

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

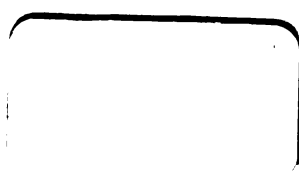
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

Bought from the Fund for
CURRENT MODERN POETRY
given by
MORRIS GRAY
CLASS OF 1877

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM, SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB APO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD PHOTII TEMPORA (ANN. 863) PRO GRÆCIS, FLORUERUNT;

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXISTERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS,
PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA;

DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;

OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS, AUCTA;

INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI
SUBSEQUENTIBUS, DONATA;

CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULISSINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM
DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA;

OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM
ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS INDICIBUS LOCUPLETATA; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO
SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM AUTEM UNUSQUISQUE

PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR;

ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIVIUM QUINAM PATRES ET
IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERBUS,

A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS

TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO OPERIS DECURSU CONSTANTER

SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODOICA ET CHRONOLOGICA,

SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM,

PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS AD OMNES ÆTATES,

LOCOS, LINGVAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD PHOTIUM.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA. LATINA, JAM PENITUS EXARATA, VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI AMPLECTITUR, ET FORSAN CENTUM VOLUMINUM EXCEDET NUMERUM. POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUAGINTA CIRCITER VOLUMINA RETINEBITUR. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR; UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS LXXIX.

S. NILUS. HYPERECHIUS.

179

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISIENSIA.

1860,

27

1863, July 8.

July 14. 63

July 22. 63

8040
13

SÆCULUM V, ANNUS 450.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ ΑΒΒΑ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ

S. P. N. NILI

ABBATIS

OPERA QUÆ REPERIRI POTUERUNT OMNIA;

VARIORUM CURIS OLIM,

TEMPE :

LEONIS ALLATII, PETRI POSSINI, JOS. MARIE SUARESII, FRANC. COMBESII, J.-B. COTELERII,

SEORSIM EDITA,

NUNC PRIMUM IN UNUM COLLECTA ET ORDINATA;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 11 FRANCIS GALLICIS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISIINA.

1860

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO LXXIX CONTINENTUR.

Quæ stellula prænotantur, inter opera S. Nili nunc primum comparent.

S. NILUS ABBAS.

EPISTOLARUM libri quatuor ex editione Leonis Allatii cum Petri Possini recensione collata.	col. 58
S. Nili NARRATIONES de cæde monachorum in monte Sina, ex editione Petri Possini.	83
Oratio in Albanum, ex ejusdem editione.	695
OPUSCULA S. Nili a Josepho Maria Suaresio, episcopo Vasionensi, primum edita.	
Liber de monastica exercitatione.	719
Peristeria seu Tractatus de virtutibus excolendis et vitiis fugiendis.	811
Tractatus de paupertate voluntaria.	967
De monachorum præstantia.	1062
Tractatus ad Eulogium monachum.	1094
De vitiis quæ opposita sunt virtutibus.	1139
De octo spiritibus malitiæ.	1146
De oratione.	1166
De malignis cogitationibus.	1199
Institutio ad monachos.	1235
Sententiæ.	1239
* Capita parænetica (Ex <i>Auctario</i> Frontonis Ducæi).	1250
Sermo in illud Evangelii : « Nunc qui habet sacculum, tollat, similiter et peram, » etc.	1263
SPURIA.	
Tractatus moralis.	1279
De tentatione monachi Pachon.	1283
Epicteti Manuale.	1286
<i>Jos. Mariæ Suaresii Dissertatio de operibus S. Nili.</i>	1318
<i>Ejusdem liber chronologicus de vita S. Nili.</i>	1367
SUPPLEMENTUM ad scripta genuina S. Nili.	
* De octo vitiosis cogitationibus, ex editione J.-B. Cotelerii.	1435
* Sæmonum et homiliarum fragmenta ex Photio.	1491
APPENDIX. * Hyperechii abbatis capitula adhortatoria ad monachos, ex editione Francisci Combesisii (a).	1471

(a) Hæc, typographorum oscitantia, locum non suum obtinent.

NOTITIA

(Jos. Fessler, *Institutiones Patrologiæ*. OEniponte MDCCCLI. t. II, p. 592.)

Fontes : *Ipsius sancti Nili Opera, præsertim Epistolæ, et Opuscula a P. Possino edita Parisiis 1659 in 4°; Photii cod. 201 (p. 270); Nicephori Callisti Histor. eccles. lib. xiv, c. 54 — Subsidia : J. M. Suaresii Index Operum S. Nili et liber chronologicus de vita S. Nili abbatis in edit. Opp. p. 591-640, et p. 641-705; Leonis Allatii de Nilis et eorum scriptis Diatriba, § IV, ad calcem edit. Epistolarum S. Nili Romæ 1668; Tillemont t. XIV, S. Nile, p. 189-218; Ceillier t. XIII, chap. III. (p. 146-95); G. Cave vol. I, p. 428-29; C. Bellarmin. et Labbe De scriptoribus ecclesiasticis edit. cit. p. 173; Cas. Oudin t. I, col. 1254-58; J. A. Fabricii Biblioth. Græc., vol. X, p. 3-17.*

VITA S. NILI.

Sanctus Nilus, nobili loco natus, opibus ac eloquentia illustris, urbi Constantinopolitanæ præfectus erat, vel etiam, ut alii suspicantur, præfectus prætorio evasis, atque tunc temporis matrimonio junctus duos habuit filios. Etenim licet, supremo honoris apice potius, bonorum omnium copia afflueret, rerum tamen divinarum amore permotus renuntiavit omnibus vitæ commodis et in solitudine pauper ac humilis soli Deo servire statuit. S. Joannes Chrysostomus, sive ante, sive post captum ejusmodi consilium, in pietatis studio et S. Scripturæ scientia eum instituit multumque promovit (a). Secessit igitur sub finem sæculi IV (b) cum filio Theodulo in montem Sinai, ut vitam asceticam ibi degeret ac ex monachorum consuetudine in perfectione Christiana proficeret (c). Vir admirandus mox omni virtutum genere rerumque divinarum scientia tantopere inclaruit, ut frequenter consultus epistolas quaquaversus dirigeret, in iisque vel de S. Scriptura, vel de Ecclesiæ doctrina, vel de morum institutione uberrime dissereret. Præterea nonnunquam ubi imminens periculum fidei aut turbatum Ecclesiæ statum cognovit, divinam veritatem strenue defendit contra hæreticos et paganos, abusus atque facinora ubivis reprehendit (lib. I, ep. 301; lib. II, ep. 190, 285.) : nec ipsi etiam imperatori delinquenti pepercit; duces et præfectos, episcopos et abbates convenienter admonuit (d). Gravissima subinde afflictione tentavit illum Deus, cum hostili irruptione (c. a. 410.) per Saracenos facta (e) filius Theodulus, ob eximias virtutes jam clericali militiæ ascriptus, ab iisdem in captivitatem abduceretur; quem tamen Deo propitio iterum liberatum postea apud episcopum Elusæ invenit. Is utrumque, patrem et filium, non antea dimisit, quam impositis manibus sacro presbyteri honore ab ipso insigniti essent. Reversi in montem Sinai votum patris, reddito sibi filio, perfectius Deo serviendi, junctis viribus executi sunt (f). Scripsit S. Nilus ad ædificationem et instructionem monachorum usque ad a. circiter 430 (g).

(a) Nicephori Callisti *Hist. eccles.* lib. XIV. c. 54. 30. et 53. S. Nili Narratio I et II. in Opp. ed. Possini p. 4. et 13-16. Cf. Suares. I. c. p. 641-56. Leo Allat. I. c. p. 7-9. Tillemont I. c. art. I et II (p. 189-90. 193).

(b) Variæ sunt eruditorum sententiæ de tempore quo vixit S. Nilus. Ea autem sententiæ, quæ tradit, ipsum circa a. 390. abdicata præfectura in solitudinem se recepisse, haud obscuris locis epistolarum ejus et judicio gravissimorum auctorum innitur. Cf. Tillemont I. c. art. I et II. (p. 190. 191.) cum Not. I (p. 742-43); Ceillier I. c. art. I n. 4 et 2. (p. 146-47). Alii secessum S. Nili paulo serius collocant, nempe ad a. 404, cf. Leo Allat. I. c. p. 11-14. et Suares. I. c. p. 651. 656. 660. 667-68. et 692. P. Possin. in Opp. S. Nili p. 166-67.

(c) S. Nili Narrat. II et I. I. c. p. 14-17. 46. Menolog. Græc. ap. Leonem Allat. I. c. p. 8. Cf. Tillemont I. c. art. II (p. 191-193), Leo Allat. I. c. p. 15, et Suares. I. c. p. 656-57.

(d) Inde est, quod tanta epistolarum ejus multitudo ad nos pervenerit; sunt enim fere responsa ad consultationes undique ad ipsum delatas. Quanta porro dicendi libertate imperatoris Arcadii inique gesta contra S. Joannem Chrysostomum increpuit, ostendit lib. III. ep. 279; lib. II. ep. 265. Vid. in eadem causa epistolas ad alios viros dignitate conspicuos, lib. I. ep. 309; lib. III. ep. 199. Nec minoris fiducia ad famosum illum Gainam, Gothorum ducem, scripsit (lib. I. ep. 79. 114. 115.

116. 205. 206. 286), ut eum ab Ariana hæresi reduceret.

(e) De tempore hujus incursionis Barbarorum, quam ipse Nilus fuse describit in suis Narrationibus de cæde monachorum montis Sinæ et captivitate filii sui Theoduli (Nili Opp. ed. P. Possini Paris. 1638), Eruditi fere inter se conveniunt, dum juxta S. Hieronym. ep. 126. n. 2. et S. Augustin. ep. 111. n. 1. eam ad annum circiter 410. referunt. Cf. Suares. I. c. p. 666. Tillemont I. c. art. VIII (p. 405) et t. XII. S. Jérôme Not. 82. (p. 660).

(f) S. Nili Narrat. VII. I. c. p. 120-25. Cf. Tillemont I. c. art. VIII. (p. 204) et Suares. I. c. p. 692-93.

(g) Sunt, qui conjectura ducti vitam S. Nili usque ad a. 451. seu ad tempora Imperatoris Marciani protrahendam putent, ut Leo Allat. I. c. p. 8-14. et Suares. I. c. p. 698-700. Verum calculus, quem ego in Vita S. Nili sequendum duxi, posthabito Menologio Græcorum aperte mendoso, his momentis innitur : Tempore incursionis barbarorum (a. 410.) Nilus vocatur *senex* (Narrat. VI et VII. ed. Possini p. 96. et 113-14); Theodulus filius, quo tempore Nilus mundo valedixit, tenellæ adhuc ætatis erat (*νήπιος κομῆς* Nili narrat. II. ed. Possini p. 15); denique post illam Barbarorum incursionem miramque Theoduli liberationem episcopus Elusæ jugum sacerdotalis dignitatis (*τὸν ζυγὸν τὸν ἐπισκοπικὸν* Nili Narrat. VII. ed. Possini p. 124) ei imposuit, ac proinde annum tricesimum Theodulus

OPERA S. NILI.

Scripta S. Nili in plura genera commode dividuntur :

I. Opera, quæ de virtutibus præcipuis vitæque oppositis agunt. — II. Opera quæ ad vitam monasticam sive ipsius Nili, sive monachorum generatim pertinent; — III. Sententia breviores; — IV. Epistolæ.

I. OPERA DE VIRTUTIBUS ET VITIIS.

1. *Peristeria* (ad Agathium, πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα) (a) seu *Tractatus de virtutibus excolendis et vitiis fugiendis* agens exemplo Peristeriæ clarissimæ eo sæculo feminæ (b), ab Agathio monacho plurimum commendatæ. Ibi cum auctor adhuc in urbe degens lucubrationis hujus ansam enarrasset (sect. I), de virtutibus ac vitiis singillatim agere instituit, totumque Opus tribus partibus absolvit. Pars prima complectitur ea, quæ hominem seorsim consideratum perficiunt; ibi temperantiam seu abstinentiam (ἐγκράτεια), quæ corporis necessitates moderatur (sect. II); intentionis puritatem, quæ animum in omnibus ad Dei gloriam dirigit (sect. III); egreium denique virtutis subsidium, piam scilicet lectionem et orationem, quæ certissime a Deo exauditur (sect. IV, c. 1-11.), summopere commendat: — Pars altera relationem hominis ad proximum concernit, ubi misericordiam et benignitatem in pauperes, exemplo divitis et Lazari proposito, explicat, docens, qua ratione tum vivus; tum moribundus bonæ terrena considerare atque tractare debeat, avaritiam vero et luxuriam condemnat (sect. IV, c. 11 — sect. IX, fin.) — Pars tertia ad necessarium certamen instruit. Istius pugnæ, a quo mortalium nemo immunis, origo e lapsu protoparentum repetitur; auxilium et liberatio apud Deum reperitur, cujus rei innumera fere exempla, inde a Josepho Ægyptiaco et Susanna proferuntur; tandem præsertim ex parabola Domini de operariis in vineam conductis (Matth. xx.) merces præclara legitime certanti promittitur, et hinc sublimius in perfectionem omnigenam studium provocatur (sect. X, XIX, II.) (c)

2. *Tractatus de Oratione* (λόγος περὶ προσευχῆς) (d) insignis constat ex Præfatione et 153 Capitibus. Postquam in præfatione Operis occasionem exposuit, de ipsa oratione fuse disserit. Duplicem orationis modum, practicum et speculativum, promiscue describit; quid orandum sit, docet; veræ orationis præstantiam et dotes, præparationem immediatam et mediatam, orationis tempus, ejusque efficaciam contra tentationes, præsertim dæmonum, remedia contra distractiones, etc., brevibus capitulis exhibet.

3. *Tractatus de octo spiritibus malitiæ* (e), egrægiis præceptis ac monitis refertus est. Ibi stylum libri Proverbiorum imitatus, aptissimis et elegantissimis similitudinibus usus, octo vitia capitalia pertractat, eorum malitiam atque noxias describit sequelas, qua ratione debellari possint ostendit, virtutes quoque singulis oppositas vehementer inculcat. Incipit a commendanda temperantia (ἐγκράτεια), quam veluti principium vitæ, exercitio Christianarum virtutum dicatæ, proponit. Vitia autem, quæ impugnat, hæc sunt: Gula (c. 1-3),

jam impleverat; quæ omnia mirum in modum conspirant, si a. 390. S. Nilus in solitudinem se recepit fortasse quadragenarius, Theodulus vero tunc decennis erat, et vita S. Nili, quæ citra dubium ultra a. 426. protrahebatur, ut liquet ex ejus Operibus (cf. Tillemont l. c. art. IX et X. p. 206. 209-210), circa a. 430. vel nonnihil serius ad finem pertigit. Is vitæ terminus inde probabilis redditur, quod complures ex ejus epistolis (lib. I. ep. 263. 267; lib. II. ep. 480. 292; lib. III. ep. 91. 92. item *De monast. exercit.* c. 45). Nestorii hæresin satis aperte terunt et B. V. Mariam *Deiparam* diserte vocant, Eutychnianismi vero impugnat nec vola, nec vestigium illic apparet.

(a) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 85-231. Tractatus iste citatur apud S. Anastasium Sin. *Quæstiones et Respons. de variis argumentis*, quæst. II. p. 24-27 (locus hic desumptus est ex sect. IV. c. 5 et 6. p. 102-3); quæst. XI. p. 134. (ex sect. VI. c. 2. p. 129) et quæst. XXI. p. 256 (ex sect. VII. c. 1. p. 130). Cf. Suares. in Opp. S. Nili p. 595-604. et p. 637. Tillemont l. c. art. X (p. 209), et Ceillier l. c. art. II. § II (p. 154-55).

(b) Haud improbabilis est eorum sententia, qui illustrem hanc feminam eandem esse putant Alexandrinam Peristeriam, de qua Ischyrius diaconus Alexandrinus verba fecit in libello ad Leonem M., lecto in concil. Chalcedon. act. III (Mansi t. VI. col. 1015).

(c) Sectiones duæ postremæ (XI et XII) editori Suaresio (p. 604) potius *appendices* hujus operis videbantur; verum cum auctor hujus operis non semel liberius evagetur, stylus minime discrepet, argumentum scopo totius libri conveniat, eas par-

tem ipsius operis efficere extra dubium mihi visum est.

(d) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 475-511. Ejus meminit Photius Cod. 201 (p. 270). Cf. Suares. in Opp. Nili p. 624 et 627. Tillemont l. c. art. XI (p. 214-42), et Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 9 (p. 162-64). Ex hoc tractatu desumpta sunt fere omnia, quæ in *Apophthegmatis Patrum* (Cotelarii *Monum. Ecclesiæ Græcæ*, t. I. p. 573-74) referuntur περὶ τοῦ Ἀββᾶ Νηλοῦ.

(e) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 456-74, item in *Auctuario Biblioth. Patrum Gr. Lat.* ed. P. Combefis. Paris. 1672. p. I. p. 303-15. et cum Palladii *Dialog. de vita S. Joannis Chrysostomi* ed. Bigot Paris. 1680. p. 356-52 (cum vetustissima versione Latina). Ex hoc libro c. 4 (p. 459) de prompta est sententia, quam fertur dixisse Abbas Nilus in Vitis Patrum ed. Rosweydy lib. V. libell. 2. § 11 (p. 564). Cf. Suares. ibid. p. 622-24. Tillemont l. c. art. XI. (p. 214), Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 7. (p. 160-61), et Bigot in *Præfat.* Operis cit. sub finem. — Cotelarius in *Monum. Ecclesiæ Græcæ*, t. III. p. 185-219. alium edidit tractatum paulo fusiorem, qui inscribitur: *De octo vitiis cogitationibus* — περὶ τῶν ὀκτῶ τῆς κακίας λογισμῶν, de quo sententia cl. Dupinii præ ceteris mihi probabilis videtur, qui videlicet statuit, tractatum a Suaresio et Bigotio editum esse originalem S. Nili, illum vero Cotelarii variis in locis esse interpolatum, eo fere modo, quo nostra etiam ætate vir quidam pius ac eruditus libris de imitatione Christi sententias plures ejusdem argumenti, optimo certe consilio et fructu, adjecit. Cf. Ceillier, l. c. art. II. § IV. n. 8 (p. 162).

luxuria (c. 4—6), *avaritia* (c. 7—8), *iracundia* (c. 9—10), *tristitia* (c. 11—12), *acedia* (13—14), *vana gloria* *κενοδοξία* c. 15—16), et *superbia* (c. 17—19).

4. *Tractatus ad Eulogium de vitiis, quæ opposita sunt virtutibus* (a), idem fere argumentum tractat modo nonnihil diverso, dum scilicet octo vitia principalia eisque oppositas virtutes: gulam ac temperantiam, luxuriam et castitatem, avaritiam et voluntariam paupertatem, tristitiam et gaudium in Domino, iram et longanimitatem, acediam et laborum tolerantiam, vanam gloriam et vanæ gloriæ fugam, postremo invidiam paucis verbis depingit.

5. *Tractatus de diversis malignis cogitationibus* (b), 27 capitibus constans, de tentationibus diabolicis agit, varias tentationum species describit, et qua ratione pravæ cogitationes ex triplice radice gulæ, avaritiæ ac humanæ gloriæ operante diabolo in homine oriuntur, accurate ostendit, simul docens, quomodo iisdem valeamus resistere.

6. *Sermo* (λόγος) *in effatum illud Evangelii*: « *Nunc qui habet sacculum tollat. . . et qui non habet, vendat tunicam suam et emat gladium* » (Luc. xxii, 36) (c). Verba ista, quæ sensu historico aptum sensum fundere haud videntur, allegorice explicantur, ita ut perquam ingeniose vestitus de exercitio habituque virtutis, in primis de mansuetudine et humilitate, gladius vero de verbi divini studio et cognitione ad impugnandos fidei Christianæ inimicos accipiatur, variisque divinæ Scripturæ locis eum in sensum accommodatis hæc interpretatio illustretur (d).

II. OPERA S. NILI QUÆ AD VITAM MONASTICAM PERTINENT.

1. *Narratio de cæde monachorum in monte Sinai* (e). Historia hæc (ut ipse vocat Nilus p. 26), quæ in *septem narrationes* dividitur, describit ipsius Nili secessum in solitudinem montis Sinai, monachorum ibi degentium vitam, incursionem barbarorum et cædem complurium monachorum, filii sui Theoduli in captivitatem barbarorum abducti fata, tandem quomodo filius apatre inventus cum ipso pristinam solitudinem vitamque monasticam repetierit.

2. *Oratio in Albanum* (f), monachum Nitriensem, cujus vita, tanquam vitæ monasticæ exemplar et norma describitur ac imitationi proponitur.

3. *Tractatus de monastica exercitatione* (λόγος ἀσκητικός) (g) sua sponte in tres partes abit. Primum quippe originem et ideam vitæ monasticæ (seu *veræ philosophiæ*) describit, eamque sublimem vitæ monasticæ conditionem nimium quantum defecisse lamentatur (c. 1—21). Tum præpositis instruit exponens dotes in præposito monachorum requisitas, muneris ejusmodi officia et difficultates, unde infert nemini tantum onus quærendum esse (c. 21—41). Postremo ad monachos conversus eos ad strenue obeunda suæ conditionis munia, qualia sunt obedientia, terrenorum bonorum et affectuum abdicatio, pugna spiritualis contra passiones, gulam quippe, voluptatem et iracundiam, solitudinis amor et studium pietatis, multis iisque gravissimis verbis hortatur (c. 42—75).

4. *Tractatus ad Magnam de voluntaria vaupertate* λόγος περί ἀκτημοσύνης) (h) continuatio

(a) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 451—55. Cf. Suares. *ibid.* p. 622. Opusculum hocce brevissimum, cui pauca quædam in fine deesse videntur (*vid.* cap. 1. conspectus totius libelli), simili, ast breviori modo vitia et virtutes describit, orat Scala S. Joannis Climaci.

(b) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 512—542. Auctor hujus tractatus (c. 25) ad tractatum suum de oratione, capitulis distinctum, remittit lectorem, unde S. Nilus aperte cognoscitur. Cf. Suares. *ibid.* p. 624. Tillemont, l. c. art. XI (p. 212), et Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 10 (p. 164—65).

(c) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 575—90. Cf. Suares. *ibid.* p. 627. Tillemont, l. c. art. XI (p. 212), et Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 12 (p. 195).

(d) Sunt et alii *Sermones S. Nili*, scilicet duo in *festum Paschatis*, et tres in *Ascensionem Domini*, quorum hodie nonnisi Epitome reperitur apud Photium cod. 276 (p. 835—41). Cf. Suares. l. c. p. 627, Tillemont l. c. art. XI (p. 212—13) et Ceillier, l. c. art. II. § IV. n. 14 (p. 166).

(e) *S. Nili Opera quædam nondum edita* Gr. et Lat. vulgavit P. Possinus, Parisiis, 1659, p. 1—126. Eadem historia Latine tantum ac pluribus in locis brevior, distincta in 15 capita, exstat in *Actis SS.* ed. Bolland. *Antverpiæ*, 1643. Januarii die 14. t. I. p. 954—66. Libri hujus summa cum laude meminit Nicephorus Callistus in *Histor. Eccles.* lib. XIV. c. 51. Cf. Possini Præfat. ad lectorem; J. Bollandus l. c. p. 953—54 et Addenda *ibid.* p. 1113—15; Suares. l. c. p. 627—28; Leonis Allatii *Diatriba de Niliis*, annexa Nili. epistolis edit. Rom. p. 22—27, qui etiam ad calcem epistolarum S. Nili a se editarum exhibet varias lectiones ex codice

quodam Romano in eam S. Nili historiam, quam ediderat P. Possinus; Tillemont, l. c. art. IX (p. 205—6), et J. A. Fabricii *Biblioth. Græc.* vol. X. p. 6—7.

(f) Exstat Gr. et Lat. inter *S. Nili Opera quædam nondum edita*, quæ vulgavit P. Possinus Parisiis 1659 p. 128—44. Cf. Possini *Morit. et Notas* (col. 585 et seq.) Tillemont, l. c. art. XIII (p. 215—16) cum nota 4 (p. 743—44).

(g) Opp. S. Nili, ed. Suares. p. 1—84. Tractatum istum veteres tanti fecere, ut plurimas ex eo sententias decerpserit S. Joannes Damascenus in sacris *Parallelis* et Antonius Melissa. *vid.* Joannes Damasc. op. laud. lit. A. tit. 6 (ex Nili op. *De monast. exercit.* c. 15), lit. E. tit. 18 (ex eodem op. c. 27 et 29.), lit. M. tit. 10 (ex eodem op. c. 64 et 66), lit. II. tit. 5 (ex eodem op. c. 67), lit. Σ. tit. 4. 17. et 19. (ex eodem op. c. 54. 72. 67. et 14.); item Antonii Melissa (*Tiguri*, 1546, fol.) p. 85—86 (ex Nili op. *De monast. exercit.* c. 27 et 25), p. 144. (ex eodem op. c. 45), p. 144. (ex eodem op. c. 67), p. 151 (ex eodem op. c. 75). Varias quoque sententias ex hoc opere decerptas nescio quis epistolarum nomine S. Nilo tribuit; *vid.* infra col. 18, not. (b). Cæterum cf. Suares. l. c. p. 594—95. Tillemont, l. c. art. X. (p. 208—209) et Ceillier, l. c. art. II. § I (p. 151—153).

(h) Opp. S. Nili ed. Suares. p. 255—520. Ex hoc opere decerptæ sunt sententiæ, quas reperire licet inter *S. Nili Sententias abducentes hominem a corruptibilibus*, n. 99—121. (Opp. S. Nili ed. cit. p. 566—72). Titulus vero: *Ad magnam diaconissam Ancyrae* huic operi minus recte præfixus videtur. Nam et titulus in codd. mss. variat, dum alii ha-

quædam operis de monastica exercitatione esse videtur. Ibi primo generaliter rerum omnium terrenarum abdicationem suadet (c. 1 — 12.); dein triplicem distinguit voluntariam paupertatem, summam, mediam et infimam, quæ scilicet sola specie externa contenta est. Paupertatem summam coluere sancti, qui nulla rerum ad corpus pertinentium cura depressi ac providentiæ divinæ prorsus confisi possessiones abjecerunt, Deo soli atque salutis animæ viventes (c. 13 — 21). Paupertatem mediam præcipue monachis commendat, eam nempe, qua partem temporis insunt labori manuum, ut corpori necessaria procurent, reliquum vero temporis impendunt orationi et lectioni (c. 21 — 29). Eos autem, qui in infimo gradu consistentes speciem tantum paupertatis præ se ferunt in habitu monachali, cæterum hominibus sæcularibus æmulantes dies noctesque curis atque negotiis corporalibus absunt et bona terrena cumulare student, acriter increpat et ad meliorem frugem reducere conatur (c. 30 — 41). Tum bonos monachos, veræ paupertatis studiosos, benigne affatus instruit, quomodo ad Dei similitudinem tendere et, juxta Pauli apostoli doctrinam, ad sublimiorem perfectionem, qua homo in spiritu, non in carne vivit, pervenire (c. 42 — 51), quin et affectum ipsum ac sollicitudinem a rebus terrenis avellere atque meditationi divinæ legis atque naturæ semper intentos Dei voluntati perficiendæ omnem corporis æque ac mentis operam navare debeant (c. 52 — 64): his denique monita quædam ad temperantiam, humilitatem et patientiam adjungit maxime pro iis, qui recens monachorum cœtui fuerant ascripti (c. 65 — 67).

5. *Tractatus de monachorum præstantia* (a) fuse probat, quod iis, qui habitant in urbibus, præstantiores sint quiescentes in eremis. Thesin hanc ita potissimum confirmat, ut dæmona atque pericula conversationis inter homines, necnon solitudinis et quietis commoda spiritualia lectoribus ob oculos ponat (c. 1 — 9 et 21 — 27). Duplicem quoque objectionem solvit, quarum una infert: præclarum opus esse meritisque plenum, inter homines sæculares vitam agere, animarum curam gerere eosque in via salutis æternæ dirigere (c. 9 — 12); altera vero persuadet pericula non esse adeo metuenda, eo quod assuetudo malorum viam plurimum imminuat (c. 13 — 20).

6. *Tractatus ad Eulogium monachum* (b) præclaris refertus est monitis, quæ non solum vitam monasticam, sed Christianam in genere perficiunt. Tractat autem de peregrinatione a rebus terrenis (c. 2), de fortitudine, humilitate ac tolerantia (c. 3 — 5), de sectanda pace tum externa tum interna (c. 5 — 6), atque de discretione spirituum (c. 6 — 7). Docet præterea, quid in mœstitia et tribulationibus sit agendum (c. 7 — 8): patefacit versutias et fraudes diaboli in pugna spirituali, atque instruit, quomodo oporteat passionibus debellare, orationi insistere, manuum labores peragere, indefesso studio colere virtutes, ut mansuetudinem, paupertatem, continentiam, hospitalitatem, obedientiam veritati denique et charitati operam dare (c. 8 — 34).

III. SENTENTIÆ SEU ADMONITIONES.

Sententiæ seu Admonitiones S. Nili fere 200 (c) egregias veritates morales et asceticas breviter, perspicue, nervose, ingeniose enuntiant.

dent: ad *Moganum diaconum*, nec ullum in operis decursu reperitur vestigium, eum librum ad pianam feminam esse scriptum, imo quæ cap. 65. continentur, vir sanctus ad feminam scribere vix potuisset, et cap. 42. 43. 51. 52. 64. viros aperte alloquitur, qui juxta cap. 1. et 65. iidem vel certe similes iis esse videntur, quos in libro *De monast. exercit.* instituerat. Cf. Suares. in *Opp. S. Nili* p. 604-6. Tillemont, l. c. art. X. (p. 209-10) c. Not. 3. (ibid. p. 743) et Ceillier, l. c. art. II. § III (p. 456-57).

(a) *Opp. S. Nili* ed. Suares. p. 377-407. Ex hoc libro decerpæ sunt sententiæ, quas reperire est inter S. Nili *Sententiæ abducentes hominem a corruptibilitate*, n. 122-35 (*Opp. S. Nili* ed. cit. pag. 572-75). Cf. Suares. in *Opp. S. Nili* p. 619-21. Tillemont, l. c. art. XI (p. 210-11) et Ceillier, l. c. art. I. § IV. n. 5. (p. 159).

(b) *Opp. S. Nili* ed. Suares. p. 408-450. Cf. Suares. ibid. p. 621-622. Tillemont, l. c. art. X. (p. 208) et Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 6 (p. 159-60).

(c) *Sententiarum* (γνώμαι), seu *Capitulorum* (κεφάλαια), quæ S. Nilo inscribuntur, collectiones quinque exhibet Suaresius in *Opp. S. Nili* p. 543-75; præterea sub titulo: *Nili episcopi et martyris capitula, seu præceptiones de vita pie, Christiane ac honeste exigenda* (κεφάλαια ἢ παραίνεσις); collectionem sententiarum 229 Gr. et Lat. edidit M. Neander. Basileæ 1539 in 4° recus. in *Monumentis SS. Patrum orthodoxographis* ed. Grynæus, Ba-

sileæ 1569 fol. t. I. p. 169-180, et sæp. (varias hujus collect. editiones etiam in Bibliothecis Patrum vid. in J. A. Fabricii *Biblioth. Græc.* vol. X. p. 7-9). Collectio hæc Neandri et Grynæi, quam Suaresius utpote jam impressam omittere voluit (licet postmodum, non adhibita justa diligentia, partem ejusdem inter Opera S. Nili a se edita imprimi fecerit, ut infra dicitur), proprie ex tribus constat partibus. Pars I complectitur 24 sententias ordine alphabetico digestas; pars II, quæ incipit: Φόβου ἔχει Θεοῦ 113 sententias continet; pars III autem, cui addere oportet alias octo sententias, quas e quodam cod. ms. Romano eruit Suaresius et ad complendam Neandri Collectionem in sua Dissertatione de Operibus S. Nili publicavit, exhibet sententias eas, quæ a Suaresio inscribuntur: *Sententiæ abducentes hominem a corruptibilitate*, et quintam ipsius Collectionem. n. 1-98, efficiunt (*Opp. Nili* ed. Suares. p. 557-640). His perspicuitatis gratia præmissis genuinæ Nili Sententiæ, quas et Nicephorus Callistus *Histor. eccles.* lib. XIV. c. 54. laudat, eruentæ sunt. Haud exigua enim de istis sententiis oritur difficultas, dum codd. mss. alii S. Nilo, alii Evagrio easdem tribuunt, ut notat Suares. l. c. p. 611-15. et p. 624-27. item Coteler. *Monum. Eccles. Græcæ*, t. III. p. 543-47. In tanta confusione atque incertitudine auctores antiquos Græcos consulendos ratus, satis certa, ut mihi videtur, indicia reperi, quibus singulas Collectiones vero auctori restituerem. Suaresii collectio I, (Κεφάλαια 33 κατ' ἀκολουθίαν,

Epistolæ S. Nili magno numero circumferuntur; editio namque plenior epistolas ultra mille, divisas in IV libros, exhibet (a). Verum epistolæ pleræque non videntur integræ, sed potius totidem sententiæ breviores et interpretationes locorum S. Scripturæ, admonitiones, laudes vel reprehensiones, ex ejus epistolis imo et ex aliis operibus decerptæ, quibus ut plurimum additæ sunt variæ inscriptiones (b).

p. 543-48), II. (Sententiæ spirituales alphabet. pag. 548-51) et III. (Aliæ Sententiæ, p. 552-53) merito tum ex codd. mss. fide, tum ex auctoritate Veterum inter Opera Evagrii dudum relatæ sunt. — Suaresii Collectio IV (*Institutio ad monachos* (p. 553-56), ex iis, quæ ipse Suares. p. 626. affert, longe probabilis Evagrîo adjudicatur, unde mirari subit, quod A. Gallaudii summam in conquirendis undequaque Evagrii opusculis diligentiam fugerit. — Suaresii Collectio V (*Sententiæ abducentes hominem a corruptibilibus* p. 557-78.) in duas partes dividi potest n. 1-98. et n. 99-135; quarum posterior nonnisi assumptum est, huc non pertinens. Etenim nescio quis Operum S. Nili studiosus ex ejus libris *De voluntaria paupertate et de monachorum præstantia* sententiæ pulcherrimas ad verbum descripsit, in unum collegit, ibique adjuncta a n. 99-135 (p. 564-75). Remanet igitur propria in collect. V. pars prior seu *Sententiæ abducentes*, n. 1-98 (p. 557-64). — Collectionis autem sententiarum, quam publici juris fecit M. Neander, et post eum J. Grynæus ac *Bibliotheca Patrum*, pars I. ex Veterum testimonio Evagrium auctorem habet; citatur enim ex his sententiis alphabetice sub nomine Evagrii n. 2. (S. Joannis Damasceni *Parallela sacra* lit. A. tit. 19.), n. 3. (Antonii Melissa ed. *Tiguri*, 1546, fol. p. 125), n. 7. (S. Joannis Damasc. *Parall. sacra*, lit. O. tit. 7.), n. 17. (S. Maximi confessoris *Capita theologica* Serm. 30. in Opp. S. Maximi ed. Combess. t. II. p. 617; item Antonii Melissa p. 50), et n. 23. (S. Joannis Damasc. *Parall. sacra*, lit. O. tit. 9.); cf. *Coleleri Monum. Eccles. Græcæ* t. III. p. 544-45. Pars II et III hujus Collectionis inde a sententiæ: *Ὁὄβον ἔξε θεοῦ* complectitur 204 sententiæ, vel additis octo sententiis in Dissertatione Suaresii de Opp. S. Nili obviis, 212. Suaresius tamen non animadvertens sententiæ 91 postremas hujus Collectionis Neandri, quas partem III Collectionis Neandri supra vocavi, cum istis octo e cod. ms. Romano a se prolati et teste codice ms. huc pertinentibus easdem ipsas esse 98 sententiæ, quæ partem priorem Collectionis V Suaresii, seu n. 1-98 (p. 557-64) efficiunt, eas hoc titulo: *Sententiæ abducentes hominem a corruptibilibus*, Nili Operibus denuo adiecit, uno fere numero discrepantes ab iis, quas Collectio Neandri, p. III, exhibebat. *Ista vero pars II. et III Collectionis Neandri, sæpius impressæ, vere S. Nilum auctorem habet*; citatur enim S. Nili nomine ex istis sententiis p. II (quæ incipit: *Ὁὄβον ἔξε θεοῦ*) n. 4. a S. Maximo I. c. serm. 2. (t. II. p. 531.) et in Antonii Melissa p. 10, item p. II. n. 69. a S. Maximo I. c. serm. 18. (t. II. p. 588) et in Antonii Melissa p. 70; dein p. III (seu Sententiæ abducentes etc.) n. 7. ed. Suares. a S. Joanne Damasc. *Parall. sacra*, lit. Y, tit. 12, n. 35 ed. Suares. a S. Maximo I. c. serm. 47. (t. II. p. 647.) et in Antonii Melissa p. 135., n. 48. ed. Suares. a S. Maximo I. c. serm. 12. (t. II. p. 568) et in Antonii Melissa p. 38, denique n. 91. ed. Suares. a S. Maximo I. c. serm. 49. (t. II. p. 650.) et in Antonii Melissa p. 139. Hæc paulo enucleatius et accuratius exponenda duxi, ut intricatæ quæstioni de variarum istarum sententiarum auctore nonnihil lucis afferrem. Cæterum de falso titulo: *Episcopi et Martyris*, qui genuinæ sententiarum Nili nostri Collectioni præfigitur, cf. Leonis Allatii Diatriba de Niliis, annexa ejusdem editioni

Epistolarum S. Nili p. 16. 19-22, et Tillemont I. c. art. IX (p. 206-7).

(a) Duæ sunt epistolarum S. Nili editiones, scilicet: S. Nili Epistolæ Gr. et Lat. cum Notis ed. P. Possini, *Parisiis*, 1657 in-4°. et: S. Nili Epistolarum libri IV Gr. et Lat. ed. Leo Allatius. *Romæ*, 1668, fol. Editio Possini 355 Epistolas continet, editio Allatii 1061, inter quas habentur omnes epistolæ edit. Possinianæ præter unam epistolam 334. Versio tamen Possini longe melior est Allatiana. Editionem Allatii, utpote pleniorum, hic sequar.

(b) Paucæ videntur esse Epistolæ integræ, ex quibus certe præclaris damnum cognoscere licet, quod ex ista mutilatione pietas Christiana passa est, *vid. lib. II. ep. 167; III. 43. 245. 257; IV. 1.*, quæ tamen postrema ob styli diversitatem S. Nilo adjudicatur. — Epistolæ, quæ nonnisi ex unica eaque brevi sententiæ constant, frequenter occurrunt ex Gr. lib. I. ep. 8. 11. 15. 35. 42. 47. 49. 94. 103. 176. 232. 300; lib. III. 47. et 48; lib. IV. 59. In lib. III. ep. 210. Coll. Possini ep. 149. exemplum luculentum habetur, qua ratione brevijusmodi sententiæ, ex majori epistola decerptæ, tanquam epistola per se subsistens exhibeatur in edit. Allatiana, quod sæpius contigisse admodum verisimile est. Aliquando duæ vel plures epistolæ, quas singillatim numerat Allatius, haud obscure ex una eademque Nili epistola excerptæ sunt, ut lib. I. ep. 38-40. 55-57. 63-66. 80-81. 98-101. 109-113. 145-147. 165-66. 314-12; lib. II. ep. 6-7. (cf. Possini ep. 277.) 91-92; lib. III. ep. 53-54. (cf. Possini ep. 30.) 109-110. (cf. Possini ep. 66.) 130-31. (cf. Possini ep. 90.) 139-40. (cf. Possini ep. 97.) 201-3. (cf. Possini ep. 145.) 205-7. (cf. Possini ep. 147.) 209-211. (cf. Possini ep. 149.) 217-18. (cf. Possini ep. 153.) 229-30. (cf. Possini ep. 161.) 235-34. (cf. Possini ep. 164.) Imo una occurrit epistola (lib. III. ep. 33), quæ quatuordecim alias epistolas in se continet, scil. lib. II. ep. 93. 108-114. 135. 137-139. 140, majori ex parte, 239. 279. 317; lib. III. ep. 87. Aliæ epistolæ his occurrunt, aliquando nulla, aliquando exigua mutatione, ut lib. I. ep. 151. — I. 73. et 67; lib. II. 140. *fn.*, II. 257. — III. 293. — *fn.*, III. 97. — III. 248. — III. 106. — III. 249. — III. 113. — IV. 10., III. 114. — III. 250., III. 160. — IV. 25. *fn.*, III. 170. — III. 255. *fn.*, III. 320. — III. 271. *fn.*, III. 322. — IV. 59., IV. 7. — III. 59. 60 et 61., IV. 32. — III. 64 et 65. Multæ porro istarum Epistolarum ad verbum translatae sunt ex Nili libro de monastica exercitatione, ex gr. lib. II. ep. 54. ex cap. 3. 4, lib. II. ep. 55. ex cap. 44, lib. II. ep. 57. ex cap. 5, lib. II. ep. 60. ex cap. 16-17, lib. II. ep. 63. ex cap. 41, lib. II. ep. 64. ex cap. 41, lib. II. ep. 65. ex cap. 42, lib. II. ep. 68. ex cap. 47, lib. II. ep. 69. ex cap. 50, lib. II. ep. 70. ex cap. 66, lib. II. ep. 188. ex cap. 15, lib. II. ep. 185 ex cap. 21, lib. II. ep. 198. ex cap. 26, lib. II. ep. 239. ex cap. 54, lib. II. ep. 259. ex cap. 75. lib. II. ep. 264. ex cap. 2, lib. III. ep. 119. ex cap. 9, lib. III. ep. 293. ex cap. 73. 74. 75, lib. III. ep. 328. ex cap. 72, lib. III. ep. 332. ex cap. 35, denique ep. 334. ed. Possini (quæ sola desideratur in editione Allatii) ex cap. 71. Similiter lib. IV. ep. 6. desumpta videtur ex Nili Tract. ad Enlog. c. 29. Præterea lib. I. ep. 32. legitur in S. Gregorii Naz. orat. 21. n. 15. ed. Maur. lib. I. ep. 36. in S. Basilii M. *Homil. in psal. xxxiii. n. 3.* ed Maur., lib. I. ep. 247. in S. Irenæo *adv. hæres.* lib. I. c.

Epistolæ ejus partim sunt *dogmaticæ*, partim *exegeticæ*, partim *morales* et *asceticæ*.

Epistolæ dogmaticæ impugnant gentiles (a) atque Judæos (I. ep. 124—28); tum hæreticos in universum (b), ac in specie Gnosticos (I. 234. 248. 296) et Manichæos (II. 321. — cf. I. 117), Origenistas (I. 188—90) et Novatianos (II. 155. cf. III. 243), Arianos sive Eunomii asseclas (c), Macedonianos (I. 211. II. 210) et Apollinaristas (I. 257. 272. II. 40. 49). Præterea Dei quoque existentiam probat (I. ep. 19), naturam ejus describit (I. 47. 158. 216. III. 64), Dei providentiam nos docet (I. 59. 322. II. 179. 227), Trinitatem confitetur (I. 174. 255), Incarnationem Salvatoris nostri exponit (d), perpetuam Dei Genitricis Mariæ virginitatem astruit (I. 263. 269. 270. 271). Mali originem non ex natura, sed ex libero arbitrio repetendam docet (II. 299. 309. III. 22); peccatum originale haud obscure signat (I. 249. 328), ac totam de *justificatione* doctrinam satis clare exponit (e); Ecclesiæ quoque naturam et propagationem per apostolos paucis indicat (I. 117. 209. 258. 268. 275. 230. II. 181. 278. III. 16. 23. 28. 29). Denique animæ immortalitatem (I. 192), corporis resurrectionem (I. 109—118. 173. II. 78. 82. 170. 200. III. 120. 135), ac beatitudinem æternam astruit (II. 247. 250. 251. IV. 22).

Epistolæ exegeticæ phrases aut locos S. Scripturæ tum sensu litterali et historico (f), tum sensu allegorico (g) interpretantur.

Epistolæ morales et *asceticæ* insignem thesaurum continent, quo vita hominis Christiani ita excolatur, ut summam perfectionem attingat. In primis veram commendat *fidem* in Deum remuneratorem et Christum Salvatorem (h). *Spem* quoque nostram in Dei misericordiam et bonitatem frequenter confirmat, sive peccatis obnoxii sive tentationibus impugnati, sive casibus adversis pressi, sive rebus necessariis destituti simus (i); spei tamen adjungit *timorem* (I. 14. 96; III. 5. 136. 272. 276; IV. 22) et *patientiam* (III. 35. 68. 144. 303. 309). Pec-

8. n. 1. ed. Maur., lib. I. ep. 211. in S. Basilii M. ep. 8. n. 10. ed. Maur., lib. III. ep. 13. in S. Chrysostomi homil. I. *De status*, n. 9-10., lib. III. ep. 24. in *Recognitionibus* Clementi Romano perperam ascriptis lib. II. n. 20-21. (ed. Lips.), lib. IV. ep. 14. in S. Basilii M. hom. 14. n. 8. ed. Maur.; denique lib. III. ep. 242. ad verbum est consarcinata ex S. Isidori Pelusi. lib. I. ep. 402. 144. 424. lib. V. ep. 64. et lib. II. ep. 275. (quæ postrema inter *Apothegmata Patrum* pariter sub nomine *Abbatis Isidori Pelusiæ* refertur in *Cotelierii Monum. Eccles. Græcæ*, t. I. p. 488) hæc pauca monuisse juvabit ad persuadendum, editionem epistolarum S. Nili multa desideranda relinquere artique criticæ latum adhuc campum in illis patere. Cf. etiam Leonis Allatii *Diatriba de Nili* ed. cit. p. 27-29. Suarez in *Opp. Nili* p. 633-34., J. A. Fabricii *Biblioth. Græc.* vol. X. p. 41-43 et Ceillier l. c. art. III. n. 9. (p. 192.).

(a) Lib. I. ep. 6. 56. 57. 75. 278. 282; lib. II. ep. 32. 39. 42. 145. 148. 151. 178. 280; lib. III. ep. 8. 16. cf. lib. I. ep. 229; lib. IV. ep. 52.

(b) Lib. I. ep. 204. 247. 256. 285. 315; lib. II. ep. 49. 123.

(c) Lib. I. ep. 16. 48. 70. 79. 114-16. 191. 193. 205-206. 219. 226. 286. 288; lib. II. ep. 39. 293. 297. 300. 323. In perlisque harum epistolarum loci S. Scripturæ, quos Ariani confirmandis erroribus suis adhibere solebant, paucis explicantur.

(d) Lib. I. ep. 88. 102. 149. 170. 171. 259. 272. 293; lib. II. ep. 40. 150. 187. 238. 289. 292; lib. III. ep. 91. 92. Plures ex his epistolis, præsertim I. 149. II. 292. III. 91. 92; satis aperte Nestorii errores feriunt, quamvis nomen hæresiarchæ istius nusquam appareat; unde forsitan quis haud absque verisimilitudine conjiciat, non multo post a. 430. S. Nilum e vita abisse.

(e) Vid lib. I. ep. 60. 61. 63-66. 104. 108. 131. 155. 157. 159. 175. 177. 197-98. 200. 208. 212-14. 220. 236. 260-61. 274. 299. 303. 316. 322. 328. 330. 333. lib. II. ep. 20. 27. 47. 48. 81. 85. 97. 123. 124. 143. 202. 214. 228. 230. 251. 245. 250-51. 260. 262. 267-68. 271. 272. 276. 298. 303. 314. 315. 317. 325-26. 328; lib. III. ep. 4. 5. 7. 17. 19. 24. 25. 85. 115. 135. 164. 166. 169-171. 177. 183. 187. 200-203. 226. 248. 255-56. 259. 262. 267. 274-75. 277. 288-89. 302. 308. 316. 324. 327; lib. IV. ep. 9. 15. 19. 20. 23. 27. 28. 33. 39. 43. 44. 48. Si quis has epistolas attentamente perlegere voluerit, plenam S. Nili doctrinam de justificatione, prædestinatione, gratia et libero arbitrio, de bonis operibus eorumque mercede, convenientem doctrinam concilii Tridentini sess. VI., facile inde cognoscat.

(f) Vid. ex. gr. 1. 7. 12. 14. 15. 17. 21. 23. 36. 55. 57. 62. 69. 72. 77. 80. 81. 102. 104. 131. 132. 134. 135. 141. 145-47. 149. 150. 152-154. 172. 178. 192. 193. 200. 203. 204. 215. 216. 238. 249. 253. 262-65. 269. 271. 288. 305. 314. 318. 324; II. 9. 20. 24. 27. 33. 34. 76. 78. 86. 104. 121. 128. 143. 162. 169. 171. 186. 204. 228. 231. 233. 239. 245. 254. 255. 256. 260. 276. 278. 306. 314. 316. 322. 324. 328; III. 14. 26. 27. 30. 35. 60. 63. 76. 84. 89. 104. 116. 120. 124. 136. 166. 67. 168. 183. 188. 191. 200. 219. 221. 277. 284. 293. 325. 333; IV. 5. 19. 25. 40. Varias quoque Græcæ versiones S. Scripturæ Veteris Testamenti nonnunquam respicit, ut lib. III. ep. 38. 78. 191.

(g) Vid. ex. gr. 1. 13. 51-53. 59. 60. 64. 63-66. 68. 76. 78. 84. 86. 90. 94. 96-101. 106. 8. 118-22. 163-64. 179. 186-87. 195. 96. 201-2. 208. 221. 223-24. 228. 240. 242-44. 246. 250-51. 254. 256. 258. 259. 264. 263-68. 273. 276. 285. 289. 304. 320-21. 325. 330. 33; II. 2. 5. 14-16. 52. 61. 68. 69. 72. 74. 75. 79. 80. 83. 93-95. 97. 99. 123. 127. 133. 141. 142. 144. 163. 166. 173. 174. 180. 181-83. 187. 188. 197. 198. 199. 232. 234-38. 240-41. 262. 263. 275. 282. 309; III. 1. 4. 5. 7. 10. 15. 20. 23. 25. 28. 34. 36. 38. 44. 53. 54. 65. 75. 83. 93. 109. 110. 112. 129. 137. 138. 165. 169. 174. 178. 180-82. 185-87. 190. 193-96. 201-4. 208-12. 220. 222. 225. 236. 240. 251. 253-55. 257. 259. 265. 271. 275. 291-92. 302. 310; IV. 2. 8. 10. 12. 13. 23. 27-30. 32. 45. 46. 47. 51. 55. Lib. I. ep. 223, ipse Nilus allegoricam explanandi rationem defendit. Cæterum proluxa hæc Epistolarum exegeticarum enumeratio, rogo, ne lædio lectorem afficiat, memorem, S. Scripturæ studiosis perquam commodum fore, si Nili interpretationes facili opera in rem suam convertere possint.

(h) Lib. I. ep. 8. 9. 101. 177. 198. 237. 343; lib. II. ep. 17. 149. 165. 216. 264. 314. 327; lib. III. ep. 5. 18. 20. 33. 68. 126. 253. 269. 275. 284. 286; lib. IV. ep. 22. 46. Quantum fides hominem consoletur in obitu carorum, ostendit I. 311-12; II. 170.

(i) Lib. I. ep. 7. 10. 14. 22. 38-40. 123. 151. 230. 306. 324. 329; lib. II. ep. 17. 61. 94. 104. 174. 179. 185. 196. 222. 239. 269; lib. III. ep. 63. 68. 135. 142. 145. 146. 171. 172. 179. 197. 215. 216. 228. 237. 243. 262. 269. 270. 274. 277. 315; lib. IV. ep. 36-39. 42. 48.

catores frequenter ad conversionem et emendationem excitat, pœnitentiæ vim et modum præclare describens (a): Sœpissime autem de *tentationibus* agit, exponens, cur a Deo permittantur varium quoque tentationis modum ac gradum describit, et ipsas principales tentationes incredulitatis, blasphemiæ, superbiæ et vanæ gloriæ, gulæ et voluptatis, avaritiæ et iracundiæ, tristitiæ, timoris et acediæ sollicite cavendas ac fortiter superandas monet, simul præcipua tentationum remedia, fidem Christi et abnegationem sui ipsius, vigilantiam, humilitatem, obedientiam, patientiam, jejuniûm et vigiliâs, diligenter adhibenda suadet, ac tali pugnâ spirituali contra dæmones adversarios et affectus inordinatos, non minus necessariæ, quam utili, gloriosos triumphos et beatam quietem promittit (b). Casus autem adversos hujus vitæ, a Deo in salutem nostram ordinatos, non solum cum patientiâ et fiducia, sed et cum gratiarum actione animique exsultatione ferendos esse docet (c). Maxime tamen orationem perseverantem ad superandas tentationes et adversitates commendat, orationi psalmodiam ac diligentem S. Scripturæ lectionem adjungit, optimam denique ejus methodum et summam efficaciam docet (d). *Charitatem* quoque tum erga Deum, tum erga proximum, etiam inimicum, gravibus verbis inculcat (e). Ex fructibus autem charitatis *eleemosynam* (II. 149. 157. 230. 274. 298. 301—2; III. 7) et *continentiam* perfectam seu virginitatem (II. 31. 118, III. 298.) summopere laudat. — Aliæ epistolæ *monachos* præsertim respiciunt, eosdem laudant, instruunt, corrigunt (f), præsertim vagos et instabiles reprehendunt (1. 292. 295, II. 56. 62. 71-72. 117. 136, III. 119. 223.)

NOTA I: *Fragmenta* quædam S. Nili Latine tantum exhibentur in Opp. S. Nili ed. Suares. p. 655-37. — *Liber ejus adversus gentiles* (de quo Nicephor. Callist. in *Histor. ecclen.* lib. XIV. c. 54.) et *Liber de compunctione* (de quo ipse Nilus lib. III. ep. 11.) interciderunt. — *Expositio Cantici canticorum* ex S. Gregorii Nysseni, Nili et Maximi commentariis collecta, in qua singulorum loci ita permisti sunt, ut discerni haud queant, Gr. et Lat. exstat in *Biblioth. Patrum* Paris. 1654. t. XIII. — Cf. de his aliisque S. Nili Opusculis Leonis Allatii *Diatriba de Nili*, editioni Epistolarum S. Nili subjuncta p. 16—48. et p. 29—31. Tillemont, l. c. art. XI. (p. 245) et J. A. Fabricii *Biblioth. Græc.* vol. X. p. 6. et 16—17.

NOTA II: *Opera S. Nili spuria* hæc sunt: 1 *Tractatus moralis* (Opp. Nili ed. Suares. p. 321—26), cf. Tillemont l. c. art. XI. p. 210; Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 1 (p. 158); 2 *Epicteti Enchiridion seu Manuale*, forte a S. Nilo contractum et interpolatum (Opp. Nili ed. Suares. p. 327—53), cf. Leonis Allatii *Diatriba de Nili* l. c. p. 31—35. Tillemont l. c. art. XI. p. 210. Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 2. p. 158; 3 *Narratio monachi Pachon* (Opp. Nili ed. Suares. p. 355.—57), cf. Tillemont l. c. art. XI. p. 210. Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 3. p. 158; 4. *Sermo dogmaticus de S. Trinitate*, qui est S. Basilii M. epist. 8. cf. Tillemont l. c. art. XI. p. 210. Ceillier l. c. art. II. § IV. n. 4 (p. 158—59); 5. *Hartyrium S. Theodoti Ancyran* sub imp. Diocletiano passi, quod ab alio quodam Nilo auctore cœvo scriptum exstat Gr. et Lat. in Gallandi *Biblioth. Patrum*, t. IV. p. 114—50, cf. ibid. Prolegom. cap. 7; 6) *Oratio supplex ad Deum contra barbarorum incursionem*, etc., quam nonnulli Nilo nostro ascribunt, Nilo cuidam juniiori tribuenda est. cf. Oudin; t. I. col. 1256—58.

(a) Lib. I. ep. 54. 220. 304; Lib. II. ep. 82. 83. 143. 147. 163. 205. 229. 231. 239. 267. 303. 325. 326. 330; lib. III. ep. 4. 10. 11. 59-61. 63. 112. 129. 135. 157. 168. 171. 177. 200. 213. 227. 228. 254-57. 270. 274. 277. 302. 308. 323. 327; lib. IV. ep. 20. 21. 36. 39. 43. Cf. supra epistolæ ad doctrinam de justificatione pertinentes, quarum complures etiam de pœnitentia agunt. Sacerdotes quoque monet, ne justo durius habeant pœnitentes; lib. III. 245.

(b) Lib. I. ep. 5. 10. 11. 20. 25-31. 67. 137. 144. 148. 151. 160. 163-64. 167-69. 183. 185-87. 217. 48. 227. 235. 237. 275-77. 280. 284. 289. 294. 300. 307. 310. 313. 324-25; lib. II. ep. 1. 2. 12. 23. 28. 35. 38. 52. 59. 62. 70. 79. 80. 94. 95. 102. 106-9. 114. 157-59. 140. 160. 167. 172. 193. 196. 199. 224-25. 242. 244. 295. 299. 304. 318; lib. III. ep. 12. 13. 35. 40. 41. 46. 49. 50. 54. 66. 67. 71. 78. 82. 94. 95. 97-99. 101-2. 105-7. 109-10. 121. 126-27. 150-51. 138. 143. 147-48. 153-55. 158. 164. 166. 175. 178. 181-82. 189. 194. 197-98. 204-12. 216-18. 220-22. 225. 228-31. 234. 237-38. 242. 244. 247. 249. 251. 265. 268. 271. 273. 276. 278. 282-83. 287-88. 291-94. 300. 301. 310. 316. 318. 322. 337; lib. IV. ep. 2. 4. 5. 6. 13. 29. 30. 40. 44. 45. 52. 53. 55-58. 60. De tentatione incredulitatis III. 260; blasphemiæ I. 313, II. 91-92. 152, III. 99; superbiæ et vanæ gloriæ I. 36. 164-62. 238. 326, II. 31. 51. 58. 98. 99. 114. 126. 203. 221. 245. 259. 272. 287. 322; III. 31. 53. 55. 77. 94. 134. 145. 152. 176. 231-35. 250. 256. 329., IV. 5; gulæ I. 284. II. 59. 102. 160. 244, III. 46. 49. 106. 178. 242. 249. 268; voluptatis I. 222. 318. 325, II. 58. 69. 142. 159. 226. 234. 242. 284, III. 45. 78. 130-31. 143. 151. 165-66. 224-25. 288. IV. 6. 24. 26; avaritiæ II. 71. 129. 297-99, II. 147. 153. 477. 179.

192. 230. 285, III. 6. 123, 240; iracundiæ I. 11. II. 209. 280. 305, III. 1; tristitiæ, timoris et acediæ I. 231, II. 53. 129-32. 140. 193. 214. 226, III. 51. 142. 312, IV. 35. Ex his theoria tentationum juxta mentem S. Nili facili opera colligi poterit.

(c) Lib. I. ep. 12. 21. 37. 55. 58. 74. 103. 123. 183. 255. 245. 290. 302. 331; lib. II. ep. 3. 4. 21. 22. 43. 61. 98. 146. 193. 219. 222. 227. 236. 251. 258. 283. 331; lib. III. ep. 19. 26. 27. 29. 35. 50. 66-69. 71. 87. 88. 104. 108. 118. 122. 128. 144. 157. 161-65. 170. 173-74. 191. 211. 245. 281. 285. 304-5. 309. 321. 330; lib. IV. ep. 31. 40.

(d) Lib. I. ep. 4. 10. 24. 40. 50. 58. 86. 87. 107. 121. 137. 139. 165-66. 187. 196-97. 239-40. 323. 24. 327. 330; lib. II. ep. 12. 23. 41. 58. 73. 118. 161. 167. 175. 196. 201. 222. 308. 322. 329; lib. III. ep. 2. 3. 36-38. 86. 90. 97. 117. 125-27. 144-45. 148. 155. 159-60. 164-65. 167. 179. 197. 217-18. 221. 224. 238-39. 245. 247. 253. 256. 261. 264. 266. 271. 273-74. 278. 282-83. 287. 292. 295. 306-8. 315. 318-20. 324. 333; lib. IV. ep. 12. 16. 25. 34. 36. 41. 60. 61.- De lectione S. Scripturæ. I. 85. 118-22. 262. 264, II. 36. 37. 135. 198. 225. 257. 253, III. 164. 262. 278. 295.

(e) Lib. I. ep. 105; II. 41. 93. 167. 217. 269. 281. 296. 298. 307. 313. 320. 332; III. 93. 111. 257; IV. 47.

(f) Lib. I. ep. 1. 34. 55. 46. 129. 177-82. 222. 232. 281. 287. 307. 331-32; lib. II. ep. 43-140. ad solos monachos directæ sunt, item II. 25. 29. 179. 245. 266; III. 32-40. 46-61. 66. 67. 72-74. 90. 98-102. 107-8. 114. 119. 123. 125. 143. 147. 150. 132-53. 192-93. 229-30. 237-39. 244-42. 246. 303. 309. 332; IV. 1. (valde dubia), 38-41. 54. 60. De inclusis II. 96. De stylitis II. 114-15.

CHARACTER ET DOCTRINA S. NILI.

Sanctus et egregius Pater Nilus, prout in concilio Nicæno II vocatur (a), non tam dogmata fidei, quam morum in scriptis suis exposuit. Variæ ejus lucubrations thesaurum doctrinæ asceticæ comprehendunt (b); animi humani diversos motus intimosque recessus, malignas diaboli artes, benignam Dei misericordiam, multiplicem hominis pugnam, lapsum, victoriam, tam accurata cognitione, tenera sollicitudine, sincera charitate describit, ut nemo melius. Scripta ejus, vigore plena ac sententiis referta, similitudinibus elegantissimis nitent (c); et quamvis nervosa quadam vehementia excellant, dulcore tamen eximiæ charitatis omnia temperantur.

Doctrina ejus dogmatica, quæ ubique doctrinæ moralis fundamentum est, doctrinæ catholicæ apprime concordat, ut ex his patebit :

1. *Fides*, quæ initium est salutis, *Dei simul et hominis opus* esse, his verbis declaratur : « *Nemo venit ad me, ait Servator noster Christus, nisi ei desuper datum sit.* Non enim cuique obvia est fides in Christum; superiori namque impulsu indiget, cum vere credere generosi animi sit. Tali igitur animæ illa, quæ a Deo est, compunctio opus est, ut credat. Sed supernus quoque impulsus nostra eget electione et arbitrio. » Lib. II. eo. 288, Cf. Concil. Trid. sess. 6. cap. 6, et can. 3. 4.

2. *Bona opera necessaria* esse docet : « *Veræ pietatis ratio duobus constat, dogmatibus piis et bonis operibus* : unum igitur ab altero sejungendum non est. » Lib. II, ep. 161. Cf. Concil. Trident. sess. 6. cap. 11. 16. et can. 25.

3. *Transsubstantiatio* aperte proponitur : « *Ante sacerdotis verba et Spiritus sancti descensum nudus panis et vinum, commune, quæ proponuntur, existunt; at post tremendas illas invocationes et adorandi et vivifici et boni Spiritus adventum non sunt amplius nudus panis et commune vinum, quæ apposita sunt in sacro altari, sed corpus et sanguis pretiosus et immaculatus Christi, universorum Dei, ab omnibus sordibus eos mundantia, qui cum timore et desiderio maximo illorum participes fiunt (d).* »

4. *De confessione peccatorum et satisfactione* hæc habet : « *Tu, o sacerdos, ne despicias, sed potius amplectere et fove cor contritum et humiliatum, et redipiscitor et salvato, non tantum fructus rerum probe gestarum gravis pretii a delinquentibus quærens et exposcens per opera studiosa (δὲ ἔργων ἀσκητικῶν), sed et verba accipiens compunctorum pro peccato proprio et immensa cum animi dejectione tibi sua scelera confitentium (e).* »

5. *De invocatione sanctorum et sacris imaginibus* dicit : « *Omni in loco illis, qui per eosdem (sanctos martyres) Deum implorant, res omnes mirificas et præter expectationem advenientes Domini Christi celeberrimi atque honore et nomine illustres certatores (martyres) possunt efficere.* » — « *Fixi atque virilis genti proprium est, in sacrario versus Orientem ædis sacratissimæ unam solamque crucem formare; una siquidem salutari cruce omne genus humanum servitute eximitur et desperatis ubique gentium spes bona effulget; narrationibus porro ex Veteri Novoque Fœdere quaquaversum manu pictoris optimi ædem sacram reple, ut litterarum rudes et divinarum Scripturarum lectionis nescii ex tiguræ conspectu notitiam rerum optime gestarum eorum, qui vero Deo legitime deservierunt, acquirant et ad eorum res gloriosas atque præclaras certatim properent (f).* »

EDITIONES. Sancti Nili Opera quædam nondum edita Gr. et Lat. ed. P. Possinus. *Paris. 1639.* in 4°. — S. Nilabbatis Tractatus seu Opuscula (omissis iis, quæ ediderat Possinus) Gr. et Lat. ed. Suaresius. *Romæ, 1673, fol.* — S. Nili Epistolæ (355) Gr. et Lat. ed. P. Possinus, *Parisii, 1657.* in 4°. — S. Nili ascetæ, discipuli S. Joannis Chrysostomi, Epistolarum libri IV (quibus omnes prioris editionis epistolæ continentur, una excepta) Gr. et Lat. ed. Leo Allatius, *Romæ, 1668, fol.* — De his aliisque editionibus, quæ Latine tantum exstant, cf. Ceillier, l. c. art. III. n. 9. (p. 190.—95.) et Hoffmann *Lexicon bibliograph.* t. III. p. 141—45. Notari quoque meretur, textum Græcum Epistolarum Nili editionis Allatii multis mendis deformatum, versionem Latinam tam hujus editionis epistolarum, quam opusculorum editionis Suaresii multis in locis valde obscuram et implicatam esse.

(a) Concil. Nicæni, II, act. IV. (Mansi, t. XIII. col. 37.)

(b) *Epistolæ S. Nili ad spiritualem profectum plane conducunt, Mabillon Tract. de Studiis monast.* t. II. c. 20. (ed. Venetæ 1770. p. 172.) item c. 21. (ibid. p. 180.) et t. I. p. l. c. 15. (ibid. p. 55.)

(c) Vid. ex. Gr. lib. I. ep. 10. ; III. 153. 171. 264. IV. 26. 35.

(d) Ita lib. I. ep. 44. Similes loci occurrunt lib. I. ep. 99-104. II. 144. 233. 294 ; III. 39. 280 ; IV. 55. Cf. Concil. Trident. sess. 13. cap. 4. et can. 1. 2.

(e) Lib. III. ep. 243. Hinc et ἐξομολόγησις frequenter apud S. Nilum commemoratur, quæ tum confessionem, tum satisfactionem in se comprehendit, vid. lib. II. ep. 303. 326 ; III. 61. 63. 135. 171. 236. 243. 325. Cf. Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. 8. 9. et can. 4. 6. 12-14.

(f) Lib. IV. ep. 62. et 61. ex Concilio Nicæno II. act. IV. (Mansi t. XIII. col. 34-38.) Cf. Concil. Trident. sess. 25. Decretum de invocatione sanctorum.

NOTITIA ALTERA.

(Leo ALLATIUS, *Diatriba de Nilis*, ad calcem Epistolarum Nili, p. 7.)*Nilus eparchus Constantinopolitanus, ex eparcho monachus et asceta cum Theodulo filio.*

Sed adest jam Nilus noster Asceta, cujus meminit Nicephorus Callixtus *Hist. ecclesiasticæ* l. xiv, c. 54, virtute, doctrina, atque eloquentia præstantissimi, quem Michael Neander quasi nullius prelii hominem *quemdam* vocat. Menologium Basilianum bibliothecæ Vaticanæ 14 Januarii: "Ἀθλητὸς τῶν ὁσίων Πατέρων ἡμῶν τῶν ἐν Σινᾷ ὄρει τελειωθέντων. Ἀπὸ διαφόρων τόπων καὶ χωρίων οἱ ἅγιοι οὗτοι ὑπάρχοντες ἀφήκαν τὸν κόσμον, καὶ συγγενεῖς, καὶ πλοῦτον, καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾷ, καὶ ἐγένοντο μοναχοί, δουλεύοντες μόνῳ τῷ Θεῷ, καὶ τρεφόμενοι ὀπὸ βοτανῶν ἀγρίων. Μετὰ τούτων δὲ ἁγίων ἦν καὶ ὁ ἅγιος Νεῖλος, ὁ γενόμενος Ἐπαρχὸς Κωνσταντινουπόλεως, ἀνὴρ σφδρῆς, καὶ εὐλαβῆς· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διὰ τὴν Χριστὸν ἀπῆκε καὶ τὴν ὄξαν, καὶ τὸν πλοῦτον, καὶ ἐγένετο εἰς τῶν πτωχῶν μοναχῶν. Ἄλλ' ὁ διάβολος φθονήσας διήγειρε τὸ ἄγριον ἔθνος τῶν Βλεμμύων κατὰ τῶν ἁγίων Πατέρων· οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ ἀπὸ Ἀραβίας ἕως Αἰγύπτου κατοικοῦντες τὴν θάλασσαν Ἐρυθρὰν, καὶ ἐπιζῶντες εὐρεῖν πλοῦτον ἦλθον κούρσευσαι τοὺς Μοναχοὺς. Ὡς δὲ οὐδὲν εὔρον, εἰ μὴ ψιᾶθια μόνα, καὶ τοὺς ἁγίους τρέχοντα φοροῦντας, καὶ οὕτως ἐτελειώθησαν. *Certamen sanctorum Patrum nostrorum, qui in monte Sina finem suæ vitæ sortiti sunt. Ex diversis urbibus et oppidiis cum essent hi, mundo, parentibus, et divitiis renuntiatis, cum pervenissent ad montem Sinai, monachi effecti sunt, et soli Deo inserviebant, herbis silvestribus vitam sustinentes. Cum his sanctis vitam ducebat beatus Nilus in urbe Constantinopolitana quondam eparchus, vir doctus, et in Deum piissimus. Quin et ipse propter Christum, et gloria, et divitiis dimissis pauperculorum monachorum habitum induit. Veruntamen diabolus invidentia tortus immanem Blemmydum gentem concitavit contra sanctos Patres. Blemmydes sunt ab Arabia usque Ægyptum maris Rubri accolæ, qui divitiarum expectatione erecti ad diripiendos monachos progressi sunt. Cum vero nihil amplius comperissent, quam tegetiçula ex junco, sanctosque ipsos ex pilis confectis indumentis circumvestitos, in rabiem versi eos culpæ exsortes contrucidarunt. Et sic vitæ finem posuere. Supra laudatus Callixtus loco dicto: Τῷ δὲ θεσπεσίῳ Νεῖλῳ πατρὶς ἡ τῆς Κωνσταντινίου ἐτύχχανε πόλις, ἥς τῷ περιόντι τῆς εὐγενείας, καὶ Ἐπαρχὸς ἐξηρημάτισε. Πλοῦτῳ δὲ βαθεῖ, καὶ δυναστείᾳ περιβρέθεμος ἀσκητικὴν ἀντηλλάττετο ἀγωγὴν. Admirando Nilo patria Constantinopolis fuit, cujus etiam propter egregiam generis nobilitatem præfectus fuit. Potentia, et opi-*

*bus affluens, asceticam illis prætulit vitam. Et Græcorum Menologium: Οὗτος πολὺς ἦν ἐν λόγοις ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαυρικίου Ἐπαρχὸς Κωνσταντινίου πόλεως γνωρίζομενος, σεμνῆ δὲ γυναικὶ συζευχθεὶς, καὶ δύο τέκνα, ἄρβεν τε καὶ θῆλυ, ἀποτεκῶν, τὴν ἑαυτοῦ πέπεικε σύζυγον τὴν Κωνσταντινίου πόλιν καταλιπεῖν, καὶ τοῖς τῆς Αἰγύπτου μοναστηρίοις κατασκηνώσαι, μερίσασθαι τε τὰ τέκνα, καὶ τὸν μὲν παραλαβεῖν τὸν υἱὸν Θεόδουλον, τὴν δὲ τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα, καὶ οὕτω πόησαντες διέστησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἐπεὶ ὁ μακαρὶος Νεῖλος τὸ ἕρος μετὰ τοῦ υἱοῦ κατελιφῶς συνῆν τοῖς Πατράσιν, καὶ τὰ ἐξῆς. *Celeber hic fuit hominum sermonibus, imperante Mauritio, urbis Constantinopolitanæ præfectura clarus. Qui honestissimæ matronæ junctus matrimonio, duobus ex illa susceptis liberis mare et femina, uxori persuasit, ut Constantinopoli relicta in Ægypti monasteria immigraret: partitque inter se liberos, ipse quidem Theodulum filium, illa filiam suam abducerent. Quo facto ab invicem sese disjunxerunt. Hinc cum beatus Nilus occupato monte cum filio sanctorum Patrum consuetudine frueretur, quidam serarum instar repentes atque irruentes Barbari, ejus filium Theodulum cum multis aliis captivum abduxerunt. Et Martyrologium Romanum: Pridie Idus Novembris, Constantinopoli S. Nili abbatis, qui ex præfecto urbis factus monachus sub Theodosio Juniore doctrina, et sanctitate floruit. Et tandem Menologium Sirleti die xii Novemb.: Natalis S. Patris nostri Nili. Hic fuit sub imperatore Mauritio sanctarum Litterarum eruditione et sanctitate morum insignis, qui cum orationis facultate et rectæ vitæ exemplo plurimos ad virtutis studium excitasset, in pace quiescit.**

Hic ut virus pravæ religionis, et petulantium sectariorum in pura claraque exulceranda veritate catholica animam infrenem prospicias, et in Callixtianiæ Historiæ verbis superius adductis inter pretandis malitiam, cum de nostro Nilo sermonem habet, repeto tibi verba Nicephori: Τῷ δὲ θεσπεσίῳ Νεῖλῳ πατρὶς ἡ Κωνσταντινίου ἐτύχχανε πόλις, ἥς τῷ περιόντι τῆς εὐγενείας καὶ Ἐπαρχὸς ἐξηρημάτισε, πλοῦτῳ δὲ βαθεῖ, καὶ δυναστείᾳ περιβρέθεμος τὴν ἀσκητικὴν ἀντηλλάττετο ἀγωγὴν. Admirando Nilo patria Constantinopolis fuit, cujus etiam propter egregiam gentis nobilitatem præfectus fuit. Potentia et opibus affluens, asceticam illis prætulit vitam. Quorum illa sententia est; licet nobilitate, dignitate; opibus et rebus aliis clarissimus, et in urbe omnium præcipua, viribus præemineret, nihil-

n. nus amore Christi omnibus renuntiavit, et asceticam amplexatus, in Deo suo et Christo spem collocavit. Quod in tanti viri laudes reponendum est, easque eximias, assertore Callixto. Quid autem qui carni et mundo deserviunt, et bonam Christianorum educationem, et carnis excruciationem dissipant, ex verbis istis Callixti Magdeburgenses convertunt? *Nilus vir generis nobilitate, et virtutum ornamento præclarus monachus, urbis Constantinopolitanæ indigena, et præfectus postremis Junioris Theodosii temporibus. Cumque potentia et opibus afflueret, atque etiam alio modo Ecclesiæ et reipublicæ recte et multum servire; prodesseque potuisset, tamen ex sinistro Scripturarum intellectu, et perversa illorum temporum superstitione, relicta legitima sua erga præclara vocatione, monasticen est amplexus.* Et hæc quidem si uti sua testarentur, moderate ferenda a Catholicis essent, qui hæreticorum petulantiam perspectam habent: verum cum addunt *ea referre auctore Nicephoro, lib. xiv, cap. 54, quis bene toleraverit? Scriptori crimini hæud obnoxio crimen tam atrox etiam cum mendacio, ut obæcetos mente, et rudes fallere possint, appingere, quis tolerabiliter tulerit? Sed hoc dandum est hæreticis, qui ex se veluti aranei tela fingunt.*

Ad hæc adjiciunt eadem centuria cap. 10, post illa insulsa de Nilo episcopo et martyre, quæ posterius videbitur, de capitulis sancti Nili: *De bonis operibus præcepta exposita secundum seriem Decalogi, quibus insertæ sunt sententiæ de præmiis bonorum operum, et pœnis malorum. Quæ etiam in gnomographis quibusdam Græcis continentur. Cæterum de fide, aut aliis doctrinæ partibus nihil dicit. Sed incommode loquitur, potu aquæ frigidæ justificari misericordem.* Quis nunc voce non contenderet? O homines feneos, infelices, et fricti ciceris emptores, qui nec scripta legere, nec lecta intelligere, neque discernere valetis. Destituti ventis, reinos saltem adhibere quis vetat? Quis asseveraverit Nilum de fide, et aliis doctrinæ partibus nihil dicere? Quis Nilo vitio dederit, quod de præmiis bonorum operum et pœnis malorum scripserit? Quis Nilo Constantinopolitano attribuerit dictum de potu aquæ frigidæ? Adeat scripta. In illis præclarissima et præstantissima de fide, et de doctrina catholica, si cæcus non est, reperiet: nec illum aversabitur iudicio, quod de præmiis honorum operum, et de pœnis malorum dictaverit. Sed istis opertissimis infamia criticis concedamus, dum alia atque alia scriberet Nilus, in nonnullis de dogmate siluisse. Tum advertendum est enim sæpe sæpius cum plumbeis hominibus egisse, et ad dogmata intelligenda ineptissimis, et tantummodo corporis exercitationibus ut Deum sibi conciliarent deditissimis: quare superiora et elevatiora illa mysteria evolvenda non erant. Dum vero cum præstantibus ingenio tractabat, tum expurgatis dissidiis, et discussis nebulæ dubiis secundis

ventis in æthera elatus mysteria fidei fundebat. Non credis? Percurre libros, et admiraberis genii dexteritatem in rebus tractandis. Et ut finem orationi imponam, cui fidens, quæ Rossanensi Nilo-historia defert, tu ad Constantinopolitanum Chrysostomi discipulum detrahis? Dictum de aqua frigida, Rossanensis discipulus Rossanensi non invitis manibus dat. Tu quingentis annis millesimum mutilas, nec tot annorum spatium decurtatum exhorrescis? Audi illius discipulum, ex quo Baronius sua hæbet. *Dicit Nilo Rossanensi Nicolaus protospatharius. Pater quare dicit Evangelium, quod quicumque parvum calicem aquæ frigidæ dederit, non amittet mercedem suam? Respondit ille: Propter hoc dictum est illis, qui nihil habent, ut nullus excusetur, qui nec habet ligna, quibus calefaciat aquam, Quid vero facietis vos, qui pauperibus frigidam aquam aufertis? Christus eadem pronuntiat, ut ostenderet, sic enim doctores, iique maximi tradunt, exiguum et facile beneficium, et fere nullius æstimationis apud homines, tamen habere constitutam mercedem a Deo, eamque non exiguam; quæ enim Deus promisit, parva esse non possunt; majora sunt, quam æstimari possent ab iis qui recepturi sunt. Aquæ frigida satis indicat studium et diligentiam in beneficio exhibendo, quamvis exiguo. Æstimat enim Deus opera magis ex studio, et divina mentis incitatione, quam ex rei magnitudine. Hæc dicit Christus; et Nilus identidem eadem revocando pronuntiat. An videri potest commodius et aptius? Christus loquitur, qui pleno pectore et per se sapit. Dicito tu commodius, qui diviniore mente, et consilio sapit. Nilus Christi verba repetit; et tu Nilum incommode loqui non vereris asserere, dum ait potum aquæ frigidæ justificare misericordem: et vulgi reprehensionem non reformidas? Ita tandem et Evangelium, et Christi verba ad libitum tuum consingito, redditoque incudi versus male tornatos, ut incommodis, quæ mentem tuam dilacerant, mederi valeas.*

Doctissimus Possinus in Menologii Græci verbis *Mauritium in Marcianum* demutat; quod apte cadit in rem. Qui enim potuit sub Mauritio, qui imperium iniiit anno Domini 583 communi spiritu frui, qui Joannis Chrysostomi discipulus, et æqualis fuisse asseritur, cujus obitus anno 407 ab historicis ponitur? Vixisset utique minimum annos 175, demptis etiam annis, quibus ad obtinendas disciplinas Chrysostomo adhæsisse negandum non est. Et quis crederet Nilianæ ætatis adeo diuturnæ spatia? Hic idem Possinus in præfatione sua in Epistolas Nili ad Eminentissimum Barberinum aliam, notat de Nili ætate Caryophylli hallucinationem: *Quarum primum antiquitas ea est, cui qui mille annos imputare satis habuerit, detraxisse de vera summa deprehenditur annos fere trecentos, totum nimirum intervallum, quo Arcadii principatus, vera et certa ætas Nili nostri antecedit Mauritium Augustum, quo tamen imperante floruisse scripsisseque Nilum vir alioquin doctus*

hællucinatus est. Et addit in margine: *Joannes Matthæus Caryophilus Præfatione in Vitam sancti Nili Junioris.* Verba Caryophili hæc sunt: *Ut autem Nilus hic noster Italo-Græcus Rossanensis, Junioris titulum habuerit, paralleli quædam fuit admirabilis convenientia cum antiquiori Nilo, quem pietatis monasticæ splendor, et præclara ingenii monumenta de vitæ solitariæ instituto immortalæ reddiderunt. Vixit is imperante Mauritio, et prætorem Constantinopoli egit, deinde paribus sum uxore votis, regulam ipse quidem monasticam professus est in Ægypto una cum filio Theodulo, et sacerdos fuit, uxor vero cum filia recessit in seminarum monasterium, et uterque sanctitatis lauream adeptus est. At vero Nilus Junior licet sacerdos nunquam fuerit, tamen relicta uxore tantos in monastica professione fecit progressus, ut plane monachorum eremitarum institutor evaserit, et Basilii Magni ordinem in Italia mirifice illustravit. Scripta vero ejus, etsi nulla exstant, multas tamen et egregias ab eo fuisse elucubratas epistolas, testatur qui præclaram hanc Vitæ ejus historiam posteritati mandavit.*

Et Chrysostomi fuisse discipulum habeo ex Callixti Historia, lib. xiv, cap. 30: *Ναῖδος τὸ ὁ θεοπέσιος ἀσκητῆς, ὃ τε τοῦ Πηλουσίου Ἰσιδωρος, καὶ ὁ πολυθρήλλητος ἀσκητῆς Μάρκος, Ἰωάννη τῷ πάνυ μαθητευθέντες. Insuper Nilus ascetes venerandus, Jaidorus Pelusiota, et decantatus monachus Marcus, Joannis Magni discipuli.* Bellarminus de Scriptoribus: *S. Nilus Joannis Chrysostomi discipulus vixit tempore Theodosii Junioris.* Gretserus, *De cruce*, lib. I, cap. 35. Labbæus in sua *Bibliotheca*, et Joannes Andreas Questadt.

Sed quid in indaganda Nili ætate externorum testimoniâ conquiri? Ipse sibi Nilus testis locuples est, et ætatem suam firmissime asseverat, et sub quo spiritum ducebat imperatore indicat. Legantur, si volupe est, ipsius ad Arcadium imperatorem litteræ, quas hic cum aliis edimus, ediditque. Possinus, ejus de exilio Joannis in ipsa sententiam ponit in crimine: *Ἰωάννην οὐκ εὐλόγως εἰς ἔξορίαν ἐξέπεμψας ἐκ πολλῆς ἐλαφρίας τοῖς μὴ ὑγιαίνουσι τὸ φρονεῖν ἐπισκόποις παραπεισθεὶς. Joannem non recte in exilium amandasti præ multa levitate ab insanis quibusdam episcopis male persuasus.* Et: *Πῶς ἐπιθυμαῖς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῶν συγκυσιῶν σεισμῶν, καὶ τῆς ἐπελευσεως τοῦ αἰθερίου πυρός ἀπηλλαγμένην ἰδεῖν, μυρίων ἀποπημάτων αὐτόθι γενομένων, καὶ νομιτευομένης τῆς κακίας σὺν παρῆσι πολλῆ, ἄφορηθέντος τοῦ στόλου τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ φωνῆς τῆς ἀληθείας, τῆς σάλπιγγος τοῦ Χριστοῦ, Ἰωάννου.* *Quomodo cupis Constantinopolim creberrimis terræ motibus, et immissione frequenti æthereorum ignium liberatam cernere, cum innumerabilia istic placula committantur, et auctoritatem sibi plenam fiducia liberrima invidia, et furor exercean, exterminata Ecclesiæ columna, luceritatis, et tuba Christi Joanne, etc.* Hinc si Mauritium intruderemus, non sine magno conatu magnas

negas diceremus, et Nilum hunc nostrum, centum et octoginta annis majorem pinguiore minerva affirmarem, eoque præcipue, si tum sanctum hominem et adultum artibus, et non in ipso sui ortu has Arcadio dedisse epistolas pro compertis poneremus.

Caryophili oscitantiam videtur extenuare Gulielmus Sirletus in Menologio Græcorum Latine a se reddito, quod oculis quoque sequi poteris: *Die 12 Novembris: Natalis sancti Patris nostri Nili.* *Hic fuit sub imperatore Mauritio, etc.* Quinimo ipse Caryophilus extra omnem culpam se ponet, si testimonium ipsius Nili cera miniata non notabitur. Et quis in causa Nili scripta ipsius Nili improbaverit, vel sententiam exploserit? Sit ergo in medio, et de sua ætate litem præfinit, ex epistola ad Zosarium tribunalum, lib. I, epist. 55: *Μηδὲ ἀπατάτω Ἰουδαὸς λέγων, δι' ἐτέρας ἀμαρτίας ἀπηλωτριῶσθαι τῆς Παλαιστίνης· οὐ γὰρ δι' ἄλλας ἀμαρτίας, διὰ δὲ τὴν κυριοκτονίαν πεπόνθασι τὰ ἀνήκεστα. Πρώην μὲν γὰρ εἰδωλολατροῦντες, καὶ τοὺς προφῆτας φονεύοντες, καὶ τοῖς δαίμοσι τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς θύοντες τοῖς ἀλλοφύλοις εἰς ἀχμάλωσιαν ὑπὸ Θεοῦ παρεδίδοντο, καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη τῷ θεῷ βουλήματι πάλιν ἐπανήγοντο εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ ἀνάτατον τετολμήκασι πρᾶγμα εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν παντελεῖ πορθήσε: ἐκδέδονται. Ἰδοὺ λοιπὸν πεντακοσιοστὸν ἔτος, καὶ οὐδαμοῦ θέλα τις ἐπισκοπῆ, οὐκ ἀντίληψις, οὐ παρηγορία, οὐ προφήτης νοουθετῶν, καὶ στηριζῶν, ὥσπερ ἐν Βαβυλῶνι Ἰεζεκιήλ τε καὶ Δανιήλ, καὶ οἱ ἄλλοι· οὐκέτι γὰρ αὐτοῖς θέλει προσομιλεῖν ὁ Θεὸς βδελυττόμενος τούτους·* *Ne te seducat Judæus asserens, propter alia peccata spoliatum se esse Palestina; neque enim ob alia peccata, sed propter Domini necem, multa gravia, quibus nulla medicina est, perpassi sunt. Etenim ante illa tempora idola colentes, prophetas trucidantes, dæmonibus filias filiosque sacrificantes, alienigenis in captivitatem a Deo tradebantur, et paucos post annos, ita Deo annuente, in terram promissionis reducebantur. Ex quo vero immedicabile facinus, in Filium Dei manus apponentes, perpetrarunt, perpetuo excidio traditi sunt. En itaque quingentesimus annus, et nusquam divinum subsidium, non auxilium, non consolatio, non propheta instruens, et confirmans, quemadmodum in urbe Babylone Ezechiel et Daniel, ei alii; non enim cum illis, ab eis abhorrens, Deus colloqui vult.* Inlegitur corpus epistolæ sacrosanctæ appositum est. Ab eo tempore, quo Judæi præsentis animo in Dei Filium manus superponentes, de eo capitalem cædem fecerunt, ideoque perpetuo excidio traditi sunt, est annus quingentesimus, non contractis litteris, aut brevibus numerorum notis, sed extensis et illæsis characteribus designatus, ne scriptoris oscitantiam mendum tribuatur. Ab anno Nativitatis Domini quingentesimus, est Athanasii imperatoris decimus, Symmachi papæ secundus. Annus quo exsulavit Joannes Chrysostomus

est Domini quadragesimus quartus, Arcadii imperatoris decimus, Innocentii papæ tertius. Ergo si scribebat hic Nilus Joanne Chrysostomo nondum mortuo, ut superius vidimus, erat, cum hæc posteriora scriberet annorum nonaginta trium, quibus si appingas annos minimum triginta, quibus sub magistro Chrysostomo, mores ad molliorem idoneos exiit, et artibus ingenius instructus auctoritatem, et dicendi libertatem consecutus, imperatorum labes et maculas non comuni vituperatione, sed ingenuitate libera reprehendere posset, annos tum centum viginti tres numerabat: forsitan hoc non videbitur absurdum. Forte enim ita tulit natura locorum, continentia, et affectio animi, quæ sanitati corporis nequaquam nocent.

Ego cum in Bene nata regni Neapolitani provincia, Basilicata sequiori nomine dicta, immorarer, cognovi de plebeia sæce, auctos tamen divitiis duos, et cum iis pariter habitavi. Erant illi duramento corporis prævalidi, compactis nervis firmissimi, dentibus fere omnibus constipati, et, ut verbo expediam, athletis ipsis robustiores. Hi ante primam lucem tres vel quatuor horas, hiberno etiam tempore, cum ventorum algoribus, et nivium tumulis omnia congelascunt, expectati, subito cubili exsultantes præ lætitia egrediebantur: et post agitatorum brachiorum motibus pectus et latera tundeant in orbem contusa; et ductim in se vini, quod in illa regione et suavitate, et lubentia, et gratia aliorum omnium longe præstantissimum est, liquore inverso, arrepta perula ea panem niveum, quandoque etiam sordidum, vel rubidum, ut sors tulerat, neque enim lenocinia quærebant cupiditatum, inferebant. Tandem falce stramentaria, vel ligone humeris superposita, ædibus facescentes, in agrum devolabant: atque per totum diei spatium consummabant multum operæ, exercentesque frangebant se laboribus, dempta tantummodo hora, qua epulis domo abductis uti lautis conviviis et sumptuosis vacabant, donec inclinato sole sub noctem domum regressi, et cœnati, et jam dormitantes super lectum procumbebant, de novis laboribus solliciti. Et horum alter centum quindecim; alter centum et viginti vitæ suæ annos compleverant. Quot autem anni post meum e Basilicata abscessum vitæ illis adaucti sint, nondum comperi: nulla equidem me hujus cupiditas tenuit. Id vero, quod narraturus sum, me mihi pene eripuit. Puerulus ex insula Chio Romam cum materno avo Michaelæ Neurida contendens, cum ob exilem ætatem Romæ in collegium Græcorum aditus remoretur, sanctionibus id collegii pernegantibus, Paulæ Calabriæ apud illustrissimum Marium Spinellum constiti, qui me eximia charitate complexus, oculitus amavit, et præceptoribus humanioribus artibus tinctis, ut ferebat illa ætas, instruendum tradidit. Dum circa trivia animi relaxandi gratia cum sociis annexis pererro, occurrit properanti anilitate cana decipiens senex, cadaverosa facies, et plane

morticinium. Huius ad latus pueri, senes, juvenes, et ex vili sæce hominum plures, qui perdidiculis illius gestis, dictisque oblectati concomitabantur. Inquiro quid hoc rei esset. Omnes et maxime prudentiores respondent illum Acheronticum esse senem, ideoque truncum, et album colorem ab atro non altra discernere. Proptereaque ex malis illius astantes ludos sibi facere: jam enim compleverat annos centum et triginta. Ego puerulus nihil cum animo tum agitavi. At subgrandes et mente senes aderant, in jocos transfusi: Bene sese res habet, clamitant. Et quis teste oculato hoc ita esse non convicerit? Alii, Non ad testes, qui nulli sunt, sed ad monumenta ecclesiastica provocamus. Arrisictum omnibus, continuoque ad ecclesiam progressi, advocato parochæ, librum, in quo sacro lavacro intinctorum nomina consignantur, curiose examinant, et anno 1462 nomen agnomenque hominis, de cujus ætate ambigebatur, dilucide expresseque reperiunt, indeque colligebatur anno 1520, vel circa, sancto Francisco familiarissime usum, multasque res sermonibus una inter se agitasse. Et is tandem senex delirus celerigradu per scalas ædium properans, antequam ego Paula abscederem, præceps in caput dejectus animam effudit. Et hæc de macrobiis usu meo exploratis adduxi, ut *quingentesimum* memoratum a Nilo in hac epistola conjectura satis probabili, et deinceps vitam ejusdem diuturniorem, de cujus longinquitate nihil certum refertur, proxime ad verum accedere colligeremus. Quod si commodum non videbitur, dicemus in ea epistola Nilum numerum integrum et completum pro incompleto atque truncato usurpasse, ut adjunctione simili incrementum suæ demonstrationi contra Judæos conciliaret; cujus exempla in sacris quoque Litteris frequentia sunt: *sed summa sequor fastigia rerum*. Sed Mauritiū anni perquam longissime remoti sunt. Tum enim Nilus prorogasset terminos vitæ ad annum 176. Ego quidem hoc formido credere, et cujus fide credam? Credo Deum hoc posse: si fecerit, ex ingenio quisque suo addat vel demat fidem.

Sed hallucinatus est Caryophilus. Esto. Sed cum Græcis in Menologio Græcorum, nunc quoque ad accuratissimum Sirletum, qui, ut verosimile est, non ex propriis, sed ex codicibus Græcis, illis forte antiquissimis, cum quibus hallucinari maluit in sua interpretatione, quam demendo nomen Mauritiū, de mala fide suæ Interpretationis in crimen vocari, et accersitus iudicio de sui purgatione commentaria scribere. Quid si diceret alium esse hunc Nilum, et non Constantinopolitanum? Id neque ex Græcorum Menologio, neque ex Sirleto evincitur, cum Constantinopolitani scripta et res gestæ majori sua parte descripta eodem die utriusque tribuantur.

Fuerunt alii quoque in hujus Nili laudibus effusiores. Franciscus Zinus epistola ad Augustinum

Valerium episcopum Veronensem de S. Ephræm, Nilo, Marco et Isaia : *Neque ipsi episcopatu tuo essent indecores. Sunt enim homines frangi, exigui sumptus, et magnæ utilitatis. Tacere sciunt in loco, et, cum opus est, loqui. Valent ingenio. Magno sunt rerum usu, doctrina et prudentia præditi singulari, Cum domesticis tuis propter sanctos suavesque mores jucunde versabuntur. Si invisendæ tibi erunt Ecclesie tuæ, vel in civitate, vel in tota diœcesi, quo quidem visitationis munere omnium gravissimo, et laboriosissimo diligentissime fungeris : si monasteria virginum aut monachorum, si seminaria tua, vel antiquum acolythorum ab Eugenio IV, summo Pontifice institutum, et a superioribus episcopis, et canonicorum capitulo bene semper administratum, a te vero mirifice auctum, atque exornatum, vel novum incredibili studio, cura, et diligentia tua ex decreto et institutis sancti Tridentini concilii erectum et completatum : si derelictorum, et derelictarum loca, in quæ summo cum Dei honore, et totius civitatis commodo, et lætitia omnes utriusque sexus pauperes, passim antea vagantes ita congestisti, ut nullus amplius inops et mendicus in urbe vagari comperiat ; si hospitalia, quorum præcipuum tu curam geris ; si lites, discordiæ, inimicitia dirimendæ ; si pax inter cives concilianda ubique, semper dulci quadam suavitate et eloquentia illa Christiana, quam tu in præclara illa tua rhetorica ecclesiastica tam eleganter docteque tradis, etc. Et epistola ad Aloysium Lipomanum Opusculis Nili et Marci præfixa : Sunt profecto abbates isti auctoritate graves, plurimo rerum usu, et doctrinis cœlestibus eruditi. Admiraberis acrem eorum in corrigendis vitiis gravitatem, eximiam in docendis virtutibus, et bonis moribus diligentiam, singularem in exponendis Scripturis eruditionem. Perversas hujus ætatis in religione de fide, et gratia, et operibus opiniones, atque alios errores, et hominum flagitia ita norunt, sic insectantur, atque coarguunt ut non multis sæculis procul ab hominum consuetudine in tenebris prope sepulti jacuisse, sed nobiscum assidue versati esse videantur. Photius in Bibliotheca, cod. 201, et alii, quos infra videbimus. Nunc vero non abs re fuerit duo in hunc sanctum Disticha ex codd. ms. præmittere.*

*Νεῖλος μὲν ἄρδει τῆς ἀνύδρου τὰς γάρας,
Νεῖλος δὲ πιστῶν ἐκπαλεῖ καρδίαν.
Νεῖλου μὲν ποταμοῖο ῥόος χθόνα εἶδε ποτίζειν.
Νεῖλου δ' αὖ μοναχοῖο λόγος φέρας εἶδεν κάτσειν.*

Necnon et illa ex Menologio Græcorum :

*Αἴγυπτον ἄρδει Νεῖλος, ἀλλὰ καὶ κτεῖν
Λόγῳ κατάρδει καὶ θανάτῳ Νεῖλος μέγας.*

Interpretatus est doctissimus Possinus :

*Nilus Canopum, major hic fonte ingens
Orbem universum et mortuus Nilus rigat.*

Honestissimæ matronæ matrimonio junctus duos ex illa suscepit filios, marem et feminam. Uxor ab eodem inducta una cum filia in Ægypti monasteria immigrat. Ipse cum Theodulo filio Sinæum montem occupat, ut sanctorum Patrum consuetu-

dine frueretur. Theodulus a Barbaris captivus factus post multa vitæ pericula ac laniatus, tandem ab episcopo redimitur, et sancta et religiosa vita perfunctus animam Deo reddidit. Hunc Græci uti reliquos sanctitate eximios viros, venerantur et colunt die decima quarta Januarii. Menologium Basilianum : *Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδοῦλου. Οὗτος ὑπῆρχεν υἱὸς Νεῖλου τοῦ σοφοῦ τοῦ γεγονότος μὲν ἐπάρχου Κωνσταντινουπόλεως · καταλιπόντος δὲ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου, καὶ ἀπελθόντος ἐν τῷ ἔρει Σινᾶ, καὶ μονάσαντος μετὰ τοῦ υἱοῦ · τῶν δύο δὲ ὑπαρχόντων ἐκεῖ, καὶ τὴν ἀσκητικὴν πολιτείαν διανούστων, ἐξαίφνης ἐπιπεσόντων τῶν Βαρβάρων, καὶ ἀρξαμένων κατασφάζειν τοὺς ἁγίους Πατέρας. Ὁ μὲν Νεῖλος ἠδυνήθη φυγεῖν, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδουλος ἐκρατήθη αἰχμάλωτος μετὰ ἄλλου ἐνὸς νέου, καὶ δεθέντες ἐσύροντο. Ἠπλήκυσαν δὲ οἱ Βάρβαροι, καὶ ἐβούλοντο σφάζει τοὺς νέους, καὶ θῆσαι τῷ πρὸ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντι ἄστρω · καὶ ὁ μὲν εἰς ἔφυγεν · οἱ δὲ Βάρβαροι κοιμηθέντες, τοῦ ἡλίου ἀνατελλάντος, καὶ τοῦ ἄστρου κρυθέντος, οὐκ ἔσφαξαν τὸν Θεόδουλον. Βουλόμενοι δὲ πωλῆσαι, δύο μόνους χρυσίνους ἐλάβανον, καὶ τυμνώσας ὁ εἰς τὸ ξίφος, ἤθελε σφάζει · τότε ἠγόρασεν αὐτὸν ὁ ἐπισκόπος, καὶ ἀπέλυσε, καὶ καλῶς βιώσας ἐκοιμήθη. Hoc eodem die commemoratio S. Patris nostri Theoduli. Hic erat filius sapientis Nili eparchi Constantinopolitani, qui, mundana gloriola renuntiata, in montem Sinæum progressus, una cum filio monachum induit. Dum ibi immorantur in ascetica disciplina elaborantes, repente Barbaris irruentibus, et sanctos illos Patres contrucidantibus, Nilus in fugam se dedit, filius Theodulus, et alius ejusdem cum illo ætatis ducti, evinctique ducebantur ; sed cum certum in locum ex itinere Barbari divertissent, stauerunt juvenes mactare, eosque stellæ ante solem exorienti hostias immolare : sed unus quidem ex his fuga salutem petiit. Barbari vero gravi sopore sepulti, cum exorto sole stella evanisset, ab occidendo Theodulo manus abstinerunt ; cum postmodum de eo pecunia commutanda decrevissent, nec ultra duo solique aurei offerrentur, unus ex illis nudato gladio eum conficere tentabat : tum episcopus eum a Barbaro mercatus, in libertatem exemit, qui cum perquam optime vitam duxisset, obdormivit in Domino. Et Sirletus in Menologio Græcorum : Eodem die 14 Januarii S. Theoduli. Hic fuit filius Nili viri sapientis, qui relicto sæculo, in montem Sinam se contulit, ubi cum filio vitam monachi exercuit. Multa ingenii sui monumenta posteris reliquisse certum atque indubitatum est, quorum pars non exigua typorum præsidio incem videt, pars in manuscriptis apud decantatissimas bibliothecas manuscripta latet, pars etiam temporum injuriis deperdita est. Neque enim illi copiose loquens sapientia, neque rerum in Scripturis obscurarum explanatio, neque bonas artes moresque subserendi studium, illudque supremum defuit. Nicephorus Callistus lib. xiv : Λόγῳ*

ὅτι δυνάμει κρατῶν, καὶ τῇ θεῷ νευρούμενος χάριτι συγγράμματα διάφορα καταλείπει πρὸς ἄσκησιν ὑπαλείφοντα, οὕτω φράσεως καὶ νοημάτων μετέχοντα, ὡς τὸν ἀναγιγνώσκοντα χάριτος ἀφράστου ἐμπλεῶ καθιστάναι. *Et cum eloquentiæ vi polleret, divinæque gratiæ nervis validus esset, scripta varia, quæ vitæ monasticæ exercitium instruunt, reliquit, verbis et sententiis ita composita, ut lectoris animum gratia incredibili recreent.* In omni recto studio et humanitate versatus Philippus Labbæus in *Nova Bibliotheca : Nili Constantinopolitani S. Joannis Chrysostomi discipuli multa jacent opuscula in Parisiensibus aliisque bibliothecis, quæ ut audio parantur publicæ utilitati ab erudito interprete.* Et pag. 95 : *Nili patriarchæ Constantinopolitani opera varia in codd. regis, 378, 498, 615, 932, 944, 722, 1067. 1662, 1387, 1388, 2005, 2218. Multa quoque ejusdem S. Nili opuscula erant in bibliotheca Sirlitiana, quæ aliis memoranda relinquo.* Ita Labbæus hic et alibi : Josias Simlerus in *Epitome Gesnerianæ Bibliothecæ*, Georgius Draudius in *Bibliotheca classica.*

Hunc sanctum Nilum nostrum ascetam alii atque alii nuncupant *archiepiscopum* et *episcopum Constantinopolitanum*, perinsigni in manuscriptorum codicum pravitate decepti. Joannes Andreas Quenstadt : *Constantinopoli natus est Nilus monachus, Joannis Chrysostomi discipulus, qui multa scripsit de institutione monachorum, teste Nicephoro Histor. lib. xiv, cap. 53. Quædam ejus exstant in Bibliotheca Patrum, tomo V, edit. 2. Separatim vero exstat liber S. Nili De Christiana philosophia, quo nomine monasticam significat.* Photius in *Bibliotheca*, cod. 201 : *Lectus est Nili monachi liber, τριῶν καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν κεφαλαίοις διαιρούμενος, τὸν τῆς προσευχῆς δὲ ἐν τοῦτοις ὁ θεὸς ἀνὴρ ἀναπτύσσει τύπον. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἀξιόλογα, ποικίλας ὑποθέσεις ὑποβαλλόμενα, εἰς τε τὸν ἐπιστολιμαῖον τρόπον, καὶ εἰς τὸ συγγραφικὸν ἀνηγγμένα συγγράμματα φέρεται, τὴν τε κατὰ τὰ ἔργα τελειώτητα, καὶ τὴν ἐν λόγοις μαρτυρούμενα δύναμιν · in centum et quinquaginta tria capita divisus, quibus precandi formam vir ille divinus exposuit. Feruntur ejusdem et alia plura lectu digna diversi argumenti opuscula, partim Epistolæ, partim Historiæ forma conscripta, quæ non operum tantum perfectionem insignem, sed in dicendo quoque facultatem ejus testantur.* Ibidem alia ejusdem Nili Andreas Scottus recenset opuscula, quæ in *Italia, bibliotheca Regia, et Augustana dicuntur exstare.* Dubitat nihilominus, an unius Nili sint omnia. Excerpta ex ejusdem Orationibus in *Pascha prima, et secunda, in Ascensionem Domini prima, secunda et tertia satis prolixa totidem verbis exseribit idem Photius in eadem Bibliotheca.* Hic non absque oscitantæ nota designandus est supinus error. Gesneri et Simleri, in *Bibliotheca*, qui opuscula Theologica Nili cum capitibus Diadochi confundunt : *Sancti Nili Orationes monasticæ in Vati-*

cana, Opuscula quædam Theologica, et Capita φωτικῆς. Et quod magis est, *Magdeburgenses cent. 5, cap. 10 : Nili monasticas Orationes exstare Græcas Romæ in Vaticana. Item Opuscula quindecim Theologica, et cap. φωτικῆς. Item librum ad Bariclem episcopum.* Et infra : *Præbet tamen prope modum conjecturam, quod scriptum quoddam capita φωτικῆς commemoratūr. Et Nicephorus, etc.* Si ullus alius, plane Photius ipse, ne hic multorum testimoniis remi traham, similem errorem, aperte profligat. Namque ait : *Πατέρα δὲ τοῦ λόγου Διάδοχον ἢ ἐπιγραφὴ λέγει, Φωτικῆς τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ Ἡπείρῳ ἐπίσκοπον · Auctorem ejus inscriptio ipsa facit Diadochum Phatices illius, quæ est in vetere Epiro, episcopum.* Et infra dum agit de Sophronii Hierosolymitani patriarchæ Epistola synodica : *Καὶ ὁ τῆς Φωτικῆς ἐπίσκοπος ὄνομα Διάδοχος · Et Phaticæ episcopus nomine Diadochus.*

Omnia istius opuscula, quæ pleraque sunt, nondum quisquam justum in volumen redegit. Sunt nihilominus partim Latine reddita, editaque. Oratio ad Deum contra Barbarorum incursions, bella intestina, pestem, famem, et mortis vim præsentem Joanne Sambuco Pannonio interprete : *P. Omnipotens Domine Deus, Pater ingeniti Filii.* Edita Latine tantum Batavii, anno 1555; exstatque ms. in biblioth. Imperatoris, Viennæ.

Petrus Franciscus Zinus Veronensis in Latinum convertit, et publicavit Venetiis, anno 1557, in-8.

Librum *Nili Asceticum, sive de vita et moribus monachorum.* P. *Multi ex Græcis, et Judæis non pauci.*

Ad monachos institutionem. P. *Victus intemperantiam jejunium tollit.*

Adversus vitia Orationes septem.

De gula, orat. 1. P. Principium flos est proficiendi.

De luxuria, orat. 2. P. Pudicitiam parit temperantiam.

De avaritia, orat. 3. P. Avaritia malorum est omnium radix.

De ira, orat. 4. Ira furori atque insanie affinis est.

De tristitia, orat. 5. P. Spiritus voluptatem ignorat monachus.

De acedia, orat. 6. P. Animi debilitas est acedia.

De inani gloria, orat. 7. P. Inanis gloria est animi perturbatio rationi contraria.

De superbia, orat. 8. P. Superbia est animi tumor, sanie plena.

Diversa capita. P. Dei timorem ac studium retine.

De oratione, cap. 153. Qui odoriferum cupit thymiana.

Ad juniores monachos institutionem. P. juvenis colat quietem in corpore.

Ad Anastasium episcopum epistolam. P. Joannes sacerdos admirandus Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

De nimis diuturna præfectura . P. Tradunt rerum naturalium observatores.

In Bibliotheca Patrum Veterum, Coloniae edita : Ex quodam *Parænético* libro fragmentum. P. *Nunquid angelos, vel potestates, etc.*

De octo vitiosis cogitationibus.

De gula. P. De octo vitiosis cogitationibus, seu affectibus.

De fornicatione. P. Fornicationis spiritus per carnis.

De Avaritia. P. Externum est avaritiæ bellum.

De ira. P. Ira cum semel pectus obsederit.

De tristitia. P. Cum improbus tristitiæ spiritus.

De acedia. P. Acediæ spiritus mæroris spiritum.

De inani gloria. P. Inanis gloriæ affectus multiplex est.

De superbia. P. Gravissimus, atque omnium truculentissimus.

De oratione capita 150, sect. 147. Latine tantum interprete Francisco Turriano, qui cum Diadochi Photices episcopi capitibus *De perfectione spirituali* edenda curavit Antuerpiæ typis Plantiniani, anno 1575, in-12. Unde in Bibliothecis Veterum Patrum a Margarino Bignæo deducta.

Liber asceticus.

Institutio ad monachos.

Orationes octo adversus primaria vitia.

Brevis institutio ad juniores monachos.

Epistola ad Anastasium presbyterum cum duobus fragmentis.

Tractatus de octo vitiosis cogitationibus, Latine interprete Jacobo Billio Prunæo S. Michaelis in cremo cœnobiarcha, qui illum cum Joannis Damasceni operibus edidit Parisiis, anno 1577. Subjecitque Eugenii opuscula, *de eodem argumento :*

Græcæ vero et Latine edita sunt. Ejusdem Κεφάλαια, ἢ παραίνεσις, *Capita, seu Præceptiones sententiosæ,* Francisco Turriano interprete, et prioris interpretationis correctore, collatis tribus pervetustis exemplaribus, et scholiis appositis. Florentiæ apud Bartholomæum Sermaretellium 1578, in-8. Una cum Diadochi episcopi *Photices in vetere Epiro Illyrici capitibus centum de perfectione spirituali.* Et hæc Græcæ. Latine vero Lugduni Batavorum ex officina Plantiniana, 1590, in-8; et Basilæ apud Robertum Winter; et Coloniae apud Gymnicum. Item Græcæ et Latine in linguam Latinam traductæ, et testimoniis tum sacris tum profanis illustratæ, opera et labore Stephani Schoningii : Francheræ excudebat Ægidius Radæus ordinum Frisæ typographus 1608 in-8. Addita sunt Agapeti *Capita parænética,* et Aristotelis liber *De virtutibus et vitiis,* eodem Stephano interprete et expositore. Eædem a Michæle Toxita carmine redditæ excusæ sunt Argentorati a Cratone Mylio. Epitomator Gesnerianus : qui tamen in epitome nullam hujus versionis mentionem facit, sicuti nec Gesnerus in Toxita.

Χρυσά Νείλου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος · *Capita seu Præceptiones sententiosæ. κεφάλαια, ἢ παραίνε*

σις; Lugduni Batavorum ex officina Plantiniana apud Franciscum Raphelengium 1590, in-8. Eadem sub titulo : *Aurea Nili episcopi et martyris Parænética,* interprete Nicolao Glassero, Hamburgi excudebat Paulus Langius. Anno 1614, in-8. Ἀρχὴ σωτηρίας, ἢ αὐτοῦ κατάγωσις. De iis interpres : *Clarum est illud Phocylidis, παῖδ' ἐστὶ εὐντα χρεὼν δὴ καλὰ διδάσκειν ἔργα.* Hinc et Agesilauus ea discenda esse pueris dixit, quibus grandiores facti uti possint. Sunt igitur illa potissimum eligenda, quibus juventus et in litteris proficit, et mores pietate condiuntur. De Nili libello non est quod dubitemus, quam ad omnia hæc possit plurimum. Est enim elegantius politus, virtutum præceptis gravis, antiquitatis auctoritate pius, prorsusque aureus. Constat vero eum in vetustissima quadam bibliotheca in Walachia Transylvania finitima a doctissimo viro Joanne Hontero Coronensi inventum, et ad clarissimum Nicolaum Neandrum de antiquitatis studiis optime meritum, ut in lucem prodiret, missum fuisse, a quo emendatus integritati et nitore restitutus, primumque cum aliis editus fuit Opusculis. Quis verolujus libelli sit auctor, cum plurium ejusdem nominis episcoporum, martyrum, doctrinaque præstantium virorum in historia mentio fiat ecclesiastica, non liquido apparet. Duo enim Nili auctore Nicephoro fuerunt Ægyptii. Alius Thessalonicensis, qui post Caroli Magni vixit tempora. Fuit et Nilus quidam scholasticus. Istius vero, cui opusculum hoc Neander ascribendum putat, mentionem facit Nicephorus lib. iv, cap. 54. Ex quo constat admirando isti Nilo patriam fuisse Constantinopolim, cujus etiam propter egregiam nominis nobilitatem præfectus fuit. Sed relicto tali statu ad vitam se contulit monasticam. Dicendi quoque facultate, præclarisque doctrinæ dotibus instructus cum fuerit, variis ingenii monumentis nominis sui memoriam ad posteritatem propagavit. Hic observa verba, Duo Nili auctore Nicephoro fuerunt Ægyptii. Unus tantum Nicephoro Ægyptius est.

Has easdem Paræneses edidit Græcæ et Latine Paulus Minerva Paræneses Dominiceanus, cum Scholiis seu Commentariis; Neapoli apud Constantinum Vitalem 1604, in-4. Quid in illis illustrandis egerit, ipse enarrat ad lectorem : *Quidquid igitur in illis reperies, ex sanctorum Patrum doctrina exhaustum esse judices; ideo et cunctos citavimus : cumque ad politicam et moralem vitam perquam maxime ordinarentur; ad illas roborandas, firmandasque, ethnicorum quoque philosophorum axiomata perstringimus, ut sciant, qui laxatis vite habenis illam provinciam ducunt, legem Christianam, legem esse virtutum, quam ex ethnicis plerique naturali illustrati lumine prosecuti, miris extulerunt encomiis. Quid si Christiani nati fuissent? Sanctitate quidem nimia pollerent. Hic tamen talis tantusque vir de harum Paræneseon auctore disputans, illis Nilum, ascetam, et Constantinopolitanum exiit, acceptas defert Nilo episcopo et martyri. Incertum siquidem*

est, ut notatur in *Bibliothecæ sanctorum Patrum* tomo III, Basilicæ impresso, an hic Nilus episcopus Ægyptius fuerit, cujus meminit Eusebius lib. VIII, cap. 14. Et esse illum Ægyptium patet ex ipsa inscriptione: Νεῖλου ἐπισκόπου, καὶ μάρτυρος κεφάλαια, ἢ παραίνεσις. *Nili episcopi et martyris capita, sive Parænese.* Licet Margarinus de la Bigne Nilum episcopum abraserit, Nilum monachorum patrem inscripserit, quem sententiarum harum auctorem facit, solo Nicephori Callisti testimonio fultus, hoc vel solo argumento. Scribit Nicephorus, *Nilum monachum Capita collegisse, aliqua quidem fusius, multa autem compendiosius tractata.* Ergo qui hæc Capita scripsit, non fuit Nilus Ægyptius episcopus. Non tamen inde pervenit, Capita hæc non esse episcopi et martyris. Fieri enim potest ut uterque Capita concinnarit, eaque diverse; quod et aliis viris sanctissimis, et Græcis scriptoribus fuit solemne. Et Antonius monachus in Melissa plures ex Nilo absque alio cognomine sententias, alias ex Nilo episcopo signat. Ergo erunt istæ Nili episcopi et martyris, non alterius: quandoquidem Nili episcopi sententiæ ordinatæ cernuntur, ut in earundem paraphrastica Catena ab eodem Paulo digesta ostenditur. Quod autem absque titulo Nilo attributæ sunt, id errore auctorum factum esse, qui Nili non episcopi eas esse crediderunt. Sic ergo et titulo episcopi et martyris ex Græca inscriptione, Nilum Capitum scriptorem esse Nilum, eumque episcopum et martyrem. Neque dicendum est inscriptionem esse conflictam: tum enim nulli libri titulo credendum esset. Adde Sixtum Senensem, qui nullum de huiusmodi sententiis verbum in Nilo fecerit, cum illius in Job Commentariorum meminerit; licet hæc ratio non videatur tanti momenti, si quis responderit Sixtum Senensem non eam sibi sumpsisse provinciam omnia scripta Nili commemorandi, sed ea tantummodo, quæ sacrorum Librorum explicationem continerent. Petrus etiam Riccordatus in sua *Historia scholastica* de Nilo asceta et ejus scriptis sermonem habens, de istis Parænesibus ne verbum quidem. Tandem uti validissimam rationem ex Mutii Justinopolitani episcopi Historia testimonium adducit, qui Nilum episcopum et martyrem harum Paræneseon facit auctorem, cum sub nomine Nili uti legitimi auctoris nonnullas particulas ex hoc opere depromptas recitat. Hinc Paulus ovans ascendit in Capitolium: *Quis autem alterius Nili, non autem episcopi et martyris affirmabit, cum testimonium hoc sit præstantissimum? aut dices Mutium inconsulto scripsisse? aut Nilo episcopo attribuisse, Nilo autem non episcopo abstulisse? Nisi enim sub Nili episcopi et martyris titulo legisset, utique non affirmaret esse Nili episcopi. Quid enim erat in causa, ut Mutius Nilo episcopo attribueret, Nilo autem non episcopo auferret? Sed postmodum, remissius enuntiat, objici posse, sententias non esse Nili episcopi et martyris, sicuti sibi a nonnullis objectum fuisse testatur: sub persecutione*

posito episcopo tempus non adfuisse edendi libri: in ejus actis nullam harum Paræneseon mentionem factam. Respondet martyrium et persecutionem non interpolasse scriptionem librorum, exemplisque pluribus ostendit. Hinc concludit Margarinum de la Bigne non recte Nilo episcopo et martyri quod suum erat abstulisse, Nilo vero non episcopo tribuisse. *Quod si attulerit postremum, nempe quod plerique viri hac tempestate doctissimi tenent oppositum, scilicet quod non sint Nili episcopi et martyris, sed alterius Nili, respondemus quod ex alia parte adsunt centum alii viri præstantissimi autumantes, Nilum episcopum et martyrem harum sententiarum Paræneticarum auctorem.*

Sed ut unde Paulus exegit Apologiam, inde ego exordiar, non esse Nili episcopi, sed alterius, tenere doctissimos viros, respondet, ex alia parte centum alios præstantissimos viros tenere Nilum episcopum esse. Et tamen non multo ante cum illustrium Scriptorum testimonio id tutari conaretur, non ultra tres produxit, Antonium monachum in Melissa, Petrum Riccordatum, et Mutium Justinopolitanum; qui de episcopatu Nili harum Paræneseon scriptoris ne verbum quidem obducunt. Et jam derepente in contrarium perducuntur. Sed esto, eas Nilo episcopo concesserint. An propterea Nilo ascetæ vel monacho denegarunt? Nihil minus. Asceta sub aliis atque aliis titulis innouit, quibus ab exscriptoribus scripta illius cohonestata sunt. Hinc in multis sub nomine Nili præfixo designatur nullus alius, quam Constantinopolitanus iste, uti hoc nomine insignior. Aliis monachus est, aliis asceta, aliis abbas, aliis episcopus, aliis archiepiscopus, et quod admirabilius est, Constantinopolitanus, aliis martyr. Quare si ex inscriptionum titulis fas est nobis varios quoque auctores fingere, quot nobis Nili assurgent! Vel in quot Nilos unus noster Nilus misere discerptus congemiscet! Ex variis officiis, dignitatibus, professionibus, curis, sortibus variæ quoque personæ uni eidemque homini imponuntur, et variis inductis rationibus, varie quoque perscribuntur in monumentis, neque propterea a se ipsis distant, vel minimum mutantur. Et Nilum nostrum fuisse ascetam res ipsa docet; sacerdotem cum Theodulo filio, in hoc de Nili tractatulo probamus; et martyrem quoque, et episcopum fuisse, et si vis etiam archiepiscopum, quid vetat? Sed hoc non est scriptis relatam. Quid tum? Quæ literis mandata non sunt, et tamen credimus, et sine ullo dubio tenemus ita fuisse? Et forte hæc omnia in Nilo nostro reperiremus, si res gestas illius tempus edax nobis reliquas fecisset. Et forte etiam qui futuri sunt obtinebunt, cum videamus in dies singulos similia e latebris in lucem suscipi, et publicæ commoditati prorescere. Non ex alienis advocabo argumenta. Ex Vita S. Nili episcopi et martyris, quam ex Joannis Christoforsoni interpretatione recitas, de scriptis dicti sancti, minus

quam nihil est, et tamen sua largitate auctor est Paranesæon. Unde id expiscaris eum illas scripsisse? Potuit scribere. Scripsere alii ejusdem ætatis et dignitatis viri. Concedo nec invitus. At scripsisse, nisi meliora indicia proferantur, non dicam. Et etiam si Nilus episcopus scripserit: an episcopus et martyr hic tuus ille idem est? Nilos eo tempore plures fuisse, et inter eos episcopos et martyros, et scripsisse etiam ad posteritatem commentarios, nemo prudens negaverit. Annon insulse quis concluderet (sit pro exemplo Nilus Patrarum episcopus et martyr). Huic Operi præstigitur titulus: *Paraneses Nili episcopi et martyris*. Ergo Nilus hic nullus alius est, quam Patrarum episcopus. Nam si Nili ascetæ essent, non esset additio, expressioque episcopatus et martyrii. Si Græca interpretatio absque titulo et agnominatione legeretur, Nili utique non episcopi essent sententiæ. Non enim est intelligibile, ut Nili non episcopi fuerint, *Ecquis Nilo episcopo et martyri attribuat?* Et tamen similia in hoc eodem Nilo asceta ante oculos obversantur. In nonnullis ejusdem tractatibus præstigitur, *Nili archiepiscopi Constantinopolitani*. Repudiandus itaque est Nilus asceta, et Nilus archiepiscopus Constantinopolitanus investigandus. In nonnullis, Nili abbatis, rejiciendus itaque est asceta, et Nilus abbas perscrutandus. Sed Nilus asceta non fuit neque episcopus, neque martyr. Unde id habes? Nec etiam sub nomine sacerdotis innotescit, et tamen sacerdotio præditum fuisse ex eodem perdisco. *Sed Sixtus Senensis nullam de hujusmodi sententiis mentionem fecit*. Esto, verum est, cum nec de aliis tractatibus fecerit, sed de iis tantum, quæ in sacrorum Librorum explicatione versantur. Quare itaque de ipsius in Cantica canticorum, in Evangelium Lucæ, in Psalmos, et in alios sacræ Scripturæ libros explicationes non commemoravit, quæ ad hæc tempora manuscripti codices retinent? Non dici potest Nili in Job Commentaria proluxa fuisse, in aliis hinc inde ex ipsius operibus recollectas expositiones: cum in Job eodem modo se habeat, et in Canticum canticorum sit commentarius integer.

Nili monachi eremitæ *Historiam*, sive *Narrationes*, quibus cades monachorum montis Sinæ, et captivitas Theoduli ejus filii describitur: Etς τὴν ἀναλρεσιν τῶν ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ Μοναχῶν, καὶ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοδοῦλου, extractam ex codice 74 ms. Caroli de Monchal archiepiscopi Tolosani, et eidem nuncupatam cum nova sua interpretatione et notis, sub titulo: *Nili opera quædam nondum edita*, Parisiis publicavit doctissimus Petrus Possinus apud Sebastianum Cremoysi typographum regium, in-4. Addidit ejusdem Nili laudationem in Albanum Græce et Latine. De hac historia Menologium Græcorum 12 Novembris: Καὶ ἐπεὶ ὁ μακάριος Νεῖλος τὸ ἄρος μετὰ τοῦ υἱοῦ κατελιφῶς συνῆν τοῖς Πατράσι, βάρβαροι τινες ἐξαίφνης ἐπελθόντες, ὡς ἤθρες τὸν υἱὸν

Θεοδοῦλον σὺν ἄλλοις πλείστοις αἰχμάλωτων ἔλαβον ὃν ὡς αἰχμάλωτων θρηγεῖ πλέον τοῦ καθήκοντος, καθὼς ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ συντεθέντι συγγράμματι ἐμφέρεται. *Hinc cum beatus Nilus occupato monte cum filio sanctorum Patrum consuetudine frueretur, quidam ferarum instar repente irruentes barbari ejus filium Theodulum cum multis aliis captivum abduxerunt; cujus casum lamentatur pater, plusquam deceret talem virum, quemadmodum in Commentario hac de re scripto cernere est*. Nicephorus Callistus dicto loco: Μεθ' ὧν καὶ τὸ ἐν τῷ Σιναιῷ ἔρει τῶν θείων Πατέρων μαρτύριον ἀναγράφεται οὕτω λαμπρῶς τε ἅμα καὶ περιπαθῶς, ὡς ἱκανὸν εἶναι ἐνεῦθεν θηράσαι, οἷος καὶ κατ' ἄμφω γέγονεν ὁ ἀνήρ. Ἐν τε λόγων καὶ ἀρετῆς περιουσίᾳ· ἐκεῖ δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας μετρίως διέξεισιν ἐκτραγηδῶν λιβαν περιπαθῶς τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, βαρβάρων καταδραμόντων, ὃ Βλέμμυες ἐκαλοῦντο, καὶ ὄνον οὐκ ἐλάχιστον δεδρακότων· ὃ καὶ ἡδυσμὰ τι πνευματικὸν τοῖς φιλομαθεῖσι καταλελοιπεν. *Scriptit quoque divinarum Patrum in monte Sina oditum et martyrium facundia et effatu tanto, ut satis inde colligere liceat, quam eximia doctrina juxta et virtute vir is fuerit, ubi etiam suas et filiorum res paucis commemorat miserabiliter, veluti in tragædia, captivitatem etiam deplorans, cum barbari Blemmeyes excursionem sua cædem ingentem fecere: quod opusculum tanquam spirituale quoddam oblectamentum studiosis reliquit*. Cum Græce legeretur διηγήματα, occasionem arripuit eruditissimus Possinus distinguendi librum in septem Narrationes, cum hoc arbitraretur aliquo lectoris commodo, nullo auctoris aut operis detrimento fieri posse.

De ea, quæ apud Lipomanum edita est, interpretatione, illud est præstantissimi Petri Possini interpretationis suæ arbitrium: *Hoc unum modo initio receperam: hocque illi, quo magno merito nihil non apud me possunt, mecum duntaxat egerant: ut veterem, quæ pridem a Lipomano est edita, hujus opusculi interpretationem recenserem, et cum Græca compararem. Sed cum aliquot jam paginis passim interpolatam, ac recantatam a me illam interpretationem amicis in specimen obtulisset, quod scribenti prius mihi, hoc legentibus idem ipsis visum fuisset: me, si pergerem ut cæperam, exhaustiendis illis laboris illiberalissimi fastidiis, magno meo tædio nullam tamen alienam gratiam relaturum. Et certe, ut quam omiltere non possum, celerrime saltem, quod vercundia unum superest, transigam reprehensionem laboris alieni, id quam breviter, tam vere licet affirmare nullum omnino labis, flagitii genus, quod in eo genere caveri debeat, in ista esse versionis perversissimæ de prope ratione prætermisum. Nam et obscurata passim est auctoris sententia, et non raro ad libidinem interpretis ficta et detorta. Jam omnibus fere paginis miserrimum in modum per summam licentiam lacerata sedissime, mutilataque oratio scriptoris: tum a capite ad calcem nullo non loco ita comperta contaminataque maculis barbaræ*

cujusdam infantia, ut opus veterum judiciis arce dignum, rus hodie merum, rureque inficetius videatur. Quæ si quis a me dicta criminosis existimet, non ego tamen apud eum perdam aquam prolixa approbatione causæ meæ certis unaquaque de re testimoniis preferendis. Sed si tanti putet rem totam cognoscere, et Latina illa veteris interpretis cum Græca auctoris conferre, ut ad alia conniveat, næ is tamen, si quam habet aequitatem, cum non tantum commata, aut comprehensiones totas, sed paginas, atque adeo tractationes integras conscio silentio præteritas toto passim in opere perspiciet, et illum, quisquis est, interpretem scripsisse festinanter, et me non calumnie accusasse judicabit. Atque hinc satis intelligis, lector optime, quam non leviter, aut cupide consilium interpretationis ordiendæ novæ, sed necessario susceperim. Hæc cum animadvertisset nescio quis in calce codicis editi Barberini appinxit: Tres isti manuscriptori codices ita concordant, ut ex uno exemplari quasi descripti esse videantur omnes, alioquin ab edito longe discrepantes: multa enim mutant, nonnulla addunt, plurima recidunt, in quibus Simeonis Metaphrastæ manum facile agnosces qui scripta ejusmodi de virorum sanctorum rebus gestis antiqua et satis longa interpolare, atque mutare amavit. Porro istam ejus editionem, quam codices illi repræsentant, secuta est vetus interpretatio Latine a Lipomano primum evulgata, quam Pater Possinus in Præfatione ita exagitat, mitius fortasse facturus, si discrepantias, atque etiam errores non ab interprete, sed a Simeone Metaphraste interpolatore proficisci, uti factum oportuit, animadvertisset. Hæc in Possinum, Lipomani additionem, et Simeonis Metaphrastæ nomen per ora hominum magnifice incedens traduntur. Sed condonandum est viro, qui quantum valeat Possini judicium, et Metaphrastæ dignitas in rebus ecclesiasticis promovendis ex publicarum privatarumque rerum administratione, peritiaque plena, et an albus vel ater fuerit, ignorat. Quis enim, nisi nugæ somnariæ voluerit, aliisque garrere tentaverit, Simeonem Metaphrastem nobili equestri genere natum, ministrum inter primarios militiae Constantinopolitanæ, ab epistolis et secretis imperatoris, oratione soluta et vineta non absque eloquentia, et dextertate præcipuum jactabit: errores et discrepantias a tali tantoque viro profectas fuisse, et vitas antiquorum sanctorum interpolasse contententi, et tantum nomen lædenti, veniam concedet, sed non prosperandam? Sed parum peritis usu, et de facili pronuntiantibus omnia non invitis manibus dauda sunt

Dicimus ergo, et firmiter asseveramus, Metaphrasten nullo modo vitas sanctorum interpolasse, sic, ut nulla immutaverit, plurima addiderit, alia reciderit. Sed immutavit cautior factus, quæ aliorum scriptorum monumentis alio prorsus modo se habuisse, et contra jus fasque fuisse dignovit. Addidit ab aliis edoctus digna scitu, præterita ta-

men ab antiquis Vitarum scriptoribus. Recidit aliorum scriptis relata, sed nimia, sed supervacanea, sed fabulosa, sed ridicula, et perversorum hominum malitia superinducta. Et hoc, mi vir, interpolare Vitas sanctorum est? Et hoc ne erit, Vitas locis quibusdam immutasse, intercidiisse, illisque addidisse? Metaphrastes Vitas recte sapienterque dictatas, intactas reliquit, ex aliorum studiis a laboribus nullam sibi famam emendicans, sed a capite ad calcem rerum gestarum, uti gestæ sunt, expositionem, proprio stylo genereque dicendi ita expedit, ut nullis aliorum scriptorum periodis, addo formulis et notis, usum fuisse ab arte oratoria instructus dignoscere possit. Ita est. Prostant sanctorum antiquorum vitæ ab aliis ante Metaphrasten publicatæ, quæ postmodum ab eodem facultate dicendi singulari in meliorem atque accuratorem tenorem editæ sunt, quales multas in mea de Simeonibus Diatriba luculenter designavi. Sume in manus, attentius lectita, æque beneque judicatum demum sententiam profer. Planus fueris, si Metaphrasten virorum sanctorum res gestas antiquas, et satis longas interpolasse, atque immutasse enuntiaveris, et doctissimi Possini de hac historia Nili Latine apud Lipomanum rectum non esse intelligens, prudensque judicium, aut injuria illam vexasse. Cui siquidem non est, in exscribendis antiquorum voluminibus exscriptorum incuriam, neque in doctrina, neque in eruditione excellentiam, et si codices, quibus innitebantur, depravati distorti litteris, sive ambiguis confusi, verba similitudine syllabarum vitiosa, multa etiam vel malignitate addita, vel spatio temporis fugientia, intrusisse? Iniquum est similia Metaphrastæ attribuere. Et ne nimius sim, vide quæ de Metaphraste in dictando, atque verbis struendis studio apposite in Elogio ipsius construit Prællus, Diatriba nostra de Simeonibus, et eorum scriptis, in qua multa de hac eadem re ex aliis, atque aliis auctoribus collegimus. Et ne nos similia nostra imaginatione agitare belluli ac festivi saperdæ suspicentur, habeto tibi, lector, quæ pro eodem Metaphraste Lipomanus scriptis memoriæ prodidit. De Metaphraste autem communis priscorum virorum Ecclesiæ Orientalis sententia, Vitas sanctorum ex diversis auctorum libris eum in unum volumen redegisse, et quæ alicujus viri erant inscriptæ, sub hoc titulo reliquisse; quæ vero ab aliis descriptæ erant, rudi tamen, et insulso stylo, eas ipsum multis laboribus, et sudoribus exornasse, et eruditione sua exposuisse, prout Theodorus Balsamon, et Psellus, ideoque et Metaphrastæ nomen fuisse adeptum, μεταφράστην enim Græce, Latine est, scripturam aliquam dilucidioribus verbis, sensu tamen et materia retentis interpretari. Quæ autem a nemine adhuc scriptæ fuerant, sed quasi per manum, et traditionem a Patribus acceptæ, et pro veris habitæ, has ipse eleganti et condito stylo descripsit, et legendas Ecclesiæ proposuit, tantaque auctoritate liber hic in lucem prodiiit, ut apud Orientalem Ecclesiam,

qui sanctorum Vitas præter unum Simeonem Metaphrastem scripserit, nec quærat, nec reperiat. Quinimo in suis Menæis, et Sacris sanctorum, Vitas recitat, non alias quam ex istis desumptas legit, adeo pro certis, veris et authenticis, ab omnibus, et omnium auctoritate confirmatis. Imo nec Ecclesia Græca preces, orationesque Metaphrastæ, post Basilii et Chrysostomi supplicationes statim locasset, si recentis temporis auctoris esset. Nec a Balsamone allegaretur, qui ultra 400 annos floruit, et Psello qui ultra quingentos. Denique nec in concilio Florentino ad confirmandum dogma fidei inter doctores Ecclesiæ citaretur. Hæc fuerant reliqua, quæ de hoc viro notanda erant. Et in Præfatione tom. V : Illud quidem primum est, omnes has Vitas de Græco in Latinum nostro hortatu, nostrisque suppetiis a Gentiano, Herveto Gallo viro docto recens fuisse translatas, easque nunc primum Occidentalem Ecclesiam suscipere, quæ quali quantoque thesauro hucusque ob earum ignorantem privata fuerit, postquam totum volumen percurreris, tu ipse iudex optimus esse poteris.

Et hoc quidem Lipomanus, si priora atteris oculatus a fronte simul, et occipitio, si posteriora quinti tomi, plus cimicem sanguinis, ut ita dicam, quam illum rationis habuisse dices. Quid enim inconsideratius, aut inconsultius fieri potuit, quam Vitas sanctorum universas, quæ nullum auctorem titulo præferebant, nulla ad liquidum explorata veritate, Simeoni Metaphrastæ appingere? Unde postmodum tot famæ vulnera, et notas innoxio homini, et ab omni culpa remotissimo, pravissimi, et pessime diffamati hæretici, et fabulas fabulorum mangones concriminati sunt? De quibus nos alibi fusius. Nunc tantum illis addam de illius ætate, quod Niceph. Gregoras in Vita sanctæ Theophanonis Leonis filii Basilii Macedonis imperatoris Constantinopolitani uxoris, de studiis restitutis ab eodem Leone in urbe Byzantina agens : Τό γε μὴν τῶν λόγων κράτος, εἴπερ δὴ τι τῶν ἀπάντων ἄλλων, καὶ τότε μᾶλλον, εἴπερ ἄλλοτε ποτε, μεγάλην ἔσχε τὴν ἀκμὴν, ἀμφοῖν τοῖν βασιλείων μάλα τοι πλείστην δεδωκότων αὐτοῖς τὴν ῥοπήν, καὶ τιμήν. Καὶ ἦν ὄραν ὁσίω ἀνδρῶν συναλλαγᾷ, καὶ σοφῶν ῥητόρων θέατρα, καὶ πᾶσαν λόγων ἀρετῆς ἐπίδειξιν, ἀθροισζομένων ἀπανταχθὲν πολλῶν, καὶ ποιούτων ἄλλην Σωκρατικὴν τε καὶ Πλατωνικὴν Στοάν καὶ Ἀκαδημαίαν καὶ Λύκειον τὰ βασιλεία. Διὰ δὴ ταῦτα καὶ πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν εἴληψε τότε καὶ ἡ τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας εὐπρέπεια. Οὐ γὰρ μόνον ὁ βασιλεὺς πολλὰς τῶν ἐτησίων ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων οἰκειοῖς ἐκόσμησε λόγοις καὶ ψαλμοῖς, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν τότε ἄλλοιμων τὰ ἴμοια πράττειν ἐκέλευσεν. Ὡν εἷς ἦν καὶ ὃς τότε ἄλλα μετέφρασε πρὸς τὸ εὐφραδέστερον, καὶ τοὺς πλείους τῶν τε τῆς ἀρετῆς ἀσκητῶν καὶ ἀθλητῶν συναγράφασθαι βίους. Et dictionis quidem oratoriarum robur, et eodem tempore, si quidquam alias, tum magis ac magis ingen-tem accessionem fecerat, cum ambo imperatores maximum illi vigore honoremque attribuisent,

Quare jam obviis cuicumque erant sanctorum hominum congressus, scientissimorum oratorum theatra, et omnis facultas dicendi singularis, et copia, cum ex locis omnibus plerique accurrerent, et novam Socraticam, atque Platonicam Stoam exhiberent, et regiam ipsam novam Academiam, et Lycæum, Pritanæumque. Inde vero multo tum augmento tunc invaluit divinæ Ecclesiæ species, et nitor. Neque enim tantummodo imperator plerosque in annos singulos dies festos ac solemnitates propriis orationibus cohonestavit, et canticis, sed et multi alii qui tum vitam agebant præstantes, viros similia peragere imperavit, quorum unus erat, qui et, alia facundius in aliam dicendi copiam conscripsit, et quam plurimas virtutis ascetarum, et athletarum vitas monumentis commendavit, unde et Metaphrastæ nomen obtinuit. Eadem ad verbum expressit idem Gregoras in Vita Michaelis Sincelli exposita, quæ facili negotio in manu fuerint eandem vitam percurrenti, ne senel ea parum cautus, et alia animo observans excidiasse malignus Metaphrastæ laudum obtrektor, in suspicionem veniat. Et Constantinus Meliteniota orat. 2. De processione Spiritus sancti : Ἐκείπερ κατ' οὐδὲν λείπονται τῶν λογίων ἀνδρῶν, εἴ γε συνιδεῖν ἠθούλοντο τούτου τὴν ἔννοιαν. Καὶ ἄλλως δὲ κἂν ὠκλαζέ τι πρὸς αὐτὸ τούτοις ὁ λογισμὸς, εἶχον σκέψασθαι πάντως καθ' αὐτοὺς καὶ τὸν συγγραφόμενον, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πρώτου σχίσματος ὦν, καὶ τὴν ἀντιλογίαν γινώσκων τοῦ δόγματος, οὐκ ἂν οὕτω συνετίθει καὶ συνέταττε τὸ τοιοῦτον ῥητόν, εἰ πρὸς τοὺς Λατίνους καὶ αὐτὸς ἐπίσης τοῖς πολλοῖς διαφέρετο. Cum non multum longe ab eruditissimis viris abirent, si modo illius sententiam capere vellent. Et alia quoque ratione licet cogitatio ipsorum circa hoc vel minimum claudicaret, poterunt in se scriptorem considerare, qui cum in ipso primo schismatis exortu viveret, et dogmatis contradictionem calleret, nunquam hoc modo concinnasset, vel dictum composuisset, si cum Latinis et ipse æque atque alii simultates exercebat. Et hic vitæ Dionysii Areopagitæ scriptor per eundem auctorem Meliteniotam est Simeon Metaphrastes. Audi : Καὶ ὁ τὰς τῶν ἁγίων δὲ πολιτείας καὶ τὰς αὐτῶν ἀθλήσεις ἀφηγησάμενος μεταφραστικῶς, εἰς τὸ τοῦ Ἀρεοπαγιτοῦ μαρτύριον Διονυσίου, φησὶ τοῦ τῶν ἀπορρήτων ἐκφάντορος. Et qui vitas et res gestas sanctorum, eorumque certamina variato stylo enarravit in Dionysii Areopagitæ martyrio, dico secretorum revelatoris. Collige longe procul ab omni dubio. Metaphrastes eo tempore vigeat, cum primum schisma inter Græcos et Latinos de processione Spiritus sancti ex solo Patre emergens Græcorum cum Latinis arctissimam necessitudinem perturbavit : adeo ut de eadem processione ex solo Patre Leo ipse imperator, de schola Photii homo, in gratiam sui Photii stylum exercuerit. Et ætatem Metaphrastæ anxie, et amplius quærimus, et eum recentissimum, et ludi magistrum, et fabularum anilium concinnatorem verbis clarissimis perhibebimus.

Nos, ait Salmasius, δὲχησαν *illam* (nempe de cæde seniorum Patrum) in Præfatione ad lectorem ad Opuscula Nili de primatu papæ, *Latinnam factam brevi, si Deus dederit, edituri sumus.*

De *Albiniano*, quem laudibus prosequitur Nilus, suspicionem Possini, lege apud ipsum: sive enim legas *Albiam*, sive *Albinum*, sive *Albanum*, parum refert.

Historia de interemptis in Sina monte monachis legebatur manuscripta in bibliotheca Sirlitana cod. 39 ms., et nunc legitur in Vaticanis codd. 117, 118, 1790, 1806, et Palatino 351. Bollandus ad diem 14 Januarii sanctorum martyrum in monte Sina a barbaris occisorum certamen refert a S. Nilo conscriptum Græce, et a se, vel alio quopiam innominato Latine redditum, et brevibus pro more notis illustratum.

Ejusdem sancti Nili epistolæ CCCLV ex bibliotheca Medicæa idem Petrus Possinus eruit, et Latine versas Græce et Latine publicavit cum notis, nuncupavitque eminentissimo principi Francisco Barberino; et *Didymi Fragmentum* addidit contra *Manichæos*, et *Simeonis abbatis Sancti Mamantis in Xerocro Dissertationem de alterationibus animi et corporis* Græce et Latine a se versa, Parisiis ex typographia Regia 1657, in-4. De his epistolis, deque eorum interprete Possino suspicor intelligendum esse Labbæum, cum scribit: *Nili archiepiscopi Constantinopolitani multæ habentur in codd. ms., quas audio typis parari ab erudito interprete.* Ipse vero rem indignissimam facerem, si conatu tanti principis secundam quæsturam subsecutam, ventis abripiendam non iavitis manibus concesserim. Princeps is magnarum artium disciplinis instructissimus, tantorum Patrum aliorumque antiquissimorum Commentarios, sive illi Græca sive Latina copia dicendi emineant, non semel atque iterum, sed sæpius, dum per publica et ecclesiastica negotia licet, maturo iudicio, ac considerate præ manibus terere, ac lectitare gaudet: indeque factus instructor, mores et consuetudines moderatur, antiquitatem ecclesiasticam reparat, de fide opiniones examinat, et quæ novi reformatores inter incautos disseminant, oculatus ad omnia discidit. Inter tot alios Patres, eosque sanctissimos unus is Nilus, quem sæpenumero per mentem versaverat, dignus visus est, qui ad compescenda hæreticorum ora, maleque sanorum hominum vitam pessime tornatam incudi reddendam non sine succo Attico, et eloquentia singulari typis Græce et Latine mandaretur. Idque ut commodius fieret, elegit virum clarissimum Lucam Holstenium, tum bibliothecæ Vaticanæ præfectum, et me licet Holstenianæ virtuti imparem, tanti laboris comitem, ut simili opella ad templum honoris induceret, impertitur. Sententia pronuntiata, sortito Holstenius ejus opuscula reliqua, ego epistolæ capio. Studia Holstenii excessus e vita fatalis dirumpit, nec vita superstes propaga-

vit. Cum non omnes in uno codice epistolæ, sed in pluribus vage dispersæ haberentur, collatis, utut potui, Romanis voluminibus, fascem in unum, obviam factas coegi, adnotatis earum variis lectionibus in studiosorum gratiam, quas mihi alii atque alii codices obtulerunt. Tum me in earum dedi versionem, cujus nunc utcunq; factæ, idem munificus in publica commoda princeps editionem mandat. Et res hæc per indicium enuntiata videtur ab eruditissimo Francisco Combesis in recensitis auctoribus Bibliothecæ Patrum concionatoriæ in Nilo: *Epistolæ Nili dari poterant a doctissimo Leone Allatio, si factum satis esset votis eminentissimi cardinalis Francisci Barberini, mihi ipse ad prelum offerentis, cum cum regia Lutelia hospitem haberet: quippe longe plures, excepta viri opera, Græcarum rerum indagine, et perititia nostro ævo facile principis.*

Antequam ad alia progrediar, illud oblivioni dare consentaneum nullo modo mihi videtur, quod præstantissimus vir, et in scriptis antiquorum evolvendis sagacissimus Emericus Bigotius sæpe admonuit, epistolam S. Nili ad Xenonem Memorialium a Possino editam, editione Parisiensi, num. 260, extractam fuisse ex S. Basilii expositione in psalm. xxxii. Ea in meis est l. 1, epist. 36, et cinipit: 'Ο Θεός ἡμῶν ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ χριστῶν. Examinavi diligenter, et rem meram esse comperi. Sententia eadem est, verba quoque ut plurimum eadem. Nilus tamen noster plerisque immutatis et additis fecit suam. Quod in Patribus novum non est. Semper etenim in ea Ecclesia recentiores Patres, antiquiores uti venerabundos, et augustiora capita assiduo die noctuque percurrentes, quidquid ad mores instituendos, et sacra elogia patefacienda opportunum, et obviam cupiditati irrepsisset, adnotabant in schedis, tum demum fortuna ablata studia sese exercitantium promoventes aliis quoque communicabant. Quod Nilum fecisse non in hac epistola tantum, sed in aliis permultis, quæ curiosioribus constabant, verisimile est. Ut vero modum discas, et possis imitando consecrari post lectam Nili epistolam habeto tibi Basilii ipsius verba, et cum Nilanis compara: 'Αγαπᾷ ὁ Θεός ἐλεημοσύνην καὶ χριστῶν, εἰσὶν εἰς παρέδρον ἐαυτῶ τὴν ἐλεημοσύνην ποιησάμενος, καὶ προδηθεῖσαν τῷ βασιλικῷ τῆς κρίσεως θρόνῳ, οὕτω παράγει εἰς χριστῶν ἕκαστον. Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Ὅτε ἡ ἐλεημοσύνη ἀκριτος, οὕτε ἡ κρισις ἀνελεῖμων. Πρὸ τῆς κρίσεως οὖν ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην, καὶ μετὰ τὴν ἐλεημοσύνην ἔρχεται ἐπὶ τὴν κρισις. Ταῦτα δὲ ἀλλήλοις συνδέουσαι, ὁ ἔλεος μετὰ τῆς κρίσεως· ἵνα μήτε ὁ ἔλεος μόνος χανόνητα ἐμποίησιν, μήτε μόνῃ ἡ κρισις ἀπόγνωσιν ἐνεργάσῃται. Βούλεται σε ἐλεῆσαι, καὶ τῶν ἐαυτοῦ οἰκτιρῶν μεταδοῦναι ὁ κριτής· ἀλλ' ἐὰν εὐρῆ σε μετὰ τὴν ἀμαρτίαν ταπεινῶν, συντετριμμένον, πολλὰ μετακλάσαντα ἐπὶ τοῖς πονηροῖς ἔργοις, τὰ γενό-

μανα κρυφῆ, ἀνεπαισχυντως δημῶστέυσαντα, δεηθέντα ἀδελφῶν συγκαμειν σοι πρὸς τὴν Ἰαριν, ὅλον ἔλεεινόν σε γενόμενον ἐὰν ἴδῃ, ἀφθονόν σοι τὴν ἑαυτοῦ ἐλεημοσύνην ἐπιχορηγεῖ. Ἐὰν δὲ καρδίαν ἀμετανόητον, φρόνημα ὑπερήφανον, ἀπιστίαν τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος, ἀφοβίαν τῆς κρίσεως, τότε ἀγαπᾷ ἐπὶ σοὶ τὴν κρίσιν. Ὡς γὰρ ἱατρὸς ἐμμελῆς καὶ φιλάνθρωπος, καταντλήμασι πρότερον καὶ περιπλάσμασιν ἀπαλοῖς πειρᾶται καταστellai τὸ οἶδημα· ἐπὶ δὲ ἴδῃ ἀνευδότης καὶ σκληρῶς ἀντιτυπούντα τὸν ὄγκον, βίβλας τὸν ἔλεον, καὶ τὴν μαλακὴν ἀγωγὴν, αἰρεῖται λοιπὸν τὴν τοῦ σιδήρου χρῆσιν. Ἀγαπᾷ οὖν ἐλεημοσύνην ἐπὶ τῶν μετανοούντων, ἀγαπᾷ δὲ καὶ κρίσιν ἐπὶ τῶν ἀνευδόντων. Τοιοῦτόν τι καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει τῷ Θεῷ, ὅτι « Ἡ ἐλεημοσύνη σου εἰς σταθμόν. » Καὶ γὰρ κάκεινος τὴν μετὰ κρίσεως ἐλεημοσύνην παρίστησι, ζυγῷ, καὶ ἀριθμῷ, καὶ σταθμῷ κατὰ τὴν ἐκάστου ἀξίαν ἀντιμετροῦντος. Hoc etiam antiquissimis scriptoribus, et ante Christum natis in more fuisse positum, ex Clemente Alexandrino, et aliis satis fuse probavi in tractatu meo *De conscribendis epistolis*. Quare hic plura dicere supersedeo.

Ejusdem exstant *expositiones in Canticum canticorum*, una cum Nysseni Gregorii, Maximi commentariis, carminibus politici Michaelis Pselli Græci et Latine eodem Zino interprete, tomo II Actuarii Bibliothecæ Veterum Patrum Græco-Latini, anno 1624 : et tom. XIII Morellianæ editionis.

In bibliothecæ Scoriacensis Indice, opera et studio Alexandri Baruarii facta exstat *Catena in Cantica canticorum, et in eam Enarrationes Theodoretii præsertim, Gregorii Nisseni, Nili, Eusebii, Maximi, et Pselli versibus politicis*, Labbæus 177 ; Idem, pag. 274.

Enarrationes in Cantica canticorum Nili in bibliothecæ Regia, cod. 278. Idem pag. 306 : *Nili nonnulla opuscula Enchiridion Christianum cum interpretatione* in codice Regio 2218.

Josias Simlerus in Epitome Gesneriana scribit Nilum episcopum Constantinopolitanum libræ scripsisse *Adversus Græcæ superstitionis sectatores*.

Notanturque alibi *Sententiæ Morales ex Græco in Latinum versæ a Bilibaldo Pircheimero*, Argentinæ, 1416.

Et tandem Labbæus, pag. 382, ubi agit de scriptis Nicolai Cabasilæ, Nili ex præfecto Constantinopolitano monacho *Enchiridion pœnitentiale*. Incipit : Ὁ ἐκουσίως φονεύσας ἔχει ἐπιτίμιον. Desinit : Περιπίπτουσι πλημμελήματα. *Horologium monasticum*. Incipit : Ἐπὶ παιδείας οἱ ἄγιοι γεγόνασι. Desinit : Ἀλλὰ καὶ λίαν ἐνοχλεῖσθαι. *Instructio monastica* hoc principio exorta : Ποῦ τοὺς μὴ εἰδότες. Desinit : Κἂν ὕμνοις καὶ αὐτοῖς ἀναγκαῖοί εἰσι. Et pag. 101, cap. 53, in cod. Regio 1788. Est edita inter Epistolas.

Sed longe longeque plurima, et permulto etiam

clariora supersunt edenda hujus sanctissimi viri opuscula, quæ faxit Deus, ut tandem aliquorum studio et diligentia in lucem veniant, quæ hac subjecta notione testata in omne tempus venient.

Duas, quas postremas vidimus epistolas ad Heliodorum, et Olympiodorum, in septima synodo generali, act. 4, uti Nili germanus partus scripto reddite sunt, ad eorum errorem reprimendum, qui asserebant Nilum contra imagines scripsisse. Et postremam ad Olympiodorum, ab eisdem depravatam fuisse corroboratur. Ipsi enim pro eo quod dixit Nilus : *Hinc et inde pinge, Deatba* posuerunt. Et ex duabus convincitur. Ecce ostensum est liquido, quia ipse sanctus, et egregius pater Nilus sanctas icones suscipiebat : accusatus est autem a pseudosyllogo illo, quod contra icones locutus fuerit.

Tract. Ὅτι διαφέρουσι τῶν ἐν πόλεσιν ἀσκημένων οἱ ἐν ἐρήμῳ ἡσυχάζοντες, καὶ πολλοὶ τῶν ἀπέτρων τὸ ἐναντίον δοκῆ· *Qui in eremis acquiescunt, multo illis esse præstantiores, qui in civitatibus recoluntur, licet nulli inæsperti contrarium teneant*, P. Τέχνης μὲν ἀπάσης τὰ τεχνητὰ κρίνοντες, ἀπειροί.

Περὶ ἀκτημοσύνης πρὸς Μάγνον διάκονον. Ἀγκύρας. Ita legunt nonnulli codices. Alii legunt πρὸς Μάγναν· alii πρὸς Μαγνησίαν τὸν διάκονον Ἀγκύρας. Alii, πρῶην μὲν πρὸς τοὺς ἀμειλίτερον μετιόντας τὸν μοναδικὸν βίον. De hac Magna diacono vide Palladium in Lausiaco : Ἀσκητοῦ παραίνεσις. P. Μάθε συ ἁ μονάζων καὶ πιστὸς ἄνθρωπος.

Λόγος ἀσκητικὸς περὶ τῆς ἐν Χριστῷ φιλοσοφίας. P. Φιλοσοφεῖν ἐπετήδευσαν μὲν καὶ Ἕλληνας πολλοί.

Πρὸς νεωτέρους μοναχοὺς διδασκαλία. P. Δεῖ τὸν νέον ἀσκεῖν σώματος ἡσυχίαν.

Κεφάλαια διάφορα. P. Ἄλλ' ὅμως, ὦ μακαριώτατοι, μετὰ τῶν ἄλλων.

Πρὸς Εὐλόγιον. P. Οἱ τὸν οὐράνιον χῶρον τοῖς πόνοις νερόμενοι.

Πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα. P. Ἔθος ἔχοντι μοι τὰ πολλὰ τὰς ἀκαίρους τῶν Ἑλλήνων.

Ἐπιστολὴ ἔχουσα κεφάλαια. P. Ἐὰν μηδεὶς δῶκε σε τύραννος Ἑλλήν. Sunt attestæ ad alias epistolas, quas jam edidi.

Περὶ προσευχῆς. P. Τέλος πασῶν ἐντολῶν προσευχή.

Γινώμαι ἀπάγουσαι τῶν φαρτῶν καὶ προσκολῶσαι τοῖς ἀφθάρτοις τὸν ἄνθρωπον. Κεφάλαια σι'. P. Ὅδὸς εἰς ἀρετὴν ἡ τοῦ βίου φυγή.

Ἄλλαι. P. Φόβον ἔχε Θεοῦ καὶ πόθον.

Κεφάλαια. P. Ἐὰν ὀφελῆς τινά.

Ἀσκητικά. P. Οἱ γὰρ μετριώτερον ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀτυγούντες.

Κεφάλαια νηπτικά. P. Πάντα μὲν ὀρθὸς Θεός.

Περὶ ἐργασίας νοός. P. Τὴν ἀρχὴν τῆς κατὰ Θεὸν ὠφέλειας ποιεῖσθαι ἐνούμεν.

Et alia minutiora, βήσεις, καὶ χρήσεις apud varios auctores, quas colligere poteris ex rebus sacris Leontii, et Joannis presbyterorum ex Anastasio Sinaita, ex variis quæstionibus, ex Melissa.

Locorum sacræ Scripturæ interpretationes varias ex Catenis in Exaemeron, in Deuteronomium, in Jobum, in Psalmos, in Cantica canticorum apud Procopium, in Evangelium, et Lucam, et potissimum in ea, quæ est contexta a Macario Chrysocephalo episcopo Philadelphicæ, et Niceta diacono Magnæ Ecclesiæ.

Præterea plura ejusdem legas in Joannis Climaci *Scala*, in *Esloga* Patrum περὶ νήψεως καὶ προσοχῆς inter alios memoratur etiam Nilus ex Epistolis, in dubiis et solutionibus de variis Theologicis quæstionibus ex sanctis Patribus. In *Eclogis parallelis* Joannis Damasceni, addit Labbæus pag. 283: *Cum dicta Patrum laudantur, etiam sententiæ Nili suum locum habent.* Et Bonaventura Vulcanius ad lectorem in Nili Thessalonicensis tractatum *De primatu papæ.* — In *Catalogo bibliothecæ Patriarchæ Constantinopolitani*, citantur Nili monachi *orationes decem contra Mahomed.*

In Philippi Solitarii *Dioptra* Latinitate donata a Jacobo Pontano, et Ingolstadii impressa, anno 1664, in-4, inter alios Patres adductos locum suum habet, et Nilus.

Tandem Nilus ipse lib. xiii, epist. 11, *Ad Polyæthronium diaconum* refert se, coesflagitante librum satis amplum περὶ κατανύξεως, *De compunctione* comelinasse. Non delehit cordi meo epistolæ lectio, si bene prius expurgatus, rebusque mundanis superior factus es. Quare hic eam tibi dabo: Μακαρίζω σε τῆς πρὸς Θεὸν φιλαίας, καὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀφθάρτου καὶ οὐρανοῦ, καθότι τοὺς περὶ κατανύξεως ψυχῆς ἀπαιτεῖς ἡμᾶς λόγους. Σημεῖον δὲ ἐστὶ τι τοιοῦτον αἰτημα τῆς ἐν ψυχῇ καθαρότητος· οὐ γὰρ ἐστὶ δυνατόν, μὴ πρότερον ἐκκαθαρθέντα καλῶς, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀπάντων ἀνώτερον γενόμενον, εἰς ταύτην τῶν λόγων τὴν ἐπιθυμίαν ἐλθεῖν. Καὶ τοῦτο βῆθιον συνδεῖν ἐκ τῶν καὶ πρὸς ὀλίγον τούτῳ καταχομένῳ τῷ ἔρωτι· οὐ τοσαύτην ἀθρόον δέχονται τὴν μεταβολήν, ὡς εὐθέως πρὸς οὐρανὸν μεταστῆναι, καὶ αἰθεροβατεῖν τῇ μακαρίᾳ γνώμῃ. Ὅθεν προθύμως ἐγὼ δεξάμενος τὸ ἐπίταγμα τῆς σῆς εὐκρινεοῦς ἀγάπης, βιβλίον ὀλόκληρον περὶ κατανύξεως ἀντάξας ἀπέσταλα ὑμῖν τε καὶ τοῖς σὺν ὑμῖν διατρέθουσι φίλοις θεοσεβέσι, δυσωπῶν καὶ παρακαλῶν ὑμᾶς, παρῆρσιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχοντας, ταῖς βόταις ὑμῶν ἀμελεῖσθαι προσευχαῖς. Δύνασθε γὰρ, εὖ οἶδα, ὑπὲρ ἡμῶν ἐξιλεοῦσθαι τὸ Θεῖον· *Ob amicitiam erga Deum, amoreque nulli corruptioni obnoxium, ac cælestem, fortunatum te judico: quod a nobis de compunctione animi sermonis exposcis. Hæc autem efflagitatio puritatem, quæ in animo est, indicat. Neque enim fieri potest, ut is, qui non prius expurgatus bene, rebusque omnibus mundanis superior factus est, in sermonum similium desiderium incidat. Idque ex iis, qui vel minimo temporis*

intervallo ejusmodi amore corripuntur, facile comprehendendi potest, cum illico tantam immutationem admittant, ut statim in cælum transvehantur, et beata mente gradiantur in æthere. Hinc ipsi avide sinceræ tuæ dictionis imperium arripiens, librum integrum de compunctione concinnatum vobis, illisque, qui una cum vobis commorantur, iis amicis transmissi, instanter petens, rogansque vos, qui apud Deum in aliqua estis auctoritate, sacris precibus mercedem rependere. Potestis enim, quod bene novi Numen nobis propitium reddere.

Et de scriptis hujusce viri præterea addam, quæ Nicephorus *Historiar.* lib. xiv, cap. 54, scribit: Ἄριστοι δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτεροι λόγοι πεποιοῦνται, πνευματικῆς οὐκ ἄμοιροι χάριτος· ὧν οἶμαι πάντων τὰ πρῶτα φέρεσθαι ὃν πρὸς Ἑλληνας ἐπιγράφει, καὶ τὰ πρὸς Εὐλόγιον. Κεφαλαία δὲ συντάττει, ἄλλα μὲν εἰς πλάτος ἠπλωμένα, πολλὰ δὲ συντεμῶν, εὐσύνοπτον οἶον καὶ πρόχειρον τὸν πνευματικὸν καρπὸν, οἷόν τι νέκταρ ἢ ἀμβροσίαν προβάλλεται· *Alios item libros optimos, edidit spiritualis gratiæ non expertes. Inter quos primas eum ferre puto, quem adversus gentiles scripsit, et rursus qui ab eo ad Eulogium compositi sunt. Capita autem collegit, aliqua quidem fusius, multa compendiosius tractata: in quibus spiritualem fructum, perinde atque nectar, aut ambrosiam aliquam, oculis subjectam, ita ut facile percipi possit, proposuit.*

Inter scripta nostri Nili, quidam illud quoque videntur recensere, quod sub Epicteti philosophi nomine sæpius editum est, prænominatorque *Enchiridion*, et a plurimis doctissimis viris, Angelo Politiano, Thoma Nogiorgio, Hieronymo Wollfo e Græco in Latinum conversum et sæpius promulgatum, et tandem cum *Cebetis Tabula*, et aliis una cum *Vita Pythagoræ*, sententiis ad intelligibilia ducentibus, et antro *Nympharum*, quod in *Odyssea* describitur, studio, et diligentia clarissimi, eruditissimique Lucæ Holstenii, Cantabrigiæ typis academici impensis Joannis Morden, anno 1655, in-8. Et quia Politiani codices, quibus idem interpres usus fuerat, videbantur esse corrupti, ut veræ sententiæ vir alias in vertendo felix et doctissimus, vix umbram sit assecutus, ex alterius interpretatione pauca illa Politiani suppleta sunt Genevæ apud hæredes Eustachii Vignon, 1594, in-8.

Hoc *Enchiridion*, demptis tamen nonnullis, quæ gentilismum saperent, deorum nempe nominibus, Jovis, Fati, Fortunæ, et aliorum philosophorum gentilium, etc., et nonnullis immutatis ad sententiam honestiorem, et probiorem, et Christianis institutis convenientiorem legitur. Sed si molem libri conferas cum alteratis, pauca indicantur, imo colorem etiam et speciem pristinam, quæ illis dedit primus auctore, retinent, ut non aliud esse existimetur. Quod a Nili nostri genuinis fetibus alienum est, ideoque ambiguum habetur. Ut siquidem rem fatear, in

inmutatis neque succum, neque colorem dictionis Nilanæ, neque speciem intuemur. Et Nilus alias eloquentissimus, et Christianæ philosophiæ promus condus, ut ex aliis suis scriptis deprehenditur, non videtur verosimile a Stoica philosophia præsidia vitæ Christianæ emendasse. Et quomodo id agere sustinisset vir Christianæ religionis exemplar ipsissimum. Annon in alieno choro pedem posuisset, si ex gentiliū moribus, et Stoica philosophia Ascetis modum imponere constituisset? Et quomodo qui in hoc tractatu nomina antiquorum philosophorum ita æspernatus est, atque abhorruit, ut ea data opera ex hoc tractatu deleverit, ab iisdem præcepta vivendi omnibus virtutis numeris absolutissima, et quibus nihil poterat, vel addi, vel demi, petiisset? Annon id fuisset callidum, et frigidum ex eodem ore efflare? Vidi ipse manuscriptum codicem Græcæ, illumque vetustissimum Nili scripta opera continentem: in eo singuli tractatus, etiam minutiores inflexum habent nomen Nili, alia etiam et in fine postpositum. In *Enchiridio*, quod inter illos legebatur, neque in fronte, neque in calce eo nomine obsignatum, tantummodo illud referebat, Ἐπικτητοῦ Ἐγχειρίδιον, *Epicteti Enchiridion*. Non esse Nili videlicet, sed Epicteti, a quocunque sit vitiatum. Adde his. Ita hoc *Enchiridion Epicteti*, cum eo, quod Nilo nescio qua ratione adjudicatur, eandem labem passum fuisse. Cum de illo non inconsulto statutum dictumque sit, Epicteti non esse. Mihi sit præ omnibus unius Simplicii auctoritas, qui Præfatione in dictum *Enchiridion* sic scribit: *Arianus vitam et obitum Epicteti prolixis verbis est persecutus. Unde cognosci potest, qui vir ille fuerit. Idem Arianus et hunc libellum, quod Enchiridion inscribitur, composuit: deinde lectis ex Epicteti sermonibus philosophiæ locis maxime necessariis, et animos a permoventibus, ut ipse testatur in epistola ad Masgalenum, cui opus ipsum dedicavit ut amicissimo suo, et maximo operis admiratori. Quæ ferme eadem et iisdem vocabulis sparsim in Ariani scriptis de Epicteti exercitationibus inveniuntur: Περὶ μὲν τοῦ βίου τοῦ Ἐπικτητοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς Ἀρριανὸς ἔγραψεν, ὁ τὰς Ἐπικτητοῦ διατριβάς ἐν πολυστίχοις συντάξάμενος; βιβλίους. Καὶ ἀπ' ἐκείνου μαθεῖν ἔστιν, ὅποιος γέγονε τὸν βίον ὁ ἀνὴρ. Τὸ δὲ βιβλίον τοῦτο τὸ Ἐπικτητοῦ Ἐγχειρίδιον ἐπιγεγραμμένον, καὶ τοῦτο αὐτὸς συντάξεν ὁ Ἀρριανός. Τὰ καιριώτατα, καὶ ἀναγκασιώτατα ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ κινήτικώτατα τῶν ψυχῶν ἐπιλεξάμενος ἐκ τῶν Ἐπικτητοῦ λόγων, ὡς αὐτὸς ἐν τῇ πρὸς Μασγαληνὸν ἐπιστολῇ ἔγραψεν ὁ Ἀρριανός, ᾧ τὸ σύγγραμμα προσεφώνησεν, ὡς ἑαυτῷ μὲν φιλάτῳ, μάλιστα δὲ τὸν Ἐπικτητον θαυμαστόν· τὰ δὲ αὐτὰ σχεδὸν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ὀνομάτων σποράδην ἐν τοῖς Ἀρριανοῦ περὶ τῶν Ἐπικτητοῦ διατριβῶν ἐν τοῖς γραφομένοις εὗρισκονται. Hinc Salmasius Notis in Simplicio colligit: Ergo hujus Enchiridii auctor, qui et Dissertationum,*

nempe Arianus. Sed mirum ut in hodiernis Dissertationibus ea non reperiantur, quæ de vita et morte Epicteti memoriæ mandasse Arianum hic Simplicius testatur. Ita multa etiam ex Enchiridio a Stobæo citari, quæ aut omnino in hoc manuali non habentur, aut aliter scripta habentur. Et Daniel Heinsius conciniit epistola ad Theodorum Gresuvinckelium: Cum ingenti voluptate, pariter et cura legi Epictetum: Enchiridion in primis, quod ab Ariano ex oraculis divini viri concinnatum hic nunc habes. Et comperitiora de Epicteti Enchiridio quærimus? Hoc idem de Nilano affirmandum non est. Considera rem attentius: tum demum iudicium da; ad hæc testes, si potes. Sed inter ejus scripta locum habet. At cuius nomen præferat, edicito. An hic libellus tantum extraneo auctori suppositus suppositivus fuerit.

Illud quoque animadvertendum est, Nilum hunc nostrum Ascetam a plerisque martyris, ab aliis episcopi titulo insigniri. Notat Nicolaus Classerus: *Et si de Nili martyrio non constat, ex eodem tamen auctore, ut etiam ex Osiandri Annalibus manifestum est, illum cum filiis (lege cum filio) a barbaris perpressum esse. Inter martyres igitur hoc nomine fortassis refertur. Circa annum Christi 309 floruisse existimatur. Interpretationem vero Latinam adjecti hanc qualemcumque, ut eam cum illa Neandri, sè forte in manibus conferre liceat, quo utriusque collatione plus luminis accedat. Indecurias quoque pueriliter distinctas habebis sententias, eum in finem, ut versio Latina Græco textui postposita commodius respondeat. Et plane de martyrio, licet opere ipso martyrium non subierit, neque pro una fide Christi sanguinem effuderit, neque vitam exposuerit; certum est tamen, et ex ejus scripto satis apertum, eum id agendi semper cupidissimum fuisse. De episcopatu ipse existimo, illum post tot calamitates, nonnullos episcopos considerata tanti viri virtute et doctrina saltem in Ægypti partibus, in quibus similium hominum summa penuria erat, consilio inter se inito in tantam dignitatem, et merito, extulisse. Sed hæc mera suspicio est. Esto. Certe id negari non potest, aliquod certum indicium habuisse eos, qui primi tanto viro episcopi titulum attribuerunt. Non dissimilis esset suspicio de Theodulo illius filio, qui nullis sacris ordinibus ante captivitatem conspicuus erat, si vocarem illum diaconum, et tamen ille de se dicit, ab episcopo coactum similem ordinem obtinuisse: et vere promotus est: Ὡς δὲ ἂν μὴ δόξαι βίαν προσάγειν ὑπονοῶ τῆς ὑπὲρ τοῦ παιδὸς δεδομένης τιμῆς, μηδὲ δεσποτικώτερον ἀπαιτεῖν τὴν παραμονήν, πράττειν ἐπέτρεπε πᾶν τὸ δοκοῦν κατὰ γνώμην, ἐν τούτῳ μόνον τυραννήσας ἡμᾶς, τὸ τὸν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τὸν ἱερατικὸν μὴ βουλομένους. Ἡμεῖς μὲν γὰρ τὸ βάρος λογιζόμενοι τῆς λειτουργίας, ἀσχάλλοντες ὠδύρομεθα, καὶ οὐκ εἴχομεν πρὸς τὸ ἐπιτεθεῖν ἄβητος ἀνεκτικῶς ὑπὲρ ἡμᾶς, ὃ καὶ μόλις τοῖς ἀγίοις ἀρμόζει, δσον εἰς πολιτείαν λόγον. Κάκεινοις γὰρ ἐφάνη βαρὺ, καὶ ὠμολόγησαν καλούμενοι, ὑπερβαίνειν αὐτοὺς τὸ ἀξίωμα.*

καὶ Θεῶν ἀντίλεγον ἐπὶ πολὺν προβαλλόμενοι τὸ ἀνάξιον, καὶ παρητούνητον τὴν χειροτονίαν προφασίζόμενοι, καὶ τὸ πλεόν τῶν νῦν ἀπάντων ὄντες ἐπιτήθειοι πρὸς τὸ ἔργον, καὶ ἐξ ἀσκήσεως τῶν καλῶν παρρησίαν ἔχειν ἐν τῇ λατρείᾳ πρὸς τὴν Δεσπότην μᾶλλον δυνάμενοι. Ἐκεῖνος δὲ πρότερον ἔλεγε τοῖς πόνοις τὸ γέρας, καὶ τοῖς καμάτοις τοῦ ἀγῶνος, ὡς ἐνόμιζεν, ἰδίῳ μισθὸν τὸ ἀξίωμα. Ex versione Petri Possini : *Idem tamen, ut nolle nos vidit, modum posuit officio ; ne recordari pretii redimendo puero impensi, et herili jure tanquam mancipium retinere velle videretur. Ea gratia arbitrio nostro, utrum vellemus, permisit, unum hoc tantum amice perseverans blanda tyrannide obtinuit, ut nobis recusantibus sacerdotalis officii jugum imponeret. Nos enim onus reputantes tanti ministerii hoc ejus consilio contristati deslebamus, nec serebamus facile tantam imponi nobis molem officii, quod tam emendatam, et sublimem celestis vitæ rationem exigit, qualem vix sancti ipsi præstare de se audeant. Illis quippe ipsis quoque grave hoc munus visum est. Neque id dissimularunt cum eo sunt vocati, majorem esse dignitatem illam, quam ut sibi conveniret ; id ipsum etiam diu excusare ausi apud offerentem hunc honorem Deum, deprecantes impositionem manuum, indignitatis et imbecillitatis propriæ conscientia : tametsi omnibus, qui nunc sunt, haud paulo essent iidem ad id munus aptiores, et propter diuturnam professionem sanctioris vitæ, virtutumque usum majori fiducia ad tractationem mysteriorum, et functionem sacrificii possent accedere. Quibus ille contra remunerandos sibi videri aiebat hujus dignitatis titulo labores in tam difficili certamine, cujus victoribus hoc addere præmii loco sibi placere. Postremo cum discedere illinc, et domum reverti decrevissemus idem ille viatico quantum in longam illam viam opus erat, liberaliter instructos, votis insuper oneratos, cum Dei*

gratiam nobis itineris comitem, et longum domi, postquam eo pervenissemus, pacis fructum compartaretur, sic demum officiosissime dimisit. Nihil jus ostentans suum, et beneficium redemptionis, neque potestatem in caput pretio emptum sibi acquisitam gloriatus ; quod minus humanus forte quispiam alius faceret : imo illam ipsam videbatur calamitatem venditionis, consolatione multa levans. Ea hic Theodulus, et, quod magis est, Nilus ipse in sacerdotem post tot labores operosos atque molestos laurea sacerdotis ab episcopo, et ejus arte et Marte evincuntur, cum antea nulla dignitate ecclesiastica effulgerent. Quare non et Nilus ob has easdem speciosas animi dotes, et doctrinarum præstantiam, et enavatam operam pro Christiana republica consequi potuit præmium ab antiquæ religionis exemplari episcopo ? Ego certe non dubito, licet id in scriptis relatum non sit, assecutum fuisse. Ut hinc merito ab illius ævi scriptoribus, quibus per-vulgatiores et percelebratiores erant titulis non martyris tantum, sed et episcopi insignitus posteritati accesserit : etsi quæ de eo Commentaria pertractabant, extabuerint, et ad nihilum funditus redierint. Nisi quispiam perhorridus, et incultus id quoque dicere audeat, exscriptorum incuriam Nilum illum Ægyptium episcopum et martyreum cum hoc nostro Constantinopolitano confudisse. Defunctum tandem hunc Nilum Justinus Posterior inde translatus in fundamento sacratoris Mensæ, narrat Nicephorus lib. xiv, cap. 54, in eo, quod ab ipso Petro et Paulo apostolorum principibus ad orphanotrophium constructum est, templo reponit. Ὅν τέλει τοῦ βίου χρησαμένον Ἰουστίνος ὁ ὑστερος ἐκεῖθεν ἀναχομίσας, ἐπὶ τῷ βῆθρῳ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τοῦ παρ' αὐτοῦ δομηθέντος οἴκου Πέτρῳ καὶ Παύλῳ τοῖς κορυφαίοις τῶν ἀποστόλων ἐν τῷ ὄρφανοτροφείῳ κατέθετο.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΗΛΟΥ

ΤΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ, ΜΑΘΗΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Δ.

S. P. N. NILI

ASCETÆ, DISCIPULI S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

EPISTOLARUM LIBRI QUATUOR.

Interprete Leone Allatio.

SERENISSIMO PRINCIPI RAYNALDO ESTENSI LEO ALLATIUS.

Præclara genii tui indoles, Princeps Serenissime, in qua utriusque gentis, unde origo tibi est, lumina ubertim efflorescunt, etsi Italiam universam exhilarat, si tamen gaudio præ cæteris efferuntur, qui eminentissimi cardinalis Barberini avunculi tui in famulitium ascribi demeruerunt. Et sane nimis injusti essent, si quem ille enixissime diligit, et de quo tam magna Christianæ reipublicæ decora jure optimo auguratur, non colerent, suspicerentque. Hinc cum nullus sit, qui majoribus ejus Eminentiaebeneficiis, quam ego, se obstrictum profiteatur, majori quoque, quam alii, religione teneri videor observantis animi lætitiâ monumento aliquo in posterum duraturo attestandi. Accipe igitur, Adolescens Serenissime, Nilum, quem tuo nomini dicamus, egregium scilicet Ecclesiædoctorem, qui non modo Chrysostomi, ex cujus schola prodiit, doctrinam redolet, sed pietatem etiam ubique spirat, hæreticis formidandam: Nilum, inquam, at non qualem annis proxime elapsis e tenebris, in quibus diu se occulterat, in lucem exire vidimus, sed grandiore, et Nilo fluvio non e suis fontibus erumpenti, tenui scilicet, et exiguo (talis olim erat, illimis vero e nitidissimus), sed Mediterraneum pelagus ostiis septemgeminis impellenti non absimilem. Sed quæris forsitan, unde incrementum accesserit; et id quæris quod ipse: et si tu non quæreres, quippe ingens meo muneri pretium addit, ultro patefacerem. Jam vides quem designat oratio, eundem nempe Eminentissimum. Is enim dum hujus sancti scriptoris ex Vaticana, Altempsiana, et sua potissimum bibliotheca, monumenta colligit, ac si tot aquarum rivulos, longe ab alveo evagantes in alveum reduxisset, Nilum hunc e populari regium effecit. Hinc non parva spes oritur, ab eodem longe lateque diffuso ita Ecclesiæ campos irrigatum iri, ut hi fertiliores redditu abundantiore quam antea Christo Domino messem sufficiant, illudque Davidici carminis oraculum impleatur: « Fluminis impetus lætificat civitatem Dei (a). » Impetum in hoc flumine regius vates desiderat: at quorsum? Hilaritatem potius aquæ leniter fluentes conciliant, quam quæ rapidissime evolvuntur. Verum ea Prophetæ mens est, ut amnem, cui tantum attribuit, non ex hac lacrymarum valle originem trahere, sed a cælo delabi intelligamus. Quod si ita est, Nilum hunc nostrum designasse audacter asserimus, quippe qui non a terrestri, ut Ægyptius, paradiso desilire, sed divino Spiritu turgidus a supracælesti descendere jure merito videatur. Nemo igitur insipientiæ aliquem insimularet, qui beatitudinem crederet, si Nili principium sciret, dummodo hujus fontem, non Coptici, indagaret: siquidem non rerum naturalium causas, sed divinarum perscrutaretur. Adderem plura ad hujus scriptoris laudem, inceptam semel similitudinem proseguendo, si

(a) Psal: XLV, 5.

mihī in robustioribus litteris tandiu versato, recentiorum ineptias consecrari licitum esset, diceremque, ex paranomia utcunq̄ue argumento deflexo, flumen hoc nostrum, non Apis nescio cujus numine, quo alterum se jactat, nobiliter fieri, verum apibus, quæ tuo in stemmate conspiciuntur. Sed impium foret his vesaniis indulgere, etsi apes tuæ ejus gloriam haud parum adaugeant. Hoc tamen annexere visum est, plurimum hac in editione, mihi satisfacisse; nam sive harum epistolarum auctorem inspiciam, sive principem cujus ope evulgantur, ab utriusque qui in Deum religione non meo tantum, qualiscunq̄ue is sit, labori plausum, sed veræ fidei glorium auguror, compendiumque. Sed hæc eo dicta intelligas velim, ut, ætate felicissime procedentē, bina tibi adhuc puero ad pietatem exempla præposita fuisse memores, quorum ab altero magis discas, alterum magis imiteris. Vale.

NOMINA EORUM

Ad quos scripsit S. Nilus.

Primus numerus (Romanus) librum, secundus (Arabicus) epistolas indicat.

A

'Αβλαδίω νοταρίω, lib. II, epist. 253.
'Αβραμίω πρεσβυτέρω, I, 25, 47.
'Αγαθίω διακόνω, III, 162, 215, 216.
'Αγαθόποδι μοναχῷ, III, 175, 174.
'Αγάθωνι Δεκεμβίω, II, 16, 17, 18, 219.
'Αγάθωνι ἐπισκόπω, IV, 37.
'Αγαπητῷ διακόνω, III, 257.
'Αγλαίω ἀντικλήσορι, I, 192, 193, 194.
'Αγλαοφῶντι, III, 104.
'Αγλαοφῶντι κουράτορι, II, 222.
'Αδελίω νομικῷ, II, 211.
'Αδριανῷ, III, 266.
'Αδριανῷ πρεσβυτέρω, III, 81, 91.
'Αδριανῷ μοναχῷ, II, 60.
'Αετίω μοναχῷ, II, 58, 267.
'Αθανασίω διακόνω, IV, 48.
'Αθανασίω ἐκδίκω, I, 288, 317, 318.
'Αθανασίω μοναχῷ, II, 62.
'Αθηνογένει, I, 260.
'Αθηνογένει, ἢ Θεοδοτῷ κόμητι, II, 1.
Αἰλιανῷ ἀναγνώστῃ, I, 249.
Αἰλιανῷ ἐπισκόπῳ, I, 291.
Αἰλιανῷ ἢ Αἰλιανῷ· vide Αἰλιανῷ, III, 76.
Αἰμελιανῷ προτίκτορι, II, 251.
Αἰνεῖα φιλοσόφω, II, 281.
'Ακαλίω μεμοριαλίω, I, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94.
'Ακύλα, IV, 55.
'Ακύλα ἀπὸ ὑπάτων, III, 62, 63.
'Ακυλίω, III, 273.
'Αλδίω μοναχῷ, III, 223, 224.
'Αλεξάνδρω, III, 231, 281.
'Αλεξάνδρω ἀρχιμανδρίτῃ, II, 87.
'Αλεξάνδρω μοναχῷ, I, 129; II, 120, 121, 122, 123.
'Αλεξάνδρω μοναχῷ ἀπὸ γραμματικῶν, II, 49.
'Αλκιβιάδῃ σχολαστικῷ, III, 107.
ἢ 'Αλκιβιάδῃ ἢ 'Αλκιφιιάδῃ, III, 134.
'Αλκιβιάδῃ ἢ 'Αλκιβιάδῃ σχολαστ., III, 143.

'Αμβλίω κουράτορι, II, 179.
'Αμμονίω κόμητι, II, 285.
'Αμφυκτύωνι ῥήτορι, I, 185.
'Αμφιλογίω κόμητι νεωτέρω, I, 141, 142.
'Αμφιλογίω μοναχῷ, II, 91, 92.
'Αναστασίω παρθένω, II, 118.
'Αναστασίω, III, 275.
Πρὸς 'Αναστάσιον ἐπίσκοπον, II, 294.
'Αναστασίω μοναχῷ, III, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211.
'Αναστασίω πρεσβυτέρω, III, 242, 315.
'Ανατολίω πρεσβυτέρω, III, 51, 60.
'Αναξαγόρῃ γραμματ., I, 195, 196.
'Ανδρέα πρεσβυτέρω, III, 52.
'Ανδρῶμάχῳ et soc. monac., I, 78.
'Ανεπίγραφοι, I, 77, 78, 241, 242, 276, 277, 282; II, 3, 4, 15, 48; III, 242, 268, 285, 291, 292, 293, 294, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333.
'Ανεπίγραφοι, IV, 2, 3, 456.
'Ανθεμῳ νομικῷ, II, 226.
'Αντιόχῳ, IV, 16.
'Αντωνίω, I, 143.
'Αντωνίω σχολαστικῷ, II, 14.
'Απολλοδώρῳ ῥήτορι, I, 75.
'Απολλοφάνει συμπόνῳ, II, 236.
'Αραξίω, IV, 23.
'Αρικλεῖ πρωτεύοντι, II, 254.
'Αριστάρχῳ πρεσβυτέρω, II, 171.
'Αριστάρχῳ πριβούῳ, II, 310.
'Αριστίνῳ μοναχῷ, II, 89, 90.
'Αριστοδούλῳ ἐπισκόπῳ, IV, 13.
'Αριστοκλεῖ μοναχῷ, II, 50.
'Αριστοκράτει εὐνούχῳ, II, 235.
'Αριστοτέλει πρωτεύοντι, I, 219, 220, 221.
'Αριστοφάνει κανδιδάτῳ, II, 220.
'Αρίστῳ ἐπισκόπῳ, II, 315.
'Αρχαδίω βασιλεῖ, II, 265, 279.
'Αρχαδίω ρογάτορι, II, 314.
'Αρσακίω ἢ Οὐρσακίω ἐκδίκῳ, III, 150.

'Ασκληπιάδῃ, IV, 44.
'Ασκληπιάδῃ κόμητι, II, 270.
'Ασκληπιῳ, ἢ 'Ασκληπιῳ, III, 21.
'Ασκληπιόδοτῳ, II, 38.
'Αστερίω ἀναγνώστῃ, II, 8, 9, 10, 11.
'Αττικῷ ἀναγνώστῃ, I, 191.
'Αύγουστίνῳ τριβούῳ, I, 225.
Αὔλιανῷ, ἢ Αἰλιανῷ, III, 85, 86, 87, 88.
Αὔξεντιῳ, IV, 42.
Αὔξεντιῳ ἐκδίκῳ, II, 309.
Αὔξεντιῳ ἰλλουστρίω, II, 39, 40; IV, 42.
Αὔριλιανῷ, I, 31.
Αὔριλιανῷ ἰλλουστρίω ἀπὸ Ἑλλήνων, I, 54.
'Αφθονίω, I, 69; III, 276.
'Αφθονίω ἀββᾶ ἢ μοναχῷ, III, 237, 238, 239.
'Αφθονίω μοναχῷ, II, 135.
'Αφθονίω καθηγουμένω, III, 241.
'Αφθονίω διακόνω, I, 68.
'Αφθονίω Σαμαρίτῃ, I, 109, 110, 111, 112, 113, 175.
'Αφθονίω ταδουλαρίω, II, 214.
'Αφροδισίω διακόνω, II, 23.
'Αφροδισίω σκρινταρίω, II, 256.
'Αφροδισίω φιλοσόφῳ, II, 264.

B

Βαβυλᾶ διακόνω, I, 95.
Βάκχῳ ἐπάρχῳ, II, 258.
Βαλλερίω κουδικλαρίω, II, 180, 181, 182, 183.
Βαλλερίω ἢ Ἐορτασίω διακόνω, II, 187.
Βάλχῳ ἐπαρχικῷ, II, 5, 6, 7.
Βασίλειω πραγματευτῇ, II, 260.
Βεδιανῷ ἐπισκόπῳ, II, 256.
Βενιαμὴν Ἐβραίω, I, 124, 125, 126, 127, 128.
Βενούστῳ μοναχῷ, I, 295.
Βενούστῳ πρωτεύοντι, III, 178.
Βερενίκῳ ταξέωτῃ, III, 105.
Βερίῳ πρωτεύοντι, III, 135, 156.
Βηρύ, ἢ Βηρίῳ μοναχῷ, III, 53, 54, 55, 56, 57.
Βιτανῷ ἰλλουστρίω, III, 91, 92.
Βικεντίω ἀσκητῇ, II, 51.

Βίκτορι ἀρχιμανδρίτῃ, II, 70.
Βιλλώ, ἢ Βηρύλλω μοναχῷ, III,
150, 151; IV, 26.
Βιταλίῳ ὑποδιακόνῳ, IV, 29, 30.
Βιταλίῳ προτήτορι, II, 324.
Βουσιρίῳ ναυκλήρῳ, II, 202, 295.
Βυρῶνι Μακεδονιανῷ, I, 211.

Γ

Γαινᾶ στρατηλάτῃ, I, 70, 79,
114, 115, 116, 203, 206, 286.
Γάλλω μοναχῷ, II, 66.
Γανυμήδει ἐξέπτωρι, II, 269.
Γαυδεντίῳ διακόνῳ, II, 159.
Γαυδεντίῳ σελαριώτῃ, II, 252.
Γαυδεντίῳ σελεντιάρῳ, III, 124;
IV, 28.
Γεθλίῳ ἐκδίκῳ, III, 326.
Γελασίῳ μοναχῷ, III, 46, 47, 48,
49.
Γελασίῳ, ἢ Δαβουρίῳ μοναχῷ, III,
238.
Γενεθλίῳ, I, 132.
Γενεθλίῳ ἐκδίκῳ, II, 325.
Γερμανῷ καγκελλαρίῳ, II, 189.
Γεροντίῳ ἐκσκέπτωρι, I, 150.
Γεροντίῳ μοναχῷ, III, 253.
Γηρασίμῳ εἰρηνάρχῳ, II, 276.
Γιγαντίῳ, III, 96, 97, 248.
Γιγαντίῳ διακόνῳ, I, 186, 187.
Γιγαντίῳ ἐκκλησιαστικῷ, III, 6.
Γλυκαδίῳ προτήτορι, I, 252.
Γρηγορίῳ διακόνῳ, III, 94, 95.
Γρηγορίῳ ἡγουμένῳ, II, 64.

Δ

Δαβουρίῳ μονάζοντι, III, 35.
Δαβουρίῳ, ἢ Γελασίῳ μονάζοντι,
III, 246.
Δαγλατίῳ, IV, 21.
Δαμιανῷ μαγιστριανῷ, II, 248.
Δαμιανῷ μοναχῷ, III, 154.
Δαρελίῳ σχολαστικῷ, III, 212.
Δεκουρίωνι, I, 158, 159, 160, 161.
Δημάρχῳ ἰλλουστρίῳ, II, 244.
Δημητρίῳ, IV, 35, 49.
Δημητρίῳ αἰρετικῷ, I, 255, 254.
Δημητρίῳ δομεστικῷ, II, 312.
Δημητρίῳ μοναχῷ, III, 143, 152.
Δημοκρίτῳ μοναχῷ, II, 71, 72.
Δημοσθένει πατρὶ πόλεως, II, 36.
Διακόνῳ, II, 141.
Διδύμῳ ἀναγνώστῃ, III, 244, 295.
Διοκλητιανῷ, I, 297.
Διομήδει οἰκονόμῳ, II, 250.
Διονυσίῳ, IV, 35.
Διονυσίῳ μοναχῷ, II, 93.
Διονυσιοδώρῳ, I, 285.
Διωσκορίτῃ χήρᾳ, II, 266.
Δομετιανῷ ἐπαρχικῷ, II, 233.
Δομνίνῳ πρεσβυτέρῳ, III, 144, 145,
146.
Δομνίνῳ νεωτέρῳ πρωτεύοντι, III,
43.
Δουσιθέῳ, I, 47, 48, 49.
Δρακοντίῳ, I, 314.
Δρακοντίῳ βίνδικι, II, 327.
Δρακοντίῳ μοναχῷ, II, 94; III, 36.
Δρουσιανῷ, I, 280.
Δρουσιανῷ ἀρχοντι, II, 252.
Δρουσιλλανῷ, I, 245.

Ε

Εἰρηναίῳ διακόνῳ, III, 245.
Εἰρηναίῳ μοναχῷ, III, 240.
Εἰρηναίῳ πρεσβυτέρῳ, III, 137.
Εἰρηναίῳ, ἢ Εἰρηνάρχῳ χαρτολα-
ρεῖ, III, 105.

Ἐλένη ἰλλουστρία, II, 170.
Ἐλευθερίῳ, III, 16, 17.
Ἐλευθερίῳ ἐπισκόπῳ, III, 284.
Ἐλευθερίῳ κόμητι Ἀνατολῆς, II,
288.
Ἐλευθερίῳ μοναχῷ, III, 50.
Ἐλευθερίῳ μοναχῷ ἀπὸ Νουμέρων,
II, 67, 68, 69.
Ἐλλαδίῳ ἀναγνώστῃ, I, 310.
Ἐπιπίδιῳ μοναχῷ, II, 128.
Ἐπιπίδιῳ χρυσοκόμῳ, III, 10.
Ἐρσασίῳ διακόνῳ, II, 186; IV,
47.

Ἐπιτόνῳ κούρσορι, I, 118, 119,
120, 121, 122, 123.
Ἐπιτήτῳ ἀρχιμανδρίτῃ, III, 125.
Ἐπινίκῳ Λα. Φα., III, 98, 99, 100,
101, 102.
Ἐπιφανίῳ ἀναγνώστῃ, II, 241.
Ἐπιφανίῳ μοναχῷ, IV, 53.
Ἐπιφανίῳ ἐπισκόπῳ, IV, 56.
Ἐρμολάῳ μοναχῷ, II, 25.
Εὐάνδρῳ, I, 117.
Εὐβουλίωνι, I, 315.
Εὐγενίῳ διακόνῳ, I, 83.
Εὐγενίῳ μοναχῷ, III, 147, 175,
176, 182.
Εὐγενίῳ πριγκίπῳ, ἢ μοναχῷ,
III, 41.

Εὐγραμμαίῳ νομικῷ, I, 216, 217,
218.
Εὐδαίμονι σχολαστικῷ, III, 287.
Εὐδαίμονι σχολαστικῷ, ἢ Πανηγυ-
ρῷ διακόνῳ, III, 287.
Εὐθήλῳ τριδούνῳ, I, 297, 298, 299,
300, 301.
Εὐθαλίῳ μονάζοντι, III, 40.
Εὐθίῳ ἐπαρχικῷ, III, 103.
Εὐθυμίῳ διακόνῳ, II, 41.
Εὐθυμίῳ ἐπισκόπῳ, III, 283; IV,
57, 58.
Εὐλαμπίῳ, I, 145, 146, 147.
Εὐλαμπίῳ σοφιστῇ, II, 145.
Εὐλύσιῳ μοναχῷ, II, 124, 125,
126.
Εὐμαθίῳ μοναχῷ, II, 103.
Εὐνομίῳ πρεσβυτέρῳ, III, 30, 79,
80, 81, 82, 300.
Εὐπίθῳ ἀναγνώστῃ, II, 268.
Εὐπύρῳ διακόνῳ, III, 34.
Εὐπράξῃ διακόνῳ, III, 271.
Εὐρυκλείῃ πατρικίῳ, II, 221.
Εὐρυκλείῃ πρεσβυτέρῳ, I, 273, 274;
III, 121, 122.
Εὐσεβίῳ διακόνῳ, I, 235.
Εὐσεβίῳ δουκί, II, 261.
Εὐσεβίῳ μοναχῷ, I, 136.
Εὐστίνῳ, IV, 36.
Εὐστιγνίῳ σατράπῃ, ἢ πρεσβυτερῳ,
III, 6.
Εὐσταθίῳ ἀρχιμανδρίτῃ, II, 102.
Εὐσταθίῳ δεκάνῳ, II, 277.
Εὐσταθίῳ διακόνῳ, I, 228.
Εὐσταθίῳ κουβικλαρίῳ, I, 37.
Εὐστοχίῳ κόμητι λαργιτιώνων, II,
304.
Εὐτροπίῳ, IV, 40.
Εὐτροπίῳ μοναχῷ, II, 98, 99.
Εὐτυχίῳ διακόνῳ, III, 148, 149.
Εὐφημίῳ ἀρχιμανδρίτῃ, III, 201,
202, 203, 204.
Εὐφημίῳ μοναχῷ, II, 55, 104, 105,
157, 158, 159.
Εὐφρασίῳ ἐπισκόπῳ, I, 246, 247.
Εὐφύχῳ βικαρίῳ, II, 162, 163.

Ζ

Ζαφουριανῷ, I, 230.

Ζηνοδίῳ ληγάτῳ, II, 246.
Ζήνωνι Δεκεμβρίῳ, II, 299.
Ζήνωνι διακόνῳ, II, 194, 195.
Ζωίλῳ χαρτολαρίῳ, II, 275.
Ζωσᾷ ἀσκητῇ, II, 75.
Ζωσαρίῳ τριδούνῳ, I, 55, 56, 57,
58.
Ζωσιμανῷ ἀνθυπάτῳ, II, 231.
Ζωσιμανῷ μοναχῷ, I, 107.
Ζωσίμῳ, IV, 46.
Ζωσίμῳ καλιθάρῳ, II, 203.
Ζωσίμῳ οἰκονόμῳ, I, 32, 33.

Η

Ἠγησίπῳ μοναχῷ, I, V, 17.
Ἠλία ἰλλουστρίῳ, II, 273.
Ἠλιοδώρῳ, I, 41.
Ἠλιοδώρῳ μοναχῷ, II, 46.
Ἠλιοδώρῳ σελεντιάρῳ, IV, 61.
Ἠλίῳ μαγιστριανῷ, II, 205.
Ἠρακλείῳ ὑποδιακόνῳ χρυσοκόμῳ,
I, 67.
Ἠρακλείῳ σχολαστικῷ, I, 275.
Ἠρίμῳ κόμητι, I, 319.
Ἠροδότῳ τριδούνῳ, III, 112.
Ἠσυχίῳ ἀνθυπάτῳ, II, 292.
Ἠρασιτίωνι πρεσβυτέρῳ, III, 19,
20.
Ἠρασίτῳ σχολαστικῷ, I, 6.

Θ

— Θαλασίῳ ἀργυροπράτῃ, I, 308.
Θαλλιανῷ ἰλλουστρίῳ, I, 279.
Θαυμασίῳ, ἢ Θαυμάρῳ μοναχῷ,
III, 33.
Θεογνώστῳ, I, 157.
Θεοδοσίᾳ μονάζουσῃ, II, 116.
Θεοδοσίῳ, I, 133.
Θεοδοσίῳ ἀναγνώστῃ, II, 202.
Θεοδοσίῳ διακόνῳ, III, 42.
Θεοδοσίῳ μοναχῷ, II, 66.
Θεοδοσίῳ, I, 63, 64, 65, 66.
Θεοδότῳ διακόνῳ, III, 26, 27, 28,
29.
Θεοδότῳ, ἢ Ἀθηνογένει κόμητι, I,
326.
Θεοδότῳ πρεσβυτέρῳ, II, 307.
Θεοδότῳ ἐπισκόπῳ, II, 285.
Θεοδότῳ πρεσβυτέρῳ, III, 158.
Θεοδωρήτῳ μοναχῷ, III, 90.
Θεοδωριανῷ, I, 50.
Θεοδώρῳ, I, 165, 166.
Θεοδώρῳ μοναχῷ, II, 65, 76; III,
157, 158, 159, 160; IV, 25.
Θεοδώρῳ πρεσβυτέρῳ, III, 272.
Θεοδώρῳ τριδούνῳ, II, 286.
Θεοκλεῖ, IV, 51.
Θεοκλεῖ πρεσβυτέρῳ, III, 161, 162,
163.
Θεοκλεῖ σχολαστικῷ, II, 229.
Θεοκλειανῷ, I, 248.
Θεοκτιστῳ βεφρενδαρίῳ, III, 1,
2, 3.
Θεοπέμπτῳ προτήτορι, I, 233.
Θεοπέμπτῳ συγκλητικῷ, I, 330.
Θερνίῳ πρωτεύοντι, II, 174.
Θεοσεβίῳ, II, 15.
Θεοφάνει σχολαστικῷ, III, 188.
Θεοφίλῳ Ἀδακίτῃ, II, 207.
Θεοφίλῳ καγκελλαρίῳ, I, 226.
Θεοφίλῳ μοναχῷ, II, 117.
Θεόφρονι διακόνῳ, III, 277.
Θερνίῳ μοναχῷ, I, 222.
Θεσσαλίῳ διακόνῳ, I, 155, 313.
Θεσσαλίῳ συμπόνῳ, II, 301, 302,
303.
Θεωνᾷ πολιτευομένῳ, I, 311, 312.

Θέωνι μοναχῷ, III, 72, 73, 74.
 Θεωρίῳ, ἢ Θεοδοσίῳ μοναχῷ, II, 67.
 Θύρωσ ἀρχιμανδρίτη, III, 102, 195.
 Θύρωσ μοναχῷ, II, 29, 30.
 Θύρωσ πριμικήριῳ, II, 238.
 Θύρωσ σκρινιαρίῳ, I, 208, 209, 210.
 Θωμάδ λογογράφῳ, III, 184, 185.

I

Ίάσωνι ἐπισκόπῳ, III, 179, 180, 181.
 Ἰγνατίῳ ἀνθυπάτῳ, I, 212, 213, 214, 215.
 Ἰερὼν πρεσβυτέρῳ, III, 13.
 Ἰερὼν συγκλητικῷ, I, 184.
 Ἰερωνύμῳ δομεστικῷ, II, 278.
 Ἰλαρίῳ ἐπισκόπῳ, III, 120.
 Ἰλαρίῳ μοναχῷ, I, 331, 332.
 Ἰλαρίῳ μοναχῷ ἀπὸ σχολαστικῶν, II, 56.
 Ἰλαρίῳ πρεσβυτέρῳ, I, 281.
 Ἰνοκεντίῳ μοναχῷ, III, 314.
 Ἰορδάνῃ διακόνῳ, III, 127.
 Ἰουλίᾳ κομητίσση, II, 213.
 Ἰουλιανῇ παρθένῳ, I, 163, 164.
 Ἰουλιανῷ, III, 269; IV, 32.
 Ἰουλιανῷ ἀναγνώστῃ, III, 169, 254.
 Ἰουλιανῷ ἐκκλησιαστικῷ, II, 240, 242.
 Ἰουλιανῷ ἐπισκόπῳ, IV, 52.
 Ἰουλιανῷ μοναχῷ, III, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235.
 Ἰουλιανῷ πρεσβυτέρῳ, III, 64, 65.
 Ἰουλιανῷ, ἢ Ἰουλίῳ δεκεμπρίμῳ, III, 19.
 Ἰουλίῳ δεκεμπρίμῳ, III, 18.
 Ἰουλίῳ διακόνῳ, III, 282.
 Ἰουλίῳ μοναχῷ, III, 123, 312.
 Ἰουλίῳ et soc. Monachis, II, 78.
 Ἰουλίῳ φοιθεράτῳ, I, 284.
 Ἰππατίῳ τριδούνῳ, II, 28.
 Ἰππολίτῳ σκρινιαρίῳ, I, 327, 328.
 Ἰσαχάρ Σαμαρίτῃ, III, 116.
 Ἰσιδώρῳ ἀναγνώστῃ, II, 21.
 Ἰσιδώρῳ ἐξεκονδίοτῳ, II, 322.
 Ἰωάννη ἐπισκόπῳ, II, 187.
 Ἰωάννη ἰλουστρίῳ, III, 320.
 Ἰωάννη μοναχῷ, I, 173, 294; IV, 38.
 Ἰωάννη πρωτεύοντι νεωτέρῳ, II, 206.
 Ἰωνᾷ μοναχῷ, III, 265.

K

Καλανδίῳ, I, 62.
 Καλλιμάχῳ μεμοριαλίῳ, I, 264.
 Καλλινίκῳ μοναχῷ, III, 38.
 Καλλινίκῳ χρυσογράφῳ, II, 216.
 Καλλιπίῳ, IV, 22.
 Καλλιστιανῷ, II, 37.
 Καλλιστίωνι, I, 204, 202.
 Καλοκέρῳ, I, 305, 306.
 Κανδιδιανῷ στρατηλάτῃ, II, 245.
 Καπίτωνι διακόνῳ, I, 104, 105, 106.
 Καπίτωνι φροντιστῇ, II, 185.
 Καρίνῳ παλατινῷ, III, 68, 70.
 Καρίνῳ, ἢ Μαρίνῳ ἐπαρχικῷ, II, 297.
 Καρποιλίῳ, I, 296.
 Καρπίωνι αἰρετικῷ τῆς Οὐαλεντινῶν αἰρέσεως, I, 234.
 Κασανδρίῳ, IV, 20.
 Κάστορι δουκί, III, 21, 22, 23.

Κεκροπίῳ ταξέωτῃ, II, 271.
 Κλεόργῳ νουμεραρίῳ, I, 130.
 Κλεοβούλῳ μοναχῷ, II, 95.
 Κλεονίκῳ σχολαστικῷ, II, 311.
 Κολακαδίῳ, ἢ Κολακασίῳ, II, 275.
 Κολασίῳ διακόνῳ, II, 300.
 Κολοβασιῳ, III, 52.
 Κολοκασίῳ, ἢ Κολακαδίῳ διακόνῳ, II, 166.
 Κομασίῳ ἀπὸ ρητόρων μοναχῷ, II, 73.
 Κοματίῳ, ἢ Κομασίῳ, II, 257.
 Κόνωνι ἰλουστρίῳ, I, 144.
 Κόνωνι πολιτευσόμενῳ, IV, 39.
 Κορηλίῳ, I, 285.
 Κορηλίῳ πρεσβυτέρῳ, I, 149.
 Κρίσπῳ ἀπὸ αἰχμαλωσίας, II, 267.
 Κρίσπῳ σχολαρίῳ, I, 162.
 Κυζίντῳ ὑποδιακ. πεσόνη, III, 171, 172.
 Κυντίλῳ καγκελλαρίῳ, II, 161.
 Κυπριανῷ, III, 262.
 Κυπριανῷ διληγάτορι, II, 243.
 Κυριακῷ, III, 128, 261.
 Κυριακῷ διακόνῳ, I, 323, 324, 325.
 Κυριακῷ μοναχῷ, II, 78, 79, 80; 81, 82, 83; III, 59.
 Κυριακῷ πρεσβυτέρῳ, II, 196, 323; III, 12.
 Κυρίλλῳ ἢ Μακεδονίῳ διακόνῳ, III, 195, 196, 197.
 Κυρίλλῳ μοναχῷ, II, 44, 45; III, 190, 191.
 Κυρίλλῳ πρωτεύοντι, I, 266, 267, 268, 269, 270, 271.
 Κυρινίῳ μοναχῷ, II, 140.
 Κυρίνῳ ἐπισκόπῳ, I, 203, 204.
 Κυρίωνι, III, 129.
 Κωμασίῳ πρεσβυτέρῳ, II, 73.
 Κωνσταντίνῳ κόμητι, II, 290.

Λ

Λαμπαδίῳ μοναχῷ, II, 100, 101.
 Λαμπροτύχῳ ἀρχιμανδρίτῃ, III, 108.
 Λαυρεντίῳ, φ., ἐπ. μοναχοῖς, III, 98, 99, 100, 101, 102.
 Λαύσῳ πριμίσκρινιῳ, II, 153.
 Λεσβίῳ, IV, 43.
 Λεσβίῳ διακόνῳ, III, 297; IV, 43.
 Λευκαδίῳ ἀρχιδιακ., I, 188, 189, 190.
 Λεωνίδῃ δεκεμπρίμῳ, I, 228.
 Λεωνίδῃ κόμητι, I, 278.
 Λεωνίδῃ μοναχῷ, II, 47.
 Λεωνίδῃ ρήτορι, II, 291.
 Λητορίῳ μοναχῷ, IV, 18.
 Λιχιννίῳ Νεωτέρῳ, I, 45.
 Λιχιννίῳ πρωτεύοντι, II, 296.
 Λιμενίῳ μοναχῷ, I, 177, 178, 179, 180, 181, 182.
 Λιννίῳ μοναχῷ, I, 292.
 Λιριανῷ, IV, 11.
 Λουκᾷ διακόνῳ, II, 253.
 Λουκιανῷ σοφιστῇ Χριστιανῷ, II, 224.
 Λουκίῳ τριδούνῳ, II, 151.
 Λουσίᾳ, ἢ Λυσίᾳ πρεσβυτέρῳ, II, 109, 110.
 Λυκούργῳ ἰλουστρίῳ, II, 147.

M

Πρὸς τὸν αὐτοῦ μαθητῆν, IV, 1.
 Μακεδονίῳ, ἢ Κυρίλλῳ διακόνῳ, III, 194, 195, 196.

Μακεδονίῳ ταξέωτῃ, I, 251.
 Μακέδῳ, ἢ Πέτρῳ μοναχῷ, III, 197, 198.
 Μαξιμιανῷ, I, 154.
 Μαξιμῳ πρεσβυτέρῳ, II, 223.
 Μαριανῷ ἐπισκόπῳ, II, 227.
 Μαριανῷ μοναχῷ, IV, 7, 41.
 Μαριανῷ ὑποδιακόνῳ, I, 185.
 Μαριανῷ διακόνῳ, II, 239.
 Μαρίνῳ μοναχῷ, II, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113.
 Μαρίνῳ πρεσβυτέρῳ, III, 37.
 Μαρίνῳ πρεσβυτέρῳ, ἢ Ἐρμολάῳ μοναχῷ, II, 25.
 Μαρίνῳ ἢ Μαυριανῷ, II, 54.
 Μαρίνῳ, ἢ Μαυριανῳ μοναχῷ, III, 58.
 Μαρίνῳ, ἢ Καρίνῳ ἐπαρχικῷ, II, 298.
 Μαρτίωνι ἀργυροκόπῳ, I, 42.
 Μαρκελλίνῳ μοναχῷ, I, 4, 5, 7.
 Μαρκιανῷ, I, 22, 23, 24.
 Μαρτιανῷ, ἢ Μαρτίῳ ὑποδιακόνῳ, I, 185.
 Μαρτιανῷ πρεσβυτέρῳ, II, 187, 188.
 Μαρτίνῳ καγκελλαρίῳ, II, 316, 317, 318.
 Μαρτίνῳ πλουσίῳ γέροντι φιλοπόρ., III, 34.
 Μαρτυρίῳ βίνδικι, II, 282.
 Μάρωνι κόμητι, II, 152.
 Μαυριανῷ, I, 329.
 Μαυριανῷ μοναχῷ, II, 53.
 Μαυριανῷ, ἢ Μαρίνῳ μοναχῷ, III, 58, 59, 60, 61.
 Μεθοδίῳ κουβουκλαρίῳ, II, 289.
 Μελετίῳ καγκελλαρίῳ, I, 59, 60, 61.
 Μελέσιῳ κανδιδάτῳ, I, 207.
 Μελλίτωνι διακόνῳ, II, 193.
 Μεσιφθόγγῳ διακόνῳ, III, 130, 131.
 Μέμονι γραμματοδιδασκάλῳ, II, 936.
 Μετάνδρῳ ἀσκητῇ, II, 54.
 Μετάνδρῳ δομεστικῳ, II, 32.
 Μηρύμῳ· vide Βηρύμῳ.
 Μοδέστῳ, III, 274.
 Μοναχοῖς ἐν τῇ Κιλικίᾳ διάγουσιν, I, 232.
 Πρὸς μονάζοντας, III, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333.
 Πρὸς νεωτέρους μοναχοὺς διδασκαλία, III, 203.
 Μουσίῳ μοναχῷ, III, 10.

N

Ναυκρατίῳ, I, 259, 260, 261, 262, 263.
 Νεαδίῳ καὶ ἑτέροις μοναχοῖς, II, 78.
 Νεῖλῳ, III, 170.
 Νεῖλῳ μοναχῷ, III, 155, 255.
 Νεῖλῳ πρεσβυτέρῳ, III, 256, 256.
 Νεῖλῳ σχολαστικῷ, III, 153.
 Νεοφύτῳ μοναχῷ, III, 301.
 Νέρονι μαγίστρῳ καὶ ἀπὸ ὑπάτων, II, 319.
 Νημετρίῳ ἐκδίκῳ, II, 210.
 Νημετρίῳ μοναχῷ, II, 129, 130, 131, 132.
 Νημετρίῳ σελενταρίῳ, II, 12, 13.
 Νικάνδρῳ ἐξεκτότῳ, II, 148.

Νεκάνδρω Στυλίῳ, II, 114, 115.
 Νικαρέτῳ σκενταρίῳ, II, 284.
 Νικαρέτῳ σκρινιάρῳ, I, 231.
 Νικοδήμῳ, II, 22.
 Νικοτύχῳ διακόνῳ, II, 142.
 Νικοτύχῳ σχολαστικῷ, III, 8.
 Νίκωνι ἀρχιμανδρίτῳ, III, 119.
 Νισοφύτῳ μοναχῷ, III, 303.
 Νουμηνίῳ πρωτεύοντι, II, 198, 293.

Σ

Σανθίπτῳ διακόνῳ, II, 154.
 Σεναγόρῳ διακόνῳ, I, 58, 39, 40.
 Σενοφῶντι διακόνῳ, II, 172, 173.
 Σενοφῶντι πρεσβυτέρῳ, III, 156.
 Σενοφῶντι σχολαστικῷ, II, 279.
 Σένωνι, I, 36.
 Σηνοδώρῳ δεκανῷ, II, 293.

Ο

Ὀλυμπιόδωρῳ ἐπάρχῳ, IV, 61.
 Ὀλυμπίῳ ἐπισκόπῳ, II, 191.
 Ὀλυμπίῳ κνέστορι, II, 305, 306.
 Ὀλυμπίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις μοναχοῖς, II, 190.
 Ὀλυμπίῳ σχολαστικῷ, I, 152, 153.
 Ὀλυβρίῳ πρεσβυτέρῳ, II, 191.
 Ὀνησίμῳ μοναχῷ, II, 84.
 Ὀνησίμῳ πρωτεύοντι, II, 177.
 Ὀρέστη κλειδοποιῷ, II, 217.
 Ὀρειθασίῳ, IV, 15.
 Ὀυάλεντι, ἢ Ουαλεντινῷ σκρινιάρῳ, II, 204.
 Ουάλεριῳ, ἢ Ἡφαιστίνῳ πρεσβυτέρῳ, II, 313.
 Ουλίπινῳ σχολαστικῷ, II, 219.
 Ούρσακίῳ, ἢ Ἀρσακίῳ ἐκδίκῳ, III, 152.

Π

Παλάδιῳ πρεσβυτέρῳ, III, 259.
 Παλλάδιῳ μοναχῷ, II, 153, 154.
 Παλατινῳ πρωτεύοντι, II, 149.
 Παμφίλῳ διακόνῳ, II, 143, 144.
 Πανηγυρίῳ διακόνῳ, ἢ Εὐδαίμονι σχολαστικῷ, III, 286.
 Πανηγυρίῳ μοναχῷ, II, 52.
 Πανοιδίῳ, IV, 12.
 Παντωνύμῳ σατράπῃ, II, 19.
 Παπίσκῳ Ὀσκοροδούλοις, II, 249.
 Παρηγορίῳ σκρινιάρῳ, II, 350.
 Παρνασίῳ Φίσκῳ, IV, 24.
 Παρνασίῳ συνηγόρῳ, III, 168.
 Πασχασίῳ διακόνῳ, II, 308.
 Παυλίῳ, III, 133.
 Παυλίῳ δομεστίκῳ, III, 272.
 Παύλῳ ἀναγνώστῃ, III, 200.
 Παύλῳ ἀρχιμανδ., III, 66, 67, 68; IV, 31.
 Παύλῳ δεκεμβρίῳ, I, 265.
 Παύλῳ ἐπισκόπῳ, III, 217, 218.
 Παύλῳ μοναχῷ, III, 165, 166, 167; IV, 45, 60.
 Παύλῳ σχολαστικῷ, II, 239.
 Πελαγίῳ, I, 256.
 Πελαγίῳ πρεσβυτέρῳ, III, 250.
 Περγαμίνῳ δεκεμβρίῳ, II, 168, 169.
 Περγᾶμῳ ἀναγνώστῃ, III, 271.
 Περὶ κόμητι νεωτέρῳ, II, 368.
 Πετρωνίῳ, III, 115.
 Πετρονίῳ, ἢ Πετρονίῳ, III, 116.
 Πέτρῳ ἀναγνώστῃ, III, 78.
 Πέτρῳ μοναχῷ, III, 164.
 Πέτρῳ μοναχῷ, ἢ Μακείῳ μοναχῷ, III, 197, 198.
 Πησαγίῳ κόμητι, II, 209.

Πιερίῳ κόμητι νεωτέρῳ, II, 167.
 Πιερίῳ συγκλητικῷ, I, 316.
 Πινδάρῳ πρεσβυτέρῳ, II, 215.
 Πιονίῳ ἰλλουστρίῳ, III, 51.
 Πιονίῳ, III, 299.
 Πισίμῳ μοναχῷ, II, 74.
 Πλάτωνι ἀρχιμανδρίτῃ, II, 57.
 Πλουτάρχῳ ἀξιολόγῳ, III, 9.
 Πλουτάρχῳ βυρσεί, II, 212.
 Πλουτάρχῳ ὑπατικῷ, I, 51, 52, 53.
 Πολυχρονίῳ διακόνῳ, III, 11.
 Πολυχρονίῳ πρεσβυτέρῳ, III, 142.
 Πομπηίῳ διακόνῳ, I, 72, 73, 74.
 Πονίῳ ἰλλουστρίῳ, III, 32.
 Πολλίωνι διαψηφιστῇ, II, 199.
 Πρίμῳ ὑποδιακόνῳ, IV, 19.
 Πρισκίλιανῷ διακόνῳ, I, 293.
 Πρίσκῳ, III, 288, 289, 290.
 Πρίσκῳ πολιτευομένῳ, II, 298.
 Προβατίῳ μοναχῷ, III, 219, 220, 221, 222.
 Πρόκλῳ μοναχῷ, III, 189.
 Πρόκλῳ πολιτευομένῳ, I, 290.
 Πρόκλῳ πρεσβυτέρῳ, II, 26.
 Πτολεμαίῳ, I, 272.
 Πτολεμαίῳ, συγκλητικῷ I, 1, 2, 3, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21.
 Ῥηγίνῳ ἀρχιμανδρίτῃ, II, 119.
 Ῥηγίνῳ κωνιδάτῃ, II, 592.
 Ῥηγίνῳ σκρινιάρῳ, II, 150.
 Ῥοδομίνῳ πρεσβυτέρῳ, III, 213, 214.
 Ῥουφίνῳ, III, 263.
 Ῥουφίνῳ, ἡσυχαστῇ, IV, 54.
 Ῥουφίνῳ σχολαστικῷ, I, 67.
 Ῥωμανῷ ἐπισκόπῳ, II, 155.
 Ῥωμανῷ μοναχῷ, III, 298.

Σ

Σαδίνῳ, IV, 27.
 Σαδίνῳ μαγιστριανῷ, I, 243, 244.
 Σαδίνῳ πρεσβυτέρῳ, III, 7.
 Σαβουρίῳ κόμητι, I, 258.
 Σακουνδιανῳ, I, 200.
 Σακούδῳ καστρισίῳ, II, 281.
 Σελευκίῳ διακόνῳ, I, 223, 224.
 Σεραπίωνι πρεσβυτέρῳ, I, 134, 135, 136.
 Σεύθῳ ἀπὸ ἐπάρχων, III, 199.
 Σεύθῳ πρωτεύοντι, I, 303, 304.
 Σίδδανῷ ἐπισκόπῳ, I, 98, 99, 100, 101, 102.
 Σίδδανῳ κοινοδίτῃ, I, 307.
 Σίμωνι κούρσορι, II, 208.
 Σισινίῳ σταθαρίῳ, I, 277.
 Σκρινιάρῳ, II, 252.
 Σοζομένῳ, I, 147.
 Σοφίῳ σχολαρίῳ, I, 236, 237, 238.
 Στεφανίδι κοιμιστῃ, II, 218.
 Στεφάνῳ διακόνῳ, I, 159.
 Στρατιῶνι ἰλλουστρίῳ, I, 229.
 Συλδανῷ πρεσβυτέρῳ, II, 247.
 Συμμαχίῳ κόμητι, III, 44, 45.
 Συμμάχῳ ὀσπριοπώλῃ, II, 263.
 Συμμάχῳ στρατηγῷ, II, 165.
 Συμπλικίῳ ἐξέπτωρι, II, 197.
 Συριανῷ, IV, 50.
 Συριανῷ μοναχῷ, II, 63.
 Σωζομένῳ, I, 148.
 Σωκράτει κόμητι, II, 200.
 Σωκράτει πρεσβυτέρῳ, I, 322.
 Σωκρατίῳ ἐξέπτωρι, II, 34.
 Σωσάνδρῳ πριμιοκρινίῳ, I, 239, 240.

Σωσθένοι κομηνταρησίῳ, I, 309.
 Σωσικλείῳ σχολαστικῷ, III, 139, 140.
 Σωσιπάτρῳ τριβούνῳ, II, 157.
 Σωτηρίῳ, IV, 34.
 Σωτηρίῳ διακόνῳ, II, 225.
 Σωτηρίωνι, I, 96, 97.
 Σωφρονίῳ, I, 46, I, III, 260.
 Σωφρονίῳ μοναχῷ, I, 34, 35.
 Σωφρονίῳ τριβούνῳ, I, 167, 168, 169, 170, 171, 172; II, 274.

Τ

Ταπίσκῳ διακόνῳ, III, 75, 76, 77.
 Ταυριανῷ ἀπὸ ἐπάρχων, II, 178.
 Τελεσφόρῳ ἐγκαύστῃ, II, 192.
 Τελεσφόρῳ πρωτεύοντι, I, 174.
 Τερεντίῳ διακόνῳ παρατεσσόντι καὶ ἀξίως μετανοήσαντι χρόνῳ πολυῷ, III, 228.
 Τεύκρῳ διακόνῳ, I, 250, 251.
 Τεύκρῳ Κωνιδάτῃ, II, 181.
 Τηλεμάχῳ πρωτεύοντι, III, 225, 226, 227.
 Τιμοθέῳ μοναχῷ, IV, 59.
 Τιμοθέῳ ὑποδιακόνῳ, I, 26, 27, 28, 29, 30, 31.
 Τίμωνι ἐπισκόπῳ, II, 2, 3, 4.
 Τίτῳ διακόνῳ, III, 186.
 Τραϊανῷ, III, 258.
 Τραϊανῷ ἀδιούτορι, II, 287.
 Τραϊανῷ διακόνῳ, III, 141.
 Τρύφωνι ἀρχιτέκτωνι, I, 197, 198.
 Τρύφωνι διακόνῳ, III, 249.
 Τύμβωνι, ἢ Τρύφωνι διακόνῳ, III, 106.
 Τύρβωνι πρεσβυτέρῳ, III, 15.

Υ

Υακίνθῳ ραιφερενδάρῳ, III, 83, 84.
 Υδροσίῳ, IV, 10.
 Υμητίῳ ἐπισκόπῳ, II, 176.
 Υπατίῳ ἐφόρῳ, II, 20.
 Υπαφλώρῳ διακόνῳ, I, 151.

Φ

Φάλοκι κουράτορι, II, 295.
 Φαρετρίῳ μηχανικῷ, II, 262.
 Φαρισμανίμῳ δεκεμβρίῳ, III, 71.
 Φαρισμανίμῳ, ἢ Φαρισμανίμῳ, Φαυστιανῷ, I, 45.
 Φαυστιανῷ, III, 14.
 Φαυστινῳ κωνδυλαρίῳ, II, 328.
 Φαυστινῳ μοναχῷ, II, 45.
 Φαύστῳ μοναχῷ, II, 85, 86, 97.
 Φαύστῳ Λα. εἰ Ἐπ. μοναχοῖς, III, 98, 99, 100, 101, 102.
 Φαύστῳ πρωτεύοντι, I, 255.
 Φεβρουαρίῳ διακόνῳ, I, 280.
 Φηλικίῳ πρεσβυτέρῳ, I, 302; III, 117.
 Φηλικισίμῳ διακόνῳ, II, 331, 332, 333.
 Φιλαγρίῳ ἀναγνώστῃ, I, 175, 176.
 Φιλαγρίῳ ἐπισκόπῳ, III, 126.
 Φιλαγρίῳ πρεσβυτέρῳ, I, 84, 85.
 Φιλαγρίῳ πρωτεύοντι, III, 89.
 Φιλαγρίῳ ἐπισκόπῳ, III, 231.
 Φιλίππῳ, III, 183, 296.
 Φιλίππῳ σχολαστικῷ, I, 44.
 Φιλοξένῳ ἀρχιμανδρίτῃ, II, 127.
 Φιλοξένῳ κηνοσοφύλακι, II, 146.
 Φιλορώμῳ κόμητι, I, 287.
 Φιλουμένῳ, III, 25.
 Φιλουμένῳ ἐγκλείστῳ, II, 96.
 Φιλουμένῳ μοναχῷ, III, 267.
 Φιλοχρίστῳ ἐπισκόπῳ, III, 278.
 Φίλωνι, II, 230.
 Φίλωνι ἐπισκόπῳ, II, 160.

Φίλωνι ἰλλουστρίῳ, I, 138.
 Φίλωνι πρεσβυτέρῳ, III, 321.
 Φιρμιλλιανῷ, I, 320, 321.
 Φιρμίνῳ πρεσβυτέρῳ, II, 175.
 Φίρμω σκρινιάρῳ, I, 82.
 Φλαβιανῷ, I, 108.
 Φλαυιανῷ, I, 80, 81.
 Φλορεντίῳ διακόνῳ, IV, 8, 9.
 Φλοριῳνι μοναχῷ, II, 61.
 Φουρτουάτῳ, I, 99.
 Φράγκῳ καγκελλαρῳ, II, 254.
 Φρόντωνι ἀρχιμανδρίτῃ, II, 88.

Φρουμεντίῳ ἐκκλησιαστικῷ, I 71.
 Φρουμεντίῳ κόμητι, II, 27.
 Φωκᾶ ἀναγνώστῃ, III, 202.
 Φωτεινῇ καὶ Δωρ., II, 51.

X

Χαρικλεῖ . ἢ Χαρικλίτῳ πρεσβυτέρῳ, III, 243.
 Χαρισίῳ ἐπισκόπῳ, II, 24.
 Χαρίτωνι, III, 264.
 Χαρίτωνι μοναχῷ, II, 59.
 Χειμασίῳ μοναχῷ, I, 333.
 Χειμασίῳ et sociis monachis, II, 77.

Χίλωνι δομεστικῷ, II, 158.
 Χιονῶνι σελεντιαρῳ, IV, 14.
 Χρυσάνθῳ ἀναγνώστῃ, III, 93.
 Χρυσάφῳ διακόνῳ, III, 111.
 Χρυσέρωτι σοφιστῇ, II, 42.
 Χρυσίπτῳ κουράτορι, III, 177.
 Χρυσογένει κλησουαρῳ, I, 150.

O

Ὀριγένει, III, 280.
 Ὀρίωνι ἐκδικῳ, II, 164.

S. NILI EPISTOLARUM INITIA.

(Primus numerus librum, secundus epistolas indicat.)

A

Ἄγαλλίαμα ὑπάρχουσι τῆς δαιμόνων μανίας, lib. III, epist. 302.
 Ἄγαν φθονοῦσιν οἱ δαίμονες, II, 140.
 Ἄγνοοσιν οἱ δαίμονες, III, 194.
 Ἄγωνισώμεθα μηδὲ τὸ ἀκαρὲς, III, 297.
 Ἄγῶνος πολλοῦ χρεῖα, καὶ, III, 148.
 Ἄδύνατον ἄλλως σωθῆναι, III, 280.
 Ἄθεον παντελῶς, καὶ ἀσεβῆς, II, 299.
 Αἰ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, II, 34.
 Αἰθίωψ μὲν οὐκ ἀλλάττει τὸ δέρμα, I, 303.
 Αἰνεῖτε αὐτὸν, φησὶν, ἐν χορδαῖς, I, 240.
 Αἰ παρὰ τῷ προφήτῃ Ζαχαρίᾳ, II, 15.
 Αἰ χεῖρες τοῦ Ἰσραὴλ, φησὶν, II, 262.
 Αἰ χεῖρες τοῦ Χριστοῦ προσπαγεῖσθαι, I, 328.
 Ἀκριδῶς ὀφείλει γινώσκειν, III, 329.
 Ἀληθινὸν ἐγὼ προσαγορεύου, II, 127.
 Ἀληθῶς μεγάλας ἀτιμίας, III, 250.
 Ἄλλα καὶ σὺ ἀοράτως ἐχρίσθης, II, 92.
 Ἄλλ' ἡμῖν, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, I, 248.
 Ἄλλοι καθεκάστην τοῖς πόνοις, II, 90.
 Ἄλλος τρὸς ἄλλο τι νένευκε, II, 230.
 Ἄμαθεῖς τινες, καὶ φιλόκοσμοι, I, 50.
 Ἄμαρτια γὰρ οὐκ ἐλλογιεῖται, II, 9.
 Ἄμα τις λοιδορήσει τὸν πλησίον, II, 166.
 Ἀμύχανον χωρὶς λύπης, III, 147.
 Ἀμύχανον δίχα πόνων, III, 210.
 Ἀναγκαῖον εἰδέναι, ὅτι μέλλεις, III, 177.
 Ἀναγκαῖον δὲ ἡμᾶς μιμουμένους, II, 93.
 Ἀνάγνωθι, τί Κορινθίαις, I, 65.
 Ἀναμνήσθητί μοι τῶν τοῦ Σωτῆρος, I, 116.
 Ἀνάξιος ὢν πιστεύσαι, I, 22.
 Ἀνασταυροῦντες, φησὶ, τὸν Ἰῶν, I, 204.
 Ἄν βούλει ἄρχειν τῆς ἐπαρχίας, I, 161.
 Ἀνέγνως ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ, IV, 52.
 Ἀνέγνως πολλάκις, τί γράφει, I, 164.
 Ἄν ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας, II, 81.
 Ἄνευφημοῦμεν, δοξάζομεν, I, 255.
 Ἄνθρωποι μὲν ἴσως, IV, 37.
 Ἄνθρωπος οὐκ ἔχω, III, 236.
 Ἄνθρωπος ἐξασθενήσας, καὶ, I, 207.
 Ἄνθρωπος μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, I, 171.
 Ἄν μικρὸν κοπιήσης καθαρίσαι, II, 7.
 Ἀνόητόν σε, καὶ ἀσύνητον, I, 309.
 Ἄν προφθάσας τὸ φρόνημα, II, 287.
 Ἄν σαυτῷ συνεπίσης μὴ ὄραν, III, 97.
 Ἄντι τῶν πατέρων ἐγεννήθησαν, I, 320.
 Ἄνω βλέπε πρὸς Θεόν, II, 25.
 Ἄνωθεν τὸ συμφέρον ἡμῖν ὁ Θεός, II, 251.
 Ἄνω γρη πάντοτε νεύειν, III, 173.
 Ἄπερ ἀπλήστως συναθροίσεις, II, 177.
 Ἄπερ τις ἐπιποθεῖ, καὶ στέργει, III, 8.
 Ἄπεσθλαῖα λέγεται ὁ ὕδης, I, 219.

Ἄπηνυθριασμένος τομῆσαντός, I, 234.
 Ἄπο κάλυψον πρὸς Κύριον, III, 200.
 Ἄπο κεφαλῆς σάνηρ καὶ Ἐρμῶν, I, 331.
 Ἄποκρυφον τῆς ψυχῆς ταμίον, III, 64.
 Ἄπολύ, φησὶ, θηρία πονηρά, III, 181.
 Ἄποστραφεῖς ὁ Θεός τοὺς σοφιστάς, I, 209.
 Ἄσαφῆς λέγεις ὑπάρχειν, II, 144.
 Ἄτοπον ἂν εἴη ἐφ' ὕψηλῳ μὲν, II, 115.
 Ἄτοπον ἂν εἴη τύπειν τὴν σύμβιον, II, 209.
 Ἄτοπον δρᾶν πρᾶγμα δοκεῖς, I, 129.
 Αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ πρὸς σέ, I, 213.
 Ἄφικτέον τῆς δουλοπρεπειας, IV, 57.

B

Βεβούλησαι καὶ τὸν χρῆσον, I, 196.
 Βέλτιστον νῦν ἐπιφθέγασθαι σοι, II, 47.
 Βλαβερὸν ἄγαν τὸ λόγον, I, 89.
 Βλέπε μοι τοὺς ἐξ Ἑβραίων, I, 93.
 Βλέπετε, ὅτι οὐχὶ πρώτη φυλακῇ, III, 206.
 Βλέτω σε, ἀδελφε, ὅτι ψώρας, I, 29.
 Βληθηματώδης τις, καὶ ἄλογος, II, 236.
 Βουλομαί σε τῷ τρόπῳ, II, 291.

Γ

Γέγραπται, ὅτι συνήγοντο πρὸς, III, 201.
 Γέγραφας, ὅτι εἰ πρῶτον, I, 269.
 Γέγραφας, τίνος χάριν οὐ παύομαι, I, 301.
 Γεγράφατε ἀπληλάχθαι τῆς ψυχ., III, 102.
 Γεγράφηκάς μοι λέγων, ὅτι, I, 26.
 Γεγράφηκας, ὅτι τὸν κόκκον, I, 111.
 Γίνωσκε, ὅτι ὅσον πολλὰ ἀρρώστεῖς, III, 281.
 Γλυκάδιος μὲν τὸ ἔνομα, I, 252.
 Γλυκὺς τοῦ δούλου ὁ ὕπνος, φησὶ, III, 178.
 Γνωθί, ὅτι ἤμαρτες, καὶ, II, 303.
 Γνωθί σαυτὸν πρὸ πάντων, III, 314.
 Γράφεις, καὶ πόσος ἄρα χρόνος, IV, 33.
 Γράφεις μοι, εἰ ἄρα περπωδέστατον, IV, 61.
 Γράφεις μοι ἐρᾶν πάνυ, III, 134.
 Γυμνάσωμεν τὸν νοῦν πρὸς, III, 293.
 Γυνὴ τὸ σῶμα τυγχάνεις, II, 116.

Δ

Δανιὴλ μὲν ὡς οἰκέτης, I, 88.
 Δεῖ τὸν νέον ἀσκεῖν, III, 303.
 Δεσπότης ἐστὶν ὁ νοῦς, δοῦλος δὲ, I, 160.
 Δεῦτε, φησὶν ὁ προφήτης, II, 49.
 Διαπορεῖν φάσεις, τίς τε ἂν εἴη, II, 238.
 Διατί ἐκ πολλῆς, καὶ ἀκαίρου, II, 60.
 Διατί μοιθεῖς πολλὰ, I, 192.
 Διατί οἱ οὐράνιοι ῥήτορες, II, 324.
 Διατί τοὺς πόδας μόνον, I, 80.
 Διὰ τοῦ Ἱερουμίου ὁ Κύριος εἶρηκεν, I, 131.
 Διὰ τοῦτο Ἑβραῖοι ποτε ἀμαρτάνοντες, III, 88.

Διὰ τοῦτο ὡσπερ τινὰς λιμένας, I, 166.
 Διὰ τῶν κατὰ τόπον καὶ τρόπον, IV, 61.
 Δηπόρησας ἐπὶ τῷ γεγραμμένῳ, III, 120.
 Δικαιοσύνη ἐστὶν ἡ μέν τις, II, 279.
 Διστασιάζειν ἔοικας πρὸς ἑαυτὸν, II, 50.
 Δύναται πρῶν διὰ τῆς ἀμελείας, III, 25.
 Δύναται τις ἐκ δεξιῶν μέρους, I, 257.
 Δύναται τις καὶ ἐν σώματι ὄν, II, 82.
 Δυνήση καὶ ἄλλως τὸ ῥητόν, I, 321.

E

Ἐάν ἀεὶ ἀγωνίση τοὺς δαίμονας, I, 300.
 Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν, II, 306.
 Ἐάν γλίχη εἰσελθεῖν, III, 285.
 Ἐάν εἰδὲς τινὰς ἀκαθαρτώτερον, III, 56.
 Ἐάν ἡμᾶς θάοκως ἐκτελώμεν, II, 105.
 Ἐάν ἠσυχάζωμεν, καὶ τῇ εὐχῇ, III, 58.
 Ἐάν θέλωμεν διὰ πάντων, I, 307.
 Ἐάν ἰσχύσης ξυνιδεῖν, I, 287.
 Ἐάν καλὰ πράττεις ἔργα, I, 251.
 Ἐάν μετὰ κλαυθμοῦ, I, 120.
 Ἐάν μηδεὶς · vide Κᾶν μηδεὶς, III, 71.
 Ἐάν μὴ τις ὀπίσθηται, III, 309.
 Ἐάν πολυπραγμονεῖς, καὶ ἡδέως, II, 29.
 Ἐάν πρὸ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, III, 24.
 Ἐάν πρὸς τὸ παρόν διὰ τῶν ποικίλων, IV, 39.
 Ἐάν σκανδαλίση σε ὁ δεξιός, III, 188.
 Ἐάν συνεθίσης ἑαυτῷ, III, 248.
 Ἐάν συνεχῶς τῷ σημείῳ, II, 304.
 Ἐάν τὴν στεφάνην ἐπιθύμῃ, I, 61.
 Ἐάν τὴ γέγραπται ἐν τῇ Παλαιᾷ, II, 223.
 Ἐάν φυτὸν δυνηθῆ καρποφορῆσαι, II, 71.
 Ἐδάφης τὸν λογισμὸν τῷ, I, 106.
 Ἐδδελύξατό σε ἡ στολή σου, IV, 10.
 Ἐγγίσατε, φησὶ, τῷ Θεῷ, III, 277.
 Ἐγενήθη, φησὶν ὁ μακάριος Δαβὶδ, III, 255.
 Ἐγνων ποτέ τινα ἀνθρώπων, II, 2. 7.
 Ἐγνων τινὰς ἀδελφοὺς, III, 239.
 Ἐγnows μέμψεις τινὰς ὑποβλ., III, 144.
 Ἐγὼ δὲ ὡς ἡ ἑλαία, III, 28.
 Ἐγὼ θαυμάζω, πὼς τὸν σοφῶν, II, 29.
 Ἐγὼ οὐκ ἂν λουδορῆσαιμι, I, 150.
 Ἐγὼ, φησὶν, ἐλήλυθα, II, 278.
 Ἐζήτησέ σε πολλάκις τὸ πνεῦμα, II, 129.
 Ἐθος ἔχεις πρόχειρον, I, 217.
 Ἐθος τοῖς ἁγίοις εὐχαριστεῖν, I, 188.
 Εἰ ἀδυνατεῖς ὑπὲρ σεαυτοῦ, III, 141.
 Εἰ ἀνθρώπου ἱατροῦ, IV, 44.
 Εἰ βλάψει κύνων ὑλακτῶν, I, 313.
 Εἰ βούλει ἀνελεῖν εἰς τὸ θυσιαστήριον, II, 98.
 Εἰ βούλει ἐξαφανίσαι τὰς, III, 278.
 Εἰ βούλει μὴ ἐμπεσεῖν εἰς πᾶσαν, III, 55.
 Εἰ βούλει μῆτε ἐνταῦθα, III, 60.
 Εἰ βουλόμεθα καὶ ἡμεῖς, III, 310.
 Εἶδον ἐγὼ μαστιγοῦμενον, III, 245.
 Εἰ εἰς ἄγγελον φωτὸς ὁ διάβολος, II, 295.
 Εἰ ἐκ πολλῆς χαρμονῆς, I, 58.
 Εἰ ἐκ προσώπου τοῦ Δεσπότη, I, 293.
 Εἰ ἔστι τυφλὸς πλοῦτος, I, 145.
 Εἰ ἐτέρους πλεονεκτῶν, καὶ κατὰ, II, 302.
 Εἰ θαυμάζεις τὸ κάλλος βλεπόν, III, 315.
 Εἰ Θεὸς ἀπηγόρευσε μὴ ποιεῖν, II, 205.
 Εἰ κατὰ τὸν Ἀπολλινάριον λέγεις, I, 272.
 Εἰκότως τεθαύμακας, I, 63.
 Εἰ καὶ αὐτέφευσίῳ τῆς προαιρέσεως, IV, 13.
 Εἰ λυπούμεν τὸν Θεὸν καταφρον, II, 122.
 Εἰ μὲν πρὸς Θεὸν ἔχων τῶν ἔρωτα, II, 161.
 Εἰ μέχρι τῆς ἐσχάτης τοῦ ἀνθρώπου, III, 270.
 Εἰ μὴ διὰ τὴν Χριστοκτονίαν, I, 56.
 Εἰ μὴ ἐγένετο διωγμὸς, III, 80.
 Εἰ μὴ ὄντα σε εἰς τὸ εἶναι, IV, 39.
 Εἰ μὴ ὁ τῶν ὄλων Θεός, II, 233.
 Εἰ μὴ τῶν μακαρίων, καὶ ὄντως, II, 56.
 Εἰ ὁ λογισμὸς τοῦ θυμοῦ, II, 257.
 Εἰ οἱ ἐχθροὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν, III, 273.
 Εἰ ὄλω; δοκεῖς ἐπάνω ἵστασθαι, III, 6.
 Εἰ ὄλω; ἡμᾶς ἐκλέεσθαι, III, 246.

Εἰ ὄλω; λέγεις μηκέτι δύνασθαι, II, 150.
 Εἰ ὄλω; τῷ Θεῷ νομίζει ὁ κατὰ, II, 84.
 Εἰ ὁ πολυφωνώτατος τοῦ Ἀπόλλωνος, II, 42.
 Εἰ ὀσμὴ ἰχθύος ποταμιαίου, IV, 2.
 Εἰ οὐρανοὺς καινοὺς, καὶ γῆν, II, 247.
 Εἰ πάντες, ὡς λέγεις, σώζονται, I, 261.
 Εἰπέ πρὸς τὸν σὸν ἑταῖρον, I, 11.
 Εἴπερ ὄημος ψυχῶν, I, 189.
 Εἴπερ δι' ἄλιγης τινὸς, καὶ, III, 109.
 Εἴπερ ἐσθίειν μέλλομεν, IV, 55.
 Εἴπερ θάλασσαν εἶναι λέγεις, II, 271.
 Εἴπερ μοχθηρὰ γνώμη, III, 111.
 Εἴπερ τὴν ἴδιαν πεπείκαμεν, II, 175.
 Εἰ πιστεύεις, ὅτι Σαμψὼν τῇ πίστει, III, 253.
 Εἰ πολλὰ μοι παρὰ τῷ Πατρὶ, II, 112.
 Εἰ πολλάκις ὠφελήθημεν, III, 160.
 Εἴργε τὸν ὀφθαλμὸν σου,
 Εἴρηκας ἀρετῆς μὲν ἀπεσογίνισθαι, IV, 17.
 Εἴρηκας διὰ τοῦτο πολλάκις, I, 75.
 Εἴρηκασί τινες τετηρηκότας, III, 241.
 Εἴρηκας μετὰ τὸ ἄγαν πολυπραγμ., II, 183.
 Εἴρηκας μετὰ τὸ ἄγαν καταζητῆσαι, III, 78.
 Εἴρηκας μοι ἄγαν, II, 182.
 Εἴρηκας, ὅτι κατὰ τὴν Γοαφὴν, III, 228.
 Εἴρηκας τὴν στοδίαν τῶν ἀνθρωπίνων, I, 112.
 Εἴρηκατε πάνυ ἐν ταῖς ἡμέραις, III, 99.
 Εἰσελεύσεται, φησὶν ὁ νόμος, I, 208.
 Εἰσῆλθε, φησὶ Μωϋσῆς, I, 216.
 Εἰσὶ τινες ἐν κόσμῳ βιωτικοί, III, 153.
 Εἰσὶ τινες καὶ ἀρτίως ποταμοί, II, 183.
 Εἰσὶ τινες καταστάσεις, καὶ ἔξεις, II, 83.
 Εἰς ὑπάρχει ὁ μονογενὴς Υἱός, III, 91.
 Εἰ τὰ ἁμαρτήματα μετὰ τσαούτης, III, 18.
 Εἰ τὰ μὴ ὄντα ποιεῖ, I, 256.
 Εἰ τὴν σοφὴν μέλισσαν, II, 208.
 Εἰ τιμᾶς τὸν Θεὸν, τίμα, III, 96.
 Εἰ τις βούλοιο τῶν ἀπαιδεύτων, I, 156.
 Εἰ τις δυνηθεῖ κατὰ ψυχὴν, I, 175.
 Εἰ τις εἰδώλῳ αἰσχροῦς ἐπιθυμίας, III, 351.
 Εἰ τις εὐχαρίστως ἤνεγκε, I, 312.
 Εἰ τις μὴ περιτμηθῆ, φησὶ, I, 13.
 Εἰ τις τῶν νοσούντων τῆς, III, 252.
 Εἰ τις, φησὶν, ἀνθρώπος, I, 276.
 Εἰ τὸν Δαυὶδ διασῦρες δέκα, II, 169.
 Εἰ τὸ σῶμα νοσῶδες ἔχων, I, 245.
 Εἰ τῷ ζυγῷ τῆς πανευφήμου, II, 65.
 Εἰ ὑπὲρ τὰς τριχᾶς τῆς νοητῆς, III, 291.
 Εἰ Χριστὸς ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων, III, 127.
 Εἰ φέγεις τὴν εἰς τὸ χεῖρον στροφὴν, II, 26.
 Εἰωθεν ὁ ταλαίπωρος ἀνθρώπος, III, 292.
 Ἐκαστος ἁμαρτάνων μακρύνεται, II, 186.
 Ἐκλάμψουσι, φησὶ, τὸ θνητᾶτα, III, 212.
 Ἐκ πατρὸς καὶ κόλλης, I, 44.
 Ἐκ ταπεινώσεως μόνης σέσωσται, II, 205.
 Ἐκ τῆς κατὰ τὴν Δίαν, II, 68.
 Ἐκ τῆς πικρᾶς βαρδάρων, II, 267.
 Ἐκ τινων σημείων νοήσας, II, 152.
 Ἐκ τοῦ λέγειν τὸν ἅγιον · Τίς δώσει, III, 271.
 Ἐκ τοῦ μὴ φοβεῖσθαι Θεὸν, ἀδελφὰ, I, 39.
 Ἐκ τοῦ μὴ φοβεῖσθαι Θεὸν γίνεται, III, 156.
 Ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐγεννήθη ὁ Υἱός, II, 323.
 Ἐκ τοῦ πολλάς, καὶ ἀδιακρίτους, III, 114.
 Ἐλπίσωμεν ἐπὶ τὸν Θεὸν, I, 39.
 Ἐμὴ τὴν μετρίαν εἰδῆσιν, III, 242.
 Ἐμιμήσω τῇ ἀγνείᾳ, καὶ τῇ, I, 181.
 Ἐμπρόσθια τῆς ψυχῆς νοητέον, III, 184.
 Ἐναγχος τῶν βιωτικῶν ἀποστατ., III, 223.
 Ἐναλλάξας τὰς χειράς, I, 91.
 Ἐνδέγεται ἀπεκδύσασθαι, II, 242.
 Ἐνεσι τὸ θηρίον τῷ γενικῷ λόγῳ, III, 131.
 Ἐνικῆθης πολλάκις, καὶ, III, 112.
 Ἐν καιρῷ σωματικῆς ἀσθενείας, III, 257.
 Ἐν κακίᾳ προσώπου, φησὶ Σολομών, II, 331.
 Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας, I, 132.
 Ἐν μὲν τοῖς στρατολογήμασι, IV, 4.
 Ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβοῦμενος, I, 154.
 Ἐν παντὶ μὲν καιρῷ, μάλιστα δὲ, III, 117.

Ἐν πλησμονῇ, φησίν, ἄρτων, III, 75.
 Ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ, II, 235.
 Ἐν ταῖς πρὸς τὸ κρεῖττον δεήσεις. III, 125.
 Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κησασθε, III, 68.
 Ἐν τῷ καιρῷ τοῦ τῆς πορνείας, IV, 6.
 Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, φησίν ὁ Ἀπόστολος, II, 232.
 Ἐξέστιν ἐμπροσθέντα τινὰ εἰς τὸ, I, 212.
 Ἐξήγαγε δὲ εἰς φῶς σκιὰν θανάτου, II, 309.
 Ἐξως μὲν ἀπὸ συνθηλαίας, II, 239.
 Ἐξω τῆς παρεμβολῆς ἐκβάλλεται, III, 196.
 Ἐοικε τὸ ἡγεμονικὸν τῶν ἁγίων, I, 108.
 Ἐπαίνω σε τὴν κατὰ ψυχὴν, II, 13.
 Ἐπαίνω σου τὰ ῥόδα τῶν θεοφιλῶν, II, 88.
 Ἐπὰν τὴν κεφαλὴν ὁ ὄρις, III, 130.
 Ἐπεβίβασας ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς, II, 79.
 Ἐπειδὴ ἀγαπᾷς ὑπερβαλλόντως, III, 13.
 Ἐπειδὴ αἶψά ἐκ τοῦ ὄρφαν ἐλωθε, II, 318.
 Ἐπειδὴ γέγραπας δι' ἡν αἰτίαν, III, 286.
 Ἐπειδὴ γνησίου μου φίλου, III, 31.
 Ἐπειδὴ γράφεις μοι πάνυ, II, 4.
 Ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖς πλειόνων, III, 352.
 Ἐπειδὴ οὐ μικρὸν κακὸν τοῖς εἰκῆ, I, 277.
 Ἐπειδὴ οὐχὶ ταπεινοφροσύνης χάριν, II, 58.
 Ἐπειδὴ ποθεινῶς τὰς σεπτὰς, I, 60.
 Ἐπειδὴ σὺν τοῖς νόμοις, I, 76.
 Ἐπειδὴ τέσσαρες ὑπάρχουσιν, I, 223.
 Ἐπειδὴ τῆς ἀφάτου λοδοξίας, III, 231.
 Ἐπειδὴ τοὺς θεοὺς λόγου, I, 118.
 Ἐπειδὴ τριεὶ φωναὶς ἀρνήσεως, II, 269.
 Ἐπίθου μου διὰ τῆς ἐπιστολῆς, II, 243.
 Ἐπεπόθησε, φησίν, ἡ ψυχὴ μου, III, 190.
 Ἐπὶ παντὶ θλιβερώ, III, 118.
 Ἐπιποθεῖ, φησὶ, τὸ πνεῦμα, I, 146.
 Ἐπὶ πολὺ τῆς ἡλικίας προκοπῆς, III, 149.
 Ἐπισκέψομαι, φησίν ἡ προφητεία, I, 285.
 Ἐπίσταμαι πάντα τὰ πειρατήρια, I, 196.
 Ἐπιτετευγμένως ἐβρόθη, II, 221.
 Ἐπὶ τῶν σωμάτων μία γένεσις, I, 202.
 Ἐπιφέρουσι μὲν καὶ δαίμονες, II, 214.
 Ἐπίθου μου ἡ οὐσανὴ σοφία, I, 288.
 Ἐπίθου ὡς ὁ Θεὸς τοὺς καταφρον., IV, 19.
 Ἐπωφελεὶς ἂν εἴη, I, 87.
 Ἐρωτᾷς με, διατί κίνα κέκληκα, I, 299.
 Ἐρωτᾷς με διὰ τοῦ γρόμματός σου, II, 210.
 Ἐρωτᾷς με, πῶς δυνατὸν ἐστίν, I, 173.
 Ἐστὶ μὲν ὅτε καὶ ἄλλοι, I, 294.
 Ἐστὶν ὅτε δαίμων δαίμονα, III, 94.
 Ἐστὶν ὅτε ἦλος τὸν ἦλον ἐξέκοψε, III, 95.
 Ἐστὶν ὅτε μέλλοντος τοῦ ἀνθρώπου, III, 40.
 Ἐτέρα ἐστὶν ἡ κατὰ Θεὸν ἀγάπη, II, 167.
 Ἐτεροι μὲν ἐπ' ἀμπελώσι καὶ, II, 41.
 Ἐτεροι μὲν ἐπιταγὰς μάλλον, I, 279.
 Εὐαρεστήσω, φησὶν ὁ Δαυὶδ, II, 76.
 Εὐγε τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν ἀναχώρ., II, 96.
 Εὐ ἐπιστάμενος Θεοῦ εἶναι, I, 225.
 Εὐ ἴσθι τῶν τὴν μέγιστην ἀθλῆσιν, III, 276.
 Εὐ καὶ τοῦτο φάναι τὴν μέγαν, I, 100.
 Εὐκόλως ἴαν πρὸς τὴν ἀλαζονείαν, I, 169.
 Εὐλογῆσω, φησὶ, τὸν Κύριον, III, 27.
 Εὐμαρῶς ἴαν τῶν θανόντων, II, 200.
 Εὐξώμεθα ἐκτενῶς ἐκδιωχθῆναι, I, 246.
 Εὐρίσκονται πολλοὶ κατὰ σέ, III, 230.
 Εὐρύνουν δέον τὰς τῆς ψυχῆς, IV, 27.
 Εὐφρημῶ σε ὑπὲρ τὴν σελήνην, II, 118.
 Εὐχονται πολλὰκις τινὲς, I, 327.
 Ἐφρασα, φησὶ, θάλασσαν, IV, 45.
 Ἐφ' ὕβρει καὶ ἀτιμίᾳ, I, 5.

H

Ἡ ἀμαρτία πολυσεδῶς, III, 261.
 Ἡ γνώσις φυσιοὶ βᾶδως, III, 76.
 Ἡ γυνὴ ἐκείνη ἥς τὸ Γενηγέλιον, III, 275.
 Ἡδεταὶ ὁ ἡμέτερος Χριστὸς, I, 250.
 Ἡδεταὶ Χριστὸς βιαζομένων ἡμῶν, III, 306.
 Ἡδέως μὲν κατεργάζει τὰς, II, 219.
 Ἡδέως πάνυ ὁ Χριστὸς, III, 202.
 Ἡδονὴ ἀγχιστρόν ἐστι, IV, 24.

Ἡδύνατο ὁ Θεὸς σβέσαι, III, 14.
 Ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς καθὰ φησίν, III, 179.
 Ἡ ἐν τῷ γῆρα ἀρετὴ οὐκ ἂν, I, 142.
 Ἡ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πορνικίου, III, 219.
 Ἡ ἐπιστολὴ σου τοιούτων ἐγεί τῶνον, I, 109.
 Ἡ ἐλέησας μαθεῖν, τί ἄρα, II, 241.
 Ἡ καλλίστη μετὰγωνίσις καὶ, I, 197.
 Ἡ κατὰ Θεὸν ἀρετὴ πλοῦτου, II, 194.
 Ἡ κατὰ Χριστὸν τελουμένη ἐγκράτεια, II, 11.
 Ἡκουσά σου πολλάκις, III, 257.
 Ἡλίας ὁ Θεοσβίτης ὑπὸ φυτῶν, I, 89.
 Ἡλωτριώται τοῦ Θεοῦ ἡ ψυχὴ σου, I, 43.
 Ἡμεῖς αἵτιοι τῆς ἡμετέρας, III, 308.
 Ἡμεῖς ἀμαρτάνοντες τὰς τιμωρίας, III, 69.
 Ἡμεῖς δὲ, φησίν ὁ ἅγιος Μωϋσῆς, I, 107.
 Ἡ μὲν ἀμαρτία δίκην καπνοῦ, I, 148.
 Ἡ μὲν ἀμαρτία μαρταίνει, IV, 46.
 Ἡμέρας, φησίν, ἐκέκραξα, IV, 25.
 Ἡ μετάνοια ζωοποιεῖ τοὺς, I, 274.
 Ἡ μήτηρ πασῶν τῶν ἀρετῶν, III, 90.
 Ἡμιμόχορος ὑπάρχειν μοι, II, 189.
 Ἡ παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσιν, I, 278.
 Ἡ παρούσα ἂν ἐνδεια, I, 38.
 Ἡ πληγὴ μου στερεὰ, φησίν Ἰσραελίας, II, 107.
 Ἡ πρώτη τοῦ πειρασμοῦ προβολή, I, 275.
 Ἡρώτησάς με, διατί πρῶτον, I, 24.
 Ἡρώτησάς με, πόθεν τοῖς περὶ, I, 253.
 Ἡρώτησάς με, τί ἐστὶ ματαιότης, I, 203.
 Ἡρώτησάς με, τίνας ἐνεκεν, III, 19.
 Ἡρώτησάς με, τίς ἐστὶν ἄρα, II, 162.
 Ἡρώτησάς με, τίς ἐστὶν ὁ παλαιός, I, 141.
 Ἡρώτησας, τί ἂν εἴη τὸ γεγραμμένον, IV, 51.
 Ἡρώτησας, τί ἂν εἴη τοῦ κύκλου, IV, 49.
 Ἡρώτησέ με ἡ θεοφιλεῖα σου, III, 30.
 Ἡρώτησέ με ἡ ὑμέτερα ἀγάπη, II, 33.
 Ἡ συζυγία τῶν ἐν Ἰσραὴλ τυφ., II, 240.
 Ἡ συμβᾶσα σοὶ λύπη, I, 103.
 Ἡ τῶν ἀρετῶν μέθοδος, I, 177.
 Ἡ ὑπακοὴ τῆς θείας προσταξέως, I, 241.
 Ἡψατο τῶν ποδῶν ὁ Κύριος, I, 81.
 Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομενεῖ.

Θ

Θαυμάζειν ἐφης, διατί οὐχί, II, 243.
 Θεοῦ δούρον οὐκ ἂν τις ἀρνήσαιο, III, 115.
 Θυσιαστήριον Κυρίου λέγεται, III, 32.

I

Ἰατρὸς κἂν κολᾷζει, III, 59.
 Ἰδοὺ ἐγώ, καὶ τὰ παῖδιά μου, I, 265.
 Ἰδοὺ μετὰ τὰς προλαβοῦσας, IV, 1.
 Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου, I, 14.
 Ἰδοὺ τῇ χάριτι, καὶ τῇ δυνάμει, II, 132.
 Ἰδοὺ, φησὶ Κύριος, ἐκλινα, III, 191.
 Ἰκανοὶ ἄλλοτρια κόσμια, III, 10.
 Ἰκανοὶ ἐστε καὶ αὐτοὶ, II, 160.
 Ἰνα ἢ ὁ Θεὸς πάντα ἐν πᾶσι, I, 47.
 Ἰνα μάθης, ὅτε ὁ μὲν κακός, I, 218.
 Ἰσως, ἀγνοεῖς ἀδελφε, I, 157.
 Ἰσως ἀγνοεῖς καὶ πλεονάκις, III, 318.
 Ἰσως τὴν Γραφὴν οὐκ ἀνέγνως, II, 250.
 Ἰωάννης τὸν μέγιστον φωστῆρα, III, 279.
 Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, I, 41.

K

Καθεύδεις, καὶ ὁ χρόνος σε, III, 317.
 Καὶ ἔθου τόσον χαλκοῦν, II, 95.
 Καὶ ἐκάθισας αὐτοῖς ὡς περ κορώνη, I, 318.
 Καὶ μὴν βοᾷ τὰ πράγματα, III, 233.
 Καὶ πῶς ἂν δύναιτο τοὺς ἔξω, III, 107.
 Καὶ πῶς ἂν, φησὶ, δίκας, III, 61.
 Καὶ τῆς τῶν χειρῶν ἐργασίας, III, 101.
 Καὶ τὸ ξέρον ἅπασαν ἀρετὴν, III, 51.
 Καὶ τὸ μόνον πιστεῦσαι, I, 8.
 Καὶ χάριν, φησίν, ἀντὶ χάριτος, II, 314.
 Κακία κακίαν ἐφέλκεται, II, 125.
 Κακῶς τὰς εὐπορωτέρας τῶν, III, 125.
 Καλὰ μὲν πάνυ λαλεῖς, I, 95.

Καλὸν μὲν τὸ ἀρεμδύστωσ, I, 31.
 Καλὸν ὑπῆρχε μὴδὲ ἄλως, III, 171.
 Καλῶσ γε πάνν πρᾶττεισ, II, 154.
 Καμάτου χρῆζεισ διὰ τὸ πληροφορ., III, 324.
 Κᾶν ἐν χειμῶνί ἔσμεν τῶν, I, 242.
 Κᾶν μὴδεις διωχῆσει τύραννοσ, III, 74.
 Κᾶν μῆπω καθαρειν ἐκτησόμεθα, III, 199.
 Κᾶν μῆπω ἐφύη τῷ μῶσῳ, I, 289.
 Κᾶν μῆ ταχέωσ λάθῃσ, III, 307.
 Κᾶν τὸ σαυτοῦ αἰδέσθητι δνομα, II, 285.
 Κᾶν τῷ πληθει τῶν πειρασμῶν, III, 216.
 Κᾶν ὡσ λέγεισ ἀπαρῆσίαστοσ, III, 135.
 Κατάθῃτι, φησιν, εἰσ τὸν μυστικὸν, IV, 28.
 Κατατολήσῳμῆν ποτε, IV, 25.
 Καταγελᾶν σου πολλοῦσ τῶν ὀρθοδόξων, I, 117.
 Κατὰ πάντα μὲν χρόνον, III, 285.
 Κατήγοροσ αὐτοῖ ἐστων, III, 284.
 Κάτοτροπον κάλλιστον τῆ σεμνοτάτῃ, I, 165.
 Κέκραγέ τισ προφήτησ, III, 138.
 Κέρδοσ πολλῶ τετυχηκόσ, I, 185.
 Κλέπειτ δύστροποσ δντεσ, I, 282.
 Κοινὸν πρόσωπον δεῖκνυσιν, I, 174.
 Κόσμοσ κόσμου ὑπάρχεισ, II, 119.
 Κρωφαγία δντωσ ἐστὶ τὰ θεῖα, III, 15.
 Κροτοῖσ πάντεσ τῆν σὴν ἀρίστην, II, 320.
 Κρυφία χειρὶ ὁ Θεὸσ πολεμεῖ, I, 325.
 Κύριε, φησιν, ὡσ ἔπλα εὐδοκίασ, I, 221.
 Κύριοσ σοφὸσ καὶ φύσει μόνοσ ἐστὶ, III, 314.

Α

Λανθάνει καὶ ἴπτου δξύτησ, III, 79.
 Λανθάνεισ σαυτὸν ἐνεδρευόμενον, II, 198.
 Λέγεισ ἀκχεῖναί Ἑλληνοσ, I, 198.
 Λέγεισ καὶ μῆ θέλοντι σοσ, III, 260.
 Λέγεισ λυπεῖσθαι οὐ μετρίωσ, III, 189.
 Λέγεισ, ὅτι ἤθελόν ποτε, IV, 11.
 Λέγεισ τὸν Μωσᾶ εἰρηχέναί, I, 127.
 Λευῖται γράφεισ μοι ὑπάρχειν, I, 94.
 Λίαν ἐγωγε οἶμαι φιλόσοφον εἶναί, II, 55.
 Λίαν ἐφαρμόζει σοι τὸ λόγιον, II, 215.
 Λόγοι κερκῶπων μαλακοί, I, 62.

Μ

Μαθεῖν γάλην, τί ἐστίν, ὁ φησιν, I, 154.
 Μακαρίζω σε τῆσ πρὸσ Θεὸν, III, 11.
 Μακάριοσ σὺ τῆσ πολλῆσ ἡσυχίασ, IV, 51.
 Μάχαϊρα τοῦ διαβόλου ὑπάρχει, III, 82.
 Μέγα βοήθημά ἐστίν ἐν καιρῷ, III, 35.
 Μέγα ζημιουνται καὶ πολλῆν, III, 244.
 Μεγάλα νοσήματα ὑπεροφίασ, II, 109.
 Μέγα μὲν τὸ διὰ παντὸσ ἠφειν, III, 288.
 Μέγα μὲν τὸ μηδέποτε κατὰ, III, 262.
 Μεγάλῃν ἡ προσευχὴ παρὰ τοῖσ, III, 319.
 Μεγάλῃν ἐφ' ἅπαντι ἐστίν, εὐρεῖν, II, 227.
 Μέγιστον ἀγαθὸν ἐστίν, I, 28.
 Μέγιστον ἀγαθὸν τυγχάνει, I, 180.
 Μέλισσασ τινέσ τοῖσ προφήτασ, I, 262.
 Μέμνησαι πάντωσ Ἰακώβου, III, 167.
 Μέμνησο, ὅτι εἰρηχε Κύριοσ, III, 208.
 Μέμνησο, ὅτι ἡ χῆρα ἦ ἐν τοῖσ, II, 201.
 Μετὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, III, 17.
 Μέχρισ ἂν μῆ κτήσωνται, I, 121.
 Μέχρισ ἂν σὺ μετὰ πάσῃσ, III, 272.
 Μέχρισ ὅτε ὑπάρχομεν, III, 84.
 Μῆ ἀγνοήσῃσ τὸν δοτήρα, II, 272.
 Μῆ ἀθύμει ἐξασθενήσασ, II, 61.
 Μῆ ἀθυμῆσαισ, ἀλλ' ἀνδρίζου, I, 151.
 Μῆ ἀθυμῆσαισ, καὶ γάρ, I, 73.
 Μῆ ἀμελωμέν καὶ καταρραθυμῳμῆν, II, 317.
 Μῆ ἀμελεῖν βούλου, IV, 52.
 Μῆ ἀμερίμνωσ, μὴδὲ ἀναληγῆτωσ, III, 187.
 Μῆ ἀναισθήτωσ καὶ ἀναληγῆτωσ, III, 17.
 Μῆ ἀναμένωμεν πρῶτοσ, II, 312.
 Μῆ ἀπανεύουσ ἀρρωστειν, III, 321.
 Μῆ ἀπογῆσ μεταθληθῆναι, IV, 43.
 Μῆ ἀποκάμῃσ εὐχόμενοσ, III, 221.
 Μῆ ἀποκρίνοσ, φησὶ Σολομῶν, I, 147.
 Μῆ ἀφέντοσ πυρὸσ οὐκ ἂν ἐφάνῃ, III, 251.

Μῆ βούλει τὰσ συμβαλλούσασ σοι, III, 350.
 Μῆ βούλου ἀχειμάστωσ, III, 66.
 Μῆ βούλου πρὸσ τὸν ἴδιον σκοπὸν, II, 231.
 Μῆ γένοιτο, οὐ λέγει περὶ ἑαυτοῦ, I, 152.
 Μῆ γίνου κριτῆσ τῶν κριτῶν, II, 261.
 Μῆ γόγγυζε, ἀνθρῳπε, ἀλλότριον, II, 45.
 Μηδαμῶσ δυσχαίραινε, μὴδὲ, II, 106.
 Μηδαμῶσ θορυβηθῆσ, ὅταν, III, 217.
 Μηδαμῶσ θορυβῳμῆθα ἐν τοῖσ, III, 87.
 Μηδαμῶσ παρατιθῳμῆθα ἐλέγγοντα, I, 3.
 Μηδαμῶσ φοβηθῆτε, μὴδὲ, III, 98.
 Μηδεις πονηρὸσ ὦν, II, 319.
 Μηδὲν ἐν τῷ φαινομένῳ παρῶντι, III, 326.
 Μηδὲ ποτε ὄρεσ ἐαυτῷ ἀνάπαυσιν, II, 12.
 Μῆ δυσφῳρει, τίνωσ χάριν, III, 42.
 Μῆ εἰσ τὸ λαμβάνειν ἔστω, II, 501.
 Μῆ ἐπαρθῳμέν ποτε κατὰ τοῦ, III, 290.
 Μῆ ἐσο ἀπότομοσ, μῆποτε, II, 190.
 Μῆ θαρσῆσαισ τῷ γῆρα, II, 28.
 Μῆ θέλει ταχὺ ἀπομεριμνήσαι, III, 205.
 Μῆ θέλει τὸν ἡγῳμῆμέν σου, I, 54.
 Μῆ καταδέξῃ ἐν ταῖσ ἀπελθούσαισ, I, 123.
 Μῆ κατὰ τοῖσ ἀφρονασ βούλου, I, 323.
 Μῆ καταφρόνει τῆσ συντυχίασ, II, 310.
 Μῆ καταφρονῆσωμεν τῶν ἀληθινῶν, II, 270.
 Μῆ κατοκνῳμεν, μὴδὲ κατολιγῳρ., III, 295.
 Μῆ λέγε μοι, ὅτι Οὐ δύναμαι, II, 296.
 Μῆ λεπρῷ τὸν τέωσ ἐνδείξομαι, I, 140.
 Μῆ μέμφοι τὸν Θεὸν, II, 168.
 Μῆ καὶ τὴν τυραννίδα προβάλλου, IV, 35.
 Μῆ μόνον ἡ τῶν Γραφῶν, II, 155.
 Μῆ μόνον τὸν σὸν πόδα, III, 159.
 Μῆ νόμιζε, ὅτι πρὸσ τοῖσ Σοδομίτασ, I, 69.
 Μῆ ξενίζου βλάπτου τὸν συγγενῆ σου, III, 12.
 Μῆ ξενίζου ἑωρακῶσ, Μάξιμον, II, 220.
 Μῆ ξενισθῆσ, πῶσ πάλαι μῆν, I, 125.
 Μῆ δνκει καθεκάστην ἡμέραν, I, 165.
 Μῆ δκνον, καὶ προφάσεισ ἀτυμῳφοῦσ, IV, 16.
 Μῆ παραδῳξ με, φησιν, εἰσ ψυχάσ, I, 178.
 Μῆ παρῆσίαζου, ὡ ἀνθρῳπε, I, 6.
 Μῆ πνεύσαστοσ ἐν τῇ θαλάσῃ, III, 158.
 Μῆ πρὸ τοῦ ἀπαρτισμοῦ τῶν ἀρετῶν, III, 156.
 Μῆ πῆξῃσ πάθοσ ψυχῆσ, III, 282.
 Μῆ σε ἀπατάτω ὁ Ἰουδαίοσ, I, 57.
 Μῆ σε φοβεῖτω τῆσ σαρκὸσ, III, 165.
 Μῆ σου τὴν προθυμίαν οἱ ἐχθροί, III, 154.
 Μῆ σπεῖρετε ἐπ' ἀκάνθιασ, II, 5.
 Μῆ σπεῖδε γενέσθαι ἀρχῶν, I, 82.
 Μῆ συγκαοινῳνεῖτε, φησιν ὁ Ἀπόστολοσ, I, 150.
 Μῆτ' ἀδελφοῦσ ἔχων, μῆτε τέκνα, II, 153.
 Μῆ τὰ πλάτη τοῦ βίου, I, 280.
 Μῆ φιλεῖ τὰσ χειρὰσ σου ἐπαινῶν, II, 185.
 Μῆ ὡσ ἐτυχε καὶ ἀσασανίτωσ, II, 117.
 Μῆ ὡσ φιλῳ ἀρωπ προσερχῳμῆθα, III, 59.
 Μικρὰσ παρ' ἡμῶν Θεὸσ, II, 326.
 Μικρὸν ἀμελήσασ πρὸσ ἁμαρτίαν, II, 172.
 Μικροῦ δεῖν ἐξεθάδῃσασ ἡμᾶσ, I, 296.
 Μιμοῦ τὸν μέγαν Ἰωδ, IV, 15.
 Μνημονεῖοντεσ τῆσ ἀμολύντου, II, 31.
 Μνήσθητε, φησιν, οἱ μακράν, IV, 50.
 Μόλισ ποτε μιμησασθαι, II, 56.
 Μοναχὸσ οὐδὲ ὄναρ ὄφειλεῖ, III, 150.
 Μονογενῆσ Υἱὸσ καὶ Λόγοσ, II, 95.
 Μυρίασ εὐεργετίασ παρὰ τῆσ, II, 315.
 Μυριομακάριοσ μὲν ὑπάρχομεν, I, 27.
 Μωῦσῆσ ὁ ἱεροφάντησ, I, 86.
 Μωῦσῆσ ὁ μέγασ ἱεροφάντησ, II, 64.

Ν

Ναὸσ Θεοῦ ὁμει: ἐστε, II, 69.
 Ναῦται μὲν, καὶ κυβερνηται, I, 71.
 Νέκρωσὸν μοι, παρακαλῳ, τὰ, III, 126.
 Νοητῶσ ἀνάγνωθι τὸ, Ἐδν, IV, 5.
 Νόμιζε μοι τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν, I, 126.
 Νόμισόν μοι σπῆλαιον ὑπάρχειν, III, 21.
 Νόμον ἐλευθερίασ ἐλάδομεν, II, 276.
 Νόσον χαλεπωτάτην, καὶ σκότοσ, I, 182.

Νῦν εὐκαιρον εἶπεν τινα τῶν, I, 77.
 Νῦν τῷ διαβόλῳ, καὶ ταῖς, IV, 53.
 Νωθρός τις ὑπάρχων, IV, 60.

O

Ὁ ἄδων πρὸς τὸ ὥτιον τοῦ κωφοῦ, II, 253.
 Ὁ ἀναβαίνων εἰς θέατρα, II, 284.
 Ὁ ἀμελῶν τῆς ἐργασίας, III, 52.
 Ὁ αὐτός καὶ ἐν ὕψιστος, III, 92.
 Ὁγκώδες φυλάκιον σπουδαίως, II, 102.
 Ὁ δὲ ἀγαπῶν, φησὶν, ἐπιμελῶς, III, 104.
 Ὁ διὰ τὰς ἁμαρτίας τύπτων, III, 129.
 Ὁ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, II, 101.
 Ὁ δίκαιος Νῶε τὸν Χριστὸν, I, 84.
 Ὁ δίκαιος πολλοστὸς λέγεται, I, 201.
 Ὁ ἐν τοῖς παροῦσι τῶν παρὰ, I, 40.
 Ὁ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πορνικοῦ, III, 106.
 Ὁ ἐν τῷ τίκτεσθαι ἀνοίξας, I, 270.
 Ὁ ἐπ' ἁμαρτίας γενόμενος, I, 220.
 Ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, III, 183.
 Ὁ ἐωρακῶς ἐμὲ ἑώρακε, I, 191.
 Ὁ ἠνίχοτος γοῦς τὸν μὲν, III, 268.
 Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀγαπᾷ, I, 36.
 Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρόξος, I, 102.
 Ὁ θλίβων σε πονηρὸς δαίμων, I, 227.
 Ὁ αἰρετικοὶ λύκοι τοὺς ἀπὸ τῆς, I, 315.
 Οἱ ἀνόσοι, καὶ ἄθεοι, πονηροὶ τε, II, 35.
 Ὁ πατὴρ κεν κολάζῃ δούνας, IV, 7.
 Οἱ ἀφανεῖς μαθιναὶ δαίμονες, II, 142.
 Οἶδα, ὅτι πιστεύεις δεσπότην, II, 248.
 Οἶδα, φησὶν, οὐκ ἀγνωστὸν, III, 205.
 Οἶδεν ἀκριβῶς, καὶ βλέπει, III, 174.
 Οἶδεν ὁ ἡμέτερος δεσπότης, III, 306.
 Οἱ ἐξ ὅλης διανοίας τὸν παντέφρον, I, 139.
 Οἱ ζῆν εὐσεβῶς προσηρημένοι, III, 67.
 Οἱ θεοὶ νόμοι προστάττουσι, II, 212.
 Οἰκονομικῶς οὐκ ἐδόθη σοι, οὐτε, I, 290.
 Οἰκόν σε, καὶ ναὸν τοῦ ἁγίου, II, 286.
 Οἰκο: ψυχῆς καὶ ἐκαστοῦ προσώπου, II; 173.
 Οἱ μὲν ἀρχηγοὶ τῆς ἡμετέρας, II, 57.
 Οἱ μὲν δαίμονες διὰ ποικίλων, I, 157.
 Οἱ μὴ νομίμως, καὶ κατὰ, II, 252.
 Οἶνος νέος φίλος νέοις, III, 219.
 Οἱ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, I, 51.
 Οἱ πονηροὶ καὶ φιλάμαρτοι, III, 259.
 Οἱ τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν, I, 99.
 Οἱ τῆ δικαιοσύνη πολλὰ, II, 1.
 Οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὡς νεόφυτα, III, 4.
 Οἱ ὑπὸ Μωυσέως τοῦ θείου, I, 59.
 Ὁ κόσμος παράγεται, καὶ, II, 171.
 Ὁ Κύριος ἀπεφάνητο, ὅτι τοῖς, I, 136.
 Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ, II, 78.
 Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πάντα, I, 170.
 Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῆ, I, 238.
 Ὁ λέγων, ὅτι διὰ τοῦτο, III, 73.
 Ὁλην τὴν διάνοιαν πρὸς τὸ, I, 271.
 Ὁλην τὴν ἡμέραν τοῦ βίου, I, 37.
 Ὁλίγος ἐστὶν ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, IV, 20.
 Ὁ λυχνος, φησὶ, τοῦ σώματος, I, 135.
 Ὁ μακάριο: Πέτρος ἀντὶ τῆς, II, 75.
 Ὁ μακάριος Πέτρος γράφως, I, 192.
 Ὁ μὲν Ἀδάμ πέπλασται, I, 268.
 Ὁ μὲν ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας, II, 163.
 Ὁ μὲν φαῦλος: τάχιστα ἄν, I, 32.
 Ὁ μεταβαίνων ἐκ τόπων εἰς, I, 295.
 Ὁ μὴ διατρέχων προθύμως, IV, 31.
 Ὁ μὴ προσδοκῶν εὐθύναις, I, 237.
 Ὁ μὴ συνδιάζων λογισμοῖς, III, 81.
 Ὁ μοιχὸς πάντας ἀνθρώπους, I, 53.
 Ὁμοιο: ὑπάρχεις τῷ λέγοντι, I, 317.
 Ὁμολόγησον τῷ Θεῷ τὴν σαυτοῦ, II, 48.
 Ὁ μονογενὴς Υἱός, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, II, 40.
 Ὁστίνα βουλεται σῶσαι ὁ Θεός, III, 162.
 Ὁν τρόπον εἰ τις βασιλέως εἰκόνας, I, 247.
 Ὁν τρόπον τὸν σίδηρον ἀψηλάφητον, III, 155.
 Ὁ παντέφορος Θεός ἔλαξε, II, 266.
 Ὁ παντοδύναμος Θεός, I, 115.
 Ὁ πεντηκοστὸς τέταρτος φάλμδς, II, 104.
 Ὁπερ ὁ Σαίραχ περι θυγατρὸς, III, 193.
 Ὁπερ οὐκ ἂν γένοιτο κωλύοντος, II, 328.
 Ὁ ποιῶν, φησὶ, πάντα, καὶ, I, 12.
 Ὁπου ἐντολὴ Θεοῦ, ἐκεῖ, II, 193.
 Ὁπου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς σου, φησὶν, I, 134.
 Ὁ πρότερον λέγων πρὸς τὸν Θεόν, III, 2.
 Ὁ πρῶτην περιπόθητος καὶ ἀγαν, III, 119.
 Ὁπως μὴ ἀπενοδοκίσης τοῦ, I, 186.
 Ὁρη τὰ ὕψηλὰ τοῖς ἐλάροις, III, 38.
 Ὁρβρισον, φησὶ, καὶ στήθι, III, 204.
 Ὅσοι ἀγάπη Θεοῦ, καὶ προθέσει, I, 68.
 Ὅσοι ἀμωμόν τε, καὶ δίκυτον, III, 298.
 Ὅσοι εἰς ἀνέλπιστον ἑαυτοῦς, IV, 48.
 Ὅσοι μὲν πολλοῖς πόνοις, II, 46.
 Ὅσοι μὴ βουλομένη διὰ τῆς τοῦ λόγου, III, 304.
 Ὅσοι τῶν δούλων γνησίως, II, 249.
 Ὅσον δοκεῖς τὸ σῶμα σκληραγωγεῖν, II, 51.
 Ὅσον ὁ δαίμων τῆς πορνείας, III, 224.
 Ὁ σοφώτατος Σολομῶν φησὶν, III, 137.
 Ὁ σταυρὸς Χριστοῦ τοῦ φιλανθρωποτάτου, I, 92.
 Ὅσα τις ἐν πλείοσις ἐργοῖς, III, 50.
 Ὅταν ἀγαθοεργήσας, ἡ τῆ θεία, III, 41.
 Ὅταν ἀκούωμεν τῆς θείας, IV, 23.
 Ὅταν ἀνακακῆση σπιλάς, III, 207.
 Ὅταν ἀσθενῇ τὸ ὑπογάστριον, II, 244.
 Ὅταν βλέπῃς τὸν ἐχθράνοντά σοι, II, 313.
 Ὅταν καὶ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, II, 297.
 Ὅταν διαθήσωμεν προσηκόντως, III, 198.
 Ὅταν δυνηθῆς δύο μῆνας, I, 281.
 Ὅταν δι' ὑπομονῆς, καὶ εὐχῆς, I, 187.
 Ὅταν ἐπιθῆς ὑψηλοτέρων βαθμῶν, III, 175.
 Ὅταν ἐστὶ τῶν κατὰ φύσιν λαμπρῶν, II, 19.
 Ὅταν ἐρεθίσαι σε τὸ φρόνημα, II, 234.
 Ὅταν γῶης ἀνθρώπων ἀπιστον, II, 141.
 Ὅταν λοιπὸν ἀνεπίσει ἀνθρώπος, II, 222.
 Ὅταν λυπηρόν τι ἡ τραχὺ, II, 333.
 Ὅταν μέλλεις προβαίνειν τὰ, III, 287.
 Ὅταν μετὰ τὴν εἰς τὸ χεῖρον, IV, 9.
 Ὅταν μὴ δεῖξεις σπονδὰς, I, 297.
 Ὅταν οἱ δαίμονες εὐφημισοῦσάι σε, III, 235.
 Ὅταν ποτὲ δυνηθῆς ἐκτριχῶσαι, II, 89.
 Ὅταν ποτὲ ἐν συναισθήσει γενόμεν., III, 274.
 Ὅταν σοὶ μνήμη ἔλθῃ, IV, 47.
 Ὅταν τινὲς τῶν ἀδελφῶν, II, 103.
 Ὅταν τις ἀνθρώπος δίκαιός τε, III, 218.
 Ὅτε ἐπέλιπε τὰ ἀναγκαῖα, I, 7.
 Ὅτε τῆς καθήγουμεν. τῶν, III, 108.
 Ὁ τὴν προσγινομένην τῷ νῷ, III, 240.
 Ὁ τῆς ἐν Βυζαντίῳ μεγάλης, II, 294.
 Ὁ τῆς θεοσεβείας τρόπος ἐκ δύο, II, 165.
 Ὁ τῆς πορνείας δαίμων, II, 159.
 Ὁ τῆς ψυχῆς σου δόμος κόπρου, II, 6.
 Ὅτι δυνατὸν, καὶ μετὰ σωφροσύνης, III, 54.
 Ὅτι ἡ ἀργία ἀρχὴ κακουργίας, I, 310.
 Ὅτι καὶ ὁ ἀκάθαρτος δυνησεται, I, 200.
 Ὅτι μέγα ἐστὶ βοήθημα ἡ εὐχὴ, II, 308.
 Ὅτι μέλλει Χριστὸς ὑπὸ τῆς, II, 197.
 Ὅτι μὲν καὶ βασιλεὺς καὶ ὑπῆκοος, III, 23.
 Ὅτι οἱ προσωπότες παρασιωπήσαντ., III, 113.
 Ὅτι οἱ τὸν δίκαιον ἀνδρα εὐφημ., II, 207.
 Ὅτι οὐ χρὴ πρὸ καιροῦ τῆς θείας, III, 146.
 Ὅτι πᾶς ἀνθρώπος ὑπὸ τῶν, IV, 29.
 Ὅτι πολλῆς θεωρίας καὶ, I, 122.
 Ὅτι πρὸς τὴν βοήθη ἐκαστοί, I, 210.
 Ὅτι τοὺς παραγκωνιζομένους, II, 268.
 Ὅτι χρεῶν παρμένειν, καὶ σκοπεῖν, III, 145.
 Ὅτι χρὴ τὸν τοῦ καλοῦ ἐπιτέμενον, I, 155.
 Ὅ τοὺς πένησις δεδωκὸς τὰ χρήματα, II, 298.
 Ὁ τόπος ὁ καλούμενος Αἰνῶν, I, 275.
 Ὁ τὸ Θεοῦ Υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς, I, 329.
 Οὐαὶ σοι, τρισταλαττωρε ἀνθρώπε, II, 164.
 Οὐαὶ τῆ ψυχῇ σου, καὶ τῇ ζωῇ, II, 178.
 Οὐ βλέπεις τινας παρεσκευμένην τῷ, III, 258.
 Οὐ βούλομαι, λέγεις, ἐκστῆναι, II, 32.
 Οὐ βούλομαι σε τῆ οἰήσει, II, 8.
 Οὐδαμῶς εἶπεν ἡ Γραφή, II, 191.

Ὑδαμῶς Χριστὸς ὁ τῶν ὄλων, II, 289.
 Οὐ δεῖ καταφρονεῖν τῶν βραχέων, III, 501.
 Οὐδαίς ἔρχεται πρὸς μὲ, φησὶ, II, 228.
 Οὐδαίς προσκρούσας τῷ Θεῷ, I, 190.
 Οὐδαίς ταπεινότερος τοῦ ἁμαρτ., III, 256.
 Οὐ δέεται χρόνου πλεονας, I, 66.
 Οὐδὲν οὕτως δυσωπεῖ τοὺς ἐπιδαίνοντας, II, 195.
 Οὐδὲν οὕτως εἰς κόλασιν, II, 176.
 Οὐδὲν οὕτως εὐθυμίαν καὶ, III, 122.
 Οὐδὲν τὸ σύνολον παραβλάπτει, I, 35.
 Οὐδένος οὕτως ὡς χρόνου, IV, 18.
 Οὐδέποτε δεῖ ἀργεῖν, III, 164.
 Οὐ δίκαιον τὰς δυνάμεις τῆς ψυχ., III, 215.
 Οὐκ ἀγνοεῖς τὸ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ, I, 64.
 Οὐκ ἀναγκαῖον ἂν εἴη, I, 285.
 Οὐκ ἀνθρωπος ψιλλὸς ὁ κοινός, II, 150.
 Οὐκ ἀξίαν τῆς τοῦ Εὐαγγελίου, I, 54.
 Οὐκ ἀπελπιστέον σωθῆναι, III, 172.
 Οὐκ ἀποδέχομαι σε πρὶν ἐκκῶσαι, II, 67.
 Οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ κινούμενος, I, 79.
 Οὐκ εἰκῆ βῶσι κατὰ τὰς ἐκκλ., III, 70.
 Οὐκ ἐν τῷ πεπρῶχαι ποτε, III, 267.
 Οὐκ ἐτι λανθάνεται ὁ Θεός, III, 314.
 Οὐκ ἐστιν ἁμαρτία τὸ πρὸς βραχὺ, II, 59.
 Οὐκ ἐστιν εὐλογον γὰρ καὶ παῖσιν, III, 325.
 Οὐκ ἐστι συμφυρὰ μαγῆσασθαι, IV, 36.
 Οὐκ ἐστι ψυχαγωγία καθῶς, II, 290.
 Οὐκ ἤκουσας τὴν περιηλημένην, III, 211.
 Οὐκ ἦν ἕτερος ὁ τὸν Λάζαρον, II, 292.
 Οὐκ ὀλίγον χρόνον τοῦ διαβ., III, 214.
 Οὐκ οφειλομέν ὄλους ἀναλογίσασθαι, III, 289.
 Οὐ μεταδοτέος παρῆρησις, III, 192.
 Οὐ μετρίως, ἀλλὰ καὶ πάνι, I, 252.
 Οὐ μικρὸν τὸ παρὰ μικρὸν, II, 288.
 Οὐ μόνον ἀληθὸνα χορηγ., III, 121.
 Οὐ μόνον ἁμαρτωλοὶ ἀνθρωποι, II, 108.
 Οὐ μόνον γαστριμαργεῖν, III, 46.
 Οὐ μόνον δυσώδη καὶ ἀκαρπα, I, 176.
 Οὐ μόνον ὁ Ἰούδας τὸν Κύριον, III, 100.
 Οὐ μόνον οἱ τὰς θλίψεις, καὶ, III, 222.
 Οὐ μόνον περὶ ἀργοῦ βήματος, III, 133.
 Οὐ μόνον τὰ ἐξωθεν ἐπιφερόμενα, III, 300.
 Οὐ μόνον τὸ τῆς ἀρετῆς, II, 277.
 Οὐ νόθεν μόσχευμα, κάλλιστον δὲ, II, 54.
 Οὐ πω πάντες, καὶ δέκατον ἔτος, III, 176.
 Οὐ στενοχωρούμεθα ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ, II, 80.
 Οὐτε ἀέρα ὄλον ἐπνευσεν, I, 158.
 Οὐτε ἀλόγως, οὐτε εὐλόγως, II, 305.
 Οὐτε ἐν ταῖς εὐθυμίαις κορυθάνει, II, 146.
 Οὐτε ἡ ἀρετὴ οὐσία ἐστίν, III, 22.
 Οὐτε ἡ ἀρετὴ, οὐτε ἡ κακία, II, 124.
 Οὐτε θάρρειν ἀναγκαῖον, I, 230.
 Οὐτε λύκος προβάτω, I, 298.
 Οὐτε τὸ θνησιμαῖον ἐφάψασθαι, II, 216.
 Οὕτος, φησὶν, ὁ ἀρῶστος, τῷ μέλιτι, II, 111.
 Οὕτων τυχόντων κακῶν πηγῆ, IV, 58.
 Οὕτος, φησὶ, τῇ τέρψει τῶν ἀρετῶν, II, 113.
 Οὕ φοβηθήσῃ, φησὶν, ἀπὸ φόβου, I, 96.
 Οὕχ ἀπλῶς τοῖς τυχοῦσι, III, 320.
 Οὕχ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐστίν, II, 114.
 Οὕχ ὁ πολυμέριμος, καὶ ἀπιστος, III, 110.
 Οὕχ ὅτι πάντας τοὺς θανόντας, II, 20.
 Οὕχ ὁ τυχὸν ἐπικρεμάσθη, I, 128.
 Οὕχ οὕτως τις ἐραστής μανικώτατος, III, 169.
 Οὕ χρῆ ἅμα τῷ θεάσασθαι, III, 294.
 Οὕ χρῆ ἀπογινώσκειν. οὐδὲ, III, 65.
 Οὕ χρῆ δυσφορεῖν ἐπὶ τοῖς, III, 157.
 Οὕ χρῆ ἐνίζεσθαι τοῖς γινόμενοις, III, 26.
 Οὕ χρῆ πάροδον δίδοναι, II, 224.
 Οὕ χρῆ τῶν δοκούντων εὐτελῶν, III, 258.
 Ὑπερίεις εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, II, 22.
 Ὑ φιλανθρωπώτατος, I, 316.
 Ὑ φιλόδημος τῆς πορνείας εὐρετής, III, 143.
 Ὑ ὦν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, I, 286.

II.

Παιδαγωγητέον καὶ γλῶσσαν, IV, 417

Πάλιν ἡμῖν ἤκεν ὁ μέγας, I, 114.
 Πάν εἶδος ἀκαθαρτίας, II, 282.
 Πάν κτίσμα διὰ λόγου καὶ σοφίας, I, 205.
 Πάντα, φησὶ, καθαρὰ τοῖς καθαροῖς, II, 128.
 Πανταχόθεν ὁ ὕλη τῆ ψυχῆ, III, 252.
 Πάν τὸ ἀξιον σωτηρίας, I, 260.
 Πάν τὸ ἐπερχόμενόν σοι, III, 128.
 Πάν τὸ πολλῶ μόθω, I, 49.
 Πάνυ μισοῦσιν οἱ ἀνθρωποι, III, 77.
 Πάνυ μοι δοκεῖς τὴν θέαν, III, 243.
 Παρακέκληκάς με καὶ διὰ γραμ., III, 142.
 Παρὰ τιῶν, φησὶ, τὸ ἔλεός σου, II, 86.
 Πᾶσα ἀληθὴς ἀρετὴ καὶ ἐστι, III, 48.
 Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, φησὶ, I, 55.
 Πᾶσαν τὴν ἐπουράνιον περιτρογάζειν, I, 292.
 Πᾶς ὁ πολεμούμενος ὀπὸ τοῦ, III, 100.
 Παῦλος, διώκτης ὑπάρχων, I, 215.
 Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, II, 181.
 Πειρασμὸς μὲν λέγεται, IV, 50.
 Πέπασσο λοιπὸν καταθλίβων, I, 152.
 Πέπεισμαι καὶ πεπληροφόρημαι, II, 151.
 Πέπλον ὑπάρχει χρυσοῦν, III, 321.
 Περὶστομα, φησὶ, περιβαλέσθω, III, 195.
 Περὶ τῆς νοητῆς Ἱερουσαλήμ, I, 254.
 Περὶ τῆς τετραμόρφου δυνάμεως, I, 221.
 Περὶτομῆ οὐδὲν ἐστίν, II, 27.
 Περὶ τοῦ ψευδοπροφήτου Λουκάς, III, 1.
 Περὶ τῶν ἐναρξαμένων, καὶ μὴ, I, 333.
 Περὶ ὧν ἤξλωσάς με ἀρίτως, III, 43.
 Περὶ ὧν μοι γεγράφηκας, III, 220.
 Πέτρος ὁ πρωτοστάτης τῶν ἀποστ., II, 21.
 Πιστὴ μὲν δοκεῖς ὑπάρχειν, II, 170.
 Πλατύνει Κύριος τῷ Ἰάφεθ, III, 7.
 Πλείονας τῶν λόγων τοῦ; ὀρκους, I, 42.
 Πλείον τῶν ἀγρίων ἀνέμων, IV, 3.
 Πλείστα ἔχεις τῆς περὶ σὲ τοῦ Θεοῦ, III, 152.
 Πλειστάκι; δεηθεῖς, καὶ ἀποτυγῶν, III, 266.
 Πλειονάκις παρεκάλεισας, III, 86.
 Πλουτεῖς ἀδίκως τὰς ἐτέροις, I, 144.
 Πλουτῆρ ὁ παρὰ τῷ Μιούσῃ, II, 72.
 Ποθεῖς γινῶναι τὰς τῶν, I, 90.
 Ποῖον ἄρα προσέταί σοι ὄφελος, II, 264.
 Πολλὰ καὶ τῶν ἀψύχων, I, 70.
 Πολλάκις μὲν γράφειν σοι, I, 2.
 Πολλάκις σοι εἶρηκα, καὶ νῦν, II, 148.
 Πολλὰ ὁ Θεός, λεληθότως, I, 235.
 Πολλοὶ ἐν τῷ νοσοκομίῳ τοῦ παρ., II, 110.
 Πολλοὶ θαρβούντες ἑαυτοῖς, III, 53.
 Πολλοὶ τῶν ἐν θαλάσῃ, II, 246.
 Πολλοὶ τῶν φαύλων τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ, II, 18.
 Πολλοὺς ἔγωγε οἶδα μὴ δυνήθέντας, I, 135.
 Πόρρω στήθι τοῦ τῆς πορνείας, II, 226.
 Πόσοι δοκεῖς ἑαυτοῖς μακαρίζοισιν, I, 184.
 Πόσοι ποσάκις ἀνθρωποι κόρακες, II, 151.
 Πότε ἄρα ἐξ ὕπνου ἀναστήσῃ, III, 168.
 Ποτὲ μὲν κρύπτονται ἐνδον παρ., II, 139.
 Πρὸς ἐκεῖνον τὸ φρικώδες, V, 325.
 Προσευχομένου τοῦ Δεσπότη τοῦ Ἰησοῦ, II, 74.
 Προσεχόντως τῷ μοναδικῷ, II, 63.
 Προστάσει ὁ νόμος Μωϋσέως, III, 34.
 Πρό τινο; χρόνου ἀνθρωποι, II, 329.
 Πρόσωπον Μωϋσέως νόησον εἶναι, I, 119.
 Πρόσωπον τῆς ψυχῆς, III, 185.
 Πρὸ τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, III, 62.
 Πρὸ τοῦ με ταπεινωθῆναι, II, 322.
 Πυθάνεται μοι ἡ τιμία σου, II, 24.
 Πυθάνη μου, τί ἐστὶ τὸ γεγραμ., I, 263.
 Πυθάνη μου, τί φησὶ διὰ προφ., I, 304.
 Πυθάνη, τί ἐν σημαίνουσιν, I, 78.
 Πῶς ἂν καὶ ὑπέστη τὸδε, I, 19.
 Πῶς ἐπιθυμῆσαι τὴν Κωνσταντινίου πόλιν, II, 265.
 Πῶς μικρὸν λέγει; ὑπάρχειν, II, 44.
 Πῶς ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἀμήτωρ, I, 195.
 Πῶς οὐκ ἐγκαλύπτει ἐγκρατεῖς, III, 16.
 Πῶς προφήτης παρὰ τῷ Ἰσαΐα, II, 180.
 Πῶς τινες τῶν γοητῶν τινα, I, 308.
 Πῶς τολμᾷ; τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, I, 211.

P

'Ραβδ πλατυσμός ἐρμηνεύεται, I, 53.
'Ράδιον καταλαβῆν ἐστίν, I, 153.

Σ

Σαλευθήτω, φησί, τὰ θεμέλια, II, 97.
Σαμάρειαν νόσον ἐν τῇ Γραφῇ, III, 83.
Σὰρξ καὶ αἷμα, φησί, βασιλείαν, I, 172.
Σάβηρον, φησὶν ὁ ψαλμὸς, I, 228.
Σκευὴ ἀτιμίας ὑπάρχειν, II, 260.
Σκόπησον, μήποτε καὶ αὐτός, III, 65.
Σκοπὸν προτεθειμένος ὁ Ἀβραάμ, III, 20.
Σοὶ μὲν κεκαθαρμένῳ τελείως, II, 134.
Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, I, 97.
Στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη, I, 159.
Στέφανον χαρίτων δέξῃ τῇ, I, 195.
Στήσον πρῶτον τὸν οὐχὶ νοητῶς, I, 254.
Στιβαρῶν καὶ στερεῶν ὑπάρχει, I, 302.
Σὺ μὲν ἀπαιτεῖς καὶ ἐξηγνεῖς, III, 57.
Σὺ μόνον θέλησον ἡσυχάσαι, II, 136.
Συνάγων, φησί, ὡσεὶ, III, 124.
Συναγωνίζονται ταῖς ἐνεία ἡμισυ, I, 52.
Συνεχέστερον φάσκεϊς, πῶς δύναμαι, II, 149.
Σώζων σώζει τὴν σεαυτοῦ, II, 120.

Τ

Τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς πορνεία, III, 89.
Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, I, 249.
Τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἁμαρτημάτων, I, 5.
Τὰ μὴ ἐσθίσιμα παρα τῷ νόμῳ, II, 263.
Τὰς ἀφορμὰς τῆς ἐχθραῖ, III, 93.
Τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις, III, 47.
Τὰ τῇ Γραφῇ ἐμφερόμενα, I, 352.
Τὰ τοῦ παράφρονος καὶ πάρεξ, II, 155.
Τὰ τῶν δαιμόνων ἐμπαθῆ, III, 74.
Τάχα οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ νικησαντος, I, 20.
Ταχὺς ἐπέειπε εἰς τὸ μοναστήριον, II, 62.
Τῇ γραφῇ ἐντυχόντες, II, 184.
Τῇ εὐχῇ καὶ τῇ τῶν χειρῶν, I, 4.
Τῇ ἐχθρᾷ προκεκρατημένῳ, III, 307.
Τῇ θείᾳ γνώσει στοιχῶν, II, 157.
Τῇ θείᾳ ψήφῳ βεβαπτισθῆναι, II, 14.
Τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ ἐστώτες, III, 152.
Τῇ οικείᾳ ὁ Θεὸς ἀγαθότητι, I, 322.
Τὴν ἀφεγγὴ νύκτα τοῦ ἀνθρωπίνου, II, 87.
Τὴν ἐνσαρκον οἰκονομίαν, I, 259.
Τὴν κολακίαν τῆς ἁμαρτίας, III, 105.
Τὴν λοιμικὴν συνδιαγωγὴν, I, 45.
Τὴν μὲν τῶν νοητῶν Αἰγυπτίων, II, 94.
Τὴν σημασίαν τῶν τριῶν, I, 243.
Τὴν ὑπὲρ ἄγαν τέλει, I, 167.
Τῆς ἀφορήτου λύπης, καὶ τῆς πολλῆς, II, 53.
Τῆς κατὰ σάρκα συγγενείας, καὶ, III, 294.
Τῆς λεγομένης, οὐ μὴν οὐσης, I, 319.
Τῆς σαρκὸς τὸ σκίρτημα, I, 168.
Τῆς ὑπὲρ τὸ δέον σιτήσεως, I, 284.
Τί γὰρ οὐ μηχανάται ὁ, III, 197.
Τί γὰρ δὴ προσεδόκησας προαιρούμ., II, 137.
Τί γὰρ προσεδόκησας, III, 33.
Τί ὄν σοι χαρισαίμην, II, 218.
Τί δαμνέστερον πιαίνεις, I, 185.
Τί δοκίαι λανθάνειν ἡμᾶς, II, 156.
Τί ἐξω καὶ μακροτέρην, IV, 12.
Τί ἐστιν ὁ ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, I, 17.
Τί ἐστὶν ἕπερ λέγει ὁ Προφήτης, II, 188.
Τί ἐστὶν ἕπερ φησὶν ὁ Ἀπόστολος, I, 149.
Τί θαυμάσιος, εἰ κρῶν, I, 101.
Τί θαυμάσιος καὶ παρ' αὐτῶν, III, 161.
Τί θλίβῃ, τί ἀλύεις, II, 43.
Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν, II, 206.
Τί μοι προσφέρεις τοὺς τῶν, II, 145.
Τί μοιθεῖς, ἄνθρωπε, καὶ κάμνεις, II, 179.
Τίνας ἔγνω ἔγωγε, I, 214.
Τίνας τελείας καὶ καθαρὰς, III, 254.
Τίνας τὴν ἐκ τοῦ βίου μὴ ἔχοντες, III, 85.
Τίνας τῷ θέρει ἐκ λιμένων, I, 10.
Τίνας τῶν ἀδελφῶν δυσκόλους, III, 238.
Τίνας ὑπὲρ τὸ δέον τῇ ἐνοσίᾳ, I, 162.
Τίνας ἔνεκεν οἱ πνευματικοί, II, 257.
Τί ἐξείζη βλέπων πονηρότατόν σε, I, 74.
Τί ποιήσεις, τί δράσεις, ὅταν, IV, 14.
Τί ποτὴ ὑπὸ τοῦ πνεύματος, II, 91.
Τίς ἄρα τῶν εὐφρονούντων, IV, 26.
Τίς ἔδωκε γυναίκα σοφίαν, I, 267.
Τίς ἐστὶν ὁ πάλωψ ὁ δεδομένος, II, 255.
Τίσι μὲν τῶν ἀνθρώπων πρὸς, I, 25.
Τίσι τῶν μὴ θελότων ἐπὶ τοῖς, III, 170.
Τί σοι καὶ τοῖς ἀνθρώποις, II, 259.
Τίς οἶδεν, εἰ τὸ πνεῦμα, III, 227.
Τίς οἶδεν, Σολομῶν γέγραφε, III, 227.
Τί σοι ὄφελος τῆς ξενιτείας, II, 66.
Τί σοι ὄφελος τῶν μὲν οἰκῶν, II, 58.
Τίς σε οὐκ ἂν γαλάσσει, II, 147.
Τὸ ἄγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα, II, 204.
Τὸ ἀκατάστατόν τε καὶ ἀνίδρωτον, II, 158.
Τὸ ἀπαρηγορήτως λυπεῖσθαι, I, 311.
Τὸ βουὶν καὶ ἄρπον ἄμα καὶ λέοντα, II, 275.
Τὸ, ἔθετο σκότος ἀποκρυφῆν αὐτοῦ, I, 23.
Τὸ εἰπεῖν τὸν Ἀπόστολον παρακαλ., I, 324.
Τὸ εἰρημένου ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, I, 15.
Τὸ ἐκ διαλειμμάτων τῷ φίλῳ, III, 140.
Τὸ ἐντυγχάνειν οὐχ ὡσπερ, I, 115.
Τὸ ἐν τῷ καιρῷ τῶν προσβολῶν, III, 251.
Τοιαῦτα εὐχοῦ πρὸς τὸν Κύριον, II, 121.
Τοῖς διαφανέστεροις καὶ καθαροῖς, III, 57.
Τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν, II, 254.
Τοῖς λόγοις Ἰωάννου Κωνσταντινουπόλ., II, 293.
Τοῖς μέλλουσιν τὸ πρῶτον, II, 187.
Τοῖς δειστροῖς δαίμοσιν ὀρέσκειν, II, 280.
Τὸ λέγειν τὸν Ἰακώβ ὁ Ἐάν δῶ μοι, I, 179.
Τὸ λέγειν τὸν Σολομῶνα Καρδία, II, 143.
Τόλμησον προσελθεῖν μετὰ, II, 327.
Τὸ λούεσθαι ἄνδρας μετὰ γυναικῶν, II, 211.
Τὸ μακαρίζεσθαι τοὺς, III, 535.
Τὸ μάνα, φησί, τῇ τοῦ προσφερομένου, III, 186.
Τὸ μεγαλόψυχόν σου θεασάμενος, II, 274.
Τὸ μὲν πόνῳ κτησθῆναι, I, 48.
Τὸ μὲν τέλος τῶν ἀγωνιζομένων, II, 138.
Τὸ μυρμηκόλειον ὠλετο παρὰ τὸ, III, 265.
Τὸν Ἀαρὼν δεικνύον θαυμάζει, I, 291.
Τὸν Δεσπότην ἐαυτῶν οἱ θεοί, I, 326.
Τὸν παρελθόντα χρόνον, III, 209.
Τὸν τῶν μεγίστων γλιχόμενον, III, 263.
Τὸν Χριστιανὸν ἄνθρωπον καὶ, I, 103.
Τὸ ὀδυνηρὸν τὸ κατ' ἐπιβουλήν, II, 283.
Τὸ ὀλιγορεῖν, ἀγαπητῆ, IV, 40.
Τὸ ὀξέως σκανδαλίζεσθαι, I, 199.
Τὸ ὀπίσω μου τὸν μέλλοντα, II, 316.
Τὸ οὐαὶ θρηνώδες ὑπάρχει, I, 77.
Τὸ περικόψαι διὰ κακοπαθείας, II, 256.
Τὸ πλῆθος τῶν παρ' ἡμῶν, II, 126.
Τὸ πνεῦμα εἰληφαμεν, καθὼς λέγει, I, 18.
Τὸ Πνεῦμα ἔλαβες τὸ ἐρευνουῦν, I, 16.
Τὸ πράως καὶ μετὰ φιλοσοφίας, III, 305.
Τὸ ταῦτας πρώην ἄλλοτριας, II, 273.
Τοσαύτην χάριν ὁ Θεός, I, 4.
Τοσοῦτον ἰσχύει καλλίστη μετάνοια, II, 229.
Τότε πιστὸς λογισθῆσθαι, ὅταν μὴ, III, 269.
Τὸ τῆς βλασφημίας πνεῦμα, II, 152.
Τὸ τρυχίνον φέρεμα δέεται, II, 85.
Τὸ λαοῦ τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων, I, 85.
Τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ τοὺς, I, 256.
Τοὺς ἐπιγνώμονας τῆς προσούσης, III, 316.
Τοὺς Ἰουδαίους μὴ εὐψυχῶν, II, 19.
Τοὺς λεξιθῆρας καὶ τοὺς, II, 215.
Τοὺς τοῦ Ἰεσοῦ ἀναιρέτας, II, 16.
Τοὺς φορετῆς καὶ τὴν σποδίαν, II, 73.
Τοῦτο διεσθῆκαμεν τῶν ἀπίστων, I, 229.
Τυπικῶς ἡ πρώτη Εἰδα ζωῆ, I, 266.
Τυπικῶς, μᾶλλον δὲ προφητικῶς, I, 330.
Τύπος ἐρμηνεύεται συνοχῆ, III, 182.
Τῷ δευτέρῳ λησθῆ εἰρηται, III, 45.
Τῶν ἐπιμελουμένων τῆς ἐλπίδος, I, 174.
Τῷ νέφει πολλάκις τῆς τοῦ διαβόλου, III, 247.
Τῶν κοινῇ παρατιθεμένων, III, 49.

Υ

- Υδατα πολλάκις οί, I, 305.
 Υπερασπιώ, φησίν ο Θεός, II, 2.
 Υποκατικός λέγων τῆ συνοδία, I, 46.
 Υποτάγητι τῷ Κυρίῳ, καί ἰκέταυσον, III, 3.

Φ

- Φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν, III, 180.
 Φασί τινες μετὰ τὸν κατακλυσμόν, II, 311.
 Φασί τινες πρῶν τὸς Ἀθηναίους, III, 9.
 Φάσκει καθ' ἑκάστην ὁ μακάριος, III, 166.
 Φάσκεις ἀγνοεῖν, ὁποῖος χρῆ, IV, 34.
 Φάσκεις ἐκ Σολομώντος μαθὼν, II, 325.
 Φάσκεις ἐν πολλοῖς τὸν Ἰησοῦν, I, 124.
 Φάσκεις θλίβεσθαι πάνυ, III, 312.
 Φάσκεις· Τί ἔσται μοι ὄφελος, II, 330.
 Φεύγωμεν τοὺς τῶν ἀνωφελῶν, III, 328.
 Φευκτέον ἡμῖν τὴν ἀνθρωπαρεσίαν, I, 244.
 Φησὶν ἡ προφητεία· Τὸ ὕδωρ, II, 123.
 Φησὶν Ἰερεμίας ὁ προφήτης, I, 104.
 Φησὶν ὁ θεοπέσιος Ἡσαίας, I, 9.
 Φησὶν ὁ μακάριος Πέτρος, ὅτι, II, 300.
 Φησὶν ὁ νόμος· Τὰ ἄλλα αὐτῶν, III, 225.
 Φησὶ περὶ τινῶν ἐνδεῶν, III, 44.
 Φθόνῳ πληγέντες τινὲς τῶν, III, 490.
 Φιλοτέχνημα ὑπάρχον Θεοῦ, IV, 42.
 Φοβεῖται σε τὸ δεσποτικόν, II, 99.
 Φοδοῦμαι, φησὶν ὁ Ἰωδ, I, 314.
 Φρυάττη ἐπὶ τῆ ἀναγνώσει, I, 83.
 Φῶς οἰκεῖν ἀπρόστέτον φησι, I, 206.

Χ

- Χεθρῶν συζυγή ἐρμηνεύεται, I, 72.
 Χρῆ μᾶλλον ἀδελφοῦς, III, 72.
 Χρῆ σε βιάζεσθαι καὶ φιλεῖν, I, 105.
 Χρησίμων τὸ μὴ ἀναβάλλεσθαι, IV, 21.

Χρῆ φίλτρῳ ἀγάπης, καὶ χαλινῷ, II, 327.
 Χριστὸς ὁ Θεὸς καὶ Δεσπότης, I, 306.

Ψ

Ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, III, 5.
 Ψιλὸν τὸ γράμμα τῆς θεοπνεύστου, I, 264.
 Ψυχὴ ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, IV, 8.

Ω

Ὡ πόσα καταμύμνη, καὶ, I, 213.
 Ὡς ἀν μάλιστα γαλιθαῖον, IV, 56.
 Ὡς ἴοικεν Ἰωνάθαν κατὰ τὸ, II, 133.
 Ὡς εὐχαρισ ὁ πολύπειρος, III, 163.
 Ὡς καλῆ, καὶ θαυμαστῆ, IV, 22.
 Ὡσπερ ἀδιαλείπτως ἀναπνέομεν, I, 239.
 Ὡσπερ διὰ τὴν ἀρετὴν ὁ Ἀβραάμ, III, 116.
 Ὡσπερ ἐγὼ εἰ μὴ μεταδοίην, II, 30.
 Ὡσπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ ἡ μὲν, III, 29.
 Ὡσπερ ἐπὶ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων, II, 70.
 Ὡσπερ ἐστὶ βρωμάτων νηστεία, II, 28.
 Ὡσπερ ἡ περιτομὴ εἰς ἀκροβυστίαν, II, 10.
 Ὡσπερ θαλάττης αἰρομένης, I, 231.
 Ὡσπερ μισούντων ἡμῶν, II, 281.
 Ὡσπερ οἱ εἰσπορευόμενοι εἰς τὸ, III, 323.
 Ὡσπερ οἱ κατὰ τὴν θάλασσαν, I, 222.
 Ὡσπερ οἱ πυρέττοντες νομίζουσι, I, 194.
 Ὡσπερ ὁ καπνὸς ἀναγθεῖς, III, 264.
 Ὡσπερ ὀρεγόμενοι τῆς ζωῆς ἐσθλείν, II, 37.
 Ὡσπερ οὐχ ὅσα ἡδύνατο, I, 226.
 Ὡσπερ στρατιώτης γενναῖος, I, 67.
 Ὡσπερ τὸ ἀναπνεῖν οὐδέποτε, III, 159.
 Ὡσπερ τὸ ἦδη ξηρανθὲν ἐξ ἀνδρίας, II, 202.
 Ὡσπερ τῷ μεγάλῳ Ἀβραάμ, I, 110.
 Ὡσπερ χρῆ τὸν ζῶντα διὰ παντός, I, 30.
 Ὡς στρέφεται θύρα ἐπὶ τοῦ στρόφιγγος, II, 225.
 Ὡ τί σοι λέξας ἰσχύσω ἀνακ., III, 151.
 Ὡφείμιμον ἔσται σοι, καὶ ἄγαν, I, 233.

S. NILI EPISTOLÆ.

LIBER PRIMUS.

A. — ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ ΣΥΓΚΑΗΤΙΚΩ.

Τοσαύτην χάριν ο Θεός καὶ πρὸ τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος τοῖς μοναχοῖς ἐδώρησατο, ὥστε τούτους μὲν μὴ θέλειν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, μήτ' ἐπιθυμῆν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ παντοίων ἀξιωμάτων, ἀλλὰ καὶ κρύπτεσθαι πολλάκις, καὶ σπουδάζειν μᾶλλον λαμβάνειν τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὸ ἐγκαταμῆσαι ἑκουσίως ἑαυτοὺς τοῖς εὐτελεσί καὶ ἐξουδενωμένους τῶν ἀδελφῶν πολλοὺς δὲ μεγιστᾶνας, καὶ πᾶσαν τὴν ἐν κόσμῳ δόξαν, εἴθ' ἑκουσίως, εἴτ' ἀβουλήτως διὰ τινος περιστάσεως προσφεύγειν τοῖς ταπεινοῖς μοναχοῖς, καὶ λυτροῦσθαι μὲν κινδύνων θανατηφόρων, σωτηρίας δὲ, καὶ προσκαίρου, καὶ αἰωνίου τυγχάνειν. Ἡ γὰρ θεία πρόνοια συνωθεῖ τοὺς δυνάστας, ἐκόντας τε καὶ ἄκοντας, προσφεύγειν τοῖς ἐλαχίστοις, καὶ σώζεσθαι.

B'. — Τῷ αὐτῷ.

Πολλάκις μὲν γράψαι σοι παρασκευάζεις, δυσωπῶν

A I. — PTOLEMÆO SYNCLETICO.

I Tantam Deus gratiam etiam ante futurum ævum monachis elargitus est, ut ipsi neque humanæ gloriæ studio ardeant, neque omnium generum, quæ in orbe terrarum sunt, dignitatibus animum advertant, sed clam sibi vivere sæpissime procurent, incumbantque potissimum, ut homines lateant, quod semetipsos sponte vilibus, ac despectis fratribus immisceant: ex altera vero parte primates, et mundanis dignitatibus conspicui omnes sive sponte, sive temere, ob nescio quas circumstantias, ad pericula letalium sibi imminentia evitanda, salutem vero et temporariam, et sempiternam comparandum ad despicatissimos monachos subterfugiant. Divina etenim providentia potentes, sive illi velint sive nolint, ad minimorum sese conferre præsidium, ex hisque salutem consequi, compellit.

II. — Eisdem.

Crebras a me litteras, ab humilitate mea opere

maximo efflagitans, extorques : neque, enim ipse ad scribendum segnis, neque negligens sum. Dixit itaque nescio quis ante nos in memoria hominum, quæ scripto tradita non est, famam similem apud Ecclesiam conservari : Judæam nempe primam ante alias ab homine habitatam, 2 Adamo primum omnium condito, qui e paradiso ejectus, suam in ea sedem locavit, ut rerum, quibus ipse spoliatus fuerat, vicinitate consolaretur. Primum itaque Palæstina demortuum hominem excepit, cum in ea Adamus sceleris pœnas persolverit. Cum ergo iis per idem temporis vitam agentibus, novum ac insolens videretur, capitis carne spoliata intueri calvariam, in locum deponentes, Calvariæ nomen loco indiderunt, et verosimile est Noe universorum hominum parentis hauri ignorasse sepulcrum, et post alluvionem illam ab eo gregem conservatum fuisse. Quapropter qui principia humanæ mortis penitus pervestigavit, in Calvariæ loco cruciatus subiit, ut quo in loco exitium hominum principium habuit, in eodem et regni vita exordia sui poneret, et quemadmodum in Adamo mors invaluit, sic et in morte Christi languesceret. Nec aliam ob causam Isaias propheta dixerat : « In cornu, in loco pingui ; » cornu tanquam quod adversus mortem propugnaculum, crucem Domini habebat ; pingui vero, tanquam qui post paradisum in terrarum orbe universo

III. — Eidem.

Delictorum quidem alia, et sunt gravia, et existimantur esse. Gravia sunt homicidium, et adulterium : namque sunt gravia, et opinione hominum gravia deputantur. Verumtamen jusjurandum, grave equidem est, nihilominus grave esse non judicatur. Ideo cavendum nobis diligentius ab eo est ; sive illud juste, sive injuste concipiatur, ne in illud præcipites acti extorres sempiterna vita pellamur.

3 IV. — MARCELLINO MONACHO.

Oratione, et manuum extensione Amalecitas Moyses vertit in fugam ². Si igitur fratri infensus contra fratrem tuum non es, precesque pro proximo te afflictante ac suffocante Deo effundis, manifestum est, tuas jam manus ad cælum extensas esse, tibi que auxilium non defuturum, cum tribularis, et a diabolo opprimeris : si vero erga proximum iracundiam foves, cumque accusas, et vituperas, infamasque, omnino interioris hominis manus in humum propendent, etsi videaris ad Deum manus, et aspectum protendere, neque vota exaudientur tua : « Manus etenim tuæ, inquit Deus, sanguine fraterno plenæ sunt ³. » Quid enim injuriarum memoria exitiosius ? Credamus propterea dicenti, Lavamini per pœnitentiam, et puri sitis a malitiis vestris per puram deprecationem.

¹ Isa. v. 4. ² Exod. xvii, 1 sepp. ³ Isa. i, 16,

(1) Quæ sequuntur hujus epistolæ legere est in commentario Basilii Magni ad Isaiam, cap. v, num. 141. Vide *Patrologiæ nostræ*, tom. XXX, col. 347 D. EDIT.

Δ τὴν ἐμὴν ταπεινώσιν, οὐ γὰρ δι' ἐγὼ πρὸς τοῦτ' εἶ
ἐκνηρός. Εἶρηκε τοίνυν τις πρὸς ἡμῶν, ὅτι λόγος
τοῖσδε κατὰ τὴν ἀγραφὸν μνήμην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
διασώζεται, ὡς ἄρα πρώτη Τουδαία (1) ἀνθρωποῦ
ἔσχεν οἰκήτορα, τὸν πρωτόπλαστον Ἀδὰμ μετὰ τὸ
ἐκδηθῆναι τοῦ παραδείσου ἐν ταύτῃ καθιδρυθέντα
πρὸς παραμυθίαν ὧν ἔστερήθη. Πρῶτον οὖν Παλαι-
στίνῃ καὶ νεκρὸν ἰδέξατο ἀνθρωποῦ, ἐκεῖ τοῦ Ἀδὰμ
τὴν καταδικὴν πληρώσαντος. Καινὸν τοίνυν ἑδόκει
εἶναι τοῖς τότε θεωρεῖν ὁστέον κεφαλῆς τῆς σαρκὸς
περιούσης, καὶ ἀποθέμενοι τὸ κρανίον ἐν τόπῳ, Κρα-
νίου τόπον ὠνόμασαν· εἰκὸς δὲ μὴδὲ τὸν Νῶε, τοῦ
ἀρχηγοῦ πάντων ἀνθρώπων ἀγνοῆσαι τὸν τάφον, ὡς
μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἀπ' αὐτοῦ διασωθῆναι τὴν
ποίμνην. Διόπερ ὁ εἰς τὰς ἀρχαῖς τοῦ ἀνθρωπείου
θανάτου ἐρευνήσας, εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον
τὸ πάθος ἰδέξατο, ἵνα ἐν ᾧ τόπῳ ἡ φθορὰ τῶν ἀν-
θρώπων τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐκεῖθεν ἡ ζωὴ τῆς βα-
σιλείας ἀρξῆται. Καὶ ὡσπερ ἴσχυσεν ἐν τῷ Ἀδὰμ ὁ
θάνατος, οὕτως ἀσθενήσῃ ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ Χρι-
στοῦ. Διὰ τοῦτο εἶρηκεν Ἡσαίας ὁ προφήτης· « Ἐν κέ-
ρατι, ἐν τόπῳ πῖνον· » κέρατι μὲν ὡς κατὰ τοῦ θανά-
του ἀμυντήριος ἔχοντι τὸν σταυρὸν τοῦ Δεσπότου·
πίνοι δὲ, ὡς μετὰ τὸν παράδεισον τῶν κατὰ πάσης τῆς
ὑψ' ἡλῶν πρωτείων ἤξιωμένῳ.

crucem Domini habebat ; pingui vero, tanquam
primatu dignatus sit.

C

Γ. — Τῷ αὐτῷ.

Τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ ἔστι χαλεπὰ,
καὶ νομίζεται εἶναι. Χαλεπὰ ὁ φόνος, καὶ ἡ μοιχεία·
καὶ γὰρ ἔστι χαλεπὸν, καὶ νομίζεται εἶναι χαλεπὸν.
Ὁ δὲ ὄρκος ἔστι μὲν χαλεπός, οὐ νομίζεται δὲ εἶναι
χαλεπός. Διόπερ μᾶλλον αὐτὸν φυλαξόμεθα· κἄν τε
δικαίως, κἄν τε οὐ δικαίως ὀμνύηται, ἵνα μὴ εἰς αὐτὸν
κρημνισθέντας, τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐξορισθῶμεν.

Δ'. — ΜΑΡΚΕΛΛΙΝῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Τῇ εὐχῇ καὶ τῇ τῶν χειρῶν ἐκτάσει ἐτρέψατο
Μωϋσῆς τὸν Ἀμαλῆκ. Ἐὰν τοίνυν μὴ ἔχεις μνησι-
κακίαν πρὸς ἀδελφόν, καὶ εὐχῇ ὑπὲρ τοῦ πῆλας
θλιβόντος, καὶ λυποῦντός σε, πρόδηλον ὅτι ἄνω εἰς
τὸν οὐρανὸν αἱ χεῖρές σου ἀνατέτανται, καὶ πάντως
βοηθείας ἐπιτυγχάνεις ἐν τῷ πειράζεσθαί σε, καὶ
καταπονεῖσθαί ὑπὸ τοῦ διαβόλου· ἂν δὲ τὴν μῆνιν
φυλάττης πρὸς τὸν πλησίον, καὶ καταβάλλεις αὐ-
τοῦ, καὶ ψέγεις, καὶ διαβάλλεις τὸν ἀνθρωποῦ, πάν-
τως ἔτι κάτω ἔχεις τὰς χεῖρας τοῦ ἔσω ἀνθρώπου,
κἄν εἰς τὸ φαινόμενον δοκῆς πρὸς Θεὸν ἀναπετά-
ζειν τὰς χεῖρας, καὶ τὸ ὄμμα, καὶ οὐ μὴ εἰσακου-
σθῆς δεόμενος· « Αἱ γὰρ χεῖρές σου, φησὶν ὁ Θεός,
αἵματος ἀδελφικοῦ πλήρεις εἰσίν. » Τί γὰρ μνησι-
κακίας φονικώτερον ; Πεισθῶμεν οὖν τῷ λέγοντι·
Λούσασθαί διὰ μεταμελείας, καὶ καθαροὶ γίνεσθε
ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν διὰ τῆς καθαρᾶς ἰκεσίας.

Ε'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐφ' ἕβρει, καὶ ἀτιμίᾳ, καὶ ἐπιβουλῇ τῇ καθ' ἡμῶν διὰ παντός ἐβρῦσθαι βούλονται οἱ δαίμονες, ἀλλὰ, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης, αἰσχυνθήσονται οἱ καθ' ἡμῶν ἐφ' ἕβρει, καὶ ὀφθαλμὸν καρδίας, καὶ ταπεινωθήσονται. Ἐμῖν δὲ ἔσται ὁ στέφανος τῆς ζωῆς, καὶ δόξης, καὶ ἀφθορίας, ὁ πλακεῖς τοῖς τὸν Κύριον ὑπομένουσιν.

Ζ'. — ΗΦΑΙΣΤῸ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῸ.

Μὴ παρήσιαζου, ὦ ἄνθρωπε. Αἰσχύνεσθαι γὰρ ὀφείλεις κατὰ κράτος, καθ' ὅτι τὰς μοιχείας ἐπαινεῖς τῶν θεῶν σου, καὶ τὰς παιδοφθορίας, καὶ προσκυνεῖς τὰ ἄθερα πάθη τῆς αἰσχροουργίας, καὶ οὐδὲν παντελῶς δύνῃ ὑπὲρ τὸ σῶμα διανοεῖσθαι.

Ζ'. — ΜΑΡΚΕΛΛΙΝῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Ὅτε ἐπέλιπε τὰ ἀναγκαῖα ἐν τῇ Σαμαρίᾳ, βασιλεύοντος Ἰωράμ τοῦ υἱοῦ Ἀχαάβ, διὰ τὸ ἐπιστρατεῦσαι τὸν βασιλεῖα τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ἐπράθη κεφαλὴ ἕνου πεντήκοντα σίκλων, καὶ τέταρτον κάθου κόπρου περισσεῶν πέντε σίκλων ἀργυρίου, προσδοκηθέντος θανάτου οἰκτίστου, τοσαύτη παρ' ἐλπίδας γέγονεν εὐθηνία, ὡς μέτρον σεμιδάλεως πραθῆναι ἡ σίκλου, καὶ διάμετρον κριθῆς ὁμοίως σίκλου· Ἐ Κύριος γὰρ διασκαδάζει βουλάς ἐθνῶν, καὶ ἀρχόντων· ἢ δὲ βουλή τοῦ Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει. Ἐ Μὴ τοίνυν ἀθυρήσωμεν, ἀλλὰ προσδοκῆσωμεν ἐξ ἐνδείας εὐπορίαν, καὶ ἐκ θλίψεως ἄνεσιν.

Η'. — ΠΤΟΛΕΜΑΙῸ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚῸ.

Καὶ τὸ μόνον πιστεῦσαι εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστόν, δικαιοσύνη ἐστὶ, τὸ δὲ ὁμολογεῖσθαι αὐτὸν τῷ στόματι, παντελὴς σωτηρία.

Θ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φησὶν ὁ θεοπέσιος Ἡσαίας· « Ἴνα εἰπωσιν· Οὐκ ἔστιν ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο, περὶ οὗ οὐκ ἔστι δοῦναι δῶρα. » Οὐδὲν γὰρ ἀντάξιον εὐρεθήσεται τῆς τοῦ Δεσποτικοῦ ὀνόματος ὁμολογίας, καὶ τῆς παρασχέσεως ἡμῖν μακαρίας, καὶ ἁγίας γνώσεως. Διόπερ ἐπὶ τούτῳ δίκαιον λέγειν τὸ Δαυϊτικὸν λόγιον· « Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; » πιστὴν λαβὼν, καὶ ἀνταποδοῦς γνώσιν ἐπουράνιον. Ἡ γὰρ ἁγία γνώσις μυρίων ἀγαθῶν ἐστὶ περιεκτικῆ.

Ι. — Τῷ αὐτῷ.

Τινὲς τῷ θερῆ ἐκ λιμένων ἀναχθέντες ἐναύγησαν, τινὲς δὲ ἐν χειμῶνι κλεῦσαντες ἀκινδύνως ἐσώθησαν. Πόσοι δ' ἀθληταὶ ἀνεδοκίμαστον νίκην προσδοκῆσαντες ἠττήθησαν; οἱ δὲ καὶ δευτερεύον ἀπεγνωκότες τὰ πρωτεία ἐστεφανήθησαν; Μῆτε οὖν καταφρονῶμεν, μῆτε ἀπελπίζωμεν, ἀλλ' ἐφ' ἅπασιν πράγμασι τῇ εὐχῇ κολληθῶμεν.

ΙΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἶπε πρὸς τὸν οὖν ἑταῖρον, ὅτι θερμότης ἀγαλλυματος μεγίστων κακῶν πρόξενος τοῖς ἀνθρώποις γίνεται.

Α

V. — *Eidem.*

In opprobrio, et infamia, et adversus nos insidiis omni tempore confirmari appetunt dæmones; veruntamen, et Propheta ait ⁴, reverebuntur qui contra nos sunt, in opprobrio, et animo elato, et humiliabuntur. At nos et vitæ, et gloriæ, et incorruptibilitatis corona, expectantibus Dominum contexta, expectat.

VI. — HEPHÆSTO SCHOLASTICO.

Frustra turges, ac tumes, mi homo: pudendum potius omni ⁴ conatu tibi fuerit, cum deorum tuorum adulteria, et puerorum supra extollis, et affectiones libidinis satis perniciosas veneraris, neque quidpiam tibi occurrit omnino, quod corpore superius sit.

B

VII. — MARCELLINO MONACHO.

Cum necessaria in Samaria sub Jorami Achaabi filii imperio ⁴, rege Assyriorum bellum inferente, defuissent, et caput asini quinquaginta siclis venisset, et quarta pars cabi palumbini stercoris quinque siclis argenteis, adeo ut mors teterrima opinione omnium impenderet: tanta rerum omnium abundantia, atque ubertas agrorum præter omnium expectationem invaluit, ut similæ mensura siclo divendita sit, necnon et hordeæ similiter siclo mensuræ duæ: « Dominus enim disperdit consilia gentium, et principum; voluntas vero Domini in æternum manet ⁴. » Ne itaque despondeamus animum, sed exspectemus ex inopia ubertatem, et ex tribulatione solatium.

C

VIII. — PTOLEMÆO SYNCLETICO.

Et tantummodo fides in Christum Servatorem justificatio est: at eum confiteri ore salus absoluta ⁴.

IX. — *Eidem.*

Divinus inquit Isaias: « Ut dicant: Non est sicut verbum hoc, pro quo dona offerri non possunt ⁴. » Nihil enim Dominici nominis professionis, et traditæ ⁵ nobis beatæ, sanctæque cognitionis instar esse potest. Quare non abs re Davidicum illud enuntiandum est: « Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi ⁶? » cum fidem acceperit, et retribuierit cognitionem cœlestem. Sancta quippe cognitio innumera bona in se continet.

D

X. — *Eidem.*

Nonnulli æstate solventes e portu naufragium fecerunt; alii hieme absque ullo discrimine vento secundissimo sese fluctibus commiserunt. Quot item athletæ indubitata victoriam sibi promittentes superati sunt? quot et de secundis præmiis desperantes primam victoriæ palmam obtinuerunt? Non itaque negligamus, neque mente concidamus, sed rebus in omnibus orationi inhæreamus.

XI. — *Eidem.*

Effare amico tuo, absque habenis impetum ardoremque maxima mortalibus afferre incommoda.

⁴ Psal. xxxix, 15, ⁵ iv, Reg. vi, 1. ⁶ Psal. xxxii, 10. ⁷ Rom. x, 10: ⁸ Isa. viii, 20. ⁹ Psal. cxv, 3.

XII. — *Eidem.*

Qui omnia, inquit ¹⁰, facit, et omnia immutans convertit primam lucem in umbram mortis, et noctem in diem obtenebrat: ipse enim est, qui conditiones, et tempora, et res transmutat. Convertit ergo Deus umbram mortis, in virtutem nempe, et consolationem, et splendorem permutat peccatricem, et caliginosam conditionem. Facultatem quoque sibi vindicat diem **6** noctis instar obtenebrandi, læta scilicet et splendida in tristiora atque inamœniora transvehendi.

XIII. — *Eidem.*

« Quisquis, ait, octavo die non circumciditur, exterminabitur ¹¹. » Infans nulli vitio obnoxius, et intelligendi facultate nullo modo præditus, si circumcisus non fuerit, non punitur, sed parentes potius illius castigandi. At ille, mi homo, punit, si per fidem et orationem circumcidens, ex te vitia non depuleris: infantes enim esse malitia jubet Apostolus ¹². Circumcidamus itaque nosmetipsos gladio Spiritus, diem octavam, hoc est futurum sæculum respicientes. Circumcidamus vero omnem carnis cogitationem, et sermonem, et opus iniquum, ne disperdamur, et alienemur e medio illius populi, qui salvatur per Christum.

XIV. — *Eidem.*

« Ecce oculi Domini super timentibus eum, sperantibus nempe in misericordiam illius ¹³. » Qui justitiam consequi ex operibus non exspectat, tantum spem suæ salutis in misericordias Domini collocavit: cum enim audierit, Deum unumquemque secundum opera remuneraturum, animoque secum ipse suas volverit labe et conscientia vulnera, pœnas timet, et minis absterritus formidat; ne vero a mœore suffocetur, in misericordias Dei, illiusque humanitatem spem suam convertit.

XV. — *Eidem.*

Illud Apostoli: « In atomo ¹⁴, » idem est, ac si quis alius, indivisible momentum temporis diceret.

XVI. — *Eidem.*

Spiritum accepisti, qui scrutatur Dei profunda ¹⁵, non ut Dei naturam comprehendas, uti mente captus Eunomius asseverabat, sed ut profunde et sapienter gloriam Domino exhibeas: namque ait Apostolus: « Egomet non arbitror comprehendisse, sequor autem, si quo modo comprehendam ¹⁶. »

XVII. — *Eidem.*

Quid illud est: « Nos intellectum Christi habemus ¹⁷? » Purgatam scilicet habens præcipuam animi partem pure, et sublimiter discuro, et splendide vitam duco.

XVIII. — *Eidem.*

Spiritum accepimus, fatetur Apostolus ¹⁸, non ut addiscamus, quænam sit adamussim divina natura, sed ut intelligamus infinita bona munera

A

IB. — *Tῷ αὐτῷ.*

Ὁ ποιῶν, φησὶ, πάντα, καὶ μετασκευάζων, καὶ ἐκτρέπων εἰς τὸ πρῶτ' σκιὰν θανάτου, καὶ νύκτα εἰς ἡμέραν συσκοτάζων· αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὁ ἀλλοιῶν καταστάσεις, καὶ χρόνους, καὶ πράγματα· ἐκτρέπει οὖν ὁ Θεὸς τὴν σκιὰν τοῦ θανάτου, τούτέστιν εἰς ἀρετὴν, καὶ εὐθυμίαν, καὶ φαινότητα μεταβάλλει τὴν ἀμαρτητικὴν, καὶ σκοτεινὴν κατάστασιν. Ἐξουσίαν δὲ ἔχει καὶ ἡμέραν εἰς νύκτα συσκοτάσαι· τούτέστιν τὰ περιχαρῆ, καὶ λαμπρὰ, ἐπὶ τὸ σκυθρωπότερον μεταθεῖναι.

II. — *Tῷ αὐτῷ.*

« Εἰ τις μὴ περιτεμθῆ, φησὶ, τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἐξολοθρευθήσεται. » Οὐχὶ τὸ ἀκακὸν καὶ ἀνόητον νῆπιον κολάζεται, μὴ περιτεμθέν· μάλλον γὰρ ἐχρῆν τοὺς γονεῖς τιμωρεῖσθαι. Ἄλλ' αὐτὸς κολάζει, ὡς ἄνθρωπε, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως καὶ εὐχῆς περιτεμθῆς τὴν κακίαν· νηπιάζει γὰρ τῇ κακίᾳ κελύει ὁ Ἀπόστολος. Ἐαυτοὺς τοίνυν περιτέμνωμεν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος, ἀποδιέποντες εἰς τὴν ὀγδόην ἡμέραν, τούτέστιν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Περιτεμνώμεθα δὲ πᾶν σαρκικὸν φρόνημα, καὶ λόγον καὶ ἔργον παράνομον, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῶμεν, καὶ ἀλλοτριωθῶμεν ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ τῶν σωζομένων διὰ Χριστοῦ.

IA. — *Tῷ αὐτῷ.*

« Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. » Ὁ μὴ προσδοκῶν ἐξ ἔργων δικαιοθῆναι, μόνην ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας τοὺς οἰκτερισμοὺς τοῦ Θεοῦ· ἔταν γὰρ ἀκούσῃ ὅτι ὁ Θεὸς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ λογισθῆται ἑαυτοῦ τὰ ἔργα τῆς ἀμαρτίας, φοβείται μὲν τὴν κόλασιν, καὶ ὑποπίπτει τοῖς ἀπειλουμένοις. Πρὸς δὲ τὸ μὴ καταποθῆναι ὑπὸ τῆς λύπης, εὐελπίς ἐστὶ πρὸς τοὺς οἰκτερισμοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ φιλόανθρωπον ἀποδέλπναι.

IE. — *Tῷ αὐτῷ.*

Τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου· « Ἐν ἀτόμῳ, » τὸ ἀτμητόν, ὡς ἂν τις εἰποι, καὶ ἀκαριαίον τοῦ χρόνου δηλοῖ.

IG. — *Tῷ αὐτῷ.*

Τὸ Πνεῦμα ἐλαβες, τὸ ἐρευνῶν καὶ τὰ βῆθη τοῦ Θεοῦ, οὐχ ἵνα καταλάβῃς φύσιν Θεοῦ, ὡς λέγει Εὐνόμιος ὁ παραπλήξ, ἀλλ' ἵνα βαθεῶς καὶ σοφῶς δοξάζῃς τὸν Κύριον· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ὅτι « Ἐγὼ οὐκ ἔχω λογίζομαι κατελιγμένον, διὼκα δὲ, εἶγε καὶ καταλάβω. »

IZ. *Tῷ αὐτῷ.*

Τί ἐστιν· « Ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν; » Τουτέστι, Κεκαθαρμένον ἔχων τὸ ἡγεμονικόν, καθαρῶς τε, καὶ ὑψηλῶς διανοοῦμαι, καὶ λαμπρῶς πολιτεύομαι.

IH. — *Tῷ αὐτῷ.*

Τὸ Πνεῦμα εἰλήφαμεν, καθὼς ὁ Ἀπόστολος, οὐχ ἵνα ἐπιστάμεθα τίς ἐστὶ κατὰ τὴν ἀκριβείαν ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἵνα νοήσωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρι-

¹⁰ Amos v, 8.¹¹ Gen. xvii, 14.¹² I Cor. xiiii, 20.¹³ Psal. cxliiii, 18.¹⁴ I Cor. xv, 52.¹⁵ I Cor. ii, 10.¹⁶ Philipp. iii, 12.¹⁷ I Cor. ii, 16.¹⁸ Ibid. 12.

σθέντα ἡμῖν μυρία ἀγαθὰ δωρήματα, ἀπὲρ καὶ δια- A
λεγόμεθα τοῖς μαθητευομένοις.

18'. — Τῷ αὐτῷ.

Πῶς ἂν καὶ ὑπέστη τὸδε τὸ πᾶν ἢ συνέστη, μὴ
Θεοῦ τὰ πάντα καὶ οὐσιώσαντος, καὶ συνέγοντος;
Οὐδὲ γὰρ κιθάραν τις ὀρῶν κάλλιστα ἠσκημένην, καὶ
τὴν ταύτης εὐαρμόστιαν, καὶ εὐταξίαν, ἢ τῆς κιθα-
ρῶδίας αὐτῆς ἀκούων ἄλλο τι, ἢ τὸν τῆς κιθάρης
δημιουργὸν καὶ τὸν κιθαρῶδον ἐνοήσῃ, καὶ πρὸς
αὐτὸν ἀναδραμεῖται τῇ διανοίᾳ; καὶ ἀγῶων τύχῃ
ταῖς ὄψεσιν. Οὕτω καὶ ἡμῖν τὸ ποιητικὸν ἔργον, καὶ
τὸ κινεῖν, καὶ τηροῦν τὰ πεποιημένα, καὶ μὴ τῇ
διανοίᾳ περιλαμβάνεται.

Κ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τάχα οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ νικῆσαντος ἀνθρώπου ἀφ-
ίστανται πρὸς καιρὸν οἱ πειρασταὶ δαίμονες, ἀλλὰ
καὶ ἀπὸ τοῦ ἡττηθέντος, διότι ὁ Θεὸς προνοούμενος
τοῦ ἰδίου πλάσματος, δίδωσιν ἀνοχὴν, καὶ ἀνάψυξιν
ὀλίγην τῷ νενικημένῳ, ἵνα δυνηθῇ ἀναπνεῦσαι, καὶ
συλλέξαι τὰς οἰκίας δυνάμεις, καὶ πάλιν ἀντῆραι
χεῖρας κατὰ τῶν ἀντιπάλων.

ΚΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομενεῖ τῷ Κυρίῳ, ὅτι βοη-
θός, καὶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν ἐστι. » Παράκλησιν
ἔχει πρὸς ὑπομονὴν ὁ λόγος, ὥστε, καὶ ποτε κατα-
λειφθῶμεν ὑπὸ τινος τῶν ἐκθλιδόντων, μὴ χωρισθῆ-
ναι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ἀλλ' ὀλη ψυχῇ ὑπομένειν τὰ ἐπι-
πονα, τὴν παρὰ Θεοῦ βοήθειαν ἀναμένοντας.

ΚΒ'. — ΜΑΡΚΙΑΝῶ.

Ἀνάξιος ὢν, πίστευσον σωθῆναι· ἀνάσθητος ὢν,
μὴ προσδοχῆς σωθῆναι. Ἀνάξιους εὐγνωμονοῦντας,
καὶ ἐπὶ πάσῃ θλίψει εὐχαριστοῦντας ἔλεει, καὶ σώ-
ζει· ὁ φιλόανθρωπος Θεός, καὶ μέχρι βεβήτας τῶν
καλῶν φθάσειν ἀπογνώσεως· τοὺς δ' ἀναισθήτους
οὐκ ἔλεει. Τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἀναίσθητος, εἰ μὴ ὁ μὴ θέ-
λων ὁμολογήσαι εὐγνωμόνως μυρία εὐεργετησθαι,
καὶ ὠφελεῖσθαι τὸν κόσμον διὰ τῆς τοῦ Δεσπότητος
Χριστοῦ ὁμολογίας;

ΚΓ'. Τῷ αὐτῷ.

Τὸ, « Ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ, » ἐν τῷ
ἐπτακαίδεκάτῳ ψαλμῷ εἰρημένον, τὸ δυσκατάλη- D
πτον, καὶ ἀσαφές, καὶ ἀνεξερεύνητον τῶν ἀδύστων
τοῦ Θεοῦ κριμάτων ὑπεμφαίνει.

ΚΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐρώτησάς με, διατὶ πρῶτον ἔξω τὰς χεῖρας
νιπτόμενοι, οὕτως εἰσερχόμεθα εἰς οἶκον Κυρίου
προσεύεσθαι. Πρὸ τοῦ αἰσθητοῦ τὸ νοητὸν διδά-
σκου. Ὅσπερ γὰρ τῷ ὕδατι ἀποπλύνει τοὺς σωματι-
κοὺς ῥύπους, οὕτω διὰ τῆς εὐχῆς τὴν ψυχὴν ἐκλαμ-
πρύνει. Οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπος καθαρὸς ὑπάρχει
πλημμελείας, καὶ Μωϋσῆ ἔκεινῳ τῷ μεγάλῳ νομο-
θέτῃ ἀμιληθῆ τις τῷ βίῳ. Πάντες οὖν ἄνθρωποι καθ'
ἐκάστην χρῆζομεν τῶν δι' εὐχῆς καθαρῶν· ἡ γὰρ

A nobis a Deo tradita, quæ adolescentibus exponi-
mus.

XIX. — *Eidem.*

Quanam ratione uniuersum hoc aut substitit, aut
conflatum est, si non omnibus Deus, ut sint, exhi-
buisse, et postmodum continuo conseruaret? Neque enim
quispiam citharam optime substruc-
tam conspiciens, et illius concentum et concinnum
ordinem, et musicas notas auribus usurpans,
alium quempiam, quam citharæ opificem, et ci-
tharistam ipsum sibi representabit, et cogitatione
ad eum, licet oculis inuisum, accedet. Non alia
ratione nobis creatrix, mouens, et rerum condita-
rum conseruatric causa innotescit, licet eam intel-
ligentia non comprehendamus.

XX. — *Eidem.*

B Forte non tantum ab homine, qui pro tempore
victoriam consecutus est, dæmones tentantes pro-
ripiuntur, sed etiam a victo et subacto. Deus
enim, sui operis curam gerens, concedit inducias,
modicamque victo interspirationem, ut, animis re-
sumptis, et propriis viribus recollectis aduersus
hostes pugnam renovare possit.

XXI. — *Eidem.*

« Anima nostra expectabit Dominum, quo-
niam adiutor et protector noster est ¹⁸. » Hortatur
nos ad tolerantiam sermo, ita ut, si quando ab
aliquo ex affligentibus nos destituamur, ne ab
amore Dei, qui est in Christo Jesu Domino nostro,
separemur; sed toto corde laboriosa sufferamus,
divinum auxilium expectantes.

XXII. — ΜΑΡΚΙΑΝῶ.

Indignus es? crede te servatum iri. Nullo sensu
es? spem omnem salutis abijce. Indignos, si recta
mente sint, et in omni afflictione gratias reddant,
miseretur, eosque seruat perhumanus Deus, licet
nulla rerum expectatione meliorum occupentur.
Eorum vero qui absque sensu sunt miseretur.
Quem autem sensus suffugit? eum omnino, qui
gratus ac memor innumerorum beneficiorum non
est, nec confitetur summa commoda mundum
accepisse per Christi Domini concessionem.

XXIII. — *Eidem.*

« Posuit tenebras latibulum suum ¹⁹, » quod in
decimo septimo psalmo legitur, abyssos Dei judi-
ciorum reconditas neque comprehendi neque in-
uestigari posse significat.

XXIV. — *Eidem.*

Petisti a me, quamnam ob causam foras ma-
nus abluimus, postmodum in domum Dei adoran-
dum introimus. Discito per id quod sensu perci-
pitur, id quod in intellectum cadit indicari. Quem-
admodum enim aqua corporeæ sordes expurgan-
tur, ita per orationem animus splendidior redditur.
Nemo enim hominum purus est a noxa, licet
magnum illum legum latorem Moysem vitæ ratione
æmuletur. Omnes itaque homines diebus singulis

¹⁸ Psal. xxxii, 20. ¹⁹ Psal. xvii, 12.

oratione, quæ labe expiet, indigemus : oratio quippe superadvenientes nobis sordes universas extergit : et primum quidem in exordio fidei semel divino baptismate abluti sumus; neque fas est fidei ac rectæ religioni addictum rursus baptismum ingeminare. Verumtamen cum semper, quæ in nobis ex incuria et negligentia sordes innascuntur, abstergendæ sint et abradendæ, et foras quam longissime singulis fere horis projiciendæ, hoc indigemus lavacro, intelligibilia ac sensibilia errata, voluntaria atque involuntaria una nobiscum animo supervolventes. **10** Existimo enim vice nostra Jobum extulisse, « Si abluero me nive, et expurgavero manibus puris, satis in luto me intinxisti ²⁰. » Quemadmodum igitur toto vitæ curriculo edimus et bibimus, sic et detergi incessanter debemus, quando fieri non potest, ut homo aliquis continuo irreprehensus, et incontaminatus inveniatur. Propterea fidem adhibe Prophetæ dicenti, « Lavabis me, et super nivem dealbabor ²¹; » et Paulo scribenti, « Accedamus ad Deum cum vero corde, aspersimemente a conscientia prava ²² » etc.

XXV. — ABRAMIO PRESBYTERO.

Quosdam homines ad breve tempus aggredi, indeque jamjam volitare, dæmonibus permissum est; alios per multum tempus vexare, ab agonotheta Deo, nostro curatore, et iudice similiter, imperatum : aliis etiam ad extremum usque spiritum adorari, et tentare, et tormentorum vario genere affligere, impudentibus dæmonibus conceditur.

XXVI. — TIMOTHEO SUBDIACONO.

Litteris tuis a me sciscitaris, discere cupiens, cui usui est homini pervigillum, cum plerosque videas in illud propensos, agitare vigilias, et quidem frustra insomnes horas agere existimas, cum somnum Deus Adamo immiserit, et omnibus modis dormiendum sit. Neque enim bonorum meorum Deus indiget ²³. Quod principio in Adamo secundum sensum locum habuit, id arcanum intellectuale **11** innuēbat. Præsignificabat enim secundum Adamum, Dominum nempe nostrum Jesum Christum, dormituum humanam mortem in cruce, ut ex illius sacrosancto latere lancea adaperto, et sanguine ac aqua effluentibus, ædificaretur intellectualis sponsa illius, catholica Ecclesia. Quod vero ais, dormiendum esse, quasi veluti lege quadam, tibi segnitiam et scordiam sanciens Deus somnum immiserit, maxime belluinum fuerit, nec hominis, qui humanum, et rationis compotem animum sibi concreditum habet. At quid tibi ultra defuerit, cum jam belluinum, et omnino inconsideratum propositum habeas, quam ovium in lecto decumbenti balatus vel boum mugitus, vel asinorum more rudere; cum alii homines, ut tu dixisti, ad laudandum Deum vigilantes impense feruntur, et somni tyrannidem reprimunt, atque excutiunt? Et promptum tibi fuerit, cum intellectum absque intelligentia possi-

Α εὐχὴ πᾶσαν τὴν ἐπιγενομένην ἡμῖν ἀκαθαρσίαν ἐκπλύνει. Κατὰ μὲν γὰρ τὸ θεῖον βάπτισμα ἀπαξ ἐν ἀρχῇ τῆς πίστεως ἐλουσάμεθα, καὶ οὐκ ἐγγυωρεῖ τὸν πιστὸν καὶ ὀρθόδοξον δεύτερον βαπτισθῆναι. κατὰ δὲ τὸ ἀεὶ χρῆζειν ἡμᾶς ἀποσμηχῆναι τὰς πλαττομένους ἡμῖν κηλίδας ἐκ τῆς ἀπροσεξίας καὶ ἀμελείας, καὶ ἀποξείναι, καὶ ῥίπτειν ἔξω μακρὰν ἀφ' ἡμῶν ἐφ' ἐκάστης σχεδὸν ὥρας, τοῦτου προοδεύμεθα τοῦ λουτροῦ, νοητοῦ καὶ αἰσθητοῦ πταίσμασι προσομιλοῦντες, ἐκουσίοις καὶ ἀκουσίοις. Οἱμαί γὰρ ἀνθ' ἡμῶν εἰρηκέναι τὸν Ἰωβ, ὅτι: « Ἐὰν ἀπολούσωμαι χιόνι, καὶ ἀποκαθάρωμαι χεροὶ καθαράις, ἱκανῶς ἐν ῥύπῃ με ἐθαψας. » Ὡσπερ τοίνυν διὰ πάσης ἐσθίουμεν τῆς ζωῆς, καὶ πίνομεν, οὕτω καὶ τὸ διασμηχέσθαι ἀδιαλείπτως ἡμῖν, ἐπὶ μὴ δυνατὸν ἀμειπτόν τινα καὶ ἀμόλυτον τὸ καθόλου ἀνθρώπων εὐρεθῆναι. Διόπερ πίστευσον τῷ Προφῆτῃ κρᾶζοντι: « Πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνια λευκανθήσομαι, » καὶ τῷ Παύλῳ γράφοντι: « Προσέθλωμεν τῷ Θεῷ μετὰ ἀληθινῆς καρδίας, ἐρβαντισμένοι τὴν διάνοιαν ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, » καὶ τὰ ἐξῆς.

KE. — ABPAMIQ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τισὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων πρὸς ὀλίγον προσβάλλειν καὶ θάπτον ἀπίπτασθαι, ἐπετρέπησαν δαίμονες: τισὶ δὲ ἐπὶ πολὺ διοχλεῖν ὑπὸ τοῦ ἀγωνοθέτου Θεοῦ τοῦ ἡμετέρου προνοητοῦ, καὶ κριτοῦ, ὁμοίως προσετάχθη: ἔτεροι δὲ καὶ μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς προσπαρεθῆναι, καὶ πειράζειν, καὶ ἐκθλίβειν ἐκάστοτε συγχωροῦνται ἀνάσχονται δαίμονες.

C ΚΓ'. ΤΙΜΟΘΕΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ.

Γεγράφηκάς μοι λέγων, ὅτι ἤθελον μαθεῖν, τί ὠφελεῖ ἡ ἀγρυπνία τὸν ἀνθρώπων, ὅτι πολλοὺς μὲν βλέπω γοργευσμένους πρὸς αὐτήν: περιττὸν δὲ ἡγούμαι τὸ ἀγρυπνεῖν, ἐπειδὴ τὸν ὕπνον τῷ Ἀδὰμ ὁ Θεὸς ἐπέβαλεν, καὶ χρῆ πάντως κοιμᾶσθαι. Τῶν γὰρ ἀγαθῶν μου χρεῖαν οὐκ ἔχει ὁ Θεός. Τὸ μὲν τῷ Ἀδὰμ κατ' ἀρχὰς γενόμενον αἰσθητῶς, μυστήριον νοητὸν ὑπηνήτετο, ἐσήμανε γὰρ τὸν δεύτερον Ἀδὰμ, τοῦτο ἐστὶν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, μέλλειν ὑπνοῦν τὸν ἀνθρώπινον θάνατον ἐν τῷ σταυρῷ, ὅπως ἐκ τῆς ἀγίας αὐτοῦ πλευρᾶς λόγχῃ νυγείσης, καὶ ρευσάσης αἷμα καὶ ὕδωρ οἰκοδομηθῆ ἡ νοητὴ νύμφη αὐτοῦ, τοῦτέστιν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Τὸ δὲ λέγειν σε, ὅτι χρῆ κοιμᾶσθαι, ἐπειδὴ ὡσπερ νομοθεσίαν σοι πρὸς νοθεῖαν, καὶ χυλῶσιν ὁ Θεὸς τὸν ὕπνον ἐπέβαλεν κτηνῶδες λίαν ὑπάρχει, καὶ οὐκ ἀνθρώπειαν, καὶ λογικὴν πιστευμένου ψυχῆν. Καὶ τί λοιπὸν τὸ λειπὸν σοι, κτηνώδη, καὶ ἀλόγιστον τὴν πρόθεσιν ἔχοντι, ἢ βληθᾶσθαι κειμένῳ ἐπὶ τῆς κοίτης, ἢ μνηκθῆμῳ κεχρηθῆσθαι, ἢ ὀγκηθῆμῳ, ἄλλων ἀνθρώπων, ὡς σὺ εἰρηξας, πρὸς ὑμνωδῖαν Θεοῦ κατὰ τὰς ἀγρυπνίας γοργευσόμενων, καὶ τὴν τυραννίδα τοῦ ὕπνου καταδυναστευόντων τε, καὶ ὑποτινασσομένων. Καίρος γὰρ σοι ἀνόητον κεκτημένῳ τὴν γνώμην, πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ἐν ὑπνηλίᾳ διαπαῖν, καὶ μηκέτι καλεῖσθαι ἀνθρώπων ζῶντα, ἀλλὰ νεκροτάριον,

²⁰ Job. ix, 30, ²¹ Psal. l, 8. ²² Hebr. x, 22. ²³ Psal. xv, 2.

Ψυχὴν νεκρὰν ἐν τῷ ζῶντι σώματι πανολεθρίας ἐν-
 Θάψαντα, καὶ μηκέτι βλέπειν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων,
 ἀλλὰ δίκην ἐκτρώματος ἀπὸ σκότους εἰς σκότος
 πορεύεσθαι· καὶ ἀληθῶς κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀν-
 Θρωπος τετιμημένος τῆ τοῦ Θεοῦ εἰκόνι· Ὁδὸ συνήκεν,
 περσενυδελήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὠμοῦ-
 Θη αὐτοῖς. » Ἄλλ', εἰ βούλη τὸ ὠφέλιμον γῶναί τις
 ἀγρυπνίας, πολυπραγμῶνησον, εἰ ἔλεγεν ὁ καθ' ἑκά-
 στην νύκτα τὴν κλίνην ἄρδων τοῖς δάκρυσι· Προ-
 ἔφθασα ἐν ἄνωρξ καὶ ἐκέκραξα ἐξομολογούμενος,
 καὶ ὠμῶν σε· μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην, οὐχ ὕφ'
 ἑτέρου νυκτόμενος, καὶ βίε ἐλκόμενος πρὸς ἐκτινα-
 γμὸν ὕπνου, ἀλλ' αὐτὸς ἑμαυτὸν προθύμως διανιστάς
 πρὸς τὴν δοξολογίαν τοῦ κτίσαντος. Γλυκερὰ γὰρ
 αὕτη μοι τοῦ ὕπνου [μᾶλλον] λελόγισται, ἐπειδήπερ
 πολλὴ ἡ ἐκ ταύτης ὠφέλεια, καὶ πολλῶν αγαθῶν
 αἰωνίων πρόξενος τοῖς ἀγρυπνοῦσι καθίσταται. Πρῶ-
 τον μὲν γὰρ τὰ κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἡμέραν ἡμῖν
 συμβεβηκότα πταίσματα ἔργου ἢ λόγου τῷ Θεῷ
 ἐκκαλύπτοντες, κουφιζόμεθα τῆς ἀχθιδόνης αὐτῶν,
 ὡς φορτίου βαρέως τοῖς ὠμοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιχειμέ-
 νου, καὶ τῷ πυρὶ τῆς ἀγρυπνίας τεφροῦμεν, ὡσπερ
 ἀκάνθας καταπλέξαντες τοῦ διαβόλου τὸν πλοῦτον.
 Πλουτεῖ γὰρ καθ' ἡμέραν ἐκείνος τοῖς ἡμῶν παρα-
 πτώμασι. Διόπερ δυσφορεῖ λοιπὸν ὁ διάβολος, καὶ
 καθ' ἡμῶν βρυχᾶται, ὅταν βλέπει ἡμᾶς τῆ ἀγρυπνίᾳ
 σχολάζοντας, καὶ ταύτη ποθεινῶς, καὶ φιλοπόθως
 προσέχοντας· εἰς μεγάλην γὰρ αὐτὸν ζημίαν, καὶ
 τὸ ῥηθὴν ἐμβάλλομεν τῷ καθ' ἑκάστην διὰ τῶν ἀμαρτη-
 μάτων ἡμῶν, προγενόμενον αὐτοῦ πορισμοῦ γυμνῶν
 ἀποδεκνύντας, καὶ ἔρημον. Δεύτερον δὲ αὐτὸν τὸν
 πολυκέφαλον, καὶ παμπόνηρον θῆρα ἐφαλλόμενον
 ἡμῖν ἀοράτως, καὶ σπαράξει βουλόμενον, ἢ καταπιεῖν
 ἡμᾶς, ἢ ἀγρυπνος χαλινοῖ καὶ συμποδίζει εὐχῆ, καὶ
 ἐκλύει τὰ νεῦρα τῆς πονηρίας αὐτοῦ, ἡμᾶς δὲ τῆς
 οὐρανοῦ φιλοτιμίας ἐπιτυχεῖν προξενεῖ, ὕπερ τὰς
 πηγὰς ἡμῖν ἀναδελζούσης τῆς χάριτος, καὶ ὕπερ τὸ
 πέλαγος χεομένης εἰς ἡμετέραν εὐεργεσίαν. Ἐπειτα
 δὲ καὶ ἡμεῖς ὀκνηρότεροι τοῦ λοιποῦ περὶ τὸ πταίειν
 γινόμεθα, τῆς ἀγρυπνίας ἡμῖν λογισμοὺς φιλοθείας
 ἐναπαλασσομένης, καὶ κόσμου ματαίωτος ἀποστρη-
 φῆν ἐμποιούσης, καὶ διωθεισῆαι τὰ βλάπτοντα δι-
 δασκούσης. Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν ἀγρυπνία ἐρήμους ἡμᾶς
 νύκτωρ παραλαβοῦσα, καὶ ἀπεστρημένους τῆς τε τῶν
 δόλων συγχύσεως, καὶ τῆς τῶν συναλλαγμάτων
 σπουδῆς, καὶ τῆς τῶν φίλων συντυχίας, καιρὸν εὐ-
 ροῦσα, ὡς μήτηρ φιλόστοργος, ἐν ἀπερικτητῆτι τινί,
 καὶ ἡσυχίας, καὶ νήψεως, καὶ γαλήνης, καὶ μεστῆς
 εἰρήνης μεμεστωμένῃ χωρίῳ, καὶ παραθήσασα ἡμᾶς
 ἐαυτῆ, ἀνοίγνυσι τοὺς ἑαυτῆς θησαυροὺς τῆς σοφίας,
 καὶ τῶν σεπτῶν παραινέσεων, καὶ τῶν θείων ἐλλάμ-
 ψων. Καὶ λεληθότως πληροῖ τοὺς κόλπους ἡμῶν
 τῆς ψυχῆς· καὶ μὲν πάντα τὰ δοθέντα ἡμῖν ἠφρό-
 νως φυλάττωμεν, μακάριοι ἡμεῖς, καὶ τρισμακάριοι.
 Καὶ μυριάκις οἴδασι ὅπερ λέγω, οἱ μύσται, καὶ
 τρόφιμοι τῆς καλῆς ἀγρυπνίας, οἱ τὴν κιθάραν τοῦ
 Δαβὶδ τῷ τῆς γλώττης ἑαυτῶν πλήκτρῳ κρούειν

A deas, vitæ spatium universum in somnolentia con-
 sumere, nec ultra hominem viventem, sed defun-
 ctorum sepulturam nuncupari, animam mortuam
 in vivente perditionis corpore tumulantem: neque
 lumen hominum conspiceret, sed abortus instar ex
 tenebris in tenebras gradum facere: et vere, ut
 scriptum est, homo imagine Dei honestatus: Non
 intellexit, assimilatus est jumentis insipientibus,
 et similis factus est illis²⁴. » Verumenimvero si
 pervigilii fructus addiscere cupis, curiose perscruta-
 re, quid singulis noctibus lectum lacrymis irri-
 gans fatebatur²⁵: Anticipavi in intempestate, et
 clamavi confitens, et laudans te. Media nocte as-
 surgebam, non ab alio exstimulatus, et vi attractus
 ad excutiendum somnum, sed ipse memetipsum
 B **12** alacriter excitans ad Factoris gloriæ decantan-
 das. Eæ enim mihi somno ipso suaviores sunt,
 quandoquidem affluens ex illis percipitur utilitas,
 et multorum honorum, eorumque sempiternorum,
 vigilantibus causa sunt. Primum etenim qui ante-
 acto die lapsus inter sermones, aut opera contige-
 runt, Deo aperientes, ab eorum pondere subleva-
 mur, quippe qui veluti gravis sarcina super
 humeros animæ incumbunt, et vigiliæ igne in
 cineres convertimus, uti spinas diaboli divitias suc-
 cendentes. Ille enim quotidie nostris lapsibus ad opes
 emergit. Quapropter ille anxie fert, indoletque fremit-
 que adversus nos, cum nos videt vigiliis agere, il-
 lisque prompte, atque industrie animum advertere:
 C in maxima namque damnâ eum, et turbas conjici-
 mus, cum eum quotidie nostrorum delictorum
 subtractione, quibus ipse opulentior evadit,
 nudum desertumque demonstramus. Posthac
 eumdem multicipem, ac perversissimam belluam
 invisibiliter in nos irrumpentem, et discerpere,
 aut deglutire ardentem appetentem, vigil oratio
 frenat, et compedit, et nervos astutiæ illius dissolvit;
 nos vero cœlestium honorum participes facit,
 gratia nobis ipsis fontibus uberius scaturiente, et
 mari ipso abundantius in nostra beneficia effluente.
 Tunc demum et nos in posterum ad delinquendum
 segniores evadimus, vigilia nobis cogitationes di-
 vini amoris effluente, et mundanæ vanitatis fugam
 insinuante, et noxiorum insectationem edocente.
 D Vigilia siquidem secundum Deum noctu nos solos
 apprehendens, extra turbarum turbines, et
 negotiorum **13** studia, et amicorum consuetudines,
 arrepta occasione, veluti mater benevola, in loco
 sine strepitu, necnon quietis, sobrietatis, et paca-
 tissimæ pacis pleno, nobis sibi metipsi adnexis,
 sapientiæ suæ venerandarum adhortationum, et
 illuminationum divinarum thesauros reserat, et la-
 tenter animæ nostræ sinus implet: et si illius mu-
 nera sobrie nobis reservaverimus, beati nos, et
 ter, et infinite fortunati. Compertumque satis est,
 quod dico, mystis, et probæ vigiliæ alumnis, qui
 citharam Davidicam linguæ suæ plectro pulsare

²⁴ Psal. xxxviii, 12. ²⁵ Psal. lxxvi, 4.

appetentes, et in proprio guttore, ut Probeta ait ²⁶, excelsitates Dei concinentes. Annon guttur meum meditatur prudentiam ²⁷? et quemadmodum tenebras, ita et lumen ostendo, psalmis illuminans, et noctis tristitiam in splendorem convertens, et anticipant oculi mei in matutino ad meditata eloquia Domini, et cocco ignitarum cogitationum ornatus supernam sapientiam, ut ad me veniat, exstimulo: ad nos enim, qui vigiles noctes ducimus, divina gratia ineffabiliter irrepit, et comparat indicibiliter, et ad eam, quæ comprehendendi potest, illius spectationem, et similitudinem, sacras mentes extendit, quæ ut fieri potest et sanctos homines decet, illi sese applicant.

XXVII. — *Eidem.*

Perbeatissimi sumus, si quæ ex pervigilio ulnis excepmus, omnia servaverimus. Quodsi partem ex iis exigiam aut ingentem amittere contigerit, quæ reliqua fuerunt, abundanter ad salutem **14** mentis infantibus sufficient. Namque auceps frequenter centum venatus turtures in agro, si sibi gaudens eas occluserit, postmodum-negligens, tertiam, aut duplam partem amiserit, quod volucres illæ clam erumpentes in fugam se dederit, in reliquis mœrorem imminuit, animumque suum solatur, quod non vacuis manibus domicilium repetat, et copiam licet non integram tum reportat, et rursus futuro tempore utiliter, quæ in venatione capta sunt, cautius custodire perdiscit.

XXVIII. — *Eidem.*

Bonum illudque auspiciatissimum est pervigilium, qui somnum mortis vicinum discutere animo versant, tantoque majus, quantum et Dominus ipse ic exercuit, sibi que familiare fecit, in dispositione secundum carnem, ut tradit Lucas: « Erat Jesus pernoctans in oratione Dei ²⁸, » opere ipso nos instruens, Magistri sequi vestigia. Propterea que dicebat, « Vigilate, et orate, ne intretis in tentationem ²⁹. » Qui vero erant e comitatu Pauli, et Silæ, emolumentum vigiliæ percallentes, media nocte laudabant Deum ³⁰. Et David ait: « Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto ³¹, » pennis nempe prævalens, non per terram repens, sed in tecto, et in summitate virtutis commorans. Lingua namque supplice vice manuum mearum, circa humanissimi Dei pedes complicabam me, lacrymans; et luteum cor meum donarium factum est argenteum, vel aureum: et altare rursus Domini factus sum humilis homo, in me gratia carbonis cognitionis **15** effodiente, et sacrificium fragrans Deo portante.

XXIX. — *Eidem.*

Intueor, frater mi, te multa scabie secundum internum hominem obsitum a capite usque ad pedes, ex qua nunquam mundari poteris, nisi noctu vigilet spiritus tuus ad Deum, nos divinis præceptis

προθυμούμενοι, καὶ ἐν τῷ οἰκίῳ λάρυγγι, καθὼς λέγει ὁ Προφήτης, τὰς ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἀναμέλποντες. Ἦ οὐχὶ ὁ λάρυγξ μου μελετᾷ σύνεσιν; Καὶ ὡσπερ τὸ σκότος, οὕτως καὶ τὸ φῶς δέικνυμι, καταφωτίζον τοὺς ψαλμοὺς, καὶ καταυγάζον τῆς νυκτὸς τὴν στυγνότητα, καὶ προφθάνουσιν οἱ ὀφθαλμοί μου πρὸς ὄρθρον τοῦ μελετᾶν τὰ λόγια Κυρίου, καὶ τῷ κόκκῳ κοσμούμενος τῶν διαπύρων νοήσεων, τὴν ἄνωθεν σοφίαν ἐπελθεῖν μοι προτρέπω· ἐπιφοιτᾷ γὰρ ἀρβήτης ἡμῖν ἡ χάρις τοῦ Κυρίου τοὺς ἀργυρνοῦσιν, καὶ ἐπιφαίνεται ὑπὲρ λόγον, καὶ πρὸς τὴν ἐφικτὴν αὐτῆς θεωρίαν, καὶ ὁμολοῦσιν ἀνατείναι τοὺς ἱεροῦς νόας, τοὺς, ὡς θεμιτὸν, καὶ ἱεροπρεπῶς ἐπιβάλλοντας αὐτῇ.

KZ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

B Μυρισμακάριστοι μὲν ὑπάρχοντες, ὅταν πάντα φυλάξωμεν, ἄπερ ἐκ τῆς ἀργυρνιακῆς ἐνεκολλισάμεθα. Εἰ δὲ καὶ ἀπολέσαι συμβαίνει μέρος ἡμᾶς ὄλιγον ἢ πολλοστὸν, ἱκανὰ καὶ τὰ παραλειφθέντα ἐπαρκῆσαι πρὸς σωτηρίαν τοῖς νηπίοις τὴν φρένα. Κἂν γὰρ ἰξευθῆς πολλάκις ἑκατὸν τεθηρακῶς τρυγῶνας ἐν τῷ ἀγρῷ, καὶ χαίρων ἐναποκλείσας αὐτάς, εἰς' ἐξ ἀπροσεξίας τὸ τρίτον, ἢ τὸ ἑμίονον ἀπολέσας, τῷ ὑπεκδεδικυκῶτα περνεύοντι τὰ πτηνὰ, ἐν τοῖς ὑπολειφθεῖσι τὴν ἀθυμίαν ἀνέλυσε, καὶ παρεμυθήσατο τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, οὐ κεναὶ χερσὶν ἐπανερχόμενος εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, ἀλλὰ μερικὴν εὐπορίαν ἐπιφερόμενος, νῦν τέως, καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐξῆς ἀσφαλίζεσθαι χρησίμως τὰ θηρώμενα παιδευθεὶς.

KH'. — *Τῷ αὐτῷ.*

C Μέγιστον ἀγαθὸν ἐστὶν ἡ ἀργυρνιακὸς ἀποσειεσθαι τὸν γείτονα θανάτου ὑπνον προαιρουμένοις, καὶ τοσοῦτον μέγα, ὅση καὶ ὁ Δεσπότης αὐτὸς τοῦτο μετελήλυθε, καὶ φικεύσαστο ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῇ κατὰ σάρκα, ὡς φησὶ καὶ ὁ Λουκᾶς, ὅτι « Ἦν Ἰησοῦς διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ, » διδάσκων ἡμᾶς δι' αὐτοῦ τοῦ ἔργου ἀκολουθεῖν τοῖς ἰχνεσιν τοῦ Διδασκάλου. Διόπερ καὶ ἔλεγεν· « Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. » Οἱ δὲ γε περὶ Παῦλον καὶ Σιλαν, τὸ κέρδος οὐκ ἀγνοοῦντες τῆς ἀργυρνιακῆς, περὶ τὸ μεσουκίτιον ἐδόξαζον τὸν Θεόν. Καὶ Δαυὶδ φησὶν· « Ἠγρύπνησα, καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος, » ἤγουν εὐπτερον, οὐκ ἐπὶ τῆς γῆς συρόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τοῦ ὑψους τῆς ἀρετῆς διακτώμενον. **D** Γλώττη γὰρ ἱκετηρῶ ἀντὶ τῶν χειρῶν μου τοῖς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἀοράτοις ποσὶ περιεπλεκόμεν κλαίων, καὶ ἡ πηλώδης μου καρδία κειμήλιον γέγονεν ἀργυροῦν, ἢ χρυσοῦν, καὶ θυσιαστήριον πάλιν Κυρίου ἀπειργάσθη ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος, ἀνασκαλευούσης τῆς χάριτος ἐν ἐμοὶ τοὺς γνώσεως ἀνθρακας, καὶ θυσίαν εὐδὴ θεῷ ἀναφερούσης.

KΘ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Βλέπω σε, ἀδελφε, ὅτι ψύρας πολλῆς ἐμπληγόμενος ὑπάρχεις κατὰ τὸν ἕσω ἄνθρωπον ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, ἧς οὐκ ἂν δύναιο καθαρθῆναι, εἰ μὴ ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζεις τὸ πνεῦμά σου πρὸς τὸν Θεὸν τὸν

²⁶ Psal. cxxxix, 6. ²⁷ Psal. xxxviii, 4. ²⁸ Luc. vi, 12. ²⁹ Matth. xxvi, 44, ³⁰ Act. xvi, 25.

³¹ Psal. ci, 8.

φωτίζοντα ἡμᾶς τοῖς θεοῖς προστάγμασι, καὶ ζωοποιοῦντα τοὺς ἐν τῇ ἀμέλειᾳ νενεκρωμένους, καὶ τῆς ἐξ ὕψους σοφίας τὴν δρόσον παρέχοντα, ἰωμένην πᾶσαν νόσον ψυχῆς, καὶ πᾶσαν μαλακίαν· « Ἡ γὰρ δρόσος παρὰ σοῦ, ψφὶν ἡ Γραφή, ἱαμα αὐτοῖς ἐστὶ. » Καὶ πάλιν λέγει ὁ Θεός· « Καὶ ἔσομαι αὐτῷ ὡς δρόσος, καὶ ἀνθήσει ὡς κρίνον. » Ἀβτη τοῖνυν ἡ δρόσος, ἐπελθοῦσα καὶ νῦν τῇ ἐκ φιληδονίας φλεγόμενῃ καρδίᾳ σου, καὶ διασυρίσσω πνεύματι γαληνεαίῳ, καὶ αὐρᾷ τινὶ εἰρηνητικῇ, καὶ λεπτῇ, ἐκτινάξει σου τὴν φλόγα ὡσπερ τῆς Βαβυλωνίας ποτὲ καμίνου, καὶ ἀναψύξει, καὶ σώσει σε ἀληθῆ φιλόσοφον ἀπεργαζομένη, καὶ πείθουσα μηκέτι πολλὰ καθεύδειν, ἀλλ' ἀγρυπνεῖν ἐκθύμως.

Α'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ χρὴ τὸν ζῶντα διὰ παντὸς ἀναπνεῖν, οὕτω χρὴ διηνεκῶς ἐπιτηδεύειν καὶ μεταχειρίζεσθαι τὴν καλὴν ἀγρυπνίαν, καὶ μιμεῖσθαι τοὺς ψαλμοῖς καὶ τοῖς ὕμνοις τὸ τῆς μελιφθόγγου ἀηδέος ἀγρυπνον, ἥνικα ἂν ἐπιάξει δι' ἄλης νυκτὸς οὐκ ἀποκαουμένης τοῦ μελῦθειν. Τοῦτο γὰρ σου ποιοῦντος, οὐκ ἀνέξεται ὁ ἐχθρὸς πολυχρονίως παρεδραεῖν σοι, ὄρων ἑαυτὸν ὑποθλιδόμενόν τε καὶ ἐξουθενούμενον ὑπὸ σοῦ, καὶ τοῖς τῆς ἀγρύπνου εὐχῆς κεντητηρίοις καθεκάστην τετρασωόμενον νύκτα.

ΑΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Καλὸν μὲν τὸ ἀρεμβάστως, καὶ ἀμετρωρίστως τῇ νυκτερίῳ εὐχῇ πρασσαραμένειν. Εἰ δὲ κατὰ τινα πειρασμὸν συμβαίῃ, καὶ αἰσχροὺς τισὶ λογισμοῖς παρακρουσθῆναι, μηδαμῶς παύση τοῦ καλοῦ ἐγχειρήματος τῆς ἀγρυπνίας, ἀλλ' ἐπίμεινον, καὶ παλαιώθητι ἐν τῷ τοιοῦτῳ ἔργῳ, καὶ πάντως ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ τρυγήσεις τοὺς καρποὺς τῆς σοφίας. Εἰ δὲ τις βούλοιο ἀργῶν τρυφῶν, καὶ μεθύσκεσθαι, καὶ κολακεύειν τὴν κοίτην ἑαυτοῦ· χαρίζομενος ὕπνῳ καὶ οὐ θεῷ, βλεπέτω τοὺς ἐκ τῆς παχύτητος ἐπανατέλλοντας τῇ καρδίᾳ λοιμοὺς τε καὶ μυσαροὺς λογισμοὺς, καὶ ὄνειροπολεῖτω λοιπὸν, καὶ προσδοκᾶτω τὴν οἰκείαν πτώσιν τε καὶ ἀπώλειαν. Ἐγὼ γὰρ ἄλλο τι νῦν εἰπεῖν οὐκ ἀνέξω, ὅτι πάντες οἱ σαρκικοὶ τὸν τρέπον ἐξω τῆς βασιλείας βίφουσιναι.

ΑΒ'. — ΖΩΣΙΜῷ ΟΙΚΟΝΟΜῷ.

Ὁ μὲν φαῦλος τάχιστα ἂν καταγνοίῃ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ· ὁ δὲ ἀγαθὸς οὐδὲ τοῦ κακοῦ βλάβως. Τὸ γὰρ εἰς κακίαν οὐχ ἔτοιμον, οὐδὲ εἰς ὑπόνοιαν εὐχερὲς.

ΑΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ μοιχὸς πάντας ἀνθρώπους νομίζει μοιχοὺς εἶναι, καὶ ὁ κλέπτης πάντας ὁμοίως κλέπτας ὑπάρχειν οἶεται· ὁ δὲ σώφρων, καὶ ἅγιος, καὶ θεοφιλῆς ἀνὴρ πάντας ἀνθρώπους λογίζεται ὅσους τυγχάνειν καὶ δικαίους. Σὺ δ' ἐπὶ πονηρίαν ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων ἐξάκουστος ὑπάρχων, πάντας νομίζεις πονηροὺς τε καὶ φουλοτάτους εἶναι, καὶ τοῖς πᾶσι τοὺς πάντας διαβάλλεις καθεκάστην, ὡς μοιθηροὺς, καὶ σκαιούς, καὶ ἄγαν ἄλιτηρίους.

ΑΔ'. — ΣΩΦΡΟΝΙῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Μὴ θέλε τὸν ἡγούμενόν σου εἶναι σοφὸν τῷ λόγῳ·

²² Osee. xiv. 6.

A illuminantem, et vivificantem in socordia demortuos, et ex excelso rorem sapientiae, qui quemque animi morbum, et cunctam mollitiem sanat, praebentem. « Ros enim, ait Scriptura, ex te medicamentum illis est. » Rursumque dicit Deus: « Et ero ipsi ut ros, et florebit ut liliam ²². » Hic itaque ros adveniens ad cor tuum, quod intemperis, ac voluptatibus exardet, et spiritu tranquillo, et aura pacata, et leni influens, exturbabit flammam tuam, ut Babylonicæ quondam fornacis, et refocillabit, et salvabit te, verum efficiens philosophum, suadensque in posterum non nimis somno indulgere, sed bono animo vigilem pernoctare.

XXX. — *Eidem*.

B Quemadmodum opus est eum, qui vivit, continuo respirare, sic necesse est continuo bonas vigilias suscipere, et agitare, æmularique et psalmis et hymnis mellifluis cantu præditam, ac vigilem lusciniam, cum illa ovis incubans per totam noctem cantus, quos nunquam remissiores facit, edit. Id ubi peregeris, haud sustinebit adversarius diutius in te immorari, videns se abs te pressum, neglectumque, et orationis vigilis punctionibus qualibet nocte vulneratum.

16 XXXI. — *Eidem*.

C Bonum equidem est, constanter atque submisso in nocturna oratione persistere: si vero ob aliquam tentationem contigerit, et obscenas cogitationes interrumpi, a probo ipsa conatu, vigilia nempe, ne desistas, sed persevera, et in simili aggressionem inveterasce, sic omnino opportuno tempore sapientiae fructus demetes. Quod si quispiam voluerit in otio deliciari, et inebriari, et in lectulo obsequi suo somno, et non Deo morem gerere, consideret ob pinguedinem in animo exortas, pestiferas et execrandas cogitationes, et in posterum prævideat, expectetque proprium lapsus et interitum. Ipse enim aliud quiddam non dicam, nisi veritatem, omnes carnes moribus extra regnum ejici.

XXXII. — ΖΟΣΙΜῷ ΟΙΚΟΝΟΜῷ.

D Improbus celerrime adversus probum judicium dixerit. Probus neque adversus malum ex facili. Quod enim in malitiam pronum non est, neque ex facili in suspicionem cadit.

XXXIII. — *Eidem*.

Adulter mortales omnes adulteros esse suspicatur, et fur similiter omnes fures esse existimat: et prudens, sanctus, et pius vir omnes homines sanctos esse ac justos credit. Tu porro in nequitia multos abhinc annos diffamatus cum sis, omnes malos ac nequissimos esse opinaris; omnesque apud universos quotidie, tanquam **17** stolidos, et ineptos, et quam maxime sceleratos accusas.

XXXIV. — ΣΩΦΡΟΝΙῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Præpositum tuum sapientem esse in sermone

ne cupito : neque enim qui docti sunt sermone Deo placent, sed illud conare, ut ad finem usque ignorantia subjaceas, qui opinione hominum mundi sapientia excellis; sic enim humilitatis, et veræ submissionis admodum pretiosa corona exornaberis.

XXXV. — *Eidem.*

Nihil omnino tuæ submissioni et pacatæ menti, multa tui abbatis in sermone, qui ore profertur, ignorantia, detrimento erit.

XXXVI. — *Eidem.*

« Deus noster misericordiam et judicium diligit ²², » ut dixit David : ut neque misericordia nos segniores reddat, neque judicium solum in desperationem inducat. Namque ait : « Si Deus observaverit peccata, quis sustinebit ²³? » Vult iudex tui misereri, suamque misericordiam impertiri, si post patratum delictum te humilitatum compererit, videritque te Dominus ita affectum, ut servi Dei misericordia tua ducti, tecum una simul laborem subeant, pro peccatricis animæ tuæ salute, misericordiam suam abunde tibi suppeditabit. Si vero cor tumens superbia, infidum, et pœnitere nescium conspexerit, et nullo modo futurum timens judicium, tunc **18** sane, tunc Deus amat judicium, quemadmodum medicus liquidis fomentis, ac uncturis lenibus tumorem compescit : sed ubi pertinacem, et medicamentis pervicaciter resistentem tumorem viderit, commiseratione, et molliter agendi ratione abjecta, in posterum usum ferri sibi asciscit. Amat igitur misericordiam, et judicium Dominus, misericordiam in eos, qui pœnitentiam agunt, judicium in renitentes, ac pervicaces.

XXXVII. — EUSTATHIO CUBICULARIO.

Tota die vitæ hujusce justus angustiis et doloribus, necnon opprobriis conficitatur, multis etiam laboribus tanquam ictibus prægravatur. Ne itaque tanquam re nova in admirationem traharis, cum videris probum virum variis ac diversis molestiis colluctantem, et labore jam fatiscentem : « Quem enim Deus amat, corrigit, flagellat vero omnium filium, quem admittit ²⁴. » Et, « Flagellatus sum, ait, tota die, et reprehensio mea in matutinis ²⁵. » Neque enim reprehensio solem ipsum suo robore vividum exspectavit. Reprehendebam memetipsum confitens, si quid deliqui, et absque testibus peccata mea propalans.

XXXVIII. — XENAGORÆ DIACONO.

Præsens, quæ nos vexat, necessariorum inopia, eorumque non ita facilis, neque tam cita acquisitio, ignorantiaque quando, aut quam ratione vota nostra finem habebunt ; hæc omnia spei exercitationes sunt : spes enim **19** in Deum, qui potest bona, cum iis destituimur, et eorum copia non est, exhibere, sigenda est.

XXXIX. — *Eidem.*

Speremus in Deum, frater, speremus, licet ne-

οὐ γὰρ πάντως οἱ σοφοὶ τῷ λόγῳ εὐαρεστοῦσι τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἐκεῖνο ζήτησον, ὅπως ἂν μέχρι τέλους ὑποταγῆς τῷ ἰδιωτῇ σὺ ὁ τῷ δοκεῖν σσσοφισμένος τῇ τοῦ κόσμου σοφίᾳ, τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ τῆς γνησιωτάτης ὑποταγῆς τὸν πολυτίμητον στέφανον ἀναδήσῃ.

ΑΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐδὲν τὸ σύνολον παραβλέψει τὴν σὴν ὑποταγῆν, καὶ μετριοφροσύνην, ἢ πολλῆ κατὰ τὸν προφορικὸν λόγον ἰδιωτία τοῦ σοῦ ἀδελφ.

ΑΓ'. — ΣΕΝΩΝΙ.

« Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν, » καθὼς εἶρηκε Δαυὶδ Ἰνα μήτε ὁ ἔλεος χανώσῃ ἡμᾶς, μήτε μόνῃ ἡ κρίσις ἀπόργωσιν ἐνεργάσῃται. « Ἐὰν γὰρ, φησί, παρατηρήσῃ ἀνομίας ὁ Θεός, τίς ὑποστήσεται ; » βούλεται σε ὁ κριτὴς ἐλεῆσαι, καὶ τὸν ἑαυτοῦ οἰκτειρμὸν μεταδοῦναι, ἐὰν εὕρῃ σε μετὰ τὴν ἀμαρτίαν τεταπεινωμένον, καὶ τῶν δουλεύοντων τῷ Θεῷ πρὸς τὸ συγκαμῆναι τοῦ ἰαθῆναι τὴν ἀμαρτωλὸν ψυχὴν σου, ἐὰν θεάσῃται σε ὁ Κύριος ἐλεεινὸν γενόμενον, ἐπιχωρηγήσει σοι ἄφθονον τὴν ἑαυτοῦ ἐλεημοσύνην. Ἐὰν δὲ καρδίαν ὑπερήφανον, καὶ ἄπιστον, καὶ ἀμετανόητον θεωρήσῃ, καὶ μηδαμῶς φοδουμένην τὸ μέλλον κριτήριον, τότε δὴ, τότε ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τὴν κρίσιν, ὡς περ ἱετροὺς καταντήμασι, καὶ περιπλάσμασιν ἀπαλοῖς βούλεται καταστῆλαι τὸ ὄδημα. Ἐπὰν δὲ ἴῃ ἀνευδότης, καὶ σκληρῶς ἀντιτυπούντα τὸν ἔγκον, ῥίψας τὸ ἔλαιον, καὶ τὴν μαλακὴν ἀγωγὴν, αἰρεῖται λοιπὸν τὴν τοῦ σθεῆρος χρῆσιν. Ἀγαπᾷ τοίνυν ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος· ἐλεημοσύνην μὲν ἐπὶ τῶν μετανοοῦντων, κρίσιν δὲ ἐπὶ τῶν σκληρῶν καὶ ἀνευδότηων.

ΑΖ'. — ΕΥΣΤΑΘΙῒ ΚΟΥΒΙΚΟΥΛΑΡΙῒ.

Ὅλην τὴν ἡμέραν τοῦ βίου τούτου ὁ δίκαιος μαστιγούται ἐν λύπαις, ἐν δόδυαίς, ἐν ονειδισμοῖς, ἐν πολλοῖς μόχθοις θλίβεται μαστιγούμενος. Μὴ τοίνυν ξενίζου, ὅταν βλέπῃς τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα ταλαιπωροῦντα διαφόρως καὶ καταπονούμενον. « Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. » Καὶ « Ἐγενόμενη, φησί, μεμαστιγώμενος ἔλην τὴν ἡμέραν, καὶ ὁ ἔλεγχός μου εἰς τὰς πρώτας. » Οὐ γὰρ περιέμεινε ὁ ἔλεγχος μέχρις ἀκμάσῃ τὸν ἥλιον. Ἦλεγχον ἑμαυτὸν ἐξομολογούμενος, εἴ τι ἔπταισα, καὶ χωρὶς μαρτύρων δημοσιεύων μου τὰς ἀμαρτίας.

ΑΗ'. — ΣΕΝΑΓΟΡᾶ ΔΙΑΚΟΝῒ.

Ἡ παρούσα νῦν ἔνδεια τῶν χρησίμων, καὶ τὸ μὴ βραδίως, μὴδὲ ταχέως αὐτὴν ἐπιτυγχάνειν ἡμᾶς, καὶ τὸ μὴ ὄηλον εἶναι ποτε, καὶ πῶς ἐπιτευξώμεθα τὸν αἰτημάτων ἡμῶν, πάντα ταῦτα γυμνάσια τῆς ἐλπίδος ὑπάρχει· χρῆ γὰρ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν δυνατὸν δοῦναι τὰ ἀγαθὰ, ὅταν ὑστερώμεθα, καὶ σπανιζώμεθα τούτων.

ΑΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐλπίζωμεν ἐπὶ τὸν Θεὸν, ἀδελφε, ἐλπίζωμεν, κτλ

²² Psal. cxii, 5. ²³ Psal. cxxix, 3. ²⁴ Prov. iii, 12. ²⁵ Psal. lxxii, 14.

μη πρόχειρον ὀρώμεν, μηδὲ βέβηλον τὸ λαβεῖν τὴν αἰτίαν, μηδὲ γινώσκωμεν ὅποιοι ἴσται τὸ συμβησόμενον ἡμῖν. Βούλεται γὰρ ἡμεῖς ὁ θεὸς ἀεὶ ἐλπίζειν ἐπ' αὐτὸν, ὃς καὶ τὰ πράγματα οὕτως καταστήσεται, ὥστε προελπίσασιν ἔλθειν ἡμῖν τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰτηθέντων προσκαιρῶν τε, καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν.

Μ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ ἐν τοῖς παρούσι τῶν παρὰ τοῦ θεοῦ δεηθείς, καὶ ἐλπίας, καὶ τυχῶν, διδάσκεται περὶ τῶν μελλόντων, ὧν δεῖται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν θεόν, τὸν κἀκείνα δώσειν ὑποσχόμενον. Διὸ καὶ νῦν ἐπαγγέλλεται πρὸ τῶν πραγμάτων, καὶ πολλοὶς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ πληροῖ τὰς ὑποσχέσεις, καὶ τοῦτο πλεονάκις. Οὕτω γὰρ καὶ ἡ πολλακίς γινομένη πείρα τῆς θείας ἀληθείας, τὴν εἰς τὸ μέλλον ἡμῖν ἐλπίζουσα τῶν ἀληθῶς ἐπηγγελμένων βεβαιῶσι. Ὡσπερ οὖν πλεονάκις αἰτήσας ἔτυχες, καὶ πείραν ἐδέξω τῆς θείας εὐσπλαγγνίας, καὶ συγκαταβάσεως, καὶ μεγαλοδωρεῶς, οὕτω κἀν μὴ ταχέως ἐπακουσθῆς, νῦν βῶσθητι τῇ καλῇ προσδοκίᾳ, καὶ καρτερικῶς, καὶ μακροθύμως ἔπισον, καὶ ὑπόμεινον, κρούων διὰ τῆς δεήσεως, μέχρις ἀν' ὁ θεὸς θελήσῃ ἀναστῆναι, καὶ δοῦναι σοι, ὅσον χρήσεις, ἢ καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν. Ἐκ περιττοῦ γὰρ ὧν αἰτούμεθα, ἢ νοοῦμεν, δύναται ὁ θεός, καὶ βούλεται ποιῆσαι ἡμῖν.

ΜΑ'. — ΗΛΙΟΔΩΡΩ.

Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς, φοβούμενος μὴ τι ὡς ἀνθρώπος βλαβῆν, τὰς πόλεις ἔφευγε, καὶ τὴν ἔρημον ζῆκει. Ἰησοῦς δὲ ὁ θεός, καὶ Κύριος τῶν ὄλων ταῖς πόλεις παραβάλλων ἀμαρτωλοῖς συναδειπνεῖ, ἐπειδὴ ἡλιός ἐστι δικαιοσύνης. Ἡλίου αὐγαὶ καὶ παντὸς βορβόρου ἐφάπτονται· καὶ τὸ μὲν τοῦ βορβόρου δυσῶδες ξηραίνουσι, αὐταὶ δὲ καθαραὶ διαμένουσι καὶ ἀμόλυτοι. Ἄλλὰ φθονοῦντες Φαρισαῖοι λέγουσι· « Διὰ τί ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν ἐσθίει; » Ὡ βράσκανοι, καὶ ἀνήγοι, καὶ τυφοὶ τὴν καρδίαν! ἀγνοεῖτε γὰρ ὅτι οὐκ ἀλλαχόσε που, ἀλλὰ πλησίον τῶν νοσοῦντων ὀφείλει διάγειν ὁ ἰατρός; Ὅπου οἱ ἀμαρτωλοὶ, ἐκεῖ πάντως τίθεται καὶ τὸ ἰλαστήριον. Ἀμαρτωλοὺς γὰρ ἤλθεν ὁ Χριστὸς, οὐχὶ δικαίους καλεῖσαι εἰς μετάνοιαν. Ἰησοῦς Χριστὸς ἀμαρτωλοῖς συνδιατρίβει οἰκονομικῶς, ἵνα καὶ ἀμαρτωλοὶ μετανοήσαντες, δικαίους συναυλισθῶσι, καὶ συνευφρανθῶσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

ΜΒ'. — ΜΑΡΙΩΝΙ ΑΡΓΥΡΟΚΟΠΩ.

Πλείονας τῶν λόγων τοὺς ὄρκους τολμηρῶς ἐπὶ στόματος ἔχω, ἐντρέποιο.

ΜΓ'. — ΦΑΥΣΤΙΑΝΩ.

Ἥλωτριώται τοῦ θεοῦ ἡ ψυχὴ σου, καὶ πῶς με πρόετραψας πέμψαι σοι λόγον τινὰ ὠφέλιμον, ἀνθρώπων εἰωθότι παίζειν τὰ θεῖα, καθάπερ τὰ βέβηλα; Πῶς γὰρ ἀν' καὶ λαλήσω εἰς νενεκρωμένον, καὶ ἀνήκον οὐς; « Πῶς ἔσομαι τὴν ψῆχον Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίᾳ; » Ἐνθα ἔχθιοι, καὶ ἴβεις, καὶ νυκτικὸς ὄραξες

A que in promptu, neque ex facili vota nostra suscipi cernamus, neque deprehendamus, cujus generis erit, quod nobis continget. Namque vult Deus nos in eum continuo spem habere, qui res hac ratione disposuit, ut prævia spe bona a nobis expetita, sive ea temporaria, sive sempiterna sint, possideantur.

XL. — *Eidem.*

Qui vi ac necessitate coactus, quæ a Deo poposcerat, sperans obtinuit, instituitur quoque de futuris, quorum natura humana indiget, in Deum spem ponere, qui ea se daturum promisit. Propterea et nunc antequam res eveniant, multos etiam ante annos promittit, promissaque idque ætiam perficit. Sic enim quæ de divina veritate experientia sæpius habita est, spem nostram de futuris, quæ vere promissa sunt, confirmat. Quemadmodum itaque sæpius poscens obtinuisti, et divinæ misericordiæ, demissionis, munificentiæ, ac liberalitatis experientiam suscepisti; ita, licet non ita celeriter exaudiaris, bona expectatione confirma te, et fortiter toleranterque spera, et sustine, pulsans per orationem, quousque Deus voluerit excitari, præbereque tibi quantum indiges, vel etiam plus quam indiges. Ex abundantia enim, quæ ipsi poscimus, vel animo concipimus, potest Deus, et vult nobis opere ipso elargiri.

20 XLI. — HELIODORO.

Joannes Baptista, timens ne quid sibi noxii, ut homini accideret, urbes negligens, loca deserta incolebat²⁷. Jesus vero Deus, et omnium Dominus in urbes sese inferens, cum peccatoribus una cœnabat; quandoquidem ille sol justitiæ est. Solis radii in lutum totum, et partes immersi quidquid in eo est male olens, exsiccant, cum illi puri incontaminatique conserventur. Verumtamen invidiam percit Pharissæi, dicunt, « Quare Jesus cum peccatoribus et publicanis comedit²⁸? » O invidi et mente capti, et corde cæci! ignoratisne non alibi, sed prope ægrotos ipsos medico degendum esse? Ubicumque peccatores sunt, ibi omnino et ara propitia ponitur: nam peccatores, non justos venit Christus ad penitentiam vocare²⁹; Jesus Christus cum peccatoribus ita disponens, una degit, ut peccatores media penitentia una cum justis sedem habeant, simulque in regno cælorum gaudeant.

XLII. — ΜΑΡΙΩΝΙ ΑΡΓΥΡΟΚΟΠΩ.

Cum verbis ipsis jusjurandum tibi in ore affluentius audacter abundet, verecundare.

XLIII. — ΦΑΥΣΤΙΑΝΩ.

Perquam longissime remota est anima tua a Deo: quanam igitur me ratione, ut tibi, qui quemadmodum profana, ita et divina jocos facis, orationem utilem ac commodam mitterem, adhortaris? Quomodo enim ipse in aurem demortuam, et excoedem sermonem dirigam? « Quomodo cantabo

²⁷ Matth. ix, 40. ²⁸ Matth. ix, 41. ²⁹ Luc. v, 52.

caeticum Domini in terra aliena ⁴¹, ubi erinacei, et ilides, et nycticoraces nequissimorum spirituum sedem suam posuerunt, ut scriptum est ⁴²? Ubi onocentauri, et dæmones continuo saltant, et corvi crocitant.

XLIV. — PHILIPPO SCHOLASTICO.

Ex papyro, et colla charta confecta, charta simplex nuncupatur, in qua, cum postmodum subscripserit imperator, nemini non notum est, eam Sacram vocari. Eodem modo et divina nostra mysteria comprehendere: ante sacerdotis verba, et Spiritus sancti descensum, nudus panis, et vinum commune, quæ proponuntur, existunt: at post tremendas illas invocationes, et adorandi, et vivifici, et boni Spiritus adventum, non sunt amplius nudus panis, et commune vinum, quæ apposita sunt in sacro altari, sed corpus, et sanguis pretiosus, et immaculatus Christi universorum Dei, ab omnibus sordibus eos mundantia, qui cum timore, et desiderio maximo illorum participes sunt.

XLV. — LICINNIO JUNIORI.

Juvenum voluptatibus deditorum pestiferam consuetudinem fuge, et conatu studioque omni devita: etenim et opere, et inquinatis alloquiis amantium animos corrumpit.

22 XLVI. — SOPHRONIO.

Subditus comitatu, et præposito, neminem alium in fratrum albo scripsisse asserens, ludibrio magis habetur, multumque irridetur a diabolo. Quid enim tibi damni inferet comitatus auctior, et quemadmodum Apostolus dixit ⁴³, multiplicata, et locupletata in multorum fratrum persona gratia Spiritus sancti?

XLVII. — DOSITHEO.

Ut Deus sit omnia in omnibus, lumen lumine dignis, ignis vero castigans sempiterna pœna dignos.

XLVIII. — *Eidem.*

Quod labore acquiritur, tenacius detinetur; quod vero facile, citissime, tanquam quod iterum acquiri valeat, projicitur: quare in majori ac firmiori beneficio collocandum est non ita promptum beneficium.

XLIX. — *Eidem.*

Quidquid multo labore, et non sine discrimine conquirimus, pertinaciter amare, et indesinenter diligere, et totis viribus custodire suevimus.

L. — THEODORIANO.

Rudes nonnulli, et mundi amantes viri, tuæ miseræ non dissimiles, propriis affectibus ducti, sanitatem, et divitias, et luxum, et hostium excidium precibus a Domino poscunt, deinde 23 generis ejusmodi petitione frustrati, fidem abjiciunt, vel conqueruntur de Deo. Alii rursus aliud quidpiam postulantes, nec illud utiliter reportantes, neque enim omnino, quæ diligimus, utilia sunt,

τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἰννοσεύουσι, κατὰ τὸ γεγραμμένον; ἔνθα ὀνοκένταυροι καὶ δαίμονες ὀρχοῦνται διὰ παντός, καὶ κόρακες κρᾶζουσι.

MA. — ΦΙΛΙΠΠΟ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Ἐκ παπύρου, καὶ κόλλης χάρτης κατασκευασθεὶς, χάρτης ψιλὸς καλεῖται, ἐπὶ δὲ ὑπογραφὴν δέξεται βασιλέως, δῆλον ὡς Σάκρα ὀνομάζεται. Οὕτως μοι νόμι καὶ τὰ θεία μυστήρια, πρὸ μὲν τῆς ἐντεύξεως τοῦ ἱερέως, καὶ τῆς καθόδου τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ψιλὸν ἄρτον ὑπάρχειν, καὶ οἶνον κοινὸν τὰ προκειμένα· μετὰ δὲ τὰς φοβεράς ἐκείνας ἐπικλήσεις, καὶ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ προσκυνητοῦ, καὶ ζωοποιοῦ, καὶ ἀγαθοῦ Πνεύματος, οὐκ ἔτι ψιλὸν ἄρτον καὶ κοινὸν οἶνον τὰ ἐπιτεθειμένα τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, ἀλλὰ σῶμα, καὶ αἷμα τίμιον καὶ ἄχραντον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τῶν ἀπάντων, καθαρῖζον ἀπὸ παντός μολυσμοῦ τοῦ μεταλαμβάνοντος φέδω, καὶ πόθω πολλῷ.

ME. — ΔΙΚΙΝΝΙΩ ΝΕΩΤΕΡΩ.

Τὴν λοιμικὴν συνδιαγωγὴν τῶν φιληδόνων σου νεωτέρων ἀποστρέφου, καὶ φεύγε πάσῃ δυνάμει· καὶ γὰρ καὶ τῷ ἔργῳ, καὶ ταῖς μεμολυσμέναις ὀμιλίαις, τὰς ψυχὰς διαφθείρει τῶν ἀγαπώντων αὐτούς.

MΓ. — ΣΩΦΡΟΝΙΩ.

Ἵποτακτικὸς λέγων τῇ συνοδίᾳ, καὶ τῷ κρατοῦντι, μὴ δένα ἄλλον ὑποδέξασθαι ἀδελφὸν, χλευάζεται μᾶλλον, καὶ ἄγαν ἐμπαίζεται ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Τί γὰρ σε ἐζημίωσε τὸ πληθυνθῆναι τὴν συνοδείαν, καὶ καθὼς ὁ Ἀπόστολος εἶρηκε, πλεονάσαι καὶ αὐξηθῆναι ἐν προσώπῳ πολλῶν ἀδελφῶν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

MZ. — ΔΟΣΙΘΕΩ.

Ἵνα ἢ ὁ Θεὸς πάντα ἐν πάσι, φῶς μὲν τοῖς ἀξίοις τοῦ φωτός, πῦρ δὲ κολαστήριον τοῖς ἀξίοις τῆς αἰωνίου κολάσεως.

MH. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ μὲν πόνῳ κτηθὲν, μᾶλλον κρατεῖσθαι πέφυκεν, τὸ δὲ βρῆδῳ κτηθὲν, καὶ ἀποπτύεσθαι τάχιστα, ὡς πάλιν ληφθῆναι δυνάμενον, ὥστε μᾶλλον εὐεργεσίᾳ κρατίστη, καὶ βεβαίᾳ καθίσταται τὸ μὴ πρόχειρον τῆς εὐεργεσίας.

MΘ. — Τῷ αὐτῷ.

Πᾶν τὸ πολλῷ μόχθῳ, καὶ ἀγῶνι πορισθὲν, ποθεῖν συντόμως, καὶ στέργειν ἀνευδότης, καὶ παντὶ σθένει φυλάττειν εἰώθαμεν.

N. — ΘΕΟΔΩΡΙΑΝΩ.

Ἀμαθεῖς τινες, καὶ φιλόκοσμοι ἄνδρες προσεικότες τῇ σῇ ἀθλιότητι ἐμπαθῶς φερόμενοι, ὑγίειαν, καὶ πλοῦτον, καὶ σπατάλην, καὶ ἐχθρῶν ἀνθρώπων ἀπώλειαν δι' εὐχῆς τὸν Κύριον αἰτοῦσιν· εἶτα τῆς τοιαύτης βλαβεράς ἀποτυχόντες αἰτήσεως εἰς ἀπιστίαν χωροῦσιν, ἢ μέμφονται τὸν Θεόν. Ἄλλοι πάλιν ἄλλοι τι ἐξαιτούντες, καὶ μὴ κομιζόμενοι συμφερόντως (οὐ γὰρ πάντως ἄπερ φιλοῦμεν καὶ ὠφελεῖ)· τὸ γὰρ τί

⁴¹ Psal. cxxxvi, 4. ⁴² Isa. xxxiii, 11. ⁴³ 1 Thes. iii, 12.

προσευξόμεθα, φησι, καθ' ὃ δεῖ, οὐκ οὐδαμν, γογγύ-
ζουσιν εὐθὺς χλευπαίνοντες, καὶ δυσανασχετοῦντες
ἐπὶ τῇ ἀποτεύξει, καίτοι πολλὰκις κατεγνωσμένοι
τὸν βίον ὑπάρχοντες, ἐτόιμως βούλονται ἐπακούεσθαι·
ἴρα γὰρ οὐκ ὀφείλεις εὐχαριστεῖν, ὅτι κατηξιώθης,
καὶ μόνον ὀρθρίζαι πρὸς τὸν Κτίσαντα πάντα, καὶ
συνομιλῆσαι αὐτῷ διὰ τῆς εὐχῆς; ἀλλὰ καὶ μηδ'
εὐχαριστεῖται θέλων, ὀνειδίζεις σὺ, ὁ πηλὸς, τὸν Πλά-
στην σου; Ἀλλὰ νῦν γοῦν σαυτὸνδοκιμάσας, ἀνθρῶπε,
γνώριζε σοὺ τὰ μέτρα.

ΝΔ'. — ΠΛΟΥΤΙΝῶ ΥΠΑΤΙΚῶ.

Οἱ πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατακληροδοτηθέντες ὑπὸ
Μωϋσέως τοῦ μεγάλου νομοθέτου, Ῥουβὴμ, καὶ Γὰδ
ὑπῆρχον, καὶ τῆς φυλῆς Μανασσῆ τὸ ἤμισυ. Πρόσ-
ωπον δ' οὗτοι ἔφερον τῶν διὰ τοῦ νόμου δικαιωθέντων·
αἱ δὲ ἄλλαι ἐννέα καὶ ἡμισυ φυλαὶ, αἵτινες μετὰ τὸν
Ἰορδάνην κληρονομοῦσι, σύμβολον τυγχάνουσι τῶν
ἐξ ἄθων πεπιστευκότων Χριστῷ, καὶ διὰ τῆς χάρι-
τος τοῦ ἁγίου Πνεύματος τελειωθέντων. Σημειωτέον
δὲ, ὅτι πρὸ τοῦ ποταμοῦ, τούτεστι τοῦ Χριστιανικοῦ
βαπτίσματος, ἀτελής πῶς καὶ νηπιώδης δαίκεται
γνώσις καὶ πολιτεία· παιδία γὰρ ἐκεῖ, καὶ κτήνη
πολλά, καὶ γυναῖκας ὑπάρχειν μεμαρτύρηκεν ἡ γρα-
φὴ Μωϋσέως.

ΝΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Συναγωνίζονται ταῖς ἐννέα ἡμισυ φυλαῖς πρὸς τὴν
κληρονομίαν αἱ δύο ἡμισυ· ὡς γὰρ ἡμεῖς στρατεύο-
μεθα ἐν πίστει, καὶ εὐχαίς, καὶ θειοτέροις ἔργοις (τὰ
γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν, φησὶν ὁ Ἀπόστολος,
οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ πνευματικὰ τε καὶ δυνατὰ), οὕτω
στρατεύονται, καὶ συναγωνίζονται ἡμῖν ταῖς προθυ-
μίαις, καὶ ταῖς καλλίσταις ἐλπίσιν οἱ πρῶν εὐηρε-
στηκότες τῷ Θεῷ διὰ τοῦ νόμου. Τὰ γὰρ μυστικὰ
πράγματα, καὶ οἱ λόγοι Μωσέως, καὶ προφητῶν συν-
τρέχουσι τῷ κατὰ τὸ εὐαγγελικῷ κηρύγματι, καὶ
γίνεται κοινὸν τὸ κατόρθωμα. Διὸ φασιν Ἰσραηλιταὶ
Ἰησοῦ τῷ υἱῷ τοῦ Ναυῆ μέλλοντι διαβαίνειν τὸν
Ἰορδάνην πανστρατιᾷ, ὅτι· «Καθὼς ἠκούσαμεν Μωϋ-
σέως, οὕτως ἀκούσόμεθα καὶ σοῦ.» Ἰησοῦς δὲ ὁ τοῦ
Ναυῆ τύπον ἔφέρειτο Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Δεσπότου
τῶν ὄλων. Ὅθεν αὐτὸν Ἀδσὶν τὸ πρῶτον καλούμενον,
ὁ πάνσοφος Μωϋσῆς· προβλέπων τὰ μέλλοντα τοῖς
ὀφθαλμοῖς τῆς ψυχῆς Ἰησοῦν ἐπινόμεσεν, ὅπως ση-
μαίνῃ τὸν ἀληθινὸν Ἰησοῦν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀρχό-
μενον ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος κηρύσσειν τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν, καὶ δωρούμενον ἡμῖν τὴν ἕνω κληρο-
νομίαν ἀπάνθητον, καὶ αἰώνιον.

ΝΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ῥαὰβ πλατυσμός ἐρμηνεύεται, ἡ γὰρ τὸ πρῶτον
πόρνη, νῦν δὲ σώφρων Ἐκκλησία διὰ τῆς πίστεως
πλατύνεται ταῖς θεωρίαις, καὶ ταῖς θείοις νοήμασιν.
Διὰ τοῦτο Κορινθιοὶ γράφει ὁ μέγας Ἀπόστολος·
«Μὴ στενωχωρεῖσθε· μέλλον δὲ πλατύνθητε, καθά-
περ οὗν ἡ ἐμὴ καρδία πεπλάτυται.»

ΝΔ'. — ΑΥΡΗΛΙΑΝῶ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙῶ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Οὐκ ἀξίαν τῆς τοῦ Εὐαγγελίου εὐπροσπειας βαδίζεις

⁴⁴ Josue xiii, 8. ⁴⁵ II Cor. x, 4. ⁴⁶ Josue i 17.
xi, 31. ⁴⁷ II Cor. vi, 11.

A ignoramusque, ut ille ait, uti decuit, preces effun-
dere, statim obmurmurant ægre ferentes, indolen-
tesque de repulsa: et licet sæpenumero exitiosi
ac nefarii sint, nihilominus illico exaudiri cupiunt.
Annō reddendæ tibi gratiæ sunt, quod dignus
factus sis, mane surgens ad Creatorem omnium
accedere, unaque cum eo orando colloqui? Et licet
gratias referre nolis, exprobras tu lutum Creatori
tuo? Verumtamen nunc, cum teipsum, mi vir,
examinaveris, mensuram agnosce tuam.

LI. — PLUTINO CONSULARI.

Qui trans Jordanem a Moyse magno legum latore
sortem acceperunt, Ruben erant, et Gad, et tribus
Manasse dimidium⁴⁴. Hi porro, per legem justifi-
catos repræsentabant; at reliquæ novem, cum di-
midia parte cis Jordanem subsortitæ, ex gentibus
Christo credentes, et per gratiam Spiritus sancti
perfectionem adeptos referebant. Adnotandum vero
est, ante fluvium, hoc est Christianam ablutio-
nem, imperfectam quodammodo, et puerilem cogitio-
nem, ac vitæ institutionem indicari: infantes enim
ibi, et bruta pleraque, et mulieres adfuisse Moyses
scriptis tradito testimonio suo comprobavit.

24 LII. — Eidem.

Cum novem et dimidia tribubus ad hæreditatem
una opera duæ et dimidia certant: quemadmodum
enim nos in fide, et oratione, ac bonis operibus
militamus (namque nostra arma, ut Apostolus
ait⁴⁵, non sunt carnalia, sed spiritalia, et fortia),
pari modo militant, et nobiscum certamen ineunt
desideriis, et fiducia optima, qui ante Deo per le-
gem complacuerunt. Etenim res mysticæ, et verba
Moysis, et prophetarum una cum evangelicæ præ-
dicatione confluunt, et recte factum subsecutum
commune utrisque est. Ideoque dicunt Israelitæ
Jesu filio Nave, cum omni exercitu Jordanem tra-
jecturo: «Quemadmodum audivimus Moysen, ita
audiemus et te⁴⁶.» Jesus porro filius Nave præ-
figurabat Christum Jesum omnium Dominum. Hinc
eum prius Ausin vocatum sapientissimus Moyses
mentis oculis futura prævidens Jesum nuncupa-
vit⁴⁷, ut verum Jesum, Dei Filium a baptismate
regnum cælorum prædicare exordientem, et elar-
gientem nobis supernam hæreditatem nulli mæ-
rori, nulli fini obnoxiam, inueneret.

LIII. — Eidem.

Raab, latitudinem notat, quæ enim prius erat
meretrix^{48, 49}, nunc casta ac pudica Ecclesia per
fidem speculationibus, et divinis intellectionibus
dilatatur. Propterea magnus Apostolus Corinthiis
scribit: «Ne angusti sitis, imo potius dilatamini,
quemadmodum et cor meum dilatatum est⁵⁰.»

25 LIV. — ΑΥΡΗΛΙΑΝῶ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙ EX GENTIBUS.

Indigno evangelica elegantia modo viam vitæ

⁴⁸ Num. xiii, 17. ^{49, 50} Josue ii, 1 seqq. Heb

sempternæ obambulas, haud mente comprehendens, non multo post iudicium omnium, quæ quilibet, dum viveret, patravit, adfuturum, condignas secum deferens submoto omni deprecatore pœnas. Contraria itaque, neque dicta ægre feras, tibi via ineunda est, sacra potius pro profanis eligenti, abigentique quæ ex usu prava desideria contraxisti.

LV. — ZOSARIO TRIBUNO.

« Omne caput in dolorem, ait Isaias, et omne cor in mœrorem a pedibus usque ad caput ⁵¹. » Et paucis interjectis : « Terra vestra deserta, regionem vestram in conspectu vestro exteri comedunt ⁵². » Per pedes quidem subditos : per caput præfectos innuens, nequitia omni oppletos ; omne quippe caput in dolorem : siquidem et pedes eorum in improbitatem cursu rapide feruntur, quemadmodum in alio quoque loco dixit propheta ⁵³. Laborem itaque improbitatem esse intellige, ut de profana anima David dicit : « Concepisti dolorem, et peperisti iniquitatem ⁵⁴. » ; improbitas enim suapte natura iniquitatem parit. Cum itaque in despectu, et amore malorum, sæpenumero iudicio Dei mœsta ac tristia consequantur, ad emendationem peccatores impellentia, propterea dixit : « Et omne cor in mœrorem ⁵⁵. » In lucium etenim Judæi a Deo conjiciuntur, **26** dum humana manu castigantur et deprinuntur.

LVI. — *Eidem.*

Si non propter Christi necem desolata est uersa Judæa a Romanis, et Hebræorum exteri comedunt, illiusque fructus devorant, abjiciatur tanquam mendax propheta ⁵⁶, qui ante mille annos illud prædixerat.

LVII. — *Eidem.*

Ne te seducat Judæus asserens, propter alia scelera spoliatum se esse Palastina : neque enim ob alias laves, et conscientiaæ vulnera, sed propter Domini necem multa gravia, quibus nullum remedium afferri potest, perpessi sunt. Etenim ante illa tempora idola colentes, prophetas trucidantes, dæmonibus filias, filiosque immolantes, alienigenis in captivitatem a Deo tradebantur, et paucos post annos, ita Deo annuente, in terram promissionis reducebantur. Ex quo vero immedicabile hoc flagitium, in Filium Dei manus apponentes, audacter perpetrarunt, perpetuo et extremo excidio traditi sunt. En itaque quingentesimus annus ; et nusquam divinum subsidium, non auxilium, non consolatio, non propheta instruens, et confirmans, quemadmodum in urbe Babylone Ezechiel, et Daniel, cæterique. Non vult.

LVIII. — *Eidem.*

Si post ingens gaudium tristitia vobis contigerunt, contide omnino, et ingentem hanc tristitiam

Α την ὁδὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς, μὴ λαμβάνωιν κατὰ νοῦν ὡς ὀλίγον ὑστερον κρίσις ἔσται τῶν ἐκάστῳ βεβωμένων, ἀπαραιτήτους ἔχουσα τὰς πρὸς ἀξίαν ἐπιτιμήσεις. Δεῖ τοίνυν, καὶ μηδαμῶς ἀπεχθάνου ταῦτα ἀκούων, τὴν ἐναντίαν ἐλθεῖν, ἐκλεξάμενον μᾶλλον ἀντὶ τῶν οὐχ ὀσίων τὰ ὅσια, καὶ ἐξορῆσαι τὰς κατὰ συνήθειαν πονηρὰς προθυμίας.

NE'. — ΖΩΣΑΡΙΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

« Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, φησὶν ὁ Ἡσαίας, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς. » Καὶ μετ' ὀλίγα : « Ἡ γῆ καὶ ὕμῶν ἐρημος, τὴν χώραν ὕμῶν ἐνώπιον ὕμῶν ἀλλότριον κατεσθίουσιν. » Διὰ μὲν τῶν ποδῶν τοὺς ὑποταταγμένους, διὰ δὲ τῆς κεφαλῆς τοὺς καθηγούμενους αἰνιττόμενος, πονηρίας ἀπάσης ἐμπλησμένους · πᾶσα γὰρ κεφαλὴ εἰς πόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πόδες αὐτῶν εἰς πονηρίαν τρέχουσιν, ὡς ἐν ἐτέρῳ τόπῳ εἶρηκεν ὁ Προφήτης. Πόνον τοιγάρτοι τὴν πονηρίαν νόει, καθὼς λέγει ὁ Δαυὶδ περὶ ψυχῆς βεθήλου, ὅτι « Συνέλαβες πόνον, καὶ ἔτεκες ἀνομίαν. » Ἡ γὰρ πονηρεία τὴν ἀνομίαν πέφυκεν ἀποτίκτειν. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐν τῷ καταφρονεῖν, καὶ ἀγαπᾶν τὰ φαῦλα, πολλάκις κρίσει Θεοῦ τὸ σκυθρωπὸν καὶ λυπηρὰ ἔπεται, πρὸς διόρθωσιν ἐκκαλούμενα τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, διὰ τοῦτο εἶρηκε : « Καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. » Λυποῦνται γὰρ Ἰουδαῖοι ὑπὸ Θεοῦ, δι' ἀνθρωπίνης χειρὸς τιμωρούμενοι καὶ καταθλιβόμενοι.

NG'. — *Τῷ αὐτῷ.*

С El μὴ διὰ τὴν Χριστοκτονίαν ἠρῆμῶται πᾶσα Ἰουδαία ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ ἄλλοτριοὶ Ἑβραίων κατασθλοῦσιν καὶ καρπίζονται ταύτην, ἐφεύσθω ὁ Προφήτης πρὸς χιλίων τοῦτο ἀνακηρύξας ἐτῶν.

NZ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Μὴ σε ἀπατάτω ὁ Ἰουδαῖος λέγων δι' ἐτέρας ἀμαρτίας ἀπηλοτριώσθαι τῆς Παλαιστίνης. Οὐ γὰρ δι' ἄλλας ἀμαρτίας, διὰ δὲ τὴν Κυριοκτονίαν πεπόνθασι τὰ ἀνίχεστα. Πρώην μὲν γὰρ εἰδωλολατροῦντες, καὶ τοὺς προφῆτας φονεύοντες, καὶ τοὺς δαίμοσι τὰς θυγατέρας καὶ τοὺς υἱοὺς θύοντες, τοῖς ἀλλοφύλοις εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπὸ Θεοῦ παρεδίδοντο, καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη τῷ θεῷ βουλῆματι πάλιν ἐπανήγοντο εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ ἀνάτατον τετολμήκασι πρᾶγμα, εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν, πανταεὶ πορθῆσει ἐνδεδόνται. Ἴδου λοιπὸν πεντακοσιοστὴν ἔτος, καὶ οὐδαμῶς θέα τις ἐπισκοπῆ, οὐκ ἀντίληψις, οὐ παρηγορία, οὐ προφήτης νοουθετῶν καὶ στηριζῶν, ὡς περ ἐν Βαβυλῶνι Ἰεζεκιὴλ τε καὶ Δαυιδ, καὶ οἱ ἄλλοι. Οὐκ ἔτι γὰρ αὐτοῖς θέλει προσομιλεῖν ὁ Θεὸς βδελυττόμενος τοῦτους.

eum cum illis Deus ab illis abhorrens confabulari

NH'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Εἰ ἐκ πολλῆς χαρμονῆς λυπηρὰ ὑμῖν ἐπέλθεν, προσδόκησον πάντως, ὅτι τὴν πολλὴν λύπην εἰς μεί-

⁵¹ Isa. 1, 5. ⁵² ibid. 7. ⁵³ Isa. LIX, 7. ⁵⁴ Psal. VII, 45. ⁵⁵ Isa. I, 5. ⁵⁶ ibid. 7.

ζωνα τῆς πρώτης εὐθυμίας παρακληθεὶς μεταβαλεῖ ὁ **A 27** in majorem, quam prima illa fuerat, consolationem a Deo, si eum deprecaberis, immutandam fore.

ΝΘ. — ΜΕΛΕΤΙΩ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΩ.

Οἱ ὑπὸ Μωϋσέως τοῦ θεοῦ ἱεροφάντου πεμφθέντες εἰς Παλαιστίνην κατάσκοποι, σημαίνειν μοι δοκοῦσι τοὺς οὐρανίους ἀγγέλους ἐποπτεύοντας τὸν ὅλον κόσμον, καὶ τῶν τῆδε πρόνοιαν ποιουμένους. Οὐδὲν γὰρ ἀπρονόητον ἐν ἀνθρώποις. Καὶ πειθέτω σε ἐκεῖνος ὁ ἀγγελος, ὁ ἐν σχήματι τοῦ Μακεδόνης ἀνδρὸς πρὸς συμμαχίαν ἔνεκεν σωτηρίας ἀνθρώπων τὸν ἀπόστολον προτρεπόμενος Παῦλον ἐν τῷ λέγειν πρὸς αὐτόν· « Διάβηθι εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ βοήθησον ἡμῖν. »

Ξ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ ποθεῖνως τὰς σεπτὰς ἀναγινώσκεις Γραφάς, οἶσθά που τὴν προστάττουσαν καὶ διακελευομένην τοῖς πᾶσιν νομοθεσίαν, δεῖν στεφάνην κατασκευάζειν ἐπὶ τοῦ δώματος τῆς νοητῆς οἰκίας, δηλαδὴ τοῦ κατὰ θεὸν πολιτεύματος. Χρὴ γὰρ μὴ μόνον ἐνάρξασθαι τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ κορωνίδα καὶ τέλος ἐπιτιθέσθαι, ἵνα μὴ καταγνώσθωμεν, ὥσπερ ὁ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τὸν πύργον ἀτελεῖ καταλείψας.

ΞΑ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐάν τὴν στεφάνην ἐπιθώμεν τῷ δώματι τῆς καλῆς πολιτείας, δυνασόμεθα πάντως καθ' ὁμοίωσιν τῆς πιστοτάτης Ραάβ, οὐκ κάτω που, ἀλλὰ ἄνω μᾶλλον ὑποδέξασθαι καὶ ξενίσαι τοὺς ἀγγέλους τοῦ Ἰησοῦ, ἀληθέστερον δὲ λέξω, αὐτὸν ξενοδοχῆσαι Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τῶν ἀγγέλων Δεσπότην.

ΞΒ. — ΚΑΛΑΝΔΙΩΝΙ.

« Λόγοι κερκώπων μαλακοὶ, πίπτουσι δὲ εἰς τὰ ταμιεῖα κοιτίας. » *Κέρκωπας* ὀνομάζει ὁ Σολομῶν τοὺς ἀλωπεκίζοντας καὶ δολιευομένους. Διὸ φησιν ὁ Δαυὶδ· « Μὴ με συναπολέσεις, ὁ Θεός, μετὰ τῶν λαλοῦντων εἰρήνην πρὸς τὸν πλησίον, κακὰ δὲ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. » — « Ἠπαλύθησαν γὰρ λόγοι ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοὶ βολίδες ὑπάρχουσι τιτρώσαι. »

ΞΓ. — ΘΕΟΔΟΤΙΩΝΙ.

Εἰκότως τεθαύμακας διαπορῶν, πῶς ἂν ἐδυνήθησαν λίθοι αἰσθητοὶ ὅλον γραφὴν χωρῆσαι τὸ Δευτερονόμιον. Νοήσωμεν τοιγαροῦν τὸ τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγέλιον Δευτερονόμιον μυστικῶς προειρησθαι, διότι μετὰ τὸν νόμον Μωϋσέως τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον γέγραπται· λίθους δὲ τοὺς πρῶην λιθίνην ἐσχηκότας καρδίαν, ὕστερον δὲ τῆ πίστει ἀπαλυθέντας, καὶ ὑπείξαντας τῇ Γραφῇ τοῦ Πνεύματος.

ΞΔ. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ἄγνωστὸν τὸ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ εἰρημένον, ὅτι « Ἐκσπάσω ἀφ' ὑμῶν τὴν λιθίνην καρδίαν, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην, εὐεικτον τῷ Θεῷ εἰς τὸ μηκέτι πλανᾶσθαι. »

ΞΕ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀνάγνωθι, τί Κορινθίοις ἐπιστέλλει ὁ μακάριος Παῦλος· « Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, καὶ ἄγγε-

LIX. — MELETIO CANCELLARIO.

Qui a Moysse divino sacrorum antistite in Paestinam missi sunt exploratores ⁵⁷, notare mihi videntur caelestes angelos, totum terrarum orbem inspectantes, et terrenarum rerum curam gerentes. Nihil enim inter homines est, quod Providentiae non subiaceat. Hocque tibi suadeat angelus ille, qui in Macedonis figura in auxilium, pro salute hominum apostolum Paulum verbis illis adhortabatur : « Procede in Macedoniam, et optululare nobis ⁵⁸. »

LX. — Eidem.

B Quando avide nimis venerandas percurris Scripturas, disce praecipuum illum imperans, et omnes cohortans, ut coronam sibi praepararent super tecto intellectualis domus, instituti nempe vitae, quae secundum Deum est. Etenim non tantum in virtute initia ponenda sunt, sed ad umbilicum, et finem perveniendum, extremaque lineamenta addenda, ne condemnemur, quemadmodum ille, qui in Evangelio turrim perfectam reliquit ⁵⁹.

LXI. — Eidem.

Si tecto probae vivendi rationis coronam imponamus, omnino ad exemplar Raab fidissimae ⁶⁰, non in inferiori quopiam loco, **28** sed superiori recipere, et hospitio angelos Jesu, et, ut verius dicam, ipsum Jesum Christum angelorum Dominum excipere poterimus.

LXII. — CALANDIONI.

« Cercopum verba pramollia, procidunt vero in xeraria ventris ⁶¹. » Cercopes vocat Salomon eos, qui vulpino ingenio sunt, dolosque aliis nectunt. Propterea dicit David : « Ne me perdas, Deus, una cum loquentibus pacem ad proximum, mala vero in cordibus suis ⁶². » — « emolliti enim sunt sermones eorum super oleum, et ipsi jacula sunt vulnifica ⁶³. »

LXIII. — THEODOTIONI.

D Non absque ratione miraris, haerens, quomodo potuerint lapides sensiles totum descriptum capere Deuteronomium. Intelligamus igitur Christi Evangelium Deuteronomion mystice praedictum fuisse, quandoquidem illud post legem Mosaicam scriptum est ; lapides vero eos, qui antea cor lapideum gestabant, postmodum fide molliti sese Scripturae spiritus tanquam magistræ affixerunt.

LXIV. — Eidem.

Non ignoras, quod in Ezechiele dicitur : « Eradicabo a vobis cor saxeam, et dabo vobis cor carneum, obediens Deo, ne ultra aberret ⁶⁴. »

LXV. — Eidem.

Perlege, quid Corinthiis beatus Paulus scribat : « Nostra **29** epistola vos estis, scripta non ir-

⁵⁷ Num. xiii, 18. ⁵⁸ Act. xvi, 9. ⁵⁹ Luc. xiv, 30. ⁶⁰ Josue ii, 6. ⁶¹ Prov. xvi, 22. ⁶² Psal. xxvii, 3. ⁶³ Psal. li, 22. ⁶⁴ Ezech. i, 19.

tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnis, non aramento, sed Spiritu Dei vivi. Vos enim ostendistis opus legis in cordibus vestris ⁶⁵. »

LXVI. — *Eidem.*

Non multo indiget tempore verus Jesus ad scribendum Deuteronomium in cor pietate integrorum lapidum. Statim enim atque prædicatio suscepta est, nihil aliud dicendum est, quam te asportasse in interiora pugillaria legem gratiæ minime gravem, et concupitam in conspectu filiorum Israel, divinarum nempe et incorporearum potestatum, in lapides non ultra infidelitate mutilandos, aut confringendos, sed auribus, et animo integros. « Qui enim, ait, habet aures audiendi ⁶⁶ (fide et industriæ solertia), audiat. »

LXVII. — *HERACLIO SUBDIACONO AURIFICI.*

Quomodem generosus miles pro rege pugnam iniens, si telis ictus ab adversariis dolores sustinuerit, nec desponderit animum, curatus, sanatusque cicatrices vulnerum in fortitudinis jactantiam habebit: eo pacto et qui ab hoste vulnus acceperunt, si labores pœnitentiæ non neglexerint, absque dubio salutem consecuti in die iudicii gloriabuntur; namque fortis et magnus animus, licet vulneribus oppletus, pugnant corpore violato vulneribus prorsus alios debellabit.

30 LXVIII. — *APHTHONIO DIACONO.*

Quicumque Dei amore, et benedictionum proposito vitam traducunt, hi dicuntur prope montem Garizim appellatum stare ⁶⁷: at qui non propter benedictionem, et amicitiam, et laudem Dei, sed propter pœnarum decretarum metum bona opera conficiunt, hi dicuntur manere prope montem Hebal, in quo diræ effusæ sunt, non ut diris subiaceat qui in Hebal stetit, sed ut horrendas illas diras conspiciens omni conatu sibi caveat, ne in eas concidat.

LXIX. — *APHTHONIO.*

Ne putes prophetæ Isaïæ sermonem in Sodomitas dirigere: « Audite verbum Domini, principes Sodomorum ⁶⁸. » Principes enim Judæorum, qui opere Sodomorum libidines, et illis subjectos, obsecundantes, æmulabantur, sermo respicit: statim namque subnequit: « Attendite legi Dei populus Gomorrhæ. Quid mihi copia sacrificiorum vestrorum? dicit Dominus ⁶⁹. » Et tamen manifestum est non Sodomitas, multoque minus Gomorrhænos unquam, sed Israelitas potius Deo sacrificia obtulisse.

LXX. — *GAINÆ COPIARUM DUCTORI.*

Multis inanimatis personam divinitus inspirata Scriptura tradit, ut illud: « Mare dixit hæc, et hæc; et abyssus dixit: Non est in me ⁷⁰. » Et rursus: « Cœli enarrant **31** gloriam Dei ⁷¹; » et gladio præcipit Dominus, ut sese et carne, et sanguine implet, et a montibus et collibus saltationes

A γραμμένη οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνας, οὐ μέλανι, ἀλλὰ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ζῶντος· ὑμεῖς γὰρ ἐνδείκνυσθε τὸ ἔργον τοῦ νόμου ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. »

ΣΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Οὐ δεῖται χρόνου πλείονος ὁ ἀληθὴς Ἰησοῦς πρὸς τὸ γράψαι τὸ Δευτερονόμιον εἰς τὴν καρδίαν τῶν δλοκλήρων τῇ εὐσεβείᾳ λιθῶν. Ἄμα γὰρ τῷ παραδέξασθαι σε τὸ κήρυγμα, οὐδὲν ἔτερον χρὴ λέγειν, ἢ ὅτι ἐκομίσω ἐν τοῖς ἔνδοις πτυχίοις τὸν νόμον τῆς χάριτος τὸν ἀδαρῆ καὶ ἐράσιμον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, δηλαδὴ τῶν θεῶν καὶ ἀσωμάτων δυνάμεων, εἰς λίθους μηκέτι κολοθουμένους διὰ τῆς ἀπιστίας καὶ κλωμένους, ἀλλ' ὀλοκλήρους ψυχῇ καὶ ταῖς ἀκοαῖς· « Ὁ ἔχων γὰρ ὄτα, φησὶν, ἀκοάειν (τῇ πίστει, καὶ τῇ ἀγγινοῖα), ἀκούετω. »

ΣΔ'. — *ΗΡΑΚΛΕΙΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝῷ ΧΡΥΣΟΧΟῦ.*

Ὡσπερ στρατιώτης γενναῖος ὑπὲρ τοῦ βασιλέως μαχόμενος, ἐὰν βέλσει κατατοξευθεὶς ὑπὸ τῶν ἐναντίων ὑπομείνη τὰς ἀλγηδῶνας, καὶ μὴ παραχωρήσῃ τῇ ὀλιγοψυχίᾳ, ἐπιμελείας τυχῶν, καὶ λατρευθεὶς, ἔξει τὰς οὐλάς τῶν τραυμάτων εἰς καύχησιν ἀνδρείας· οὕτως καὶ οἱ τραυθέντες παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐὰν μὴ ἀκηδιάσῃσι τοὺς πόνους τῆς μετανοίας, ἀναμφιβόλως σωθέντες καυχῆσονται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· ὁ γὰρ ἀνδρεῖος, κὰν ἐν τραύμασι γένηται, πάντως νικήσει καὶ τραυματίας μαχόμενος.

ΣΕ'. — *ΑΦΘΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝῷ.*

Ὅσοι ἀγάπη Θεοῦ καὶ προθέσει εὐλογιῶν πολιτεύονται, οὗτοι λέγονται Ἰστασθαι πλησίον τοῦ θρους τοῦ Γαρίζειν προσαγορευομένου· ὅσοι δὲ οὐχὶ δι' εὐλογίαν, καὶ φιλίαν, καὶ ἔπαινον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τῶν ἀπειληθεῖσων κολάσεων τὰ καλὰ ἐπιτελοῦσιν ἔργα, οὗτοι λέγονται εἶναι ἐγγὺς τοῦ θρους Γαιδάλ, ὅπου αἱ κατάραι ἐδόθησαν, οὐχ ἵνα ἐν κατάρᾳ γένηται ὁ παρὰ τῷ Γαιδάλ σταθεὶς, ἀλλ' ἵνα θεασάμενος τὰς φοβεράς κατάρας παντὶ σθένει φυλάξῃται τοῦ μὴ περιπέσειν αὐταῖς.

ΣΣ'. — *ΑΦΘΟΝΙΩ.*

Μὴ νόμιζε, ὅτι πρὸς τοὺς Σοδομίτας ἀποτείνεται ὁ προφήτης Ἠσαΐας λέγων· « Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ἀρχοντες Σοδόμων. » Πρὸς γὰρ τοὺς ἀρχοντας τῶν Ἰουδαίων ὁ λόγος αὐτὸς, μιμουμένους τῇ πράξει τὰς τῶν Σοδομιτῶν ἀσχοπραγίας σὺν τοῖς ὑποταξαμένοις· εὐθὺς γὰρ ἐπιφέρει· « Προσέχετε νόμῳ Θεοῦ λαὸς Γομορρᾶς. Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος. » Δῆλον δὲ, ὅτι οὐχὶ Σοδομίται, οὐδὲ μὴν Γομορρῆνοὶ πώποτε, Ἰσραηλίται δὲ μὲλλον τῷ Θεῷ τὰς θυσίας προσέφερον.

Ο'. — *ΓΑΙΝᾶ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤῆ.*

Πολλὰ καὶ τῶν ἀψύχων προσωποποιεῖν οἶδεν ἡ θεόπνευστος Γραφή, ὡς τὸ· « Ἡ θάλασσα εἶπε τάδε καὶ τάδε, καὶ ἡ ἄβυσσος εἶπεν· Οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοί. » Καὶ πάλιν· « Οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ. » Καὶ τῇ ῥομφαίᾳ διακελεύεται Κύριος· ἐμπορεῖσθαι κρέατός τε καὶ αἵματος· καὶ θρη καὶ βουνοὶ τοῦς τῆς σκίρ

⁶⁵ II Cor. III, 2. ⁶⁶ Math. XI, 15. ⁶⁷ Josue VIII, 53. ⁶⁸ Isa. I, 40. ⁶⁹ ibid. 41. ⁷⁰ Job XXVIII, 14
⁷¹ Psal. XVIII, 1.

τήσεως ἐπερωτῶνται λόγους· καί· « Τί πέπονθας, ἅ θάλασσα, ὅτι ἐφυγες, καὶ σὺ, Ἰορδάνη, ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; » Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχοι, τί μοι προταίνεις τὸ ἐν ταῖς Παροιμίαις εἰρημένον, ὅτι « Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ; » Σολομῶν παραβολὰς καὶ σκοτεινὸν λόγον τὴν σύνταξιν κέκληκε τοῦ ἰδίου βιβλίου. Ἄλλο τοιγάρτοι ἐστὶ τὸ παραβολικῶς ῥηθὲν καὶ συνεσκιασμένον, καὶ πολλὰς ὑπονοίας δεχόμενον, καὶ ἄλλο τὸ λευκῶς, καὶ ἀσυγκάλυπτως, σαφῶς τε καὶ διαρρήδην δογματισθέν. Σὺ δὲ τὴν φωτεινὴν τοῦ Ἀποστόλου διδασκαλίαν ἀποστραφεῖς τῷ βεβλάσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ὄρασιν, τοῖς σκοτεινοῖς προσέχεις αἰνίγμασιν. Καὶ ποῖαν ἀρα σχολῆς ἀπολογίαν; Ἐβουλόμην μὲν οὖν ἐπιλύσαι σοι τὴν πρότασιν τῆς παροιμίας, ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ ἀλόγῳ προλήψει κακάρωσαι τῆς τῶν Ἀρειομανιτῶν ἰσθολίας, ἐπέσχον τοῦ καλάμου τὴν κίνησιν, μόνου τοῦτο παραινῶν, εἴγε καὶ ἀνάσχοιο· ὃ νῦν γοῦν, τοῖς εὐαγγελιστοῖς καὶ ἀποστόλοις μᾶλλον κηρύττουσι πείθεσθαι, ἢ τοῖς τῶν ἰσθολῶν θρακόντων χαλαιοπυρότεροις Ἀρειανοῖς. Πλὴν πεπληροφόρημαι, ὡς οὐδὲν ὠφελήσει ὁ διαλεγόμενος εἰς ὧτα νενεκρωμένα.

ΟΑ'. — ΦΡΟΥΜΕΝΤΙΩ ΕΚΚΛΗΣΙΑΚΑΙΚΩ.

Ναῦται μὲν καὶ κυβερνῆται πάντα ποιοῦσιν, ὅπως ἂν τὸ πέλαγος διαδράμοιεν, καὶ πρὸς λιμένα καταπλεύσαιεν, σὺ δὲ διὰ παντὸς πελαγίοις φιλονεικίαις ἀλιεύεις ἐν ταῖς τρικυμίαις τῶν βιωτικῶν πραγμάτων συνεχῶς, καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ τοῖς δικαστηρίοις στρεφόμενος, προφάσει μὲν τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων προμηθείας, τῇ δ' ἀληθείᾳ χάριν πλεονεξίας ἀκορέστου καὶ συλλογῆς ἀδίκου.

ΟΒ'. — ΠΟΜΠΗΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Κεθρῶν συζυγὴ ἐρμηνεύεται. Διὰ τί δὲ συζυγὴ προσηγορεύθη ὁ τόπος; Ὅτι· ἐκαὶ κατὰ συζυγίαν κείνεται Ἀβραάμ καὶ Σάρρα, Ἰσαὰκ καὶ Ῥεβέκκα, Ἰακώβ καὶ Λία. Καλιῶς τείνον ὁ θεοφιλὴς Χαλεβ πολλὴν στουδῆν, καὶ πόνον, καὶ ἰδρωτὶ ἐλαβε τὴν μνήμην τῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν, ἧτις μητρόπολις ὑπῆρχε τῶν Ἐνακίμ, καταφονεύσας τοὺς τῶν ὑπερηφάνων γιγάντων ἀσεβεῖς, καὶ φαύλους ἀπογόνους· καὶ γίνεται κληρὸς τοῦ Χαλεβ πάσα ἡ γῆ, ἐν ἧσπερ ἐτύγχανον εἰ τάφοι τῶν μακαρίων ἐκείνων.

ΟΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ ἀθυμήσης· καὶ γὰρ καὶ σοὶ δέδοται πιστεῦσαντι τῷ ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ γεγεννημένῳ Χριστῷ, κληρὸς νοητός. Θεὸς γὰρ σου γέγονεν ὁ Θεὸς τῶν ἀειμνήστων πατριαρχῶν.

ΟΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τί ξενίζῃ βλέπων πονηρότατον τε καὶ ἀνοσιώτατον ὑπερευφημούμενον, καὶ ἐνδοξαζόμενον παρὰ νόμους, καὶ μεγάλα ἰσχύοντα παρὰ τοῖς δυναστεύουσιν; Μνήσθητι τῆς Γραφῆς ἐμβώσεως, ὅτι « Ἐδόθη ὁ ἀσεβὴς ἐν ὕψει μεγάλοις »· τοῦτέστι, συνεχωρήθη ὠψοῦσθαι κατὰ τὴν κόσμον τοῦτον. Συγχευώρηται δὲ

deponantur ⁷². Et, « quid pertulisti, mare, ut fugeres, et tu, Jordanis, ut retro cederes ⁷³? Si hæc itaque ita se habent, quid mihi proponis, quod in Proverbiis dictum est: « Dominus fabricavit me principium viarum suarum, in opera sua ⁷⁴? » Salomon Parabolas, obscurumque sermonem constructionem proprii libri nuncupavit ⁷⁵. Aliud enim est quod parabolis exprimitur, tenebrisque involvitur, multosque significatus admittit, et aliud, quod clare, et aperte, planeque, et sine ullo involucro enuntiat. Tu vero lucidam Apostoli doctrinam abijiciens, quod visu animæ læsus sis, obæcuris ænigmatibus mentem applicas: et quantum de hoc excusationem proferes? Erat itaque mihi in animo, proposito ex Proverbiis dubio respondere, verumtamen cum tu inepta, ac sine ratione præceptione Arianorum ictibus, veluti veterno confusus sis, motum calami repressi, ad illud solum cohortans, si id patienter sustinueris, ut saltem nunc evangelistarum et apostolorum prædicationem admittas, quam venenatorum serpentium pestilentiorum Arianorum. Attamen certo scio nulli futurum utilitati, qui in aures demortuas verba profundit.

LXXI. — FRUMENTIO ECCLESIAE DEFENSORI.

Nautes quidem, atque gubernatores conatus omnes suos referunt, ut trajecto mare, in portum sese deducant. Tu vero semper in alto mari summa contentione **32** piscationi incumbis in rerum humanarum fluctus sæpe et in foro, et in tribunaliibus pererrans, eo nomine, ut rebus ecclesiasticis provideas, re tamen plura habendi aviditatis, quam nunquam exsatiatur, atque iniustæ exactionis gratia.

LXXII. — POMPEIO DIACONO.

Chebron notat conjunctionem ⁷⁶. Quamnam vero ob causam locus ille nomen id habuit? quod ibi conjugati jacent Abraham et Sarra, Isaac et Rebecca, Jacob et Lia. Probe igitur Deo gratus Chaleb multo studio, et labore, necnon sudore memoriam celeberrimorum patriarcharum excepit, quæ erat metropolis Enacini, arrogantium gigantum impiis, ac nequam successoribus obtruncatis: et sit sors Chaleb, universa illa terra, in qua beatorum illorum sepulcra exstabant.

LXXIII. — Eidem.

Ne despondeas animum, tibi etenim, qui Christo ex semine Abraham orto credidisti, data est sors intellectualis. Deus enim tibi factus est Deus semper commemorandorum patriarcharum.

LXXIV. — Eidem.

Quid stupes, et tanquam de re nova et peregrina admiraris iniquissimum videns atque improbissimum laudibus nefarie exaltatum, et gloria prædivitem, et apud imperantes infinito cæteris præstantem? Recordare Scripturæ inclamantis: « Datus **33** est impius in altitudinibus magnis ⁷⁷, » per

⁷² Psal. cxxii, 4. ⁷³ ibid. 5. ⁷⁴ Prov. viii, 23.

⁷⁵ Prov. i, 4. ⁷⁶ Josue xiv, 14. ⁷⁷ Eccle. x, 6.

missum scilicet illi est, ut secundum hunc mundum exaltetur. Neque hæc facultas sine iudicio data est, sed ut ille in sublime euectus, indeque præceps actus, sine ullo remedio excidium subeat.

LXXV. — APOLLODORO RHETORI.

Asserverasti, propterea sæpius barbarorum multitudinem in Romanorum regiones irrumpere, quo non omnes velint, neque procurent numina gentium sacrificiis sibi conciliare. Tu tamen illud habeto expressius, et sine ullo tegumento, irruptiones barbarorum, terræ motus, incendia, cæteraque tristia ob nullam aliam causam, quam ob malitiam, et stuporem eorum, qui ut tu, dæmonibus nimio multo addicantur, et in malorum hominum impietatem, qui non cessant ab idolorum cultu, sed quotidie perniciosius dæmonibus in suburbiiis sacrificant, et post salutarem Christi adventum, et illustrationem in tenebris ambulant, et muros in meridie, æque ac cæci, contractant, evenire. Sed utinam tandem aliquando saperes, et agnosceres divinum Moysen ⁷⁸, qui post menstrua tempora rursus fluxum sanguinis patientem animam prelegat: namque cum ante paucos dies Christi prædicatione emundari visus sis, nunc rursus mutata sententia, execrandis statuarum sacrificiis cruentaris.

LXXVI. — RUFFINO SCHOLASTICO.

Quando cum legibus publicis, etiam sacram pertractas ³⁴ Scripturam, quod eruditionis variaz in ⁷⁹ cium est, et omnium virtutum possessor existis: quod postulasti, perdiscito. Brachialia, quæ Rebecæ Abrahami filius obtulit ⁷⁹, continentiaz, fortitudinis, prudentiaz ac justitiaz symbolum fuere.

LXXVII.

Væ, deplorantis vox est, innumera tristia, et morroris plena designans. Propterea itaque Dominus per Isaiam dixit: « Væ illis qui attrahunt peccata sua, uti fune longo ⁸⁰, » qui post priora delicta subsecutorum additione continuo extenditur.

LXXVIII. — *Eidem*.

Quæris quid inuunt, pincernarum Pharaonis princeps ⁸¹, qui castum Josephum diligebat, et princeps pistorum? Ipse itaque existimo per pincernarum principem Christianorum populum vinum fidei Deo offerentem indicari; per pistorum vero principem notari turbam parricidarum, et infidelium Hebræorum, cui propter ingentem cordis durtiam, et stupiditatem caput ablatum est. Caput enim Ecclesiæ Christus est ⁸², infidelium vero non est. Qui itaque divinæ prædicationi non credit, illius caput præciditur, ipse vero palo suffigitur. Sed fideles cogitatione et cognitione volatiles facti, ad immaculatos salutesque discos avolant, et panem comedunt, qui de cælo descendit, et sempernam vitam nobis elargitur.

⁷⁸ Levit. xv. 25. ⁷⁹ Gen. xxiv. 22. ⁸⁰ Isa. v 18.

A οὐκ ἀκρίτως, ἀλλ' ἵνα ἴαν μεταρσιος ἐκφανθεις, κάκεθεν καταπεσῶν ἀνίατον συντριβὴν ὑπομείνη.

OE'. — ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΩ ΡΗΤΟΡΙ.

Εἶρηκας διὰ τοῦτο πολλάκις πλήθη βαρβάρων ἐμβάλλειν τῇ Ῥωμανίᾳ, διότι μὴ βούλονται πάντες, μήτε μὴν προθυμοῦνται θεραπεύειν θυσίαις τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων. Γνώθι τοίνυν τρανότερον, καὶ ἀνευτινὸς καλύπτρας, ὅτι καὶ βαρβάρων ἐπίδρομαί, καὶ σεισμοί, καὶ ἐμπρησμοί, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀνιάρα, δι' οὐδὲν ἄλλο γίνεταί, ἢ διὰ τὴν πονηρίαν καὶ ἡλιθιότητα τῶν κατὰ σὲ δεισιδαιμόνων καὶ δυσσεβῶν ἀνθρώπων, μὴ παυομένων τῆς εἰδωλολατρίας, ἀλλὰ θύοντων κατὰ τὰ προάστυα τοῖς ὀλεθροῖς δαίμοσι καθεκάστην ἡμέραν, καὶ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ σωτήριον ἐπιδημίαν καὶ ἔκλαψιν περιπατούντων ἐκ σκότει, καὶ ψηλαφούντων τοὺς τοίχους ἐν μεσημβρία ὡσπερ τυφλῶν. Ἄλλ' εἶθε γινῶναι ποτε γούν ὑστερον δυνηθείς τὸν θεῖον Μωϋσέα ἐκπομπεύοντα τὴν μετὰ τὴν ἀφεδρον πάλιν αἰμορροοῦσαν ψυχὴν· πρώην γὰρ δέξας πρὸς ὀλίγας ἡμέρας τῷ Χριστοῦ κηρύγματι καθαρῆθαι τῆς εἰδωλομανίας, νῦν πάλιν μεταβαλὼν κακῶς φοινίτηται βδελυραῖς τῶν ξοάνων θυσίαις.

OG'. — ΡΟΥΦΙΝΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Ἐπειδὴ σὺν τοῖς νόμοις τοῖς δημοσίοις καὶ τὴν θεῖαν μεταχειρίσῃ Γραφῆν, ὅπερ οὖν πολυμαθίας ὑπάρχει τεκμήριον, καὶ κτήτωρ παντοίας καθέστηκας ἀρετῆς, μάνθανε καὶ ὅπερ ἠρώτησας. Τὰ γὰρ ὁψέλλεια, ἅπερ προσεήνοχε τῇ Ῥεβέκκῃ ὁ τοῦ Ἀβραάμ παῖς, σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας, φρονησεώς τε καὶ τῆς δικαιουσίνης ἐτύγχανον σύμβολα.

OZ'.

Τὸ οὐαὶ θρηγνῶδες ὑπάρχει ἐπίφθεγμα, μυρία προμαρτυρόμενον σκυθρωπὰ καὶ ἀνιάρα. Διὰ τοῦτο τοίνυν ὁ Κύριος εἶρηκε διὰ τοῦ Ἡσαίου· « Οὐαὶ οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, ὡσπερ σχοινίῳ μακρῷ, ἐκ τοῦ προστιθέναι ταῖς προλαβοῦσαις ἀμαρτίαις τὰς μεταγενεστέρας μηχανομένῳ ἀεὶ.

OH'. — Τῷ αὐτῷ.

Πενθάνη τί ἀν σημαίνουεν ὁ τε ἀρχαιοσχός τοῦ Φαραῶ τοῦ ἡγαπηκτός τὸν σώφρονα Ἰωσήφ, καὶ ὁ ἀρχαιοσπόσις. Ἠγούμαι τοίνυν διὰ τοῦ ἀρχαιοσχόου δηλοῦσθαι τῶν Χριστιανῶν λαῶν, προσφέροντα τῷ Θεῷ τὸν οἶνον τῆς πίστεως· διὰ δὲ τοῦ ἀρχαιοσποιοῦ μὴνύεσθαι τὸν δῆμον τῶν Κυριοκτόνων καὶ ἀπίστων Ἑβραίων, οὗτινος διὰ τὴν πολλὴν σκληροκαρδίαν καὶ τὴν ἀνοησίαν ἀφηρέθη ἡ κεφαλή. Τῆς μὲν γὰρ Ἑκκλησίας κεφαλὴ ὁ Χριστὸς χρηματίζει, τῶν δὲ μὴ πιστευόντων οὐκ ἔστι. Ἀποκαφαλίζεται τοίνυν ὁ μὴ πιστεύσας τῷ θεῷ κηρύγματι, καὶ ἀνασκολοπιζεται· οἱ δὲ πιστοὶ, περὶ τοῦ τῆ διανοίᾳ καὶ τῆ γνώσει γενόμενοι, ἐρίπτανται τοῖς ἀχράντοις καὶ σωτηρίοις δίσκοις, καὶ τὸν ἄρτον ἐσθίουσι τὸν καταβεθηκότα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν αἰώνιον ἡμῖν χαρίζόμενον.

⁸¹ Gen. xl. 1 seqq. ⁸² Ephes. v, 23.

ΘΘ. — Τῷ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤῃ ΓΑΙΝΑ.

Οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ κινούμενος, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρων ἀνακαζόμενος γεγραφήκας μοι· Πῶς δύναται ὁ Υἱὸς τῷ Πατρὶ ὁμοούσιός τε καὶ ἰσοδύναμος ὑπάρχειν, δεόμενος τοῦ Πατρὸς, ὅπως ὑποτάξει αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ μετὰ τοῦτο, καθὼς ὁ Ἀπόστολος γράφει, ὑποτασσόμενος τῷ Πατρὶ ὑποτάξαντι αὐτῷ πᾶσαν τὴν κτίσιν; Τί λέγεις, ὦ ἄνθρωπε; Δεῖται γὰρ ὅπως ὁ Χριστὸς; ὑποταγῆναι Θεῷ Θεὸς ὢν; Μὴ γὰρ λησθῆς τις καὶ ἀγέρωχος, ἢ ἀντιθεὸς ἔστιν, ὅπως ἂν καὶ χρῆζοι ὑποταγῆναι ποτε; Πῶς οὖν εἴρηται, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν ἐχθρῶν ὑποταγῆσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα; Ὡσπερ κατάρρα ἤκρουσε δι' ἐμὲ ὁ τὴν ἐμὴν λύωσιν κατάρραν διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, καὶ ἁμαρτία λέλεκται ὁ μόνος ἀνεμάρτητος καὶ ἀμώμητος ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἵρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ Ἀδάμ γέγονεν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ νέος· οὕτω δὴ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων ἀνυπότακτον, ἑαυτοῦ ποιεῖται, ὡς κεφαλῆ τοῦ παντός. Ἔως μὲν οὖν ἀνυπότακτος ἐγὼ καὶ στασιώδης τῇ τε ἀρνήσει τοῦ Θεοῦ καὶ τοῖς πάθεσιν, ἀνυπότακτος δὲ ἐμὲ ὁ Χριστὸς λέγεται· ἔταν δὲ ὑποταγῆ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς πληροῖ τὴν ὑποταγὴν προσάγων τῷ Πατρὶ ἐμὲ τὸν σεσωσμένον. Πῶς δὲ ὁμοούσιος ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ ὑπάρχει κατὰ τὴν θεότητα, ἰσοθενῆς τε καὶ ὁμοιος, περιττὸν ἡγοῦμαι γράφειν τῷ μὴ παραδεχομένῳ.

ΠΓ. — ΦΛΑΥΙΑΝῶ.

Διατί τοὺς πόδας μόνον, καὶ οὐχὶ ἕτερον μέλος τῶν μαθητῶν ὁ Κύριος ἐνίψεν; Ὅτι οὐ ῥύπον ἀπλῶς, καθάπερ νερόμικας, ἀπέκλυεν ὁ Σωτὴρ, ἀλλὰ θείαν τινὰ δύναμιν ταῖς πτέρναις τῶν ἀποστόλων ἐνέβαλεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἴρηται τῷ ὄρει, ὅτι Ἐγὼ τηρήσεις τοῦ ἀνθρώπου τὴν πτέρναν, ὁ τούτέστι τὴν πᾶσαν τοῦ βίου διαγωγὴν, διὰ τοῦτο οἱ πόδες τῶν μαθητῶν πέλονται, ἐν τῷ συμβόλῳ δηλοῦντες τοὺς νοουμένους πόδας· Ἐδῶκα τοῖνυν ἐξουσίαν ὑμῖν πατεῖν ἐπάνω ὄρειων, καὶ σκορπιῶν, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ὀρατοῦ ἐχθροῦ. Καὶ Ἡσαίας λέγει· Ὡς ὄρατοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην καὶ ἀγαθὰ! Οἱ γὰρ δὴ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολοι κατέλυσαν μὲν τοῦ διαβόλου τὸν πόλεμον, πᾶσαν περιδραμόντες τὴν οἰκουμένην, εἰρήνην δὲ τοῖς πᾶσιν ἐδράδευσαν, καὶ εὐηγγελίσαντο ἡμῖν τὰ οὐράνια ἀγαθὰ.

ΠΔ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦψατο τῶν ποδῶν ὁ Κύριος, ἵνα ἐνισχύσῃ πόδας γῆνους καὶ ἀσθενεῖς, μέλλοντας διατρέχειν πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡλίῳ· λαμβάνεται τοῦ μέρους τῆς πτέρνης, καθ' ἧς ἡ ἀπόφασις καταρχὰς ἐξηνήνετο, ἵνα τοῦ μεγάλου ἱατροῦ τὴν χεῖρα ἐπιθένοτος, μηκέτι ἐνεργῆσθαι ὁ ἴδς τοῦ νοητοῦ ὄρειως. Ἐνδυναμωθείσα τοῖνυν ἡ πτέρνα ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἀψάμενου Δισπότου ἐπάτησε τὸν Σατανᾶν τὸν ἐξαπατήσαντα πρῶην τοὺς πρωτοπλάστους, καὶ οὕτω πεπλήρωται τὸ ὑπὸ

A 35 LXXIX. — GAINÆ COPIARUM DUCTORI.

Non ex te ipso motus, sed ab aliis coactus litteris tuis a me postulasti : quomodo potest Filius ejusdem cum Patre essentiae et potestatis esse, cum a Patre petat, ut sibi omnia subjiciat; postmodum, ut Apostolus scribit ⁶⁸, Patri se subjiciens, qui iili omnem creaturam subjecerat? Quid ais, mi vir? Indigetne Christus, qui Deus est, Deo subdi? Num ille p̄ædo quispiam est, et nimius animi, et Dei hostis, ideoque illi opus est aliquando subdi? Quomodo itaque dictum est, Filium ipsum post subactos adversarios subdendum fore illi, qui ipsi omnia subdiderat? Ea ratione, qua maledictio dictus est propter me, qui meam maledictionem suæ incarnationis arcano dissolvit; et peccatum nuncupatus est, qui solus sine peccato est, et immaculatus agnus Dei, qui tollit peccatum mundi, et Adam factus est pro vetusto illo junior : eadem et effreno hominum ingenium, quod subdi nescit, sibi asciscit, tanquam omnium caput. Donec itaque ipse subjectionem renuo, et discordiis, Dei ejuratione, et affectibus gaudeo, subjectionem renuere propter me Christus dicitur : postquam vero ipsi omnia subjecta fuerint, tunc et ille subjectionem subit, me, qui salvatus sum, Patri offerens. Quanam autem ratione Christus ejusdem cum Patre essentiae est secundum divinitatem, ejusdemque potentiae, et similis, frustra id scripserim verba non admitlenti.

36 LXXX. — FLAVIANO.

Quamobrem pedes tantum, nec aliam corporis discipulorum partem Dominus lavit ⁶⁹? quod non sordes meras, ut tu existimas, Servator expurgabat, sed divinam quamdam firmitatem calcaneis apostolorum coaddebat. Cum enim serpenti dictum sit : « Tu observabis hominis calcaneum ⁷⁰, » hoc est universæ vitæ rationem : propterea discipulorum pedes abluti sunt, ut designarentur, qui intellectu concipiuntur, pedes : « Dedi ergo vobis potestatem calcandi super serpentes, et scorpiones, et omnem facultatem invisibilis adversarii ⁷¹. » Et Isaias dicit : « Quam pulchri sunt pedes evangelizantium pacem, et bona ⁷². » Apostoli etenim Christi, toto terrarum orbe peragrato, diaboli bellicos nervos compresserunt, pacem omnibus distribuerunt, et nobis cœlestia bona annuntiarunt.

LXXXI. — Eidem.

Tetigit pedes Dominus, ut pedes terrenos, ac imbecilles, totum terrarum orbem peragraturus corroboraret : partem calcanei arripit, contra quem sententia in principio lata est, ut magnomedico manum superimponente, intellectualis serpentis venenum vires amitteret. Calcaneus itaque manu tangentis Domini corroboratus calcavit Satanam, qui primum conditis hominibus illusit, et sic completum est, quod a vate Debora in canticia:

⁶⁸ I Cor. xv, 27. ⁶⁹ Joan. xiii, 4-17. ⁷⁰ Gen. iii, 15. ⁷¹ Luc. x, 19. ⁷² Isa. lii, 7.

personatur : « Pedibus calcabit adversarios meos anima mea corroborata ⁹⁹. » David quoque exclamat palmarium **37** accinens : « Cadent sub pedibus meis, qui insurgunt adversus me, et tanquam lutum platearum conteram inimicos meos ⁹⁹. » — « Ecce enim dedi vobis potestatem, Dominus dixit, ut calcetis, et non ut calcemini, neque illudamini a perditore ⁹⁹. »

LXXXII. — FIRMO SCRINIARIO.

Ne coneris illius hominis subsidium provinciam consequi principatum, ne ipse in aliorum dominium pervenias, et cadas, et nimium vilesceas, et præter spem omnem in perditionem abeas.

LXXXIII. — EUGENIO DIACONO.

Nimium in Scripturarum lectione insolescis, ac elato animo magnifice te jactas, atque ostentas in speculationibus, pro fructibus, nudis foliis gaudens, jocansque contemnens eos, qui similitum cognitione destituuntur. Id qui in scena gestus agunt, sæpe numero efficere poterunt. Tu vero operibus potius bene Deo gratis animum tuum corroborare exornareque contende. « Væ enim, ait, Scribis, et Phariseis, qui doctrinam divinorum verborum mentiuntur : dicunt enim bona, et non faciunt ⁹⁹. » Prius itaque fac, postmodum doce.

LXXXIV. — PHILAGRIO PRESBYTERO.

Justus Noe Christum præ se fert, qui in Evangeliiis dicit : « Venite ad me, omnes qui multis lapsibus gravamini, et ego requiescere **38** faciam vos ⁹⁹ » in arca Ecclesiæ, a pessimo execrandoque exercitio liberatis. Namque cum natus esset Noe, in figura et vaticinio dictum est : « Ipse consolabitur nos ab operibus nostris, et a terra cui maledixit Dominus Deus noster ⁹⁹. »

LXXXV. — Eidem.

Populi infidelium Judæorum personam gerit Chamaam ⁹⁹, qui nudatum Christum irrisit, flagellavitque per Pilatum, et contumeliis affecit ⁹⁹, etc. Sen vero et Japhet tantum non digito monstrant Josephi comites, qui corpus Servatoris involvit, et reposuit in novo monumento. Adhuc etiam innuunt Nicodemum Israelis magistrum, cæterosque, qui sanctissimum corpus custodite, et in honore habere conabantur ⁹⁹.

LXXXVI. — ACACIO MEMORIALIO.

Sacrorum mysta Moyses obliquum duobus manibus sustinens baculum imitatione Christum exprimens, qui supra crucem manus extenderat, Amalecum in fugam vertit ⁹⁹. Propterea nos quoque in oratione manus extendentes Satanam debellamus. Si rectum, non obliquum baculum sanctus Moyses sustinebat, qua ratione manus orus urgebat, indigebatque adjumento Aaronis, et Huri, qui hinc atque illinc manus illius fulcirent ⁹⁹ ?

Α τῆς προφητείας Δεδόρρας βεβοημένον εν ασμαειν - « Καταπατήσει τοὺς ἐχθροὺς μου ἢ ἐμὴ δυναμωθεῖσα ψυχῇ. » Καὶ ὁ Δαυὶδ κέκραγε ψάλλων ἐπινίκιον - « Πесοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου οἱ ἐπανιστάμενοί μοι, καὶ ὡς περ πηλὸν πλατειῶν λεανῶ τοὺς ἐχθροὺς μου. » — Ἰδοὺ γὰρ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν, ὁ Κύριος εἶρηκε, πατεῖν, καὶ μὴ καταπατεῖσθαι, μηδὲ ἐξ-απατάσθαι ὑπὸ τοῦ λυμῶνους. »

ΠΒ'. — ΦΙΡΜῶ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙῶ.

Μὴ σπεῦδε γενέσθαι ἀρχων τῆς ἐπαρχίας διὰ τῆς προστασίας τοῦ προσώπου ἐκείνου, ἵνα μὴ ἀρχθῆς, καὶ πείθης, καὶ ἄγαν ταπεινωθῆς, καὶ ἀφανίσθῃς παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα.

ΠΓ'. — ΕΥΤΕΝΙῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Φρυάττη ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν, καὶ με-γαλαυχεῖς φουσώμενος ἐπὶ ταῖς θεωρίαις, ἀντὶ καρπῶν ψιλὰ τὰ φύλλα κατέχειν τερόμενος, καὶ μυκτηρίζεις τοὺς γνῶσιν μὴ ἔχοντας. Τοῦτο δ' ἂν καὶ σκηνηκοὶ πολλάκις ποιῆσαι δυνήσονται. Ἄλλ' ἔργους μᾶλλον εὐαρέστοις τῷ Θεῷ τὴν σαυτοῦ ψυχὴν ὠραῖσαι καὶ κοσμήσαι θέλησον. Ὅσαι γὰρ, ψηλα, γραμματεῦσι καὶ Φαρισαίοις ὑποκρινομένοις τὴν μάθησιν τῶν μακαρίων λόγων, οὗτι λέγουσι τὰ χρηστά, καὶ οὐ ποιοῦσιν αὐτά. » Πρότεσον τοίνυν πρᾶξον, καὶ μετὰ τοῦτο διδάσκει.

ΠΔ. — ΦΙΛΑΓΡΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ὁ δίκαιος Νῶε τὸν Χριστὸν χαρακτηρίζει, τὸν λέγοντα ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις : « Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ φορορτισμένοι τοῖς πολλοῖς παραπτώμασιν, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς » ἐν τῇ κλειδοτῆς Ἐκκλησίας, λελυτρωμένους ἐργασίας φουλοτάτης καὶ ἐπι-καταράτου. Τεχθέντος γὰρ ποτε τοῦ μακαρίου Νῶε, τυπικῶς καὶ προφητικῶς εἶρηται, ὅτι : Οὗτος διανα-πύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηράσατο Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. »

ΠΕ'. — Τῷ ἀντὶ.

Τοῦ λαοῦ τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων πρόσωπον φέρει ὁ Χαναάν, ὅστις καὶ γυμνωθέντος τοῦ Χριστοῦ κατε-εγέλασεν, ἐφραγγέλωσά τε διὰ τοῦ Πιλάτου καὶ ἠτί-μωσε, καὶ τὰ ἐξῆς. Σῆμ δὲ καὶ Ἰαφεὶ δακτυλοδει-κτοῦσι τὸς περ τὸν Ἰωσήφ ἐντυλίξαντα τὸ σῶμα τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἀναποθέμενον τῷ νεαρῷ μνήματι. Ἔτι τε αἰνέττονται καὶ Νικόδημον τὸν τοῦ Ἰσραὴλ διδάσκαλον, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι περιέπειν τὸ παν-ἀγιον σῶμα καὶ ἐν τιμῇ ποιεῖσθαι ἐσπούδαζον.

ΠΣ'. — ΑΚΑΚΙῶ ΜΕΜΟΡΙΑΙῶ.

Μωσῆς ὁ ἱεροφάντης πλαγίαν ἐπὶ τῶν δύο χειρῶν κρατῶν τὴν ῥάβδον, κατὰ μίμησιν τοῦ ἐπὶ σταυροῦ τὰς χεῖρας διαπετάσαντος Χριστοῦ, τὸν Ἀμαλὴν ἐτροπώσατο. Διὸ καὶ ἡμεῖς τὰς χεῖρας εἰς εὐχὴν ἐκ-τείνοντες νικῶμεν τὸν Σατανᾶν. Εἰ ὀρθῶν καὶ μὴ πλαγίαν τὴν ῥάβδον κατεῖχεν ὁ ἅγιος Μωϋσῆς, πῶς ἐδαρείτο τῆς χεῖρας, καὶ χρεῖαν εἶχε τοῦ Ἀαρῶν καὶ τοῦ Ὄρ ὑποστηριζόντων ἔνθεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ;

⁹⁹ Judic. v, 21. ⁹⁹ Psal. xvii, 36, 45. ⁹⁹ Luc. x, 19. ⁹⁹ Luc. xi, 46 ; Matth. xxiii, 3. ⁹⁹ Matth. xi, 28. ⁹⁹ Gen. v, 29. ⁹⁹ Gen. ix, 22. ⁹⁹ Joan. xiv, 1. ⁹⁹ ibid. 58. ⁹⁹ Exod. xlvii, 9. ⁹⁹ ibid. 12.

ΠΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπισηφελὲς ἂν εἴη ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὸ σταυροειδῶς εὐχεσθαι· οὕτω γὰρ εὐλογοῦμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλους πάλιν ἡμεῖς εὐλογοῦμεν. Καὶ γὰρ ὁ θεοπέσιος Μωσῆς τὴν σκητὴν ἐγκαίνιζων, καὶ ἐνθρονίζων ἱερέα τὸν οἰκεῖον ἀδελφόν, σταυροειδῶς τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἐκτείνας, ἠλόγησεν τὸν λαόν. Πλήν μέντοι καὶ ταῦτα εἰρηκότες, τὴν εὐσεβῆ καὶ εὐπρεπῆ γονυκλισίαν οὐδαμῶς ἀναίρησομεν. Καὶ γὰρ Δανιὴλ ὁ προφήτης τρίτην ὥραν, καὶ ἔκτην, καὶ ἑνάτην κάμπτων ἐπὶ τῆς τῆς τὰ γόνατα, παρεκάλει τὸν Θεόν.

ΠΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Δανιὴλ μὲν ὡς οἰκίτης γνήσιος διὰ προσευχῆς τὰ τῶν λεόντων ἐν τῷ λάκκῳ ἐνέφραξε στόματα. Χριστὸς δὲ οὗτουτο Δεσπότης ἰδίᾳ ἐξουσία, τῶν πυλωρῶν τοῦ ἄδου καὶ τῶν ἀμειδῶν φρουρῶν τῆς ἐκεῖσε ὀφρωτάτης εἰρκτικῆς τοὺς φάρυγγας ἐκκλίσεν. Καὶ γὰρ εἴρητο προφητικῶς ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰωβ· « Ἀνοίγονται σοι φῶδες πύλαι θανάτου, πυλωροὶ δὲ ἄδου ἰδόντες σε ἐπτήξαν. » Ζῶντες λέγονται οἱ πιστεύσαντες τῷ Χριστῷ, νεκροὶ δὲ ὅσοι μὴ ἐπίστευσαν· διόπερ γέγραπται· « Καὶ ἐστάθη Ἄαρὸν ὁ ἱερεὺς ἀνάμεσον τῶν ζώντων καὶ τῶν ἀποθανόντων. » Μεταξὺ γάρ ἐστιν ὁ Δεσπότης Χριστὸς, τῶν τε παραδεξαμένων αὐτὸν, καὶ τῶν μὴ βουληθέντων παραδέξασθαι. Καὶ μαρτυρεῖ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς λέγων τῷ λαῷ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι « Μέσος ὑμῶν ἕστηκεν, ὅπερ ὑμεῖς ἀγνοεῖτε. »

ΠΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Βλαβερὸν ἄγαν τὸ λόγον ἀργόν τε καὶ ἀκερῆ, καὶ μὴ συμβαλλόμενον τῇ πνευματικῇ οἰκοδομῇ προσφέρειν ἐκ στόματος, ὁμοίως καὶ τὸ τρέφειν ἐν τῇ καρδίᾳ τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς σκορπιούς τῶν πονηρῶν λογισμῶν.

ΙΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦθεῖς γινῶναι τὰς τῶν πατριαρχικῶν ὀνομάτων ἐρμηνείας. Καὶ δὴ λέξω σοι ταύτας. Ρουβὴν ἐρμηνεύεται, ὀρώρ υἱός· Συμεὼν δὲ, ὑπακοή Θεοῦ· Λευὶ, κολλητός, τουτέστι Θεῷ προσκολλώμενος, καὶ προσχωρικῶν· Ἰούδας, ἐξομολόγησις· Ἰσάχαρ, μισθὸς ἀγῶν· Ζαβουλὼν, ῥύσις νυκτερίας· Ἰωσήφ, Κυρίου προσθήκη· Βενιαμὴν, υἱὸς δεξιᾶς· Δάν, κρίσις· Νεφθαλμ, ἀναιμέτρον στόμαχος, ἦτοι προσευχή· Γὰδ, εὐεπίτευκτος, ἦγουν τυχεράων· Ἀσήρ, πλοῦτος, ἦ μακαρισμός.

ΙΑΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐναλλάξας τὰς χεῖρας ὁ ἅγιος Ἰακώβ, τοὺς περὶ τῶν Ἐφραῖμ καὶ τὸν Μανασσὴν ἠλόγησεν. Καὶ βλέπε τὸ θαυμαστόν· τῇ γὰρ ἐναλλαγῇ τῶν χειρῶν ἐκτυπώσας τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, παρέσχε τοῖς ἐγγόνιοις τὰς θείας εὐλογίας, καὶ τίθησι τὸν πρῶτον δεῦτερον καὶ τὸν δεῦτερον πρῶτον.

ΙΑΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ σταυρὸς Χριστοῦ τοῦ φιλανθρωποτάτου τοὺς πρῶτους δευτέρους ἀπέδειξε διὰ τὴν σφῶν ἀλαζο-

Α

LXXXVII. — *Eidem.*

Per commodum fuerit ut plurimum crucis figuræ nos **39** manibus conformantes, preces effundere. Sic enim Deus nobis benedixit, rursusque nos aliis benedicimus ³⁹. Divinus etenim Moyses tabernaculum consecrans, et fratrem suum in sedem sacerdotum collocans, ad modum crucis manibus in cœlum expansis benedixit populo ¹. Et licet hæc dicamus, nusquam tamen piam et decoram genuum flexionem de medio tollimus. Propheta siquidem Daniel hora tertia, sexta et nona super terram genua flectens, Deum exorabat ².

LXXXVIII. — *Eidem.*

Daniel quidem uti servus germanus in fovea oratione leonum ora obturavit ³. Christus vero illius Dominus propria auctoritate janitorum inferi, et tenebrosissimi ibidem carceris custodum crudelium fauces occlusit : quod prævaricinatam fuerat in libro Job : « Aperientur tibi timore portæ mortis : janitores vero inferorum videntes te contremuerunt ⁴. » Qui Christo crediderunt, vivi nuncupantur : mortui, qui non crediderunt : quare scriptum est : « Et stetit Aaron sacerdos in medio vivorum et defunctorum ⁵. » Medius etenim Christus Dominus est inter eos, qui eum exceperunt, et eos, qui noluerunt eum excipere. Testimonioque suo id probat Joannes Baptista alloquens populum in Jordane : « Medius vestrum stat, quem vos ignoratis ⁶. »

LXXXIX. — *Eidem.*

Quam perniciosissimum est, sermonem vanum, et inutilem, et spiritali ædificio **40** minime conducentem ex ore proferre : similiter in corde nutrire serpentes, et scorpiones malarum cogitationum.

XC. — *Eidem.*

Cupis patriarcharum nominum interpretationes addiscere ⁷. Morem tibi geram. Ruben redditur, *Videns filius* ; Simeon, *Obedientia Dei* ; Levi, *conglutinatus*, Deo nempe adnexus, et corpori contiguus ; Judas, *Confessio* ; Issachar, *Merces sanctorum* ; Zabulon, *Nocturna liberatio* ; Joseph, *Domini additamentum* ; Benjamin, *Filius dexterae* ; Dan, *Judicium* ; Nephthaliim, *Demissus truncus*, sive *Oratio* ; Gad, *Ad loquendum facilis*, seu *ad consuescendum* ; Asser, *Divitia*, sive *Beatitudo*.

XCI. — *Eidem.*

Commutatis manibus sanctus Jacob illis, qui circa Ephraim erant, et Manassem benedixit ⁸. Et nota mirum ; dum enim ea manuum commutatione, cruce Domini figurata, suis posteris divinas benedictiones elargitur, id præstat ut primus secundus, et secundus primus fiat.

XCII. — *Eidem.*

Cruz Christi humanissimi primos propter eorum superbiam et arrogantiam secundos effecit. Hinc

³⁹ Exod. xxxix, 43. ¹ Levit. ix, 22. ² Dan. vi, 13. ³ Dan. xvi, 1 seqq. ⁴ Job. xxxviii, 17. ⁵ Num. xvi, 48. ⁶ Joan. i, 26. ⁷ Gen. xlix, 3 seqq. ⁸ Gen. xlviii, 13 seqq.

ait Apostolus Judæis, « Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, qui ex semine Abrahamæ eatis : sed quoniam divina eloquia rejicitis, et indignos vos fecistis æterna vita, ecce in posterum **41** sermonem convertimus ad gentes » ; « ut impleatur quod dictum est a Patre Filio in libro Isaiaæ, « Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ ¹⁰. »

XCVI. — *Eidem.*

Considera mihi ex Hebræis, qui crediderunt, quomodo ad prædicationem apostolorum accedant, tum postmodum intelliges, quomodo primi secundi constituentur, ut impleatur verbum Moysis, qui posteris Abraham prævaticinatus dixerat : « Erit proselytus, qui est in te, supra, supra; tu vero infra, infra; ille dominabitur tui, tu vero dominium subibis, ille fiet in caput, tu in caudam ¹¹. » Proselytum autem appellat populum, qui ex gentibus Christo credidit.

XCV. — *Eidem.*

Levitas scribis mihi monachos esse contiguos, et Deo conglutinatos, et hæc sentiens, maximo usui tibi fueris.

XCV. — BABYLÆ DIACONO.

Bona quidem verbosa oratione loqueris, et mala vel maxime peragis, specia siquidem, et multiloquio probitatis, et morum honestatis leves, ineptosque deludens, et tuam tegens improbitatem, a sanæ mentis hominibus facile ac manifesto deprehenderis, non ex iis quæ dicis, et simulas, sed ex iis quæ operaris.

42 XCVI. — SOTERIONI.

« Non timebis, inquit, a timore nocturno ¹², » humano nempe, et dæmonico; namque divinus timor cor consolans diurnus, et lucidus nuncupatur.

XCVII. — *Eidem.*

« Sapientia in exitibus laudatur ¹³. » At quosnam hic exitus Salomon nuncupat? Eos nempe, qui ex ore rectorum Ecclesiæ doctorum emanant.

XCVIII. — SILVANO EPISCOPO.

Elias Thesbites cum sub planta obdormivisset, exprorectus, ad caput ipsius panem subcinericium, et vas aquæ conspexit ¹⁴. Quis igitur talis est, ut inveniat panem subcinericium capiti quam proximum, in quo capite insunt, ut tradit Salomon ¹⁵, oculi sapientis intellectuales: vel a pia postulatione, et legitima petitione, spirituales panem animam enutrientem, et aquam salientem in vitam æternam?

XCIX. — *Eidem.*

Qui animas suas purgare satagunt, non tantum pane, et aqua intellectuali affluant, sed carnes sibi

velant καὶ ὑπερῆφάνειαν. Καὶ φησὶν ὁ Ἀπόστολος τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι « Ὑμῖν ὑπῆρχεν ἀναγκαῖον χορηγῆσαι τὸν λόγον, τοῖς ἐκ σπέρματος τοῦ μεγάλου Ἀβραάμ· ἐπειδὴ δὲ ἀποστρέφεσθε τὴν θείαν ἀκρίαν, καὶ ἀναξίους πεποιθήκατε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ λοιπὸν εἰς τὰ ἔθνη τὸν λόγον ἐκτείνομεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ λεχθὲν παρὰ τοῦ Πατρὸς τῷ Υἱῷ ἐν τῇ βίβλῳ Ἡσαίου· Τέθεικά σε εἰς φῶς ἔθνῶν τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. »

CI. — *Τῷ αὐτῷ.*

Βλέπε μοι τοὺς ἐξ Ἑβραίων (1) πιστεύοντας, πῶς προσέρχονται τῷ κηρύγματι τῶν ἀποστόλων, καὶ νοήσεις, πῶς οἱ πρώτοι δεῦτεροι ἀποδείκνυνται, ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος τοῦ Μωσέως· ἀποφροσύνη τοῖς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, καὶ λέγοντος, ὅτι « Ἔσται ὁ προσήλυτος ὁ ἐν σοὶ, ἄνω ἄνω· σὺ δὲ, κάτω κάτω· ἐκεῖνος ἄρξει σου, σὺ δὲ ἀρχθήσῃ· ἐκεῖνος γενήσεται εἰς κεφαλὴν, σὺ δὲ εἰς οὐράν. » Προσήλυτον δὲ φησὶ τὸν ἐξ ἔθνῶν τῷ Χριστῷ πεπιστευκότα λαόν.

CI. — *Τῷ αὐτῷ.*

Λευτάς γράφεις μοι ὑπάρχειν τοὺς μοναχοὺς, προσχωριζοντας καὶ κολλημένους Θεῷ, καὶ ταῦτ' ἐνωῶν κεκέρδιχας μέγιστα:

CI. — BABYLÆ DIACONO.

Καλὰ μὲν πάνυ λαλεῖς, κακὰ δὲ λίαν πράττεται· ἐν γὰρ δὴ σχήμασι καὶ ῥήμασι τῆς καλοκαγαθίας ἐξαπατῶν τοὺς κούφους, καὶ κρύπτων τὴν σαυτοῦ σκαιότητα, κατάφορος εὐρίσκη τοῖς εὐφρονοῦσιν, οὐκ ἐξ ὧν λέγεις καὶ πλάττη, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐργάζη, ῥηδῶς καταλαμβανόντων σε.

CI. — ΣΩΤΗΡΙΩΝΙ.

« Οὐ φοβήθησῃ, φησὶν, ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, » τούτῃ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τοῦ δαιμονιώδους· ὁ γὰρ δὴ θεῖος φόβος εὐφραίνων τὴν καρδίαν, ἡμερινὸς καὶ φωτεινὸς καλεῖται.

CI. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Σοφία ἐν ἐξόδοις ὀνειρεται. » Ποίαις ἐξόδοις; Ἄρα φησὶ Σολομών; Ἡ δὴλον, ὅτι ταῖς διὰ τοῦ στόματος τῶν ὀρθῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας.

CI. — ΣΙΒΑΝῶ ΕΠΙΣΚΟΠῶ.

Ἥλιας ὁ Θεοσίτης ὑπὸ φυτὸν καθευδῆσας, καὶ ἐγερθεὶς ὄρᾳ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐγκρυφίαν καὶ κημψάκην ὕδατος. Τίς τοίνυν τηλικούτος, ὥστε εὐρεῖν ἐγκρυφίαν, πρὸς κεφαλῆς κείμενον, ἐν ἧ κεφαλῇ ὑπάρχειν λέγει Σολομών τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σοφοῦ τοὺς νηητοῦς· ἢ ἀπὸ εὐσεβοῦς ζητήσεως καὶ αἰτήσεως γρησιας, τὸν πνευματικὸν ἄρτον τὸν τρέφοντα τὴν ψυχὴν καὶ τὸ ὕδωρ ἀλλόμενον εἰς ζωτῶν αἰώνιον;

CI. — *Τῷ αὐτῷ.*

Οἱ τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ἀγνίζουσιν σπουδάζοντες, οὐ μόνον ἄρτου καὶ ὕδατος νηητοῦ εὐπορήσουσιν, ἀλλὰ

⁹ Act. xiii, 46. ¹⁰ Isa. xlix, 6. ¹¹ Deut. xxviii, 43. ¹² Psal. xc, 5. ¹³ Prov. i, 20. ¹⁴ III Reg. xix, 6. ¹⁵ Eccle. ii, 14.

ρ καὶ κρεῶν ἐπιτεύζονται· τέλειον γάρ ἐστιν ἡ Α
τραὰ τροφή, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· καὶ προ-
κρινεῖ Μωϋσῆς τῷ λαῷ λέγων· « Ἀγνίσασθε εἰς τὴν
ριον, καὶ φάγεσθε κρέα· » κρέα νοήσας τὸ τε θεῖον
μα, ὡς περ οὖν ἐσθίουσιν οἱ πιστοὶ ἐπὶ τῆς ἐκ-
ησίας, καὶ τὴν γνῶσιν Χριστιανῶν τὴν μακαριω-
την, καὶ πασῶν ὑπερτέραν τῶν γνῶσεων.

P. — Τῷ αὐτῷ.

Εὐ καὶ τοῦτο φάναι τὸν μέγαν Μωϋσέα· « Οὐχί
ήμερον, ἀλλ' αὐριον βρώσεσθε κρέα· » ἵνα δείξῃ τὸν
κόνον τὸν μετὰ τὴν ἐπιδημίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ,
καὶ Δεσπότη τοῦ τῶν ὄλων. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ τὰ κρέα
τῆς ὀρτυγομήτρας, εἰς ὄρθη, καὶ σρόφους, καὶ
θοράν, καὶ χολέραν τοῖς Ἑβραίοις ἐξέβη· τὰ
ἡμέτερα παμμακάριστα κρέα ῥῶσιν, καὶ δύναμιν,
καὶ αὐξίαν, εὐθυμίαν τε καὶ ζωὴν αἰώνιον χαρίζεται
ἐπι τοῖς καταξιώθεοις μεταλαμβάνειν αὐτῶν.

PA'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὶ θαυμάζεις, εἰ κρεῶν τυχαίονουσι ἀΐδιον, καὶ
μηδαμῶς φθειρομένων οἱ τοῦ Χριστοῦ οἰκέται εὐνοι-
κοί, ἀγνίζοντες ἑαυτοὺς τῷ φόβῳ Θεοῦ, καὶ τῇ πί-
στει, καὶ τοῖς κατορθώμασι; Καὶ οἶνον γὰρ εὐπο-
ρήσουσι Θεοῦ, καθάπερ ὁ δίκαιος Νῶε γεωργὸς
γένετο, καὶ ἐφιλοκάλησε, φυτεύσας τὴν ἀμπελον.
ὑπερβάντες γὰρ τὸν κατακλυσμὸν τῆς ἀπιστίας,
πεπώκασιν τὸν νηφάλιον οἶνον, καὶ ἐμεθύθησαν,
καθὼς ὁ Δαυὶδ λέγει· « Τὸ ποτήριον τοῦ Θεοῦ με-
θύσκει με κράτιστα· » καὶ μεθύθέντες γεγύμνωται
ἀνεπαίσχυντον γύμνωσιν· καλὸν γὰρ γυμνοῦσθαι τῆς
πνηρίας καὶ τῆς ἀνοησίας.

PB'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρόσχες μοι· ἵνα τ. ἐγκατε-
λίπες με; » ἐκ προσώπου τοῦ ἐν τῷ εἰκαστῷ καὶ
πρώτῳ εἰρηται ψαλμῷ· ἀλλ' οὐκ αὐτὸς ἐγκαταλέ-
λειπται, ἢ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, ἢ ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ θεό-
τητος, ὡς δοκαῖ Ἀρειανοί, καὶ τοῖς Εὐνομίανοις, ὡς
περ φοβουμένοις τὸ πάθος, καὶ διὰ τοῦτο συσταλ-
λομένοις ἀπὸ τοῦ πάσχοντος. Τίς γὰρ τὸν Σωτῆρα
ἢ γεννηθῆναι κάτω τὴν ἀρχὴν, ἢ ἐπὶ τὸν σταυρὸν
ἀνελεῖν κατηνάγκασεν; Οὐ γὰρ ἀκοντὶ, ἀλλ' ἐκου-
σίως ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἤλθε σὺν πολλῇ ἀγαλλίασει·
κρὴ γὰρ πολλῶν ἡμερῶν τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν·
« Ἰδοὺ ἀναβαίνωμεν εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου παραδοθήσεται εἰς τὸ ἐμπαυχθῆναι, καὶ
σταυρωθῆναι, » καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ τυποῖ
τὸ ἡμέτερον· ἄνθρωπος γὰρ γενόμενος, πάντως τοὺς
λόγους ὑπὲρ ἀνθρώπων ποιεῖται· ἀλλ' ἄνθρωπος γε-
γὼνός, οὐκ ἠλλοτριώθη τοῦ ὑπάρχειν Θεός καὶ Κύ-
ριος τῶν ὄλων. Σημειωτέον γὰρ ταῦτα. Ἐπειδὴ οὖν,
καθὼς ὁ Ἀπόστολος λέγει, μορφήν δούλου ἐφόρεσεν
ὁ Κύριος τῶν ὄλων, ἐν ἑαυτῷ τυποῖ τὸ ἡμέτερον, ὡς
δικολόγος μὴδὲν διηπραγμένος, μᾶλλον δὲ συνήγορος,
λέγων ὑπὲρ τοῦ τυραννηθέντος πρὸς τὸν καθηγούμε-
νον τῆς ἐπαρχίας· Τεθλίμμεθα, καταπεπονήμεθα,
διηρακῆμεν, δικαιοτάτα τῶν δικαστῶν. Ὑπὲρ ἡμῶν
τοῖνον ὁ Χριστός φησιν· « Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου,
πρόσχες μοι. » Θεός μὲν τῶν ὄλων ὁ Πατὴρ σὺν τῷ

etiam habebunt. Solidus namque cibus, ut ait Apo-
stolus ¹⁶, perfectum quid est, et prædicat Moyses
populo : « Sanctificate vos in crastinum, et com-
edatis carnes ¹⁷; » carnes intelligens divinum cor-
pus, quod fideles in **43** Ecclesia comedunt, et
beatissimam Christianorum cognitionem, cognitio-
nibus omnibus excelsiorem.

C. — *Eidem.*

Recte et hoc divinum Moysen dixisse novimus :
« Non hodie, sed cras carnes comedetis; » ut tempus
post Christi Dei, et rerum omnium Domini adven-
tum commonstraret. Carnes etenim ortygometræ,
in indignationem, et volvulos, et corruptionem, et
choleram Hebræis cecidere. At nostræ quam bea-
tissimæ carnes firmitatem, robur, bonam valetu-
dinem, consolationem, et vitam æternam con-
cliant, iis, qui digne earum participes efficiuntur.

CI. — *Eidem.*

Quid obstupescis, si carniū æternarum, nulli-
que corruptioni obnoxiarum participes sunt Christi
dilecti servi, qui seipos timore Dei, et fide, et
præclaris facinoribus purgant? imo divino etiam
vino abundahunt; quemadmodum justus Noe agri-
cola factus est, et plantatam a se vineam studiose
elegantèrque coluit ¹⁸. Emens siquidem infidelitatis
illuviem vinum sobrium biberunt, et inebriati sunt;
ut David inquit : « Calix Dei inebrians nie valentissi-
me ¹⁹; » et madidi denudatione quadam verecundiæ
nescia denudantur ²⁰. Bonum quippe est improbi-
tate, atque imprudentia denudari.

CII. — *Eidem.*

« Deus, Deus meus, intende mihi, ut quid dereli-
quisti me ²¹? » **44** ex persona Christi psalmo vicesimo
primo dicitur. Sed non ipse derelictus est vel a Patre,
vel a sua deitate, ut Ariani, Eunomiani que existimant,
tanquam ii qui passionem metuunt, ideoque eam a pa-
tiente retrahunt. Quis enim Servatorem, aut primum
in mundo nasci, aut in cruce ascendere coegit? Ne-
que enim invitus, sed volens ac libens multa cum
alacritate in cruce progressus est : ante enim
multos dies discipulis dicebat : « Ecce ascendimus
Hierosolyma, et Filius hominis tradetur ad illu-
dendum, et crucifigendum, » et cætera ²². Sed in
seipso rem nostram constringit : namque homo fa-
ctus, modis omnibus sermonem pro hominibus
habet, et homo factus non amisit ut Deus sit, et
omnium Dominus. Quæ adnotanda sunt. Quando
igitur, ut Apostolus ait ²³, formam servi induit
omnium Dominus, in seipso rem nostram effor-
mat, tanquam orator nullo modo seductus, sed
patronus, et advocatus, causam dicens pro tyran-
nide oppresso, ad provinciæ præfectum : Afflicti
sumus, depressi sumus, direpti sumus, justissime
judicem. Pro nobis itaque Christus ait : « Deus,
Deus meus, intende mihi. » Deus equidem omnium
Pater cum Filio in creatione omnium; Deus vero
Filii Pater dicitur secundum incarnationis myste-

¹⁶ Hebr. vi, 14. ¹⁷ Num. xi, 18, ¹⁸ Gen. ix, 20 seqq. ¹⁹ Psal. xxii, 7. ²⁰ Gen. ix, 21. ²¹ Psal.
xii, 1. ²² Matth. xx, 18. ²³ Philipp. i, 7.

rium. In se ipso itaque, ut supra dixi, rem nostram A
Christus effingit. Namque nos primum eramus de-
relicti, nunc accepti et servati nulli passioni obno-
xii Christi passione. Quemadmodum et insipientiam
nostram, et lapsus sibi asciscens, hæc per psalmum
enuntiat: manifestum enim est psalmum vicesi-
mum 45 primum ad Christum referri. Eiusdem
speculationis est, eundem, ex quibus passus est,
obedientiam didicisse, ut ait Apostolus 21; clamor
etiam, et lacrymæ, et preces, et exauditio, et reve-
rentia, quæ velut alienæ fabulæ actor aliena per-
sona sumpta refert, et pro nobis mire intexit. Ut
enim verbum neque subijciebatur, neque non au-
diebatur: hæc enim propria sunt eorum, qui alieno
dominio premuntur, et secundas partes habent;
illud quidem sanioris hominum mentis, hoc vero B
eorum, qui digni punitione sunt. Porro ut forma
servi seipsum una cum conservis et servis demittit,
et quod aliorum est, in se efforiat, totum me in
seipso ferens cum meis, ut in seipso sicut ceram
ignis, aut terræ vaporem sol, quod prjus est,
absumat, ipseque eorum, quæ illius sunt, particeps
propter commisionem suam. Propterea opere ipso
obedientiam honestat, illiusque passione ipsa expe-
rimentum capit. Neque enim satis est propositum,
quemadmodum neque nobis, nisi per opera gradiamur.
Opus enim est propositi commostratio.

CIII. — EUTHIO PROVINCIALI.

Qui te mœror invasit; gaudium ingens tibi de-
sponsat, imo et erratis tuis abundantem remissio-
nem conciliat. C

CIV. — CAPITONI DIACONO.

Dicit Jeremias propheta ex persona Dei delictis
sauciæ et lepra obsitæ animæ: « Ecce ego illi
cicatrices obduco, apportoque remedium, et medi-
cabo eam, et manifestabo ipsis pacem, 46 et fi-
dem, et non recordabor amplius peccatorum, quæ
peccaverunt mihi 25. » Illud autem, *cicatrices ob-*
ducam, satis percommode applicabitur lepræ, in
Levitico descriptæ 26. Quibus vero Deus cicatrices
obducit, et quibus medetur, iis et cogitationum
pacem, et fidem nulli hæsitati obnoxiam, sed
firmam, ac stabilem manifestat. Quibus itaque ci-
catrices obductæ sunt, ii, ut manifestum est, per-
fecte anima purgati, donum impassibilitatis re-
portant.

CV. — Eidem.

Etiã per vim, mente tibi diligendi sunt, qui in
invidentia hominum, et odio sunt.

CVI. — Eidem.

Invidentia serpentum instar, et amaritudine, odii
tinctus es: sed habes lignum pretiosam Domini
crucem, quæ dummodo velis, amarum morum
tuorum aquam in dulcem vertere potest. Nam et
magnus Moyses 27 lignum immergens in amarissimam
Mara aquam, subito dulcem, et perplacidam
effecit.

25 Hebr. v 8. 26 Jerem. xxxiii, 6 8. 27 Levit. xiii, 14. 28 Exod. xv, 25.

Γίῳ ἐν τῷ κτίσαι τὰ πάντα, Θεὸς δὲ τοῦ Γίῳ
Πατὴρ λέγεται, κατὰ τὴν ἑνσαρκον οἰκονομίαν. Ὁ
περ τοίνυν προεῖρηκα, ἐν αὐτῷ ὁ Χριστὸς τυπ
τὸ ἡμέτερον. Ἡμεῖς γὰρ ἔσμεν οἱ ἐγκαταλελειμμέν
πρώην, νῦν δὲ προσελημμένοι, καὶ σωσμένοι τ
τοῦ ἀπαθοῦς Χριστοῦ πάθεισιν. Ὅσπερ καὶ τὴν ἀφ
σύνῃν ἡμῶν, καὶ τὸ πλημμελὲς οἰκειούμενος ταῦ
διὰ τοῦ ψαλμοῦ φησὶ· ἐπειθὴ πρόδηλος εἰς Χριστῶ
ὁ εἰκοστὸς πρώτος ψαλμὸς ἀναφέρεται. Τῆς δὲ αἰ
τῆς ἔχεται θεωρίας καὶ τὸ μαθεῖν αὐτὸν τὴν ὑ
ακοὴν ἐξ ὧν ἔπαθεν, ὥσπερ φησὶν ὁ Ἀπόστολος
ἢ τε κραυγῆ, καὶ τὰ δάκρυα, καὶ τὸ ἰκετεῦσαι
καὶ τὸ εἰσακουσθῆναι, καὶ τὸ εὐλαβεῖς, ἀπερ δρα
ματουργεῖται, καὶ πλέκεται θαυμασιῶς ὑπὲρ
ἡμῶν. Ὡς μὲν γὰρ λόγος, οὔτε ὑπήκοος ἦν, οὔτε
ἀνήκοος· τῶν γὰρ ὑπὸ χεῖρα ταῦτα καὶ τῶν δευτέ
ρων, τὸ μὲν τῶν εὐγνωμονεστέρων, τὸ δὲ τῶν ἀξίως
κολάσεως. Ὡς δὲ δούλου μορφῆ, συγκαταβαίνει τοῖς
ὀμοδοῦλοις, καὶ δούλοις, καὶ μορφοῦται τὸ ἀλλότριον
ἴδιον ἐν αὐτῷ ἐμὲ φέρων μετὰ τῶν ἐμῶν, ἵνα ἐν
αὐτῷ διαπανήσῃ τὸ χεῖρον, ὡς κηρὸν πῦρ, ἢ ὡς ἀ
μιδα γῆς ἥλιος, κατὰ μεταλάβω τῶν ἐκείνου διὰ τὴν
σύγκρασιν. Διὰ τοῦτο ἐργῶ τιμᾶ τὴν ὑπακοὴν,
καὶ πειράται ταύτης ἐκ τοῦ παθεῖν. Οὐ γὰρ ἱκανὸν ἦ
διάθεσις, ὥσπερ οὐδὲ ἡμῖν, εἰ μὴ διὰ τῶν πραγμά
των χωρήσωμεν. Ἔργον γὰρ ἀπόδειξις διαθέσεως.

ΠΓ'. — ΕΥΘΙΩ ΕΠΑΡΧΙΚΩ.

Ἡ συμβῆσά σοι λύπη χαρὰν μεγάλην μνηστεύε-
ται, ἀλλὰ καὶ ἀφραῖν ἱκανὴν προξενεῖ τῶν διεπτει-
σμένων σοι.

ΠΔ'. — ΚΑΠΙΤΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Φησὶν Ἰερემίας ὁ προφήτης ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ
πρὸς τὴν ταῖς ἀμαρτίας τραυματωθεῖσαν καὶ λε-
πρωθεῖσαν ψυχὴν· « Ἰδοὺ ἐγὼ ἀνάγω συνοῦλωσιν
αὐτῆ, καὶ λαμὰ, καὶ ἰατρῶσιν αὐτὴν, καὶ φανερώσω
αὐτοῖς εἰρήνην, καὶ πίστιν, καὶ οὐ μὴ μνησθῶ τῶν
ἀμαρτιῶν, ὧν ἤμαρτόν μοι. » Τὸ, Ἰδοὺ τῶν ἀνάγω
συνουλώσιν, χρήσιμόν ἐστι παραληφθῆναι εἰς τὴν
λέπραν ἐν τῷ Λευιτικῷ γεγραμμένην. Οἷς δὲ ὁ Θεὸς τὴν
συνουλώσιν ἀνάγει, καὶ οὗς ἰατρῶσει, τοῦτοις καὶ τὴν
εἰρήνην τῆς διανοίας, καὶ τὴν πίστιν τὴν ἀδίστακτον
καὶ στερεμνίαν φανεροῖ. Οἱ τοίνυν συνουλωθέντες,
ἄλλο ὅτι τὸ τέλος καθαρθέντες τὴν ψυχὴν, τὸ χάρι-
σμα τῆς ἀπαθείας κομίζονται. D

ΠΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Χρὴ σε βιάζεσθαι καὶ φιλεῖν κατὰ τὴν διάνοιαν
τοὺς φθονομένους ἀνθρώπους.

ΠΓΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐδάφης τὸν λογισμὸν τῷ ὀφείδει φθόνῳ τῆ
πικρίας τῆς βασκανίας· ἀλλ' ἔχεις ξύλον τίμιον ἐν
σταυρῶν τοῦ Κυρίου, ἐὰν θελήσῃς, δυνάμενον γλυκά
ναί τὸ πικρὸν ὕδωρ τοῦ ἔθους σου. Καὶ γὰρ ὁ μέγας
Μωσῆς ξύλον ἐμβαλὼν εἰς τὸ πικρὸτατον ὕδωρ τῆς
Μερρῶς, γλυκὺ εὐθέως καὶ προσημέας λίαν τοῦτο
ἀπειργάσατο.

PZ. — ΖΩΣΙΜΙΑΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

« Ἡμεῖς δὲ, φησὶν ὁ ἅγιος Μωϋσῆς, οὐκ οἶδαμεν τί ὕστωμεν Κυρίῳ, ἕως τοῦ πορευθῆναι ἡμᾶς ὁδὸν ἡμεῶν τριῶν εἰς τὴν ἔρημον. » Παρ' ἡμῶν θυσία ἡ προσυχὴ νοεῖται, ἔρημος δὲ κατάστασις τίς ἐστὶν ἐστερημένη παθῶν ἀλόγων, ὅπερ τελειότητα ὀριζόμεθα εἶναι. Τοιοῦτον ἀνεῖη, φησὶν, ὑπὲρ ὁμῶν, ὁ Ἀπόστολος· τὸ γὰρ, τί προσευξόμεθα καθ' ὃ δεῖ, οὐκ οἶδαμεν μέχρι καταστάσεως τῆς ἀπαθοῦς τε καὶ καθαρᾶς. Οὐ γὰρ πάντως καὶ τότε τοιαύτας εὐχάς, ἢ ἐννοίας ἔχομεν, οἷας νῦν διολογούμενοι ὑπὸ τῶν ἐναντίων.

PH. — ΦΛΑΒΙΑΝΟΥ.

Ἔοικε τὸ ἡγεμονικὸν τῶν ἁγίων πυξίῳ τινί, ἢ δέλτῳ, ἐν ᾧ καταγράφει ὁ Θεὸς ἅπερ λεχθῆναι δεόν τῷ λαῷ αὐτοῦ. Εἰρηται γοῦν τῷ προφήτῃ Ἀβρααμ· « Γράψον ὄρασιν ἐπὶ πυξίου. » Τῇ γὰρ αὐτοῦ διανοίᾳ ἐγκύπτων ὁ ἅγιος, καὶ εἰς αὐτὸν ὁρῶν, καὶ ὅλως εἰσω συνεστραμμένος, οἷον ἐντογγᾶναι τοῖς καταγραφείσιν ὑπὸ Θεοῦ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ διάνοιαν, καὶ οὕτως ἐπαγγέλλει τῷ λαῷ.

PΘ. — ΑΦΘΥΝΙΟΥ ΣΑΜΑΡΙΤῆ.

Ἡ ἐπιστολὴ σου τοιοῦτον ἔχει τύπον· Εἰ μὲν ὁ εἰς τὴν γῆν σπαρεῖς σῖτος μὴ διεσῆπτο, εἶχεν ἐλπίδα ἀναστάσεως τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Εἰ δὲ ὁ σῖτος, ἥτοι παντοῖον γένημα καταβληθὲν εἰς τὴν γῆν σῆπεται, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τέφραν καὶ κόνιν κενώρηκεν, τί μοι κατεπαγγέλλῃ ἀνάστασιν ἔσεσθαι τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων; Ἐγὼ δὲ φημι πρὸς ταῦτα· Ἀνάγνωθί μοι τὴν ἀρχὴν τῆς Γενέσεως· « Καὶ ἔλαβεν ὁ Θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἔπλασεν τὸν ἄνθρωπον. » Τί τοίνυν διαλλάττει ὁ ἐκ τῆς γῆς χοῦς τῆς τέφρας καὶ κόνεως; Ὅπερ τοίνυν ἐν ἀρχῇ ἐκ γῆς χοῦς κατεσκευάσθη τὸ σῶμα, καὶ ἐνεπνεύσθη ὑπὸ Θεοῦ, καὶ ἐστάθη ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦς πόδας αὐτοῦ· οὕτως πάλιν ἐκ χοῦς καὶ ἐκ τέφρας ἐπὶ τῆς συντελείας τοῦ παρόντος αἰῶνος, τῇ προστάξει καὶ δυνάμει τοῦ Θεοῦ, ἐξαναστήσεται τὰ ἀνθρώπινα σώματα τὰς ἰδίας ἀπολαθόντα ψυχάς, καὶ ἐπὶ τοῦς οἰκεῖους στήσονται πόδας, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ πάντα θαυμαστά ἐργαζομένου Δημιουργοῦ τῶν ὅλων.

PΙ. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅπερ τῷ μεγάλῳ Ἀβραάμ ἡ πίστις λελόγιται εἰς δικαιοσύνην, οὕτω καὶ σοὶ πιστεύοντι εἰς νεκρῶν ἀνάστασιν, ἔπερ καὶ πιστεύσειας, δικαιοσύνην παρὰ τῷ Θεῷ μεγάλη λογισθήσεται.

PΙΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Γεγράφηκας, ὅτι τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἀλέσω, καὶ ποιήσω ἄλευρον. Κἂν μυριάκις στεῖρω αὐτὸν εἰς τὴν γῆν, οὐκ ἐπι ζωογονεῖται, ἀλλ' οὐδ' ἐξανίσταται, οὐ μὴ βλαστήσει ποτέ, οὐ μὴ καρποφορήσει· οὕτω δὲ καὶ τὸ σῶμα σποδιὰ καὶ κόνις γενόμενον, οὐκ ἂν δύναίτο ἐπι ἐξαναστήναι, ἢ ζῆσαι παντάπασιν. Ἄλλ' ἐγὼ σοὶ πάλιν καὶ νῦν τὰ αὐτὰ προσαγάγομι σὺν πραότητι βήματα, ἅπερ καὶ πάλαι ἐπέσταλα, ὅτι

CVII. — SOSIMIANO MONACHO.

« Nos vero, ait sanctus Moyses, nescimus quid Domino sacrificabimus, quousque ambulabimus viam trium dierum in eremum²⁶. » Apud nos sacrificium oratio est; desertus conditio quædam brutis affectibus spoliata, quam perfectionem esse definimus. Tale quidpiam erit de nobis, ait Apostolus²⁷; illud enim: Quid, 47 uti addecet, orandum sit, haud novimus usque ad constitutionem nullis affectibus, nullis sordibus obnoxiam; neque enim tunc easdem omnino orationes, aut cogitationes habebimus, quales nunc habemus ab adversariis interturbati.

CVIII. — FLAVIANO.

Præcipua sanctorum animæ pars pugillari, sive B libro, in quo Deus populo suo edicenda inscribit, assimilatur. Quare propheta Habacuc dicitur: « Scribe visionem in tabella²⁸⁻²⁹; » namque in propriam mentem sanctus introspiciens, et in semetipsum oculos figens, totusque in internas partes conversus, scripta a Deo in sua mente conperit, sicque enuntiat populo.

CIX. — APHTHONIO SAMARITÆ.

Litteræ tuæ hunc in modum efformantur: si in terra granum projectum, non putresceret, spem sane resurrectionis aliquam corpus haberet humanum. Quod si frumentum, et quodcumque aliud germen in terram immissum putrescit, et corpus hominum in cinerem, ac pulverem fatiscit: quid mihi omni asseveratione humanorum corporum resurrectionem futuram affirmas? Ad hæc ipse respondeo. Percurre Genesis initium: « Et accepit Deus pulverem e terra, et formavit hominem³⁰. » Quæ ergo differentia est inter pulverem ex terra, et cinerem, et pulverem? Quemadmodum itaque ex humo terræ principio corpus constructum est, et spiritum ex Deo accepit, stetitque homo pedibus suis, sic rursus ex terra et cinere 48 in præsentis sæculi fine, imperio ac facultate divina corpora humana resurgent, proprias reassumentia animas, et propriis stabunt pedibus in gloriam, et laudem illius, qui omnia mira operatur, omnium Creatoris.

CX. — Eidem.

Quemadmodum magno Abrahamæ fides reputata fuit in justitiam³¹, ita et tibi defunctorum resurrectioni fidem adhibenti: si modo unquam fidem adhibueris, justitia apud Deum ingens reputabitur.

CXI. — Eidem.

Scriptisti: Granum frumenti molam, et in farinam redigam. Id licet inmillis in terram seminaverim, non amplius reviviscit, imo nec resurget, nec unquam surculos emittet, neque fructus afferet; pari ratione et corpus cinis, ac pulvis factum, non poterit resurgere, neque ullatenus vitam vivere. At ipse, quem alias tibi miseram sermonem, eundem nunc cum placiditate repetam. Quemadmodum

²⁶ Exod. xiii, 26. ²⁷ Rom. viii, 26. ²⁸⁻²⁹ Habac. ii, 3. ³⁰ Gen. ii, 7. ³¹ Gen. xv, 6; Rom. iv, 3.

primum ex terra homo potentia, et arte sapientissimi, ac omnipotentis Domini substitit: ita et in fine præsentis sæculi ex cinere corrupti corporis resurrectio fiet, et resurget homo, vita animoque præditus pristina corruptione abjecta, et divina incorruptibilitate comparata.

CXII. — *Eidem.*

Dixisti humanorum corporum cineres huc atque illuc dissipatos a ventis, et veluti 49 ventilabro jactatos: et quid erit ultra? Sed perpeudas velim, undenam terra producta est, unde ignis, et aer, et aqua substitit? Sane omnino ex te sciscitanti, nugamenta gentium longe abigens, et pseudo-philosophorum ineptias execratus respondebis: ex eo quod non erat, in id quod est, elementa a Deo producta fuisse. Ipse etiam edico tibi: quem-
edmodum ex iis quæ non erant, ad id quod sunt, omnia nutu solo divinæ voluntatis substitere; ita ex eo cinere, qui a te perditurus esse existimatur, humanorum corporum resurrectio erit.

CXIII. — *Eidem.*

Omnipotens Deus, qui exsiccatum, et sine cortice baculum Moysis miro quodam modo in animal animatum, repensque immutavit²²; draco siquidem erat terribilis, et Moyses in fugam se dedit miraculo perterritus: et qui Aaronis baculum siccum, et ipsum multum ante tempus, absque terra, et radicibus, et pluviis, et aeris temperie, vel sola voluntate una nocte germen emittere, et folia gratiosissima, et fructum pulcherrimum, effecit²³; omnia namque Deo omnipotenti, cui omnia obediunt, possibile sunt: ipse ictu oculi tempore debito corpora humana resurgere faciet, sua gratia pullulantia, et in tantum decora, ut divino splendore inanimati solis radios quam maxime superent. Tibique persuadeat verus Dei servus, qui ex Sina monte luciferi instar descendit, et splendoribus corporis gloriosus, ut per id, quod apparebat, futuram ex alto gratiam hominibus præmonstraret.

50 CXIV. — GAINÆ COPIARUM DUCTORI.

Rursus magnus copiarum ductor per litteras ad nos venit arma cerea objiciens, non quæ ex seipso possideat, sed aliunde opprobriose suscipiens. Ecce enim, ait, divinus Apostolus Jesu demissionem edixit: ad eos etenim, qui ex Hebræis crediderant, scribit: « Semper vivit Jesus Filius Dei ad interpellandum pro nobis²⁴. » Veruntamen noscant qui tibi hæc ad scribendum suggerunt, Servatoris beatissimam, et decantatissimam dispositionem, pro nobis interpellationem esse, nuncuparique a deiferis, et divini loquis hominibus.

CXV. — *Eidem.*

Interpellare, non ut multorum consuetudo, et

²² Exod. iv, 9. ²³ Num. xvii, 8. ²⁴ Hebr. vii, 25.

ἡ ὡσπερ τὴν ἀρχὴν ἐκ χάριτος ἀνθρώπος ἀνεδείχθη τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ τοῦ πανσόφου καὶ πάντα ἰσχύοντος Κυρίου, οὕτω καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐκ τῆς σποδῆς γενήσεται ἡ ἀνάστασις τοῦ ἐφθαρμένου σώματος, καὶ ἐξαναστήσεται ὁ ἄνθρωπος ζωοποιηθεὶς τε καὶ ψυχωθεὶς, τὴν μὲν προλαβοῦσαν φθορὰν ἀποτιναξάμενος, ἐπενδυσάμενος δὲ τὴν θείαν ἀφθαρσίαν.

PIB'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ἐίρηκας, τὴν σποδιὰν τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ὑπὸ τῶν ἀνέμων πανταχῇ διασκορπισθῆναι τε καὶ λιχμηθῆναι, καὶ τί λοιπόν; Ἄλλ' ἐνόησόν μοι, πόθεν ἡ γῆ κατεσκευάσθη, πόθεν πῦρ, καὶ ἀήρ, καὶ ὕδωρ ὑφέστηκεν; Πάντως ἔρεις τῷ ἐπερωτῶντί σε τῶν Ἑλληνικῶν πόρρω φεύγων παραφλαρημάτων, καὶ ἀποπτύων τοὺς λήρους τῶν ψευδοφιλοσόφων, πάντως ἔρεις, ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὰ στοιχεῖα παρήχθη. Κἀγὼ τοίνυν φημί σοι, ὅτι καθάπερ ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα ὑφέστηκε τῇ δόξῃ μόνῃ τοῦ Θεοῦ βουλήματος, οὕτως ἐκ τῆς τέφρας ἐκείνης τῆς παρὰ σοὶ νομιζομένης ἀπάλλασθαι, ἡ ἀνάστασις ἔσται τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων.

PIΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὁ παντοδύναμος Θεός, ὁ τὴν ῥάβδον Μωϋσέως ἐξηραμένην καὶ ἀφλοῖον παραδόξως μεταβαλὼν εἰς ζῶον ἐμψυχόν τε καὶ ἔρπον (δράκων γὰρ ἦν φοβερός, καὶ φεύγει Μωϋσῆς τὸ θαῦμα καταπλαγεὶς), καὶ ὁ τὴν τοῦ Ἀαρὼν ῥάβδον ξηρὰν πολυχρόνιον ὑπέχουσαν δίχα γῆς, καὶ βίβης, καὶ θύμβρων, καὶ εὐκρυσίας ἀέρων, τῇ θαλήσει καὶ μόνῃ διὰ μιᾶς νυκτὸς ἐκδλαστήσαι ποιήσας, φύλλα τε χαριόστατα, καὶ καρπὸν ὠραιότατον (πάντα γὰρ δυνατὰ Θεῷ παντοκράτορι καὶ πάντα ἰσχύοντι)· αὐτὸς ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐξαναστήσει κειρῶν τῷ προσήκοντι τὰ ἀνθρώπινα σώματα, ἄλλοθεν τῆ ἑαυτοῦ χάριτι, καὶ ἀγαπᾶζόμενα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὑπερνικήσαι τῇ θείᾳ λαμπρότητι τὰς αὐγὰς τοῦ ἀψύχου ἡλίου. Καὶ πειθέτω σε Μωϋσῆς ὁ γνήσιος θεράπων τοῦ κρείττονος, φωσφόρος κατελθὼν ἐκ τοῦ Σιναίου ὄρους, καὶ τὸν χρῶτα δεδηξασμένος ταῖς λαμπρόδοσιν, ὅπως διὰ τοῦ φαινομένου προδείξῃ τὴν μέλλουσαν χάριν ὑψόθεν ἀνθρώποις παρέχεσθαι.

PIΔ'. — *ΓΑΙΝᾶ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤῆ.*

Πάλιν ἡμῖν ἦκεν ὁ μέγας στρατηλάτης διὰ γραμμάτων τὰ κήρινα προβαλλόμενος ὅπλα, οὐκ ἀφ' ἐαυτοῦ κτησάμενος ταῦτα, ἀλλ' ἐτέρωθεν ψεκτῶς περισάμενος. Ἰδοὺ γάρ, φησὶν, ὁ θεὸς Ἀπόστολος τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐξεφώνησεν· γράφει γὰρ τοῖς ἐξ Ἑβραίων πεπιστευκόσιν, ὅτι « Πάντοτε ζῆ Ἰησοῦς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ ἡμῶν. » Ἀλλὰ γινωσκέτωσαν οἱ ὑποβάλλοντές σοι τοιαῦτα ἐπιστέλλειν, ὅτι περ ἡ τοῦ Σωτῆρος μακαριωτάτη καὶ πολυύμητος οἰκονομία, ἐντυχία ὑπὲρ ἡμῶν ὑπάρχει, προσηγόρευται τε καὶ καλεῖται παρὰ τοῖς θεοφόροις καὶ θεηγόροις ἀνδράσιν.

PIΕ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Τὸ ἐντυγχάνειν, οὐχ ὡσπερ ἡ εἰς πολλῶν συν-

ἴθεια. καὶ τὸ ζητεῖν ἐκδίχῃσιν, ἔχει (τοῦτο γὰρ πως ἂν
καὶ ταπεινότητος), ἀλλὰ τὸ προσθεύειν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ
λόγῳ τῆς μεσιτείας, καθάπερ καὶ τὸ Πνεῦμα ὑπὲρ
ἡμῶν ἐντυγχάνειν λέγεται. « Εἷς γὰρ Θεός, εἷς καὶ
μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς ὁ
Χριστός. » Προσθεύειν γὰρ λέγεται ἔτι καὶ νῦν ὡς
ἄνθρωπος ὑπὲρ τῆς ἐμῆς σωτηρίας, ὅτι μετὰ τοῦ σώ-
ματός· ἔστιν, ὅπερ προσέλαβεν, ἕως ἂν ἐμὲ ποιήσῃ
θεὸν τῇ δυνάμει τῆς ἐνανθρωπήσεως, καὶ μηκέτι
κατὰ σάρκα γινώσκειται. τὰ σαρκικά λέγω πάθη. καὶ
χωρὶς τῆς ἁμαρτίας ἡμέτερα. Οὕτω δὲ καὶ παράκλη-
τον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν, οὐχ ὡς ὑπὲρ
ἡμῶν προκυλινοῦμενον τοῦ Πατρὸς, καὶ προσπί-
πτοντα δουλικῶς, ἔπαγε τὴν δούλην ὄντως ὑπόνοιαν,
καὶ ἀναξίαν. Οὕτε γὰρ τοῦ Πατρὸς τοῦτο ἐπιζητεῖν,
οὔτε τοῦ Υἱοῦ πάσχειν, ἢ ὡς περὶ Θεοῦ διανοεῖσθαι
δίκαιον. Ἄλλ' ὁ Ἰησοῦς πέπονθεν ὡς ἄνθρωπος, κεί-
θει καρτερεῖν ὡς Λόγος καὶ παραινέτης. Τοῦτο γὰρ
δεῖ σε νοεῖν τὴν παράκλησιν.

PIΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄναμνήσθητί μοι τῶν τοῦ Σωτῆρος ῥημάτων λέ-
γοντος, « Πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμά ἐστιν »
καὶ « Ὁ ἕωρακώς ἐμὲ, ἕωρακε τὸν Πατέρα » καὶ,
Σολ., Πέτρος, δίδωμι αὐθεντικῶς τὰς κλεῖδας τῆς βα-
σιλείας τῶν οὐρανῶν, διότι οὐχὶ δοῦλον, οὐδὲ ὑπουρ-
γόν, ἢ λειτουργόν, οὐδὲ μὴν ὑποχείριον, ἢ ἀλλό-
φυλον τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας μεκέληκας, ἀλλὰ
γνήσιον Υἱὸν ὑπάρχειν με τοῦ ζῶντος Θεοῦ ὡμολό-
γησας ἐξ ἀποκαλύψεως τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς. Καὶ
πάλιν ὁ εὐαγγελιστὴς εἶρηκεν, ὅτι διὰ τοῦτο οἱ
Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν ἐδίωκον· οὐ μόνον καθ' ὅτι τὸ
Σάββατον ἔλυεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑαυτὸν ἀπεδείκνυεν
γνήσιον Υἱὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἴσον κατὰ πάντα τῷ
οὐρανόῳ Πατρί.

PIZ'. — ΕΥΑΝΔΡΕΙΩ.

Καταγέλη σου πολλοῦ, τῶν ὀρθοδόξων-παρασκευά-
σεις, μυστήρια τὰ μυθάρια καλῶν. Πλὴν καὶ πᾶσα
αἵρεσις ἔξω τῆς Χριστοῦ βαινουσα Ἐκκλησίας,
μυστήρια ὀνομάζει τὰ παραφρονήματα. Οὕτω καὶ
Μανιχαῖοι μυστήρια καὶ θησαυρῶν ἀγαθῶν ἀποκα-
λοῦσι τὰ βιβλία τῆς δυσσεβείας, καὶ τῆς παρανομίας·
ἤδη γὰρ ἐνεργεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἀπωλείας.

PIH'. ΕΠΙΓΟΝΩ ΚΟΥΡΣΟΡΙ.

Ἐπειδὴ τοὺς θεοὺς ἰσοῦς ὁ ἅγιος Μωϋσῆς τῇ
ἀσαφείᾳ ἐκάλυψεν, ἵνα μὴ νομισωσιν αὐτὰ οἱ τὸ τνη-
καῦτα, καὶ οἱ νῦν καὶ μετὰ ταῦτα μωροὶ, καὶ ἀσύνοιτοι
τῶν Ἑβραίων, ὡς αὐτοὺς μεμαρτύρηκε λέγων ἐν τῇ
μεγάλῃ ᾠδῇ· « Οὗτος λαὸς μωρὸς, καὶ οὐχὶ σοφός,
γενεὰ ἐξεστραμμένη ἔστιν, υἱοὶ μὴ ἔχοντες πίστιν
ἐν ἑαυτοῖς, πειράζουσι καὶ παραπειθαίνουσι τὸν
Κύριον· » διὰ τοῦτο κάλυμμα ἐπιτίθει τῷ οἰκίσῳ

postulare ultionem, exponi debet; hoc namque
quodammodo demissionis fuerit: sed pro nobis, ut
mediator est, legationem obire, sive preces effun-
dere; quemadmodum et Spiritus pro nobis inter-
pellare dicitur²⁵. « Unus enim Deus, unus et me-
diator Dei et hominum homo Jesus Christus²⁶. »
Orare siquidem ad hæc usque tempora pro mea
salute dicitur ut homo, quod cum corpore est,
quod assumpsit, donec me Deum incarnationis po-
tentia faciat, licet nondum secundum carnem agno-
scatur, carneos, inquam, nostrosque, uno excepto
peccato, affectus. Et hac ratione intercessorem
apud Patrem, Jesum, non qui pro nobis ante Pa-
trem volutetur, ac servorum more procumbat,
abjice hanc vere servam et indignam cogitationem:
neque enim id Patris est petere, neque Filii to-
lerare: vel de eo tanquam de Deo ista sentire debe-
mus. At Jesus passus est ut homo, ut Verbum et
hortator tolerantiam suadet. Et sic intercessio in-
telligenda est.

CXVI. — Eidem.

Recordare sodes verborum Servatoris dicentis:
« Omnia quæ habet Pater, mea sunt²⁷; » et:
« Qui vidit me, vidit et Patrem²⁸; » et: Tibi,
Petre, do auctoritate mea claves regni cælorum:
propterea quod non servum, neque auxiliarium,
neque ministrum, multo minus imperio subjacen-
tem, vel a paterna substantia alienum me compel-
lasti, sed verum Filium esse me vivi Dei ex revela-
tione cælestis Patris fassus es²⁹. Rursusque
evangelista dixit: Propterea Judæi Jesum perse-
quebantur, non tantum quod Sabbatum solvebat,
sed etiam quod semetipsum ostendebat verum Fi-
lium esse Dei, et similem in omnibus cælesti
Patri³⁰.

CXVII. — EVANDRIO.

Plerosque recte sentientes tibi illudere facis, fa-
bellas mysteria nuncupans. Omnis nihilominus
secta extra Dei Ecclesiam aberrans ineptias suas
mysteria vocat. Pari ratione Manichæi mysteria et
thesaurum bonum impietatis suæ, ac improbitatis
libros appellant: namque jam opere perficitur per-
ditionis mysterium³¹.

52 CXVIII. — EPIGONO CURSORI.

Quando divinos sermones sanctus Moyses obscure
extulit, ne eos qui tum erant, et nunc vivunt, et
postmodum futuri sunt, stulti, ineptique Hebræi in-
telligerent, ut ipse testimonio suo in magno cantico
comprobavit: « Hic populus nec mente, nec consi-
lilio præditus, generatio distorta est: filii non ha-
bentes fidem in semetipsis, tentant, et exasperant
Dominum³²; » propterea velamen apponebat pro-

²⁵ Ro. i, viii, 26. ²⁶ I Tim. ii, 5. ²⁷ Joan. xvi, 15. ²⁸ Joan. xiv, 19. ²⁹ Matth. xvi, 18. ³⁰ Joan. v, 48. ³¹ II Thes. ii, 7. ³² Deut. xxxii, 5.

(2) Hunc librum *Thesaurum* vocat Epiphanius hæresi 66, n. 13, ubi μικρὸν θησαυρῶν ἐοικωμένον. Ἐθησαυρῶν etiam appellant Socrates lib. i,

cap. 22, et Suidas in voce Μάνης. *Thesaurum* Hieronymum *contra Vigilantium* et ad Isa. cap. LXIV. COTELÆUS, *Mon. E. G.* I, 618. C.

priæ prælucenti faciei; et hæc ratione prudentes et qui sapientia Ægyptios amulabantur, alloquatur ²².

CXIX. — *Eidem.*

Faciem Moysis lumen esse Pentateuchi existima, velamen beatorum sermonum obscuritatem, et quod parabolis, aut symbolis, sive etiam ænigmatibus exprimitur. Et sanctus Moyses super puteo ²⁴, ex quo omnes bibere, nonnulla per modum parabolæ refert; postmodum addit: « Propterea dicent, qui captiose et perplexæ argutantur hæc et hæc ²⁵.

CXX. — *Eidem.*

Si cum lacrymis ad Christum convertatur Hebræus, infantem agens secundum puerum, Ismael dictum, oculorum mentis, Agar nuncupatæ velamen abstrahit, propeque invenit aquam vivam divinæ Scripturæ, uti addebet expositam, potui accommodatam, atque pellucidam, et ab infidelitate mortis liberantem ²⁶.

53 CXXI. — *Eidem.*

Quousque Hebræi fidem beatæ Saræ non possidebunt, servæ Agar nomen eorum menti appingendum est ²⁷.

CXXII. — *Eidem.*

Multa speculatione, et intelligentia Mosaica scripta, necnon profunda perquisitione indigere persuadeat te mystica compellatio putei visionis ²⁸.

CXXIII. — *Eidem.*

Ne patiaris in his, quæ te opprimunt, infortunium spem bonam abjicere, neque divinæ expectationis cornu relaxes. Facile enim Deo est, modo voluerit, tristia in læta amœnaque convertere.

CXXIV. — BENJAMINO HEBRÆO.

Ais te in multis Jesum celebrare, sed quod Sabbatum ille neglexerit, dissolveritque, iniquissimo animo ferre. Verumtamen hominem in omne tempus parvulum esse non decet. Namque cum quis ad virilem ætatem perveniens, non æquo animo ferret, si lacte potatur; et qui ad philosophicas disciplinas gradum fecit, non facile sustinebit adhuc in alphabeti ordine perdurare. Igitur ante cœlestis sapientiæ in homines adventum, optima erat Sabbati observatio, et utilis; at nunc post Christi adventum accommodata non est. Supra enim et dies et tempora, et mundum univrsus Christianus sapiet.

54 CXXV. — *Eidem.*

Ne permirum tibi accidat, Deum antiquitus Sabbati observationem præcepisse ²⁹, et nunc similem observationem rejicere. Vides enim veteres recentesque imperatorum terrenorum constitutiones antea rem hanc decrevisse, postmodum alio atque alio tempore legem antea latam dissolvere.

Ἀπαστρέπτοντι προσώπῳ, καὶ οὕτως διελέγετο τοῖς νοητοῖς καὶ Αἰγυπτιάζουσι τῆ φρονήσει.

PIΘ. — Τῷ αὐτῷ.

Πρόσωπον Μωϋσείως νόησον εἶναι τὸ φῶς τῆς Πεντατεύχου, κάλυμμα δὲ τὸ ἀσάφες τῶν μακαρίων λόγων, καὶ τὸ παραβολικόν, ἢ συμβολικόν, καὶ τὸ αἰνιγματώδες. Καὶ λέγει ὁ ἅγιος Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ φρέατος, ὅθεν πάντες πεπόωκασι, παραβολικῶς τινα· καὶ ἐξῆς ἐπιφέρει· Διὰ τοῦτο ἐρῶσιν οἱ αἰνιγματισταὶ τάδε καὶ τάδε.

PK'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐὰν μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν ἐπιστρέφει ὁ Ἑβραῖος νηπιάζων κατὰ τὸ βρέφος, τὸ λεγόμενον Ἰσμαήλ, περιαιρείται τὸ κάλυμμα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας τῆς καλουμένης Ἄγαρ, καὶ ἐγγύθεν εὐρίσκει τὸ ζῶν ὕδωρ τῆς θείας Γραφῆς δεόντως ἐρμηνευθὲν, πότιμόν τε καὶ διαυγές, καὶ τοῦ θανάτου τῆς ἀπιστίας λυτροῦμενον.

PKA'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέχρις ἂν μὴ κτήσονται δὲ οἱ Ἑβραῖοι τὴν πίστιν τῆς μακαρίας Σάρρας, τῆς οἰκίτιδος Ἄγαρ τὸ ὄνομα τῆ γνώμη αὐτῶν ἐπιφημίζειν δεόν.

PKB'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι πολλῆς θεωρίας καὶ νοήσεως δεῖται τὸ Μωσαϊκὸν γράμμα, καὶ βαθείας ἐρεύνης, πεπιθέτω σε ἡ μυστικὴ προστογορία τοῦ φρέατος τῆς ὀράσεως.

PKΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ καταδέξῃ ἐν ταῖς ἐπελθούσαις συμφοραῖς παρᾶλῦσαι τὸ εὐελπι, μὴδὲ χαλάσης τὸ κέρας τῆς θείας προσδοχίας. Ἦβρον γὰρ τῷ Θεῷ βουληθέντι τὰ σκυθρωπώτερα ἐπὶ τὸ ἱερὸν τε καὶ παιδρὸν μεινέγκαι.

PKΔ'. — BENJAMIN EBPAIQ.

Φάσκεῖς ἐν πολλοῖς τὸν Ἰησοῦν ἐπαινεῖν, ἐν δὲ τῷ παριδεῖν αὐτὸν καὶ λύσαι τὸ Σάββατον, καὶ σφόδρα ἀγανακτεῖν. Ἄλλ' οὐ πάντοτε νήπιον χρὴ ὑπάρχειν τὸν ἄνθρωπον· εἰς ἄνδρα γὰρ τις τελέσας, οὐκ ἐτι ἀνέξεται ποτίζεσθαι γάλακτι, καὶ ὁ πρὸς τὰ τῶν φιλοσόφων ὀρμήσας μαθήματα, οὐκ ἂν καταδέξαιτο ἀλφαβήτων προσκαρτερεῖν. Πρὸ τοίνυν τοῦ τὴν οὐράνιον ἐπιδημῆσαι ροφίαν τοῖς ἀνθρώποις, καλὴ ἐτύγχανεν ἡ τοῦ Σαββάτου παρατήρησις, καὶ ὠφέλιμος, νῦν δὲ, κατὰ τὴν Χριστοῦ ἐπιδημίαν, οὐκ ἔστι ἐπιτήδειος· ἐπάνω γὰρ καὶ ἡμερῶν καὶ χρόνων, καὶ παντὸς τοῦ κόσμου φρονήσει Χριστιανός.

PKE'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ ξενισθῆς, πῶς πάλαι μὲν ὁ Θεὸς τὸ Σάββατον τηρεῖν διατάξαστο, νῦν δὲ τὴν τοιαύτην ἀθετεῖ παρατήρησιν. Ὅρας γὰρ παλαιὰς τε καὶ νεαράς διατάξεις βασιλέων γηγίνων, πρῶην μὲν τότε τὸ πρᾶγμα θεσπισάντων, νῦν δὲ καταλύοντων τὸ προλαβὸν νομοθέτημα.

²² Exod. xxxiv, 32-35. ²³ Num. xxi, 18. ²⁴ ibid. 27. ²⁵ Gen. xvi, 1 seqq. ²⁷ ibid. ²⁸ ibid. 14.

²⁶ Exod. xx 8.

PKΓ'. Τῷ αὐτῷ.

Νόμιζε μοι τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν μητέρα τινὰ εἶναι, καὶ νῦν μὲν τῷ νηπίῳ τὸν μαστὸν ἐπιδιδοῦσαν, καὶ βοῶσαν, Καλὸν, καλὸν τοῦτό γε, εἶθ' ἕστερον πρὸς τὴν στερεὰν τροφήν τὸν παῖδα ἐλαύνουσαν, καὶ χολῆ τὸν μαστὸν περιχρίουσαν, καὶ κρᾶζουσαν συνεχῶς. Σαπρὸν, σαπρὸν τοῦτό γε.

PKZ'. Τῷ αὐτῷ.

Λέγεις τὸν Μωσέα εἰρηκεῖναι ἐν Δευτερονόμῳ, ὅτι: « Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. » Προφήτην εἶπεν, οὐκ ἰ Θεόν. Πῶς οὖν Θεὸν εἶναι τὸν Ἰησοῦν λέγετε; Ὡς νηπίῳ σοι, ὦ Ἰουδαίε, συμπέλλει οὐ πάνσοφος μὲν Μωϋσῆς, οὐπω τρανότατα τολμῶν σοι δεῖξαι τοῦ Χριστοῦ τὴν θεότητα. Ὃταν τοῖνον δέξῃ αὐτὸν ὡς προφήτην κατὰ τὸν Μωσέα, καὶ βασιλέα, καὶ ποιμένα πραῦν, καὶ ἀκτῆμονα, τότε αὐτὸς ὁ μέγιστος προφήτης καὶ ἔγκριτος ἀποκαλύψει σοι αὐτὸν Θεὸν ὑπάρχειν ἀληθινὸν, ἄσωμάτως, καὶ ἀχρόνως, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων γεννηθέντα ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ. Ἔχεις δὲ μαρτυροῦντας τῇ θεότητι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ οικονομίᾳ, πάντας τοὺς ἀειδίμους προφήτας, οἵτινες ἐξηγηταὶ τοῦ νόμου τυγχάνουσιν.

PKH'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐχ ὁ τυχὼν ἐπεκρεμάσθη σοι κίνδυνος; ἐν τῷ Δευτερονόμῳ, ἐὰν μὴ πιστεύσῃς τῷ Χριστῷ, καὶ προσκυνήσῃς, καὶ ὑπακούσῃς αὐτῷ, καὶ ὑποταγῇ; ἐν παντὶ καθηκόντως. Φησὶ γὰρ ὁ νομοθέτης: « Ἔσται δὲ, πᾶσα ψυχὴ, ἣτις μὴ ἀκούσει τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ θεοῦ λαοῦ. »

PKΘ'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἄτοπον ὄρῳν πρᾶγμα δοκεῖς μοι, ἐν τῷ μεταξὺ ὄρειον καὶ θυμοῦ καταναγκάζειν καρποφορεῖν σοὶ τινὰς. Τοῦτο δ' οὐκ ἂν λεχθεῖ καρποφορία, ἀλλὰ βία, καὶ αἰσχροτήτης, καὶ ἀκαίρια ἐσχάτη, καὶ τραχύτερον τι τῶν δημοσίων ἐπιταγμάτων, καὶ βαρυτάτων ἀπαιτημάτων. Ἄλλὰ παῦσαι, παρακαλῶ, τῆς ἀρρεπείας ταύτης, μᾶλλον δὲ σφάλασον ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ πολλῇ κατὰ ψυχὴν ἡσυχίᾳ, καὶ ὁ Θεὸς διεγείρει τοὺς ἀξίους δυνεῖς τῆς καλοκαγαθίας προσφέρειν σοι μεθ' ἱκεσίας πᾶσαν χρείαν. Οἱ μὲν γὰρ ἀξιοὶ τυγχάνουσιν τοῦ καρποφορεῖν μοναχοῖς, οἱ δὲ παντελῶς ἀνάξιοι, καὶ μακρὰν τῆς βουλής τοῦ Κυρίου.

PA'. — ΚΛΕΑΡΧῶ ΝΟΥΜΕΡΑΡΙῶ.

Ἐγὼ οὐκ ἂν λοιδορησάμην τὸν λύκον ἀρπάζοντα, κατὰ φύσιν γὰρ ἐνεσι τῷ λύκῳ τὸ ἀρπακτικόν, σκόπτω δ' ἄνθρωπον κεκτημένον λύκῳ παρὰ φύσιν τὴν γνώμην.

PAA'. — ΑΥΡΗΑΙΑΝῶ.

Διὰ τοῦ Ἰερεμίου ὁ Κύριος εἰρηκεῖν: « Ἐπιστρέψετε πρὸς με, καὶ οὐ μηνῶ ὑμῖν εἰς τὸν αἰῶνα. » Ἄξια μὲν τῆς αἰωνίου ὀργῆς εἰργάσαθε πράγματα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐγὼ ἐλεῆμων ὑπάρχω, οὐ τῇ ὑμετέρῃ κακίᾳ μετῶ τὴν φιλανθρωπίαν, ἀλλὰ τῇ ἐμῇ πολλῇ ἀγαθότητι. Πλὴν εἰ κἀγὼ, φησίν, ἀγαθός, καὶ φιλάνθρωπος, ἀλλὰ σὺ μὴ ἐπιλανθάνου ὧν κακῶς δι-

A

CXXVI. — Εἰαὲμ.

Apprehende, queso, animo tuo, dei sapientiam matrem quamdam esse, nunc quidem infantulo mammas porrigentem, clauis autemque: Bonum est hoc, bonum; postea ad solidiorem cibum filium concitantem, et felle mammas inungentem, saepiusque inclamantem: Putridum est hoc, putridum.

CXXVII. — Εἰδὲμ.

Inculcas Moysen in Deuteronomio dictasse: « Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester ex fratribus vestris, ut me ⁴⁰. » Prophetam dixit, non Deum. Quomodo itaque Deum esse Jesum dicitis? Tanquam infantulo tibi, mi Judae, una balbutit sapientissimus Moyses, non audens tibi nimis aperte divinitatem Christi exhibere. Quando igitur cum, ut Moyses inquit, tanquam prophetam excipies, et regem, et pastorem mitem, et pauperem, tunc ipse prophetarum maximus et princeps revelabit tibi se Deum esse verum, sine corpore, et aucte omnia saecula ex Deo vero genitum. Omnes vero celeberrimi prophetae, qui legis interpretes ⁵⁵ sunt, divinitati Christi, et dispositioni fidem suam exhibent.

CXXVIII. — Εἰδὲμ

Non contemnendum tibi periculum imponet in Deuteronomio, si Christo fidem non habueris. illique cultum, obedientiam, et subjectionem non deferas, nisi convenit, in omnibus. Legislator siquidem ait: « Universa anima, quae non obedierit prophetae illi, exterminabitur e divino populo ⁴¹. »

CXXIX. — ΑΛΕΞΑΝΔΡῶ ΜΟΝΑΧῶ

Absurdam rem agere mihi videris, dum inter injurias et rabiem nonnullis tibi fructum afferre cogis. Haec non diceretur fructuum perceptio, sed vis, et dedecus, et extrema importunitas, et publicarum impositionum et gravissimarum exactionum acerbior depressio. Sed cessa, obsecro, ab hac indecentia; quinimo precibus, et multae secundum animam quieti operam nava. et Deus excitabit eos qui digni sunt, morum probitate, cum libello supplicii, quicquid tibi opus fuerit, offerre. Quidam enim digni sunt, qui monachis fructum reddant, quidam vero omnino indigni, et a nitu Dei maxime distantes.

D

CXXX. — ΚΛΕΑΡΧῶ ΝΟΥΜΕΡΑΡΙῶ.

Ipsc quidem nunquam lupum, si subripit, convitiis onerabo; rapere etenim lupo natura insitum ⁵⁶ est; sed hominem, qui lupinam mentem praeter sui naturam possidet, reprehendo.

CXXXI. — ΑΥΡΗΑΙΑΝῶ.

Per Jeremiam Dominus dixit: « Convertimini ad me, et non irascar vobis in saeculum ⁴². » Digna sane sempiterno furore facinora perpetrastis, sed cum ipse misericors sim, meam humanitatem non cum vestra improbitate, sed cum mea ingenti bonitate dimetior. Verumtamen ait: Etsi ipse bonus et humanus sum, tu tamen quae prave cogi-

⁴⁰ Deut. xviii, 45. ⁴¹ Deut. xviii, 49. ⁴² Jerem. iii, 12.

tasti, aut peregiati, ne obliuiscaris. Namque illud habeto, te in Dominum Deum tuum impium fuisse, quem cum lacrymis toto vitæ tuæ curriculo exora ⁴³.

CXXXII. — GENETHILIO.

« In campo et freno maxillas eorum, quemadmodum brutorum, Deus, constringes, qui tibi terga vertunt, » David cithara concinens clamabat ⁴⁴. Quemadmodum enim equum licet invitum freno domiamus, non odio, sed ut illi cursum bene ordinatum constituamus, et inordinatum ipsius motum ordine compescamus, et indecorum atque ineptum saltum in concinnum iter transferamus: Ita Deus si viderit animam pulli instar se gerentem, calcitrantem, hac et illac pererrantem ad decentius eam, etiam si nolit, traducit.

CXXXIII. — THEODOSIO.

Plerosque ipse novi egregiis facinoribus nobilitari non potuisse, sed iniquitate potius, et **57** summa improbitate, seipsos celebres ac tremendos edidisse.

CXXXIV. — SERAPIONI PRESBYTERO.

« Ubi est thesaurus tuus, inquit, ibi et cor tuum ⁴⁵. » Qualia namque sunt studia, vana et nullo in loco quiescentia, talis omnino fuerit, et mens, et memoria, et intellectus illius. Potius itaque ad caelestem, et nullis furibus obnoxium thesaurum prudenter animus intendendus est.

CXXXV. — Eidem.

« Lucerna, ait, corporis oculus ⁴⁶. » Superna siquidem percipiens intellectus, oculus est animæ, visum firmum ac stabilem possidens, splendorumque suum in universam rerum compositionem transmittens. Quod si tu in asperum hoc et prauum mentem crapula, cogitationibus inutilibus, et quæ ad inferiora ducunt et perditionis barathrum, flectas: quid boni intelligere, aut probi enuntiare propriis cogitationibus poterit? Quare necesse est obtenebratum et turbatum esse omnem habitum dubiis incertum, veluti in nocte et difficili bello.

CXXXVI. — Eidem.

Dominus decrevit: « Dicentibus mihi in die illa a me cognosci, respondebo: Non novi vos ⁴⁷; » quippe qui verbo tantum pietatem colebatis, opera prava patrabatis.

58 CXXXVII. — JOANNI MONACHO.

Dæmones variis tentationibus nostrum os occludere nituntur, ne laudemus, et cantemus, et gloriam dicamus Conditori. « Sed spem habemus, ut ait castus Joannes, quod Dominus aperiet, et nullus claudere poterit ⁴⁸. »

CXXXVIII. — PHILONI ILLUSTRIO.

Cessa ultra deprimere, aut pugnis obtundere viles ac simplices; satis enim superque delicta Deus examinat, et nusquam Dei homo paupertatis despector, et pauperis intrepide injuriis retributionem aufugiet.

⁴³ Jerem. iii, 45. ⁴⁴ Psal. xxvi, 9. ⁴⁵ Matth. vi, 22. ⁴⁶ Matth. vi, 22. ⁴⁷ Matth. vii, 22; Luc., xiii, 25. ⁴⁸ Apoc. iii, 7.

Α ενοήθησ τε και επραξασ · γυνῶθι γάρ οτι εις Κυριον τον Θεον σου ησέθησασ, και δεήθητι πανθῶν διὰ παντός του ὄθου.

PAB'. — GENEΘAIO.

« Έν κημῶ και χαλινῶ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξει: καθάπερ κτηνῶν, ὁ Θεός, τῶν ἀποφευγόντων σε, » ὁ Δαυιδ καθαρίζων ἐδόα. Ὡσπερ γάρ ημεῖς ἵππον και ἄκοντα χαλινῶ δαμάζομεν, οὐ μισοῦντες, ἀλλ' εὐτακτον αὐτῶ τὸν δρόμον καθιστώντες, και τὴ ἄτακτον αὐτοῦ τῇ τάξει περιστέλλοντες, και τὸ ἄκοσμον αὐτοῦ, και ἀπαίδευτον πῆδημα, εις εὐτακτον ὄδον μεταβρῦθμίζοντες, οὕτως ὁ Θεός ἐάν ἴθῃ ψυχὴν πωλευομένην ὧδε κάκεισε, ἀγει αὐτὴν πρὸς τὸ εὐπρεπέστερον, και μὴ θέλουσαν.

B

PAG'. — ΘΕΟΔΟΣΙΩ.

Πολλοὺς ἔγωγε οἶδα μὴ δυνηθέντας γνωσθῆναι διὰ κατορθωμάτων, διὰ φαυλότητος μάλλον και ἄκρας πονηρίας ἐπισήμους δειγθέντας και φοβεροὺς.

PAD'. — ΣΕΡΑΠΙΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

« Ὅπου ἐστὶν ὁ θησαυρός σου, φησὶν, ἐκεῖ ἐσται και ἡ καρδία σου. » Οἶα γάρ ἀν ἦ τὰ ἐπιτηδεύματα, και ὅποι, τοιοῦτο πάντως και τὸ φρόνημα, και αἱ μνήμαι, και ὁ νοῦς αὐτοῦ ἴδρυται. Μάλλον τοιγάρτοι τῶ οὐρανῶ, και ἀσυλήτῳ θησαυρῶ νηφόντως προσεκτέον.

PAE'. — Τῶ αὐτῶ.

« Ὁ λύχνος, φησὶ, τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός. » Ὁ γάρ τὰ ἄνω φρονῶν νοῦς ὀφθαλμός ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἐβρωμένην ἔχων τὴν ὄρασιν, και τὴν ἑαυτοῦ αὐτῆν εις ὄλην τὴν κατάστασιν διαπέμπων. Ἄν δ' εις τὸ τραχὺ τοῦτο, και μοχθηρὸν νεύσης τὸν νοῦν διὰ κραυπάλῃς, και φροντίδων μὴ συμφερούσων, κάτω δὲ φερούσων πρὸς βάραθρον ἀπωλείας, τί ἀγαθὸν δυνησεται νοῆσαι, ἢ ὑπαγορευσαί χρηστόν τι τοῖς οικείοις λογισμοῖς; ὥστε ἀνάγκη ἐσκοτώσθαι, και τεταράχθαι πᾶσαν τὴν ἔξιν, ἀπορίας ἐνεχομένην ὥσπερ ἐν νυκτὶ, και γαλεπῶ πολέμῳ.

PAG'. — Τῶ αὐτῶ.

Ὁ Κύριος ἀπεφῆνατο, οτι « Τοῖς λέγουσί μοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, γνωρίζεσθαι ὑπ' ἐμοῦ, ἀποκρινοῦμαι, οτι Οὐκ οἶδα ὑμᾶς: » διότι λόγω μὲν τὴν εὐσέθειαν ἐτιμάτε, ἔργῳ δὲ τὰ φαῦλα μετήρχεσθε.

PAZ'. — ΙΩΑΝΝΗ ΜΟΝΑΧΩ.

Οἱ μὲν δαίμονες διὰ ποικίλων πειρασμῶν σπουδάξουσι κλεισαι τὸ ἡμέτερον στόμα, ὅπως μὴ ὑμῶμεν, μήτε ψάλλωμεν, μήτε δοξολογῶμεν τὸν κτίσαντα. « Ἄλλ' ἔχομεν ἐλπιδας, καθά φησιν ὁ ἄγνός Ἰωάννης, οτι ἀνοίξει ὁ Κύριος, και οὐδεὶς κλεισαι δυνησεται. »

PAH'. — ΦΙΛΩΝΙ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Πάπασο λοιπὸν καταθλίβων, και κατακονδυλίζων τοὺς εὐτελεῖς, ἱκανῶς γάρ ἐξεταστής ὑπάρχει πλημμελημάτων Θεός, και οὐδαμῶς τὴν ἀνταπόδοσιν τοῦ Θεοῦ διαφεύξεται ἀνθρωπος ὑπέροπτος πενίας, και πένητος ἀφόδως κατατρέχων.

ΡΑΘ. — ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ.

Οἱ ἐξ ἄλλης διανοίας τὸν παντέφορον ἐπιθεώμενοι Κύριον, κἄν εἰς τὸ ἔσχατον τῶν κινδύνων ἀφίκοντο, πάντως τεύξονται τῆς ἀνωθεν ἀρωγῆς· ἐπὶ ἡκοῦς γὰρ ὁ Δεσπότης γενόμενος ἐξ αὐτῆς μέσης ἐξαρπάσας τῆς ἀπωλείας πρὸς ζωὴν αἰώνιον, καὶ χαρὰν ἀναφέρει.

ΡΜ'. — ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ.

Μὴ λεπρῶ τὸν τέως ἐνδείξομαι τὰ βλακεύματα τῆς νέας ἡλικίας, εἴθ' ὕστερον ἐπ' ἐσχάτων τοῦ γήρωος τὰ τῆς σωφροσύνης, καὶ τῆς ἀνδρείας, καὶ τῆς δικαιοσύνης ἀναβλαστῆσω ἄνθη. Τίς γὰρ σοι οὐράνιος ἄγγελος γηράσειν ὑπέσχετο; Διὰ τί μὴ φοβῆ τὸ ἐν λαγνείαις, καὶ τέρψεσι, καὶ ταῖς κενοδοξίαις ἐναποθανεῖν κακίως, νεαζούσης μὲν τῆς ἡλικίας, παλαιωθείσης δὲ ὀξείως τῆς πολιτείας;

ΡΜΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐρώτησάς με, τίς ἐστὶν ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὁ ταῖς ἐπιθυμίαις φθειρόμενος, ὄντινα ἀποθέσθαι παραίνει ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Παλαιὸν ἄνθρωπον ἀνύπαρκτον μὲν, φθειρόμενον δὲ, τυγχάνειν νομίζομεν εἰδωλὸν τι ἀπωλείας ἐκ μιαρῶν καὶ ἀσεδῶν λογισμῶν, καὶ λόγων ἀθεμίτων, καὶ ἀκαθάρτων ἔργων, ζωγραφούμενόν τε, ἢ συντιθέμενον, ἢ καὶ ὡς ἂν τις εἶποι, ἐξυφαινόμενον ἐπιπλαδῶς.

ΡΜΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ ἐν τῷ γήρῳ ἀρετὴ οὐκ ἂν κληθεῖται ἀρετὴ, ἀλλ' ἀδυναμία. Οὐκοῦν ἐν τῇ νεότητι μάλλον τὴν ἀρετὴν κατεργαστέον ἡμῖν, καὶ ἐν σώματι νέω πολὺν ἐνδείκνυσθαι φρόνημα.

ΡΜΓ'. — ΑΝΤΩΝΙΟΥ.

Εἰ ἐστὶ τυφλὸς πλοῦτος, τάχα ἐστὶ καὶ τυφλὴ δόξα καὶ ὑπόληψις. Καὶ βλέπε μοι τὸν Ἰλλύστριον Κόνωνα, μήτ' ἔργῳ, μήτε λόγῳ ποτέ τινα ὠφελήσαντα, μήτ' ἀρετὴν γινώσκειν ἐθέλοντα, τί ποτέ ἐστίν, μάτην δοξαζόμενον, καὶ εἰκὴ κροτούμενον ὑπὸ πλείστον ἀνελευθέρων, καὶ ἀνοήτων ἀνθρώπων, κἄν τούτῳ φουσώμενον, καὶ ὑπεραινόμενον παραλόγως.

ΡΜΔ'. — ΚΟΝΩΝΙ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΟΥ.

Πλουτεῖς ἀδίκως, τὰς ἐτέροις ὑφειλομένας δόξας σφετεριζόμενος. Εὐτράπελον γὰρ θέαν θεασάμενος, τεθαύμακα, τοὺς μὲν ἀξιαγάστους λοιδωρουμένους βλέπων ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ, τοὺς δὲ ἀχρεοῦς εὐφημουμένους ὄρων. Καὶ τοῦτο οἶμαι τῶν δαιμόνων ὑπάρχειν μηχανήμα· ὅθεν ἵνα μὴ διὰ κενῆς δοξάζων πολλὰ, μειζῶνος κατὰ τὸ μέλλον τιμωρηθῆς, παρακαλῶ σε μάλλον πρᾶξαι τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἵνα εὐπροσώπως καὶ προσηκόντως τὴν δόξαν κοιλίζοιο.

ΡΜΕ'. — ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ.

Μαθεῖν γλίχῃ, τί ἐστὶν ὁ φησὶν Ἰάκωβος ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων· « Ἡ δοκεῖτε δεῖ κενῶς λέγει ἡ Γραφὴ πρὸς φθόνον; » τούτεστιν, οὐκ ἀκαί-

Α CXXXIX. — STEPHANO DIACONO.

Qui ex tota mente omnia videntem Dominum invocant, licet extremis periculis conflitentur, omnino superni auxilii participes fient. Namque Deus exaudiens ab ipso excidio ereptus in vitam aeternam et lætitiā transvehit.

CXL. — AMPHILOCHIO COMITI JUNIORI.

Annon lepra obsito similem dixerim eum, qui rursus ætatis juvenilis deliciis perfrui sibi proponit, postmodum in extrema senectute continentię, fortitudinis et justitię flores promere (3). Quis enim tibi cęlestis angelus consenescere promisit? Quare non horres inter libidines, gaudia, et vanas cogitationes infauste commori, ætate quidem juvenili, sed vitę instituto citissime inveterato

CXL. — *Eidem*.

Postulasti a me, quis sit vetus homo, qui desicæriis corrumpitur, et quem deponere divinus Apostolus hortatur? Veterem hominem non existentem quidem, sed qui corrumpitur, esse putamus, idolum quoddam perditionis, quod ex execrandis et impiis cogitationibus, et verbis iniquis, et immundis facinoribus penicillo exprimitur, vel componitur, vel, ut quispiam diceret, satis noxie contextitur.

CXLII. — *Eidem*.

Quę in senectute virtus dilucet, virtus non nuncupabitur, sed imbecillitas. In juventute itaque potius virtus operanda a vobis, exercendaque est, et in corpore juveni cana prudentia commonstranda.

CXLIII. — ANTONIO.

Si cęcę divitię sunt, fortasse etiam erit et cęca opinio, sique comprehensio. Et videsis illustrium Cononem, qui nemini unquam neque verbo, neque opere fructum utilitatis prębuit, neque quęnam sit virtus, addiscere curavit, frustra laudibus cohonestatum, et vane a plerisque hominibus inliberalibus ac stupidis strepitu consociatum, et in hoc tumentem, seseque absurde nimis factantem.

CXLIV. — ΚΟΝΩΝΙ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΟΥ.

Injuste divitiis affluis, aliisque debitam gloriam tibi usurpas. Lepidum enim, et ad risum jocumque factum contuitus in admirationem incidi, dignos admiratione convitiis pręsenti tempore petitos videns, ineptos, atque inutiles laudibus cohonestatos. Et hanc machinam esse dęmonum duco. Quare ne multa inaniter comminiscens, in futurum gravius puniaris; rogo te, ut potius virtutis operibus te dedas, ut non sine ratione, sed ut adderet, laudem consequaris.

CXLV. — ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ.

Aves perdiscere, quid sit quod Jacobus Hierosolymorum archiepiscopus ait: « An putatis, quia iuaniter dicit Scriptura, ad invidiam? hoc est,

³³ Galat. iv. 23. ³⁴ Jac. iv. 5.

(3) Allatii versio nec Græco respondet nec homum sensum exhibet. Ego vero, indubitata, ut puto, conjectura, lego. Μὴ λέγε· Πρῶτον τέως ἐνδείξομαι, etc. Ne dicas: Prius interim ostentabo juvenilis

artatis mollia stolidaque facinora, postmodum vero, in extrema senectute, continentię, fortitudinis et justitię flores producam. COTELERICUS, Monum., II, 550.

non intempestive, sed maxime opportune, et prospicienter divinas Scripturas contra invidiam loquitur: etenim quocunque sancto enuntiatio contra omnes affectus, sed exitiosam invidiam potissimum, tanquam validissima armatura constipamur.

CXLVI. — *Eidem.*

« Concupiscit, inquit, spiritus, quem habitare fecit Deus in nobis ⁵¹. » Quid porro desiderat, appetit et diligit divinus Spiritus? unionem, concordiam, mutuam fratrum amorem. Charitas autem ex humilitate et pietate nascitur; collum, et amarulentus livor ex superbia et jactantia oritur: quapropter dictum est: **61** « Deus superbis resistit ⁵², » propter eorum stultitiam in eos castra movens, uti olim in primum omnium superbis vitio infectum Satanam. « Humilibus autem dat gratiam ⁵³; » hoc est, spiritalia quaedam munera largitur iis, qui propter Deum humilitatem amplectuntur.

CXLVII. — *Eidem.*

« Ne respondeas, ait Salomon, stulto secundum stultitiam ejus, ne similis illi fias. Responde vero stultitiæ ejus, ne prudens apud se esse videatur ⁵⁴. » Qui enim præceptis Dei adversantia inveniit stulto, et in peccatum invitanti consentit, ea laudans, secundum stulti stultitiam respondit, et similis factus est illi: qui vero improba enuntianti sese opposuit, nec execrandis illius verbis assensum præstare sustinuit, respondere dicitur ad stultitiam illius; hoc est, contra illius stultitiam palmarium optatum habuit, tropæumque consensu omnium erexit, pharetra sagittarum veritatis, ac cælestis sapientiæ adversus stultitiam, vanamque improbi sophistæ opinionem usus.

CXLVIII. — *SOZOMENO.*

Peccatum fumi instar citissime disolvitur; debita vero poenitentia et poena ad quæ sæcula protrahitur? si hæc tecum consideraveris, maximo timore et tremore concutieris.

62 CXLIX — *CORNELIO PRESBYTERO.*

Quid est quod ait Apostolus: « Etsi cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc nondum cognoscimus ⁵⁵? » Namque propter nostram salutem Dominus homo factus, et cum hominibus conversatus, ut propriam incarnationem veram ostenderet; non tantum puerulus adhuc lac surxit, ut plane videbatur, sed adultus etiam comedit, et bibit, et laboravit, et somnum cepit, flagellis cæsus, et crudel affixus est, etc. Attamen post ipsius ex mortuis resurrectionem, non amplius corporis ægritudinibus, et necessitatibus subjacet. Propterea Apostolus ait: Non ultra cognoscimus Christum passionibus, infirmitatibus, et morti obnoxium. Virtus namque divinitatis illius humana omnia superavit. Et licet nunc, et in futura sæcula in sancto corpore, quod antea sub Pilato cruci affixum fuit, et sepulturæ

A ρως, ἀλλὰ καὶ λίαν εὐκαίρως τε καὶ εὐστόχως ἡ θεία Γραφή κατὰ τοῦ φθόνου λαλεῖ: πᾶσα γὰρ ἅγια προσφώνησις κατὰ παντός μὲν πάθους, μάλιστα δὲ κατὰ φθόνου τοῦ ἀθεοῦ τίθεσθαι ἐλωθεν ἰσχυρώτατα ὄπλα.

PMΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Ἐπιποθεῖ, φησὶν, τὸ πνεῦμα, ὃ κατόκησεν ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν. » Τί δὲ ἐπιποθεῖ, καὶ στέργει, καὶ ἀγαπᾷ τὸ θεῖον Πνεῦμα, ἢ τὴν ἔνωσιν, καὶ ὁμόνοιαν, καὶ τὴν φιλαλληλίαν τῶν ἀδελφῶν; ἢ δὲ ἀγάπη ἐκ ταπεινοφροσύνης καὶ εὐλαβείας κυσκαται, τὸ δὲ μῖσος καὶ ἡ πικρὰ βασκανία ἐκ τῆς ὑπεροφίας καὶ ἀλαζονίας προσέρχεται· διὸ εἴρηται, ὅτι « Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιλέσσει, » διὰ τὴν ἀπόνοιαν αὐτῶν ἀντιστρατευόμενος αὐτοῖς, καθάπερ τῷ πρώτῳ; τὴν ὑπερηφάναν νοστήσαντι Σατανᾶ· « Ταπεινοὶς δὲ δίδωσι χάριν, » τοῦτέστι, πνευματικὰ τινα πηγάζει δωρήματα, τοῖς διὰ τὸν Θεὸν ταπεινοῦσθαι σπουδάζουσι.

PMZ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Μὴ ἀποκρίνου, φησὶ Σολομῶν, τῷ ἄφρονι κατὰ τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ ὁμοίος γένη αὐτῷ· ἀποκρίνου δὲ τῷ ἄφρονι πρὸς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ φρόνημος παρ' ἐαυτῷ φαίνεται. » Ὁ μὲν γὰρ λαλοῦντι τῷ ἄφρονι τὰ ἐναντιούμενα τοῖς νόμοις τοῦ Θεοῦ, καὶ προσκαλουμένῳ εἰς ἁμαρτίαν συγκαταθέμενος, καὶ συναίνων, ἀπεκρίθη κατὰ τὴν ἀφροσύνην τοῦ ἄφρονος, καὶ ὁμοιωθὲν αὐτῷ· ὁ δ' ἀντιταξάμενος τῷ φράζοντι τὰ φαῦλα, καὶ μὴ ἀνασχόμενος συνδιάσει τῷ μιαιφρόνῳ, ἀποκρίνεσθαι λέγεται πρὸς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, τοῦτέστι κατὰ τῆς ἀφροσύνης αὐτοῦ ἀπεδείχθη ἀριστερὸς νικητὴς τροπαιοῦχος, τῇ βελοθήκῃ τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἐπουρανοῦ σοφίας; χρυσάμενος κατὰ τῆς ἀφροσύνης, καὶ τῆς ματιᾶς οὐσίσεως τοῦ πονηροῦ σοφιστοῦ.

PMH'. — *ΣΩΖΟΜΕΝΩ.*

Ἡ μὲν ἁμαρτία δίκην καπνοῦ θάπτον διαλύεται· ἡ δὲ ὀφειλομένη τιμωρία, καὶ κόλασις, ἐπὶ πόσους αἰῶνας ἐκτείνεται; Ἐάν λογίσῃ, φοβηθῆσθαι μέγала, καὶ τρομάξεις.

PMΘ'. — *ΚΟΡΝΗΛΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.*

Τί ἐστίν, ὅπερ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· « Εἰ δὲ καὶ ἠγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν; » Ἐπειδὴ διὰ τὴν ἡμετέραν δουτηρίαν ὁ Δεσπότης ἀνθρώπου γενόμενος, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναστροφόμενος, ἵνα δεῖξῃ ἀληθινὴν τὴν οὐκείαν ἀνακωσιν, οὐ μόνον ἐγαλουχῆθη βρέφος τυγχάνων κατὰ τὸ βλεπόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐξήθει βέβρωκῆ τε καὶ πέπωκεν, ἐκοπίασέ τε καὶ ὑπνωσεν, ἐμαστίχθη τε καὶ ἐσταυρώθη, καὶ τὰ ἐξῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ τὴν ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ὑποπίπτει ταῖς τοῦ σώματος ἀσθενείαις, καὶ χρεῖαις ἀναγκαίαις· διὰ τοῦτο φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι οὐκέτι γινώσκομεν τὸν Χριστὸν παθητὸν, καὶ ἀσθενῆ, καὶ θνήσκοντα. Ἐξενίκησε γὰρ ἡ δύναμις τῆς θεότητος αὐτοῦ πάντα τὰ ἀνθρώπινα. Κἂν γὰρ ὑπάρχει καὶ νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἐν τῷ ἁγίῳ σώματι τῷ

⁵¹ Jac. iv, 5. ⁵² Prov. iii, 34; Jac. iv, 6. ⁵³ ibid. ⁵⁴ Prov. xxvi, 4, 5. ⁵⁵ II Cor. v, 16.

πρώτην ἐπὶ τοῦ Πιλάτου στυρωθέντι, καὶ ταφέντι, Ἀπὸ τῆς ἀνάστασιν ἐκ νεκρῶν, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐστὶ παύσαι ἀνθρώπινα, καὶ τὸ σῶμα ἔχει ἀγῆρατον, ἀπῆμαγτόν τε καὶ ἀγραπτον εἰς τοὺς αἰῶνας.

PN'. — ΓΕΡΟΝΤΙΩ ΕΚΣΕΚΕΠΤΩΡΙ.

« Μὴ συγκοινωνεῖτε, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, τοῖς ἀκάριοις ἔργοις τοῦ σκοτους. » Τίνα γὰρ καρπὸν εἴχετε ἐν τοῖς τοῦ νοητοῦ θανάτου ἀφανείας, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; Ἀληθῶς γὰρ ἀκαρπα τυγχάνετε τὰ ἔργα· τὰ πονηρὰ, καὶ πᾶσα σκοτεινὴ πράξις. Ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ δυνήθῃ ἀναστήφαι, καὶ εἰς συναισθησὶν ἰλθεῖν, ἐρυθριᾷ μᾶλλον καὶ αἰσχύνεται ἐπὶ τοῖς ἀμαρτηθεῖσιν ἐν τῇ μέθῃ τῆς κακίας, καὶ ἀναύγασμα εὐρίσκει σωφροσύνης.

PNV. — ΥΠΑΦΛΩΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μὴ ἀθυμῆσαι, ἀλλ' ἀνδρίζου γενναίω φρονήματι. Ὁ γὰρ ἀνδρείος κἄν ἐν τραύμασι γένηται, πάντως νικῆσαι καὶ τραυματίας μαχόμενος.

PNB'. — ΟΛΥΜΠΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Μὴ γένοιτο. Ὅψ λέγει περὶ ἑαυτοῦ ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὅτι, « Βλέπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀγκλωστίζοντά με διὰ τῆς ἀμαρτίας » ἀλλ' ἐκ προσώπου τὰ τοιαῦτα φέγγεται τῶν ὀχλουμένων μὲν ὑπὸ σαρκίων παθῶν, πλὴν ἀντιτασσομένων, καὶ νικῶντων μὲν τὰ πολλὰ, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ κατὰ συνασπυγὴν νικωμένων.

PNΓ'. — Τῆς αὐτῆς.

Ῥῆδιον καταλαβεῖν ἔστιν ἡθροποιᾶ χρώμενον τὸν Ἀπόστολον, ἐκ τοῦ λέγειν· « Ἐγὼ δὲ καὶ ἔξω ποτε χωρὶς νόμου. » Καὶ τοι οὐδέποτε ἀναπνεύσαι δεδύνηται ἀνευ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου· ἐκ γὰρ νέας ἡλικίας παρὰ τῶν Γαμαλιηλῶν τὸν νόμον ἀκριβῶς ἐξεπαίθευται. Τῶν ἔξω τοίνυν ζησάντων τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου λαμβάνει τὸ πρόσωπον.

PNΔ'. — ΜΑΞΙΜΙΑΝΩ.

« Ἐν παντὶ ἔθνεσι ὁ φοβούμενος τὸν θεόν, καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτός αὐτῷ ἔστιν. » ἄλλοι δὲ οἱ δεκτοὶ τῷ θεῷ, καὶ οὐκ ἀπόβλητός ἔστιν ὁ νομοῦτος, τῷ ἰδίῳ καιρῷ καταφεύγων ἐπὶ τὸ σέβας τῆς μακαριωτάτης θεογονίας· οὐ γὰρ μὴ καταλείπη τοῦτον ὁ θεὸς συναποθανεῖν τῇ ἀγνωσίᾳ, ἀλλ' ὀδηγήσει αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ καταλάμψει τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως, ὥσπερ τὸν Κορνήλιον, περὶ οὗ καὶ τὸν λόγον τὸν προρρηθέντα· εἶρακεν ὁ μακάριος Πέτρος.

PNΕ'. — ΘΕΣΣΑΛΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ὅτι χρῆ τὸν τοῦ καλοῦ ἐπιέμενον, μὴ μόνον λογισμῷ, καὶ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τὸν κόπον ἐνδεκνωσθαι διὰ παντὸς τοῦ βίου, ἵν' οὕτως ἐπιτύχη ὀρανοῦ ἀναπαύσεώς τε καὶ βασιλείας, γεωργήσας τοὺς καρποὺς τῆς πολυεθοῦς ἀρετῆς. Βλέπε τί φησὶν ὁ πατριάρχης Ἰακώβ· Ἰσαάχαρ τὸ καλὸν ἐπιθύμησεν, ἀναπαυόμενος ἀνάμεσον τῶν κληρῶν, καὶ ἰδὼν τὴν γῆν, ὅτι πλεον ὑπάρχει, ὑπέθηκεν τὸν ὅμιον αὐτοῦ εἰς τὸ ποιεῖν, καὶ ἐγενήθη ἀνήρ γεωργός. » Καὶ ὁ προφήτης δὲ Ἰερεμίας λέγει· « Ἄδὸς τὴν καρ-

triditum, et postmodum ex mortuis resurrexit, sit; nihilominus non ultra humana patietur, corpus, habens quod neque senescere, neque noxis perturbari, neque sordibus inquinari in secula potest.

GL. — GERONTIO EXCEPTORI.

« Ne comunicetis, ait Apostolus, infructuosis operibus tenebrarum⁶⁶. » Quænam enim fructum in intellectualis mortis obscuris habebatis, ob quæ nunc verecundamini? Nam vere infructuosa sunt opera prava, et qualibet tenebricosa actio. Quando vero anima in saniores mentem redacta, res a se gesta perciperit, tunc potius erubescit et verecundatur, **63** pro peccatis in iniquitatis ebrietas patris, splendoremque continentie comperit.

GLI. — HYPALORO DIACONO.

« Ne despondeas animum, sed generosis cogitationibus fortis esto. Fortia namque licet vulneribus scateat, et vulneribus obsitus pugnam ineat, omnino victoriam consequetur.

GLII. — OLYMPIO SCHOLASTICO.

Absit hoc. Non de seipso affirmat divus Apostolus, « Video aliam legem in membris meis captivantem me in lege peccati⁶⁷, » sed ex persona eorum loquitur, qui similibus interturbatur, et ab affectibus carnis oppugnantur, verumtamen sese opponunt, et ut plurimum victoria potiuntur, alii quando etiam correpti cadunt.

GLIII. — Eisdem.

Non est id in difficili, deprehendere, Apostolum ethopæiam, usurpasse, cum dicat: « Ego vero vivebam aliquando sine lege⁶⁸; » licet nusquam sine lege Mosaica ducere spiritum potuerit; a teneris enim, ut aiunt, unguiculis apud Gamalielem legem exquisite perdiderat⁶⁹. Eorum, ergo, qui extra Mosaicam legem vitam duxerunt, personam assumit.

GLIV. — MAXIMIANΩ.

« In quæcunque gente, qui timet Deum, et justitiam servat, **65** acceptus illi est⁶⁶. » Manifestum autem est hunc Deo esse acceptum, nec ab eo abjicere quemcumque tempore opportuno ad cultum beatissimæ Numinis cognitionis, consurgentem. Neque enim deseret illum Deus, in ignorantia commori; sed adducet ad veritatem, et cognitionis lumine illustrabit, quemadmodum **D** Cornelium, de quo verba supra laudata beatus Petrus enuntiat⁶⁷.

GLV. — THESSALIO DIACONO.

Operæ pretium est, ut qui bonum concupivit, non tantum cogitatione et verbo, sed opere quoque laborem per totum vitæ spatium continuet, ut sic castestem quietem, et regnum, multijugæ virtutis demessis fructibus, consequi possit. Considera dicta patriarchæ Jacobi⁶⁸, « Isaacchar bonum desideravit, requiescens in medio fortium, et videns terram, quod pinguis esset, supposuit humerum suum ad laborandum, et factus est vir agricola. » Nec propheta Jeremias dissidet: « Præbe cor tuum

⁶⁶ Ephes. v, 11. ⁶⁷ Rom. vii, 25. ⁶⁸ ibid. 9. ⁶⁹ Act xxi, 3. ⁷⁰ Act, x, 35. ⁷¹ ibid. 30 seqq. ⁷² Gen. xli, 15.

in humerum tuum⁶⁵; » hoc est, bona desideria educ
in opus factus operosus.

CLVI.—CHRYSOGONO CLESVALIO.

Si quis ex ineptissimis optima quæque calumniari
et a mendacio exordium ducere, perpetuoque
etiam in mendacium desinere velit, dicito mihi,
in quemnam desinet aut adducetur finem?

65 CLVII.—THEOGNOSTO.

Fortè ignoras, mi frater, legem Dei custodi-
tam, servare, custodire et tegere eos, qui illam
servare et custodire cum sobrietate satagunt.

CLVIII.—DECURIONI.

Neque universum acrem aliquis unquam duxit
et refluxit, neque essentiam Dei plane bene aut
mens cepit, aut vox complexa est; sed ex iis quæ
circa eum sunt, quæ illius sunt veluti in umbra
effingentes, debilem quamdam ac imbecillum aliam
ab alia imaginem, atque conceptum exprimimus.

CLIX.—Eidem.

« Angusta janua, et arcta via est, quæ ducit
in vitam, et pauci sunt, qui deprehendunt⁶⁶. »
Si itaque qui eam deprehendunt pauci sunt,
multo pauciores erunt qui introire valeant; non
introeunt vero ob propriam negligentiam.

CLX.—Eidem.

Mens est domina, servus caruncula. Ne ergo
immoderata ingluvie servum foveas, ne propriæ
mensuræ oblitus tyrannidem arripiat, audeatque
arma in possessorem inferre. Propterea Salomon
insolentiæ corporis minime ignarus dicebat:
« Non conducit stulto luxus, licet servus inso-
lenter in proprium herum imperium teneat⁶⁷. »

66 CLXI.—Eidem.

Si principatum provinciæ tenere cupis, inho-
noraberis; si vero te humiliaveris, misericordiam
consequeris. Scriptum est enim: « Deus effundens
super principes opprobrium, humiles salva-
vit⁶⁸. »

CLXII.—CRISPO SCHOLARIO.

Nonnulli, superquam par est, considerationi-
bus effusi, opinantes se majus quidpiam compre-
hendere posse, a vera cognitione excidentes, in
cognitionem mendacii involutam prolapsi sunt:
« et tamen hoc vanitas est⁶⁹, » ut Salomon ait.

CLXIII.—JULIANÆ VIRGINI.

Castissimæ, perpulchræque virgini speculum
optimum est jejunium: in eo etenim virgo pro
modulo suo Deum speculatur, labrumque fabricat,
basim firmam, inconcussam, atque immutabi-
lem⁶⁹, cogitationes affectibus minime obnoxias
sibi comparans.

CLXIV.—Eidem.

Sæpius lectitasti, quid sanctus Moyses de quo-
dam optimo, ac sapientissimo viro narrat: eum

διαν σου εις τον ὤμον σου · > τουτεστιν, τὰ ἀγαθὰ
βουλεύματα εις ἔργον ἐξάγαγε πρακτικῶς γενό-
μενος.

PNQ.—ΧΡΥΣΟΓΟΝΟ ΚΛΗΣΟΥΤΑΙΩ.

«Εἰ τις βούλοιο τῶν ἀπαιδευτῶν κατασκευαστέον
μὲν τὰ βέλτιστα, καὶ ἀπὸ ψεύδους ἀρχεσθαι, καὶ κα-
ταπαύειν εἰς ψεῦδος διηνεκῶς, φράσον μοι, εἰς ποῖον
λήξει, καὶ καταστήσει πέρας;

PNZ.—ΘΕΟΓΝΩΣΤΩ.

«Ἴσως ἀγνοεῖς, ἀδελφε, ὅτι ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ τη-
ρούμενος, τηρεῖν καὶ φρουρεῖν, καὶ περισκέπειν πέ-
φυκεν τοὺς τηρεῖν τοῦτον, καὶ φυλάττειν σὺν νήψει
σπουδάζοντας.

PNH.—ΔΕΚΟΥΡΙΩΝΙ.

Οὔτε ἀέρα ὄλον ἐπνευσε τις πώποτε, οὔτε οὐ-
σίαν Θεοῦ παντελῶς, ἢ νοῦς καχώρηκεν, ἢ φωνὴ
περιέλαβεν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν σκιογραφούντες
τὰ κατ' αὐτὸν, ἀμυδράν τινα, καὶ ἀσθενῆ ἄλλην ἀπ'
ἄλλης φαντασίαν συλλέγομεν.

PNΘ.—Τῷ αὐτῷ.

«Στενὴ ἡ πύλη, καὶ θαλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα
εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν. »
Ἢ ἰ τοίνυν οἱ εὐρίσκοντες ὑπάρχουσιν ὀλίγοι, ὀλιγώ-
τεροι ἂν εἴεν οἱ εἰσελθεῖν ἐξισχύοντες· οὐκ εἰσελυ-
λῆθαι δὲ διὰ οἰκείαν ἀμέλειαν.

PE.—Τῷ αὐτῷ.

Δεσπότης ἐστὶν ὁ νοῦς, δούλος δὲ τὸ σαρκίον. Μὴ
τοίνυν τὸν δούλον ἀμέτρως θεράπευε διὰ γαστριμαρ-
γίας, ἵνα μὴ ἐπιλαθόμενος τῶν ἰδίων μέτρων εἰς
τυραννίδα ἔλθῃ, καὶ ὄπλα τολμήσῃ ἄραι κατὰ τοῦ
κτησαμένου· διόπερ ὁ Σολομὼν ἐπιστάμενος τὴν
ἀφροσύνην τοῦ σώματος εἰλεγεν· « Οὐ συμφέρει τῷ
ἄφρονι ἡ τρυφή, κἀν οἰκίτης ἀρχὴ μεθ' ὕβρειος τοῦ
ἰδίου δεσπότητος. »

PEA.—Τῷ αὐτῷ.

«Ἄν βούλει ἄρχειν τῆς ἐπαρχίας, ἀτιμωθήσῃ· ἂν
δὲ σαυτὸν ταπεινώσῃς, ἐλεηθήσῃ· γέγραπται γάρ,
ὅτι· « Ὁ Θεὸς ἐκχέων ἐπ' ἀρχοντας ἀτιμίαν, τοὺς τα-
πεινοῦς· ἴασατο. »

PEB.—ΚΡΙΣΠΩ ΣΧΟΛΑΡΙΩ.

Τινὲς ὑπὲρ τὸ δέον τῇ ἐννοίᾳ ἐπεκταθέντες, ὡς
δοκοῦντές τι μείζον καταλαβεῖν, ἐξέπεσαν μὲν τῆς
ἀληθοῦς γνώσεως, μεταπεπτύχασαι δὲ εἰς ψευδομένην
γνώσιν· καὶ « εἰ τοῦτο ματαιότης, » καθά φησιν
Σολομὼν.

PEΓ.—ΙΟΥΛΙΑΝῆ ΠΑΡΘΕΝΩ.

Κάτοπτρον κάλλιστον τῇ σεμνοτάτῃ καὶ εὐειδῇ
παρθένῳ τὸ νηστεύειν. ἐν τούτῳ γάρ καὶ Θεὸν
κατοπτρίζεται ἡ παρθένος, καθίσσον ἐνδέχεται, καὶ
λουτήρα χαλκεύει, καὶ βάσιν στερέμνιον, ἀκράδαντον,
καὶ ἀμετακίνητον κτησαμένη τὸ ἀπαθὲς φρόνημα.

PEΔ.—Τῇ αὐτῇ παρθένῳ.

Ἄνεγνως πολλάκις, τί γράφει ὁ ἄγιος Μωϋσῆς
περὶ τινος ἀρίστου καὶ σοφωτάτου ἀνδρὸς, ὅτι οὕτως

⁶⁵ Jerem. xxxi. 21. ⁶⁶ Matth. vii, 14. ⁶⁷ Prov. xix, 10. ⁶⁸ Job xii, 21 ⁶⁹ Eccle. i, 12; ii, 15.

⁶⁹ Exod. xxxviii, 8.

πεποίηκε λουτήρα χαλκοῦν, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ ἄμοιως χαλκῆν ἐκ τῶν χατόπτρων νηστευουσῶν, αἷτινες παρὰ τῆς θύρας τῆς Σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐνήστεισαν.

PEE'. — ΘΕΟΔΩΡΩ.

Μῆ δυνεὶ καθεκάστην ἡμέραν πρὶν παντὸς πράγματος ἄψασθαι εἰσελθεῖν εἰς τὸν εὐκτήριον οἶκον, καὶ τῆς προσευχῆς ἀποδιδόμει τὸ χρέος τῷ Κυρίῳ.

PEZ'. — Τῷ αὐτῷ.

Διὰ τοῦτο ὡσπερ τινὰς λιμένας ἐν πελάγει πανταχοῦ τὰς Ἐκκλησίας ὁ Θεὸς ἐπηξεν, ἵνα καθ' ὅσον ἐγγχωρεῖ, φεύγων τὴν τῶν βιωτικῶν φροντίδων ἀλμυρὰν, καὶ ζάλην, κἀνταῦθα καταπλέοντες ἀπολαύωμεν γαλήνης σωτηρίου, καὶ πολλῆς εὐφροσύνης.

PEZ'. — ΣΩΦΡΟΝΙ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Τὴν ὑπὲρ ἕγαν τέρφιν, καὶ τὴν ἀμετρον χαρὰν, καὶ τὸ ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις γαυρίαμα τῆς ψυχῆς τῇ κατηφείῳ τοῦ προσώπου, καὶ τῇ εὐκαίρῳ σωπῇ κολάσωμεν.

PEH'. — Τῷ αὐτῷ.

Τῆς σαρκὸς τὸ σκίρτημα, καὶ τὴν αἰσχρὰν ἐφεστίν, τῷ τῆς νηστείας ἱμάντι μαστιξάντες, καὶ τῷ λόγῳ πείσωμεν ἡσυχάζειν.

PEΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εὐκόλως λίαν πρὸς τὴν ἀλαζονίαν ἐπαίρεται τὸ ἀνθρώπινον γένος· διόπερ πολλῶν ἰσχυρῶν χρεια χαλινῶν πρὸς δαμασκῆν τοῦ φρονήματος. Πολλὰ δὲ εὐρήσεις ζητῶν σποράδην κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν χαλινώματά τε καὶ κήμωτρα τῶν ἀλογίστων παθῶν.

PO'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πάντα ὑπὲρ ἡμῶν γέγονεν, ὅσα ἡμεῖς, πλὴν τῆς ἁμαρτίας· « Ἄμαρτιαν γὰρ οὐδόλους ἐποίησεν. » Πάντα δὲ γέγονεν, τουτέστιν σῶμα, ψυχή, νοῦς. Φεύγε τοίνυν τὸν λῆρον τοῦ Μανιχαίου.

POA'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄνθρωπος μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον ὁ Σωτὴρ Χριστὸς, Θεὸς δὲ ὁ αὐτὸς κατὰ τὸ νοούμενον, Ὡς δὲ ἀνθρώπου, καὶ διὰ τὸν Ἀδὰμ, καὶ διὰ τὴν Παρθένον, ἐξ ὧν ἐγένετο, τοῦ μὲν ὡς προπάτορος, τῆς δὲ ὡς μητρὸς νόμου, καὶ οὐ νόμου γεννήσεως.

POB'. — Τῷ αὐτῷ.

« Σὰρξ καὶ αἷμα, φησὶν, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι »· τουτέστιν, οἱ σαρκικοὶ τὸν τρόπον ὑπάρχοντες ἐξω τῆς βασιλείας ῥιφθήσονται. « Ὑμεῖς δὲ, φησὶν, οἱ πιστοὶ, καὶ πνευματικοὶ, οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι. »

POΓ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΣΑΜΑΡΙΤῆ.

Ἐρωτᾷς με, πῶς δυνατὸν ἐστίν, τὸ φθαρτὸν σῶμα ἀφθαρτον ἀναστήναι. Ἄντερρωτῶ σε, πῶς τὸ τηκτὸν καὶ φθαρτὸν μάννα ἐν τῇ στάμνῳ τῇ χρυσοῦ κατακλισθὲν ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, διέμεινεν ἀφθαρτον. Δῆλον ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει καὶ δυνάμει. Τῇ γὰρ αὐτῇ

A nempe labrum æreum confecisse, et basim illius similiter æream ex speculis jejunantium, quæ ad portas tabernaculi testimonii jejunium celebraverant *.

67 CLXV. — THEODORO.

Ne tibi neglectui sit, singulis diebus, antequam operi te accinxeris, ædem oratoriam ingredi, ibique orationis debitum Domino persolvere.

CLXVI. — Eidem.

Propterea veluti quosdam portus in medio mari quolibet in loco templa Deus fundavit, ut, cum fieri potest, terrenarum curarum mare ac tempestates devitantes. in eosque nos subducentes, quiete salutari ac ingenti lætitia potiamur.

CLXVII. — SOPHRONIO TRIBUNO.

Nimiam voluptatem et immoderatum gaudium, et in secunda fortuna animæ insolentiam tristitia vultus, et tempestivo silentio comprimamus.

CLXVIII. — Eidem.

Carnis exsultantiam, et appetitum obscenum jejunii loro cædentes et ratione, persuadeamus quiescere.

CLXIX. — Eidem.

Facillime genus humanum ad jactantiam intumescit : quapropter ad inflatas cogitationes compescendas frena, eaque multa ac valida opus sunt. Multa vero tibi querendo investigabis sparsim in divinis Litteris ratione expertium affectuum frena ac retinacula.

68 CLXX. — Eidem.

Dominus noster Jesus Christus omnia pro nobis, quæ et nos sumus, præter unum peccatum, factus est : « peccatum enim prorsus non fecit * ». « Omnia vero factus est, corpus nempe, anima, mens. Cave tibi igitur a deliriis Manichæorum.

CLXXI. — Eidem.

Homo quidem oculis objectus Servator Christus, Deus idem intellectu deprehensus, at Filius hominis propter Adam et Virginem, ex quibus ortum duxit, ab eo tanquam progenitore, ab hac more matris, sed non partus.

CLXXII. — Eidem.

« Caro et sanguis, inquit, regnum Dei non hæreditabunt * » ; hoc est, qui carni moribus sunt, extra regnum abjicientur. « Vos autem fideles, et spiritui addicti, non estis, ait, in carne, sed in spiritu * ».

CLXXIII. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΣΑΜΑΡΙΤῆ.

Poscis a me, quomodo fieri potest, ut corpus corruptioni obnoxium, incorruptum resurgat. Ipse contra a te posco, quam ratione quod liquari, ac corrumpi poterat manna, in urna aurea a Moyse oclusum, illibatum permansit *. Dei sci-

licet nutu ac potentia. Sic eadem facultate Henoch mortalis cum esset, repositus est; et immortalis ad hæc usque tempora conservatur ⁷⁴.

69 CLXXIV. — TELESΦORO PRIMATI.

Communem personam Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et unam imaginem, et eandem similitudinem ostendit Scriptura. Illud enim: « Factus est homo ad imaginem et similitudinem ⁷⁵, » hoc innuit.

CLXXV. — PHILAGRIO LECTORI.

Si quis poterit animo suavissimum Spiritus sancti odorem olfacere, habitum reviviscet; ac si e mortuis resurrexisset; et secum ipse mirabitur, ex qua conditione in quam fuerit immutatus, illudque Ezechia exclamabit: « Excitasti mihi vitam, et consolatus vixi, et projecisti post me omnes iniquitates meas ⁷⁶, » ne in posterum lapsuum idola imaginatione exprimam, corde puro in futurum comparato.

CLXXVI. — Eidem.

Non tantum malevolentia et infructuosa, quin etiam mortua iniquitatis opera dicenda sunt.

CLXXVII. — LIMENIO MONACHO.

Virtutum recta dispositio, quæ in cælis est, beatitudinem suppeditat, quam nec oratio exprimeret, nec mens comprehendere, nec cogitatio capere potest.

70 CLXXVIII. — Eidem.

« Ne tradas me, ait, in animas tribulantium me ⁷⁷; » impii siquidem affectus, a quibus liberari orandum est, dæmonum sunt animæ.

CLXXIX. — Eidem.

Jacobi illud: « Si dederit mihi Dominus panem ad comedendum, et vestem ad convolvendum me ⁷⁸, » vitæ institutum monachorum exprimit.

CLXXX. — Eidem.

Maximum bonum est placiditas, quam assecutus Moyses Deum intuitus est ⁷⁹, ut humanæ vires intueri possunt.

CLXXXI. — Eidem.

Castitate et puritate admirabilem Eliam æmulatus es ⁸⁰, qui exercitationis universæ dux factus primus omnium nobis pudicitiam, et parem Angelis cælibatum ostendit, propter quam igneo curru subreptus est.

CLXXXII. — Eidem.

Gravissimam ægritudinem, et tenebras impietatem appellans, non aberras a veritate

CLXXXIII. — AMPHICTYONI RHETORI.

Ingenti emolumento ditatus, et mensa affluentis, honoribusque supra quam par est, coonestatus, ne nimis corybantum more, **71** insanias, sed vices rerum exspectans insolentiam compesce. Nihil enim est humana felicitate debilius, nihil imbecillius, nihil infortunatius.

CLXXXIV. — HIERIO SYNCLETICO.

Quot, putas, seipsos beatos ducunt, quod divini

⁷⁴ Gen. v. 24. ⁷⁵ Gen. i. 26. ⁷⁶ Isa. xxxviii, 17. ⁷⁷ Psal. xxvi, 12. ⁷⁸ Gen. xxviii, 20. ⁷⁹ Exod. xxxiii, 11 seqq. ⁸⁰ IV Reg. ii, 11.

Α δύναμις καὶ Ἐνὸς θνητὸς ὢν μετετέθη, καὶ ἀθάνατος μέχρι νῦν περὺλακται.

ΡΟΑ'. — ΤΕΛΕΣΦΟΡΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Κοινὸν πρόσωπον δείκνυσιν ἡ Γραφή τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ εἰκόνα μίαν, καὶ ὁμοίωσιν τὴν αὐτὴν. Τὸ γὰρ εἰπεῖν: « Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, » τοῦτο δηλοῖ.

ΡΟΒ'. — ΦΙΛΑΓΡΙΩ ἈΝΑΓΝΩΣΤῃ.

Εἰ τις δυνήσῃ κατὰ ψυχὴν ἀσφραβῆναι τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος εὐωδίας, ἀναζωπυρωθήσεται τὴν ἑξιν ὡσπερ ἐκ νεκρῶν ἐγερθεὶς, καὶ ἀποθαυμάσεται, ἐκ ποίας καταστάσεως εἰς ποίαν μετετέθη, καὶ τὸ τοῦ Ἐζεχίου ἀναφωνήσῃ: « Ἐξήγειράς μου τὴν ζωὴν, καὶ παρακληθεὶς ἔζησα, καὶ ἀπέβριψας ὀπίσω μου πάσας τὰς ἁμαρτίας μου, » ὅπως μηκέτι φαντάζωμαι τὰ τῶν πταισμάτων εἰδῶλα, καθαρὰν καρδίαν κτησάμενος τοῦ λοιποῦ.

ΡΟΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐ μόνον δυσόδη καὶ ἀκαρπια, ἀλλὰ γὰρ καὶ νεκρὰ κλητέον τὰ ἔργα τῆς ἁμαρτίας.

ΡΟΖ'. — ΛΙΜΕΝΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἡ τῶν ἀρετῶν μέθοδος τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς μακαριότητα προξενεῖ, τὴν οὔτε λόγῳ ῥητῆν, οὔτε νῶν ληπτῆν, οὔτε ἐνοσίᾳ χωρητῆν.

ΡΟΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Μὴ παραδῶς με, φησὶν, εἰς ψυχὰς θλιβόντων με: » ψυχὰ γὰρ τῶν δαιμόνων τὰ ἀνόσια πάθη, ὧν εὐκτέον δυσθῆναι.

ΡΟΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ λέγειν τὸν Ἰακώβ: « Ἐάν δω μοι Κύριος ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι, » τὴν τῶν μοναχῶν διαγορεύει ζωὴν.

ΡΟΠ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέγιστον ἀγαθὸν τυγχάνει ἡ πράξις, ἥνπερ ὁ μέγας κτησάμενος Μωϋσῆς Θεὸν ἐθεάσατο, ὡς ἀνθρώπῳ ἰδεῖν δυνατὸν.

ΡΟΡΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐμιμήσω τῇ ἀγγελίᾳ, καὶ τῇ καθαρότητι τὸν θαυμαστὸν Ἥλιον, ὅστις πάσης ἀσκήσεως ἀρχηγὸς γενόμενος, πρῶτος ἡμῖν τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν ἰσαγγελοῦ ἀγαμίαν ὑπέδειξε, δι' ἣνπερ καὶ πυρίνῳ ἄρματι ἀνηπάγη.

ΡΟΡΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Νοσον χαλεπωτάτην, καὶ σκότος καλῶν τῆν ὁσέβειαν, οὐχ ἁμαρτάνεις τοῦ ἀληθοῦς.

ΡΟΡΓ'. — ΑΜΦΙΚΤΥΩΝΙ ΡΗΤΟΡΙ.

Κέρδους πολλοῦ τετυχηκὼς, καὶ λιπαρᾶς τραπέζης, τιμῶν τε ἀπολαύων τῶν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν, μὴ ἄγαν κορυθαντῆ, μεταβολὴν δὲ προσδέχου, καὶ σβέσον τὸ φρούραγμα. Οὐδὲν γὰρ τῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εὐδαιμονίας σαθρῶτερον, οὐδὲν ἀδρανέστερον, οὐδὲν ἀθλιώτερον.

ΡΟΡΔ'. — ΙΕΡΙΩ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΩ.

Πόσοι, δοκεῖς, ἑαυτοὺς μακαρίζουσιν, οτι κατ-

⁷¹ Gen. v. 24. ⁷² Gen. i. 26. ⁷³ Isa. xxxviii, 17. ⁷⁴ Psal. xxvi, 12. ⁷⁵ Gen. xxviii, 20. ⁷⁶ Exod. xxxiii, 11 seqq. ⁷⁷ IV Reg. ii, 11.

τῆζώνται τοῦ θεοπεισίου Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντινου-
πόλεως ἐπισκόπου τοῖς λόγοις περιτυχεῖν; ὧν καὶ
αὐτοὶ ἐραστῆς θερμῶς ὑπάρχων, μακαρισθῆσι
πολλά.

PHF. — MARIANQ̄ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝQ̄.

Τί θαφιλέστερον παινεῖς σοι τὰς σάρκας σου, τρο-
φήν σκωλήκων ἐσομένας ἕσον οὐπω;

PHG. — ΓΙΓΑΝΤΙQ̄ ΔΙΑΚΟΝQ̄.

Ὅπως μὴ ἀπευδοκῆσθαι τοῦ χαρίσματος τῆς
ἀποτομίας, καὶ τῆς τελευταίας ἀπαθείας, μηδὲ
σαντῶν τῆ λύπη κατακνήγῃς, ἔχεις τὸν ἄγιον Μωσῆα
παρὰθεροῦντά σε, καὶ λέγοντα ἐν τῷ Λευιτικῷ
τεύχει, ὅτι « Δώσω εἰρήνην ἐν τῇ γῆ ὑμῶν, καὶ
κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ἡ ἐκφοβὸν ὑμᾶς, καὶ
ἀπολῶ θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ διώξεσθε
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πασοῦνται ἐνώπιον ὑμῶν
φόβῳ. Ἰὴν λέγει τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ἀγαθὰ τε
καὶ φαῦλα σπέρματα δεχομένην, θηρία δὲ πονηρὰ
τοὺς δυσμενεῖς δαίμονας, καὶ τὰ κακομήχανα τῆς
πονηρίας νοήματα. »

PHZ. — Τῷ ἀτῶ.

Ὅταν δι' ὀπμοιῆς καὶ εὐχῆς λάβωμεν τὴν ἄνω-
θεν δωρεάν, τότε διώξει δυνάμεθα τοὺς ἀοράτους,
βαρβάρους, καὶ πασοῦνται τρόμφ ὑπὸ τοὺς πόδας
ἡμῶν. Φησὶ γάρ καὶ τὸ προφήτης, ὅτι « Οὐσπερ τὸ
πρῶτον ἐφειθέσθαι, φοβηθήσονται ἡμᾶς. »

PIH. — ΛΕΥΚΑΔΙQ̄ ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝQ̄.

Ἔθος τοῖς ἁγίοις εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ τῷ τῆν
ὁρμῆν τῆς γνώσεως τῆς ὀφελούσης ψυχᾶς δι' αὐτῶν
πανταχοῦ φανεροῦντι· σὺ δ' ἀνεῖ εὐωδίας τὰ πίτυρα
θυμῆς, κατ' εἰκόνα τῶν γυναικῶν ἐκείνων, ὧν περ
ὁ προφήτης μέμνηται Ἱερουσαλὴμ γράφων τοῖς αἰμα-
λωτισθεῖσιν εἰς Βαβυλῶνα. Τί γὰρ ἂν διαφέρῃ κα-
τωρίας τὸ σὺν διάγγελμα, τὸ στασιοποιὸν τε καὶ
ἀκερδέες;

PIΘ. — Τῷ αὐτῶ.

Εἶπερ δῆμος ψυχῶν, καθὼς λέγεις, δι' ἁμαρτίας
ἐκπέπτωκεν ἀπὸ τῆς ἀβύθου τῶν οὐρανῶν ἐνταῦθα
κατ' ἀρχὰς τῆς ἀνθρωπίνης γενέσεως, καὶ ἐνσω-
ματώσῃ, ἐχρῆν γράφαι τὸν μέγαν Μωσῆα, ὅτι
πολλά ὁ Θεὸς σώματα πεποιήκειν ἐκ τῆς γῆς, καὶ
εἰς ταῦτα κατέβαλεν τὰς ἐκπεσοῦσας ψυχὰς. Νῦν δὲ
οὐχ οὕτως, ἕνα δὲ ἄνθρωπον μόνον τὸν Ἀδὰμ ἐκ γῆς
τῆς πεπλάσθαι, καὶ ψυχὴν ἐμπεφουσθῆσαι. ζῶσαν ἢ
Γραφῆ παραβιῶσιν· « Ἐποίησέν τε ἐκ τοῦ ἐνὸς
αἵματος, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος, πᾶν ἔθνος ἀνθρώ-
πων κατοικεῖν ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς. Ὁ γὰρ πρῶ-
τος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοίτης, » οὐχ οἱ πρῶτοι ἐχλοὶ
τῶν μυρίων ἀνθρώπων ἐκ γῆς χοῖκοι. « Καὶ δι' ἐνὸς,
φησὶν, ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσ-
μον, » οὐ γὰρ δὴ διὰ πλήθους ἀνθρώπων.

PI. — Τῷ αὐτῶ.

Οὐδεὶς προσκρούσας τῷ Θεῷ, καὶ ἐξοριζόμενος
εὐλογεῖται· ὁ δὲ γε Ἀδὰμ πεπλασμένος ἐκ τῆς
γῆς, καὶ ἢ ἕνα ἐκ τῆς τοῦτου πλευρᾶς γεγεννημένη
βοηθὸς πρὸς το τεκνογονῆσαι, ὡς μήπω μὴδὲν ἁμαρ-
τίσαντες, εὐλογοῦνται ὑπὸ Θεοῦ, αὐξηθῆναι καὶ

Joannis Constantinopolitani episcopi sermonibus
uti digni habiti sunt? eorum tu, cum admirator
cultorque percupidus sis, nimium laudaberis, judi-
caberisque fortunatus.

CLXXXV. — MARIANO SUBDIACONO.

Quid abundantius carnes tuas pinguefacis, ver-
mibus cibum non multo post futuras?

CLXXXVI. — GIGANTIO DIACONO.

Ut ne desperes de charismate intrepiditatis et
perfectissimæ imperturbabilitatis, et a mœrore, qui
te præfocet, libereris, habes tibi animos addentem
sanctam Moysen, in Levitico dicentem: « Dabo
pacem in terra vestra, et dormietis; et non erit, qui
vobis timorem incutiat; et interimam animalia
prava de terra vestra, et fugabitis inimicos vestros,
et cadent in conspectu vestro præ timore. » Ter-
ram vocat cor humanum, bona malaque semina
excipient; animalia prava dæmones adversarios,
et subdolos malitiæ cogitationes.

72 CLXXXVII. — Eidem.

Cum tolerantia et oratione superna munera acce-
perimus, tunc invisibiles barbaros fugate poterim-
us, qui cadent præ timore ante pedes nostros:
nam et quidam propheta dicit: « Quos prius
timebat, vos timebunt. »

CLXXXVIII. — LEUCADIO ARCHIDIACONO.

Solemne sanctorum est, Deo gratias reddere, qui
cognitionis animabus percommodat odorem per eos
ubicunque manifestet: Sed tu pro suavi odore aque
ac illæ mæstæ, quarum propheta Jeremias captivus
Babylonem scribens meminit, furfures incensas. In
quo enim, id quod ipse profferis, cum inimi-
citas præerit et nullo sit emolumento, a fumo
differet?

CLXXXIX. — Eidem.

Si turba animarum, ut ipse asseris, per pecca-
tum ex summitate cæli huc, cum primum homo
conderetur, delapsa, corpus sibi assumpsit; sane
magne Moysi scribendum erat, multa Deum e terra
creasse corpora, in eaque delapsas animas inmi-
sisse. At ille nil minus: unum vero hominem so-
lum Adam e terra creasse, in eoque animam vi-
ventem inspirasse Deum Scriptura tradit: « fe-
citque ex uno sanguine, ut Apostolus refert, gentem
universam hominum habitare in faciem terræ. »
« Primus enim homo ex terra terrenus, » non
primæ turbæ infinitorum hominum ex terra terrenæ.
73 « Et per unum, ait, hominem peccatum in
mundum introductus est, » et non per multitu-
dinem hominum.

CXC. — Eidem.

Nemini in offensionem Dei incidenti, et extorri
facto benedicatur. Sed Adam e terra confectus, et
Eva ex ejus latere producta, ad procreandos filios
auxiliatrix, tanquam nullo adhuc peccato obstructa
a Deo benedictionem accipiunt. « Crescite, et

⁷¹ Levit. xxvi. 6. ⁷² Epist. Jerem. ⁷³ Gen. ii, 7.

⁷⁴ Act. xvii, 26. ⁷⁵ I Cor. xv, 47. ⁷⁶ Rom. v, 12.

multiplicamini, et lotius terrarum orbis principatum obtinete ⁹⁷. » Quomodo itaque, ut ais, Adam et illius uxor antea in cælo peccaverant ?

CXCI. — ATTICO LECTORI.

« Qui vidit me, vidit et Patrem ⁹⁸, » id est, qui dignus habitus est ad cognoscendam meam deitatem, manifestum est eum et Patris deitatem cognovisse. Una siquidem est deitas, et gloria Patris, et Filii : namque, « Ego et Pater unum sumus ⁹⁹. »

CXCII. — AGLAIO ANTECESSORI

Beatus Petrus scripto tradidit, « Ut judicentur omnes carne, vivant vero secundum Deum spiritu ¹⁰⁰. » Illud « judicentur carne, » ad eos prolatum est, qui asseverant, neque carnem a mortuis resurgere, neque judicari : at illud, « ut vivant secundum Deum spiritu, » hoc est non aberrantes animo, adeo ut multos ac varios deos esse suspicentur ; sed unum et solum Deum, in sæcula existentem, viventes, **74** ac omnes cognoscentes. Dictum vero satis nobis percommodum erit adversus eos, qui Aristotelica fovent, contenduntque animas aliquando omnes hominum extenuatas ad id, quod non est, migraturas.

CXCIII. — *Eidem.*

Quomodo Christus Dominus « sine matre, et sine patre, et sine genealogia ¹⁰¹ » sit, perdiscerè cupis. Secundum quod est supra nos, dicitur sine matre ; sed ut est secundum nos, sine patre ; secundum quod autem ad superna pertinet, sine genealogia. Ait etenim propheta : « Generationem ejus quis enarrabit ¹⁰² ? » Verumtamen generationis illius secundum carnem altius ducta origine Matthæus narravit ¹⁰³. At quomodo ante sæcula Pater Filium generaverit, nemo penitus, neque ex hominibus neque ex angelis exprimere potuit

CXCIV. — *Eidem.*

« Quemadmodum qui febrì corripuntur, depravatis gustus facultatibus, mel amarum esse existimant ; sic et ii, quorum animæ vis degustandi deperdita est. Et ait propheta : « Væ iis, qui dicunt amarum dulce ¹⁰⁴. »

CXCV. — ANAXAGORÆ GRAMMATICO.

« Coronam gratiarum accipies vertici tuo ¹⁰⁵, » dixit Salomon : neque enim una gratia est, qua nectitur quæ mente concipitur corona, sed multæ admodum gratiæ ; et ait Apostolus : « Gratia vobis multiplicetur ¹⁰⁶. »

75 CXCVI. — *Eidem.*

Appetis et aureum torquem, qui coronam subsequitur ¹⁰⁷, quis sit, cognoscere. Is fuerit Christi Servatoris suave jugum, qui collo veritati credentis animæ apponitur.

CXCVII. — TRYPHONI ARCHITECTO.

Pulcherrima penitentia, et continua oratio, et invocatio emarcido operibus homini odorem præstat. Accipit enim humanissimus Dominus Christus

Α πληθυνθῆναι, καὶ κατακυριεύσαι πάσης τῆς οἰκουμένης. Πῶς οὖν, ὡς λέγεις, προήμαρτεν ὁ Ἄδᾶμ καὶ τὸ τοῦτου γύναιον ἐν τοῖς ἐπ' οὐρανοῖς ;

ΡηΑ'. — ΑΤΤΙΚῶ ΑΝΑΙΝΩΣΤῆ

« Ὁ ἑωρακῶς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν Πατέρα » τοῦτ' ἐστίν, ὁ καταξιωθεὶς νοῆσαι τὴν θεότητά μου, δηλονότι ἐπέγνω τοῦ Πατρὸς τὴν θεότητα· μία γὰρ ἡ θεότης, καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ· « Ἐγὼ γὰρ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἑσμεν. »

ΡηΒ'. — ΑΓΛΑΙῶ ΑΝΤΕΚΗΝΕΟΡΙ.

ἽΟ μακάριος Πέτρος γράφων φησὶν· « Ἵνα κριθῶσι μὲν ἅπαντες σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι. » Τὸ μὲν κριθῶσι σαρκὶ, εἰρηται πρὸς τοὺς λέγοντας, μήτε ἀνίστασθαι ἐκ νεκρῶν, μηδὲ κρίνεσθαι σάρκα· τὸ δ' ὁπως ζῶσι κατὰ θεὸν πνεύματι, τοῦτέστι μηκέτι πλανώμενοι τὴν ψυχὴν, ὥστε πολλοὺς καὶ ποικίλους ὑποτοπάζειν θεοὺς, ἕνα δὲ καὶ μόνον θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ὑπάρχοντες, καὶ ζῶντες, γινώσκοντες ἅπαντες. Τοῦτο δὲ χρήσιμον ἡμῖν τὸ ρητὸν πρὸς τοὺς θάλποντας τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἰσχυρίζομένους ἀπολεπτυνθήσεσθαι ποτε πάσας τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν χωρῆσαι.

ΡηΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πῶς ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἀμήτωρ, καὶ ἀπάτωρ, καὶ ἀγενεαλόγητος, μαθεῖν βούλει. Ἀμήτωρ μὲν τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς, ἀπάτωρ δὲ τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀγενεαλόγητος δὲ τὸ ἄνω· φησὶ γὰρ ὁ προφήτης· « Τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται ; » Τὴν μὲν γὰρ κατὰ σάρκα γένεσιν αὐτοῦ ὁ Ματθαῖος ἐγενεαλόγησε· πῶς δὲ πρὸ τῶν αἰῶνων ὁ Πατὴρ τὸν Υἱὸν ἐγέννησεν, οὐδεὶς παντελῶς οὔτε ἀνθρώπων, οὔτε ἀγγέλων ἐξεικεῖν, ἢ γινῶναι δεδύνηται.

ΡηΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἵσπερ οἱ πυρέττοντες νομίζουσι πικρὸν εἶναι τὸ μέλι, τῶν παρ' αὐτοῖς βεβλαμμένων γευστικῶν δυνάμεων, οὕτως καὶ τῆς ψυχῆς τις τὸ γευστικὸν βλάπτεται. Καὶ φησὶν ὁ προφήτης· « Οὐαὶ τοῖς λέγουσι τὸ γλυκὺ πικρὸν. »

ΡηΕ'. — ΑΝΑΣΑΓΟΡᾶ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚῶ.

« Στέφανον χαρίτων δέξη τῆ κορυφῆ σου, » ὁ Σολομῶν εἶρηκεν. Οὐ γὰρ μία ὑπάρχει χάρις, ἢ πλέκαται ὁ νοοῦμενος στέφανος, πολλὰ δὲ πάνυ χάριτες· καὶ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· « Χάρις ὑμῖν πληθυνθεῖη. »

ΡηΖ'. — Τῷ αὐτῷ

Βεβούλησαι καὶ τὸν χρύσειον κλοιὸν τὸν τῷ στεφάνῳ ἐφεπόμενον, τίς ἐστίν, ἐπιγινῶναι. Οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ χρηστὸς ζυγὸς ἐπιτιθέμενος τῷ τραχήλῳ τῆς πιστευσάσης τῆ ἀληθείᾳ ψυχῆς

ΡηΖ'. — ΤΡΥΦΩΝΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙ.

Ἵη καλλίστη μεταγνώσις, καὶ σύντονος δέησις, καὶ παράκλησις, εὐωιδιάζει τὸν σεσηπῶτα ταῖς πράξεσιν ἀνθρώπων· δέχεται νὰρ καὶ δέησιν ῥυπαρῶν ὁ φι-

⁹⁷ Gen. 1, 28. ⁹⁸ Joan. xiv, 9. ⁹⁹ Joan. x, 30. ¹⁰⁰ I Petr. iv, 6. ¹⁰¹ Hebr. vii, 3. ¹⁰² Isa. liii, 8. ¹⁰³ Math. 1, passim. ¹⁰⁴ Isa. v, 20. ¹⁰⁵ Prov. 1, 9. ¹⁰⁶ I Petr. 1, 2. ¹⁰⁷ Prov. 1, 9.

ανθρωποτατος Δεσπότης Χριστός ἐκ στόματος ῥυπαροῦ ἐν ταπεινώσει προσφερομένην πολλῇ. Καὶ κειθέτω σε ὁ φράζων ληστής· « Μνήσθητί μου, Κύριε Ἰησοῦ, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, » παραυτίκα ἀκούσας· « Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσθι ἐν τῷ παραδείσῳ. »

ΡιΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Λέγεις ἀκηκοέναι Ἕλληνας ἀμαρτωλοῦ εἰπόντος, ὅτι Οὐδέν μου διαφέρεις κἄν Χριστιανὸς ἦς, ἀμαρτωλὸς γὰρ καὶ σύ. Εἰπέτε τοίνυν πρὸς αὐτὸν τὴν παραβολὴν ταύτην· Δύο κύνες τις οἰκοδεσπότης ἐκέκτητο, καὶ τὸν μὲν λυττήσαντα καὶ τὸν δεσπότην αὐτὸν σπαράξαι τολμήσαντα, ἀποτυμπανισθῆναι προσέταξεν, τὸν δὲ ἀγαπῶντα τὸν κύριον, καὶ περιγλιχόντα τῇ στοργῇ τοὺς πόδας τοῦ δεσπότη διὰ παντός, περιποιεῖται, καὶ τρέφει, καὶ ἐκωάζει.

ΡιΘ'. — ΦΟΥΡΤΟΥΝΑΤΩ.

Τὸ δέξιός σκανδαλιζέσθαι, οὐ φιλοσόφου, μικρὰς δὲ τινας ψυχῆς· « Εἰρήνη γὰρ πολλή, φησί, τοῖς ἀγαπῶσι τὸ ὄνομά σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον.

Σ'. — ΣΕΚΟΥΝΔΙΑΝΩ.

Ὅτι καὶ ὁ ἀκάθαρτος δυνήσεται μετασκευασθῆναι εἰς παρθένον προαίρεσιν, δείκνυσσι Παῦλος γράφων τοῖς Κορινθίοις· « Ἦρμοςάμην ὑμᾶς ἐν ἄνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ. »

ΣΑ'. — ΚΑΛΛΙΣΤΙΩΝΙ.

« Ὁ δίκαιος πολλοστὸς » λέγεται, ὡς ἐννεύχοντα ἐννέα ἐν παραβολῇ πρόβρατα. Ὁ δὲ ἀμαρτωλὸς ὡσπερ ἀπολλύμενος, ἢ εἷς, ἢ οὐθ' εἷς λέγεται, μὴ θέλων μετανοῆσαι, καὶ πληθυνθῆναι ταῖς ἀρεταῖς.

ΣΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπὶ τῶν σωμάτων μία γένεσις ἔστιν, ὅτι οὐδεὶς δεύτερον ἐγεννήθη· ἐπὶ δὲ τῶν ψυχῶν τῶν ἀγιάζεσθαι διηγεκῶς προαιρουμένων πλείους γενέσεις εὐρίσκονται, αἶψα γὰρ ἀνακαινούμενος, καὶ ἀνανεούμενος γεννᾶται ὁ δίκαιος, γηγένηται σήμερον ἐν πράξει τινὶ ἀγαθῇ, καὶ ἐὰν πάλιν ἄλλην ποιήσῃ ἀγαθὴν, γηγένηται. Διόπερ ὁ λόγος δαψιλεύεται ἐπὶ τῶν δικαίων τὰς γενέσεις, λέγων διὰ τοῦ Μωυσεῖος· « Αὐταὶ αἱ γενέσεις Νῶε, αὐταὶ αἱ γενέσεις Ἰακώβ » καὶ εἰ τις ἄλλος εἰρηται πληθυντικῶς γενέσεις ἐσχηκέναι.

ΣΓ'. — ΚΥΡΗΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἡρώτησάς με, τί ἐστὶ « Ματαιότης ματαιότητων. » Μάταιον νοηθεῖν ἂν τὸ ἀνυπόστατον ἐν μόνῃ τῇ τοῦ βήματος προφορᾷ τὸ εἶναι ἔχων. Ματαιότης δὲ ματαιότητων, ὡσπερ ἂν εἰ τις λέγοι, τοῦ νεκροῦ νεκρότερον, καὶ τοῦ ἀψύχου ἀψυχώτερον· καίτοι ἡ συγκριτικὴ ἐπίτασις χώραν ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐκ ἔχει, ἀλλ' ὁμοῦ λέγεται τούτῳ τῷ βήματι πρὸς τὴν τῆς ὑπερβολῆς τοῦ λεγομένου σαφήνεια.

ΣΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἀνασταυροῦντες, φησί, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ

⁹⁹ Luc. xxiiii, 62. ¹⁰⁰ Psal. cxviii, 165. ¹⁰¹ II Cor. xi, 2. ¹⁰² Matth. xviii, 12. ¹⁰³ Luc. xv, 4. ¹⁰⁴ Gen. vi, 2, ¹⁰⁵ Eccle. i, 2.

A ex ore sordido preces lutulentas, si in humilitate ingenti offerantur. Teque suadeat clamans latro : « Memento mei, Domine Jesu, cum veneris in regno tuo : « extemplo audiens : » Hodie mecum eris in paradiso ⁹⁹. »

CXCVIII. — *Eidem.*

Scribis te a peccatore infideli audis, qui hæc diceret : Nihil a me differs, etiamsi Christianus es, cum sis et ipse peccator. Igitur effare ad ipsum hanc parabolam. Duos canes paterfamilias possidebat ; unum, qui rabie actus dominum ipsum membratim discerpere tentaverat, præcepit tympanis ac fiduculis extendi ; alterum, secundis auribus eum accipientem, lambentemque benevole continuo pedes illius, ideoque eum amplectitur, alit servatque.

CXCIX. — FORTUNATO.

Non est philosophi, sed pusillæ cujuspiam animæ scandalum pati. « Pax » namque summa, ait, **76** « diligentibus nomen tuum, et non est illis scandalum ⁹⁹. »

CC. — SECUNDIANO.

Immundum etiam posse in virginem electionem transformari, ostendit Paulus Corinthiis scribens : « Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo ¹. »

CCI. — CALLISTIΩΝΙ.

« Justus multifariam, multisque modis ² » dicitur, veluti nonaginta novem oves in parabola ³. Peccator vero tanquam qui deperditur, vel unus, vel nemo nuncupatur, uti qui nolit poenitentiam agere, et virtutibus multiplicari.

CCII. — *Eidem.*

In corporibus una generatio est, cum nullus secunda vice generetur. At in animis eorum, qui se continuo sanctos fieri contendunt, plures generationes comperiuntur : semper enim renovatus et redintegratus nascitur justus ; in facinore aliquo bono hodie nascitur, rursumque si aliud egregium patraverit, nascitur. Quapropter dictio in justorum generationibus plurium numero profluenter redundat apud Moysem : « Hæ generationes Noe ; hæ generationes Jacob ⁴. » et si quis alius in plurium numero dicitur generationes habuisse.

CCIII. — CYRINO ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Postulasti a me, quid illud innuat : « Vanitas vanitatum ⁵. » **77** Vanum intellexeris, quod subsistentiam non habet, sed in sola verbi prolatione habet quod sit. Vanitas autem vanitatum, ac si quis dixerit, ipso defuncto magis defunctum, et ipso inanimato magis inanimatum. licet comparativa auctio in similibus locum non habeat ; exprimitur nihilominus eo verbo ad majorem exsuperantiae dictorum declarationem.

CCIV. — *Eidem.*

« Iterum crucifigentes, ait, Filium Dei, et pa-

lam traducescentes *. » Herum eum crucifigunt hæretici, non tantum qui perverse baptismum iterare præsumunt, sed etiam ii; qui dicunt fore aliquando, ut Christus pro dæmonibus cruci affigatur.

CCV. — GAINÆ COPIARUM DUCTORI.

Omnis creatura verbo, et sapientia, quod sit, habuit. Verum Deus Verbum, cum sua natura sapientia, creaturæque universæ, sive ea intellectu comprehendatur, sive sub sensum cadat, conditor sit, quomodo creatura dicetur?

CCVI. — *Eidem.*

Lucem inhabitare inaccessibleem ait Deum omnipotentem, et Patrem †, beatus Paulus. Hoc vero, quod mente tantum concipitur, suæque natura subsistit, et non comprehenditur, et sine ullis limitibus lumen, est adorandus Filius, et Verbum, et omnium Dominus. Hæc igitur si ita prorsus se habeat, quam ratione † creaturam, et, ex iis quæ non erant, unigenitum Dei Filium, et Verbum generatum fuisse, instruere te audent belluinis moribus præditi, et Christi gregis perditores Ariani?

CCVII. — MELISSO CANDIDATO.

Homo in ægritudinem incidens, genium propter morbum commutans, inutilis ad opera, et imbecillior fit; nihilominus noxia concupiscit. Ita et anima a bono declinans, et in pejora immersa, nervos quidem ad meliora exsequenda amittit, et perniciosam ambit et affectatur.

CCVIII. — THYRSO SCRINIARIO.

« Ingredietur, lex ait, ad uxorem fratris, et excabit semen *. » Quicumque etenim homo, sive omnis hominis anima virum intellectualem a Deo assumens, legem scilicet internam, interemit ipsam, et ob signitiam sepeliit. Hinc necessitas illius fratrem advocavit, legem scilicet scriptam, ut ingredietur ad uxorem legis naturalis jam demortuæ, et exsuscitaret semen ob signitiam summam defunctæ.

CCIX. — *Eidem.*

Aversatus Deus sophistas, et insulsissimorum sermonum, omnibusque mendaciis et erroribus confertorum artifices, coriariis quibusdam et piscatoribus propriam salutarem, et splendidissimam pietatis et justitiæ prædicationem tradidit.

† CCX. — *Eidem.*

Quilibet pro inclinatione voluntatis, sive in malum, sive in melius judicatur. Teque suadeant, Judas qui per unam noctem a vita abalienatus, Magistrum prodidit, et latro momento temporis vitæ conciliatus. Neque enim in memoriam reducuntur iniquitates illius hominis, qui non usquequaque a Deo defecerit, et cor pravum infidelitatis ac stupiditatis assumpserit. « Vivens enim vivet, ait, cum convertetur, et non morietur *. »

CCXI. — BYRILLO MÆCEDONIANO.

Quomodo audes Spiritum sanctum servum com-

A παραδειγματίζοντας. » Ἀνεκταυροῦσι δ' αὐτὸν αἰρετικοί, οὐ μόνον οἱ κακῶς ἀναβαπτίζειν ἐπιχειροῦντες, ἀλλὰ καὶ οἱ τολμῶντες λέγειν, ὅτι καὶ ὑπὲρ τῶν δαιμόνων ποτὶ ὁ Χριστὸς σταυρωθήσεται.

ΣΕ'. — ΓΑΙΝΑ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΗ.

Πάν κτίσμα διὰ λόγου καὶ σοφίας τοῦ εἶναι τετύχηκε. Ὁ δὲ Θεὸς· Λόγος σοφία· ὑπάρχων οὐσιώδης, δημιουργός τε ὢν πάσης τῆς τε νοημένης κτίσεως, καὶ τῆς ὑποκπιπτούσης τῇ αἰσθήσει, πῶς ἂν λεχθεῖται κτίσμα;

ΣΣ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φῶς οἰκεῖν ἀπρόσιτον φησὶ τὸν παντοκράτορα Θεὸν καὶ Πατέρα ὁ μακάριος Παῦλος. Τοῦτο δὲ νοητὸν, καὶ ἐνυπόστατον, καὶ ἀκατάληπτον, καὶ ἀπέραντον φῶς ἐστὶν ὁ προσκυνητὸς Υἱὸς, καὶ Λόγος, καὶ τῶν ὄλων Κύριος. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, πῶς κτίσμα, καὶ ἐκ μὴ ὄντων γεγενῆσθαι τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱὸν, καὶ Λόγον, διδάσκειν σε τολμῶσιν οἱ θηριογνώμονες, καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ποιμνῆς ὀλετήρες Ἀρειανοί;

ΣΣ'. — ΜΕΛΙΣΣΩ ΚΑΝΔΙΔΑΤΩ.

Ἄνθρωπος ἐξασθενήσας, καὶ ἐξαλλαγείς ὑπὲρ τῆς νόσου τὴν ἔξιν, ἀχρεϊότερος μὲν πρὸς ἔργον καὶ ἀδρανῆς γίνεται, ἐπιθυμεῖ δὲ τοῦ βλέπτοντος. Οὕτω καὶ ψυχὴ ἀπονεύσασα τοῦ καλοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀλλοιωθεῖσα, ἐκνευρίζεται μὲν πρὸς ἐργασίαν τοῦ κρείττονος, ὀρέγεται δὲ τῶν ὀλεθρίων.

ΣΗ'. — ΘΥΡΣΩ ΣΚΡΗΝΙΑΡΙΩ.

« Εἰσελεύσεται, φησὶν ὁ νόμος, πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα. » Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, ἦτοι πᾶσα ψυχὴ ἀνθρώπου ἄνδρα νοητὸν λαβοῦσα παρὰ Θεοῦ, δηλαδὴ τὸν ἐνδιάθετον νόμον, ἐνέκρωσε τοῦτον, καὶ ἔθαψε διὰ τῆς ἀμελείας. Ὅθεν χρεῖα ἐκάλεσε τὸν τούτου ἀδελφὸν, τουτέστι τὸν γραπτὸν νόμον εἰσελθεῖν πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ νόμου τοῦ φυσικοῦ, ὅστις ἀπενεκρώθη, καὶ ἐξαναστήσεται σπέρμα τῷ τελευτηκῷ διὰ νοθείας πολλῆς.

ΣΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀποστραφεῖς ὁ Θεὸς τοὺς σοφιστὰς, καὶ τέκτονας τῶν λόγων τῶν μεματαιωμένων, καὶ παντὸς ψεύδους, καὶ πλάνης ἀνάπλεων, σκυτοτόμοις τισὶ, καὶ ἀλειῦσι τὸ οἰκεῖον σωτηριῶδες, καὶ ὑπέραμπρον τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐνεχείρισε κήρυγμα.

ΣΙ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι πρὸς τὴν ῥοπήν ἕκαστος τὴν ἐπὶ φαύλῳ, ἢ ἐπὶ κρείττονι κρίνεται, κειθέτωσάν σε, ὁ μὲν Ἰουδᾶς διὰ μίαν νυκτὸς ἀλλοτριωθεὶς τῆς ζωῆς, προδεδωκίως τὸν διδάσκαλον, ὁ δὲ ληστής ἐν στιγμῇ χρόνου οἰκεῖ ωθεὶς τῇ ζωῇ. Οὐ μὴ γὰρ μνησθῶσιν αἱ ἀνομίαι τοῦ μὴ παντελῶς ἀποστασίαν τοῦ Θεοῦ νοσήσαντος ἀνθρώπου, μηδὲ καρδίαν ποιηρᾶν ἀπιστίας τε καὶ ἡλιθιότητος ἀναλαβόντος. « Ζῶν γὰρ ζήσεται, φησὶν, ἐν τῷ ἐπιστρέψαι αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀποθανεῖται. »

ΣΙΑ'. — ΒΥΡΙΑΛΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΩ.

Πῶς τολμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δούλον προσ-

* Hebr. vi, 6. † I Tim. 6, 16. * Deut. xxv, 5. * Ezech. xxvii, 28.

αγορευεῖν, τὸ διὰ τοῦ ἀκρίλου βαπτίσματος πάντας Α peilare, qui per immaculatum baptismum credentes omnes in libertatem vindicat? Dicit enim Apostolus, ὅτι περὶ « Ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσε με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου. »

ΣΙΒ. — IGNIATIO ANOYHATΩ.

Ἔξεστιν ἠμπεδόντα τινὰ εἰς τὸ τοῦ θηρὸς σῶμα, τοῦ διαβόλου φημι, ἀπολυθῆναι τούτου διὰ τῆς μετανοίας, καθάπερ λελύτρωται καὶ ἐρρύσθη ὁ ἐν Κορίνθῳ· προφθαρεὶς τῆ μητροειδίᾳ φάρυγγος τοῦ ἐχθροῦ, πρὶν τῆ περισσοτέρᾳ λέπῃ καταποθεῖ, καὶ εἰς τὴν κοιλίαν χωρήσῃ τοῦ θηρίου· διὰ τῆς ἀγεννοῦς δυσθυμίας, καὶ τῆς ἀποκνώσεως.

ΣΙΓ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀυτὸς δι' ἑαυτοῦ πρὸς σὲ παραγίνεται ἁοράτως ὁ οὐράνιος ἰατρός, κἄν μὴ σὺ δυνηθείς πρὸς αὐτὸν παρευθῆναι διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ ἀτονίαν τοῦ λογισμοῦ.

ΣΙΑ. — Τῷ αὐτῷ.

Τινὰς ἔργων ἔγωγε, μηδὲ πλησιάζοντα οἰά φιλανθρωπίαν τὸν τῶν ψυχῶν ἰατρὸν παραδέξασθαι βουληθέντας, ἀπὸ ἀναισθησίας, καὶ πονηρίας πολλῆς.

ΣΙΕ. — Τῷ αὐτῷ.

Παῦλος διώκτης ὑπάρχων τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀπετυφλώθη πρῶτον τοῖς κακοῖς, καὶ τῇ ἀπάτῃ ὠμότητι, ὅπως ἀναβλέψει τῷ Θεῷ, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ· Εἰκότως τοίνυν ὁ Κύριος ἔλεγεν· Ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Ἦνίκατο γὰρ τοὺς τοῖς πονηρεύμασιν, καὶ ταῖς ἀτοπίαις προστετηκότας ὀφθαλμοὺς ἀποτυφλώσαι, ἀνοίξει δὲ, καὶ ἀκείσασθαι τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμοὺς, οἷς ἐφοπτεύεται τὸ κάλλος τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς θεογνωσίας.

ΣΙΖ. — ΕΥΓΡΑΜΜΙΩ ΝΟΜΙΚΩ.

Ἐισῆλθε, φησὶ Μωϋσῆς, εἰς τὸν γνόφον· τοῦ περὶ Θεὸν γνόφου, οὐδὲν ἕτερον ἐμφαίνοντος ἢ τὸ ἀπερινόητον, καὶ ἀνεξιχνίαστον τοῦ Θεοῦ· σκοτεινὴ γὰρ καὶ ἀφεγγής ἡ τοῦ γνόφου πέφυκεν ὄψις, τὰ ἐν αὐτῇ κρύπτουσα διὰ τοῦ πυκνοτάτου, καὶ σκοτεινοῦ ἀέρος εἰργουσα τὰς ὄψεις τῶν ὀρνύτων εἰς αὐτὸν, ἔτι καὶ τῶν ἐνομιῶν αὐτῶν τὰς περιέργους περὶ Θεοῦ ἐπιχειρήσεις· Ἐκτός γὰρ, φησὶν, ἀποκρυφῆ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁραθήσεται.

ΣΙΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἔθος ἔχεις προχείριος τοῦ λέγειν, ὅτι πολυμήχανός ἐστι, καὶ πολύτροπος ὁ διάβολος· συνομολογῶ καγὼ. Ἄλλ' ἐὰν νῆφειν θελήσωμεν, ἑαυτῷ πονηρὸς ἔσται ὁ διάβολος, καὶ οὐχ ἡμῖν· ἡ γὰρ φύσις τῆς κακίας· μόνους τοῖς κεκτημένοις· αὐτῇ ὑπάρχει διεθρία, ἡ δὲ ἀρετῆ τὸύναντιον, οὐχὶ τοὺς κεκτημένους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίους ὠφελῆσαι δύναται.

ΣΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἴνα μάθης, ὅτι ὁ μὲν κακὸς μόνῳ ἑαυτῷ κακός, ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ ἑτέροις ἀγαθός, μαρτυρίαν σοι παρομιώδη παρέξω· Ἐτέκνον γὰρ, φησὶν, ἐὰν κακὸς

CCXII. — IGNIATIO PROCONSULI

In facultate illius est, qui per os belluæ, diaboli, inquam, prolabitur, per poenitentiam liberari; quemadmodum liberatus ac servatus est, qui Corinthi cum noverea consueverat, ex adversarii faucibus, antequam abundantiori tristitia absorberetur, et in ventrem belluæ per pusilli animi angorem ac desperationem immergeretur.

80 CCXIII. — *Eidem.*

Ipse per seipsum ad te cælestis medicus oculis minime objectus accedit, licet tu ad eum propter ægritudinem et cogitationis languorem accedere non valeas.

CCXIV. — *Eidem.*

Nonnullos ipse cognovi, qui etiam propter suam humanitatem proxime accedentem, animarum medicum ob stuporem, et summam nequitiam admittere noluerunt.

CCXV. — *Eidem.*

Paulus cum persequeretur Christi Ecclesiam, oculis obæcatus est, primum malis et crudelitate inexplicabili, ut Dei, et justitiæ lumen recuperaret. Non abs re itaque Dominus dicebat: « Ego veni in mundum, ut qui non vident, videant; et qui vident, cæci fiant: » innuit siquidem se turpibus facinoribus, absurdisque deditos oculos effossurum; reseraturum vero, et medicaturum oculos intellectuales, quibus virtutum decore et divinæ cognitionis conspicitur.

CCXVI. — EUGRANMIO LEGUMPERITO.

« Introivit, ait Moyses, in obscuritatem. » Circa Deum obscuritas nihil aliud instruit, quam inintelligibile Dei atque inscrutable; opacus enim, et sine lumine caliginis aspectus est, qui spissa ac tenebrosa aeris crassitie quæ in eo sunt, obtegit, oculos in eum intuentium arcens, et cogitationum præterea ipsarum curiosas de Deo indagines: « Tenebræ enim, ait, tegumentum ipsius, et non videbitur. »

CCXVII. — *Eidem.*

Soles inconsulto dicere versutum esse atque astutum diabolum: neque ipse abnuerim. Verumtamen si sobrii esse velimus, sibi ipsi astutus erit et non nobis. Improbitalis siquidem genius solis ipsius possessoribus perniciem affert; sed virtus contrarie se gerens, non possessoribus modo, sed vicinis etiam emolumento est.

CCXVIII. — *Eidem.*

Ut discas, malum sibi ipsi soli esse malum, bonum vero et aliis bonum, testimonium tibi ex Proverbiis adducam: « Fili, enim, ait, si pravus

flex, solus exhauries mala; si sapiens, eris tibi-
metipsi et proximo sapiens ¹⁶.)

CCXIX. — ARISTOTELI PRIMATI.

Mitti dicitur Filius, non secundum quod Deus
Verbum in sinu est Patris, omnia continens. « Ex
ipso enim, et per ipsum, et in ipsum omnia ¹⁷ : »
et: « In ipso vivimus, movemur, et sumus ¹⁸; » sed
secundum quod sibimetipsi asciscit Deus Verbum,
affectiones assumpti corporis.

CCXX. — *Eidem.*

Luctus, qui pro peccatis fit, dulcem sibi mor-
rorem et tristitiam **82** vindicat, et melleum illius
amarum degustatur, spe bona ac suavi conditum;
propterea nutrit animam, cogitationem voluptate
perfundit, cor pinguefacit, corporisque concretum
florere ac virescere facit. Quare optime David con-
cinebat: « Factæ sunt mihi lacrymæ paus die ac
nocte ¹⁹. »

CCXXI. — *Eidem.*

« Domine, ait, ut scuto bonæ voluntatis cor-
nasti nos ²⁰. » Idem justorum fuerit scutum et co-
rona: propterea qui armis induitur intellectuali-
ter coronatur. Namque Salomon dixit: « Coronæ
deliciarum defendet te ²¹. »

CCXXII. — THERINO MONACHO.

Quemadmodum in mari genus hominum facino-
rosorum et audax, in mari, ubi civitas est, vel na-
vium statio aut portus, nulla ratione in navigan-
tes impetum faciunt; id enim esset frustra se in
discrimen adducere: verum si in alto mari navicula
deprehenderint, quod illi ope auxiliaria des-
tituti sunt, occasionem arripientes, omnia mo-
vent invertuntque nec prius absistunt, donec vel
navigantes immergant, vel hoc ipsi subeant; sic et
dira voluptatis tentatio, ei, qui virginitatem ele-
git, multam affert tempestatem et gravem procel-
lam, et non ferendos fluctuum turbines, omnia
susque deque miscens, ut vi et impetu navem sub-
mergat. Audit namque, monacho non esse in po-
testate uxorem ducere, et veluti in portum con-
jugii usu se subducere; sed per omnia certamen
pugnamque adversus dæmones, qui voluptatibus
83 animam irritant, subeunda esse. Ne igitur ad-
miremur, si bello impetimur; neque ad pugnam
animum despondeamus. Habemus enim magnum
defensorem ac vindicem Spiritum sanctum, per
quem poterimus diaboli omnia obscenarum cupi-
ditatum ignita jacula, et carnis facem, et incita-
mentum facillimo negotio extinguere.

CCXXIII. — SELEUCIO DIACONO.

Cum quatuor inter alias virtutes primum locum
obtineant, prudentia, fortitudo, temperantia et
justitia; propterea et diabolus quatuor vitii
multa alia in se continentibus, ad sui ipsius pro-
pugnationem utitur. Et audi, quid dicat Zacharias
propheta quatuor cornibus suffultam Satanæ po-

A γένη, μόνος ἀντλήσεις τὰ κακά· ἐὰν δὲ σοφός, ἔση
σεαυτῷ, καὶ τῷ πλησίῳ. »

ΣΙΘ'. — ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

'Ἀπεστάλθαι λέγεται ὁ Υἱός, οὐ καθ' ὁ θεός Λόγος
ἐστὶν ἐν κόλποις τοῦ Πατρὸς περιέχων τὰ πάντα·
« Ἐξ αὐτοῦ γάρ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, καὶ ἐν
αὐτῷ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν, » ἀλλὰ καθ' ὁ
ἰδιοποιεῖται ὁ θεός Λόγος τὰ πάθη, οὐ ἂν ἐληφε
σώματος.

ΣΚ'. — Τῷ αὐτῷ.

'Ὁ ἐφ' ἀμαρτίας γινόμενος ὄδυρμος, γλυκεῖαν
κέκτηται τὴν ἀνταν, καὶ μελιτώδες αὐτοῦ τὸ πικρὸν
εὐρίσκειται, ἐλπιδι ἀγαθῆ, καὶ χρηστῆ φαρμακτόμε-
νον, διὰ τοῦτο τρέφει τὴν ψυχὴν, γανοὶ τὸ φρόνημα,
λιπαίνει τὴν καρδίαν, εὐθαλὲς ἐργάζεται τὸ τοῦ σώ-
ματος σύγκριμα. Καὶ καλῶς ὁ Δαυὶδ ἐμελέθει·
« Ἐγενήθη μοι τὰ δάκρυα ἄρτος ἡμέρας καὶ νυ-
κτός. »

ΣΚΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Κύριε, φησὶν, ὡς ὄπλῳ εὐδοκίας ἐστεφάνωσας
ἡμᾶς. » Ταῦτόν ἂν εἴη τῶν δικαίων καὶ ὄπλῳ, καὶ
στέφανος, ὥστε τὸν ὀπλησάμενον νοητῶς στεφανου-
σθαι· καὶ γὰρ καὶ Σολομὼν εἶρηκε· « Στεφάνῳ δὲ
τροφῆς ὑπερασπιεῖ σου. »

ΣΚΒ'. — ΘΕΡΙΝῳ ΜΟΝΑΧῳ

Ἵσπερ οἱ κατὰ τὴν θάλασσαν κακοῦργοι, ἐνθα
μὲν πόλις ἐστὶν, ἢ ἐπινήτιον, ἢ λιμὴν, οὐδαμῶς ἐπι-
τιθέντες τοῖς πλέουσιν, τοῦτο γὰρ μάτην ἀγ εἴη κιν-
δυνεύειν· ἐὰν δὲ ἐν μέσῳ τῷ πελάγει τὸ σκάφος ἀπο-
λάβωσιν, ἐφόδιον ἔχοντες τὴν τῶν βοηθησόντων ἐρη-
μίαν, πάντα κινουσί, καὶ στρέφουσιν, καὶ οὐ πρό-
τερον ἀφίστανται, ἕως ἂν ἢ καταδύσῃσι τοὺς ἐμπλέ-
οντας, ἢ τοῦτο πάθωσιν αὐτοὶ· οὕτως καὶ ὁ δεινός
τῆς ἡδονῆς πειρασμός τῷ προηρημένῳ τὴν παρθενίαν
πολὺν ἐπάγει τὸν χειμῶνα, καὶ χαλεπὴν τὴν ζάλην,
καὶ ἀφορητοῦς τὰς τρικυμίας, πάντα ἄνω καὶ κάτω
κινῶν, ὥστε τῇ βίᾳ καὶ τῇ βύμῃ περιστρέψαι τὸ σκά-
φος. Ἦκουσε γὰρ, ὅτι ὁ μοναχὸς οὐκ ἔχει ἐξουσίαν
γαμῆσαι, καὶ καθάπερ λιμὴν ἐγκαθορμισθῆναι τῇ
χρῆσει τῆς μίξεως, ἀλλ' ἀνάγκη δι' ὄλου παλαίειν,
καὶ μάχεσθαι πρὸς τοὺς ταῖς ἡδυπαθείαις τὴν ψυχὴν
ἐρεθίζοντας δαίμονας. Μὴ οὖν ξενίζόμεθα πολεμού-
μενοι, μηδὲ ἀποκείμενοι πρὸς τὴν μάχην, ἔχομεν
D γὰρ μέγαν ὑπερασπιστὴν τὸ πανάγιον Πνεῦμα, δι' οὗ
δυνησόμεθα πάντα τοῦ διαδόλου τὰ πεπυρωμένα
βέλη τῶν αἰσχροῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ὑπεκκαυμάτων
τῆς σαρκὸς βράδιως σβέσαι.

ΣΚΓ'. — ΣΕΛΕΥΚΙῳ ΔΙΑΚΟΝῳ.

'Ἐπειδὴ τέσσαρες ὑπάρχουσιν ἀρεταὶ γενικώταται,
φρόνησις, ἀνδρεία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη, τούτου
χάριν καὶ ὁ διάβολος τέσσαρσιν κακίαις περιεκτικω-
τάταις πολλῶν κακιῶν πρὸς ἄμυναν κέχρηται. Καὶ
ἄκουσον, τί λέγει Ζαχαρίας ὁ προφήτης, τὴν τετρα-
κέρατον τοῦ Σατανᾶ θεασάμενος δύναμιν· « Ἦρα τοὺς

¹⁶ Prov ix, 12. ¹⁷ Coloss. i, 16. ¹⁸ Act. xvii, 28. ¹⁹ Psal. xli, 4. ²⁰ Psal. v, 13. ²¹ Prov.

ὀφθαλμούς μου, καὶ ἴδον τέσσαρα κέρατα, τὰ δια- A
σκορπίσαντα τὸν Ἰούδα, καὶ τὸν Ἰσραήλ. »

ΣΚΑ. — Τῷ αὐτῷ.

Περὶ τῆς τετραμέρφου δυνάμεως τοῦ διαβόλου, καὶ Μωσῆς ὁ μέγιστος νομοθέτης ἐν τῷ Λευιτικῷ τοῖς δυναμένους ἐπιμελέστερον συνίναί, λέπραν ὑπάρχειν τετρακέφαλον δίκην ὑδρας διαγράφει, λευκαίνουσαν, καὶ γλαυκίζουσαν, καὶ χλωρίζουσαν, καὶ πυριζουσαν.

ΣΚΕ'. — ΑΥΓΟΥΣΤΙΝῷ ΤΡΙΒΟΥΝῷ.

Εὖ ἐπιστάμενος Θεὸν εἶναι τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ, συνεχῶς λέγεις πρὸς τοὺς συντυγχάνοντας τὸ Ἰακώβ τοῦ πατριάρχου λόγιον, ὅτι Ἠλῆσέ με ὁ Θεός, καὶ ἐστὶ μοι πάντα· οὐ γὰρ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης, ἀλλ' ἐξ ἐλέου Θεοῦ, καὶ πολλῆς ἀγαθότητος B
ἐκτίσω, ἅπερ ἔχεις· ἐξ αὐτῶν δὲ πολλοὶ εὐεργετοῦνται δεόμενοι. Καὶ ἀποδέχομαι σε εὖ τε ποιοῦντα, καὶ εὐλογιζόμενον, καὶ ταπεινολογούντα.

ΣΚΖ'. — ΘΕΟΦΙΛῷ ΚΑΤΚΕΛΛΑΡΙῷ.

Ὅσπερ οὐχ ὅσα ἠδύνατο ἐποίησι ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ἀλλ' ὅσα ἠθούλετο ἐθαυματούργει, οὕτως οὐχ ὅσα ἤδει ἐδίδασκεν, ἀλλ' ὅσα μαθεῖν ἠδυνάμεθα ὑπηγόρευσεν, τῇ ἀσθενείᾳ τῆς φύσεως συμμετρῶν τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας. Διὰ τοῦτο ἀγνοεῖν τὴν ἡμέραν λέγει τοῖς μαθηταῖς ἀτελέσιν ἐπι-ὑπάρχουσιν.

ΣΚΖ'. — ΣΙΣΙΝΙῷ ΣΠΑΘΑΡΙῷ.

Ὁ θλίβων σε πονηρὸς δαίμων νήθειν παρασκευάζει· καὶ μᾶλλον πρὸς Θεὸν καταφεύγειν, ἀκακίθειν ἐπισπᾶσθαι τὰς βοηθείας· καὶ τὸν ὑπερασπισμόν. Ὁ γὰρ βλέπων τὸν ἐχθρὸν ἐφεστώτα, προστρέχει, καὶ συμπλέκεται τῷ βοηθεῖν δυναμένῳ. Οὕτω που καὶ τὰ μικρὰ παιδία ποιοῦσιν· ὅταν μὲν ἴδῃ τι φοβερὸν, εἰς τὸν τῆς μητρὸς κόλπον καταφεύγοντα, καὶ τῶν ἐκείνης ἱματίων ἐκκρεμασθέντα, ἔχεται αὐτῶν ἀσφαλῶς, καὶ τοὶ πολλῶν ἀνελκόντων πολλακίς· ὅταν δὲ μηδὲν παρῆ τῶν θορυβοῦντων, οὐδὲ καλοῦσης, καὶ ἐφελομένης τῆς μητρὸς ἀνέχεται, ἀλλὰ καὶ καλοῦσάν διαπύει τὴν μητέρα, καὶ πολλὰ μηχανωμένην πρὸς τὸ ἀπελκύσασθαι, ἀποστρέφεται, καὶ τραπέζης κειμένης καταφρονεῖ. Μητέρα δὲ μοι νῦν οὐλοστοργον νοήσης τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν.

ΣΚΗ'. — ΕΥΣΤΑΘΙῷ ΔΙΑΚΟΝῷ.

« Σίδηρον, φησὶν ὁ ψαλμὸς, διῆλθεν ἡ ψυχὴ » τοῦ Ἰωσήφ. Σίδηρον ἐμοὶ δοκεῖ τὴν ἀμαρτίαν αἰνιγματωδῶς λέγων, ἐφ' ἣν παρεκάλει τὸν ἀγνὸν νεανίαν τὸ τοῦ Πετεφροῦ γύναιον. Σίδηρος γὰρ τέμνων ψυχὴν, καὶ φονεύων, ἡ ἀμαρτία εἰκότως ἀνῆθηται.

ΣΚΘ'. — ΣΤΡΑΤΙῶΝΙ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙῷ.

Τοῦτο διεστήκαμεν τῶν ἀπίστων, τὸ χρίσεις ἐτέρας ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἔχειν· ὅρᾳ ὁ Ἕλληνας τὸν οὐρανὸν, καὶ σέβει, καὶ κέχηεν· Θεὸν γὰρ εἶναι νομίζει τὸν οὐρανόν. Ὅρᾳ Ἕλληνας τὴν γῆν, καὶ τὰ ὕδατα, καὶ προσκυνεῖ, καὶ θεραπεύει· τὰ ἀναίσθητα. Ἄλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτως· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὀρώμεν τὸν οὐ-

lentiam intultus : « Elevavi oculos meos, et vidi quatuor cornua, quæ Judam et Israel disperserunt ».

CCXXIV.—Eidem

Quadruplicem potentiam diaboli etiam Moyses maximus legislator in Levitico iis qui rem diligentius intelligere possunt, designavit ; lepram quatuor capitibus hydræ instar describens, albidam, glaucam, herbidam et rutilam ».

CCXXV.—ΑΥΓΟΥΣΤΙΝῷ ΤΡΙΒΟΥΝῷ.

Deum esse universi boni datorem », optime caljens, sæpe te alloquentibus Jacobi patriarchæ effatum inculcas, Deus 84 misertus est mei, et omnibus abundo. Neque enim ex operibus justitiæ, sed ex Dei misericordia summaque bonitate habes quæ possides ; et ex iis egenis ac pauperibus multis bene fit. Et mihi sane complacet beneficia conferens, et bene apud alios audiens, et humilia de te sentiens.

CCXXVI.—THEOPHILO CANCELLARIO.

Quemadmodum non quæcumque poterat, omnia Dominus Jesus exsequabatur, sed quæcumque volebat admiranda conficiebat : eadem ratione non quæcumque noscebat, edocebat, sed quæ nos ediscere poteramus, enuntiabat, sermonem magisterii cum naturæ imbecillitate mensurans. Propterea ignorare se diem, ait discipulis nondum perfectis ».

CCXXVII.—ΣΙΣΙΝΙῷ ΣΠΑΘΑΡΙῷ.

Affligens te nequam dæmon, facit ut sobrie vi-vas, et ardentius ad Deum confugias, indeque auxilia atque propugnacionem extorqueas. Qui enim imminentem adversarium conspexit, accurrit, et una cum eo, qui opem ferre potest, unitur. Sic etiam et infantes pueri faciunt : cum horrendum quidpiam illis obvium sit, ad matris sinum confugiunt, et ejus indumentis appensi, firmiter, licet multi sæpius inde eos avellere, sed frustra, conentur. Cum vero nihil adest, quod eos turbet, etiam vocante matre et pertrahente, diffugiunt, imo eam vocantem contemnunt, et ab ea licet multa ad eos attrahendos 85 comminiscatur, avertuntur, et etiam apposita mensa contemnunt. Matrem autem nunc benevolam Dei providentiam intellexeris.

CCXXVIII.—ΕΥΣΤΑΘΙῷ ΔΙΑΚΟΝῷ.

« Ferrum, ait psalmus », pertransivit animam » Joseph. Ferrum, ut mihi videtur, peccatum perobscure nuncupans, ad quod cohortabatur castum juvenem Putiphari muliercula ». Ferrum enim secans animam et trucidans, peccatum non abs te dixeris.

CCXXIX.—ΣΤΡΑΤΙῶΝΙ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙῷ.

Hoc nos ab infidelibus differimus, quod res alio atque ipsi modo dijudicamus. Videt gentilis cælum, et veneratur, et stupet : nam Deum esse cælum existimat. Videt terram et aquas, et adorat, rebusque omni sensu destitutis cultum exhibet. Nos vero non ita. Absit ! Sed videmus cælum, et

» Zach. i, 18. » Levit. xiii, passim. » Gen. xxxiii, 11. » Math. xxiv, 36, Marc. xiii, 32.
» Psal. civ, 18. » Gen. xxxix, 7.

Creatorem admiramur: neque enim Deum cœlum, sed opus Dei esse opinamur. Video ipse creaturam, et per eam quasi manuducor ad Conditorum. Videt divitias gentilis, et admiratione stupet. Video ipse divitias, lisque neglectis, risum extuli. Videt ille pauperiem, et pertimescens ejulatur. Video ipse pauperiem, et subsulto, et gaudeo, virtutem veras divitias esse existimans. Alia itaque ratione, qui Christo addicti sunt res vident, et alia vecordes gentiles.

86 CCXXX.—ZEPHYRIANO.

Neque multitudini egregiorum facinorum fidendum est, neque propter errata animus despondendus. Namque Phariseus bonis suis, operibus fidens, ex ipsa virtutis sublimitate corrumpitur, et publicanus non desperans in tantum elevatus est, ut virtuti dedicatum Phariseum divina sententia superaverit.⁸⁶

CCXXXI.—NICARETO SCRINIARIO.

Quomodo in mari in altum sublato, et fluctibus undique sese attollentibus navicula submergitur; sic et anima tristitia eam undique cingente nulla interposita mora suffocatur, si nullum offenderit, qui ei interim operam adjutabilem porrigat, et conseletur.

CCXXXII.—MONACHIS IN CILICIA DEAGENTIBUS.

Non mediocris, sed maxima nobis lætitia oborta est, cum piissimus presbyter Marinus res vestras nobis annūtasset. Vos scilicet adamussim apostolos æmulari, qui alacriter rebus mundanis renuntiastis genus, et noxias voluptates despicientes, ad laboriosam vitam transitum facientes, vosmet in omni genere molestiæ et asperitatis propter Deum exercentes, et ore nunquam cessantes eum, qui vos ad monachorum dignitatem maximam advocaverat, laudantes Servatorem et regem Christum, ut vos quoque, quemadmodum divina **87** Ægyptiorum fac Antonius, post vitæ exitum futuræ generationi optimi vitæ instituti imaginem relinquatis.

CCXXXIII.—THEOPEMPTO PROTECTORI.

Conducibile et maxime percommodum tibi fuerit vitæ exitum semper præ oculis habere, et retia diaboli varia implicataque fugere.

CCXXXIV.—CARPIONI VALENTINIANORUM HÆRESEOS SECTATORI.

Cum impudentem nimis nudius tertius in loco publico sermonem habere ausus fueris, dixerisque unam quampiam deitatis neptem Achamoth appellatam, cum desiderasset magnitudinem deprehendere, qui in sublimitatibus inenarrabilibus habitat, Dei cognomento Bythi, et illius qui Chaos nuncupatur, id haud prospero eventu aggressam, infra cecidisse, et sedentem solam in tenebris nimis

ἄρανόν, καὶ τὸν πεποιθότα θαυμάζομεν. Οὐ γὰρ θεὸν ὑπάρχειν τὸν οὐρανὸν νοοῦμεν, ἀλλ' ἔργον εἶναι θεοῦ. Ὅρῳ ἐγὼ τὴν κτίσιν, καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὸν ταύτης χειραγωγῶμαι δημιουργόν. Βλέπει πλοῦτον ὁ Ἕλληνας, καὶ θαυμάζων ἐκπλήττεται· ὁρῶ πλοῦτον ἐγὼ, καὶ καταφρονήσας τοῦ πλοῦτου ἐτέλασα. Ὅρῳ πτωχὸν ἐγὼ, καὶ σκιρτῶ καὶ ἀγάλλομαι, πλοῦτον ἀληθῆ τὴν ἀρετὴν ἐπιστάμενος. Ἐτέρως τοίνυν οἱ Χριστιανοὶ ὁρῶσι τὰ πράγματα, καὶ ἑτέρως οἱ ἄφρονες Ἕλληνας.

ΣΑ'. — ΖΕΦΥΡΙΑΝΩ.

Οὐτε θαρρῆν ἀναγκαῖον ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν ἀνδραγαθημάτων, οὐτ' ἀπογινώσκειν ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοισι. Καὶ γὰρ ὁ Φαρισαῖος θαρρῆσας ἐπ' ἐργασίᾳ χρηστῆ, ἐξ αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς κατηνέχθη τοῦ ὕψους, καὶ ὁ τελώνης μὴ ἀπογνοῦς τοσοῦτον ἀνωρθώθη, ὡς καὶ τὸν ἐνάρετον Φαρισαῖον ὑπερβῆναι τῆ ψήφῳ τοῦ κρείττονος.

ΣΑΔ'. — ΝΙΚΑΡΕΤΩ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΩ.

Ὅσπερ θαλάττης αἰρομένης εἰς ὕψος, καὶ κυμάτων πάντοθεν κορυφουμένων τὸ σκάφος ὑποβρύχιον γίνεται, οὕτως καὶ ψυχῆ, τῆς ἀθυμίας αὐτῆς πάντοθεν περιστοιχιζομένης, ἀποπνίγεται ταχέως, ἂν μὴ εὐρη τινὰ χεῖρα ὀρέγοντα, καὶ παραμυθούμενον.

ΣΑΒ'. — ΜΟΝΑΧΟΙΣ ΕΝ Τῇ ΚΙΛΙΚΙΑ ΔΙΑΓΟΥΣΙΝ.

Οὐ μετρίως, ἀλλὰ καὶ πάνυ μεγάλως ἐχάρημεν. ἀπαγγελίαντος ἡμῖν τὰ καθ' ἑμαυτοῦ θεοσεβειστάτου πρεσβυτέρου Μαρτίνου, ὡς πρὸς πᾶσαν ἀκρίθειαν τοῦ ἀποστόλου ἐμιμήθησε, ἀποκαξάμενός τε προθύμως τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι, γένος τε καὶ τέρφεις βλαβεράς ὑπεριδόντες, καὶ πρὸς τὸν ἐπίπτονον μετατάσασθε βίον, πάσῃ κακοπαθείᾳ καὶ σκληροῦ χιρῆ διὰ θεοῦ ἑαυτοὺς ἐπιδόντες, καὶ στόμασιν ἀπαύστοις γρηθίζοντες ἐν προσκαλεσάμενον ἑμαυτοῦ εἰς τὸ τῶν μοναχῶν μέγιστον ἀξίωμα, Σωτήρα καὶ βασιλεῖα Χριστὸν, ὅπως ἂν καὶ ὑμεῖς, ὡσπερ ὁ θεὸς λαμπτήρ τῶν Αἰγυπτίων Ἀντώνιος, μετὰ τὴν τελευταίαν ὑμῶν, καταλείπετε τῇ μελλούσῃ γενεᾷ εἰκόνα πολιτείας ἀρίστης.

ΣΑΓ'. — ΘΕΟΠΕΜΠΤΩ ΠΡΟΤΗΚΤΟΡΙ.

Ἐφάμιλλον ἔσται σοι, καὶ ἄγαν κερδαλέον, τὸ εἶναι δεῖ πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἔξοδον τοῦ βίου, καὶ φεύγειν τοῦ διαβόλου τὰ πολυπλοκα δίκτυα.

ΣΑΔ'. — ΚΑΡΠΙΩΝΙ ΑἰΡΕΤΙΚΩ ΤῆΣ ΤῶΝ ΟΥΑΛΕΝΤΙΝΩΝ ΑἰΡΕΣΕΩΣ.

(1) Ἀπρηυθριασμένως τολμήσαντός σου πρὸ δευτέρας ἡμέρας ὀμιλεῖν ἐν τόπῳ δημοσίῳ, καὶ λέγοντος, ὅτι περ μία τις ἐγγόνῃ τῆς θεότητος λεγούμενῃ Ἀγαμῶθ, ἐπιθυμήσασα τὸ μέγεθος καταλαθεῖν τοῦ ἐν ὕψεσιν ἀπορρήτορος θεοῦ τοῦ προσαγορευομένου Βυθοῦ, καὶ Χάους, καὶ τοῦτο ἐπιχειρήσασα, καὶ ἀποτυχούσα ἔπεσε κάτω, καὶ καθεσθίσα μόνῃ ἐν τῷ σκότει ἐκλαυσε σφόδρα σφόδρα, καὶ ἐκ τῶν ταύτης δα-

⁸⁶ Luc. xviii, 40.

(1) Notat Cotelerius (*Morum. E. G. I, 768*) hanc epistolam effictam esse ex loco S. Irenæi, lib. I, c. 21. Ed: T.

κρών γέγονεν ἡ ὑγρὰ οὐσία. παρερχόμενός τις τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν, ἠρώτησέ σε, εἰ γε πάντα καὶ τὰ ἀλμυρὰ, καὶ τὰ γλυκέα ὕδατα ἐκ τῶν δακρύων τῆς Ἀχαμῶθ ὑπέστη· σὺ δ' ἀπορήσας εἶπεν, διωρίαν ἐξήτησας, καὶ μέχρι νῦν προσελθεῖν οὐκ ἐτόλμησας, μὴ ἔχων δοῦναι λόγον. Ἡμεῖς δὲ γελάσαντες, ψεῦσμα τῷ ψεύστῃ γελοῖον φθεγγόμεθα, πρὸς τὸ παραμυθῆσασθαι τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ· ἐχρῆν γάρ σε ἀπαντῆσαι λέγοντα, ὅτι τὰ μὲν πικρὰ τῆς ἀνυπάρκτου Ἀχαμῶθ δάκρυα, τὰς ἀλμυρὰς θαλάσσας ὑπέστησεν ὡς ἐξ ὀδύνης καὶ δριμυγμοῦ ἰκανοῦ προχθέντα. Ὁ δὲ ἰδρῶς τῆς ταιλαιπώρου γυναικὸς πηγὰς ἐξηρεύετο, καὶ ποταμοὺς, καὶ φρέατα, λίμνας τε καὶ τὰ ἐξῆς γλυκέα. Ταῦτα πρὸς τὸν οὐδὲν λῆρον γελοιοῦν λέγομεν.

ΣΑΕ'. — ΕΥΣΕΒΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Πολλὰ ὁ Θεὸς λεληθῶτως ἐργάζεται πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν, κἀν σκυθρωπὰ δοκῆ τὰ συμπίπτοντα. Ἡμεῖς δὲ τὸν λόγον τῶν συμπτωμάτων οὐ πολυπραγμονοῦμεν ὡς πιστοὶ καὶ γνήσιοι οἰκείται. Ἐν γὰρ μόνον χρῆ πεπεισθαι, ὅτι συμφερόντως, καὶ ὠφελίμως ἡμῶν ἅπαντα ἐπιφέρεται παρὰ τοῦ προνοητοῦ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τὸν δὲ τρόπον μηκέτι ζητεῖν, μήτε ἀγνοοῦντας ἀσχάλλειν, καὶ ἀθυμεῖν· οὐδὲ γὰρ λυσιστελεῖ τὸ ἐπίστασθαι, τὸ μὲν διὰ τὸ θνητοὺς εἶναι, τὸ δὲ διὰ τὸ εὐκόλως πρὸς τύπον ἡμᾶς, καὶ ἀπόντοιαν αἰεσθαι.

ΣΑΖ'. — ΣΟΦΙΑΝΩ ΣΧΟΛΑΡΙΩ.

Εἰ τὰ μὴ ὄντα ποιεῖ γενέσθαι Θεός, καὶ τοῖς μηδαμοῦ μηδαμῶς φαινόμενοις χαρίζεται τδεῖναι, πολλῷ μᾶλλον τὰ ὄντα ἀνορθῶσασθαι δύναται.

ΣΑΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ μὴ προσδοκῶν εὐθύνας ὑφείξει τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, πάντως πάσης κακίας ἀνθέξειται.

ΣΑΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῇ πτωχεῖᾳ τὸν μακαρισμὸν ἀπακλήρωσεν· μόνη γὰρ αὕτη οἶδε τηρεῖν τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπίνης ταιλαιπωρίας, μισεῖ τὸν ὄγκον, συστελλεῖ τὸ φρόνημα, ταπεινοὶ λογισμοὺς, ὑπερφάνειαν αἰσχύνεται, βλέπει τοῦ βίου τὸν ἀνθρωπον, καὶ παθεῖ λαθεῖν, ἵνα μὴ λάθῃ σωζόμενος.

ΣΑΘ'. — ΣΩΣΑΝΔΡΩ ΠΡΙΜΙΣΚΡΙΝΙΩ.

Ὅσπερ ἀδικαλείπτως ἀναπνέομεν τὸν ἀέρα, οὕτως ἀδικαλείπτως ὀφειλομεν τὸν Κύριον αἰνεῖν τε καὶ ὑμνεῖν, κἀν ἐν μέσῳ πραγμάτων στρεφόμεθα. Δύναται γὰρ ὁ φρόνιμος, καὶ θεοφιλὴς νοῦς διηκηνῶς μνήμην σώζειν τοῦ Κτίσαντος. « Ἐμνήσθη γὰρ, » φησὶν ὁ Δαυὶδ, « τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠυφράνθη. » Εἰ τοίνυν ἡ τοῦ Δεσπότης μνήμη εὐφροσύνην ἐμποιεῖ ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, μὴ κατοκνήσωμεν ἀπολαύειν τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ.

ΣΜ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Αἰνεῖτε αὐτὸν, φησὶν, ἐν χορδαῖς, καὶ ὄργανῳ. » Χορδαὶ πλείους ἀρμονίως συνθεθειμένοι, καὶ μουσικῶς ἐκάστη ἐν οἰκείᾳ χώρᾳ τεταγμένη, αἱ πολλαί

A superque illacrymatam fuisse, et ex illius lacrymis universam aquarum substantiam ortum duxisse; interim, dum quispiam ex nostris fratribus prætergrederetur, postulavit a te, an omnes salzæ et dulces aquæ ex Achamoth lacrymis corripvatz sint? Id cum nescisses, tempus ad respondendum petisti, et usquedum procedere non audes cum ratione destituaris. Verumtamen nos risu edito, mendacium mendaci, sed ridiculum, ad illius adjuvandam hæsitacionem in medium proferamus. Naviqæ respondendum tibi erat amaras quæ nulla est Achamoth 88 lacrymas salsa maria progengerasse, tanquam quæ ex dolore et laceracione effusæ sunt. Sed sudorem illius misellæ mulieris, fontes, et fluvios, et puteos, et lacus, et reliquas dulces aquas erub classe. Hæc ad tuas ineptias non sine risudicimus.

CCXXXV. — EUSEBIO DIACONO.

Pleraque Deus latenter ad utilitatem nostram, licet tristia quæ occurrunt videantur, operatur. Nos vero eventuum causas, veluti fideles ac servi germani, curiosius non disquirimus. Nam unum tantum credendum nobis est, quæcunque nobis adveniunt, omnia utiliter ac conducibiliter a nostrarum animarum curatore provenire. Nec modus ultra quærendus est, neque, si illum nesciamus, angi indolereque animo; illius enim scientia nihil conducit, tum quod mortales sumus, tum quod facile superbia ac jactantia inflamur.

CCXXXVI. — SOPHIANO SCHOLARIO.

Si ea quæ non sunt, facit ut fiant, Deus, et iis, qui nulla nuspiam apparent, ut sint, elargitur, multo melius ea quæ sunt, sublevare poterit.

CCXXXVII. — Eidem.

Qui non exspectat rerum a se gestarum pœnas, næ ille universam improbitatem amplectetur.

89 CCXXXVIII. — Eidem.

Dominus noster Jesus Christus paupertati beatitudinem attribuit⁸⁹. Sola etenim ipsa miseriz humanæ modum præservat, tumorem odit, compeccit jactantiam, cogitationes demittit, superbiam confundit, vitam hominis observat, persuadetque ut quilibet lateat, ne lateat dum salvatur.

CCXXXIX. — SOSANDRO PRIMISCRINIO.

Quemadmodum indesinenter aerem spiramus, ita etiam indesinenter debemus Dominum hymnis laudare, licet inter negotia concludamur. Prudens enim ac pia mens sui Creatoris potest continuo servare memoriam; nam: « Recordatus sum, » ait David, « Dei, et lætatus sum⁹⁰. » Itaque si Domini memoria lætitiã affert animabus nostris, ne negligamus nobis memoriæ divinæ affines esse.

CCXL. — Eidem.

« Laudate eum, inquit, in chordis et organo⁹¹. » Chordæ plures, ut harmonia postulat, compositæ, et musice unaqueque proprio in loco disposita,

⁸⁹ Matth. v, 3. ⁹⁰ Psal. LXXVI, 4. ⁹¹ Psal. CL, 4.

multa Dei præcepta sunt, et de rebus plurimis dogmata, quæ nihil inter se dissonum includunt : at organum hæc omnia continens est Christi amans sapientis anima.

90 CCXLI.

Divini præcepti obedientia ad vitam et immortalitatem elargiendam, inobedientia ad mortem et corruptionem nata est. Cum itaque Adam, spreto Deo, comedendo quod vetitum fuerat, mortem contraxisset ²², ideo Deus eum tunica pellicea induit ²³, ut recordaretur, nec in oblivionem veniret erroris proprii et mortalitatis, quam ipse sua sponte contraxerat, et corruptionis. Pelles enim demortuæ mortem et corruptionem indicant.

CCXLII. — *Eidem.*

Licet multarum necessitatum et afflictionum tempestate jactemur, non ideo interpellabimur, ne enceniorum solemnitatem in Hierusalem peragamus, et canamus Domino, ut ait David, canticum novum ²⁴, evangelicum nempe. Hierusalem enim modo anima subintelligatur, in qua nos solemnitatem divinæ cognitionis et universæ virtutis celebramus, abjicientes veterem hominem, et novum secundum imaginem et similitudinem Domini creatum induentes ²⁵ : « Renovabitur enim sicut aquila juvenus tua ²⁶. — Facta sunt itaque, ait, encenia Hierosolymis, et hiems erat ²⁷. »

CCXLIII. — SABINO MAGISTRIANO.

Tribus Jobi filiabus ²⁸ rationem subjectam cognoscere cupis. Ab afflictionum itaque et molestiarum nocte jussu Dei Jobus exemptus, necessario splendidissimum exultationis, et indesinentis **91** ac perennis quietis et gaudii diem aspexit. Propterea primam Diem appellavit; secundam Cassiam, namque cassia suaviter olet; quod pro maleolentia execrandorum tormentorum, quæ antea subierat, bonum supernæ gratiæ odorem assecutus est. Tertia porro Amalthææ cornu nuncupata, Græca lingua bonorum affluentiam notat. Tu vero non ignoras tot bona, quæ illi Dominus ante futurum sæculum robusto ac multa perpresso Jobo in hac vita propter ingentem tolerantiam, et validissimum ac celeberrimum fortitudinis facinus et tropæum exhibuit.

CCXLIV. — *Eidem.*

Stadium placendi hominibus iraque vitanda sunt; hæc enim albicans nempe et rufa lepra sunt, ut lex prædixit ²⁹. Fuganda est vulpeculæ genium præ se ferens simulatio ac vilis metus; glauca namque illa lepra sunt. Abjicienda præterea a nobis sunt sine ratione tristitia et invidia mace-rans; namque viridis illa lepra sunt.

CCXLV. — DRUSILLIANO.

Si corpus ægritudinibus obnoxium habens similia facinorosa audes, eaque inhumana; quid, si firmum ac robustum habuisses, non fuisses ausus?

²² Gen. III, 6. ²³ ibid. 21. ²⁴ Psal. CXLIX, 1. ²⁵ Coloss. III, 10. ²⁶ Psal. CII, 5. ²⁷ Joan. I, 22; ²⁸ Job XLII, 13. ²⁹ Levit. III, passim.

Α εἰσιν ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ περὶ πλειόνων δόγματα, οὐδεμίαν ἔχοντα πρὸς ἄλληλα διαφωνίαν ὄργανον δὲ τούτων πάντων περιεκτικόν ἐστὶν ἡ φιλόχριστος τοῦ σοφοῦ ψυχῆ.

ΣΜΑ'.

Ἡ ὑπακοὴ τῆς θείας προστάξεως ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν χαρίζεται πέφυκεν, ἡ δὲ γε παρακοὴ νεκρότητα καὶ φθοράν. Ἐπειδὴ οὖν ὁ Ἀδὰμ παρακούσας τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ φαγεῖν τὸ κεκωλυμένον, θάνατον ἐπεσπάσατο, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐνδιδύσκει αὐτὸν χιτῶνα δερμάτινον, ὅπως ἀν μνημονεύῃ, καὶ μὴ ἐπιλάνθανῆται τοῦ οἰκείου σφάλματος, καὶ ἥσπερ αὐθαίρετως ἐπεσπάσατο θνητότητος καὶ φθορᾶς. Τὰ γὰρ νεκρὰ δέρματα δηλοῦσι νεκρότητα καὶ φθοράν.

ΣΜΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

B Κὰν ἐν χειμῶνι ἔσμεν τῶν πολλῶν περιστάσεων, οὐ κωλυθησόμεθα ἐπιτελεῖν τὴν ἑορτὴν τῶν ἐγκαίνων ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἄδειν τῷ Κυρίῳ, καθὼς φησὶν ὁ Δαυὶδ, ἄσμα καινὸν, δηλαδὴ εὐαγγελικόν. Ἱερουσαλὴμ γὰρ νῦν νοεῖσθαι μοι ἡ ψυχὴ, ἐν ἣ ἐπιτελοῦμεν τὴν ἑορτὴν τῆς θεογονίας, καὶ παντοίας ἀρετῆς, διωθόμενοι μὲν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἐπαμφισκόμενοι δὲ τὸν νέον τὸν κατ' εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Κυρίου κτισθέντα. « Ἀνακαινισθήσεται γὰρ ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου. — Ἐγένετο οὖν, φησὶ, τὰ ἐγκαίνια ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμῶν ἦν. »

ΣΜΓ'. — ΣΑΒΙΝῶ ΜΑΓΙΣΤΡΙΑΝῶ.

Τὴν σημασίαν τῶν τριῶν τοῦ Ἰωβ θυγατέρων ἐπεθύμησας γινῶναι. Ἐπειδὴ οὖν τῆς τῶν θλιβερῶν καὶ ἐπιπόνων νυκτὸς τῇ κελεύσει τοῦ Θεοῦ ἀπήλακται ὁ Ἰωβ, ἀναγκαιῶς τὴν λαμπροτάτην ἡμέραν τεθέσθαι τῆς ἀγαλλιάσεως, καὶ τῆς ἀλήκτου καὶ αἰωνίου ἀναπαύσεως καὶ χαρᾶς. Διὰ τοῦτο τὴν μὲν πρώτην θυγατέρα Ἠμέραν ἐκάλεσεν, τὴν δὲ δευτέραν Κασσίαν· εὐωδὴς γὰρ ἡ κασσία, διότι ἀντὶ τῆς δυσωδίας τοῦ ἀπευκτέου πάθους, οὐπερ πρὸ τούτου ἀνέτηλθον ἐκ τῆσθεος τῆς ἀνωθεν χάριτος. Ἡ δὲ γε τρίτη θυγάτηρ Ἀμαλθεΐας κέρας ἐπονομαζομένη τῇ Ἑλλάδι ἐρμηνεύεται γλώττη ἀγαθῶν εὐθηνία. Οὐκ ἀγνοεῖς δὲ πάντως τὰ τοσαῦτα ἀγαθὰ, ἅπερ ὁ Κύριος παρέσχεν πρὸ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, τῷ καρτερικῷ, καὶ πολυταθεῖ Ἰωβ, ἐντεῦθεν ἦδη, διὰ τε τῆς μεγάλης ὑπομονῆς, καὶ ἀνδρείας κράτιστον, καὶ περιφανὲς κατόρθωμά τε καὶ τρόπαιον.

ΣΜΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φευκτέον ἡμῖν ἀνθρωπαρεσκίαν, καὶ τὴν ὀργὴν ταῦτα γὰρ λευκανθίζουσαν καὶ πυρρίζουσαν λέπραν ὁ νόμος προείρηκεν. Ἀπελαστέον τὴν ἀλωπεκίζουσαν ὑπόκρισιν, καὶ ἀγενῆ δειλίαν γλαυκίζουσα γὰρ λέπρα ἐστὶ. Διωκτέον ἡμῖν τὴν λύπην τὴν ἄλογον, καὶ τήκοντα φθόνον· γλωρίζουσα γὰρ λέπρα ἐστὶ.

ΣΜΕ'. — ΔΡΟΥΣΙΑΔΙΑΝῶ.

Εἰ τὸ σῶμα νοσῶδες ἔχων, τηλικαῦτα δρᾶς θηριώδη καὶ ἀπάνθρωπα πράγματα, τίς ἀν ἐγένου τετυχηκῶς βώσεώς τε καὶ βώμης; Προβλέπων τοίνυν ὁ Κύριος τὰς φονοκτονίας, ἅσπερ ποιεῖν ἐμελλες, προκατελά-

ἔσθ' σου τὴν ἄφατον μανίαν τῷ δεσμῷ, καὶ τῇ ἀνάγκῃ Α τῆς πολυθεύου, καὶ πολυτρόπου ἀσθενίας.

ΣΜΓ'. — ΕΥΦΡΑΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἐδῶμεθα ἐκτενῶς ἐκδιωχθῆναι τὴν λέπραν τὴν ψυχικὴν ἀπὸ τοῦ στήμονος, καὶ τῆς κρόκης, καὶ τοῦ δέρματος · στήμονος μὲν νοουμένου τοῦ νευρώδους μέρους τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐπισκόπων λέγω, καὶ ὅσοι τῆς Λευιτικῆς ἀξίας τὰ γέρα καρπίζονται · κρόκης δὲ ἐκλαμβανομένης τοῦ εὐθουμένου, καὶ ποιμαινομένου ὑπ' αὐτοῖς ἡγιασμένου λαοῦ, δέρματος δὲ νοουμένου τῶν νεωστὶ προσελθόντων τῷ Θεῷ, καὶ τῶς κατηχομένων, μὴ πως ἀποβελήκωτων διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τὴν νεκρότητα τῶν παλαιῶν τῆς ἁμαρτίας χιτώνων. Β

ΣΜΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅν τρόπον εἰς βασιλέως εἰκόνας καλῶς κατασκευασμένης ἐπιμελέστερον ἐκ ψηφίδων ἐπισήμων ὑπὸ σοφοῦ τεχνίτου, λύσας τὴν ὑποκειμένην τοῦ ἀνθρώπου εἰδέαν, μετενέγκοι τὰς ψηφίδας ἐκείνας, καὶ μεταρμόσοι, καὶ ποιήσειεν ἐξ αὐτῶν μορφήν κυνὸς ἢ ἀλώπεκος, ἔπειτα διορίζοιτο, καὶ λέγει ταύτην εἶναι τὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνην τὴν καλὴν, ἣν ὁ σοφὸς τεχνίτης κατασκεύασεν, δεικνὺς τὰς ψηφίδας τὰς καλῶς ὑπὸ τοῦ πρώτου τεχνίτου εἰς τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα συντεθείσας, κακῶς δὲ ὑπὸ τοῦ ὑστέρου εἰς κυνὸς μορφήν μετενεθείσας, καὶ διὰ τῆς τῶν ψηφίδων φαντασίας μεθοδεύοι τοὺς ἀπειροτέρους, τοὺς κατέληψιν βασιλικὴν ἐκ μορφῆς οὐκ ἔχοντας, καὶ πείθοι, ὅτι αὕτη ἡ σαπρὰ τῆς ἀλώπεκος εἰδέα ἐκείνη ἐστὶν ἡ καλὴ τοῦ βασιλέως εἰκὼν · τὴν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ αἰρεσιάρχαι, γραῶν τρόπον συγκατεύσαντες ῥήματα, καὶ λέξεις τινὰς, καὶ παραβολὰς θείας Γραφῆς ἀσπασάντες, ἐφαρμόσειν βιάζονται τοῖς ἑαυτῶν μύθοις τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ μὴ ἀγνοεῖτε τοὺς τοιοῦτους

ΣΜΗ'. — ΘΕΟΚΛΕΙΑΝΩ.

« Ἄλλ' ἡμῖν, ε φησὶν ὁ Ἀπόστολος, » εἰς Θεὸς ὁ Πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. » Πῶς οὖν πολυθετα ἔσται, καὶ πολλαὶ ἀρχαί; Οὐκοῦν εἰς ὑπάρχει ὁ Ποιητὴς τῶν ὄλων, καὶ οὐτε πολλοὶ θεοὶ, καθὼς ὑμεῖς λέγετε, οὐτε πολλοὶ αἰῶνες, ἄρβενές τε καὶ θήλειαι. Ἐφη γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος, ὅτι « Ἐπερ εἰσι λεγόμενοι πολλοὶ θεοί, » τὸ δὲ, λεγόμενοι, ὡς περὶ μὴ ὑπαρχόντων ἀπεφήνατο. Οὐδὲ γὰρ θεοὶ εἰσιν ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ ἀστέρες, καὶ τὰ ἐξῆς κτίσματα. Καὶ οἱ πεπλανημένοι θεοποιοῦσιν αὐτά.

ΣΜΘ'. — ΑΙΛΙΑΝΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

« Ταλαιπῶρος ἐγὼ ἀνθρώπος, τίς με λύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; » Οὐχί τὸ σῶμα θάνατον ὑπάρχειν ἀποφαίνεται ὁ θεὸς Ἀπόστολος, ἀλλὰ τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας, τὸν ἐν τοῖς μέλεσιν τοῦ σώματος ὄντα, διὰ τῆς ἐν τῷ Ἀδὰμ παραδόσεως φωλεύοντα ἐν ἡμῖν, καὶ πρὸς τὸν θάνατον τῆς ἀδικίας τὴν ψυχὴν ἐπισπεύδοντα.

Prænoscens itaque Deus cædes a te patrandas hominum, infandum istum furorem tuum vinculis et necessitate calamitosæ et multiformis infirmitatis coercuit.

92 CCXLVI. — ΕΥΦΡΑΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Prolixe cumulateque precemur lepram ⁴⁰, quæ animam inficit, a stamine, subtegmine et pelle abigi: stamine, nervosa Christi Ecclesiæ, præsulum inquam, eorumque qui Leviticæ dignitatis muneribus cohonestantur, pars intelligitur; subtegmine, qui instruitur ac pascitur ab eisdem, sanctificatus populus innuitur; pelle, qui recens ad Deum accedunt, et adhuc inter catechumenos locum tenent, neque dum per sacri baptismatis regenerationem morticinum veterum indumentorum peccati deposuerunt, notatur.

CCXLVII. — Eidem.

Qua ratione si quis, ex imagine regis affabre diligenterque ex pretiosis lapillis per catum artificem constructa suppositam hominis figuram dissolvens, lapillos illos transferat accommodetque, et ex iis formam canis aut vulpis efformet, postmodum definiat asseveretque hanc regis illam esse perpulchram, quam sapiens artifex construxerat, lapillos probe a primo artifice in regis imaginem compactos, male vero a secundo in canis formam transvectos ostendens, et novum in modum lapillis inditæ menti imaginis nescios, qui ex figura regis imaginem non receperunt, instruat, suadereque conatur hanc emarcidam vulpis figuram, perpulchram illam regis imaginem esse: eadem hæreseon primi parentes, more vetularum, verba et dictiones consarcinantes, **93** et divinæ Scripturæ parabolas nonnullas avellentes, suis fabulis eloquia Dei accommodare contendunt. Sed vos hosce ne ignoretis.

CCXLVIII. — THEOCLIANO.

« Sed nobis, » ait Apostolus, « unus Deus Pater, ex quo omnia, et nos in illum; et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum ⁴¹. » Quomodo itaque multi dii erunt, et multa principia? Erit ergo unus omnium Conditor, et non multi dii, ut vos asseveratis, neque multi æones masculi et feminæ. Nam beatus Paulus: « Si sunt qui dicuntur multi dii ⁴², » quod dicuntur, non sunt, protulit. Neque enim dii sunt sol, et luna, et stellæ, et reliquæ creaturæ. Et plani homines ea in deorum numero collocant.

CCXLIX. — ΑΙΛΙΑΝΩ ΛΕΚΤΟΡΙ.

« Infelix ego homo, quis me liberabit e corpore mortis hujus ⁴³? » Non decernit corpus esse mortem divinus Apostolus, sed legem peccati, quæ in membris corporis est, per transgressionem, quæ in Adamo fuit, latentem in nobis, et in injustitiæ mortem animam compellentem.

⁴⁰ Levit. xiii, 48. ⁴¹ I Cor. viii, 6. ⁴² Ibid. 5. ⁴³ Rom. vii, 24.

CCL. — TEUCRO DIACONO.

De laudandis nostris operibus noster Dominus Servator et Christus lætatur, diu noctuque 94 continuo seipsum nutriens. « Cibum enim manducare habeo, » apostolis dicebat, « quem vos nunc nescitis ⁴⁴, » postmodum sciētis; eorum qui tunc ex Samaritana urbe crediderant, et post eos infinitarum gentium, qui nomina Christo dederunt, salutis cibum propriis asseculis prænuntians. Isaias etenim de Christo prævaticinabatur: « Butyrum et mel comedet ⁴⁵, » qui prius Adamum condiderat, postmodum ut infantulus, et homo visus est Christus Jesus, Deus et cœli, et terræ, et visibilium omnium. Per butyrum et mel animæ nutrimentum, necnon suave et mite Christianorum bonæ operationis subindicans.

CCLI. — Eidem.

Si bona opera facis, et mansuetudinem Jesu æmularis, butyro et melle eum pavisti: si iracundia turges, pravasque actiones affectas, non absque ratione de te Christus enuntiabit: « Dedit ille in cibum meum fel, et in siti mea potaverunt me aceto ⁴⁶. »

CCLII. — GLYCADIO PROTÉCTORI.

Glycadius dulcidus quidem nomine tenus, acidus vero insuavisque moribus es.

CCLIII. — DEMETRIO HÆRETICO.

Petiisti a me, undenam Adamo, et sociæ pellicæ tunicæ copia fuit ⁴⁷; contra ipse a te posco: undenam cœlum ex iis quæ non erant protensum est, et in sublime 95 extensum; unde sol lucens conditus est, unde luna choreæque stellarum, ex quibus substantiis montes scissi sunt; unde cunipis et culicis in Ægypto magno Moysi abundantia, quomodo ligneum baculum in serpentem animatum repentemque conversum est; unde legumlatoris manus datum est, ut veluti nix albesceret? Eadem itaque ratione tunc, ita, Domino annuente, pellicæas tunicas absque animalibus, et arte humana, et vario opificio, cum arrisit, his, qui cum Adam erant, confecit; quemadmodum et ab initio cum voluit, et cœlum, et omnia creata sunt.

CCLIV. — Eidem.

Primum quidem illud firmum sit, quod non ut intellectū, sed ut sensu percipiebatur, Christus dixit: « Ab initio, qui creavit, masculinum et feminam fecit ⁴⁸; » et: « Quod Deus conjunxit, homo non separet ⁴⁹. » Postmodum dictum Apostoli per allegoriam explana, « Magnum mysterium in Christum et in Ecclesiam ⁵⁰, » quod ex carnibus ipsius et ossibus sumus, quia participes Christi sumus, et ipsi in fide, cognitione et virtutibus conjungimur.

CCLV. — FAUSTO PRIMATI.

Prædicamus, glorificamus, laudamus, adoramus Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, unam

A ΣΝ'. — ΤΕΥΚΡῆ ΔΙΑΚΟΝῆ.

Ἡθετα ὁ ἡμέτερος Κύριος Σωτήρ καὶ Χριστὸς τοῖς ἐπαινετοῖς ἔργοις ἡμῶν καθεκάστην ἡμέραν, καὶ νύκτα τρεφόμενος. « Βρῶμα γὰρ ἔχω φαγεῖν, » ἔλεγε τοῖς ἀποστόλοις, « ὅπερ ὑμεῖς οὐκ ἐπίστασθε νῦν, » μετὰ δὲ ταῦτα γνώσεσθε, τῆς τῶν Σαμαρειτῶν πόλεως τῶν τότε πιστευσάντων, καὶ τῆς τῶν μετὰ τοῦτο μυρίων ἔθνῶν χριστιανισάντων σωτηρίαν τὴν ἐδωδὴν προαινετῶμενος τοῖς οἰκείους φωτιταῖς. Καὶ γὰρ ὁ Ἡσαίας προανεφώνει περὶ Χριστοῦ, ὅτι περ « Βούτυρον καὶ μέλι φάγεται. » Ὅ ἐν ἀρχῇ μὲν τὸν Ἀδάμ πλαστοργήσας, ὑστερον δὲ ὡς παιδίον, καὶ ὡς ἀθροπος ὀφθαῖς Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ Θεὸς καὶ οὐρανοῦ, καὶ γῆς, καὶ πάντων ὄρατῶν. Διὰ βουτύρου καὶ μέλιτος τὸ τρέφειμον τῆ ψυχῆ καὶ τὸ γλυκῦ, καὶ προσηγὲς ὑπαμφαίνων τῆς τῶν Χριστιανῶν καλλίστης ἐργασίας.

B ΣΝΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐὰν καλὰ πράτης ἔργα, καὶ μιμῆ τὸ πρῶον τοῦ Ἰησοῦ, ἐθρηφας αὐτὸν βουτύρῳ καὶ μέλιτι· ἐὰν δὲ ὀργίλος μὲνη, καὶ φαῦλῳ ἐργάτης πράξεων, λέξει εὐλόγως καὶ περὶ σοῦ Ἰησοῦς, ὅτι « Ἐδωκεν οὗτος εἰς τὸ βρῶμα μου γολλήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισέ με ὕδατος. »

C ΣΝΒ'. — ΓΛΥΚΑΔΙῶ ΠΡΟΤΗΚΤΟΡΙ.

Γλυκάδιος μὲν τὸ ὄνομα κέλῃσαι, ὀξινὸς δὲ καὶ ἀπῆθς τὸν τρόπον καθέστησας.

D ΣΝΓ'. — ΔΗΜΗΤΡΙῶ ΑἰΠΕΤΙΚῶ.

Ἡρώτησάς με, πόθεν τοῖς περὶ τὸν Ἀδάμ ἠυρέθησαν δερμάτινοι χιτῶνας; Ἀντερωτῶ σε κατῶ, πόθεν οὐρανὸς ἐξ οὐκ ὄντων τέταται ἐν μετεώρῳ ἀνακατασμένος· πόθεν ἐκτίσθη ἥλιος ἀποστρέλων· πόθεν σελήνη, καὶ ἀστέρων χορεία· ἀπὸ ποίων φύσεων ἐτμήθη θρη· πόθεν τῆς κνιπὸς, καὶ τοῦ κύνωπος ἐν Αἰγύπτῳ ὁ πορισμὸς τῶ μεγάλῳ Μωϋσῆ· πῶς ἡ ξυλλὴν ῥάβδος μεταβλήθη εἰς ἕριν ἐμφυχωμένον, καὶ ἔρποντα· πόθεν τῆ χειρὶ τοῦ νομοθέτου τὸ ὡσπερ χιόνα λευκανθῆναι; Οὕτως οὖν καὶ τότε θελήσας ὁ Κύριος δερμάτινους χιτῶνας, χωρὶς ζῶον, καὶ τέχνης τινὸς ἀνθρωπίνης, καὶ πολυτρόπου ἐργασίας ἅμα θέλων ἐποίησε τοῖς περὶ τὸν Ἀδάμ, ὡς ἀπ' ἀρχῆς ἅμα ἠθέλησε, καὶ οὐρανὸς, καὶ πάντα γεγέννηται.

E ΣΝΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Στήσον πρῶτον τὸ οὐχὶ νοητῶς, ἀλλ' αἰσθητῶς παρὰ Χριστοῦ εἰρημένον, ὅτι « Ἀπ' ἀρχῆς ὁ Κτίσας ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν, » καὶ· Ὅπερ ὁ Θεὸς συνέξευξεν, ἀνθρωπος μὴ χωρίζετω. » Καὶ ὑστερον ἀλληγορεῖ, ὅπερ φησὶν ὁ Ἀπόστολος: « Τὸ μέγα μυστήριον εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. » ὅτι ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ὀστέων ἐσμὲν, διὰ τὸ μετέχειν Χριστοῦ, καὶ συνηνώσθαι αὐτῷ ἐν πίστει, καὶ γνώσει, καὶ ἀρεταῖς.

F ΣΝΕ'. — ΦΑΓΕΤῶ ΠΡΟΤΕΥῶΝΤΙ.

Ἄνευφημοῦμεν, δοξάζομεν, ὁμοῦομεν, προσκυνοῦμεν Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἄγιον Πνεῦμα, μίαν

⁴⁴ Joan. iv, 32. ⁴⁵ Isa. vii, 15. ⁴⁶ Psal. lxxviii, 22. ⁴⁷ Gen. iii, 21. ⁴⁸ Matth. xix, 4. ⁴⁹ ibid. 6. ⁵⁰ Ephes. v, 32.

δύναμιν, μίαν θεότητα, μίαν ἐξουσίαν, ἐν θέλημα, ἅ
Τριάδα ὁμοούσιον δοξάζομεν, καὶ ἐμολογοῦμεν μοναδικῶς, τριαδικῶς. Μοναδικῶς μὲν ἐν μιᾷ οὐσίᾳ, καὶ θεότητι, τριαδικῶς δὲ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἕτοι προσώποις τρισίν.

ΣΝΓ'. — ΠΕΛΑΓΙΩ.

Τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς φωνοῦντας, τοὺς κενολογοῦντας, καθὼς φησὶν ἡ Γραφή, φευκτέον ἡμῖν· πᾶς γὰρ κεκωλυμένος, καὶ ψευδῆς λόγος, κενός ἐστιν ἀληθείας. Βλέπε, τί φασὶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι· « Ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ Θεοῦ ἐλάβομεν. » Οἱ δὲ γε κενολογοῦντες αἰρετικοὶ οὐκ ἔχουσι λόγους ἐκ πληρώματος, πάντας δὲ κενούς τῆς ἀληθείας, καὶ κενούς τῆς θείας δυνάμεως, καὶ σοφίας. Οἵτινες ἐκ τῆς κοιλίας φωνοῦσιν· οἱ γὰρ μὴ ἔχοντες μὲν τὴν ἀλήθειαν, ἐπαγγελλόμενοι δὲ ταύτην, δῆλον ὅτι ἐκ κοιλίας φωνοῦσι, τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ δουλεύοντες, εἰὼν Θεοδὲ ἡ κοιλία λελόγισται. » Ἡ γὰρ πηγὴ τῶν λόγων τῶν γαστριμάργων οὐκ ἐξ ἀγίου προέρχεται· Πνεύματος, οὐκ ἀπὸ ἡγεμονικοῦ, οὐκ ἀπὸ τῆς καρδίας τῆς τῶν Χριστῶν ποθοῦσης, ἀλλ' ἀπὸ κοιλίας ἐκδύζεται.

ΣΝΖ'. — ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΩ.

Ἀνάται τις ἐκ τοῦ δεξιοῦ μέρους ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν βραχίονα μετατεθῆναι, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· ὅτι « Ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλέπεται μὴ πέσῃ » μέχρι γὰρ τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἐν ἀδελφείᾳ ἐστὶ τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ ἄλλοθεν ἀλλαχοῦ μεταβαίνοντα. Καὶ πάντως αὐταὶς ἔβησιν ἑώρακας τὸν Ἀπολιναρίου ἐν βίῳ σώφρονι τε καὶ σεμνῷ καταγεγραμμένῳ, τίμιόν τε τῷ λόγῳ, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρειομανιτῶν καιρῶν δεδιωγμένον· καὶ ὅμως ὁ τοιοῦτος ἐξέπεσεν εἰς αἵρεσιν πλανητικὴν ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ δογματίζει φανερώς, ὅτι ἀνωθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὴν σάρκα ἀνελήφεν, μῆτε ψυχὴν, μῆτε νοῦν ἔχουσαν, θέλει δὲ ἐμφυχίαν φησὶ τὴν θεότητα τοῦ Λόγου· σπουδῆ δὲ τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις φθονοῦντος διαβόλου· ὡς ποῦ τινα τῶν σοφῶν εἰρηται, ὅτι φθόνος ἀεὶ ταῖς μεγάλας εὐπραγίας ἀντίπαλος· οὕτω διὰ προσώπων προθεσημένων, καὶ πάνυ θαυμασθέντων βαλεῖν νίνας προφάσεις, ἵνα τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν θορυβήσῃ, καὶ λυπήσῃ, καὶ σιδαρῶς ταράξῃ, καὶ συγχύσῃ.

ΣΝΗ'. — ΣΑΒΟΥΡΙΩ ΚΟΜΗΤΙ.

Περὶ τῆς νοητῆς Ἱερουσαλήμ, τουτέστι τῆς Ἐκκλησίας, γέγραπται τό· « Ἦς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό. » Πάντες γὰρ οἱ πιστεύοντες, ἐν σώμα, καὶ ἐν πνεύμα, μία πόλις τῷ τρόπῳ ὑπάρχοντες, συνεργόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, καὶ τῆς ἀγάπης, ὁμοθυμαδὸν μετέχομεν τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΣΝΘ'. — ΝΑΥΚΡΑΤΙΩ.

Τὴν ἐνσαρκον οἰκονομίαν λύχον φησὶν· ἡ γὰρ τοῦ

naturam, unam potentiam, unam deitatem, unam auctoritatem, unam voluntatem, unius essentiae Trinitatem firmiter tenemus, et consistemur unico trinoque modo; unico in una essentia et deitate; trino vero in tribus 96 hypostasibus, sive personis.

CCLVI. — PELAGIO.

Ventriloqui, illique qui e terra clamant, frustra sermones congerunt, ut Scriptura ait, fugiendi sunt 91. Omnis enim prohibitus ac mendax sermo, veritate vacuus est. Vide quid dicatur in Evangelio: « Ex plenitudine Dei accepimus 92. » Qui vero verba frustra consarcinant haeretici, non possident sermones ex plenitudine, sed omnes veritatis divinae potentiae ac sapientiae vacuos. Qui ex ventre clamant: qui enim veritatem non possident, et eam profitentur, manifestum est eos e ventre clamare, suo ventri audientes, « quibus Deus venter est 93. » Fons enim sermonum ventri deditorum non ex Spiritu sancto effluit, non a principe animae parte, non a corde Christum concupiscente, sed a ventre emanat.

CCLVII. — DIOCLETIANO.

Potest quispiam ex parte dextra in sinistram facili negotio convolvi, ut ait Apostolus: « Qui sibi videtur stare, videat ne cadat 94. » namque ad extremum usque spiritum res humanae in incerto sunt, hinc atque illinc sese deflectentes. Et sane tuis ipse oculis inspexisti Apollinarium in vita prudenti et veneranda senio ingravescentem, sermone honorificum, et ab Arianis per aliquod tempus persecutionem passum. Hic nihilominus a diabolo seductus, in haesim incidit, palamque veluti dogma enuntiavit, 97 Filium Dei loco e superiori carnem assumpsisse, anima menteque ex parte, et divinam inanitationem vocat Verbi deitatem: idque opera universis hominibus invidentis diaboli; quemadmodum uni ex sapientibus dictum est, invidiam semper esse magorum ac fortunatorum successuum adversatricem. Sic per viros magni nominis, et qui maxima in admiratione fuerunt, nonnihil comminiscitur, ut Dei Ecclesiam turbet, mœrore afficiat, ac valide concussam confodiat.

CCLVIII. — SABURIO COMITI.

De intellectuali Hierusalem, id est Ecclesia, scriptum est: « Cujus participatio ejus in idipsum 95. » Omnes enim credentes, unum corpus, et unus spiritus, unaque civitas moribus cum simus in idem convenientes, in pacis vinculo et charitatis, unanimiter Spiritus sancti munerum participes evadimus.

CCLIX. — NAUCRATIO.

Incarnationis dispositionem lucernam vocat:

91 Levit. xix, 31.

92 Joan. i, 16.

93 Philipp. iii, 19.

94 I Cor. x, 12.

95 Psal. cxxi, 5.

Sapientia quippe Dei dictam lucernam accendens A Θεοῦ σοφία τὸν εἰρημένον ἔψασα λύχνον ἤϊρε τῆν δραχμὴν τὴν ἀπολωλυῖαν.

CCLX. — *Eidem.*

Quod salute est dignum, omne inventum est; Indignum propter impoenitentiam et stuporem non dicitur inventum. « Etenim licet sint sicuti arena maris, reliquæ salvabuntur ⁸⁷, » sive quod apud Apostolum residuum secundum electionem gratia dicitur, **98** quod per fidem servatur ⁸⁸.

CCLXI. — *Eidem.*

Si omnes, ut tu dicis, salvantur, quomodo factus sum omnibus omnia, ut omnino aliquem lucrifacerem ⁸⁹? « Quomodo ad æmulandum provochem carnem meam, ut aliquos ex illis, non omnes, salvos faciam ⁹⁰? »

CCLXII. — *Eidem.*

Nonnulli prophetas apes nuncupant: mellificium eorum tradunt esse divinam Scripturam. Bonum itaque fuerit credere Salomoni dicenti: « Fili mi, comede mel, ut animæ fauces dulcescant ⁹¹. » Cibum dulcem ac melleum vocat lectionem, et eloquiorum Spiritus meditationem.

CCLXIII. — *Eidem.*

Pocis a me, quid illud noiet, quod scribitur: « Non cognoscebat Joseph Mariam, donec peperit ⁹²? » id est, non callebat, neque sciebat, quod Deipara Maria ostenderetur. Sed post partum admirabilem annuntiaverunt pastores angelorum sermones: « Natus est in mundo Christus Dominus in civitate David ⁹³. » Et: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax ⁹⁴, » etc.

CCLXIV. — CALLIMACHO MEMORIALIO.

Simplex ac nuda divinitus inspiratæ Scripturæ littera favus ⁹⁵ non male dicitur: qui sub littera veluti thesaurus absconditur sensus, figurate mel vocabitur.

99 CCLXV. — PAULO DECEMPRIMO.

« Ecce ego et pueri mei ⁹⁶; » Servator Christus per Isaiam clamabat. Quemadmodum enim puerulis sanctis expedivit Servator, quæcumque illi capere poterant, aliisque ministrare. Christi quippe perfectioni sancti omnes æquiparati pueri sunt.

CCLXVI. — CYRILLO PRIMATI.

Figurate principio condita Eva vita vocata est ⁹⁷, ut illi secundam adnotaret, sanctam nempe Mariam, quæ vitam hominum Christum Dominum gloriæ peperit. Ipsa siquidem vera mater omnium, qui evangelicis præceptis consentaneæ vivunt, neque per incredulitatem animis emoriuntur, ostenditur.

CCLXVII. — *Eidem.*

Quis artem textoriam mulieribus tradidit, a Jobo Luminis percontatur ⁹⁸. Prima siquidem mulier texendorum vestimentorum, quæ oculis objiuntur, sapientiam habuit, ut patentem corporum nuditatem illis contegeremus. At secunda, Deipara

ΣΣ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πάν τὸ ἀξιον σωτηρίας ἠρέθη, τὸ δ' ἀνάξιον διὰ τὴν ἀμετανοσίαν, καὶ τὴν πύρωσιν οὐχ εὐρήσθαι λέγεται: « Ἐὰν γὰρ ὑπάρχει ὡσπερ ὁ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται, » ἦτοι τὸ λεγόμενον παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ λείμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος; σωζόμενον διὰ πίστεως.

ΣΣΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ πάντας, ὡς λέγεις, σώζονται, πῶς πᾶσι γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰ σώσω; « Πῶς δὲ παραζηλώσω μου τὴν σάρκα ὅπως σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν, καὶ οὐ πάντας; »

B

ΣΣΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μελίσσας τινὲς τοὺς προφῆτας κικλήσκουσι, μελισσοουργοὺν δ' αὐτῶν τὴν θεῖαν εἶναι Γραφήν. Καλὸν τοίνυν ὑπάρχει, πειθεσθαι τῷ Σολομώντι φάσκοντι: « Ἰλέ μου, φάγε μέλι, ὅπως ἂν γλυκανθεῖς τὸν τῆς ψυχῆς φάρυγγα. » Βρῶσιν δὲ λέγει γλυκεῖαν, καὶ μελιτώδη τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν μελέτην τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος.

ΣΣΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

C

Πυνθάνη μου, τί ἐστὶ τὸ γεγραμμένον, ὅτι « Οὐκ ἐγίνωσκεν Ἰωσήφ τὴν Μαρίαν, ἕως οὗ ἔτεκεν. » Τοῦτο ἐστὶν, οὐκ ᾔδει, οὐδὲ ἠπίστατο, ὅτι Θεοτόκος ἡ Μαρία δειχθήσεται. Μετὰ δὲ τὸν παράδοξον τόκον, ἀπηγγείλαν οἱ ποιμένες τοὺς λόγους τῶν ἀγγέλων, ὅτι « Ἐτέχθη παρὰ τῷ κόσμῳ Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαυὶδ, » καὶ « Λόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη » καὶ τὰ ἔξῃς.

ΣΣΔ'. — ΚΑΛΛΙΜΑΧῷ ΜΕΜΟΡΙΑΛΙῷ.

Ψῆδον τὸ γράμμα τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς, κηρίον ἂν λέγοιτο: ὁ δὲ γε ἐν τῷ γράμματι τεθησαυρισμένος νοῦς, μέλι τροπικῶς ῥηθήσεται.

ΣΣΕ'. — ΠΑΥΛῷ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜῷ.

« Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου, » Χριστὸς ὁ Σωτὴρ ἔθα διὰ τοῦ Ἑσαίου. Ὡς γὰρ παιδίους διελεκεται ὁ Σωτὴρ τοῖς ἀγίοις, ὅσα χωρήσαι ἐδύνατο, καὶ τοῖς ἄλλοις διακονῆσαι: πρὸς γὰρ τὴν τοῦ Χριστοῦ τελειότητα, πάντες οἱ ἄγιοι παιδιά τυγχάνουσιν.

ΣΣΖ'. — ΚΥΡΙΑΛῷ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

D

Τυπικῶς ἡ πρώτη εὐα ζωὴ ἐκλήθη, ἵνα σημάνῃ τὴν δευτέραν, τουτέστι, τὴν ἀγίαν Μαρίαν τὴν γεννήσασαν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων Χριστὸν τὸν Κύριον τῆς δόξης. Αὕτη γὰρ ἀληθῶς μήτηρ δεικνύται πάντων τῶν εὐαγγελικῶς ζώοντων, καὶ μὴ ἀποθνήσκόντων τὰς ψυχὰς διὰ τῆς ἀπιστίας.

ΣΣΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τίς ἔδωκε γυναίξιν σοφίαν ὑφαντικὴν; ὁ Δεσπότης τῷ Ἰὼβ διελέγετο. Ἡ μὲν γὰρ πρώτη γυνὴ σοφίας τετύχηκεν ἐξυφαλῆσιν ἱμάτια βλεπόμενα, ἵνα τὴν φαινομένην τῶν ὀμμάτων γύμνωσιν τούτοις περισκεπίωμεν. Ἡ δὲ δευτέρα, τουτέστιν ἡ Θεοτόκος, τηλι-

⁸⁶ Luc. xv, 8. ⁸⁷ Rom. ix, 27; Isa. x, 22. ⁸⁸ Rom. xi, 5. ⁸⁹ I Cor. ix, 22. ⁹⁰ Rom. xi, 14. ⁹¹ Prov. xxiv, 13. ⁹² Matth. i, 25. ⁹³ Luc. ii, 11. ⁹⁴ Ibid. 3, 15. ⁹⁵ Psal. xviii, 11. ⁹⁶ Isa. viii, 18. ⁹⁷ Gen. ii, 19. ⁹⁸ Job xxxviii, 36.

καύτην σοφίαν ἐπέδειξετο, καὶ ποιητικὴν ἐπιστήμην, ὥστε ἐκ τῶν ἐρίων τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος ἀρνίου ἐνδύσαι τοὺς πιστοὺς ἅπαντας, τὰ ἐνδύματα τῆς ἀφθαρσίας, καὶ τὸ ἀόρατον ἐλευθερῶσαι γυμνώσεως. Πάν γὰρ τὸ σύστημα Χριστιανῶν ἀληθινὸν πάρεστι ἐκ δεξιῶν τοῦ ἄνω Βασιλέως, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσω περιβεβλημένον, πεποιημένον τοῖς μυρρίοις τῶν ἀρετῶν εἶδαι.

ΣΗΓ'. — Τῷ αὐτῷ

Ὁ μὲν Ἀδὰμ πέπλασται, ἡ δὲ Εὐὰ ὑποδομήθη, ἵνα δειχθῆ θεὸς Λόγος, ἐκ Μαρίας μὲν τὸ σῶμα τὸ ἀσπίλον ἀναπλάσας ἑαυτῷ, ἐκ δὲ τῆς υγιείας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πλευρᾶς τὴν νύμφην ἑαυτοῦ τὴν Ἐκκλησίαν οἰκοδομῶν.

ΣΗΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Γέγραφας, ὅτι Εἰ πρῶτον οὐκ ἐγίνωσκε τὴν Παρθένον Ἰωσήφ μέχρι τῆς ἀποτέξεως, πάντως δὴ ποῦ μετὰ τὸν τόκον ἔγνω. Πῶς οὖν ἔγνω; Πρόδηλον, ὅτι ἔγνω τιμῶν καὶ καταδεῖσθαι τὴν ἐκ Θεοῦ τετιμημένην παρθένον πρὸ τῆς ἀποτέξεως, καὶ πάλιν παρθένον μετὰ τὸν τόκον φανεῖσθαι.

ΣΟ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ ἐν τῷ τίκεσθαι ἀνοίξας τὴν ἀμόλυτον μήτραν Δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς, αὐτὸς καὶ μετὰ τὸ τεχθῆναι τὴν μήτραν ἐσφράγισεν οἰκείᾳ σοφίᾳ, καὶ δυνάμει, καὶ θαυματοποιίᾳ, μηδὲν παραλύσας τῆς παρθενίας τὰ σήμαντρα. Θεοῦ δὲ ἔργον τοῦτο πᾶς τις εὐφρονῶν συνομολογήσαιεν.

ΣΟΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅλην τὴν διάνοιαν πρὸς τὸ σαρκικὸν φρόνημα λατανεύεις, καὶ λέγεις τὸ Ἔργον αὐτῆν· εἴ γε καὶ ἔγνω, μίξιν ὑπαινίττεσθαι. Ἀλλὰ γυνῶθι, κομψότατε, ὅτι οὐ φιλήδονος, οὐδὲ λάγνος ὑπῆρχεν ὁ Ἰωσήφ, ἀλλὰ καὶ πᾶν θεοσεβῆς τε καὶ δίκαιος. Ἀκούσας δὲ παρὰ τοῦ ἀγγέλου εἰπόντος περὶ τῆς Παρθένου ἐπισκόπου τυγχανούσης, « ὅτι Τὸ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἔστιν ἁγίου, καὶ τεχθήσεται, καὶ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας, » προσέθετο εὐλαθεῖσθαι ἀπὸ προσώπου Κυρίου, φρίξας τοῦτο δὴ τὸ ἐκπληκτον, καὶ παραδοξότατον μυστήριον. Διόπερ οὐκ ἔτι λοιπὸν ὡς μνηστῆρ, καὶ ἀνὴρ, ἀλλ' ὡς λατρευτῆς, καὶ διάκονος Θεοῦ ἐμυθίστατες, συσφίγγας τῇ σωφροσύνῃ τοὺς οἰκείους λογισμοὺς, ἐξυπηρετεῖτο σὺν πάσῃ δόσει, καὶ πολλῇ ἀγνότητι, καὶ φόβῳ θεῶν τῇ λεγομένῃ, οὐ μὴν καὶ ὀσση, γυναικὶ αὐτοῦ Μαρίας.

ΣΟΒ'. — ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ.

Εἰ κατὰ τὸν Ἀπολιναρίου λέγεις καὶ σὺ, ὅτι περὶ ὁ Θεὸς Λόγος ἐξ οὐρανοῦ λαβὼν τὴν σάρκα εἰς τὴν γῆν κατελήλυθεν, τίς χρεῖα τῆς μακαρίας Παρθένου; Οὐκοῦν, φρονιμώτατε, γίνωσκε ἀκριδέστατα, ὅτι ὁ ἄπλαστος κατὰ τὴν θεότητα Κύριος ἑαυτὸν ἐκ τῆς Παρθένου ἀνευ σπέρματος, καὶ ὑθορᾶς, καὶ δίχα παντὸς ῥύπου ἔπλασε κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὅπου δὲ Πνεύματος ἁγίου παρουσία, ἐκεῖ μηδὲν μολυσμὸς ἐνοεῖσθαι.

nampe, talem sapientiam et artem variegandi indicavit, ut ex lana ab ipsa progeniti agni, fideles omnes incorruptibilitatis indumentis circumvestiret, et nuditate non omnibus patente liberaret. Omnis enim verus Christianorum cœtus adest a dextris superni Regis in vestitu deaurato, circumdatus varietate **, infinitis 100 virtutum generibus multiformis.

CCLXVIII. — Eidem.

Adam creatus, Eva exstructa est **, ut Deus Verbum commonstraret, sibi quidem intaminatum corpus ex Maria condidisse, ex aperto vero ipsius in cruce latere sponsam sui Ecclesiam extruxisse.

CCLXIX. — Eidem.

Scripsisti: Si prius non cognoscebat Virginem Joseph, donec pareret **, omnino post partum cognovit. Quomodo itaque cognovit? Manifestum est cognovisse, illi, quæ a Deo ita dishonestata fuerat, ut virgo ante partum, et rursus virgo post partum permaneret, honorem ac reverentiam exhibere.

CCLXX. — Eidem.

Qui, dum pareretur, vulvam immaculatam adaperuit Dominus noster Christus, ipse et post partum, propria sapientia et facultate, non sine miraculo illam obsignavit, nullo modo sigillis virginitatis solutis. Quod Dei opus esse, quicumque sanæ mentis est, fatebitur.

CCLXXI. — Eidem.

Totam mentem tuam ad carnes cogitationes deflectis, dicisque: Cognovit illam; si cognovit, concubitum innuere. Veruntamen scias, mi nasutule, Josephum 101 neque voluptatibus, neque libidinibus deditum, sed piissimum justissimumque fuisse. Hic cum audisset ab angelo de Virgine jam parturiente: « Quod ex ea nascetur, de Spiritu sancto est **, et generabitur, et salvabit populum suum, et regnabit in æternum **; » sibi cavendum esse duxit a facie Domini, stupens ipse propter stupendum atque admirabilissimum arcanum. Quapropter in posterum non ut proculus aut maritus, sed ut cultor et minister Dei constantissimus, continentia propriis cogitationibus compressis, cum omni pietate, et summa castimonia, et timore Dei, quæ dicebatur, nec tamen erat uxor ipsius, se Mariæ mancipaverat.

CCLXXII. — PTOLEMÆO.

Si quemadmodum Apollinarius, ita et tu dicis, Deum Verbum, e cœlo carne desumpta in terram descendisse; quæ porro beatæ Virginis necessitas: itaque, prudentissime vir, exquisitissime scitoeum qui secundum deitatem creatus non erat Dominus, ipse senuit a Virgine sine semine et corruptione, et absque omni sordē secundum humanitatem efformasse. Ubi porro Spiritus sanctus adest, ibi nulla omnino pollutio intelligenda est.

** Psal. XLIV, 14. ** Gen. II, 22. ** Matth. I, 25. ** Matth. I, 20. ** Luc. I, 32.

CCLXXIII. — EURYCLI PRESBYTERO.

Locus, qui vocabatur *Ænon*, trans Jordanem erat ⁷⁶. Is porro significat *oculum tormenti*; examinatum scilicet, et exquisito examine, ac doloribus improbam **102** speculationem. Perspicacioris itaque fuere, qui baptismo abluti sunt. Salem notat *filium ascendentem*, et Jordanes *descensus* Græca dialecto exprimitur. Trans vero descensum est, eorum ascensus, qui a discipulis Christi, in nomine Servatoris nostri Christi baptizantur.

CCLXXIV. — *Eidem.*

Pœnitentiæ delictis exsanguem ac demortuum in vitam restituit. Ipsa enim regenerationis symbolum est, tropæumque, quæ hinc oculis jam usurpatur, resurrectionis.

CCLXXV. — HERACLITO SCHOLASTICO.

Prima tentationis irruptio, unde affectiones iniuriam sumunt, nostræ facultatis examen quodammodo est. Exempli gratia, oculis spectaculum objectum est, quod desiderium irritare valet; per id tuam facultatem adversarius, si robustus et apparatus es, sive æger, et qui facile capi possis, examinat. Quod si voluptate sensus ad spectaculum inflexus fuerit, et characteris illius imago per oculos in mentem irrepserit; tunc penetralium et auditorum dux, mens scilicet, debellatur.

CCLXXVI.

Si quis, ait, « homo formidolosus est et corde **C** pavidus, revertatur in domum suam, et ne exeat ad bellum, ne pavere faciat cor fratris sui ⁷⁸. » Potest enim quispiam, si meticulosus et pavidus **103** est, et pugnam dæmonum, robusti ardentem ad egregia quæque propensionem dissolvere.

CCLXXVII.

Cum non pusillum malum sit iis, qui temere et frustra debilaterant, acies linguæ, propterea pro porta et vecte sanctus Moyses silentium posuit. Namque ideo duas aures possidemus, linguam unam, ut plura ad salutem audiamus, quam loquamur, per bona opera potius clamantes, et divina facinora. Recte itaque Moyses ipse, et sacerdotes, et Levitæ universo Israeli mittebantur dicentes: « Tace, Israel, et audi eloquia Domini ⁷⁶. »

CCLXXVIII. — LEONIDÆ COMITI.

Quæ apud insipientes gentes fortuna et fatum nuncupabatur, neque unquam fuit, neque est, neque erit aliquando, neque usquam apparuerit. Cave ne tu illi, quæ nulla subsistit, subsistentiam elargiaris, ex præcepta prænotione insularum gentium ineptias ac nugamenta subsequens.

CCLXXIX. — THALLIANO ILLUSTRIO.

Alii quidem præcipientibus monachis cum gaudio et alacritate magis obediunt, quam ipsi præci-

A ΣΟΓ'. — ΕΥΡΥΚΛΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ὁ τόπος ὁ καλούμενος Αἰών πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἐτύγγανεν. Αἰών δὲ ἐρμηνεύεται ὀφθαλμὸς βασάνου, τούτεστιν ἐξητασμένη, καὶ βεβασανισμένη, καὶ ἔγκοπος θεωρία. Διορατικώτεροι τοίνυν ἐγένοντο οἱ βαπτισθέντες. Σαλεῖμ δὲ ἐρμηνεύεται, *ὕδωρ ἀναβαίνων*. Ἰορδάνης δὲ *κατάδασις* λέγεται τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Πέραν δὲ τῆς καταβάσεώς ἐστὶν ἡ ἀνάβασις τῶν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ βαπτιζομένων εἰς τὸ ἔνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ.

ΣΟΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ μετάνοια ζωοποιεῖ τὸν τοῖς παραπτώμασι νεκρωθέντα· αὕτη γὰρ γνώρισμα ὑπάρχει τῆς καλιγγενοσίας, τρόπαιον δὲ ἀναστάσεως, ἐντεῦθεν ἤδη ὀφθαλμοῖς βλέπομένης.

ΣΟΕ'. — ΗΡΑΚΛΕΙΤΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Ἡ πρώτη τοῦ πειρασμοῦ προσβολή, ὅθεν τὰ πάθη λαμβάνει τὴν ἀρχὴν, τοῦτο τῆς ἡμετέρας δυνάμεως κατάσκοπος γίνεται. Οἷον, ἐπέπεσε τῷ ὀφθαλμῷ θέαμα τὴν ἐπιθυμίαν δυνάμενον ἀνακινήσαι· διὰ τοῦτο κατασκοπεῖ τὴν ἐν σοὶ δύναμιν ὁ πολέμιος, εἴτε ἰσχυρὸς τις καὶ ἐμπειράσκευος εἶ, εἴτε ἄτονος, καὶ εὐάλωτος. Εἰ δὲ μαλαγθεῖ δι' ἡθονῆς πρὸς τὴν θέαν ἢ ἀσθησις, καὶ τὸ τοῦ χαρακτηῆρος εἰδωλον ἔνδον τῆς διανοίας διὰ τῶν ὀφθαλμῶν εἰσδύει, τότε καταπολεμεῖται ὁ στρατηγὸς τῶν ἔνδον, τούτεστιν ὁ νοῦς.

ΣΟΖ'.

Εἰ τις, φησὶν, « ἄνθρωπος δειλὸς ἐστὶ τῇ καρδίᾳ, ἀποστραφίτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐξέλθῃ εἰς πόλεμον, ἵνα μὴ δειλιάσῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. » Δύναται γὰρ τις δειλὸς ὑπάρχων πρὸς πειρασμοὺς, καὶ πόλεμον δαιμόνων παραλύσαι τὴν προθυμίαν τοῦ εὐζώνου πρὸς ἀριστείαν.

ΣΟΖ'.

Ἐπειδὴ οὐ μικρὸν κακὸν τοῖς εἰκῇ καὶ μάτην φλυαροῦσιν ὑπάρχει τῆς γλώττης ἡ ὀξύτης, τούτου χάριν ἀντὶ θύρας, καὶ μοχλοῦ τὴν σωτηρίαν τῆσιν ὁ ἄγιος Μωϋσῆς· διὰ γὰρ τούτου δύο εἰλήφαμεν ὠτα, μίαν δὲ γλῶσσαν, ἵνα πλεονα ἀκούωμεν πρὸς σωτηρίαν, ἤπερ λαλοῦμεν, διὰ πράξεων ἀγαθῶν μᾶλλον βωῶντες, καὶ θείων κατορθωμάτων. Καλῶς οὖν αὐτὸς τε ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ Λευῖται, παντὶ τῷ Ἰσραὴλ ἀπεπέλλοντο λέγοντες· « Σιώπα, Ἰσραὴλ, καὶ ἀκουε τὰ λόγια Κυρίου. »

ΣΟΗ'. — ΛΕΩΝΙΔῆ ΚΟΜΗΤΗ.

Ἡ παρὰ τοῖς ἄφροσιν Ἑλλῆσι τύχη, καὶ εἰμαρμένη προσαγορευομένη, οὐτ' ἦν ποτε, οὐτ' ἐστίν, οὐτ' ἔσται πώποτε, μήτε φανεῖη ποτέ. Μόνον μὴ σύ γε ταύτη ἀνυποστάτῳ οὐσίᾳ παρέχοις τὴν ὑπαρξίν ἐξακολουθῶν ἐκ προλήψεως τοῖς τῶν ἀνοήτων Ἑλλήνων ληρήμασιν.

ΣΟΘ'. — ΘΑΛΛΙΑΝΩ ΙΑΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Ἐτεροὶ μὲν ἐπιταγὰς μᾶλλον παρὰ μοναχῶν μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας δέχονται, ἤπερ ἐπιτάσσουσιν.

⁷⁶ Ioan. iii, 23. ⁷⁸ Deut. xx, 8. ⁷⁶ Deut. xxvii, 9.

Γενώσκουσι γὰρ Θεῷ ὑπακούοντας, καὶ Θεῷ τὴν χάριν παρέχοντες, καὶ τιμηθῶσιν παρὰ Θεοῦ κατ' ἄξιαν τιμῶντες. Σὺ δὲ ταῖς βαρβαρίαις καταφορτίζεις τοὺς παροικούντας τῇ κώμῃ σου ἀσκητὰς καθάπερ ἀνδράποδα. Καὶ πῶς σε καλέσω φιλόχριστον;

ΣΠ'. — ΦΕΒΡΑΡΙῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Μὴ τὰ πλάτη τοῦ βίου λίχνως μοι περιζήτει· μῆλλον δὲ τὴν στενὴν, καὶ τεθλιμμένην ἀτραπὸν μαστεύειν βουλήθῃτι.

ΣΠΑ'. — ΙΛΑΡΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ὅταν θυνηθῆς δύο μῆνας εὐχῆ, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ προσκαρτερῆσαι, τότε κἂν θουχά πού τινα, ἢ φαντασίαν μικράν τινα ἐν νῷ λαβεῖν θυνηθῆς τῆς ἐπιπόνου τληπαθείας, καὶ τῆς πολυμύχθου διαγωγῆς, τῶν διὰ πάσης τῆς ζωῆς προσανεχόντων τῷ μονήρει κανόνι, καὶ τῇ ἀκτυπησίᾳ.

ΣΠΒ'.

Κλέπτει δύστροποι ὄντες οἱ τῶν Ἑλλήνων σοφοί, παρὰ τε Μωυσέως, καὶ τῶν προφητῶν τὰ κυριώτερα τῶν δογμάτων οὐκ εὐχαρίστως λαβόντες ἀλαζονείαν καὶ τύπον τυρούουσι, ὡς ἐπ' ἰδίους τοῖς ἄλλοτριῶς κειμηλίαις γανύμενοι.

ΣΠΓ'. — ΔΙΟΝΥΣΙΟΔΩΡῶ.

Οὐκ ἀναγκαῖον ἂν εἴη, οὐδ' ἐπαίνου δέξιον, τὸ παθεσθαι προχείρωσ τοῖς προσώπων τινῶν κατηγορίαν ποιούμενῳ, κἂν ὑπάρχειν δοκῶσιν αἰδέσιμοι. Περιμένειν γὰρ χρησιμώτατον καὶ τὴν τοῦ κατηγορουμένου μέρος ἀπολογίαν, εἰθ' ὕστερον μετὰ τὴν ἀκράσιον τῶν ἀμφοτέρων, νόμιμον τε καὶ δίκαιον, ὡς καθήκει, ἐκφέρειν τὸ ψήφισμα.

ΣΠΔ'. — ΙΟΥΔΑΙῶ ΦΟΙΔΕΡΑΤῶ.

Τῆς ὑπὲρ τὸ δέον σιτήσεως τὸ πέρασ, δῆλον ὅτι κόλασιν· πολλάκις δὲ καὶ νόσον τῷ σώματι δωρεῖται.

ΣΠΕ'. — ΚΟΡΝΗΑΙῶ.

« Ἐπισκέψομαι, φησὶν ἡ προφητεία, ἐπὶ τοὺς φοροῦντας ἱμάτια ἄλλοτρια. » Ὁ γὰρ μὴ κεκτημένος τὴν ἀρετὴν, ὑποκρινόμενος δὲ, καὶ σχηματιζόμενος ἀρετὴν ἔχειν, οὕτως εὐδῆλον ἄλλοτριαν στολὴν περιβάλλεται. Καὶ οἱ ἑτερόδοξοι δὲ προσποιούμενοι χρηστά διδάσκουσιν, ἐλέγχονται διὰ τῶν φαύλων δογμάτων, ἠλλοτριῶσθαι τῆς θείας ἀληθείας, καὶ τῆς δικαιοσύνης· περιεβάλλοντο γὰρ ἄλλοτριον φόρεμα, ὡς περ λύκοι τὰ τῶν προβάτων κώδια.

ΣΠΖ'. — ΓΑΙΝᾶ ΣΤΡΑΘΑΑΤῆ.

« Ὅς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης. » Ὑποδείγματι διαλέγεται ὁ μέγας Ἀπόστολος, ἵνα σημάη τὸ ἀπαθεῖς, καὶ ὅτι οὐκ ἐξ ἐλαττωθέντος τοῦ Πατρὸς, οὐδὲ μειωθέντος τὸδε ἀπαύγασμα, οὐκ ἀνυπόστατον, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ ἔχει τὸ εἶναι. Μὴ οὖν τοῦτο ἐνοήσης ἐπὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου· βλέπε γὰρ τί εὐθύς ὁ Ἀπόστολος ἐπάγει· « Καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. » Ὅσπερ γὰρ ὁ Πατὴρ ἐνυπόστατος, οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς ἐνυπόστατος· οὐκ ἀναρχος ὁ Υἱὸς, αἴτιος γὰρ αὐτοῦ ὁ Πατὴρ, καθ' ὁ Πατὴρ, οὐ καθ' ὁ Κτίστης.

Amplius. Se quippe Deo obedire cognoscunt, et Deo gratias agunt, et tanquam a Deo honorandi pro dignitate eos honorant. At tu præceptis gravibus 104 ascetas, qui circa tuum oppidum degunt, veluti mancipia, molestus fatigas. Et quomodo te Christi amantem compellabo?

CCLXXX. — FEBRARIO DIACONO.

Ne vitæ ampla remissaque avide nimis perquiras. Potius angustiore pressioreque viam studiose conquirito.

CCLXXXI. — HILARIO PRESBYTERO.

Cum per duos menses in oratione et quiete persistere poteris, tunc vel unguem aliquem, vel pusillam imaginem laboriosæ patientiæ, et sudoribus obnoxix vitæ, et instituti eorum, qui per totum vitæ spatium monasticæ regulæ, et ab omni strepitu vacuæ quieti addicuntur, cognoscere poteris.

CCLXXXII.

Cum fures perversis moribus sapientes gentium essent, a Moyse et prophetis potissima eorum dogmata male grati, et beneficii immemores accipientes, jactantiam et tumorem struunt, tanquam propriis aliorum claritatibus insolescentes.

CCLXXXIII. — DIONYSIODORO.

Haud necessarium fuerit, nec laude dignum iis, qui nonnullorum hominum accusationem instituunt, credere, licet accusatores 105 venerandi videantur. Perquam enim utile, et quæstui uberrimo fuerit et accusatorum responsionem expectare: postmodum utrisque auditis legitimum ac justum, et ut par est, iudicium ferre.

CCLXXXIV. — JULIO FOEDERATO.

Vicius quotidiani immodici finis, ut manifesto apparet, supplicium, sæpe etiam numero et malam ægriitudinem corpori conciliat.

CCLXXXV. — CORNELIO.

« Visitabo, ait vaticinium, super eos, qui induti sunt vestibus peregrinis? » Qui enim virtutem non tenet, dissimulatione vero usus virtutem se possidere contendit, manifestum est eum alienis vestibus circumvestiri. Et qui a catholicis auribus aliena sentiunt, simulantes se proba docere, propter prava dogmata aliis insinuata, se a divina veritate et iustitia longe esse deprehendunt: namque alieno indumento circumvestiti sunt, quemadmodum lupi pellibus ovium.

CCLXXXVI. — ΓΑΙΝᾶ COPIARUM DUCTORI.

« Qui est splendor gloriæ? » Exemplo sermone conserit magnus Apostolus, ut passioni minime obnoxium significaret, splendorem hunc neque ex detrimentum passo, aut immينو Patre, esse sine subsistentia, quam in alio haberet. Ne itaque hoc de Deo Verbo intelligas. Considera enim quæ statim 106 Apostolus sublit: « Et character hypostaseos illius. » Quemadmodum enim Pater, ita et Filius enhypostatus est: non absque principio Filius, tanquam qui principium habet

¹⁷ Sophon. i, 8. ¹⁸ Hebr. i, 3.

Patrem, ut Patrem, non ut Creatorem. Vide præterea, quomodo loquatur splendor iste in Evangeliiis : « Ego, sum lux mundi » ; lumen ex lumine. Character aliud quidpiam est ab eo, cujus est character, non usquequaque aliud, sed tantum secundum hypostasim.

CCLXXXVII. — PHILOROMO COMITI.

Si bellorum laborem ac validam monachorum pugnam, quam cum facinorosis dæmonibus continuis adversariis ineunt, et nunquam cessantem, nec sibi aliquid condonantem salutis curam, et studium, et innumeris animæ molestias amaroremque, qui ex variis adversariorum virtutum tentationibus provenit, comprehendere poteris : næ tu, si quando temporis progressu ascetarum tibi affluens, ac dapsilis mensa videtur, maximum malum, et gravem inopiam, et victum austerum, eam cum tuis perpetuis ac libidinis luxibus, et lautissimis conviviis comparans, ac dijudicans, existimabis. Ne itaque condemnes, neque eos, qui quandoque solamen aliquod participatione bonorum ciborum cum divina facultate, et libertate proba, et bonis cogitationibus, defesso corpori suppeditare conati sunt, monachos irrideas.

107 CCLXXXVIII. — ATHANASIO DEFENSORI.

Postulasti a me, si essentialis Sapientia, omnium Dominus Christus, solus plenus et perfectus, et a principio nullius indigus est ; quomodo de eo Lucas scribit : « Proficiebat ætate, et sapientia, et gratia » ? Non quod deforis alicunde, quam domi habebat, sapientiam assumeret ; totus enim sapientia, et cognitio comprehendi nescia, et gratia, et thesaurus gratiarum inexhaustarum secundum deitatem erat ; sed quod proficiente humana Servatoris ætate hominibus olucidabatur divinæ sapientiæ ac gratiæ indicatio.

CCLXXXIX. — DRUSIANO.

Licet adhuc cornua vitulo non eruperint, verumtamen ipse scit quod erumpent ; hinc capite quod sibi adversari videtur impetit. Sic et David, licet Servator Christus secundum dispositionem, nondum apparuisset, nihilominus ut propheta, undenam salutis cornu erupturum erat, agnoverat, hoc est, ex semine et genere Davidis. Quapropter ipse David dicebat : « In te inimicus nostros cornu petemus » ; hoc est, per te, et per tuam potentiam, et cornu viriliter adversarios nostros dæmones oppugnabimus. Nos enim ex nobismetipsis invincibiles hostes superare nequimus.

CCXC. — PROCOLO REMP. ADMINISTRANTI.

Providentissime tibi, neque sermonum aptitudo, neque **108** abundantia, neque sententiarum copia, neque rei nummarie affluentia, neque corporis salus tradita est ; etenim si his etiam destitutus cogitationibus recalcitras, et indesinenter ineptis, quæ nulli usui sunt effluens, ore lato

Α Ὅρα δὲ πῶς λέγει ἐν Εὐαγγελίοις αὐτὸ τὸ ἀπαύγασμα : « Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἡ φῶς ἐκ φωτός. Ὁ χαρακτηρ ἄλλο τί ἐστι παρὰ τὸ πρωτότυπον, ἄλλο βέ οὐ πάντῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐνυπόστατον.

ΣΠΖ'. — ΦΙΛΟΡΟΜῶ ΚΟΜΗΤΙ.

Ἐάν ἰσχύσεις ξυνοεῖν τὸν μόχθον τῶν πολέμων, καὶ τῆς καρτερᾶς μάχης τῶν μοναχῶν, τῆς πρὸς τοὺς ἀλάστορας δαίμονας, τοὺς διηνεκεῖς, καὶ δυσμενεῖς, καὶ τὴν ἀπαυστον, καὶ ἀνένδοτον τῆς σειτηρίας μέριμναν, καὶ φρονεῖδα, καὶ τὰς ἀναριθμήτους τῆς ψυχῆς τηκεδῶνας, καὶ τὴν πικρῆσαν τὴν ἐπιγινωμένην ἐν τοῖς ποικίλοις πειρασμοῖς τῶν ἐναντιῶν δυνάμεων, τὸ τηρικαῦτα τὴν διὰ χρόνου λιπαρὰν τῶν ασχητῶν φαινομένην σοὶ καὶ δαψιλῆ τράπεζαν, κακοχῆλιαν μεγίστην, καὶ βαρεῖαν ἔνδειαν, καὶ διαίταν αὐχμηρὰν νομοσειας, παρασυμβάλλων ταύτην, καὶ συγκρίνων ταῖς σαῖς διηνεκεῖσι, καὶ ἀκωλόστοις τρυφαῖς ; καὶ πανδαισιαις. Μὴ τοίνυν κατάκρινε, καὶ σκόπτε τοὺς δι' ἡμερῶν δοκιμάσαντας μοναχοὺς, παραμυθίαν τινὰ μεταλήψεως σιτίων καλῶν, σὺν θεῖᾳ ἐλευθερίᾳ, καὶ παρῆρσιᾳ χρηστῇ, καὶ λογισμοῖς ἀγαθοῖς τῷ καταπονηθέντι σῶματι χωρηθῆσαι.

ΣΠΗ'. — ΑΘΑΝΑΣΙῶ ΕΚΔΙΚῶ.

Ἐπίθου μου, εἰ οὐσιώδης σοφία, ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης Χριστὸς, καὶ μόνος κληρῆς, καὶ τέλειος, καὶ ἀνελλειπίης ἀπ' ἀρχῆς, πῶς γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ Λουκᾶς : « Ὅτι ἐπρόσκοπτες ἡλικίᾳ, καὶ σοφίᾳ, καὶ χάριτι ; » Οὐχ ὅτι σοφίαν προσλαμβάνων ἐξωθέν ποθεν, ἦν οἰκοθῆν εἶχεν, κατενοεῖτο· ὁλος γὰρ σοφία, καὶ γνῶσις ἀκατάληπτος, καὶ χάρις, καὶ θησαυρὸς χαρίτων ἀδαπανήτων κατὰ τὴν θεότητα, ἀλλ' ὅτι προκοπούσης τῆς ἀνθρωπίνης τοῦ Σωτῆρος ἡλικίας, παρεγυμνοῦτο τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἐνδειξις τῆς θεϊκῆς σοφίας καὶ χάριτος.

ΣΠΘ'. — ΔΡΟΥΣΙΑΝῶ.

Κἂν μὴ πῶς ἐφύη τῷ μόσχῳ τὰ κέρατα, ἀλλ' οἶδεν πάντως, ὅτι φυήσεται· ὅθεν καὶ τῇ κεφαλῇ τὸ δοκοῦν πολεμεῖν ἀμύνεται. Οὕτω καὶ Δαυὶδ, κἂν μῆπω ὁ Σωτῆρ Χριστὸς κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῖς ἀνθρώποις ἐφάνη, ἀλλ' ὡς προφῆτης ἐγίνωσκε, πόθεν ἐξανατελεῖ τῆς σωτηρίας τὸ κέρας, τοῦτέστιν ἐκ τοῦ σπέρματος, καὶ ἐκ τοῦ γένους Δαυὶδ. Διόπερ καὶ ἔλεγεν αὐτὸς ὁ Δαυὶδ πρὸς τὸν Δεσπότην Χριστόν· ὅτι « Ἐν σοὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κερατιοῦμεν, » τοῦτέστι διὰ σοῦ, καὶ διὰ τῆς σῆς ἰσχύος, καὶ τοῦ κράτους, κατὰ κράτος τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἀμυνόμεθα δαίμονας. Ἡμεῖς γὰρ καθ' ἑαυτοὺς οὐκ ἰσχύομεν περιγενέσθαι τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν.

ΣΙ'. — ΠΡΟΚΛῶ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝῶ.

Οἰκονομικῶς οὐκ ἐδόθη σοὶ οὔτε λόγων εὐφυΐα, οὔτ' ἀφθονία, καὶ πλήθος νοημάτων, οὔτε χρημάτων δαψιλεία, οὔτε ὑγεία τοῦ σώματος. Εἰ γὰρ καὶ τούτων στερηθεὶς λακτιζῆσαι τοῖς λογισμοῖς, καὶ φλυαρεῖς ἀπαύστως λαλῶν τὰ μηδὲν ὠφελούντα, πεπλατυσμένῳ τῷ στόματι, καὶ ἀκαθέκτῳ τῇ γλώττῃ, καὶ

⁹⁹ Joan. viii, 12. ¹⁰⁰ Luc. ii, 52. ¹⁰¹ Psal. xliii, 6.

μόνον τὴν σαυτοῦ κενοδοξίαν, καὶ ἀνθρωπαρεσκίαν ἅ
πληροφορῶν, καὶ ἄθλια αἰχμαλωτίζων γυναῖα· τί
ἂν διεπράξω εὐπορήσας, ὡν περ εὐλόγως ἀπεστε-
ρήθης;

ΣΙΔ'. — ΑΙΔΙΑΝῶ ΕΠΙΣΚΟΠῶ.

Τὸν Ἄαρῶν δεικνύων θαυμάζῃ παρὰ πάντων,
ἐπιφερόμενός τε λίθους τιμίους, καὶ κώδωνας εὐ-
ήχους ἐξηρητημένους. Τῶν γὰρ ὑπὸ σοὶ ταπτομένων
κληρικῶν, οἱ μὲν σιγὴν ἀσκοῦντες τῷ βίῳ κεκράγασι
σάλπιγγος μεγαλοφωνώτερον, οἱ δὲ τῷ θείῳ λόγῳ,
καὶ ταῖς λαμπραῖς ὀμιλίαις κατηχοῦντες ὕπερ ἐκεί-
νου; τοὺς κώδωνας τὴν μακαρίαν ἤχην, εἰς αὐτὰς
τὰς ἀκοὰς τοῦ νοῦ εἰσχομίζουσιν.

ΣΙΒ'. — ΑΙΝΝΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἦσαν τὴν ὑπ' οὐρανῶν περιτροχάζειν σπουδάζεις
σεσαλευμένη τῇ γνώμῃ, ἀφορμάς μυρίας πλαττό-
μενος, καὶ χώρας ἐκ χωρῶν μεταμείδων. Κἂν νῦν
τοιγάρ τοι παῦσαι τῆς πλάνης, ἐδράσθητι τὸ φρονεῖν,
σταθερὸν ἀνάλαβε λογισμὸν, καταφόνευσον τὴν ἀστα-
σίαν τῷ ξίφει τῆς καρτερίας, τὰς ἀτάκτους ὀρμὰς
ἀναχαίτισσον, τέλος ἐπίθες τῷ ἀμυθητῷ βρασμῷ,
ἐπισυνάγαγε ὅλον σαυτὸν πρὸς Χριστὸν ψυχῇ, καὶ
σώματι.

ΣΙΓ'. — ΠΡΙΣΚΙΛΙΑΝῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Εἰ ἐκ προσώπου τοῦ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ φάσκεις τὰ προβληθέντα παρὰ σοῦ ῥήματα
εἰρησθαι ἐν τῇ Παναρέτῳ ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος, πῶς
φησιν ἑαυτὸν ὁ συγγραφεὺς τοῦ λόγου ἐξ ἡδονῆς,
καὶ ὕπνου λέγει γεγενῆσθαι; Ὁμολόγησον τοίνυν
ἡστοχηκέναι. Ἡ γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἐν τῇ σαρκὶ τῆς
Παρθένου σύλληψις, ἀνήδοντος παντελῶς καὶ ἀρβύ-
παντος, ἀμιαντός τε καὶ ἀσπίλος καθαρὰ τε καὶ
ἄφθαρτος γέγονεν.

ΣΙΔ'. — ΙΩΑΝΝῆ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἔστι μὲν ὅτε καὶ ἄλλοι ἄλλας διαφόρους Σατα-
νικὰς διακονίας ἐκτελοῦσιν οἱ δαίμονες πρὸς πειρα-
σμὸν, καὶ βλάβην τῶν ἀνθρώπων. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ
εἰς δαίμων πολλὰς τεκταίνει φαυλότητας. Ὡς περ
γὰρ ἐγχωρεῖ τὸν ἕνα ἀνθρώπον γεωργὸν εἶναι, καὶ
τέκτονα, καὶ χαλκέα, καὶ σκυτοτόμον, καὶ κεραμέα,
καὶ ζωγράφον, καὶ τὰ ἐξῆς, οὕτως ἐγχωρεῖ ἕνα δαί-
μονα καὶ θυμὸν, καὶ πορνεῖαν, καὶ φιλοδοξίαν, καὶ
φθόνον, καὶ τὰ ἐξῆς ἐνεργεῖν. Καὶ πρόσθε, πῶς ὁ
αὐτὸς ἀλιτήριος, καὶ μισάνθρωπος ἐχθρὸς, καὶ γα-
στριμαργίαν, καὶ κενοδοξίαν, καὶ φιλαργυρίαν τῷ
Χριστῷ πειραζομένῳ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον προ-
έτεινεν.

ΣΙΕ'. — ΒΕΝΟΥΣΤῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ὁ μεταβαίνων ἐκ τόπων εἰς τόπους μοναχὸς ἐκ-
τὸς μεγάλης ἀνάγκης, διὰ τὴν οἰκίαν μικροψυχίαν,
καὶ ἀνοπομονησίαν, καὶ λογισμοὺς τινὰς ἀνθρωπί-
νους, καὶ ἀσθενεῖς, νομίζων διὰ τῆς ἀποδημίας τοὺς
λογισμοὺς τῆς ψυχῆς ἐλαττώσαι, τὸν μὲν τόπον
ἀλλάξει, τὴν δὲ θλίψιν τῆς καρδίας, καὶ τὴν ἑαυτοῦ
συνοχὴν, καὶ τὸν πειρασμὸν οὐδαμῶς ἐλαττώσει,
οὐδὲ μειώσει, μᾶλλον δὲ αὐξήσει, καὶ θρέψει, καὶ

A adaperoque, et lingua incontinenti tantumdem
tuam insolentiam, et placendi hominibus studium
jactans, et infortunatas mulierculas in captivita-
tem ducens; quid ipse molitus fuisses, si illa pos-
sedisses, quibus non sine ratione destitueris?

CCXCI. — ΑΙΛΙΑΝῶ ΕΠΙΣΚΟΠῶ.

Aaronem ostentans in omnium admiratione es,
et pretiosos lapides circumducens, et bene so-
nancia tintinnabula appensa gestans; qui enim
tibi subsunt ex clero, hi quidem silentium exer-
centes tuba maguiloquentius insonant; alii divino
verbo splendidisque colloquiis illis tintinnabulis
consonantius interstrepentes, beatum sonitum in
ipsas mentis aures important.

CCXCH. — ΛΙΝΝΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

B Terram omnem, quæ sub cælo est, circumcur-
rere deturbata mente contendis, infinitas causas
conflingens, et loca ex locis commutans. Saltem
nunc ab errore cessa, intellectum firma, solitam
assume cogitationem, gladio tolerantiae inconstan-
tiam cædito, inordinatos impetus frena, iufando
servori finem impone, totum temetipsum ad Chri-
stum corpore et anima recollige.

109 CCXCIII. — ΠΡΙΣΚΙΛΙΑΝῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Si ex persona Domini nostri Jesu Christi pro-
posita per te verba asseris dictata esse a Salomone
in Panareto: quamobrem sermonis illius scriptor
ait sese ex voluptate et somno ortum duxisse⁸²?
C Fateare itaque tuam oscitantiam. Servatoris nam-
que in ventre Virginis conceptio, prorsus sine
voluptate, non sordidata, intaminata, immaculata,
pura et incorrupta fuit.

CCXCIV. — ΙΩΑΝΝῆ ΜΟΝΑΧῶ.

Sæpenumero alia aliis Satânica ministeria dæ-
mones in tentationem et noxam hominum exercent.
Sæpenumero etiam unus dæmon multas molitur
improbitates. Quemadmodum enim fieri potest, ut
unus homo agricola sit, et faber, et excusor, et
coriarius, et figulus, et pictor, et alia; pari ra-
tione etiam fieri potest, ut unus dæmon et iracun-
diam, et fornicationem, et inanem gloriam, et in-
videntiam, et alia insinuet. Et attende, eundem
D facinorosum, et hominum osorem adversarium, et
gulam, et inanem gloriam, et avaritiam Christo⁸³,
qui ut homo tentationibus subdebatur, propo-
suisse.

CCXCV. — ΒΕΝΟΥΣΤῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Qui ex locis in loca commigrat monachus
absque urgente necessitate, propter propriam
pusillanimitatem, **110** et intolerantiam, et co-
gitationes quaspiam imbelles humanasque, secum
respectans ea peregrinatione cogitationes animæ
minuere posse, locum sane permutabit, attamen
cordis afflictionem, propriam coarctationem et ten-
tationem nullo modo mutilabit, neque imminuet,

⁸² Sap. vii, 2. ⁸³ Matth. iv; Luc. iv, passim.

imo angehit, et nutriet, et firmabit, et fovebit, auctioremque tandem reddet. Propterea ne remisse, neque inconsiderate vitam nostram transigamus. Rationem siquidem prorsus de operibus nostris reddituri sumus.

CCXCVI. — CARPALIONI.

Parum absuit quin nos in stuporem adduxeris, fabellis in medium adductis, per somnium dives factus plurimis mundis, et æonum multitudine, et terminorum atque confinium enumeratione, sed quæ in folio commonstrantur. At multos jam abhinc annos compositam a diversis refutationem, et similibus dogmatum reprobationem perlegens, silentio magis tibi honorem compara.

CCXCVII. — EVERTHIO TRIBUNO.

Cum mihi fœdera inter canem et hyænam ostenderis, tunc tibi credam dicenti excultum ad humanitatem posse esse virum, qui nunquam exsaturatur divitiis.

CCXCVIII. — *Eidem.*

Neque lupus cum ove unquam amabiliter in societatem venit; neque immisericors, et quæ nunquam exsaturatur cogitatio, bona voluntate amicari sustinet.

III CCXCIX. — *Eidem.*

Quæris a me, quare in proprium genus amorem canem vocaverim? nam canis est ipse, rabiose sæpenuero inhumanitatem omnem, et omnem improbitatem, duritiam, insolentiam tenacitatemque discerpens. Canis itaque est non vituperabilis, sed laudabilis potius erga homines amor ac benevolentia.

CCC. — *Eidem.*

Si perpetuo contenderis in dæmonas et affectus latrare, non latrabis in homines.

CCCI. — *Eidem.*

Scriptisti, propter quid non cesso haubari? sed sæpius significavi, gratia tuæ pusillanimitatis et illiberalitatis. Præ admiratione namque stuporem me commovebis, si vel minimum tuæ inhumanitati pugnam atque certamen inieris.

CCCII. — FELICI PRESBYTERO.

Robustarum firmarumque animarum est per multas tribulationes præsentis sæculi iter peragere. Sic enim Dominus forti et constanti anima usus est.

CCCIII. — SEVERO PRIMATI.

Æthiops pellem non mutat, neque versicolore varietatem panthera. Tu vero poteris, dummodo voluntas fert, et a 112 tenebrosa sententia liberari, et variae multiplicisque improbitatis inusta signa abluere.

CCCIV. — *Eidem.*

Quæris a me, quid est, quod ait Deus per prophetam: « Delegam posteriora tua in conspectu tuo, et tunc videbuntur fanda infandaque opprobria tua²². » Etenim in divino illo ac tremendo iudicio,

A κραταιώσει, και θάλψει, και πολυπλασιάσει. Διότι περ μη χαύνως και ἀπειμερίμως τὸν βίον διαθεύσωμεν. Λόγον γὰρ πάντως ὑφέξομεν τῶν ἔργων ἡμῶν.

ΣΙΓ'. — ΚΑΡΠΑΛΙΟΝΙ.

Μικροῦ δεῖν ἐξεθάμβησας ἡμᾶς μυθολογίας προσαγαγὼν κατ' ἄναρ πλουτήσας τοῖς πλείστοις κόσμοις, και τῷ πλήθει τῶν αἰώνων, και τῇ ἐξαριθμήσει τῶν λοποδείκτων ὀρίων, και μεθορίων, ἀλλ' ἐντυχῶν τῇ πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου συντεταγμένη ὑπὸ διαφόρων προσώπων ἀνατροπῇ, και ἀνασκευῇ, τῶν τοιούτων δογμάτων, τῇ σωτῇ μᾶλλον σαυτὸν προτίμησον.

ΣΙΖ'. — ΕΥΘΗΙΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

B "Ὅταν μοι δείξης σπονδὰς κυνὸς και ὑαίνης, τότε πεισθήσομαι σοι φιλόανθρωπον λέγοντι δύνασθαι εἶναι τὸν ἀπλήστως πλουτοῦντα.

ΣΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτε λύκος προδάτω ποτὲ φιλικῶς προσωμίλησεν, οὔτε ἀσπλαγχνὸς και ἀπληστὸς λογισμὸς τῇ ἀγαθοθελεῖα φιλοῦσθαι ἀνέχεται.

ΣΙΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐρωτᾶς με, διὰ τί κύνα κέκληκα τὴν στοργὴν πρὸς τὸ δόμοφυλον. Κύων γὰρ ἐστὶν αὕτη μακρικῶς σπαράττουσα πολλάκις πᾶσαν ὠμότητα, και πᾶσαν πονηρίαν, σκληρότητα τε, και ὑφανγενίαν, και ἀμεταδοσίαν. Κύων τοίνυν οὐ ψεκτὸς, ἐπαινετὸς δὲ μᾶλλον ἢ πρὸς ἀνθρώπους ἀγάπη.

Τ. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐὰν ἀεὶ ἀγωνίσῃ τοὺς δαίμονας, και τὰ πάθη ὀλακτεῖν, οὐχ ὀλακτῆσεις ἀνθρώπους.

ΤΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Γέγραφας, τίνος χάριν οὐ παύομαι ὀλακτεῖν; Ἀλλὰ πολλάκις σεσημαγκα, τῆς σῆς ἕνεκα μικροψυχίας, και φειδωλάς· ἐκπλήξεις γὰρ με, εἴ γε καὶ ὀλιγάκις μαχήσῃ, και πολεμήσῃ τῇ οικείᾳ μισανθρωπίᾳ.

ΤΒ'. — ΦΙΑΗΚΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

D Στιβαρῶν και στεβρῶν ὑπάρχει ψυχῶν, τὸ διὰ πολλῶν θλίψεων βαδίζειν τὴν τοῦ παρόντος αἰῶνος ὁδόν, Ὅτω γὰρ ὁ Κύριος κέχρηται τῇ εὐτονούτῃ ψυχῇ.

ΤΓ'. — ΣΕΥΗΡΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Αἰθλοῦ μὲν οὐκ ἀλλάττει τὸ δέρμα, οὐδὲ πάρβλις τὰ ποικίλιματα αὐτῆς· σὺ δὲ δυσῆση ἐὰν θελήσῃ· και τῆς σκοτοσείδους ἀπαλλαγῆναι γνώμης, και τὰ στίγματα τῆς πολυμόρφου ἐκπλύνασθαι κακίας.

ΤΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πυνθάνῃ μου, τί φησὶν διὰ προφήτου ὁ θεὸς, ὅτι ε' Ἀποκαλύψω τὰ ὀπισθία σου ἐπὶ πρόσωπόν σου, και τότε ὀφθήσεται πᾶσα ἡ ἀτιμία σου. Ἐν γὰρ τῷ θεῷ ἐκείνῳ και φρικτῷ δικαστηρίῳ πάντα σοι παρα-

²² Jer. xiii, 26.

στήσεται εἰς πρόσωπον τὰ κακά, ἅπερ ἐνταῦθα ἄστυβουν· ὡς ἰδὼν καὶ ἐπιγινώσκων εἰς ἀσυχρότητα καὶ φόβον καὶ τρόμον κατενεχθῆς.

TE'. — ΚΑΛΟΚΥΡΩ.

Ἔδατα πολλάκις οἱ ἄνθρωποι λέγονται· φασὶ γὰρ οἱ προφήται· « Ἴδού ἑς ὕδωρ πλὴν, ἔθνη πολλά. » Καὶ, « Πλήθος ἐθνῶν πολλῶν, ὡς περ ὕδωρ ἤχησει. » Καὶ, « Ἴδού ἀνάγω ἐφ' ὑμᾶς τὸ ὕδωρ πλὴν, τὴν βασιλεῖα τῶν Ἀσσυρίων. »

TC'. — Τῶ ἀντῶ.

Χριστὸς ὁ θεὸς καὶ δεσπότης τῶν ὄλων, σαφῶς καὶ διαβρόδητον ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἀνακλεῖ τοὺς ἀπὸ παντοίας κακίας βεβαρημένους· « δεῦτε πρὸς με, κραυγάζων, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. » Τοῦτο γὰρ αὐτῶ καὶ τῆς ἐξ οὐρανοῦ καθόδου τὸ αἴτιον γεγενῆσθαι διεβεβαίωστατο· « Οὐ γὰρ ἦλθον δικαίους καλέσαι, φησὶν, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς πρὸς τὸ μετανοῆσαι. » Καὶ, « Οἱ ἰσχύοντες οὐ χρηζουσιν ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. » Εἰ τοῖνον ταυθ' οὐτως ἔχει, μηδαμῶς ἀπογίνωσκε, μᾶλλον δὲ βρῶνυσσο ταῖς χρηστοτέροις ἐλπίσιν.

TZ'. — ΣΙΑΒΑΝΩ ΚΟΙΝΟΒΙΩΤῆ.

Ἐὰν θέλωμεν διὰ πάντων καταπατήσαι τοὺς δαίμονας, δεῖξωμεν διὰ πίντων τὴν ταπεινοφροσύνην, τὸ ἑαυτῶν θέλημα μακρὰν ἀποβρίψαντες· καὶ ὡς περ τὴν νηστείαν ἡδέως καταδεχόμεθα, κελυσάντων ἡμῖν τῶν τὸν βίον προδευκότων, οὕτω καὶ τὸ φαγεῖν, ἢ πιεῖν πρὸς τίνα χρόνον κεκμηκὸς διαναπαύσαι τὸ σῶμα συμβουλευόμενοι παρὰ τῶν εὐεϊδόντων δοκιμάζειν καὶ κρίνειν τὰ πράγματα, ὑπακούσωμεν προθύμως, καὶ ἀναμφισβητήτως. Πλεον γὰρ τῆς νηστείας ἢ καθ' ὑπακοὴν μεταλήψις μαστίζει τοὺς δαίμονα.

TH'. — ΘΑΛΑΣΣΙΩ ΑΡΓΥΡΟΠΑΤῆ.

Πῶς τινες τῶν γοητῶν (a), τινὰ πλανώμενον ἄνθρωπον μνημεῖον ἐπιβιδάσαντες, εἰς ξένην πατρίδα ἐξέπεμψαν σκοτίας ὑπαρχούσης; δῆλον ὅτι τῇ πονηρᾷ ἐπικλήσει, καὶ τῇ δυνάμει τῶν φυσικῶν πραγμάτων δαίμων βασιτάσας τὸν ἄνθρωπον ἀλλαχθῶ διεκόμισεν. Οὕτως τοῖνον καὶ ἀποκτηνοῦν ἄνθρωπον, πολλάκις δοκοῦσιν οἱ φαρμακοὶ, οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος μεταπλάττοντες, ἀλλὰ μορφήν κτήνους περιτιθέντες αὐτῶ. Οὐκοῦν κἀν σαγματισθῆ ὡς περ ἔντος ὁ ἄνθρωπος, ὅσον μὲν δύναται ὡς ἄνθρωπος βριστάζει, τὸ δὲ λοιπὸν τοῖς ὤμοις ὁ δαίμων ἀνακουφίζει.

TO'. — ΣΩΣΘΕΝΕΙ ΚΟΜΕΝΤΑΡΗΣΙΩ.

Ἀνόητόν σε καὶ ἀσύνετον καταμανθάνω· εἰ γὰρ ἐπιλαμβάνη τοῦ θεοφόρου ἀνδρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὄργιστο, καὶ ὕβρει χαίροντος, ἐν τῷ ἐπιπλήττειν τοῖς ἐξαμαρτάνουσι, καὶ ἐμβριθῶς καθάπτεσθαι τῶν τὴν ἀναληθυσίαν, καὶ τὴν ἀναίσθησιαν ἀβρωστούντων, καιρὸς σοὶ καὶ τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην λέγειν, ὅτι γεννηματα ἐχιδνῶν τινὰς ἀπεκάλεσεν, ἰώδεις τὸν τρόπον ὑπάρχοντας, καὶ τὸν ἀπόστολον ὕβριστὴν εἶναι.

⁶⁶ Isa. xvii, 12. ⁶⁷ ibid. ⁶⁸ Isa. viii, 7. ⁶⁹ Matth. xi, 28. ⁷⁰ Matth. ix, 13. ⁷¹ ibid. 12. ⁷² Matth. iii, 7; Luc. iiii, 7.

(a) Allatius νοητῶν, intellectualibus. Ed. r.

omnia in faciem tuam mala, quæ hic perpetrasti, astubunt : ut videns et cognoscens in confusionem, timorem ac tremorem concedas.

CCCV. — CALOCYRO.

Aquæ sæpenumero homines nuncupantur : namque dicunt propheta : « Ecce velut aquæ multæ populi multi ». Et : « Multitudo inultarum gentium velut aqua prestrepet ». Et : « Ecce ego adducam super vos aquam multam regem Assyriorum ».

CCCVI. — Eidem.

Christus Deus, et omnium Dominus, clare ac palam in Evangeliiis, eos, qui omni genere malitiæ prægravantur, advocat : « Venite ad me, clamans, et ego reficiam vos ». Hoc enim illi e cælo descensus in causa fuisse asseveravit. « Non enim, inquit, veni justos vocare, sed peccatores ad pœnitentiam ». Et : « Qui bene valent, non indigent medico, sed qui male se habent ». Hæc itaque si ita se habent, nullo modo in desperationem rapiaris, sed potius spe meliori confirmare.

CCCVII. — SILVANO CUENOBITÆ.

Si prorsus dæmones conculcare nobis in animo est, per omnia ostendamus humilitatem, longe a nobis propriam voluntatem removentes. Et quemadmodum jejunium libenti animo amplectimur, ita præcipientibus illis, qui nos præcesserunt; sic et comedere, et bibere, et ad tempus defessum corpus quieti tradere, cum ab illis, qui res experiri ac dijudicare optime callent, suademur, alacriter imperio audiamus, ac sine ulla hæsitatione. Magis siquidem jejunio ipso, quæ per obedientiam reflectio fit, dæmones flagellat.

CCCVIII. — THALASSIO ARGENTARIO.

Quomodo ex præstigiatoribus nonnulli, quemdam pererrantem hominem, sepulturæ appositum in alienam patriam dimiserunt, tenebris cuncta occupantibus? manifestum, prava advocacy, et rerum naturalium facultate a dæmone hominem sublatum in aliam regionem transportatum fuisse. Eadem itaque ratione hominem in bestiam convertere sæpius videntur venefici, non substantiam corporis immutantes, sed pecudis formam illi appingentes. Itaque licet homo, quemadmodum asinus D sella prægravetur, quantum potest ipse ut homo sustinet, reliquum humeris dæmon attollit.

CCCIX. — SUSTHENI ΚΟΜΕΝΤΑΡΗΣΙΩ.

Fatum te insulsumque esse deprehendo : nam si deiferum virum Joannem episcopum Constantinopolitanum, tanquam iracundiæ deditum, et nimium se injuriis, in facinorosis reprehendendis, oblectantem, et illis, qui præ indolentia ac stupore nihil persentiscunt, duriter aspereque obijurgandis, culpas : tempus jam est, ut et Joannem Baptistam, gemina viperarum nonnullos qui venenosis moribus erant ⁷¹, nuncupantem, insimules, et Aposto-

⁷¹ Isa. xvii, 12. ⁷² ibid. ⁷³ Isa. viii, 7. ⁷⁴ Matth. xi, 28. ⁷⁵ Matth. ix, 13. ⁷⁶ ibid. 12. ⁷⁷ Matth. iii, 7; Luc. iiii, 7.

lum injuriosum esse, bis Galatas insensatos appellantes⁹²; injuriæque dicam prophetis impingas, cum equorum feminas deperientium, et canum latenter mordentium, et luporum, et cornicum nonnibus rationis compotes insigniant, reprehensionibus pererrantem in meliorum frugem revocantes. Quid porro de omnium Deo, et provisore Christo humili, qui propria clementia et mansuetudine omnem mansuetudinem superaverat, cum audis ab ipso, stultos, et cæcos, et filios diaboli, et zizania, et canes, et porcos, et aliis quibusdam mordacibus peccatores vocitari, pronuntiabis?

CCCX. — HELLADIO LECTORI.

Otium ineruditus malorum operum principium esse tu quoque una cum aliis fateris, et Hebræos, cum in deserto non esset illis, in quo se exercerent, in idolorum cultum concidisse cognoscis⁹³. Ne itaque ab opere manuum abhorreas, cum illud utile sit et valde sobrium.

115 CCCXI. — THEONÆ REMP. GERENTI.

Sine ullo solatio mœrore angi, et deplorare, et jejunare pro demortuo consanguineo, incredulitatis ac abjectæ spei indicium est. Qui credit sepulturæ nunc traditum a mortuis resurrecturum, spe confirmabitur, Deo gratias agat, lacrymas transferet in hilaritatem, demortuus ut sempiternæ misericordiæ particeps fiat, deprecabitur, necnon ad priorum errorum emendationem prolabetur.

CCCXII. — EIDEM.

Quisquis jucunde ac fortiter animo rei desideratæ tulerit jacturam, is philosophus vocabitur, et magnanimus, et multa, quæ antea commiserat, errata dissolvit.

CCCXIII. — THESSALIO DIACONO.

Si canis latrans gigantem vinci nescium offendet, offendet utique et fide conspicuum spiritus blasphemiae, animæ molestiam exhibens.

CCCXIV. — DRACONTIO.

Timeo, inquit Job, ne me caligine perdat Dominus⁹⁴: hoc est, ne aliquando ex sorte eorum, qui idonei facti sunt in lumine gloriæ ejus, me separans, sempiternæ caligini tradat. Quapropter neque lente, neque secure vitam transigamus.

116 CCCXV. — EUBULIONI.

Hæretici lupi eos, qui a pessima hæresi ad rectam fidem transiliunt, et non sine laude convertuntur ad pietatem, repeditores ignominiososque vocant.

CCCXVI. — PIERIO SYNCLETICO.

Humanissimus omnium Servator Christus, quod ad ipsum spectabat, omnes homines venit salvare. Conspicimus tamen non omnes semetipsos suæ salutis dedere. Cognoscamus igitur, nosque metipsos ob desideriam et pravam voluntatem deprecemus, neque optimo Domino scelera tribuamus.

κρίνειν, ὅτι Γαλάτας δεύτερον ἀνοήτους προσείπεν, καὶ τοὺς προφήτας τῶ τῆς ὕδρευς ἐγκλήματι ὑπευθύνους καθιστῶν, ἐπειδὴ ἴππων θηλυμανῶν, καὶ κυνῶν λαθροδάκνων, καὶ λύκων, καὶ κορώνων ὀνόματα, τοῖς λογικοῖς ἐπέτιθεσαν, πρὸς διόρθωσιν ἐπισπώμενοι τοῖς ἐλέγχους τὸν διασφαλόμενον. Τί δ' ἀνεπίποις περὶ τοῦ πάντων Θεοῦ, καὶ προνοητοῦ Χριστοῦ, τοῦ ταπεινόφρονος, καὶ τῆ οἰκείᾳ ἐπιεικειᾷ, καὶ πραότητι, πᾶσαν πραότητα ὑπερακοντίσαντος, ὅταν ἀκούσης αὐτοῦ, μωροῦς, καὶ τυφλοῦς, υἱοὺς τε τοῦ διαβόλου, καὶ ζιζάνια, κύνας τε καὶ χοίρους, καὶ ἄλλα τινὰ σκώμματα, τοὺς παρανομοῦντας ἀποκαλοῦντος;

ΤΙ'. — ΕΛΛΑΔΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Ὅτι ἡ ἀργία ἀρχὴ κακουργίας τοῖς ἀπαιδεύτοις γίνεται, καὶ αὐτοὺς συνομολογεῖς, καὶ ὅτι μὴ ἔχοντες τί πρῶξι οἱ Ἑβραῖοι ἐν τῇ ἐρήμῳ εἰς εἰδωλατρίαν ἐξέπεσαν, γινώσκεις. Μὴ οὖν βεβελύττου τὸ ἔργον ἐδ τῶν χειρῶν, ὅτι ὠφέλιμον, καὶ πάνυ νηφάλιον.

ΤΙΑ'. — ΘΕΩΝΑ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ.

Τὸ ἀπαρηγορητῶς λυπεῖσθαι, καὶ θρηνεῖν, καὶ νηστεύειν ἐπὶ τῷ τελευτήσαντι συγγενεῖ, ἐλεγχός ἐστι τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀνεπιστίας. Ὁ πιστεύων ἐκ νεκρῶν ἀναστήσεται τὸν ἄρτι θαθαμμένον, ἐλπιδὶ βωσθήσεται, Θεῷ εὐχαριστήσεται, εἰς εὐθυμίαν μετασκευάσει τοὺς θρήνους, εὐξεται ἐλέους αἰωνίου τυχεῖν τὸν κοιμηθέντα, πρὸς διόρθωσιν βέπει τῶν οἰκείων πταισμάτων.

ΤΙΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ τις εὐχαριστως ἤνεγκε, καὶ ἀνδρείως τὴν τοῦ ποθομένου ἀποβολὴν, φιλόσοφος τε κληθήσεται, καὶ μεγάλωφρων, καὶ πολλὰ διαλύεται τῶν προγενομένων ἀμαρτημάτων.

ΤΙΓ'. — ΘΕΣΣΑΛΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἰ βλάψει κύων ὕλακτῶν γίγαντα δυσμαχώτατον, βλάψει καὶ τὸν ἀληθῆ πιστὸν πνεῦμα τῆς βλασφημίας, παρενοχλοῦν τῇ ψυχῇ.

ΤΙΑ'. — ΔΡΑΚΟΝΤΙΩ.

Φοβοῦμαι, φησὶν ὁ Ἰωβ, μὴ γνώψω με ἐκτριφεῖ ὁ Κύριος· τούτεστι, μήποτε ἐξορίσας με τῆς μερίδος τῶν ἱκανωθέντων ἐν τῷ φωτὶ τῆς δόξης αὐτοῦ, παραδῶ τῇ αἰωνίᾳ σκοτίᾳ. Διόπερ μὴ χაύνωσ, ἔκα ἀμερίμνωσ τὸν βίον ὀδεύσωμεν.

ΤΙΕ'. — ΕΥΒΟΥΛΙΟΝΙ.

Οἱ αἰρετικοὶ λύκοι, τοὺς ἀπὸ τῆς κακίστης αἰρέσεως μεταπηδῶντας πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ καίως ἐπιστρέφοντας ἐπὶ τὴν εὐσέθειαν, ἀναποδιστάς καὶ φαύλους ἀποκαλοῦσιν.

ΤΙΣ'. — ΠΙΕΡΙΩ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΩ.

Ὁ φιλανθρωπότατος Σωτὴρ τῶν ὀλων Χριστὸς, τό γε ἤκον εἰς αὐτὸν, πάντα ἀνθρώπους παρεγένετο σῶσαι. Καὶ βλέπομεν, ὅτι οὐ πάντες ἑαυτοὺς ἐπιδίδουσι τῇ σωτηρίᾳ ἑαυτῶν. Τοῖνον καταγῶμεν, καὶ ἑαυτοὺς ταλανίζωμεν τῆς ἀμελείας, καὶ τῆς κακοφροσύνης, καὶ μὴ τῷ ἀγαθῷ δεσπότη ἐπάγωμεν τὰ ἐγκλήματα.

⁹² Galat. iii, 1. ⁹³ Exod. xxxii, passim. ⁹⁴ Job ix, 17.

TIZ'. — ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Ὅμοιος ὑπάρχεις τῷ λέγοντι, ὅτι ἠθέλον ἰδεῖν ὑμῶν μεθύσκοντας τὴν γῆν ἅπασαν, βίγησαι δὲ οὐ θέλω. Καὶ πῶς ἐγγυρᾷ διχα ψυχρίας ἀπολαῦσαι τῶν ὑμῶν; Πῶς οὖν φάσκεις ὀρέγεσθαι, καὶ εὐχεσθαι πνευματικῆς τινοῦ ἀξιοθῆναι χάριτος ἄνευ πόνου, καὶ θλίψεως; Ἀεὶ γὰρ πάντα τὸν βουλούμενον εἴτε λατρεῖν, εἴτε μοναχὸν, οὐρανίου τινὸς ἐπιτυχεῖν ὠρεῖται, ὑπομείναι θλίψεις πολλὰς, καὶ πειρασμοὺς, καὶ λύπας, ἅπερ πάντα ἐπέχει λόγον χειμῶνος σφοδροῦ, εἴθ' οὕτως ἀμῆσασθαι τοὺς καρποὺς τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

TIH'. — Τῷ αὐτῷ.

« Καὶ ἐκάθισας αὐτοῖς ὡσπερ κορώνη, » ἔλεγεν ὁ προφήτης· τούτεστι, πολὺν χρόνον ἐπιλαθόμενος τοῦ Θεοῦ, προσδιέτριβες φιλοπόνως ταῖς ἀμαρτίαις, καὶ διὰ τῶν πταισμάτων τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμοσιν. Ἡ γὰρ κορώνη πολλὰ ἔτη ζῆ, καὶ φιλόστομος ἐστίν. Πάνυ τοίνυν καὶ πᾶς ὁ φιλήδονος, καὶ φιλόκοσμος φιλεῖ καὶ στέργει τὰ τέκνα αὐτοῦ, τούτεστι τὰ ὀλέθρια, καὶ βδελυρὰ πράγματα.

TIΘ'. — ΗΡΜΙΩ ΚΟΜΗΤΙ.

Τῆς λεγομένης, οὐ μὴν οὕτως ἀνεπίκτου, καὶ ὑπερφυοῦς καθέδρας τῶν ἐπαρχῶν ἐπιθυμεῖν σε μανθάνω. Γίνωσκε οὖν, λαμπρότατε ἄνθρωπε, ὅτι μικρὰ μὲν, καὶ εὐτελής ἐστίν, καὶ ὀλιγοήμερος, καὶ τῶν ἡρινῶν ἀνθέων οὐδὲν διαφέρουσα, ἢ παρὰ ἀνθρώπων σοὶ προσφερομένη γελοιώδης, καὶ χλευαστικῆ δόξα, μεγάλη δὲ καὶ πολλὴ τυγχάνει ἢ ἐσούστερον αἰσχύνῃ. Εἰ τοίνυν μὴ βούλει αἰσχυνθῆναι, μὴ βούλου δοξασθῆναι τὴν ἐκπλοτον, καὶ βραδίως ἐξαφανισμένην καὶ μειουμένην δόξαν.

TK'. — ΦΙΡΜΙΛΙΑΝΩ.

« Ἄντι τῶν πατέρων ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου. » Οἱ γὰρ ἐν τῷ Μωσαϊκῷ νόμῳ λατρευκότες πρῶην Θεῷ, καὶ εὐηρεστηκότες, δεῦτεροι τῶν ἀποστόλων ἐδείχθησαν κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν· οἱ υἱοὶ γὰρ οἱ ἀπόστολοι ἦσαν τῆς τῶν Ἑβραίων συναγωγῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ κατηξίωνται τῷ Χριστῷ μαθητεῦσαι, καὶ διὰ πάντων μιμήσασθαι τὸν Διδάσκαλον, υἱοὺς ἀπέδειξαν ἑαυτῶν τῇ πολιτείᾳ, καὶ τῷ ἀξιώματι, τοὺς οἰκείου πατέρας τοὺς ἐν τῷ νόμῳ πάλαι δικαιοθέντας.

TKA'. — Τῷ αὐτῷ.

Δυνήση καὶ ἄλλως τὸ βῆτον ἐκδέξασθαι, ὡς τὰ πρὸ ἄλλοι χρόνου ὀμιληθέντα ἡμῖν. « Ἄντι τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησαν οἱ υἱοὶ σου » τούτεστιν, ὅπερ πρῶην ἐπὶ τῶν πατέρων σου πλεονάκις παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐζήτησας χάρισμα, καὶ πολλάκις ἀπέτυχες, καὶ παρηκούσθης, τοῦτο ἐπ' ἐσχάτων τοῦ γήρωσ σου ὑπὲρ τὴν παιδοποιαν δεξάμενος τέρπη, καὶ κατευφραίνῃ κρείσσονα γὰρ, φησιν, υἱῶν καὶ θυγατέρων ὠρεῖται ὁ Κύριος δώσει σοι.

TKB'. — ΣΟΚΡΑΤΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τῆ οἰκείᾳ ὁ Θεὸς ἀγαθότητι τὰ πάντα κοσμησάμενος, προνοεῖ πάντων, οὐκ εἰς τὸ κατ' ἀξίαν τῶν ὄντων αὐτοῦ προνοουμένων βλέπων, ἀλλ' εἰς τὸ ἑαυτοῦ

A CCCXVII. — ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΔΕΦΕΝΣΟΡΙ.

Haud dissimilis es poscenti, Videre vellem pluvias terram universam inebriantes, sed nolo frigore rigescere. Verumtamen quomodo fieri potest, ut absque frigore pluvias obtineas? Quomodo ergo appetis, exorasque tibi spiritualem aliquam gratiam sine dolore et afflictione? Opus est eum, qui vult, sive homo e vulgo, sive monachus sit, munus quidpiam cœleste obtinere, multas sufferre afflictiones, et tentationes, et angustias, quæ omnia valldissimæ hiemis rationem præ se ferunt, et sic postmodum Spiritus sancti fructus demetere.

CCCXVIII. — Eidem.

« Et sedisti illis tanquam cornix ⁹⁵, » dicebat propheta : hoc **117** est, per multum tempus Dei oblitus anxie nimis in iniquitatibus, et per iniquitates dæmonibus immundis immorabar. Cornix etenim in multos annos vitam protahit, et liberorum est amans. Omnis itaque voluptuarius et mundo deditus nimium amat et diligit proprios filios, noxias nempe res atque exsecrandas.

CCCXIX. — HERIMO COMITI.

Quæ dicitur, nec tamen est, inaccessam atque insignem præsidum provinciæ cathedram avide te peroptare audio. Scias itaque, vir illustrissime, quæ tibi ab hominibus ridicula et dedecore oppressa gloria defertur, parvam et vilem, et paucorum dierum esse, et a vernis floribus nihil differre; ingentem vero, multamque quæ subsequitur, deformationem. Itaque si non vis probra, despice gloriam illam, quæ facile dilabitur, amittitur atque immiuitur.

CCCXX. — FIRMIΛΙΑΝΩ.

« Pro patribus tuis nati sunt tibi filii ⁹⁶. » Qui enim in lege Mosaica Deo cultum principio exhibuerunt, illique placuerunt, secundum post apostolos in Ecclesia locum obtinuerunt : filii enim apostoli erant Hebræorum Synagogæ; sed cum postea digni habiti sunt, ut Christi discipuli fierent, et per omnia Magistrum imitarentur, vitæ instituto et dignitate proprios patres, qui in lege jam olim justificati fuerant, filios esse suos ostenderunt.

118 CCCXXI. — Eidem.

Poteris etiam dictum, et in aliam sententiam retorquere : quæ ante non multum tempus a nobis pertractata sunt. « Pro patribus tuis nati sunt tibi filii : » quodquod scilicet pridem patrum tuorum tempore sæpius a Deo munus postulasti, et sæpius non obtinuisti, neque exauditus es, hoc effeta jam ætate super alios filios consecutus lætaris et gaudes : Melius enim, ait, filiis et filiabus, munus Dominus tibi tribuet.

CCCXXII. — ΣΟΚΡΑΤΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Propria Deus bonitate constitutis omnibus, omnium curam gerit, non dignitatem eorum, quos ipse prævidet, respiciens, sed suiipsius electionem

et cujuscunque boni suppeditationem. Quapropter et alimenta, misericordia et commiseratione, in eum respicientibus exhibet. Et hoc fuerit, quod a Psalmodo concinitur : « Misericors et miserator Dominus, escam dat timentibus se ⁹⁷. »

CCCXXIII. — CYRIACO DIACONO.

Ne, ut vesani facere suevere, corporis, quæ generationem propagant, partes abscidas, sed precare exoraque Dominum invisibili potentia interiorum hominem evirare, ne ultra intelligas, neque mente revolvas masculinum et feminam.

119 CCCXXIV. — *Eidem*.

Dictum Apostoli, « Adhortamini vosmetipsos, donec hodie cognominatur ⁹⁸; » et quod in Jobi libro scriptum est : « Factum est, ut dies hæc ⁹⁹, » præsens ævum universum indicat : unus siquidem dies est humana vita omnis. Continuo enim, semperque Satanas exposcit. Factum itaque est, ut dies hæc, hoc est, tale quid tunc fieri contigit, quale et nostris hisce temporibus sæpenumero usuenit iis, qui a diabolo tentantur. Adeo ut haud recte fuerit contemnere; quinimo deprecatione et Spiritus consolatione mentem firmemus, ne nos adversarius per desperationem obglutiat.

CCCXXV. — *Eidem*.

Occulta manu Deus bello vexat Amalec, ut refert Moyses ¹. Dominus enim noster, oculorum effugiens obtutum, pro nobis diabolum oppugnat : nos vero propter nomen suum, et propriam misericordiam beneficiis afficit, fovet, ædificat, ordinat, intus extraque circumsepit, custodit et servat misericordiae ac humanitatis amans Dominus.

CCCXXVI. — THEODOTO COMITI.

Divini angeli Dominum suum imitandum consequantur, ideoque diligunt humilitatem. Quando itaque monachus vitæ suæ ac instituti sublimitate insolescens, superbiam amplectitur, cum eaque adeo fixus est, ut avelli non possit, angeli superbientem **120** illum deserunt, longaque se alio conferunt, renuentes legere, auxilia ferre, custodire et propugnare, ut et antea. Statimque iniquissimi dæmones advenientes, et beata illa custodia spoliatum amplexati, præ superbia tumidum in fornicationem, furtum, cædem, adulterium, aut in aliud quidquam ex vetitis præcipitum ferunt. Omnium siquidem scelerrimum immanissimum scelus est superbia, et per eam universæ iniquitatis auctor de cælo in terram corrui. Hæc a me ideo dicta sunt, quod a me postulasti, quamobrem nonnulli ex his, qui se asceticæ vitæ addixerunt, aliquando in impias operationes horrendosque lapsus cadunt? Bonum itaque fuerit bonum amplecti, continuoque illud tenere : at nil moderata mente præstantius, quam et Christus omnium Dominus, et Deus, et Auctor, cum in carne cum hominibus esset, nobis omnibus commonstravit, imitarique præcepit iniquiens : « Discite a me quia

ἐκλεκτικόν τε καὶ παντὸς ἀγαθοῦ παρεκτικόν. Διὸ καὶ τροφὴν ἔλεψ' καὶ οἰκτιρῶν δίδωσι τοῖς εἰς αὐτὸν ἀναδλέπουσιν. Καὶ τοῦτο ἂν εἴη τὸ ὑπὸ τοῦ Ψαλμῶδου λεγόμενον, ὅτι « Ἐλεήμων, καὶ οἰκτιρῶν ὁ Κύριος τροφὴν δίδωσι τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. »

ΤΚΓ'. — ΚΥΡΙΑΚῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Μὴ κατὰ τοὺς ἄφρονας βούλου ἐκτεμεῖν τὰ τοῦ σώματος γεννητικὰ μόρια, ἀλλ' εὐχου, καὶ παρακάλει τὸν Κύριον ἁοράτῳ δυνάμει εὐνοουχίσαι τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ἵνα μηκέτι ἐνοήσῃ, μηδὲ διαλογίζῃ ἄρσεν καὶ θῆλυ.

ΤΚΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ εἰπεῖν τὸν Ἀπόστολον : « Παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς ἄχρι οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, » καὶ τὸ γεγράφθαι ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰωβ : « Ἐγένετο δὲ, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, » τὸν παρόντα αἰῶνα ὄλον θελοῖ : μία γὰρ ἡμέρα πᾶς ὁ ἀνθρώπινος βίος. Διηνεκῶς τοῖνον, καὶ ἀεὶ ἐξαιτεῖται ὁ Σατανᾶς. Ἐγένετο οὖν, φησὶν, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, τουτέστι, τοιοῦτόν τι τότε συνέβη γενέσθαι, ὅλον καὶ ἐφ' ἡμῶν νῦν πολλάκις συμβαίνει τοῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου πειραζομένοις. Ὅστε οὖν μὴ ὀλιγωρεῖν καλὸν, τῇ παρακλήσει δὲ, καὶ τῇ παρηγορίᾳ τοῦ Πνεύματος βρωνύειν τὸ φρόνημα, ἵνα μὴ καταπίῃ ὁ ἐχθρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς ἀπογνώσεως.

ΤΚΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Κρυφίᾳ χειρὶ ὁ Θεὸς πολεμεῖ τὸν Ἀμαλήκ, ὡς λέγει ὁ Μωϋσῆς. Ὁ γὰρ Δεσπότης ἡμῶν ἁοράτως ὑπὲρ ἡμῶν ἀμύνεται τὸν διάβολον : ἡμᾶς δὲ χάριν τοῦ ὄνματος αὐτοῦ, καὶ τοῦ οἰκείου ἔλεους εὐεργετεῖ, καὶ θάλλει, καὶ οἰκοδομεῖ, καὶ καταρτίζει, περιφράττει ἑσῶθεν, καὶ ἐξῶθεν, καὶ περισκέπτει, καὶ σώζει ὁ φιλοικτιρῶν, καὶ φιλόανθρωπος Κύριος.

ΤΚΓ'. — ΘΕΟΔΩΤῸ ΚΟΜΗΤΙ.

Τὸν Δεσπότην ἑαυτῶν οἱ θεοὶ μιμούμενοι ἄγγελοῦ τὴν ταπεινοφροσύνην ἀγαπῶσιν. Ἐπὶ τὸν μόνον ἄρχοντα γαυρούμενος τῷ ὕψει τῆς πολιτείας, τὴν ὑπερηφάνειαν ἀσπάσεται, καὶ ταύτης δυσαιοπάστως ἔχη, ἀπολείπουσιν οἱ ἄγγελοι τὸν ἀλαζονεύμενον, καὶ μακρὰν ἀφίστανται, μηκέτι θέλοντες σκέπειν, βοηθεῖν τε καὶ φρουρεῖν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι, καθάπερ καὶ πρότερον. Εὐθύς δὲ ἐπιδραμόντες οἱ παμπόνηροι δαίμονες, καὶ συμπλακέντες τῷ ἀπορφανισθέντι τῆς μακαρίας φρουρᾶς, καταβάλλουσι τὸν πεφουσιωμένον εἰς πορνεῖαν, ἢ κλοπὴν, ἢ φονοκτονίαν, μοιχείαν, ἢ ἕτερον τι τῶν ἀπληθρομένων. Μελίτων γὰρ πάντων τῶν πλημμελημάτων πλημμελήμᾳ ἐστὶν ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ διὰ ταύτην ὁ πάσης φαυλότητος εὐρετῆς διάβολος ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν γῆν κατερρόφη. Ταῦτά μοι εἰρηται, διότι ἠρώτησάς με, τίνας ἔνεκεν τινὲς τῶν τὸν ἀσκητικὸν προελομένων βίον καιρῷ τινι πρὸς ἀθεμίτους καταφέρονται πράξεις, καὶ φοβερὰ πτώματα; Καλὸν τοιγάρτοι ἀσπάζεσθαι, καὶ κρατεῖν διηνεκῶς τὸ καλόν· οὐδὲν δὲ κάλλιον τῆς μετριοφροσύνης, ἦντινα καὶ Χριστὸς ὁ τῶν ὄλων Κύριος, καὶ Θεὸς, καὶ Δεσπότης τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενος τὸ κατὰ σάρκα, πᾶσιν ἡμῖν ἐνεδείξατο, καὶ ζηλοῦν προσέταξε λέγων : « Μάθετε ἀπ'

⁹⁷ Psal. cx, 5. ⁹⁸ Hebr. iii, 13. ⁹⁹ Job ii, 4. ¹ Exod. xvii, 8 sqq.

ἐμοῦ, ὅτι πρὸς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ ἀνάπαυσιν βεβαίαν εὐρήσεται ταῖς ὑμετέροις ψυχαῖς. »
TKZ'. — ΙΠΠΟΝΙΚῶ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙῶ.

Εὐχονται πολλάκις τινὲς ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἰδίου σώματος, ὡς πρὸς τὸ ἀμαρτάνειν τὴν ψυχὴν συνελαιύνοντας. Ἐχρῆν δὲ αὐτοὺς μᾶλλον εὐχεσθαι ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἑαυτῶν μοχθηροῦ τρόπου, καὶ τῆς ἐμπαθοῦς, καὶ φιλορῦπου γνώμης.

TKH'. — Τῷ αὐτῷ.

Αἱ χεῖρες τοῦ Χριστοῦ προσπαγεῖσαι τῷ σταυρῷ, καὶ οἱ πόδες προσηλωθέντες σημαίνουσι πράξεών τε πονηρῶν, καὶ τοῦ πρὸς πᾶσαν δυσσέθειαν καὶ ἀμαρτιαν δρόμου κώλυμα, καὶ κατάργησιν, καὶ στερεὸν ἐμποδιισμόν. Τῇ γὰρ ἰσχύϊ τοῦ Θεοποικτοῦ σταυροῦ κατεπαλαίσαμεν, καὶ κατεπατήσαμεν, καὶ ἐξεβίασάμεθα τὴν πρῶν ἡμᾶς νικῶσαν, καὶ ἀπατώσαν καὶ ἐκδισζομένην ἀμαρτιαν.

TKΘ'. — ΜΑΥΡΙΑΝῶ.

Ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς οὐκ ἐφείσατο ἑαυτοῦ, ἵνα ἡμῶν φείσεται, ὁ μόνος ἀναμάρτητος ἀποθανὼν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν. Μὴ οὖν ἀπογίνωσκε, ἀλλ' ἐπαίγῃ πρὸς τὸ σῶσον.

TA'. — ΘΕΟΠΟΜΠῶ ΣΥΓΚΛΗΤΙΚῶ.

Τυπικῶς, μᾶλλον δὲ προφητικῶς ὁ τοῦ Ἰωσεδέκ ποτε Ἰητοῦς ὠφθη φορῶν ἱμάτια ῥυπαρά, ἀλλ' ἐξεδύθη τὰ ῥυκανθέντα, καὶ ἐνεδύσατο ἱμάτια καθαρα. Τοῦτο ἐβ γέγονεν, ἵνα γνῶμεν καὶ μάθωμεν, ὅτι καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοίκου, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ· κατὰ πολὺ γὰρ νικῆ Χριστὸς ταῖς οικειαῖς ἀρεταῖς τὰς τῶν ἀνθρώπων κηλίδας, ἔθεν εὐχεσθαι δεῖ ῥυσθῆναι καὶ λυτρωθῆναι χρονία· προλήψεως, καὶ μὴ ἀποθνεῖν τῇ ἐρῶσπυμένῃ, καὶ ψεκτῇ καταστᾶσει.

TAA'. — ΙΑΔΡΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

« Ἀπὸ κεφαλῆς Σανίρ, καὶ Ἑρμών, » φησὶ τὸ τῶν ἀσμάτων ἄσμα. Σανίρ δὲ ἐρμηνεύεται ὁδὸς λύχνου, Ἑρμών δὲ ἀνάθημα· διὰ τῆς κεφαλῆς τὸ λογιστικὸν ἡμῶν ὁ Σολομὼν αἰνιξάμενος. Ὅλους τούτων ἑαυτοῦς τῷ Θεῷ ἀναθῶμεν πεσοποῦντες ἄσπυκως τὴν προκειμένην ἡμῖν στενήν, καὶ μακρὰν ὁδὸν πεφωτισμένους τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ψυχῆς τῇ λαμπηδόνι τῶν θείων προσταγμάτων.

TAB'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὰ τῇ Γράφῃ ἐμπερόμενα ῥυπαρὰ ἱμάτια, λογισμοὶ εἰσι πονηροί, καὶ λόγοι φαῦλοι, καὶ πράξεις παράνομοι. Διότι περὶ τοῦ Ἰούδα ἐν βίβλῳ Ψαλμῶν, ἐβρέθη· « Ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον· » καὶ· « Ἐνδυσάσθησαν αἰσχύνῃ, καὶ ἐντροπῇ οἱ ζητούντες τὰ κακά μοι. » Οὐδὲν δὲ οὕτως αἰσχύνει, καὶ ἐπάρατον δείκνυσι τὸν ἀνθρώπον, ὡς ἀμαρτία.

TAC'. — ΧΕΙΜΑΣΙῶ.

Περὶ τῶν ἐναρξαμένων, καὶ μὴ τελειωσάντων τὸ θυμᾶσπον ἐργον τῆς ἀρετῆς, λεχθεῖν ἐν τῷ προφη-

mitis sum et humilis corde, et requiem stabilem invenietis animabus vestris ². »

CCCXXVII. — HIPPONICO SCRINIARIO.

Sæpius nonnulli preces effundunt, ut a proprio liberentur corpore, tanquam ab eo, quod animam ad delinquendum compellit. Potius illis compreandum esset, ut a propriis facinorosis moribus, menteque sordida, et affectionibus involuta exonerarentur.

121 CCCXXVIII. — Eidem.

Manus Christi cruci affixæ, pedesque clavis perforati, malarum actionum, et ad omnem impietatem et scelus impetus impedimentum, et cessationem firmumque obstaculum notant. Namque Dominicæ crucis virtute prostravimus, ac conculcavimus, et ablegavimus prius nos vincentem ac illudentem, et tantum non cogentem iniquitatem.

CCCXXIX. — MAURIANO.

Dei Filius Jesus Christus sibimetipsi non pepercit, ut nobis parceret; qui solus sine peccato erat, pro peccatoribus mortem oppetiit. Ne itaque dissidas, sed ad salutem allaturum contende.

CCCXXX. — THEOPOMPO SYNCLETICO.

Figurate, imo propheticæ, Jesus Iosodeci filius aliquando visus est sordidis vestimentis indutus ¹. Verumtamen quæ sordibus inquinatæ fuerant vestibus depositis, intaminatas assumpsit. Id ideo factum est, ut cognoscamus addicamusque, quod quemadmodum imaginem terrestris portavimus, ita portabimus et celestis imaginem: magno siquidem intervallo Christus propriis virtutibus hominum sordes exsuperat. Quapropter orandum est, ut relaxemur liberemurque a diuturna præceptione, neque in contaminata et opprobriosa conditione vitæ finem ponamus.

122 CCCXXXI. — HILARIO ΜΟΝΑΧῶ

« De vertice Sanir et Hermon ², » in Cantico canticorum dicitur. Sanir viam lucernæ notat; Hermon offermentum est. Per verticem ratione præditam facultatem nobis Salomon indicavit. Nosmetipsos itaque totos Deo voveamus ac offeramus, diligenter propositam nobis viam angustam ³ ac longam, oculis animæ præceptorum divinatorum splendore illuminatis, pedites ineuntes.

CCCXXXII. — Eidem.

Quæ in Scriptura referuntur sordida vestimenta ⁴, cogitationes pravæ sunt, et colloquia mala, exlegesque actiones. Proptereaque de Juda in libro Psalmorum traditur: « Induit maledictionem sicut vestimentum ⁵; » et: « Operiantur confusione et pudore, qui quærunt mihi mala ⁶. » Nihil enim magis infamat, execrandumque hominem reddit, peccato.

CCCXXXIII. — CHIMASIO,

De iis, qui aggressi sunt, nec admirabile virtutis opus perfecere, propheticum illud dixeris

² Matth. vii, 14. ³ Zach. iii, 3. ⁴ Cant. iv, 8.

⁵ Matth. vii, 14. ⁶ Zach. iii, 3. ⁷ Psal. ciiii, 18.

¹ Matth. xi, 29.

² Zach. iii, 3.

³ Cant. iv, 8.

⁴ Psal. lxx, 15.

Anteriora ipsius paradisi deliciarum, et postea A τικὸν ἔκεινο· τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ παράδεισος τρυ-
riora illius campus perditionis'. φῆς, καὶ τὰ ὀπίσω αὐτοῦ πεδῖον ἀφανισμοῦ.

LIBER SECUNDUS.

123 I. — ATHENOGENI.

Qui pro acquirenda justitia multum desudarunt, licet ad breve tempus tentationum turbine frangantur, non humi repunt, sed resurgentes firmiter recti stant, et constanter, ne supplantentur.

II. TIMONI EPISCOPO.

« Protegam, ait Deus, civitatem hanc, propter me et David servum meum ¹⁰. » Civitatem nunc fidei addictissimam animam intelligamus.

III.

Ne unquam Deum reprehendentem, et flagelliantem renuamus, neque avertamur a spiritu patris: ne propter minimam negligentiam et pusillanimitatem ab æterna illa, et quæ auferri non potest, hæreditate in cælis nobis præparata, et nunquam cessante lætitia excidamus.

V. — Eidem.

Quandoquidem mihi per litteras prodixi, multum solamen et gaudium scripta mea tibi asserere, habe tibi nunc et sanctum David, pro præsentis **124** sæculi contractionibus animi exsultationem indesinentem: « Beatus homo, ait, quem tu erudieris, Domine ¹¹; Omnibus futuris diebus lætati sumus, pro diebus, quibus nos humiliasti, annis, quibus vidimus mala ¹². » Et: « De torrente voluptatis tuæ potabis nos omnes ¹³, » qui in custodia alarum providentiæ spem collocavimus.

V. — BALCHO PRÆFECTO.

« Ne seminetis, dictum propheticum est, super spinas ¹⁴: » hoc est: ne iis, qui multis inquietantur negotiis, et voluptates sectantur, hominibus, eloquia Dei concedatis. Perversas enim voluptates et inutiles animæ curas divinæ leges spinas nominant.

VI. — Eidem.

Animæ tuæ domus stercore, et ostrearum frustulis, et sordidis pannis, et mortuorum ossibus, terraque ab imo pavimento ad tectum ipsum plena est. Quomodo itaque hortaris me, ut regia venerandarum præceptionum vasa introducā, et in mente tua reponam, cum nullus locus penitus in visceribus vacuus deprehendatur?

VII. — Eidem.

Si paululum in expurgando corde tuo laborem impenderit, atque ut addecet, exornando, prompte tibi obediens morem geram animæ perutiles sermones afferens, et intellectualem domum divinis muneribus implens.

¹⁰ Joel. II, 3. ¹¹ IV Reg. XIX, 34. IV Reg. XX, 6. **12** Psal. LXXIX, 9. ¹³ Jer. IV, 3.

A'. — ΑΘΗΝΟΓΕΝΕΙ.

Οἱ τῆ δικαιοσύνη πολλὰ ἐνεδρώσαντες, καὶν που αὐτὸν ἤττηθῶσι πρὸς βραχὺ τῆ βίᾳ τῶν πειρασμῶν, οὐκ ἀναπίπτουσιν, ἀλλὰ διαναστάντες ὀρθοῦνται παγίως, καὶ βεβαίως, ὡς μὴ καθυποσκελισθῆναι.

B'. — ΤΙΜΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠῸ.

« Ὑπερασπίω, φησὶν ὁ Θεός, τῆς πόλεως ταύτης, δι' ἐμὲ, καὶ διὰ Δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου. » Πάλιν νῦν νοησωμεν τὴν πιστοτάτην ψυχὴν.

Γ'.

Μηδαιμῶς παραιτώμεθα ἐλέγχοντα τὸν Θεόν, καὶ μαστίζοντα, μηδ' ἀποστρεφώμεθα τὸν τῶν πνευμάτων πατέρα, ἵνα μὴ διὰ βραχείαν τινα ῥαθυμίαν καὶ ὀλιγοψυχίαν ἐκπίσωμεν τῆς αἰωνίου ἐκείνης καὶ ἀναφαίρετου κληρονομίας, τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς εὐπρεπισθείσης ἡμῖν, καὶ τῆς ἀκαταπαύστου εὐφροσύνης.

Δ'. Τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ γράφεις μοι πάνυ θεραπεύεσθαι, καὶ ἡδῆσθαι τοῖς ἐμοῖς χαράγμασι, δέχου νῦν καὶ τὸν ἀγιὸν Δαυὶδ ἀντὶ τῶν σκυθρωπῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, εὐαγγελιζόμενόν σοι ἀγαλλίσαιον ἀπαυτοῦ. « Μακάριος γὰρ ἄνθρωπος, φησὶν, ὃν ἂν παιδεύσης, Κύριε· Ἐν πάσαις ταῖς μελλούσαις ἡμέραις ἠύφρανηθῆναι, ἀνθ' ὧν ἡμερῶν ἐταπεινώσας ἡμᾶς, ἐτῶν ὧν ἴδομεν κακά. » Καί: « Τὸν χειμάρρουν τῆς τρυφῆς σου ποτιεὶς ἡμᾶς ἅπαντας, » τοὺς εἰς τὴν σκέπην ἐλπίζοντας τῶν τῆς προνοίας πτερύγων.

Ε'. — ΒΑΛΧῸ ΕΠΑΡΧΙΚῸ.

« Μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκάνθαις, » φησὶν ὁ προφητικὸς λόγος· τοῦτέστιν, μὴ τοῖς πολυμερίμοις καὶ φιληθῆνοις ἀνθρώποις ἐμπιστεύετε τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Τὰς γὰρ μοχθηρὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἀκερεῖς τῆ ψυχῆ φροντίδας ἀκάνθας ὀνομάζουσιν οἱ θεοὶ νόμοι.

ΣΤ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ τῆς ψυχῆς σου ὄμοσ, κόπρου, καὶ κλασματῶν ὀστράκων, σπαργάνων τε ῥυπαρῶν, καὶ νεκρῶν ὀστέων, καὶ χώματος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς στέγης πεπληρωται. Πῶς οὖν παρακαλεῖς με τὰ βασιλικὰ σκευῆ τῶν σεπτῶν διδασκάλων εἰσαγαγεῖν, καὶ ἐναποθέσθαι τῇ διανοίᾳ σου, μηδὲως τόπου τιῶς ἐνθον εὐρισκομένου σχολάζοντος;

Ζ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄν μικρὸν κοπίδαυς καθαρῶσαι τὴν σὴν καρδίαν, καὶ πρεπόντως φιλοκαλῆσαι, ἐτοίμως φανῶμαι σοι εὐεικτος, κομίζων τοὺς ψυχωφελεῖς λόγους, καὶ ἐμπιπλὼν τὴν νοητὴν οἰκίαν τῶν θείων κειμηλίων.

¹¹ Psal. XCIII, 12. ¹² Psal. LXXIX, 15. ¹³ Psal.

H. — ΑΣΤΕΡΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Οὐ βούλομαι σε τῇ οἰσίᾳ προκόπειν, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ τῆς καλλίστης πολιτείας, καὶ τῆς θεογνωσίας.

Θ'. — Τῷ αὐτῷ

« Ἀμαρτία γὰρ οὐκ ἐλλογιέται, μὴ ὄντος νόμου. » Ἔως γὰρ μηδέπω συμπληρωταὶ ὁ ἐν ἡμῖν νόμος, προστακτικὸς μὲν ὢν ποιητέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ὢν μὴ ποιητέον, κατὰ τὰς ὑποτιπουμένας φυσικῶς ἡμῖν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐνθυμήσεις, οὐδὲ ἀμαρτάνειν λελογισμένα. Χωρὶς γὰρ νόμου ἀμαρτία νεκρά. Συμπληρωθέντος δὲ τοῦ νόμου τοῦ ἐν ἡμῖν, μετὰ τὸν ἀπαρτισμὸν τῶν ἐννοιῶν, καὶ τῆς ἐντολῆς ἐλθούσης, εὐθὺς κακία ἐν ἡμῖν εὐρίσκεται, καὶ ἀνέζησεν ἡ ἀμαρτία.

I'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ ἡ περιτομὴ εἰς ἀκροβυστίαν λελογίσταται τῷ μοχθηρῷ Ἰουδαίῳ, οὕτως ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἡ νηστεία εἰς κραιπάλην, καὶ ἀκλησίαν λογίζεται τῷ κατὰ τοὺς Ἕλληνας νηστεύοντι, καὶ τῷ κατὰ τοὺς Μανιχαίους ἀστυόντι, καὶ τὰ καλὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ βδελυτομένῳ ἀνθρώπῳ.

IA'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ κατὰ Χριστὸν τελουμένη ἐγκράτεια, καλὴ, καὶ ἄγαν ἀρίστη ἐστὶ, καὶ λυσιτελής, ἡ δὲ κατ' Ἕλληνας, καὶ κατὰ Μανιχαίους γινομένη, ψεκτὴ, καὶ ἐπιπλαθής.

IB'. — ΝΗΜΕΡΤΙΩ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙΩ.

Μηδέ ποτε ὄψις σεαυτῷ ἀνάπαυσιν ἀπὸ παντὸς πρὸς τὸ εὐσεβὲς συντείνοντος πράγματος· ταῖς γὰρ ἀναπαύσεις, καὶ ταῖς ἀργίαις τὸ πλημμελοῦν, καὶ τὸ φαῦλον ἐπιτίθεται μάλλον. Ἀλλὰ καὶ εὐχὸν συχνότερον, καὶ τῇ ἀναγνώσει πρόσχε τῶν τοῦ Κυρίου θεσμῶν, καὶ περιέλας, καὶ περίσπα τὴν σεαυτοῦ διάνοιαν εἰς τὰς τὴν δεομένην εὐπορίαν, καὶ τὰς προστασίας τῶν καταπονομένων. Καὶ οὕτως ἐκφεύξῃ βλάβει οὐ μόνον τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς, ὡς εἰκός, τὰς προσβολὰς, καὶ τὰς μνήμας καὶ τὰς ἀνακινήσεις τῶν ἀτόπων πραγμάτων

II'. — Τῷ αὐτῷ

Ἐπαινῶ σε τῆς κατὰ ψυχὴν ἐπιμελείας πολλῆς, καὶ τῆς ἐγκρατείας, καὶ τῆς ἀποχῆς τῶν κακῶν θεαμάτων, καὶ τῆς ἀνεξικακίας, καὶ τῶν ἄλλων κατορθωμάτων, ὧν περ ἐπιδείκνυσαι ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου στρεφόμενος. Ἀλλ' ἐν μοι εἶτι πρὸς τοῦτοις χάρισαι, τῆς τῶν γελοποιῶν λύμης λοιπὸν σεαυτὸν ἀποσχοίνισον, καὶ ἰδοὺ σοὶ ὁ στέφανος πέπλακται.

IA'. — ΑΝΤΩΝΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Τῇ θεῷ ψήφῳ βεβαπτίσθαι Ἰσραηλίται λογίζονται, παραιῶντες τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καίτοι μὴ βαπτισθέντες. Οὕτως ἔδοξε Θεῷ τὸν δευτερότοκον Ἐφραὶμ πρωτότοκον λέγεσθαι, καὶ προκρίνεσθαι τοῦ μείζονος Μανασσή, ἐν ἡμῖς ζητῶμεν τὰς τούτων σημασίας.

IE'. — ΘΕΟΣΕΒΕΙΩ.

Αἱ παρὰ τῷ προφήτῃ Ζαχαρίᾳ δύο χρυσαὶ ἐλαίαι,

A 125 VIII. — ASTERIO LECTORI.

Nolo te opinazione, sed optima vitæ ratione, et Dei cognitione ad virtutem progredi.

IX. — *Eidem.*

« Peccatum non reputabitur, si lex non est. » Quousque enim non completa est in nobis lex, quæ jubeat ea, quæ facienda sunt, prohibeatque contraria secundum innatas nobis de bonis et malis animadversiones, peccare nusquam reputamur. Namque absque lege peccatum mortuum est. Cum vero lex in nobis completa fuerit post cogitationem perfectionem, et præcepto adveniente, statim malitia in nobis invenitur, et peccatum revixit.

X. — *Eidem.*

Quemadmodum circumcisio facinoroso Judæo in præputium reputatur; ita et continentia, et jejunium in crapulam et in insatietatem reputatur illi, qui more gentium jejunat, et qui, ut Manichæi assolent, a cibis abstinet, et bona Dei opera exsecratur.

XI. — *Eidem.*

Quæ secundum Christum continentia persequitur, bona, et quam optima est et utilis: quæ secundum gentes et Manichæos, vituperabilis et noxia.

126 XII. — NEMERTIO SILENTIARIO.

Ne unquam cesses ab omni re, quæ ad pietatem conducit. In cessationibus enim ac otiosis error improbitasque potius admittitur. Sed et precare frequentius, et Dominicorum præceptorum lectioni incumbere, et atrahe, et applica mentem tuam in egenorum beneficentiam et patrocina oppressorum. Sicque facili negotio vitabis non tantum iniquitatis actiones, sed et ipsos, ut par est, impetus et memorias et motus rerum absurdarum.

XIII. — *Eidem.*

Multam tuam circa animam diligentiam et continentiam, et a pravis spectaculis longinquitatem, et injuriarum tolerantiam, cæteraque alia præclare gesta, quæ medio mundo involutus ostendis, summo opere admiror. Sed unum mihi adhuc præ his omnibus gratificare, a peste scurrarum, quibus inhaeres, discinditor: et en jam tibi corona contexta est.

XIV. — ANTONIO SCHOLASTICO.

Divino decreto Israelitæ mare Rubrum trajicientes, licet baptizati non fuerint, baptizati tamen existimantur. Sic Deo visum est, secundo genitum Ephraim primogenitum dici, et majori nato Manassæ anteferri¹⁶, ut nos horum significatus avide perquiramus.

127 XV. — THEOSEBIO.

Duxæ apud prophetam Zachariam olivæ aureæ¹⁷,

¹⁵ Rom. v, 13. ¹⁶ Gen. xlviij, 19. ¹⁷ Zach. xiv, 3.

eos, qui in Christum crediderunt, tum ex Hebraeis, tum ex gentibus, veluti in umbra notant: qui prius cum essent ut palææ, demum per fidem et poenitentiam iugentem misericordiam consecuti, auro mente visi sunt.

XVI. — AGATHONI DECEMBRIO.

Cum Isboseth interfectores beatus David occidisset, eorumque manus pedesque abscidisset, in fonte et in aqua suspendit ¹⁹. Per hæc notat, quod secundum Christum sit, baptismate amputatis extremis mutilari et interimi, qui ante fidem nos in captivitate abduxerunt, animasque nostras con- trucidarunt, daemones.

XVII. — *Eidem.*

Post Mosaicam spei melioris legem superinductam fuisse edocti sumus, per quam inhaerere Deo possumus. Itaque « Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis ²⁰, » ut Jacobus ait. Atamen Judæorum populus nolebat per spem et fidem prope fieri, Dominoque conglutinari. Quapropter David dicebat: « Ira ascendit in Israel ²¹: » quandoquidem non credidit Deo, neque speravit in salutare illius. Ipse rursus Deus per Isaiam enuntiavit: « Populus iste labiis me amat, cor autem eorum longe est a me ²². »

128 XVIII. — *Eidem.*

Ex improbis plerique tenebras in corde suo tetricas clau esse aliis hominibus cupientes, ingentes risus edunt, lætitiæque veluti in theatro per- vulgare populis videntur. Porro necessario sciendum est, eos intus omni tristitia plenos esse, cum eos justum gaudium aversatum deseruerit.

XIX. — PANTONYMO SATRAPÆ.

Judæis de tua familia cur victum et amictum in-ognito animo te suppeditare ostendis, quasi facultates tuas in externos, porvicaces, improbos et deliros profunderes?

XX. — HIPATIO EPHORΘ.

Non omnes demortuos justos factos esse existimans apostolus Paulus scribit: « Qui vitam obiit, justificatus est a peccato ²³; » vere enim omnes impij et iniqui, cum vitæ finem posuerint, justij facti esse videbuntur: sed quod omnis homo, jam peccatum non faciens, cum a prava operatione cessaverit, et videatur iniquis actionibus demortuus, hic non peccator, sed justus, nec absque ratione est. Sic itaque scriptum intellige: Qui peccato mortuus est, cum illud amplius non patret, justus factus est.

XI. — ISIDORO LECTORI.

Petrus apostolorum princeps ait: « Si exprobramini in nomine Christi, beati estis ²⁴; » et Dominus dixit per Isaiam: « Opprobrium hominum

τούς τε ἐξ Ἰουδαίων, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῷ Χριστῷ πιστεύοντες σιοιογραφοῦσιν, ὁσίνως πρῶτην ἀχωρῶδεις ὑπάρχοντες, ὕστερον διὰ πίστεως, καὶ μετανοίας μεγάλως ἐλεηθέντες, χρυσοὶ τινες τὴν γνῶμην πεφθάνουσιν.

ΙΓ'. — ΑΓΑΘΩΝΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΘ.

Τοὺς τοῦ Ἰσβουθῆ ἀναιρέτας ὁ μακάριος φονεύσας Δαυὶδ, καὶ χεῖρας τούτων καὶ πόδας ἀποκόψας, ἐπὶ πῆς κρήνης, καὶ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἐκρέμασεν. Σημαίνει διὰ τούτων, ὅτι τῷ κατὰ Χριστὸν γινομένῳ βαπτί- σμῳ ἀκροτηριάζονται, καὶ ἀναιροῦνται οἱ πρὸ τῆς πίστεως ἡμᾶς δουλωσάμενοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀποκτείναντες δαίμονες.

ΙΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μετὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἐπεισαγωγῆ ἰδαίχθη τῆς κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζειν τῷ Θεῷ δύνα- μαθα. Οὐκοῦν « Ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγισθῆτε ὑμῖν, » καθά φησιν Ἰάκωβος. Ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων λαὸς οὐκ ἤθελε δι' ἐλπίδος καὶ πίστεως ἐγγίξαι, καὶ κολλῆ- σθαι Κυρίῳ, διόπερ Δαυὶδ ἔλεγεν, ὅτι « Ὁργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, » ἐπειδὴ περ οὐκ ἐπίστευσεν τῷ Θεῷ, οὐδὲ ἤλπισεν ἐπὶ τῷ σωτήριον αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Θεὸς εἶρηκε διὰ τοῦ Ἡσαίου: « Ὁ λαὸς οὗτος χεῖλεστέ με ἀγαπᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πῶρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. »

ΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πολλοὶ τῶν φαύλων τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν ἀπει- δὲς σκότος λαμβάνειν τοὺς ἀνθρώπους βουλόμενοι, μαγχάζουσι μεγάλα, καὶ τὴν ἰλαρότητα θεατρῶζεν δοκοῦσιν. Ἄλλ' ἀναγκαῖον εἶδέναι, ὡς πάσης συγνέ- τητος πλήρεις ὑπάρχουσιν ἐνδοθεν, τῆς δικαίας τού- του ἀποστραφίσσης χαρᾶς.

ΙΘ'. — ΠΑΝΤΩΝΥΜΘ ΣΑΤΡΑΠΗ.

Τοὺς Ἰουδαίους (1) μὴ εὐφυγῶν διαθρέψαι, καὶ ἀμφιάσαι οἰκέτας, διατὶ ἰνδεικτικῆς δῆθεν ὡς ἄλλο- τρῶς ἐξωθεν προσερχομένους ἀγερώχοις, καὶ πονη- ροῖς, καὶ λήροις τὴν ὑπαρξίν σκορπίζων;

Κ'. — ΥΠΑΤΙΘ ΕΦΟΡΘ.

Οὐχ ὅτι πάντα τοὺς θανόντας δεδικαιῶσθαι οἰόμε- νος ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει, ὅτι « Ὁ ἀποθα- νῶν δεδικαιώται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας » ὅπως γὰρ ἂν ἄπαντες ἄσθελες, καὶ παράνομοι δεδικαιῶσθαι δό- ξουσιν ἐξεληθόντες τοῦ βίου· ἀλλ' ὅτι πᾶς ἄνθρωπος μηκέτι δρῶν τὴν ἀμαρτίαν, διὰ τὸ παύσασθαι τῆς φαύλης ἐνεργείας, ὡς δοκῶν νενεκρῶσθαι ταῖς πονη- ραῖς πράξεσιν, οὗτος οὐκέτι ἀμαρτωλὸς, ἀλλὰ δι- καιος εὐλόγως χρηματίζει. Οὕτως τοίνυν νόησον τὸ γεγραμμένον, ὅτι Ὁ ἀποθανὼν τῇ ἀμαρτίᾳ, ἐπειδὴ περ μηκέτι πράττει αὐτὴν, δεδικαιώται.

ΚΑ'. — ΙΣΙΔΩΡΘ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Πέτρος ὁ πρωτοστάτης τῶν ἀποστόλων φησὶν: « Εἰ ἰνδεικτέσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι ἐστε. » Καὶ ὁ Κύριος εἶρηκε διὰ τοῦ Ἡσαίου· Ὁνειδισμῶν

¹⁹ II Res. iv, 12. ²⁰ Jac. iv, 8. ²¹ Psal. lxxvii, 21. ²² Isa. xlix, 13. ²³ Rom. vi, 7. ²⁴ I Petr. v, 14.

(1) Lege τοὺς βίους, ad hunc sensum: Quandoquidem propriis famulis victum et vestitum libenter suppeditas, cur tote scilicet ostentus quasi in alienos

extrinsecus advenientes, improbos et nugatores, facultates tuas profundas? COTELERIUS Monum. E. G. II, 556.

ἀνθρώπων. μηδαμῶς φοβηθήτε. Ἐπὶ αὐτοῦ δὲ βοᾷ ἅ ἄνθρωποι. « Μακάριοι ἔστε, ὅταν ἐνειδίσωσιν ὑμᾶς· χαίρετε, καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Καὶ ὁ ἀπόστολος δὲ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῇ, σφόδρα ἐπῆνεσε τοὺς εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἔχοντας ζέουσαν πίστιν. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, μηδὲν ἀθυμῆσης, μηδὲ πτοηθῆς ἐξονειδιζόμενος δι' εὐκλειαν, καὶ τρόπων χρηστότητα, καὶ λαμπρὰν εὐσέβειαν, ὑπὸ τῶν ἀδελτέρων τε, καὶ ἀθέων, καὶ μισαρῶν ἀνθρώπων· καὶ γὰρ οἱ πόρνοι καταγελῶσι τῶν σωφρονούντων, καὶ οἱ ἀσεβεῖς σκόπτουσι τοὺς εὐσεβοῦντας, καὶ οἱ πονηροὶ τοὺς ἀγαθοὺς μυκτηρίζουσι, καὶ οἱ τυφλοὶ πολυβλέποντας κικλήσκουσιν ἑαυτοὺς, καὶ οἱ φαυλότατοι κροτοῦσι, καὶ ἀνακηρύττουσι τὰς ἀμαρτίας, καὶ τὰ ἀσχιστα πάθη τῆς ἀτιμίας, ψηφίζόμενοι τὸ πικρὸν γλυκὺ εἶναι. Ἄλλ' ἡμεῖς μᾶλλον αὐτῶν καταγελάσωμεν, καὶ καταγινώσκουσα, πενήθοιμεν τε, καὶ καταβρηνθήσομεν τὴν τῶν τοιούτων ἀπώλειαν.

ΚΒ'. — ΝΙΚΟΔΗΜΩ.

Ὁφελίεις εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἔχεις χρήματα, ἵνα μὴ ἀπαιτηθῆς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τὸν τοῦτον λόγον· « Ὡ γὰρ, φησὶ, πολὺ δέδοται, περισσώτερον ἀπαιτήσουσιν οἱ πράκτορες ἀγγελοῦ· » καὶ πολλὴν δίκην ὑφείξει τῶν δοθέντων χρημάτων ὁ πλούσιος, καὶ ἀκριβὲς λογοθέσιον, καὶ φρικτὴν δυσκουσάσιονα, πότερον καλῶς, ἢ κακῶς διψήσῃς τὰ εἰς αὐτὸν περιελθόντα κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ.

ΚΓ'. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μὴ θάρσῃσης τῷ γήρα· καὶ γὰρ καὶ γέροντες πεπτοῦσιν· ἐπικαλοῦ δὲ τὴν Χριστὸν ἀεὶ πρὸς βοήθειαν, ἵν' αὐτός σου φρουρὸς καὶ ἀσειστός ἀσφάλεια γένηται.

ΚΔ'. — ΧΑΡΙΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Πυνθάνεται μοι ἡ τιμία σου ψυχὴ, τί ἂν εἴη τὸ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι « Δύναμις τῆς ἀμαρτίας ὁ νόμος ἐστὶ Μωσῆς; » Οὐχ ὅτι πταισμάτων ὁ θεὸς νόμος ὑπάργχει ποιητικὸς, ὡς περ τινὲς ἀπαίδευτοι κακῶς νομομακίσιν· οὐδ' ὅτι ἰσχυροποιεῖν τὴν ἀμαρτίαν εἴθε μὴ γένοιτο. Μὴ οὖν γὰρ μᾶλλον καὶ παρικόπτειν, ἢ καὶ ἐξαφανίζειν τὰς ἀμαρτίας πέφυκεν· ἀλλ' ὅτι δυνατῶς ἐλέγξας τὴν τῶν φαύλων δρωμένων ἀσπίαν, καὶ δημοσιεύσας τὴν φύσιν τῶν ἀπειρῶν, ἐμφράττει τὸ ἀναίσχυντον σόμα τῶν Ἰουδαίων σεμνονομένων μὲν ἐπὶ τῷ θείῳ γράμμασι, καὶ κοροθαντιῶντων διηνεκῶς, πᾶσαν δὲ ἀμαρτίαν ἀπόδοις ἐργαζομένων, καὶ διὰ τῆς παραδόσεως τοῦ νόμου, τὸν νομοθέτην ἀτιμαζόντων. Πρὸς γὰρ δὴ τὸ πρόσωπον τῶν τῷ νόμῳ ἐγκαυχωμένων, καὶ ἀλαζονευομένων, ὁ θεὸς Ἀπόστολος ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα ἀποφθέγγεσθαι εἴθεον.

ΚΕ'. — ΕΡΜΟΛΑΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἄνω βλέπε πρὸς Θεόν. Τί σοι καὶ τοῖς γηϊνοῖς; Μὴ θέλε καθορᾶν, τί πράττει ὁ κοσμικὸς ἀπέστης γὰρ τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ἀγχόνης τοῦ βίου. Μὴ οὖν

ne timeatis ²⁴. » Per seipsum in Evangelio clamat: « Beati estis, cum maledixerint vobis; gaudete et exsultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis ²⁵. » Et Paulus apostolus Epistola ad Hebraeos maxime admiratus est eos, qui in Salvatorem Christum habent ardentem fidem ²⁶. Haec itaque si ita se habent, ne prorsus animum despondeas, neque timore concidas, propter famam, et morum aequitatem, et splendidam pietatem, a vesanis, impiis execrandisque hominibus maledictis impetitus. Etenim adulteri continentis irrident, et pios impii calumniantur, et probos improbi naso suspendunt, caecique maltum se visu pollere gloriantur, et pessimi plaudant, et iniquitates evulgant, et probrosissimos vituperii affectus, decernentes dulce amarum esse. Nos vero potius eos ludibrio habebimus, et condemnabimus, et similitum excidium complorabimus ac lugebimus.

XXII. — NICODEMO.

Gratiae tibi agenda sunt Deo, quod pecuniis destituaris, ne die iudicii de eorum ratione exposcaris. « Cui enim, ait, multum datum est, ab eo majus expetent angeli exactores ²⁷: » et dives pro concessis sibi pecuniis acrius in iudicium vocabitur, rationem exactiorem redditurus, horrendae discussioni subjiciendus, an bene vel male, quae Numinis providentia in ipsum pervenere administraverit.

130 XXIII. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ne fidus nimium senio; namque concidunt et senes ipsi. Sed Christum invoca continuo in auxilium, ut ille tibi custos et inconcussa securitas sis.

XXIV. — ΧΑΡΙΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Percontaris, vir honorande, quid illud sit quod scriptum est per Apostolum: « Potentia peccati lex est Moysis ²⁸. » Non quod commissorum turpium divina lex procreatrix sit, quemadmodum nonnulli insulti nimis prave existimarunt; neque quod robur peccato tribuat. Absit hoc. Quinimo potius peccata impedit, disperditque. Sed quod robuste nimis rerum male gestarum absurditatem reprehendens, et indecorarium actionum naturam divulgans, in verendum Judaeorum os occludit, qui in divina littera gloriantur, et more corybantum perpetuo insaniunt, et omne peccatum intrepide perpetrant, et legis transgressione legislatorem inhonorant. Namque in personam eorum, qui lege gloriantur et superbiunt, divinus Apostolus haec et similia dicere consuevit.

XXV. — ΗΕΡΜΟΛΑΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Sursum ad Deum aspice. Quid tibi et terrenis? Cave, ne quid gerat mundus, intueri contendas. Sejunctus es a mundo, et rerum mundanarum la-

quo. Ne itaque actionibus mundanis incumbas, **131** sed tibi soli attende, examinaque, quomodo, ut donorum ascetarum est, opus tuum compleatur. « Considerate enim diligenter, quomodo ambulatis ⁹⁹, et quoddam vitæ institutum sequimini, » divinum clamat præceptum.

XXVI. — PROCOPIO PRESBYTERO.

Si in pejus conversionem vituperas, conversionem in pejus devita. « Qui enim, ait, conversus fuerit retro, non est bene dispositus ad regnum cælorum ⁹⁹. »

XXVII. — FRUMENTIO COMITI.

« Circumcisio nihil est, ait Apostolus, et præputiam nihil est ⁹⁹. » Neutrum enim in salutem animæ et divinorum cognitionem conducit. Quidnam igitur conducet, et emolumentum homini afferet? **B** Manifesto divinorum præceptorum custodia.

XXVIII. — HIPPASIO TRIBUNO.

Quemadmodum est ciborum jejunium, ita est et iræ jejunium, et ambitionis dominatus jejunium, et invidentiæ, et jactantiæ, et avaritiæ, et injuriarum memoriæ, et repentinæ iræ, et somnolentiæ, et segnitiei, et curiositatis, et perturbationis, et similibus.

XXIX. — THYRSO MONACHO.

Si curiose perscrutaris, et sedulo res eorum, qui contumeliose **132** se gerunt, expiscaris, cordis tui oblitus es, cellam tuam non nosti, a veritate aberras, per invia iter carpis, et considera ad **C** quænam tandem finem devenias.

XXX. — Eidem.

Quemadmodum ipse, si gratiam mihi datam aliis quoque non communicavero, rationem in die judicii redditurum sum, tanquam quod silentio spiritali talentum suffoderim; ita et tu in jus vocaberis, si et aliis idoneis non elargitus fueris, cognitionis munus cæleste tibi concreditum. Testis enim ipse sum, multam tibi suppeditatam esse Numinis gratiam, ob morum nobilitatem, vitæ gravitatem, nuaque cum præstantissimis monachis contendentem diligentiam. Quod sane in habitu sæculari, et publica expeditione admirabile est.

XXXI. — PHOTINÆ, et DOR...

Vestram vitam intamiatam memoria recolentes, gloriam Christo damus, cum Davide enuntiantes: « Quam dilecta tabernacula tua et altaria, Domine virtutum ⁹⁹! » Vere etenim tabernacula, et altaria, et templum, et munera Dei per virginitatem aperuistis.

XXXII. — MENANDRO DOMESTICO.

Nolo, insultas auribus nostris, a paterno meo Hellenismo desciscere: namque id vituperandum puto. Verumtamen dic mihi, vir admirande, si pater tuus prædonum princeps, aut **133** ebrietati deditus, aut adulter, aut fenerator, aut audax, aut

ὄρα τὸ βιωτικὸν ἔργον, ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῷ μόνω, καὶ φρόντιζε, ὅπως κατὰ τὸ πρέπον τοῖς ἀσκηταῖς, πράξει τὸ ἔργον σου. « Βλέπετε γὰρ ἀκριβῶς, πῶς περιπατεῖτε, καὶ πῶς πολιτεύεσθε, » βοᾷ τὸ θεῖον ἐπίταγμα.

ΚΓ'. — ΠΡΟΚΟΠΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Εἰ ψέγεις τὴν εἰς τὸ χεῖρον στροφὴν, φεύγε τὴν εἰς τὸ χεῖρον στροφὴν. « Ὁ γὰρ στραφεὶς, φησὶν, εἰς τὰ ὀπίσω, οὐκ ἔστιν εὐθετος τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. »

ΚΔ'. — ΦΡΟ. ΜΕΝΤΙῶ ΚΟΜΗΤΙ.

« Περιτομή οὐδὲν ἐστίν, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, καὶ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστίν. » Οὐδέτερον γὰρ τῶν εἰραμένων συμβάλλεται πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς, καὶ θειοτέραν γινώσκειν. Τί οὖν ἂν εἴη τὸ λυσιτελοῦν, καὶ δησιον προξενεῖν τοῦ ἀνθρώπου; Ἄηλον δεῖ ἢ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

ΚΕ'. — ΗΠΑΣΙῶ ΤΡΙΒΟΥΝῶ.

Ὅσπερ ἐστὶ βριωμάτων νηστεία, οὕτω καὶ θυμοῦ νηστεία ἐστὶ, καὶ φιλαρχίας νηστεία, καὶ βασκανίας, καὶ κόμπου, καὶ φιλοχρηματίας τε, καὶ ὀχυρολίας, καὶ ὀπνηλίας, καὶ κωθίας, καὶ περιεργίας, καὶ ταραχῆς, καὶ τῶν καθεστῆς.

ΚΘ'. — ΘΥΡΣῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἐὰν πολυπραγμονῆς, καὶ ἡδέως περιμεγάλῃ τὰ πράγματα τῶν τὴν ἀσκημοσύνην ἐργαζομένων, ἐπελάθου τῆς σεαυτοῦ καρδίας, οὐκ οἶδας τὴν κέλλαν σου, ἐπ' ἀνηθῆς ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἀνοδὶαν βαδίσεις· καὶ βλέπε, πρὸς ποῖον ἐλευσῆ πέρας.

Λ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ ἐγὼ, εἰ μὴ μεταδοῖην ἑτέροις τῆς δοθείσης μοι χάριτος, λόγον ὀρέξω ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ὡς κατορῦξας τῇ σὺν πητῇ τῶν πνευματικῶν τάλαντον, οὕτως καὶ σὺ εὐθύνας ἀπαιτηθῆσθαι, ἐὰν μὴ καὶ ἄλλοις ἱκανοῖς χορηγήσης τὴν ἐμπιστευθεῖσάν σοι οὐράνιον δωρεάν τῆς γνώσεως. Μαρτυρῶ γὰρ σοὶ πολλὴν ἔχοντι χάριν Θεοῦ, δι' εὐγένειαν τρόπων, καὶ βίον σεμνότητων, καὶ ἐπιμέλειαν ἀμιλλωμένην τοῖς κρατίστοις τῶν μοναχῶν· ὅπερ θαυμαστὸν βλέπειν ἐν σχήματι κοσμητῷ, καὶ δημοσίᾳ στρατείᾳ.

ΛΑ'. — ΦΩΤΕΙΝῆ καὶ ΔΟΡ. . . .

Μνημονεύοντες τῆς ἀπολύτου ὁμῶν ζωῆς, δοξάζομεν τὸν Χριστὸν, λέγοντες σὺν τῷ Δαυὶδ· « Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, καὶ τὰ θυσιαστήρια, Κύριε τῶν δυνάμεων! » Ἀληθῶς γὰρ σκηνώματά τε, καὶ θυσιαστήρια, καὶ ναοί, καὶ κειμήλια Θεοῦ διὰ τῆς παρθενίας πεφάντα.

ΛΒ'. — ΜΕΝΑΝΔΡῶ ΔΟΜΕΣΤΙΚῶ.

Οὐ βούλομαι, λέγεις, ἐκστῆναι τοῦ πατρός σου Ἐλληνισμοῦ· ἐπὶ νεῖβιστον γὰρ τοῦτό γε οἶμαι. Τί οὖν, εἰπέ μοι, θαυμάσιε, εἰ ὁ πατήρ σου λήσταρχός τις, ἢ μεθυστής, ἢ πόρνος, ἢ τοκογλύφος, ἢ θρασύς ἢ τυμωρῦχος ἐτύγχανεν, οὐ θέλεις σάφρονα λογισμῷ χρη-

⁹⁹ Ephes. v, 15. ⁹⁹ Luc. ix, 62. ⁹⁹ I Cor. vii, 19. ⁹⁹ Psal. lxxxiii, 1.

σάμενος, κρείττων γενέσθαι τῆς τοῦ ἀδίκου, καὶ Ἀ
ἀνοστοῦ πατρὸς κακοφροσύνης;

**ΔΓ'. — ΧΡΥΣΟΓΟΝΟ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ ΚΑΙ
ΗΓΟΥΜΕΝΟ.**

Ἐρώτησέ με, ἡ ὑμετέρα ἀγάπη, τί ἐστίν, ἕκαστος
φάσκει πρὸς τὸν Θεὸν ὁ Βαρούχ· ὅτι « Σὺ εἶ καθ-
ήμενος τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα; »
Ὁ Θεὸς ἐπειδὴ ἀναλλοίωτος καὶ ἀτρέπτος ὑπάρχει
διηλεκτῶς, δῆλον ὅτι ἐν τῇ ἑαυτοῦ καθῆσθαι ἀτρέ-
πτότητι διὰ παντὸς εἰρηται· ἡμεῖς δὲ τρεπτοὶ ὄντες,
φραδίως ἀπολλύμεθα ἐκάστοτε ἄλλοι ἀντ' ἄλλων πολ-
λάκις γινόμενοι, καὶ ἀφ' ἐτέρων λογισμῶν ἐφ' ἐτέ-
ρους λογισμοὺς συνεχῶς μεταβαίνοντες.

ΔΔ'. — ΣΩΚΡΑΤΙΩ ΕΞΕΚΕΠΤΟΡΙ.

« Αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται κατ' Β
ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῆς δικαιοκρίσιος. » Τουτέστιν
αἱ ἀγγελικαὶ στρατιαὶ τῷ Θεοποτικῷ ὑπηρετοῦσαι
προστάγματι, ἐξ ἡμερότητος εἰς ὄργην κινήθησονται
. . . . πάντας τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους.

ΔΕ'.

Οἱ ἀνόσιοι, καὶ ἄθεοι, πονηροὶ τε, καὶ ἄθεμοι τοῦ
Σατανᾶ λογισμοὶ μὴ θροαιτώσαν σε, μηδὲ καταπληγ-
τέτωσαν, μὴ τε μὴν παρασκευάζετωσαν ἀδυμεῖν,
καὶ ἐκλύεσθαι τὴν σὴν ἀγαθὴν ψυχὴν, πῖσσει γεγα-
νωμένην, καὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ φραττομένην.

ΔΖ'. — ΔΗΜΟΣΘΕΝΕΙ ΠΑΤΡΙ ΠΟΛΕΩΣ.

Εἰ μὴ τῶν μακαρίων, καὶ ὄντως θεῶν τῆς Γρα-
φῆς λόγων ἐρᾶς, κτήνῃσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ἀλογί-
στοις παρεικασθήσῃ.

ΔΖ'. — ΚΑΛΑΙΣΤΙΑΝΟ.

Ὅσπερ ὀρεγόμενοι τῆς ζωῆς ἐσθίειν, καὶ πίνειν,
φράζειν τε, καὶ ἀκροᾶσθαι εἰώθαμεν, οὕτω καὶ τῇ
ἀναγνώσει τῶν τοῦ Θεοῦ λόγων προσανέχειν ὀφειλο-
μεν ἀκορδέστως τῇ γνώμῃ.

ΔΗ'. — ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤΩ.

Τί σοι ὄφελος τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς ἐπι-
θυμίαις δὲ δουλεύειν, ὥσπερ πικραῖς δεσποίναις;

ΛΘ'. — ΑΥΞΕΝΤΙΩ ΙΔΙΟΥΣΤΡΩ.

Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ζῶν Λόγος
ἐστίν, καὶ ἐνυπόστατος Λόγος ὑπάρχει, ἀπαθῶς ἐκ
Πατρὸς πρὸ πάντων αἰώνων, καὶ χρόνων γεγεννημέ-
νος. μόνος ἐκ μόνου μονογενῆς, φως ἐκ φωτός, Θεὸς
ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, τῷ ἰδίῳ Πατρὶ κατὰ
πάντα ὁμοιος, δυνάμει, οὐσίᾳ, ἀγαθότητι, ἐξουσίᾳ, D
καὶ πάσῃ τελειότητι, ὡς χωρεῖν τὸν Πατέρα ἐν αὐτῷ,
καὶ χωρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, πάντων ὀλίκων Δη-
μιουργός, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ, καὶ ὁμοου-
σίῳ, καὶ προσκυνητῷ Πνεύματι.

Μ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ μετα-
τὸ σχηματισθῆναι, ἦτοι σωματωθῆναι ἐκ τῆς ἀγίας
Μαρθέου, οὐκ ἐκπέπτωκεν, καὶ ἀπηλλοτριώθη τῆς
ἰδίας θεότητος, ἔμεινε γὰρ Θεὸς καὶ μετὰ τὴν σάρ-
κωσιν, Θεὸς μὲν ἀληθινὸς κατὰ τὸ ἀόρατον, ἀνθρω-

sepulcorum effessor fuisset, annon cuperes pru-
denti sanoque consilio utens, iniusti ac impii patris
improbitate sanior evadere?

**XXXIII. — CHRYSOGONO PRESBYTERO,
ET ABBATI.**

Postulasti, dilecte mi, quid est, quod Baruch dicit
ad Deum: « Tu es sedens in sæcula, et nos peri-
mus in sæculum »? Deus cum immutabilis atque
invariabilis perpetuo sit, manifestum est, eum in
propria sedere immutabilitate in æternum, ut
dicitur. At nos, qui de facili mutamur, et singulis
diebus morimur, alii atque alii sæpius facti, et ex
aliis in alias cogitationes sæpissime transeuntes.

XXXIV. — SOCRATIO EXCEPTORI

« Virtutes cælorum commovebuntur in die iusti
iudicii. » Hoc est, angelici exercitus Domini
audientes imperio ex mansuetudine in iram
commovebuntur, et pravos homines universos
perdent.

XXXV.

Perversæ, et impiæ, pravæque, et exleges Sata-
næ cogitationes ne te conturbent, neque perter-
reant, neque id operentur, ut animum despondeas,
et tua bona anima fide collustrata, et Christi cruce
circumsepta dissolvatur.

134 XXXVI. — DEMOSTHENI URBIS PATRI.

Si beata et vere divina Scripturæ eloquiis stu-
diose non appetis, jumentis insipientibus et ratione
destitutis assimilaberis.

XXXVII. — CALLISTIANO.

Quemadmodum, dum vitam appetimus, edere et
bibere, loqui et audire suevimus, ita et divinis
eloquiis perlegendis insaturabiliter mente opera
danda est.

XXXVIII. — ASCLEPIODOTO.

Quis tibi usus fuerit servis quidem imperare,
desideriis vero tanquam immitibus dominis ser-
vire?

XXXIX. — AUXENTIO ILLUSTRIO.

Unigenitus Filius, et Verbum Patris, vivens
Verbum, et propria subsistens hypostasi Verbum
est, ex Patre ante omnia sæcula, et tempora sine
ulla passione genitus, solus ex solo unigenitus,
lumen ex lumine, Deus verus de Deo vero, Patri
in omnibus similis, potentia, essentia, bonitate,
auctoritate et omni perfectione, adeo ut in seipso
capiat Patrem, et capiatur a Patre; rerum omnium,
quæ materiæ subsunt, Conditor, cum Patre, et
sancto, et consubstantiali, et adorando Spiritu.

135 XL. — Eadem.

Unigenitus Filius, et Dei Verbum etiam post
formam, corpus nempe, ex sancta Virgine assum-
ptam, non degeneravit, neque a proprio deitatis
statu motus est; namque etiam post incarnationem
Deus permansit, Deus quidem verus secundum

²² Baruch. iii, 3. ²³ Psal. lxxviii, 37. ²⁴ Matth. xxiv, 20. ²⁵ Psal. xlvi, 13.

quod non videtur, et secundum quod videtur, A homo verus. Neque enim sine mente et anima erat, ut essuisti Apollinarius.

XLII. — EUTHYMIO DIACONO.

Alii quidem in vinetis, et olivetis, et jumentis, et servorum multitudine, et ædibus auro argentoque splendidis, et terrenis ditionibus gaudent. Tu vero, præclarissime Christi serve, Regem invisibilem intellectualibus indesinenter oculis cernens, illius suavitatis particeps, et amore, qui disciendi non potest, illi colligatus, spoque erga eum animum tuum enutrens, et dilectione, quæ non marcescit, tetedelectans, precibus continuis et psalmodiarum cantibus continuo incumbens et sermones spirituales amplectens, prophetarum illa exclamas: « Recordatus sum Dei, et lætatus sum ²⁶. » Et: « Superlætabor in Domino meo, non laboravi sequens Dominum meum ²⁷. » Exsultabo itaque, humanissime Domine, in sermonibus tuis, quemadmodum qui divitias invenit, et prædam multam ²⁸. Proptereaque Salvator et Conditor omnium tibi respondet: Gaudium tuum, et exultationem tuam nullus furari poterit ²⁹: Maria siquidem optimam elegit divinarum disciplinarum semper virentem partem ³⁰. Quando itaque sermones **136** mei in te habitant recordatione, recordabor tui in regno meo. Et: « Ne timeas, locum enim ero omnibus diebus ³¹, » ex omni tribulatione liberans te ³², et eripiens e manu insidiantium ³³.

XLIII. — CHRYSEROTI SOPHISTÆ.

Si linguacissimus Apollinis tripus adveniente in carnem omnium Domino Christo silere jussus, præter gentium expectationem (sic enim addecebat) odnutuit, quemadmodum universi, qui sub caelo sunt, intuentur: quare tu ipse neque pudore, neque rubore suffunderis de tuis insipientibus ac infortunatissimis diis curam gerens, absurda, et ea quæ non sunt, defensans? Verumtamen si mihi credere, causamque tuam rationabiliorem facere tibi in animo fuerit, vaticinantis tripodis silentium nunc potissimum æmulareris.

XLIV. — FAUSTINO MONACHO.

Quid gravaris? quid maceraris? quid vocibus instas, et assiduas jacis ore querelas, morose tu ac querule? Quare te impatientem, et pusilli animi virum vulgans advenientia non sustines? Memento, quid ille in adhortationibus dixerit: « Fili, si accesseris servire Domino, præpara animam tuam ad tentationem, dirige cor tuum, et sustine, et ne turberis, neque cito exposce solutionem tempore inductionis ³⁴. » Quare id animadvertas **137** velim, sine Dei judicio nihil, quod affligat, alicui advenire. Quapropter « Virum indue, et roboretur cor tuum, et sustine Dominum ³⁵, » ut tui miserentur.

Ἄκος δὲ ἀληθινὸς κατὰ τὸ δρώμενον, οὐκ ἔνους γὰρ δὴ. καὶ ἄψυχος, καθάπερ βεβόημεν Ἀπολλινάριος.

MA. — ΕΥΘΥΜΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐτεροι μὲν ἐπ' ἀμπελῶσιν, καὶ ἐλαιῶσι, καὶ κτηνεσι, καὶ πλῆθει τῶν οἰκετῶν, καὶ οἰκίας περιφανέσι, χρυσῷ τε, καὶ ἀργύρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις γηϊνοῖς εὐφραίνονται κτήμασιν. Σὺ δὲ γε, πανεύφημη δοῦλε Χριστοῦ, τὸν ἀόρατον Βασιλεῖα τοῖς νοητοῖς ἀδιαλείπτως θεώμενος ὀφθαλμοῖς, καὶ τῆς ἐκείνου τερπνότητος ἀπολαύων, καὶ τῷ ἀδιασπῆστῳ πᾶσι συνδεόμενος αὐτῷ, ἐλπιδί τε τῇ εἰς αὐτὸν τρεφόμενος τὴν ψυχὴν, καὶ ἀναθρονόμενος τῇ ἀμαράντῳ ἀγάπῃ, εὐχαῖς τε συνεχέσι, καὶ ψαλμῳδίας προσκαρτερῶν, καὶ ἐνστερνιζόμενος τοὺς πνευματικὸς λόγους, τὰ τῶν προφητῶν ἐκδοῦς: « Ἐμνήσθη τὸ θεοῦ, καὶ τὴν εὐφράνην. » Καὶ: « Ὑπεροψοῦμαι ἐν τῷ Κυρίῳ μου. » Ἀγαλλιάσομαι τοίνυν, ὡ φιλόνηρωτε Δέσποτα, ἐπὶ τοῖς λόγοις σου, καθάπερ ὁ εὐρηκὴς πλοῦτον, καὶ σκύλα πολλά. Διὸ ἀνταποκρίνεται σοὶ ὁ Σωτὴρ, καὶ Κεῖστος τῶν ἀπάντων, ὅτι περ τὴν χαρὰν σου, καὶ τὴν ἀγαλλίαν οὐδεὶς ἀποσυλῆσαι δύνησται. Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν ἐξελέξατο, τῶν θείων μαθημάτων ἀειθαλῆ μερίδα. Ἐπειδὴ οὖν οἱ λόγοι μου ἐν σοὶ κατασκηνοῦσι, μείψα μνησθήσομαι σου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. Καὶ: « Μὴ θάμῃς φοβηθῆς, μετὰ σοῦ γὰρ ἔσομαι διὰ παντός. » ἐκ πάσης σε λυτρούμενος θλίψεως, καὶ ἐξαρπάξων ἐκ χειρὸς τῶν ἐπιβουλεύοντων.

MB. — ΧΡΥΣΕΡΩΤΙ ΣΟΦΙΣΤῆ.

Εἰ ὁ πολυφωνώτατος τοῦ Ἀπόλλωνος τρίπους σιγῶν προστεταγμένος διὰ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ πάντων Δεσπότης Χριστοῦ παρὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων προσδοκίαν τερπνότητος παφίμαται, καθὼς ἅπαντες οἱ τὴν ὑφ' ἡλίῳ νεμόμενοι βλέπουσιν, τίνας ἔνεκεν αὐτὸς ἐντραπῆναι, ἢ αἰσχυνθῆναι οὐ βούλει, τὸν ὑπὲρ τῶν ἀλογίστων, καὶ παναθλίων θεῶν σου λόγον ποιούμενος, καὶ ἀντιποιούμενος τῆς ἀτοπίας, καὶ τῆς ἀπροσωπίας; Ἄλλ' εἴπερ ἐμοὶ πεισθῆναι θελήσειας, μᾶλλον εὐπροσωπῆσαι τὴν ἀφώνϊαν μᾶλλον ἀρτίως ζηλώσεις τοῦ μαντικῶς τρίποδος.

MI. — ΦΑΥΣΤΙΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τί θλίβῃ; τί ἀλύεις; τί μέμψῃ, καὶ καταμέμψῃ, μεμψίμοιρε; Τί ἀνοπομόνητον αὐτὸν δεικνύεις, καὶ μικροψυχότατον, μὴ φέριον τὰ συμβάντα; Μνήσθητι τοῦ λέγοντος ἐν ταῖς παραινήσεσι: « Ἐτέκνον, ἐάν προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἔτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν, εὐθὺς τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέρησον, καὶ μὴ ταράττω, μηδὲ τάχιστα ζήτει λύσιν ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς. » Γίνωσκε γὰρ, ὅτι ἄνευ κρίσεως θεοῦ, οὐδὲν τῶν θλιβερῶν ἐπέρχεται τινι. Διόπερ « Ἀνδρίζου, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου, καὶ ὑπόμεινον τὸν Κύριον, » ἵνα σε ἐλεήσῃ.

²⁶ Psal. lxxvi, 4. ²⁷ Jer xvii, 16. ²⁸ Psal. cxviii, 162. ²⁹ Joan. xvi, 22. ³⁰ Luc. x, 42. ³¹ Isa. xli, 10. ³² Psal. xxxiii, 18. ³³ Psal. xxx, 16. ³⁴ Eccli. ii, 1. ³⁵ Psal. xxvi, 14.

ΜΑ'. — ΚΥΡΙΑΚΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Πῶς μακρὸν λέγεις ὑπάρχειν ἀμαρτήμα, δι' οὗ Θεὸς ἀθετεύεται, καὶ Θεὸς ἀτιμάζεται διὰ τῆς παραβάσεως θείων ἐνταλαμάτων; Κἂν γὰρ τις ἄνδρα φονεύσῃ, καὶ βρέφος ἀποκτείνῃ, φονεὺς πάντως ὑπάρχει, καὶ ὡς φονεὺς κρίνεται. Πῶς τοίνυν ποιεῖς τὸ πταίσμα, δι' οὗ ἐκκλείη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν;

ΜΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ γόγγυζε, ἄνθρωπε· ἄλλοτριον γὰρ μοναχοῦ τὸ γόγγυζεν, κἂν μέχρι θανάτου κινδυνεύειν σε συμβῆ ἐπιτελοῦντα τὸ ἐπιταττόμενόν σοι παρὰ τῆς ἀδελφότητος. « Ὁ γὰρ ὑμῶν, φησὶν, ἀκούων, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ τολμήσας ὑμᾶς ἀθετῆσαι, ἐμὲ ἀθετεῖ. » Καὶ ὁ Ἀπόστολος γράφει· « Μὴ γόγγυζετε, καθὼς τινες τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐγόγγυσαν, καθὼς ἀπόλωντο ὑπὸ τοῦ ὄλθρου τοῦ. » Ἐἰ τοίνυν βούλῃ μὴ ἀπολέσθαι, πέπαυσα τῶν γόγγυσμῶν. Ἡ πῶς δυνήσῃ πρὸς Κύριον διαπετάσαι τὰς χεῖρας, καὶ εὐχασθαι, κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ἀποστόλου, χωρὶς ὀργῆς, καὶ διαλογισμῶν· τὸ γὰρ γόγγυζεν κήμα ὑπάρχει ὄργης.

ΜΓ'. — ΗΛΙΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἵσοι μὲν πολλοῖς πόνοις, καὶ ἰδρώαι, καὶ χρόνῳ μακρῷ μαχόμενοι ταῖς ἡδοναῖς, μόλις ποτὲ τοῦ χαρισματος ἐπέτυχον τῆς ἀπαθείας, τοῖσι συγχωρήσωμεν συντυχίας ποιῆσθαι πρὸς ἀσκησίας. Ἵσοι δὲ κατὰ σε πάθει φιληθόνους πεφορτισμένοι εἰσίν, εἰργέσθωσαν τῆς τοιαύτης σφαλερωτάτης ἐντύξεως, ἵνα μὴ καὶ τὰς ἰδίαις ψυχὰς, καὶ τὰς ἄλλοτριὰς εἰς βάραθρον ρίψωσιν. Ἄνευ γὰρ ἀπαραιτήτου τινός, καὶ ἀναγκαιᾶς χρείας, οὐ δεῖ βλέπειν θηλείας, κἂν κανονικαὶ ὦσι, κἂν κοσμικαί. Τοῖς δὲ προτρέπουσιν ἡμᾶς εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους βιωτικῶς ἀνδράσιν, ὥστε ὑπὲρ αὐτῶν ποιήσασθαι προσευχὰς, λεκτέου τὸ τοῦ Εὐαγγελίου ἐν ταπεινοφρασίῃ, ὅτι· Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἐν ἄρεναῖς, ἵνα εἰσελθῶ εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐπεὶ δὲ πιστεύεις ὀφελίσθαι δι' εὐχῆς τῶν μοναχῶν, « γενέσθω σοι, καθὼς καὶ ἐπίστευσας. » Καὶ πάντες δὲ οἱ ἀγαπῶντες τὴν ἡμετέραν εὐτέλειαν πατέρες καὶ ἀδελφοὶ παρακληθήσονται παρ' ἐμοῦ προσεύξασθαι γνησίως ὑπὲρ τῶν δεηθέντων βιωτικῶν.

vilitatem diligunt patres fratresque, me intercessore, pro requisitis a secularibus legitime ac sincere Deum deprecabuntur.

ΜΖ'. — ΔΕΘΝΙΑΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Βέλτιστον νῦν ἐπιφθέξασθαι σοι τὸ τοῦ Ἰεραιμίου· « Ὁ λαὸς μωρὸς καὶ ἀκάρδιος. » Δίον γὰρ αἰσχύνεσθαι σε ἐπὶ τοῖς φαύλοις πράγμασι, καὶ ταῖς κενοδοξίαις, καὶ ταῖς ἀουροστομίαις, τότε πλήτη ταῖς χερσὶ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀγερωχίαις ἐναδρῆναι μᾶλλον τούτοις, καὶ τέρτη, καὶ ἐπὶ πάντων καυχᾶσαι, καὶ ἐπαινεῖς αὐτὸν, δαψιλῶς δοξάζεις. Ἄλλ' αἰσχύνθητι, φησὶν ὁ ἅγιος προφήτης ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καὶ λάβε τὴν ἀτιμίαν σου, ὅπως ἂν εἰς συναίσθησιν ἔλθῶν, αὐτὸν ἐπιγνῆς, καὶ καταγνοῖς

Α

XLIV. — CYRILLO MONACHO.

Quanam ratione parvum esse peccatum contendis, cujus causa Deus abjicitur, et Deus divinum præceptorum prævaricatione contemnitur? Sive enim quispiam virum trucidet, sive infantulum interimat, homicida modis omnibus est, et veluti homicidæ dies illi dicitur, et nomen ad judices defertur. Quanam igitur ratione scelus patras, pro quo regno eorum foras extruderis?

XLV. — Eidem.

Ne murmures, mi homo: neque enim addeceat monachum murmuratio, licet evidenti vitæ discrimine, tibi a fraternitate impositum peragendum sit. Qui enim vos audit, ait, me audit, et qui vos spernit, me spernit⁴⁶. Et Apostolus scribit: « Ne murmuraveritis, quemadmodum ex Israelitis qui murmurarunt, et perierunt ab exterminatore⁴⁷. » Itaque si tui salus curæ tibi est, cessa a murmurationibus. Sin minus, quomodo potueris ad Dominum manus protendere, precesque effundere, ut Apostolus tradebat, absque ira et disputationibus⁴⁸? Murmuratio namque iracundiæ fetus est.

B

138 XLVI. — HELIODORO MONACHO.

Quicunque multis laboribus et sudoribus, et longo tempore cum voluptatibus conficiantur, tandem aliquando ita animo comparati sunt, ut nullis perturbationibus commoveantur, iis per nos facultas sit, consuetudinem sermonemque cum mulieribus sese exercentibus habere. Qui vero, ut tute es, affectionibus ad voluptates pronis onerantur, ab hujuscemodi periculosissimis colloquiis arceantur, ne proprias animas alienasque in barathrum præcipitent. Absque enim necessario usu, et qui evitari non potest, mulieres, sive illæ sub regula, sive liberæ vitam ducunt, aspiciendæ non sunt. Hominibus autem sæcularibus, qui nos in proprias ædes etiam adhortantes advocant, ut pro illis preces Deo fundamus, illud Evangelii in dejectione animi respondere debemus: Non ii mihi in virtutibus progressus sunt, ut domum tuam introeam⁴⁹: verumtamen cum id certo teneas, monachorum preces tibi adjumento futuras, « fiat tibi, sicut credidisti⁵⁰. » Et omnes qui nostram

C

D

XLVII — LEONIDÆ MONACHO.

Optimam nunc equidem est, illud tibi Jeremiæ edicere: « O popule stulte et excors⁵¹. » Namque cum opus esset te rubore suffundi, ob res pravas, et inanem gloriam, et linguæ petulantiam, tunc manibus plaudis, et aliis per te insolenter gestis, superbis et oblectariis, et ante alios jactas, et te 139 laudibus effers, et abundantioribus præconiis extollis. Verumtamen rubore suffundere, hancus propheta ex persona Dei clamat: Et accipe opprobrium tuum⁵², ut tandem aliquando per-

⁴⁶ Luc. x, 16. ⁴⁷ I Cor. x, 10. ⁴⁸ I Timoth. ii, 8. ⁴⁹ Ezech. xvi, 53.

⁵⁰ Luc. vii, 6. ⁵¹ Matt. viii, 15. ⁵² Jer. v, 21. ⁵³

sentiscens, te ipsum cognoscas, et tua improbitate condemnata possis illuminari. Namque animæ matutinum est peccatorum cognitio, et condemnatio, et salutis principium.

XLVIII.

Deo tuam imbecillitate fateare, ut vis gratiæ splendeat, et supra naturam Domini voluntas miracula efficiat.

XLIX. — ALEXANDRO MONACHO EX GRAMMATICO.

« Venite, ait propheta, et ascendamus in montem Domini ²³. » Non autem, Venite et nos præcipites deficiamus in adversarii voragine: nihil enim, ut verum fatear, terrigena sapientia profundius, depressius, humilior; licet impudenter satis in altum volatus attollere suos profiteatur. Quapropter divinus aiebat Apostolus: « Sapientiam mundi hujus esse stultitiam apud Deum ²⁴. » Cum enim mundus per sapientiam Deum non cognovisset, Deus sapientum scientiam stultam reddidit, eloquio ac dictione rudibus, cognitionem, in qua nullus error admittebatur, possidentibus apostolis, subdens universas gentes, et omnem linguam Græcorum et barbarorum. Hinc quicumque pietatis præconium amplectitur, totis viribus incumbit, apostolorum regulis obtemperans, ut eorum dicendi formam exquisitè assequatur, nulloque **140** modo ab eorum illibata traditione deflectat. Absurdissimum itaque fuerit, nos, qui ad montem excelsæ et Christianæ philosophiæ ascendimus, post gentiliū ejuratas præstigias, et eorum tumidum dicendi genus exsibilatum, rursus ad inanis gloriæ vanique studii tenebrosissimam convallem protrudi, et prudentia jam perfectos denuo rejuvenescere, et instar infantulorum carmina, iambosque maximi æstimare, quibus nullus indiguit, neque Apollo Alexandrinus disertus, potum Christi discipulis exhibens, neque Clemens Romanus philosophus, neque innumeri alii magistri virtutis, et grammatiæ apostolorum successores; ne metris et carminibus crucem Domini evacuaerent, et contra divinam legem, mel super altare offerre deprehenderentur ²⁵. « Mel enim e labiis mulieris meretricis distillat ²⁶, hoc est gentiliū verborum ornatu et splendore, quæ satis persuadente consuetudine, decipiens stulte deceptum, ut ait Salomon, laqueisque ex labiis exortis colligat, ac divina philosophia extrudens, in ipsum laqueum et in profundum inferni misere captum præcipitat. Ne itaque numeris attendas, licet in eos animo propensiore sis, nimisque illis addictus, ne divinum apostolorum characterem abolens, quem avide nimis antea exprimere elegeras, in extremam deformitatem incidas, atque innotescas, parum tibi curæ esse salutem tuam propter studium carminum; præjudicium vero, et typus et laqueus aliis fias, qui immorigerati, viles se-

Α τῆς σαυτοῦ φαυλότητος, θυνηθῆς φωτισθῆναι· ἄρθρος γὰρ ψυχῆς ἀμαρτημάτων ἐπίγνωσις καὶ κατάγνωσις, καὶ ἀρχὴ σωτηρίας.

MH.

Ὁμολόγησον τῷ Θεῷ τὴν σαυτοῦ ἀσθένειαν, ἵνα τὸ δυνατὸν ἀστροφῆ τῆς χάριτος, καὶ ἐπέκεινα φύσεως θαυματουργήσῃ τὸ θεοποιεῖν βούλημα.

MO.— ALEXANDRO MONACHO APO GRAMMATIKON.

« Δεῦτε, φησὶν ὁ προφήτης, καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου. » Οὐχί, Δεῦτε, καὶ κατακρημνισθῶμεν εἰς τὴν τοῦ ἐχθροῦ φάραγγα. Οὐδὲν γὰρ ἀληθῶς ὑπάρχει κοιλότερον τῆς κοσμητικῆς σοφίας, οὐδὲ χθαμαλωτέρον τε, καὶ χαμαιπετέστερον, κἂν **B** εἴ ἀναισχυντίας ἰπτάσθαι δῆθεν ὑψηλὰ ἐπαγγέλληται. Διὸ φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὅτι « Ἡ σοφία τοῦ κόσμου τοῦτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἐστίν. » Ἐπειδὴ γὰρ ὁ κόσμος οὐκ ἔγνω διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν, ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, τοὺς ἰδιώταις μὲν τῆ φράσει, τὸ ἀδιάπτωτον δὲ κατὰ τὴν γνῶσιν ἔχουσιν ἀποστόλοις, ὑποτάξας πᾶν ἔθνος, καὶ πᾶσαν γλῶσσαν Ἑλλήνων τε, καὶ βαρβάρων. Ὅθεν ἕκαστος τῶν τῷ κηρύγματι τῆς εὐσεβείας προσόντων, σπουδῆν πᾶσαν τίθεται, τοὺς κανόνες τῶν ἀποστόλων ἐπόμενος, τὸν ἐκείνων χαρακτήρα σὺν ἀκριβεῖ μίμεισθαι, καὶ μηδαμῶ παρατρέπεσθαι τῆς ἐκείνων ὁμῶμου παραδόσεως. Τῶν ἀστοματάων τῶν αὐτῶν εἶη, προδόντας ἡμᾶς τῷ ὄρει τῆς κατὰ **C** Χριστὸν ὑψηλῆς φιλοσοφίας, μετὰ τὸ διαπτῦσαι τὴν Ἑλληνικὴν τερθρεῖαν, καὶ ἀτιμάσαι τὴν κομπεδίαν αὐτῶν, πάλιν εἰς τὴν τῆς κουφοδοξίας, καὶ τῆς ματαιοπονίας καταφέρεσθαι σκοτεινοτάτην φάραγγα, καὶ τοὺς τελείους τὴν φρένα πάλιν παιδαριεύεσθαι, καὶ δικὴν μετράκων περὶ πολλοῦ ποιῆσθαι τὰ ἔπη, καὶ τοὺς λάμβους, ὧν χρεῖαν οὐδεὶς ἔσχευ, οὐκ Ἀπολλῶς ὁ Ἀλεξανδρεὺς λόγιος ὁ ποτιστὴς τῶν Χριστοῦ μαθητῶν, οὐ Κλήμης ὁ Ῥωμαίων φιλόσοφος, οὐκ ἄλλοι μύριοι φιλόσοφοι, καὶ γραμματισταὶ δεῦτεροι τῶν ἀποστόλων λεγόμενοι, ἵνα μὴ διὰ τοῦ μέτρου, καὶ τῆς ἐποποιίας κενώσωσι τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ φωραθῶσι παρὰ τὸν θεῖον νόμον τὸ μέλι ἀναφέροντες ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. « Μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικῶς πόρνης, » **D** δηλαδὴ τῆς Ἑλλήνων καλλιστείας, ἧτις τῆ πολλῇ πιθανῇ ὀμιλίᾳ ἐξαπατῶσα τὸν κομψευθέντα, καθά φησὶν ὁ Σολομῶν, βρῆχοις τε τοὺς ἀπὸ χειλέων καταδεσμεῖ, καὶ ἐξοικταὶ παρασκευάσασα τῆς τοῦ Θεοῦ φιλοσοφίας, εἰς αὐτὸ τὸ πέταυρον, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τοῦ ἕδου καταβιάζει τὸν ἀθλίως ἀλόντα. Μὴ τῶν θάλασσαν προσανέχειν τῷ μέτρῳ, κἂν εἰ λίαν πρὸς αὐτὸ συνήθειαν καὶ ἡμερον κέκτησαι, ἵνα μὴ ἀφανίσας τῶν ἀλείων τὸν θεῖον χαρακτήρα, ἔνπερ σὺν πόθῳ πολλῶ πρῶν ἀναμάξασθαι προείλω, πρὸς τὴν ἐσχάτην μὲν ἐκπέσης ἀμορφίαν, δηλοῦς δὲ γένη ἀμάλων τῆς σαυτοῦ σωτηρίας διὰ τῆς περὶ τὰ ἔπη σπουδῆς, πρόκριμα δὲ, καὶ τύπος, καὶ παγίς ἐι-

²³ Isa. II, 3. ²⁴ I Cor. III, 19. ²⁵ Levit. II, 11, 12. ²⁶ Prov. V, 3.

χθεις ἄλλοις, ὅποσοι ἀτακτοί, καὶ συρροετοί, καὶ βλάπτες ὑπάρχοντες, οὐδεμίαν δὲ φρονίδα τῆς ἀρετῆς ἔχουσιν. ὅλας δὲ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς περὶ ταῦτα ἀδολοσχοῦσι, διὰ τῆς ἐπαράτου, καὶ παρασεσυρμένης κενοδοξίας, τὸν μικρὸν ἄρτον τῶν ὀλίγων ἀνθρώπων ἐπαινεῖν ἤθεν προαιρουμένων, δουλοπρεπῶς τε, καὶ ἄγαν βρεφοπρεπῶς κομιζόμενοι, ἐξ οὗ μὴ τραφήσονται τὸ σύνολον τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ λιμώξουσιν. Δέον γὰρ ζητῆσαι παρὰ τοῦ θεοῦ τῶν δυνάμεων, καὶ δόξης ἀληθοῦς, καὶ τιμῆς πλήρη ἄρτον· οἱ δὲ τούναντιον πράττουσιν, ἐκ κοσμικῆς σοφίας ἀνωφελοῦς οἰόμενοι τρέφεσθαι. Τιμὴ δὲ γυναικὸς πόρνης ὡσεὶ καὶ ἐνδὸς ἄρτου, ἀτιμίας γέμοντος, καὶ ἀσθενείας πολλῆς. Σὺ δὲ γε τὸν τῶν ἀνω δυνάμεων ἄρτον διηνεκῶς αἴτησον· ἄρτον γὰρ οὐρανοῦ, καὶ ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος, ἢ πᾶς ὅστις πνεύματι ζῆ, καὶ πνεύματι στοιχεῖ, ἢ καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς ἐξακολουθῶν, τῆς σοφίας τῆς ἀνωθεν κατερχομένης μετέσχηκεν. Ἄρτον οὖν οὐρανοῦ, καὶ ἄρτον ἀγγέλων, οὐκ ἄρτον γυναικὸς πόρνης ὁ τοιοῦτος ἐσθίει. Πολλοὶ τῶν αἰρετικῶν πολλὰ ἐπισυνέταξαν, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησαν. Διότι ἀνεμοφόρους εἶχον τοὺς στάχυας, ὡς φησὶν ὁ προφήτης, δράγμα οὐκ ἔχον ἰσχύον τοῦ ποιῆσαι ἄλευρον. Εἰ δὲ θαυμάζει τοὺς γράφοντας τὰ ἔπη, ὦρα σοὶ καὶ Ἀπολλινάριον τὸν δυσσεβῆ καὶ καινοτόμον θαυμάζειν, πολλὰ λῆαν μετρήσαντα, καὶ ἐποικοῖησαντα, καὶ ματαιοποίησαντα, καὶ παντὶ καιρῷ ἐν λόγοις ἀνοήτοις κατατριβέντα, οἰδῆσαντά τε τοῖς ἀκερδέσει τῶν ἐπῶν, καὶ φλεγμῆναντα, καὶ ὑδερίασαντα τοῖς λογισμοῖς, ἢ καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διπλῆθεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ ὡς Δαυὶδ ἔλεγεν.

Ν. — ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Διστασιάζειν βουκας πρὸς ἑαυτὸν, καλὰ μὲν λαλῶν, κακὰ δὲ πράττων, καὶ λυτῶν ὡσπερ οἱ κύνες, καὶ πάντας καθυλακτῶν ἀφειδῶς, καὶ ἀπερυσθιάστως. Ἄλλὰ νῦν γοῦν διόρθωσαι, ἀδελφε, ὅπως μὴ διαμάχωνται τὰ ἔργα σου τῷ σεμνῷ ἐπαγγέλματι.

ΝΑ'. — ΒΙΚΕΝΤΙΩ ΑΣΚΗΤῃ.

Ὅσον δοκεῖ τὸ σῶμα σκληραγωγεῖν τῇ ἐπιπόνη καὶ τραχυτέρῃ διαίτη, τοσοῦτω μᾶλλον τὴν σαυτοῦ καρδίαν καταπίωσον, κατευτελλίζων, καὶ ἐξουδενῶν σαυτὸν, ἵνα μὴ τῆς κενοδοξίας χώραν λαβοῖς ἐν σοὶ, ἀντὶ πυροῦ, κνίδην θερίσῃς, καὶ οἱ κόποι ἀπόλυνται.

ΝΒ'. — ΠΑΝΗΓΥΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐκ τινων σημείων νοήσας ὁ πονηρὸς, δεῖ εὐλογίας λογικῆς τετύχηκας διὰ τῆς καλῆς ἐργασίας, καὶ χάριν οὐρανῶθεν εἰληφας, καθάπερ ὁ Ἰακώβ. καὶ πάντες οἱ γνησίως δεδουλευκότες θεῷ, τῇ βρασανίᾳ κληταῖς ὁ μισάνθρωπος, καὶ τετρωμένος τῷ φθόνῳ, μεγάλους κατὰ σοῦ ἀνῆψε τοὺς πειρασμοὺς· βουλόμενος καὶ ἐκθλίψαι τὴν φιλάρετον ψυχὴν, ὑποτιθέμενός τε τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, καὶ πρὸς ἔργα βλαβερὰ ἐκθῆναι κατασπεύδων. Καὶ ξένον οὐδὲν

agnosque cum sint, nullam virtutis rationem habent, sed omnibus vitæ suæ diebus circa hæc ineptiunt, per **141** execrandam, vanam et inanem gloriam pusillum panem paucorum hominum, laudibus extollere æque atque studentium, servorum instar, nimisque pueriliter deportant, quo prorsus anima eorum non nutrietur, imo potius fame enecabitur. Nam cum a Deo virtutum, et veræ gloriæ, et honoris plenum panem poscere dehuissent, hi oppositum faciunt, ex sæculari sapientia, quæ nulli usui est, existimantes sibi alimenta suppeditari. Honor vero mulieris meretricis est idem ac unius panis ignominia, et multa infirmitate pleni. Tu porro supernarum virtutum panem continuo posce: panem enim cæli, et panem angelorum homo comedit ⁵⁷, et qui spiritu vivit, et spiritu ambulat ⁵⁸, et ecclesiasticis legibus obtemperans, sapientiæ ex alto advenientis particeps sit. Panem itaque cæli, et panem angelorum, non panem mulieris meretricis homo is comedit. Ex hæreticis multi multa scriptis transiderunt, quæ tamen nulli usui fuere, quod a vento corruptas spicas habuerunt, ut ait propheta: Manipulus non habens robur ad faciendam farinam ⁵⁹. Si vero ii tibi in admiratione sunt, qui carmina scripserunt, poteris et impium, et novatorem Apollinarium habere in admiratione, qui quamplurima numeris et carmine composuit, et frustra labores insumpsit, et per totum suæ vitæ tempus in insipientibus sermonibus congerendis semetipsum attrivit, quique carminum inutilibus studiis intumuit, exæstuvavit, et quasi aqua subtus cutem cogitationibus inflatus est: et lingua ejus percurrit super terram ⁶⁰ ut David dicebat.

142 L. — ΑΡΙΣΤΟΚΛΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Tu te ipse a temetipso discrepare videris, dum optima quæque loquens, pessima opere præstas, et æque ac canes, in rabienti actus, in omnes largiter nulloque rubore suffusus, oblatras. At nunc teipsum corrige, frater, ne a gravi venerandoque vitæ tuæ instituto opera dissideant.

LΙ. — ΒΙΚΕΝΤΙΩ ΑΣΚΕΤῃ.

Quanto corpus tuum laboriosiore et asperiore vita duriter ac minime indulgenter tibi videris pertractare, tanto magis cor tuum humilia, temetipsum vilipendens ac nihili faciens, ne in te vana gloria locum occupante loco frumenti urticam metas, et labores perdantur.

LII. — ΠΑΝΗΓΥΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Quibusdam signis deprehendens pessimus demon, te rationali benedictione per bona opera potitum, cœlestisque gratiæ, quemadmodum et Jacob, et omnes, qui ingenue vereque Deo servierunt, participem factum, invidentia illa hominum osor percussus, et odio saucius ingentes in te tentationes incendit, eo saucio, ut animam virtutibus deditam dejiciat, pravasque cogitationes supponens, et ad operationes noxias compellens. Nil

⁷ Psal. LXXIII, 24, 25. ⁸⁸ Galat. v, 25. ⁵⁹ Osee. VIII, 7. ⁶⁰ Psal. LXXIII, 9.

tamen novi sustines, vir optime; namque scriptum est: Cum nos interim terram divinæ promissionis **143** sanctam et intellectualem ingredere-mur, tuæ duces Edom festinarunt, et principes Moabitarum «*iis, dæmones quidam amari, et domi-nio insolentes nos impedire, et retro pedem vertere a beato illo ingressu cupientes, et sempiterna lætitia remove-re. Verumtamen tu omni per-turbatione vacuus perstans, vir esto, et corrobora-re, per tolerantiam et continuam orationem conterens eos, qui nos contere-re appetunt, con-tinuo prophetica illa enuntians: «*Nequaquam lætentur Allophyli, contritum est jugum percipientium nos*»⁶¹: » propitius namque nobis erit Christus perhumanus Deus; et cessabunt et destruentur intellectualis Pharaonis una cum eorum rege pravi assectæ, et robur eorum conteretur, ne ultra in paleam, et lutum, et lateritium iniquitatis nos impellant⁶². Quo enim magis ad Deum accedimus, eo magis in nos dæmones efferuntur.*

LIII. — MAURIANO MONACHO.

Intolerandi mæroris atque immanis tristitiæ tenta-tionem frequentibus lacrymis probaque spe, et in dulcissimum Servatorem Christum amore delere penitus poteris.

LIV. — MENANDRO ASCETÆ.

Cum tu non illegitimus, sed optimus valdeque laudandus, celeberrimi virtutibusque omnibus præ-diti abbatis Mimuciani surculus sis, jure merito illustri-ssimam viri notam in temetipso ostendis: ille siquidem non discipulus tantum, sed et æmula-tor **144** humanissimi Servatoris nostri Christi, qui opere et verbo veram philosophiam commo-nstravit, habitus est, tum vitæ rationem puram ac illibatam subeundo, tum animam supra corporis passiones continuo extollendo.

LV. — EUPHEMIO MONACHO.

Indignum philosopho ego utique judico, nos cir-ca cœlestes res ac sempiternas cura abjecta, circa ca, quæ humi repunt, tempus consumere et occu-pationibus mæcerari, sexcentasque nobis temporarii stultique lucri faciendi causas comminisci.

LVI. — HILARIO MONACHO EX SCHOLASTICIS.

Tandem aliquando virum antiquum æmulari tibi proposuisti, cum postquam conveniens ad Echina-das finem errandi fecisti. Namque per omnia loca divagari semperque in motu esse, et hinc atque illinc disjici absque aliqua necessaria, et quam evi-tare non potes, pausa, et locum ex loco, et cubile ex cubili instar leporum commutare, quomodo id quispiam, dummodo sapit, approbaverit? Sede ita-que in monasterio firmus ac stabilis, quiete te exercens, et mortem, quando adveniet, expectans, ut bene rebus hisce solutus, ante pedes Christi in æternum consolersis.

145 LVII. — PLATONI ARCHIMANDRITÆ.

Nostri instituti auctores, cum essent æmulato-

A ὑπομένεις, ἄριστε. Γέγραπται γάρ· Εἰσερχομένων ἡμῶν λοιπὸν εἰς τὴν νοητὴν ἀγίαν γῆν θείας ἐπαγγελίας, τότε ἐπευσαν ἡγεμόνες Ἐδὼμ, καὶ ἄρχοντες Μοαβιτῶν, δαιμόνες τινες πικροί, καὶ ἀρχοντικοί, ἀναστρέφαι ἡμᾶς, καὶ ἀναστρέφαι βουλόμενοι τῆς μακαρίας εἰσόδου, καὶ ἀπαλλοτριῶσαι τοὺς αἰωνίου χαρᾶς. Ἄλλ' αὐτοὺς ἀτάραχος διαμένων, ἀνδρίζου, καὶ ἰσχυς, συντριβὼν διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς συνεθνοῦ εὐχῆς, τοὺς συντριβῆν ἡμᾶς ἐπιθυμοῦντας, ἀενάως λέγων τὰ προφητικά· «*Μηδὴ μὴς εὐφρανθεῖτε, ἀλλόφυλοι, συνετριβῆ ὁ ζυγὸς τῶν παιόντων ἡμᾶς*»· εὐλατὸς γὰρ ἔσται ἡμῖν Χριστὸς ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς, καὶ παύσονται, καὶ καταργηθήσονται οἱ κακοὶ ἐπισπουδασταὶ τοῦ νοητοῦ Φαραὼ σὺν τῷ ἰδίῳ βασιλεῖ, καὶ ἰσχύς αὐτῶν συντριβῆ τῶς, ἵνα μηκέτι εἰς τὸ ἄχυρον, καὶ τὸν πηλὸν, καὶ τὴν πλενθειαν τῆς ἀμαρτίας ἡμᾶς καταελαύνωσιν· ὅσῳ γὰρ τῷ Θεῷ προσχωροῦμεν, τοσοῦτῳ πλέον κατ' ἡμῶν ἐξαγριούνται οἱ δαίμονες.

NI'. — ΜΑΥΡΙΑΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τῆς ἀφορήτου λύπης, καὶ τῆς πολλῆς ἀθυμίας τὸν πειρασμὸν δάκρυσι δαψίλει, καὶ χρησταῖς ἐλπίσι, καὶ τῷ πόθῳ τῷ πρὸς τὸν γλυκύτερον Σωτῆρα Χριστὸν ἐξαφανίσαι δυνήση.

ΝΑ'. — ΜΕΝΑΝΔΡΩ ΑΣΚΗΤῆ.

Οὐ νόθον μόνον, κάλλιστον δὲ καὶ ἄγαν ἐπιεικὲς τὸν ὑπάρχον, τοῦ ἀοιδμοῦ καὶ παναρίτου ἀββᾶ Μινουκιανοῦ, δικαίως τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρὸς ὑπέρλαμπρον δεικνύεις ἐν σεαυτῷ· ἐκεῖνος γὰρ οὐ μόνον μαθητῆς, ἀλλὰ καὶ μιμητῆς ἰδεύθη τοῦ φιλοανθρώπου τούτου Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, τοῦ παραδείξαντος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν, ἐν τῷ πολιτεῖαν καθαρὰν ἐπιδείξασθαι, καὶ ἀνωτέρω δεῖ φέρειν τὴν ζωὴν τῶν τοῦ σώματος καθῶν.

ΝΕ'. — ΕΥΦΗΜΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Αἶψαν ἔγωγε οἶμαι, ἀφιλόσοφον εἶναι, καταλιπόντας ἡμᾶς, τὴν περὶ τῶν οὐρανίων τε, καὶ αἰωνίων φροντίδα, περὶ τὰ χαμᾶι κατέμειναι ἀσχολεῖσθαι, καὶ μερίμνη τῆκεσθαι, καὶ μυρίας ἐπινοεῖν ἀφορμὰς τῷ προσκαίρῳ καὶ ἀνοήτῳ κέρδει.

ΝΓ'. — ΙΑΔΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ ΑἲΡΟ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩΝ.

Μόλις ποτε μιμήσασθαι χετέδῃξω τὸν ἄνδρα τὸν ἀρχαῖον, μετὰ [τῶ] τῶν Ἐχινάδων ἐπιτυχεῖν παυσάμενον τῆς ἀλῆς. Τὸ γὰρ περιέρχεσθαι πανταχοῦ, καὶ ἀστατεῖν, καὶ ὡδε κάκει περιχρούεσθαι δίχα ἀπαραίτητου τῶς, καὶ μεγάλῃς ἀνάγκῃς, καὶ τόπου ἐκ τόπου μεταλλάττειν, καὶ κοίτην ἐκ κοίτης ἀμοίβειν κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τῶν λαγῶν, πῶς τις ἀποδέξεται τῶν εὐφρονούντων; Κάθου τοίνυν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἑδραῖος, καὶ ἀμετακίνητος, ἡσυχίαν τε ἀσκῶν, καὶ περιθλεπόμενος τὸν θάνατον, πότε ἦξει, ὅπως καλῶς ἀναλύσας παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ εὐφρανθῆς αἰωνίως.

ΝΔ'. — ΠΛΑΤΩΝΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Οἱ μὲν ἀρχηγοὶ τῆς ἡμετέρας τάξεως, ζηλωταὶ

⁶¹ Exod. xv, 13, 14. ⁶² Isa. xiv, 20. ⁶³ Exod. v, 7

τῶν ἀποστόλων γενόμενοι, λύχνοι τινὲς ὑπῆρχον ἐν σκοτιᾷ φαίνοντες, καὶ ἀστέρες ἀπλανεῖς, τὴν ἀφεγγῆ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καταυγάζοντες νύκτα, καὶ λιμένων πρὸ βόλοι τῷ καθ' ἑαυτοὺς ἀχειμάσῃ, πᾶσιν εὐκόλος ὑποδεικνύντες τὸ διαφυγεῖν ἀβλαβῶς τὰς τῶν παθῶν προσβολάς. Αὐτὸς δὲ τοσαύτας ψυχὰς ὑποχειρίου ἔχων, ἐξώριας μὲν τὴν ἀρετὴν, καὶ μακρὰν ἐφυγάδευσας, τῷ δὲ σκότει τῆς πονηρίας, καὶ τῆς κακοθείας, τὸ σαυτοῦ πρόσωπον ἡδέως ἔγκαλύπτεις, καὶ εἰς κακοξίαν, καὶ χειμῶνα, καὶ ταραχὰς ἀπαύστους ἐμβάλλεις τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἀπολέσεις σπεύδεις τοὺς σωθῆναι ὀφείλοντας. Καὶ τίς σε ἀρα λυτρώσει τῆς αἰωνίου κολάσεως; «Φοδερὸν γὰρ τὸ ἐμπαιεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος.»

NH. — AETIO MONACHO.

Ἐπειδὴ οὐχὶ ταπεινοφροσύνης χάριν, ἀλλὰ κενοδοξίας μετέρχη τὴν ἀνάγνωσιν, διὰ τοῦτο παραμένει σοι ὁ τῆς πορνείας πειρασμός· οὐ γὰρ συμφέρει τῷ ἄφρονι τρυφή, οὐδὲ τῷ τετυφωμένῳ τὸ ἀεὶ ἀναγινώσκειν, καὶ τῆς ὑψηγορίας ἀπολαύειν. Ἡ γὰρ γνῶσις φυσικῆ [φυσία?] ἐπὶ πολὺ τὸν ματαιοφρονοῦντα, καὶ ἀπονενομημένον, καὶ βλάπτει τὸν ἀλαζόνα, ὡπερ ὁ οἶνο; τὸν πυρέττοντα βλάπτει. Ὡστε οὖν κενωθῆναι τὸ φύσημα τῆς ψυχῆς, ἀναγκαίως ὁ δαίμων ἐφέστηκε πιέζων, καὶ ἐξελέγχων τὸν πεφυσιωμένον. Εἰ δὲ βούλει τοῦτον ἰδεῖν ὅστρον ὑποχωροῦντα, θέλησον φθάσαι τὸν τῆς ταπεινοφροσύνης ἀκατάσειστον πύργον, καὶ καθοπλισάμενος ταῖς ἀγρυπνίαις, καὶ ταῖς πολλαῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ τῶν ψαλμῶν ἐπιρῆῃ, ὀφθαλμοῖς θεωρήσεις τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἀπώλειαν.

NO. — XARITONI MONACHO.

Οὐκ ἔστιν ἀμαρτία τὸ πρὸς βραχὺ προσελθεῖν τῇ καθ' ἡμέραν τροφῇ ἐν τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ. Χρὴ δὲ λοιπὸν μετὰ τὸ προσταπεινωθῆναι τῇ χρεῖζ τοῦ σώματος, ὀξέως πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν κούφον ἀνακίμπειν τὸ φρόνημα, μηδὲν ἐν αὐτῷ συνανακουφίζων τῶν χοϊκῶν φροντισμάτων.

Ξ. — ADRIANO MONACHO.

Διὰ τί ἐκ πολλῆς καὶ ἀκαίρου φροντίδος κινδυνεύεις εἰς ἀπιστίαν πειεῖν, προσδοκῶν Θεοῦ ἐγκάταλειψιν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων τὴν ἔλλειψιν; Ἔχεις γὰρ δὴ τῶς τινὰς ἐπικουροῦντας, καὶ τῆς πολλῆς σου ἀσθενείας ἀντιλαμβανομένους, τὸν τε πάντα ἔνδοξον Ἰλλούστριον Ἡρώνα πάνυ ἀπὸ καρδίας τοὺς μοναχοὺς σέβοντα, καὶ τὸν τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου ἀδελφιδούῳ, καὶ αὐτὸν φιλομόναχον, καὶ τὴν σεμνοτάτην διάκονον τοῦ Χριστοῦ Θεοδούλην. Πλὴν καὶ τοῦτους ἀν δόξῃ τελευτῆσαι πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν σε, πάντως βλέπων ὁ Θεὸς τὸ πρᾶον, καὶ ἡσύχιον τῆς ψυχῆς σου, τὴν τε ἀπραγμοσύνην, καὶ τὸ ἀπερίεργον, καὶ τὴν πρὸς τὸ κρείττον ἀγαθὴν προσεδρείαν, ἐξ ἀμηχάνου πέμψει σοὶ τοὺς διακονῆσαι πρὸς τὴν χρεῖαν ὀφείλοντας. Δύναται γὰρ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐξεγείραι τοὺς προθύμους ὑπηρετισσομένους τοῖς τὸν μονῆρῃ μετεροχόμενοις βίον. Τίς γὰρ δὴ οὐ μετ' ἱκεσίας πολλῆς χωρηγήσει, οὐ μόνον

res apostolorum, lucernae erant in tenebris lucen-
tes⁶⁶, et stellae non errantes obscuram vitae nostrae
noctem illustrantes, et tranquillitate propria omni
concoctatione vacua portuum propugnacula, facilem
omnibus praemonstrantes viam, ut sine discrimine
perturbationum impetus declinarent. Tu vero ipse
tot animas sub potestate habens virtutis exsilium
imperasti, longeque eam pulsam exterminasti;
impietatis vero tenebris et perversitatis faciem
tuam libenti animo contegis, et in pravos mores
et tempestates, et nunquam cessantes turbas fra-
tres concitias, et salvandos in perditionem maxima
contentione protrudis. Et quis te a sempiterna
poena liberabit? Tremendum namque est incidere
in manus Dei viventis⁶⁷.

B LVIII. — AETIO MONACHO

Quandoquidem non humilitatis, sed inanis gloriae
gratia lectionem capessis, propterea in te perseve-
rat fornicationis tentatio: neque enim cominodo
accedit insipienti luxus, neque superbia inflato
perpetua lectio, et sublimis dictionis possessio.
Cognitio siquidem inania meditantem, et demon-
tem, ac mente captum inflat, et superbo nocet,
quemadmodum vinum febre laboranti. Quosque
itaque animi superbia evacuata non est, necessa-
rio daemon imminens premit, inflatumque redarguit.
Si vero **146** tibi in animo est, eam quam citissime,
solum vertere, intueri, ad humilitatis turrin incon-
cussam accedito, teque vigiliis, et multis orationi-
bus, et psalmodiarum cantu, veluti armatura instruens,
hostis perditionem oculis conspicias.

LIX. — CHARITONI MONACHO.

Non est peccatum per breve tempus praescripta
hora ad quotidianum victum accedere. Oportet
vero, postquam se quisquam necessitate corporis
humiliavit, quam citissime rursus ad caelum cogi-
tationem expedire, nihil secum ex terrenis curis
atrahentem.

LX. — ADRIANO MONACHO.

Quam ob causam ex immani inopportunaque cura
amittendae fidei in discrimen venis, suspicans
Deum te derelicturum, et necessaria defutura?
Habet enim in hunc diem nonnullos, qui tibi mi-
nistrant, et in gravi hac tua aegritudine subsidio
veniunt, et inter allos omnes innotum illustrem-
que Heronem, nimis ex corde monachis addictum,
et sanctissimi episcopi ex fratre nepotem, qui et
ipse monachos diligit, et venerabilissimam Christi
diaconissam Theodulam. Et licet hi, antequam ipse
vita fungaris, diem suum obierint, Deus mansue-
tudinem, et quietem animae tuae insuitus, necnon
tranquillitatem, et minime curiosam simplicitatem,
optimosque ad meliora conatus, ex improvise **147**
mittet, qui necessitati tuae ministrent. Potest enim
Deus ex lapidibus hisce suscitare⁶⁸, qui libentissi-
me iis, qui monasticam vitam amplectuntur, sub-
serviant. Etenim quis non, etiam ingentibus pre-

⁶⁶ II Petr. i, 19. ⁶⁷ Hebr. x, 34. ⁶⁸ Matth. iii, 9.

cibus additis, non subministrabit, non tantum ea quæ necessaria, sed etiam quæ supra ipsum usum sunt abundantius, pie et virtuosè viventibus? Si enim homines barbari, et qui jure belli Hierosolyma cœperunt Babylonii, virtutem Jeremiæ reveriti sunt, omnem illi curam corporalem quam munificentissime exhibuerunt, non solum ad victum pertinentia elargiti, sed vasa, quibus solent convivoribus ministrare : quomodo ii, qui ejusdem generis sunt, vitam virtuti deditam non reverebuntur, et cogitatione per disciplinas plus quam barbari ipsi ad rerum bonarum comprehensionem expurgati, et virtutis æmulatores? Licet enim ad illius exercitium ob nonnullas causas admovere se non possint, eam honorant nihilominus, illiusque athletas demirantes intentis oculis contemplantur. Ne igitur multis cogitationibus te maceres, sed, ut Petrus et Paulus adhortantur : Invigila, et sobrius esto in orationibus ⁶⁷, universas tuas cogitationes in Deum remittens; « Prope enim Dominus est ⁶⁸. » Et : « Nihil solliciti sitis, ait, sed in omni re, oratione et prece postulata vestra Deo nota fiant ⁶⁹; » et ipse vobis in omnibus providebit. Et rursum alio loco scriptum est : Respiciite in antiquas generationes. Quis credidit unquam Domino, et neglexit illum ⁷⁰? Percurristi hæc omnia : illud tamen in memoriam adducimus. Daniel in urbe Babylone in foveam leonum projectus, nihilque ab illis mali perpessus sodebat cum fame depugnans; Habacuc vero propheta, ita Deo jubente, et ab angelo sublatus ex Judæa in Babylonem, **148** et in ipsam leonum foveam prandium deferret : et ait gratias agens maximus Daniel : « Meministi enim mei, Deus, et non dereliquisti quærentes te ⁷¹. » Hæc igitur, et similia mente evolvens, ad Deum, eunIQUE solum incessanter cogitatione confuge.

LXI. — FLORIONI MONACHO.

Ne respondeas animum, licet sis infirma valetudine, quasi nullum consolatorem habiturus. « Bonum enim est sperare in Dominum, quam sperare in hominem ⁷². » Viam enim omnino ad tuam consolationem Deus excogitabit, nec deerit ad salutem excogitatio sapientiæ fonti.

LXII. — ATHANASIO MONACHO.

Cito te reduce in monasterium, ex quo male egressus es, ne unquam extra stabulum diutius commoratus intellectualibus belluis cibis objiciaris. Si vero liberare te culpa putas, ideoque potioris cujusdam virtutis expectatione a monasterio longe pererrare; recordare illius eloquii : Est via apprensus viro bona esse, extrema vero illius agunt ad profundum inferni ⁷³. Semper enim Satanæ ut plurimum rationabilibus causis illius insidiarum, atque improbitatis inexpertos expiscatur.

LXIII. — SYRIANO MONACHO.

Attente prudenterque monastico ordine utendum est : gymnico siquidem certamine certamen **149**

τὰ τῆς χρείας, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὲρ χρεῖαν, τοῖς εὐσεβῶς, καὶ σεμνῶς, καὶ ἠναρτέως βιοῦσιν; Εἰ γὰρ ἄνθρωποι βάρβαροι, καὶ πολέμου νόμῳ λαβόντες Ἱεροσόλυμα οἱ Βαβυλωνιοὶ, τὴν ἀρετὴν ἠδέσθησαν τοῦ Ἱερουμίου, καὶ πᾶσαν θεραπείαν παρέσχον σωματικὴν μεγαλοψυχότατα, οὐ μόνον τὰ πρὸς τροφήν δεδωκότες, ἀλλὰ καὶ σκεύη, οἷς ἔθος ἐστὶ διακονεῖσθαι τοὺς ἐστιωμένους, πῶς οὐκ αἰδεσθήσονται βίον ἐνάρετον οἱ ὁμόφυλοι, καὶ τὸν λογισμὸν ἐκ παιδείας μᾶλλον τοῦ βαρβαρικοῦ διακεκαθαρμένοι πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανοήσιν, καὶ ἀρετῆς ζηλωταί; Εἰ γὰρ καὶ μὴ δεδύνηται ταύτης ἀσκηταὶ γενέσθαι διὰ τινεὶς αἰτίας, ἀλλ' οὖν γε τιμῶσιν αὐτὴν, καὶ τοὺς ἀθλητὰς αὐτῆς θαυμάζουσιν. Μὴ οὖν πολλὰ φρόντιζε, ἀλλὰ κατὰ τὴν παραίνεσιν Πέτρου καὶ Παύλου γρηγόρησον, καὶ νῆψον εἰς προσευχάς, καὶ πᾶσάν σου τὴν μεριμναν εἰς τὸν Θεὸν ἐπιβρίβιας. « Ἐγγὺς γὰρ ὁ Κύριος, » καὶ « Μὴδὲν μεριμνᾶτε, φησὶν, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθαι πρὸς τὸν Θεόν, » καὶ αὐτὸς ὑμῖν ἐν πᾶσι προνοήσει. Καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ γέγραπται : « Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεάς. Τίς ἐπίστευσε ποτε τῷ Κυρίῳ, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; Ἀνέγνωσ πάντα ἡ πλὴν ὑπομνήσομέν σε. Δανιὴλ ἐν Βαβυλῶνι εἰς λάκκον λεόντων ἐμβέβλημένος, μὴδὲν τε δεῖν δεινὸν πεπονηθῶς ὑπὸ τούτων, ἐκάθητο λιμώτων. Ἀδβακούμ δ' ὁ προφήτης θεόθεν κελευσθεὶς, καὶ ὑπ' ἀγγέλου βασταχθεὶς ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Βαβυλῶνα, καὶ εἰς αὐτόν τῶν λεόντων λάκκον διακομίζει τὸ ἀριστόν, καὶ φησὶν εὐχαριστῶν ὁ μέγιστος Δανιὴλ, « Ἐμνήσθησ γὰρ μου, ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔγκατέλιπες τοὺς ἐκζητοῦντάς σε. » Ταῦτα τοίνυν, καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ νοῦν λαμβάνων, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μόνον ἀδιαλείπτως τῇ διανοίᾳ κατὰφυγε.

ΕΑ'. — ΦΛΟΡΙΩΝΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ θύμει ἐξασθενήσας τὸ σῶμα, ὡς μηδενὸς τευξόμενος τοῦ παραμυθησομένου. « Ἀγαθὸν γὰρ πεποιθῆναι ἐπὶ Κύριον, ἢ πεποιθῆναι ἐπ' ἄνθρωπον. » Πόρον γὰρ πάντως πρὸς παραμυθίαν σου ἐπινοήσει Θεός, καὶ οὐκ ἐπιλείψει πρὸς σωτηρίαν ἐπίνοια τῇ πηγῇ τῆς σοφίας.

ΕΒ'. — ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ταχέως ἐπένελε εἰς τὸ μοναστήριον, ὅθεν κακῶς ἐξηλθες, μὴ ποτε ἔξω τῆς μάνδρας ἐπὶ πολὺ διατρίψας, βρῶμα γένῃ τῶν νοσητῶν θηρίων. Εἰ δὲ λέγοις προσδοκία κρείττονός τινος ἀρετῆς ἀφίστασθαι τῆς μονῆς, μνήσθητι τοῦ εἰπόντος δεῖ, Ἐστὶν ὁδὸς δοκῶσα ἀγαθὴ εἶναι ἀνδρὶ, τὰ μέντοι τελευταία αὐτῆς φέρει εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἕδου. Ἄει γὰρ ὁ Σατανᾶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ταῖς εὐλογοφανείαις ἀγκιστρῶει τοὺς τῆς κακομηχανίας αὐτοῦ μὴ ἐσχλητάς πείραν.

ΕΓ'. — ΣΥΡΙΑΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Προσεχόντως τῷ μοναδικῷ τάγματι, καὶ νηφαλεῶς κερῆσθαι δεῖ τοῦ γὰρ γυμνικοῦ ἀγῶνος, ὁ ἡμέτερος

⁶⁷ I Petr. v, 8; I Thess. v, 5. ⁶⁸ Philipp. iv, 5. ⁶⁹ Psal. cxvii 7. ⁷⁰ Prov. xiv, 12.

⁶⁹ Ibid. 6. ⁷⁰ Eccli. ii, 11, 12. ⁷¹ Dan. xiv, 57.

ἀγῶν δυσχερέστερός ἐστιν, ἔχει μὲν γὰρ ἀθλητῶν ἅμα σώματα κλίναται ὀρθοῦσθαι βραδίως δυνάμενα, ἐν ταῦθα δὲ ψυχὰ καταπίπτουσιν, ἃς ἀπαξ ἀνατραπέσας, μόλις ἐστὶν ἀνεγείραι.

ΕΔ'. — ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ.

Μωϋσῆς ὁ μέγας ἱεροφάντης ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηξάμενος τὴν σκηνὴν, δηλοῖ, ὡς μακρὰν θορύβου πολεμικοῦ χρῆ τὸν διδάσκαλον εἶναι, καὶ πόρρω τοῦ πεφυρμένου ἀπόκεισθαι στρατοπέδου, πρὸς εἰρηνικὸν, καὶ ἀπολέμητον μεταστάντα βίον.

ΕΕ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Εἰ τῷ ζυγῷ τῆς πανευφροῦς ὑποταγῆς, τὸν τῆς ψυχῆς σου αὐχένα ὑπέκλινας, μὴ πολυπραγμονήσης τὰς οἰκονομίας τοῦ προεστῶτος, μόνον δὲ τὰ ἐπιτασσόμενά σοι, κὰν βαρέα, καὶ ἐπίπονα τυγχάνοι, προθύμως ποιεῖν σπούδαζε. Τὸ γὰρ περιεργάζεσθαι τὰς τοῦ διδασκάλου οἰκονομίας, καὶ δοκιμάζειν ἐθέλειν τὰ παρ' αὐτοῦ προτασσόμενα, ἐμποδὶόν ἐστὶ τῆς σῆς προκοπῆς. Οὐ γὰρ δὴ πάντως ὅπερ πιθανὸν καὶ εὐλογον φαίνεται τῷ ἀπίστω, τοῦτο καὶ ἀληθῶς εὐλογόν ἐστίν· ἄλλως γὰρ ὁ τεχνίτης, καὶ ἄλλως ὁ ἀνεπιστήμων κρίνει τὰ τῆς τέχνης. Καὶ ὁ γὰρ ὁ μὲν τῇ ἐπιστήμῃ κέρχεται, ὁ δὲ τῷ εἰκότι· τὸ δὲ εἰκότος ἡλιγίας μὲν στοχάζεται τῆς ἀληθείας, τὰ δὲ πολλὰ ἀποτυγχάνει, μᾶλλον τῆς ὀρθότητος πρὸς τὴν ἀπάτην ἔχον τὴν συγγένειαν.

ΕΖ'. — ΓΑΛΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τί σοι ὄφελος τῆς ξενιτείας, καὶ τοῦ πόνου τῆς ἀσκήσεως, καὶ τῆς πολλῆς ταλαιπωρίας, πάλιν τῇ καρδίᾳ εἰς Αἴγυπτον στρεφομένην, καὶ καθεκάστην σχεδὸν ἡμέραν διὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῖς οἰκίαις προσομιλοῦντι, καὶ τῷ διαπύρῳ φίλτρῳ τῆς συγγενείας ἀποσφαλλομένῳ τῆς τελειότητος; Τάχα γὰρ οὐκ ἤκουσας τοῦ Κυρίου ἐπιτιμῶντος τῇ Μαρίᾳ ἐν τοῖς συγγενέσιν ἐπιζητούσῃ αὐτὸν, καὶ τὸν φιλοῦντα πατέρα, ἢ μητέρα ὑπὲρ αὐτὸν, κρίνοντος ἀνάξιον αὐτοῦ, καὶ διὰ τῶν λόγων τούτων ἀραρότως ἐκλειψὶν τῶν συγγενικῶν ὑποπιθεμένων δεσμῶν; Εἰ γοῦν καταλείποις τὴν Χαρρὰν, ὅπερ ἐρμηνεύεται τρώλη, τοῦτο δὲ σημαίνει τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἐκ τῆς κοιλάδος Χεδρῶν ἐξῆλθες, τουτέστι τῶν ταπεινῶν ἔργων τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου, καθ' ἣν γίνονται πλάναι, σπεῦσον μετοικισθῆναι κατὰ τοὺς πατριάρχας, εἰς Δωδαεὶμ, τουτέστι εἰς τὴν ἰκάνην ἐκλειψὶν τῆς σαρκικῆς προσπαθείας· Δωδαεὶμ γὰρ ἰκάνη ἐκλειψὶς ἐρμηνεύεται, ἥσπερ ἐπιτυχεῖν ἀγωνίζονται πάντες, ὅσοι ὀρέγονται τῆς μακαριωτάτης ἀπαθείας.

ΕΖ'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ ΑΠΟ ΝΟΥΜΕΡΩΝ.

Οὐκ ἀποδέχομαι σε πρὶν ἐκκόψαι τὰ πάθη, μυρίαίς χρώμενον συντυχίαις, καὶ τραύματα ἐπὶ τραύμασι τῇ διανοίᾳ διὰ τῶν αἰσθήσεων σωρεύονται, καὶ μάλισθ' ὅτι ἐξ ἡμελημένου καὶ ἀκαθάρτου βίου πρὸς τὴν ἀρετὴν τοῦ Χριστοῦ μετοικισθῆναι προσελίου. Διὸ περ θεράπευε, μὴ μέντοι αὐθάνε ταῖς ἀφυλάκτοις συντυχίαις τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς. Ἔοικε γὰρ ὁ νοῦς τῶν προσφάτως τῆς κακίας ἀναχωρη-

A nostrum laboriosius est : ibi enim athletarum corpora, quæ facili negotio erigi valent, incurvantur ; animæ concidunt, quas semel inversas vix erigas.

LXIV. — GREGORIO ABBATI.

Moyses magnus ille sacrorum antistes extra castra tabernaculum constituens ⁷⁶ innuit, longe a tumultu bellico oportere magistrum esse, et longe ab impuro commorari exercitu, ad pacificam nulloque tumultu bellico vexatam viam transvecturum.

LXV. — THEODORO MONACHO.

Si jugo decantatissimæ obedientiæ animæ tuæ cervicem submitisti, ne anxius nimisque curiosus superioris tui vel familiaris administrationem examines ; tantum ea quæ tibi imponuntur, licet gravia et laboriosa sint, alacri animo, ut officias incumbe. Curiose namque magistri administrationum perquisitio, et præceptorum illius probatio tui profectus impedimento est. Neque enim omnino quod vero simile ac rationi consonum in experto videtur, hoc vere rationi consonum est. Aliter enim artifex, et aliter artis ignarus, ea quæ artis sunt, dijudicat : regula enim ille quidem scienter utitur, hic convenienti. Sed conveniens raro veritatem collimat, ut plurimum vero ab ea aberrat, magis ad errorem quam ad rectitudinem, affinitatem habens.

150 LXVI. — GALLO MONACHO.

Quis tibi usus fuerit peregrinationis, et exercitationis laboriosæ, et tam immanis afflictionis, rursum corde in Ægyptum revertenti, et singulis fere diebus per epistolas familiaribus colloquanti, et ardenti cognationis cupidine a perfectione devianti? Forte enim non audisti Dominum Mariæ exprobrantem, quod inter consanguineos eam inquireret ⁷⁷; eique qui patrem et matrem plus quam illum amaret, seipso indignum judicantem ⁷⁸, et per hæc verba firmiter consanguineorum vinculo- rum solutionem supponentem? Itaque si dereliquisti Charran, quæ interpretatur nidus, hic vero innuit sensus, et ex valle Chebron existi ⁷⁹, hoc est ex miseris peccati operibus, et ex deserto erroribus obnoxio, contende, ut transferaris, quemadmodum et patriarchæ, in Dothaim ⁸⁰, hoc est sufficientem defectum carnez affectionis. Dothaim namque sufficiens defectus interpretatur, cujus compotes fieri contendunt, quicumque beatissimam illam perturbationum vacuitatem concupiscunt.

LXVII. — ELEUTHERIO MONACHO EX NUMERIS.

Non excipio te, ni prius perturbationes abscindas, qui innumeris congressibus uteris, et vulnera super vulnera menti per sensus exaggeras, eoque potissimum, quod ex abstracto et impuro vitæ instituto ad virtutem Christi traduci elegeris. Quapropter **151** sana, non item adauge improvidis congressibus ægritudines animæ. Mens enim eorum, qui recens ab improbitate secesserunt, similia est corpori tum

⁷⁶ Exod. xxxiii, 7. ⁷⁷ Luc. ii, 49. ⁷⁸ Matth. x, 57. ⁷⁹ Gen. xii 4. ⁸⁰ Gen. xxxvii, 17.

eos, qui in Christum crediderunt, tum ex Hebraeis, tum ex gentibus, veluti in umbra notant: qui prius cum essent ut paleæ, demum per fidem et poenitentiam ingentem misericordiam consecuti, aurei mente visi sunt.

XVI. — AGATHONI DECEMBRIO.

Cum Isboseth interfectores beatus David occidisset, eorumque manus pedesque abscidisset, in fonte et in aqua suspendit ¹⁸. Per hæc notat, quod secundum Christum fit, baptismate amputatis extremis mutilari et interimi, qui ante fidem nos in captivitate abduxerunt, animasque nostras cruciदारunt, demones.

XVII. — *Eidem.*

Post Mosaicam spei melioris legem superinductam fuisse edocui sumus, per quam inhære Deo possumus. Itaque « Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis ¹⁹, » ut Jacobus ait. Autamen Judæorum populus nolebat per spem et fidem prope fieri, Dominoque conglutinari. Quapropter David dicebat: « Ira ascendit in Israel ²⁰: » quandoquidem non credidit Deo, neque speravit in salutare illius. Ipse rursus Deus per Isaiam enuntiavit: « Populus iste labiis me amat, cor autem eorum longe est a me ²¹. »

128 XVIII. — *Eidem.*

Ex improbis plerique tenebras in corde suo tetricas clam esse aliis hominibus cupientes, ingentes risus edunt, lætitiâque veluti in teatro pervulgare populis videntur. Porro necessario sciendum est, eos intus omni tristitia plenos esse, cum eos justum gaudium aversatum deseruerit.

XIX. — PANTONYMO SATRAPÆ.

Judæis de tua familia cur victum et amictuum invito animo te suppeditare ostendis, quasi facultates tuas in externos, porvicaces, improbos et deliros profunderes?

XX. — HIPATIO EPHORO.

Non omnes demortuos justos factos esse existmans apostolus Paulus scribit: « Qui vitam obiit, justificatus est a peccato ²²; » vere enim omnes impii et iniqui, cum vitæ finem posuerint, justifacii esse videbuntur: sed quod omnis homo, jam peccatum non faciens, cum a prava operatione cessaverit, et videatur iniquis actionibus demortuus, hic non peccator, sed justus, nec absque ratione est. Sic itaque scriptum intellige: Qui peccato mortuus est, cum illud amplius non patret, justus factus est.

XXI. — ISIDORO LECTORI.

Petrus apostolorum princeps ait: « Si exprobramini in nomine Christi, beati estis ²³; » et Dominus dixit per Isaiam: « Opprobrium hominum

Α τούς τε ἐξ Ἰουδαίων, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῷ Χριστῷ πιστεύοντας σκιογραφοῦσιν, οἵτινες πρῶτην ἀχρῶδεις ὑπάρχοντες, ὑστερον διὰ πίστεως, καὶ μετανοίας μεγάλως ἐλειθέντες, χρυσοὶ τινες τὴν γνώμην πεφθάναι.

ΙΓ'. — ΑΓΑΘΩΝΙ ΔΕΚΕΜΒΡΙΩ.

Τοὺς τοῦ Ἰσβοσῆ ἀναίρετας ὁ μάκαριος φονεύσας Δαυὶδ, καὶ χεῖρας τούτων καὶ πόδας ἀποκόψας, ἐπὶ πηγῆς κρήνης, καὶ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἐκρέμασεν. Σημαίνει διὰ τούτων, ὅτι τῷ κατὰ Χριστὸν γινομένῳ βαπτίσματι ἀχροτηριάζονται, καὶ ἀναερῶνται εἰ πρὸ τῆς πίστεως ἡμᾶς δουλωσάμενοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀποκτείναντες δαίμονες.

ΙΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μετὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἐπισειρωγῆ ἰδαίχθη τῆς κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζειν τῷ Θεῷ δύναμεθα. Οὐκοῦν « Ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγίσει ὑμῖν, » καθά φησιν Ἰάκωβος. Ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων λαὸς οὐκ ἤθελε δι' ἐλπίδος καὶ πίστεως ἐγγίσειν, καὶ κολλᾶσθαι Κυρίῳ, διόπερ Δαυὶδ ἔλεγεν, ὅτι « Ὁργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ, » ἐπειδὴ τῷ οὐκ ἐπίστευσεν τῷ Θεῷ, οὐδὲ ἤλπισεν ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Θεὸς εἶρηκε διὰ τοῦ Ἠσαίου: « Ὁ λαὸς οὗτος χεῖλεσί με ἀγαπᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πῆρῶ ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. »

ΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πολλοὶ τῶν φαύλων τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν ἀμειδὲς σκότος λαμβάνειν τοὺς ἀνθρώπους βουλόμενοι, παγγάζουσι μέγαρα, καὶ τὴν ἰλαρότητα θεατρῶν δοκοῦσιν. Ἄλλ' ἀναγκαῖον εἶδέναι, ὡς πάσης συγγῆτητος πλήρεις ὑπάρχουσιν ἐνδοθεν, τῆς δικαίας τούτους ἀποστραφείσης χαρᾶς.

ΙΘ'. — ΠΑΝΤΩΝΥΜΩ ΣΑΤΡΑΠΗ.

Τοὺς Ἰουδαίους (1) μὴ εὐψυχῶν διαθρέψαι, καὶ ἀμφιάσαι οικέτας, διατι ἐνδεικτικῆς δὴθεν ὡς ἄλλοτριῶν ἐξωθεν προσερχομένους ἀγερώχοις, καὶ πονηροῖς, καὶ λήροις τὴν ὑπαρξίν σκορπίζων;

Κ'. — ΥΠΑΤΙΩ ΕΦΩΡΩ.

Οὐχ ὅτι πάντας τοὺς θανόντας δεδικαιῶσθαι οἴμενος ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει, ὅτι « Ὁ ἀποθανὼν δεδικαιῶται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας »· ὅντως γὰρ ἂν ἅπαντες ἀσεβεῖς, καὶ παράνομοι δεδικαιῶσθαι δόξουσιν ἐξεληθόντες τοῦ βίου· ἀλλ' ὅτι πᾶς ἀνθρώπος μηκέτι ὄρων τὴν ἀμαρτίαν, διὰ τὸ παύσασθαι τῆς φαύλης ἐνεργείας, ὡς δοκῶν νενεκρῶσθαι ταῖς πονηραῖς πράξεσιν, οὗτος οὐκέτι ἀμαρτωλὸς, ἀλλὰ δικαῖος εὐλόγως χρηματίζει. Οὕτως τοίνυν νόησον τὸ γεγραμμένον, ὅτι Ὁ ἀποθανὼν τῇ ἀμαρτίᾳ, ἐπειδὴ παρ μηκέτι πράττει αὐτὴν, δεδικαιῶται.

ΚΑ'. — ΣΙΔΩΡΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Πέτρος ὁ πρωτοστάτης τῶν ἀποστόλων φησὶν: « Εἰ ἐνεῖδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι ἐστε. » Καὶ ὁ Κύριος εἶρηκε διὰ τοῦ Ἠσαίου: Ὀνειδισμὸν

¹⁸ II Res. iv, 12. ¹⁹ Jac. iv, 8. ²⁰ Psal. lxxvii, 21. ²¹ Isa. xlii, 13. ²² Rom. vi, 7. ²³ I Petr. v, 14.

(1) Lege τοὺς Ἰσραὴλ, ad hunc sensum: Quandoquidem propriis famulis victum et vestitum libenter suppeditas, cur te scilicet ostentas quasi in alienos

extrinsecus advenientes, improbos et nugatores, facultates tuas profundas? COTELERIUS Monum. E. G. II, 556.

ἀνθρώπων· μηδαμῶς φοβηθῆτε. » Δι' αὐτοῦ δὲ βοᾷ ἅ A
 ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· « Μακάριοι ἐστε, ὅταν ἐνειδῶσιν
 ὑμᾶς· χαίrete, καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν
 πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Καὶ ὁ ἀπόστολος δὲ Παῦλος
 ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῇ, σφόδρα ἐπήνεσε
 τοὺς εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἔχοντας ζήουσαν πί-
 στιν. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, μηδὲν ἀθυμῆσης,
 μηδὲ πτοηθῆς ἐξονειδιζόμενος δι' εὐκλειαν, καὶ πρό-
 πων χρηστότητα, καὶ λαμπρὰν εὐσέβειαν, ὑπὸ τῶν
 ἀδελτέρων τε, καὶ ἁθίων, καὶ μουσαρῶν ἀνθρώπων·
 καὶ γὰρ οἱ πρόνοι καταγελωσι τῶν σωφρονούντων,
 καὶ οἱ ἀσεβεῖς σκόπτουσι τοὺς εὐσεβοῦντας, καὶ οἱ
 πονηροὶ τοὺς ἀγαθοὺς μυκτηρίζουσι, καὶ οἱ τυφλοὶ
 πολυδλέποντας κικλήσκουσιν ἑαυτοὺς, καὶ οἱ φαυλό-
 τατοι κροτοῦσι, καὶ ἀνακηρύττουσι τὰς ἀμαρτίας,
 καὶ τὰ ἀσχίστα πάθη τῆς ἀτιμίας, ψηφίζόμενοι τὸ B
 πικρὸν γλυκὺ εἶναι. Ἄλλ' ἡμεῖς μᾶλλον αὐτῶν
 καταγελάσωμεν, καὶ καταγνωσόμεθα, πενθήσομεν
 τε, καὶ καταθρηνησομεν τὴν τῶν τοιοῦτων ἀπώ-
 λειαν.

ΚΒ'. — ΝΙΚΟΔΗΜΩ.

Ἵφελιεις εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἔχεις χρή-
 ματα, ἵνα μὴ ἀπαιτηθῆς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τὸν τού-
 των λόγον· « Ὡ γὰρ, φησί, παλὺ δέδοται, περισσό-
 τερον ἀπαιτήσουσιν οἱ πράκτορες ἄγγελοι· » καὶ
 πολλὴν δίκην ὑφέξει τῶν δοθέντων χρημάτων ὁ
 πλούσιος, καὶ ἀκριθὲς λογοθέσιον, καὶ φρικτὴν
 βουκουσσίονα, πότερον καλῶς, ἢ κακῶς διψήσῃ
 τὰ εἰς αὐτὸν περιελθόντα κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ.

ΚΓ'. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μὴ θάρσῃσης τῷ γῆρα· καὶ γὰρ καὶ γέροντες πύ-
 πτουσιν· ἐπικαλοῦ δὲ τὸν Χριστὸν αἰεὶ πρὸς βοή-
 θειαν, ἵν' αὐτός σου φρουρὸς καὶ ἀσειστος ἀσφάλεια
 γένηται.

ΚΔ'. — ΧΑΡΙΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Πυνθάνεται μοι ἡ τιμία σου ψυχὴ, τί ἂν εἴη τὸ
 γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι ἡ Δύναμις τῆς
 ἀμαρτίας ὁ νόμος ἐστὶ Μωσέως; Ὁὐχ ὅτι πταισμάτων
 ὁ θεὸς νόμος ὑπάρχει ποιητικὸς, ὡς περ τινὲς ἀπαίδε-
 τοι κακῶς νενομίκασιν· οὐδ' ὅτι ἰσχυροποιεῖν τὴν ἀμαρ-
 τίαν εἴθε· μὴ γένοιτο. Μὴ οὖν γὰρ μᾶλλον καὶ παρι-
 κόπτειν, ἢ καὶ ἐξαφανίζειν τὰς ἀμαρτίας πέφυκεν·
 ἀλλ' ὅτι δυνατῶς ἐλέγξας τὴν τῶν φαύλων δρωμένων
 ἀτοπίαν, καὶ δημοσιεύσας τὴν φύσιν τῶν ἀπρεπῶν, D
 ἐμφράττει τὸ ἀναίσχυντον στόμα τῶν Ἰουδαίων σε-
 μνουμένων μὲν ἐπὶ τῷ θεῷ γράμματι, καὶ κορυ-
 θαντιῶντων διηνεκῶς, πᾶσαν δὲ ἀμαρτίαν ἀφόδως
 ἐργαζομένων, καὶ διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου,
 τὸν νομοθέτην ἀτιμαζόντων· Πρὸς γὰρ δὴ τὸ πρόσ-
 ωπον τῶν τῷ νόμῳ ἔγκυχυμένων, καὶ ἀλαζονευο-
 μένων, ὁ θεὸς Ἀπόστολος ταῦτά τε καὶ τὰ τοιαῦτα·
 ἀποφθέγγεσθαι εἴθε.

ΚΕ'. — ΕΡΜΟΛΑΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἄνω βλέπε πρὸς Θεόν. Τί σοι καὶ τοῖς γῆνιοις;
 Μὴ θέλε καθορᾶν, τί πράττει ὁ κοσμικὸς ἀπέστης
 γὰρ τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ἀγρόνης τοῦ βίου. Μὴ οὖν

A ne timeatis ²⁴. » Per seipsum in Evangelio clamat:
 « Beati estis, cum maledixerint vobis; gaudete et
 exultate, quoniam merces vestra copiosa est in
 caelis ²⁵. » Et Paulus apostolus Epistola ad Hebraeos
 maxime admiratus est eos, qui in Salvatorem Chri-
 stum habent ardentem fidem ²⁶. Haec itaque si ita
 se habent, ne prorsus animum despondeas, neque
 timore concidas, propter famam, et morum aequi-
 tatem, et splendidam pietatem, a vesanis, impiis
 execrandisque hominibus maledictis impetitus.
 Etenim adulteri continentes irrident, et pios impij
 calumniantur, et probos improbi naso suspendunt,
 caecique multum se visu pollere gloriantur,
 et pessimi plaudunt, et iniquitates evulgant, et
 probrosissimos vituperij affectus, decernentes dulco
 amarum esse. Nos vero potius eos ludibrio habebim-
 us, et condemnabimus, et similitum excidium
 complorabimus ac lugebimus.

XXII. — ΝΙCΟΔΕΜΟ.

Gratiae tibi agendae sunt Deo, quod pecuniis de-
 stituaris, ne die iudicii de earum ratione expo-
 scaris. « Cui enim, ait, multum datum est, ab eo
 majus expetent angeli exactores ²⁷ : » et dives pro
 concessis sibi pecuniis acrius in iudicium vocabi-
 tur, rationem exactiorem redditurus, horrendae dis-
 cussioni subjiciendus, an bene vel male, quae
 Numinis providentia in ipsum pervenere admini-
 straverit.

130 XXIII. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΟ ΔΙΑΚΟΝΟ.

Ne fidas nimium senio; namque concidunt et
 senes ipsi. Sed Christum invoca continuo in auxi-
 lium, ut ille tibi custos et inconcussa securitas sit.

XXIV. — ΧΑΡΙΣΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Percontaris, vir honorande, quid illud sit quod
 scriptum est per Apostolum: « Potentia peccati lex
 est Moysis ²⁸? » Non quod commissorum turpium di-
 vina lex procreatrix sit, quemadmodum nonnulli
 insulti nimis prave existimarunt; neque quod ro-
 bur peccato tribuat. Absit hoc. Quinimo potius pec-
 cata impedit, disperditque. Sed quod robuste nimis
 rerum male gestarum absurditatem reprehendens,
 et indecorarum actionum naturam divulgans, in-
 verecundum Judaeorum os occludit, qui in divina
 littera gloriantur, et more corybantum perpetuo
 insaniant, et omne peccatum intrepide perpetrant,
 et legis transgressione legislatorem inbonorant.
 Namque in personam eorum, qui lege gloriantur
 et superbiunt, divinus Apostolus haec et similia
 dicere consuevit.

XXV. — ΗΕΡΜΟΛΑΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Sursum ad Deum aspice. Quid tibi et terrenis?
 Cave, ne quid gerat mundus, intueri contendas.
 Sejunctus es a mundo, et rerum mundanarum la-

²⁴ Isa. li, 7. ²⁵ Matth. v, 11, 12. ²⁶ Hebr. x, 52. ²⁷ Luc. xii, 48. ²⁸ I Cor. xv, 56.

quo. Ne itaque actionibus mundanis incumbas, **131** sed tibi soli attende, examinaque, quomodo, ut donorum ascetarum est, opus tuum compleatur. « Considerate enim diligenter, quomodo ambuletis ²⁹, et quoddam vitæ institutum sequimini, » divinum clamat præceptum.

XXVI. — PROCOPIO PRESBYTERO.

Si in pejus conversionem vituperas, conversionem in pejus devita. « Qui enim, ait, conversus fuerit retro, non est bene dispositus ad regnum caelorum ³⁰. »

XXVII. — FRUMENTIO COMITI.

« Circumcisio nihil est, ait Apostolus, et præputium nihil est ³¹. » Neutrum enim in salutem animæ et divinorum cognitionem conducit. Quidnam igitur conducet, et emolumentum homini afferet? **B** Manifesto divinorum præceptorum custodia.

XXVIII. — HIPASIO TRIBUNO.

Quemadmodum est ciborum jejunium, ita est et iræ jejunium, et ambitionis dominatus jejunium, et invidentiæ, et jactantiæ, et avaritiæ, et injuriarum memoriæ, et repentinæ iræ, et somnolentiæ, et segnitiei, et curiositatis, et perturbationis, et similibus.

XXIX. — THYRSO MONACHO.

Si curiose perscrutaris, et sedulo res eorum, qui contumeliose **132** se gerunt, expiscaris, cordis tui oblitus es, cellam tuam non nosti, a veritate aberras, per invia iter carpis, et considera ad **C** quamnam tandem finem devenias.

XXX. — Eidem.

Quemadmodum ipse, si gratiam mihi datam aliis quoque non communicavero, rationem in die judicii redditurus sum, tanquam quod silentio spiritale talentum suffoderim; ita et tu in jus vocaberis, si et aliis idoneis non elargitus fueris, cognitionis munus caeleste tibi conceditum. Testis enim ipse sum, multam tibi suppeditatam esse Numinis gratiam, ob morum nobilitatem, vitæ gravitatem, unaque cum præstantissimis monachis contendentem diligentiam. Quod sane in habitu sæculari, et publica expeditione admirabile est.

XXXI. — PHOTINÆ, et DOR...

Vestram vitam intaminatam memoria recolentes, **D** gloriam Christo damus, cum Davide enuntiantes: « Quam dilecta tabernacula tua et altaria, Domine virtutum ³²! » Vere etenim tabernacula, et altaria, et templum, et munera Dei per virginitatem aperuistis.

XXXII. — MENANDRO DOMESTICO.

Nolo, insultas auribus nostris, a paterno meo Hellenismo desciscere: namque id vituperandum puto. Verumtamen dic mihi, vir admirande, si pater tuus prædonum princeps, aut **133** ebrietati deditus, aut adulter, aut fenerator, aut audax, aut

A δρα τὸ βιωτικὸν ἔργον, ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῷ μόνῳ, καὶ φρόντιζε, ὅπως κατὰ τὸ πρότερον τοῖς ἀσκηταῖς, πρᾶξει τὸ ἔργον σου. « Βλέπετε γὰρ ἀκριβῶς, πῶς περιπατεῖτε, καὶ πῶς πολιτεύεσθε, » βῶξ τὸ θεῖον ἐπιταγµα.

ΚΓ'. — ΠΡΟΚΟΠΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Εἰ φέγεις τὴν εἰς τὸ χεῖρον στροφὴν, φεύγε τὴν εἰς τὸ χεῖρον στροφὴν. « Ὁ γὰρ στραφεὶς, φησὶν, εἰς τὰ ὀπίσω, οὐκ ἔστιν εὐθετος τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. »

ΚΖ'. — ΦΡΟ. ΜΕΝΤΙῶ ΚΟΜΗΤΙ.

« Περιτομὴ οὐδὲν ἔστι, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, καὶ ἀκροβυστία οὐδὲν ἔστιν. » Οὐδέτερον γὰρ τῶν εἰρηµένων συμβάλλεται πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς, καὶ θειοτέραν γνώσιν. Τί οὖν ἂν εἴη τὸ λυσιτελοῦν, καὶ ὀνησιν προξενοῦν τῷ ἀνθρώπῳ; Ἀῖλον ὅτι ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

ΚΗ'. — ΙΠΠΑΣΙῶ ΤΡΙΒΟΥΝῶ.

Ὅσπερ ἔστι βριμάτων νηστεία, οὕτω καὶ θυμοῦ νηστεία ἔστι, καὶ φιλαρχίας νηστεία, καὶ βασκανίας, καὶ κόµπου, καὶ φιλοχρηµατίας τε, καὶ ὀχυροχολίας, καὶ ὀπνηλίας, καὶ νωθίας, καὶ περιεργίας, καὶ ταραχῆς, καὶ τῶν καθ' ἑξῆς.

ΚΘ'. — ΘΥΡΣῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἐὰν πολυπραγµονῆς, καὶ ἡδέως περιεργάζῃ τὰ πράγµατα τῶν τὴν ἀσχηµοσύνην ἐργαζοµένων, ἐπελάθου τῆς σεαυτοῦ καρδίας, οὐκ οἶδας τὴν κέλλαν σου, ἐπ' ἀνήθης ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἀνοδίαν βαδίζεις· καὶ βλέπε, πρὸς ποῖον ἐλεύσῃ πέρας.

Λ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ ἐγὼ, εἰ µὴ μεταδοίην ἑτέροις τῆς δοθείσης μοι χάριτος, λόγον ὑφέξω ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ὡς κατορύξας τῇ σιωπῇ τὸ πνευματικὸν τάλαντον, οὕτως καὶ σὺ εὐθύνῃς ἀπαιτηθῆσι, ἐν µὴ καὶ ἄλλοις ἱκανοῖς χορηγήσης τὴν ἐπιπιστευθεῖσάν σοι οὐράνιον δωρεάν τῆς γνώσεως. Μαρτυρῶ γὰρ σοι πολλὴν ἔχοντι χάριν Θεοῦ, δι' εὐγένειαν τρόπων, καὶ βίον σεµνότητων, καὶ ἐπιμέλειαν ἀµιλλωµένην τοῖς κρατίστοις τῶν μοναχῶν· ὅπερ θαυµαστὸν βλέπειν ἐν σχήµατι κοσµικῷ, καὶ δημοσίᾳ στρατείᾳ.

ΛΑ'. — ΦΩΤΕΙΝῆ καὶ ΔΟΡ. . . .

D Μνηµονεύοντες τῆς ἀµολύντου ὁµῶν ζωῆς, δοξάζοµεν τὸν Χριστὸν, λέγοντες σὺν τῷ Δαυὶδ· « Ὁς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώµατά σου, καὶ τὰ θυσιαστήρια, Κύριε τῶν δυνάµεων! » Ἀληθῶς γὰρ σκηνώµατά τε, καὶ θυσιαστήρια, καὶ ναοὶ, καὶ κειμήλια Θεοῦ διὰ τῆς παρθενίας πεφῆνατε.

ΛΒ'. — ΜΕΝΑΝΔΡῶ ΔΟΜΕΣΤΙΚῶ.

Οὐ βούλομαι, λέγεις, ἐκστῆναι τοῦ πατρῶου Ἑλληνισµοῦ· ἐπὶ νοεῖστον γὰρ τοῦτό γε οἶμαι. Τί οὖν, εἰπέ μοι, θαυμάσιε, εἰ ὁ πατήρ σου λησταρχὸς τις, ἡ µαθουστῆς, ἡ πόρνος, ἡ τοκογλύφος, ἡ θρασύς ἢ τυµωρὺχος ἐτύγχανεν, οὐ θέλεις σώφρονι λογισµῷ χρη-

²⁹ Ephes. v, 15. ³⁰ Luc. ix, 62. ³¹ I Cor. vii, 19. ³² Psal. LXXXIII, 1.

σάμενος, κρειττων γενέσθαι τῆς τοῦ ἀδίκου, καὶ ἀνοσίου πατρὸς κακοφροσύνης;

A sepulcorum effosor fuisset, annon cuperes prudenti sanoque consilio utens, injusti ac impii patris improbitate sanior evadere?

ΔΓ'. — ΧΡΥΣΟΓΟΝῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝῶ.

Ἡρώτησέ με, ἡ ὑμετέρα ἀγάπη, τί ἐστίν, ὅσαρ φάσκει πρὸς τὸν Θεὸν ὁ Βαρούχ· ὅτι « Σὺ εἰ καθήμενος τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα; » Ὁ Θεὸς ἐπειδὴ ἀναλλοίωτος καὶ ἀτρέπτος ὑπάρχει διηνεκῶς, δῆλον ἐστὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ καθήσθαι ἀτρεπτότητι διὰ πάντας εἰρηταί· ἡμεῖς δὲ τρεπτοὶ ὄντες, βραδίως ἀπολλύμεθα ἐκάστοτε ἄλλοι ἀντ' ἄλλων πολλάκις γινόμενοι, καὶ ἀπ' ἐτέρων λογισμῶν ἐφ' ἐτέρους λογισμοὺς συνεχῶς μεταβαίνοντες.

ΔΔ'. — ΣΩΚΡΑΤΙῶ ΕΞΕΚΕΤΟΡΙ.

« Αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται κατ' ἐξέειν τὴν ἡμέραν τῆς δικαιοκρασίας. » Τουτέστιν αἱ ἀγγελικαὶ στρατιαὶ τῷ Θεοκρατικῷ ὑπηρετοῦσαι προστάγματι, ἐξ ἡμερότητας εἰς ὄργην κινήθησονται . . . πάντας τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους.

ΔΕ'.

Οἱ ἀνόσιοι, καὶ ἄθεοι, πονηροὶ τε, καὶ ἄθεσμοὶ τοῦ Σατανᾶ λογισμοὶ μὴ θροεϊτώσαν σε, μηδὲ καταπλητέωσαν, μὴ τε μὴν παρασκευαζέτωσαν ἀθυμεῖν, καὶ ἐκλύεσθαι τὴν σὴν ἀγαθὴν ψυχὴν, πλοτεῖ γαγυωμένην, καὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ φραττομένην.

ΔΖ'. — ΔΗΜΟΣΘΕΝΕΙ ΠΑΤΡΙ ΠΟΛΕΩΣ.

Εἰ μὴ τῶν μακαρίων, καὶ ὄντως θείων τῆς Γραφῆς λόγων ἐρᾶς, κτήνσει τοῖς ἀνοήτοις καὶ ἀλογίστοις παρεικασθήσῃ.

ΔΥ'. — ΚΑΛΛΙΣΤΙΑΝῶ.

Ὅσαρ ὀρεγόμενοι τῆς ζωῆς ἐσθίειν, καὶ πίνειν, φράζειν τε, καὶ ἀκροᾶσθαι εἰώθαμεν, οὕτω καὶ τῇ ἀναγνώσει τῶν τοῦ Θεοῦ λόγων προσανέχειν ὀφειλομένον ἀκορέτως τῇ γυμνῇ.

ΔϞ'. — ΑΣΚΛΗΠΙΟΔΟΤῶ.

Τί σοι ὄφελος τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχων, ταῖς ἐπιθυμίαις δὲ δουλεύειν, ὥσαρ πικραῖς θεσποίναις;

ΔϠ'. — ΑΥΞΕΝΤΙῶ ΙΔΑΟΥΣΤΡΙῶ.

Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ζῶν Λόγος ἐστίν, καὶ ἐνυπόστατος Λόγος ὑπάρχει, ἀπαθὴς ἐκ Πατρὸς πρὸ πάντων αἰώνων, καὶ χρόνων γεγεννημένος, μόνος ἐκ μόνου μονογενῆς, φως ἐκ φωτός, Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, τῷ ἰδίῳ Πατρὶ κατὰ πάντα ὅμοιος, δυνάμει, οὐσίᾳ, ἀγαθότητι, ἐξουσίᾳ, καὶ πάσῃ τελειότητι, ὡς χωρεῖν τὸν Πατέρα ἐν αὐτῷ, καὶ χωρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, πάντων ὑλικῶν δημιουργός, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ, καὶ ὁμοουσίῳ, καὶ προσκυνητῷ Πνεύματι.

Μ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ μονογενὴς Υἱὸς, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τὸ σχηματισθῆναι, ἦτοι σωματωθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου, οὐκ ἐκπέπτωκεν, καὶ ἀπηλλοτριώθη τῆς ἰδίας θεότητος, ἔμεινε γὰρ Θεὸς καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν, Θεὸς μὲν ἀληθινὸς κατὰ τὸ ἀόρατον, ἀνθρω-

XXXIII. — CHRYSOONO PRESBYTERO, ET ABBATI.

Postulasti, dilecte mi, quid est, quod Baruch dicit ad Deum: « Tu es sedens in sæcula, et nos perimus in sæculum »? Deus cum immutabilis atque invariabilis perpetuo sit, manifestum est, eum in propria sedere immutabilitate in æternum, ut dicitur. At nos, qui de facili mutamur, et singulis diebus morimur, alii atque alii sæpius facti, et ex aliis in alias cogitationes sæpissime transeuntes.

XXXIV. — SOCRATIO EXCEPTORI

« Virtutes caelorum commovebuntur in die justitiae »? Hoc est, angelici exercitus Domini audientes imperio ex mansuetudine in iram commovebuntur, et pravos homines universos perdent.

XXXV.

Perversæ, et impiæ, pravæque, et exleges Satanae cogitationes ne te conturbent, neque perterreant, neque id operentur, ut animum despondeas, et tua bona anima fide collustrata, et Christi cruce circumsepta dissolvatur.

134 XXXVI. — DEMOSTHENI URBIS PATRI.

Si beata et vere divina Scripturae eloquia studiose non appetis, jumentis insipientibus et ratione destitutis assimilaberis.

XXXVII. — CALLISTIANO.

Quemadmodum, dum vitam appetimus, edere et bibere, loqui et audire suavimus, ita et divinis eloquiis perlegendis insaturabiliter mente opera danda est.

XXXVIII. — ASCLEPIODOΤΟ.

Quis tibi usus fuerit servis quidem imparare, desiderii vero tanquam immitibus dominis servire?

XXXIX. — AUXENTIO ILLUSTRIO.

Unigenitus Filius, et Verbum Patris, rivens Verbum, et propria subsistens hypostasi Verbum est, ex Patre ante omnia sæcula, et tempora sine ulla passione genitus, solus ex solo unigenitus, lumen ex lumine, Deus verus de Deo vero, Patri in omnibus similis, potentia, essentia, bonitate, auctoritate et omni perfectione, adeo ut in seipso capiat Patrem, et capiatur a Patre; rerum omnium, quæ materiae subsunt, Conditor, cum Patre, et sancto, et consubstantiali, et adorando Spiritu.

135 XL. — EIDEM.

Unigenitus Filius, et Dei Verbum etiam post formam, corpus nempe, ex sancta Virgine assumptam, non degeneravit, neque a proprio deitatis statu motus est; namque etiam post incarnationem Deus permansit, Deus quidem verus secundum

²² Baruch. iii, 5. ²³ Psal. lxxviii, 57. ²⁴ Matth. xxiv, 20. ²⁵ Psal. xlviii, 13.

quod non videtur, et secundum quod videtur, A homo verus. Neque enim sine mente et anima erat, ut effuisti Apollinarius.

XLl. — EUTHYMIO DIACONO.

Alii quidem in vinetis, et olivetis, et iumentis, et servorum multitudine, et aedibus auro argentoque splendidis, et terrenis ditionibus gaudent. Tu vero, præclarissime Christi serve, Regem invisibilem intellectualibus indesinenter oculis cernens, illius suavitatis particeps, et amore, qui discindi non potest, illi colligatus, speque erga eum animum tuum enutriens, et dilectione, quæ non marcescit, te deleotans, precibus continuis et psalorum cantibus continuo incumbens et sermones spirituales amplectens, prophetarum illa exclamas: « Recordatus sum Dei, et lætatus sum ²⁶: » Et: « Superlætabor in Domino meo, non laboravi sequens Dominum meum ²⁷. » Exultabo itaque, humanissime Domine, in sermonibus tuis, quemadmodum qui divitias invenit, et prædam multam ²⁸. Proptereaque Salvator et Conditor omnium tibi respondet: Gaudium tuum, et exultationem tuam nullus furari poterit ²⁹: Maria siquidem optimam elegit divinarum disciplinarum semper virentem partem ³⁰. Quando itaque sermones **136** mei in te habitant recordatione, recordabor tui in regno meo. Et: « Ne timeas, tecum enim ero omnibus diebus ³¹, » ex omni tribulatione liberans te ³², et eripiens e manu insidiantium ³³.

XLII. — CHRYSEROTI SOPHISTÆ.

Si linguacissimus Apollinis tripus adveniente in carnem omnium Domino Christo silere jussus, præter gentium expectationem (sic enim addecebat) odmutuit, quemadmodum universi, qui sub cælo sunt, intuentur: quare tu ipse neque pudore, neque rubore suffunderis de tuis insipientibus ac infortunatissimis diis curam gerens, absurda, et ea quæ non sunt, defensans? Verumtamen si mihi credere, causamque tuam rationabiliorem facere tibi in animo fuerit, vaticinantis tripodis silentium nunc potissimum æmulareris.

XLIII. — FAUSTINO MONACHO.

Quid gravaris? quid maceraris? quid vocibus instas, et assiduas jacis ore querelas, morose tu ac querule? Quarete impatientem, et pusilli animi virum evulgans advenientia non sustines? Memento, quid ille in adhortationibus dixerit: « Fili, si accesseris servire Domino, præpara animam tuam ad tentationem, dirige cor tuum, et sustine, et ne turberis, neque cito exposce solutionem tempore inductionis ³⁴. » Quare id animadvertas **137** velim, sine Dei iudicio nihil, quod astringat, alicui advenire. Quapropter « Virum indue, et ruboretur cor tuum, et sustine Dominum ³⁵, » ut tui misereatur.

ἄκος δὲ ἀληθινὸς κατὰ τὸ ὄρωμενον, οὐκ ἔνους γὰρ δὴ. καὶ ἀψυχος, καθάπερ βεβόηκεν Ἀπολλινάριος.

MA'. — ΕΥΘΥΜΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐτεροὶ μὲν ἐπ' ἀμπαλώσιν, καὶ ἐλαιώσιν, καὶ κτή-
νεσι, καὶ πλῆθει τῶν οἰκετῶν, καὶ οἴκοις περιφανέτε,
χρυσῶν τε, καὶ ἀργύρων, καὶ τοῖς ἄλλοις γηθνοῖς εὐ-
φραίνονται κτήμασιν. Σὺ δὲ γε, πανεύφημη δοῦλε
Χριστοῦ, τὸν ἀόρατον Βασιλεῖα τοῖς νοητοῖς ἀδιαλεί-
πτως θεώμενος ὀφθαλμοῖς, καὶ τῆς ἐκείνου τερπνό-
τητος ἀπολαύων, καὶ τῷ ἀδασκαστῶ πάθῳ συνδεδε-
μένος αὐτῷ, ἐλπίδι τε τῇ εἰς αὐτὸν τρεφόμενος τὴν
ψυχὴν, καὶ θναθρονόμενος τῇ ἀμαράντῳ ἀγάπῃ, εὐ-
χαῖς τε συνεχέσι, καὶ ψαλμωδίαις προσκαρτερῶν, καὶ
ἐναστερνιζόμενος τοὺς πνευματικοὺς λόγους, τὰ τῶν
προφητῶν ἐκδοῦς: « Ἐμνήσθη τὸ Θεοῦ, καὶ ὑψο-
φράνηθη. » Καί: « Ὑπερευφρανήσομαι ἐν τῷ Κυ-
ρίῳ μου, οὐκ ἐποκίασα κατακολοβῶν ὀπίσω Κυρίου
μου. » Ἀγαλλιάσομαι τοίνυν, ὦ φιλόνηρωπε Δέσποτα,
ἐπὶ τοῖς λόγοις σου, καθάπερ ὁ εὐρηκῶς πλοῦτον,
καὶ σκύλα πολλά. Διὸ ἀνταποκρίνεται σοὶ ὁ Σωτὴρ,
καὶ Κτίστης τῶν ἀπάντων, ὅτι περ τὴν χαρὰν σου, καὶ
τὴν ἀγαλλίαν οὐδεὶς ἀποσουλῆσαι δυήσεται. Μαρία
γὰρ τὴν ἀγαθὴν ἐξελέξατο, τῶν θείων μαθημάτων
ἀειθαλῆ μερίδα. Ἐπειδὴ οὖν οἱ λόγοι μου ἐν σοὶ κα-
τασκηνοῦσι, μνησθήσομαι σου ἐν τῇ βασιλείᾳ
μου. Καί: « Μνησθῶμαι σοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ
ἐξαρπάξω ἐκ χειρὸς τῶν ἐπιβουλεύοντων.

C MB'. — ΧΡΥΣΕΡΩΤΙ ΣΟΦΙΣΤῆ.

Εἰ ὁ πολυφωνήσατος τοῦ Ἀπόλλωνος τρίπους σιγῶν
προστεταγμένος διὰ τῆς ἐναόρου παρουσίας τοῦ
πάντων Δεσπότου Χριστοῦ παρά τὴν τῶν Ἑλλήνων
προσοχίαν προπόντως κερμαίνεται, καθὼς ἅπαντες
οἱ τὴν ὑπ' ἡλίῳ νεμόμενοι βλέπουσιν, τίως ἐνεκεν
αὐτὸς ἐντραπήναι, ἢ αἰσχυθῆναι οὐ βούλει, τὸν ὑπὲρ
τῶν ἀλογίστων, καὶ παναθλίων θεῶν σου λόγον ποιού-
μενος, καὶ ἀντιποιούμενος τῆς ἀτοπίας, καὶ τῆς
ἀπροσωπίας; Ἄλλ' εἴπερ ἐμοὶ πεισθῆναι θελήσῃς,
μᾶλλον εὐπροσωπήσῃ τὴν ἀφηνίαν μᾶλλον ἄρτίως
ζηλώσεις τοῦ μαντικῶ τρίποδος.

MI'. — ΦΑΥΣΤΙΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τι θλίβῃ; τί ἀλύεις; τί μέμφῃ, καὶ καταμέμφῃ,
μεμφίμοιρε; Τί ἀνυπομόνητον αὐτὸν δεικνύεις, καὶ
μικροψυχότατον, μὴ φέρων τὰ συμβάντα; Μνήσθητι
τοῦ λέγοντος ἐν ταῖς παραινέσεσι: « Ἐτέκνον, ἐάν
προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν
σου εἰς πειρασμόν, εὐθύνων τὴν καρδίαν σου, καὶ
καρτέρησον, καὶ μὴ τάραττον, μηδὲ τάχιστα ζήτη-
λύσιν ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς. » Γίνωσκε γὰρ, ὅτι ἄνευ
κρίσεως Θεοῦ, οὐδὲν τῶν θλιθερῶν ἐπίρχεται τι.
Διόπερ « Ἀνδρίζου, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου,
καὶ ὑπόμεινον τὸν Κύριον, » ἵνα σε ἐλεήσῃ.

²⁶ Psal. lxxvi, 4. ²⁷ Jer xvii, 16. ²⁸ Psal. cxviii, 162. ²⁹ Joan. xvi, 22. ³⁰ Luc. x, 42. ³¹ Isa. xli, 10. ³² Psal. xxxiii, 18. ³³ Psal. xxx, 16. ³⁴ Eccli. ii, 1. ³⁵ Psal. xxvi, 14.

MA'. — ΚΥΡΙΑΛΟ ΜΟΝΑΧΟ.

Πῶς μικρὸν λέγεις ὑπάρχειν ἀμάρτημα, δι' οὗ Θεὸς ἀθετείται, καὶ Θεὸς ἀτιμάζεται διὰ τῆς παραβάσεως θεῶν ἐνταλάτων; Κἀν γὰρ τις ἄνδρα φρονεῖση, καὶ βρέφους ἀποκτείνῃ, φωνεῖς πάντως ὑπάρχει, καὶ ὡς φωνεῖς κρίνεται. Πῶς τοίνυν ποιεῖς τὸ πταίσμα, δι' οὗ ἐκκλείη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν;

ME'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ γόγγυζε, ἄνθρωπε· ἄλλοτριον γὰρ μοναχοῦ τὸ γογγύζειν, κἂν μέχρι θανάτου κινδυνεύειν σε συμβῆ ἐπιτελοῦντα τὸ ἐπιτατόμενόν σοι παρὰ τῆς ἀδελφότητος, ἐὶ Ὡ γὰρ ὑμῶν, φησὶν, ἀκούων, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ τοιμήσας ὑμᾶς ἀθετήσαι, ἐμὲ ἀθετεῖ. Καὶ ὁ Ἀπόστολος γράφει· ἐ Μὴ γογγύζετε, καθὼς τινες τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπίωλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλβερευτοῦ. καὶ Εἰ τοίνυν βούλει μὴ ἀπολέσθαι, πέπαυσα τῶν γογγυσμῶν. Ἡ πῶς δυνήσῃ πρὸς Κύριον διαπετάσαι τὰς χεῖρας, καὶ εὐχασθαι, κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Ἀποστόλου, χωρὶς ὀργῆς, καὶ διαλογισμῶν· Τὰ γὰρ γογγύζειν κῆρυμα ὑπάρχει ὀργῆς.

MC'. — ΗΛΙΟΔΩΡΟ ΜΟΝΑΧΟ.

Ὅσοι μὲν πολλοὶς νόμοις, καὶ ἰδρώϊαι, καὶ χρόνῳ μακρῷ μαγόμενοι ταῖς ἡδοαῖς, μόλις ποτὲ τοῦ χαρισματος ἐπέτυχον τῆς ἀπαθείας, τούτους συγχωρήσωμεν συντυχίας ποιεῖσθαι πρὸς ἀσκησίας. Ὅσοι δὲ κατὰ σε πάθει φιληδέονος παρορτισμένοι εἰσιν, εἰργέσθωσαν τῆς τοιαύτης σφαλερωτάτης ἐντεύξεως, ἵνα μὴ καὶ τὰς ἰδίας ψυχὰς, καὶ τὰς ἄλλοτρίας εἰς βράθυρον βίψωσιν. Ἄνευ γὰρ ἀπαραιτήτου τινός, καὶ ἀναγκαίας χρείας, οὐ δεῖ βλέπειν θηλείας, κἂν κανονικαὶ ᾖαι, κἂν κοσμικαὶ. Τοῖς δὲ προτρέπουσιν ἡμᾶς εἰς τοὺς ἑαυτῶν αἰκούς βιωτικῶς ἀνδράσιν, ὥστε ὑπὲρ αὐτῶν ποιήσασθαι προσευχὰς, λεκτέων τὸ τοῦ Εὐαγγελίου ἐν ταπεινοφροσύνῃ, ὅτι· Οὐκ εἶμι ἱκανὸς ἐν ἀρεταῖς, ἵνα εἰσέλθω εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐπεὶ δὲ πιστεύεις ὑφελισθαι δι' εὐχῆς τῶν μοναχῶν, ἐ γενέσθω σοι, καθὼς καὶ ἐπίστευσας. Καὶ πάντες δὲ οἱ ἀγαπῶντες τὴν ἡμετέραν εὐεχείαν πατέρες καὶ ἀδελφοὶ παρακληθήσονται παρ' ἐμοῦ προσεύξασθαι γενήσιως ὑπὲρ τῶν δεηθέντων βιωτικῶν.

villitatem diligunt patres fratresque, me intercessore, pro requisitis a secularibus legitime ac sincere Deum deprecabuntur.

MZ'. — ΛΕΩΝΙΔΗ ΜΟΝΑΧΟ.

Βέλτιστον νῦν ἐπιφθέγασθαι σοι τὸ τοῦ Ἰσραηλίου· ἐ Ὡ λαὸς μωρὸς καὶ ἀκάρδιος. ἀδὸν γὰρ αἰσχύνεσθαι σε ἐπὶ τοῖς φαύλοις πράγμασι, καὶ ταῖς κενοδοξίαις, καὶ ταῖς ἀθυροστομίαις, τότε πλήρη ταῖς χειρσὶ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀγερωχίαις ἐναδρῦν ἄλλων τούτοις, καὶ τέρτη, καὶ ἐπὶ πάντων κευχᾶσαι, καὶ ἐπαινέσι σαυτῶν, δαψιλῶς δοξάζεις. Ἄλλ' αἰσχύνθητι, φησὶν ὁ ἅγιος προφήτης ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καὶ λάβε τὴν ἀτιμίαν σου, ὅπως ἂν εἰς συναίσθησιν ἔλθῶν, σαυτὴν ἐπιτηνῆς, καὶ καταγούς

A

XI.IV. — CYRILLO MONACHO.

Quanam ratione parvum esse peccatum contendis, cujus causa Deus abjicitur, et Deus divinum præceptorum prævaricatione contemnitur? Sive enim quispiam virum trucidet, sive infantulum interficiat, homicida modis omnibus est, et veluti homicidæ dies illi dicitur, et nomen ad iudices defertur. Quanam igitur ratione scelus patras, pro quo regno cælorum foras extruderis?

XLV. — Eidem.

Ne murmures, mi homo: neque enim addecet monachum murmuratio, licet evidenti vitæ discrimine, tibi a fraternitate impositum peragendum sit. Qui enim vos audit, ait, me audit, et qui vos spernit, me spernit. Et Apostolus scribit: Ne murmuraveritis, quemadmodum ex Israelitis qui murmurarunt, et perierunt ab exterminatore. Itaque si tui salus curæ tibi est, cessa a murmurationibus. Sin minus, quomodo potueris ad Dominum manus protendere, precesque effundere, ut Apostolus tradebat, absque ira et disputationibus? Murmuratio namque iracundiæ fetus est.

B

138 XLVI. — HELIODORO MONACHO.

Quicumque multis laboribus et sudoribus, et longo tempore cum voluptatibus conficiantur, tandem aliquando ita animo comparati sunt, ut nullis perturbationibus commoveantur, iis per nos nullis molestiis commoveantur, sive mulieribus sese exercentibus habere. Qui vero, ut tute es, affectionibus ad voluptates pronis onerantur, ab hujusmodi periculosissimis colloquiis arceantur, ne proprias animas alienasque in barathrum præcipitent. Absque enim necessario usu, et qui evitari non potest, mulieres, sive illæ sub regula, sive liberæ vitam ducunt, aspiciendæ non sunt. Hominiibus autem sæcularibus, qui nos in proprias ædes etiam adhortantes advocant, ut pro illis preces Deo fundamus, illud Evangelii in dejectione animi respondere debemus: Non ii mihi in virtutibus progressus sunt, ut domum tuam introeam: verumtamen cum id certo teneas, monachorum preces tibi adjumento futuras, et fiat tibi, sicut credidisti. Et omnes qui nostram

C

D

XLVII — LEONIDÆ MONACHO.

Optimum nunc equidem est, illud tibi Jeremiæ edicere: O popule stulte et excors. Namque cum opus esset te rubore suffundi, ob res pravas, et inanem gloriam, et linguæ petulantiam, tunc manibus plaudis, et aliis per te insolenter gestis, superbiis et oblectariis, et ante alios jactas, et te laudibus effers, et abundantioribus præconiis extollis. Verumtamen rubore suffundere, sanctus propheta ex persona Dei clamat: Et accipe opprobrium tuum, ut tandem aliquando per-

⁴⁶ Luc. i, 16. ⁴⁷ I Cor. x, 10. ⁴⁸ I Timoth. ii, 8. ⁴⁹ Luc. vii, 6. ⁵⁰ Matt. viii, 13. ⁵¹ Jer. v, 24. ⁵² Ezech. xvi, 53.

sentiscens, te ipsum cognoscas, et tua improbitate A
condemnata possis illuminari. Namque animæ ma-
tutinum est peccatorum cognitio, et condemna-
tio, et salutis principium.

XLVIII.

Deo tuam imbecillitatem fateare, ut vis gratiæ
splendeat, et supra naturam Domini voluntas mi-
racula efficiat.

XLIX. — ALEXANDRO MONACHO EX GRAM-
MATICO.

« Venite, ait propheta, et ascendamus in mon-
tem Domini ⁵³. » Non autem, Venite et nos præ-
cipites dejiciamus in adversarii voraginem: nihil
enim, ut verum fatear, terrigena sapientia pro-
fundius, depressius, humilior; licet impudenter
satis in altum volatus atollere suos profiteatur.
Quapropter divinus aiebat Apostolus: « Sapientia
mundi hujus esse stultitiam apud Deum ⁵⁴. »
Cum enim mundus per sapientiam Deum non co-
gnovisset, Deus sapientum scientiam stultam red-
didit, eloquio ac dictione rudibus, cognitionem,
in qua nullus error admittebatur, possidentibus
apostolis, subdens universas gentes, et omnem
linguam Græcorum et barbarorum. Hinc quicumque
pietatis præconium amplectitur, totis viribus in-
cumbit, apostolorum regulis obtemperans, ut eo-
rum dicendi formam exquisitè assequatur, nullo-
que **140** modo ab eorum illibata traditione defle-
ctat. Absurdissimum itaque fuerit, nos, qui ad
montem excelsæ et Christianæ philosophiæ ascen-
dimus, post gentilium ejuratas præstigias, et eo-
rum tumidum dicendi genus exsibilatum, rursus
ad inanis gloriæ vanique studii tenebrosissimam
convallē protrudi, et prudentia jam perfectos
denuo rejuvenescere, et instar infantulorum car-
mina, iambosque maximi æstimare, quibus nullus
indignit, neque Apollo Alexandrinus disertus, po-
tum Christi discipulis exhibens, neque Clemens
Romanus philosophus, neque innumeri alii ma-
gistrī virtutis, et grammatiæ apostolorum suc-
cessores; ne metris et carminibus crucem Domini
evacuarent, et contra divinam legem, mel super
altare offerre deprehenderentur ⁵⁵. « Mel enim e
labiis mulieris meretricis distillat ⁵⁶, » hoc est gentilium
verborum ornato et splendore, quæ satis persua-
dente consuetudine, decipiens stulte deceptum,
ut ait Salomon, laqueisque ex labiis exortis colli-
gat, ac divina philosophia extrudens, in ipsum
laqueum et in profundum inferni misero captum
præcipitat. Ne itaque numeris attendas, licet in
eos animo propensiore sis, nimisque illis addi-
ctus, ne divinum apostolorum characterem abo-
lens, quem avide nimis antea exprimere elegeras,
in extremam deformitatem incidas, atque innot-
escas, parum tibi curæ esse salutem tuam propter
studium carminum; præjudicium vero, et typus
et laqueus aliis has, qui immorigerati, viles se-

της σαυτοῦ φαυλότητος, δυνήθης φωτισθῆναι. ὁρ-
θος γὰρ ψυχῆς ἀμαρτημάτων ἐπιγνώσις καὶ κατὰ-
γνώσις, καὶ ἀρχὴ σωτηρίας.

MH.

Ὁμολόγησον τῷ Θεῷ τὴν σαυτοῦ ἀσθένειαν, ἵνα
τὸ δυνατὸν ἀστυράῃ τῆς χάριτος, καὶ ἐπέκεινα
φύσεως θαυματουργήσῃ τὸ Δεσποτικὸν βούλημα.

MΘ'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡῶ ΜΟΝΑΧῶ ΑΠΟ ΓΡΑΜΜΑ-
ΤΙΚΩΝ.

« Δεῦτε, φησὶν ὁ προφήτης, καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ
ὄρος τοῦ Κυρίου. » Οὐχί, Δεῦτε, καὶ κατακρημνι-
σθῶμεν εἰς τὴν τοῦ ἐχθροῦ φάραγγα. Οὐδὲν γὰρ
ἀληθῶς ὑπάρχει κοιλότερον τῆς κοσμικῆς σοφίας,
οὐδὲ χθαμαλωτέρον τε, καὶ χαμαιπετέστερον, κἂν
ἐξ ἀναίσχυντίας ἰπτάσθαι δῆθεν ὑψηλὰ ἐπαγγέλλη-
ται. Διὸ φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, ὅτι « Ἡ σοφία
τοῦ κόσμου τοῦτου μωρία παρὰ τῷ Θεῷ ἔστιν. »
Ἐπειδὴ γὰρ ὁ κόσμος οὐκ ἔγνω διὰ τῆς σοφίας τὸν
θεόν, ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, τοῖς
ἰδιώταις μὲν τῆ φράσει, τὸ ἀδιάπτωτον δὲ κατὰ τὴν
γνώσιν ἔχουσιν ἀποστόλοις, ὑποτάξας πᾶν ἔθνος,
καὶ πᾶσαν γῶσσαν Ἑλλήνων τε, καὶ βαρβάρων.
Ὅθεν ἕκαστος τῶν τῷ κηρύγματι τῆς εὐσεβείας
προσόντων, σπουδῆν πᾶσαν τίθεται, τοῖς κανόσι
τῶν ἀποστόλων ἐπόμεινος, τὸν ἐκείνων χαρακτήρα
σὺν ἀκριβεῖ ἀμιμείσθαι, καὶ μηδαμῶ παρατρέπασθαι
τῆς ἐκείνων ἀμώμου παραδόσεως. Τῶν ἀποπειράτων
τοίνυν ἂν εἴη, προβάνας ἡμᾶς τῷ ὄρει τῆς κατὰ
Χριστὸν ὑψηλῆς φιλοσοφίας, μετὰ τὸ διαπνεῦσαι
τὴν Ἑλληνικὴν τερθρεῖαν, καὶ ἀτιμάσαι τὴν κομ-
πηδῖαν αὐτῶν, πάλιν εἰς τὴν τῆς κουφοδοξίας, καὶ
τῆς ματαιοπονίας καταφέρεσθαι σκοτεινοτάτην φά-
ραγγα, καὶ τοὺς τελείους τὴν φρένα πάλιν παιδα-
ριεύεσθαι, καὶ δίκην μετρακίων περὶ πολλοῦ ποιεί-
σθαι τὰ ἔπη, καὶ τοὺς λάμβους, ὧν χρῆται οὐδεὶς
ἔσχεν, οὐκ Ἀπολλῶς ὁ Ἀλεξανδρεὺς λόγιος ὁ ποτι-
στῆς τῶν Χριστοῦ μαθητῶν, οὐ Κλήμης ὁ Ῥωμαίων
φιλόσοφος, οὐκ ἄλλοι μῦροι φιλόσοφοι, καὶ γραμμα-
τισταὶ δεύτεροι τῶν ἀποστόλων λεγόμενοι, ἵνα μὴ
διὰ τοῦ μέτρου, καὶ τῆς ἐποποιίας κενώσωσι τὸν
σταυρὸν τοῦ Κυρίου, καὶ φωραθῶσι παρὰ τὸν θεῖον
νόμον τὸ μέλι ἀναφέροντες ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.
« Μέλι γὰρ ἀποστᾶζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, »
δηλαδὴ τῆς Ἑλλήνων καλλιπειρίας, ἥτις τῇ πολλῇ
πιθανῇ ὁμιλίᾳ ἐξαπατῶσα τὸν κομψευθέντα, καθά
φησιν ὁ Σολομὼν, βρόχοις τε τοῖς ἀπὸ χειλέων κατα-
δесμεῖ, καὶ ἐξοκαίεται παρασκευάσασα τῆς τοῦ Θεοῦ
φιλοσοφίας, εἰς αὐτὸ τὸ πέταυρον, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν
πυθμῆνα τοῦ ἕθους καταδιβάζει τὸν ἀθλίως ἀλόντα.
Μὴ τοίνυν θέλε προσανέχειν τῷ μέτρῳ, κἂν εἰ λίαν
πρὸς αὐτὸ συνήθειαι καὶ ἡμερον κέκτησαι, ἵνα μὴ
ἀφανίσας τῶν ἀλλείων τὸν θεῖον χαρακτήρα, ὄνπερ
σὺν πόθῳ πολλῶ πρῶν ἀναμάξασθαι προεἴλω, πρὸς
τὴν ἐσχάτην μὲν ἐκπέσης ἀμορφίαν, δῆλος δὲ γένη
ἀμελῶν τῆς σαυτοῦ σωτηρίας διὰ τῆς περὶ τὰ ἔπη
σπουδῆς, πρόκριμα δὲ, καὶ τύπος, καὶ παγίς δι-

⁵³ Isa. II, 3. ⁵⁴ I Cor. III, 19. ⁵⁵ Levit. II, 11, 12. ⁵⁶ Prov. V, 3.

χθεις ἄλλοις, ὅποσοι ἀτακτοί, καὶ συρφετοί, καὶ βλάκες ὑπάρχοντες, οὐδεμίαν δὲ φροντίδα τῆς ἀρετῆς ἔχουσιν. ὅλας δὲ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς περὶ ταῦτα ἀδολεσχῶσι, διὰ τῆς ἐπαράτου, καὶ παρασεσυρμένης κενοδοξίας, τὸν μικρὸν ἄρτον τῶν οὐρίων ἀνθρώπων ἐπαινεῖν ἤθελον προαιρουμένων, δουλοπρεπῶς τε, καὶ ἄγαν βρεφοπρεπῶς κομιζόμενοι, ἐξ οὗ μὴ τραφῆσονται τὸ σύνολον τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ λιμώξουσιν. Δεόν γάρ ζητῆσαι παρὰ τοῦ θεοῦ τῶν δυνάμεων, καὶ δόξης ἀληθοῦς, καὶ τιμῆς πλήρη ἄρτον· οἱ δὲ τοῦναντίον πράττουσιν, ἐκ κοσμικῆς σοφίας ἀνωφελοῦς οἰόμενοι τρέφεσθαι. Τιμὴ δὲ γυναικὸς πόρνης ὡσεὶ καὶ ἐνὸς ἄρτου, ἀτιμίας γέμοντος, καὶ ἀσθενείας πολλῆς. Σὺ δὲ γε τὸν τῶν ἀνω δυνάμεων ἄρτον διηνεκῶς αἴτησον· ἄρτον γάρ οὐρανοῦ, καὶ ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος, « πᾶς ὅστις πνεύματι ζῆ, καὶ πνεύματι στοιχεῖ, » καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικῶς θεσμοῖς ἐξακολουθῶν, τῆς σοφίας τῆς ἀνωθεν καταρχομένης μετέσχηκεν. Ἄρτον οὖν οὐρανοῦ, καὶ ἄρτον ἀγγέλων, οὐκ ἄρτον γυναικὸς πόρνης ὁ τοιοῦτος ἐσθίει. Πολλοὶ τῶν αἰρετικῶν πολλὰ ἐπισυνέταξαν, ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησαν. Διότι ἀνεμοφθόρους εἶχον τοὺς στάχους, ὡς φησὶν ὁ προφήτης, δράγμα οὐκ ἔχον ἰσχύον τοῦ ποιῆσαι ἄλευρον. Εἰ δὲ θαυμάζεις τοὺς γράφοντας τὰ ἔπη, ὦρα σοὶ καὶ Ἄπολλινάριον τὸν δυσσεβῆ καὶ καινοτόμον θαυμάζειν, πολλὰ λίαν μετρήσαντα, καὶ ἐποικοῖησαντα, καὶ ματαιοποίησαντα, καὶ παντὶ καιρῷ ἐν λόγοις ἀνοήτοις κατατριβέντα, οἰδήσαντά τε τοῖς ἀκερδέσι τῶν ἐπῶν, καὶ φλεγμῆναντα, καὶ ὑδερίασαντα τοῖς λογισμοῖς, « καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διπλῆθεν ἐπὶ τῆς γῆς, » ὡς Δαυὶδ ἔλεγεν.

Ν'. — ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Διστασιάζειν ἔοικας πρὸς ἑαυτὸν, καλὰ μὲν λαλῶν, κακὰ δὲ πράττων, καὶ λυτῶν ὡσπερ οἱ κύνες, καὶ πάντας καθυλακτῶν ἀπειθῶς, καὶ ἀπερυθρίαστως. Ἄλλὰ νῦν γοῦν διόρθωσαι, ἀδελφε, ὅπως μὴ διαμάχωνται τὰ ἔργα σου τῷ σεμνῷ ἐπαγγέλματι.

ΝΑ'. — ΒΙΚΕΝΤΙΩ ΑΣΚΗΤῃ.

Ὅσον δοκεῖ τὸ σῶμα σκληραγωγεῖν τῇ ἐπιπόνη καὶ τραχυτέρῃ διαίτη, τοσοῦτον μᾶλλον τὴν σαυτοῦ καρδίαν ταπεινώσον, κατευτελλίζων, καὶ ἐξουθενῶν σαυτὸν, ἵνα μὴ τῆς κενοδοξίας χῶραν λαβοῖσιν ἐν σοί, ἀντὶ πωσοῦ, κνίδην θερίσῃς, καὶ οἱ κόποι ἀπόλυνται.

ΝΒ'. — ΠΑΝΗΓΥΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐκ τινων σημειῶν νοήσας ὁ πονηρὸς, ὅτι εὐλογίας λογικῆς τετύχηκας διὰ τῆς καλῆς ἐργασίας, καὶ χάριν οὐρανῶθεν ἐληψας, καθάπερ ὁ Ἰακώβ, καὶ πάντες οἱ γνησίως δεδουλευκότες θεῷ, τῇ βραχανίᾳ κληγείς ὁ μισάνθρωπος, καὶ τετρωμένος τῷ φθόνῳ, μεγάλους κατὰ σοῦ ἀνῆψε τοὺς πειρασμοὺς· βουλόμενος καὶ ἐκθλίψαι τὴν φιλάρετον ψυχὴν, ὑποτιθέμενός τε τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, καὶ πρὸς ἔργα βλαβερὰ ἐκβῆναι κατασπεύδων. Καὶ ξένον οὐδὲν

agnesque cum sint, nullam virtutis rationem habent, sed omnibus vitæ suæ diebus circa hæc ineptiunt, per **141** execrandam, vanam et inanem gloriam pusillum panem paucorum hominum, laudibus extollere æque atque studentium, servorum instar, nimisque pueriliter deportant, quo prorsus animae eorum non nutrietur, imo potius fame enecabitur. Nam cum a Deo virtutum, et veræ gloriæ, et honoris plenum panem poscere dehuissent, hi oppositum faciunt, ex sæculari sapientia, quæ nulli usui est, existimantes sibi alimenta suppeditari. Honor vero mulieris meretricis est idem ac unius panis ignominia, et multa infirmitate pleni. Tu porro supernarum virtutum panem continuo posce: panem enim cæli, et panem angelorum homo comedit⁷, « qui spiritu vivit, et spiritu ambulat⁸, » et ecclesiasticis legibus obtemperans, sapientiæ ex alto advenientis particeps sit. Panem itaque cæli, et panem angelorum, non panem mulieris meretricis homo is comedit. Ex hæreticis multi multa scriptis tradiderunt, quæ tamen nulli usui fuere, quod a vento corruptas spicas habuerunt, ut ait propheta: Manipulus non habens robur ad faciendam farinam⁹. Si vero ii tibi in admiratione sunt, qui carmina scripserunt, poteris et impium, et novatorem Apollinarium habere in admiratione, qui quamplurima numeris et carmine composuit, et frustra labores insumpsit, et per totum suæ vitæ tempus in insipientibus sermonibus congerendis semetipsum attrivit, qui quæ carminum inutilibus studiis intumuit, exæstnavit, et quasi aqua subtilem cutem cogitationibus inflatus est: « et lingua ejus percurrit super terram¹⁰ » ut David dicebat.

142 L. — ΑΡΙΣΤΟΚΛΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Tu te ipse a temetipso discrepare videris, dum optima quæque loquens, pessima opere præstas, et æque ac canes, in rabiem actus, in omnes largiter nulloque rubore suffusus, oblatras. At nunc teipsum corrige, frater, ne a gravi venerandoque vitæ tuæ instituto opera dissideant.

LΙ. — ΒΙΚΕΝΤΙΩ ΑΣΚΕΤῃ.

Quanto corpus tuum laboriosiore et asperiore vita duriter ac minime indulgenter tibi videris pertractare, tanto magis cor tuum humilia, temetipsum vilipendens ac nihili faciens, ne in te vana gloria locum occupante loco frumenti urticam metas, et labores perdantur.

LII. — ΠΑΝΕΓΥΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Quibus iam signis deprehendens pessimus demon, te rationali benedictione per bona opera potitum, cælestisque gratiæ, quemadmodum et Jacob, et omnes, qui ingenue veræque Deo servierunt, participem factum, invidentia illa hominum osor percussus, et odio saucius ingentes in te tentationes incendit, eo scopo, ut animam virtutibus deditam dejiciat, pravæque cogitationes supponens, et ad operationes noxias compellens. Nil

⁷ Psal. LXXVII, 21, 23. ⁸ Galat. v, 25. ⁹ Osee. viii, 7. ¹⁰ Psal. LXXII, 9.

ta mea novi sustines, vir optime; namque scriptum est: Cum nos interim terram divinæ promissionis **143** sanctam et intellectualem ingredere-mur, tunc duces Edom festinarunt, et principes Moabitarum ⁶¹, dæmones quidam amari, et domi-nio insolentes nos impedit, et retro pedem vertere a beato illo ingressu cupientes, et sempiterna lætitia removere. Verumtamen tu omni per-turbatione vacuus perstans, vir esto, et corrobora-re, per tolerantiam et continuam orationem conterens eos, qui nos contere appetunt, con-tinuo prophetica illa enuntians: « Nequaquam læ-tentur Allophyli, contritum est jugum percutien-tiam nos ⁶²: » propitius namque nobis erit Christus perhumalis Deus; et cessabunt et destruentur intellectualis Pharaonis una cum eorum rege pravi asseræ, et robur eorum conteretur, ne ultra in paleam, et lutum, et lateritium iniquitatis nos impellant ⁶³. Quo enim magis ad Deum accedimus, eo magis in nos dæmones efferuntur.

LIII. — MAURIANO MONACHO.

Intolerandi mœroris atque immanis tristitiæ ten-tationem frequentibus lacrymis probaque spe, et in dulcissimum Servatorem Christum amore delere penitus poteris.

LIV. — MENANDRO ASCETÆ.

Cum tu non illegitimus, sed optimus valdeque laudandus, celeberrimi virtutibusque omnibus præ-diti abbatis Minuciani surculus sis, jure merito illusterrimam viri notam in temetipso ostendis: ille siquidem non discipulus tantum, sed et æmula-tor **144** humanissimi Servatoris nostri Christi, qui opere et verbo veram philosophiam commo-nstravit, habitus est, tum vitæ rationem puram æ illibatam subeundo, tum animam supra corporis passiones continuo extollendo.

LV. — EUPHEMIO MONACHO.

Indignum philosopho ego utique judico, nos cir-ca cœlestes res ac sempiternas cura abjecta, circa ea, quæ humi repunt, tempus consumere et occu-pationibus macerari, sexcentasque nobis temporarii stultique lucri faciendi causas comminisci.

LVI. — HILARIO MONACHO EX SCHOLASTICIS.

Tandem aliquando virum antiquum æmulari tibi proposuisti, cum postquam conveniens ad Echinas das finem errandi fecisti. Namque per omnia loca divagari semperque in motu esse, et hinc atque illinc disjici absque aliqua necessaria, et quam evi-tare non potes, pausa, et locum ex loco, et cubile ex cubili instar leporum commutare, quomodo id quispiam, dummodo sapit, approbaverit? Sede ita-que in monasterio firmus ac stabilis, quiete te exercens, et mortem, quando adveniet, expectans, ut bene rebus hisce solutus, ante pedes Christi in æternum consoleris.

145 LVII. — PLATONI ARCHIMANDRITÆ.

Nostri instituti auctores, cum essent æmulato-

ἄπομέναις, ἄριστοι. Γέγραπται γὰρ· Εἰσερχομένων ἡμῶν λοιπὸν εἰς τὴν νοσητὴν ἀγίαν γῆν τῆς θείας ἐπαγγελίας, τότε ἔσπευσαν ἡγεμόνες Ἐδῶμ, καὶ ἄρχοντες Μοαβιτῶν, δαιμόνες τινες πικροί, καὶ ἄρχοντες Μοαβιτῶν, ἀναποδοῦσαι ἡμᾶς, καὶ ἀναστρέψαι βουλόμενοι τῆς μακαρίας εἰσόδου, καὶ ἀπαλλοτριῶσαι τοὺς αἰωνίου χαρᾶς. Ἄλλ' αὐτὸς ἀτάραχος διαμένων, ἀνδρῆζου, καὶ ἰσχυροῦ, συντριβῶν διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς συντόνου εὐχῆς, τοὺς συντριβεῖν ἡμᾶς ἐπιθυμοῦντας, ἀενάως λέγων τὰ προφητικά· « Μηδαμῶς εὐφρανθήητε, ἀλλόφυλοι, συνατρίβη ὁ ζυγὸς τῶν παίωντων ἡμᾶς· » εὐλατὸς γὰρ ἔσται ἡμῖν Χριστὸς ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς, καὶ καύσονται, καὶ καταργηθήσονται οἱ κακοὶ ἐπισπουδασταὶ τοῦ νοσητοῦ Φαραὼ σὺν τῷ ἰδίῳ βασιλεῖ, καὶ ἰσχυρὸς αὐτῶν συντριβεῖ τῶς, ἵνα μηκέτι εἰς τὸ ἔχυρον, καὶ τὸν πύλιν, καὶ τὴν πλανθειαν τῆς ἀμαρτίας ἡμᾶς καταλαύουσιν· ὅσῳ γὰρ τῷ Θεῷ προσχωροῦμεν, τοσοῦτον πλέον κατ' ἡμῶν ἐξαγριοῦνται οἱ δαίμονες.

ΝΓ'. — ΜΑΥΡΙΑΝῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Τῆς ἀφορήτου λύπης, καὶ τῆς πολλῆς ἄθυμιας τὸν πειρασμὸν δάκρυσι θαψίλει, καὶ χρησταῖς ἐλπίσι, καὶ τῷ πόθῳ τῷ πρὸς τὸν γλυκύτατον Σωτῆρα Χριστὸν ἐξαφανίσαι δύνησῃ.

ΝΔ'. — ΜΕΝΑΝΔΡῸ ΔΕΣΚΗΤῆ.

Οὐ νόθον μόσχουμα, κάλλιστον δὲ καὶ ἄγαν ἐπαινετὸν ὑπάρχον, τοῦ αἰδέμεου καὶ παναρίτου ἀββᾶ Μινοικιανού, δικαίως τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρὸς ὑπέπλαμπρον δεικνύεις ἐν σεαυτῷ· ἐκεῖνος γὰρ οὐ μόνον μαθητῆς, ἀλλὰ καὶ μιμητῆς εἰδείχθη τοῦ φιλοανθρώπου τούτου Σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ, τοῦ παραδείξαντος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν, ἐν τῷ πολιτείαν καθαρὰν ἐπιδείξασθαι, καὶ ἀνωτέρῳ ἀεὶ φέρειν τὴν ψυχὴν τῶν τοῦ σώματος παθῶν.

ΝΕ'. — ΕΥΦΗΜΙῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Αἶψα ἔγωγε οἶμαι, ἀφιλόσοφον εἶναι, καταλιπόντας ἡμᾶς, τὴν περὶ τῶν οὐρανίων τε, καὶ αἰωνίων φροντίδα, περὶ τὰ χαμᾶ καίμενα ἀσχολεσθαι, καὶ μερίμνη τήκεσθαι, καὶ μερίας ἐπινοεῖν ἀφορμὰς τῷ προσκαίρῳ καὶ ἀνοήτῳ κέρδει.

ΝΖ'. — ἸΛΑΡΙῸ ΜΟΝΑΧῸ ΑἰΘ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῸΝ.

Μόλις ποτὲ μιμήσασθαι κατεδέξω τὸν ἄνδρα τὸν ἀρχαῖον, μετὰ τῆ τῶν Ἐχινᾶδων ἐπιτυχεῖν παυσάμενον τῆς ἀλγῆς. Τὸ γὰρ περιέρχασθαι πανταχοῦ, καὶ ἀστατεῖν, καὶ ὡδε καὶ κεῖ περικρούεσθαι δίχα ἀπαραίτητου τῶς, καὶ μεγάλης ἀνάγκης, καὶ τόπον ἐκ τόπου μεταλλάττειν, καὶ κοίτην ἐκ κοίτης ἀμάλθειν κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τῶν λαγῶν, πῶς τις ἀποδέξεται τὸν εὐ φρονούντων; Κάθου τοίνυν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἰδραλός, καὶ ἀρετακίνητος, ἡσυχίαν τε ἀσκῶν, καὶ περιθελόπεμος τὸν θάνατον, ποτὲ ἤξει, ὅπως καλῶς ἀναλύσας παρὰ τοῦς πόδας τοῦ Χριστοῦ εὐφρανθῆς αἰωνίως.

ΝΘ'. — ΠΛΑΤῸΝΙ ΑἰΘΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Οἱ μὲν ἀρχηγοὶ τῆς ἡμετέρας τάξεως, ζηλωταί

⁶¹ Exod. xv, 13, 14. ⁶² Isa. xiv, 20. ⁶³ Exod. v, 7

τῶν ἀποστόλων γενόμενοι, λύχνοι τινὲς ὑπῆρχον ἐν σκοτιᾷ φαίνοντες, καὶ ἀστέρες ἀπλανεῖς, τὴν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τοῦ ἀνθρώπινου βίου καταυγάζοντες νύκτα, καὶ λιμένων πῆλοιοι τῶ καθ' ἑαυτοῦ ἀχειμάσθη, πᾶσιν εὐκόλος ὑποδοικνύντες τὸ διαφυγεῖν ἀδελφῶς τὰς τῶν παθῶν προσβολάς. Αὐτὸς δὲ τοσαύτας ψυχὰς ὑποχειρίους ἔχων, ἐξώρισας μὲν τὴν ἀρετὴν, καὶ μακρὰν ἐφυγάδευσας, τῷ δὲ σκότει τῆς πονηρίας, καὶ τῆς κακοηθείας, τὸ σαυτοῦ πρόσωπον ἡδέως ἔγκαλύπτεις, καὶ εἰς κακοεξίαν, καὶ χειμῶνα, καὶ ταραχὰς ἀπαύστους ἐμβάλλεις τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἀπολέσαι σπεύδεις τοὺς σωθῆναι ὀφείλοντας. Καὶ τίς σε ἄρα λυτρώσει τῆς αἰωνίου κολάσεως; Ἐφοβερὸν γὰρ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος. »

NH. — AETIQ MONAXO.

Ἐπειδὴ οὐχὶ ταπεινοφροσύνης χάριν, ἀλλὰ κενοδοξίας μετέρχη τὴν ἀνάγνωσιν, διὰ τοῦτο παραμένει σοι ὁ τῆς πορνείας πειρασμός· οὐ γὰρ συμφέρει τῷ ἄφρονι τρυφή, οὐδὲ τῷ τετυφωμένῳ τὸ ἀεὶ ἀναγινώσκαι, καὶ τῆς ὑψηγορίας ἀπολαύειν. Ἡ γὰρ γνῶσις φυσικῆ [φυσικῆ?] ἐπὶ πολλῶν τῶν ματαιοφρονοῦντα, καὶ ἀπονενομημένον, καὶ βλάπτει τὸν ἀλαζόνα, ὡσπερ ὁ οἶνος; τὸν πυρέττοντα βλάπτει. Ὅστε οὖν κενωθῆναι τὸ φύσημα τῆς ψυχῆς, ἀναγκαῖος ὁ δαίμων ἐφάρτηκε πιέζων, καὶ ἐξελέγχων τὸν πεφουσιωμένον. Εἰ δὲ βούλει τοῦτον ἰδεῖν θάττον ὑποχωροῦντα, θέλησον φθάσαι τὸν τῆς ταπεινοφροσύνης ἀκατάσειστον πύργον, καὶ καθοπιστάμενος ταῖς ἀγρυπνίαις, καὶ ταῖς πολλαῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ τῶν ψαλμῶν ἐπιψῆ, ὀφθαλμοῖς θεωρήσεις τοῦ ἔχθρου τὴν ἀπώλειαν.

NO. — XAPITONI MONAXO.

Οὐκ ἔστιν ἀμαρτία τὸ πρὸς βραχὺ προσελθεῖν τῇ καθ' ἡμέραν τρυφῇ ἐν τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ. Χρὴ δὲ λοιπὸν μετὰ τὸ προσταπεινωθῆναι τῇ χρεῖζ τοῦ σώματος, ὀξέως πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν κούφον ἀναπέμψαι τὸ φρόνημα, μηδὲν ἐν αὐτῷ συνανακουφίζων τῶν χοικῶν φροντισμάτων.

EP. — ADRIANO MONAXO.

Διὰ τί ἐκ πολλῆς καὶ ἀκαίρου φροντίδος κινδυνεύεις εἰς ἀπίστιαν πεσεῖν, προσδοκῶν Θεοῦ ἐγκάταλειψιν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων τὴν ἑλλειψιν; Ἐχεις γὰρ δὴ τῶς τινὰς ἐπικουροῦντας, καὶ τῆς πολλῆς σου ἀσθενείας ἀντιλαμβάνομένους, τὸν τε πάντα ἐνδοξον Ἰλλουστρίον Ἡρώνα πάνυ ἀπὸ καρδίας τοὺς μοναχοὺς σέβοντα, καὶ τὸν τοῦ ἁγιωτάτου ἐπισκόπου ἀδελφιδούον, καὶ αὐτὸν φιλομόναχον, καὶ τὴν σεμνοτάτην διάκονον τοῦ Χριστοῦ Θεοδούλην. Πλὴν καὶ τούτους ἀνδόξῃ τελευτῆσαι πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν σε, πάντως βλέπων ὁ Θεὸς τὸ πρᾶον, καὶ ἡσύχιον τῆς ψυχῆς σου, τὴν τε ἀπραγμοσύνην, καὶ τὸ ἀπεριεργον, καὶ τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἀγαθὴν προσεδραῖαν, ἐξ ἀμηχάνου πέμψει σοὶ τοὺς διακονῆσαι πρὸς τὴν χρεῖαν ὀφείλοντας. Δύναται γὰρ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐξεγείρει τοὺς προθύμους ὑπηρετησομένους τοῖς τὸν μονήρην μετερχομένοις βίον. Τίς γὰρ δὴ οὐ μετ' ἑσσεῖας πολλῆς χῶρηγῆσαι, οὐ μόνον

A res apostolorum, lucernae erant in tenebris incen-tes⁶⁴, et stellae non errantes obscuram vitae nostrae noctem collustrantes, et tranquillitate propria omni concitatione vacua portuum propugnacula, facilem omnibus praemonstrantes viam, ut sine discrimine perturbationum impetus declinarent. Tu vero ipse tot animas sub potestate habens virtuti exilium imperasti, longeque eam pulsam exterminasti; impietatis vero tenebris et perversitatis faciem tuam libenti animo contegis, et in pravos mores et tempestates, et nunquam cessantes turbas fratres conjicis, et salvandos in perditionem maxima contentione protrudis. Et quis te a sempiterna poena liberabit? Tremendum namque est incidere in manus Dei viventis⁶⁵.

B LVIII. — AETIO MONACHO

Quandoquidem non humilitatis, sed inanis gloriae gratia lectionem capessis, propterea in te perseverat fornicationis tentatio: neque enim commode accedit insipienti luxus, neque superbia inflato perpetua lectio, et sublimis dictionis possessio. Cognitio siquidem inania meditantem, et dementem, ac mente captum inflat, et superbo nocet, quemadmodum vinum febre laboranti. Quosaeque itaque animi superbia evacuata non est, necessario daemon imminens premit, inflatumque redarguit. Si vero **146** tibi in animo est, eum quam citissime, solum vertere, intueri, ad humilitatis turrim inconcussam accedito, teque vigiliis, et multis orationibus, et psalmodiarum cantu, veluti armatura instruens, hostis perditionem oculis conspicias.

LIX. — CHARITONI MONACHO.

Non est peccatum per breve tempus praescripta hora ad quotidianum victum accedere. Oportet vero, postquam se quispiam necessitate corporis humiliavit, quam citissime rursus ad caelum cogitationem expedire, nihil secum ex terrenis curis auferentem.

LX. — ADRIANO MONACHO.

Quam ob causam ex immani importunaque cura amittendae fidei in discrimen venis, suspicans Deum te derelicturum, et necessaria defutura? Habes enim in hunc diem nonnullos, qui tibi ministrant, et in gravi hac tua aegritudine subsidio veniunt, et inter alios omnes inclytum illustremque Heronem, nimis ex corde monachis addictum, et sanctissimi episcopi ex fratre nepotem, qui et ipse monachos diligit, et venerabilissimam Christi diaconissam Theodulam. Et licet hi, antequam ipse vita fungaris, diem suum obierint, Deus mansuetudinem, et quietem animae tuae intuitus, necnon tranquillitatem, et minime curiosam simplicitatem, optimosque ad meliora conatus, ex improvviso **147** mittet, qui necessitati tuae ministrent. Potest enim Deus ex lapidibus hisce suscitare⁶⁶, qui libentissime iis, qui monasticam vitam amplectuntur, subserviant. Etenim quis non, etiam ingentibus pre-

⁶⁴ II Petr. i, 19. ⁶⁵ Hebr. x, 31. ⁶⁶ Matth. iii, 9.

cibus additis, non subministrabit, non tantum ea quæ necessaria, sed etiam quæ supra ipsum usum sunt abundantius, pie et virtuose viventibus? Si enim homines barbari, et qui jure belli Hierosolyma cœperunt Babylonii, virtutem Jeremiæ reveriti sunt, omnem illi curam corporalem quam munificentissime exhibuerunt, non solum ad victum pertinentia elargiti, sed vasa, quibus solent convivoribus ministrare: quomodo ii, qui ejusdem generis sunt, vitam virtuti deditam non reverebuntur, et cogitatione per disciplina plus quam barbari ipsi ad rerum bonarum comprehensionem expurgati, et virtutis æmulatores? Licet enim ad illius exercitium ob nonnullas causas admovere se non possint, eam honorant nihilominus, illiusque athletas demirantes intentis oculis contemplantur. Ne igitur multis cogitationibus te maceres, sed, ut Petrus et Paulus adhortantur: Invigila, et sobrius esto in orationibus⁶⁷, universas tuas cogitationes in Deum remittens; « Prope enim Dominus est⁶⁸. » Et: « Nihil solliciti sitis, ait, sed in omni re, oratione et proce postulata vestra Deo nota fiant⁶⁹; » et ipse vobis in omnibus providebit. Et rursus alio loco scriptum est: Respicite in antiquas generationes. Quis credidit unquam Domino, et neglexit illum⁷⁰? Percurristi hæc omnia: illud tamen in memoriam adducimus. Daniel in urbe Babylone in foveam leonum projectus, nihilque ab illis mali peressus sedebat cum fame depugnans; Habacuc vero propheta, ita Deo jubente, et ab angelo sublatu ex Judæa in Babylonem, **148** et in ipsam leonum foveam prandium defert: et ait gratias agens maximus Daniel: « Meministi enim mei, Deus, et non dereliquisti quærentes te⁷¹. » Hæc igitur, et similia mente evolvens, ad Deum, eumque solum incessanter cogitatione confuge.

LXI. — FLORIONI MONACHO.

Ne despondeas animum, licet sis infirma valetudine, quasi nullum consolatorem habiturus. « Bonum enim est sperare in Dominum, quam sperare in hominem⁷². » Viam enim omnino ad tuam consolationem Deus excogitabit, nec deerit ad salutem excogitatio sapientiæ fonti.

LXII. — ATHANASIO MONACHO.

Cito te reducere in monasterium, ex quo male egressus es, ne unquam extra stabulum diutius commoratus intellectualibus belluis cibus objiciaris. Si vero liberare te culpa putas, ideoque potioris cujusdam virtutis expectatione a monasterio longe pererrare; recordare illius eloquii: Est via apprensus viro bona esse, extrema vero illius agunt ad profundum inferni⁷³. Semper enim Satanas ut plurimum rationabilibus causis illius insidiarum, atque improbitatis inexpertos expiscatur.

LXIII. — SYRIANO MONACHO.

Attente prudenterque monastico ordine utendum est: gymnico siquidem certamine certamen **149**

τὰ τῆς χρείας, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὲρ χρείαν, τοῖς εὐσεβῶς, καὶ σεμνῶς, καὶ ἠαρέτως βιοῦσιν; Εἰ γὰρ ἄνθρωποι βάρβαροι, καὶ πολέμου νόμῳ λαθόντες Ἱεροσόλυμα οἱ Βαβυλώνιοι, τὴν ἀρετὴν ἠδέσθησαν τοῦ Ἱερεμίου, καὶ πᾶσαν θεραπείαν παρέσχον σωματικὴν μεγαλοφυχτάτα, οὐ μόνον τὰ πρὸς τροφήν δεδωκότας, ἀλλὰ καὶ σκεύη, οἷς ἔθος ἐστὶ διακονεῖσθαι τοὺς ἐστωμένους, πῶς οὐκ αἰδεσθήσονται βίον ἐνάρετον οἱ ὁμόφυλοι, καὶ τὸν λογισμὸν ἐκ παιδείας μᾶλλον τοῦ βαρβαρικοῦ διακεκαθαρμένοι πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανόησιν, καὶ ἀρετῆς ζηλωταί; Εἰ γὰρ καὶ μὴ δεδύνηται αὐτῆς ἀσκητὰ γενέσθαι διὰ τινεas αἰτίας, ἀλλ' οὖν γε τιμῶσιν αὐτήν, καὶ τοὺς ἀθλητὰς αὐτῆς θαυμάζουσιν. Μὴ οὖν πολλὰ φρόντιζε, ἀλλὰ κατὰ τὴν παραίνεσιν Πέτρου καὶ Παύλου γρηγόρησον, καὶ νῆψον εἰς προσευχὰς, καὶ πᾶσάν σου τὴν μερίμναν εἰς τὸν Θεὸν ἐπιβρίψας. « Ἐγγὺς γὰρ ὁ Κύριος, » καὶ « Μηδὲν μεριμνᾶτε, φησὶν, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν Θεόν, » καὶ αὐτὸς ὑμῖν ἐν πᾶσι προνοήσει. Καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ γέγραπται: Ἐμβλιέψατε εἰς ἀρχαίας γενεάς. Τίς ἐπίστευσε ποτε τῷ Κυρίῳ, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; Ἀνέγνωσ πάντα· πλὴν ὑπομνήσομέν σε. Δανιὴλ ἐν Βαβυλῶνι εἰς λάκκον λεόντων ἐμβεβλημένος, μηδὲν τε δεῖνόν πεπονθὼς ὑπὸ τούτων, ἐκάθητο λιμῶντων· Ἀδθακοῦμ δ' ὁ προφήτης θεῶθεν κελουσθεὶς, καὶ ὑπ' ἀγγέλου βασταχθεὶς ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Βαβυλῶνα, καὶ εἰς αὐτόν τῶν λεόντων λάκκον διακομίζει τὸ ἀριστον, καὶ φησὶν εὐχαριστιῶν ὁ μέγιστος Δανιὴλ, « Ἐμνήσθησ γὰρ μου, ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες τοὺς ἐκζητοῦντάς σε. » Ταῦτα τοίνυν, καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ νοῦν λαμβάνων, πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μόνον ἀδιαλείπτως τῇ διανοίᾳ κατὰφυγε.

ΕΑ'. — ΦΛΟΡΙΟΝΙ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ ἀθύμει ἐξασθενήσας τὸ σῶμα, ὡς μηδενὸς τευξόμενος τοῦ παραμυθησομένου. « Ἀγαθὸν γὰρ πεποιθῆναι ἐπὶ Κύριον, ἢ πεποιθῆναι ἐπ' ἄνθρωπον. » Πόρον γὰρ πάντως πρὸς παραμυθίαν σου ἐπινοήσει Θεός, καὶ οὐκ ἐπιλείψει πρὸς σωτηρίαν ἐπίνοια τῇ πηγῇ τῆς σοφίας.

ΕΒ'. — ΑΘΑΝΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ταχέως ἐπέανθε εἰς τὸ μοναστήριον, ὅθεν κενὸς ἐξηλθες, μὴ ποτε ἔξω τῆς μάντρας ἐπὶ πολὺ διατριψας, βρῶμα γένῃ τῶν νοσητῶν θηρίων. Εἰ δὲ λόγῳ προσδοκία κρείττονός τινος ἀρετῆς ἀφίστασθαι τῆς μονῆς, μνήσθητι τοῦ εἰπόντος ὅτι, Ἐστὶν ὁδὸς δοκοῦσα ἀγαθὴ εἶναι ἀνδρὶ, τὰ μέντοι τελευταία αὐτῆς φέρει εἰς τὸν πυθμένα τοῦ ἕδου. Ἄει γὰρ ὁ Σατανᾶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ταῖς εὐλογοφανταῖς ἀγκιστρεῦει τοὺς τῆς κακομηχανίας αὐτοῦ μὴ ἐσχηκότας πειραν.

ΕΓ'. — ΣΥΡΙΑΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Προσεχόντως τῷ μοναδικῷ τάγματι, καὶ νηφαλεῶς κερῆσθαι δεῖ· τοῦ γὰρ γυμνικοῦ ἀγῶνος, ὁ ἡμέτερος

⁶⁷ I Petr. v, 8; I Thess. v, 5. ⁶⁸ Philipp. iv, 5. ⁶⁹ Psal. cxvii 7. ⁷⁰ Prov. xiv, 12.

⁶⁸ Ibid. 6. ⁷⁰ Eccli. ii, 14, 12. ⁷¹ Dan. xiv, 37.

ἀγῶν δυσχερέστερός ἐστιν, ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀθλητῶν **A** nostrum laboriosius est : ibi enim athletarum corpora, quæ facili negotio erigi valent, incurvantur ; animæ concidunt, quas semel inversas vix erigas.

ἘΔ'. — ΓΡΗΓΟΡΙΟ ΓΗΟΥΜΕΝΩ.

Μωϋσῆς ὁ μέγας ἱεροφάντης ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηξάμενος τὴν σπηλῆν, δηλοῖ, ὡς μακρὰν θορύβου πολεμικοῦ χρῆσιν τὸν διδάσκαλον εἶναι, καὶ πόρρω τοῦ πεφυρμένου ἀπόκεισθαι στρατοπέδου, πρὸς εἰρηνικόν, καὶ ἀπολέμητον μεταστάντα βίον.

ἘΕ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Εἰ τῷ ζυγῷ τῆς πανευφήμου ὑποταγῆς, τὸν τῆς ψυχῆς σου ἀχίνα ὑπέκλινας, μὴ πολυπραγμονήσης τὰς οἰκονομίας τοῦ προεστῶτος, μόνον δὲ τὰ ἐπιτασσόμενά σοι, κἂν βαρέα, καὶ ἐπιπονα τυγχάνοι, προθύμως ποιεῖν σπούδαζε. Τὸ γὰρ περιεργάζεσθαι τὰς **B** τοῦ διδασκάλου οἰκονομίας, καὶ δοκιμάζειν ἐθέλειν τὰ παρ' αὐτοῦ προτασσόμενα, ἐμπόδιόν ἐστι τῆς σῆς προκοπῆς. Οὐ γὰρ δὴ πάντως ἔπερ πιθάνον καὶ εὐλογον φαίνεται τῷ ἀπειρῷ, τοῦτο καὶ ἀληθῶς εὐλογόν ἐστιν. Ἄλλως γὰρ ὁ τεχνίτης, καὶ ἄλλως ὁ ἀνεπιστήμων κρίνει τὰ τῆς τέχνης. Καὶ οὖν γὰρ ὁ μὲν τῇ ἐπιστήμῃ κέρχεται, ὁ δὲ τῷ εἰκότι· τὸ δὲ εὐκὸς ἀλιγάκις μὲν στοχάζεται, τῆς ἀληθείας, τὰ δὲ πολλὰ ἀπετυγχάνει, μᾶλλον τῆς ὀρθότητος πρὸς τὴν ἀπάτην ἔχον τὴν συγγένειαν.

ἘΓ'. — ΓΑΛΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τί σοι ὄφελος τῆς ξενιτείας, καὶ τοῦ πόνου τῆς ἀσκήσεως, καὶ τῆς πολλῆς ταλαιπωρίας, πάλιν τῇ καρδίᾳ εἰς Αἴγυπτον στρεφομένῃ, καὶ καθεκάστην **C** εὐχὴν ἡμέραν διὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῖς οἰκίοις προσμιλοῦντι, καὶ τῷ διαπύρρῳ φίλτρῳ τῆς συγγενείας ἀποσφαλλομένῃ τῆς τελειότητος ; Τάχα γὰρ οὐκ ἔκωσας τοῦ Κυρίου ἐπιτιμῶντος ; Τάχα γὰρ ἐν τοῖς συγγενέσι ἐπιζητοῦση αὐτὸν, καὶ τὸν φιλοῦντα πατέρα, ἢ μητέρα ὑπὲρ αὐτὸν, κρίνοντος ἀνάγειν αὐτοῦ, καὶ διὰ τῶν λόγων τούτων ἀραρότως ἔκλειψιν τῶν συγγενικῶν ὑποκειμένων δεσμῶν ; Ἐἰ γοῦν καταλείποις τὴν Χαβρῶν, ἔπερ ἐρμηνεύεται τρώγη, τοῦτο δὲ σημαίνει τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἐκ τῆς κοιλιάδος Χεβρών ἐξῆλθες, τουτέστι τῶν ταπεινῶν ἔργων τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου, καθ' ἣν γίνονται πλάνα, σπεῦσον μετοικισθῆναι κατὰ τοὺς πατριάρχας, εἰς Δωδαεῖμ, τουτέστι εἰς τὴν ἱκανὴν ἔκλειψιν τῆς σαρκικῆς προσπαθείας· Δωδαεῖμ γὰρ ἱκανὴ ἔκλειψις **D** ἐρμηνεύεται, ἥσπερ ἐπιτυχεῖν ἀγωνίζονται πάντες, ὅσοι ὀρέγονται τῆς μακαριωτάτης ἀπαθείας.

ἘΖ'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ ΑΠΟ ΝΟΥΜΕΡΩΝ.

Οὐκ ἀποδέχομαι σε πρὶν ἐκκόψαι τὰ πάθη, μυρίαί χρώμενον συντυχίαις, καὶ τραύματα ἐπὶ τραύμασι τῇ διανοίᾳ διὰ τῶν αἰσθήσεων σωρεύονται, καὶ μάλισθ' ὅτι ἐξ ἡμελημένου καὶ ἀκαθάρτου βίου πρὸς τὴν ἀρετὴν τοῦ Χριστοῦ μετοικισθῆναι προεῖλου. Διόπερ θεράπευε, μὴ μέντοι αὐξανε ταῖς ἀφυλάκτοις συντυχίαις τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς. Ἔοικε γὰρ ὁ νοῦς τῶν προσφάτως τῆς κακίας ἀνακαχωρη-

LXIV. — GREGORIO ABBATI.

Moyses magnus ille sacrorum antistes extra castra tabernaculum constituens ⁷⁶ inauit, longe a tumultu bellico oportere magistrum esse, et longe ab impuro commorari exercitu, ad pacificam nulloque tumultu bellico vexatam viam transvectum.

LXV. — THEODORO MONACHO.

Si jugo decantissimæ obedientiæ animæ tuæ cervicem submisisti, ne anxius nimisque curiosus superioris tui rei familiaris administrationem examines ; tantum ea quæ tibi imponuntur, licet gravia et laboriosa sint, alacri animo, ut officias incumbe. Curiose namque magistri administrationum perquisitio, et præceptorum illius probatio tui profectus impedimento est. Neque enim omnino quod vero simile ac rationi consonum in experto videtur, hoc vere rationi consonum est. Aliter enim artifex, et aliter artis ignarus, ea quæ artis sunt, dijudicat : regula enim ille quidem scienter utitur, hic convenienti. Sed conveniens raro veritatem collimat, ut plurimum vero ab ea aberrat, magis ad errorem quam ad rectitudinem, asfinitatem habens.

150 LXVI. — GALLΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Quis tibi usus fuerit peregrinationis, et excitationis laboriosæ, et tam immanis afflictionis, rursus corde in Ægyptum revertenti, et singulis fere diebus per epistolas familiaribus colloquenti, et ardenti cognationis cupidine a perfectione deerranti ? Forte enim non audisti Dominum Mariæ exprobantem, quod inter consanguineus eum inquireret ⁷⁷ ; eique qui patrem et matrem plus quam illum amaret, seipso indignum judicantem ⁷⁸, et per hæc verba firmiter consanguineorum vinculo- rum solutionem supponentem ? Itaque si dereliquisti Charran, quæ interpretatur *nidus*, hic vero inauit sensus, et ex valle Chebron exiisti ⁷⁹, hoc est ex miseris peccati operibus, et ex deserto erroribus obnoxio, contende, ut transferaris, quemadmodum et patriarchæ, in Dothaim ⁸⁰, hoc est sufficientem defectum carnis affectionis. Dothaim namque *sufficiens defectus* interpretatur, cuius compotes fieri contendunt, quicumque beatissimam illam perturbationum vacuitatem concupiscunt.

LXVII. — ELEUTHERIO MONACHO EX NUMERIS.

Non excipio te, ni prius perturbationes abscondas, qui innumeris congressibus uteris, et vulnera super vulnera menti per sensus exaggeras, eoque potissimum, quod ex abjecto et impuro vitæ instituto ad virtutem Christi traduci elegeris. Quapropter **151** sana, non item adauge improvidis congressibus ægritudines animæ. Mens enim eorum, qui recens ab improbitate secesserunt, similia est corpori tum

⁷⁶ Exod. xxxiii, 7. ⁷⁷ Luc. ii, 49. ⁷⁸ Matth. x, 57. ⁷⁹ Gen. xii 4. ⁸⁰ Gen. xxxvii, 17.

primam ex longo gravique morbo convalescenti, quod exigua quaelibet occasio in morbum denuo compellit, tanquam quod nondum viribus solidis coaluerat. Nam his intellectuales vires ac robur humescunt et quatiuntur, adeo ut timor sit, ne denuo execrandum malum irrepat, quod sui natura noxiam turbationem in lascivia excitare natum est.

LXVIII. — *Eidem.*

Ex Dinae filiae Jacobi historia discito⁷⁹, vere puellaris ac mulierosae animae esse, quae super habitum proprium sunt, et vires, aggredi, et ab opinione de se ipso tanquam idoneo, et apto argumento decipi. Laudata siquidem Dina nisi prompte familiarium rerum speculatione semet spoliasset, uti potens facta, ab eorum oblectatione non redargui, non intempestive pars, quae dijudicat, animae abolita fuisset, a sensilium imagine discissa, cum nondum sanæ, generosae ac virilii cogitationi assuevisset.

LXIX. — *Eidem.*

« Templum Dei vos estis⁸⁰, » inquit Apostolus. Ne itaque ex immundis imaginibus aliquid in tuam mentem irrepit, futuri iudicii cogitationum retia circumcirca corporis foribus implica, ab imaginibus, quae per sensus introeunt, arcens intellectio- nem. Si vero tentationum tempore terrorem¹⁵² divini iudicii tibi repraesentaveris, in lætitiā concidisti : et æstima te subisse illud Orchoziæ ereticulo cædenti, et ad mortem usque gravissima obruti infirmitate⁸¹. Nihil enim infirmitate, quae ex peccato oritur, crudelius aut perniciosius est.

LXX. — VICTORI ARCHIMANDRITÆ.

Quemadmodum in certaminibus gymniciis, perunctus facili negotio dissolvit, quæ ab illis nexus seu vincula nuncupantur ; si vero respersus pulvere fuerit, difficulter adversarii manus repellit : ita et in hac mole curarum, qui curis non maceratur, non ita facile a diabolo capitur ; si vero se curis oneraverit, veluti pulvere levitatem tranquillitatis mentis exasperans, difficulter se e manibus Satanæ explicat. Nunc etenim oleum tranquillitatem esse considera, pulverem varias ac multiformes præsentis sæculi curas.

LXXI. — DEMOCRITO MONACHO.

Si planta potest fructum producere sæpius transplantata, dummodo affluenter irrigetur, poteris et tu fructum afferre huc atque illuc transiens, et umbras ventosque consequens, et locum omnem nullo in loco stabilis curiose circumspiciens.

LXXII. — *Eidem.*

Labrum quod apud Moysem est, basin habebat⁸²; quod ascetæ purgationi stabilitas, et tolerantia, et continua armitas, et immota vitæ ratio opus sunt.

153 LXXIII. — COMASIO EX RHETORE MONACHO.

Colluviem, et cinerem, immanesque gentilium

κότων, σώματι ἀρξαμένῳ ἐκ μακρᾶς ἀρρώστιας ἀναλαμβάνειν, ὅπερ καὶ μικρὰ τις πρόφασις, τῆς ἐπὶ τὴν νόσον ἀναλύσεως αἰτία καθίσταται, μῆπω πρὸς ἰσχύον κραταιὰν πεπηγμένῳ. Πλαδῶσι γὰρ τοῦτοις οἱ νοεροὶ τόνοι, καὶ κραδαίνονται, ὡς βέος εἶναι. μὴ παλινδρομήσῃ τὸ πάθος τὸ μιᾶρον, πεφυκὸς ἐν τῇ ἀναχύσει διερεθίζεσθαι τῶν ἐπιπλαθῶν ἄχλον.

ΣΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐκ τῆς κατὰ τὴν Δείναν τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰακώβου ἱστορίας παιδεύθῃ, δεῖ κορικῆς ἐστὶν ἀληθῶς, καὶ γυναικώδους ψυχῆς, τὸ ἐγγχειρεῖν τοὺς ὑπὲρ τὴν οἰκίαν ἔξιν τε, καὶ δύναμιν, καὶ ὑπὸ τῆς περὶ ἑαυτὸν ὡς ἱκανὸν ὑπολήψεως ἐξαπατάσθαι. Εἰ μὴ γὰρ ἡ προλεχθεῖσα Δείνα προχειρῶς ἐπαπεδύσατο τῇ θεωρίᾳ τῶν ἐγγχωρίων πραγμάτων, ὡς ἰσχύουσα δῆθεν μηδῶλις ἐκ τῆς τούτων ἐλεγχθῆναι τέρψεως, οὐκ ἂν αἰύριος διεφθάρῃ τὸ κριτικὸν τῆς ψυχῆς κατασχισθὲν ὑπὸ τῆς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, μῆπω ὑγιαίνοντι, γενναίῳ τε, καὶ ἀνδρείῳ ὀμιλήσασα λογισμῷ.

ΣΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ναὸς Θεοῦ ὑμεῖς ἐστε, » φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Ὡς ἂν οὖν μὴδὲν εἰσέρπῃ τῶν ἀκαθάρτων μορφῶν εἰς τὴν σὴν διάνοιαν, δίκτυα λογισμῶν τῆς μελλούσης κρίσεως διάπλεξον ταῖς τοῦ σώματος θυρίσιν, ταῖς διὰ τῶν αἰσθήσεων εἰσερχομέναις εἰκόσιν ἀποτελιζῶν τὴν ἔνοιαν. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν παραλογίσῃ τὸν φόβον τοῦ θείου δικαστηρίου, πέπτωκας πρὸς τὴν ἡθουλήν, καὶ νόμιζέ μοι τὸ τοῦ Ὀχοζίου πεπονηθῆναι πεσόντος ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ, καὶ λίαν ἡρῶστηκότος μέχρι θανάτου. Οὐδὲν δὲ γαλεπώτερον καὶ θανατικώτερον τῆς κατὰ τὴν ἀμαρτίαν ἀρρώστιας.

Ο'. — ΒΙΚΤΟΠΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ὅσπερ ἐπὶ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ὁ ἠλειμμένος εὐχερῶς διαλύει, τὰ λεγόμενα παρ' αὐτῆς ἀμματα, εἰ δὲ δέξοιτο κόνην, δυσκόλως ἐκφεύγει τὴν χεῖρα τοῦ ἀντιπάλου· οὕτως ἐναυθὰ ὁ μὴ μεριμνῶν δύσληπτός ἐστι τῷ διαθάλῳ, φροντίζων δὲ, καὶ ταῖς μεριμναῖς καθάπερ κόνην τραχύων τὸ λεῖον τῆς ἀμεριμνίας τοῦ νοῦ, δυσχερῶς ἐξέλει τῆς τοῦ Σατανᾶ χειρὸς. Ἐλαιον γὰρ μοι νῦν τὴν ἀμεριμνίαν νόει, κόνην δὲ τὰς πολυτρόπους φροντίδας τοῦ παρόντος αἰῶνος.

ΟΑ'. — ΔΗΜΟΚΡΙΤῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἐὰν φυτὸν δυνήθῃ καρποφορῆσαι συνεχῶς μεταφυτεύμενον, ἂν πλουσιῶς ἀρδεύοιτο, δυνήσῃ καὶ αὐτὸς δικαιοσύνης καρπὸν ἀγαγεῖν, τῆδε κάκιστος μεταβαλῶν, καὶ σκιάς, καὶ ἀνέμου, διώκων, καὶ πάντα τόπον ἀστάτως περιεργαζόμενος.

ΟΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πληυτῆρ ὁ παρὰ τῷ Μωσεί βασιν εἶχεν· διότι ἡ τοῦ καθαρῆς χρήζει ἐβραϊότητος, καὶ καρτερίας, καὶ διηνεκούς στάσεως, καὶ ἀσαλεύτου διαγωγῆς.

ΟΓ'. — ΚΩΜΑΣΙῶ ΑΠΟ ΡΗΤΟΡῶΝ ΜΟΝΑΧῶ.

Τοὺς φορυτοὺς, καὶ τὴν σποδιάν, καὶ τὸν κολῶν

⁷⁹ Gen. xxxiv, passim. ⁸⁰ II Cor. vi, 16. ⁸¹ IV Reg. i, 2. ⁸² Exod. xxxix, 39.

βόρβορον τῶν Ἑλληνικῶν βίβλων, ἵνα τί μοι σπου- A
δαίως συναθροίζεις μετὰ τὴν ἀποταγὴν ἐν τῷ μονα-
στηρίῳ ἀνωφελῶς, μᾶλλον δ' ἐπιβλαβῶς; Ἀποκρί-
θῆτι ἡμῖν, ὡς τῆς ματαιοφροσύνης, καὶ τῆς ταλαίπω-
ρίας ἀνθρῆ χαλαλέκτωρ.

ΟΔ'. — ΠΙΣΙΜΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Προσευχομένου τοῦ Δεσπότης Ἰησοῦ ἐν τῷ δρει,
Ελαμψεν τὸ πρόσωπον, καὶ ἤστραψε τὰ ἰμάτια αὐτοῦ.
Ὅπερ συμβαίνειν εἶωθεν τοῖς φιλοπρόνότερον τῆ εὐχῆ
προσανέχγειν σπουδάζουσι μοναχοῖς· ἐκλάμπει γὰρ
τηνικαῦτα τὸ πρόσωπον τῆς ψυχῆς, καὶ ἀστράπτει
ὁ ταύτης ἀόρατος στολισμὸς, ὅπερ οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦ-
σιν.

ΟΕ'. — ΖΩΣΑ ΑΣΚΗΤῆ.

Ὁ μακάριος Πέτρος ἀντὶ τῆς ἀνθρακίως τῆς ἐν τῇ
αὐλῇ Καϊάφα, ἐθα καὶ ἐπεράσθη, θεῖαν ἠῦρεν ὕστε- B
ρον ἀνθρακίαν ἐν τῇ Τιβεριάδι· γυμνὸς γὰρ ὢν διὰ
τὴν ἄρνησιν· ἀλλὰ μὴ νομίσης με ἀθετεῖν τὴν τῶν
Εὐαγγελίων ἱστορίαν, καὶ τὸ νοητὸν καταμίγνυμι·
γυμνὸς τοίνυν ὑπάρχων ὁ μακάριος Πέτρος, τὸν
ἐπενώσθη τῆς εἰς Χριστὸν ἐλπίδος περιζώνονται, καὶ
βάλλει αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν τῶν οἰκτειρμῶν τοῦ
Θεοῦ, καὶ ἦλθε πρὸς Ἰησοῦν ὡς περ ἄλυσαι τιλὴ τῷ
πόθῳ ἐλκόμενος, καὶ ἐπειδὴ ἦν κεκοιτιῶν ἐν τῷ
καίρῳ τῆς ἀρνήσεως, καὶ μοχθήσας, καὶ πικρανθεὶς
τῷ κλαυθμῷ, καὶ τῇ λύπῃ στερηθεὶς τοῦ Κυρίου,
ἀνεκτίσαστο αὐτὸν ὁ Ἰδιος Δεσπότης τῷ θαυμασίῳ
ἄρτῳ, καὶ παραδόξῳ ἰχθύϊ, καὶ μετὰ τὸ ἀριστόν λα-
λεῖ αὐτῷ ὁ Σωτὴρ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι τῆς μακα-
ρίας φωνῆς, καὶ ἀναπαύει, καὶ παρηγορεῖ αὐτὸν κατὰ C
τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν τῆς καρδίας τοῦ Πέτρου, καὶ
οὕτω καταγλυκάνας αὐτὸν, ποιμένα τῆς οἰκουμένης
ἀπάσης καθίστησιν.

ΟΖ'. — ΘΕΟΔΩΡῶ ΜΟΝΑΧῶ.

« Εὐαρεστήσω, φησὶν ὁ Δαυὶδ, ἐν χῶρξ ζώντων· »
χῶραν ζώντων, οὐκ ἀποθησχόντων, τὸν μέλλοντα
λέγων αἰῶνα. Ἡ γὰρ παρούσα ζωὴ τῶν ἀνθρώπων
διὰ πολλῶν θανάτων συμπληροῦσθαι πέφωκεν, οὐ μόν-
ον ἐν τῇ κατὰ τῆς μεθ'ἡλικιώσεως μεταβολῇ, ἀλλὰ
καὶ ἐν τοῖς κατὰ ἁμαρτίαν σώματι τῶν ψυχῶν. Ὅπου
δὲ οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις οὐδὲ σώματος, οὐδὲ ψυχῆς,
οὔτε γὰρ ἔστι λογισμοῦ παρατροπὴ, οὔτε μετάθεσις
γνώμης, οὐδεμιᾶς περιστάσεως τὸ εὐσταθὲς, καὶ ἀτά-
ραχον τῶν λογισμῶν ἀφαιρουμένης, τῷ ὄντι ἐκείνη
χώρα ἐστὶ ζώντων, καὶ εὐφραينوμένων διηνεκῶς. D

ΟΖ'. — ΝΕΑΔΙῶ, ΟΛΥΜΠΙῶ, ΑΝΔΡΟΜΑΧῶ, ΙΟΥ-
ΑΙῶ, ΧΕΙΜΑΣΙῶ, ΜΟΝΑΧΟΙΣ ΦΙΛΟΔΙΚΟΙΣ.

Νῦν εὐκαιρον εἶπειν τινα τῶν εὐφρονοῦντων κατα-
μαθόντα τὴν εἰς τὸ θεῖον ὁμῶν καταφρόνησιν, τῶν
δὲ πρὸς γένος ὁμῶν στρατιωτῶν τὸ σπουδαῖον περὶ
τὴν θεοσέβειαν, ὅτι περ οἱ πανευλαδέστατοι στρατιώ-
ται νενικήκασι ταῖς ψαλμψύδασι, καὶ ταῖς προσευ-
χαῖς, τῇ τε ἰδιοπραγμοσύνῃ, καὶ τῇ κατὰ τὴν Ἐκκλη-
σίαν ἀγρύπνῳ προσκαρτερήσει, τοῦ ἀπηργωμένους,
καὶ πανοργίλους, καὶ μισοθεωτάτους τῶν μοναχῶν,
ἀποτιναξαμένους μὲν τὴν ἡσυχίαν τὴν πρέπουσαν,

A librorum sordes, quid tibi tam sedulo, postquam
illis abrenuntiasti, sine ullo commodo, imo tam
noxie in monasterio congeris? O vanissimæ hujusco
et miserrimæ fatuitatis flouide collector, responde
mihi.

LXXIV. — ΠΙΣΙΜΙΟ ΜΟΝΑΧΩ.

Orante Domino Jesu in monte, facies ejus re-
splenduit, et vestimenta fulserunt²²: quod evenire
suevit iis qui contentiosius attentiusque orationi
incumbunt monachis. Tunc enim animæ facies
splendet, illiusque invisibilis ornatus coruscet,
quod plerique ignorant.

LXXV. — ΖΟΣῆ ΑΣΚΕΤῆ.

Beatus Petrus pro carbonum illa strue, quæ in
Caiphe atrio, ubi et tentationem subiit, erat²³,
divinam postmodum aliam Tiberiade comperit:
namque cum propter negationem nulus esset (sed
ne, quæso, me Evangeliorum historiam pessum-
dare existimes, dum quod mento concipio, immi-
sco), nudus itaque cum esset beatus Petrus, in
Christum spei tunica accingitur, seque in mare
divinarum misericordiarum projiciens²⁴, accessit ad
Jesum, amore veluti catena quadam attractus, et
sic nimis negationis tempore defatigatum, 154
magnos labores expertum, lacrymis tristitiaque
afflictum, quod Domino privaretur, eum sibi propriis
Dominus reconciliavit, admirando pane et pisce
inopinato²⁵: et post prandium eum audiendæ beatæ
vocis desiderio gestientem alloquitur, et tranquil-
lat, et pro modulo dolorum cordis Petri solatur;
et eductum totius orbis terrarum pastorem con-
stituit²⁷.

LXXVI. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Placebo, ait David, in terra viventium²⁸: » ter-
ram viventium, non morientium, futurum sæculum
innuens. Præseps namque vita mortalium pluribus
mortibus natura sua absolvitur, non tantum ætaturæ
mutationibus, sed et in corporibus animarum secun-
dum peccatum. Ubi vero non est neque corporis,
neque animæ immutatio, imo neque mentis deflexio,
neque sententiæ depravatio, nulla circumstantia sta-
bile ac quietum cogitationum deturbante, næ illa
vere regio est viventium, et continuo sese oble-
ctantium.

LXXVII. — ΝΕΑΔΙῶ, ΟΛΥΜΠΙῶ, ΑΝΔΡΟΜΑΧῶ,
ΙΟΥΛΙῶ, ΧΕΙΜΑΣΙῶ ΜΟΝΑΧΟΙΣ ΚΟΝ-
ΤΕΝΤΙΟΙΣ.

Nunc peropportunum fuerit, quempiam adulum
sapientia virum, vestrum Numinis contemptum, et
militum, qui vobis genere conjuncti sunt, ejusdem
Numinis cultum noscentem 155 dicere: Pissimi
milites psalmodiarum cantibus, et orationibus, et pro-
priorum negotiorum administratione, et vigili in
ecclesia stabili permanione, efferatos, et iracun-
diæ mancipia, et impiissimos monachos supera-
runt, qui convenientem sibi quietem, et precum,

²² Matth. xvii, 2. ²³ Joan. xviii, 18. ²⁴ Joan. xxi, 7. ²⁵ Ibid. 13. ²⁷ Ibid. 15. ²⁸ Psal. cxiv, 9.

et psalmodum ministerium abdicarunt, et sacrae A professionis et habitus obliti sunt, et locum, in quo se exercebant, neglexerunt, et impudenter nimis in aliorum sese negotia ingerunt, continuoque in externis judiciis sese experientes, turbas tumultusque nefandos spargunt: adeo ut et ipsi publici praesides pro hac re vos irrideant et contemnunt.

LXXVIII. — CYRIACO MONACHO.

Dominus noster Jesus Christus transformabit, ait, corpus humilitatis nostrae configuratum corpori gloriae suae⁸⁰. » Nunc etenim vilitate ac opprobrio fortasse corpus humanum deprimitur dæmonum irruptionibus infestatum, et suae ipsius animæ sæpenumero ignaviis, notis quibusdam ac maculis B inspersum, sæpeque etiam in servitute redactum, multumque a peccato compressum; in ipso etiam moriendi, ac parentandi actu ut vile, et inhonorum per terram tractum, et cum maxima inopia sepultum. « Seminator enim, ait, in ignominia, suscitatur in gloria⁸¹. » Universi vero generis humani resurrectionis tempore corruptionem et contemptum excutiens, resurgit corpus nostrum Salvatoris Christi gloria et munificentia condecoratum, 156 nusquam in posterum in peccatum et corruptionem defluxurum, nunquam mortalitate, et vanitate, et miseriis humiliandum, sed indesinente incorruptione in perpetuum cum eo, qui immortalitatem exhibet, duraturum.

LXXIX. — *Eidem.*

« Imposuisti homines super capita nostra⁸². » Nam aliquando Deus permittit dæmonibus interiori capiti nostro impudenter insidere, menti nempe, et animam ad cogitationes pravas detrabere, quibuscum nobis colluctandum est et depugnandum, neque eas approbantibus, neque una cum iis conspirantibus.

LXXX. — *Eidem*

Non angustiamur in Dei dilectione⁸³, Corinthiis Apostolos scribit; vos vero angustiamini in visceribus vestris, nolentes per plures virtutes animam dilatari, et divinas illuminationes excipere et capere. Hinc vobis contigit, quod in Isaia dicitur, In afflictione adversarii et in angustia mentis, leones, et D aspides, et si quæ alia est facultas adversatrix (his etenim et similibus appellationibus dæmones innuntur), divitias asinorum et camelorum portarunt⁸⁴. Asini intelliguntur esse segiores, et voluptuosi, et improbi; cameli ii sunt, qui superbiam atque iracundiam exercent. Divitias itaque improbarum, et obscenarum, et exlegum cogitationum animas hominum dæmones onerantes, in vacuas a virtutibus operationes, et condiciones compellunt. Nihil autem peccato 157 gravius est: quapropter et apud divinos illos Patres plumbo assimilatur.

καὶ τὴν δι' εὐχῶν, καὶ ψαλμῶν λειτουργίαν, καὶ ἐπιλαθομένους τοῦ ἱεροῦ ἐπαγγέλματος τε καὶ σχήματος, καταλειπόντας δὲ τὸ ἴδιον ἀσκητήριον, καὶ ἀπηρυσθιασμένως ἐργολαβοῦντας τὰ ἀλλότρια πράγματα, καὶ δοκιμαζομένους διηνεκῶς τοῖς ἐξωθεν δικαστηρίοις, τὸν ἀφαιτὸν ἐπεισφέροντας θόρυβόν τε, καὶ τάραχον, ὥστε καὶ αὐτοὺς ὑμῶν ἐπὶ τούτοις καταγελάειν, καὶ λίαν καταγινώσκειν τοὺς δημοσίους ἀρχοντας.

OR. — ΚΥΡΙΑΚΟ ΜΟΝΑΧΟ.

« Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετασχηματίζει, φησὶ, τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. » Νῦν μὲν γὰρ εὐτελείᾳ, καὶ ἀτιμίᾳ διαγίνεσθαι τάχα συμβαίνει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἐπηρεαζόμενόν τε ταῖς τῶν δαιμόνων ἐφ' ὁδοῖς, καὶ ταῖς αὐτῆς πολλαῖς τῆς ψυχῆς νοχελείαις, μύμοις τισί, καὶ σπύλοις περιπίπτον, ἐξανδραποδίζομενόν τε ἐστ' ὅτε, καὶ ἄγαν ταπεινούμενον ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θησκειν, καὶ ἐνταφιάζεσθαι, ἐν ἐξουδενώσει, καὶ ἀτιμίᾳ συρόμενον ἐν τῇ γῆ, καὶ θαπτόμενον ἐν εὐτελείᾳ πολλῇ. « Σπείρεται γὰρ, φησὶν, ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. » Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς πάντων ἀνθρώπων ἐγέρσεως, τὴν τε φθορὰν, καὶ τὴν ταπεινώσιν ἀποτιναξάμενον, ἐνίσταται τὸ σῶμα ἡμῶν κατακεκοσμημένον τῇ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος δόξῃ, καὶ μεγαλοπρεπείᾳ, μηκέτι λοιπὸν τραπησόμενον εἰς ἀμαρτίαν, καὶ φθορὰν, μηκέτι ταπεινωθόμενον τῇ θνητότητι, καὶ τῇ ματαιότητι, καὶ ταῖς τάλαιπωριαῖς, ἀλλὰ σὺν διακονίζοντι, καὶ C ἀφθαρσίᾳ ἀπέραντα.

OR. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἐπετίθασας ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν. » Ἔστι γὰρ ὅτε συγχωρεῖ τοὺς δαίμονας ὁ Θεὸς τῇ ἔνδον κεφαλῇ ἀναίδως ἐπικαθίζειν, τούτεστι τῇ διανοίᾳ, καὶ καθέλειεν τὴν ψυχὴν πρὸς ἀπρεπῆ ἐνθύμματα, εἰς ἡμᾶς ἀναγκαῖον πικτεῦσιν, καὶ μάχεσθαι, μὴ συγκατατιθεμένους, μηδὲ συνδιάζοντας.

OR. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐ στενοχωρούμεθα ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος Κορινθίοις, ὑμεῖς δὲ στενοχωρεῖσθε ἐν τοῖς σπλάγγνοις ὑμῶν, μὴ βουλόμενοι διὰ πολλῶν ἀρετῶν πλατυθῆναι τὴν ψυχὴν, καὶ τὰς θείας ἐλλάμψεις δέξασθαι, καὶ χωρῆσαι. Ὅθεν ἡμῖν συμβαίνει τὸ ἐν τῷ Ἑσαῖᾳ εἰρημένον, ὅτι ἐν τῇ θλίψει τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐν τῇ στενοχωρίᾳ τῆς διανοίας λέοντες, καὶ ἀσπίδες, καὶ εἰ τις ἄλλη δύναμις ἐναντία, τούτοις γὰρ καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἐνόμασι καλοῦνται οἱ δαίμονες, τὸν πλοῦτον αὐτῶν ἦων καὶ τῶν καμῆλων ἔφερον· ὄνων μὲν νοουμένων, τῶν νοθεστέρων, καὶ φιληδόνων, καὶ μογηρῶν· καμῆλων δὲ τῶν τὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ τὴν μνησικακίαν ἐξασκούντων. Τὸν τοῖνον πλοῦτον τῶν πονηρῶν, καὶ αἰσχρῶν, καὶ ἀνόμων λογισμῶν φορτώσαντες τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων οἱ δαίμονες, ἐλαύνουσι εἰς τὰς ἐρήμους τῶν ἀρετῶν πράξεις, καὶ καταστάσεις. Οὐδὲν δ' ὑπάρχει τῆς ἀμαρτίας βαρύτερον, διὸ καὶ παρὰ τοῖς θεοφόροις ἀνδράσι μολίβδῳ παρείκαται.

⁸⁰ Philipp. III, 21. ⁸¹ I Cor. xv, 15. ⁸² Psal. LXXV, 12. ⁸³ II Cor. vi, 12. ⁸⁴ Isa. xxx, 6.

ΠΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Α

Ἄν ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας πρὸς Θεὸν στενά-
ζωμεν, εἰσακούσεται πάντως, καὶ δεῖξει θαυμάσια
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ποιήσει τὴν κάμηλον
πρόβατον· « Ἀυτὴ ἡ γὰρ, φησὶν, ἐστὶ ἀλλοίωσις τῆς
δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου. » Καί τινων ψαλμῶν τίτλοι, « Τοῖς
ἀλλοιωθησομένοις » ἐγράφησαν. Ἐάν τοίνυν σπουδά-
σεις διὰ τῶν ἀρετῶν ἀρέσαι τῷ Σωτῆρι, ἀποφορτίζει
τὸν νοητὸν σου ὄνον ἀχοφοροῦντα τοῖς δαίμοσι, καὶ
ἀσαγῆ ποιήσας, ἐπιβαλεῖ σοι τὰ τῶν ἀποστόλων
ἱμάτια, τουτέστι τὰ θεῖα παιδεύματα τε καὶ δόγματα,
καὶ ἐπικαθεσθεὶς τῷ νοῦ σου ὡς περ τῇ ὄνῳ ποτὲ,
εἰσέρχεται καὶ νῦν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν δοξαζόμενος
τε, καὶ ἀνευφημούμενος ὑπὸ πάντων ἀγγέλων ἐπὶ τῇ
σωτηρίᾳ τοῦ ἀλόγου, λογικοῦ γενομένου διὰ φι-
λάνθρωπίαν τοῦ Κρείσαντος, μᾶλλον δὲ ἀνακτίσαντος,
ἀλλοιώσαντός τε, καὶ ἀνανεώσαντος διὰ τῆς ἀμε-
λειας, καὶ τῆς πλάνης ψυχῆν παλαιωθεισαν, καὶ παρα-
τραμμένην ἐκουσίως.

ΠΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Δύναται τις καὶ ἐν σώματι ὧν ὑπάρχειν σὺν τῷ
Χριστῷ κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου·
« Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. » Πολὺ
δὲ μᾶλλον ἐκδημήσας τοῦ σαρκίου, καθὼς πάλιν αὐ-
τὸς γράφει, ὅτι « Ἐπιποθῶ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ
εἶναι. » Ἡ γὰρ ψυχὴ νοητὸν τι χρῆμα οὕσα τῶν νοη-
τῶν ἐφέεται, ὡς ἐμφύσημα θεῖον, καὶ θαυμαστὸν τι
τυγχάνουσα δημιούργημα· βαρουμενῆ οὖν τῷ γῆινῳ
σώματι διὰ τὴν θνητότητα, εἰκότως νῦν ἐπιθυμεῖ δι-
αλυθῆναι, εἰλικρινῶς, καὶ ἀμερίμνως, καὶ ἀφόδως
θανάτου συνεῖναι τῷ Δεσπότη, ἀναλύσασα ἀπὸ τοῦ θνη-
τοῦ, ἐπὶ τὸ ἀθάνατόν τε, καὶ ἀτρεπτον. Μετὰ δὲ τὴν νῦν
λύσιν, ἐν τῇ ἀναστάσει, ἐφορτῶν καὶ ἀθάνατον τὸ
θεῖον σῶμα ἀπολαβοῦσα ζωοποιηθὲν τῷ ἁγίῳ Πνεύ-
ματι, συνδιαγωνίζει λοιπὸν τῇ ἀλύτῳ εὐφροσύνῃ, καὶ
τῇ μακαριότητι, καὶ τῇ ἀναμαρτησίᾳ. Δεῖ γὰρ ἀπο-
καταστήναι σε ἐπὶ τὴν καθαρὰν φύσιν, ἥτις θεῖαν,
καὶ ἀγῆρω, ἄλυπὸν τε, καὶ πάσης φροντίδος ἀπηλα-
γμένην κατάστασιν.

ΠΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰσὶ τινες καταστάσεις, καὶ ἕξεις ἐν ἀνθρώποις
καθαραὶ, ὥστε τὸν μὲν ἡλίου ἐπέχειν τόπον, τὸν δὲ
σελήνης, τὸν δὲ ἀστέρος· καὶ ἴδοις ἂν τινα ἀνθρώπων
ὑπὲρ τὸν Σολομῶντα πολλάκις δεδοξασμένον τῇ ἀνο-
θεν φρονήσει, ὑστερον δὲ διὰ τοῦ ἀπονουστάξαι, καὶ
χαυνωθῆναι τῆς προσοχῆς, ἐγκαταλειφθέντα ὑπὸ
θεοῦ, καὶ ἀποδυσάμενον τὴν τε εὐλάβειαν, καὶ τὸν
φόβον τοῦ Κρείττονος, καὶ καταπεπτωκότα εἰς ἀσέ-
λειαν, καὶ ἀμαρτίας μεγάλας, ὥστε δύνασθαι σε
λέγειν, ὅτι διετράπη ὁ ἥλιος πεσὼν παρ' ἐπίδα εἰς
ἀθεμιτουργίας. Γίνεται γὰρ τοιαῦτα πολλάκις, καὶ
τοῖς σπουδαίοις ὑστερόν ποτε διὰ τῆς ἀμελειᾶς γε-
γυμνωμένοις τῆς φρουρᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος,
ἀναβαίνοντος τοῦ Ναβουχοδονόσορ ἐπ' αὐτοὺς ἐν πο-
λέμῳ, καὶ τὴν μὲν πόλιν βηγγύοντος διὰ μηχανημά-
των σατανικῶν, τὸν δὲ βασιλέα, τὸν νοῦν· φημι, ἐκ

LXXXI. — *Eidem.*

Si ex profundo cordis ad Deum ingemuerimus,
omnino exaudiet, et ostendet mirabilia filiis homi-
num, et faciet camelum ovem : « Hæc » enim, ait,
est « mutatio dexteræ Excelsi⁹⁵. » Et nonnulli
psalmodum tituli, « Iis qui immutantur » scripti sunt⁹⁶.
Quapropter si incumbes per virtutes Salvatoris plae-
cere, intellectualem tuam asinum onus dæmonibus
portantem exonerat, et elitella excussa, imponet
tibi vestimenta apostolorum, hoc est divinas disci-
plinas et dogmata, et assidens menti tuæ, quem-
admodum aliquando asino⁹⁷, introit et nunc in san-
ctam civitatem glorificatus, laudibusque celebratus
ab omnibus angelis pro salute rationis expertis,
quod rationis compos factum est per humanitatem
Creatoris, imo renovatoris, qui immutavit, et refe-
cit propter negligentiam et errorem animam inver-
teratam, et sponte distortam atque deflexam.

LXXXII. — *Eidem.*

Potest quisquam unus, licet in corporesit, esse cum
Christo, ut tradidit Apostolus : « Vivo, jam non ego,
vivit vero in me Christus⁹⁸. » Sed magis magisque,
si ex corpusculo excesserit, ut rursus idem scribit :
« Cupio dissolvi, et esse cum Christo⁹⁹. » Anima enim
cum intellectuali quid sit, intellectualia quoque appe-
tit, tanquam quæ spiraculum divinum, et admirabilis
quædam creatura sit. Prægravaia] 58 Itaque terrestri
corpore propter mortalitatem, jure merito nunc
concupiscit per mortem dissolvi, et sincere, et se-
cure, et intrepide una cum Domino esse, a mortali
hoc in immortale et immutabile resoluta. Post hanc
vero solutionem, in resurrectione incorruptum,
atque immortale proprium corpus recipiens Spiritu
sancto vivificatum una simul in posterum cum
insolubili lætitia, et beatitate, et inculpata inno-
centia, quæ amitti non potest, perennat. Reducen-
dus enim es ad puram, vel divinam, et nunquam
senescentem naturam, necnon ab omni tristitia et
cura immemem ac vacuam conditionem

LXXXIII. — *Eidem.*

Sunt quædam conditiones et habitus inter homi-
nes puri, adeo ut hic quidem locum teneat solis,
alius lunæ, alius stellæ. Et videbis sane nonnem-
inem Salomone ipso sæpenumero superna prudentia
gloriosiorem : postmodum, quod dormitarit, et a
contentione illa quidquam demiserit, derelictum a
Deo, et pietate, et Domini metu spoliatum, in im-
pietatem et ingentia scelera prolapsus ; ut possis
dicere : Conversus est sol, præter expectationem
in nefandas iniquitates delapsus. Eveniunt namque
sæpissime similia, etiam virtuti addictissimis,
posthac propter negligentiam custodia sancti Spi-
ritus denudatis, ascendente ad ipsos Nabuchodonoso-
re, et bellum inferente, et urbem quidem ma-
chinis satanicis disjiciente, regem autem, mentem,
inquam, quemadmodum Sedechiam, excæcans, et

⁹⁵ Psal. LXXVI, 11. ⁹⁶ Psal. LIX, LXXVIII, LXXIX.⁹⁷ Matth. XXI, 7. ⁹⁸ Galat. II, 20. ⁹⁹ Philipp. I, 23.

filiis compedibus alligante, et in Babylonem sub allegoria expressam **159** abducente: sancta vero David, et Salomonis, et posteriorum regum diripiente, quæ in thesauris cordis, et reliqua multis temporibus, impensoque labore et studio comparata, et conducta, et concinnata; templum Dei invadente efficienteque, ut a profanis pedibus conculcetur ¹⁵⁹. Audivique Psalmum propterea clamantem in fletibus ¹⁶⁰: Miserere mei, quod multi oppugnant me ab excelso dæmones, et conculcantes me per totam diem. Quoniam ascendere fecisti inimicos meos super caput meum. Et Jeremiam lugentem: Dominans antea per bene gesta anima, nunc jure belli capta facta est sub tributo ¹⁶¹, diabolo serviens in peccatis. Nihilominus qui in hæc mala incidit, si ob pusillum animum ad finem usque sese non deseruerit, sed pœnitentia ductus ad Dominum fuerit conversus, et rursus veteres ac vere philosophicas actiones de novo perfecit: denuo ad ipsum Domini gratia regreditur, dicetque de hoc quoque propheticum eloquium: Revertar, et reedificabo tabernaculum David, quod ceciderat ¹⁶², et confossas ipsius res præclare gestas, et divinas largitiones, et interiorum cognitionem, et dirigam, et extruam: « Et erit novissima gloria plusquam prima, dicit Dominus omnipotens ¹⁶³. » Hæc vero scripsi ad ea quæ in epistola tua continebantur, respondentia.

κράτωρ. » Γεγράφηκα δὲ ταῦτα, ὡς πρὸς τὰ ἐμφερόμενα τῇ ἐπιστολῇ σου ὑπερέχων ἀπόκρισιν.

LXXXIV. — ONESIMO MONACHO.

Si prorsus Deo existimet, qui in præsentia dives est, erga te liberalitatis gratiam offerre, multo magis hic exhortari te debet, atque **160** deprecari, ut digneris accipere: neque enim a te expectandum est, ut roges. Verum hominis jactantia cognita, ne illum, Corybantum more delirantem, sermonis digneris.

LXXXV. — FAUSTO MONACHO.

Vestis ex pilis et lacera, omnino pusilla ac humilis indiget cogitationis: justi enim proprii æmulatione Domini magis exoptant humilitatem. Verumtamen si tu insolescis, et altercaris quotidie, et alios cædis verberibus, et mente captos ac furentes imitaris: quam ob causam ex pilis indumentum contextum gestas, opinioni ac fini tuo adversans? Verum solitaria vita veritatem et justitiam amplecti debet, non histrioniam, et scenam, et larvam veritatis et justitiæ.

LXXXVI. — Eidem.

« Ostende, ait, misericordiam tuam cognoscentibus te ¹⁶⁴. » Qui enim, ut tu, cognitione delinquant, gravioribus pœnis multabuntur. Augescere itaque, extendique magis ac magis misericordiam exora.

LXXXVII. — ALEXANDRO ARCHIMANDRITÆ.

Noctem illunem humanæ vitæ innumerorum præclare gestorum facinorum radiis collustrans, quomodo in cœlestium angelorum albo non enitneris, eum incorruptibilibus illis **161** virtutibus

A τυφλοῦντος ὡσπερ τὸν Σεδεκίαν, καὶ παῖδας δεσμοῦντος, καὶ εἰς Βαβυλῶνα τὴν ἀλληγορομένην ἀπάγοντος, τὰ δὲ ἅγια Δαυὶδ, καὶ Σολομῶντος, καὶ τῶν ἐξῆς βασιλέων, λαμβάνοντος, τὰ ἐν τοῖς θησαυροῖς τῆς καρδίας, καὶ τὰ ἐξῆς, τὰ πολλοῖς χρόνοις μετὰ καμάτου, καὶ σπουδῆς πορισθέντα, καὶ συγκομισθέντα, καὶ κατασκευασθέντα, ἐμπυρρίζοντος τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, καὶ παρασκευάζοντος ὑπὸ βεβήλων πατεῖσθαι ποδῶν. Καὶ ἤκουσα τοῦ Ψαλμοῦ διὰ τοῦτο βοῶντος ἐν ὄδυρμοις: « Ἐλέησόν με, » ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με ἀπὸ ὕψους δαίμονες, καὶ καταπατοῦντές με ὅλην τὴν ἡμέραν, διότι ἐπεβίβασας τοὺς ἐχθροὺς μου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου· καὶ τοῦ Ἱερεμίου θρηνοῦντος, ὅτι Ἄρχουσα πρώτην διὰ κατορθωμάτων ψυχῆ, νῦν νόμῳ πολέμου ληφθεῖσα, ἐγενήθη εἰς φόρον, τῷ

B διαδόλῳ λειτουργοῦσα ἐν τοῖς ἀμαρτήμασι. Πλὴν ὅτι ὁ τοῖς τοιοῦτοις κακοῖς περιπεπτωκώς, ἐὰν μὴ ἀπὸ μικροψυχίας ἀπευδοκῆσθαι εἰς τέλος, ἀλλὰ μεταμεληθεὶς ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, καὶ νεαροποιήσῃ τὰς ἀρχαίας ἐμφοισόφους πράξεις, ἐπανερχεται πάλιν πρὸς αὐτὸν ἡ Δεσποτικὴ χάρις, καὶ φράσει καὶ περὶ τοῦτου τὸ προφητικὸν λόγιον, ὅτι Ἀναστρέψω, καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς κατορθώματα, καὶ θεία δωρήματα, καὶ γνώσιν τὴν ἰσωτέραν, καὶ ἀνορθώσω, καὶ ἀνοικοδομήσω. « Καὶ ἔσται ἡ δόξα ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. »

ΠΑ'. — ΟΝΗΣΙΜΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ei ὅπως τῷ Θεῷ νομίζει ὁ κατὰ τὸ παρὸν πλούσιος, προκομίζει τὴν χάριν τῆς εἰς σὲ φιλοτιμίας, οὗτος μᾶλλον χρεωστὴ παρακαλεῖν σε, καὶ ἐκτενεῖν πρὸς τὸ λαβεῖν θελήσαι, οὐ γὰρ δὴ παρὰ σοῦ ἀναμένειν δέξαι. Ὅθεν γινώσκῃ τὴν τοῦ ἀνδρὸς βλακείαν, μὴδὲ λόγου ἀξιώσεις τὸν κορυβαντιῶντα.

ΠΒ'. — ΦΑΥΣΤΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τὸ τρίκινον φόρεμα δεῖται πάντως φρονήματος ταπεινοῦ· τοῖς γὰρ δίκαιοις μᾶλλον πεπόθηται ἡ ταπεινοφροσύνη, μιμουμένοις τὸν ἑαυτῶν Δεσπότην. Εἰ δὲ ἀλαζονεῖ, καὶ μάχῃ καθ' ἑκάστην, καὶ τύπτεις τινὰς, καὶ τοὺς φρονητικῶντας ἀπειμῆ, ἑνὸς χάριν καὶ τὸ τρίκινον φορεῖς; Ἀσύμβατον γὰρ ἔνδυμα τῇ γνώμῃ· ὁ δὲ μονήρης βίος τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην φιλοκαλεῖν ὀφείλει, οὐχ ὑπόκρισιν, καὶ σκηνὴν, καὶ προσωπεῖον τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς δικαιοσύνης.

ΠΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Παράτεινον, φησὶν, τὸ ἑλεός σου τοῖς γινώσκουσι σε. » Οἱ γὰρ γινώσκει ἀμαρτάνοντες κατὰ σε, χαλεπωτέρας τεύξονται κολάσεως. Μεγαλυνοῦνται τοῖνον, καὶ ἐκταθῆναι ἔβαν τὸν ἑλεον πρεσβεῖου.

ΠΔ'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Τὴν ἀφεγγὴ νύκτα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ταῖς τῶν μυρίων ἀνδραγαθημάτων σου ἀκτίσι καταυγάζων, πῶς τὴν τῶν ἐπουρανίων ἀγγέλων καταλόγους μὴ συναριθμηθείς, ἀμιλλόμενος ταῖς ἀφθάρτοις ἐκεί-

¹⁵⁹ IV Reg. xxv, 1 seq. ¹⁶⁰ Psal. lv, 1. ¹⁶¹ Thren. 1, 1. ¹⁶² Amos ix, 11. ¹⁶³ Agg. ii, 10. ¹⁶⁴ Psal. xxxv, 11.

ναις δυνάμει, τὸ φθαρτὸν τοῦτο, καὶ εὐτελής, καὶ ἀσθενὴς τὸν περικείμενος σκῆνος;

ΠΗ'. — ΠΟΝΤΩΝΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ἐπαυνὸν σου τὰ ῥόδα τῶν θεοφιλιῶν λόγων, καὶ τὰς μικρὰς ἀκάνθας τῶν εὐκαιρῶν ἐλέγγων παρέπηξας, ὑπερεδίξων ἡμῶν, ὡς ἂν τις εἴποι, καὶ παρακινῶν, τὸν πρὸς τὴν σὴν ὄσιαν, καὶ ἀειφεγγῆ ψυχὴν, ἄσθεστον, καὶ ἀμάραντον ἔρωτα.

ΠΘ'. — ΑΡΣΙΝῶ ΜΟΝΑΧῶ,

Ὅταν ποτὲ δυνήθῃς ἐκρίζῳσαι πάντα τὰ ὀλέθρια, καὶ μανιώδη πάθη, τὴν καυτὰ σαυτὸν ἐπίδοσ τῆ θεωρίᾳ τῶν ὑψηλῶν νοημάτων. Εἰ δὲ πρὸ τοῦ καταγωνίσασθαι τοὺς πολεμίους δαίμονας, τολμήσεις διαβιασάμενος ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος παρὰ τὸ δοκοῦν τῷ θεῷ βουλήματι, οὐ τεύξῃ βοήθειαν, καὶ συμμάχιας Θεοῦ, καὶ τρώσουσιν σε οἱ ἐχθροὶ καθάπερ αἱ μέλισσαι.

Ι'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄλλοι καθεκάστην τοῖς πόνους τὴν καρδίαν δαμάζουσι, καὶ ἐκτίκειν τῆ ἔγκρατειᾶ σπουδάζουσι. Σὺ δὲ τῆ πολυτροπία, καὶ ταῖς οἰοφυγίαις κατὰ σαρκῶν ἑαυτῶν βραγῆναι κινδυνεύεις.

ΙΑ'. — ΑΜΦΙΛΟΧΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Τί ποτῆ, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς βλασφημίας κεντούμενος; Μνησθητι ὅτι χρισθεὶς ὁ μακάριος Δαυὶδ τῷ μυστικῷ ἔλατῳ, εὐθὺς τὸν Σαούλ, καὶ ἐπιβουλον ἤδρεν.

ΙΒ'. — Τῷ αὐτῷ

Ἄλλὰ καὶ σὺ ἀοράτως ἐχρίσθης, προσελθὼν τῷ σχήματι τῷ σεμνῷ. Χρίσμα ἐγὼ θεῖον καλῶ τὴν ἐπελθοῦσάν σοι χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ΙΓ'. — ΔΙΟΝΥΣΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἀναγκαῖον καὶ ἡμᾶς μιμουμένους τὸν Ἀβραάμ, τὴν τῶν ἀκροθινίων δεκάτην προσφέρειν τῷ Κυρίῳ· αὕτη δ' ἂν εἴη τῶν δέκα ἐντολῶν ἡ ὑπερανέχουσα, « ἄφ' ἧς ὁ νόμος κρέμεται, καὶ οἱ προφήται· τούτῃ ἐστι τὸ ἀγαπήσαι τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης δυνάμεως. » Πλήρωμα γὰρ νόμου τὴν ἀγάπην ὀρίζεται ὁ θεὸς Ἀπόστολος.

ΙΔ'. — ΔΡΑΚΟΝΤΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Τὴν μὲν τῶν νοητῶν Αἰγυπτίων ὀπισθεν διώκουσαν στρατιάν κατοπτεύεις, καὶ τὴν θάλασσαν ἐμπροσθεν ἀφροφόρων καὶ παμμιάρων παθῶν, τὸν δὲ Θεὸν ὑπερασπίζοντά σου, καὶ ἀοράτῳ χειρὶ, καὶ βραχίονι ὑψηλῷ τοὺς ἐχθροὺς ἀμυνόμενον, καὶ ἐξαιρούμενόν σε οὐκ ἐνθυμῆ.

ΙΕ'. — ΚΛΕΟΒΟΥΛῶ ΜΟΝΑΧῶ.

« Καὶ ἔθου τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονάς μου, » οὐχὶ τόξον κήρινον, ὀπίσκον, καὶ ὑπενδιδόν τοῖς δαίμοσι, καὶ τοῖς πάθεσιν, εὐθέως ἀπὸ πρώτης συμβολῆς κλῶμενον ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ τόξον χαλκοῦν. Χρῆ γὰρ στερῆρά καὶ ἀνένδοτά κτήσασθαι παρὰ Κυρίου ὅπλα πολλοῖς πολέμοις τῶν ἐναντίων ἀντιπαρατάξασθαι, καὶ διαρκέσαι δυνάμενα.

A contendens, licet corruptibili hoc, et vili, et mortali corpore circumvestiarius?

LXXXVIII. — FRONTONI ARCHIMANDRITÆ.

Sermorum tuorum Deo gratiorum rosas laudo, licet peropportunarum redargutionum parvas spinas inbas, exstimulans nostrum, ut quispiam diceret, atque vellicans, erga tuam sanctam et nunquam lumine vacuam animam, inextinctum et non marcescentem amorem.

LXXXIX. — ARSINO MONACHO.

Cum temporis potueris universas noxias et furiosas perturbationes extirpare, tunc demum temetipsum sublimium considerationum speculationi dede. Si vero ante adversarios demones debellatis ausus fueris per vim in montem ascendere, præter id quod divinæ voluntati collubitum est, auxilium et præsidium Dei non invenies: et sauciabunt te hostes quemadmodum apes.

XC. — Eidem.

Laboribus quotidie cor alli perdomant, et continentiae studio se macerant: tu autem abundantiori effusiorique victu et ebrietatibus corpus impinguans, dirumpi periclitaris.

162 XCI. — AMPHILOCHIO MONACHO.

Quid tremis animo, dum a blasphemiae spiritus pungeris? Recordare quod beatus David mystico oleo perunctus confestum Saulem, et insidiatorem invenit.

XCII. — Eidem.

Sed et tu quoque invisibiliter unctus es, cum ad venerandum habitum accessisti. Ego porro unctionem divinam voco, advenientem tibi gratiam Spiritus sancti.

XCIII. — DIONYSIO MONACHO.

Necesse est nos æmulantes Abraham spoliolum decimanum Domino offerre, quæ fuerit primum inter decem præcepta locum occupans, ex qua lex pendet, et præphetæ: Diligere nempe Deum ex toto corde, et ex totis viribus. Complementum enim legis divinus Apostolus dilectionem esse definit.

XCV. — DRACONTIO MONACHO.

Intellectualium Ægyptiorum retro te persequentem exercitum intueris, et ante mare spumescensium execrandarumque perturbationum; Deum autem propugnantem, et invisibili manu, et brachio excelso hostes ulciscens, et liberantem te, tibi nimenon representas.

163 XCV. CLEOBULO MONACHO.

« Et posuisti sagittam æream brachia mea: » non sagittam ceream cedentem, ac vires demonibus submittentem, et perturbationibus, quæ statim in ipso primo impetu inter pugnandum frangatur; sed sagittam æream. Namque a Domino arma comparanda sunt valida et inconcussa, quæ multis adversariorum incursibus sese opponant atque resistent.

XCVI. — PHILUMENO ENCLISTO,

O præclara vestra post secessionem gesta! o vestra secundum virtutem tropæa! o supra modum vestram in inclusione inanem, scenicam et dissimulatam vitæ rationem! nihil enim ab iis, qui in loro contentiosius negotiantur, et innumeras lites variasque verborum velitationes in prætoris consunt. te esse dissimilem, ut videris, autumo; negotia omnium generum excogitans, cum iracundia perstreptans et fremens, ex caveis ferreis, injuriis, diceriis lædoriis ac querelis obvios quosque onerans; sepe etiam eductis per ostium manibus fratres verberans, tumultu, strepitu et turbidis concitatisque motibus cellam misellam complens, lacrymantem fortasse, licet ea sensu animaque deseratur, ob crudelitatem et amaritudinem illius, quæ in ipsa veluti in bestiarum cavea, inclusa est, feræ, imo feris ipsis efforatoris monachi. Dic mihi, sodes, quid in lucro posuisti in domuncula inclusus, animæ tuæ cui usui fuisti **164** inter murellos corpus abscondens? Factus est enim, ait, Ephraim, veluti panis subcinericius nunquam se ad meliora convertens¹³. Quid lucri tibi fuit cellulam possedisse? Quando igitur monachorum venerandum habitum inquisti? Quis abbas bona dicens verba, manqui apposuit? Undenam cænosos hosce exsecrandos mores hausisti? Ubinam sunt orationum inconcussa et erga Deum secunda colloquia? quonam psalmos et hymnos amandasti? quo tranquillitas cogitationes fugasti? quo sacrosanctas patrum instructiones pepulisti? quo mellis instar emanans lacryma abiit? quo sociæ ejusdem tori, et ædis monachorum pax, et quies, et tranquillitas, et fides? Quamnam habebis fiduciam dicendi in die retributionis?

XCVII. — FAUSTO MONACHO.

« Commoveantur, ait¹⁴, fundamenta terræ. » Illud: « Commoveantur fundamenta terræ, » loco illius dictum: Quæ in profundo cordis cogitationes sunt, a sinistris ad dexteram transvehantur.

XCVIII. — EUTROPIO MONACHO.

Si tibi in animo est ascendere ad altare illius, quæ in cælis est, Hierusalem, per multiformem virtutem et humilitatem proficiens ascende, quas beatus David ascensiones decantaverat, corde in tuo præparans in loco lacrymarum humanæ vitæ¹⁵. Et ploratum, et lacrymarum humanam vitam plenam esse manifesto addisces, **165** infantulos conspiciens in lacrymas se effundentes, dum e materno ventre emergunt; et postquam mortem oppetierit, miserum hominem lacrymis quoque exipit. Per virtutem itaque ascende et humilitatem ad altare illud, non per lapsus et superbiam.

XCIX. — Eidem.

Timorem tibi incutiat Domini dictum¹⁶⁻¹⁸, non per gealas malitiæ, et jactabundæ cogitationis in altare ascendere imperans; ne per nuditatem tua de-

A I. C. — ΦΙΛΟΥΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΣΤΟ.

Εὖγε τῶν ὑμετέρων κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀριστευμάτων! εὖγε τῶν ὑμετέρων καθ' ἀρετὴν τροπαίων! ὑπέρευγε τῆς ὑμετέρας κατὰ τὸν ἐγκλεισμὸν ματαίας, καὶ σκηνηκῆς, καὶ κατεσχηματισμένης διαγωγῆς. Τῶν γὰρ ἐν τῇ ἀγορᾷ θερμῶς ἐμπορευομένων, καὶ τῶν τὰς μυρίας δικῶν, καὶ τὰς ποικίλας λογομαχίας ἐν πραιτωρίοις πλεκόντων, οὐδὲν δοκεῖς διαλλάττειν, πραγματίας παντοίας ἐπινοῶν, κρᾶζων μετ' ὀργῆς, καὶ βρύχων, ἀπὸ τῆς γαλαϊάγρας καθυβρίζων, καὶ σκώπτων, καὶ λαιδορῶν, καὶ διαμεμφόμενος τοὺς παρατυγχάνοντας, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τὰς ἰβίας χεῖρας προσφέρων τῆς θυρίδος, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τύπτων, θορόβου, καὶ ταραχῆς, καὶ τύρβης, καὶ ἀκαταστασίας πληρῶν τὴν ἑλεεινὴν κέλλαν, στενάχουσαν τάχα, κὰν ὑπάρχει ἀναίσθητός τε, καὶ ἀψυχός, ἐπὶ τῇ ἀπηνείᾳ, καὶ πικρίᾳ τοῦ ἐν αὐτῇ καθάπερ ἐν τινὶ ζώῳ κατακλεισθέντος θηρίου, μᾶλλον δὲ θηρωδεστέρου τῶν θηρίων μονάζοντος. Εἰπέ μοι, παρακαλῶ, τί κεκέρδακας τῷ οἰκιδίῳ κατακλεισθεῖς; τί ὠνησας τὴν σαυτοῦ ψυχὴν τοῖς τοιχαροῖς τὸ σῶμα ἐγκεκρυφώς; Ἐγενήθη γὰρ, φησὶν, Ἐφραὶμ καθὼς ἐγκρυφίας, μὴ μεταστρεφόμενος πρὸς τὸ κρεῖττον. Τί σοι ὄφελος λαχεῖν τοῦ δωματίου; Πάτε ἄρα τὸ ἐνδύμα τὸ σεμνὸν τῶν μοναχῶν ὑπέδυσ; ποῖος δὲ ἀββάς τὴν χεῖρα τῆς εὐλογίας ἐπέθηκεν; Πόθεν δὲ παρελήφας τὰ συρφετώδη, καὶ κατάπτυστα ἤθη; Ποῦ ἡ ἀπερίσπαστος τῶν εὐχῶν, καὶ ἀμέριμνος πρὸς Θεὸν ὁμιλία; Ποῦ ἐξώρισας τοὺς ψαλμοὺς, καὶ τοὺς ὕμνους; Ποῦ ἐφυγάδευσας τὸ ἡσύχιον φρόνημα; Ποῦ κατέλειπες τὰς ἱερὰς διδασκὰς τῶν πατέρων; Ποῦ οὐχεται τὸ μελισσταγὲς δάκρυον; Ποῦ ἡ σύντροφος, καὶ σύνευρος, καὶ ὁμόσκηνος τῶν μοναζόντων εἰρήνη, καὶ γαλήνη, καὶ ἡρεμία, καὶ πίστις; Ποίαν σχολῆς παβήρησιαν ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως;

I. C. — ΦΑΥΣΤΟ ΜΟΝΑΧΟ.

« Σαλευθήτω, φησὶ, τὰ θεμέλια τῆς γῆς. » Τὸ τοῖνον, « Σαλευθήτω τὰ θεμέλια τῆς γῆς, » ἀντὶ τοῦ, Οἱ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας λογισμοί, ἀπὸ τῶν σκαίων ἐπὶ τὰ δεξιώτερα μεταγέσθωσαν.

I. H. — ΕΥΤΡΟΠΙΟ ΜΟΝΑΧΟ.

Εἰ βούλει ἀνελεῖν εἰς τὸ θυσιαστήριον τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς Ἱεροσολήμ, δι' ἀρετῆς πολυειδοῦς, καὶ ταπεινοφροσύνης προκόπτων ἀνάβηθι, τὰς εἰρημένας τῷ μακαρίῳ Δαυὶδ ἀναβάσεις, ἐν τῇ σαυτοῦ καρδίᾳ κατασκευάζων ἐν τῷ τόπῳ τοῦ κλαυθμῶνος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὅτι γὰρ κλαυθμοῦ, καὶ πένθους πλήρης τῶν ἀνθρώπων ὁ βίος, μαθήση σαφῶς, βλεπῶν τὰ βρέφη κλαίοντα τῆς γαστροῦ τῆς μητρώας προκύπτοντα, καὶ μετὰ τὸ θανεῖν πάλιν τὸν ἑλεεινὸν θρηνούμενον ἄνθρωπον. Αἱ ἀρετῆς τοῖνον ἀνέρχου, καὶ ταπεινοφροσύνης πρὸς ἐκεῖνο τὸ θυσιαστήριον, μὴ διὰ πταισμάτων, καὶ ὑπερηφανείας.

I. Θ. — Τῷ αὐτῷ.

Φοβεῖτω σε τὸ Δεσποτικὸν γράμμα, παρακλειόμενον μὴ ἀναβαίνειν διὰ βαθμίδων κακίας, καὶ ἐπηρμένον φρονήματος εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἵνα

¹³ Osce vii, 8. ¹⁴ Psal. LXXI, 5. ¹⁵ Psal. LXXIII, 6. ¹⁶⁻¹⁸ Exod. xi, 26.

μη ἀποκαλυφθῆ ἢ ἀσχημοσύνη σου δι' ἐγκαταλή-
ψεως· καὶ τότε γινώσκονται, φησί, ποῦ ἐστὶν αὐτῶν ἡ
ὄλη.

P. — ΛΑΜΠΑΔΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Οὐ μόνον ὁ Ἰούδας τὸν Κύριον προέδωκε τῶν
θειῶν κριμάτων καταφρονήσας, ἀλλὰ γὰρ καὶ οἱ μὴ
πληροῦντες τὰ θεία προτάγματα Χριστιανοὶ, προ-
δίδται λογίζονται, καταφρονοῦντες, καὶ ἀυθαδιαζό-
μενοι, καὶ ταῖς οἰκείαις πονηροῖς ἐξακολουθοῦντες
θειήμασιν.

PA'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἑαυτὸν ὑποτάξας τῇ
τῶν συνασκουμένων ὑπηρεσίᾳ, ἐὰν ὑστερον ἀρξηται
σκληρύνεσθαι, καὶ ὑπερφηανεῦσθαι, καὶ κρατεῖν
ἀργύρια ἐπὶ λόγῳ ἰδίου, ὡς τοὺς θείους νόμους
παρέβη, καὶ παρηγκωνίσαστο, ἡθέτησέ τε τὰς συν-
θήκας, καὶ τὴν ὁμολογίαν, τῆς τε ἀποκατῆς, καὶ
τῆς ὑποταξίας, καὶ λέγεται προδότης, προέδωκε γὰρ
τὸν προφθάσαντα λόγον.

PB'. — ΕΥΣΤΑΘΙΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ὅγκῶδες θυλάκιον σπουδαίως φιλοκαλεῖς, καὶ τῆς
σαρκὸς τὸ λίπος προθύμως περιποιῆ, δίκην ὄρνιθος
σιτίζων σαυτὸν ἐν σκότῳ τῆς ἀγνοίας. Καὶ ποίαν
ἄρα παρῆρσιαν εὐρήσεις, ὅταν ἔλθῃ ὁ κρίνων τὰ
σύμπαντα;

PT'. — ΕΥΜΑΘΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὅτ' ἂν τινες τῶν ἀδελφῶν πρὸ τῆς τῶν μολυ-
σμάτων παντελοῦς καθάρσεως, καὶ τῆς τελεωτέρας
ἔξεως διδάσκω ἐπιχειροῦσιν, τηλικαῦτα οἱ δαίμονες
γελῶντες πρὸς ἑαυτοὺς διανέουσι τοιαῦτα ὁμιλοῦν-
τες, καὶ λέγοντες· Οὗτος τῷ προσήκοντι καιρῷ
ἡμέτερον γενήσεται λάφυρον, νουθετεῖν τοιμῶν παρὰ
γνώμην Κυρίου, Διόπερ μὴ θελήσωμεν ὁμφακίζοντες
ἔτι, καὶ μήποτε πέπειρον τὸν βότρυν κτησάμενοι
νουθετεῖν, καὶ διδάσκω ἐτέρους, ἵνα μὴ τῶν δαι-
μόνων γενώμεθα παίγνιον.

PA'. — ΕΥΦΗΜΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὁ πεντηκοστὸς τέταρτος ψαλμὸς μὲνηται φό-
βου, τρόμου, καὶ σκότους ἀμαρτημάτων· «Καὶ τίς
δώσει μοι, φησί, πτέρυγας καθὼς περισσερᾶς, καὶ
πετασθήσομαι,» καὶ ὑπερβῆσομαι τὰ ἐνοχλοῦντα
κακὰ, καὶ φθάσω πρὸς τὸν Θεόν, καὶ καταπαύσω
πρὸς αὐτὸν, καὶ προσαναπαύσομαι τῷ ἰδίῳ φιλαν-
θρώπῳ Δεσπότη; Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ ἀνάπαυσις τῶν
ἐν τοῖς μοχθηροῖς ἰδρῶσι τῆς ἀμαρτίας κεκοπιημέ-
νων· ὅθεν βοᾷ· «Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιών-
τες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς.»
Εἰδὼς τοίνυν ὁ Δαυὶδ, τί δι' ὄλου τοῦ ψαλμοῦ λελά-
ληκε, καὶ ὁμματαῖας τοὺς ἀγωνιζομένους, καὶ πα-
ρασκευάσας μὴ ἀπογινῶσκειν ποτὲ, εἰς ἐλπίδα ἀγα-
θῆν τὸν ψαλμὸν καταπαύει.

PE'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐάν ἡμεῖς ἄοκνως ἐκτελώμεν τὸ πνευματικὸν
ἔργον, καὶ φροντίζωμεν νηφόντως τὴν κεχρεωστη-
μένην ἡμῖν τοῦ κανόνος τοῦ ποιεῖν ὑπηρεσίαν, δηλον
ὅτι πολλῷ πλέον ὁ Θεὸς φροντίζων ἡμῶν διεγείρει
ψυχὰς εὐσεβεστάτας πρὸς τὸ πάντα τὰ πρὸς τὰς

A formitas reveletur; et tunc cognoscent, ait, ubi
est eorum materia.

C. — LAMPADIO MONACHO.

Non tantum Judas Dominum tradidit divinis
spretis judiciis, sed et qui divina præcepta non
adimplent Christiani, proditores reputantur, pes-
sumdantes, et pertinaciter resistentes, et propriis
pravis obscundantes desideriiis.

CI. — *Eidem.*

Qui timore Dei semetipsum exercentium se mi-
nisterio addixit, si postea indurescere incipit, et
insolescere, nummosque ratione propria possidere,
hic divinas leges transgressus est, et abjecit, et
B cædera, et renuntiationis et submissionis profes-
sionem violavit, diciturque proditor. Prodidit
enim, quam prius amplexus fuerat, rationem.

166 — CII. — EUSTATHIO ARCHIMANDRITÆ.

Tumentem sacculum diligenter colis, carnisque
pinguedinem alacriter procuras, teipsum æque ac
avis in tenebris ignorantiae nutriens. Et quamnam
tibi libertatem dicendi comparabis, cum qui judi-
cat omnia advenerit?

CIII. — EUMATHIO MONACHO.

Cum ex fratribus nonnulli, antequam omnino
sordes deponant, et perfectioris habitus participes
fiant, docere aggrediuntur, tunc dæmones non sine
risu, inter se nutibus indicant, hæc colloquentes
dicentesque: Hic opportuno tempore nostra erit
præda, cum præter mentem Domini alios instruere
audet. Quapropter, ne acerbi adhuc, nec matura
uva comparata adhortemur, aliosque instruamus,
ne dæmonibus ludus objiciamur.

CIV. — EUPHEMIO MONACHO.

Quinquagesimus quartus psalmus metus, tre-
moris et tenebrarum peccatorum meminit: «Et quis
dabit mihi, ait, pennas sicut columbæ et volabo,» et
pertransibo hæc molesta mala, et accedam ad
Deum, et quiescam in ipso, et una cum meo hu-
mano Domino requiescam¹⁶⁷? Ipse enim est requies
eorum, qui se improbis peccati sudoribus defati-
garunt. Hinc clamat: «Venite ad me, omnes qui
laboratis, et onerati estis, et ego reficiam 167
vos¹⁶⁸.» Quare David cum probe teneret quidquid
per totum psalmum disseverat, et certantibus
oculos indens, et præparans ad nunquam animo
despondendum, in bona spe psalmo finem facit.

CV. — *Eidem.*

Si nos alacriter spirituale opus perficimus, pru-
denterque exsequimur debitum, quod a sancta
regula nobis imponitur, ministerium, manifestum
est, multo magis Deum nobis curam gerentem
excitare piissimas animas ad nobis omnia, quæ-

¹⁶⁷ Psal. LIV, 7. ¹⁶⁸ Matth. XI, 23

cunque opus fuerint, subministranda. Quod si nos negligimus, nullamque de iis, qui se ad spirituale opus accingunt, curam gerimus, quam ratione de nobis curam haberi volumus?

CVI. — MARINO MONACHO.

Ne mœrore tuo te maceres, neque tabeas miser, magnitudine tentationum oppressus, neque obstupeas pondere, et spissa irruptione, et excidio, et depopulatione intellectualium barbarorum. Etenim speramus, si cum gratiarum actione sustinerimus, salutem magis ex inimicis, et ex iis, qui nos odio habent¹⁹, conquirere.

CVII. — *Eidem.*

Plaga mea valida, ait Jeremias propheta²⁰ ex persona nostra texens lamentationes: ut quid prævalent nobis, qui nos contristant? coexisti, et non pepereristi²¹. Archimagiro namque Nabuzardane, et iis, 168 qui cum eo erant, tradidisti. Et Habacuc dicebat ad Dominum. Ut quid siles videns? et impius deglutit justum, et toleras²²?

CVIII. — *Eidem.*

Non tantum peccatores, sed qui etiam maxime bonis operibus operam navare nituntur, sæpenu-mero deseruntur, ut patientiam, et tolerantiam audiscant, et superbiam vitent. Et Scriptura ait: « Sub impiis cadunt præscripto tempore, et intellectualia ædes ab impiis devastantur²³. » Rursumque: « Justus, ait, ab impiis deridetur²⁴; — Deus, Deus meus, attende mihi, ut quid dereliquisti me²⁵? » Et alibi scriptum est: « Gratias ago tibi, Deus, quod percussisti me, et avertisti faciem tuam a me, et post hæc misereberis mei. » Et rursum: « Quantas ostendisti mihi tribulationes, multas, et malas, et reversus vivificasti me, et ex-abysis terræ eduxisti me? Multiplicasti super me magnitudinem tuam, et reversus consolatus es me²⁶. »

CIX. — *Eidem.*

Ingentes ægritudines despicationis, et jactantias, et propriæ existimationis, et similia in intimis ac latentibus penetralibus abscondentes, hominum plerosque, nosque metipsos sæpissime per inconsiderantiam fallimus. Sed magnus animarum nostrarum medicus abunde novit, quomodo absconditis opem ferat. Ne igitur ægre feramus, neque animum despondeamus, neque desperemus, propter ea, quæ nobis non incongrue Dominus adducit.

169 CX. — *Eidem.*

Multi in præsentis sæculi valetudinario infirmi jacent, et alii resolutione nervorum infestantur. Quibus omnibus non una medicina congruit, neque confort omnibus una eademque mensa: propriam enim cuique et medicinam, et victus rationem medicus assignat.

CXI. — *Eidem.*

Hic, ait, ægrotus melle frequentius permulcea-

χρείας διακονήσαι ἡμῖν. Ἐάν δὲ ἡμεῖς ὀκνῶμεν, καὶ ἀμελῶμεν τῶν ἐπιβαλλόντων τῷ πνευματικῷ πράγματι, πῶς ἀξιούμεν φρονεῖσθαι;

PCV. — MARINO MONACHO.

Μηδαιμῶς δυσχέρανε, μηδὲ δυσφόρει, τῇ παρατάσει τῶν πειρασμῶν πιεζόμενος, μηδὲ ξενίζου ἐπὶ τῷ βάρει, καὶ τῇ συγχῆ ἐπιθέσει, καὶ τῇ ἐκπορθήσει, καὶ διώξει τῶν νοητῶν βαρβάρων. Ἐλπίζομεν γάρ, ἐάν μετ' εὐχαριστίας ὑπομεινωμεν, σωτηρίαν μᾶλλον ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἐβρίσκειν, καὶ τῶν μισούντων ἡμᾶς.

PE. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ πλήγη μου στερεὰ, φησὶν Ἰερემίας προφήτης, ἐξ ἡμετέρου προσώπου τοὺς ὀδύρμους ὄφαινον· ἵνα τί οἱ λυποῦντές με κατισχύουσι μοι; ἐμαγεύρευσας, καὶ οὐκ ἐφείσω. Τῷ γὰρ ἀρχιμαγείρῳ Ναβουζαρδάν με, καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐκδίδωσας. Καὶ ὁ Ἀμβακούμ πρὸς Κύριον ἔλεγεν· Ἴνα τί παρασιωπᾷς βλέπων, ὅτι ὁ ἀσεβὴς καταπίνει τὸν δίκαιον, καὶ ἀνέχῃ;

PF. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁὐ μόνον ἀμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴαν πάσης ἀνδραγαθίας ἀντέχεσθαι σπεύδοντες, πολλάκις ἐγκαταλιμπάνονται, πρὸς τε τὴν διδαχθῆναι ὑπομονὴν, καὶ καρτερίαν, καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ὑπερηφανείας· καὶ ὡς φησὶν ἡ Γραφή· « Πίπτουσιν ὑπὸ τοῖς ἀνόμοις χρόνον ταχέως, καὶ τοὺς νοητοὺς ὀκνοὺς ἐκπορθοῦνται ὑπὸ ἀνόμων. » Καὶ πάλιν· « Ὁ δίκαιος, φησὶν, ὑπὸ τῶν ἀνόμων καταγελάσεται. — Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρόσθε μοι, ἵνα τί ἐγκατέλιπές με; » Καὶ πάλιν γέγραπται· « Εὐχαριστῶ σοι, ὁ Θεός, ὅτι ἐπάταξάς με, καὶ ἀπίστρεψας τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλεήσεις με. » Καὶ πάλιν· « Ὅσας εἰδείξάς μοι θλίψεις πολλὰς, καὶ κακὰς, καὶ ἐπιστρέψας ἐξωποιοήσας με, καὶ ἐκ τῶν ἀδύσσων τῆς γῆς ἀνήγαγές με; Ἐπλευνάσας ἐπ' ἐμὴ τὴν μεγαλωσύνην σου, καὶ ἐπιστρέψας παρεκάλεισάς με. »

PG. — Τῷ αὐτῷ.

Μεγάλα νοσήματα ὑπεροφίας, καὶ τύφου, καὶ οὐήσεως, καὶ τῶν τοιούτων ἐν τοῖς κρυπτοῖς ἔχοντες ταμειοῖς, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς πολλάκις λανθάνομεν διὰ τὸ ἀνεπίσκεπτον. Ἄλλ' ὁ μέγας τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἱατρός οἶδε, πῶς ἐπιμελήσεται τῶν κρυφίων. Μὴ ὄν ἀγανακτῶμεν, μηδὲ μικροψυχῶμεν, καὶ ἀποδυσπετῶμεν ἐφ' οἷς ἡμῖν ἀρμοζόντως ἐπάγει ὁ Κύριος.

PH. — Τῷ αὐτῷ.

Πολλοὶ ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑπάρχουσιν ἀβήρωστοι, καὶ παραλυτικοί. Οὐ πᾶσι δὲ ἡ αὐτὴ ἀρμόζει φαρμακία, οὐ δὲ πᾶσιν ἡ αὐτὴ συμβάλλεται τράπεζα. Ἄλλω γὰρ ἕλλως εἶναι περιωδιάν, καὶ τὴν διαίταν προσφέρει ὁ ἱατρός.

PIA. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁύτος, φησὶν, ὁ ἀβήρωστος τῷ μέλιτι παρηγγε-

¹⁹ Luc. 1, 71. ²⁰ Jer. xv, 18. ²¹ Thren. 11, 21. ²² Habac. 1, 13. ²³ Job xii, 5. ²⁴ Ibid. 4. ²⁵ Psal. xxi, 1. ²⁶ Psal. lxx, 20, 21.

σῶα πυκνότερον, καὶ ἄλλος τῆ πικρῆ τοῦ ἀψινθίου **A** tur; alius absinthii amaritie astringatur; alius hellebori molestiam participet, et aliis alio atque ἀηθείας μετεχέτω, καὶ ἄλλον ἄλλως δέοντως μετέλωμεν.

PIB'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Εἰ πολλὰ μοναὶ παρὰ τῷ Πατρὶ τάχα, καὶ πολλαὶ οἰκονομίαις δεσποτικαῖς διοικηθήσεται, καὶ διατεθήσεται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

PIΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὁδός, φησὶ, τῆ τέρφει τῶν ἀρετῶν, διεξαγέτω τὸν βίον, χαίρων, καὶ διευθυνομένου, καὶ ὁ ἄλλοσ τῆ στυφότητι, καὶ τῆ ἀστηρίᾳ τῶν ἐγκαταλείψεων συνεχῶς παιδεύόμενος, καὶ πενθῶν πρὸς σωτηρίαν ἐλάσθω, ἄλλος τῆ εὐστοχίᾳ ἐπὶ τὸ ἐπιτυχάνειν διηνεκῶς τῶν κατὰ βούλησιν, καὶ σκοπῶν, εὐφραίνεσθω ἐπὶ τῆ εὐθελῆ ἀνεμποδίστως τοῦ προσκαίρου βίου τὴν ὁδὸν πορευόμενος, καὶ ἕτερος μωροῖς προσκόμμασιν, καὶ θλίψεσιν, καὶ λύπαις, μόγις ποτὲ ἐλευθερίαν, καὶ τελεωτάτην ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν ἐκδεχέσθω. Ἐγὼ γὰρ τὸ συμφέρον ἐκάστω ἐπίσταμαι ὡς περίπτων τὰ κρύφια, καὶ ἕκαστος ἀρροδίως πρὸς τὸ συμφέρον τῆ ψυχῆ διοικεσθῆ.

PIΔ'. — **NIKANAPQ ΣΤΥΛΙΤΗ.**

«Ὁὐχ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐστὶ δόκιμος, ἀλλ' ὅστις συνιστῆται Κύριος. — Καὶ ὁ ὕψων, φησὶν, ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. » Ἐδὲ δὲ μηδὲν κατορθώσας ἐπαινούμενος πρῶγμα, καὶ ὕψωσας σεαυτὸν ἐφ' ὕψηλοῦ τοῦ στυλοῦ, καὶ βούλει μεγίστων τυγχάνειν εὐφημιῶν. Ἀλλὰ πρόσχευε σαντιφῶ, μήποτε ἐνταῦθα παρὰ ἀνθρώπων φθαρτῶν ἀρκατικῶς ἐπαινεθεὶς ἀρτίως τὸ τηνικαῦτα παρὰ τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ταλανησθῆς ἀθλίως παρ' ἐλίπιδας· διότι ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ἐνταῦθα ἐνεφορήθησ τῶν ἀνθρωπίνων κρῶτων.

PIE'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ἄτοπον ἂν εἴη ἐφ' ὕψηλοῦ μὲν τοῦ κίονος ἵστασθαι τῷ σώματι τοῖς πᾶσι φαινόμενον ἔνδεξον, κάτω δὲ τοῖς λογισμοῖς σύρεσθαι, μηδὲν ἄξιον τῶν οὐρανίων πραγμάτων διανοεῖσθαι βουλόμενον, μόνον δὲ ταῖς γυναιξὶν ἡδέως προσλαλοῦντα ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις. Πρῶην μὲν γὰρ τοῖς ἀνδράσιν ἐκ προθυμίας ἐφθέγγου, νῦν δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τὰ γυναῖκα προσδέχη. Ἐπειδὴ οὖν ἡ Γραφή τὸν ὄφιν καταδικάζει ἐπὶ τῆς γῆς σύρεσθαι, καὶ γῆν αἰτεῖσθαι ἀεὶ, βλέπε μήποτε τὴν καταδικην αὐτοῦ πληροῖς, χαμαὶ τε τῆ διανοίᾳ ἔρπων, καὶ τοὺς γῆινους λόγους παντὸς ἐσθίων. Ἀλλὰ καὶ τῆς χαμαιρεποῦς κενοδοξίας οὐδὲν γηϊνότερον.

PIΓ'. — **ΘΕΟΔΟΣΙΑ ΜΟΝΑΖΟΥΣΗ.**

Γυνὴ τὸ σῶμα τυγχάνεις, κἂν θέλης, κἂν μὴ θέλης. Πέπασος τοίνυν τὸς ἄνδρας διδάσκουσα ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας· αἰσχρὸν γὰρ τοῦτο εἶναι ὁ Ἀπόστολος φανερῶς ἀπεφάνητο, κἂν μυριάκις λέγῃς τῆς θηλυδριώδους ἑξίως μακρὰν ἀπέχειν, καὶ τῶν ἀνδρῶν ὑπάρχειν σεαυτὴν στερότεραν, κατὰ τὸν τοῦ παρθένου φρονήματος ἔδρασμόν.

CXII. — *Eidem.*

Si e multæ mansiones apud Patrem sunt ²⁷, fortasse et multis administrationum generibus gubernabitur, et disponetur genus humanum.

CXIII. — *Eidem.*

Hic ait, virtutum oblectatione vitam transigat gaudens, et bonis affluens; alius astringentibus austerisque, quod rebus necessariis destituitur, frequenter instruatur, mœrensque ad salutem compellatur; alius dexteritate, quod semper consequatur ea quæ lubent, et fuerunt in animo, gaudeat in bonis odoribus, sine ullo impedimento, hujuscæ vitæ viam trajiciens; alius innumeris offensionibus, et afflictionibus, et mœroribus tandem aliquando libertatem et absolutam malorum devitationem habeat: ego enim unicuique utilia apte ad utilitatem animæ accommodabo.

CXIV. — **NICANDRO STYLITÆ.**

«Non qui seipsum commendat, sed quem Dominus commendat, probatus est ²⁸. — Qui enim se exultat, ait, humiliabitur ²⁹. » At tu, qui nihil celebrandum vel gloriosum perfecisti, sed super excelsam columnam temetipsum exaltasti, ideoque ingentes laudes et præconia consectoris et aucupas; attende tibi, ne unquam hic ab hominibus corruptioni obnoxiiis immodice laudatus, eodem ipso tempore ab incorruptibili Deo miser præter expectationem habearis, quod supra merita hic humanis plausibus te exsaturaveris.

CXV. — *Eidem.*

Absurdum sane fuerit corpore in excelsa stare columna omnibus conspicuum et gloriosum, infra vero cogitationibus detrahi, nihil cœlestibus rebus dignum apprehendentem, tantummodo cum mulieribus suaviter his diebus colloquentem. Antea enim homines sedulo alloquebaris, nunc ut plurimum mulierculas excipis. Cum itaque Scriptura serpentem condernet, ut humi repat, terramque semper depascatur ³⁰, cave ne tu condemnationem illam persolvas, humi cogitationibus repens, terrenosque sermones perpetuo comedens. Equidem humi repente ambitione nihil magis terreum est.

171 CXVI. — **THEODOSIÆ MONIALI.**

Sive velis, sive nolis, corpore mulier es. Cessa igitur hominibus in ecclesia vias præceptorum tradere: turpe enim id esse Apostolus palam asseveravit ³¹; licet milles dixeris a feminea conditione te longe abesse, et hominibus secundum virginæ cogitationis stabilitatem validiorem.

²⁷ Joan. xiv, 2.

²⁸ II Cor. x, 18.

²⁹ Matth. xxiii, 12; Luc. xiv, 11 et xviii, 14.

³⁰ Gen. iii, 14.

³¹ I Cor. xiv, 35.

CXVII. — THEOPHILO MONACHO.

Nec, ut se sors tulerit, et sine prævio examine nos ex locis in alia loca transmutemus; imo cum patientia consistamus orantes, ut sanctus Moyses ad Israelitas aiebat: « State, audete, ne timeatis, et videbitis auxilium a Deo, quod facturus est vobis ».

CXVIII. — ANASTASÆ VIRGINI.

Gratulor tibi, quod tua vita luna lucidior est, et tu de teipsa humillime sentis. Namque inter maxime admirabilia censendum est, animam in terreno corpore angelorum incorporeorum vitæ rationem exercere. Et tale quid innui suspicabar cum dicitur: « Fundasti terram, et permanet; tua descriptione permanet dies ».

Dies siquidem, ait, intelligenda est luminosa virginitas in mortali corpusculo firmata, et Allissimi dextera fundata. Sed deprecare pro me, sponsa immaculata, Regem Christum, diuturnis et indefessis laboribus, et morum temperantia, tum vigiliis, lacrymis irriguis et indumeris aliis 172 præclare gestis; libertatem, quæ verbis exprimi nequit, adepta apud invisum, intaminatum sanctumque sponsum.

CXIX. — RHEGINO ARCHIMANDRITÆ.

Mundus mundi tu es; quapropter in temetipso creaturam universam veluti in speculo meditare et omnia in temetipsum referendo considera: nec quæ extra sunt, intueri; oculos ad interiora converte, in intellectualem animæ penam mentem omnem converte, et sine rerum imaginibus templum Domini præpara.

CXX. — ALEXANDRO MONACHO.

Servans serva animam tuam, nec malis retroactis, quibus bene abrenuntiasti, mentem advertite: in montem perturbationibus vacuum ascende, ne aliquando una cum mundo peccatore igue sempiterno comprehendaris.

CXXI. — *Eidem.*

Hæc tibi a Domino deprecare: Aperi, Domine, divitem tuam manum²¹, et spirituale beneficium suppedita, et quælibet amarissima, et crudelis anima, quemadmodum et mea, implebitur probitate, et efferata mansuescet. Licet enim per breve tempus ob meam significationem derelictus sim: verumtamen postquam etiam dereliquisti, potes denuo emittere Spiritum sanctum, et meam corruptam terram renovare: ut tunc 173 consolersis in operibus tuis, cum defecerint e terra peccatores, hoc est dæmonum præstigiæ et corde meo. Similia enim nonnulla prope finem tertii et centesimi psalmi dicta esse conperiemus.

CXXII. *Eidem.*

Si Deum mœrore afficimus, cum spernimus ac negligimus, incumbamus potius eum oblectare per diligentiam et bona opera.

²¹ Exod. xiv, 13. ²² Psal. cxviii, 90, 91. ²³ Psal. ciii, 28.

PIZ'. — ΘΕΟΦΙΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ ὡς ἔτυχε, καὶ ἀδασανίστως μετατιθῶμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τόπων ἰς τόπους, μᾶλλον δὲ στήκωμεν μεθ' ὑπομονῆς προσευχόμενοι, καθὼς ἔλεγεν ὁ ἅγιος Μωϋσῆς πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, « Στήκατε, θαρσείτε, μὴ φοβεῖσθε, καὶ ὄψεσθε τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου βοήθειαν, ἣν ποιήσει ὑμῖν. »

PIH'. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΑΡΘΕΝΩ.

Εὐφημῶ σε ὑπὲρ τὴν σελήνην τῷ βίῳ λαμπρομένην, καὶ ταπεινοφρονοῦσαν ὑπερβαλλόντως. Τῶν γὰρ παραδοξοτάτων ἂν εἴη βλέπειν ψυχὴν ἐν σώματι γηίνῳ πολιτείας ἐξασχοῦσαν ἀγγέλων ἀσωμάτων. Καὶ τοιοῦτον ἐγὼ ἤκουσά ποτε εἶναι τὸ γεγραμμένον, ὅτι « Ἐθεμελίωσας τὴν γῆν, καὶ διαμένει. Τῇ διατάξει σου διαμένει ἡ ἡμέρα. » Ἡμέραν γὰρ, φησὶν, ἡμῖν νοητέον τὴν φωτισθῆ παρθενίαν, ἰδραζομένην ἐν τῷ θνητῷ σαρκίῳ, καὶ θεμελιουμένην τῇ δεξιᾷ τοῦ Ὑψίστου. Ἄλλ' ὑπερῶχου μοι, ἀμωμε νόμφη, τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, πολλῶ χρόνῳ, καὶ πόνοις ἀκαμπίσι, καὶ μετριότητι τρόπων, καὶ ἀγρυπνίαις, δάκρυσι ψεκαζομένοις, καὶ τοῖς ἄλλοις μυρίοις, κατορθώμασι, παρήρησιαν ἁβήρητον κεκτημένη, πρὸς τὸν ἀόρατον, καὶ ἀμόλυτον, καὶ ἅγιον νομφίον.

PIO'. — ΡΗΓΙΝΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Κόσμος κόσμου ὑπάρχεις· τοιγαροῦν ἐν σεαυτῷ τὴν κτίσιν πᾶσαν κατόπτει, καὶ τὰ πάντα εἰς ἑαυτὸν ἐννοεῖ. Μὴ βλέπε πρὸς τὰ ἔξω, σύννευσον πρὸς τὰ ἔσω, σύστρεψον τὸν νοῦν ἴσον εἰς τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς ταμείου, ἀνείδωλον τῷ Κυρίῳ τὸν ναὸν εὐτρέπισον.

PK'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν· μὴ περιδέλπου εἰς τὰ ὀπίσω κακὰ, οἷσπερ καὶ καλῶς ἀπετάξω· εἰς τὸ ὄρος τῆς ἀπαθείας ἀνάδραμε, μήποτε συμπαραληφθῆς τῷ ἁμαρτωλῷ ἀσέμνῳ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

PKA'. — Τῷ αὐτῷ.

Τοιαῦτα εὐχῶ πρὸς τὸν Κύριον· Ἄνοιξον, ὦ Δέσποτα, τὴν πλουσίαν σου χεῖρα εἰς χορηγίαν πνευματικῆς εὐεργεσίας, καὶ πᾶσα πικροτάτη, καὶ ἀπηνῆς ψυχὴ, καθάπερ καὶ ἡ ἐμὴ, πλησθήσεται χρηστότητος, καὶ ἡ ἐξαγριωθεῖσα ἡμερωθήσεται. Κἂν γὰρ πρὸς ἄλλῳν ἐγκατελείφθην διὰ τὴν ἐμαυτοῦ νοχελίαν, ἀλλὰ δύνῃ, καὶ μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν, ἐξαποστεῖλαι πάλιν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἀνακαινίσαι τὴν κατεφθαρμένην μου γῆν, ἵνα τότε εὐφρανθῆς ἐπὶ τοῖς ἔργοις σου, ἐκλειπόντων ἁμαρτωλῶν ἀπὸ τῆς γῆς, τουτέστι τῶν δαιμονικῶν μαγανευμάτων ἀπὸ τῆς καρδίας μου. Τοιαῦτα γὰρ τινα εὐρήσομεν εἰρημῆνα πρὸς τῷ τέλει τοῦ ἑκατοστοῦ τρίτου ψαλμοῦ.

PKB'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ λυποῦμεν τὸν Θεὸν καταφρονούντες, καὶ ἀμολούντες, σπουδάσωμεν μᾶλλον εὐφραῖναι αὐτὸν δι' ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθοεργίας.

PKΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φησὶν ἡ προφητεία · Ἐτὸ ὕδωρ τῆς Νευριεῖμ ἐρημον ἔσται, καὶ ξηρανθήσεται, καὶ ὁ χόρτος αὐτῆς πᾶς ἐκλείψει · χόρτος γὰρ ξηρὸς οὐκ ἔσται. » Νευριεῖμ ἐρμηνεύεται ψευδοδοξία. Ἐκ προχείρου μὲν οὖν ἐκάστη αἵρεσις νοεῖσθω ἐρημουμένη, καὶ ξηραινομένη διὰ τὰς διδασκαλίας τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Πλὴν ὅτι καὶ ἡ ἁμαρτία ψευδοδοξία ἐστίν· δοκῶν γὰρ τις τὸ μὴ καλὸν, μετέρχεται τούτῳ· ἐπὶ δὲ ἡ ἁμαρτία καταργηθῆ διὰ τῆς μετανοίας, ὅγλον ὅτι ἐξηράνθη ὁ χόρτος· ὅταν δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ξηρὸς χόρτος ἐκ ποδῶν γένηται, ἀπώλοντο καὶ αἱ μυῖμαι τῶν κακῶς πεπραγμένων.

PKΔ'. — ΕΥΛΥΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὅυτε ἡ ἀρετὴ, οὔτε ἡ κακία μένει ἀμετάπτωτος, καὶ ἀκίνητος, ἐπειδὴ ἐθελότρεπτόν ἐστι ἀνθρώπινον γένος. Ὅνπερ τοίνυν ὑπολαμβάνεις τὸν ἀδελφὸν ἀμελέστατον εἶναι, ὄνπερ νομίζεις ἁμαρτωλὸν ὑπάρχειν, οὐκ οἶδας, μήποτε καθ' ἑαυτὸν στενάξας, καὶ μεταβαλλόμενος ἐπὶ τὸ κρεῖττον, παρὰ Θεῷ σώζεται. Σὺ δὲ ἀγωνῶν εὐτελίξεις πολλάκις τὸν τοιοῦτον, καὶ λοιδορεῖς, καὶ πικρῶς κατακρίνεις τὸν ὑπὲρ σὲ σωζόμενον ἄνθρωπον.

PKE'. — Τῷ αὐτῷ.

Κακία κακίαν ἐφέλεκται, καὶ πάθος πάθει πολλάκις συνάπτεται· συγγενῆ γὰρ ἀλλήλων, καὶ συνεργὰ τὰ φραῦλα καθέστηκεν.

PKΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ πλῆθος τῶν παρ' ἡμῶν δρωμένων ψεκτῶς, τὴν πάντων χεῖρονα τῶν κακῶν κενοδοξίαν, καὶ τὸν τύπον πολλάκις ἐκ τῆς ἀναληθσίας ἐπισύρεται. Ὅ δὲ γὰρ πάσας ἐκκεκομωμένους ἀπαρλείπτως τὰς ἀρετὰς, ἀλλότριον ἑαυτὸν καταστήσει τῆς ἀνοήτου, καὶ μωρᾶς, καὶ σαθρᾶς κενοδοξίας, καὶ τοῦ ματαίου τύφου.

PKZ'. — ΦΙΛΟΞΕΝΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῃ.

Ἀληθινὸν ἐγὼ προσαγορεύω ἐκείνον Ἰσραηλίτην, τὸν διὰ τῆς θεωρίας ἀπάντων τῶν κτισμάτων, τῶν τε μὴ φαινομένων βλέποντα τὸν τῶν ὄλων ποιητὴν Θεόν.

PKH'. — ΕΛΠΙΔΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Πάντα, φησὶ, καθαρὰ τοῖς καθαροῖς, » τοῖς δὲ ἀπίστοις, καὶ ἐμπαθεῖσι, φιλαμαρτήμοσι τε, καὶ μεμολυσμένοις, πάντα ἀκάθαρτα, καὶ πονηρὰ φαίνεται, καὶ πάντα αὐτοὺς πρὸς ἁμαρτίαν ἐξέλει, εἴτε βρῶμα, εἴτε πόμα, εἴτε φόρεμα, εἴτε τόπος, εἴτε χρόνος, ἢ πρόσωπον, ἢ πρᾶγμα, ἢ ὀμίλια, ἢ βλέμμα, ἢ ἀφή, ἢ ὑσφρησις, ἢ ἀκοή, ἢ γεῦσις, πᾶν συλλήβδην εἰπεῖν πρᾶγμα, ἢ εἶδος, ἢ κίνημα, ὡθεὶ τοὺς τοιοῦτους πρὸς ἁμαρτίαν, καὶ ἐκκαλεῖται πρὸς τὴν παρανομίαν. Ὅσπερ τούναντιον τοὺς πιστοὺς, καὶ ἀγνοῦς, καὶ εὐλαβεῖς, καὶ σώους τὸ φρόνημα, πάντα διεγείρει πρὸς εὐχαριστίαν Θεοῦ, καὶ ἀπληστον ὕμνολογίαν, καὶ χειραγωγεῖ πρὸς πᾶσαν δικαιοσύνην, καὶ νοηματοῖζει πρὸς τὴν τελείαν εὐσέβειαν.

A

CXXIII. — *Eidem.*

Vaticinium ait : « Aqua Neurim erit deserta, et exsiccabitur, et herba ipsius universa deficiet : herba enim sicca non erit²⁶. » Neurim notat falsam de rebus opinionem. In promptu itaque quæcunque hæresis intelligatur, quæ desolatur, et eorum, qui recte verbum veritatis pertractant, doctrina exsiccat. Nihilominus etiam et peccatum falsa opinio fuerit : namque nonnemo quod bonum non est, ut bonum apprehendens, illud consequi studet ; cum vero peccatum per poenitentiam abrogatum fuerit, manifestum sit herbam exsiccatam fuisse ; cum vero et ipsa herba sicca de medio sublata fuerit, memoriæ eorum quæ prave gesta sunt, deperduntur.

CXXIV. — EULYSIO ΜΟΝΑΧΩ.

Neque virtus, neque malitia remanet constans et immutabilis ; quandoquidem genus humanum sponte sua immutari comparatum est. Quem itaque ex fratribus negligentissimum existimas, 174 et opinaris peccatorem esse, nescis an aliquando ille intra se ingemiscens, et in melius immutatus, apud Deum salvetur. Et tu ignorans talem hominem sæpenumero nihili ducis, et conviciis oneras, et duriter contemnis, qui tamen potius, quam tu, salvatur.

CXXV. — *Eidem.*

Malitia malitiam attrahit, et perturbatio sæpissime perturbationi conjungitur : prava siquidem ejusdem generis sunt, et sibi invicem suppetias ferunt.

CXXVI. — *Eidem.*

Eorum, quæ a nobis criminosè geruntur, copia, malorum omnium pessimam jactantiam et superbiam sæpe ex stupiditate contrahit ; qui vero omnibus abunde est virtutibus exornatus, alienum se a demente, stulta et detrita jactantia, et inani tumore constituit.

CXXVII. — PHILOXENO ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῃ.

Ipsè ego vere germanum Israelitam dixerim eum, qui per omnium creaturarum, sive illæ obtutibus pateant, sive in clanculo lateant, speculationem, omnium Deum auctorem intuetur.

CXXVIII. — ΕΛΠΙΔΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Omnia, inquit, munda mundis²⁶ ; » infidelibus autem et pravis affectionibus deditis, pronisque 175 ad peccandum, et inquinatis omnia impura pravaque judicantur ; omniaque eos ad peccandum compellunt, sive cibus sit, sive potus, sive indumentum, sive locus, sive tempus, sive persona, sive opus, sive colloquium, sive visus, sive tactus, sive odoratus, sive auditio, sive gustus, et ut verbo extricem, quodcunque illud sit, sive species, sive motus, hosce ad peccata præcipitat, et ad impietatem adhortatur. Quemadmodum econtra fideles, et castos, et pios, et mentis compotes omnia ad agendas Deo gratias, et nunquam cessantem laudationem excitant, et ad universam justitiam ducunt, et ad pietatem numeris omnibus absolutam viam sternunt.

²⁶ Isa. xv, 6. ²⁶ Tit. i, 15.

CXXIX. — NEMERTIO MONACHO.

Sæpius te timoris spiritus perquisivit, nec invenit: nondum enim illi instituendus traditus fueras. At nunc te invenit, et noctu dieque nunquam intermittens conturbat. Verumtamen ne despondeas, sed sustine deprecationibus Dominum expectans, ut te frequenter ante ipsius oculos lacrymis madentem eripiat.

CXXX. — *Eidem.*

Aseveras te solum prorsus non posse in cellula degere, præter expectationem immenso dæmonis metu oppressum, post maxima abrenuntiationis tempus et solitariam in deserto moram; accisco ergo tibi Dei amantem, piūque virum, qui una tecum inhabitet, simulque preces furdat, et concinat, et vigiliis 176 immoretur, quousque divinum auxilium advenerit, improbasque dæmon abacesserit.

CXXXI. — *Eidem.*

Certe mihi suadeor, nec ullus hæsito, per divinum angelum dæmonem expulsum fore lugandum. Dominus siquidem virgam peccatorum dæmonum super sortem justorum 27 semper debacchari non sinet. Propterea dicit: « Expectans expectavi Dominum, qui tentationem intulit, et attendit mihi, et exaudivit preces meas 28. »

CXXXII. — *Eidem.*

En tibi gratia, et virtute, et humanitate super omnia Christi Dei excelsi, octo mensium spatium prætergressum est, et improbissimus spiritus fugatus est: et tu denuo cellam solus confidentissime inhabitas.

CXXXIII. — PALLADIO MONACHO.

Ut videris, Jonatham Saulis filium spiritu æmularis. Ille siquidem, ut historia traditur, dixit: « Summitate sceptri mei gustavi de melle, et vident oculi mei 29. » At tu spiritu intellectualis mellis particeps factus divinorum sermonum, melle ipso suaviorum, oculis animæ vides quæ a multis non ita facile dignoscuntur. Hinc quæris, quam ob causam in summitate baculi Jacobus adoraverit 30.

177 CXXXIV. — *Eidem.*

Tibi equidem perfecte depurgato, et ab omni labe, et jactantiæ tumore immuni, operæ pretium fuerit subtilissimis speculationibus exerceri: iniquitatis vero, et qui nondum opprobria, et cœnum veteris hominis lavacris abluerunt, nullo modo permittimus sanctissima verba vel summis digitis pertractare, quousque sani evadant, et aliquando expurgentur. Nam ait: « Nolite dare sanctum canibus, neque margaritas porcis projicite 31. »

CXXXV. — APHTHONIO MONACHO.

Non tantum Scripturarum lectio in promptu sit, sed et oratio, et psalmus, et continentia, vigilia

A PKO'. — ΝΗΜΕΡΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐζήτησέ σε πολλάκις τὸ πνεῦμα τῆς θειλίας, καὶ οὐκ ἤθελε, διότι οὕτω ἐξεβόθη πρὸς γυμνασίαν αὐτῶ, νῦν δὲ σε ἤθελε, καὶ ἐκπαράττει, παννύχιόν τε καὶ πανημέριον. Ἀλλὰ μὴ ἀθυμήσης, ὑπόμεινον δὲ δι' εὐχῆς τὸν Κύριον, προσδουκῶν, ὅπως ἐξέλθῃ σε, συνεχῶς κατάναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ φουρόμενον δάκρυσι.

PA'. — Τῷ αὐτῶ.

Εἰ ἔλωις λέγεις μηκέτι δόνασθαι μόνως διάξει ἐν τῷ κελίῳ, νικώμενος παρ' ἐλπίδας τῷ ἀμετρήτῳ φόβῳ τοῦ δαιμονίου, μετὰ τοσοῦτον τῆς ἀποταγῆς χρόνον, καὶ τῆς καταμόνας ἐπ' ἐρημίας διατριβῆς, προσλαβοῦ νῦν τινα θεοφιλῆ, καὶ εὐλαβῆ ἄνθρωπον, καὶ συνοικεῖτω σοι, καὶ συνεχέσθω, συφάλλέτω τε, καὶ συναγρυπνεῖτω μέχρι τῆς τε θείας ἀντιλήψεως, καὶ τῆς ἀπελάσεως τοῦ πονηροῦ δαιμονος.

PAA'. — Τῷ αὐτῶ.

Ἦπέτισμαι, καὶ πληροφόρημαι, ὅτι ἐκστήσεταί ἀπὸ σοῦ φυγαδευθὲν διὰ ἁγίου ἀγγέλου τὸ τῆς θειλίας δαιμόνιον. Οὐκ ἀφήσει γὰρ Κύριος θηνηκῶς τὴν ράβδον τῶν ἁμαρτωλῶν δαιμόνων, ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων ἀνθρώπων. Διόπερ λέγει: « Ὑπομένουν ὑπέμεινα τὸν Κύριον τὸν ἐπαγαγόντα μοι τὸν πειρασμόν, καὶ προσέειπε μοι, καὶ εἰσήκουσε τῆς δεησιῶς μου. »

PAB'. — Τῷ αὐτῶ.

Ἰδοὺ τῇ χάριτι, καὶ τῇ δυνάμει, καὶ τῇ φιλεθρωπείᾳ Χριστοῦ τοῦ πανυψίστου Θεοῦ ὀκτάμηνος παρῆλθεν, καὶ ἐξεδιώχθη ἀπὸ σοῦ τὸ ἀνόσιον πνεῦμα· καὶ πάλιν μετὰ θάρρους μόνως τὴν κέλλαν οἰκεῖς.

PAG'. — ΠΑΛΛΑΔΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὡς εἰκοιεν, Ἰωνάθαν κατὰ τὸ πνεῦμα ζηλοῖς τὸν τοῦ Σαουλ υἱόν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ καθ' ἱστορίαν, φησὶν ὅτι: « Ἐγευσάμην τοῦ μέλιτος τῷ ἄκρῳ τοῦ σκήπτρου μου, καὶ βλέπουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ μου. » Σὺ δὲ γε πνευματικῶς τοῦ νοητοῦ μέλιτος μεταλαβὼν, τῶν μέλιτος γλυκυτέρων ρημάτων τοῦ Κρείττονος βλέπεις τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς τὰ τοῖς πολλοῖς δυσθέατα. Καὶ ζητεῖν λοιπὸν ἤρξῃ, διατι ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ράβδου ὁ Ἰακώβ προσεκύνησε.

PAA'. — Τῷ αὐτῶ.

Σοὶ μὲν κεκαθαρμένῳ τελείως, καὶ πάσης ἀπηλλαγμένῳ κηλίδος, καὶ τοῦ τῆς ἀλαζονικῆς φουσηματος, πρέπει ἀναζητεῖν ὑψηλὰς θεωρίας· τοῖς δὲ μεμολυσμένοις, καὶ μήπω ἀπονημαμένοις τὰ ἀσχη, καὶ τοὺς σπιλους τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, εὐδὲλως ψαύειν συγχωροῦμεν τῶν παναγίων λόγων, μέχρις ἂν ὑγιάνωσί τε, καὶ καθαρῶσί ποτε. « Μὴ δῶτε γὰρ, φησί, τὸ ἅγιον τῷ κυνί, μηδὲ τοὺς μαργαρίτας τοῖς χοίροις προσβάλλετε. »

PAE'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ μόνον ἢ τῶν Γραφῶν παρέστω ἀνάγνωσις, ἀλλὰ καὶ εὐχή, καὶ ψαλμὸς, καὶ ἐγκράτεια, ἀγρυπνία

27 Psal. cxiv, 5. 28 Psal. xxxix, 1. 29 I Reg. xiv, 27. 30 Gen. xlvii, 51. 31 Matth. vii, 6.

τε, καὶ χαμυνία, καὶ ἡσυχία, καὶ τὸ ἔργον τῶν Α χειρῶν.

ΡΑΓ'. — ΕΥΣΕΒΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Σὺ μόνον θέλησον ἡσυχάσαι, καθὼς ἀπαταῖ τὸ μοναχικὸν πρῶγμα, καὶ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν δένδρων, καὶ τῶν ἀνέμων, καὶ ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐξεγερεῖ τοὺς διακονοῦντάς σοι. Ἄλλὰ βλέπω, ὅτι οὐ θέλεις παντελῶς ἡρεμῆσαι, κατὴν γὰρ συνήθειαν ἑαδίας, πάντα τόπων, καὶ πᾶσαν χώραν, καὶ πᾶσαν κώμην, καὶ πόλιν, καὶ ἀγρίων περιουσιῶν.

ΡΑΖ'. — ΕΥΦΗΜΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τί γὰρ δὴ προσεδόχῃσας προαιρούμενος τὴν ἡσυχίαν, καὶ τὴν ἀναχώρησιν; Πάντως θλίψαι, καὶ πειρασμούς, καὶ χαλεπῶν δαιμόνων τὰς μυρίας προσπτώσεις, καὶ λόγους, καὶ μηχανάς. Πῶς οὖν νῦν δυσνασχετεῖς, καὶ δυσχεραίνεις, καὶ ἄλλοις κεντούμενος ποικίλως κατὰ τῶν πειρασμῶν λόγχοις, καὶ τοῖς πρὸς τὴν ἐπιθέσει τροχοῖς τῆς τῶν δαιμόνων ἀμάχη; τὴν σαυτοῦ ψυχὴν, ἀλώμενος τμημασι, καὶ ἕλκην ἀγύρου κοπτόμενος; Ἄλλ' ὑπόμεινον εὐχαρίστως, καὶ μακροθύμως, φρονήματι εὐδαρῶ, καὶ ἡσυχίᾳ κωνηῇ, καὶ ἀγρυπνίᾳ ἐσθένῳ, καὶ ἐγκρατεῖα καλῇ προσπαρεμένων τῷ Κρείττενι, καὶ θεῶν τὸ τέλος.

ΡΑΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸ μὲν τέλος τῶν ἀγωνιζομένων διὰ Χριστοῦ, σωτηρία ὑπάρχει, τὸ δὲ τέλος τῶν δαιμόνων ἀπίστευτα χαλεπὴ. Τότε γὰρ κενωθήσονται οἱ κεντούντές σε νῦν, καὶ καταπίπτεισιν αὐτοῖς, καὶ ἔσονται σποδὸς ὑπὸ τοῖς πόδας σου, καὶ ἰσθηθήσονται σε, οὐκ ἐπὶ τὸ πρὶν ἐπιθήθης, οὐκ τὴν βουλὴν ἣν βεβούλευται Κύριος.

ΡΑΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ποτὲ μὲν κρύπτοντες ἔνθεν παρ' ἡμῶν οἱ δαιμονιώδεις λογισμοί, κατὰ τὴν διακρίτουσιν ἐπὶ τὰ ἔξω, καταπίπτοντες ἡμᾶς εἰς τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀμαρτίαν. Ἄλλ' ὁ Θεὸς παρακληθεὶς παρ' ἡμῶν, διασκορπίζει αὐτοῖς, καὶ ἐξορκίζει ἡμῶν, καὶ τότε ἀναστήσαντες ἀπὸ τῆς συγχύσεως, συλλέγομεν ἑαυτοὺς, καὶ ἀναζωπυρούμεν τῷ πνεύματι, ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντες, καὶ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ὕψος τῆς ἀπαθείας ἀναδιωζόμενοι, δοξολογοῦμεν, καὶ ὑμνοῦμεν τὸν Κύριον, εἰς ἀγαθόν, καὶ εὐαρέστον τῷ Θεῷ τέλος τὸν ἑαυτῶν κατακαύοντες βίον. Καὶ τοῦτο, οἶμαι, τὸ εἰρημένον τῷ μακαρίῳ Δαυὶδ, ὅτι Διέκυψαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ὅπως ἂν ἐξελθῶσιν, καὶ ὑψωθῶσιν ὡς μονοκέρωτος τὸ κέραν μου, δηλαδὴ τὸ κέραν τῆς θείας ἀπαθείας, καὶ τὸ γῆρας μου ἐν ἑλαίῳ πῶν. τῷ γὰρ νοητῷ ἑλαίῳ τοῦ Κρείττενος σπανθήσεται, φησὶ, ὁ ἀγαπίστης ἀνθρώπος, ὁ τὸ πρὶν καταπονηθεὶς, καὶ τεταρικοκμημένος τῇ ἐνοχλήσει τῆς πολυκαθείας.

ΡΑΥ'. — ΚΥΡΙΝΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

* Ἄγαν φθονοῦσιν οἱ δαίμονες τοῖς τὴν σωφροσύνην ἀσπαζομένοις, καὶ ποιητάς, καὶ ἀπηγορευμένους ἐπαθυμίας ἐμβάλλουσι τοῖς ἀγωνιζομένοις. Ἄλλ' οὐκ ἀδυμητέον ἐπὶ τοῖς, ἢ μᾶλλον γὰρ νευρούμεθα κατὰ

quoque, et humi cubabit, et quies, et manus operatio.

CXXXVI. — EUSEBIO MONACHO.

Te tantummodo quieti libens dato, ut monachorum institutum exposcit, et Deus ex arboribus, et ventis, et lapidibus tibi ministratores excitabit. Sed plane conspicio te penitus quietem repellere: mala enim consuetudine percitus loca omnia, et universas regiones, et oppida, et urbes, et vicos, nunquam quiescens circumcurris.

178 CXXXVII. — EUPHEMIO MONACHO.

Quid porro expectabas, dum quietem, et accessum eligebas? annon afflictiones, et tentationes, et importunorum daemonum innumeras irruptiones, et insidias, et machinas? Quam igitur nunc causa agre fers, et animo discruciaris, et tristi vultu frontem contrahis, dum variis modis tentationum lanceis perforeris, et rotis instar serræ secantibus usam animam demoniaci plaustræ, dissectus, et instar patææ contritus? Sed sustine gratias agens, et tolerans, cogitatione valida, et frequentibus precibus, et vigiliis constantibus, et honesta temperantia Dominum te conjungens, et finem conspicias.

CXXXVIII. — Eisdem.

His eorum, qui pro Christi certamen subunt, salus est: daemonum autem finis, immane excidium. Tunc enim pungentur te nunc pungentes, et conculcabis eos, et erunt cinis sub pedibus tuis, et quos prius extimescebas, extimescent te, propter constantiam, quod bene censuit Dominus.

CXXXIX. — Eisdem.

Nunc quidem intra nos demoniacæ cogitationes absconduntur, nunc vero ad exteriora promunt se, nos in peccatum, quod opere fit, compellentes. Sed Deus advocatus a nobis eas disperdit longeque amovendat: et tunc ab ea confusione resipiscentes, nosmetipsos colligimus, 179 et recalescimus spiritu, ac si ex mortuis resurrexerimus, et in sublimitatem, quæ secundum naturam est, tranquillitatis, nulli perturbationi obnoxii, gradum facientes, glorificamus et laudamus Dominum, in honore gratoque Deo sine vitam ponentes. Et hoc est, ut existimo, quod divinus dixerat David: Prosperaverunt omnes operantes iniquitatem, ut dissipentur, et elevabitur quasi monocerotis cornu meum, robur scilicet divinæ securitatis, et senectus mea in oleo pingui: nam intellectuali Dei oleo impinguabitur, ait, homo certator, qui prius oppressus et exsiccatus fuerat multarum perturbationum afflictione.

CXL. — CYRINIO MONACHO.

Multam invident dæmones iis, qui continentiam amplectuntur, et prava velleque desideria certantibus ingerunt. Sed non est propterea animus demittendus: magis enim per eas turbas nervos

adversus nostros hostes intendimus, tantoque magis in bonorum promissionibus stabilimur, quantum a voluptuosis immundisque dæmonibus afflictamur. Nam cum adversarii ingentia esse bona, quæ nobis Christus promisit, optime calleant, adversus nos ingenti iracundia exardescunt, et invidentia oppugnant obscenitatem et improbissimis affectionibus, vehementerque affligunt homines, qui ad virtutem contendunt. Quapropter licet appetentiæ intumescant, inflammanturque, et voluptates sordidæ; licet caro admotis stimulis satiatur; licet omnis circumspectio, et perversæ **180** diaboli machinæ nos oppugnent: universa hæc, et fide, et psalmodum concentu, et lectione, et demissione animi, et aliis certaminibus, et super alia nominis Jesu Christi Dei humanissimi, Salvatorisque nostri imploratione superamus. Neque fieri potest ut adversi dæmones nos oppugnent, nisi prius nos per fidem modicam timorem divinum per transennam aspererimus, et a Domino nobis præcepta neglexerimus. Sunt itaque nonnulli dæmones, qui sese humanis corporibus induentes, omnesque instrumenti vires fellantes, et languorem corpori conciliantes, licet nulla adsit infirmitas, vel valetudinis initium; quin etiam ad hæc animo tristitiam, et tepentes cogitationes immittunt: quæ generosa firmitate, et prudenti corde ejicientes, omnia circumspicienti Deo adhæreamus dicentes: « Eripe me ex inimicis meis, Deus, et ab insurgentibus in me libera me⁴³: » releva animam meam ex malis eorum operibus. Quemadmodum vero Samsoni quondam propter intemperantem voluptatem contigit in manus allophylium incidere⁴⁴, et quæ jam de eo scripta sunt, perpeti: hoc idem et nunc depravatis voluptatibus irretitis obtingit. Namque cum sordidi dæmonis impetui cogitationis hominis locum dederint, divina gratia ad custodiam animæ advigilans concedit, et dæmones irretitum arripientes, omnem in eo pudibundam cogitationem excavant, et in dissolubilibus titillationum pravæ voluptatis vinculis illigant, et in supellectilem malitiæ conducentes, consuetudine prava molæ operam dare constituunt, deservireque diabolo diebus ac noctibus integris.

181 Quod si respiscens sese circumspexerit anima peccatis illaqueati, cum dolore cordis ad Deum ingemuerit, et mediis precibus ac votis invisibilibus Domini pedibus adhæserit, infuit Dominus angelis, quemadmodum de Sunamitide Elisæus: Sinite eam venire ad me, et ne rejiciatis eam⁴⁵. Licet enim nullam virtutem possideat, neque in virtute ejus erga me tantum fiduciæ sit: nihilominus quando illius cor prorsus amarum est et sine ullo respectu apud me provoluta est cum lacrymis et afflictione, ipsam excipio salvoque. Opus vero nobis est omnipotentissimi et sapientissimi Spiritus virtus, et gratia nobis alacriter conquirenda.

⁴³ Psal. LV. II, 4. ⁴⁴ Judic. XVI, passim. ⁴⁵ IV Reg. IV, 37.

τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν διὰ τῆς ἐνοχλήσεως· πλεον γὰρ τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν βεβαιούμεθα, ἐν τῷ ἐπι τοσοῦτον πειράζεσθαι ὑπὸ τῶν φιλοσάρκων, καὶ ῥυπαρῶν δαιμόνων. Εἰδότες γὰρ οἱ ἐχθροὶ, ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ ὁ Κύριος ἐπηγγελάτο ἡμῖν, σφόδρα ὀργίζονται καθ' ἡμῶν, καὶ βασκαίνοντες ἀντιτάσσονται, διὰ τῶν αἰσχυρῶν, καὶ φαυλοτάτων παθῶν, καὶ λίαν ἐκθλιδύουσιν τοὺς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπιγόμενους ἀνθρώπους. Διὸ κἄν ἐπιθυμῆται φλεγμαίνωσι, καὶ ἡδοναὶ ῥυπαραὶ, κἄν ἢ σὰρξ ἐπεγειρομένη σκιρτᾷ, κἄν πᾶσα ἐπινοία, καὶ κακοτεχνία διαβολικῆ πειράξῃ ἡμᾶς, πάντα ὑπερνικῶμεν διὰ πίστεως, καὶ ψαλμῶδίας, καὶ ἀναγνώσεως, καὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀγωνισμάτων, καὶ ὑπὲρ πάντα διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ φιλο-
 ἀνθρώπου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Οὐ δυνατὸν δὲ κατισχύσει ἡμῶν τοὺς πολεμίου δαίμονας, ἐὰν μὴ πρῶτον ἡμεῖς τοῦ θελοῦ καταφρονήσωμεν δι' ὀλιγοπιστίαν, καὶ ἀμελήσωμεν τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐνταλμένων ἡμῖν. Εἰσὶν οὖν τινες δαίμονες τὸ ἀνθρώπινον ὑποδύοντες σῶμα, καὶ πᾶσαν τοῦ ὀργάνου μύζοντες τὴν δύναμιν, ἀδράνειάν τε καὶ ἐκλυσιν πᾶσαν σχεδὸν ἐνιόντες τοῖς μέλεσι, καίτοι μηθεὺς παρόντος νοσήματος ἢ ἀβρώστιας. Ἄλλὰ γε πρὸς τοῦτοις, καὶ εἰς πολλὴν ἀθυμίαν καὶ χλιαρὸν φρόνημα ἐμβάλλουσι τὴν ψυχὴν, οὐστinas διωσάμενοι γενναίῳ λογισμῷ, καὶ νηφαλίῳ καρδίᾳ τῷ παντεσῶπτη Θεῷ δι' εὐχῆς κολληθῶμεν λέγοντες· « Ἐξέλου με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, ὁ Θεός, καὶ ἐκ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ' ἐμὲ λύτρωσαι με. » Ἀποκατάστησον τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν. Ὡσπερ δὲ τῷ Σαμῶν συμβέβηκε ποτε διὰ φιληδονίαν εἰς χειρας ἐμπεισεῖν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ παθεῖν ἐκεῖνα τὰ γεγραμμένα περὶ αὐτοῦ, τοῦτο καὶ νῦν πάντως κατὰ ψυχὴν γίνεται τῷ ἀγκιστρομένῳ ταῖς πονηραῖς ἡδοναῖς· τῇ γὰρ προσβολῇ τοῦ ῥυπαροῦ δαίμονος ἐπακολουθησάντων τῶν λογισμῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφίσταται μὲν ἡ φρουροῦσα τὴν ψυχὴν θεία χάρις, ἐπιλαθόμενοι δὲ τοῦ ἀγρευθέντος οἱ δαίμονες, ἐξορῶν-
 τουσιν αὐτοῦ πᾶν σωφρονικὸν νόημα, δεσμεύουσι δὲ τοῖς δυσλύτοις τῶν γαργαλισμῶν, καὶ τοῖς αἰσχυρᾶς ἐπιθυμίας δεσμοῖς, καὶ εἰς τὴν γάζαν κατὰγοντες τῆς κακίας παρασκευάζουσιν ἀλήθειαν τῆς συνηθείᾳ τῆς κακῆς, καὶ ἐξυπηρετῆσθαι τῷ διαβόλῳ τὰς ἡμέ-
 ρας, καὶ τὰς νύκτας ἄρας.

Ἐὰν δὲ δυνηθῇ εἰς ἐαυτὴν ἐλθοῦσα ἡ ψυχὴ τοῦ ταῖς ἀμαρτίαις παγιδευθέντος στενάξει πρὸς Θεὸν μετ' ὀδύνης καρδίας, καὶ περιπλακῆναι δι' εὐχῆς, καὶ ἰκεσίας τοῖς ἀοράτοις τοῦ Δεσπότη ποιῶ λέγει, ὁ Κύριος τοῖς ἀγγέλοις, ὡσπερ ὁ Ἐλισσαῖος περὶ τῆς Σωμανίτιδος· Ἀφετε αὐτὴν προσεῖναι μοι, καὶ μὴ ἀπόσεισθε αὐτήν. Κἄν γὰρ μηδεμίαν κέκτηται ἀρετὴν, καὶ παρῆρσιαν πρὸς με, ἀλλὰ γε διὰ τὸ κατώδυνον εἶναι αὐτῆς τὴν καρδίαν, καὶ ἀναιδῶς προσκυλινεῖσθαι μοι μετὰ δακρῶν, καὶ θλίψεως, προσδέχομαι, καὶ σώζω. Χρεῖα δὲ ἡμῖν τοῦ παντοδύναμου, καὶ πανσόφου Πνεύματος, δυνάμειός τε καὶ χάριτος, ἅπαρ ζητεῖν εὐθύμως ὀφειλομεν. Ὡς γὰρ

ἀν τὸ μὲν τόξον τῶν δυνατῶν τῇ κακίᾳ δαιμόνων ἀσθε-
 νῆσαι κατατοξεύοντων ἡμᾶς· τοὺς τῆς ἡδυπαθείας
 λογισμοῦς, ὡσπερ τιὸς πεπυρωμένοις βέλεσιν· οἱ
 δὲ τὸ πρὶν ἡσθενηότες πιστοί, ὑστερον μεγάλως
 ἐδυναμωθήσονται εἰς τὴν τῶν ἐναντίων ἀναίρεσιν.
 Καὶ τοῦτο ἄρα ἔστιν, ὅπερ προφητεῦσα ἡ πιστο-
 τάτη μήτηρ τοῦ Σαμουὴλ ἔλεγε, Τόξον δυνατῶν
 ἡσθένησε, καὶ οἱ ἀσθενούντες περιζώσαντο δύναμιν.
 Σκοπὸς τῷ δημιουργῷ, καὶ ζωγράφῳ τῆς κακίας
 δαίμονι, εἰς βαρβαρὸν καὶ ἀπαραμύθητον λύπην ἐμβα-
 λειν ἕκατον ἀνθρώπων, καὶ ἀποστήσαι πίστει, εἰ-
 λπίδος καὶ τῆς θείας ἀγάπης, ἀπερὲστί καιριώτερά
 τε καὶ κράτιστα τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας. Διὰ
 τοῦτο καὶ τινος τῶν πιστῶν παρασκευάζει πολλάκις
 διὰ τῆς κτηνώδους κινήσεως, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ
 ἄγιου οἴκου βῆκιν γονῆν, ὅπως τὴν ψυχὴν τοῦ παθόν-
 τος ἐνέγκῃ εἰς ἀπελπισμὸν, καὶ ἀθυμίαν, καὶ τελείαν
 ἀπόγνωσιν. Ὅταν γὰρ τῷ χρόνῳ, καὶ τῷ ἔργῳ προ-
 κήσῃ τις, τότε οἱ πολέμιοι τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν,
 καὶ ἐπιθυμιῶν ἐπαφίενται αὐτῷ πρὸς γυμνάσιον αὐ-
 τοῦ, καὶ δοκίμιον. Ἐἴτα λυπούμενος, καὶ στενοχω-
 ρούμενος ἀναγκάζεται λοιπὸν ταπεινοῦσθαι, καὶ
 πνεῖν, καὶ ἑαυτὸν μόνον κατακρίνειν, καὶ μέμφοσθαι.
 Καὶ οὕτως διὰ τῶν πειρασμῶν τούτων δοκιμασθεὶς ἔρ-
 χεται πρὸς τὴν πασῶν τῶν ἀρετῶν ὑψηλοτέραν διάκρι-
 σιν. Ἀπερ οὖν πολλοὶ μὴ προπαιδευθέντες, μηδὲ ταύ-
 την κτησάμενοι, τινὲς μὲν αὐτῶν ξενισθέντες, καὶ θο-
 ρυθθέντες τὸν νοῦν ἐξ ἀπροσεξίας, καὶ ἀδιακρισίας,
 ἑαυτοὺς ἐσφαζαν μαχαίρα, τινὲς δὲ κατακρημνησαν
 ἑαυτοὺς ἀφορήτῳ λύπῃ, καὶ ἀπογνώσει συσχεθέντες,
 ἕτεροι δὲ τὰ γεννητικὰ μόρια κόψαντες, καὶ αὐτοφο-
 νευταὶ ἑαυτῶν τῇ προαιρέσει γεγονότες οἱ τάλανες,
 ὑπέπεσαν τῇ ἀποστολικῇ ἀρᾷ καὶ κωμῳδίᾳ, περὶ
 ὧν φησιν· Ὁφελόν καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατούν-
 τες ὑμᾶς. Ἄλλοι δὲ καὶ ἑλαδὸν συναρπασθέντες ὑπὸ
 τοῦ Σατανᾶ, καὶ οὗτοι ὑπεύθυνοι γεγονότες τῇ προ-
 φητικῇ ἀποφάσει λεγοῦση· Ἐ τοὺς δὲ ἐκκλινοντας
 εἰς τὰς στραγγαλίαις ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργα-
 ζόμενων τὴν ἀνομίαν. Ὁ τοίνυν τῷ τοιοῦτῳ δαίμονι
 ἀντιστρατευόμενος, καὶ ἀντιπράττων δηλονότι πρὸς
 τὸν δολερὸν σκοπὸν ἀρμολόμενος τῇ ὑπομονῇ χρᾶται,
 καὶ τῇ μακροθυμίᾳ, καὶ δι' εὐχῆς, καὶ νηστείας
 ἀνευδότου, καὶ πίστει, καὶ ἐλπίδος, καὶ τελείας
 τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης καταπολεμήσει, καὶ κατ-
 αγωνίσεται, καὶ κινήσει πάντως τὸν ῥυπαρὸν τούτον
 καὶ ἀκάθαρτον δαίμονα τῇ βοηθείᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄρχαί γὰρ ἡμῖν πρὸς τὴν κατ'
 ἰθρῶν ἀμυναν τὸ ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ παν-
 ψύχου Θεοῦ. Πολλῆς δὲ ἡμῖν πρὸς τὸν Θεὸν χρεῖα
 δεήσεως, ἵνα μὴ ἐκπέσωμεν τῆς ἀρετῆς. Ὅτι γὰρ δυ-
 κατὸν ἐκ δικαιοσύνης εἰς ἁμαρτίαν μεταπεσεῖν, καὶ
 ἀπὸ τοῦ πάθους εἰς τὸ ἐμπαθεῖν μεταμορφωθῆναι,
 κράζει πρὸς τὸν Κύριον ἡ προφητεία· Ἐγένεθε
 ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ὅτε οὐκ ἤρξας ἡμῶν, οὐδὲ ἐπεκλήθη
 τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐσμεν ἀκάθαρτοι. Ἄλλ'
 ἐγγυρεῖ καὶ μετὰ τὴν συμβεθεκχοῦσαν πτώσιν πάλιν
 τυχεῖν διὰ τῆς μετανοίας τῆς ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπαθείας,

A Hac siquidem ratione generosorum, ac potentium
 malitia dæmonum, et mollitie cogitationibus, ven-
 lutū quibusdam ignitis jaculis nos potentium sagittæ
 torpescunt; fideles vero antehac vacillantes, atque
 remissi postmodum maximopere in hostium inter-
 necionem invalescent. Et hoc est, quod fidiissima
 Samuelis mater divino Numine affata prænun-
 tiabat: Sagitta robustorum infirmata est, et invalidi
 viribus sese accinzerunt⁴⁶. Auctori pictoriquæ ma-
 litiæ dæmoni scopus est, in gravem atque insola-
 bilem mœrorem homines inducere, et a fide, spe et
 charitate divina, quæ accommodatissima et potissi-
 ma sunt cultum erga Christum servare incolumem,
 quam longissime remove. Propterea nonnullos
 fidelium sæpe sæpius motione belluina in ipsis
 etiam sacrosanctis ædibus semen profundere cogit,
 ut animam tali labe contaminatam in defectionem
 suiipsius, et desperationem exactam inducat.

Cum enim progressu temporis, et rebus egregie
 gestis quispiam progressus fecerit, **182** tum car-
 naliū voluptatum, et desideriorum hostes ad
 ipsius rudimentum atque probationem, liberi re-
 laxantur. Postmodum ægritudine contractus atque
 in angustias compulsus, deinceps sese in humilita-
 tem submittere, in mœrorem dejici, et semetipsum
 solummodo condemnare et accusare cogitur. Et
 sic mediis hisce vexationibus probatus, ad discre-
 tionem virtutibus omnibus excelsiorem pervolat.
 Quibus cum plerique præinstructi non fuissent,
 neque illam possedissent, partim novitate rei per-
 turbati, incertique de omnibus redditi ex segnitie
 et disceptatione non judicata, ferro sibi fatum
 accersivere; partim præcipites se dederunt, mœ-
 rore intolerando, et desperatione oppressi; partim
 membrīs genitalibus abrasis, et mortem sibimet-
 ipsis voluntariam irrogantes miseri, sese male-
 dictioni apostolicæ et derisui comico subjecere, de
 quibus ait: Utinam et abscindantur, qui inquietant
 vos; partim mulieribus innupsere a Satana cor-
 repti, et hi quoque obnoxii facti decreto prophæ-
 tico dicenti: «Declinantes in obligationes adducet
 Dominus cum operantibus iniquitates⁴⁷.» Qui
 vero simili dæmoni oblectatur, obstatque illius au-
 daciæ et proposito insidiosio, tolerantia utitur, et
 D longanimitate, et precibus, et jejuniis nunquam
 cessantibus, et fide, et spe, et absoluto erga Deum
 amore profligabit, ac prosternet, et debellabit prorsus
 hunc sordidum, atque impurum dæmonem
 Domini nostri Jesu Christi adjutorio. Namque satis
 nobis superque est ad proterendos hostes Jesu
 Christi Dei excelsissimi nomen. Frequens vero de-
 precatio ad Deum nobis opus est, ne virtute exci-
 damus. Namque **183** fieri posse, ut ex justitia in
 peccatum nos collabi, et ex affectu ad id, quod
 passioni obnoxium est, transformari, clamat ad
 Dominum vaticinium: «Efficiamur sicuti a princi-
 pio, cum non habebas dominationem in nos, neque

⁴⁶ 1 Reg. II, 4. ⁴⁷ Psal. cxxiv, 5.

invocatum fuerat nomen tuum super nos ⁴⁸, et A sumus impuri. Verumtamen fieri potest, post lapsum rursus denuo media pœnitentia in priorem affectum vacuitatem et robur reverti. Qui enim per pœnitentiam et orationem quærit, tempore debito, de integro ex præalto advenientem vim et affectuum vacuitatem consequetur. Attento animo excipe vaticinium : Exsuscitare, Jerusalem, et indue robur brachii tui, et exsuscitare ut in principio diei, quoniam fugati sunt a te dolor, mœstitia et planctus ⁴⁹. Magnum porro in adversis vel tenue bonum. Lites enim propter nostra peccata Deo odio simus, verumtamen ierum peracta pœnitentia diligemur ; Deum porro Dominum humanissimum nos denuo amplecti, suaque charitate lætitiis omnibus incassere ; audi, quid ipse dicat intellectuali Jerusalem, animæ nempe nostræ : (Et ponam te gaudium sempiternum, et lætitiā in generatione generationum ⁵⁰.) Ne itaque modum in controversiam ponas. Cum enim Deus voluerit ex statu pejori res in melius inmutare, omnia contraria Dei nutu migrabunt, et novabuntur. Quoniam de præfacili, et nulla adhibita mora Dominus humanitatem omnem variare, et aliam facere poterit ; quemadmodum sine cortice stipitem, et aritudinem scirpi Aarons, citius multo, quam in terra altis defixæ radicibus plantæ, fructus producere præcepit ⁵¹ ; si enim illæ multis annorum et temporum decursibus fructus emittunt ; at illa, nocte una 184 omnia simul folia et flores, fructum attulit. Ne itaque uti forte cadit, et absque examine nosmet de locis ad loca transvehamur, ex cogitationibus turbas et afflictiones intermiscentes. Quinimo perseverantes cum patientia, exoremus, ut Moyses Israeli dicebat : State, et audete, ne timeatis, et videbitis auxilium a Deo, quod vobis Deus hodie afferet ⁵².

CXLI. — DIACONO.

Cum videris hominem non fidei, sed mundo addictum, temporariæ sapientiæ inanitate superbientem, et divinitus inspiratam Scripturam neglectui habentem, quod formulis et Atticorum mœre voces non promit, eum Naamanum Syrum esse existima, totum lepra propter perfidiam, antequam benefactorem, et omnium Dominum Deum agnosceret, obsitum, qui perquam maxime ingentes Damasci fluvios, nullo modo vel unum lepræ notis compunctum sanare valentes, commendabat, et Jordanem in terra Israel aspernabatur ⁵³. Namque nos quoque intellectuales Israelitæ divini Scripturæ Jordanicæ fluenta possidemus, quæ, cum prolatione tantum sermonis exprimentur, vilia sunt, et pusilla cernuntur : verumtamen secundum facultates arcanorum absconditorum in Christi doctrina, aqua subsistente in vitam æternam ⁵⁴, omnes, qui fidem amplectuntur, curante, expurgante et illuminante, supra naturam sunt, et admirabilia, gloriosa et superexaltata in sæcula sæculi.

185 CXLII. — NICOTYCHO DIACONO.

Qui oculis non obijciuntur Madinei dæmones,

⁴⁸ Isa. LXIII, 19. ⁴⁹ Isa. LI, 9, 11. ⁵⁰ Isa. LX, 15. ⁵¹ Num. XVII, 8. ⁵² Exod. XIV, 13. ⁵³ IV Reg. V, passim. ⁵⁴ Joan. IV, 14.

ζητειν, λήφεται τῷ προσήκοντι καιρῷ πάλιν τῆς ἐξ ἑσφους δύναμιν, καὶ ἀπάθειαν. Πρόσχεος τῆ προφητείας : « Ἐξεγείρου Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνδύσαι τὴν ἰσχὺν τοῦ βραχίονός σου, καὶ ἐξεγείρου ὡς ἐν ἀρχῇ ἡμέρας, διότι ἀπέδρα ἀπὸ σοῦ ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός. » Μέγα δὲ ἴστιν ἐν κακοῖς, καὶ τῷ μικρῷ ἀγαθόν. Εἰ γὰρ καὶ μαμισήματα ὑπὸ Θεοῦ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀγαπηθησόμεθα διὰ τῆς μετανοίας. « Ὅτι γὰρ πάλιν προσλαμβάνεται ἡμᾶς ὁ πολυεύσπλαγγνος Δεσπότης, καὶ κατασφραίνει τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ, βλίπε τί λέγει τῇ νοητῇ Ἱερουσαλήμ, τουτέστι τῇ ψυχῇ ἡμῶν : « Καὶ θήσομαι σε ἀγαλλίαμα αἰώνιον, καὶ εὐφροσύνην γενεᾶς γενεῶν. » Μὴ οὖν ἀμφιδόλλῃς, πῶς. « Ὅταν γὰρ βουληθῇ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ κρείττον μεταβάλλειν τὰ πράγματα, τῷ ἐπιτάγματι τοῦ Θεοῦ πάντα ἐκστήσεται τὰ ἐναντιούμενα. Ὅτι εὐκόλως, καὶ ἐτοιμῶς δυνήσεται Κύριος τὴν ἀνθρωπότητα μετασκευάσει, ὡς τὴν ἀφλοῖον, καὶ ξηρὰν ῥάβδον τοῦ Ἄαρῶν, ταχύτερον τῶν ἐν τῇ γῆ ἐβριζωμένων φυτῶν καρποφορῆσαι προσέταξεν : εἴπερ ἐκεῖνα πολλὰς χρόνους, καὶ καιρῶν τροπαῖς καρποφορεῖ, αὕτη δὲ ὑπὸ μίαν νύκτα πάντα ἑμοῦ φύλλα, καὶ ἄνθη, καὶ καρπὸν προήγαγε. Μὴ οὖν ὡς ἐτυχε, καὶ ἀδασανίστως μεταπιθῶμεν, καὶ αὐτοὺς ἀπὸ τόπων εἰς τόπους τὰς ἐκ τῶν λογισμῶν ὀχλήσεις, καὶ θλίψεις ἐκπεύγοντες. Μᾶλλον δὲ καὶ στῆχασαι μεθ' ὑπομονῆς προσευχόμενοι, καθάπερ Μωυσῆς ἔλεγε τῷ Ἰσραὴλ : Στήθετε, καὶ θαρσείτε, μὴ φοβείσθε, καὶ ἤψασθε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ἣν ποιήσει ὑμῖν σημερον.

exoremus, ut Moyses Israeli dicebat : State, et audete, ne timeatis, et videbitis auxilium a Deo, quod vobis Deus hodie afferet ⁵².

PMA'. — ΔΙΑΚΟΝΩ.

« Ὅταν ἴθης ἀνθρώπων ἀπιστον, καὶ φιλόσομον ἐγκουχῶμενον τῇ ματαιότητι τῆς προσκαίρου σφίρας, καὶ ἐπιπέλλοντα τὴν θεόπνευστον Γραφήν, ὡς μὴ ἀτικίζουσαν, γίνωσκε τοῦτον Ναμᾶν ὑπάρχειν ἐν Σύρον, λελεπρωμένον ὅλον διὰ τῆς ἀπιστίας, πρὶν ἐπαγῶν τὸν εὐεργέτην Θεόν, καὶ Κύριον τῶν ὅλων, ὅστις ἄγαν μὲν ἰθαυμάζε τοὺς μεγίστους τῆς Δαμασκού ποταμοὺς μηδαμῶς δυναμένους ἕνα λεπρὸν ἀπαλλάξαι τῆς καταστροφικῆς λέπρας, ἠτύελλε δὲ τὸν ἐν τῇ γῆ τοῦ Ἰσραὴλ Ἰσραδάνην. Ἐχομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς, νοητοὶ Ἰσραηλιταὶ ὄντες, τὰ τῆς θείας Γραφῆς Ἰσραδάνεια βεῖθρα, ἅπερ κατὰ μὲν τὴν προφορὰν τοῦ λόγου, οὐδαμινὰ τε καὶ ἐλάχιστα φαίνεται, κατὰ δὲ τὰς δυνάμεις τῶν μυστηρίων τῶν κεκρυμμένων τοῦ Χριστοῦ διδάγματα, ἔδωκε ἀλλομένω εἰς ζωὴν αἰώνιον, λατρεύοντι τε, καὶ καθάρωντι, καὶ φωτίζοντι πάντας τοὺς πιστεύοντας, ὑπερφουτῇ τε τυγχάνει, καὶ θαυμαστὰ, ἐνδοξὰ τε, καὶ ὑπερυψούμενα εἰς αἰῶνα, αἰῶνος.

PMB'. — ΝΙΚΟΤΥΧΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Οἱ ἀφανεῖς Μιδιναῖοι δαίμονες, τὰς ἐαυτῶν θυγα-

⁴⁸ Isa. LXIII, 19. ⁴⁹ Isa. LI, 9, 11. ⁵⁰ Isa. LX, 15. ⁵¹ Num. XVII, 8. ⁵² Exod. XIV, 13. ⁵³ IV Reg. V, passim. ⁵⁴ Joan. IV, 14.

τέρας, δηλαδή τὰς αἰσχρὰς ἐνθυμήσεις τῷ νῷ ἅ filias proprias, obscenas nempe cogitationes, intellectui representant, eum pruritantes, maximeque ad sacrum, intestabile, rabiosum execrandumque opus exstimulantes. Itaque si id acciderit, ut spiritu illo in caminum proruas voluptatis, et interiorum fornicationem, quæ visui non obijcitur, absolvas, quemadmodum aliquando Zambre, ante oculos omnium tempore Moysis, tunc opus est Phinees⁸⁵, hoc est sacerdotis sermone, qui terribilis doctrinæ siromaste interimat, Hebræumque adulterum, et Madianitidem, hoc est, impudicum institutum, et qui irritaverat, et ad affectum incenderat, impetuum disperdat.

PMΓ'. — ΠΑΜΦΙΛΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Τὸ λέγειν τὸν Σολομῶντα, «Καρδία ἀνδρὸς αἰσθητικῆ, λυπηρὰ ἢ ψυχὴ αὐτοῦ, » τοῦτο δηλοῖ, ὅτι περὶ ἅ λαμβάνων αἰσθησιν τῶν φαύλως αὐτῷ πραχθέντων, καὶ μνημονεύων τῆς φρικτῆς καλᾶσεως τῆς αἰωνίου ἐκείνης, τῇ ἔκουσίᾳ λύπη καὶ τῇ μεταμελείᾳ ἐαυτὸν θεραπεύει πρὸς τῆς ἐξόδου τοῦ βίου. Ὅτ' ἂν δὲ, φησὶν, εὐφραίνεται ὁ τοιοῦτος, οὐκ ἐπιμύγνυται ὕβρει. Κἂν γὰρ παρούσα τύχοι ἀφθόνως ἡ σαρκικὴ εὐφροσύνη, καὶ τρυφή, οὐκ ἐξολισθήσει ἑπρὸς τὴν ὑπερηφάνειαν. Αὕτη γὰρ ὕβρις παρὰ φρονίμοις κικλήσκειται.

PMΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄσαφές λέγεις ὑπάρχειν τὸ ῥηθέν· «Μὴ προσεγάγης ἀσεβεῖ νομῆν δικαίων.» Ἐχει μὲν οὖν τὸ ῥηθέν καὶ ἄλλην ἐρμηνείαν, ταύτην δέχου ἀρτίως. Νομὴ πάντων πιστῶν, καὶ τροφὴ, καὶ ἔνδυμα, ὁ Σωτὴρ Χριστὸς ὑπάρχει· ἐν αὐτῷ γὰρ ἐκτίσθημεν, καὶ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν. Ἐπειδὴ οὖν καὶ τὸ δεσποτικὸν σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ Θεοῦ Λόγου διὰ τὴν οἰκονομίαν νομὴ τυγχάνει Χριστιανῶν ἀπάντων, καὶ τοῦτω τῷ μυστηρίῳ τρέφονται καὶ ποτίζονται· ἄτοπον ἂν εἴη μεταδίδου τοῦ λαχθέντος μυστηρίου ἀνδρὶ τινι ἀσεβεῖ καὶ δολίῳ, καθὼς τῷ μάγῳ Σίμωνι δὴθεν πιστεύειν καθυποκρινόμενῳ. Ἀλλὰ μὴδὲ τὴν βαθυτέραν τῶν σεβασμίων λογίων ἀνάπτυξιν προσφέρειν ἂν ἀμυήτω τινὶ καὶ πονηρῷ ἀνθρώπῳ. «Μὴ δῶς· γὰρ, φησὶ, τὸ ἅγιον τῷ κυνὶ, μηδ' ἔμπροσθεν χείρων βάλῃς τοὺς μαργαρίτας.» Πάλιν δὲ μετ' ἡρώτησας, πῶς χρὴ νοεῖν τὸ γεγραμμένον ὁμοίως παρὰ τῷ Σολομῶντι, «Μὴ ἀπατηθῆς χορτασιὰ κοιλίας;» Οὐ γὰρ ἂν, φιλόχριστε, καθάπερ ἄρτου κοινου καὶ οἴνου, πρὸς πλησμονὴν τῆς γαστροῦ, τῆς φρικτῆς ἐκείνης καὶ ποθεινῆς τραπέζης μετέχομεν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας· βραχέως δὲ μέρους τινὸς μεταδίδου ἡμῖν ὑπὸ τῶν τῷ Θεῷ λειτουργούντων, καὶ μεταλαμβάνομεν εἰς ὕψος ἀτενίζοντες τοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς, πρὸς τὸ καθαρῶς εἶναι πλημμελημάτων, καὶ ἁγιασμοῦ καὶ σωτηρίας τυχεῖν. Καλὸν δὲ νομίζω, καὶ ἐν τῇ κοινῇ τραπέζῃ ἐν ταῖς οἰκίαις ἡμῶν μὴ ἀπατάσθαι χορτασιὰ κοιλίας, τοῦτέστι μὴ ὑπερβαίνειν τὰ ὄρια τῆς ἀναγκαίας χρείας· μέτρον γὰρ δὴ ἄριστον τῆς τῶν βρωμάτων ἢ τῶν πομάτων χρήσεως, ἡ χρεία ὑπάρχει τοῦ σώματος.

CXLIII. — PAMPHILO DIACONO.

Verbis illis Salomonis: «Cor hominis sensitivum, tristis anima illius⁸⁶, » innuitur, eum, qui male a se perverse gesta persentiscit terribilisque ac sempernæ illius punitivis recordatur, mærore voluntariæ et pœnitentiæ, antequam e vita exeat, semetipsum curare. Cum vero, ait, is lætatur, non commiscetur cum flagitio. Licet enim abunde corporea lætitia adsit, luxusque affluat, nunquam in superbiam illabetur. Hæc enim flagitium apud sapientes nomen habet.

186 CXLIV. — Eidem.

Dictum illud, ut ipse ais, obscurum est: «Ne apomas impio cibum justorum⁸⁷.» Habet equidem dictum hoc et aliam verbis subjectam notionem, quam nunc habeto. Cibum omnium fidelium, et alimentum, et vestimentum Salvator Christus est: in eo siquidem creati, «et vivimus, et movemur, et sumus⁸⁸.» Cum itaque et Dominicum corpus, et sanguis Dei Verbi per incarnationem Verbi Christianorum omnium cibus sit, eoque arcano et alantur et potentur, absurdum equidem fuerit prædicti arcani virum improbum dolosumque participem facere, veluti Simonem Magum, qui se credere simulabat⁸⁹: quinimo et profundiorum venerandorum eloquiorum interpretationem viro improbo, necdum initiato concedere. «Ne tradas enim, ait, sanctum cani, nec ante porcos margaritas projicias⁹⁰.» Præterea a me postulasti, quam ratione Salomonis illud intelligendum sit: «Ne illudaris satietate ventris⁹¹?» Non enim, o Christi amice, veluti communis panis et vini, ad saturitatem ventris, sic tremendæ illius ac concupitæ mensæ in Ecclesia participamus; sed minima particula nobis a Deo ministrantibus exhibetur, et communicamus, animæ oculos in excelsum dirigentes, ut a peccatis mandemur, et sanctitatem atque salutem consequamur. Optimum etiam existimo, nos in mensa communi apud sædes nostras satietate ventris non illudi, usus nempe necessarii limites non excedere. Mensura namque cibi ac potus optima fuerit, necessitas corporis.

⁸⁵ Num. xxv, 1 sqq. ⁸⁶ Prov. xiv, 10. ⁸⁷ Prov. xxiv, 15. ⁸⁸ Act. xvii, 28. ⁸⁹ Act. viii, 13. ⁹⁰ Matth. vii, 6. ⁹¹ Prov. xxiv, 15.

187 CXLV. — EULAMPIO SOPHISTÆ.

Quid mihi Græcorum sapientes, protensa barba prægraves, et humeralibus adornatos, tumideque inflatos, baculo barbaque venerationem sibi aucupantes, protendis? Paulus enim aulæorum textor, de via homo, et apud omnes contemptui habitus, Græciam reliquasque barbaras gentes universas ad Deum convertit. Qui vero apud vos circumfertur omniumque manibus teritur, Plato, tertio in Siciliam adnavigans, cum verborum illorum tumore, et de se concepta splendida opinione, neque unius tyranni compos factus est; sed sic misere decessit, ut et libertatem ipsam amiserit. Ast aulæorum textor, non Siciliam tantum, non Italiam, sed universum terrarum orbem pietate prædicationis emensus est.

CXLVI. — PHILOXENO GENSOPHYLACI.

Neque in rebus secundis ac faustis corybantum more insano, atque inani tumore inflari debemus, neque in adversis successibus bestiarium instar despondere animum, et a mœrore absorberi: id namque pusilli animi atque imbellis est. Et præsens hæc vita corruptioni obnoxia scenæ assimilis est. Quare neque fortunatum esse semper in iisdem, neque huic oppositum stabile fuerit.

CXLVII. — LYCURGO ILLUSTRIO.

Quis te non irridebit? Quis de isto tuo studio nullis circumcluso finibus non accusabit? **188** Quis stultum furorem non reprehendet, qui colligendis pecuniis nunquam exsaturaris, eaque possidere existimas, quæ, moriens et in regionem illam a tremendis angelis catenis victus deportatus, una tecum convehere non poteris; quinimo hostis minus peragis, cum inhumanitate, ac crudeli, effera- toque proposito perquam improbissimam animam tuam in rebus potissimis lædis, propendesque in affinem juvenem, qui magnarum harum tuarum facultatum, ut est hominum opinio, hæres futurus est? Sed annuntio tibi triste, et quod maxime velles ut non præsens adesset. Breve post tempus dulcis hic hæres tuus, in quem omnia, scripto etiam edito, vivens, et sapiens, corporeque bene valens, quæ tua intererant, transvestisti, mortem obibit, et tres eosque solos sepulturæ cubitos hæreditabit. Tuque omnino obstupesces, ante senem multis annis gravem juvenem sepulturæ tradendum conspiciens. Et forte etiam non obstupesces, neque uti de re nova admiraberis, similia intuitus aliis etiam Illustriis Aristophani et Crescenti accidisse. Verumtamen nunc, uti par est, in sanam mentem rediens, ingenti ingluviæ finem impone, neque perituum, sed tuam animam iniquitatibus deditam deplora, teque ipsum corrigito, bonaque opera amplectitor, antequam e præsentis sæculi scena exeat, illucque migres, ubi in posterum nemini ex mortuis pro delictis respondendi ullus dabitur locus, ubi neque amicus, neque servus, neque consanguineus defendere, aut pœnas luenti sempiternas suppetias ferre poterit.

PME. — ΕΥΛΑΜΠΙΩ ΣΟΦΙΣΤῆ.

Τί μοι προσφέρεις τοὺς τῶν Ἑλλήνων σοφοὺς, τοὺς βαθεῖς τοὺς πώγωνας ἔλκοντας, καὶ ἀναβεβλημένους τὰς ἐπωμίδας, καὶ μέγα φυσῶντας τὸ δοκεῖν σεμνύνεσθαι τῇ βακτριᾷ καὶ τῇ ὑπήνῃ; Παῦλος γὰρ ὁ σκηνοποιὸς κατηγετισμένος, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον πᾶσαν ἀπέτρεψε πρὸς θεόν· ὁ δὲ παρ' ὑμῖν ἀγόμενος καὶ περιφερόμενος Πλάτων, τρίτον εἰς Σικελίαν ἔλθων, μετὰ τοῦ κόμπου τῶν ρημάτων ἐκείνων, μετὰ τῆς ὑπολήψεως τῆς λαμπρᾶς, οὐδὲ ἐνδὸς περιγέγονε τυράννου· ἀλλ' οὕτως ἀθλίως ἀπηλλάξεν, ὡς καὶ αὐτῆς ἐκπεσεῖν τῆς ἐλευθερίας. Ὁ δὲ γε σκηνοποιὸς οὐ Σικελίαν μόνον, οὐδ' Ἰταλίαν, ἀλλὰ πᾶσαν τῷ κηρύγματι τῆς εὐσεβείας τὴν οἰκουμένην ἐπέδραμεν.

PMQ'. — ΦΙΛΟΞΕΝΩ ΚΗΝΣΟΦΥΛΑΚΙ.

Οὔτε ἐν ταῖς εὐθυμίαις κορυβαντιᾶν δεῖ καὶ φουσθεῖαι ματαίως, οὐτ' ἐν ταῖς σκυθρωποτέραις καταστᾶσαι καταπίπτειν ἀλόγως καὶ καταποντίζεσθαι ὑπὸ τῆς λύπης. Ἀνάνδρου γὰρ ψυχῆς καὶ μαλακῆς τοῦτο γε. Οὐδὲν δὲ σκηνῆς ὁ φθειρόμενος οὗτος διένηχογε βίος. Οὔτε γοῦν τὸ εὐπρακτεῖν κατ' αὐτὸν, οὔτε μὴν τούναντιον φανήσεται βέλαιον.

PMZ'. — ΛΥΚΟΥΡΓΩ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Τίς σε οὐκ ἂν γελάσεται, τίς σε οὐκ ἂν μέμψεται τῆς ἀπεράντου σπουδῆς; Τίς σε οὐ μυκτηρίσει τῆς ἀφρονος μανίας, συνάγοντα μὲν ἀκορόστως τὰ τοσαῦτα χρήματα, κατέχειν δὲ δοκοῦντα, ἅπερ **C** μηδαμῶς δυνήσῃ συνεξενέγκαι θνήσκων, πρὸς τὸν ἐκεῖ κόσμον ὑπὸ φρικτῶν ἀγγέλων συρόμενος δέσμιος, ἐχθροῦ δὲ πρᾶγμα ποιῶντα, ἐν τῷ διὰ τῆς ἀπανθρωπίας καὶ τῆς ἀνηλεοῦς καὶ ἀμειλίχτου γνώμης βλάπτειν τὰ μέγιστα τὴν ἀνοσιωτάτην σαυτοῦ ψυχὴν, προσκεῖσθαι δὲ τῷ συγγενεῖ νεανίσκῳ νομιζομένῳ κληρονομεῖν τὴν σὴν μεγάλην οὐσίαν; Ἄλλ' εὐαγγελλίζομαι σοι πικρὸν τι καὶ λίαν ἀβούλητον· τεθηξεται γὰρ μετ' ὀλίγον ὁ γλυκὺς κληρονόμος σου, εἰς ὄνπερ καὶ πάντα ἐγγράφως ζῶν, καὶ φρονῶν, καὶ εὐρωστῶν διέθου τὰ διαφέροντά σοι, καὶ τοῦ μνήματος τοὺς τρεῖς καὶ μόνους κληρονόμους πήχεις. Καὶ πάντως ἐκπλαγῆση βλέπων νέον θαπτόμενον πρὸ γέροντος πολυχρονίου. Τάχα δὲ οὐκ **D** ἐκπλαγῆσει ἐπὶ τούτῳ, οὐδέ γε ξενισθήσῃ, προτεθεαμένος ἤδη τοιαῦτα συμβεθηκότα τοῖς ἄλλοις Ἰλλουστρίοις, Ἀριστοφάνει, καὶ Κρήσκεντι. Ἄλλὰ νῦν γοῦν ἐκνήφας προσηκόντως, πέπαυσο τῆς πολλῆς ἀπληστίας, καὶ μὴ τὸν τελευταῖον μέλλοντα κλαύσης, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ ψυχὴν φιλοπότηρον ὑπάρχουσαν θρήνησον, καὶ πρὸς διόρθωσιν ῥέψον καὶ ἀγαθοεργίας, πρὶν ἐξελεῖν σε τῆς σκηνῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος, καὶ πορευθῆναι, ἐνθα μηδεὶς λοιπὸν τῶν ἐναποθανόντων τοῖς πταισμάσιν εὐρήσει ἀπολογίας χώραν, ἐνθα μὴ φίλος, μὴ δούλος, μὴ συγγενῆς συνηγορήσαι ἢ βοηθήσαι κολαζομένῳ εἰς τοὺς αἰῶνας ἰσχύσει.

PMF'. — ΝΙΚΑΝΔΡῸ ΕΞΕΚΕΠΤΟΡΙ.

Πολλάκις σοι εἶρηκα, καὶ νῦν δὲ φημι, ὅτι διὰ τῆς μαγείας ὑπὸ τοῦ Τυανείου Ἀπολλωνίου γεγενημένα τελέσματα, μὴδὲν πανταλῶς οὐράνιον ἔχοντα εὐεργέτημα, μὴδὲ τι πρὸς ψυχὴν ἀναφέροντα κέρδος, οὐδὲν διαφέρειν δόξειεν δρακῶν κριθῶν χάριτος, τοῖς πρὸς τὰ ἐπουράνια ἐκεῖνα, καὶ ἀφθάρτα, καὶ λύσιν μὴ σχήσοντα ἀγαθὰ κεχηρῶσι σοφοῖς τε καὶ εὐσεβέσιν ἀνθρώποις. Μὴ τοίνυν θαύμαζε τὰ ἔργα τῆς γοητείας, μὴδὲ θροοῦ ἐπὶ τούτοις, ἀπάλλαξον δὲ σαυτὸν τῆς εὐπτοήτου γνώμης, καὶ τοῦ μειρακιώδους φρονήματος.

PMΘ'. — ΠΑΛΑΤΙΝῸ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Συνεχέστερον φάσκεις· Πῶς δύναμαι σωθῆναι, μυρίοις βρώων τοῖς τῆς ψυχῆς ἔλκεσιν, καὶ ἀμυθῆτων ἐμπειλησμένους κακῶν, καὶ φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἰδίας μοθηρᾶς συνειδήσεως; Πρόσχε, ἀνθρωπε, κἂν ἐκ μέρους τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ, καὶ οὐκ ἂν στείης χρεῖαν τῆς ἐμῆς νοουθεσίας. Βλέπε τί φησιν ὁ Σολομῶν· Ἐλεημοσύναις γὰρ καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. Ὁρα τί συμβουλεύει τῷ Ναβουχοδονόσορ Δανιὴλ ὁ προφήτης· Ἐὰς ἀνομίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων. Πείσθητι τῷ Σηράχ παραινοῦντι· Πῦρ φλογιζόμενον ἀποσβέννυσιν ἕδωρ, καὶ ἁμαρτιῶν φλόγα σβέννυσιν ἐλεημοσύνη. — Ἐλεημοσύνη γὰρ ἐκ θανάτου ῥύεται, θανάτου λέγων τοῦ διὰ καταδίκης φοβερᾶς καὶ φρικώδους, καὶ τὸ σκότος, ὡς Τωθῆθ καὶ Σολομῶντι δοκεῖ.

PN. — ΡΗΓΙΝῸ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙῸ.

Οὐκ ἄνθρωπος ψιλὸς ὁ κοινὸς Σωτήρ καὶ εὐεργέτης Χριστὸς, Θεὸς δὲ μᾶλλον ἐν ἀνθρωπίνῃ ὀφθαλμοῦ μορφῇ, καὶ τῇ ἰδίᾳ ἀναμαρτήτῳ, καὶ ἀμωμήτῳ σαρκί, τὸν ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων θάνατον ὑπομείνας βουλήματι οἰκείῳ.

PNA'. — ΛΟΥΚΙῸ ΤΡΙΒΟΥΝῸ.

Πόσοι ποσάκις ἀνθρώποι κόρακας παῖσι καὶ δικτύῳ ἐθήρασαν, καὶ ἠγνόνον οἱ πιασθέντες κόρακες τὴν αὐτῶν θήραν τε καὶ σύλληψιν; Σοὶ δὲ προμηνοῦσι, καθὼς λέγεις, τὸ μέλλον οἱ κόρακες, καὶ προγνώσται καὶ προφῆται τῶν μηδέπω παρόντων εὐρίσκονται κόρακες, οἱ τὴν κατ' αὐτῶν μηχανηθεῖσαν παγίδα μηδαμῶς ἐγνωκότες, καὶ τὸν ἑαυτῶν ἑλεθρον ἀγνοήσαντες. Ἀπόστῃθι τοιγαροῦν τῆς ὀρνεοσκοπίας· τινὲς γὰρ ταύτῃ προσεσηκότες, ὡς ἄξιοι τῆς πλάνης, καὶ τὰς τῶν κοράκων σημειούμενοι πτήσεις, τὰς τε ἰσχυρίας, καὶ τὰς ἐκ τῶν ὀπισθεν, καὶ τὰς ὑπὲρ κεφαλῆν κύκλον περιγραφούσας, καὶ τὰς ἐπὶ τὰ πλάγια φερομένας, δαιμόνων πονηρῶν δῆλον εἶναι συμπετομένων τοῖς κόραξι, καὶ πρὸς τὴν τοῦ πλανωμένου ἀνθρώπου ὑπόνοιαν τῇ πτήσῃ φερόντων τὰ ὄρνεα· ὁμοίως μέντοι καὶ τὰς τούτων φωνὰς σημειούμενοι, ἀπεξενώθησαν μὲν τῆς εἰς Χριστὸν τὸν Σωτήρα πίστεως, ἀνηκέστοις δὲ κλιματῆρσι περιπεσόντες, καίτοι χρηστὰ ἐλπίσαντες,

A 189 CXLIII. — ΝΙΚΑΝΔΡῸ ΕΞΕΚΕΠΤΟΡΙ.

Sæpe tibi dixi, et nunc rursus inculco; quæ magiæ ope a Tyaneo Apollonio absoluta sunt opera, cum in se nullum omnino cœleste emolumentum teneant, neque usui animæ sint, nihil a gratia manipuli hordei differre videbuntur sapientibus, ac piis hominibus, qui ad cœlestia illa, et indepravata, et quæ nunquam dissolventur bona, anhelant. Ne itaque magiæ opera admireris, neque pro illis turberis, imo temetipsum a sententia stupiditati obnoxia, et juvenili cogitatione libera.

CXLIX. — ΠΑΛΑΤΙΝῸ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Sæpissime inculcas, quam ratione salvari poteris, innumeris animæ ulceribus scatens, malisque, quæ verbis exprimi nequeunt, confertissimus, et a propriæ pravæ conscientiæ continuo flammis perustus? Adverte animum, mi homo, vel pusillum divinitus inspiratæ Scripturæ, et mea adhortatio tibi opus non fuerit. Considera quid dicat Salomon⁴¹: « Eleemosynis enim, et fide expurgantur peccata. » Vide quid Nabuchodonosori Daniel propheta consulat: « Iniquitates tuas in eleemosynis libera, et peccata tua in miseracionibus pauperum⁴². » Crede Siracho adhortanti: « Ignem succensum aqua exstinguit, et peccatorum incendium eleemosyna⁴³. » — « Eleemosyna enim a morte liberat⁴⁴, » mortem repellens per tremendam ac terribilem condemnationem illatam, et tenebras ingestas, ut Tobias et Salomon arbitrantur.

C 190 CL. — ΡΗΓΙΝῸ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙῸ.

Non homo simplex communis Salvator, et bene de omnibus meritus Christus, Deus in humana forma oculis visus, et propria, quæ nullo peccato nullisque sordibus succumbebat, carne, pro peccatis hominum mortem voluntate propria sustulit.

CLI. — ΛΟΥΚΙῸ ΤΡΙΒΟΥΝῸ.

Quot quoties homines corvos laqueis et retibus ceperunt, corvique capti propriam venationem capturamque non didicerunt? Et tibi quidem, ut asseris, corvi futurum prænuntiant, et, quæ nusquam sunt, eorum tibi et præcinentes, et vates præscii reputantur, qui contra sese præparatum D laqueum nullo modo dignoscunt, propriumque interitum non intelligunt. Cave tibi ergo ab augurio. Nonnulli etenim illi animum advertentes, errore tali haud indigni, volatusque corvorum adversos, aversosque, et supra caput, et ad latus circum- itiones, cum improbi dæmones cum corvis una avolent, et ad pererrantis hominis sententiam volatus avium agant, denotantes, necnon et eorum voces excipientes, longe a fide in Christum Salvatorem recesserunt, et in vitæ ac fortunarum pericula inevitabilia inciderunt, et licet sæpe optima freti propter corvorum optima illis adnotata vaticinia, post innumera damna ac discrimina, tandem

⁴¹ Eccli. III, 35. ⁴² Dan. IV, 24. ⁴³ Eccli. III, 35. ⁴⁴ Tob. XII, 8.

tristi, detestandoque sine vitam posuerunt. Generationis enim injustæ pravos fines ⁶⁶, divinæ tradunt **191** Litteræ. Si itaque tibi in animo est, dæmonem venatum effugere, nullam unquam observationem longe animo prospicias, non volatus, non avium voces, non animantium sive, ea ratione prædita sint, sive illius expertia, occursus, non invocationes, non regressus, non inanes sortes, et, ut verbo expediam, nihil observabis, nisi tantum peccatum. Operæ enim pretium est ab ea sibi cavere, et continuo a se repellere. Illud quoque ne te lateat velim, nonnullis hominibus, qui gentilium ritu noxia illa captarunt, sæpe sæpius ita illis evenisse, ut suspicati fuerant, non vi, aut miserorum corvorum, aut porcorum, aut canum, aut hominum prædicatione, sed iudicio Dei punientis et infidelitatem eorum deridentis. « Tribuat enim tibi Dominus secundum cor tuum, et fiat tibi, ait, quemadmodum exspectasti ⁶⁶ : » et obruam te calamitatibus, et afflictionibus, et mæroribus, quæ prævæ observationi fidens, timuisti : ut tandem aliquando delusi illi propriam stultitiam detegentes, sinceræ penitentiae ope, execrandæ illi observationi finem imponant, et divinæ providentiæ in posterum res proprias committentes, propriam animam omni ex parte ad Deum reducant.

λυρᾶς, τῇ δὲ θεῖᾳ προνοίᾳ τὰ καθ' ἑαυτοὺς λοιπὸν θεῶν ἐπανάγωσιν.

CLII. — MARONI COMITI.

Ne blasphemiae spiritum sæpius Dei amanti, pro hæque tuæ animæ molestiam exhibentem ullo modo extimescas, imo eum et oratione, et beneficentia, et oppressorum subsidiis, et tolerantia, et humilitate, et erga servos tuos **192** humanitate percutiens, impete. Hæc enim, et his similia ex animo tuo repellere possunt exitiosum dæmonem, qui tibi cogitationes efferatas et impias contra te, et Numen ipsum, et creaturas, et sanctos, et veneranda mysteria suggerere audet.

CLIII. — LAUSO PRIMISCRINIO.

Neque fratres habes, neque filios possides. Cui nam igitur aurum insaturabiliter aggeris? Quo enim tibi thesauri opulentiores congregantur, eo pænæ tibi et potiores, et graviores, æterna nempe supplicia, reservantur. Et utinam tanta pecuniarum copia opportuno tempore ad pios probosque viros pervenisset, ut scriptum est : Congregaverunt aliqui insatiabiliter argentum, ex quo non gustabunt, et quæ ipsi ex iniustitia multa collegerunt, justi comedent. Verumtamen non ita tibi, ut ipse opinor, continget; indignus etenim es : imo vulgo tritum proverbium in temetipsum locum habuisse deprehendes : Tantalistarum res Crotalistæ vorabunt.

⁶⁶ Sap. iii, 19. ⁶⁶ Psal. xix, 5.

A διὰ τὴν τῶν κοράκων δῆθεν καλλίστην δειχθεῖσαν σημασίαν, μετὰ μυρίας ζημίας καὶ βασάνους, ὑπερ-
 πονηρῶ καὶ ἀπεικτέῳ τέλει τὸν βίον κατέστρεψαν. Γενεᾶς γὰρ ἀδίκου πονηρὰ τὰ τέλη, καθά φησιν ἡ Γραφή. Εἰ τοίνυν βούλει ἐκφυγεῖν τῶν δαιμόνων τὴν θήραν, μηδεμίαν μηδέποτε παρατήρησιν σκόπευε, μὴ πτήσεις, μηδὲ φωνὰς ὀρνέων, μὴ ὑπαντήσεις παντοίων ζῶων λογικῶν ἢ ἀλόγων, μήτε τὰς ἀνακλήσεις καὶ τοὺς ἀναποδισμοὺς, μήτε κληδῶνας ματαίας, καὶ ἀπαξιαπλῶς μηδὲν παρατηρήσεις, εἰ μὴ τὴν ἀμαρτίαν. Χρήσιμον γὰρ παρατηρεῖσθαι ταύτην, καὶ ἀπωθεῖσθαι διηνεκῶς. Κάκεινο δὲ γινώσκειν βουλόμεθα, ὅτι περ τισὶν ἀνθρώποις παρατηρησαμένοις τῷ Ἑλληνικῷ ἔθει ἐκεῖνα τὰ ψυχολαβῆ, συνέβη πολλάκις οὕτως, ὡς περ ὑπενόησαν, οὐκ ἐκ τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς προαγορεύσεως τῶν ἀθλίων κοράκων, ἢ χοίρων, ἢ κυνῶν, ἢ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ κρίσεως, κολάζοντος καὶ ἐκμυκτηριζόντος τὴν ἀπίστιαν αὐτῶν. Ἐφ' ἣν γὰρ σοὶ Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου, καὶ γεννηθήτω σοι, φησὶ, καθὰ προσεδόχηςας : καὶ συγκλείσω σε συμφοραῖς, καὶ λύπαις, καὶ θλίψεσιν, ὥσπερ καὶ πεφύθησαι τῇ σημασίᾳ τῇ φαύλῃ πειθόμενος ὅπως ἂν ποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἐλθόντες τῆς ἑαυτῶν ματαιοφροσύνης οἱ ἐξαπατηθέντες, καὶ μετανοήσῃ χρησάμενοι ἄγαθῇ, παύσωνται μὲν τῆς παρατηρήσεως τῆς βδελυγίας, πανταχόθεν τὴν ἰδίαν ψυχὴν πρὸς

B

PNB. — ΜΑΡΩΝΙ ΚΟΜΗΤΙ.

C Τὸ τῆς βλασφημίας πνεῦμα, τὸ παρενοχλοῦν πικρότερον τῇ σφ' φιλοθέῳ καὶ ἀγαθῇ καρδίᾳ, μηδὲως ὑποπτήξης, μᾶλλον δὲ κατεξανάσθητι τούτου, τύπτων αὐτὸ εὐχαῖς καὶ εὐποιαῖς, ἀντιλήψαι τε τῶν καταπονουμένων καὶ ταῖς μακροθυμίαις, ταπεινοφροσύνη τε καὶ τῇ πρὸς τοὺς οἰκέτας τοὺς σους ἡμερότητι. Ταῦτα γὰρ, καὶ τὰ τοιαῦτα, τοῦτον δύναται ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου ἐξελάσαι τὸν ἀλάστορα δαίμονα, λογισμοὺς ἀγρίους καὶ ἀσεβεῖς ὑποβάλλειν τολμῶντα κατὰ σαυτοῦ τε, καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν δημιουργημάτων, καὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν μυστηρίων.

PNΓ. — ΛΑΥΣΩ ΠΡΙΜΙΣΚΡΙΝΙΩ.

D Μήτ' ἀδελφοὺς ἔχων, μήτε τέκνα κτησάμενος, τίνοι ἄρα τὸ χρυσὸν συνάγεις ἀκορέστως; Ὅσῳ δὲ πολὺ τὸ θησαύρισμα, τοσοῦτ' ἄλλο καὶ βαρύτερα ταμιεύεται σοὶ ἡ αἰώνιος κόλασις. Καὶ ὑπελόν γε τὰ τοσαῦτα χρήματα, τῷ καιρῷ τῷ οἰκίῳ εἰς ἄνδρας εὐλαβεῖς καὶ δόσιους ἐφθασαν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι περ Συνηθροισάν τινες ἀπλήστως ἀργύριον, ἐξ οὗ οὐ γεύσονται ἄπερ ὁ οὗτοι συνήνεγκαν ἐξ ἀδικίας πολλῆς, ταῦτα δίκαιοι ἔδονται. Ἄλλ' οὐχ οὕτως νομίζω γενήσεσθαι ἐπὶ σοὶ ἄνάξις γὰρ ὑπάρχεις, τὴν δὲ δημῶδη παροιμίαν ὄψη καταλαμβάνουσαν σε, τὴν λέγουσαν· Τὰ Τανταλιστῶν φάγονται Κροταλισταί.

PNA'. — ΞΑΝΘΙΠΠΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Καλῶς γε πάνυ πράττεις, ταῖς νηστείαις, καὶ ταῖς χαμευνταῖς, τῇ τε χρηστῇ ἀγρυπνίᾳ, καὶ τῇ πυκνῇ προσευχῇ καταπατιῶν τε καὶ ὑπεραλλόμενος τὰς τρικυμίας τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, Θεῷ δὲ τῷ συνεργοῦντι ἡμῖν ἀεὶ εἰς τὸ ἀγαθὸν τὴν νίκην ἀνατιθεῖς ἐν τῷ ψάλλειν πρὸς αὐτόν· « Σὺ, Δέσποτα, δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραυνείς. »

PNE'. — ΡΩΜΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Τὰ τοῦ παράφρονος καὶ παρεξστηκότος Ναυάτου βληχήματα, τὴν μὲν αἰχμαλωτίζουσαν μετόνοιαν ἐξοστρακίζειν τολμώντα, προσάσει δὲ ἀπελπισμοῦ ἀδεῶς τὰς ἀμαρτίας σωρεύοντα, καὶ καθαρὸς μὲν ἑαυτοῦς λέγοντας εἶναι, ἀκαθάρτους δὲ τῆ πράξει· εὐρισκομένους, καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν συναλεύοντας διὰ τῆς ἀπογνώσεως τοὺς πειθομένους τῇ αὐτῶν, οὐκ ἀποδεξόμεθα· τοῦναντίον δὲ μεμψόμεθα τε καὶ σκώψομεν, ὡς τῶν ἀποστολικῶν κανόνων ἀλλότρια φρονοῦντας.

PNΓ'. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΩ.

Τί δοκεῖς λανθάνειν ἡμᾶς κακοήθης τις καὶ δόλιος ὑπάρχων, καὶ πολλοῖς μὲν ἀρίστοις καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσι πεφυκῶς ἐπιβουλεύειν, συγκαλύπτων δὲ σαυτὸν τῷ προσωπεῖο τῆς φιλοκαγαθίας; Ἰδοὺ γὰρ ἐκ τῶν καρπῶν τὸ δένδρον γινώσκουμεν, καὶ οὐδαμῶς κρυβεῖται λύκος περιεῖμενος δορὰν πρόβατου· ἐκ γὰρ δὴ τῶν ὀδόντων καὶ τῶν ὀνύχων βραδίως γνωσθήσεται. Φησὶ δὲ καὶ ἡ Γραφή· « Πιερδὶς θηρευτῆς καρτάλλω ἐναποκλεισθεῖς· οὕτως ἐστὶν ὑπερηφάνου καρδία. » Ὅντως γὰρ ὑπερήφανος καὶ φθονερός, ὄφις τε δάκνων σιγῇ, καὶ κύων σπαράττων ἐκτός τοῦ ὑλακτῆσαι γνωρίζη παρὰ πᾶσιν, κἂν λάθρα κακοῦργός τις καὶ δυσφορώτατος καὶ κρυψίνους πανταχοῦ περιέρχῃ. Θεοῦ δὲ χρεῖα τῶν παρὰ σοῦ ἐπιβουλευομένων, ἵνα λέγωσι τὸ ἐν τῷ ἐνενηχοστῷ, ὅτι· « Αὐτὸς ῥύσεται ἡμᾶς ἐκ παγίδος θηρευτῶν, καὶ λόγου παραχύδους. » Σιγῶν γὰρ αὐτὸς εἰς παραχῆν ἐμβάλλει τοὺς ἐπιβουλευομένους.

PNZ'. — ΣΩΣΙΠΑΤΡΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Τῇ θεῖᾳ γνώσει στοιχῶν, τῇ γνώσει καὶ πάντα ποιεῖν σπουδάζεις, πανάριστε, τοῖς ἐκείνης κανόσι καὶ ῥυθμοῖς ἐπόμενος. Ὅθεν καὶ πάντα τὸν σαυτοῦ θεοφύλακτον πλοῦτον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῖς μοναχοῖς ἐξαυτεῖς, πρὸς τούτους τε κεχρηνὼς πολλῶ τῷ πῶθι, καὶ τούτους ἀναπνεύων νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, μὴθ' ὄλιως ἔχειν νομίζων συγγένειαν ἢ τέχνα, καίτοι τοσοῦτων ὄντων. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ λέγειν σε κατὰ συντυχίας, κτήνος ὑπάρχειν τῶν μοναχῶν ἀγογγύστως τε καὶ προθύμως ἐξυπηρετούμενον πάσαις ταῖς τούτων χρεῖαις, καὶ τοῦτο ἀπειρητισμένης ἐστὶ τεκμήριον γνώσεως. Ἐπίστασαι δὲ πάντως, ὅτι· σὺν τοῖς Λευίταις, καὶ τὰ τούτων κτήνη κατηλόγησε Θεός τε καὶ Μωϋσῆς. Πάντα τοίνυν γνώσει λογιζόμενος θεῖα, καὶ γνώσει λέγων καὶ πράττει.

A CLIV. — ΧΑΝΘΙΠΠΟ ΔΙΑΚΟΝΟ.

Probe nimis agis, jejuniis et in humo dormitionibus, bonaque vigilia, et frequenti oratione conculcans, et carnearum voluptatum tempestates transiliens, Deoque, qui semper nobis ad bona persolvenda opem fert, victoriam ascribens, cum ad eum concinis : « Tu, Domine, dominaris virtuti maris, et tempestatem fluctuum illius tu mitigas ».

193 CLV. — ROMANO EPISCOPO.

Insani, ac mente capti Novati balatus, qui pœnis exonerantem pœnitentiam extrudere audet, et prætectu desperationis impudenter peccata conservat; et illius asseclas, qui puros semetipsos asserunt, et opere ipso impuri deprehenduntur, et in perniciem eos, qui eorum amentiaē fidem habent, compellunt, nullo modo ipsi recipimus; imo eos reprehendimus, et vituperabimus, uti eos, qui canonibus apostolorum contraria sentiunt.

CLVI. — APHRODISIO SCRINIARIO.

An latere nos putas, qui malignus es, et astutam servas sub pectore vulpem, et quamplurimis optimis ac probatissimis viris ex ingenio insidias struis, licet temetipsum beneficientiaē persona contegas? Ecce enim ex fructibus arborem dignoscimus; nulloque modo lupus licet ovina pelle adornatus latere poterit: namque ex dentibus ac unguibus facili negotio in cognitionem veniet. Et Scriptura quoque ait : « Perdix venatrix cartallo inclusa, ita se habet cor superbi » . Vere quippe superbus et invidus, serpensque silentio mordens, et canis absque latratu discernens cognosceris ab omnibus, licet perditus, et intolerabilis, et dissimulator quaquaversum divageris. Opeque divina illis opus sit, quibus insidias struis, ut dicere possint, quod in nonagesimo psalmo legitur : « Ipse liberabit nos de laqueo venantium, et a verbo aspero » . Ipse siquidem tacens in turbas insidiis tuis obnoxios conjicis.

CLVII. — SOSIPATRO TRIBUNO.

Divino procedens consilio, consilio quoque omnia peragere contendis, o optime, illius regulis rhythmisque obediens. Hinc et universas tuas a Numine custoditas divitias ut plurimum in monachos exhaustis, et in illos perquam impensissime inhians, eosque rellans, noctu et interdiu, ac si nulli tibi essent consanguinei, aut filii, quibus affluis. Illud quoque quod inter colloquendum inculcas, jumentum te esse monachorum, absque murmuratione, sed summa animi alacritate eorum necessitatibus occurrens atque ministrans : et id quoque dependentis consilii indicium est. Omnino autem illud scis, una cum Levitis eorum quoque jumentis benedictum fuisse a Deo et Moysse. Omnia itaque divino consilio æstimans, et consilio dicens,

ac efficiens, o Dei amans, sine ulla hæsitacione in regnum cælorum cum monachis una simul introibis, tanquam probus eorum assecla et eorum minister, et simul cum illis in hæreditatem bonorum, quæ verbo exprimi minime possunt, in sempiterna sæcula vocaberis.

CLVIII. — CHILONI DOMESTICO.

Instabile, nullaque ratione firmum, imo perturbatum, et flexu facillimum consilii tui Sirach innuens, dixit: « Rota currus insipientis interiora ⁷⁰. » Si prompti quoque tui, ac facilis in secretis edicendis, statimque divulgandis, omnibusque **195** tibi concreditis aperiendis, consilii testimonium supra laudati scriptoris exoptas, quæ statim subduntur, habeto: « Audiit enim, ait, insipiens sermonem, et parturiit, quemadmodum parturit a facie infantis parturiens ⁷¹. » Nihil enim amentius est quam publicare, et hac atque illac nobis ab amicis clam privatimque concessita transmittere, palamque, et indecore evulgare. Qui igitur te occupant, morbis renuntiatis, fac sis in posterum sapiens, et firmus, et arcanorum custos, quousque finem vitæ posueris, proprio ori, et incontinentibus labris validas fores apponens, vectemque robustissimum, et silentii optimi sigillum appingens. Sic enim et divinæ cognitionis splendore illuminari poteris, et sacra Scriptura solatio tibi erit, cum ait: « Sapientia hominis illuminabit faciem illius ⁷²; » et rursus: « Audiisti sermonem, immoriatur in te. Bono sis animo: non disrumpet te sermo in arcano tibi communicatus ⁷³. »

CLIX. — GAUDENTIO DIACONO.

Fornicationis dæmon more nati abdomini suo catuli penes eum, qui ab eo tentatur, suevit hærescere, non tamen vim inferre. In tua itaque potestate est, tuoque arbitrio, aut hunc per ignominiosum exercitium alere, aut iracunde per preces, et psalmodiarum concentus, et jejunia, et vigiliæ, et humi cubatum in fugam vertere. « Opponimini enim adversario, ut magnus Jacobus scribit, et fugiet a vobis ⁷⁴. »

196 CLX. — PHILONI EPISCOPO.

Satis idonei instructive vos per vosmetipsos, in monasterio vestro degentibus, uti par est, in omnibus vivendi rationem præscribere. Verumtamen cum inter scribendum de victus ratione sermonem institueritis, id a nobis poscentes, ut meam de ea sententiam significarem, recte ita instituendam esse duco. Cum varia sit corporum temperatura, et ex illis hæc quidem malæ valetudini, illa prævalidæ subjaceant, varia, et personæ cuilibet accommodata victus ratio præscribenda est. Quare bene valentibus leguminum usus, secus se habentibus solatium ex oleribus, morbo remissis et languidis ex carnibus moderatum auxilium exhibendum est.

CLXI. — QUINTILIO CANCELLARIO.

Si modo tu Deo animæ officium, et diligentem

φιλόθεε, αναμφιδόλως εις την βασιλειαν των ουρανων συνεισελεύσῃ σὺν τοις μοναχοις, ὡς καλῶς ἀκόλουθος καὶ ὑπὲρ τῆς τούτων, καὶ συγκληρονομήσεις τούτοις τὰ ἀφραστα ἀγαθὰ εις ἀπεράντους αἰῶνας.

PNH'. — ΧΙΛΩΝΙ ΔΟΜΕΣΤΙΚΩ.

Τὸ ἀκατάστατόν τε καὶ ἀνίδρυτον, τεθορυβημένον τε καὶ εὐκλόνητον τῆς σῆς γνώμης, δηλῶν ὁ Σιράχ φησι· « Τροχὸς ἀμάξης σπλάγγνα μωροῦ. » Εἰ δὲ καὶ περὶ τοῦ μὴ βουλευέσθαι σέ ποτε φυλάξει μυστήριον, ἀλλ' εὐθὺς ἐκφερομυθεῖν, καὶ πᾶσι δημοσιεύειν τὰ τεθαβρῆμένα σοι, θέλεις ἰδεῖν μαρτυρίαν τοῦ λεχθέντος προσώπου, ἄκουε παραυτίκα· « Ἦκουσε γὰρ, φησιν, ὁ μωρὸς λόγον, καὶ ὠδίνθησεν, ὡσπερ ὠδίνει ἀπὸ προσώπου βρέφους ἢ τίκτουςα. » Οὐδὲν δὲ μωρότερον τοῦ στηλιτεύειν, καὶ διαπορθεύειν τῆδε κάκεισε, καὶ φανεροῦν ἀπρεπῶς τὰ θαρβρῆθέντα ἡμῖν παρὰ τῶν φίλων κρύφα, καὶ κατ' ἴδιαν. Ἀφέμενος τοίνυν τῶν νοσημάτων τῶν περιεχόντων σε, γενοῦ λοιπὸν σοφὸς τε, καὶ βεθικῶς, καὶ μυστηρίων φύλαξ, ἕως ἂν ἀποθάνῃς, κατασκευάζων τῷ οικείῳ στόματι καὶ τοῖς ἀστέγοις χεῖλεσι θύραν στεβρᾶν καὶ μοχλὸν ἰσχυρότατον, καὶ τὴν σφραγίδα τῆς σιγῆς βελτίστης ἐπιτιθεῖς. Οὕτω γὰρ καὶ τῷ τῆς θείας γνώσεως φωτὶ ἐλλαμψῆναι δυνήσῃ, καὶ ἡ Γραφή παρηγορήσει λέγουσα· « Σοφία ἀνδρὸς φωτίζει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. » Καὶ πάλιν· « Ἦκουσας λόγον; ἐναποθανέτω σοι. Θάρσει· οὐ μὴ σε ῥήξει ὁ λόγος ὁ μυστηρίῳ λεχθείς σοι. »

PNΘ'. — ΓΑΥΔΕΝΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ὁ τῆς πορνείας δαίμων δίκην λίχνου κυνιδίου τῷ ὑπ' αὐτοῦ πειραζομένῳ εἴθε παραμένειν, οὐ μὴν ἐκδιάξασθαι. Ἐν σοὶ τοίνυν ὑπάρχει, καὶ τῇ σῇ ἐξουσίᾳ, καὶ βουλῆσει, ἢ τρέφειν τοῦτον διὰ τῆς ἐργασίας τῆς ἀτίμου, ἢ φυγαδεύειν μετ' ὀργῆς δι' εὐχῶν καὶ ψαλμωδιῶν, νηστειῶν τε καὶ ἀγρυπνιῶν, καὶ τῆς χαμαικοιτίας. « Ἀνείστητε γὰρ τῷ ἐχθρῷ καθὼς γράφει ὁ μέγας Ἰάκωβος, καὶ φεύξεταί ἀφ' ὑμῶν. »

PE'. — ΦΙΛΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἰκανοὶ ἔστε καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς τοὺς τοῦ μοναστηρίου ὑμῶν κανονίζειν δεόντως ἐφ' ἅπασιν. Ἐπειδὴ δὲ περὶ διαίτης ὑπεμνήσατέ με διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἀξιοῦντες δηλωθῆναι ὑμῖν, νομίζω καλῶς ἔχειν, διαφόρου οὐσης τῆς τῶν σωμάτων κράσεως, καὶ τῶν μὲν ἀσθενούντων, τῶν δὲ ὑγιαίνόντων, ποικίλην, καὶ ἀρμόζουσαν ἐκάστῳ προσώπῳ ἐκτάξαι τὴν διαίταν· τοῖς μὲν ὑγιαίνουσι τὴν τῶν ὀσπρίων χρεῖαν, τοῖς δὲ ὀλίγον ἀσθενοῦσι τὴν ἀπὸ τῶν λαχάνων παραμυθίαν, τοῖς δὲ ἐξησθενηκόσιν ὑπὲρ λίαν, καὶ καταπεπτωκόσι, τὴν ἀπὸ τῶν κρεῶν σύμμετρον ὀρέγειν βοήθειαν.

PEA'. — ΚΥΝΤΙΑΙΩ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΩ.

Εἰ μὲν πρὸς Θεὸν ἔχων τὸν ἔρωτα τῆς ψυχῆς, κατ-

⁷⁰ Eccli. xxxiii, 5. ⁷¹ Eccli. i, 11. ⁷² Eccli. viii, 1. ⁷³ Eccli. xix, 10. ⁷⁴ Jac. iv, 7.

επείδεις σαυτὸν ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς ἁ
πνευματικαῖς κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀποστόλων,
ἐπαινεσώμεθά σε. Ὁφέλιμον γὰρ τὸ ταιούτων σπου-
δασμα, καὶ τῷ Θεῷ συνάπτω τὸν ψάλλοντα. Ἐν
γὰρ τῷ ᾄδειν ἐντελεχῶς τε καὶ νουηχῶς, κατὰ τὴν
ἐπιμέλειαν τῆς μνήμης τοῦ κρείττονος, ἐπιλανθάν-
νεται μὲν ἡ ψυχὴ τῶν μιαρῶν καὶ ὀλεθρίων παθῶν,
χαρὰς δὲ ἀνεκκαλήτου πληροῦται, καὶ ποθεινῶς λοι-
πὸν ἐκτενίζει τῷ θεῷ, πρὸς αὐτὸ καὶ μόνον σπεύ-
δουσα καὶ ἀγωνιζομένη κεχηρῆναι, καὶ μηδὲν τῶν
ὀρωμένων τοῦ κάλλους ἐκείνου τοῦ ἀοράτου προκρί-
νουσα. Εἰ δ' ἐξαπατώμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, δι'
αἰσχρὰς μελωδίας σαχηνεύειν σπουδάξεις φιλήδονα
γύναια, κατασεσωρευμένα ταῖς πολλαῖς ἁμαρτίαις,
βδελυξόμεθά σε τῆς ἀκαθάρτου γνώμης. « Οὐχ
ὦρατος γὰρ αἶνος ἐν στόματι ἁμαρτωλοῦ, » ὡς τις
σοφὸς ἐβόα.

PEB' — ΕΥΨΥΧΙΩ ΒΙΚΑΡΙΩ.

Ἡρώτησάς με; τίς ἐστίν ἄρα ὁ δηλούμενος ἐν
τοῖς Εὐαγγελίοις εἰσελεῖν εἰς τὸν γάμον μὴ ἔχων
ἔνδυμα. Μὴ ἔξω περιβλέπου, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ
περισκόπει καρδίαν· πάντες γὰρ Χριστιανοὶ εἰς τὸν
γάμον τὸν θεῖον κεκλήμεθα. Ἐάν τοῖσιν εἰσελθωμεν
λογισμὸν ἡμφιεσμένοι φιλάργυρον, ἢ φιλόπορον, ἢ
βάσκανον, ἢ τὰ ἐξῆς, δηλονότι ἄλλοτριαν τοῦ φαι-
δροῦ καὶ ἀμωμήτου γάμου ἐνδεδυμένοι στολὴν, εἰσε-
λεῖν τετομηκάμεν. Ἐάν δὲ μεταβαλόντες τὴν ἐπι-
ψογον γνώμην, ἐνδυσώμεθα κατὰ τὴν διάνοιαν σπλάγ-
χνα οἰκτειροῦ καὶ ἐλεημοσύνης, χρηστότητα καὶ
ἀγάπην καθάραν, καὶ πραότητα, καὶ ταπεινοφρο-
σύνην, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, δηλὸν δεῖ ἐνεδυσάμεθα
τὰ ἄξια τοῦ γάμου ἱμάτια. Περιβαλέσθαι τοῖσιν
σπαύσωμεν τὸ τοῦ νοητοῦ γάμου σωτήριον ἔνδυμα.
Τῶν γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν ἐνδύεσθαι, καὶ ἐκδύεσθαι,
καὶ τὰς ἐσθῆτας ἀμείβειν, ποτὲ μὲν καλῶς, ποτὲ δὲ
κακῶς, καὶ νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ ἐκεῖνο αἰρεῖσθαι.
Ἐπειδὴ αὐτεξούσιος ἐκτίσθη ὁ ἄνθρωπος.

PEI'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ μὲν ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας ζωῆς δαίμων, ἐλεεῖν
προσποιούμενος παρασκευάζει λογίζεσθαι, ὅτι οὐκ
ἔσται κρίσις, οὐδὲ ἀνταπόδοσις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα
αὐτοῦ, καὶ τούτοις τοῖς ῥήμασι λιπαίνων φαύλως
τούς ἐξαπατωμένους καταφθείρει. Πρῶτος γὰρ πάν-
των τῶν ἁμαρτωλῶν ἐστὶν ὁ διάβολος. Ὁ δὲ Σωτὴρ
τῶν ὄλων Χριστὸς, ὁ μόνος κυρίως καθαρὸς καὶ δί-
καιος, διαμαρτυρούμενός τε καὶ ἐξελέγχων, στύφων
τε καὶ παιδεύων, καὶ προλέγων τὴν ἐσομένην κρί-
σιν, ἐκσώζει τοὺς πειθόμενους αὐτῷ. Τοῦτο οὖν εἶναι
νόμιζε τὸ γεγραμμένον· « Παιδεύσει με δίκαιος ἐν
ἐλέει, καὶ ἐλέγξει με· ἔλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λι-
πανάτω τὴν κεφαλὴν μου, » τούτεστι τὸ ἡγεμονικὸν
μου, ἢ τὸ φρονεῖν μου.

PEA'. — ΟΡΙΩΝΙ ΕΚΑΙΚΩ.

Οὐαί σοι, τρισταλαίτωρε ἄνθρωπε καὶ τρισάθλιε!
ὅτι μικρὰς ἠδονῆς, καὶ ἅμα τῷ τελεσθῆναι παρο-
δευούσης, τὴν αἰώνιον ἀνταλλάττη φλόγα. Οὐαί σοι,

cultum tribuens, temetipsum psalmis, et hymnis,
et spiritualibus canticis, ut apostoli tradiderunt,
continuo concinendo obruis, conatus tuos lauda-
bimus. Studium siquidem hoc utile est, et psallen-
tem Deo agglutinat; in continuis enim cantibus,
et prudentibus, et in Numinis memoriam procuratis,
anima exsecrandarum et perniciosarum affectio-
num obliata, inexplicabili gaudio repletur; hinc
propense admodum in posterum ad Deum mentis
aciem dirigit, in illum solum contendens, validis-
que conatibus inhians, ne umbram quidem ex his,
quæ oculis subjacent, pulchritudini illi invisibili
anteponens. Si vero a diabolo deceptus obscenis
modis, mulierculas voluptatibus 197 deditas,
multisque peccatis prægravatas irretire contendis,
ob hanc impuram mentem te detestabimur: « Ne-
que enim pulchra laus est in ore peccatoris », clamabat sapiens nescio quis.

CLXII. — EUPSYCHIO VICARIO.

Postulasti a me: Quis ille est notatus in Evan-
geliis in nuptias introisse, vestem non habens? Ne
extra te circumspice, sed tuum cor attentius
considerato. Omnes enim Christiani ad divinas
nuptias accersimur. Si itaque introverimus cogi-
tatione induti, aut avara, aut meretricia, aut in-
vida, vel aliis similibus vitiis obducta, aliena scilicet
a splendore et immaculatis nuptiis veste obvolcti
tam ingredi dicimur. Si vero sententia ignominis
obnoxia mutata, mente integra nosmet induerimus
visceribus misericordiæ et commiserationis, probi-
tate, charitate pura, placiditate et humilitate, et
his similibus, manifestum est nos nuptiis dignas
vestes induisse. Circumvolvi itaque conemur intel-
lectualium nuptiarum vestes salutares. In nostra
enim facultate est indui et exui, vestesque nunc
quidem probe, nunc vero prave commutare, et nunc
hoc, nunc illud eligere: quandoquidem homo liber,
et sui arbitrii dominus creatus est.

CLXIII. — Eidem.

Hostis vitæ nostræ dæmon, nostri misereri simu-
lans, eam nobis cogitationem ingerit, non futu-
rum iudicium, neque retributionem unicuique
secundum 198 opera sua, et hisce verbis prave
delusus opimans, in perniciem agit. Primatum et-
enim peccatorum omnium diabolus obtinet. Verum-
tamen Salvator omnium Christus, qui solus vere
purus et justus, contestans et reprehendens, as-
tringens et instruens, et futurum iudicium annun-
tians, audientes se salvat. Et hoc illud esse, quod
scripto refertur, existima: « Corripiet me justus
in misericordia, et arguet me; oleum vero pecca-
toris non impinguet caput meum », hoc est
principem animæ partem, aut rationis compotem!

CLIV. — VORIONI ECCIDICO

Væ tibi, terque quaterque miser et infelix homo!
quod pusillæ causa voluptatis, una cum ipso opere
expediendæ, sempiternas flammæ amplecteris. Væ

tibi, insensate et stulte : quod carnis nutus exsequens, et per eam obscenis te affectibus involvens, et pravis operibus inserviens, a beatitudine illa immortalis expelleris, et nunquam finiendis obrueris apud inferos igneis immisericordium angelorum verberibus. Namque angelorum, hi quidem mansueti sunt, et humani, et misericordes, et commiserescentes ; alii vero austeri et implacabiles, terribiles et vehementes, et crudeles, et immisericordes.

CLXV.—SYMMACHO COPIARUM DUCTORI.

Veræ pietatis ratio duobus constat, dogmatibus piis et bonis operibus. Unum igitur ab altero sejungendum non est.

199 CLXVI.—COLOCASIO DIACONO.

Statim atque quis in proximum convitia jecerit, eodem horæ momento lepram in anima contrahit. Quapropter a maledictis et convitiis abstine : nosti siquidem ob breve convitium et unam obtreccionis dictionem divina sententia Mariam vatem lepra fuisse percussam ⁷⁸.

CLXVII.—PIERIO COMITI JUNIORI.

Alius secundum Deum amor est, alius secundum mundum et carnem, quæ est amicitia potius brutorum, et nulla ratione prædita. Itaque quod continetur in litteris tuis, iugenti te desiderio teneri hoc mense erga Dionysiodorum magistri filium, immenso illo, ac plane intolerabili, adeo ut neque edere, neque bibere, neque vivere velis, ni prius puerulum conspexeris, in quo erga te amor præceserat : præterea signa alia, et notæ, quæ in epistola tua mihi sese offerunt legenti, palam faciunt meæ vilitati dolosum, et multis sordibus dæmonem contaminatum, qui tuæ virtuti deditæ, et Dei amanti animæ insidias struit. Ex ea enim epistola prædonem, illiusque subdotam solertiam facile deprehendi : nam ad maleficia vafer est et industrius. Quippe spiritus fornicationis, quem Amorem Græci nuncupare sueverunt, ad voluptates proclives, et futurorum judiciorum despectores, necnon universalis illius judicii, palam, ac cito, et absque ullo labore ad impudicitiam barathrum compellit ; eos vero **200** qui salutis propriæ curam gerunt, et cum mollitiæ belluis decertant, illecebris quibusdam, ac machinis, et dolis adoritur : et primum quidem nullum pravum, sed constantem, et non nimis curiosam dilectionem personæ cujuscumque advenæ, aut indigenæ maris, vel feminæ inserit : adhortatur deinde, ut una cum ea assuescat, et vitam ducat, unaque commeet, pactiones contrahat, suspenso corpore incedat, res necessarias consociet, solemnitates celebret, lepide urbanitate et salibus utatur, et sine impudica cogitatione simul comedat. Hæc porro omnia fundamenta sunt, et argumenta, et principia, et radices peccati. Postmodum præeunte tempore, pravaque consuetudine ita comparata, et quæ vix avelli possit, tunc in

A ἀνασθητε, ἤλιθι, ὅτι τῆς σαρκὸς κινήων τὰ θελήματα, καὶ δι' αὐτῆς τοῖς αἰσχροῖς ὑποπίπτων πάθεσι, καὶ καταδουλούμενος τοῖς πονηροῖς, ἐκδιληθήσῃ μὲν τῆς μακαριότητος ἐκείνης τῆς ἀθανάτου, ἀθάνατα δὲ μαστιγῆθήσῃ κατὰ τὸν ἕδον, ταῖς πυρίναις μάστιξιν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων κατὰ ἀνελετημόνων. Οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀγγέλων ἡμεροὶ τε καὶ φιλόδηροιοί εἰσιν, εὐσπλαγγχοὶ τε καὶ συμπαιθεῖς, οἱ δὲ αὐστηροὶ τε καὶ ἀμειδίεις, φρικτοὶ τε καὶ ἐμβριθεῖς, ἀπότομοι τε καὶ ἀνελετήμονες.

PEE.—SYMMACHO ΣΤΡΑΤΗΓΩ

Ὁ τῆς θεοσεβείας τρόπος ἐκ δύο τούτων συνέστηκεν, δογμάτων εὐσεβῶν, καὶ πράξεων ἀγαθῶν. Ἐπιπλέον γοῦν θατέρου οὐ χρὴ διασευγνύειν.

PEE.—ΚΟΛΟΚΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

B Ἄμα τις λοιδορήσῃ τὸν πλησίον, εὐθέως λεπρούται τὴν καρδίαν. Διόπερ φεύγε τὸ καταλαλεῖν, καὶ διαλοιδορεῖσθαι· Ἐγνωνκας γὰρ, πῶς δι' ὀλίγην λοιδορίαν, καὶ μίαν λέξιν τῆς καταλαλιᾶς, θεῖα ψήφῳ λελέπτρωται ἡ προφητικὴ Μαρία.

PEE.—ΠΙΕΡΙΩ ΚΟΜΗΤΙ ΝΕΩΤΕΡΩ.

C Ἐτέρα ἐστὶν ἡ κατὰ Θεὸν ἀγάπη, καὶ ἄλλη ἐστὶ κατὰ κόσμον καὶ σάρκα κτηνώδης τις καὶ ἄλογος φίλια. Τὸ οὖν περιέχειν τὰ γράμματά σου, ὅτι πόθος σοι ἰκανὸς γέγονε κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον πρὸς Διονυσιόδωρον τὸν υἱὸν τοῦ μαγίστου πολλὸς καὶ ἀφόρητος, ὥστε μῆτε φαγεῖν, μῆτε πιεῖν, μῆτε ζῆν βούλεσθαι σε, εἰ μὴ πρότερον θέσῃ τὸν μείρακα τὸν προγαπηθῆσαντά σε, καὶ τὸ ἄλλα τινὰ γνωρίσματα καὶ σημεῖα ἐγκεῖσθαι τῇ παρὰ σοῦ μοι γραφείσῃ ἐπιστολῇ, φανερόν τῃ ἐμῇ εὐτελείᾳ κατέστησε τὸν δόλιον καὶ πολυσίπλον δαίμονα, τὸν ἐναδρεῦσαι σπουδάζοντα τὴν σὴν ἐνάρετον καὶ φιλόθεον ψυχὴν. Ἐκ γὰρ δὴ τῆς ἐπιστολῆς, εὐμαρῶς πεφώρακα τὸν ληστήν, καὶ τὴν τοῦτου σοφὴν δραματούργον· σοφὸς γὰρ ἐστὶν εἰς τὸ κακοποιῆσαι. Τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς πορνείας, ὅπερ ἔρωτα Ἑλλήνων παῖδες κικλήσκουν εἰώθασιν, τοὺς μὲν πρὸς τὴν ἡδονὴν ἐπιρρέπει, καὶ καταφρονούντας τῶν μελλόντων κριμάτων καὶ τοῦ οἰκουμένου ἐκείνου δικαστηρίου, φανερῶς καὶ ταχέως καὶ δίχα παντὸς καμάτου πρὸς τὸ τῆς ἀσελείας βάραθρον κατασύρει· τοὺς δὲ φροντίδα ἔχοντας τῆς σωτηρίας, καὶ τοὺς τῆς ἡδοναθείας θηρίους μαχομένους, δελεάσμασι τισὶ καὶ μηχαναῖς καὶ δόλοις μετέρχεται· καὶ πρῶτον μὲν οὐδὲν δῆθεν χυλεπὸν, ἀλλ' ἐ. . . . μόνον καὶ στοργὴν ἀπολυπραγμόνητον ἐντίθησι προσώπου τινὸς ξένου, ἢ ἐγχωρίου, ἀρβένου, ἢ θηλείας. Εἶτα συνομιλεῖν καὶ συνδιάγειν προτρέπει, καὶ συνοδεύειν, συναλλάσσειν τε καὶ συμμετεωρίζεσθαι, κοινωνεῖν τε ἐν πράγμασιν ἀναγκαίοις, καὶ συνεορτάζειν, καὶ συγχαριεντίζεσθαι, καὶ συντρῶγειν χωρὶς λογισμοῦ πορνικοῦ. Ταῦτα δὲ πάντα θεμέλιοι γίνονται, καὶ ὑποθέσεις, καὶ ἀρχαί, καὶ ῥίζαι τῆς ἀμαρτίας. Μετὰ δὲ ταῦτα λοιπὸν προβεδηκότος χρόνου, καὶ τῆς κακῆς συνηθείας δυσασπασίτου κατα-

⁷⁸ Num. xi, 9.

σχευασθείσης, τότε δὴ, τότε τοῖς γεννητικοῖς μορίοις πλησιάσας ὁ δαίμων, αἰφνίδιον τὰ τῆς σαρκὸς ἐξάπτει φλογίσματα, καὶ καθάπερ χαλκίον τὰ μέλη ἀναδράζει, τοῖς τε πεπυρωμένοις βέλσει τῶν λογισμῶν τῆς ἀθέσμου ἡδονῆς τοξεύσας τὴν καρδίαν κατεπίγει πρὸς τὸ πονηρὸν ἔργον, ὡσπερ τὴν Βαβυλωνίαν ἐκκαίων σφοδρῶς κάμινον. Ὅθεν λοιπὸν ἡ ψυχὴ ἐξίτηλος γενομένη πολλακίς, καὶ ἐξασθενήσασα τοῖς τόνοις τοῖς νοεροῖς διὰ τῶν γαργαλισμῶν, καὶ ἐκνευρισσομένη, ἀνάγκη ἔχει κράζειν τὰ τῆς Γραφῆς ῥήματα· «Κυκλώσαντες ἐκυκλώσάν με, καὶ ἐξεκαύθησαν ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθαις,» τῆ πυρῶσει τοῦ σώματος, καὶ ταῖς ἀπρεπέσι κινήσεσι, βάλλοντες εἰς νεφροῦς μου τὸν ἰδὸν τοῦ ρυπαροῦ ὄφρα, μὴ φοιδομένοι, καὶ «Αἱ φύαι μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων.» Ἰδοὺ γὰρ ἡ ἰσχὺς τοῦ δράκοντος ἐπὶ τῆς ἐμῆς ὄσφους ἐνήρηθησεν. «Ἐταλαιπώρησα, καὶ κατεκάμφθη»· κύκλιον περιωκοδόμηται τῇ τῆς αἰσχροπαθείας τειχίσματι. Καὶ πῶς ἄρα τοῦτο τὸ τεῖχος ὑπερβῆναι δυνήσομαι; Παγίδα ἠτοίμασαν οἱ δαίμονες τοῖς ποσὶ μου, καὶ κατάκαμψαν τὴν ψυχὴν μου. Ἐσχὸς γάρ ἐστιν ἐν ὀφθαλμοῖς μου, ἐγὼ δὲ ἔσπευσα τοῦ μὴ βλέπειν. Ἀδελφία δὲ χαλεπὴ ἡ πορνεία, καὶ πᾶσα, συντόμως εἰπεῖν, τῆς σαρκὸς πληροφορία καὶ βούλησις. Ἀγρεύομαι δὲ ὡσπερ λέων εἰς σφαγὴν, καὶ φέρομαι ὡσπερ κύων εἰς δεσμὰ, καὶ ὡς ὄρνειον εἰς παγίδα, καὶ πυρέττω πυρέτῶν ἀκαθαρσίας λαβρότατον.

Τίς τοίνυν παρακαλεῖαι ὑπὲρ ἐμοῦ τὸν Δεσπότην τὸν φιλόνηρον ἐλθεῖν εἰς τὸ βοηθῆσαι μοι, καὶ τῆς χειρὸς τῆς ἐμῆς ἐφάψασθαι, ὡσπερ ποτὲ ἤψατο τῆς πενθερᾶς τοῦ Πέτρου, ἵνα ἀπέλθῃ ἀπ' ἐμοῦ ὁ πειρασμὸς, ἵνα καταλείψῃ με ὁ πυρπολὼν με ἔρωσ ὁ δεινὸς καὶ βδελυρὸς, καὶ ἰσχύσω οὕτως διεγερθῆναι πρὸς σωφροσύνην, καὶ διακοινεῖν τῇ ἰδίῳ Κυρίῳ ἐν νηφαλιότητι; Ἄλλ' ἵνα μὴ πολλὰ γράφω νυνὶ, παρακαλῶ σε, ἀγαθῆς βίβης ἀγαθὸν ὑπάρχοντα βλάστημα, φυλάττου καὶ προφυλάττου, ὅση δύναμις, τοῦτον τὸν μαστροπὸν καὶ πονηρὸν δαίμονα, ἐκκλίνων τὴν συντυχίαν τοῦ Διονυσόδουρου, καὶ μήτε συνορτάζων αὐτῷ, μήτε εἰς πανηγύρεις συναπιῶν, μήτε συνεσθίων, μήτε συμπίνων αὐτῷ, μὴδὲ συνδιατρίβει αὐτῷ, κἂν πρὸς βραχὺ συνοδεύειν αἰρούμενος. Εἰ δὲ που ἀνάγκη γένοιτο συντυχεῖν τῷ τοιοῦτῳ, μὴ βλέπε τοῦτον τρανῶς, ἵνα μὴ διὰ τῶν θυρίδων σου, τοῦτέστι τῶν ὀφθαλμῶν σου, ὡς φησὶν ὁ προφήτης, ἀναβῆ ἐπὶ τὴν ψυχὴν σου ὁ θάνατος τῆς ἀμαρτίας· ἀλλὰ κάτω θεωρῶν εἰς τοῦδαφος, βλοσυρῷ τῷ ὄμματι καὶ αὐστηρῷ τῷ προσώπῳ τὰς ἀποκρίσεις δίδου, μὴ καταδεχόμενος συγγελάσαι ἢ συνλόσασθαι τοῦτῳ. Χρὴ γὰρ προκαταλαμβάνειν ἡμᾶς τὰ ὀχυρώματα καὶ τὰ μηχανήματα τοῦ ρυπαροῦ ὄφρα, πρὶν ἡμᾶς αὐτὸς προκαταλάβῃ ταῖς ποικίλαις σαγήναις καὶ τοῖς βρόχοις διὰ τῆς ἐφέσεως τοῦ εἰρημένου παιδός. Οὐκ ἀγαθὸς γὰρ φήμας κέκτηται ὁ λεχθεὶς νεανίας, καὶ δεὸν ἀποδιδράσκειν τὰς ὑπολήψεις αὐτοῦ. Ἐπειδὴ οὖν ρίζα τῆς κατὰ τὸ σῶμα πράξεως τυγχάνει ἡ φιλόσαρκος γνώμη, πρὸρρίζον

quantum genitalibus membris dæmon se applicans repente carnis flammam succendit, et veluti ahenum membra ut ebulliant, facit, ignisque cogitationum improbae voluptatis sagittis cor saucians, in malum opus compellit, quemadmodum fornacem Babyloniam inhumaniter incendens. Hinc postmodum anima sæpius evanescens, et propter titillationes, firmitate intellectuali prorsus laborante, enervata, Scripturæ verba illa necessario intonat: «Circumdantes circumdederunt me, et exarserunt sicut ignis in spinis», et corporis incendio et insecutibus motibus ejaculantes in renes meos venenum immundi serpentis, nihil remittentes, et lumbi mei impleti sunt illusionibus. » Ecce enim vis draconis super lumbum meum operata est. «Miser factus sum, et incurvatus sum.» Circumvallatus sum turpitudinis muro, et quamquam ipse ratione murum pertransibo? **201** «Laqueum paraverunt dæmones pedibus meis, et incurvarunt animam meam.» Tenebræ namque sunt in oculis meis: ipse autem festinavi, ut non viderem. » Cæcitas siquidem est, eaque atrox scortatio, omnisque, ut paucis dicam, carnis satisfactio et appetitus. At capior tanquam leo in occisionem, ducorque ut canis ad vincula, et avis instar in laqueum, incendioque immunditiei quam maxime tempestuoso exæstuo.

Quis itaque pro me beneficium humanumque Dominum deprecabitur, ut in auxilium meum accedat, manumque meam tangat, quemadmodum, aliquando Petri socrum tetigit, ut recedat a me perturbatio, ut, quæ me perurit atrox cupidus execrandaque deserat, sicque potis flammam, exciterque ad continentiam, proprioque Domino in temperantia serviam? Sed, ne multis te in præsentia obruam, enixe te rogo, qui bonæ radicis bonum germen erumpis, cave tibi, ac cautus præcave, quantum fieri potest, a leone isto, improboque dæmone, Dionysodori consuetudinem, et commercia vitans, non solemnitates cum eo celebrans, neque una cum eo dies festos et ludos publicos frequentans, non una simul edens, neque bibens, neque commorans, et si per temporis intervallum simul iter agere in animo fuerit. Quod si aliquando tempus et necessitas flagit, ut eum convenias, ne recta eum intuearis, ne per fores tuas, oculos scilicet tuos, ut propheta loquitur, in animam tuam peccati mors introeat; sed in terram obtutum inferne dirigens, torvis oculis ac horrido aspectu responsa ralde; risum communem, et communia lavacra contemne. Opus etenim est, ut nos munimenta **202** ac machinas immundi serpentis præoccupemus, antequam ab ipso retibus variis atque laqueis per jam dicti pueri desiderium irretiamur. Adolescens siquidem iste suis flagitiis famosus est: ideoque suspiciones, quæ inde exoriri possunt, omnes intercludendæ sunt. Cum itaque radix actionis, quæ in corpore fit, cogi-

⁷⁹ Psal. cxvii, 11. ⁸⁰ Psal. xxxvii, 8. ⁸¹ Ibid. 7. ⁸² Psal. lvi, 7. ⁸³ Psal. lxxvii, 24. ⁸⁴ Matth. viii, 14. Marc. i, 52. ⁸⁵ Jer. ix, 21.

tatio carnis amans existat, radicitus ipsam evele, antequam foras erumpat, et flagitium germinet, et in truncum interim obdurescat; sic ut secures accersendæ sint, et ignis sedulo conquirendus, ingensque auxilium advocandum, ad lasciviæ arborem dependendum. Radix quippe per tempus inhærens, murum sæpissime affabre firmiterque constructum marcescere facit, et saxum disruptit. Fuge itaque perditionis hamum, et captiones diaboli arce, illiusque laqueos contere, jejunio temetipsum communiens, et oratione continua, et genuflexionibus, et labore corporeo, et molestia, aliisque munimentis et auxiliis, quæ tibi sæpius suggerere mihi libuit; canequè simul cum beato Davide ad Christum Salvatorem excelsissimum, et de nobis optima quæque meritum: « Custodi me a laqueo, quem construxerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem ⁸⁶. » Recordare quoque eorum, de quibus in Evangelio admonemur. Sint lumbi vestri præcincti temperantia, et lucernæ cogitationis ardentes, et vos similes hominibus exspectantibus Dominum suum, quando veniet de cælo, et inveniet vigilantes ⁸⁷ qui eum legitime colunt, et diligunt, ut eos æque ac solem splendescere faciat in cælesti regno ⁸⁸. Illud etiam animadvertite, **203** hostem non tantum in aspectu decoros, sed in eos etiam, sive illi mæculi, sive feminæ fuerint, qui turpi atque illiberali facie sunt, aliquos concitare, cæcum animo cupidinem suggerens. Nam cum versipellis ac varius sit immunditiei amans dæmon, sæpius experitur in hac vel in illa forma per absurdum et turpem appetitum in laqueum conjicere.

Fuge igitur adolescentium immundorum omnium simul pulchrorum, simul turpium commercia. Si vero aliquando rem dexter egeris, intellexerisque temetipsum ab improba hac perturbatione vexari, et ad animæ caliginem, et sæculentum statum deferri, apprehende mentem tuam, regem Saulem esse a pravo lasciviæ spiritu suffocatum, et Davidis libro in medium delato, cor tuum dæmonibus obnoxium incanta Spiritus sancti verbis, et bene tibi erit cum cecineris ad Dominum: « Conserva me a laqueo, quem construxerunt mihi, et a scandalis operantium iniquitatem ⁸⁹; » et: « Libera me a manu inimicorum, qui persequuntur me ⁹⁰. » Et tunc dæmon divinis verbis, et maxime proficuo cantu perterritus ac reveritus avolabit a te. Tu vero ex miseræ lacu per divinam gratiam extraheris, et videbis tunc aerem castimonix deditum, et statum purum ab omni perturbatione et confusione immunem, et serenitatem clarissimam, et tenebrosa obscuraque nocte exorientem, ut dicere possis: « Hæc dies, quam fecit Dominus, exsultemus, et lætemur in ea ⁹¹. » Reserate mihi itaque, angeli Dei, justitiæ portas: in illas ingressus « confitebor tibi, quod exaudisti me, et factus es mihi in salu-

A ταύτην ἀνελεῖ, πρὶν πρὸς τὸ ἔξω προκύψῃ καὶ βλαστῆσθαι τὸ κακὸν, καὶ στελεχωθῆ ἰοιπὸν ὥστε ἀναγκασθῆναι ἀξίνας φιλοκαλεῖν, καὶ πῦρ πολυπραγμανεῖν, καὶ πολλῆς προσδεῖσθαι βοηθείας πρὸς ἀφανισμόν τοῦ δένδρου τῆς ἀσελείας. Ῥίζα γὰρ παραμεινῶσα χρόνον, καὶ τοῖχον πολλὰκις κάλλιστα δομηθέντα ἐσάθρωσεν, καὶ πέτραν διέβρῆξεν. Φεῦγε τοιγαροῦν τὸ ἀγκιστρον τῆς φθορᾶς, καὶ τὰ θήρατρα τοῦ διαβόλου δραπέτευσον, καὶ τὰς παγίδας αὐτοῦ σύντριψον, τῇ νηστείᾳ σεαυτὸν περιφράττων, καὶ τῇ πυκνῇ προσευχῇ, καὶ ταῖς γονυκλισίαις, καὶ κόπῳ σωματικῷ, καὶ σκυλῶν εὐσεβείας, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀσφαλισμασί τε καὶ βοηθήμασι, οἷσπερ πλεονάκις ὑποθέσθαι σοι προεθυμήθην, καὶ ψάλλε ὄμα τῷ μακαρίῳ Δαυὶδ πρὸς Χριστὸν τὸν πανόψιστον Σωτῆρα καὶ εὐεργέτην ἡμῶν· Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος, ἧς συνεστήσαντό μοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. » Μέμνησο δὲ καὶ τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραγγελμάτων· Ἔστωσαν αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι τῇ σωφροσύνῃ, καὶ οἱ λύγχοι τῆς διανοίας καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν Κύριον αὐτῶν, τότε ἔξει ἐξ οὐρανῶν, καὶ εὐρήσει γρηγοροῦντας τοὺς γνησίως σέβοντας καὶ ἀγαπῶντας αὐτὸν, ἵνα ποιήσῃ λάμψαι αὐτοὺς ὡς τὸν ἥλιον ἐν τῇ ἐπουρανίᾳ βασιλείᾳ. Κάκεινο δὲ γίνωσκε, ὅτι οὐ μόνον εἰς τὰς εὐειδέεις ὕψεις πειράζει τινὰς ἐχθρὸς, ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς τὰ δυσειδῆ καὶ ἀμορφα πρόσωπα, θηλειῶν τε καὶ ἀρρένων, τυφλὸν τινα τῇ ψυχῇ ὑποβάλλων ἔρωτα. Κακομήχανος γὰρ καὶ ποικίλος ὑπάρχων ὁ φιλορῦπαρος δαίμων, δοκιμάζει πολλὰκις ἐν τούτῳ ἢ ἐν ἐκείνῳ τῷ εἶδει παγιθεῖσαι διὰ τῆς ἀτόπου καὶ αἰσχρᾶς ὀρέξεως.

Φεῦγε τοίνυν τὰς συναναστροφὰς τῶν ἀκαθάρτων νέων, τῶν τε εὐμόρφων, τῶν τε ἀμόρφων. Ὅταν δὲ καιρῷ τινι συναισθήσῃ, καὶ καταλάβῃς σεαυτὸν ἐνοχλούμενον ὑπὸ τοῦ φαύλου πάθους, καὶ πρὸς γνόφον ψυχῆς καὶ ἱλυδῆ κατὰστασιν ἐκφερόμενον, νόμιζε τὸν νοῦν σου εἶναι τὸν βασιλεῖα Σαουλ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος τῆς ἔρωτομανίας πνιγόμενον, καὶ τὴν βίβλον τοῦ Δαυὶδ φέρων εἰς μέσον, κατέπαδε τὴν καρδίαν σου ὡς δαιμονιζομένην τοῖς ῥήμασι τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ καλῶς σοι ἔσται ἐν τῷ ψάλλειν πρὸς Κύριον· Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος ἧς συνεστήσαντό μοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τῇ ἀνομίαν· » καὶ, « Ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν τῶν καταδιωκόντων με. » Καὶ τὸ μὲν δαιμόνιον τοὺς θεοὺς λόγους καὶ τὴν μεγαλῶφελῆ μελωδίαν φοβηθὲν, καὶ ἀσχυθὲν, ἀποπηθήσεται ἀπὸ σοῦ· αὐτὸς δὲ ἐκ τοῦ λάκκου τῆς τάλαιπωρίας ἀνελευσθήσῃ διὰ τῆς θείας χάριτος, καὶ ὅψῃ τότε ἀέρα ζέον ἀγνείας, καὶ κατὰστασιν ἀπαθῆ τε καὶ καθαρὰν, καὶ ἀσύγχυτον, καὶ αἰθρίαν φαιδρωτάτην, ἀναπετανυμένην ἐξ ὀμιχλώδους τινὸς καὶ ζοφερᾶς τῆς νυκτὸς, ὡστ' ἂν εἰπεῖν σε· Ἀὐτῇ ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθώμεν ἐν αὐτῇ. » Ἀνοίξατέ μοι λοιπὸν, οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, πύλας δικαιοσύνης·

⁸⁶ Psal. cxl, 9. ⁸⁷ Luc. xii, 35, 36. ⁸⁸ Matth. xiii, 43. ⁸⁹ Psal. cxl, 9. ⁹⁰ Psal. xxx, 16. ⁹¹ Psal. cxvii, 24.

εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς. « Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι ἐπ- A tem ⁹². **204** Benedictus Deus, qui non amovit
ήκουσάς μου, καὶ ἐγένου μοι εἰς σωτηρίαν. Εὐ-
λογητὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἀπέστησε τὴν προσευχὴν
μου, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀπ' ἐμοῦ. »

ΡΞΗ'. — ΠΕΡΓΑΜΙΩ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜΩ.

Μὴ μέμφοιο τὸν Θεὸν τὸν τῶν μελῶν σοφώτατον
ποιητὴν, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ φιλαμαρτήμονα γινώμην.
Οὐδὲν γὰρ φαῦλόν ἐστιν ἐκ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων
μελῶν, οὐδὲ κατεγνωσμένον. Καὶ γὰρ ὁ προπάτωρ
ἡμῶν Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὐὰ ἐξ ἀρχῆς ἐν παραδείσῳ
ὑπάρχοντες, ταῦτα εἶχον τὰ μέλη τοῦ σώματος, καὶ
οὐδαμῶς ἀπρόβλητοι διὰ τὰ μέλη γεγόνασιν, ἀλλὰ
διὰ τὴν παράβασιν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς. Οὐκοῦν
μὴ τὰ μέλη μέμφοιο, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν.

ΡΞΘ' — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ τὸν Δαυὶδ διασύρεις δέκα ἐσχηκότα γυναῖκας, B
γίνωσκε, ὅτι οὐ διὰ φιληδονίαν, ἀλλὰ διὰ παιδο-
ποιίαν εἶχεν αὐτάς. Καὶ ἐδειξέ γε τοῦτο μετὰ τὸ
μηγῆναι ταύτας τὸν πατριολοίαν Ἀβεσσαλώμ, μη-
κέτι εἰσελθεῖν πρὸς αὐτάς ἐλόμενος, μηδὲ πρὸς
ἄλλην τινά. Εἰς ὑστερον δὲ συγκοιμωμένης αὐτῷ τῆς
Σωμαντιδος, διὰ τὸ ἀγαν κατεψύχθαι αὐτὸν, καὶ
χρῆξιν θερμότητος, οὐδόλως κατεδέξατο γυνῶναι
αὐτήν, ὅπερ μεγίστης ἀπαθείας ὑπάρχει δεῖγμα.

ΡΟ'. — ΕΑΕΝῆ ΙΑΚΟΥΣΤΡΙΑ.

Πιστὴ μὲν δοκεῖς ὑπάρχειν, τοῖς δ' Ἑλλήσιν ἀμιλ-
λάσθαι, καὶ τοῖς ἀπίστοις ἐξομοιοῦσθαι σπουδάζεις.
Εἰ γὰρ πιστεύεις ἀναμιθόλως ἀνάστασιν ἔσεσθαι
πάντων τῶν τεθνηκότων μετὰ τὴν συντέλειαν τοῦ πα-
ρόντος αἰῶνος, τί πενθεῖς καὶ κατακόπτεις σαυτὴν C
ἀπαύστως καὶ ἀπαρηγορήτως; Κἂν γὰρ κεκοίμηται
ὁ βέλτιστος υἱός σου Νικάρετος, μονογενὴς σοι ὑπάρ-
χων, ἀλλ' οὖν γε βῆ τούτου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εὐ-
πεπέστερον ἡλίου, μετὰ δόξης ἀβρόχου καὶ ἀγαλ-
λιάσεως τῷ βασιλικῷ παριστάμενῳ θρόνῳ, καὶ τὰς
ὑπὲρ σοῦ ἰκεσίας προσφέροντα Χριστῷ τῷ φιλαν-
θρωποτάτῳ Βασιλεῖ τῶν αἰῶνων. Καὶ τότε δὴ σεαυ-
τὴν μακαρίσεις, θεωροῦσα τὸν ἐκ τῆς κοιλίας σου
γεγεννημένον υἱὸν εἰς τὸ ἐπουράνιον παλάτιον τῆ
διαγωγῆν ἔχοντα, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν τὸν πάντα δεδη-
μουργηκότα παρῆσιαζόμενος, ρυσθέντα μὲν τοῦ
κόσμου καὶ τῆς πολυπλόκου ἀμαρτίας τῆς ἐν τούτῳ
πολιτευομένης, ἀχράντου δὲ καὶ ἀπταίστου, ἀμερί-
μνου τε καὶ ἀφθάρτου εἰς αἰῶνα ζωῆς ἀπολαύοντα. D
Πᾶσαι τοίνυν ταύτης τῆς ψεκτῆς μικροψυχίας, καὶ
τῶν ἀφάτων θρήνων, χαρὰν δὲ μακαρίαν ἀνάλαβε,
καὶ χρηστὰς προσδοκίας, καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας, ἵνα μὴ
καὶ τὸν καλῶς ἀπελθόντα υἱὸν σου τῷ πένθει παρ-
οργίσης, καὶ τὸν προσλαβόμενον αὐτὸν φιλοστόργως
Δεσπότην ἀγανακτήσῃς κατὰ σοῦ παρασκευάσης.
Μνημόνευε δὲ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου γράφοντος ·
« Οὐ θέλω ὑμᾶς λυπεῖσθαι περὶ τῶν κοιμωμένων,
ὥσπερ λυποῦνται Ἕλληνες μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. »
« Πάντοτε οὖν χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, ἐν
παντὶ εὐχαριστεῖτε · τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ
Θεοῦ. »

A tem ⁹². **204** Benedictus Deus, qui non amovit
orationem meam, et misericordiam suam a me ⁹³. ,

CLXVIII. — PERGAMIO DECEMPRIMO.

Ne queraris de Deo, membrorum opifice sapien-
tissimo, sed de tua mente in peccata proclivi atque
affecta. Nullum enim ex omnibus hominis membris
pravum, neque condemnatum est. Et progenitor
noster Adam una cum Eva a principio in paradiso
cum essent, hæc corporis membra possidebant,
nulloque modo membrorum causa, sed quod præ-
ceptum divinum transgressi fuerunt, rejecti sunt.
Non itaque membra, sed electionem accusa.

CLXIX. — Eidem.

Si Davidem in crimen vocas, quod decem uxores
sibi adiunxerit, scito eum non voluptatis, sed pro-
creandorum filiorum amore eas duxisse. Iudicioque
id fuerit; nam postquam cum illis parricida Absa-
lon consuevit, neque ad eas, neque ad aliam in-
troire voluit. Tandem cum una cum eo, quod nimis
rigens perfrixisset, et calido indigeret, Somanitis
obdormisceret, prorsus eam cognoscere noluit:
quod ab omni perturbatione immunem fuisse maxi-
me convincit.

CLXX. — HELENÆ ILLUSTRĪ.

Fidei nostræ addicta es, ut videris; cum genti-
bus tamen decertas, conarisque totis viribus **205**
consimilem illis ludum ludere. Etenim si firmiter
tenes, post præsentis ævi consumptionem defun-
ctorum omnium resurrectionem adfuturam, quid
indoles, teque metipsam indesinenter et inconsol-
labiliter maceras? Licet enim optimus tuus, atque
unigena filius Nicaretus obdormiverit, eum nihilo-
minus eo die sole ipso præclariorem, cum gloria
quæ verbis exprimi minime potest, et gaudio, throno
regio astantem, precesque pro te Christo huma-
nissimo Regi sæculorum effluentem intueberis.
Tunc equidem fortunatam te dices, filium e ventre
tuo progenitum conspiciens, in cœlesti commoran-
tem palatio, unaque cum Deo rerum omnium opi-
fice confidenter sermones conferentem; e mundo,
multiplicique peccato, quod in eo est, liberum, et
incorruptæ, illabefactæ, necnon curis et corruptione
immunis per omne ævum vitæ participem. Finem
itaque pone vituperabili animi angustię et infandis
lacrymis; et beatum gaudium, bonas exspectatio-
nes, probamque spem resume, ne filium tuum, qui
laudabiliter ex hac vita excessit, in iram concites,
et Deum, qui eum amanter nimis excepit, offendens
illius in te iram adigas; sæpeque dictum Apostoli
memoria recole: « Nolo vos tristari de mortuis,
quemadmodum tristantur gentes, quæ spem non
habent ⁹⁴. » « Continuo itaque gaudete, indesinenter
orate, in omnibus gratias agite: hæc est enim vo-
luntas Dei ⁹⁵. »

⁹² Psal. cxvii, 28. ⁹³ Psal. lxy, 20. ⁹⁴ I Thess. iv, 12. ⁹⁵ I Thess. v, 16-18.

206 CLXXI. — ARISTARCHO PRESBYTERO. A

« Mundus pertransit, et desiderium ⁹⁶, » Joannes inquit, ob puritatem, lenes mansuetosque mores Jesu dilectus. Si igitur desiderium pertransit, finem nempe habet, et occidit, quam ipse ratione edoces, post obitum nonnullos homines voluptatibus addictos, rursus post mortem mundi hujusce minime perpetui voluptatibus inhiare?

CLXXII. — XENOPHONTI DIACONO.

Paululum remittens animum, scelus commisisti, et continentiae gloriam obscurasti; sed subito sanus factus, et, uti par erat, sententiam mulans, ad pristinum statum pedem referre conveniens esse existimasti, pestiferæ desperationi tibi a dæmone suggestæ aditum occludens. Ipse siquidem et ad peccandum compellit, et post patratum scelus, eum, qui facinus admisit, in desperationem præcipitat. Peccare igitur humanum est; desperatio satanicum et exitiosum. Hinc et diabolus ipse ob desperationem in consimile exitium actus est, cum pœnitentiam neglexisset. Verumtamen vir esto, et corrobora te, et cor tuum meliori spe confirmatum stabiliatur. Namque spe non mala confidimus, te nunc majores labores amplexaturum, et subsequentera diligentia primam cladem refecturum, et coronam adversus hostem, qui tibi inviderat, consequenturum. Et videbimus te cuniliginis, et vestigii exigui vice, cupressum altam, imputridam, atque 207 odoratam, aut palmam fructiferam continentiae, et laborum perpressionis, tantopere ab iis, qui pœnitentiam ambiunt concupitæ, alapis percussentem, qui te per peccatum percusserat, diabolum. Afflictio enim, quæ sponte assumitur, et mœror voluntarius, et perpressi pulchre labores, multo sunt præter animi sententiam quiete et gaudio suaviores et pretiosiores. Erit igitur gloria intellectualis domus tuæ postrema super primam, et thronum gloriæ hæreditabis ⁹⁷, ut prophetæ affirmant.

CLXXIII. — Eidem.

Domus animæ uniuscujusque personæ institutum ac status vitæ dicitur. Est namque domus justitiæ, et domus fortitudinis, domus continentiae, et similitum: et vice versa, domus injustitiæ, domus timoris, domus fornicationis, et his simillima: illud itaque: Repleti sunt obtenebrati terræ domibus impietatum ⁹⁸, multis scilicet ac variis affectibus impietatis et iniquitatis oppleti sunt. Illud vero: « Veritas ex terra orta est, et justitia de caelo prospexit ⁹⁹, » si ad mores attrahas, terra corpus designat fructus continentiae emittens; quemadmodum et illud: Germinavit caro mea sanctimoniam ¹, si suppetiæ cordi hominis afferantur per preces et spem. Recte etiam nonnulli mendacium fornicationem, veritatem autem veramque delectationem continentiam esse præscripserunt: et justitia de caelo, ex mente nempe prospexit, ita Deo miserante,

POA'. — ΑΡΙΣΤΑΡΧΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

« Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία, » φησὶν Ἰωάννης, ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς διὰ τὴν καθαρότητα καὶ τὸ πρᾶον καὶ ἡμερον τοῦ ἡθους. Εἰ τοίνυν παράγεται ἡ ἐπιθυμία, τούτεστι παύεται καὶ ἀπόλλυται, πῶς αὐτὸς διδάτκει, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τινὰς ἀνθρώπων φιληδότους, πάλιν μετὰ θάνατον ἐπιθυμεῖν τῶν τοῦ προσκαίρου κόσμου ἡδέων;

POB'. — ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μικρὸν ἀμελήσας, πρὸς ἁμαρτίαν πέπτωκας, καὶ τὴν δόξαν τῆς σωφροσύνης ἡμαύρωσας: ἀλλὰ ταχέως νήψας, καὶ μεταβαλ[λ]όμενος προσηκόντως, πρὸς τὴν προτέραν κατάστασιν παλινδρομήσαι δίκαιον ἐλογίσω, μὴ παραδεξάμενος τὴν ὀλέθριον ἀπόγνωσιν, ὑπαγορευομένην σοι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Αὐτὸς γὰρ καὶ εἰς τὸ ἁμαρτῆσαι προτρέπεται, αὐτὸς καὶ μετὰ τὸ πραχθῆναι τὴν ἁμαρτίαν ὠθεῖ πρὸς ἀπόγνωσιν τὸν ἐξ-
 αμαρτήσαντα. Τὸ μὲν οὖν ἁμαρτῆσαι, ἀνθρώπῳ ὑπάρχει: τὸ δὲ ἀπελπῆσαι, σατανικὸν καὶ πανολέθριον. Ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ἐκ τῆς ἀπογνώσεως εἰς τοιαύτην ἐξηκοντίσθη ἀπώλειαν, μὴ θελήσας μετανοῆσαι. Ἄλλ' ἀνδρίζου καὶ ἰσχυε, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδιά σου, ταῖς χρηστοτέραις ἐλπίσι νευρούμενος. Πιστεύομεν γὰρ πλείονά σε νῦν μᾶλλον ἐπιδείξασθαι πόνον, καὶ τὴν προτέραν ἤτταν ἀναπαλέσαι τῇ μετὰ ταῦτα σπουδῇ, καὶ καταστεφανωθῆναι τοῦ ἀντιπάλου τοῦ ἐφθονήτος σοι. Καὶ ὀψόμεθά σε ἀντὶ κουζῆς καὶ στοιθῆς ἐλαχίστης, κυτάρισσον ὑψηλῆν, ἄστηπτον καὶ εὐώδη, ἢ φοινίκα εὐκαρπον τοῖς κόλοφι τῆς ἐγκρατείας, καὶ τῆς κακοπαθείας τῆς γλυκερᾶς τοῖς μετανοεῖν σπειδουσιν, πλήττοντα τὸν πληξάντά σε διὰ τῆς ἁμαρτίας διαβόλου. Τὸ γὰρ ἐκούσιον θλιβερόν, καὶ τὸ κατὰ βούλησιν ὀδυνηρόν καὶ ἐπίπονον τῆς καλῆς κακοπαθείας, πολλῶ γλυκύτερόν τε καὶ προτιμώτερον τῆς ἀκουσίου ἀναπαύσεώς τε καὶ τέρψεως. Ἔσται τοίνυν ἡ δόξα τοῦ νοητοῦ οἴκου σου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, καὶ θρόνον δόξης κατακληρονομήσεις, ὡς οἱ προφήται φασί.

POΓ' — Τῶ αὐτῶ.

Οἶκος ψυχῆς ἡ ἐκάστου προσώπου διαγωγή καὶ κατάστασις λέγεται. Ἔστι γὰρ οἶκος δικαιοσύνης, καὶ οἶκος ἀνδρείας, καὶ οἶκος σωφροσύνης, καὶ τῶν ἐξῆς: καὶ ἐκ τοῦ ἐναντιοῦ, οἶκος ἀδικίας, καὶ οἶκος δειλίας, καὶ οἶκος πορνείας, καὶ τῶν ἐξῆς. Τὸ τοίνυν, « Ἐπληρώθησαν οἱ ἐσκοτισμένοι τῆς γῆς οἴκων ἀνομιῶν, » τούτεστι πολλῶν καὶ ποικίλων παθῶν, ἀνομιῶν, καὶ παρανομῶν: μεμέστωνται. Τὸ δὲ, « Ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε, καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν, » ἡθικῶς νοούμενον, γῆν σημαίνει τὸ σῶμα ἀναβλαστάνον τοὺς καρποὺς τῆς σωφροσύνης, κατὰ τὸ, Ἀνέθαλεν ἡ σὰρξ μου σεμνότητα, βοηθηθείσης τῆς τοῦ ἀνθρώπου καρδίας δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος. Καλῶς γὰρ τινες ψεῦδος μὲν τὴν πορνείαν, ἀλθθειαν δὲ καὶ ἀληθῆ ἡδονὴν τὴν σωφροσύνην ὠρίσαντο: δικαιοσύνη τε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τούτεστιν ἐκ τοῦ νοῦς, προέκυψεν τοῖς οἰκτετεμοῖς τοῦ Θεοῦ ἡ τοῦ

⁹⁶ I Joan. II, 17. ⁹⁷ Agg. II, 10. ⁹⁸ Psal. LXXIII, 10. ⁹⁹ Psal. LXXXIV, 12. ¹ Psal. XXVII, 7.

Ἰησοῦ διανομή. « Καὶ γὰρ ὁ Κύριος δώσει χρηστότητα, καὶ ἡ γῆ ἡμῶν δώσει τὸν καρπὸν » τοῦ πνεύματος, ἀγάπην, χαρὰν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ ἀπρηριθμήσατο ὁ μακάριος Παῦλος ἡ γῆ δὲ ἐπὶ τοῦ ὑστεροῦ στίχου τὴν καρδίαν ἐκληπτέον, ὡς φησὶν ὁ Κύριος ἡ Τὸ δὲ σπέρμα τὸ πεσὸν ἐπὶ τῆν γῆν τὴν καλὴν ἐκαρποφόρησε λ', καὶ ζ', καὶ ρ' »

ΡΟΑ'. — ΘΕΡΙΝΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Τῶν ἐπιμελομένων τῆς ἐλπίδος βωόντων πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, « Μνησθητι ἡμῶν, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, » ἀνταποκρίνεται ὁ ἀγαθὸς Δεσπότης λέγων ἡ Μνησθήσομαι Ἐραβ καὶ Βαβυλῶνος τοὺς γινώσκουσί με. ἡ Ὄν δὲ μνημονεύει Χριστὸς, τοῦτους καὶ σώζει πάντως, διότι πόρνας καὶ τελώνας δι' εὐσπλαγγνίαν πολλὴν εἰς βασιλείαν εἰσφέρει.

ΡΟΕ'. — ΦΙΡΜΙΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐπερ τὴν ἰδίαν πεπείκαμεν καρδίαν ἐν καιρῷ περιστάσεως παντοίας, καὶ θλίψεως, μὴ ἀποτρέχειν πρὸς ἀνθρωπίνας ἐλπίδας, μηδὲ ἐκείθεν ἔλκειν τὰς βοήθειας, ἀλλ' ἐν δάκρυσι, καὶ στεναγμοῖς, καὶ φιλοπόνοιᾳ προσευχῇ καὶ ἀγγυπνίαις εὐτόνοις ἐξιλάσκεισθαι τὸ κρεῖττον, κάκειθεν περιμένειν ἀντιληψίαν διατι θορυβοῦμεθα ἡ διατι τῇ ὀλιγοψυχίᾳ τρυχόμεθα, καὶ διατάζομεν, καὶ ἀπαγορεύομεν, ὡς μὴ τάχιστα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ποιῶντος τὸ αἰτήμα ἡ Τὴν γὰρ σὴν πρὸς αὐτὸν παραμονὴν καὶ προσεδρῖαν σοφισόμενος δοκεῖ κρατύνειν, ἵνα μὴ ταχέως κομισάμενος, ταχέως ἀναχωρήσης, καὶ λησμονήσης αὐτοῦ τῆς ἀγαθῆς δόσεως. ἡ Ἀλλὰ σὺ μὴ ἐκκακήσης δεόμενος, καὶ πάντως ἐπιτεύξῃ. Ἐπερ γὰρ καὶ παραβολὴν τινα ὁ Κύριος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχασθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν. Πλὴν κάκεινο γίνωσκε, ὅτι ἡ ἀναβολὴ πλείονα χάριν δώσει σοι, καθὼς ὁ ἄγιος Ἀπόστολος εἶρηκε ἡ Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι, ὑπὲρ ἐκ περιττοῦ ὧν αἰτούμεθα, ἡ νοοῦμεν, δόξα, τιμὴ καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. »

ΡΟΖ'. — ΥΜΗΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ὅδδεν οὕτως εἰς κόλασιν ἀπαραίτητον ἄγει, ὡς τὸ πολλοὺς ζηλωτὰς τῶν οἰκείων ποιεῖσθαι κακῶν. Γίνεται γὰρ ἡ τῶν τὸν ἐπίσκοπον μιμησαμένων ἀπίστευτος, προσθήκη τιμωρίας τῷ κακῶς διδάξαντι ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ κατεγνωσμένα ἀναφανδὸν πράττοντι, καὶ διὰ τῶν παραιτησαμένων ὡς αἰσχρὰν τὴν μίμησιν κατὰ γνώσιν οὐ μικρὰ, ὅτι περ διδάσκαλος κακῶν γέγονεν ὁ ἐπίσκοπος, ὧν τὴν μάθεισιν ἐπονεῖδιστον κρίναντες πεφεύγασιν οἱ σωφροني χρησάμενοι λογισμοῦ.

ΡΟΖ'. — ΟΝΗΣΙΜΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

ἡ Ἀπερ ἀπλήστως συναθροίζεις, καὶ κτᾶσθαι νενόμικας, σὺχ ὑπάρχεις σά· εἰς γὰρ ἕτερα μετελεύσονται πρόσωπα. ἡ Ὁ μὲν γὰρ μόθος οὖς, ὁ δὲ βίος ἄλλοτριος. Διατι οὖν ὡσπερ οἰκείων τῶν ἄλλοτρίων ἀντιποιῆ, βαρείας σαυτῷ τὰς πείδας τῆς ὕλης κατὰ

A Jesu distributio. « Etenim Dominus dabit bonitatem, et terra nostra dabit fructum » spiritus, 208 amorem, gaudium, pacem, tolerantiam, aliaque a beato Paulo enumerata. Terra porro in ultimo versu cor accipiendum est, ut inquit Dominus : « Semen quod cecidit in terram bonam attulit fructum tricesimum, et sexagesimum, et centesimum ».

CLXXIV. — THERINO PRIMATI.

Iis, qui spei curam gerunt, clamantibus ad Christum Salvatorem : « Recordare nostri, Domine, cum veneris in regnum tuum », probus Dominus respondet : « Memor ero Raab, et Babylonis scientibus me ». Quorum vero Christus recordatur, eos et salvat omnino. Namque meretrices et publicanos ob ingentem misericordiam in regnum introducit.

CLXXV. — FIRMINO PRESBYTERO.

Si nostro persuasimus animo, cujuscunque circumstantiæ tempore et afflictionis, non ad humanam spes esse recurrendum, neque inde auxilia extorquenda, sed lacrymis, et suspiriis, et contentiosis operibus, necnon continuatis vigiliis, quod melius est, Deum reddendum propitium, indeque open expectandam : quid igitur turbamur? quid fractis vocibus affligimur, et nutamus, et despondemus, æque ac si non citissime Deus vota nostra ad exitum duceret? Tuam siquidem erga ipsum perseverantiam et assistentiam arte quadam videtur conservare, ne cito voti compos factus, cito etiam te subducas, optimaque largitionis obliviscaris. Verumtamen 209 tu oium quid exoras, ne animo concidas, et omnino votis tuis respondebitur. Dixit quoque parabolam Dominus in Evangelio, ut insistamus in oratione continuo, nec despondeamus animis. Illud quoque scito, inducias majorem tibi gratiam allaturas, ut divinus Apostolus dixit : « Potenti super omnia facere, et superabundanter, quæ petimus aut mente concipimus, illi gloria, honor et robur in sæcula ».

CLXXVI. — ΗΥΜΕΤΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Nihil æque ad pœnas indeprecabiles ducit ac plurimos propriorum scelerum æmulatores facere. Fit enim eorum, qui episcopi persequuntur vestigia, exitium, illi qui male in ecclesia ducunt et palam reprobata peragunt, pœnarum accessio, et per eos, qui uti turpem imitationem vitarunt, non levis condemnatio, quod pravorum magister episcopus factus est, quorum disciplinam vituperabilem judicantes, qui sana mente fuerunt, condemnarunt.

CLXXVII. — ΟΝΕΣΙΜΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Quæ semper nec expletus, nec satiatius congeris, et possidere existimas, non sunt tua; in alias enim gradientur personas : namque labor iultra operæ tuus est, divitiæ vero opesque aliorum. Quamnam igitur ob causam ea quæ aliorum sunt,

¹ Psal. lxxviii, 13. ² Galat. v, 22. ³ Matth. xiii, 8, 23. ⁴ Luc. xxiii, 42. ⁵ Psal. lxxvi, 4. ⁶ Luc. xviii, 1. ⁷ Ephes. iii, 20.

tanquam propria consecraris, graves tibi metipsum materiam compedes exstruens, et malum tibi omen, quod a propheta indicitur, **210** attrahis? Væ enim illi, inquit, qui colligit quæ sua non sunt, et aggravat jugum suum robuste⁹; is substantiam quidem suam amittit, sibique insatiabili cupiditate æternas pœnas comparabit.

CLXXVIII. — TAURIANO EXPRAEFECTO.

Væ animæ tuæ et vitæ tuæ, immisericors, et insensate! Ignoras quippe, durum tibi esse contra stimulum calcitrare¹⁰, et terribile adversus Deum audere manum attollere. Injuria enim sanctis illata in Deum prorsus rependitur. Namque optimis consiliis deditos, qui ad Platonis victoriosi martyris templum confugerant, vi incomposita rapere, et in carcerem publicum intrudere ausus; indeque haud tolerabiliter strepitans, et buccas inflans, et supercilia erigens, et decreto illo tuo tyrannorum more terrerimo liberos in servitutem adducens, quam ipse ratione quod futurum est inconsiderate non cogitas? quomodo postmodum ventura non examinas, insensate? quomodo rerum vices prævidere non sustines, mente capte? eoque potissimum, cum ad vota tua prope astans accedat pessimus consiliarius, et quam maxime execrandus fisci advocatus Laurentius, homo impiissimus, totus corruptela et vappa. Animadvertas velim, sanctissimum hunc martyrem non esse contemnendum, teque metipsum præpara ad futura contra te dira excipienda, iracundiam mortalis imperatoris, cujus metu percutus ad limites illos maxime venerandos confugies, qui a te injuria affecti sunt, et contemptui habiti: deinceps morbum gravem, molestumque **211** tibi, omnibusque aliis, quorum ipse amore teneris; postmodum, ingentium tuarum ac spectabilium facultatum proscriptionem. Et tunc denique Jovis pater Saturnus concinne te deplorabit, ac suaviter præcidetur, quod tu potissimum illum inter alios deos colens, cum prospere ageres, lacrymis sæpissime inter solemnitatem, tanquam varendis misere mutilum, et proprio filio colligatum, et cuculla pellicea obtectum, sempiternæque tenebras inhabitantem consolatus es.

CLXXIX. — AMBLICHO CURATORI.

Quid laboras, o homo, et frustra sudores insumis? Quid temetipsum ad falsas vanitates præcipientem agis? Sententia ista tua a divino Propheta deploratur, et inter res beatas fortunatasque collocatur. « Beatus enim, ait, homo, cui est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates, et insanias falsas¹¹. » Nunquid nos ipsi sumus, qui vitæ nostræ necessaria perficimus? Deus est, qui eam disponit: et humana studia divino auxilio destituta, necessario fine suo frustrantur; at divina dispositio, submoto etiam quolibet humano auxilio destituta, perfecta exhibet bona. Bonum itaque fuerit bonum amplecti; quodnam vero illud fuerit, nisi quod fide firma ac vera, altis jactis radicibus nos

σκευάζω, καὶ τὸν ταλανισμὸν τοῦ προφήτου ἐφέλκεις; Οὐαὶ γάρ, φησὶ, τῷ συνάγοντι τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, καὶ βαρύνοντι τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς, καὶ τὴν μὲν ὑπάρξιν ἀπολλύουσι μέλλοντι, ποριζομένῳ δὲ διὰ τὸν ἀπληστον τρόπον τὴν αἰώνιον κόλασιν.

POH'. — ΤΑΥΡΙΑΝῶ ΑΠΟ ΕΠΑΡΧΩΝ.

Οὐαὶ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἀπάνθρωπε, καὶ ἀνόητε! Ἄγνοεῖς γάρ, ὅτι σκληρὸν σοὶ πρὸς κέντρα λακτίζειν, καὶ φρικῶδες τὸ κατὰ τοῦ Θεοῦ αἰρεῖν τολμῆσαι χεῖρα. Ἡ γὰρ ὕβρις ἢ κατὰ τῶν ἁγίων γινομένη, πάντως δεῖ εἰς Θεὸν ἀνάγεται. Τοὺς γὰρ δὴ εἰς τὸν σηκὸν Πλάτωνος τοῦ καλλινίκου μάρτυρος καταφυγόντας φροντιστὰς τετολμηκῶς ἀρπάσαι τῇ ἀφορήτῳ βίᾳ, καὶ εἰς φυλακὴν ἐμβαλεῖν δημοσίαν, καὶ βρέμον ἀφόρητα, φυσῶν τε τὰς γνάθους, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶν, καὶ καταδουλούμενος τοὺς ἐλευθέρους τῇ παντοτυράνῳ γνώμῃ, πῶς οὐ λογίζῃ τὸ μέλλον, ἀλόγιστε; πῶς τὰ συμβησόμενα ὑστερον οὐ διασκέπτῃ. ἀναίσθητε; πῶς τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων προβλέπειν οὐ θέλεις, παραπλήξ, καὶ μάλισθ' ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν σαυτοῦ, πανφαυλότατον σύμβουλον καὶ παμμαριώτατον ἐγγύθεν ἔχεις τὸν ἀπὸ φίσκου συνηγῶρων Λαυρέντιον, ἄνδρα δυσσεβέστατον, διεφθαρμένον ὄλον καὶ σεσηπότα; Γίνωσκε τοίνυν μὴ εὐκαταφρόνητον τυγχάνοντα τὸν πανάγιον ἄμάρτυρα, καὶ σαυτὸν εὐτρέπιζε πρὸς τὸ ὑποδέξασθαι τὰ ἐπελευσόμενά σοι δεῖν, ὄργην μὲν τοῦ θνητοῦ βασιλέως, δι' ἣν καὶ δειλιάσας προσφεύξῃ ὄροις τοῖς σεπτοτάτοις, ὅστινες παρὰ σοῦ ὑβρίστησαν καὶ ἐξητιμάσθησαν, εἶτα νόσον βαρεῖαν καὶ χυλεπὴν σαυτοῦ τε καὶ πάντων τῶν περιποθήτων σοι, μετὰ δὲ ταῦτα πάντα τὴν δήμευσιν τῆς προφουσίης σοὶ μεγάλης περιουσίας. Καὶ τότε λοιπὸν ὁ τοῦ Διὸς πατήρ Κρόνος λιγυρῶς σε θρηνήσει, καὶ κόψεται ἡδέως, διότι μάλιστα καὶ σὺ παρὰ τοὺς ἄλλους θεοὺς τοῦτον σέβων ἐν τῇ εὐημερίᾳ, θρήνοις παρεμυθίσω καθ' ἑορτὴν πλειστάκις, ἅτε τῶν αἰδίων ἐκτετημημένον ἐλεεινῶς, καὶ δεδεμένον οἰκτρῶς ὑπὸ οἰκείου παιδός, καὶ τῷ δερμοκουκουλίῳ κατακεκαλυμμένον, καὶ τὸ σκότος οἰκούντα διηνεκῶς.

POΘ'. — ΑΜΒΛΙΧῶ ΚΟΥΡΑΤΟΠΙ.

Τί μοχθεῖς, ἄνθρωπε, καὶ κάμνεις ἀπέραντα; τί καταλεύεις σαυτὸν πρὸς τὴν ψευδῆ ματαιότητα; Τεταλανισμένον τοῦτ' γε, οὐχὶ μακαριζόμενον ὑπὸ θεοῦ Προφήτου τὸ τοιόνδε φρόνημα. « Μακάριος γάρ, φησὶν, ἄνθρωπος, οὗ ἐστὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐλπίς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπέβλεψεν εἰς ματαιότητα, καὶ μανίας ψευδεῖς. » Ἡ γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν οἱ τὰ τῆς ζωῆς ἀνύοντες ἑαυτῶν; Θεὸς ἐστὶν ὁ ταύτην οἰκονομῶν καὶ ἡ μὲν ἀνθρωπίνῃ σπουδῇ, μὴ τυχοῦσα τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ἐξ ἀνάγκης ἀποτυγχάνει τοῦ τέλους; ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ οἰκονομία, καὶ δίχα τῆς ἀνθρωπίνης συμπεράξεως τέλεια παρέχει τὰ ἀγαθὰ. Καλὸν τοίνυν ἐστὶν ἀσπάξασθαι τὸ καλόν. Τί δ' ἂν εἴη τοῦτο, ἢ τὸ πιστεῖ βεβαίᾳ καὶ ἀψευδεῖ ριζωθέντας ἡμᾶς; καὶ

⁹ Habac. II, 6. ¹⁰ Act. IX, 8. ¹¹ Psal. XXXIX, 5.

ισχυροποιηθέντας, πᾶσαν ἐπὶ Κύριον ῥίπτειν φροντίδα καὶ μέριμναν;

ΠΠ'. — ΒΑΛΕΡΙΩ ΚΟΥΒΙΚΟΥΛΑΡΙΩ.

Πῶς προφήτις παρὰ τῷ Ἑσαΐα κέκληται Μαρία ἡ Θεοτόκος, ἐπιθού ἡμῶν. Ἀνάγνωθι ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι « Ἐπέδλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης αὐτοῦ Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. » Καὶ ἐὰν μὴ ἔδης μακαριζομένην τὴν ἁγίαν Μαρίαν ἐν παντὶ ἔθνει, καὶ ἐν πάσῃ γλώσσῃ, διότι Θεὸν σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐξ αὐτῆς, κεκυφόρηκέν τε καὶ ἔτεκε δίχα φθορᾶς καὶ μολυσμοῦ παντοῦ, μὴ πείθου τῷ Ἑσαΐα· εἰ δ' ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ μακαρίζεται καὶ εὐφημεῖται, ἀνυμνεῖται καὶ εὐλογεῖται, αὕτη τε ἡ ἄσπορος καὶ ἀγεώργητος γῆ, καὶ ὁ ταύτης παμμακάριστος καὶ αἰώνιος καρπός, διατὶ ζυγομαχεῖς προφήτην δεδειχθαι τὴν Θεοτόκον Μαρίαν.

ΠΠΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξἠπάστευσε κενούς. » Οἱ γὰρ πρὸ τῆς κλήσεως πεινῶντες τὸν θεῖον λόγον ἐθνικοὶ, μετὰ τὸ πιστεῦσαι, τρέφονται κατακόρως, καὶ ἀπολαύουσι τῶν θείων διδασμάτων· οἱ δὲ γε πλουτήσαντες νόμῳ καὶ τοῖς προφήταις Ἑβραῖοι, διὰ τῆς ἀπιστίας λιμῶντους, καὶ πτωχοὶ πορεύονται ἀπολέσαντες τὰς ἐξ ὕψους χάριτας· διότι κατὰ τοὺς λόγους τῶν προφητῶν, ἡ Συναγωγὴ αὐτῶν βιβλίον ἀποστασίας λαβοῦσα, ἐκδέλλεται ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, ὡς μοιχαλὶς καὶ πρὸς ἀλλοτρίους ἀνδρας ἐκμαινομένη, τουτέστι τοὺς δαίμονας. Ἐβλήθη τοίνυν τὸ τοῦ ἀποστασίας βιβλίον, ὅπερ τινὲς καλοῦσι βεπούδιον, καὶ ἐξορισθεῖσα τῶν σειπῶν μυστηρίων, διὰ τοῦτο πτωχεύει. Ὅθεν ἐστὶ ἀρτίως ὀφθαλμοῖς κατοπτεῦσαι τὸ γεγραμμένον προφητικῶς ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Κριτῶν. Ἐπὶ μὲν γὰρ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡλίῳ, γέγονέν τε καὶ γίνεται ἡ δρόσος τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ· ἐπὶ ὅς τὸν πόκον τῶν Ἰουδαίων μόνον ἡ ξηρασία ἐστίν· ἀπέπτη γὰρ ἀπ' αὐτῶν ἡ τὰς ψυχὰς ζωοποιούσα καὶ αὐξουσα, θροαίζουσα τε καὶ ἐκτρέφουσα χάρις. Ἀλλὰ κάκεινο γινῶθι, ὅτι οἱ ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν μετανοοῦντες, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπιστρέφοντες ἄνθρωποι, ἐμπλησθῆσονται πάντως τῆς ποικίλης ἀρετῆς πανευφήμων σιτίων· οἱ δ' ἐκ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων πρώην κακῶς πλουτήσαντες δαίμονες, ἀπολέσουσι τὸν πλοῦτον, ὅπερ ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ τῶν καμήλων ἐκόμιζον, ὡς φησὶν Ἑσαΐας· σκορπίζομεν γὰρ τὸν τοιοῦτον πλοῦτον, καὶ ὀλοφύρεσθαι καὶ θρηνεῖν πικρῶς ποιούμεν τοὺς δαίμονας, ὅταν δὴ πρὸς μετάνοιαν βέψωμεν

ΠΠΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐβρῆκάς μοι ἄγαν πολυπραγμανεῖν τὰ ἀναγεγραμμένα ἱστορικῶς (εὐσύνοπτα γὰρ ταῦτα), ἀλλὰ μᾶλλον τὴν νόησιν τῶν γεγραμμένων λίχνως διαθρεῖν λέγεις, καὶ εἰς λέξεις νοητὰς βούλεσθαι ἡδέως τὴν Γραφὴν ἐλαμβάνειν. Κέρας τοίνυν σωτηρίας τὴν ἀπάθειαν

A robore obfirmati, omnem curam nostram ac diligentiam Domino committamus?

212 CLXXX. — VALERIO CUBICULARIO.

Quanam ratione vates apud Isaiam Maria Deipara nuncupatur¹², a nobis expostulasti. Videsis in Evangelio. « Respexit humilitatem ancillæ suæ : ecce enim ex nunc beatam me dicent omnes generationes¹³. » Et si non compereris Mariam sanctissimam apud omnes nationes, et in omnibus linguis beatam dictam, quod Deum, qui carnem ex Spiritu sancto, et eadem assumpsit, in utero gestavit, et peperit absque corruptione et omni macula, ne fidem adhibeas Isaiæ; si vero apud universum mundum beata dicitur, et laudibus extollitur, et præconiis et benedictionibus honestatur hæc sine semine, et sine ulla cultura terra, et beatissimus illius, et sempiternus fructus; quid ultra contendis postulasque, Deiparam Mariam tibi comonstrari vatem fuisse?

CLXXXI. — *Eidem.*

« Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes¹⁴. » Qui enim ante vocationem esuriebant divinum verbum gentiles, postquam crediderunt, ad satietatem enutriuntur, et divinæ doctrinæ participes fiunt; qui vero et lege, et prophetis abundarunt Hebræi, propter incredulitatem fame pereunt, inopesque obambulant, cum dona, quæ desuper accedunt, amiserint. Ut enim serunt prophetæ, congregatio ipsorum, libro repudii accepto tanquam adultera domo Dei ejecta est¹⁵, et in alienos viros, dæmones scilicet, insanit. Accepti itaque libellum repudii, a venerandisque mysteriis extorris inopem vitam agit¹⁶. Hinc modo oculis quod in libro Judicum divine præsensum et prædictum est, intueri possumus¹⁷. In omnem etenim terram, quæ sub sole est, ros Christianæ cognitionis ortus est, et nunc quoque cadit: verumtamen super vellus Judæorum tantummodo siccitas horret. Namque ab ipsis, animas vivificans, adaugens, irrorans et enutrens gratia evolvit. Illud quoque scias velim, eos qui a peccatis respiciunt, et penitentiam agentes ad Dominum gradum faciunt, laudatissimis varix virtutis eduliis omnino fore replendos; qui vero ob delicta nostra antea male divites facti sunt dæmones, divitias amissuros, quas super asinos et camelos deportabant¹⁸, ut inquit Isaias. Similes enim divitias dissipamus, et lacrymas, ejulatusque amaros dæmonibus incutimus, cum ad penitentiam inclinamur.

CLXXXII. — *Eidem.*

Dixisti mihi, te curiose nimis conquirere historias scripto relatas, quæ facile in intelligentiam cadere possunt; imo magis eorum, quæ scripto mandata sunt, sententiam enixe fateris expendere, et ad dictiones intellectuales libenter Scripturam

¹² Isa. viii, 3. ¹³ Luc. 1. 48. ¹⁴ Ibid. 53. ¹⁵ Isa. l, 1. ¹⁶ Jer. iii, 8. ¹⁷ Judic. vi, 40. ¹⁸ Isa. xix, 6.

detorque. Cornu itaque salutis ¹⁹, indolentiam esse intelligito, domum David Ecclesiam. Si itaque et ipse ex domo, quæ intelligitur esse Davidis, es, indolentiam exerce, et animæ perfectionem. Potest namque etiam hoc in medio terrarum orbi absolvi, quemadmodum in Josepho et in Daniele factum est.

214 CLXXXIII. — *Eidem.*

Sunt nonnulli nunc quoque temporis numero fluvii aquarum cursu indeficienti, divinis repleti fluentis, et proprio impetu civitatem Dei, Ecclesiam dico, hilaritate conspergentes nunquam quiescente irroratione: eos intelligo, qui usu et consuetudine amati et beato Philemoni et Nicephoro conjunctissimi vivunt. Illi vere sublimissimam indolentiam et cognitionem possidentes, necnon pretiosissimos lapides in sinu deferentes omnibus proponuntur, carbunculum, inquam, et viridem lapidem. Innuet porro lapis viridis eum, qui ex exercitatione in facie apparet, quam maxime venerandum pallorem, et refrigerationem, et concretionem ob asperam tractationem membrorum corporis. Carbunculus præclaros, ignitosque spiritualis contemplationis sensus intimos, qui sane et Cleopæ cor adurebant. His jam laudatis admirabilibus viris major a Deo mundo profluens, aureis fontibus conspicuus datus est, Joannes Constantinopolitanus episcopus, cujus laudes multæ sibi sapientum linguæ dispertitæ sunt. Hic enim quam verissime carbunculus est, a tenella ætate pietatis splendore etiam in fasciis obvolutus, et in divino grano luitarum cogitationum enutritus, et ardenti desiderio per profectum carptim, incrementumque in sublime elevans flammam doctrinæ, pro qua de omni mortalium genere bene promeritus est, ab illis separatus, utensque prudentibus illis, qui antea propter virtutem in maxima omnium admiratione erant; at nunc, ea est præsentium socordia, despectui habentur, licet pastores sint: quod verbis illis Jeremias deploravit: Quomodo stercore **215** circumvallati sunt rerum terrenarum, ac corruptibilium, qui aliquando

CLXXXIV. — TEUCRO CANDIDATO.

Dum Scripturam percurrimus, nihil novi nobis accidere videtur, cum te conspicimus justos exsecrantem, et irridentem, probisque petentem piam eorum iastitutionem. Scriptum est enim: « Peccator exsecratur Dei cultum ²¹. » Et alibi: « Audiit divinum verbum stultus, et excors, et abjecit illud retro in humeris suis ²². » Alibi quoque scriptum est: « Omne animal simile sibi appetit ²³. » Scelustus enim homo scelustum amat, et complectitur.

CLXXXV. — CAPITONI PHRONTISTÆ.

Ne manuum tuarum amore concitus eas exaltes, laudibus cumules, et beatum te prædices, quod per eas et domum propriam, et pterosque alios nebulones atque infames sustentas. Imo potius Deo gra-

νήσον, οίκον δὲ τοῦ Δαυὶδ τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς τοῦ οἴκου ὑπάρχεις τοῦ νοουμένου Δαυὶδ, ἀπάθειαν ἀσκησον καὶ τελείωσιν ψυχῆς. Ἐγχεωρεῖ γὰρ τοῦτο καὶ ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου! ταλεσιουργηθῆναι, ὡσπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωσηφ καὶ ἐπὶ τοῦ Δανιήλ.

PIII. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰσι τινες καὶ ἀρτίως ποταμοὶ ἀέννα ρέοντες θειωτέρων πεπληρωμένοι ρείθρων, τοὺς οἰκείους ὀρμημασι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν φημι, καταυφραίνοντες τῇ ἀνεκλείπτῳ ἀρείᾳ· τοὺς περὶ τὸν θεοφιλῆ καὶ δυνατῶς μακάριον εἰρηκα Φιλήμονα καὶ Νικηφόρον, οἵτινες ὑψηλοτάτην ἀπάθειαν ἀληθῶς καὶ γνώσιν κεκτημένοι, καὶ τοὺς πολυτιμητοὺς λίθους ἐγκυκλοπισμένοι διαδεικνυνται πᾶσι, τὸν ἀνθρακὰ φημι: καὶ τὸν πράσινον λίθον. Σημαίνει δ' ἂν ὁ μὲν πράσινος λίθος, τὴν ἐκ τῆς ἀσκήσεως ἐπὶ προσώπῳ φαινομένην σεμνοτάτην ὠρότητα καὶ τὴν ψύξιν καὶ πῆξιν τῶν τῶν σώματος μελῶν διὰ τῆς κληρουχίας· ὁ δὲ ἀνθραξ, τὰ λαμπρὰ καὶ διακαῆ τῆς πνευματικῆς θεωρίας ἐνθυμήματα, ἅπερ δὴ καὶ τοῦ Κλεόπα τὴν καρδίαν ἐξέφλεγεν. Μείζων δὲ τῶν εἰρημένων θαυμαστῶν ἀνδρῶν, παρὰ Θεοῦ τῷ κόσμῳ ποταμὸς χρυσορρόας δεδύρηται, Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος, οὗτινος τοὺς ἐπαίλους πολλὰ τῶν σοφῶν μερίζονται γλώσσαι. "Ανθραξ γὰρ οὗτος ἀληθέστατα, ἐκ νέας ἡλικίας τῷ φωτὶ τῆς εὐσεβείας σπαργανωθείς, καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ κόκκον τῶν διαπύρων νοημάτων τιθνηθεὶς, καὶ πυριφλεγεὶ πόθῳ, διὰ τῆς κατὰ μέρος προκοπῆς καὶ αὐθῆσεως, εἰς ὕψος ἄρας τὴν φλόγα τῆς πάντων βρωτῶν εὐσεργετικῆς διδαχῆς, διακεχωρισμένος ἐκείνων, καὶ διακεχρημένος τοῖς εὐφρονούντων, τῶν πρώτῳ μὲν εὐφημοῦμένων δι' ἀρετῆν, νυνὶ δὲ ψεγομένων διὰ τὴν βραθυμίαν, καὶ ποιμένες τυγχάνων· οὗσπερ Ἰερεμίας ἐθρήνησε λέγων· Πῶς κοπρίαν περιεβάλοντο πραγμάτων βρωτικῶν καὶ φθαρτῶν, οἱ ποτε τιθνοῦμενοι ἐπὶ κόκκον τῆς οὐρανοῦ καὶ σεμνῆς βιώσεως, καὶ τοῦ ἀφθάρτου καὶ πνευματικοῦ πολιτεύματος.

nutriebantur in cocco ²⁴ cœlestis ac venerandæ vitæ,

PIIIA. — ΤΕΥΚΡῷ ΚΑΝΑΙΔΑΤῷ.

Τῇ Γραφῇ ἐντυχόντες οὐκ ἂν ξενισθεῖμεν βλέποντες σε λίαν βδελυσσόμενον τοὺς δικαίους, καὶ μυκτηρίζοντά τε καὶ διαχλευάζοντα τὴν τούτων εὐσεβῆ κατήχησιν. Γέγραπται γὰρ, ὅτι: « Τῷ ἀμαρτωλῷ βδελυγμὰ ἐστὶν ἡ θεοσεβεία. » Καὶ πάλιν φησὶν, ὅτι: « Ἦκουσε θεῖον λόγον μωρὸς καὶ ἀκάρδιος, καὶ ἀπέρριψεν αὐτὸν ὀπίσω τοῦ νότου αὐτοῦ. » Καὶ πάλιν εἰρηται, ὅτι: « Πᾶν ζῶον τὸ ὅμοιον ἀγαπᾷ. » Πονηρὸς γὰρ ἄνθρωπος, ἄλλον πονηρὸν στέργει καὶ ἀσπάζεταιται.

PIIE. — ΚΑΠΙΤΩΝΙ ΦΡΟΝΤΙΣΤῆ.

Μὴ φέλει τὰς χεῖράς σου ἐπαινῶν ταύτας, καὶ μακαρίζων σαυτὸν, ὡς δι' αὐτῶν, καὶ τὸν ἴδιον οἶκον, καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀγύρτας καὶ φαύλους διατρέφων· μάλλον δὲ τῷ Θεῷ εὐχαρίστει τῷ καὶ τὰς χεῖ-

¹⁹ Psal. xvii, 3. ²⁰ Thren. iv, 5. ²¹ Eccli. i, 22.

²² Eccli. xxi, 18. ²³ Eccli. xiiii, 19.

ρας δόντι σοι, καὶ προνοουμένῳ σου. Εἰ δὲ Θεοῦ ἐπι-
λανθανόμενος· τὰς χεῖράς σου προσκυνεῖς, φοβήθητι.
μὴ ποτε παραλυθῶσι δι' ἀσθενείας αἱ χεῖρές σου, ἢ
ἀποξηρανθῶσιν.

ΠΙΖ'. — ΕΒΟΡΤΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐκαστος ἀμαρτάνων, μακρύνεται, καὶ ἀποσογι-
ζεται ἀπὸ Θεοῦ, οὐ τόπων, ἀλλὰ τρόπων· καὶ ξένην
καταλαμβάνει χώραν, τοῦτοστι ξένην τινὰ διαγωγὴν,
καὶ ἀπηλλοτριωμένην τοῦ Κρείττου· κάκει λιμώττει
λοιπὸν ζῶν ἀσώτως, καὶ διασκορπίσας μοχθηρᾷ προ-
αίρεισι τὴν κατὰ φύσιν ἀγαθὴν κατάστασιν. Ὅπου
γὰρ σωφροσύνη οὐ φαίνεται, ἐκεῖ λιμὸς ἰσχυρός. Πο-
λίται δὲ τῆς χώρας ἐκείνης νοοῦνται οἱ δαίμονες, οἴ-
τινες· μόνα τὰ γλυκυφανῆ, καὶ τὸν φάρυγγα τοῦ ἐσθί-
οντος· τραχύνοντα κεράτια τῆς ἀμαρτίας κέκτηνται.

ΠΙΖ'. — MARTINIANO PRESBYTERO.

Τοῖς μέλλουσι τὸ πρόβατον ἐσθίειν Ἰσραηλίταις
κεφαλὴν σὺν τοῖς ποσὶν ἐσθίειν ὁ νόμος ἐκέλευεν, ἢ
ἡμεῖς διὰ τοῦ τύπου μάθωμεν τὴν ἀλήθειαν τῆς τοῦ
Δεσπότου οἰκονομίας, κεφαλῆς μὲν τῆς θεότητος νοου-
μένης· ποδῶν δὲ τῆς ἀνθρωπότητος· ἐκλαμβανομένης.
Ὁ γὰρ εἰπὼν εὐαγγελιστῆς· « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος,
καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος, »
ἐπήγαγε λέγων· « Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο. »
Προσκυνεῖσθω μὲν οὖν ὡς Θεῷ, πιστεῦεσθω δὲ, ὅτι
καὶ ἠνθρώπησε. Διπλοῦς γὰρ ἦν ὁ Χριστός, Θεὸς μὲν
κατὰ τὸ ἀόρατον, ἄνθρωπος δὲ κατὰ τὸ βλεπόμενον.
Οὕτε οὖν τὸ λέγειν ἄνθρωπον ἄνευ τῆς θεότητος
ἐπωφελεῖ, οὔτε τὴν ἀνθρωπότητα μὴ συναμολογεῖν
τῇ θεότητι σωτήριον. Ταῦτα πρὸς τὰ γραφέντα μοι
παρὰ σοῦ δι' ὀλίγων.

ΠΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τί ἐστιν, ἔπερ λέγει ὁ προφήτης περὶ τῶν ἀσωμά-
των δυνάμεων, ὅτι· « Ἦν τὰ σκέλη αὐτῶν ὀρθά, καὶ
περωτοὶ οἱ πόδες αὐτῶν ; » Οὐ γὰρ δὴ προσδόνται
τῶν σωματικῶν πάντων αἱ ἐπουράνιαι, καὶ ἄγναι
δυνάμεις τὸ καθόλου, οὐ δὲ μὴν τῆς πρὸς ταῦτα χρῆ-
ζουσιν ἐπινεύσεως· διὰ τοῦτο τὰ σκέλη ὀρθά εἰρηνται
ἔχειν. Τί δ' ἂν δηλώσειαν πόδες ἐπερωμένοι, ἢ πάν-
τως τὸ πρὸς τὰ θεϊότερα τῶν νοημάτων ὀξυκίνητον
τῆς φύσεως ἐκείνης ἀπηλλαγμένης πάσης χθαμαλω-
τέρας ὑφέσεως ;

ΠΙΘ'. — ΓΕΡΜΑΝΩ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΩ.

Ἡμιμόχθηρος· ὑπάρχειν μοι ἰοικας, οὐ μὴν
ὀλομόχθηρος. Ὅθεν καὶ μικρὰ καλὰ ἐν σοὶ καταμαν-
θάνων, ἐλπιδας χρηστάς ἐμαυτῷ περὶ σοῦ ὑποσείρω,
καὶ εὐχομαι ἰδεῖν σου θάπτον τὴν ἐπὶ τὰ βέλτεστα
μεταβολήν.

ΠΙ'. — ΟΛΥΜΠΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μὴ ἔσο ἀπόστομος, μὴ ποτε πειραθῆς θείας ἀγανα-
κτησεως, κἀν δοκιὰς ζήλων περιφλέγεσθαι θεοσεβείας.
Καὶ γὰρ ὁ μακαριώτατος Ἰωάννης τὸ ἄγαν θερμὸν τοῦ
ζήλου διὰ τοῦ κήτους μεμάλακται. Καὶ αὐτὸς οὖν
βλέπει, μὴ ποτε διὰ τὸ ἀσυμπαθὲς τῷ κήτει παρα-
δοθῆς, πειρασμῷ τινι ἀπροσοκῆτω, καὶ ἀνυπολίστω.
Κήτος δὲ νῦν τὸν διάβολον λέγω. Πλὴν ἵνα μὴ τὴν
συμμετρίαν ἐκβαλεῖν βέξω, συντόμως λέξω ἱστορίαν

tias age, qui et manus exhibuit, et tui curam gerit.
Quod si Dei oblitus manus tuas veneraris, cave ne
aliquando propter malam ægritudinem manus tuæ
resolvantur aut exsiccentur.

CLXXXVI. — HEORTASIO DIACONO.

Quilibet dum peccat, elongatur et separatur
a Deo, **216** non loco, sed modo; et alienam regio-
nem appellit, novum scilicet vitæ institutum, et a
Numine alienum: ibique in posterum fame enecat-
tur, luxuriose vivens²⁴, et prava electione innatam
probitatem dissipans. Ubi enim continentia nulla,
ibi fames valida est. Cives vero regionis illius in-
telliguntur esse dæmones, qui eas tantummodo,
quæ dulces apparent, et edentis guttur exasperant,
siliquas peccati possident.

CLXXXVII. — MARTINIANO PRESBYTERO.

Israelitis, ovem comesturis, caput cum pedibus
consumere lex præcipiebat²⁵, ut nos ea figura veri-
tatem Dominicæ dispositionis comprehenderemo-
mus, cum caput intelligatur esse divinitas; pedes
indigent humanitatem. Evangelista namque qui
dixerat: « In principio erat Verbum, et Verbum erat
apud Deum, et Deus erat Verbum²⁶; » infra sub-
junxit: « Et Verbum caro factum est²⁷. » Adoretur
itaque ut Deus, credaturque hominem induisse.
Duplex namque erat Christus; uti qui oculis non
subjiciebatur, Deus; uti qui oculis subdebat²⁸.
homo. Eum igitur hominem dicere sine divinitate
haud proficuum est, neque humanitatem non una
cum divinitate confiteri, salutare. Hæc ad ea quæ
C mihi scripseras, paucissimis verbis.

CLXXXVIII. — Eidem.

Quid est, quod propheta ait, de incorporeis po-
testatibus: « Erant crura eorum recta, et pedes eo-
rum alati²⁹; » **217** Neque enim cœlestes sanctæque
illæ potestates omnino hiæ corporeis indigent,
neque item illis opus est ad ista accessus; propterea
crura recta habere dicuntur. Quid vero notant pe-
des alati, nisi ad diviniora velocem pernicitatem
illius naturæ ab omni humiliori subjectione
immunis?

CLXXXIX. — GERMANO CANCELLARIO.

Semiprævus mihi videris esse, non totus uni-
versus. Hinc et pusilla bona in te deprehendens,
bonam ipse de te spem concipio, deprecorque cito
videre tuam ad optima quæque immutationem.

CXC. — OLYMPIO EPISCOPO.

Discaveas immanitati, nequando divinam in-
dignationem incurras, licet pietatis zelo aduri
videaris. Nam beatissimus Jonas servens zeli stu-
dium medio ceto emoluit³⁰. Cave igitur tu quoque
ne, quod exorari te non sinis, ceto tradaris, ten-
tationi nempe inexpectatæ et intolerabili. Cet-
tum porro nunc diabolum nuncupe. Attamen ne
mensuram epistolæ excedere videar, compendio

²⁴ Luc. xv, 15. ²⁵ Exod. xii, 9. ²⁶ Joan. i, 1.

²⁷ ibid. 14. ²⁸ Ezech. i, 7. ²⁹ Jon. ii, 1.

extricabo historiam veterem : et tunc fortasse tibi persuadebis, eorum qui animo infirmantur, misereri. Carpus quidam episcopus eadem cum apostolis ætate vixit. Sub eo duo juvenes ex gentium errore, exterisque doctrinarum cavillationibus conversi, ad Christi Ecclesiam accesserunt, obsecrationeque humili apud episcopum usi divinum consequuntur **218** baptismum. Id ubi audierunt, qui una cum illis iisdem studiis imbuebantur, illico

impiissimi atque iniquissimi. Hæc eo edisserente, en spectaculum maximum timoris et admirationis plenum incidit. Descendit itaque Christus de cælo, et flammivomi dracones fugantur, exceptumque cum clementia et placiditate multa juvenem a voragine extrahit, et sistit in terra, per hoc salutem eorum commonstrans. Christiani etenim postmodum in se reversi integerrimi fuere. Incusatur præterea Carpi iracundiam et implacibilitatem : necnon quod inexorabilis ipse in eos dirissima imprecatus fuerit. Hæc itaque cum didiceris, episcopo, ne immisericorditer anathemate ferias, ejiciasque ab Ecclesia perpetuo Philemonis, Sosandri que sectatores, qui fraudibus circumventi ad impietatem abducti sunt. Inno ex sanctorum apostolicorum canonum sententia præscripto tempore ab Ecclesia arcens, redargue, instrue, adhortare ²¹, astringe, Christi misericordiam superfunde, deprecare, renova, confirma, eos propriis eorum lacrymis et ejulatibus lava, jejuniis orna, multis vigiliis purifica, orationibusque indue eos, qui diaboli improbitate et fraude iniquorum hominum divino cultu spoliati sunt, et bonam illis confove spem rogantibus, deprecantibus, elemosynas facientibus, et propitium sibi reddentibus solum misericordem adque humanum et quam maxime misericordem Salvatorem nostrum Christum.

219 CXCI. — OLIBRIO PRESBYTERO.

Nusquam Scriptura dixit, ad imaginem Dei et similitudinem solem procreatum fuisse : quanam igitur ratione tu id palam edicis, et in oculis omnium? Licet enim ille hærens in cælo lucidissimos radios ejaculetur, factus tamen est ea lege, ac jussu, ut hominibus inserviat; et non est divinis manibus fabrefactus. Solus homo animal admirabile Dei manibus procreatus, et digitis nulli materie obnoxiiis exornatus est, et animam rationis competem inflatum divino possedit.

CXCII. — THELESPHORO ENCAUSTÆ.

Quid laborem sedulum, inanemque capis? quid conteris operam frustra? quid in ventum laborem insumis ²¹, ut aiebat Salomon? Stultum enim, minimeque frugiferum studium tuum comperietur, cum Deus rerum habenas teneat, dirigatque omnia, ac regat, ut illi collubitum est. Multa siquidem, injuste te gerens, in ærarium congeris, neque cui illa congregas ²², scis, ut David dicebat

²⁰ II Timoth. iv, 2. ²¹ Ecl. v, 45. ²² Psal. xxxviii, 7.

ἀρχαίαν· καὶ τάχα δυσωπηθήσῃ φεῖδασθαι τῶν κατὰ ψυχὴν ἀσθενούντων. Κάρπος τις γέγονεν ἐπίσκοπος σύγχρονος τῶν ἀποστόλων. Ἐπὶ τοῦτου δύο τινὲς νεανίσκοι ἐπιστρέψαντες ἐξ Ἑλληνικῆς πλάνης, καὶ τῶν ἐξωθεν παιδευτηρίων προσῆλθον τῇ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ παρακάλεσαντες τυγχάνουσι τοῦ θεοῦ βαπτίσματος. Εὐθύς δὲ τοῦτο μαθόντες οἱ τούτων συμφορηταὶ διεφθάρ.

ἀσεβέστατοι, καὶ ἀνοσιώτατοι. Τούτων οὕτως παρ' αὐτοῦ λεγομένων, ἰδοὺ θέαμα μέγιστον φόβου καὶ καταπλήξεως. Κατήλθεν οὖν ὁ Χριστὸς οὐρανῶθεν, καὶ φεύγουσι μὲν οἱ φλογώδεις δράκοντες, ἐπιλαθόμενος δὲ τὸν νέον μετ' εὐμενείας, καὶ πρῶτος πολλῆς ἀναφέρει τοῦ χάσματος, καὶ τίθησιν ἐπὶ γῆς, διὰ τοῦτου δεικνύων τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. Ἀληθῶς γὰρ Χριστιανοὶ ἐς ὕστερον μεταβλήθεντες, μεγάλοι πεφήνασι. Μέμφεται δὲ τὸν Κάρπον, τῆς τε μαλαγχοῦρας, καὶ τῆς ἀποτομίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀσυμπαθῶς ἐκηράσατο στιβαρῶς. Ταῦτα τοιγαροῦν γνοὺς, ὡ ἐπίσκοπε, μὴ ἀναθεμάτιζε ἀσπλάγγως, καὶ δίωκε ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας διηνεκῶς ἀνθρώπους τοὺς περὶ Φιλήμονα, καὶ Σώσανδρον κατὰ συναρπαγὴν περιπεπαρμένους τῇ ἀσεθείᾳ. Ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων ἀποστόλων πρὸς χρόνον τακτὸν τῆς Ἐκκλησίας ἀπείρξας, ἐλεγξον, νουθέτησον, ἐπίτρεψον, στυφον, ἐπίχεε τὸν τοῦ Χριστοῦ ἔλεον, παρακάλεσον, ἀνανέωσον, στήριξον, ἀπόπλυνον αὐτοὺς τοὺς αὐτῶν ὀδύρμοις, καὶ δάκρυσι, κόσμησον ταῖς νηστεταῖς, φαίθρουν ταῖς πολλαῖς ἀγρυπνίαις, ἐπέδυσον ταῖς προσευχαῖς τοὺς τῆς θεοσεβείας κατ' ἐπήρειαν τοῦ διαβόλου, καὶ ἐπιβουλήν ἀνδρῶν ἀνόμων γεγυμνωμένους, ἀγαθὰς αὐτοῖς ὑπόσπειρον ἐλπίδας δεομένους, ἱκετεύουσιν, ἐλεημοσύνας ποιούσι, καὶ ἐξιλουμένους τὸν μόνον εὐσπλαγχνον, καὶ φιλόανθρωπον, καὶ ὑπερέγαν οἰκτίρμονα Σωτῆρα ἡμῶν Χριστόν.

PLA'. — ΟΛΥΒΡΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Οὐδαμοῦ εἶπεν ἡ Γραφή, ὅτι κατ' εἰκόνα Θεοῦ, καὶ ὁμοίωσιν ὁ ἥλιος κέκτισται· πῶς οὖν σὺ τοῦτο φανερῶς ἐκδιδάσκεις; Κἂν γὰρ ὑπάρχει κατ' οὐρανὸν ἀποστλιθὼν ὁ ἥλιος ταῖς λαμπροτάταις αὐγαῖς, ἀλλ' οὐνεγὲ πρὸς τὸ ἀνθρώποις ὑπηρετεῖν ἐκτίσθη προστάγματι καὶ νόμῳ, οὐ μὴν καὶ θεαῖς χερσίν. Μόνος δὲ ἀνθρώπος τὸ θαυμάσιον ζῶον χερσὶ Θεοῦ πέπλασται, καὶ τοῖς ἀύλοις κατεκοσμήθη δακτύλοις, καὶ ψυχὴν ἐμπέπνευσται λογικὴν.

PLB'. — ΤΕΛΕΣΦΟΡΩ ΕΓΚΑΥΣΤΗ.

Διὰ τί μοχθεῖς πολλὰ καὶ ἀπέραντα, καὶ εἰς ἀνεμον κοπιᾷς, καθὼς εἶπε Σολομών; Ἀνόητος γὰρ, καὶ ἀσύμφορος ἡ σπουδὴ σου δειχθήσεται, Θεοῦ τοῦ ὀλακας τῶν πραγμάτων κρατούντος, καὶ πάντα καθ' ὅν βούλεται τρόπον ἀγοντος καὶ φέροντος. Θησαυρίζεις γὰρ ἐξ ἀδικίας πολλὰ, οὐ γινώσκεις δὲ, τίτι συν' ἀγείεις αὐτὰ, ὡς εἶρηξεν ὁ Δαυὶδ.

ΡηΓ'. — ΜΕΛΙΤΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ὅπου ἐντολὴ Θεοῦ, ἐκεῖ πάντως καὶ πειρασμοί, καὶ ἐπιβουλὴ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ πειθέτω σε Ἄδὰμ ἐν παραδείσῳ ἐντολὴν θείαν δεξάμενος, καὶ παραχρηῖμα ἐπιβουλεύεις, καὶ ὑποσκελισμένος. Ὅπου δὲ θλίψεις, καὶ ἐνθα λύπη πολλή, ἐκεῖ καὶ χαρὰ πολλή γενήσεται, καὶ ῥῶ τῷ προσήκοντι. Ἐπεριλυτός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου, φησὶν ὁ Κύριος. Ἄλλ' ὅμως ἡ λύπη αὐτοῦ εἰς χαρὰν γέγονεν ὅλη τῆ οἰκουμένη. Καὶ ἡμεῖς λυπούμεθα μὲν, θλιβόμενοι ἐν μυρίοις πειρασμοῖς, τοῖς τε ἐκ δαιμόνων, τοῖς τε ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ δυνατὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάσας τὰς θλίψεις ἡμῶν εἰς χαρὰν καὶ τέρψιν διηνεκῆ μετενέγκαι. Μὴ τοίνυν ἐκλύου τῇ πολλῇ ἀθυμίᾳ, καὶ τῇ ἀμέτρῳ λύπῃ· οἱ γὰρ λυπηθέντες ἠγαλλιᾶσονται ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν, ἢ ἐφ' ὧν καὶ λελύπηται. Κοίτην δὲ νόει μοι νῦν τινα ψυχῆς τεθλιμμένης ὑπὲρ τῆς κτήσεως τῶν ἀρετῶν, ἕξιν τε καὶ κατάστασιν. Ὅπου τοίνυν διὰ Θεοῦ λύπη, ὄηλον ὅτι ἐκεῖ καὶ χαρὰ αἰώνιος ἔσται. Καὶ γὰρ αἱ περὶ Μαρίας τὴν Μαγδαληνῆν, καὶ τὴν ἄλλην Μαρίαν, λυπηθεῖσαι ὑπερβαλλόντως, ἤκουσαν τοῦ χορηγοῦ τῆς πάντων ἡμῶν ἀγαλλιᾶσεως Χριστοῦ μετὰ τὴν ἀνάστασιν λέγοντος· Χαίρετε.

ΡηΔ'. — ΖΗΝΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἡ κατὰ Θεὸν ἀρετὴ πλοῦτου τιμιωτέρα ἐστίν, ὃ δὲ ἡσύχιος βίος χρημάτων ἀναριθμητῶν περιφανέστερος. Καλὸν τοίνυν ἀσπάξασθαι τὸ καλόν.

ΡηΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐδὲν οὕτω δυσωπεῖ τοὺς ἐπεμβάλοντας, καὶ ἐξονειδίζοντας, ὡς ἡ τῶν ἐξονειδιζομένων μετὰ πραότητος, καὶ ἐπιεικειᾶς διόρθωσις. Ἡ γὰρ τῶν ἐξονειδιζομένων καλλίστη μεταβολή, τοῖς ἐξονειδίζουσι διατροφή γίνεται.

ΡηΖ'. — ΚΥΡΙΑΚΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐπίσταμαι πάντα τὰ πειρατήρια τὰ συμβεβηκότα σοι, καὶ τὰς θλίψεις. Ἀνάλαβε οὖν τὰ ὄπλα τῆς προσευχῆς, κράζων πρὸς τὸν Κύριον ἀνευδότης, καὶ τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσῳ καὶ σφοδρότερον ἐπιτίθενται ἡμῖν δαίμονες τε καὶ ἄνθρωποι βρύχοντες καθ' ἡμῶν τοὺς ὁδόντας, καὶ νομίζοντες μὴ βοηθήσεσθαι ἡμᾶς ἐξ οὐρανόθεν. Κἀν μὴ κεκτῆμεθα δυνάστας βοηθοῦντας ἀνθρώπους, καὶ πάντως δι' ἐλπίδος τῆς πρὸς τὸ κρεῖττον, καὶ τῆς εὐχαριστίας, τευξόμεθα βοηθείας ἰσχυρᾶς. Βλέπε τοιγαροῦν, τί φησὶν ἐν προσευχῇ ὁ Σιράχ· Ἐξομολογούμαι σοι, Κύριε Βασιλεῦ, καὶ αἰνέσω Θεὸν τὸν Σωτῆρά μου. Ἐξομολογούμαι τῷ ὀνόματί σου, ὅτι σκεπαστής, καὶ βοηθὸς ἐγένου μοι, καὶ ἐλυτρώσω τὸ σῶμά μου ἐξ ἀπωλείας καὶ ἐκ παγίδος διαβολῆς γλώσσης, καὶ ἐναντιὸν τῶν περιεστηκότων με ἐγένου μοι βοηθός, καὶ ἐλυτρώσω με κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, καὶ τοῦ ὀνόματός σου ἐκ βρυγμῶν μισούντων με. Προεκείμεν πρὸς τὸ θηρευθῆναι ὑπὸ τῶν ζητούντων θλίψαι, καὶ ἀπολέσαι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐπειγόμεν κυκλώθεν ὡσπερ ὑπὸ πυρὸς ἐκκαυθέντος. Ἰπῆρχον γὰρ ἐν τῷ βάθει τῆς κοιλάδας τοῦ νοητοῦ ἕδου. Ἐκυκλώθην ὑπὸ γλώσσης ἀκα-

CXCIII. — MELITONI DIACONO.

Ubi divinum præceptum est, ibi prorsus et tentatio, et hostis professi insidiæ sunt. Fidem tibi faciat Adam in paradiso divinum præceptum accipiens, statimque insidiis petitus et supplantatus²². Ubi vero est afflictio, et mœror ingens, ibi et magnum gaudium, tempore tamen debito, orietur. **220** Ἐ Undique tristis est anima mea usque ad mortem²³, ἢ ait Dominus. Ejus tamen tristitia toti terrarum orbi gaudium peperit. Nos quoque innumeris tentationibus tum dæmonum, tum hominum pressi affligimur, sed Deus noster omnes afflictiones nostras in gaudium et lætitiā perpetuam immutare potis est. Ne igitur gravi mœrore et immoderata tristitia despondeas animum. Qui enim contristati sunt, ἢ lætabuntur in cubilibus suis²⁴, ἢ in quibus contristati sunt. Cubile vero nunc intellige, habitum quemdam, statumque animæ ὡβ comparisonem virtutum afflictæ. Ubi igitur propter Deum mœror est, ibidem et gaudium sempiternum erit. Nam quæ Mariam Magdalenam, aliamque Mariam comitabantur²⁵, immodica molestia affectæ a gaudii nostri omnium datore Christo post resurrectionem audierunt : Gaudete.

CXCIV. — ZENONI DIACONO.

Virtus secundum Deum divitiis omnibus est pretiosior, et vita quieta tranquillaque pecuniis immensis luculentior. Bonum itaque fuerit bona amplecti.

CXCv. — Eidem.

Nil adeo placat insultantes, exprobrantesque, ut exprobratorum cum lenitate et modestia correctio. Optima siquidem exprobratorum immutatio, exprobrantibus confusio fit.

221 CXCVI. — CYRIACO PRESBYTERO.

Vexationes afflictionesque omnes quæ tibi contigerunt, compertæ mihi sunt. Armaturam itaque orationis assume, clamans sine intermissione ad Dominum, eoque magis, quo validius dæmones impetunt, et homines adversus nos frendentes dentibus suis, existimantesque nullum nobis ab alto auxilium adfuturum. Licet nulli nobis suppetant homines principes, qui ferant opem; omnino propter in Deum spem, et gratiarum actionem, D auxiliū illiusque validi participes erimus. Videsis quæ Sirachus Deum exorans loquatur : Ἐ Confiteor tibi, Domine Rex, et collaudabo Deum Salvatorem meum. Confiteor nomini tuo, quoniam adjuutor et protector factus es mihi, et liberasti corpus meum a perditione et a laqueo lingue calumniosæ, et in conspectu circumvallantium me factus es mihi adjutor, et liberasti me secundum multitudinem misericordiæ tuæ, et nominis tui a rugitibus odio persequentium me. Præpositus eram ad capturam quærentium affligere, et perdere animam meam : et premebar undique tanquam ab igne accenso. Eram enim in profundo

²² Gen. III passim. ²³ Matth. xxvi, 38. ²⁴ Psal. cxlix, 5. ²⁵ Matth. xxviii, 9.

ventris intellectualis inferi. Circumdatus fui a lingua coinquinata et verbo mendacii. Appropinquavit anima mea usque ad mortem : circumdederunt me undique mala, nec erat qui adjuvaret. Respexi in adjutorium hominum, et non erat. Tunc recordatus sum misericordiam tuam, Domine, et operationis tuam, quæ a sæculo est, quoniam eruis sustentantes te, et liberas eos de manibus hostium : et exaltavi a terra deprecationem, et pro liberatione a morte deprecatus sum. Invocavi te, Domine, ne derelinquas me in die tribulationis ⁸⁷. Alio quoque in loco idem Sirachus adhortans, inquit : « Respicite antiquas generationes, et videte, quis credidit Domino, et verecundatus est ? quis permansit in timore ejus, et derelictus est ? aut quis deprecatus est eum, et neglectus est ? Misericors enim, et miserator est Dominus, et dimittit peccata ; et liberat in tempore tribulationis ⁸⁸. »

CXCIV. — SIMPLICIO EXCEPTORI.

Christum coronandum esse spinis a Judæorum Synagoga jam prædixerat Salomon : Filix Jerusalem, egredimini, et videte coronam, qua coronavit eum mater ejus ⁸⁹. Cum itaque omnium delicta sustulerit Dominus, spina vero symbolum peccati sit ; propterea ex spinis ei diadema impositum est. Sepultus autem est in terra, ad ferendas spinas, et tribulos condemnata, ut maledictis onerata benediceretur. Quando vero primum creati homines post peccatum ficus folia induerunt ⁹⁰, propterea circa passionem dicit ad ficum : « Non ultra ex te fructus proveniat ⁹¹ ; » quasi diceret : Non ultra in paradiso fiat prævaricatio.

CXCVIII. — NUMENIO PRIMATI.

Annum insidias diaboli percipis, quas tamen non persequiscere conaris ? Ipse namque tuis cogitationibus suggerit, nullum ⁹² ex evolutione librorum fructum haberi, ut ingenti negligentia, et divinatorum præceptorum oblivione, tibi effodiat mentis oculum, omnemque cogitationem industriam, ex qua omnino quælibet actio dextera tempore commodo nascetur, tollat e medio. Hic autem est serpens intellectualis. Naas quippe serpentem significat, qui Israelitis aliquando minatus est, se dextrum eorum omnium oculum effosurum ⁹³, hoc est, cogitationem omnem bonam evulsurum. Multa porro commoda ex lectione divinitus inspiratarum Litterarum hominibus proveniunt. Si itaque tibi in animo est, animæ oculum conservare, illiusque aciem acuere, et ad optima quæque duci, et victoriam de consiliario pessimo Naas, qui in te est, Ammonita reportare ; Scripturarum.

CXCIX. — PULLIONI DIAPSEPHISTÆ.

Cum in cogitationibus, quæ natura sua præclaræ sunt, immoramur, paradysum tenemus ⁹⁴, a perturbationibus immunes, precibus et virtute ad cælestia sublevati ; cum vero ad malum declinaverimus,

θάρτου, καὶ λόγου ψευδοῦς. ἤγγισεν ἡ ψυχὴ μου εἰς θάνατον· περιέχον με πάντοθεν κακὰ, καὶ οὐκ ἦν τις βοηθῶν μοι. Ἐνέβλεψα εἰς ἀντιλήψιν ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἦν. Τότε ἐμνήσθην τοῦ ἔλεους σου, Κύριε, καὶ τῆς ἐργασίας σου τῆς ἀπ' αἰῶνος, ὅτι λυτροῦσαι τοὺς ὑπομένοντάς σε, καὶ σώσεις αὐτοὺς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν· καὶ ἀνύψωσα ἀπὸ τῆς γῆς τὴν ἑκσίαν, καὶ ὑπὲρ θανάτου ῥύσεως ἰδεθήην. Ἐπεκαλεσάμην σε, Κύριε, μὴ με ἐγκαταλείπῃς ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. » Καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ὁ αὐτὸς Σιράχ παραινῶν, φησὶν : « Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεάς, καὶ ἴδετε, τίς ἐνεπίστευσε Κυρίῳ, καὶ κατεσχύνθη ; ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ, καὶ ἐγκατελήφθη ; ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτὸν, καὶ ὑπερῶρθη ; Οἰκτιρῶν γάρ καὶ ἐλεήμων ἐστὶν ὁ Κύριος, καὶ ἀφίησιν ἁμαρτίας, καὶ σώζει ἐν καιρῷ θλίψεως. »

PLZ'. — ΣΥΜΠΛΙΚΙΩ ΕΚΣΚΕΠΤΩΡΙ.

Ὅτι μέλλει Χριστὸς ὑπὸ τῆς τῶν Ἰουδαίων συναγωγῆς ἀκάνθαις στεφανοῦσθαι, προείρηκε Σολομών· θυγατέρες Ἰερουσαλήμ, ἐξέλθετε, καὶ ἴδετε τὸν στέφανον, ὃν ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ οὖν πάντων τὰς ἁμαρτίας ἦρεν ὁ Κύριος, σύμβολον δὲ ἁμαρτίας ἡ ἀκανθα, διὰ τοῦτο ἀκάνθινον περιεδέθη στέφανον. Τέθαπται δὲ εἰς τὴν γῆν τὴν καταδικασθεῖσαν ἐκφέρειν ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἢ εὐλογηθῆ ἡ κεκατηραμένη. Ἐπειδὴ δὲ φύλλα συκῆς οἱ πρωτόπλαστοι ἁμαρτῶντες περιεβάλλοντο, διὰ τοῦτο περὶ τὸ πάθος λέγει πρὸς τὴν συκῆν : « Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται· » ἀντὶ τοῦ· Μηκέτι ἐν παραδείσῳ γενέσθω παρὰ θάλασσαν.

PLH'. — ΝΟΥΜΗΝΙΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Λανθάνεις σαυτὸν ἐνεδρευόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Αὐτὸς γάρ σοι ὑποτίθεται διὰ τῶν ἐνθυμιῶν, μηδὲν πάμπαν ὠφελῆσθαι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, ὅπως τῇ πολλῇ ἀμελείᾳ, καὶ τῇ λήθῃ τῶν θεῶν προσταγμάτων, ἐξορούσης σου, καὶ ἀμαλδύνη πᾶν δεξιὸν νόημα, ἐξ οὐπερ πάντως πρῶξις δεξιὰ καιρῷ οικεῖω τεχθήσεται. Οὗτος δ' ὑπάρχει ὁ ἄρις ὁ νοητός. Ναὰς γάρ ἐρμηνεύεται ἄρις, ὅστις τοῖς Ἰσραηλῆταις ποτὲ ἐπηπείλησε, πάντα δεξιὸν αὐτῶν ὀφθαλμῶν ἐξορούσαι, τούτεστι, πάντα λογισμὸν ἀγαθὸν ἀφανίσαι. Πολλὰ δ' ἀγαθὰ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θεοκνεύστων Γραφῶν εὐρίσκουσιν ἄνθρωποι. Εἰ οὖν θέλεις τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς φυλάττειν τε καὶ νικῆσαι τὸν κἀκιστον σύμβουλον, καὶ ἀποτελεσαι ὀξυδερεκῆ, καὶ ἐπὶ τὰ κάλλιστα ποδηγῆσθαι πράγματα, τὸν Ναὰς λέγω τὸν ἐν σοὶ Ἀμμανίτην, ἢ μὴ ὀκνήσης τῇ ἀγίᾳ προσέχειν ἀναγνώσει.

ne socors sis, neque segnis in lectione sacrarum

PLΘ'. — ΠΟΥΛΛΙΩΝΙ ΔΙΑΨΗΦΙΣΤῆ.

Ὅταν ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν λαμπρῶν διατρέθμεν λογισμῶν, ἐν παραδείσῳ ἐσμέν, γυμνοὶ παθῶν, οἱ προσευχόμενοι, καὶ τῇ ἀρετῇ ἀνακουφίζομενοι εἰς τὰ ἐπουράνια· ὅταν δὲ πρὸς τὸ κακὸν βέψομεν, ἐκβαλλό-

⁸⁷ Eccli. LI, 1-14. ⁸⁸ Eccli. II, 11-15.

⁸⁹ Cant. III, 11.

⁹⁰ Gen. III, 18.

⁹¹ Matth. XXI, 19.

⁹² I Reg. XI, 2. ⁹³ Gen. II, 15.

μεθα τοῦ θείου παραδείσου, καὶ τοὺς δερματινοὺς A
 χιτῶνας τῶν παθῶν ἐνδυσάμενοι, τῇ ἁμαρτίᾳ πα-
 χυνθέντες καταβρονύμεθα. Ἄν δὲ πάλιν νήψαντες
 διὰ φιλοπονίας λεπτύνωμεν τὴν τῶν ἐμπαθῶν χιτῶνων
 παχύτητα, μετάρσοι γινόμεθα πετροφουόντες ὡς
 ἀετοί, καὶ πνευματικοὶ προσαγορευόμεθα, καθὼς
 γέγραπται, ὅτι ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος,
 πνεῦμά ἐστιν· ὥστε λέγειν ἡμῖν τὸν ἀπόστολον Παῦ-
 λον· « Ἵμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύ-
 ματι, » διότι ἀπέθεσθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν
 ταῖς ποικίλαις ἐπιθυμίαις διεφθορότα. Σάρκα γὰρ
 περικείμενοι, οὐ κατὰ σάρκα στρατεύεσθε, ἀλλ' οὐ-
 ρανοδοτεῖτε τῇ διανοίᾳ. « Ἵμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα
 ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει. »

Σ'. — ΣΩΚΡΑΤΗ ΚΟΜΗΤΙ.

Εὐμαρῶς λίαν τῶν θανάτων ἀνθρώπων τὰ σώ- B
 ματα ὁ Σωτὴρ Χριστὸς ἀναστήσει ὅστιον παρμου.
 Ποιον γὰρ, εἰπέ μοι, μαῖζον ἐν συγχερίσει καμάτων,
 ἀνδριάντα πλάσαι τὸν πρῶην μὴ ὑφεστῶτα, ἢ τὸν
 ἐκπεσόντα ἀναψνεῦσαι εἰς τὸ αὐτό; Ὁ τοίνυν ἐκ
 τοῦ μὴ ὄντος ποιήσας ἡμᾶς Θεός, δῆλον ὅτι καὶ πε-
 πτωκότας ἡμᾶς ἐξαναστήσει δυνήσεται.

ΣΑ'. — ΒΟΥΣΙΡΙΩ ΝΑΥΚΑΗΡΩ.

Μάμνησο, ὅτι ἡ χήρα ἢ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις γε-
 γραμμένη, ἐπὶ ἱκανᾷ ἔτη ἐνετύγχανε τῷ ἀδίκῳ
 κριτῇ ἐκείνῳ λέγουσα· « Ἐκδίκησον με ἀπὸ τοῦ
 ἀντιδίκου μου. Αὐτὸς δὲ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον,
 ἀλλ' ὑπερετίθετο. » Ἀντιδικὸς ἂν εἴη οὐ μόνον ὁ
 δαίμων, ἀλλὰ καὶ τὸ φρόνημα τὸ σαρκικόν. Ὅτε C
 ἔκδιασθαις ἐκ τῆς ἐνοχλήσεως ὁ δικαστής,
 ἐξεδίκησε τὴν χήραν. Τὴν τοίνυν παραβολὴν ταύτην
 πρὸς ἡμᾶς ὁ Κύριος εἰρηκεν, νευρῶν ἡμᾶς, ἵνα μὴ
 ἀπογινώσκωμεν, δεόμενοι, καὶ αἰτοῦντες. Αὐτὸς γὰρ
 ὁ φιλένθρωπος Κύριος ἐπίσταται τὸν καιρὸν, ὅτε
 βούλεται ἐπακούσαι, καὶ δοῦναι τῷ αἰτοῦντι τὸ αἴ-
 τημα. Καὶ τότε ὅταν θέλῃσι, τάχιστα ποιεῖ τὴν
 ἐκδίκησιν τῶν καταπονημένων, καὶ ὀνειδίζομένων,
 καθὼς γέγραπται· « Ἐν τῷ λέγεσθαί μοι καθέκα-
 στην ἡμέραν· Ποῦ ἐστιν ὁ Θεός σου; » Τοῦτο γὰρ
 καὶ τῷ παραλυτικῷ τῷ ἐν τῇ προβατικῇ κατακει-
 μένῳ, καθέκαστον ἔτος ἀποτυγχάνοντι τῆς προσ-
 δοκίας ὅτι δαιμόνων ὀνειδίξτε, καὶ ἐλέγετο.

ΣΒ'. — ΘΕΟΔΟΣΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Ἄσπερ τὸ ἥδη ξηρανθέν ἐξ ἀνυδρίας ξύλον, ὕδατι
 κοινωῆσαν ἐκπλαστάνει, οὕτω καὶ ψυχὴ διὰ ἁμαρ-
 τίας νεκρωμένη, εἰ μετανοήσῃ, καὶ ἐξελώσῃται
 τὸν οἰκτεῖον Δεσπότην, ἐκπλύνεται τῶν ῥύπων, καὶ
 χάριτος πνευματικῆς μεταλαβοῦσα, καὶ ποτισθεῖσα
 τὴν νοῦν ταῖς πλουσίαις σταγόσι, καρποὺς προβάλλει
 πάσης δικαιοσύνης.

ΣΓ'. — ΖΩΣΙΜΩ ΚΑΛΛΙΓΑΡΙΩ.

Ἐκ ταπεινώσεως μόνης αἰσώσεται ὁ τελώνης· καὶ
 φησὶν ὁ Κύριος, ὅτι· « Πᾶς ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψω-
 θήσεται. » Διόπερ καὶ ὁ ἅγιος Δαυὶδ ἀντὶ συνηγο-
 ρίας τίθησι τοῦτο λέγων· « Πρόσχες πρὸς τὴν δέη-

⁴⁴ Gen. III, 21. ⁴⁵ Joan. III, 6. ⁴⁶ Rom. VIII, 9. ⁴⁷ Coloss. III, 9. ⁴⁸ II Cor. X, 3. ⁴⁹ Philipp. III, 20.

⁵⁰ Luc. XVIII, 3. ⁵¹ Psal. XLII, 4. ⁵² Joan. V, 5.

A a divino paradiso ejicimur, et pelliceis ⁴⁴ affe-
 ctuum vestibis amicti, peccato crassescentes
 gloriamur. Si rursus studio laboreque sani facti
 vestium perturbationibus obnoxiarum crassitudi-
 nem tenuaverimus, enatis nobis alis velut aquilæ
 in aera sublevamur, nuncupamurque spirituales,
 quemadmodum scriptum est eum, qui ex spiritu
 genitus est, spiritum esse ⁴⁵: adeo ut Paulus apo-
 stolus dicat: « Vos autem non estis in carne, sed in
 spiritu ⁴⁶, » quoniam deposuistis ²²⁴ veterem
 hominem, variis desideriiis corruptum ⁴⁷. Carne
 enim circumdati, non secundum carnem militatis ⁴⁸,
 sed cogitatione in cœlum ascenditis: « Vestra
 namque conversatio in cœlis est ⁴⁹. »

CC. — SOCRATI COMITI.

B Facillimo negotio demortuorum hominum cor-
 pōra Salvator Christus sternutamento citius re-
 surgere faciet. Quid enim, dic, sodes, in laborum
 comparatione majus est? Statuamne, quæ antea
 nulla erat, effingere, an casu quopiam disruptam
 in eandem formam reficere? Qui igitur nos ex eo,
 quod non erat, Deus creavit, ipse nos, postquam
 ceciderimus, ut clarissimum est, a limine mortis
 restituere poterit.

CCI. — BUSIRIO NAUCLERO.

Recordare, viduam, quæ in Evangelis expri-
 mitur, per multos annos instantem, injustum
 illum judicem convenisse dicendo: « Vindica
 me de adversario meo. At ille nolebat ad tempus,
 sed differebat judicium ⁵⁰. » Adversarius porro
 fuerit non tantum dæmon, sed etiam cogitatio car-
 nis. Postmodum judex importunitate viduæ com-
 pulsus, viduam vindicavit. Hanc igitur similitudi-
 nem Dominus affatur, nos corroborans, ne orantes,
 petentesque animum despondeamus. Ipse enim
 humanissimus Dominus scit tempus, quo nos
 exaudire, et postulantis votis respondere. Et tunc
 cum voluerit, citissime oppressos opprobriisque
 affectos vindicabit, ²²⁵ ut scriptum est: « Cum
 dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus ⁵¹? » Hoc
 nempe et paralytico in probatica jacenti ⁵², et
 quotannis frustrato expectatione a dæmonibus
 objiciebatur et dicebatur.

D CCH. — THEODOSIO LECTORI.

Quemadmodum aquæ defectu exsiccat jam ligno,
 si lymphæ advenit, surculos emittit, sic et anima
 peccato demortua, si pœnitentiam egerit, propiti-
 umque sibi proprium Dominum reddiderit, a sor-
 dibus expurgatur, et spiritualis gratiæ particeps,
 mentemque stillis opulenti irrigata, fructus uni-
 versæ justitiæ profert.

CCIII. — ZOSIMO CALIGARIO.

Humilitate sola publicanus ex infirmitate exem-
 ptus est: et ait Dominus: « Quicumque se humiliat,
 exaltabitur ⁵³. » Quapropter et sanctus David pro
 sui defensione illa edisserit: « Intende in oratio-

⁵⁴ Coloss. III, 9. ⁵⁵ II Cor. X, 3. ⁵⁶ Philipp. III, 20.

⁵⁷ Luc. XVIII, 14; Matth. XXIII, 12.

nem meam, quoniam humiliatus sum nimis ²⁴; et rursus : « Vide humilitatem meam, et laborem meum, et dimitte universa delicta mea ²⁵. » Ne itaque intempestive contristeris, dicens : Non sunt mihi pecuniæ, quas continuo pauperibus suppeditem. Namque si nihil habueris, nihil a te Deus exposcet; quod vero habes, promptus Salvatori offer, cor nempe contritum et humiliatum, et preces frequentes, et sic non sperneris ab eo, qui diligit humiliatos, eosque solari non dedignatur.

226 CCIV. — VALENTI SCRIBÆ.

Sanctus et vivificus Spiritus, qui una simul cum Patre et Filio adoratur, et conglorificatur, unus licet sit, multarum tamen virtutum auctor est. Eos namque, qui se exercent, ad continentiam corroborat; certantes, in confessione Domini nostri Jesu Christi confirmat; alius lingua utitur ad sapientiam, alius animum ad vaticinia illuminat; alteri facultatem abigendi dæmones elargitur, alteri divinas exponendi Scripturas munus impartitur; alium ad continentiam stabilit, alium ad eroganda sua pauperibus excitat, et huic quidem vigiliam, jejunium, rerumque terrenarum omnium despectum donat, et paupertatem fovere, et aliis præponere sibi ipsi vivere, et cor imperterritum; alium temporibus persecutionum vita mortem potiozem pro Christo eligere præparat : et sic in aliis alio quoque modo operatur; ipse vero natura sua est immutabilis ac constans. Illic per prophetas jam olim divinas Scripturas enuntiavit. Hic postmodum per contemptos nimis paucosque discipulos, sapientes gentium, invictos alias, eloquio superavit. Hic fideles, quibus apostoli manus imponebant, illico linguis omnibus loqui, quas ipsi non noverant, edocebat. Hunc itaque et ipse per multam fidem, et bona opera in te ipso habens inhabitantem et similem præsidem, et custodem, et propugnatorem, et protectorem possidens, nullum metuas, neque dæmonem, neque hominem nequam, qui tuæ a Deo stabilitæ domui insidias parare intentet.

227 CCV. — HELIONI MAGISTRIANO.

Si Deus interdixit, ne fiant mala, et eos, qui similia perpetrant, in gehennam ignia amandat : quomodo, cum iis, qui prava conficiunt, cooperabitur? Cave itaque dicas, Deum exaudire probrosos, scelestos et studiis suis jam emarcidos, et perimere quidem homines, currentes vero equos in circis enervare. Absit hoc! Non sunt hæc Dei opera, sed pravorum dæmonum actiones. Imagines quippe nonnullorum scilicet sanctorum præstigiatores effingentes, et supervacanea quadam operositate lamias colligantes, eas in postica imaginis parte sepeliunt : et cum sibi arriserit, aut mulierem in adulterium compellere, aut viro necem afferre, aut equos enervare, exsecrandum, et diris devotum

Α σίν μου, ὅτι ταπεινώθην σφόδρα. » Καὶ πάλιν φησὶν· « Ἴδε τὴν ταπεινώσιν μου, καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. » Μὴ τοίνυν ἀκαίρως λυπού, λέγων· ὅτι Οὐκ ἔχω χρήματα εἰς τὸ χορηγεῖν ἀπαισίτως τοῖς πένησι. Μῆδὲν γὰρ ἔχοντά σε, οὐδὲν ζητήσῃ Θεός· ὃ δὲ ἔχεις, μὴ δοκεῖ προσφέρειν τῷ Σωτῆρι, τουτέστι, συνετριμμένην καρδίαν, καὶ τεταπειωμένην, καὶ δέησιν δαφιλῆ, καὶ οὐ μὴ ἐξουδενωθῆς παρὰ τοῦ ἀγαπῶντος τοὺς τεταπειωμένους, καὶ παρακαλεῖν τούτους μὴ ὑπερηφανοῦντος.

ΣΔ'. — ΟΥΑΛΕΝΤΙ ΣΚΡΙΒΩΝΙ.

Τὸ ἅγιον, καὶ ζωοποιόν Πνεῦμα τὸ συνπροσκυνοῦμενον, καὶ συνοδοξάζομενον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, μονοειδὲς ὑπάρχων, πολλὰς ἐνεργεῖ ἀρετάς. Τοὺς μὲν γὰρ ἀσκούοντας, ἰσχυροποιεῖ κατὰ τὴν ἐγκράτειαν· τοὺς δὲ ἀθλοῦντας νευροὶ εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐτέρου τῇ γλώττῃ συγκέχρηται πρὸς σοφίαν, καὶ ἄλλου τὴν ψυχὴν εἰς προφητείαν φωτίζει· ἕτερον χαρίζεται δύναμιν δαίμονας ἀπελαύνειν, καὶ ἄλλω δίδωσι τὰς θείας διερμηνεύειν Γραφάς· ἄλλου τὴν σαφροσύνην ἐνδυναμοῖ, καὶ ἄλλον διεγείρει ποιεῖν ἀπλήστως τὰς ἐλεημοσύνας, καὶ τοῦτ' μὲν δωρεῖται ἀγρυπνεῖν, καὶ νηστεύειν, καὶ πάντων καταφρονεῖν τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων, καὶ τὴν ἀκτιμωσύνην περιέπειν, καὶ προτιμᾶν τὴν ἰδιοπραγμοσύνην, καὶ τὴν ἀπτοησίαν· ἕτερον δὲ πρὸς τὸ ὑπεραποθανεῖν Χριστοῦ ἐν καιροῖς τῶν διωγμῶν ἐτοιμάζει· ἄλλω ἄλλως ἐνεργεῖ, αὐτὸ δὲ κατὰ φύσιν μένει ἀναλλοίωτον, καὶ ἀτρέπτον. Τοῦτο διὰ τῶν προφητῶν πρώην τὰς σεβασμίους Γραφάς ἀπεφθέξατο. Τοῦτο καὶ ἐς ὕστερον δι' εὐτελῶν λίαν, καὶ ὀλίγων μαθητῶν, κατερῆθόρσευσεν τῶν παρ' Ἑλλήσιν δυσμαχωτάτων σφεῶν. Τοῦτο τοῖς χειροθετούμενοις πιστοῖς ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ἐδίδου ἀθρόως πᾶσαν ὁμιλίαν γλώττων, ἥνπερ μὴ ἐγίνωσκον. Τοῦτο τοιγαροῦν καὶ αὐτοῖς διὰ πολλῆς πίστεως καὶ τῶν ἀγαθοεργῶν ἐνοικον ἔχων, καὶ τηλικούτων τὸν προστάτην, καὶ φρουρὸν, καὶ ὑπέρμαχον, καὶ σκεπαστὴν κεκτημένος, μηδένα δειλιάσῃς, μὴ δαίμονα, μὴ ἀνθρώπον πονηρὸν ἐπιθουλεύειν τῷ σὺ θεοσθηρίκτῳ ὄκῳ βουλόμενον.

ΣΕ'. — ΗΛΙΩΝΙ ΜΑΓΙΣΤΡΙΑΝΩ.

Εἰ Θεὸς ἀπηγόρησε, μὴ ποιεῖν κακά, καὶ τοὺς ταῦτα μετροχόμενους τῇ γέννη τῷ πυρὸς παραπέμπει, πῶς ἂν τοῖς τὰ φαῖλα ποιούσι συμπράξεις; Μὴ οὖν λέγε, ὅτι ὁ Θεὸς εἰσακούει διεσφορότων, καὶ ἐναγῶν, καὶ σεσηπῶτων τοῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ φονεύει μὲν ἀνθρώπους, κλᾶ δὲ τοὺς ἔππους τρέχοντας ἐν τοῖς κίρκοις. Μὴ γένοιτο! Οὐκ ἔστι ταῦτα Θεοῦ πράγματα, ἀλλὰ δαιμόνων πονηρῶν ἐνεργήματα. Εἰκόνας γὰρ τινῶν δῆθεν ἁγίων ποιούντες εἰ γόητες, λαμίας τε συνδεσμοῦντες περιεργίαις τισί, τῷ ὀπισθίῳ τῆς εἰκόνης ἐγκατορύττουσι, καὶ ὅταν βούλονται, ἢ γυναῖκα ποιῆσαι μοιχευθῆναι, ἢ ἄνδρα θανατώσαι, ἢ ἔππους κλάσαι, νηστεύουσι καθραμένην, καὶ βελουρὰν νηστεῖαν, καὶ ἀγρυπνοῦσι πρὸς

²⁴ Psal. cxli, 7. ²⁵ Psal. xxiv, 18.

τῆ εἰκόνι ἐκείνη, καὶ κηρός, καὶ λύχνους ἐξέψαν-
τες γρηγοροῦσιν ἐπικαλούμενοι δαίμονας, μέχρις
ἂν τύχῃσι τῆς τούτων ἐμφανείας, καὶ τίνα μὲν εἰς
ἔργον ἐξάγουσιν, ἐν δὲ τοῖς πλείστοις ἀποτυγχά-
νουσιν. Οὐκοῦν φυλάττω αὐτούς, μὴ ποτε παγι-
δευθῆς.

ΣΓ'. — ΙΩΑΝΝΗ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ ΝΕΩΤΕΡΩ.

« Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα
εὖ σοι γένηται, » θεσμοθετεῖ Κύριος. Μὴ τοίνυν, εἰ
δυνατὸν, μίαν στιγμὴν χρόνου ἀπολιμπάνου τῶν
γονέων, μὴ ποτε τούτων ἐπιμελείας, καὶ φροντίδος,
καὶ θεραπείας χωρισθεὶς περιπέσης ἀνθρώποις, καὶ
λοιμοῖς, καὶ λάθης σαυτῷ βρόχους. Πολλοὶ γὰρ εὐ-
ρίσκονται, καὶ μάλιστα νεώτεροι ἄφρονες, καὶ φιλη-
δονοι, ἀνομίας ἐργάζονται, καὶ παντὸς ῥύπου δοχεῖα,
βλάπτοντες τὰ μεγάλα τοῦς αὐτοῖς πλησιάζοντας.
Φεῦγε τοίνυν τὴν λύμην, καὶ τὸν βόρβορον τούτων,
προκαρτερῶν τοῖς γεγεννηκόσι σε φιλοστόργως, καὶ
τιμῶν τούτους ὑπερβαλλόντως, καὶ στοιχῶν ταῖς
νουθεσίαις, καὶ ταῖς προσευχαῖς αὐτῶν περιχρα-
χούμενος· κἄν γὰρ πᾶσαν θεραπείαν τούτοις προσ-
ενέγκῃς, ἀλλ' οὐν γε ἀντιγεννησῶ αὐτούς οὐδαμῶς
δυνηθείης.

ΣΔ'. — ΘΕΟΦΙΛΩ ΑΒΑΚΤΙΣ.

« Ὅτι οἱ τὸν δίκαιον ἄνδρα εὐφημοῦντες εὐλογοῦν-
ται παρὰ Θεοῦ, καὶ μυρίων διὰ τοῦτο τυγχάνουσι
ἀγαθῶν, οἱ δὲ λοιδορεῖν τολμῶντες ἀνηκέστοις περι-
πεσοῦνται κακοῖς, ἀκούοντες τί λέγει ὁ Θεὸς τῷ
Ἄβραάμ· « Τούς εὐλογοῦντάς σε εὐλόγησά, καὶ
κατάρατοι ἐσονται οἱ καταρωμένοι σε. » Καὶ ὁ
Δαυὶδ φησιν· « Ἄλαλα γεννηθῆτω τὰ χεῖλη τὰ δόλια
τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν ἐν ὑπερηφ-
νεῖα, καὶ ἐξουδενώσεται. » Σὲ οὖν ἀποδέχομαι καλῶς
πολιτευόμενον πάντοτε, καὶ τοὺς δικαίους δοξάζ-
οντα.

ΣΕ'. — ΣΙΜΩΝΙ ΚΟΥΡΣΩΡΙ.

Εἰ τὴν σοφὴν μέλισσάν μιμεῖσθαι ἐσπούδακας,
ἐκ πάσης ἀναγνώσεως τὰ χρήσιμα συλλέγειν μὴ
κατόκνει.

ΣΘ. — ΠΗΓΑΣΩ ΚΟΜΗΤΗ.

Ἄτοπον ἂν εἴη τύπτειν τὴν σύμβιδίον σου, σάφρονά
τε καὶ σεμνοπρεπεστάτην ὑπάρχουσαν, τὴν τ' εὐ-
νοϊάν σοι φυλαττομένην διὰ παντὸς τῶν βίου, καὶ
μὴ τολμῶσαν διὰ τὴν πολλὴν αἰδῶ, καὶ τιμὴν τὴν
πρὸς σὲ, μὴδ' ἀνοφθαλμῆσαι σοί. Πέπαυσο τοίνυν
τοῦ δέρειν τὴν πιστωτάτην, ἵνα μὴ ἀγανακτήσῃ.
Φιλοσόφου γὰρ ψυχῆς σημεῖον, τὸ παντελῶς μὴ
πλήττειν χεῖρι, τῷ λόγῳ δ' ἐπιπλήττειν τοῖς πονη-
ρευομένοις. Ἀτάκτου δὲ, καὶ ἀπαιδέτου ση-
μαντρον, τὸ ἐτοιμῶς πληγὰς ἀπάγειν ταῖς παρα-
τυγχάνουσι.

ΣΙ'. — ΝΗΜΕΡΤΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Ἐρωτᾷς με διὰ τοῦ γράμματός σου, εἰ χρὴ πι-
στεύειν ὁμοούσιον εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ
Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ. Ἡμεῖς δὲ οὕτως ἔχομεν, καὶ

A jejunium jejunant, et ante eam imaginem noctes
insomnes agunt, et cereis lampadibusque accensis
vigilantes dæmones invocant, quousque eorum
apparitionis compotes fiant : et ex his quædam
opere præstant, plurimisque vero frustrantur. Cave
igitur, ne per eos in laqueum incidas.

CCVI. — JOANNI PRIMATI JUNIORI.

« Honora patrem et matrem tuam, ut bene tibi
sit » : ita Dominus lege sancivit. Ne itaque si
feri potest, vel uno momento temporis parentes
deseras ; ne aliquando eorum diligentia, cura ac
delinitione destitutus in homines, qui sunt anima-
rum lues ac pestis, incidas, tibi que laqueos com-
pares. Multi namque sunt, et potissimum juniores
stulti, et voluptatibus **228** dediti, iniquitatis opi-
fices, et sordium omnium receptacula, qui maxi-
ma incommoda iis, qui cum ipsis consuescunt,
afferunt. Fuge itaque luem et sordem hanc, amice,
cum parentibus una vivens, et totis conatibus eos
honorans, eorum præcepta sequens, eorum pro-
cibus veluti aggere constipatus : licet enim cultum
illis omnem, ac sollicitudinem conferas ; at tu
tamen eos generare nullo modo poteris.

CCVII. — THEOPHILO ABACTIS.

Justum hominem laudibus prosequentes, bene-
dictionem a Deo consequi, et innumerorum bono-
rum participes propterea fieri. opprobriis vero eos
laccessere audentes, deplorata mala subituros, no-
scere poteris a Deo dicente ad Abram : « Benedicen-
tes te benedicam, et maledicti erunt, qui maledicent
tibi ». Et David dicit : « Muta fiant labia dolosa,
quæ loquuntur adversus justum iniquitatem in su-
perbia et contemptu ». Te igitur laudo, qui re-
cte semper vitam instituis, et justos laudibus ex-
tollis.

CCVIII. — SIMONI CURSORI.

Si persipientem apem imitari conaris, ex omni
lectione, quæ utilia sunt, in unum congerere ne
pigrescas.

229 CCIX. — PEGASIO COMITI.

Absurdum utique fuerit consorti tuæ plagas in-
fligere, cum ea continens sit, et quam maxime
veneranda, et per omne vitæ suæ tempus erga te
amore fovit foveatque, et propter nimiam ve-
recundiam et honorem, quem tibi defert, adversus
te oculos erigere non audeat. Einem itaque fac tibi
fidissimam verberandi, ne graviter irascatur, et
iniquo animo ferat. Signum etenim animi philoso-
phiæ addicti est, prorsus a plagis manuum abstinere,
sed prave agentes increpare verbo ; furiosi
vero atque imperiti signum, prompte obviis qui-
buscunque plagas infligere.

CCX. — NEMERTIO ECDICO.

Litteris tuis a me poscis, num credendum sit.
Spiritus sanctum ejusdem esse cum Patre et Fi-
lio naturæ? Nos ita habemus, et sic credimus a

²²⁸ Deut. v, 15. ²²⁹ Gen. xii, 3. ²³⁰ Psal. xxx, 19.

divinis Patribus edocti; et sic constemur ejusdem esse naturæ cum Patre et Filio sanctissimum Spiritum Paracletum, cœternum, in eodem throno sedentem, una regnantem, simul glorificatum cum Patre et Filio in sempiterna sæcula sæculorum. Amen.

CCXI. — ADOLFO LEGISPERITO.

Homines una cum mulieribus ablati, nullo modo Christi discipuli permiserunt; sed rem confingentes execrati sunt, et tanquam inconcinnum atque inutile Christianis, prohibuerunt, et ejecerunt, et proscripserunt.

CCXII. — PLUTARCHO BURSÆ.

Divinæ leges imperant, omnino a jurejurando abstinendum esse. Sive enim quis vera juraverit, sive pejeraverit, punishmenti obnoxius fit. Abstine igitur a jurejurando sive illud justum, sive injustum sit.

CCXIII. — JULIÆ COMITISSÆ.

Apte tibi nimisque Scripturæ dictum convenit. Quemadmodum enim, ait, inauris aurea in naso porci, ita pulchritudo malesanz mulieri⁹⁹. Quis enim, dummodo mente polleat, non deplorabit te, venustatem quidem a natura obinentem, sed ea abutentem, vagantem denique, et luxuriis deditam, et ad omnem usum corporis concitam, et in alienos homines insanientem, et vestibus, et auro, et pretiosis lapidibus temetipsam constipantem, et maleolens corpusculum studiose comentem variis luxibus, et balneis, et odoris unguentis; animam vero tuam tanquam alienam negligentem, quæ nuda est ab omni opere bono, nulloque ornamento conspicua, et saucia, et a virtutibus extorris, et semper maleolens, et esuriens, et sese corrumpens lasciviæ sordibus?

CCXIV. — APHTHONIO TABULARIO.

Afferunt quidem dæmones cogitationes timoris, et metus; 231 parturit vero et mens ipsa sæpissime strepitus quosdam, et pavores, et turbas: utriusque Servator medetur, qui ægritudinem omnem et malitiam curat facillimo negotio, si operetur precibus, et bonis operibus, et divinorum cloquiorum lectione, et cum vigilia invocatione pretiosi nominis Jesu.

CCXV. — PINDARO PRESBYTERO.

Qui dictiones venantur, et sermone jactabundos, et eos omnes, qui sese aliis sublata vindicant, necnon eos, qui, ut tua sanctitas fecit, et populi plausibus animum advertunt, piosque de dictionum inscitia redarguant, irridere solent qui magis Deo addicuntur.

CCXVI. — CALLINICO AURIFICI.

Neque morticina, sive ea rationis compotum, sive expertium fuerint, animalium attingere, neque lectus, neque insomnia, neque quidpiam aliud simile unquam aut viro, aut mulieri nocuit. Fides

⁹⁹ Prov. xi, 22.

αὐτῶ πιστεύομεν παρὰ Πατέρων θεῶν δεδιδαγμένοι, καὶ οὕτως ὁμολογοῦμεν, ὁμοούσιον εἶναι τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ τὸ πανάγιον Πνεῦμα τὸ παράκλητον, συναθῖον, σύνθρονον, συμβασιλεύον, συνδοξαζόμενον τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΣΙΑ'. — ΛΑΟΙΩ ΝΟΜΙΚΩ.

Τὸ λούεσθαι ἄνδρας μετὰ γυναικῶν, οὐδαμῶς ἐπέτρεψαν οἱ τοῦ Χριστοῦ φοιτηταί, ἀλλὰ καὶ ἀπέστρεψαν, καὶ ἐβδελύξαντο, καὶ ἀπηγορεύσαν ὡς ἀνάρμοστον, καὶ ἀσύμφορον ὑπάρχον Χριστιανούς, καὶ ἀποβεβλήκασιν, καὶ ἀπέπτυσαν.

ΣΙΒ'. — ΠΛΟΥΤΑΡΧΩ ΒΥΡΣΗ. Εἰ

Οἱ θεοὶ νόμοι προστάττουσι, παντελῶς μὴ ὀμνύειν· κἀν γὰρ εὐδοκεῖ τις, κἀν ἐπιορκήσῃ, καλᾶσει ὀκοπέπται. Φεῦγε τῶνον καὶ τὸ ἀδικῶς, καὶ τὸ δικαίως ὀμνύειν.

ΣΙΓ'. — ΙΟΥΛΙΑ ΚΟΜΗΤΙΣΣΗ.

Λίαν ἐφαρμόζει σοὶ τὸ λόγιον τῆς Γραφῆς. Ὅσπερ γὰρ, φησὶν, ἐνώτιον χρυσοῦν ἐν βινί χοίρου, οὕτως κάλλος τῇ κακόφρονι γυναικί. Τίς γὰρ ἂν μὴ θρηνεῖσει σε τῶν εὐ φρονούντων, τὸ μὲν κάλλος ἐκ φύσεως ἔχουσαν, κακῶς δὲ τοῦτω χρωμένην, βεβρωμένην τε καὶ ἀσωτηνομένην, ἀνεπετρωμένην πρὸς πᾶσαν ἀσωτίαν, καὶ ἐπιμαινομένην ἄλλοτρίοις ἀνδράσι, καὶ ἱματισμῷ μὲν καὶ χρυσοῦ, καὶ πολυτιμήτοις λίθοις στροβιζούσαν ἑαυτήν, καὶ τὸ δυσῶδες σαρκίον σπουδαίως φιλοκαλοῦσαν ποικιλίαις τρυφαῖς, καὶ βαλανείοις, καὶ εὐώδεσι χρίσμασι, τὴν δὲ ψυχὴν ἑαυτῆς ὡς ἄλλοτρίων περιορῶσαν, γυμνήν τε ὑπάρχουσαν παντὸς ἀγαθοῦ ἔργου, καὶ ὄλην ἀκόσμητον, καὶ τετραυματισμένην, ἥλλοτριωμένην τε τῶν ἀρετῶν, καὶ προσόζουσαν αἰεὶ, καὶ λιμώττουσαν, καὶ καταφθειρομένην τοῖς τῆς ἀσελγίας μολύσμασιν;

ΣΙΑ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΤΑΒΟΥΛΑΡΙΩ.

Ἐπιφέρουσι μὲν καὶ δαίμονες λογισμοὺς πτοήσεως, καὶ δειλείας, τίκει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς πολλάκις θορύβους τινάς, καὶ φόβους, καὶ θροήσεις· ἀμφοτέρα δὲ ὁ Σωτὴρ θεραπεύει, ὁ πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν κἀκῶσιν ἐξίωμενος ῥῆστα, εἰ μέντοι παρακαλέιτο εὐχαῖς, καὶ εὐποιαις, καὶ ἀναγνώσει θειοτέρων λογίων, καὶ τῇ μετ' ἀγρυπνίας ἐπικλήσει τοῦ τιμίου ὀνόματος Ἰησοῦ.

ΣΙΕ'. — ΠΙΝΔΑΡΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τοὺς λεθίθηρας, καὶ τοὺς κομπορῦακας καὶ πάντας τοὺς φιλενδείκτας, καὶ τοὺς κατὰ τὴν σὴν οὐσότητα δημοσκοποῦντας, καὶ σκώπτοντας τοὺς εὐλαβεῖς ἐπὶ τῇ ἀμαθείᾳ τῶν λέξεων, γελᾶν εἰώθασιν οἱ θεοφιλέστεροι.

ΣΙΖ'. — ΚΑΛΛΙΝΙΚΩ ΧΡΥΣΕΥΧΩ.

Οὐτε τὸ θνησιμαίων ἐφάψασθαι ἀλόγων, ἢ λογικῶν, οὐτε λέχος, οὐτε ἐνυπνιασμοὶ, οὐκ ἄλλο τι τοιοῦτο βλάπτει ποτὲ, ἢ ἄνδρα, ἢ γυναῖκα. Ἡ γὰρ εἰς Χριστὸν πίστις ἐκαθάρίζει τε καὶ αἰεὶ καθαρίζει τοῦ

ἄληθινούς πιστούς, τοὺς δὲ μὴ πιστεύουσιν οὐδὲν ἔστι καθαρόν, μεμίνανται γὰρ αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς, καὶ ἡ συναίσθησις, καὶ πάντα αὐτοῖς βδελυκτὰ, καὶ ἀκάθαρτα φαίνεται.

ΣΙΖ'. — ΟΡΕΣΤΗ ΚΛΕΙΔΟΠΟΙΩ.

Ἔγων ποτὲ τινα ἀνδρῶπων ἐξ εὐθείας βίβαντα κατὰ τοῦ ἔχθρου λίθον. Ὁ δὲ λίθος λοβῶν πορευθεὶς κατὰ τοῦ τέκνου τοῦ βίβαντος ἐν τινι τόπῳ ἐστῶτος ἀμερίμνος, τὸν ὀφθαλμὸν πατάξας τοῦ παιδὸς ἀπετύφλωσεν. Ὁ γὰρ βουληθεὶς ἄλλον κακοποιῆσαι, αὐτὸς μᾶλλον κεκάνεται τῇ δικαίᾳ ψήφῳ τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ. Ταῦτα δὲ μοι εἰρηται, ἵνα παύσῃ τοῦ κατάρως ἐκπέμπειν καθ' ἕν νομίζεις ἔχθρὸν, μήποτε καταλάβῃ τὸν οἶκόν σου βλεθρος. Προσεύχουσαι γὰρ ὅπῃ ἔχθρῶν, οὐχὶ δὲ καταμῆσθαι παρηγγέλλεσθε.

ΣΙΗ'. — ΣΤΕΦΑΝΙΔΙ ΚΟΜΗΤΙΣΣῆ.

Τί δ' ἂν σοι χαρισαιμένη ἐγκωμίου ἐνεκεν, ἦδη τοῦ Σολομῶντος ἐγκωμιάσαντός σε; Φησὶ γάρ· «Γυναῖκα ἔξ ἀνδρείων τίς εὐρήσει;» Ἐπανίως γὰρ ἡ τοιαύτη εὐρίσκεται, τιμιωτέρα δὲ ἔστι λίθων τιμίων. Περὶ βλεπτος δὲ γίνεται δι' αὐτὴν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, οὐδὲν δ' αὐτὸς φρονεῖζει τῶν ἐν οἴκῳ, πάντων γὰρ αὐτῇ φρονεῖζει προσεχόντως, καὶ συνεχῶς. Διὰ τούτων τρέφει, καὶ τῶν τοιούτων σὺν τῇ πίστει σου καὶ τῇ σεμνότητι σου φυλαχθείης.

ΣΙΘ'. — ΟΥΑΠΙΑΝΩ ΣΧΟΑΑΣΤΙΚΩ.

Ἡδέως μὲν κατεργάζῃ τὰς ἀθεμιτοουργίας, ἀηδῶς δ' ὑποδέχῃ τὰ λυπηρὰ τὰ ἐπερχόμενά σοι τῇ κελεύσει τοῦ Θεοῦ. Διόπερ παραινῶ σοι, ὡς περ οὐ παραιτῆ διαπράττεσθαι τὰ κακὰ, οὕτως μὴ θέλε παραιτεῖσθαι τὰ ἐπακολουθοῦντα ταῖς πονηραῖς πράξεσιν· κατὰ γὰρ ὅτῃ φραυλοτάτην γνώμην, καὶ κατὰ τὴν στρατείαν τὴν μοχθηρὰν, πάντως καὶ τὸ σιτηρέσιον ἐκτάσσεται.

ΣΚ'. — ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΕΙ ΚΑΝΑΙΔΑΤΩ.

Μὴ ξενίζου ἑωρακῶς Μάξιμον τὸν βικάριον, καὶ τὸν τούτου ἀδελφόν, τοῖς ἑαυτῶν συμποδισθέντας σοφίσμασι, καὶ κινδύνους ὑπομεμενηκότας καὶ τὰ ἔσχατα κακὰ, ἄπερ καθ' ἐτέρων προσώπων ἐπενεχθῆναι ἐσπούδασαν. Βλέπε γὰρ, τί λέγουσιν αἱ Γραφαί· «Συνέδησεν ὁ Θεὸς τοὺς ἄξονας τῶν ἀρμάτων· καὶ ἦγεν αὐτοὺς πρὸς τὸ ὀφειλόμενον.» Καί, «Ἐπέστρεψεν ἡ πονηρία αὐτῶν εἰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.» Καί· «Ἐν παγίδι ἑαυτῆς, ἣ ἐκρῶσαν, συνελήφθη ὁ κοῦς αὐτῶν.» Συλλαμβάνονται ἐν διαβολοῖσι, οἷς διαλογίζονται· ὅπερ γὰρ ἐσοφίσαντο, εἰς ἑαυτῶν μὲν ἀσφάλειαν, ἄλλων δὲ ἐπιβουλήν καὶ βλάβην, τοῦτο ἐστρεψεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν τούτων μὲν κάκωσιν, καὶ αἰσχύνην, καὶ βλεθρον ἄρατον, ὠφέλειαν δὲ καὶ τιμὴν, παρῆρσιαν τε καὶ κέρδος οὐκ ὀλίγον τῶν ἐπιβουλεύθέντων. Καὶ γὰρ ὁ Ἀμμάν ποτε θέλων σταυρῶσαι τοὺς περὶ Μαρδοχαίου τὸν δίκαιον ἄνθρωπον, καὶ τὸ ξύλον ἐτοιμάσας, αὐτὸς μὲν κατασιχυθεὶς ἐξαίφνης, καὶ παρὰ προσδοκίαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ οἰκείου ξύλου ἀνεσκολοπίετο, προστάζει τοῦ βασι-

A enim in Christum expurgavit olim, et nunc semper veros fideles expurgat. Verum iis, qui non credunt, nihil est purum; quippe quibus contaminata sunt et mens, et conscientia, omnia quoque illis execrabilia et impura videntur.

232 CCXVII. — ORESTÆ CLAVIUM OPIFICI.

Hominem quemdam aliquando cognovi, qui reclusus in hostem lapidem jecit. Lapis ille oblique gradus, filium jacientis, et quodam in loco secure immorantis oculum feriens, obcaecavit. Qui enim alteri malum inferre studuit, is potius justa Dei omnia intuensis sententia noxam suscepit. Hæc ideo mihi dicta sunt, ut dicis, quem tibi inimicum existimas, devovendi, finem aliquando imponas, ne domus tua pernicie obruatur. Orandi siquidem pro inimicis, non eos maledictis incessendi præcepto constringimur.

CCXVIII. — STEPHANIDI COMITISSÆ.

Quidnam ipse præconii loco tibi munus mitterem, cum id jam a Salomone habeas? Ait ille: «Mulierem fortem quis inveniet? » Raro scilicet talis invenitur, quæ lapidibus pretiosis pretiosior est; illius vero tori consors per eandem ipsam magis conspicuus sit, qui nulla de re familiari cura opprimitur, quippe illa omnium studio sedulo ac diligenti curam gerit. Per hæc itaque et similia cum fide etiam tua et graviter servaberis.

CCXIX. — ULPIANO SCHOLASTICO.

Prompte quidem committis scelera, sed non æquo animo molesta tibi, ita Deo jubente, advenientia sustines. Quare adhortor te, quemadmodum a perpetrandis malis non abstinens, ita quæ pravæ operationes subsequuntur, ne displiceant mala: ad modum enim perversissimæ mentis et flagitiosæ militiæ stipendia decernuntur.

CCXX. — ARISTOPHANI CANDIDATO.

Ne obstupescas, cum tibi ante oculos obversetur Maximus vicarius, et illius frater propriis artibus deprehensi, et pericula, et extrema mala perpassi, quæ in alios ipsi invehere conabantur. Videsis sacrarum Litterarum eloquium: «Colligavit Deus axes curruum eorum, et duxit illos ad debitum⁶¹;» et: «Reversa est malitia eorum in capita ipsorum⁶²,» et: «In laqueo hoc, quem absconderunt, deprehensus est pes eorum⁶³.» Comprehenduntur in malis consiliis, quæ ipsi cogitant: quodcunque enim in propriam securitatem, in aliorum vero fraudem et noxam commenti sunt, id Deus in eorum afflictionem, et opprobrium, et exitium inexplicabile, in utilitatem vero, et honorem, et libertatem, et commoda non contemnenda eorum, qui insidiis petiti sunt, convertit. Amman etenim aliquando Mardocheum hominem justum cruci volens affigere, etiam ligno præparato, ipse quidem ex improviso probris oppressus, et præter omnem expectationem, jussu regis,

⁶⁰ Prov. xix, 10. ⁶¹ Exod. xiv, 25. ⁶² Psal. vii, 47. ⁶³ Psal. ix, 16.

qui eum antea multo magis quam animam suam dixerat, suspendebatur, Mardochæus autem, qui mentem suam in Deum continuo fixerat, maximis a rege cæterisque primatibus cohonestatus honoribus et tum magis, quam usquam; alias, spectabilior apparuit ⁶⁵. **234** Omni itaque tempore divinis eloquiis credito, quæ dicunt: Quod ipse abhorres, aliis ne facias; aliisque mala ne machineris, ne a malis opprimaris, et quam alii condisti ollam, tu solus edere condemneris. Qui enim foveam aliis effodit, in eam ipse insperans incidet ⁶⁶.

CCXXI. — EURYCLI PATRITIO.

Apposite de tua claritate dictum est: Duo hæc odio habui, senem mæchum, et divitem mendacem ⁶⁷: « Quid superbit terra et cinis ⁶⁸, » molestiarum, putredinum et vermium hæres futura? Si igitur in iniquitatibus, et mendaciis, et dolis consensuisti, et consumptus es, dierum malorum satur, nosce te ipsum.

CCXXII. — AGLAOPHONTI CURATORI.

Homo eos, qui injuste alios odio persequuntur, intuitus, et rerum aliarum raptores magis ac magis corroboratos, et potentes; si animum desperans, in desperationem ceciderit, nemine opem ferente, de cælo admirabiliter et suppetias et auxilia videbit. Persta igitur orans et sperans.

CCXXIII. — MAXIMO PRESBYTERO.

Si quid in Veteri, aut Novo Testamento, historice narratur, et manifesto scribitur hoc aut illud factum fuisse; nos vero in nosmetipsos argumentis, et conceptibus animi assumimus, ad ædificationem **235** spiritualem usurpantes: ne existimes nos aut scriptum rejicere, aut historiam convellere. Absit hoc! Non damnamus, neque rejicimus, quod sensu factum fuisse comprobatur, et historia traditum est. Sed quando nos mundus hic sumus, omnia quæ antehac gesta sunt, nunc ipsum nobis apprimentes, uberem fructum accipimus. Namque cum hodie nullus sit Joseph, nulla Ægyptia, nullus Ezechias rex, nullus Judas proditor, nullus Lazarus vita functus, et reviviscens, nullus Simon Magus, nulla reliqua omnia: propterea si quemquam continentis addictum conspicimus, Josephum nuncupamus; si mulierem adulteram viderimus, eam Ægyptiam dicimus; si quis princeps Deo fidus ac pius est, Ezechiæ nomen habet. Quicumque veritatis verbum prodens prostituit, aliosque in necem conficit, Judas esse existimatur. Si item vir quispian optimum negligens factus deliquit, postmodum poenitentia acta, ad vivos rediit, manifestum est mentem illius demortuam ob delictum fuisse, et per poenitentiam resurrexisse. Subdolo vero in Christi Ecclesiam advenientem, et aqua simplici, non item Spiritu sancto baptizatam, Simonem Magum appellare suevimus. Ad hæc itaque, et reliqua nostra omnia intellectualiter dicta conferens,

Α λέως τοῦ πρότερον ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀγαπήσαντος αὐτόν· Μαρδοχαῖος δὲ, ὁ πρὸς τὸν Θεὸν ἔχων διηνεκῶς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, ταῖς μεγίσταις τετίμηται τιμαῖς παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ πάντων τῶν μεγιστάνων, καὶ περιφανέστερος ὤρθη νῦν μᾶλλον, ἢ περ ποτέ. Τοιγαροῦν ἐν παντὶ καιρῷ τοῖς θεοῖς πιστεύειν λογιῶς, τοῖς λέγουσιν, ὅτι Ὅπερ αὐτὸς μισεῖς, ἐτέρῳ μὴ ποιήσεις, καὶ μὴ θέλε ἐτέροις κακὰ, ἵνα μὴ σε καταλάβῃ κακὰ, καὶ τὴν χύτραν, ἣν περ ἄλλοις ἤρτυσας, σὺ μόνος καταδικασθῆς φαγεῖν. Ὅ γὰρ ἄλλοις βόθρον ὀρύξας, εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται ἀνεπίστως

ΣΚΑ'. — ΕΥΡΥΚΛΕΙ ΠΑΤΡΙΚΙΩ.

Ἐπιτετευγμένως ἐβρέθη περὶ τῆς σῆς ἐνδοξότητος· Δύο ταῦτα ἐμίσησα, γέροντα μοιχὸν, καὶ πλούσιον ψεύστην. « Διὰ τί ὑπερφανεύεται γῆ καὶ σποδός; » Μᾶλλον γὰρ κληρονομεῖν ταιλαπωρίας, καὶ σηπεδόνας καὶ σκώληκας. Εἰ οὖν κατεγήρασας ἐν ἀτοπίαις, καὶ ψεύδῃσι, κατ' ὄλοισι, καὶ κατεδαπανήθης χορτασθῆς ἡμερῶν κακῶν, γνῶθι σαυτὸν.

ΣΚΒ'. — ΑΓΛΑΟΦΟΝΤΙ ΚΟΥΡΑΤΟΠΙ.

Ὅταν λοιπὸν ἀτενίσῃ ἄνθρωπος βλέπων τοὺς ἀδικῶς μισοῦντας, καὶ τοὺς διαρπάζοντας, ἰσχυροποιουμένους, καὶ καταδυναστεύοντας, ὅταν ἦδη πρὸς ἀφελπισμὸν πέσῃ, μηδενὸς βοηθοῦντος, τότε παραδόξως τὰς ἐξ οὐρανοῦ ἀντιλήψεις καὶ βοηθείας ὕψεται γινόμενας. Μένε οὖν εὐχόμενος καὶ ἐλπίζων.

ΣΚΓ'. — ΜΑΞΙΜΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐάν τι γέγραπται ἐν τῇ Παλαιᾷ, ἦτε ἐν τῇ Νέᾳ, ἱστορικῶς γεγενησθῆναι, καὶ φανερῶς τότε ἢ τότε πεπράχθαι, ἡμεῖς δὲ εἰς αὐτοὺς νοοῦμεν αὐτὸ ταῖς ἐνθυμήσεσι, καὶ τοῖς λογισμοῖς πρὸς οἰκοδομὴν πνευματικῆν χρώμενοι, μὴ νόμιζε, ὅτι ἠθετήσαμεν τὸ γράμμα, ἢ ἀπώσαμεθα τὴν ἱστορίαν. Μὴ γένοιτο! Οὐ χθετοῦμεν, οὐδ' ἀποβαλλόμεθα τὸ αἰσθητῶς παπραγμένον, καὶ ἱστορικῶς παραδοθέν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡμεῖς ἔσμεν ὁ κόσμος, πάντα τὰ πρῶην γενόμενα, σήμερον εἰς αὐτοὺς νοοῦντες ὠφελούμεθα. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστι σήμερον Ἰωσήφ, οὔτε ἡ Αἴγυπτία, οὔτε Ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς, οὔτε Ἰούδας ὁ προδότης, οὔτε Λάζαρος ἀποθανὼν καὶ ἀναστὰς, οὔτε Σίμων ὁ Μάγος, οὔτε τὰ ἑξῆς, διὰ τοῦτο, ἐάν ἴδωμεν σαρρανοῦντά τινα, Ἰωσήφ τοῦτον καλοῦμεν· ἐάν θεασώμεθα γυναῖκα μοιχάδα, Αἴγυπτίαν λέγομεν αὐτήν· ἐάν τις δυνάστης πιστὸς τῷ Θεῷ, καὶ εὐλαθῆς τυγχάνει, Ἐζεκίας προσαγορεύεται· πᾶς δὲ ὁ προδιδούς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ τοὺς ἄλλους ἐμβάλλων εἰς θάνατον, Ἰούδας νενόμισται· εἰ δὲ τις βέλτιστος ἄνθρωπος ἀμελήσας ἡμαρτεν, εἶτα μετανοήσας ζωοποιηθῆ, ὄφλον ὅτι ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀπέθανεν διὰ τῆς πλημμελείας, καὶ ἐγήγερται διὰ τῆς μετανοίας, τὸν δὲ καθ' ὑπόκρισιν προσερχόμενον τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ βαπτιζόμενον ψιλῷ ὕδατι, οὐ μέντοι καὶ Πνεύματι ἁγίῳ, Σίμωνα Μάγον ἐπινομάζειν εἰώθαμεν. Πρὸς ταῦτα οὖν, καὶ πάντα τὰ παρ' ἡμῶν νοητῶς λεγόμενα κανονίζων, οὐδαμῶς σκανδαλισθήσῃ καθ' ἡμῶν. Πάντα οὖν εἰς αὐτὸν νήσον τὰ τυπικῶς

⁶⁵ Eccl. vii, passim. ⁶⁶ Eccl. xxvii, 29. ⁶⁷ Eccl. xv, 4. ⁶⁸ Eccl. x, 9.

συνδάντα, καὶ πραχθέντα τοῖς ἀρχαίοις. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· « Ὑμεῖς ναὸς Θεοῦ ἐστε· οὐχ ὁ ἐκ λίθου ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος δεδομημένος· Πάντα γὰρ ὑμῶν ἔστιν, ἔστε κόσμος, εἴτε ἐνεστώτα, εἴτε μέλλοντα. » Ὑμεῖς δὲ καὶ γεωργίον, καὶ ἀμπελῶν, καὶ ποιμνῆ, καὶ τὰ ἄλλα.

ΣΚΔ'. — ΛΟΥΚΙΑΝῶ ΣΟΦΙΣΤῆ ΧΡΙΣΤΙΑΝῶ.

Οὐ χρὴ πάροδον διδόναι ἐπὶ τὴν διάνοιαν ταῖς τῶν βλάβειν πεφυκότων λογισμῶν φαντασίαις, ἵνα μὴ ζωοποιήσωμεν τὰ ἐξ ἐπιμελείας νενεκρωμένα πάθη, καὶ πάλιν ἐναγώνιον διαγῶνιαν βίων. Εὐχερῶς γὰρ πάλιν διάνοια βέπει πρὸς τὰ πρὸ χρόνου ἐκβεβλημένα πάθη, καὶ τὴν τῶν ἡδονῶν πλάστιγγα ἐπιβρίθει μέχρις ἐδάφους. Τοιαύτη γὰρ ἡ ἕξις τῆς ἀρετῆς, ὀξυρρέπης τίς ἐστι, καὶ ἄγαν εὐκόλως, εἰ ἀμελοῖτο, ταλαντεύουσα ἐπὶ τὰ ἐναντία.

ΣΚΕ'. — ΣΩΤΗΡΙΧῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

« Ὡσπερ στρέφεται θύρα ἐπὶ τοῦ στρόφιγγος αὐτῆς, φησὶν ὁ Σολομῶν, οὕτως ἀνὴρ ὀκνηρὸς ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ. » Βολβίτω δὲ κοπρῶν τὸν ὀκνηρὸν ὁ Σαρὰχ παρεϊκάζει. Ταῦτα δὲ μοι πρὸς τὴν σὴν ὀκνηρίαν.

ΣΚΖ'. — ΑΝΘΕΜΙῶ ΝΟΜΙΚῶ.

Πόρρω στήθι τοῦ τῆς πορνείας μιάσματος, καὶ οὐκ ἂν περιπέσης τῷ τῆς λύπης βροχίσματι.

ΣΚΖ'. — ΜΑΡΙΑΝῶ ΕΠΙΣΚΟΠῶ.

Μεγάλην ἐφ' ἅπασιν ἔστιν εὐρεῖν τὴν τοῦ ἀγαθοῦ Δεσπότητος περὶ τοὺς οἰκελίους δούλους οἰκονομίαν, ὥστε καὶ τὰ δοκούντα εἶναι σκυθρωπά, καὶ μὴ πάντη κατὰ βούλησιν ἀπαντώντα, καὶ ταῦτα ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πολλῶν οἰκονομεῖσθαι, τῇ δυσθεωρήτῳ σοφίᾳ τοῦ Κυρίου, καὶ τοῖς ἀνεξιχνίαστοις αὐτοῦ κρίμασι. Ἄλλὰ κατεξανάστηθι τῶν πειρασμῶν, τῶν νῦν δίκην καταγιγδοῦς ἐπιδραμόντων ὑμῖν, καὶ καταστέφθητι, πάτερ, ὑπερευχόμενός μου.

ΣΚΗ'. — ΛΕΟΝΙΑῆ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜῶ.

« Οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς με, φησὶν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς, ἐὰν μὴ ἡ δεδωμένον αὐτῷ ἄνωθεν. » Οὐκ ἔστι γὰρ τὸ τυχόν πρῶγμα ἢ εἰς τὸν Χριστὸν πίσις, τῆς γὰρ ἀνωθεν δεῖται ῥοπῆς, τὸ γὰρ ἀληθινῶς πιστεύσαι γενναίως ἐστὶ ψυχῆς. Ἡ οὖν τοιαύτη ψυχὴ τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χρεῖζει κατανύξεως εἰς τὸ πιστεύσαι· καὶ ἡ ἀνωθεν δὲ ῥοπὴ δεῖται τῆς ἡμῶν προαιρέσεως.

ΣΚΘ'. — ΘΕΟΚΛΕΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῶ.

Τοσοῦτον ἰσχύει καλλίστη μετάνοια, ὥστε καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς κλίνης ψυχὸρραγοῦντά τινα ταύτη χρησάμενον, ἐλευθεροῦν μυρίων παραπτωμάτων ἐν στιγμῇ χρόνου. Τοῦ γὰρ καιροῦ ἢ στενοχωρία οὐκ ἂν θλίψοι τὴν θέλαν φιλανθρωπίαν· γέγραπται γὰρ ἐν προφητικῇ δέλτῳ, ὅτι· « Ὅταν ἀποστραφῆς τὰ ἑαυτοῦ κάκιστα ἔργα, ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας στενάξῃς, τότε σωθήσῃ. » Καὶ πειθέτω σε ὁ ταπεινός

A nullo pacto erga nos scandalum concipies. Omnino itaque, quæ ad modum typi evemere, aut a veteribus patrata sunt, intelligito. Namque dicit Apostolus : « Vos templum Dei estis ⁶⁹, » non ex lapidibus a Salomone exstructum ⁷⁰; et : « Omnia vestra sunt, sive mundus, sive præsentia, sive futura ⁷¹; » et : Vos estis, et seges, et vitis, et grex ⁷², et alia.

236 CCXXIV. — LUCIANO SOPHISTÆ CHRISTIANO.

Non est dandus ad mentem aditus cogitationum, quæ nocere aptæ sunt, imaginibus; ne perturbationes diligentia nostra demortuus excitemus, rursusque vitam discrimine ac certaminibus plenam transigamus. Facile enim propendet cogitatio ad perturbationes non multum ante tempus sopitas, et voluptatum lancem ad solum usque aggravat. Est habitus enim virtutis, mutatu celerrimus est, nimisque facile, si negligatur, in contraria vertitur.

CCXXV. — SOTERICHO DIACONO.

« Quemadmodum porta super cardine suo circumvolvitur, ait Salomon, sic homo segnis super lectulo suo ⁷³. » Et stercoreum fimo socordiam Sirachus assimilat ⁷⁴. Hæc ad tuam socordiam mihi dicta sunt.

CCXXVI. — ANTHEMIO JURISPERITO.

Longe remotus a fornicationis sorde, in animi consternationis et tristitiæ laqueum non cades.

CCXXVII. — MARIANO EPISCOPO.

Immensam in omnibus boni Domini erga proprios servos dispositionem intuemur. Sic etiam quæ tristia esse videntur, et non usquequæ secundum voluntatem ²³⁷ adveniunt, eadem ipsa in utilitatem multorum disponunt, inenarrabili sapientia Domini et consiliis inscrutabilibus. Sed contra tentationes, quæ nos instar tempestatis impetunt, assurge, et coronam tibi, pater, compone, pro me Deum exorans.

CCXXVIII. — LEONIDÆ DECEMPRIMO.

« Nemo venit ad me, ait Servator noster Christus, nisi ei desuper datum sit ⁷⁵. » Non enim cuique obvia est fides in Christum: superiori namque impulsu indiget, cum vere credere generosi animi sit. Tali igitur animæ illa, quæ a Deo est, compunctio opus est, ut credat. Sed supernus quoque impulsus nostra eget electione et arbitrio.

CCXXIX. — THEOCLI SCHOLASTICO.

Tantam vim habet optima penitentia, ut si quispiam, etiam in lecto, dum animam agit, ea usus fuerit, momento temporis ab innumeris delictis liberetur. Temporis enim angustia Dei humanitatem non opprimit: scriptum siquidem est apud prophetam : « Cum aversatus tua pessima opera, ex intimo cordis ingemueris, tunc salvus eris ⁷⁶. » Idque tibi persuadeat humilis publicanus, in gemitu

⁶⁹ II Cor. vi, 16. ⁷⁰ III Reg. vi, 1. ⁷¹ I Cor. iii, 22. ⁷² Ezech. xxxiv, 17. ⁷³ Prov. xxvi, 14. ⁷⁴ Eccli. xii, 2. ⁷⁵ Joan. vi, 65. ⁷⁶ Isa. xxx, 15.

modicam orationem offerens, statimque infunitorum debitorum remissionem accipiens, justusque divino calculo super superbientem Pharisæum, multis præclaris facinoribus conspicuum, declaratus ⁷⁶.

238 CCXXX. — PHILONI.

Alius in aliud quidpiam ex mundi hujus inanibus inclinatus; et alius in aliud, quod nihil animæ conducere potest, insanit. Tu vero circa illud unum votis omnibus incumbis, se pro Christo exercentibus tuas sine ullo modo facultates erogare. Quas igitur propterea mercedes habiturus sis, gratia Domini ante obitum præmonstrat, quæ futura prævidens submissa voce te adhortatur, ut conducibilia peragas, revelatque nunquam desituras retributiones.

CCXXXI. — EMILIANO PROTECTORI.

« In mœstitia faciei, ait Salomon, bonificabitur cor ⁷⁷. » Etenim si irascamur, contraque nos, qui in improbam illam actionem agimur, amaruerimus, omnino nostra anima bonificabitur, pulchritudine virtutum gaudens et exsultans.

CCXXXII. — SCRINIARIO.

« In Christo Jesu, ait Apostolus, neque masculus, neque femina ⁷⁸. » Et tamen credentes omnes in masculinum, et feminam conformati videntur. Verumtamen non de his, quæ sub oculos cadunt, Apostolus loquitur, sed innuit id quod visui non objicitur: his enim qui mentis actum in Deum dirigunt, et mascula, et feminea perturbatio proposito, et fide et voluntate emoriuntur.

239 CCXXXIII. — DOMETIANO EPARCHICO.

Nisi verum omnium Deus, et de omnibus bene promeritus Christus revera mortuus, ex mortuis vere resurrexit, inanis est nostra fides ⁷⁹; et frustra corpus mysticum comedimus, et sanguinem bibimus nos causa expurgandi, ut annuntiemus, non mortem tantum et sepulturam, sed resurrectionem etiam et gloriam, et nunquam finiens regnum illius.

CCXXXIV. — FRANCO CANCELLARIO.

Cum carnis cogitatio irritat te, concipe tibi animo æternarum pœnarum horrorem. Jacebis per idem tempus, ut inquit Salomon, in corde maris, et veluti gubernator in inexplicabili tempestate ⁸⁰. Siquidem si pugnæ tempore, quam cum irritante te suavi facie inis, præpotens fuisti, poteris non dissimili ratione cum præscriptis sempiternis pœnis certamen subire, atque ille qui in maris tempestate obruitur, nullo negotio, nulloque labore superior eris omni violento impulsu, qui tibi a concertantibus dæmonibus adigitur.

CCXXXV. — ARISTOCRATI EUNUCHO.

In Spiritu sancto et igne Dominicum baptisma ⁸¹, ignis appellatione calidum, et vividum gratiæ et peccatorum discito absumens.

Α τελώνης ἐν στεναγμῷ μικρὰν τινα δέησιν προσκομίσας, καὶ παραχρῆμα μυρίων ὀφλημάτων δεξάμενος ἄφρατον, καὶ δεδικαιωμένος τῇ θείᾳ ψήφῳ ὑπὲρ Φαρισαίου ἀλαζόνα, πολλὰ πάνυ δικαιοπραγήσαντα.

ΣΛ'. — ΦΙΛΩΝΙ.

Ἄλλος πρὸς ἄλλο τι νένευκε τῶν ματαίων τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλος ἐπ' ἄλλω τιλὴ τέτρωνται τῶν μηδὲν τὴν ψυχὴν ὠφελούντων. Σὺ δὲ περὶ ἐν μόνον σπουδάζεις μετὰ πάθων, τὸ τοὺς ἀσκηταὺς τοῦ Χριστοῦ τὴν σὴν ἐκδραπαῖν ὑπαρξίν ἀκορέστως. Πηλίκα τοίνυν διὰ τοῦτο μέλλεις ἀπολαμβάνειν τὰς μισθιαποδοσίας, ὅθλον οὖν ἡ χάρις τοῦ Κυρίου δεικνύει σοὶ πρὸς τελευτῆς, ἡ τις προγιώσκουσα τὰ μέλλοντα, καὶ ὑποφθέγγεται σοὶ πράττειν τὰ ψυχοφελεί, καὶ προσποκαλύπτει τὰς διακωνίζουσας ἀνταμείψεις.

B ΣΛΑ'. — ΑΙΜΙΛΙΑΝῶ ΠΡΟΤΗΚΤΟΡΙ.

« Ἐν κακίᾳ προσόπου, φησὶ Σολομών, ἀγαθυνθήσεται καρδία. » Ἐὰν γὰρ ὀργισθῶμεν, καὶ πικρανθῶμεν καθ' ἑαυτῶν κινουμένων πρὸς τὴν ἀστοπὴν πρᾶξιν, πάντως οὕτως ἀγαθυνθήσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν τερπομένη, καὶ ἀγαλλιωμένη τῷ κάλλει τῶν ἀρετῶν.

ΣΛΒ'. — ΣΚΡΙΝΙΑΡΙῶ.

« Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, οὔτε ἄρσεν, οὔτε θῆλυ. » Καὶ μὴν πάντες οἱ πιστοὶ κατὰ εἰς ἄρσεν καὶ εἰς θῆλυ φαίνονται διεσχιματισμένοι. Ἄλλ' οὐχὶ περὶ τῶν ὁρομένων λέγει ὁ μέγας Παῦλος, ἀλλὰ τὸ μὴ βλεπόμενον ὑπαινίττεται· παρὰ γὰρ τοὺς ἀποβλέπουσιν εἰς Θεόν, καὶ τὸ ἄρσεν πάθος, καὶ τὸ θῆλυ, τῇ προθέσει, καὶ τῇ πίστει, καὶ τῇ βουλήσει νενέκρωται.

ΣΛΓ'. — ΔΟΜΕΤΙΑΝῶ ΕΠΑΡΧΙΚῶ.

Ἐὶ μὴ ὁ τῶν ἑλῶν Θεὸς καὶ εὐεργέτης Θεὸς Χριστὸς κατὰ ἀλήθειαν τεθνηκώς ἐκ νεκρῶν ἀληθῶς ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ἡμῶν ὑπάρχει, μέτην δὲ ἐσθλομεν τὸ σῶμα τὸ μυστικόν, πίνομεν δὲ τὸ αἷμα πρὸς καθάρσιν οικείαν, ἵνα καταγγελωμεν, οὐ μόνον τὸν θάνατον, καὶ τὴν ταφὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔγερσιν, καὶ τὴν δόξαν, καὶ τὴν ἀκατάπαυστον βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ.

ΣΛΔ'. — ΦΡΑΓΚῶ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙῶ.

Ὅταν ἐρεθίζει σε τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, λάβε εἰς καρδίαν σου τὴν φρίκην τῶν αἰώνιων κολάσεων. Κατακείση δὲ, καθὼς λέγει Σολομών, ἐν καρδίᾳ θαλάσσης, καὶ ὡς κυβερνήτης ἐν ἀφάτῳ κλύδωνι. Ἐὰν γὰρ δυναθῆς ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης τῆς πρὸς τὸ ἐρεθίζον σε εὐμορφον πρόσωπον, οὕτως ἐναγώνιον σεαυτὸν καταστήσῃς τῇ προκατηγγελημένη αἰωνίῳ κολάσει, καθάπερ ὁ χειμαζόμενος ἐν θαλάσῃ βῆδλις τε καὶ ἀπόνως περιγενήσῃ τῆς παρὰ τῶν προσπαλιόντων δαιμόνων ἐπαγομένης βιαίας παρακλήσεως.

ΣΛΕ'. — ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΕΙ ΕΥΝΟΥΧῶ.

Ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρὶ τὸ Δεσποτικὸν βάπτισμα, διὰ τῆς τοῦ πυρὸς προσγορίας τὸ θερμὸν, τὸ διεγχεγερμένον τῆς χάριτος, καὶ τὸ δαπανητικὸν τῶν ἁμαρτιῶν μάνθανε.

⁷⁶ Luc. xviii, 13. ⁷⁷ Eccli. vii, 4. ⁷⁸ Galat. iii, 28. ⁷⁹ I Cor. xv, 14. ⁸⁰ Prov. xxiii, 34. ⁸¹ Matth. iii, 11.

ΣΛΖ'. — ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΕΙ ΣΥΜΠΟΝΩ.

A 240 CCXXXVI. — APOLLOPHANI COLLABORANTI.

Βληχηματωδης τις, και βλογος υπέρχων, καν δε-
καεις προνιμώτατος ειναι, του μεν Θεου απαρνη την
λατρειαν, μηδολως θείων παρασχειν τούτω εθήκοον
ακούειν. τῷ δ' ἐχθρῷ ἡδέως τὸ ὡτίον ὑπέχεις πρὸς τὸν
σαυτοῦ βλεθρον, και ἀγαπῶν ἐκθύμως τὸν παρὰ φύ-
σιν Δεσπότην, διηνεκῶς ἐκτελεῖς τὰ προστάγματα
αὐτοῦ. Καλῶς τοιγάρτοι ὁ παρ' Ἑβραίοις νόμος συμ-
βολικῶς τοῦ δούλου τοῦ τὴν ἐλευθερίαν μισήσαντος,
μετατρυνᾶσθαι τῷ ὀπητίῳ κελεύει τὸ ὡτίον, ὅπως
μὴ ὀπητῇ τῇ κατὰ φύσιν ἀκούων, δέξεται ποτε λόγον
ἐλευθερίας· ὁπερ βλέπομεν γενόμενον ὑπὸ σοῦ· δού-
λος γὰρ τοῦ Σατανᾶ αἰώνιος πέφνης, στέργων μὲν
αὐτόν. τε και τὸν παρόντα βίον, μηδέποτε δὲ βουλό-
μενος κἄν ἄπαξ θείας Γραφῆς ἀκούσαι, μὴ δ' ἔνοιαν
λαθεῖν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

ΣΛΖ'. — ΜΑΚΕΔΟΝΙΩ ΤΑΞΕΩΤΗ.

Τίνος ἔνεκεν οἱ πνευματικοὶ λόγοι πέλυσ κόπτιων
πέτραν εἰρηναίαν ἐν τῷ Ἰερουσαλήμ; Ὁ γὰρ λόγος τοῦ
Θεοῦ ἐπερχόμενος τῇ λιθῷδι καρδίᾳ διχάζει τὰ κα-
κῶς συνημμένα, ὅπως ἂν δυνθῆναι ὁ ἄνθρωπος δια-
κρίνειν ἀκριβῶς, και διαστέλλειν τὸ κρείττον ἀπὸ τοῦ
χειρόνος, και ἀρῆσθαι μὲν ποτε καλά, διωθῆσθαι
δὲ τὰ ψεκτά.

ΣΛΗ'. — ΘΥΡΣΩ ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΩ.

Διαπαρεῖν φάσκεις, τίς τε ἂν εἴη ὁ δυνατὸς και
πανάγαθος ἀνὴρ, παρὶ οὗ πρὸ ἡμερῶν αἰνιγματωδῶς
γέγραφα, και τίς ὁ ληστής, και τίς ἡ πανοπλία αὐ-
τοῦ. Ληστής μὲν οὖν ὁ διάβολός ἐστιν, ληστεύσας
ἡμᾶς ἐκ τῶν κρειττόνων, και λαφυραγωγῆσας. Τρο-
φή δὲ τούτου, και σκέπη, και πανοπλία τὰ ἡμῶν
ἀμαρτήματα, δι' ὧν κατασφάττει, και ἀπόλλυσιν
ἡμᾶς. Ὁ αὖν τὸν κόσμον δημιουργήσας Σωτὴρ, ἐπι-
δημήσας ἐνταῦθα διὰ σαρκὸς, παντοδύναμος υπέρ-
χων, ἔδῃσε μὲν τὸν ληστήν διάβολον, ἐξήρπασε δὲ
ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας αὐτοῦ, ἀρας δὲ τὰς ἀμαρτίας
τοῦ κόσμου, και τῷ σταυρῷ προσηλώσας, ἰθριάμ-
θευσε τὸν ἐχθρὸν, και κατήσχυεν αἰσχύνῃν αἰ-
ώνιον.

ΣΛΘ'. — ΠΑΥΛΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Ἐξίς μὲν ἀπὸ συνηθείας, ἀπὸ δὲ ἔξωος φυσίς ἐγγί-
νεσθαι· εἰώθεν. Καλεπὸν δὲ και δύσκολον μετακινή-
σαι, ἢ μεταβαλεῖν φύσιν, πλην τῷ Θεῷ δυνατὸν, D
φύσις γὰρ οὐκ ἀντιτάσσεται τῷ Θεῷ. εἰ Ἄν γὰρ
ὑπάρχουσιν αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν, φησιν, ὡς φοινικοῦν,
ὡς χιόνα λευκανῶ· ἂν δὲ ὡσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον
λευκανῶ, εἰ Ὅθεν οὐκ ἀπογνωστέον· τῆς γὰρ πονη-
ρᾶς, και ψεκτῆς συνηθείας ἰσχυρότερος ὁ κτήσας
ἡμᾶς Θεός, ὁ ποιῶν πάντα, και μετασκευάζων, ὡς
φησιν ὁ προφήτης. Κἄν εἰς ἔξιν Ἐλθῆς, και φύσιν τῆς
κακίας, μὴ ἀπογνῶς, ἀλλὰ μετάνωθι, και σωθῆσθαι.
Διὰ γὰρ τοῦτο χρώματα οὐκ ἐξίτηλα, ἀλλὰ σχεδὸν
συνουσιώμενα τοῖς ὑποκειμένοις λαβῶν, τὸ φοινικοῦν
και τὸ κόκκινον λέγω, εἰς τὴν ἐναντιάν ταῦτα ἔξιν
καταστήσειν εἰρηκεν, ἵνα χρηστάς ὑποτεινῇ τοῖς

Æque ac oves balans, et rationis inops, licet
prudētissimus videaris, Dei quidem cultum abne-
gas, cum illi prorsus præstare nolis aurem obno-
xiam, adversario vero patentem ac morigeram in
tui perniciem exhibeas, et ex animo Domino, qui
præter naturam est, addictus, continuo illius imperiis
obtemperas. Probe igitur Judaica lex sensu
mystico, servi illius, cui odio fuerat libertas, au-
rem subula perforare mandat²³: ne naturali fora-
mine audiens excipiat aliquando libertatis locutio-
nem. Quod a te factum conspiciamus: servus etenim
Satanæ sempiternus factus es, illi, præsentique
vitæ deditus, et nunquam te induci permittis, vel
semel, ad audiendas divinas Litteras, neque futuri
sæculi imaginem aliquam concipiendam.

CCXXXVII. — ΜΑΚΕΔΟΝΙΩ ΑΡΡΑΙΤΟΡΙ ΠΡÆ-
SIDUM.

Quanam ratione spiritales sermones securis fran-
gens petram dicuntur in Jeremia²⁴? Verbum nempe
Dei in cor saxeam adveniens male compacta in
duas discriminat partes, ut possit homo exquisite
dijudicare, meliora a deterioribus discernere, et
aliquando bona eligere, et vituperabilia repellere.

CCXXXVIII. — ΘΥΡΣΩ ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΩ.

Hære te ais, quisnam ille fuerit potens, et boni-
tate 241 perfecta stabilis vir, de quo paucos
ante dies perobscure, et quasi per nebulam scripsi,
et quis latro, et quæ armatura illius. Latro itaque
diabolus est, qui nos ex melioribus deprædatus
est, et veluti spoliū factos abduxit. Cibis
illius, et tegumentum, et armatura, nostra sunt
peccata, per quæ nos trucidat et perdit. Qui
igitur mundum fabricecerat Salvator, per carnem
huc accedens, cum omnia posset, prædonem qui-
dem colligavit, nos vero ex illius servitute in liber-
tatem vindicavit: tollens præterea peccata mundi,
crucique affigens, de hoste triumphum egit, quem
sempiterno dedecore affecerat.

CCXXXIX. — ΠΑΥΛΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Habitus quidem consuetudine, habitu natura in-
generari assolet. Durum vero atque arduum est
transferri, aut immutari naturam: id nihilominus
Deus potest; neque enim Deo adversatur natura.
Etenim si peccata vestra fuerint, ait, ut coccinum,
quasi nivem dealbabo; si fuerint rubra, quasi lan-
nam dealbabo²⁵. Quare non est desperandum:
prava siquidem ac vituperabili consuetudine magis
potens est Creator nostri Deus, qui omnia
facit, et immutat, ut vales habeat²⁶. Et licet in ha-
bitum et malitiæ naturam deveneris, ne desperes,
sed pœnitentia utitor, et salvaberis. Ob hoc enim
colores non facile evanidos, sed fere rebus innatos
afferens, puniceum nempe et rubrum, in contrarium
eos habitum immutare asseruit, ut hominibus spem

²³ Deut. xv, 17. ²⁴ Jer. xliii, 29. ²⁵ Isa. i, 18. ²⁶ Amos. v, 8.

bonam intenderet. Ingens itaque poenitentiae vis est, quæ 242 nos efficit instar nivis, et uti lanam dealbat, licet præcedens improbitas multum adhuc tempus animam pessimis modis infecerit, et formam ejus in aliam converterit.

CCXL. — JULIANO ECCLESIARUM DEFENSORI.

Obcæcatorum apud Hierichum biga Salvatori clamabat : « Miserere nostri, Domine, filii David⁶⁶ ; » Deus enim es idemque homo. « Miserere nostri ; » tuum enim auxilium invocamus ; et ex mediis tenebris, nocteque imploramus lucis ac tenebrarum Dominum, qui percutere et medere vales ; qui neci tradere, indeque ad vitam referre potis es. Ne, humanissime Domine, prætergrediaris ; qui misereri nosti, nostri miserere. Turba vero cum nollet, Christum David Filium, sed fabro genitum vocitare⁶⁷, cæcis irata increpabat, ut tacerent : at illi magis ac magis eadem clamabant⁶⁸. Et stetit Dominus Jesus, cum Filius David vocaretur. Stetit Jesus, qui mare stare fecerat, qui mensuram undis præfixerat, qui ventis terminos posuerat. Stetit Jesus, qui cælum uti fornix constituit. Admirationem aliquando ciebat Nave filius Jesus, precibus solem ut staret efficiens⁶⁹. Sed quid ille ad duos hos cæcos, qui Christum stare fecerant justitiæ Solem, non necessitatis imperio ullo, sed prece et advocazione? Et ait ad illos Dominus : « Quid vultis, ut faciam vobis⁷⁰ ? » Quidquid placuerit præstabo vobis, tanquam cæli terræque Dominus. Pudore gentes hæreticæ afficiantur, qui non omnia 243 quæcunque voluerit Christus, opere præstare posse asseverant. « Quid vultis, ut vobis faciam ? » Si a me inope pecunias petieritis, fontem auri exhibeo. Dominus enim inopes facit et divites, qui Abraham, et Job, et David fortunatos illos homines divitiis ac opibus oneravit : si imbres demittere petieritis, statim corruent ; si fontes panis vobis impertiri, jam sub manu sunt : operibus ipsis probationem habetis ; si aquam in vinum commutare, testes sunt in Cana nuptiarum crateres. Cæci vero responderunt dicentes : « Domine, ut aperiantur oculi nostri⁷¹. » Tu, Domine, qui percussisti, sana ; miserere nostri nunc, qui antea ira incensus fueras : nunc denuo oculos confinge, qui naturæ auctor es ; aperi luminis radios, qui tenebrarum portas occludis. « Miserere autem Jesus, tetigit oculos eorum, et confestim viderunt⁷². » Ubi namque Jesus tangit, omnia in meliorem modum immutantur. Viderunt itaque cæci duplex lumen, alterum communis diei, alterum illius, qui eos sanaverat, cælestis medici, et animorum, et corporum ; et lumen in lumine resplenduit. Hinc recuperato lumine æque ac Petrus et Andreas Jesum sequuntur ; et venientes Bethphage, novis oculis vident ex Davide progenitum faustis puerorum acclamationibus exceptum recen-

Α ανθρώποις τὰς ἐλπίδας. Μεγάλη τοίνυν τῆς μετανοίας ἡ δύναμις, εἶγε ἡμᾶς ὡσπερ χιόνα ἐργάζεται, καὶ ὡς ἔριον λευκαίνει, κἂν προλαβοῦσα ἡ ἁμαρτία πολλῶ χρόνῳ κατέδραφε τὴν ψυχὴν φαύλω, καὶ μεταμεμόρφωκεν.

ΣΜ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῶ ΕΚΚΛΗΣΙΑΚΑΪΚῶ.

Ἡ συζυγία τῶν ἐν Ἱερικῶ τυφλῶν ἐβόα πρὸς τὸν Σωτῆρα · « Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὲ Δαυὶδ · » Θεὸς γὰρ ὑπάρχεις, καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτός · « Ἐλέησον ἡμᾶς · » σὲ γὰρ καλούμεν βοηθόν · σὲ ἐπικαλούμεθα ἐκ μέσης ἀγλῦος καὶ νυκτὸς τὸν τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους Κύριον, τὸν πληῖα καὶ θεραπεύσαι δυνάμενον, τὸν θανατῶσαι καὶ ζωοποιῆσαι ἀρκοῦντα, μὴ παραδράμῃς ἡμᾶς, φιλόανθρωπε Δέσποτα. Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ ἐλεῆσαι εἰδώς. Ὁ δὲ ὄχλος μὴ βουλόμενος τὸν Χριστὸν καλεῖσθαι Ὑἱὸν Δαυὶδ, ἀλλὰ τέκνονος τέκνον, ὀργίζοντο τοῖς τυφλοῖς, καὶ ἐπετίμου αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν · οἱ δὲ μειζρόνως ἐπέκραξαν τῆν αὐτὴν φωνήν. Ἔστη δὲ ὁ Δεσπότης Ἰησοῦς ἀκούσας Ὑἱὸς Δαυὶδ · ἔστη Ἰησοῦς ὁ τὴν θάλασσαν στήσας, ὁ μέτρα κύμασιν ἐπιβάλων, ὁ πνεύμασιν ὄρους ἐπιθεῖς · ἔστη Ἰησοῦς ὁ στήσας τὸν οὐρανὸν ὡς καμάραν. Ἐθαυμάζετο ποτε ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, ἥλιον διὰ προσευχῆς στήσας · ἀλλὰ τί πρὸς τούτους τοὺς δύο τυφλοὺς στήσαντας Χριστὸν τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον, οὐκ ἀνάγκης προστάματι, ἀλλ' ἰκεσίᾳ, καὶ παρακλήσει ; Καὶ φησι πρὸς αὐτοὺς ὁ Κύριος · « Τί θέλετε ἵνα ποιῆσω ὑμῖν ; » Ὅπερ ἐὰν βουλήθητε παρέξω ὑμῖν, ὡς Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Αἰσχύνῃν ὀφλήσουσιν οἱ τῶν αἰρετικῶν, καὶ τῶν Ἑλλήνων παῖδες οἱ λέγοντες · Οὐχ ὅσα Χριστὸς βούλεται, ταῦτα καὶ ποιεῖν δύναται. « Τί θέλετε, ἵνα ποιῆσω ὑμῖν ; » Ἐὰν αἰτήσητέ με χρήματα τὸν ἀκτῆμονα δοῦναι, πηγὴν χρυσοῦ χορηγῶ · Κύριος γὰρ πτωχίζει, καὶ πλουτίζει, ὁ πλουτίσας τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν Ἰώβ, καὶ τὸν Δαυὶδ τοὺς μακαριστοὺς ἄνδρας · ἐὰν ὑμῶν ἐπιβάλλειν ἵκετεύσητε, εὐθείως γενήσονται · ἐὰν πηγὰς ἕρτων χάρισσασθαι ὑμῖν, ἐτοίμως παρέξομαι · ἔχετε τοὺς ἔργους τὴν ἀπόδειξιν · ἐὰν μεταβαλεῖν ἕδωρ εἰς οἶνον, μάρτυρες οἱ τῶν γάμων κρατῆρες ἐν τῇ Κανᾷ. Οἱ δὲ τυφλοὶ ἀπεκρίναντο λέγοντες · « Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. » Αὐτὸς, Δέσποτα, ὁ πληῖας, θεράπευσον · ἐλέησον ἡμᾶς νῦν ὁ πρότερον ὀργισθεῖς · πλάσων πάλιν ὀφθαλμοὺς ὁ τῆς φύσεως ποιητῆς · ἀνοίξον φωτὸς αὐγάς, ὁ τοῦ σκότους τὰς θύρας ἀποκλείων. « Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψαν. » Ἐνθα γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἄπτεται, πάντα πρὸς τὸν ἀμείνονα μεταβάλλεται τρόπον. Ἴδον λοιπὸν οἱ τυφλοὶ διεπλοῦν τὸ φῶς, τὸ μὲν τῆς κοινῆς ἡμέρας, τὸ δὲ τοῦ θεραπεύσαντος οὐρανοῦ λατροῦ καὶ ψυχῶν, καὶ σωμάτων · καὶ φῶς ἐν φωτὶ διέλαμψεν. Ὅθεν ἀναβλέψαντες ἀκολουθοῦσιν τῷ Ἰησοῦ, ὡς Πέτρος, καὶ Ἀνδρέας, καὶ ἀνεθρόντες εἰς Βηθθαγαῆ, νεοὶ ὀφθαλμοῖς βλέπουσιν, ὑπὸ καί-

⁶⁶ Matth. xx, 29. ⁶⁷ Matth. xiii, 65. ⁶⁸ Matth. xx, 31. ⁶⁹ Josue. x, 13. ⁷⁰ Matth. xx, 32. ⁷¹ *ibid*: 33. ⁷² *ibid*. 34.

διον τὸν ἐκ Δαυὶδ εὐφημούμενον τοῖς νέοις τῶν φοινίκων βλαστήμασι, τὸν αἰεὶ ξένα ποιοῦντα καὶ παράδοξα θαύματα.

ΣΜΑ'. — ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Ἡθέλησας μαθεῖν, τί ἄρα παραδηλοῖ τὸ δέρας τὸ ἐξ ὕφους παρὰ τοῦ Ἥλιου τῷ Ἐλισαίῳ ἐπιρριφέν. Μάθε τοίνυν. Ἡ γὰρ μηλωτὴ ἐκεῖνη νεκροποιὸς ὑπῆρχε παντοίας γεώδους φαντασίας, καὶ ἐξαφανίζουσα πᾶσαν ἔμφυτον κίνησιν τῶν μελῶν Ἐλισαίου, δι' ἧς οὐ μόνον τὸ τηλικαῦτα αἰσθητῶς, ἀλλὰ καὶ νῦν νοητῶς ταῖς σαρκώδεσι ψυχαῖς ὡς θανάτου ἀμαρτίας καὶ ἀσεβείας μεμεσιωμέναις ἐν τῇ νοουμένη Ἱερικῶ ἐπιβάλλει τοὺς ἄλλας τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, καὶ πρὸς θεοσέδειάν τε καὶ πρὸς τὸ τεκνογονεῖν ἀρετὰς μεταρρυθμίζει πάντας τοὺς πιστεύοντας.

ΣΜΒ'. — ΙΟΥΑΙΑΝΩ ΕΚΚΑΗΣΙΕΚΔΙΚΩ.

Ἐνδέγεται ἀπεκδύσασθαι τοὺς πορνικούς ὀφθαλμούς τῇ πρὸς Θεὸν πρεσβείᾳ, ἵνα μηκέτι ὀρώμεν τὴν βέβηλον ἡδονὴν, λαθεῖν δὲ ἐκ χάριτος Κυρίου ὀφθαλμούς νέους, δι' ὧν λοιπὸν τῆς εὐόδου καὶ ἀγίας σωφροσύνης τὸ κάλλος ὀφύμεθα, καὶ τῶν φιλορुπάρων δαιμόνων τὰς ὕψεις βαπίσομεν ἐλευθερίαςαντες.

ΣΜΓ'. — ΚΥΠΡΙΑΝΩ ΔΙΑΗΓΑΤΟΡΙ.

Θαυμάζεις ἔφησ, διατί οὐκί κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀβραάμ ὀμνύειν ὁ τίμιος τῶν παιδῶν πεμπόμενος εἰς Μεσοποταμίαν, ἀλλὰ τῷ μηρῷ ὑποθεῖς τὴν χεῖρα αὐτοῦ παρέχει τῷ Δεσπότη τὸν ὄρκον. Ἐγίνωσκεν ὁ Ἀβραάμ καὶ ἦδη προέβλεπεν τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς τῶν πάντων δημιουργῶν Χριστὸν μέλλειν καιροῖς ἰδίοις ἐκ τῶν μηρῶν τοῦ Ἀβραάμ, τουτέστιν ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, προελθεῖν κατὰ σάρκα, καὶ ἦδη προωμολόγει πρὸ τσοῦτων γενεῶν τὸ μέλλον μυστήριον. Ὁ γὰρ μέλλων, φησίν, ἐκ τῶν μηρῶν μου σαρκῶσθαι Θεός, Κύριος ὑπάρχει τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Διὸ λέγει τῷ οἰκέτῃ· « Ὑπόθεσ τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τῶν μηρῶν μου, καὶ ἐξορκιώ σε Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. »

ΣΜΔ'. — ΔΗΜΑΡΧΩ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Ὅταν ἀσθενεῖ τὸ ὑπογάστριον πάθος, δῆλον ὅτι ἐκ τῆς ἐνδείας τοῦ ὑπερκειμένου ἀγγους τῆς γαστρὸς ἐξασθενεῖ· ὅταν δὲ σφριγᾷ, καὶ διακεκλίνεται, πάντως ἐκεῖθεν ἔχει ἐπιχορηγουμένην τὴν δύναμιν ἐκ πλησμονῆς ἀμέτρου.

ΣΜΕ'. — ΚΑΝΔΙΔΙΑΝΩ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤῆ.

Ἐπεθύμου μοι διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τίνας χάριν οἱ μὲν μοναχοὶ στολιζόμενοι ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀναβάλλονται ὄμου, γυμνοῦντες ὄλον τὸ εὐώνυμον μέρος, οἱ δὲ φοροῦντες κοσμητικὰς χλανίδας τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ σώματος τοῖς πᾶσι φανερόν καθιστώσιν. Ἄκουσον τοίνυν, ὅτι οἱ μὲν μοναχοὶ τῷ Κυρίῳ πειθόμενοι λέγοντι· « Ὅπερ ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά, » τουτέστιν, αἱ ἀγαθαὶ πράξεις, ἄσπερ διὰ παντὸς ἐργάζῃ, λανθανέτωσαν τὴν λοιμώδη κενοδοξίαν, καὶ τὴν ἀνθρωπαρεσλίαν, ἀριστερά γὰρ ἀληθῶς ἐστὶν ἡ τοιαύτη κατάστασις, δικαίως τὰ μὲν

A tibus palmarum surculis eum, qui semper nova et præter expectationem omnem miracula peragit.

244 CCXLI. — EPIPHANIO LECTORI.

Discere cupis, quid pellis illa, quam ex alto Elias Eliseo projecit, sibi velit. Discas igitur. Pellis illa terrenam omnem imaginem neci tradebat, et omnem innatum membrorum motum Elisei perdebat; per quam non tunc tantum, ut sensui patebat, sed et nunc, ut intellectu concipitur, carni animis addictis, tanquam mortis peccatis et impietatibus repletis in intellectuali Hiericho divinæ gratiæ salem inspergit, et ad Dei cultum virtutumque procreationem credentes omnes transfert.

B CCXLII. — JULIANO ECCLESiarUM DEFENSORI.

Fieri potest, ut fornicationi deditos oculos precibus ad Deum exuamur, ne ultra profanam voluptatem inspiciamus, et ex gratia Domini novos oculos assumamus, per quos postmodum odoræ sanctæque continentiæ pulchritudinem intueamur, et sordium amantibus dæmonibus oculos, in libertatem vindicati, cædamus.

CCXLIII. — CYPRIANO DELEGATORI.

Admirari te ais, quamnam ob causam non per caput Abrahæ honorabilis servus in Mesopotamiam ablegatus, sed in femore manu apposita, jusjurandum Domino exhibet. Sat noverat Abraham, et mentis oculis jam 245 prævidebat, rerum omnium opificem Christum statuto tempore ex femoribus Abrahæ, et semine, scilicet illius secundum carnem nasciturum: et jam ante tot generationes arcantum futurum prævaticinabatur. Qui enim ait, ex femoribus meis carnem assumpturus est Deus, cæli et terræ imperium obtinet. Quapropter dicit servo: « Appone manum tuam subter femora mea; ut adjurem te per Dominum Deum cæli et terræ. »

CCXLIV. — DEMARCHO ILLUSTRIO.

Cum perturbatio, quæ sub ventre est, infirmatur, manifestum est, eam ex superimpositi vasis, ventris nempe, inopia male se habere: cum turget motuque cietur, omnino inde vim habet ex nimia satietate transfusam.

D CCXLV. — CANDIDIANO DUCTORI EXERCITUS.

Litteris ad me datis interrogas, quam ob causam monachi, dum se ornant, ad sinistrum humerum vestem contrahunt, partem lævam omnem denudantes; qui vero e sæculo sunt gestantes amiculum, dexteram corporis partem apertam omnibus produnt. Auribus itaque arripere. Monachi dictis Domini obtemperantes, qui dixit: « Quod facit dextera tua, cave ne cognoscat sinistra; » probæ scilicet operationes, quas continuo operatis, pestiferam vanagloriam lateant, nec studio placendi hominibus agantur; tale etenim vitæ institutum

vere sinistra **246** est; juste quidem propria facinora hominibus occultant, cum propriis defectus palam omnibus confiteri suescant. Qui vero vitæ sæculari operam navant, cum vani sint, suaque insolenter jacent, recursus ad Deum immemores, et circa res terrenas caducasque serpentis instar perrepentes, propria quidem, eaque innumera scelerata tegunt, et unius tantum virtutis exercitium per simulationem sibi arrogantes, continentiam nempe, elemosynam, vel jejunium, omnibus fere hominibus eam manifestant, in publicum apparentes, iusolentes, superbæ bullis, veluti buccina perstreptentes, locis in omnibus jactanter conclamantes, præconis instar voce pronuntiantes, pusillæ rei molem ingentem adjicientes, et ab hominibus mercedem parvæ laudationis, et gloriæ inutilem sibi vindicantes, et a cœlestibus remunerationibus excidentibus. Recte itaque de illis in Evangelio dictum est: « Habent mercedem suam⁹⁹. » Perfecte enim eam receperunt, hic sine illo usu atque emolumento laudibus honestati.

CCXLVI. — ZENOBIO LEGATO.

Multi ex iis, qui in mari tempestate jactantur, suis ipsi manibus onus, cum reliqua suppellectili pretiosa in profunda dejiciunt, vanæ caducæque vitæ facultate posthabita, ne navis pondere oneris obruta in discrimen veniat. At tu, qui beatos eos, qui sempiternam, et nullum finem habituram vitam commercantes prædicas, nil tamen ex opibus indigentibus communicas, sed potius una cum pondere immensæ substantiæ perdi vis, quam salvari, illius vel **247** minima parte exoneratus; quare apud te non eam vim habet Dei timor, quam nihilominus timor maris incussit?

CXLVII. — SILVANO PRESBYTERO.

« Si cœlos novos, et terram novam, uti Christus promisit, exspectamus, in quibus justitia immutabilis in sæcula sempiterna exercetur⁹⁷, » nobisque, jam ex manibus hostium liberatis, concedetur intrepide, et indesinenter Deo servire in pietate, et justitia, et gaudio inenarrabili, et gloria inexplicabili, quanam ipse ratione rursus denuo timorem hominum, ac dæmonum ibi esse, et mutationem, et lapsus, et peccatum, et perturbationem, et similia doces?

CCXLVIII. — DAMIANO MAGISTRIANO.

Compertum mihi est, te credere Dominum superum et cœlestem habere, inixque incumbere, ut illius humanitatis particeps fias. Si itaque aves, optasque tibi Dominum tuis miseriis commoveri, esto et tu in servos tuos misericors.

CXLIX. — PAPISCO OSCORODULIS.

Li servi, qui legitime carneis dominis servitutem serviunt, mercedem a Deo accipient. Qui vero eos negligunt, et contempnunt, et superbiunt, et ministerio, uti par est, animum non advertunt, profecto illi pœnas laent; tantum abest, ut a Deo bonis afficiantur.

⁹⁹ Matth. vi, 2. ⁹⁷ II Petr. iii, 13.

Α αὐτῶν κατορθώματα κρύπτουσιν ἐκ τῶν ἀνθρώπων. τὰ δὲ οἰκεία ἐλαττώματα ἐνώπιον ἀπάντων ἐξαγορεύειν εἰώθασιν. Οἱ δὲ γε βιωτικοὶ κενόδοξοί τε καὶ φιλευδείκται τυγχάνοντες ἐπιλαθόμενοι τῆς πρὸς Θεὸν ἀναβλέψεως, καὶ περὶ τὰ γήϊνά τε καὶ πρόσκαιρα δίκην ὄψεως ἔρποντες, τὰ μὲν αὐτῶν μυρία κακὰ πράγματα καλύπτουσι, προσποιησάμενοι δὲ μίαν τινὰ ἀρετὴν ἀπεργάσασθαι, ὅλον, σωφροσύνην, ἐλεημοσύνην, ἢ ἀστίαν, πᾶσι σχεδὸν ἀνθρώποις ταύτην δῆλην ποιοῦσι, φανιτιῶντες, καὶ ἀλαζονεύμενοι, καὶ σαλπίζοντες τοῖς πομφόλυξι τῆς ὑπερηφανίας, καὶ βούντες κομπαστικῶς πανταχῇ, καὶ κηρύττοντες, καὶ τῷ βραχεῖ πράγματι μέγεθος περιτιθέντες, καὶ παρὰ μὲν τῶν ἀνθρώπων τὸν ἀνωφελεῖ μισθὸν τῆς μικρᾶς εὐφημίας, καὶ δόξης λαμβάνοντες, ἀποπίπτοντες δὲ τῶν οὐρανίων ἀμοιβῶν. Καὶ καλῶς περὶ τῶν τοιούτων εἴρηται ἐν τοῖς Ἐσαγγελλοῖς, ὅτι περὶ « Ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. » Πεπλήρωνται γὰρ τοῦτον ἐνταῦθα εἰς μάτην ἐπιθεθέντες.

ΣΜΓ'. — ΖΗΝΟΒΙΟΥ ΛΗΓΑΤΟΥ.

Πολλοὶ τῶν ἐν θαλάσῃ χειμαζομένων, αὐτοχείρες τὸν φόρτον σὺν τιμίοις τῶν κειμηλίων κατὰ τοῦ βυθοῦ ἀκοντίζουσι, δευτέραν τῆς προσκαιροῦ ζωῆς τὴν ὑπαρξίν κρίναντες, ἵνα μὴ κινδυνεύσῃ τὸ πλοῖον τῷ βάρει τοῦ φόρτου καταδύομενον. Σὺ δὲ μακαρίζων τοῦ πραγματευομένου τὴν αἰώνιον, καὶ ἀτελεύτητον ζωὴν, οὐδὲν θέλεις πλοῦτου μεταδιδόναι τοῖς χηρίζουσιν, ἀλλ' αἰρῆ μᾶλλον συναπολέσθαι τοῖς φορτίοις τῆς πολλῆς ὑποστάσεως, ἢ περ σωθῆναι ταύτης κἀν μέρος γούν ἀποσκευαζόμενος, καὶ διατί παρὰ σοὶ οὐκ ἰσχύει φόβος Θεοῦ, ὅσον ἰσχύει ἡ τῆς θαλάσσης φόβος;

ΣΜΖ'. — ΣΥΛΑΝΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ.

« Εἰ οὐρανεὺς καινοῦς, καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Χριστοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη ἀρεπτος πολιτεύεται εἰς ἀπεράντους αἰῶνας, » καὶ δοθήσεται ἡμῖν ἀφθῶς ἐκ χειρὸς ἑχθρῶν βυσθέντας λατρεύειν τῷ Θεῷ ἀκαταπαύστως ἐν οὐβήτητι, καὶ δικαιοσύνη, καὶ χαρὰ ἀνεκλαλήτη, καὶ δόξη ἀνεκφράστῃ, πῶς αὐτὸς διδάσκεις πάλιν φόβον ἀνθρώπων, καὶ δαιμόνων ὑπάρχειν ἐκείσε, καὶ τροπὴν, καὶ ἐκπτώσιν, καὶ ἀμαρτίαν, καὶ τὰ ἐξῆς;

ΣΜΗ'. — ΔΑΜΙΑΝΟΥ ΜΑΓΙΣΤΡΙΑΝΟΥ.

Οἶδα ὅτι πιστεύεις Δεσπότην ἐπουράνιον εἶχειν, καὶ πάνυ φροντίζεις τῆς παρ' αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἀξιοθῆναι. Εἰ οὖν ἐπιθυμῆς εὐσπλαγγχνον περὶ σὲ γενέσθαι τὸν Κύριον, εὐσπλαγγχνος καὶ σὺ γένου περὶ τοὺς οἰκέτας σου.

ΣΜΑ'. — ΠΑΠΙΣΚΟΥ ΟΣΚΟΡΩΔΟΥ ΓΑΙΟΙΣ.

« Ὅσοι τῶν δούλων γνησίως τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις δουλεύουσι, παρὰ Θεοῦ τὴν μισθοποδοσίαν κομιοῦνται. Ὅσοι δὲ ἀμελοῦσι, καὶ καταφρονοῦσι, καὶ ἀλαζονεύονται, καὶ ὀκνοῦσιν ἐξυπηρετήσασθαι προσηκόντως, δῆλον ὅτι, μετὰ τοῦ μηδὲν ἀγαθὸν λαβεῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τιμωρηθήσονται. »

ΣΝ'. — ΔΙΟΜΗΔΕΙ ΟΙΚΟΝΟΜΩ.

Ἰσως τὴν Γραφὴν οὐκ ἀνέγνωσεν τὴν λέγουσαν ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅτι: « Ἐφ' ἅπασι ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. » περὶ ὃ Ἀπόστολος ἐρμηνεύων εἶρηκε: « Τὸ δὲ. Ἐτι ἅπασι, δηλοῖ τῶν σαλευομένων μετὰ θεοῦ ὡς πεπονημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. » Καὶ ὁ Προφήτης φησὶ: « Καὶ γὰρ κατέρθουσε Κύριος τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἴσται, μηκέτι μετὰ τὸν ἀσάλευτον αἰῶνα τὸν μέλλοντα, προσδόκα, καὶ φαντάζου μεταβολάς, καὶ τροπάς, καὶ ἀποπτώσεις, καὶ δεισιδαιμονίας, καὶ δουλίας ἀνθρώπων, καὶ τὰ παραπλήσια.

ΣΝΑ'. — ΖΩΣΙΜΙΑΝΩ ΑΝΘΥΠΑΤΩ.

Ἄνωθεν τὸ συμφέρον ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐπιστάμενος εἰς ὁδοβίους διεῖλε τὰ ἀνθρώπινα, εἰς τε τὸν παρόντα τοῦτον, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα, ὧν τὸν μὲν παρόντα πρὸς μάθησιν ἀναγκαῖον θέλων δεῖξαι τοῖς λογικοῖς, θλίψεως, καὶ λύπης γέμειν, καὶ ὀδύνης πεποίηκεν· ἐπειδὴ πᾶσα μάθησίς τε, καὶ παιδείσις προσούσας ἔχει τὰς λύπας, καὶ ἀλγηδόνας, δι' ὧν σωφρονέστεροι τε, καὶ βελτίους ἑαυτῶν οἱ παιδευόμενοι γίνονται. Διδάσκει μὲν τοῦτο ἡμᾶς καὶ ἡ πείρα τῶν πραγμάτων σαφώς, ἀφ' ὧν πάντες ἐπιμελῶς ἀγειν βουλόμενοι τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν, μετὰ πολλῆς μὲν συντριβῆς, πολλῆς δὲ ἀγουσι τῆς τλαιπωρίας, ὡς ἂν ἐν μαθήμασι τε, καὶ παιδεύσει δόκιμοι γεγονότες κπεὰ καιρὸν δυνηθεῖεν τῶν πόνων τούτων διέξασθαι τοὺς καρπούς. Ἀηλοὶ δὲ καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος, λέγων: « Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρὰς εἶναι, ἀλλὰ λύπης, ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. » ἐφ' οἷς δὴ καὶ ἡμᾶς διδάσκων τῶν τε λυπηρῶν καὶ τῶν ἀνιερῶν μεθ' ἡδονῆς ἀνέχεσθαι, πρὸς ἀγαθόν τι τέλος ἐξαγαγόντων ἡμᾶς, γράφει: « Υἱά μου, μὴ ὀλεγῶραι παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος, ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, ὃν παραδέχεται. Εἰς παιδείαν ὑπομένετε, » καὶ τὰ ἐξῆς.

ΣΝΒ'. — ΔΡΟΥΣΗΝΩ ΑΡΧΟΝΤΙ.

Οἱ μὲν νομίμως, καὶ κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον σὺν θεῷ φόβῳ ἀρχοντες τῶν ὑποτεταγμένων, τιμῶνται παρὰ τῆ σεπτῆ Γραφῆ, καὶ μακάριοι οὗτοι τῆς τε παρούσης, καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς· ὅσοι δὲ κατὰ τὴν σὴν ἀλογίαν διαζῶσι, παπληρωμένοι μὲν τῆς ψυχῆς τὸ κριτήριον, ἡγεμονίαν δὲ ἔθνους ἐγκραειρισμένοι, ἐλεεινοὶ ἂν εἴεν οἱ τοιοῦτοι τῆς τοιαύτης ἀξίας, καὶ κατακεκριμένοι παρὰ Θεῷ, κὰν ἄλλους κρίνειν δοκῶσιν. Οὐκέτι γὰρ ὁ νοῦς τούτων ἐπὶ τοῦ βῆματος τῆς ἀρχῆς καθέζεται, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ κτισθεὶς, καὶ ἀρχεν πρότεταγμένους, ἀλλὰ μᾶλλον κατενεχθεὶς ἐκ θρόνων ἀρχοντικῶν, ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων λοιπὸν, μᾶλλον δὲ κατακρίτω, τέτακται τάξει.

ΣΝΓ'. — ΑΒΑΒΙΩ NOTΑΡΙΩ.

Ὁ ἄδων πρὸς τὸ ὅτιον τοῦ κωφοῦ, εἰς μάτην

248 CCL. — DIOMEDI OECÓNOMO.

Haud scio, an Scripturam percurreris, ex persona Dei dicentem: « Adhuc semel, et ego concutiam non tantum terram, sed oelum⁹⁹, » et id Apostolus exponens dixit: « Illud, Adhuc semel, declarat mobilium translationem tanquam factorum, ut remaneant ea, quæ sunt immobilia⁹⁹. » Propheta præterea ait: « Etenim perfecit Dominus terram, quæ non commovebitur¹. » Hæc itaque si ita se habent, ne post sæculum futurum idque inconcussum, mutationes, et vicissitudines, et casus, et infortunia, et servitutes hominum, atque his similia exspecta, et tibi animo repræsentata.

CCLI. — ΖΩΣΙΜΙΑΝΩ ΠΡΟCONSULI.

Cum desuper Deus nobis conducebilia satis caleret, res humanas in duplicem vitam partitus est, in præsentem hanc videlicet et futuram; dumque præsentem ad disciplinas comparandas necessaria esse illis, qui rationis compotes sunt, monstrare vellet, afflictione mœroreque et labore oppletam esse decrevit: quæcumque etenim disciplina atque instructio innatas sibi et mœstitias et dolores habet, per quæ prudentiores, seque ipsis meliores, qui instruuntur, evadunt. Id vero experientia rerum manifesto nos admonet; quippe qui dum filios nostros diligenter educari percupimus, multa eis cum attritione, multisque laborum perpressionibus educamus, ut in disciplinis atque institutione comprobati, 249 suo tempore laborum fructus decerpant. Innuvit porro id idem et sanctus Paulus dicens: « Omnis disciplina in præsentem quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris; postea autem fructum pacificum exercitatis per eam reddit justitiæ²: » quibus nos quoque instruens tristitia, diraque cum gaudio sustinere, quæ ad bonum finem nos conducunt, scribit: « Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, dum ab eo argueris: quem enim diligit Dominus castigat. Flagellat autem omnem filium, quem recipit. In disciplina persevere³, etc.

CCLII. — DRUSENO PRINCIPI.

Qui legitime, et ex justitiæ præscripto cum timore Domini subditis imperant, laudem habent in venerandis Litteris, beatique non in præsentem hac vita solum, sed futura etiam judicantur. Sed qui sine ratione, ut tu ipse facis, vitam agunt, et parte animi rerum æstimativa et arbitra capti, nationis cuiuspiam tenent habenas, næ illi hac eadem dignitate miseri sunt, et a Deo condemnati, licet alios ipsi iudicio sustinere videantur. Haud etenim mens eorum imperii sedem occupat, secundum imaginem et similitudinem Dei fabricata; jussaque ut alios regat, sed potius ex principibus sedibus dejecta in subditorum locum, omnino in condemnatorum ordinem collocatur.

250 CCLIII. — ABLABIO NOTARIO.

Qui in surdi aurem occidit, frustra occidit, et

⁹⁹ Agg. ii, 7. ⁹⁹ Hebr. xii, 26. ¹ Psal. xcii, 2.

² Hebr. xii, 11. ³ Prov. iii, 11; Hebr. xii, 5-7.

qui tecum ex sacrae Scripturae formulis sermonem confert, qui insipientia oppletus es, et advigilante corpore dormitas, sermones perdit.

CCLIV. — ARICLI PRIMATI.

Iis, qui ipsius adventum diligunt, Jesus omnium Deus et Dominus, justitiae coronam spondit⁴. Quamnam porro fuerit dicta corona, quam perfecta modis omnibus justitia, et sanctitas, et integritas, et immutabilitas, et immortalitas, et jucunditas sempiterna?

CCLV. — LUCÆ DIACONO.

« Quisnam fuerit stimulus carni Apostoli datus, ne magnitudine revelationum et multitudine aliquando attolleretur⁵? » Quotidianae afflictiones, quae illi a persequentibus, nequissimis hominibus, inferebantur, stimulus nuncupantur: stimuli enim instar casus adversi, colaphorum inpactiones, et necessitates variae beatum virum pungentes, non illi, ut inhaeretur, permittebant.

CCLVI. — BEBIANO EPISCOPO.

Molestias incidere, et otiosum reddere castrum, et, quae in corpore exastuant, voluptates, **251** id divinus Apostolus corporalem exercitationem nuncupavit. « Pietas autem res ad omnes proficua est⁶: » eaque fuerit, Deo opem ferente memorias affectibus obnoxias prorsus delere posse, mentisque in posterum stabilem munditiam sibi comparare.

CCLVII. — COMASIO PRESBYTERO.

Si vel irae, vel turpis desiderii, vel avaritiae cogitatio sensus ad se omnes animi corporisque convertit: quanto magis id illius, quae secundum Christum est, philosophiae amor efficiet, ut mens non sensibilibus tantum, sed sensibus ipsis renuntiet, ad sublimia rapiens eam, et caelestium contemplatione et exercitio detinens?

CCLVIII. — BACCHO EPARCHO.

Nonne vides rosae spinas conjunctas? Ne igitur nimium turberis, ediscens florem, et splendorem, quem vitae hujusce magnificentia gignit, innumeras subsequi calamitates, et pericula, et dolores, et mœrores, et varias, internas externasque, insidias; et quo regis domibus proximior fueris, eo et climacteras, et discriminum fulmina suspectiora habeto. Qui enim caelo prope est, in propinquo fulminis est, populari fertur adagio.

CCLIX. — MARINO DIACONO.

Quid tibi, et morti obnoxias hominibus, qui nullam **252** pro recte in vita gestis mercedem reponunt, neque sanam animi aeternitatem habent aëpissime, et invidentia devicti, res probe actas magis incusant, quam laudant? Assuesce itaque semetipsum intellectuali oculo ad superna dirigere. Supernum siquidem theatrum sinceris ac puros cauculos edit, nullo personarum respectu habito.

ἀδει, καὶ ὁ διαλεγόμενός σοι ἐκ τῆς Γραφῆς πεπληρωμένῳ ἀνοίας, καὶ ὑπνοῦντι, ἐρηγοράτος τοῦ σώματος, τοὺς λόγους ἀπόλλυσιν.

ΣΝΔ'. — ΑΡΙΚΛΕΙ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, Ἰησοῦς ὁ τῶν ὄλων Θεός τε καὶ Κύριος, στέφανον δικαιοσύνης ἐπήγγελλται. Τίς δ' ἂν ὑπάρχει ὁ εἰρημῆνος στέφανος, ἢ πάντως ἡ τελεία δικαιοσύνη, καὶ ἀγιωσύνη, καὶ ἀφθαρσία, καὶ ἡ ἀτρέπτότης, καὶ ἡ ἀθανασία, καὶ ἡ τερπνότης; ἡ διαικονίζουσα;

ΣΝΕ'. — ΛΟΥΚΑ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Τίς ἐστὶν ὁ σκόλοψ ὁ δεδομένος τῇ σαρκὶ τοῦ Ἀποστόλου, μὴ ποτε ὑπεραρθῆ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀποκαλύψεων; Αἱ καθ' ἡμέραν θλίψεις, αἱ παρὰ τῶν μισούντων αὐτὸν πονηροτάτων ἀνθρώπων ἐπαγόμεναι αὐτῷ σκόλοψ λέγονται εἶναι· σκόλοπος γὰρ δίκην αἱ περιτάσεις, καὶ οἱ κολαφισμοί, καὶ αἱ πολλὰί ἀνάγκαι νύττουσαι τὸν μακάριον ἄνδρα, οὐ συνεχώρου ὑπεραρθῆναι ποτε.

ΣΝΖ'. — ΒΕΒΙΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Τὸ περικόψαι διὰ κακοκαθελίας, καὶ καταργῆσαι τὴν οἴστρον, καὶ τὰς ἐν τῷ σώματι φλεγμαινούσας ἡδονάς, τοῦτο φησὶ ὁ θεὸς Ἀπόστολος σωματικῆν γυμνασίαν. « Ἦ δὲ γε εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμος ἐστίν· » αὕτη δ' ἂν εἴη, τὸ δυνθῆναι τοῦ Θεοῦ συνεργούντος, τὰς ἐμπαιθεῖς ἐξαφανίσαι εἰς τὸ παντελὲς μνήμας, καὶ βεβαίαν λοιπὸν καθαρότητα κτήσασθαι διανοίας

ΣΝΖ'. — ΚΩΜΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Εἰ ὁ λογισμὸς τοῦ θυμοῦ, ἢ τῆς αἰσχροῦς ἐπιθυμίας, ἢ τῆς φιλαργυρίας πρὸς ἑαυτὸν πάντα νεύει τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, πόσω μᾶλλον ὁ ἔρωσ τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας ἀποτάξασθαι παρασκευάσει τὸν νοῦν, οὐ μόνον τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ταῖς αἰσθήσεσι, μετάρσιον ἀρπάξων αὐτὸν, καὶ τῇ τῶν οὐρανίων προσασχολῶν θεωρίᾳ.

ΣΝΗ'. — ΒΑΚΧΩ ΕΠΑΡΧΩ.

Οὐ βλέπεις παρενευμένην τῷ ῥόδῳ τὴν ἀκανθάν; Οὐκοῦν μὴ ἄγαν τυρβάξου καταμανθάνων τῷ ἄνθει, καὶ τῇ λαμπρότητι τῆς κατὰ τὸν βίον περιφανείας μυρίας συμφορὰς ἐπακολουθούσας, καὶ κινδύνους, καὶ ὀδύνας, καὶ λύπας, καὶ ποικίλας ἐπιβουλὰς ἐσωθῆν τε, καὶ ἐξωθῆν· καὶ ὅση μᾶλλον ἐγγίξῃ τοῖς βασιλικοῖς δόμοις, τοσοῦτω πλέον ὑφορῶ κλιμακτηρίας, καὶ σκηπτῶος περιστάσεων. Ὁ γὰρ ἐγγύς ὑπάρχων οὐρανοῦ, ἐγγύς ἐστὶ κερανοῦ, ἡ δημῶδης κέκραγεν προοιμία.

ΣΝΘ'. — ΜΑΡΙΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Τί σοι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις τοῖς θνησκουσίν, οἵτινες οὐτ' ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι δύνανται τῶν εὐβελωμένων, οὐθ' ὑγαίνοντα πολλάκις ἔχουσι τῆς ψυχῆς τὰ κριτήρια, καὶ βασκανία κρατούμενοι διάλλουσι μᾶλλον, οὐκ εὐφημοῦσι τὰ καλῶς πεπραγμένα; Ἄνω τολύν βλέπων ἐθίξε σαυτὸν τῷ νοσῶ ἄματι. Τὸ γὰρ ἄνω θέατρον καθαράς καὶ ἀληθεῖς ἐκφέρει τὰς ψήφους, καὶ ἀπροσωπολήπτους. Ἐκεῖνο

⁴ II Tim. iv, 8. ⁵ II Cor. xii, 7. ⁶ I Tim. iv, 8.

τοιγαροῦν τέρπειν βούλου τὸ θέατρον τῆ τῶν ἔργων ἅλλο ἰgitur theatrum oblecta proborum operum
τῶν χρηστῶν τερπνότητι, κάκειθεν ἔλακε τοὺς μακα- jucunditate, indeque beatas tibi, qui virtuti addi-
ρίους ἐπαίνους, φιλάρετες. ceris, laudes attrahe.

ΣΕ. — ΒΑΣΙΛΕΙΩ ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤῆ.

« Σκευὴ ἀτιμίας » ὑπάρχειν εἰρηται, οἷ τε πορνεύον-
τες, καὶ οἱ τελωνοῦντες, καὶ οἱ πᾶσαν, συλλήβδην
εἰπεῖν, βεβήλωσιν μεταχειριζόμενοι. Ἄλλ' ὅμως δυ-
ήσονται μεταβαλόντες τὸ φαῦλον ἦθος ἐπὶ τὸ χρη-
στότατον, σκευὴ γενέσθαι τίμια, καὶ εὐχρηστα τῷ
Βασιλεῖ τῶν αἰώνων.

ΣΣΑ'. — ΕΥΣΕΒΙΩ ΔΟΥΚΙ.

Μὴ γίνου κριτὴς τῶν κριτῶν · ποδῶν γὰρ τόπον
παρὰ τῆ Ἐκκλησίᾳ, οὐ κεφαλῆς ἐπέχεις. Μὴ οὖν
ἀποδοκίμαζε τοὺς ἱερεῖς, διότι οὐχὶ πάντες καθαροὶ
τυγχάνουσιν. Οὐ γὰρ δὴ σὸν τυγχάνει κρῖνειν, καὶ
διακρίνειν ἐπισκόπους Κυρίου. Πλὴν κατὰ θεῖαν
προμήθειαν, οὐδεὶς τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων τοὺς
τῆς ἱερωσύνης ἔχειρίζεται ὀσάκας, ἵνα μὴ ἀναμάρ-
τητοι ὄντες, ψφνεύοσι παραχρῆμα τοὺς πταίοντας
ἀνθρώπων, ἀποτομῆα χρωμένοι, ἀλλ' ἀνθρωποὶ
ὁμοιοπαθεῖς ἡμῖν καὶ ἐξ αἱματος συγκεῖμενοι. δέχον-
ται τὸ τῆς προεδρίας ἀξίωμα, ἵν' ὅταν λάθωσι τινα
περιπεσόντα ἐγκλήμασι, ἐκ τῶν οἰκείων πλημμε-
λημάτων πεπισμένοι, φιλανθρωπίαν ἐνδείξωνται
πρὸς τὸ ὁμόφυλον. Καὶ ὄρα μοι τὸν πρῶτον λίθον
τῆς Ἐκκλησίας Πέτρον, τὴν κορυφὴν τοῦ χοροῦ
τῶν ἀποστόλων, ἐκ μετανοίας τεθέντα, οὐ γὰρ ἦν
ἀναμάρτητος. Μὴ τοίνυν πάντας ἀνεπιλήπτους ὑπ-
άρχεις, καὶ μηδὲνα μῶμον, μηδὲ σπῖλον ἀνθρώ-
πινον ἔχοντας τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν καθηγουμένους
ἀπαίτει.

ΣΣΒ'. — ΦΑΡΕΤΡΙΩ ΜΗΧΑΝΙΚΩ

« Αἱ χεῖρες τοῦ Ἰσραὴλ, ψησὶν ὁ ψαλμὸς, ἐν τῷ
κοφίνῳ ἐδούλευσαν. » Εἰ τοίνυν ζητεῖς μαθεῖν, μὴ εἰς
τὴν αἰσθητὴν Αἴγυπτον τῆ διανοίᾳ ἐκδράμῃς, μηδὲ
σκόπει τὰ ἐπὶ τοῦ Μωυσεῶς γενόμενα, ἀλλ' εἰς
ἐαυτὸν νόει. Κόφινος γὰρ τὴν πολυπλοκὸν ἀμαρτίαν
σημαίνει, Αἴγυπτος δὲ τὴν θλίψιν, χεῖρες δὲ τὰ
ἐπιτηδεύματα. Εἰ οὖν κατελιπῆς σεαυτὸν ταῖς
ἀμαρτίαις δουλεύοντα, στέναξον πρὸς Κύριον ἐκ
καρδίας, ἐξ ἀποκρύφου καταϊγίθως, καὶ συνοχῆς
πονηρᾶς, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐλευθερίαν ἐπι-
χθῆτι.

ΣΣΓ'. — ΣΥΜΜΑΧΩ ΟΣΠΡΙΟΠΩΛῆ.

Τὰ μὴ ἐσθιόμενα παρὰ τῷ νόμῳ πάντα τὰ ποι-
κίλα, καὶ διάφορα εἶδη τῆς κακίας δηλοῦσι διὰ
τῶν ἐνδόνων, καὶ τῶν χερσαίων, καὶ πτηνῶν ζω-
γραφοῦμενα · τὰ δὲ γε τραγόμενα τὴν πολύμορφον
καὶ πολυεῖδῃ σημαίνουσιν ἀρετῆν.

ΣΣΔ'. — ΑΦΡΟΔΙΣΙΩ ΦΙΛΟΣΟΦΩ.

Ποῖον ἄρα προσέεται σοι ὕψελος ἀμαλοῦντι μὲν
τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, λογικῆν δὲ, καθάπερ νενό-
μικας, φιλοσοφίαν κατεπαγγελλομένην, ἥλου μὲν
μέτρα, καὶ ἀστρων ἐνεργείας, καὶ οὐρανοῦ μέγεθος
εἰδέναι ὑπισχνουμένην, πολλάκις δὲ καὶ θεολογεῖν
ἀποτολμῶντι, ὅπου καὶ ἡ ἀλήθεια ἀνέφικτος, καὶ ὁ

Illud igitur theatrum oblecta proborum operum
jucunditate, indeque beatas tibi, qui virtuti addi-
ceris, laudes attrahe.

CCLX. — BASILIO MERCATORI.

« Vasa contumeliæ » dicuntur, et qui fornicantur,
et qui vectigalia redimunt, et qui profanum quod-
libet, ut paucis rem expediam, exercent. Póterunt
nihilominus, malis moribus in optines immutatis,
vasa honoris fieri, et Regis sæculorum usibus ac-
commodata.

CCLXI. — EUSEBIO DUCI.

Ne fias judicum judex; pedum enim locum in
Ecclesia, non capitis obtines. Ne itaque rejicito
sacerdotes, quod non omnes mundi existant.
Neque enim tui muneris est judicare, et diligen-
ter inquirere episcopos Domini. Id quoque divina
Providentia factum est, ut nullus ex incorporeis
angelis sacerdotii habenas obtineat, ne cum illi
nullo inquantur peccato, labentes homines, cru-
delitate usi, extemplo perderent; sed homines
æque ac nos affectibus obnoxii, et eodem sanguine
prognati, primas in sedendo 253 partes assu-
munt, ut cum quempiam in peccata lapsum de-
prehenderint, propriis iniquitatibus oppressi, in
cognatum sibi genus humaniter se præbeant. Et
videsis Ecclesiæ primum lapidem Petrum, chori
apostolici verticem, post pœnitentiam factum; ne-
que enim sine peccato erat. Ne igitur universos
irreprehensibiles esse, nullumque probrum aut
maculam humanam admittere, qui Ecclesiæ præ-
sunt, contendas.

CCLXII. — PHARETRIO MECHANICO.

« Manus Israel, psalmus ait, in cophino servie-
runt. » Si itaque addiscere tibi in animo est, ne
in sensibus obnoxiam Ægyptum mentem dirigas,
neque sub Moysæ gesta speculari, sed in temet-
ipsum cogitationem admove. Cophinus enim multi-
plicem iniquitatem significat, Ægyptus afflictionem,
manus studia. Si igitur te peccati servitute
deprehendis, suspira ad Dominum ex corde,
et ab occulta procella, et prava oppres-
sione, et in virtutis libertatem te vindica.

CCLXIII. — SYMMACHO LEGUMINUM VENDI-
TORI.

Quæ ex legis præscripto non comeduntur, om-
nia varias ac diversas vitiorum species innuunt,
per aquatilia, et terrestria, necnon volatilia, ve-
luti in tabella depictas. Quæ autem comeduntur,
multiformem ac multiplicem innuunt virtutem.

254 CCLXIV. — APHRODISIO PHILOSOPHO.

Quæ tibi utilitas fuerit, qui in actione positam
virtutem negligis, rationalem vero, ut existimas,
philosophiam profiteris, et solis mensurâ, et stel-
larum vires, et cœli molem tenere te jactas, sæpe
etiam et res divinas pertractare audes, in quibus
et veritas inaccessa, et judicium periculosum est,

vivisque interim, in cœno sese volutantibus porcis opprobriosius? Si itaque aliquando tibi a nobis reprehenso in animo fuerit ad rerum laudatarum exercitium gradum facere; hac etiam ratione nullum ex hac re fructum tuleris, ni rerum omnium Dominum agnoveris, reponendamque post mortem mercedem exspectaveris.

CCLXV. — ARCADIO IMPERATORI.

Quanam ipse ratione a frequentissimis terræ motibus, æthereique ignis conflictibus liberam ac immunem Constantinopolim cernere cupis, cum innumera propemodum ibidem scelera perpetrentur, et iniquitas pro lege, multa cum libertate et audacia præscribitur, quando jam solo ejecta est Ecclesiæ columna, veritatis lumen, Christi tuba, Joannes beatissimus episcopus? Quomodo me adhortaris, ut preces elargiar urbi iracundia divina concussæ, et fulmina quotidie desuper exspectanti, cum ipse jam mæroris igne exustus sim, et cogitationibus concussus, et mente discerptus ob scelerum, adversus leges, Byzantii patratorem hisce temporibus, excessum?

255 CCLXVI. — DIOSCORIÆ VIDUÆ.

Qui omnia circumspicit Deus prophetæ Eliæ necessarii alimenti indigo dicebat: « Vade in Sarepta Sidoniorum, ibique præcipiam cuidam viduæ, ut te pascat **, » non quod labiis, et ore palam viduæ locutus fuerit Dominus, sed quod piæ cogitationes in mentem illius ac filiorum immiserit, ut prophetæ curam in se reciperet. Itaque tu quoque ne despondeas animum, sed ora solummodo, cum gratiarum actione inopiam sustinens; et rerum omnium Dominus bonis affluentium cordibus suggeret, ut tibi non pro necessitate modo, sed supra etiam, et affluentius subministrent.

CCLXVII. — CRISPO EXCAPTIVO.

Ex immani barbarorum tyrannide Dei misericordia ereptus, quid tam cito depositis curis ronchissas, nec eum propitium tibi reddis, qui præter expectationem, ex manu alienarum gentium et impiorum te eripuit: quinimo temetipsum in multarum iniquitatum servitutem subiecisti?

CCLXVIII. — EUPITHIO LECTORI.

Submovenes longeq̃ amolientes, quæ secundum naturam sunt, bonas cogitationes, et Scripturæ divinas, et virorum, qui virtuti addicuntur, adhortamenta, nonnunquam Dominus in somniis horribilibus inmissis in meliorem frugem attrahit, quandoque **256** etiam morborum salsura, quam nonnulli tori mollitem nuncupant; sæpe etiam et aliis variisque punishmentibus ad bonum Deus hominem convertit. Idque tibi suadeat Elius in libro Jobi dicens: « Semel loquitur Dominus, et secundo per somnium, aut in studio nocturno, ut cum irruit horribilis timor in homines, dum dormitant in lectulo, tunc aperit mentem homi-

A στοχασµὰς ἐπικίνδυνος, ζῶντι δὲ τῶν ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένων χοίρων ἀτιμότερον; Εἰ δὲ γε ποτὲ γοῦν βουληθείης παρ' ἡµῶν ἐξονειδίζοµενος πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐπαινετῶν ἔλθειν, καὶ οὕτως οὐδὲν κἀµπαν κεκέρδακας, µὴ καταδεχόμενος ἐπιγυῶναι τὸν τῶν ὄλων δεσπότην, µηδὲ προσδοκῶν ἀμοιβὰς μετὰ θάνατον.

ΣΞΓ'. — ΑΡΚΑΔΙΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

Πῶς ἐπιθυµεῖς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῶν πικροτάτων σεισµῶν, καὶ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ αἰθερίου πυρὸς ἀπὸ πηλαγμένην ἰδεῖν, μυρίων ἀτοπημάτων αὐτόθι γινοµένων, καὶ νομιστεσοµένης τῆς κακίας σὺν παρρησίᾳ πολλῇ, ἐξορισθέντος τοῦ στόλου τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας, τῆς σάλπαιγγος τοῦ Χριστοῦ, Ἰωάννου τοῦ μακαριστάτου ἐπισκόπου; Πῶς µε προτρέπεις εὐχὴν χερίζεσθαι σαλευοµένη τῇ πόλει ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς, καὶ πρηστήρας καθ' ἐκάστην ἐξ ὕψους προσδοκώσῃ, ἐµοῦ κατακρησθέντος τῷ πυρὶ τῆς ἀθυµίας, καὶ τοὺς λογισμοὺς διασαλευοµένου, καὶ κατατεµνοµένου τὴν ἔννοιαν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἐν τοῖς παροῦσι χρόνοις παρανόµως κατὰ τὸ Βυζάντιον πεπραγµένων;

ΣΞΓ'. — ΔΙΟΣΚΟΡΙΑ ΧΗΡΑ.

Ὁ παντέφορος Θεὸς ἔλεγε τῷ προφήτῃ Ἠλίᾳ, χρῆζοντι τῆς ἀναγκαίας τροφῆς: « Πορεύου εἰς Σαραπτὰ τῆς Σιδῶνος, κακεὶ ἐντελοῦμαι χήρᾳ τινὶ, ὥστε διατρέφειν σε » οὐχ ὅτι χεῖλεσι καὶ στόματι φανερώς λελάληκε τῇ χήρᾳ ὁ δεσπότης, ἀλλὰ λογισμοὺς εὐσεβεῖς ὑπέβαλε τῇ διανοίᾳ αὐτῆς καὶ τῶν τέκνων φρονήσει τοῦ προφήτου. Οὐκοῦν καὶ σὺ µὴ ὀλιγώρει, ἀλλ' εὐχὸν µόνον μετὰ εὐχαριστίας φέρουσα τὴν πένιαν, καὶ ὁ Κύριος τῶν ὄλων ὑπαγορεύσει ταῖς καρδίαις τῶν εὐπόρων χορηγῆσαι σοι, οὐ µόνον τὴν χρείαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ χρείαν.

ΣΞΖ'. — ΚΡΙΣΠΩ ΑΠΟ ΑΙΚΜΑΛΩΣΙΑΣ.

Ἐκ τῆς πικρᾶς βαρβάρων δεσποτείας εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ ἐκλυτρωθεὶς, πῶς βέγγεις ταχέως ἀμεριμῶν, καὶ µὴ ἐξίλασκόµενος τὸν παραδόξως ἐξαρπάσαντά σε ἐκ χειρὸς ἀλλοτρίων, καὶ ἀσεδῶν, ἀλλὰ µᾶλλον σαυτὸν καταβουλώσας ταῖς πολλαῖς ἀμαρτίαις;

ΣΞΗ'. — ΕΥΠΕΙΘΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Ὅτι τοὺς παραγκωνιζοµένους, καὶ διαπύοντας, τὰ τε κατὰ φύσιν ἀγαθὰ νοήµατα, καὶ τὰ θεῖα Γραφεῖα, καὶ τοὺς νουθετοῦντας ἐναρέτους ἀνδρας, ποτὲ µὲν δι' ὀνειράτων φοβερῶν σωφρονίζει Κύριος, ποτὲ δὲ διὰ τῆς ταριχεύσεως τῶν νόσων, ἣν δὲ κοίτην μαλακίας τινὲς ὀνοµάζουσι, ποτὲ δὲ καὶ δι' ἑτέρων τινῶν ποικίλων παιδείσεων πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁ Θεὸς ἐπιστρέφει τὸν ἀνθρώπον· πειθέτω σε Ἐλιὺς λέγων ἐν τῇ τοῦ Ἰωβ βίβλῳ: « Ἐν γὰρ τῷ ἀπαξ λαλήσαι Κύριος, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἐνύπνιον, ἦ ἐν μελέτῃ νυκτερινῇ, ὡς ὅταν ἐπιπίπτῃ δεινὸς φόβος ἐπ' ἀνθρώπου ἐπὶ νυσταγµάτων κοίτας, τότε ἀνακαλύπτει νοῦν ἀνθρώπων ἐν εἰδεσι φόβου τοιοῦτοις

* III Reg. xvii, 9.

αυτοὺς ἐξεφώδησεν, ἀποστρέφει ἀνθρώπων ἐξ ἀδικίας, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ πτώματος ἐρρύσαστο, πάλιν δὲ ἠλεγξεν αὐτὸν ἐν μαλακίᾳ ἐπὶ κώτης.

ΕΣΘ'. — ΓΑΝΥΜΝΑΔΙ ΕΞΕΚΕΠΤΟΡΙ.

Ἐπειδὴ τρεῖς φωναῖς ἀνήσχεως ὁ Πέτρος ἐτραυματίσθη, διὰ τοῦτο μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, τρεῖς φωναῖς, ὁμολογίας, καὶ συγκαταθέσεως ταθεράπεται. « Φιλεῖς με, φησὶ, Πέτρε; Ναί, Κύριε. » Θύκουν καὶ σὺ παρὰ τῶν παιδόντων τὸ περὶ ἐμὲ φίλτρον μόνον ἀπαίτεις. Ὁ γὰρ φιλῶν γνησίως, κἀν ποτε πταίῃ, πρὸς τὸν φιλούμενον ταχέως ἐκάνερχεται.

ΣΩ'. — ΑΣΚΛΗΠΙΑΔῆ ΚΟΜΗΤΙ.

Μὴ καταφρονήσωμεν τῶν ἀληθινῶν χηρῶν· πάνυ γὰρ μέλει τῷ Θεῷ περὶ αὐτῶν· τὸν γὰρ μέγαν Ἰλιαν πρὸς χήραν ἀπέσταλκεν, καὶ τῆς ἐν Ναζυμ χήρας, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ Ἰησοῦς ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων σφογγίζει τὸ δάκρυον, κράξας αὐτῇ· « Μὴ κλαῖε » καὶ Ἰάκωβος κελεύει ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανούς, καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν.

ΣΟΑ'. — ΚΕΚΡΟΝΙῶ ΤΑΣΕΩΤῆ.

Ἐπερ θάλασσαν εἶναι λέγεις τὸν παρόντα αἰῶνα, ποῖον ἂν κέρδος ἐπιδειχαιο τῷ κριτῇ, ὅπερ ἐμπορεῦσαι διαπερῶν τὸ πέλαγος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, παφροντικῆναι ὀφέλεις.

ΣΟΒ'. — ΘΕΟΔΩΡῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Μὴ ἀγνοήσης τὸν δοτήρα τῆς ἀγνείας, καὶ τῆς ἐπαινουμένης παρρησίας, καὶ τῆς ἀποτησίας. Μέχρι γὰρ ἂν ὁ Κύριος ἐνεργεῖ, πεφύλαξαι, καὶ διατετήρησαι ἀνεπιβούλευτος, ἀχειμαστος, καὶ πᾶσι φαίνῃ φοβερός, καὶ ἐπίδοξος, μαρμαίρων, καὶ πεφραγμένος τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδένα φοβούμενος, πτοήσεις πάντας δαιμονιάς τε, καὶ πονηροῦς ἀνθρώπους. Ἐὰν δὲ ἀρξῇ κενοδοξεῖν, καὶ ὑπερηφανεῦσθαι, ἀναχωρήσει ὁ Κύριος ἀπὸ σοῦ, μὴ θέλων βοηθεῖν σοι, καὶ τότε μαθήσῃ τὴν σαυτοῦ ταπεινότητα, δειλιῶν τε καὶ τρέμων, καὶ τὴν Ἰλιαν σκιδαν οὐκ ἀνεγόμενος, καὶ τοῖς πῆς σαρκὸς πάθεισιν ὑποπίπτων, καὶ ἐκτεθαμνημένος νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν. Ἐθου γὰρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ δειλίαν, μηκέτι λοιπὸν τολμῶντος τῇ διδαχῇ σὺν παρρησίᾳ χρῆσασθαι διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν.

ΣΟΓ'. — ΗΛΙΑ ἸΑΛΟΥΣΤΡΙῶ.

Τοσαύτας πρῶην ἀλλοτρίας διαρπάξας οὐσίας, νῦν δλίγην διηρπαγμένος μοῖραν ὑπὸ δυνατοτέρου ἀνδρός, εἵνος ἐνεκεν ἀχθῆ καὶ διαπρή, καὶ βρούχει, ὡ ἀνθρώπος!

ΣΟΔ'. — ΣΟΦΡΟΝΙῶ ΤΡΙΒΟΥΝῶ.

Τὸ μεγαλόψυχόν σου θεασάμενος Κύριος, καὶ τὴν πλῆσι τοῖς δεομένοις ἀφθόνως ἠπλωμένην χεῖρα, καὶ μεγάλας κληρονομίας ἄθρόον δραμεῖν πρὸς σὲ παρεσκεύασεν· καὶ ἐπὶ τοῦτο δὲ δοξάζομεν τὸν Θεόν.

A num, in similibus metus speciebus eos perterritifici, ut avertat hominem ex injustitia, et corpus illius a ruina liberavit; noctu vero increpavit eum in mollitie super lectum *.

CCLXIX. — GANYMEῒ EXCEPTORI.

Tribus negationis vocibus Petrus vulneratus est; propterea post Salvatoris resurrectionem tribus confessionis, et assensionis approbationisque vocibus sanatus est. « Amas me, inquit, Petre? Utique, Domine ¹⁰. » Propterea tu quoque ab illis, qui labuntur, erga me tantum amorem exposce. Qui enim legitime amat, licet aliquando erret, velocius ad dilectum suum convertitur.

CCLXX. — ASCLEPIADῆ COMITI.

Ne viduas, quæ verè viduæ sunt, despectui habeamus: curam enim earum Deus gerit, qui magnum Eliam ad viduam transmisit ¹¹, et viduæ quæ in urbe Naim commorabatur, Jesus ipse omnium Dominus per semetipsum lacrymas abstergit, inclamans illi: « Noli flere ¹²: » et Jacobus id præcepit, ut pupillarum, et viduarum in earum afflictione curam habeamus ¹³.

257 CCLXXI. — ΚΕΚΡΟΠΙῶ ΠΡΕΣΙΔΙῶ ΑΡΡΑΤΟΡΙ.

Siquidem mare esse dicis præsens sæculum, id tibi curæ esse debet, quamiam utilitatem judicii ostendes, quam hac mercatura, dum humanæ vitæ pelagus transis, assecutus fueris.

CCLXXII. — ΤΗΕΟΔΩΡῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ne te lateat castimoniarum, et laudatæ libertatis, necnon alacritatis dator. Dum enim Dominus operatur, res tuæ in tuto sunt, tuque nullis insidiis, nullisque tempestatibus obnoxius conservaris, et omnibus terribilis es, et gloriosus, undique splendens, et divina gratia circumseptus; et cum ipse nullum timeas, timori dæmonibus universis pravisque hominibus eris. Verumtamen, si vanæ gloriæ superbicæque locum dederis, secedet a te Dominus, auxilia subtrahens, tuncque tuam abjectam conditionem agnosces, timens ac tremens, nec propriam umbram sustinens, et carnis affectionibus cedens, et noctu, interdumque stupens. Posuisti enim, ait David, munimenta illius timorem ¹⁴, quonondum in posterum libertate dicendi uti, quod destitutus est, valet.

CCLXXIII. — ΕΛΙΑ ἸΛΛΟΥΣΤΡΙ.

Quid cum antea tot aliorum facultates diripueris, nunc vel modica spoliatus a potentiori viro, moleste fers, et discruciaris, et strides dentibus, o bone vir?

CCLXXIV. — ΣΟΦΡΟΝΙῶ ΤΡΙΒΟΥΝῶ.

Munificentiam tuam Dominus inspiciens, et egentibus omnibus ad affluenter erogandum manus expansas, ut in te ingentes hæreditates simul ura omnes concurrerent, effecit: propter hoc gloriam Deo dicimus.

* Job xxxiii, 14-19. ¹⁰ Matth. xvi, 75. ¹¹ III Reg. xvii, 9. ¹² Luc. vii, 11. ¹³ Jac. i, 27.

¹⁴ Psal. lxxxviii, 41.

CCLXXV. — ZOILO CHARTULARIO.

Bovem, et ursum, necnon leonem, etc., ut Isaias ait, strictiori amicitiae vinculo simul depasci¹⁵, Ecclesiae statum designat, popularium principum, et subditorum, qui pietatis dogmatibus ad statuta canonum paenitentiam agunt et nutriuntur.

CCLXXVI. — GERASIMO IRENARCHO.

Legem libertatis fideles accepimus, ut vi amota, tanquam filii legitime et sponte pluribus laboribus maceremur, secus atque servi illi, qui metu ac flagellis legis Mosaicae praescripto subserviunt. Contende igitur totis viribus, ut placeas Deo, et proprio impetu certamen in Evangelio ini; haec siquidem lex libertatis nuncupatur, ut beatus dicaris.

259 CCLXXVII. — EUSTATHIO DECANO.

Non tantum virtutis opera exsequi, nobiles confert coronas, sed eos quoque laudare, qui virtutem exercent, mercedem non contemnendam consequitur: timentes enim Dominum glorificas, qui Christum diligens es.

CCLXXVIII. — HIERONYMO DOMESTICO.

« Ego, inquit, veni, ut non videntes videant, videntes autem caeci flant¹⁶. » Domini siquidem secundum carnem adventu, qui ex gentibus erant, nec antea videbant, neque divinas Litteras intelligebant, postmodum cum credidissent, intellectu viderunt, et sapientes facti sunt. Ex Hebraeis porro, qui errore et tenebris digni erant, animi oculis obcaecantur, ne mysteria in sacris legibus abscondita intelligant, licet illi profiterentur, et Moysis, et prophetarum libros apprime callere.

CCLXXIX. — XENOPHONTI SCHOLASTICO.

Justitia, quae inter nos versatur, est aequa partium distributio. Et licet illud exquisite non assequamur, nihilominus rectissima mente operantes, a scopo non aberramus. Illius vero, quae de caelis infertur a justo Iudice, sive ea corrigat, sive rependat, speculatio admodum difficilis est, propter dogmatum, quae in ea sunt, sublimitatem, ut David insinuat: 260 « Justitia tua ut montes Dei; judicia tua abyssus multa¹⁷. »

CCLXXX. — AENEAE PHILOSOPHO.

Exitiosis daemonibus morem gerere cupiens, libentissime vitulos sacrificas, et in ara exsecrandam agnos mactas: veruntamen sine ulla ratione furor, imensamque iracundiam, aliosque absurdos et exleges animi impetus non internecas.

CCLXXXI. — SECUNDO CASTRENSI.

Quemadmodum dum nobis odiosi sumus, et inter nos altercamur, et inimicitias atque insidias alter alteri struimus, et quietem, et tolerantiam amolimus, gaudio subsilit, laetaturque Satan, floretque, et bono animo est, effunditurque super nostris improbitatibus quiescens; sic dum pacifice et tran-

A ΣΟΕ'. — ΖΩΙΛΩ ΚΑΡΤΟΥΛΑΡΙΩ.

Τὸ βούν, καὶ ἄρκτον ἕμα, καὶ λέοντα, καὶ ἐξῆς, φιλικώτερον νέμεισθαι, κατὰ τὸν Ἰσαΐαν, τὴν τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει κατάστασιν, δημοτικῶν τε ἀρχόντων, καὶ τῶν ὑποταγμένων τοῖς δόγμασιν τῆς εὐσεβείας, κανονιζομένων τε ἕμα, καὶ διατρεφόμενων.

ΣΟΖ'. — ΓΗΡΑΣΙΜΩ ΕΙΡΗΝΑΡΧΩ.

Νόμον ἐλευθερίας ἐλάβομεν οἱ πιστοὶ, ἐν' ἐκτός βίας ὡς υἱοὶ γνησίως, καὶ ἐκουσίως πλείονα κοπιῶσμεν ἐκείνων, τῶν μετὰ φόβου, καὶ μαστίγων ἐξυπηρετούμενων δούλων κατὰ τὸν νόμον Μωϋσείως. Σπούδαςον τοίνυν εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ, καὶ ἀγωνίζου οικεία προθυμίᾳ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· τοῦτο γὰρ εἰρηναίου νόμος ἐλευθερίας, ὅπως ἂν μακαρισθῆς.

ΣΟΖ'. — ΕΥΣΤΑΘΙΩ ΔΕΚΑΝΩ.

Οὐ μόνον τὴν ἀρετὴν καταργᾶσθαι στεφάνους λαμπροὺς προξενεῖ, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἐπαινεῖν τοὺς ἐξακούοντας τὴν ἀρετὴν, μισθὸν φέρει οὐκ εὐκαταφρόνητον. Τοὺς γὰρ φοβουμένους τὸν Κύριον δοξάζεις, φιλόχριστε.

ΣΟΗ'. — ΙΕΡΩΝΥΜΩ ΔΟΜΕΣΤΙΚΩ.

« Ἐγὼ, φησὶν, ἐλήλυθα, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσιν, οἱ δὲ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. » Τῆς γὰρ τοῦ Θεοῦ κατὰ σάρκα ἐπιδημίας γενομένης, οἱ μὲν ἐξ ἐθνῶν μὴ βλέποντες πρώην, μηδὲ νοοῦντες τὰς θείας Γραφάς, ὕστερον πιστεύσαντες ἀνέβλεψαν νοητῶς, καὶ ἐσοφίσθησαν. Οἱ δὲ γε ἐξ Ἑβραίων ὄσοι ἀξιοὶ πλάνης καὶ σκοτίας ὑπῆρχον, πεπῆρωνται τὸν τῆς ψυχῆς ὄφθαλμόν, ὥστε μὴ νοῆσαι τὰ τοῖς θείοις νόμοις ἐγκεχυρμένα μυστήρια, καίτοι γινώσκειν ἐπαγγελλόμενοι τὰς τε τοῦ Μωϋσείως, καὶ τῶν προφητῶν βίβλους.

ΣΟΘ'. — ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Δικαιοσύνη ἐστίν, ἣ μὲν τις ἐν ἡμῖν στρεφομένη, ἣ τοῦ Ἰσοῦ διανομή. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τυγχάνομεν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀκρίθειαν, ἀλλὰ γοῦν γνώμῃ δικαιοσύνῃ ποιῶντες οὐκ ἐκπίπτομεν τοῦ σκοποῦ. Ἡ δὲ τις οὐρανὸθεν ἐπαγομένη παρὰ τοῦ δικαίου Κριτοῦ, ἣ τε ἐπανορθωτικὴ, καὶ ἀνταποδοτικὴ, ἣς πολὺ τὸ δυσθεώρητον διὰ τὸ ὕψος τῶν ἐναποκειμένων αὐτῇ δογμάτων, καθά φησιν ὁ Δαυὶδ· « Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη Θεοῦ, τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή.

ΣΠ'. — ΑΙΝΕΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΩ.

Τοῖς ἀθεοφροσίνεσι δαίμονι ἀρέσκειν βουλόμενος, ἡδέως μὲν τοῦς μάσχους καταθύεις, καὶ ἄρντας ἀποσφάττεις ἐπὶ τοῦ ἐδδαλυγμένου βωμοῦ, τὸν δὲ σαυτοῦ ἄλογον θυμὸν, καὶ τὴν ἀμετρον ὀργὴν, καὶ τὰς ἄλλας ἀτόπους καὶ ἀθέτους τῆς ψυχῆς ὀρμὰς ἀποκτείνει οὐ βούλει.

ΣΠΑ'. — ΣΕΚΟΥΝΔΩ ΚΑΣΤΡΗΝΣΙΩ.

Ὅσπερ μισούντων ἡμῶν ἀλλήλους, καὶ μαχομένων, καὶ ἐχθραίνόντων ἀλλήλους, καὶ ἐπιβουλεύόντων, καὶ ἀποστρεφόμενων τὴν γαλήνην, καὶ τὴν μακροθυμίαν, χαίρει, καὶ ἀγάλλεται ὁ Σατανᾶς, τέθηλά τε, καὶ ἐτρέπεται, καὶ προπλάτνυται, ἐπαναπαυόμενος ταῖς ἡμετέραις φαυλότησιν· οὕτως εἰρηνευόντων.

¹⁵ Isa. xi, 7. ¹⁶ Joan. ix, 39. ¹⁷ Psal. xxxv, 7.

καὶ ὁμοιοῦντων ἡμῶν, καὶ κρατοῦντων τῆς λύττης, ἄσπελλεσθαι, καὶ ταπεινοῦσθαι εἰωθεν ὀπονηρῶς, καὶ ἐχθρῶς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης τυγχάνων, πολέμιός τε τῆς ἀνθρώπων ὁμοιοῦσας, καὶ δυσμενῆς ἄσπονδος.

ΣΠΒ'. — ΜΑΡΤΥΡΙΩ ΒΙΝΔΙΚΙ.

Πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας, οἷον πορνεία, μοιχεία, ἀσέλγεια, καὶ ἀρσενοκοιτία, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, χειμῶν προσονομάζονται παρὰ τῷ Σολομῶντι. Ἐπειδὴ οὖν πάντες οἱ ἐκ μεταμελείας τῷ ὀρθῷ χρησάμενοι λογισμῷ ἀπαλλάττονται τῶν τοιούτων ἀμπλακημάτων, καὶ μετὰ τοῦτο ἑρασμαίως προσέχουσι τοῖς σωφρονικοῖς λόγοις, διὰ τοῦτο γέγραπται, ὅτι περ « Ὁ χειμῶν παρῆλθε, φωνὴ τρυγόνος ἠκούσθη ἐν τῇ γῆ ἡμῶν » τὴν γὰρ δὴ σωφροσύνην ἢ τρυγῶν κατασημαίνει.

ΣΠΓ'. — ΑΜΜΩΝΙΩ ΚΟΜΗΤΙ.

Τὸ ὄδυνρὸν, τὸ κατ' ἐπιβουλὴν τοῦ διαβόλου ἐπαλθὸν τῷ σώματί σου μετὰ κινδύνου ἐσχάτου, οὐ διέλαθεν ἡμᾶς. Πλὴν οἱ οικονομικῶς συμβέβηκε σοι τοῦτο, ἵνα γνῶς σαφέστατα καὶ ἐχθροῦ τὴν μανίαν, καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν κηδεμονίαν, θάπτον περιοδινῆσαντός σε, ὡς εὐούστατον δοῦλον.

ΣΠΔ'. — ΝΙΚΑΡΕΤΩ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙΩ.

Ὁ ἀναβαίνων εἰς θέατρα, καὶ δι' ὕτων, καὶ δι' ὀφθαλμῶν ὑπὸ τῆς αἰσχρᾶς καταγοητευόμενος, καὶ πολιορκοῦμενος ἐπιθυμίας, ἀπηρτισμένους μοιχῶς ὑπάρχει κἂν θέλης, κἂν μὴ θέλης. Τοῦ δὲ τῆς μοιχίας ἐγκλήματος οὐκ ἀπῆλλαγμένος, πῶς λέγεις μοι μηδὲν παραβλάπτεσθαι τὴν σαυτοῦ ψυχὴν αἰχμαλωσῆς συζῶσαν, καὶ ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἐκουσίως ἀνδραποδιζομένην.

ΣΠΕ'. — ΘΕΟΔΟΥΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Κἂν ἐν σαυτοῦ αἰδέσθητι δνομα ὡς ἔοικε γὰρ, τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα εἰς τυραννίδα περιέστη, τύπτοντός σου μανικῶς, καὶ λεηλατοῦντος τοὺς ἐλευθέρους, μηδὲν ἡδίκηχότας. Καὶ ποῦ θῆσεις τὸν μέγαν Παῦλον νομοθετοῦντα, δεῖν τὸν ἐπίσκοπον, μὴ ὀργιλον ὑπάρχειν, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ; Αἰσχροῦ γὰρ κέρδους ἔνεκεν ὑβρίζεις, καὶ διώκεις ἅπαντας.

ΣΠΣΤ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Οἰκόν σε καὶ ναὸν τοῦ ἀγίου Πνεύματος διὰ τὴν πίστιν κέκληκεν ὁ θεός Ἀπόστολος. Πῶς οὐ δέδοικας εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ κόπρον εἰσφέρειν πορνικῶν τε ἁσμάτων, καὶ γελοίων βυπαρῶν, καὶ συρφετίας πολλῆς, καὶ λόγων ψυχοβλαβῶν;

ΣΠΖ'. — ΤΡΑΙΑΝΩ ΑΔΙΟΥΤΟΡΙ.

Ἄν προφθάσας τὸ φρόνημα τῆς οἰήσεως, ῥήξεις καθάπερ πομφόλυγα. Τὴν σεαυτὸν καὶ σποδὸν, καὶ καπνὸν, καὶ χόρτον, καὶ σκώληκα λογιζόμενος, ὡς διδάσκει ἡ Γραφή, οὔτε πρὸς τοὺς ἐπαίνοους χαυνωθήσῃ, οὔτε πρὸς τὰς ὑβρεῖς ἀγριανθήσῃ.

ΣΠΗ'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ ΚΟΜΗΤΙ ΑΝΑΤΟΛΗΣ.

Οἱ μικρὸν τὸ παρὰ μικρὸν παρὰ μικρὸν γὰρ,

A quille nullo inter nos dissidio vitam agimus, et rabiem frenamus, contrahi de jicique solet improbus, cum sit pacis et dilectionis inimicus, et humanæ concordia adversarius, et implacabilis hostis.

CCLXXXII. — MARTYRIO VINDICI.

Immunditiei omnes species, fornicatio nempe, adulterium, incontinentia, cum masculis concubitus, et his similia, hiems a Salomone nuncupantur¹⁸. Cum itaque omnes, qui penitentia ducti, rectam adhibentes cogitationem **261** ab his sceleribus recedunt, postmodum amabili, continentique vitæ instituto animum advertunt; propterea scriptum est, « hiemem transiisse, vocem turturis auditam in terra nostra¹⁹; » continentiam enim B turtur significat.

CCLXXXIII. — AMMONIO COMITI.

Quæ corpori tuo per diaboli insidias cum extremo periculo cruciantia advenere, non fugiunt nos. Attamen ea tibi non sine Dei dispositione contingere, ut clarissime cognoscas et adversarii rabiem, et Christi sollicitudinem, qui te veluti servum dilectissimum quantocius curavit.

CCLXXXIV. — NICARETO SILENTIARIO.

Qui in theatra ascendit, et auribus et oculis ab obsceno delinitur, et circumsedetur desiderio, appensus mæchus est. sive velis, sive polis. Verumtamen tu a fornicationis scelere haud immunis, quoniam mihi ratione inculcas, animum tuum, qui jam servus vivit, et a diabolo, nulla vi coactus, in captivitate adducitur, nullum detrimentum accipere?

CCLXXXV. — THEODULO EPISCOPO.

Vel nomen tuum saltem reverere. Jam etenim uti manifestum est, sacerdotii dignitas in tyrannidem abiit; cum tu furenter nimis verberes, ac depræderis **262** homines liberales, nulli faciorum obnoxios. Et quoniam loco posueris magnum Paulum, uti legem præscribentem, episcopum non debere esse iracundum, percussorem, sordido quæstui inhiantem²⁰? Turpis siquidem lucri causa injuria afficis ac persequeris omnes.

CCLXXXVI. — THEODORO TRIBUNO.

Domum te et templum Spiritus sancti propter fidem compellavit divinus Apostolus²¹. Tu vero quoniam ratione audes in templum Dei stereora cantionum meretriciarum, et spurcissimorum ludicrorum, multarumque sordium, et sermonum animo noxiorum inferre?

CCLXXXVII. — TRAJANO ADJUTORI.

Si in flatam cogitationem præces, bullam veluti dirumpes. Terram etenim temetipsum, et cinerem, et fumum, et herbam, et vermem reputans²², ut docet Scriptura, neque ad laudes intumesces, neque ad injurias efferaberis.

CCLXXXVIII. — ELEUTHERIO COMITI ORIENTIS.

Non leve reputandum est paululum : paululum

¹⁸ Cant. ii, 11. ¹⁹ Ibid. 12. ²⁰ Tit. i, 7. ²¹ I Cor. vi, 19. ²² Eccli. x, 9; Psal. ci, 4; Psal. lxxxiix² 6; Job xxv, 6.

enim abfuit, et noctis unius intervallum, quin Judas in regnum Dei ingrederetur : et parvum temporis spatium impedit, ne homo ille, qui apud Sebastem defecerat, cum aliis martyribus coronaretur. Quapropter pravis interpretationibus **263** neglectis, ad quamlibet bonam, stabilemque actionem animis contendamus.

CCLXXXIX. — METHODIO CUBICULARIO.

Nullo modo Christus omnium Dominus mortem metuit, quam pro hominum salute subiturus advenerat. Cum itaque audis eundem dicentem : « Pater, si fieri potest, transeat a me calix mortis ²¹ : » illud animo concipe, non eum timore, aut formidine concussum, similia effatum fuisse ; sed verborum vilitate intellectualem draconem decepsisse, ut simplicem eum hominem esse suspicatus, mortem metuentem trementemque, per ministrantes sibi Judæos conficeret quod jam sibi in animo fixerat, in eumque patraret quod pro nobis Dominus destinaverat. Ignoravit quippe adversarius crucem, quam in semetipsum struxerat, ut adimpleretur quod in Psalmis scriptum est : « In operibus manuum suarum deprehensus est peccator ²² ; » et : « Revertetur malitia illius in caput ejus ²³, » figura servili, et humilibus Domini verbis in perniciem adducti. Qui enim nos venabatur diabolus, cete, et draco nuncupatus, captus est. Namque dictum est in libro Jobi de Christo : « Ipse cete ingens capturus ²⁴, » et venaturus est draconem haino dispositionis suæ secundum carnem ²⁵. Cum itaque rursus in cruce audieris Dominum clamantem : « Deus meus, Deus meus, utquid dereliquisti me ²⁶ ? » ne te fugiat, eum ex persona omnium, qui ab Adam originem trahunt, hominum ea dixisse ; quemadmodum advocatus nulla injuria accepta, neque furto suis spoliatus, pro cliente ad judicem clamat : Injuriam **264** perpepsi sumus, furto vostra amisimus, abacti sumus. Nisi enim derelicti essemus a Deo omnes, qui ab Adam prognati sumus, sane innumerarum iniquitatum opprobriis nos non subjecissemus : non lapidibus, et arboribus, et aquis, et inanimatis stellis, et similibus, et canibus, et lupis, et crocodilis, et pessimis dæmonibus, ipsique diabolo cultum præstantes sacrificia obtulissemus.

CCXC. — CONSTANTINO COMITI.

Non est animi recreatio, ut tu asseveras, in theatris, atque hippodromis tempus fallere, sed summa perniciēs noxaque animi dira. Quod si tibi in animo est probe animum lenire, sedulo in ecclesiam catholicam proficiscere, in asceteria monachorum convola, et vere ingens bonorum solamen et maximam cordis dolorum medicinam offendes. Tum demum te ipsius examina ; quisnam es ab ecclesia et monasteriis recedens ; quisnam item es ex teatro et hippodromo egressus ; et utrosque dies confrens, non opus tibi fuerit ab alio admoneri. Satis enim fuerit utriusque diei comparatio ad ostenden-

A και παρά μίαν νύκτα ὁ Ἰουδας εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελήλυθε, καὶ παρ' ὀλίγον ὁ ἀνθρώπος ἐκείνος ὁ ἐν τῇ Σεβαστίᾳ λειποτακτῆσας, σὺν τοῖς ἄλλοις μάρτυσιν ἐστεφανώθη. Διόπερ τῶν παρεξηγήσεων ἀφήμενοι, πρὸς πᾶσαν ἀγαθὴν, καὶ βεβαίαν πράξιν ἑαυτοὺς καταπειζόμεν.

ΣΠΘ. — ΜΕΘΟΔΙΩ ΚΟΥΒΟΥΚΛΑΡΙΩ.

Ὀυδαμῶς Χριστὸς ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης πεφόβηται θάνατον· ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας παθεῖν ἐπεδήμησεν. Ὅταν οὖν ἀκούεις λέγοντος αὐτοῦ· « Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου, » νόησον ὅτι οὐχὶ δειλιῶν καὶ φριτῶν τὰ τοιαῦτα φθέγγεται, ἀλλὰ τῇ εὐτελείᾳ τῶν βημάτων δολοφρονῶν τὸν νοητὸν δράκοντα, ἵνα φιλὸν τοῦτον ἀνθρώπων εἶναι τοπάσας, δεδοικῶτα τὸ πάθος καὶ τρέμοντα, τελῆσι διὰ τῶν ὑπουργούντων αὐτῷ Ἰουδαίων, ὅπερ ἐπεβόλετο, καὶ ὀρθᾶσαι καθ' ἑαυτοῦ ὁ ὑπὲρ ἡμῶν Δεσποῦσακεν. Ἐλαθεν γὰρ ὁ ἐχθρὸς καθ' ἑαυτοῦ τὸν σταυρὸν σοφισζόμενος, ἵνα τὴν εἰρημὸν ἐν τοῖς Ψαλμοῖς πληρωθῆ, ὅτι· « Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλὸς· » καὶ· « Ἐπιστρέψει ἡ πονηρία αὐτοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, » σχήματι δουλικῷ καὶ ταπεινοῖς ῥήμασι Δεσπότης σεσαγινευμένου πρὸς θλιβρόν. Ὁ γὰρ ἀγρεύων ἡμᾶς ἠγρεύθη διάβολος, κήτος καὶ δράκων προσωμαζόμενος. Εἰρηται γὰρ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰωβ περὶ Χριστοῦ, ὅτι· « Αὐτὸς μέλλει τὸ κήτος τὸ μέγα χειρῶσασθαι, » καὶ ὅτι ἀγρεύσει τὸν δράκοντα ἐν ἀγκίστρῳ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας. Ὅταν δὲ πάλιν ἀκούσεις ἐπὶ σταυροῦ βωάντος τοῦ Κυρίου· « Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί ἐγκαταλείπεις με ; » μὴ ἀγνοήσης, ὅτι ἐκ προσώπου πάντων τῶν ἐκ τοῦ Ἀδάμ γενομένων ἀνθρώπων ταῦτα λέγει, ὥσπερ ὁ συνήγορος μὴ καθυδρισθεὶς, μηδὲ διηρηπαγμένος ὑπὲρ τοῦ συνηγόρου βῶσ πρὸς τὸν δικαστὴν, Ὑδρισμεθα, διηρηπάμεθα, ἐληλατήθημεν. Εἰ γὰρ μὴ ἐγκατελείφθημεν ὑπὸ Θεοῦ πάντες οἱ ἐξ Ἀδάμ γεννώμενοι ἄνθρωποι, οὐκ ἂν τῇ τῶν μυρίων ἁμαρτημάτων ὕβρει ὑπεπέσαμεν, οὐκ ἂν λίθοις, καὶ δένδροις, καὶ ὕδασι, καὶ τοῖς ἀψύχοις ἄστροις, καὶ πιθήκοις, καὶ κυσὶ, καὶ λύκοις, καὶ κροκοδείλοις, καὶ δαιμοσὶ κακίστοις, καὶ αὐτῶ τῶ διαβόλῳ προσκυνήσαντες, θυσίας προσεκομίσαμεν.

D

ΠΔ'. — ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ ΚΟΜΗΤΙ.

Ὀὐκ ἔστι φυγαγωγία, καθὼς σὺ λέγεις, τὸ ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ ταῖς ἵπποδρομίαις διατρίβειν, ἀλλ' ὄλιθος ἔσχατος, καὶ βλάβη ψυχῆς δεινὴ. Εἰ δὲ ὄντως βούλει καλῶς φυγαγωγισθαι, σπεῦδε εἰς ἐκκλησίαν καθολικὴν, τρέχε εἰς τὰ ἀσκητήρια τῶν μοναχῶν, καὶ ἀληθῶς πολλὴν ἀγαθῶν εὐρήσῃ παρηγορίαν, καὶ τῶν τῆς καρδίας ἀλλήθων θεραπείαν μεγίστην. Εἴθ' ὕστερον ἐξέταξέ σεαυτὸν, τίς μὲν γίνῃ ἀναχωρῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν μοναστηρίων, τίς δὲ γίνῃ ἐξῶν ἐκ τοῦ θεάτρου, καὶ τῆς ἵπποδρομίας καὶ ἐκατέρας παραβαλὼν τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν δεηθεῖς παρ' ἄλλου νοουθετεῖσθαι. Ἀρχίσει γὰρ ἡ ἐκ-

²¹ Matth. xxvi, 39. ²² Psal. ix, 17. ²³ Eccli. xiv, 6. ²⁴ Job iii, 8. ²⁵ Job xl, 20. ²⁶ Psal. xxi, 1; Matth. xxvii, 46.

τέρας ἡμέρας σύγκρισις, δεῖξαι σοι τὸ μέγεθος τῆς τε· κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ μοναστήρια ὠφελείας, καὶ τῆς ἐν τοῖς κίρκοις, καὶ τοῖς θεάτροις βλάβης.

ΡιΑ'. — ΛΕΩΝΙΔΗ ΡΗΤΟΡΙ.

Βούλομαι σε τῷ τρόπῳ καὶ τῇ πράξει ὀρθολεξεῖν. Τὸ γὰρ δὴ τῷ λόγῳ μηδαμῶς σολοικίζεις, ἢ βαρβαρίζεις, δύναιτ' ἂν καὶ οἱ διεφθαρμένοι. Πέπαυσο τοίνυν τοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν ἐν ἀκεραϊότητι φεγεγομένων, εἴπερ οὖν δοκεῖς μοι Χριστιανὸς ὑπάρχειν. Οὐ γὰρ πάντως ἡ φράσις πρόξενος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ τὸ χρηστὸν ἦθος, καὶ ἡ ἀγαθὴ πράξις, καὶ ἡ βεβαία πίστις.

ΣιΒ'. — ΗΕΥΧΙΩ ΑΝΘΥΠΑΤΩ.

Οὐκ ἦν ἕτερος ὁ τὸν Λάζαρον εἰείρας, καὶ ἕτερος ὁ πυνθανόμενος περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ αὐτὸς ἦν, ἀνθρωπίνως μὲν λέγων· « Πού Λάζαρος καίται; » θεϊκῶς δὲ τοῦτον ἀνεγείρων· σωματικῶς μὲν ὁ αὐτὸς ὡς ἀνθρωπος πτύων, θεϊκῶς δὲ ἀνοίγων τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐκ γεννητοῦ τυφλοῦ· καὶ σαρκί μὲν πάσχων, καθά φησιν ὁ Πέτρος, θεϊκῶς δὲ ἀνοίγων τὰ μνήματα καὶ ἀνεγείρων τοὺς νεκρούς.

ΣιΓ'. — ΖΗΝΟΔΩΡΩ ΔΕΚΑΝΩ.

Τοῖς λόγοις Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου ἡδέως ἐντυγχάνεις· ἐξ αὐτῶν δὴ γράψω σοι νῦν ὅπερ ἐξήτησας. « Ὁφθῆ τοίνυν τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον καταβαῖνον ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ὡς περιστέρα. » Ἐν ἡμῖν μὲν γὰρ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀπαρχή, καὶ ἀρραβῶν θεότητος κατοικεῖ, ἐν Χριστῷ δὲ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος. Καὶ μήτοι νόμιζε, ὅτι μὴ ἔχων Χριστὸς ἐλάμβανε τὸ Πνεῦμα· αὐτὸς γὰρ τοῦτο ἔκλυον ἀπέστειλεν ὡς θεὸς, καὶ αὐτὸς κάτωθεν αὐτὸ ὡς ἀνθρωπος ὑπέδεχτο. Ἐξ αὐτοῦ οὖν εἰς αὐτὸν κατήρχετο, ἐκ τῆς θεότητος αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ.

ΣιΔ'. — ΠΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ.

Ὁ τῆς ἐν Βυζαντίῳ μεγάλης Ἐκκλησίας, μᾶλλον δὲ παντὸς τοῦ κόσμου φωστὴρ Ἰωάννης ὁ θαυμαστός ἱερεὺς, διορατικὸς ὑπάρχων, πολλὰκις τεθέεται, πᾶσαν μὲν σχεδὸν ὥραν μὴ ὑστεροῦντα, ἢ διαλειπόμενον τὸν οἶκον Κυρίου τῆς τῶν ἀγγέλων ἐπιστασίας, μάλιστα δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας καὶ ἀναιμάκτου θυσίας. Ἐκπλήξεως οὖν καὶ εὐφροσύνης γέμων, τοῖς γνησίοις τῶν πνευματικῶν φιλῶν κατ' ἰδίαν διηγήσατο τὸ πρᾶγμα. Ἀρχομένου γὰρ, φησὶν, τοῦ ἱερέως τὴν ἀγίαν ποιεῖσθαι προσκομιδὴν, πλείστα ἐξαιφνης τῶν μακαρίων δυνάμεων ἐξ οὐρανοῦ κατελθούσαι, ὑπερλάμπρους τινὰς στολὰς περιβελημέναι, γυμνῷ τῷ ποδί, συντόνῳ τῷ βλεμματι, κάτω δὲ νεύοντι τῷ προσώπῳ περιστοιχίσασαι τὸ θυσιαστήριον μετ' εὐλαθείας, καὶ πολλῆς ἡσυχίας, καὶ σιωπῆς, παρίστανται μέχρι τῆς τελειώσεως τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου· εἶτα διαφεθέντες καθ' ὅλον τὸν σεβάσμιον οἶκον, τῆδε κάκεισε ἔλαστος αὐτῶν τοῖς παρτυχοῦσιν ἐπισκόποις, καὶ πρεσβυτέροις, καὶ πᾶσι τοῖς διακόνοις τὴν χορηγίαν ποιούμενοις τοῦ σώματος καὶ τοῦ τιμίου

A dum tibi, utilitatis, quam ex mora in ecclesia et monasteriis assecutus es, molem, et quae circos atque theatra subsequitur, noxæ.

CCXCI. — LEONIDÆ RHETORI.

Volō te et moribus, et actionibus directum esse. Namque pari ac convenienti compositura sermonem dirigere, et barbariem 265 evitare poterunt etiam qui moribus perditī sunt. Desine itaque eos reprehendere, qui inconuenienter loquuntur, si tamen ipse non fallor, qui Christianum te esse existimo. Neque enim structura orationis regnum impartitur cœlorum, sed probi mores, et bona actio, et stabilis fides.

CCXCII. — HESYCHIO PROCONSULI.

B Non erat alius, qui Lazarum exsuscitavit²⁷, et alius, qui de illo interrogabat, sed idem, humano equidem ritu dicens : « Ubi Lazarus jacet²⁸ ? » divino vero eum exsuscitans : corpore quidem ipse veluti homo spuens, deitate aperiens oculos cæci a nativitate²⁹; et carne quidem patiens³⁰, ut Petrus ait, deitate vero monumenta aperiens et demortuos exsuscitans.

CCXCIII. — ZENODORO DECANO.

Joannis Constantinopolitani episcopi sermones libenti animo versas; ex iis itaque ad postulatum tuum respondeo. « Apparuit Spiritus sanctus descendens super Jesum veluti columba³¹. » In nobis enim per baptismum principium, et arrhabo deitatis inhabitat; in Christo autem omnis plenitudo deitatis³². Neque id cogites, Christum Spiritum accipere, quem non habebat : ipse enim eum desuper veluti Deus mittebat, ipse infra eum uti homo excipiebat. Ex ipso itaque in ipsum descendebat, ex deitate ipsius in humanitatem ipsius.

266 CCXCIV. — ANASTASIO EPISCOPO.

Byzantiinæ magnæ Ecclesiæ, imo orbis universi lumen, Joannes admirabilis sacerdos, cum acie oculorum valeret, sæpenumero conspexit, omnibus fere horis Dominicum angelorum curatione protectum, nunquam ab illis destitutum, et potissimum tempore sacrosancti incurrentis sacrificii. Quod ille admiratione et lætitia plenus amicorum illi spiritu conjunctorum genuinis extra turbam enarravit. Dicebat etenim ille, statim atque sacerdos sacram inciperet oblationem, plerasque de repente ex beatis potestatibus de cœlo descendentes, et splendidissimis quibusdam vestibus circumamictas, nudo pede, intentis oculis, et demissa facie altare circumeuntes, cum veneratione, et multa quiete, et silentio, usque ad terribilis mysterii consummationem assistere : tum demum per venerandum Dominicum episcopum effusus, hæc atque illæ singulas obviis episcopis, et sacerdotibus, et singulis diaconis, qui corpus, ac venerandum sanguinem aliis dispartienti, ministrare, auxiliari, viresque confirmare. Hæc

²⁷ Joan. xi, 14. ²⁸ Ibid. 34. ²⁹ Joan. ix, 6. ³⁰ 1 Petr. iv, 1. ³¹ Matth. iii, 16. ³² Coloss. ii, 9.

vero iose scribo, ut sacri ministerii tremenda animadvertentes, ne socordēs sitis, divino timore posthabito, et inter vos contendentes; neque aliis permittatis ut colloquia conferant, aut susurrant oblationis tempore, et audacter nutent, et a constanti statione removeantur, et hac atque illac oculos torqueant, et per inertiam, et, uti vulgus solet, ordinem deserant. Dicit namque Dominus Moysi, et per illum sacerdotibus 267 omnibus: « Pios facite filios Israel, et non despectores 28. »

CCXCV. — FALCONI CURATORI.

Si in angelum lucis diabolus permeat, ut eludat, et perdat eos, qui ab eo illuduntur, quid miraris audiens eumden sapissimē belluarum, et pecudum, et avium figuris circumvestiri?

CCXCVI. — LICINIO PRIMATI.

Cave dicas: Nequeo reconciliare mihi inimicum hominem, cum pessimus sit, nec remedium admittat. Potes enim tibi illum reconciliare, et tibi benevolum reddere, si modo volueris toto animo. Quid enim leone immanius? eum nihilominus homines cicurant; et ars naturam urget, et ove qualibet sit leo mansuetior, et per fora nullum timens obambulat. Quamnam igitur veniam consequeris, quam responsonem objicies, dum, belluis cicuratis, ipse ais non posse hominem ex feritate ad mansuetudinem traducere? Et tamen belluae praeter naturam tractatio est, homini praeter naturam feritas. Quare fac velis ad minus praesentem emollire, et amicum tibi vicinum facere.

CCXCVII. — CARINO EPARCHICO.

« Cum illi subjecta fuerint omnia, ait, tunc et ipse Filius pro nobis subjicietur Patri pro propriis membris 29. » — « Membra enim sumus Christi, ex carne ipsius, et 268 ex ossibus illius 30, » ut Apostolus tradit. Nostram igitur subjectionem, qui prius subijci, et suaderi recusabamus, suam Christus fecit, qui nostri fidei iussor est.

CCXCVIII. — PRISCO REIPUBLICÆ OPERAM DANTI.

Qui pauperibus pecunias exhibuit, et qui rapaci, et alienorum invasori, vel pessimo homini neque insidiatur, neque maledicit; manifestum est eos timore Dei ea perficientes, similia et caelestes mercedes possessuros.

CCXCIX. — ZENONI DECEMPRIMO.

Sacrilegum omnino est, ac impium dicere, natura existere mala, et non electione. Licet enim Scriptura dicat: « Cogitatio hominis in malum prona est ab juventute ejus 31; » dictionis tamen modus attendendus tibi est; non natura pravus hominem mentem applicare, neque ex iis, quae a Deo a principio nostrae cogitationi instillata sunt, naturalia desideria. Absit hoc! Sed, ex juventute hominis, scriptum est, ut ostendatur, ex suggestionē diaboli nos prava possidere, faciliq̄ negotio, potius ab

αίματος συνεργούσαι συμπράττουσαι, και συνεπισχούσιν. Ταύτα δὲ γράφω, ἵνα μαθόντες τὸ φοβερόν τῆς θείας λειτουργίας, μήτε αὐτοὶ διατεθῆτε ἀμελοῦντες τοῦ θεοῦ φόβου διαγεόμενοι, μήτε δὲ ἄλλους τινὰς συγχωρήτε ὁμιλεῖν, ἢ ψιθυρίζεν ἐπὶ τῆς προσκομιδῆς, μήτε νεύειν θαρσαλέως, ἢ παρασαλεύεσθαι τῆς ἐμβριθοῦς στάσεως, μήτε ὧδε κάκεισε περιδύεσθαι, ἢ ῥέμβεσθαι βραθύμως και χυδαίως. Λέγει γάρ ὁ Κύριος τῷ Μωϋσῆ, δι' αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς ἱερεῦσιν: « Εὐλαβεῖς ποιήσατε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, και μὴ καταφρονητάς. »

ΣΙ.Ε'. — ΦΑΛΚΩΝΙ ΚΟΥΡΑΤΟΠΙ.

Εἰ εἰς ἀγγελον φωτὸς ὁ διάβολος μετασχηματίζεται πρὸς ἀπάτην, και δλεθρον τῶν ἐξαπατωμένων, τί θαυμάζεις ἀκούσας τούτων πολλάκις θηρίων, και κτηνῶν, και ὀρνέων μορφὰς ἡμφιεσμένων.

ΣΙ.ΣΤ'. — ΔΙΚΙΝΙΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Μὴ λέγε, ὅτι οὐ δύναμαι διαλλάξαι μοι τὸν ἐχθραίνοντα ἄνθρωπον, πονηρόν τινα ὑπάρχοντα, και ἀνίατον. Δύνη γάρ καταλλάξαι σοι αὐτόν, και εὐμενῆ ποιῆσαι, ἐὰν μόνον θελήσῃς ὀλιψυχῆ. Τί γάρ θη τοῦ λέοντος ἀγριώτερον; Και ὁμοως τούτον ἡμεροῦσιν ἄνθρωποι, και ἡ τέχνη τὴν φύσιν βιάζεται, και γίνεται ὁ λέων προβάτου παντὸς ἐπιεικέστερος, και διὰ τῆς ἀγορᾶς περιπατεῖ μηδένα δεδιτόμενος. Τίνα τοίνυν ἔξεις συγγνώμην, ποίαν ἀπολογίαν, θηρίων ἡμερουμένων, ἄνθρωπον λέγων μὴ δύνασθαι ἡμεροῦν; Καίτοι τῷ μὲν θηρίῳ παρὰ φύσιν τὸ ἡμερον, τῷ δ' ἀνθρώπῳ παρὰ φύσιν τὸ ἀγριον. Θέλησον τοίνυν κἂν ἐπὶ τοῦ παρόντος καταπραῦναι, και φίλον σοι ποιῆσαι τὸν γείτονα.

ΣΙ.ΣΖ'. — ΚΑΡΙΝῶ ΕΠΑΡΧΙΚῶ.

« Ὅταν δὲ ὑποταγῆ αὐτῷ πάντα, φησὶ, τότε και αὐτὸς ὁ Υἱὸς ἀνθ' ἡμῶν ὑποταγῆσεται τῷ Πατρὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων μελῶν. » — « Μέλη γάρ ἐσμεν τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, και ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ, » ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος. Τὴν ἡμετέραν τοίνυν ὑποταγὴν τῶν πρώην ἀνυποτάκτων και ἀπειθῶν, ἰδίαν ὁ Χριστὸς πεποιθῆται, ὡς ἀνάδοχος ἡμῶν.

ΣΙ.Η'. — ΠΙΣΚῶ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝῶ.

Ὁ τοῖς πέννησι δειδωκὼς τὰ χρήματα, και ὁ τῷ πλεονεκτήσαντι ἄρπαγι και μοχθηρῷ ἀνθρώπῳ μὴ ἐπιβουλεύων, μήτε καταρῶμενος, δῆλον ὅτι διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἀμφοτέροι ταῦτα ποιοῦντες, τῶν ὁμοίων ἐπιτεύζονται οὐρανίαν ἀμοιβῶν.

ΣΙ.Θ'. — ΖΗΝΩΝΙ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜῶ.

Ἄθρον παντελῶς, και ἀσεβὲς τὸ λέγειν, φύσει ὑπαρχεῖν τὰ κακά, και οὐχὶ προαιρέσει. Κἂν γάρ ἡ Γραφὴ λέγει, ὅτι « Ἐγχεῖται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς τοῖς πονηροῖς ἐκ νεότητος αὐτοῦ, » εἰδέναι ὀφείλεις τὴν ἐρμηνείαν τῆς φράσεως, ὅτι οὐ κατὰ φύσιν τοῖς ψεκτοῖς πρόσκειται ὁ ἄνθρωπος, οὐδ' ἐξ αὐτῶν τῶν παρὰ Θεοῦ ἐξ ἀρχῆς τῆ διανοία ἡμῶν κατασπαρέντων φυσικῶν ἐνθυμιῶν· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἐκ νεότητος τοῦ ἀνθρώπου γέγραπται, ἵνα διεχθῆ, ὅτι ἐξ ἐπισπορᾶς τοῦ διαβόλου τὰ φαῦλα κεκτῆ-

28 Levit. xv, 31. 29 1 Cor. xv, 28. 30 Ephes. v, 30. 31 Gen. viii, 21.

μεθα, και βδώνως μάλλον ὕπ' ἐχθροῦ θελγόμενοι πρὸς Α
τὸ κακὸν βλέπομεν· Ἐχθρὸς γὰρ ἄνθρωπος ἐπ-
έσπειρε τὰ ζιζάνια, φησὶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύ-
ριος.

Τ'. — ΚΟΛΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Φησὶν ὁ μακάριος Πέτρος, ὅτι καὶ Κύριον καὶ
Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν σταυρωθέντα Ἰησοῦν,
οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Λόγου, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀνθρώπι-
νον παποιῆσθαι αὐτὸν λέγων. Τί γὰρ ἦν τὸ σταυρού-
μενον, ἢ τὸ σῶμα; Τὸ δὲ σωματικὸν τοῦ Λόγου πῶς
εἶχε σημεῖναι, ἢ διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι Ἐποίησεν;

ΤΑ'. — ΘΕΣΣΑΛΙΩ ΣΥΜΠΟΝΩ.

Μὴ εἰς τὸ λαμβάνειν ἔστω ἡ χεὶρ σου προθύμως
ἐκτεταμένη, εἰς δὲ τὸ μεταδοῦναι τοῖς ἐνδέσει συν-
εσταλμένη, ἀλλ' ὡσπερ ἡδέως ὑποδέχη τὰ κέρδη τοῦ
μαμωνᾶ, οὕτως ἡδέως χορήγει τὰς δαπάνας τοῖς Β
χρηζούσιν.

ΤΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ ἐτέρους πλεονεκτηῶν, καὶ καταδυναστεύων, δο-
κεῖς ποιεῖν ἐντολὰς Κυρίου καὶ ἐλεημοσύνας, μάλλον
ἐκείνους ἐλέησον, τοὺς ὑπὸ τῆς σῆς λαμπρότητος
ἀδικουμένους καὶ στένονας.

ΤΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Γνωθὶ ὅτι ἡμαρτες, καὶ ἀπαλείψεις τὰς ἁμαρτίας
σου· γενοῦ σαυτοῦ κατήγορος, τύπτων τὸ στήθος
καὶ λέγων· Ὁ Θεὸς, ἐλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ,
καὶ τεύξη σωτηρίας. Ἀπεδεξάμεθά σου τὴν ἐξομο-
λόγησιν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην.

ΤΔ'. — ΕΥΣΤΟΧΙΩ ΚΟΜΗΤΙ ΛΑΡΓΙΤΙΟΝΩΝ.

Ἐάν συνεχῶς τῷ σημείῳ τοῦ Δεσποτικοῦ σταυροῦ
τὸ τε μέτωπον σαυτοῦ καὶ τὴν καρδίαν σφραγίζεις,
δραπετεύουσιν ἀπὸ σοῦ οἱ δαίμονες τρέμοντες, διότι
ἔγαν φρίττουσιν τὸ τοιοῦτον μακάριον σήμαντρον.

ΤΕ'. — ΟΛΥΜΠΙΩ ΚΥΕΣΤΟΡΙ.

Οὔτε ἀλόγως, οὔτε εὐλόγως ὀργίζεσθαι χρῆσιμον
δικαίως γὰρ ὑπὸ τοῦ Κυρίου κεκώλυται. Ἄν τοίνυν
φιλοσοφεῖν ἐθέλῃς κατὰ Χριστὸν, οὔτε πάντες οἱ
πονηροὶ ἄνθρωποι, οὔτε οἱ παγγάλεποι, καὶ πάνδει-
νοι δαίμονες, οὔτε ὁ πάσης κακίας δημιουργὸς Σα-
τανᾶς πρὸς ὀργήν σε, καὶ λύτταν κινήσει δυνήσον-
ται.

ΤΣ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐάν αὐτὸν θέλω μένειν, ἔω; ἔρχομαι, τί πρὸς
σέ; σὺ μοι ἀκολουθεῖ. Τουτέστιν, ἐάν θέλω ἐν Β
σαρκὶ ζῆν τὸν Ἰωάννην, ἔω εἰθω παραλαβεῖν αὐτὸν
ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, τί σοι μέλλει τῷ Πέτρῳ, μα-
κροχρονούντος αὐτοῦ ἐν τῷ παρόντι βίῳ; Σὺ δὲ, ὦ
Πέτρε, ἀκολούθησόν μοι, τιμηθησόμενος τῇ ὁμοιο-
παθείᾳ κατὰ τὴν βασιλεύουσαν Ῥώμην, ὡσπερ
ἐγὼ ἐσταυρώθην, καὶ σὺ πάντως ἀνασκοποισθήσῃ.

ΤΖ'. — ΘΕΟΔΟΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τῇ ἔχθρᾳ προεκκρατημένῳ σοι, χειμῶν ἐπιπέπτωκε
χαλεπὸς, καὶ συγχυθεῖσα ἡ διάνοια, οὐδὲν βλέπειν
δύναται, οὐτ' ἀκούσαι ὕγιες· ἂν δὲ βιασάμενος διαβ-
ρήξῃς τὸ νέφος τῆς δυσμενείας, τότε ἰσχύσεις ἀντι-

hoste delinito ad malum propendere. « Inimicus
enim homo superseminavit zizania », « ait in
Evangelio Dominus.

269 CCC. — COLASIO DIACONO.

Beatus Petrus ait : Dominum, et Christum Deus
fecit, qui pro nobis crucifixus est. Jesum ²⁶ : non
essentiam Verbi, sed quod humanum erat, factum
eum dicens. Quid enim erat, quod cruci affigeba-
tur, nisi corpus? At Verbi, quod corporeum erat,
quomodo notare poterat, nisi dictione illa : Fecit?

CCCI. — THESSALIO COLLABORANTI.

Ne manus tua tam avide extendatur ad accipien-
dum, ad exhibendum vero egentibus contrahatur ²⁷.
Sed quemadmodum mammonæ lucra libenti animo
excipis, ita libenti etiam animo indigentibus
sumptus suppedita.

CCCII. — Eidem.

Si cum aliis superior sis, eosque opprimas, præ-
cepta Domini adimplere tibi videris, et elemosynas
erogare ; potius eorum te miseret, qui a magnifi-
centia tua injuriose tractantur, et ingemisunt.

CCCIII. — Eidem.

Scito te peccasse, et delebis iniquitates tuas,
tuimetipsius accusator factus, pectus verberans,
et dicens : « Domine, propitius esto mihi pecca-
tori ²⁸, » et salutem consequeris. Confessionem
tuam accepimus, et animi demissionem.

**270 CCCIV. — EUSTOCHIO COMITI
LARGITIONUM.**

Si sæpenumero signo Dominicæ crucis tui ipsius
frontem et cor signaveris, aufugient a te timore
perciti dæmones : valde enim horrent hoc beatum
signaculum.

CCCV. — OLYMPIO QUÆSTORI.

Neque sine ratione, neque cum ratione iræ in-
dulgere utile est ; et merito a Domino prohibetur ²⁹.
Si itaque secundum Christum philosophiæ te dede-
ris, neque scelesti homines universi, neque acerrimi
ac dirissimi dæmones, neque malitiæ universæ
anctor Satanas, ad iracundiam te et rabiem pote-
runt commovere.

CCCVI. — Eidem.

« Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te ?
tu me sequere ³¹ ; » hoc est : Si volo in carne vitam
propagare Joannem, donec veniam assumere eum
e corpore suo, quid tua interest, Petre, in longiora
tempora vitam præsentem eo protrahente? Tu vero,
o Petre, sequere me, eodem mortis genere in regina
urbium Roma cohonestandus. Quemadmodum ego
cruci affixus sum, ita et tu omnino patibulo suffi-
gendus es.

CCCVII. — THEODOTO PRESBYTERO.

Inimicitie obnoxio tibi tempestas irruit immanis,
et cogitatio **271** confusa nihil sanum vel videre,
vel audire potest ; si autem vi facta, nebulam odii
disruperis, tunc poteris supernæ lætitiæ particeps

²⁷ Matth. xiii, 15. ²⁸ Act. ii, 36. ²⁹ Eccli. iv, 36. ³⁰ Luc. xviii, 15. ³¹ Matth. v, 22. ³² Joan. xxi, 22.

feri. Namque erga proximum odio rejecto, dilectione impleberis, quæ Christo complacet: et qui prius adversus, injucundusque propter inimicitiam aspectus videbatur, nunc desiderabilis et suavis videbitur, quando mens tua illuminata jam est.

CCCVIII. — PASCHASIO DIACONO.

Magna subsidia orationem suppeditare beatus edocet David, qui ante lapidem oratione usus, animatam turrim Goliath disjecit⁴², divinam Dei potentiam culpæ ausum. Oratio itaque lapidem veluti manus deportavit, et timorem incussit barbaro, et adversarii audaciam enervavit, et tropæa adversus hostes erexit.

CCCIX. — AUXENTIO ECDICO.

Eduxit in lumen umbram mortis⁴³, hoc est in apertum adduxit, et publicavit Deus naturam peccati multum abhinc tempus latentem. Verumtamen naturam audiens, cave existimes, ut nonnulli suspicati sunt: Peccatum esse animal quoddam rationis compos. Namque in hominis electione nascitur, et rursus denascitur natura sua peccatum.

272 CCCX. — ARISTARCHO TRIBUNO.

Ne commercia sanctorum hominum spernas. Et enim vel solus eorum aspectus animum tuum iniquitatibus jam emarcidum curare poterit, et loquela eorum quam maxima dona credenti elargitur. Vox quippe sanctorum behadissolvit, dæmones ejecit, elementa firmavit, quemadmodum Jesus Nave cum clamasset: « Stet sol, et luna; et continuo steterunt⁴⁴: » sic quoque Moyses mari vincula indidit, et relaxavit⁴⁵; sic tres pueri hymnis et canticis flammam in rorem converterunt⁴⁶. Eadem ratione nunc quoque qui eos æmulantur, dum hac luce fruuntur, invalescunt vel sola voce peccati ardorem extinguere, fontes voluptatum exsiccare, iracundiam emollire, desideria fugare, inanem gloriam enervare, avaritiæ incendium compescere, a tristitia et mœre liberari, et tempestate jactatis animis tranquillitatem inuentem reconciliare.

CCCXI. — CLEONICO SCHOLASTICO.

Tradunt nonnulli post aquarum alluviam, cum vinum adinventum esset, plerisque qui illud immodice purumque ebiberant, mortem oppetiisse; tum denum alios experientia saniores redditos, magis potum commensurasse aquæ admistum, quo usos servatos fuisse. Qui vero mortis metu vitis rorem nondum biberant, eos, qui jam biberant, interrogarunt, utrum jam vivunt? Qui cum respondissent: Ita est, vivimus, applaudebant singulis hominibus, **273** et proximis qui servati erant, gratulabantur dicentes: Vivas, vivas. Quapropter ex eo ad hæc usque tempora mos invaluit, bibentibus offerri: Vivas. Et hæc mihi dicta sunt ad tuam interrogationem.

⁴² I Reg. xvii, 37. ⁴³ Job xii, 22. ⁴⁴ Josue x, 12, 13. ⁴⁵ Exod. xiv, 21, 27. ⁴⁶ Dan. iii, 50.

λαβέσθαι τῆς ἀνα φαιδρότητος. Τὸ γὰρ πρὸς τὸν πλησὸν ἀποθέμενος μίσος, ἀγάπης ἐμπλησθήσῃ τῆς ἀρεσκούσης Χριστῶ, καὶ ἡ πρῶν πολεμία, καὶ ἀηδὴς φαινομένη τοι ὄψις διὰ τὴν δυσμένειαν, νῦν ποθεινὴ σοι, καὶ ἐπιχαρὶς φανεῖται, πεφωτισμένου τοῦ λογισμοῦ.

TH'. — ΠΑΣΧΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ὅτι μέγα ἐστὶ βοήθημα ἡ εὐχή, διδάσκει ὁ μακάριος Δαυὶδ. Πρὸ γὰρ τοῦ λίθου τῆ εὐχῆ χρησάμενος, τὸν ἐμφυλον πύργον Γολιάθ κατήνεγκε, τὸν ὀνειδῆσαι τολμήσαντα τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν. Ἡ εὐὴ προσευχὴ τὸν λίθον ἐχειραγωγῆσεν, καὶ ἀγωνίαν τῶ βαρβάρῳ ἐπέβαλεν, καὶ τὸ θράκος ἐξέκοψε τοῦ πολεμίου, καὶ τρόπαια ἔστησε κατὰ τῶν πολεμίων.

TO'. — ΑΥΞΕΝΤΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Ἐξήγαγε δὲ εἰς φῶς ἀκίαν θανάτου, ὅ τούτεστιν, εἰς τοῦμφανὲς ἤγαγε, καὶ δεδημοσίευκεν ὁ Θεὸς τὴν πάλαι ἐνδομοχουσαν φύσιν τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλὰ φύσιν ἀκούσας, μὴ νόμιζε, καθὼς τινες ὑπετόπησαν, ζῶντες λογικὸν τὴν ἁμαρτίαν ὑπάρχειν· ἐν γὰρ τῇ τοῦ ἀνθρώπου προαιρέσει γίνεσθαι τε, καὶ πάλιν ἀπογίνεσθαι πέφυκεν ἡ ἁμαρτία.

TP'. — ΑΡΙΣΤΑΡΧΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Μὴ καταφρονεῖ τῆς συντυχίας τῶν ἁγίων ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ τὸ βλέμμα αὐτῶν μόνον ἰάσασθαι δύναται τὴν ψυχὴν σου σαθρωθείσαν ἐν τοῖς παραπτώμασι, καὶ ὁ φόβος τοῦτον μέγιστος χαρίζεται δωρεὰς τῶ πιστεύοντι. Ἡ γὰρ φωνὴ τῶν ἁγίων πολέμους κατέλυσε, δαίμονας ἐξήλασε, τὰ στοιχεῖα ἔστησεν, ὥσπερ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ βοηθός· « Στήτω ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη· καὶ παραχρῆμα ἐστάθησαν· » οὕτω καὶ Μωϋσῆς θάλασσαν ἐπέδησε καὶ ἀνήκεν· οὕτω καὶ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς τοῖς ὕμνοις καὶ ταῖς ψάλλαι τὴν ψάλλα εἰς ὄρεσον μετέβαλον· ὁμοίως καὶ νῦν οἱ ἐκείνων μιμηταὶ κατὰ τὸν βίον ὑπάρχοντες ἰσχύουσιν, καὶ μόνον φθελγόμενοι, καταστέσαι τῆς ἁμαρτίας τὴν πύρρον, καὶ ξηρᾶνας τὰς πηγὰς τῶν ἡδονῶν, καὶ τὸν θυμὸν μαλάξαι, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκδιῶσαι, καὶ τὴν κενοδοξίαν ἐνευρίσαι, καὶ μαρᾶναι τὸν φλογμὸν τῆς φιλοχρηματίας, καὶ ἀθυμίας καὶ λύπης λυτρώσασθαι, καὶ ταῖς χεῖμαζόμεναις ψυχῆς γαλήνην βαθεῖαν ἐμποιεῖσαι.

TIA'. — ΚΛΕΩΝΙΚΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Φασὶ τινες, μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐξευρεθέντος τοῦ οἴνου, ἀμέτρως ἀκρατόν τινας πίνοντας ἀποθνήσκειν· εἶτα δοκιμάσαντας ἑτέρους μᾶλλον μετρησαί τὴν πόσιν ὕδατος κεκραμένην, καὶ τούτω χρησαμένους τῶ πότῳ διασωθέντας. Οἱ δὲ μήπω πόντες φόβῳ θανάτου τῆς ἀπέλλου τὸ νῆμα, ἐκύθοντο τῶν ἤδη πεποκώτων, εἶγε ζῶσιν· κἀκείνων ἀποκρεθέντων· Ναὶ δὴ, ζῶμεν, ἐπεφθέγγοντο συγκαίροντες ἐκάστῳ τῶν σεσωσμένων ἀνθρώπῳ, ἢ πλησίον· Ζήσεως, ζήσεως. Διὸ περ ἐξ ἐκείνου μέχρι νῦν τὸ εἶδος κεκράτηκε, τοῖς ἐκπιούσιν ἐπιλέγειν τὸ Ζήσης. Ταῦτά μοι εἰρηται πρὸς τὴν σὴν ἐπερώτησιν.

ΤΙΒ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΔΟΜΕΣΤΙΚΩ.

Μὴ ἀναμένωμεν πρώτου προσαγορευθῆναι, καὶ μετὰ τοῦτο προσεπεῖν· τετυφωμένης γὰρ, καὶ ἀπονενοημένης τοῦτό γε διανοίας. Ἄλλ' ἡμεῖς πρῶτοι ἀεὶ προσαγορεύσωμεν, εἴτε φίλων, εἴτε ἐχθρῶν, ἵν' εἴπῃ τοῦτο καὶ θεὸς ἡμᾶς ἐπαινήσῃ, καὶ ἀνθρώποι ἀποδέξωνται, εὐπροσηγόρους ἡμᾶς ἀποκαλοῦντες. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος κελεύει ἡμῖν τῇ τιμῇ ἀλλήλους ἡγεῖσθαι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν. Τοῦτο γοῦν ἐλειφθὲν τὸ κατόρθωμα, τὸ τῆς προρόρησεως φημι, πολλὰς φιλίας διέκοψε, πολλὰς ἐχθρας ἐιργάσατο· μετὰ σπουδῆς δὲ πληρούμενον, χρόνιους πολέμους κατέλυσε, ἀσπόνδους ἐχθρας ἠφάνισεν, τῶν δὲ γνησίων φίλων ἐπέσφιξε τὴν στοργήν, καὶ τοὺς πόθους ἐπηύξησεν.

ΤΙΓ'. — ΟΥΑΛΕΡΙΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Ὅταν βλέπῃς τὸν ἐχθραίνοντά σου, καὶ εἰς νοῦν λάβῃς ὅσα μὲν πέπονθας, καὶ ἤκουσας λυπηρὰ, πάντα ἐπιλανθάνου· ἂν δὲ καὶ ἀναμνησθεῖς, τῷ διαβόλῳ ταῦτα λογίζου. Σύλλεγε δὲ καὶ εἰ τι χρήσιμον εἶπε πῶποτε ὁ τοιοῦτος ἀνθρώπος, ἢ πεποιθε· καὶ ἐὰν ἐν τῇ τούτων μνήμῃ ἐνδιατρίβῃς, ἀναπαυσθήσῃ τάχιστα, ἀπηλλαγμένος τῆς τε τραχύτητος, καὶ τῆς θηριωδίας.

ΤΙΔ'. — ΑΡΚΑΔΙΩ ΡΟΓΑΤΟΡΙ.

« Καὶ χάριν, φησὶν, ἀντὶ χάριτος· » χάριν γὰρ ἡμεῖς ὡσπερ καὶ δῶρον καλὸν προσφέροντες τὴν ἑαυτῶν τῷ Θεῷ πίστιν, χάριν ἀνυποδοχόμεθα οὐρανῶθεν μεγίστην, καὶ ἀσύγκριτον, τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετουσίαν. « Ἀνέβης γὰρ εἰς ὕψος, φησὶ, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἠχημαλύτευσας αἰχημαλύσιαν, » ἐξερπάσας ἡμᾶς ἐκ χειρὸς διαβολικῆς· καὶ ἑλάσας δόματα ἐν ἀνθρώποις, ἢ ὡς φησὶν ὁ μέγας Ἀπόστολος, « Καὶ ἔδωκα δόματα τοῖς ἀνθρώποις. » Λαβῶν γὰρ πίστιν ὁ θεὸς παρὰ ἀνθρώπων, τὰ οὐράνια δωρεῖται χάρισμα τῶν πιστοῖς. Πάλαι μὲν οὖν χάριν ἡμῖν δωρόρηται νομικῆν δούλοισι συμβαλλομένοις, νῦν δὲ οὐχ ὡς δούλοισι, ἀλλ' ὡς τέκνοις ποθεινοῖς, εὐαγγελικὴν ἡμῖν ἰδωρῆσατο χάριν ὑψηλοτέραν τῆς πρώτης, καὶ μείζονα, δι' ἧς τελειούμεθά τε, καὶ σοφίζόμεθα τῇ ἐξ ὕψους σοφίᾳ, καὶ ἐγγίζομεν τῷ Θεῷ θεαρόρηκότες ὡς υἱοὶ, καὶ συγκρινόμεθα τῷ φωτὶ τῆς θεότητος.

ΤΙΕ'. — ΑΡΙΣΤΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μυρίαὶ εὐεργεσίαις παρὰ τῆς σῆς θεοφιλίας διαφόρως ὑπὲρ τὴν ἀξίαν πετιμημένος ἐγὼ, περιζητῶν τέ τινα ἀμοιβὴν κατὰ τὸ πρέπον ἀνταποδώσω ὑμῖν, καὶ μηδαμῶς ἐσρίσκων, μέγαν σοι χρεωφειλέτην προβάλλομαι, τὸν Θεὸν δηλονότι· « Ὁ γὰρ ἐμοὶ πεποιηκώς, τῷ Θεῷ δέδανεκε. » Κύριος δὲ ἀνταποδώσει ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς ὁ Δαυὶδ εἶρηκε.

ΤΙΖ'. — ΜΑΡΤΙΝΩ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΩ.

Τὸ ὅπισω μου, τὸν μέλλοντα χρόνον δηλοῖ, ὡς ὅταν φησὶν ἡ Γραφή· Τίς ἀπαγγελεῖ τῷ ἀνθρώπῳ, τί ἄρα ἔσται ὀπίσω αὐτοῦ; » τούτέστι μετέπειτα. Καὶ ὁ Σαουλ λέγει τῷ Δαυὶδ· « Ὁμοσόν μοι, ὅτι οὐ

Α CCCXII. — DEMETRIO DOMESTICO.

Ne expectemus nos prius salutari, postmodum respondere; id enim inflatæ est, et quam stultissimæ cogitationis: sed nos primi alios, sive illi sint familiaritate conjuncti, sive inimicitia dissociati, compellemus, ut propterea nos Deus collaudet, et homines approbent, faciles nos nuncupantes in consuetudinibus. Namque Apostolus nobis præcipit, honore nos invicem præire nobis ipsis superiores. Hoc siquidem probe factum, salutationis, inquam, neglectum, multas amicitias interrumpit, multarumque inimicitarum causa fuit: ac diligenter præstitum diuturna bella imminuit, sævas ac graves inimicitias diremit, legitimum amicorum amicitiam restrinxit, et cupidines auxit.

B CCCXIII. — VALERIO PRIMATI.

Cum eum aspexeris, qui tecum inimicitias exercet, animoque conceperis, quæ ab illo tristitia diraque aut passus es, aut audisti, omnium te obhivio capiat: quod si recordatus eorum fueris, ea diabolo ascribito. Colligito vero, si quid ille unquam proficuum dixerit, aut effecerit. Et si in horum memoria immoratus fueris, quam castissime requiesces, ab asperitate et inhumanitate immunitis.

274 CCCXIV. — ARCADIO ROGATORI.

« Et gratiam, ait, pro gratia: » gratiam enim nos, tanquam pulchrum munus fidem nostram Deo offerentes, gratiam de cælo quam maximam recipimus, et incomparabilem sancti Spiritus communionem. « Ascendisti enim, ait, in altum post resurrectionem, captivam duxisti captivitatem, » e manu diaboli nos subripiens; et accepisti dona in hominibus, vel, ut inquit magnus Apostolus: « Et dedisti dona hominibus. » Deus etenim ab hominibus fidem accipiens, cælestia dona fidelibus impartitur. Antiquitus itaque gratiam nobis exhibuit legalem, qui cum servis comparabamur: at nunc non uti servis, sed uti filiis dilectis gratiam nobis donavit evangelicam, prima illa excelsiorem majoremque, per quam perficimur et edocemur superna sapientia, Deoque uti filii appropinquamus, et una cum deitatis lumine commiscemur.

CCCXV. — ARISTONI ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Innumeris vere beneficiis a tua pietate multis modis præter dignitatem ipse coonestatus, cum anxius emitar gratiam pro dignitate reponere, nec occurrat quidpiam, maximum tibi debitorem Deum constituo. « Qui enim mihi fecit, Deo feneravit: » « Dominus vero retribuet pro me, » ut dixerat David.

275 CCCXVI. — MARTINO CANCELLARIO.

Post me, futurum tempus significat: ut cum Scriptura ait: « Quis annuntiabit homini, quid erit post eum? » postmodum scilicet. Et Saul Davidi dicit: « Jura mihi, quod non internecabis

⁴⁷ Philipp. II, 3. ⁴⁸ Joan. I, 46. ⁴⁹ Psal. LXXII, 19. ⁵⁰ Ephes. IV, 8. ⁵¹ Prov. XIX, 17. ⁵² Psal. CXXXVII, 8. ⁵³ Eccle. X, 14.

semen meum post me²⁶: hoc est, post hęc facta; A post meum e vita exitum ne deleas meos posteros.

CCCXVII. — *Eidem.*

Ne negligamus, neque simus desides in nobismetipsis procurandis: licet enim ad ipsa malitię barathra tradamur, fieri potest, ut nosmetipsos redipiscamur melioresque sumus, et universam improbitatem abjiciamus: neque enim immobile est malum, ut Manichęi asserunt.

CCCXVIII. — *Eidem.*

Cum ex visione gignatur amor, oculis ab inquirendis formosis faciebus coerce, ne ex visione parum considerata in dedecoram et obscenam actionem prolabarıs. Nisi etenim Eva perpulchram arborem conspexisset, nunquam ex ea decerpens fructum comedisset; statimque divina continentia denudata fuisset. Nunc porro Evam sensum esse intelligito, qui si a visibilibus rebus superetur, noxam prima comedit, statimque viro communicat mortiferum cibum, invisibili menti. Quod et prius tibi insinua veram.

276 CCCXIX. — NERONI MAGISTRO, ET EXCONSULI.

Nullus improbus, ait, expectet, ut innocens fiat, in iram provocans Dominum. Tu itaque non es fugies pœnam, neque inultus abibis, licet illam es fugisse existimes, licet opineris tua scelera Deum non intueri atque impietates. Licet enim putes omnium curatorem et arbitrum antevenire, at decumbes omnino, et ruinam subibis circa vitę exitum insanabilem.

CCCXX. — JOANNI ILLUSTRİ.

Plaudunt omnes suo rectissimo animo angeli, hominesque, quod viventium, et demortuorum inimicorum filios propter Dei timorem procuras: viventium, ut hac ratione eorum parentes tibi reconcilies: defunctorum, ut a Domino benevolentiam prægrandem extorqueas, innumerisque cingaris coronis, multasque ab omnibus, non tantum beneficiis obstrictis, sed videntibus etiam preces possidens. Hoc etenim tibi et iudicii tempore suppetias feret, et licet multis peccatis obnoxius fueris, querelis omnibus liberaberis, misericordiam maximam et humanitatem erga hostes commonstrans, humanissimum per ea Dominum æmulatus.

277 CCCXXI. — PHILONI PRESBYTERO.

Peplum aureum est sacrarum Scripturarum narratio, stamina aurea, subtegmina aurea. Ne texturas araneorum contexas a decore recedens. Araneorum vero texturas existimo tuarum cogitationum imbecillitatem, et inutile iudicium, inanesque demonstrationes, et Gręcancę sapientię sophismata, quę in venerandam Ecclesiam intrudere ausus es, quemadmodum olim Manasses idola quędam exsecrabilia in templo Dei erexit²⁷. Cessa

μη έξολοθρεύσεις τὸ σπέρμα μου ὀπίσω μου ἢ τοῦτο: ἐστὶ μετὰ ταῦτα, μετὰ τὴν ἐμὴν, φησὶν, ἀποβίωσιν, μη έξαφανίσῃς τὰ ἔγγονά μου.

TIZ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ ἀμελῶμεν, καὶ καταρραθυμῶμεν τῆς οἰκείας ἐπιμελείας· κἀν γὰρ πρὸς αὐτὰ κατενεχθῶμεν τῆς κακίας τὰ βάραθρα, δυνατὸν ἑαυτοὺς ἀνακτήσασθαι, καὶ γενέσθαι βελτίους, καὶ πᾶσαν ἀποπτῦσαι φαυλότητα· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκίνητον τὸ κακὸν, ὡς οἱ Μανιχαῖοι φασιν.

TIH'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ αἰεὶ ἐκ τοῦ ὄραν εἰωθε τίκτισθαι τὸ ἐρᾶν, εἶργε τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τοῦ καταμανθάνειν τὰ εὐεἰδῆ πρόσωπα, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ βλέπειν ἀφυλάκτως πρὸς τὴν ἀπρεπῆ καὶ βδελυρὰν αὐτομολήσης πράξιν. Εἰ μὴ γὰρ εἶδεν ἡ Εὔα τὸ περικαλλῆς δένδρον, οὐκ ἂν λαθοῦσα ἔφαγε, καὶ εὐθὺς ἐγυμνώθη τῆς θείας σωφροσύνης. Ἐβαν δὲ νῦν νοήσης τὴν αἰσθησιν, ἥτις ἐὰν ἤτηθῆ τοῖς ὀρατοῖς, ἐσθίει τε τὴν βλάβην πρώτη, καὶ παρατυχεῖ τῷ ἀνδρὶ μεταδίδωσι τῆς θανατικῆς βρώσεως τῷ ἀοράτῳ νῷ. Ὅπερ καὶ πρώτῃ σοι εἶρηκα.

TIΘ'. — ΝΕΡΟΝΙ ΜΑΓΙΣΤΡῶ ΚΑΙ ΑΠΟ ΥΠΑΤΩΝ.

Μηδεὶς πονηρὸς ὢν, φησὶ, προσδοκᾶσθω ἀθωοθήσασθαι, παροργίζων Κύριον. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸς οὐκ ἐκφεύξῃ τὴν δίκην, ἀλλὰ πέσῃ ὑπ' αὐτὴν, κἀν ἡδὴ νενόμικας διαδιδράσκειν, κἀν ὑπονοήσης μὴ ἐφορᾶν τὸν θεὸν τὰς σὰς ἀνοσιουργίας, καὶ ἀθείας. Κἀν γὰρ νομίζῃς νικῆσαι τὸν φορορὸν τῶν ὀλων, ἀλλ' ἤτηθησῃ πάντως, καὶ πτώσει προσομιλήσεις ἀνιάτῳ περὶ τὴν ἔξοδόν σου.

TK'. — ΙΩΑΝΝῆ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙῶ.

Κροτοῦσι πάντες τὴν σὴν ἀρίστην ψυχὴν, ἄγγελοι τε καὶ ἄνθρωποι, καθότι καὶ ζώντων, καὶ τελευτώντων ἐχθρῶν τὰ τέκνα θεραπεύεις διὰ τὸν Χριστοῦ φόβον· ζώντων μὲν, ἵνα τῷ τρόπῳ τούτῳ καταλλάξῃς τοὺς πατέρας αὐτῶν· τετελευκῶτων δὲ, ἵνα παρὰ Κυρίου πολλὴν ἐπισπᾶσῃ τὴν εὐνοίαν, καὶ μυρίους ἀναδῆσῃ στεφάνους, καὶ πολλὰς δέξῃ παρὰ πάντων εὐχὰς, οὐχὶ τῶν εὐ πασχόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρώντων. Τοῦτο γὰρ σου καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως προσοίσεσαι, κἀν πολλὰ πεπλημμέληκας, πάντων ἐλευθερωθῆσῃ τῶν ἐγκλημάτων, εὐσπλαγχνίαν μεγίστην, καὶ φιλανθρωπίαν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐνδεικνύμενος, τὸν φιλανθρωπότατον διὰ τούτων μιμούμενος Κύριον.

TKA'. — ΦΙΛΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Πέπλον ὑπάρχει χρυσοῦν τῶν ἁγίων Γραφῶν ἡ διήγησις, οἱ στήμονες χρυσοί, ἡ κρέκη χρυσοῦ. Μὴ παρύφαινε τῶν ἀραχνῶν τὰ ὑφάσματα, ἐκβαίνων τοῦ πρέποντος. Ἀραχνῶν δὲ ὑφάσματα νομίζω τὴν τῶν σῶν λογισμῶν ἀσθένειαν, καὶ τὴν ἡφραιωμένην ὑπόληψιν, καὶ τοὺς ματαίους συλλογισμοὺς τε, καὶ σοφισμοὺς τῆς τῶν Ἑλλήνων σοφίας, ὡσπερ εἰσφρησαι τετὸλμηκας τῇ σεπτῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡσπερ ποτὲ ὁ Μανασσῆς εἰδωλὰ τινα βδελυρὰ καθίδρυσεν ἐπὶ τὸν

²⁶ I Reg. xxi, 22. ²⁷ IV Reg. xxi, 4.

ναὸν τοῦ Θεοῦ. Πάπασο τοίνυν ἐν προσποίησει δῖθεν ἄ
 διδασκαλία· πνευματικῆς τὰ Μανιχαίων μυθεύματα
 παρατιθέμενος τῷ λαῷ τοῦ Κυρίου, ἐπὶ τῆς Ἐκκλη-
 σίας τῆς ἐν τῇ ἔσχατι. Ἡ γὰρ ἀφροσύνη σου ἐκδη-
 λος τοῖς πᾶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος γεγίνηται, καὶ ἀπο-
 κεκάλυπται, κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν τὰ κρυπτά τοῦ
 Ἡσαῦ, καὶ τὰ κρυπτά τοῦ σκότους τῆς σῆς σκολιᾶς
 ψυχῆς.

TKB. — ISIDORQ EXCQYBITOPH.

« Πρὸ τοῦ με ταπεινωθῆναι, ἐγώ, φησίν, ἐπλημ-
 μέλησα. » Ἐπειδὴ γὰρ κομῶν τοῖς καρποῖς τῶν
 πολλῶν κατορθωμάτων, μεγαλοφρονέστερον πρὸς
 Θεὸν ἐφθεγγάμην· « Ἐπύρωσάς με, καὶ οὐχ ἠρέθη
 ἐν ἐμοὶ ἀδικία· » καὶ· « Ἐἶπον ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου, Οὐ
 μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα. » Ἐγκατελείφθην ὑπὸ
 σοῦ, καὶ πέπτωκα εἰς μοιχείαν δεινήν, καὶ φόνον
 παμμίᾶρον· εἶθ' ὕστερον τάραττομαί τε, καὶ σα-
 λεύομαι, γυμνωθεὶς τῆς θείας βοήθειας, καὶ δειλιῶ,
 καὶ φεύγω ἐκ προσώπου τοῦ υἱοῦ μου Ἀβεσσαλῶμ,
 καὶ ταπεινούμενος, ἀνυπόδετος ἔξειμι τῆς πόλεως,
 καλύψας τὴν κεφαλὴν, καὶ καταταχυνόμενος ἐπὶ πάν-
 των, καὶ μὴν καὶ ὀνειδιζόμενος, καὶ λιθοβολούμενος
 ἐν τῇ ὁδοποιίᾳ ὑπὸ τοῦ ἀφρονος καὶ τάλανος Σεμετ.
 Ἀναβοῶ οὖν πρὸς τὸν δίκαιον Κριτὴν· « Ἐγνων,
 Κύριε, ὅτι δικαιοσύνη τὰ κρίματά σου, καὶ ἀλήθεια. »
 « Ἐταπεινώσάς με τὸν πρῶην πλημμελήσαντα. »
 Οὐδὲν δὲ μείζον τῆς οἰήσεως, καὶ τοῦ θαρρῆν ἑαυτῷ,
 πλημμέλημα. Διότι οὐ μὴ ἐτι ῥήματα οἰήσεως λα-
 λήσω, ἀλλὰ ταπεινοφρονήσω τε, καὶ ταπεινολογήσω.
 « Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. Ἐταπει-
 νώθη εἰς χοῦν ἡ ψυχὴ ἡμῶν. Ἐκολλήθη εἰς γῆν ἡ
 γαστήρ ἡμῶν, καὶ ἐταπεινώθη ἕως σφόδρα. Ζωο-
 ποιήσόν με κατὰ τὸ λόγιόν σου. » Καὶ τὰ παρα-
 κλήσια.

TKIΓ. — KYPIAKQ ΠPECBYTEPQ.

Ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐγεννήθη ὁ Υἱὸς, ὁ ζῶν Λόγος,
 καὶ Θεὸς ὢν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὢν, οὐχὶ προγενέ-
 μενος ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων, οὐχὶ προακτισθεὶς
 ὕστερον· Υἱὸς, οὐχὶ κτίσμα, ποιητῆς, οὐχὶ ποίημα,
 κτίστης οὐχὶ δὲ κτίσμα. « Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ,
 ἐμά ἐστι. » Τῷ ὄντι γὰρ εἰκόνος ἐστὶ τὰ πάντα, ὅσα
 πρόσεστι τῇ πρωτοτύπῳ μορφῇ. Οὐ προστάγματι
 ἐκτίσθη ὁ Υἱὸς, ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσίας ἐξέλαμψεν τοῦ
 Πατρὸς ἀδιαστάτως, ἀχρόνως τῷ Πατρὶ συνημέμενος,
 ἴσος ἐν ἀγαθότητι, ἴσος ἐν δυνάμει. Ὅσα δὲ μετὰ
 ταῦτα ἀπὸ τῆς σωματικῆς κατασκευῆς διαλέγεται,
 τὴν τῶν αἰώνων σωτηρίαν οἰκονομῶν, ἦν διὰ σαρκὸς
 ἐπιφανείς ἡμῖν ἐπέδειξατο, ἀποστελλόμενος λέγων
 ἑαυτὸν, καὶ μὴδὲν δυνάμενον ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ
 ἐντολὴν λαβόντα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μὴ σοι παρεχέτω
 ἀφορμὰς πρὸς τὸ κατασκευάζειν τοῦ Μονογενοῦς τὴν
 θεότητα. Οὐ γὰρ ἡ πρὸς τὸ σὸν ἀσθενὲς συγκατά-
 βασις ἐλάττωσις ὀφείλει γίνεσθαι τῆς ἀξίας τοῦ θυ-
 νατοῦ· ἀλλὰ τὴν μὲν φῶσιν νόει θεοπερεπῶς, τὰ δὲ
 ταπεινότερα τῶν ῥημάτων δέχου οἰκονομικῶς.

igitur, dum te simulas spiritualem doctrinam dif-
 fundere, Manichæorum fabellas populo Domini pro-
 ponere in Ecclesia, quæ in extremo sita est. Stul-
 titia siquidem tua ad præsens omnibus palam est;
 et reserata sunt, ut divina tradit Scriptura, occulta
 Esau, et occulta tenebrarum tui distorti animi *.

CCCXXII. — ISIDORO EXCUBITORI.

« Antequam humiliarer, ipse, ait, peccavi *7. »
 Cum enim multorum recte gestorum facinorum
 fructibus abundarem, jactantius, quam par erat,
 ad Deum locutus sum : « Igniisti me, et non est
 inventa in me injustitia *8; » et : « Dixi in felici-
 tate mea, Non commovebor in æternum *9. » De-
 sertus sum a te, et in fornicationem diram, et
 cædem execrabilissimam incidi : tum postea tur-
 bor et commoveor divino auxilio spoliatus, et timeo
 fugioque ex facie filii mei Absalon, et humiliatus,
 nudis pedibus urbe egredior *10, cooperato capite,
 278 et ante omnes rubore suffundor : præterea-
 que opprobriis excipior, et lapidibus inter ambu-
 landum petor a stulto, et misero Semei *11. Clamito
 igitur ad justum Judicem : « Cognovi, Domine,
 quoniam æquitas sunt judicia tua, et veritas *12. »
 « Humiliasti me, qui prius deliqueram *13. » Nul-
 lum vero atrocius est delictum, quam de se ipso
 vana existimatio et confidentia. Quare non ultra
 verba propriæ existimationis eloquar, sed humili-
 labor, et me dejectum deplorabo. « Ego autem
 sum vermis et non homo *14. Humiliata est in ter-
 ram anima nostra. Agglutinatus est in terram ven-
 ter noster *15, et maxime humiliatus sum *16. Vivi-
 fica me secundum eloquium tuum *17, » et similia.

CCCXXIII. — CYRIACO PRESBYTERO.

Ex Patre natus est Filius, vivens Verbum, et
 Deus, et apud Deum existens, non factus ante
 sæcula, neque postmodum fabrefactus; Filius, non
 creatura; factor, non factura; fabricator, non
 structura. « Quæcunque habet Pater, mea sunt *18. »
 Vere enim imaginis sunt omnia, quæcunque proto-
 typi insunt. Non præcepto fabrefactus est Filius,
 sed ex essentia Patris eluxit, indivisibiliter, abs-
 que ullo tempore Patri conjunctus, æqualis in
 bonitate, æqualis in potestate. Quæ postmodum
 ex corporea structura eloquitur, sæculorum salutem
 disponens, quam nobis carne apparens common-
 stravit, missum semetipsum dicens, nihilque
 pollentem ex se ipso facere *19, et præceptum acci-
 pientem *20, et his similia : ne tibi in causa sint
 Unigeniti deitatem imminuendi; 279 neque enim
 ad tuam imbecillitatem demissio, dignitatem po-
 tentis imminuere debet; sed naturam speculari,
 ut divina meditari debes; humiliora vero verborum
 secundum dispositionem carnis assumptæ intellige.

*7 Jer. xlix, 10. *8 Psal. cxviii, 67. *9 Psal. xvi, 3. *10 Psal. cxix, 7. *11 II Reg. xv, 16. *12 II
 Reg. xvi, 7. *13 Psal. cxviii, 75. *14 Ibid. 67. *15 Psal. xxi, 7. *16 Psal. xliii, 25. *17 Psal. xxxvii, 9.
 *18 Psal. cxviii, 25. *19 Joan. xvi, 15. *20 Joan. v, 36. *21 Joan. x, 18.

CCCXXIV. — VITALIO PROTECTORI.

Quanam ratione caelestes oratores alas gestantes in divinis Litteris depinguntur⁷¹? An ut hominibus altum, et sublime, leveque earum naturarum ingeratur? Hinc et Gabriel alis conspicuus descendit, non quod circa incorpoream illam facultatem sint, sed ut prophetæ Danieli ostenderet, ex sublimissimis locis descendisse, et supernis derelictis stationibus ad homines convenisse⁷².

CCCXXV. — GENETHILIO ECDICO.

Ais ex Salomone edoctus: « Quis gloriabitur purum cor habere⁷³? » At non tantumdem mali est, quod purum cor non habeas; sed quod ad Christum Dominum, qui illud purum efficere potest, non confugas, orans ut donum simile accipias. Potest enim, dummodo voluerit, Christus, per Spiritum sanctum mundum cor reddere. Quod non nemo ex antiquis conquirebat sibi id exorans, atque inclamans: « Cor mundum crea in me, Deus⁷⁴. » Vultque Deus hoc munus nobis cum aliis bonis impertiri, sed exspectat pusillam a nobis occasionem accipere, ut nos munificentius coronet. Quis enim publicano illo iniquior ac facinorosior? sed statim atque dixit: **280** « Propitius esto, Deus, mihi peccatori; descendit e templo iustificatus plus quam Pharisæus⁷⁵. » Et quamnam vim dictio illa habuit? attamen non dictio eum mundavit, sed dispositio, cum qua dictionem illam enuntiavit, et ante hæc omnia divina humanitas, quæ non vult extinctionem nostram, sed adhor-

CCCXXVI. — MEMNONI LUDI LITTERARII PRÆCEPTORI.

Exiguum a nobis sibi prætextum exhiberi Deus exoptat, et ipse postmodum reliquum omne in salutem nostram confert. Quapropter ob lapsus nostros nos ipsos condemnare debemus, et Domino confiteri, et misericordias poscere, antequam emigremus e vita. Quis enim, hic, quæso, labor, quis sudor fuerit peccatori, sibi ipsi suadere se peccatorem esse, idque apud Deum edari, et veniam postulare?

CCCXXVII. — DRACONTIO VINDICI.

Opus est dilectionis philtro, et pietatis freno, ut adamantinis vinculis Christo per omnia cinctum, indissolubilem fidem servare, omnibus illis, quæ ipse dicit, sine ulla hæsitacione credentem, licet supra usum frequentem promittat, licet supra naturam profiteatur; neque exemplorum memorias investigare, neque naturæ præscripta curiosius indagare; sed id, unumque solum prospicere, quænam sit profitentis dignitas, et non quæ est audientis **281** natura: sed quæ promittentis vires, et usum communem nullo negotio ad meliora convertentis, et naturam facultate superantis.

CCCXXVIII. — FAUSTINO CUBICULARIO.

Quod non sit Deo impediente, hoc ad eum re-

⁷¹ Isa. vi, 2. ⁷² Dan. ix, 21. ⁷³ Prov. ix, 9. ⁷⁴ Psal. l. 12. ⁷⁵ Luc. xviii, 13, 14.

TKΔ'. — ΒΗΤΑΛΙΩ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΙ.

Διὰ τί οἱ οὐράνιοι ῥήτορες περροφόροι τῆ Γραφῆ ζωγραφοῦνται; Ἡ ἵνα σηματοῦν τοῖς ἀνθρώποις τὸ ὕψηλόν, καὶ μετάρσιον, καὶ κούφον τῶν φύσεων ἐκεῖνων; Ὅθεν καὶ ὁ Γαβριὴλ ὑπόπτερος κάτεισιν, οὐκ ἐπειδὴ πτερεὶ περὶ τὴν ἀσώματον ἐκείνην δύναμιν ἦν, ἀλλ' ἵνα δεῖξῃ τῷ προφήτῃ Δανιὴλ, ὅτι ἐκ τῶν ὕψηλοτάτων κατελήλυθε χώρων, καὶ τὰς ἀνω ἀφεί; διατριβὰς, ἀφίκεται πρὸς ἀνθρώπους

ΤΚΕ'. — ΓΕΝΕΘΑΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Φάσκεῖς ἐκ Σολομώντος μαθῶν: « Τίς καυχῆσεται ἀγνὴν καρδίαν ἔχειν; » Ἄλλ' οὐ τοσοῦτόν ἐστιν τὸ δεῖνόν, ὅτι ἀγνὴν καρδίαν μὴ ἔχων, οὐδὲ τῷ δυναμικῶ ποιῆσαι αὐτὴν ἀγνὴν δεσποτῆ Χριστῷ προσέρχῃ, διόμενος τοῦτο λαβεῖν τὸ δῶρον. Δύναται γάρ, ἐὰν θελήσῃ, Χριστὸς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθαρῶσαι καρδίαν. Ὅπερ τις τῶν ἀρχαίων ἐζητεῖ μεθ' ἑκασίας βοῶν: « Καρδίαν καθάρων κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός. » Καὶ θέλει δὲ μᾶλλον ἡμῶν ὁ Θεὸς τοῦτο τὸ δῶρον σὺν τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς δωρησασθαι, ἀλλ' ἀναμένει μικρὰν παρ' ἡμῶν λαβεῖν ἀφορμὴν, ἵνα μετὰ παρρησίας ἡμᾶς στεφανώσῃ. Τί γάρ τοῦ τελύουσο γέγονεν ἀμαρτωλότερον; Ἄλλ' ἵνα εἴπῃ: « Ἰλάσθητί μοι, ὁ Θεός, τῷ ἀμαρτωλῷ, κατήλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ δεδικαιωμένος ὑπὲρ τῶν Φαρισαίων. » Καίτοι πόσην δύναμιν εἶχεν ἡ λέξις ἐκείνη; Ἄλλ' οὐχὶ ἡ λέξις αὐτὸν ἐκαθάρισεν, ἀλλ' ἡ διάθεσις, μεθ' ἧς καὶ τὴν λέξιν εἶπεν ἐκείνην, καὶ πρὸ τούτων, ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία μὴ βουλομένη ἀπολέσθαι ἡμᾶς, ἀλλὰ χωρῆσαι ἡμᾶς εἰς μετανοιαὶν προτρεπομένην.

TKΓ'. — MEMNONI ΓΡΑΜΜΑΤΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩ.

Μικρὰς παρ' ἡμῶν Θεὸς ἐπιλαθέσθαι προφάσεως βούλεται, καὶ τὸ πᾶν αὐτὸς εἰσφέρει λοιπὸν εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν. Διόπερ καταγνώσαι ὀφείλομεν ἐκνυτῶν ἐπὶ τοῖς ἑπταισμένοις, καὶ ἐξομολογήσασθαι τῷ Κυρίῳ, καὶ οἰκτιρμούς αἰτήσασθαι πρὸ θανάτου. Ποῖος γάρ, εἰπέ μοι, πόνος, ποῖος ἰδρώς τὸν ἀμαρτωλὸν πείσαι ἑαυτὸν, ὅτι ἐστὶν ἀμαρτωλὸς, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν τοῦτο εἰπεῖν, καὶ αἰτήσαι συγγνώμην.

TKΖ'. — ΔΡΑΚΟΝΤΙΩ ΒΙΝΔΙΚΙ.

Χρὴ φίλτρον ἀγάπης, καὶ χαλινῷ εὐλαθείας, καθάπερ ἀδάμαντος δεσμοῖς, πρὸς Χριστὸν ἐνωθέντα δι' ἀπάντων, ἄλυτον τηρεῖν τὴν πίστιν, πᾶσαν οἷς ἂν λέγει ἀδιστακτῶς πιστεύοντα, κἀν ὑπὲρ τὴν συνθήθειαν ὑπισχνεῖται, κἀν ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐπαγγέλλεται, μήτε παραδειγμάτων ζητεῖν ἱστορίαν, μήτε φύσεως πολυπραγμανεῖν ὄρους, ἀλλ' ἐν τούτῳ μόνον ὄρῳ, ἡλίκον τοῦ ἐπαγγελλομένου τὸ ἀξίωμα, καὶ οὐ, τίς ἡ τοῦ ἀκούοντος φύσις: ἀλλὰ τίς ἡ τοῦ ὑποσχομένου δύναμις, καὶ συνθήθειαν πρὸς τὸ κρεῖττον εὐμαρῶς μεταβάλλοντος, καὶ φύσιν ὑπερβαίνοντος.

TKΗ'. — ΦΑΥΣΤΙΝΩ ΚΟΥΒΟΥΚΛΑΡΙΩ.

Ὅπερ οὐκ ἂν γένοιτο κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τοῦτῳ

ἐπ' αὐτὸν ἀναφέρειν ἔθος τῆ θεοπνεύστου Γραφῆς, ὡς A
 δι' ὧν θεὸς γίνεσθαι συγχωρεῖ, σχεδὸν ταῦτα ποι-
 οῦντος θεοῦ διὰ τῆς συγχωρήσεως. Ἡδύνατο γὰρ
 ἀνακόπτειν καὶ μὴ θέλοντας τοὺς ἐνεργούντας τὸ
 χεῖρον, ἀλλ' οὐκ ἀνακόπτει πρὸς βίαν, ἵνα μὴ τὸ
 αὐτεξουσίον τοῦ ἀνθρώπου βιάσθαι. Οἰκείω τοίνυν
 βουλήματι, καὶ οἰκεία ἐξουσία ἢ στεφανοῦται, ἢ τι-
 μωρεῖται ὁ ἄνθρωπος. Τὸ οὖν, « Παρέδωκε τοὺς
 ἀκαθάρτους καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους ὁ θεὸς εἰς
 ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα » τουτέστι,
 Παραχώρησε, καὶ οὐκ ἀνέκαψε τῆ ἑαυτοῦ ἰσχύϊ.

TKΘ. — ΡΗΓΙΝΩ ΚΑΝΔΙΔΑΤΩ.

Πρὸ τίνος χρόνου ἄνθρωποι θεοφιλεῖς πρὸς πρῶγμα
 ἐπειγόμενοι ἀναγκαῖον, παρεκάλουν μοναχόν, εὐχὴν
 αὐτοῖς παρασχέειν, ὥστε συνεργηθῆναι ἐπὶ τῷ προ-
 κειμένῳ, εὐδίας γινομένης. Θεωρῶν δὲ ὁ μοναχὸς
 συννεφεῖ τὸν ἀέρα γενόμενον, καὶ ψεκάδας πιπτούσας,
 παρηγεῖτο εὐχασθαι δεδοικώς τὸ ἀποτυχεῖν. Οἱ δὲ
 πρὸς αὐτόν · Αὐτὸς μόνον τὴν εὐχὴν ἡμῖν δώρησαι,
 καὶ πιστεύομεν πάντως ἔσεσθαι ἡμῖν, ὅπερ οὖν
 πιστεύομεν. Καὶ δὴ τῆς εὐχῆς γινομένης, ἐξ-
 ἦλθον μὲν καταψεκαζόμενοι μηδὲλως στυγνάσαντες,
 ἢ διχονοήσαντες. Διεκριθὴ δὲ ὁ ἀήρ, καὶ γίνεται αἰ-
 θρία φαιδρωτάτη, καὶ καθησυχάζονται οἱ ἄνεμοι ·
 ἀπιόντων δὲ αὐτῶν μέχρι τῶν τόπων, καὶ πάλιν
 ἐπανόντων εἰς τὰ οἰκεία, εὐπεπραχτόν τὸ σπου-
 δασμα. Ταῦτά σοι διεξῆλθον ἀκριβῶς, ἵνα καὶ μερικῶς
 νοῆσαι δυνηθεῖς τὸ γεγραμμένον, ὅτι ἐστὶ πίστις
 ἐλπίζομένων ὑπόστασις.

absoluto. Hæc tibi nunc narro, ut vel aliqua ex parte quod scriptum est intelligas : « Fidem esse
 rerum speratarum subsistentiam ».

TA'. — ΠΑΡΗΓΟΡΙΩ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙΩ.

Φάσκεις · Τί ἐστὶ μοι ὄφελος, εἰ κλαύσω καὶ
 πενθῶ ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ; Μέγιστον μὲν οὖν κέρ-
 εος, ὡ ἄνθρωπε, καὶ τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲ λόγος παρ-
 σῆναι δύναται. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν δικαστη-
 ρίων, ὅσα ἂν δακρύσης, οὐκ ἐκφεύξῃ τὴν κόλασιν
 μετὰ τὴν ἀπόφασιν. Ἐνταῦθα δὲ εἰς στυγνάσης
 μόνον ἐπὶ τοῖς ἐπταιστέμοις, λέλυκας τὴν ψῆφον,
 καὶ συγγνώμης ἀπέλασας. Διὰ τοῦτο πολλοαὐ τῆς
 Γραφῆς μακαρίζονται οἱ πενθοῦντες. Μὴ τοίνυν ἐπὶ
 τῆς ἐκκλησίας ; καυχάζομεν καὶ διαχεώμεθα · μάλλον
 δὲ στεναζώμεν, ἵνα ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ κληρονομή-
 σωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

TAA'. — ΦΗΛΙΚΗΣΙΜΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μὴ βούλου πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν πανταχῆ τὰ πράγ-
 ματα γίνεσθαι, καὶ μάλισθ' ὅτε αὐθάδης τε καὶ
 σκληρὸς, καὶ αὐτάρεσκος εἶ, καὶ οὐ πάντως ἄρεσκεῖ
 τῷ Κυρίῳ ἢ σὴ πληροφορία. Μὴ οὖν θέλε κατα τὸ
 θέλημά σου γίνεσθαι τὰ πραττόμενα, ἵνα μὴ εἰς μα-
 νίαν ἐμπέσης, καὶ παραπληξίαν ἀνελαστον. Ἄλλ'
 εἴπερ σαυτοῦ φείδῃ, καὶ περὶ πολλοῦ ποιῆ εἰρήνην
 τὴν φιλίαν τῷ Σωτῆρι, καταδέχου μάλλον τὰ γινόμενα
 γίνεσθαι, ὡς οἰκονομεῖ Κύριος, καὶ δειχθήσῃ φιλό-

A ferre divinitus inspirata Scriptura sœvit. Quibus
 scilicet mediis fieri Deum permittit, ea fere omnia
 Deus permissione illa sua operatur. Poterat etenim
 interpellare etiam invitos, qui pejora perficiunt,
 attamen violenter non retundit, ne liberum homi-
 nis arbitrium cogat. Propria itaque voluntate, et
 propria libertate aut coronatur homo, aut punitur.
 Illud itaque, « Tradidit impuros ac improbos
 homines in reprobum sensum, ut facerent quæ
 facto opus minime sunt » id inquit : Permisit, et
 facultate, qua pollet, non interpellavit.

CCCXXIX. — REGINO CANDIDATO.

Non multum ante tempus Deo addicti homines,
 dum ad rem sibi necessariam compellerentur, mo-
 nachum exorabant, ut precibus sibi in re propo-
 sita subsidio venirent, subsecuta tranquillitate. Mo-
 nachus, nubibus aerem obrutum intuens, et minu-
 tas guttulas decedentes, preces effundere Numini
 reuebat, veritus ne spe frustraretur. Illi porro eum-
 dem compellere : Tantummodo nobis preces elar-
 gire, et credimus nullatenus nobis defutu-
 rum, quod credidimus. Ubi preces effusæ sunt,
 egressi, licet deciduis irrorarentur guttulis, nullo
 tamen modo neque tristi, neque ambiguo animo
 vacillabant. Discissus tum est aer, et ex turbido
 die summa serenitas ac tranquillitas, ventis etiam
 ipsis silentibus, omnia occupavit. Dum ipsi ad
 loca abirent, rursusque ex illis ad proprias ædes
 reverterentur, uti animo conceperant, opere ipso
 parte quod scriptum est intelligas : « Fidem esse

C CCCXXX. — PAREGORIO SCRINIARIO.

Quodnam, ais, mihi emolumentum accesserit,
 si flevero, graviterque genuero iniquitates meas?
 Et maximum quidem ex ea re fructum tuleris,
 probe vir, tantoque commodiorem, quem nec opi-
 sex dicendi expresserit. In externis enim judiciis
 licet pro modulo tuo lacrymas miseris, post latam
 sententiam, pœnas haud effugies : in hac vero
 causa vel si tristis frontem contraxeris ob delicta,
 calculum irritum fecisti, veniam consecutus. Pro-
 pterea plerisque in locis divinarum Litterarum flentes
 beati enuntiantur. Ne itaque in ecclesia strepitemus,
 et in risum effundamur, quinimo lacrymas
 profundamus, ut fletu illo regnum cœlorum hæ-
 reditemus.

D 283 CCCXXXI. — FELICISSIMO DIACONO.

Ne ad nutum passim res evenire desideres, eo-
 que per ea tempora potissimum, cum intractabili-
 lis, pervicax et tibi complacens es; neque per om-
 nia Dominus tuam confidentiam approbat. Ne ita-
 que id appetas, ut quæcunque geruntur, sortiantur
 effectum, ut tibi collibitum est, ne in amentiam
 et rabiem incidas deploratam. Verumtamen si tui
 tibi cura est, et amicam Servatori pacem magnæ-
 æstimas, potius res ita gere, ut Deus disponit :

⁷⁵ Rom. I, 28. ⁷⁶ Hebr. XI, 1. ⁷⁷ Matth. V, 4.

sic philosophum te esse commonstrabis, et cordis tui tempestatem sedabis. Α σοφος, και κατακοιμήσεις τὴν ζάλην τῆς καρδίας.

CCCXXXII. — *Eidem.*

Qui pro aliorum hominum apud Deum fiducia, et quod illi placeant, gratias agit, uti viri probi est, omnium optimo Deo, veluti pro membro proprio fratris: donum fratris sibi vindicat, et recte probeque factis raptam proximi coronam, propriam facit. Laus etenim, quæ in proximum offertur, nihil tibi detrimenti asferet, quinimo gloriam tibi comparabit, dummodo sana mente esse volueris. Licet itaque in divitum ædes ingressus proximus tuus honore habitus sit, ne invidias, sed lætare: licet gratus potentatibus prospere agat, gaude. Idque efficiens Salvatori omnium gratus eris.

284 CCCXXXIII. — *Eidem.*

Cum in te triste quidpiam aut asperum Pater spiritualis effuderit, promptus, uti philosophum ac magnanimum decet, excipe: neque enim ille prave affectus, sed sine ulla turbatione id agit. Si item, quod ipse ais, animum desponderit, probroque te affecerit, non ex animo, sed ex animi demissione id obit, veluti mater, oborta ira filio diras imprecatur: eam porro non ex sententia filio imprecari, notum inde fuerit, quod non diu post illicito geniti curam gerit, miserisque afficitur modis, si morbo fuerit afflictatus.

TAB'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ ὑπὲρ τῆς ἐτέρων ἀνθρώπων πρὸς Θεὸν παρρησίας και εὐαρεστίας εὐχαριστῶν ἀγαθοῦθως τῷ παναγάθῳ Θεῷ, ὡς ὑπὲρ μέλους οικείου τοῦ ἀδελφοῦ, σφετερίζεται τὸ τοῦ ἀδελφοῦ χάρισμα, και διὰ καλοκαγαθίας ἀρπάσας τὸν τοῦ πλησίον στέφανον, ἴδιον ἀποδείκνυσιν. Ὁ γὰρ εἰς τὸν πλησίον ἔπεινος οὐδὲν σε ζημειώσει, ἀλλὰ και δοξάσει σε, εἴπερ βούλει ὑγιαίνειν τὸ φρόνημα. Κἀν τοίνυν εἰς οἶκον πλουσίων εἰσέλθῃ ὁ πλησίον σου, και τιμηθῆ, μὴ φθονήσῃς, ἀλλ' εὐφραίνου· κἀν παρὰ τοῖς δυνάστασις εὐδοκίμη, χαῖρε, και τοῦτο ποιῶν ἀρέσκεις τῷ Σωτῆρι τῶν ὄλων.

B

1 ΑΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν λυπηρὸν τι ἦ τραχὺ πρὸς σέ εἴπῃ ὁ πνευματικὸς πατήρ, δέξαι, και κατάδεξαι φιλοσόφως και μακροθύμως· οὐ γὰρ μετὰ πάθους, ἀνευ δὲ πάθους τοῦτο δρᾷ. Εἰ δὲ, καθὼς εἰρηκας, και μικροψυχῆσαιεν, και ὕβρισει σε, οὐκ ἐκ ψυχῆς τοῦτο, ἀλλ' ἐκ μικροψυχίας, ὡσπερ μήτηρ ἐκ μελαγχολίας τῷ τέκνῳ ἐπαρωμένη· διτι γὰρ οὐ κατὰ γνώμην ἐπαρᾶται τῷ γόνῳ, δῆλον ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγον εὐθύς μεταμέλῃσθαι τὴν μητέρα, και πενθεῖν ἀβρωστήσαν τὸ τέκνον.

LIBER TERTIUS.

285 I. — THEOCTISTO REFERENDARIO. C

De falso illo propheta Lucas scribit: « Et derепente cecidit caligo, et tenebræ, et circumiens quærebatur duces, qui ducerent ⁷⁹. » Et tu itaque attende, ne statim atque in iracundiam cadis, tenebrarum particeps fias, et quæ mentem obscurat, caliginis: opusque tibi fuerit divinos præceptores indagare, qui te ex iracundis moribus, ad mites et magnanimos mentem illuminantes conducant.

H. — *Eidem.*

Qui prius ad Deum dixerat: « Clamabo per diem, et non exaudiet ⁸⁰, » postmodum ait: « Non neglexit, neque odio habuit preces meas; et cum clamarem, exaudivit me ⁸¹. » Est igitur tempus divinæ dilationis, cum ille de nobis meliora prospicit, et res nostras magno nostro bono disponit. Quapropter non statim ille, quod ipsi quærimus, elargitur. Est itaque tempus surditatis, et tempus acroasis: « Quoniam tempus est ipsius miserendi ⁸², » Scriptura dicit, animæ scilicet ad Deum respicientis; quoniam venit tempus, quo melius mira patrabit.

286 III. — *Eidem.*

« Obnoxius esto Domino, et precare ⁸³, » scriptum est in tricesimo sexto psalmo, « et spera ⁸⁴, et educet

A'. — ΘΕΟΚΤΙΣΤῸ ΠΕΡΕΡΕΝΔΑΡΙῶ.

Περὶ τοῦ ψευδοπροφήτου Λουκάς γράφαι, « Παραχρησῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἀχλὺς, και σκότος, και περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. » Και σὺ τοίνυν σκόπει, μὴ ἄμα τοῦ θυμοῦσθαι μεταλαγχάνῃ τοῦ σκότους, και τῆς κατὰ νοῦν ἀχλὺς, και χρεια σοι περιζητεῖν τοὺς θελοὺς διδασκάλους, τοὺς χειραγωγήσαντάς τε ἐκ τοῦ θυμώδους τρέπου, πρὸς τὴν πραότητα, και τὴν μακροθυμίαν, ἅπερ φωτίζει τὸν νοῦν.

B'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ πρότερον λέγων πρὸς τὸν Θεόν· « Κεκράξομαι ἡμέρας, και οὐκ εἰσακούσει, » ὑστερὸν φησιν, διτι « Οὐκ ἐξουδένωσεν, οὐδὲ προσώχθησε τῇ δεήσει, και ἐν τῷ κεκραγῆναι με εἰσῆκούσέ μου. » Ἔστιν οὖν καιρὸς ἀναβολῆς τοῦ Θεοῦ κρείττονι τι περὶ ἡμῶν προσρῶντος, και τὰ καθ' ἡμᾶς σοφῶς οικονομούντος. Διόπερ συμφερόντως οὐκ εὐθέως δωρεῖται τὸ αἴτημα. Ἔστιν οὖν καιρὸς παρακοῆς, και καιρὸς ἐπακοῆς. « Ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι αὐτήν, » φησὶν ἡ Γραφή, δηλαδὴ πρὸς Θεὸν ἀναβλέπουσαν ψυχὴν, διτι ἔχει καιρὸς παραδοξοποιίας τοῦ κρείττονος.

Γ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὑποτάγητι τῷ Κυρίῳ, και ἰκέτευσον, » φησὶν ἐν τριακωσῷ και ἑκτῷ ψαλμῷ, « και ἔλπισον, και

⁷⁹ Act. xiii, 11. ⁸⁰ Psal. xxi, 2. ⁸¹ ibid. 25. ⁸² Psal. ci, 14. ⁸³ Psal. xxxvi, 7. ⁸⁴ ibid. 5.

ἐξοῖσαι ὡς φῶς τὴν δικαιοσύνην σου, ὡ ἀπο σκότους ἅ τῶν θλιθερῶν, τῶν ἐναποκινιγόντων τὸν λογισμὸν, αἰφνιδίον ἐκ μεταβολῆς, σταθερὰν δεικνύων μεσημέριαν, καὶ γαλήνην ἐκ χειμῶνος, καὶ τρικυμίας γελῶσαν. Κἂν γὰρ καθήσῃ ἐν τῷ σκότει, φησὶν ἄλλος προφήτης, ἐξάξει με εἰς τὸ φῶς ἐγγὺς ἀπὸ προσώπου σκότους, καὶ φῶς προσδοκίμων ἐξ ἀχλύος.

Δ'. — MARTINQ̄ ΠΑΟΥΣΙΩ ΓΕΡΟΝΤΙ ΦΙΛΟΠΟΡΝΩ.

« Οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὡς νεόφυτα ἰδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν. » Ἐπειδὴ τὴν ἱστορίαν καταλιπὼν, παρακαλεῖς με τὴν θεωρίαν τῶν ῥητῶν παραθέσθαι σοι, μάθε καὶ μὴ βουλόμενος. Ἴσως γὰρ καὶ μὴ θέλων ἡμᾶς παρακέληκας, ἄλλην τινὰ ἐρμηνεϊαν δοθῆναι, οὐ ταύτην προσδοκῆσαι. Υἱοὶ τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων λέγονται οἱ ῥυπαροὶ λογισμοί, καὶ πάντες οἱ φαῦλοι ἄνθρωποι, οἱ εἰς τὰς πονηρὰς πράξεις καταστρέφοντες τοὺς φιλαμάρτους ἀνθρώπους. Οὗτοι γοῦν, καθάπερ νεόφυτα, ἔδρυνται ἀκινήτως ἐν τῇ νεότητι σου, ἐπειδὴ, κἂν τὸ σῶμα γεγήρακας, ἀλλοῦνγε τῇ βδελυγμῇ ἀκμάζεις, καὶ νεάζεις τῇ ἐπαράτῳ ἐπιθυμίᾳ ἐκ νέας ἡλικίας μέχρι βαθέως γήρωος προσπαράμενεις ἀκορέστω; τῇ λυσσῶδει πορνείᾳ. Καὶ ἐπὶ σοὶ πληροῦται ἡ παροιμία ἡ λέγουσα, ὅτι Πάθος ψυχῆς πονηρὸν οὐδέποτε γηράσκει. Εἰ οὖν κἂν νῦν ἐντρέπῃ τοῖς λόγοις τούτοις, ἀναστέναιον πικρῶς, καὶ ὡς ἐκ μέθης πολυχρονίου ἐκνήψας, ἰκέτευσεν τὸν Θεὸν τὸν πάντα ἰσχύοντα θαυματουργῆσαι ἐν σοὶ, καὶ διασαλευῖσαι τὰ φαῦλα καὶ ψεκτὰ νεόφυτα, ταραξάει τε καὶ ἐκ βάρθρων ἀναρρίξῶσαι αὐτὰ τῇ θεῖᾳ δυναστείᾳ. Ὅπως λοιπὸν παυσάμενος πορνείας, καὶ ἀναπαυσάμενος θυνηθῆς εἰπεῖν, ὅτι Ἰποκάτωθεν ἐταράχθη ἡ ἔξις μου, διὸ ἀναπαύσομαι πρὸς τὴν τελευταίην βλέπων.

Ε'. — ΕΥΣΙΓΝΙΩ ΣΑΤΡΑΠῆ.

« Ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι. » Ποιοὶς ζυγός; μὴ γὰρ πάντες ἄνθρωποι ζυγοστατοῦσι; μὴ πάντες ἐριοπῶλαι, ἢ χρυσὸν, ἢ ἀργυρον διατίθενται; ἢ ὅπως περὶ ταύτας τὰς ὕλας τὴν σπουδὴν ἔχουσιν, ἄς ζυγοῖς, καὶ σταθμοῖς πεφύκασιν οἱ ἔμποροι διαμείβειν; Ἀλλὰ πολὺ μὲν τῶν βαναύσων γένος, ζυγῶν οὐδὲν πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν προσδεόμενον· πολλοὶ δὲ οἱ ναυτιλλόμενοι, πολλοὶ δὲ οἱ περὶ δικαστήρια καὶ τὰ ἀρχαῖα στρεφόμενοι, παρ' οἷς τὸ μὲν ψεῦδος ἔστιν, ὁ δὲ διὰ τῶν ζυγῶν ὁδὸς οὐκ ἐπιτηθεύεται. Τί οὖν ἔστιν ὃ λέγει, ὅτι ἐκάστου ἡμῶν ἐν τῷ κρυπτῷ ζυγός ἐστι παρὰ τοῦ Κτίσαντος ἡμᾶς ἐγκατασκευασθεῖς, ἐφ' οὗ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων δυνατόν ἐστι διακρίνεσθαι; Ψευδεῖς οὖν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, διεφθαρμένα ἔχοντες τῆς ψυχῆς τὰ κριτήρια, οὐστυνας καὶ ὁ προφήτης ταλανίζει λέγων· « Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν, οἱ στρεβλόχειλοι, καὶ σχολιδόψυχοι, οἱ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, καὶ τὰ φαῦλα ἐπαινοῦντες, » καὶ τὰ ἐξῆς. Ἔμοι, φησὶ, τὰ παρόντα, τίς δὲ οἶδε τὰ μέλλοντα; Κακῶς ζυγοσταταῖς, πονηρὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνθαιρούμενος, τὰ μάταια, καὶ ψευδ-

quasi lumen justitiam tuam ⁶⁴, » e tenebris tristifum mentem suffocantium, improvise, vel sola inmutacione, firmum ostendens meridiem, et tranquillitatem ex tempestate, et procella maxima, ridentem. Licet enim sedeam in tenebris ⁶⁵, alius ait propheta, educet me in lumen prope a facie tenebrarum, et lumen expectatum ex caligine.

IV. — MARTINO DIVITI SENI MERETRICUM AMATORI.

« Filii eorum tanquam novellæ plantationes, firmatæ in juventute sua ⁶⁶. » Quando neglecta historia dictorum speculationem ad te referre adhortaris, discito, etiamsi recuses : forte enim et nolens nos provocasti, qui aliam interpretationem accepturum te, sed non hanc, expectabas. Filii dæmonum impurorum dicuntur inquinatæ cogitationes, omnesque improbi mores, qui in pravas actiones homines peccatis addictos redigunt. Hi itaque quemadmodum novellæ plantæ firmantur immobiliter in juventute tua ; cum tu, licet corpore senseris, hac tamen fœditate viges, et exsecrando cupidine juventutis, a prima ætate ad summam senectutem insaturabiliter rabiosis cum scortis commerciis immorans : et de te completur adagium, quod dicit : Perturbatio animæ prava nunquam senescit. Si itaque nunc tandem ob **287** sermones hos erubescis, graviter geme, et tanquam ex longæva ebrietate resipiscens, exora Deum, qui omnia potest in te mira efficere, et improbas ac vituperabiles plantas novellas dimovere, conturbare, et ab imis radicibus divina potestate evellere ; ut in posterum dicticia commerciis, sine imposito, quiete vivens, possis dicere : Inferne, turbatus est habitus meus : propierea requiescam, vitæ exitum contemplans.

V. — EUSIGNIO SATRAPÆ.

« Fallaces filii hominum in stateris, ut injuste agant ⁶⁷. » Quibus stateris? num vero omnes homines sunt libripendentes, libellæque exæquant pondera? num omnes lanas venditant; aut aurum aut argentum curant, vel omnino circa res similes studium impendunt, quæ stateris ac ponderibus mercatores permutare suescunt? Sed ingens est sellulariorum opificum copia, quæ ad opera stateris non indiget : ingens nautarum; ingens eorum, qui tribunalia et magistratum curias frequentant, penes quos mendacium equidem, atque per stateras fraus nequitur, nulla apud eos est. Quid itaque est, quod ait, uniuscujusque nostrum in abscondito stateram esse, a Conditore nostri insitam, qua rerum natura dijudicari potest? Mendaces igitur sunt filii hominum, quibus animi vis rerum æstimatrix corrupta est, quos propheta uti miseros deplorat : « Væ dicentibus amarum dulce, et dulce amarum ⁶⁸! » Væ, qui tortuosa labra habent, suntque animo obliquæ, qui recta pervertunt, et improba laudant, etc. Mihi, ait, præsentia; quis vero futura noverit? **288** Male libras; bonis

⁶⁴ Psal. cxvii, 6. ⁶⁵ Mich. vii, 8. ⁶⁶ Psal. cxliiii, 12. ⁶⁷ Psal. lxi, 10. ⁶⁸ Isa. v, 20.

mala præponens, inania falsaque veris magis æstimans, temporis obnoxia sempiternis præferens, præterfluentem pro divina ac perpetua lætitia eligens. « Mendaces igitur filii hominum in stateris, ut male agant : » et primum quidem in se ipsos injurii sunt, postmodum in proximos, qui sibi ipsis, dum operantur, pravi consiliiarii fiunt, aliisque, dum sese pravum exemplum objectant. Non poteris die iudicii dicere : Non noveram bonum. Adducetur tibi propria statera, quæ satis abundanterque pravum et bonum dijudicat. Namque corporis pondera trutinæ declinationibus probamus, sed vitæ eximia animi arbitrato libero discernimus, quæ et statera dicta est, quod parem in ambas partes declinationem admittit. Ne itaque spem vestram in injustitia collocetis, neque divitiis addicimini, neque rebus inanibus animum advertatis, neque animi vini æstimatricem corruptam circumagatis, certis indiciis compertum habentes, Deum et fortem et misericordem esse. Timeite igitur illius fortitudinem, neque de illius humanitate desperate. Namque ad compescendum animum, ne improbe agat, metus optimus est; ad eum porro qui in iniquitatem prolapsus est, confirmandum, ne per desperationem despondat animum, misericordię spes. Tum demum in fine psalmi Propheta ait ad Dominum : « Quia tu reddes unicuique juxta opera sua ⁹⁹. » — « Qua enim mensura mensi fueritis, remetietur et vobis ⁹⁹. » Affixisti proximum ? exspecta similia : imbecilliorum res arripuisti, pugnis pauperes obtundisti, lædoriis infanasti, calumniatus es, falso detulisti, statuta patrum immutasti, **289** facultatibus pupillorum insidiatus es, viduas compressisti, præsentem voluptatem bonis promissis prætulisti ; parem hisce mensuram præstolare : « quæ enim quisque seminat, illa et metet ⁹⁹. » Sic quoque vice versa si bonis rebus operam impendisti, multo copiosiores remunerationes exspecta. « Ipse enim retribuere unicuique secundum opera illius ⁹⁹. » Hujusce decreti per omne vitæ tempus memoriam refricans, multas evitabis iniquitates. Hæc ex sanctis Patribus, qui ante nos similia scripto tradiderunt, propter concivem tuum Antonium, qui, ut id peragerem compulsi, scribens, res tibi apprime proficuas, ut reor, in memoriam revocavi.

VI. — GIGANTIO ECCLESiarUM DEFENSORI.

Si prorsus superior carnis voluptatibus esse videris, et jejuniis exercere insimulas, quo tibi emolumento fuerit, aurum antiquum a progenitoribus apud te eum studio satis accurato cumulatim conservatumque, ni voluptate gestias, uti dracones illi, quos in fabulis legimus, thesauris auri absconditis invigilare ?

VII. — SABINO PRESBYTERO.

Scriptum est : « Dilatet Dominus Japhet ⁹⁹. » Et nos summo opere hoc idem, Vir Domini, tibi deprecamur. Dilatet Dominus, et augeat, et ingentem

μενα τῶν ἀληθινῶν προτιμῶν, τὰ πρὸς κείρα τῶν αἰωνίων προτάσεων, τὴν παρεχομένην ἀντὶ τῆς ἀπαύστου ἀψφροσύνης, καὶ διηγενοῦς ἐκλεγόμενος. « Ψευδεῖς τοίνυν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγαῖς τοῦ ἀδικησαι. » Ἀδικοῦσι δὲ πρῶτον μὲν ἑαυτοῦς, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς πλησιάζοντας, οἱ καὶ ἑαυτοῖς πονηροὶ σύμβουλοι ἐπὶ τῶν πράξεων γενόμενοι, καὶ ἑτέροις μογηθῆρον ὑπόδειγμα ὄντες. Οὐκ ἔστι σοι εἰπεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι οὐκ ᾔδειν τὸ ἀγαθόν. Προφέρεται σοι τὰ ἱδία σου ζύγια, ἱκανὴν παρέχοντα τὴν διάκρισιν ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. Τὰ μὲν γὰρ τοῦ σώματος βάρη ταῖς ἐπὶ τῆς τρυτάνης ῥοπαῖς δοκιμάζομεν, τὰ δὲ τοῦ βίου ἐκλεκτὰ τῶ ἀυτεξουσίῳ τῆς ψυχῆς διακρίνομεν, ὃ καὶ ζυγὸς ὠνόμασται, διὰ τὸ ἴσῃν δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ῥοπήν ἐφ' ἑκάτερα. Μὴ τοίνυν ἐλπίζετε ἐπὶ τὴν ἀδικίαν, μήτε τῶ πλούτῳ προστίθεσθε, μήτε αἰρεῖσθε τὴν ματαιότητα, μήτε τὸ τῆς ψυχῆς κριτήριον διεφθαρμένον περιφέρετε, εἰδότες ὅτι ὁ θεὸς καὶ κραταῖος, καὶ ἐλεήμων ὑπάρχει. Φοβήθητε οὖν αὐτοῦ τὸ ἰσχυρόν, καὶ μὴ ἀπύγνατε αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας· πρὸς μὲν γὰρ τὸ μὴ ἀδικεῖν, ἀγαθὸς ὁ φόβος, πρὸς δὲ τὸν εἰς ἀμαρτίαν ὀλισθήσαντα μὴ ἑαυτὸν προέσθαι διὰ τῆς ἀνεπιστίας, ἀγαθὴ ἡ ἐλπίς τοῦ ἐλέους. Εἶθ' ἐξῆς καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ψαλμοῦ φησὶν ὁ προφήτης πρὸς τὸν θεόν· « Ὅσα σὺ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. » — « Ὁ γὰρ μέτρον μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. » Ἐθλίψας τὸν ἀδελφόν; ἐκδέχου τὸ ἴσον. Ἦρπασας τὰ τῶν ὑποδεεστέρων, κατεκονδύλησας πένητας, κατήσχυνας ἐν λοιδορίαις, ἐσυκοφάντησας, κατέψευσας, δρια πατέρων μετέθηκας, κτήμασιν ὀρφανῶν ἐπῆλθες, χήρας ἐξέθλιψας, τὴν παρουσίαν ἡδονῆς προσιμνησας τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν· ἐκδέχου τούτων τὴν ἀντιμέτρησιν. « Οἶα γὰρ σπειρεῖ ἕκαστος, τοιαῦτα καὶ θερίσει. » Καὶ μέντοι καὶ εἰ τι τῶν ἀγαθῶν πέπρακται σοι, κακέινων ἐκδέχου πολλαπλασίους τὰς ἀντιδόσεις. « Ἀντὶς γὰρ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. » Ταύτης μεμνημένος παρὰ πάντα τὸν βίον τῆς ἀποφάσεως, δυνήσῃ τὰ πολλὰ τῶν ἀμαρτημάτων διαφυγεῖν. Ταῦτα ἐκ τῶν ἡδῶν πρὸ ἡμῶν τοῖς ἀγίοις ἀνδράσι πεπονημένων γράφας σοι διὰ τὸν προτρέποντά με πατρῴτην σου Ἀντωνίου τοῦτο ποιῆσαι, νομίζω ὑπομνησθῆναι σε τῶν συμφερόντων.

D

Γ'. — ΓΙΓΑΝΤΙῒ ΕΚΚΛΗΣΙΕΚΑΙΚῒ.

Εἰ ὄλος δοκεῖς ἐπάνω ἵστασθαι τῶν ἡδονῶν τῆς σαρκός, καὶ τὴν νηστείαν ἐξασκεῖν καθυποκρίνη, εἰς τί σοι χρησιμεύει τὸ χρυσιῶν τὸ παλαιὸν ἐκ τῶν προγόνων θησαυρισθῆν παρὰ σοῦ μετὰ σπουδῆς ἱκανῆς, εἰ μὴ ἄρα ἡδονῆν σοὶ τίνα φέρει κατὰ τοὺς δράκοντας τοὺς ἐν τοῖς μύθοις, ἐπαγρυπνεῖν τοῖς κατακτενωστέμοις θησαυροῖς τοῦ χρυσοῦ;

Ζ'. — ΣΑΒΙΝῒ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῒ.

« Πλατύναι Κύριος τῷ Ἰάφεθ, » γέγραπται. Καὶ ἡμεῖς πάντοτε αὐτὸ ἐπιχειροῦμεθα σοι, ἐνθρῶσε τοῦ Κυρίου, Πλατύναι Κύριος, καὶ αὐξήσαι, φαιδρῶναι τε καὶ

⁹⁹ Psal. Lxi, 13 ⁹⁹ Luc. vi, 37. ⁹⁹ Galat. vi, 8.

⁹⁹ Matth. xvi, 17. ⁹⁹ Gen. ix, 27.

μεγαλύναι τὸν οἶκόν σου, λαμπρύναι τοῦτον ὁ Θεός, καὶ ἐμπλήσαι τῶν μυρίων ἀγαθῶν, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις περιφραγῆ ποιῆσαι, καὶ καταστήσαι ὀνομαστῶν, αὐλισθεῖν Κύριος ἐν διειτοιμασίᾳ σου, καθὼς τοῖς δεομένοις· ἀνάπαυσις ὑπάρχει τὰ διαφέροντά σοι, ὁ καρπός σου ἀγαθός, καὶ χρηστός, καὶ αἰώνιος, καὶ ἐξ αὐτοῦ μέντοι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς ἐσθίει πικρῶτερον. Τῶν γὰρ δούλων τῶν χρηζόντων, καὶ τραγόντων, αὐτὸς ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐσθίειν λελόγισται, τὰ τῶν ἰδίων οἰκετῶν οἰκειούμενος. Μὴ τοίνυν λυπού, μηδὲ θλίβου, ἐξωθεν τινων προσφερόντων σοι φιλοχρίστων, καὶ θεοσεβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν πράγματα εἰς διοίκησιν· οὐδὲν γὰρ ζημιούσαι, οὐδὲ παρακόπη τῶν σεαυτοῦ μισθῶν, τὰ ἴδια χορηγῶν τοῖς ἐπιθεομένοις, καὶ τὰς ἀλλοτρίας προσκομιδὰς σὺν τοῖς σοῖς ὑπάρχουσι μεταδιδοῦς· ἰαρωῶς καὶ προθύμως· πολυπλασιάζεις γὰρ μᾶλλον διὰ τούτων, οὐκ ἐλαττοῖς τὴν θείαν ἀντίδοσιν, καὶ λαμπρότερός σοι ὁ στέφανος πλέκεται. Θεωρῶν γὰρ ὁ Κύριος τὴν εὐλιχρινῆ σου, καὶ ἄδολον, καὶ μακαρίαν γνῶμην, πληροφροεῖ τοὺς ἀξιούς, καὶ ζῶντας διδόναι σοι, καὶ τελευτώντας καταλιμπάνειν δαφιλῶς, ὅπως καὶ αὐτοὶ ἐλεθθῶσι, καὶ αὐτὸς δοξασθῆς, καὶ στεφανωθῆς βογέων σὺν τοῖς σοῖς ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐξωθεν ἀγαθὰ προσφερόμενα.

Η'. — ΝΙΚΟΤΥΧΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Ἐπερ τις ἐπιποθεῖ καὶ στέργει ἀνευδότης, ταῦτα καὶ λέγειν διηνεκῶς ἀναγκάζεται ἀκορήστῃ τῇ γνῶμῃ· καθάπερ καὶ ἡ σὴ ματαιότης καὶ οἰησις, ἐναγχος τῆς τῶν Ἑλλήνων φρενοβλαθείας τῷ δοκεῖν ἀποστάς διὰ τοῦ βεβαπτίσθαι τῷ ὕδατι, οὐ μὴν καὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ, ἀνεζωπύρησε τὴν πρώτην δυσσέβειαν, καὶ σιγᾶ μὲν τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν κατορθώματα, ἀεὶ δὲ τοὺς μωροὺς Ἑλλήνων φιλοσόφους ἐν ταῖς συντυχίαις εἰς τὸ μέσον παράγει, κάκεινους κροτεῖ ἀσιγήτῃ τῇ γλώττῃ, καὶ στέφει τοῖς ἀναρμόστοις ἐγκωμίοις· τοὺς δὲ τῶν Χριστιανῶν ἱερέας κακίζει, καὶ φέγει, καὶ διαβάλλει ἀπαύστως, κἂν λαμπροὶ καὶ διαφανεῖς τὸν βίον ὑπάρχωσιν, ὡς ἰδιώτας, καὶ ὅταν μὲν τις Ἑλληνικὸν τι δρᾶμα ἐπὶ τραπέζης ἢ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς λαλήσῃ προθυμηθεῖ, ἐπαινεῖς καὶ ἀποδέχῃ. Ὅταν δὲ τις λαλήσῃ Χριστιανικὸν τι δόγμα, ἢ σκώπτεις παραχρήμα, ἢ τὴν ὄψιν ἀποστρέφεις φημούσαι, καὶ στυγνάζεις, πλὴν ὅτι πάντες σχεδὸν κατὰ θείαν τινὰ οἰκονομίαν, σὲ μὲν καὶ τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀποστρέφονται καὶ βδελύττονται λόγους, τῶν δ' ἐκκλησιαστικῶν ἡδέως καὶ σὺν περιχαρείᾳ ἀκροῶνται ῥημάτων. Συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς ἡγούνηται ἐν ταῖς λέξεσι τῶν σεπτῶν διδασκάλων, κἂν ἰδιωτικαὶ ὑπάρχωσιν, ἐμμελετώντας καὶ διαγινομένους, ἀμειπτον ἔχειν τὸ φρόνημα, ἢ ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων διδασκαλίαις ἐνασχολουμένους, εἰς ἀκαθαρσίαν καὶ ἀσωτίαν ἐκμαθεῖσαι. Πάσης γὰρ εἰς φασυλότητος καὶ κακονοίας ὑπέρτερον, τὰς μὲν μωρολογίας Φιλιστίωνος, καὶ κατ' οἶκον ἐπὶ τραπέζης, καὶ δημοσίᾳ ἐν τοῖς θεάτροις λέγεσθαι, πρὸς λύμην τῶν ἀκούοντων, ὅπερ

laetamque faciat domum tuam; splendidam eam reddat Deus, innumerisque impleat **290** bonis, celebremque apud omnes homines efficiat et clarum. In præparatione tua Dominus demoratur, quod egentibus res tuæ utiliores et lucrosiores, ac subsidio sunt, fructus tuus probus bonusque est et sempiternus; et ex eodem Salvator noster Christus spissius comedit. Etenim cum servis indigentibus ac edentibus, una simul ipse Dominus Christus comedere reputatur, propriorum servorum opera sibi vindicans. Ne itaque angaris, neque afflicteris, dum deforis nonnulli, Christi amantium, piorumque hominum ac mulierum negotia ad disponendum curandumque tibi proferunt: nullum enim detrimentum infertur, neque tu a propriis mercedibus interromperis, propria indigentibus suppeditans, externasque oblationes una cum tuis facultatibus hilaris promptusque distribuens: divinam quippe remunerationem hoc modo copiosiore reddis, non minutis, illustriorque tibi corona innectitur. Conspiciens namque Dominus puram sinceramque necnon beatam mentem tuam, dignis ac viventibus suadet tibi donare, et jamjam morituros abundanter relinquere, ut et ipsi misericordiam consequantur, et tu glorificeris et coroneris, una cum tuis facultatibus, quæ tibi etiam aliunde suppeditantur, bona distribuens.

VIII. — NICOTYCHO SCHOLASTICO.

Quæ quisque concupiscit, et sine ulla intermissione enixe deperit, ea quoque continuo, insatiabili quadam animi sententia undique cogere compellitur: quemadmodum vanitas tua et præsumptio, qui licet modo e gentium stupiditate, ut videbatur, **291** aqua per baptismum ablutus, semotus sis, non tamen pristinam impietatem igne sancti Spiritus exscalfecisti: ideoque silet illa quidem Christi, et illius discipulorum res præclare gestas, semper vero stolidos gentium philosophos in familiaribus colloquiis ante oculos ponit, eosque nunquam tacenti lingua deblaterat, et male consultis laudibus coronat; Christianorum vero sacerdotes improbat, ac vituperat, et indesinenter lacessit, licet illustres ac celebres vitæ ratione fuerint, uti imperitos, nebulones, viles, ac dictione humiles ac plebeios. Et cum quispiam ex gentibus fabulam inter edendum, sive etiam in foro agere sibi proposuerit, tu collaudas excipisque; cum vero alius Christianorum dogma effert, tu illico eum injuriis lacessis, aut aspectu alio converso os obducis et contristaris. Nihilominus fere omnes, ita Numine disponente, te, et gentilium æmulos aversantur, execranturque, sermones autem ecclesiasticos libenter et cum lætitia audiunt. Sibi enim proficuum æstimant in venerandorum doctorum dictionibus, licet vulgares sint, si sedulo illis incumbentes eosque auscultantes, inculpatam mentem conservent, quam si in gentium disciplinis immorantes, in impuritatem ac luxum iomaniter insaniant. Namque improbitatem omnem oravamque opinio-

vero ideo scribo, ut sacri ministerii tremenda animadvertentes, ne socordēs sitis, divino timore posthabito, et inter vos contendentes; neque aliis permittatis ut colloquia conferant, aut susurrant oblationis tempore, et audacter nutent, et a constanti statione removeantur, et hac atque illac oculos torqueant, et per inertiam, et, uti vulgus solet, ordinem deserant. Dicit namque Dominus Moysi, et per illum sacerdotibus 267 omnibus: « Pios facite filios Israel, et non despectores 26. »

CCXCV. — FALCONI CURATORI.

Si in angelum lucis diabolus permeat, ut eludat, et perdat eos, qui ab eo illuduntur, quid miraris audiens eundem sapissime belluarum, et pecudum, et avium figuris circumvestiri?

CCXCVI. — LICINNIO PRIMATI.

Cave dicas: Nequeo reconciliare mihi inimicum hominem, cum pessimus sit, nec remedium admittat. Potes enim tibi illum reconciliare, et tibi benevolum reddere, si modo volueris toto animo. Quid enim leone immanius? eum nihilominus homines cicurant; et ars naturam urget, et ove qualibet sit leo mansuetior, et per fora nullum timens obambulat. Quamnam igitur veniam consequeris, quam responsum objicies, dum, belluis cicuratis, ipse ais non posse hominem ex feritate ad mansuetudinem traducere? Et tamen belluæ præter naturam tractatio est, homini præter naturam feritas. Quare fac velis ad minus præsentem emolliere, et amicum tibi vicinum facere.

CCXCVII. — CARINO EPARCHICO.

« Cum illi subjecta fuerint omnia, ait, tunc et ipse Filius pro nobis subjicietur Patri pro propriis membris 26. » — « Membra enim sumus Christi, ex carne ipsius, et 268 ex ossibus illius 26, » ut Apostolus tradit. Nostram igitur subjectionem, qui prius subjici, et suaderi recusabamus, suam Christus fecit, qui nostri fidei iussor est.

CCXCVIII. — PRISCO REIPUBLICÆ OPERAM DANTI.

Qui pauperibus pecunias exhibuit, et qui rapaci, et alienorum invasori, vel pessimo homini neque insidiatur, neque maledicit; manifestum est eos timore Dei ea perficientes, similia et cœlestes mercedes possessuros.

CCXCIX. — ZENONI DECEMPRIMO.

Sacrilegum omnino est, ac impium dicere, natura existere mala, et non electione. Licet enim Scriptura dicat: « Cogitatio hominis in malum prona est ab juventute ejus 26; » dictionis tamen modus attendendus tibi est; non natura pravus hominem mentem applicare, neque ex iis, quæ a Deo a principio nostræ cogitationi instillata sunt, naturalia desideria. Absit hoc! Sed, ex juventute hominis, scriptum est, ut ostendatur, ex suggestione diaboli nos prava possidere, facillique negotio, potius ab

Α αϊματος συνεργουσαι συμπραττουσι, και συνεπι-
σχουσιν. Ταυτα δε γραφω, ινα μαθοντας το φοβερον
της θειας λειτουργιας, μητε αβτοι διατεθητε αμει-
λουντες του θελου οφθου διαχεομενοι, μητε δε αλλου-
τινας συγχωρητε ομιλειν, η ψιθυριζειν επι της προσ-
κομιδης, μητε νευειν θαρσαλεως, η παρασαλευεσθαι
της εμβριθους στασεως, μητε ωδε κακεισε περιδλε-
πεσθαι, η βρεμβεσθαι βραθυμωσ και χυδαλωσ. Λεγει
γαρ ο Κυριωσ τω Μωυση, δι' αυτου πασιν τοις ιερει-
σιν: « Ευλαβεις ποιησατε τουσ υιουσ Ισραηλ, και μη
καταφρονητασ. »

ΣΙΕ'. — ΦΑΛΚΩΝΙ ΚΟΥΡΑΤΟΡΙ.

Ει εισ αγγελον φωτωσ ο διαβολωσ μετασχηματιζεται
πρωσ απάτην, και θλεθρον των εξαπατωμενων, τι
θαυμαζεισ ακουσασ τουτων πολλακιεσ θηριων, και
κτηνων, και θρνεωσ μορφασ ημφισμενων.

ΣΙΕΓ'. — ΛΙΚΙΝΝΙΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Μη λεγε, οτι ου δυναμαι διαλλαξει μοι τον εχθρα-
νοντα ανθρωπον, πονηρον τινα υπαρχοντα, και ανι-
τον. Δυνη γαρ καταλλαξει σοι αυτον, και ευμενη
ποιησαι, εαν μονον θελησης ολη ψυχη. Τι γαρ δεη του
λεοντοσ αγριωτερον; Και ομωσ τουτον ημερουσιν
ανθρωποι, και η τεχνη την φυσιν βιαζεται, και γινε-
ται ο λεων προδατου παντωσ επιτικεστερωσ, και δικ
της αγορασ περιπατει μηδενα δεδιττομενωσ. Τινε
τοινυν εξειεσ συγγνωμην, ποσαν απολογιαν, θηριων
ημερουμενων, ανθρωπων λεγων μη δυνασθαι ημ-
ρουιν; Καιτοι τω μεν θηριω παρα φυσιν το ημερον,
τω δ' ανθρωπω παρα φυσιν το αγριον. Θελησον τοι-
νυν καν επι του παροντοσ καταπραυναι, και φιλον
σοι ποιησαι τον γειτονα.

ΣΙΕΖ'. — ΚΑΡΙΝΩ ΕΠΑΡΧΙΚΩ.

« Όταν δε υποταγη αυτω πάντα, φησι, τότε και
αυτωσ ο Υιωσ ανθ' ημων υποταγησεται τω Πατρι υπερ
των ιδιων μελων. » — « Μελη γαρ εσμεν του Χριστου
εκ της σαρκωσ αυτου, και εκ των οστεων αυτου, » ωσ
λεγει ο Αποστολωσ. Την ημετεραν τοινυν υποταγην
των πρωην ανυποτακτων και απειθων, ιδιαν ο Χρι-
στοσ πεποιηται, ωσ αναδοχοσ ημων.

ΣΙΕΗ'. — ΠΡΙΣΚΩ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ.

Ο τοις πένησι ιδεωκωσ τα χρηματα, και ο τω
πλεονεκτησαντι αρπαγι και μοχθηρω ανθρωπω μη
επιβουλεωων, μητε καταρωμενωσ, δηλον οτι δια τον
φρονον του Θεου αμφοτεροι ταυτα ποιουντες, των
ομοιων επιτευζονται οθρανιων αμοιδων.

ΣΙΕΘ'. — ΖΗΝΩΝΙ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜΩ.

Αθεον παντελωσ, και ασεβεσ το λεγειν, φησει υπ-
αρχειν τα κακα, και ουχι προαιρεσει. Καν γαρ η
Γραφη λεγει, οτι « Εγχειται η διανοια του ανθρωπου
επιμελωσ τοις πονηροισ εκ νεοτητοσ αυτου, » ειδεναι
οφειλεισ την ερμηνειαν της φρασεωσ, οτι ου κατε
φυσιν τοις ψεκτοισ προδρακειται ο ανθρωπωσ, ουδ' εκ
αυτων των παρα Θεου εκ αρχησ τη διανοια ημων
κατασπαρεντων φυσικων ενθυμιων μη γενοιτο
αλλ' εκ νεοτητοσ του ανθρωπου γεγραπται, ινα δει-
χθη, οτι εκ επισπορασ του διαβολου τα φαυλα κερτη-

26 Levit. xv, 31. 26 I Cor. xv, 28. 26 Ephes. v, 30. 26 Gen. viii, 21.

μεθα, καὶ βδελύξω μᾶλλον ὑπ' ἐχθροῦ θαλγόμενοι πρὸς ἄ
τὸ κακὸν βέτομεν· « Ἐχθρὸς γὰρ ἄνθρωπος ἐπ-
έσπειρε τὰ ζιζάνια, » φησὶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύ-
ριος.

Τ'. — ΚΟΛΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Φησὶν ὁ μακάριος Πέτρος, ὅτι καὶ Κύριον καὶ
Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸν σταυρωθέντα Ἰησοῦν,
οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Λόγου, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀνθρώπι-
νον πεποιθῆσθαι αὐτὸν λέγων. Τί γὰρ ἦν τὸ σταυρού-
μενον, ἢ τὸ σῶμα; Τὸ δὲ σωματικὸν τοῦ Λόγου πῶς
εἶχε σημάδι, ἢ διὰ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι Ἐποίησεν;

ΤΑ'. — ΘΕΣΣΑΛΙΩ ΣΥΜΠΙΟΝΩ.

Μὴ εἰς τὸ λαμβάνειν ἔστω ἡ χεὶρ σου προθύμως
ἐκτεταμένη, εἰς δὲ τὸ μεταδουναί τοις ἐνδέσει συν-
εσταλμένη, ἀλλ' ὡσπερ ἡδέως ὑποδέχη τὰ κέρδη τοῦ
μαμωνᾶ, οὕτως ἡδέως χορήγηι τὰς δαπάνας τοῖς
χρηζουσιν.

ΤΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ ἐτέρους πλεονεκτῶν, καὶ καταδυναστεύων, δο-
κεῖς ποιεῖν ἐντολὰς Κυρίου καὶ ἐλεημοσύνας, μᾶλλον
ἐκείνους ἐλέησον, τοὺς ὑπὸ τῆς σῆς λαμπρότητος
ἀδικουμένους καὶ στένοντας.

ΤΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Γνώθι ὅτι ἡμαρτες, καὶ ἀπαλείψεις τὰς ἁμαρτίας
σου· γενοῦ σαυτοῦ κατήγορος, τύπτων τὸ σῆθος
καὶ λέγων· « Ὁ Θεὸς, ἐλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, »
καὶ τεύξη σωτηρίας. Ἀπεδεξάμεθά σου τὴν ἐξομο-
λόγησιν καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην.

ΤΔ'. — ΕΥΣΤΟΧΙΩ ΚΟΜΗΤΙ ΛΑΡΓΙΤΙΟΝΩΝ.

Ἐὰν συνεχῶς τῷ σημείῳ τοῦ Δεσποτικοῦ σταυροῦ
τὸ τε μέτωπον σαυτοῦ καὶ τὴν καρδίαν σφραγίζεις,
δραπετεύουσιν ἀπὸ σοῦ οἱ δαίμονες τρέμοντες, διότι
ἄγαν φρίττουσιν τὸ τοιοῦτον μακάριον σήμαντρον.

ΤΕ'. — ΟΛΥΜΠΙΩ ΚΥΕΣΤΟΡΙ.

Οὔτε ἀλόγως, οὔτε εὐλόγως ὀργίζεσθαι χρήσιμον·
δικαίως γὰρ ὑπὸ τοῦ Κυρίου κεκάλυται. Ἄν τοίνυν
φιλοσοφεῖν ἐθέλῃς κατὰ Χριστὸν, οὔτε πάντες οἱ
πονηροὶ ἄνθρωποι, οὔτε οἱ παγγάλεποι, καὶ πάνδει-
νοι δαίμονες, οὔτε ὁ πάσης κακίας δημιουργὸς Σα-
τανᾶς πρὸς ὀργήν σε, καὶ λύτταν κινήσαι δυνήσων-
ται.

ΤΣ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν, ἔω; ἔρχομαι, τί πρὸς
σέ; σύ μοι ἀκολουθεῖ. » Τουτέστιν, ἐὰν θέλω ἐν
σαρκὶ ζῆν τὸν Ἰωάννην, ἔως ἔλθω παραλαβεῖν αὐτὸν
ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, τί σοι μέλλει τῷ Πέτρῳ, μα-
κροχρονούντος αὐτοῦ ἐν τῷ παρόντι βίῳ; Σὺ δὲ, ὦ
Πέτρε, ἀκολούθησόν μοι, τιμηθηζόμενος τῇ ὁμοιο-
παθειᾷ κατὰ τὴν βασιλεύουσαν Ῥώμην, ὡσπερ
ἐγὼ ἐσταυρώθην, καὶ σὺ πάντως ἀνασκοπιεσθήσῃ.

ΤΖ'. — ΘΕΟΔΟΤΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τῇ ἔχθρῳ προκεκρατημένῃ σοι, χειμὸν ἐπιπέπτωκα
χαλεπὸς, καὶ συγχυθεῖσα ἡ διάνοια, οὐδὲν βλέπειν
δύναται, οὐτ' ἀκούσαι ὕγιές· ἂν δὲ βιασάμενος διαβ-
ρήξῃς τὸ νέφος τῆς δυσμενείας, τότε ἰσχύσεις ἀντι-

A hostile delinitus ad malum propendere. « Inimicus
enim homo superseminavit zizania », ait in
Evangelio Dominus.

269 CCC. — COLASIO DIACONO.

Beatus Petrus ait : Dominum, et Christum Deus
fecit, qui pro nobis crucifixus est. Jesum ²⁶ : non
essentiam Verbi, sed quod humanum erat, factum
eum dicens. Quid enim erat, quod cruci affigeba-
tur, nisi corpus? At Verbi, quod corporeum erat,
quomodo notare poterat, nisi dictione illa : Fecit?
CCCI. — THESSALIO COLLABORANTI.

Ne manus tua tam avidè extendatur ad accipien-
dum, ad exhibendum vero egentibus contrahatur ²⁷.
Sed quemadmodum mammonæ lucræ libenti animo
excipis, ita libenti etiam animo indigentibus
sumptus suppedita.

CCCII. — Eidem.

Si cum aliis superior sis, eosque opprimas, præ-
cepta Domini adimplere tibi videris, et elemosynas
erogare; potius eorum te miseret, qui a magni-
bus tua injuriose tractantur, et ingemiscunt.

CCCIII. — Eidem.

Scito te peccasse, et delebis iniquitates tuas,
tuimetipsius accusator factus, peccus verberans,
et dicens : « Domine, propitius esto mihi pecca-
tori ²⁸, » et salutem consequeris. Confessionem
tuam accepimus, et animi demissionem.

270 CCCIV. — EUSTOCHIO COMITI
LARGITIONUM.

Si sæpennmero signo Dominicæ crucis tui ipsius
frontem et cor signaveris, aufugient a te timore
perciti dæmones : valde enim horrent hoc beatum
signaculum.

CCCV. — OLYMPIO QUÆSTORI.

Neque sine ratione, neque cum ratione iræ in-
dulgere utile est; et merito a Domino prohibetur ²⁹.
Si itaque secundum Christum philosophiæ te dede-
ris, neque scelesti homines universi, neque acerri-
mi ac dirissimi dæmones, neque malitiæ universæ
auctor Satanæ, ad iracundiam te et rabiem pote-
runt commovere.

CCCVI. — Eidem.

« Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te?
tu me sequere ³¹; » hoc est : Si volo in carne vitam
propagare Joannem, donec veniam assumere eum
e corpore suo, quid tua interest, Petre, in longiora
tempora vitam præsentem eo protrahente? Tu vero,
o Petre, sequere me, eodem mortis genere in regina
urbium Roma cohonestandus. Quemadmodum ego
cruci affixus sum, ita et tu omnino patibulo suffi-
gendus es.

CCCVII. — THEODOTO PRESBYTERO.

Inimicitie obnoxio tibi tempestas irruit immanis,
et cogitatio ²⁷¹ confusa nihil sanum vel videre,
vel audire potest; si autem vi facta, nebulam odii
disruperis, tunc poteris supernæ lætitiæ particeps

²⁷ Matth. XIII, 15. ²⁸ Act. II, 36. ²⁹ Eccl. IV, 36. ³⁰ Luc. XVIII, 13. ³¹ Matth. V, 22. ³² Joan. XXI, 22.

feri. Namque erga proximum odio rejecto, dilectione impleberis, quæ Christo complacet : et qui prius adversus, injucundusque propter inimicitiam aspectus videbatur, nunc desiderabilis et suavis videbitur, quando mens tua illuminata jam est.

CCCVIII. — PASCHASIO DIACONO.

Magna subsidia orationem suppeditare beatus edocet David, qui ante lapidem oratione usus, animatam turrim Goliath disjecit ⁴¹, divinam Dei potentiam culpæ ausum. Oratio itaque lapidem veluti manus deportavit, et timorem incussit barbaro, et adversarii audaciam enervavit, et tropæa adversus hostes erexit.

CCCIX. — AUXENTIO ECDICO.

« Eduxit in lumen umbram mortis ⁴², » hoc est in apertum adduxit, et publicavit Deus naturam peccati multum abhinc tempus latentem. Verumtamen naturam audiens, cave existimes, ut nonnulli suspicati sunt : Peccatum esse animal quoddam rationis compos. Namque in hominis electione nascitur, et rursus denascitur natura sua peccatum.

372 CCCX. — ARISTARCHO TRIBUNO.

Ne commercia sanctorum hominum spernas. Et enim vel solus eorum aspectus animum tuum iniquitatibus jam emarcidum curare poterit, et loquela eorum quam maxima dona credenti elargitur. Vox quippe sanctorum bella dissolvit, demones ejecit, elementa firmavit, quemadmodum Jesus Nave cum clamasset : « Stet sol, et luna ; et continuo steterunt ⁴³ : » sic quoque Moyses mari vincula indidit, et relaxavit ⁴⁴ ; sic tres pueri hymnis et canticis flammam in rorem converterunt ⁴⁵. Eadem ratione nunc quoque qui eos æmulantur, dum hac luce fruuntur, inalescunt vel sola voce peccati ardorem extinguere, fontes voluptatum exsiccare, iracundiam emollire, desideria fugare, inanem gloriam enervare, avaritiæ incendium pescere, a tristitia et mœrore liberari, et tempestate jactatis animis tranquillitatem inæntem reconciliare.

CCCXI. — CLEONICO SCHOLASTICO.

Tradunt nonnulli post aquarum alluviam, cum vinum adinventum esset, plerosque qui illud immodice purumque ebiberant, mortem oppetiisse ; tum denum alios experientia saniores redditos, magis potum commensurasse aquæ admistum, quo usos servatos fuisse. Qui vero mortis metu vitis rorem nondum biberant, eos, qui jam biberant, interrogarunt, utrum jam vivunt ? Qui cum respondissent : Ita est, vivimus, applaudebant singulis hominibus, **273** et proximis qui servati erant, gratulabantur dicentes : Vivas, vivas. Quapropter ex eo ad hæc usque tempora mos invaluit, bibentibus effari : Vivas. Et hæc mihi dicta sunt ad tuam interrogationem.

λαβίσθαι τῆς ἄνω φαιδρότητος. Τὸ γὰρ πρὸς τὸν πλήσιον ἀποθέμενος μίσος, ἀγάπης ἐμπλησθήσῃ τῆς ἀρεσκούσης Χριστοῦ, καὶ ἡ πρώτων πολεμια, καὶ ἀδηδῆ φαινομένη σοι ὕψις διὰ τὴν δυσμένειαν, νῦν ποθεινὴ σοι, καὶ ἐπίχαρις φανεῖται, παρωτισμένου τοῦ λογισμοῦ.

TH'. — ΠΑΣΧΑΣΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

« Ὅτι μέγα ἐστὶ βοήθημα ἡ εὐχή, διδάσκει ὁ μακάριος Δαυὶδ. Πρὸ γὰρ τοῦ λίθου τῆ εὐχῆ χρησάμενος, τὸν ἐμφυχὸν πύργον Γολιάθ καθήνεγκε, τὸν ὀνειδῆσαι τολμήσαντα τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν. Ἡ οὖν προσευχὴ τὸν λίθον ἐχειραγωγῆσεν, καὶ ἀγωνίαν τῷ βαρβάρῳ ἐπέβαλεν, καὶ τὸ θράσος ἐξέκαψε τοῦ πολεμίου, καὶ τρόπαια ἔστησε κατὰ τῶν πολεμιῶν.

TO'. — ΑΥΞΕΝΤΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

« Ἐξήγαγε δὲ εἰς φῶς αἰὶν θανάτου, » τούτέστιν, εἰς τοῦμφανὲς ἤγαγε, καὶ δεδημοσίευκεν ὁ Θεὸς τὴν πάλαι ἐνδομυχοῦσαν φύσιν τῆς ἀμαρτίας. Ἄλλὰ φύσιν ἀκούσας, μὴ νόμιζε, καθὼς τινες ὑπετόπησαν, ζῶόντι λογικὸν τὴν ἀμαρτίαν ὑπάρχειν · ἐν γὰρ τῆ τοῦ ἀνθρώπου προαιρέσει γίνεσθαι τε, καὶ πάλιν ἀπογίνεσθαι πέφυκεν ἡ ἀμαρτία.

TP. — ΑΡΙΣΤΑΡΧΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Μὴ καταφρόνει τῆς συντυχίας τῶν ἁγίων ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ τὸ βλέμμα αὐτῶν μόνον λάσασθαι δύναται τὴν ψυχὴν σου σαθρωθεῖσαν ἐν τοῖς παραπτώμασι, καὶ ὁ φθόγγος τούτων μεγίστας χαρίζεται δωρεὰς τῷ πιστεύοντι. Ἡ γὰρ φωνὴ τῶν ἁγίων πολέμους κατέλυσε, δαίμονας ἐξήλασε, τὰ στοιχεῖα ἔστησεν, ὥσπερ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ βοηθῆσας · « Στήτω ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη · καὶ παρακρῆμα ἐπέσθησαν · » οὕτω καὶ Μωϋσῆς θάλασσαν ἐπέσθησε καὶ ἀνήκεν · οὕτω καὶ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς τοῖς ὕμνοις καὶ ταῖς ψδαῖς τὴν φλόγα εἰς ὄροσον μετέβαλον · ὁμοίως καὶ νῦν οἱ ἐκείνων μιμηταὶ κατὰ τὸν βίον ὑπάρχοντες ἰσχύουσιν, καὶ μόνον φθειγῆμενοι, κατασβέσαι τῆς ἀμαρτίας τὴν πύρριν, καὶ ἤρῃσαι τὰς πηγὰς τῶν ἡδονῶν, καὶ τὸν θυμὸν μαλάξαι, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκδιώξαι, καὶ τὴν κενοδοξίαν ἐκνευρίσαι, καὶ μαρῶναι τὸν φλογμὸν τῆς φιλοχρηματίας, καὶ ἀθυμίας καὶ λύπης λυτρώσασθαι, καὶ ταῖς χειμαζομέναις ψυχὰς γαλήνην βαθαῖαν ἐμπούησαι.

TIA'. — ΚΛΕΟΝΙΚΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Φασὶ τινες, μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐξυρεθέντος τοῦ ὄνου, ἀμέτρως ἀκρατὸν τινὰς πίνοντας ἀποθνήσκειν · εἴτα δοκιμάσαντας ἐτέρους μᾶλλον μετρησαί τὴν πόσιν ὕδατι κεκραμένην, καὶ τούτω χρησαμένους τῷ πότῳ διασωθέντας. Οἱ δὲ μήπω πόνητες φθῶφ θανάτου τῆς ἀμπέλου τὸ νῆμα, ἐπιθύοντο τῶν ἤδη πεπωκότων, εἶγε ζῶσιν · κακείνων ἀποκρινέντων · Ναὶ δὴ, ζῶμεν, ἐπεφθέγγοντο συγχαίροντες ἐκάστῳ τῶν σωσωμένων ἀνθρώπων, ἢ πλησίον · Ζήσεας, ζήσεας. Διόπερ ἐξ ἐκείνου μέχρι νῦν τὸ ἔθος κεκράτηκε, τοῖς ἐκπιούσιν ἐπιλέγειν τὸ · Ζήσης. Ταῦτά μοι εἰρηται πρὸς τὴν σὴν ἐπερώτησιν.

⁴¹ I Reg. xvii, 37. ⁴² Job xii, 22. ⁴³ Josue x, 12, 13. ⁴⁴ Exod. xiv, 21, 27. ⁴⁵ Dan. iii, 50.

ΤΙΒ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΔΟΜΕΣΤΙΚΩ.

Μὴ ἀναμένωμεν πρῶτοι προσαγορευθῆναι, καὶ μετὰ τοῦτο προσεπιπεῖν· τετυφωμένης γὰρ, καὶ ἀπονενοσημένης τοῦτό γε διανοίας. Ἄλλ' ἡμεῖς ἴπρωτοι ἀεὶ προσαγορεύσωμεν, εἴτε φίλων, εἴτε ἐχθρῶν, ἵν' εἴπῃ τοῦτο καὶ Θεὸς ἡμᾶς ἐπαινήσῃ, καὶ ἀνθρωποὶ ἀποδέξωνται, εὐπροσηγῶρους ἡμᾶς ἀποκαλοῦντες. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος κελεύει ἡμῖν τῇ τιμῇ ἀλλήλους ἡγεῖσθαι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν. Τοῦτο γοῦν ἐλλειφθὲν τὸ κατόρθωμα, τὸ τῆς προβόρῃσεώς φημι, πολλὰς φιλάς διέκοψε, πολλὰς ἐχθρας εἰργάσατο· μετὰ σπουδῆς δὲ πληροῦμενον, χρονοῖους πολέμους κατέλυσεν, ἀσπόνδους ἐχθρας ἠφάνισεν, τῶν δὲ γνησίων φίλων ἐπέσφιγξε τὴν στοργὴν, καὶ τοὺς πόθους ἐπηύξησεν.

ΤΙΓ'. — ΟΥΑΛΕΡΙΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Ὅταν βλέπῃς τὸν ἐχθραίνοντά σου, καὶ εἰς νοῦν λάβῃς ὅσα μὲν πέπονθας, καὶ ἤκουσας ἁλυπηρά, πάντα ἐπιλανθάνου· ἂν δὲ καὶ ἀναμνησθεῖς, τῷ διαβόλῳ ταῦτα λογίζου. Σύλλεγε δὲ καὶ εἰ τι χρησίμων εἶπε πῶποτε ὁ τοιοῦτος ἀνθρώπος, ἢ ποιοῦχε· καὶ ἐάν ἐν τῇ τοῦτων μνήμῃ ἐνδιατριβῆς, ἀναπαυσθῆσθαι τάχιστα, ἀπληλαγμένους τῆς τε τραχύτητος, καὶ τῆς θηριωδίας.

ΤΙΔ'. — ΑΡΚΑΔΙΩ ΡΟΓΑΤΟΡΙ.

Ἐ καὶ χάριν, φησὶν, ἀντὶ χάριτος· ἡ χάριν γὰρ ἡμεῖς ὡσπερ καὶ δῶρον καλὸν προσφέροντες τὴν ἑαυτῶν τῷ Θεῷ πίστιν, χάριν ἀνθυποδεχόμεθα οὐρανῶθεν μεγίστην, καὶ ἀσύγκριτον, τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος μετουσίαν. Ἐ ἀνέθης γὰρ εἰς ὕψος, φησὶ, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἠχημαλύτευσας αἰχημαλύσας, ἐξερπάσας ἡμᾶς ἐκ χειρὸς διαβολικῆς· καὶ ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις, ἢ ὡς φησὶν ὁ μέγας Ἀπόστολος, Ἐ καὶ ἔδωκας δόματα τοῖς ἀνθρώποις. Ἐ λαβὼν γὰρ πίστιν ὁ Θεὸς παρὰ ἀνθρώπων, τὰ οὐράνια δωρεῖται χαρίσματα τοῖς πιστοῖς. Πάλαι μὲν οὖν χάριν ἡμῖν δεδώρηται νομικῆν δούλοισι συμβαλλομένοις, νῦν δὲ οὐχ ὡς δούλοισι, ἀλλ' ὡς τέκνοις ποθεινοῖς, εὐαγγελικῆν ἡμῖν ἔδωκ' ἡμῖν χάριν ὑψηλοτέραν τῆς πρώτης, καὶ μελίζονα, δι' ἧς τελειούμεθά τε, καὶ σοφίζόμεθα τῇ ἐξ ὕψους σοφίᾳ, καὶ ἐγγίζομεν τῷ Θεῷ τεθαβρῆκότες ὡς υἱοὶ, καὶ συγκιρνάμεθα τῷ φωτὶ τῆς θεότητος.

ΤΙΕ'. — ΑΡΙΣΤΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μυρίασι εὐεργεσίαις παρὰ τῆς σῆς θεοφιλίας διαφόρως ὑπὲρ τὴν ἀξίαν πετιμημένος ἐγὼ, περιζητῶν τέ τινα ἀμοιβὴν κατὰ τὸ πρόβρον ἀνταποδώσω ὑμῖν, καὶ μηδαμῶς ἐδρίσκων, μέγαν σοι χρεωφειλέτην προβάλλομαι, τὸν Θεὸν δηλονότι· Ὁ γὰρ ἐμοὶ παποικῶς, τῷ Θεῷ δεδάνεικε. Ἐ Κύριος δὲ ἀνταποδώσει ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς ὁ Δαυὶδ εἶρηκε.

ΤΙΖ'. — ΜΑΡΤΙΝΩ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΩ.

Τὸ ὅπισω μου, τὸν μέλλοντα χρόνον δηλοῖ, ὡς ὅταν φησὶν ἡ Γραφή· Τίς ἀπαγγελεῖ τῷ ἀνθρώπῳ, τί ἄρα ἔσται ὀπίσω αὐτοῦ; ἢ τούτῳ μετέπειτα. Καὶ ὁ Σαοὺλ λέγει τῷ Δαυὶδ· Ἐ Ὅμοσόν μοι, ὅτι οὐ

CCCXI. — DEMETRIO DOMESTICO.

Ne expectemus nos prius saluari, postmodum respondere; id enim inflatae est, et quam stultissimae cogitationis: sed nos primi alios, sive illi sint familiaritate conjuncti, sive inimicitia dissiti, compellemus, ut propterea nos Deus collaudet, et homines approbent, faciles nos nuncupantes in consuetudinibus. Namque Apostolus nobis praecipit, honore nos invicem praere nobis ipsis superiores. Hoc siquidem probe factum, salutationis, inquam, neglectum, multas amicitias interraperit, multarumque inimicitiarum causa fuit: ac diligenter praesitum diuturna bella imminuit, sevas ac graves inimicitias diremit, legitimorum amicorum amicitiam restrinxit, et cupidines auxit.

CCCXIII. — VALERIO PRIMATI.

Cum eum aspexeris, qui tecum inimicitias exercet, animoque conceperis, quae ab illo tristitia diraque aut passus es, aut audisti, omnium te oblivio capiat: quod si recordatus eorum fueris, ea diabolo ascribito. Colligito vero, si quid ille unquam proficuum dixerit, aut effecerit. Et si in horum memoria immeratus fueris, quam castissimae requiesces, ab asperitate et inhumanitate immunis.

274 CCCXIV. — ARCADIO ROGATORI.

Ἐ Et gratiam, ait, pro gratia⁴⁶: gratiam enim nos, tanquam pulchrum munus fidem nostram Deo offerentes, gratiam de caelo quam maximam recipimus, et incomparabilem sancti Spiritus communionem. Ἐ Ascendisti enim, ait, in altum post resurrectionem, captivam duxisti captivitatem⁴⁷, ἢ e manu diaboli nos subripiens; et accepisti dona in hominibus, vel, ut inquit magnus Apostolus: Ἐ Et dedisti dona hominibus⁴⁸. Dens etenim ab hominibus fidem accipiens, caelestia dona fidelibus impartitur. Antiquitus itaque gratiam nobis exhibuit legalem, qui cum servis comparabamur: at nunc non uti servis, sed uti filiis dilectis gratiam nobis donavit evangelicam, prima illa excelsiorem majoremque, per quam perficimur et edocemur superna sapientia, Deoque uti filii appropinquamus, et una cum deitatis lumine commisceamur.

CCCXV. — ARISTONI ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Innumeris vere beneficiis a tua pietate multis modis praeter dignitatem ipse coonestatus, cum anxius enitar gratiam pro dignitate reponere, nec occurrat quidpiam, maximum tibi debitorem Deum constituo. Ἐ Qui enim mihi fecit, Deo feneravit⁴⁹; Ἐ Dominus vero retribuet pro me⁵⁰, ut dixerat David.

275 CCCXVI. — MARTINO CANCELLARIO.

Post me, futurum tempus significat: ut cum Scriptura ait: Ἐ Quis annuntiabit homini, quid erit post eum⁵¹? postmodum scilicet. Et Saul Davidi dicit: Ἐ Jura mihi, quod non internecabis

⁴⁷ Philipp. II, 3. ⁴⁸ Joan. I, 16. ⁴⁹ Psal. LXXVII, 19. ⁵⁰ Ephes. IV, 8. ⁵¹ Prov. XIX, 17. ⁵² Psal. CXXVII, 8. ⁵³ Eccle. I, 14.

semen meum post me²⁴ : hoc est, post $\text{I}\eta\text{c}$ facta; A post meum e vita exitum ne deleas meos poster²⁵os.

CCCXVII. — *Eidem.*

Ne negligamus, neque simus desides in nobismetipsis procurandis : licet enim ad ipsa malitiæ barathra tradamur, fieri potest, ut nosmetipsos redipiscamur melioresque Namus, et universam improbitatem abjiciamus : neque enim immobile est malum, ut Manichæi asserunt.

CCCXVIII. — *Eidem.*

Cum ex visione gignatur amor, oculis ab inquirendis formosis faciebus coerce, ne ex visione parum considerata in dedecoram et obscenam actionem prolaberis. Nisi etenim Eva perpulchram arborem conspexisset, nunquam ex ea decerpens fructum comedisset; statimque divina continentia denudata fuisset. Nunc porro Evam sensum esse intelligito, qui si a visibilibus rebus superetur, noxam prima comedit, statimque viro communicat mortiferum cibum, invisibili menti. Quod et prius tibi insinua veram.

276 CCCXIX. — NERONI MAGISTRO, ET EXCONSULI.

Nullus improbus, ait, expectet, ut innocens fiat, in iram provocans Dominum. Tu itaque non effugies pœnam, neque inultus abibis, licet illam effugisse existimes, licet opineris tua scelera Deum non intueri atque impietates. Licet enim putes omnium curatorem et arbitrum antevenire, at decumbes omnino, et ruinam subibis circa vitæ exitum insanabilem.

CCCXX. — JOANNI ILLUSTRIS.

Plaudunt omnes suo rectissimo animo angeli, hominesque, quod viventium, et demortuorum inimicorum filios propter Dei timorem procuras : viventium, ut hac ratione eorum parentes tibi reconcilies : defunctorum, ut a Domino benevolentiam prægrandem extorqueas, innumerisque cingaris coronis, multasque ab omnibus, non tantum beneficiis obstrictis, sed videntibus etiam preces possidens. Hoc etenim tibi et iudicii tempore suppetias feret, et licet multis peccatis obnoxius fueris, querelis omnibus liberaberis, misericordiam maximam et humanitatem erga hostes commonstrans, humanissimum per ea Dominum æmulatus.

277 CCCXXI. — PHILONI PRESBYTERO.

Peplum aureum est sacrarum Scripturarum narratio, stamina aurea, subtegmina aurea. Ne texturas aranearum contexas a decore secedens. Aranearum vero texturas existimo tuarum cogitationum imbecillitatem, et inutile iudicium, inanesque demonstrationes, et Græcanicæ sapientiæ sophismata, quæ in venerandam Ecclesiam intrudere ausus es, quemadmodum olim Manasses idola quædam exsecrabilia in templo Dei erexit²⁶. Cessa

μη ἐξολοθρεύσεις τὸ σπέρμα μου ὀπίσω μου ἵ τούτ²⁷οστι μετὰ ταῦτα, μετὰ τὴν ἐμὴν, φησὶν, ἀποβίωσιν, μη ἐξαφανίσῃς τὰ ἔγγονά μου.

TIZ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ ἀμελῶμεν, καὶ καταραθμῶμεν τῆς οἰκειᾶς ἐπιμελείας · κἀν γὰρ πρὸς αὐτὰ κατενεχθῶμεν τῆς κακίας τὰ βάραθρα, δυνατὸν ἑαυτοὺς ἀνακτήσασθαι, καὶ γενέσθαι βελτίους, καὶ πᾶσαν ἀποπτῦσαι φαυλότητα · οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκίνητον τὸ κακὸν, ὡς οἱ Μανιχαῖοι φασιν.

TIH'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ αἰεὶ ἐκ τοῦ ὀρᾶν εἴωθε τίκτεσθαι τὸ ἐρᾶν, εἴργε τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τοῦ καταμανθάνειν τὰ εὐεἰδῆ πρόσωπα, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ βλέπειν ἀφυλάκτως πρὸς τὴν ἀπρεπῆ καὶ βδελυρὰν αὐτομολῆσης πρᾶξιν. Εἰ μὴ γὰρ εἶδεν ἡ Εὐα τὸ περικαλλῆς δένδρον, οὐκ ἂν λαβοῦσα ἔφαγε, καὶ εὐθὺς ἐγυμνώθη τῆς θείας σωφροσύνης. Εὐαν δὲ νῦν νοήσης τὴν αἴσθησιν, ἥτις ἐὰν ἤτηθῆ τοῖς ὀρατοῖς, ἐσθίει τε τὴν βλάβην πρώτη, καὶ παρατυχεῖ τῷ ἀνδρὶ μεταδίδωσι τῆς θανατικῆς βρώσεως τῷ ἀοράτῳ νῷ. Ὅπερ καὶ πρώην σοι εἴρηκα.

TIΘ'. — ΝΕΡΟΝΙ ΜΑΓΙΣΤΡῶ ΚΑΙ ΑΠΟ ΥΠΑΤΩΝ.

Μηδεὶς πονηρὸς ὦν, φησὶ, προσδοκᾶσθω ἀθωοθήσεσθαι, παροργίζων Κύριον. Οὐκοῦν καὶ αὐτὸς οὐκ ἐκφεύξῃ τὴν δίκην, ἀλλὰ πέσῃ ὅπ' αὐτὴν, κἀν ἤδη νενόμικας διαδιδράσκειν, κἀν ὑπονοήσης μὴ ἐφορᾶν τὸν θεὸν τὰς σὰς ἀνοσιουργίας, καὶ ἀθείας. Κἀν γὰρ νομίζῃς νικῆσαι τὸν ἑφορον τῶν ὄλων, ἀλλ' ἤτηθῆσιν πάντως, καὶ πτώσει προσομιλήσεις ἀνιάτῳ περὶ τὴν ἔξοδόν σου.

TK'. — ΙΩΑΝΝῆ ΙΑΛΟΥΣΤΡΙῶ.

Κροτοῦσι πάντες τὴν σὴν ἀρίστην ψυχὴν, ἀγγελοὶ τε καὶ ἄνθρωποι, καθότι καὶ ζώντων, καὶ τελευτώντων ἐχθρῶν τὰ τέκνα θεραπεύεις διὰ τὸν Χριστοῦ φόβον · ζώντων μὲν, ἵνα τῷ τρόπῳ τούτῳ καταλλάξῃς τοὺς πατέρας αὐτῶν · τετελευκῶτων δὲ, ἵνα παρὰ Κυρίου πολλὴν ἐπισπάσῃ τὴν εὐνοίαν, καὶ μυρίους ἀναδῆσιν στεφάνους, καὶ πολλὰς δέξῃ παρὰ πάντων εὐχὰς, οὐχὶ τῶν εὐ πασχόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρώντων. Τοῦτο γὰρ σου καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως προσοίεται, κἀν πολλὰ πεπλημύληκας, πάντων ἐλευθερωθῆσιν τῶν ἐγκλημάτων, εὐσπλαγχνίαν μεγίστην, καὶ φιλανθρωπίαν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐνδεικνύμενος, τὸν φιλανθρωπώτατον διὰ τούτων μιμούμενος Κύριον.

TKA'. — ΦΙΛΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Πέπλον ὑπάρχει χρυσοῦν τῶν ἁγίων Γραφῶν ἡ διηγήσεις, οἱ στήμονες χρυσοὶ, ἡ κρόκη χρυσοῦ. Μὴ παρῶφαινε τῶν ἀραχνῶν τὰ ὑφάσματα, ἐκβαίνων τοῦ πρέποντος. Ἀραχνῶν δὲ ὑφάσματα νομίζω τὴν τῶν σῶν λογισμῶν ἀσθένειαν, καὶ τὴν ἠχρηωμένην ὑπόληψιν, καὶ τοὺς ματαίους συλλογισμοὺς τε, καὶ σοφισμοὺς τῆς τῶν Ἑλλήνων σοφίας, οὓσπερ εἰσφρησῆσαι τετόλμηκας τῇ σεπτῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡσπερ ποτὲ ὁ Μανασσῆς εἰδωλὰ τινα βδελυρὰ καθίδρυσεν ἐπὶ τὸν

²⁴ I Reg. xxiv, 22. ²⁵ IV Reg. xxi, 4.

ναδὴν τοῦ Θεοῦ. Πάπαισο τοῦτον ἐν προσποιήσεσι δῆθεν ἄγασκαλίαις πνευματικῆς τὰ Μανιχαίων μυθεύματα παρατιθέμενος τῷ λαῷ τοῦ Κυρίου, ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν τῇ Ἐσχατιῇ. Ἡ γὰρ ἀπροσῆνη σου ἐκδηλος τοῖς πᾶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος γεγένηται, καὶ ἀποκαλύπτεται, κατὰ τὴν θείαν Γραφήν τὰ κρυπτά τοῦ Ἡσαῦ, καὶ τὰ κρυπτά τοῦ σκότους τῆς σῆς σκολιδῆς ψυχῆς.

TKB. — ISIDORŌ EXCUBITORI.

« Πρὸ τοῦ με ταπεινωθῆναι, ἐγὼ, ἦσθιν, ἐπλημμελήσα. » Ἐπιθετὴ γὰρ κομῶν τοὺς καρποὺς τῶν πολλῶν κατορθωμάτων, μεγαλοφρονέστερον πρὸς Θεὸν ἐφθεγγάμην· « Ἐπύρωσάς με, καὶ οὐχ ἠρέθη ἐν ἐμοὶ ἀδικία· » καὶ· « Εἶπον ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου, Οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα. » Ἐγκατελείφθην ὑπὸ σοῦ, καὶ πέπτωκα εἰς μοιχείαν δαινήν, καὶ φρόνον παμμίαρον· εἶθ' ὕστερον ταραττομαί τε, καὶ σαλεύομαι, γυμνωθεὶς τῆς θείας βοηθείας, καὶ δειλιῶ, καὶ φεύγω ἐκ προσώπου τοῦ υἱοῦ μου Ἀβεσσαλώμ, καὶ ταπεινούμενος, ἀνυπόδοτος ἔξεμι τῆς πόλεως, καλύψας τὴν κεφαλὴν, καὶ καταισχυρόμενος ἐπὶ πάντων, καὶ μὴν καὶ ὀνειδιζόμενος, καὶ λιθοβολούμενος ἐν τῇ ὁδοπορίᾳ ὑπὸ τοῦ ἄφρονος καὶ ἄταλαος Σεμεὶ. Ἀναβοῶ σὺν πρὸς τὸν δίκαιον Κριτὴν· « Ἐγὼν, Κύριε, ὅτι δικαιοσύνη τὰ κρίματά σου, καὶ ἀλήθεια. » « Ἐταπεινώσας με τὸν πρῶην πλημμελήσαντα. » Οὐδὲν δὲ μεῖζον τῆς οἰήσεως, καὶ τοῦ θαρρῆν ἐαυτῷ, πλημμέλημα. Δίδοι οὐ μὴ ἔτι ῥήματα οἰήσεως λαλήσω, ἀλλὰ ταπεινοφρονήσω τε, καὶ ταπεινολογήσω. « Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. Ἐταπεινώθη εἰς χοῦν ἢ ψυχὴ ἡμῶν. Ἐκολλήθη εἰς γῆν ἢ γαστήρ ἡμῶν, καὶ ἐταπεινώθη ἕως σφόδρα. Ζωοποίησόν με κατὰ τὸ λόγιόν σου. » Καὶ τὰ παραπλήσια.

TKI. — KYRIAKŌ PRESBYTERŌ.

Ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐγεννήθη ὁ Υἱὸς, ὁ ζῶν Λόγος, καὶ Θεὸς ὢν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὢν, οὐχὶ προγενόμενος ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων, οὐχὶ προσκτισθεὶς ὕστερον· Υἱὸς, οὐχὶ κτίσμα, ποιητῆς, οὐχὶ ποιήμα, κτίσεως οὐχὶ δὲ κτίσμα. « Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἐμά ἐστι. » Τῷ ὄντι γὰρ εἰκόνας ἐστὶ τὰ πάντα, ὅσα πρόσεσι τῇ πρωτοτύπῳ μορφῇ. Οὐ προτάγματι ἐκτίσθη ὁ Υἱὸς, ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσίας ἐξέλαμψεν τοῦ Πατρὸς ἀδιαστάτως, ἀχρόνως τῷ Πατρὶ συνημέρος, ἴσος ἐν ἀγαθότητι, ἴσος ἐν δυνάμει. Ὅσα δὲ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τῆς σωματικῆς κατασκευῆς διαλέγεται, τὴν τῶν αἰώνων σωτηρίαν οἰκονομῶν, ἣν διὰ σαρκὸς ἐπιφανεὶς ἡμῖν ἐπεδείξατο, ἀποστελλόμενον λέγων ἑαυτὸν, καὶ μηδὲν δυνάμενον ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ ἐντολὴν λαβόντα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μὴ σοι παρεχέτω ἀφορμὰς πρὸς τὸ κατασκευάζειν τοῦ Μονογενοῦς τὴν θεότητα. Οὐ γὰρ ἢ πρὸς τὸ σὸν ἀτθενὲς συγκατάβασις ἐλάττωσις ὀφείλει γίνεσθαι τῆς ἀξίας τοῦ δυνατοῦ· ἀλλὰ τὴν μὲν φύσιν νόει θεοπροπῶς, τὰ δὲ ταπεινότερα τῶν ῥημάτων δέχου οἰκονομικῶς.

igitur, dum te simulas spiritualem doctrinam diffundere, Manichæorum fabellas populo Domini proponere in Ecclesia, quæ in extremo sita est. Stultitia siquidem tua ad præsens omnibus palam est; et reserata sunt, ut divina tradit Scriptura, occulta Esau, et occulta tenebrarum tui distorti animi ⁵⁵.

CCCXXII. — ISIDORO EXCUBITORI.

« Antequam humiliarer, ipse, ait, peccavi ⁵⁷. » Cum enim multorum recte gestorum facinorum fructibus abundarem, jactantius, quam par erat, ad Deum locutus sum : « Ignisti me, et non est inventa in me injustitia ⁵⁸; » et : « Dixi in felicitate mea, Non commovebor in æternum ⁵⁹. » Desertus sum a te, et in fornicationem diram, et eadem execrabilissimam incidi : tum postea turbor et commoveor divino auxilio spoliatus, et timeo fugioque ex facie filii mei Absalon, et humiliatus, nudis pedibus urbe egredior ⁶⁰, cooperto capite, **278** et ante omnes rubore suffundor : præterea que opprobriis excipior, et lapidibus inter ambulandum petor a stulto, et misero Semei ⁶¹. Clamito igitur ad justum Judicem : « Cognovi, Domine, quoniam æquitas sunt judicia tua, et veritas ⁶². » « Humiliasti me, qui prius deliqueram ⁶³. » Nulum vero atrocius est delictum, quam de se ipso vana existimatio et confidentia. Quare non ultra verba propriæ existimationis eloquar, sed humiliabor, et me dejectum deplorabo. « Ego autem sum vermis et non homo ⁶⁴. Humiliata est in terram anima nostra. Agglutinator est in terram venter noster ⁶⁵, et maxime humiliatus sum ⁶⁶. Vivifica me secundum eloquium tuum ⁶⁷, » et similia.

CCCXXIII. — CYRIACO PRESBYTERO.

Ex Patre natus est Filius, vivens Verbum, et Deus, et apud Deum existens, non factus ante sæcula, neque postmodum fabricatus; Filius, non creatura; factor, non factura; fabricator, non structura. « Quæcunque habet Pater, mea sunt ⁶⁸. » Vere enim imaginis sunt omnia, quæcunque prototypo insunt. Non præcepto fabricatus est Filius, sed ex essentia Patris eluxit, indivisibiliter, absque ullo tempore Patri conjunctus, æqualis in bonitate, æqualis in potestate. Quæ postmodum ex corporea structura eloquitur, sæculorum salutem disponens, quam nobis carne apparens demonstravit, missum semetipsum dicens, nihilque pollentem ex se ipso facere ⁶⁹; et præceptum accipientem ⁷⁰, et his similia : ne tibi in causa sint Unigeniti deitatem imminuendi; **279** neque enim ad tuam imbecillitatem demissio, dignitatem potentis imminuere debet; sed naturam speculari, ut divina meditari debes; humiliora vero verborum secundum dispositionem carnis assumptæ intellige.

⁵⁵ Jer. xlix, 10. ⁵⁷ Psal. cxviii, 67. ⁵⁸ Psal. xvi, 3. ⁵⁹ Psal. cxix, 7. ⁶⁰ II Reg. xv, 16. ⁶¹ II Reg. xvi, 7. ⁶² Psal. cxviii, 75. ⁶³ Ibid. 67. ⁶⁴ Psal. cxi, 7. ⁶⁵ Psal. xliiii, 25. ⁶⁶ Psal. xxxvii, 9. ⁶⁷ Psal. cxviii, 25. ⁶⁸ Joan. xvi, 15. ⁶⁹ Joan. v, 36. ⁷⁰ Joan. x, 18.

CCCXXIV. — VITALIO PROTECTORI.

Quanam ratione caelestes oratores alas gestantes in divinis Litteris depinguntur⁷¹? An ut hominibus altum, et sublime, leveque earum naturarum ingeratur? Hinc et Gabriel alis conspicuus descendit, non quod circa incorpoream illam facultatem sint, sed ut prophetae Danieli ostenderet, ex sublimissimis locis descendisse, et supernis derelictis stationibus ad homines convenisse⁷².

CCCXXV. — GENETHLIO ECDICO.

Ais ex Salomone edoctus : « Quis gloriabitur purum cor habere⁷³? » At non tantumdem mali est, quod purum cor non habes; sed quod ad Christum Dominum, qui illud purum efficere potest, non confugas, orans ut donum simile accipias. Potest enim, dummodo voluerit, Christus, per Spiritum sanctum mundum cor reddere. Quod non nemo ex antiquis conquirebat sibi id exorans, atque inclamans : « Cor mundum crea in me, Deus⁷⁴. » Vultque Deus hoc munus nobis cum aliis bonis impertiri, sed exspectat pusillam a nobis occasione[m] accipere, ut nos munificentius coronet. Quis enim publicano illo iniquior ac facinorosior? sed statim atque dixit : **280** « Propitius esto, Deus, mihi peccatori; descendit e templo justificatus plus quam Phariseus⁷⁵. » Et quamnam vim dictio ista habuit? attamen non dictio eum mundavit, sed dispositio, cum qua dictionem illam enuntiavit, et ante haec omnia divina humanitas, quae non vult extinctionem nostram, sed adhortatur ut ad poenitentiam progrediamur.

CCCXXVI. — MEMNONI LUDI LITTERARII PRÆCEPTORI.

Exiguam a nobis sibi praetextum exhiberi Deus exoptat, et ipse postmodum reliquam omne in salutem nostram confert. Quapropter ob lapsus nostros nos ipsos condemnare debemus, et Domino confiteri, et misericordias poscere, antequam emigremus e vita. Quis enim, hic, quaeso, labor, quis sudor fuerit peccatori, sibi ipsi suadere se peccatorem esse, idque apud Deum effari, et veniam postulare?

CCCXXVII. — DRACONTIO VINDICI.

Opus est dilectionis philtro, et pietatis freno, ut adamanthinis vinculis Christo per omnia cinctum, indissolubilem fidem servare, omnibus illis, quae ipse dicit, sine ulla haesitatione credentem, licet supra usum frequentem promittat, licet supra naturam profiteatur; neque exemplorum memorias investigare, neque naturae praescripta curiosius indagare; sed id, unumque solum prospicere, quanam sit profientis dignitas, et non quae est audientis **281** natura: sed quae promittentis vires, et usum communem nullo negotio ad memora convertentis, et naturam facultate superantis.

CCCXXVIII. — FAUSTINO CUBICULARIO.

Quod non sit Deo impellente, hoc ad eum re-

⁷¹ Isa. vi, 2. ⁷² Dan. ix, 21. ⁷³ Prov. xx, 9. ⁷⁴ Psal. l. 12. ⁷⁵ Luc. xviii. 13. 14.

TKA'. — ΒΙΤΑΛΙΩ ΠΡΟΤΕΚΤΟΡΙ.

Διὰ τί οἱ οὐράνιοι ῥήτορες περὶ φοροῦν τῇ Γραφῇ ζωγραφοῦνται; Ἡ ἵνα σημανθῇ τοῖς ἀνθρώποις τὸ ὑψηλόν, καὶ μετάρσιον, καὶ κούφον τῶν φύσεων ἐκείνων; Ὅθεν καὶ ὁ Γαβριὴλ ὑπόπτερος κάτεισιν, οὐκ ἐπειθὴ πτερεῖ περὶ τὴν ἀσώματον ἐκείνην δύναμιν ἦν, ἀλλ' ἵνα δεῖξῃ τῷ προφήτῃ Δανιὴλ, ὅτι ἐκ τῶν ὑψηλοτάτων κατελῆλυθε χώρων, καὶ τὰς ἀνω ἀφελί; διατριβάς, ἀφίεται πρὸς ἀνθρώπους

TKE'. — ΓΕΝΕΘΛΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Φάσκετε ἐκ Σολομώντος μαθῶν· « Τίς παυχίσεται ἀγνήν καρδίαν ἔχειν; » Ἄλλ' οὐ τοσοῦτον ἐστὶν τὸ δεῖνόν, ὅτι ἀγνήν καρδίαν μὴ ἔχων, οὐδὲ τῷ δυναμένῳ ποιῆσαι αὐτὴν ἀγνήν Δεσπότη Χριστῷ προσέρχῃ, δεόμενος τοῦτο λαβεῖν τὸ δῶρον. Δύναται γάρ, ἐὰν θελήσῃ, Χριστὸς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθαρῆσαι καρδίαν. Ὅπερ τις τῶν ἀρχαίων ἐζητεῖ μεθ' ἰκεσίας βοῶν· « Καρδίαν καθαρὰν κτίσων ἐν ἐμοί, ὁ Θεός. » Καὶ θέλει δὲ μᾶλλον ἡμῶν ὁ Θεὸς τοῦτο τὸ δῶρον σὺν τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς δωρησασθαι, ἀλλ' ἀναμένει μικρὰν παρ' ἡμῶν λαβεῖν ἀφορμὴν, ἵνα μετὰ παρρησίας ἡμᾶς στεφανώσῃ. Τί γάρ τευ τελώνου γέγονεν ἁμαρτωλότερον; Ἄλλ' ἵνα εἴπῃ· « Ἰλάσθητί μοι, ὁ Θεός, τῷ ἁμαρτωλῷ, κατήλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ δεδικαιωμένος ὑπὲρ τὸν Φαρισαῖον. » Καίτοι πόσην δύναμιν εἶχεν ἡ λέξις ἐκείνη; Ἄλλ' οὐχὶ ἡ λέξις αὐτὸν ἐκαθάρισεν, ἀλλ' ἡ διάθεσις, μεθ' ἧς καὶ τὴν λέξιν εἶπεν ἐκείνην, καὶ πρὸ τούτων, ἡ τοῦ Θεοῦ φιλάνθρωπία μὴ βουλομένη ἀπολέσθαι ἡμᾶς, ἀλλὰ χωρῆσαι ἡμᾶς εἰς μετανοίαν προτροπομένην.

TKΓ'. — ΜΕΜΝΟΝΙ ΓΡΑΜΜΑΤΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩ.

Μικρὰς παρ' ἡμῶν Θεὸς ἐπιλαβέσθαι προφάσεως βούλεται, καὶ τὸ πᾶν αὐτὸς εἰσφέρει λοιπὸν εἰς τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν. Διόπερ καταγῶναι ὀφείλομεν ἑαυτῶν ἐπὶ τοῖς ἑπιτασιμένοις, καὶ ἐξομολογησασθαι τῷ Κυρίῳ, καὶ οἰκτιρμούς αἰτήσασθαι πρὸ θανάτου. Ποῖος γάρ, εἶπέ μοι, πόνος, ποῖος ἰδρῶς τὸν ἁμαρτωλὸν πείσαι ἑαυτὸν, ὅτι ἐστὶν ἁμαρτωλός, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν τοῦτο εἶπειν, καὶ αἰτήσαι συγγνώμην.

TKΔ'. — ΔΡΑΚΟΝΤΙΩ ΒΙΝΔΙΚΙ.

Χρὴ φίλτρῳ ἀγάπης, καὶ χαλινῷ εὐλαθείας, καθάπερ ἀδάμαντος δεσμοῖς, πρὸς Χριστὸν ἐνωθέντα δι' ἀπάντων, ἄλυτον τηρεῖν τὴν πίστιν, πᾶσαν οἷς ἂν λέγει ἀδιστακτικῶς πιστεύοντα, κἂν ὑπὲρ τὴν συνήθειαν ὑπισχνεῖται, κἂν ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐπαγγέλλεται, μήτε παραδειγμάτων ζητεῖν ἱστορίαν, μήτε φύσεως πολυπραγμανεῖν ὄρους, ἀλλ' ἐν τούτῳ μόνον ὄρῳ, ἡλικίου τοῦ ἐπαγγελλομένου τὸ ἀξίωμα, καὶ οὐ, τίς ἡ τοῦ ἀκούοντος φύσις· ἀλλὰ τίς ἡ τοῦ ὑποσχομένου δύναμις, καὶ συνήθειαν πρὸς τὸ κρεῖττον εὐμαρῶς μεταβάλλοντος, καὶ φύσιν ὑπερβαίνοντος.

TKH'. — ΦΑΥΣΤΙΝΩ ΚΟΥΒΟΥΚΛΑΡΙΩ.

Ὅπερ οὐκ ἂν γένοιτο κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τοῦτο

ἐπ' αὐτὸν ἀναφέρειν ἔθος τῇ θεοπεινώσει Γραφῆ, ὡς ἂν Θεὸς γίνεσθαι συγχωρεῖ, σχεδὸν ταῦτα ποιῶντος Θεοῦ διὰ τῆς συγχωρήσεως. Ἡδύνατο γὰρ ἀνακόπτειν καὶ μὴ θέλοντας τοὺς ἐνεργούντας τὸ χεῖρον, ἀλλ' οὐκ ἀνακόπτει πρὸς βίαν, ἵνα μὴ τὸ ζήτηξοῦσιον τοῦ ἀνθρώπου βιάσῃται. Οὐκ αἰετὸν τοῖνον βουλήματι, καὶ οἰκεία ἐξουσία ἢ στεφανοῦται, ἢ τιμωρεῖται ὁ ἄνθρωπος. Τὸ οὖν, « Παρέδωκε τοὺς ἰκαθάρτους καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα » τουτέστι, Παρεχώρησε, καὶ οὐκ ἀνέκοψε τῇ ἑαυτοῦ ἰσχύϊ.

TKΘ. — PHINQ KANΔΙΔΑΤQ.

Ἐπὶ τίνος χρόνου ἄνθρωποι θεοφιλεῖς πρὸς πρᾶγμα ἐπιγόμενοι ἀναγκαῖον, παρεκάλουν μοναχὸν, εὐχὴν αὐτοῖς παραστῆναι, ὥστε συνεργηθῆναι ἐπὶ τῷ προκειμένῳ, εὐδίας γινομένης. Θεωρῶν δὲ ὁ μοναχὸς συννεφεῖ τὸν ἀέρα γενόμενον, καὶ ψεκάδας πιπτούσας, παρηγεῖτο εὐφραστὴν δεδοικῶς τὸ ἀποτυχεῖν. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἄνδρες μόνον τὴν εὐχὴν ἡμῖν δώρησαι, καὶ πιστεύομεν πάντως ἔσεσθαι ἡμῖν, ἔπερ οὖν πεπιστεύκαμεν. Καὶ δὴ τῆς εὐχῆς γενομένης, ἐξηλθον μὲν καταψεκαζόμενοι μηδὲν στυγνάσαντες, ἢ διχονοήσαντες. Διεκριθῆ δὲ ὁ ἄηρ, καὶ γίνεται αἰθρία φαιδρωτάτη, καὶ καθησυχάζονται οἱ ἄνεμοι ἁπτόντων δὲ αὐτῶν μέχρι τῶν τόπων, καὶ πάλιν ἐπανόντων εἰς τὰ οἰκεία, εὐπεπραχῶν τὸ σπούδασμα. Ταῦτά σοι διεξήλθον ἄρτιως, ἵνα κἂν μερικῶς νοῆσαι δυνηθεῖς τὸ γεγραμμένον, ὅτι ἐστὶ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις.

absoluto. Hæc tibi nunc narro, ut vel aliqua ex parte quod scriptum est intelligas : « Fidem esse

TA'. — ΠΑΡΗΓΟΡΙQ ΣΚΡΙΝΙΑΡΙQ.

Φάσκεῖς ἂν τί ἐστὶ μοι ὄφελος, ἐὰν κλαύσω καὶ πενθήσω ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις; Μέγιστον μὲν οὖν κέρδος, ὡ ἄνθρωπε, καὶ τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲ λόγος παραστῆναι δύναται. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐξωθεν δικαστηρίων, ὅσα ἂν δακρύσης, οὐκ ἐκφεύξῃ τὴν κόλασιν μετὰ τὴν ἀπόφασιν. Ἐνταῦθα δὲ ἐὰν στυγνάσῃς μόνον ἐπὶ τοῖς ἐπιτασμένοις, λέλυκας τὴν ψῆφον, καὶ συγγνώμης ἀπέλαυσας. Διὰ τοῦτο πολλοῦ τῆς Γραφῆς μακαρίζονται οἱ πενθοῦντες. Μὴ τοῖνον ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας; καγγάζωμεν καὶ διαχωμέμεθα ἄλλων δὲ στενάζωμεν, ἵνα ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ κληρονομήσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

TAA'. — ΦΗΛΙΚΗΣΙΜQ ΔΙΑΚΟΝQ.

Μὴ βούλου πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν πανταχῇ τὰ πράγματα γίνεσθαι, καὶ μάλιστα ὅτε αὐθάδης τε καὶ σκληρὸς, καὶ αὐτάρσεκος εἶ, καὶ οὐ πάντως ἀρῆσκει τῷ Κυρίῳ ἢ τῇ πληροφορίᾳ. Μὴ οὖν θέλε κατὰ τὸ θέλημά σου γίνεσθαι τὰ πραττόμενα, ἵνα μὴ εἰς μάστιγαν ἐμπέσῃς, καὶ παραπληξίαν ἀνεῖλαστον. Ἄλλ' εἴπερ αὐτοῦ φεῖδῃ, καὶ περὶ πολλοῦ ποιῇ εἰρήνην τὴν φιλίαν τῷ Σωτῆρι, καταδέχου ἄλλων τὰ γινόμενα γίνεσθαι, ὡς οἰκονομεῖ Κύριος, καὶ δειχθῆσθαι φιλό-

A ferre divinitus inspirata Scriptura suevit. Quibus scilicet mediis fieri Deum permittit, ea fere omnia Deus permissione illa sua operatur. Poterat etenim interpellare etiam invitos, qui pejora perficiunt, attamen violenter non retundit, ne liberum hominis arbitrium cogat. Propria itaque voluntate, et propria libertate aut coronatur homo, aut punitur. Illud itaque, « Tradidit impuros ac improbos homines in reprobum sensum, ut facerent quæ factæ opus minime sunt », id inquit : Permisit, ut facultate, qua pollet, non interpellavit.

CCCXXIX. — REGINO CANDIDATO.

Non multum ante tempus Deo addicti homines, dum ad rem sibi necessariam compellerentur, monachum exorabant, ut precibus sibi in re proposita subsidio venirent, subsecuta tranquillitate. Monachus, nubibus aerem obrutum intuens, et minutas guttulas decedentes, preces effundere Numini renebat, veritus ne spe frustraretur. Illi porro eundem compellere : Tantummodo nobis preces elargire, et credimus nullatenus nobis defuturum, quod credidimus. Ubi preces effusæ sunt, egressi, licet deciduis irrorarentur guttulis, nullo tamen modo neque tristi, neque ambiguo animo vacillabant. Discissus tum est aer, et ex turbido die summa serenitas ac tranquillitas, ventis etiam ipsis silentibus, omnia occupavit. Dum ipsi ad loca abirent, rursusque ex illis ad proprias ædes reverterentur, uti animo conceperant, opere ipso parte quod scriptum est intelligas : « Fidem esse

C CCCXXX. — PAREGORIO SCRINIARIO.

Quodnam, ais, mihi emolumentum accesserit, si siveo, graviterque gemuero iniquitates meas? Et maximum quidem ex ea re fructum tuleris, probe vir, tantoque commodiorem, quem nec opifex dicendi expresserit. In externis enim judiciis licet pro modulo tuo lacrymas miseris, post latam sententiam, pœnas haud effugies : in hac vero causa vel si tristis frontem contraxeris ob delicta, calculum irritum fecisti, veniam consecutus. Propterea plerisque in locis divinarum Litterarum fientes beati enuntiantur. Ne itaque in ecclesia strepitemus, et in risum effundamur, quinimo lacrymas profundamus, ut metu illo regnum cœlorum hæreditemus.

D 283 CCCXXXI. — FELICISSIMO DIACONO.

Ne ad nutum passim res evenire desideres, eoque per ea tempora potissimum, cum intractabilis, pervicax et tibi complacens es; neque per omnia Dominus tuam confidentiam approbat. Ne itaque id appetas, ut quæcunque geruntur, sortiantur effectum, ut tibi collibitum est, ne in amentiam et rabiem incidas deploratam. Verumtamen si tui tibi cura est, et amicam Servatori pacem magnæstimas, potius res ita gere, ut Deus disponit :

⁷⁶ Rom. i, 28. ⁷⁶ Hebr. xi, 4. ⁷⁷ Matth. v, 4.

sic philosophum te esse commonstrabis, et cordis tui tempestatem sedabis. Α σοφος, και κατακοιμήσεις την ζάλην της καρδιάς.

CCCXXXII. — *Eidem.*

Qui pro aliorum hominum apud Deum fiducia, et quod illi placeant, gratias agit, uti viri probi est, omnium optimo Deo, veluti pro membro proprio fratris: donum fratris sibi vindicat, et recte probeque factis raptam proximi coronam, propriam facit. Laus etenim, quæ in proximum offertur, nihil tibi detrimenti afferet, quinimo gloriam tibi comparabit, dummodo sana mente esse volueris. Licet itaque in divitum ædes ingressus proximus tuus honore habitus sit, ne invidias, sed lætare: licet gratus potentatibus prospere agat, gaude. Idque efficiens Salvatori omnium gratus eris.

284 CCCXXXIII. — *Eidem.*

Cum in te triste quidpiam aut asperum Pater spiritualis effuderit, promptus, uti philosophum ac magnanimum decet, excipe: neque enim ille prave affectus, sed sine ulla turbatione id agit. Si item, quod ipse ais, animum desponderit, probroque te affecerit, non ex animo, sed ex animi demissione id obit, veluti mater, oborta ira filio diras imprecatur: eam porro non ex sententia filio imprecari, notum inde fuerit, quod non diu post illicito geniti curam gerit, miserisque afficitur modis, si morbo fuerit afflictatus.

TAB. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ ὑπὲρ τῆς ἐτέρων ἀνθρώπων πρὸς Θεὸν παρρησίας και εὐαρεστίας εὐχαριστῶν ἀγαθοῦτως τῷ παναγάθῳ Θεῷ, ὡς ὑπὲρ μέλους οικείου τοῦ ἀδελφοῦ, σφετερίζεται τὸ τοῦ ἀδελφοῦ χάρισμα, και διὰ καλοκαγαθίας ἀρπάσας τὸν τοῦ πλησίον στέφανον, ἴδιον ἀποδείκνυσιν. Ὁ γὰρ εἰς τὸν πλησίον ἔπαυος οὐδέν σε ζημειώσει, ἀλλὰ και δοξάσει σε, εἴπερ βούλει ὑγιαίνειν τὸ φρόνημα. Κἀν τοίνυν εἰς οἶκον πλουσιῶν εἰσέλθῃ ὁ πλησίον σου, και τιμηθῇ, μὴ φρονήσης, ἀλλ' εὐφραίνου· κἀν παρὰ τοῖς δυνασταῖς εὐδοκίμῃ, χαῖρε, και τοῦτο ποιῶν ἀρέσκεις τῷ Σωτῆρι τῶν ὄλων.

1 ΑΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν λυπηρὸν τι ἦ τραχὺ πρὸς σέ εἴπῃ ὁ πνευματικός πατήρ, δέξαι, και κατάδεξαι φιλοσόφως και μακροθύμως· οὐ γὰρ μετὰ πάθους, ἀνευ δὲ πάθους τοῦτο δρᾷ. Εἰ δὲ, καθὼς εἰρηκας, και μικροψυχῆσαιεν, και ὑβρίσει σε, οὐκ ἐκ ψυχῆς τοῦτο, ἀλλ' ἐκ μικροψυχίας, ὡσπερ μήτηρ ἐκ μελαγχολίας τῷ τέκνῳ ἐπαρωμένη· ὅτι γὰρ οὐ κατὰ γνώμην ἐπαρᾶται τῷ γόνυ, δῆλον ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγον εὐθύς μεταμέλῃσθαι τὴν μητέρα, και πινθεῖν ἀβρωστῆσαν τὸ τέκνον.

LIBER TERTIUS.

285 I. — THEOCTISTO REFERENDARIO. C

De falso illo propheta Lucas scribit: « Et derепente cecidit caligo, et tenebræ, et circumiens quærebatur duces, qui ducerent ⁷⁸. » Et tu itaque attende, ne statim atque in iracundiam cadis, tenebrarum particeps fias, et quæ mentem obscurat, caliginis: opusque tibi fuerit divinos præceptores indagare, qui te ex iracundis moribus, ad mites et magnanimos mentem illuminantes conducant.

H. — *Eidem.*

Qui prius ad Deum dixerat: « Clamabo per diem, et non exaudiet ⁷⁹, » postmodum ait: « Non neglexit, neque odio habuit preces meas; et cum clamarem, exaudivit me ⁸⁰. » Est igitur tempus divinæ dilationis, cum ille de nobis meliora prospicit, et res nostras magno nostro bono disponit. Quapropter non statim ille, quod ipsi quærimus, elargitur. Est itaque tempus surditatis, et tempus acroasis: « Quoniam tempus est ipsius miserendi ⁸¹, » Scriptura dicit, animæ scilicet ad Deum respicientis; quoniam venit tempus, quo melius mira patrabit.

286 III. — *Eidem.*

« Obnoxius esto Domino, et precare ⁸², » scriptum est in tricesimo sexto psalmo, « et spera ⁸³, et educet

Α'. — ΘΕΟΚΤΙΣΤῸ ΠΕΦΕΡΕΝΔΑΡΙῸ.

Περὶ τοῦ ψευδοπροφήτου Λουκάς γράφει, « Παραχρησμά δὲ ἐπέπεσεν ἀγλῦς, και σκότος, και περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. » Καὶ σὺ τοίνυν σκόπει, μὴ ἄμα τοῦ θυμοῦσθαι μεταλαγχάνῃ τοῦ σκότου, και τῆς κατὰ νοῦν ἀγλύος, και χρεῖα σοι περιζητεῖν τοὺς θεοὺς διδασκάλους, τοὺς χειραγωγῆσαντάς σε ἐκ τοῦ θυμώδους τρόπου, πρὸς τὴν πράδτητα, και τὴν μακροθυμίαν, ἅπερ φωτίζει τὸν νοῦν.

B. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ πρότερον λέγων πρὸς τὸν Θεόν· « Κακρᾶξομαι ἡμέρας, και οὐκ εἰσακούσει, » ὕστερόν φησιν, « ὅτι οὐκ ἐξουδένωσεν, οὐδὲ προσύχθησε τῇ δεήσει, και ἐν τῷ κεκραγέναι με εἰσήκουσέ μου. » Ἔστιν οὖν καιρὸς ἀναβολῆς τοῦ Θεοῦ κρείττον τι περὶ ἡμῶν προορῶντος, και τὰ καθ' ἡμᾶς σοφῶς οικονομούντος. Διόπερ συμφερόντως οὐκ εὐθέως δωρεῖται τὸ αἴτημα. Ἔστιν οὖν καιρὸς παρακοῆς, και καιρὸς ἐπακοῆς. « Ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτεیرهσαι αὐτῇ, » φησὶν ἡ Γραφή, δηλαδὴ πρὸς Θεὸν ἀναβλέπουσαν ψυχὴν, « ὅτι ἔχει καιρὸς παραδοσοποιίας τοῦ κρείττονος.

Γ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὑποτάγητι τῷ Κυρίῳ, και ἰκέτευσον, » φησὶν ἐν τριακωσῷ και ἑκτῷ ψαλμῷ, « και ἔλπισον, και

⁷⁸ Act. xiii, 41. ⁷⁹ Psal. xxi, 2. ⁸⁰ ibid. 25. ⁸¹ Psal. ci, 14. ⁸² Psal. xxxvi, 7. ⁸³ ibid. 5.

ἔξοισι ὡς φῶς τὴν δικαιοσύνην σου, ἔκ τῶν σκοτεινῶν τῶν θλιβερῶν, τῶν ἐναποπνιγόντων τὸν λογισμὸν, αἰφνιδίον ἐκ μεταβολῆς, σταθερὰν δεικνύων μεσημβριαν, καὶ γαλήνην ἐκ χειμῶνος, καὶ τρικυμίας γελῶσαν. Κἄν γὰρ καθῆσθαι ἐν τῷ σκοτεινῷ, φησὶν ἄλλος προφήτης, ἐξάξει με εἰς τὸ φῶς ἐγγύς ἀπὸ προσώπου σκοτεινῶν, καὶ φῶς προσδοκίμων ἐξ ἀγλύος.

Δ'. — MARTINO ΠΑΟΥΣΙΩ ΓΕΡΟΝΤΙ ΦΙΛΟΠΟΡΩ.

« Οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὡς νεόφυτα ἰδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν. » Ἐπειδὴ τὴν ἱστορίαν καταλιπὼν, παρακαλεῖς με τὴν θεωρίαν τῶν ῥητῶν παραθέσθαι σοι, μάθε καὶ μὴ βουλόμενος. ἴσως γὰρ καὶ μὴ θέλων ἡμᾶς παρακλήχσας, ἄλλην τινὰ ἐρμηνείαν δοῦναι, οὐ τούτῃν προσδοκῆσαι. Υἱοὶ τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων λέγονται οἱ ῥυπαροὶ λογισμοί, καὶ πάντες οἱ φαῦλοι τρόποι, οἱ εἰς τὰς πονηρὰς πράξεις καταστρέφοντες τοὺς φιλαμάτους ἀνθρώπους. Οὗτοι γοῦν, καθάπερ νεόφυτα, ἴδρυνται ἀκινήτως ἐν τῇ νεότητι σου, ἐπειδὴ, κἄν τὸ σῶμα γεγήρακας, ἀλλοῦνγε τῇ βδελυγμῇ ἀκμάζεις, καὶ νεάζεις τῇ ἐπαράτῳ ἐπιθυμίᾳ ἐκ νέας ἡλικίας μέχρι βαθέως γήρως προσπαράμεναις ἀνορέτως τῇ λυσσώδει πορνείᾳ. Καὶ ἐπὶ σοὶ πληροῦται ἡ παροιμία ἢ λέγουσα, ὅτι Πάθος ψυχῆς πονηρὸν οὐδέποτε γηράσκει. Εἰ οὖν κἄν νῦν ἐντρέπη τοῖς λόγοις τούτοις, ἀναστέναιον πικρῶς, καὶ ὡς ἐκ μέθης πολυχρονίου ἐκνήψας, ἰκέτασε τὸν Θεὸν τὸν πάντα ἰσχύοντα θαυματουργῆσαι ἐν σοὶ, καὶ διασαλέσθαι τὰ φαῦλα καὶ ψεκτὰ νεόφυτα, ταράξαι τε καὶ ἐκ βάρβρων ἀναρρίξῶσαι αὐτὰ τῇ θεῷ δυναστείᾳ. Ὅπως λοιπὸν παυσάμενος πορνείας, καὶ ἀναπαυσάμενος δυνηθῆς εἰπεῖν, ὅτι Ἵποκάτωθεν ἐταράχθη ἡ ἔξις μου, διὸ ἀναπαύσομαι πρὸς τὴν τελευταίην βλέπων.

Ε'. — ΕΥΣΙΓΝΙΩ ΣΑΤΡΑΠῆ.

« Ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι. » Ποίους ζυγοῖς; μὴ γὰρ πάντες ἀνθρώποι ζυγοστατοῦσι; μὴ πάντες ἐριοπῶλαι, ἢ χρυσὸν, ἢ ἄργυρον διατίθενται; ἢ ὅλως περὶ ταύτας τὰς ὕλας τὴν σπουδὴν ἔχουσιν, ἃς ζυγοῖς, καὶ σταθμοῖς πεφύκασιν οἱ ἔμποροι διαμεῖδαι; Ἄλλὰ πολὺ μὲν τῶν βαναύσων γένος, ζυγῶν οὐδὲν πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν προσδεόμενον· πολλοὶ δὲ οἱ ναυτιλλόμενοι, πολλοὶ δὲ οἱ περὶ δικαστήρια καὶ τὰ ἀρχεῖα στροφόμενοι, παρ' οἷς τὸ μὲν ψευδὸς ἐστίν, ὃ δὲ διὰ τῶν ζυγῶν δόλος οὐκ ἐπιτηδεύεται. Τί οὖν ἐστίν ὃ λέγει, ὅτι ἐκάστου ἡμῶν ἐν τῷ κρυπτῷ ζυγῷ ἐστὶ παρὰ τοῦ Κτίσαντος ἡμᾶς ἐγκατασκευασθεῖς, ἐφ' οὗ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων δυνατόν ἐστι διακρίνεσθαι; Ψευδῆς οὖν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, διεφθαρμένα ἔχοντες τῆς ψυχῆς τὰ κριτήρια, οὐστὶνας καὶ ὁ προφήτης ταλανίζει λέγων· « Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν, οἱ στρεβλόχειλοι, καὶ σχολόφυχοι, οἱ τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, καὶ τὰ φαῦλα ἐπαινοῦντες, » καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐμοί, φησὶ, τὰ παρόντα, τίς δὲ οἶδε τὰ μέλλοντα; Κακῶς ζυγοσταταῖς, πονηρὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνθαιρούμενος, τὰ μάταια, καὶ ψευδο-

quasi lumen justitiam tuam⁶⁴, ἔκ τῶν tenebris tristitiam mentem suffocantium, improvise, vel sola immutatione, firmum ostendens meridiem, et tranquillitatem ex tempestate, et procella maxima, ridentem. Licet enim sedeam in tenebris⁶⁵, alius ait propheta, educet me in lumen prope a facie tenebrarum, et lumen exspectatum ex caligine.

IV. — MARTINO DIVITI SENI MERETRICUM AMATORI.

« Filii eorum tanquam novellæ plantationes, firmatæ in juventute sua⁶⁶. » Quando neglecta historia dictorum speculationem ad te referre adhortaris, discito, etiamsi recuses: forte enim et nolens nos provocasti, qui aliam interpretationem accepturum te, sed non hanc, exspectabas. Filii dæmonum impurorum dicuntur inquinatæ cogitationes, omnesque improbi mores, qui in pravis actiones homines peccatis addictos redigunt. Hi itaque quem admodum novellæ plantæ firmantur immobiliter in juventute tua; cum tu, licet corpore senneris, hac tamen seditate viges, et exsecrando cupidine juventutis, a prima ætate ad summam senectutem insaturabiliter rabiosis cum scortis commerciis immorans: et de te completur adagium, quod dicit: Perturbatio animæ prava nunquam senescit. Si itaque nunc tandem ob **287** sermones hos erubescis, graviter geme, et tanquam ex longæva ebrietate resipiscens, exora Deum, qui omnia potest in te mira efficere, et improbas ac vituperabiles plantas novellas dimovere, conturbare, et ab imis radicibus divina potestate evellere; ut in posterum dictis commerciis, sine imposito, quiete vivens, possis dicere: Inferne, turbatus est habitus meus: propterea requiescam, vitæ exitum contemplans.

V. — EUSIGNIO SATRAPÆ.

« Fallaces filii hominum in stateris, ut injuste agant⁶⁷. » Quibus stateris? num vero omnes homines sunt libripendentes, libellæque exæquantur pondera? num omnes lanas venditant; aut aurum aut argentum curant, vel omnino circa res similes studium impendunt, quæ stateris ac ponderibus mercatores permulare suescunt? Sed ingens est sellulariorum opificum copia, quæ ad opera stateris non indiget: ingens nautarum; ingens eorum, qui tribunalia et magistratum curias frequentant, penes quos mendacium equidem, atque per stateras fraus nectitur, nulla apud eos est. Quid itaque est, quod ait, uniuscujusque nostrum in abscondito stateram esse, a Conditore nostri insitam, qua rerum natura dijudicari potest? Mendaces igitur sunt filii hominum, quibus animi vis rerum æstimatrix corrupta est, quos propheta uti miseros deplorat: « Væ dicentibus amarum dulce, et dulce amarum⁶⁸! » Væ, qui tortuosa labra habent, suntque animo oblique, qui recta pervertunt, et improba laudant, etc. Mihi, ait, præsentia; quis vero futura noverit? **288** Male libras; bonis

⁶⁴ Psal. xlii, 6. ⁶⁵ Mich. vii, 8. ⁶⁶ Psal. cxxlii, 12. ⁶⁷ Psal. lxi, 10. ⁶⁸ Isa. v, 20.

mala præponens, inania falsaque veris magis æstimans, tempori obnoxia sempiternis præferens, præfluentem pro divina ac perpetua lætitia eligens. « Mendaces igitur illi hominum in stateris, ut male agant : » et primum quidem in se ipsos injurii sunt, postmodum in proximos, qui sibi ipsis, dum operantur, pravi consiliiarii fiunt, aliisque, dum sese pravum exemplum objectant. Non poteris die iudicii dicere : Non noveram bonum. Adducetur tibi propria statera, quæ satis abundanterque pravum et bonum dijudicat. Namque corporis pondera trutinæ declinationibus probamus, sed vitæ eximia animi arbitratu libero discernimus, quæ et statera dicta est, quod parem in ambas partes declinationem admittit. Ne itaque spem vestram in injustitia collocetis, neque divitiis addicimini, neque rebus inanibus animum advertatis, neque animi vim æstimatricem corruptam circumagatis, certis iudiciis compertum habentes, Deum et fortem et misericordem esse. Timete igitur illius fortitudinem, neque de illius humanitate desperate. Namque ad compescendum animum, ne improbe agat, metus optimus est; ad eum porro qui in iniquitatem prolapsus est, confirmandum, ne per desperationem despondeat animum, misericordiæ spes. Tum demum in fine psalmi Propheta ait ad Dominum : « Quia tu reddes unicuique juxta opera sua ⁹⁹. » — « Qua enim mensura mensi fueritis, remetietur et vobis ⁹⁹. » Affixisti proximum? exspecta similia: imbecilliorum res arripuisti, pugnis pauperes obtundisti, lædoriis infamasti, calumniatus es, falso detulisti, statuta patrum immutasti, **289** facultatibus pupillarum insidiatus es, viduas compressisti, præsentem voluptatem bonis promissis prætulisti; parem hisce mensuram præstolare: « quæ enim quisque seminat, illa et metet ⁹⁹. » Sic quoque vice versa si bonis rebus operam impendisti, multo copiosiores remunerationes exspecta. « Ipse enim retribuens unicuique secundum opera illius ⁹⁹. » Hujusce decreti per omne vitæ tempus memoriam refricans, multas evitabis iniquitates. Hæc ex sanctis Patribus, qui ante nos similia scripto tradiderunt, propter concivem tuum Antonium, qui, ut id peragerem compulsi, scribens, res tibi apprime proficuas, ut reor, in memoriam revocavi.

VI. — GIGANTIO ECCLESiarUM DEFENSORI.

Si prorsus superior carnis voluptatibus esse videris, et jejunium exercere insimulas, quo tibi emolumento fuerit, aurum antiquum a progenitoribus apud te cum studio satis accurato cumulatim conservatumque, ni voluptate gestias, uti dracones illi, quos in fabulis legimus, thesauris auri absconditis invigilare?

VII. — SABINO PRESBYTERO.

Scriptum est: « Dilatet Dominus Japhet ⁹⁹. » Et nos summopere hoc idem, Vir Domini, tibi deprecamur. Dilatet Dominus, et augeat, et ingentem

Α μανα τῶν ἀληθινῶν προτιμῶν, τὰ πρόσκαιρα τῶν αἰωνίων προτάσσων, τὴν περιεχομένην ἀντὶ τῆς ἀπαύστου εὐφροσύνης, καὶ διηνακοῦς ἐκλεγόμενος. « Ψευδεὶς τοίνυν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγαῖς τοῦ ἀδικησά. » Ἀδικοῦσι δὲ πρῶτον μὲν ἑαυτοὺς, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς πλησιάζοντας, οἱ καὶ ἑαυτοὺς πονηροὶ σύμβουλοι ἐπὶ τῶν πράξεων γανόμενοι, καὶ ἑτέροις μοχθηρὸν ὑπόδειγμα ὄντες. Οὐκ ἔστι σοι εἰπεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι Οὐκ ἤδειν τὸ ἀγαθόν. Προφέρεται σοι τὰ ἱδία σου ζύγια, ἰκανὴν παρέχοντα τὴν διάκρισιν ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. Τὰ μὲν γὰρ τοῦ σώματος; βάρη ταῖς ἐπὶ τῆς τρυτάνης βοκαῖς δοκιμάζομεν, τὰ δὲ τοῦ βίου ἐκλεκτὰ τῷ αὐταξουσίῳ τῆς ψυχῆς διακρίνομεν, ὃ καὶ ζυγὸς ὠνόμασται, διὰ τὸ ἴσῃν δύνασθαι λαμβάνειν τὴν βοπήν ἐφ' ἑκάτερα. Μὴ τοίνυν ἐλπίζετε ἐπὶ τὴν ἀδικίαν, μήτε τῷ πλούτῳ προστιθεσθε, μήτε αἰρεῖσθε τὴν ματαιότητα, μήτε τὸ τῆς ψυχῆς κριτήριον διεφθαρμένον περιφέρετε, εἰδότες ὅτι ὁ Θεὸς καὶ κραταῖος, καὶ ἐλεήμων ὑπάρχει. Φοβήθητε οὖν αὐτοῦ τὸ ἰσχυρὸν, καὶ μὴ ἀπίγνωτε αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας· πρὸς μὲν γὰρ τὸ μὴ ἀδικεῖν, ἀγαθὸς ὁ φόβος, πρὸς δὲ τὸν εἰς ἁμαρτίαν δι- σθήσασα μὴ ἑαυτὸν προέσθαι διὰ τῆς ἀνεπιπίστιας, ἀγαθὴ ἡ ἐλπίς τοῦ ἐλέους. Εἴθ' ἐξῆς καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ψαλμοῦ φησὶν ὁ προφήτης πρὸς τὸν Θεόν· « Ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. » — « Ὁ γὰρ μέτρον μετρεῖται, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. » Ἐθλιψας τὸν ἀδελφόν; ἐκδέχου τὸ ἴσον. Ἦρπασας τὰ τῶν ὑποδεεστέρων, κατεκονδύλησας πένητας, κατήσχυνας ἐν λοιδορίαις, ἐσυκοφάντησας, κατέψευσας, ὄρια κατέρων μετέθηκας, κτήμασιν ὀρφανῶν ἐπῆλθες, χήρας ἐξέθλιψας, τὴν παροῦσαν ἡδονὴν προετίμησας τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν· ἐκδέχου τούτων τὴν ἀντιμέτρησιν. « Οἷα γὰρ σπείρει ἕκαστος, τοιαῦτα καὶ θερίσει. » Καὶ μέντοι καὶ εἰ τι τῶν ἀγαθῶν πέπρακται σοι, κἀκείνων ἐκδέχου πολλαπλασίους τὰς ἀντιδόσεις. « Αὐτὸς γὰρ ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. » Ταῦτες μεμνημένους παρὰ πάντα τὸν βίον τῆς ἀποφάσεως, δυνήσῃ τὰ πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων διαφυγεῖν. Ταῦτα ἐκ τῶν ἡδῶν πρὸ ἡμῶν τοῖς ἁγίοις ἀνδράσι πεπονημένων γράφας σοι διὰ τὸν προτρέποντά με πατριώτην σου Ἀντώνιον τοῦτο ποιῆσαι, νομίζω ὑπομνησθῆναι σε τῶν συμφερόντων.

D

Γ'. — ΓΙΓΑΝΤΙῒ ΕΚΚΛΗΣΙΕΚΑΙΚῒ.

Εἰ ὅλος δοκεῖς ἐπάνω Ἰστασθαι τῶν ἡδονῶν τῆς σαρκὸς, καὶ τὴν νηστείαν ἐξασκαῖν καθυποκρίνη, εἰς τί σοι χρησιμεύει τὸ χρυσίον τὸ παλαιὸν ἐκ τῶν προγόνων θησαυρισθὲν παρὰ σοῦ μετὰ σπουδῆς ἰκανῆς, εἰ μὴ ἄρα ἡδονὴν σοὶ τινα φέροι κατὰ τοὺς δράκοντας τοὺς ἐν τοῖς μύθοις, ἐπαγρυπνεῖν τοῖς κατακαχωτμένους θησαυροῖς τοῦ χρυσοῦ;

Ζ'. — ΣΑΒΙΝῒ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῒ.

« Πλατύναι Κύριος τῷ Ἰάφεθ, » γέγραπται. Καὶ ἡμεῖς πάνν τὸ αὐτὸ ἐπευχόμεθα σοι, ἄνθρωπε τοῦ Κυρίου, Πλατύναι Κύριος, καὶ αὐξήσαι, φαιδρῦναι τε καὶ

⁹⁹ Psal. lxi, 43 ⁹⁹ Luc. vi, 37. ⁹⁹ Galat. vi, 8.

⁹⁹ Matth. xvi, 17. ⁹⁹ Gen. ix, 27.

μεγαλύναι τὸν οἶκόν σου, λαμπρύναι τοῦτον ὁ Θεός, καὶ ἐμπλήσαι τῶν μυρίων ἀγαθῶν, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις περιφανῆ ποιήσει, καὶ καταστῆσαι ὀνομαστὴν, αὐλισθεῖν Κύριος ἐν διεικομασίᾳ σου, καθότι τοῖς θεομένοις ἀνάπαυσις ὑπάρχει τὰ διαφέροντά σοι, ὁ καρπός σου ἀγαθός, καὶ χρηστός, καὶ αἰώνιος, καὶ ἐξ αὐτοῦ μέντοι ὁ Σωτὴρ ἡμῶν Χριστὸς ἐσθίει πικρότερον. Τῶν γὰρ δούλων τῶν χρηζόντων, καὶ τραγόντων, αὐτὸς ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐσθίειν λελόγισται, τὰ τῶν ἰδίων οἰκετῶν οἰκειούμενος. Μὴ τοίνυν λυτοῦ, μηδὲ θλίβου, ἐξωθέν τινων προσφερόντων σοι φιλοχρίστων, καὶ θεοσεδῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν πράγματα εἰς διοίκησιν· οὐδὲν γὰρ ζημιούσαι, οὐδὲ παρακόπη τῶν σεαυτοῦ μισθῶν, τὰ ἴδια χορηγῶν τοῖς ἐπιθεομένοις, καὶ τὰς ἀλλοτριὰς προσκομιδὰς σὺν τοῖς σοῖς ὑπάρχουσι μεταδίδου· ἰαρώς καὶ προθύμως· πολυπλασιάζεις γὰρ μᾶλλον διὰ τούτων, οὐκ ἐλαττοῖς τὴν θείαν ἀντιδοσιν, καὶ λαμπρότερός σοι ὁ στέφανος πλέκεται. Θεωρῶν γὰρ ὁ Κύριος τὴν εἰλικρινῆ σου, καὶ ἄδολον, καὶ μακαρίαν γνῆμην, πληροφορεῖ τοὺς ἀξίους, καὶ ζῶντας διδόναι σοι, καὶ τελευτῶντας καταλιμπάνειν δαφιλῶς, ὅπως καὶ αὐτοὶ ἐλεθθῶσι, καὶ αὐτὸς δοξασθῆς, καὶ στεφανωθῆς βογέων σὺν τοῖς σοῖς ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐξωθεν ἀγαθὰ προσφερόμενα.

Η'. — ΝΙΚΟΤΥΧΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Ἄπερ τις ἐπιποθεῖ καὶ στέργει ἀνευδότως, ταῦτα καὶ λέγειν διηνεκῶς ἀναγκάζεται ἀκορόεσθω τῇ γνώμῃ· καθάπερ καὶ ἡ σὴ ματαιότης καὶ οἰήσις, ἐναγχος τῆς τῶν Ἑλλήνων φρενοσλαβείας τῷ δοκεῖν ἀποστάς διὰ τοῦ βεβαπτίσθαι τῷ ὕδατι, οὐ μὴν καὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ, ἀνεξωπύρησε τὴν πρώτην δυσσέθειαν, καὶ σιγῆ μὲν τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν κατορθώματα, ἀεὶ δὲ τοὺς μωροὺς Ἑλλήνων φιλοσόφους ἐν ταῖς συντυχίαις εἰς τὸ μέσον παράγει, κάκεινους κροτεῖ ἀσιγήτῳ τῇ γλώττῃ, καὶ στέφει τοὺς ἀναρμόστους ἐγκωμίοις· τοὺς δὲ τῶν Χριστιανῶν ἱερέας κακίζει, καὶ ψέγει, καὶ διαβάλλει ἀπαύστως, κἂν λαμπροὶ καὶ διαφανεῖς τὸν βίον ὑπάρχωσιν, ὡς ἰδιώτας, καὶ ὅταν μὲν τις Ἑλληνικόν τι δρᾶμα ἐπὶ τραπέζῃς ἢ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς λαλήσαι προθυμηθεῖ, ἐπαινεῖς καὶ ἀποδέχῃ. Ὅταν δὲ τις λαλήσῃ Χριστιανικόν τι δόγμα, ἢ σκώπτεις παραχρήμα, ἢ τὴν ὄψιν ἀποστρέφας φιμοῦσαι, καὶ στυγάζεις, πλὴν ὅτι πάντες σχεδὸν κατὰ θεῖαν τινὰ οἰκονομίαν, σὲ μὲν καὶ τοὺς Ἑλληνικοὺς ἀποστρέφονται καὶ βδελύττονται λόγους, τῶν δ' ἐκκλησιαστικῶν ἡδέως καὶ σὺν περιχαρεῖ ἀκροῶνται ῥημάτων. Συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς ἡγούνηται ἐν ταῖς λέξεσι τῶν σεπτῶν διδασκάλων, κἂν ἰδιωτικαὶ ὑπάρχωσιν, ἐμμελετῶντας καὶ διαγινομένους, ἀμειπτον ἔχειν τὸ φρόνημα, ἢ ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων διδασκαλαῖς ἐνασχολουμένους, εἰς ἀκαθαρσίαν καὶ ἀσωτίαν ἐκμαίνεσθαι. Πάσης γὰρ εἴῃ φανυλότῃτος καὶ κακονοίας ὑπέρτερον, τὰς μὲν μωρολογίας· Φιλιστίωνος, καὶ κατ' οἶκον ἐπὶ τραπέζῃς, καὶ δημοσίᾳ ἐν τοῖς θεάτροις λέγεσθαι, πρὸς λύμην τῶν ἀκούοντων, ὅπερ

A *laetamque faciat domum tuam; spendidam eam reddat Deus, innumerisque impleat bonis, celebremque apud omnes homines efficiat et clarum. In preparatione tua Dominus demoretur, quod egentibus res tuae utiliores et lucrosiores, ac subsidio sunt, fructus tuus probus bonusque est et sempiternus; et ex eodem Salvator noster Christus spissius comedit. Etenim cum servis indigentibus ac edentibus, una simul ipse Dominus Christus comedere reputatur, propriorum servorum opera sibi vindicans. Ne itaque angaris, neque afflicteris, dum deforis nonnulli, Christi amantium, piorumque hominum ac mulierum negotia ad disponendum curandumque tibi proferunt: nullum enim detrimentum inferunt, neque tu a propriis mercedibus interrumperis, propria indigentibus suppeditans, externasque oblationes una cum tuis facultatibus hilaris promptusque distribuens: divinam quippe remunerationem hoc modo copiosiore reddis, non minus, illustriorque tibi corona innectitur. Conspiciens namque Dominus puram sinceramque necnon beatam mentem tuam, dignis ac viventibus suadet tibi donare, et jamjam morituros abundanter relinquere, ut et ipsi misericordiam consequantur, et tu glorificeris et coroneris, una cum tuis facultatibus, quae tibi etiam aliunde suppeditantur, bona distribuens.*

VIII. — NICOTYCHO SCHOLASTICO.

Quia quisque concupiscit, et sine ulla intermissione enixe deperit, ea quoque continuo, insatiabili quadam animi sententia undique cogere compellitur: quemadmodum vanitas tua et praesumptio, qui licet modo e gentium stupiditate, ut videbaris, aqua per baptismum ablutus, semotus sis, non tamen pristinam impletatem igne sancti Spiritus exalfecisti: ideoque silet illa quidem Christi, et illius discipulorum res praclare gestas, semper vero stolidos gentium philosophos in familiaribus colloquiis ante oculos ponit, eosque nunquam tacenti lingua deblaterat, et male consutis laudibus coronat; Christianorum vero sacerdotes improbat, ac vituperat, et indesinenter lacessit, licet illustres ac celebres vitae ratione fuerint, uti imperitos, nebulones, viles, ac dictione humiles ac plebeios. Et cum quispiam ex gentibus fabulam inter edendum, sive etiam in foro agere sibi proposuerit, tu collaudas excipisque; cum vero alius Christianorum dogma effert, tu illico eum injuriis lacessis, aut aspectu alio converso os obducis et contristaris. Nihilominus fere omnes, ita Numine disponente, te, et gentilium aemulos aversantur, execranturque, sermones autem ecclesiasticos libenter et cum haetitia audiunt. Sibi enim proficuum aestimant in venerandorum doctorum dictionibus, licet vulgares sint, si sedulo illis incumbentes eosque auscultantes, inculpatam mentem conservent, quam si in gentium disciplinis immorantes, in impuritatem ac luxum immaniter insaniant. Namque improbitatem omnem oravamque opinio-

nem superaret, fatua stolidaque Philistionis dicta et domi ad mensam, et palam in theatris recitari in audientium noxam, quod ipse cum impense agas nullo rubore suffunderis, Scripturæ vero verba, quibus in cælum conducimur, silentio involvi. At non latuisti præstigiator; quod enim a sciolis de te batuatur, enuntiabo, qui veneficiis quibusdam subripi lunam opinantur, **292** cum colorem puniceum induerit, aut deliquium passa fuerit, et proprio statu dimoveri; et simul una omnes uno ore clamant viri et mulieres: Non latuisti, præstigiator. Non latuisti namque nos, Nicotyche, licet latere videreris, simulans et sancto et pretiosissimo Christi nomine abutens. Non latuisti nos quam impensissime gentibus addictus, et gentium inanibus disciplinis conformatus.

IX. — PLUTARCHO LAUDABILI ET PRÆCLARO VIRO.

Ferunt nonnulli Athenienses vetustissimis temporibus illud a Numine exorare, nullum ex genuinis amicis in magistratum promotum intueri. Qui enim dominationem obtinuit, primum quidem in superbiam effertur, et suiipsius, et amicorum memoriam abjicere compellitur, nec propriis cogitationibus dominatur, hac atque illac propulsus actusque, et quæ minime proficua sunt exsequens: postmodum fere ab omnibus odio habetur, et insidiis petitur, facilisque captus est, promptusque proponitur præ gravibus periculis ac dimissionibus, in inmedicabiles calamitates incidere. Quapropter ego quoque nunc deprecor ne, quæ a te concuratur, dignitate potiaris, ne ipse amicum germanum, et suavem, et probum deperdam.

X. — ELPIDIO AURIFICI.

Copiosos externos ornatus ex rationis inope auro summo **293** studio construis, tibi vero virtutum ornatum sculpere non vis: qui enim animum aureum, naturam nempe, a Deo accepisti, saxeam illum per negligentiam, et plumbeum demonstrasti, cum in nullius bonæ frugis, ac miserandum conflatorem immiseris. Hinc necessario sequetur te in erroris mare demersio, et in peccati pelago propria tua electione desperditio: neque enim nos latent absurditates tuæ. Verumtamen nunc canticum Moysis pertimesce, quo tui similes Ægyptios infamia ob suam improbitatem notat, quod scelestos mores corrigere nolissent, et simul omnes suffocatos tradit. « Submersi enim sunt quasi plumbum pravi Ægyptii in aqua vehemente, et descenderunt in profundum quasi lapis ⁹⁴. »

XI. — POLYCHRONIO DIACONO.

Ob amicitiam erga Deum, amoremque nulli corruptioni obnoxium, ac cælestem, fortunatum te judico: quod a nobis de compunctione animi sermones exposcis. Hæc autem efflagitatio puritatem, quæ in animo est, indicat. Neque enim fieri potest, ut is, qui non prius expurgatus bene, rebusque

καὶ οὐ σπουδάζειν οὐκ αἰσχύνῃ, τὰ δὲ τῆς Γραφῆς βήματα, δι' ὧν ἀγόρευθα εἰς οὐρανοὺς, τῇ σιγῇ καταχωννύσθαι. Ἄλλ' οὐκ ἔλαθες, φαρμακὲ· ἐπιφθέγγεσθαι γὰρ σοι τὸ παραληρούμενον ὑπὸ τῶν ἀνοήτων, νομιζόντων γοητείας τιὰ κλέπτεσθαι τὴν σελήνην, ἥνικα ἂν φοινιχθεῖ, ἢ ἐκλείπῃ, καὶ τῆς οικίας ἀποκινεῖσθαι τάξεως, καὶ ἀνακεκραγῶτων ὁμοθυμαδὸν στόματι ἐνί, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. Οὐκ ἔλαθες, φαρμακὲ. Οὐκ ἔλαθες γὰρ ἡμᾶς, Νικότυχε, κἂν λανθάνειν ἐδόκεις διὰ τῆς ὑποκρίσεως, καὶ τῆς καταχρήσεως τοῦ ἁγίου καὶ πολιτιμῆτου ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Οὐκ ἔλαθες ἡμᾶς ἀπρητισμένος Ἑλλήν ὑπάρχων, καὶ ἀκρατῶς, καὶ τῆς Ἑλλήνων μεμορφωμένος ματαίως διδάγμασιν.

B

Θ'. — ΠΛΟΥΤΑΡΧΩ ΑΞΙΟΛΟΓΩ.

Φασὶ τινες, πρῶτην τοὺς Ἀθηναίους εὐχὴν ποιῆσθαι, μηδένα τῶν φίλων τῶν γνησίων θεάσασθαι ἀρχὴν ἐγχειρισθέντα. Ὁ γὰρ τῆς ἡγεμονίας ἐπιτυχῶν, πρῶτον μὲν εἰς ὑπερφημίαν ἐκτρέπεται, καὶ ἑαυτὸν ἄγνοεῖν καὶ τοὺς φίλους ἀναγκάζεται, καὶ οὐκέτι τῶν ἰδίων λογισμῶν κυριεύει, τῆδε κάκεισε μετακλινόμενός τε καὶ μεταφερόμενος, καὶ πράττων τὰ μὴ συντελοῦντα. Ἐπειτα δὲ σχεδὸν ὑπὸ πάντων μισεῖται, καὶ ἐπιβουλεύεται, καὶ ἔστιν εὐάλωτος, καὶ πρόκειται ἔτοιμος πρὸς τῷ παντὶ χαλεπῷ κινδύνῳ, καὶ περιστάσει, καὶ ταῖς ἀνηκέστοις περιπεσεῖν συμφοραῖς. Διόπερ καὶ γὼ νυνὶ εὐχομαι μὴ τυχεῖν σε τῆς σπουδαθείσης ἀρχῆς, ἵνα τὸν φίλον μου ἀπολέσω τῶν γνησίων, καὶ προσηγῆ, καὶ χρηστῶν.

C

Ι'. — ΕΛΠΙΔΙΩ ΧΡΥΣΟΧΩ.

Ἰκανὰ ἄλλοτρια κόσμια ἐξ ἀλόγου χρυσοῦ κατασκευάζεις προθύμως, σαυτῷ δὲ κόσμον ἀρετῶν λεπτοργεῖσαι οὐ βούλει. Ψυχὴν γὰρ χρυσοῦ τὴν φύσιν παρὰ Θεοῦ εἰληφώς, λιθίνην ταύτην διὰ τῆς ἀμελείας, καὶ μολιβδίνην ἀπέδειξας, ἐμβολίον τῷ χωνευτηρίῳ τῆς ἀχρεΐότητος καὶ τῆς ταλαίπωρίας. Ὅθεν ἐξ ἀνάγκης ἔψεται σοι τὸ καταποντισθῆναι ἐν τῇ θάλασσῃ τῆς πλάνης, καὶ ἐναφανισθῆναι τῷ πελάγει τῆς ἀμαρτίας προαιρέσει οικείᾳ. Οὐ διέλαθε γὰρ ἡμᾶς τὰ ἀτοπήματά σου. Ἀλλὰ νῦν γούν φοβήθητι τὴν ψῆν τοῦ Μωϋσέως, δι' ἧς στηλιτεύει τοὺς κατὰ σὲ Αἰγυπτίους συναποπνιγέντας τῇ ἰδίᾳ κακίᾳ διὰ τὸ ἀδιόρθωτον τῆς μοχθηρίας τῶν τρόπων. « Ἐδυσαν γὰρ ὡς μόλιβδος, φησὶν, οἱ φαῦλοι Αἰγύπτιοι ἐν τῷ σφοδρῷ ὕδατι, καὶ κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος. »

D

ΙΑ'. — ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μακαρίζω σε τῆς πρὸς Θεὸν φιλίας, καὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀφάρτου καὶ οὐρανοῦ, καθότι τοὺς περὶ κατανύξεως ψυχῆς ἀπαιτεῖς ἡμᾶς λόγους. Σημεῖον δὲ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον αἰτήμα τῆς ἐν ψυχῇ καθαρότητος. Οὐ γὰρ ἐστὶ δυνατόν μὴ πρότερον ἐκαθαρθῆναι καλῶς, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀπάντων ἀνώτερον

⁹⁴ Exod. xv, 10, 5.

γνώμενον, εἰς ταύτην τῶν λόγων τὴν ἐπιθυμίαν ἄλλθειν. Καὶ τοῦτο ῥῆδιον συνιδεῖν ἐκ τῶν καὶ πρὸς ὀλίγον τούτῳ κατεχομένων τῷ ἔρωτι, οἱ τοσαύτην ἀθρόον δέχονται τὴν μεταβολὴν, ὡς εὐθὺς πρὸς οὐρανὸν μεταστῆναι, καὶ αἰδεροβατεῖν τῇ μακαρίᾳ γνώμῃ. Ὅθεν προθύμως ἐγὼ δεξάμενος τὸ ἐπίταγμα τῆς σῆς εὐκρινούς ἀγάπης, βιβλίον ὀλόκληρον περὶ κατανύξεως συντάξας ἀπέσταλκα ὑμῖν τε, καὶ τοῖς σὺν ὑμῖν διατρίβουσι φίλοις θεοσεβέσιν, δυσωπῶν καὶ παρακαλῶν ὑμᾶς, παρῆρσιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχοντας, ταῖς ὁσίοις ἡμᾶς ἀμειψασθαι προσευχαῖς· δύνασθε γάρ, εὖ οἶδα, ὑπὲρ ἡμῶν ἐξιλοῦσθαι τὸ Κρεῖττον.

ΙΒ'. — ΚΥΡΙΑΚῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Μῆ ξενίζου βλέπων τὸν συγγενῆ σου Πισίμιον τὸν θεοσεβέστατον, καὶ πολλῇ ἀρετῇ κεκοσμημένον, πλεῖστα θλιβόμενον, καὶ πειραζόμενον παρὰ τε τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν ἐξυπηρετούμενων τοῖς ἐκείνου βουλήμασιν ἀνθρώπων. Ὅσπερ γὰρ ἴσονται, οὐκ ἔνθα χόρτος, καὶ ἄγρυρα, καὶ καλάμη, ἀλλ' ἔνθα χρυσίον, καὶ ἀργύριον, ἐκεῖ συνεχέστερον ἀγρυπνοῦσι, καὶ ἐκεῖ διορύττουσιν· οὕτως καὶ οἱ ἔχθροὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τούτοις μάλιστα ἐπιτίθενται καὶ ἐπιβουλεύουσι, τοῖς τὴν ἀρετὴν μετερχομένοις, καὶ διαλάμπειν ἐν Θεῷ σπουδάζουσι ἀνθρώποις.

ΙΓ'. — ἸΕΡΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ἐπειδὴ ἀγαπᾶς ὑπερβαλλόντως τοὺς λόγους τοῦ θεοτιμῆτου καὶ θεοφόρου Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἐξ αὐτῶν σοὶ γράψω, περὶ ὧν νῦν ἐπαζήτησας. Μηδαμῶς δυσχραινώμεν ἐπὶ τοῖς πειρασμοῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων, μήτε ἀπορῶμεν, μήτε θορυβώμεθα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν παιδεύωμεν ψυχὰς, καὶ ἑτέρους ταῦτα διδάσκωμεν. Ἐὰν ἴθης τὸν ἐνάρετον μυρία πάσχοντα δεῖνὰ, μὴ σκανδαλισθῆς. Καὶ γὰρ οἶδα πολλοὺς πολλὰκις τοῦτο ζητοῦντας· Ὁ δεῖνα, φησὶν, εἰς μαρτύριον ἀπαδήμει χρήματα πένθησι διακομίζων, καὶ ναυαγίῳ περιέπεσε, καὶ πάντα ἀπώλεσε· ἕτερος δὲ πάλιν αὐτὸ τοῦτο ποιήσας, ληστὰς περιέτρυχε, καὶ μόλις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διέσωσε, γυμνὸς ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν. Τί οὖν ἂν εἴποιμεν; Ὅτι ἐπ' οὐδενὶ τούτων ἀσχάλλειν καὶ ἀπορεῖσθαι χρή. Εἰ γὰρ καὶ ναυαγίῳ περιέπεσεν, ἀλλ' ἔχει τὸν καρπὸν τῆς ἐλεημοσύνης ἀπρητισμένον. Τὰ γὰρ ἑαυτοῦ πάντα ἐπλήρωσεν, συνέλεξε τὰ χρήματα, καὶ λαθῶν ἀπῆρχετο διαδοῦναι, ἤψατο τῆς ἀποδημίας. Τὸ ναυαγίον λοιπὸν οὐχὶ τῆς αὐτοῦ γνώμης γέγονεν. Ἀλλὰ τίνας ἐνεκεν ὁ Θεὸς τοῦτο συνέχωρησεν; Ἴνα τοῦτον ἐργάσθῃται δόκιμον. Ἀλλ' οἱ πένητες, φησὶν, ἀπέστερθησαν τῶν χρημάτων. Οὐχ οὕτω σὺ προνοεῖς τῶν πενήτων, ὡς ὁ ποιήσας αὐτοὺς Θεός· εἰ γὰρ καὶ τούτων ἀπέστερθησαν, ἀλλ' ἐτέρωθεν δύνανται πλεῖονα παρασχέειν αὐτοῖς εὐπορίας ἀφορμῆν. Μὴ τοίνυν ἀπατιῶμεν τὸν Θεὸν εἰθύνας τῶν γινομένων, ἀλλὰ δοξάζωμεν ἐφ' ἅπασιν. Οὐ γὰρ ἀπλῶς οὐδὲ εἰχὴ τὰ τοιαῦτα συγχωρεῖ γίνεσθαι· πολλάκις γὰρ ἀντὶ μὲν τῆς παραμυθίας τῶν χρημάτων τούτων, ἐτέραν ἀφορμῆν διατροφῆς τοῖς

omnibus mundanis superior factus est, in sermone similibus desiderium incidat. Idque ex iis, qui vel minimo temporis intervallo ejusmodi amore corripiuntur, facile comprehendi potest, qui illico tantam immutationem admittunt, ut statim in caelum transvehantur, et beata mente gradientur in aethere. Hinc ipse avide sinceræ tuæ dilectionis imperium arripiens, librum integrum *De compunctione* concinnatum 294 vobis, illisque, qui una cum vobis commorantur, piis amicis transmissi, Instanter petens, rogansque vos, qui apud Deum in aliqua estis auctoritate, sacris precibus mercedem rependere. Potestis enim, quod bene novi, Numen nobis propitium reddere.

XII. — CYRIACO PRESBYTERO.

Ne tibi admirationi sit, si consanguineus tuus Pisimius piissimus, multaque virtute condecoratus, pessime accipiat, tenteturque a diabolo, et illius nutibus subservientibus viris. Quemadmodum enim praedones, non ubi herba, et palææ, cannæque abundant, sed ubi aurum argentumque, spissius invigilant et effodiunt, ita et veritatis et justitiæ hostes eos potissimum aggrediuntur, iisque qui virtuti operam dant, et in Deo splendescere contendunt, hominibus insidiantur.

XIII. — HIERIO PRESBYTERO.

Cum mirum in modum venerandi et deiferi Joannis Constantinopolitani sermonibus delecteris, ex illius scriptis, ad ea, quæ nunc expostulasti, respondebo. Ne ex tentationibus proborum hominum molestia afficiamur, neque hæsitemus, neque turbemur, sed nostros inde animos instruamus, aliosque ad similem disciplinam erudiamus. Licet videris virtuti addictum innumera mala perpetentem, ne in scandalum incidas. Multos siquidem sæpius hoc pervestigantes cognovi. 295 Ille, inquit, in templum, ubi martyris reliquæ conserabantur, proficiscebatur, pecunias pauperibus deferens, et navi fracta naufragium passus est; alius rursus hoc idem intentans, a praedonibus captus vix vitam servavit, nudus inde sedens. Quid itaque adhuc dixerimus? Nullum rerum similibus occursum ægre ferre nos, neque afflictari oportet. Licet enim navim confregerit, at pendem tem habet eleemosynæ fructum: quæ enim ad ipsum pertinebant, omnia complevit; collegit pecunias, quibus receptis, iter ad clargiendum instituit, et jam in viam ingressus est. Naufragium itaque illi insperato cecidit. Sed quamnam ob causam Deus id permisit? ut eum probaret. Sed pauperes, inquit, pecuniis illis privati sunt. Non eam tu curam pauperum geris, quam qui eos condidit Deus: illis licet spoliatis poterit aliunde majoris abundantiae causam obtendere. Ne itaque a Deo rerum, quæ sunt, rationes petamus, sed glorificemus in omnibus. Neque enim simpliciter ac temere similia fieri permittit: sæpe namque pro pecuniarum harum

solamine, aliam copiam alimentis pauperibus Deus elargitus est. Eum vero, qui naufragium sustinuit, probatorem reddit, affluentioreque illi mercedem apparat. Eleemosynæ quippe datione multo majus ac excellentius est, infortunium simile passum Deo gratias agere. Neque vero quæ per eleemosynam elargimur, sed ea etiam, quibus ab aliis spoliati, si generose toleraverimus, fructum nobis uberem ministrant. Et ut discas hoc eo præstantius esse, ex iis, quæ Jobo obtigerunt, manifestum faciam. Ille **296** pecuniis abundans, pauperibus ædes reseravit, facultates omnes distribuebat. At non ita celebris erat, cum ædem indigentibus aperuit, uti cum audiit eam collapsam, nec inique tulit. Non ita celebris erat, cum ex detonsis ovibus nudos amiciebat, uti celebris erat et probatus, cum audiens cœlestis ignis descensu pecudes omnes dissipatas fuisse, gratias egit. Tum hominum amans erat, modo philosophus factus est; tum inopum miserebatur, modo Domino gratias refert. Neque apud semetipsum dixit: Quid hoc est? Armenta consumpta sunt, quorum ope inauineri pauperes nebantur. Licet ipse indignus essem, qui tali affluentia ditarer; attamen saltem propter participantem condonandum illis erat. Sed nihil horum aut dixit, aut in animo cogitavit; sed Deum omnia ad utilitatem nostram disponentem agnovit. Et, ut discas, atrociorum postmodum diabolo plagam intulit, rebus denudatus gratias agens, quam cum possidens miserebatur: cum enim possidebat, poterat de eo diabolus quodammodo suspicari, falsum equidem, at poterat nihilominus. Num gratis colit Job Deum? Verumtamen cum omnia subripuit, cum omnia ei detraxit, Job vero eumdem semper erga Deum affectum servavit⁹², tunc demum os impudens obturatum est, nec quid ultra proferret, reliquum erat. Celebrior etenim nunc justus evasit. Quippe divitiis affluentem, eleemosynam erogare, hoc ipso, inquam, majus est omnibus spoliatum generoso id animo, et cum gratiarum actione ferre; quemadmodum in singulari hoc opere justii demonstratum est. Tunc ingens **297** erat in servos sibi similes benevolentia, nunc maximus in Dominum amor commonstratus est.

XIV. — FAUSTINIANO.

Poterat utique Deus Babylonicæ fornacis flammam extinguere, attamen id non effecit, ut majorem impiis timorem inculceret, vesanioremque stuporem inderet, omnemque Nabuchodonosoris duritiam amoveret. Sed majus quidpiam flammarum illa extinctione, admirabilisque operatus est: quandoquidem eam inflammari incendique, quantum ipsi libuit, permittens, hac ratione propriam potentiam ostendit, non tantum hostium machinas exsolvens, sed jam corroboratas irritans. Ne quis autem eos flammis superiores conspiciens, flammam illas visum aut spectrum esse

A πένησιν ὁ θεὸς ἰδωρήσατο. Τοῦτον δὲ διὰ τοῦ θορυφήναι τὸ ναυάγιον, δοκιμώτερον ποιεῖ, καὶ πλείονα αὐτῷ προξενεῖ τὸν μισθόν. Τοῦ γὰρ ἐλεημοσύνην δοῦναι πολλῶ μείζον ὑπάρχει τὸ, περιπεσόντα τῇ τοιαύτῃ συμφορᾷ, εὐχαριστήσαι τῷ θεῷ. Ὅδ γὰρ ἄπερ ἂν δι' ἐλεημοσύνης δῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἄπερ ἂν παρ' ἐτέρων ἀφαιρεθέντες ὑπομείνωμεν γενναίως, καὶ ταῦτα πολὺν ἡμῖν φέρει τὸν καρπὸν. Καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἐκείνου μείζον ἐστίν, ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τῷ Ἰὼβ τοῦτο ποιήσω φανερόν. Ἐκείνος, ἥνικα χρήματα ἐκέκτητο, τὴν οἰκίαν τοῖς πένησιν ἀνέψεξεν, τὰ ὄντα πάντα ἐξεδίδου. Ἄλλ' οὐκ ἦν οὕτω λαμπρὸς, ἥνικα τὴν οἰκίαν τοῖς πένησιν ἀνέψεξεν, ὡς περ ὅτε ἀκούσας αὐτὴν καταπυσσοῦσαν οὐκ ἀπεδυσπέτησεν· οὐκ ἦν οὕτω λαμπρὸς, ὅτε ἀπὸ τῆς κούρας τῶν προβάτων τοὺς γυμνοὺς περιβάλλεν, ὡς ἦν λαμπρὸς καὶ εὐδίκιμος, ὅτε ἀκούσας, ὅτι κύρ κατῆλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ θρέμματα πάντα ἀνάλωσεν, ἠὲ χαρίστησεν. Τότε φιλόφρων ἦν, νῦν φιλόσοφος γέγονεν· τότε ἠλέει τοὺς πένητας, νῦν εὐχαριστεῖ τῷ Δεσπότη. Καὶ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν· Τί ποτε τοῦτο ἐστίν; Τὰ ποίμνια ἀνάλωται, ἀφ' ὧν ἐτρέφοντο μυριοὶ πένητες. Εἰ καὶ ἀνάξιος ἤμην ἐγὼ ἀπολαύειν εὐπορίας, διὰ τοῦν τοὺς μετέχοντας ἐχρῆν φείσασθαι. Ἄλλ' οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνενόησεν, ἀλλ' ἤδει τὸν θεὸν πρὸς τὸ συμφέρον ἅπαντα οἰκονομοῦντα. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι μείζονα ἔδωκεν ὑπερτον τὴν πληγὴν τῷ διαβόλῳ, ὅτε ἀφαιρεθεὶς ἠὲ χαρίστησεν, ἢ ὅτε κεκτημένος ἠλέει· ὅτε γὰρ ἐκέκτητο, κἀν ὑποψίαν τινα ἔσχεν εἰπεῖν ὁ διάβολος, εἰ καὶ ψευδῆ, ἀλλ' ὅμως ἔσχεν εἰπεῖν· Μὴ δωρεὰν ἀσέβεται Ἰὼβ τὸν θεόν; Ἐπειδὴ δὲ ἔλαβε πάντα, ἐπειδὴ πάντων αὐτὸν ἐγύμνωσεν, ὁ δὲ τὴν αὐτὴν εὐνοίαν πρὸς τὸν θεὸν διετήρησεν· τότε λοιπὸν ἐνεφράγη τὸ ἀνάσχυτον στόμα, καὶ οὐδὲν οὐκέτι ἔσχεν εἰπεῖν. Λαμπρότερος γὰρ νῦν ὁ δίκαιος γέγονεν. Τοῦ γὰρ ἐν πλοῦτῳ ζῶντα ποιεῖν ἐλεημοσύνην, μείζον ὑπάρχει τὸ πάντα ἀφαρπαγέντα γενναίως ἐνεγκεῖν καὶ μετ' εὐχαριστίας, καθάπερ ἐπὶ τούτου δέδεικται τοῦ δικαίου. Τότε πολλὴ φιλοφροσύνη πρὸς τοὺς συνδούλους ἦν, νῦν μέγα τὸ φίλερον πρὸς τὸν Δεσπότην ἰδείχθη.

D

ΙΑ'. — ΦΑΥΣΤΙΝΙΑΝῸ.

Ἡδύνατο ὁ θεὸς σέβσαι τὴν φλόγα τῆς Βαβυλωνίας καμίνου, ἀλλ' οὐ πεποίηκε τοῦτο ὑπὲρ τοῦ μείζονα ἐνδεῖναι φέβον τοῖς ἀσεβέσι, καὶ πλείονα ἐμποήσας τὴν ἐκπληξίν, καὶ πᾶσαν λύσιν τοῦ Ναβουχοδονόσορ τὴν πύρωσιν. Μείζον δὲ τοῦ σέβσαι τὴν φλόγα καὶ παραδοχότερον ἐποίησεν· ἀφελὲς γὰρ αὐτὴν καυθῆναι τοσοῦτον, ὅσον ἐκεῖνος ἠθέλησεν, οὕτως τὴν οἰκίαν ἐνδείκνυται δύναμιν οὐ καταλύων τὰ μηχανήματα τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐστῶτα ποιῶν ἄκυρα. Ἴνα δὲ μήτις αὐτοὺς ἰδὼν παρῆγεγόντας τῆς φλογὸς, φαντάσματα εἶναι τὴν φλόγα νομίσῃ, συνεχώρησε καυθῆναι τοὺς ἐμβαλόντας αὐτοὺς, δε-

κνίς, ὅτι πῦρ μὲν ἦν ἀληθῶς τὸ ὀρώμενον· οὐ γὰρ ἄν
καὶ κληματίδα, καὶ στυπκίον, καὶ τοσαῦτα κατέφαγε
σώματα. Τῆς δὲ αὐτοῦ προστάξεως οὐδὲν ἰσχυρότε-
ρον, ἀλλ' ἴσται τῶν ὄντων ἀπάντων ἡ φύσις τῷ ἐκ
τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι αὐτὴν παράγονει, ὅπερ
καὶ τότε εἰδείκνυτο. Σώματα γὰρ ἡ φλῆξ ἀπολαβοῦσα
φθαρτὰ, καθάπερ ἀφθάρτων ἀπέσχετο, καὶ σῶαν
τὴν παρακαταθήκην ἀπέδωκε, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς
λιμνηρότητος· ὥσπερ γὰρ ἐκ βασιλείων τῶν βασι-
λείς, οὕτως ἀπὸ τῆς καμίνου οἱ τρεῖς παῖδες προε-
σαν, οὐδενὸς λοιπὸν εἰς τὸν βασιλεῖα ἀνεχομένου
ὄρῳ, ἀλλὰ πάντων ἀπ' ἐκείνου τοὺς ὀφθαλμοὺς
μεταθέντων ἐπὶ τὴν παράδοξον θεωρίαν. Καὶ οὕτε
τὸ διάδημα, οὕτε ἡ ἀλουργία, οὕτε ἄλλο τι τῆς
φαντασίας τῆς βασιλικῆς, οὕτως τοὺς δυχλοὺς ἐπ-
έστρεψεν, ὡς ἡ θέα τῶν πιστῶν ἐκείνων, ἔγγροι-
σάντων μὲν τῷ πυρὶ, οὕτως δὲ ἐξεληθόντων ἐκείθεν,
ὡς τοὺς ἐν ὄνειροις τοῦτο παθόντας εἰκὸς ἦν. Καὶ
γὰρ ὁ πάντων εὐθραυστότερόν ἐστι τῶν ἐν ἡμῖν,
ἡ τῶν τριχῶν φύσις, τότε ἀδάμαντος ἰσχυρότερον
ἐκράτει.

passi fuissent, haud inverisimile fuerat. Etenim quod
in nobis ante omnia fragilius est, pilorum nempe
natura, tunc adamante validius obluetabatur.

ΙΕ'. — ΤΥΡΒΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Κρεοφαγία ὄντως ἐστὶ τὰ θεία νοήματα· εἴ
γὰρ σὰρξ μου, φησὶ, βρωσὴ ἐστὶν ἀληθῶς. Ὅθεν
καὶ αὐτὸς ἡδέως διὰ παντὸς τῆς στερεᾶς, καθὼς
φησιν ὁ Παῦλος, μεταλαμβάνει τροφῆς.

ΙΓ'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ.

Πῶς οὐκ ἐγκαλύπτῃ, ἐγκρατεῖς καὶ σοφοὺς ὀνο-
μάζων τοὺς περὶ Διογένην, καὶ Πυθαγόραν, καὶ
Πλάτωνα, οἵτινες ἐπὶ τοσοῦτον ἤλασαν τῆς ματαιο-
φροσύνης, ὥστε καὶ τοῖς ἀκινήτοις καὶ ἀψύχοις εἰ-
δώλοισι προσκυνῆσαι;

ΙΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ ἀναισθῆτως καὶ ἀναληθῶς διάτριβε ἐπὶ τοῖς
συμβεβηκόσι τῷ ὀκνῶ σου σκυθρωποῖς, μηδ' ἄλλας
ἀμαρτίας τὰς προλαθοῦσαις ἀμαρτίας προσώρουε,
ἀλλὰ γινώθε ὅτι ὁ θεὸς σε μαστίζει ἀλαζονεύμενον,
ἵν' ἰλθῶν εἰς συναίσθησιν τὴν ἐπὶ τὸ κάλλιον μετα-
βολὴν ἐπιδείξῃ· εἰ δ' ἐπιμένεις τραχυνόμενος
μᾶλλον, καὶ μωροποιῶν, καὶ χλευάζων σεαυ-
τὸν, πολυπλασιάζεις τὰς θεοπέμπτους πληγὰς,
καὶ παρασκευάζεις μᾶλλον αὐξηθῆναι τὰς συμφο-
ρὰς καὶ τὰ δεινὰ τῆς σῆς ἀσεβειστάτης οἰκίας.

ΙΕ'. — ΙΟΥΑΙΩ ΔΕΚΕΜΠΡΙΜΩ.

Εἰ τὰ ἀμαρτήματα μετὰ τοσαύτης ἐξετάζεται τῆς
ἀκριβείας, ὡς καὶ ῥημάτων καὶ ἐνθυμημάτων ἀπο-
τινύειν δίκας, πολλῶ μᾶλλον τὰ κατορθώματα, κἂν
μεγάλα τυγχάνωσι, κἂν μικρὰ, λογισθῆσεται ἡμῖν
κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς ἀναποδόσεως. Μὴ τοί-
ων ἀθυμῆσης, μηδὲ ὀλιγωρήσης, μᾶλλον δὲ κατὰ
δύναμιν ἐργάζου τὸ ἀγαθόν.

ΙΘ'. — ΗΦΕΣΤΙΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἡρώτησάς με· Τίνος ἕνεκεν ἀγαθοὶ τινες ἄνδρες
ἀδικητοῖς τοῖς περιπίπτουσιν, ὄϊον, ἀλγῆμασι σῶ-

A existimaret, eos, qui injecerant, comburi permi-
sit, revera, quod videbatur, ignem esse ostendens;
alias neque sarmenta, neque stuppam, nec tot
denique alia corpora absumpsisset. Illius vero præ-
cepto nihil validius fuerit: sed obediēt rerum
omnium natura illi, qui ex eo, quod non erat, ad
id quod est, eam transtulit, quod tunc ostende-
batur. Etenim cum flamma corruptioni obnoxia
corpora accepisset, ab illis, ac si incorruptibilia
essent, abstinuit, depositumque sibi salvum atque
incolume, et multo cum splendore magnificentius
restituit. Quemadmodum enim ex aula regia reges,
sic etiam e fornace tres pueri egressi sunt⁹⁶. Tum
demum cum nullus regis aspectum æquo animo
ferret, omnes ab eo oculis avertentes in admiran-

B dum illud spectaculum fixerant; et neque diade-
ma, neque purpureum indumentum, neque quid-
piam aliud regiae²⁹⁸ illius majestatis ita plebem
in se converterat, ut fidelium illorum aspectus, qui
istac tenus in igne immorati fuerant, et hac ratione
inde exierant, ac si inter somniamandum similia per-

XV. — TURBONI PRESBYTERO.

Vere carnum esus sunt divinae cogitationes:
« Caro enim mea, ait, vere cibus est⁹⁷. » Hinc
et tu continuo perlibenter solidi, ut Paulus in-
quit, alimenti particeps efficeris⁹⁸.

XVI. — ELEUTHERIO.

Quomodo præ pudore os non obvelas, conti-
nentes et sapientes compellans Diogenis, Pytha-
goræ, et Platonis assecclas, qui eo dementiae prove-
nere, ut immobilibus atque inanimatis idolis cul-
tum præstarent?

XVII. — Fidem.

Ne absque sensu doloreque in tristibus, quæ
domum tuam affligunt, vitam protrahas, neque
nova peccata veteribus exaggera, sed agnosce
Deum esse, qui te insolentem ac jactabundum
diverberat, ut persentiscens ad meliora mutatis
moribus gradum facias. Tu porro si temetipsum
magis ac magis exasperans, et puerilia peragens,
et tibi illudens persistiteris, noxas a Deo tibi illa-
tas multiplicabis, efficiesque, ut ²⁹⁹ infortunia
domusque tuæ impiissimæ ærumnæ magis adau-
geantur.

XVIII. — JULIO DECEMPRIMO.

Si peccata tanta cum discussione atque exacto
examine perpenduntur, adeo ut et verborum et
cogitationum pœnæ persolvantur; multo magis res
optime gestæ, sive illæ ingentes sint, sive pusillæ,
die retributionis examinabuntur. Ne despondeas
illaque animum, neque negligas, imo pro viribus
operibus bonis incumbere.

XIX. — ΗΕΦΕΣΤΙΩΝΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Postulasti a me: Quanam ratione probi quidam
homines in infaustas quasdam ac diras incidunt

⁹⁶ Dan. iii, 51. ⁹⁷ Joan. vi, 55. ⁹⁸ Hebr. v, 14.

calamitates, veluti dolores corporis, ad extremum usque vitæ diem, aut delirationem, quemadmodum Callitychus Silentiarius, aut in manus dæmonis conterentis et torquentis illabuntur, uti Tagerius divitis illius superbi filius, vir equidem modestus, compunctus et pius. Quidam etiam a barbaris in captivitatem adducti, alii terræ motu obruto et domo collapsa obruti, alii furente incendio combusti, alii quidam præter expectationem noxii subjecti sunt. Scias itaque hæc justis advenire, ut per ea illorum contemptores metu perstringantur, et supercilium deponant, et rerum omnium Dominum et universorum judicem in memoriam revocent, et a pravis comminiscendis, qui pravis operam dant, cessent, et ad remedium poenitentiae concitato cursu confugiant, et **300** virtutis apprime animo utilis curam gerant. Id quoque tibi præter alia nota, tristia, quæ justis adveniunt, nullam afferre animo noxam, imo illis sempiternas mercedes uberiore propectu adaugere.

XX. — *Eidem.*

Abraham animo sibi proponens filium proprium Deo in sacrificium offerre, quare servus ait : « Sedete vos hic cum asino ; ego autem et puerulus, postquam adoraverimus, revertemur *? » Credebat siquidem, filium etiam in sacrificio mactatum a Deo in vitam restituendum, et offerenti vivum reddendum. Credamus itaque et nos, cum vitæ finem posuerimus, ex perturbationibus obnoxia ad eam, quæ nunquam interturbatur, restituendos. **C**

XXI. — CASTORI DUCI.

Cogita speluncam esse mundum hunc, continuo novæ corruptioni obnoxium, in eaque justos homines vitam agere veluti terrenos angelos ; improbos vero reptilium instar in jam dicta spelunca latitantes, injurios se præferre, ac beatos homines pesundare. Itaque si propter horum communicationem, patientiam, aut exhortationem aliquando efferati illi ad hominum conditionem immutati fuerint, probe id factum esse : quod si ad ultimum usque spiritum incorrigibiles manserint, duplici in futurum pœna puniendos, et quod pro virtute pejora amplexati sunt, et quod neque justorum consuetudine, neque adhortamentis, sibi ipsis meliores effici voluerunt. **D**

301 XXII. — *Eidem.*

Neque virtus essentia est natura sua subsistens, neque vitium animal rationis compos, quemadmodum nonnulli existimant. Sed utraque ex comprehensione, vel exercitatione, vel actione, vel abstinentia participantium, et non participantium, nasci sueverunt, vel rursus decedere.

XXIII. — *Eidem.*

Regem et subditum, peccatorem et justum, robustum et imbellem eadem fide alendos esse dicit Isaias. Post Christi scilicet adventum una simul pascetur lupus et ovis, et pardus simul accubabit

Aματος μέχρι θανάτου, ἢ ἐκπᾶσει φρενῶν, ὡς περ Καλλίτυχος ὁ Σελεντιάριος ἢ δαίμονι συντρέβοντι καὶ στρεβλοῦντι, ὡς περ Ταγήριος, ὁ υἱὸς τοῦ ἀλαζόνος πλουσίου, ἄνθρωπος μετριόφρων, καὶ κατανευγμένος, καὶ εὐλαθῆς ; Τινὲς δὲ καὶ ὑπὸ βαρβάρων ἐλήφθησαν, ἄλλοι δὲ σεισμοῦ γενομένου, κατεχώσθησαν πεπτωκότες τοῦ οἴκου, ἕτεροι δὲ ἐμπυρισμῷ κατεφλέχθησαν, ἢ ἄλλοις τισὶν ἀπροσοκλήτοις ἐνεσχέθησαν δεινοῖς. Γίνωσκε τοίνυν, ὅτι περ τὰ τοιαῦτα συμβαίνει τοῖς δικαίοις, ἵνα διὰ τούτων οἱ καταφρονοῦντες κατὰφοβοὶ γίνωνται, καὶ τὴν ἑαυτῶν ὀφρῖν κατασπάσωσιν, καὶ εἰς ὑπόμνησιν Ἐλθῶσι τοῦ Κυρίου τῶν ὄλων καὶ χριστοῦ τῶν ἀπάντων, καὶ παύσονται οἱ τὰ φαῦλα πράσσοντες τῆς κακῆς ἐργασίας, καὶ δράμωσι πρὸς τὴν θεραπείαν τῆς μετανοίας, καὶ ἐπιμελῶσονται τῆς ψυχρῶλου ἀρετῆς. Πλὴν τοῦτο σημειῶσαι, ὅτι τὰ συμβαίνοντα σκυθρωπὰ τοῖς δικαίοις, οὐδὲν μὲν παντελῶς λυμáινεται τῇ ψυχῇ, προσθήκην δὲ προξενεῖ τούτοις αἰωνίων μισθῶν.

K'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Σκοπὸν προθεθεμῆνος ὁ Ἀβραάμ θῦσαι τῷ Θεῷ τὸν ἴδιον υἱόν, διατί φησι τοῖς δούλοις : « καθίσαιτε ὑμεῖς αὐτοῦ μετὰ τῆς θου· ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον προσκυνήσαντες ὑποστρέψομεν ; » Ἐπίστευεν γάρ, ὅτι καὶ μετὰ τὸ τεθῆναι τὸν παῖδα, ἀναστήσει αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ ζῶντα παραστήσει τῷ τεθυκότι. Πιστεύσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς ἐντεῦθεν ἦδη ἐξαναστήναι ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐμπαθεστέρου εἰς τὸ ἀπαθέστερον.

KA'. — ΚΑΣΤΟΡΙ ΔΟΥΚΙ.

Νόμισόν μοι σπῆλαιον ὑπάρχειν τὸν φθειρόμενον κόσμον· ἐν αὐτῷ δὲ καὶ τοὺς δικαίους διατᾶσθαι ἀνθρώπους καθάπερ τινὰς ἐπιγελοῦς ἀγγέλους, καὶ τοὺς πονηροὺς, δίκην ἔρπετων ἐμφωλευόντας τῷ λεχθέντι πηλαίῳ, πλείστα ἀδίκειν καὶ καταπονεῖν τοὺς μακαρίους ἄνδρας. Ἐὰν τοίνυν διὰ τῆς τούτων συνδιαγωγῆς, καὶ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς παραινήσεως μεταβληθῶσι ποτε οἱ θηριώδεις πρὸς ἀνθρωπίνην κατάστασιν, εὐγε· εἰ δὲ μέχρι τελευτῆς ἀδιόρθωτοί μένοιν, διπλὴν ἀποτίσουσιν τιμωρίαν κατὰ τὸ μέλλον, ὅτι τε ἀντὶ τῆς ἀρετῆς τὸ φαῦλον ἠσπάσαντο, καὶ ὅτι οὔτε τῇ συνδιατριβῇ τῶν δικαίων, οὔτε τῇ νοουθεσίᾳ βελτίους ἑαυτῶν γενέσθαι βεβούληνται.

KB'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Οὔτε ἡ ἀρετὴ οὐσία φύσει ὑφαστώσα, οὔτε ἡ κακία ζῶν ἐστὶ λογικόν, ὡς τινες νομίζουσιν· ἀλλ' ἀμφοτέρα ἐξ ἀναλήψεως, ἢ μελέτης, ἢ ἐργασίας, ἢ ἀπογῆς τῶν μετεχόντων ἢ μὴ μετεχόντων γίνεσθαι εἴωθεν, ἢ πάλιν ἀπογίνεσθαι.

KΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὅτι μὲν καὶ βασιλεὺς, καὶ ὑπήκοος, ἀμαρτωλῶς τε καὶ δίκαιος, δυνατὸς τε καὶ ἀσθενής, τῇ αὐτῇ πίστει τραφήσονται, φησὶν ὁ Ἡσαίας· τότε, δηλαδὴ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίαν, συμδοσκηθήσεται

* Gen. xii, 5.

λύκος μετὰ ἀρνός, καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἅμα ἐρίφῳ, καὶ μοσχάριον, καὶ λέων, καὶ ταῦρος ἅμα βοσκηθήσονται. Ὅτι δὲ καὶ τοῖς ἀπλουστέροις, καὶ μᾶλλον τῇ φαυλότητι νηπιάζειν προαιρουμένοις μακαρίους καὶ ἀκάκοις ἀνθρώποις, διὰ τοῦ [ἀ]περιέργου καὶ ἀπράγμονος βίου καὶ δι' εὐχῆς ἀδιστάκτου εὐχέρωτοι γίνονται αἱ ἐναντία δυνάμεις, λέγει ὁ αὐτὸς προφήτης, ὅτι « Καὶ παιδίον νήπιον, ἐπὶ τρώγλην ἀσπίδων, καὶ ἐπὶ κοίτην ἐκγόνων ἀσπίδων τὴν χεῖρα ἐπιβαλεῖ, καὶ οὐ μὴ κακοποιήσουσιν, οὐδ' οὐ μὴ δύνωνται ἀδικῆσαι οὐδένα ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἁγίον μου » ὄρος νοῶν τὴν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν διὰ τὸ ὕψος τῆς πίστεως.

ΚΑ'. — ΑΣΚΛΗΠΙΩ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩ.

Ἐν πρὸ τῶν ἀγαθῶν πράξεων ζητῶν ζήτημά τινά ἀνωφελῆ καὶ ἀνεύρετα, ὡς ἐνδεῖς φρενῶν πλανώμεθα, καὶ ἐνεδρευόμεθα. Ὅ τε γὰρ ἐκείνου χρόνος βραχύς, καὶ τὸ κρίνεσθαί ἡμῖν ἔστι περὶ ἔργων, οὐ περὶ γνώσεως ἀπορρήτων. Διὸ μὴ καταλείψωμεν ζητεῖν· « Τί χρῆ ποιήσαντας ζωῆς αἰωνίου τυχεῖν; » Εἰ γὰρ ἀπασχοληθέντες τὸν βραχὺν χρόνον εἰς δυσεύρετα καὶ ἀνωφελῆ ζητήματα τὰς ἡμέρας τοῦ παρόντος βίου καταδαπανήσωμεν, ἐνεδρευθέντες, ἀπερχόμεθα ἐνθεν κεναῖς χερσὶ. καὶ λέξουσιν εὐκαίρως περὶ ἡμῶν οἱ προφῆται ἐπαποδύρῳμενοι τῇ ἀπωλείᾳ ἡμῶν· Ποῦ εἰσιν οἱ ἑσθῆτες; Ποῦ εἰσιν οἱ πάνσοφοι σύμβουλοι καὶ διδάσκαλοι; « Πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν; » Ἐξέλιπον γὰρ καὶ ἀπώλοντο διὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν παρανομίαν αὐτῶν, καθάπερ τὸ ἐνὶ πνιον τοῦ ἑγειρομένου ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ. Πρὶν τοῖνον τὰ τοιαῦτα ἐπιθεῖν θρηνώδη θεῖη, ἀφέντος τῶν μαρῶν ζητημάτων, καὶ μειρακίους παίζουσι ἀρμολόγουν, παίσθητι τῷ μεγάλῳ καὶ ἀληθινῷ διδασκάλῳ βῶντι· « Ζητεῖτε πρὸ τῶν πάντων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην. » Ἐκαστος γὰρ ἴδιον ἔχει καιρὸν τὸ πράττειν τὰ δίκαια, ἐνταῦθα τὸ δ' ἀπολαβεῖν τὴν μισθαποδοσίαν, ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ἴν' οὖν μὴ ἐνεδρευθῶμεν, μᾶλλον τὴν δικαιοσύνην ἰχνεύσωμεν τε καὶ πράξωμεν ὅπως, καθάπερ τινεῖς κάλλιστοι ὀδοιπόροι, τὰ ἐφόδια τῶν ἀγαθῶν βαστάσαντες πράξωμεν, ὡς περὶ εἰς τὴν πόλιν τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν εἰσέλθωμεν. Ὅ γὰρ τοὶ Θεοὶ τοῖς εὐγνωμονοῦσι, διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ γενόμενον κόσμον, πρόδηλός ἐστιν ὑπὸ πάσης κτίσεως αὐτοῦ μαρτυρούμενος. Μὴ τοῖνον τοῦ Θεοῦ λήθην λαβόντες, καὶ τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων καὶ κριμάτων, περὶ τινὰ μικρὰ ζητήματα, καὶ ἀκερδῆ λεξιλογία, μηδενὸς λόγου ἄξια, ὡς περὶ μεγάλα τινὰ καὶ ἀπορήτα ἀπασχολοῦντες ἑαυτούς, ἀποθουκαληθῶμεν καὶ ἀλλοτριωθῶμεν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

ΚΕ'. — ΦΙΛΟΥΜΕΝΙΩ.

Δύναται πρῶτον διὰ τῆς ἀμελείας ἐρημωθείσα καὶ χερσωθείσα ψυχὴ, νῦν μεταβαλλομένη καλῶς, ἐξημερωθῆναι, καὶ φιλοκαληθῆναι, καλιεργηθῆναι τε καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον μεθαρμοσθῆναι σχῆμα. Γέγραπται γὰρ, ὅτι « Ἔθετο ἔρημον εἰς λίμνας καὶ διεξ-

cum hædo, et vitulus et leo et taurus simul pascuntur¹. A simplicioribus vero, et qui improbitate pueri esse magis amant, beatiss et innocentibus hominibus, per actuosam et incuriosam vitæ rationem, et orationem non vacillanter facile facultates aduersas capi, idem ipse propheta tradit : « Puer infans in foramen aspidum, et in nidum filiorum aspidum, manum imponet, et non nocebunt, neque injurii erunt alicui in monte sancto meo²; » monumentum intelligens propter fidei sublimitatem Christi Ecclesiam.

XXIV. — ASCLEPIO GRAMMATICO.

Si antequam probe operamur, quæstionibus inutilibus atque irreperitis examinandis operam navaverimus, næ nos uti mente capti a via aberramus, et insidiis objicimur : nam uniuscujusque tempus **302** breve est, discussionesque nostræ de operibus, et non de cognitione rerum effatu difficillimum fieri debent. Quapropter in quæstione illa insistamus : « Quid agendum sit, ut æternæ vitæ participes efficiamur³ ? » Etenim si breve hoc tempus impenderit in irreperitas ac minime proficuas quæstiones, præsentis nempe vitæ dies consumpserimus, insidiis obnoxii, hinc vacuis manibus egrediemur, opportuneque de nobis propheta dicent, nostrum interitum deplorantes : « Ubinam sunt grammatici ? Ubi sapientissimi consiliarii præceptoresque⁴ ? Quomodo facti sunt in desolationem⁵ ? » Defecerunt siquidem, et propter stultam arrogantemque sui existimationem, et iniquitatem, veluti somnium e lectulo suo assurgentis, intercederunt. Antequam igitur de te similia deplorent, stultis quæstionibus, et jocantibus puerulis convenientibus vale dicto, magno veroque præceptori fidem adhibe inclamanti : « Ante omnia querite regnum Dei et justitiam⁶. » Singula siquidem proprium tempus habent justa hac in vita operari, et futuro tempore mercedem recipere. Ne igitur insidiis captemur ; justitiam potius investigemus operemurque, ut viatorum optimum instar, egregiarum actionum comæatus convehentes, tanquam in urbem aliquam, regnum cælorum ingrediamur. Deus siquidem bene affectis, per mundum conditum ab eo, manifesto ab omni creatura deprædicatur. Ne ergo Dei obliuiscetes, illiusque præceptorum ac judiciorum, in nonnullis minutis quæstionibus, et minime lucrosis, nullaque consideratione dignis verbulis ; **303** tanquam in ingentibus et multis immorantes, decipiamur, et sempiterna vita alienemur.

XXV. — PHILUMENIO.

Quæ prius per socordiam desolata ac sterilis facta fuerat anima, nunc ipsum probe, et, ut addecet, immutata mansuescere valet, et ascita sibi mansuetudine et venustate, in meliorem prospectum transferri. Scriptum est enim : « Posuit de-

¹ Isa. II, 6. ² ibid. 8, 9. ³ Luc. x, 25. ⁴ I Cor. I, 20. ⁵ Psal. LXXII, 19. ⁶ Matth. vi, 33.

sertum in lacus, et decursus aquarum, et inhabitare fecit ibi esurientes, et constituerunt urbes habitationis, et seminarunt agros, et plantaverunt vineas, et benedictæ sunt⁷. » Eum porro non de terra inanimata, sed de animis rationis compotibus prædicta asserere, in fine psalmi manifestat: « Quis sapiens, et custodiet hæc, et intelliget misericordias Dei⁸? » Ne itaque animum despondeas, etiamsi universa justitia careas, dummodo volueris mores immutare. Nanque in deserto tabernaculum Dei a Moyse exstructum⁹ symbolice innuit, fieri posse, desertam animam Dominici tabernaculi participem fieri: in sæculum enim exsultabunt fideles, et inhabitabit in eis Dominus, et « Gloriabuntur, ait, in te, qui diligunt nomen tuum¹⁰, » Christe.

XXVI. — THEODOTO DIACONO.

Commoveri non debes rerum adventantium novitate. Ubique enim ad sobrios ac castos tentationes a sibi proximis et ab alienis invehuntur. Quapropter Apostolus, discriminum confertos defluxus, qui inferuntur, intuens, timensque, ne ex discipulis **304** aliqui ea oratione turbarentur, sedulo scribens, dicebat: « Misi vobis Timotheum, ut nemo turbetur in afflictionibus hisce: vos enim scitis nos in hoc propositos esse¹¹. » Cujus sententia ea fuerit: Hæc est vita nostra; hæc apostolici instituti series, innumera perpeti mala. In hoc enim propositi sumus, ait. Quemadmodum res venales eo fine proponuntur ut veneant et emantur; ita et apostolica vita in hoc proponitur, ut maledictis incessetur, ut mala perpetiatur, ut nunquam requiescat. Qui vero sobrii sunt, tantum abest ut inde lædantur, ut et majora lucrentur.

XXVII. — *Eidem.*

« Benedicam, ait, Dominum in omni tempore; semper laus ejus in ore meo¹². » Turpe siquidem est, nos in rebus prosperis Deum, cum laudibus et gratiis venerari; in tristioribus vero obmutescere. Tunc enim vero uberores gratiæ agendæ sunt, cum mala subimus, agnoscentes, quod « Quem diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium quem recipit¹³. »

XXVIII. — *Eidem.*

« Ego quasi oliva fructifera in domo Domini¹⁴, nunquam beata spe denudatus. Efficiamur itaque oliva fructifera, nullo alio in loco, non in gentium, non in Judæorum secta, non in prava hæresi, sed in domo Domini, in fide nempe et pietate: impii enim extra Ecclesiam frustra fructus edunt.

305 XXIX. — *Eidem.*

Quemadmodum in Josepho, primum quidem deficiilia fuere, et multum in tempus protrahantur, promissioni, ut videbantur, non obsecundantia,

Α δους ὑδάτων, καὶ κατάρκισεν ἐκεῖ πεινῶντας, καὶ συνεστῆσαντο πόλεις κατοικεσίας, καὶ ἔσπειραν ἀγρούς, καὶ ἐφύτευσαν ἀμπελώνας, καὶ ἠύλογηθησαν. » Ὅτι γὰρ οὐ περὶ χώρας ἀψύχου ταῦτα φησίν, ἀλλὰ περὶ λογικῶν ψυχῶν, λέγει καταπαύων τὸν ψαλμὸν: « Τίς σοφός, καὶ φυλάξει ταῦτα, καὶ συνήσουςε τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ; » Μὴ οὖν σαυτὸν ἀπογνῶς, ἐρημον τυγχάνοντα πάσης δικαιοσύνης, μόνου εἰ βουλευθείης μεταθεῖναι τὸν τρόπον. Καὶ γὰρ τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ κατασκευάσαι τὸν Μωϋσεῖα, συμβολικῶς δείκνυται, δυνατὸν εἶναι ψυχὴν ἐρημωθείσαν δεκτικὴν γενέσθαι τῆς σκηνῆς τοῦ Κυρίου. » Εἰς αἰῶνα γὰρ ἀγαλλιάσονται οἱ πιστοί, καὶ κατασκηνώσει ἐν αὐτοῖς ὁ Κύριος, καὶ καυχῆσονται, φησὶν, ἐν σοὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου, » Χριστέ.

B

ΚΓ'. — ΘΕΟΔΩΤΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Οὐ χρὴ ξενίζεσθαι τοῖς γινόμενοις· πανταχοῦ γὰρ πειρασμοὶ τοῖς νήφουσί ἐστι παρεσκευμένοι, ἀπὸ τῶν οικείων, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος βλέπων τὰς νηφάδας τῶν κινδύνων τὰς ἐπαγομένας, καὶ δεδοικώς, μὴ τινες τῶν μαθητῶν ἐντεῦθεν θορυβηθῶσι, γράφων ἔλεγεν: « Ἐπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, εἰς τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταῦταις. Αὐτοὶ γὰρ οἶδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. » Ὡ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Οὗτος ἡμῶν ὁ βίος, αὕτη τῆς ἀποστολικῆς πολιτείας ἡ ἀκολουθία, τὸ μυστήριον πάσχειν κακά. » Εἰς τοῦτο γὰρ κείμεθα, φησὶν, ὥστερ τὰ ὄνια εἰς τοῦτο πρόκειται, εἰς τὸ πωλεῖσθαι καὶ ἀγοράζεσθαι· οὕτω καὶ ὁ ἀποστολικὸς βίος εἰς τοῦτο κείται, εἰς τὸ λιοδωρεῖσθαι, εἰς τὸ πάσχειν κακῶς, εἰς τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἀνακωχὴν. Καὶ ὅσοι νήφουσιν, οὐ μόνον ἐντεῦθεν οὐ βλέπτονται, ἀλλὰ καὶ μειζῶνως κερβαίνουσιν.

ΚΖ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Εὐλογῆσω, φησὶ, τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ· διὰ παντός ἡ ἀκείνας αὐτοῦ ἐν τῷ στόματι μου. » Αἰσχρὸν γὰρ ἐστὶν εὐλογεῖν μὲν ἡμᾶς Θεὸν ἐπὶ τοῖς χρηστοτέροις, σιωπᾶν δὲ ἐπὶ τοῖς σκυθρωποτέροις πράγμασιν· ἀλλὰ δεῖ πλέον τότε εὐχαριστεῖν, ὅταν κακὰ πάσχωμεν, γινώσκοντας, ὅτι ὃν ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.

ΚΗ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Ἐγὼ δὲ ὡς ἡ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οὐκω Κυρίου, μηδέποτε γυμνούμενος τῆς μακαρίας ἐλπίδος. Γενώμεθα τοιγαροῦν ἐλαία κατάκαρπος, μὴ ἀλαχρῶ που, μὴ ἐν Ἑλληνισμῷ, μὴ ἐν Ἰουδαϊσμῷ, μὴ ἐν αἰρέσει κακῇ, ἀλλ' ἐν τῷ οὐκω τοῦ Θεοῦ, σουτέστιν ἐν τῇ πίστει καὶ ἐν τῇ εὐσεβείᾳ. Οἱ γὰρ δυσσεβεῖς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας μάτην καρποφοροῦσι.

ΚΘ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

« Ὅστερ ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ, ἡ μὲν ἀρχὴ δυσκολίαν εἶχεν, καὶ μέχρι πολλοῦ προεῖ τα πράγματα, ἀπεναντίας εἶναι δοκοῦντα τῇ ὑποσχέσει, ὕστερον δὲ με-

⁷ Psal. cvi, 35-38. ⁸ ibid. 45. ⁹ Exod. xxvi, 1; Exod. xl, passim. ¹⁰ Psal. v. 12. ¹¹ I Thess. iii, 2, 3. ¹² Psal. xxxiii, 1. ¹³ Hebr. xii, 6. ¹⁴ Psal. li, 10.

ζωνα τῶν προσδοκῆθέντων ἐγένετο· καὶ ἐπὶ τοῦ Α σταυροῦ θεοῦ οὐκ εὐθέως, οὐδὲ ἐν προοιμίῳ καὶ ἐν ἀρχῇ τὸ κατόρθωμα ἅπαν ἐβλάστησεν· ἀλλὰ τὸ μὲν σκάνδαλον προίει, καὶ ὀλίγα τινὰ γέγονε θαύματος ἔνεκεν καὶ τῆς διορθώσεως τῶν ταῦτα τολμησάντων, καὶ εὐθέως πάντα περιέδραμεν. Εἰ γὰρ καὶ τὸ κατὰ πέτασμα ἐσχισθῆτο τοῦ ναοῦ τότε, καὶ πέτραι ἐρβήρασαν, καὶ ἥλιος ἐσκοτίσθη, ἀλλὰ ταῦτα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν λήθῃ γέγονε παρὰ τοῖς πολλοῖς. Μετὰ δὲ ταῦτα εὐθέως ἐν φυγῇ οἱ ἀπόστολοι, ἐν διώξει, ἐν πολέμοις, ἐν ἐπιβολαῖς λαθάνοντες, κρυπτόμενοι, δεδουκότες, οὕτω τὸν λόγον ἐκήρυττον· καὶ ἐν δυναστεῖα πολλῇ τῶν Ἰουδαίων ὁ δῆμος ἀγόντων, περι- ἀγόντων, σπαρτατόντων τοῖς πιστεύοντας· καὶ ὁ σταυρωθεὶς ἠλείχτο ταῦτα ὄρων. Ἀλλ' ὅρα πῶς, μετὰ ταῦτα, τὸ πρᾶγμα τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τὸν Β ἥλιον ἐλαμψεν, καὶ πᾶσαν κατέσχευεν τὴν οἰκουμένην.

Α'. — ΕΥΝΟΜΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἡρώτησί με ἡ θεοφιλία σου, τί ἐστὶν ὑπερ Γαλά- ταις ὁ Ἀπόστολος γράφει, ὅτι ὁ περιτεμνόμενος ὀφεί- λει πάντα τὸν Μωσαϊκὸν νόμον πληρῶσαι. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, καὶ τὸ φῶς τῆς οὐρα- νίου γνώσεως, δολκοῖς τισὶ καὶ ψυχοφθόροις ἀνθρώ- ποις Γαλάται ἐξ ἀφελείας καὶ κουφότητος παραπει- σθέντες, κατέπεσαν εἰς τὴν περιτέμνεσθαι, καὶ τὸν Ἰουδαϊσμὸν ὅλον λοιπὸν ἐμελλον παραδέχεσθαι. (Ἐμικρὰ γὰρ ζύμη ἔλον τὸ φύραμα ζυμοῦν εἰθωνο) βουλόμενος ὁ μακάριος Παῦλος μὴ ἀπολέσθαι, ἀλλὰ σωθῆναι αὐτοῦς, ἀνασειράζει τοὺς ἐξαπατηθέντας, καὶ ἀφίστησι τῆς βλαβεραῖς ἐγχειρήσεως καὶ τῆς C ἀδίκου περιτομῆς· ὡσανεὶ λέγων· Εἰ θέλεις περιτέ- μνεσθαι, οὐκοῦν καὶ σαβθάτιζε, καὶ θύε, καὶ σάλπιζε, καὶ σκηνοπηγίαν ἐπιτέλει, καὶ τὸν μῦν καὶ τὴν γα- λῆν παραφυλάττου, καὶ τὴν κλίνην σὺν τοῖς ἐπι- στρώμασιν ἅπασι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπόπλυνε, καὶ τὴν ἐστίαν κατὰσκαπτε, καὶ πᾶσι τοῖς Μωσαϊκοῖς σχοινοῖς σεαυτὸν κατὰδησον, καὶ οἰκοδόμησον πάλιν κακῶς, ἅπερ καλῶς καθέλειν ὁ Κύριος, καὶ ἀνανέω- σον τὸν βαρῦτατον νόμον τὸν δοθέντα καιρῷ τινι· ἀρ- μοδίῳ τοῖς νηπίοις τὴν φρένα, ὅνπερ ὁ Σωτὴρ Χρι- στος τοῖς τελείοις καὶ μεγίστοις δόγμασι τῆς εὐσε- βείας καθήργησεν. Εἰ τοίνυν φιλεῖς τὴν περιτομὴν, καθάπερ τῶν παιδῶν οἱ ἀνοητότατοι καὶ ἀλογιστότα- τοι, ἀστραγάλους, καὶ σείστρα, καὶ σφαίρας, καὶ D κάρυα, τοῦτο γίνωσκε σαφῶς, ὅτι οὐκ ἔχεις μέρος μετὰ Χριστοῦ, λύων τὸ βῶλῆμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ μὴ μόνον ἀκροδυστίαν περιτέμνης, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ γεννητικὰ ἀπόκοφον μόρια, ὅπερ ποιεῖν ὀφείλουσιν οἱ διαστατόμενοι περιτεμεῖν, καὶ στάσει· ἔγειρον διὰ τοῦτο κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Τοιοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εἰ- ρημένον, «Ὀφελον καὶ ἀποκόβονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς,» καὶ δούλους πάλιν ποιούντες τοὺς ἐλευθερω- θέντας ὑπὸ Χριστοῦ.

ΑΑ'. — ΠΙΟΝΙΩ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Ἐπειδὴ γησιῶ μοι φίλου μακαριωτάτου Εὐκαρ- πίου υἱὸς ὑπάρχεις, ἄγαν κηδόμενος τῆς σῆς σωτη-

dum expectationem omnem superarunt¹⁶ : in cruce quoque non illico, neque in primordio ipso agendi, et initio, perfecte facinus universum emicuit, sed scandalum quidem succrescebat, et pauca quædam portenta præstita sunt, ut qui similia ausi fuerant, in meliorem frugem converte- rentur; et mox statim omnia evanuerunt. Licet enim tum velum templi, et petra scissæ sint, et sol obscuratus¹⁷, verumtamen hæc uno die per- acta oblivioni a multis tradita sunt. Postea stā- tim apostoli in fuga, in persecutione, in bellis, in insidiis, latentes, absconditi, timentes; hac ra- tione verbum prædicabant; multumque potentes Judæorum populus trahentium, circumagentium, discerpentium credentes, et qui cruci affixus fue- rat, sustinebat hæc omnia conspiciens. Sed vide, quanam ratione postmodum res Ecclesie super solem illuxerit, et universam terram occuparit.

XXX. — EUNOMIO PRESBYTERO

Quæsisiti a me, vir piissime, Quid id est, quod Galatis Apostolus scribit, circumcidentem uni- versæ legis Judaicæ faciendæ debitorem esse¹⁸? Cum post fidem in Christum, cælestisque cognitio- nis lumen, subdolis quibusdam, et animo noxiis hominibus Galatæ ex simplicitate et levitate cor- dis nimium credentes circumcisionem amplexi fuissent, 306 Judaicumque cultum universum essent excepturi; « modicum siquidem fermentum totam massam corrumpere sœvit¹⁹ : » appetens beatus Paulus non interitum, sed eorum salutem, delusos retrahit, et a noxia aggressionem injustaque circumcisione revocat. Quasi diceret : Si circum- cidi vis, igitur, et Sabbata servato, et sacrificio, et tuba canito, et scenopegiam compingito, et murem et selem observato, et lectulum cum reli- qua supellectili universa quotidie lavato, et focum effodito, et reliquis Mosaicis funiculis temetipsum colligato, exstruitoque rursum pessime, quæ Do- minus optime destruxit, et legem gravissimam renovato, tempore opportuno mentem infantulis traditam, quem Salvator Christus perfectis maxi- misque divini cultus dogmatibus abolevit. Si ita- que circumcisionem appetis, quemadmodum pue- rorum stultissimi et inconsideratissimi talos, et D sinistra, et pilas, et nuces; illud liquido agnoscas, tibi partem cum Christo non esse, voluntatem Christi dissolventi. Nec tantummodo præputium circumcidito, sed et reliqua omnia membra gene- rationi inservientia abscidito, quod faciendum est illis, qui circumcisionem præcipiunt, dissidia- que propterea adversus Ecclesiam excitant. Quod innuit illud quod dictum est; « Utinam et abscin- derentur subvertentes vos²⁰, » et servos iterum facientes eos, qui a Christo liberati sunt.

307 XXXI. — ΠΙΟΝΙΩ ΙΛΛΟΥΣΤΡΙΩ.

Ingenui mihi amici beatissimi Eucarpium filium cum sis, tuæ salutis et existimationis ego maxi-

¹⁶ Gen. xxxvii, 7; Gen. xli, 40. ¹⁷ Matth. xvii, 51; Marc. xv, 38; Luc. xiii, 45. ¹⁸ Galat. v, 3. ¹⁹ ibid. 9. ²⁰ ibid. 12.

in opere curam gerens; quod tibi emolumento esse poterit scribo. Repone itaque aureos annulos, et quæ manibus gestas brachialia, futuræ tibi secundam legem conjugi potius ea donans. Quod si valde veneranda, et prudens ea fuerit, nec ipsa accipiet, ut ego existimo.

XXXII. — ANDREÆ PRESBYTERO.

Altare Domini esse monachus dicitur, altare, in quo et ex quo preces puræ perquam altissimo Deo offeruntur, altare spiritali quodam modo confixum, fundatumque « in loco, ut David ait, ubi steterunt pedes Domini ²¹, » nunquam dimoti ²²: « stantes enim, ait, erant pedes nostri in atriis tuis, Jerusalem ²³. »

XXXIII. — THAUMASIO MONACHO.

Quid enim porro exspectabas, secessum tibi ac quietem præponens? afflictiones prorsus, et tentationes, et pessimorum dæmonum innumeras irruptiones, et dolos, et machinas. Quid itaque moleste fers, varie tentationum lanceis exagitatus, rotisque fulmineis dæmoniæ currus anima tua comminutus, et paleæ instar tritus? Sustine gratias agens, fortique cogitatione tolera, et continuis precibus, et indefessis vigiliis, **308** et bona continentia meliora exspectans; et finem eorum intueberis, qui pro Christo decertant; salus siquidem est: at finis dæmonum dirus interitus. Tum enim pungentur, qui te nunc comminuunt, et conculcabis eos, et erunt cinis sub pedibus tuis, etc. Aliquando intra nos dæmoniæ cogitationes reconduuntur, aliquando foras erumpunt, compellentes nos in peccatum, quod opere committitur. Sed Deus exoratus a nobis eos dissipat, et exportat eos a nobis: tumque a confusione resipiscentes, nosmetipsos colligimus, et spiritu, ac si e mortuis revivisceremus, excitamur; et in sublime, quod secundum naturam est, indolentiæ sublatis, glorificamus, et laudamus Dominum, in bonum, ac Deo complacitum finem nostram vitam terminantes. Et id est, quod dicitur a Davide: « Et eruperunt omnes operantes iniquitatem, ut in sæculum disperdantur ²⁴. » Intellectuali enim supremi Numinis oleo certator homo pinguescit, qui prius superatus, et multarum perturbationum infestatione erat conditus. Neutiquam itaque tentationibus turbemur, si illico tentationum liberatio non subsequatur. Sed Deo potius id permittamus liberationis illius domino; uberiori siquidem cum gratia mercedem rependet, cum protrahit. Quapropter enixius persistamus gratias agentes, et laudes prosequentes, cum in longiora tempora postulata differt, et ad tempus Deus, quod petimus, prorsus non exhibet; quod ad majora munera exoptatam gratiam servat. Advenientes etenim afflictiones nobis, fiducia in Deo ut magis ac magis floreat, facit.

²¹ Psal. cxxxi, 7. ²² Psal. lxxii, 2. ²³ Psal. cxvi, 2. ²⁴ Psal. xci, 8.

(1) Hæc epistola, ut est magna confusio, in epistolis Nilianis, eas libri II complectitur quæ numm. 137, 138, 159, 279, 317, 140, 239, 108, 109, 111 et 135 notantur.

ῥίας καὶ τῶν ὑπολήψεων, γράφω τὸ ὠφελοῦν αὐτοῦ. Ἀπόθου τοίνυν τοὺς χρυσοὺς δακτυλίους, καὶ τὰ δύο φέλια τὰ ἐπὶ τῶν χειρῶν σου, τῇ ἰσομένῃ συμβίῳ κατὰ τὸν νόμον μᾶλλον ταῦτα χαριζόμενος. Εἰ δὲ πᾶνυ σεμνὴ καὶ σώφρων ἢ γαμετὴ τυγχάνοι, οὐδ' αὐτὴ καταδέξεται, ὡσπερ ἐγὼ νομίζω

ΑΒ'. — ΑΝΑΡΕΑ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Θυσιαστήριον Κυρίου λέγεται ὑπάρχειν ὁ μοναχός, θυσιαστήριον, ἐν ᾧ καὶ ἐξ οὗ εὐχαὶ καθαραὶ προσφέρονται τῷ πανυψίστῳ Θεῷ, θυσιαστήριον πνευματικῶς ἱδρυμένον, καὶ θεμελιωμένον « εἰς τὸν τόπον, καθὼς φησὶν ὁ Δαυὶδ, οὐ ἔστησαν οἱ πόδες Κυρίου » οὐ μὴν ἐσαλεύθησαν. « Ἐστῶτες γάρ, φησὶν, ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου, Ἱερουσαλήμ. »

B ΓΑ'. — ΘΑΥΜΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ (1).

Τί γὰρ προσδόκησας, προαιρούμενος τὴν ἀνάγκη-ρησιν καὶ τὴν ἡσυχίαν; Πάντως θλίψεις, καὶ πειρασμοὺς, καὶ χυλοῦν δαιμόνων τὰς μυρίας προσπτώσεις, καὶ λόγχα, καὶ μηχανάς. Πῶς οὖν δυσανασχετεῖς, κεντούμενος ποικίλως ταῖς τῶν πειρασμῶν λόγχαῖς, καὶ τοῖς πρηστηροειδέσι τροχοῖς τῆς τῶν δαιμόνων ἀμάξης τὴν σαυτοῦ ψυχὴν ἀλώμενος τμήμασι, καὶ δίκην ἀχύρου κοπτόμενος; Ἄλλ' ὑπόμεινον εὐχαρίστως καὶ μακροθύμως φρονήματι σιταρῶν, καὶ ἰκεσία πυκνῇ, καὶ ἀγρυπνίᾳ συντόνῳ, καὶ ἐγκρατεῖα καλῇ προσπαρεμένον τὸ κρεῖττον, καὶ θεάσθη τὸ τέλος τῶν ἀγωνιζομένων διὰ τὸν Χριστόν· σωτηρία γὰρ ὑπάρχει· τὸ δὲ τέλος τῶν δαιμόνων, ἀπώλεια χυλοῦν. Τότε γὰρ κεντηθήσονται οἱ ἀλωῶντές σε νῦν, καὶ καταπατήσεις αὐτοὺς, καὶ ἔσονται σποδὸς ὑπὸ τοὺς πόδας σου, καὶ τὰ ἐξῆς. Ποτὲ μὲν κρύπτονται ἔνδον παρ' ἡμῖν οἱ δαιμονιώδεις λογισμοὶ, ποτὲ δὲ διακύπτουσιν ἐπὶ τὰ ἔξω, κατεπιέγοντες ἡμᾶς εἰς τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀμαρτίαν· ἀλλ' ὁ Θεὸς παρακληθεὶς παρ' ἡμῶν διασκορπίζει αὐτοὺς, καὶ ἐξέρει αὐτοὺς ἀφ' ἡμῶν. Καὶ τότε ἀναγῆσαντες ἀπὸ τῆς συγχύσεως συλλέγομεν ἑαυτοὺς, καὶ ἀναζωπυροῦμεν τῷ πνεύματι, ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντες, καὶ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ὕψος τῆς ἀπαθείας ἀγόμενοι, δοξολογοῦμεν καὶ ὑμνοῦμεν τὸν Κύριον, εἰς ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ τέλος καταπαύοντες τὸν ἑαυτῶν βίον. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον τῷ Δαυὶδ· « Καὶ διέκυψαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι ἀνομίαν, ὅπως ἂν ἐξολοθρευθῶσιν εἰς τὸν αἰῶνα. » Τῷ γὰρ νοητῷ ἐλαίῳ τοῦ κρεῖττου; πιανθῆσεται ὁ ἀγωνιστὴς ἄνθρωπος, ὁ τὸ πρὶν καταπονηθεὶς καὶ τεταρχειυμένος τῇ ἐνοχλήσει τῆς πολυπαθείας. Μηδαμῶς οὖν τοῖς πειρασμοῖς θορυβώμεθα, ἐὰν μὴ παρὰ πόδας γένηται ἡ λύσις τῶν πειρασμῶν· Θεῷ δὲ μᾶλλον παραχωρῶμεν, Κυρίῳ τῆς λύσεως ὄντι. Μετὰ γὰρ πλείονος χάριτος τὰς ἀμοιβὰς δίδωσιν, ὅταν ἀναβάλλεται. Διότι περ μάλιστα μένομεν εὐχαριστοῦντες καὶ ὑμνολογοῦντες, ὅταν βραδύνη τὴν αἴτησιν, καὶ πρὸς καιρὸν τινα μὴ ἐπινεύσῃ Θεὸς τὸ αἴτημα παρασχῆν. Αἱ γὰρ προσπίπτουσι θλίψεις ἡμῖν, τὰς εἰς Θεὸν ἐλπιδὰς ἐξανθεῖσι. Γέγρα-

πται γάρ· « Θλίψις ἐπὶ θλίψει, καὶ ἔλπις ἐπὶ ἐλπίδι. »
 Ἔτι γάρ μικρὸν, καὶ ὁ ἐρχόμενος ἤξει, καὶ οὐ χρο-
 νισί. » — « Κατὰ τὸ πλῆθος, φησί, τῶν ὁδυνῶν τῆς καρ-
 δίας μου, αἱ παρακλήσεις σου εὐφρανον τὴν ψυχὴν
 μου. » Πρὸς γάρ τὸ μέτρον τῶν συμβαινόντων ἡμῖν λυ-
 πηρῶν, ἀντίβροπον τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ψυχαγωγίαν
 εὐρίσκομεν. Ὅτε δὲ ψυχῆ φανερώς καὶ κρυπτῶς διὰ
 ποικίλων πειρασμῶν θλιβῆ καὶ ταπεινωθῆ, παρ-
 ηγορεῖται διὰ τῶν νοητῶν ἱερέων, τούτεστι τῶν ἀγ-
 γέλων, ἀνακτωμένων αὐτὴν θερμοτάτῃ γλυκυθυμῆ
 δακρυῶν, καὶ λεπτοῖς νοήμασι, καὶ ἀρετῶν ἰσχύϊ.
 Βλέπε, ἀγαπητέ, τί λέγει ὁ Κύριος· « Παρακαλεῖτε,
 παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὰ
 ὦτα Ἱερουσαλήμ, παρακαλέσατε αὐτὴν, ὅτι ἐπλήσθη
 ἡ ταπεινωσις αὐτῆς, λέλυται αὐτῆς ἡ ἀμαρτία. »
 Λοιπὸν ἐπὶ παντὶ συμπτώματι [εὐχαριστεῖν δεῖ τῷ
 πανυψίστῳ Χριστῷ· « Εὐλόγησα γάρ τὸν Κύριον ἐν
 παντὶ καιρῷ, » φησὶν ὁ μέγας Δαυὶδ. Τὴν γάρ ἐν
 ταῖς θλίψεσιν ἡμῶν εὐχαριστίας, ἀνὰ πάσης δικαιο-
 σύνης προσάγειται ὁ Θεός. Ἐναγκαῖον οὖν ἡμᾶς
 μιμουμένους τὸν Ἀβραάμ, τὴν τῶν ἀκροθινῶν δε-
 κάτην προσφέρειν τῷ Κυρίῳ. Αὕτη δ' ἂν εἴη τῶν
 δέκα ἐντολῶν ἡ ὑπερέχουσα, τούτεστι τὸ ἀγαπήσαι
 τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ δυνάμεως. Πλήρωμα γάρ
 νόμου τὴν ἀγάπην ὀρίζει ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Δι-
 καιοσύνη δὲ ἐστίν, ἡ μὲν τις ἐν ἡμῖν τρεφομένη, τοῦ
 ἔσου διανομή· εἰ καὶ μὴ τυγχάνομεν αὐτῆς κατὰ τὴν
 ἀκρίθειαν, ἀλλὰ γνώμη δικαιοσύνης ποιούντες, οὐκ
 ἐκπέμπομεν τοῦ σκοποῦ. Ἡ δὲ τις οὐρανῶθεν ἐπ-
 αιρομένη παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ, ἣ τε ἐπανορθω-
 τικὴ καὶ ἀναποδοτικὴ, ἥς πολὺ τὸ δευθεύηρον,
 διὰ τὸ ὕψος τῶν ἀναποκειμένων αὐτῇ δογμάτων,
 καθὼς φησὶ καὶ ὁ θεὸς Δαυὶδ· « Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς
 ὄρη, τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή. »

jacile comprehendi potest, propter dogmatum in
 vid annuit : **310** « Justitia tua veluti montes, judicia tua abyssus multa ²¹. »

Εὐξώμεθα οὖν, ἵνα ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων Θεὸς ἀνακε-
 ράσῃ πρὸς τὸ κρεῖττον τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ τὰ σώ-
 ματα. Τῷ γάρ θείῳ νεύματι καὶ βουλήματι οὐδὲν ἀντι-
 στήσεται. Μὴ οὖν ἀμελῶμεν καὶ καταβράθυμῶμεν τῆς
 οικείας ἐπιμελείας. Κἂν γάρ πρὸς αὐτὰ κατενεχθῶ-
 μεν τῆς κακίας τὰ βάρθρα, δυνατόν ἐσθαι τοῦς ἀνα-
 κτήσασθαι, καὶ βελτίους ποιῆσαι, καὶ πᾶσαν ἀπο-
 πύσαι φαυλότητα. Οὐ γάρ ἐστίν ἀκίνητον τὸ κακόν,
 ὡς Μανιχαῖοί φασι. Καὶ μὴ νομίσης τινὰ μικρὰν
 χάριν τοῦ Θεοῦ ὑπάρχειν, τὸ καταγινώσκειν τῶν
 πεπλημμελημένων, καὶ ἐπὶ τούτων λυπέσθαι. Χά-
 ρις γάρ τῷ ὄντι αὐτῇ μεγίστη ἐστὶ, διὰ τοῦ Δεσπο-
 τικοῦ σταυροῦ δεδωρημένη τοῖς γνησίως πιστεύου-
 σιν. Ἐνόησον γάρ, ὅτι πρῶτον ὑπὸ προφητῶν
 ἐλεγχόμενοι Ἑβραῖοι, ἐπὶ πράγμασι μιαιοῖς καὶ
 ἀπηγορευμένοις, οὐδὲ φιλῶ λόγῳ κατεδέχοντο εἰπεῖν,
 ὅτι· « Ἠμάρτομεν, καὶ σύγγνωθι, » ἀλλὰ τοῦναντίον
 διεχυρίζοντο, μηδὲλους ἐπαικέναι, μύρια κακὰ
 δρώντες ἀνεπαισχύντως. Νυνὶ δὲ τοσούτον ἔλαμψεν
 εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ τοῦ πανυψίστου Θεοῦ,

A Scriptum namque est : « Afflictio super afflictione,
 et spes super spe : adhuc enim modicum, et qui
 venturus **309** est, veniet, et non tardabit ²⁵. »
 — « Secundum multitudinem, ait, dolorum cordis
 mei, consolationes tuæ lætificaverunt animam
 meam ²⁶. » Ad mensuram siquidem tristium ad-
 venientium nobis, solamen a Deo æquilibre offen-
 ditinus. Quando vero anima clam palamque per
 varias tentationes afflicta fuerit, et humiliata con-
 solatione permulcetur ab intellectualibus sacerdo-
 tibus, angelis nempe eam ardentissima animi
 hilaritate, ac lacrymarum dulcedine, et subtilibus
 cogitationibus, et virtutum robore rescientibus.
 Aspice, dilectum mihi caput, quid Dominus dicit :
 « Consolamini, consolamini populum meum, sacer-
 dotes; loquamini in aures Jerusalem : consolamini
 ipsam, quod impleta est humiliatio ejus; disso-
 luta est ipsius iniquitas ²⁷. » In quocunque itaque
 eventu gratiæ habendæ sunt excelsissimo Christo.
 « Benedicam enim Domino in omni tempore ²⁸, »
 magnus inquit David. Nostram enim in afflictioni-
 bus gratiarum actionem pro qualibet justitia Deus
 suscepit. Quare necesse est nos, Abrahami æmu-
 latores factos, ex spoliis decimam Domino of-
 ferre ²⁹; quæ fuerit decem præceptorum præci-
 puum, Dei scilicet ex toto corde et facultate di-
 lectio. Complementum enim legis dilectionem de-
 finit divinus Apostolus ³⁰. Justitia vero est quæ-
 dam, quæ in nobis alitur, æqui distributio : licet
 ea non exquisita potiamur, justissima tamen sen-
 tentia in operibus navandis atque efficiendis uten-
 tia. C
 ea non aberramus a scopo. Alia est, quæ de
 cælo defertur a justo Judice, quæ scilicet mores
 corrigit, et mercedem reponit, et quæ haud ita
 ea latentium profunditatem ; ut ipse quoque Da-

Deprecemur ergo, ut universorum Dominus
 Deus ad meliora animas nostras corporaque im-
 misceat : nihil enim divino nutui voluntatique re-
 sistet. Ne itaque negligamus propriamque despi-
 ciamus diligentiam; licet enim ad militiæ ipsa
 bathra delati fuerimus, fieri potest ut et nos
 ipsos recipiamus, et meliores evadamus, et om-
 nem abjiciamus improbitatem. Neque enim ma-
 lum immobile est, ut Manichæi asserunt. Et ne
 putes, pusillam esse Dei gratiam lapsus condem-
 nare, tristatique pro iis. Namque maxima equi-
 dem est gratia per Dominicam crucem legitime
 credentibus exhibita. Tecum etenim ipse animo
 cogita primum a prophetis Hebræos reprehensos,
 pro rebus exsecrandis atque prohibitis, nec sim-
 plici sermone passos fuisse ut dicerent. « Pecca-
 vinus, condona ³¹ : » minimo oppositum contem-
 debant, nullo modo peccasse, licet innumera sce-
 lera impudenter perpetrassent. At nunc vero adeo
 lumen Christi Dei præexcelsissimi in nos resplen-

²⁵ Habac. II, 3; Hebr. x, 57. ²⁶ Psal. xciii, 19. ²⁷ Isa. xl, 1. ²⁸ Psal. xxxiii, 1. ²⁹ Gen. xiv, 20.
³⁰ Rom. xiii, 10. ³¹ Psal. xxxv, 7. ³² Baruch I, 17.

duit, ut licet palam non delinquamus, si modo cogitationibus pravis in abscondito amice assensum præstiterimus, statim nosmetipsos condemnemus, indoleamus, illacrymemur, propriam vitam nullo indicio accusemus, ejulemus ac depletemus, et nos ipsos pœnis acerbissimis subjiciamus. Et Servatoris nostri Jesu Christi memoria, et in eum oculorum levatio, et oratio continua erit tibi scutum incorporeum in hostem non visum. Scribit siquidem Apostolus: « In omnibus assumite clypeum fidei, in quo poteritis omnia tela nequissimi ignita **311** extinguere ²⁵: » licet enim ille per pravum desiderium jacula emittere aggrediatur, aut per invidentiam, aut per injuriarum memoriam; licet per sceleris genus omne animæ bellum inferat, nostræ vitæ hostis omnino superabitur, et robore fidei, et divini nominis Christi invocatione debellabitur. Maximopere dæmones continentiae addictis invident, et sese exercentibus improba infandaque desideria injiciunt. Verumtamen non propterea animo despondendum est: majores enim vires per infestationes in adversarios nostros acquirimus. Plus siquidem de promissis nobis bonis, dum a dæmonibus carnis appetentibus plus plusque tentamur, confirmamur. Nam cum adversarii exploratum habeant, ingentia esse bona quæ nobis Dominus promisit, summopere in nos ira exardescunt, et invidentia ducti per obscenas ac impurissimas mentis incitationes adorientur, et homines ad virtutem contendentes maxime enervant. Mens enim vero a divina speculatione semota cogitatione aut dæmon fit aut juvenium. Nam mens humana a divina contemplatione recedens necessario aut in desiderii dæmonem, qui in intemperantiam ducit, incidit, aut a spiritu improbo et furioso superatur. Desiderium porro intemperans belluinum, iram motum dæmoniacum usu longo exercitatus ille pater nuncupabat. In quacunque vero cogitatione aut re anima figatur, dummodo piæ cogitationi operam det, omnino cum Deo est.

Oportet itaque eum, qui virtutum copia conspicuus esse cupit, neque gloriæ avidum esse, neque multorum colloquiis immisceri, neque frequentius domo egredi, neque injuria aliquem lacessere, licet lacessitus dignus sit, qui lacessatur, neque multum cum aliis consuescere, licet quæ dicuntur **312** optima sint. Etenim immoderatum multiloquium, mœroris ac iracundiæ dæmonibus tradit. In sacrorum item præceptorum observatione immorandum est, et in profunda Domini Jesu gloriæ memoria. « Qui enim, ait, observat præceptum, non cognoscat verbum pravum ²⁶: » in sermones scilicet improbos ac noxios non convertetur. Et enim non tantum prava non exsequi puritatem affert, sed cum honorum cura, uti fieri potest, mala improbare. Habitus etenim ex consuetudine,

ἴστε κἀν μηδαμῶς πταίωμεν κατὰ τὸ φαινόμενον, μόνον δὲ λογισμοῖς πονηροῖς ἐν ἀποκρύφῳ φιλικῶς ὀμιλήσωμεν, καταγινώσκομεν ἑαυτῶν παρατείκα, ἀλογούμεν τε καὶ στενάζομεν, τῆς τε ἰδίας κατηγοροῦμεν ζωῆς, μὴ παρόντος ἐλέγχου, κλαίόμεν τε καὶ ὀλοφυρόμεθα, καὶ πικραῖς κολάσεσιν ἑαυτοῦς ὑποβάλλομεν. Καὶ ἡ μνήμη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀνάβλεψις καὶ σύντονος ἰκεσίαι, γενήσεται σοι ἀσώματος θυρεὸς κατ' ἐχθροῦ μὴ βλεπομένου. Γράφει γὰρ ὁ Ἀπόστολος: « Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλάβετε τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι. » Κἀν τε γὰρ διὰ πονηρᾶς ἐπιθυμίας τοξεύειν ἐπιχειρήσῃ, κἀν τε διὰ φθόνου ἢ μνησικακίας, κἀν διὰ πάσης κακίας τῇ ψυχῇ πολεμῇ, καταγωνισθῆσεται πάντως ὁ ἐχθρὸς τῆς ἡμετέρας ζωῆς, καὶ καταργηθῆσεται τῇ ἰσχυρί τῆς πίστεως, καὶ τῇ ἐπικλησίῃ τοῦ θεοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Ἄγαν φθογούσιν οἱ δαίμονες τοῖς τὴν σωφροσύνην ἀσπαζόμενοις, καὶ πονηρὰς καὶ ἀπηγορευμένας ἐπιθυμίας ἐμβάλλουσι τοῖς ἀγωνιζόμενοις. Ἄλλ' οὐκ ἀθυμητέον ἐπὶ τούτῳ· μᾶλλον γὰρ νευρούμεθα κατὰ τὸν ἐχθρῶν ἡμῶν διὰ τῆς ἐνοχλήσεως· πλέον γὰρ περὶ τῶν ἐν ἐπαγγελίας ἀγαθῶν βεβαιούμεεθα ἐν τῷ πειράζεσθαι ἡμᾶς ἐπὶ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν φιλοσάρκων δαιμόνων. Εἰδότες γὰρ οἱ ἐχθροὶ, ὅτι μεγάλα ἀγαθὰ ὁ Κύριος ἐπηγγελατο ἡμῖν, σφόδρα ὀργίζονται καθ' ἡμῶν, καὶ βασκαίνοντες ἀντιτάσσονται διὰ τῶν αἰσχυρῶν καὶ φαυλοτάτων παθῶν, καὶ λίαν ἐκλύουσι τοὺς πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπιειγομένους ἀνθρώπους. Νοῦς δὲ ἀποστὰς τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας κατ' ἐννοιαν, ἡ δαίμων γίνεται, ἡ κτήνος. Ὁ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου νοῦς, ἀναχωρήσας τῆς τοῦ Θεοῦ θεωρίας, ἐξ ἀνάγκης ἢ τῷ τῆς ἐπιθυμίας δαίμονι περιπίπτει τῷ ἀγοντι εἰς ἀκολασίαν, ἢ τῷ θυμικῷ πνεύματι ἠτεῖται τῷ πονηρῷ. Καὶ τὴν μὴ ἀκόλαστον ἐπιθυμίαν κτηνώδη, τὸν δὲ θυμὸν, κίνησιν δαιμονιώδη ὁ Ἐμπειρος πατήρ ἔλεγεν. Ἐν οὖν δὲ νοήματι ἢ πράγματι τυγχάνει οὕσα ἡ ψυχῇ, μόνον ἐν εὐσεβείᾳ λογισμῷ μετὰ Θεοῦ ἔστι πάντως.

Ἐχρῆν οὖν τὸν θέλοντα διατεῖσθαι τῷ πλήθει τῶν ἀρετῶν, μήτε δόξης ἐπίσθαι, μήτε πολλοῖς συντυχάνειν, μήτε προδοῖς συνεχέσει κεχρησθαι, ἢ λουδορεῖν τινας, κἀν οἱ λουδορούμενοι ὧσιν ἄξιοι, μήτε πολλὰ ὀμιλεῖν, κἀν καλά ὧσι τὰ λεγόμενα. Ἡ γὰρ ἄμετρος πολυλογία, τοῖς τῆς λύτης καὶ τῆς ὀργῆς δαίμοσι παραδίδοται. Δεῖ δὲ εἰς τὴν τῶν ἁγίων ἐντολῶν τήρησιν ἀπασχολεῖσθαι, καὶ εἰς βαθεῖαν μνήμην τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τῆς δόξης. « Ὁ γὰρ φυλάσσω, φησὶν, ἐντολήν, οὐ γινώσεται ῥῆμα πονηρὸν· » τουτέστιν εἰς λόγους πονηροῦς καὶ φαύλους οὐκ ἐκτραπήσεται. Οὐ γὰρ τὸ μὴ πράξει μόνον τὰ κακὰ, καθάρτητα φέρει, ἀλλὰ τὸ, ἐπιμελεῖσθαι τῶν καλῶν, κατὰ κράτος ἀθετήσαι τὰ κακὰ. Ἐξίς μὲν γὰρ ἀπὸ συνηθείας, ἀπὸ δὲ ἕξεως φύσις ἐγγίνεσθαι εἴωθε. Χαλεπὸν δὲ καὶ δύσκολον μετακινήσαι ἢ μεταβαλεῖν

²⁵ Ephes. vi, 16. ²⁶ Eccle. viii, 15.

φύσιν, κλήν τῷ Θεῷ δυνατόν. Φύσις γὰρ οὐκ ἀντι-
τάσσεται τῷ Θεῷ. Ἐάν γὰρ ὑπάρχωσιν αἱ ἀμαρ-
τίαι ὑμῶν ὡς φοινικούν, ὡς χιόνά λευκανῶ· ἔάν δὲ
ᾧσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ. Ὁθεν οὐκ
ἀπογνωστέον, τῆς γὰρ πονηρίας καὶ ψεκτικῆς συν-
γθείας ἰσχυρότερος ὁ κτίστας ἡμᾶς Θεός, ὁ ποιῶν
πάντα, καὶ μετασκευάζων, ὡς φησὶν ὁ προφήτης.
Κἂν γὰρ εἰς ἕξιν ἔλθῃς τῆς κακίας, μὴ ἀπογνῶς,
ἀλλὰ μετάνωθι, καὶ σωθῆσθι. Διὰ γὰρ τοῦτο χρώ-
ματα οὐκ ἐξίτηλα, ἀλλὰ σχεδὸν συνουσιωμένα τοῖς
ὑποκειμένοις λαβῶν, τὸ φοινικούν, καὶ τὸ κόκκινόν
λέγω, εἰς τὴν ἐναντίαν ταῦτα κατάστασιν εἰρηκεν
ἔξειν, ἵνα χρηστὰς ὑποταίνει τοῖς ἀνθρώποις ἐλπίδας.
Μεγάλη τοίνυν τῆς μεταβολῆς ἡ δύναμις, εἴπερ ἡμᾶς
πρὸς χιόνά ἐργάζεται, καὶ ὡσεὶ ἔριον λευκαίνει. Κἂν
προσλοβούσα ἡ ἀμαρτία πολλῶν χρόνῳ κατέβαψε τὴν
ψυχὴν φαύλους ἔργους, καὶ μεταμεμόρφωκεν. Φησὶ γὰρ
ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μεταμελουμένους ἐπὶ ταῖς ἰδίαις
ἀμαρτίαις· « Στήτε γυμναῖς γνώμας ὡς κατάκριτοι,
καὶ συγγνώμητι γράψω παρῆρσιαν, καὶ ὡς δίκαιοι οἱ
στεφανωθέντες ἀπέλαθετε. » — « Οἱ γὰρ οἰκτιρμοὶ μου
ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα μου. » Διόπερ καὶ λέγομεν πρὸς
τὸν Θεόν· « Ἔργα ἐσμέν τῶν χειρῶν σου, Κύριε. Μὴ
ἀπολέσῃς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. » Γέγραπται δὲ
καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰωβ. ὅτι· « Κύριος κεκυφῶτας
ὀφθαλμούς σώσει. » Καί· « Διασώθητι ἐν καθαραῖς
χερσὶ σου. » Τουτέστι καὶ τὸν ἀμαρτανλὸν σώσει
Κύριος κατακύπτοντα ἐν μεταβολῇ καὶ ταπεινώσει
πολλῇ, ὡς καὶ τὸν τελώνων διὰ τὸ ἀπαρῆρσιαστον τύ-
πτοντα τὸ στήθος· « Ὁ Θεός, ἰδᾶσθητί μοι τῷ ἀμαρ-
τωλῷ. » Ὁθεν καὶ ὁ Κύριος πρὸς τοὺς τοιοῦτους ἀμαρ-
τωλούς φησι· Ἐκ βάθους μοι τὰς ψυχὰς ὑμῶν κατα-
κάμψατε ὡς κατάδικοι, καὶ τοὺς αὐτοὺς στεφάνους
τοῖς δικαίοις κομίσασθε. Οὕτως σώζεται ὁ κεκυφῶς
οὐ διὰ πρακτικὴν ἀρετὴν, οὐδὲ δι' ἐργασίαν τῶν
θεῶν πραγμάτων, ἀλλὰ διὰ φιλανθρωπίαν Θεοῦ,
καὶ δι' ἐξομολόγησιν τὴν μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως,
καὶ συντριβῆς καρδίας τοῦ τὰ ἴδια πταίσματα ἐξαγο-
ρεύοντος. Οὕτω σώζεται τῷ προσώπῳ τῆς μεταβολῆς,
καὶ βαθυτάτης τῆς κατανύξεως. Σὺ δὲ διασώθητι ἐν
καθαραῖς χερσὶ, τουτέστι ἐν ἀρεταῖς, καὶ ἐναρέτοις
πράξεσι. Χεῖρας γὰρ ἡ Γραφὴ τὰς ἀρετὰς ὀνομάζειν
εἴωθεν. Διασώθητι, κράζων πρὸς τὸν Θεόν· Φύλαξον
τὴν ψυχὴν μου, Δέσποτα Χριστέ, μήποτε συλῆσθαι με
ὁ διάβολος, ἀποπλανήσας τῆς δικαιοσύνης, καὶ
ὁμοιωθῆ τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον· Λάκκον δὲ
ὀνομάζει τὸν ᾗδην, καὶ τὸ σκότος τῆς ἀμαρτίας.
Ἄδισαίπτος ἰκέτευς πρὸς τὸν Σωτήρα Χριστὸν
λέγων· « Σώσον με τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, τὸν
ἐλπίζοντα ἐπὶ σέ, » καὶ μὴ ἀπογινώσκοντα ἐπιτυχεῖν
τῶν ἀφθάρτων, καὶ αἰωνίων δωρεῶν. Γέγραπται δὲ,
ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλῃ πρὸς αἷμα, καὶ σάρκα,
ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, καὶ πρὸς
τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, καὶ πρὸς τὸ σῶμα τὸ
ἴδιον, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ φλεγμαινώσας διαφορούς ἡδο-
νὰς, καὶ πρὸς τὰ τῆς καρδίας πάθη, καὶ πρὸς τοὺς

A ex habitu natura gigni consuevit. Arduum vero
est ac difficile naturam dimovere, aut immutare.
Nihilominus Deus id poterit; natura enim Deo non
resistit. Etenim « si fuerint peccata vestra ut cocci-
num, ut nivem dealbabo; si fuerint rubra, ut la-
nam dealbabo »³⁵. Hinc desperandum non est: prava
etenim et abominabili consuetudine robustior est,
qui nos condidit Deus, qui omnia facit, immu-
tatque³⁶, ut propheta ait. Licet enim in habitum
malitiæ deveneris, ne despondeas animum, sed
pœnitentiam ducito, et salvaberis. Hac propter
colores non fugientes, sed fere rerum subjecta-
rum naturæ inditos assumens, puniceum et ru-
brum, eos in oppositum statum deferre dixit, ut
bonam hominibus spem adaugeret. Valentissima
itaque est pœnitentiæ vis, si nos ut nivem munde-
faciat, et uti lanam dealbat; licet multum ante
tempus prevolans peccatum animam infecerit im-
probis operibus, et in aliam atque aliam formam
immutaverit. Namque ait Dominus ad eos, quos
peccatorum suorum suppœnitet: « State nudis cogi-
tationibus uti condemnati, et mœrori scriham
confidentiam, et veluti justi coronati **313** secede-
dite³⁷ ». « Misericordiæ etenim meæ super omnia
opera mea³⁸. » Quapropter et ad Deum dicimus:
« Opera sumus manuum tuarum, Domine; ne per-
das opera manuum tuarum³⁹. » Scriptum quoque
est in libro Jobi: « Deflectent oculos in terram
salvabit⁴⁰; » et: « Salvus sis in puris manibus⁴¹. »
C Hoc est peccatorem salvat Dominus deflexum in
pœnitentia et humilitate multa, uti et publica
num, qui libere loqui non audebat, pectus manu
percutientem: « Deus, propitius esto mihi pecca-
tori⁴². » Hinc ad similes peccatores Dominus ait:
Ex profundo mihi animas vestras deflectite uti con-
demnati, et easdem cum justis coronas accipietis⁴³.
Hac ratione procumbens salvatur non propter acti-
vam virtutem, neque rerum divinarum exercitium,
sed per Dei humilitatem et confessionem multa cum
humilitate peractam, et contritione cordis illius, qui
proprius lapsus constitetur. Hac ratione salvatur per
pœnitentiam ac profundissimam compunctionem. Tu
vero temetipsum salva in puris manibus, in virtuti-
bus nempe, et vitæ integritate, et speciosis animi do-
tibus: virtutes siquidem divina eloquia manus nomi-
nare suaverunt. Salvum te fac clamans ad Deum:
Salva animam meam, Domine Christe, ne quando
subripiat me diabolus, a justitia avertens, et similis
flam descendentibus in lacum. Lacum inferos et deli-
ctorum tenebras nuncupat. Sine ulla intermissione
Salvatorem Christum exora⁴⁴: « Salva me servum
tuum, Domine, sperantem in te⁴⁵, » et non despe-
rantem incorruptibilia et sempiterna dona conse-
qui. Scriptum autem est: « Non est nobis collu-
ctatio adversus sanguinem et carnem, sed adversus
principatus, et potestates, et **314** iniquitatis

³⁵ Isa. i, 18. ³⁶ Amos v, 8. ³⁷ Joel, passim.

³⁸ Psal. cxliv, 9.

³⁹ Psal. cxxxvii, 8.

⁴⁰ Job vii, 8.

⁴¹ Job xvii, 9.

⁴² Luc. xviii, 45.

⁴³ Joel, passim.

⁴⁴ I Thess. v, 17.

⁴⁵ Psal. cxxxvii, 1.

spiritus ⁴⁶, et in corpus proprium, et in eas, quæ in ipso exæstuant, voluptates, et cordis perturbationes, et adversus, quæ ex causis nonnullis oriuntur, pestiferas cogitationes.

Quapropter licet desideria exæstuent et voluptates immundæ, licet caro excita subsultet, licet omne studium et artes dæmonum perversæ appetant nos, omnia non inglorie superamus per fidem, spem, patientiam, vigiliam, orationem, psalmodiarum cantum, lectionem, humilitatem, aliaque certamina, et ante omnia per nominis Jesu Christi humanissimi Dei, et Servatoris nostri invocationem. Fieri enim nequit, ut adversarii dæmones adversus nos prævaleant, ni nos ipsi prius per incredulitatem divinum timorem neglexerimus, præceptaque Domini contempserimus. Sunt porro nonnulli dæmones corpus subeuntes humanum, instrumentique robor universum imminuentes, imbecillitatem dissolutionemque membris omnibus immittentes, licet nulla infirmitas, aut mala adsit valetudo; quinimo præterea desperationem ingentem, et tepidas cogitationes in animum invehentes, quos generosa mente, cordeque sobrio ejicientes, cum omnium inspectore Deo per orationem conglutinemur, dicentes: «Eripe me ab inimicis meis, Deus, et ex omnibus insurgentibus adversus me libera me ⁴⁷:» separa animum meam a facinoribus eorum. Quod enim vero Samsoni aliquando propter voluptatem accidit, ut in alienorum manus traderetur, subiretque ea omnia quæ de eo scripta sunt ⁴⁸; hoc nunc quoque evenit omnino secundum animam illi, qui voluptatibus inescatur. Aggressionem siquidem improbi dæmonis si humanæ **315** cogitationes subsequantur, custodiens animam divina gratia abscedit, captum vero dæmones arripientes, omnem illius temperantem cogitationem excæcantes, insolubilibus titillationum, et obsceni appetitus vinculis consringunt, et in improbitatis ærarium adducunt, ac noctibus, ut pravo usu molat, et diabolo diebus ac noctibus universis inserviat. Verumtamen si in seipsa reversa facinoribus illaqueati anima robor assumpserit, et dolore cordis ad Deum ejulaverit, seseque pedibus Domini invisibilibus per orationem supplex applicuerit, quemadmodum Eliseus de Sunamitide, angelis Dominus inquit: «Sinite eam venire ad me; ne expellatis eam ⁴⁹:» quæcumque enim nullius virtutis particeps sit, nullaque auctoritate penes me polleat, nihilominus cum corde indoleat, et immarcescat, et non intermittens cum lacrymis, et afflictione ad pedes meos provolvatur, accipio ipsam, et salvo. Opus vero nobis est omnipotentis, sapientissimique Spiritus virtus, et gratia, quæ sedulo nobis inquirenda sunt; sic enim malitia valentissimorum dæmonum telum infirmabitur, quod nos oblectationum illecebris, veluti ignitis, accensisque petit sagittis;

A ἐξ αἰτιῶν τινῶν συμβαίοντας ὀλεθρίους λογισμούς. Διὸ κἀν ἐπιθυμία φλεγμαίνωσι, καὶ ἦδοναι ῥυπαραὶ, κἀν ἡ σὰρξ ἐπεγειρομένη σκιρτᾷ, κἀν πᾶσα ἐπίνοια, καὶ κακοτεχνία διαβολικῆ πειράζει ἡμᾶς, πάντα ὑπερκεκόμενα διὰ πίστεως, καὶ ἐλπίδος, καὶ ὑπομονῆς, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ προσευχῆς, καὶ ψαλμωδίας, καὶ ἀναγνώσεως, καὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀγωνισμάτων, καὶ ὑπὲρ πάντα διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Ἀδύνατον δὲ κατισχύσαι ἡμῶν πολεμίους δαίμονας, ἐὰν μὴ πρῶτον ἡμεῖς τοῦ θείου φόβου καταφρονήσωμεν δι' ὀλιγοπιστίας, καὶ ἀμελήσωμεν τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐντεταλμένων ἡμῖν. Εἰσὶν οὖν τινες δαίμονες τὸ ἀνθρώπινον ὑποδύντες σῶμα, καὶ πᾶσαν μὲν τοῦ ὄργανου μειοῦντες τὴν δύναμιν, ἀδράνειάν τε, καὶ ἔκλυσιν πᾶσι σχεδὸν ἐντέντες τοῖς μέλεσι, καίτοι μηδενὸς παρόντος νοσήματος, ἢ ἀρρωστίας τινος, ἀλλὰ γε καὶ πρὸς τούτοις εἰς πολλὴν ἀθυμίαν, καὶ χλιαρὸν φρόνημα ἐμβάλλουσι τὴν ψυχὴν, οὓς τινες διωσάμενοι γενναίῳ λογισμῷ, καὶ νηφαλιᾷ καρδίᾳ, τῷ παντεπόπτῃ Θεῷ δι' εὐχῆς κολληθῶμεν λέγοντες: «Ἐξέλευ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, ὁ Θεὸς, καὶ ἐκ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ' ἐμὲ λύτρωσαι με, ἀποκατάστησον τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν. Ὅπερ δὲ τῷ Σαμψὼν συμβέβηκε ποτε διὰ φιληδονίας εἰς χεῖρας ἑμπέσειν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ παθεῖν ἕκκινα τὰ γεγραμμένα περὶ αὐτοῦ, τοῦτο καὶ νῦν γίνεται πάντως κατὰ ψυχὴν τῷ ἀγκιστρευομένῳ ταῖς ἡδοναῖς. Τῇ γὰρ προσβολῇ τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐπακολουθησάντων τῶν λογισμῶν τῶν ἀνθρωπίνων, ἀφίσταται μὲν ἡ φρουροῦσα τὴν ψυχὴν θεία χάρις, ἐπιλαθόμενοι δὲ τοῦ ἀγορευθέντος οἱ δαίμονες, ἐξορύττουσιν αὐτοῦ πᾶν σωφρονικὸν νόημα, δεσμεύουσί τε τοῖς δυσλότοις τῶν γαργαλισμῶν, καὶ τῆς αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας δεσμοῖς, καὶ εἰς τὴν γάζαν καταγαγόντες τῆς κακίας, παρασκευάζουσιν ἀλήθειν τῇ κακῇ συνηθείᾳ, καὶ ἐξυπηρετίζονται τῷ διαβόλῳ τὰς ἡμέρας, καὶ τὰς νύκτας ὅλας. Ἐὰν δὲ δυνηθῇ εἰς ἑαυτὴν ἐλθεῖν ἡ ψυχὴ τοῦ παγιδευθέντος ταῖς ἀμαρτίας, καὶ στενάξῃ πρὸς τὸν Θεὸν μετ' ὀδύνης καρδίας, καὶ περιπλακῆναι δι' εὐχῆς, καὶ ἰκεσίας τοῖς ἀοράτοις τοῦ Δεσπότου ποσὶ, λέγει ὁ Κύριος τοῖς ἀγγέλοις, ὡς περὶ ὁ Ἐλισσαῖος περὶ τῆς Σουμαντίδος, D «Ἄφετε αὐτὴν προσεῖναι μοι, καὶ μὴ ἀπόσησθε αὐτήν.» Κἀν γὰρ μηδεμίαν κέκτηται ἀρετὴν, καὶ παβήρησιαν πρὸς με, ἀλλὰ γε διὰ τὸ κατώδυνον εἶναι αὐτῆς τὴν καρδίαν, καὶ ἀνευδύτως προσκυλινδεῖσθαι μοι μετὰ δακρῶν, καὶ θλίψεως, προσδέχομαι, καὶ σώζω. Χρεῖα δὲ ἡμῖν τῆς τοῦ παντοδυνάμου, καὶ πανσόφου Πνεύματος δυνάμεως τε καὶ χάριτος, ὅπερ ζητεῖν ἐκθύμως ὀφείλομεν. Οὕτω γὰρ ἂν τὸ μὲν τόσον τῶν δυνάτων τῇ κακίᾳ δαιμόνων ἀσθενήσει, κατατοξέσθον ἡμᾶς τοῖς τῆς ἡδυπαθείας λογισμοῖς, ὡς περ τισὶ πεπυρωμένοις βέλεσιν, οἱ δὲ τὸ πρὶν ἡσθηκότες κατὰ δianoian, καὶ ὠκλαχότες πιστοὶ, ὕστερον μεγάλως ἐνδυναμωθῆσονται εἰς τὴν τῶν ἐναντιῶν ἀνάρεσιν.

⁴⁶ Ephes. vi, 12. ⁴⁷ Psal. xvii, 48. ⁴⁸ Judic. xvi, passim. ⁴⁹ IV Reg. iv, 27.

Και τούτο ἔρα ἐστίν, ὅπερ προφητείουσα ἡ πιστο-
τάτη μήτηρ τοῦ Σαμουὴλ Ἄννα ἔλεγε· « Τόξον δυνα-
τὸν ἠσθένησε, καὶ οἱ ἀσθενούντες περιεζώσαντο δύ-
ναμιν. » Οὐκ οἶδεν ὁ διάβολος, πότερον ἔσω ἐστὶν ἐν
τῇ διαβολῇ σου ὁ οἰκοδεσπότης Χριστὸς, ἢ εὐ. « Ὅταν
οἷν ἴδῃ σε ὀργιζόμενον, ἢ ὀμνύοντα, ἢ κραυγάζοντα,
ἢ λαλοῦντα αἰσχρὰ, καὶ μάταια, τότε νοεῖ ὁ ἐχθρὸς,
ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐντὸς τῆς ψυχῆς σου ὁ φυλάσσων σε,
καὶ φροντίζων Θεὸς, καὶ περιφράττων τὰ ἐντὸς, καὶ
τὰ ἐκτὸς τῆς νοητῆς οἰκίας σου. Καὶ οὕτω λοιπὸν
καθάπερ κλέπτῃ· εἰσελθὼν ὁ πονηρὸς, ὡς μὴ ὄντος
λύχνου ἐν τῇ καρδίᾳ σου, συλῆ τὸν οἶκον τῆς ψυχῆς.
Οὐ μόνον δὲ ἀμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴαν
πάσης ἀνδραγαθίας ἀντέχεσθαι σπεύδοντες, πολλάκις
ἐγκαταλιμπάνονται πρὸς τὸ διδαχθῆναι ὑπομονὴν,
καὶ καρτερίαν, πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ὑπερηφανίας. **B**
Μεγάλα γὰρ νοσήματα ὑπεροφίας, καὶ τύφου, καὶ
οἰήσεως ἐν τοῖς κρυπτοῖς ταμείοις ἔχοντες τοὺς πολ-
λοῦς τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς πολλάκις
λανθάνομεν διὰ τὸ ἀνεπίσκεπτον. Ἄλλ' ὁ μέγας τῶν
ψυχῶν ἡμῶν ἰατρὸς οἶδε πῶς ἐπιμελησεται τῶν κρυ-
φῶν. Μὴ οὖν ἀγανακτῶμεν, καὶ μικροψυχῶμεν, καὶ
ἀποδυσπετῶμεν, ἐφ' οἷς ἡμῖν ἀρμοζόντως ἐπάγει ὁ
Κύριος. Πολλοὶ γὰρ ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ παρόντος
αἰῶνος τυγχάνουσιν ἄρῶσται, καὶ τραυματικοὶ, καὶ
οὐ πᾶσιν ἡ αὐτὴ συμβάλλεται τράπεζα, ἄλλω γὰρ
ἄλλως τὴν περιοδίαν, καὶ τὴν διαίταν προσφέρει ὁ
ἰατρὸς· οὗτος, φησὶν, ὁ ἄρῶστος τῷ μέλιτι παρ-
ηγορείσθω πυκνότερον, καὶ ἄλλος τῇ πικρίᾳ τοῦ
ἀψιθίου παραλυπείσθω, ἕτερος τῆς τοῦ ἑλλεθόρου
ἀηδίας μετασχέτω, καὶ ἄλλον ἄλλως μετέρχεται, καὶ
θεραπεύει. Οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐκάστην ἡμῶν τὸ συμ-
φέρον οἰκονομεῖ. Σκοπὸς τῷ δημιουργῷ τῆς κακίας
ἡμοῦ, καὶ ζωγράφῳ δαίμονι, εἰς βαρεῖαν καὶ ἀπαρ-
μύθητον λύπην ἐμβάλλειν ἕκαστον ἄνθρωπον, καὶ
ἀποστῆσαι πίστει, καὶ ἐλπίδος, καὶ τῆς θείας
ἀγάπης, ἅπερ ἐστὶ κυριώτερα, καὶ κράτιστα τῆς
εἰς Θεὸν εὐσεβείας. Διὰ τοῦτο καὶ τινὰς τῶν πιστῶν
παρασκευάζει πολλάκις διὰ τῆς κτηνώδους κινή-
σεως καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου οἴκου βέειν γονήν,
ὅπως τὴν ψυχὴν τοῦ παθόντος ἐνέγκῃ εἰς ἀπει-
πισμὸν, καὶ ἀθυμίαν, καὶ τελείαν ἀπόγνωσιν. Ὁ
τοῖνον τῷ τοιοῦτῳ δαίμονι ἀντιστρατεύομενος, καὶ
ἀντιπαραταττόμενος, δηλονότι πρὸς τὸν ὀλερὸν σκο-
πὸν ἀρμοζόμενος, τῇ ὑπομονῇ χρώμενος καὶ τῇ μα-
κροθυμίᾳ, δι' εὐχῆς καὶ νηστείας ἀνευδότου, καὶ
πίστεως, καὶ ἐλπίδος, καὶ τελείας τῆς πρὸς Θεὸν
ἀγάπης, καταπολεμήσει, καὶ καταγωνίσεται, καὶ
νικήσει πάντως τὸν βυζυρὸν τοῦτον καὶ ἀκάθαρτον
δαίμονα τῇ βοηθείᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ. Οὐ μόνον δὲ ἡ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις παρ-
έστω, ἀλλὰ καὶ εὐχαὶ, καὶ ψαλμοὶ, καὶ ἐγκράτεια,
ἀγρυπνία τε, καὶ χαρμενία, καὶ ἡσυχία, καὶ τὸ ἔργον
τῶν χειρῶν. « Οὗτος, φησὶν, ἐν ἄρμασι καὶ ἵπποις, »
τουτέστιν ἐν ὄργῃ, καὶ μῆνιδι, καὶ κενοδοξίᾳ, φθόνῳ
τε καὶ τοῖς ἄλλοις παθήμασιν ὀπλίζονται καθ' ἡμῶν
οἱ δαίμονες· ταῦτα γὰρ ἔπποι, καὶ ἄρματα λέγονται

A qui vero antea mente ægrotaverant, ac procubue-
rant fideles, demum resumptis viribus in hostium
cædem corroborabuntur. Et hoc equidem est, quod
fidissima Samuelis mater Anna prævaticinans di-
cebat : « Sagitta fortis infirmata est, et infirmi
accincti sunt robore ⁵⁰. » Non novit diabolus, intus-
ne sit in cogitatione tua paterfamilias Christus, an
secus. Cum itaque viderit te ira exardescentem,
aut jurantem, aut clamantem, aut **316** obscena
loquentem atque inania, tunc percipit qui tibi ini-
micitias denuntiat, non esse intra animam tuam
Deum, qui te custodiat, et curet, et interiora et
exteriora intellectualis domus tuæ obvallet ; quare
uti fur noxius ille ingressus, ac si nulla esset lu-
cerna in corde tuo, animæ ædes deprædatur.

B Nec tantum homines culpam commerentes, sed
qui etiam virtutem universo generi summo nisi
incumbunt, sæpius deseruntur, ut patientiam et
tolerantiam ediscant ad debellandam superbiam.
Multos itaque morbos despectus, jactantiae, ac
proprie existimationis in oculis ærariis habentes
plerosque hominum, et nosmetipsos ob inconsider-
tantiam sæpe sæpius decipimus. Sed magnus anima-
rum nostrarum medicus modum, quo absconditis
medicinam afferat, optime callet. Ne itaque indi-
gnemur, neque animum despondeamus, neque
inique feramus, quæ nobis, uti addebet, infert
Dominus. Multi namque in hujusce ævi valetudi-
nario degunt infirmi sauciique, nec una eademque
omnibus mensa conducit : diversa etenim omnibus
et circuitus temporum, et diætam medicus indicit.
Hic, ait, male sanus melle sæpius consoletur ;
alius absinthii amarore tristetur ; alius insuavi el-
leboro communicet ; alioque modo alteri providet,
et medicinam affert. Eadem ratione Deus singulis
nostrum conducibilia ordinat. Scopus est malitiæ
auctori, et pictori dæmoni, in gravem et inconsol-
labilem mœrorem unumquemque hominem inducere
avellereque a fide, et spe, et divina charitate, quæ
præcipua sunt, ac potissima divini cultus. Quapro-
pter plerosque fideles per belluinam **317** agitatio-
nem sæpius ita afficit, ut illis in ipsa sacrosancta æde
semen genitale effluat ; idque ad patientiam animam
in desperationem ac consternationem integram in-
ducendam. Qui igitur huic dæmoni resistit, atque
ex adverso instruitur, ille ad fraudulentum scopum
sese præparans, patientia munitus ac tolerantia,
per orationem, et jejuniū continuum, et fidem,
et spem, et perfectam in Deum charitatem supe-
rabit, devincet ac debellabit omnino sordidum
hunc atque contaminatum dæmonem, Domino
nostro Jesu Christo opem ferente. Nec tantum
Scripturarum lectio in usu sit, sed et precus, et
psalmi, et continentia, et vigilia, et in terram ac-
cubitus, et quies, et manuū opus. « Hi, ait, in
curribus et equis ⁵¹, » ira nempe, furore, vana
gloria, invidentia, aliisque armantur perturbationi-

⁵⁰ I Reg. II, 5. ⁵¹ Psal. XIX, 8

bus adversus nos dæmones. Hi enim equi et currus adversariæ potestatis nuncupantur. « Nos vero in nomine Domini Dei nostri imperabimus. » Nobis enim ad ulciscendos hostes Jesu Christi Dei præexcelsi nomen satis est. Multa itaque nobis ad Deum oratio opus est, ne a virtute excidamus. Posse enim ex justitia in iniquitatem labi, et ex eo, quod perturbationibus minime obnoxium est ad quod noxium est, gradum facere, vaticinium clamat ad Deum : « Facti sumus quasi ab initio, cum non dominaremus nostri, neque invocaremus nomen tuum super nos, et sumus immundi⁹². » Verumtamen fieri quod potest rursus denuo post lapsum per pœnitentiam, quæ in principio erat, affectuum vacuitatis et roboris compotem fieri : quicumque enim per pœnitentiam et orationem **318** postulat, rursus tempore opportuno accipiet robur ex alto, et turbationum vacuitatem. Considera vaticinium : « Suscitare, Jerusalem, induere robur brachii tui ; suscitare quemadmodum in principio dierum ; quoniam recessit a te dolor, mœstitia et ejulatus⁹³. » Magnum enim est in malis et bonum pusillum. Si male odit nos Deus propter peccata nostra, rursus iterum per pœnitentiam fovebit ac diliget. Rursus autem nos a maxime misericorde Deo suscipi, et dilectione illius consolari, habeto ex illius, quæ ipse intellectuali Jerusalem, animæ nempe nostræ effatur : « Et ponam te gaudium sempiternum, et exultationem generationum generationibus⁹⁴. » Neque modum in controversiam voces : cum enim voluerit Deus e peiori ad melius res immutare, divino præcepto quæ adversantur, omnia pedem referunt ; quandoquidem prompte ac facili negotio Deus humanam naturam transformare poterit, quemadmodum nudum et siccum sine cortice Aaronis baculum citius quam plantæ, quæ in terra radices egerant, fructum afferre præcepit⁹⁵ : quando illæ multis annorum temporumque vicissitudinibus fructum afferunt ; ille vero una sub nocte, omnia simul, et frondes, et flores, et fructum eduxit. Fieri igitur potest, ut lapideæ saxæque hominum corda, spiritualis doctrinæ participatione in terram pinguem ac fructiferam commutentur. Ne igitur moras trahamus, sed ab hoc tempore toto corde, menteque in Deum convertamur. Etenim si nostra nobis salus curæ fuerit, non alienis, sed nobis ipsis maximo erimus emolumento. Habet enim unusquisque nostrum, quæ ex natura est, sublimitatem, si bona gesserimus ; si vero delinquimus, ex naturali illa **319** sublimitate omnino cecidimus, dejectique in terram negligimur. Si vero denuo ad bonum animum convertamur, manifestum est, nos rursus in affinem et cognatam nobis sublimitatem attolli. Si rationis participes sumus, et sermone nobiles obtemperemus, audiamusque sermones Dei, et fluxis hisce rebus, et modicum ad tempus jucundis terga ver-

Α τῆς ἐναντίας δυνάμεως · ἡμεῖς δὲ ἐν ὄνματι Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν ἐπιχελευσόμεθα. Ἄρχει γὰρ ἡμῖν πρὸς τὴν καθ' ἐχθρῶν ἄμυναν τὸ ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ πανυψίστου Θεοῦ. Πολλῆς οὖν ἡμῖν πρὸς τὸν Θεὸν χρεῖα δεήσεως, ἵνα μὴ ἐκπέσωμεν τῆς ἀρετῆς. Ὅτι γὰρ δυνατὸν ἐκ δικαιοσύνης εἰς ἀμαρτίαν μεταπεσεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀπαθοῦς εἰς τὸ ἐμπαθὲς μεταμορφῶθῆναι, κράζει πρὸς Θεὸν ἡ προφητεία · « Ἐγενόμεθα ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, ὅτε οὐκ ἤρξα; ἡμῶν, οὐδὲ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἔσμεν ἀκάθαρτοι. » Ἄλλ' ἐγγωρεῖ καὶ μετὰ τὴν συμβεβηκυῖαν πτώσιν, πάλιν τυχεῖν διὰ τῆς μετανοίας τῆς ἐν ἀρχῇ ἀπαθείας, καὶ ἰσχύος · πᾶς γὰρ ὁ διὰ μετανοίας, καὶ δεήσεως ζητῶν λήψεται καιρῷ τῷ προσήκοντι πάλιν τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, καὶ ἀπάθειαν. Πρόσχετος τῇ προφητεία ·

Β « Ἐξεγείρου, Ἱερουσαλήμ, ἐνδύσαι τὴν ἰσχύον τῷ βραχίονός σου, ἐξεγείρου ὡς ἐν ἀρχῇ ἡμερῶν, διότι ἀπέδρα ἀπὸ σοῦ δόνη, λύπη καὶ στεναγμός. » Μέγα δὲ ἐστὶν ἐν κακοῖς καὶ τὸ μικρὸν ἀγαθόν. Εἰ καὶ μεμίσθημεθα ὑπὸ Θεοῦ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀγαπηθησόμεθα διὰ τῆς μετανοίας. Ὅτι γὰρ πάλιν προσλαμβάνεται ἡμᾶς ὁ πολυεύσπλαγχνος Δεσπότης, καὶ κατευφραίνει τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ, βλέπει τί λέγει τῇ νοητῇ Ἱερουσαλήμ, τουτέστι τῇ ψυχῇ ἡμῶν · « Καὶ θήσομαι σε ἀγαλλιαμα αἰώνιον, καὶ εὐφροσύνην γενεαῖς γενεῶν. » Μὴ ἀμφιβάλλῃς πῶς · ὅταν γὰρ βουληθῇ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ χείρονος ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλαι τὰ πράγματα, τῷ ἐπιτάγματι τοῦ Θεοῦ πάντα ἐξίσταται τὰ ἐναντιούμενα, ὅτι εὐκόλως, καὶ ἐτοιμῶς δυνήσεται Κύριος τὴν ἀνθρωπότητα μετασκευάσαι, ὡς τὴν ἀφλοῖον, καὶ ξηρὰν ῥάβδον τοῦ Ἄαρων, ταχύτερον τῶν ἐν γῆ ἑρρίζωμένων φυτῶν καρποφορῆσαι προσέταξεν · εἴπερ ἐκεῖνα πολλαῖς χρόνοις, καὶ καιρῶν τροπαῖς καρποφορεῖ, αὕτη δὲ ὑπὸ μίαν νύκτα, πάντα ὁμοῦ φύλλα, καὶ ἄνθη, καὶ καρπὸν προήγαγε. Δυνατὸν οὖν τὰς πετρώδεις, καὶ λιθώδεις καρδίας ἀνθρώπων, διδασκαλίας πνευματικῆς ἀπολαύοντας, μεταβαλεῖν εἰς γῆν λιπαράν, καὶ καρποφόρον. Μὴ ἀναβαλόμεθα οὖν, ἀλλ' ἐντεῦθεν ἕδη πρὸς Θεὸν ἐπιστρέψωμεν ὁλοκαρδίως. Ἐὰν γὰρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας φροντισώμεν, οὐχ ἕτερον, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς μεγάλα εὐεργετήσομεν. Ἔχει γὰρ ἕκαστος ἡμῶν τὸ κατὰ φύσιν ὕψος, ἐὰν καλὰ ποιῶμεν · ἐὰν δὲ ἀμαρτάνωμεν, ἐκπεπτώκαμεν πάντως τοῦ κατὰ φύσιν ὕψους, καὶ χαμαιῤῥίφει τις γενόμενος ὠφθημεν. Ἐὰν δὲ βουληθῶμεν εἰς τὸ ἀγαθὸν πάλιν νεῦσαι, εὐδῆλον ὅτι ἐπὶ τὸ οἰκεῖον καὶ συγγενὲς πάλιν ὕψος ἀναβιβαζόμεθα. Εἴπερ λογικοὶ ἔσμεν, καὶ εὐγενεῖς τῷ λόγῳ ὑπάρχοντες, πειθήνιοι καταστῶμεν τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις, καὶ τῶν μὲν βευστῶν, καὶ πρὸς ὀλίγον τερπνῶν, τὴν φυγὴν ποιησώμεθα, ἐπὶ δὲ τὸ διαρκῆ, καὶ ἀσάλευτα, καὶ τοῖς ἀπείροις αἰῶσι συμπαρακτεινόμενα ἀγαθὰ, νηραλέως τε καὶ σπουδαίως ἑαυτοὺς κατεπεξίωμεν.

rebus, et modicum ad tempus jucundis terga ver-

⁹² Isa. LXIII, 19. ⁹³ Isa. LII, 1. ⁹⁴ Isa. LX, 15. ⁹⁵ Num. XVII, 8.

EPISTOLA XXXIII bis.

Ἡ κατὰ φύσιν διαγωγή ἡμῖν τε καὶ τοῖς ζώοις ἡ Α αὐτῇ ὄρεσται παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ. « Ἰδοὺ γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, φησὶν ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ, πάντα τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ· ὑμῖν ἔσται εἰς βρώσιν καὶ τοῖς θηρίοις. » Κοινήν οὖν μετὰ τῶν θηρίων λαβόντες τὴν διαίταν καὶ ταύτην ταῖς ἐπινοαῖς ἐπὶ τὸ ἀσωτότερον παρατρέψαντες, πῶς οὐκ ἀλογώτεροι κριθεῖσθαι μὲν ἐκείνων, εἴγε τὰ μὲν θηρία μένει ἐπὶ τῶν ὄρων τῆς φύσεως μηδὲν παρακινήσαντα τῶν παρὰ Θεοῦ τεταγμένων· οἱ δὲ λόγῳ τετιμημένοι πάντῃ τῆς ἀρχαίας ἐξωθεν διητήμεθα νομοθεσίας; Ποῖαι γὰρ παρ' ἐκείνοις ὄψοφαγίαι; ποῖαι σιτοποιῶν καὶ μαγειρῶν τέχναι τῇ ἀθλίᾳ γαστρὶ δημιουργοῦσι τὰς ἡδονάς; Οὐχὶ δὲ τὴν ἀρχαίαν εὐτέλειαν ἀγαπῶσι ποησαγούντα καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἀρκοῦμενα, καὶ ναματιαίῳ κεκρημένα ποτῶ, καὶ τοῦτ' αὖτε τυχὸν σπανίως· διὸ καὶ Β τὰς ὑπογαστρίας ἡδονὰς μεμείωνται, οὐδεμιᾶ πικρὰ μὲν τροφή τὰς ὀρέξεις προσαναφλέγοντα, οὐδὲ πάντοτε τὴν ἀβρηνὸς καὶ θηλείας εἰδότα διαφορὰν· εἰς γὰρ αὐτοῖς καιρὸς τοῦ ἔτους ταύτην παρέχει τὴν αἰσθησίν, τὸν δὲ ἄλλον χρόνον οὕτως ἀλλήλων ἀλλοτριούται· ὡς λήθην λαθεῖν πάντῃ τῆς τοιαύτης ὀρέξεως· ἀνθρώποις δὲ ἐκ τῆς περὶ τὰ βρώματα πολυτελείας ἡ τῶν ἀφροδισίων ἀκόρεστοι ἐπιθυμία παραπλαστώνουσα μανιώδεις κατέσπειρε τὰς ὀρέξεις. Οὐδένα γὰρ καιρὸν ἡρεμεῖν συγχωροῦσα τὸ πάθος.

sensum capiunt, cætero sane tempore sic caste invicem versantes plane ut contactus ac conjugii funditus oblitæ videantur. Hominibus autem ex ciborum luxu tam insatiabilis luxuriæ vis furentes assidue faces subjicit, ut nullas unquam inducias a bellis pudendarum cupiditatum habeant.

ΑΔ'. — ΕΥΘΟΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Προσάσσει ὁ νόμος Μωϋσέως φυλάττεσθαι μεθ' ἐτέρων τινῶν καὶ τὸν μῦν, καὶ τὴν γαλῆν. Ταῦτα δὲ νομοθετῶν, κελεύει διὰ συμβόλου καὶ τύπου μήτε τοῖς προηγούμενοις μισροῖς συντιθεσθαι λογισμοῖς, μήτε τοῖς ἐπομένοις. Τῶν γὰρ ἀπειρημένων παθῶν τε, καὶ τρόπων, καὶ ἡθῶν, τὰ μὲν προλαμβάνει, τὰ δὲ ἐπακολουθεῖ. Προκαθηγησαμένης γὰρ τῆς ἀνθρωποσευκείας, καὶ κενοδοξίας, ἐπακολουθεῖ πάντως ἡ ὑπερηφανία, καὶ ἀλαζονεία, καὶ πᾶν πάθος αἰσχρὸν καὶ δαιμονιώδες. Προφθάνει πάλιν ἡ κακὴ ἐπιθυμία, ὀρέξαι τῆς ἀσελείας τὸ σπήλαιον, καὶ εὐθὺς ἐπεισέρχεται ὁ αἰσχροπράγος δαίμων, καὶ ἐγκατοικισθεὶς τῷ γενομένῳ σπηλαίῳ, τὴν ἀμαρτίαν ἐργάζεται. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὅτι ὁ πρὸς ἐπιθυμίας ἰδὼν γυναῖκα, μοιχὸς ἀπηρτισμένος C ἐστὶ. Πάλιν προκαθηγησαμένης τῆς βασκανίας, καὶ τῆς ὕψης, ἔπειτα ἐπιβουλῆ, καὶ βλάβῃ. Καὶ γὰρ ὁ μῦς πολλάκις τὴν θήνη πρῶτον ἀώρυξεν ἐν τῷ τοίχῳ, εἰθ' ὕστερον γαλῆν εἰσελθούσα, ἢ ὄφτις, ἢ ἔσπερον τι ἐνεφώλευσε τῇ τρυμαλιᾷ.

ΑΕ'. — ΔΑΒΟΥΡΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Μέγα βοήθημά ἐστιν ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν

⁶⁶ Gen. i, 30. ⁶⁷ Levit. xi, 29. ⁶⁸ Matth. v, 28.

Naturalis vivendi modus nobis et animantibus idem attributus est a Creatore. « Ecce enim dedi vobis, ait Deus homini, omne fenum agrī : erit vobis in cibum et cunctis bestiis ⁶⁶. » Victus igitur rationem cum bestiis communem cum acceperimus : et hanc cogitationibus et in ventrem pronis voluntatibus nostris in molliorem et magis voluptuariam pervertentes, quomodo non abesse a ratione longius quam ipsæ bestiæ judicabimur, cum bestiæ quidem intra fines naturæ se contineant, nihil transgressæ eorum quæ ipsis a Deo præscripta sunt ; nos autem rationis participatione honorati, longe extra constitutos nobis antiqua naturæ lege terminos evagemur ? Quænam etenim, quæso, apud bestias exquisitorum ferculorum epulæ ? quæ piscorum et coquorum artificia sese excruciantia ad suas male feriatæ ventri voluptates ministrandas ? Annon hæc adhuc severe seipsas intra frugalitatis primitus præceptæ disciplinam tenent, herbis vescentes, et forte oblata satis habentes ad cibum, aqua profuente, neque ea repetita sæpius, contentæ ad potum ? unde apud ipsas veneræ voluptates remissiores moderatioresque sunt : nullis adipatis escis cupiditates ipsarum inflammantibus. Nec fere magnopere maris aut femine discrimen cogitant, nisi quando senel in anno certæ tempestatis reditu arcanis naturæ stimulis admonitæ, talium rerum

C XXXIV. ΕΥΠΟΡΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Lex Mosaica præcipit inter alia observanda quodque esse et murem, et selem ⁶⁷. Quæ dum præscribit, per symbolum ac figuram mandat, ut neque præsentibus, neque subsequentiibus inprobis cogitationibus assensus præbeatur ; interminatæ siquidem perturbationum, ac consuetudinum, et morum, aliæ præeunt, aliæ subsequuntur. Cum enim ducem se præbuerit hominibus placendi conatus, tum omnino subsequitur superbia et jactantia, omnisque impuri ac dæmoniacus affectus. Præit rursus pravum desiderium speluncam lascivie effodere, subitoque dæmon facinorosus introit et jam in aperta spelunca sede collocata aelus committit. Ait enim Dominus Jesus : « Qui cum desiderio mulierem aspexerit, moechus constans est ⁶⁸. » Bursum præoccupantem invidentiam sequitur fraus et noxa. Etenim mus sæpius primum foramen effodit in pariete, postmodum felis ingressa, vel serpens, vel aliud **320** quidpiam in foramine latitavit.

XXXV. ΔΑΒΟΥΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Tentationum tempore, quæ secundum Deum est

(1) Hæc epistola deest in editione Leonis Allatii : exstabat in editione P. Possin. sub num. 384.

patientia, maximo est emolumento. Ait quippe Dominus : « In patientia vestra possidebitis animas vestras ⁶⁰ ; » non dixit : In jejunio vestro, aut quiete vestra, aut psalmodiarum cantione vestra, licet hæc omnia ad salutem animæ conducant ; sed, « In patientia vestra. » In patientia, in omni scilicet futura tentatione et afflictione ; quamvis injuria illa sit, vel contemptus, vel cujuslibet hominis, sive ille parvus, sive magnus fuerit, dehonestamentum : sive corporis imbecillitas, sive belli Satanici insultus, sive quæcunque, sive ab homine, sive a dæmonibus tentatio. « In patientia vestra possidebitis animas vestras. » Neque solummodo in patientia vestra, sed cum omnigratiarum actione et humilitate ; ut benedicas, ut laudes dicas Servatori omnium Deo, bene merenti, atque omnia adaptanti, et conducibiliter apportanti omnia, sive bona illa sint, sive aliter se habeant. Scribit quoque Apostolus : « Per patientiam currimus propositum nobis certamen fidei ⁶¹. » Quid enim splendidius invenitur virtute ? quid firmiter validiusque patientia, ea, inquam, quæ secundum Deum est, virtutum regina, clarorum ac nobilium, facinorum fundamentum absque fluctibus portus ? Hæc enim, hæc est in bello pax, in tempestate tranquillitas, in insidiis ac periculis securitas, quæ in semetipsa conspicuum ac celebrem, adamante duriorum efficit, cui non **321** arma et sagittæ sese moventes, neque castrorum acies adversum dimicans, non adductæ machinæ, non tela, non jactæ hastæ, non ipse dæmonum exercitus, non tenebrosæ adversarum virtutum phalanges ; non diabolus ipse cum omnibus suis copiis ac machinis ex adverso impetens, illius in Christo possessori nocere poterit.

XXXVI. — DRACONTIO MONACHO.

Gestit Christus gaudio, cum illi vim inferimus, ut nobiscum maneat ⁶². Cum itaque in nobis virtutis lumen defecerit, vi ipsum compellamus, quemadmodum Cleopas fecit, ut una nobiscum permaneat, et nostra cum vilitate et humilitate concumbens, panem divinum frangat, tradatque animæ nostræ. Nihil porro est oratione violentius, quæ temporibus quoque ipsis sæpenumero vim infert. Est enim omnipotens oratio, et superari nequit, a

D **XXXVII. — MARINO PRESBYTERO.**
Tu sane exposcis investigasque per incredulitatem orationum eorum, qui timent Deum, sive illi clero inserviant, sive monachorum albo ascripti sint, fructum ; nulloque pacto mente concipis, Deum te querere, et imperiorum suorum fructum pervestigare. Tu illico exaudiri peroptas **322** orans, et præcepta Dei oscitantèr negligenterque

A ἢ κατὰ Θεὸν ὑπομονή. Φησὶ γὰρ ὁ Κύριος· « Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. » Οὐκ εἶπεν, Ἐν τῇ νηστείᾳ ὑμῶν, ἢ ἡσυχίᾳ ὑμῶν, ἢ τῇ ψαλμωδίᾳ ὑμῶν· καὶ μὴ ταῦτα πάντα ἀρμολογεῖ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς· ἀλλ', « Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν. » Ἐν τῇ ὑπομονῇ, τοῦ ἐστίν ἐν παντὶ πειρασμῷ ἐλευσομένῳ, καὶ πάσῃ θλίψει, κἂν ὕβρις ᾖ, κἂν ἐξουδένωσις, ἢ ἀτιμία ἀνθρώπου οἰουδὴποτε, εἴτε μικρὸς, εἴτε μέγας εἴη, κἂν ἀσθένεια σώματος, κἂν ἐπανάστασις πολέμων Σατανικῶν, κἂν οἰοσθητοῦν πειρασμῶς, εἴτε ἀπὸ ἀνθρώπων, εἴτε ἀπὸ δαιμόνων. « Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. » οὐκ ἀπλῶς, ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης εὐχαριστίας, καὶ προσευχῆς, καὶ ταπεινώσεως, ἵνα εὐλογήσῃς, ἵνα ὕμνους ἀναπέμψῃς τῷ Σωτῆρι τῶν ὅλων Θεῷ, τῷ εὐεργέτῃ, τῷ τὰ πάντα ἀρμολογῶντι, καὶ συμπερόντως ἐπάγοντι τὰ πάντα, κἂν ἀγαθὸν, κἂν ἄλλως ἔχη. Καὶ ὁ Ἀπόστολος γράφει· « Δι' ὑπομονῆς τρέχομεν τὸν προκειμένον ὑμῖν ἀγῶνα τῆς πίστεως. » Τί γὰρ εὐρίσκειται μείζον ἀρετῆς ; τί δὲ στερεώτερον, ἢ κραταιότερον ὑπομονῆς, τῆς κατὰ Θεὸν λέγω, τῆς βασιλείδος τῶν ἀρετῶν, τοῦ θεμελίου τῶν ἀνδραγαθημάτων, τοῦ ἀκυμάντου λιμένος ; Αὕτη γὰρ, αὕτη ἐστὶν ἡ ἐν πολέμοις εἰρήνη, ἡ ἐν κλύδωνι γαλήνη, ἡ ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς καὶ τοῖς κινδύνοις ἀσφάλεια, ἡ τὸν κατωρθωκότα αὐτὴν, ἀδάμαντος ποιούσα στερρότερον, ἢ οὐ ὅπλα, καὶ τόξα σινοῦμενα, οὐδὲ στρατόπεδα ταρασσόμενα, οὐ μηχανήματα προσαγόμενα, οὐ τόξα, οὐ δόρατα ἀφιέμενα, οὐκ αὐτὸ τὸ τῶν δαιμόνων στρατόπεδον, οὐκ αἱ ζοφεραὶ φάλαγγες τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων, οὐκ αὐτὸς ὁ διάβολος μετὰ πάσης αὐτοῦ παρατασσόμενος τῆς στρατιᾶς, καὶ τῆς μηχανῆς, παραβλάψαι δυνήσεται τὸν ταύτην κτησάμενον ἐν Χριστῷ.

ΛΓ'. — ΔΡΑΚΟΝΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἦδεταί Χριστὸς βιαζομένων ἡμῶν αὐτὸν, ἵνα μείνῃ μεθ' ἡμῶν. Λήξαντος ἡμῖν λοιπὸν τοῦ φωτὸς τῆς ἀρετῆς, βιασώμεθα τὸν αὐτὸν, καθάπερ ὁ Κλεώπας, ἵνα συμμείη ἡμῖν, καὶ συγκατακλιθεῖς τῇ εὐτελείᾳ ἡμῶν, καὶ τῇ ταπεινότητι ἡμῶν, κλάσῃ τὸν θεῖον ἄρτον, καὶ ἐπιδῷ τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ. Οὐδὲν δὲ ὑπάρχει εὐχῆς βιαιότερον τῆς ἐκβιαζομένης πολλάκις καὶ τοὺς καιροὺς. Διότι παντοδύναμὸς ἐστὶν ἡ εὐχή, καὶ ἄηττος, ἥσπερ καὶ ὁ διάβολος κωλύειν ἡμᾶς σπουδάζει πειρασμοῖς χαλεπωτάτοις καὶ φορτικοῖς, ἵνα ὡς μηδὲν ὠφελοῦμενοι, ἐάσωμεν τὸ ὅπλον τῆς μεγαλωφελούς, καὶ σωτηρίου εὐχῆς τῆς ἐν Χριστῷ.

ΑΔ'. — ΜΑΡΙΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Σὺ μὲν ἀπαιτεῖς, καὶ ἐξιχνεύεις διὰ τῆς ἀπιστίας τὸν καρπὸν τῶν προσευχῶν τῶν φοβουμένων τὸν Θεόν, εἴτε κληρικῶν, εἴτε μοναχῶν, τὸν δὲ Θεὸν οὐκ ἔννοεῖς ζητεῖν σε, καὶ ἀπαιτεῖν τὸν καρπὸν τῶν ἐαυτοῦ προσταγμάτων. Σὺ θέλεις ταχὺ ἐπακοῦσθαι προσευχόμενος, καὶ παρακούεις τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν. Ἐὰν ἐπακούσῃς, εἰσακουσθήσῃ. Δέξαι τὸν Θεόν

⁶⁰ Luc. xxi, 19. ⁶¹ Hebr. xii, 1. ⁶² Luc. xxiv, 29.

νομοθετοῦντα, καὶ δέχεται σε εὐχόμενος. Ἐὰν δὲ ἄ
 παρακούσης, τοῦ Δεσπότη τοῦ ὄλων καταφρονῶν,
 ποιῆς καὶ τοὺς δικαίους παρακουσθῆναι ὑπὲρ σοῦ
 εὐχόμενους.

ΛΗ'. — ΚΑΛΛΙΝΙΚῸ ΜΟΝΑΧῸ.

« Ὅρη τὰ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις. » Καί· « Φωνὴ
 Κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους. » Εἰ οὖν τῇ Δεσπο-
 τικῇ διδαχῇ καὶ τοῖς θεοῖς τῆς ἀσκήσεως κανόνισιν
 ἔλαφος ἀπειργάσθης, καὶ τῶν δρυμῶν τῆς κακίας
 ψιλωθείς κατεθάβῃσας τῶν νοσητῶν ὄψεων, καὶ ἀπο-
 κτενεῖς αὐτούς, μὴ μείνης μέχρι τούτων, ἀλλὰ σπεῦδε
 τοῦ ἀνατρέχειν ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ ὑψηλὰ διὰ τῆς ψαλ-
 μῳδίας τῆς συνεχοῦς, καὶ τῆς τελειότητος, καὶ τῆς
 μακαριωτάτης ἐκείνης θεωρίας, ἧς οὐδὲν ὑψηλότε-
 ρον· εἶπερ « Μακαριοὶ οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι
 αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. » Καί· « Ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ
 ἐπιβιβᾷ με ὁ Κύριος, » τοῦ νικῆσαι τοὺς ὀλεθρίους
 δαίμονας ἐν τῇ ὀδῷ αὐτοῦ· καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἱστώ-
 με, ἦ, ὡς ἄλλο τῶν ἀντιγράφων ἔχει, ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ
 ἱστώμε, διδάσκων χειρὰς μου εἰς πόλεμον κατὰ
 τοῦ διαβόλου. Εἶρηται γὰρ καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις,
 ὅτι « Οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, » τούτέστιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ
 πεφωτισμένοι, « φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· » τὸ ὕψος
 τῶν ἀρετῶν, καὶ τῆς ἐπουρανίου θεωρίας. Συγγε-
 νὲς γάρ.

ΛΘ'. — ΚΥΡΙΑΚῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Μὴ ὡς ψιλῷ ἄρτῳ προσερχώμεθα τῷ ἄρτι τῷ μου-
 στικῷ· σὰρξ γὰρ ὑπάρχει Θεοῦ, σὰρξ τιμία, καὶ προσ-
 κυνητῆ, καὶ ζωοποιός. Ζωοποιεῖ γὰρ τοὺς νεκρωθέν-
 τας ἀνθρώπους ἐν τοῖς παραπτώμασι· σὰρξ δὲ
 κοινὴ οὐκ ἂν δυνηθεῖ ζωοποιῆσαι ψυχὴν. Καὶ
 τοῦτο Χριστὸς ὁ Κύριος· εἶρηκε ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ,
 ὅτι ἡ σὰρξ, τούτέστιν, ἡ κοινὴ καὶ ψιλῆ, οὐκ ὤφειλε
 οὐδὲν. Τῆς σαρκὸς τοῖνον, καὶ τοῦ αἵματος μετα-
 λαμβάνοντες τοῦ Θεοῦ Λόγου, μετ' εὐλογίας καὶ
 πόθου ζωὴν αἰώνιον κληρονομοῦμεν. Ὁ γὰρ τρώγων
 καὶ πίνων μετ' εὐθείας καρδίας μακαρίζεται.

Μ'. — ΕΥΘΑΛΙῸ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Ἔστιν ὅτε μέλλοντος τοῦ ἀνθρώπου πειρασμῷ
 ψυχικῷ καὶ θλίψει περιπίπτειν, προλαβοῦσα ἡ χάρις
 τοῦ ἁγίου Πνεύματος παρηγορεῖ τὴν ψυχὴν ὑπερ-
 βαλλόντως, καὶ παρακαλεῖ τὴν ψυχὴν ἐν εὐφροσύνῃ
 καρδίας, καὶ ἀναπαύει ἐπιρροῇ δακρῶν μελισταγῶν.
 Εἶτα παραδίδωσι τῷ ἔχθρῳ πειράσαι, καὶ θλίψαι,
 καὶ διατράζει, καὶ τότε εὐρίσκει ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ
 ἐν πικρίᾳ, καὶ ὀδῷ, καὶ θυμῷ, καὶ κακῶν ἐπιθυ-
 μίαις, καὶ ἀπρεπέσι κινήσει, καὶ ἀπορίᾳ καρδίας,
 καὶ συλλήθδην φράσαι, ἀναριθμήτοις κακοῖς. Ὅταν
 τοῖνον ὁ ἀνθρώπος ἐν τῷ παντὶ γένηται, ἐπικρατή-
 σαντος τοῦ πολεμίου, καὶ ἀθυμῆσῃ, καὶ ἀπογνῶ
 ἑαυτοῦ, τότε πάλιν ἡ χάρις ἐφίπταται τοῦ Θεοῦ,
 φυγαδεύουσα μὲν τὸν δαίμονα, θάλπουσα δὲ πλουσίως
 τὸν κεκοπιαχότα, καὶ ἀνακτωμένη τε, καὶ ἀνακαινί-
 ζουσα, διαναπαύουσα τε, ὃν τρόπον εὐσπλαγχνος
 μήτηρ τὸ κλαυθμυριζόμενον νήπιον, ποθεινῶς καὶ
 φιλοστόργως ἀναγκαλιζομένη, καὶ τὸν ἑαυτῆς μαστὸν

audis. Si illis aurem præbueris, exaudieris. Habeto
 tibi Deum leges præscribentem, et ille te orantem
 excipiet. Quod si imperium detrectaveris, omnium
 Dominum negligens, id quoque facis, ut justī pro
 te preces effundentes non exaudiantur.

XXXVIII. — CALLINICO MONACHO.

« Montes excelsi cervis⁶²; » et : « Vox Domini
 præparantis cervos⁶³. » Si itaque Dominica prædi-
 catione, sanctis exercitationis regulis cervus effe-
 ctus, et malitiæ saltibus denudatus, animos in in-
 tellectuales serpentes assumpsisti, et interimes
 eos; ne in hisce maneat, sed contende ad montes
 excelsos per psalmodiorum cantum intentum, et per-
 fectionem, et beatissimam illam contemplationem,
 qua nihil excelsius est, ascendere : siquidem
 « Beati puri corde, quoniam ipsi Deum videbunt⁶⁴, »
 et : « In excelsa adducit me Dominus⁶⁵, » ut pesti-
 feros dæmonas in via illius devincam; super excelsa
 statuens me, vel, ut aliud exemplar legit, in subli-
 mibus sistens me, edocens manus meas in bellum
 adversus diabolium. Legitur enim et in Evangeliiis :
 « Qui in Judæa, » in Ecclesia nempe, illuminati
 sunt, « fugiant in montes⁶⁶, » virtutum sublimi-
 tatem et cœlestis contemplationis; affinia namque
 sunt.

XXXIX. — CYRACO MONACHO.

Ne tanquam ad nudum panem accedamus ad panem
 mysticum : caro siquidem 323 Dei est, caro
 pretiosa, veneranda et vivifica : vivificat enim in
 peccatis homines demortuos. Caro porro commu-
 nis, nequit animam in vitam reducere. Et hoc
 Christus Dominus in Evangelio effatur; caro,
 communis nempe, puraque, inutilis prorsus est⁶⁷.
 Carnis itaque ac sanguinis participes Dei Verbi
 cum benedictione et desiderio vitam sempiternam
 hæreditamus. Qui enim manducat, et bibit recto
 corde, beatus habetur⁶⁸.

XL. — EUTHALIO MONACHO.

Cum nonnunquam homo animi tentationi atque
 afflictioni subjiciendus est, prærepens sancti Spiritus
 gratia animam maxime solatur, eamque in lætitia
 cordis exhilarat, defluxuque ad instar mellis
 fluentium lacrymarum sedat : postmodum inimi-
 co exhibet tentandum, affligendum et conturban-
 dum : et per idem tempus semetipsam anima in
 amaritudine, et timore, et iracundia, et malorum
 appetitu, et indecoris motibus, et hæsitacione cor-
 dis, et, ut summam dicam, diris inexputabilibus,
 invenit. Cum itaque homo in universum advenerit,
 prævalente hoste, et animum dejecerit, et de se
 ipso desperarit, tum rursus Dei gratia advolat,
 dæmonem fugans, fovensque largiter defessum,
 et refocillans, et renovans, recreansque quemad-
 modum plorantem infantem mater misericors se-
 dulo, amanterque amplectens, et mammam porri-
 gens, et non mediocre consolationem afferens.

⁶² Psal. ciii, 18. ⁶³ Psal. xxviii, 9. ⁶⁴ Matth. v, 8. ⁶⁵ Psal. xvii, 34. ⁶⁶ Matth. xxiv, 16; Marc. xii, 14; Luc. xxi, 20. ⁶⁷ Joan. vi, 64. ⁶⁸ Ibid. 55.

diraque omnia senovens. Hæc porro hac ratione sunt, ut, **324** quæ jam præoccupaverat, divinæ gratiæ vocatione, et post afflictionem non insuavi inspectione, et beatissimo solatio, et perennis sempiternæque spei scaturigine, malitia Satanæ coarctata debellataque postmodum, inanis per Numinis providentiam deprehendatur.

XLI. — EUGENIO PRINCIPI.

Cum post rem probe gestam, vel divinam communionem susceptam, aut continuam, incensamque orationem confectam, vel quampiam aliam rem præclarissime consummatam, violentius a dæmone impetitus fueris, scito hostem a te diverberatum, ideoque summinopere indolentem truculentius te aggredi, adversus te æque ac leonem rugientem. At tu eum verberandi nullum finem facito, intellectualibus hastis pungens eum ac vulnerans. Etenim si a pugna cum eo continuanda non cessaverimus, nec defecerimus, neque a conflictu, variisque adversariis pedem retulerimus, victoriam omnino contra dæmones inimicos reportabimus.

XLII. — THEODOSIO DIACONO.

Ne ægre feras, quod in tam infirma atque etiam ægra valetudine, et si vires corporis defecerint, voluptatis bellua impudentius colluctatur. Didicimus enim a plerisque, iisque piissimis viris, qui hoc ipsum periclitatione longi temporis didicerunt, dæmonibus voluptatum ductoribus quam libentissime auxilium, opemque ferre dæmones, qui moribus ac doloribus **325** inferendis a diabolo constituti sunt: quemadmodum etiam dæmonibus, qui tristitiam doloremque nobis afferunt, dæmon voluptatis opitulatur, ad superandum hominem, et a gratiarum erga Deum actione, et patientia, et tolerantia avellendum. Opem enim, aiunt, sibi præstant nutuam dæmones, ad eos, qui in similia inciderint, perdendos, in eam sententiam concurrentes, quam forte ratione homo imprudens cogitatione perturbatus de propria salute desperet, a Deoque in salutem invocando cesset. Quod ipse ubi didicerit, nullum finem facito invocandi Deum, qui te creavit, semperque tui curam gerit.

XLIII. — DOMNINO JUNIORI PRIMATI.

De his, quæ a me postulasti, quid ipse sentiam, nec accipe, et memoria incide, ne oblivio subrepat. Neque me in præsentia exposulato, in voluptatibus abquo ulla perturbatione quietem dicere de his, qui naturaliter immobilitatem possident: paucos etenim invenio quasi lapides quosdam inanimatos, omni prorsus erga affectus sensu destitutos, adeoque nec etiam inter dormiendum fluxum subeant. Hoc vero donum Dei fuerit, quemadmodum illis, qui e ventre matris eunuchi generantur. At causas huiusmodi largitionis ipse solus, qui eam nullo certamine conspicuis, neque ullo labore fatigatis exhibuit, Deus cognoverit. De his vero, quæ

παρέγουσα, καὶ παράκλησιν ἱκανὴν τῷ βρέφει προσγομένη, καὶ πολλὴν πληροφορίαν. Ταῦτα δὲ οὕτως γίνεται, ὅπως τῇ τε προειληφύῃ παρακλήσει τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, καὶ τῇ μετὰ τὸν πειρασμὸν γλυκείᾳ ἐπισκίψει, καὶ τῇ μακαριωτάτῃ παραμυθίᾳ, καὶ τῷ πηγασμῷ τῆς ἀενάου, καὶ αἰωνίου ἐλπίδος, στενωχωρηθεῖσα ἡ πονηρία τοῦ Σατανᾶ, καὶ λοιπὸν καταργηθεῖσα, φροῦδος ἀποδειχθεῖται τῇ προνοίᾳ τοῦ Κρείττονος.

ΜΑ'. — ΕΥΓΕΝΙῶ ΠΡΙΓΚΙΠῶ.

Ὅταν ἀγαθοεργήσας, ἢ τῇ θεῖᾳ προσελθὼν κοινωνίᾳ, ἢ ἐκτενῆ τελείας εὐχὴν, ἢ ἑτερόν τι τελείας καλὸν, πειρασθῆς σφοδρότερον ὑπὸ τοῦ διαβόλου, γινώθι ὅτι πεπληγμένος ὑπὸ σοῦ ὁ πολέμιος, καὶ λίαν πεπονηκώς, βαγδαίότερον προσεβέβηγῃ σοι, βρυχόμενος κατὰ σοῦ, ὡσερ λέων, καὶ μὴ παύσῃ πλήττων αὐτὸν, καὶ νύττων, καὶ κατακιντῶν τοῖς νοσητοῖς δόρασιν. Εἰ γὰρ τούτῳ μὴ λήξωμεν, μήτε ἀτονήσωμεν μαχόμενοι, μήτε ἀπαγορεύσωμεν πρὸς τὴν πάλιν, καὶ τοὺς ποικίλους πολεμίους, ἀρούμεθα πάντως νίκην κατὰ τοῦ στίφους τῶν δυσμενῶν δαιμόνων.

ΜΒ'. — ΘΕΟΔΟΣΙῶ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Μὴ δυσφύρει, τίνας χάριν, εἰ καὶ ἐν τοιαύτῃ κραταιᾷ ἀρρώστια ἐξεταζόμενου σοῦ, καὶ τοῦ τόνου παραλυθέντος τοῦ σώματος, τὸ τῆς ἡδονῆς ἀναϊδέστερον προσπαλαίει θηρίον. Μεμαθήκαμεν γὰρ παρὰ πολλῶν εὐλαβεστάτων ἀνδρῶν ἐν πείρᾳ γενομένων, ὅτιπερ τοῖς στρατηγοῖς τῶν ἡδονῶν δαίμοσι οἱ τὰς λύπας, καὶ τὰς ὀδύνας ἐγκειρισμένοι παρὰ τοῦ διαβόλου δαίμονες βοηθεῖν, συνεργεῖν τε καὶ συναίρεσθαι ἡδοναί, ὡσερ ἀμέλει τοῖς ἀλύουσι, καὶ λυποῦσιν ἡμᾶς δαίμοσι συντρέχει ὁ δαίμων τῆς ἡδονῆς, πρὸς τὸ καταπονήσαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀπαλλοτριῶσαι τῆς πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας, καὶ ὑπομονῆς, καὶ τῆς μακροθυμίας. Ἀλλήλοις γὰρ, φησί, βοηθοῦσιν οἱ δαίμονες, εἰς ἀπώλειαν τῶν τούτοις περιπιπτόντων συμφωνοῦντες. τάχα πῶς ὁ ἄνθρωπος τῆς οικείας ἀπογῆ σωτηρίας, τὸν λογισμὸν συγχυθεὶς, πάθητι τῶν ἀβουλήτων, καὶ παύσῃ τοῦ εἰς σωτηρίαν προσκαλεῖσθαι τὸν Θεόν. Ἄλλ' αὐτὸς, τοῦτο μαθὼν, μηδέποτε παύσης ἐπικαλούμενος τὸν πεποιηχότα σε, καὶ αἰεὶ προνοοῦντά σου Θεόν.

ΜΓ'. — ΔΟΜΝΙΝῶ ΝΕΩΤΕΡῶ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Περὶ ὧν ἤξλωσάς με, ὅρθως σημαίνω σοι. Σὺ δὲ τῇ μνήμῃ ἐγγάραξον διὰ τοὺς λόγους τῆς λήθης. Νῦν δὲ μὴ ἀπατήσης μὲ λέγειν τὸ πρὸς ἡδονὴν ἀνεσώλητον περὶ τῶν φυσικῶς κέκτημένων τῆς ἀκινήσιαν· ὀλίγους γὰρ εὐρίσκω καθάπερ λίθους τινας ἀψύχους, παντελῆ ἀναισθησίαν ἔχοντας πρὸς τὸ πάθος, καὶ τοσούτον, ὥστε μὴδὲ βεῦσιν εἰς τοὺς ἕπλους ὑφίστασθαι. Τοῦτο δὲ θέσις Θεοῦ ὑπερβαίνει, ὡσερ τοῖς ἐκ γαστρὸς μητρὸς εὐνοχοῖς τρεπομένοις. Τοὺς δὲ λόγους τῆς τοιαύτης δωρεᾶς αὐτῶς μόνος ἀν εἶδει ὁ ταύτην τισὶ μὴδὲν ἀγωνισαμένοις, μὴδὲ κοπιάσασι δεδορημένος Θεός. Περὶ δὲ τῶν ἐν λογισμοῖς τε, καὶ γαργαλισμοῖς ποικίλλας ἐν τῷ ἐμπύρῳ

βρασμῶ, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν σωμάτων, νῦν ἄν
λέξω σοι, τέκνον ἐμὸν ἄριστον, καὶ ἀσφαλίζου τὴν
νεότητά μάλιστα, δεσμεύων ταύτην, καὶ χαλιναιγα-
γῶν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν
αἰωνίων κολάσεων. Ἐάν γὰρ σπουδάσῃς κραταιοῦ-
σθαι κατὰ τῆς ἀμαρτίας, καὶ διαγωνίζεσθαι, καὶ
πυκτεύειν πρὸς τε τοὺς μυρίους ὑποβαλλομένους
λογισμοὺς τῆς αἰσχρότητος, καὶ πρὸς τὰ φλεγμαί-
νοντα τῆς σαρκὸς κινήματα, εἰ οἶδα, ὅτι, πολλὰ εὐ-
φημίσεις σαυτὸν τῆς καλλίστης ἀνδρίας, καὶ τοῦ
σώφρονος νοῦ, καὶ ἀποδέξῃ σαυτὸν, καὶ ἐπανέσεις,
καὶ ἐν ἀρήτιῳ χαρᾷ, καὶ εὐπροσῆν καρδίᾳ διεξε-
λεύσῃ τὸν ἀνθρώπινον βίον. Ἐάν γὰρ μικρῶ χαι-
νωθεὶς ταῖς τῆς βραχείας, καὶ ματαίας ἡδονῆς
παρακλήσεις, παραχωρήσῃς αἰχμαλωτισθῆναι τὸν
νοῦν σου, καὶ ἡττηθῆς τοῦ ὀστροῦ, εἰ ἴσθι λυπηθη-
σόμενόν τε, καὶ καταστρυγόμενον πληγᾷ συνειδη-
σεως, καὶ μυρία σεαυτὸν λοιδορήσαντα, καὶ κατα-
μεμψόμενον. Ὅ τῆς πορνείας πολύστιλος, καὶ
πολύμορφος δαίμων, ἄλλο ἄλλως πειράζει, καὶ
ἄλλοις ἄλλως ὄχει. Καὶ τοῖς μὲν τῶν νέων ταχύτε-
ρον παραβάλλει, τοῖς δὲ βραδύτερον· καὶ τοὺς μὲν
περὶ τὸ δωδέκατον ἔτος τὴν φθορὰν ἐκδιδάσκει, τοὺς
δὲ εἰς τὸν ὀκτωκαιδέκατον ἔνιαυτὸν φθάσαντας, ἀγκι-
στρεύει τῷ πάθει, ἄλλοις δὲ ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη
γενομένους, παρ' ἑλπίδα, εἰς τὸ τῆς αἰσχροπραγίας
κατέσπασε βάραθρον. Ὅπως δὲ καὶ τοὺς ἀπέλους
τοῦ πάθους τοῦ πορνικοῦ ὁ ἐπάρατος δαίμων ἐκ-
διδάσκει τὸ πρᾶγμα, ξενίσθητι· ἐν γὰρ ταῖς μεσημ-
βριναῖς κειμένου πολλάκις τοῦ παιδὸς ἐπὶ τῆς
στρωμνῆς, ἐπιστάς τούτῳ ὁ δαίμων καθ' ἡσυχίαν
πολλὴν ὡσπερ ὄφις ὀδύλιος, καὶ πανούργος, λαλεῖ
πρὸς τὴν ψυχὴν διὰ τῶν ἐνθυμήσεων, ὡς ἐκ προσ-
ώπου τινὸς ἄρβενος, ἢ θηλείας, καὶ προτρέπει λιπα-
ρῶν πρὸς τὸ βδελυκτὸν πάθος, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς
κεφαλῆς τοῦ παιδὸς καθάψάμενος ἀποσοθεῖ τὸν
ὑπνον, ἵνα λοιπὸν γηγηρῶν, καὶ μὴ ἔχων τί πρᾶξει
περὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς ῥυπαρίας ἀπασχοληθῇ, καὶ
ἀδολεσχῆσας ἐν τοῖς αἰσχροῖς βουλευμασιν, εὐχερῶς
μᾶλλον ἐκμάθῃ τὴν πορνείαν. Ἐάν δὲ εἰς ὑπνον
κατενεθῇ ὁ νέος, πάλιν διὰ τῶν ὄνειρων ἐφίστησι
τούτῳ, τὴν ἀμαρτίαν ἀκριθῶς ζωγραφήσας, καὶ τοῦ
σαρκῶς ψαύσας, καὶ πύρωσιν ἐμβαλὼν, ἄλλον πάλιν
παρασκευάζει ὀψέως τινος ἀνθρώπου, ἢ γυναικὸς
ἀλόγως, καὶ δυσγνώστως, μηδὲν μὲν δῆθεν πορνικὸν
ὑπεμφαίνων, ψιλὴν δὲ φιλίαν, καὶ στοργὴν ἀκόρε-
στον ἐνδεικνύμενος. Πλὴν ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ δαιμονοῦ
ἐν τῷ δράματι τούτῳ οὐκ εἰς ἀγαθόν, ἀλλ' εἰς κακὸν
τέλος βλέπει. Ἄλλοις δὲ φανερώς τὴν ἐπιθυμίαν
τῆς καρδίας εἰς ἔργον ἐξενέγκαι θερμῶς ἀπαγορεύει.
Ἄλλον διὰ τῆς τῶν συννεωτέρων ὀμιλίας πρὸς τὴν
ἡδονὴν φέρει, ἄλλον διὰ τινων εἰδῶν παρανομίας,
ὧν μὴ χρῆ λέγειν, ἐξορῶνται τῆς θείας σωφροσύνης.
Ἄλλων οὖν ὑπὸ τοῦ κακίστου δαιμονοῦ τῆς πορνείας
συνδεσμούμενων, καὶ ἀγρευομένων εἰς κλεθρον,
ἔσθι δύναμις, σεαυτὸν περιστοίχιζε τοῖς φραγμαῖς
τῆς ἀγνείας, ἵνα μὴ πάθῃς ἐκείνο, ὅπερ φησὶν ὁ
προφήτης ἐκ προσώπου τῶν παγιδευομένων, ὅτι
εἰ Ἐσπευσα τοῦ μὴ βλέπειν, διότι ἀθεσίαν, καὶ τα-

in cogitationibus, et titillationibus variis, ardenti-
bus ebullitionibus, et desiderii corporum sentiuntur,
nunc sermonem instituum, illi mi optime: et
juventem **326** potissimum muni, colligans ipsam,
et frenans Dei timore, et sempiternarum poenarum
exspectatione. Etenim si incumbas, ut contra pec-
catum invalescas et collucteris, et contra innume-
ras suppositas foeditatis cogitationes motusque
carnis exæstuentes pugilem agas; sat novi, maxi-
mis te præconis ob pulcherrimam hanc virilitatem,
sobriamque mentem elaturum, excepturumque tem-
etipsum, et laudaturum, et in gaudio, quod verbis
exprimi nequit, et cordis lætitia humanam hanc
vitam transiturum. Sin autem vel paulum cesseris,
brevis inanisque voluptatis adhortamentis mentem
tuam captivari permittens, cæstro devincaris; opti-
me selto mæstum te futurum, et conscientie ictibus
tristem, et præ ægritudine tui ipsius abundantissi-
me maledicum, et querulum. Fornicationis immun-
dus admodum ac multiformis dæmon, alium aliter
tentat, et alios aliter infestat: et juvenum his
quidem velocius objectat, aliis tardius; et hos
duodecimum circa annum corruptionem docet, alios
cum ad octavum et decimum annum pervenerint,
affectu inescat; alios supra triginta annos jam natos
præter spem omnem in obscenitatis barathrum
detrusit. Quanam vero ratione hujusmodi affectus
meretricii scelus execrandum dæmon edoceat,
audi et admirare. Horis meridiana sæpe puero in
lectulo accumbenti astans dæmon quam maxime
tactulo veluti serpens dolosus et callide versutus,
animam per cogitationes, tanquam ex persona
masculi alicujus aut feminæ, alloquitur, adhorta-
turque enixe commovens ad affectum illum abom-
inandum; quandoque etiam pueri capite **327**
tacto somnum expellit, ut interea vigilans, cum in
qua re detineatur, minime suppetat, circa immun-
ditiei illius cogitationes immoretur, et in obscenis
illis consiliis exercitus, facillime fornicationem
addiscat. Si vero juvenis ille somno corripitur,
rursus per insomnia peccatum accurate depictum
illi repræsentat, tactoque corpusculo incendioque
immisso alium quempiam effingit aspectu quidem
humano aut muliebri, idque sine ratione, et diffi-
cilem cognitu, qui nihil meretricii subindicet,
amicitiam vero tantummodo et amorem immodera-
tum ostendet. Scopus nihilominus dæmonis in hoc
figmento non in bonum, sed pravum exitum spec-
tat. Aliis manifesto cordis appetitum opere com-
plere callide suggerit; alium per ejusdem ætatis
juvenum commercia ad voluptatem rapit; alium
per species quasdam iniquitatis, quæ silentio in-
volvendæ sunt, a divina continentia separat. Cum
itaque alii atque alii diverso modo a pessimo for-
nicationis dæmone colligantur, et capiuntur in in-
teritum; quantum potes, temetipsum castimoniam
sepibus muni, ne tibi contingat quod propheta ait
ex persona eorum, qui illaqueantur: «Festina-
vi, ne videam, quoniam impietatem et miseriam magis

invocavi ⁶⁹. » Omnis etenim homo, qui sermones Domini non audit, ad cæcitatē virtutis, et meretricii affectus tenebras, ad miseriam sceleris attrahitur, festinanter compulsus ab eo, qui eum suaserat, immundo dæmone.

Ut plurimum siquidem homo ad carnis dæmonisque voluntatē proclivis est. Dixit igitur castimoniz Sermo in divinis Litteris sese exercentibus : « Venit hora, ut dispergamini, et me solum relinquatis ⁷⁰. » **328** Facili namque negotio homo a vita casta beataque separatur, et ignominioso, obscenoque exercitio complicatur ; « et ex urbē Hierusalem in Jericho descendens, et in prædones incidens ⁷¹, » animæ noxios dæmones, et vestibus austeritatis ac sanctimoniz exutus, necnon impunitatis diræque luxuriæ virgis cæsus, semimortuus in conspectu Domini prosternitur. Nam omnino pœnitentiam, et in meliora commutationem memoria tenere, sempiternæ vitæ dimidium insinuat. Habebit vero tempus ad integram absolutamque vitam. Vitam autem eam dico, quæ ab ingenti diligentia, fructibusque pœnitentiæ confirmata dignis componitur. Verum tibi non opus sunt tanta molestia, et saccus, et cinis, et laniatus, amarusque ploratus ac ejulatus, quæ potissimum sustinent, qui pusillum pœnitentiæ tempus propter voluptatem metunt misereque vindemiant. Tu vero semper retibus inimici superior eris, si diligenter curaveris, nunquam extra muros Hierusalem fieri. Hierusalem autem nuncupatur *mons pacis*, quod nomen secundum quæ modo ad manus est intelligentiam, complacitium castumque vitæ institutum notat. Corporea etenim voluptas haud est mons pacis, sed mons conflictus, belli, turbationis, confusionis, tumultus, tempestatis, promiscuorum fluctuum affectus, iniquitatis, et neque denuntiati, neque indicti propositi. Nunquam enim quiescere aut tranquillari potest voluptas in iis, qui illi obnoxii sunt, et ab ea superati. Sed æque ac barbara domina plagis petulantiz dilaniat, et nunquam intermittens violenter vectigalia exigit, ab iis qui lapsibus illi in servitutum **329** dediti sunt, nullum tempus fere concedens sibi obnoxiiis. Nam et divinum eloquium enuntiat : « Tempus vestrum semper est paratum, tempus meum nondum advenit ⁷² : » neque adeo facile libertas apparet ; quod homines suaviter magis a corruptione devincuntur, et perniciosum voluptatis amantes, omni tempore, noctu, et interdum malo libenter inservire contendunt. Verumtamen virtutis regnum ac dominatum nullo forte tempore plures animo concipere pensitareque sustinent, cæstro voluptatis immugientes. Tu porro, fili, hostis retia vita : nam quemadmodum genus, ita et præclarissima electione parentum, avorumque tuorum continentiam admirandam contrahis. Deo continuo addici incumbens, pulcherrima vitæ contemnens, singulis diebus jejunans, et precibus, et

λαιπωρίαν ἐπιπέκκημαι μᾶλλον. » Πᾶς γὰρ ἀνθρώπος μὴ ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου πρὸς τὴν ἀλεψίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ τὸν ζῶπον τοῦ πάθους τοῦ πορνικοῦ, πρὸς τὴν τλαιπωρίαν τοῦ μύσου ἐξέλκεται, κατασπαυδόμενος ὑπὸ τοῦ ἀναπέσαντος ῥουπαροῦ δαιμονίου · ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γὰρ βρέπει ὁ ἀνθρώπος πρὸς τὸ θέλημα τῆς σαρκὸς, καὶ τοῦ δαιμονίου. Εἶπε τοίνυν ὁ λόγος τῆς ἀγγελίας ἐν τῇ Γραφῇ πρὸς τοὺς ἀγωνιζομένους, ὅτι « Ἐρχεται ὥρα, ἵνα ἀποστῆτε ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μόνον με ἀφήτε. » Ῥαδίως μὲν γὰρ ἀνθρώπος ἀφίσταται τοῦ σεμνοῦ, καὶ μακαρίου βίου, συμπλέκεται δὲ τῇ ἔπονειδίῳ, καὶ αἰσχρᾷ ἔργασίᾳ, καὶ καταβαίνει μὲν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ εἰς Ἱεριχώ, λησταῖς δὲ περιτυγχάνων, τοῖς ψυχοφθόροις δαίμοσι, καὶ τὰ μὲν ἱμάτια τῆς στρυφνότητος, καὶ τῆς ἀγιοσύνης ἐκδιδόμενος, πληγὰς δὲ λαμβάνων ἀκαθαρσίας, καὶ δεινῆς ἀκρασίας, ἡμιθανὴς καταλαμβάνόμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τὸ γὰρ ὄλωσ μεμνήσθαι μετανοίας, καὶ ἐπὶ τὰ κρείττονα μεταβολῆς, τὸ ἡμισυ τῆς αἰωνίου ζωῆς αἰνιττεται. Καιρὸν δὲ ἔξει καὶ πρὸς παντελεῖ ζωῆν. Ζωὴν δὲ φημι τὴν καταρτιζομένην διὰ πλειόνων σπουδῆς, καὶ καρπῶν ἀξίων μετανοίας βεβαίας. Ἀλλὰ μὴ χρήσεις αὐτὸς κακοπαθείας τοσαύτης, καὶ σάκκου, καὶ σποδοῦ, καὶ σπαραγμῶν, καὶ πικροῦ κλαυθμοῦ τε καὶ οἰμωγῆς, ὧν δὴ ὑπομένουσιν οἱ τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς μετανοίας ἡδονῆς θερίζοντες τε καὶ τρυγῶντες ἀθλίως. Ἀνώτερον δὲ στήσῃ τῶν δικτύων τοῦ ἐχθροῦ, εἴπερ σπουδάσεις μηδὲως ποτὲ ἐξω γενέσθαι τειχῶν Ἱερουσαλήμ. Ἱερουσαλήμ δὲ ἐρμηνεύεται ὄρος εἰρήνης · ὅπερ ὄνομα κατὰ τὸν πρόχειρον νοῦν σημαίνει εὐάρεστον, καὶ ἀγνὴν πολιτείαν · ἡ γὰρ σαρκικὴ ἡδονὴ οὐκ ἔστιν ὄρος εἰρήνης, ἀλλ' ὄρος μάχης, καὶ πολέμου, καὶ παραχῆς, καὶ ἀκαταστασίας, καὶ θορύβου, καὶ ζᾶλης, καὶ ἐπαλλήλων κυμάτων πάθους, καὶ ἀμαρτίας, καὶ ἀνακηρύκτου προθέσεως. Οὐδέποτε γὰρ ἡσυχάσαι ἢ καταπραυνῆσθαι δύναται ἡ ἡδονὴ ἐν τοῖς ὑποπεπτωκόσιν, καὶ ἡττηθεῖσιν αὐτοῖς · ἀλλ' ὡσπερ τις βάρβαρος δέσποινα πληγαῖς τε αἰκίζεται λαγνευμάτων, καὶ φόρους ἀπαιτεῖ ἀνερότως, καὶ κατηναγχασμένως τοὺς καταδουλωθέντας τοῖς πταίσμασι, καιρὸν μηδένα σχεδὸν παρέχουσα τοῖς ὑποπεπτωκόσι. Φησὶ γὰρ καὶ τὸ θεῖον λόγιον, ὅτι « Ὁ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτε πάρεστιν ἐτοιμότατα. Ὁ δὲ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐ πάρεστιν. » Οὐδὲ εὐχερῶς φαίνεται παρρησία · διότι οἱ ἀθῶοι ἡδέως μᾶλλον ἡττώμενοι τῆς φθορᾶς, καὶ τὸ δηλητήριον τῆς ἡδονῆς φιλοῦντες παντὶ καιρῷ, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τῷ κακῷ ἡδέως ὑπηρετεῖν σπεύδουσιν. Τῆς δὲ ἀρετῆς τὸ βασιλείον, καὶ τὴν δεσποτείαν οὐδενὶ τάχα καιρῷ οἱ πολλοὶ βούλονται ἐνοῆσαι, ἢ διαλογίσασθαι, ἐκμεμηκότες τῷ οἴσῳ τῆς ἡδονῆς. Ἀλλὰ σὺ, τέκνον, φεῦγε τοῦ ἐχθροῦ τὰ δίκτυα · ἔλκεις γὰρ ὡσπερ τὸ γένος οὕτω τῇ καλλίστῃ προαιρέσει καὶ τὴν τῶν πατέρων σου, καὶ πάππων θαυμαστὴν σωφροσύνην, Θεῷ μὲν δικνεκῶς σὺ προσανέχειν σπουδάξων,

⁶⁹ Jer. xx, 8. ⁷⁰ Joan. xvi, 32. ⁷¹ Luc. x, 30.

⁷² Joan. vii. 6.

ναταπτῶν τε τῶν ὤραιων τοῦ βίου, νηστεύων τε καὶ ἑκάστην ἡμέραν, καὶ εὐχαῖς, καὶ ἐλεημοσύναις σταυτῶν ἐκλαμπρύνων, καὶ τὴν καθαρότητα διασώζων ἐν μέσῳ μυρίων μολύνειν δυναμένων· καὶ τὸ παράδοξον, ὅτι καὶ τὰ δημοσία χειρίζων πράγματα, καὶ δημοσίως πρακτῆσαι, καθὼς χρεῖα, ποιῶν τὰς ἀποκρίσεις, οὐκ ἀμελεῖς τῆς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ἀναγνώσεως· τοσοῦτον δὲ ἀσπάξῃ τὴν ταπεινοφροσύνην, ὥστε μετὰ τὴν τῶν ἐγκυκλίων παιδεύσειν, καὶ τὴν τῶν φιλοσοφουμένων ἐκμάθῃσιν μὴ ἐρυθρίαν πύθεσθαι μοναχῶν κολλάκις καὶ ἀγροίκων, καὶ παρ' αὐτῶν ἡδέως δέγεσθαι ἐφόδιον ψυχικῆς σωτηρίας. Τελείως τοίνυν σαυτὸν ἐξασφαλίζου καθὰ προείρηκα ἐκ τῶν μηχανημάτων τοῦ δολίου. Οὐ μόνον γὰρ ἐν τοῖς ὑπνοῖς ἀσελγῶς, καὶ αἰσχροῦς λίαν τὸ πάθος ὁ δαίμων σηματοῖται, ἀλλὰ καὶ γρηγοροῦντος πολλάκις τοῦ ἀνθρώπου ποιεῖ βλέπειν τὸν νοῦν συγγινομένους ἤθεον ἀλλήλοις πρὸς ἀμαρτίαν, καὶ μιγνυμένους ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας. Καὶ πάλιν ἔσθ' ὅτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσευχομένου τινὸς διερεθίζει μὲν φλογίζων τῷ πειρασμῷ τὰ γεννητικὰ μόρια, ἀτόποις δὲ λογισμοῖς τειρώσκει τὴν καρδίαν. Ἔστι δὲ ὅτε διὰ τῆς ἡδοναθείας καὶ βούσιν παθεῖν ποιεῖ τὸν ἐκπειραζόμενον· πολλάκις δὲ καὶ γονὴν πλείονα ἐναποθέμενα ἐν ταῖς ψόαις, ἐν αὐτῷ τῷ οὐρεῖν τὸν ἀνθρώπον καὶ αὐτὴν τὴν γονὴν συνεχέφρει τὰ οὖρα, ὥστε ποθηθέντας, καὶ ξενισθέντας τινὰς εἰς ἀπειλισμὸν καὶ ἀπόγνωσιν κλίνει· τινὰς δὲ, μάλιστα ἐν ταῖς σεπταῖς ἑορταῖς σφοδρότερον πειράζει ὁ δεινός, καὶ ἀναίσχυντος. Ταῦτα μὲν οὖν ὀλίγα ἐκ πολλῶν εἰς φανερόν σοι ἤγαγον τῆς τέχνης τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων. Ἐὰν δὲ ἀπολύσης τοὺς πρακτῆρας, καὶ εὐκαιρήσης, ἐλεύσῃ πρὸς με, καὶ κατὰ πρόσωπον λέξω σοι ἐντελέστερον τὰ κατὰ τοὺς πολέμους τοὺς πορνικούς. Ἄλλ' ἔρῳσέ μοι ἐν Κυρίῳ, υἱὸν προσφιλέστατε.

ΜΔ'. — ΣΥΜΜΑΧΙΩ ΚΟΜΗΤΙ.

Φησὶ περὶ τινῶν ἐνδεῶν ὁ καρτερικώτατος Ἰωβ, ὡς, ὅτι παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς σκέπην, περιεβάλλοντο πέτραν. Πέτρα δὲ πολλαχῶς ὁ Χριστὸς κατανόμιαται. Ὅσοι τοίνυν μὴ κέκτηνται πράξεις καλὰς προσφεύγοντες τῷ Χριστῷ ἐν πολλῇ ταπεινώσει, καὶ ἰκεσία περιβάλλονται πρὸς σωτηρίαν, τὴν Δεσποτικὴν δόξαν.

ΜΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τῷ δευτέρῳ ληστῇ εἰρηται, καὶ ἐπήγγελατὶ ὄνομα παραδείσου. Τοῖς γὰρ ἀποστόλοις βασιλεία οὐρανῶν ἐπηγγέληθ. Οὐκοῦν ὁ ἐν τῷ σταυρῷ ληστῆς ἀντὶ τοῦ προπάτορος; Ἀδάμ τοῦ πρώτου κλέπτου, λαμβάνει παράδεισον.

ΜΓ'. — ΓΕΛΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Οὐ μόνον γαστριμαργεῖν ὑποτίθενται οἱ παμμήγαροι δαίμονες, ἀλλὰ καὶ ἀσιτίας σκληρὰς, καὶ νηστείας ὑπὲρ τὸ μέτρον τελεῖν παρακαλοῦσι, δύο ταῦτα μνώμενοι, ἣ τύφῃ ἐκθαχθευθῆναι τὸν δελεαζόμενον, νομίζοντα πλέον τι τῶν συσκακουμένων ἀδελφῶν πολιτεύεσθαι, καὶ τοῖς γυψὶν ἴσα πέτεσθαι διὰ τῆς ἐγκρατείας, ἣ τὸ σῶμα καταλυθῆναι, καὶ

A *elemosynis temetipsum collustrans, et puritatem inter innumera, quæ eam inquinare valent, conservans; et, quod admiratione dignum est, hoc interrim spatio negotia tractans, et publicis exactoribus, ut necessitas tulerit, responsa præbens, ecclesiasticorum librorum lectionem non negligis: tantumque dederis humilitati, ut post encyclicorum studia emensa, et res philosophicas pertractatas non erubescas a monachis, iisque sæpenumero rusticis sciscitari, ab eisque libenter animæ salutis commeatum accipere. Perfecte itaque teipsum muni defendeque, ut supra dixi, a machinis dolosi demonis. Neque enim tantum in somniis luxuriose, obsceneque nimis animi impetus dæmon efformat, sed sæpius etiam cum homo vigilat, mentem facit intueri, ac si peccando, se invicem nonnulli commiserent, et viri mulieresque conjungerentur. Et rursus nonnunquam in ecclesia, cum quibus precibus dat operam, concitat tentatione inflammans genitalia membra, et absurdis quibusdam cogitationibus cor sauciat; aliquando etiam per moltitiam fluxum efficit perpeti tentatum. Sæpenumero etiam immodica genitura in lumbis concurrente, dum urina redditur, una cum ipsa genitura effertur, adeo ut novitate rei nonnulli perterrefacti in desperationem inclinarint. Quorundam vero potissimum in venerandis solemnitatibus, violentius dirus hic impudensque dæmon pudicitiam attentat. Hæc itaque pauca ex multis in apertum tibi produxi de arte impurorum dæmonum. Si exactores porro dimiseris, temporisque tibi copia fuerit, ad me venies, et coram tibi perfectius de meretricis istis conflictibus exponam. Sed vale mihi in Domino; filiorum suavissime.*

XLIV'. — SYMMACHIO COMITI.

Ait de quibusdam inopibus patientissimus Job: Cum non haberent sibi ipsis tegumentum, circumvestiverunt se petra⁷². Petra vero plerisque in locis Christus nuncupatur⁷³. Quicumque igitur actiones bonas non possident, confugientes ad Christum in multa humilitate, et supplicatione circumamiciuntur ad salutem Dominica gloria.

331 XLV'. — Eidem.

Secundo latroni dictum est, et nomen paradisi promissum⁷⁴. Apostolis enim regnum cælorum promissum fuerat. Itaque qui in cruce pendebat latro pro progenitore Adam primo latrone paradisum accipit.

XLVI'. — GELASIO MONACHO.

Non tantum ventri indulgere dæmones suggerunt, rebus in omnibus callidissimi, sed et inedias asperas, et jejunia supra modum efficere adhortantur: duo hæc comminiscens, aut superbia inescatum inflari, animo concipientem majus quidpiam ipsum, quam reliquos fratres, qui una cum eo exercentur, absolvere, et æque ac vultures per continentiam

⁷² Job. xxiv, 8. ⁷³ I Cor. x, 4. ⁷⁴ Luc. xxiii, 43.

avolare; aut dissoluto corpore, neque sibi ipsi, A neque aliis utilem fore; morboque sæpissime tempore gravius invalescente, in incredulitatem, et desperationem, et blasphemiam hominem precipitem agi.

XLVII. — *Eidem.*

Cave tibi ab excessibus et defectibus.

XLVIII. — *Eidem.*

Omnis vera virtus est et dicitur.

XLIX. — *Eidem.*

Eorum, quæ fratribus apponuntur, vilium eduliorum 332 sine ulla dissimulatione et ipse particeps esto, ne ea abigens non post multum tempus propter ingentem ægritudinem, modo vivendi immutato, ciborum lautorum, qui non aderunt, omne genus, et speciem investigare deprehendaris.

L. — ELEFTHERIO MONACHO.

Quantum quis pluribus operibus bonis cobonestatur, tantum a pluribus affligitur, multis adversus eum insurgentibus spiritibus improbis et iniquis hominibus. Permittit porro Deus justum a plerisque affligi, ansam præbens æternæ et celebratissimæ gloriæ, quæ a præpotentibus afflictionibus exurgit. Cum itaque justus Deo quasi hæsitans, dicit: « Quare, o Domine mi, omnes qui tribulant me, prævalent adversum me? » quare, Domine mi, longe abes, et negligis me supra modum omnem afflictum et defatigatum? quare tota die misera vita mea diverberatur? adhuc hæc, et similia justo loquenti, respondet Deus, qui apud prophetam dixerat: « Adhuc te loquente, ecce adsum? » respondet justo, et sincere in ipsum consenti servo, et dicit: Propterea dereliqui te, ut nimium affligeris, et infortuniis domareris, ut gloriæ æternæ pondus tibi perficerem. Hæc propter multas narratur esse justorum afflictiones 76.

333 LI. — ANATOLIO PRESBYTERO.

An mirum fuerit, quod universa virtute in sinu tuo excepta, ad exercendum te timoris spiritui traditus sis? « Posuisti enim, ait, firmamenta ejus formidinem? » et exaltasti dexteram deprimentium eum 77. » Sed paululum sustine, et brachia inimicorum, quæ nunc te tribulant, a sancto angelo comminuta aspicias, et quæres locum dæmonis timoris, et non invenies eum: tuisque oculis intueberis fugientes, persequentes te.

LII. — COLORBASIO.

Qui facinorum præclare gestorum secundum Christum exercitia contemnit, eloquium vero et dictionem elegantem amplectitur atque ambit, similis est homini saxum panem ambitiose foventi, ex quo non nutrietur, imo dentes proprios conteret.

LIII. — BERIMO MONACHO.

Multi propter nonnullas virtutes nimium sibi fidentes, nec suspicantes in semetipsos, qui obli-

μηκέτι μήτε εαυτῶ μήτε ἄλλω χρησιμεύσας. καὶ τῆς νόσου πολλάκις πολλὴν ἐπίτασιν δεξαμένης τῶ χρόνῳ, εἰς ἀπιστίαν λοιπὸν, καὶ ἀνεπιστίαν, καὶ βλασφημίαν ἐκκυλισθῆναι τὸν ἄνθρωπον.

MZ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐλλείψεις φυλάττου

MH'. — Τῷ αὐτῷ.

Πᾶσα ἀληθὴς ἀρετὴ καὶ ἐστὶ καὶ λέγεται.

MO'. — Τῷ αὐτῷ.

Τῶν κοινῇ παρατιθεμένων τοῖς ἀδελφοῖς εὐτελῶν σιτίων μεταλαμβάνε ἀνυποκρίτως, ἵνα μὴ τοῖν ταῦτα παραιτούμενος δῆθεν μετ' οὐ πολὺ ἐξ ἀσθενείας κραταιᾶς τὸν τρόπον μεταβαλὼν, παντοῶν γένος, καὶ εἶδος πολυτελῶν σιτίων ἐπινοῶν φωραθῆς μὴ παρ-
B ὄντων.

N'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ὅσοι τινες ἐν πλείοσιν ἔργοις ἀγαθοῖς γίνεται, ὑπὸ πλείωνων θλίψεων, πολλῶν αὐτῶ ἐπαινεταμένον πνευμάτων τε κονηρῶν, καὶ δδίκων ἀνθρώπων. Ἀφίηται δὲ ὁ θεὸς πολλοὺς θλίβειν τὸν δίκαιον, ἀφορμὰς παρέχων αὐτῷ αἰωνίου, καὶ ἀοιδίμου δόξης, ἐκ τῶν ὑπερβαλλουσῶν ὑφισταμένης θλίψεων. Ὅσταν τοῖν ὁ δίκαιος πρὸς τὸν θεὸν ἐπαπορῶν φράξῃ: « Διὰ τί, ὦ Δέσποτά μου, πάντες οἱ λυποῦντές με κατισχύουσι μου; » ἵνα τί, ὦ Δέσποτά μου, μακρὰν ἀφέστηκας, καὶ ὑπερορᾷς με μυρία θλιβόμενον, καὶ καταπονούμενον; ἵνα τί ἐγενόμην μεμαστιγωμένος ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς ἀθλίαν μου ζωῆς; ἐτι ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα τῷ δίκαιῳ λαλοῦντι ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ εἰ-
C πὼν θεὸς ἐν τῷ προφήτῃ, ὅτι: « Ἐτι λαλοῦντός σου, ἰδοὺ πάρεμι, ἀποκρίνεται τῷ πιστῷ, καὶ γησιῶς ἀναβλή-
πεται πρὸς αὐτὸν δοῦλω, καὶ λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο ἀφ-
ῆκά σε ἐπὶ πολλὴ θλίβῃναι, καὶ καταδαμασθῆναι ταῖς συμφοραῖς, ἵνα δόξης αἰωνίου βᾶρος σοι κατεργάσω-
μαι. Διὰ τοῦτο πολλὰ εἰρηναί, καὶ γίνονται τῶν δικαίων αἱ θλίψεις.

NA'. — ΑΝΑΤΟΛΙῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Καὶ τί ξίνον, εἰ πᾶσαν ἀρετὴν ἐγκολασάμενος, τῷ τῆς δειλίας πρὸς γυμνασίαν παρεδόθης πνεύματι; « Ἐθου γάρ, φησι, τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ δειλίαν, καὶ ὑψώσας τὴν δεξιὰν τῶν θλιβόντων αὐτὸν. » Ἄλλ' ὄλιγον ἀνάμεινον, καὶ βῆν τοὺς βραχίονας τῶν ἐχθρῶν συντριβομένων ὑπὸ ἀγίου ἀγγέλου τοὺς ἀρτίως ὡ
D θλιβοντας, καὶ ζητήσεις τὸν τόπον τοῦ τῆς δειλίας δαιμονος, καὶ οὐ μὴ εὐρήσεις αὐτὸν, καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς βῆν τοὺς διώκοντάς σε, φευγοντάς.

NE'. — ΚΟΛΟΡΒΑΣΙῶ.

Ὁ ἀμελῶν τῆς ἐργασίας τῶν κατὰ Χριστὸν ἀριστευμάτων, τῆς δὲ καλλιλεξίας ἀντιποιούμενος, ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ λίθινον φιλοκαλοῦντι ἄρτον, ἐξ οὗ μὴ τραφήσεται, μᾶλλον δὲ τοὺς ἰδίους συγκλά-
σει δόδοντας.

NI'. — ΒΗΡΙΜῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Πολλοὶ θαρρῶντες εαυτοῖς διὰ τινὰς ἀρετὰς, καὶ μὴ προσδοκῆσαντες εἰσελευσέσθαι πρὸς αὐτοὺς τοὺς

76 Psal. III, 2. 77 Isa. LVIII, 9. 78 Psal. XXXIII, 20. 79 Psal. LXXXVIII, 41. 80 Ibid. 43.

κολοροκύνοντας τὴν ψυχὴν, καὶ ἐκπορθούντας δαίμονας μέγα πεφρονήσασιν. Ἄλλ' ὅμως παρ' ἐλπίδας ἀλλοιωθέντες ἐπὶ τὸ χεῖρον, πείραν τῶν πολεμίων εἰλήψασιν, εἰσελθόντων διὰ τῶν αἰσθησῶν τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἀθλίαν ψυχὴν ἐρημωσάντων. Διώπερ καὶ γέγραπται, ὅτι ἰούκ ἐπίστευσαν βασιλεῖς τῆς γῆς, ὅτι εἰσελεύσεται ὁ ἐχθρὸς, ἐκθλίβων διὰ τῶν πυλῶν Ἱερουσαλήμ. »

ND'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι δύνασθὲν καὶ μετὰ σωφροσύνην ἐξενεχθῆναι διὰ τῶν ρυπαρῶν λογισμῶν εἰς τὴν σωματικὴν ἀκαθαρσίαν ἀτονήσαντας μὲν τῇ ἀρετῇ, ἰσχύσαντας δὲ τῇ κακίᾳ, δέχου τὴν μαρτυρίαν· λέγει γάρ· Ἐσαλεύθησαν ἐγγρήγοροι ἐν ταῖς ἐξόδοις, ἐμολύνθησαν ἐν αἵματι, ἐν τῷ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς, ἤψαντο ἐνθυμημάτων αὐτῶν. »

NE'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ βούλει μὴ ἐμπροσθεῖν εἰς πᾶσαν ἁμαρτίαν, προκατάβαλε, καὶ ἐκ βάθρων κατασκαψον, καὶ ἐξόρουσον τὸ μάταιον φύσημα.

NG'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐάν εἶδῃς τινα ἀκαθαρτότερον πάντων ἀνθρώπων ἀκαθάρτων, καὶ τῶν πονηρῶν πονηρότερον, μὴ θελήσης τοῦτον καταδικάζειν, καὶ οὐ καταλεφθῆσθαι ὑπὸ Θεοῦ, οὐδ' οὐ μὴ δορυάλωτος γένοιο.

NZ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τοῖς διαφανεστέροις, καὶ καθαροῖς τῶν ποιμένων, ἔξεστι κρίνειν, τοῖς ἐμπροσθευμένοις τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας, οὐχὶ τοῖς ποιμαινομένοις, καὶ ταῖς τῶν ἁμαρτημάτων κηλίαι κατεστιγμένοις.

NI'. — ΜΑΥΡΙΑΝῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἐάν ἡσυχάζωμεν, καὶ τῇ εὐχῇ καὶ τῇ ψαλμῳδίᾳ ἐν τῷ μοναστηρίῳ προσκαρτερώμεν, καὶ μὴ παρενοχλῶμεν τοῖς κοσμικοῖς, ὁ Θεὸς ἐκείνους αὐτοὺς φέρει πρὸς ἡμᾶς, προνοῶν, καὶ φροντίζων ἡμῶν, καὶ ἀναγκάζει αὐτοὺς μετὰ προθυμίας ποιεῖν ἡμῶν τὰς σωματικὰς χρεῖας. Φροντίζει δὲ ἡμῶν ὁ Θεός, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς τοῦ πνευματικοῦ ἔργου φροντίζομεν.

NO'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἰατρὸς κἀν κολάζῃ, ὀδύνας προσάγων κάμνοντι, κἀν θάλπῃ, κἀν ἀναπαύῃ, κηδεμονικῶς πάντα κατ' ἐπιστήμην ποιεῖ.

NI'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ βούλει μήτε ἐνταῦθα μήτε ἐκεῖ δοῦναι δίκην, ἀπαίτησον ἑαυτὸν εὐθύναι. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.

EA'. — Τῷ αὐτῷ.

Καὶ πῶς ἂν, φῆς, δίκας ἑμαυτὸν εἰσπραξαίμην; Ἐγὼ φῆσω· Ταπεινώσον ἑαυτὸν, πένθησόν τε, καὶ στέναξον ἐπὶ τοῖς παραπτώμασι· οὐ μικρὰ γὰρ τιμωρία, καὶ βάσανος τῇ ψυχῇ, τὸ ἀναλογίζεσθαι, καὶ θρηνεῖν τὰ οικεῖα σφάλματα, μεγάλη γὰρ τοῦτογε ὀδύνη, καὶ αἰκία, καὶ κόλασις. Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλων

A dent animas ac diripiunt, daemones ingressuros; magnifice se jactant atque ostentant. Nihilominus praeter spem in pejus immutati experimentum hostium ceperant, qui per sensus corporis introeuntes, miseram animam desolant. Propterea scriptum est: « Non crediderunt reges terrae, quod ingrederetur inimicus tribulans per portas Hierusalem⁶¹. »

334 LIV. — *Eidem.*

Et posse quidem post continentiam per immundas cogitationes in corpoream impuritatem, virtute sane lassescere, et malitia praevalescentes compelli, habeto tibi testimonium: dicitur enim: « Commoti sunt vigiles in exitibus; polluti sunt in sanguine; quod imbecilli essent, attraxerunt cogitationes suas⁶². »

LV. — *Eidem.*

Si in omne genus peccati incidere non vis, praecoccupa, et ex imis funditus evertite, effoditoque inanem timorem.

LVI. — *Eidem.*

Si quempiam impuris omnibus hominibus impuriorem, et improbis improbiorem conspexisti, ne eum condemnes, et sic non derelinqueris a Deo, neque res captivus.

LVII. — *Eidem.*

Magis conspicuis mundisque pastoribus datum est iudicem agere, quibus claves regni contraditae sunt, et non iis qui sub pastoris ductu degnant, et scelerum maculis notisque compunguntur.

LVIII. — ΜΑΥΡΙΑΝῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Si quiete agamus, et in oratione, et psalmodum cantu in monasterio persistamus, nec saecularibus molestiae sinus, eos ad nos Deus conducit providens, curamque nostris gerens, eosque compellit, ut nostris corporis necessitatibus promptissime subveniant. Prospicit vero nobis Deus, cum nos spirituali operi prospicimus.

LIX. — *Eidem.*

Medicus, licet tormenta adigat, doloribus infirmum crucians, licet foveat, licet quiescere praecipiat, nae ille omnia accurate, et secundum artis decreta prosequitur.

LX. — *Eidem.*

Si neque hoc in loco, neque in alio poenas persolvere tibi in animo est, a te ipso poenas exposce. Si namque nosmetipsos iudicaverimus, non iudicabimur.

LXI. — *Eidem.*

At quam ratione poenas a me ipso exigam? ais. Id edico. Temetipsum humilia, lacrymis confice, ejulaque pro peccatis. Neque enim exigua animae poena tormentumque fuerit, revolvere animo, propriosque lapsus deplorare. Ingens etenim illud est et dolor, et verberatio, et supplicium: pro-

⁶¹ Thren. iv, 12. ⁶² Ibid. 14.

[1] Hanc epistolam cum duabus sequentibus complectitur epistola 7, iv, Mariano m acho.

ptereaque justitiae praemia Deus elargitur homini, A qui per confessionem semetipsum dilaniat. Dic enim, ait, tu prius peccata tua, antequam alius te accuset, ut justus fias.

LXII. — AQUILAE EXCONSULI.

Ante Dominicum diem caelestem judicem praecupa : 336 a gehenna te eripe. Si veniam a supero Domino commereris appetis, et decem millia talenta tibi condonari, dimitte et tu conservo tuo centum denarios : conservum etenim tuum servum tuum appello, cum et tu, et ille in caelo Dominum habeatis.

LXIII. — *Eidem.*

Non est rebus suis diffidendum ; neque in quocumque, ut ut est, lapsu, animo succumbendum, sed res est dijudicanda et constenda. Qui enim abjiciunt sese et prosternunt, una cum impiis reputantur.

LXIV. — JULIANO PRESBYTERO.

Abconditum animae xerarium cor nuncupatur, in quo multae perpetrantur iniquitates, quas tantummodo videt nunquam edormiscens oculus. Saepe igitur et presbyteri in corde suo iniquitatem operantur.

LXV. — *Eidem.*

Cave tibi, ne unquam et ipse in abscondita cogitationis tuae aede, turpissimarum perturbationum idola compingens, deos tibi fingas et colas. Ait siquidem propheta : « Ingressus sum, et vidi, et ecce omnis similitudo reptilium et animalium, abominabiles inanes et idola in circuitu de-
piota »)

337 LXVI. — PAULO ARCHIMANDRITAE.

Ne tibi animo insedeat, breves dies hujusce miseræ vitæ, sine ulla tempestate ac turbis emetiri. Securitas quippe, et vita hilaris, et ab omni molestia continuata vacuitas non est nostri, qui in scanimate adversus antagonistas dæmones decertamus, sed eorum, qui negligunt et floccipendunt vitam sempiternam.

LXVII. — *Eidem.*

Qui pie vitam traducere elegerunt, omnes magno cum dolore cognitionis panem comedunt, et aquam rationis compotem bibunt, noctu et interdiu tentationum lanceis et corpore, et animo puncti. Dicitum intelligito : « Hominis tristis ossa exsiccantur » ;) et, « Tinea ossium cor persentiscens » .) Scriptum quoque est in Ezechiele : « Fili hominis, panem tuum cum dolore comedes, et aquam tuam cum cruciatu et afflictione bibes » .)

LXVIII. — *Eidem.*

« In patientia vestra possidebitis animas vestras » ,) Servator ait. Per patientiam siquidem ex rebus insperatis consolationem inveniemus ; quæ enim nemo hominum exspectavit, hæc et disponit, et largitur Dominus iis, qui per fidem et spem eum sustinent. Quapropter Jeremias

δικαιοσύνης χαρίζεται ὁ θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δεῖ τῆς ἐξομολογήσεως ἑαυτὸν κατατρώγοντι. Λέγει γὰρ, φησί, πρῶτος τὰς ἀμαρτίας σου, πρὶν ἄλλος σου κατηγορήσῃ, ἵνα δίκαιος γένη.

ΕΒ'. — ΑΚΥΛΑ ΑΠΟΥΠΑΤΩΝ.

Πρὸ τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, θέλησον προφθάσαι τὸν οὐράνιον δικαστὴν, ἐξάρπασον σεαυτὸν γεέννης. Εἰ βούλει συγχωρηθῆναι σου παρὰ τοῦ ἄνω Δεσπότης τὰ μυρία τάλαντα, ἀφες καὶ σὺ τῷ συνδούλῳ σου τὰ ἑκατὸν δηνάρια · σύνδουλον δὲ τὸν σὸν οἰκέτην καλῶ, ἐπειδὴ καὶ σοῦ, καὶ αὐτοῦ ἐν οὐρανῷ ὁ Κύριος ὑπάρχει.

ΕΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐ χρὴ ἀπογινώσκειν, οὐδὲ ἀπαγορεύειν ἐν παντὶ ὅλως παραπτώματι, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν καὶ ἐξομολογεῖσθαι. Οἱ γὰρ ἀπογινώσκοντες ἑαυτῶν τοὺς ἀσεβεῖς συναριθμοῦνται.

ΕΔ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ἀπόκρυφον τῆς ψυχῆς ταμειὸν ἡ καρδία προσεῖρηται, ἐν ἣ πολλὰί γίνονται ἀνομίαι, ἃς μόνος βλέπει ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς. Πολλὰκις τοίνυν καὶ πρεσβύτεροι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, ἀνομίαν ἐργάζονται.

ΕΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Σκόπησον μήποτε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀποκρύφῳ οὐκῶ τῆς διανοίας τὰ τῶν αἰσχίστων παθῶν εἰδῶλα διαγράφων, θεοποιῆς τε καὶ θεραπείας. Φησὶ γὰρ ὁ προφήτης, ὅτι « Εἰσήλθον, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ πᾶσα ὁμοίωσις ἔρπετου, καὶ κτήνους, βδελύγματα μάταια, καὶ εἰδῶλα διαγεγραμμένα κύκλῳ. »

ΕΖ'. — ΠΑΥΛῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Μὴ βούλου ἀχειμάστως καὶ ἀμερίμνως διεξέρχεται τῆς τλαιπύρου ταύτης ζωῆς τὰς βραχείας ἡμέρας · τὸ γὰρ ἀμερίμνον, καὶ διευθυμῆσθαι, καὶ μηδὲως πείραν τῶν ἀνιάρων ἔχειν, οὐκ ἔστιν ἡμῶν τῶν ἀγωνιζομένων ἐν τῷ σκάμματι πρὸς τοὺς δαίμονας τοὺς ἀνταγωνιζομένους, ἀλλὰ τῶν ἀμελούντων, καὶ ἀφροντιστούντων τῆς αἰωνίου ζωῆς.

ΕΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οἱ ζῆν εὐσεβῶς προηρημένοι, πάντες μετὰ πολλῆς δδύνης ἐσθίουσι τὸν τῆς γνώσεως ἄρτον, καὶ πίνουσι τὸ ὕδωρ τὸ λογικόν, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας κεντούμενοι ταῖς τῶν πειρασμῶν λόγχαις, καὶ ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Νόησον ὅπερ λέγω · « Ἄνδρὸς λυπηροῦ ἐρηραίνεται ὄστέα. » Καί · « Σὴς ὄστῆων καρδία αἰσθητικῆ. » Γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ Ἱερεικῆλ · « Ἰτὲ ἀνθρώπου, τὸν ἄρτον σου μετ' ὀδύνης φάγεσαι, καὶ τὸ ὕδωρ σοῦ μετὰ βασάνου καὶ θλίψεως πίσεις. »

ΕΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, » φησὶ ὁ Σωτὴρ. Ἐκ γὰρ τῆς ὑπομονῆς ἐκ τῶν ἀνεπίστων, παραμυθίαν εὐρήσομεν · ἃ γὰρ μηδεὶς ἀνθρώπων προσεδόκησε, ταῦτα καὶ οἰκονομεῖ. καὶ χαρίζεται Κύριος τοῖς διὰ πίστει καὶ ἐλπίδος ὑπομένουσιν αὐτὸν. Διόπερ φησὶ ὁ Ἱερειμίας, ὅτι « Ἄγαθός

336 Ezech. viii, 10. 337 Prov. xvii, 22. 338 Prov. xiv, 30. 339 Ezech. xii, 18. 340 Luc. xxi, 19.

Κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτόν, καὶ τῇ ψυχῇ τῇ ἐκζητούσῃ αὐτόν. »

NZ'. — KAPINŌ PALATINŌ.

Ἡμεῖς ἁμαρτάνοντες τὰς τιμωρίας τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς παιδείας καθ' ἡμῶν ἐπισπώμεθα. Διὰ τοῦτο φησι Κύριος : « Ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν, καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα. » Ἐάν δὲ καὶ οὕτως ἐπιμείνωμεν ἁμαρτίαν ἐφ' ἁμαρτίας προστιθέντες, καὶ θάνατον ἐπάξει ἡμῖν. Διόπερ εὐθὺς λέγει, ὅτι : Γέλτων καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ ἀπολούνται. » Φοβηθῶμεν τοίνυν καὶ μὴ καταφρονήσωμεν.

O'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ εἰκὴ βοῶσι κατὰ τὰς ἐκκλησίας οἱ προφῆται, ἀλλ' ἵνα εὐλαθεθῆντες τὴν θεῖαν ὀργὴν τοῦ ἁμαρτάνειν παυσώμεθα. « Ἐπειδὴ γάρ, φησι, τῷ Κυρίῳ ἀντέστης, καὶ οὐ μετενόησας, ἤνοιξε τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκε πάντα τὰ σκεύη τῆς ὀργῆς, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι πάντας τοὺς περιφρονούντας τὰ ἅγια λόγια.

OA'. — ΦΑΡΙΣΜΑΝΙΜŌ ΔΕΚΕΜΒΡΙŌ.

Ἐάν μηδὲς διώκῃ σε τύραννος Ἕλληνας, ἀλλ' ὄμωσ γίνου ἔτοιμος εἰς μαρτύριον, ἵνα μὴ στερηθῆς τῆς προθυμίας. Κἂν γὰρ μὴ παρῆ διωγμὸς ὥσπερ θέλεις, οὕτως ἔσται σοι τὰ πράγματα. Μᾶλλον δὲ πάρεστι διωγμὸς διὰ παντὸς τοῦ βίου· πάρεστιν θυμὸς, πάρεστιν ἐπιθυμία αἰσχρά, πάρεστιν ἀθυμία, καὶ λύπη, καὶ ἀκηδίας τυραννίς, ἐγγύς σου φόβος ἄκαιρος, καὶ βασιτανία παρίσταται, ἐφέστηκέ σοι κενοδοξία ἀρχῶν καὶ λαιμαργίας, καὶ μέθης, καὶ τῶν ἄλλων λυμαντηρίων παθῶν. Τοῦτων γὰρ ἕκαστον τὴν ἀνθρωπείαν ψυχὴν ἐκδιώκει τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἀγωνίζου τοίνυν, καὶ ἀνδρίζου κατ' αὐτῶν ὡς στρατιώτης Χριστοῦ.

OB'. — ΘΕΩΝΙ ΜΟΝΑΧŌ.

Χρὴ μᾶλλον ἀδελφοῖς συνδιατριβεῖν ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τὸν βουλούμενον ἀθλεῖν, καὶ γυμνάζεσθαι πρὸς φιλοσοφίαν πνευματικὴν, καὶ μὴ ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε, τὴν μόνωσιν ἐπιλέγεσθαι, ῥιψοκινδύνως καὶ προπετῶς κατὰ αὐταρέσκειαν καὶ αὐθάδειαν, μήποτε ἀπροσοκῆτως ὑπὸ τῶν λοχῶντων πνευμάτων ἀναιρεθῇ τὴν ψυχὴν· ῥομφαία γὰρ τῶν ἐχθρῶν περιέστη κυκλόθεν.

OC'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ λέγων, ὅτι διὰ τοῦτο ἀναχωρητῆς γίνομαι, ἵνα μηδένα ἔχω τὸν εἰς ὀργὴν παρακλίζοντα, οὐδὲν διαφέρει ὁ τοιοῦτος θηρίου ἀλογίστου. Καὶ γὰρ τὰ θηρία βλέπομεν ἠρεμοῦντα, καὶ μηδὲν ὄλως ἀγριαίνόμενα, ἐάν μὴ τις ἀνθρωπος ταῦτα εἰς θυμὸν διεγείρῃ. Καὶ διατὶ γέγραπται : « Ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Θεοῦ. » καὶ : « Ὅπερ χάρισμα ἐλάβετε εἰς ἑαυτοὺς διακονοῦντες. » καὶ : « Ὑποτάγητε πάσῃ κτίσει ἀνθρωπίνῃ διὰ τὸν Κύριον, ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐτέρων ἕκαστοι. Εἰ

dicit : « Bonus est Dominus exspectantibus se, et animæ eum exquirenti⁸⁸. »

338 LXIX. — CARINO PALATINO.

Nos nostris sceleribus punitiones Dei, ac supplicia in capita nostra avertimus. Propterea dicit Dominus : « Ecce ego do in populum hunc infirmitatem, et infirmabuntur in ipsa patres et filii simul⁸⁹. » Si vero et sic persistamus, peccatum super peccata aggerentes, morte etiam multabimur. Quapropter statim subdit : « Vicinus et proximus illius interibunt⁹⁰. » Timeamus igitur, nec negligamus.

LXX. — Eidem.

Non perperam in ecclesias vaticinia clamant, sed ut nobis a divina ira præcaventes, sceleribus sinem imponamus. « Quandoquidem, ait, contra Deum insurrexisti, nec te pœnituit, aperuit thesaurum suum, et eduxit omnia vasâ iræ ad perdendum omnes, qui divina eloquia contemnunt⁹¹. »

LXXI. — PHARISMANIMO DECEMBRIO.

Licet nemo te tyrannus gentilis insectetur, nihilominus ad martyrium promptus fias; ne promptitudine et desiderio denuderis. Licet enim persecutio non sæviat, ut velles, res tibi ita erunt. Imo persecutio per totam vitam adest, adest iracundia, adest desideria prava, adest animi ægritudinis, et mœroris, et lædii tyrannis, prope te est metus intempestivus, assidet invidentia, non longe est inanis gloriæ, et gulæ, et ebrietatis, et aliarum noxiarum perturbationum princeps. Hæc enim **339** singula ab æterna vita vitam humanam persequuntur. Decerta igitur, et vir sis contra eadem æque atque miles Christi.

LXXII. — THEONI ΜΟΝΑΧŌ.

Qui certamen subit, et ad philosophiam spiritualem exercetur, illi potius una cum fratribus immorandum est in asceterio, nec perperam, et ut se tulerit occasio, solitudo eligenda temere et audacter, ut tibi complacitum est, et præsumis; ne præter expectationem per insidiantes spiritus animam perdat: fræma enim hostium undique circumvallat.

LXXIII. — Eidem.

Dicens, propterea deserta loca petere, ab aliisque separari, ne ullum habeat, qui ad iracundiam provocet, belluæ, cui nihil inest rationis, haud est dissimilis. Etenim feras intuemur tranquille quiescentes, et nemini prorsus exasperatas, ni prius eas quispiam in iram concitet. Et quannam denique ob causam scriptum est : « Sibi invicem subjicientes in timore Dei⁹². » et : « Donum, quod accepistis in vosmetipsos ministrantes⁹³, » et : « Subditi estote omni creaturæ humanæ propter Dominum⁹⁴; invicem ducentes vobis ipsis super-

⁸⁸ Jer. III, 25. ⁸⁹ Jer. VI, 21. ⁹⁰ Ibid. ⁹¹ Jer. L, 24, 25. ⁹² Ephes. V, 21. ⁹³ I Pet. IV, 10.

⁹⁴ I Pet. II, 15.

emittentes; non quæ sunt sui ipsius, unusquisque A prospiciat, sed et quæ aliorum sunt, singuli⁹⁵. Si quis sapiens, et sciens inter vos, manifestet opera sua in placabilitate scientiæ⁹⁶?

340 LXXIV. — Eidem.

Affectibus obnoxia dæmonum cogitationes, leporum instar, secundæ admodum existunt. Cogitatio namque prava, quæ animæ suggeritur, multas alias cogitationes, alias ex aliis immutatas, transformatasque parturit. Et id est quod dicitur in Psalmis: « Pecora alienorum, » filiorum scilicet dæmonum, « fetosa, multiplicantia in egressibus suis⁹⁷. »

LXXV. — TAPISCO DIACONO.

In plenitudine, ait, panum voluptuariam vitam egit Sodoma, et superbiit⁹⁸. Anima enim, quæ æque ac Sodoma vivit, cognitionis panibus exsaturata, recalcitrat, et tolerari non potest.

LXXVI. — Eidem.

Cognitio facili negotio hominem inflat. Propterea dicit: « Ne superextollar, » quemadmodum quidam sublatis sunt, « datus est mihi stimulus præservans me, ne superextollar. »

LXXVII. — Eidem.

Magno homines odio prosequuntur eos, qui ab ipsis gloriam sibi aucupantur. Qui igitur gloriam ambit, idem est ac illa meretrix, sui amatores persequens, quæ ille magis odio habetur, quod illos insane deperat.

341 LXXVIII. — PETRO LECTORI.

Dixisti, post nimium exsiccatum corpus jejuni, graviter appetitu pravi dæmonis aggravari, qui ad intima quæque medullarum penetravit, et flammam voluptuosam succendit adeo, ut non modicum interturbatus sis. Sed turbas abjice: similia namque sæpenumero invidentia diaboli oriuntur; et attende lectioni. Ezechiel enim ait, in vitæ nostræ hostem sermonem dirigens: « Confregisti omnes renes¹, » hoc est congressuum desiderii absurdisque motibus, polluere, et debilitare usus es eos, qui certamina subeunt. Et Jeremias de Domino, aliquando nos ad exercitium dæmonibus tradente, et ab iis omnia nostra abscondita, et omnia occulta materiæ repositoria perquiri permittente, dicit: « Humiliavit me in die iræ suæ; misit in aures meas ignem, et deduxit illum²: » hoc est, in ima corporis, vel, ut reddidit interpres Symmachus, Castigavit me, extendit rete pedibus meis, convertit me retrorsum, dedit me abolitum, et tota die indolentem. Oportet itaque decertantem graviter affligi a dæmonibus, qui odio persequuntur virginitatem, et probari, et vexari, et obtenebrari, et tradi, et transmitti per aquam, et ignem, et caliginem, et tempestatem; tum demum in gaudium, et recreationem, et libertatem aeris eductum, beatitudinis lumen aspicere. καὶ σάλου, καὶ τελευταίου ἐξελεῖν εἰς χεῖράν, καὶ ἀνάψυξιν, καὶ ἀέρα ἐλευθερίας, καὶ θεάσασθαι τὸ φῶς τῆς μακαριότητος.

⁹⁵ Philipp. II, 3, 4. ⁹⁶ Jac. III, 13. ⁹⁷ Psal. cxxlii, 13. ⁹⁸ Ezech. xvi, 49. ⁹⁹ II Cor. xi, 7. ¹ Ezech. xxi, 17. ² Thren. I, 12, 13.

τις σοφῶς, καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν, δεῖξάτω τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραότητι σοφίας; »

ΟΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὰ τῶν δαιμόνων ἐμπαθῆ νοήματα, δίκην λαγῶν πολύγωνα τυγχάνει. Τὸ γὰρ ὑποβλήθην τῇ ψυχῇ πονηρὸν ἐνθύμημα, πολλοὺς ἄλλους ἀποτίκτει λογισμοὺς, ἕτερον ἐξ ἑτέρου μεταλλαττόμενόν τε καὶ μεταμορφούμενον. Καὶ τοιοῦτον ἂν ἦ τὸ λεχθὲν ἐν τῷ ψαλμῷ, ὅτι: « Τὰ πρόβατα τῶν ἀλλοτριῶν, υἱῶν δολαθῆ τῶν δαιμόνων, πολυδόκα, πληθύνοντα ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν. »

ΟΕ'. — ΤΑΠΙΣΚΩ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Ἐν πλησμονῇ, φησὶν, ἄρτων ἐσπατάλησε Σόδομα, καὶ ὑπερφηανέυσατο. Ἡ γὰρ σοδομουμένη ψυχὴ χορτασθεῖσα τῶν ἄρτων τῆς γνώσεως, ἀπολακτίζει λοιπὸν, καὶ δυσφύρητός ἐστιν.

ΟΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡ γνώσις φυσιοῦ βελτίως τὸν ἄνθρωπον. Διὸ φησι: « Μήποτε ὑπεραρθῶ, » καθὼς τινες ὑπερήρθησαν, « ἐδόθη μοι σκόλωψ προφυλαττέμενός με, ἵνα μὴ ὑπεραρθῶ. »

ΟΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Πάνυ μισοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοὺς δεομένους τῆς παρ' αὐτῶν δόξης. Ὁ τοίνυν φιλόδοξος ὁμοίως ἐστὶ θυγατρὶ φιλοπόρῳ, ἥτις καταδιώκουσα τοὺς ἑαυτῆς ἐραστὰς, πλεόν διὰ τοῦτο μισεῖται, ὅτι ἐρᾷ αὐτῶν μακικῶς.

ΟΗ'. — ΠΕΤΡῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Εἴρηχας μετὰ τὸ ἔγαν καταξηράναι τὸ σῶμα τῆ νηστείας, βεβαρηθῆαι πάνυ τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πονηροῦ δαίμονος, μέχρι τοῦ βάρους τῶν μελῶν διαδύντος, καὶ φλόγα ἡδονικὴν ἐξάψαντος, ὥστε σε οὐ μικρῶς περὶ τούτου θορυβηθῆναι. Ἀλλὰ μὴ θορυβηθῆς τοιαῦτα γὰρ πολλάκις γίνεται φθόνῳ τοῦ διαβόλου, καὶ πρόσχες τῇ ἀναγνώσει. Ἰεζεκιήλ μὲν γὰρ φησιν, ἀποιενόμενος πρὸς τὸν ἐχθρὸν τῆς ἡμετέρας ζωῆς, ὅτι: « Συνέκλασας πᾶσαν ὄσφυν, » τούτεστι συνουσιασμῶν ἐπιθυμίαις, καὶ ἀτόποις κινήσεσι καταρπαίναι, καὶ σαθροῦν τετόλμηχας τοὺς ἀγωνιζόμενους. Ἰερεμίας δὲ περὶ Κυρίου ἔσθ' ὅτι τοῦ ἐκδιόντος ἡμᾶς πρὸς διαγυμνασίαν τοῖς δαίμοσι, καὶ παραχωροῦντος διερευνᾶσθαι ἡμῶν ὑπ' αὐτοῦ τὰ ἀπόρρητα, καὶ πάσας τὰς κρυφίας τῆς ὕλης ἀποθήκας, φθεγγάμενος, « Ὁ Κύριος ἐπαπείνωσέ με ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς αὐτοῦ, ἀπέστειλεν εἰς τὰ ὠτά μου πῦρ, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ, » τούτεστιν, εἰς τὰ βάρη τοῦ σώματος, ἧ ὥσπερ ἐξέδωκεν ὁ ἐρμηνεὺς Σύμμαχος, ὅτι: Ἐπαίδευσέ με, διεπέτασε δίκτυον τοῖς ποσὶ μου, ἀπέστρεψέ με εἰς τὰ ὀπίσω, ἔδωκέ με ἠφανισμένον, καὶ ὄλην τὴν ἡμέραν ὀδυνώμενον. Χρῆ τοίνυν τὸν ἀγωνιζόμενον, πολλὰ θλιθῆναι ὑπὸ τῶν μισούντων τὴν παρθενίαν δαιμόνων, καὶ δοκιμασθῆναι, καὶ σκυλλθῆναι, καὶ γομφθῆναι, καὶ παραδοθῆναι, καὶ διαδικασθῆναι: δι' ὕδατος, καὶ πυρὸς, καὶ ζμίχης, καὶ ἀέρος ἐλευθερίας, καὶ θεάσασθαι τὸ φῶς τῆς μακαριότητος.

⁹⁵ Philipp. II, 3, 4. ⁹⁶ Jac. III, 13. ⁹⁷ Psal. cxxlii, 13. ⁹⁸ Ezech. xvi, 49. ⁹⁹ II Cor. xi, 7. ¹ Ezech. xxi, 17. ² Thren. I, 12, 13.

Θ΄. — ΕΥΝΟΜΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Λαυθάνει καὶ ἵππου δέξυτης, ἐὰν μὴ ἦ ἀμιλλα, καὶ ἀθλητοῦ ἀθλος ῥώμη, ἐὰν μὴ ἦ ὁ ἀνταγωνιζόμενος, καὶ χρυσὸς δόκιμος ὢν, ὡσπερ ὁ Ἰώθ, ὡσπερ ὁ Ἰουθήρ, καὶ πάντες οἱ ἄγιοι.

Π. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ μὴ ἐγένετο διωγμὸς, οὐκ ἐφαίνοντο μάρτυρες· εἰ μὴ ὑπῆρχεν ὁ Σατανᾶς πειράζων καὶ θλίβων ἡμᾶς, οὐκ ἂν εὐδηλον ἦν, τίς πρόθυμος, τίς ἀδόκιμος καὶ νεοθρός.

ΠΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁ μὴ συνδυάζων λογισμοῖς ἀκαθάρτοις, μηδὲ συμφωνῶν καὶ συμφερόμενος τῷ πλήθει τῆς ἀτοπίας, δῆλον, ὅτι ἀφρονεῖς καὶ ἀμέριμος καθ' ἑαυτὸν διάξει. Ὅτι σὺ, Κύριε, φησὶ, κατὰ μόνους ἐπ' ἐλπίδι κατωπίσασθέ με. Διὸ λέγει ὁ Θεὸς περὶ τοῦ τοιοῦτου· **Κατασκοπῶσαι καθ' ἑαυτὸν, καὶ οὐ μεριμνήσαι, ἔ καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτὸν, ἔ καθὼς ἀπ' ἀρχῆς, ἔ ἀναπαύσω σε ἀπὸ πάντων ἐχθρῶν σου, ἔ καὶ ἀπαγγελεῖ σοι Κύριος, ὅτι οἶκον οἰκοδομήσεις αὐτῷ, καὶ ἔ οὐκ ἀποστήσω τὸ ἔλεός μου, καθὼς ἀπέστησα, ἀπ' ὧν ἀπέστησα.**

ΠΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μάχαιρα τοῦ διαβόλου ὑπάρχει ποτὲ μὲν ἡ φαύλη ἐνόησις, ποτὲ δὲ τὰ κοσμικὰ πράγματα, ποτὲ δὲ ἡ πρακτικὴ ἀμαρτία, ποτὲ δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος, οἵτισιν ὡσπερ ὅπλοις χρώμενος τὴν ψυχὴν κατασφάττει, προκαταγορηθεύσας τῷ λογισμῷ· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ δαίμονες ὑπηρετοῦνται αὐτῷ περὶ τὴν θέλησιν, μάχαιρα ὀνομάζονται.

ΠΓ'. — ΥΑΚΙΝΘΩ ΡΑΙΦΕΡΕΝΔΑΡΙΩ.

Σαμάρειαν νόησον ἐν τῇ Γραφῇ τὴν ψευδῶν ὀνομασίαν, ἡ ὁδομα δὲ τὴν νεωτερίζουσαν διὰ παντὸς γνῶσιν καὶ πρόθεσιν, καὶ τῇ προσκαιρῷ καὶ φθειρομένην τρυφῇ διαβρέουσαν, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀκρασίας, καὶ τοῦ στερήνου; παραδλέπουσαν, καὶ ἐν τῷ ἄρρῳ τὸ θῆλυ ἐπιζητοῦσαν.

ΠΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέχρις ὅτε ὑπάρχομεν νήπιοι κατὰ τὴν φρένα, ὅπως ἤγγισεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· ὅταν δὲ προκόψωμεν ἐν τῇ πνευματικῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ ἔτοιμοι γενώμεθα εἰς τὸ παραβαλεῖν τὴν πατρίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν σοφίαν ἐγκερυμμένην τῷ παιδαγωγῷ νόμῳ, μηκέτι ὄντες ὑπὸ παιδαγωγοῦ ἐπιτρόπους, τότε φησὶ Κύριος, ὅτι· Ἐγγίζων Θεὸς ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν. Τῷ δὲ ἀγίῳ, καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ κατὰ τὴν γνῶσιν τελειωθέντι ἄνδρι, ἤδη ἐνέστηκεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἐξοὺ γάρ, φησὶν, ἡ βασιλεία ἐντὸς ὑμῶν τυγχάνει, ἔ καὶ ἐν ὑμῖν κατοικεῖ καὶ διαιεῖται, ὁ μόνον δυνάμει, ἀλλὰ καὶ ἐνεργείᾳ.

ΠΕ'. — ΑΥΛΙΑΝΩ.

Τινὲς τὴν ἐκ τοῦ βίου μὴ ἔχοντες παρρησίαν, ἐν γνόφῳ παθῶν καὶ ἀμαρτιῶν συνεχόμενοι καὶ ἐναποπνιγόμενοι, μόνον στενάζαντες, καὶ τὰς οικίας συμφορὰς τῷ Θεῷ ἀναδείξαντες εἰς οἰκτιρμοῦς, καὶ

Α 342 LXXIX. — EUNOMIO PRESBYTERO.

Ni certamen aderit, latet et equi velocitas, et athletæ robur occultum habetur, ni antagonista fuerit, et aurum probatum, quemadmodum Jobus, Josephus, et sancti reliqui.

LXXX. — *Eidem.*

Ni persecutio exstisset, martyres non fuissent manifestati; ni esset Satanas tentans affligensque nos, in obscuro lateret, quis promptus, quis reprobus et sagnis.

LXXXI. — *Eidem.*

Qui non conspirat cum immundis cogitationibus, neque consentit, neque absurditatis multitudine agitur, sine ullis curis ærumnisque, ut manifestum est, sibi ipsi soli vivit. Tu, Domine, ait, seorsim in spe me habitare fecisti. Propiereaque de eodem dicit Dominus: Habitabit secundum se, et non cogitabit, ἔ et filius iniquitatis non apponet nocere ei: ἔ ut a principio, ἔ quiescere te faciam ab omnibus inimicis tuis, ἔ et annuntiabit tibi Dominus, quod domum ædificabis, ἔ non auferam misericordiam meam ab eo, sicut abstuli, a quibus abstuli.

LXXXII. — *Eidem.*

Ensis diaboli est aliquando prava suggestio, aliquando res mundanæ, aliquando quæ opere patrat iniquitas, aliquando membra ipsa corporis, quæ veluti **343** arma usurpans animam trucidat cogitatione prælinitam; ipsi etiam dæmones homini pro libidine ministrantes, ensis nuncupantur.

LXXXIII. — HYACINTHO REFERENDARIO.

Samariam in Scriptura intelligito falsam cognitionem, Sodoma per omnia rebus novis studentem agnitionem, et propositionem animi, et temporali caducoque luxu diffluentem, et propter intemperantiæ lasciviæque excessum oculos obliquantem, et in masculo femineum conquièrentem.

LXXXIV. — *Eidem.*

Donec mente pueri sumus, non est prope factum regnum cælorum; cum vero in spirituali sapientia et ætate profecerimus, promptique fuerimus paternam plenitudinis temporum sapientiam in instruente lege absconditam excipere, cum non sumus sub tutoribus, qui pueris alendis incumbunt, tunc Dominus ait: Ἐξοφίλων Θεὸς ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν. Ἐξοφίλων δὲ ἀγίῳ, καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ κατὰ τὴν γνῶσιν τελειωθέντι ἄνδρι, ἤδη ἐνέστηκεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἐξοφίλων γάρ, φησὶν, ἡ βασιλεία ἐντὸς ὑμῶν τυγχάνει, ἔ καὶ ἐν ὑμῖν κατοικεῖ καὶ διαιεῖται, ὁ μόνον δυνάμει, ἀλλὰ καὶ ἐνεργείᾳ.

LXXXV. — AULIANO.

Quidam ex vitæ instituto confidentiam non possidentes, affectu, et peccatorum **344** tenebris astricti, et suffocati, cum solummodo suspirassent, et infortunia propria Deo ostendissent, in misera-

³ Psal. iv, 40. ⁴ Psal. LXXXVIII, 23. ⁵ Ezech. xxxvii, 24. ⁶ Il Reg. vii, 15. ⁷ Galat. iv, 3.

⁸ Jerem. xliii, 23. ⁹ Luc. xvii, 21.

tionem illum compulerunt, adeo ut præter expectationem, a peste atque pernicie liberati sint. Moris siquidem est humanissimo demortuos in vitam revocare, et animo dejectis consolationem afferre, et submissos in humilitatem exaltare.

LXXXVI. — *Eidem.*

Sæpius postulans, si spe fraudatus es, ne despondeas animum, sed spera, omnino tibi auxilia non defutura. Quamvis enim ad tempus postulata non adimpleverit, omnino ea pro majori bono solus Deus sapiens tempus in futurum rejicit.

LXXXVII. — *Eidem.*

Nulla modo turbemur in afflictionibus, si non statim infortuniorum dissolutio subsequatur, imo magis ac magis curam solutionis Domino committamus: majori etenim lætitia gestiens, cum moras trahit, rependit: et continuo perseveremus gratias agentes, et laudibus laudantes miserationem illius, et potissimum, cum eam retardat, ita ille disponens, quod nos effari non valeamus.

LXXXVIII. — *Eidem.*

Propterea Hebræi cum aliquando peccassent, hostibus tradebantur, ut affligerentur, afflictique clamarent, et cum intente exclamarint, misericordiam **345** consequerentur, adeo ut ad utilitatem eorum, et commoda, derelictio Dei fuerit et afflictio.

LXXXIX. — PHILAGRIO PRIMATI.

Carnis opera fornicatio, lascivia, et similia, cum demortua sint opera, citissime intereunt et evanescent. Si vero mœchus inmutatus temperantiam possederit, tum caro non amplius dicitur caro; namque in spiritum abiit, appellaturque spiritualis homo. Agglutinatus meretrici caro dicitur; agglutinatus Domino, spiritus nuncupatur.

XC. — THEODORETO MONACHO.

Virtutum omnium mater oratio non tantum expurgare potest, et alere, sed illuminat, et instar solis splendidos ostendere valet eos, qui illi ingenue addicuntur.

XCI. — BIBIANO ILLUSTRIO.

Unus est unigenitus Dei Filius, etiam post carnem assumptam a Virgine: unus enim Dominus Jesus Christus, una hypostasis, una persona. **D** « Veritatem dico in Christo, non mentior ¹⁶. »

XCH. — *Eidem.*

Idem et in altissimis a multitudine virtutum cœlestium, ut Deus robore Patri similis, adorabatur; idem et in terra, humana natura cum hominibus conversabatur, **346** et cum peccatoribus, et publicanis una cœnabat, tanquam compatiens medicus, non ventri inserviens, sed qui inter cœnandum insolenter se agunt, eos corrigens, et eorum, qui simul accubuerant, communicationem gloriosa sua sapientia condiens.

A Ἐλεον αὐτὸν ἐπεσπασάντο, ὥστε καὶ παρὰ προσδοκίαν λελύτρωνται τῶν κακῶν. Σύνθηρες γὰρ τῷ φιλαθρωποτάτῳ ζωοποιεῖν τοὺς νεκροὺς, καὶ παραμυθεῖσθαι τοὺς ὀλιγοψυχοῦντας, καὶ ὑψοῦν τοὺς τεταπεινωμένους.

ΠΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Πλεονάκις παρεκάλεσας, καὶ ἀποτυχὼν, μὴ ἀθυμήσης, ἀλλ' ἔλπιζε πάντως βοή[θη]θήναι. Κἂν γὰρ πρὸς καιρὸν τινα μὴ παράσχοι τὴν αἴτησιν, πάντως ἐπὶ μελίσσοις ἀγαθοῖς ταύτην σοι ταμιεύεται ὁ μόνος σοφὸς Θεός.

ΠΖ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Μηδαμῶς θορυβώμεθα ἐν τοῖς πειρασμοῖς, ἐὰν μὴ γένηται παραυτικά τῶν συμφορῶν ἢ λύσις, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ Θεῷ παραχωρῶμεν τῷ Κυρίῳ τῆς λύσεως. **B** μετὰ γὰρ πλείονος χαρᾶς τὰς ἀμοιβὰς δίδωσιν, ὅταν ἀνάδῳληται καὶ διηνεκῶς μένωμεν εὐχαριστοῦντες, καὶ δοξάζοντες τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ, μάλιστα ὅταν βραδύνη εἰ' ἀπόρρητόν τινα οἰκονομίαν.

ΠΗ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Διὰ τοῦτο Ἑβραῖοὶ ποτε ἀμαρτάνοντες τοῖς ἐχθροῖς παρεδίδοντο, ἵνα θλιθῶσι, καὶ θλιθέντες κράξωσι, καὶ κράξαντες ἐκτενῶς βοηθηθῶσιν, ὥστε πρὸς τὸ λυσιτελοῦν αὐτοῖς μᾶλλον, καὶ ὠφέλιμον, ἢ ἐγκατάλειψις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ θλίψις ἐγένετο.

ΠΘ'. — ΦΙΛΑΓΡΙῶ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς πορνεία, καὶ ἀσέλγεια, καὶ τὰ ἐξῆς, νεκρὰ ἔργα τυγχάνοντα βραδίως ἀπόλλυται, καὶ ἐξαφανίζεται. Ἐὰν δὲ ὁ πόρνος μεταβαλλόμενος κτήσῃται ἐγκράτειαν, οὐκέτι σὰρξ λέγεται ἢ σὰρξ μεταδέδῳληται γὰρ εἰς πνεῦμα, καὶ λέγεται πνευματικὸς ἄνθρωπος. Ὁ κολληθεὶς τῇ πόρνῃ, σὰρξ λέγεται. Ὁ κολληθεὶς τῷ Κυρίῳ, πνεῦμα προσαγορεύεται.

Ἱ'. — ΘΕΟΔΩΡΙῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἡ μήτηρ πασῶν τῶν ἀρετῶν προσευχὴ, οὐ μόνον ἰσχύει καθαρίζειν καὶ τρέφειν, ἀλλὰ καὶ φωτίζει, καὶ ἡλιοειδῶς δύναται ἀποδείξαι τοὺς προσέχοντας γνησίως αὐτῇ.

ἹΑ'. — ΒΙΒΙΑΝῶ ΙΑΛΟΥΣΤΡΙῶ.

Εἰς ὑπάρχει ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν τὴν ἐκ τῆς Παρθένου· εἰς γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, μία ὑπόστασις, ἐν πρόσωπον. **D** « Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι. »

ἹΒ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὁ αὐτὸς καὶ ἐν ὑψίστοις ὑπὸ τοῦ δήμου προσκυνεῖτο τῶν οὐρανίων δυνάμεων ὡς Θεὸς Ἰσοσθενὴς τῷ Πατρὶ, ὁ αὐτὸς καὶ ἐπὶ γῆς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῖς ἀνθρώποις συνανεστρέφετο, καὶ ἀμαρτωλοῖς καὶ τελώναις συνεδέειπνε ὡς συμπαθὴς ἰατρός, οὐ τῇ γαστρὶ δουλεύων, ἀλλὰ διορθοῦμενος τοὺς ἐν τοῖς δειπνητηρίοις..... εἰωθότας, καὶ τὴν μεταλήψιν τῶν συνακουμισάντων τῇ αὐτοῦ ἐνδόξῳ παραπτῶν σοφία.

¹⁶ Rom. ix, i.

4Γ'. — ΧΡΥΣΑΝΘΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Τὰς ἀφορμὰς τῆς ἔχθρας ἐξόρισον, καὶ ἰδοὺ θῆρες ἀγριοὶ παρὰ σοῦ εἰρηνεύσουσι, καὶ κοιμηθήσῃ ὑπὸ τὴν ἀμπελὸν σου, « ὅταν δὴ τοῖς ἀγαπητοῖς ὑπνον » τινὰ νεκρωτικὸν τῶν θεοσυγῶν παθῶν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοδῶν.

4Δ'. — ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἔστιν ὅτε δαίμων δαιμόνα καταλύειν νενόμισται, ὡσπερ ὁ τῆς πορνείας τὸν τῆς κενοδοξίας, τὸν μάλιστα λεπτότατον, καὶ δυσφανεῖ, καὶ διεπτοημένον πρὸς τὴν πλάνην, τὸν βραδύως σκιρτῶντα, καὶ ἀλόγως ἀναπτερούμενον.

4Ε'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἔστιν ὅτε ἦλος τὸν ἦλον ἐξέκρουσε, καὶ πειρασμὸς δευτέρος τὸν πρότερον ἀπέκρουσε πειρασμὸν. Ταπεινώθητι οὖν, καὶ μὴ ἀποδυσπέτει.

4Γ'. — ΓΙΓΑΝΤΙΩ.

Εἰ τιμᾶς τὸν Θεόν, τίμα καὶ τοὺς γεννήσαντάς σε. Εἰ φοβῆ τὸν Θεόν, φοβοῦ πατέρα καὶ μητέρα διὰ παντός τοῦ βίου. Φησὶ γὰρ ἐν τῷ νόμῳ ὁ Κύριος, ἔτι « Ἐκαστος τὸν ἀνθρώπων φοβεσθω τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. »

4Ζ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἄν σαυτῷ συνθέσης, μὴ ὀρᾶν τὸ ποθοῦμενον πρόσωπον, σβέσεις πάντως τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀνόμου τὴν φλόγα, καὶ θεραπεύσεις τὸ ἔλκος δι' εὐχῆς καὶ νηστείας.

4Η'. — ΛΑΥΡΕΝΤΙΩ, ΦΑΥΣΤΩ, ΕΠΙΝΙΚΩ ΜΟΝΑΧΟΙΣ.

Μηδαμῶς φοβηθῆτε, μηδὲ καταπηξήτε τὰς ἀπειλάς καὶ τὰ ψόφητρα τῶν πονηρῶν δειμόνων, μὴ τὰς φωνὰς καὶ τὸν σάλον τοῦ ὄχλου, μὴ τὰς ἀτραπὰς καὶ τοὺς μυρίους σπινθηρίους, μὴ τὰς τῶν βαρβάρων ὄθηθεν καὶ τῶν καμήλων καὶ τῶν δρακόντων δῆξεις, μὴ τὰς ἐξαίφνης νυκτερινὰς ἐφόδους αὐτῶν καὶ τοὺς θορύβους καὶ κτύπους καὶ συριγμούς, μὴ τοὺς ἀτάκτους γέλωτας καὶ τὰς ὀρχήσεις καὶ τὰς ἄλλας μεθόδους τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀνοσίων πνευματικῶν. Ταῦτα γὰρ ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι ἐν τοῖς αὐτοῖσι φρονιστηρίοις, ἕκαστος ὑμῶν γεγράφηκε. Πῶντες ἀνέγνωτε τὰ παρ' ἐμοῦ γραφέντα, καὶ καθὼς προείρηκα, μηδαμῶς φοβηθῆτε αὐτούς, μηδὲ καταπλαγῆτε. Ταῦτα γὰρ καὶ πλῆθυσ τούτων πλεονάκεις ὑπέστημεν, καὶ ἄλλους πρὸ ἡμῶν πειραθέντας ἔγνωμεν. Μὴ οὖν θραυσέσθω ἐπὶ τούτοις ἡ καρδία ὑμῶν, μηδὲ δειλιάτω, μηδὲ καταπιπτέτω καὶ ἀθυμείτω οὐδὲν γὰρ εἰσι, καὶ εἰς οὐδὲν λογισθήσονται. « Ἄνδρίζεσθε καὶ κραταιοῦσθε ἐν Κυρίῳ, » ἰσχυροποιεσθε, νευροῦσθε, νήφετε, χρῆσασθε τῇ πίστει, τῇ ὑπομονῇ, τῇ προσευχῇ, τοῖς ψαλμοῖς, τῇ γονυκλισίᾳ, τῇ νηστείᾳ, τῇ ἀγρυπνίᾳ, τῇ συνθήβει χαμευνίᾳ, τοῖς ἀναγνώσμασι, τῇ πραότητι, τῇ ἡσυχίᾳ, τῇ εἰρήνῃ, τῇ ταπεινοφροσύνῃ, τῇ σφραγίδι τοῦ σταυροῦ, καὶ ὤψεσθε τοὺς ἐχθρούς, ἐκλιμπάνοντας δίχην καπνοῦ.

4Θ'. — Τοῖς αὐτοῖς.

Εἰρήκατε πάνυ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τεθλιφθαὶ ὑπὸ τῶν βλασφημῶν, καὶ ἀλόγων ἐνθυμημάτων, ὧν

A XCIII. — CHRYSANTHO LECTORI.

Occasiones hostilitatis missas facito, et ecce feræ immansuetæ penes te pacifice agent, et sub vite tua dormies, « cum dederit dilectis somnum ¹¹ » aliquid impias perturbationes mortificantem, et non erit qui timorem incutiat.

XCIV. — GREGORIO DIACONO.

Est cum dæmon dæmonem perdere existimavit, quemadmodum fornicationis dæmon dæmonem inanis gloriæ, qui maxime omnium subtilis est et obscurus, in errorem attonitus, et facile subsilit, et sine ratione supervolat.

XCIV. — *Eidem.*

Aliquando clavus clavum trusit, et tentatio subsequens pristinam expulit. Humiliare igitur, nec impatienter indignare.

XCVI. — GIGANTIO.

Si Deum honoras, genitores quoque tuos honora. Si times Deum, patrem item tuum et matrem toto vitæ tuæ curriculo timeto. Namque dicit in lege **347** Dominus : « Unusquisque homo timeat patrem et matrem suam ¹². »

XCVII. — *Eidem.*

Si temetipsum assuefeceris quam deperis faciem non aspicere, iniqui cupidinis flammam exstingues omnino, et vulneri per orationem et jejunium medeberis.

XCVIII. — LAURENTIO, FAUSTO, ET EPINICO MONACHIS.

Ne formidētis, neque pertimescātis minas et pravorem dæmonum terricula, non voces, non dormorum conquassationes, non fulgura, non innumeras scintillas, non barbarorum, ut videtur, camelorum aut draconum morsus, non repentinos eorumdem nocturnosque aggressus, et strepitus, et sonos, et sibilos, non inordinatos risus, et saltationes, aliosque impiorum improborumque spirituum conatus. Similia enim vos in quibus degitis conventibus perpeccatos fuisse, singuli scripsistis. Omnes quæ a me scripta sunt, et supra dixi, lectitastis. Ne formidētis ipsos, neque pertimescātis. Hæc enim, et hisce majora sæpius experti sumus, aliosque ante nos expertos cognovimus. Pro hisce igitur ne frangatur cor vestrum, neque metuat atque dejectum despondeat animum ; nihil enim sunt, et nihil reputabuntur. « Viri estote, et corroboramini in Domino ¹³ ; » robor, nervosque assumite ; sobrii estote, fide utimini, patientia, oratione, psalmis. genuflexione, jejunio, vigilia, assueto in terra accubitu, lectionibus, placiditate, quiete, pace, **348** humilitate, signo crucis, et videbitis inimicos instar fumi evanescentes.

XCIX. — *Eisdem.*

Dixistis, hisce diebus nimium afflictos fuisse a blasphemis belluinisque cogitationibus, quas vobis

¹¹ Psal. cxxvi, 3. ¹² Levit. xix, 3. ¹³ Psal. xxvi, 14.

iudiderunt pessimi omnium dæmones. Neque mi-
 rum id est : superati namque a vobis in prioribus
 machinis, nunc simili modo bellum aggredi exco-
 gitarunt, condemnati, et igne, qui verbis exprimi
 non potest, potest tamen et incorpoream naturam
 attingere, pœnas daturi, qui multis modis tum
 illacrymabunt et tristabuntur, cum nos lætabimur
 pro iis, quibus nunc humiliati sumus, et innume-
 ras noxas subjicimus. Evanescent enim, et deso-
 labuntur dæmones, qui nos ex iis, qui salvantur,
 avellere, et ab eorum societate abjungere conantur.
 Magno igitur conatu, studioque propheticum illud
 ad eos proferemus. « Hæc dicit Dominus : Audivi
 blasphemias vestras dicentes : Desolati sunt montes
 Hierusalem, et nobis dati sunt in comestionem, et
 clamastis contra me sermones, et audiwi ego præ-
 cordia clamantia. Propterea vivo ego, dicit Domi-
 nus ¹⁴. » Faciam vobis secundum inimicitiam ves-
 tram, et secundum zelum vestrum, quod odio
 persecuti fuistis monachos, et fugastis inopes, et
 pauperes, et compunctos corde ad occidendum eos.
 « Dilexistis maledictionem, et veniet ad vos, et no-
 luistis benedictionem, et elongabitur a vobis ¹⁵.
 Ego vero tangam montes, ut fumigent ¹⁶, et fulmi-
 nabo inenarrabile fulmen, et dissipabimini ¹⁷. Cadent
 super vos **349** carbones ¹⁸, » malitia ad cœlum usque
 sublatis inimicos, et elata cervice superbientes ; et a
 Deo misso igne dejecti miseri evadetis, et non susti-
 nebitis : disperdam enim a terra memoriam vestram,
 et cognoscetis me, quod ego solus potens sum Domi-
 nus Deus omnium. « Hæc dicit Dominus : In universæ
 terræ gaudio desertos vos faciam ; quod gavisus estis
 et lætati, cum hæreditas mea humiliata esset, et de-
 perditæ ab Israelitis. Sic faciam desertum montem
 Seir, quod intelligitur, et universa Idumæa exhau-
 rietur ¹⁹. » Hæc, et similia sacræ Scripturæ eloquia
 adversus odio nos habentes effati, corde consolabi-
 mur.

C. — *Eisdem.*

Quicumque a diabolo infestatur, ad Salvatorem
 solumque Christum confugiat, ubi vitæ nostræ
 hostis, licet persequatur, locum habere non potest.
 « Quoniam tu, Deus, ait, factus es mihi auxiliator
 et locus fortis salutis, et turris fortitudinis a facie
 inimici ²⁰. »

CI. — *Eisdem.*

Et opus manuum nullo modo negligamus : nam
 præclarus ille Paulus in labore, et molestia, et pro-
 priarum manuum operatione gloriatus est ²¹.

CII. — *Eisdem.*

Scripsistis vos liberatos esse a molestia, quæ
 animum angebat, et sublevatos esse a pondere,
 quæcunque subiistis omnia mihi enarrantes, an
 nescius ipse enim **350** vos dolorem sedaturos, et
 consolatione lenituros, quæ acciderunt, denudantes

Α εισηγαγον ὑμῖν οἱ πάμφαυλοι δαίμονες. Καὶ οὐ
 θαύμα· νικηθέντες γὰρ παρ' ὑμῶν ἐπὶ ταῖς προ-
 τέραις σκαιωρίαις, νῦν τοιοῦτω τρόπῳ πολεμεῖν
 ἐδοκίμασαν οἱ κατάκριτοι καὶ κολασθησόμενοι τῷ
 ἀρρήτῳ ἐκείνῳ πυρὶ, τῷ δυναμένῳ καὶ τῆς ἀσάρ-
 κου καθάψασθαι φύσεως, καὶ πολλοὶ πενήθοντες
 τηρικαῦτα καὶ λυπηθησόμενοι, ὅταν ἡμεῖς εὐφραι-
 νόμεθα, ἀνθ' ὧν νῦν ἐταπεινώθημεν, καὶ προσ-
 ωμιλήσαμεν ταῖς μυρίαις κακώσεσιν. Ἀφανισθήσονται
 γὰρ καὶ ἐρημωθήσονται δαίμονες, οἵτινες ἡμᾶς
 ἐξαφανίσαι ἀπὸ τῶν σωζομένων καὶ ἐρημώσαι
 σπουδάζουσι. Δυνάμις τὸν ἄν πρὸς αὐτοὺς τὸ
 προφητικὸν εἶπωμεν· Ἐγὼ λέγει Κύριος· Ἔκουσα
 τῶν βλασφημιῶν ὑμῶν λεγόντων, ὅτι Ἐρημὰ ἐστὶ τὰ
 ὄρη τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἡμῖν ἐδόθησαν εἰς κατά-
 θρωμα, καὶ ἐδοήσατε κατ' ἐμοῦ λόγους, καὶ ἀκήκοα
 ἐγὼ τὰ ἐγκάρδια κραζόμενα. Διὰ τοῦτω ζῶ ἐγὼ,
 λέγει Κύριος. » Ὅτι ποιήσω ὑμῖν κατὰ τὴν ἔχθραν
 ὑμῶν, καὶ κατὰ τὸν ζῆλον ὑμῶν, ἐκ τοῦ μείσηκέ-
 ναι τοὺς μοναχοὺς, καὶ καταδιώξαι ἀνθρώπους πένη-
 τας, καὶ πτωχοὺς, καὶ κατανευυγμένους τῇ καρδίᾳ,
 τοῦ θανατῶσαι αὐτούς· Ἐγαπήσατε κατάραν, καὶ
 ἤξει ὑμῖν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε εὐλογίαν, καὶ μακρυν-
 θήσεται ἀφ' ὑμῶν. « Ἐγὼ δὲ ἄψομαι τῶν ὀρέων,
 ὅπως ἂν καπνισθῶσι, καὶ ἀστράψω τὴν ἀψατον
 ἀστραπὴν, καὶ διασκορπισθήσεσθε. Πσοῦνται ἐφ'
 ὑμᾶς ἀνθρακες » τοὺς τῆ κακίᾳ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ
 κορυφωθέντας ἐχθροὺς, καὶ ὑψηλαυχήσαντας· καὶ
 καταβληθέντες τῷ θεοπέπτῳ πυρὶ τάλαιπωρήσετε,
 καὶ οὐ μὴ ὑποστήτε. Ἐξολοθρεύσω γὰρ ἐκ γῆς τὸ
 μνημόσυνον ὑμῶν, καὶ γνώσεσθέ με, ὅτι μόνος ἐγὼ
 δυνατός εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς τῶν ὄλων. Ἐγὼ λέγει
 Κύριος· Ἐν τῇ εὐφροσύνῃ πάσης τῆς γῆς, ἐρήμους
 ὑμᾶς ποιήσω, διότι ἐπεχάρητε καὶ εὐφράνητε τα-
 πεινωθείση τῇ κληρονομίᾳ μου, καὶ ἀφανισθείση τοῖς
 Ἰσραηλῆταις μου. Οὕτως ποιήσω ἔρημον τὸ ὄρος
 Σιερ τὸ νοούμενον, καὶ πᾶσα Ἰδουμαία ἐξαναλώθη
 οἶται. » Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς ἁγίας Γραφῆς
 ῥητὰ πρὸς τοὺς ἐχθραίνοντας ἡμῖν ἀποτεινόμενοι,
 παρακληθησόμεθα τὴν καρδίαν.

P'. — *Τοῖς αὐτοῖς.*

Πᾶς ὁ πολεμούμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, πρὸς τὸν
 Σωτῆρα καὶ μόνον καταφευγέτω Χριστὸν, ὅπου ὁ
 πολέμιος τῆς ζωῆς ἡμῶν οὐ δύναται καταδιώκων
 φθάσαι. « Ὅτι σὺ ὁ Θεός, φησὶν, ἐγενήθης βοηθός
 μου, καὶ τόπος ἰσχυρὸς σωτηρίας, καὶ πύργος ἰσχύος
 ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ. »

PA'. — *Τοῖς αὐτοῖς.*

Καὶ τῆς τῶν χειρῶν ἐργασίας μηδαμῶς ἀμελῶ-
 μεν· καὶ γὰρ Παῦλος ὁ ἀοίδιμος, ἐν κόπῳ, καὶ μό-
 χῳ, καὶ αὐτουργίᾳ κεκαύχηται.

PB'. — *Τοῖς αὐτοῖς.*

Γεγράφατε ἀπηλλάχθαι τῆς ψυχικῆς ὀδύνης, καὶ
 ἠλαφρύνθαι τῆς ἀχθηδόνος, ἀναθέμενοι μοι πάντα,
 ἃ ὑπέστητε. Καὶ οὐκ ἔργον ἐγὼ, ὅτι κουφισθήσεσθε,
 καὶ παρηγορηθήσεσθε τὰ συμβάντα γυμνώσαντες
 ἀνθρώπῳ μυριάκις ὑπὸ τῶν δαιμόνων πολεμηθέντι,

¹⁴ Ezech. xxxv, 12, 13. ¹⁵ Psal. cviii, 18. ¹⁶ Psal. ciii, 32. ¹⁷ Psal. xvii, 45. ¹⁸ Psal. cxxxix, 14.
¹⁹ Ezech. xxxv, 14, 15. ²⁰ Psal. lx, 4. ²¹ Act. xx, 54.

καὶ δῆγματα λαβόντι; Καὶ γὰρ ὅταν τις ὑπὸ ἐχίδνης ἄνηθῃ, καὶ εὐρών ἕτερον ἄνθρωπον ὑπὸ ἐχίδνης ὁμιλίᾳ πρὸ τούτου δεδηγμένον, εἰ λαλήσει τὸ συμβῆναι, παραμυθίας τυγχάνει.

PG. — BERENIKῶ ΤΑΞΕΩΤΗ.

Τὸν Χριστιανὸν ἄνθρωπον, καὶ φιλοσοφίας, καὶ γνώσεως; ἐφαφάμενον κρείττονος, οὐ χρὴ παρατηρεῖν μὴνάς τε, καὶ ἑνιαυτούς, καὶ ἑβδομάδας, καὶ οὕτως ἑορτάζειν· πάντα δὲ τὸν βίον ἑορτὴν λαμπρῶν ἀγεῖν, ἀγλαίζόμενον ταῖς ἀγαθοεργίαις, καὶ τῇ σεμνῇ πλουτοῦντα πολιτείᾳ. Οὗτος ἐμοὶ βασιλικώτερος βασιλεῖον λαλόγισται, καὶ διὰ παντός ἑορτὴν ἑορτῶν ἑορτάζει πνευματικῶς, καὶ πανηγυρίζων.

PA. — ΑΓΛΑΟΦΩΝΤΙ.

« Ὁ δὲ ἀγαπῶν, φησὶν, ἐπιμελῶς παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ ὁ Θεὸς πάντα οὖν, ἐν παραδέχεται. » Καὶ τις πάλιν εἶρηκε τῶν ἀγίων, ὅτι « Ὅλην τὴν ἡμέραν τοῦ ἀνθρώπου βίου ἐγενόμενον μαρτυρωμένους. » Τί οὖν θαυμάζεις βλέπων ἀγίους ἀνδρας ἀβήρωστούνας ποικίλαις ἀσθενείαις, καὶ πενομένους, καὶ λυπούμενους, καὶ διαπτουμένους;

PE. — ΕΙΡΗΝΑΙῶ ΧΑΡΤΟΥΛΑΡΙῶ.

Τὴν κολακείαν τῆς ἀμαρτίας καὶ τὸν γαργαλισμὸν, οἰκειάν φιλοκτονίαν, καὶ ἀναίρεισιν πικροτέραν ὑπολάβανε εἶναι. Ὡς μὲν γὰρ ὄφεις τις ἐπεισέρχεται λοβόλος, δῆθεν μεθ' ἡσυχίας πολλῆς· ἐπὶ δὲ ἰσχύσει, δάκνει. Κράζει οὖν κατὰ καρδίας ἠπονειδίζων· εὐγέ, εὐγέ· ἐπέτυχον γάρ.

PG. — ΤΥΜΒΟΝΙ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Ὁ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πορνικοῦ πολέμου ἀδδηφαγίᾳ χρώμενος καὶ οἰνοφυλίᾳ, καὶ ταῖς πολλαῖς προσαρτύσεσι συμπλέκων τὸ γάρον, λέγω, καὶ τὸ πέπερι, πάντως ὅτι μανίαν ἑαυτῷ ἐπεγείρει καὶ πόλεμον ἀσπονδόν. Ἐπειδὴ, καθὼς φησὶν ἡ Γραφή, « μανίαν κατέπηξεν ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου. »

PZ. — ΜΟΥΣΙΩΝΙ ΜΟΝΑΧῶ.

Καὶ πῶς ἂν δύναίτο τοὺς ἔξω ἐχθρούς βράδιως ἐκδιώξει, ὁ τοὺς ἔνδον περιποιούμενος, καὶ ἐκτρέφων ἥδιστα;

PH. — ΛΑΜΠΡΟΤΥΧῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ὅτε τῆς καθηγουμενίας τῶν μοναζόντων τετύχηκας, νενόμικας φερωνόμου λαχεῖν τοῦ ὀνόματος, καὶ οὐ μικρῶς ἔχαιρες καὶ ἐτέρπου. Νῦν δὲ τινων πρὸς τὴν σὴν ὕβριν ἐπαναστάτων ἀδελφῶν οἰκονομικῶς (πάντα γὰρ κρίσει Θεοῦ γίνεται, καὶ χαλινάγωνεται), ἀλγεῖς καὶ βρύχη, καὶ τῷ οἰκονόμῳ μέμφη, καὶ θνειδίζεις τὴν ἡμετέραν ζωὴν. Ἀλλὰ πέπαυσο νηπιάζων τῷ τρόπῳ, καὶ ἔξω φερόμενος τῆς θείας λεωφόρου. Οὕτω γὰρ ἐνπετύθης ὑπὸ τῶν ἐκσωθέντων καὶ εὐεργετηθέντων, οὕτως προσηγορεύθης ἀνόσιος καὶ κακοῦργος, δίκαια πράσων. Οὕτω ἔξω καὶ χολὴν ἐποτίσθης, οὕτω θανάτῳ κατεδικάσθης ἀσχήμονι, ὅπως μιμήσῃ τὸν δίκαιον Ἰησοῦν τὸν Κύριον τῶν ὄλων, τὰ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα

A viro, qui sæpissime a dæmonibus vexatus morus quoque eorum excepit? Etenim cum quispiam a vipera demorsus fuerit, si invenerit alium hominem a vipera æque permorsum, si, quod ei contigit, enarrarit, solatium habet.

CIII. — BERENICO TAΞΕΟΤῆ.

Christianus homo philosophiæ, et cognitionis melioris particeps observare minime debet mentes, et annos, et hebdomadas, et sic solemnitates celebrare, imo vitam universam uti splendidam solemnitatem agere, bonis operibus coonestatus, et vitæ instituto venerandæ prædives. Hic mihi regibus regius magis existimatur, et semper solemnitatum solemnitatem spiritualiter celebrat, et diem festum agit.

B

CIV. — ΑΓΛΑΟΦΩΝΤΙ.

« Qui diligit, ait, non sine cura punit, flagellat vero Deus omnem filium, quem amat²²; » et quidam rursus ex sanctis dixit: « Tota die humanæ vitæ fu. verberatus²³. » Quid igitur miraris videns sanctos homines variis infirmitatibus vexatos, indigentes, tristes, et ab omnibus neglectos?

CV. — ΙΡΕΝᾶΟ ΧΑΡΤΟΥΛΑΡΙῶ.

Peccati assentationem, titillationemque propria cæde, neceque amariorum esse existima: quemadmodum enim serpens³⁵¹ venenatus, primo quidem aspectu magna cum quiete ingreditur, postmodum prævalens mordet. Clamat itaque corde exprobrans: Euge, euge: evenit enim res ex animi sententia.

C

CVI. — ΤΥΜΒΟΝΙ ΔΙΑΚΟΝῶ.

Qui tempore pugnæ meretriciæ vorationem usurpat, et ebrietatem, multisque condimentis commiscet garum et piper, næ ille insaniam sibi comparat, et bellum atrox æternumque; cum, ut Scriptura loquitur, « insaniam defixit hic homo in domo Dei²⁴. »

CVII. — ΜΟΥΣΙΩΝΙ ΜΟΝΑΧῶ.

Et quamvis ratione exteriores adversarios, qui interiores fovet, et laute enutrit, fugare facile poterit?

CVIII. — ΛΑΜΠΡΟΤΥΧῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Cum monachorum ducatum obtinuisti, nomen quoque tali respondens officio consequi existimans, et voluptati non parum obsequeris, et gaudiis gaudia cumulabas. At nunc cum nonnulli ex fratribus in ignominiam tuam providentissime insurrexissent, omnia siquidem justo Dei iudicio sunt, et refrenantur, doles, et rugis, et de œconomō conquereris, probraque jacis in nostræ vitæ institutum. Verumtamen cessa moribus infantem agere, et divina patientique via tete subripiens. ³⁵² Neque enim ab iis, qui salutem et beneficia a te consecuti sunt, consputus es; nondum impius et sceleratus, cum justa exsequaris, appellatus es: nondum aceto et felle potatus, nondum in morte

²² Hebr. xii, 6. ²³ Psal. lxxii, 14. ²⁴ Osee. ix, 8.

eaque ignominiosa condemnatus, ut justum Jesum omnium Dominum imitareris, hæc et similia per-
 pessus a servis suis, quos benefecio affecerat, et
 prorsus in eos nulla indignatione commotum,
 quinimo et Patrem illis propitium reddentem.

CIX. — LUSIÆ PRESBYTERO.

Si modico ac simplici usu vitam transigis, dicet
 de te liber beati Job : Benedictus genitus mulieris
 pusilla vita, cum libera sit atque immunis a multis,
 et qua pertransiri non possunt curis hujusce vitæ²⁴.

CX. — Eisdem.

Non qui multis curis operam dat, infidusque et
 maledictione dignus, sed qui nullis sollicitudinibus
 implicatur, et tantum sibi necessaria possidet, est
 benedictus.

CXI. — CHRYSAPHIO DIACONO.

Si improba mente pravaque electione, vicini tui
 peccata pandis, haud dubium est, te esse injustum
 injustitiæque pœnas daturum : justum etenim fue-
 rit non publicare, sed tegere, et, ut fieri potest,
 monitione et compassione delinquentem corrigere.

353 CXII. — HERODOTO TRIBUNO.

Superatus es sæpius conculcatusque a peccato ;
 ideoque inveteratus, et per impudentiam evani-
 dus. Sed nunc resipiscens in tui cogitationem re-
 vertere, confirmare per invocationem Salvatoris
 nostri Jesu Christi, antequam spiritum emittas ;
 tui curam gerito ; diabolum, qui te contrivit, con-
 terito, et victorem tui devincito. Primus enim
 Isaaco Esau, qui frustratus est, nascitur ; postmo-
 dum Jacob, qui superavit affectus, pravorum sup-
 plantator²⁵. Bona, quæ postea subsecuta est cogi-
 tatio, pravam, quæ jam præoccupaverat, cogita-
 tionem debellet.

CXIII. — ANASTASIO PRESBYTERO.

Superiores, si quæ opus sunt tacuerint, pro ex-
 cidio suorum subditorum pœnas duros, audi a
 Domino : « Fili hominis, speculatorem dedi te do-
 mui Israel, et audies de ore meo verbum, et ser-
 vabis, cum dixero peccatori, ait, morte morieris.
 Si igitur non fueris locutus, ut se custodiat imp-
 pius a via sua, ipse impius in impietate sua per-
 ibit ; sanguinem vero ejus de manu tua exqui-
 ram²⁷. »

CXIV. — INNOCENTIO MONACHO.

Quod multa, indiscreta inobservataque com-
 mercia fiant, et suavitate non perpetua insolesca-
 mus, accidit, ut plerumque iracundiæ, tristitiæ
 354 et appetitus cogitationibus capiamur.

CXV. — PETRONIO.

Munus divinum esse pœnitentiam et erubescen-
 tiam, et dum labimur, non arroganter nos ge-
 rere, et odio prosequi, et execrari pravos omnes
 defectus ante a nobis commissos, nemo negabit.

παθόντα ὑπὸ τῶν δούλων αὐτοῦ τῶν εὐσεργετηθέντων,
 καὶ μηδὲως κατ' αὐτῶν ἀγανακτοῦντα, ἀλλὰ καὶ
 τὸν Πατέρα ὑπὲρ αὐτῶν ἐξευμενίζόμενον.

ΡΘ'. — ΛΟΥΣΙΑ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐπερ δι' ὀλίγης τινὸς καὶ ἀπερίττου χρείας τὸν
 βίον διαπερᾶς, λέξει περὶ σοῦ ἡ βίβλος τοῦ μακαρίου
 Ἰωβ, ὅτι εὐλόγημένος γεννητὸς γυναικὸς, ὀλίγος
 βίος, ἐλεύθερος ὢν πολλῶν καὶ ἀδιεξοδεύτων φρον-
 τίδων βιωτικῶν.

ΡΙ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐχ ὁ πολυμέριμος, καὶ ἀπιστος, καὶ τῆς κατ-
 άρας ἀξιος, ἀλλ' ὁ ἀμέριμος, καὶ ἀναγκαιοκτῆμων
 εὐλόγημένος.

ΡΙΑ'. — ΧΡΥΣΑΦΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐπερ μοχθηρᾷ γνώμῃ καὶ προαιρέσει κακῇ ἐκ-
 πομπεύεις τὴν ἀμαρτίαν τοῦ πέλας, ὄηλον ὅτι
 ἐφωράθης ἄδικος, καὶ τῆς ἀδικίας ὑφέξεις τὰς εὐ-
 θύνας. Δίκαιον γὰρ ἂν εἴη τὸ μὴ δημοσιεύειν, συν-
 κατακαλύπτειν δὲ καθόσον ἐνδίδεται, καὶ διορθοῦν
 διὰ νοουθεσίας, καὶ συμπαιδείας τὸν πταίσαντα.

ΡΙΒ'. — ΗΡΟΔΟΤΩ ΤΡΙΒΟΥΝΩ.

Ἐνικῆθης πολλάκις καὶ κατεπατήθης ὑπὸ τῆς
 ἀμαρτίας, καὶ ἐπαλαιώθης λοιπὸν καὶ ἐματαιώθης
 διὰ τῆς ἀναδείας. Ἐλθὲ ἵκανὸν νῦν εἰς ἐπιγνώσιν
 νήφας, ἰσχυροποιήθητι διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Σω-
 τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐπιμέλῃσαι αὐτοῦ, πρὶν
 ἐκπνεύσεις, ἄνθρωπε. Σύντριψαν τὸν συντριψαντά σε
 διάβολον, καὶ νίκησον τὸν νικήσαντά σε. Πρῶτον
 γὰρ ἐτέχθη τῷ Ἰσαὰκ Ἡσαῦ ὁ μεματαιωμένος, εἶτα
 Ἰακώβ, ὁ τὰ πάθη νικήσας, ὁ περριστῆς τῶν φαύ-
 λων. Ὁ καλὸς ἐπιλογισμὸς τὸν πονηρὸν προφθά-
 σαντα λογισμὸν ἐνίκησάτω.

ΡΙΓ'. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἵτι οἱ προστώτες παρασιπήσαντες τὰ δέοντα,
 κολασθήσονται ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας τῶν ὑπ' αὐτοὺς τε-
 ταγμένων, βλέπε τί λέγει Κύριος : « Γιὰ ἀνθρώπου,
 σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ ἀκούσῃ ἐκ
 στόματός μου λόγον, καὶ φυλάξεις, ἐν τῷ εἰπεῖν με
 τῷ ἀμαρτωλῷ, φησὶ· Θανάτῃ θανατωθήσῃ. Ἐάν
 τοῖνον μὴ λαλήσης τοῦ φυλάξασθαι τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ
 τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, αὐτὸς ὁ ἀνομος τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ
 ἀποθάνεται· τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ
 ἐκζητήσω. »

ΡΙΑ'. — ΙΝΝΟΚΕΝΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐκ τῶν πολλὰς καὶ ἀδιακρίτους καὶ ἀφυλάκτους
 τὰς ἐντεύξεις ποιεῖσθαι, καὶ περροῦσθαι τῇ προσ-
 καίρῳ τερπνότητι, συμβαίνει τὸ ἐπὶ πολὺ ἀλίσκεσθαι
 τοῖς λογισμοῖς τοῦ θυμοῦ, τῆς τε ἀθυμίας, καὶ ἐπι-
 θυμίας.

ΡΙΕ'. — ΠΕΤΡΩΝΙΩ.

Θεοῦ δῶρον οὐκ ἂν τις ἀρνήσαιο ὑπάρχειν τὴν
 μετανοίαν, καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι, καὶ μὴ παρῆρησιάζε-
 σθαι ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοις, καὶ τὸ μισεῖν καὶ βδε-
 λύττεσθαι πᾶν αἰσχρὸν ἐλάττωμα προπεπραγμένον

²⁴ Job xiv, 1, 2. ²⁵ Gen. xiv, 25. ²⁷ Ezech. iii, 17, 18 ; xvi, 7, 8.

ἡμῖν. Διότι περ λέγει ἐν τῇ προφητείᾳ ὁ Θεός, ὅτι « Μνησθήσεσθε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν τὰς πονηράς, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ προσοχθεῖτε ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν, καὶ αἰσχυνθήσεσθε, καὶ ἐντραπήσεσθε, καὶ εὐποιήσω ὑμᾶς διὰ τὸ ὄνομά μου. »

PIΓ'. — **ΙΣΑΧΑΡ ΣΑΜΑΡΙΤῆ.**

Ὅσπερ διὰ τὴν ἀρετὴν ὁ Ἀβραάμ βασιλεὺς ὠνομάσθη (φασι γὰρ πρὸς αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι, ὅτι Βασιλεὺς ὑπάρχεις ἡμῖν), οὕτως ἄγγελος Θεοῦ διὰ θεοσέβειαν εἰρηγται ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ· « Ὅτε γὰρ διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδὰμ, ἐστήσεν ὄρια ἔθνων κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ. » Ἐπειδὴ γὰρ ἐβδομήκοντα υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ τυγχάνειν ἐρημημάτων, εἰκότως κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν τὰ ἔθνη πάσης τῆς γῆς διατετάχθαι λέγεται. Ἐβδομήκοντα γὰρ τινές φασιν ἐν κόσμῳ τὰς γλώσσας εὐρίσκεισθαι.

PIZ'. — **ΦΗΛΙΚΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῸ.**

Ἐν παντὶ μὲν καιρῷ, μάλιστα δὲ ὅταν παριτάμεθα εἰς δέησιν καὶ ψαλμῳδίαν Θεοῦ, αἰθεροβατεῖν χρὴ τῷ φρονήματι, καὶ τοῖς ἱερωτάτοις νοήμασι, καὶ μηδεμίαν μνήμην ποιείσθαι παντὸς αἰσθητοῦ πράγματος.

PIH'. — **ΑΔΡΙΑΝῸ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῸ.**

Ἐπὶ παντὶ θλιβερῷ ἐπερχομένῳ ἡμῖν, λίαν ἐπωφελεὶς, καὶ πάνυ ἀναγκαῖον τὸ εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ τῷ προνοητῇ καὶ κριτῇ τῆς τῶν ἀνθρώπων ζωῆς. Ἄν γὰρ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν λυπηρῶν εὐχαριστοῦντες ὀφθῶμεν, τευξόμεθα πάντως βραβείων τῷ τραπετισμένῳ νιν μάρτυσι τροπαιοφόροις.

PIΘ'. — **ΝΙΚΩΝΙ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.**

Ὁ πρῶτον περιπέθητος καὶ ἔγαν περιδελπτος τῶν μοναζόντων βίος, νῦν βδελυρὸς γέγονε, καθὼς ὀρᾶς. Διὸ βαροῦνται μὲν πᾶσαι πόλεις καὶ κῶμαι ὑπὸ τῶν ψευδομονάχων, περιτρεχόντων μάτην καὶ ὡς ἔτυχεν, ἐν πολλῇ χυδαιότητι καὶ ἀδιαφορίᾳ· ἐνοχλοῦνται δὲ πάντες οἰκοδεσπότηαι, καὶ ἀπῶς ἔχουσιν ἀληθῶς καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ὕψιν, βλέποντες αὐτοὺς τῶν προσαιτῶν ἀναιδέστερον ταῖς ἐαυτῶν παραμένοντας θύραις. Ὅθεν καὶ ἡ τῶν ὀρθῶς καὶ κατ' ἀρετὴν βιοτευόντων κρίσις καὶ πολιτεία, διὰ τούτους ἀπάτη καὶ χλεύη ἀρτίως νομίζεται. Καὶ τίς νῦν Ἰερεμίας νέος παραφανείη, θρηγεῖν προσφόρος καὶ κατ' ἀξίαν δυνάμενος τὰ ἡμέτερα; Αἰσχύνομαι γὰρ περαιτέρω τι γράφειν.

PK'. — **ΙΑΑΡΙῸ ΕΠΙΣΚΟΠῸ.**

Διηπόρησας ἐπὶ τῷ γεγραμμένῳ, ὅτι « Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφανισθεὶς ὁ Κύριος τοῖς περὶ τὸν Κλεόπαν, ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. » Ἀνέγνωσ καὶ ὅπερ Μωϋσῆς εἶπε περὶ τῶν ἀμαρτωλῶν τῶν ἐν Σοδόμοις, ὅτι παρελύθησαν ζητοῦντες τὴν θύραν τοῦ μακαρίου Λώτ. Δῆλον δὲ, ὅτι θύρα τοῦ δικαίου ἀληθῆς, καὶ ἀφάνταστος, καὶ ὑφεστῶσα, καὶ ἀψευδῆς ὑπῆρχεν. Εἰ τοίνυν ἡ ἀληθεστάτη θύρα, τοῖς μὲν ἄλλοις φανερά καὶ δῆλη ἐτύχχανεν, ἀδελγὸς δὲ καὶ

A Namque Deus in vaticiniis ait: « Recordamini viarum vestrarum malarum, et studiorum vestrorum, et execrabitur peccata vestra, et erubescetis, et revertemini, et benefaciam vobis propter nomen meum²⁸. »

CXVI. — **ISACHAR SAMARITÆ.**

Quemadmodum Abraham ob virtutem nomine regis nuncupatus est; dicunt enim ipsi alienigenæ: Rex es nobis²⁹; ita et angeli Dei propter divinum cultum a Moyse filii Israel compellantur: « Cum disseminavit filios Adam, posuit terminos gentium secundum numerum angelorum Dei³⁰. » Cum enim septuaginta filii Jacob essent, non immerito ad eorum numerum universi orbis gentes dispositæ dicuntur: namque septuaginta, ut quidam ferunt, in orbe terrarum linguæ adinventiuntur.

CXVII. — **FELICI PRESBYTERO.**

Omni tempore, sed potissimum cum orationi incumbimus, et divinis laudibus, cogitatione nos sublevare debemus, et **355** sanctissimis conceptibus, nullamque memoriam rerum omnium, quæ sub sensu cadunt, recolare.

CXVIII. — **ADRIANO PRESBYTERO.**

In omni angustia nobis adveniente maxime proficuum ac necessarium est, gratias agere Deo provisorio humanæque vitæ iudici. Etenim si in quocunque infortunio gratias egerimus, præmia certaminis, quæ martyribus tropæa ferentibus præparata sunt, omnino consequemur.

CXIX. — **NICONI ARCHIMANDRITÆ.**

Quæ antea ab omnibus expetebatur, nullique non erat maxime conspicua monachorum vita, nunc, ut vides, abominationi est. Propterea civitates omnes, et oppida prægravantur a pseudomonachis pererrantibus, frustra que hac illacque concursantibus, et, ut casus tulerit, in multa confusione et neglectu: infestantur vero omnes patresfamilias, ægerrimeque, ut verum fatear, ferunt et ad aspectum ipsum, cum videant eos mendicantibus impudentius suis portis immorantes. Quapropter eorum qui recte, et secundum virtutem vivunt, discretio, et institutum ob hoc fraus, et cavillatio hisce temporibus ducitur. Et quis **D** nunc novus Jeremias accesserit, qui commode, et ut par est, deplorare nostra posset? Sed plura scribere verecundia me impedit.

356 CXX. — **HILARIO EPISCOPO.**

Dubium movisti de eo, quod scriptum est: « Post resurrectionem apparens Dominus his, qui cum Cleopa erant, invisibilis postmodum factus est³¹. » Quod Moyses quoque de peccatoribus apud Sodomam dixit, percurristi: Dissoluti sunt quærentes portam beati Lot³². Clarum porro est portam iusti veram, non visum, subsistentem, et reapse fuisse. Si itaque verissima porta aliis quidem manifesta claraque objectabatur, Sodomitis

²⁸ Ezech. xx, 43. ²⁹ Gen. xviii, 6. ³⁰ Deut. xxxii, 8. ³¹ Luc. xxiv, 31. ³² Gen. xix, 41.

autem obscura atque invisibilis : ergo Jesus Christus omnium Dominus, nonnullis videbatur post resurrectionem, aliis non item : vere resurrexit Dominus ex mortuis, qui pro peccatis nostris mortuus est, carne scilicet subtiliore effecta propter incorruptionem ; quod sanctum et pretiosum corpus, cum vellet, abscondebatur, et cum vellet, visibile proponebat ; scriptum enim est : « Et ipse evanuit ex oculis eorum ²². » Ne itaque, « Evanuit ex oculis eorum, » ita accipias, ut privatum essentia dicas, et nudum spectrum, et resurrectionem somnium reputes, quemadmodum quidam alii tradiderunt. Quandoquidem quam ratione dixisset ; « Palpate, et videte ²³ ? » etc.

CXXI. — EURYCLI PRESBYTERO.

Non tantum cruciatus adversarii nostri dæmones his, qui corpore infirmantur, bonis probisque hominibus exhibent, sed et blasphemi cogitationes et murmurationes adversus divinam providentiam suggerunt : externe quoque illis sub visitationis specie viros **357** bonos, multoties etiam improbos delegant, qui depravata, festiva, et visum excitantia verba laborantibus ad consolationem effutiunt, quibus mentem a justis Dei iudiciis avocant. Si itaque spissis multisque, ut scribis, cruciaris corporeis ægreditudinibus, et afflictionibus diversisque necessitatibus, tanquam generosus athleta ne rem negligas, sed, quæ tibi pro more est, gratiarum actionem multiplicato, eosque, qui de tolerantia, et patientia, et varia Domini nostri providentia sermonem instituunt, libenti animo excipito, et laudato, et exproscito, ut de his sæpius tecum sermonem conferant : at eos, qui publica quædam, et putrida, et terrena, animæque minime conducibilia tibi suggerere audent, perseguere, et quam potes longissime dimitto, ne per verba materiæ obnoxiora animam illaqueantes, maximum damnum afferant illi, qui cum morbo et lecto veluti pugil decerant.

CXXII. — Eidem.

Nihil ita gaudium lætitanque conciliare assolet, uti veræ philosophiæ dogmata, adeo ut quæ sub oculis cadent, res omnes neglectui habeantur, et ad sempiterna illa bona, futura nempe, inhibemus. Nihil ex rebus humanis, non sanitatem, non vires validas, non corporis robur, non carnem voluptatem, non divitias, non potentatus, non honores, non gaudia, non similia, cave ne quid firmum ac stabile esse reputes.

358 CXXIII. — JULIO MONACHO.

Male eas artes, quæ majores opes subministrant, libenter pertractas, ad propriæ animæ tuæ integram occupationem, adeo ut interim tibi nullum penitus tempus suppetat, nec inventu facile, ad memoriam Domini Dei tui recolendam.

CXXIV. — GAUDENTIO SILENTIARIO.

« Congregans, ait, veluti utrem aquas maris ²⁴, »

ἀφανής τοῖς Σοδομοῦσι ἦν· οὐκοῦν καὶ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ Κύριος τῶν ὅλων, τισὶ μὲν ἐφαίνετο μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τισὶ δὲ ἄδηλος ἦν· ἀληθῶς ἀνέστη ὁ Κύριος ἐκ νεκρῶν ὁ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἀποθανὼν, λεπτομερεστέρως δηλονότι τῆς σαρκὸς γενομένης διὰ τὴν ἀφθαρσίαν, ὅπως ἄγιον καὶ πολῦτιμον σῶμα, ὅταν ἤθελεν, ἀπέκρυπτε, καὶ ὅταν ἤθελεν, ἐμφανὲς καθίστη· γέγραπται γάρ, ὅτι « Ἀφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. » Μὴ τοῖνον τὸ, « Ἀφαντος γέγονεν, » εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν ἐκλάμβανε, μηδὲ φάσμα ψῆλον καὶ ὄψαρ τὴν ἀνάστασιν νόμιζε, ὡς περ τινές. Ἐπεὶ πῶς, « Ψηλαφῆσατε, καὶ ἴδετε, » καὶ τὰ ἐξῆς ;

PKA'. — ΕΥΡΥΚΛΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Οὐ μόνον ἀληθδόνως χορηγοῦσιν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν δαίμονες τοῖς ἐξησθενηκόσι κατὰ τὸ σῶμα χρῆστοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ λογισμοῦς βλασφημίας καὶ γογγυσμοῦς ὑποβάλλουσι κατὰ τῆς Θεοῦ προνοίας· καὶ ἔξωθεν δὲ ἐπιπέμπουσιν αὐτοῖς, ἐν προσήματι δῆθεν ἐπισκέψεως, ἀνθρώπους τινὰς καλοῦς, ἢ πολλὰκις φαύλους, διεφθορότα τινὰ· ἢ ἀστεῖα ῥήματα καὶ γελοιώδη τοῖς κάμνουσι, πρὸς παραμυθίαν φασίν, ἐπιλέγοντας, καὶ ἀποσπῶντας τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν δικαίων κριμάτων τοῦ Θεοῦ. Εἰ οὖν πυκναὶ τισὶ καὶ πολλαῖς, καθὼς γράφεις, ἐμπέπασαι ἀβῤωστίας σωματικαῖς, καὶ θλίψεσιν καὶ διαφόροις ἀνάγκαις· μηδαμῶς μὲν ὀλιγωρήσῃς ὡς γενναῖος ἀθλητῆς, πολυπλασίου δὲ τὴν κατὰ τὸ σύνθεος εὐχαριστίαν· καὶ τοὺς μὲν περὶ ὑπομονῆς **C** διαλεγόμενους, καὶ ἀνεξικακίας, καὶ ποιικίλης τοῦ Δεσπότητος ἡμῶν οἰκονομίας, ἡδέως ἀποδέχου, καὶ ἐπαίνει, καὶ δυσώπει περὶ τῶν τοιούτων πλεονάκις προσομιλεῖν σοι· τοὺς δὲ τολμῶντας δηϊώδη τινὰ, καὶ σαθρὰ, καὶ γήινα, καὶ μὴ συμβαλλόμενα τῇ ψυχῇ προσομιλεῖν, δίκως καὶ ἀποπέμπου μακρότερον, ἵνα μὴ διὰ τῶν ὕλιδεστέρων ῥημάτων τὴν ψυχὴν παγιδεύσαντας, τὰ μέγιστα βλάβωσι τὸν νόσον καὶ κλίνην πυκτεύοντα.

PKB'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐδὲν οὕτως εὐθυμίαν καὶ εὐφροσύνην ἐμποιεῖν εἴωθεν, ὡς τὰ τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας δόγματα, ὡς τε τῶν βλεπομένων πάντων πραγμάτων ὑπερορᾶν, καὶ πρὸς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ ἐκεῖνα τὰ μέλλοντα δηλαδὴ κεχηνέναι, τῷ μηδὲν τῶν ἀνθρωπίνων νομίζεῖν βέβαιον εἶναι, μὴ ὕψαι, μὴ εὐρωστίαν, μὴ δύναμιν σώματος, μὴ εὐθυμίαν σαρκικὴν, μὴ πλοῦτον, μὴ δυναστείαν, μὴ τιμὰς καὶ τέρφεις, καὶ τὰ ἐξῆς.

PKΓ'. — ΙΟΥΛΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Κακῶς τὰς εὐπορωτέρας τῶν τεχνῶν ἡδέως μεταχειρίζῃ, πρὸς ἱκανὸν περισπασμὸν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἵνα μηδὲ ὅλως καιρὸν λοιπὸν ἔχῃς, μηδὲ εὐρίσκες, μνημονεύειν Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.

PKΔ'. — ΓΑΥΔΕΝΤΙΩ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙΩ.

« Συνάγων, φησίν, ὡσεὶ ἀσχὸν ὕδατα θαλάσσης, »

²² Luc. xxiv, 31 ²³ ibid. 39. ²⁴ Psal. xxxii, 7.

τουτέστιν ὡσπερ εἰς τὸν ἀσχόν, οὕτως ἔνδον τῶν τεθέντων ὀρίων τὴν θάλασσαν ὁ Θεὸς συναθροίζει, καὶ κατέχει τὰ ὕδατα, μὴ συγχωρῶν ὑπερβῆναι τὴν ἀσθενεστάτην ψάμμον, καὶ πάσης τῆς γῆς τὸ πρόσωπον καλύψαι. Διὸ καὶ τοῦτο αὐτὸ βουλομένη σαφηνίζει ὁ ἅγιος Προφήτης, ἐπιφέρει λέγων· «Τίθει· ἐν θησαυροῖς ἀθύσους·» τουτέστιν, ἐν τοῖς ἄγγεσι καὶ δοχείοις συνέχων ἀμύθητα ὕδατα.

PKĒ'. — ΕΠΙΚΤΗΤῸ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Ἐν ταῖς πρὸς τὸ κρεῖττον δεήσεις, καὶ λιταῖς, οὐ χρῆ μέγαρα κράζειν τῷ αἰσθητῷ στόματι κατὰ τοὺς ἀπαιδεύτους, τοῖς δὲ λογισμοῖς ὀλοκαρδίως βοᾶν. Ψάλλειν μὲν μετὰ τῶν συμφρόνων· ἐκαλὸν, καὶ ὑμνεῖν τὸν Κύριον τερπνόν, «καθὰ φησὶν ὁ Δαυὶδ· τῷ δὲ τῆς εὐχῆς καιρῷ τὸ ἐκβοᾶν ἀμέτρως τὸν ἀσκητὴν, οὐκ εὐλογον οὐδὲ εὐπρεπὲς λογίζονται τινες τῶν κεκαυνοικώτων τῆς προσευχῆς τὴν τάξιν. Οὐ γὰρ ἀναμένει Κύριος τοὺς ἐκ χειλέων λογισμοὺς, καὶ τὰς ἐκβοὰς τὰς ἀπὸ τοῦ σώματος, διότι ἐπίσταται ὡν χρῆζομεν, καὶ πρὶν ἢ προσενηχθῆναι τὴν διὰ τῆς σαρκίνης γλώττης ἔκτετριαν. Ἄλλὰ προσέχει τῷ ἀπερισπαστῷ τῆς διανοίας, καὶ ἀγλύτῳ φωνῇ, καὶ τοῖς ἀλαλήτοις στενγγμοῖς τῆς καρδίας· ἂν γὰρ οὕτως προσεύχη, φησὶν ὁ Κύριος, «Ἰδοὺ πάρεμι ἐτι λαλοῦντός σου,» καθὼς γέγραπται παρὰ τῷ Ἡσαΐα. Ἄλλὰ καὶ Μωσῆα, ἀποστενοχωρηθέντα παρὰ τὸ χεῖλος τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ τὰ μὲν χεῖλη τοῦ σώματος μεμυκῶτα, τῆ δὲ διανοίᾳ κράζοντα, ἐπακουσθέντα μανθάνομεν. «Παῦσαι γὰρ, φησὶ, τοῦ βοᾶν πρὸς με, καὶ ῥήξω τὴν θάλατταν.» Μὴ τοίνυν μετὰ τὴν ψαλμῳδίαν, ὡσπερ ἐξ ἔργου εὐχόμενοι κράζωμεν, ἀλλ' εἰ καὶ τῷ σώματι εὐχόμεθα, τὸ πλεῖον σπουδάζωμεν προσεῦξασθαι τῷ νοῦ, καθάπερ παραινεῖ ὁ Ἀπόστολος. «Καὶ γὰρ ἡ μακαρίστ' Ἄννα ἡ μήτηρ Σαμουὴλ τοῦ προφήτου ἠύχετο, καὶ τὰ μὲν χεῖλη αὐτῆς ἐκινεῖτο, φωνὴ δὲ οὐκ ἤκούετο.» Καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ καρδίας ἠύχετο, εἰσηκούσθη, καὶ στείρα ὑπάρχουσα, μετὰ τσοῦτον χρόνον, μήτηρ τέκνων τσοῦτων ἐγένετο. Πάντα γὰρ δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, καὶ τῷ προσευχόμενῳ, καθ' ὃν δεῖ τρόπον.

PKΓ'. — ΦΙΛΑΓΡΙῸ ΕΠΙΣΚΟΠῸ.

Νέκρωσόν μοι, παρακαλῶ, τὰ μέλη τοῦ σώματός σου· πάντα, εἴπερ δυνατὸν, τῷ πνεύματι προσδαπάνησον. Τὴν στενὴν, καὶ ὀλίγοις βατῆν ὄδον βλάξιν μὴ κατόκνει. Γενοῦ ταπεινὸς καὶ ὑψηλός, θνητὸς καὶ ἀθάνατος, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος, Θεοῦ κληρονόμος, Χριστοῦ συγχληρονόμος. Προσέστω εὐχὴ ἀδιάλειπτος, ψαλμῳδία εὐόφθαλμος, καὶ σύντονος, καὶ σύμφρων, θείων λογίων μελέτη, κλίσις γονάτων κατεσκληρότων πυκνῆ, γρηγόρησις καὶ ψυχῆς, καὶ σώματος, μετὰ δακρῶν ἀποσηχόντων τὸν, ὡς εἰκὸς, διὰ τῶν αἰσθήσεων παρεισιόντα ῥύπον, ἀντίληψις τῶν καταπονουμένων, κηδεμονία τε, καὶ τροφή, καὶ ἔνδυμα, καὶ ποτὴν τῶν πενομένων. Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐνυπάρχοντά σοι, καὶ ὁσημέραι πλεονάζοντά

A hoc est quemadmodum in utro, ita intra prescriptos terminos mare Deus congregat, et aquas continet, non permittens illis, ut infirmissimam arenam prætergradientur, et universæ terræ faciem operiant. Hinc cum id idem sanctus propheta expresse vellet, subdit : « Popens in thesauris abyssos », hoc est in vasibus, et receptaculis continens innumeras aquas.

CXXV. — EPICTETO ARCHIMANDRITÆ.

In supplicationibus et precibus, quæ ad Deum porriguntur, haud operæ pretium fuerit sensili ore secundum imperitos vehementer clamare; sed cogitationibus corde contendere. Psallere quidem cum iis, qui tecum una sentiunt, « bonum est, et laudare Dominum suave », ut David ait. Verum orationis tempore immodice ascetam clamare, neque rationi consonum, neque decorum existimant quidam, qui de oratione, illiusque modo regulas præscripserunt. Non enim exspectat Dominus cogitationes, quæ ex labiis exennt, **359** neque clamores, quos corpus effundit, exspectat; cum quibus ipsi indigemus, sat calleat, etiam antequam per supplicationem carnes linguæ efferrantur. Sed attendit inconcussam cogitationem, et vocem elinguem, et muta cordis suspiria. Nam si hac ratione preces effundis, ait Dominus : « Ecce adsum adhuc te loquente », ut apud Isaiam scriptum legitur. Moyken etiam in Rubri maris labio constipatum, et labia corporis adaptata, cogitatione vero clamantia, exaudita fuisse sat scimus. « Cessa enim, ait, ad me clamare, et rumpe mare ». Ne itaque post psalmodiarum cantus, tanquam ex opere orantes clamemus : et licet corpore oremus, potissimum studeamus mente orare, ut adhortatur Apostolus. « Nam et beata Anna Samuelis prophetæ mater orabat, et labia quidem ejus movebantur, sed vox non exaudiebatur », sed cum ex corde oraret, exaudita est, et sterilis cum esset, post ingens tempus, mater tot filiorum effecta est. Nihil enim arduum est credenti et oranti, si id fiat modo, quo decet.

CXXVI. — PHILAGRIO EPISCOPO.

Mortifica, rogo te, membra corporis tui; omnia, si fieri potest, spiritu absumito; strictum, et paucis pervium iter ingredi non negligito. Fac esto humilis et sublimis, mortalis et immortalis, terrenus et cœlestis, Dei hæres, Christi cohæres. Præterea adsit oratio nunquam intermittens, psalmodiarum cautus speciosus; intentus et concors; divinorum eloquiorum **360** meditatio, genuum callosorum flexio, frequens animæ et corporis vigilia cum lacrymis per sensus, ut apparet, ingressam immunditiam detergentibus, oppressorum protectio, cura, et alimentum, et vestis, et potus indigentium. Hæc enim, et similia si tibi aderunt, et quotidie auctiora ingentioraque evadant, non otiosum, neque infructuosum

³⁶ Psal. xxxii, 7. ³⁷ Psal. xci, 4; cxxxiv, 3. ³⁸ Isa. lvm, 9. ³⁹ Exod. xiv, 15. ⁴⁰ I Cor. xiv, 15.

⁴¹ Reg. i, 15.

sum ostendent te Christo omnium Deo retributionis die.

CXXVII. — JORDANI DIACONO.

Si Christus omnium Dominus cum vellet nos instruere vigilare, et orare, « pernoctabat corporaliter orans ⁴³; » imo, « Paulus et Silas media nocte Deum laudabant ⁴⁴; » et Propheta ait: « Media nocte assurgebam ad confitendum tibi super judicia justitiæ tuæ ⁴⁵: » quomodo tu ipse tota nocte dormiens, et stertens non judicaris a conscientia, admiror. Quapropter vel nunc saltem somnium, qui mortuos efficit, excutito, studioseque orationi et psalmodum cantui attendito.

CXXVIII. — CYRIACO.

Quodcumque tibi acciderit triste aut ærumnabile, sine ulla murmuratione querula amplector, Numen veneratus. Nam absque judicio Domini nihil in nos molestum, et ex illis, quæ extenuare et mœrore afficere solent, irruet. « In increpationibus enim propter iniquitatem hominem corripuisti, et veluti araneam tabescere fecisti animam ejus ⁴⁶. »

361 CXXIX. — CYRIONI.

Qui propter peccata pectus pulsat, ille sane dicitur, laudare Deum in tympano et choro: percutiens namque pectus, cum compunctione, et una simul advocans ad supplicationem chorum illacrymantium cogitationum, et arundinem pœnitentiæ in pyxide ex tristitia et mœrore iustar noctis nigerrimarum collectarum lacrymarum insiciens, scribensque precatorem in extensam proprii cordis chartam, et Domino offerens, non abjicietur a Jesu Christo, qui pro peccatoribus mortem oppetiit.

CXXX. — MELIPHTHONGO DIACONO.

Postquam serpens caput, in quam introit juncturam, immiserit, scindetur potius, quam evelletur: difficilis namque fit exsolutio, squamarum micronibus obnitentibus.

CXXXI. — Eidem.

Inest generali rationi fera, quæ in voluptatem motio est. Variæ vero et multiplices voluptatum species per sensus humanæ vitæ immistæ eæ sunt circa serpentem squamæ varietate affectuum compunctæ. Si itaque tibi in animo est intellectualis belluæ cohabitationem vitare, cave tibi a capite, prima scilicet mali aggressionem.

362 CXXXII. — URSACIO ECDICO.

Die Dominico stantes oramus, futuri ævi figurantes stabilitatem; aliis diebus genua flectimus, lapsum innuentes humani generis per peccatum. Cum a genuflexione assurgimus, a Christo nobis omnibus donatam resurrectionem indicamus, die Dominico absolutam.

τε καὶ αὐξοντά, οὐκ ἀργόν, οὐδὲ ἀκαρπὸν [σε δεῖξαι: Χριστῷ τῷ Θεῷ τῶν ἀπάντων, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μισθαποδοσίας.

PKZ'. — IOΠΑΑΝΗ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἰ Χριστὸς ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων διδάξαι ἡμᾶς θέλων ἀγρυπνεῖν καὶ προσεύχεσθαι, « διενυκτέρευε σωματικῶς προσευχόμενος, » ἀλλὰ καὶ « Παῦλος καὶ Σίλας κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐδῶξαζον τὸν Θεόν, » καὶ ὁ Προφήτης φησὶν, « ὅτι « Μεσονύκτιον ἐξηγειρόμην τοῦ ἐξομολογήσασθαι σοὶ ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. » πῶς αὐτὸς πᾶσαν τὴν νύκτα κοιμώμενος καὶ βέγγων, οὐ κρινῆ ἀπὸ τῆς συνειδήσεως, τεθαύμακα. Διδὸν κἀν νῦν θέλησον ἐκτινάξασθαι τὸν νεκροποιὸν ὕπνον, καὶ προσέχειν φιλοπόνως προσηχῆ καὶ ψαλμωδίᾳ.

PKH'. — ΚΥΡΙΑΚΩ.

Πᾶν τὸ ἐπερχόμενόν σοι θλιβερόν καὶ ἀνιερῆ ἀπόδειξι χωρὶς τινος γογγυσμοῦ, προσκυνήσας τὸ Κρεῖττον. Ἄνευ γὰρ Δεσποτικῆς κρίσεως οὐδὲν ἡμῖν ἐπελεύσεται τῶν δοῦνῶν, καὶ ἐκτῆκεν, καὶ λυπαῖν πεφυκότων. « Ἐν ἐλεγμοῖς γὰρ ὑπὲρ ἀνομιᾶς ἐπαίδευσας ἀνθρώπων, καὶ ὡσπερ ἀράχην ἐξέτηξας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. »

PKΘ'. — ΚΥΡΙΩΝΙ.

Ὁ διὰ τὰς ἀμαρτίας τύπτων τὸ στήθος, οὗτος ἔν λέγοιτο αἰνεῖν τὸν Θεόν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ· πατάσων γὰρ τὰ στέρνα μετὰ κατανώξεως, καὶ συμπαραλαμβάνων πρὸς ἱκεσίαν τὸν χορὸν τῶν θρηνοῶν λογισμῶν, καὶ τὸν κάλαμον τῆς μετανοίας βάψας εἰς τὴν πωξίδα τῶν ἀπὸ τῆς στυγνότητος καὶ τῆς λύπης νυκτιχρῶν συλλεγέντων δακρῶν, γράφων τε τὴν δέησιν εἰς τὸν ἐξαπλωθέντα χάρτην τῆς οἰκειᾶς καρδίας, καὶ προσφέρων Κυρίῳ, οὐκ ἐξουδενωθήσεται ὑπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἀμαρτωλῶν.

PA'. — ΜΕΛΙΦΘΟΥΓΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐπὰν τὴν κεφαλὴν ὁ ὄρις παρεμβάλλῃ τῇ ἀρμονίᾳ, εἰς τὴν παραδύεται, κοπήσεται· ἀλλοῦ, ἤπερ ἐκστασθήσεται· ἀμήχανος γὰρ γίνεται ἡ ἀνάλυσις τοῖς τῶν λεπίδων προσβολοῖς ἀντισπωμένη.

PLA'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐνεστὶ τὸ θηρίον τῷ γενικῷ λόγῳ, τὸ καθ' ἑδονὴν πάθος· αἱ δὲ ποικιλίαι καὶ πολύτροποι τῶν ἑδονῶν ἰδέαι, διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐμμιχθεῖσαι τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, αὐταὶ εἰσὶν αἱ περὶ τὸν ὄριον φοιτίδες, ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν παθῶν διεστιγμέναι. Εἰ τοίνυν βούλει φυγεῖν τὴν τοῦ νοητοῦ θηρίου συνοίκησιν, φυλάττου τὴν κεφαλὴν, τουτέστι τὴν πρώτην τοῦ κακοῦ προσβολῆν.

PAB'. — ΟΥΡΕΑΚΙΩ ΕΚΔΙΚΩ.

Τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ ἐσωτῆτες εὐχόμεθα, τὸ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος στάσιμον ἐκτυπῶντες. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἡμέραις τὰ γόνυα κλίνομεν, τὴν διὰ τῆς ἀμαρτίας πῶσιν δηλοῦντες τοῦ ἀνθρωπείου γένους. Ἐγειρόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς γονυκλισίας, τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ ἡμῖν δοθεῖσαν πᾶσιν ἀνάστασιν ἐμφαίνομεν, τελεσεῖσθαι κατὰ τὴν Κυριακὴν.

⁴³ Luc. vi, 12. ⁴⁴ Act. xvi, 25. ⁴⁵ Psal. cxviii, 62. ⁴⁶ Psal. xxxviii, 12.

ΡΑΓ'. — ΠΑΥΛΙΝΟ.

« Θὺ μόνον περὶ ἀργοῦ ῥήματος εὐθύνας ἀπαιτηθήσῃ κατὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἡμέραν τῆς οἰκουμένης διαγνώσεως, ἀλλὰ καὶ ἀργῆς, καὶ ματαίας ἀκοῆς. » Φάσκουσι γὰρ τὰ θεῖα θεσπίσματα· Μὴ παραδέξῃ τὴν ματαίαν λαλίαν. Μὴ τοίνυν προχειρῶς τοῖς λοιδοροῦσι πειθώμεθα, μηδὲ ἀδοκιμάσως.

ΡΑΔ'. — ΑΛΚΙΒΙΑΔΗ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟ.

Γράφεις μοι ἐρᾶν πάνυ τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ βούλεσθαι τὸν τρόπον μαθεῖν, δι' οὗ ἐπιτεύξη τῆς τοιαύτης θεοτιμίας χάριτος. Εἰ τοίνυν βούλει μὲν δραπετεύσαι τὸν μεματαιωμένον καὶ θεοστύγη ὄγκον τῆς ὑπερηφανίας, περικρατῆς δὲ γενέσθαι τοῦ μακαρίου δώρου, μηδὲν παρῆς τῶν συντελούντων εἰς τοῦτο. Πάντα δὲ βούλου ἀσχεῖν τὰ πρὸς τὸν τοῦτου ἀπαρτισμόν. Ἡ γὰρ ψυχὴ τοῖς ἐπιτηδεύμασι ἐξομοιοῦσθαι εἴωθε, καὶ πρὸς ἅπερ πράττει ἀεὶ, τυποῦται καὶ σχηματίζεται. Ἔστω τοίνυν σοὶ καὶ ἀγῆμα, καὶ ἱμάτιον, καὶ βάδισμα, καὶ καθέδρα, καὶ τροφὴ, καὶ στρωμνὴ, καὶ πάντα, ἀπλῶς εἰπεῖν, πρὸς εὐτέλειαν ἡσχημένα· καὶ μὴν καὶ λόγος, καὶ κίνησις σώματος, καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἐντευξις· καὶ ταῦτα πρὸς μετριότητα μᾶλλον, καὶ μὴ πρὸς ὄγκον ὁράτω. Χρηστὸς ἔσο καὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν, ἀνεξίκακος πρὸς τοὺς ἀντιπράττοντας, φιλόανθρωπος καὶ συμπαθὴς πρὸς τοὺς ταπεινωθέντας, παρηγορῶν καὶ παραμυθούμενος τοὺς νοσηλευμένους, ἐπισκεπτόμενος πάντα ἀνθρώπων συνεχόμενον ὀδύνας, καὶ πόνοις, καὶ θλίψεσι· μηδένα παρορῶν τοκαθόλου, γλυκὺς ἐν προσηγορίᾳ, φαίδρὸς ἐν ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἀγαθὸς διὰ πάντων, καὶ εὐπρόσιτος πάντων.

ΡΑΕ'. — ΒΕΡΙΜΟ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Κάν, ὡς λέγεις, ἀπαρῆσιastos καὶ ἀκάθαρτος ὑπάρχεις, μὴ βίβηξ ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνεπιστίαν· ἔχεις γὰρ παρῆσιαν ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς γὰρ ὑπὲρ ἁσέθων, καὶ ἀκαθάρτων, καὶ ἀπαρῆσιάστων ἀνθρώπων θάνατον κατεδέξατο. Καὶ αὐτὸς ἐν τῷ προφήτῃ τῷ Ἡσαῖα καταπαγγέλλεται λέγων· « Καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτε καὶ βουληθῇ εὐδοκῆσαι ὁ ἀγαθὸς Κύριος ἡ ἐξομολογούμενου σου μετὰ δακρῶν, ἀναπαυθήσῃ ἀπὸ τῆς ὀδύνης τῶν πλημμελημάτων σου καὶ τῆς σκληρᾶς δουλείας, ἥσπερ ἐδούλευσας τοῖς δαιμονίοις διὰ τῆς αἰσχροπραγίας. Καὶ πάλιν φησὶν· Ἄνασθήσονται οἱ νεκροί, αὐ μόνον σωματικῶς τότε ἐν τῇ καθολικῇ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐν τεύθειν ἤδη νοητῶς ἐγεγερθήσονται οἱ κακῶς ἡσυχάζοντες ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐντυμβούμενοι φαυλότησι ποικιλιαῖς. « Τὴν γὰρ ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου λαθόντες, καθὼς γέγραπται, στενάζωμεν υλοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν, » δηλονότι ἐλευθερίαν σώματος δουλωθέντος καὶ καταπονηθέντος τῇ ἀμαρτίᾳ. « Ἡ γὰρ κτίσις, φησὶν, ἐλευθερωθήσεται

A

CXXXIII. — PAULINO.

« Non tantum de verbo otioso universalis disquisitionis futuro die poenas lues, sed etiam de otiosa et inani auditione ⁶⁶. » Divina siquidem vaticinia fatentur, Inanem locutionem ne excipias ⁶⁷. Non itaque prompte et sine examine conviciantibus fidem præstemus.

CXXXIV. — ALCIBIADI SCHOLASTICO.

Scribis, maximo te humilitatis amore teneri, cupereque modum addiscere, quo tandem a Deo honoratam gratiam consequaris. Si itaque tibi in animo est, evanidum ac Deo exosum superbia tumorem fugare, et possessor fieri beati doni, ne negligas, quæ ad illud comparandum conducere poterunt imo omnia exerce : quæ ad illius complementum ducunt. Anima siquidem studiis assimilatur, et ad ea, quæ continuo operatur, effingitur ac figuratur. Sit itaque tibi et figura, et vestis, et incessus, et cathedra, et alimentum, et stratum, et omnia, ut verbo expedium, frugaliter **363** sãbrefacta : necnon et oratio, et motus corporis, et cum proximo allocutio ; et hæc ad mediocritatem potius, non ad fastum dirigantur. Bonus esto et placidus erga fratrem, injuriarum immemor erga adversantes ; humanus et compatiens erga abjectos ; consolans et solatium afferens erga infirmos, prospiciens homini, doloribus, ærumnisque et afflictionibus vexato ; nullum in universum despiciens, dulcis in colloquio, latus in responsionibus, probus per omnia, omnibusque sit accessus facilis ad te.

B

C

CXXXV. — ΒΕΡΙΜΟ ΠΡΙΜΑΤΙ.

Etsi, ut ais, libere loqui non valeas, immundusque sis, ne temetipsum projicias, neque prosternas : habes enim auctoritatem in sanguine Jesu Christi Filii Dei, qui pro impiis et immundis, et qui loqui non audent, hominibus mortem suscepit, profiteaturque id dicens apud prophetam Isaïam : « Et erit in die illa, cum voluerit bene complacere bonus Dominus ⁶⁸ ; » si confessus fueris cum lacrymis, requiesces a dolore delictorum tuorum, et a dura servitute, qua propter pravam operationem dæmonibus serviisti. Et rursus dicit : Resurgent mortui, non tantum corpore tunc in universali mortuorum resurrectione ⁶⁹, sed nunc etiam hic intellectualiter resurgent, qui male super terram quiescunt, et improbitatibus variis sepeliuntur. « Namque primitias sancti Spiritus accipientes, ut scriptum est, suspiremus adoptionem filiorum Dei exspectantes, et post baptismum corporis nostri liberationem ⁷⁰, » libertatem **364** nempe corporis in servitute adacti, et peccato defatigati. « Creatura enim, ait, liberabitur a servitute et corruptione, et in gloriam libertatis ⁷¹, » et incorruptionis, et æternitatis, et

D

⁶⁶ Matth. xii, 36. ⁶⁷ Exod. xxiii, 1. ⁶⁸ Isa. xiv, 3. ⁶⁹ Isa. xxvi, 19. ⁷⁰ Rom. viii, 23.

⁷¹ Ibid. 21.

immutabilitatis, et gaudii ineffabilis, et coronationis.

CXXXVI. — *Etaem.*

Non timere Deum, cordis duritiam sensuumque stuporem gignit : at timere Dominum, ad sensus animam agit, et ad pœnitentiam ducit. Quapropter scriptum est : « Timor Domini initium est sensus ».

CXXXVII. — IRENÆO PRESBYTERO.

Sapientissimus Salomon in ænigmate dicit . Omnis ebrius, et meretricibus deditus mendicabit, et indumentis disruptis et attritis induetur ⁸⁸, totus somnolentus, somnolentum vocans segnem, ac hebetem, et otiosum ad omnem rem conducibilem. Cum enim quispiam divina præcepta neglexerit, omni sua parte inconsutilem, ut Joannes evangelista scribit, deserit sanctæ cognitionis tunicam ⁸⁹, quæ desuper contexta est, et luminis incorruptibilitatis indumentum; attrito vero, varieque suto, et informi stultarum et inutilium quæstionum, et obscenitatis, et perversitatis amicitur centone.

CXXXVIII. — THEODULO PRESBYTERO.

Clamavit propheta nescio quis : « Nudus fugiet illa die ⁹⁰; » denudatus siquidem omni vana, et **365** quæ temporari commensuratur, cura, absque dubio adversariorum prehensionem fugit. Nudus itaque et fugiet, et persequetur : fugiet hostium insidias et machinas, tum postea magis superna ope, auxilioque corroboratus insurget in hostes, et divina gratia audacior factus persequetur rursus eos, qui eum prius persequerantur, ut scriptum est : Quos prius timebatis, dæmones metuent vos, et fugient septem viis a vobis fugati ⁹¹, qui antea turmatim per unam plateam in vos ingressi deprædati vos fuerant.

CXXXIX. — SOSICLI SCHOLASTICO.

Ne tantum pedem tuum raro ad amicum introducas ⁹², sapienti Salomoni credens, verum etiam amicum ita disponito, ut raro ad te pedem suum inferat, ne aliquando tui exsaturatus, alienum abs te habeat animum.

CXL. — *Eidem.*

Consuetudinem tuam et congressum cum amico interstitiis interpositum maxime, tutum fore existimo : amorem namque vividiorem efficit, et per dies effata utiliora jucundioraque commonstrant, et veris amicis debitum honorem et reverentiam perpetuo conservat inconcussam, et stabilem, et inoffensam.

CXLI. — TRAIANO DIACONO.

Si pro te ipso Deo respondere non vales, quomodo aliarum **366** animarum præfecturam, et sollicitudinem tibi procuras, mi homo ?

Α από τῆς δουλεία καὶ τῆς φθορᾶς εἰς δόξαν τῆς ἐλευθερίας, » καὶ ἀφθαρτίας, καὶ ἀιδιότητος, καὶ ἀτρεφίας, καὶ χαρᾶς ἀνεκλαλήτου, καὶ στεφανηφορίας.

PAQ'. — *Tῷ αὐτῷ.*

Ἐκ τοῦ μὴ φοβεῖσθαι Θεόν, γίνεται ἡ πύρωσις καὶ ἡ ἀνισθησία· τὸ δὲ φοβηθῆναι τὸν Κύριον, φέρει πρὸς τὴν εὐαισθησίαν, καὶ πρὸς μετάνοιαν χειραγωγεί. Διὸ γέγραπται· « Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ἀρχὴ ὑπάρχει αἰσθήσεως. »

PAZ'. — ΕΙΡΗΝΑΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ὁ σοφώτατος Σολομὸν φησὶν ἀνιγματοῦδώς, ὅτι πᾶς μέθυσος καὶ πορνοκόπος πτωχεύσει, καὶ ἐνδύσεται διεβρωγὸτα καὶ βρακώδη πᾶς ὑπνώδης, ὑπνώδη καλῶν τὸν νωχελῆ τε, καὶ χαῦνον, καὶ ἀργὸν πρὸς πᾶν χρῆσιμον πρᾶγμα. Καταφρονήσας γὰρ τις τῶν θείων προσταγμάτων, τὸν δι' ἑλοῦ ἄβραφον, ὡς γράφει Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς, καταλιμπάνει τῆς γνώσεως τῆς ἀγίας χιτῶνα, τὸν ἀνωθεν καθυφασμένον, καὶ τὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἀφθαρσίας ἱμάτιον. Τὸ δὲ διεβρωγός, καὶ πολὺβραφον, καὶ ἀσχημον τῶν μωρῶν, καὶ ἀκερδῶν ζητημάτων, καὶ τῆς ἀισχροτήτους, καὶ τῆς κακοθελείας ἀμφιέννυται κεντῶνιον.

PAH'. — ΘΕΟΔΟΥΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Κέκραγέ τις προφήτης, ὅτι « Ὁ γυμνὸς φεύζεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. » Ὁ γὰρ γεγυμνωμένος πάσης προσκαίρου καὶ ματαίας μερίμνης, ἀναμφιδόλως ἐκφεύγει τὰς τῶν ἀντιπάλων λαβὰς. Ὁ γυμνὸς τοίνυν, καὶ φεύζεται, καὶ διώζεται· φεύζεται μὲν τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν καὶ μηχανὰς, εἰθ' ὕστερον πλεόν ἐνδυναμωθείς τῇ ἀνωθεν συνάρασει καὶ βοηθείᾳ, κατεξαναστήσεται τῶν πολεμίων, καὶ θαρρήσας τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, διώξει πάλιν τοὺς πρὶν διώκοντας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι Ὁδὲ πρῶτην ἐφοβείσθε δαίμονας, φοβηθήσονται ὑμᾶς, καὶ φεύξονται ἐπὶ τὰς ὁδοὺς διωκόμενοι ὑπ' ὑμῶν, οἱ τὸ πρὶν στοιχηδὸν διὰ τῆς μίαις λεωφόρου πρὸς ὑμᾶς εἰσελθόντες, καὶ ἐκπορθοῦντες ὑμᾶς.

PAΘ'. — ΣΩΣΙΚΑΕΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Μὴ μόνον τὸν σὸν πόδα σπάνιον πρὸς τὸν φίλον εἰσαγε, πεῖθόμενος τῷ σοφῷ Σολομῶντι, ἀλλὰ καὶ τὸν φίλον παρῶσκέυαζε σπάνιον πρὸς σὲ τὸν πόδα αὐτοῦ εἰσφέρειν, μήποτε πλησθεῖς σου μισήσῃ σε.

PM'. — *Tῷ αὐτῷ.*

Τὸ ἐκ διαλειμάτων τῷ φίλῳ συντυγχάνειν, πάνυ ἀσφαλὲς νομίζω. Καὶ γὰρ τὴν ἀγάπην ἀκμαιοτέραν ποιεῖ, καὶ τὰ λεγόμενα δι' ἡμερῶν χρησιμωτέρά τε καὶ ἡδέα δεικνύσι, καὶ τὴν πρέπουσαν τοῖς ἀληθινοῖς τῶν φίλων τιμὴν τε καὶ αἰδῶ φυλάττει διηνεκῶς ἄσειστον, καὶ βεβαίαν, καὶ ἀνεπηρέαστον.

PMA'. — ΤΡΑΙΑΝΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἰ ἀδυνατεῖς ὑπὲρ σεαυτοῦ ἀπολογῆσθαι τῷ Θεῷ, πῶς τὴν ἄλλων ψυχῶν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἐγχειρισθῆναι σπουδάσεις, ὡς ἄνθρωπος ;

⁸⁸ Eccle. i, 16. ⁸⁹ Prov. xiiii, 21. ⁹⁰ Joan. xix, 23. ⁹¹ Amos. ii, 16. ⁹² Deut. xxviii, 7. ⁹³ Prov. xiv, 17.

PMB'. — ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

A CXLII. — POLYCHRONIO PRESBYTERO.

Παρακέκλητάς με καὶ διὰ γραμμάτων σου, καὶ διὰ τῶν κεκομικῶν τὰ γράμματα, ὥστε παρηγορίαν σοῦ τίνα δωρῆσασθαι πρὸς τὴν τῆς ἀκηδείας ἀναίρεσιν, καὶ τὸν ἐξαφανισμόν τῆς ἀθυμίας τῆς ὑπὸ τῶν δαιμόνων λεληθότως ἐντιθεμένης τῇ σῇ φιλοπόνοιᾳ καὶ φιλοθέῳ καρδίᾳ. Καὶ δὴ μηδὲν μελλήσας ἐγὼ, συντόμως καὶ ἐν βραχεί σοι παρέξω παράκλησιν καὶ σκόπει τὸ λεχθόσμενον. Ὑδατα πολλὰ εἰς ὕψος νέφεισι κουφιζόμενα, ὕδατά φημι τὰ θαλάττια, τῇ τοῦ Θεοῦ κελεύσει, τὸ ἀλμυρὸν ἀποτιθενται, καὶ γλυκέα γίνεται. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς, τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει καὶ δυνάμει, ἀγαθοὶ κουφιζόμενοι ποτε γεννησόμεθα, καὶ πάσης τῆς κατὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀλμυρότης ἄλλοτριοι, ὅταν οἱ καταπίνοντες ἡμᾶς, ἀφ' ἡμῶν μακρυνθῶσι κατὰ τὴν προφητείαν. Ἀρπαγησόμεθα γὰρ ἐν νεφέλαις νοηταῖς εἰς τὸν μυστικὸν ἀέρα, καὶ οὕτως λοιπὸν πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα, μηκέτι ἀνεχόμενοι ἀφίστασθαι, ἢ ἀπονεύειν τοῦ ποθεινοῦ καὶ ἀληθῶς Δεσπότης καὶ ποιμένος, μηδὲ ἀποπλανᾶσθαι τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, ἀλλ' ἔπασθαι αὐτῷ διὰ πάσης τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ ὑπ' αὐτῷ τάττεσθαι καὶ νέμεσθαι εἰσαεῖ. Ὡστε παρακαλῶμεν ἑαυτοὺς, καὶ παρακαλῶμεθα ἐν τοῖς λόγοις τούτοις, ὡς γράφει Παῦλος, ὁ θεὸς Ἀπόστολος, καὶ πάντως ἐπάνω φανεύτηεν τῆς δυσθυμίας, τῆς δολουργῶς ἀπὸ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἡμῖν ὑποσπειρομένης, πρὸς τὸ παραλῦσαι ἡμῶν καὶ ἐκνευρίσαι τὴν δικαίαν ἀνάτασιν. Διὰ γὰρ καὶ ἀκηδιῶμεν, ἢ ἀθυμοῦμεν, τοῦ Κυρίου σαφῶς κατεπαγγεῖλαμένου ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, C Μετὰ τὸ ὑψωθῆναι, πάντας πρὸς ἑαυτὸν ἐλκῆσαι, καὶ τοῦ προφήτου δισχυριζομένου, καὶ παραθρῶσύνοντος ἑκαστον ἐν τῷ λέγειν, « Ὑπόμεινον τὸν Κύριον, καὶ φύλαξον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει σε τοῦ κατακληρονομήσαι τὴν αὐα βασιλείαν; » Ὅθεν ταῦτα ἐνοοῦντες οὐκ ἀπογνωσόμεθα τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. « Δουλεύσωμεν δὲ τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιασώμεθα αὐτῷ ἐν τρόμῳ » καὶ εὐλαβεία πολλῇ, μήτε τῷ ἀπελιτισμῷ, μήτε καταφρονήσει, ἢ ὑπερφία πειθόμενοι πώποτε.

PMΓ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Ὁ φιλόδρόμος τῆς πορνείας εὐρετής καὶ διδάσκαλος δαίμων εἰσφέρει τῇ ψυχῇ τοῦ ἀγωνιζομένου γυναίκας δῆθεν εὐμόρφους, ἢ παῖδας εὐεῖδεις φαντασιουῖσθαι παρακαλοῦντας τὸν νοῦν, καὶ προτρέποντας D πρᾶξαι τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ τούτῃ τῷ ἀναπλασμῷ πολλάκις δυνήσεται ἐγγλύψαι τῷ νῷ πάθος ἐδδελυγμένον καὶ ἀναισχυντότατον.

PMA'. — ΔΟΜΝΙΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἐγὼς μέμφει τινὰς ὑποβληθέντας παρὰ τῆς ἀγίας Γραφῆς, ὅτι ἀκαίρως κατασπεύδοντες ἑαυτοὺς, οὐχ ὑπέμειναν τὴν βουλήν τοῦ Δεσπότης. Βέλτιστον τοίνυν ἐν παντὶ καιρῷ μακροθυμία, καὶ ὑπομονή, καὶ εὐχῇ κεχρῆσθαι.

PME'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι χρεῶν περιμένειν, καὶ σκοπεῖν μετ' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος, τί ποιήσει Κύριος, ἀνάγκωθι τὸ μέρος

Per litteras tuas, et eos etiam, qui litteras detulerunt, a me sedulo postulasti, ut tibi ad tædii expulsionem, et tristitiæ cordi tuo alacri, pioque a dæmonibus ingestæ abolitionem et remedium indicarem. Et jam ipse omni mora postposita, compendiosum, idque paucissimis verbis solatium afferam : attenteque considera, quod dicturus sum. Aquæ multæ in sublime a nubibus elatæ, aquæ, inquam, marinæ, præcepto Dei salsedinem abjiciunt, dulcesque fiunt. Igitur et nos divina voluntate, et facultate boni, si elevemur, aliquando efficiemur, et ab omni, quæ ex peccato oritur, salsaedine immunemur, cum qui deglutit nos, a nobis elongati fuerint ⁵⁵, ut vaticinium loquitur. Rapiemur enim B in nubibus intellectualibus, in mysticum aera, et sic postmodum continuo cum Domino erimus ⁵⁶, non ultra sustinentes, avelli, aut deflectere a desiderato, et vero Domino, et pastore, neque ab illius bonitate aberrare, sed per omnem sempiternam vitam illum subsequi, et sub illo disponi, et pasci in perpetuum. Quapropter nosmetipsos adhortamur, et sermonibus hisce incitatur ⁵⁷, ut divinus Paulus apostolus scribit, et omnino supra tristitiam fiamus, quæ nobis insidiosè ab impuris spiritibus suggeritur, ad dissolvendam et enervandam justam nostram contentionem. Etenim quam ob rem tristamur, animumque despondemus, **367** cum palam Dominus in Evangelio promiserit : « Postquam exaltatus fuisset, omnes ad se ipsum tracturum ⁵⁸; » et Propheta asseveraverit, singulisque animum addiderit, dicens : « Exspecta Dominum, et custodi viam ejus, et exaltabit te, ut supernum regnum hæredites ⁵⁹. » Hinc similia animo revolventes de nostra salute non desperabimus. « Serviamus vero Domino in timore, et exsultemus illi cum tremore ⁶⁰, » et pietate multa, neque desperationi, neque despectui, neque neglectui unquam aures præbentes.

CXLIII. — DEMETRIO MONACHO.

Luculentus fornicationis inventor, præmonstratorque dæmon, in decertantis animam ingerit mulieres, ut sic dicam, speciosas puerosque decoros, adhortantes animam, ut eorum imagines concipiat, et ad peccandum excitantes : et hoc figmento poterit sæpius in mente sculpere affectum detestandum et impudentissimum.

CXLIV. — DOMNINO PRESBYTERO.

Nosti nonnullos a divinis Litteris crimini factos obnoxios, quod intempte properantes, et semetipsos sollicitantes, consilium Domini non exspectarunt. Optimum itaque erit omni tempore tolerantia, patientia et oratione uti.

368 CXLV. — Eidem.

Exspectandum esse, atque cum oratione et spe, quid efficiet Dominus, inspiciendum, lectionis

⁵⁵ Isa. xlii, 19. ⁵⁶ I Thess. iv, 17. ⁵⁷ Hebr. iii, 15. ⁵⁸ Joan. xii, 32. ⁵⁹ P'sal. xxxvi, 34. ⁶⁰ P'sal. ii, 11.

Actuum pars illa indicat, in qua Lucas ait : « Erasmus dies aliquot apud Philippos urbem ⁶⁵. » Et ex parvis etiam occasionibus, ac infirmi subsejlii hominibus, ingentia per divinam providentiam absolvi dicit : « Sedentes extra urbem, ubi oratio erat, mulieres, quæ convenerant, alloquebamur, et quædam purpuri venditrix mulier, nomine Lydia, civitatis Thyatirenorum audivit quæ dicebantur a nobis : Cujus Dominus aperuit cor intendere accurate ⁶⁶. » Reduc tibi in memoriam in Evangelio vilem Samaritanam ⁶⁷, et Chananzæam ⁶⁸, eamque quæ patiebatur fluxum sanguinis ⁶⁹, et Simonem leprosum ⁷⁰. Quinimo et Simon postmodum in Joppe urbe corarius, qui magnum hospitio exceperat Petrum ⁷¹, pusilla divinæ prædicationis occasio factus ante magnam in Palæstina Cæsaream divinis laudibus cohonestatur; et nihilominus hic multis gentibus salutis portas reservavit.

CXLVI. — *Eidem.*

Non esse opus, ante divini beneplaciti tempus, nos Deum compellere et sollicitare, ut res admirandas omnibus commonstret, sustinere vero et expectare potius supernum beneplacitum et voluntatem : attende, quid Dominus Christus suis discipulis dicat : « Sedete in civitate Hierusalem, nec inde secedite, sed expectate promissionem ⁷², » et cum illa digni facti fueritis, tunc doctrinæ **369** et miraculorum initium facietis. Et qui etiam sanctum apostolum Paulum sectabantur, a venerando Spiritu ad tempus, ne verbum loquerentur in Asia et Bithynia ⁷³, remorati sunt.

CXLVII. — EUGENIO MONACHO.

Haud fieri potest, ut (absque mœrore, qui in tentationibus informatur, pertranseat. Nihilominus post tentationum excursus, et dæmonum secessum similes sortis homines lætitiâ complentur, et dulcibus lacrymis, et cogitationibus divinis, qui laborem proficuum et servatricem afflictionem suis in cordibus coluere. « Secunde enim, ait, multitudinem dolorum in corde meo, Dei consolationes et expletiones lætificaverunt animam meam ⁷⁴. »

CXLVIII. — EUTYCHIO DIACONO.

Multo certamine opus est, et sufficienti cura, et **D** oratione sobria, et non vacillante, ad quærendum inveniendumque cogitationis absque fastidio statum, in quo habitare traditur Dominus, ut ait Apostolus : « Annon cognoscitis, quod Jesus Christus habitat in vobis ⁷⁵? » Ibi enim certissime reperitur aliud in corde cœlum divina tantummodo gratia facem præferens in pace quadam ineffabili et inenarrabili.

370 CXLIX. — *Eidem.*

Provecta jam ætate divinus David ingentes gratias Deo, qui eum elegerat, agens in fine benedi-

των Πράξεων, ἐνθα φησὶν ὁ Λουκᾶς, ὅτι « Ἡμεν διατρίβοντες ἡμέρας τινὰς ἐν Φιλίπποις τῇ πόλει. » Ὅτι δὲ καὶ ἀπὸ μικρῶν ἀφορμῶν, καὶ ἐλαχίστων προσώπων, μεγάλη δὲ οἰκονομεῖται διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, λέγει· « Καθίσαντες ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναῖξι, καὶ τις πορφυρόπωλις καλουμένη Λυδία, ὀρμωμένη ἐκ Θυατείρων τῆς πόλεως, ἤκουε τῶν τῶν παρ' ἡμῶν λεγομένων, ἧς ὁ Κύριος τὴν καρδίαν πρὸς τὸ νοεῖν ἀκριβῶς διήνοιξε. » Λάβε μοι εἰς μνήμην τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ εὐτελῇ Σαμαρεῖτιν, καὶ τὴν Χανααναίαν, καὶ τὴν Αἰμορροῦσαν, καὶ Σίμωνα τὸν λεπρόν. Ἀλλὰ καὶ Σίμων ὕστερον ὁ ἐν Ἰώππῃ βυρσεύς, τὸν μέγαν ξενοδοχῆσας Πέτρον, σμικρὰ τῷ θεῷ κηρύγματι γενόμενος ἀφορμὴ, πρὸ τῆς μεγάλης ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας, τοῖς θεοῖς ἐπαῖνοις τετίμηται, καίτοι οὗτος πλήθεσιν ὑπήνοιξε τὴν πύλην τῆς σωτηρίας

PMQ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὅτι οὐ χρὴ πρὸ καιροῦ τῆς θείας δοκιμασίας ἐκδιάζεσθαι, καὶ κατασπεύδειν ἡμᾶς τὸν Θεὸν θαυμαστά πᾶσιν ἐνδείξασθαι πράγματα, ἀναμένειν δὲ καὶ ἀπεκδέχεσθαι μᾶλλον τὴν ἀνωθεν εὐδοκίαν καὶ βούλησιν, πρόσχες, τί ὁ Δεσπότης Χριστὸς φησὶ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς· « Καθίσατε ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ μὴ χωρίζεσθε ἐκείθεν, ἀλλὰ περιμένετε τὴν ἐπαγγελίαν, » καὶ ὀπηνίκα ταύτης ἀξιωθῆτε, τηνικαῦτα τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν τεράτων ἀπάρεξασθε. Ἀλλὰ γὰρ καὶ οἱ περὶ τὸν ἀγιον ἀπόστολον Παῦλον ἐκωλύθησαν ὑπὸ τοῦ προσκυνητοῦ Πνεύματος ἐν καιρῷ, λαλήσαι τὸν λόγον ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ.

PMZ'. — EYTENIQ MONAZONTI.

Ἀμήχανον χωρὶς λύπης παρελθεῖν τὸν ἐμπαιδευμένον τοῖς πειρασμοῖς. Πλὴν ὅμως μετὰ τὴν παραδρομὴν τῶν πειρασμῶν, καὶ τὴν ὑποχώρησιν τῶν δαιμόνων, πολλῆς χαρᾶς πληροῦνται οἱ τοιοῦτοι, καὶ δακρῶν γλυκίων, καὶ νοημάτων θείων, ὅσοι ἐγεώργησαν τὸν ἐπωφελῆ πόνον καὶ τὴν σώζουσαν θλίψιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. « Κατὰ γὰρ τὸ πλῆθος, φησὶ, τῶν ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ ὀδυνηρῶν, αἱ παρακλήσεις τοῦ Θεοῦ, καὶ αἱ πληροφορίαι εὐφραναν τὴν ψυχὴν μου. »

PMH. — EYTYXIQ DIAKONQ.

Ἀγῶνος πολλοῦ χρεῖα, καὶ φροντίδος ἱκανῆς, καὶ προσευχῆς νηφούσης καὶ ἀρέμβου, πρὸς τὸ ζητῆσαι καὶ ἐξευρεῖν τὴν ἀπαρενόχλητον τῆς διανοίας κατάστασιν, ἐνθα οἰκεῖν λέγεται ὁ Δεσπότης, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· « Ἡ οὐκ ἐπιγινώσκετε, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; » Ἐκεῖ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὑπάρχει ἕτερός τις ἐγκάρδιος οὐρανόθεν ἀπὸ τῆς θείας μόνης φρουκτωρούμενος χάριτος ἐν εἰρήνῃ τινὶ ἀνερημυεύτῳ καὶ ἀνεκδιηγήτῳ.

PMO'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ἐπὶ πολὺ τῆς ἡλικίας προκόψας ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ εὐχαριστῶν μεγάλως τῷ ἐκλεξαμένῳ αὐτὸν Θεῷ,

⁶⁵ Act. xvi, 12. ⁶⁶ ibid. 15, 14. ⁶⁷ Joan. iv, 7. ⁶⁸ Matth. xv, 22. ⁶⁹ Matth. ix, 20. ⁷⁰ Matth. xxvi, 6. ⁷¹ Act. x, 6. ⁷² Luc. xxiv, 49. ⁷³ Act. xvi, 6, 7. ⁷⁴ Psal. xciii, 19. ⁷⁵ Ephes. iii, 17.

φησὶ περὶ τὰ τελευταῖα τῆς εὐλογίας, ὅτι Νῦν μόλις ἄ
εὔρεν ὁ δοῦλός σου τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ εἰς τὸ εὐξα-
σθαι τὴν εὐχὴν ταύτην, σημαίνων ἡμῖν τὴν μακαριό-
τητα, καὶ τὴν ἀγίαν κατάστασιν ἐκείνην τὴν εἰρηνι-
κὴν καὶ λάμπουσαν, [πρὸ τοῦ] ἔνθα μηδεμίαν μνήμη
διαφαίνεται πάσης τῆς προσκαιροῦ καὶ αἰσθητῆς
κτίσεως.

PN. — ΒΙΑΙΑΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μοναχὸς οὐδὲ θναρ ὀφείλει ὄψιν βλέπειν γυναικὸς,
μήτε συνεσιδῆσθαι, καὶ συμβροχιζεῖν, καὶ συγγε-
λῆν, καὶ συνδιανυκτερεύειν ταῖς γυναιξί, καὶ πάσας
τάς αἰσθήσεις τῆς ὀρωμένης λοιμώδους αἰσθήσεως
ἀναπιμπλᾶν.

PNA. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦ τί σοι λέξας, ἰσχύσω ἀνακόψαι σε τῆς ἀκολάστου
γνώμης; ὦ τί σοι χρήσιμον καὶ ἀρμόδιον πρὸς συμ-
βουλήν ψυχωφελεῖ εἰρηκῶς, ἀπειρῶ τῆς κακίας; ὦ
ποταποῦς παιδευμάτων χαλινούς ἐπιβαλὼν τῷ σκλη-
ροστόμῳ ἱππῶ, δυνηθεῖην ἀναχαιτίσαι τῆς ἡδονῆς;
ὦ τί σοι ποτε ποιήσας, λύσω μὲν τῆς πρὸς τὸ
θῆλυ μανίας, δῆσω δὲ τοῖς τῆς ἀγνείας δεσμοῖς;

PNB. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Πλεῖστα ἔχεις τῆς περὶ σὲ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας
ἐνέχυρα, μυρία παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς περιβολῆς τοῦ
μοναχικοῦ σχήματος; εὐεργετηθεὶς, καὶ θαλφθεὶς, καὶ
φρουρηθεὶς, καίτοι τὸ τνηκαῦτα μηδὲν ἀγαθὸν ἔρ-
γον ἐπιτελῶν. Ἐκεῖνα τὸίνυν ἀναμηρυκώμενος εὐ-
γνώμονι λογισμῷ, ταπεινώσόν σου τὸ φρόνημα,
φεύγων τὴν διατριβὴν τῶν μετὰ τὸ ἔλθειν εἰς τὸν
μονῆρην βίον τὴν ὑπερφηάναν ἀσπαζομένων, καὶ
τάς γνάθους φυσῶντων, καὶ ἐξογκούντων τὰ στήθη,
καὶ τοῖς δικαστηρίοις προσεδρεύοντων, καὶ ἀεὶ βιω-
τικά λαλοῦντων, καὶ τοῖς πονηρεύμασι τῶν τελευ-
ταίων ἀποκριπτόντων τὰ πρῶην αὐτοῖς κακῶς
πραχθέντα, καὶ ἐπισπασαμένων ἐκεῖνο τὸ πνεῦμα
τὸ πονηρὸν μετὰ τῆς τῶν πονηροτέρων πνευμάτων
ἔβδομάδος, ὅπως, κατὰ τὸν τοῦ Εὐαγγελίου λόγον,
τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων ἀποδείχῃ. Αὐτὸς
οἷν συντριψὼν τὴν καρδίαν σου, καθὰ φησὶν ὁ Δαυὶδ·
Ἵτι κατεσμικρύνθη ἐγὼ ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ
μου, καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων ἐπ' αὐτῷ πεποιθῶν.
«Ὅτε γὰρ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐπορεύθη ἐν με-
γάλοις, οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ· ἄλλ' εὐλαβοῦ-
μην, μήποτε παρειασθῶ ἀτεράμονοί τισι καὶ ἀπαι-
δευτάτοις, οἵτινες ἐπελάθοντο τῶν ἔργων Κυρίου,
οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν εὐεργεσιῶν καὶ τῶν θαυμα-
σίων, ὧν ἔδειξε, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς ἀφ' ἡμερῶν
πονηρῶν.

PNG. — ΝΕΙΑΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

Εἰσὶ τινες ἐν κόσμῳ βιωτικοί, κατὰ τὴν σὴν λογί-
τητα, κεκτημένοι τοῦνομα τοῦ ἀκριβοδικαίου, καὶ
νηστεύοντες διὰ παντὸς, καὶ ἀλουτοῦντες, καὶ χαμψυ-
νοῦντες, καὶ πλεῖστη προσανεχόμενοι ἀγρυπνία, καὶ
προσευχῇ, καὶ τῇ ἐκ μέρους τῶν καταπονουμένων
προστασίᾳ, μηδέποτε δὲ λαβόντες δαιμόνων πειραν
τὸ σύνολον· διότι οὐδὲ πάνυ περὶ αὐτῶν τῷ διαβό-

ctionis effatur: Nunc vix ægre invenit servus tuus
cor suum ad faciendas preces⁷⁰: beatitatem
nobis significans, et sanctum illum statum pacifl-
cum collucentemque, ubi nulla apparet memoria
temporalis et sensilis creaturæ.

PL. — BILILLO MONACHO.

Monacho neque in somno facies muliebris con-
spicienda est; quinimo non debet neque convivari,
neque una cum feminis helliari, neque combibere,
neque ridere, neque pernoctare, nullosque sensus
aspectu pestifero adimplere.

PLI. — EIDEM.

O quid tibi dicens, potero te ab intemperante
sententia revellere? o quid tibi conducibile, et ad
consilium animo proficuum accommodatum enun-
tians a malitia avocare? o quale instructionum fre-
num equo durioris oris imponens a voluptate retor-
quere? o quid tibi unquam faciens a furore in
feminas liberare, vinculisque castimonie colli-
gare?

PLII. — DEMETRIO MONACHO.

Plurima divinæ de te curæ pignora possides,
innumeris **371** ab eo et monachi habitus am-
bitu beneficiis affectus, fatus et custoditus, licet
tunc temporis opus bonum nullum efficeres. Illa
itaque benigna mente renuntians atque remandans,
stultam tuam arrogantemque existimationem dejice,
eorum consuetudinem vitans, qui etiam postquam
monachorum albo nomina scripserunt, superbie
operam navant, et buccas inflant, et pectore intum-
escunt, et tribunalibus assident, et semper de
rebus hisce terrenis sermonem habent, et postre-
mis facinoribus priores res ab ipsis pessime gestas
occultant, et spiritum illum pravum cum iniquio-
rum spirituum hebdomade amplexati sunt, ut secun-
dum Evangelii verba, postrema pejora prioribus⁷⁰
commonstrentur. Tu igitur conterito cor tuum, ut
David ait: Quoniam pusillus factus sum ego in
conspectu Domini Dei mei, et in conspectu homi-
num credentium ei⁷¹. « Neque enim elatum est
cor meum, neque ambulavi in magnis, neque in
mirabilibus super me⁷²; » sed cavebam ne assi-
milarer inexorabilibus quibusdam et ignarissimis,
qui obliti sunt operum Dei, nec sunt recordati
beneficiorum et miraculorum, quæ ostendit, et fecit
illis in diebus malis⁷³.

PLIII. — NILO SCHOLASTICO.

Sunt in mundo nonnulli viventes sæculo, ut tua
mihi significavit prudentia, qui exquisite justi no-
men sortiti sunt, et continuo jejnant, et ilioti
semper remanent, et in terra accumbunt, et plu-
rimis dediti vigiliis et **372** orationibus, et peri-
culis oppressorum patrocinio, nulla tamen dæmo-
num tentatione exerciti sunt; eo quod non multum

⁷⁰ II Reg. xv, 8. ⁷¹ Matth. xii, 45. ⁷² II Reg. vii, 19. ⁷³ Psal. cxxx, 1. ⁷⁴ Psal. lxxvii, 11.

de illis diabolo cura est, qui potius adversus eos, qui solitarium et tranquillum vitæ institutum amplectantur, anceps innumerarum tentationum singulis, ut ita dicam, horis, studium curat et acuit. Nondum itaque conflictuum dæmoniacorum, qui adversus nos intenduntur, experimentum habuerunt. Nondum velitationem alicujus intellectualis cohortis persenserunt. Nondum aggressionem incorporeorum barbarorum subierunt. Nondum invisibiles pugiles ad eos accesserunt. Nondum amaræ, tristes, obscuræque adversariorum phalanges appropinquarunt. Nondum eos invasit Assyrius. Nondum probati sunt; nondum concussi; nondum discussi; nondum obtenebrati, non opacati, ut ait Dominus Jobo: In dracone arbores magnæ opacantur⁶⁰, admirandi nempe quidam viri, virtute et diviniore cognitione pleni a diabolo inquinantur, confunduntur, cribrantur, dimoventur, diffamantur, ore mordentur, vinculis caudarum in faciem verberantur, innumeras sustinent illius improbitates, consilii inopes sunt, æstuant exire de tabernaculo, exorant de corpusculo digredi, quo adversarius noster comparere ibi obnititur. Quid pluribus opus est? Nondum fere virtutis multis periculis implicitæ, multisque laboribus nomen audiverunt, et jam perfectos agonistas sese reputant, facultatum omnium adversantium victores, præceptorum omnium evangelicorum textores, rebus agendis, illisque præstantissimis callidi tornatores, et omnigenæ spiritualis sapientiæ cordatissimi, adeo ut illis direttore opus non sit. Quapropter multos vocant in crimen, Ecclesiæ præsidēs **373** culpant, monachos naso suspendunt adunco, et insectantur, et inter familiaria colloquia res alienas discutunt. Et sane iniquitatum omnium illa deterrima habetur, cum quis pluribus sceleribus obnoxius, proprias labes et conscientie vulnera non examinat, sed aliorum explorat, et maledictis incessit. Prætereaque omnes fastidiunt, omnes nihili faciunt, et sæpe optimorum famam sauciant; omnes, etiam non quæsiti, populo differunt, et cum ipsi nihil didicerint, vel sapiant, alios præceptis Christianis sacrisque instituere præsumunt. Hi itaque a pueris parvulis non multum abludere judicandi sunt, qui cum cultro ligneo in se recipiunt universos barbaros interfectioni tradere, quemadmodum tu sæpenumero non multis inculcasti. Rursus, qui æque atque nos moribus juvenuli sunt, puero simplicissimo similes judico sese jactanti, artem agriculturæ exquisitissima ratione callere, qui in longe lateque diffuso pelluvio modica terra, fimoque immisto, in illo grana non admodum multa sparsit, cumque aquam fudisset, et abundanter potitasset, non multo post pusilla illa sata pullulasse, et pelvim in medio impluvio paterno jacentem herbescere conspiciens, statim hilarescit, lætusque omnibus

λφ μέλει, μάλλον δὲ κατὰ τῶν τὸν μόνηρον καὶ ἡσύχιον ἐλομένων βίον, τὴν ἀκρῆχην τῶν μυρίων πειρασμῶν κτεθεκαστήν, ὡς εἶπεῖν, ὥραν φιλοκαλεῖ, καὶ ὀξύνει μάχαιραν. Οὕτω τοῖνον τῶν καθ' ὑμᾶς ἐν πείρᾳ γεγονόσι πολέμων δαιμονικῶν· οὕτω οὐδὲ ἀκροβολισμοῦ τινοσ νητήσ παρατάξῆως ἦσθοντο· οὕτω ἐπιδρομῆν ἀσάρκων βαρβάρων πεπόνησιν· οὕτω προσῆθον αὐτοῖς οἱ ἀόρατοι πύκται· οὕτω προσῆγγισαν αὐτοῖς αἱ πικραὶ, καὶ ἀμειδίς, καὶ σκοτειναὶ τῶν ἐναντίων φάλαγγες· οὕτω ἐπῆλθεν αὐτοῖς ὁ Ἀσσύριος· οὕτω ἐδοκιμάσθησαν· οὕτω διεσείσθησαν καὶ διετινάχθησαν· οὕτω συνεσκατισθησαν οὐδὲ ἐσκιάζθησαν, καθὼς φησὶν ὁ Κύριος τῷ Ἰὼβ, ὅτι Ἐν τῷ δράκοντι δένδρα μεγάλα σκιάζονται· τούτέστι, θαυμάσιοι τινες ἄνδρες, καὶ ἀρετῆς καὶ γνώσεως θειοτέρας γέμοντες, ὑπὸ τοῦ διαβόλου θολοῦνται, συγχέονται, σινιάζονται, σαλεύονται, καὶ διακωδωνίζονται, τῷ στόματι δάκνονται, τῷ οὐραίῳ τὰ πρόσωπα τύπτονται, μυρίας ἐπηρείας παρ' αὐτοῦ ὑπομένουσιν, ἀποροῦνται, ἰλιγγισίωσιν ἐξελεθῆναι τοῦ σκήνου, εὐχονται καὶ σαρκίῳ διαζευχθῆναι, δι' οὗ ὁ δυσμενὴς ἡμῶν κατάρχειν φιλονεικεῖ. Τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; Οὕτω οὐδὲ ἤκουσαν σχεδὸν τῆς πολυκινδύνου καὶ πολυμόχθου ἀρετῆς τοῦνομα, καὶ ἤδη τοπάζουσιν εἰς τέλος ὑπάρχειν ἀγωνισταί, νικηταί πασῶν ἀντικειμένων δυνάμεων, ἔριθοι παντὸς εὐαγγελικοῦ διατάγματος, τορευταὶ πρακτικῆς ἐξαιρέτου, ἐπισημόνες παντοίας πνευματικῆς σοφίας, ὡς μηδὲν ὄλωσ ἐτι προσδεῖσθαι τῶν διδασκόντων αὐτοῖς. Διόπερ λοιπὸν ἄρχονται φέγειν πολλοὺς, λοιδορεῖν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας προκαθημένου, μυκτηρίζειν καὶ διασύρειν τοὺς μοναχοὺς, ἡδέως τε ἀεὶ ὀμιλεῖν τὰ ἀλλότρια. Ἔστι δὲ μεγάλη ἁμαρτία τὸ μὴ περισκοπεῖν τὰ οἰκία ἁμαρτήματα τὸν πλείστοις ἀνομήμασι τετρωμένον, ἀλλὰ τὰ τῶν ἄλλων πολυπραγμονεῖν καὶ λέγειν κακά. Ἄτὰρ δὴ καὶ πᾶσιν ἀπαρέσκονται, πάντας ἐξουδενοῦσι, καὶ τοὺς ἀρίστους πολλὰκις· πᾶσιν ἐπιμέμφονται, πᾶσιν ἐπεμβαίνουσι μὴ ζητοῦμενοι. Τινὰς δὲ καὶ κατηχεῖν ἐπιχειροῦσι, μῆπω μεμαθηκότες. Τοὺς τοιοῦτους τοιγαροῦν παρειαστέον παιδίους μικροῖς, μετὰ μαχαίρας ξυλίνης πάντας βαρβάρους φονεῦειν ὑπισχνουμένοις, καθάπερ αὐτὸς πρὸς τινὰς πλεονάκις εἶρηκας. Πάλιν οἱ παραπλησίως ἡμῖν ὑπάρχοντες νεκροὶ τὸ ἦθος, εἰκέναι μοι δοκοῦσι παιδίῳ ἀπλουστάτῳ καυχωμένῳ εἶδῆναι σὺν ἀκριβεῖα πάση γεωργικῆν, ὅπερ λαβὼν λεκάνην πλατυτάτην, βέβληκεν εἰς αὐτὴν κόκκους ἀναριθμήτους, ὕδωρ δὲ ἐπιχέαν, καὶ ποτίσαν δαψιλῶς, μετ' οὐ πολὺ ἐθεάσατο τὰ μικρὰ ἐκεῖνα βλαστήσαντα σπέρματα, καὶ χλοηροφῆσασαν τὴν λεκάνην, κειμένην ἐν τῷ μεσαλίῳ τοῦ οἴκου τοῦ πατρικοῦ, παραυτίκα τε χαίρει καὶ τέρπεται μεγάλως καὶ βοᾷ ἐπὶ πάντων μεθ' ὄρκου τε καὶ γέλωτος λέγον, ὅτι Ἐμπειρὸς εἰμι παντοίας γεηπονίας, καὶ τέλειος γεωργός. Οὐκ ὀιδε δὲ τοὺς πόνους τῶν τὰ χωράφια φιλοκαλούντων καὶ ἀροτριώντων· οὐκ ἐπίσταται τὰς τῶν ὀρέων διαρπαγὰς· οὐκ ὀιδε τὰς θλίψεις τῆς ἀβροχίας, καὶ

⁶⁰ Job XL, 16.

φλογμῶν Ξηρασίας ἐν αὐτῷ χειμῶνι πολλάκις γινόμενας, ἢ μετὰ τὸ αὐξηθῆναι πάλιν γεννήματα θραυμάτων τινῶν, ἢ ὀνάγγρων ἐμβολάς, ἢ ἄλλων ζώων, ἢ κλοπὰς ἀνθρώπων, ἢ καταπατήματα θηρίων, ἢ ἐπιφορὰν χαλάζης, ἢ ἐμπυρισμὸν σταχύων. Οὐπω γινώσκει τὸ βρέφος, ὅτι χρὴ γρηγορεῖν κατὰ τὸν ἀγρὸν ἐξω, καὶ νῆφειν, καὶ φυλάττειν τὸ οἰκεῖον γεώργιον. Οὐκ οἶδε πάμπαν, μόνον δὲ ἀκούει, τί ἐστιν ἀκρις, καὶ βροῦχος, καὶ ἐρυσίδη, καὶ κάμπη. Ναὶ μὴν ἐτι παραπλησιαστέον τοὺς τοιοῦτους νηπιόφρονας ἀνδρας παιδῶ, πορθμεῖον ἔχοντι ἐνδοθι τοῦ λιμένος, καὶ σύνεγγυς τοῦ αἰγιαλοῦ μετὰ παιγμονῆς πλέοντι, καὶ καυχωμένῳ ὁμοίως τοῖς πάντα πεπερακόσι τὰ φοβερά πελάγη. Ταῦτα δὲ νυκτὶ φήσας λογίζομαι οὐ μετρῶς καθάψασθαι τῆς ἡμετέρας οὐσίας.

tantummodo auditu, quid ait locusta, bruchus, erysibe et eruca. Adhuc viri hujusmodi delicatū excordatique comparandi sunt infantulo, intra portum navim possidenti, et prope litus animi causae navicula iter facienti, et sese eodem modo jactanti coram eis, qui formidolosa atque horrenda maris transvolarunt. His enuntiatis, existimo satis abunde stultam arrogantemque nostri existimationem redarguisse.

PNA'. — ΔΑΜΙΑΝῶ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Μὴ σου τὴν προθυμίαν οἱ ἔχθροὶ ἀμβλυέντωσαν, τοῖς ποικίλοις καὶ ἀφάτοις πειρασμοῖς τὴν ψυχὴν κολαφίζοντες. Ἐκ γὰρ δὴ τῶν θλιψέων σοι τῶν πολλῶν καὶ ἀμυθῆτων ὁ στέφανος πλέκεται, καὶ ἐν ταῖς ἀσθενείαις, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, τελεῖται ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ταῖς σκυθρωποτέραις καταστάσεσιν ἐπανθίει εἰσθεν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις. Ἐν δὲ τῷ σκότει, φησιν, ἐξανέτειλε φῶς τοῖς εὐθέσιν, ἐάν γε τὴν παρρησίαν καὶ τὴν καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατασχῶσι.

PNE'. — ΝΕΙΑῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ὅν τρόπον τὸν σίδηρον ἀψηλάφητον ποιεῖ τοῦ πυρὸς ἢ συνάφεια, οὕτως καὶ ἡ πυκνὴ καὶ ἔμπονος προσευχῆ, πεπυρακτωμένον καὶ ἀκαμαῖον τοῦ μοναχοῦ τὸν νοῦν ἀποτελοῦσα, ἀνέπαφον τοῦτον καθίστησι τοῖς ἀοράτοις ἔχθροῖς. Ὅθεν πάση μηχανῇ δκνον τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐμποιεῖν σπουδάζουσιν οἱ πάμφαυλοι δαίμονες εἰς τὴν παραμονὴν καὶ τὴν προσκαρτέρησιν τῆς προσευχῆς, εὐ μάλᾳ ταύτην ἐπιτάμεινον ἐπιβουλον μὲν καὶ διώκτριαν πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, τοῦ δὲ ἀγωνιστοῦ ὑπεραγωνίστριαν καὶ ὑπερασπιστριαν.

PNG'. — ΞΕΝΟΦΟΝΤΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ

Μὴ πρὸ τοῦ ἀπαρισμοῦ τῶν ἀρετῶν κατηγεῖν καὶ μυσταγωγεῖν ἄλλους βούλου φιλοτιμίας χάριν ἀλλὰ πρῶτον τελεσιουργήσον πᾶσαν ἀγαθὴν πράξιν, καὶ μετὰ τὴν τούτων λαμπαδουχίαν γενόμενος τέλειος, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας κατὰ τὸν θεῖον νόμον, καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς τῶν πατέρων κληρονομίας, τότε λοιπὸν ἐν παρρησίᾳ καὶ παιδεύε τοὺς ἄλλους, καὶ διδάσκει, καὶ φυτουργὸς ξύλων νοητῶν γίνου, κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐν τεύχει Λευιτικῶ, ὅτι « Ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τότε πᾶν ξύλον φυτεύσατε βρώσιμον. » Ταῦτα δὲ σοι παρήνεσα, ἵνα μὴ πολλάκις ἀκούσης παρὰ τινος τὸ, « Ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτὸν, » πρῶτον τῆ μεγάλα νο-

lætitias coram omnibus jurans ridensque clamat se universæ agriculturæ scientiam possidere, et absolutissimum agrorum cultorem esse : cum tamen eorum, qui agros colunt et arant, labores non noverit, qui avium rapinas ignorat, neque conspexit siccitatis angustias, neque incendiorum inflammationes, per ipsam hiemem sæpius exardescentes, vel postquam enata adultaque sunt jam sata, nonnullarum pecudum, 374 vel onagrorum, vel aliorum animalium incursiones, aut hominum furta, aut bestiarum concursationes, aut grandinis vehementem delapsus, aut incendium spicarum. Nondum intelligit infantulus evigilandum esse extra urbem in agro, serie et sobrie proprias segetes esse conservandas. Neque novit penitus, nisi tantummodo auditu, quid ait locusta, bruchus, erysibe et eruca. Adhuc viri hujusmodi delicatū excordatique comparandi sunt infantulo, intra portum navim possidenti, et prope litus animi causae navicula iter facienti, et sese eodem modo jactanti coram eis, qui formidolosa atque horrenda maris transvolarunt. His enuntiatis, existimo satis abunde stultam arrogantemque nostri existimationem redarguisse.

B CLIV'. — DAMIANO MONACHO.

Cave, ne tuam hostes alacritatem, variis infandisque tentationibus animam colaphis cædentes, retundant. Ex multis quippe tentationibus et inenarrabilibus corona plectitur, et in infirmitatibus, ut Apostolus ait, virtus Christi perficitur⁸¹, et in tristioribus affectionibus Spiritus gratiæ efflorescit. In tenebris porro, ait ille, exortum est lumen rectis⁸², si libertatem, et spei professionem ad finem usque stabilem conservaverunt.

CLV'. — NILO MONACHO.

Quemadmodum ignis contractatio ferrum ita afficit, ut tangi minime possit : ita crebra et laboriosa 375 oratio monachi mentem ignitam ac vegetam efficiens, eam minime tangi posse ab invisibilibus hostibus facit. Hinc totis viribus certantibus nequissimi dæmones pigritiam indere in perseverantia et orationis perpersione conantur, optime id callentes, eam insidiatricem et universæ adversariæ potestatis persecutricem, agonistæ vero concertatricem summopere esse et protectricem.

CLVI'. — ΞΕΝΟΦΟΝΤΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ne ante tibi comparatum virtutum complementum rudimenta religionis docere, et alios ad mysteria introducere velis ambitionis ergo, sed primum omnem bonam actionem perficito, et post harum faces luciferas factus perfectus, ingressusque ex divini legis præscripto in terram promissionis, paternaque hæreditate petitus, tum postmodum palam libereque alios instruito, informato, et ligna intellectualia plantato, ut scriptum est in libro Levitici : « Cum ingressi fueritis in terram promissionis, tunc omne lignum plantate comeditibile⁸³. » Hæc vero ad te scriptura prosecutus sum, ne sæpius audias illud : « Medice, cura te ipsum⁸⁴. »

⁸¹ II Cor. XII, 9. ⁸² Psal. cxi, 4. ⁸³ Levit. xix, 23.

⁸⁴ Luc iv, 23.

primum, qui in magnis impolens et insanus es, A σούντα, καὶ τότε λοιπὸν ποιῶ ἐπιμέλειαν καὶ ἰατρειαν
tum demum curato et aliorum vulnera et dolores ψυχῶν.
sanare.

CLVII. — THEODORO MONACHO.

Non ægre ferenda sunt, quæ insperato contingunt, sed bono præstat animo esse in multis afflictionibus. Propterea dixit: **376** Affixi te, anginæ instar inedia te suffocavi, ut saturareris manna cognitionis, et ut in extremis tuis bene tibi agerem ⁶⁴.

CLVIII. — *Eidem.*

Si immitis quispiam ventus in mare non flaverit, undæ non attolluntur; si et immundus dæmon ad nos non accesserit, nullo modo execrandis affectionibus neque anima, neque corpus conturbantur.

CLIX. — *Eidem.*

Quemadmodum respiratio nunquam intempèstiva est, ita et a Domino petitiones arcanas ad ultimam usque respirationem expetere.

CLX. — *Eidem.*

Si sæpissime ex alloquio cum probo viro com- modum nobis comparavimus, quotnam fructus non capiemus, interitum noctuque per orationem psal- morumque cantum Dominum omnium alloquentes?

CLXI. — THEOCLI PRESBYTERO.

Quid miraris, si ab iis, qui assimilem tuæ ani- mam possident, et in te prius bene affecti erant, probriis afficeris, nimiumque vituperaris? Recole tibi Jobum invictum; recole sanctos reliquos, qui per omnem afflictionem ambularunt. Quid hæc re- fero? Recole justum omnium Dominum Christum, qui tam **377** ægras angustias a propriis servis sustinuit, cavillationes, sannas, irrisiones, sputa, contemptus, contumelias, alapas, innumeras inju- rias, tandemque mortem inhonoratam et inglo- riam, et sic inexplicabilem philosophiam philoso- phatum: et ægritudini animi finem imponito.

CLXII. — *Eidem.*

Quem saluum vult Deus cum timore concutiet, conturbabit, varie vexabit, ne illi tempus suppetat sese in superbiam efferendi

CLXIII. — *Eidem.*

Quam gratosus accedit Sirach multiscius, com- ponens scribensque verba proficua! « Qui enim, D ait, filium suum amat, frequenter illi verbera impingit ⁶⁵. » Nos vero omnino per fidem equidem filii Dei sumus altissimi, et castigamur quidem, sed non tradimur morti; et dejicimur, sed non abole- mur. Neque enim rubus, qui amburebatur ali- quando exustus est ⁶⁶.

CLXIV. — PETRO MONACHO.

Nunquam otiosos esse oportet, neque a Scri- pturarum meditatione, et orationibus, et spiritua- libus cantibus, et præillustri, quod secundum justitiam sit, exercitio cessandum: ne nobismet- ipsis neglectis, fervorem gratiæ ob desidiam mo-

PNZ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Οὐ χρὴ δυσφορεῖν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐθυμεῖν ἐπὶ ταῖς πολλαῖς θλίψεσι· διὰ τοῦτό φησιν· Ἐθλίψα σε, καὶ ἐλιμαγγήνησά σε, ἵνα φωμι- σθῆς τὸ μάννα τῆς γνώσεως, καὶ ἵνα ἐπ' ἐσχάτων σου εὖ σε ποιήσω.

PNH'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ πνεύσαντος ἐν τῇ θαλάσῃ σκληροῦ τινος ἀνέ- μου, οὐκ ἂν φανεῖη κύματα· καὶ μὴ ἐπιδημήσαντος ἡμῖν δαίμονος ἀκαθάρτου, οὐδαμῶς χειμασθήσεται τοῖς μισροῖς πάθεισιν οὔτε ψυχῇ, οὔτε σώμα.

B

PNΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι περ τὸ ἀναπνεῖν οὐδέ ποτε ἀκαιρον, οὕτως οὐδέ τὸ αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτήματα μυστικὰ μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

PE'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ πολλάκις ὠφελήθημεν ἀνδρὶ τινι ἀγαθῷ συντυ- χόντες, πηλίκᾳ κερδανοῦμεν, μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτα προσδιαλεγόμενοι δι' εὐχῆς καὶ ψαλμωδίας τῷ Δε- σπότη τῶν ὄλων;

PEA'. — ΘΕΟΚΛΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τί θαυμάζεις, καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ὁμοψύχων τὸ πρὶν φιλῶν κατονειδίζόμενος καὶ ἀγαν ψεγόμενος; Μνήσθητι τοῦ ἀητητήτου Ἰωβ· μνήσθητι πάντων τῶν ἁγίων τῶν ὀδυσάντων διὰ πάσης θλίψεως. Τί ταῦτα λέγω; μνημόνευσον τοῦ Δεσπότη τῶν ὄλων Χριστοῦ, τοῦ τσσαύτην ὑπὸ δούλων ἰδίων ὑπομενηκότος περιστάσιν καὶ σκῶψιν, μυκτηρισμῶν τε καὶ χλευα- σμῶν, ἐμπυτισμῶν, εὐτελισμῶν, παροινίας, κολα- φισμῶν, ὕβρεις μυρίας, καὶ τέλος τὸν ἄτιμον θάνα- τον, καὶ φιλοσοφόντος φιλοσοφίαν ἐβῆρητον· καὶ λώ- φησον ἀσχάλλων.

PEB'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅντινα βούλεται σώσαι ὁ Θεὸς, φοβήσεται αὐτὸν, τινάξει αὐτὸν, ποικίλως λυπήσει αὐτὸν, ὅπως μὴ ἐξῆ καιρὸν διεγείρεσθαι πρὸς ὑπερηφανίαν.

PEΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὡς εὐχαρῖς ὁ πολύπειρος Σιράχ, συντάσσων καὶ γράφων ὠφέλιμα ῥήματα· « Ὁ ἀγαπῶν γὰρ, φησὶ, τὸν ἴδιον υἱὸν, ἐνδεδλεχῶς τούτῳ μάλιστα χορηγῆσει. » Ἡμεῖς δὲ πάντως διὰ γνησίας πίστεως ὑπάρχομεν υἱοὶ Θεοῦ ὑψίστου, καὶ παιδεύομεθα μὲν, οὐ θανα- τούμεθα δέ· καὶ καταβαλλόμεθα, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύ- μεθα. Οὐ γὰρ ἡ βία ποτὲ φλεγόμενη ἐφλέχθη.

PEΔ'. — ΠΕΤΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Οὐδέποτε δεῖ ἀργεῖν, ἀλλ' οὐδέ ἀποπαύεσθαι τῆς τῶν Γραφῶν μελέτης, εὐχῶν τε καὶ πνευματικῶν ἔργων, καὶ τῆς κατὰ δικαιοσύνην ἐκλάμπρου ἐρ- γασίας· ὅπως μὴ ἀμελήσαντες ἑαυτῶν ἀπολέσωμεν τὴν θέρημν τῆς χάριτος, διὰ τὴν τοῦ τρόπου χανού-

⁶⁴ Deut. viii, 3. ⁶⁵ Eccli. xix, 1. ⁶⁶ Exod. iii, 2.

τητα. Διόπερ παρεγγυῶ κράζων ὁ θεὸς Ἀπόστολος· « Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε. » Ἀλλὰ καὶ τῆς παλαιᾶς πολλᾶκις νομοθεσίας διαγορευούσης ἀκήκοας· « Πῦρ καυθήσεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, » τὸ ἐν τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς δηλονότι, καὶ οὐδὲ ἄλλως σθεσθήσεται.

PEE'. — ΠΑΥΛΟ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ σε φοβείτω τῆς σαρκὸς τὰ σκιρτήματα, ἐμπόως τῆς ἐγκρατείας ἐχόμενον, καὶ λιταῖς πυκνότερον χρώμενον, καὶ ἡσυχάζειν ποθοῦντα. « Οὐ φοβηθῶσθε γὰρ, φησὶν, ἐν τῷ ταράσσεισθαι τὴν γῆν· » τοὔτεστιν· Ἐν τῷ τὴν σάρκα τοῖς ἐμφοῦτων παθῶν τε καὶ κινήματων βρασμοῖς καὶ κλόνοις ἀναζειν τρόπον χαλκείου, ἀλλ' οὐδὲ τὰς τῶν δαιμόνων ἡδονὰς, ἐξωθεν δίκην τινὸς γοητείας· τοῖς ἀνθρωπίνους κινήμασι συγκινημένας, καὶ ἐκμαινούσας τὴν φύσιν, ποτὲ δειλιάσομεν, καλοῦντες εἰς συμμαχίαν τὸν Δεσπότην τῶν ὧλων.

PEΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φάσκει καθεκάστην ὁ μακάριος Δαυὶδ πρὸς ἡμᾶς· « Ἐπὶ τῷ Θεῷ ἠλπισα, οὐ φοβηθήσομαι, τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος· » Πᾶς γὰρ πιστὸς ἄνθρωπος, πρὸς τὸ κρείττον ἐπάρας τὸ ὄμμα τῆς διανοίας, καὶ ἀκραδάντως ἐλπίας, πάντως ὅτι καταπαλαίσει καὶ καταργήσει τὰ συγγενῆ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τοὺς ἐριννώδεις καὶ τερατώδεις ἀποπέμψει, καὶ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἀποπτύσει. Πῶς τόνουν αὐτὸς ὑπὲρ πάντα φοβῆ, καὶ καταπτήσεις, καὶ δειλιᾶς τοὺς βρασμοὺς, καὶ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ δέρματος, καὶ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς; Ἀλλὰ δοκιμαστέον, μὴ ἐξ ἀπιστίας τοῦτο συμβαίνει καὶ γίνεται τὸ θέος, καὶ πρὸς τὸν λατρὸν τῶν ψυχῶν βοητέον· « Πιστεύω, Δέσποτα, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ· » ἢ ἐκεῖνο εἰπεῖν τὸ πάλαι γεγραμμένον· « Κύριε, πρόσθεο ἡμῖν πίστιν. »

PEZ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέμνησαι πάντως Ἰακώβου τοῦ ἁγίου γράψαντος, ὅτι ὁ διακρινόμενος ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ διατάζων, ἀνὴρ ἐστὶ δὴψυχος, ἀκατάστατος, καὶ ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ριπίζομένῳ. Καὶ μὴ οἰσθῶ ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, λήψεσθαι τι παρὰ Κυρίου θαυμάσιον χάρισμα.

PEH'. — ΠΑΡΝΑΣΙΩ ΣΥΝΗΓΟΡΩ.

Πότε ἄρα ἐξ ὑπνοῦ ἀναστήσῃ τῶν μοχηρῶν καὶ ἀκάρπων ἡδονῶν; Πότε γινώσῃ, ὅτι λογικὸν κατεσκευάσθη ζῶον; Πότε μισῆσαι θελήσει τὸν ἐχθρὸν τῆς ψυχῆς σου διάβολον, τὸν παντοίας ἀτόπου δημιουργὸν ἡδονῆς; Πότε κατὰ νοῦν λάβῃς τὸ καθεστησόμενον φρικώδες κριτήριον, μετὰ τὴν λύσιν τῶν βλεπομένων ἀπάντων; Πότε ἄρα σεαυτοῦ καταγνοίης; Πότε ἄρα βδελύξῃ τὴν κακὴν ἐργασίαν; Πότε μισήσεις τὸ πρᾶγμα τὸ δυσῶδες; Πότε συγῆσεις τῶν δαιμόνων τὰ φίλτρα; Πότε λήψῃ τοῦ Θεοῦ ἔνοιαν; Πότε ἄρα εἰς οὐρανὸν σὺν κλαυθμῷ ἀναβλέψεις; Πότε ἄρα τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ὑποθήσεις τὸ ὄσιον, καὶ ψιθαρχήσεις; λέγοντι, « Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώ-

rum amittamus. Ideo inculcat clamans divinus Apostolus : « Spiritum ne exstinguite ⁸⁷. » 378 Sed et veterem sæpius legem præcipientem audisti : « Ignis succendatur super altare ⁸⁸, » qui nempe est in principe animæ parte, et nullo modo extinguetur.

CLXV. — PAULO MONACHO.

Ne te exsultantis carnis timores concutiant, qui laboriose continentia devinciris, et supplicationibus frequentioribus uteris, et quiete vivere appetis. « Non timebimus enim, ait, cum terra concutitur ⁸⁹, » id est, cum caro innatarum perturbationum et motuum æstibus instar officinæ fabri ferrarii ebullit, sed nec dæmonum voluptates desoris instar incantamenti advenientes, et humanis motibus sese admiscentes, et naturam in furorem adigentes, unquam extimescemus, rerum omnium Dominum in auxilium advocantes.

CLXVI. — EIDEM.

Singulis diebus nobis beatus David inculcat : « In Deo speravi ; non timebo, quid mihi faciet homo ⁹⁰. » Omnis enim homo fidei addictus, oculis mentis in Deum sublevatis, inconcusse sperans, absque dubio superabit et debellabit affines carnis saltationes, et furiales, et monstrosas, atque obscenas cogitationes amandabit et detestabitur. Quanam itaque ratione ipse super omnia metuis, et pertimescis, et times æstus, pellisque rebelliones, et improbas cogitationes? Verumtamen perpendendum est, an ex infidelitate id proveniat, metusque oriatur, clamandumque ad animarum medicum : « Credo, Domine, opem ferto infidelitati meæ ⁹¹ : » aut enuntiandum est, quod antiquitus scriptum fuerat : « Domine, adde nobis fidem ⁹². »

CLXVII. — EIDEM.

Recordaris utique scripti a sancto Jacobo : Qui in orationibus dividitur ambigitque, vir est duarum animarum, instabilis, et similis est tempestati maris ventis concitæ et agitæ ⁹³. Neque hic homo existimet se unquam aliquando a Deo inunus aliquod admirandum accepturum.

CLXVIII. — PARNASIO CAUSIDICO.

Ecquando e somno pravarium atque inutilium voluptatum excitaberis? ecquando cognosces te esse animal rationis particeps? ecquando exsecraberis animæ tuæ diabolium, omnimodæ absurdæ voluptatis opificem? ecquando animo concipies futurum illud tremendum iudicium post visibilibus omnium interitum? ecquando temetipsum condemnabis? ecquando pravum exercitium exsecraberis? ecquando detestaberis rem male olentem? ecquando dæmonum philtorum te capiet odium? ecquando Deum esse cognosces? ecquando in cœlum cum lacrymis oculos elevabis? ecquando beato Paulo aurem præbebis, illique dicenti obediens : « Ne regnet peccatum in mortali vestro cor-

⁸⁷ II Thess. v, 19. ⁸⁸ Levit. vi, 12. ⁸⁹ Psal. xlv, 3. ⁹⁰ Psal. cxvii, 6. ⁹¹ Marc. ix, 23. ⁹² Luc. xvii, 5. ⁹³ Jac. 1, 6.

pore, neque sistite membra vestra peccati mancipia, sed exhibete vosmetipsos Deo tanquam ex
380 mortuis viventes in iustitia, et membra vestra sanctificationi servientia ⁹⁵, omnium Domino in vitam æternam.

CLXIX. — JULIANO LECTORI.

Non ita amator cupidine furens, propriam depereit amasiam, uti Deus præoptat animam, quæ poenitentiam procurat; qui jam fornicatam rursus advocat per prophetam Jeremiam, vilique despectuique habitæ dicit: Veni ad me, et velociter revertere ad Dominum tuum et Salvatorem. Eia, age, pone moras post tot mala. Veni ad me humiliata, et opprobriis affecta, et ego te ab omni dedecore liberabo, et justorum confidentiam exhibebo ⁹⁶. Nullum etenim ipse fastidio, qui cum gemitu ad me convertitur. et ad meam misericordiam confugit

CLXX. — NILO.

Nonnullis, qui priorum delictorum poenitentia duci renuunt, Dominus afflictionem et corporis cruciatum infert, ut eorum cruciatibus diligentes, et sensu faciliores, antequam dirum quidpiam subeant, corrigantur; neque in defectu, licet id minimum videatur, immorentur.

CLXXI. — QUINTO SUBDIACONO DESERTORI.

Bonum equidem erat omnino incontaminatam unicam **381** non contaminasse. Bonum erat lumen non obtenebrasse. Bonum erat invulneratum perstitisse, nec medico indigere. Bonum erat, cor sanguine Dei aspersum, et veluti rosam florescentom iniqua voluptate quasi luto non conspurcasse. Quando vero paulum sequeris affectus, ac negligens superatus es, et devictus a lutosâ amaraque iniquitate, et supplantatus a diabolo captivus adductus es, licet simile quid perpeti non expectaveris, ne desperes: est etenim ad bonum per poenitentiam regressus: et confugito ad Christum, qui alienis miseris potissimum commovetur, et est humanissimus. Aditum habet facilis ad ipsum excusatio facta per preces, et jejunia, et fletum, et confessionem, et vigiliis, et in terram decubitus, et lacrymas, et similia.

CLXXII. — *Eidem.*

Non est de salute desperandum per misericordiam Christi. Ecce etiam nunc per prophetam insinuat: « Nolo mortem peccatoris, sed conversionem ⁹⁷. » Ad me post iniquitatem revertere. « Num qui cedit non resurgit ⁹⁸? » Resurgamus itaque.

CLXXIII. — AGATHOPODI MONACHO.

Semper supra conspiciendum est, et tum potissimum, cum dira ac tristia nos opprimunt, gratiæque Deo agendæ, qui nos exercitos tenet. Etenim beatus David **382** dicit: « Benedicam Dominum in omni tempore ⁹⁹; » et sanctus Isaias nostram personam induens clamat: « Benedicam te, et laudabo te, Domine, quod iratus es mihi, et avertisti faciem

Α ματι, μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆ ἀνομίᾳ· ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῷ ἁγιασμῷ· τῷ Κυρίῳ τῶν ὀλων εἰς ζωὴν αἰώνων.

ΠΕΘ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῸ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Οὐχ οὕτως τις ἐραστὴς μανικώτατος τῆς ἑαυτῷ ἐρωμένης ἐπιθυμεῖ, ὡς ὁ Θεὸς ἐφίεται ψυχῆς τῆς βουλομένης μετανοεῖν· ὅς τὴν ἐκπορνεύσασαν πάλιν ἀνακαλεῖται διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου, καὶ φησι τῇ ἀπαρβήσαστῃ· Δεῦρο πρὸς με, καὶ ταχέως ἀνάκαμψον πρὸς τὸν σαυτῆς Δεσπότην καὶ Σωτῆρα. Δεῦρο, καὶ μὴ βραδύνης μετὰ μυρία κακά. Δεῦρο πρὸς με τεταπεινωμένη καὶ κατησχυμένη, κἀγὼ σε πάσης ἐλευθερώσω αἰσχύνης, καὶ παρῆρσιαν δεικῶν παρέξομαι. Οὐδένα γὰρ ἐγὼ ἀποστρέφομαι τῶν μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς με ἀναστρεφόντων τῇ ἐμῇ εὐσπλαγγίᾳ.

ΠΘ'. — ΝΕΙΑῸ.

Τισὶ τῶν μὴ θελόντων ἐπὶ τοῖς ἰδίοις σφάλμασι μετανοεῖν, ἐπιφέρει Κύριος θλίψιν καὶ βασανισμὸν σώματος, ὅπως διὰ τῆς ἐκείνων κολάσεως οἱ ἐμμελεῖς καὶ εὐαισθητότεροι, πρὶν τι σκυθρωπῶν ὑποστῆναι, εἰς διόρθωσιν ἔλθωσι, καὶ μὴ χρονίσωσιν ἐν τινι ἐλαττώματι, κἂν βραχὺ τοῦτο δοκῇ.

ΡΟΑ'. — ΚΥΙΝΤῸ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝῸ ΠΕΣΟΝΤΙ.

Καλὸν ὑπῆρχε μηδὲ ὄλωσ μόλυναι τὸν ἀσπιλον χιτῶνα. Καλὸν ὑπῆρχε μὴ ζοφῶσαι τὸ φέγγος. Καλὸν ὑπῆρχεν ἀτραυματίστον μένειν, καὶ μὴ κρῆσζιν ἱατροῦ. Καλὸν ὑπῆρχε τὴν βαντισθεῖσαν καρδίαν τῷ αἵματι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνοῦσαν ῥοδοειδῶς, μὴ βορβορῶσαι τῇ ἀθέσμῳ ἡδονῇ. Ἐπειδὴ δὲ μικρὸν ἐβράβυμηκῶς καὶ ἀμελήσας νενίκησαι, καὶ ἠττήθης βορβορῶδους καὶ πικρᾶς ἁμαρτίας, καὶ σκελισθεὶς ὑπὸ τοῦ διαδόλου, αἰχμάλωτος γέγονας, καίτοι μὴ προσδοκῆσας τοιοῦτόν τι πείσεσθαι μὴ ἀπογνῶς. Ἔστι γὰρ ἐπάνοδος πρὸς τὸ καλὸν διὰ τῆς μετανοίας· καὶ κατάφυγε πρὸς Χριστὸν τὸν πανοικτίρμονα καὶ φιλανθρωπώτατον. Ἔστιν εὐπρόσδεκτος πρὸς αὐτὸν γινομένη ἀπολογία δι' εὐχῶν, καὶ νηστειῶν, καὶ κλαυθμοῦ, ἐξομολογησέως τε καὶ ἀγρυπνίας, καὶ χαμηνίας, καὶ θρήνων, καὶ τὰ ἐξῆς.

ΡΟΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐχ ἀπελπιστέον σωθῆναι δι' εὐσπλαγγίας Χριστοῦ. Ἰδοὺ καὶ νῦν διὰ τοῦ προφήτου· « Οὐ βούλομαι ἁμαρτωλοῦ θάνατον, ἀλλ' ἐπιστροφῆν. » Πρὸς με ἀνάστρεψον μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. « Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; » Ἀναστῶμεν τοιγάρτοι.

ΡΟΓ'. — ΑΓΑΘΟΠΟΔΙ ΜΟΝΑΧῸ.

Ἄνω χρῆ πάντοτε νεύειν, καὶ μάλιστα ὅταν σκυθρωπὰ περιίσταται ἡμᾶς, εὐχαριστεῖν τε τῷ Θεῷ τῷ γυμνάζοντι ἡμᾶς. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος λέγει Δαυὶδ· « Εὐλόγησω σε τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ. » Καὶ ὁ ἅγιος Ἡσαίας ἐβόα ἐξ ἡμετέρου προσώπου· « Εὐλόγησω σε καὶ ὑμνήσω σε, Κύριε, ὅτι ὤργισθης μοι, καὶ ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου

⁹⁵ Rom. vi, 12, 13. ⁹⁶ Jerem. iii, passim. ⁹⁷ Ezech. xxxiii, 11. ⁹⁸ Psal. xl, 9. ⁹⁹ Psal. xxxiii, 1.

απ' ἐμοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο, ἠλέησάς με, καὶ ἐβοήθη- A
οἶς μοι, καὶ παρεκάλεσάς με. »

POΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οἶδεν ἀκριβῶς καὶ βλέπει Κύριος ἅπερ προστρέ-
θουσιν ἡμῖν κακὰ οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες. Φησὶ γὰρ
τῷ Μωσῆ, ὅτι « Οἶδα τὴν δόξην αὐτῶν, καὶ τὸν
θλιμὸν, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς. » Ἀλλὰ
ἀναμένει, καὶ μακροθυμεῖ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν·
ἀναμένει πρὸς τὸ πολυπλασιάσαι τὸν μισθὸν τῆς
ὑπομονῆς ἡμῶν· ἀναμένει πρὸς τὸ αὐξηθῆναι μάλ-
λον καὶ μεγαλυθῆναι τὸν οἰκτιρμὸν αὐτοῦ ἐφ'
ἡμᾶς τοὺς ἔλαεινους, καὶ μᾶλλον σοφίζεται τὴν διὰ
τῶν εὐχῶν καὶ δεήσεων ἡμῶν πρὸς αὐτὸν παραμο-
νήν· ἵνα μάθωμεν μὴ ἀπονεύειν αὐτοῦ, μηδὲ ἐπι-
λανθάνεσθαι, κἂν ποτε τῆς ἀμεριμνίας ἐπιλαβώμεθα,
καὶ εἰρηνικῆς καὶ ἀπολεμήτου καταστάσεως· ἵνα B
διὰ θλίψεως τὸν εὐεργέτην οἰκειωσώμεθα, ἵνα ἐν
τῷ στενοχωρεῖσθαι προσφεύγωμεν Χριστῷ τῷ φιλαν-
θρωποτάτῳ, ἵνα ἐν τῷ κάμνειν προσεγγίζωμεν
αὐτῷ, καὶ τῷ χρῆζειν βοήθειας παρασκευαζώμεθα
πρὸς τὸν δοῦναι δυνάμενον. Διὰ τοῦτο δεῖ ὀλοκαρ-
δίως καὶ ἐμπόνως πρὸς αὐτὸν καταφεύγειν, μηδὲ
ὄλωσ βομβαίνοντας ἢ ὑπογογγύζοντας, ἀλλ' ἐν
πάτῃ θλίψει τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα προβαλλόμε-
νους.

POE'. — EYGENIQ MONACHO.

Ὅταν ἐπιθῆς ὑψηλοτέρων βαθμῶν, ὅταν ἀποσπα-
σθῆς τοῦ ἐδάφους, ὅταν τελείως τὰ γῆινα βδελύξῃ,
ὅταν ἐξουδενώσῃς τὰ βλεπόμενα πάντα, ὅταν ἀλη-
θῶς ἐρασθῆς τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, ὅταν δυνηθῆς C
ἀναλαβεῖν τῶν νοητῶν ἀετῶν τὰς πτέρυγας, καὶ
τερφθῆναι τῇ εὐσυνθέτῳ φυῇ τῶν πτερῶν πρὸς τὸν
οὐρανὸν εὐμαρῶς αἰρομένων· τότε δὴ, τότε φοβε-
ροὺς πειρασμοὺς θεωρήσεις, τότε δεινῶν πολέμων
ἐν κείρᾳ καταστήσῃ, ἐπιθυμῶν μᾶλλον καὶ εὐχό-
μενος ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ μηκέτι
βουλόμενος ζῶναι βροτῶν καθορᾶν.

POΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὕτω πεντεκαίδεκατον ἔτος πεπλήρωκας, τῷ
μονῆρσι ἐνασκούμενος βίῳ, καὶ δὴ σαυτὸν τέλειον
ὑπογράφεις· ἥδη ὑπέρχειν σεαυτὸν τῶν καλῶς
προσησκηκότων γερόντων ὑπελιθφας· ἥδη νεοσοὶ
γυπῶν τὰ ὑψηλὰ πέτανται· ἥδη πάντας νεοσχένας
πειρασμοὺς ὑποπτεύεις, μήπω μηδενὸς πειρασμοῦ
πάμπαν σκιάν τε θεασάμενος, μήπω εἰδῶς τί ἐστὶν D
ἢ πάλῃ τῶν δαιμόνων, μήπω πρὸς διάβολον ἀρεξά-
μενος πυκτεύειν· ἥδη τοὺς ἐμπειροπολέμους ἀδελ-
φοὺς εὐτελλίζειν καὶ κατακρίνειν ἀδιακρίτως
κολμᾶς.

POZ'. — ΧΡΥΣΙΠΠῷ ΚΟΥΡΑΤΩΡΙ.

Ἄναγκαῖον εἰδέναι, ὅτι μέλλεις βῆματι παρίστα-
σθαι φοβερῷ. Ἐνθα μηδεὶς ἐπιφαιίνεται ἐπικουρησῆαι
δυνάμενος, ἢ ἐξελθεῖσαι τῆς χειρὸς τοῦ δικαστοῦ·
Ἐνθα δεινότης οὐδὲν παντελῶς ἰσχύσει δυνῆσεται·
Ἐνθα μηδεὶς ὑπάρχει συνηγορήσων, ἢ παραιτησά-
μενος. Ὡς οὖν διὰ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου καὶ αἰωνίου

A tuam a me, et posthæc misertus es mei, et auxi-
liatus es mihi, et consolatus es me⁹⁹. »

CLXXIV. — *Eidem*.

Exquisite novit intueturque Dominus, quas no-
bis dæmones impuri noxas impingunt. Dicit enim
Moysi : « Vidi dolorem eorum et afflictionem, qua
Ægyptii affligunt eos ; » sed exspectat, et tolerat
in nostra comoda : exspectat, ut patientiæ no-
stræ mercedem auctiorem faciat ; exspectat, ut
magis ac magis augeatur atque increscat miseri-
cordia sua in nos miseros, potiusque excitare cu-
natur nostram erga ipsum per preces et supplica-
tiones perseverantiam, ut addiscamus nos, neque
ab eo averti, neque illius oblivione capi ; et licet
aliquando securitatem nacti fuerimus, et pacifi-
cam et bello non intricatam conditionem, ut per
afflictionem de nobis bene meritum conciliemus, ut
in angustiis ad Christum humanissimum confugiam-
us ; ut dum defatigamur, ad eum appropinque-
mus, et auxilii indigentes ad eum nos qui illud
ferre potest, accommodemus. Propterea toto corde
studioseque ad eum recurrere debemus, non, uti^{est}
est, halbutientes et murmurantes, sed in omni
afflictione bonam spem proponentes.

383 CLXXV. — EUGENIO MONACHO.

Cum ad sublimiores gradus ascenderit ; cum a solo
tete distraxeris ; cum perfecte res terrenas abhor-
rueris ; cum omnia, quæ sub aspectum veniunt,
neglexeris ; cum vere cælestium bonorum amor te
capiet ; cum intellectualium aquilaram alas compre-
hendere poteris, et bene compta pennarum, quæ ad
cælum facillimo negotio sublevantur, compagine
delectari : tum equidem, tum tremendas tentationes
aspicies, tum diras pugnas degustabis, vehementius
appetens et exorans ex hac vita liberari, et non
ultra hominum vitam contemplari sustinens.

CLXXVI. — *Eidem*.

In monasticæ vitæ rudimentis nondum annuum
quintum et decimum emensus es, et jam temetipsum
perfectum suspicaris ; jam te superiorem esse senio-
ribus, qui ante te sese exercuerunt, existimas ; jam
volucrum pulli in sublimiora avolant ; jam omnes
tentationes devicissæ opinaris, cum nullius omnino
tentationis vel umbram videris : cum nondum,
quid sit cum dæmonibus lucta, cognoveris ; cum
nondum adversus diabolum pugilem gerere incepe-
ris, jam fratres in bellis gnavos atque exercitos
despicatui habere et condemnare sine ullo iudicio
audes.

CLXXVII. — CHRYSIPPO CURATORI.

Necesse est, ut scias te ante tremendum tribunal
adfuturum, 384 ubi nullus fuerit, qui opem ferre
possit, aut de manu iudicis eripere ; ubi solertiæ,
vehementiæ, vel acuminis etiam ingenii nulla vis ;
ubi nullus advocatumaget aut exorabit. Itaque ao
si anima tua per tremendum et sempiternum ignem

⁹⁹ Isa. xii, 1. ¹ Exod. iii, 7.

transgredi deberet, ne negligas, neque contemnas : sed age poenitentiam, dum tempus est et vitæ status, præfinitusque terminus. Accede ad delictorum tuorum cognitionem; deesse teipsum æque atque demortuum, et in sepulcro positum; mittito rorem in illas flammæ; lacrymarum fontes emitte; mœstitia te ipsum, sed ea bona et salulari affice; proportionem erratorum tuorum lacrymæ afferantur.

CLXXVIII. — VENUSTRO PRIMATI.

« Suavis est servi somnus¹, » divinum eloquium effatur. Dulcis enim suavisque tunc est, et quodammodo quiescit, et tranquille agit dormiens, cum possidens corpus anima, sufficienter et ad mensuram cibis utitur sibi proponens, ut illud enutriat obtegitque. Tunc enimvero dulcis est somnus servo. At illi, qui luxu diffuit, et usu comessationum immitti corpus lacessit, non est suavis somnus, nec naturalis, quinimo nec penitus quiescere permittit, quæ illud possidet, servam animam: impedit enim ac retroagit postmodum nimia ciborum et potuum, eorumque exquisitissimorum affluentia exsaturatum, et liberum vagari sibi videtur: et dominæ naturæ rebellans, luxuriæ examen exsuscitat, contrariarum voluptatum scammatæ, et palæstram pessimarum perturbationum sine ullo pudore proponens, falsas coronas et bravia consecratur.

CLXXIX. — JASONI EPISCOPO.

« Spes in Deum, ut beatus Paulus ait, nullo modo vere sperantem defraudat². » Namque tempore opportuno illi, qui in Deum spem suam collocavit, rem speratam affert, et ab iis, quæ non sunt, ad ea quæ sunt, profert, redditque quod cum fide munus expectabatur, elargiturque quod homo sæpissime per orationem acquisierat. Beati itaque, qui Dominum, ait, exspectant, per orationem et spem³. Miserebitur Dominus ad vocem clamoris tui, et exaudiet te, cum contritionis animæ tuæ medebitur. « Miserere nostri, Domine, pro nobis clamat Isaias propheta. In te enim speravimus; salus enim nostra apud te in die tribulationis⁴, » glorificabo, laudabo nomen tuum, quod res admirandas fecisti. Propterea laudat te populus pauper, et urbes hominum injuriis oppressorum, et timentium te benedicent tibi. Nam factus es omni civitati humilium auxiliator, et iis, qui animum desponderant propter inopiam, præsidium; præsidium hominum sitientium et injuria affectorum. Quasi homines animo pusillo sitientes in Sion, ab hominibus, quibus tradidisti nos. Hæc omnia considera, o episcope; intelligens etenim ipse intelligenti scribe.

CLXXX. — EIDEM.

« Manducabitis panem vestrum ad saturitatem, ait Dominus 386 per Moysen, et habitabitis cum securitate in terra vestra⁵. » Nosti enim, quis sit divini panis, et quæ securitas. Securum enim te

Α πρὸς μελλούσης διαλεῖν τῆς ψυχῆς σου, μὴ ἀμελήσης, μηδὲ καταφρονήσης, ἀλλὰ μετανόησον, ὡς ἔχεις καιρὸν καὶ προθεσμίαν ζωῆς. Ἐλθὲ εἰς ἐπίγνωσιν τῶν ἡμαρτημένων σοι· κλαύσον σαυτὸν, ὡς ἦθις τεθνηκότα, καὶ ἐν μνήμῳ ταφέντα· πρόσπιψον δρόσον εἰς ἐκείνην τὴν φλόγα· κίνησον δακρῶν πηγὰς· λύπησον σαυτὸν λύπην καλὴν καὶ σωτήριον· κατὰ ἀναλογίαν τῶν ἐπταισμένων σοι τὸ δάκρυον φερέσθω.

POH'. — BENOYΣΤΡΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

« Γλυκὺς τοῦ δούλου ὁ ὕπνος, » φησὶν ἡ θεία Γραφή. Γλυκεία γὰρ τῷ ὄντι καὶ ἡδίστη τότε ἐστὶ, καὶ τρόπον τινὰ ἀναπαύεται καὶ ἡσυχάζει κοιμώμενος, ὅταν ἡ κτησαμένη τὸ σῶμα ψυχῆ, αὐτάρκως καὶ μετὰ μέτρου ταῖς τροφαῖς χρῆσθῃται, σκοπὸν θεμένη τοῦ διαθρέψαι αὐτὸ καὶ σκεπάσαι. Τότε τῷ ὄντι γλυκὺς εὐδρίσεται ὁ ὕπνος τῷ δούλῳ. Τῷ δὲ ἀστυευομένῳ, καὶ διὰ χρῆσιν ἀπληστον ἐρεθίζοντι τὸ σῶμα, οὐκ ἐστὶ γλυκὺς ὁ ὕπνος καὶ κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐδὲως συγχωρεῖ διαναπαύεσθαι τὴν κτησαμένην αὐτὸ δούλον ψυχῆν. Ἀπαυχενίζει γὰρ λοιπὸν ὑπεράγαν κεχορτασμένον τῇ πολυτελείᾳ τῶν βρωμάτων, καὶ τῶν πομάτων, καὶ ἐλευθεριάζειν φαντάζεται, καὶ κατεξανιστάμενον τῆς κυρίας φύσεως, καὶ τῆς ἀκολασίας τὸ σῆμνος ἐξεγείρον, τὰ τε σκάμματα τῶν ποικίλων ἡδονῶν, καὶ τὴν τῶν αἰσχίστων παθῶν παλαιστρὰν ἀνερευθριάστως προβαλλόμενον, στεφάνων φεκτῶν καὶ βραβελῶν ἐφέεται.

POΘ'. — ΙΑΣΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

« Ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, καθὰ φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, οὐδαμῶς κατασχύνει τὸν ἀληθῶς ἐλπιστὴν. » Τῷ γὰρ οἰκείῳ καιρῷ φέρει τῷ εἰς Θεὸν ἐλπίσαντι τὸ ἐλπισθῆν, καὶ ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρίστησιν, ἀποδίδωσι τε τὸ μετὰ πίστεως προσδοκηθῆν χάρισμα, καὶ δωρεῖται ὅπερ ἂν ἄνθρωπος πλεονάκις δι' εὐχῆς ἐξήτησε. Μακάριοι οὖν οἱ τὸν Κύριον, φησὶν, ὑπομένοντες δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος. Ἐλεήσει Κύριος πρὸς τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς σου, καὶ ἐπακουσέταί σου, ὅταν τὸ σύντριμμα τῆς ψυχῆς σου λάσσηται. « Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, κράζει ὑπὲρ ἡμῶν ὁ προφήτης Ἡσαίας· ἐπὶ σοὶ γὰρ πεποιθήμεν· ἡ γὰρ σωτηρία ἡμῶν παρὰ σοῦ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. » δοξάσω, ὀμνήσω τὸ ὄνομα σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστὰ πράγματα· διὰ τοῦτο ὕμνεῖ σε ὁ λαὸς ὁ πτωχὸς, καὶ πόλεις ἀνθρώπων ἀδικουμένων, καὶ φοβουμένων σε, εὐλόγησούσι σε. Ἐγίνου γὰρ πάση πόλει ταπεινῇ βοηθός, καὶ τοῖς ἀθυμήσασιν δι' ἐνδοίαν σκέπη, σκέπη διψώντων ἀνθρώπων, ἀδικουμένων. Ὡς ἄνθρωποι ὀλιγόψυχοι διψῶντες ἐν Σιών, ἀπὸ ἀνθρώπων, οἷς παρέδωκας ἡμᾶς. Νόησον ταῦτα πάντα, ἐπίσκοπε· νοῶν γὰρ ἐγώ, νοοῦντι γεγράφηκα.

PII'. — Τῷ Αὐτῷ.

« Φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς πλημμονὴν, εἶπε Κύριος διὰ τοῦ Μωϋσέως, καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν. » Οὐδὲς δὲ, τίς ὁ θεώτερος ἄρτος, καὶ τίς ἡ ἀσφάλεια. Ἡσφάλισα

Eccle. v, 11. ² Rom. v, 5. ³ Luc. xii, 57. ⁴ Isa. xxxiii, 2. ⁵ Levit. xxvi, 5.

μὲν γὰρ σε, φησὶν, ἐγὼ τῇ δεξιᾷ μου, καὶ δώσω εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν (εἰρήνην προσαγορεύων τὴν τῶν μιαρῶν παθῶν ἐλευθερίαν): καὶ κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοδῶν ὑμᾶς ὄνησιφόρος καὶ λυτικὸς τῶν κρατησάντων κακῶν. Οὗτός ἐστιν ὁ ὕπνος. Ἔδωκας γὰρ, φησὶν, οὐκ εἰς τὸ στόμα μου, ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν μου, εἰς τὴν διάνοιαν, ἀσπητον καὶ διαωνίζουσαν εὐφροσύνην, καὶ διὰ τοῦτο « ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, » καὶ ὑπνώσω ὑπνον πάσης ἀμαρτίας νεκρωτικόν. « Ὅταν γὰρ δῶ Κύριος τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὑπνον, » ἰδοὺ αὐτόθεν ἡ κληρονομία Κυρίου ἡτοιμασμένη τοῖς ἀγωνισαμένοις.

PIIA'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀπολῶ, φησὶ, θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, τοὺς ἀγρίους δαίμονας δηλονότι, καὶ τὰς τούτων κατὰ τῆς ψυχῆς τῶν ἀθλούντων πολυμηχάνους σκαιωρίας; καὶ διώξετε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται ἐνώπιον ὑμῶν τῷ φόνῳ τῆς μαχαίρας, ἥτις καύχημα ὑμέτερον ὑπάρχει, καὶ διώξουσιν ἐξ ὑμῶν πέντε ἑκατὸν, καὶ ἑκατὸν ὑμῶν μυριάδας διώξουσιν. Αἱ γὰρ πέντε αἰσθήσεις τῇ μεγαλοσίᾳ, καὶ θεόθεν χορηγούμενῃ ἰσχύϊ, καὶ τῷ σθένει τῷ κρείττονι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅπερ κτᾶται τροπαιούχος γινόμενος ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, περιχαρακθεῖσαι, ἑκατοντάδα τῶν πολεμίων ἐλαύνουσιν· ἡ δὲ ἑκατοντάς τῶν ἐμπειροτάτων τε καὶ τελειωτέρων ἡμῶν ἐννοιῶν καὶ πράξεων ἀγαθῶν, τὴν μυριάδα τῶν τὴν ἀκραν ἡμφοισμένων φαυλότητα τυράνων αἰχμαλωτίζουσι καὶ καταδυναστεύουσιν.

PIIB'. — EUGENIO MONACHO.

Τύρος ἐρμηνεύεται συνοχή, ἥτοι θλίψις. Μετὰ δὲ τὴν συνοχὴν καὶ τὴν θλίψιν τὴν παρὰ τῶν δαιμόνων ἐπαγομένην ἡμῖν, δεῖν γενναίως ἐνέγκωμεν, ἀφόμεθα τικτομένην ἡμῖν γενναίαν κατάστασιν, ἀναπαύουσαν ἡμᾶς ἐκ προλαβόντος κόπου, Θεοῦ ταύτην ἐξ ὕψους δωρουμένου. Τοιοῦτον δὲ τι νομίζω τὸ Παλιτικὸν ὑπάρχειν, ὅτι « θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις. » Τάχα γὰρ πλεῖστα χαρίσματα θεῖα μετὰ τὴν συνοχὴν καὶ τὴν θλίψιν εὐρίσκομεν ἐν τῇ ψυχῇ κυσκόμνα.

PIIC'. — ΦΙΛΙΠΠΩ.

« Ὁ εὐρῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν » καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὐρήσει αὐτήν. » Βλέπεις ἐν τοῖς ῥήμασι τούτοις ἀπώλειαν καλλίστην, καὶ εὐρεσιν ἀγαθῆν; Ὅταν τοίνυν κατανοήσας τὴν αὐτοῦ ψυχὴν εὐρῆς ἐν ἀμαρτίᾳ τινί, σπεύσων τοῦ ἀπολέσαι ταύτην τῆς μοχθηρᾶς ἐξέως, ἵνα πάλιν εὐρεθῇ σοι ἐπανεληθούσα εἰς τὸ ἀρχαῖον καλὸν, τουτέστιν τὴν ἐνάρετον ζωὴν.

PIID'. — ΘΩΜΑ ΛΟΓΟΓΡΑΦΩ.

Ἐμπρόσθια τῆς ψυχῆς νοητέον τὰς πασῶν τῶν ἀρετῶν λαμπροσύνας, ὀπίσθια δὲ παντοῖον κακίας εἶδος

PIIE'. — Τῷ αὐτῷ.

Πρῶτον τῆς ψυχῆς ἡ θεοειδῆς μορφή, τουτέστιν

A reddidi ego, ait, dextera mea, et dabo pacem in terra vestra, pacem nuncupans, ab execrandis perturbationibus libertatem, et dormietis, et non erit, qui timorem afferat vobis proficiuus, et noxiorum invalescentium solutor. Hic est somnus. De disti enim, ait, non in os meum, sed in cor meum, et in cogitationem meam, incorruptam et sempiternam lætitiām : et propterea « in pace in idipsam dormiam », et somnum capiam, somnum omni iniquitati mortem afferentem. « Cum enim dederit Dominus dilectis suis somnum », ecce isthinc hæreditas Domini præparata iis, qui certamen subierunt.

CLXXXI. — Eidem.

B Interimam, ait, belluas pravas e terra vestra, feros nempe dæmones, eorumque adversus decertantium animas versutas malitias, et persequemini inimicos vestros, et cadent in conspectu vestro occisione ensis, quæ gloriatio vestra est : et persequentur de vobis quinque centum, et centum de vobis decem millia persequentur. Quinque etenim sensus magnis cogitationibus, et divinitus exhibito robore, et facultate humana natura excellentiore, quam humana mens triumphalis effecta acquirit, circumvallati centum ex adversariis expellent; centum vero expertissimarum et perfectiorum nostrarum cogitationum, et bonarum actionum decem tyrannorum millia, qui extrema improbitate amiciuntur, captivant debellantque.

387 CLXXXII. — EUGENIO MONACHO.

C Tyrum interpretantur coarctationem, sive afflictionem. Sed enim, postquam coarctationem et afflictionem per dæmonem nobis illatam cum forti animo pertulerimus, in nobis prognatam generosam conditionem videbimus, quiescere nos a præoccupante labore facientem; eam Deo ex alto elargiente. Nec aliud esse existimo, quod in Psalmis legitur : « Filia Tyri in muneribus ». Forte enim pleraque munera divina post coarctationem et afflictionem in animo conceptam invenimus.

CLXXXVIII. — PHILIPPO.

« Qui invenit animam suam, perdet eam, et qui perdidit animam suam, inveniet eam ». Nonne vides in hisce verbis optimam perditionem bonamque inventionem? Cum itaque examinans animam tuam in peccato repereris, quam citissime eam a pravo habitu interimito, ut rursus inveniat in antiquum bonum regressa, in vitam scilicet virtuti addictam.

CLXXXIV. — THOMÆ SCRIPTORI.

Anteriora animæ intelligenda sunt virtutum omnium lumina; posteriora vitiorum omnium genus.

CLXXXV. — Eidem.

Facies animæ Deo non dissimilis forma est, mun-

¹ Psal. iv, 7. ² Psal. cxlvi, 3. ³ Levit. xxvi, 6. ⁴ Psal. xlv, 13. ⁵ Matth. x, 18.

ditias **388** nempe mentis, et sanctæ minimeque laquinatæ naturæ luminosum ac splendidum: dorsum vero, quæ ex hebetudine vitarum malitia. Propterea nonnulli incusantur et vituperantur tanquam qui dorsum in Deum converterint: et necesse est, ut malitia vapulet, ne sine medicamento maneamus. Pulsavit enim Dominus, ait, inimicos suos: bene factum atque proficue.

CLXXXVI. — TITO DIACONO.

« Manna, ait, degustantis voluntati inserviens, ad quod quisque concupiverat, convertebatur ¹². » In verbo namque divino omnis intellectualis alimentum qualitas est. Renatis ex aqua et Spiritu fit candidum lac; iis, qui ægra valetudine sunt, olus apparet; iis vero, qui sensus habent exercitos ad discernendum, aliud alimentum verbum impartitur: et omnibus omnia fit, ut homines salventur, dignique vita æterna efficiantur.

CLXXXVII. — JOANNI EPISCOPO.

Ne absque cura et sensu res tibi advenientes percipias. Ex negligentia namque tua rex Ægypti ad animam tuam gradum fecit, et rapuit thesauros domus Domini, et aureas hastas ¹³, quas maximis certaminibus et sudoribus, more belli antea David ex manu filiorum allophyli Adraazar consecutus fuerat ¹⁴. Et nihilominus ipse de his lætitia subultus potius quam indoleas, et demisso vultu tristeris.

389 CLXXXVIII. — THEOPHANI SCHOLASTICO. **G**

« Si scandalizat te oculus dexter, ejice eum ¹⁵: » non absimile est illi, quod a Moyse dictum est: Si uxor tua, quæ in toro tuo est, et amicus tuus, animæ tuæ compar, aliquando voluerit te seducere a Domino Deo tuo, ne parcas illis, neque miserearis eorum, neque eam. amplexeris ¹⁶.

CLXXXIX. — PROCLIO MONACHO.

Fateris non moderate dolere, tristisque esse vultu, quod divitias non possideas, inopibus dispergendas. Ipse vero inquam nullum præceptum simile exigi a non habente pecunias. Verumenimvero habes tu in anima tua vasa quædam criminosa, et facultates, quarum ipse dispersionem et amissionem æquo animo fieri exoptarem, quæ sunt iracundia, contentio, invidentia, contralictio, inanis gloria, conturbatio, jactantia, loquacitas, amaritudo, præcursus, curiositas et inobedientia.

CXC. — CYRILLO MONACHO. ⁹

« Concupiscit, inquit, anima mea in atria Domini ¹⁷. » Atria divina nuncupat gloriosa præclaraque facinora et actiones, in quibus uti in atris Dei verbum, et quicunque verbum sectari continuo eligunt, inhabitant.

CXCI. — Eidem.

« Ecce, ait Dominus, declinabo ad eos, qui tristitiam tolerarunt, **390** quasi flumen pacis, et ut torrens inundans gloriam gentium ¹⁸. » Id Aquila

ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ, καὶ τὸ τῆς ἀγίας καὶ ἀκηλιώτου φύσεως αὐτοειδὲς τε καὶ ἐκλαμπρον· ὡς οὗτος δὲ, ἡ ἀπὸ τῆς βραθυμίας συνισταμένη κακία. Διόπερ τινὲς ἐγκαλοῦνται, καὶ ψέγονται, ὡς τὰ νῦντα πρὸς τὸν θεὸν στρέψαντες, καὶ ἀναγκαῖον πληττεῖσθαι τὴν κακίαν, ἵνα μὴ ἀνιέλθωσι διαμένωμεν. Ἐπάταξε γὰρ Κύριος, φησὶ, τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· εὖ γε καὶ ἐπαυφελῶς.

PHΓ'. — ΤΙΤῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

« Τὸ μάννα, φησὶ, τῇ τοῦ προσφερομένου ἐπιθυμίᾳ ὀπηρετοῦν, πρὸς ὃ τὶς ἐβούλετο, μετεκρινάτο. » Ἐν γὰρ τῷ θεῷ λόγῳ πάσης νοητῆς ἐστὶ βρώσεως ποιότης· τοῖς μὲν ἀναγεννηθεῖσιν ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος γίνεται ἄδολον γάλα, τοῖς δὲ ἀσθενοῦσι λάχανον φαίνεται, τοῖς δὲ τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχουσιν πρὸς διάκρισιν τροφῆν ἑτέραν ὁ λόγος χαρίζεται. καὶ τοῖς πᾶσι γίνεται τὰ πάντα, ἵνα σωθῶσιν ἄνθρωποι, καὶ καταξιωθῶσι τῆς αἰωνίου ζωῆς.

PHZ'. — ΙΩΑΝΝῆ ΕΠΙΣΚΟΠῸ.

Μὴ ἀμεριμῶς, μηδὲ ἀναλήγτως διατεθῆς ἐν τοῖς συμβεβηκόσι σοι. Ἐκ γὰρ τῆς σῆς ἀμελείας ἀνέθη πρὸς τὴν ψυχὴν σου ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ ἔλαβε τοὺς θησαυροὺς οἴκου Κυρίου, καὶ τὰ χρυσὰ δόρατα, ἔπερ μετὰ πολλῶν ἀγώνων καὶ ἰδρώτων νόμῳ πολέμου πρῶν ὁ Δαυὶδ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τῶν παιδῶν ἀλλοφύλου Ἀδρααζάρ. Καὶ ὁμοῦς αὐτὸς τέραθ ἐπὶ τοῦτοις, ἤπερ ἀλήθιας βούλει καὶ κατηφῆσαι.

PIH'. — ΘΕΟΦΑΝῆ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῸ.

« Ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς, ἐκβάλῃ αὐτόν· » ὁμοιον τῷ εἰρημένῳ παρὰ τῷ Μωϋσῆ, ὅτι Ἐὰν ἡ γυνὴ σου ἦ ἐν τῷ κόλπῳ σου, καὶ ἐὰν ὁ φίλος σου, ὁ ἴσος τῆς ψυχῆς σου θελήσῃ ποτὲ ἀποστῆσαι σε ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ σου, μὴ φείσῃ αὐτῶν, μηδὲ κατελετήσῃς αὐτοῦς, μηδὲ περιποιήσῃ.

PIΘ'. — ΠΡΟΚΛῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Λέγεις λυπεῖσθαι οὐ μετρίως καὶ κατηφεῖν, ὅτι πλοῦτον οὐκ ἔχεις εἰς τὸ σκοπεῖσθαι παντὶ δεομένῳ προσώπῳ. Ἐγὼ δὲ φημι, μηδὲ μὲν ἀπαιτεῖσθαι τὴν τοιαύτην ἐντολήν τὸν ἰμῆχοντα χρήματα. Καὶ τούτων παρακαλῶ σκορπισμὸν καὶ ἀποβολὴν εὐθύμως ποιήσασθαι· ἐστὶ δὲ ταῦτα, θυμὸς, φιλονεικία, φθόνος, ἀντιλογία, κουφοδοξία, τάραχος, κόμπος, πολυλογία, πικρία, προδρομία, περιεργία, καὶ ἀνυποταξία.

PI'. — ΚΥΡΙΑΛῸ ΜΟΝΑΧῸ.

« Ἐπεπόθησε, φησὶν, ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου. » Αὐλὰς δὲ θείας κικλήσκει τὰς πανευφήμους ἀριστείας καὶ πράξεις, αἷς τισὶν ὁ τοῦ Θεοῦ ἐναυλίζεται λόγος, καὶ ὁ τῷ λόγῳ δεῖ ξυνέπεσθαι προαιρούμενοι.

PIA'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἰδοὺ, φησὶ Κύριος, ἐκκλίνω πρὸς τοὺς ὑπομειναντας τὰ σκυθρωπὰ ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμᾶρρος ἐπιπλύζων δόξαν ἐθνῶν. » Ὁ δὲ Ἄκυ-

¹² Sap. xvi, 21. ¹³ Ill Reg. xiv, 26. ¹⁴ I Paral. xvii, 8. ¹⁵ Matth. v, 29. ¹⁶ Deut. xiii, 6, 8. ¹⁷ Psal. lxxxiii, 4. ¹⁸ Isa. lvi, 12.

λας ἠρμήνευσεν, ἀπὸ καρτοδακίας · ὁ δὲ Σύμμαχος Ἀ λέγει, ἀπὸ λύπης · Θεοδοτίων δὲ, ἀπὸ πλήθους. Νόησον τοίνυν ταῦτα, καὶ σαυτὸν παραχάλαι.

ΠιΒ'. — ΘΥΡΣΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ.

Οὐ μεταδοτέον παρρησίας τοῖς νέοις, κὰν ὑποκρίνεσθαι δοκοῖεν εὐλάβειαν, ἵνα μὴ δι' αὐτῶν ἡμᾶς ὁ ἔχθρος τροπώσῃται.

ΠιΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅπερ ὁ Σιράχ περὶ θυγατρὸς φησιν, ὅτι Πάση φυλακῇ τήρει αὐτήν, καὶ μηδέποτε ἰλαρώσης τὸ πρόσωπόν σου πρὸς αὐτήν, ἵνα μὴ αἰσχύνῃ ποιήσῃ τὸν οἶκόν σου, τοῦτο ὑπολάμβανε γνώμονα καὶ κανόνα ὑπάρχειν ἐπὶ παντὸς νεωτέρου συνεταγμένου τῆ συνοδῆς ὑμῶν.

ΠιΔ'. — ΜΑΚΕΔΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ

Ἄγνοοῦσιν οἱ δαίμονες, ὅτι ἄλλους βουλόμενοι παλαιῶσαι καὶ σαθρῶσαι διὰ πειρατηρίων, αὐτοὶ μᾶλλον σαθροῦνται καὶ ταλαιπωροῦνται διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ εὐλαπιστίας τῶν ἀγωνιζομένων · « Ὁ παλαιῶν γάρ, φησὶ, τὰ ψεκτὰ ἔρη, καὶ οὐκ ὀδασιν. »

ΠιΕ'. — Τῷ αὐτῷ.

Περίστομα, φησὶ, περιβαλέσθω, καὶ ἀκάθαρτος κληθήσεται πάσας τὰς ἡμέρας, ὅσας ἂν εἴῃ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἀφή, καχωρισμένος καθήσεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. Εἰσὶν οἱ ἀδιακρίτως καὶ τολμηρῶς ἐπιτρέποντες, μεταποιήσασθαι διδασκαλίαν πνευματικῆς, τοῖς ὑπὸ τῶν μαρῶν παθῶν πολεμουμένοις, καὶ κατεπιλωμένοις τῷ πλήθει τῶν πταισμάτων. Ἰδοὺ γάρ ὁ θεὸς θεσμός τῆ σωφῆ τὸ στόμα περιβάλλει τὸ δυσοσμίας μεστὸν, μέχρις ἂν ἐπιστρέψας ποτὲ, καθαρίσῃ ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος πόνοις καρτερικωτάτοις, καὶ σκληροτάταις ἀγωγαῖς, καὶ τοῖς τοῦ κλαυθμοῦ βεῖθροις, τῆ τε πολυχρονίῃ κακουχίᾳ, καὶ τῆ ἀκαταπαύστῃ ταπεινώσει, μέχρις ἂν ἐπ' αὐτῷ ἐπιλαχισθεὶς ὁ Δεσπότης τῶν ὅλων Χριστὸς, ἐπιφθέγγηται · « Πλάτυνον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτὸ, » οὐκέτι ἀτιμίας καὶ βδελυγμίας πολλῆς, ἀλλ' εὐωδίας καὶ πάσης ἀγαθοσύνης, πρὸς ὠφέλειαν σοῦ τε καὶ τῶν μελλόντων μετὰ ταῦτα ὑπὸ σοῦ κατηχεῖσθαι.

ΠιςΓ'. — Τῷ αὐτῷ

« Ἐξω τῆς παρεμβολῆς ἐκβάλλεται ὁ λεπρὸς τῆν ψυχὴν καὶ ἀκάθαρτος. » Δίστασθαι γάρ τὸν τοιοῦτον προσήκει μέχρι τελειωτάτης καθάρσεως, καὶ ἀποχωρίζεσθαι τῆς παρεμβολῆς τῶν θείων ἀφηγητῶν καὶ μυσταγωγῶν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν προφητῶν, ὅπου καθίστηκε Σαμουὴλ, καὶ Δαυὶδ οὐκ ἀπολιμπάνεται.

ΠιΖ'. — ΠΕΤΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τί γάρ οὐ μηχανάται ὁ κακὸς τροπος δαίμων πρὸς τὸ εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν τοὺς καλοὺς ἀγωνιστάς; Ἔσθ' ὅτε γάρ δοκῶν μορμολύττεσθαι τούτοις, τὰς ἀγαθὰς αἰτήσεις διὰ τῆς ἐνθουμῆσεως μεταστρέφειν πειρᾶται πρὸς τὸναντίον. Τοῦ γάρ προσευχομένου βῶντος · « Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, καὶ σῶσόν με » ὁ ἔχθρος ὑποφθέγγεται τῆ ψυχῇ λέγων · Ὁργίσθητί

interpretatur, ex omnibus generibus; Symmachus, a mœrore; Theodotion, a multitudine. Considera itaque hæc, et temetipsum consolare.

CXCII. — THYRSO ARCHIMANDRITÆ.

Non est dedenda junioribus libertas et confidentia, licet pietatem simulare videantur; ne per eos nos hostis in fugam vertat.

CXCIII. — Eidem

Quod Sirachus de filia enuntiat, eam omni custodia esse conservandam, et nunquam faciem erga eam exhilarandam, ne opprobrium faciat domul tuæ: id ipsum gnomonem et regulam esse, de junioribus omnibus in comitatum vestrum ascitis, putato.

B CXCIV. — MACEDONIO DIACONO.

Ignorant dæmones semet potius, cum aliis per tentationes vetustatem et putredinem procurant, putrescere, et per patientiam et decertantium bonam spem misere affligi: « Senescere namque faciens, ait, falsos montes, et non cognoverunt. »

CXCV. — Eidem.

Capitio, ait, amiciatur, et immundus vocabitur omnibus diebus, quibus super ipsum 391 fuerit tactus; separatus sedebit extra tentorium. Sunt, qui absque judicio, et audacter suadent, ut a spirituali doctrina pedem referant illi, qui ab execrandis affectionibus oppugnantur, et multitudine delictorum inquinantur. Ecce enim divina lex, os silentio circumdat maleolentia plenum, donec aliquando conversus seipsum hic expurget laboribus fortissimis, et durissimis exercitiis, et lacrymarum fluctibus, et longæva afflictione, et nunquam cessante humilitate, donec illis misertus omnium Dominus Christus, dicat: « Dilata os tuum, et implebo illud, » non opprobriis, et multa execratione, sed odore bonitateque universa ad utilitatem tui ipsius, eorumque, qui postmodum a te de hisce initiabuntur.

CXCVI. — Eidem.

« Extra tentorium leprosus animam, immundusque ejicitur. » Separari enim hunc decet, donec perfectam expurgationem consequatur, et avelli a tentorio hujus sapientiæ doctorum, et mystagogorum, et prophetarum Ecclesiæ, ubi assidet Samuel, nec longe est David.

CXCVII. — PETRΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Quid non molitur improbus dæmon, ut probes decertatores agat in desperationem? Quandoque enim hosce in metum conjicere visus, bona postulata per suggestionem in contrarium vertere conatur. Cum enim quis orans clamat: « Miserere 392 mei, Deus, et salva me: » hostis animæ subloquitur, dicens: Irascito mihi, Deus, et perde me.

Et rursus sæpius homine e toto corde confitente, A et Numen laudante, statim draco adversarius laudem et gloriam in blasphemiam convertit. Attamen audacia illius nobis extimescenda non est, sed vires potius assumendæ, et iteratis precibus, et divinarum laudum magno pondere, nervi roburque contrariæ potestatis rescanda.

CXC VIII. — *Eidem.*

Cum legitime certaverimus, et Jacobi benedictionem consecuti fuerimus, tunc vitæ nostræ instituto invidentes domini in telis jaciendis imbecilliores evadunt, et vi ac necessitate, ut scriptum est, obscenivoma tela confringuntur, et dissolvuntur nervi brachiorum manuum eorum, et gloriam nobis nos cum choro triumphantium comparabimus.

CXCIX. — SEVERO EXCONSULI.

Invidentia compulsi nonnulli episcopi, ob summam Joannis episcopi Constantinopolitani virtutem, divino metu valere jussu, hominem entheum, vere orbis universi lumen insidiis aggressi sunt, feceruntque, ut et imperator piissimus ac simplicissimus (fraudibus eorum caderet, et virum divinum faceret extorrem. Cum itaque viris pestilentibus, et malignis pastoribus, non libens, sed raptus aures præbuerit, probe propheta clamabat : « Extendit manum suam cum 393 homine pestilenti ».²⁵ Nihilominus post justii exsilium, pars potissima, etiam eorum, qui in eum contechnati fuerant, Deo pœnas persolverunt, et cum fletu et clamore confessi sunt, se vehementer in virum sanctum deliquisse.

CC. — PAULO LECTORI.

« Revela Domino viam tuam, et spera in eo, et ipse efficiet » : ostende illi vitam tuam scatentem opprobriis ; monstra leprosus summo sacerdoti animæ tuæ stigmata, et spera in eo, et ipse faciet impurum purum ; et canem filium genuinum commonstrabit, et mitem iracundum, et tolerantem impatientem ; mentemque tuam efficiet a quolibet inquinamento extorrem.

CCI. — EUPHEMIO ARCHIMANDRITÆ.

Scriptum est : Congregabantur ad David benignissimum universi homines necessitati obnoxii, D et ære alieno pressi, et omnis anima tristitia effecta, et erat super eos dux David²⁷. Quicumque igitur obscenarum cogitationum coarctationibus affliguntur, et invidentiæ, blasphemix, tædii, odii, iracundiæ, aliorumque innumerorum malorum, et impietatum cogitationum suggestionibus suffocantur, et quicumque semetipsos multorum delictorum debitum contraxisse cognoscunt, quicumque etiam mœstitiæ addicuntur animis ob improbas et illiberales perturbationes et dæmonum contactus 394, acutamque succensionem, et alia ; hi omnes sive clero, sive Nazæzororum albo ascripti fuerint, sive in sæculo

μοι, ὁ Θεὸς, καὶ ἀπέλεσόν με. Καὶ πάλιν, πολλάκις τοῦ ἀνθρώπου ὀλοκαρδίας ἐξομολογούντος καὶ ἀνυμνούντος τὸ Κρεῖττον, εὐθύς ὁ πολέμιος δράκων τὸν ὕμνον καὶ τὴν δοξολογίαν εἰς βλασφημίαν μετέστησιν. Ἄλλ' οὐ πηχτέον ἡμῖν τὴν τὸλμην τοῦ δυσμενοῦς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον θαρσύνετον, καὶ τῇ προσθήκῃ τῶν εὐχῶν καὶ τῇ πολυπλασιασμῷ τῆς θείας ὕμνολογίας, ὑπομητέον τὰ νεῦρα καὶ τὸ κράτος τῆς ἐναντίας δυνάμεως.

PII. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν διαθλήσωμεν προσχόντως, καὶ τῆς τοῦ Ἰακώβ τύχῳμεν εὐλογίας, τότε οἱ ἐγκοινοῦντες τῇ πολιτείᾳ ἡμῶν κύριοι, τοξευμάτων ἀνοοῦσι, καὶ μετὰ κράτους, κατὰ τὸ γεγραμμένον, συντρίβεται τὰ αἰσχροδόλα τόξα, καὶ ἐκλύεται νεῦρα βραχιόνων χειρῶν αὐτῶν, καὶ δοξασθῆσόμεθα σὺν τῷ χορῷ τῶν τροπαιοφορούντων.

PIII. — ΣΕΥΤΗΡΩ ΑΠΟ ΕΠΑΡΧΩΝ.

Φθόνῳ πληγέντες τινὲς τῶν ἐπισκόπων διὰ τὴν ἀκραν ἀρετὴν Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τὸν θεῖον παρωσάμενοι φόβον, συνεσκεύασαντο ἀνδρα ἔθεον, καὶ ἀληθῶς παντὸς τοῦ κόσμου λαμπτήρα, καὶ παρεσκεύασαν καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα εὐλαθέστατον καὶ ἀπλούστατον ὄντα, εἰς αἰσχυρὰς ἐπιβουλαῖς αὐτῶν, καὶ ἐξορῆσαι τὸν οὐράνιον ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ οὖν λοιμοὶς τὸν τρόπον τοῖς βασιλέων τοις ποιμαίνουσιν ὑπάρχουσιν, ὁ βασιλεὺς ἐκ συναρπαγῆς συγκατέθετο, εἰκότως ὁ προφήτης ἐβόα : « Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ μετὰ λοιμοῦ. » Πλὴν ὅτι μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ δικαίου οἱ πλεῖστοι μετὰ τῶν συσκευασαμένων, πρὸς τοῦ Θεοῦ ἀπητήθησαν δίκας, καὶ μετὰ κλαυθμοῦ καὶ κραυγῆς ἐξωμολογήσαντο, μέγαρα ἡμαρτηκέναι εἰς τὸν ἅγιον ἀνθρώπων.

Σ. — ΠΑΥΛῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

« Ἀποκάλυψον πρὸς Κύριον τὴν ὁδὸν σου, καὶ ἔπισησον ἐπ' αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει. » Δείξον αὐτῷ τὸν σὸν ἐπίμωμον βίον· ἐπίδειξον, ὁ λεπρὸς, τῷ ἀρχιερεῖ τῷ μέγῳ τὰ στίγματα τῆς ψυχῆς, καὶ ἔπισησον ἐπ' αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει τὸν ῥυπαρὸν καθαρὸν, καὶ τὸν κύνα γνήσιον τέκνον δείξει, καὶ πρὸς τὸν χολικὸν, καρτερικὸν τὸν ἀνυπομόνητον· ἀποκαταστήσει δὲ σου τὸν νοῦν, καθαρὸν σπιλωμάτων.

ΣΑ. — ΕΥΦΗΜΙῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Γέγραπται, ὅτι Συνήγγοντο πρὸς Δαυὶδ τὸν χρηστότατον πᾶς ἄνθρωπος ἐν ἀνάγκῃ τυγχάνων, καὶ πᾶς ὑπόχρεως, καὶ πᾶσα κατώδυνος ψυχή, καὶ ἦν ἐπ' αὐτῶν ἡγούμενος ὁ Δαυὶδ. Ὅσοι τοίνυν συνέχονται ταῖς τῶν ῥυπαρῶν ἐνθυμημάτων συνοχαῖς, καὶ ὑπὸ τῶν λογισμῶν πνίγονται τοῦ φθόνου, καὶ τῆς βλασφημίας, καὶ τῆς ἀκηδίας, τοῦ μίσους καὶ τῆς ὀφθαλμίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀμετρήτων πονηρῶν καὶ βλασφημιῶν ἐνομιῶν, καὶ ὅσοι ἐπίσταται ὑποκειμένους ἑαυτοῦς χρεστοὶς πλημμελημάτων πολλῶν, καὶ ὅσοι κατώδυνοι τυγχάνουσι τὰς ψυχὰς διὰ τὰ αἰσχροὶ καὶ ἀνελεύθερα πάθη, καὶ τὰς ἐπαφὰς τῶν δαιμόνων, καὶ τὴν δριμύτην πύρωσιν, καὶ τὰ ἄλλα· οὗτοι πάντες, καὶ τε κληρικοὶ, Ναζωραῖοι, καὶ ἀποσταγαμένοι

²⁵ Osee vii, 15. ²⁶ Psal. xxxvi, 5. ²⁷ I Reg. xii, 2.

ἰπάρχωσι, προσφευγέτωσαν τῷ νοουμένῳ Δαυὶδ, ἅ
 σούτεστι Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ φιλανθρωποτάτῳ μετὰ
 κλαυθμοῦ καὶ λιτῶν, ὅπως παρηγορηθῶσιν.

ΣΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἦδέως πάνυ ὁ Χριστὸς ὁ παμβασιλεὺς Θεὸς καθ-
 ἡγεῖται τῶν πρὸς αὐτὸν μετ' ὀδύνης ἀναβλεπόν-
 των, διόπερ καὶ προσφωνεῖ· « Δεῦτε πρὸς με, πάν-
 τες οἱ κοπιῶντες καὶ πιφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύ-
 σω ὑμᾶς. » — « Διότι ἐμὸν πλάσμα ὑπάρχετε. »

ΣΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Οἶδα, » φησὶν, οὐκ ἄγνοῶ τὴν ὀδύνην τῆς ὑμετέρας
 καρδίας, καὶ τὸν θλιμμὸν, ὅπερ θλίβουσιν ὑμᾶς οἱ
 Αἰγύπτιοι δαίμονες, καὶ ὁ στεναγμὸς ὑμῶν οὐκ ἀπ-
 ἐκρύβη ἀπ' ἐμοῦ.

ΣΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὁρθρισον, φησὶ, καὶ στῆθι ἐναντίον Φαραῶ. »
 Οἱ γὰρ ἐν ἐκτανείᾳ τῷ Θεῷ λατρεύοντες, ἐν ὄρθρῳ ἀεὶ
 φωτὶ ὑπάρχοντες, πάντως ἐναντιοῦνται, καὶ ἀντιπα-
 λεμοῦσι τῷ νοητῷ Φαραῶ.

ΣΕ'. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μὴ θέλει ταχὺ ἀπομεριμνήσαι πειρασμῶν καὶ θλι-
 ψων, στέγε, καὶ ὑπόμεινε μέχρις ὅτου βούλεται ὁ
 προνοῶν σου Χριστὸς, ὁ σοφῶς τὰ κατὰ σὲ οἰκονο-
 μῶν.

ΣΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Βλέπετε, ὅτι οὐχὶ πρώτη φυλακῆ, οὐδὲ δευτέρα,
 οὐδὲ τρίτη, ἀλλὰ τετάρτη φυλακῆ τῆς νυκτὸς τῆς
 παραχωρουμένης, ἐπέστη ὁ Κύριος τοῖς διὰ τῆς λαί-
 λαπος βασανιζομένοις, καὶ τῶν κυμάτων, καὶ τοῦ
 ἀμέτρου φόβου.

ΣΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν ἀνακυθῆσθαι σπιλάς εἰς τὸ πλοῖόν σου ἀνελ-
 θεῖν, παραχρῆμα διαδέχεται σε γαλήνη, καὶ εἰρήνη,
 καὶ χαρὰ, καὶ εὐφροσύνη. Μόνον σὲ μὴ ἀπαφύξης
 τὴν καλὴν προσδοκίαν, μὴ χαλάσης τὸ κέρας τῆς
 πρὸς τὸν Χριστὸν ἀναβλέψεως (1), τῆ ἐπιστάσις τῶν
 πειρασμῶν καὶ τῆ δοκιμασίᾳ μὴ θανατώσης τὴν
 ἀγαθὴν ἐλπίδα, ἀλλ' ἔλπιζε.

ΘΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέμνησο, ὅτι εἰρηκεν ὁ Κύριος, « Δεῦτε εἰς ἔρη-
 μὸν τῶν πειρασμῶν τόπον, κἀκεῖ ἀναπαύεσθε ὀλι-
 γον, » οὐχὶ πολὺ. Πάντως γὰρ μετὰ ταῦτα, οὐκ εἰς
 ἔρημον, ἀλλ' εἰς πλήρη πειρασμῶν καὶ θλίψεων δια-

vivant, confugiant ad intellectualem David, Chri-
 stum nempe Jesum humanissimum cum fletu et
 supplicationibus, ut facientem animum in spem
 et consolationem meliorem inducant.

CCII. — *Eidem.*

Animo admodum gaudenti libentique, Christus
 omnium imperator Deus, ducem se præbet illis
 qui ad eundem cum dolore confugiunt : ideoque
 clamat : « Venite ad me, omnes qui laboratis, et
 onerati estis, et ego reficiam vos²². Quoniam sig-
 namentum meum estis²³. »

CCIII. — *Eidem.*

« Novi²⁴, » ait ; non me latet mœstitia cordis
 vestri et affectio qua affligant vos Ægyptii dæmo-
 nes, et suspiria vestra non sunt mihi abscondita.

CCIV. — *Eidem.*

« Mane surgito, ait, et sta contra Pharaonem²⁵. »
 Assidua enim perseverantia Deo inservientes, et in
 matutino tempore semper ac lumine persistentes.
 omnino obsistunt, et pugnam intellectuali Pharao-
 ni inferunt.

CCV. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ne cito te a tentationibus et afflictionibus libe-
 rari concupiscito, persta et persevera, quousque
 tui 395 providens Christus voluerit, qui sapienter
 res tuas disponit.

CCVI. — *Eidem.*

Anadvertite non prima noctis prætergredientis
 custodia, neque secunda, neque tertia, sed quarta
 supervenisse Dominum illis²⁶, qui propter tempe-
 statem et motum et agitationem fluctuum, immenso
 timore cruciabantur.

CCVII. — *Eidem.*

Cum scopulus in tuam navim ascendere exsurre-
 xerit, illico tranquillitas excipiet te, et pax, et
 gaudium, et lætitia. Tu solummodo pulchram ex-
 pectationem ne relinquant, ne relaxes velum suspec-
 tionis ad Christum, tentationum aggressionem et
 probationem, ne bonam spem perdas, sed spera.

CCVIII. — *Eidem.*

Recordare dixisse Dominum : « Venite in de-
 sertum tentationibus locum, ibique requiescite
 paululum²⁷, » non multum. Namque postea omnino
 non in desertum, sed plenam tentationibus consti-

²² Matth. xi, 18. ²³ Psal. xxxvii, 40. ²⁴ Exod. iiii, 7. ²⁵ Exod. viii, 20. ²⁶ Matth. xiv, 25. ²⁷ Marc. vi, 31.

(1) Exstat hæc epistola tota in allegoria navis agi-
 tatae fluctibus, et vento adverso jactatae : quo tem-
 pore cum sæpe utile sit contrahere velum, quia
 tamen symbolica significatione fiducia in Christum
 est Christiano quod velum est navi, vetat hic Nilus
 id fieri : laxari, inquam, veli funem prohibet. Nec
 quis miretur me κέρας, quod Latine cornu sonat,
 velum interpretari. Hic enim manifeste κέρας poni-
 tur pro κεραία, quæ vox antennam inter alia si-
 gnificat, hoc est lignum malo navis transversim
 admotum unde velum pendet. Latinis quoque an-
 tenna cornu : nam præter illud Virgilianum :

Cornua velatarum obvertimus antennarum,
 Ovidius, lib. xi *Metam.*, his in descriptione naufragii
 Ceycis cornu pro antenna posuit ; sic enim habet :

*Cornuaque in summa locat arbore, totaque malo
 Carbasa deducit, venientesque excipit auras*

Et paulo post :

*Ardua jam dudum dimittite cornua, rëctor
 Clamat, etc.*

Cui ergo dubium quin χαλᾶν κέρας sit hic Nile-
 quod vulgo dicimus *caler la voile*, remisso fune ve-
 lum contrahere ? Possim.

tutionem affligimini, et exasperabimini, vosmet exercitantes atque probantes.

CCIX. — *Eidem.*

Præterito tempore in deserto commoraberis, et placida vitæ tranquillitate fruebaris, nullaque re quæ displicere posset, divexaberis. Nondum enim te Providentia in virtutis certaminibus exercebat. **396** Nunc vero inter studium et scammata medius projectus animo mœres, et nimium lamentaris.

CCX. — *Eidem.*

Fieri minime potest, ut sine laboribus et sudoribus coronæ textantur.

CCXI. — *Eidem.*

Nonne audisti dilectam a Deo Hierusalem, animam dico tuam, labore et flagello instrui a Jeremia propheta ?

CCXII. — DARIO SCHOLASTICO.

« Splendescit, ait, tunc justus, veluti sol justitiæ²⁴. » Lunam vero propheta Ecclesiam nominat exorientem uti matutinum.

CCXIII. — RODOMINO PRESBYTERO.

O quantum succensebis, et conviciaberis tuæ inconsiderantiæ, cum ex sepulcris resurrexeris, vitæ hujusce poenas daturus ! O quantum temetipsum dilaniabis, flebisque inutiliter factis indolens tunc, cum non erit acceptabilis rerum gestarum poenitentia, dum præscriptum tempus præterit. Quantum frustra illacrymaberis ejulabisque, cum justorum videris claritudinem, in splendida illa coelestium munerum partitione, et nocentium tristitiam in tenebris profundissimis ; cum dices corde indolens, angustiaque **397** spiritus pressus : Væ misero homini pusillæ fidei, et inconsiderantiæ, et neglectus ! Væ mihi, quod ita libenti animo tempus mihi præfixum et jam elapsi perdidit ! Væ mihi, qui nolui similia tribunalia et judicia animo contemplari ! Quare inanem gloriam rebus omnibus protuli ? Quare gulam et ebrietatem senipiternæ vitæ anteposui ? Quare iram uti mihi amicam exosculatus sum ? Quare fornicationibus improbisque cupiditatibus veluti dominis inservii ? Quare blaterationes inutiles stupidus dilexi ? Quare meis turbis et motibus omnia complevi ? Quare divinarum precum et psalmodiarum fragrantiam odio habui ? Quare collum episcopis subdere non sustinui ? Quare quietis suavitate, sanctimoniam, dignitatem, magnificentiam, commodam animi requiem, celeste commercium, veram divinorum angelorum philosophiam, et semper virentem gloriam aversatus sum ? Hæc et similia die retributionis eorum, quæ in vita nostra gessimus, quanquam effaberis, nullus aderit tibi, qui compatiens misericordiam inspergat.

CCXIV. — *Eidem.*

Non modicum tempus diaboli nutibus vixisti. Vito nunc aliquando Auctoris tui consilio. Servitu-

Α γωγὴν ἐκθλιθῆσθε, καὶ ἐκτροχωθῆσθε γυμναζόμενοι καὶ δοκιμαζόμενοι.

ΣΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸν παρελθόντα χρόνον ἐν ἐρήμῳ διέτριβες καὶ ἀνενοχλησία, μηδὲως κτυπούμενός τινα τῶν ἀβουλήτων · οὐπω γάρ σε Πρόνοια ἐγύμναζε πρὸς τοὺς ἀθλοὺς τῆς ἀρετῆς. Νῦν δὲ γενόμενος μεταξὺ τοῦ σταδίου καὶ τῶν σκαμμάτων, ἀθυμεῖς, καὶ ἀλύεις, καὶ πολλὰ ποτινῖσαι.

ΣΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀμύχανον δίχα πόνων καὶ ἰδρώτων πλακῆται τοὺς στεφάνους.

ΣΙΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ἤκουσας τὴν πεφιλημένην τῷ Θεῷ Ἰερουσαλήμ, τὴν ψυχὴν λέγω τὴν σὴν, τῷ πόνῳ καὶ τῇ μάστιγι παιδευομένην παρὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου ;

ΣΙΒ'. — ΔΑΡΕΙΩ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

« Ἐκλάμψουσι, φησι, τὸ τρινακῦτα οἱ δίκαιοι, καθάπερ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης. » Σελήνην δὲ οἱ προφήται τὴν Ἐκκλησίαν καλοῦσιν ἐκκύπτουσαν ὡς ὄρθρον.

ΣΙΓ'. — ΡΟΔΟΜΙΝΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἢ πόσα καταμέμνη καὶ λοιδορήσεις τὴν σεαυτοῦ ἀβουλίαν, ὅταν ἐκ τάφων ἀναστῆς ὑφέξω δίκην τῆς ἐναυθα βιώσεως ! Ἢ πόσα σπυράξεις σεαυτὸν, καὶ στενάξεις μετανοῶν ἀπρακτα τότε, ὅτε οὐκ ἔσται δεκτὸς ὁ μεταμελόμενος παρελθόντος τοῦ ὀρισμένου χρόνου ! Πόσα εἰς μάτην κλαύσεις καὶ κατοδυρῆ, ὅταν ἴδῃς τὴν τῶν δικαίων φαιδρότητα ἐν τῇ λαμπρῇ τῶν οὐρανίων δώρων διανομῇ, καὶ τὴν τῶν ἀμαρτησάντων κατῆφειαν ἐν τῷ σκότῳ ἐκείνῳ τῷ βαθυτάτῳ, ὅταν λέγεις ὀδυνώμενος τὴν καρδίαν, συνεχόμενος τῇ στενοχωρίᾳ τοῦ πνεύματος · Οἱμοὶ τῆς ὀλιγοπιστίας, καὶ ἀβουσίας, καὶ ἀδιαφορίας ! Οἱμοὶ, πῶς ἔκουσῆς ἀπώλεσα τὴν θεωρίαν τοῦ παρελθόντος χρόνου ! Οἱμοὶ, οἱ οὐκ ἠθέλησα τοιαῦτα ἐννοῆσαι κριτήρια καὶ δικαιοτήρια ! Διατί τὴν κενοδοξίαν προετίμησα πάντων ; Διατί τὴν λαιμαργίαν καὶ τὴν μέθην προετίμησα τῆς αἰωνίου ζωῆς ; Διατί τὸν θυμὸν ὡς φίλον ἠσπασάμην ; Διατί ταῖς πορνείαις καὶ ταῖς πονηραῖς ἐπιθυμίαις καθάπερ τισὶ θεοποίναις ἐξυπηρετήσάμην ; Διατί τῆς ἀκερδοῦς φλυαρίας τὸν βόμβον ἠγάπησα ; Διατί τῆς οἰκειας παραχῆς τε καὶ ζήλης τὰ πάντα πεπλήρωκα ; Διατί τῶν θεῶν προσευχῶν τε καὶ ψαλμῶν τὴν εὐδοίαν μεμίσηκα ; Διατί τὸν τράχηλον τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἠνεσχόμην κλίνας ; Διατί ἀπεστράφημ τῆς ἡσυχίας τὸν ἥδυσμὸν, τὸν ἁγιασμὸν, τὸ ἀξίωμα, τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὸ ἐπωφελεῖς, τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς, τὸ οὐράνιον πολίτευμα, τὴν ὄντως τῶν θεῶν ἀγγέλων φιλοσοφίαν καὶ δόξαν ἀειθαλῆ ; Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐρεῖς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως τῶν ὡδε βεβιωμένων ἡμῖν, καὶ οὐδεὶς παραφανῆσται σοὶ τὸν ἔλπον συμπαθῶς ἐπιχέων.

ΣΙΑΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ὀλίγον χρόνον τοῖς τοῦ διαβόλου θελήμασιν ἐζήσας. Ζῆσόν ποτε καὶ τῷ βουλήματι τοῦ πεποιη-

²⁴ Matth. xiii, 43.

κότος σε. Δουλεύσον ποτε και τοις νόμοις Χριστού Α του πανυψίστου Θεού. Ούδεν ψυχῆς λογικῆς ἀνάστιον, οὐδὲ ἰσοστάσιον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἔως πότε τα φθαρεὰ τῶν ἀφάρτων προκρίνομεν; Ἔως πότε τιμαλφώστερα τὰ βλεπόμενα, τῶν ἀοράτων ἀγαθῶν ὑπάρχειν οἰόμεθα; Ἔως πότε τῇ ἀλόγῳ πλάνῃ και φαντασίᾳ δουλεύειν αἰρούμεθα; Ἔως πότε φιλοῦμεν τὸν ἐχθρὸν και ὀλετήρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν Σατανάν; Ἔως πότε πειθόμεθα ταῖς ὑποθήκαις αὐτοῦ ταῖς πρὸς τὴν ἀπώλειαν ποδηγούσαις; Οὐδεὶς ἀξιοπιστότερος σύμβουλος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ· οὐδεὶς φρονιμώτερος τῆς πηγῆς τῆς σοφίας· οὐδεὶς οἰκειότερος και ὠφελιμώτερος τοῦ ἀγαθοῦ Δεσπότη τοῦ πεπλακότος ἡμᾶς. Σὺ δὲ καταφρονήσας τούτου, τῷ ἀποστάτῃ προσπεφοίτησας δράκοντι, και τῷ κακίστῳ ὡς καλλίστῳ προσέχεις, και τῷ φονευτῇ ὡς φιλῷ περιπλέκῃ και τὸν μωρότατον, ὑπελήφας φρόνιμον· και τὸν σκοτεινὸν, φωστῆρα νενομίκα· και ὑγιάν μεγίστην τοπάζεις τὴν δαινήν ἀρρώστιαν, και πλοῦτον μέγαν ὑπάρχειν νομίζεις τὴν πτωχειαν, και τὴν Ἐβαν μιμούμενος τοῖς ψιθυρισμοῖς τοῦ νοητοῦ θραως τὴν ἀκοήν ὑπέχεις, βεδωκῶς τὰ σὰ ὤτα τοῖς θεοῖς ἐντάλασαι. Τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν, ἀνθρώπων νεκρωθέντι τὸ οὖς τῆς διανοίας; Τί γάρ ὠφελήσομεν ἕδοντες τῷ αὐθαιρέτως κεκωφωμένῳ πρὸς τὰ κάλλιστα;

ΣΙΕ'. — ΑΓΑΘΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Οὐ δίκαιον τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς παραλύειν κατά τὴν ἀκμήν τῶν προσβολῶν, παραθαροῦνεσθαι δὲ μᾶλλον ἐν τῷ ἀκούειν θεόθεν· « Ἰσχύσατε, χεῖρες ἀνειμέναι, και γόνατα παραλελυμένα. Ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε. Ἐγὼ γάρ εἰμι μεθ' ὑμῶν ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, οὐκ ἐάσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς ἀγωνιῶντας. »

ΣΙΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Κἂν τῷ κλήθει τῶν πειρασμῶν τὴν ψυχὴν ἀπενάρκησας, οὐδὲν ἤττον και πάλιν παρακαλεῖ ὁ Δεσποτικὸς λόγος φάσκων· Γενέσθω παράκλησις τοῖς διλογισμοῖς τῆ προνοίας· ἐγὼ γάρ ὑπισχνούμαι ὁ ἀψευδὴς Κύριος, μετὰ τὸσαύτην συμφορὰν, και ἀλγυμάλωσιαν, και πόρθησιν, ὅτι « ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην. »

ΣΙΖ'. — ΠΑΥΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μηδαμῶς θοροθηθῆς, ὅταν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς οἱ φαυλότατοι δαίμονες τὸ στίφος τῶν ἀτόπων λογισμῶν ὀργιζόμενοι μᾶλλον ἐπάγωσι τῆ ψυχῆ. Και γάρ ὅθ οἱ πικρότατοι θραεις πλέον χαλεπαίνουσι και κινούνται, ὅταν ἀκροάσωνται τῆς ἐπαυθῆς κατ' αὐτῶν γενομένης· οὕτως μεγίστη, και δραστικῆ, και φοβερά ἐπαυθῆ κατά δαιμόνων ὑπάρχει ἡ νήφουσα προσευχῆ.

ΣΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν τις ἄνθρωπος δίκαιός τε και ἁγιός ἐκτελεθῇ τῷ ὀχλουμένῳ ὑπὸ πνεύματος, τότε πλέον ταράττεται. Οὕτω τοῖνον και ἡμῶν ψαλλόντων και εὐχομένων, βασανιζόμενοι και ἀλγούντες οἱ δαίμονες, ὡσπερ τινὸς δικαίου και πολεμιστοῦ ἀνδρὸς ἐπι-

tem aliquando legibus Christi Dei præexcelsissimi servito. Nihil est, quod animam rationis compotem exæquet; nihil est par regno cœlorum. Quousque corruptibilia incorruptibilibus anteponimus? Quousque visibilia invisibilibus bonis digniora ac pretiosiora esse opinamur? Quousque belluino errori et imaginationi operam dare proponimus? Quousque hostem et animarum nostrarum exitium Satanam fovemus? Quousque suggestiones illius, quæ nos ad perniciem ducunt, audimus? Nullus fide dignior est humano Deo consiliarius. Nemo sapientiæ fonte prudentior; nemo affinium utiliorque probo Domino conditore nostro. Et tu eo neglecto ad defectorem draconem concurristi, attendisque pessimo ut optimo, et homicidam ut amicam amplecteris, et stultissimum prudentem existimas, et obtenebratum veluti lumen afferentem concipis, et sanitatem maximam tam ægram valetudinem suspicaris, et ingentes divitias putas paupertatem, et Evam æmulatus, intellectualis serpentis susurris aurem præbes, divinis præceptis aures obstruens? Quid multa hic efferenda sunt, et potissimum homini aurem mentis demortuæ gerenti? Quid enim proficiemus, canentes ei, qui sponte ad pulcherrima quæque surdis auribus vivit?

CCXV. — ΑΓΑΘΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Haud æquum fuerit, in aggressionum vigoro animæ vires exsolvere, sed potius animos assumere, qui a Deo dictum intelligis: « Corroboramini, manus relaxatæ, et genua dissoluta. Corroboramini, ne timeatis ». Ego enim sum vobiscum usque ad consummationem sæculi: non relinquam vos orphanos, veniam ad vos, cum periclitamini. »

CCXVI. — Eidem.

Licet tentationum multitudine animo obstupueris, nihilominus rursus Domini sermo consolatur dicens: Sit solatium pusillanimitis cogitatione. Ego enim promitto vester Dominus post simile infortunium, et captivitatem, et excidium adfuturam « gloriam domus istius novissimæ, plus quam primæ ». »

CCXVII. — ΠΑΥΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Nequaquam inturbaberis, cum orationis tempore perquam noxii dæmones absurdarum cogitationum cohortem majori ira succensi animæ adigunt: namque serpentes inhumanissimi magis sæviunt et concitantur, cum incantationem adversus semetipsos confatam persentiant: adeo ingens, et violentum, et terribile contra dæmones incantamentum est oratio sobria.

CCXVIII. — Eidem.

Cum homo pius justusque in vexatum a dæmone advenerit, tunc magis ille concutitur. Sic itaque nobis psallentibus et orantibus, cruciati indolentesque dæmones, æque ac si quispiam vir justus et bellator pio illo opere eos aggrediat, inarde-

⁶⁶ Isa. xxxv, 5, 4. ⁶⁶ Matth. ixviii, 20.

⁶⁷ Joan. xiv, 18. ⁶⁶ Agg. ii, 10.

scientes moventur, et tunc magis insaniunt, et cum nihil præterea efficere possint, vetitas cogitationes, telorum ignitorum instar, in nos ejaculantur. Solummodo nos ne cessemus orantes psallentesque, **400** et videbimus eos non multum post tempus quasi fumum a nobis evanescentes.

CCXIX. — PROBATIO MONACHO.

« Vinum novum junioribus amicum ⁴⁰, » ut qui dam e sapientum numero dixit. Non porro addecel, ni tempus multum et probatio præcesserit, in ipsis tantum amoris initiis, quem tibi amicum opinaris, illi temetipsum temere, et ut sors tulerit, confidere. Si autem, inquit, vinum inveteratum fuerit, tum jam, tum illud cum lætitia bibamus. Cum enim plurima benevolentis signa in homine offenderimus, et amoris non simulati argumenta, tum cum nobis modis omnibus conciliabimus, et laudibus efferemus, non jam balbutientes. « Qui enim, ait, benedicit et plaudit suo amico mane ⁴¹, » nupero nempe, et recenter admoto amico, nondum illius amicitis experientia capto, idem facit, ac si malediceret: incitato namque diabolum per intempestiva illa præconia, et non comprobata laudationem, ad recentem amicum aggrediendum, denudandumque ab ea, quæ in eo apparet, uti par est, simulatione, et per tentationem deprehendendum eum non esse neque genuinum, neque incorruptum amicum.

CCXX. — *Eidem.*

De iis, quæ ad me scripseras, cum beati Isaie librum percurreres, breve tibi solatium afferam. Clamat enim: « Dolores partus susceperunt me quasi parturientem ⁴². » Nonne vides angustiam **401** indolentis cordis oppressisque? Tum postmodum subdit: Injuste egi, quod non audivi, festinavi ne viderem; namque intolerandis tentationibus conturbatus, pro lumine tenebras deosculor; cor meum aberrat, et iniquitas me flagellat, et anima mea imminet timori; discrimen enim imminet, ne peream a conspectu Domini, « et assimiler in infernum descendentibus ⁴³: » quando una « mecum nondum est lumen oculorum meorum ⁴⁴: » intellectualium.

CCXXI. — *Eidem.*

Ne lassescas orans exspectansque cum lacrymis opem divinam: etenim post bella satanica, divinam visionem, et mirificam apparitionem, et inefabile auxilium homo consequitur. Scriptum est enim præter ea quæ heri ad te miseram: « Perpicuus factus sum non quærentibus me ⁴⁵: » quod primo sui significatu in Servatoris omnium per carnem adventu, nunc in nobis completur, et in illis, qui post nos pro pia vitæ institutione decertabunt. Si itaque et ab antiquitus quærentibus cum inventus est Dominus, multo magis invenietur a nobis illuminans, consolans, medicinam affe-

A δραμόντος κατ' αὐτῶν τοῦ θεοσεβοῦς ἔργου, φλεγομένοι κινούνται, καὶ μαινόνται μᾶλλον τότε, καὶ μηδὲν πλέον δυνάμενοι τοὺς ἀπηγορευμένους τῶν λογισμῶν δίκην βελῶν πετυρωμένων ἀκοντίζουσι καθ' ἡμῶν. Μόνον ἡμεῖς μὴ λήξωμεν εὐχόμενοι τε καὶ ψάλλοντες, καὶ ὀφόμεθα αὐτοῖς μετ' οὐ πολὺ ὥσπερ καπνὸν ἀφ' ἡμῶν ἐκλείποντας.

ΣΙΘ'. — ΠΡΟΒΑΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Οἶνος νέος φίλος νέος, » καθὰ φησί τις σοφός. Οὐ χρὴ δὲ τινα, χωρὶς χρόνου πολλοῦ καὶ δοκιμασίας, ἐκ προομιῶν ἀγάπης τῷ φαινομένῳ φίλῳ ἑαυτὸν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐμπιστεύειν. Ἐὰν δὲ, φησὶν, ὁ οἶνος παλαιωθῆ, τότε δὴ, τότε τοῦτον πρὸς εὐφροσύνην πόμεθα. Ὅταν γὰρ κλειστα σημεῖα εὐνοίας εὐρωμεν ἐν τῷ τοιοῦτῳ ἀνθρώπῳ, καὶ στοργῆς ἀνυπόουλου γνωρίσματα, τὸ τῆνικαῦτα τοῦτον καὶ οἰκειωσόμεθα τέλειον, καὶ ἰπαινεσόμεθα, μηκέτι βαμβαίνοντες. « Ὅστις δὲ, φησὶ, εὐλογεῖ καὶ κροτεῖ τὸν ἑαυτοῦ φίλον τὸ πρῶτ', » τοῦτέστι τὸν ὑπέργιον καὶ προσφάτως πλησιάζοντα αὐτῷ, μήπω πείραν εὐληφῶς τῆς ἐκείνου φιλίας, καταρωμένου οὐδὲν διαφέρει δόξῃ· προκαλεῖται γὰρ τὸν διάβολον διὰ τοῦ ἀκαίρου ἐπαίνου, καὶ τῆς ἀβασανίστου εὐλογίας, ἐπελθεῖν τῷ φίλῳ τῷ προσφάτῳ, καὶ ἀπογυμνώσαι τῆς ἐν αὐτῷ, ὡς εἰκός, ὑποκρισεως, καὶ διὰ τοῦ πειρασμοῦ ἀλέγξει αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἔστι γνήσιος καὶ ἀκίβδηλος φίλος.

ΣΚ'. — Τῷ αὐτῷ.

C Περὶ ὧν μοι γεγράφηκας, τὴν τοῦ μακαρίου Ἡσαίου δέλτον σκοπήσας, βραχείαν σοι προσάξω παρηγορίαν. Κέκραγε γὰρ, ὅτι: « Ὁδίνες ἐλαβόν με ὡς τίκτουσαν. » Βλέπεις ἀνάγκην ὀδυνωμένης καὶ θλιβομένης καρδίας; Εἶθ' ἔξῃς φησὶν: « Ἠδίκησα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἔσπευσα τοῦ μὴ βλέπειν· συγχυθεὶς γὰρ πειρασμοῖς ἀφορήτοις, ἀντὶ τοῦ φωτὸς τὸ σκότος ἀσπάζομαι, ἡ καρδία μου κλανᾶται, καὶ ἡ ἀνομία με μαστίζει, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐφέστηκεν εἰς φόβον· κινδυνεύω γὰρ λοιπὸν ἀπολέσθαι ἐκ προσώπου Κυρίου, » καὶ προσομοιωθῆναι τοῖς εἰς τὸν ἕδην καταβιβαζομένοις, ἐπειδὴ « οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ λοιπὸν τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου » τῶν νοερῶν.

ΣΚΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

D Μὴ ἀποκάμῃς εὐχόμενος καὶ περιδλεπόμενος μετὰ δακρῶν τὴν βοήθειαν· μετὰ γὰρ τῶν δαιμονικῶν πολέμων, ἐπισκέψεως θείας, καὶ ἐμφανισμοῦ μυστικοῦ, καὶ ἀρωγῆς ἀρρήτου τυγχάνει ὁ ἀνθρώπος· γέγραπται γὰρ μετὰ τὰ χθές μοι ρηθέντα σοι: « Ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτώσιν » ὅπερ πρωτοτύπως μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος τῶν ὄλων ἐν σαρκὶ ἐπιδημίας, νῦν δὲ ἐφ' ἡμῖν πληροῦται, καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας ἀγωνισταίς. Εἰ τοίνυν καὶ τοῖς πάλοις ζητοῦσιν αὐτὸν εὐρέθη ὁ Κύριος, πολλῶ μᾶλλον ἡμῖν εὐρεθήσεται φωτίζων, παρακαλῶν, ἰωμένος, ὀποστηρίζων, ἀντιλαμβανόμενος,

⁴⁰ Eccli. ix, 15. ⁴¹ Prov. xxvii, 14. ⁴² Isa. xxi, 3. ⁴³ Psal. cxlii, 7. ⁴⁴ Psal. xxxvii, 11. ⁴⁵ Rom. x, 20; Isa. lxxv, 1.

οικειούμενος· εὐρίσκεται δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος με-
γάλης.

ΣΚΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐ μόνον οἱ τὰς θλίψεις καὶ ὀδύνας τῷ σώματι
ἐπάγοντες, ἢ ἐπάπτεσθαι λέγονται τῶν ὁσίων καὶ τῶν
σαρκῶν, ἢ κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐν τῷ Ἰωβ, ἀλλὰ καὶ
τὰ φιλάρματα καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα, ἅπερ αἰ-
σχροπαθείας καὶ τὰς ἡδονὰς διαπαντὸς τεκταίνουσιν
ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ τάλαιπῶρου ἀνθρώπου. Καὶ πει-
θῶτο σε ὁ πολύπειρος κράζων, ὅτι ἢ Οὐκ ἔστιν ἴσσις
ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου, οὐκ
ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν
ἀμαρτιῶν μου, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερήρθησαν,
προσώρυσαν καὶ ἐσάπησαν ἐξ ἀφροσύνης πολλῆς.
Ὅθεν ἐταλαιπώρησα, ἢ καὶ κατεκάμφθην πρὸς τὸ
χεῖρον, οὐκ ὀλίγας ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ λίαν πολλὰς.
Καὶ πάλιν ἑτέρος τις ὡσπερ ἐν ἔρημῳ τῶν βοη-
θούτων ἀγγέλων γενόμενος, κράζει ποτινῶμενος,
καὶ ἀνομιώζων, καὶ λέγων· « Τίς με ρύσεται ἐκ
τοῦ θανάτου » τοῦ νοσητοῦ, ὅστις περιέσχε με, καὶ
κατεκράτησέ μου; ἢ « Ἄθλιος ἔγώ καὶ τάλαιπῶρος ἀν-
θρώπος, κλυθωνίζόμενος ταῖς μυριαῖς δαιμονικαῖς
ἐφόδοις. Ἄλλος δὲ πάλιν ἀνὴρ οὐκ ἄπειρος τῶν τοι-
ούτων συμφορῶν ἔνθους γεγεννημένος, παράκλησιν
οὐ μετρίαν προσφέρει τοῖς ἀγωνιζομένοις ὑπὲρ τῆς
ἀφθαρσίας καὶ πνευματικῶς ἀθλοῦσιν. « Ἔσται γάρ,
φησὶν, ἴσσις ἐν ταῖς σαρκί σου, καὶ ἐπιμέλεια τοῖς
σοῖς ὀστέοις, ἢ ἵνα ἢ λέγωσι πάντα σου τὰ ὀσά·
Κύριε, Κύριε, τίς ὁμοίός σοι, ρυόμενος πτωχὸν ἐκ
χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, καὶ τῶν διαρπαζόντων
αὐτόν; »

ΣΚΓ'. — ΑΛΒΙΝῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Ἐναγχος τῶν βιωτικῶν ἀποστατήσας θορύβων,
μεγάλην ἄγειν ἡσυχίαν ὀφείλεις, καὶ μὴ ταῖς πυ-
κνοτέραις προδόσι τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων τῇ διανοίᾳ
ἐγγινόμενα τραύματα ἀναξάινειν, ἀλλ' ἐκκλίνειν μὲν
τὴν τῶν νεαρῶν προσβολὴν, πᾶσαν δὲ σπουδὴν ἔχειν
πρὸς τὸ ἐξαλείφαι καὶ ἀμαλδύναι τὰς φαντασίας
τῆς προσηληφίας.

ΣΚΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσον ὁ δαίμων τῆς πορνείας ἐπίκειται σοι βα-
ρέως, τοσοῦτον αὐτὸς τῇ ἀθυμίᾳ καὶ τῇ λύπῃ τὴν
ψυχὴν ἐκνευρίζεις, μὴδ' εὐχεσθαι λοιπὸν, μὴδὲ
ψάλλειν βουλόμενος, ἀλλὰ καθέδων ἀμετρα. Ταῦτα
δὲ πινῶν, ἀγνοεῖς, ὅτι εὐφραίνεις τοὺς ἔχθρους ἐπὶ
τούτοις, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς κατὰ στυτοῦ καθιστῆς
βαγδαίωτους, καὶ φορτικούς, καὶ δυσάποστατοῦν-
τας. Πλέον γὰρ ὀχλεῖν καὶ παραμένειν οἱ ἀκάθαρτοι
εἰῶθαι δαίμονες τοῖς παραλυομένοις τῇ βραθυμίᾳ,
καὶ ἀμελοῦσι προσευχῆς καὶ ὑμνωδίας θείας.

ΣΚΕ'. — ΘΙΑΕΜΑΧῷ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Ἐστὶν ὁ νόμος· « Τὰ ἔλθη αὐτῶν ἐκκόψεις; » τού-
τοστι, τὰ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἡδονῶν στίφη, δι'
ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς ὀλέθρω παραδώσεις.

ΣΚΖ'. — Τῷ αὐτῷ

« Τίς οἶδε, » Σολομὼν γέγραφεν, εἰ τὸ πνεῦμα τοῦ

Arens, confirmans, vindicans, concilians: inventur
per orationem et ingentem spem.

CCXXII. — *Eidem.*

Non tantum qui afflictiones doloresque corpori
afferunt, « ossa et carnes tangere dicuntur ⁴⁵, »
ut scriptum est apud Jobum, sed etiam ad peccan-
dum propensi et immundi spiritus, qui foedas
402 perturbaciones et voluptates continuo in
miseri hominis membris moliuntur. Idque tibi sui-
deat multarum ille rerum peritiam praeditus, cla-
mans: « Non est sanitas in carne mea a facie
irae tuae; non est pax ossibus meis a facie pecca-
torum meorum, quoniam iniquitates meae super-
gressae sunt, male oluerunt, computruerunt ex
ingenti stultitia. Propterea miser factus sum ⁴⁶, »
et ad deterius declinavi, non per paucos, sed
quamplurimos dies. Rursusque alius nescio quis,
quasi esset ope auxiliantium angelorum destitutus,
clamat indolens ejulansque, et dicens: « Quis me
liberabit ex morte ⁴⁷ » intellectuali, quae me op-
pressit et superavit? Miser ego, et infelix homo.
innumeris daemum aggressionibus jactatus.
Alius item homo usu similium infortuniorum edo-
ctus, divino afflatus Spiritu, solatium non leve
decertantibus offert pro incorruptibilitate, et spi-
ritualiter se exercentibus. « Erit enim, ait, sanitas
in carnibus tuis, et cura in ossibus tuis ⁴⁸, » ut
« dicant omnia ossa tua: Domine, Domine, quis
similis tibi, eripiens pauperem de manu fortio-
rum, et arripientium eum ⁴⁹ »

CCXXIII. — ALBINO MONACHO.

Cum recens a turbis mundanis secesseris, ma-
gna tibi quies peropus est, et non frequentioribus
progressibus, per sensus cogitationi ingesta vul-
nera redulcerare, sed rerum novarum impetum
declinare; studium vero omne ponere ad expun-
gendas obliterandasque quae jam praecoccupave-
rant, imagines.

403 CCXXIV. — *Eidem.*

Quantum fornicationis daemum gravius te oppri-
mit, tantum ipse tristitia ac mœrore animam ener-
vas, neque orationi, neque cantui incumbens, sed
immoderato somno te dedens. Haec ubi feceris,
ignoras propterea hostes tuos a te lætitia affici,
magisque eos in temetipsum et violentiores, et
intolerabiliores, et difficulter sese avellentes con-
stitui. Plus enim negotii facessunt, plusque adhæ-
rere ac commorari impuri daemones solent penes
eos, qui desidia exsoluti, orationem necnon divi-
nas laudes negligunt.

CCXXV. — TELEMACHO PRIMATI.

Lex praecipit: « Lucos eorum excides ⁵⁰. » Af-
fectionum nempe et voluptatum examina per
temperantiam et orationem interitui trades.

CCXXVI. — *Eidem.*

« Quis novit, » Salomon scripsit, « si spiritus

⁴⁵ Job II, 5. ⁴⁶ Psal, xxxvii, 4-7. ⁴⁷ Rom. xvii, 24. ⁴⁸ Prov. III, 8. ⁴⁹ Psal. xxiv, 10, 41.
⁵⁰ Exod. xxix, 13; Deut. vii, 5.

primum, qui in magnis impotens et insanus es, tum demum curato et aliorum vulnera et dolores sanare.

CLVII. — THEODORO MONACHO.

Non ægre ferenda sunt, quæ insperato contingunt, sed bono præstat animo esse in multis afflictionibus. Propterea dixit: **376** Affixi te, anginæ instar inedia te suffocavi, ut saturareris manna cognitionis, et ut in extremis tuis bene tibi agerem ²⁴.

CLVIII. — *Eidem.*

Si immitis quispiam ventus in mare non flaverit, undæ non attolluntur; si et immundus dæmon ad nos non accesserit, nullo modo execrandis affectionibus neque anima, neque corpus conturbantur.

CLIX. — *Eidem.*

Quemadmodum respiratio nunquam intempitiva est, ita et a Domino petitiones arcanas ad ultimam usque respirationem expetere.

CLX. — *Eidem.*

Si sæpissime ex alloquio cum probro viro commodum nobis comparavimus, quotnam fructus non capiemus, interdiu noctuque per orationem psal-morumque cantum Dominum omnium alloquentes?

CLXI. — THEOCLI PRESBYTERO.

Quid miraris, si ab iis, qui assimilem tuæ animam possident, et in te prius bene affecti erant, probris afficeris, nimiumque vituperaris? Recole tibi Jobum invictum; recole sanctos reliquos, qui per omnem afflictionem ambularunt. Quid hæc refero? Recole justum omnium Dominum Christum, qui tam **377** ægras angustias a propriis servis sustinuit, cavillationes, sannas, irrisiones, sputa, contemptus, contumelias, alapas, innumeras injurias, tandemque mortem inhonoratam et ingloriam, et sic inexplicabilem philosophiam philosophatam: et ægritudini animi finem imponito.

CLXII. — *Eidem.*

Quem salvum vult Deus cum timore concutiet, conturbabit, varie vexabit, ne illi tempus suppetat sese in superbiam efferendi

CLXIII. — *Eidem.*

Quam gratosus accedit Sirach multiscius, componens scribensque verba proficua! « Qui enim, ait, filium suum amat, frequenter illi verbera impingit ²⁵. » Nos vero omnino per fidem sinceram filii Dei sumus altissimi, et castigamur equidem, sed non tradimur morti; et deijcitur, sed non abolemur. Neque enim rubus, qui amburebatur aliquando exustus est ²⁶.

CLXIV. — PETRO MONACHO.

Nunquam otiosos esse oportet, neque a Scripturarum meditatione, et orationibus, et spiritualibus cantibus, et præillustri, quod secundum justitiam fit, exercitio cessandum: ne nobismetipsis neglectis, fervorem gratiæ ob desidiam mo-

σούντα, καὶ τότε λοιπὸν ποιῶ ἐπιμέλειαν καὶ λατρείαν ψυχῶν.

PNZ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Οὐ χρὴ δυσφορεῖν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐθυμεῖν ἐπὶ ταῖς πολλαῖς θλίψεσι· διὰ τοῦτό φησιν· Ἐθλίψα σε, καὶ ἐλιμαγχρήσά σε, ἵνα φωμισθῆς τὸ μάννα τῆς γνώσεως, καὶ ἵνα ἐπ' ἐσχάτων σου εὐ σε ποιήσω.

PNH'. — Τῷ αὐτῷ.

Μὴ πνεύσαντος ἐν τῇ θαλάσῃ σκληροῦ τινος ἀνέμου, οὐκ ἂν φανεῖν κύματα· καὶ μὴ ἐπιδημήσαντος ἡμῖν δαίμονος ἀκαθάρτου, οὐδαμῶς χειμασθήσεται τοῖς μισροῖς πάθεσιν οὔτε ψυχῇ, οὔτε σῶμα.

B

PNΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσπερ τὸ ἀναπνεῖν οὐδέ ποτε ἀκαιρον, οὕτως οὐδέ τὸ αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτήματα μυστικᾶ μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

PE'. — Τῷ αὐτῷ.

Εἰ πολλάκις ὠφελήθημεν ἀνδρὶ τινι ἀγαθῷ συντυχόντες, πηλίκᾳ κερδανοῦμεν, μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτα προσδιαλεγόμενοι δι' εὐχῆς καὶ ψαλμωδίας τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων;

PEA'. — ΘΕΟΚΛΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Τί θαυμάζεις, καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ὁμοφύγων τὸ κριν φίλων κατονειδιζόμενος καὶ ἄγαν ψεγόμενος; Μνήσθητι τοῦ ἀητήτητος Ἰωδ· μνήσθητι πάντων τῶν ἁγίων τῶν ὀδευσάντων διὰ πάσης θλίψεως. Τί ταῦτα λέγω; μνημόνευσον τοῦ Δεσπότη τῶν ὄλων Χριστοῦ, τοῦ τοσαύτην ὑπὸ δουλῶν ἰδίων ὑπομεμενηκότος περιστάσιν καὶ σκῶψιν, μυκτηρισμὸν τε καὶ χλευασμὸν, ἐμπυσομὸν, εὐτελισμὸν, παροινίαν, κολαφισμὸν, ὕβρεις μυρίας, καὶ τέλος τὸν ἀτιμον θάνατον, καὶ φιλοσοφούντος φιλοσοφίαν ἄρρητον· καὶ λώφησον ἀσφάλλων.

PEB'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅντινα βούλεται σῶσαι ὁ Θεὸς, φοβήσεται αὐτὸν, τινάζει αὐτὸν, ποικίλως λυπήσει αὐτὸν, ὅπως μὴ ἐξη καιρὸν διεγείρεσθαι πρὸς ὑπερηφανίαν.

PEΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅς εὐχαρῖς ὁ πολῦπειρος Σιράχ, συντάσσων καὶ γράφων ὠφέλιμα βήματα· « Ὁ ἀγαπῶν γὰρ, φησὶ, τὸν ἴδιον υἱὸν, ἐνδελχῶς τούτῳ μάλιστα γὰρ χορηγήσει. » Ἡμεῖς δὲ πάντως διὰ γνησίας πίστεως ὑπάρχοντες υἱοὶ Θεοῦ ὄψιστου, καὶ παιδευόμεθα μὲν, οὐ θανατούμεθα δὲ· καὶ καταβαλλόμεθα, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμεθα. Οὐ γὰρ ἡ βία ποτὲ φλεγόμενη ἐφλέχθη.

PEΔ'. — ΠΙΕΤΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Οὐδέποτε δεῖ ἀργεῖν, ἀλλ' οὐδέ ἀποπαύεσθαι τῆς τῶν Γραφῶν μελέτης, εὐχῶν τε καὶ πνευματικῶν ἔργων, καὶ τῆς κατὰ δικαιοσύνην ἐκλάμπρου ἐργασίας· ὅπως μὴ ἀμελήσαντες ἑαυτῶν ἀπολέσωμεν τὴν θέρημν τῆς χάριτος, διὰ τὴν τοῦ τρόπου χανῶ-

²⁴ Deut. viii, 5. ²⁵ Eccli. xxx, 1. ²⁶ Exod. iii, 2.

τητα. Διόπερ παρεγγυῶ κράζων ὁ θεὸς Ἀπόστολος: « Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε. » Ἀλλὰ καὶ τῆς παλαιᾶς πολλᾶκι νομοθεσίας διαγορευούσης ἀκήκοας· « Πῦρ καυθήσεται ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, » τὸ ἐν τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς δηλονότι, καὶ οὐδὲ ἕως σβεσθήσεται.

ΡΞΕ'. — ΠΑΥΛῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Μὴ σε φοβᾶίτω τῆς σαρκὸς τὰ σκιρτήματα, ἐμπόως τῆς ἐγκρατείας ἐγόμενον, καὶ λιταῖς πυκνότερον χρώμενον, καὶ ἡσυχάζειν ποθοῦντα. « Οὐ φοβηθήσμεθα γὰρ, φησὶν, ἐν τῷ ταρασσεσθαι τὴν γῆν » τούτέστιν· Ἐν τῷ τὴν σάρκα τοῖς ἐμφύτων παθῶν τε καὶ κινήματων βρασμοῖς καὶ κλόνοις ἀναζειν τρόπον χαλκείου, ἀλλ' οὐδὲ τὰς τῶν δαιμόνων ἡδονὰς, ἐξωθεν δίκην τινὸς γοητείας τοῖς ἀνθρωπίνοις κινήμασι συγκριναμένας, καὶ ἐκμαινούσας τὴν φύσιν, ποτὲ δειλιάσομεν, καλοῦντες εἰς συμμαχίαν τὸν Δεσπότην τῶν ὅλων.

ΡΞΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Φάσκει καθεκάστην ὁ μακάριος Δαυὶδ πρὸς ἡμᾶς· « Ἐπὶ τῷ θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι, τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος; » Ἦδὲ γὰρ πιστὸς ἄνθρωπος, πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπάρας τὸ ὄμμα τῆς διανοίας, καὶ ἀραδάντως ἐλπίσας, πάντως ὅτι καταπαλάσει καὶ καταργήσει τὰ συγγενῆ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τοὺς ἐριννώδεις καὶ τερατώδεις ἀποπέμψει, καὶ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἀποπέψει. Πῶς τολῶν αὐτὸς ὑπὲρ πάντα φοβῆ, καὶ καταπτήσεις, καὶ δειλιᾶς τοὺς βρασμοὺς, καὶ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ δέρματος, καὶ τοὺς κακοὺς λογισμοὺς; Ἀλλὰ δοκιμαστέον, μὴ ἐξ ἀπιστίας τοῦτο συμβαίνει καὶ γίνεται ἐν τῷ θεῷ, καὶ πρὸς τὸν ἱερατὸν τῶν ψυχῶν βασιτέον· « Πιστεύω, Δέσποτα, βοήθει μοι τῇ ἀπιστίᾳ » ἢ ἐκεῖνο εἰπεῖν τὸ πάλαι γεγραμμένον· « Κύριε, πρόσθε ἡμῖν πίστιν. »

ΡΞΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέμνησαι πάντως Ἰακώβου τοῦ ἁγίου γράψαντος, ὅτι ὁ διακρινόμενος ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ διατάζων, ἀνὴρ ὅστις διψυχος, ἀκατάστατος, καὶ ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. Καὶ μὴ οἰέσθω ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος, λήψεσθαι τε παρὰ Κυρίου θαυμάσιον χάρισμα.

ΡΞΗ'. — ΠΑΡΝΑΣΙῶ ΣΥΝΗΓΟΡῸ.

Πότε ἄρα ἐξ ὕπνου ἀναστήσει τῶν μοχθηρῶν καὶ ἀκάρπων ἡδονῶν; Πότε γνώσει, ὅτι λογικὸν κατεσκευάσθη ζῶν; Πότε μισήσει θελήσεις τὸν ἐχθρὸν τῆς ψυχῆς σου διάβολον, τὸν παντοίας ἀτόπου δημιουργὸν ἡδονῆς; Πότε κατὰ νοῦν λάθῃ τὸ καθεσθησάμενον φρικώδες κριτήριον, μετὰ τὴν λύσιν τῶν βλεπομένων ἀπάντων; Πότε ἄρα σεαυτοῦ καταγνοίης; Πότε ἄρα βδελύξῃ τὴν κακὴν ἐργασίαν; Πότε μισήσει τὸ πρᾶγμα τὸ δυσώδες; Πότε στυγῆσει τῶν δαιμόνων τὰ φίλτρα; Πότε λήψῃ τοῦ θεοῦ ἔνοιαν; Πότε ἄρα εἰς οὐρανὸν σὺν κλαυθμῷ ἀναβλέψεις; Πότε ἄρα τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ὑποθήσεις τὸ ὄτιον, καὶ κειθαρχήσεις; λέγοντι, « Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώ-

rum amittamus. Ideo inculcat clamans divinus Apostolus: « Spiritum ne extinguite ». » 378 Sed et veterem sæpius legem præcipientem audisti: « Ignis succendatur super altare », qui nempe est in principe animæ parte, et nullo modo extinguetur.

CLXV. — PAULO MONACHO.

Ne te exsultantis carnis timores concutiant, qui laboriose continentia devinciris, et supplicationibus frequentioribus uteris, et quiete vivere appetis. « Non timebimus enim, ait, cum terra concutitur », id est, cum caro innatarum perturbationum et motuum æstibus instar officinæ fabri ferrarii ebullit, sed nec dæmonum voluptates deforis instar incantamenti advenientes, et humanis motibus sese admiscentes, et naturam in furorem adigentes, unquam extimescemus, rerum omnium Dominum in auxilium advocantes.

CLXVI. — Eadem.

Singulis diebus nobis beatus David inculcat: « In Deo speravi; non timebo, quid mihi faciet homo ». » Omnis enim homo fidei addictus, oculis mentis in Deum sublevatis, inconcussa sperans, absque dubio superabit et debellabit affines carnis saltationes, et furiales, et monstrosas, atque obscenas cogitationes amandabit et detestabitur. Quamvis itaque ratione ipse super omnia metuis, et pertimescis, et times æstus, pellis que rebelliones, et improbas cogitationes? Verumtamen perpendendum est, an ex infidelitate id proveniat, metusque oriatur, clamandumque ad animarum medicum: « Credo, Domine, opem ferto infidelitati meæ: » aut enuntiandum est, quod antiquitus scriptum fuerat: « Domine, adde nobis fidem ». »

CLXVII. — Eadem.

Recordaris utique scripti a sancto Jacobo: Qui in orationibus dividitur ambigitque, vir est duarum animarum, instabilis, et similis est tempestati maris ventis concitæ et agitæ ». Neque hic homo existimet se unquam aliquando a Deo minus aliquod admirandum accepturum.

CLXVIII. — PARNASIO CAUSIDICO.

Ecquando e somno pravarum atque inutilium voluptatum excitaberis? ecquando cognosces te esse animal rationis particeps? ecquando exsecraberis animæ tuæ diabolum, omnimodæ absurdæ voluptatis opificem? ecquando animo concipies futurum illud tremendum iudicium post visibilibus omnium interitum? ecquando temetipsum condemnabis? ecquando pravum exercitium exsecraberis? ecquando detestaberis rem male olemtem? ecquando Deum esse cognosces? ecquando in cælum cum lacrymis oculos elevabis? ecquando beato Paulo aurem præberis, illique dicenti obediens: « Ne regnet peccatum in mortali vestro cor-

» II Thess. v, 19. » Levit. vi, 12. » Psal. xlv, 3. » Psal. cxvii, 6. » Marc. ix, 23. » Luc. xvii, 5. » Jac. i, 6.

jore, neque sistite membra vestra peccati mancipia, sed exhibete vosmetipsos Deo tanquam ex **380** mortuis viventes in iustitia, et membra vestra sanctificationi servientia ⁹⁴, » omnium Domino in vitam æternam.

CLXIX. — JULIANO LECTORI.

Non ita amator cupidine furens, propriam derperit amasiam, uti Deus præoptat animam, quæ pœnitentiam procurat; qui jam fornicatam rursus advocat per prophetam Jeremiam, vilique despectuque habitæ dicit: Veni ad me, et velociter revertere ad Dominum tuum et Salvatorem. Eia, age, pone moras post tot mala. Veni ad me humiliata, et opprobriis affecta, et ego te ab omni dedecore liberabo, et iustorum confidentiam exhibebo ⁹⁵. Nullum etenim ipse fastidio, qui cum gemitu ad me convertitur. et ad meam misericordiam confugit

CLXX. — NILO.

Nonnullis, qui propriorum delictorum pœnitentia duci renuunt, Dominus afflictionem et corporis cruciatum infert, ut eorum cruciatibus diligentes, et sensu faciliores, antequam dirum quidpiam subeant, corrigantur; neque in defectu, licet id minimum videatur, immorentur.

CLXXI. — QUINTO SUBDIACONO DESERTORI.

Bonum equidem erat omnino incontaminatam tunicam **381** non contaminasse. Bonum erat lumen non obtenebrasse. Bonum erat invulneratum perstitisse, nec medico indigere. Bonum erat, cor sanguine Dei aspersum, et veluti rosam florescentium iniqua voluptate quasi luto non conspurcasse. Quando vero paulum sequeris affectus, ac negligens superatus es, et devictus a lutosa amaraque iniquitate, et supplantatus a diabolo captivus adductus es, licet simile quid perpeti non exspectaveris, ne desperes: est etenim ad bonum per pœnitentiam regressus: et confugito ad Christum, qui alienis miseriis potissimum commovetur, et est humanissimus. Aditum habet facilem ad ipsum excusatio facta per preces, et jejunia, et fletum, et confessionem, et vigilias, et in terram decubitus, et lacrymas, et similia.

CLXXII. — *Eidem.*

Non est de salute desperandum per misericordiam Christi. Ecce etiam nunc per prophetam insinuat: « Nolo mortem peccatoris, sed conversionem ⁹⁶. » Ad me post iniquitatem revertere. « Num qui cecidit non resurgit ⁹⁷? » Resurgamus itaque.

CLXXIII. — AGATHOPODI MONACHO.

Semper supra conspiciendum est, et tum potissimum, cum dira ac tristia nos opprimunt, gratiæque Deo agendæ, qui nos exercitos tenet. Etenim beatus David **382** dicit: « Benedicam Dominum in omni tempore ⁹⁸; » et sanctus Isaias nostram personam induens clamat: « Benedicam te, et laudabo te, Domine, quod iratus es mihi, et avertisti faciem

Α ματι, μηδὲ περιστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆ ἀνομίᾳ· ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῷ ἁγιασμῷ· τῷ Κυρίῳ τῶν ὄλων εἰς ζωὴν αἰώνιον.

PEΘ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῸ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Οὐχ οὕτως τις ἐραστής μανικώτατος τῆς ἑαυτῷ ἐρωμένης ἐπιθυμεῖ, ὡς ὁ Θεὸς ἐφιεται ψυχῆς τῆς βουλομένης μετανοεῖν· ὃς τὴν ἐκπορευέσασαν πάλιν ἀνακαλεῖται διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου, καὶ φησι τῇ ἀπαρρησίαστω· Δεῦρο πρὸς με, καὶ ταχέως ἀνάκαμψον πρὸς τὸν σεαυτῆς Δεσπότην καὶ Σωτῆρα. Δεῦρο, καὶ μὴ βραδύνης μετὰ μυρία κακά. Δεῦρο πρὸς με ταταπεινωμένη καὶ κατησχυμμένη, κἀγὼ σε πάσης· ἐλευθερώσω αἰσχύνης, καὶ παρῆρσιαν **B** δικαῶν παρέξομαι. Οὐδένα γὰρ ἐγὼ ἀποστρέφομαι τῶν μετὰ κλαυθμοῦ πρὸς με ἀναστρεφόντων τῇ ἐμῇ εὐσπλαγγνίᾳ.

PO'. — ΝΕΙΑῸ.

Τισὶ τῶν μὴ θελόντων ἐπὶ τοῖς ἰδίοις σφάλμασι μετανοεῖν, ἐπιφέρει Κύριος θλίψιν καὶ βασανισμὸν σώματος, ὅπως διὰ τῆς ἐκείνων κολάσεως οἱ ἐμμελεῖς καὶ εὐαισθητότεροι, πρὶν τι σκυθρωπῶν ὑποστῆναι, εἰς διόρθωσιν ἔλθωσι, καὶ μὴ χρονίσωσιν ἐν τινὶ ἐλαττώματι, ἂν βραχὺ τοῦτο δοκῆ.

POA'. — ΚΥΙΝΤῸ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝῸ ΠΕΣΟΝΤΙ.

Καλὸν ὑπῆρχε μηδὲ ὄλων μολῦναι τὸν ἄσπιλον χιτῶνα. Καλὸν ὑπῆρχε μὴ ζοφῶσαι τὸ φέγγος. Καλὸν ὑπῆρχεν ἀτραυματίστον μένειν, καὶ μὴ χρῆζειν ἰατροῦ. Καλὸν ὑπῆρχε τὴν βαντισθεῖσαν καρδίαν τῷ αἵματι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνοῦσαν ῥοδοειδῶς, μὴ βορβορῶσαι τῇ ἀθέσμῳ ἡδονῇ. Ἐπειδὴ δὲ μικρὸν ἐβράθυμῆκας καὶ ἀμελήσας νενίκησαι, καὶ ἠτήθης βορβορώδους καὶ πικρᾶς ἀμαρτίας, καὶ σκελισθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, αἰχμάλωτος γέγονας, καίτοι μὴ προσδοκῆσας τοιοῦτόν τι πείτεσθαι μὴ ἀπογνῶς. Ἔστι γὰρ ἐπάνοδος πρὸς τὸ καλὸν διὰ τῆς μετανοίας· καὶ κατὰφυγε πρὸς Χριστὸν τὸν πανοικτίρμονα καὶ φιλανθρωπότατον. Ἔστιν εὐπρόσδεκτος πρὸς αὐτὸν γινομένη ἀπολογία δι' εὐχῶν, καὶ νηστειῶν, καὶ κλαυθμοῦ, ἐξομολογησεῖς τε καὶ ἀγρυπνίας, καὶ χαμεινίας, καὶ θρήνων, καὶ τὰ ἐξῆς.

POB'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ἀπελπιστέον σωθῆναι δι' εὐσπλαγγνίας Χριστοῦ. Ἴδου καὶ νῦν διὰ τοῦ προφήτου· « Οὐ βούλομαι ἀμαρτωλοῦ θάνατον, ἀλλ' ἐπιστροφὴν. » Πρὸς με ἀνάστρεψον μετὰ τὴν ἀμαρτίαν. « Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; » Ἀναστῶμεν τοιγάρτοι.

POΓ'. — ΑΓΑΘΟΠΟΔΙ ΜΟΝΑΧῸ.

Ἄνω χρῆ πάντοτε νεύειν, καὶ μάλιστα θύαν σκυθρωπὰ περίσταται ἡμᾶς, εὐχαριστεῖν τε τῷ Θεῷ τῷ γυμνάζοντι ἡμᾶς. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος λέγει Δαυὶδ· « Εὐλόγησω σε τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ. » Καὶ ὁ ἅγιος Ἡσαίας ἐβόα ἐξ ἡμετέρου προσώπου· « Εὐλόγησω σε καὶ ὑμῆσω σε, Κύριε, ὅτι ὠργίσθης μοι, καὶ ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου

⁹⁴ Rom. vi, 12, 13. ⁹⁵ Jerem. iii, passim. ⁹⁶ Ezech. xxxiii, 11. ⁹⁷ Psal. xl, 9. ⁹⁸ Psal. xxxiii, 1.

απ' ἐμοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο, ἠλέησάς με, καὶ ἐβοήθη-
σάς μοι, καὶ παρεκάλεσάς με. »

POΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οἶδεν ἀκριβῶς καὶ βλέπει Κύριος ἅπερ προστρι-
βουσιν ἡμῖν κακὰ οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες. Φησὶ γὰρ
τῷ Μωϋσῆ, ὅτι « Οἶδα τὴν δούνην αὐτῶν, καὶ τὸν
θλιμμόν, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς. » Ἀλλὰ
ἀναμένει, καὶ μακροθυμεῖ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν·
ἀναμένει πρὸς τὸ πολυπλασιάσαι τὸν μισθὸν τῆς
ὑπομονῆς ἡμῶν· ἀναμένει πρὸς τὸ ἀυξήθῃναι μάλ-
λον καὶ μεγαλυθῆναι τὸν οἰκτιρμόν αὐτοῦ ἐφ'
ἡμᾶς τοὺς ἔλεεινοὺς, καὶ μᾶλλον σοφίζεται τὴν διὰ
τῶν εὐχῶν καὶ δεήσεων ἡμῶν πρὸς αὐτὸν παραμο-
νῆν· ἵνα μάθωμεν μὴ ἀπονεύειν αὐτοῦ, μηδὲ ἐπι-
λανθάνεσθαι, κἄν ποτε τῆς ἀμεριμνίας ἐπιλαθώμεθα,
καὶ εἰρηνικῆς καὶ ἀπολεμήτου καταστάσεως· ἵνα
διὰ θλίψεως τὸν εὐεργέτην οἰκειωθώμεθα, ἵνα ἐν
τῷ στενωχωρεῖσθαι προσφεύγωμεν Χριστῷ τῷ φιλάν-
θρωποτάτῳ, ἵνα ἐν τῷ κάμνειν προσεγγίζωμεν
αὐτῷ, καὶ τῷ χρῆζειν βοήθειας παρασκευαζώμεθα
πρὸς τὸν δοῦναι δυνάμενον. Διὰ τοῦτο δεῖ ὀλοκαρ-
δίως καὶ ἐμπόνως πρὸς αὐτὸν καταφεύγειν, μηδὲ
ὄλως βομβαίνοντας ἢ ὑπογογγύζοντας, ἀλλ' ἐν
πάτῃ θλίψει τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα προβαλλομέ-
νους.

POE'. — EYTENIQ MONAXΩ.

Ὅταν ἐπιθῆς ὑψηλοτέρων βαθμῶν, ὅταν ἀποσπα-
σθῆς τοῦ ἐδάφους, ὅταν τελείως τὰ γῆινα βδελύξῃ,
ὅταν ἐξουδενώσῃς τὰ βλέπομενα πάντα, ὅταν ἀλη-
θῶς ἐρασθῆς τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, ὅταν δυναθῆς
ἀναλαβεῖν τῶν νοητῶν ἀετῶν τὰς πτέρυγας, καὶ
τεροθῆναι τῇ εὐσυνθέτῳ φυῇ τῶν πτερῶν πρὸς τὸν
οὐρανὸν εὐμαρῶς αἰρομένων· τότε δὴ, τότε φοβε-
ροὺς πειρασμοὺς θεωρήσεις, τότε δεινῶν πολέμων
ἐν πείρᾳ καταστήσῃ, ἐπιθυμῶν μᾶλλον καὶ εὐχό-
μενος ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ μηκέτι
βουλόμενος ζωὴν βροτῶν καθορᾶν.

POΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσπιν πεντεκαίδεκατον ἔτος πεπλήρωκας, τῷ
μονῆρι ἐνασκούμενος βίῳ, καὶ δὴ σαυτὸν τέλειον
ὑπογράφεις· ἤδη ὑπερέχειν σεαυτὸν τῶν καλῶς
προσηκόντων γερόντων ὑπελιπθας· ἤδη νεοσοὶ
γυνῶν τὰ ὑψηλὰ πέτανται· ἤδη πάντας νενικηκένας
πειρασμοὺς ὑποπτεύεις, μήπω μηδενὸς πειρασμοῦ
πάμπαν σκιάν τε θεασάμενος, μήπω εἰδὼς τί ἐστὶν
ἡ πάλῃ τῶν δαιμόνων, μήπω πρὸς διάβολον ἀρξά-
μενος πυκτεύειν· ἤδη τοὺς ἐμπειροπολέμους ἀδελ-
φοὺς εὐτελίξεις καὶ κατακρίνειν ἀδικαρίτως
τολμᾷς.

POZ'. — ΧΡΥΣΙΠΠΩ ΚΟΥΡΑΤΩΡΙ.

Ἀναγκαῖον εἰδέναι, ὅτι μέλλεις βήματι παρίστα-
ναι φοβερῷ, ἔνθα μηδεὶς ἐπιφαίνεται ἐπικουρῆσαι
δυνάμενος, ἢ ἐξελεῖσθαι τῆς χειρὸς τοῦ δικαστοῦ·
ἔνθα δεινότης οὐδὲν παντελῶς ἰσχύσαι δυνήσεται·
ἔνθα μηδεὶς ὑπάρχει συνηγορήσων, ἢ παραιτησά-
μενος. Ὡς οὖν διὰ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου καὶ αἰωνίου

A tuam a me, et posthæc misertus es mei, et auxi-
liatus es mihi, et consolatus es me⁹⁹. »

CLXXIV. — *Eidem.*

Exquisite novit intueturque Dominus, quas no-
bis dæmones impuri noxas impingunt. Dicit enim
Moysi : « Vidi dolorem eorum et afflictionem, qua
Ægyptii affligunt eos ; » sed exspectat, et tolerat
in nostra commoda : exspectat, ut patientiæ no-
stræ mercedem auctiorem faciat ; exspectat, ut
magis ac magis augeatur atque increscat miseri-
cordia sua in nos miseros, potiusque excitare cu-
natur nostram erga ipsum per preces et supplica-
tiones perseverantiam, ut addiscamus nos, neque
ab eo averti, neque illius oblivione capi ; et licet
aliquando securitatem nacti fuerimus, et pacifi-
cam et bello non intricatam conditionem, ut per
afflictionem de nobis bene meritum conciliemus, ut
in angustiis ad Christum humanissimum confugiamus ;
ut dum defatigamur, ad eum appropinquemus,
et auxilii indigentes ad eum nos qui illud
ferre potest, accommodemus. Propterea toto corde
studioseque ad eum recurrere debemus, non, uti^{est}
est, halbutientes et murmurantes, sed in omni
afflictione bonam spem proponentes.

383 CLXXV. — EUGENIO MONACHO.

Cum ad sublimiores gradus ascenderit ; cum a solo
tete distraxeris ; cum perfecte res terrenas abhor-
rueris ; cum omnia, quæ sub aspectum veniunt,
neglexeris ; cum vere cœlestium bonorum amor te
capiet ; cum intellectualium aquilarum alas compre-
hendere poteris, et bene compta pennarum, quæ ad
cælum facillimo negotio sublevantur, compagine
delectari : tum equidem, tum tremendas tentationes
aspicies, tum diras pugnas degustabis, vehementius
appetens et exorans ex hac vita liberari, et non
ultra hominum vitam contemplari sustinens.

CLXXVI. — *Eidem.*

In monastica vitæ rudimentis nondum annuum
quintum et decimum emensus es, et jam temetipsum
perfectum suspicaris ; jam te superiorem esse senio-
ribus, qui ante te sese exercuerunt, existimas ; jam
volucrum pulli in sublimiora avolant ; jam omnes
tentationes devicisse opinaris, cum nullius omnino
tentationis vel umbram videris : cum nondum,
quid sit cum dæmonibus lucta, cognoveris ; cum
nondum adversus diabolum pugilem gerere incepe-
ris, jam fratres in bellis gnavos atque exercitos
despicitui habere et condemnare sine ullo iudicio
audes.

CLXXVII. — CHRYSIPPO CURATORI.

Necesse est, ut scias te ante tremendum tribunal
adfuturum, 384 ubi nullus fuerit, qui opem ferre
possit, aut de manu iudicis eripere ; ubi solertiæ,
vehementiæ, vel acuminis etiam ingenii nulla vis ;
ubi nullus advocatum æget aut exorabit. Itaque ac
si anima tua per tremendum et sempiternum ignem

⁹⁹ Isa. xii, 1. ¹ Exod. iii, 7.

transgredi deberet, ne negligas, neque contemnas : sed age pœnitentiam, dum tempus est et vitæ status, præfinitusque terminus. Accede ad delictorum tuorum cognitionem; delle teipsum æque atque demortuum, et in sepulchro positum; mittito rorem in illas flammæ; lacrymarum fontes emitte; mœstitia te ipsum, sed ea bona et salutari affice; proportionem erratorum tuorum lacrymæ afferantur.

CLXXVIII. — VENUSTRO PRIMATI.

« Suavis est servi somnus³, » divinum eloquium effatur. Dulcis enim suavisque tunc est, et quodammodo quiescit, et tranquille agit dormiens, cum possidens corpus anima, sufficienter et ad mensuram cibis utitur sibi proponens, ut illud enutriat obtegitque. Tunc enimvero dulcis est somnus servo. At illi, qui luxu diffluit, et usu comessationum immitti corpus lacessit, non est suavis somnus, nec naturalis, quinimo nec penitus quiescere permittit, quæ illud possidet, servam animam: impedit enim ac retroagit postmodum nimia ciborum et potuum, eorumque exquisitissimorum affluentia exsaturatum, et liberum vagari sibi videtur: et dominæ naturæ rebellans, luxuriæ examen exsusctat, contrariarum voluptatum scammata, et palæstram **385** pessimarum perturbationum sine ullo pudore proponens, falsas coronas et bravia consecratur.

CLXXIX. — JASONI EPISCOPO.

« Spes in Deum, ut beatus Paulus ait, nullo modo vere sperantem defraudat³. » Namque tempore opportuno illi, qui in Deum spem suam collocavit, rem speratam affert, et ab iis, quæ non sunt, ad ea quæ sunt, profert, redditque quod cum fide munus exspectabatur, elargiturque quod homo sæpissime per orationem conquisierat. Beati itaque, qui Dominum, ait, exspectant, per orationem et spem⁴. Miserebitur Dominus ad vocem clamoris tui, et exaudiet te, cum contritioni animæ tuæ medebitur. « Miserere nostri, Domine, pro nobis clamat Isaias propheta. In te enim speravimus; salus enim nostra apud te in diatribulationis⁵, » glorificabo, laudabo nomen tuum, quod res admirandas fecisti. Propterea laudat te populus pauper, et urbes hominum injuriis oppressorum, et timentium te benedicent tibi. Nam factus es omni civitati humili auxiliator, et iis, qui animum desponderant propter inopiam, præsidium; præsidium hominum sitientium et injuria affectorum. Quasi homines animo pusillo sitientes in Sion, ab hominibus, quibus tradidisti nos. Hæc omnia considera, o episcopo; intelligens etenim ipse intelligenti scribo.

CLXXX. — Eidem.

« Manducabitis panem vestrum ad saturitatem, ait Dominus **386** per Moysen, et habitabitis cum securitate in terra vestra⁶. » Nosti enim, quis sit divinior panis, et quæ securitas. Securum enim te

Eccle. v, 11. ³ Rom. v, 5. ⁴ Luc. xii, 57. ⁵ Isa. xxxiii, 2. ⁶ Levit. xxvi, 5.

Α πῦρδς μελλούσης διελεῖν τῆς ψυχῆς σου, μὴ ἀμελήσης, μηδὲ καταφρονήσης, ἀλλὰ μετανόησον, ὡς ἔχεις καιρὸν καὶ προθεσμίαν ζωῆς. Ἐλθὲ εἰς ἐπίγνωσιν τῶν ἡμαρτημένων σοι· κλαῦσον σαυτὸν, ὡς ἦδη τεθνηκῶτα, καὶ ἐν μνήμῃ ταφέντα· πρόσμυρον δρόσον εἰς ἐκείνην τὴν φλόγα· κίνησον δακρῶν πηγὰς· λύπησον σεαυτὸν λύπην καλὴν καὶ σωτήριον· κατὰ ἀναλογίαν τῶν ἑπτατισμένων σοι τὸ δάκρυον φερέσθω.

POH. — BENOΥΣΤΡΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

« Γλυκὺς τοῦ δούλου ὁ ὕπνος, » φησὶν ἡ θεὰ Γραφή. Γλυκίαι γὰρ τῷ ὄντι καὶ ἡδίστη τότε ἐστὶ, καὶ τρόπον τινὰ ἀναπαύεται καὶ ἡσυχάζει κοιμώμενος, ὅταν ἡ κτησαμένη τὸ σῶμα ψυχῆ, αὐτάρκειος καὶ μετὰ μέτρου ταῖς τροφαῖς χρῆσθαι, σκοπὸν θεμένη τοῦ διαθρέψαι αὐτὸ καὶ σκεπάσαι. Τότε τῷ ὄντι γλυκὺς ἐδρίσκειται ὁ ὕπνος τῷ δούλῳ. Τῷ δὲ ἀστυχομένῳ, καὶ διὰ χρῆσιν ἀπληστον ἐρεθίζοντι τὸ σῶμα, οὐκ ἐστὶ γλυκὺς ὁ ὕπνος καὶ κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐδὲως συγχωρεῖ διαναπαύεσθαι τὴν κτησαμένην αὐτὸ δοῦλον ψυχῆν. Ἀπαυχενίζει γὰρ λοιπὸν ὑπεράγαν κεχορτασμένον τῇ πολυτελείᾳ τῶν βρωμάτων, καὶ τῶν πομάτων, καὶ ἐλευθεριάζειν φαντάζεται, καὶ κατεξανιστάμενον τῆς κυρίας φύσεως, καὶ τῆς ἀκολασίας τὸ σῆμνος ἐξεγείρον, τὰ τε σκάμματα τῶν ποικίλων ἡδονῶν, καὶ τὴν τῶν αἰσχίστων παθῶν παλαίστραν ἀνευθριάστως προβαλλόμενον, στεφάνων φεκτῶν καὶ βραβεῶν ἐφίεται.

POΘ. — ΙΑΣΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

« Ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, καθὰ φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, οὐδαμῶς κατασιχνύει τὸν ἀληθῶς ἐλπιστὴν. » Τῷ γὰρ οἰκείῳ καιρῷ φέρει τῷ εἰς Θεὸν ἐλπίσαντι τὸ ἐλπισθῆν, καὶ ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρίστησιν, ἀποδίδωσι τε τὸ μετὰ πίστεως προσδοκηθὲν χάρισμα, καὶ δωρεῖται ὅπερ ἂν ἄνθρωπος πλεονάκις δι' εὐχῆς ἐζητήσε. Μακάριοι οὖν οἱ τὸν Κύριον, φησὶν, ὑπομένοντες δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος. Ἐλεήσει Κύριος πρὸς τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς σου, καὶ ἐπακούσεται σου, ὅταν τὸ σύντριμμα τῆς ψυχῆς σου λάσθαι. « Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, κράζει ὁπὲρ ἡμῶν ὁ προφήτης Ἡσαίας· ἐπὶ σοὶ γὰρ πεποιθήμεν· ἡ γὰρ σωτηρία ἡμῶν παρὰ σοῦ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. » δοξάσω, ὁμνήσω τὸ ὄνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστά πράγματα· διὰ τοῦτο ὁμνεῖ σε ὁ λαὸς ὁ πτωχός, καὶ πόλεις ἀνθρώπων ἀδικουμένων, καὶ φοβουμένων σε, εὐλογῆσουσί σε. Ἐγίνου γὰρ πάση πόλει ταπεινῇ βοηθός, καὶ τοῖς ἀθυμήσασι δι' ἐνδειαν σκέπη, σκέπη διψώντων ἀνθρώπων, ἀδικουμένων. Ὡς ἄνθρωποι ὀλιγψύχοι διψῶντες ἐν Σιών, ἀπὸ ἀνθρώπων, οἷς παρέδωκας ἡμᾶς. Νόησον ταῦτα πάντα, ἐπίσκοπε· νοῶν γὰρ ἐγώ, νοοῦντι γεγράφηκα.

PII. — Τῷ αὐτῷ.

« Φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς πλησμονὴν, εἶπε Κύριος διὰ τοῦ Μωϋσέως, καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν. » Οὐδὰς δὲ, τίς ὁ θεϊότερος ἄρτος, καὶ τίς ἡ ἀσφάλεια. Ἡσφάλεια

μὲν γὰρ σε, φησὶν, ἐγὼ τῇ δεξιᾷ μου, καὶ δώσω εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν (εἰρήνην προσαγορεύων τὴν τῶν μισαρῶν παθῶν ἐλευθερίαν)· καὶ κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν ὑμᾶς ὄνησιφόρος καὶ λυσιπλοῦς τῶν κρατησάντων κακῶν. Οὗτός ἐστιν ὁ ὕπνος. Ἐδωκας γὰρ, φησὶν, οὐκ εἰς τὸ στόμα μου, ἀλλ' εἰς τὴν καρδίαν μου, εἰς τὴν διάνοιαν, ἀσηπτον καὶ διακωνίζουσαν εὐφροσύνην, καὶ διὰ τοῦτο ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, καὶ ὑπνώσω ὕπνον πάσης ἀμαρτίας νεκρωτικόν. « Ὅταν γὰρ δῶ Κύριος τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον, ἰδοὺ αὐτόθεν ἡ κληρονομία Κυρίου ἡτοιμασμένη τοῖς ἀγωνισαμένοις.

PIA'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀπολῶ, φησὶ, θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, τοὺς ἀγρίους δαίμονας δηλονότι, καὶ τὰς τούτων κατὰ τῆς ψυχῆς τῶν ἀθλούντων πολυμηχάνους σκαιωρίας; καὶ διώξετε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται ἐνώπιον ὑμῶν τῷ φόνῳ τῆς μαχαίρας, ἥτις καύχημα ὑμέτερον ὑπάρχει, καὶ διώξουσιν ἐξ ὑμῶν πάντες ἑκατόν, καὶ ἑκατόν ὑμῶν μυριάδας διώξουσιν. Αἱ γὰρ πάντε ἀισθήσεις τῇ μεγαλοσίᾳ, καὶ θεῶν χορηγουμένη ἰσχύϊ, καὶ τῷ σθένει τῷ κρείττονι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅπερ κτάται τροπαιοῦχος γενόμενος ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, περιχαρικοθεῖσαι, ἑκατοντάδα τῶν πολεμίων ἐλαύνουσιν· ἡ δὲ ἑκατοντάς τῶν ἐμπειροτάτων τε καὶ τελειοτέρων ἡμῶν ἑνοπιῶν καὶ πράξεων ἀγαθῶν, τὴν μυριάδα τῶν τὴν ἄκραν ἡμιφισμένων φαυλότητα τυράννων αἰχμαλωτίζουσι καὶ καταδυναστεύουσιν.

PIB'. — EUGENIO MONACHO.

Τύρος ἐρμηνεύεται συνοχή, ἥτοι θλίψις. Μετὰ δὲ τὴν συνοχὴν καὶ τὴν θλίψιν τὴν παρὰ τῶν δαιμόνων ἐπαγομένην ἡμῖν, δεῖν γενναίως ἐνέγκωμεν, ὀφόμεθα τικτομένην ἡμῖν γενναίαν κατάστασιν, ἀναπαύουσαν ἡμᾶς ἐκ προλαβόντος κόπου, Θεοῦ ταύτην ἐξ ὕψους δωρουμένου. Τοιοῦτον δὲ τι νομίζω τὸ Ψαλτικὸν ὑπάρχειν, ὅτι « θυγάτηρ Τύρου ἐν δώροις. » Τάχα γὰρ πλεῖστα χαρίσματα θεῖα μετὰ τὴν συνοχὴν καὶ τὴν θλίψιν εὐρίσκομεν ἐν τῇ ψυχῇ κυλιόμενα.

PIΓ'. — ΦΙΛΙΠΠΩ.

« Ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὐρήσει αὐτήν. » Βλέπετε ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦτοῖς ἀπίστευαν καλλίστην, καὶ εὔρεσιν ἀγαθὴν; Ὅταν τοίνυν κατανοήσας τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εὐρησῇ ἐν ἀμαρτίᾳ τινὶ, σπείουσον τοῦ ἀπολέσαι ταύτην τῆς μοχθηρᾶς ἕξεως, ἵνα πάλιν εὐρεθῇ σοὶ ἐπανελθοῦσα εἰς τὸ ἀρχαῖον καλόν, τουτέστιν τὴν ἐνάρετον ζωὴν.

PIΔ'. — ΘΩΜᾶ ΛΟΓΟΓΡΑΦΩ.

Ἐμπρόσθια τῆς ψυχῆς νοητέον τὰς πασῶν τῶν ἀρετῶν λαμπαδοχίας, ὀπίσθια δὲ παντοῖον κακίας εἶδος.

PIE'. — Τῷ αὐτῷ.

Πρόσωπον τῆς ψυχῆς ἡ θεοειδὴς μορφή, τουτέστιν

A reddidi ego, ait, dextera mea, et dabo pacem in terra vestra, pacem nuncupans, ab execrandis perturbationibus libertatem, et dormietis, et non erit, qui timorem afferat vobis proficiuus, et noxiurum invalescentium solutor. Hic est somnus. Dedisti enim, ait, non in os meum, sed in cor meum, et in cogitationem meam, incorruptam et sempiternam lætitiā : et propterea ἐ in pace in idipsum dormiam, et somnum capiam, somnum omni iniquitati mortem afferentem. « Cum enim dederit Dominus dilectis suis somnum, » ecce isthinc hæreditas Domini præparata iis, qui certamen subierunt.

CLXXXI. — Eidem.

B Interimam, ait, belluas pravas e terra vestra, feros nempe dæmones, eorumque adversus decertantium animas versutas malitias, et persequemini inimicos vestros, et cadent in conspectu vestro occisione ensis, quæ gloriatio vestra est : et persequantur de vobis decem millia persequentur. Quinque etenim sensus magnis cogitationibus, et divinitus exhibito robore, et facultate humana natura excellentiore, quam humana mens triumphalis effecta acquirit, circumvallati centum ex adversariis expellent; centum vero expertissimarum et perfectionum nostrarum cogitationum, et bonarum actionum decem tyrannorum millia, qui extrema improbitate amiciuntur, captivant debellantque.

387 CLXXXII. — EUGENIO MONACHO.

Tyrum interpretantur coarctationem, sive afflictionem. Sed enim, postquam coarctationem et afflictionem per dæmonem nobis illatam cum forti animo pertulerimus, in nobis prognatam generosam conditionem videbimus, quiescere nos a præoccupante labore facientem; eam Deo ex alto elargiente. Nec aliud esse existimo, quod in Psalmis legitur : « Filia Tyri in muneribus ». Forte enim pleraque munera divina post coarctationem et afflictionem in animo conceptam invenimus.

CLXXXVIII. — PHILIPPO.

D « Qui invenit animam suam, perdet eam, et qui perdiderit animam suam, inveniet eam. » Nonne vides in hisce verbis optimam perditionem bonamque inventionem? Cum itaque examinans animam tuam in peccato repereris, quam citissime eam a pravo habitu interimito, ut rursus inveniat in antiquum bonum regressa, in vitam scilicet virtuti addictam.

CLXXXIV. — THOMÆ SCRIPTORI.

Anteriora animæ intelligenda sunt virtutum omnium lumina; posteriora vitiorum omnium genus.

CLXXXV. — Eidem.

Facies animæ Deo non dissimilis forma est, mun-

dities **388** nempe mentis, et sanctæ minimeque A
 iâquinatæ naturæ luminosum ac splendidum : dor-
 sum vero, quæ ex hebetudine oritur malitia. Pro-
 pterea nonnulli incusantur et vituperantur tanquam
 qui dorsum in Deum converterint : et necesse est,
 ut malitia vapulet, ne sine medicamento maneamus.
 Pulsavit enim Dominus, ait, inimicos suos :
 bene factum atque proficue.

CLXXXVI. — TITO DIACONO.

« Manna, ait, degustantis voluntati inserviens,
 ad quod quisque concupiverat, convertebatur ¹². »
 In verbo namque divino omnis intellectualis ali-
 menti qualitas est. Renatis ex aqua et Spiritu fit
 candidum lac ; iis, qui ægra valetudine sunt, olus
 apparet ; iis vero, qui sensus habent exercitos ad
 discernendum, aliud alimentum verbum impartit-
 ur : et omnibus omnia fit, ut homines salventur,
 dignique vita æterna efficiantur.

CLXXXVII. — JOANNI EPISCOPO.

Ne absque cura et sensu res tibi advenientes
 percipias. Ex negligentia namque tua rex Ægyptii
 ad animam tuam gradum fecit, et rapuit thesaurus
 domus Domini, et aureas hastas ¹³, quas maximis
 certaminibus et sudoribus, more belli antea David
 ex manu filiorum allophyli Adraazar consecutus
 fuerat ¹⁴. Et nihilominus ipse de his lætitia sub-
 sultat potius quam indoleas, et demisso vultu
 tristeris.

389 CLXXXVIII. — THEOPHANI SCHOLASTICO. C

« Si scandalizat te oculus dexter, ejice eum ¹⁵ : »
 non absimile est illi, quod a Moyse dictum est : Si
 uxor tua, quæ in toro tuo est, et amicus tuus, animæ
 tuæ compar, aliquando voluerit te seducere a Domino
 Deo tuo, ne parcas illis, neque miserearis eorum,
 neque eam amplexeris ¹⁶.

CLXXXIX. — PROCLO MONACHO.

Fateris non moderate dolere, tristisque esse vultu,
 quod divitias non possideas, inopibus dispergen-
 das. Ipse vero inquam nullum præceptum simile
 exigi a non habente pecunias. Verumenimvero habes
 tu in anima tua vasa quædam criminosa, et
 facultates, quarum ipse dispersionem et amissionem
 æquo animo fieri exoptarem, quæ sunt iracundia,
 contentio, invidentia, contradictio, inanis D
 gloria, conturbatio, jactantia, loquacitas, amaritu-
 do, præcursor, curiositas et inobedientia.

CXC. — CYRILLO MONACHO.*

« Concupiscit, inquit, anima mea in atria Domi-
 ni ¹⁷. » Atria divina nuncupat gloriosa præclaraque
 facinora et actiones, in quibus uti in atris Dei ver-
 bum, et quicumque verbum sectari continuo eli-
 gunt, inhabitant.

CXCI. — EIDEM.

« Ecce, ait Dominus, declinabo ad eos, qui tri-
 stitiam tolerarunt, **390** quasi flumen pacis, et ut
 torrens inundans gloriam gentium ¹⁸. » Id Aquila

A ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ, καὶ τὸ τῆς ἀγίας καὶ ἀκηλι-
 δώτου φύσεως αὐτοειδὲς τε καὶ ἐκλαμπρον ἠώτος
 δὲ, ἡ ἀπὸ τῆς ῥαθυμίας συνιταμένη κακία. Διόπερ
 τινὲς ἐγκαλοῦνται, καὶ φέρονται, ὡς τὰ νῦστα πρὸς
 τὸν Θεὸν στρέψαντες, καὶ ἀναγκαίον πλήττεισθαι τὴν
 κακίαν, ἵνα μὴ ἀνιάτρευτοι διαμείνωμεν. Ἐπάταξε
 γὰρ Κύριος, φησί, τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· εὐ γε καὶ
 ἔπαυσε.

PHΓ'. — TITΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

« Τὸ μάννα, φησί, τῆ τοῦ προσφερομένου ἐπιθυ-
 μία ὑπηρετοῦν, πρὸς ὃ τις ἐβούλετο, μετεκρινάτο. »
 Ἐν γὰρ τῷ θείῳ λόγῳ πάσης νοητῆς ἐστὶ βρώσεως
 ποιότης· τοῖς μὲν ἀναγεννηθεῖσιν ἐξ ὕδατος καὶ
 Πνεύματος γίνεται ἄδολον γάλα, τοῖς δὲ ἀσθενοῦσιν
 λάχανον φαίνεται, τοῖς δὲ τὰ αἰσθητήρια γεγυμνα-
 σμένα ἔχουσι πρὸς διάκρισιν τροφήν ἑτέραν ὁ λόγος
 χαρίζεται, καὶ τοῖς πᾶσι γίνεται τὰ πάντα, ἵνα
 σωθῶσιν ἄνθρωποι, καὶ καταξιωθῶσι τῆς αἰωνίου
 ζωῆς.

PHZ'. — ΙΩΑΝΝΗ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μὴ ἀμερίμωτος, μηδὲ ἀναλήγτως διατεθῆς ἐν τοῖς
 συμβεβηκόσι σοι. Ἐκ γὰρ τῆς σῆς ἀμελείας ἀνέβη
 πρὸς τὴν ψυχὴν σου ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ ἔλαβε
 τοὺς θησαυροὺς οἴκου Κυρίου, καὶ τὰ χρυσᾶ δόρατα,
 ἀπερ μετὰ πολλῶν ἀγώνων καὶ ἰδρώτων νόμῳ πολέ-
 μου πρῶν ὁ Δαυὶδ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς χειρὸς τῶν παι-
 δων ἀλλοφύλου Ἀδρααζάρ. Καὶ ὁμοῦ αὐτὸς τέρατῃ
 ἐπὶ τοῦτοις, ἤπερ ἀλγήσαι βούλει καὶ κατηφήσαι.

PIH'. — ΘΕΟΦΑΝΗ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ.

« Ἐάν σκανδαλίζῃ σε ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς, ἐκβαλε
 αὐτόν· ὁμοίον τῷ εἰρημένῳ παρὰ τῷ Μωϋσῆ, ὅτι
 Ἐάν ἡ γυνὴ σου ἢ ἐν τῷ κόλπῳ σου, καὶ ἐάν ὁ φίλος
 σου, ὁ ἴσος τῆς ψυχῆς σου θελήσῃ ποτὲ ἀποστῆσαι
 σε ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ σου, μὴ φείσῃ αὐτῶν, μηδὲ κατ-
 ελεήσῃς αὐτούς, μηδὲ περιποιήσῃ.

PIΘ'. — ΠΡΟΚΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Λέγεις λυπεῖσθαι οὐ μετρίως καὶ κατηφεῖν, ὅτι
 πλούτον οὐκ ἔχεις εἰς τὸ σκορπίζειν παντὶ θεομένῳ
 προσώπῳ. Ἐγὼ δὲ φημι, μηδὲως ἀπαιτεῖσθαι τὴν
 τοιαύτην ἐντολὴν τὸν μὴ ἔχοντα χρήματα. Καὶ τού-
 των παρακαλῶ σκορπισμὸν καὶ ἀποβολὴν εὐθύμως
 ποιήσασθαι· ἐστὶ δὲ ταῦτα, θυμὸς, φιλονεικία, φθό-
 νος, ἀντιλογία, κουφοδοξία, τάραχος, κόμπος, πολυ-
 λογία, πικρία, προδρομία, περιεργία, καὶ ἀνυπο-
 ταξία.

PIA'. — ΚΥΡΙΑΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Ἐπεπόθησε, φησὶν, ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλὰς
 τοῦ Κυρίου. » Αὐλὰς δὲ θείας κικλήσκει τὰς πανευ-
 φήμους ἀριστίας καὶ πράξεις, αἷς τισιν ὁ τοῦ Θεοῦ
 ἐναυλιζέται λόγος, καὶ οἱ τῷ λόγῳ δαὶ ξυνέπεσθαι
 προαιρούμενοι.

PIA'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ἰδοῦ, φησὶ Κύριος, ἐκκλίνω πρὸς τοὺς ὑπομεί-
 ναντας τὰ σκυθρωπά ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς
 χειμάρρους ἐπικλύζων δόξαν ἐθνῶν. » Ὁ δὲ Ἀκύ-

¹² Sap. xvi 21. ¹³ III Reg. xiv, 26. ¹⁴ I Paral. xviii, 8. ¹⁵ Matth. v, 29. ¹⁶ Deut. xiii, 6, 8. ¹⁷ Psal. lxxxiii, 1. ¹⁸ Isa. lxxvi 12.

λας ἠρμήνευσεν, ἀπὸ παντοδαπίας· ὁ δὲ Σύμμαχος λέγει, ἀπὸ λύπης· Θεοδοτίων δὲ, ἀπὸ πλήθους. Νόησον τοίνυν ταῦτα, καὶ σαυτὸν παρακάλει.

PLB. — ΘΥΡΣΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗ.

Οὐ μεταδοτέον παρῆρησίας τοῖς νέοις, κἄν ὑποκρίνεσθαι δοκοῖεν εὐλάβειαν, ἵνα μὴ δι' αὐτῶν ἡμᾶς ὁ ἔχθρὸς τροπώσῃται.

PLΓ. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅτι ὁ Σιράχ περὶ θυγατρὸς φησιν, ὅτι Πάση φυλακῇ τήρει αὐτήν, καὶ μηδέποτε ἠλαρώσης τὸ πρόσωπόν σου πρὸς αὐτήν, ἵνα μὴ αἰσχύνῃ ποιήσῃ τὸν οἶκόν σου, τοῦτο ὑπολάμβανε γνώμονα καὶ κανόνα ὑπάρχειν ἐπὶ παντὸς νεωτέρου συντεταγμένου τῆ συνουσίᾳ ὑμῶν.

PLΔ. — ΜΑΚΕΔΟΝΙΩ ΔΙΑΚΟΝῷ

Ἄγνοοῦσιν οἱ δαίμονες, ὅτι ἄλλους βουλόμενοι παλαιῶσαι καὶ σαθρῶσαι διὰ πειρατηρίων, αὐτοὶ μᾶλλον σαθροῦνται καὶ ταιλαιπωροῦνται διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ εὐλαπιστίας τῶν ἀγωνιζομένων· «Ὁ παλαιῶν γάρ, φησὶ, τὰ ψεκτὰ ἔρη, καὶ οὐκ ὀδύσασιν.»

PLΕ. — Τῷ αὐτῷ.

Περίστομα, φησὶ, περιβαλέσθω, καὶ ἀκάθαρτος κληθήσεται πάσας τὰς ἡμέρας, ὅσας ἂν εἴη ἐπ' αὐτῷ ἢ ἀφ' ἑ, κεχωρισμένος καθήσεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. Εἰσὶν οἱ ἀδιακρίτως καὶ τολμηρῶς ἐπιτρέποντες, μεταποιησασθαι διδασκαλίας πνευματικῆς, τοῖς ὑπὸ τῶν μιᾶν παθῶν πολεμουμένοις, καὶ κατεπιλωμένοις τῷ πλήθει τῶν πταισμάτων. Ἰδοὺ γάρ ὁ θεὸς θεομὸς τῆ σωπῆ τὸ στόμα περιβάλλει τὸ δυσουμίας μεστὸν, μέχρις ἂν ἐπιστρέψας ποτὲ καθάρσῃ ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος πόνοσι καρτερικωτάτοις, καὶ σκληροτάταις ἀγωγαῖς, καὶ τοῖς τοῦ κλαυθμοῦ βεῖθροις, τῆ τε πολυχρονίᾳ κακουχίᾳ, καὶ τῆ ἀκαταπαύστῃ ταπεινώσει, μέχρις ἂν ἐπ' αὐτῷ ἐπιλαγχισθεὶς ὁ Δεσπότης τῶν ὅλων Χριστὸς, ἐπιφθέγγῃται· «Πλάτυνον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτὸ,» οὐκέτι ἀτιμίας καὶ βδελυγμίας πολλῆς, ἀλλ' εὐωδίας καὶ πάσης ἀγαθοσύνης, πρὸς ὠφέλειαν σοῦ τε καὶ τῶν μελλόντων μετὰ ταῦτα ὑπὸ σοῦ κατηχεῖσθαι.

PLΖ. — Τῷ αὐτῷ

«Ἐξω τῆς παρεμβολῆς ἐκβάλλεται ὁ λεπρὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἀκάθαρτος.» Δίτιστασθαι γὰρ τὸν τοιοῦτον προσήκει μέχρι τελευτήτης καθάρσεως, καὶ ἀποχωρίζεσθαι τῆς παρεμβολῆς τῶν θείων ἀφηγητῶν καὶ μυσταγωγῶν, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν προφητῶν, ὅπου καθέστηκε Σαμουὴλ, καὶ Δαυὶδ οὐκ ἀπολιμπάνεται.

PLΖ'. — ΠΕΤΡῷ ΜΟΝΑΧῷ.

Τί γὰρ οὐ μηχανᾶται ὁ κακώτερος δαίμων πρὸς τὸ εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν τοὺς καλοὺς ἀγωνιστάς; Ἔσθ' ὅτι γὰρ δοκῶν μορμολύττεσθαι τούτοις, τὰς ἀγαθὰς αἰτήσεις διὰ τῆς ἐνθυμήσεως μεταστρέφειν παρᾶται πρὸς τὸναντιον. Τοῦ γὰρ προσευχομένου βῶντος· «Ἐλέησόν με, ὁ Θεὸς, καὶ σώσόν με·» ὁ ἔχθρὸς ὑποφθέγγεται τῆ ψυχῇ λέγων· Ὅργισθητί

interpretatur, ex omnibus generibus; Symmachus, a mœrore; Theodotion, a multitudine. Considera itaque hæc, et temetipsum consolare.

CXCII. — THYRSO ARCHIMANDRITÆ.

Non est dedenda junioribus libertas et confidentia, licet pietatem simulare videantur; ne per eos nos hostis in fugam vertat.

CXCIII. — Eidem

Quod Sirachus de filia enuntiat, eam omni custodia esse conservandam, et nunquam faciem erga eam exhilarandam, ne opprobrium faciat domui tuæ: id ipsum gnomonem et regulam esse, de junioribus omnibus in comitatum vestrum ascitis, putato.

B CXCIV. — MACEDONIO DIACONO.

Ignorant dæmones semet potius, cum aliis per tentationes vetustatem et putredinem procurant, putrescere, et per patientiam et decertantium bonam spem misere affigi: «Senescere namque faciens, ait, falsos montes, et non cognoverunt».

CXCV. — Eidem.

Capitio, ait, amicitur, et immundus vocabitur omnibus diebus, quibus super ipsum fuerit tactus; separatus sodebit extra tentorium. Sunt, qui absque iudicio, et audacter suadent, ut a spirituali doctrina pedem referant illi, qui ab execrandis affectionibus oppugnantur, et multitudine delictorum inquinantur. Ecce enim divina lex, os silentio circumdat malevolentia plenum, donec aliquando conversus seipsum hic expurget laboribus fortissimis, et durissimis exercitiis, et lacrymarum fluctibus, et longæva afflictione, et nunquam cessante humilitate, donec illis misertus omnium Dominus Christus, dicat: «Dilata os tuum, et implebo illud,» non opprobriis, et multa execratione, sed odore bonitateque universa ad utilitatem tui ipsius, eorumque, qui postmodum a te de hisce initiabuntur.

CXCVI. — Eidem.

«Extra tentorium leprosus animam, immundusque ejicitur.» Separari enim hunc decet, donec perfectam expurgationem consequatur, et avelli a tentorio hujus sapientiæ doctorum, et mystagogorum, et prophetarum Ecclesiæ, ubi assidet Samuel, nec longe est David.

CXCVII. — PETRῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Quid non molitur improbus dæmon, ut probes decertatores agat in desperationem? Quandoque enim hosce in metum conjicere visus, bona postulata per suggestionem in contrarium vertere conatur. Cum enim quis orans clamat: «Miserere mei, Deus, et salva me:» hostis animæ subloquitur, dicens: Irascite mihi, Deus, et perde me.

¹⁹ Eccli. XLII, 11. ²⁰ Job IX, 5. ²¹ Levit. XIII. 44-46. ²² Psal. LXXK, 11. ²³ Num V, 2. ²⁴ Psal. IV, 2.

Et rursus sæpius homine e toto corde confitente, A
et Numen laudante, statim draco adversarius lau-
dem et gloriam in blasphemiam convertit. Attamen
audacia illius nobis extimescenda non est, sed vi-
res potius assumendæ, et iteratis precibus, et divina-
rum laudum magno pondere, nervi roburque con-
trariæ potestatis rescandæ.

CXCVIII. — *Eidem.*

Cum legitime certaverimus, et Jacobi benedi-
ctionem consecuti fuerimus, tunc vitæ nostræ
instituto invidentes domini in telis jaciendis imbecilliores evadunt, et vi ac necessitate, ut scriptum
est, obscenivoma tela confringuntur, et dissolvun-
tur nervi brachiorum manuum eorum, et gloriam B
nobis nos cum choro triumphantium comparabimus.

CXCIX. — SEVERO EXCONSULI.

Invidentia compulsi nonnulli episcopi, ob sum-
miam Joannis episcopi Constantinopolitani virtutem,
divino metu valere jussu, hominem antheum, vere
orbis universi lumen insidiis aggressi sunt, fece-
runtque, ut et imperator piissimus ac simplicissimus
fraudibus eorum caderet, et virum divinum
faceret extorrem. Cum itaque viris pestilentibus,
et malignis pastoribus, non libens, sed raptus au-
res præbuerit, probe propheta clamabat: « Exten-
dit manum suam cum 393 homine pestilenti²⁵. »
Nihilominus post justæ exsilium, pars potissima,
etiam eorum, qui in eum contemnati fuerant, Deo C
pœnas persolverunt, et cum fletu et clamore confessi
sunt, se vehementer in virum sanctum deliquisse.

CC. — PAULO LECTORI.

« Revela Domino viam tuam, et spera in eo, et
ipse efficiet²⁶: » ostende illi vitam tuam scatentem
opprobriis; monstra leprosus summo sacerdoti
animæ tuæ stigmata, et spera in eo, et ipse faciet
impurum purum; et canem filium genuinum com-
monstrabit, et mitem iracundum, et tolerantem
impatientem; mentemque tuam efficiet a quolibet
inquinamento extorrem.

CCI. — EUPHEMIO ARCHIMANDRITÆ.

Scriptum est: Congregabantur ad David beni-
gnissimum universi homines necessitati obnoxii, D
et ære alieno pressi, et omnis anima tristitia effecta,
et erat super eos dux David²⁷. Quicunque igitur
obscenarum cogitationum coarctationibus affligun-
tur, et invidentiæ, blasphemix, lædii, odii, iracun-
diæ, aliorumque innumerorum malorum, et impia-
rum cogitationum suggestionibus suffocantur, et
quicunque semetipsos multorum delictorum debitum
contraxisse cognoscunt, quicunque etiam mœstitiæ
adlicuntur animis ob improbas et illiberales pertur-
bationes et dæmonum contactus 394, acutamque
succensionem, et alia; hi omnes sive clero, sive
Nazæorum albo ascripti fuerint, sive in sæculo

μοι, ὁ Θεός, καὶ ἀπόλεσόν με. Καὶ πάλιν, πολλάκις
τοῦ ἀνθρώπου ὀλοκαρδῶς ἐξομολογούντος καὶ
ἀνυμνούντος τὸ Κρεῖττον, εὐθὺς ὁ πολέμιος δράκων
τὸν ὕμνον καὶ τὴν δοξολογίαν εἰς βλασφημίαν μεθ-
ίστησιν. Ἄλλ' οὐ πτηκτέον ἡμῖν τὴν τόλμαν τοῦ
δυσμενοῦς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον θαρρῆτέον, καὶ τῇ προσ-
θήκῃ τῶν εὐχῶν καὶ τῷ πολυπλασιασμῷ τῆς θείας
ὕμολογίας, ὑπομητέον τὰ νεῦρα καὶ τὸ κράτος
τῆς ἐναντίας δυνάμεως.

PLH'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν διαβλήσωμεν προσηκόντως, καὶ τῆς τοῦ
Ἰακώβ τύχωμεν εὐλογίας, τότε οἱ ἐγκοτούντες τῇ
πολιτείᾳ ἡμῶν κύριοι, τοξευμάτων ἀτονοῦσι, καὶ
μετὰ κράτους, κατὰ τὸ γεγραμμένον, συντρίβεται τὰ
αἰσχροδόλα τόξα, καὶ ἐκλύεται νεῦρα βραχιόνων
χειρῶν αὐτῶν, καὶ δοξασησόμεθα σὺν τῷ χορῷ τῶν
τροπαιοφορούντων.

PLΘ'. — ΣΕΥΗΡῷ ΑΠΟ ΕΠΑΡΧΩΝ.

Φθόνῳ πληγίντες τινὲς τῶν ἐπισκόπων διὰ τὴν
ἄκραν ἀρετὴν Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντι-
νουπόλεως, τὸν θεῖον παρωσάμενον φόδον, συν-
εσκευάσαντο ἄνδρα ἐνθεον, καὶ ἀληθῶς παντὸς τοῦ
κόσμου λαμπτήρα, καὶ παρεσκευάσαν καὶ αὐτὸν τὸν
βασιλέα εὐλαδέστατον καὶ ἀπλοῦστατον ὄντα, εἰξαι-
ταῖς ἐπιβουλαῖς αὐτῶν, καὶ ἐξορῆσαι τὸν οὐράνιον
ἄνθρωπον. Ἐπειδὴ οὖν λοιμοῖς τὸν τρόπον τοῖς βασί-
κνοις ποιμέσιν ὑπάρχουσιν, ὁ βασιλεὺς ἐκ συναρπα-
γῆς συγκατέθετο, εἰκότως ὁ προφήτης ἔδρα: « Ἐξ-
έτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ μετὰ λοιμοῦ. » Πλὴν ὅτι μετὰ
τὴν ἐξορίαν τοῦ δικαίου οἱ πλειστοὶ μετὰ τῶν
συσκευασμένων, πρὸς τοῦ Θεοῦ ἀπητήθησαν δίκας,
καὶ μετὰ κλαυθμοῦ καὶ κραυγῆς ἐξομολογήσαντο,
μεγάλᾳ ἡμαρτηκέναι εἰς τὸν ἄγιον ἄνθρωπον.

Σ. — ΠΑΥΛῷ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

« Ἀποκάλυψον πρὸς Κύριον τὴν ὁδὸν σου, καὶ Ἐπι-
πισσον ἐπ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς ποιήσει. » Δεῖξον αὐτῷ
τὸν σὸν ἐπίμωμον βίον· ἐπίδειξον, ὁ λεπρὸς, τῷ ἀρ-
χιερεῖ τῷ μεγάλῳ τὰ στίγματα τῆς ψυχῆς, καὶ Ἐπι-
σον ἐπ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς ποιήσει τὸν βυπαρὸν καθα-
ρὸν, καὶ τὸν κύνα γήσιον τέκνον δεῖξει, καὶ πρῶτον
τὸν χολικὸν, καρτερικὸν τὸν ἀνυπομόνητον· ἀποκα-
ταστήσει δὲ σου τὸν νοῦν, καθαρὸν σπιλωμάτων.

ΣΑ'. — ΕΥΦΗΜΙῷ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Γέγραπται, ὅτι Συνήγοντο πρὸς Δαυὶδ τὸν χρηστό-
τατον πᾶς ἄνθρωπος ἐν ἀνάγκῃ τυγχάνων, καὶ πᾶς
ὀπάρχων, καὶ πᾶσα κατώδυνος ψυχὴ, καὶ ἦν ἐκ
αὐτῶν ἡγούμενος ὁ Δαυὶδ. Ὅσοι τοίνυν συνέχονται
ταῖς τῶν βυπαρῶν ἐνθυμημάτων συνοχαῖς, καὶ ὑπὸ
τῶν λογισμῶν πνίγονται τοῦ φθόνου, καὶ τῆς βλασ-
φημίας, καὶ τῆς ἀκηδίας, τοῦ μίσους καὶ τῆς ὀχυ-
χολίας, καὶ τῶν ἄλλων ἀμετρήτων πονηρῶν καὶ βλασ-
φημῶν ἐννοιῶν, καὶ ὅσοι ἐπίστανται ὑποκειμένους
ἑαυτοὺς χρέεσι πλημμελημάτων πολλῶν, καὶ ὅσοι
κατώδυνοι τυγχάνουσι τὰς ψυχὰς διὰ τὰ αἰσχρὰ καὶ
ἀνελεύθερα πάθη, καὶ τὰς ἐπαφὰς τῶν δαιμόνων,
καὶ τὴν δριμυμίαν πύρωσιν, καὶ τὰ ἄλλα οὗτοι πάντες,
κἂν τε κληρικοὶ, Ναζωραῖοι, καὶ ἀποτεταγμένοι

²⁵ Osee vii, 15. ²⁶ Psal. xxxvi, 5. ²⁷ I Reg. xii, 2.

ἰσπάρχουσι, προσφευγέτωσαν τῷ νοουμένῳ Δαυὶδ, **A** vivanti, confugiant ad intellectualem David, Christum nemp̄e Jesum humanissimum cum fletu et supplicationibus, ut jacentem animum in spem et consolationem meliorem inducant.

ΣΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἡδέως πάνυ ὁ Χριστὸς ὁ παμβασιλεὺς Θεὸς καθήρεται τῶν πρὸς αὐτὸν μετ' ὀδύνης ἀναδελπόντων, διόπερ καὶ προσφωνεῖ· « Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς. » — « Διότι ἐμὸν πλάσμα ὑπάρχετε. »

ΣΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Οἶδα, » φησὶν, οὐκ ἀγνοῶ τὴν ὀδύνην τῆς ὑμετέρας καρδίας, καὶ τὸν θλιμμὸν, ὅνπερ θλίβουσιν ὑμᾶς οἱ Αἰγύπτιοι δαίμονες, καὶ ὁ στεναγμὸς ὑμῶν οὐκ ἀπεκρύβη ἀπ' ἐμοῦ. **B**

ΣΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Ὅρθρισον, φησὶ, καὶ στῆθι ἐναντίον Φαραῶ. » Οἱ γὰρ ἐν ἔκτενεϊα τῷ Θεῷ λατρεύοντες, ἐν ἄβρῳ ἀεὶ φωτὶ ὑπάρχοντες, πάντως ἐναντιοῦνται, καὶ ἀντιπολεμοῦσι τῷ νοητῷ Φαραῶ.

ΣΕ'. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Μη θέλε ταχὺ ἀπομαρμηνῆσαι πειρασμῶν καὶ θλίψεων, στέγε, καὶ ὑπόμεινε μέχρις οὗτου βούλεται ὁ προνοῶν σου Χριστὸς, ὁ σοφῶς τὰ κατὰ σὲ οικονομῶν.

ΣΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Βλέπετε, ὅτι οὐχὶ πρώτη φυλακῆ, οὐδὲ δευτέρᾳ, οὐδὲ τρίτῃ, ἀλλὰ τετάρτῃ φυλακῆ τῆς νυκτὸς τῆς παραχωρουμένης, ἐπίστη ὁ Κύριος τοῖς διὰ τῆς λαίλαπος βασανιζομένοις, καὶ τῶν κυμάτων, καὶ τοῦ ἀμέτρου φόβου. **C**

ΣΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν ἀνακυρήσῃ σπιλὰς εἰς τὸ πλοῖόν σου ἀνελεῖν, παρακρήμα διαδέξεται σε γαλήνην, καὶ εἰρήνην, καὶ χαρὰν, καὶ εὐφροσύνην. Μόνον σὺ μὴ ἀπαψύξης τὴν καλὴν προσδοκίαν, μὴ χαλάσης τὸ κέρασ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν ἀναδελφείας (1), τῇ ἐπιστασίᾳ τῶν πειρασμῶν καὶ τῇ δοκιμασίᾳ μὴ θανατώσης τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα, ἀλλ' ἔλπιζε.

ΣΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Μέμνησο, ὅτι εἰρηκεν ὁ Κύριος, « Δεῦτε εἰς ἔρημον τῶν πειρασμῶν τόπον, κάκει ἀναπαύσεθε ὀλίγον, » οὐχὶ πολὺ. Πάντως γὰρ μετὰ ταῦτα, οὐκ εἰς **D** ἔρημον, ἀλλ' εἰς πλήρη πειρασμῶν καὶ θλίψεων δια-

²² Matth. xi, 18. ²³ Psal. xxvii, 10. ²⁴ Exod. iii, 7. ²⁵ Exod. viii, 20. ²⁶ Matth. xiv, 25. ²⁷ Marc. vi, 31.

(1) Exstat hæc epistola tota in allegoria navis agitatæ fluctibus, et vento adverso jactatæ : quo tempore cum sæpe utile sit contrahere velum, quia tamen symbolica significatione fiducia in Christum est Christiano quod velum est navi, vetat hic Nilus id fieri : laxari, inquam, veli funem prohibet. Nec quis miretur me κέρασ, quod Latine cornu sonat, velum interpretari. Hic enim manifeste κέρασ ponitur pro κερὰτα, quæ vox antennam inter alia significat, hoc est lignum malo navis transversim admotum unde velum pendet. Latinis quoque antenna cornu : nam præter illud Virgilianum :

Cornua velatarum obvertimus antennarum,
Ovidius, lib. xi *Metam.*, bis in descriptione naufragii Ceycis cornu pro antenna posuit ; sic enim habet :

*Cornuaque in summa locat arbore, totaque malo
Carbasa deducit, venientesque excipit auras*
Et paulo post :
*Ardua jam dudum dimittite cornua, rēctor
Clamat, etc.*

Cui ergo dubium quin χαλᾶν κέρασ sit hic Nilus quod vulgo dicimus *caler la voile*, remisso fune velum contrahere ? Possin.

CCII. — *Eidem.*

Animo admodum gaudenti libentique, Christus omnium imperator Deus, ducein se præbet illis qui ad eundem cum dolore confugiunt : ideoque clamat : « Venite ad me, omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos²⁸. Quoniam figmentum meum estis²⁹. »

CCIII. — *Eidem.*

« Novi³⁰, » ait ; non me latet mœstitia cordis vestri et affectio qua afficiant vos Ægyptii demones, et suspiria vestra non sunt mihi abscondita.

CCIV. — *Eidem.*

« Mane surgito, ait, et sta contra Pharaonem³¹. » Assidua enim perseverantia Deo inservientes, et in matutino tempore semper ac lumine persistentes. omnino obsistunt, et pugnam intellectuali Pharaoni inferunt.

CCV. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ne cito te a tentationibus et afflictionibus liberari concupiscito, persta et persevera, quousque tui **395** providens Christus voluerit, qui sapienter res tuas disponit.

CCVI. — *Eidem.*

Animadvertite non prima noctis prætergredientis custodia, neque secunda, neque tertia, sed quarta supervenisse Dominum illis³², qui propter tempestatem et motum et agitationem fluctuum, immenso timore cruciabantur.

CCVII. — *Eidem.*

Cum scopulus in tuam navim ascendere exsurrexerit, illico tranquillitas excipiet te, et pax, et gaudium, et letitia. Tu solummodo pulchram expectationem ne relinquant, ne relaxes velum suspicionis ad Christum, tentationum aggressionem et probationem, ne bonam spem perdas, sed spera.

CCVIII. — *Eidem.*

Recordare dixisse Dominum : « Venite in desertum tentationibus locum, ibique requiescite paululum³³, » non multum. Namque postea omnino non in desertum, sed plenam tentationibus consti-

tutionem affligimini, et exasperabimini, vosinet exercitantes atque probantes.

CCIX. — *Eidem.*

Præterito tempore in deserto commorabaris, et placida vitæ tranquillitate fruebaris, nullaque re quæ displicere posset, divexabaris. Nondum enim te Providentia in virtutis certaminibus exercebat. **396** Nunc vero inter studium et scammata medius projectus animo mæres, et nimium lamentaris.

CCX. — *Eidem.*

Fieri minime potest, ut sine laboribus et sudoribus coronæ texantur.

CCXI. — *Eidem.*

Nonne audisti dilectam a Deo Hierusalem, animam dico tuam, labore et flagello instrui a Jeremia propheta?

CCXII. — DARIO SCHOLASTICO.

« Splendescet, ait, tunc justii, veluti sol justitiæ * » Lunam vero propheta Ecclesiam nominat exorientem uti matutinum.

CCXIII. — RODOMINO PRESBYTERO.

O quantum succusebis, et conviciaberis tuæ inconsiderantiæ, cum ex sepulcris resurrexeris, vitæ hujuscæ pœnas daturus! O quantum temetipsum dilaniabis, flebisque inutiliter factis indolens tunc, cum non erit acceptabilis rerum gestarum pœnitentia, dum præscriptum tempus præterit. Quantum frustra illacrymaberis ejulabisque, cum justorum videris claritudinem, in splendida illa cœlestium munerum partitione, et nocentium tristitiam in tenebris profundissimis; cum dices corde indolens, angustiaque **397** spiritus pressus: Væ misero homini pusillæ fidei, et inconsiderantiæ, et neglectus! Væ mihi, quod ita libenti animo tempus mihi præstitum et jam elapsum perdidit! Væ mihi, qui nolui similia tribunalia et judicia animo contemplari! Quare inanem gloriam rebus omnibus protoli? Quare gulam et ebrietatem sempiternæ vitæ auteposui? Quare iram uti mihi amicam exosculatus sum? Quare fornicationibus improbisque cupiditatibus veluti dominis inservii? Quare blaterationes inutiles stupidus dilexi? Quare meis turbis et motibus omnia complevi? Quare divinarum precum et psalmodiarum fragrantiam odio habui? Quare collum episcopis subdere non sustinui? Quare quietis suavitate, sanctimoniam, dignitatem, magnificentiã, commodam animi requiem, cœleste commercium, veram divinorum angelorum philosophiam, et semper virentem gloriam aversatus sum? Hæc et similia die retributionis eorum, quæ in vita nostra gessimus, quanquam effaberis, nullus aderit tibi, qui compatiens misericordiam inspergat.

CCXIV. — *Eidem.*

Non modicum tempus diaboli nutibus vixisti. Vito nunc aliquando Auctoris tui consilio. Servitu-

* Math. xiii, 43.

Α γωγῆν ἐκθλιθῆσθε, καὶ ἐκτερυχωθῆσθε γυμναζόμενοι καὶ δοκιμαζόμενοι.

ΣΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τὸν παρελθόντα χρόνον ἐν ἐρήμῳ διέτριβες καὶ ἀνενοχλησίᾳ, μηδὲως κτυπούμενός τινη τῶν ἀβουλήτων· οὕτω γάρ σε Πρόνοια ἐγύμναζε πρὸς τοὺς ἀθλοὺς τῆς ἀρετῆς. Νῦν δὲ γενόμενος μεταξὺ τοῦ σταδίου καὶ τῶν σακαμάτων, ἀθυμεῖς, καὶ ἀλύεις, καὶ πολλὰ ποτινίσσῃ.

ΣΤ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἀμῆχανον δίχα πόνων καὶ ἰδρώτων πλακῆναι τοὺς στεφάνους.

ΣΙΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ἤκουσας τὴν πεφιλημένην τῷ θεῷ Ἱερουσαλήμ, τὴν ψυχὴν λέγω τὴν σὴν, τῷ πόνῳ καὶ τῇ μάστιγι παιδευομένην παρὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου;

ΣΙΒ'. — ΔΑΡΕΙῶ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚῶ.

« Ἐκλάμψουσι, φησί, τὸ τηνικαῦτα οἱ δίκαιοι, καθάπερ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης. » Σελήνην δὲ οἱ προφήται τὴν Ἐκκλησίαν καλοῦσιν ἐκχύπτουσαν ὡς ἄστρον.

ΣΙΓ'. — ΡΟΔΟΜΙΝῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ἢ πόσα καταμέμψη καὶ λοιδορήσεις τὴν σεαυτοῦ ἀβουλίαν, ὅταν ἐκ τάφων ἀναστῆς ὑφέξων δίκτην τῆς ἐνταῦθα βιώσεως! Ἢ πόσα σπινθήρες σεαυτοῦ, καὶ στενάξεις μετανοῶν ἀπρακτα τότε, ὅτε οὐκ ἔσται δεκτὸς ὁ μεταμελόμενος παρελθόντος τοῦ ὠρισμένου χρόνου! Πόσα εἰς μάτην κλαύσεις καὶ κατοδυρῆ, ὅταν ἴδῃς τὴν τῶν δικαίων φαιδρότητα ἐν τῇ λαμπρῇ τῶν οὐρανίων δώρων διανομῇ, καὶ τὴν τῶν ἀμαρτησάντων κατήφειαν ἐν τῷ σκότῳ ἐκείνῳ τῷ βαθυτάτῳ, ὅταν λέγεις ὀδυνώμενος τὴν καρδίαν, συνεχόμενος τῇ στενοχωρίᾳ τοῦ πνεύματος· Ὁμοί τῆς ὀλιγοπιστίας, καὶ ἀβουλίας, καὶ ἀδιαφορίας! Ὁμοί, πῶς ἔκουσας ἀπάλεια τὴν διωρίαν τοῦ παρελθόντος χρόνου! Ὁμοί, ὅτι οὐκ ἠθέλησα τοιαῦτα ἐνοήσαι κριτήρια καὶ δικαιωτήρια! Διὰ τὴν κενοδοξίαν προετίμησα πάντων; Διὰ τὴν λαιμαργίαν καὶ τὴν μέθην προετίμησα τῆς αἰωνίου ζωῆς; Διὰ τὸν θυμὸν ὡς φίλον ἠσπασάμην; Διὰ τὰς πορνείας καὶ τὰς πονηρίας ἐπιθυμίας καθάπερ τισὶ θεοποίναις ἐζηρητησάμην; Διὰ τῆς ἀκερδοῦς φλυαρίας τὸν βόμβον ἠγάπησα; Διὰ τῆς οἰκείας παραχῆς τε καὶ ζήλης τὰ πάντα πεπλήρωκα; Διὰ τῶν θείων προσευχῶν τε καὶ ψαλμῶν τὴν εὐδοίαν μεμίσηκα; Διὰ τὸν τράχηλον τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἠνεσχόμην κλίνας; Διὰ τὸ ἀπεστράψην τῆς ἡσυχίας τὸν ἥδυσμὸν, τὸν ἁγιασμὸν, τὸ ἀξίωμα, τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὸ ἐπισημεῖον, τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς, τὸ οὐράνιον πολιτεῦμα, τὴν ὄντως τῶν θείων ἀγγέλων φιλοσοφίαν καὶ δόξαν ἀειθαλή; Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐρεῖς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως τῶν ὡς βεβιωμένων ἡμῶν, καὶ οὐδεὶς παραφανήσεται σοὶ τὸν ἔλεον συμπαθῶς ἐπιχέων.

ΣΙΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ὀλίγον χρόνον τοῖς τοῦ διαβόλου θελήμασιν ἐζήσας. Ζῆσόν ποτε καὶ τῷ βουλήματι τοῦ πεποι-

κότας σε. Δούλευσόν ποτε και τοις νόμοις Χριστοῦ Α τοῦ πανυψίστου Θεοῦ. Οὐδὲν ψυχῆς λογικῆς ἀντάξιον, οὐδὲ ἰσοστάσιον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἔως πότε τὰ φθαρέτα τῶν ἀφθάρτων προκρίνομεν; Ἔως πότε τιμαλφέστερα τὰ βλεπόμενα, τῶν ἀοράτων ἀγαθῶν ὑπάρχειν οἰόμεθα; Ἔως πότε τῇ ἀλόγῃ πλάνῃ και φαντασίᾳ δουλεύειν αἰρούμεθα; Ἔως πότε φιλοῦμεν τὸν ἐχθρὸν και ὀλετήρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν Σατανάν; Ἔως πότε πειθόμεθα ταῖς ὑποθήκαις αὐτοῦ ταῖς πρὸς τὴν ἀπώλειαν ποδηγούσαις; Οὐδεὶς ἀξιόπιστοτερος σύμβουλος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ· οὐδεὶς φρονιμώτερος τῆς πηγῆς τῆς σοφίας· οὐδεὶς οἰκειότερος και ὠφελιμώτερος τοῦ ἀγαθοῦ Δεσπότη τοῦ πεπλακώτος ἡμᾶς. Σὺ δὲ καταφρονήσας τούτου, τῷ ἀποστάτῃ προσπεφοίτησας δράκοντι, και τῷ κακίστῳ ὡς καλλίστῳ προσέχεις, και τῷ φονετῇ ὡς φίλῳ περιπλέκῃ και τὸν μωρότατον, ὑπείληφας φρόνιμον· και τὸν σκοτεινὸν, φωστῆρα νενομίκα· και ὑγείαν μεγίστην τοπάζεις τὴν δεινὴν ἀβρωσίαν, και πλοῦτον μέγαν ὑπάρχειν νομίζεις τὴν πτωχείαν, και τὴν Ἐβαν μιμούμενος τοῖς ψιθυρισμοῖς τοῦ νοσητοῦ ὄψεως τὴν ἀκοὴν ὑπέχεις, βεδουκῶς τὰ σὰ ὤτα τοῖς θεοῖς ἐντάλμασι. Τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν, ἀνθρώπῳ νεκρωθέντι τὸ οὖς τῆς διανοίας; Τί γὰρ ὠφελίσμεν ἔδοντες τῷ αὐθαιρέτως κακωφωμένῳ πρὸς τὰ κάλλιστα;

ΣΙΕ'. — ΑΓΑΘΙΩ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Οὐ δίκαιον τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς παραλύειν κατὰ τὴν ἀκμὴν τῶν προσβολῶν, παραθαρσύνεσθαι δὲ μᾶλλον ἐν τῷ ἀκούειν θεοῦ· Ἐ Ἰσχύσατε, χεῖρες ἀνειμέναι, και γόνατα παραλελυμένα. Ἰσχύσατε, C μὴ φοβείσθε. Ἐγὼ γὰρ εἰμι μεθ' ὡμῶν ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, οὐκ ἔλασω ὑμᾶς ὄρφανούς, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς ἀγωνιῶντας. »

ΣΙΓ'. — Τῷ αὐτῷ.

Κἂν τῷ πλήθει τῶν πειρασμῶν τὴν ψυχὴν ἀνείρακτοσας, οὐδὲν ἦττον και πάλιν παρακαλεῖ ὁ Δεσποτικὸς λόγος φάσκων· Γενέσθω παράκλησις τοῖς ὀλιγοψύχοις τῇ προνοίᾳ· ἐγὼ γὰρ ὑπισχοῦμαι ὁ ἀψευδὴς Κύριος, μετὰ τοσαύτην συμφορὰν, και ἀιχμαλωσίαν, και πόρθησιν, ὅτι ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἢ ἐσχάτῃ ὑπὲρ τὴν πρώτην. »

ΣΙΔ'. — ΠΑΥΛῸ ΕΠΙΣΚΟΠῸ.

Μηδαμῶς θορυβηθῆς, ὅταν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς οἱ φαυλότεροι δαίμονες τὸ στίφος τῶν ἀτόπων λογισμῶν ὀργιζόμενοι μᾶλλον ἐπάγῳσι τῇ ψυχῇ. Καὶ γὰρ δὴ οἱ πικρότατοι θρεῖς πλέον χαλεπαίνουσι και κινεῶνται, ὅταν ἀκροάσωνται τῆς ἐπαθῆς κατ' αὐτῶν γενομένης· οὕτως μεγίστη, και δραστική, και φοβερά ἐπαθῆ κατὰ δαιμόνων ὑπάρχει ἡ νήφουσα προσευχή.

ΣΙΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν τις ἀνθρώπος δίκαιός τε και ὁσιος ἐπισκεθῆ τῷ ὄχλουμένῳ ὑπὸ πνεύματος, τότε πλέον ταράσσεται. Οὕτω τοῖνον και ἡμῶν ψαλλόντων και εὐχομένων, βασανιζόμενοι και ἀλγοῦντες οἱ δαίμονες, ὡσπερ τινὸς δικαίου και πολεμιστοῦ ἀνδρὸς ἐπι-

tem aliquando legibus Christi Dei præexcelsissimi servito. Nihil est, quod animam rationis compotem exæquet; nihil est par regno cœlorum. Quousque corruptibilia incorruptibilibus anteponimus? Quousque visibilia invisibilibus bonis digniora ac 398 pretiosiora esse opinamur? Quousque belluino errori et imaginationi operam dare proponimus? Quousque hostem et animarum nostrarum exitium Satanam fovemus? Quousque suggestiones illius, quæ nos ad perniciem ducunt, audimus? Nullus fide dignior est humano Deo consiliarius. Nemo sapientiæ fonte prudentior; nemo affinior utiliorque probo Domino conditore nostro. Et tu eo neglecto ad defectorem draconem concurristi, attendisque pessimo ut optimo, et homicidam ut amicum amplecteris, et stultissimum prudentem existimas, et obtenebratum veluti lumen afferentem concipis, et sanitatem maximam tam ægram valetudinem suspicaris, et ingentes divitias putas paupertatem, et Evam æmulatus, intellectualis serpentis susurris aurem præbes, divinis præceptis aures obstruens? Quid multa hic efferenda sunt, et potissimum homini aurem mentis demortuæ gerenti? Quid enim proficiemus, canentes ei, qui sponte ad pulcherrima quæque surdis auribus vivit?

CCXV. — ΑΓΑΘΙΩ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Haud æquum fuerit, in aggressionum vigore animæ vires exsolvere, sed potius animos assumere, qui a Deo dictum intelligis: « Corroboramini, manus relaxatæ, et genua dissoluta. Corroboramini, ne timeatis ». Ego enim sum vobiscum usque ad consummationem sæculi **: non relinquam vos orphanos, veniam ad vos, cum periclitamini ». »

399 CCXVI. — Eidem.

Licet tentationum multitudine animo obstupueris, nihilominus rursum Domini sermo consolatur dicens: Sit solatium pusillanimitate cogitatione. Ego enim promitto vester Dominus post simile infortunium, et captivitatem, et excidium adfuturam « gloriam domus istius novissimæ, plus quam primæ ». »

CCXVII. — ΠΑΥΛῸ ΕΠΙΣΚΟΠῸ.

Nequaquam inturbaberis, cum orationis tempore perquam noxii dæmones absurdarum cogitationum cohortem majori ira succensi animæ adigunt: namque serpentes inhumanissimi magis sæviunt et concitantur, cum incantationem adversus semetipsos constatam persentiant: adeo ingens, et violentum, et terribile contra dæmones incantamentum est oratio sobria.

CCXVIII. — Eidem.

Cum homo pius justusque in vexatum a dæmone advenit, tunc magis ille concutitur. Sic itaque nobis psallentibus et orantibus, cruciati indolentesque dæmones, æque ac si quispiam vir justus et bellator pio illo opere eos aggrediat, inarde-

** Isa. xxxv, 3, 4. ** Matth. ixviii, 20.

** Joan. xiv, 18. ** Agg. ii, 10.

scentes moventur, et tunc magis insaniunt, et cum nihil præterea efficere possint, vetitas cogitationes, telorum ignitorum instar, in nos ejaculantur. Solummodo nos ne cessemus orantes psallentesque, **400** et videbimus eos non multum post tempus quasi fumum a nobis evanescentes.

CCXIX. — PROBATIO MONACHO.

« Vinum novum junioribus amicū ³⁹, » ut qui dam et sapientum numero dixit. Non porro adde- cet, ni tempus multum et probatio præcesserit, in ipsis tantum amoris initiis, quem tibi amicū opi- naris, illi temetipsum temere, et ut sors tulerit, confidere. Si autem, inquit, vinum inveteratum fuerit, tum jam, tum illud cum lætitia bibamus. Cum enim plurima benevolentiae signa in homine **B** offenderimus, et amoris non simulati argumenta, tum eum nobis modis omnibus conciliabimus, et laudibus efferemus, non jam halbutientes. « Qui enim, ait, benedicit et plaudit suo amico mane ⁴⁰, » nupero nempe, et recenter admoto amico, nondum illius amicitiae experimento capto, idem facit, ac si malediceret: incitat namque diabolum per intempestiva illa præconia, et non compro- batam laudationem, ad recentem amicū aggre- diendum, denudandumque ab ea, quæ in eo apparet, uti par est, simulatione, et per tentatio- nem deprehendendum eum non esse neque genui- num, neque incorruptum amicū.

CCXX. — *Eidem.*

De iis, quæ ad me scripseras, cum beati Isaiaæ librum percurreres, breve tibi solatium afferam. Clamat enim: « Dolores partus susceperunt me quasi parturientem ⁴¹. » Nonne vides angustiam **401** indolentis cordis oppressique? Tum postmo- dum subdit: Injuste egi, quod non audii, festinavi ne viderem; namque intolerandis tentationibus conturbatus, pro lumine tenebras deoscular; cor meum aberrat, et iniquitas me flagellat, et anima mea imminet timori; discrimen enim imminet, ne peream a conspectu Domini, « et assimiler in infernum descendentibus ⁴²: » quando una « me- eum nondum est lumen oculorum meorum ⁴³ » intellectualium.

CCXXI. — *Eidem.*

Ne lassescas orans expectansque cum lacrymis opem divinam: etenim post bella satanica, divi- nam visionem, et mirificam apparitionem, et inef- fabile auxilium homo consequitur. Scriptum est enim præter ea quæ heri ad te miseram: « Per- spicuus factus sum non quærentibus me ⁴⁴: » quod primo sui significatu in Servatoris omnium per carnem adventu, nunc in nobis completur, et in illis, qui post nos pro pia vitæ institutione decer- tabunt. Si itaque et ab antiquitus quærentibus eum inventus est Dominus, multo magis invenietur a nobis illuminans, consolans, medicinam affe-

A δραμόντος κατ' αὐτῶν τοῦ θεοσεβοῦς ἔργου, φλεγό- μενοι κινοῦνται, καὶ μαίνονται μᾶλλον τότε, καὶ μηδὲν πλέον δυνάμενοι τοὺς ἀπηγορευμένους τῶν λο- γισμῶν δίκην βελῶν πεπυρωμένων ἀκοντίουσι καθ' ἡμῶν. Μόνον ἡμεῖς μὴ λήξωμεν εὐχόμενοι τε καὶ ψάλλοντες, καὶ ὀψόμεθα αὐτοὺς μετ' οὐ πολὺ ὥσπερ καπνὸν ἀφ' ἡμῶν ἐκλείποντας.

ΣΙΘ'. — ΠΡΟΒΑΤΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Οἶνος νέος φίλος νέος, » καθά φησὶ τις σοφός. Οὐ χρὴ δὲ τινα, χωρὶς χρόνου πολλοῦ καὶ δοκιμα- σίας, ἐκ προσιμίων ἀγάπης τῷ φαινομένῳ φίλῳ ἑαυτὸν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐμπιστεύειν. Ἐάν δὲ, φησὶν, ὁ οἶνος παλαιωθῆ, τότε δὴ, τότε τοῦτον πρὸς εὐφροσύνην πόμεθα. Ὅταν γὰρ πλείστα σημεῖα εὐνοίας εὗρωμεν ἐν τῷ τοιοῦτῳ ἀνθρώπῳ, καὶ στορ- **B** γῆς ἀνυπούλου γνωρίσματα, τὸ τηλικαῦτα τοῦτον καὶ οἰκειωσόμεθα τέλει, καὶ ἐπαινεσόμεθα, μηκέτι βαμβαίνοντας. « Ὅστις δὲ, φησὶ, εὐλογεῖ καὶ κροτεῖ τὸν ἑαυτοῦ φίλον τὸ πρωτῶ, » τουτέστι τὸν ὁπίσθιον καὶ προσφάτως πλησιάζοντα αὐτῷ, μήπω πείραν εὐληθῶς τῆς ἐκείνου φιλίας, καταρωμένου οὐδὲν δια- φέρει δόξῃ · προκαλεῖται γὰρ τὸν διάβολον διὰ τοῦ ἀκαίρου ἐπαίνου, καὶ τῆς ἀβασανίστου εὐλογίας, ἐπειθεῖν τῷ φίλῳ τῷ προσφάτῳ, καὶ ἀπογυμνώσει τῆς ἐν αὐτῷ, ὡς εἰκός, ὑποκρίσεως, καὶ διὰ τοῦ πει- ρασμοῦ ἐλέγξει αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἔστι γνήσιος καὶ ἀκίβδηλος φίλος.

ΣΚ'. — Τῷ αὐτῷ.

C Περὶ ὧν μοι γεγράφηκας, τὴν τοῦ μακαρίου Ἡσαίου δέλτον σκοπήσας, βραχίλιάν σοι προσάξω παρηγορίαν. Κίεραγε γάρ, ὅτι « Ὠδίνες ἐλαθόν με ὡς τίκτουσαν. » Ἠλέπαις ἀνάγκην ὀδυρωμένης καὶ θλιβομένης καρδίας; Εἶθ' ἐξῆς φησὶν · Ἠδίκησα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἔσπευσα τοῦ μὴ βλέπειν· συγχυθεὶς γὰρ πειρασμοῖς ἀφορήτοις, ἀντὶ τοῦ φωτός τὸ σκότος ἀσπάζομαι, ἡ καρδία μου πλανᾶται, καὶ ἡ ἀνομία με μαστίζει, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐφέστηκεν εἰς φόβον· κινδυνεύω γὰρ λοιπὸν ἀπολέσθαι ἐκ προσώπου Κυ- ρίου, « καὶ προσομοιωθῆναι τοῖς εἰς τὸν ἄδην κατα- θιθαζομένοις, » ἐπειθεῖ εὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ λοιπὸν τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου τῶν νοερῶν.

ΣΚΑ'. — Τῷ αὐτῷ.

D Μὴ ἀποκάμης εὐχόμενος καὶ περιβλεπόμενος μετὰ δακρῶν τὴν βοήθειαν· μετὰ γὰρ τῶν δαιμον- ικῶν πολέμων, ἐπισκέψεως θείας, καὶ ἐμφανισμοῦ μυστικοῦ, καὶ ἀρωγῆς ἀρρήτου τυγχάνει ὁ ἀνθρώπος· γέγραπται γὰρ μετὰ τὰ γθές μοι ῥηθέντα σοι· « Ἐμ- φανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτώσιν· » ὅπερ πρωτοτύπως μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος τῶν ὅλων ἐν σαρκὶ ἐπιδημίας, νῦν δὲ ἐφ' ἡμῖν πληροῦται, καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας ἀγωνισταῖς. Εἰ τοίνυν καὶ τοῖς πάλαι ζητοῦσιν αὐτὸν εὐρέθη ὁ Κυ- ρίος, πολλῶ μᾶλλον ἡμῖν εὐρεθήσεται φωτίζων, πα- ρακαλῶν, ἰωμένος, ὀποστηρίζων, ἀντιλαμβανόμενος,

³⁹ Eccl. ix, 15. ⁴⁰ Prov. xxvii, 14. ⁴¹ Isa. xxi, 3. ⁴² Psal. cxlii, 7. ⁴³ Psal. xxxvii, 11. ⁴⁴ Rom. x, 20; Isa. lxxv, 1.

οἰκαιούμενος· εὐρίσκεται δι' εὐχῆς καὶ ἐλπιδος με-
γάλης.

ΕΚΒ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐ μόνον οἱ τὰς θλίψεις καὶ ὀδύνας τῷ σώματι
ἐπάγοντες, ἢ ἐράπτεσθαι λέγονται τῶν ὁσίων καὶ τῶν
σαρκῶν, ἢ κατὰ τὸ γεγραμμένον ἐν τῷ Ψδβ, ἀλλὰ καὶ
τὰ φλάμαρτα καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα, ἅπερ αἰ-
σχροπαθείας καὶ τὰς ἡδονὰς διαπαντός τεκταίνουσιν
ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ τάλαιπώρου ἀνθρώπου. Καὶ πει-
θέτω σε ὁ πολυτέριος κράζων, ὅτι· Οὐκ ἔστιν ἴσσις
ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου, οὐκ
ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν
ἁμαρτιῶν μου, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερήρθησαν,
προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν ἐξ ἀφροσύνης πολλῆς.
Ἦθεν ἐταλαιπώρησα, ἢ καὶ κατακάμφθη ἐν πρὸς τὸ
χειρὸν, οὐκ ὀλίγας ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ λίαν πολλὰς.
Καὶ πάλιν ἑσπρός τις ὡσπερ ἐν ἐρημίᾳ τῶν βοη-
θούντων ἀγγέλων γενόμενος, κράζει ποτινῶμενος,
καὶ ἀνοιμῶζων, καὶ λέγων· « Τίς με ρύσεται ἐκ
τοῦ θανάτου, τοῦ νοητοῦ, ὅστις περιέσχε με, καὶ
κατεκράτησέ μου; Ἄθλιος ἐγὼ καὶ τάλαιπῶρος ἄν-
θρωπος, κλυδωνιζόμενος ταῖς μυριάσις δαιμονικαῖς
ἐφόδοις. Ἄλλος δὲ πάλιν ἄνθρωπος οὐκ ἄπειρος τῶν τοι-
ούτων συμφορῶν ἔνθους γεγεννημένος, παράκλησιν
οὐ μετρίαν προσφέρει τοῖς ἀγωνιζομένοις ὑπὲρ τῆς
ἀφθαρσίας καὶ πνευματικῶς ἀθλοῦσιν. « Ἔσται γάρ,
φησιν, ἴσσις ἐν ταῖς σαρκί σου, καὶ ἐπιμέλεια τοῖς
σοῖς ὀστέοις, ἢ ἵνα λέγωσι πάντα σου τὰ ὀσά·
Κύριε, Κύριε, τίς ὁμοίός σοι, ῥυδόμενος πτωχὸν ἐκ
χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, καὶ τῶν διαρπαζόντων
αὐτόν; »

ΣΚΓ'. — ALBINO MONACHO.

Ἐναγχος τῶν βιωτικῶν ἀποστατήσας θορύβων,
μεγάλην ἀγειν ἡσυχίαν ὀφείλεις, καὶ μὴ ταῖς πυ-
κνοτέραις προδοῖς τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων τῆ διανοῆς
ἐγγιγόμενα τραύματα ἀναλαίνειν, ἀλλ' ἐκκλίπειν μὲν
τὴν τῶν νεαρῶν προσβολὴν, πᾶσαν δὲ σπουδὴν ἔχειν
πρὸς τὸ ἐξαλειφῆαι καὶ ἀμαλδύναι τὰς φαντασίας
τὰς προειληφίας.

ΣΚΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅσον ὁ δαίμων τῆς πορνείας ἐπίκειται σοι βα-
ρέως, τοσοῦτον αὐτὸς τῇ ἀθυμίᾳ καὶ τῇ λύπῃ τὴν
ψυχὴν ἐκνευρίζεις, μὴδ' εὐχεσθαι λοιπόν, μὴδὲ
ψάλλειν βουλόμενος, ἀλλὰ καθεύδων ἀμετρα. Ταῦτα
δὲ ποιῶν, ἀγνοεῖς, ὅτι εὐφραίνεις τοὺς ἔχθρους ἐπὶ
τούτοις, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς κατὰ στυτοῦ καθιστῆς
ραγδασιότερους, καὶ φορτικούς, καὶ δυσάποστατοῦν-
τας. Πλέον γὰρ ὀχλεῖν καὶ παραμένειν οἱ ἀκάθαρτοι
εἰσθῆσαι δαιμονοῖς τοῖς παραλυομένοις τῇ ῥαθυμίᾳ,
καὶ ἀμελοῦσι προσευχῆς καὶ ὑμνωδίας θείας.

ΣΚΕ'. — ΘΙΑΕΜΑΧΩ ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΙ.

Φησὶν ὁ νόμος· « Τὰ ἄλλα αὐτῶν ἐκκόψεις, » τού-
το· ἔστι, τὰ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἡδονῶν στίφη, δι'
ἐγκρατείας καὶ προσευχῆς ὀλέθρου παραδώσεις.

ΣΚΖ'. — Τῷ αὐτῷ

« Τίς οἶδε, » Σολομών γέγραπεν, « εἰ τὸ πνεῦμα τοῦ

A rens, confirmans, vindicans, concilians : invenitur
per orationem et ingentem spem.

CCXXII. — *Eidem.*

Non tantum qui afflictiones doloresque corpori
afferunt, « ossa et carnes tangere dicuntur ⁴⁵, »
ut scriptum est apud Jobum, sed etiam ad peccan-
dum propensi et immundi spiritus, qui sedas
402 perturbationes et voluptates continuo in
miseri hominis membris moliuntur. Idque tibi sua-
deat multarum ille rerum peritia præditus, cla-
mans : « Non est sanitas in carne mea a facie
iræ tuæ; non est pax ossibus meis a facie peccato-
rum meorum, quoniam iniquitates meæ super-
gressæ sunt, male oluerunt, computruerunt ex
ingenti stultitia. Propterea miser factus sum ⁴⁶, »
B et ad deterius declinavi, non per paucos, sed
quamplurimos dies. Rursusque alius nescio quis,
quasi esset ope auxiliantium angelorum destitutus,
clamat indolens ejulansque, et dicens : « Quis me
liberabit ex morte ⁴⁷ » intellectuali, quæ me op-
pressit et superavit? Miser ego, et infelix homo.
Innumeris dæmonum aggressionibus jactatus.
Alius item homo usu similium infortuniorum edo-
ctus, divino afflatus Spiritu, solatium non leve
decertantibus offert pro incorruptibilitate, et spi-
ritualiter se exercentibus. « Erit enim, ait, sanitas
in carnibus tuis, et cura in ossibus tuis ⁴⁸, » ut
« dicant omnia ossa tua : Domine, Domine, quis
similis tibi, eripiens pauperem de manu fortio-
rum, et arripientium eum ⁴⁹ ? »

CCXXIII. — ALBINO MONACHO.

Cum recens a turbis mundanis secesseris, ma-
gna tibi quies peropus est, et non frequentioribus
progressibus, per sensus cogitationi ingesta vul-
nera redulcerare, sed rerum novarum impetum
declinare; studium vero omne ponere ad expun-
gendas obliterandasque quæ jam præoccupave-
rant, imagines.

403 CCXXIV. — *Eidem.*

Quantum fornicationis dæmon gravius te oppri-
mit, tantum ipse tristitia ac mœrore animam ener-
vas, neque orationi, neque cantui incumbens, sed
immoderato somno te dedens. Hæc ubi feceris,
ignoras propterea hostes tuos a te lætitia affici,
magisque eos in temetipsum et violentiores, et
intolerabiliore, et difficulter sese avellentes con-
stitui. Plus enim negotii facessunt, plusque adhæ-
rere ac commorari impuri dæmones solent penes
eos, qui desidia exsoluti, orationem nec non divi-
nas laudes negligunt.

CCXXV. — TELEMACHO PRIMATI.

Lex præcipit : « Lucos eorum excides ⁵⁰. » Af-
fectionum nempe et voluptatum examina per
temperantiam et orationem interitui trades.

CCXXVI. — *Eidem.*

« Quis novit, » Salomon scripsit, « si spiritus

⁴⁵ Job II, 5. ⁴⁶ Psal, xxviii, 4-7. ⁴⁷ Rom. xvii, 24. ⁴⁸ Prov. III, 8. ⁴⁹ Psal. xxiv, 10, 41.
⁵⁰ Exod. xxxiv, 13; Deut. vii, 5.

hominis, » justi nempe, « sursum ascendat ⁶¹ ? » — « Ante enim vitæ exitum, » Sirach ait, « neminem beatum dices ⁶² : » namque genus humanum labens, et ex justitia in iniquitatem degenerans Quis ergo novit, si qui ad præsens virtutem exercet, ad exitum usque vitæ perseverans sine defectu, et optimus, et nullo prorsus modo admirabilis instituti lampade non extincta, ad cœlestes aulas gradum faciet ?

404 CCXXVII. | *Eidem.*

« Quis novit, si spiritus jumentis, » hominis scilicet ob peccatum jumentis facti, « prorsus infra descendat ⁶³ ? » Incertus siquidem est et improbi finis, ne aliquando in ipsis mortis foribus pœnitentiam amplexatus, « ex inferno infimo eripiat ⁶⁴, » ut scriptum est. Idque tibi persuadeat B ille latro, cujus meminit Lucas, in extremo spittu per supplicationem incola paradisi effectus ⁶⁵, et nos edocens, de nullo homine peccatore ante mortem ipsam desperare.

CCXXVIII. — TERENTIO DIACONO, QUI PRIUS LAPSUS DEFECERAT, POSTMODUM, UTI PAR ERAT, PER MULTUM TEMPUS SUPPLENITUIT.

Dixisti, te secundum Scripturam jam interiisse, extorremque virtute factum esse, et ob immanem stultitiam a divinis facinoribus elongatum, ideoque nullum tibi salutis conceptum, nullam spem esse. Et hæc quidem non male dicis. At reliqua pendere non vis, in columnis sanctis incisa, ad oppressorum correctionem, et afflictorum solatium. « Stantes enim, ait, erant pedes nostri in atris tuis, Jerusalem ⁶⁶; » in statu scilicet, qui secundum naturam est, erant animæ pedes; sed commoti sunt ex injuria gressus nostri, et extra divinum ambitum inventi sumus, et sponte spoliati divinæ 405 imaginis dignitate, probisque cogitationibus, et orbitali superiori auxilio, et discissi sunt in multa conceptus nostri, et deglutivit nos prævalens intellectualis mors, et absorpti sumus similiter a dæmonibus. Nihilominus post hæc omnia considera, quid ad nos clamat divinum eloquium. « Vivo ego, dicit Dominus : qui te desolaverunt, egredientur a te cito. Tolle in circuitu oculos tuos, et aspice bonas cogitationes, filias tuas. Ecce congregatæ sunt, et accesserunt ad te. Vivo ego, dicit Dominus, omnes eos tanquam stolam indues, et circumamicieris illis, veluti sponsa ornata : et desolationes tuæ dispersæ et collapsæ nunc angustæ erunt præ habitantibus, et elongabuntur a te, qui deglutiant te. Quoniam dicent ad aures filii tui, quos perdidisti : Angustus mihi locus est, ut habitem, et dices in corde tuo : Quis parturivit mihi hos? Ego autem liberis carens, et vidua, et obserrata, et invisata antea, et ejecta a Domino Deo meo. Hos porro quis enutrit? Ego

Α ανθρώπου, » δηλαδή τοῦ δικαίου, « ἀναθήσεται ἄνω ; » — « Πρὸ γὰρ τελευτῆς, φησὶν ὁ Σιράχ, μὴ μακαρίσῃς τινά, » διότι ὀλισθαίνον τὸ ἀνθρώπιον γένος, καὶ ῥῆστα μεταπίπτουν ἐκ τῆς δικαιοσύνης πρὸς τὴν παρανομίαν. Τίς οὖν οἶδεν, εἰ ὁ πρὸς τὸ παρὸν τῆς ἀρετῆς ἐργάτης, μέχρις ἐξόδου διαμεινὰς ἀπτωτός τε καὶ ἀριστός, καὶ μὴ σθέσας παντελῶς τὴν λαμπάδα τοῦ τρόπου τοῦ θαυμαστοῦ, πρὸς τὰς οὐρανίους αὐλάς ἀναδραμεῖται ;

ΣΚΖ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Τίς οἶδεν, εἰ τὸ πνεῦμα τοῦ κτήνους, » τούτεστιν ἀνθρώπου ἀποκτηνωθέντος διὰ τῆς ἀμαρτίας, « τέλειον καταθήσεται κάτω ; » Ἄθλον γὰρ καὶ τοῦ φαύλου τὸ τέλος, μήποτε πρὸς ταῖς πύλαις ὑπάρχων τοῦ θανάτου, εἰς μετόπισθεν χωρήσας, « ῥυθείη ἐξ ἔθου κατωτάτου, » κατὰ τὸ γεγραμμένον. Καὶ πειθίτω σε ὁ ληστής ἐκεῖνος, οὗ μνημονεύει Λουκάς, πρὸς τὴν ἐσχάτη ἀνακνοῆ διὰ τῆς ἰκεσίας παραδείσου οἰκίτη γινόμενος, καὶ διδάξας ἡμᾶς μηδενὸς ἀνθρώπου ἀμαρτωλοῦ ἀπογινώσκειν πρὸ τελευτῆς.

ΣΚΗ'. — ΤΕΡΕΝΤΙΩ ΔΙΑΚΟΝῷ ΠΑΡΑΠΕΣΟΝΤΙ, ΚΑΙ ΑΞΙΩΣ ΜΕΤΑΝΟΗΣΑΝΤΙ ΧΡΟΝῷ ΠΟΛΛῶ.

Εἰρηκας, ὅτι κατὰ τὴν Γραφὴν ἀπωλόμην, καὶ ἐξοικος ἐγενόμην τῆς ἀρετῆς, καὶ ἠλλοτριώθην ὑπὸ πολλῆς ἀφροσύνης τῶν θείων κατορθωμάτων, καὶ ποῖα μοι ἔτι ὑπολείπεται σωτηρίας ὑπόνοια, καὶ ἐλπίς; Ταῦτα μὲν καλῶς λέγεις· τὰ δὲ ἄλλα οὐ βούλει λογισασθαι, τὰ ἐν στήλαις ἀγίαις κεχαραγμένα πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν καταβράγαντων, καὶ παρηγορίαν τῶν ἐκτροχυμένων. « Ἐστώτες γάρ, φησὶν, ἐτύγχανον οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου. Ἰερουσαλήμ· » τούτέστιν, ἐν τῇ καταστάσει ὑπῆρχον τῇ κατὰ φύσιν τῆς ψυχῆς οἱ πόδες, ἀλλ' ἐσαλεύθησαν ἐκ τινος ἀπροσεξίας τὰ διαθήματα ἡμῶν, καὶ ἐξω εὐρέθημεν τοῦ θεοῦ περιθόλου, καὶ ἀπεδυσάμεθα ἰκουσίως τὸ τῆς θείας εἰκόνας ἀξίωμα, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς, καὶ κατέστημεν ἐρημοὶ τῆς ἐπικουρίας τῆς ἁνωθεν, καὶ διεσχεδάσθη εἰς πολλὰ τὰ νοήματα ἡμῶν, καὶ κατέπιεν ἡμᾶς ἰσχύσας ὁ νοητὸς θάνατος, καὶ κατεπόθημεν ὁμοίως ὑπὸ δαιμόνων. Ἄλλ' ὁμως μετὰ ταῦτα πάντα βλέπε, τί πρὸς ἡμᾶς βῶσιν οἱ μακάριοι λόγοι· « Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος· οἱ ἐρημώσαντές σε, ἐξελεύσονται ἀπὸ σοῦ ταχὺ. Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, καὶ ἴδε τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς, τοὺς υἱοὺς σου. Ἰδοὺ συνήχθησαν, καὶ ἦλθον πρὸς σέ. Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, ὅτι πάντας αὐτοὺς, ὡσπερ στολὴν ἐνδύσῃ, καὶ περιθήσῃ αὐτοῖς ὡσπερ νύμφη κόσμον· καὶ τὰ ἔρημά σου τὰ διεσπαρμένα, καὶ διαπεπτωκότα νῦν στενωγορήσει ἀπὸ τῶν κατοικούντων, καὶ μακρυνθήσονται ἀπὸ σοῦ οἱ καταπίνοντές σε. Διότι ἐρούσιν εἰς τὰ ὠτά σου οἱ υἱοὶ σου, οὓς ἀπώλεσας· στενὸς μοί ἐστιν ὁ τόπος, ἵνα κατοικήσω. Καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τίς ἐγέννησέ μοι τούτους; Ἐγὼ δὲ

⁶¹ Eccle. iii, 21. ⁶² Eccli. vi, 30. ⁶³ Eccle. iii, 21. ⁶⁴ Psal. lxxv, 13. ⁶⁵ Luc. xiiii, 42. ⁶⁶ Psal. cxxi, 2.

ἔτεκος, καὶ χήρα, καὶ ἀποκεκλεισμένη, καὶ μισομένη πρὶν, καὶ ἀπωσμένη ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ μου. Τούτους δὲ τίς ἐξέθρεψεν; Ἐγὼ δὲ μόνη κατελείφθη, τουτέστιν ἡ παναθλία ψυχὴ καὶ φιλάμαρτος. Οἱτοὶ δὲ μου ποῦ ἦσαν; — « Ἰδοὺ, φησί, ταῖς ἀμαρτίαις ὑμῶν ἐπράσθητε. » Ὑμεῖς γὰρ ταυτοὺς βουλήσει ἰδίᾳ καὶ θελήματι οικεῖω πεπράκατε. Εἰ οὖν τῷ ἰδίῳ θελήματι ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ διαβόλου γέγονατε, δουθηθήσεθε πάντως καὶ πάλιν τῷ ἰδίῳ θελήματι ἀποστήναι μὲν τῆς τοῦ ὠμοτάτου δεσπότη τυραννίδος, πρὸς τὸν ἀληθινὸν δὲ καταφυγεῖν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τελεῖν, καὶ λειτουργεῖν κατὰ τὸ γεγραμμένον. Πλὴν τῷ Θεῷ καὶ μόνῳ ὑποτάγητε, ἡ ψυχὴ μου, εἴτε αὐτὸς Θεὸς μου, καὶ Σωτὴρ μου, καὶ μέγας ἀντιλήπτωρ. » Ὅσπερ καὶ Ἰάκωβος ὁ ἱερὸς ἐπιστέλλει λέγων· Ὑποτάγητε οὖν τῷ Θεῷ, ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεῖξεται ἀπ' ὑμῶν· ἐγγίστατε τῷ Θεῷ, καὶ ἰγγιεῖ ὑμῖν. — « Ἔμοι γὰρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, τὸ προσκολληθῆαι τῷ Θεῷ ἀγαθὸν ἐστίν, τίθεισθαι ἐν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου, »

ΣΚΘ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῶ ΜΟΝΑΧῶ.

Ἐγὼ θαυμάζω, πῶς τῶν σοφῶν καὶ ἰλλογιμῶν μοναχῶν σπανίως φθεγγομένων μετὰ τὸ ἐπερωτηθῆναι, ἢ καὶ παντελῶς σιωπῶντων διὰ ταπεινοφροσύνην, αὐτὸς μηδὲ τινος ἐπερωτῶντος τῇ ἀπαιδεύτῳ προπετεῖᾳ χρώμενος, καὶ ἀχαλίνωτον ἔχων γλῶσσαν, μυρίους λόγους λέγει; ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε πλατυλογῶν, καὶ βατταριζόμενος, καθὼς τινες λέγουσιν.

ΣΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Εὐρίσκονται πολλοὶ κατὰ σὲ ἐγχωρῖται, καὶ ἰδιῶται, καὶ μάταιοι ἄνθρωποι, ἐφ' ἐκάστης, ὡς εἰπεῖν, ὄρας μὴ ἐπερωτῶμενοι, λαλοῦντες πᾶσιν ἀπλῶς καὶ γρωστοῖς; καὶ ἀγνώστοις διὰ κενδοξίαν, καὶ ἐνδειξίν, καὶ ἄνθρωπαρτέστιαν. Ἄλλ' οὐκ ἐπαινοῦνται, ἀλλὰ καὶ γελῶνται, καὶ σκώπτονται ὅπῃ τῆς ἀληθείας.

ΣΔΔ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ τῆς ἀπάτου κενδοξίας ἐμπλησθεὶς, κAIRON οὐχ εὐρίσκεις τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σου θεάσασθαι, καὶ κατιδεῖν τὸν ἐνδομυχοῦντα διὰ τοῦ τύπου θρῖν, ὀλίγα ἅττα λέξω σοι, ἐάν γε ἔχη; τὸ ἀκούειν, καὶ μὴ ἀφηρέθης τὴν ἀκοὴν τῆς διαβολῆς, ὥσπερ ποτὲ τὸ σωματικὸς δοῦλος τοῦ ἀρχιερέως ἐν Ἱεροσολύμοις τὸ ὠτιον ἐκτέτμηται. Καὶ γὰρ σὺ δοῦλος ἀχρεῖος τοῦ νοητοῦ ἀρχιερέως, οὐχ υἱὸς καθέστρακος, καὶ νεανιεύς διὰ τὸ ἐγκυλισθῆαι τῇ προπετεῖᾳ καὶ τοῖς φουαρήμασι. Γίνωσκε τοίνυν, εἴτι εἰσὶ τινες δαίμονες κάτω που κρυπτόμενοι ἐν τῷ σκότῳ, ἐπειδὴ σφέτεροι καὶ φίλοι τοῦ σκότους ὑπάρχουσι, κατὰ δὲ θεῖαν παραχώρησιν ἐκ τῆς τοιαύτης πονηρίας, καὶ κακοσχολοῦ φάλαγγος, ἐν τῇ ἀπατηλῶν, καὶ πολυτέχνων

A vero sola derelicta sum, miserrima scilicet anima, et ad peccandum proclivis. Hi vero ubinam erant ⁸⁷? — « Ecce, ait, peccatis vestris divenditi estis ⁸⁸. » Vos enim vosmetipsos voluntate propria et consilio sub potestate dæmonis fecistis. Poteritis omnino iterum vestra voluntate a crudelissimi domini tyrannide secedere, et ad verum Dominum Deumque vestrum Christum Jesum confugere, et sub eo esse, eique inservire, ut scriptum est. Nihilominus Deo et soli subdita sis anima mea, « quoniam ipse Deus meus, et Servator meus, et magnus protector ⁸⁹. » Quemadmodum **406** et divinus Jacobus in Epistola ait: B « Subditi estote itaque Deo; obsistite diabolo, et fugiet a vobis; appropinquate Deo, et appropinquabit vobis ⁹⁰. » — « Mihi etiam, ait David, conglutinari Deo bonum est, ponere in Domino spem salutis meæ ⁹¹, » et non cadere in desperationem. Δαυὶδ, τὸ προσκολληθῆαι τῷ Θεῷ ἀγαθὸν ἐστίν, τίθεισθαι ἐν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου, » καὶ μὴ ἀπογινώσκειν.

CCXXIX. — JULIANO ΜΟΝΑΧῶ.

Ego equidem admiror, quam ratione, cum sapientes eruditique monachi raro sermocinentur, postquam interrogati fuerint, et omnino propter humilitatem linguam moderentur: ipse nemine scititante, indocta rudique petulencia utens, infrenam possidens linguam, innumeros effatis sermones simpliciter, et, ut in buccam venerint, eos in longam seriem deducens, et nugæ deblaterans, ut quidam tradunt.

CCXXX. — Eidem.

Multi æque ac tu pagorum incolæ, et rudes, et vani inveniuntur homines, horis, ut ita dicam, singulis, qui licet non interrogentur, omnibus simpliciter, sive noverint, sive non noverint, ob inanem gloriam et ostentationem, et ut hominibus placeant, obloquuntur; qui non laudantur, quinimo derisul habentur, et a veritate commordentur.

CCXXXI. — Eidem.

Quando inani eaque inenarrabili gloria refertus, tempus ad animæ tuæ profunda intuenda, et in te latentem **407** per jactantiam serpentem conspiciendum non invenies, pauxa quedam tibi edisseram, si modo audire poteris, nec mentis auditu orbatus es, quemadmodum aliquando corporeo principis sacerdotium apud Hierosolymam servo auricula amputata est ⁹². Tu namque servus inutilis intellectus summi sacerdotis, non filius existis et adolescens, quod petulantia, et impia loquacitati immergeris. Scito itaque nonnullos dæmones in inferioribus tenebris delitescere, cum germani amique tenebrarum existant, Numine vero ita permittente, ex hac improba et malis arti-

⁸⁷ Isa. XLIX, 18-21. ⁸⁸ Isa. LII, 3. ⁸⁹ Psal. LXI, 7. ⁹⁰ Jac. IV, 7, 8. ⁹¹ Psa., LXXII, 28. ⁹² Matth. XXVI 51.

bus dedita cohorte, venit quispiam fraudulentus, et artificiosus ablegatus, instar præcursorii, aut exploratoris barbari ascendit in animam per suggestionem, veluti dirus latro, vel alicui arbori bellua venenosa complicata: illud vero a nobis iracundiam esse existimandum, ut scriptum est: « Et ira Dei ascendit super eos ⁴³. » Etenim si eum non offenderit Deo fixum, neque dolosæ et vagæ cogitationi resistentem, sed sese effundentem, vagantem et rem negligenter gerentem, vel inani sui ipsius existimatione, atque jactantia sese oblectantem et commoventem, repit utique et in linguam, et in labia illius, qui inani gloria, intumuerat, neque alio illi opus est, neque defatigatur, ad noxam inferendam homini, qui mente, ut vultures, avolat. Conversus enim infestus hic, atque homicida ad alios dæmones, sibi alios asciscit, sique omnes simul constipati aciem movent adversus miserum inanis gloriæ cultorem, illiusque animam denudant atque desertant, per jactantiam efflantes, et omnes illius fructus disperdentes, quos per **408** multum tempus non sine ingenti labore sudoreque collegerat: adeo ut vigiliæ, et jejunia, et elemosynæ, et in terra accubitus, et similia alia bona propter multiloquii, et superbix execrabilitatem aboleantur: quod aliquando perpessus est Pharisæus ille, reputans solum semetipsum justum esse, et in publicanum insurgens, qui propter humilitatem plus quam ille divino calculo justificatus est ⁴⁴. Qui itaque ab inani gloria æque atque tu homo capitur, non amplius neque cum seipso, neque cum proximis potest concordiam continere. Statim enim incidit in tristitiam, furorem, iram, insaniam, perturbationem, mœrorem et dedecus. Reliqua taceo, ne nunc omnia tragice narrare videar.

CCXXXII. — *Eidem.*

Si quis ex his, qui inanis gloriæ improba perturbatione laborant, manus effugere avel malitiosissimæ et pessimæ dæmonum phalangis, frenum proprio ori adaptabit. Lingua siquidem multos inani gloriæ deditos in exitum compulsi.

CCXXXIII. — *Eidem.*

Et sane res ipsæ loquuntur, licet ipse taceam. Quanam ergo ratione mihi scribis, te omnino inani gloriæ non subjacere?

CCXXXIV. — *Eidem.*

Si ignis non accenditur, neque fumus apparet. Quomodo itaque ipsis fratribus, si te non honoraverint, et blanditi fuerint, succensens, **409** scribis neque astum, neque gloriam putridam, neque tui existimationem in tui cordis spatio sedem habere.

CCXXXV. — *Eidem.*

Cum tibi dæmones plaudunt, per cogitationes insinuant, mirifice vigilas, mirifice contines, mirifice decertas, ne in eandem sententiam abeas, neque gestias, neque assensum illis præbeas, sed

πεμφθὲν, δίκην προοροµου, ἢ κατασκόπου βαρδάρου, ἀνέρχεται πρὸς τὴν ψυχὴν διὰ τῆς ἐνθυµήσεως, ὡσπερ τις κλέπτης δεινός, ἢ ὡσπερ ἀναπλεκόμενον δένδρον τινὶ θηρίον ἰοδδόν. Τοῦτο δὲ νομιστέον ἡμῖν, ὀργὴν κατὰ τὸ γεγραµµένον, καὶ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ἀνέθεθ' ἐπ' αὐτούς. Ἐὰν γὰρ τοι μὴ εὖρη τὸν πρὸς Θεὸν αἰεὶ βλέποντα, μὴδὲ ἀνθιστάμενον τῷ δολερῷ, καὶ πλάνῳ λογισµῷ, ἀλλὰ διαχεόμενον, καὶ βεµβόμενον, ἢ τῇ καταλαβῇ οἴησει, καὶ τῇ ἐπάρσει συνηδόμενον, καὶ διασειόμενον, προσέρπει λοιπόν, καὶ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ ἐπὶ τὰ χεῖλη τοῦ κενοδοξήσαντος, καὶ οὐ χρῆζει, οὐδὲ κάμνει λυµήνασθαι τὸν τῇ γνώμῃ κατὰ τοὺς γύπας πετόµενον ἀνθρώπον. Ὑποστρέψας γὰρ πρὸς ἑτέρους δαίµονας ὁ ἀλάστωρ καὶ φόνιος, παραλαµβάνει καὶ ἄλλους, καὶ οὕτως ὁμοῦ συµπραξάµενοι, ἐπιστρατεύουσι τῷ τῆς κενοδοξίας ταλαιπῶρῳ ἐργάτῃ, καὶ γυµνῇ αὐτοῦ, καὶ ἐρημον τὴν ψυχὴν καθιστώσιν, ἐκφυσησαντες διὰ τῆς μεγαλαυχίας, καὶ σκορπίσαντες πάντας τοὺς καρπούς αὐτοῦ, οὕστινας πολλῶ χρόνῳ μετὰ καµάτου καὶ μόχθου συνήθροισεν. Ὅστε καὶ ἀγρυπνίαν, καὶ νηστείαν, καὶ ἐλεηµοσύνην, καὶ χαµευνίαν, καὶ τὰ ἐξῆς ἀγαθὰ διὰ τοῦ µύσους τῆς ψυαρίας καὶ τῆς ἀλαζονείας ἀπόλλυσθαι: ὅσπερ ποτὲ ἔπαθεν ὁ Φαρισαῖος ἐκεῖνος, ὁ νομίζων µόνον ἑαυτὸν δίκαιον εἶναι, καὶ κατεξανιστάµενος τοῦ Τελώνου, ὅστις διὰ τῆς ταπεινώσεως ὑπὲρ αὐτὸν τῇ θεῷ ἐδικαιώθη ψήφῳ. Ὁ νῦν δὲ κενοδοξίας κατὰ σὲ θηρευόμενος ἀνθρώπος, οὐκέτι δύναται, οὔτε πρὸς ἑαυτὸν, οὔτε πρὸς τοὺς πλησίον εἰρηνεύσαι, εὐθύς γὰρ περιπίπτει ἀθυμίαις, θυμοῖς, ὀργαῖς, µανίαις, παραχαῖς, λύπαις, καὶ ἀτιμίαις. Καὶ σιωπῶ τ' ἄλλα, ἵνα νῦν μὴ πάντα ἐκτραγωδοίην.

ΣΑΒ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Οὐ τις τῶν νοσοῦντων τὸ τῆς κενοδοξίας κακὸν πάθος βούλοιο διαφυγεῖν τὰς χεῖρας τῆς παμφαύλου καὶ χειρίστης τῶν δαιμόνων φάλαγγος, χαλινὸν περιθῆσει τῷ ἰδίῳ στόµατι. Ἡ γὰρ δὴ γλῶττα πολλοῦς τῶν κενოდόξων εἰς ἐλεθρον ἤγαγεν.

ΣΑΓ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Καὶ μὴν βοᾷ τὰ πράγματα, κἂν ἐγὼ σιωπήσω. Πῶς οὖν γράφεις μοι, ὅτι οὐκ ἔχεις ὄλωσ κενοδοξίαν.

ΣΑΔ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Μὴ ἀφθέντος πυρός, οὐκ ἂν ἐφάνη καπνός. Πῶς οὖν αὐτὸς ὀργιζόμενος τοῖς ἀδελφοῖς, ἐὰν μὴ τιµῶσι, καὶ κολακεύσῃ σε, λέγεις, ὅτι οὔτε ἀπόνοια, οὔτε σαθροδοξία, οὔτε αἰήσις αὐλλίζεται ἐν τῷ διαστήματι τῆς σῆς καρδίας.

ΣΑΕ'. — *Τῷ αὐτῷ.*

Ὅταν οἱ δαίµονες εὐφημήσωσι σε διὰ τῶν ἐνθυµήσεων λέγοντες, ὅτι µεγάλως ἀγρυπνῇ, µεγάλως ἐγκρατεῦν, µεγάλως ἀγωνίζην, μὴ συνδόξαζε, μὴδὲ συνήδου, μὴδὲ συγκατατίθεσο αὐτοῖς, ἀλλὰ µᾶλλον καὶ τραχύν-

⁴³ Psal. LXXVII, 30. ⁴⁴ Luc. XVII, 10.

θητι κατ' αὐτῶν, καὶ ὀργίσθητι κατὰ τὴν Γραφὴν πρὸς αὐτούς: « Ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ, ὡς λύκοι, καὶ ψυχοφθόροι: ἐμάπότητε ἀπ' ἐμοῦ, ἐπρόξενοι, καὶ δημιουργοὶ πάσης κακίας καὶ πονηρίας. Ἐπικατάρτατοι ὑμεῖς διαπαντός, καὶ μισητοὶ ἔσεσθε. Καταράθω ὑμᾶς ὁ καταρῶμενος τὴν ἡμέραν τῆς ἀνθρωπαρεσκευίας, τὴν πάσης ἀθεσμίας, καὶ ἀταξίας; μητέρα. Καταράθω ὑμᾶς ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τόπω, καὶ πράγματι. Ἐπικατάρτατα ἔστω καὶ τὰ ἔργονα τῆς κοιλίας ὑμῶν, τουτέστι τὰ τῆς κενοδοξίας κυήματα. « Καὶ εἰρεὶ πᾶς ὁ λαός· Γένοιτο, γένοιτο »

ΣΑΖ'. — ΝΕΙΛΩ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ.

Ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα δταν σημάνη ὁ ἄγγελος, ἐμβάλῃ με εἰς τὴν τοῦ ἰάματος κολυμβήθραν, ἔλεγε τῷ Κυρίῳ ὁ πεπολιωμένος παρὰ τὴν Προβατικὴν κείμενος παράλυτος. Οὐκοῦν ἐπειδὴ πολλοὶ ἔτεσι διὰ πίστης καὶ ὑπομονῆς βουλόμενος τῇ χρηστοτέρᾳ ἐλπιδὶ γενναίως διήλθησε τῇ μεγάλῃ ἀσθενείᾳ, καὶ διεκαρτέρησεν εὐχαριστῶν, καὶ ἐξομολογούμενος τὰ οἰκτεία πταίσματα, μεμνημένος τῶν παλαιῶν ὡς προφάτων, ἀπορήσας ἀνθρώπου, μετὰ τοσοῦτον χρόνον, ἐπέτυχε Θεοῦ ἀνθρώπου γενομένου, μᾶλλον δὲ φιλανθρώπου τῇ κολυμβήθρᾳ τῶν ἑαυτοῦ οἰκτιρμῶν, λύοντος αὐτοῦ πᾶσαν ἀρρωστίαν ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ πρὸς τὴν ἀνωτάτω χειραγωγούντος πόλιν.

ΣΑΖ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΑΒΒΑ.

Ἐν καιρῷ σωματικῆς ἀσθενείας παρασκευάζει ὁ δαίμων τινὰς ἀδελφοὺς συμβουλεύειν τῷ νοσηλευομένῳ χρῆσασθαι εἰς τὸ λαθῆναι οὐ μόνον τοῖς εὐρετοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνευρέτοις, ὡς φέρε εἰπεῖν, τῷ πυρῷ τοῦ θρνιθοῦ, ἢ τοῦ δόστεου τοῦ προσφάτου μάλιστα σύκου, ἢ τῷ σπληνὶ τοῦ μύρμηκος· καὶ περὶ ταῦτα χλευάζει, καὶ πλανᾷ τὸν κοῦφον, καὶ εὐχερῆ ἀδελφόν, ὅπως ἀποστὰς τοῦ ἐλπίζειν ἐπὶ Κύριον, εἰς νεκρὰς φροντίδας, καὶ μερίμνας, καὶ λύπας, καὶ ὄνειροπολίας διαχυθῆ. Οὐ πᾶσι δὲ τοῦτο ποιεῖ ὁ δαίμων τοῖς ἀρρωστοῦσιν, οὐδὲ πάντοτε, ἀλλὰ τοῖς ἀπειροτέροις τῶν συμβαινόντων, καὶ ἔσθ' ἔτε.

ΣΑΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Τινὲς τῶν ἀδελφῶν δυσκόλως ἔχοντες πρὸς τὸ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ψαλμωδίας ἐπιπόνον τε, καὶ πυκνόν, καὶ σύντονον διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτοῖς νοησίαν, βιβλίῳ μόνῳ ἑαυτοὺς προσδεσμοῦσι, χασμῶμενοι, καὶ διατεινόμενοι συγχωτέρως, καὶ ἀπονυστάζοντες ἐν τῇ καθέδρᾳ, καταργούντες τὴν λέγουσαν ἐντολήν, ὥστε ποιῆσαι πρῶτον πάντων, δεήσεις, προσευχὰς, ἐντευξείας, εὐχαριστίας, εἶτα καὶ διδάσκειν ἑαυτοὺς ψαλμούς, καὶ ὕμνους, καὶ ᾠδὰς πνευματικὰς. Ὅ τοῖνον τὸ βιβλίον διαπαντός κατέχων, πῶς δυνήσεται διὰ τῆς μιᾶς ἐντολῆς ὡς ἐξ ἑνὸς λίθου, τελειουργῆσαι, καὶ ἀπαρτίσαι τὸν πνευματικὸν οἶκον;

ΣΑΘ'. Τῷ αὐτῷ

Ἔγνων τινὰς ἀδελφοὺς πνευματικοῦς, οἵτινες εὐχονται, καὶ ψάλλουσι, καὶ τινὰ αἰτοῦσι δωρήματα ἐξ οὐρανοῦ χορηγηθῆναι αὐτοῖς, καὶ τοῖς πλησίον

A potius contra eos te inaspera, illisque irascere, ut in eos scriptum est: « Declinate a me⁶⁵, » o lupi, et animarum corruptores; « secedite a me⁶⁶, » omnis malitiæ et iniquitatis conciliatores et auctores. Maledicti vos in perpetuum, et execrabilis eritis. Maledicti vobis, qui maledixit diei, qua assentationi hominum incumbitur, et est improbitatis universæ et confusionis mater. Maledicat vobis in quocunque tempore, loco et re. Maledicti sunt et ventris vestri partus, inanis gloriæ scilicet fetus: « Et dicet omnis populus: Fiat, fiat⁶⁷. »

CCXXXVI. — NILO PRESBYTERO.

Hominem non habeo, qui me, cum indicaverit angelus, in sanitatis piscinam immittat, dicebat Domino: qui apud Probatricam jacens paralyticus insenuerat⁶⁸. Ille igitur, cum multos annos per fidem et tolerantiam, idque libens et sperans confidentissime, cum dira valetudine conflictatus fuisset, et sustinisset, gratias agens et propria delicta constans, vetusta ut recentissima recolens, **410** nec hominem invenisset post tot annos, Deum hominem factum, imo humanissimum propriarum misericordiarum piscinam, omnem illius animæ corporisque infirmitatem dissolventem, et ad supremam civitatem ducentem, nactus est.

CCXXXVII. — APHTIONIO ABBATI.

Cum quis laborat ex corpore, dæmon procurat, ut ex fratribus aliqui morbo illo oppresso consulant, ut ad recuperandam bonam valetudinem non tantum illis, quæ facilia inventu sunt, sed iis etiam, quæ minime inveniri valeant, utatur; verbi gratia, avis caseo, aut osse recentissimi ficus, aut liene formicæ: et circa illa rerum omnium rudem, et facilem fratrem ludit seducitque, ut a spe, quam in Dominum figere debet, scedat, effundaturque in demortuas curas ac sollicitudines, et mærores, et somnia. Non tamen hæc in omnibus se ægre habentibus dæmon intentat, sed iis, qui rerum experientia non adeo præditi sunt; et aliquando.

CCXXXVIII. — Eidem.

Ex fratribus quidam, cum ægre ferant orationis, ac psalmodiæ laboriosum, frequens intentumque ob innatam ipsis desidiam, libro solo semetipsos alligant oscitantes, sæpeque se distendentes, et in cathedra dormitantes, præceptumque violantes dicens, ante omnia faciendæ esse orationes, supplicationes, preces, gratiarum actiones⁶⁹, postmodum **411** ii edocendi sunt psalmos, et hymnos, et cantus spirituales. Qui itaque librum continuo detinet, quomodo poterit, per unum præceptum, tanquam ex uno lapide perficere absolvereque ædem spiritualem?

CCXXXIX. — Eidem.

Novi nonnullos fratres spirituales, qui orant et psallunt, et quædam sibi de cælo munera exposcunt, et proximis serviunt, alacresque sunt ad manualia

⁶⁵ Psal. cxviii, 115. ⁶⁶ Psal. vi, 9. ⁶⁷ Deut. xxvii, 15. ⁶⁸ Joan. v, 7. ⁶⁹ I Tim. ii 1

opera, qui nec descriptis horis, a lectione abstinent, et quaquaversus variis virtutibus florent scientique.

CCXL. — IRENÆO MONACHO.

Qui menti advenientem tristitiam divina consideratione dissolvit, non abs re dixerit: « Mane vocem meam exaudies ⁷⁰. » Matutina quoque hora a nobis Christi resurrectio intelligitur, cum potissime exauditum est, naturaliter clamans, gemitibus inenarrabilibus genus humanum.

CCXLI. — APHTHONIO CATHEGUMENO.

Observatores nonnulli dixerunt gruem per triginta dies communi volatui se ducem præbere; post hos grui alteri aerei tot avium ducatus primas committere. Qui in tua spiritali caula secundus est, principatum ambiens, et ab ostentatione non vacans, ut **412** mihi relatum est, anno jam, uti moris est, ministerii exacto, non vult alteri Canonarchi munus concedere. Quid ad hoc vero nos dicemus?

CCXLII. — ANEPIGRAPHUS

Mihi quidem moderatam cognitionem in solitudinem itio adauxit. Qui enim inter turbas alitur, appetitque callere cœlestia, haud scit, seminatum inter spinas ab iisdem suffocari; et qui ab iis immunis non fuerit, eum Dei cognitionem habere non posse. Quid tu, cum angustam elegeris, fœderaque cum Deo de ea jeceris, latam viam, ad interitum ducentem, permeas? Dum enim hic nobis parcimus, quæ inibi est, punitionem nobis asciscimus: at vero afflictio, et appetituum sedatio futuram præparat bonorum communionem. Prudens monachus probatus esse debet zygostata, non permitteus, ut alteram in partem lances deflectant, neque concedens, ut jejunium in debilitatem ac deliquium, neque ingluvies in luxum abeat; non tantum comedens quantum belluo, et in tantum sese circumvestiens, quantum decore obtegarat, pulcherrimum veliculum animæ corpus subornat, et gubernatori per tractu faciles temones, et militi arma concinna, et harmonico lyram dextere modulantem. Qui enim luxu sese impingit, et vestibus exornat, facit ne illud subsultet, et in absurda desideria excitet, et bonam illius constitutionem lædit, et nimia mollitiæ exsolvit, apparatusque animæ hostem. Itaque et hoc et illud efficiendi finem ponito. Vita absque sermone utilior est quam **413** sermo absque vita. Hic etenim tacens emolamento ille vel perstrepens fastidio est. Si vero et vita, et sermo in unum concurrant, universæ philosophiæ imaginem absolvent.

CCXLIII. — CHARICLI PRESBYTERO, *severiter delinquentes pertractanti asseverantique non esse satis confessionem ad pœnitentiam.*

Plane mihi videris divina eloquia non intelli-

⁷⁰ Psal. v. 4.

Α ὑπηρετοῦσι, καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν χειρῶν προθυμοῦνται, μετὰ τοῦ μὴ ἀμελεῖν καὶ τῆς ἀναγνώσεως, ὥραις τισὶ τεταγμέναις, καὶ πανταχόθεν ταῖς ποικίλαις ἀρταῖς θάλλουσι τε καὶ βρῦουσιν.

ΣΜ'. — ΕΙΡΗΝΑΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὁ τὴν προσγινομένην τῷ νῷ καθήθειαν διαλύσας τῆ θείᾳ σκέψει, εὐκαιρῶς λέγει ἄν, ὅτι « Τὸ πρῶτὸ τῆς φωνῆς μου εἰσακούσῃ. » Ἄλλὰ καὶ πρῶταν ἤμην λέγεσθαι νοητέον, τὴν Χριστοῦ ἀνάστασιν, ἥνικα μάλιστα εἰσακούσθη φυσικῶς κράζον στεναγμοῖς ἀλαλήτοις τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

ΣΜΑ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΩ.

Εἰρήκασί τινες τετηρηκότες, ὅτι ἡ γέρανος τριάκοντα ἡμέρας καθηγείται τῆς κοινῆς πτήσεως· μετὰ τοῦτο, τῇ ἐτέρᾳ γεράνῳ παραχωρεῖ τὴν κατὰ τὸν ἀέρα ὁδηγίαν τῶν τοιούτων ὀρνέων. Ὁ δεύτερος ἐν τῇ πνευματικῇ σου μάνδρᾳ, μᾶλλον φιλοπρωτεύων, καὶ φιλενδεικτῆς ὑπάρχων, καθάπερ μεμάθηκα, τοῦ ἔτους πληρωθέντος τῆς κατὰ τὸ σῆθησε διακοινίας, οὐ βούλεται συγχωρῆσαι ἄλλον διαδέξασθαι τοῦ Κανονάρχου τὸ φρόνισμα, καὶ τί ἐσοῦμεν πρὸς τοῦτο;

ΣΜΒ'. — ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΩΣ.

Ἐμοὶ τὴν μετρίαν εἰδησιν ἡ κατὰ μόνας προσέθηκεν ἀναχώρησις. Ὁ γὰρ ἐν μέσῳ θορύβων τρεφόμενος, καὶ γινώκει τὰ οὐράνια βουλόμενος, λέληθεν, ὅτι τὸ ἐν ἀπάνθαις σπαιρόμενον ὑπ' ἐκείνων συμπνίγεται, καὶ ὁ μὴ σχολάσας θεὸν γινώκει οὐ δύναται. Τί τὴν στενήν ἐλόμενος, καὶ τὲς συνθήκας Θεῷ ὑπὲρ αὐτῆς παρασχόμενος, τὴν πλατείαν ὁδεύεις ὁδὸν τὴν εἰς θάνατον φέρουσαν; ἡ γὰρ ἐνταῦθα ἀφειδία, τὴν ἐκείθεν φέρει τιμωρίαν, ἡ δὲ παρούσα κέκωσις, καὶ τῶν ὀρέξεων στένωσις τὴν μέλλουσαν τῶν ἀγαθῶν ἐτοιμάζει ἀπολαύσιν. Τὸν ἐν φρονήματι μοναχὸν δοκιμὸν εἶναι χρὴ ζυγοστάτην, μηδὲν μέρει τῶν πλάστίγγων καταρρέπειν παραχωροῦντα, μήτε τῆ ἀσιτίλῃ εἰς ἀτονίαν, μήτε πολυσίτιαν εἰς ἀσωτίαν· οὐ τοσοῦτον ἐσθίων ὅσον λιμῶν, καὶ τοιαῦτα περιβαλλόμενος ὅσον ἐσκεπάσθαι κοσμίως, δχημα κάλλιστον τῇ ψυχῇ παρασκευάζει τὸ σῶμα, καὶ τῷ κυβερνήτῃ εὐμεταχειρίστους τοὺς ὀλακας, καὶ τῷ στρατιωτῇ εὐάρμοστα τὰ ὄπλα, καὶ τῷ ἀρμονιακῷ μουσικῆν τὴν λύραν. Ὁ γὰρ τρυφῇ παιλῶν, καὶ ἱματίοις καλλωπίζων, σκιρτᾷ αὐτῷ παρασκευάζει, καὶ εἰς ἀτόπους ἐπιθυμίας, ἐξάπτει, καὶ τὴν εὐεξίαν αὐτοῦ λυμáινεται, καὶ τῇ πολλῇ βλακείᾳ διαλύει αὐτὸν, καὶ τῇ ψυχῇ τὸ πολέμιον κατασκευάζει. Οὐκοῦν πέπασσο κίκεῖνο καὶ τοῦτο ποιῶν. Βίος ἄνευ λόγου μᾶλλον ὠφελεῖν πέφυκε, ἢ λόγος ἄνευ βίου. Ὁ μὲν γὰρ καὶ σιγῶν ὠφελεῖ, ὁ δὲ καὶ βῶν ἐνοχλεῖ. Εἰ δὲ καὶ λόγος καὶ βίος συνδράμοιεν, φιλοσοφίας πάσης ἀποτελέσουσιν ἔγαλμα.

ΣΜΓ'. — ΧΑΡΙΚΑΕΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ,

Ἄποτόμος ἐξερχομένῳ τοῖς παλαιοῖσι, καὶ λέγοντι, μὴ ἀρκεῖν τὴν ἐξομολόγησιν εἰς μετανοίας.

Πάνυ μοι δοκεῖς τὴν θέλιαν ἠγνοηκέναι ἱραφῆν,

διόπερ πρὸς ἐν τι μέρος ταύτης μόνον ὀργὴν ἐμφαί-
νον Θεοῦ τὸν λογισμὸν νενευκῶς, τὴν διὰ πάσης σχε-
δὸν τῆς Γραφῆς κεχυμένην Θεοῦ φιλανθρωπίαν
οὐδαμῶς ἐπίστασαι, ἐν προσήματι δὲ ποιμένο; τὰ
ἐθρῶν διαπράττεις, κακίστοις δαίμοσι προδιδοῦς
τοὺς ἀρνειοὺς διὰ τῆς ἀπογνώσεως, μὴ θέλων λαθεῖν
ἐν νῷ τὸ παρὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ, ὅτι τὸ αἷμα
τοῦ ἀπολλυμένου ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ποιμένου ἐκζη-
τήσω. Πῶς οὖν σὺ τοιμᾶς ἀνθρωπον ἀπολέσαι, ὑπὲρ
οὗ Χριστὸς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν οὐδαμῶς παρητήσατο
δοῦναι; Πῶς τῇ περισσοτέρῃ λύπῃ καταποντίσαι
σπουδάζεις Φαυστίνον, δημοσίᾳ ἐξομολογησάμενον
τὰ σφάλματα μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως, ὅπερ Παῦ-
λος ὁ μέγας ποιῆσαι οὐχ εἴλετο. Μετὰ γὰρ τὴν ἐπί-
γνωσιν τῆς ἁμαρτίας, ψκείωσατο μάλλον τὸν ἐξ-
μαρτήσαντα, καὶ κρατίστην, καὶ σταθερὰν κυρῶσαι
εἰς αὐτὸν τοὺς Κορινθίους ἀγάπην παρακαλεῖ. Ἡ
μᾶλλον, ὡς δοικε, περὶ μὲν τὸ φυτεῦν τὰς ἀμπέ-
λους τοῦ Χριστοῦ, ἀργός τις, καὶ ὀκνηρὸς τυγχάνεις,
περὶ δὲ τὸ ἐκκόπτειν τὰς ἥδη ὄπ' αὐτοῦ φυτευθείσας,
καὶ ἕξω τοῦ ἀμπελώου τῆς Ἐκκλησίας ῥίπτειν, γορ-
γός τις καὶ νήφων, καὶ σπουδαῖος καθέστηκας. Μὴ
τοίνυν λέγε, ἀνθρώπε, ὅτι τοὺς τῷ ἔργῳ ἁμαρτή-
σαντας, λόγους μόνον ἐξομολογημένους, οὐ προσδέ-
χεται ὁ Κύριος. Ταῦτα γὰρ λέγων, οὐ μακρὴν ὑπ-
ἄρχεις τῶν καθαρῶν μὲν τοὺς λόγους, ἀκαθάρτων δὲ
τῇ πράξει ἁμαθῶν Ναυατιανῶν· εἴπερ ἐκείνῳ μὲν
καθ' ὑπερβολὴν ἀνοίας, καὶ τύφου ἀνωφελούς, ἵνα μὴ
ψυχοφθόρου φάσκωμεν, παντοίαν μετὰ τὸ φωτισθῆ-
ναι ἀρνοῦνται μετάνοιαν. Σὺ δὲ οὐδὲ κἄν τὴν διὰ τῶν
λόγων γινομένην ἀνέχῃ προσδέξασθαι, καὶ μάλιστα
μαθῶν τὸν μέγαν ἐκείνον Μωσῆα, οὐ παρέργως,
ἀλλὰ καὶ σφόδρα μεμελημένως τὸν χιμαρον τὸν
περὶ ἁμαρτίας παρὰ τοῦ ἀρχιερέως Ἀαρὼν ἐκζη-
τήσαντα· ἐδήλου γὰρ τὴν ἐξομολόγησιν πάσης ψυ-
χῆς, δι' οὗ καὶ τῆς συγχωρήσεως ἐτύχχανον. Κάλλι-
στον μὲν οὖν ὡς ἀληθῶς, καὶ μάλα πρέπον τῇ ἰσχυού-
σῃ ψυχῇ, δι' ἔργων ποιήσας τὴν ἐξομολόγησιν, οἶ-
ον δὲ νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας τε, καὶ σάκκου, καὶ
σποδοῦ ὑποστρώσεως καὶ ἐλεημοσύνης ἀφειδούς, καὶ
ἰαριᾶς, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν τῶν κεχρηωτημέ-
νων τῇ ἀκριθεῖ μετανοίᾳ. Ἐν δὲ ἐκ παροράσεως, ἢ
περιστάσεώς τινος, ἢ ἀτονίας, ἢ ἀμελείας πολλῆς μὴ
ἐπορήσῃ τις τῶν προειρημένων βοηθημάτων, τὴν
γούν διὰ χειλέων ἐξομολόγησιν οὐκ ἀποβάλλεται,
οὐδὲ μὴν ἀποστρέφεται ὁ ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρ-
τιῶν, καὶ ἀσεβειῶν, καὶ ῥύπων παντοδαπῶν ἀποθα-
νῶν Κύριος Ἰησοῦς, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ λόγων μετάνο-
ιαν δέχεται, ὡς προσφορὰν σπουδαζομένην αὐτῷ
καθάπερ καὶ « Μωσῆς τὰς τρίχας τὰς αἰγίας. τὰ
πάντων εὐτελέστατον, μετὰ βύσσου, τιμίας, καὶ χρυ-
σοῦ. » καὶ τῶν ἄλλων. Ποίους γὰρ κόποις καὶ μόχθοις
ὁ τελώνης σέσωσται; οὐχὶ ψιλοῖς βήμασι ταπεινώ-
σεως; Ποίοις δὲ ἰδρῶσι καὶ πόνοις ὁ ληστής ἀπὸ
σταυροῦ εἰς παράδεισον καὶ ζωὴν μετετέθη; οὐχὶ
βήμασι μικροῖς, καὶ ὁμολογίᾳ τῆς Χριστοῦ βασιλείας;
Σκόπει τοίνυν, πρεσβύτερε, μὴ μόνον ἀποτομίαν καὶ

A gere, quod ad unam tantum eorum partem iram
Dei commonstrantem mentem applicans, per uni-
versam fere Scripturam Dei humanitatem diffusam
nullo modo deprehendas, et pastorem simulans,
conatus inimicorum exsequaris, pessimis dæmoni-
bus per desperationem agnos tradens, quod a pro-
pheta Ezechiele dictum est, animo minime concipi-
ens: « Sanguinem deperditi e manu pastoris
exposcani ». Quanam itaque ratione tu hominem
exitio tradere audes, pro quo Christus animam
propriam dedere nequaquam renuit? Quomodo
graviori mœrore conaris demergere Faustinum, qui
publice errores immensa cum humilitate confessus
fuerat: iud magnus Paulus opere præstare noluit:
namque post peccati agnitionem magis ac magis
B sibi delinquentem conciliavit, et fortem firmumque
erga eum amorem stabilire Corinthios adhortatur
78. Et quod intentius considerandum est, ad
plantandas Christi vites segnis tardusque; ad ex-
cidendas ab eodem plantatas, 414 extraque Eccle-
siæ vineam abjiciendas, .velox, et sobrius, atque
sollicitus es. Ne itaque dicas, mi vir, eos, qui opere
deliquerunt, verbis tantum contentes Dominus
non excipit. Hæc etenim enuntians, non longe abes
a mundis quidem sermone, operis vero immundis
ignavis Novatianis: siquidem illi ob amentia ex-
cessum, et tumoris inutilis, ne animæ noxii dica-
mus, omnem post illuminationem pœnitentiam
pernegant. Tu vero, nec eam quidem, quæ verbis
exprimitur, admittere sustines, eoque potissimum
cum didiceris magnum illum Moysen non oscitan-
ter et negligenter, sed et nimium studiose hir-
cum pro peccato, a summo sacerdote Aarone
exquirentem 79: innuebat etenim confessionem
omnium animarum, per quam et absolutionem
consequabantur. Optimum itaque et verissimum
est, et valenti animæ addecens, per opera confes-
sionem instruere, jejunium nempe, et vigiliam, in
terraque decubitum, et saccum, et cineris asper-
sionem, et eleemosynam profusam, et hilarem,
aliosque fructus exquisitæ pœnitentiæ debitos. Si
vero aut ex negligentia, aut circumstantia aliqua,
aut imbecillitate, aut injuria multa prædicta auxi-
lia non suppetunt, saltem per labia confessionem
D non rejicit, neque abnuit, qui pro humanis iniqui-
tatibus et impietatibus, et omnium generum im-
munditiis mortem oppetiit Dominus Jesus. Imo et
per verba pœnitentiam suscipit, veluti oblationem
exoptatam: quemadmodum et « Moyses caprinos
pilos rerum omnium vilissimos, cum bysso, et
auro 76, » et aliis. Quibus etenim 415 laboribus
et molestiis publicanus servatus est 77? annon sim-
plicibus humilitatis verbis? Quibus item sudori-
bus et angustiis latro ex cruce in paradysum, et
vitam translatus est 78? annon pusillo sermone, et
Christi regni confessione? Considera itaque, sa-
cerdos, non tantummodo severitatem, et iracuni-

71 Ezech. iiii, 18. 72 II Cor. xi, 7, 8. 73 Levit. ix, 3. 74 Exod. xxv, 3, 4. 75 Luc. xviii, 14. 76 Luc. xlvii, 43.

diam Dei in sacris Libris denuntiari, sed infinitam A atque imperscrutabilem humanitatem, quemadmodum Scriptura ad Dominum ex persona nostra dixit : « Misericordia tua magna super me ⁷⁷. » Nobis etenim immense delinquentibus, immensum poenitentiam ductis propriæ misericordiæ mare, malorum nostrorum ignem exstinguens superfundit. Putanda itaque tibi sunt, non tantum iudicium, sed etiam Christi humanitas, qui proficue genus humanum punit, illicque indulget, et nobis compatitur, ne pereamus. En siquidem et Nabuchodonosor, sceleris omne genus, inhumanitatis atque impietatis exsecutus, et sanguinibus terram inebrians, nihilque unquam decorum a cogitatione educens, sed Dei quoque rebellem semetipsum dividendans, nihilominus postquam belluam jumentumque divino iudicio induerat, sermone tantummodo confessus est, et paucissimis verbis, qui supra numerum gestis rebusque deliquerat, et misericordiam Numinis, quod priora iudicaverat, postmodum consecutus est, et regium thronum reassumpsit, et fama augustioreque dignitate coonestatus ⁷⁸, ut Dominus dicebat : « Si instillabit furor meus in nonnullos ⁷⁹, » qui iudicium subeunt, rursus ipsis medicinam afferam; « Ipse enim percutiam, et ipse sanabo, ipse irascar, et ipse miserebor ⁸⁰. » Ne itaque ruditer enunties, nuda poenitentiae **416** verba a Deo non suscipi. Quandoque illud tibi enuntiandum esset, opulentas oblationes, aurum scilicet et argentum a Deo suscipi, quæ pretiosa sunt, duos vero viduæ minutos asses nequaquam ⁸¹. Et quam ratione mihi persuaseris, aliqua te divinarum Scripturarum cognitione pollere, clamantis Servatoris nostri in Evangeliiis oblitus : « Non est voluntas Patris mei, ut intereat unus ex pusillis istis ⁸²? At tu multos forte et ingentes salute spoliās. cum dicis : Verba sola non suscipit Deus. Contraria Servatori odoce, o homo. Quoniam vero in loco pones Domini dictum in Isaia propheta ad peccatorem : « Dic tu prius peccata tua, ut iustificeris ⁸³? » Suscipit enim Conditor noster ab iis, qui salutem ambient, non tantum castimoniam, et iustitiam, et martyrio certamen initum, et exercitii sui ipsius institutum optimum; verum etiam et vultum pro lapsibus demissum, et frontis percussionem, et pectoris ictum, et genua flexa, et manus cum dolore cordis extensas, et meretricis Domini pedes delingentis oscula, et gementem super delicta vocem, et ex imo pectore suspiria, et labiorum nomen Jesu Christi profitentium cultum, et luctus odorem, et stillicidium lacrymarum, et cogitationes fientes, et mentem cum dolore clamantem, et ocnlorum suspectum genuinum ad Deum suspicientium, gementiumque diaboli fraudes et vehementissimam molestiam, necnon propriam imbecillitatem. quandoquidem ex hominibus hi quidem cum eximia

δὲ ὄργην ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις κηρυττομένην Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ φιλανθρωπίαν ἀναριθμητὸν, καὶ ἀνεξιχνίαστον, καθάπερ φησὶν ἡ Γραφή πρὸς τὸν Κύριον ἐξ ἡμετέρου προσώπου, ὅτι « Τὸ ἔλεός σου μέγα ἐστὶ ἐμέ. » Μεγάλα γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν, μεγάλην ἐπιτέχει μετανοοῦσιν ἡμῖν τὴν θάλασσαν τῆς οἰκείας πολυσπλαγχνίας σθενύουσαν τὸ πῦρ τῶν ἡμετέρων κακῶν. Ἀσχιζέσθαι οὖν ὀφείλεις μὴ τὴν χρίσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν Χριστοῦ, τοῦ συμφερόντως παιδεύοντος τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ συγκαταβαίνοντος, καὶ συμπάσχοντος ἡμῖν, ἵνα μὴ ἀπολώμεθα. Ἰδοὺ γὰρ καὶ Ναουουχοδονόσορ πᾶν εἶδος κακία; ἀπανθρωπία; τε καὶ ἀσθεῖας διαπραξάμενος, καὶ τοῖς αἵμασι καταμεθύσας τὴν γῆν, καὶ μηδὲν πώποτε βλαττήσας τοῦ προσήκοντος λογισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀντίθεον ἑαυτὸν ἐκπορεύσας, ὅμως μετὰ τὸ ἀποθηρωθῆναι, καὶ ἀποκτηνωθῆναι θείᾳ χρίσει, λόγοις μόνον ἐξωμολόγησατο, καὶ ῥήμασιν ὀλίγοις ὁ ἀναριθμητὰ παρανομήσας τοῖς πράγμασι, καὶ τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ Θεοῦ τὸ πρότερον κριναντος, ὕστερον ἀπολέλαυκε, καὶ ὑπέληψε τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, καὶ μορφῆς, καὶ τιμῆς περισσοτέρας τετύχηκε, καθὼς ἔλεγεν ὁ Κύριος, ὅτι « Ἐὰν στάξῃ ὁ θυμός μου ἐπὶ τινὰς κρινομένους, πάλιν τοῦτους λατρεύσω. « Ἐγὼ γὰρ πατάξομαι, καὶ γὰρ ἰάσομαι· ἐγὼ ὀργισθῆσομαι, καὶ γὰρ οἰκτιρήσω. » Μὴ οὖν λέγε ἀμαθῶς, ὅτι ψιλά ῥήματα ὁ Θεὸς μετανοίας οὐ προσδέχεται, ἐπεὶ κακὸν σοὶ λέγειν, ὅτι προσκομιδᾶς μὲν πλουσίας, οἶον χρυσῶν, καὶ ἀργυρον, καὶ τὰ ἐξ ἡ; δέχεται ὁ Θεὸς· τίμια, δύο λεπτὰ χήρα οὐδαμῶς. Καὶ πῶς ἂν πείσεις με γινώσκιν θεῶν Γραφῶν ἔχειν, ἐπιληθημένους βούντος τοῦ Σωτῆρος ἐν Εὐαγγελίοις· « Οὐκ ἔστι θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν τούτων; » Σὺ δὲ πολλοὺς τάχα καὶ μεγάλους βούλει στερίσκειν τῆς σωτηρίας, διὰ τὸ λέγειν· ῥήματα μόνον οὐ προσδέχεται ὁ Θεός. Ἐναντία τῷ Σωτῆρι διδάσκει; ἄνθρωπε. Πού δὲ ὠθήσει; τὸ εἰρημένον παρὰ Κυρίου ἐν Ἡσαΐᾳ τῷ προφήτῃ πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα· « Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς; » Προσδέχεται γὰρ ὁ κτίσας ἡμᾶς παρὰ τῶν σωθῆναι βουλομένων, οὐ μόνον ἀγνεῖαν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ μαρτυρικὴν ἀθλήσιν, καὶ ἀσκήσεως πολιτεῖαν ἀρίστην, ἀλλὰ καὶ κατήφειαν γινομένην ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοις, καὶ κρουσμὸν μετώπου, καὶ παταγμὸν στήθους, καὶ γόνου κλινόμενον, καὶ χειρῶν διαπαταγμὸν, μετὰ πόνου καρδίας, καὶ φιλήματα πόρνῆς τοὺς δεσποτικούς περιλειχούσας πόδας, καὶ ὀδυρτικὸν ἐφ' ἁμαρτίαις φωνῆν, καὶ στεναγμὸν ἐκ βάθους, καὶ καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ θρήνου μυρισμῶν, καὶ σταγετὸν δακρῶν, καὶ λογισμοὺς κλαίωντας, καὶ δάνοιαν σὺν ὀδύνη κράζουσαν, καὶ ἀνάδελψιν ὀφθαλμῶν γησιῶς πρὸς τὸν Θεὸν ἀναθλεψάντων, καὶ ἀποκλαιόμενων, τὴν τε τοῦ διαδόλου ἐπήρειάν τε καὶ ὀχλησὶν σφοδρωτάτην, καὶ τὴν οἰκτείαν ἀσθένειαν· εἴπερ οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἀνθίστανται σὺν ἀνδρεία πολλῇ, οἱ δὲ οὐκ ἰσχύουσι

⁷⁷ Psal. lxxxv, 15. ⁷⁸ Dan. iv, 33. ⁷⁹ Mich. ii, 11. ⁸⁰ Matth. xviii, 14. ⁸¹ Isa. xliii, 26.

⁸² Deut. xxxii, 39. ⁸³ Marc. xii, 42; Luc. xxi, 2.

πρὸς τοὺς πειρασμοὺς, εὐάλωτοι ὄντες, καὶ ταχεῖς A
πρὸς τὴν πτώσειν. Ἐφ' ἅπασιν δὲ, ὅσα προείπον, προσ-
δέχεται ὁ Κύριος, καὶ στόμα κατὰ τὸν Δαυὶδ λέγων,
ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ, ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσας τὸ
πονηρὸν. Πολλὰ δὲ ὅλως ἐστὶ γινόμενα ὑπὸ τῶν
ἡμαρτηκῶτων, μικρὰ μὲν δοκοῦντα εἶναι, μεγάλην
δὲ σωτηρίαν περιποιούτῃ τοις μεταμελομένους ἐπὶ
ταῖς ἰδίαις ἁμαρτίαις. Ὅρα δὲ καὶ τὸν μέγα Μωσῆα,
μᾶλλον δὲ τὸν Θεὸν δι' ἐκείνου νομοθετοῦντα, οὐ μόνον
βόας, καὶ αἴγας, πρόβατά τε, καὶ ἐρίφους, καὶ
τράγους ὑπὲρ τῶν ἁμαρτηθέντων προσφέρειν τῷ Κυ-
ρίῳ · ταῦτα γὰρ πλεονάζει παρὰ τοῖς εὐπυροῦσιν ·
ἀλλὰ πολλὴν περὶ τῶν ἐξητονηκῶτων ταῖς δυνάμεσι
τῆς ψυχῆς εὐ μάλα ποιούμενος πρόνοιαν σωτηρίας
ἐνεκα, καὶ τῆ ἀσθελεῖα τῶν ταλαιπωρησάντων συμ-
περιφερόμενον, καὶ συγκαταβαίνοντα τοῖς τεταπει- B
νωμένοις, ἵνα μὴ ἀπελπίσωσι, μέχρι περιστερᾶς,
καὶ τρυγόνος, καὶ μικρᾶς σεμιδάλεως τὸν νόμον κα-
ταδεδηκέντα. Καὶ σὺ τοίνυν πρεσβύτα μὴ ἐξουθένει,
μᾶλλον δὲ προσλαμβάνου, καὶ θάλπε καρδίαν συντε-
τριμμένην, καὶ τεταπεινομένην, καὶ ἀνακτῶ, καὶ
σῶζε, μὴ μόνον καρποὺς κατορθωμάτων βαρυτίμους
παρὰ τῶν ἐπταικῶτων ἀπαιτῶν, καὶ ἐπιζητῶν δι'
ἔργων ἀσκητικῶν, ἀλλὰ καὶ λόγους δεχόμενος τῶν
κατανευγμένων ἐπὶ τῆ αὐτῶν ἁμαρτίᾳ, καὶ μετὰ
πλείστης ταπεινώσεως ἐξαγορευόντων σοι τὰ κακῶς
πεπραγμένα.

ΣΜΔ'. — ΔΙΔΥΜΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Μέγα ζημιούνται, καὶ πολλὴν ὑπομένουσιν βλαβὴν
οἱ πολλὰ φλυαροῦντες ἀκερδῶς, καὶ ἀκαίρως, καὶ C
τῆ λογομαχίᾳ σχολάζοντες, καὶ τῆ πολλῆ ταραχῇ
τῶν κομπασμάτων σκορπιζόντες τὸν λαμπρότατον
νοῦν, καὶ τραχύνοντες τὸ λεῖον τῆς φρονήσεως, καὶ
ἐκδιώκοντες τὰς ἀνεκδιηγήτους ἐνεργείας τῆς χάρι-
τος, καὶ ἀντὶ τοῦ προκαθέζεσθαι τῆ θεωρίᾳ, τῶν
δυντων βιωτικᾶς πραγματείας, καὶ πειρασμῶν ποι-
κιλίας ἐργολαβοῦντες.

ΣΜΕ'. — ΕΙΡΗΝΑΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Εἶδόν ἐγὼ μαστιγούμενον παρὰ τοῦ ἐπιστάτου
ποτὲ παῖδα σφοδρότερος, ἐν δὲ τῷ πάνυ τὸν παῖδα
τὰς πληγὰς δεδοικέναι διὰ τὴν ἀπαλότητα, καὶ D
ἐκάστην μάστιγα προσήλατο τῷ βραχδᾶκος τύπτοντι
μετὰ ἐλεεινῆς φωνῆς, καὶ περιεπλέκετο μελιχίως
τῷ σὺν ὀργῆς τύπτοντι. Τάχα τοίνυν καὶ ἡμεῖς οὕτω
πρὶν ὑφελόμεν τῷ παιδεύοντι ἡμᾶς διὰ τῶν πει-
ρασμῶν, καὶ τῶν συμφορῶν Θεῶ, καὶ μᾶλλον αὐτῷ
ἐν τῆ σκυθρωποτέρᾳ καταστάσει προσφεύγειν, καὶ
ἔχεσθαι τῆς θείας κρίσεως καὶ προνοίας · πλείον
γὰρ ἡμῶν τὸ συνοῖτον ἡμῖν ἐπίσταται. Λέγωμεν οὖν
πρὸς αὐτὸν τὰ τῆς Γραφῆς · « Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε,
ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ πολλὸ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώ-
σεως, καὶ ἐγενόμεθα μεμαστιγώμενοι ὄλην τὴν
ἡμέραν, ὅτι ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ ἡ
ζῆτὴ ἡμῶν τῷ ἄδῃ ἤγγισε. » Κύριε, ἐν ὀλίφῃ ἐμνή-
σθημέν σου · « Μὴ ἀσπαστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου
ἀφ' ἡμῶν, » ἀλλὰ σπλαγγνίσθητι ἐφ' ἡμῖν, ὡ Δέ-
σποτα, κάμφθητι πρὸς ἔλεον. » Κλίνον τὸ οὖς σου

fortitudine resistent, in tentationibus cadunt. carni
faciles, et ad **417** lapsum proclives. Nihilominus
super omnia, quæ dixi, Dominus os etiam susci-
pit, secundum David dicens : « Peccavi Domino
in faciem illius faciens malum ⁶⁶. » Multa porro
plane sunt, quæ a delinquentibus efficiuntur, quæ
pusilla esse videantur, sed magnam salutem affe-
rentia iis, qui pro peccatis propriis pœnitentiâ
ducuntur. Cœspice quoque magnum Moysen, imo
Deum per eum legem ferentem, non tantum boves
et capras, oves et agnos, et hircos pro lapsibus esse
Deo offerenda ⁶⁷, quorum copia apud divites est,
sed multam de iis, qui animæ viribus flaccescunt,
sedulam curam gerentem salutis ergo, et imbecilli-
tati infortunatorum compatiens, et humiliatis
indulgentem, ne in desperationem veniant, ad co-
lumbam, et turturem, et pusillam similitudinem
legem subsidentem. Sic tu itaque, sacerdos, ne
despicito, sed potius amplectere, et fove cor con-
tritum et humiliatum, et redipiscitor, et salvato,
non tantum fructus rerum probe gestarum gravis
pretii a delinquentibus quærens et exposcens per
œpera studiosa, sed et verba accipiens compuncto-
rum pro proprio peccato, et immensa cum animi
dejectione tibi sua scelera confitentium.

CCXLIV. — DIDYMO LECTORI

Maximo damno afficiuntur, magnamque subeunt
noxam, qui multa blaterant inutiliter et intempe-
stive, verborumque conflictibus vacant, et ingenti
ostentationum turba splendidissimam mentem **418**
dispergentes, et prudentiæ planum exasperantes,
et inenarrabiles gratiæ operationes fugantes, et ut
aliis præsideant, dum speculationi incumbunt, ne-
gotia sæcularia et tentationum varias species arri-
piunt.

CCXLV. — IRENÆO DIACONO.

Vidi ego a præposito aliquando puerulum vio-
entioribus verberibus exceptum, cumque vehementer
verbera pertimesceret, propter ingenii mollitudi-
nem, singulis ictibus cum voce miserabili ad per-
cussorem accurrere, eumque iracunde verberantem
amplecti. Non alia itaque ratione cum Deo per
tentationes et infortunia puniente nos gerere debe-
mus, intentiusque ad eum in dirioribus necessitati-
bus confugere, et divinum iudicium et providentiam
implorare; ille siquidem melius, quam nos, utili-
tati nobis futurum cognovit. Dicemus itaque ad
eum Scripturæ verba : « Misere nostri, Domine,
miserere nostri; quoniam multum impleti sumus
contemptu ⁶⁸, et verberati sumus tota die ⁶⁷. Quo-
niam impleta est anima nostra malis, et vita nostra
ad inferos est appropinquavit ⁶⁶. » Domine, in affli-
ctione meminimus tui; « Ne avertas faciem tuam
a nobis ⁶⁹, » sed miseresce nostri, Domine; ad mi-
sericordiam deflectitor; « Inclina aurem tuam ad

⁶⁶ II Reg. xii, 13; Psal. l, 6. ⁶⁷ Levit. xiv, 21.
Lxxviii, 4. ⁶⁸ Psal. cxvii, 9.

⁶⁶ Psal. cxxii, 4. ⁶⁷ Psal. cxxxix, 3. ⁶⁸ Psal.

preces nostras ⁹⁹; Excita potentiam tuam, et veni ad salvandum nos ⁹¹, » quando volueris, et ut volueris, cum sola tibi potestas integra sit.

419 CCXLVI. — DABURIO MONACHO.

Si inter tot alios Dominus nos eligere dignatus est, ut per omnia illi proximi simus, et serviamus, illiusque praecepta ac leges observemus; ne puncto etiam temporis ab eo sejungamur, per orationem et verbum, et opus, et ante alia putæ et fidelis cogitationis incensum remittentes Christo nullius indigo, et præcellissimo Deo.

CCXLVII. — PAULO ARCHIMANDRITÆ.

Sæpe diabolicæ improbitatis nebula interiores oculos obtenebramur, et pravæ, et caliginosæ vitæ instituto non modicum contristamur: cum optimum fuerit, quod a Jacobo scribitur, perficere: « Plorate, ait, super miseriis vestris, quæ vobis obveniunt ⁹²; » et non omittere ploratus, et ad Deum supplicationes ad vitæ usque exitum. Namque in Lamentationibus dicitur: « Persecutus es in furore, et cæcidisti nos, et non pepercisti ⁹³; » propterea emissiones aquarum deduxit oculus meus in contritionibus ⁹⁴. » Cum itaque nos punitiones Dei persentiscimus, et arguitiones attrahimus, auxilia nobis feramus et non negligamus, ne et mors nobis inducatur.

CCXLVIII. — GIGANTIO.

Si teipsum assuefeceris, quam ipse deperis faciem, non aspicere, omnino iniqui amoris flammam ⁴²⁰ C extinguas, et misericordiam per preces et jejunia delinies.

CCXLIX. — TRYPHONI DIACONO.

Qui tempore meretriciæ pugnae ingluvie saginatur, et ebrietate, et multis condimentis garum et piper commiscet, omnino sibi metipsi insaniam et bellum perpetuum excitat.

CCL. — PELEGRINO PRESBYTERO.

Vere ingentia dedecora ac debonestamenta, postquam honore affectus est Deus, ostentatoribus impingere solet: dum enim multos indiscretos et temerarios congressus facimus, et velociter trans-euntium delectatione abripimur, plus plusque usu venit, ut cogitationibus iræ, et tristitiæ, et appetitus in-escemur.

CCLI. — PHILEMONI EPISCOPO.

Aggressionum hostilium tempore mollescere, et diffundi, et non austera cogitatione tremendorum Domini judiciorum reminisci, sed voluptatibus cedere, et ad nutum carnis dejici, fuerit a cancellis recidisse, et ægritudine pessima, corporea infirmitate multo pestilentiori urgeri. « Cecidit enim, ait, Ozias rex ex cancellis, et infirmatus est infirmitate lethifera ⁹⁵, » apprimere gagna mente scilicet in intelle-

A εις την δέησιν ἡμῶν· ἐξέγειρον τὴν δυναστείαν σου, καὶ ἔλθε εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς, » ὅτε θέλεις, καὶ ὡς θέλεις, μόνε δυνατέ.

ΣΜΖ'. — ΔΑΒΟΥΡΙΩ ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Εἰ δῶς ἡμᾶς ἐκλέξασθαι καθήκιστον ὁ Κύριος, πρὸς τὸ διαπαντὸς ἐγγίξιν αὐτῷ. καὶ λειτουργεῖν, καὶ φυλάσσειν τὰ ἐντάλματα αὐτοῦ, καὶ τὰς θεσμοθεσίας, μὴδὲ πρὸς στιγμὴν χρόνου ἀπολειφθῶμεν αὐτῷ, διὰ προσευχῆς, καὶ λόγου, καὶ πράξεως, καὶ πρό γε πάντων καθαρᾶς, καὶ πιστῆς διανοίας θυμίαμα ἀναπέμποντες Χριστῷ τῷ ἀπροσδεῖ, καὶ πανψίστῳ Θεῷ.

ΣΜΖ'. — ΠΑΥΛῶ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

Τῷ νέφει πολλάκις τῆς τοῦ διαβόλου ἐπιφρείας τοὺς ἴνδον ὀφθαλμοὺς σκοτιζόμεθα, καὶ τῇ ποτηρᾷ B καὶ ὀμιχλῶδει διαγωγῇ οὐ μικρῶς ὀδυνόμεθα· ἐφ' οἷς καλὸν τὸ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου ἐπιτελεῖν· « Κλαύσατε, φησὶν, ἐπὶ ταῖς τλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις ὑμῖν· » καὶ μὴ ἀφιέναι τοὺς ὀδύρους, καὶ τὰς πρὸς Θεὸν λιτὰς, μέχρι αὐτῆς ἐξόδου· Εἰρηται γὰρ ἐν Θρήνοις· « Κατεδύωξας ἐν θυμῷ, καὶ ἀπέκτεινας ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐφείσω. Διὰ τοῦτο ἀφέσεις ὑδάτων καταΐξει ὁ ὀφθαλμὸς μου ἐπὶ τοῖς συντριμμασίν. » Ἐπεὶ τοίνυν ἡμεῖς αἰσθάνομεθα τὰς τιμωρίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς παιδείας ἐπισπόμεθα, βοηθῶμεν, καὶ μὴ καταφρονήσωμεν, ἵνα μὴ καὶ θάνατος ἐπιγάγῃ ἡμῖν.

ΣΜΗ'. — ΓΙΓΑΝΤΙΩ.

Ἐὰν συνθεῖσθης αὐτῷ μὴ ὄραν τὸ ποθοῦμενον πρόσωπον, σέβεις πάντως τοῦ ἔρωτος τοῦ ἀνόμου τὴν φλόγα, καὶ θεραπεύσεις τὸ ἔλεος δι' εὐχῆς, καὶ νηστείας.

ΣΜΘ'. — ΤΡΥΦΩΝΙ ΔΙΑΚΟΝῶ.

(†) Ἡ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πορνικοῦ πολέμου ἀδελφὰ φιλία χρώμενος, καὶ οἰνοφυλῆξ, καὶ ταῖς πολλαῖς προαρτύσει συμπλέκων τὸ γάρον, καὶ τὸ πέπερι, πάντως δὲ μανίαν αὐτῷ ἐπεγείρει, καὶ πόλεμον ἀσπονδον.

ΣΝ'. — ΠΕΛΕΓΠΙΝῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Ἄληθῶς μεγάλας ἀτιμίας, καὶ αἰσχύνας μετὰ τὸ τιμηθῆναι ὁ Θεὸς τοῖς φιλευδείκταις εἰωθεν ἐπιφέρειν· ἐκ γὰρ τοῦ πολλὰς, καὶ ἀδιακρίτους, καὶ ἀφυλάκτους τὰς ἐγτεύξεις ποιεῖσθαι, καὶ περῶσθαι τῇ προσωαίρῳ τερπνότητι, συμβαίνει τὸ ἐπὶ πολὺ B ἀλίσκεσθαι ταῖς λογισμοῖς τοῦ θυμοῦ, τῆς ἀθυμίας, καὶ τῆς ἐπιθυμίας.

ΣΝΑ'. — ΦΙΛΗΜΟΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠῶ.

Τὸ ἐν τῷ καιρῷ τῶν προσβολῶν τοῦ ἐχθροῦ χαυνῶσθαι, καὶ διαχέσθαι, καὶ μὴ ἀσθηρῶ φρονήματι μνημονεύειν τῶν φοβερῶν κριμάτων τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐνδίδοναι ταῖς ἡδοναῖς, καὶ πρὸς τὸ θέλημα τῆς σαρκὸς καταφέρεσθαι, τοῦτο ἂν εἴη τὸ πεσεῖν ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ, καὶ νοσεῖν νέσον χαλεπωτάτην ψυχῆς, πολὺ τῆς σωματικῆς ἀρρώστιας ἀργαλεωτέραν. « Ἐπεσε γὰρ, φησὶν, Ὁζίας ὁ βασιλεὺς ἀπὸ

⁹⁹ Psal. LXXXVII, 3. ⁹¹ Psal. LXXIX, 3. ⁹² Jac. v, 1. ⁹³ Thren. III, 43. ⁹⁴ ibid., 48. ⁹⁵ IV Reg. I, 2.

(†) Fragmentum hoc pars est epistolæ præcedentis 406.

τοῦ δικτυωτοῦ καὶ ἡβρώστησεν ἀβρώστειαν θανατηφόρον, ἢ τοῦ βραδικωτάτου νοδὸς διαλαθὴ πεπτωκός τις εἰς τὴν νοητὴν τελευταίαν τῆς πρακτικῆς ἀμαρτίας.

ΣΝΒ. — ΓΑΥΔΕΝΤΙΟΥ ΣΕΛΑΡΙΩΤΗ.

Πανταχόθεν οἱ ὅλη τῆ ψυχῇ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντες, χαρὰν καρδίας εὐρίσκουσι, καὶ τὸν τῆς εὐχαριστίας τῆς πρὸς τὸν Κύριον, καὶ τῆς δοξολογίας πλοῦτον διεγκολιζόνται. Ὅταν τοίνυν θεάσῃ πεπληρωμένον τὸ ἔτος, εὐχαρίστησον τῷ Δεσπότῃ, ὅτι σε εἰς τὴν τῶν ἐτῶν περίοδον ἤνεγκε. Κατάνοσον τὴν σεαυτοῦ καρδίαν, ἀναλόγισαι τὸν ἀριθμὸν τῆς ζωῆς, εἰπὲ πρὸς σεαυτὸν. Αἱ ἡμέραι τρέχουσι, καὶ παρέρχονται, οἱ ἔνιαυτοὶ πληροῦνται, πολὺ τῆς ὁδοῦ προεξέψαμεν. Ἄρα τί μοι κατείργασται ἀγαθόν; Ἄρα μὴ ποτε ἔρημος δικαιοσύνης ἀπάσης, καὶ κενὸς ἐνταῦθεν ἀπέλω; Τὸ δικαστήριον ἤδη προωρέπεται, πρὸς γῆρας μοι λοιπὸν ἐπιγέται ἡ ζωὴ. Ἀναλογισώμεθα λοιπὸν, ὦ ψυχῇ, τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Φοβηθῶμεν μὴ καὶ περὶ ἡμῶν ὁ Πρωφήτης βοήσῃ, ὅτι ἔξέλιπον ἐν ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν μετὰ σπουδῆς τετραγαγμένα. Ταῦτα πρὸς σὲ διειλέχθη ὠφελῆσθαι βουλόμενον τὴν ψυχὴν, οὐ τὸ σῶμα. Εὖ γὰρ οἶδα, ὅτι οὐδέποτε δημοτικὴν πανήγυριν ἐορτάζειν ἀνέχη (1), οὐδὲ σπουδάζεις παιγνίους δαιμόνων, καὶ κερβουκόλους (2), καὶ ταῖς ἄλλαις μυριάσι ὀφθαλμοπλανταῖς, καὶ ταῖς ἵπποδρομαῖς (3), ἀλλὰ τότε μάλιστα τοῖς

Psal. LXXVII, 53.

(1) Εὖ γὰρ οἶδα ὅτι οὐδέποτε δημοτικὴν πανήγυριν ἐορτάζειν ἀνέχη. Kalendis Januariis exquisito ritu feriari solitus esse Romanos ex cunctis fere priscis auctoribus notum est. Morem et moris causam ex professo describit Herodianus in fine libri 1, ubi necem Commodi narrat. Fortasse autem non temere suspicari liceat consequentibus temporibus duas solemnitates originis quodammodo similis inter se fuisse mistas, et ritus quibus celebrari Kalendæ Martiæ quæsierant in Januaris promotos. Kalendas quidem Martias sacras Romanis ac feriatas abunde docet Tibullus, dum scribit Eleg. libro :

Martis Romani festæ venerè Kalendæ, etc.

Quidni hæc fuerit celebritas ab Herodiano memorata lib. 1, circa medium, his verbis : Ἦρος ἀρχῇ ἐκάστου ἔτους ὠρισμένης ἡμέρας Μητρὶ θεῶν πομπὴν τελοῦσι Ῥωμαῖοι. Paulo post : Ἀνετός τις πᾶσι δέδοται ἔξουσια παντοδαπῆς παιδείας. Ἐκαστός τε δὲ βούλεται σχῆμα ὑποκρίνεται. En festo illo initio veris statim epocham habente usus erat licentiæ solemnibus omnibus passim permissæ prodeundi alieno cultu larvata facie, dissimulataque persona. Quia vero hæc quoque verna solemnitas initium anni priscis Romanis fuerat, juxta illud Tibulli de Martis Kalendis :

Esorients nostris hic fuit annus avis.

Fortè quæ ritu legitimo fiebam olim initio veris translata in Kalendas Januarias fuerint post Commodi et Herodiani tempora. Ut sit, illud constat sive antiqua consuetudine propagatum, sive novo usu inductum certe viguisse Christianissimi jam florantis temporibus superstitiosum morem traducendi Kalendis Januariis per urbem insolentes pompas larvatorum monstrosi formis capitum. Id enim testantur Ambrosius serm. 17, Petrus Chrysologus serm 155, Maximus Taurinensis serm. De Kalen. Jan., Chrysostomus or. 35 ad Antiochenos, et alii complures. Possin.

A ciualem, quæ opere absolvitur, iniquitatis mortem cadente.

421 CCLII. — GAUDENTIO SELARIOTÆ.

Quæcumque ex parte, qui Deum effusissime diligunt, cordis lætitiâ offendunt, et gratiarum actionis erga Dominum et glorificationis divitias in sinu gerunt. Cum itaque elapsum spatium annum conspexeris, gratias agito Domino, quod te in annorum periodum conduxerit, compungito tuam ipsius animam, ponderato vitæ numerum, dicito tibi metipsi : Dies currunt et transeunt, anni complentur, multum itineris jam confecimus : num boui mihi quidpiam confectum est? Num aliquando iustitia universa orbatus vacuusque hinc egrediar? Tribunal præparatum est; ad senectam mihi vita compellitur. Animo perpendamus igitur, o anima, sæculum futurum; pertimescamus ne de nobis quoque Propheta clamet : « Defecerunt in vanitate dies eorum », cum studio conturbati. Hæc te sum allocutus, qui emolumentum animæ, non corporis quæris. Sat enim mihi notum est, nunquam te sustinere publicas solemnitates celebrare, neque dæmonum ludicris incumbere et cerbucolis, aliisque innumeris oculorum erroribus, et equorum cursibus, cum tum

(2) Κερβούλοις. Quid sic hoc loco Κέρβουλος spero didicisse me ex can. 1 concilii Antisiodorensis celebrati anno Chr. 578. Is canon sic habet : Non licet Kalendis Januariis vitula aut cervolo facere. Doctissimus noster Sirmundus notis ad eum locum, recitat γοῆσιν geminam ex sermone S. Eligii episcopi Noviomensis, in hæc verba : Nemo in Kalendis Januariis nefanda ridiculosa, vetulas, aut cervolos vel jocticos faciat. Porro utrobique Sirmundus vitula prisco more scriptum pro vitula, putat; de quo mox viderimus. Nunc prævertendum est suspitioni forte occurrenti cuiquam lectori canonis Antisiodorensis, ne profanum eo et sacrilegum sacrificium Christianis interdicitur, juxta illud poetæ notissimum :

Cum faciam vitula pro fragibus ipse venito.

Ubi facere vitula est mactare sacrificio vitulam. Non erat autem opus novo canone vetare ne Christiani sacrificarent, quod quam esset nefarium ignorare nemo poterat. Sed cum gentiles solerent Kalendis anni deformare se larvis monstruosus, sicque cursare per plateas, hoc Christiani quoque ut similiter facerent interdum exemplo et hilaritate recepti moris efferebantur; prodebantque personalitè et ipsi capitibus cervulorum aliarumque ferarum, ut distinctius docet Faustinus episcopus sermone Kal. Januarii habito, quem in vetusto codice a Chiffletio nostro descriptum, Bollandus item noster nuper edidit tom. I ingentis operis cui titulum fecit Acta sanctorum. In eo sermone num. 3 hæc leguntur : In istis enim diebus miserè homines, et quod pejus est, etiam aliqui baptizati sumunt formas adulteras, sumunt species monstruosas : in quibus quidem quæ primum ridenda ac postius dolenda sunt, nescio. Quis enim sapiens credere poterit inveniri aliquos sanæ mentis qui cervulum facientes in ferarum se velint habitus commutari? Alii vestiantur pellibus pecudum, alii assumunt capita bestiarum. Hæc ibi quoque eadem ex Maximi Taurinensis laudata

maxime ædes oratorias occupes, quod videas in-
sipientiores omnes ad equorum certamina contem-
dere, et vagari circa maledictione digna theatra,
et animæ noxias diaboli pompas.

422 CCLIII. — GERONTIO MONACHO.

Si firme tenes Sampsonem fide et oratione fon-
tem ex maxilla asini demortui eduxisse"; cre-
dito, et orato. Nam et patres nostri cognoverunt,
et narraverunt nobis; et nos experimento didici-
mus, et qui post nos venient, deprehendent, in-
genia posse fidem et supplicationem summo nixu,

superius homilia recitat Sirmundus *Antirrhethici*
secundi cap. 9 ex quibus apparet cervulos facere
idem esse quod cervulum facere, hoc est simulare
ὀμοιωθῆναι, sicut dicere solemus *faire le roi sur le*
théâtre, prodire in scenam cultu regio et regis ibi
personam sustinere. Nam etiam Græcis *ποιεῖν* et
ποιεῖσθαι est fingere ac simulare, unde poetarum
nomen et poeseos, quæ pictura est quædam, imi-
tatio et repræsentatio artificiosa morum alienorum.
Simulatio hæc autem præter speciem et habitum
aspectabilem qua qui cervinum caput cum cornibus
humano imponere corpori, motu præcipiti per
plateas æmulatione cervinæ levitatis incitato con-
stabat. Quare Pœnitentiale vetus a Sirmundo re-
citatum ex cod. Andegavensi: *Si quis, ait, in Kalen-
dis Januariis in cervulo et in vetula vadet, tribus
annis pœniteat, quia hoc dæmonicum est.* Cum ite-
rum occurrit hic vetulæ mentio, non differam
longius suspitionem de hac re meam. Existimo,
quod pace viri summi aliter sentientis dictum vel-
lim, nihil esse necesse vitulam pro vetula legere,
aut putare veteri et antiquato scribendi modo va-
rios auctores tanta constantia in uno duntaxat
usos esse vocabulo. Qui mihi videntur si animalis
isto verbo formam exprimerent vitulum potius
quam vitulam memoraturi, ut minutiora omittam
alia quæ si tanti esset congeri poterant ad suaden-
dum non de vitulini juvenicæ capitis simulacro,
sed de persona femineæ vetulæ rugas et vultum ani-
lem ridicule simulante esse sermonem. Et enim magna
est querela Patrum Kalendas Januarias objurgan-
tium per eas quosdam non animantium solum
rictibus larvatos incessisse, sed etiam femineas
vestes ac vultus sibi aptasse: quod quidem multo
etiam intolerabilius aiunt esse. Faustinus paulo
ante laudatus num. 4: *Jam vero illud quale quam
turpe est, quod viri nati tunicis muliebribus vestiuntur*
; et paulo post: *Barbatas facies præferunt et
videri se feminas volunt, etc.*, in eam sententiam quæ
vide. Quin idem suadet quod S. Petrus Chrysologus
graviter queritur serm. 155, quosdam etiam Chris-
tianos personas sibi deorum falsorum inducere;
sic enim loquitur: *Quis satis luceat eos qui simula-
cra faciunt semetipsos? Nonne isti amiserunt
imaginem Dei, similitudinem perdididerunt, Christi
exuti sunt indumentum qui se simulacrorum formis
sacrilegiis formaverunt?* Hæc Chrysologus. Quos
autem deos formis ac largis exprimerent cum non
dicat, suspicandum præbet de Pesinuntia dea vetula
deorum matre, cujus festi veris initio celebrari soli-
tū proprium ritum fuisse Herodianus ait, ut quis-
que quo vellet habitu personatus incederet. Verba
superius recitavimus. Quod si, ut est credibile, gen-
tiles hoc ritu transformationes deorum suorum fa-
bulis ipsorum cantatas objicere oculis studebant,
credibile sit anili vultu processisse plurimos ad
mutationes Junonis, Palladis, aliarumque deorum
ac deorum in anus, sæpe in metamorphosis, aliis-
que ipsorum Græcis Latinisque carminibus re-
citatas, subjiciendas aspectui. Quando in his sum,

εὐκτηρίους οἴκους καταλαμβάνεις (4), ὅτι βλέπεις
πάντας τοὺς ἀφρονεστέρους πρὸς τὰς τῶν Ἰππων
ἀμύλλας ἐπειγομένους, καὶ βεβρομένους εἰς τὰ ἀξία
τῆς κατάρτας θέατρα, καὶ τὰς ψυχοδραβεῖς τοῦ δια-
βόλου πομπάς.

ΣΝΓ'. — ΓΕΡΟΝΤΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Et πιστεύεις, ὅτι Σαμφῶν τῇ πίστει καὶ τῇ εὐχῇ
πηγὴν προεβίβασεν ἐκ σιαγόνης ὄνου νεκροῦ, πί-
στευσον, καὶ πρόσευξαι· καὶ γὰρ καὶ οἱ πατέρες
ἡμῶν ἐγνωσαν, καὶ διηγῆσαντο ἡμῖν, καὶ ἡμεῖς τῇ
πεῖρᾳ ἐγνώκαμεν, καὶ οἱ μεθ' ἡμᾶς γινώσκονται, ὅτι
μεγὰλα δύναται πίστις, καὶ δέησις ἐξ ὅλης δυνά-

non omittam conjecturam meam prodire de extre-
mo illo vocabulo in sententia ex Eligii sermone
superius relata negotium lectori facessente, merito
scilicet quæsituro quid ait iociticos facere? quidve
tandem iocitici. Ἰοῦθος est Suidæ ἡ πρώτη ἐκφυσις
τῶν τριγῶν, unde Homero capræ ἰοῦθάδες dictæ, a
villis nimirum quibus sunt obductæ. Quid si hinc
formata vox sit qua, qui caprinis aut alioqui pilo-
sis ad satyrorum formam induti vestibus cursitabant
ἰοῦθικοί, *Ionthici* dicerentur? Possin.

(3) *Καὶ ταῖς ἰαποδρομίας.* Non erant quidem Ja-
nuariæ Kalendæ status dies magnorum Circensium;
tamen solemne fuisse privatos circenses paratu
maximo idque a longe nobilioribus quam publicos
eo die celebrari, docet inter alios Sidonius in car-
mine cui titulum fecit *Narbo*, ubi Consentio gra-
tulas gloriam quam tali die quadriga in circo re-
genda, sorte ad id lectus meruisset in hunc modum
scribit:

*Nam circensibus ipse quanta ludi
Victor gesseris intonante Roma,
Lætiam paravit exorare Musam.
Janus forte suas bifrons Kalenda
Anni tempora circinante Phædo
Sumendas referbat ad curules.
Mos est Cæsaris hic die bis uno
(Privatos vocitant) parare ludos.
Tunc cæsus juvenum sed aulicorum
Elei simulacra torva campi
Exercet spatiantibus quadrigis,
Et jam te urna petit cietque raucæ
Acclamatio sibilans corona, etc.*

(4) Ἀλλὰ τότε μάλιστα τοὺς εὐκτηρίους οἴ-
κους καταλαμβάνεις. Ut ii quibus gratulatur
Chrysostomus oratione 35 Antiochiæ postridie Ka-
lendas habita tomo V edit. Anglicæ, pag. 220. Τὴν
χθὲς ἡμέραν ἑορτὴν οὖσαν διαβολικὴν, ἐποίησας
ὁμεις ἑορτὴν πνευματικὴν μετὰ πολλῆς τῆς εὐνοίας
τοὺς παρ' ἡμῶν δεξιόμενοι λόγους καὶ τὸ πλεον ἐνταῦ-
θα τῆς ἡμέρας διατρέψαντες. Atque ut consensus
in eadem pia studia Ecclesiarum longe distantium
mireris, ut in Asia sic in Galliis Christiani sole-
bant religiosiis officiis in loco sacro diem istum
anni primum Satanicis spectaculis deformem tran-
sigere. Docet hoc canon 17 concilii Turonensis u,
in basilica S. Martini celebrari xv Kal. Decemb.,
an. Chr. 567. Eo enim canone dum præscribuntur
dies, quibus ex antiquo instituto monachis jeju-
nandum erat, postquam a Natali Domini ad Epi-
phania ob festivitatum reverentiam prandium per-
mitti dixit, exceptionem adhibet his verbis:
*Excipitur triduum illud quo ad calcandam gentiliū
consuetudinem Patres nostri statuerunt privatas
in Kalendis Januarii fieri Litanias, ut in Ecclesiis
psallatur, et hora octava in ipsis Kalendis circumci-
sionis missa Deo propitio celebretur.* Hæc ibi. Privatas
Litanias vocat quo modo paulo ante retulimus
circenses, qui Kalendis Januariis die non suo da-
bantur, privatos appellatos, licet non minori quam
publici frequentia spectarentur. lo.

μεως ἀπερισπαστως, καὶ ἀρμεβάστως προσφερομένη Χριστῷ τῷ παντεπόπτη θεῷ, καὶ τοσοῦτον, ὅσω καὶ νεκροῦς ἐγείρει καὶ πάθη παντοία ψυχῆς, καὶ σώματος θεραπεύειν, καὶ δαίμονας ἐλαύνειν, καὶ φαρμακείας γοήτων καταλύειν, καὶ ἄλογον σώματος πύρωσιν σθεννύειν, καὶ σφυγμοὺς σαρκὸς ἐκ δαιμόνων διαρθεζομένους ἐπέγνωμεν, καὶ τὰ δόξαντα ἀνίατα τραύματα ὑπάρχειν διὰ τὸ ἀποχερωθῆναι, καὶ ἀπεσκληρῆναι πολυχρονίῳ ἀμελείᾳ, καὶ συνθηθείᾳ, θεραπευθέντα αἰφνίδιον, καὶ παρὰ προσδοκίαν.

ΣΝΔ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῶ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Τινὲς τελείας καὶ καθαρὰς μετανοίας ἐπιλαθέσθαι μὲν προθυμοῦνται, ἐμποδιζόμενοι δὲ πρὸς καιρὸν ὑπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων, ἀκηδιῶσι, καὶ ἀποκαμόντες ταχέως ἀφίστανται τοῦ ἐναρχθέντος αὐτοῖς ἀγωνίσματος, καὶ αὐτὴν τὴν μικρὰν, καὶ ὡς ἂν τις εἴποι, τὸ γραφικὸν μυῖπάζειν δοκοῦσαν μετανοίαν, καὶ ὡς μὴ ἐπίστανται, συναυνοῦνται εἰς τὸ ἀπολέσθαι. Οὐκοῦν μὴ ἀποστῶμεν τῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσθενεῖς ἔχουσης Λίας, καὶ μετ' οὐ πολὺ τευξόμεθα τῆς ποδομένης Ῥαχὴλ τῆς εὐοφθαλμοῦ Αὐτῆ δ' ἂν εἴη τελεωτάτη, καὶ καθαρὰ, καὶ ἀκλήτης ἀρετῆ.

ΣΝΕ'. — ΝΕΙΛῶ ΜΟΝΑΧῶ.

« Ἐγενήθη, φησὶν ὁ μακάριος Δαυὶδ, τὰ δάκρυά μου ἔμοι ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός. » Ὁ γὰρ μὴ εἰκὴ μὴδὲ μάτην δακρῶν, ἀλλ' ἐκ διαθέσεως φιλοπόνου, καὶ φιλοθέου τῷ κλαυθμῷ κεχρημένος, ἐκεῖνος τοῖς οἰκείοις δάκρυσι τρέφεται δίκην ἄρτου, οὐκ ἐν τοῖς ἰλαροῖς μόνον, καὶ χρυσοῖς, καὶ θυμῆρεσιν, ἅπερ ἡμέραν καλεῖ ὁ ἅγιος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς περιστατικοῖς, καὶ λυπηροῖς, ἅπερ νύκτα συμβολικῶς ὀνομάζει ὁ αὐτὸς ἅγιος. Μακάριος γὰρ οἱ ἀρτίως πενθοῦντες καὶ γεωργοῦντες τὸ σωτήριον πένθος, ἵνα κατὰ τὸ μέλλον μεγάλως εὐφρανθῶσιν· οἱ γὰρ ἐν τῷ παρόντι βίβω τὰ δάκρυα σπείραντες, πρόδηλον ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ δράγματα τῆς ἀγαλλιᾶσεως τῆς μήποτε ληξούσης θεριοῦσι. Τισὶ δὲ τῶν μὴ θελότων ἐπὶ τοῖς ἰδίῳι σφάλμασι μετανοσῖν, ἐπιφέρει ὁ Κύριος θλίψεις, καὶ βασανισμὸν σώματος, ὅπως διὰ τῆς ἐκείνων κολάσεως, οἱ ἀμελεῖς, καὶ εὐαισθητότεροι πρὶν σκυθρωπῶν ὑπομεῖναι, εἰς διόρθωσιν ἔλθωσι, καὶ μὴ ἐγγρονίσωσιν ἐν τινὶ ἐλαττώματι.

ΣΝΖ'. — ΝΕΙΛῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Οὐδεὶς ταπεινότερος τοῦ ἀμαρτήσαντος, καὶ συντετριμμένου τῷ πνεύματι, καὶ μετὰ ἀναστασίου παρακαλοῦντες διὰ μετανοίας τὸν Κύριον. Χρὴ τοῖνον παντὸς πράγματος προκρίνειν τὴν εἰς Χριστὸν δέησιν, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπικαλεῖσθαι βοήθειαν, καὶ σκέπην. Οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλως ἐκδύναϊ τὴν πονηρὰν τῆς φθορᾶς δυναστείαν, μὴ τῆς θείας ἐνέργειας ἐφ' ἡμῶν ἀντιλαβοῦσης τὸ κράτος. Οὐκοῦν ταιαύταις χρωῖ ἰκεταῖς, καὶ φωναῖς πρὸς τὸν Κύριον· Βοηθῆς μου γενοῦ, Δέσποτα τῶν ὅλων Χριστέ, καὶ ὑπεράσπισον τῆς ἐμῆς ψυχικῆς ἀσθενείας. Ἀπαλλαγείην τῆς ἀνοσίου, καὶ ἀνασταστικῆς φθορᾶς· ἐλευθερὸς γενοίμην τῆς

A sine ulla distractione et errore animi oblatam Christo omnia contuenti Deo : tantoque magis, quantum et mortuos suscitare, et perturbationibus animæ et corporis universis medelam afferre, et dæmones ejicere, veneficia magorum dissolvere, et rationis expers corporis incendium extinguere : et carnis pulsus a dæmonibus interturbatos cognovimus, et quæ visa sunt insanabilia vulnera, quod aruerint, et induruerint longa incuria, et usu, illico, et præter expectationem omnem sanata.

ΣΝΛΙΥ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῶ ΛΕΚΤΟΡΙ.

Quidam absolutam puranicque pœnitentiam enixe captant, sed ab iniquitatis spiritibus ad tempus præpediti, inconsiderate negligenterque viventes, et lassescentes velociter ab incepto certamine desistent, et pusillam ipsam, et, ut quidam diceret, ex Scriptura nictantem pœnitentiam, et, ut ipsi nesciunt, in perditionem detruduntur. Ne igitur nos avellamus a Lia, quæ infirmos oculos habuit, et non multum post tempus desideratam Rachelem oculis decoram consequemur ²². **423** Hæc porro fuerit absolutissima, et munda, et inconcussa.

ΣΝΛΙΥ'. — ΝΙΛῶ ΜΟΝΑΧῶ.

« Factæ sunt, ait beatus David, lacrymæ meæ mihi panis die et nocte ²³. » Namque qui non temere, neque frustra illacrymatur, sed ex dispositione laboriosa, et Dei colente planctum usurpat, næ illis propriis lacrymis instar panis enutritur, non in lætis modo, et probis, et placitis, quæ diem sanctus vir appellat, sed et in adversis et tristibus, quæ noctem symbolice idem sanctus nuncupat. « Beati enim qui nunc gemunt ²⁴, » et salutarem mœstitiam colunt, ut in futurum ingenter lætentur. Qui namque in præsentī hæc vita lacrymas seminant, manifestum est eos illa die exultationis nusquam sinientis, manipulos metere ²⁵. Quos vero non pœnitet delictorum suorum, illis Dominus afflictiones et corporis tormenta subinfert, ut per eorum punitiōnem, negligentes, et qui sensu acutiores sunt, antequam trista quid subeant, emendentur, et in nullo defectu moras trahant.

ΣΝΛΙΥ'. — ΝΙΛῶ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡῶ.

Nemo, delinquente et contrito spiritu, et una cum lacrymis per pœnitentiam Dominum deprecante humilior est. Itaque ante res omnes preces in Deum præferendæ sunt, et Spiritus sancti auxilium invocandum, **424** exorandaque precatio. Neque fieri potest alio modo pravam corruptionis potentiam exuere, ni divina virtus super nos robur accipiat. Hinc itaque utere supplicationibus et vocibus ad Deum : Auxiliator sis mihi, Domine omnium Christe, et meam, quæ animam opprimit, imbecillitatem protege. Immunis sim ab iniqua et delictorum matre corruptione ; liber sim ab impie-

²² Judic. xv, 18. ²³ Gen. xxix, 17. ²⁴ Psal. xli, 4. ²⁵ Matth. v, 5. ²⁶ Psal. cxxv, 5.

late illiusque vinculis. Nullum opus in me malitiæ tyrannis exerceat; ne prævaleat in me dæmon adversarius; neque me per luxum captivum abducatur. Adveniat super me divini et adorandi Spiritus regnum, ut secedant, imo et in nihilum redigantur, quæ nunc in me prævalent mihi que imperant dissolutæ perturbationes.

CCLVII. — AGAPETO DIACONO.

Sæpius ex te, quod nunc repetis, audiui: Quid faciam? cum lacrymas appetam, et super peccata mea ingemiscere exoptem, et me in id compellem, neque ulla in oculos lacryma ascendit; et propterea corde indolenti suspiro: quod si alium in Christo dulce lacrymantem inspexero, in illius invidentiam adigor. Ad id sic respondeo: Proficuum est omnino desiderium lacrymarum; namque per ipsam appetentiam quispiam Deum conveniens, et veniam salutemque petens exauditur, uti scriptum est: « Desiderium pauperum exaudisti, Domine ». Et principi animæ parti, regiæ scilicet menti, inquit: « Desiderium cordis illius dedisti ei ». Quemadmodum enim 425 « qui concupiverit mulierem, jam nocchatus est in corde suo »; ita et concupiscens rem aliquam, sive ea sit bona, sive mala, jam eam in cogitatione sua complevit. Et confitebitur tibi, ait, videnti interiora cordis. « Confitere, quod cogitatio hominis confitebitur tibi », ait, et hoc tuum desiderium in sacrificium reputabitur, et in incensum illud ponet Deus, et dicet angelis suis de anima, eam a Salvatoris pedibus, quod digna non sit, avellere conantibus: « Sinite eam, quod cor illius afflictum et doloribus oppressum est ». Nec dissimile fuerit, quod de in impietatibus Ægyptiacis aliquando putrefactis Israelitis scriptum est; dicit enim Moysi Deus: « Vidi afflictionem, qua affligunt eos Ægyptii »; et vita eorum doloribus oppressa est, et gemitum eorum audiui, et descendi ut eripiam eos. Annon vides nullum aliud illis præclarum facinus appingi, nisi tantum, quod humiliabantur, et gemebant, et illius tantummodo causa Dei amorem de cælo evocant? Quod non in munditia, sed in humilitate recordatus est nostri Dominius, et liberavit nos ab Ægyptiis et immanissimo Pharaone. Pharaon vero nunc hominum osor diabolus est, et ab initio homicida; Ægyptus improbitas et peccatum; exactores operam dæmones; afflictio iniquitas. Et rursus Propheta: « Prope est Dominus contritis corde, et humiles spiritu salvos faciet »; et rursum: « Ad quem respiciam, nisi super mitem, et quietum, et sermones meos expavescentem »? Est præterea in nonnullis hominibus naturalis quædam constitutio, ad effundendas lacrymæ pertinax. Quid 426 itaque facto opus illi, qui lacrymas optat? Audi. Si non potes per visibiles oculos tibi lacrymas exprimere, effinge cogitationem

Α άνομιὰς καὶ τῶν δεσμῶν αὐτῆς· μὴ ἐνεργεῖτω ἐν ἐμοὶ ἡ τυραννὶς τῆς κακίας· μὴ κατακρατεῖται μου ὁ πόλεμος δαίμων, μηδὲ ἀγαγέτω με διὰ τῆς ἀσωτίας αἰχμάλωτον. Ἐλθέτω ἐπ' ἐμὲ ἡ τοῦ θεοῦ καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος βασιλεία, ἵνα ὑποχωρήσῃ, μᾶλλον δὲ εἰς τὸ μὴ ὂν χωρήσῃ τὰ νῦν ἐπικρατοῦντα, καὶ βασιλεύοντά μου ἐκλειυμένα πάθη.

ΣΝΖ'. — ΑΓΑΠΗΤΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἦκουσά σου πολλάκις, ὡσπερ καὶ νῦν, λέγοντος· Τί ποιῶ, ὅτι ἐπιθυμῶ τοῦ κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι ἐπὶ ταῖς ἀμαρτίαις μου, καὶ βιάζομαι ἐμαυτὸν εἰς τοῦτο, καὶ οὐκ ἔρχεται εἰς ὄφθαλμόν μου δάκρυον· μόνον δὲ ἐπὶ τοῦτο ὀδυρόμενος τὴν καρδίαν στείνω; Ἐάν δὲ ἄλλον ἐν Χριστῷ γλυκῶς δακρύοντα θεάσωμαι, πολεμοῦμαι εἰς φθόνον αὐτοῦ. Πρὸς ὅπερ φημί, ὅτι ὠφελιμὸν ἔστι τὸ ὄλωσ' ἐπιθυμῆν δακρύων· καὶ δι' αὐτῆς γάρ τις τῆς ἐπιθυμίας ἐντυγχάνων Θεῷ, καὶ αἰτούμενος συγχώρησιν καὶ σωτηρίαν, εἰσακούεται κατὰ τὸ εἰρημένον· Ἐτὴν ἐπιθυμίαν τῶν πενήτων εἰσήκουσας, Κύριε. Καὶ τῷ ἡγεμονικῷ, τουτέστι τῷ βασιλεῖ νοῦ, φησὶ· Ἐτὴν ἐπιθυμίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ ἔδωκας αὐτῷ. Ἄσπερ γὰρ ὁ ἐπιθυμήσας γυναῖκα, ἤδη ἐμοίχευσαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὕτως καὶ ὁ ἐπιθυμήσας τι πρᾶγμα, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν, ἤδη ἐπλήρωσεν αὐτὸ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ. Καὶ ἐξομολογῆσεται σοι, φησὶ, ὁρῶντι τὰ ἐγκάρδια· Ἐξομολογοῦ, ὅτι ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογῆσεται σοι, φησὶ· καὶ σου ἡ τοιαύτη ἐπιθυμία εἰς θυσίαν λογισθήσεται, καὶ εἰς θυμίαμα ταύτην τάξει ὁ Θεός, καὶ ἔρει τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ περὶ τῆς ψυχῆς τοῖς βουλομένοις αὐτὴν ἀπώσασθαι τῶν ποδῶν τοῦ Σωτῆρος διὰ τὴν ἀναξίωτητα αὐτῆς· Ἐἆρετε αὐτὴν, ὅτι ἡ καρδία ἀναξίωτος τεθλιμμένη, καὶ κατώδυνός ἐστι. Τοιοῦτόν τι γέγραπται καὶ περὶ τῶν σαθρωθέντων ἐν Αἰγυπτιακαῖς ἀσεβείαις ποτὲ Ἰσραηλιτῶν. Λέγει γὰρ ὁ Θεός τῷ Μωϋσῆ, ὅτι Ἐγὼ βλέπω τὸν θλιμμένον, ὄνπερ θλίβουσιν αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν κατώδυνος ὑπάρχει, καὶ ἤκουσα τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν, καὶ κατέβην τοῦ ἐξελεῖσθαι αὐτοὺς. Βλέπε ὅτι οὐδεμίαν ἄλλην ἀγαθοεργίαν μαρτυρεῖ αὐτοῖς, εἰ μὴ μόνον, ὅτι ἐταπεινοῦντο, καὶ ἐστέναζον, καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἐπεσπᾶσαντο τοῦ Θεοῦ φιλίαν· ὅτι οὐκ ἐν τῇ καθαρότητι, ἀλλ' ἐν τῇ ταπεινώσει ἐνήσθη ἡμῶν ὁ Κύριος, καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ τοῦ πικροτάτου Φαραῶ. Φαραῶ δὲ νῦν μισάνθρωπος ἡμῖν ὑπάρχει ὁ διάβολος, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνος ἐστίν. Αἰγυπτὸς δὲ ἡ φαυλότης, καὶ ἡ ἀμαρτία· ἐργοδιώκται οἱ δαίμονες· θλίψις δὲ ἡ παρανομία. Καὶ πάλιν ὁ Προφήτης· Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει. Καὶ πάλιν· Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρῶον, καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; Ἐστὶ δὲ καὶ κατασκευὴ ἐν τισιν ἀνθρώποις φυσικῇ, εὐχερῶς δάκρυα μὴ παρέχουσα. Τὶ οὖν χρὴ δακρῶν ἐπιθυμοῦντα; Λέξω σοι. Ἐάν

³ Psal. ix, 34. ⁴ Psal. xx, 3. ⁵ Matth. v, 28. ⁶ Psal. lxxv, 11. ⁷ IV Reg. iv 27. ⁸ Exod. iii, 9. ⁹ Psal. cxxxv, 23. ¹⁰ Exod. vi, 5. ¹¹ Joan. viii, 44. ¹² Psal. xxxv, 19. ¹³ Isa. lxxvi, 2.

μη δύνῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν φαινομένων διακρῦσαι, ποιήσον τὴν διάνοιάν σου, ὡς περ καθ' ὑπνον κλαίουσαν πολλάκις τεθέσθαι, οὕτως καὶ γρηγοροῦσαν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ κλαίων τῇ ἐνθυμῆσει, καὶ ἐκχέον δάκρυα· καὶ δυνήσῃ καθαρθῆναι ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν· Ὅπερ παραινῶ καὶ ὁ Ψαλμῶδὸς λέγων· « Ἐκχέετε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν. » Πλὴν οἶδά τινας μὴ σπάντας μέχρι τούτου, ἀλλὰ διὰ πίστεώς τινος, καὶ δεήσεως στρέψαντας τὴν νοσητὴν πέτραν εἰς λίμνας ὑδάτων. Συνεχῶς γὰρ τῷ λόγῳ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ πυκνὰ τὴν καρδίαν κεντούντες τῇ μνήμῃ τῶν τοῦ Θεοῦ θαυμάτων, παρασκεύασαν ἑξῆθεν ἀπὸ ἔσω βλύσαι ἀπὸ λιθίνων ὀφθαλμῶν τὸ τῶν δακρῶν ὕμα. Εἰ δὲ αὐτὸς μὴ δυνήθῃς τοιαύτης ἐπιτυχεῖν χάριτος, ἥσπερ ἐκείνῳ ἀπῆλυσαν, ὄρξ· δὲ ἄλλον ἐν ταῖς εὐχαῖς κλαίοντα, δόξασον τὸν Κύριον ἐπὶ τούτῳ, λέγων· « Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε ὁ Θεός μου, ὁ ἐμὲ μὲν στερεῆσας τοῦ τοιοῦτου λυσιπότηρου, καὶ καθαρτικοῦ δώρου, τῷ δὲ ἀδελφῷ μου χαρισάμενος αὐτό. Πλήθυνον τὴν χάριν σου εἰς αὐτόν, ὦ Δέσποτα, ἕως τέλος· μέλος γάρ μου ὑπάρχει ὁ ἀδελφός· μέλος δὲ ἐνδὸς δοξαζομένου, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. Ἐὰν οὕτως διατιθῆς πρὸς τὸν ἀδελφόν, καὶ ἰλαρύνῃς πρὸς αὐτὸν τὴν γνώμην σου, συμμεριστής γίνῃ ἐκείνῳ, εἰς ὅπερ αὐτὸς ἐκτήσατο χάρισμα, καὶ κοινὸς ἀμφοτέροις ἔσται ὁ στέφανος, ἐὰν διὰ τὸν Χριστὸν ταῦτα γίνηται.

ΣΝΗ'. — ΤΡΑΙΑΝΟ.

Οὐ χρὴ τῶν δοκούντων ἐπιτελεῖν εἶναι πταισμάτων καταφρονεῖν, ὡς μικρῶν· τὸ γὰρ μικρὸν ἐκείνο ἀμαρτήματα εἰς μεγάλας παρανομίας δύναται εἰσοδιᾶσαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ καταβλάψαι τὰ μέγιστα. Φυλάττω τοίνυν τὰ βραχέα τῆς ψυχῆς παθήματα, ἵνα μὴ διὰ τῶν νομιζομένων μικρῶν ἀμαρτημάτων, πρὸς αὐτὰ τῆς βαθείας φαυλότητος, κατελθῆσιν τὰ βάραθρα.

ΣΝΘ'. — ΠΑΛΛΑΔΙΟ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ.

Οἱ πονηροὶ καὶ φιλάμαρτοι λογισμοὶ χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ Κυρίου τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν δὲ παρακληθεῖς ὁ Θεὸς θανατώσῃ, καὶ ἀπαλῆσῃ τοὺς πονηροὺς, καὶ ἀνοσιούς λογισμοὺς, τότε δυνήσεται ὁ ἄνθρωπος ἐξαναστήναι τοῦ ἐδάφους τῆς ἀμαρτημοσύνης, καὶ προσφυγεῖν τῷ ἀγαθῷ Θεῷ. Καὶ τοιοῦτον ὑπολάμβανε εἶναι τὸ εἰρημένον, ὅτι « Ἐξηγέρθην, καὶ ἔτι εἰμι μετὰ σοῦ, ὡς περ ἤμην ἐξ ἀρχῆς, ἐὰν μὲντοι ἀποκτείνῃς ἀμαρτωλοὺς, ὁ Θεός. »

ΣΝΑ'. — ΣΟΦΡΟΝΙΟ.

Λέγεις καὶ μὴ θέλοντί σοι ἀπιστίαν πρὸς Θεὸν ἐγγίνεσθαι σοι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ καὶ μὴ πτήξης τὴν κακῶς ὑποτιθέμενον τῇ καρδίᾳ τὴν ἀπιστίαν, ἀνάδειξον δὲ αὐτὸν θαρσαλέως Χριστῷ τῷ μεγάλῳ ἰατρῷ, κράζων· « Πίστις ὡ, Δέσποτα, βοήθησον τῇ ἐμῇ ἀπιστίᾳ. » καὶ τεύξῃ θεραπείας.

ΣΝΒ'. — ΚΥΡΙΑΚΟ.

Ἡ ἀμαρτία πολυσεαδῶς καὶ πολυτρόπως τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ καταμίγνυται. Ταυτησὶ δὲ ἔστιν αἰτιον τὸ μὴ παραλαμβάνεσθαι παρὰ τῶν ἀνθρώπων τὴν

A tuam, quemadmodum inter somnandum lacrymis concitatam inspexisti, ita et vigilem ante Deum cogitatione tremens et lacrymas profundens: et a peccato expurgare poteris. Quod et Psalmus illis adhortatur: « Effundite in conspectu illius corda vestra ». Verumtamen plerosque non ad hoc solummodo persistentes, sed per fidem et supplicationes intellectualem petram in aquarum paludes convertisse cognovi. Frequenter enim Verbo Christi Dei nostri, sæpeque cor pungentes admirabilem Dei memoria, fecerunt, ut extra ab interioribus, et saxeis oculis lacrymarum fluxus emergeret. Quod si ipse simile nancisci munus minime valueris, quod illi consecuti sunt, videsque alium inter supplicandum in fletum irrumperere; da gloriam Domino, dicens: Gratias ago tibi, Domine Deus meus, qui me a dira dissolvente, et expurgante munere privasti, et fratri meo elargitus es. Multiplica in eo gratiam tuam, Domine, usque ad finem: membrum siquidem meum est frater; et membro uno gloria coonestato, reliqua membra congaudent. Si ita erga fratrem tuum dispositus fueris, et mentem tuam exhilarabis; doni, quod ille consecutus est, æqua portione particeps eris, et communis utrique corona accedet, dummodo hæc per Christum fiant.

CCLVIII. — ΤΡΑΙΑΝΟ.

Errores, qui minimi esse judicantur, contemnendi non sunt: pusillum etenim illud peccatum in ingentes iniquitates hominem compellere potest, et maximis afficere damnis. Cave tibi igitur a parvis animæ perturbationibus, ne per parva juxta hominum existimationem delicta, ad ipsa profundæ impietatis barathra præceps agaris.

CCLIX. — ΠΑΛΛΑΔΙΟ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟ.

Pravæ et sceleratæ cogitationes hominem a Domino sejungunt. Si vero Deus exoratus, neci tradat, perdatque improbas et impias cogitationes, tunc poterit homo ex solo iniquitatis exsurgere, et ad bonum Deum confugere. Nec aliud esse, quod dicitur, teneto: « Surrexi, et adhuc sum tecum, » quemadmodum eram a principio, « si tu quidem perdes peccatores, Deus ». »

CCLX. — ΣΟΦΡΟΝΙΟ.

Narras, etiam invito tibi adversus Deum incredulitatem a diabolo ingeri. Verumtamen ne timeas prave cordis incredulitatem suggerentem, imo assumptis animis Christo eximio medico temetipsum ostendito, clamans: « Credo, Domine, et meæ incredulitati auxilium exhibe: » medicinam habebis.

CCLXI. — ΚΥΡΙΑΚΟ.

Peccatum variis multisque modis humanæ vitæ conjungitur. Hujus vero causa fuerit, quod homines divinam opem ad ea quæ præ manibus sunt, non

¹⁶ Psal. lxi, 9. ¹⁷ I Cor. xii, 26. ¹⁸ Psal. cxxviii, 48, 49. ¹⁹ Matth. ix, 21.

asciscant. **428** Etenim si studia oratio antecesserit, aditum adversus animam facile temeriterque intrans, et varia iniquitas non inveniet. Memoria siquidem divina cordi infixæ, adversarii machinæ cadunt evanescentque, ubique justitia in dubiis sese interponente. Separatur porro a Deo, quicumque se cum Deo conjungere per orationem fastidit.

CCLXII. — CYPRIANO.

Magnum equidem fuerit, nunquam lapsui obnoxium fuisse; quod si aliquando fraude impetuque hostis advenerit, ad probiorem spem recurrendum est. Semper enim in contraria inclinationes hominum rapiuntur. Suevit autem et spiritualis disciplina repositum in animis malitiæ fumum discutere. Similiter quoque eloquia sanctissima vires conciliant divinas, possuntque ex pravo habitu in bonum cum desiderio legentem transvehere.

CCLXIII. — RUFINO.

Qui maximorum desiderio tenetur, non molliter aut delicate, imo neque obiter, sed diligenter et generosis conatibus necesse est ut operibus manus injiciat.

CCLXIV. — CHARITONI.

Quemadmodum fumus in aerem sublatus, nullum propriæ naturæ vestigium imprimit, et cera in ignem demissa nunquam apparet; sic et te longo **429** tempore Dominum humanissimum deprecante exoranteque, si divina gratia virtusque accesserit, quæ nunc dominantur affectiones penitus obscuræ evanescent. Neque enim tenebræ luminis præsentiam sustinent, neque infirmitas permanet adveniente bona valetudine. Non afficiunt itaque conturbationes conturbationum præsentis vacuitate.

CCLXV. — JONÆ MONACHO.

«Myrmecoleon periiit, eo quod non haberet cibum, tale quid innuit¹⁸. Insidiosum quippe affectionis excrescendæ propalare volens beatus Job, compositam illius appellationem commentus est, ex audacissimo leone, et omnium abjectissima formica, nomen efformans. Aggressiones enim perturbationum ex vilibus imaginibus primum creantur, instar formicæ clanculum irrepentis: postmodum vero in magnam molem excrescunt, adeo ut non mitius aggressore leone cuicumque periculum creent. Hinc certator debet tunc adversus perturbationes colluctari, dum uti formicæ accedunt, vilitatem uti escam proponentes. Quod si ad leonis vires pervenerint, difficiles sunt expugnati. Cibis itaque illis præbeandis non est. Cibis porro illis fuerit per sensus rerum sensilium imagines intromissæ. Hæ siquidem perturbationes nutriunt, quodcumque visum per successione[m] adversus animam armantes.

430 CCLXVI. — ADRIANO.

Sæpius supplex orans, nec exorata consequens

¹⁸ Job iv, 11.

Α τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν πρὸς τὰ ἐν χειρὶ σπουδαζόμενα. Ἐὰν γὰρ τῆς σπουδῆς ἡ εὐχὴ προηγήσεται, οὐχ εὐρήσει πάροδον κατὰ τῆς ψυχῆς ἡ ἐπερίστατος καὶ ποικιλὴ ἀμαρτία. Τῆς γὰρ τοῦ Θεοῦ μνήμης τῇ καρδίᾳ καθιδρυμένης, ἀπρακτοὶ μένουσιν αἱ τοῦ ἀντικειμένου ἐπινοίαι, πανταχοῦ τῆς δικαιοσύνης ἐν αὐτῷ ἀμφισθητοὶ μένοι· μεσιτευσούσης. Χωρίζεται δὲ ἀπὸ Θεοῦ πᾶς ἄνθρωπος, ὁ μὴ βουλόμενος διὰ προσευχῆς τῷ Θεῷ συνάπτειν ἑαυτόν.

ΣΕΒ'. — ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ.

Μέγα μὲν τὸ μηδέποτε καταδέχεσθαι πτώμα· εἰ δὲ κατὰ συναρπαγὴν ποτε τοῦ ἔχθρου πταίσματι προσγένηται, προσφευκτέον τῇ χρηστοτέρᾳ ἐλπίδι. Ἄει γὰρ πρὸς τὰ ἐναντία βέβηται αἱ βόται τῶν ἀνθρώπων. Εἴθε δὲ καὶ ἡ πνευματικὴ διδασκαλίαι ἐξελαύνει τὸν ἐναποθεθέντα ταῖς ψυχαῖς τῆς κακίας καπνόν. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ πανάγιοι λόγοι δύναμιν θεῖαν ἐπιφέρονται, καὶ ἰσχύουσιν ἀπὸ τῆς καχεξίας μεταβῆθαι εἰς ἀναθοξίαν τὸν ἀναγινώσκοντα μετὰ πόθου.

ΣΕΓ'. — ΡΟΥΦΙΝΟΥ.

Τὸν τῶν μεγίστων γλιχόμενον, οὐ χαύνως, καὶ διακεκλασμένως, ἀλλ' ὡσπερ ἐν παρέργῳ, ἀλλὰ σπουδαίως, καὶ γενναίως ἀνάγκη τῶν ἔργων ἐφάπτεσθαι.

ΣΕΔ'. — ΧΑΡΙΤΩΝΙ.

Ὡσπερ ὁ καπνὸς ἀναχθεὶς εἰς τὸν ἀέρα σημεῖον τῆς οικείας φύσεως οὐχ ὑπέλειπετο, καὶ κηρὸς ἐν πυρὶ γενόμενος οὐκ ἔτι εὐρίσκειται· οὕτως ἐπὶ πολλῷ παρακαλοῦντός σου τὸν φιλάνθρωπον Κύριον, καὶ καθικετεύοντός, ἐὰν φθάσῃ ἐπὶ σὲ ἡ θεῖα χάρις καὶ δύναμις, τὰ νῦν ἐπικρατοῦντα πάθη εἰς ἀφανισμόν περιστήσεται. Οὐ γὰρ ὑπομένει τὸ σκότος, τὴν τοῦ φωτὸς παρουσίαν, οὔτε νόσος ἵσταται ἐπιλαβούσης ὑγείας. Οὐκ ἐνεργεῖ οὖν τὰ πάθη παρουσίας τῆς ἀπαθείας.

ΣΕΕ'. — ΙΩΝΑ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Τὸ ἐκ μυρμηκολίων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βορὰν, οὗτοι οὖν τι σημαίνει εἰσικε. Τὸ γὰρ ἐνεδρευστικὸν τοῦ πάθους τοῦ μαρτοῦ δείξει· θέλων ὁ μακάριος Ἰώβ, σύνθετον ἐξέμυρεν αὐτοῦ τὴν προσηγορίαν, ἐκ τοῦ θρασυτάτου λέοντος, καὶ ἐκ τοῦ πάντων εὐτελεστάτου μύρμηκος συνθεῖς τοῦνομα. Αἱ μὲν γὰρ προσβολαὶ τῶν παθῶν ἀπὸ εὐτελῶν φαντασιῶν ἀρχονται πρῶτον, μύρμηκος δίκην λαυθανόντως προσέρπουσαι· τὰ δὲ τελευταῖα ἐπὶ μέγαν ἐξάιρεται ὄγκον ὡς οὐκ ἔλαττον λέοντος ἐπιδρομῆως τῷ παρατυχόντι παρασεῖν τὸν κίνδυνον. Ὅθεν χρὴ τὸν αγωνιστὴν τότε παλαίειν πρὸς τὰ πάθη, ὅταν ὡς μύρμηκας προσέρχωνται, δέλεαρ τὴν εὐτέλειαν προβαλλόμενα. Ἐὰν γὰρ ἐπὶ τὴν τοῦ λέοντος φθάσουσιν ἰσχύον ἔλθειν, δυσκαταγίνιστα γίνεται. Δεῖ τοίνυν αὐτοῖς βορὰν μὴ παρέχειν. Βορὰ δὲ τούτων εἰσὶν αἱ διὰ τῶν αἰσθησεων εἰσερχόμεναι τῶν αἰσθητῶν εἰκόνες· αὗται γὰρ τρέφουσι τὰ πάθη, ἕκαστον εἰδῶλον ἐκ διαδοχῆς ὀπλίζουσαι κατὰ τῆς ψυχῆς.

ΣΕΖ'. — ΑΔΡΙΑΝΟΥ.

Πλειστάκις δεηθείς, καὶ ἀποτυχόν, μὴ ἀποκάμης,

μηδὲ ἀπαλπίσης, ἀλλ' ἀνακαινίσας τοὺς πρὸς θεὸν λιδέλλουσι, πρόσθε ἀναιδῶς τῷ Δεσπότη· προτιμᾶται γὰρ ἐν ταῖς ἀνάγκαις τῆς αἰδοῦς ἢ ἀναίδειας. Διὰ γὰρ τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ, δοθῆσεται αὐτῷ ὅσον θέλει, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος.

ΣΕΖ'. — ΦΙΛΟΥΜΕΝῸ ΜΟΝΑΧῸ.

Οὐκ ἐν τῷ πεπράχθαι ποτὲ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀεὶ πράττεσθαι, καὶ ἐνεργεῖσθαι τὰ θεῖα κατορθώματα τὴν εὐφημίαν ἔχειν, καὶ τὸν ἑταῖρον λογιζόμεθα.

ΣΕΗ'.

Ὁ ἡνίοχος, νοῦς τὸν μὲν εὐθύνει τῶν ἵππων, τὸν δὲ ἀνακόπτει, τὸν δὲ καθικνεῖται διὰ τῆς μᾶστιγος· ἐπειδὴ τῶν ἵππων ὁ μὲν γοργός καὶ ὀξύς, ὁ δὲ βραδύς, ὁ δὲ θερμός· μέγρις ἂν τοῖς πᾶσι μίαν σύμπνοιαν πρὸς τὸν δρόμον ἐμποίησεν. Οὐκοῦν οὔτε πλεονάζοντι τῷ θερμῷ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νεότητος, τὰς τῆς πυρώσεως προσθήκας ἐπινοήσῃ, οὔτε κατεψυγμένα διὰ πάθος, ἢ χρόνον τὰ ψύχοντα, καὶ καταμαραίνοντα πλεονάσῃ· ἴνα μήτε τὸ πολὺ πλεονάσῃ, μήτε τὸ ὀλίγον ἐλαττονήσῃ· ἀλλὰ τὸ ἐν ἑκάστῳ ἀμετρον περικόπτων τῆς τοῦ ἐνδόντος, προσθήκης ἐπιμελήσεται, καὶ μετὰ τοσοῦτον τῆς ἐφ' ἑκάτερα τοῦ σώματος ἀχρηστίας φυλάξεται, ὡς μήτε δι' ὑπερβαλοῦσης εὐπαθείας ἀτακτὸν ἑαυτῷ, καὶ δυστήνιον ἐπασκῆσιν τὴν σάρκα, μήτε διὰ τῆς ἀμέτρου κακοπαθείας, νοσήσῃ, καὶ λελυμένην, καὶ ἄστονον πρὸς τὴν ἀναγκαίαν ὑπηρεσίαν κατασκευάσῃ. Οὗτος ὁ τελειώτατος τῆς ἐγκρατείας σκοπὸς, οὗ τὸ βλέπειν πρὸς τὴν τοῦ σώματος κακοπάθειαν, καὶ κατάλυσιν, καὶ παντελῆ ἀχρεΐωσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν ψυχικῶν κινήματων εὐκολίαν.

ΣΕΘ'. — ΙΟΥΛΙΑΝῸ.

Τότε πιστὸς λογισθήσῃ, ὅταν μήπω κομισάμενος τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, μένεις προσδοκῶν, καὶ ἀπεκδεχόμενος λήψεσθαι πάντως τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, καὶ τὴν θεῖαν ἐπαγγελίαν ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι. Εἰ γὰρ νῦν ἐτοίμω, καὶ παραχρῆμα ὁ Κύριος τὰς ἀμοιβὰς παρεῖχε τῆς ἀγαθοεργίας, ἐμπορεῖα μᾶλλον τὸ πρᾶγμα ἐτύγχανε, καὶ οὐ θεοσέβεια. Ἐδῶξαμεν γὰρ ἂν εἶναι δίκαιοι, οὐ διὰ τὸ εὐσεβῆς, ἀλλὰ διὰ τὸ κροδαλίον.

ΣΟ'. — ΠΕΡΓΑΜῸ ΑΝΑΓΝΩΣΤῆ.

Εἰ μέχρι τῆς ἐσχάτης τοῦ ἀνθρώπου ἀναπνοῆς, τὴν οὐκείαν ἰσχὺν δείκνουσιν ἢ ἀγαθῆ, καὶ μεγαλωφελῆς, καὶ ὀνησιφόρος μετάνοια, καὶ ἐν αὐταῖς προσλαμβανόμενη ταῖς τοῦ θανάτου πύλαις, τῷ ψυχόρραγῆν ἐπὶ τοῦ σκίμπεδος καὶ μέλλειν ἐξίνασι τοῦ σταδίου διακιοῦσα καὶ σώζουσα τὸν ἐξαμαρτήσαντα, καὶ μεταμεληθέντα, καὶ ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ ἐκτεταγμένον ἕπιον καὶ τὰ τελευταῖα πνέοντα, τίνας χάριν, εἰπέ μοι, σαυτὸν ὠθεῖς πρὸς ἀπόγνωσιν, δέον σπεύδειν πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν τῶν πταισθέντων καὶ μεταμέλειαν;

ΣΟΑ'. — ΕΥΠΡΑΞΙῸ ΔΙΑΚΟΝῆ.

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸν ἅγιον· « Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστέρως; » διδασκόμεθα, ὅτι παρὰ θεοῦ

A nec despondito animum, nec desperato, sed renovatis ad Deum libellis, inverecunde ad Dominum accedito : in necessitatibus enim verecundiæ inverecundia præponitur. Propter enim inverecundiam illius, dabitur illi quantum voluerit ¹⁹, ut Dominus dixit.

CCLXVII. — PHILUMENO MONACHO.

Non quod aliquando facta sint, sed quod semper fiant, et opere absolvantur divina facinora præconium consequuntur, et laudanda esse prædicantur.

CCLXVIII.

Mens auriga equum, hunc quidem dirigit, alium refrenat, alium scutica flagellat; siquidem equorum hic quidem velox et pernix, hic tardus, alius vehementis, donec omnibus unam ad cursum conspirationem admisceat. Quare neque tempore juventutis abundanti calido ignem ac flammam exaggera, neque propter malam ægritudinem aut tempus refrigerantia, et extinguentia adaugeas, ne et nimium superabundet, et pusillum imminuatur; sed in omnibus immodicum temperans, illius, quod deest, additamentum procurabis : et sic corporis in utramque partem inutilitates cavebis, ita ut neque ex superabundanti luxu inordinatam tibi ipsi, et effrenatam carnem exerceas, neque ob immoderatam **431** molestiam, morbosam, et fractam, et invalidam ad necessarium ministerium efficias. Et hic est perfectissimus continentia scopus, non ad corporis molestiam, et perniciem, et omnimodam inutilitatem, sed ad eos, qui animæ sunt, motus facilitatem conspicerem.

CCLXIX. — JULIANO.

Tunc fidelis reputaberis, cum nondum assecutus sempiterna bona, perstas expectans, et præstolans omnino bona sempiterna, et divina promissa in futuro sæculo. Etenim si nunc prompte statimque Dominus rerum bene gestarum præmia penderet; mercatoria potius res fuisset, et non pietas; et nos videremur justis esse non pietatis, sedj emolumentum gratia.

CCLXX. — PERGAMO LECTORI.

Si ad extremum usque hominis spiritum vires proprias ostendit proba et maxime proficua, utilisque pœnitentia, et in ipsis excepta mortis foribus, cum quis animam in lectulo agit, et iē stadio egresurus est, justificans et salvans peccatorem jam pœnitentia ductum, et ante Christum supinum extensum, et postrema spirantem; quam ratione, dic, sodes, teipsum in desperationem compellis, cum deberes ad delictorum cognitionem et pœnitentiam maturare?

432 CCLXXI. — EUPRAXIO ΔΙΑΚΟΝῸ.

Ex sancti illius dicto : « Quis dabit mihi alas sicut columbæ ¹⁹ ? » edocemur, a Deo impertiri

nobis spirituales alas, ut et nunc noxias perturbaciones, et in fine vitæ dæmoniacas cohortes, adversus nos impetentes superevolare possimus. Non autem, utut est, quibuscumque obviam divinam spiritualium munerum gratiam Dominus elargitur, sed iis, qui cum dolore, et mœstitiâ, et sudore, noctu interdiumque eam exposcunt. Quare ante omnia cultum orationi addictum amplectemur.

CCLXXII.—PAULINO DOMESTICO.

Donec tu cum omni dilectione, et timore, et reverentia ad tuimet ipsius Dominum respicis, ille etiam benigne, amiceque intendit : neque contra te prævalebunt, neque Satanas, neque perturbatio, neque infortunium, neque peccatum omne. Cum vero Dominico metu te privaveris, et Salvatoris proprii oblitus fueris, tum et ille avertet faciem suam a te ; sicque postmodum fles malis universis obnoxius. Ilque sciens sanctus nescio quis, dicens deprecabatur : « Ne avertas faciem tuam a me, et ne declines in ira a servo tuo ²¹. »

CCLXXIII.—AQUILINO.

Hostes vitæ nostræ dæmones nunquam neque defatigantur, nec cessant obturbantes et tentantes, **433** et insidias struentes, et agredientes, neque nos debemus pigrescere, et negligere, et defatigari, et cessare in auxilium nostram pretiosam Christi nomen invocare, et ob id tormentis et afflictionibus nos vexantes incessere. Ingens etenim tormentum, et afflictio, et tremor spiritibus improbis oratio fidelium est.

CCLXXIV.—MODESTO.

Cum aliquando de male vituperabiliterque gestis conscius factus indolueris, et ab imo pectore suspiria traxeris, tum scito te divinam protectionem opemque consecutum fuisse. Cum autem metuere ac tremere ab alto iudicem venientem dicis, ipse tibi suggero non esse desperandum, o optimum caput, imo in cultu precibus ac supplicationibus dedito, et vigiliis, et spe valida persistendum, et de salute sperandum. Non est itaque desperandum, ut dictum est ; eoque potissimum, quod diris ille ac execrabilis maxima lætitiâ et gaudio efferatur, magisque ac validius impetat animas, quæ in desperationem inclinent.

CCLXXV.—ANASTASIO.

Mulier illa, cujus in Evangelio mentio est, quæ terram infandi sanguinis stillis inquinaverat²², pro cuiuslibet immundæ animæ persona assumitur : fide enim supra modum omnem uas, et strobilam Dominicam tangens, fontem sanguinis illico exsiccavit. Illis edocemur, singulis hominibus propter iniquitates metuentibus, verum credentibus, invocantibusque Christum Dei Filium, exoriri **434** justitiæ Solem, qui peccatorem justificet, et medicinam per mundas alas elargitur.

²¹ Psal. xxvi, 9. ²² Matth. ix, 20.

ἄ ἐστι τὸ δοῦναι ἡμῖν πνευματικὰς πτέρυγας, ἵνα καὶ νῦν τὰ ὀλέθρια πάθῃ, καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ τὰς δαιμονικὰς φάλαγγας ὀρμώσας καθ' ἡμῶν, ὑπερπητῆναι ἰσχύσωμεν. Οὐχ ἀπλῶς δὲ τοῖς τυχοῦσι τὴν θείαν τῶν πνευματικῶν χάριν δωρεῖται ὁ Κύριος, ἀλλὰ τοῖς μετὰ πόνου καὶ μόχθου, καὶ ἰδρώτος αἰτουμένοις νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν. Οὐκοῦν πλέον πάντων τὴν εὐκτικὴν λατρείαν μεταχειρισόμεθα.

ΣΟΒ'. — ΠΑΥΛΙΝῸ ΔΟΜΕΣΤΙΚῸ.

Μέχρις ἂν σὺ μετὰ πάσης εὐνοίας, καὶ φόβου, καὶ εὐλαβείας ἀναβλήπῃς πρὸς τὸν σεαυτοῦ Δεσπότην, κἀκείνος δηλονότι εὐμνῶς σοι, καὶ φιλοστόργως προσέχει, καὶ οὐκ ἂν δυνηθεῖς πρὸς σὲ ὁ Σατανᾶς, οὐ πάθος, οὐ συμφορὰ, οὐχ ἁμαρτία πᾶσα. Ὅταν δὲ σὺ ἀποστερῶν τοῦ Δεσποτικοῦ φόβου, καὶ ἐπιλάβῃ τοῦ οἰκείου Σωτῆρος, τότε καὶ αὐτὸς ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον ἀπὸ σοῦ, καὶ λοιπὸν γενήσῃ παντὶ κακῷ ὑποχείριος. Ὅπερ ἐπιστάμενός τις τῶν ἁγίων εὐχέτο λέγων, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δεύλου σου.

ΣΟΓ'. — ΑΚΥΛΙΝῸ.

Εἰ οἱ ἐχθροὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν δαίμονες οὐκ ἀποκάμνουσί ποτε, οὐδὲ παύονται παρενοχλοῦντες, καὶ πειράζοντες, ἐνεδρεύοντές τε, καὶ ἐφόδους ποιούμενοι, οὐδὲ ἡμεῖς ὀφειλομένους ὀκνεῖν, καὶ ἀκηδῆν, καὶ ἀποκάμνειν, καὶ παύεσθαι τοῦ ἐπικαλεῖσθαι πρὸς βοήθειαν ἡμῶν τὸ τίμιον Χριστοῦ ὄνομα, καὶ διὰ τοῦτο βασανίζειν, καὶ ἐκθλιβεῖν τοὺς θλιβοντας. Μεγάλη γὰρ βάσανος, καὶ ἐκθλιψίς, καὶ φόβος τοῖς πονηροῖς πνεύμασιν ἢ προσευχῇ τῶν πιστῶν.

ΣΟΔ'. — ΜΟΔΕΣΤῸ.

Ὅταν ποτὲ ἐν συναισθήσει γενόμενος τῶν ψεκτῶν πεπραγμένων σοι βύθιον στεναγμῶν ἀναπέμφῃς, τότε γυνῶθι τετυχηκένοι θελας ἐπιπέφωσός τε καὶ ἀρωγῆς. Ἐπεὶ δὲ φοβεῖσθαι λέγεις, καὶ τρέμειν τὸν ἄνωθεν ἐρχόμενον δικαστὴν, ἐγὼ σοι λέγω, ὅτι οὐκ ἀπογνωστέον, ὡ βέλτιστε, προσκαρτερεῖτόν δὲ μᾶλλον τῇ ἐνεκτικῇ λατρείᾳ, καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ στερεμνίᾳ ἐπιτελεῖν, καὶ ἐπιστεῖον σωθῆναι. Οὐκ ἀπογνωστέων τοίνυν, ὡς εἴρηται, μάλιστα τοῦ δεινοῦ παλαμναίου λιαν γανυμένου, καὶ γεγηθότος, καὶ πλέον ἐπεμβαίνοντος ταῖς νεοῦσais εἰς ἀπόγνωσιν ψυχᾶς.

ΣΟΕ'. — ΑΝΑΣΤΑΣΙῸ.

Ἡ γυνὴ ἐκεῖνη, ἥς τὸ Εὐαγγέλιον μὲνηται, ἡ τὴν γῆν μολύνασα τοῖς τοῦ ἀφάτου αἵματος σταγετοῖς, εἰς πρόσωπον πάσης ψυχῆς ἀκαθάρτου λαμβάνεται. Πίστει γὰρ ὑπερβαλοῦση χρησαμένη ἐκεῖνη καὶ ἀψαμένη κραστέδου Δεσποτικοῦ, εὐθὺς ἐξήρανε τὴν τοῦ αἵματος πηγὴν. Ἐξ οὗ διδασκόμεθα, ὅτι παντὶ ἀνθρώπῳ φοβουμένῳ διὰ τὰς ἁμαρτίας, πιστεύοντι δὲ, καὶ ἐπικαλουμένῳ Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀνατέλλει ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος δικαιοποιῶν τὸν ἐξαμαρτήσαντα, καὶ θεραπείαν διὰ τῶν ἀρχάντων πτερύγων δωρούμενος.

D

ΣΟΓ'. — ΑΦΘΟΝΙΩ.

Ἐὖ ἰσθὶ τῶν τὴν μέγιστον ἄλλοθεν ἀλόγητων αὐτῶν
ὡς ἑαττον ἀλογιστῶν ἄνθρωπων τὸν ἐπιθυμῶν μὲν,
καὶ συνθηθεὶς σαρκικῆ καταγόμενον, διὰ δὲ τοῦ
Θεοῦ φόβον, διακόπτοντα τοὺς τοιοῦτους ἰσχυροὺς
δεσμούς.

ΣΟΖ. — ΘΕΟΦΡΟΝΙ ΔΙΑΚΟΝΩ.

« Ἐγγίσατε, φησὶ, τῷ Θεῷ, καὶ ἔγγισθ' ὑμῖν. Ἐ
Καλὸν μὲν οὖν τὸ διὰ καθαρᾶς καὶ ἀμείαντου καρδίας
συνάπτεσθαι τῷ Θεῷ. Εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται τῶν διὰ
τινα νωθρεῖαν, ἢ ἀσθένειαν ψυχῆς, καὶ διὰ τῶν
στενεγμῶν, καὶ τῶν θρήνων, καὶ τῆς ἐθελπιστίας
σπουδάσει περιπλέκεσθαι τοῖς ἀσράτοις, καὶ ποθεῖν οὖς
ποσὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ φιλανθρώπου ἀεοπέτου
Κυρίου ἡμῶν. Εὐσπλαγχνος γὰρ ὢν ὁ παμβασιλεὺς
Θεὸς, οὐκ ἀποστρέφεται τοὺς πρὸς αὐτὸν κεινητάς, Ἐ
καὶ ἀπὸ βέθους καρδίας στενάζοντας, καὶ πολλοὺς
ἀμαρτήμασι πεφορτισμένους τυγχάνουσι, ἀλλὰ προσ-
λείται καὶ καθαρίζει τούτους, καὶ τῆς υἰοθεσίας δω-
ρεῖται τὸ χάρισμα, καὶ ἀρετῶν ἐργάτας ἀποφαίνει
προϊόντας τοῦ χρόνου.

ΣΟΗ'. — ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Εἰ βούλει ἐξαφανίσεις τὰς τῷ ἡγαμονικῷ ἔγκατα-
λειφθείσας κακὰς μνήμας, καὶ τὰς προσβολὰς τὰς
πολυμόρφους τοῦ δυσμενοῦς, τῇ μνήμῃ τοῦ Σωτῆρος
ἡμῶν, καὶ τῇ διαπύρῳ ἐπιλήσει τοῦ εὐδαιμόνου
ἀνόματος νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν εὐχερῶς καθοπι-
λοῦ, σφραγίζων συχνότερον, καὶ μέτωπον, καὶ στή-
θος τῷ σημείῳ τοῦ Δεσποτικοῦ σταυροῦ. Ὅπταν
γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
ὀνομάζεται, καὶ σφραγὶς τοῦ Κυριακοῦ σταυροῦ
ἐπιτίθεται τῇ καρδίᾳ, καὶ μετώπῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις
μέλεσιν, ἀναμφιδόλως λύεται ἡ τοῦ ἐχθροῦ δύναμις,
καὶ τρομάσσοντας φεύγουσι ἀφ' ἡμῶν οἱ πονηροὶ
δαίμονες. Ὡσαύτως καὶ ἡ μελέτη τῶν λογίων τοῦ
ἀγίου Πνεύματος τὴν τῶν φαύλων λογισμῶν ὕλην
ἐξαφανίζει, τὸ νοητὸν ἀπογεννώσα πῦρ κατὰ τὸ
γεγραμμένον, καὶ « Ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται
πῦρ, ὅπερ πῦρ διαθερμαίνει τὸν νοῦν σύντονον
τὴν προσευχὴν γενέσθαι παρασκευάζει, καὶ μετὰ
συνέσεως τὰ αἰτήματα αὐτοῦ γυμνάζει πρὸς τὸν
Θεόν.

ΣΟΘ'. — ΑΡΚΑΔΙΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

Ἰωάννην τὸν μέγιστον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης,
τὸν Βυζαντινῆς προέδρον, οὐκ εὐλόγως εἰς ἔξοριαν
ἐξέπεμψας, ἐκ πολλῆς ἐλαφρίας τοῖς μὴ ὑγιαίνουσι
τὸ φρονεῖν ἐπισκόποις παραπεισθείς. Τῆς τοίνυν
ἀλωδότης, καὶ ἀκραυφοῦς διδασκαλίας τὴν καθο-
λικὴν Ἐκκλησίαν στερήσας, μὴ ἀναλήγτως διά-
κεισο.

ΣΙΥ. — ΟΡΙΓΕΝΕΙ.

Ἀδύνατον ἄλλως σωθῆναι τὸν πιστὸν, καὶ ἀρεῖν
πλημμελημάτων λαβεῖν, καὶ βασιλεὺς ἐπουρανοῦ
τυχεῖν, εἰ μὴ μεταλάβῃ μετὰ φόβου, καὶ κόθου τῶν
μυστικῶν καὶ ἀγράντων σώματός τε καὶ αἵματος
Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ.

A.

CCLXXVI. — ΑΡΗΘΟΝΙΩ.

Notaris, ille, qui maxima certamina subiere,
non mitius esse existimandum hominem, appeti-
turi et aemuludini carnes obnoxium; sed timore
divino hæc tam valida vultura ressecantur.

CCLXXVII. — THEOPHRONI DIACONO.

« Appropinquate, inquit, Deo, et appropin-
quabit vobis ». Bonum itaque fuerit, puro im-
maculatoque corde cum Deo conjungi. Quod si id
fieri nequit, ob aliquam animi segnitiam, aut
ægritudinem, saltem per suspiria, et gemitus, et
spem bonam invisibilibus, et concupitis Jesu
Christi humanissimi Domini nostri pedibus cir-
cumvinciri contendita. Misericors etenim cum sit
Rex omnium Deus, non aversatur eos, qui ipsum
inhiant, altoque suspiria petunt, etsi multis ag-
graventur delictis, sed admittit expurgatque, et
filiorum suorum albo ascribit, et succedente tem-
pore virtutis operatores ostendit.

B

CCLXXVIII. — ΠΗΛΟΧΡΙΣΤΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Si quæ in animi principe parte remanserunt,
fædas imagines, et multimodas hostis aggressio-
nes, abolere optas, Servatoris nostri memo-
ria, et venerandi nominis invocatione fervida,
noctu interdique dextere armator, signo Domi-
nicæ crucis et frontem et pectus frequentius sig-
nans. Quando enim Jesu Christi Servatoris nostri
nomen compellatur, et signaculum Dominicæ cru-
cis, et cordi, et fronti, et membris aliis apponi-
tur, absque ulla hesitatione hostium vires dissol-
vuntur, et timore perciti noxii dæmones a nobis
fuga se proripiunt. Pari ratione et eloquiorum
Spiritus sancti meditatio pravæ cogitationum
silvam e medio tollit, intellectualem ignem, uti
scriptum est, prognerans: « In meditatione mea
succendetur ignis », qui mentem exalfaciens,
intentam orationem efficit, et prudenter filius po-
stulata Deo manifestat.

C

CCLXXIX. — ΑΡΚΑΔΙΩ ΙΜΠΕΡΑΤΟΡΙ.

Joannem, maximum illius orbis terrarum lumen,
Byzantinæ urbis præsidem præter rationem om-
nem extorrem fecisti, ob ingentem animi levitatem
ab episcopis mente male valentibus persuasus.
Itaque inculcata sinceraque doctrina catholicam
Ecclesiam privans, ne absque dolore vitam trans-
igio,

CCLXXX. — ΟΡΙΓΕΝΙ.

Fieri nequit, ut fidelis aliter salutem asserva-
tor, delictorumque veniam habeat, et regni cæ-
lestis particeps fiat, nisi cum timore et amore
mystica et incontaminata corpus et sanguinem
Christi Dei communicet.

²² Zach. 1, 3. ²³ Psal. cxxviii, 4.

436 CCLXXXI. — ALEXANDRO.

Scito, quanto majoribus infirmitatibus corpusculum opprimitur, quantumque te affigit, et varie corrigit Deus, tantum puram erga te benevolentiam extendere ostenditur.

CCLXXXII. — JULIO DIACONO.

Ne horreas animæ perturbationem ab inimicis nostris dæmonibus varie efformatam, licet nimium exasperetur; sed super omnia cultu orationi dedito, et psalmodia armator, quod etiam qui nos odio persequuntur maxime contendunt, eo scopo, ut aggressionem, et pondere, et molestia cujuscunque perturbationis persuadeant cordi nostro, mentique ad frequentioremem Dei memoriam, tanquam nullius emolumenti, evellendam. Ipse itaque hostium scopum satis callens, ne intellectualia arma abjicias, sed vir esto, et aude, et robore, et toto nisu temetipsum consolare.

CCLXXXIII. — EUTHYMIO EPISCOPO.

Continuate Satanas incumbit, ut animam e præstantioribus in omni genere rebus avellat, sed potissimum orationis tempore multas exstruit machinas, et innumeras suggerit cogitationes, ab opere proposito mentem revellens, quam divagari facit esserique, ut spebus inanibus a Numine homo secedat. Namque sat novit improbus ille, maxima quæque 437 eum effecturum, qui sine ulla distractione Deo preces effundit: propterea quoquo modo rationabili mentem conculit. Sed nos id scientes contra hostem nostrum aciem struamus; et cum in oratione steterimus, aut genua flexerimus, nullam cogitationem in cor nostrum intromittamus, sive ea sit alba, sive nigra, sive dextera, sive sinistra, sive scripta, sive non scripta, præ una ad Deum supplicatione, et intentione, et cœlitus animæ principi parti illapso lumine, et solaribus radiis. Abjicientes itaque omnem occasionem, et omnem negligentiam, et tædium, et apparentem prætextum, ingenti orationis operi sobrie ardentemque incumbamus; quod est radix immortalitatis.

CCLXXXIV. — ELEFTHERIO EPISCOPO.

Nos nosmetipsos die judicii a propria conscientia reprehensi accusabimus. Quamnam igitur responsionem inveniemus, aut in illo discrimine auxilium, præ una eaque sola erga humanissimum Dominum Christum fide? Illa enim ingens fuerit responsio, ingens auxilium, et munimen, et libertas, et os eorum, qui ob infandam delictorum syllogem ora deturparunt. Tempore quippe nostræ anxietudinis, et metus immensi veluti quidam benevolus, et pacificus, et luminosus, et mitis angelus, in medio nostri comparens memoria Christi, et in eum bene fundata, et inconcussa fides tremorem et debonestamentum dissipavit et lætitia gaudiisque implevit. et eum, qui jam longe 438 erat, Deo

A

ΣΗΑ'. — ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ

Γίνωσκε ὅτι ὄσον πολλὰ ἀρβύσταις τὸ σαρκίον, καὶ ὄσον θλίβει σε καὶ παιδεύει διαφόρως ὁ Κύριος, τοσοῦτον τὴν πρὸς σὲ εὐκκριτὴν φιλίαν ἐνδείκνυται ἐπιτείνων.

ΣΗΒ'. — ΙΟΥΛΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Μὴ πτήξης πάθος ψυχῆς ὑπὸ τῶν ἐχθραίνόντων ἡμῖν δαιμόνων ποικίλως μορφοῦμενον, καὶ πᾶν τραχύνηται, ἀλλ' ὑπὲρ πάντα τῇ εὐκτικῇ λατρείᾳ. καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ ὁπλίξου. Διότι καὶ οἱ μισοῦντες ἡμᾶς λίαν ἀγωνίζονται, καὶ σκοπὸν ἔχουσιν, ἵνα τῇ ἐπιθέσει, καὶ τῷ βάρει, καὶ τῇ παρενοχλήσει οἰουδήποτε πάθους, πείσωσιν αὐτὴν τὴν καρδίαν ἡμῶν, καὶ τὸν νοῦν ἀποστήναι τῆς πυκνοτέρας μνήμης τοῦ Θεοῦ, ὡς μηδὲν ὠφελούσης. Αὐτὸς τοίνυν τὸν σκοπὸν τῶν δυσμενῶν ἐπιγνοῦς, μὴ βίβης τὰ νοητὰ σου ὄπλα, ἀλλ' ἀνδρίζου, καὶ θάρρει, καὶ ἰσχυε, καὶ παντὶ σθένει σεαυτὸν παρακάλει.

ΣΗΓ'. — ΕΥΘΥΜΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Κατὰ πάντα μὲν χρόνον σπουδάζει ὁ Σατανᾶς τὴν ψυχὴν ἐν περιστάσει τῶν κρειττόνων ποιῆσαι, μάλιστα δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς, πολλὰς ποιεῖ μηχανὰς, καὶ μυρίους ὑποβάλλει λογισμοὺς, ἀποβουκολῶν τοῦ προκειμένου τὴν διάνοιαν, καὶ ταύτην βέμβουσα παρασκευάζει, καὶ μετεωρίζεται, ἵνα κενεὸς κόλπῳ ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἀναχωρήσῃ ὁ ἄνθρωπος. Οἶδεις γὰρ ἀκριβῶς ὁ πονηρὸς, ὅτι τὰ μέγιστα ἀνύσει δυνήσεται ὁ ἀπερισπάστως τῷ Θεῷ προσευχόμενος, καὶ διὰ τοῦτο οἰωδῆποτε τρέπων εὐλόγῳ βίβει τὸν νοῦν ἀγωνίζεται. Ἄλλ' ἡμεῖς τοῦτο ἐπιστάμενοι, ἀντιστρατευσώμεθα τῷ ἡμετέρῳ ἐχθρῷ, καὶ ὅταν σταθῶμεν εἰς προσευχὴν, ἢ καὶ γόνυα κλίνωμεν, μηδένα λογισμὸν εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν εἰσελθεῖν συγχερήσωμεν, μὴ λευκὸν, μὴ μέλανα, μὴ δεξιὸν, μὴ ἀριστερὸν, μὴ γραφικὸν, μὴ ἀγραφον, πλὴν τῆς πρὸς Θεὸν ἰκεσίας, καὶ ἐνατενίσεως, καὶ τῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγγνωμένης τῷ ἡγεμονικῷ ἐλλάμψεως, καὶ ἡλιοβολίας. Ἐφάντες τοίνυν πᾶσαν ἀφορμὴν, καὶ πᾶσαν ἐκνηρίαν, ἀκηδίαν, καὶ εὐλογοφανίαν, τῷ μεγάλῳ ἔργῳ τῆς προσευχῆς νηφόντως, καὶ θερμῶς σχολάζωμεν, ὅπερ ἐστὶ βίβα ἀθανασίας.

ΣΗΔ'. — ΕΛΕΥΘΕΡΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Κατήγοροι αὐτοὶ ἑαυτῶν ἐσόμεθα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἐλεγχόμενοι συνειδότα. Ποίαν τοίνυν ἀπολογίαν εὐρήσομεν, ἢ βοήθειαν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀπειρίᾳ, πλὴν μόνης τῆς εἰς Χριστὸν τὸν φιλανθρωπώτατον Κύριον πίστεως; Μεγάλῃ γὰρ αὕτη ἀπολογία; μεγάλη βοήθεια, καὶ ἀσφάλεια, καὶ παρρησία, καὶ πρόσωπον τὰ ἀπρόσωπα ποιησάντων διὰ τὴν ἀμύθητον συλλογὴν τῶν πταισμάτων. Ἐν γὰρ τῇ ὥρᾳ τῆς ἀγωνίας ἡμῶν, καὶ τοῦ ἀμείπτου φόβου καθάπερ τις εὐμνήης, καὶ εἰρηνικῆς, φωτεινῆς τε, καὶ προσηγῆς ἀγγελίας ἐν μέσῳ παραφανείσα ἡμῖν ἡ μνήμη Χριστοῦ τοῦ ποθεινοῦ Δεσπότη, καὶ ἡ εἰς αὐτὸν εὐρίκος καὶ ἀσάλευτος πίστις, τὸν τρόμον καὶ τὴν αἰσχύνην ἐξέβαλε, καὶ εὐθυμίας ἐνέπλησε καὶ χαρὰς, καὶ τὸν ἡλλοτριωμένον ἔπειθε

σε τῷ Θεῷ. Τοιοῦτον τοίνυν λογίζον εἶναι, ὅπερ A
μαθεῖν ἠθέλησας παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, μεταξὺ
τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμέ-
νων ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν
ἀνθρώπων.

ΣΠΕ'.

Ἐάν γλῆχῃ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
ρανῶν, τὴν θλίψιν ἐπισπάσαι· ὁ γὰρ μὴ θλιβό-
μενος οὐδαμῶς εἰσελεύσεται, διότι στενὴ ἐστὶν ἡ πύλη.

ΣΠΓ'. — ΠΑΝΗΓΥΡΙΩ ΔΙΑΚΟΝΩ.

Ἐπειθὲ γέγραφας, δι' ἣν αἰτίαν πολλοὶ πολλὰς
τὰ αὐτὰ πλημμελήσαντες, οὐ τὴν αὐτὴν ἔδωκαν δι-
κην, φημί. Ἐπειθὲ πολλή ἐστὶν ἡ τοῦ Κριτοῦ ἀκρι-
βεία· ἐν γὰρ τοῖς πταίσμασιν οὐ τὸ εἶδος ζητεῖται
μόνον τοῦ ἁμαρτήματος, ἀλλὰ καὶ ἡ γνώμη τοῦ
ἁμαρτήσαντος, καὶ τὸ ἄξιωμα, καὶ ὁ καιρὸς, καὶ ὁ
τόπος, καὶ ἡ βίβλα, καὶ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν εἰ ἦσθη, B
εἰ ἀναλήθως διετέθη, εἰ ἐνέμεινεν, εἰ ἐπέγνω, εἰ
ἐκ περιστάσεως, εἰ κατὰ συναρπαγὴν, ἢ κατὰ
ἀπάτην, ἢ κατὰ μελέτην, ἢ κατὰ ἄγνοιαν, καὶ
πολλὰ ἕτερα ἔστι, δι' ὧν ἡ βία αὐτῆ χωρεῖ,
καὶ καιροῦ διαφορά ἐξετάζεται, καὶ πολιτείας
κατάστασις. Οὐ γὰρ ὁ πρὸ νόμου, καὶ μετὰ νό-
μου, καὶ μετὰ τὴν χάριν τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν
ἁμαρτῶν, τὴν αὐτὴν δίκην ὑφέξει, ἀλλ' ὁ μὲν ἡμε-
ροτέρων, ὁ δὲ ἀκριβεστέρων, ὁ δὲ ἀπαραίτητον.
Ταῦτα δὲ πάντα διαρρήθην ἐν ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς
κεκρυμμένα.

ΣΠΖ'. — ΕΥΔΑΙΜΟΝΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΩ

Ὅταν μέλλῃς προβαίνειν τὰ πρόθυρα τοῦ πύλω-
νος, τοῦτο φθέγγαι τὸ ῥῆμα πρῶτον, Ἀποτάσσομαι
σοι, Σατανᾶ, καὶ τῆ πομπῆ σου, καὶ τῆ λατρείᾳ σου, C
καὶ ἀποτάσσομαι σοι, Χριστέ, καὶ μηδέποτε χωρὶς
τῆς φωνῆς ταύτης ἐξέλθῃς. Τοῦτό σοι βακτηρία ἴσται,
τοῦτο ὄπλον, τοῦτο πῦργος ἄμαχος. Μετὰ τοῦ ῥήμα-
τος τούτου καὶ τὸν σταυρὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου δια-
τύπωσον. Ὅσως γὰρ εὐ μένῃς ἄνθρωπος ἀπαντῶν,
ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ διάβολος βλάψαι τι θυνήσεται, μετὰ
τούτων σε τῶν ὄπλων ὁρῶν πανταχοῦ φαινέμε-
νον.

ΣΠΗ'. — ΠΡΙΣΚΩ.

Μέγα μὲν τὸ διαπαντὸς νῆφειν, καὶ μηδὲως ἀλώ-
ναι ἐπιθυμία αἰσχρᾶ. Εἰ δὲ ποτε συμβῆ τι παθεῖν
ἀνθρώπινον, ἐκ τοῦ ἰδεῖν πρόσωπον εὐδοπον, στενα-
γμῷ παραχρῆμα τῷ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῆ στερνο-
τυπίᾳ, τὸ συμβάν θεράπευσον ἄλγος, ἀποφεύγων τοῖς
λογισμοῖς τὴν φαντασίαν τοῦ τετρακότος σε κάλλου, D
μηδὲως βουλόμενος τῷ νοί ταύτην ἐμμελεῖσθαι, καὶ
καταμανθάνειν τῷ αἰσχρῷ πάθει τὴν μορφήν· αἱ
γὰρ συνεχέστεραι ὑπομνήσεις τύπους βαθεῖς ἐγγα-
ράσσωσαι, λυμαίνονται τὴν ψυχὴν, ἀκουσαν αὐτὴν
τρέπουσι πρὸς τὸ μῦθος.

ΣΠΘ'. — Τῷ αὐτῷ.

Οὐκ ὀφειλομένῃς ἄλλως ἀναλογίζεσθαι τὰς προειλη-
φύλας ἀρετὰς, ἀλλὰ καθεκάστην ἄλλας, πάσας δὲ χρη-
στὰς, καὶ ἐκαίνου ἀξίας ἐπινοεῖν, ὥστε προστιθέναι,
καὶ πολυπλασιάζειν τὸ δοθεὲν ὅμην ἐκ τῆς θέας δυν-

conciiliavit. Et hoc quidem esse existima, quod
discere ab Apostolo concupisti, inter cogitationes
accusantes, et respondentes, die quo judicabit
Deus occulta hominum."

CCLXXXV.

Si in regnum cœlorum ingredi peroptas, in affli-
ctionem involva : nam qui non affligitur, nullo
modo ingredietur, quod est angusta porta.

CCLXXXVI. — PANEGYRIO DIACONO.

Deo ad me litteras scripsisti, quamnam ob causam
multi sæpissime rebus in iisdem delinquentes,
non easdem pœnas persolvunt. Respondeo : Cum
ingens sit Judicis exactaque discussio, et in pec-
catis non iniquitatis solummodo species inquiretur,
sed etiam peccatoris intentio, et dignitas, et
tempus, et locus, et radix; et post commissum
delictum, si mœrore aut lætitia affectus est, vel
stupens remanet, si perseveraverit, si pœniten-
tiam egit, si ex necessitate, si abruptus, si fraude,
aut studio, aut ignorantia, et pleraque alia, per
quæ discussio illa procedit; differentia quoque
temporis examinatur, et vitæ ratio, et institutum.
Neque enim qui ante legem, et post legem latam,
et post gratiam eodem se inquinavit peccato, ead-
em quoque pœnas dabit, sed hic quidem huma-
niores, ille exactiores, alius indeprecabiles. Et
hæc quidem omnia in divinis Litteris edicuntur.

439 CCLXXXVII.—EUDÆMONI SCHOLASTICO.

Dum te proripis foras ex ædibus, in ipso ostiis
limine verba ista ante omnia edito : Abreunatio
tibi, Satana, et pompæ tuæ, et cultui tuo; et tibi,
Christe, agglutinor. Et nunquam, ni prius verbis
hisce enuntiatis, domo exeas. Id tibi baculus fue-
rit, et id armatura, id turris inexpugnabilis. Cum
verbis et crucem in fronte exprimito. Sic enim
non homo tantum obviam factus, sed nec ipse
diabolus damnum inferre poterit, cum ejuscemodi
armis undique te comparentem aspexerit.

CCLXXXVIII. — PRISCO.

Magnum equidem fuerit in omne tempus so-
brium esse, et desiderio obsceno nequaquam capi.
Quod si quid humanum aliquando pati contigerit,
quod faciem decoram aspexeris, gemitu illico ad
Deum, et percussione pectoris infortunio consu-
lito, cogitationibus imaginem, quæ te sauciavit,
pulchritudinis vitans, nihil ex illi annexis medi-
tans, neque illius fornam examinans: nam fre-
quentiores recordationes notas profundas imprin-
mentes, animam lædunt, et nolentem eam ad
acelus compellunt.

CCLXXXIX. — Eidem.

Quas jam consecuti sumus virtutes, animo re-
colendæ minime sunt, sed singulis diebus aliæ,
emque utiles et laude dignæ redispicendæ, ut cre-
scat 440 et multiplicetur datum nobis ex divina

voruntate spirituale talentum, ad extremum usque vitæ spiritum, laudabiliter auctum.

CCXC. — *Eidem.*

Illam, quæ ex carne est, consanguinitatem atque affinitatem ita decertans oblivioni tradat, ut nullo unquam tempore eorum memoriis molesteretur. An non vides secundum carnem consanguineis nimis addici laqueum Satanicum esse? Si itaque mortuus es mundo, si rebus corruptioni obnoxii renuntiasti, si cœlesti exercitui, et ordini, et instituto ascriptus es, nihil tibi cum hisce terrenis, ut secundum carnem generi compatiaris. Si vero, ut ais, auxilii indigent, ac si alieni essent pauperes, si potes, illis benefacito; sed ne illis more terrenorum hominum compatiaris, ne totus esse carneus, et terrenus, et rœdis esse omnium deprehendaris.

CCXCI.

Si super capillos intellectualis capitis multiplicandos esse intellectuales hostes Propheta dixit²⁶; considera adversus quot hostes bellum sumpsisti.

CCXCII.

Semper infelix homo ad noxia quæque compellitur, dæmonibus innumeris in eum continuo rictem struentibus, et in malum propellentibus. Sed nos vi vim debellemus. Debet enim decertans universas cogitationes obscenas **ΑΑΙ** corrigere, et contra semetipsum irasci, advocareque Numen, antequam cogitatio in molliem abeat procumbatque. Propterea impinguata caruncula extenuanda est: quod crassus venter subtilem mentem non general.

CCXCIII.

Exerceamus mentem ad pietatem, si corporea exercitatio absoluta perfectaque est. Nam corporea exercitatio parum proficua est, pueriſſi disciplinæ minime dissimilis; at pietas magnus usus habet ad omnia, bonam animæ habitudinem contra adversarias perturbationes victoriam conquirit cupientibus exhibens. Quemadmodum enim athletis, qui circa puerilia exercentur, corpus exercere decorum est, et membra frequenter dimovere; hominibus vero fixis, et in arte omnibus suis numeris, et partibus expletis proprium est roboris certatorii curam gerere, et ad grandia inungi certamina; ita et in virtute tironibus pietatis bonum fuerit, si actiones impediunt, et innatas voluptates atque afflictiones, a quibus etiam inviti, ut ita dicam, compelluntur, devincant. At illis, qui habitu virtutem activam possident, omnino curæ fuerit, etiam de motibus, qui secundum cogitationem sunt, considerare et curare, ne cogitatio inordinate mota ad aliquod incommodum agatur: et, ut me expediam, his studium fuerit corporeas motiones dirigere, illis cogitationis impetus corrigere, ita ut ad solum et verum philosophicum institutum abigantur; nulla mundana

ἀμειως πνευματικὸν τάλαντον, μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς καλῶς τοῦτο ἀβζάνοντες.

Σι'. Τῷ αὐτῷ.

Τῆς κατὰ σάρκα συγγενείας καὶ οἰκειότητος οὕτως ἐπιλανθάνεσθαι προσήκει τὸν ἀγωνιζόμενον, ὥς μὴ ὄλωσ τὰς τούτων μνήμαις παρενοχλεῖσθαι ποτε. Ἡ ἀγνοεῖς ὅτι καὶ τὸ ἀγαν προσκαλεῖσθαι τοῖς κατὰ σάρκα συγγενεῖσι θήρατρον ὑπάρχει Σατανικόν; Εἰ τέθνηκας τοῖνον τῷ κόσμῳ, εἰ ἀπετάξω τῷ φθειρομένῳ βίῳ, εἰ συνετάξω τῇ οὐρανίῳ στρατιᾷ, καὶ τάξει, καὶ ἀγωγῇ, μηδὲν σοι, καὶ τοῖς ἐπιγείοις, μηδὲ πρόσπασσε τῷ κατὰ σάρκα γένει. Εἰ δὲ, ὡς λέγεις, δέονται ἐπικουρίας, ὡς περ τινας ξένους πτωχοῦς, εἰ δύνῃ τούτους εὖ ποιῆσον, ἀλλὰ μὴ προσπαθεῖς τούτους γῆνιους, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆς ὅλος σάρκινος, καὶ γῆνιος, καὶ ἀμαθὴς ὑπάρχων.

ΣιΑ'.

Εἰ ὑπὲρ τὰς τρεῖσας τῆς νοητῆς κεφαλῆς, ὁ Προφήτης εἶρηκε πεπληθύναι τοὺς νοητοὺς δυσμενεῖς σκόπει πρὸς πόσους πόλεμον ἀνεδέξω.

ΣιΒ'.

Εἰσθεν ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος αἰετὸς πρὸς τὰ βλάπτοντα κατεπίγεσθαι, πολλῶν δαιμόνων κατ' αὐτοῦ στρατευομένων διαπαντός, καὶ προτρεπομένων εἰς τὸ κακόν. Ἀλλὰ ἡμεῖς τῇ βίᾳ τὴν βίαν καταγωνισώμεθα. Ὑπερβαί γὰρ ὁ ἀγωνιζόμενος διορθοῦσθαι πᾶσαν ὑπόνοιαν ρυπαράν, καὶ ὀργίσεσθαι πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τὸ κρεῖττον ἐπικαλεῖσθαι πρὸς τοῦ χαυνῆσθαι, καὶ μαλαχῆσθαι τὸν λογισμὸν. Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον λεπτύνειν τὸ παχυνθὲν σαρκίον, διότι παχέια γαστήρ λεπτὸν οὐκ οἶδε τίθειν νοῦν.

ΣιΓ'.

Γυμνάσωμεν τὸν νοῦν πρὸς εὐσέθειαν, εἴτε ἡ σωματικὴ κατάρθωται γυμνασία. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος παιδικοῦς εἰκυλά μαθήμασι· ἡ δὲ εὐσέθεια πρὸς πάντα ἐστὶν ὠφέλιμος παρέχουσα τὴν ψυχικὴν εὐεξίαν τοῖς ἐπιεμένοις κτήσασθαι τὴν κατὰ τῶν ἀντιπάλων παθῶν νίκην. Ὡς περ γὰρ τοῖς ἀρτι ἐπὶ τὰ παιδικὰ γυμναζόμενοις ἀθληταῖς εὐπρεπὲς ἐστὶ τὸ γυμνάζειν τὸ σῶμα, καὶ τὰ μέλη κινεῖν συνεχῶς, ἀνδράσι δὲ ἀθλητικοῖς ἴδιον τὸ ἰσχύος ἐπιμελεῖσθαι ἀγωνιστικῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς μεγάλους ἀλείφεσθαι ἀγῶνας, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, τοῖς μὲν ἀρτι ἀρχομένοις τῆς θεοσεθείας, καλὸν ἐπιμελεῖσθαι τοῦ κωλύειν τὰς ἐνεργείας, καὶ κρατεῖν τῶν συντρόφων ἡδονῶν, καὶ παθῶν, ὑπ' ὧν καὶ ἀπραϊρέτως σχεδὸν εἴπειν ἐλαύνονται· τοῖς δὲ ἐν ἔξει γεγεννημένους τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, πᾶσα σπουδὴ γινέσθω τοῦ φροντίζειν καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν κινήματων, καὶ φυλάττειν τὸν λογισμὸν, ὅπως μὴ κινήθῃς ἀτάκτως κατενεχθῆ ἐπὶ τι τῶν ἀλυσιστελῶν, καὶ ἀπλῶς τοῖς μὲν ἐστὶ σπουδὴ τοῦ τὰς σωματικὰς παιδαγωγεῖν κινήσεις, τοῖς δὲ τὸ τὰς ὁρμὰς παιδεύειν τοῦ λογισμοῦ, ὥστε πρὸς μόνην κινεῖσθαι τὴν ἐμφιλύσοφον διαγωγὴν, μηδεμιᾶς φαντασίας κοσμητικῆς περιστώσεως τὸν λογισμὸν

²⁶ Psal. xxxix, 13.

ἀπὸ τῶν θειοτέρων νοημάτων. Δεῖ γὰρ τεταῖσθαι τὴν Ἀ
τοῦ θεοσεβοῦντος ἐπιθυμίαν ὄλην πρὸς τὸ ποθοῦμε-
νον, ὡς μηδὲλας εὐρίσκειν καιρὸν τοὺς ἀνθρώπινους
λογισμοὺς ἐνεργεῖν τὰ οἰκεία πάθη. Εἰ γὰρ ἕκαστον
πάθος, ὅταν ἐν τῷ κεκρατημένῳ κινήθῃ, κατέχει τὸν
λογισμὸν πεπεδημένον, διὰ τὴ μὴ καὶ τῆς ἀρετῆς ὁ
ζῆλος σχολάζουσιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν καθέξει τὴν
ἐννοίαν; Ποίαν γὰρ αἰσθησιν ἔχει τῶν ἐξωθεν ὁ λυ-
πούμενος πρὸς τὸ τοῦ λελυπηκότος προσώπου εἰδω-
λον κατὰ διάνοιαν μαχόμενος; Ὁ δὲ ἀκόλατος πολ-
λάκις καὶ συνεδρεῖται τισὶ κατέλυσε τὰ αἰσθητήρια,
καὶ τὴν ποθομένην ὄψιν φανταζόμενος, ἐκείνη προσ-
ομιλεῖ τῶν παρόντων ἐπιλανθανόμενος, καὶ στήλη
κἀθήται ἄφωνος, εἰδὼς μὲν τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς γινο-
μένων, ἢ λαλουμένων οὐδὲν, νενευκὸς δὲ ἐπὶ τὰ
ἐνδον, ὅλος ἐστὶ τὰς φαντασίας τοῦ ποθομένου
προσώπου. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως κρατεῖ τοῦ λογισμοῦ
διὰ τὴν προσπάθειαν τοῦ Σατανικοῦ ἔρωτος, καὶ ἀρ-
γεῖν τὰς αἰσθήσεις παρασκευάζει, πολλῶ μᾶλλον ὁ τῆς
φιλοσοφίας πνευματικῆς ἔρωτος ἀποτάξασθαι καὶ τοῖς
αἰσθητοῖς, καὶ τῆς αἰσθήσεως παρασκευάζει τὸν
νοῦν, μετάρσιον ἀρπάζων αὐτὸν, καὶ τῆ τῶν νοητῶν
προσασχολῶν θεωρίᾳ, τῷ Θεῷ τοῦτον ἐνώσει ἀδια-
σπάτως.

ΣΙΔ'.

Οὐ χρὴ ἅμα τῷ θεάσασθαι τὸ εὖμορφον πρόσω-
πον, συναπάγασθαι εὐθύς τῇ ἐκ τοῦ κάλλους ἐγγι-
νομένη ἡδονῇ, καὶ τῷ δριμυτάτῳ ἔρωτι συμφορεῖ-
σθαι, ἀλλὰ μικρὸν διδοῖναι διάστημα, καὶ καιρὸν τῷ
καλῷ ἐπιλογισμῷ, ὅπως ἂν διασκεψοίτο, καὶ γνῶσι
C συνεχῶς διακρίνας, τί γε εἴη τὸ βλάψον, καὶ τί τὸ
ὠφελῆσον, καὶ πόσον μὲν λυπηθήσεται, καὶ κατακρίσει
τὸ συνειδὸς ἀπεργασθείσης ὀλοπράκτους τῆς ἀθέσμου
ἡδονῆς, πόσον δὲ γαυριάσει, καὶ τερφθήσεται, καὶ
ἀναβλαστήσει τοῖς ἀγαθοῖς λογισμοῖς, καταπαλαι-
σας γενναίως τὴν ἄστονον δρεξίν, καὶ τῷ ποδὶ τῆς
ψυχῆς καταπατήσας τὸ πάθος τὸ μουσαρόν.

ΣΙΔΕ'. — ΔΙΔΥΜῸ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Μὴ κατοκνῶμεν, μηδὲ κατολιγωρῶμεν προσεύχε-
σθαι, καὶ ψάλλειν, καὶ μελετᾶν διδασκαλίαν τοῦ
ἀγίου καὶ προσκυνητοῦ Πνεύματος. Ἐν γὰρ δὴ τοῖς
ῥήμασι τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς ἐγγέκρυπται ἡ
βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀπακαλύπτεται δὲ τοῖς προσ-
καρτεροῦσιν εὐχῇ, καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ ψαλμοῖς, καὶ τοῖς
D ἀναγνώσμασιν, ἐξ ὧν εἰσθεν ὁ νοῦς καταλάμπασθαι.

ΣΙΔΖ'. — ΦΙΛΙΠΠῸ

Μὴ ἐπαρθῶμέν ποτε κατὰ τοῦ ἀμελήσαντος, μηδὲ
καυχώμεθα, ὅταν δοκῶμεν καθαρὸν ἔχειν τὸ σῶμα,
ἀλλὰ φοβῆθῃσι σὺ μὲν ὁ πνευματικὸς σήμερον, αὐ-
ριον μὴ ἀποφανθῆς σαρκικός. Ὁ δὲ γήϊνος ἄνθρωπος
ἐκ μεταβολῆς γίνεται οὐράνιος. Ὅταν γὰρ δικαιο-
πραγῶν ἀρθῆς κατὰ τοῦ ἀμαρτήσαντος, ἐκείνος εὐ-
θύς ὑπὲρ σὲ δεδικαιώται. Σκόπησον τοίνυν, ὦ ἄν-
θρωπε, μήποτε καὶ σὺ πειρασθῆς, ἴσως γὰρ οὐδέ-
ποτε παρεχωρήθῃς ἐν οἷς οὗτος μεχέμασται.

ΣΙΔΖ'. — ΛΕΣΒΙῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Ἄγωνισώμεθα, μηδὲ τὸ ἀκαρὲς γοῦν ἀναπνεῖν

imagine a divinioribus conceptibus distrahente
cogitationem. **442** Pietatem enim colentis appe-
titus omnis ad rem desideratam extendendus est,
adeo ut nullo modo humanis cogitationibus pro-
prias affectiones exercendi tempus supersit. Et
enim si quælibet perturbatio, cum in otiozie mo-
vetur, alligatam contineat cogitationem, quam-
nam ob causam et virtutis zelus a reliquis vacuam
mentem non tenebit? Quem enim sensum externa-
rum rerum habet, qui maxime afficitur, contra
concristantis personæ imaginem in cogitatione
depugnans? Intemperans vero una cum aliis assi-
dens, sensus perdidit, et concupitam speciem sibi
imagini effingens, præsentium oblitus cum ea con-
suescit, et cippas mutus sedet, ex iis, quæ ante
oculos fluit, aut dicuntur, nihil cognoscens, sed
B in interiore mutans totus imagini personæ concu-
pitæ addicitur. Si vero hæc ita mentem captivant
propter Satanici cupidinis perturbationem, otio-
sæque sensus efficiunt; multo magis philosophiæ
spiritualis amor, ut sensilibus sensibusque ipseis
renuntietur, facit, mentem sublimem rapiens, et
intellectualium meditationi compingens, illam Deo
uniet, ut nunquam separari possit.

CCXCIV.

Non debemus, statim ac decoram faciem in-
spexerimus, voluptate, quæ ex pulchritudine ori-
tur, rapi et vehementissimo amore agi, sed par-
vum intervallum tempusque bonæ cogitationi ex-
hibere, ut secum ipsa consideret, cognoscatque
C frequenter **443** discernens, quod lædet, quod
proficuum fuerit; et quantum tristabitur et con-
teretur conscientia, cum opere infamis illa volu-
ptas consummata fuerit; quantum etiam gestiet,
et lætabitur, et bonis cogitationibus florebit ab-
surdum illum appetitum generose debellans, et
animæ pede execrandam perturbationem con-
culcans.

CCXCV. — DIDYMO LECTORI.

Ne negligamus, neque contemnamus orare, et
psallere, et doctrinam sancti et adorandi Spiritus
meditari. In verbis etenim divinitus inspiratæ
Scripturæ regnum occultatur cælorum, quod de-
tegitur iis, qui in oratione, et quiete, et psalmis,
D et lectionibus perseverant, quibus mens illustrari
consuevit.

CCXCVI. — PHILIPPO.

Ne contra parum nobis consulentem insolesca-
mus, nec cum mundum habere corpus videmur,
gloriose de nobis loquamur, sed timeto, ne tu,
qui hodie spiritualis es, cras carneus ostendaris.
Terrenus siquidem homo sui mutatione cælestis
fit. Cum enim tu justa agens contra peccatorem
insurrexeris, statim ille super te justificatus est.
Considera itaque, mi homo, ne aliquando et tu
tenteris: forte enim nunquam traditus es in qui-
bus ille veluti in tempestate fluctuat.

444 — CCXCVII. LESBIO DIACONO.

Illud maxime enitamar, ne momento etiam

temporis respiremus absque Numinis memoria : A ἐκτός μνήμης Θεοῦ· μέγιστον γὰρ ἀγαθόν ἐστιν ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ.

CCXCVIII. — ROMANO MONACHO.

Quicumque intaminatam illibatamque propriam virginitatem conservare satagunt, et sui ipsorum corpora sacrificium vivum Deo offerre, non tantum appetitum reprimere debent, sed et avaritiam, et inancem gloriam, et gulam, et perfidiam, et dissidium, et otium, et murmurationem, et ebrietatem, et loquacitatem cum cæteris vititiis. Illam enim ego virginem compello, qui et anima et corpore virginitatem incolumem et integram servat. Nam cum decem virginum in parabola Dominus meminisset, quinque tantum in regni nuptiale cubiculum introduxit anima et corpore intaminatas²⁷; alias vero quinque exclusit, corpore tantum virgines, sed cogitationibus inquinatas, et semetipsas decipientes.

CCXCIX. — PIONIO.

Licet nondum cor purum possideamus, saltem os tuum purum efficit; nam et dicenti et audienti ex pravo sermone macula innascitur: scriptum est enim: « Mors et vita in manu lingue²⁸. » Cubile namque diaboli sit lingua maledica.

CC. — EUNOMIO PRESBYTERO.

Non tantum deforis nobis a dæmonibus vitæ voluptatis machinas adactas Christus Dominus noster dissipare potest, sed et innatas etiam motiones irritas facere.

CCCI. — NEOPHYTO MONACHO.

Præcepta, etiam minima, contemnenda non sunt; sed ea opere ipso una cum magnis observanda. Quemadmodum enim, sepe sublata, insidiis locus obnoxius sit, ea vero stante, et vinea et hortus tutus est ab injuriis; sic, dum parva præcepta observas, intellectualis serpens te mordere non poterit: quod si sepem fructuum intra agrum conservatricem amolieris, nequam serpens facili negotio tibi insidias collocabit.

CCCH. — PHOCÆ LECTORI.

Exsultatio furori dæmonum sunt ad peccandum pronæ nostræ cogitationes, et impuram actionem cœtus. Nihilominus cum in meliorem frugem gradum fecerimus, et ad humanissimum Christum reversi fuerimus, statim hostes illi in lamenta, ejulationumque, et mœrorem intolerabilem prorumpunt. Hinc de eorum nequitia dicit Baruch: « Quemadmodum gavisus est et lætatus in excidio tuo, ita contristabitur in sua desolatione, et abripiam ab ea multarum turbarum exsultationem, et jactantiam²⁹. »

CCCH. — AD JUNIORES MONACHOS INSTRUCTIO.

In tenera ætate ac primævo juventutis flore exercenda est corporis quies, decor habitus, vox commensurata et ordinata, cibus potusque minime

ἐκτός μνήμης Θεοῦ· μέγιστον γὰρ ἀγαθόν ἐστιν ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ.

ΣΙΗ'. — ΡΟΜΑΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Ἄλλοι μωροὶν σε καὶ ἀδίκτον τὴν οἰκίαν παρθενίαν φυλάξαι σπουδάζουσι, καὶ τὰ ἑαυτῶν σώματα θυσίαν ζῶσαν τῷ Θεῷ παραστήναι, οὐ μόνον τὴν ἐπιθυμίαν κολάσαι θεοφιλῶσι, ἀλλὰ καὶ φιλοχρηματίαν, καὶ κενοδοξίαν, καὶ γαστριμαργίαν, καὶ δόλον, καὶ ἔριν, καὶ ὕκνον, καὶ γογγυσμὸν, καὶ μέθην, καὶ φλυαρίαν, σὺν πάσῃ κακίᾳ. Ἐκείνον γὰρ ἐγὼ παρθένον καλῶ, τὸν καὶ ψυχῇ καὶ σώματι παρθενεύοντα. Καὶ γὰρ δέκα παρθένων ἐν παραβολῇ μνημονεύσας ὁ Κύριος, τὰς μὲν πέντε εἰς τὸν νυμφῶνα τῆς βασιλείας εἰσῆγαγε, διὰ τὸ εἶναι ψυχῇ, καὶ εἶναι σαρκὶ καθαρεύειν, τὰς δὲ πέντε ἀπέκλεισε, ἐπειδὴ τῷ σώματι μόνῳ ἐπαρθένευον, τοῖς δὲ λογισμοῖς ἐβρύχαινοντο ἑαυτὰς ἀπατώσας.

ΣΙΘ'. — ΠΙΟΝΙΟΥ.

Κὰν μὴ πῶς καθαρὰν ἐκτησάμεθα καρδίαν, κὰν στόμα σαυτοῦ καθαρὸν κατασκευάσῃς, καὶ γὰρ καὶ τῷ λέγοντι, καὶ τῷ ἀκουομένῳ σκέλις γίνεται ἐκ τῶν φαύλων βημάτων. Γέγραπται γὰρ: « Θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης. » Κοίτη γὰρ τοῦ διαβόλου γίνεται γλώσσα λοιδόρος.

Τ'. — ΕΥΝΟΜΙΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ.

Ὁ μόνον τὰ ἔξωθεν ἐπιφερόμενα ἡμῖν παρὰ τῶν δαιμονῶν τῆς ἀπειρημένης ἡδονῆς μηχανήματα Χριστὸς ὁ Κύριος ἡμῶν καταλύσαι δύναται, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐμφύτους καταργῆσαι κινήσεις.

ΤΑ'. — ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Ὁ δὲ καταφρονεῖν τῶν βραχέων δοκουσῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ καὶ ταύτας ποιεῖν σὺν ταῖς μεγάλαις. Ὅσπερ γὰρ καθαιρεθέντος φραγμοῦ ἐπιβουλεύεται τὸ χωρῆσον, μένοντος δὲ τούτου δυσεπιβουλεύεται ὁ ἀμπάλων, καὶ ὁ παράδεισος· οὕτως ἐὰν φυλάττης καὶ τὰς μικρὰς ἐντολάς, ὁ νοητὸς ὄφεις οὐ δύναται σε θάξαι· ἐὰν δὲ κατασπάτῃς τὸν φραγμὸν φυλακτικὸν ὑπάρχοντα τῶν ἐθνῶν καρπῶν, ὁ πονηρὸς ὄφεις βρόδῳς ἐπιβουλεύσει σοι.

ΤΒ'. — ΦΩΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ.

Ἄγαλλιαμα ὑπάρχουσι τῆς δαιμονίων μανίας οἱ φιλαμαρτημονεῖς ἡμῶν λογισμοί, καὶ ὁ ἐσμός τῶν ἀκαθάρτων πράξεων. Ἄλλ' ὅμως ἐταν δυνηθῶμεν ἀνανήξαι, καὶ πρὸς Χριστὸν ἐπιστρέψαι τὸν φίλον-θρωπον, εὐθὺς οἱ δυσμενεῖς πρὸς ὄδους, καὶ κοπετὸν τρέπονται, καὶ λύπην ἀφόρητον. Ὅταν ψοῖ Βαροῦχ περὶ τῆς τούτων κακίας, ὅτι: « Ὅσπερ ἐχάρη, καὶ εὐφράνθη ἐπὶ τῷ πτώματι σου, οὕτως λυπηθήσεται ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἡρημώσει· καὶ περιελῶ αὐτῆς τὸ ἀγαλλιαμα τῆς πολυσχίας, καὶ τὸ γαυρίαμα αὐτῆς εἰς πένθος μεταβαλῶ. »

ΤΓ'. — ΠΡΟΣ ΝΕΩΤΕΡΟΥΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ.

Δεῖ τὸν νέον ἀσκεῖν σώματος ἡσυχίαν, καὶ κοσμιότητα σχήματος, φωτὴν σύμμετρον, καὶ εὐτακτον, τροφήν καὶ πότον ἀθόρυβον, καὶ μετ' ἐνδεΐας,

²⁷ Matth. xxv, 10. ²⁸ Prov. xviii, 21. ²⁹ Baruch i, 33, 34.

ἐπὶ πρεσβυτέρων σιγήν, ἐπὶ σοφότερων ἀκρόασιν. A πρὸς τοὺς ἰσους ἀγάπην, πρὸς τοὺς ἐλάττονας; ἀγαπητικὴν συμβουλήν, ἀπὸ τῶν φαύλων, καὶ σαρκικῶν, καὶ φιλοπραγμῶν ἀναχώρησιν. Ὅλιγα φθέγγεσθαι, πλείονα δὲ νοεῖν, μὴ θρασύνεσθαι λόγῳ, μὴ περιτεύειν ὀμιλίαις, μὴ πρόχειρον εἶναι περὶ γέλωτα, αἰδεῖ κομμεῖσθαι, γυναιξὶ μὴ διαλέγεσθαι, κάτω τὸ βλέμμα ἔχειν, ἄνω δὲ τὴν ψυχὴν, φεύγειν ἀντιλογίας, μὴ διδασκαλικὸν μεταδιώκειν ἀξίωμα, μὴ θαυμάζειν τὰς παρὰ ἀνθρώπων τιμὰς, καὶ μάλιστα τῶν οὐκ εἰδῶτων τὸ ὄντως τίμων, μεταδιώκειν τὴν παρὰ ἀνθρώποις τοῖς συνετοῖς ἀποδοχὴν, τὸν πάντων καλλίονα ἔπαινον, προκόπτοντα δὲ συνεθίζεσθαι ἐπιζητεῖν ἔπαινον μόνον τὸν παρὰ Θεοῦ. Καὶ εἰ τοῦ διδάσκειν, καὶ ὠφελεῖν ἑτέρους ἐφίκοιτο, μισθοῦ χάριν τοῦ παρὰ Θεοῦ κειμένου τοῦτο ποιεῖν, καὶ ὡς ἔργον B ὀφειλόμενον πληροῦν τῷ Θεῷ, καὶ παρ' αὐτοῦ κομισόμενον τὴν ἀναπόδοσιν ἐν αἰωνιαῖς δωρεαῖς.

instituire, illisque usui esse idoneum sit, solum tantum tantum præmium quod apud Deum est, requirat, et uti opus Deo debitum compleat, ab eoque mercedem in præscriptis sempiternis muneribus exspectet.

TA'.

Ἵσοι μὴ βούλονται διὰ τῆς τοῦ λόγου ὑπακοῆς, καὶ πίστεως σωθῆναι, οὗτοι κατὰ τινα ἀπόρρητον τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα διὰ τῶν ἀλγεινῶν, καὶ σκυθρωπῶν ἐπιφορῶν σώφρονίζονται.

TE'.

Τὸ πρῶτος, καὶ μετὰ φιλοσοφίας βασιλεῖαι βασιλεῖαν τινα, καὶ ἀδόκητον συμφορὰν, πάντων ἐστὶν μείζων τῶν κατορθωμάτων, καὶ αὐτῆς τῆς ἐλεημοσύνης.

TF'.

Οἶδεν ὁ ἡμέτερος Δεσπότης ὧν χρεῖαν ἔχομεν, καὶ C ἔσθ' ὅτε πρὸς αὐτῇ τῇ ἐξόδῳ, ἀνοίξει ἀναστάς τῷ κρούοντι δι' εὐχῆς, καὶ ἐλπίδος, καὶ δώσει τὸ πνευματικὸν αἴτημα τῆς καρδίας.

TZ'.

Κἂν μὴ ταχέως λάθῃς τὸ αἴτημά σου, κἂν μὴδὲ ὄλως λάθῃς, ἴσως γὰρ οὐ συμφέρει τῇ ψυχῇ σου ἡ ἀίτησις· αὐτὸ μόνον τὸ στήναι εἰς προσευχὴν, καὶ προσομιλεῖν τῷ τὰ πάντα κτίσαντι Θεῷ, πόσου ἄξιον, εἰπέ μοι.

TH'.

Ἴμεῖς αἴτιοι τῆς ἡμετέρας ἀπολείας ὑπάρχομεν. Ἐὰν δὲ μετανοήσωμεν, κἂν κύνες τινὲς ὦμεν περιλείγοντες τοὺς πόδας τοῦ Δεσπότης προτιμησόμεθα D τῶν ἀμελούντων τέκνων. Ὅσα γὰρ μὴ ἀνύει φίλια, τσαυτὰ ἀνύει προσεδρία, καὶ πένθος, καὶ δέησις ἔκτενης.

TI'.

Ἐὰν μὴ τις ὀπλίσηται τῇ καλλίστῃ ὑπομονῇ, εὐχείρωτος γενήσεται τῷ Σατανᾷ, μυρία γὰρ θήρατρα ἔνθεν καὶ ἔνθεν παραπήγνυται τοῖς μοναχοῖς. Ὅθεν παραινέει ἡμᾶς ὁ Κύριος λέγων· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. Ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.)

TI.

Κὶ βουλόμεθα καὶ ἡμεῖς, ἵνα καὶ πρὸς ἡμᾶς ἔλθῃ

Luc. xxi, 19. Matth. xxiv, 33.

A turbulentus et parce sumptus; coram senioribus taciturnitas, apud sapientiores aereasis, apud pares ætate dilectio, apud minores amicabile consilium: a pravis, et caracis, et illis qui negotiis se immiscant, recessus: pauca sermoeimetur; multa animo et mente convolvat, non nimium verbis sibi præsumat, non nimium colloquia cum aliis conferat, non in risum sit proclivis, verecundia adornetur, in terram oculos figat, mentem in cœlum, cum mulieribus colloquia non inamisceat, contentiones vitet, præceptorum munus non consecetur; quæ ex hominibus procedunt, et iis potissimum qui quod vere honorandum sit non agnoscunt, honores ac dignitates non ambiat, commendationem consecetur apud prudentia præditos viros, quæ laudationum omnium præstantissima est, cum autem in virtute profecerit, assuescat laudem, quæ ex Deo est conquirere. Quod si tantum profecerit, ut alios tantum præmium quod apud Deum est, requirat, et in præscriptis sempiternis muneribus exspectet.

CCCIV.

Quicumque per verbi obedientiam et fidem servari nolunt, si secundum inenarrabilem 447 Dei bonitatem per tristes et molestas impressiones in meliorem frugem reducuntur.

CCCV.

Leniter, et uti philosophum addocet, gravem aliquam et inexpectatam calamitatem perferre, præclaris facinoribus omnibus, ipsaque etiam elemosyna præstantius est.

CCCVI.

Sat novit noster Dominus, quibus ipsi indigemus, et aliquando in ipso vitæ exitu pulsanti per orationem et spem resurgens aperiet, et spiritus cordis postulatum elargietur.

CCCVII.

Licet, quod possis, quam optime non consequaris, licet etiam prorsus non consequaris, nihil refert: forte enim non conducit animæ tuæ. Verumtamen vel tantummodo in oratione esse, et Deum rerum omnium creatorem alloqui, quantum dignitatis in se habet, dicito mihi.

CCCVIII.

Nos nobis causa nostri excidii sumus: quod si penitentiam agamus, licet canes fuerimus pedes Domini lingentes, filiis negligentibus præponemur. Quæ enim amicitia non perficit, perficit perseverantia, et planctus, et oratio continua.

448 CCCIX.

Nisi quis pulcherrima patientia se ipsum armarit, facilis captus Satanz fiet; infinites etenim iste laqueos quaquaversum monachis compingit. Hinc nos hortatur Dominus: « In patientia vestra possidete animas vestras ». Qui enim sustinebit in finem, hic salvus erit 21.)

CCCX.

Si nos optamus, ut ad nos quoque Dominus ac-

cedat, quemadmodum ad apostolos januis clausis 21, fores obscurare nitamur, es quidem optimo silentio, oculos ne male affecti conspiciant, auditum impediētes, ne noxia verba accipiat, odoratu vero, et tactu carneas voluptates declinantes.

CCCXI.

Non obliviscitur Deus eorum, qui ipsius recordantur; sed perquam maxime meminit hominis, in quo sunt sermones Domini, ait etenim per Jeremiam: « Propterea quod sermones mei isti sunt, memoria recordabor illius 22. »

CCCXII.

Dicis summopere te afflictari, hæsitareque in omnibus iniquis, inapitque cogitationibus, a diabolo in animam tuam injectis. Sed molestiam et hæsitationem pro modico tuo declina, potiusque divinarum coronarum 449 promissione latere, temetipsum redipiscens et roborans. Nullo namque modo perdet Dominus omnes qui ad eum genuine et continuo respiciunt.

CCCXIII.

Si opificiorum præsentiam pulchritudinem conspiciens, in admirationem cleris, multo magis admirare futura. Si pulchræ sunt creaturæ, multo magis infiniteque pulchrior conditor earum Dominus est. Si quæ temporis commensurantur, talia sunt, quælia fuerint sempiterna? A visibilibus itaque ad invisibilia mentem transfero.

CCCXIV.

Ante omnia nosce teipsum. Eo siquidem nihil difficilius, nihil laboriosius, nihil operosius est. Cum porro teipsum cognoveris, tam et Deum cognoscere poteris, et animo revolvere creaturas, ut addeat.

CCCXV.

Proprie et natura solus Deus sapiens est; angeli hominesque per participationem sapientiam possident. Sapiens itaque cum sit Dominus, scit quem jam velociter audiet, cuiusnam postalata serius concedat. Nos enim nosmetipsos haud novimus, ut nos Deus rerum omnium conditor novit, et in commodum nostrum nobis velociter aut tarde exoptata impertitur. Quare neque respondeamus animum, neque mœrore conficiamus; sed firmi ac stabiles perseveremus, gratias agentes, et exsperantes, 450 et exspectantes, et sperantes accipere. Quanam etenim ratione « qui petit accipit, et qui querit meliora invenit, et pulsanti aperietur justitiæ porta 23? »

CCCXVI.

Qui innatam sibi imbecillitatem optime tenent, eum bellum inferentes demones violentiores deprehenderint, eos in Deum omnem abjicere spem, et propugnatorum sibi ipsis exposcere continuo debent.

CCCXVII.

Dormis, et tempus te prætergreditur; vigilas, et

²¹ Joan. xi, 19, ²² Jer. xxxi, 20. ²³ Luc. xi, 10.

Α ὁ Κύριος, ὡς περ καὶ πρὸς τοὺς ἀποστόλους τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, σπουδάζωμεν ἀποκλείσαι τὰς θύρας, τὸ μὲν στόμα τῆ βελτίστῃ σιωπῇ, τὸ δὲ ὄμμα τοῦ μὴ ἐμπαθῶς βλέπειν, ἀκοὴν δὲ καλύοντες, ἀκροῦσθαι ῥημάτων φθοροποιῶν, ἀσπρῆσαι δὲ καὶ ἀφῆ ἐκκλίνοντες τὰς σαρκικὰς ἡδονάς.

TIA'.

Οὐκ ἐπιλανθάνεται ὁ Θεὸς τῶν μεμνημένων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πάνυ μνημονεύσει ἀνθρώπου, ἐν ᾧ εἰσιν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου. Φησὶ γὰρ διὰ τοῦ Ἱερουμίου, ἀνθ' ὧν οἱ λόγοισμοί μου παρ' αὐτῷ εἰσι, μνηστῆσμαι αὐτοῦ.

TIB'.

Φάσκεῖς θλιθεῖσθαι πάνυ, καὶ ἀμηχανεῖν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀθέστοις, καὶ θεομάχοις λογισμοῖς τοῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου βαλλομένοις τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἀποκρούου καθύστερον θύνασαι τὴν ἀθυμίαν, καὶ τὴν ἀμηχανίαν, καὶ χαῖρε μᾶλλον τῇ ἐπαγγελίᾳ τῶν θεῶν στεφάνων σταυτῶν ἀνακτιώμενος, καὶ ῥωννύων. Οὐδαμῶς γὰρ ἀπολέσει Κύριος πάντας τοὺς γνησίας πρὸς αὐτὸν διηλεκτῶς βλέποντας.

TIC'.

Εἰ θαυμάζεις τὸ κάλλος βλέπων τῶν παρόντων κτισμάτων, πολλῷ μᾶλλον τὰ μέλλοντα θαύμασον. Εἰ καλὰ τὰ δημιουργήματα, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἀπειροπλάσιως καλλίων ὑπάρχει ὁ ποιησας Κύριος. Εἰ τὰ πρόσκαιρα τοιαῦτα, ποταπὰ τὰ αἰώνια; Ἀπὸ τῶν ἑρωμένων τοίνυν ἐπὶ τὰ ἀόρατα μετὰθεο τῶν νοῦν.

TIA'.

Γνώθι σαυτὸν πρὸ πάντων, οὐδὲν γὰρ δυσχερέστερον τοῦ ἑαυτὸν γῶναι, οὐδὲν ἐπιπονώτερον, οὐδὲν ἐργωδέστερον. Ὅταν δὲ σαυτὸν γνῶς, τότε δυνήσῃ καὶ Θεὸν ἐπιγῶναι, καὶ τῷ λογισμῷ ἐπελθεῖν τὰ κτίσματα, ὡς προσήκει.

TIE'.

Κυρίως σοφός, καὶ φύσει μόνος ἐστὶν ὁ Θεός, ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι κατὰ μετοχὴν ἔχουσι τὴν σοφίαν. Σοφός τοίνυν ὑπάρχων ὁ Δεσπότης, ἐπίσταται τίνας μὲν ταχέως ὑπακούσει, τίνας δὲ βραδύτερον παρέξει τὸ ἀπτημα. Οὐκ οἶδαμεν γὰρ ἡμεῖς ἑαυτοῦς, ὡς οἶδεν ἡμᾶς ὁ κτίσας πάντα Θεός, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῶν βραδέως ἢ ταχέως ὀρέγεται τὴν ἀπτησιν, Ὅθεν μηδαμῶς μικροφυχώμεν, μηδὲ ἀκηδῶμεν, ἀλλὰ στερεοί, καὶ ἑδραῖοι μένωμεν εὐχαριστοῦντες, καὶ αἰτούμενοι καὶ ἀπεκδεχόμενοι, καὶ ἐλπίζοντες λῆψεσθαι. « Πῶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν τὰ κρείττονα εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοίγησεται πύλη δικαιοσύνης; »

TIQ'.

Τοὺς ἐπιγνώμονας τῆς προσούσης αὐτοῖς ἀσθενείας, ὅταν τοὺς προπολεμοῦντας αὐτοῖς δαίμονας βαγδαυστέρους φωράσουσι, ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν πᾶσαν ῥίπτειν ἐλπίδα, καὶ πρόμαχον αὐτὸν γενέσθαι παρακαλεῖν ἐκτενῶς δεῖ.

TIZ'.

Καθεύδεις, καὶ ὁ χρόνος σε παρατρέχει· ἐγρήγο-

ρας, καὶ περὶ τὰ μέγιστα τὴν σαυτοῦ περιέλειπς καρ- A
 θίαν· ἀλλ' ὁμως μειοῦται σου ἡ ζωὴ, κἀν αὐτὸς μὴ
 αἰσθάνη, μηδὲ συνήγς.

ΤΙΗ'.

Ἵσως ἀγνοεῖς, καίπερ πολλάκις ἀνεγνωκῶς τὸ
 μὴ χρῆναι παννύχιον καθύδρειν βουληφόρον ἄνθρα.
 Οὐ δὲ γὰρ πᾶσαν τὴν νύκτα ὡς νεκρὸν κοιμησθαι
 τὴν ἐξεταζόμενον ταῖς θείαις βουλαῖς, καὶ προσδο-
 κᾶντα τὸν Κύριον πότε ἔξει ἐκ τῶν ἐπουρανίων,
 καὶ λογοθετήσῃ τὸ καθ' ἡμᾶς. Διόπερ ὁ μὴ γινώ-
 σκων ἄπερ ἀνέγνω, καθύδρεις ἀκορέτως ἀφ' ἑσπέ-
 ρας μέχρι τῆς τοῦ ἡλίου αὐριον ἀνατολῆς, βέγγων,
 καὶ μένου ἀσάλευτος· ὅθεν κἀν ἀπὸ τοῦ παρόντος
 ἐκδίασαι τὴν σαυτοῦ νωθρείαν, καὶ σπεῦδε τὸν
 ἄλογον ἐπιτινάξαι ὕπνον, καὶ γεύσασθαι τοῦ τῆς
 ψαλμῳδίας ἀμβροσίου γλυκάσματος, μετὰδεις αὐτὸν B
 πρὸς τὴν ἀμείνονα λήξιν, καὶ καλλίστην κἀτάστασιν,
 θέλησον τῇ βίᾳ τῆς φιλοθέου σπουδῆς ἐκνικῆσαι, καὶ
 λύσαι τὴν βίαν τῆς ἀμελείας, καὶ τῆς ἀπάτου χαυ-
 νώσεως. Ἐθεὶ γὰρ ἔθος ὑπαλλάσασθαι πέφυκε. Μὴ
 μοι τὴν τυραννίδα προβάλλου τῆς συνηθείας. Εἰ γὰρ
 ἡ χλιαρότης, καὶ ἡ νωθρεία φύσις ἀπέστησαν, πολλῶ
 μᾶλλον ἡ σπουδῆ, καὶ νῆψις φύσις πάλιν γενέσθαι
 δυνήσεται. Ἐπικαλοῦ τὸν Θεὸν εἰς τὸ βοηθήσαι σοι,
 καὶ πάντως ἐπακουσεται, καὶ παρέξει χάρισμα δυ-
 νάμειως, καὶ τὸ ἀνεμπόδιστον πρὸς τὴν ὁδοπορίαν
 τῆς ἀρετῆς. Θαυματουργεῖ γὰρ ὁ Κύριος καὶ ἐπ-
 ἔκεινα φύσεως. Κἀν γὰρ περιπλεκομένη ἡ πρόκε-
 ρατηκῆα νωθρία τε, καὶ ἀτονία παρεμποδίζειν
 δοκοῖη, ἀλλὰ μαίζον τὸ ἐνισχύον ὀφθήσεται.

ΤΙΘ'.

Μεγάλην ἡ προσευχὴ παρὰ τοῖς βεβαιωπίστοις τὴν
 δύναμιν καὶ τὴν ἰσχύον κέκτηται. Δεῖ οὖν πάντοτε
 προσεύχεσθαι νύκτα καὶ ἡμέραν. Εἰ δὲ ἀκηδιῶμεν
 τὴν προσευχὴν, πολλαῖς ζημίαις ὑποπεσεύμεθα, καὶ
 τῇ ἐσχάτῃ βλάβῃ, καὶ ὅτε τι τῶν σπουδῆς ἀξίων
 ἀνύσομεν, καὶ αὐτῶ δὲ ἀποξενωθησόμεθα τοῦ Κυ-
 ρίου, μὴ βουλέμενοι αὐτῶ προσκολληθῆναι δι' εὐχῆς,
 καὶ ἐπιθέως, καὶ πῆς ἐπαίνουμένης προσεδραίας.

ΤΚ'.

(1) Οὐχ ἀπλῶς τοῖς τυχοῦσι τὴν θείαν χάριν δω-
 ρεῖται ὁ Κύριος, ἀλλὰ τοῖς μετὰ πόνου καὶ μόχθου D
 καὶ ἰδρώτων αἰτουμένοις νύκτωρ καὶ καθ' ἡμέραν.
 Οὐκοῦν μᾶλλον τὴν εὐκτεκῆν λειτουργίαν μεταχει-
 ρισώμεθα.

ΤΚΑ'.

Μὴ ἀπαναίνου ἀβρωσαστὴν τῷ σώματι, καὶ ποιμί-
 λαις ὀδύνας συνέχεσθαι, ἢ Μηδὲ ἀποποιῶ μου τὸ
 κρέμα, » καθὼς φησιν ὁ Κύριος τῷ Ἰωβ· μᾶλλον δὲ
 μετ' εὐχαριστίας τὰς ἀληθῆνας ὑπέμνε, ὅπως διὰ
 τούτων ἐξαλειφῶσι πάντα σου τὰ πταίσματα.

ΤΚΒ'.

Ἵσπερ οἱ εἰσπερευόμενοι εἰς τὸ λουτρὸν, γυμνοῦν-
 ται παντὸς περιδλήματος, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς ἐν τῇ

²⁵ Job xl, 5.

(1) Fragmentum hoc pars est epistolæ 271, *Eupraxio diacono*, supra.

circæ res inanes cor tuum etiam nolens occupas, et
 cum vita imminuatur tua, tu neque persentiscis,
 neque percipis.

CCCXVIII.

Haud scio an te lateat, sicut sæpius id percurro-
 ris, non esse opus tota nocte dormire consiliorum
 moderatorem. Non enim debet tota nocte velui
 demortuus obdormire, qui divinis consiliis pertentat-
 ur, expectatque Dominum, quando ex cœlestibus
 veniet, et rationes nobiscum supputabit. Pro-
 ptereaque ac si non intellexisses quæ legeras,
 insaturabiliter somno te dedis ab ipsis vespers ad
 solis sequentis diei ortum stertens immotusque per-
 manens. Quare saltem ex nunc segnitiam amoveas,
 et summo conatu belluinum somnum repellito, et
 orationis, et psalmodiæ divinæ dulceditudinem degu-
 stato : ad meliorem finem et 451 optimum statum
 temetipsam transferito, Dei amantis studii vi vim
 negligentia infandæque segnitiei devinculo dissol-
 vitoque. Consuetudine enim consuetudo variatur.
 Nec mihi consuetudinis tyrannidem objicias. Et-
 enim si tepiditas et segnitias in naturam evasissent ;
 multo magis studium et sobrietas natura rursus
 fieri poterit. Deum in auxilium tuum invocato, et
 plane bene exaudiet, et donum fortitudinis, et vir-
 tutis iter liberum absque ullo offendiculo non in-
 vitis manibus dabit. Mira siquidem Domiaus, et
 extra naturæ limites operatur ; licet enim segnitias
 imbecillitasque, quæ antea te occupaverat, innoxia
 C impedimento esse videatur, tamen quod robur
 præstat, validius apparebit.

CCCXIX.

Immensas oratio apud eos qui firma sunt fide,
 vires possidet et virtutem. Continuo itaque orationi
 incumbendum noctu et interdū est. Quod si negli-
 genter orationi operam dabimus, multis noxis sub-
 jiciemur, et damnis extremis, et neque quidpiam,
 quod momenti alienius sit, absolvemus : quin et ab
 ipso Domino elongabimur, nolentes illi agglutinari
 per orationem, et opem, et laudatam perseveran-
 tiam.

CCCXX.

Non utat fuerit, et quibuscunque divinam gra-
 tiam Dominus largiatur, sed cum labore et mole-
 stia et sudoribus noctu interdūque poscentibus.
 Quamobrem studiose ministerium orationi addictum
 aggrediamur.

452 CCCXXI.

Ne corporis infirmitates libens vitato, et variis
 doloribus obrui ; Neque longe facias iudicium
 meum ²⁵, » ut Job Dominus ait : quinimo cum
 gratiarum actione dolores sustineas, ut per eas
 omnia delicta tua deleantur.

CCCXXII.

Quemadmodum in balneum ingredientibus, invo-
 lucra omnia deponunt, eo pacto oportet eos, qui

asceticam vitam amplectuntur, omni sæculari negotio exutos, in divini instituti sapientiam ingredi.

CCCXXIII.

Haud est rationi consonum eum qui deliquerit, in risum se effundere, et ludo jocoque delectari inflarique in verborum vacuitate: quin potius placentum edere, et noctu interdique lamentari, prophetæ dictum audientem: « Noli lætari, Israel, neque exultare, sicut non cognoscentes Deum populi: fornicata enim es a Domino Deo tuo, et plangere debes ³⁶. »

CCCXXIV.

Præoccupatus es a malo, labore indiges, immensa cura ingentique beneficio: propterea magnus tibi concursus ad Deum procurandus est. Et vere accedenti ad Deum patientia opus, alteque inclamandum nocte dieque, et verus medicus inquirendus, qui ex insanabilibus sanet; verusque liberator, **453** qui a dirissima servitute eripere valet. Si animum desponderis, non invenies; si perstiteris, consequeris. Auctoritatem ex conscientia non habes; at poteris orationem cum patientia habere: dicit enim Salvator noster: « Postulate, et dabitur vobis ³⁷. »

CCCXXV.

Antequam tribunal illud tremendum, in quo non actionum modo et verborum, sed cogitationum quoque occulta cernenti rationem dabimus, oportet « faciem illius præoccupare in confessione ³⁸, » et Dominicas propitiationes extorquere per laboriosam in vita nostra diligentiam, talem Prophetam et regem æmulantes.

CCCXXVI.

Nihil in hoc visibili mundo, animæ salutis, quæ secundum Deum est, præponito.

CCCXXVII.

Audacter cum planctu ad coelestem medicorum principem Jesum accedito, universaque animæ tunc vulnera denudato: nulla namque erit perturbatio Christo humanissimo insanabilis.

CCCXXVIII.

Devitemus, ex quibus nulla utilitas est, hominum congressus, solitudini vitam nostram mandantes; pernicioza siquidem est, et tranquillius **454** otium subvertit, ac demolitur cum familiaribus usus frequentior. Quemadmodum enim in aere pestifero assiduitate quotidiana assuescentium modis omnibus vires infringuntur; sic aliis atque aliis hominibus una simul assuescentes, eorum prorsus improbitatibus inficiuntur.

CCCXXIX.

Tua equidem omnis eruditionis expers inertia accuratissime addiscere debet, etiam si apostolorum prodigia efficiat, eum qui sua ostentat, et illis inflatur, necnon et qui lites discriminat, et in alios

Δ ασκητικῆ προσερχομένους ζωῆ, πάσης ὕλης βιωτικῆς γυμνωθέντας, ἐντὸς γενέσθαι τοῦ κατὰ σοφίαν θείου πολιτεύματος.

TKI.

Οὐκ ἔστιν εὐλογον γελᾶν, καὶ παίζειν, καὶ τέρπεσθαι τὸν ἐξημαρτηκότα, οὐδὲ μεταωρῖζεσθαι ἐν ἐργολογίᾳ πολλῇ, θρηνεῖν δὲ καὶ κόπτεσθαι μᾶλλον νύκτωρ καὶ καθ' ἡμέραν, ἀκούοντά τοῦ προφήτου λέγοντος: « Μὴ χαίρε, Ἰσραὴλ, μηδὲ εὐφραίνου, καθὼς οἱ μὴ γινόντες τὸν Θεὸν λαοί· ἐπόρνευσας γὰρ ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ σου, καὶ πειθεῖν καχερώστηκας. »

TKA.

Καμάτου χρῆζεις διὰ τὸ προληφθῆναι σε τῷ κακῷ, μεγάλης ἰάσεως, μεγάλης εὐεργεσίας, διὰ τοῦτο μεγάλης ποιοῦ καταφυγῆς. Χρεῖα δὲ ὑπομονῆς τῷ προσιδόντι Θεῷ, καὶ δεῖ βοῆν ἐπὶ πολὺ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ ζητεῖν τὸν ἀληθινὸν ἱατρὸν, τὸν ἐκ τῶν ἀνιάτων ἰώμενον, τὸν ἀληθινὸν ἐλευθερωτὴν, τὸν ἀπὸ τῆς πικροτάτης δουλείας ἐλευθερώσαι δυνάμενον. Ἐὰν μικροψυχῆσης, οὐχ εὐρήσεις· ἐὰν δὲ παραμείνεις, ἐπιτεύξῃ. Παρρησίαν οὐκ ἔχεις διὰ τὴν συναίδησιν, ἀλλὰ προσευχὴν μὲθ' ὑπομονῆς δύνασαι ἔχειν. Λέγει γὰρ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, « Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. »

TKE.

Πρὶν ἐκεῖνο τὸ φρικώδες καθεσθῆ δικαστήριον, ἐνθα μὴ μόνον πράξεών, καὶ ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ νοημάτων τῶν τὰ κρυπτὰ βλέποντι εὐθύναι ὑπέξομεν, χρὴ « προφθάσαι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, » καὶ τοὺς δεσποτικoὺς ἱλασμοὺς ἐκκαλέσασθαι διὰ τῆς κατὰ τὸν βίον ἐμπόνης ἐπιμελείας, ἐκμιμουμένου τὸν τηλικούτον Προφήτην καὶ βασιλέα.

TKG.

Μηδὲν ἐν τῷ φαινομένῳ παρόντι κόσμῳ, τῆς κατὰ Θεὸν ψυχικῆς σωτηρίας θαλήσης προκρίναι.

TKZ.

Τόλμησον προσελθεῖν μετὰ κλαυθμοῦ τῷ οὐρανῷ ἀρχιτροπῷ Ἰησοῦ, καὶ πάντα τῆς ψυχῆς σου ἀπογυμνωσον τραύματα· οὐδὲν γὰρ ἂν εἴη πάθος ἔσπερ μὴ ἰσχύει θεραπεύσαι Χριστὸς φιλελεῖται.

TKH.

Φεύγωμεν τοὺς τῶν ἀνωφελῶν ἀνθρώπων συνδυασμοὺς τὴν μόνωσιν ἀσπαζόμενοι· ἐπιβλαθῆς γὰρ καὶ τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως φθοροποιὸς ἢ μετὰ τῶν οικισιτέρων συνδιαίτησις. Ὅσπερ γὰρ οἱ ἐν ἀέρι λοιμικῷ συγγινόμενοι πάντα νοσοῦσιν, οὕτως οἱ ἀνθρώποις διαφόροις συνδιαίγοντες μεταλαμβάνουσι πάντως καὶ τῆς ἐκείνων κακίας.

STO.

Ἀκριβῶς ὀφείλει γινώσκειν ἡ σὴ ἀπαιθευσία, διὰ τὰ τῶν ἀποστόλων ἐργάζηται σημεῖα, ὁ φιλενδείκτης, καὶ στασιοποιὸς, καὶ ὀργίλος, βδελυκὸς ὑπάρχει ἐνώπιον Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων. Καὶ μὴν μηδὲ

³⁶ Osee. ix, 1. ³⁷ Luc. xi, 9. ³⁸ Psal. xciv, 2.

Ἐπειὸν ἀγνοήσης· πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων ἔχουσι κα-
τακληρονομήσαι τὸν κάμινον τοῦ πυρός.

A furit, apud Deum et homines, tanquam auspiciū
malum exacerandos esse. Neque illud interim te
lateat, multos, licet episcopi dignitate niteant,
fornacem ignis hereditariam habituros.

ΤΑ΄.

Μὴ βούλου τὰς συμβαινούσας σοι συμφορὰς, καὶ
περιστάσεις ἀμέτρως, καὶ ἐπὶ πλείον ἐκδηγεῖσθαι
παντὶ τῷ παρατυχόντι. Οὐ γὰρ ὥσπερ αὐτὸς ἤβριος
ἔχεις τὸ μνημονεῖν τῶν συμβεβηκότων σοι, οὕτω
καὶ τοῖς ἀκρωμένοις ἡδὺ καταφαίνεται τὸ ἀκούειν
ἀλλοτρίας κακώσεις.

Cave calamitates et zelummas, quæ te premunt
immodice, et in immensam, et voce queribunda
omnibus obviam tibi procedentibus enuntiaveris.
Neque enim uti tu in rebus tibi advenientibus
enarrandis hilarescis, sic quoque auditores voluptate
afficiuntur, aliorum fortunas afflictas, et ventos ad-
versos audientes.

CCCXXX.

ΤΑΑ΄.

Ἐὶ τις εἰδὼς αἰσχρὰς ἐπιθυμίας περιπαρεῖς ἀρ-
ξεται καθ' ἑαυτὸν τοῦτο ἀναπολεῖν, καὶ ἀναλογίζε-
σθαι καὶ προσομιλεῖν τῷ πάθει, χαυνωθήσεται πάν-
τως, καὶ συγκαταθήσεται, καὶ δουλεύσει τὸ ἡγεμονι-
κὸν βαβαλίσαντι, καὶ καταμαλάξεται ἀνοσίφ ἔρωτι,
καὶ τάλαιπωρήσει, καὶ κακοδαίμονοις, καὶ τὴν οἰ-
καίαν καταρράσεται ζῶν. Διαφρευτέον ὥσπερ ὄφιν
καὶ λέοντά τινα ἀνθρωποδόρον τὰς σαπρὰς φαντα-
σίας· πρέπει γὰρ ἀληθῶς ἀνθρώπων Χριστιανῶ μόνῃ
φαντάζεσθαι τὰ πολυανθῆ εἶδη τῶν ἀρετῶν τοῦ Χρι-
στοῦ.

Si quis sædli desiderii imagine saucius, intra se-
metipsum vulneris ægritudinem mente versare cœ-
perit, et cogitatione, et voluntate, et cum illa ani-
mi concitatione sermocinari, omnino remollescet,
et manus dabit, et principi animæ illud subjicienti
inserviet, **455** quæ suggestit copiam argumentorū,
et impudico cupidini obtemperare coegit, et
propterea affligetur, et malam fortunam experietur,
et in propriam vitam maledicta conjiciet. Veluti
serpens leoque vorans homines rerum putrium
imaginationes fugiendæ: namque virum vere Chri-
stianum tantummodo addect imaginatione persequi
floribus refertas species Christi virtutum.

CCCXXXI.

ΤΑΒ΄.

Ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖς πλείονον ἀδελφῶν καθηγεῖ-
σθαι, δοκίμασον σεαυτὸν πρῶτον, εἴπερ δύνη ἔργῳ
μᾶλλον, ἢ λόγῳ τὰ πρακτεῖα διδάσκειν, εἰκόνα πάσης
ἀρετῆς τὸν οἰκεῖον τιθεὶς τοῖς μαθητάνοις βίον, ὡς
μὴ τοὺς μεταγράφοντας ἔκλειθεν τῇ ἀμαρτίᾳ τοῦ
σφάλματος ἀμβλύσαι τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς. Ἐπεὶ
γίνωσκε, οἷοι οὐκ ἔλαττον ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων, ἢ
ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀγωνιῶν ὀφείλεις· ὡς γὰρ ὑπὲρ σεαυτοῦ,
οὔτω καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ἀπαιτηθῆσιν λόγον ἀπαξ κατα-
δεξάμενος τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. Καὶ γὰρ καὶ τοῖς
ἀγίοις σπουδὴ πᾶσα γέγονε μὴ ἀλλαττοῦμένους τῆς
ἑαυτῶν ἀρετῆς τοὺς μαθητευομένους καταλιπεῖν.
Οὕτως ὁ μὲν Ἀπόστολος τὸν Ὀνήσιμον ἐκ δραπέτου
πεποίηκε μάρτυρα. Ὁ δὲ προφήτης Ἡλίας τὸν
Ἐλισσαῖον ἐξ ἀροτῆρος προφήτην εἰργάσατο· Μωϋ-
σῆς δὲ υἱὸν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν ἐπὶ τὸ βέλτιον μετεκό-
μισεν· ὁ δὲ ἱερεὺς Ἡλὶ τὸν Σαμουὴλ καὶ μεῖζονα
ἑαυτοῦ ἀπέδειξεν. Εἰ γὰρ καὶ ἡ τῶν φοιτητῶν σπουδὴ
συνήργησεν αὐτοῖς πρὸς τὴν κτήσιν τὴν τῆς ἀρετῆς,
ἀλλὰ πᾶν τῆς προκοπῆς αἴτιον αὐτοῖς γέγονε τὸ τυ-
χεῖν διδασκάλων δυναμένων τὸν ἐντυφόμενον σπιν-
θήρα τῆς προθυμίας ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀναβρίπτειν.
morum ducum opera, qui subaccensi, et in illis
runt.

Quandoquidem aves multis fratribus te ducem
exhibere, ante omnia proba temetipsum; si tanti
es, opere magis, quam sermone agenda alios per-
docere debes, virtutum omnium imaginem vitam
tuam addiscentibus proponens, ne isthinc ex malo
exemplo describentes, errorum turpitudine virtutis
pulchritudinem deturpent. Sic item agnoscito, non
minus tibi de iis, quibus præes, quam de te elabo-
randum tibi esse: quippe qui sicuti pro te, ita etiam
pro illis rationem redditurus es, cum semel in te
eorundem salutem susceperis. Sanctis siquidem in
animio deliberatissimum fuit, suo imperio ac disci-
plina de summa sua virtute nullo modo decedere.
Hac re Apostolus Onesimum ex transfuga martyrem
effecit ⁴⁵; propheta Elias Eliseum ex aratore divini
mentis interpretem reddidit ⁴⁶; Moyses Jesum filium
Nave, ut magis ac magis saperet, redegit ⁴⁷; Heli
sacerdos Samuelem semetipso absolutiorem omni-
bus suis numeris et partibus exhibuit ⁴⁸. Quamvis
enim discipulorum conatus ad acquirendam virtu-
tem momentum attulerit, atamen ad virtutum
progressionem absolutam iisdem causa fuere opti-
desiderii scintillulas ad sublimiora inflammam-
runt.

CCCXXXII.

ΤΑΓ΄.

Τὸ μακαρίζεσθαι τοὺς δεδιωγμένους, δηλοῖ, ὅτι οὐ
κάντως τὸ ὑπὸ μόνον ἀλιτηρίων ἀνθρώπων διώκε-
σθαι χάριν δικαιοσύνης δεῖ ἔννοεῖν. Εἰσὶ γὰρ καὶ
ἔθροιοι ἀόρατοι ἐκδιώκοντες τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς
γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀγαθοεργίας διὰ τῆς πα-

CCCXXXIII.

456 Beatos nuncupari eos qui persecutionem
patiuntur ⁴⁹, notat, non tantummodo a profligatis
et perditis hominibus ob justitiam exagitatos. Sunt
enim etiam hostes obtutum effugientes, qui homines
a cognitione divina et bonis operibus remonent:

⁴⁹ Philem. 10, III Reg. xix, 10. ⁴⁵ Num. xxvii, 18. ⁴⁶ I Reg. iii, passim. ⁴⁷ Math. v, 10.

quasi, quam ipsi transgrediuntur præcepta, minima sint. Propterea aures præbendæ non sunt inanibus verborum captatoribus, et fere omnibus dicto, factoque protervo, in aliis incommodandis, et sic otia sua male collocantibus. Quinimo neque perri-
diculis adherescere animæ utile est. Hoc enim vulgare est, et lapsio spiritus, et intimæ inconcia-
nitatis, atque resolutionis signum. Nam quid frustra risum edis? pro meliori tibi fuerit, Numinis laudes celebrare atque extollere. Qui enim diu nocturne in decantandis divinis hymnis nunquam linguæ suæ moderatur, illi honorum cœlestium thesauri promptissime recluduntur.

Α ραδάσως τῶν δῆθεν μικρῶν ἐντολῶν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐκδοτέον τὰ ὅσα τοῖς ματαιολόγοις, καὶ πρὸς τὸ πάντων σχεδὸν καταλαλεῖν ἐνασχολούμενοι, καὶ κακορῆμονοῦσιν. Ναὶ μὴν οὐδὲ γελοίων ἐφάπτεσθαι χρησίμον τῇ ψυχῇ. Κυδαίστες γὰρ τοῦτο ὄλον ἐστὶ, καὶ ἄλσθος πνεύματος, καὶ σημεῖον τῆς ἐνδον ἀναρρωστίαις, καὶ χαυνότητος. Δεῖ γάρ, ἀντὶ τοῦ γελεῖν, μάλλον ὑμνεῖν, καὶ γεραίρειν τὸ θεῖον· τοῖς γὰρ νυκτὸς καὶ ἡμέρας πρὸς ὑμνωδίαν Θεοῦ τὸ στόμα ἔχουσιν ἀνεωγμένον, ὃ τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν θησαυρὸς ἐτοίμως ἀνέωκται.

LIBER QUARTUS.

457 I. — DISC'PULO SUO.

En post alias aque alias ad te jam datas litteras, per has quoque te colloquimur, quando plane et dilucide intelligimus, te a nostra humilitate admonitionis monumenta conquirere, scilicet cum aves salutem consequi, et in cognitionem veritatis pervenire. Noli temetipsum in occupationibus ac sollicitudinibus detinere, frater, et animiperdis vitæ hujusce cogitationibus et molestiis distineri. Quid exspectas? num tibi tempus redundat? « Dies uti umbra et somnium prætervolant »⁴⁴; et tu tranquille vitam propagas, et muros inanimos adornas. Dominus creavit fluxitque te nullis curis obnoxium; et tu rerum administrationibus te maceras? A te occupationes detrahit; et tu temetipsum in maliculis submersisti. Ex iis, quorum desiderio teneris, pars nulla reliqua est, quæ animæ conducibilis sit. Procura, fili, ne gloriam humanam pervestigans, corona divinæ gloriæ priveris. Neque enim fieri potest, ut alia ratione gloriam consequaris, quam ipsius gloriæ neglectu: donec enim gloriam consecramur, ea a nobis in fugam sese corripit. Si expetis gloriosus ac celebris in vulgus esse, ne in gloriam affectus sis; si concupiscis sublimius eveli, ne humum vitando, nubes et inania captes. Attende tibi, fili, et ne des **458** operam, ut ad gradum sacerdotii, sive præfecturæ ascendas. Timeo, tremo, reformido ne, alios salvare cupiens, tuimet ipsius animam perdras. Sanctus est, et in altissimo dignitatis gradu locatus, qui animam suam salvat. Quare excipe verba mea, fili, humilis patris tui, qui in Christo te diligit, et sortem tuam miseretur. Derelinque, fili, humi repentia consilia, et inferens te in cellam, requiesce, undequaque eam obstruens, nullum per annum integrum, Sabbato atque Dominica exceptis, compellans, tuæque animæ pericula condiscas, et alia, nempe multas tibi afflictio-

B A'. — ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗΝ.

Ἴδου μετὰ τὰς προλαβοῦσας ἐπιστολάς καὶ ταύτας γράφομεν πρὸς σέ, γινώσκοντες, ὅτι ἐπιζητεῖς ἐκ τῆς ἡμετέρας χθαμαλότητος λόγους παραινέσεως, ἄλλως θέλων σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Οὐκ ἐνδίδως ἑαυτὸν εἰς τοὺς περισπασμοὺς φροντίδας, ἀδελφε, καὶ μερίμνας τοῦ ψυχοφθόρου βίου τούτου. Τί προσδοκᾷς; Μένει σε ὁ καιρὸς; « Αἱ ἡμέραι παρέρχονται ὡς σκιά. καὶ ὡς ὕαρ. » Καὶ σὺ ἀμεριμνᾷς, καὶ κοσμίσεις τείλους ἀψύχους. Ὁ Κύριος ἐποίησέ σε ἀμεριμνον, καὶ σὺ μεριμνᾷς. Ἥρᾶν σου τὴν φροντίδα, καὶ αὐτὸς εἰς κληματίδας σαυτὸν ἐπόντισας. Οὐδὲ ἐν μέρος, ὡν παραδοκίαι, λυσιτελεῖ τὴν ψυχὴν. Ὅρα, τέκνον, μὴ ζητῶν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ στερηθῆς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Δόξης γὰρ οὐκ ἐστὶν ἄλλως ἐπιτυχεῖν, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ ἔδξαν φεύγειν. Ἔως γὰρ διώκομεν, φεύγει ἡμᾶς. Εἰ βούλει ἔνδοξος εἶναι, μὴ ἐπιθυμήσης δόξαν· εἰ βούλει ὑψηλὸς εἶναι, μὴ γίνου ὑψηλός. Πρόσεχε σαυτῷ, τέκνον, καὶ μὴ ὀμνηρεύτω σου ἡ διάνοια βαθμὴν ἱερωσύνης, καὶ ἡγουμενείας. Φοδοῦμαι, δέδοικα, μὴ ζητῶν ἄλλους σώσαι, ἀπολέσης τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν. Ἄγιος καὶ τίμιός ἐστιν ὁ σώζων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν. Οὐκοῦν ἄκουσόν μου, τέκνον, τοῦ χθαμαλοῦ πατρός σου, τοῦ ἐν Χριστῷ ἀγαπῶντος, καὶ ἐλεοῦντός σε. Κατάλειπε, τέκνον, τὰς χαμηρεῖς βουλὰς, καὶ ἀπελθὼν ἠσύχαζε ἐν κελλίῳ, φράξας πάντοθεν, μὴ συντυγχάνειν τινὶ τὸ παράπαν, ἐκτός τε Σαββάτου, καὶ Κυριακῆς, χρόνον ἕνα. Καὶ τότε ἔχεις γινῶναι τὸ συντελεῖς τῆς ψυχῆς, καὶ ἄλλα τούτοις, ὅτι πολλὰς θλίψεις, καὶ πολλοὺς πειρασμοὺς, καὶ πολλὰς ἀσθενείας ὑπομείναι ἔχεις. Ἀλλὰ μακάριος σὺ, ἐν ὑπομνήνῃ. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο οὐ ποιεῖς, μετὰθεθι ἐκείθεν εἰς ἄλλον τόπον, καὶ εἰ βούλει εἰς κατάνυξιν ἔλθειν, μὴ ἀναγίνωσθε Ἑλληνικὰς βίβλους, μὴτε ἱστορικὰ, ἢ τροπολογικὰ, παλαιὰν τε μὴ προσφάτους τὸ σύνολον. Ἀναγίνωσθε δὲ τὴν Νέαν Διαθήκην.

⁴⁴ I Par. xxix, 15; Psa. clv, 4.

μαρτυρικὰ δὲ, καὶ τοὺς βίους τῶν Πατέρων σὺν τὰ ἄνευ, multas tentationes multasque infirmitates sustinendas esse, et beatum te futurum, si toleraveris. Id si non feceris, conferas te in alium locum, et si volueris ad compunctionem propius adire, ne gentilium libros evolvas, neque historicos, neque figurata oratione conscriptos, et Scripturam veterem ne per somnium quidem attingas. Sed Novum Testamentum lectita, martyrur certamina et vitas Patrum, necnon et facta seniorum; magni que ex ea lectione fractum ferēs. Non quod Veteris Testamenti codices rejiciendi sunt, eos ne legantur prohibui; cum illi admittantur, et a Spiritu sancto dictati sint, et illis demptis Ecclesia nullo modo subsistat. Verumtamen hesychastis et monachis compunctionem non ingenerant. Attende tibi ipsi, frater, magna est messis⁴⁵, ne parum illi consulas, et pro spicis stipulas colligas. Effertissima opimitas vindemiæ est; ne fructus spirituales decerpere negligas, ne post vindemiatores acinos colligas. Tu porro terrena despice, et cœlestibus incumbere. Mete, et vindemia justitiæ fructus, **459** et si quietem peroptas, asciscito tibi omnium Dominium, et extra universos homines fato perfungito. Fac sis unius domini servus, cum tibi multos servos procuras. Qui enim unum reveretur, plerosque non reformidabit, quinimo complures unum pertimescent. Fili, quare in transversum deflectis viam enuntiantem: « Ego quis sum? terra, et cinis⁴⁶: » et viam inambulans distortam, afflictionibus et periculis refertissimam. Ubinam missos fecisti sermones meos apud te noctu diuque reser-vatos? Ubi loci fuisti? et ubi te dominantem conspicias? ubinam gentium degisti? in quonam te aliis conspiciorem deprehendis? ubinam fueris? et ubi collocari te volo? et ubi gentium modo locum tenes? qui ambitiose principatum affectas, qui linguam possides inconstantem, ac incompositam, et perobscuram dimittere non curas? Ubi sunt a te peragenda mandata mea? ne illa in mœrore jaceant. Indulge lacrymis, luctui. Ne in alios principatum affectes, sed te inter alios nullo in numero pone. In aliam viam tua desideria atrahe. Deflecte ex mundo; postmodum ad crucem attendito. Levata te o terra; « excute pulverem ex pedibus tuis⁴⁷: » despicere probra; universos homines animo et virtute, te excellentiores ducito; demortuum tuum deplora; « ejice trabem ex oculis tuis⁴⁸: » inversam depravatamque domum tuam reficito; clama: « Miserere mei, fili David, miserere mei⁴⁹, » ut post cœsitatem oculis invalescas. Discito os omne obturandum esse, et ne indormias quocunq; tempore gratias agere; inimico claude fores tuas. Jura æquando pondere sermones tuos, et portam tuam vectibus stabili. Ne somnolentus pigrescas, ne de repente ad opera tua **460** perveniat: « Ecce Sponsus, exite obviam ei⁵⁰. » Quid, porro tui oratione referas? Rerum occupationibus non intempestive

μαρτυρικὰ δὲ, καὶ τοὺς βίους τῶν Πατέρων σὺν τὰ ἄνευ, multas tentationes multasque infirmitates sustinendas esse, et beatum te futurum, si toleraveris. Id si non feceris, conferas te in alium locum, et si volueris ad compunctionem propius adire, ne gentilium libros evolvas, neque historicos, neque figurata oratione conscriptos, et Scripturam veterem ne per somnium quidem attingas. Sed Novum Testamentum lectita, martyrur certamina et vitas Patrum, necnon et facta seniorum; magni que ex ea lectione fractum ferēs. Non quod Veteris Testamenti codices rejiciendi sunt, eos ne legantur prohibui; cum illi admittantur, et a Spiritu sancto dictati sint, et illis demptis Ecclesia nullo modo subsistat. Verumtamen hesychastis et monachis compunctionem non ingenerant. Attende tibi ipsi, frater, magna est messis⁴⁵, ne parum illi consulas, et pro spicis stipulas colligas. Effertissima opimitas vindemiæ est; ne fructus spirituales decerpere negligas, ne post vindemiatores acinos colligas. Tu porro terrena despice, et cœlestibus incumbere. Mete, et vindemia justitiæ fructus, **459** et si quietem peroptas, asciscito tibi omnium Dominium, et extra universos homines fato perfungito. Fac sis unius domini servus, cum tibi multos servos procuras. Qui enim unum reveretur, plerosque non reformidabit, quinimo complures unum pertimescent. Fili, quare in transversum deflectis viam enuntiantem: « Ego quis sum? terra, et cinis⁴⁶: » et viam inambulans distortam, afflictionibus et periculis refertissimam. Ubinam missos fecisti sermones meos apud te noctu diuque reser-vatos? Ubi loci fuisti? et ubi te dominantem conspicias? ubinam gentium degisti? in quonam te aliis conspiciorem deprehendis? ubinam fueris? et ubi collocari te volo? et ubi gentium modo locum tenes? qui ambitiose principatum affectas, qui linguam possides inconstantem, ac incompositam, et perobscuram dimittere non curas? Ubi sunt a te peragenda mandata mea? ne illa in mœrore jaceant. Indulge lacrymis, luctui. Ne in alios principatum affectes, sed te inter alios nullo in numero pone. In aliam viam tua desideria atrahe. Deflecte ex mundo; postmodum ad crucem attendito. Levata te o terra; « excute pulverem ex pedibus tuis⁴⁷: » despicere probra; universos homines animo et virtute, te excellentiores ducito; demortuum tuum deplora; « ejice trabem ex oculis tuis⁴⁸: » inversam depravatamque domum tuam reficito; clama: « Miserere mei, fili David, miserere mei⁴⁹, » ut post cœsitatem oculis invalescas. Discito os omne obturandum esse, et ne indormias quocunq; tempore gratias agere; inimico claude fores tuas. Jura æquando pondere sermones tuos, et portam tuam vectibus stabili. Ne somnolentus pigrescas, ne de repente ad opera tua **460** perveniat: « Ecce Sponsus, exite obviam ei⁵⁰. » Quid, porro tui oratione referas? Rerum occupationibus non intempestive

⁴⁵ Matth. xi, 37.⁴⁶ Gen. xv, 27.⁴⁷ Matth. x, 14; Marc. vi, 11, ⁴⁸ Luc. vi, 42.⁴⁹ Marc. x, 47.⁵⁰ Matth. xxv, 6.

additor. Ille te interquiescere fecit, et tu tibi labores assumis. Nulla per tempus datur tibi mora, ut plangas, et lugeas, et deploros peccata tua. In memoriam revoca, quod de porta dictum est : « Oberabitur ⁴¹. » Festina anxius, ne foras cum stultis virginibus destituaris. Cogitatione ex futill hac vita in aliud sæculum transcede. Terrena isthæc transcendito, et cœlestia quærito. Roliſque corruptibilia, et incorruptibilia reperies. Fuge ex animo a momentaneis hisce, et sempiterna consequeris. Mortifica membra carnis, ut perfecte pleneque vivas. Tu calles optima, quæ ipse enuntio. Considera etiam atque etiam verba mea, et opere ea perquisitiis exsequere, et thesauros a Deo absconditos comperies : et ne canis meis, qui die noctique pro te Deum comprecator, probrum inferas. Cave id dicas, frater : Ut omnes monachi, sic et ego.

Namque, id et ipse edico, multas esse plantas in montibus, et collibus, et silvis et locis campestribus ; sed tantum secundas, et commodis humanis aptas in hortis conservari : quæ vero nulli usui sunt, succedendo igni aptissimas judicari. « Quicumque enim, ait, peccatis sese illaqueat, servus est peccati ⁴², » licet ille sacerdotio præditus sit, licet imperio emineat, licet monachorum albo ascribatur, licet innumeris coronarum lapillis pretiosis turgeat : « Neque enim est personarum acceptio apud Deum ⁴³. » Dignus siquidem habitus, ut sacro cultu adornetur, et habitus opera non præstat, arbor est foliis permultis, nullis vero fructibus conspicua. Dicenti igitur, Ut omnes monachi, sic et ego, respondeo, **461** verba hæc nullo in lucro deputari eo momento, quo anima tua a corpore separatur, sed multi præjudicii, et poenarum apparatus tibi futura. Hinc, frater mi, ne sumas tibi spiritus, et arrogantiam, quoniam « Dominus superbis resistit : humilibus autem dat gratiam ⁴⁴. » Considera, frater, ne ipse futuræ poenitentiae copia malorum in te congesta, peccatum quidem metas, veniæ vero naufragium facias. « Deus non irridetur ⁴⁵. » Involuntaria peccata vera poenitentia obliterantur ; voluntaria omni responsione privantur. Fili, fuge corporis voluptates. Considera fructum earum poenitentiam esse felle amariorem, et « gladio bicipite acutiorem ⁴⁶ : » a quo enim quispiam devincitur, eidem et deservit. Quod si tormentum, et judicium pro verbo otioso subeunda sunt ⁴⁷, quanto pejora patietur, qui cum voluptate una convolvitur ? Scriptum namque est : « Qui templum Dei corrumpit, corrumpit ipsum Deus ⁴⁸. » « Num tu Christi membra, membra meretricis efficies ⁴⁹ ? » Absit ! et potissimum in templo magno ritu sacro. Fuge, fili, voluptatem perdicionis mortisque parentem ; ne sermones ipsius auribus accipias, quandoquidem illa uti lupus agnis lenocinatur. Fugito omnem occupationem, omnem luxum, otium, in-

A Θεὸν κεκρυμμένους θησαυροὺς· καὶ μὴ κατασχόντης μου τὰς πολιὰς ἐνώπιον Θεοῦ, ὑπερευχομένου σου ἡμέρας· καὶ νυκτός. Μὴ εἰπης, ἀδελφὲ, ὅτι ἴδες εἰσι οἱ μονάζοντες, κατῶ. Λέγω σοι, τέκνον, πολλὰ φυτὰ εἰσιν ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ βουνοῖς, λόχμας τε καὶ παιδιάσιν, ἀλλὰ μόνα τὰ κάρπιμα παραδείσου εἰσιν ἄξια· τὰ δὲ ἄκαρπα πυρὸς ὑπεκαύματα. « Πᾶς γὰρ, φησὶν, ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας, καὶν τε ἰσραεὺς, καὶν βασιλεὺς, καὶν μονάζων, ἢ μυρίου στεφάνους λιθοκλήτους ἐπι τῆς κεφαλῆς περιτίθεται. « Οὐ γὰρ ἐστὶ προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ. » Ὁ γὰρ ἄξιωθεὶς ἐνδύσασθαι τὸ ἄγιον σχῆμα, καὶ μὴ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ σχήματος, δένδρον ἐστὶν ἔχον φύλλα πολλὰ, καρποὺς δὲ αὐθάλους. Τῷ οὖν λέγειν, Ὅς εἰσι οἱ μονάζοντες, κατῶ, τὰ τοιαῦτα ῥήματα οὐδὲν σε ὠνήσουσιν ἐν ἔργῳ, ὅτε ἡ φυγὴ σου τοῦ σώματος χειρίζεται, ἀλλὰ καὶ πολλῆς κατακρίσεως, καὶ ἐφῶδιον κολάσεως γενήσονται σοι. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφὲ, μὴ ὑφου εαυτοῦ· Διότι Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. » Ὅρα, ἀδελφὲ, μὴ ἐπ' ἑλπίδι τῆς μετανοίας πλῆθος κακῶν εἰς ἐαυτὸν συλλεξάμενος τὴν ἁμαρτίαν θεοθήσης, τῆς δὲ συγγορηθείσης ἀποτόχης. « Θεὸς οὐ μωπηρίζεται. » Τὰ ἀκουστικῶς γινόμενα ὑπὸ γνησίας μετανοίας ἐξαιλεῖνται· τὰ δὲ ἐκουστικῶς πραττόμενα πάσης ἀπολογίας ἐστέρηται. Τέκνον, φεύγε ἡδονὴν· νόησον, ὅτι μετάνοια ὁ καρπὸς αὐτῆς, καὶ πικρότερον χαλῆς ἐσται σοι καὶ « Ὑπὲρ μάχαιραν διστομον· » ἧ γὰρ τις ἤττηται, τούτω καὶ δειλούλωται. Βάσανα καὶ C κρίσεις ὑπὲρ λόγου ἀργοῦ, πόσω γε ἄλλον ὁ συνκυλινθούμενος τῇ ἡδονῇ ; Γέγραπται γάρ· « Εἰ τις τὸν ναβὸν τοῦ Θεοῦ φεαίρει, φεαίρει τούτον ὁ Θεός. » Ἄρα τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσεις πόρνης μέλη ; Μὴ γένοιτο, καὶ μάλιστα δὲ ἐν ναῷ ἀφιερωμένω. Φεύγε ἡδονὴν, ὧ τέκνον, ἀπωλείας καὶ θανάτου μητέρα. Μὴ ὑπακούσης τοῖς λόγοις αὐτῆς, ἐπεὶ ὡς λύκος προσάγει ἄρνας· φεύγε πάντα περισπασμῶν, καὶ πᾶσαν τρυφήν, ἀργεῖαν· σπρίνος κάλλος προσωποῦ, εὐλαθὸς ὀφθαλμῶν· ῥῆγμα γλυκὺ βέλος ἀκοῆς, ἥτις τῇ ἡδονῇ παρέχει τὰ μέλη. Τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ φυγὴ ἄρη τοῖς πονηροῖς πνεύμασιν, καὶ σύμβουλός ἐστιν εἰς τὸ κακὸν, καὶ τὸ σῶμα φυλακὴ τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν, ὃν εαυτῷ κρύπτουσι, καὶ δυνήσονται κατὰ τοιοῦτου. Ἄδελφὲ, αἰδέσθητι τὸν ἄγγελον τὸν φυλάσσοντά σε· καὶ μὴ λυθήσης τὸν ἅγιον ἀγγέλου, καὶ χαροποιήσης τοῦς δαίμονας. Μνήσθητι τῆς δυσωδίας τῶν γυναικῶν, καὶ τίς ἐκ τούτου θνησις, ἢ μὴ πῦρ δασεστον, καὶ σκώληξ ἀτελευτήτος, « καὶ βρυγμὸς ὀδόντων. » Ἡδονὴ γάρ ἐστιν ἔχθρα εἰς Θεόν. Ἄδελφὲ, εἰς νοῦν βάλε τὸν ἀκοίμητον ὄμμα, ὅτι ἐφορᾷ σου τὰς πράξεις, καὶ τὴν καρδίαν ἐμβατεύει, ἐρευνᾷ τοὺς λογισμοὺς, φανεροὶ τὰς ἐνοίας, « δυνάμενος ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη πυρὸς. » Ἐξέτασον σεαυτὸν, τίς εἰ· γινώθι σεαυτοῦ τὴν φύσιν, ὅτι θνητὸν μὲν σου τὸ σῶμα, ἀθάνατος δὲ ἡ ψυχὴ. Ὑπερῶρα σαρκός, παρέρχεται γάρ. Ἐπιμηλοῦ τῆς ἀρετῆς πνεύματος

⁴¹ Matth. xxy, 41. ⁴² Rom. v, 16. ⁴³ Coloss. 111, 25. ⁴⁴ Jac. v, 6. ⁴⁵ Galat. vi, 7. ⁴⁶ Prov. v, 4. ⁴⁷ Matth. xii, 36. ⁴⁸ I Cor. v, 17. ⁴⁹ ibid. 15.

ἀθανάτου Μίγα καὶ χαλεπὸν τὸ ἀμάρτημα. Πολλή σου ἡ χρεία τῆς ἐξομολογήσεως, θαυρῶν πικρῶν, συντόνου προσευχῆς, ἀγρυπνίας διηλεκτοῦ, ὀδυροῦ νηστίας. Πρόσχε σεαυτῷ, τέκνον. Ἐν μέσῳ παγίδων διαβαίνεις· κεκρυμμένοι γὰρ βρόχοι παρὰ τοῦ ἐχθροῦ. Φύλαξον ὅν μήποτε ἐν τῇ καρδίᾳ σου κρύπτον ἀνόημα. «Ὁ γὰρ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπαθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμολχευσε αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. » Διότι αἱ μὲν τοῦ σώματος πράξεις ὑπὸ πολλῶν διακόπτονται, ὁ δὲ κατὰ πρόθεσιν ἀμαρτάνων τῶ τάχει τῶν νοημάτων συνεπαρτιζομένην ἔχει τὴν ἀμαρτίαν. Μνήσθητι, ὅτι τοῦτο μὲν σοι τὸ παρὸν, ἡ δὲ εἰς πικρὴν καταστήσει πέρας. Καὶ ὁ νῦν ἐκ τῆς ἡδονῆς ἐγγινόμενος τῷ σώματι γαργαλισμὸς, οὕτως γενήσῃ τὸν ἰοδύλον σφάλῃκα ἀθάνατον καλῶζοντα ὁμᾶς ἐν τῇ γέννῃ, καὶ πύρωσις τῆς σαρκὸς μήτηρ γενήσεται τοῦ αἰωνίου πυρός. Ὑπὸ θηρῶν θαυθεὶς κύων, πλέον ἰθυμῶθη κατ' αὐτοῦ τῷ πόνῳ τῆς πληγῆς πρὸς αὐτὸν ἀσυγχώρητος γενόμενος. Εἰς νοῦν λάβε, τέκνον, τὴν θλίψιν καὶ τὴν ἐκκοπήν τῆς προσευχῆς· λάβε κατὰ νοῦν ἐτὸν καθήμενον ἐπὶ τῶν Χερουθίν, καὶ βλέποντα ἀθύσους. » Ἐγὼ μὲν, τέκνον, ὃ ἦν ἐν ἐμοί, πεποίηκα κατὰ τὸν προφήτην τὸν λέγοντα, ὅτι· «Ἐάν ἴδῃς τὸν ἀδελφόν σου παρευόμενον ἐν ὄδῳ, οὐκ ἀγαθῆ, καὶ μὴ σημάνης αὐτῷ, ἐκ τῆς χειρὸς σου ἀπαιτήσω αὐτοῦ τὸ αἷμα. » Καὶ διὰ τῶν πρώην ἐπιστολῶν εἶπόν σοι, καὶ ἰδοὺ πάλιν τὸ οὐτὸ λέγω σοι· οὐ συμφέρεί σοι βαθμὸς ἱερωσύνης, οὐτε τὸ καθηγεῖσθαι, καὶ ἀρχειν τινῶν· πολλοὶ γὰρ τῶν μοναχῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ νηστίας, καὶ ἐγκρατείας εὐσεβὲς διατρέψαντες, καὶ εἰς τὴν φωστῆρος ἐκλάμψαντος περιβόητοι γεγόνασι καὶ ἐκουσίως καὶ ἀκουσίως εἰς ἱερωσύνην ἀχθέντες, καὶ τῷ κόσμῳ κλησιόσαντες τὰς μὲν ἀρετὰς ἐτι διὰ πολλοῦ μόθου, καὶ κόπου, καὶ ἰδρώτων κτησάμενοι ἀπώλεσαν. Ἀπελθόντες γὰρ πρὸς τοὺς ἄλλους θεραπεύσαι, αὐτοὶ μὲν πεπτῶκασιν, τῷ τῆς γαστριμαργίας καὶ φιλαργυρίας πάθει ἐνίειμένοι καὶ τῇ πορνείᾳ πεπτῶκασιν. Ἐσχάτον δὲ καὶ τὰ μέλη αὐτῶν μαχαίραις ἀποτεμόντες τεθνήκασιν διελθόντες θάνατον, τὸν τῆς ψυχῆς λέγω, καὶ τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο καὶ Ἀπόστολος παραινεὶ ἡμῖν λέγων· «Ἐκαστος ἐν ἧ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ καὶ μανέτω. » Ἀδελφε, οὐ οἶδας, πῶς λαλοῦ διακρίνων τὰ λεγόμενα ἀγχίνους ὑπάρχουν. Δώσε γὰρ σοι ὁ Κύριος σύνεσιν τοῦ νοῆσαι καὶ ποιῆσαι τὰ λυσίτελῃ. Οἶμαι γὰρ, ὅτι οὐ τοσοῦτον ἀπέδρας τῆς τῶν Πατέρων κατηχήσεως, ἀλλὰ καὶ λίαν φιλόπονος τύπος ὠφελείας γέγονας, καὶ γενήσῃ. Ὅρα, ἀδελφε, μὴ βλασφημηθῇ τὸ καλὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ διὰ σέ. Μὴ γενοῦ τοῖς βουλομένοις σωθῆναι αἴτιος σκανδάλου, ἀλλὰ μάλλον γίνου πρόβατον, καὶ οὐ λύκος, ἵνα μὴ γενήσῃ ὀλετήρ, καὶ οὐ ζῶη, δμοφᾶξ, καὶ οὐ πῦρπος, ζήσανιον, καὶ οὐ σίτος, καλάμη, καὶ οὐ χρυσὸς, ἐκτάραγμα, καὶ οὐ γαλήνη. Ὅρα, ἀγαπητέ, μὴ εἰς πέρας ἀξῆς τὸ περιφημούμενον διὰ σέ, μὴ γέλως ἔσῃ ἐπὶ τοῖς βιωτικοῖς. Εἰ δὲ τούτοις ἐφήψω, ἐμπαροιστήρησόν λόγου ἢ φρονήσεως. Τίχως ἐκκλινόν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσῃς ἀγαθόν· »

temperantiam, facies pulchritudinem, oculorum casum, verbum perjurandum, auditus sagittam, quæ mollioribus membra exhibet. Hujusce hominis anima est aer nequissimorum spirituum, et malorum consiliorum moderator et socius, corpus quoque ipsum impuram cogitationum custodiam, quam illi oculant, et quo vires contra eundem acquirunt.

Frater, angelum tuimet custodem reverere; et ne **462** memorari sis sanctis angelis, et letitiæ demonibus. In memoriam revoca gravem mulierum habitum; et quænam ex eo utilitas, nisi ignis inextinguibilis, et sine ullo termino vermis (et stridor dentium ***) namque voluptas adversus Deum aperta inimicitia est. Frater, mente concipe nunquam obdormiscentem oculum, qui tuas actiones contuetur, et cor tuum introspicit, cogitationes percrutat, et cogitationes operit, recludit, qui vere potis est (corpus, et animam tuam in gehennæ igne perdere **). Extenta temetipsum, quisnam es: naturam tuam agnoscito. An non vides corpus tuum morti obnoxium, animam nullis debilem annis vivere? Nihil pensi tibi sit caro: namque præterit. Curam gere virtutis spiritus immortalitate præditi. Magnum asperumque peccatum est. Multum tibi peropus sunt, confessio, lacrymæ amaræ, continuatio vigiliæ, perpetuum, et nunquam intermissum jejunium. Attende tibi, fili. In medio laqueorum inambulas, in quibus ad hostem multæ tendiculæ reconducuntur. Cave igitur, ne aliquando in sinu tuo scelus abscondas. (Qui enim inspexerit mulierem, et desideraverit eam, jam mœchatus est in corde suo **). Namque corporis actiones a multis interrumpuntur: qui vero consilio delictum admittit, velocitate cogitationum perpensum gesta delictum. Recordare, quod ad præsens tempus tibi suave accidit, ad finem ubi venerit, triste absinthium futurum; et nunc voluptate corpori conquistam titillationem pestiferum vermem in omne tempus nos in gehenna supplicii coercentem progeneraturam, et carnis incendium sempiternum. Si canis a bellua morsu laceratus **463** fuerit magis magisque adversus eum dolore plagæ illatæ iracundia exardescit, inque eam sine ulla reconciliationis spe furit atque insævit. Mente recole, fili, afflictionem et orationis intermissionem. Ponderato eum, (qui super cherubim sedet, et abyssos intuetur **). Ego, mi fili, quod in me erat, perfeci prophetæ oraculum secutus: Cum videris fratrem tuum in via non recta ambulanti, et non significaveris illi, e manu tua perquiram sanguinem illius **. Et jam antea ad te datis litteris tibi significavi, et nunc denuo tibi edico: Sacerdotii gradum, et in alios principatum, et in alios dominium dirigere, et primatem esse, non esse tibi utile, neque commodis tuis aptum. Multi siquidem ex monachis in eremo, cum jejuniis,

** Matth. xv, 13. *** Matth. x, 28. **** Matth. v, 28. ***** Dan. v, 55. ***** Ezech. x, 18.

et continentia pie sancteque vita peracta, et inest **A** luminaris Spiritus caelesti aucti, illustri honore ac nomine celebrati fuere, et sive invitū, sive libenti animo in sacerdotium promoti; et hi cum mandato adhæssent, conquistis a se multis laboribus, et conatibus, et sudoribus virtutes amiserunt. Cum enim ad opem aliis ferendam processissent, ipsi autem gulæ atque avaritiæ vitis dediti, necnon luxuriæ, deciderunt in præcep̄; tandem membris suis gladio excisis, infelici morte, animæ, inquam, et corporis absumpti sunt. Quapropter Apostolus nos adhortatur: « Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in eadem et maneat ⁶⁵. » Frater, tu scis quam ipse ratione, cum præcepto ingenio sis, mea dicta dijudicare debeat. Dabit etenim tibi Dominus prudentiam ad intelligendum, et quæ salutaris sunt, obediendum. Namque suspicor te non ita a doctrina Patrum longe latiusque divertisse; imo te propria, aliorumque utilitatis perquam **464** studiosissimum factum, futurumque. Cura, frater, ne nomen Dei tui causa, verbo linguaque blasphemia violetur. Ne fias illis, qui salutem suam procurant, causa scandali; quinimo esto prius ovīs, et non lupus; ne evadas perniciēs, et non vita; vva acerba, et non matura; zizanium, et non granum; stipula, et non aurum; perturbatio, et non tranquillitas. Cave, dilecte, ne in opere exigas, quod prope in ore omnium versatur, ne apud sæculares homines deridearis. Quod si hinc animum adverteris, ascisces tibi nomen insanix, et non prudentiæ. De repente « declina a malo, et fac bonum ⁶⁶: » namque persuasissimum nobis est, nostram vilitatem a te nullo modo contempnendam. Cæterum sit, et est Dei gratia cum mandata observantibus Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et fortitudo in sæcula sæculorum. Amen.

II.

Si odor piscis fluvialis ad efficiendum dæmonem, illique a Raguelis filia fugam adeo longam injicere tantum potuit ⁶⁷; multo magis odoris Spiritus sancti proximitas pellet ex te spiritum intemperantem, qui in membris corporis tui latitat, et corporis fluctus exsuscitat, et desiderii cogitationes nulla unquam interposita mora accendit, et voluti fumo inficit.

III.

Ventis inclementibus, qui mare permiscet, pestilentiores motus excitat in sacerdotis anima inanis gloriæ scopulus **465** eminentissimus. Itaque super omnia cum inani gloria conflige, et cave, ne inconsiderate rem peragas, quasi ab ea nullum incommodum subiturus sis. Abstine ergo non tantum a pane, et vino, et carnibus, et aliis nonnullis cibis, et potibus, imo verò magis et magis a cogitationibus, ab auditione, a prava noxiaque colloccatione, ab ira, a livore, a rebus ridendis, et reliquis infandis operibus.

IV.

In externis militum delectibus viri tantummodo, et juvenes seliguntur, senes rejiciuntur, et pueri exploduntur, et servi repudiantur, mulieres vero propter sexus imbecillitatem prorsus fugantur. Verum in certamine, quod secundum Deum agitur, et in pietatis militum delectu senes advocantur, juvenes accurrunt, pueri volant, servi ultro et magna cum fiducia properant; nec rejiciuntur mulieres, sed audacter et viriliter contra diabolum properant, et decertantes victoriam hoste fracto, devictoque gloriosam consequuntur, eumque per triumphum ducunt, et diademata contra adversarios singulis diebus sibi apponunt.

B

ΕΙ ὁσμη ἰχθύος ποταμίου ἰσχυσεν ἐκβαλεῖν ἐν δαιμόνιον, καὶ μακρὰν φυγαδεῦσαι ἀπὸ τῆς τοῦ Παγούηθ θυγατρὸς, πολλῶ μᾶλλον ὁ προσεγγισμὸς τῆς ὁσμῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξέλθει ἀπὸ σοῦ τὸ φιλήθρονον πνεῦμα τὸ ἐγκρυπταζόμενον ἐν τοῖς τοῦ σώματος μέλεσι, καὶ ἐξεγείρον τὰ τῆς ἡθονῆς κίματα, καὶ τῆς ἐνθυμίας, τοὺς λογισμοὺς καπνίζον ἀβάσιπτως.

Γ.

Πλεῖον τῶν ἀγρίων ἀνέμων τῶν παρατόντων τὴν θάλατταν χειμάζει τὴν τοῦ ἱερωμένου ψυχῆν ὁ τῆς κενοδοξίας δεινότατος σκόπελος. Μάχου τοίνυν ὑπὲρ πάντα πρὸς τὴν κενοδοξίαν, καὶ μὴ ἀμεριμνῶς διακείσαι ὡς μὴδὲν ὑπ' αὐτῆς βλαθησόμενος. Νήστειε δὲ μὴ μόνον ἀπὸ ἄρτου, καὶ οἴνου, καὶ κρεῶν, καὶ ἄλλων τινῶν βρωμάτων ἢ πομάτων, ἀλλὰ πολὺ πλέον ἀπὸ τῶν λογισμῶν, ἀπὸ ἀκροάσεως, καὶ ἀπὸ λαλιᾶς πονηρᾶς καὶ βλαβερᾶς, ἀπὸ θυμοῦ, καὶ βασκανίας, καὶ γελῶν, καὶ τῶν ἐξῆς ἀτοπημάτων.

Δ'.

Ἐν μὲν τοῖς στρατολογήμασι τοῖς ἐξωθεν ἄνδρες μόνον καὶ νεανία ἐκλέγονται, γέροντες δὲ παρορῶνται καὶ παῖδες ἀπολείπονται, καὶ δούλοι ἀποδοκμάζονται, γυναῖκες δὲ καὶ ἀποδιώκονται διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀσθενές. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Θεὸν ἀγῶνι, καὶ τῷ στρατολογήματι τῆς εὐσεβείας γέροντες καλοῦνται, καὶ νεανία προτρέχουσι, καὶ παῖδες ὀρμῶσι, καὶ δούλοι προθύμως, καὶ μετὰ παρρησίας ἀπαντῶσι, καὶ γυναῖκες οὐκ ἀπόβληται δεικνύονται, ἀλλ' ἐφάλλονται θερμῶς, καὶ ἀνδρείως κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ ἀγωνιζόμενα νικῶσι τὸν ἐχθρὸν καταπαλαίουσι, καὶ τρόπαια ἱστῶσι, καὶ καταστειφνύονται τῶν ἐναντιῶν καθ' ἐκάστην ἡμέραν.

⁶⁵ I Cor. x, 20. ⁶⁶ Psal. xxxv, 27. ⁶⁷ Tob. x, 2.

E.

Νοητῶς ἀνέγνωθι τὸ , « Ἐάν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἀπλοῦς ᾖ, ἔλον τὸ σῶμά σου φωταῖνον ἔσται. » Σῶμα γὰρ νῦν λέγεται ἡ ψυχὴ, ὀφθαλμὸς δὲ ὁ νοῦς.

G.

Ἐν τῷ καιρῷ τοῦ τῆς πορνείας, πόλεμου παραιτοῦ τῶν ἐστιατόρων τὰς κλήσεις. Εἰ δὲ ἕνος ἀπαντήσῃ σοι, τότε αὐτὸν μὲν θεραπεύσας ἀνάπαυσον; σεαυτὸν δὲ περιεκαλυμμένως τῇ αἰσίῳ καὶ τῇ δέψῃ περιφραξον.

Z. — MARIANŌ MONACHŌ.

Ὁ ἰατρὸς κἂν κολάζῃ ὀδύνας προσάγων τῷ κάμνοντι, κἂν θάλπῃ καὶ ἀναπαύῃ, κηδεμονικῶς πάντα καὶ μετ' ἐπιστήμης ποιεῖ. Σὺ δὲ, εἰ βούλει μήτε ἐνταῦθα, μήτ' ἐκείδουναί δικας, ἀπαίτησον σεαυτὸν εὐθύνας· εἰ γὰρ ταυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. Καὶ πῶρῃ, φαίης, δικας ἐμαυτὸν εἰσπράξω; Ἐγὼ φῆσω, Ταπεινώσον ἑαυτὸν, κίνησον καὶ στέναξον ἐπὶ τοῖς παραπτώμασί σου. Οὐ μικρὰ γὰρ τιμωρία καὶ βάσανος τῆ ψυχῆ, τὸ ἀναλογίζεσθαι καὶ θρηνεῖν τὰ αἰκία σφάλματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλη τοῦτο γε ὀδύνη, αἰκία, καὶ κόλασις, καὶ διὰ τοῦτο ἄθλον δικαιοσύνης· χαρίζεται Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δι' ἐξομολογήσεως αὐτὸν κατατρώχοντι. « Λέγε γὰρ, φησὶ, πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς. » λέγε, πρὶν ἄλλος σου κατηγορήσῃ, ἵνα δίκαιος γένη. præmium impertitur homini, qui, confessione peracta, semetipsum affligit. « Dic etenim, inquit, prius peccata tua, ut justus sis. » Dic, antequam

H. — FLORENTIŌ DIAKONŌ.

Ψυχὴ ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διαχέεται καὶ διασκορπίζεται εἰς πᾶν ἁμαρτηράτων εἶδος καὶ γένος. Διὸ φησὶ ὁ Κύριος, ὅτι « Διασκορπῶ σε ἐν ταῖς χώραις, καὶ διασπέρῶ σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν. »

Θ. — Τῷ αὐτῷ.

Ὅταν μετὰ τὴν εἰς τὸ χεῖρον μετέπτωσιν ἄνθρωπος· πληνηθῇ, καὶ χευμασθῇ, καὶ κλυδωνισθῇ, εἰθ' ὕστερον συναισθημένος, καὶ ἀνανήψας ἐπὶ τὸ κατὰ φύσιν παλινδρομήσει καλὸν, τότε λέγει ὁ Θεός, ὅτι « Ἐκλείψει ἡ ἀκαθαρσία σου, καὶ κατακληρονομήσω ἐν σοί, καὶ γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ Κύριος. »

I. — ΓΑΡΟΣΙŌ.

Ἐβδελύξατό σε ἡ stolὴ σου, τουτέστιν, ἡ σὰρξ σου ἐμίσησε τὸν νοῦν σου τὸν μοχθηρὸν ἐπιτάσσοντα αὐτῇ ἀπαύστως ἐργάζεσθαι τὰ ἀπηγορευμένα. Ὅτι δὲ οἱ προεστῶτες τὰ δέοντα παρασιωπήσαντες κλασθήσονται ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας τῶν ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένων, βλέπε τί λέγει ὁ Κύριος· « Ἐάν μὴ κληθήσῃ, φησὶ, τοῦ φυλάξασθαι τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, αὐτὸς ὁ ἄνομος εἰς τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ ἀποθνήσκει· τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν σου ζητήσῃ. »

IA. — LIPIANŌ.

Λέγεις ὅτι ἤθελόν ποτε μηδένα ἄνθρωπον φοβηθῆναι πλὴν τοῦ Θεοῦ. Εἰ τοίνυν τεύτων οὕτως γλίχῃ κτισθῶται, ἀπόταξαι παντὶ τῷ γήινῳ καὶ προσ-

A.

Spiritualiter intelligas velim quod dicitur : « Si oculus tuus simplex est, totum corpus tuum lucidum erit. » Anima enim nunc corpus dicitur, mens oculus.

466 VI.

Cum fornicationis bello oppugnaris, missos facito convivorum accitus. Quod si hospes tibi obviam venerit, tum voluntati illius indulgeas, releva laborem requie; te vero in abscondito siti et jejuniis circumvalle.

VII. — MARIANŌ MONACHO.

Medicus licet tormentis conciet, et doloribus diripiat eum, qui minus commoda valetudine utitur, licet fomentis calidis foveat, licet requie laborem relevet, omnibus accurate et ex artis præscripto defungitur. Tu porro, si tibi in animo est, neque hic, neque alibi pœnas persolvere, ex temetipso pœnas scelerum repete. Siquidem si nos de nobis judicium ageremus, nunquam ab aliis in judicium vocaremur. Et quamam ratione, dices, de me supplicium sumam? Ego enuntiabo. Comprime animos, proluge, et ingemisce pro commissis; neque enim pusilla castigatio est, et supplicium animæ, ratiocinatio, et propriorum delictorum luctus, sed ingens hæc quoque ægritudo crucians est, percussio, et supplicium; ideoque justitiæ alius deferat te, ut justus sis.

VIII. — FLORENTIŌ DIAKONO.

Anima a Deo destituta dissolvitur, et in omnem delictorum speciem genusque dissipatur. Propterea dicit Dominus : « 467 Disperdam te in regionibus, et dispergam te in gentibus. »

IX. — EIdem.

Cum in pejora devolutus homo a recta via aberraverit, et immoderata tempestate jactatus fuerit, redactusque in pericula, et tum postmodum in se conversus, usu callidior factus, in innatam probitatem reversus, tum dicit Dominus : « Deficiet immunditia tua, et hereditabo in te, et agnosces me Dominum. »

X. — HYDROSIO.

Abominata est te stola tua; caro nempe tua odit mentem tuam deterrimam vi quodammodo allicientem ad vetita perlicienda. Verumtamen quæ aliis præsumt, si quæ opportuna ac necessaria sunt obtulerint, propter sibi obnoxiorum perditionem pœnas eos esse daturus, discito ex verbis Domini : « Nisi dixeris impio, ut declinet a via sua, exlex ipse in peccato suo morietur; sanguinem nihilominus illius de manibus tuis requiram. »

XI. — LIBRIANO.

Inquis : Vellem aliquando nullum hominem. unus si Deus excipiat, timere. Si hæc integerime præstare appetis, rebus terrenis ac tempora-

⁶⁶ Matth. vi, 22. ⁶⁷ Isa. xliii, 26. ⁶⁸ Levit. xxvi, 33, ⁶⁹ Ezech. xlii, 15, 16. ⁷⁰ Ezech. iiii, 18-20.

riis renuntia, nulliusque prorsus in possessione esto, et ego reddo tibi verba tua: Non reformidabis, neque consulem, neque præfectum, non plebeculam, non insidiatores, non piratas, non principem, non regem, neque **468** dæmones ipsos, et in mundo dominantem diabolum.

XII. — PANOLBIO.

Quid extra excedis, et in locorum productionem longinquitatem te subtrahis, mi vir? Animo repete, te vidæ filium esse ⁷⁵, nempe constitutionis omni justitia mentemque prævalida vacuæ, qui in sepulturam exportaris a pravis carnisque affectibus, et spurcitiei deditis dæmonibus, animam gestientibus. Proptereaque preces effunde cum lacrymis, ut Christus Dominus non dedignetur attrahere loculum, ærumnesum scilicet corpus; et portatores locum teneant, nempe a cursu mortiferæ malitiæ conquiscescant; namque si illi tempus intermiserint, et ad pejora progressus impediatur, humana mens admirabiliter resurget, et vivens porrigetur supernæ nostræ matri Hierusalem, quæ præter modum jacuit in lacrymis et gemitu. «Vox enim, inquit, in Rhama audita est ⁷⁶,» in altissimis scilicet. Rhama siquidem *altitudinem* notat, ubi lacrymæ, et ejulatus, et immensus planctus, propter rotans fluctuansque humanum genus fit.

XIII. — ARISTOBULO EPISCOPO.

Eximii Jobi vestigia perseguere, qui sanie abradebat, et ulcerum vermes aversabatur ⁷⁷, et curas omnes præsentis sæculi absterge, lutulentas cogitationes abdicans, et voluptates terrenas instar vermium in te delitescentes. Nam ut Job luce, et palam, **469** ita et tu debes in occulto decertare, et conflictari, ut ehorum angelorum hilaritate conspergas. Quemadmodum enim lætitia gestiunt angeli Dei, nobis respicientibus, et ad salutaria consilia redeuntibus; pari sic rursus morore afficiantur, et gemunt, cum aspexerint nos volenti animo dæmonibus propter peccatum inservientes.

XIV. — CHONIO SILENTIARIO.

Quid perages? quid aggressurus es, cum vitæ terminus accesserit? cum facultates vivendi decederint? cum urgebit te consilii inopia et afflictio? cum de te medici mentem demittent? cum spem omnem tuæ salutis familiares abjecerint? Cum asso anhelitu epissoque vexatus, et febrî immani interiora adustus atque confectus, mediis præcordiis suspirabis, et non adfuerit, qui una tecum contrahat animum? cum nox profunda advenerit, nullusque sit, qui auxilio tibi esse queat; mors prope sit; qui te conducturi sunt, premant nonnulli angeli tristes et inclementes? Cum arripiant te tremendæ potestates, et obligatam animam, et sceleribus nimio multo gravem, et ad hæc mentem convertentem, et sortem suam absque vocis instrumento ejulantem trahent. Tandem ejulatus

A καίρω πράγματι, και μηδέν εις τὸ παντελὲς ἔχει. Κἀγὼ σοι ἀντιφωνῶ, ὅτι Οὐ φοβηθήσῃ οὐδένα, οὐχ ὑπατον, οὐχ ὑπαρχον, οὐ δῆμον, οὐ ληστῆς, οὐ καιρατὰς, οὐκ ἀρχοντα, οὐ βασιλεία, οὐδὲ αὐτοὺς τοὺς δαίμονας, και τὸν κοσμοκράτορα διάβολον.

IV. — ΠΑΝΟΛΒΙΩ.

Τί ἔξω, και μακροτέρων ἀποτρέχεις, ἄνθρωπε; Σαυτὸν γὰρ νόησον υἱὸν χήρας ὑπάρχειν, δηλαδὴ καταστάσεως χηρευούσης ἀπὸ δικαίου φρονήματος, και ἰσχυρογνώμονος, ἐκπερόμενος πρὸς τάφον ὑπὸ τῶν κακῶν τὴν ψυχὴν βασταζόντων παθῶν τε σαρκικῶν, και δαιμόνων φιλορπαρέων. Και διὰ τοῦτο εὐξαι μετὰ δακρύων, ἵνα ὁ Δεσπότης Χριστὸς καταξιώσῃ ἄψασθαι τῆς σοροῦ, ὅπερ ἐστὶ τὸ πολυκαπλὲς σῶμα· και οἱ βαστάζοντες στήσονται, τουτέστι καύσονται τοῦ δρόμου τῆς νεκροφόρου κακίας· παυσάμενων γὰρ αὐτῶν, και τῆς πρὸς τὸ χεῖρον προκοπῆς ἐμποδισθέντων, ἀναστήσεται παραδόξως ὁ ἀνθρώπινος νοῦς και παραδοθήσεται ζῶν τῇ ἀνω ἡμῶν μητέρι Ἱερουσαλὴμ πολλὰ ὄδυρομένη και πενθοῦσα. «Φωνὴ γὰρ, φησὶν, ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη,» τουτέστι ἐν ὑψίστοις. Ῥαμὰ γὰρ ὄρος δηλοῖ, ἐνθα θρήνος, και κλαυθμὸς, και ὄδυρμὸς πολὺς διὰ τὴν πταίουσαν ἀνθρωπότητα γίνεται.

IV. — ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μιμοῦ τὸν μέγαν Ἰὼβ ἐπιξέοντα τὸν ἰχθῶρα, και τοὺς σκώληκας τῶν τραυμάτων ἀπομυσατόμενον, και ἀποκάθαρον πᾶσαν φροντίδα τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀποτιθέμενος τοὺς εἰσχροὺς λογισμοὺς, και τὰς γηϊνὰς ἡδονὰς δίκτην σκωλήκων ἐμφωλευούσας σοι. Εἰ γὰρ Ἰὼβ κατὰ τὸ φαινόμενον, ὄφελεις σὺ κατὰ τὸ κρυπτόμενον διαθῆσαι διαγωνίσασθαι, ἵνα τὸν χορὸν τῶν ἀγγέλων χαροποιήσῃς. Ὅπερ δὲ χαίρουσιν οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ μετανοούντων ἡμῶν, και ἐπιστρεφόντων πρὸς τὴν σωτηρίαν· οὕτως πάλιν λυποῦνται και στενάζουσιν, ὅταν νοήσωσιν ἡμᾶς τοὺς δαίμονας ἐκουσίως διὰ τῆς ἀμαρτίας δουλεύοντας.

IV. — ΧΙΟΝΙΩ ΣΙΑΕΝΤΙΑΡΙΩ.

Τί ποιήσεις; τί δράσεις, ὅταν τὸ τέρμα τοῦ βίου ἐλεύσῃται, ὅταν ἐπιλείπωσι τῆς ζωῆς αἱ ἀφορμαί, ὅταν ἐπέλθοι σοι ἀπορία και θλίψις, ὅταν ἀπαγορεύσῃ σοι οἱ ἱατροί, ὅταν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀπογνωσθῆς; ὅταν ἀσθματι ξηρῷ και πυκνῷ συνεχόμενος πυρετοῦ λαύρου διακαλοντος τὰ ἔνδον και ὑπομύχοντος, στενάζεις μὲν ἀπὸ μέσης καρδίας, τὸν δὲ συλλυπούμενον οὐχ εὐρήσεις; ὅταν φθάσῃ νύξ βαθεῖα, και μηδεὶς παρῆ ὁ βοηθῆσαι δυνάμενος, ὁ θάνατος παρέστηκεν, οἱ ἀπάγοντες καταπαίγουσιν, ἀγγελοὶ τινες κατηρεῖς και ἀπότομοι; ὅταν ἐπιλαμβάνονται σου αἱ φοβεραὶ δυνάμεις, και ἔλκωσι τὴν ψυχὴν δεδεμένην, ταῖς ἀμαρτίαις πυκνὰ μεταστρεφομένην πρὸς τὰ ὄδα, και ἀποδυρομένην ἀνευ φωτῆς τοῦ ὄργάνου; Λοιπὸν τῶν θρήνων ἀποκλεισθέντων, ὦ πόσα πενθήσεις σεαυτὸν τότε! πόσα στενάξεις ἀπρακτα μετακλαίων ἐπὶ τοῖς

⁷⁵ Luc. vii, 12. ⁷⁶ Matth. ii, 18. ⁷⁷ Job ii, 8.

κακῶς βουλευθεῖσιν. Ὅταν ἴδῃς μετὰ ταῦτα τὴν φαι-
δραστῆτα τῶν δικαίων ἐν τῇ λαμπρῇ εὐν οὐρανίων
δώρων διανομῇ, καὶ τὴν κατήφειαν τῶν ἀμαρτωλῶν
ἐν τῷ σκοτεινῷ βασιλευμένῳ, ποια βήματα τὸ τηλικόθεν
φύσεις; Ποια ἐρεῖς τότε ὀδυρόμενος τὴν καρδίαν; Αἶ
με, μὴ ἀποβρίσῃς τὸ φορτίον τῆς ἀμαρτίας διὰ τῆς
μετανοίας ἐκόλου τυγχανούσης τῆς ἀποθέσεως! Αἶ
με, τὰς κηλίδας μὴ ἀποπλύνασθαι, ἀλλ' ἐστιγμένον
εἶναι ταῖς ἀνομίαις! Νῦν ἂν ἤμην μετὰ τῶν ἀγγέλων
ἐορτάζων, καὶ κατεύφραινόμενος, νῦν ἐν ταῖς αἰ-
ωνίοις ἀγαθοῖς ἐνετρέφω. Ὁ τῶν πονηρῶν βουλευ-
μάτων! διὰ πρόσκαιρον ἀμαρτίας ἀπολαύσιν ἀθάνατα
βασανίζομαι, διὰ ἡδονὴν σαρκὸς τῷ αἰωνίῳ πύρι
παραδίδομαι. Ἐδιδασκόμεν, καὶ οὐ προσέχον. Δι-
εμαρτύραντό μοι τινες τῶν εὐσεβούντων, ἐγὼ δὲ
κατεγέλω. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐρεῖς, ἀπολαύ-
μενος σεαυτὸν, ἂν παρακούσης τῶν καλῶν παρα-
κλήσεων, καὶ τῶν ὑπομνήσεων, καὶ ἀνάρπαστος γε-
νόμενος ἐπενεχθήσῃ ἐπ' ἐκείνων τὸν χώρον, ἐνθα οὐ-
δὲν ὄνησει τῶν μετανοῶν, καὶ κλαίειν, καὶ στείνειν
σε πειθόντων. Ὅθεν γὰρ χρεῖα τούτων τῶν ἐπικου-
ρημάτων, οὐκ ἔκτισε.

raptusque in ea loca addicaris, in quibus neque
cuium ullum afferant. Hic etenim, non illic similes

16. — OPIBASIO.

Εἰ καὶ αὐτεξουσίῃ τῆς προαιρέσεως τετιμήμεθα,
ἀλλ' ὅμως ἐκτός τῆς ἄνωθεν συμμαχίας οὐδὲν τῶν
ἀνδραγαθημάτων ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ παρόντος βίου ἐπι-
τελέσαι δυνάμεθα. «Ὀὐα γὰρ, φησὶν, οὐ τοῦ
ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, οὐδὲ πορεύεται ἀνὴρ κατ-
ορθῶσαι πορείαν αὐτοῦ. » Μὴ τοίνυν ἑαυτοῖς μόνοις
λογισώμεθα τῶν ἀγώνων τὰ τρέπαια. Ἡμέτερον
μὲν ἐστὶ τὸ προελθεῖν μόνον τὸ κρείττον καὶ σπου-
δάσαι, Θεοῦ δὲ τὸ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὴν ἀγαθὴν
ἐφῆσιν.

17. — ANTIOCH.

Μὴ δυνον καὶ προφάσεις ἀσυμφόρους προβάλλου,
μηδὲως τολμῶν ἐκτενεῖν τὸν Κύριον διὰ τὴν πενίαν
τῶν ἀρετῶν. Ὅπως γὰρ ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε, «Καὶ
ὁ Κύριος εἰσέφωσεν αὐτοῦ, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλι-
ψεων αὐτοῦ ἐβρύσατο αὐτόν. » Τί δ' ἂν εἴη θλιβωδέ-
στερον ἀμαρτίας τοῖς ἑαυτῶν ἐπιγνώμοσι καὶ συν-
αισθημένοις;

18. — HEGESIPPO MONACHO.

Ἐφρηκας, ἀρετῆς μὲν ἀπεσχονίσιθαι μακρὰν, πάν-
τας δὲ τοὺς ἐναρέτους ἀνδρας εὐθύμως ἀνευφημεῖν,
καὶ κροτεῖν, καὶ δοξάζειν, καὶ μάλιστα τὴν μέγαν
Ἰουχαστὴν Ῥουφίνον, τὸ οὐράνιον ἐκείνο καὶ
Χριστοφόρον σκεῦος. Γίνωσκε τοίνυν, οὐτὶ ὁ ἀπο-
δεχόμενος τοὺς τροφίμους τῆς ἀρετῆς οὐ μετρίως
κερδαίνει, διότι τὰ δευτερεῖα κομίζεται τῶν ἐκείνοις
δοθησομένων στεφάνων. Σφοδρῶς δὲ καγὼ καθέστηκα
φίλος καὶ ἐπαινήτης τοῦ προλεχθέντος ἀνδρός.

A completis, quantum tum temetipsum deplorabis!
Quot suspiria frustra edes de male conceptis pa-
tratisque indolens? Cum postmodum justorum
hilaritatem in splendida munere celestium parti-
tione, et flagitiosorum tristitiam in tenebris ob-
securissimis 470 aspexeris; quas tum voces ore
emittes? Quæ tum verba effundes, corde indolens?
Væ mihi, quod onus scelerum media pœnitentia,
cum depositio eorum facilis erat atque expedita,
non deposuerim! Væ mihi, quod maculas non ab-
luerim, sed scelestis facinoribus consignatus ne-
glexerim! Nunc equidem cum angelis consuesce-
rem dies festos agens, et animo gaudens; nunc in
sempiternis bonis hilarerem. O consilia prava!
ob temporarium commissi turpis gustatum infinito
tempore noxis addico! ob carnis voluptatem pe-
renni igni contrador? Præcepta et rationes bene
vivendi perdocebar, nec mente attendebam. Multi
mihi testes antiquæ religionis exemplaria rem
confirmabant, et ipse eos facete eludebam. Hæc,
et similia enuntiabis temetipsum deplorans, si
missas feceris rectas adhortationes, et monitiones,
pœnitentia, neque planctus, neque suspiria fru-
suppetiæ opus sunt.

XV. — ORIBASIO.

Esi hic optio soluta nobis est eligendi, libertate
arbitrii donatis nihilominus absque superno au-
xilio, nihil incipere, quod feliciter exeat in præ-
senti vita, et ad summum perducere possumus.
Namque dicitur: « Scio, quia non est hominis via
ejus, nec viri est, ut ambulet, et dirigat gressus
suos ». Ne itaque nobismet ipsis contentionum
triumphos dedamus. In hac siquidem re partes
habemus, melius tantum eligendi, in idque no-
stros conatus intendendi; ad Deum vero attinet
nostris desideris extremum actum addere.

471 XVI. — ANTIOCHO.

Ne laboris consequentis metum, neque tergiver-
sationes, easque inutiles proponas, et te proæus
tanto ausu non esse, ut Dominum precibus cogas
ob defectum virtutum. Sic enim pauperculus voca-
feratus est: « Et Dominus exaudivit eum, et ex
tribulationibus ejus eripuit eum ». Quid porro
peccato ipso luctuosius iis, qui cognitione sui am-
plissima valent, et pondus commissorum persenti-
unt?

XVII. — HEGESIPPO MONACHO.

Dixisti te a virtute longe longeque esse disclu-
sum, omnes nihilominus viros integritati vitæ de-
ditos promptissime celebrare et plausu excipere
admirationeque prosequi, interque eos magnum
Hesychastem Ruffinum, cœleste illud et Christige-
rum vas. Noscito itaque eos, qui virtutis alumnos
sibi comites asciscunt, non modicum quæstum sibi
facere, cum secundas corollas illis tribuendas in
lucro deportent. Mihi etiam est cum illo arctissima
necessitudo, et viri illius laudes summo opere et-
fero.

XVIII. — LETORIO MONACHO.

Nullius adeo in egestate sumus, ut temporis. Ars quidem longa est, vita nostra brevis, propeque est vitæ finis. Abrumpe somnos, mi vir.

472 XIX. — PRIMO SUBDIACONO.

Audisti Deum a suorum præceptorum omissores in perpeſsiones tristitiæ, et in actiones liberis hominibus indignissimas æque atque turpissimas dedere, ut scribit Apostolus; « Tradidit illos Deus in passiones ignominiæ, et in prava desideria ⁷⁹. » Cum itaque nescio cujus dictum audimus: sol non visus hominem in foveam dejecit; non id comminiscimur' solem, luce sua omnia collustrantem, eum, qui renuerat illum aspicere, in foveam projecisse; sed in fossam dejectionis causam fuisse nullam luminis copiam. Sic quoque Deus non at-
B
tento animo excipientem suas sanctiones et comminationes, præceptaque splendida, rejectum in peccatorum foveam dejecit.

XX. — CASSANDRIO.

Parva in præsentī via sunt, labor, et opera, et sudor; maxima vero atque infinita, et nullo numero exputabilia munera sempiterna, quæ perabunde Christus recompensabit virtutis studiosis atque cultoribus. Aâtequam æternæ noxæ aggrediantur, pœnitentiæ remedium usurpemus, quod nullum unquam Deus aversatur eorum, qui habitu miserando, et verbis flebilibus accurrunt. Qui enim, ob propria peccata dedicat se lacrymis, nō
C
illi consolatione ingenti permulcentur.

473 XXI. — DAGLAIPHO.

Quæstuosum admodum est, meliorem mentem erga Dominum de die in diem non in aliud tempus transportare, neque negligere, neque animum demittere, nec per transennam aspicere, sed errores confiteri. Namque per Isaiam Dominus noster edicit: « Dic tu primus peccata tua, ut justificeris ⁷⁹. » Nam si ita te in confessione, et precibus, et condensis supplicationibus gesseris, quam citissime audies Dominum tibi respondentem: « Ego sum, qui deleo peccata tua, et scelerata tua ⁸⁰. »

XXII. — CALLIOPIO.

Quam perpulchra et mirifica est retributio, quæ D
regeritur homini ad Deum colendum maturate acceleranti; Dei rursus refusio nulla interposita mora, nec requie, proprio famulo familiarissime utendi, et sese cum eo conjungendi, ingenue sincereque currente, et ad placita Domini festinante! Desiderabile equidem est, tremere animo ac reformidare, ne a vita sempiterna, et divino lumine, et Spiritus sancti splendore discludaris.

XXIII. — ARAXIO.

Cum intelligimus illa divinatorum eloquiorum verba: « Solve calceamentum tuum ⁸¹; » scire debemus nobis imperari priores mores et pravos habitus rejicere, senonereque et respuere.

⁷⁹ Rom. i. 25. ⁸⁰ Isa. xliii. 26. ⁸¹ Ibid. 25. ⁸² Erod. iii. 5.

IΗ'. — ΑΗΤΟΡΙΟ ΜΟΝΑΧΟ.

Οὐδένος ὀβριῶς ὡς χρόνον δοξαζοῦμαι. Καὶ ἡ μὲν τέχνη μακρὰ, βραχὺς δὲ ὁ βίος ἡμῶν· ἐγγὺς τὸ τέλος τῆς ζωῆς. Γρηγόρησον, ἄνθρωπε.

IΘ'. — ΠΡΙΜΟ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΟ.

Ἐπίθου, ὡς ὁ Θεὸς τοὺς καταφρονούντας τῶν αὐτοῦ ἐνεταλμάτων εἰς τὰ πάθη ἐκδίδωσι τῆς ἀθυμίας, καὶ εἰς τὰς πρᾶξεις τὰς λιαν ἀνδραποδιώδεις καὶ ῥυπαρὰς, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι « Παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας καὶ φαῦλα ἐπιτηδεύματα. » Ἀκούσας τοίνυν, ὅτι ὠσπαρεῖ τις ἐπιπότος, ὅτι μὴ ὀφθαίς ὁ ἥλιος τὸν ἀνθρώπον τῷ βόθρῳ ἔβραβεν, οὐχὶ λογίζομεθα τοῦτο, ὅτι ὁ φωστὴρ τὸν μὴ βουλευθέντα πρὸς αὐτὸν ἰδεῖν εἰς τὸν βόθρον ἀπέσωτο, ἀλλ' ὅτι αἰτιὸν ἐστὶ τῆς εἰς τὸν βόθρον καταπτώσεως τὸ μὴ μετέχειν τοῦ φωτός. Οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τὸν μὴ προσέχοντα τοῖς νόμοις αὐτοῦ, καὶ ταῖς ἀπειλαῖς, καὶ ταῖς φωταυγέσις ἐνταλαῖς ἀπωσάμενος, τοῦτον εἰς τὸν βόθρον βίπτει τῆς ἀμαρτίας.

Κ'. — ΚΑΣΣΑΝΔΡΙΟ.

Ὅλιγος ἐστὶν ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ κόπος, καὶ πόνος, καὶ ἰδρῶς, μεγάλα δὲ καὶ πολλὰ, καὶ μὴ ἔχοντα ἀριθμὸν τὰ αἰώνια δωρήματα, ἅπερ θαυμάσιος δώσει Χριστὸς τοῖς τῆς ἀρετῆς ἐρασταῖς καὶ ἐργάταις. Πρὸ τοῦ καιροῦ τῶν αἰωνίων κολάσεων χρησώμεθα τῷ φαρμάκῳ τῆς μετανοίας, ὅτι οὐδένα ποτὲ ἀποστρέφεται ὁ Θεὸς, τῶν μετὰ αἰκροῦ σχήματος, καὶ λόγων ἱλασιῶν προσερχομένων αὐτῷ. Ὅσοι γὰρ κατακλινοῦσι τὰ ἑαυτῶν παραπτώματα, πολλῆς ὑπάρχουσι παρηγορίας.

ΚΑ'. — ΔΑΓΓΑΙΦΟ.

Χρήσιμον τὸ μὴ ἀναβάλλεσθαι ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐπιστρέψαι πρὸς Κύριον, μηδὲ ἀμαλεῖν, καὶ βραθυμεῖν, καὶ ὀκνεῖν, ἀλλ' ἐξομολογεῖσθαι τὰ πταίσματα. Λέγει γὰρ διὰ τοῦ Ἡσαίου ὁ Δεσπότης ἡμῶν· « Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀμαρτίας, ἵνα δικαιοῦθῃς. » Ἐὰν γὰρ καὶ σὺ τὸν τρόπον τοῦτον διατεθῆς ἐν ἐξομολογήσει, καὶ δεήσει, καὶ λιταῖς πικνοτέραις, οὐ βραδύνεις ἀκοῦσαι τοῦ Κυρίου ἀποκρινομένου σοι· « Ἐγὼ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀμαρτίας σου καὶ τὰς ἀνομίας σου. »

ΚΒ'. — ΚΑΛΛΙΟΠΙΟ.

Ὡς καλὴ καὶ θαυμαστὴ ἡ ἀντίδοσις τοῦ μὲν ἀνθρώπου σπεύδοντος τὸν Θεὸν θεραπεύειν, τοῦ δὲ Θεοῦ ἀνυπερέβως ἐξοικειοῦσθαι τὸν ἑαυτοῦ οἰκίτην γνησίως καὶ ἀνοθεύτως τρέχοντα ἐπὶ τὴν ἀρεσκίαν τοῦ Δεσπότη. Ἐράσιμιον δὲ ἀληθῶς τὸ φρίττειν, καὶ δεδοικέναι μὴ ἀποσχοινοσθῆναι τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐλλάμψεως.

ΚΓ'. — ΑΡΑΞΙΟ.

Ὅταν ἀκούωμεν τῆς θείας λεγούσης Γραφῆς· « Λῦσον τὸ ὑπόδημά σου, » εἰδέναι ὀφείλομεν, ὅτι κελεύομεθα τὴν προτέραν συνήθειαν καὶ καχεξίαν διωθεῖσθαι, ἀποτίθεσθαι τε καὶ ἀποβάλλειν.

ΚΔ'. — ΠΑΡΝΑΣΙΩ ΦΗΣΚΟ.

Ἡδονὴ ἀγκιστρὸν ἐστὶ τοῦ διαβόλου πρὸς ἀπώλειαν ἔλπον. Ἡδονὴ πρόξενος γίνεται αἰωνίου πυρός. Ἡδονὴ τροφὴς ὑπάρχει σκώληκος ἀκοιμήτου. Ἡδονὴ θάνατός ἐστι τῆς ἀθανάτου ψυχῆς. Ἡδονὴ πρὸς ὀλίγον καινίει τῶν ἀφρόνων τὴν φάρυγγα, ὕστερον μὲντοι πικροτέρας ἀψίνθου τὰς ἀναδόσεις ποιεῖται. Ἡδονὴ θερμῶς μὲν καὶ ἐμμανῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν, βίαιως προτρέπεται τὸν ἀνθρώπον ἀπολαῦσαι τῆς δουλώδους καὶ ψυχοδλαβούς ἀκαθαρσίας· μετὰ δὲ τὸ τελεσθῆναι τὸ μίσημα, μέμψεις καὶ ὀδύνας καρδιακάς, καὶ λύπας, καὶ ταραχάς, καὶ φόβους χαρίζεται τῷ δειλασθέντι καὶ ἐξαπατηθέντι διὰ τῆς ἐπινοειδίστου καὶ κατηραμένης γλυκασίας.

ΚΕ'. — ΘΕΟΔΩΡΩ ΜΟΝΑΧΩ.

« Ἡμέρας, φησὶν, ἐπέκραξα, καὶ ἐν νυκτὶ ἐναντίον σου, Κύριε ὁ Θεός μου. » Ὁρᾶς πῶς ὁ Δαυὶδ ὁ θεοσπίσιος ὑποτύπωσης γίνεται πρὸς τὸ ἀδιαλείπτως λιτανεύειν, καὶ μὴ καταφέρεσθαι εἰς ἀκηδῖαν; Καὶ εἰκότως, εἰ πολλάκις τὰ μέγιστα ὠφελήθημεν ἀνδρὶ τινι ἀγαθῷ συντυχόντες, πηλίκᾳ κερδανοῦμεν καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα προσδιαλεγόμενοι δι' εὐχῆς καὶ ψαλμωδίας τῷ τῶν ὁλων Δεσπότη Χριστῷ;

ΚΖ'. — ΒΗΡΥΛΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Τίς ἄρα τῶν εὐφρονούντων βουλῆσεται περιαντλεῖσθαι βορβόροις; Τίς ἄρα τῶν καλῶς λογιζομένων θαλήσει ὀσφραίνεσθαι σήψεως, καὶ ποθεῖν τοὺς σκώληκας, καὶ στέργειν τῆς δυσωδίας τοὺς ρύακας; Τίς ποτε ἀνέξεται παρακαθῆσθαι ἐπὶ ἐξόδῳ τῶν ἀφεδρώνων, καὶ ταῖς διχκοταῖς τῶν ἀκαθάρτων τῆς πόλεως ὑπονόμευον, καὶ θεθεῖν διὰ παντός ἀνθρώπινα σκύδαλα, καὶ ἀηθῆ φορυτὸν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι δυσωδῶν ἀποκλυσμάτων, καὶ ὀχετῶν, παντοίας ὀζωδίας πεπληρωμένων; Τίς ἄρα καταδέξεται καταβαίνειν καθεκάστην ἡμέραν εἰς λάκκον ταλαιπωρίας καὶ ἰλὸν ἀπωλείας, κατὰ τὸ γεγραμμένον; Τίς ἄρα τῶν ὀρθωδούντων τὸ θεῖον αἰρήσεται ποτε τῶν σηπεδόνων τῆς Καλλινίκης ἐπιδικάζεσθαι κατὰ τὴν σὴν ἀβελτηρίαν;

ΚΖ'. — ΣΑΒΙΝΩ.

Εὐρύνειν δεῖν τὰς τῆς ψυχῆς ἀποθήκας διὰ πίστεως μεγάλης καὶ ἔργων ἐπαινουμένων, ὅπως δοχείον γενώμεθα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. « Πλάτυνον γὰρ, φησὶ, τὸ στόμα τοῦ νοητοῦ ἀνθρώπου. » Ὅταν γὰρ καθάπερ μικρὰ χελιδὼν, τὸ στόμα τῆς διανοίας ἀνοίξωμεν, τῆς εὐτελείας καὶ τῆς βραχύτητος τῆς οἰκείας [ἐν] αἰσθήσει γενόμενοι, καὶ τοῦ τῆς ταπεινώσεως σώματος, ἀληθῆ ψυχῇ πρὸς Θεὸν ἀνευέσαντες, οὐ βραδύνει τοῦ Κυρίου ἡ χάρις τοῦ ἐπιφοιτῆσαι ἡμῖν, καὶ δὴ παραγενομένη τροφήν δίδωσι καθάπερ νεοσσῶν τινι κελυθῷ, μεταδίδωσι δὲ, ὡς εἴρηται, τῆς θείας παρηγορίας, θείων νοημάτων, θείας γλυκυθυμίας, θείας κατανύξεως, θείου φόβου, καὶ σοφίας, καὶ πό-

A 474 XXIV. — PARNASIO PHESCO.

Voluptas est diaboli hamus ad perditionem conducens. Voluptas sempiternum ignem conciliat. Voluptas vermibus nunquam dormientis atrix est. Voluptas nullo modo debilis animæ interitus existit. Voluptas parvum ad tempus ex cordium guttur opimat, et postmodum absinthio amariores ructus reddit. Voluptas rapide furioseque et, ut ita dicam, vi ac necessitate ad putridam et animæ exitiabilem fœditatem cogit; cum vero labe illa turpitudinis ad finem perducta sit, et dolores cordi intimos, et mœrores, et perturbationes, et timores hac impuritate correpto, et a criminosa atque maledictis onerata dulcedine decepto impertitur.

B XXV. — THEODORO MONACHO.

« In die, dicitur, clamavi et nocte coram te, Domine Deus meus ». Vides, quam ratione divinus David exemplar nobis proponit, ad perpetuas preces effundendas, et nunquam in tœdium, aut illarum neglectum declinandum? Et jure merito, si sæpissime magno nobis usui multis in rebus viri alicujus probi colloquium fuit; quæ ipsi non consequemur, integras noctes diesque per preces et psalmodias, omnium Christo Domino colloquentes?

XXVI. — BERYLLO MONACHO.

Quis ergo, dummodo sano cerebro est, ex fœcibus 475 aquam hauriet perlubenter? Quis, dummodo a sensu mentis abstractus non est, delicias sibi parabit odoris in putredine, et vermes efflagitabit, et putoris profluvia deliget? Quis unquam sustinebit prope cloacarum egressa, et urbis rerum lutulentarum ejectionem in ipsis cuniculis assidere, et indesinenter humana retrimenta oculis percipere, et infecta gravique immunditie, et inquinamentis pessime olentibus, et canalibus putore plenis perfrui? Quis in lacum ærumnarum dies singulos, et lutum perditionis descendere, ut scriptum est, æquo animo ferat? Quis tandem Deum formidans unquam amplexabitur, ob Callinices putredinem, in judicium vocari, ut tu plane, nihil sapiens, facis?

XXVII. — SABINO.

Collatundæ sunt animæ apothecæ fide ingentis, atque gloriosis operibus, ut gratiæ divinæ receptaculum evadamus. « Dilata enim, ait, intellectualis hominis os ». Namque cum veluti paucilla hiruindis, os mentis adaperiemus, nostra sorte ac vilitate, et corporis depressione animo comprehensis, tota mente ad Deum conversi, non tergiversatur divina gratia ad nos commeari; et ubi pervenerit, veluti pullo, qui adaperto ore escam exposcit, cibum porrigit, unaque cum eo facit consortes divinæ consolationis, divinarum meditationum, divinæ animi oblectationis, divinæ compunctionis, divini timoris, et sapientiæ, et di-

⁸¹ Psal. LXXXVII, 2. ⁸² Psal. LXXXII, 11.

vinæ lætitiæ, et jubilatiōnis, et absconditorum, A θου, θείας χαρᾶς καὶ ἀποκαλύψεως μεγάλων μυστη-
 eorumque magnorum mysteriorum revelationis. ρίων.

476 XXVIII. — GAUDENTIO SILENTIARIO.

« Descende, ait, in mysticum hortum, et comede fructus arborum ⁶⁵. » Itaque si jam assequimur eum, qui providentissime in hortum ab ipso, et in sui ipsius gratiam conditum, descendit, id est in mundum apud nos, afferamus ipsi fractus evangelicos, quos suavissime comedit, gaudium nempe, charitatem, pacem, tolerantiam, probitatem, ingenuitatem, fidem, placabilitatem, et ante omnia continentiam, de quibus nulla lex exstat: neque enim legi subjicimur, sed gratis, uti illi veri, candidi et probi, et ad paterna consilia omnia parati.

XXIX. — VITALIO SUBDIACONO.

Omnibus hominibus, qui a dæmonibus ingestis cogitationibus incassum ex virtute in improbitatem et habitum nequissimum prolabantur, plene prorsusque multum laborem, et operam insumentam esse sæpe sæpius audivimus, cum inflatu divino pronuntiatum sit: Persecutionem passi sumus, et laboravimus, nec potuimus requiescere ⁶⁶.

XXX. — Eidem.

« Recordamini, ait, qui longe estis a Domino, et Hierusalem ascendat super cor eorum ⁶⁷. » Hierusalem esse ego autumo pacificam animæ constitutionem. Namque qui longe procul propter mentis vitiositatem a Domino remoti fuistis, nunc ipsi per bonam spem, et fidem precesque adherescite. « Memor, inquit, fui Domini, **477** et lætatus sum ⁶⁷. » Deus etenim tempore augustiæ, et eum res conclamata ac deperdita est, in memoriam regressus, non tantum mærores exstinguit, sed lætitiæ quoque ingerit, inenarrabili solatio cor tentationum mole exsiccatum, et agens jam animam magnitudine affectionum permulcens. Bonum est itaque, quod insinuat, Recordamini: neque enim est, qui in morte perditionis Jesum Christum animo suo representet.

XXXI. — PAULO ARCHIMANDRITÆ.

Qui sibi obnoxios in verbo divino actiosa et ingenti alacritate non sustentat, in flagella intellectualia dorsum præparet, generosoque animo un- D
 versas tentationes perferat.

XXXII. — JULIANO.

Legisti in Ezechiele seniores incensum adolentes dæmonibus in occulto cubiculo, dicentesque: « Dereliquit Deus terram, et non videt, quæ a nobis in reconditis sunt ⁶⁸. » Si hæc attente percurristi, cave, ne tu quoque in arcana animi cellula turpium affectionum idola exprimas, eaque æque ac si dii essent, tibi propities, et veneratione colas. Arcana vero animæ cellulam esse prævaticinatum est, in qua multa scelera committuntur,

KH'. — ΓΑΥΔΕΝΤΙΩ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙΩ.

« Κατάβηθι, φησίν, εἰς τὸν μυστικὸν κήπον, καὶ φάγε ἀκρόδρου. » Εἰ τοίνυν ἐγνωμεν τὸν Κύριον καταβάνα οἰκονομικῶς εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ κτισθέντα κήπον, τουτέστιν εἰς τὸν παρ' ἡμῶν κόσμον, καρποφορῶμεν αὐτῷ καρπὸς εὐαγγελικὸς, οὗς καὶ ἥδιστα ἐσθίει, ὅλον χαρὰν, ἀγάπην, εἰρήνην, μακροθυμίαν, χρηστότητα, ἀγαθωσύνην, πίστιν, πραότητα, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐγκράτειαν, καθ' ὧν οὐ καίται νόμος· οὐ γὰρ ἔσμεν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν, ὡς υἱοὶ τινεὶς γνήσιοι καὶ εὐαίτικοι τῶν πατρικῶν πάντων.

KΘ'. — ΒΙΤΑΛΙΩ ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ.

« Ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ὑπὸ τῶν δαιμονιωδῶν λογισμῶν, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς μάτην παῶν εἰς φαυλότητα, καὶ ἕξιν πονηροτάτην, κοπάσει πάντως καὶ μοχθήσει, ἤκουσα πολλάκις λεγούσης τῆς προφητείας, ὅτι Ἐδωθήμεν καὶ ἐκοπίασαμεν, καὶ οὐκ ἔδυνήθημεν ἀναπαύσασθαι.

Λ'. — Τῷ αὐτῷ.

« Μνήσθητε, φησίν, οἱ μακρόθεν τοῦ Κυρίου, καὶ Ἱερουσαλὴμ ἀναθήτω εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν. » Ἱερουσαλὴμ δὲ λέγω τὴν εἰρηνηκὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς. Οἱ γὰρ πρώην μακρυνθέντες τοῦ Κυρίου διὰ φαυλότητα γνώμης, νῦν κολληθῆτε αὐτῷ δι' ἀγαθῆς ἐλπίδος, καὶ πίστεως, καὶ εὐχῆς. « Ἐμνήσθητε τοῦ Κυρίου, φησίν, καὶ εὐφράνητε. » Θεὸς γὰρ μνημονευθεὶς ἐν καιρῷ στενοχωρίας, καὶ βαθείας τῶν ψυχῶν ἀπογνωσῶς, οὐ μόνον τὰς λύπας σβένυσσιν, ἀλλὰ καὶ εὐφροσύνην ἐργάζεται, παρηγορῶν ἀρρήτων παρηγοριᾶ τὴν περιχευθεῖσαν τῷ ἔγκω τῶν πειρασμῶν, καὶ ὀλιγοψυχοῦσαν τῷ μεγέθει τῶν θλίψεων καρδίαν. Καλὸν τοίνυν τὸ εἰρημένον, Μνήσθητε· οὐκ ἔστι γὰρ ὁ μνημονεύων ἐν τῷ θανάτῳ τῆς ἀπωλείας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΛΑ'. — ΠΑΥΛΩ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤῆ.

« Ὁ μὴ διατρέφων προθύμως τοὺς ὑποτεταγμένους αὐτῷ ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ ἐτοιμαζέτω τὸν ἑαυτοῦ νῦτον εἰς μάστιγας νοητάς, καὶ πάντα πειρασμὸν ὑπομενέτω γενναίως.

ΛΒ'. — ΙΟΥΛΙΑΝΩ.

« Ἀνέγνωσ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ τοὺς πρεσβυτέρους θυμῶντας δαίμοσιν ἐν τῷ κρυπτῷ κοιτῶνι, καὶ λέγοντας, « Ἐγκατέλιπε τὴν γῆν ὁ Θεός, καὶ οὐχ ὄρα τὰ κρυφὰ ἡμῶν πεπραγμένα. » Εἰ τοῦτο ἀνέγνωσ, σκόπησον, μήποτε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀποκρύφῳ τῆς ψυχῆς ταμείῳ τῶν αἰσχίστων παθῶν εἰδῶλα διαγράφεις θεοποιεῖς τε καὶ θεραπεύεις. Ἀπ' κρυφον δὲ τῆς ψυχῆς ταμείου ἡ καρδία προσιρῆται, ἐν ᾗ πολλὰ γίνονται ἀνομίαι, ἅς μόνος βλέπει ὁ ἀκοίμητος

⁶⁵ Cant. v, 1. ⁶⁶ Thren. v, 5. ⁶⁷ Jerem. L1, 50. ⁶⁸ Psal. LXXVI, 4. ⁶⁹ Ezech. VIII, 12.

ὀφθαλμοῦ. Πολλάκις τοίνυν καὶ πρεσβύτεροι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τὴν ἀνομίαν ἐργάζονται.

ΛΓ. — ΑΚΥΛΑ.

Γράφεις, καὶ πόσος ἄρα χρόνος ἀρκίσει δύναται πρὸς τὸ κατορθωθῆναι ἐν τῷ μὴ ὀμνῆσαι; Οὐκ οἶμαι, εἰ ἡμερῶν δέκα δεηθῆσθαι πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι τῆς συνηθείας. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὰς δέκα ἡμέρας ὀφθῆναι μὲν ὀμνῶντες, δίκην ἑαυτοῖς ἐπιθῶμεν, καὶ τιμωρίαν μεγίστην, καὶ καταδίκην ὀρίσωμεν τῆς παραβάσεως. Τίς δὲ ἐστὶν ἡ καταδίκη; "Ὅτι οὐ χρὴ τὸν πταίσαντα ἐναπομένειν τῷ πταίσματι, ἀλλὰ διὰ τῆς μετανοίας καρποῦσθαι τὴν σωτηρίαν, ὡσπερ ὁ Λάμεχ, ὡσπερ ὁ ἄσωτος υἱός, ὡσπερ ὁ ληστής ἐπὶ σταυροῦ κρεμάμενος ἐν βήματι τῆς πίστεως τοῦ παραδείσου πολλίτης ἐγένετο.

ΛΔ'. — ΣΩΤΗΡΙΧΩ.

Φάσκετε ἀγνωστὸν ὅποιοις χρὴ λόγοις ἐξιλεῶσθαι ὀργισθέντα τὸν Δεσπότην· καὶ μὴ ἐγγύθεν ἔχεις διδάσκοντά σε τὸν ἄγιον Δανιήλ. "Ὅθεν τοῖς ἐκείνου χρώμενον λόγοις ζώντως ἐκλιπαρήσεις τὸ Θεῖον· «Κλίνον, Κύριε, τὸ οὖς σου, καὶ ἀκουσον, ἀνοιξον τοὺς ὀφθαλμοῦς σου, καὶ ἴδε τὸν ἀφανισμὸν ἡμῶν· οὐκ ἐπὶ ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν ῥιπτοῦμεν τὸν ἔλεον ἡμῶν ἐνώπιόν σου. Εἰσάκουσον, Κύριε. Ἰλάσθητι, Κύριε. Πρόσχε, Κύριε. Ποίησον, καὶ μὴ χρονίσῃς τοῦ οἰκτειρήσαι, ὁ Θεός.»

ΛΕ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ.

Κατατολήσω μὲν ποτε τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, καὶ μὴ ἀναπέσωμεν, ἀλλὰ μεριμνήσωμεν, μὴ σκοποῦντες τὰς ἀποτυχίας. Οὐδὲ γὰρ πᾶς ὁ βουλούμενος μαθεῖν τέχνην τινα, φοβούμενος, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὸ ἀφανίσει τὸ ἔργον, οὕτε ὁ πλεύτερος δεδοικώς τὸ ναυάγιον, οὕτε ὁ ἔμπορος ἢ γεωργὸς τὰς ἀποτυχίας λογιζόμενος, πρᾶγμα ποτε πραιῶσαι δυνήσεται, ἀλλ' ἐγχειρεῖ καὶ ἐπιβάλλεται τούτων ἕκαστος, δουλούμενος ταῖς χρηστοτέραις ἐλπίσι.

ΛΖ'. — ΕΥΣΙΓΝΙΩ.

Οὐκ ἐστὶ συμφορὰ μαχῆσθαι δυναμένη τῷ θεῷ βουλήματι. Νεύει γὰρ μόνον ὁ ἀγαθὸς Δεσπότης, καὶ παραυτίκα λύει τὸ ἐγκλημα, καὶ ἀφανίζει τὸ δυσίαιον ἔλεος. Μόνον σὺ μὴ ἀποκάμῃς ἱκετεύων σὺν δάκρυσιν τὸν φιλανθρωπώτατον Σωτῆρα Χριστόν, καὶ χρηστάς ἐλπίδας ἑαυτῷ ὑποσπειρων. Ἄν γὰρ μικροψυχῆσης, ἀποτυγχάνεις μεγάλης σωτηρίας. Ἄνδρῶζο τοίνυν, καὶ ἰσχυε, μὴ θραύων τῆς διανοίας τὸ εὐέλπι, μηδὲ ἐπιλάθου τῆς ἀνω περιφανοῦς καὶ παμπλοῦτου πατριδος, ἵνα μὴ τὴν ξένην καὶ πτωχοτάτην ποθήσας ἀκησῇν ἐκτιναχθῆς σωτηρίας μεγάλης.

ΛΖ'. — ΑΓΑΘΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

"Ἀνθρώποι μὲν ἰσως τὸ μέλλον ἀγνωσύντες ἀπογι-

quæ solus nunquam obdormiscens oculus conspiciat. Sæpe itaque et seniores in corde ipsorum infanda flagitia patrant.

478 XXXIII. — AQUILÆ.

Scribis, et quantum temporis spatium sufficere poterit, ut cum laude quis a jurejurando abstinere? Nondum ad liquidum explorata mihi veritas est, an dies decem suffecerint, ut usu recepto exemptus liber evadas. Quod si post dies decem deprehendatur jurejurando aliquid affirmare, pœnam nobismet ipsis statuamus, et per magnum supplicium et condemnationem definiamus transgressionis. Quænam vero pœna illa fuerit? Non esse opus, in errore inductum in menda immorari, sed per pœnitentiam salutis suæ, quemadmodum Lamechus compotem fieri, quomodo filius prodigus; et latro in cruce appensus, verbis ex fide prolatis paradisi civis declaratus est.

XXXIV. — SOTERICHO.

Ais te nescire, quibusnam verbis Dominum infensum atque iratum tibi ad benevolentiam conciliare possis; cum haud procul sanctus Daniel sit perdocens viam. Quare illius sermonibus fultus, uti addebet, Numen exorabis: «Inclina, Domine, aurem tuam, et audi. Aperi oculos tuos, et vide desolationem nostram. Non in justificationibus nostris prosternimus misericordiam nostram ante faciem tuam. Exaudi, Domine; placare, Domine; attende et fac; et ne moreris misereri, Deus.»

479 XXXV. — DEMETRIO.

Tandem aliquando Deo complacere aggrediamur, nec ullo unquam tempore ab inceptis abscedamus, nec res adversas mente revolvamus. Neque enim qui sibi aliquam artem addiscendam proponit, timens, et ante oculos pericula impendentia, quæ ab opere removere possunt, cogitatione pertimescens, neque navita naufragium pertimescens, neque mercator, aut agricola res male ominatas recolens ad summum perducere poterit; sed quilibet init, et manus adinovel operi, meliori spe inflammatus.

XXXVI. — EUSIGNIO.

Nulla calamitas est, quæ melui divino possit resistere. Nam tantummodo bonus Dominus annuit, et confestim culpam dissolvit, et vulnus difficulter curabile tollit. Tu interim ne despondeas animum, cum lacrymis humanissimum Christum Salvatorem comprecans, et bonam spem tibi ingrens. Sin minus animo defeceris, ingenti salutis jacturam facies. Vir itaque fac sis, et robor sumito, bonam cogitationis spem nequaquam collidens. Neque obliviscaris supernæ clarissimæ et dilissimæ patriæ; ne externam et pauperrimam habitationem desiderans, magnam salutem perditum eas.

XXXVII. — ΑΓΑΘΩΝΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Homines forte futurorum nescii de salute eorum

⁹⁹ Dan. ix, 18, 19.

desperant, qui absque ulla satietate **480** delicta A admittunt. Verum Deus, donec ævum exigant, de his spem non abjicit, sed potius adhortatur et advocat, postmodum ventura conspiciens.

XXXVIII. — JOANNI MONACHO.

Si nunc temporis variis tentationibus te demones affligunt, et in graveum mororem, et animi deliquium compellunt, et quod omnium pessimimum est, in desperationem: recognosce, quibus antequam habitum monasticum indueres, a Deo accurata illiusque multiplici circumspeditione, auxiliis, nec minoribus subsidiis, et abundantibus recte factis commoda tua propugnata sint. Horum recordatis jam declinantem animum erigit, et magis ac magis ad sperandum peragit, et comonnet, pellitque infestos ad desperationem ductores. Ad hæc ea quoque consideranda sunt. Qui jam antea mei curam Dominus suscepit, licet ipsi non inservirem, nunc majori conatu et in posterum prospiciet, et suppetias afferet, et impensius bene de me merebitur, et me succumbentem moderabitur, et subservientem ac venerantem pro viribus sua usus summa humanitate.

XXXIX. — CONONI REMPUBLICAM GERENTI.

Si, cum nondum esses, ut esses, effecit Dominus, efficias te, nunc, cum es, licet peccatis marcescentem, et ex eo quod præter naturam tibi insitum est in alios atque alios rerum usus rejectum **481** reficere poterit. Hoc enim Dominus studet, dummodo tua quoque voluntas accesserit: C nulla siquidem improbitas est, quæ salutaribus poenitentiae lacrymis non dissolvatur: quod facilius addisces, mente volutans consideransque Dominicum hainum, quo ex fundo inenarrabilis malitiae publicanum ceperat, difficilem venationem, et qui lutum aurum effecerat, et optimum militem attraxit, et captivum summum ducem, et divini Evangelii scriptorem formavit? Quanam item ratione mulierem omnibus pervulgatam salvavit? Quo pacto item latronem dignum, qui in paradisum immitteretur, ostendit? Quomodo magos atque incantatores præcones sui in hunc mundum adventus optimos præstitit? Qui fieri potuit, ut una cum publicanis et peccatoribus comederet et biberet⁹⁰, pro tua commiseratione appetens eorum commoda et conversionem? Quibus etiam modis caelestis Numinis lingua scelesti violatores, et in illud injurios atque persecutores Numen ipsum hymnis concelebrare edocuit⁹¹, et res theologicas pertractare instituit, et propria capita pro veritate exponere apparavit, et non ultra sibi ipsis, sed soli Deo vivere persuasit, et caelestium angelorum vivendi genus adhuc in corpore corruptibili degentes resectari, et omnia quæ oculis conspicerent, retrimenta et quisquillas æstimare? et quod item modo in tenebris et umbra mortis assidentes ob voluptatum illecebras, et mores pravos, et

ώσκεισι τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκορδέτως πονηρευομένων. Θεὸς δὲ οὐκ ἀπαλείπει μέχρις ἂν ἀποθάνωσιν, ἀλλὰ προτρέπει μᾶλλον καὶ προσκαλεῖται ὁρῶν τὰ μετέπειτα.

AH'. — ΙΩΑΝΝΗ ΜΟΝΑΧΩ.

Ἐάν πρὸς τὸ παρὸν διὰ τῶν ποικίλων πειρασμῶν θλιεῖσθαι σε οἱ δαίμονες, καὶ ὡδῶσι πρὸς βαρείαν λύπην, καὶ τὴν ἀθυμίαν, καὶ τὸ τελευταῖον κακὸν πρὸς ἀπόγνωσιν, καὶ ἀπαλπισμὸν· ἀναμνήσθητι τῶν πρὸ τοῦ σχήματος τοῦ μοναδικοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰς σὲ οἰκονομιῶν διαφορῶν, καὶ προστασιῶν, ἀντιλήψεων τε οὐκ ὀλίγων, καὶ εὐεργεσιῶν ἰκανῶν. Ἡ γὰρ τοιαύτη ἀνάμνησις, κλίνουσαν ἤδη τὴν ψυχὴν ἀνίστησιν, καὶ πρὸς ἐλπίδα μᾶλλον ἀλείφει, καὶ προτρέπει, καὶ ἀπωθεῖται τοὺς ἐχθροὺς τοῦ τῆς ἀπογνώσεως χειραγωγούς. Πρὸς τοῦτοις δὲ ὀφείλεις λογιζέσθαι ταῦτα· ὅτι ὁ πρῶν φροντίδα μου θέμενος Κύριος, καίτοι μήπω δουλεύοντός μου αὐτῷ, νῦν πολλῶ πλεον προνοήσει, καὶ παρέξει βοήθειαν, καὶ πλείον εὐεργετήσει, καὶ διακυβερνήσει ὑποκύπτοντός μου καὶ ὑπουργοῦντος, λατρευόντός τε κατὰ δύναμιν, καὶ ἐξυπηρευομένου τῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ.

ΛΘ'. — ΚΟΝΩΝΙ ΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΩ.

Εἰ μὴ θνητα εἰς εἶναι παρήγαγε Κύριος, πολλῶ μᾶλλον ὑπάρχοντά σε, καὶ ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας σασθρωμένον, καὶ τοῦ κατὰ φύσιν παρατραπέντα ἐπανορθώσασθαι δυνήσεται. Τοῦτο γὰρ καὶ θέλει ὁ Δεσπότης ἐάν καὶ εὐ θελήσης· οὐδέμια γὰρ ἐστὶ κακία μὴ διαλυομένη τοῖς σωτηρίοις δάκρυσι τῆς μετανοίας· καὶ ῥῆδιον τοῦτο ἂν καταμάθοις διαλογιζόμενος καὶ σκοπῶν τὸ τοῦ Κυρίου ἀγχιτρον τὸ ἀνιμησάμενον ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἀπάτου κακότητος τὸν τελώνην ἐκαίνον, τὸ δυσθῆρατον θῆραμα, καὶ τὸν πηλὸν χρυσὸν ἐργασάμενον, καὶ τὸν αἰχμάλωτον ἄριστον στρατιώτην καὶ συγγραφέα θεοῦ Εὐαγγελίου ποιήσαντα. Πῶς δὲ τὴν πόρνην ἔσωσε; Πῶς δὲ τὸν ληστὴν ἄξιον παραδείσου ἀνέδειξε; Πῶς δὲ τοὺς μάγους καὶ γόητας κατέστησε κήρυκας ἀγαθοῦς τῆς οἰκείας εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐπιδημίας; Πῶς δὲ μετὰ τελωνῶν καὶ ἀμαρτωλῶν ἦσθαι καὶ ἐπιπε, δι' εὐσπλαγχνίαν ὠφελῆσαι τούτους καὶ ἐπιστρέφαι βουλόμενος; Πῶς τοῖς βλασφήμοις καὶ ὑβρισταῖς καὶ δώκταις ὑμολογεῖν τὸ κρεῖττον κεχάρισται καὶ θεολογεῖν δεδώρηται, καὶ τὰς ταυτῶν κεφαλὰς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀποθέσθαι παρεσιύσθαι, καὶ ζῆν μηκέτι ταυτοῖς ἀλλὰ τῷ μόνῳ Θεῷ ἀνέπισσαι, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπομιμεῖσθαι τὸν βίον, ἐτι ζῶντας ἐν τῷ φθαρτῷ σώματι, καὶ σκύβαλα νομίζειν τὰ ὀρώμενα πάντα; Πῶς δὲ τοὺς καθημένους ἐν σκότει καὶ σκιᾷ τοῦ θανάτου διὰ φιληθονίαν, καὶ πονηρίαν, καὶ αὐθαίρετον κακίαν, πρὸς τὸ φῶς ἐξήνεγκε, καὶ βδελύξασθαι τὴν ἀνομίαν παρώτρυνε, καὶ ἀποθρίψασθαι πᾶσαν ἀκαθαρσίαν πεποίηκε, καὶ πρὸς τὴν ἀγγελίαν καὶ τὴν εὐσείδειαν μετεμόρφωσεν ὄλους ἐξ ὧν, καὶ τοὺς θεοὺς θησαυροὺς ἐχαρίσατο τῶν θείων μυστηρίων; Ταῦτα τοῖνυν ἅπαντα καὶ τὰ τοιαῦτα λογιζόμενος, ἄνθρωπε, μηδέ

⁹⁰ Matth. ix, 9. ⁹¹ Luc. vii, 37. ⁹² Luc. xiii, 43. ⁹³ Matth. ix, 10. ⁹⁴ Act. ix, 9.

πο-ε ἀπογνῶς τῆς σωτηρίας· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀθυμίαν καὶ ἀπαλεισμὸν καθέλεη ὑπὸ τοῦ διαβόλου, παραμυθοῦ σαυτὸν καὶ παρακάλει θλιβόμενον, καὶ καταπονοῦμενον νοθεύει, καὶ στήριξε, καὶ ἀνακτῶ σαυτὸν, καὶ μὴ παύσῃ κατεπάρων τῇ ἰδίᾳ καρδίᾳ, καὶ ἐπιλέγων φιλόφρωνον· μὴ γὰρ μισάνθρωπον ἔχωμεν Δεσπότην, φιλόφρον, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν τεθεικότα ἔκτησάμεθα Κύριον καὶ Σωτῆρα Χριστὸν ἱατρὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων μέγιστον, ἀνώτερον μὲν ὑπάρχοντα πάσης νόσου καὶ παντὸς πάθους ἀνιάτου πᾶσιν ἀνθρώποις, ἰσχυρὸν δὲ ὑπὲρ πάντα, καὶ πᾶσαν δύναμιν φαυλότητος κινῶντα. Διὸ μηδαμῶς ἀπογνώμεν, ἢ ψυχὴ πολυαμάρτητος, καὶ ἀξία τῆς αἰωνίου κολίσεως.

omnes odio prosequitur Dominus, animarum studiosus, et qui pro nobis animam suam posuit. Dominum possidemus, et Salvatorem Christum, et animarum, ac corporum medicum praestantissimum, quocumque morbo et quacumque perturbatione, licet immedicabili, superiorem, omnibus hominibus utilem, super omnia etiam et universas facultates improbitatis validissimum. Quapropter ne frangamur mente, o anima multis iniquitatibus deturpata, sempiternaque punitione digna.

Μ'. — ΕΥΤΡΟΠΙΩ.

Τὸ ὀλιγωρεῖν, ἀγαπητέ, καὶ θέλειν ὑπομένειν ὑπὲρ Χριστοῦ συμφορὰς μεγάλας καὶ ποικίλας, ἀφροσύνης ἴδιον. Περὶ δὲ τοῦ βιαζομένου σωθῆναι λέγει ὁ Ἵμνογράφος· Ὅταν πέση, οὐ καταβράσθησεται, ὅτι Κύριος ἀντιστηρίζει χεῖρα αὐτοῦ. Τούτεστι καὶ συμβῆναι σου σφαλῆναι τὸν ἀγαθὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἀδικηθήσεται Θεὸν ἔχων προστάτην καὶ ἀντιλήπτορα.

ΜΑ'. — ΜΑΡΙΑΝΩ. ΜΟΝΑΖΟΝΤΙ.

Παιδαγωγητέον καὶ γλῶσσαν καὶ ὄφθαλμὸν, χεῖρας πρὸς οὐρανὸν ταυστέον συγχῶς καὶ ἐνδελγῶς δι' εὐχῆς ἀρεμβάστου, πόδας πρὸς τὸ βούλημα κινήτεον τοῦ ἀγίου καὶ ἀσπίλου Δεσπότη. Ἐν δὲ ταῖς συντυχίαις, παρέστω ἀεὶ τὸ ἱεροπρεπὲς, καὶ σύννου, καὶ αἰδέσιμον· ἐν τοῖς βαδίσμασι τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀπέρπερον, ἐν τῇ μεταλήψει τὸ ὀλιγοδίατον, ἐν τῷ καθεῦδειν τὸ σύμμετρον, ἐν τῇ ἐγκρατεῖᾳ τὸ πρόθυμόν τε καὶ σύντονον.

ΜΒ'. — ΑΥΣΕΝΤΙΩ.

Φιλοτέχνημα ὑπάρχων Θεοῦ τοῦ φιλοφρονητοῦ, τοῦ βουλομένου πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, μὴ δυσφήμει, μηδὲ ἀπέλιπε, ἀλλ' ἔλπιζε τυχεῖν τῆς σωτηρίας, μηδαμῶς παύόμενος τῆς ἀγαθοεργίας· μηδὲ φανῆς ποτε προκρίνων τι τῶν ὀρωμένων τῆς κατὰ ψυχὴν σωτηρίας· οὐ μικρὸν γὰρ τοῖς ἐλαχίστοις· καὶ τὸ μίαν βαθμίδα τῆς τῶν ἀρετῶν κλίμακος ἀναβῆναι, καὶ τέως ἀνω γενέσθαι τῆς γῆς.

tandem est, tenuissimis hominibus, vel unicum tandem terram supergredi.

ΜΓ'. — ΛΕΣΒΙΩ.

Μὴ ἀπογνῶς μεταβλήθῃναι ἐπὶ τὸ κρεῖττον, μηδὲ σβέσης τρόπον φαιδρᾶς λαμπάδος τὴν καλὴν πρὸς Θεὸν τῆς ψυχῆς προσδοκίαν, καὶ σταθερὰν ἐλπίδα. Εἰ γὰρ μὴ ἔγνωσ, ὅτι καὶ Δάζαρος ἐκ νεκρῶν ἀνέβη, καὶ γυναῖκες πισταὶ ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νε-

A voluntaria scelera in lumen eduxit, et odio persequi peccatum adhortatus est, et omnem iniquitatem longe a se pellere perpulit, et ad castimoniam atque pietatem omnibus suis partibus incolumes immutavit, et divinos thesauros divinarum mysteriorum consignavit? Hæc 482 itaque omnia et similia animo vertens, o bone vir, nullo unquam tempore imposterum de salute tua desperes; et licet ad deliquium animi atque desperationem traharis a diabolo, recrea tuos animos afflictus, et non sine afflictione exora, et delasatos admone, et confirma, et teipsum recte: neque usquam cesses cordi proprio suggerere, et humanam conditionem repetere: neque enim homines odio prosequitur Dominus, et qui pro nobis animam suam posuit.

B

XL. — ΕΥΤΡΟΠΙΩ.

Remisse vivere, dilectissime, et pro Christo concupiscere calamitates, easque magnas et multiformes sufferre, singulare quid stultitiæ est. De eo porro, cujus conatus omnes ad salutem diriguntur, ait hymnorum Concinnator: « Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam ». Hoc est, si contigerit virum prohum per errorem labi, non subdetur injuriis, Deum possidens propugnatores et protectores.

483 XLI. — ΜΑΡΙΑΝΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Instituenda est et lingua, et oculi. Manus in cælum plurimum extendendæ, et continuo germanis precibus ad nutum sancti immaculatique Domini pedes agitandi. In colloquiis vero semper adsit religiosum, prudens ac venerandum, in ambulationibus firmum ac simplex, in comestione sobrium, in dormitione moderatum, in continentia promptum atque perseverans.

XLII. — ΑΥΣΕΝΤΙΩ.

Cum sis Dei humanissimi, qui vult omnes homines salvos fieri, ingeniosum et amicabile officium, ne minus commode loquaris, neque in desperationem prorumpas, sed de adipiscenda salute confide, nullo unquam tempore susceptas operas atque officia deserens, neque in suspicionem alicui venias de animæ salute, sub aspectum et oculos cadens quid, antepone: neque enim vile reputandum est, ad virtutem ducentis gradum ascendere, et

D

XLIII. — ΛΕΣΒΙΩ.

Ne de commutatione in melius spem abjicias, neque reidentis lampadis conditionem, bonorum nempe a Deo expectationem, et spem firmam extinguas. Namque si scires Lazarum ex mortuis ad vitam revocatum fuisse, et mulieres fideles

mortuus suus a morte excitatos vivos recepisse, A poteris prorsus et tu spe demortuus, aliquando in libertatem vindicari, licet in sepulcro improbitatis demortuum funus jaceas.

XLIV. — ASCLEPIADÆ.

Succinctus septuaginta a medico, nullas curatōnis rationes exposcis, sed tantummodo curari comprecari. Quam ergo ratione salutis motos requiris? Cum itaque ad Dominum per penitentiam accesseris, ne curiosius indagato lapsuum tuorum purgationis modum; sed fidem adhibe, et admirare, et reverere, et hymnis concine. Id si tibi non allubescit, eia dicito mihi divinæ artis modum, quomodo ex uniformi natura, humo scilicet, animal rationis compos homo conditus fuit, ex partibus membrisque constans, et si attentō animo incumbere vis, nervis, ossibus, pilis, unguibus, carne, medullis, venis et alia corporis non una omnium facie et dispositione. Quod si modum mihi indicare non vales, quo a Deo conditus es, neque rationem exposcas, qua animus divina vi atque humanitate curetur, et innumeris sceleribus expurgetur? Ubi enim Deus rem obit, haud consentaneum est salutis modum curiosius indagare.

XLV. — PAULO MONACHO.

« Obstruxi, ait, portas maris ». Nempe meis commiserationibus impudici diaboli malitiam retrahens, ne universa repentino irruens, penitus te obruat; nam, uti scriptum est: « Faciens misericordias Dominus »: dum humano generi prospicit, nec adversario permittit, quantum illi collubitum est, bonos viros interturbare.

XLVI. — ZOSIMO.

Peccatum quidem marcidum reddit, et exsiccatur, in Christum vero fides germinare facit, et non probro afficit hominem, qui dubio procul, et vituperio spem suam in eo collocat, adeoque scriptum est: « Quo plus deprimebant ipsos, eo plures fiebant ».

XLVII. — EORTASIO DIACONO.

Cum reminiscendo recordatus fueris illius, qui tibi molestiam attulit, et postea motu animi sedato, temetipsum ex ea retraxeris, Davidis illud complevisi. « Rapuisti ex ore leonis ». Leonem, acerbitatem animi intelligamus: quod si ursum quoque verberibus acceperis, pravum, inquam, desiderium, absque ullo discrimine in bonis Domini anima tua inhabitabit.

XLVIII. — ATHANASIO DIACONO.

Quicumque in conclamantiam ac perditam semetipsum conditionem dejecerunt, Domini memoria prorsus obliterata, horum e præcordiis penitus salutaris conversionis spiritus abolitus est. De quibus scribitur: quod non mortui in inferno, quorum spiritus exemptus est e præcordiis eorum, gloriam

κρούς αὐτῶν ἀπειλήσασι ζῶντας, δυνήσῃ πάντας καὶ αὐτοὺς, νεκρωθεὶς τῇ ἐλπίδι ἀπαλλαγῆναι ποτατῆς ἐν τῷ τύμβῳ τῆς ἀμαρτίας νεκρώσεως.

ΜΑ'. — ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗ.

Εἰ ἀνθρώπου ἱατροῦ περιδοευντός σε οὐκ ἀπαιτεῖ τοὺς λόγους τῆς θεραπείας, μόνον δὲ ἱατρευθῆναι παρακαλεῖς, πῶς τῷ Θεῷ τοὺς τρόπους τῆς σωτηρίας ἐπιζητεῖς; Ὅταν τοίνυν διὰ τῆς μετανοίας τῷ Κυρίῳ προσέλθῃς. μὴ πολυπραγμονεῖς τὸν τρόπον τῆς ἀποκαθάρσεως τῶν παραπτωμάτων σου· ἀλλὰ πιστευστε μόνον, καὶ θαύμαζε, καὶ προσκύνει, καὶ ὕμνει. Εἰ δὲ μήγε, εἰπέ μοι τὸν τρόπον τῆς θείας τέχνης, πῶς ἐκ μονοειδούς φύσεως, τοῦ χόδς λέγω, ζῶον λογικὸν ὁ ἀνθρώπος πεπλαστούργηται ἐκ τοσοῦτων μερῶν καὶ μελῶν συγκαίμενος, εἴπερ ἐπιστῆσαι θέλεις. τῷ νευρώδει, τῷ ὀστώδει, τῷ τριχώδει, τῷ ὀνυχώδει, τῷ σαρκώδει, τῷ μυελώδει, τῷ φλεβώδει, καὶ τῇ ἄλλῃ ποικιλίᾳ τοῦ σώματος καὶ οἰκονομίᾳ. Εἰ δὲ μὴ δύνῃ εἰπεῖν, μὴ τὸν τρόπον, καθ' ὃν κατασκευάσθης ὑπὸ Θεοῦ· μηδὲ τὸν λόγον ἀπαιτήσῃς, καθ' ὃν ψυχὴ ἱατρεύεται θείᾳ δυνάμει καὶ φιλανθρωπίᾳ, καὶ τῶν πολλῶν ἀμαρτημάτων ἀποκαθαίρεται· ὅπου γὰρ Θεὸς ἐνεργεῖ, οὐ χρεὶ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας περιεργάζεσθαι.

ΜΕ'. — ΠΑΥΛῸ ΜΟΝΑΧῸ.

« Ἐφραξα, φησὶ, θάλασσαν πύλαις »· τοῦτέστι ταῖς ἑμαυτοῦ ἐλεημοσύναις κενώλυκα τὴν τοῦ διὰ δόλου ἀνασιεράσας καρδίαν, ἵνα μὴ πάσα ἐξαίφνης ἐπιλεύσῃ κατακλύσῃ σε τέλειον· Ποιῶν γὰρ ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐν τῷ φείδεσθαι τοῦ ἀνθρώπου γένους, καὶ μὴ συγχρῆναι τῷ ἐχθρῷ, ὅσον θέλει κτεράζειν τοὺς σπουδαίους.

ΜΖ'. — ΖΩΣΙΜῸ.

Ἡ μὲν ἀμαρτία μαραίνει καὶ ξηραίνει, ἡ δὲ εἰς Χριστὸν πίστις ἀναβάλλει, καὶ οὐ κατασχύνει τὸν ἀδυστάκτως καὶ ἀπογούστως μάλιστα ἀνθρώπον. Γέγραπται δὲ, ὅτι: « Ὅσα ἔταπεινον αὐτοὺς, τοσοῦτα πλείους ἐγένοντο ».

ΜΖ'. — ΕΟΡΤΑΣΙῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Ὅταν σοι μνήμη ἔλθῃ τοῦ λυπήσαντός σε προσώπου, καὶ δυνήθῃς αγωνισάμενος ἐκ ταύτης ἐαυτὸν ἀπαρπάσαι, τὸ τοῦ Δαυὶδ ποιήσῃς: « Ἦρπασας γὰρ ἐκ τῷ στόματός μου λέοντος θήραμα. » Λέοντα δὲ τὸν θυμὸν νοήσωμεν. Ἐὰν δὲ καὶ τὴν ἀρκτον τύπησ, τὴν πονηρὰν λέγω ἐπιθυμίαν, ἀναμφιβόλως αὐλοσθήσεται ἐν ἀγαθοῖς Κυρίου ἡ ψυχὴ σου.

ΜΡ'. — ΑΘΑΝΑΣΙῸ ΔΙΑΚΟΝῸ.

Ὅσοι εἰς ἀνέλπιστον ἐαυτοὺς κατάστασιν ἔρριψαν, λήθην παντελῆ τοῦ Κυρίου νοήσαντες, τούτων πάντως ἐλήφθη ἀπὸ τῶν σπλάγγων ἐδ σωτήριον τῆς ἐπιστροφῆς πνεῦμα, περὶ ὧν καὶ γέγραπται, ὅτι οὐχ οἱ τεθνηκότες ἐν τῷ ᾄδει, ὧν τὸ πνεῦμα ἐλήφθη ἀπὸ τῶν σπλάγγων αὐτῶν, δώσουσι δόξαν τῷ Θεῷ· ὅσα

⁹⁶ Job xxxviii, 8. ⁹⁷ Psal. cii, 6. ⁹⁸ Exo, i, 12.

⁹⁹ Psal. xxiv, 13, ¹ Psal. cxiii, 17.

δὲ λυποῦνται ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις] καὶ τῇ ὠχελίᾳ A
 ἑαυτῶν, καὶ λόγον ποιοῦνται τῆς σωτηρίας ἑαυτῶν,
 καθ' ὅσον ἐνδέχεται, καὶ ἐρείδονται τῇ εἰς Χριστὸν
 τὸν Σωτῆρα ἐλπίδι, τάχα τοῖς ζῶσι τὴν αἰώνιον ζωὴν
 συναριθμηθήσονται, αἰνεῖσαι τὸν Κύριον. Ἄλλ' ἡ
 ψυχὴ ἡ λυπομένη διὰ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν, καὶ
 ὁ βδελύων, κύπτων, καὶ ἀσθενῆς, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ
 ἐκλείποντες, καὶ ἡ ψυχὴ πεινώσα, καὶ τεταπεινω-
 μένη, καὶ ἐξουδενωμένη, Κυρίῳ δώσουσι δόξαν δικαιο-
 σύνης.

MΘ'. — ΔΗΜΗΤΡΙΩ.

Ἠρώτησας, τί ἂν εἴη τοῦ κυκλώματος ἡ κεφαλὴ,
 καὶ μέμνησο τοῦ Κυρίου προστάσσοντος τηρεῖν αἰεὶ
 τὴν τοῦ ὄφραως κεφαλὴν. Τὸ τοίνυν πρῶτον τῇ δια-
 νοίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐντιθέμενον φιλόσαρκόν καὶ B
 φιλοπαθὲς ἐνθύμημα, πολλὰ βλαστάνει, καὶ συναθροί-
 ζει περὶ ἑαυτὸ ἐνθυμήματα πονηρά. Τὴν πρωτόνοιαν
 τοίνυν τῶν πονηρῶν ἐνθυμημάτων κεφαλὴν ἡγησώ-
 μεθα εἶναι. Πλὴν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος κύκλω
 ἔχει δορυφοροῦντας αὐτὸν τὰ πάμφαυλα τάγματα
 τῶν δαιμόνων, κεφαλὴ χρηματίζων τῆς πονηρίας
 αὐτῶν.

Ν'. — ΣΥΡΙΑΝΩ.

Πειρασμὸς μὲν λέγεται καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος·
 πειρασμὸς δὲ καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν πειράζειν εἰσθὲν
 ὁ ἐχθρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

ΝΑ'. — ΘΕΟΚΛΕΙ.

Ἠρώτησας, τί ἂν εἴη τὸ γεγραμμένον· «Καὶ οἱ
 πεινώντες παρήκαν γῆν.» Γνωθὶ οὖν. Ὅσοι τῆς C
 θείας δικαιοσύνης ἐρέγονται πειναλέως, ἀφροντι-
 στοῦσι πάντως τῶν χοϊκῶν ἀγαθῶν, καταπτύουσι
 πάσης τῆς φαινομένης γῆς, καὶ κατέλιπον ταύτην
 ὑπερπτάντες· τῷ εὐσεβεῖ λογισμῷ παρέδραμον
 πάντα τὰ ὀρώμενα, καὶ αἰθεροβατοῦσι τοῖς ἀγγέλοις
 συμπανηγυρίζοντες.

ΝΒ'. — ΙΟΥΛΙΑΝΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Μὴ ἀμελεῖν βούλου, καὶ βέγγειν, καὶ μετεωρίζε-
 σθαι, ἀλλ' ἐκδιάζειν σαυτὸν πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς
 πόνους καὶ καμάτους, λογιζόμενος ὑπάρχειν ἀμείνονα
 πόνον συνεχῆ φύσεως ἀμελουμένης.

ΝΓ'. — ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Νῦν τῷ διαβῶλι καὶ ταῖς ἀμφ' αὐτὴν ἀγρίαις δυ-
 νάμεσι παρεδόθημεν πειρασθέντες πρὸς τὸ συμφέρον
 ἡμῶν. Νῦν ἀγῶνος χρεῖα καὶ παγκρατίου καὶ πάλης
 πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστάς· νῦν τὴν πνευματικὴν
 ἐπιδειξώμεθα ἀνδρείαν. Ἔτι μικρὸν, καθά φησιν ἡ
 Γραφή, καὶ βοηθείας ἀνοθεν μεγάλης τευξόμεθα,
 καὶ ἐπιδησώμεθα ἐπὶ τραχήλου τῶν νοητῶν ἡμῶν
 ἐχθρῶν, καὶ πατήσομεν ἐπάνω ὄφραως καὶ σκορπίων,
 καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἀντικει-
 μένην ἡμῖν· μόνον μὴ ὀλιγορήσομεν.

dabunt Deo; sen qui de peccatis indolent, 486
 et sui pigritia, et propriam salutem aliquo in nu-
 mero ponunt, ut fieri potest, et spei in Christum
 Salvatorem adherent, cum vitam æternam viven-
 tibus cito connumerabuntur, ut Dominum laudibus
 cumulerent. Verumtamen anima mœrore confecta
 propter malorum atrocitatem, et qui ambulat,
 humi vultum demittit, torpet, et oculi deficientes,
 et anima esuriens, et submissa, vilique habitu
 incedens, Domino dabunt justitiæ laudem.

XLIX. — DEMETRIO.

Poscis, quid sit illud circumductionis caput,
 recordare præcepti Dominici, observandum esse
 serpentis caput. Primum itaque, qui cogitationi
 introducit ab adversario carnis amor, et affecti-
 bus deditus conceptus, multus germinat, et in
 unum multas circa se aggregat species et notionēs
 pravas. Primum itaque impetum nefariarum com-
 prehensionum caput esse reputemus. Nihilominus
 ipsum quoque diabolium satellites circumvallant,
 et perniciosissimæ dæmonum cohortes, malitiæ
 eorum uti caput, præsidendum.

L. — SYRIANO.

Tentatio nuncupatur ipse quoque diabolus, nec-
 non modus, et tenor, quo adversarius homines
 oppugnare assolet.

487 LI. — THEOCLI.

Petiisti, quidnam illud sit, quod scribitur: «Et
 esurientes dimiserunt terram?» Teneto igitur.
 Quicumque avidissime divinam justitiam expetunt,
 curas demittunt omnes terrenorum bonorum, ter-
 ram universam, oculis subjectam pessundant,
 eamque superiores facti despexere, et sic specta-
 bilibus omnibus pia sanctaque cogitatione renun-
 tiantes, et una cum angelis super æthera gradien-
 tes, dies lætos agunt.

LII. — JULIANO DIACONO.

Ne rebus agendis indormiscas, neque stertes,
 neque te insolentius efferas, verum temetipsum
 ad virtutis sudores atque certamina etiam per
 vim compellito, id animo volvens multo præstan-
 tiorem esse laborem continuum, quam naturam re-
 missam ac desidem.

D LIII. — EPIPHANIO MONACHO.

Nunc diabolo, et qui circa ipsum sunt, imma-
 nibus potestatibus contraditi sumus, in nostra
 commoda pertentandi. Nunc certaminis opus est,
 et pancrati, et luctus in adversarios, et antago-
 nistas, nunc spiritus fortitudinem indicemus. Ad-
 luc modicum, Scriptura ait, et ingens auxilium
 obtinebimus, et varios aculeos diaboli contere-
 mus, et super inimicorum nostrorum intellectua-
 lium cervices ascendemus et conculcabitur ser-
 pentes et scorpios, præterea universam hostium
 potestatem nobis adversam, tantummodo ne ne-
 gligamus.

488 LIV. — RUFINO HESYCHASTÆ.

Beatum te, immodicæ quietis, et tranquillitatis, et securitatis participem, quod res omnes in hac vita corruptioni obnoxias, et in omnem partem sese contorquentes, ablegasti, et in placido et quieto hujusce tuæ per quam pulcherrimæ extremitatis portu commorari, hilaremque vitam agere selegisti, vitans mare, et humanæ miseræ promiscuas undas, unum tantum solumque opus consectans, quamnam ratione Christo Domino complaceras, et cum ipso gloriam consequaris, et regnum obtineas.

LV. — DIONYSIO.

Si comedendum nobis est mysticum Pascha, continentia animæ pedes præmuniendi atque effulciendi sunt: ipsa siquidem frangimus et dirimimus spiritualis spinæ radios, obstantes ne a perrecondito aliquo eoque levi principio aggrediatur, et ad interiora penetret.

LVI. — EPIPHANIO EPISCOPO.

Ut vel maxime corpus nostrum pacatum, et minime turbulentum persistat, neque ex his motibus, qui ex satietate obtingunt, perturbetur, consideranda sunt modus continentioris comestitionis, et alimonie limites, et sic non voluptas, sed in res singulas necessitas proscribenda. Quod si necessitati sæpenumero delectatio quoque conjungatur, omnino siquidem inopia condit quadam 489 snavitato, si stomachus vehementer urget, ex necessitate totum propinatum edulcans, ob subsequentem cibi delectationem, non est rejicienda necessitas ob eam, quæ sequitur cibi sumptio, nec quæ prævolavit voluptas respicienda. Sed ex his omnibus commodum deligentibus, repudiandum venit, quod sensus oblectat, et necessitatis, quod inopia agentes.

LVII. — EUTHYMIO EPISCOPO.

Coercenda est servilis demissio, et indigna viro ad jocum et risum facta scurrilitas, necnon circa res edendas intemperantia, quinimo potius composita, et oculata, et Dei timore et gratiarum actione primoribus labellis, quæ apponuntur, libanda sunt.

LVIII. — *Eidem.*

Non, ut libet, obsectorum malorum fons est et origo promiscua ciborum usurpatio, et risus immoderatus. Intemperans siquidem risus, et ventris immodica rabies nullis numeris circumscripta scelera pariunt: et vero convenit, ut sacerdos ab omni peccato caveat.

LIX. — TIMOTHEO MONACHO.

Quemadmodum qui in lavacrum ingrediuntur, omni se corporis tegumento exspoliant, sic necesse est eos, qui sese asceticæ vitæ addicunt, omnibus curis sæcularibus exspoliatos, 490 in divinum, qui secundum philosophiam est, vitæ institutum introire.

LX. — PAULO MONACHO.

Obesæ naris cum sis, languidæque et cunctanter

ΝΑ'. — ΡΟΥΦΙΝΟΥ ΗΕΣΥΧΑΣΤΗ.

Μακάριος σύ, τῆς πολλῆς ἡσυχίας καὶ ἀταραξίας, καὶ τῆς βαθείας ἀπτοησίας, καθότι διέπτυσας πάντα τὰ ἐν τῷ φθειρομένῳ βίῳ στροβουόμενα πράγματα, καὶ ἐν εὐδία λιμένος τῆς καλλίστης αὐτοῦ ἰσχατιᾶς χαίρειν ἐγκαθωρισμένης, παφευγῶς μὲν τὸ πέλαγος καὶ τὰ ἐπάλληλα κύματα τῆς ἀνθρωπίνης ταλαιπωρίας, μίαν δὲ καὶ μόνην φροντίδα ποιούμενος, πῶς τῷ Δεσπότη ἀρέσεις Χριστῷ, ὅπως αὐτῷ καὶ συνδοξαθεῖς καὶ συμβασιλεύσεις.

ΝΕ'. — ΔΙΟΝΥΣΙΩ.

Εἴπερ ἐσθίειν μέλλομεν τὸ Πάσχα τὸ μυστικόν, τοὺς τῆς ψυχῆς κατασφαλισώμεθα πόδας τῇ ἐγχαρτεῖ· διὰ γὰρ ταύτης θραύομεν καὶ περικλῶμεν τὰς ἀκτίνας τῆς νοητῆς ἀκάνθης κωλύοντας ἐλθεῖν ἀπὸ ἀφανοῦς τινος καὶ λεπτῆς ἀρχῆς, εἰς τὸ ἐντὸς εἰσθεῖσθαι.

ΝΓ'. — ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ὡς ἂν μάλιστα γαληναῖον ἡμῖν τὸ σῶμα διαμείνῃ, καὶ μηδενὶ τῶν ἐκ τοῦ κόρου παθημάτων ἐπιθλούμενον, προνοητέον τῆς ἐγχαρτεστέρως διαγωγῆς μέτρον, καὶ ὄρον τῆς ἀπολαύσεως, οὐ τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ τὴν ἐφ' ἑκάστα χρεῖαν ὀρίζοντας. Εἰ δὲ τῇ χρεῖᾳ καὶ τὸ ἡδὺ πολλάκις συγκαταμείμικται (πάντα γὰρ οἶδεν ἐφηδύνειν ἐνδεῖα τῷ σφοδρῷ τῆς ὀρέξεως. τὸ παρῆθεν τῇ χρεῖᾳ ἅπαν καταγλυκαίνουσα), οὐκ ἀπωστέον τὴν χρεῖαν διὰ τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἀπώλειαν, οὐδὲ μὴν κατὰ τὸ προηγούμενον διωκτέον τὴν ἡδονὴν, ἀλλ' ἐκ πάντων ἐκλεγόμενος τὸ χρησίμον ὑπερορᾶν προστῆχει τοῦ τὰς αἰσθήσεως εὐφραίνοντος, καὶ τῆς χρεῖας κατὰ τὸ εἶναι ἰενδέον μεταληπτέον εὐχαριστοῦντας τῷ Θεῷ.

continua premimur, consortes fieri, Deo gratias

ΝΖ'. — ΕΥΘΥΜΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἀφεκτέον τῆς δουλοπρεπειᾶς, καὶ τῆς εὐτραπείας, καὶ τῆς ἀκρασίας τῆς περὶ τὰ ἐδώδεμ, κοσμίως δὲ μᾶλλον, καὶ μετὰ συνέσεως, καὶ φόβου Θεοῦ, καὶ εὐχαριστίας δεῖ ἐφάπτεσθαι τῶν παρατιθεμένων.

ΝΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁὐ τῶν τυχόντων κακῶν πηγὴ καὶ φλέψ γίνεται ἡ ἀδιαφορία τῶν ἐδεσμάτων, καὶ ὁ ἀκόλαστος γέλως. Ὁ γὰρ ἀκρατῆς γέλως, καὶ ἡ κοιλιομανία δυσεπιβλήματα τίττουςιν ἀμαρτήματα· φεύγειν δὲ πάντα ἀμαρτῶν προστῆχει τὸν ἰσρέα.

ΝΘ'. — ΤΙΜΟΘΕΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὡςπερ οἱ εἰσπορευόμενοι εἰς τὸ λουτρὸν γυμνῶνται παντὸς περιδλήματος, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς τῆ ἀσκητικῆ προσερχομένους ζωῆ πάσης ὑλῆς βιωτικῆς γυμνωθέντας ἐντὸς γενέσθαι τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν Θεοῦ πολιτεύματος.

Ξ'. — ΠΑΥΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Νωθρός τις ὑπάρχων, καὶ τοῦ ἔκνου δέσμιος, τὸ

βιβλίον μόνον ἐναγκαλιζόμενος, ὡς ἀκούω, ἀπὸ πρῶ-
της ὥρας μέχρις ἡλίου δύσεως ἀσκήτως διαμένεις
ὡσπερ μετὰ μολίδου τινὸς τῆ καθέδρα δεδεμένος,
καὶ μάλιστα βρωμαίου τετυχηκῶς σώματος. Ἄλλ'
οὐχ οὕτως ποιεῖ Ἀντώνιος ὁ κορυφαῖος ἡμῶν, ἀλλὰ
κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἀγγέλου, νῦν μὲν ἐκαθέζετο
εἰς τὸ τῶν χειρῶν ἔργον, νῦν δὲ πάλιν εἰς εὐχὴν
ἐξηγεῖρετο· καὶ τοσοῦτου ἀπήλαυσε φωτισμοῦ, ὥστε
μᾶς τῶν ἡμερῶν εἰπεῖν τῶν φιλοσόφων τινὶ, ὅτι
καθάπερ ἐν πυκτῷ τῆ φύσει ἀναγινώσκω τῶν δη-
μιουργημάτων ἀεὶ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καὶ το-
σοῦτον ἐν νυκτὶ μάλλον σκοτίας οὕσης τῷ θεῷ συν-
εγίνετο, ὥστε τῆς ἡμέρας διαφαινούσης λίαν ἀπε-
σθάνεσθαι, καὶ ἀποδοῖν οὕτως· Τί μοι καὶ σοί,
φῶς αἰσθητόν; Εἰ τοίνυν ἀκριβῶς ἐπίστασαι, ὅτι ἐξ
ἐνὸς λίθου οἶκος οὐδαμῶς οἰκοδομηθήσεται, μὴ τὴν
μὴν ἀρετὴν νόμιζε χρῆσαι κρατεῖν, τούτῳσι, τὴν
ἀνάγκωσιν, ἀλλὰ καὶ εὐχῆς ἄψαι λοιπόν, καὶ ψαλ-
μῶν νηπαλίων, καὶ ἀγρυπνίας συντόνου, καὶ τῶν
ἐξῆς. Δι' ὧν ἀκολουθῶς σεαυτὸν δυνήσῃ δομήσασθαι,
καὶ θεῷ δὲν δὴ τρόπον ἀρεῖσαι, ἐχαρίζων μὲν πρὸς
πάν εἶδος ἀρετῶν, τοῦ ἔκνου δὲ τὸν πηλὸν καὶ τὴν
σαβοῦραν ἀποσκευάζόμενος.

hūs obvenientibus poteris aedificium construere, et Deo aliqua ratione placere, ad omnem quidem virtutum viam prompte rapideque contendens, pigritiam vero veluti cœnum luteum, necnon su-
burram propulsans.

ΣΑ'. — ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡῶ ΕΠΑΡΧῶ.

Γράφεις μοι, εἰ ἄρα προπεδέστατον εἶη μέλλοντι
σοι κατασκευάζειν σπήλον μέγιστον πρὸς τιμὴν τῶν
ἀγίων μαρτύρων, καὶ αὐτῶν διὰ μαρτυρικῶν ἔθλων,
καὶ πόνων, καὶ ἰδρώτων μαρτυρηθέντος Χριστοῦ,
εἰκόνας τε ἀναθεῖναι ἐν τῷ ἱερατείῳ, καὶ θήρας ζῶων
παντοίας τοὺς τοίχους πλησαι, τοὺς τε ἐκ δεξιῶν, τοὺς
τε ἐξ εὐωνύμων, ὥστε βλέπεσθαι κατὰ μὲν τὴν χέρ-
σον ἐκτεινόμενα λίνα, καὶ λαγωῶς, καὶ δορκάδας,
καὶ τὰς ἐξῆς φεύγοντα ζῶα, τοὺς δὲ θηρᾶσαι σπεύ-
δοντας, σὺν τοῖς κυνῖδιαις ἐκθύμως διώκοντας· κατὰ
δὲ τὴν θάλατταν χαλῶμενα δίκτυα, καὶ πᾶν γένος
ἰχθύων ἀλιευόμενα, καὶ εἰς τὴν ξηρὰν ἐξαγόμενα
χερσὶν ἀλιευτικαῖς· καὶ προσέτι γυφοπλασίας πᾶν
εἶδος ἐκπᾶναι δαιτυμένον, πρὸς ἥδονὴν ὀφθαλμῶν
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κοινῷ
οἴκῳ χιλίους σταυροὺς πῆξασθαι, καὶ ἱστορίας πτηνῶν
καὶ κτηνῶν, καὶ ἔρπετων, καὶ βλαστημάτων παν-
τοδοτῶν. Ἐγὼ δὲ πρὸς τὰ γραφέντα λέξαιμι, ὅσπερ
νηπιῶδες ἂν εἶη καὶ βρεφοπρεπῆς τὸ τοῖς προλι-
χθεῖσαι περιπλανῆσαι τὸν ὀφθαλμὸν τῶν πιστῶν.
Στερροῦ δὲ καὶ ἀνδράδου; φρονήματος αἰκίον, τὸ ἐν
τῷ ἱερατείῳ μὲν κατὰ ἀνατολὰς τοῦ θειοτάτου τε-
μένοους ἕνα καὶ μόνον τυπῶσαι σταυρόν. Δι' ἐνὸς γὰρ
σωτηριώδους σταυροῦ τὸ τῶν ἀνθρώπων διασώζεται
γένος, καὶ τοῖς ἀπελπισμένοις ἐλπίς πανταγοῦ κη-
ρῶσεται. Ἱστοριῶν δὲ Παλαιῆς καὶ Νέας Διαθήκης
πληρῶσαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν χεῖρὶ καλλίστου ζωγράφου
τὴν ναὸν τὸν ἅγιον, ὅπως ἂν εἰ μὴ εἰδότες γράμματα,
μὴδὲ δυνάμενοι τὰς θείας ἀναγινώσκειν Γραφὰς τῆ
θεωρίας τῆς ζωγραφίας, μνήμην τε λαμβάνωσιν τῆς
τῶν γησιῶς τῷ ἀληθινῷ θεῷ δεδουλευκότων ἀνδρα-
γαθίας, καὶ πρὸς ἄμυλλαν διεγείρονται τῶν εὐκλεῶν

A in rebus agendis procedas, volumen tantummodo
amplexu tenens, ut mihi refertur, ab ipso solis
exortu ad occasum ejusdem destinatus adherens,
veluti plumbo astrictus, ad cathedram religaris,
potissimum compacto corpore pollens. Non ita
tamen nostri primas Antonius virtutem suam
exercuit; sed ut illi angelus indicaverat, modo
considens opus præ manibus habebat, modo pre-
cibus incumbibat, adeo ut nonnunquam luce di-
vina collustratus philosophorum, nescio cui di-
xerit, veluti in pugillari, natura ipsa sese crea-
turarum rationes continuo divinas recognoscere,
et cum nocturnæ tenebræ maxime omnia obum-
brarent, tum Deo propius adhæsisse, adeo ut
cum lampas solis interdiu illucesceret, odio illam
B prosequeretur, et hunc in modum exclamaret:
Quid mihi est et tibi lumen sensui obnoxium? Si
itaque sagaciter tibi perspectum fuerit, ex uno
solummodo lapide domum ædificari non posse, ne
autumes unam tantum virtutem, lectionem nem-
pe, dominium obtinere. Quare super eam Deum
implicando operam da, et psalmos prudenter et
vigiliis continuato, et quæ sequuntur exerce. Qui-
bus obvenientibus poteris aedificium construere,
et Deo aliqua ratione placere, ad omnem quidem
virtutum viam prompte rapideque contendens, pigritiam vero veluti cœnum luteum, necnon su-
burram propulsans.

491 LXI. — OLYMPIODORO EPARCHO.

Sciscitaris a me, cum templum permagnum
tibi in animo et in sanctorum martyrum honorem,
et per eosdem ad mortem usque certaminum, labo-
rum atque sudorum dimicatione pro comperto
asserti Christi demortui consentaneum sit, ima-
gines in sacrario apponere, et omnium generum
animalium venatione muros opprimere, non eos
tantum qui a dextra parte, sed etiam a sinistra
assurgunt, adeo ut in solo terreno conspiciantur
extensa retia, lepores et capræ, et reliqua ani-
malia fuga sibi salutem petentia, venatores vero
desudantes et laborantes in illis captandis, et ope
catellorum, avide insectandis intermississimi: et in
salo plagæ tantæ genus omne piscium prehensum,
et genus omne piscium piscatorum mani-
bus in aridam extractum: adhæc ex gypso si-
gimenta, quæ ubique sunt, ad oculorum volu-
ptatem pollutia in domo Domini. Imo etiam
in domo omnibus patente innumeras eruces ex-
struere, et volatiliam, et pecudum, et repentium,
et germinum omne genus appingere. Ego ad hæc
scripta responderim: Puerile hoc esse, et infan-
tulis peculiare, rebus jam expositis fidelium oca-
los eludere. Fixi vero atque virilis genii proprium,
in sacrario versus orientem ædis sacratissimæ
unam solamque crucem formare: una siquidem
salutari crucis omne genus humanam servitute
eximitur, et desperatis ubicunque genitum spes
bona effulget, narrationibus porro ex veteri novo-
que sædere quaquaversum manu pictoris optimi
ædem sacram conspice, et litterarum rudes, et
divinarum 492 Scripturarum lectionis nesciō

figura conspectu rerum optime gestarum eorum, A qui vero Deo legitimo deservierunt, teneant, et ad eorum res gloriosas atque præcarias, per quas terram pro caelo, et visibilibus invisibilia præferentes certatim properent. Sed in patenti omnibus ade in multas diversasque cellulas partitio, satis fuerit, si in unaquaque cellula una veneranda cruce cohonestetur: namque supervacanea negligenda esse judico. Verumtamen continuis precibus, et explorata fide, necnon eleemosynis in constantia perseverandum est ad extremum, et sui despicientia, et in Deum perpetua spe, et divinorum eloquiorum meditatione, et ad genus humanum conjunctione, necnon erga famulos humanitate, et omnibus præceptis Domini nostri Jesu Christi temetipsum, et conjugem, et filios circummunire, et rem familiarem tutari conser-

wareque adhortor et obsecro.

LXII. — HELIODORO SILENTIARIO.

Per res admirandas, quæ in aliis atque aliis locis, et variis temporibus singulis diebus efficiuntur, Dominus pusillos, seu nullius fidei homines, ad fidem firmam ac stabilem advocat, et fidelium fidem et spem magis ac magis adauget, necnon ipsam cogitationem solidam atque inconcussam signis luce ipsa clarioribus probat. Quare mihi animus est, ex innumeris fere Platonis nostri antesignani martyris nunc unam rem gestam, non tantum in patria nostra, sed et in fœmnibus urbibus et oppidis, quæ eo deprecatore Dei adjutorium exorant, 493 promptissime gratiam largientis, et admirabilem vim indicantis referre. In monte siquidem Sina dicto, in quo Moyses a Deo legem excepit, et monachi tum indigenæ, tum externi inhabitant, quispiam genere Galata, una cum proprio filio, monachorum albo ascriptus, illic ibi vitam traducobat, multum ad tempus exercitationis certamina in eremo obiens. Sed quodam die repentino impetu, in prædictum montem irrumpentes barbari quidam sublestæ fidei, exsecrandæque, qui in promptu erant, facili negotio, monachos, una cum filio annis obsiti Galatas capiunt, et in captivitatem abducunt; illique adversis manibus colligatis, ad alia atque alia solitaria loca permanent, ubi jejunos ac denudatos compellunt, et discalciatos, et sine ullo tegmine pedum, per inconsolabilia illa loca, solis ardoribus exusta, nullo suis humore conspicua, terga ulceribus obstructa, vi ac necessitate passibus rapidis ferri, et suspensa manu trepidantes adigentes. Senex interim in occulta spelunca remotus in morsore maximo prolegebat, Deo accepti filii privationem non sustinens, Christum Dominum precibus humilibus per Platonem conterraneum martyrem, ut ærumnarum misericordiam eaperet. Hoc idem et filius per eundem sanctissimum martyrem divinum Numen suppliciter postulabat, in captivitate vinculis constrictus, ut sui commiseresceret, et admirabiliter opem ferret. Cum vero petitioni utriusque, patris in specu

καὶ αἰδεῖμων ἀριστευμάτων, δι' ὧν τῆς γῆς τὸν κύρανὸν ἀπηλλάξαντο, τῶν βλεπομένων τὰ μὴ ὁρώμενα προτιμήσαντες. Ἐν δὲ τῷ κοινῷ οἴκῳ πολλοὶ καὶ διαφοροὶ οἰκίσκοις διεληγμένῳ ἀρκεῖσθαι ἕκαστον οἰκίσκον πατηγμένων τιμῶν σταυρῶ, τὰ δὲ περιττὰ καταλιμπάνειν ἀναγκαῖον νομίζω. Εὐχαῖς δὲ ἐκτενέσι, καὶ ἀδοτάκτῳ πίστει, καὶ ἐλεημοσύναις διαρκαῖν, καὶ ταπεινοφροσύναις, καὶ ἐλπίσι πρὸς Θεὸν ἀνάοις, καὶ θεῶν λόγων μελέταις καὶ συμπαιθεῖν πρὸς τὸ ὁμόφυλον, καὶ τῇ πρὸς τοὺς οἰκέτας φιλανθρωπίᾳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐντάλαμι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ περιστοιχίζεῖν ἑαυτὸν τε, [καὶ] τὴν σαυτοῦ σύμβιον, καὶ τέκνα, καὶ πάσαν τὴν ὑπαρξίν περισκεπείν, καὶ κοσμεῖν, καὶ ἀσφαλίζεσθαι παραιτῶ καὶ παρακαλῶ.

circummunire, et rem familiarem tutari conser-

B ΕΒ. — ΗΛΙΟΔΩΡΟ ΣΙΛΕΝΤΙΑΡΙΟ.

Διὰ τῶν κατὰ τόπον καὶ τόπον ἐν διαφοροῖς χρόνοις ἑκάστοτε γενομένων θαυμάτων, ὁ Κύριος, τοὺς μὲν ὀλιγοπίστους καὶ τοὺς ἀπίστους, πρὸς πίστιν βεβαίαν ἐκκαλεῖται, τῶν δὲ πιστῶν τὴν πίστιν μᾶλλον καὶ τὴν ἐλπίδα αὐξάνει, καὶ σιθερὰν καὶ ἀσάλευτον ἐκφαίνει τὸ φρόνημα. Καὶ βούλομαι σοὶ ἐν ἐκ μυρίων Πλάτωνος τοῦ ἡμετέρου τροπαιοφόρου μάρτυρος νυκτὶ διηγῆσασθαι, οὐ μόνον ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ πόλει, καὶ χώρᾳ τοῖς δι' αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐξαιτούσιν ἐτοιμότητα δωρουμένου τὴν χάριν, καὶ τὴν παράδοξον ἐνδεικνυμένου ἰσχύϊ. Ἐν γὰρ τῷ βραί τῷ καλουμένῳ Σινᾷ, ἔνθα Μωσῆς παρὰ Θεοῦ τὸν νόμον ἐδέξατο, μοναχῶν κατοικοῦντων, καὶ ἐντοπιῶν, καὶ ξένων, εἰς τις ἀνὴρ Γαλάτης τὸ γένος ὑπάρχων, ἕμα τῷ ἰδίῳ υἱῷ τὸν μονήρῃ ἀσπασάμενος βίον διέτριβεν, ἐκεῖ ἐξανύων τοὺς τῆς ἀσκήσεως ἄθλους ἱκανὸν χρόνον ἐπὶ τῆς ἐρημίας. Καὶ δὴ τινι ἡμέρᾳ αἰφνιδίον ἐπὶρρέψαντες τῷ εἰρημένῳ βραί βάρβαροί τινες Ἕλληνες τὴν θρησκείαν, καὶ ἀπηγορευμένοι συλλαμβάνουσι τοὺς ἐτοιμῶς εὐρεθέντας ἐκ τοῦ προχείρου μονάζοντας σὺν τῷ υἱῷ τοῦ γέροντος Γαλάτου, καὶ αἰχμαλωτίζουσιν, ὅσπερ καὶ συνδήσαντες ὀπισθάγκωνα πολλὰς μονὰς ὑπερβαίνουσιν ἐρήμους, νηστεῖς καὶ γυμνοὺς ἐλαύνοντες, μὴ ὑποδεδεμένους παντοῖον ὑπόδημα, κατὰ τῶν ἀπαρρυθῆτων ἐκείνων, καὶ ἀνύδρων, καὶ τραχυτάτων τόπων τῇ βίᾳ καὶ τῇ ἀνάγκῃ τροχάζοντας, καὶ τῷ ἀπειρῷ φόβῳ τραχομένους. Μόνος δὲ ἐν τινι ἀποκρύφῳ σπηλαίῳ κατακρυβεὶς ὁ πρέσβυς τῷ πένθει ἐτρέχετο μὴ φέρων τὴν στέρησιν τοῦ θεοφιλοῦς υἱοῦ, καὶ τὸν δεσπότην κατεδυσώπει Χριστὸν διὰ Πλάτωνος τοῦ πατριῶτου μάρτυρος καμψθῆναι πρὸς οἰκτιρμούς· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ υἱὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ παναγίου μάρτυρος τὸν Θεὸν παρεκάλει ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ δεδεμένος, κατελεῆσθαι αὐτὸν, καὶ ἐκτελέσαι θαῦμα. Ἀμφοτέρων δὲ ἑτακουσθέντων, τοῦ τε πατρὸς ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ βρους, καὶ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, ἰδοὺ ἐξαίφνης ὁ ἡμέτερος Πλάτων ἐπιστάς, ἐριππος φαινόμενος, ἔλκων τε καὶ ἄλλον ἵππον εὐκαίρῳ ἐμφανίζεται τῷ παιδί διαγρηγοροῦντι, καὶ γνωρίζοντι τούτον ἐκ τοῦ πολλάκις τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἁγίου ἐπὶ τῶν εἰκόνων

τιθεῖσθαι. Καὶ εὐθὺς κελεύει αὐτὸν ἐκ μέσου πάντων ἐξαναστάντα λαβεῖν τὸν ἵππον καὶ ἐπικαθεσθῆναι, καὶ δεῖτα παραυτίκα δίχην ἀράχνης τὰ δεσμὰ διελύθη, καὶ μόνος αὐτὸς λυτρωθεὶς διὰ τῆς ἐπικλησεως, τῷ νεύματι τοῦ Θεοῦ ἀναστὰς, τῷ ἵππῳ ἐποχεῖται, καὶ ἔπεται ὁδηγοῦντι τῷ ὄσιῳ μάρτυρι θαρβύλλου καὶ χαίρων. Συντόμως δὲ καὶ ὁξέως ἀμφότεροι, ὅτε ἔγιος Πλάτων καὶ ὁ νέος μοναχὸς καθάπερ ὑπόπτεροι φθάνουσι τὴν τοῦ γέροντος οἰκίαν εὐχόμενον καὶ κλαίοντος, καὶ ἀποσώσας ὁ καλλίνικος μάρτυς τῷ τῆν καρδίαν ἀλγοῦντι πατρὶ τὸν ποθητὸν υἱὸν, ἀφανῆς γαγένηται. Ὅστε οὖν ἐν παντὶ τόπῳ τοῖς διὰ αὐτῶν τὸν Θεὸν ἐπιδοωμένοις πᾶν πρᾶγμα θαυμαστὸν καὶ παράδοξον οἱ τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ ἀοίδιμοι καὶ εὐκλείεις ἀθληταὶ ἰσχύουσιν ἐκτελεῖν. Ταῦτα δὲ σοὶ γεγραφεῖχα φιλομάρτυρι ὄντι, καὶ μηδέποτε κόρον τῆς μνήμης τῶν τρισμακαρίστων μαρτύρων λαμβάνοντι.

e servitute filium expedit, disparuit. Quare locis in omnibus illis, qui per eundem Deum implorant, res omnes mirificas, et præter expectationem advenientes Domini Christi celeberrimi, atque honore et nomine illustres certatores possunt efficere. Hæc autem ad te, qui martyrum amore inflammari, et nunquam ter beatorum martyrum memoriam explodis, neque exsatiari litteris, sum prosecutus ¹.

¹ Hæc epistola cum superiori in septima synodo generali, secunda Nicæna, act. 4, uti Nili germanus partus scripto reddita est, ad eorum errorem reprimendum qui asserabant, Nilum contra imagines scripsisse. Quarum postremam, ad Olympiodorum præfectum, ab eisdem depravatam fuisse corroborant. « Ipsi enim pro eo quod dixit, *hinc et inde pingit*, *ORALIA* posuerunt. » Et sic ex iisdem

montis, et filii in captivitate accessisset, en de repente noster Plato in equo vectus instat, atque oculis occurrens, et una secum alium equum a vectore vacuum ducens, puero pervigili patet, **494** *cujus sancti effigiem planissime cognoscebat, in imaginibus sæpissime perspectam : statimque illi præcipit, ut e medio omnium assurgens, equum arcepiat, illique insideat, et repentinio aranæ instar vincula dissoluta sunt, et solus ipse per invocationem in libertatem vindicatus, nutu divino assurgens, et equo vectus ducentem sanctum martyrem, et viam monstrantem confidenter, et læto animo subsequitur. Et sic pusilla interposita mora uterque tum sanctus Plato, tum monachus adolescens, æque ac si essent pennati, habitationi senis, precibus dediti, atque illacrymantis devolant. Sic martyr victor egregius patri mœrore perditum filium optatissimum postquam in omnibus illis, qui per eundem Deum implorant, advenientes Domini Christi celeberrimi, atque honore et nomine illustres certatores possunt efficere. Hæc autem ad te, qui martyrum amore inflammari, et nunquam ter beatorum martyrum memoriam explodis, neque exsatiari litteris,*

convincitur, et ostensum esse liquido, quia ipse sanctus et egregius Pater Nilus sanctas icones suscipiebat. Accusatus est autem a pseudosyllogo illo, quod contra imagines locutus fuerit. Unde miseri non solum Christianorum, sed et sanctorum calumniatores existunt, et pessime accusantes falso sacratissimos Patres.

ΝΗΛΟΥ ΜΟΝΑΖΟΝΤΟΣ ΕΡΗΜΙΤΟΥ ⁽¹⁾

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ⁽²⁾

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΙΠΕΞΙΝ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΟΡΕΙ ΣΙΝᾶ ΜΟΝΑΧΩΝ ἢ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΧ ΜΑΛΩΣΙΑΝ
ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ.

NILI MONACHI EREMITÆ

NARRATIONES

QUIBUS CÆDES MONACHORUM MONTIS SINÆ ET CAPTIVITAS THEODULI EJUS FILII DESCRIBUNTUR.

(Nili opera quædam nondum edita, ex bibliotheca illustrissimi domini Caroli de Montchal, archiepiscopi Tolosani. Petrus Possinus, Societatis Jesu, recensuit et Latine vertit. Parisiis ap. Seb. Cramoisy, typographum regium, in Jacolina, sub Ciconiis. MDCXXXIX, in-4.)

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

PRÆSULI

D. CAROLO DE MONTCHAL ARCHIEPISCOPO TOLOSANO.

Cum naturali quodam jure constitutum sit æquissime, ut, ad locum unde exierint flumina revertantur¹; Nilus hic tuus, vel, si concedis, noster, Præsul Illustrissimo, ex humanitatis et liberalitatis tuæ sine beneficentissimo profectus, ad nos utique redditum eodem legitimum habet et necessarium. Neque vero cæcus iste velut fluminis est impetus, proclivitate naturæ, non arbitrii judicio ad te incitatus. Sed quomodo fas est interpretari mortuorum sensus, et divorum, qui in cælis ævum degunt, tacita judicis suspicari, unum te credo equidem potissimum eligat ex omnibus sanctus ipse Nilus cui suum istud cupiat redivivum opus nuncupari. Enimvero cui potius istud quidquid est obsequii vel officii delatum velit, primum, abbas, quam archiepiscopo? Deinde, Chrysostomi magnus olim admirator, quam magno hodie virtutum ejus imitatori? tum homo Græca facundia percelebris, quam homini ejus linguæ peritissimo? Denique scriptor antiquissimus, et luce dignissimus, a temporum et barbariei naufragiis vix modo porrectis a te tabulis emersus, quam patrono et liberatori suo? Atque hujus postremi certe nominis ut magna quædam vis esse videatur, ad conjecturam de grato ejus in te animo statuendam, facit hujus viri natura quædam elegans, et in profertenda referendaque gratia liberalis: cujus indolis in hac ipsa, quam jam edimus, Historia, documentum edit ipse maximus. Quid enim Nilus hic noster non illi debuisset se fatetur Euzensium episcopo², quod is Theodulum suum filium, ex servitute barbarorum sua pecunia redemptum, sibi liberalitate prolixissima reddidisset? Magnum omnino meritum: sed quo non multo inferior ea gratia est, quam isto producendo, et in lucem emittendo commentario, ab auctore ejus illo eodem iniisti. Quid enim? annon sensu sermoneque fere omnium, Græcorum vero præsertim, pervagatum illud est: charitate ac necessitudine liberorum libros etiam dignari? adeoque sic videmus nihilo fere minus doctis hominibus

¹ Τῶν ἐν Σινῇ καὶ Πατρῶν ἁγίων Πατέρων codd. Allat. ² Eccle, 1. 7. ³ infra narr. 7.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(1) Νηλου μονάζοντος ἐρημίτου. Erant monachi urbani, qui intra civitates constructis cœnobiis vivebant, erant et alii eremitæ, qui in locis ab hominum commercio disjunctis Deo vacabant. Ne quis hic forte vacare existimet alterum illorum μονάζοντος ἐρημίτου.

(2) Διηγήματα. Ita C. R. scribit hunc titulum, numero multitudinis. Unde occasionem arripui distinguendi hunc librum in vii Narrationes: cum hoc arbitrarer aliquo lectoris commodo, nullo auctoris aut operis detrimento fieri posse.

hos ingeniorum partus, quam parentibus, illos viscerum ac corporum, cordi esse ac curæ solere? Quod cum ita sit, et cum tu hoc opus disertissimum atque omnium elaboratissimum sancti Patris hujus Nili, hoc est setum omnium charissimum, ex otiosa bibliothecæ custodia, tanquam ex carcere ac tenebris, excitatum, luci et famæ publicæ reddideris, quomodo non jam ille fateatur nihil fere de se minus Tolosanum te hodie esse meritum antistitem quam illum olim Eluzanum? Jam vero quod fluviorum more Nilus ad te redit auctior quam emissus a te est, si quid est in eo proprie meum, quod sentio equidem quam exiguum ac pene nihil sit, potuine vel deliberare sine scelere, tibine, an alteri cuiquam, has qualescunque laborum meorum primitias consecrarem? Qui, ut omittam communia, tot talibusque privatim obstrictus tibi sūm nominibus, ut hoc proferi sit necesse, cum multa tibi ab auctore debeantur hujus operis, quæ superius exposui, tum multo plura tamen et majora eidem tibi ejus ab interprete deberi.

Horum illud placet primo loco ponere singulare specimen humanitatis tuæ: quod ad capsas illas tuas librarias, lectissimis et rarissimis codicibus magno undique sumptu conquistis referatissimas, non solum admisisti me, totque voluminum, Græcæ præsertim linguæ, nunquam typis editorum, visum permisisti (quem tamen ne ipsum quidem avari quidam rerum talium indulgere solent), sed usum etiam quam diuturnum vellem obtulisti prolixissime. Quæ liberalitas cum facienda magni per se est, præsertim in homine quo nemo melius pretium sciat libris ponere: tum magnam certe splendoris accessionem gratiæque accipit ex sordibus aliorum in hoc genere: qui omnem habendi fructum in invidiæ solatio collocantes, possident ad hoc tantum (quod eleganter in re simili dixit Cyprianus) ne possidere aliis liceat. Ita omnium desideriis ad unum illiberale gaudium fruantur; et tanti putant jactationem unam suam publico totius orbis incommodo conficere. Igitur post sæculorum et gentium barbariem pestis hæc sunt ultima librorum: qui paucos illos ipsos, per omnes casuum injurias ad hæc tempora servatos, ut infesti quidam naufragis piratæ, perire cogunt in conspectu terræ; dum conatus omnes miserorum, lucis quodam desiderio velut gestientium, incubantes isti opprimunt et frustrantur.

At vero musei tui, item ut illæ Musarum, sine invidia fores patent (5): omninoque præ te fers nihil te in illa copia tam eximium habere, quod non ad utilitatem omnium publicare sis paratus. Atque utinam non desissent tantæ voluntati tuæ homines idonei qui edendis tot libris veterum a te suppeditandis vel recensendi otium, vel interpretandi laborem, vel excudendi industriam conferre possent: brevi tempore ex tua unius bibliotheca multi variorum facultatum scriptores optimi proferrentur! Quanquam quid ego alios imploro? Utinam tibi, tibi inquam, liceret ipsi per graviores curas aliquod his spatium impertiri; et ea quæ furtim per subseciva tempora ad codicum tuorum margines annotare doctissime soles, certo ordine digerere una cum ipsis libris edenda! Nunc cum religionis summam, sicut dignum est, præ cæteris omnibus ducendam tibi esse rationem statuas, ita habitas in omnibus officiis pastoralis tui muneris, ut etiam illa ipsa, quibus alioqui nihil tibi est jucundius, pulcherrimarum rerum studia posthabenda iis putes.

Itaque hoc ipso quo hæc ego scribo tempore tu gregem tuum lustras bonus pastor, et suscepta ex præscripto sacrorum canonum visitatione diæcesis tuæ, magno labore tuo, summa approbatione omnium, nec minori fructu populorum paternas curas tuas, et pastorem vigilantiam per tuæ ditionis oppida vicos et paræcias circumfers. Cætero item omni tempore nullam tibi quietem indulgere solitus ab iis muneribus, quæ ex illo in quo emines pontificiæ dignitatis culmine ad nostram inferiorum emanare utilitatem possunt. Quippe adeo sacris faciendis, divinis officiis celebrandis, sacramentis cum cæteris, tum præcipue confirmationis atque ordinis conferendis assiduum te exhibes, ut nullius desiderium, per tuam summam in hoc genere diligentiam, effectu aut opportunitate destituatur. Cujus occasione mentionis oportet hic commemorare me, alteram quamdam quam habeo maximam te observandi causam: quæ semper apud majores magnæ necessitudinis habere vim est credita, nimirum quod me tuarum impositione manuum in sacrum presbyterorum ordinem, licet indignissimum, cooptasti. Cujus tanti beneficii nullo unquam immemor tempore omni cura et studio efficere conabor, ut quam verbis conceptis, cum inter sacra mysteria rite sacramento dicentem, pollicitus religiose tibi sum reverentiam et obedientiam factis semper rebusque repræsentem. Vale.

Scribam Tolosæ xv Kalend. Martias, anno CIO ICXXXVII.

Ill. D. T. deditissimus

PETRUS POSSINUS Soc. Jesu.

(5) Diogen. Cent. 5 ad 3. Ἀφθονοὶ Μουσῶν θύραι,

LECTORI.

De opere quidem ipso atque hac historia Nili facile, opinor, ex testimoniis quæ descripsimus (*supra col. 42*), Nicephori præsertim, intelligis, erudite lector, quid statuere debeas: de opera in hac editione nostra, vel consuetudinis usurpandæ causa, paucis admonendus es. Hoc unum modo initio receperam: hocque illi qui suo magno merito nihil non apud me possunt, mecum duntaxat egerant, ut veterem quæ pridem a Lipomano est edita hujus opusculi interpretationem recenserem, et cum Græcis compararem. Sed cum aliquot jam paginis passim interpolatam ac recentatam a me illam interpretationem amicis in specimen obtulisset, quod scribenti prius mihi, hoc legentibus idem ipsis visum est: me, si pergerem ut cœperam, exhaustiendis illis laboris illiberalissimi fastidiis, magno meo tædio nullam tamen alienam gratiam relaturum. Et certe, ut quam omittere non possum, celerrime saltem, quod verecundiæ unum superest, transigam, reprehensionem laboris alieni, id quam breviter tam vere licet affirmare: nullum omnino labis flagitiive genus quod in eo genere caveri debeat, in ista esse versionis perversissimæ deproporatione prætermissem. Nam et obscurata passim est auctoris sententia; et non raro ad libidinem interpretis ficta ac detorta. Jam omnibus fere paginis miserrimum in modum per summam licentiam lacerata fœdissime, mutilataque oratio scriptoris, tum a capite ad calcem nullo non loco ita cooperta contaminataque maculis barbaræ cujusdam infantia, ut opus veterum iudiciis arce dignum, rus hodie merum, rureque infœctius videatur. Quæ si quis a me dicta criminosius existimet, non ego tamen apud eum perdam aquam prolixa approbatione causæ meæ, certis unaquaque de re testimoniis proferendis: sed si tanti putet rem totam cognoscere, et Latina illa veteris interpretis cum Græcis auctoris conferre, ut ad alia conniveat, næ is tamen si quam habet æquitatem, cum non tantum commata aut comprehensiones totas, sed paginas, atque adeo tractationes integras conscio silentio præteritas toto passim in opere perspiciet, et illum quisquis est interpretem scripsisse festinanter; et me non calumniose accusasse judicabit.

Atque hinc satis intelligis, lector optime, quam non leviter aut cupide consilium interpretationis ordiendæ novæ, sed necessario susceperim. Nunc quibus id auxiliis perfecerim, si cuius interest scire, sic habeto. Illustrissimus D. Carolus de Montchal, archiepiscopus Tolosanus, vir, quod omnes undique prædicant, promovendæ hodie rei litterariæ natus, partem quamdam hujus libri, quæ priores ferme narrationes tres continet, a Claudio Salmasio acceperat: qui sibi eam ex codice Palatino describendam a librario curaræ non peritissimo. Quanquam, ne vitium omne imputem manui, librum illum Heidelbergensem crebræ nec exiguæ lacunæ ne ipsum quidem optimum fuisse satis docent. Reliqua vero quæ ad finem voluminis dimidio, ut dixi, plura deerant, curaverat idem modo laudatus archiepiscopus per mercenarias operas addenda, ex alio quopiam codice, quantum licet intelligere, non multo sinceriori, ita multis passim lacunis hiat, mendisque horret omnis generis illa descriptio. Hic est codex quem in Notis appellabo Tolosanum (6). Prorsus ejusmodi, qui nec lectori prodesse nisi divinanti, nec interpretem pati nisi Œdipum aut Apollinem posse videretur. Proftendi locus hic est editionis hujus laborem præcipuum, ac, quod inde sequitur, gratiam laudemque, ejus quem tertio laudamus Tolosani præsulis esse propriam. Namque ille depravatissimas schedas, ex corruptissimis codicibus imperitissime descriptas, emendavit quam potuit exactissime ad exemplar e bibliotheca Regia depromptum: ex quo variantes etiam lectiones sua ipse manu annotavit ad marginem; lacunas vero, quod momenti præcipui fuit, coæquavit universas. Isto ego exemplari quamvis uno, tamen sic aucto sicque interpolato fretus, recensere totum librum institui, et misere deformatum opus ad pristinum autographi puritatem emendando ac restituendo promovere, quantum ex tanto intervallo tantulis præsidii niti possem. Unum postremo de interpretandi ratione moneo. Sic semper existimavi: caput esse in officio interpretis, auctoris sententiam quomodocunq; obtinere, hoc est, vel pluribus vel paucioribus verbis: vel assectando κατά πῶδα, vel, sicubi obscurior locus sit, adhibenda

(6) Varias lectiones ex codicibus Vaticanis dedit Leo Allatius, quæ exstant ad calcem epistolarum Nili sub hoc titulo: *Variæ lectiones in S. Nili Historiam de cæde monachorum montis Sinai et captivitate ejus filii Theoduli, Græce et Latine editam a Petro Possino societatis Jesu presbytero, Parisiis apud Sebastianum Cramoisy typographum regium. Anno MDCXXXVIII, in-4. Excerptæ ex quatuor codd. mss. Vaticano, Barberino, qui ex Altempsiano, postea comparato cum Sfortiano, satis antiquo, complectente Vilas sanctorum, quorum dies festi celebrantur mense Januario, qui ita concordant, ut ex uno exemplari quasi exscripti esse videantur, et ab hoc edito discrepantes: multa enim mutant, multa addunt, plurima recidunt: præterea cum Palatino, qui ex bibliotheca Heidelbergensi per me in Vaticanum relatus est, et qui alter ab illo esse videtur, ex quo exemplum Tolosanum exscriptum est. Eas collegit, et ut potuit exscripsit, perrulgarique curavit in gratiam, honorem et commodum optimi summiq; viri, et sui amicissimi, Petri Possini, Leo Allatius.*

Hanc lectionum varietatem accurate collectam textui subjecimus. EDII. PATR.

etiam paraphrasi, quidquid id demum est quod significare scriptor voluit exponere planissime ac politissime. Quanquam idem non nesciam sectam esse longe aliam tristem quorumdam, qui miseræ servituti genus mancipant interpretum : dum annumerare verba verbis scrupulosissime jubent; et Latinam orationem plerumque ingenua libertate repugnantem, vel raptalam calcibus per cuncta Græci sermonis vestigia trahere.

SUMMÆ ET ARGUMENTA NARRATIONUM.

NARRATIO PRIMA.

S. Nilus amisso recens filio Theodulo, consolationem amicorum respuens calamitatem suam coram ipsis lamentatur.

NARRATIO SECUNDA.

S. Nilus conversionem suam a principio narrat. Tum commemorata recenti cæde sanctorum, de Providentiâ disputat, multis ex sacra Historiâ exemplis repetitis.

NARRATIO TERTIA.

Barbarorum Arabum mores et religiones describuntur. Sanctorum item monachorum, qui circa montem Sina solitariam agebant vitam, studia virtutesque declarantur.

NARRATIO QUARTA.

Subitam incursionem Barbarorum in sanctos monachos, cædes quorundam, captivitatem Theoduli, solitudinem et querelas sancti Nili, ejusdemque consolationem continet.

NARRATIO QUINTA.

Adolescens conservus Theoduli fuga perlatus ad Nilum cum amicis colloquentem, multorum cædes crudelissimas et certamina sanctorum fuse narrat; Theodulumque postridie maclandum solemnî sacrificio Barbarorum.

NARRATIO SEXTA.

S. Nilus incredibiliter consternatus atroci nuntio de periculo Theoduli, erigitur exemplo generosissimæ matronæ, quæ nuntiatam filii sui cædem constantissime tulit. Pharanitis legatos ad Barbarorum regem expostulatos de recenti grassationis injuria destinant. Nilus cum sociis sanctorum corpora sepelit. Mosqum allato a rege Barbarorum benigno nuntio ad perquirendum filium proficiscitur. Capitur a Barbaris, liberatur paulo post. Certum de salute filii nuntium accipit, Elusamque ad ipsum pervenit.

NARRATIO SEPTIMA.

Theodulus Elusæ repertus casus suos patri narrat, et quomodo periculum sacrificii evaserit. Elusanus antistes sanctum Nilum ordinat presbyterum, invitatumque frustra ad manendum apud se, viatico prosequitur in monasterium cum filio revertentem.

NILI MONACHI

EREMITÆ

NARRATIONES.

ΔΙΗΓΗΜΑ Α'.

Ἄλωμος (7-8) ἐγὼ μετὰ τὴν ἐφοδὸν τῶν Βαρβάρων ἦλθον εἰς Φαράν, καὶ τινες ἀκούοντές μου τὸν ἐρημικὸν παρόντες ἐπὶ βίον, πολλὰ πρὸς ἑαυτοὺς εἰπόντες, ἐγκώμια τοῦτου συνεύροντες· ὡς ἔστι γαλήνης μεσὸς, καὶ πάσης ταραχῆς ἀπηλλαγμένος, τῇ ἡσυχίᾳ πλατύων ἐνφιλοσοφοῦσαν τοῖς ὀρωμένοις τὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν^{1,2}, καὶ διὰ τούτων ὀδῶ

A

I NARRATIO I.

Errabundus ego post incursionem Barbarorum veni in 2 Pharan, et quidam, audiente me, solitariam inter eundem laudabant vitam, multa ejus pro se quisque in familiarem sermonem præconia conferentes, cum sic dicerent : plenam eam tranquillitatis et perturbationis omnis expertem, ab illa philosophantem, circa ea quæ videntur animæ tran-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

^{1,2} καὶ τῶν παρόντων τινες ἀκούοντές μου τὸν ἐρημικὸν ἐπαινοῦντες βίον, καὶ αὐτοὶ παρ' ἑαυτοῖς προσετίθειον ἐγκώμια, ὡς ἔστι γαλήνης μεσὸς λέγοντες, ὡς πάσης ταραχῆς ἀπηλλαγ. ὡς ἐμφιλοσοφοῦσαν τοῖς ὀρωμένοις, πλατύων τῇ ἡσυχίᾳ τῆς ψυχῆς τὴν κατάστασιν cod. Barb.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(7-3) Ἄλωμος. Supplevimus ex cod. R. τὸ ἐγὼ.

Ἀκούοντές μου. Sic c. R., c. T. ἀκούοντές μου.

quillitatem per quietem dilatari, ejusdem ductu mentem illa via progressam cognitioni Dei admo-
veri : quod esse extremum expetendorum ac
felicitatem summam, quotquot exsistere a sæculo
sapientes una voce profitentur. Hos ego cum per-
fuis fletu oculis intuitus essem attentius, misera-
bili sublato gemitu (confusus quippe animo
sedebam tot malorum quot pertuleram afflictus
mole, vultu aspectuque ipso manifestum indicium
calamitatis meæ palam adhuc præferens), convertit
hominis hæc species ut ad me de militari deflecterent
alloquendi causa : tum acceptum in medium
circum undique sedentes, post aliquantum 3 moræ
ut me sermonis non occupandi certum continuare
gemitus viderunt, perturbationis causam officiose
sane et cum multa miserationis significatione per-
contati ex me sunt. Me vero ad eam vocem ingem-
miscente vehementius (quippe recruduerat hac
mei mali mentione utcumque jam sopitus dolor ;
et ab acerbitate cladis meæ remouentem se obli-
vione animum oblata de repente tetra species re-
traxerat ad præsentem pene sensum usurpandum
earum molestiarum, quarum me præteritarum vel
sola recordatio cruciabat) : Quidnam, o Pater, in-
quiunt, eorum quæ dicta a nobis sunt adeo alienum
a vero visum est, ut ad primum sonum interruga-
tionis nostræ sic tanquam audita blasphemia lamentatus sis, prorsus ut afflictus ad hunc squalo-
rem, hoc nocentis habitu sic lugens videaris, vel
Dei violati causa conqueri ; vel intellecto errare
quodam nostro ejus miseratione commoveri ? An
occulta quadam potius sermo noster cum arcana
causa doloris tui cognatione junctus est, ut ejus
admonitu excitata ea percussaque penitus tanta
repente foras lacrymarum copia redundaret ? nam
hoc, qua te videmus luctu deformatum 4 specie,
necesse est profecto non mediocrem esse acer-
bitatem doloris tui, cujus interior morsus quam
acer et cruentus sit ex hoc fletu quem cernimus
suspicamur.

Talis mihi provocatio virorum linguam ad tacen-
dum obstinatam ad responsionis officium vix tan-
dem expedit. Tum igitur ego, Equidem, inquam,
vobis quid dicam non habeo. Neque quam potissi-
mum ad partem percontationis vestræ primum re-
spondeam statuere satis possum, nube quadam
ægritudinis conspectum mihi omnem veri et decori
judicium intercludente. Sectæ quidem atque insti-
tuti vobiscum ejusdem sum ; me enim quoque so-
litudinis utilitas olim perculit, tantamque ad sui

προβαίνουσιν ἔγγυς γνώσεως ἄγων Θεοῦ, ἣν ἔσχα-
τον ὄρεκτὸν ³ (4), καὶ τελευταίαν μακαριότητα, πάν-
τες οἱ ἀπ' αἰῶνος σοφοὶ ὁμοφώνως δοξάζουσιν ⁵.
Κάμου δεδακρυμμένοις τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀτενῶς αὐ-
τοῖς προσεσχηκότος ⁶, καὶ λιλαν ὀδύνηρὸν προσομιώ-
ξαντος (5) (ἐκαθήμεν γὰρ δὴ ⁷ σφόδρα συγκεχυ-
μένος ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ἀνιστοῖς, καὶ φανεράν
ἐπὶ τοῦ ⁸ προσώπου φέρων τὴν ἀγγελίαν τῆς συμ-
φορᾶς ἐτι), τάχα βουλόμενοι λέγειν πρὸς με τῆς εὐ-
θείας ἀποστάντες ἐκκλινοῦσιν· καὶ μέσον παρακα-
θεσθέντες λαμβάνουσιν μικρὸν τε διαλείποντες, ὡς
εἶδον, σιωπῶντα, καὶ στένοντα τὴν αἰτίαν σπουδαίως ⁹
ἅμα καὶ συμπαθῶς ἤροντο τῆς συγχύσεως. Ὡς δὲ ἐτι
περιπαθέστερον (6) πρὸς τὴν πύσιν ἐξοιμῶσα ¹⁰ (ἐλί-
νησε γὰρ πρὸς τὸ πάθος πάλιν ὀλίγον τὴν μνήμην
ἡσυχάσαν ἢ ἐρώτησις, καὶ τὸν λογισμὸν αὐθις ἰνάγ-
κασεν ¹¹ ἰδεῖν ὡς παρόντα τὰ πράγματα ἢ ἀπαγγελία
[Ἰσ. ἐπαγ. Poss.] τοῦ δράματος, ἐκεῖνα τῇ ἐννοίᾳ
τυπώσασα ἄπερ ἢ πείρα τῇ αἰσθήσει παρέδωκε).
Τῶν εἰρημένων, ἔφασαν, τί σε πρὸς ἡμῶν, ὦ πε-
σῦτα, ὡς ψεύδος ἠγνάσε, καὶ πλάνην τῆς ἡμετέρας
κἀθήσται δόξης θρηγῶν ; ἢ τί σε πάθος κατέχει τῆς
ἡμετέρας διαλέξεως συγγενές ; καὶ τοῦτο ὀδύρη ¹² (7)
λαθραίως τῇ μνήμῃ πληττόμενος· οὐ μικρὰν γὰρ
ἐκτραγεν ὀδύνην ἢ κατ'ἤφεια τῆς ἐνδον κορθούσης
σε λύτης, τεκμήρια τὰ δάκρυα παρέχουσα ;

ob auditam impietatem vocis cujusdam sacrilegæ
quodam nostro ejus miseratione commoveri ? An
occulta quadam potius sermo noster cum arcana
causa doloris tui cognatione junctus est, ut ejus
admonitu excitata ea percussaque penitus tanta
repente foras lacrymarum copia redundaret ? nam
hoc, qua te videmus luctu deformatum 4 specie,
necesse est profecto non mediocrem esse acer-
bitatem doloris tui, cujus interior morsus quam
acer et cruentus sit ex hoc fletu quem cernimus
suspicamur.

ὣτως μοι (8) ¹² πεπεδημένην μόλις ἔλυσε τὴν
γλώτταν ἢ προτροπὴ τῶν ἀνδρῶν. Καὶ τί μὲν, ἔφην,
εἶπω ; πρὸς τί δὲ ποτήσομαι τὴν ἀπόκρισιν, τοῦ τῆς
ἀθυμίας νέφους ἰδεῖν τοῦ ἀληθοῦς τὴν χριστὶν καλῶς
οὐκ ἐπιτρέποντος. Τῆς μὲν γὰρ δόξης εἰμι τῆς ὁμῶν,
καὶ τῆς ἐρημίας τὸ χρήσιμον εἰδῶς, σφόδρα ταύτην
τεθαύμακα, ὡς πάντα βιασθῆναι καταλείπειν, οἶκον,
πατριδα, συγγένειαν, φίλους, οἰκείους, ὑπαρξιν, τῷ
ταύτης πόθῳ δεδαμασμένος. Ἀλλὰ μοι τὸν πάντων
φίλιτατον ἀπολώλεκεν (9) αὐτῇ, καὶ μόνον, ὡς ὄρατε,

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

³ ἔγγυς ἄγων τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἣν ἔσχατον ὄρεκτῶν Sfort. ⁴ οἱ ἀπ' αἰῶνος πάντες σοφοί, ὡς ἐκ
μῆδς γλώττης καὶ ψυχῆς δοξάζ. ⁵ προσεσχηκός. ⁶ δὴ des. ⁷ οἱμοὶ ἀνιστοῖς, καὶ φανεράν ὕπερ ἐπὶ τοῦ.
⁸ τάχα συμφορᾶς ἐπεὶ εἶδον, ἐκεῖνο ἐτι τάχα τὸν λόγον συνεῖρειν ἰδεῖν ὡς ἀναλαβόντες, βραχὺ τῆς εὐθείας ἐπιπλίναντες,
καὶ ἅμα κυκλόθεν περικαθίσαντες, εἶτα καὶ ἐπὶ μικρὸν ἡσυχάσαντες τὸν λόγον αὐθις ἀναλαβόντες τὸν αἰτ.
σπουδ. ⁹ ἀνῆμωσα, Sfort. ἐξῆμωσα Palat. ἐκίνησε γὰρ με πρὸς τὸ πάθος πλέον ὀλ. τὴν. μν. ἡσυχ. ἢ περ
τῶν συμβάντων ἐρώτ. ¹⁰ ἰνάγκασεν. ¹¹ ὀδύνη Palat. ¹² ὄπως μου Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(4) Ἐσχατον ὄρεκτῶν. Ex c. R.; nam c. T. D
ἐσχατῶς ὄρεκτῶν.

(5) Προσομιώξαντος. C. T. προσομιωκότος.

(6) Περιπαθέστερον. C. T. nullo sensu περιπα-
θέσθαι σου. Sexto post versu ἀπαγγελία, cod. Tol.
ἀπαγγέλλω. Versu inde 6 ἠγνάσε adnotatum habet
in c. R. ἐλύπησε, glossema nimirum est.

(7) Ὀδύρη. C. T. ὀδύνη.

(8) Ὀδύτως μοι. C. T. μου. Sed perinde est XII
post versu καταλείπειν ex c. R. est. Tolosanus
enim habebat καταλείψην, quod minus quadrat.

(9) Ἀπολώλεκεν. C. T. ἀπωλώλεκεν, c. R. ἀπο-
λέλωκεν. Ex quibus nos ad rationem grammaticæ
restituiamus ἀπολώλεκεν, sexto post versu auctoritate
R. c. sententia id exigente expunxiimus τῷ.

παραμυθίας πάσης καταλείπειν ἔργον, καὶ ταύτην ¹⁰ ἐπαινεῖν οὐ συγχωρεῖ τὸ πάθος τοῦ συμβάντος δεινοῦ νικῆσαντος τὴν τυραννίδα τοῦ πάθους ¹¹. Ὅταν γὰρ πάθος κρατήσῃ πάθους, οὐ δίδωσι χώραν ὄψεως τῷ ἡττημένῳ, καθαρὴν ἔχειν τὴν ἀρχὴν πάντως βουλούμενου ¹², καὶ τὸ κινῶναι παρακαλοῦν ὡς δυσμενὲς ἐκτρεπόμενον. Ἄλλ' ὡς τῆς εὐθυσίας φιλοσοφεῖν προῆται τὸν θρήνον καταλιπὼν τοῦ παιδός. Καὶ μοι σχολὴν εὔρεν ὁ λογισμὸς οὐ πότε καταδεξάμενος ¹³ ἄλλο τι λογίσασθαι ¹⁴ τῆς θεοῦ βουλήσιν σφαγῆς. Διηγεῖται γὰρ μοι παραμένει τὸ εἶδωλον ἄλλο τε ἄλλας φαντάζων ¹⁵ ποικίλοις θανάτου τρόποις τὴν ἀναίρεσιν, καὶ τῆς φωνῆς τὸ ὀδυνηρὸν ἀκούειν δοκῶ, καὶ ἐπὶ γῆς κλινοῦμενον ¹⁶ ἀπὸ τῆς πληγῆς ὡς ἔτυχε, νομίζω ὄρν· ἐκεῖνα τῷ νῦν φανταζόμενος, ἅπερ εἶκος ἦν παρόντα τῇ ὕψει μαθεῖν. Οἱ μοι τέκνον ἔλεεινόν, κἀν ζῆς ἔτι, κἀν τέθνηκας! ὡς τῆς πικρᾶς δουλείας (10), εἰ πέφυγας τὸν θάνατον! ὡς τῆς ἀτάφου πατρῆς, εἰ σε τὸ βαρβαρικὸν διεχειρίσατο ξίφος! Τί τῆς δουλείας θρηνησῶ; τί τοῦ θανάτου διακρύψω; Εἰ μὲν γὰρ δουλεύεις παρών, (ὅπερ οὐ δίδωσι νοεῖν ¹⁷ τὸ εἶκος· πότε γὰρ βαρβαρικῆ χειρὸς οὐ πρόχειρος εἰς ἀναίρεσιν ὑπηρετοῦσα θυμῷ διψῶντι ἀεὶ ἀνθρωπίνου ¹⁸ αἵματος;) ἐν οἷσι τὰ σά; Μάλιστα πάντως καθημερινὰ, ἐπιταγαὶ ἀσυμπαθεῖς ¹⁹, ἀπειλαὶ ἀσύγνωστοι, θηριώδεις καὶ αἰμοδόρος βίος, ἔργα ²⁰ βρῦρατα, καὶ τὴν σὴν ὑπερβαίνοντα δύναμιν, φυλακὴ ἀφυκτος, ἐλευθερία ἀνέλπιστος, φόβος θανάτου καθημερινός, τὸ ξίφος ἔγγυς ²¹, τοῦτω γὰρ ὁ βαρβαρὸς μετρεῖν οἶδε τὴν ἀγανάκτησιν, οὐχ ἱμάντα πρὸς πληγὰς, οὐ λόγον ἔτιμον ²² ἔχων (11) μικροὺς δὲ καὶ μεγάλους πᾶσιμασιν, ἐν ἐπιπέτῳ εἰδὼς τὸν θάνατον. Ὅποτε καὶ ἀμαρτήματος ἀνευ, μέθη βεβακχευμένος ποτὲ, ἢ ἀλόγῳ ἐξἄς ὄρμη [ισ. ὄρμη ²³] τὴν ἑτέρων παίζειν εὐκόλως ἀπώλειαν τῆς συνηθείας μαμάθηκεν.

sive adhuc vivis, sive es mortuus! O tuam, si mortem effugisti, servitutem asperam! O tuam, si te barbaricus confecit gladius, funus insepultum! Ecquod servitutis malum lamentabor tuæ? Quam mortis acerbitatem exsequar lacrymis? Nam si servis superstes (quod verisimile quidem non est,

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

¹⁰ διὰ τοῦτο ταύτην. ¹¹ νικῆσαντος ὡςπερ τὴν τυραννίδα τοῦ πάθους. ¹² ἀρχὴν πᾶς τὸ βούλ. Palat. ¹³ οὕτω καὶ νῦν παραδεξάμενος. ¹⁴ πλὴν Sfort., πάλιν Vatic. et Altemps., πλὴν Palat. ¹⁵ τὸ αὐτοῦ εἶδωλον. ἄλλοτε ἄλλ. φαντάζων. ¹⁶ ἐπὶ. κλινοῦμενον. ¹⁷ ὅπερ οὐ δίδωσι μοι. νο. ¹⁸ ἀνθρωπίνου Sfort., πάλιν Vat. Alt. ¹⁹ καὶ ἐπιταγαί, καὶ ἀσυμ. ²⁰ βία πρὸς δὲ καὶ ἔργα. ²¹ ἔχων ἔγγυς. ²² φύγα ἔτιμον. Sfort., λύγα ἔτιμον. Alt. Vat. λύγα ἔτιμον Palat. in marg. Βύργαν. ²³ ὄρμη habent omnes codd.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(10) Ὁ τῆς πικρᾶς δουλείας. Arrianus in *D Epiet.* καὶ τὴν πικρὰν δουλείαν ἀπολοφωρέμενος, et *Persius Satyra v.* vers. 127.

— *servitium acre*

Te nihil impellit.

(11) Hic locus ita scribitur in cod. Tol., οὐχ ἱμάντα πρὸς πληγὰς [βέργαν] οὐ λύγα ἔτιμον, etc. In Regio vero cod. οὐχ ἱμάντα πρὸς πληγὰς λόρον οὐ λύγα ἔτιμον, etc. Ex quibus puto glossemata esse voces illas βέργαν et λόρον, concipiendamque esse sententiam, ut nos exhibemus. Et λόρον quidem ipsa κακογραφία suspectum reddit; scribendum enim λῶρον fuerat; βέργα vero præter circumscriptiōnem illam iudicium mendii, etiam abrupta pendet et ἀσύβητος. Tum vero vox est

A admirationem convertit, ut, relicta domo, patria, cognatis, amicis, familia, re, tot tantarumque necessitudinum abruptis vinculis vehementi ad se amoris actum impetu raperet. Verum eadem ut me tenuit miserum, longe omnium dulcissimi capitis jactura multavit, atque ad hanc quam cernitis omnis inopiam solatii desolavit: cuius cladis sensus tanta mihi acerbitate implevit animum, nullum ^B ut pene locum illi veteri amori reliquam jam faciliat recens dolor, omnemque impetum laudandæ solitudinis ac cogitationem cura præsens atque instans accepti in ea incommodi prorsus extinguat. Fere enim sic videmus fieri quando inter se commissis perturbationibus animi duabus superior fuerit altera, victa ut exterminetur funditus a vitricæ solidam in totum animum puramque consortio collegæ ditionem obtinere cupiente, ac mentionem aversante, omnem societatis communicatiōnis cum quovis alio auctoritatis ac imperii sua sibi victoria constituit. At, o me insanum, qui ad philosophandum omissio mei filii luctu leviter provehar, officiique tempus debiti studio teram otioso, qui illud jam receperam haud daturum me spatium cogitationi meæ quidquam versandi aliud a cæde tristissima Theoduli! Hæret enim continenter, seque intimis mentis ostendat sensibus cruenta species morientis filii, nec ea simplex quidem, sed per omnes quam esse possunt variæ offerendæ cædiæ atrocitates suspiciosissima fingendi diligentia vagatur. Quin se per externos sensus eadem inculcat: nam et miserabilem conquerentis vocem audire mihi videor; et intueri præsens filium quacunque in soli parte ^C vis eum affixit vulneris se temere volutantem: sic in suum cruciatum ingeniosa mens res acerbissimas ex probabilitatis umbra præsentis in aspectus lucem rapit. Heu mihi, miserande puer,

sive adhuc vivis, sive es mortuus! O tuam, si mortem effugisti, servitutem asperam! O tuam, si te barbaricus confecit gladius, funus insepultum! Ecquod servitutis malum lamentabor tuæ? Quam mortis acerbitatem exsequar lacrymis? Nam si servis superstes (quod verisimile quidem non est,

D barbara, qua si qui forte sequioris ævi scriptores Græci, grammatici fere aut technici abusi reperiantur, quos citatos vide apud Meursium et Rigaltium in glossariis, nihil tamen esse causæ video cur eam sine idoneo testimonio Nilo affingamus, scriptori iudicio Photii pereleganti, præsertim in opere quod pene ad quamdam ostentationem artis elucubrasset visus sit, ut ait Nicephorus. Quinto abhinc versu ἑτέρων, annotatum hic erat in ora libri, virum quemdam doctum putare legendum ἑταίρων. Sed nihil visum est necesse sollicitare fidem codicum. Neque enim ita feri erant barbari, ut non aliquo sui generis respectu tangerentur, et sodales etiam atque amicos passim occiderent. Vox igitur ἑτέρων hic quidem commodior.

488 LIV. — RUFINO HESYCHASTÆ. A

Beatum te, immodicæ quietis, et tranquillitatis, et securitatis participem, quod res omnes in hac vita corruptioni obnoxias, et in omnem partem sese contorquentes, ablegasti, et in placido et quieto hujusce tuxæ per quam pulcherrimæ extremitatis portu commorari, hilarenique vitam agere selegisti, vitans mare, et humanæ miseræ promiscuas undas, unum tantum solumque opus consecretans, quam ratione Christo Domino complacens, et cum ipso gloriam consequaris, et regnum obtineas.

LV. — DIONYSIO.

Si comedendum nobis est mysticum Pascha, continentia animæ pedes præmuniendi atque effulciendi sunt: ipsa siquidem frangimus et dirimimus spiritualis spinæ radios, obstantes ne a perrecondito aliquo eoque levi principio aggrediatur, et ad interiora penetret.

LVI. — EPIPHANIO EPISCOPO.

Ut vel maxime corpus nostrum pacatum, et minime turbulentum persistat, neque ex iis motibus, qui ex satietate obtingunt, perturbetur, consideranda sunt modus continentioris comestionis, et alimonix limites, et sic non voluptas, sed in res singulas necessitas proscibenda. Quod si necessitati sæpenumero delectatio quoque eonjungatur, omnino siquidem inopia condit quadam 489 snavitare, si stomachus vehementer urget, ex necessitate totum propinatum edulcans, ob subsequentem cibi delectationem, non est rejicienda necessitas ob eam, quæ sequitur cibi sumptio, nec quæ prævolavit voluptas respicienda. Sed ex his omnibus commodum deligentibus, repudiandum venit, quod sensus oblectat, et necessitatis, quod inopia ægentes.

LVII. — EUTHYMIO EPISCOPO.

Coercenda est servilis demissio, et indigna viro ad jocum et risum facta scurrilitas, necnon circa res edendas intemperantia, quinimo potius composita, et oculata, et Dei timore et gratiarum actione primoribus labellis, quæ apponuntur, lianda sunt.

LVIII. — Eidem.

Non, ut libet, obsectorum malorum fons est et origo promiscua ciborum usurpatio, et risus immoderatus. Intemperans siquidem risus, et ventris immodica rabies nullis numeris circumscripta scelera pariunt: et vero convenit, ut sacerdos ab omni peccato caveat.

LIX. — TIMOTHEO MONACHO.

Quemadmodum qui in lavacrum ingrediuntur, omni se corporis tegumento exspoliant, sic necesse est eos, qui sese asceticæ vitæ addicunt, omnibus curis sæcularibus exspoliatos, 490 in divinum, qui secundum philosophiam est, vitæ institutum introire.

LX. — PAULO MONACHO.

Obesæ naris cum sis, languideque et cunctanter

ΝΑ'. — ΡΟΥΦΙΝΟΥ ΗΣΥΧΑΣΤΗ.

Μακάριος σύ, τῆς πολλῆς ἡσυχίας καὶ ἀταραξίας, καὶ τῆς βαθείας ἀπτοησίας, καθότι διέπτυσας πάντα τὰ ἐν τῷ φθειρομένῳ βίῳ στροβούμενα πράγματα, καὶ ἐν εὐδία λιμένος τῆς καλλίστης αὐτόθι ἰσχατιδῆς χαίρειν ἔγκραθωρμίστης, πεφευγώς μὲν τὸ πέλαγος καὶ τὰ ἐπάλληλα κύματα τῆς ἀνθρωπίνης ταρακωρίας, μίαν δὲ καὶ μόνην φροντίδα ποιούμενος, πῶς τῷ Δεσπότη ἀρέσεις Χριστῷ, ὅπως αὐτῷ καὶ συνδοξασθῆις καὶ συμβασιλεύσειας.

ΝΕ'. — ΔΙΟΝΥΣΙΩ.

Ἐπερ ἐσθίειν μέλλομεν τὸ Πάσχα τὸ μυστικόν, τοὺς τῆς ψυχῆς κατασφαλίσώμεθα πύδας τῇ ἔγκρατειᾷ· διὰ γὰρ ταύτης θραύομεν καὶ περικλῶμεν τὰς ἀκτίνας τῆς νοητῆς ἀκάνθης κωλύοντας ἔλθειν ἀπὸ ἀφανοῦς τινος καὶ λεπτῆς ἀρχῆς, εἰς τὸ ἐντός εἰσθῆσθαι.

ΝΓ'. — ΕΠΙΦΑΝΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ὡς ἂν μάλιστα γαληναῖον ἡμῖν τὸ σῶμα διαμεῖνῃ, καὶ μηδενὶ τῶν ἐκ τοῦ κόρου παθημάτων ἐπιθολούμενον, προνοητέον τῆς ἐγκρατεστέρας διαγωγῆς μέτρον, καὶ ὅρον τῆς ἀπολαύσεως, οὐ τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ τὴν ἐν' ἕκαστα χρεῖαν ὀρίζοντας. Εἰ δὲ τῇ χρεῖᾳ καὶ τὸ ἡδὺ πολλάκις συγκαταμείμικται (πάντα γὰρ οἶδεν ἐφηδύνειν ἔνδεια τῷ σφοδρῷ τῆς ὀρέξεως, τὸ παρευρεθὲν τῇ χρεῖᾳ ἅπαν καταγλυκαίνουσα), οὐκ ἀπωστέον τὴν χρεῖαν διὰ τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἀπόλαυσιν, οὐδὲ μὴν κατὰ τὸ προηγούμενον διωκτέον τὴν ἡδονὴν, ἀλλ' ἐκ πάντων ἐκλεγόμενος τὸ χρησιμὸν ὑπερῶραν προσήκει τοῦ τὰς αἰσθήσεις εὐφραίνοντος, καὶ τῆς χρεῖας κατὰ τὸ ἀεὶ ἰνδένον μεταληπτέον εὐχαριστοῦντας τῷ Θεῷ.

continua premimur, consortes fieri, Deo gratias

ΝΖ'. — ΕΥΘΥΜΙΩ ΕΠΙΣΚΟΠΩ.

Ἀρεκτὸν τῆς δουλοπραπειας, καὶ τῆς εὐτραπείας, καὶ τῆς ἀκρασίας τῆς περὶ τὰ ἐδώδιμα, κοσμίως δὲ μέλλον, καὶ μετὰ συνέσεως, καὶ φόβου Θεοῦ, καὶ εὐχαριστίας δεῖ ἐφάπτεσθαι τῶν παρατιθεμένων.

ΝΗ'. — Τῷ αὐτῷ.

Ὁὐ τῶν τυχόντων κακῶν πηγὴ καὶ φλέψ γίνεται ἡ ἀδιαφορία τῶν ἐδεσμάτων, καὶ ὁ ἀκόλατος γέλως. Ὁ γὰρ ἀκρατῆς γέλως, καὶ ἡ κοιλομανία δυσεξιθημετα εἰκτουςιν ἀμαρτήματα· φεύγειν δὲ πάντων ἀμαρτιῶν προσήκει τὸν ἱερέα.

ΝΘ'. — ΤΙΜΟΘΕΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Ὅσπερ οἱ εἰσπορευόμενοι εἰς τὸ λουτρὸν γυμνοῦνται παντὸς περιδλήματος, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς τῇ ἀσκητικῇ προσερχομένους ζωῇ πάσης ὕλης βιωτικῆς γυμνωθέντας ἐντός γενέσθαι τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν θεῖου πολιτεύματος.

Ξ'. — ΠΑΥΛΩ ΜΟΝΑΧΩ.

Νωθρός τις ὑπάρχων, καὶ τοῦ θκνου δέσμιος, τὸ

βιβλίον μόνον ανακαλιζόμενος, ὡς ἀκούω, ἀπὸ πρῶ-
της ὥρας μέχρις ἡλίου δύσεως ἀσπύτως διαμένεις
ὡσπερ μετὰ μολίδου τινὸς τῆ καθέβρα δεδομένος,
καὶ μάλιστα βωμάλου τετυχηκῶς σώματος. Ἄλλ'
οὐχ οὕτως ποιεῖ Ἀντώνιος ὁ κορυφαῖος ἡμῶν, ἀλλὰ
κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ἀγγέλου, νῦν μὲν ἐκαθέζετο
εἰς τὸ τῶν χειρῶν ἔργον, νῦν δὲ πάλιν εἰς εὐχὴν
ἐξηγείρετο· καὶ τοσοῦτου ἀπήλαυσε φωτισμοῦ, ὥστε
μᾶς τῶν ἡμερῶν εἰπεῖν τῶν φιλοσόφων τινὶ, ὅτι
καθάπερ ἐν πυκτῆ τῆ φύσει ἀναγνώσκων τῶν δη-
μιουργημάτων ἀεὶ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, καὶ τοσο-
οὔτου ἐν νυκτὶ μάλλον σκοτίας οὖσης τῷ Θεῷ συν-
εγίνετο, ὥστε τῆς ἡμέρας διαφαινούσης λίαν ἀπ-
εχθάνεσθαι, καὶ ἀποδοῆν οὕτως· Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ,
φῶς αἰσθητόν; Εἰ τοίνυν ἀκριδῶς ἐπίστασαι, ὅτι ἐξ
ἐνὸς λίθου οἴκος οὐδαμῶς οἰκοδομηθήσεται, μὴ τὴν
μῖαν ἀρετὴν νόμιζε χρῆναι κρατεῖν, τούτέστι, τὴν
ἀνάγνωσιν, ἀλλὰ καὶ εὐχῆς εἶναι λοιπῶν, καὶ ψαλ-
μῶν νηφαλίων, καὶ ἀγρυπνίας συντόνου, καὶ τῶν
ἐξῆς. Δι' ὧν ἀκολούθως σεαυτὸν δυστήνη δομήσασθαι,
καὶ Θεῷ ὄν δὴ τρέπον ἀρέσαι, ἐκαρίζων μὲν πρὸς
πᾶν εἶδος ἀρετῶν, τοῦ δικῶν δὲ τὸν πηλὸν καὶ τὴν
σαβοῦραν ἀποσκευαζόμενος.

lus obvenientibus poteris aedificium construere,
virtutum viam promptly rapideque contendens, pigritiam vero veluti cœnum luteum, necnon sa-
burram propulsans.

ΕΑ'. — ΟΛΥΜΠΙΟΔΩΡῶ ΕΠΑΡΧῶ.

Γράφεις μοι, εἰ ἄρα πρεπωδέτατον εἴη μέλλοντι
σοι κατασκευάζειν σηκὸν μέγιστον πρὸς τιμὴν τῶν
ἀγίων μαρτύρων, καὶ αὐτῶν διὰ μαρτυρικῶν ἄθλων, C
καὶ πόνων, καὶ ἰδρώτων μαρτυρηθέντος Χριστοῦ,
εἰκόνας τε ἀναθεῖναι ἐν τῷ ἱερατείῳ, καὶ θήρας ζώων
παντοίας τοὺς τοίχους πληῖσαι, τοὺς τε ἐκ δεξιῶν, τοὺς
τε ἐξ εὐωνύμων, ὥστε βλέπεσθαι κατὰ μὲν τὴν χέρ-
σον ἐκτεινόμενα λίνα, καὶ λαγωῦς, καὶ δορκάδας,
καὶ τὰς ἐξῆς φεύγοντα ζῶα, τοὺς δὲ θηρᾶσι σπαύ-
δοντας, σὺν τοῖς κυνιδίοις ἐκθύμως διώκοντας· κατὰ
δὲ τὴν θάλατταν χαλῶμενα δίπτυα, καὶ πᾶν γένος
ἰχθύων ἀλιευόμενα, καὶ εἰς τὴν ξηρὰν ἐξαγόμενα
χερσὶν ἀλιευτικαῖς· καὶ προσέτι γυφοπλασίας πᾶν
εἶδος ἐκφᾶναι δαικνύμενον, πρὸς ἥδονην ὀφθαλμῶν
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κοινῷ
οἴκῳ χιλίους σταυροὺς πηξασθαι, καὶ ἱστορίας πτηνῶν
καὶ κτηνῶν, καὶ ἔρπετων, καὶ βλαστημάτων παν-
τοδαπῶν. Ἐγὼ δὲ πρὸς τὰ γραφέντα λέξαιμι, ὅτι περ D
νηπιῶδες ἂν εἴη καὶ βρεφοκρεπῆς τὸ τοῖς προλε-
χθεῖσι περιπλανῆσαι τὸν ὀφθαλμὸν τῶν πιστῶν.
Στεβροῦ δὲ καὶ ἀνδριάδου; φρονήματος αἰελοῦ, τὸ ἐν
τῷ ἱερατείῳ μὲν κατὰ ἀνατολὰς τοῦ θειοτάτου τε-
μένους ἕνα καὶ μόνον τυπῶσαι σταυρόν. Δι' ἐνὸς γάρ
σωτηριώδους σταυροῦ τὸ τῶν ἀνθρώπων διασώζεται
γένος, καὶ τοὺς ἀπελπισμένους ἐλπὶς πανταγοῦ κη-
ρῶσεται. Ἱστοριῶν δὲ Παλαιῶν καὶ Νέας Διαθήκης
πληρῶσαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν χειρὶ καλλίστου ζωγράφου
τὸν ναὸν τὸν ἅγιον, ὅπως ἂν οἱ μὴ εἰδότες γράμματα,
μηδὲ δυνάμενοι τὰς θείας ἀναγινώσκειν Γραφὰς τῆ
θεωρίᾳ τῆς ζωγραφίας, μνήμην τε λαμβάνουσιν τῆς
τῶν γνησίως τῷ ἀληθινῷ Θεῷ δεδολευκῶτων ἀνδρα-
γαθίας, καὶ πρὸς ἄμυλλαν διεγείρονται τῶν εὐκλειῶν

A in rebus agendis procedas, volumen tantummodo
amplexu tenens, ut mihi refertur, ab ipso solis
exortu ad occasum ejusdem destinatus adherens,
veluti plumbo astrictus, ad cathedram religaris,
potissimum compacto corpore pollens. Non ita
tamen nostri primas Antonius virtutem suam
exercuit; sed ut illi angelus indicaverat, modo
considerans opus præ manibus habebat, modo pre-
cibus incumbebat, adeo ut nonnunquam luce di-
vina collustratus philosophorum, nescio cui di-
xerit, veluti in pugillari, natura ipsa sese crea-
turarum rationes continuo divinas recognoscere,
et cum nocturnæ tenebræ maxime omnia obum-
brarent, tum Deo propius adhæsisse, adeo ut
cum lampas solis interdiu illucosceret, odio illam
B prosequeretur, et hunc in modum exclamaret:
Quid mihi est et tibi lumen sensui obnoxium? Si
itaque sagaciter tibi perspectum fuerit, ex uno
solummodo lapide domum aedificari non posse, ne
autumes unam tantum virtutem, lectionem nempe,
dominium obtinere. Quare super eam Deum
implorando operam da, et psalmos prudenter et
vigiliis continuato, et quæ sequuntur exerce. Qui
et Deo aliqua ratione placere, ad omnem quidem

491 LXI. — OLYMPIODORO EPARCHO.

Sciacitaris a me, cum templum permagnum
tibi in animo et in sanctorum martyrum honorem,
et per eosdem ad mortem usque certaminum, labo-
rum atque sudorum dimicatione pro comperto
asserti Christi demortui consentaneum sit, ima-
gines in sacrario apponere, et omnium generum
animalium venatione muros opprimere, non eos
tantum qui a dextra parte, sed etiam a sinistra
ansurgunt, adeo ut in solo terreno conspiciantur
extensa retia, lepores et capræ, et reliqua ani-
malia fuga sibi salutem petentia, venatores vero
desudantes et laborantes in illis captandis, et ope
catellorum, avide insectandis intentissimi: et in
sate plage tantæ genus omne piscium prehensum,
et genus omne piscium piscatorum mani-
bus in aridam extractum: adhæc ex gypso si-
gumenta, quæ ubique sunt, ad oculorum volu-
ptatem pollutia in domo Domini. Imo etiam
in domo omnibus patente innumeras eruces ex-
struere, et volatilium, et pecudum, et repentium,
et germinum omne genus appingere. Ego ad hæc
scripta responderim: Puerile hoc esse, et infan-
talis peculiare, rebus jam expositis fidelium oculo-
rum eludere. Fixi vero atque virilis genii proprium,
in sacrario versus orientem ædis sacratissimæ
unam solamque crucem formare: una siquidem
salutari cruce omne genus humanæ servitute
eximitur, et desperatis ubicunque gentium spes
bona effulget, narrationibus porro ex veteri novo-
que fœdere quaquaversam manu pictoris optimi
adem sacram completo, at litterarum rudes, et
divinarum 492 Scripturarum lectionis nestiis

figurae conspectu rerum optime gestarum eorum, qui vero Deo legitime deservierunt, teneant, et ad eorum res gloriosas atque præclaras, per quas terram pro cælo, et visibilibus invisibilia præferentes certatim properent. Sed in patenti omnibus æde in multas diversasque cellulas partito, satis fuerit, si in unaquaque cellula una veneranda cruce cobonestetur: namque supervacanea negligenda esse judico. Verumtamen continuis precibus, et explorata fide, necnon eleemosynis in constantia perseverandum est ad extremum, et sui despicientia, et in Deum perpetua spe, et divinorum eloquiorum meditatione, et ad genus humanum conjunctione, necnon erga famulos humanitate, et omnibus præceptis Domini nostri Jesu Christi temetipsum, et conjugem, et filios circummunire, et rem familiarem tutari conservareque adhortor et obsecro.

LXII. — HELIODORO SILENTIARIO.

Per res admirandas, quæ in aliis atque aliis locis, et variis temporibus singulis diebus efficiuntur, Dominus pusillos, seu nullius fidei homines, ad fidem firmam ac stabilem advocat, et fidelium fidem et spem magis ac magis adauget, necnon ipsam cogitationem solidam atque inconcussam signis luce ipsa clarioribus probat. Quare mihi animus est, ex innumeris fere Platonis nostri antesignani martyris nunc unam rem gestam, non tantum in patria nostra, sed et in fœnibus urbibus et oppidis, quæ eo deprecatore Dei adjutorium exorant, 493 promptissime gratiam largientis, et admirabilem vim indicantis referre. In monte siquidem Sina dicto, in quo Moyses a Deo legem excepit, et monachi tum indigenæ, tum externi inhabitant, quispiam genere Galata, una cum proprio filio, monachorum albo ascriptus, illic ibi vitam conducebat, multum ad tempus exercitationis certamina in eremo obiens. Sed quodam die repentino impetu, in prædictum montem irrupentes barbari quidam sublestæ fidei, etsecrandæque, qui in promptu erant, facill negotio, monachos, una cum filio annis obsiti Galatas captant, et in captivitatem abducunt; illique adversis manibus colligatis, ad alia atque alia solitaria loca permanent, ubi jejunos ac denudatos compellunt, et discalciatos, et sine ullo tegmine pedum, per inconsolabilia illa loca, solis ardoribus exusta, nullo sicut humore conspicua, terga ulceribus obstructa, vi ac necessitate passibus rapidis ferri, et suspensa manu trepidantes adigentes. Senex interim in occulta spelunca remotus in mœnore maximo prolugebat, Deo accepti filii privationem non sustinens, Christum Dominum precibus humilibus per Platonem conterraneum martyrem, ut ærumnarum misericordiam eaperet. Hoc idem et alius per eundem sanctissimum martyrem divinum Numen suppliciter postulabat, in captivitate vinculis constrictus, ut sui commiseresceret, et admirabiliter opem ferret. Cum vero petitioni utriusque, patris in specu

καὶ αὐδῶν ἀριστευμάτων, δι' ὧν τῆς γῆς τὸν ὠρανὸν ἀπηλλάξαντο, τῶν βλεπομένων τὰ μὴ ὁρώμενα προτιμήσαντες. Ἐν δὲ τῷ κοινῷ οἴκῳ πολλοὺς καὶ διαφοροὺς οἰκίσκους διεληγμένῳ ἀρκεῖσθαι ἑκαστον οἰκίσκον πατηγμένῳ τιμῇ σταυρῷ, τὰ δὲ περιττὰ καταλιμπάνειν ἀναγκαῖον νομίζω. Εὐχαῖς δὲ ἐκτενέσι, καὶ ἀδοξάκτῳ πίστει, καὶ ἐλεημοσύναις διαρхаῖν, καὶ ταπεινοφροσύναις, καὶ ἐλπίσι πρὸς Θεὸν ἀνένδοις, καὶ θεῶν λόγων μελέταις καὶ συμπαιδείᾳ πρὸς τὸ ὁμόφυλον, καὶ τῇ πρὸς τοὺς οἰκέτας φιλανθρωπίᾳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐντάλασι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ περιστειχθῆναι ἑαυτὸν τε, [καὶ] τὴν σαυτοῦ σύμβιον, καὶ τέκνα, καὶ πάσαν τὴν ὑπαρξίν περισκεπεῖν, καὶ κοσμεῖν, καὶ ἀσφαλίζεσθαι παραινῶ καὶ παρακαλῶ.

B ΣΒ. — ΗΛΙΟΔΩΡῸ ΣΙΑΕΝΤΙΑΡΙῸ.

Διὰ τῶν κατὰ τόπον καὶ τόπον ἐν διαφοροῖς χρόνοις ἐκάστοτε γενομένων θαυμάτων, ὁ Κύριος, τοὺς μὲν ὀλιγοπίστους καὶ τοὺς ἀπίστους, πρὸς πίστιν βεβαίαν ἐκκαλεῖται, τῶν δὲ πιστῶν τὴν πίστιν μᾶλλον καὶ τὴν ἐλπίδα αὐξάνει, καὶ σιθιβαρὸν καὶ ἀσάλευτον ἐκφαίνει τὸ φρόνημα. Καὶ βούλομαι σοὶ ἐν ἐκ μυρίων Πλάτωνος τοῦ ἡμετέρου τροπαιοφόρου μάρτυρος νυκτὶ διηγῆσασθαι, οὐ μόνον ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ πόλει, καὶ χώρᾳ τοῖς δι' αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐξαιτούσιν ἐτοιμώτατα δωρουμένου τὴν χάριν, καὶ τὴν παράδοξον ἐνδεικνυμένου ἰσχύϊν. Ἐν γὰρ τῷ δρει τῷ καλουμένῳ Σινᾶ, ἐνθα Μωσῆς παρὰ Θεοῦ τὸν νόμον ἐδέξατο, μοναχῶν κατοικοῦντων, καὶ ἐνοπιῶν, καὶ ξένων, εἰς τις ἀνὴρ Γαλάτης τὸ γένος ὑπάρχων, ἕμα τῷ ἰδίῳ υἱῷ τὸν μονήρη ἀσπασάμενος βίον διέτριβεν, ἐκεῖ ἐξανέστη τοῦς τῆς ἀσκήσεως ἀθλοῦς ἱκανὸν χρόνον ἐπὶ τῆς ἐρημίας. Καὶ δὴ τινι ἡμέρᾳ αἰφνίδιον ἐπὶρρέφαντες τῷ εἰρημένῳ δρει βάρβαροι τινες Ἕλληνας τὴν θρησκείαν, καὶ ἀπηγορευμένοι συλλαμβάνουσι τοὺς ἐτοιμῶς εὐραθέντας ἐκ τοῦ προχείρου μονάζοντας σὺν τῷ υἱῷ τοῦ γέροντος Γαλάτου, καὶ αἰχμαλωτίζουσιν, ὅσπερ καὶ συνδήσαντες ὀπισθάγκωνα πολλὰς μονὰς ὑπερβαίνουσιν ἐρήμους, νήσεις καὶ γυμνοὺς ἐλαύνοντες, μὴ ὑποδεδεμένους παντοῦν ὑπόδημα, κατὰ τῶν ἀπαραμυθῆτων ἐκείνων, καὶ ἀνύδρων, καὶ τραχυτάτων τόπων τῇ βίᾳ καὶ τῇ ἀνάγκῃ τροχάζοντας, καὶ τῷ ἀπειρῷ φόβῳ τροχομένους. Μόνος δὲ ἐν τινι ἀποκρυφῷ σπηλαίῳ κατακρυβεὶς ὁ πρέσβυς τῷ πένθει ἐτρέχετο μὴ φέρων τὴν στέρησιν τοῦ θεοφιλοῦς υἱοῦ, καὶ τὸν δεσπότην κατεδυσώπει Χριστὸν διὰ Πλάτωνος τοῦ πατριώτου μάρτυρος καμψῆναι πρὸς οἰκτιρμούς· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ υἱὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ παναγίου μάρτυρος τὸν Θεὸν παρεκάλει ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ δεδεμένος, κατελεῖσθαι αὐτὸν, καὶ ἐκτελέσαι θαῦμα. Ἀμφοτέρων δὲ ἐπακουσθέντων, τοῦ τε πατρὸς ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ δρους, καὶ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, ἰδοὺ ἐξαίφνης ὁ ἡμέτερος Πλάτων ἐπιστάς, ἐφίππος φαινόμενος, ἔλεων τε καὶ ἄλλον ἵππον εὐκαιρον ἐμφανίζεται τῷ παιδί διαγρηγοροῦντι, καὶ γνωρίζοντι τοῦτον ἐκ τοῦ πολλάκις τὸν χαρακτήρα τοῦ ἁγίου ἐπὶ τῶν εἰκόνων

τεθεσθαι. Καὶ εὐθὺς καλεῖται αὐτὸν ἐκ μέσου πάντων ἐξαναστάντα λαθεῖν τὸν ἵππον καὶ ἐπικαθεσθῆναι, καὶ δῆτα παραυτίκα δίκην ἀράχνης τὰ δεσμὰ διελύθη, καὶ μῆνος αὐτὸς λυτρωθεὶς διὰ τῆς ἐπικλήσεως, τῷ νεύματι τοῦ Θεοῦ ἀναστὰς, τῷ ἵππῳ ἐκρηγείται, καὶ ἵππεται ὀδηγοῦντι τῷ ὄσιμῳ μάρτυρι θαρσάλως καὶ χαίρων. Συντόμως δὲ καὶ ὀξέως ἀμφότεροι, ὃ τε ἄγιος Πλάτων καὶ ὁ νέος μοναχὸς καθάπερ ὑπόπτεροι φθάνουσι τὴν τοῦ γέροντος ὀκνησιν εὐχομένου καὶ κλαίοντος, καὶ ἀποσώσας ὁ καλλινίκος μάρτυς τῷ τὴν καρδίαν ἀλγοῦντι πατρὶ τὸν ποθητὸν υἱὸν, ἀφανῆς γεγένηται. Ὡστε οὖν ἐν παντὶ τόπῳ τοῖς διὰ αὐτῶν τὸν Θεὸν ἐπιδοωμένοις πᾶν πρᾶγμα θαυμαστὸν καὶ παράδοξον οἱ τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ ἀοιδίμοι καὶ εὐκλείεις ἀθληταὶ ἰσχύουσιν ἐκτελεῖν. Ταῦτα δέ σοι γεγράφηκα φιλομάρτυρι ὄντι, καὶ μηδέποτε κόρον τῆς μνήμης τῶν τρισμακαρίστων μαρτύρων λαμβάνοντι.

e servitute filium expedit, disparuit. Quare locis in omnibus illis, qui per eodem Deum implorant, res omnes mirificas, et præter expectationem advenientes Domini Christi celeberrimi, atque honore et nomine illustres certatores possunt efficere. Hæc autem ad te, qui martyrum amore inflammatus, et nunquam ter beatorum martyrum sum prosecutus ¹.

¹ Hæc epistola cum superiori in septima synodo generali, secunda Nicæna, act. 4, uti Nili germanus partus scripto reddita est, ad eorum errorem reprimendum qui asserebant, Nilum contra imagines scripsisse. Quarum postremam, ad Olympiorum præfectum, ab eisdem depravatam fuisse corroborant. (Ipsi enim pro eo quod dixit, *hinc et inde pingit*, *DEALBA* posuerunt.) Et sic ex iisdem

montis, et filii in captivitate accessisset, repente noster Plato in equo vectus instat, atque oculis occurrens, et una secum alium equum a vectore vacuum ducens, puero pervigili patet, **494** *cujus sancti effigiem planissime cognoscebat, in imaginibus sæpiissime perspectam: statimque illi præcipit, ut e medio omnium assurgens, equum accipiat, illique insideat, et repentino aranæ instar vincula dissoluta sunt, et solus ipse per invocationem in libertatem vindicatus, nutu divino assurgens, et equo vectus ducentem sanctum martyrem, et viam monstrantem confidenter, et læto animo subsequitur. Et sic pusilla interposita mora uterque tum sanctus Plato, tum monachus adolescens, æque ac si essent pennati, habitationi senis, precibus dediti, atque illacrymantis devolant. Sic martyr victor egregius patri mœrore perditum filium optatissimum postquam*

convincitur, et ostensum esse liquido, quia ipse sanctus et egregius Pater Nilus sanctas icones suscipiebat. Accusatus est autem a pseudosyllogo illo, quod contra imagines locutus fuerit. Unde miseri non solum Christianorum, sed et sanctorum calumniatores existunt, et pessime accensantes falso sacratissimos Patres.

ΝΗΛΟΥ ΜΟΝΑΖΟΝΤΟΣ ΕΡΗΜΙΤΟΥ ⁽¹⁾

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ⁽²⁾

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΑΙΡΕΣΙΝ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΟΡΕΙ ΣΙΝΑ ΜΟΝΑΧΩΝ ¹ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΧ ΜΑΛΔΕΙΑΝ
ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ.

NILI MONACHI EREMITÆ

NARRATIONES

QUIBUS CÆDES MONACHORUM MONTIS SINÆ ET CAPTIVITAS THEODULI EJUS FILII DESCRIBUNTUR.

(Nili opera quædam nondum edita, ex bibliotheca illustrissimi domini Caroli de Montchal, archiepiscopi Tolosani. Petrus Possinus, Societatis Jesu, recensuit et Latine vertit. Parisiis ap. Seb. Cramoisy, typographum regium, via Jacobina, sub Ciconiis. MDCXXXIX, in-4.)

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

PRÆSULI

D. CAROLO DE MONTCHAL ARCHIEPISCOPO TOLOSANO.

Cum naturali quodam jure constitutum sit æquissime, ut, ad locum unde exierint flumina revertantur²; NILUS hic tuus, vel, si concedis, noster, Præsul illustrissime, ex humanitatis et liberalitatis tuæ sine beneficentissimo profectus, ad nos utique reditum eodem legitimum habet et necessarium. Neque vero cæcus iste velut fluminis est impetus, proclivitate naturæ, non arbitrii judicio ad te incitatus. Sed quomodo fas est interpretari mortuorum sensus, et divorum, qui in cælis ævum degunt, tacita judicia suspicari, unum te credo equidem potissimum eligat ex omnibus sanctus ipse Nilus cui suum istud cupiat redivivum opus nuncupari. Enimvero cui potius istud quidquid est obsequii vel officii delatum velit, primum, abbas, quam archiepiscopo? Deinde, Chrysostomi magnus olim admirator, quam magno hodie virtutum ejus imitatori? tum homo Græca facundia percelebris, quam homini ejus linguæ peritissimo? Denique scriptor antiquissimus, et luce dignissimus, a temporum et barbarisi naufragiis vix modo porrectis a te tabulis emersus, quam patrono et liberatori suo? Atque hujus postremi certe nominis ut magna quædam vis esse videatur, ad conjecturam de grato ejus in te animo statuendum, facit hujus viri natura quædam elegans, et in profienda referendaque gratia liberalis: cujus indolis in hac ipsa, quam jam edimus, Historia, documentum edit ipse maximum. Quid enim Nilus hic noster non illi debuisse se fatetur Euzensium episcopo³, quod is Theodulum suum filium, ex servitute barbarorum sua pecunia redemptum, sibi liberalitate prolixissima reddidisset? Magnum omnino meritum: sed quo non multo inferior ea gratia est, quam isto producendo, et in lucem emittendo commentario, ab auctore ejus illo eodem iniisti. Quid enim? annon sensu sermoneque fere omnium, Græcorum vero præsertim, pervagatum illud est: charitate ac necessitudine liberorum libros etiam dignari? adeoque sic videmus nihilo fere minus doctis hominibus

¹ Τῶν ἐν Σινῆ καὶ Πατρῶν ἀγίων Πατέρων codd. Allat. ² Eccle, i. 7. ³ Infra narr. 7.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(1) Νηλου μονάζοντος ἐρημίτου. Erant monachi urbani, qui intra civitates constructis cœnobiis vivebant, erant et alii eremitæ, qui in locis ab hominum commercio disjunctis Deo vacabant. Ne quis hic forte vacare existimet alterum illorum μονάζοντος ἐρημίτου.

(2) Διηγήματα. Ita C. R. scribit hunc titulum, numero multitudinis. Unde occasionem arripui distinguendi hunc librum in VII Narrationes: cum hoc arbitraret aliquo lectoris commodo, nullo auctoris aut operis detrimento fieri posse.

hos ingeniorum partus, quam parentibus, illos viscerum ac corporum, cordi esse ac curæ solere? Quod cum ita sit, et cum tu hoc opus disertissimum atque omnium elaboratissimum sancti Patris hujus Nili, hoc est fetum omnium charissimum, ex otiosa bibliothecæ custodia, tanquam ex carcere ac tenebris, excitatum, luci et famæ publicæ reddideris, quomodo non jam ille fateatur nihil fere de se minus Tolo-sanum te hodie esse meritum antistitem quam illum olim Eluzanum? Jam vero quod flaviorum more Nilus ad te redit auctior quam emissus a te est, si quid est in eo proprie meum, quod sentio equidem quam exiguum ac pene nihil sit, potuine vel deliberare sine scelere, tibine, an alteri cuiquam, has qualescunque laborum meorum primitias consecrarem? Qui, ut omniam communia, tot talibusque privatim obstrictus tibi sum nominibus, ut hoc profiteri sit necesse, cum multa tibi ab auctore debeantur hujus operis, quas superius exposui, tum multo plura tamen et majora eidem tibi ejus ab interprete deberi.

Horum illud placet primo loco ponere singulare specimen humanitatis tuæ: quod ad capsas illas tuas librarias, lectissimis et rarissimis codicibus magno undique sumptu conquistis refertissimas, non solum admisisti me, totque voluminum, Græcæ præsertim linguæ, nunquam typis editorum, visum permisisti (quem tamen ne ipsum quidem avari quidam rerum talium indulgere solent), sed usum etiam quam diuturnum vellem obtulisti prolixissime. Quæ liberalitas cum facienda magni per se est, præsertim in homine quo nemo melius pretium sciat libris ponere: tum magnam certe splendoris accessionem gratiaque accipit ex sordibus aliorum in hoc genere: qui omnem habendi fructum in invidiæ solatio collocantes, possident ad hoc tantum (quod eleganter in re simili dixit Cyprianus) ne possidere aliis liceat. Ita omnium desideriis ad unum illiberale gaudium frumtar; et tanti putant jactationem unam suam publico totius orbis incommodo conficere. Igitur post sæculorum et gentium barbariæ pestis hi sunt ultima librorum: qui paucos illos ipsos, per omnes casuum injurias ad hæc tempora servatos, ut infesti quidam naufragis piratæ, perire cogunt in conspectu terræ; dum conatus omnes miserorum, lucis quodam desiderio velut gestientium, incubantes isti opprimunt et frustrantur.

At vero musei tui, item ut illæ Musarum, sine invidia fores patent (5): omninoque præ te fers nihil te in illa copia tam eximium habere, quod non ad utilitatem omnium publicare sis paratus. Atque utinam non desissent tantæ voluntati tuæ homines idonei qui edendis tot libris veterum a te suppeditandis vel recensendis otium, vel interpretandi laborem, vel excudendi industriam conferre possent: brevi tempore ex tua unius bibliotheca multi variarum facultatum scriptores optimi proferrentur! Quanquam quid ego alios imploro? Utinam tibi, tibi inquam, liceret ipsi per graviores curas aliquod his spatium impertiri; et ea quæ furtim per subsequiva tempora ad codicum tuorum margines annotare doctissime soles, certo ordine digerere una cum ipsis libris edenda! Nunc cum religionis summam, sicut dignum est, præ cæteris omnibus ducendam tibi esse rationem statuas, ita habitas in omnibus officiis pastoralis tui muneris, ut etiam illa ipsa, quibus alioqui nihil tibi est jucundius, pulcherrimarum rerum studia posthabenda iis putes.

Itaque hoc ipso quo hæc ego scribo tempore tu gregem tuum lustras bonus pastor, et suscepta ex præscripto sacrarum canonum visitatione diocesis tuæ, magno labore tuo, summa approbatione omnium, nec minori fructu populorum paternas curas tuas, et pastorem vigilantiam per tuæ ditionis oppida vicos et paræcias circumfers. Cætero item omni tempore nullam tibi quietem indulgere solitus ob iis muneribus, quæ ex illo in quo emines pontificiæ dignitatis culmine ad nostram inferiorum emanare utilitatem possunt. Quippe adeo sacris faciendis, divinis officiis celebrandis, sacramentis cum cæteris, tum præcipuis confirmationis atque ordinis conferendis assiduum te exhibes, ut nullius desiderium, per tuam summam in hoc genere diligentiam, effectu aut opportunitate desitatur. Cujus occasione mentionis oportet hic commemorare me, alteram quamdam quam habeo maximam te observandi causam: quæ semper apud majores magnæ necessitudinis habere vim est credita, nimirum quod me tuarum impositione manuum in sacrum presbyterorum ordinem, licet indignissimum, cooplasti. Cujus tanti beneficii nullo unquam immemor tempore omni cura et studio efficere conabor, ut quam verbis conceptis, cum inter sacra mysteria rite sacramento dicentem, pollicitus religiose tibi sum reverentiam et obedientiam factis semper rebusque repræsentem. Vale.

Scribebam Tolosæ xv Kalend. Martias, anno CID ICXXXVII.

Ill: D. T. deditissimus

PETRUS POSSINUS Soc. Jesu.

(5) Diogen. Cent. 5 ad 3. Ἐφθονοὶ Μουσῶν θύραι,

LECTORI.

De opere quidem ipso atque hac historia Nili facile, opinor, ex testimoniis quæ descripsimus (*supra col. 42*), Nicephori præsertim, intelligis, erudite lector, quid statuere debeas : de opera in hac editione nostra, vel consuetudinis usurpandæ causa, paucis admonendus es. Hoc unum modo initio receperam : hocque illi qui suo magno merito nihil non apud me possunt, mecum duntaxat egerant, ut veterem quæ pridem a Lipomano est edita hujus opusculi interpretationem recenserem, et cum Græcis compararem. Sed cum aliquot jam paginis passim interpolatam ac recentatam a me illam interpretationem amicis in specimen obtulisset, quod scribenti prius mihi, hoc legentibus idem ipsis visum est : me, si pergerem ut cœperam, exhauriendis illis laboris illiberalissimi fastidiis, magno meo tædio nullam tamen alienam gratiam relaturum. Et certe, ut quam omittere non possum, celerrime saltem, quod verecundiæ unum superest, transigam, reprehensionem laboris alieni, id quam breviter tam vere licet affirmare : nullum omnino labis flagitiive genus quod in eo genere caveri debeat, in ista esse versionis perversissimæ deperatione prætermissum. Nam et obscurata passim est auctoris sententia ; et non raro ad libidinem interpretis ficta ac detorta. Jam omnibus fere paginis miserrimum in modum per summam licentiam lacerata fœdissime, mutilataque oratio scriptoris, tum a capite ad calcem nullo non loco ita cooperta contaminataque maculis barbaræ cujusdam infantia, ut opus veterum judiciis arce dignum, rus hodie merum, rurique infœctius videatur. Quæ si quis a me dicta crimosius existimet, non ego tamen apud eum perdam aquam prolixa approbatione causæ meæ, certis unaquaque de re testimoniis proferendis : sed si tanti putet rem totam cognoscere, et Latina illa veteris interpretis cum Græcis auctoris conferre, ut ad alia conniveat, næ is tamen si quam habet æquitatem, cum non tantum commata aut comprehensiones totas, sed paginas, atque adeo tractationes integras conscio silentio præteritas toto passim in opere perspiciet, et illum quisquis est interpretem scripsisse festinanter ; et me non calumniose accusasse judicabit.

Atque hinc satis intelligis, lector optime, quam non leviter aut cupide consilium interpretationis ordiendæ novæ, sed necessario susceperim. Nunc quibus id auxiliis perfecerim, si cujus interest scire, sic habeto. Illustrissimus D. Carolus de Montchal, archiepiscopus Tolosanus, vir, quod omnes undique prædicant, promovendæ hodie rei litterariæ natus, partem quandam hujus libri, quæ priores ferme narrationes tres continet, a Claudio Salmasio acceperat : qui sibi eam ex codice Palatino describendam a librario curarari non peritissimo. Quanquam, ne vitium omne imputem manui, librum illum Heidelbergensem crebræ nec exiguæ lacunæ ne ipsum quidem optimum fuisse satis docent. Reliqua vero quæ ad finem voluminis dimidio, ut dixi, plura deerant, curaverat idem modo laudatus archiepiscopus per mercenarias operas addenda, ex alio quopiam codice, quantum licet intelligere, non multo sinceriori, ita multis passim lacunis hiat, mendisque horret omnis generis illa descriptio. Hic est codex quem in Notis appellabo Tolosanum (6). Prorsus ejusmodi, qui nec lectori prodesse nisi divinanti, nec interpretem pati nisi Œdipum aut Apollinem posse videretur. Profitendi locus hic est editionis hujus laborem præcipuum, ac, quod inde sequitur, gratiam laudemque, ejus quem tertio laudamus Tolosani præsulis esse propriam. Namque ille depravatissimas schedas, ex corruptissimis codicibus imperitissime descriptas, emendavit quam potuit exactissime ad exemplar e bibliotheca Regia depronptum : ex quo variantes etiam lectiones sua ipse manu annotavit ad marginem ; lacunas vero, quod momenti præcipui fuit, cœquavit universas. Isto ego exemplari quamvis uno, tamen sic aucto sicque interpolato fretus, recensere totum librum institui, et misere deformatum opus ad pristinam autographi puritatem emendando ac restituendo promovere, quantum ex tanto intervallo tantulis præsidiiis nili possem. Unum postremo de interpretandi ratione moneo. Sic semper existimavi : caput esse in officio interpretis, auctoris sententiam quomodocunq; obtinere, hoc est, vel pluribus vel paucioribus verbis : vel assectando *κατὰ πῶδα*, vel, sicubi obscurior locus sit, adhibenda

(6) Varias lectiones ex codicibus Vaticanis dedit Leo Allatius, quæ exstant ad calcem epistolarum Nili sub hoc titulo : *Variæ lectiones in S. Nili Historiam de cæde monachorum montis Sinai et captivitate ejus filii Theoduli, Græce et Latine editam a Petro Possino societatis Jesu presbytero, Parisiis apud Sebastianum Cranoisy typographum regium. Anno MDCXXXVIII, in-4. Excerptæ ex quatuor codd. mss. Vaticano, Barberino, qui ex Altempsiano, postea comparato cum Sfortiano, satis antiquo, complectente Vitas sanctorum, quorum dies festi celebrantur mense Januario, qui ita concordant, ut ex uno exemplari quasi excerpti esse videantur, et ab hoc edito discrepantes : multa enim mutant, multa addunt, plurima recidunt : præterea cum Palatino, qui ex bibliotheca Heidelbergensi per me in Vaticanam relatus est, et qui aliter ab illo esse videtur, ex quo exemplum Tolosanum excerptum est. Eas collegit, et ut potuit excerptis, perulgarique curavit in gratiam, honorem et commodum optimi summiq; viri, et sui amicissimi, Petri Possini, Leo Allatius.*

Hanc lectionum varietatem accurate collectam textui subjecimus. EDII. PATR.

etiam paraphrasi, quidquid id demum est quod significare scriptor voluit exponere planissime ac politissime. Quanquam idem non nesciam sectam esse longe aliam tristium quorundam, qui miseræ servituti genus mancipant interpretum : dum annumerare verba verbis scrupulosissime jubent; et Latinam orationem plerumque ingenua libertate repugnantem, vel raptatam calcibus per cuncta Græci sermonis vestigia trahere.

SUMMÆ ET ARGUMENTA NARRATIONUM.

NARRATIO PRIMA.

S. Nilus amisso recens filio Theodulo, consolationem amicorum respuens calamitatem suam coram ipsis lamentatur.

NARRATIO SECUNDA.

S. Nilus conversionem suam a principio narrat. Tum commemorata recenti cæde sanctorum, de Providentia disputat, multis ex sacra Historia exemplis repetitis.

NARRATIO TERTIA.

Barbarorum Arabum mores et religiones describuntur. Sanctorum item monachorum, qui circa montem Sina solitariam agebant vitam, studia virtutesque declarantur.

NARRATIO QUARTA.

Subitam incursionem Barbarorum in sanctos monachos, cædes quorundam, captivitatem Theoduli, solitudinem et querelas sancti Nili, ejusdemque consolationem continet.

NARRATIO QUINTA.

Adolescens conservus Theoduli fuga perlatus ad Nilum cum amicis colloquentem, multorum cædes crudelissimas et certamina sanctorum fuse narrat; Theodulumque nuntiat postridie maclandum solemnī sacrificio Barbarorum.

NARRATIO SEXTA.

S. Nilus incredibiliter consternatus atroci nuntio de periculo Theoduli, erigitur exemplo generosissimæ matronæ, quæ nuntiatam filii sui cædem constantissime tulit. Pharanitæ legatos ad Barbarorum regem expostulaturos de recenti grassationis injuria destinant. Nilus cum sociis sanctorum corpora sepelit. Moxque allato a rege Barbarorum benigno nuntio ad perquirendum filium proficiscitur. Capitur a Barbaris, liberatur paulo post. Certum de salute filii nuntium accipit, Elusamque ad ipsum pervenit.

NARRATIO SEPTIMA.

Theodulus Elusæ repertus casus suos patri narrat, et quomodo periculum sacrificii evaserit. Elusanus antistes sanctum Nilum ordinat presbyterum, invitatumque frustra ad manendum apud se, viatico prosequitur in monasterium cum filio revertentem.

NILI MONACHI

EREMITÆ

NARRATIONES.

ΔΙΗΓΗΜΑ Α'.

Ἄλωμος (7-8) ἐγὼ μετὰ τὴν ἔφοδον τῶν Βαρβάρων ἦλθον εἰς Φαράν, καὶ τινες ἀκούοντές μου τὸν ἐρημικὸν παρόντες ἐπήνουν βίον, πολλὰ πρὸς ἑαυτοὺς εἰπόντες, ἐγκώμια τοῦτου συναίροντες· ὡς ἔστι γαλήνης μεστὸς, καὶ πάσης ταραχῆς ἀπηλλαγμένος, τῇ ἡσυχίᾳ πλατύνων ἐμφιλοσοφοῦσαν τοῖς ὀρωμένοις τὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν^{1.2}, καὶ διὰ τούτων ὀδῶ

A

I NARRATIO I.

Errabundus ego post incursionem Barbarorum veni in Φαράν, et quidam, audiente me, solitariam inter eundem laudabant vitam, multa ejus pro se quisque in familiarem sermonem præconia conferentes, cum sic dicerent: plenam eam tranquillitatis et perturbationis omnis expertem, ab illa philosophantem, circa ea quæ videntur animæ tran-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

^{1.2} καὶ τῶν παρόντων τινὲς ἀκούοντές μου τὸν ἐρημικὸν ἐπαινοῦντες βίον, καὶ αὐτοὶ παρ' ἑαυτοῖς προσετίθουν ἐγκώμια, ὡς ἔστι γαλήνης μεστὸς λέγοντες, ὡς πάσης ταραχῆς ἀπηλλαγ. ὡς ἐμφιλοσοφοῦσαν τοῖς ὀρωμένοις, πλατύνων τῇ ἡσυχίᾳ τῆς ψυχῆς τὴν κατάστασιν cod. Barb.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(7-8) Ἄλωμος. Supplevimus ex cod. R. τὸ ἐγὼ. Ἄκούοντές μου. Sic c. R., c. T. ἀκούοντές μου,

quillitatem per quietem dilatari, ejusdem ductu mentem illa via progressam cognitioni Dei admo-
 veri : quod esse extremum expetendorum ac
 felicitatem summam, quotquot existere a sæculo
 sapientes una voce profitentur. Hos ego cum per-
 fuisis fletu oculis intuitus essem attentius, miso-
 rabili sublato gemitu (confusus quippe animo
 sedebam tot malorum quot pertuleram afflictus
 mole, vultu aspectuque ipso manifestum indicium
 calamitatis meæ palam adhuc præferens), convertit
 homines hæc species ut ad me de militari defecte-
 rent alloquendi causa : tum acceptum in medium
 circum undique sedentes, post aliquantum 3 moræ
 ut me sermonis non occupandi certum continuare
 gemitus viderunt, perturbationis causam officiose
 sane et cum multa miserationis significatione per-
 centati ex me sunt. Me vero ad eam vocem inge-
 miscente vehementius (quippe recruduerat hac
 mei mali mentione utcunque jam sopitus dolor ;
 et ab acerbitate cladis meæ remouentem se obli-
 vione animum oblata de repente tetra species re-
 traxerat ad præsentem pene sensum usurpandum
 earum molestiarum, quarum me præteritarum vel
 sola recordatio cruciabat) : Quidnam, o Pater, in-
 quiunt, eorum quæ dicta a nobis sunt adeo alienum
 a vero visum est, ut ad primum sonum interroga-
 tionis nostræ sic tanquam audita blasphemia lamentatus sis, prorsus ut afflictus ad hunc squalo-
 rem, hoc mœrentis habitu sic lugens videaris, vel ob auditam impietatem vocis cujusdam sacrilegæ
 Dei violati causa conqueri ; vel intellecto errore quodam nostro ejus miseracione commoveri ? An
 occulta quadam potius sermo noster cum arcana causa doloris tui cognatione junctus est, ut ejus
 admonitu excitata ea percussa que penitus tanta repente foras lacrymarum copia redundaret ? nam
 hoc, qua te videmus luctu deformatum 4 specie, necesse est profecto non mediocre esse acer-
 bitatem doloris tui, cujus interior morsus quam acer et cruentus sit ex hoc fletu quem cernimus
 suspicamur.

Talis mihi provocatio virorum linguam ad tacen-
 dum obstinatam ad responsionis officium vix tan-
 dem expedit. Tum igitur ego, Equidem, inquam,
 vobis quid dicam non habeo. Neque quam potissi-
 mum ad partem percontationis vestræ primum re-
 spondeam statuere satis possum, nube quadam
 ægritudinis conspectum mihi omnem veri et decori
 judicium intercludente. Sectæ quidem atque insti-
 tuti vobiscum ejusdem sum ; me enim quoque so-
 litudinis utilitas olim perculit, tantamque ad sui

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

* ἔγγυς ἄγων τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἦν ἔσχατον ὀρεκτῶν Sfort. * οἱ ἀπ' αἰῶνος πάντες σοφοί, ὡς ἐκ
 μᾶς γλώττης καὶ ψυχῆς δοξάζ. * προσέχοντος. * δὴ des. * ὁμοί ἀνιαιοῖς. καὶ φανερὰν ὑπερ ἐπὶ τοῦ
 ταῦτα συμφορᾶς ἐπεὶ εἶδον, ἐκεῖνο ἐστὶ τάχα τὸν λόγον συνειρῖν ἐθέλοντες, βραχὺ τῆς εὐθείας ἐπικλίναςτες,
 καὶ ἅμα κυκλόθεν περικαθίσαντες. εἶτα καὶ ἐπὶ μικρὸν ἠσυχάσαντες τὸν λόγον αὐθις ἀναλαβόντες τὸν αἰτ.
 σπουδ. * ἀνύμωξα, Sfort. ἐξήμωξα Palat. ἐκίνησε γὰρ με πρὸς τὸ πάθος πλέον ὄλ. τὴν. μν. ἠσυχ. ἢ περ
 τῶν συμβάντων ἐρώσ. * ἠνάγκασον. * ὀδύνη Palat. * οὕτως μου Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(4) Ἐσχατον ὀρεκτόν. Ex c. R.; nam c. T. D (8) Οὕτως μοι. C. T. μου. Sed perinde est XII
 ἐσχάτως ὀρεκτόν. post versu καταλείπειν ex c. R. est. Tolosanus
 (5) Προσομιώξαντος. C. T. προσομιωκότος. enim habebat καταλείπειν, quod minus quadrat.
 (6) Περιπαθέστερον. C. T. nullo sensu περιπα- (9) Ἀπολώλεκεν. C. T. ἀπωλώλεκεν, c. R. ἀπο-
 θέσθαι σου. Sexto post versu ἀπαγγελία, cod. Tol. λέλωκεν. Ex quibus nos ad rationem grammaticæ
 ἀπαγγελία. Versu inde 6 ἠνάσσε adnotatum habet restituimus ἀπολώλεκεν, sexto post versu auctori-
 in c. R. ἐλύπησε, glossæ nimirum est. tate R. c. sententia id exigente expunxitimus τού.
 (7) Ὀδύρη. C. T. ὀδύνη.

παραμυθίας πάσης, καταλέλοιπεν ἔργμον, καὶ ταύτην ¹⁶ ἐπαινεῖν οὐ συγχωρεῖ τὸ πάθος τοῦ συμβάντος δεινοῦ νικησαντος τὴν τυραννίδα τοῦ πάθους ¹⁶. Ὅταν γὰρ πάθος κρατήσῃ πάθους, οὐ δίδωσι χώραν ἄλλω τῷ ἡττημένῳ, καθαρὰν ἔχειν τὴν ἀρχὴν πάντως βουλομένου ¹⁷, καὶ τὸ κοινωνεῖν παρακαλοῦν ὡς δυσμενὲς ἐκτρέπομενον. Ἄλλ' ὡ τῆς εὐθελείας φιλοσοφεῖν προήγαυον τὸν θρῆνον καταλιπὼν τοῦ παθός. Καὶ μοι σχολὴν εὔρειν ὁ λογισμὸς οὐ ποτε καταδεξάμενος ¹⁸ ἄλλο τι λύσεισθαι ¹⁷ τῆς Θεοῦ οὐλοῦσας σφαγῆς. Διηγεῖται γὰρ μοι παραμένει τὸ εἶδωλον ἄλλο τε ἄλλως φαντάζων ¹⁸ ποικίλους θανάτου τρόπους τὴν ἀναίρεσιν, καὶ τῆς φωνῆς τὸ ὀδυνηρὸν ἀκούειν δοκῶ, καὶ ἐπὶ γῆς κλινοῦμενον ¹⁹ ἀπὸ τῆς πληγῆς ὡς ἔτυχε, νομίζω ὄρν' ἔκεινα τῷ νῦ φανταζόμενος, ἕπερ εἰκός ἦν παρόντα τῇ ἔξει μαθεῖν. Οἱ μοι τέκνον ἐλευθέρων, κἀν ζῆς ἔτι, κἀν τέθνηκας! ὦ τῆς πικρᾶς δουλείας (10), εἰ πέφευγας τὸν θάνατον! ὦ τῆς ἀτάφου ταφῆς, εἰ σε τὸ βαρβαρικὸν διεχειρίσατο ξίφος! Τί τῆς δουλείας θρηνησῶ; τί τοῦ θανάτου θαυμάσω; Εἰ μὲν γὰρ δουλεύεις περιών, (ἕπερ οὐ δίδωσι νόσιν ²⁰ τὸ εἰκός· τότε γὰρ βαρβαρικῆ χειρὸς οὐ πρόχειρος εἰς ἀναίρεσιν ὑπηρετοῦσα θυμῷ διψῶντι ἀεὶ ἀνθρωπίνου ²¹ αἵματος;) ἐν οἷσι τὰ σά; Μάστιγας πάντως καθημερινὰ, ἐπιταγαὶ ἀσυμπαθεῖς ²², ἀπειλαὶ ἀσύγνωστοι, θρημῶδες καὶ αἰμοδόρος βίος, ἔργα ²³ βρῦτάτα, καὶ τὴν σὴν ὑπερβαίνοντα δύναμιν, φυλακὴ ἀφυκτος, ἐλευθερία ἀνέλπιστος, φόβος θανάτου καθημερινός, τὸ ξίφος ἔγγυς ²⁴. τοῦτω γὰρ ὁ βαρβαρὸς μετρεῖν οἶδα τὴν ἀγανάκτησιν, οὐχ ἰμάντα πρὸς πληγὰς, οὐ λόγον ἔτοιμον ²⁵ ἔχων (11)· μικροὺς δὲ καὶ μεγάλους πταίσμασιν, ἐν ἐπιτίμῳ εἰδώς τὸν θάνατον. Ὅ ποτε καὶ ἀμαρτήματος ἀνευ, μίθῃ βεβακχευμένος ποτὲ, ἢ ἀλόγῳ εἴξας ὄρμη [ἴσ. ὄρη] ²⁶ τὴν ἑτέρων παιζειν εὐκόλως ἀπώλειαν τῇ συνηθείᾳ μεμάθηκεν.

sive adhuc vivis, sive es mortuus! O tuam, si mortem effugisti, servitutem asperam! O tuum, si te barbaricus confecit gladius, funus insepultum! Ecquod servitutis malum lamentabor tuæ? Quam mortis acerbiam exsequar lacrymis? Nam si servis superstes (quod verisimile quidem non est,

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁶ διὰ τοῦτο ταύτην. ¹⁷ νικησαντος ὡπερ τὴν τυρανν. τοῦ πάθους. ¹⁸ ἀρχὴν πᾶς τὸ βουλ. Palat. ¹⁹ οὕτω καὶ νῦν παραδεξάμενος. ²⁰ πλην Sfort., πάλιν Vatic. et Altemps., πλην Palat. ²¹ τὸ αὐτοῦ εἶδωλον. ἄλλοτε ἄλλ. φαντάζων. ²² ἐπι. κλινοῦμενον. ²³ ἕπερ οὐ δίδωσι μοι. νο. ²⁴ ἀνθρωπίνου Sfort., πείρου Vat. Alt. ²⁵ καὶ ἐπιταγαί, καὶ ἀσυμ. ²⁶ βία πρὸς δὲ καὶ ἔργα. ²⁷ ἔχων ἔγγυς. ²⁸ φύγα ἔθιμον. Sfort., λύγα ἔθιμον. Alt. Vat. λύγα ἔθιμον Palat. in marg. Βύργαν. ²⁹ ὄρμη habent omnes codd.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(10) Ὁ τῆς πικρᾶς δουλείας. Arrianus in *D Epiet.* καὶ τὴν πικρὰν δουλείαν ἀπολοφυράμενος, et *Persius Satyra v.* vers. 127.

— *servitium acre*

Te nihil impellit.

(11) Hic locus ita scribitur in cod. Tol., οὐχ ἰμάντα πρὸς πληγὰς [βέργαν] οὐ λύγα ἔτοιμον, etc. In Regio vero cod. οὐχ ἰμάντα πρὸς πληγὰς λόρον οὐ λύγα ἔτοιμον, etc. Ex quibus puto glossemata esse voces illas βέργαν et λόρον, concipiendamque esse sententiam, ut nos exhibemus. Et λόρον quidem ipsa κακογραφία suspectum reddit; scribendum enim λῶρον fuerat; βέργα vero præter circumscriptiōnem illam iudicium mendii, etiam abrupta pendet et ἀσύνητος. Tum vero vox est

A admirationem convertit, ut, relicta domo, patria, cognatis, amicis, familia, re, tot tantarumque necessitudinum abruptis vinculis vehementi ad se amoris actum impetu raperet. Verum eadem ut me tenuit miserum, longe omnium dulcissimi capitis jaectura multavit, atque ad hanc quam cernitis omnis inopiam solatii desolavit: cujus cladis sensus tanta mihi acerbitate implevit animum, nullum **¶** ut pene locum illi veteri amori reliquum jam faciat recens dolor, omnemque impetum laudandæ solitudinis ac cogitationem cura præsens atque instans accepti in ea incommodi prorsus extinguat. Fere enim sic videmus fieri quando inter se commissis perturbationibus animi duabus superior fuerit altera, victa ut exterminetur funditus a vetricerice solidam in totum animum puramque consortio collegæ ditionem obtinere cupiente, ac mentionem aversante, omnem societatis communicatiōnisve cum quovis alio auctoritatis ac imperii sua sibi victoria constituit. At, o me insanum, qui ad philosophandum omissio mei filii luctu leviter provehar, officiique tempus debiti studio teram otioso, qui illud jam receperam haud daturum me spatium cogitationi meæ quidquam versandi aliud a cæde tristissima Theoduli! Hæret enim continenter, seque intimis mentis ostentat sensibus cruenta species morientis filii, nec ea simplex quidem, sed per omnes quam esse possunt variæ offerendæ cædæ atrocitates suspiciosissima fingendi diligentia vagatur. Quin se per externos sensus eadem inculcatur: nam et miserabilem conquerentis vocem audire mihi videor; et intueri præsens filium quacunque in soli parte **¶** vis eum afflixit vulneris se temere volutantem: sic in suum cruciatum ingeniosa mens res acerbissimas ex probabilitatis umbra præsentis in aspectus lucem rapit. Heu mihi, miseraude puer,

quando enim non præceps in cædem fuit barbarica manus iracundiæ ruens impetu, humanum semper cruorem sitiens?), quo loco res tuæ sunt? flagellis omnino quotidianis sectus, contrariis distractus imperiis, minis territus inexorabilibus, nulla spe laxamenti veniæve, belluinam infelix crudis vorandis carnibus et sanguine vitam trahis; in operibus gravissimis, supra vires, sub vigili custodia citra spem effugii, desperata libertate, continuo mortis metu, instante semper 7 gladio, quem norunt unum Barbari indignationis cujusvis suæ exigendæ metiendæque modum: quibus incruentum nullum mitioris animadversionis instrumentum in usu sit. Non ad plagas lora, non virgarum viminumve fascies: sed unum parvis juxta magnisque offensionibus statutum supplicium mors. Nonnunquam etiam sine ulla culpa, aut per ebrietatem debacchati, aut quovis elati alio impotentis cupiditatis æstu gratuita libidine ludibundi aliorum repræsentandis cædibus crudeles relaxare animos, ac pascere, consuetudine didicerunt.

Sin igitur es mortuus, quam tibi partem occupavit corporis carnificina violare, unde se primum tui sanguinis flumen dedit, ut convolutabaris in luto quod tuus sanguis fecerat commistus pulveri, ut inter extremos anhelitus jactatis micans pedibus funestæ saltationis jucundum sævis oculis spectaculum obtulisti, ut supplicabas occidenti te barbaro, et multo geatu miserabili usua pro interprete, remissionis aliquid et gratiæ a torva ejus et minaci duritie contumacis oris auferre deprecando conabar? Linguæ enim in utroque vestrum alterius iguoratio commercium inter vos abrumpebat mutui sermonis, tibi que 8 omne eloquentiæ præsidium spernque reflectendi a sævilia ad misericordiam, insensi animi, cujus rei magna solet in supplicii dolentis obsecratione vis ac facultas esse, extorquebat. Quis jam te locus cadentem excepit? Quæ tua membra discerpserunt feræ? Quæ volucres tuis se carnibus expleverunt? Quod primum sidus oriens tuorum adyta præcordiorum intima ac penetrabilia palam vidit? An est quidquam ex te super, filii, quod aut feros dentes soliditate viceris, aut abundantia satietati superfuerit voracium bestiarum? Quod si quid est, sub dio nimirum et sole jacet, per solitudinem inops inhumatumque, nec terræ rite consecratæ contactu dignatum. O si hoc mihi aliquis allatum obtulisset, aut eo certe me deductum susteret ubi idcunque projectum est, esset id aliquod solatium calamitatis: has ego qualescunque reliquias sic tanquam vivas et sentientes alloquerer: sive ossium aliquod, seu carnis ac pulpæ frustulum, seu pilus is esset denique unus e tuis quidam. Quos enim moderatior 9 aliquis iratæ fortunæ furor exercet communi amissione charorum, magnum ii sane, ut in malis, fructum habent, et, prout est hæc acerbitas cladis mæx, deliciarum

ΕΙ δ' ἔθανες, ποῦ ποτε τὴν σφαγὴν ἐδέξω τοῦ σώματος, πόθεν ὁ κρουὸς τοῦ σοῦ προεχώρησεν αἵματος; πῶς ἔσπαρες (12) 27 τῷ λύθρῳ φυρόμενος, καὶ ποσὶν ἀθλοῖς τὴν ἐπιθανάτιον βρῆξιν σκηνοβατῶν; Πῶς ἰκέτευες ἀναιροῦντα τὸν βάρβαρον σχήμασιν ἔλεινοις μαλάξαι τὸ ἀπηνὲς τοῦτου βουλόμενος; φωνῆς γὰρ ἑκάτεροι τῆς ἀλλήλων ἦτε 28 ἀσύννοι, ἥτις ἐμμελῶς ρυθμιζουσα τὴν δέησιν, ἐπιπέμπει πρὸς 29 οἶκτον τῆς ψυχῆς τὸ θυμούμενον. Ποῶς τόπος τὸ σὸν πῶμα καχώρηκε; Πῶς οὖν θῆρες τὰ εἰς διεσπάραξαν μέλη; Ποῶς τῶν σὸν σαρκῶν ἐνεπλήθησαν ὄρνιθες 30; Ποῶς τῶν φωνεσθῆρων τὰ μυστήρια τῆς σῆς ἀνατέλλων 31 εἶδε γαστροὺς, καχυμένα σπλάγχνα θεασάμενος ἐμφανῶς; Τί τοὺς ἀγρίους τῶν θηρίων 32 ἐνίκησεν ὀδόντας, ἢ κόρον, γενόμενον λείψανον, ἢ κραταιότητι μείναν ἀκατέρηστον; Αἰθριοῖσι ποῦ τῷ ἡλίῳ προαίμενον, οὐκ ἀξιώθην 33 διὰ τὴν ἐρημίαν ὁσίας (13). Εἰ τίς μοι (14) κομίσας δέδωκε τοῦτο· ἢ ἀγαθὸν ἔσθησε παρὰ τοῦτο 34, πάντως δὲ ἔσχον μικρὰν παραμυθίαν 35 τοῦ πάθους. Ὡς ζῶντι καὶ αἰθανομένῳ προσελθὼν τῷ καταλειφθέντι μέλει· κἂν ὀστέον, κἂν σᾶρξ, κἂν θρῖξ ἔτυχε τὸ ὀφθέν. Οἱ γὰρ μετριώτερον ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀτυχοῦντες πολλὴν ἔχουσιν, ὡς ἐν κακοῖς, τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ τρυφῶσι τὴν ἀληθῶς δευτέραν τρυφήν, νοσηλεύοντες ἐπὶ πολὺ τοὺς προσήκοντα; καὶ κόρον τῆς θέας τῷ χρόνῳ λαμβάνοντες, ψυχορραγοῦσι παρακαθήμενοι, καὶ τελευταίων ῥημάτων ἀκούοντες, ἐκκομιζόμενοι 36 παρεπόμενοι, καὶ τὸν ἔσχατον σημαντήρα τῷ τάφῳ ἐπιτιθέμενον βλέποντες· ἄπερ ἅπαντα πολλὴν τῷ πενθούντι ποιῶν καὶ μεγάλην παράκλησιν, προπομπή, καὶ κηδεῖα, καὶ συμπάθεια 37 φιλῶν, τὴν ἀθυμίαν ἐπικουφίζοντα. Ἐγὼ δὲ τίνοι τούτων παραγορήσω τὸ πάθος, οὐδὲ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου μαθῶν, οὐδὲ τοῦ νεκροῦ τὸ εἶδωλον ἔχων, οἶον ἐν τῇ τελευτῇ 38 τῇ φαντασίᾳ τετυπωμένον. Ὡν γὰρ ἡ ὄρα-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

27 ἔσπαρες Sfort., ἔσπαρες; Vat. Alt. 28 ἐν ἡ τις. 29 ρυθμιζοῦν. τὴν δὲ ἐπιχ. πολλάκις πρὸς. 30 ὄρνιθες Palat 31 τῆς σῆς ἐπιτελλῶν Vat. Alt. ἐπιτέλλων Sfort. 32 θηρίων. ἐν ὁδ. ἢ κόρου γεν. λείψ. ἢ σκληρότητι. 33 οὐδὲ ταφῆς. 34 σε παρὰ τοῦτω. 35 ἔσχον μικρὰν γούντινα. μικρὰν γούν Palat. 36 μάτων ἐκκομιζόμενοι τε. 37 πομπή φημι, καὶ ταφῆ, καὶ συμ. 38 ἐν τῷ τέλει.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(12) Ἐσπαρες. Ita c. T.; sed c. JR. ἔσπαρες, D σπειρᾶσαι et σπειρᾶν, in spiras se torquere. (13) Ὀσίας. Cod. R. addebat ταφῆς, sed steti-mus Tolosano; placet enim elegantioribus scriptorum in similibus ἐκθλιψίς vocis ad supplendum cuivis promptiæ. (14) Εἰ τίς μοι, cod. Tol. εἰ τίς με.

οὐς τοὺς χαρακτῆρας τῆ μνήμῃ οὐ παρέδωκε ³⁹, τοῦ-
των αἱ μορφαὶ ἄστατοι καὶ ἀόριστοι, ἄλλο τε ἄλλως
τυπούμεναι, καὶ ταῖς ὑπαλλαγῆς τῶν ἰνδαλμάτων
ἀπατωμένην ὀδυῦναι τὴν ἔνοιαν. Ὡς τῆς ἀθλιᾶς
τῶν κακῶν ὧ τῆς ἀπόρου συμφορᾶς! Τί θαυρῶσα
οὐκ οἶδα· τί ὀδυρομαι ⁴⁰ οὐκ ἐπίσταμαι. Νεκρὸν
πανθήσω, ἢ ζῶντα; δεδεμένον ἢ ἀνειμένον (15) δου-
λείαν ὑπομείναντα ⁴¹ πικρὰν, ἢ ὀδύνην ὑποστάντα
σφαγῆς; αἰχμάλωτος γάρ ⁴² πρὸς πᾶσαν αἰκλίαν
πρόκειται πρόχειρος· καὶ ταῖς τιμωρίαις ὑποκέχυσε
καὶ μὴ βουλόμενος· τὴν γνώμην ⁴³ τοῦ δεσπότηντος
ἔχων τῶν ἀποφάσεων κυρίαν. Ὡς πάντων τῶν κατὰ
βίον ⁴⁴ ὥς νῦν κοινῶς καὶ μόνος ⁴⁵ τῆς αἰχμαλω-
σίας τὴν πείραν δεξάμενος· ἐκονώνησας ἀποδημίας
μακρᾶς, τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ κακοπαθείας ἐκονοπρά-
γησας ⁴⁶, τοῦ Ἰσαὰκ πρὸς τὰ δοκοῦντα τῷ πατρὶ
τὴν ὑπακοὴν μιμησάμενος ⁴⁷.

B praeſto est ad consolandum casum, cui ne modus
quidem ac ratio perspecta mortis sit, nec simula-
crum supersit mortui, pallorem ejus et lineamenta morientis praesenti ex conspectu ducta referens, et
intimis imprimens sensibus. Quorum **10** enim praesens visio characteres memoriae non trans-
misit, eorum instabiles et indefinitae fluctuant species, alias in aliam imaginem conformatae: quae crebro
errore ac incerta commutatione comitantium simulacrorum cogitationem frustrantur, et deceptam
varietate molesta fatigando cruciant. O incertitudinem malorum! O calamitatem anxiam! cui lacry-
mas, cui questus impendam nescio. Mortuumne an vivum lugebo? Vincitum, an e fortunae vinculis
oblatae mortis beneficio manumissum? Jugum tolerantem durae servitutis, an per horrendi crucia-
tus carnificinam atroci fato defunctum? ad omnem enim bello captus servus victoris domini crudelita-
tem jacet expositus, omnibus ad heri arbitrium suppliciiis subjectus; quippe cujus voluntas ac
ratio potestatis jam sit ac ditionis alienae, ad quidvis de se, quamvis renuente, statuendum. O
rerum in vita omnium mihi hactenus particeps, tunc ut istam longe maximam captivitatis cladem
me jam, filii, subducto solus exhaurias? Comitem te habueram longae peregrinationis, ærumnas exsilii,
solitudinis **11** incommoda tuleras necum; omni alacritate obtemperandi patri Isaaci obedientiam
representaras.

Καὶ πῶς νῦν ἐμόνωσέ σε ἡ τελευταία συμφορὰ, καὶ **C**
μόνος ἀντὶ τῆς αἰχμαλωσίας κακὰ; Ἰνα τί φιλο-
ανθρωπευθεὶς ⁴⁸ πείραν τοῦ ξίφους διέφυγον; Ἰνα τί
μὴ κάμει προσέθηκε τοῖς ἄλλοις νεκροῖς ἢ φρονία δε-
ξιά, ἀλλὰ φειδοῦς ἔτυχον ἐπὶ ⁴⁹ πείρα μειζόνων κα-
κῶν, συντόμου φθονηθεὶς ἀπαλλαγῆς, καὶ μακρὸν
ἐπὶ σοὶ καὶ ὀδυνηρὸν ⁵⁰ πένθος καρπούμενος; Ἐπειδὴ
δὲ συμπαθεὶς ὕμᾶς, ἔφην ⁵¹, ὄρω, καὶ οὐκ ἄλλως δια-
κειμένους ἢ ὡς αὐτοὺς ὁ παθῶν (τοῦτου γάρ μοι τε-
κμήριον γέγονε τὸ συντεταμένον ⁵² τῆς ἀκοῆς, καὶ αἱ
συνεχεῖς οἰμωγαὶ), πάντα κατὰ μέρος τὰ ἐμὰ, ὡς
ἔχει διεξελεῦσθαι, οὐ μακρηγορῶν εἰς σχολὴν πρὸς
ἀκρόασιν, ἄπαγε (16), καὶ μὴ τις ⁵³ ὕμᾶς ἀνάγκη

Quomodo te nunc igitur postrema ista clades se-
duxit a me et captivitatis solus exantias mala? ut
quid, heu mihi, contigit tractari humanius et aciem
effugere gladii? Cur non me quoque caeteris
addidit mortuis manus cruenta Barbarorum? Jam
mihi parsum video majoribus ut claudibus reser-
ver. Neque hæc misericordia, sed livor fuit celerem
ærumnae finem invidentium: cujus jam felicitatis
spe submotus uno in tui luctu fructum aliquem so-
latii, nate, reperio. Vos vero, inquam, conversus
ad assidentes, quando adeo mei misericordia com-
motus video, nihilque affectos mitius commemora-
tione cladum mearum quam ego ipse sum qui per-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANSIS.

³⁹ κτῆρας τῆ γνώμῃ Παλατ. οὐ παραδέδωκεν. ⁴⁰ τί ὀδυροῦμαι. ⁴¹ ἡ ὄλιως ἀνηρημένον δουλ. ὑπομείναντα.
⁴² αἰχ. γὰρ ἦδη. ⁴³ Vat. et Ali. ἴτα distinguunt ὑποκέχυσε, καὶ μὴ βουλόμενον τὴν γνώμην. ⁴⁴ ὡ πάντων
μοι τῶν κατὰ τὸν βίον. ⁴⁵ καὶ μόνος ἀρτι. ⁴⁶ μακρὰς τῆς ἐν τῇ ξένη ταλαιπωρίας μοι συναπτήλαυσας
Sfort. et Palat. qui non habent τὸ μοι. ⁴⁷ μετέσχες κακοπραγ. ⁴⁸ ἐμιμήσω. πῶς οὖν νῦν τὴν τελευταίαν
συμφορὰν μόνος ὑπέστης. ⁴⁹ φιλανθρωπίας λόγι. ⁵⁰ ἡ φόνιος δεξ. ἀλ. φειδ. ἔτυ. ἴσως ἐπὶ. ⁵¹ καὶ ὀδυ-
νηρὸν δεσ. ⁵² ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐμοὶ τὸ πολὺ τῆς ἀθυμίας δίδωσι μέλειν. ἐπὶ δὲ συμπ. ὕμ. ὡς ἔφην.
⁵³ τεκμήριον δὲ τοῦ λόγου τότε συντεταμένον Altemp. Valic. συντετραγαγμένον. ⁵⁴ ὕμιν ὡς ἔχει τὰ ἐμὰ
ἐπιγγῆσθαι. καὶ μάλιστα εἶγε τινὰ καὶ ἡμεῖς βραχέλιαν σχολὴν τῇ ἀκρόασι προσειμίητε, καὶ μὴ τις. Sfort.
et Vat. pro ἀκρόασι habent ἀκριβεῖα.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(15) Ἀνειμένον. Longe præfero lectionem cod.
Reg. qui habet ἀνηρημένον. Nihil tamen in con-
textu mutavi; videri enim auctor poterat quãdam
accutus antithesim inter illic duo δεδεμένον. ἢ

ἀνειμένον, vincitum an solutum.

(16) Ἄπαγε. C. T. ad marginem notat: aliam
lectionem ἀγετε; c. R. scribit ἄγετα.

sullī : cujus vestri sensus partim ex attentione constantissima ejus quam mihi prae buistis audientiae, partim ex fletu ac lamentatione continua specimen atque experimentum cepi certissimum : exsequar deinceps vobis oratione perpetua res omnes meae, ut se habent. Non sane ut opportunitate hujus otii vestras ad aures demulcendas captandoque **12** plausus abutar, fucatae ejusdem et compositae narrationis ostentatione producenda : procul iam a fortuna moribusque meis. Si hanc tamen partuntur moram occupationes vestrae, neque vos usus aliquis rerum vestrarum vocat alio : gravis enim est narratio, in alias res imminente animo ; ita fere comparato ut potiorem habeat cognitione quavis cogitationem ejus rei cujus in cura defixus est. Quam illi dubitationem cum et vultu et voce significassent ingratarum accidisse sibi, negassentque ulla in re melius consumi otium posse quam leniendo morientis animi commemoranda conquerendaque

calamitate sua ; non secus atque atra densaque nubes aliquanda stillatim pluvia ad perspicuitatem transmittenda lucis, expressa exudataque sensim qua targebat aqua, tenuatur ; cum dolor e contrario oppressus silentio acriorem eo alius demittat aculeum, quemadmodum in turgente tubere ardenti humore distento, cujus ob incensum **13** pus vis intus aestuantis qualitatis intercluso exitu violentior, palpitatione assidua cutem pulsant, ac superficiali quaecumque obstat erumpenti, quae micandi haud prius finem faciet quam perforato laborante membro porta data sit ruenti foras ac jam maturae saniei qua evacuatur viscus. Quae cum illi dixissent, mihi bique approbassent, mox ad narrationem hunc ferme in modum aggressus sum :

NARRATIO II.

Liberos ego duos, amici, suscepi : hunc cujus me jactura ad hunc lugentis habitum affixit, et alterum qui mansit apud matrem. Eum consuetudinis eum uxore modum esse volui : cum sic statuerem

A πρὸς οἰκεῖαν (17) καλεῖ ⁵⁵. Βαρὺ γὰρ διηγήσῃς περι-
σπωμένη ψυχῇ μᾶλλον τῆς ἀκρόασις ἐχούσης ⁵⁶ τὸν
λογισμὸν περὶ τὸ μεριμνῶμενον ⁵⁷. Οἱ δὲ καὶ ὕψι
καὶ φωνῇ τὸ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἐνδειξάμενοι ἀηδῆς.
Καὶ τίς, ἔφασαν ⁵⁸, ἔλλη σχολή προτιμωτέρα τοῦ
θεραπεύσαι τὴν ἀνωμένην καρδίαν, καὶ κενῶσαι λύ-
πην ὀδυνομένης ψυχῆς ; Ὡς γὰρ νέφος ἀποτίθεται
ζόφον ἀποστάζον ὀμβρίους σταγόνας, καὶ κατ' ὀλί-
γου ⁵⁹ καθάρεται τοῦ γνόφου κενούμενον, τῆς τοῦ
ὕδατος ἀγλῦος, οὕτως κωφίζεται τῆς ἄθυμίας ψυχῆ
τὰς οἰκίας τραγυδοῦσα συμφορὰς, τῇ διηγήσῃ τῶν
λυπηρῶν συνεκκενουμένης ὡσπερ τῆς ἀηδείας. Πλήτ-
τειν γὰρ οὐδε σιωπώμενον τὸ πάθος, ὡς ἂν ὕγρον
φλεγμαίνοντος τοῦ πάθους (18) ὑποσφύζοντος ἀεὶ ⁶⁰
τοῦ πύου, καὶ ὀδὸν οὐκ ἔχοντος ⁶¹ ὄθεν κενωθῆ προελ-
θόν. Ἔδοξαν οὖν εἰκότα λέγειν· κατὰ τῆς ἀγγελίας
ἄρχομαι ὧδε ⁶².

B θόν. Ἔδοξαν οὖν εἰκότα λέγειν· κατὰ τῆς ἀγγελίας
ἄρχομαι ὧδε ⁶².

C

ΔΙΗΓΗΜΑ Β.

Ἔμοι παῖδες, ὧ φίλοι, γεγέννηται δύο· οὗτος δὲ
νῦν κάθημαι θρηῶν (19), καὶ ἕτερος δὲ παρὰ τῇ
μητρὶ καταμεινός (20). Καὶ πρὸς τοῦτοις (21) τὴν ⁶³
πρὸς τὴν γαμετὴν κατέλυσα ὀμίλιαν (22)· εἴτε πρὸς

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁵⁵ τὴν ἀκρόασιν. Palat. ἔχετε Idem in marg. ἀπαγε. ⁵⁶ πρὸς τὰ οἰκεῖα καλεῖ. ⁵⁷ καὶ ὀκνον μᾶλλον.
ἢ ἀηδῆσαν παρέχουσα. ⁵⁸ ἔφασαν. ⁵⁹ κατ' ὀλίγον. ⁶⁰ ὡσπερ τινὸς ὕγρου φλεγμαίνοντος ἀεὶ. ⁶¹ πύου καὶ
ὀσποφίς. ἐν τραύματι, καὶ μὴ ἔχοντος in cod. Palat. ⁶² ἀμέλει, καὶ οὕτως ἐκείνων εἰπόντων, ἐγὼ τῆς
ἀπαγγελίας ἀρχομαι ὧδε. ⁶³ καὶ ἐπὶ τοῦτοις τὴν Sfort. et Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(17) *Oikias*, c. R. *Idias*. Glossa nimirum est.
(18) Ὡς ἂν ὕγρον φλεγμαίνοντος τοῦ σώμα-
τος. Ita cod. T. ; cod. R. τοῦ πάθους. Mira diver-
sitas et indicium mendii, præsertim cum elegantiae
sententiaeque ratio utramque illam vocem respuat.
Putarim ego legendum *δοθίονος*, vel *δοθιῆνος*, hoc
est *tuberis*, vel *furunculi* : de quo Galenus et me-
dicorum pueri. Quorum ex disciplina hanc simi-
litudinem Noster ducit. Porro post hæc verba
grandis erat lacuna in c. T., quæ ex Regio ex-
pleta est.
(19) Ὁρ νῦν κάθημαι θρηῶν. Vertimas,
Cujus me jactura ad hunc lugentis habitum affixit.
Sedere enim lugentis est. Contrita res (Virg.
Æneid. ix, 3, 4) :

— *Luco tum forte parentis*

Pilumni Turnus sacrata valle sedebat :

patri nimirum lugens parentabat. Idem alibi, *Con-
sediisse urbem luctus*, dicit. Adde illud Threnorum
1, 1 : *Quomodo sedet sola civitas*. E contrario stare
amat, seseque ostentare atque efferre gaudium,
ut qui magni voti compotes gaudent, ferire sublimi
vertice sidera dicuntur. Hinc etiam naturalem
statum saltu extollunt. Adeoque propria lætantium

exultatio est, ut jam exultare idem quod lætari
sit. Inde chori et tripudia in gratulationibus et
gaudiis, ut veluti lætitia crescamus et admoveamus
cælo caput : Naturæ hoc totum est, quæ etiam
jocosam atque hilarem præ cæteris eam ætatem
fecit, quam a crescendo adolescentiam dicimus :
nimirum igneæ naturæ micantisque gaudium est,
ut docent physici. Hinc more ignis ad alta nititur.
Frigida ex adverso tristitia, dees et somni parens.
Inde (*Luc.* xxii, 45) *Discipuli dormiunt præ tristi-
tia*. Et qui adolescentis ætatis fervore creveramus,
congelamur et contrahimur cum subeunt morbi
tristisque senectus. Jacere ergo et sedere remedia
sunt vel solatia ; status dignitatem habet. Sed quo
hic cursus extra stadium ?

(20) Ἔτερος δὲ παρὰ μητρὶ καταμεινός. Græci
in Meneis aiunt secundam istam prolem feminam
fuisse. Sicque aliquando Latine expresseram ; sed
deterruit me hæc auctoris constantia in masculino
genere tenendo. Quanquam video Græcos in vul-
gandis terminationibus in utroque genus quã-
dam etiam elegantiae partem ponere.

(21) Πρὸς τοῦτοις. Cod. R. ἐπὶ τοῦτοις.

(22) Κατέλυσα ὀμίλιαν. Cod. R. κατέλειπον,
minus recte.

διαδοχὴν τοῦ γένους, εἴτε πρὸς θεραπείαν γήρους ἢ vel ad propagationem generis, vel ad solatium senectutis hos abunde esse. Jam hoc decere judicavi, omnem hominem rationis compotem non indulgere voluptati ad satietatem, neque facultate legis usque ad contumeliam abuti naturæ; sed recipere se mature ac modum ponere consuetudini quamprimum, quisque pro se satis proposito servierit conditoris rerum Dei, qui ad incrementum generis, non ad fructum libidinis, nuptias instituerit, ne exsiccata deinde natura, et restinctis sua sponte cupiditatibus senectutis frigore, ætatis effectæ naturalis tranquillitati, hoc est necessitati potius quam iudicio et amori honestatis, continentiæ laus ascribatur. Neque enim qui bellum non viderit statuit unquam trophæum, neque gloriari potest tanquam adeptus victoria, ludis absolutis pugil quod luctante secum nemine non succubuerit; commendat autem spiritualem athletam in flore ac fervore juventutis, inflammata cupiditate, incensis animi perturbationibus, iudicium rationis regens cupiditatem, et præfocans atque opprimens libidinem erumpentem ad consuetudinem conjugalem, tametsi ea legitima sit, sentiatque ei indulgens animus tenere se in eo sui compotem libertatem, non addictum et præcipientem voluptate ferri. Rapiebat me porro quoddam vehemens desiderium horum locorum in quibus nunc vastatus sum, gestiebatque mihi atque efferebatur animus amore quietis: adeoque in una jam ea re cogitationes omnes habitabant meæ, nihil ut cernere. **15** Quem enim amor rei cujuscunque mente versare aliud ac ne oculis quidem possem semel occupari animum, eum magna vi a cæteris avellit omnibus etiam charissimis; tantoque ad rem desideratam impetu rapit, ut nec labores, nec ærummas, contumeliamve recuset ullam, ac ne reputet quidem. Adeo nihil est quod non voluntarium obsequium tyrannidi cupiditatis alacriter repræsentet, jugumque leve adamiæ servitutis grata necessitate perforat.

Ἐπει οὖν ἐπέταττεν αὐτῇ τὴν ἀποδημίαν καὶ οὐκ ἦν ἀντειπεῖν οὕτως κελουοσῆ **16** τυραννικῶς, λαβόμενος τῶν παιδῶν, ἐτι δὲ ἦσαν νήπιοι κομιδῇ, προσάγω τῇ μητρὶ, καὶ τὸν μὲν ἐπιδιδῶμι αὐτῇ, τὸν δὲ νατέχω παρ' ἐμαυτῶ, καὶ τὸ δόξαν εἶπον, καὶ ὡς οὐ μεταπεισθήσομαι διαβεβαιωσάμην **17** ἐμβριθῶς. Ἡ δὲ καὶ πρότερον οὐκ ἀντιλέγειν πεπαιδευμένη καὶ τότε τὸ πρόσωπον **18** μὲν ἀλλοτριῶς πρὸς παράκλησιν ἔχον ὀρώσα, καίτοι τὴν βίαν οὐ φέρουσα, οὐδὲ κατέχουσα τῶν θαυρῶν ἐπιτρέπει τὴν ὁδὸν **19**, ἀνάγκη μᾶλλον εἴλασα ἢ συναινεύασα **(25)** τῇ προαιρέσει

Uel ad propagationem generis, vel ad solatium senectutis hos abunde esse. Jam hoc decere judicavi, omnem hominem rationis compotem non indulgere voluptati ad satietatem, neque facultate legis usque ad contumeliam abuti naturæ; sed recipere se mature ac modum ponere consuetudini quamprimum, quisque pro se satis proposito servierit conditoris rerum Dei, qui ad incrementum generis, non ad fructum libidinis, nuptias instituerit, ne exsiccata deinde natura, et restinctis sua sponte cupiditatibus senectutis frigore, ætatis effectæ naturalis tranquillitati, hoc est necessitati potius quam iudicio et amori honestatis, continentiæ laus ascribatur. Neque enim qui bellum non viderit statuit unquam trophæum, neque gloriari potest tanquam adeptus victoria, ludis absolutis pugil quod luctante secum nemine non succubuerit; commendat autem spiritualem athletam in flore ac fervore juventutis, inflammata cupiditate, incensis animi perturbationibus, iudicium rationis regens cupiditatem, et præfocans atque opprimens libidinem erumpentem ad consuetudinem conjugalem, tametsi ea legitima sit, sentiatque ei indulgens animus tenere se in eo sui compotem libertatem, non addictum et præcipientem voluptate ferri. Rapiebat me porro quoddam vehemens desiderium horum locorum in quibus nunc vastatus sum, gestiebatque mihi atque efferebatur animus amore quietis: adeoque in una jam ea re cogitationes omnes habitabant meæ, nihil ut cernere. **15** Quem enim amor rei cujuscunque mente versare aliud ac ne oculis quidem possem semel occupari animum, eum magna vi a cæteris avellit omnibus etiam charissimis; tantoque ad rem desideratam impetu rapit, ut nec labores, nec ærummas, contumeliamve recuset ullam, ac ne reputet quidem. Adeo nihil est quod non voluntarium obsequium tyrannidi cupiditatis alacriter repræsentet, jugumque leve adamiæ servitutis grata necessitate perforat.

Postquam igitur hic amor perfectionem impetravit, ut detrectandi imperii tantæ potestatis vis jam non esset, manu prehensos filiolos valde adhibere teneros matri sisto; traditoque illi altero, alterum tenui, tum exposito consilio meaque in eo obfirmatione animi vultu ac sono vocis, declarata, spem illi ac conatum omnem tentandæ dissuasionis excussi. Ergo illa jam antea sic instituta, esse in potestate nec repugnare, concessit vix tandem oppressa mœnore, et manantibus lacrymis ægre assensum expedit in discessum meum, necessitate

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

16 πρέπον γὰρ ἔκρινα usque ad paginas sequentes illa, αὐτῶ ἐξουσίαν, desunt in codd. **17** οὕτω κελουού. **18** διεβεβαιωσάμην. **19** τὸ ἐμὸν πρόσωπον. **20** ἐπιτρέπει τὴν ἐπιδημίαν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(25) Ἐντροφῶν. Ex c. R.; nam T. τροφῶν tantum.

(24) Ἀυτομάτω νηνεμία. Ita ex C. R.; Tolosanus habebat αὐτομάτως ἐρημία.

(25) Συναινεύασα. c. R. παραίνεσασα, hunc locum ita veritit velus interpres, Potius cedens necessitati quam voluntate consentiens: unde laborem præbuit Liponano notandæ cautionis ad marginem ejus loci: qua monet oportuisse intervenire

D specialem instinctum Spiritus sancti, ut vir uxorem dimitteret sine ejus voluntario consensu. Sed nihil opinor est necesse. Consensit enim deliberata voluntate, tametsi non sine dolore maximo, cum impetrari aliud non posse cerneret, eoque trahi potest vox προαιρέσεως in sensum nostram interpretatione expressum, ut consenserit quidem, non tamen ex propriæ sententiæ arbitrio, sed in alienum iudicium concesserit.

potius ac desperatione vincendi, quam approbatione
16 consilii sibi tam duri. Verum quid faceret, cum ita certum videret iudicium meum nequaquam ut ad suam inducti voluntatem speraret posse; neque vero non reputabat illa et presentiebat quam sibi hæc acerba esset futura separatio, sed ita staturat: Si idem mihi gratum esset quod sibi molestum, potius voluntatis meæ habendam esse rationem quam doloris sui, vincique ultro esse præstabilius ubi, si moveret omnia, sine spe victoriae repugnaret. Scitis vero quam sit gravis eorum disjunctio, quos vinculum legitimum conjugii unum in corpus, arcana conciliatoris nuptiarum Dei providentia copulavit; neque enim est levior hujus abruptionis dolor, quam is qui abscisso ferri acie corpore sentitur. Quo quidem tempore vim conceptæ semel cupiditatis admirabar, cum ab ea naturam experirer ipsam, et diuturna consuetudine corroboratum habitum esse superatum. Quanta enim esset illa ex eo æstimabam, quod abrupisset ea vincula quæ vel nulla vi, vel una morte solvi possunt. Quæ tamen ipsa mors quod sensum eripit, dolores velut exarmat, **17** quorum omnium in sensu casso cadavere hebes aculeus est. Nunc in nobis vigentibus et sentientibus intolerabilis ex separatione vis exardescit desiderii, ipsa recordatione consuetudinis materiam assidue flammæ suggerente; et affectus præteriti favillam ventilante. Nisi potentior incumbens violentioris perturbationis æstus, majoris cujusdam cupiditate boni incitatus vehementius, primi amoris omnem aciem elidat; languidioresque et lentiores ad motus præcipitem impetum remittat. Talis me tum quietis amor a turba hominum, copiaque rerum in dilectam abripuit et perduxit solitudinem, diuque illic aluit tranquillitate suavissima, vento a puppi secundo ad beatum me portum blande propellente, donec (unde quove modo, nescio) ingruens procella tempestatem commovit eam, quæ plenissimas onerarias sanctorum jaciavit corporum; jactavit, at non demersit, contrivit, et divitias quibus erant refertæ non corruptit tamen! Quippe gaza secum omni gubernatores assumpta puppim cælie **18** ex pelago feliciter adverterunt, dissolutas tantum quasdam, pro omni præda, tabulas piratis relinquentes.

Hic illi, *Ecquis, inquit, luctuosæ sanctorum credis modus atque ordo est? Et quomodo qui irreprehensibiliter Deo serviebant traditi sunt impiis in exitium, ludibrium cruentis Barbarorum manibus futuri? Et sustinuit se, obtorpuitque vis Providentiæ, velut trans siparium mussans, dum tragœdia tam crudelis agebatur, nihil impedire conata, cum posset facillime, impressionem latronum? Nec cæcitate percutiens ad scelus consentientes*¹⁻²,

¹⁻² Gen. xix, 11.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁶ διαθέσεως φυσικῆς πρὸς ἦν. ¹⁷ καλοῦ λόγον ἔσχον οὐδένα τῆ προθέσει πλέον πρὸς τὴν ἀναχώρησιν ἐπειγόμενος. ¹⁸ παρασκευάσαι Palat. διατιθῆναι cod. Val. Altemp. et Pal. ¹⁹ πῶς ἐπιπνεύσασα, ἐπεισπελάσασα Palat. ²⁰ εἰ καὶ μὴ τῷ βυθῷ συνκατέδυσεν. ²¹ ἀγωγίμων αὐτοῦς, παντ. ²² τοῖς πατρ. τῷ τοῦ Θεοῦ λιμένι προσώρμησαν. ²³ τίς ἄρα ὁ ἄρπυξ τῆς.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(26) Ὑπομνησκούσα. Cod. T. ὑπομνησκούσα.
 (27) Διατιθῆναι, ita Regius, Tolosanus διατεθῆναι.

τῷ ἔργῳ. Τὴν γὰρ κρίσιν ἀνένδοτον βλέπουσα, καὶ τὴν ὀδύνην τοῦ χωρισμοῦ λογιζομένη, τοῦ κατ' ἑαυτὴν ἀμελήσασα λυπηροῦ, τὸ ἐμοὶ κεχαρισμένον ἐσκόπει· ἠττάσθαι θέλουσα ἐν οἷς καὶ βουλομένη νικᾶν οὐκ ἠδύνατο. Ἵστε δὲ ὅσον ἐστὶ διάζευξις τῶν ἀπαξ ἐνωθέντων νομίμως συνάφειζ γάμου, καὶ γινόμενων σῶμα ἐν ἀπορρήτῳ τοῦ ζεύξαντος οἰκονομῆ· ὅτι ὃν ποιεῖ πόνον μάχαιρα τέμνουσα σῶμα, τοῦτον ποιεῖ τῶν εἰς σάρκα μίαν γενομένων διάζευξις. Ἐγὼ δὲ τότε τὴν δύναμιν τῆς ἐπιθυμίας ἐθαύμασα, ὅτε εἶδον αὐτὴν καὶ φύσιν καὶ χρόνιον σχῆσιν νικήσασαν. Πόση γὰρ τις ἀφ' ὧν ἔλυσε δεσμούς ἀλύτους ἐστοχασζόμεν, οὗς μόνος οἶδε διαλύειν θάνατος τῆ ἀναισθησίᾳ παρέχων τὸ ἄλυτον. Αἰσθησις δὲ τοῖς ζῶσι ποιεῖ τῶς τὴν ὀδύνην ἀφόρητον συνηθείας ὑπομνήσκουσα (26) καὶ διαθέσεως, ἦν ¹⁶ μὴ μείζονος ἐπιθυμία καλοῦ ¹⁷ τῆς προτέρας ἀδρόως ἀμβλύνει τὰ κέντρα. Αὕτη με τῆς ἡσυχίας ταύτης ἐποίησεν ἐραστήν, καὶ πρὸς τὴν ποθουμένην ὠδήγησεν ἐρημίαν, καὶ μέχρι πολλοῦ παρσκευάσεν ¹⁸ διατιθῆναι (27) ἠδὲως γαλήνης ἀπολυόμενα πολλῆς, καὶ οὐρῶν πνεύματι πρὸς τὸν σκοπὸν εὐδυνόμενον, ἕως ἢ πόθεν οὐκ οἶδα καὶ πῶς ἐπεισπελάσασα ¹⁹ καταγιγῆ τὴν ζάλην ἤγειρεν ἐκείνην, ἥτις τὰς μυριοφόρους ὀκιάδας τῶν ἁγίων ἐχειμασε σωμάτων· ἐχειμασεν, ἀλλ' οὐ κατέδυσεν ²⁰ (28)· συνέτριψεν, ἀλλ' οὐκ ἐξημίωσεν τὴ τῶν ἀγωνισμῶν. Πάντα ²¹ γὰρ τὸν φόρτον (29) τῆς

ἐμπορίας μεθ' ἑαυτῶν οἱ κυβερνηταὶ λαβόντες πύμικαν πρὸς οὐρανὸν ἐκ πελάγους ἀνεκρούσαντο· τὰς **C** διαλυθείσας σανίδας καταλιπόντες τοῖς πειραταῖς ²². Καὶ τίς ἄρα λόγος τῆς ²³ ἀναιρέσεως τῶν ἁγίων, ἔφασαν ἐκεῖνοι· καὶ πῶς οἱ δουλεύοντες ἀμίμκτως Θεῷ παρεδόθησαν τοῖς ἀστέθειν εἰς ἀπώλειαν καίγνιον βαρβαρικῆς γενόμενοι χειρὸς; καὶ ἤρρησε τῆς Προνοίας ἡ δύναμις ἐπὶ τοιοῦτω σιωπήσασα δράματι, οὔτε κωλύσασα, δυναμένη, τὴν ἔφοδον, οὔτε ἀρασίᾳ τοῦς ὁμοθύμους παραγενομένους πατάσασα, οὔτε ξηράσασα τὰς ἀνόμους κατὰ τῶν ὁσίων ἀνατειναμένους δεξιὰς; ὡς πολλάκις ἐπὶ τῶν μακαρίων ἀνδρῶν

(28) Κατέδυσεν. C. R. κατέλυσεν.

(29) Πάρτα γὰρ τὸν φόρτον, etc. Gemina est allegoria in Consolatione Boetii lib. v, prosa tertia extrema.

αι Γραφαί γεγενῆσθαι διαγορεύουσιν. Καὶ γὰρ ⁷⁷ οἱ Α τῷ Ἐζεκιᾷ ἐπιστρατεύσαντες ἀδίκως ποτε Βαβυλώ-
νιοι (30) ἀπιστράφησαν ἄπρακτοι, οὔτε δυνήθεις
ἀδικῆσαι τοὺς πορθουμένους, καὶ προαποβαλόντες ⁷⁸
πολλοὺς τῆς οἰκειᾶς δυνάμεως, πανστρατὶ, κοιμη-
θέντες ὀλόκληροι, καὶ ὀλίγος κομιδὴ τῶν ζώντων
ἀριθμὸς εὐρεθέντες πρῶτ', ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε
χιλιάδες πῶς ἀνῆρέθησαν ⁷⁹, ἢ τίς ὁ ἀνελὼν οὐκ ἔχον-
τας εἰπεῖν. Ἐνδὲ γὰρ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἔργον ἀγγέλου ὁ
τοσοῦτος ἦσυχῆ γέγονε φόρος (31)· καὶ ἔκειντο καθέ-
δειν νομιζόμενοι σχεδία ὀπλισμένων νεκρῶν (32),
οὔτε πληγὴν ἔχοντες, ξίφους, καὶ τὰς ψυχὰς ⁸⁰ σεσυ-
λημένοι, θανόντες ἀληθῶς, καὶ ἔχον· οὐκ ἔχοντες
ἀναιρέσιως, ἄπορον ποιήσαντες τοῖς οἰκείοις ἐπὶ πολὺ
τὸ συμβάν. Ἐνυτεν γὰρ ἕκαστος διυπνίζων τὴν πέ-
λας, καὶ ἦν οὗτος ἀκίνητος· ἐκάλει, καὶ ἔμεναν ἀφω-
νος· ἤρευνα τὸ σῶμα, καὶ ἦν τοῦτο ἄτρωτον· ἐν ταῖς
ρίσιν ἐξήτει τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦτο ἦν ἔρημον τοῦ ζη-
τουμένου· ἕως ἐπιλάμπας ὁ ἥλιος πρῶτ' ἐπὶ τὸ πάθος ἡρ-
μῆνευσεν, τῷ χρόματι τῶν ἀνηρημένων διεξῆς τοῦ
θανάτου τὰ σύμβολα. Καὶ οἱ τῷ Ἐλισαίῳ δὲ πάλιν
ἐπαλθόντες Ἀσσύριοι (33), καὶ ζητούντες πρὸς φόρον
τὴν ἄγιον· καὶ οἱ τῷ Λὼτ ἐπιστάντες ⁸¹ κατὰ τῶν
ἀγγέλων τῆ οἰκίᾳ Σοδομίται· ⁸² ἐτραράθησαν ἄρασιξ,
χλιῆ παραβολέντες (34) τοῖς ζητούμενοις καὶ παί-
γνιον οἰσπερ ἀδικεῖν ἐβούλοντο. Οἱ μὲν γὰρ παραλυ-
θέντες ἐξήτουν ψηλαφῆται τὴν θύραν· οἱ δὲ οὐκ ἔδε-
σαν τοῦ χωροῦσιν ἀγόμενοι. Ἐγγύς ⁸³ ἔχοντες τὸ
ζητούμενον, καὶ πελάσαι τοῦτ' ⁸⁴ ὅπως [ισ. ὅμως.
Poss.] οὐκ ἔχοντες, ἀρρώστων δίκην, καὶ ἡρωτη-
ριασμένοι, ἀργὴν περικειμένοι παντευχίαν· ὥσπερ
ἦ τὴν δύναμιν, ἢ τὰ πρὸς τὴν πολεμικὴν ἐνέργειαν
μέλη λελωθήμενοι· τῆς στρατηγούσης τούτων ὕψως,
εἶτε θανούσης παντελῶς, εἶτε καθευδούσης ὑπὸν βα-
θύν ⁸⁵. Ἐνὶ γοῦν ἀόπλῳ εἶπετο αἰχμάλωτος τοσαύτη
πολεμίων πληθὺς κρημνοῖς καὶ φάραγξιν ἀφανισθῆναι
δυναμένη εὐκλῶς (εἰ τοῦτο εἶχεν ἡ τοῦ ἄγοντος γνῶ-

A neque extentas in sanctos profanas ac sœrilegas
exsiccas manus, ut in beatorum virorum gratiam
non semel factum Litteræ divinæ prædicant? Atqui
Babylonii qui adversus Ezechiam expeditionem
quondam injuste susceperant, aversi sunt, re in-
secta ⁸, ne minimo quidem iis quos vastabant illato
damno, accepta vero clade maxima, plurimis suo-
rum desideratis cum repentina simul totis castris,
pene omnes, morte consopiti, **19** exiguisque op-
pido vivorum numerus reperti mane centum octo-
ginta quinque cæsa commilitonum passim jacere
millia viderunt ⁹, ignari qua vi necata tanta cæde
tantulo unicæ noctis spatio perfungi unius angeli
manus potuit. Et tanti tumultus strages silentio
transacta est. Jacobant sopitorum specie, simulacrâ
vigentium armati mortui incruento prælio, sine
ferro anima privati. Non cicatrix, non vulnus, non
cruor, non vestigium cædis, illæsi, habitu spiran-
tium vere occisi, diu suspendentes familiarium
animos superstitium, dubitatione veri. Impellebat
experrectus quisque socium: vexabat, ad extremum
pungebat, ut ita saltem profundiozem solito som-
num excuteret contubernalis proximi; ille contra
jacebat immotus; vocabat nominatim, tacebat idem
mutus, tentabat, explorando, corpus, integram id
erat, quærebat in naribus spiritum, et hoc solum
indicium non fallebat. Sed allucens demum matu-
tinus sol cladem demonstravit, et interfectorum
colore nequaquam jam dubia mortis argumenta
dedit. Jam qui **20** Eliseum ad mortem quærebant
C Syri ⁶; et qui Loti oppugnabant domum in hospiti-
um angelorum contumeliam, Sodomitæ cæcitate
confusi ludibrium iis quos quærebant debuerunt
et præbuerunt ⁷. Et illi quidem dissoluti ostium
palpando quærebant; hi vero quo ducerentur ignori
ei quem infesti pelebant admovere manus coram
præsentem temperabant; sed in occasione, facultate

⁶ III Reg. xiii, 4. ⁷ IV Reg. xix, 13; Isa. xxxvii, 36. ⁸ IV Reg. vi, 13 sqq. ⁹ Gen. xix, 11.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANSIS.

⁷⁷ καὶ γὰρ φησιν, οἱ τῷ. ⁷⁸ καὶ πρὸς ἀποβαλ. Sfort. προαποβαλόντες Vat. Altemp. et Palat. ⁷⁹ τῶν
ἀναιρεθέντων ἦσαν. ⁸⁰ καὶ τὰς ψυχὰς ἄθροον. ⁸¹ ἐπιστ. Σδομίται. ⁸² Σδομίται des. ⁸³ ἦδει που χωρ.
ἀγομ. τάχα ἐγγύς. ⁸⁴ τῷ μὴ συγχωρούμενοι. ⁸⁵ βαθύς. Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(30) *Atqui Babylonii, etc.*, quod Babylonios vocat Sennacheribi milites μνημονικῶν videri possit ἀμάρτημα. Nihil enim Ezechie cum Babylonii nisi pacatum, ut constat. Tamen Antiquorum quidam Babyloniorum nomen Assyriis tribuunt, quorum more Nilus hic locutus est.

(31) Ἐνδὲ ἔργον ἀγγέλου ὁ τοσοῦτος ἦσυχῆ γέγονε φόρος. Sanctus Antonius apud sanctum Athanasium in ejus Vita ex isto silentio colligit istum vastatorem Assyriorum angelum lucis fuisse, quorum est tranquille et sine strepitu agere, cum dæmones nihil sine tumultu et fragore perficiant. Ὁ γοῦν ἀληθινὸς ἀγγελὸς ἀποσταλεὶς παρὰ τοῦ Κυρίου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, οὐ χρεῖαν ἔσχεν δχλων, οὐ φαντασίας τῆς ἐξουθεν, οὐ κτύπων, οὐ κρῶτων· ἀλλ' ἡρέμα τῆ ἐξουσία ἐπέχρητο, etc.

(32) *Σχεδία ὀπλισμένων νεκρῶν.* C. R. σχεδίοις. Puto corruptum esse locum; aliquando

D suspicabar legendum *σκαὶ ὀπλισμένων*, etc. Sed quærendum amplius.

(33) Ἀσσύριοι. Ita omnes codices, et interpres vetus ita legit, et in interpretatione sua posuit. Ego non dubitavi Scripturam sequi. Ex qua constat non Assyrios hosce, sed Syros fuisse (IV Reg. cap. vi, 9), tametsi sciam apud plerosque antiquorum Syros et Assyrios confundi passim: quod dudum monuit Adrichomius.

(34) *Παραλυθέντες.* Sodomitæ uno prius impetu conjuncti ferebantur. Sed postquam percussi cæcitate sunt, dissoluta est illa eorum conjunctio et dissipata. Nisi forte ad furorem libidinis qua ardentibus ferebantur hoc referendum; nam παραλύσθαι *mollitiæ resolvī*, effeminatum et lascivum esse aliquando sonat. Præcedenti versu, pro εἶπερ, ὁσπερ posui.

destituti, tanquam essent vel languore infirmi, vel mutilatione debiles, otiosum irrisi trahebant armorum apparatus; illa sicariorum ira, illo robore, illis valentium gladiatorum lacertis pudendo torpore resolutis: videndi facultate quæ gressus illorum regebat aut prorsus mortua, aut profundo certe somno consopita, ut quem persequebantur hostem, eum et quidem inermem captiva sequeretur tam numerosa armatorum cohors, facilitate quocunq[ue] sequaci, ut in voragines etiam et præcipitia duci facile potuerint, nisi non ita meritis barbaris, mitis ductoris pro instituto mansuetæ vitæ, **21** ac mira in lacessito hoste misericordia pepercisset. Sed demum salvi recepto visu beneficentia prophetæ viam quæ domum ferebat agnoscere potuerunt. Alias quonque rege impio adversus prophetam qui ejus impietatem arguebat irato, armatamque in eum intentante dexteram, extenta quidem est plena gladio manus, ut cruentam homicidæ voluntatem et ulciscendi impetum patefaceret¹¹. At arefacta perstitit in eo minantis habitu suspensi, ut si nervis careret, ac non valentis hominis, sed ære fusæ statuæ membrum esset rigidum, et ab ea specie nequaquam commutabile in quam prima designatione formæ, artiâcis arbitrio esset figuratum: idque ita factum est ne prophetæ corpus ea pateretur quæ injusta impotentis tyranni manus effreni iracundiæ serviens illatura erat. Quæ cum ita sint, quomodo hi quos narras ita sine auxilio perierunt? tantumque prævaluit homicidarium furor ut interpellante nemine destinatum impune perpetraret scelus?

Atemia (inquam ego) quid nunc opus est disputationem de Providentia **22** commovere? quis enim est idoneus ad Dei judicia comprehendenda causamque ita utrinque cognoscendam, ut in tam intricata perplexitate controversiæ, divinæ supremi Domini providentiæ jus propugnet et obtineat, ejusque voluntatem ac gubernationem ab omni injustitiæ suspitione purget? Hæret, mihi credite, nostra omnis in hoc ratio, neque ulla satis acris est acies humanæ mentis ad rem ita abstrusam discernendam; sed in conata deficit, obruiturque victa difficultate comprehensionis, dum non invenit causam et rationem idoneam quam singulis assignet eventibus. Nam, quod memoriam veteris historiæ repetebatis, habuit etiam olim aliquando cursum liberum malitia perditorum; et connivente justitia, ultione sustinenda, facinorosorum audacium insidiis oppressi sæpe boni sunt, quorum omnium discussio extremi iudicii cognitioni reservatur. Annon enim Abelem (cujus pietas et religio ipsius Dei testimonio comprobata est) Cainus præ invidia frater interfecit¹²? nec parentes miseratus, quos, cum nunquam mortuum adhuc viderent, novitate inusitati **23** mali oblato misero spectaculo cæsi silli inexpertos vesanus perculit, nec Deum veritus quem multis modis violare ac provocare uno facto fanaticus non dubitavit. Primum audacia cædis contra ejus interdictum tum primum attentatæ, tum imminutione humani generis vixdum crescere ac

α μη και πρόθεσις), τότε σωθείσα, ὅτε τὴν ¹¹ ὄψιν κηδεμονία τοῦ προφήτου ἀπέλαθεν [Ισ. ἀνέλ. Ροσσ.]¹⁷, ὁδὸν ἰδεῖν δυναθείσα φέρουσαν πρὸς τὴν οἰκειαν πατριδα. "Ἄλλοτε βασιλείῳ ἀσεβοῦς κατὰ προφήτου τὴν παρανομίαν ἐλέγχοντος, θυμουμένου, καὶ τὴν δεξιὰν κατ' αὐτοῦ ὠπλισμένην ἐπάραντος, ἀνετάθη μὲν ξιφηφόρος ἡ χεὶρ, πρὸς ἐλεγχον φονικῆς προαιρέσεως. "Ἔμεινε δὲ ξηρὰ ἐν μετεώρῳ τῷ σχήματι, καθάπερ ἀνδριάντος οὐ πεφουκία πρὸς ἄλλο μεταρρυθμιζέσθαι σχῆμα ἢ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ρυθείσα παρὰ τοῦ τεχνίτου ἐδέξατο. Ἰνα μὴ πάθη προφητικὸν σῶμα ἄπερ ἡ ἄδικος χεὶρ ἡμελλε δρῆν, ὑπηρετοῦσα παρανόμῳ θυμῷ. Πῶς οὖν οἱ νῦν θανόντες ἔθανον ἀδοθηται; καὶ ἡ τῶν ἀνελότων γνώμη τὸ ἔργον ἤγυσεν εὐκόλως, οὐδεὶς οὐδαμῶθεν ἀπαντήσαντος αὐτοῖς **B** δυσχεροῦς;

prophetam qui ejus impietatem arguebat irato, armatamque in eum intentante dexteram, extenta quidem est plena gladio manus, ut cruentam homicidæ voluntatem et ulciscendi impetum patefaceret¹¹. At arefacta perstitit in eo minantis habitu suspensi, ut si nervis careret, ac non valentis hominis, sed ære fusæ statuæ membrum esset rigidum, et ab ea specie nequaquam commutabile in quam prima designatione formæ, artiâcis arbitrio esset figuratum: idque ita factum est ne prophetæ corpus ea pateretur quæ injusta impotentis tyranni manus effreni iracundiæ serviens illatura erat. Quæ cum ita sint, quomodo hi quos narras ita sine auxilio perierunt? tantumque prævaluit homicidarium furor ut interpellante nemine destinatum impune perpetraret scelus?

Καὶ τί γὰρ δεῖ νῦν, ἔφη, κινεῖν τοὺς περὶ Προνοίας λόγους; τίς δὲ καὶ ἱκανὸς πρὸς διάληψιν ¹⁸ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων παραστήθη ἐν τοσαύτῃ δυσχερεῖα πραγμάτων τῆς οἰκοομίας τοῦ Δεσπότου τὸ δίκαιον; "Ἄνετε ¹⁹ πᾶς ἀνθρώπινος λογισμὸς πρὸς τὴν τοιαύτην ἔρευναν, καὶ ἀποπίπτει νικῶμενος τῷ ἀπειρῷ τῆς ²¹ καταλήψεως, οὐχ εὗρισκαν αἰτίαν εὐλογον ἑφαρμῶσαι τοῖς γενομένοις ²². Καὶ γὰρ πάλαι πολλὰ γέγονε τοιαῦτα· καὶ πέρας ἔλαβε τῶν πονηρῶν ἡ ἐπιβουλή, τῆς δίχης σωτηρίας τῆς τῶν τολμηθέντων τὴν ἐκδίχσιν, καὶ ἐπισχούσης τὴν ἄμυναν· ἐπειδὴ πάντως καιρὸς κρίσεως τὴν τοῦτων ἐπέδεχεται ²³ ζήτησις. Πῶς γὰρ τὸν "Ἀβελ ἐπ' εὐσεβείᾳ παρὰ τοῦ μαρτυρημένου φθονήσας ἀνεῖλεν ὁ Καὶν καὶ γονεὶς λυπήσας ²⁴ οὕτω νεκρὸν θεασαμένους ποτὲ, ὅτε ἰδόντας πείραν ὄλωσ θανάτου, καὶ θεὸν παροργίσας ἐπὶ πρώτη τολμηθείσῃ σφαγῇ, καὶ ἐν νεαρῇ κτίσει μειώσας ἄρτι τὸ γένος αὖξιν ἀρξάμενον; Καὶ οὐδὲ ὡς ἀδελφὸν οἰκτείρας κοινωνήσαντα αὐτῷ γεννήσεως καὶ ανατροφῆς, οὐδ' ὡς παρμυθίαν θελήσας ἔχειν τῆς ἐρημίας, μόνος μετὰ τῶν φυσάντων, μέλλων ἐνδιατρίβειν τοσοῦτον πλάτει τῆς γῆς· οὕτω πολλῶν ὄντων ἀνθρώπων, καὶ οὐ ποιούτων ἐκ τοῦ πλάθους ἀλλήλοισ παραμυθίαν. Πῶς δὲ τὸν Ναβουθ λίθους καταλευσθῆναι Ἰεσαβὲλ παρανομοῦσα προσέταξε, μὴ ²⁵ τὴν κτήσιν αὐτῆ τοῦ ἀμπελώνος παραχωρήσαντα; Πῶς δὲ καὶ μὴ βρομφαίᾳ τοῦ Δαὶμ ἐπεσον ἐξήκοντα καὶ τρεῖς πρὸς τοὺς τριακοσίους ἱερεῖς; "Ἡ πάλιν ἄπειρον τῶν δικαίων ἐν τῇ Ἱερου-

¹¹ III Reg. xiii, 4. ¹² Gen. iv, 8.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

¹⁸ σωθ. μόνον ὁπότε. τὴν. ¹⁷ τοῦ προφ. ἀπειλήσει. ¹⁸ ἤγυσεν εὐπετώσ. ¹⁹ πρὸς κατάληψιν. ²⁰ ἀνετεῖ πᾶς. ²¹ τῷ ἀπείρῳ τῆς. Vat. Sfort. ἀποβῆται All. ²² γινόμενοις. ²³ τῶν τοιοῦτων ἐκδε. ²⁴ πρώτος λόγ. προστάξει μὴ. ²⁵ προκειμένων Palat.

σαλῆμ πῶς ἀνήρρηται πλήθος κρατησάντων πολεμίων A
τινῶν, θηρίους καὶ οἰωνοὺς εἰς βρῶσιν παρακείμενον ;
οὗς ὁ Μελιψδὸς ἀποθρηγῶν ἔλεγεν (35) · Ἐθερτο τὰ
θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετει-
νοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν δούλων σου
τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. Ἐξέχεον τὸ υἷμα αὐτῶν
ὡσεὶ ὕδωρ κύκλῳ Ἱερουσαλῆμ, καὶ οὐκ ἦν ὁ
θάπτων. Πῶς δὲ προφητῶν ἀπέθανον καὶ ἀποστόλων
χοροὶ πρὸς τῶν παρανόμων ἐπιβουλευθέντες, πρι-
σθέντες (36), σφαγέντες, καταλευθέντες, καὶ οὐ μόν-
ον οὐδὲν ἄξιον πεπραχότας θανάτου, ἀλλὰ καὶ εὐερ-
γέται τῶν ἀνηρηκότων ἀπὸ γεγεννημένοι. Ἐὼ λέγειν
περὶ τῆς ἀπειροκάκου τῶν νηπίων ἡλικίας, πῶς οἱ
μὲν ἐπὶ τοῦ Φαραῶ τῷ ποταμῷ ἀπεπνίγησαν ¹⁶ ὕδα-
τι, φόβῳ τῆς ἐπιτροφομένης ¹⁷ νεότητος, τοῦτον κα-
ταδικασθέντες τὸν θάνατον, οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ Ἡρώδου B
ἔξφει διαφθαρέντες οἰκτρῶς πρὶν γεύσασθαι τῶν
ἡδέων τοῦ βίου, ὀδύνης πειραθέντες θανατικῆς · Ἰνα
μὴ λάθῃ τραφεὶς ὁ ὑπονοούμενος βασιλεύς. Καὶ τού-
τοις πᾶσιν ἐφησύνχασεν ὁ κριτῆς ἀκώλυτον ἕσασ
φέρεσθαι τῶν μαιφρόνων τὴν αὐθάδειαν. Τὴν γὰρ
ἡμέραν τῆς κρίσεως αὐτοῖς ἔστησεν ὄρον τῆς ἀντα-
ποδόσεως τῶν πεπραγμένων · καὶ μακροθυμεῖ τίως,
τῶν νόμων τὴν παράδασιν καὶ τὰς εὐθύνας εἰς ἐκαί-
νον τηρῶν τὸν καιρὸν.

in flumine, Pharaonis imperio, augeri Hebræorum res et succrescente in dies sobole corroborari non
ferentis ¹⁷. Alii jussu Herodis scrutantibus latebras fatalis, ut putabat, sibi pueri, et formidatum regem
opprimere mature cupientis, miserabiliter jugulati sunt, acerbitate experiri coacti violentæ necis
antequam eorum quæ jucunda sunt in vita gustum adhuc usurpare ullum per ætatem potuissent ¹⁸. Qui-
bus in omnibus continuit **25** se judex liberamque per nefas omne ferri sivit effrenem impotentiam tyran-
norum. Eo quod statuit illis diem retributionis terminum, quo rationes omnium recte secusve fa-
ctorum exacturus est ad omnibus, interim comperendinat, decretoriam sententiam in edictam cogni-
tioni diem differens.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οὐτε τοῦ παρόντος καιροῦ, οὐτε C
τῆς ἐμῆς δυνάμεως, κινεῖν ¹⁸, ὡς προλαβὼν ἔφη,
τὰ δόγματα τοῦ χρόνου πολλοῦ ¹⁹ καὶ γλώσσης ἰκανῆς
χρηζόντα πρὸς ἐξομαλισμὸν πρέποντα τῇ δικαιοσύνῃ
θεοῦ. Ἄ δέ με τέως νῦν τὸ ἐμὸν πάθος ἐπέγειρει εἰ-
πεῖν, ταῦτα λέξω · τάχα τι βῆρον ¹ ἔσομαι μικρὸν
ἐπικουφισθεὶς τῆς ἀπορήτου ὀδύνης. Οὐ φέρω γὰρ
τὴν μνήμην ἧς τὸ ἔργον θεάεσμαι, πῶς οὐκ οἶδα τὴν
πεῖραν ἐνεγχῶν ἧς τὴν ὑπόμνησιν ὀδυνῶσαν ἀναίνο-
μαι. Μικροῦ δεῖν καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀχαριστῶ ²,

¹⁶ III Reg. xxi, 11. ¹⁷ I Reg. xxii, 18. ¹⁸ Psal. lxxviii, 25. ¹⁹ Hebr. xi, 37. ²⁰ Exod. i, 5.

¹⁴ Matth. ii, 16.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁶ ἀπενέχθησαν Palat. ¹⁷ ἐπιτραφισομένης Palat. ¹⁸ ἐμῆς δυναμ. λέγειν. ¹⁹ καὶ χρόνου πολ. Palat.
¹ τάχα τι βῆμων. ² τοῖς ὀφθ. ἀπεχθάνομαι.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(35) Locus hic psal. lxxviii ab aliis de tempo-
ribus Antiochi, ab aliis de Titī accipitur. Ego as-
sentior doctissimo interpreti Psal. qui ex Isaiæ
lxiv, 6 sqq., et Jeremiæ xx, 8 sqq., acute colligit,
totum hunc psalmum deplorare vastitatem Hiero-
solymsi illatam a Chaldæis et Nabuchodonosore.

(36) Πρισθέντες, secti. Vox Latina non ex-
primis perfectissime vim Græci verbi, quod valet
serra scindere, sive, ut loquitur sanctus Hierony-
mus, serrare. Respicit porro Isaiam hoc genere
supplicii, jussu Manassis affectum. Sicut et Apo-
stolus ad Hebr. xi unde est hic locus. Paulo supe-

multiplicari, ut a Deo jussum erat, incipientis ; nec
fraterni nominis, nec communis educationis et ori-
ginis : postremo ne sui quidem ipsius ratione habita,
qui se non cogitaret in tanta vastitate orbis et pau-
citate, subtracta germani societate fratris, sine sola-
tio, nec sine periculo, tristem et anxiam vitam misere
tracturum. Annon item justum Nabuthem obruen-
dum lapidibus curavit scelerata Jesabel, quod is vi-
neam ei concedere suam noluisset ¹⁴? Doec vero
Idumæi gladio tres et sexaginta supra trecentos
sacerdotes nonne ceciderunt ¹⁵? Et rursus innu-
merabilis multitudo justorum nonne trucidata Jero-
solyinis est a quibusdam hostibus qui ea expugnata
urbe eos feris atque avibus, ut Psalmista inærens
24 queritur, objecerunt? Posuerunt, inquit, *mor-
talia servorum tuorum escas volatilibus cæli ; carnes
sanctorum tuorum bestiis terræ. Effuderunt sangui-
nem ipsorum tanquam aquam in circuitu Jerusalem,
et non erat qui sepeliret* ¹⁶. Ut vero jam integri pro-
phetarum ceciderunt et apostolorum chori insidiis
impiorum circumventi, secti, cæsi, lapidati, cum
adeo nihil dignum morte commisissent, ut etiam
de illis ipsis a quibus trucidabantur privatim es-
sent bene meriti ¹⁷. Mitto commemorare de experte
culpæ infantium ætulatæ, quorum alii extincti sunt

Sed hæc, ut modo dixi, neque hujus temporis,
neque meæ certe facultatis disputatio est. Longi
quippe res esset otii eloquentiæque non mediocris
defensionem Providentiæ et conciliationem permis-
sionis malorum cum divinæ rectitudine justitiæ,
oratione velle completi. Reflectam igitur me refe-
ramque sermonem ad ea quæ meæ mihi cladis sen-
sus recens suggerit, narrationemque quam expectatis
reidam, si modo, ut spero, paululum vis doloris se
remiserit. Non enim vel ipsam sero recordationem

rius in numero sacerdotum, qui occisi sunt a
Doeg jussu Saulis est aliquid novum ; trecentos
enim sexaginta tres cæsos sacerdotes numerat.
Vetus interpres sexcentos sexaginta tres legit.
Atqui Septuaginta, ut exstant hodie, trecentos
tantum et quinque numerant. Theodorus trescen-
tos quinquaginta in suis codicibus habuit. Sed
Græci solemniam peccant in multiplicatione nume-
rorum. Septuaginta enim in sinceris editionibus,
lxxxv tantum agnoverunt sacerdotes occisos, ut
apparet ex Complutensi et Regia. Cui numero
Hebræa et Vulgata consentiunt.

ejus rei quam usurpavi præsens oculis, ut jam mirer quo pacto tantam perferre mali vim poterim, cujus cogitationem molestissimam etiamnum aversatur animus. Ac parum abest quin irascar ipsis oculis formarum artificibus 26 illarum quæ ex re præsentī jam infixæ intimis in hærent sensibus, seque semper ostentant obtruduntque respicienti, et assiduitate pertinaci nullo non pungunt tempore: noctu insomniis, per diem curis et cogitationibus tristissimis. Neque enim ut plerisque ita mihi quoque mœroris laxamentum somnus est; sed tunc mihi occurrat horrenda cædis species, et cruenta interfectorum tanquam a recenti vulnere ac velut a letali plaga palpitantia simulacra: quo, quanquam inani, spectaculo recrudescit dolor. Sed cum me sermonis ipsa series tempus esse admo- neat reliquæ reddendæ narrationis, oportet me primum exponere quo vitæ instituto sancti Patres illis locis uterentur; tum qui sint e contrario ritus moresque Barbarorum a quibus illi sunt occisi, corpus historiæ, nullo eorum omisso quæ ab ejus cognoscendæ cupidinis requiri jura possint. Cum enim effectu frustrari cupiditatis et voti cujusvis permolestum est, tum mordere præsertim 27 animum solet pernegatum indicium exquisitæ veritatis, angens semper et sollicitans, donec curiositas cognitione satiatur.

NARRATIO III.

Gens igitur quam diximus ab Arabia usque ad Ægyptum mari Rubro et Jordane fluvio præsentam incolit solitudinem. Nullius artis, ne mercaturæ quidem aut agriculturæ, studio unquam dedita; sed raptō assuetis vivere, vis instar artis est, et omnem vitæ opportunitatem conficit gladius; nam aut venatione cæsis vescuntur bestiis, aut ex insidiis grassantes in viatores, commeatum latrocinio extorquent: adeo quocumque modo victum sibi necessarium expediant, industria, vel injuria, nihil pensi habent. Sin casus forte aliquis, utroque illo interverso quæstu, annonam incenderit, tum vero jumentis ipsi propriis (ea sunt fere cameli dromades) ferino ritu rabieque ad cibum abutuntur; singulisque per familias et contubernia macialis, cruentas adhuc carnes et semicrudas, vapore tantum ignis afflatis modico, 28 quo ad mollitiem subactæ aliquam leviores, ac saltem non irritum facessant dentibus trahendi laborem, canina prorsus aviditate vorant. Jam Barbaris nulla religio, nulla Dei vel manufacti, vel mente cogniti cura cogitatiove. Lucifero tantum astro cærimonias adhibent, et proni supplicanti, atque optima quæque ex præda immolant, quando ipsis cumque rerum

τῶν τύπων ἐκεῖνων γενομένοις αἰτίοις, πρὸς οὐδὲ ἀφορᾶν ἀεὶ βιαζόμενος, διηνεκῶς ἔχω νύττον με τὸ πάθος, νύκτωρ μὲν τοῖς ἐνυπνίοις, μεθ' ἡμέραν δὲ τοῖς λογισμοῖς ἀνώμενος ἀνίαν πικράν. Οὕτε γὰρ καθυέδων ἀμέριμον ἔχω τὸν ὕπνον ὡς πολλοὶ τῶν μεθ' ἡμερινῶν ἀνιέμενοι τῷ κάρῳ τοῦ ὕπνου· καὶ τότε δὲ μέ τις ταράττει φαντασία τῶν τετελεσμένων, καὶ τὰ εἰδῶλα παραφαίνει νεοσφαγῆ⁸ καὶ σπαίροντα, ὡς ἐπὶ νεαρῷ πάθει πάλιν τὸ ἔλγος κατείζουσα. Ἄναγκαῖον δὲ τῆς ἀκολουθίας διδούσης καιρὸν τοῦ λόγου⁹, τὸν βίον πρότερον διηγήσασθαι τῶν ἐν τοῖς τόποις ἐκεῖνοις ἀγίων, καὶ τὴν ζωὴν εἶπαι τῶν ἐπελθόντων Βαρβάρων· ἴν' ἔχη τὸ σῶμα τῆς ἱστορίας τὴν ἁρμονίαν ἀκλόουθον, οὐθενὸς παραλείμενου τῶν εἰς γῶσιν ἔλθειν τοῖς φιλομαθέσιν ὀφειλόντων. Οἷδε γὰρ λυπεῖν σιωπηθὲν τὸ γνωσθῆναι σπουδαζόμενον ὡς ἂν ἀποτυχία ποθομένου πράγματος θλίβον ἀεὶ ἕως ἂν πληροφορήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν γνωσθῆν.

ut aptum ex parte omni sibi que cohærens appareat

ΔΙΗΓΗΜΑ Γ'.

Τὸ μὲν οὖν εἰρημένον ἔθνος τὴν ἀπὸ Ἀραβίας μέχρις Αἰγύπτου, θαλάσση Ἐρυθρᾷ καὶ Ἰορδάνῃ ποταμῷ παραταταμένην νέμεται⁸ ἔρημον· οὐ τέχνην, οὐκ ἐμπορίαν, οὐ γεωργίαν ἐπιτηδεύον ποτε, μόνην δὲ τὴν μάχαιραν ἔχον τῆς τροφῆς ὑπέδειν. Ἡ γὰρ ἀγρεύοντες τὰ τῆς ἐρήμου ζῶα διαζῶσι σαροφαγοῦντες· ἢ τοὺς παρατυγχάνοντας αἰς ἐπεδρεῦουσιν ὀδοῖς ληϊζόμενοι τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν⁹ ἑαυτοῖς ἀνύουσιν ὀπωσοῦν. Ὅταν δὲ ἀμφοτέρων ἀπορία ᾖ, καὶ σπανίση⁹ τοῦτοις τὰ ἐπιτήδεια, τότε τοῖς ὑποζυγίοις (κάμηλοι δὲ εἰσι δρομάδες) πρὸς ἰδωδὴν κατακέχρηται, θηριώδη καὶ ὠμοδόρον (37) ζῶντες βίον, κατὰ συγγενείας⁹ ἢ συσκηνας μίαν σφαγιάζοντες (38), καὶ θέρμη πυρὸς ὀλίγη τῶν σαρκῶν χαυνοῦντες τὸ εὐτονον¹⁰, ὡς μόνον εἴκειν (39) μὴ¹¹ πρὸς πολλὴν βίαν ἔλκουσι τοῖς ὀδοῦσιν ὡς¹² εἰπεῖν, τρέπονται κυνικῶς. Θεὸν οὐκ εἰδότες οὐ νοητὸν, οὐ χειρότευστον· ἄστρον δὲ τῷ πρωτῷ προσκυνοῦντες καὶ θύοντες ἀνατέλλοντι (40) τῶν λαφύρων τὰ δέκιμα, ὅταν ἐξ ἐφόδου ληστρικῆς αὐτοῖς περιγένηται τι πρὸς σφαγὴν ἐπιτήδειον. Παῖδας δὲ μάλιστα προσφέρειν σπουδαζοῦσιν ὄρα¹² καὶ ἡλικίας ἀκμῆ διαφέροντας· ἐπὶ λίθων συμπεφορημένων περὶ τὸν ὄρθρον τοὺτους ἱερεύοντες. Ὁ με καὶ λίαν, ὧ φησὶ

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

⁸ μεθ' ἡμερινῶν φροντίδων Παλαί. ⁹ παραφαίνειν νεοσφ. Παλαί. ¹⁰ καιρὸν τῷ λόγῳ. ¹¹ δίκηνουμένην νέμ. ¹² τὴν τῶν ἀναγκαίων χρεῖ. ¹³ ἀπορία σπανίση. ¹⁴ συγγεν. γὰρ Sfort. et Val. qui legunt συγγένειαν, et Sfort. συσκηνας. μίαν αὐτοῖς σφαγιάζ. ¹⁵ τὸ ἔντονον. ¹⁶ deest μὴ. ¹⁷ ἔλκουσιν αὐτῶν τοῖς ὀδοῦσιν ὀβῶς, ὡς. ¹⁸ φέρειν αὐτοῖς ἢ σπουδῆ ὡς.

PETRI POSSINI NOTÆ,

(37) Ὀμοδόρον. C. R. αἰμοδόρον.

(38) Σφαγιάζοντες. C. R. σφάζοντες.

(39) Εἴκειν restituiimus ex o. R., in Tolos. erat

ἔκειν.

(40) Ἀνατέλλοντι. C. R. ἀναφέροντι.

δύναει¹⁵ καὶ ταράττει, μήπως τοῖς ἀνόμοις ἢ μορφή A
τοῦ παιδός, πρὸς τὴν νενομισμένην ἀσέβειαν ἔχουσα
τι λίχνον (41) καὶ ἐπαγωγὸν, γένηται χρήσιμος πρὸς
τὸ δοκοῦν αὐτοῖς· καὶ ἀγνῆς σῶμα ψυχῆς ὑπὲρ τῶν
ἀκαθάρτων ἀνενεχθῆ τοῖς καταμναλοῖς ἱερεῖον δαι-
μοσι, λύτερον αὐτοῖς καὶ καθάρσιον, ὡς δοκοῦσιν,
ἔσόμενον, ἀνθρωποθυτεῖν ἀφειδῶς εἰθισμένοις, καὶ
οἰκτον οὐκ εἰδῶσι λαβεῖν τῶν ἀναιρουμένων παίδων,
¹⁶ καὶ [ισ. κἄν] σειρήνια θρηνηθῶσι δεόμενοι. Ἦν δὲ
οὔτοι μὴ παρῶσι, κάμηλον λευκὴν τῷ χρώματι καὶ
ἄμωμον ἐπὶ γονάτων¹⁷ ἀνακλινάντες περιέρχονται
τρίτῃ κύκλῳ κειμένην παμπληθεὶ δολιχεύοντες (42).
Ἐξαρχεῖ δὲ τις καὶ τῆς περιόδου καὶ ὥδης τῆς εἰς
τὸ ἄστρον αὐτοῖς πεποιημένης, ἢ τῶν βασιλευόντων,
ἢ τῶν ἡλικία καὶ γῆρα σμυνομένων ἱερέων. Ὅς
μετὰ τὴν τρίτην περίοδον, οὕτω τῆς ὥδης παυσάμε- B
νον τοῦ πλῆθους, ἔτι δὲ ἐπὶ γλώττης τὸ ἀκροτελευ-
τιον τοῦ ἐφυμνίου φέροντος, σπασάμενος τὸ ξίφος,
εὐτόνωσ· παῖει κατὰ τοῦ τένοντος, καὶ πρῶτος μετὰ
σπουδῆς τοῦ αἵματος ἀπογεύεται. Καὶ οὕτως προσ-
δραμόντες οἱ λοιποὶ ταῖς μαχαίραις οἱ μὲν σὺν ταῖς
θριζῖν μέρος τι βραχὺ τῆς δορᾶς ἀποτέμνουσιν, οἱ
δὲ τὸ ἐπιτυχὸν ἀρπάζοντες τῶν σαρκῶν ἀποκόπτου-
σιν. Οἱ δὲ μέχρι σπλάγγων χωροῦσι καὶ ἐγκάτων,
οὐδὲν τῆς θυσίας (43) καταλιμπάνοντες ἀκατέργα-
στον, δὲ δυνήσεται· λοιπὸν προσοφθῆναι (44) φαίνονται
τῷ ἡλίῳ. Οὕτε γὰρ δόσεων καὶ μυελῶν ἀπέχονται,
νικῶντες παραμονῇ τὴν κραταιότητα, καὶ σχολῇ
περιγερόμενοι τῆς ἀντιτυπίας. Οὗτος μὲν οὖν τοῖς
Βαρβάρους βίου καὶ θρησκείας ὁ νόμος· καὶ οὕτως C
ἐμβιοτεύοντες τῇ ἐρημίᾳ τόπους ἐκ τόπων ἀμείβου-
σιν, ἐκεῖ τὰς παρεμβολὰς ποιούμενοι ὅπου δ' ἂν χι-
λὸν εὐπορον ἦ¹⁸ τοῖς κτήνεσι καὶ ὕδωρ εὐρεῖν¹⁹ δαψι-
λές.

Ipsis pilis abscidunt, pars quod cuique primum 30 captanti occurrerit hostiæ membrum
rapiunt. Ne intestinis quidem visceribus parcitur, religiose caventibus Barbaris ne quid ad primam
lucem mox orituri solis superesse non confectum et cerni possit. Ergo non medullis, non ossibus
temperant, solidorum duritiem constantia laboris et patientia vincentes. Hoc victu et religione Bar-
bari feram et desultoriam passim per solitudinem vitam circumferunt in iis locis in quibus jumentis
pabulum et aquæ benigna copia non desit, castra fere metantes.

Ὀλίγους δὲ τόπους τῆς ἐρημίας οἱ τὸν μοναχικὸν
μετερχόμενοι βίον ἐπιλεξάμενοι, ἐνθα τὴν ἀνάγκην
τοῦ σώματος ἔστιν ὅπως οὖν πλησῆται²¹ τῇ τοῦ ὕδατος
εὐπορίᾳ, οἱ μὲν καλύβας πηξάμενοι, οἱ δὲ σπηλαίους
καὶ ἀντροῖς διαζῶσιν ἐμβιοτεύοντες²². Ὀλίγοι μὲν
τὴν ἐκ πυρῶν εἰδότες τροφήν, τοσαύτης ἐρημίας²³
τὸ ἀγρον ἐπιμαλεῖα πρὸς σίτου γένεσιν βιάσασθαι
δύνανται, σκαλιδοῖ²⁴ μικρὰ βραχέϊαν καὶ λυπρὰν ἐρ- D

Jam ejusdem hujusce solitudinis pauci a paucis
monasticæ vitæ sectatoribus frequentantur loci,
delecti non anxie a nihil sibi aliud providentibus
nisi ad malignum victum et necessarium usum
corporis perennem aquæ venam. Hi partim in ex-
structis tuguriis, partim speluncis sub natis an-
trorum tectis utcunque vivunt. Qui vero inter eos
panis usum non repudiant, qui perpauca sunt, ii ex

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁵ ὀδυνᾷ Sfort. et Palat. ¹⁶ κἄν πάντα ποιῶσι, κἄν θρηνηῶσι des. ¹⁷ ἐπὶ γόνατα κατακλινάντες περιερ. τρί-
τον. ¹⁸ ἢ τῶν ἡλικία γῆρας σμν. ¹⁹ δυνήσεται. ²⁰ ἦ des. ²¹ εὐροῖεν. ²² παραμυθεῖσθαι τῇ τοῦ. ²³ ἂν τοῖς
ὀποκρυβέντες διαζῶσιν οὕτω τὴν ἀρετὴν μετερχόμενοι. ²⁴ ὄσοι τῆς ἐρημίας τό. ²⁵ δυνατός, οἱ καὶ σκαλι.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(41) Ἐχουσα τι λίχνον. Vide initium *Lauda-
tionis Albiani*.

(42) Δολιχεύοντες. Proba lectio, quamvis codex
Regius suggerat δολίως χλεύοντες.

(43) Οὐδὲν τῆς θυσίας. Sic habet c. R. Dux
sunt aliæ præterea lectiones. Cod. Tol. offert οὐ-
σίας, alius, quidam ὄσας.

(44) Προσοφθῆναι. C. R. habet, ποτὲ ὀφθῆναι.

vasta et pestilenti solitudine metatis sibi **31** fundis non amplis, illis ipsis arenis exiguo sarculo subigendis, vix tandem multo labore sibi extundunt necessariam annonam. At plerique crudis oleribus capitibusque tenerarum stirpium arte nulla curave condiendi facili victu et parabili naturæ desiderium sedant, superfluis coquorum pistorumque artificis multum valere jussis, ne nimia curandi corporis diligentia utilioribus meliorum curis tempus eximat necessarium. Ergo pura mente, sobrii, religiosum cultum Numini rite ac caste adhibent; crapula carniū et nidore jusculorum nequaquam aut rationem prægravantibus, aut libidinem irritantibus; pleurosque enim videmus sic in potestatem hodie reductos ab impotenti et intemperanti gula, ut visu, olfactu, gustu, uni abjectæ atque insatiabili cupiditati servire misere cogantur, laboriosa ac sumptuosa commisione liquorum, exquisito temperamento in varias odorum et colorum qualitates elaborato, tanta cura fomitem et materiam libidini plus satis per se ardenti infelices **32** admovent. Nec enim helluonibus hisce sufficit, aut saporum varietas, aut odorum in obsoniis confusione temperatæ et invicem refractæ qualitates, nisi etiam in salsamentis et jusculis pictura varii coloris gulæ desiderium per oculos lacessant: adeo flava illis et candida, et ex atro dilutæ pellucidæ nigredines ante gustatus experientiam visum pascent, qui ne lætetur solus, sed hauriant voluptatem sibi propriam nares quoque, nimirum quæ aromata suavissime fragrant immiscenda sunt jusculis; tum ne infra expectationem delectetur gula committenda et confundenda sunt unam ad suavitatem condiendam, acria cum dulcibus, stringentia cum salis. Hinc cnicī et oryzæ, crocique et ex nucibus eliquati succi et aliæ coloramentorum omne genus varietates mistionibus a pictorum, opinor, arte mutatis eo fuce quicunque nauseantibus patatur placiturus ferentorum su-

γαζόμενοι: ²⁸ γῆν, καὶ ὄσπν ἢ πρὸς τὸ ζῆν ἐνδεῶς ἀναγκάζει χρεῖα. Οἱ δὲ πολλοὶ λαγάνων ἁμῶν καὶ ἀκροδρῶν στοιχῶσι ²⁹ διαίτη (45) τρέπεζαν ἀκαρύκευτον ἀγαπῶντες ³⁰ καὶ ἀτεχνον, μακρὸν ³¹ χαίρειν εἰπόντες ὀφθαρμῶν καὶ αἰτοπότων περιεργελαί· ἵνα μῆτε πλὴν καιρῶν τῆ τοῦ σώματος σχολάζοντες θεραπεύει τῆς ἀναγκαιοτέρας ³² ἀμελῶσι προσεδρία. Ἄλλὰ καθαρῶ τῷ νῦ τὸ θεῖον θρησκεύουσι: ³³ νηφαλαίως ³⁴, σαρκῶν κραιπάλη τὸν λογισμὸν οὐ βαρούμενοι: οὐδὲ ζωμαρίων κνίσθη ³⁵ τὴν τῆς γαστρὸς κολακεύοντες ἡδονῆν (46). Τοσοῦτον γὰρ ³⁶ ἴσχυσεν νῦν ἡ ἀπληστος λαίμαργια, ὡς καὶ βῦει καὶ ὀσφρήσει καὶ γέυσει λειτουργεῖν ἀναγκάζειν τῆ ἐπιθυμίᾳ, τοῖς παρατρίμμασι τῶν χυλῶν ³⁷ εἰς ἀτμῶν καὶ χρωμάτων καὶ ποιότητων διαφορὰς ποικιλλοντας τῆς ἡδονῆς τὰ ὑπεκκαύματα (47). Οὐ γὰρ ἤρκεσε τοῖς λήχνους τῶν ἀνθρώπων τὸν ἐν τῆ γέυσει διάφορον, οὐδὲ τῆς κνίσθης τῶν ὄσων τὸ ἐξηλλαγμένον, ἀν μὴ καὶ τῶν χρωμάτων τὸ ποικίλον ἐν τοῖς ζωμοῖς πρὸς ἐφασιν ἐρεθίσθη τὴν ὄρεξιν, ξανθότητι καὶ λευκότητι καὶ τῆ τοῦ μέλανος ὕδαρεστέρᾳ χροῖ ³⁸ πρὸ τῆς γέυσεως ἐστιῶντα τὴν ὄρασιν. Ἴνα γὰρ εὐφραίνηται μὲν ἡ ὀσφρησις δεῖ τοῖς ζωμοῖς ἐμμεμίχθαι τῶν ἀρωμάτων τὰ εὐωδέστατα: ἵνα δὲ πάλιν ὁ λαίμας ἔχη τὸ τερπνόν, δεῖ κεκρᾶσθαι πρὸς τὸ ἡδῦ τῶν γλυκῶν καὶ δριμύων, στρυφῶν τε καὶ ἀλμυρῶν τὰς ποιότητας· χρῆ δὲ καὶ τὴν ὄσιν μὴ ἀμοιρεῖν τῆς ἀπολαύσεως. Διὰ τοῦτο κνίκοι (48) καὶ ἔρυσαι κρόκοι τε καὶ κάρων χυμοειδεῖς ἐπιχύσει καὶ ἄλλαι χροισμάτων παραπληθεῖς διαφορὰ ζωγραφικᾶς μίξεσι βαφῆν ἀρτύουσι τοῦ ἐδέσματος· ὅπως ἐκ πάντων ἡ δέσποινα γαστήρ ὁμολογημένον ἔχη τὸ ἀκριθὲς τῆς σκευασίας, ὥσπερ κριταῖς ἐμπειροῖς πεισθεῖσα ταῖς εἰρημέναις αἰσθήσεσιν δοκιμάζειν ἐπισταμέναις καλῶς τὰ κατ' αὐτὰς αἰσθητά. Ἄλλ' οὐ τοιαύτη τῶν εἰρημένων ἡ ἀγωγὴ, οὐδὲ πρὸς τὸ ἀθρὸν τῆς διαίτης ἐπισημένῃ. Οὐ μόνον γὰρ τῆ ποιότητι τῶν ἡδέων ἀπετάξαντο, χλευσάντες τὸ περιττὸν τῆς χρεῖας ὡς μάταιον καὶ ἀνόνητον, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος πρὸς

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

²⁸ ἐργάζονται γῆν. ²⁹ στοιχῶσι. Sfort. Alt. Palat. ³⁰ ἀσπαζόμενοι. ³¹ μακρὰ χαίρειν. ³² περὶ τὴν ἀναγκαιοτέραν ἀμελῶς ἔχουσιν προσεδρία. ³³ θρησκεύουσι. ³⁴ νηφαλέως. ³⁵ βρωμάτων ποικιλία τὴν τῆς. ³⁶ τοσοῦτον γὰρ deest in eodem usque ad τῆς διαίτης ἐπισημένη p. 33. ³⁷ τῶν χυλῶν Palat. ³⁸ χροῖ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(45) Καὶ ἀκροδρῶν στοιχῶσι διαίτη, etc. Quid Ulud στοιχῶσι. C. Tol. στοιχοῦσι, nullo sensu Videri possit legendum: καὶ ἀκροδρῶν ἢ στοιχῶδων διαίτη· στοιχῶς enim herba est Dioscoridi lib. III, cap. 31, et Plinio lib. XVII, cap. 12 extremo, qui stœchadem herbam esse odoratam tradit coma hyssopi, amaram gustu, pectori salubrem, etc. Non placet tamen correctio; nam sententia verbo indiget. Στοιχῶν est *incedere*, quod hoc loco metaphorice vitam trahere significat. Statim post: ἀκαρύκευτον vox ignota lexicographis ex Galeno explicatur: cui *καρυκεία*, et *καρύκευμα*, *cibus est exquisitè conditus*.

(46) Τὴν τῆς γαστρὸς κολακεύοντες ἡδονῆν. Mihi videtur hoc loco ἡδονῆ γαστρὸς esse libido, quidquid contra vetus interpres senserit. Si enim

D de voluptate quæ vescendo percipitur intelligeretur hic locus, non congrueret sententia cum superioribus, enumerat enim incommoda, quæ sequuntur saturitatem nimiam, ut prægravatio mentis. Igitur hæc γαστρὸς ἡδονῆ debet similiter esse aliquid consequens crapulam. Quod si quis contra tamen nitatur, non admodum repugnem.

(47) Τὰ ὑπεκκαύματα. C. R. in singulari τὸ ὑπέκκαυμα.

(48) Κνίκοι. De cnicō vide Plinium accurate disputantem lib. XXI, cap. 15, quo loco Turnebus legendum putat cicum, ut sit ricinum, lib. XVI *Adversariorum* cap. 9. Auctorem tamen hujus scripturæ præter hunc Nilum, habemus optimum Theophrastum lib. I *Historiæ plantarum* cap. 18, et alibi.

τὴν ποσότητα τὸ φιλότιμον ἐκτείνουσι τῆς ἐγκρα-
 τείας, τοσοῦτον, ὅσον μὴ ἀποθανεῖν παρὰ γνώμην τοῦ
 ζωοπλάστου, τρεφόμενοι, καὶ ζημιωθῆναι μισθοῦς
 τῆς ἐν τῇ ζωῇ τῶν καλῶν ἐργασίας. Οὕτω γοῦν οἱ
 μὲν τῇ Κυριακῇ ἀπτονται τροφῆς, τὸ ἐβδομαδικὸν
 διάστημα παρατρέχοντες ἄσιτοι· οἱ δὲ μεσολαβοῦσι
 τὸν χρόνον, δις τῆς ἐβδομάδος παρατιθέμενοι τρά-
 πεζαν⁴⁸· οἱ δὲ σιτοῦνται παρὰ μίαν ἡμέραν (49), δε-
 κνύντες διὰ τῆς ἰνδεχομένης σπουδῆς⁴⁹ ὡς ἀγαπῶσι
 μὲν τὸ ἀπροσδεῖς καὶ ἄσιτον. Πείθονται δὲ⁵⁰ τοῖς
 νόμοις τῆς φύσεως καμπτόμενοι μόλις τῇ ἀνάγκῃ
 τοῦ σώματος, καὶ τότε πρὸς τὴν τοιαύτην κατα-
 θαίνοντες χρεῖαν, ὅτε τὴν δύναμιν τοῦ ζώου κατα-
 μάθωσι παντελῶς ἀσθενήσασαν, καὶ μηκέτι ὑπουρ-
 γοῦσαν πρὸς τοὺς ἐπιβάλλοντας πόνους τῆ ἀρετῆς.
 Τοσοῦτος γὰρ ἐκάστῳ ζῆλος τῆς ἀγγελικῆς ἐντέτηκε
 πολιτείας, ὡς μιμῆσθαι τὸ ἀπροσδεῖς τῇ ὀλιγαρχίᾳ
 θέλειν, καὶ νικῆν τῆς φύσεως φιλονεικεῖν τὸ ἐλάτ-
 τωμα τῷ τῆς προθυμίας πλεονεκτήματι.

Quæ ipsa vitandæ mortis cura religionis est, non humani metus. Sciunt enim non esse conces-
 sum homini a Creatore jus necis in seipsum. Noluntque cui placere student, ei rem ingratham ad-
 movenda sibi morte facere, nec mercedem ac meritum recte factorum, laboremque vitæ præci-
 pitando sine, una offensione totum effundere. Ab hac inductione hebdomadem **34** uno jejunio con-
 tinuant eorum quidam, die demum Dominica cibum sumentes. Alii huic spatio refectionem unam
 infundunt, bisque omnino per hebdomadem mensam apponunt; alii denique diebus alternis. Quod
 eorum tantum ac nihil sibi reliqui faciōs studium ostendit affectare quidem illos institutum cœ-
 lestis vitæ nullius indigens, nihilque contrahens commercii ratione victus cum hac humilitate ter-
 renarum rerum. Cæterum obtemperare invitō naturæ legibus, et necessitate corporis vix tandem
 flecti, tum demum ad id remedii confugientes cum vim ac naturam animalis defectam viribus debili-
 tatamque penitus sentiunt, ut jam ad statos officii labores pares nequaquam sint. Tanta eos ac tam
 nobilis sollicitat æmulatio vitæ angelicæ ab omni mortalitatis contagione segregatæ, ut qui hoc asse-
 qui non possint, ut sibi soli ipsis sine ulla re sufficiant decerpendis certe ex quotidiano usu et
 ad vinum reseccandis vitæ superfluis, paucissimis contenti, nullius indigos imitari quam proxime
 conentur, contendantque adeo naturæ infirmitatem alacritate propositi **35** superare.

Οὗ γὰρ πολιτεύεται παρ' αὐτοῖς⁵¹ Καίσαρος νό-
 μισμα, ἐπεὶ μὴδὲ πρῶσιν ἴσασιν καὶ ἀγορασίαν.
 Ἐκαστος γὰρ ἐκάστῳ προίξῃ παρέχει⁵² τὸ χρῆ-
 σιμον, ἀντελαμβάνων δωρεάν⁵³ οὗ λείπεται. Δαχάνων
 δὲ καὶ ἀπροδύων καρπὸς, καὶ σπάνιος ἄρτος, ἡ εἰς
 ἀλλήλους γίνεται φιλοτιμία⁵⁴, τῷ παρόντι καὶ ὑπ-
 ἄρχοντι δεικνύσα τῆς ἀγάπης τὰ σύμβολα. Ταύτην
 γὰρ⁵⁵ οὐχ ὕλης διαφορά, διαθέσεως δὲ περιττήσι
 μεγαλοψυχία, τὸ θαψιλῆς⁵⁶ τῆς γνώμης καὶ ἐν τοῖς
 μικροῖς δώροις⁵⁷ ἀριδῆλως ἐμφαίνουσα. Ἄλλ' οὐδὲ
 εὐθόως, ὁ μάλιστα ταῖς προκοπαῖς παρακολουθεῖν⁵⁸
 εἰκθῶς, ἔσχεν ἐκεῖ χώραν ποτὲ· οὐδὲ τὸν Ἐλαττον ἐν
 τοῖς καλοῖς εὐδοκίμουνα⁵⁹ ἢ τοῦ μᾶλλον διαλάμ-
 ποντος πρὸς βασκανίαν ἐκίνησεν ὑπεροχῇ, ὡς οὐδὲ

A perficiis inficiunt, ut velut emissariis et explora-
 toribus usus tot sensibus dominus venter quidquid
33 eorum jam indicibus et collato consilio visum
 optimum fuerit, id veluti se dignum absorbeat. At
 non hæc nostrorum quos hic dicimus, secta est; non
 ita capti atque addicti gulæ voluptati serviunt. Quin
 ex adverso potius non solum delicias ejus generis
 omnes ut viles aspernantur et ludibrio repellunt (cum
 stultam esse statuunt sollicitudinem ejus compa-
 randi, quod supra usum necessarium redundans,
 superfluum et inutile sit), verum etiam ex quadam
 abundantia virtutis in illud culmen temperantiæ
 generoso impetu nituntur, ut quod ad curam atti-
 net corporis ingenium defraudent iis omnibus, sine
 quibus utcumque trahi et tolerari vita potest; nec
 tam vescantur ut vivant quam ne moriantur; ad
 eumque duntaxat finis modum mensuram demensi
 exigant, ut quam minimum esse potest illud quod
 prohibere a morte mortalem possit, ipsis abunde

sit. Quæ ipsa vitandæ mortis cura religionis est, non humani metus. Sciunt enim non esse conces-
 sum homini a Creatore jus necis in seipsum. Noluntque cui placere student, ei rem ingratham ad-
 movenda sibi morte facere, nec mercedem ac meritum recte factorum, laboremque vitæ præci-
 pitando sine, una offensione totum effundere. Ab hac inductione hebdomadem **34** uno jejunio con-
 tinuant eorum quidam, die demum Dominica cibum sumentes. Alii huic spatio refectionem unam
 infundunt, bisque omnino per hebdomadem mensam apponunt; alii denique diebus alternis. Quod
 eorum tantum ac nihil sibi reliqui faciōs studium ostendit affectare quidem illos institutum cœ-
 lestis vitæ nullius indigens, nihilque contrahens commercii ratione victus cum hac humilitate ter-
 renarum rerum. Cæterum obtemperare invitō naturæ legibus, et necessitate corporis vix tandem
 flecti, tum demum ad id remedii confugientes cum vim ac naturam animalis defectam viribus debili-
 tatamque penitus sentiunt, ut jam ad statos officii labores pares nequaquam sint. Tanta eos ac tam
 nobilis sollicitat æmulatio vitæ angelicæ ab omni mortalitatis contagione segregatæ, ut qui hoc asse-
 qui non possint, ut sibi soli ipsis sine ulla re sufficiant decerpendis certe ex quotidiano usu et
 ad vinum reseccandis vitæ superfluis, paucissimis contenti, nullius indigos imitari quam proxime
 conentur, contendantque adeo naturæ infirmitatem alacritate propositi **35** superare.

Jam nummus Cæsaris (50) in eorum republicis
 locum non habet: quoniam ne emptio quidem aut
 mercatus in ea ullus est, unoquoque alteri id
 quo indiget gratis offerente vicissimque id quo
 caret dono accipiente. Olera et bacca summam
 stirpium, et raris panis largitionis mutua summa
 est, exiguis, pro inopia, munusculis nec parvæ
 tamen indicibus liberalitatis prolixissimam de-
 monstrantes et officiosissimam voluntatem. Non
 enim oblatæ rei pretio, sed affectus magnificentia
 dona æstimantur. Cæterum procul isthinc invidia,
 quæ adhærescere profectibus solet, exsulat sem-
 per quam longissime: neque si quis minus in
 præclatis rebus eminet, eum alterius excellentio-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁴⁸ τροφῆς μεμνημένοι. ⁴⁹ περὶ τὴν ἐγκράτειαν σπουδῆς ταύτης. ⁵⁰ πειθεται δέ. Hic codd. mutant
 verba, non sensum. ⁵¹ ἐν τοῖτοις Καίσαρος νόμισμα οὐδὲ μέχρις ἀκοῆς γνῶριμον. ⁵² προίξῃ παρέχει-
⁵³ δωρεάν αὐθις. ⁵⁴ desunt φιλοτιμία ἐκ τοῦ παρόντος; τε καὶ ὑπάρχοντος. ⁵⁵ ταύτην γὰρ usque ad
 μεγαλοψυχία, des. ⁵⁶ καὶ τὸ θαψιλ. κἂν ἐν τοῖς μικροῖς. ⁵⁷ ἐν τοῖς δώροις πλουσιῶς. ⁵⁸ τοῖς ἀγαθοῖς
 δῶροις ἀκολουθεῖν. ⁵⁹ εὐθυνοῦντα. Vat. Altem. Sfort.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(49) Παρὰ μίαν ἡμέραν. Vet. int. post unam
 diem, confuse. Certum est significari dies alternas,
 ut inter duas solidi jejunii dies unam infunderent

qua vescerentur.

(50) Per Cæsaris nummum omnem usum intel-
 ligit rei nummaris.

ris splendor ad livorem incendit, ut neque istum sua dignitas in insolentiam tumefactum extulit. Sed qui præ cæteris proficit in virtutibus, **36** Dei potentia non propriis laboribus id, quidquid est, ascribens, in modestia se libenter continet, ita secum reputans, nequaquam esse se auctorem, si quæ in se sunt, honorum, sed efficacia instrumentum gratiæ; qui vero minus proficit, propter infirmitatem forte corporis, demittere se, vel si nolit, tamen cogitur, ignaviæque animi, potius quam imbecillitati corporis, defectum imputat. Ita singuli singulis, et omnes universis humiliores sunt, hoc inter se certamine, non quis dignitate aut gradu, sed quis splendore et puritate præcellat innocentis vitæ. Hæc enim illis causa fuit cur ex verbis et frequentia profugi solitudinem incoherent, nimirum ut sua recte facta et religiosa opera Deo, a quo merces speratur, ostentarent uni, non autem hominibus quorum laus bene agentis propositum in negligentiam dissolvere, et spem mercede frustrari solet, substitutis pro ea inanis gloriæ præstigiiis. Nam qui humanam gloriam bene agendo quærit, ea potius qualicunque **37** mercede quam expetit, ab omni excidit veræ illius mercedis expectatione. Nec jam ubi decoxit, legitimum habet ullam repetendæ hæreditatis actionem. Miser qui, afflatu uno vanissimo popularis asperserit, gloriamque falsam et brevem cum æterna

A τούτον κατ' ἐκείνου πρὸς ἑπαρσιν ἐφύσησεν ⁴⁸ ἀλαζονεῖα μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἀναστήσασα ⁴⁹. Καὶ γὰρ ὁ ὑπερέχων ἐν τοῖς τῆς ἀρετῆς ⁵⁰ πλεονεκτημασι, δυνάμει Θεοῦ, οὐ ⁵¹ πόνοις (51) οἰκίαις τὸ πᾶν ἐπιγράφων, ἐμετρίαζεν ⁵² ἐκὼν, ὡς οὐκ αὐτουργὸς τῶν καλῶν, ἀλλ' ὄργανον τῆς ἐνεργούσης χάριτος· καὶ ὁ ἐλαττούμενος ἐν τοῦτοις, διὰ σωματικὴν ἰσως ἀσθενείαν, καὶ ἄκων ἐταπεινοῦτο, βραθυμίᾳ γνώμης· οὐχὶ δὲ φύσεως ἀσθενείᾳ τὴν ἀδυναμίαν ⁵³ λογιζόμενος. Οὕτως οὖν ἄλλος ἄλλου, καὶ πάντες ἀπάντων εἰσὶ μετρώτεροι, οὐκ ἐν φρονήματι τὴν ὑπεροχὴν ἕκαστος ἔχειν, ἀλλ' ἐν λαμπρῷ ⁵⁴ βίῳ σπουδάζοντες. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν οἰκουμένην φυγόντες οἰκοῦσι τὴν ἔρημον, Θεῷ τὰ ⁵⁵ κατορθώματα δεικνύοντες, παρ' οὐ καὶ τῶν πόνων ἡ ἀμοιβὴ τοῖς ἐργαζομένοις ἐλπίζεται· καὶ οὐκ ἀνθρώποις τὰς κατὰ Θεὸν πράξεις ἐμφανίζοντας, ὧν ὁ ἔπαινος καὶ τῇ προθυμίᾳ καὶ τοῖς μισθοῖς λυμαίνεσθαι πέφυκε, τὴν μὲν χαυνῶν τῇ ἀπονοίᾳ πρὸς ἀμέλειαν, τοὺς δὲ ἐλαττῶν τῇ ἀπάτῃ τῆς εὐφημίας. Ὁ γὰρ δόξαν ἀνθρωπίνην ἐφ' οἷς πράττει ζητῶν, λαθῶν δὲ ἐζήτει μισθὸν τοῦ θνῶτος μισθοῦ ἐκπέπτωκεν, ἄλλον ⁵⁶ οὐκ ἔτι προσδοκῶν δὲ ἦν εὐλόγως ἀπαιτεῖν παρὲν (52) ἐκαρπώσατο ⁵⁷. Καὶ ὡς πέπραχε τοῖς ἀτύτοις πόνοισιν ἡττων δόξης γενόμενος ἀνθρωπίνης· καὶ δόξης αἰωνίας καὶ ἀληθοῦς ἐστέρηται.

auræ titillatus, labores omnes in ventum irritos

Sancti porro solitarii non continuatis aut conjunctis, sed idoneo intervallo separatis in cellulis degunt, viginti ferme aut paulo plurium stadiorum spatio disjuncti. Non illi quidem præ inhumanitate aut naturæ agrestis et reconditæ tristitia (quis hoc enim suspicetur de hominibus tam inter se officiosis et amantibus quam diximus?), sed spatium recessu captant in quiete componendi ad Dei beneplacitum mores suos congressusque cum eodem Deo per orationem sine interpellatione producendi, quod in turba et confusione rerum obtineri aut omnino nequit, aut difficillime certe potest. Nam ejusmodi tumultus ab attentâ cogitatione avulsam animum in alia omnia vagam admittit, potiusque ad ea **38** quæ delectant quam ad ea quæ conferunt, sic natura et consuetudine pronum, abripit. Dominicis vero diebus in cœlum colliguntur unum, seseque præterea interdum per hebdomadem mutuo invisunt, ne rursus ominoda secessio mutuis

C Οἰκοῦσι δὲ ⁵⁸ οὐ πλησίον ἀλλήλων, ἀλλ' ἰκανῶς ἐργονταὶ ταῖς οἰκησέσει, διαστήματι εἰκοσὶ πού καὶ πλείω ἄλλος ἄλλου σταδίου ἀπέχοντες· οὐ κατὰ μισανθρωπίαν ἢ θηριώδιαν (πῶς γὰρ οἱ πρὸς ἀλλήλους οὕτως διακειμένοι, ὡς εἴρηται;), ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ τὰ κῆθ πρὸς τὸ ἀρέσκον Θεῷ παιδαγωγεῖν ἐθέλοντες, καὶ τὰς πρὸς τὸ Θεῖον ὀμιλίας ποιῆσαι ἀπερισπάστως ⁵⁹ σπουδάζοντες· ὅπερ ἐν ὄχλῳ καὶ συγχύσει κατορθωθῆναι ἢ δυσχερὲς ἢ ἀμήχανον ⁶⁰, τοῦτων γειτονεύοντων θορύβου τῆς συντόνου προσεδρας ἀποσπῶντος τὸν λογισμὸν, καὶ ἐφ' ἃ μὴ δεῖ βέμβεσθαι παρασκευάζοντος τοῖς τέρπονσι μάλλον ἢ τοῖς συμφέρουσι συναρτάζεσθαι ἐξ ἔθους εἰωθότα μακροῦ. Ταῖς δὲ Κυριακαῖς εἰς Ἐκκλησίαν μίαν (53) φοιτῶσι συναγόμενοι, καὶ ἀλλήλοις δι' ἐδομάδος συνεσόμενοι ⁶¹ συνέρχονται, ἵνα μὴ πάλιν ὁ παντελής χωρισμὸς τῷ χρόνῳ διακόψῃ τῆς ὁμονοίας τὸν σύνδεσμον, λήθην ποιήσας κατ' ὄλιγον τῶν πρὸς ἀλλήλους καθηκόντων δικαίων. Οἶδεν γὰρ ἡ ἐπιτεταμένη μόνωσις ἀγοραῖνειν τὸ ἦθος ⁶²

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁴⁸ πρὸς οἴησιν ἐπήρην. ⁴⁹ ἀπαθήσασα Sfort. Altemps. et Palat. ⁵⁰ καὶ γὰρ ὁ τὸ πλεον ἔχων εἰς ἀρετὴν. ⁵¹ Sfort. habet οὐ. Palat. ἦ. ⁵² ἡδύνατο μετρίαζειν πείθων ἑαυτὸν οὐκ αὐτ. κ. ὑπάρχων. ⁵³ τὸ ὑστέρημα λογίζ. ⁵⁴ ἀλλ' ἐν πλεονεκτημασιν ἀρετῆς σπουδ. ⁵⁵ Θεῷ τὰ κατ. Codd. mutant verba. ⁵⁶ Desunt in cod. ἄλλον οὐκέτι προσδοκῶν usque ad illa verba ἐξ ἔθους εἰωθότα μακροῦ. ⁵⁷ παρὲν ἐκαρπώσατο usque ad πόνοισιν des. ⁵⁸ ποιοῦσι δὲ τὰς οἰκησεις, οὐ πλησίον ἀλλήλων, ἀλλ' ἰκανῶς ἀποδὲν διασταμένως εἰκοσὶ πού καὶ πλείω. ⁵⁹ ἀπερισπάστως ποιεῖν. ⁶⁰ ἢ ἀ. usque ad εἰωθότα μακροῦ desit in codd. ⁶¹ συνεσόμενοι. ⁶² ἀφιλόνη τε, καὶ ἀγριὸν τὴ ἔθος ποιεῖν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(51) *Ὁὐ πόνοις*. Erat ubique ἡ πόνοις· repogimus οὐ, sententia id flagitante.
(52) *Παρέν*. Sic c. R., Tolosanum vero *παρόν*.

Forte legendum παρ' ὄν.

(53) *Ἐκκλησίαν μίαν*. Vox μίαν in ms. confixa erat obelo ut rejicere, fortasse jure.

ἄπτομαθάνον τῆ μακρᾷ συνθηαί τὸ ἀγελαῖον τῆς Ἀ ἀγάπης καὶ σύννομον. Κοινωνοῦσι τε οὖν τῶν θείων μυστηρίων καὶ ἐστιῶσιν ἀλλήλους γυμνασίᾳ τῶν καθηκόντων λογίων, καὶ ἀλείφουσιν ἠθικαῖ; παραινέσει. Τούτων γὰρ μάλιστα χρῆζει πρὸς τοὺς ἀγῶνα θάνατος βίος τὰς τῶν ἀντιπάλων τέχνας λανθανοῦσας δημοσιεύων, πρὸς τὸ μὴ ἀλῶναι τούτων τινὰς τῆς πάλης ἀγνοοῦντας τὴν μέθοδον. Οἷς γὰρ αἱ ὕλαι ἔσονται τῶν πραγμάτων οὐ πάρεσι, τούτοις ἀργεῖ μὲν πρὸς ἐνέργειαν ἢ ἀμαρτία. Πᾶς δὲ ὁ πόλεμος ἐν διανοίᾳ συνίσταται, ἐνθα καὶ εὐκολος καὶ ἀδύσκολος τοῖς τὰ ἐξω ὁρῶσιν ὁ θάνατος ἀμαρτυρος ἐν συγκαταθέσει τῆς προαιρέσεως συνιστάμενος. Διὰ τοῦτο τοὺς ἀπειροὺς καὶ ἄρτι τῶν παλαισμάτων ἀρχομένους παιδοτριβοῦντες οἱ πρὸς τὸν ἀγῶνα γεγυμνασμένοι, ἐγκρατεῖ; μὲν ἐστάναι πρὸς τὸ τῆς γαστριμαργίας πάθος συμβουλεύουσι. Τοῦτο γὰρ ἀκροβολίζεται πρὸς τὴν ψυχὴν διερεθίζον τὸ τῆς λαγνείας μανιώδεις οἰστροπλάτημα, τὰς πλυρὰς δοκιμάζον τῶν ἐπι κωνιζομένων (54) εἰ ἐπι ἐπτήκασιν ἐν τῷ σκάμματι, τὰς ἰγνύας παγίως ἐρείσαντες· εἰ εἰσὶν εὐζωστοί, μέσα ταχέως διδόντες τοῖς ἀντιπάλοις. Ὁ γὰρ ἠδονῆ βρωμάτων ἐνδεδικῶς εὐκαταγώνιστος τῷ ὑπογαστρικῷ δέδεικται πάθει, τῆ τῷ ἐλάττονος ἤττη τὸ μείζον ἐγγνώμενος πτώμα. Καὶ ταῦτα μὲν παραινῶσι τοῖς ἐπι τὰ τῶν παιδῶν ἀγωνιζομένοις οἱ προθεθηκότες, καὶ χρόνῳ πολλῷ καὶ ἀσκήσει ἐν πείρᾳ τῆς ἀθλήσεως γενόμενοι, ὅπως τε τὰ τοιαῦτα λυταί τῶν ἀνταγωνιστῶν ἄμματα εἰδότες σαφῶς. Ἐαυτοῖς δὲ καὶ ἀλλήλοισι οἱ τελεειότεροι κενοδοξίαν καὶ ὑπερηφανίαν ἀπαγορεύουσιν, ὡς περὶ ὑφάλους πέτρας λιμένους πλησίον, ταύτας φυλάσσεσθαι συμβουλεύοντες, μετὰ τὸν πολλὸν τοῦ πλοῦ κάματος, καὶ τὴν τῶν κυμάτων μάχην, εἰς ἔσχατον φεροῦσας καὶ ὀλέθριον κίνδυνον τοῖς ἐν ταῖς τῶν παθῶν τρικυμίαις καὶ ζάλαις τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν οὐ ναυαγήσαντας (55).

collegerunt, etiam atque etiam monent: stent in sui custodia, sobrietate contra gulam armati. Hujus enim vitii prima adversus spiritum velitatio est furore libidinis proritando. Cum hoc primum adversario res est novis pugilibus qui hunc primum ingrediuntur pulverem; hic primum eorum latera luctator explorat. Ecquid stare valeant in palæstra, poplitibus nihil flexis, firmi et erecti; an vero mollius præcincti qua mediis capiantur, ad certum casum, offerant adversariis. Qui enim voluptati gulæ, addictus est, is jure creditur facile a libidine vincendus, certo in minori casu, ruinæ majoris angurio. Sic adolescentibus in hoc primo juvenilis exercitationis certamine sudantibus veterani præcipiunt, longo usu talis militiæ multarumque victoriarum experientia probe docti, quomodo declinandæ petitiones adversariorum sint. Sibi vero ipsis inter se perfectiora perfectiores inculcant: vanam fugiendam esse gloriationem et superbiam, nihilque ab iis minus cavendum esse quam navi post laboriosum cursum portum tandem intuenti a latentibus in eo petris, quippe victricem tempesta-

necessitudinum officii longo spatio obliterandis ex animo, consuetudinis sermonisque familiaritatem, certissimum vinculum concordiæ, sensim incidat. Nam nimium diu continuata solitudo mores efferat efficitque longa desuetudine ut dediscant homines socialem et æquabili civilitatis jure constitutam communitatem charitatis. Igitur congregati pariter sacris mysteriis communicant; tum epulis se postea spiritualibus excipiunt divinorum sermonum, argumento sumpto ex divinis oraculis, ex quibus ea pertractant potissimum quæ ad ipsorum institutum aptius conveniunt. Hic se mutuis ad omne officium exhortationibus comparant et corroborant ad certamina. Eget enim maxime exhortationibus et exercitationibus hisce ac meditationibus certaminum vita proflentium virtutis studium, quippe istis colloquiis collatisque sententiis profertur occultæ adversariorum artes, insidiæ dolique omnes evulgantur, magnum in eorum commodum qui rudes in hac palæstra facile caperentur absque his velut exploratorum indicibus. Nam ut sint quidem solitarii loco ipso tuti a manifestorum contagione criminum, neque eos ad insignes notabilesque lapsus propellere jam possint languentes ac remissi cupiditatum motus, demptis præsentium opportunitatibus et speciebus rerum tanquam subtracto pabulo macerati: non ideo tamen nullum superest periculum. Imo intus in animo res geritur, huc vertitur, huc admovetur vis omnis; illic pro arce mentis pugna cum maxime committitur, in qua letale vulnus quam facile accipitur, tam periculose latet sociorum oculos exteriorum tenus acres, ex quo sine arbitris mors infleta atque intestata sequitur: ut quæ in occulto consensu voluntatis victiæ consistat. Quapropter novos in hac palæstra veteres athletæ palmarum plurimarum, pro ea auctoritate et peritia quam longa exercitatione

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

ἄλειφ. οὕτως ἠθικαῖς. τούτοις τινὰ τῆς πάλης ἀγνοοῦντα. αἱ ὕλαι, καὶ εἰκόνες τῶν. ὡς τὰ πολλά. ὁρ. ὁ θαν. ἐν ἀμαρτυρίᾳ συγκατα. ἄρτι ἀπτομένους παρ. καλῶς ἐγκρατ. πάθος ἰσχυρῶς συμβουλ. ἀκροβολίζεται πρὸς usque ad illa verba; ἀπασαν ὁμοῦ ὅπως οἱ des. τοῖς ἐπι νεαρωτέροις οἱ προθεθηκότες. συνναυαγήσαντας.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(54) Ἐπι κωνιζομένων. Legerem perlibenter ἄρτι κων. εἰς.

(55) Οὐ ναυαγήσαντας. Cod. Tol. non habet οὐ, neque omnino quidquam interserit inter logi-

σμῶν et ναυαγήσαντας. Cod. Reg. habet, λογισμῶν νοῦν ναυαγήσαντας. Nos οὐ legendum putavimus, ex eoque νοῦν librarii vitio factum verisimile est.

tum, et in jactationibus cogitationum immundarum naufragium 41 non passam animam exitiale in discrimen trahentibus.

Nam ut in alto nautæ vexati procella propter A sibi succedentium navisque latera pulsantium impetum sonitumque fluctuum, insultus præterea ventorum, vigilare sobrii velint, nolint coguntur; in tanta periculi vicinia necessario metu ad omnem cavendi diligentiam erecti; deinde jam securi circa portum, longa cæli marisque benignitate freti, dum incautius feruntur, in occulta brevia præcipientem et ad latentes scopulos allidum navem; vecturam, omnem pretiosam illam causam navigationis, negotiationis fructum, per tot insanas tempestates ad terræ prospectum incolumem perductam, in ipso portus aditu infelices perdunt universam. Sic nonnulli tentationum impetu nequiquam demoti de proposito, sed invicta animi constantia per illarum turbines innoxie progressi, sæpe post pulcherrimam victoriam velut confirmato bene agendi habitu, extra omnem aleam culpæ consciscendæ positi, periculosa fiducia securi, vel in comparatione sui cum negligentibus, ut ipsi putant, viventibus, paulisper elati levitate 42 mentis, tanquam athlete affecto jam certamine snitima corona irreparabili prosternuntur casu, vel tanquam naturæ vastum et formidolosum illud pelagus emensi, jacturam sub excensum faciunt, tamque longe, tanto labore deportatas opes, una securitatis intempestivæ oscitantia, momento miseri profundunt, suscepta etiam præter damni magnitudinem infamia dissolutissimæ socordix. Ad eum quippe modum appetitus vanæ gloriæ mercedem honorum operum extorquet, laboremque omnem quantumvis contententibus efficit inutilem; superbia vero præter detrimentum simile in magnum etiam hominem provehit sui jactatione periculum, cooperatorem honorum operum Deum propria gloria defraudans, suæque virtuti solidam ascribens recte factorum laudem. Quare de illis quidem qui vanæ gloriæ laborant vere dictum a propheta est: *Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum* 43, non prius conditas quam perditas: 43 nulla in sacco mora mox a jactu foras effluentes, plus ad ejiciendum hiante postico foramine quam ore ipso peræ ad accipiendum. Sic est inane studium humanæ gloriæ: damnatum compendio continnet, eadem qua lucratur opera collectum manupretium obliquitate intentionis effundens. De superbis vero Proverbiorum sacer scriptor: *Dominus, inquit, superbis resistit* 44, hostem se ex adverso infensum opponens, sua re defraudatum, suis prædonibus.

43 Agg. 1, 6. 44 Prov. 11, 34.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

70 ὡστερ γάρ οἱ ἐν τοῖς πελάγεσιν, ab his verbis usque ad, οὕτως οἱ. des. 71 ἀπολλυμένην κοί. Palat. 72 μου. οὐκ. πολλοὶ γὰρ πρὸς τὰς τῶν. 73 ἀλλὰ διαυλον ὄλον δεανύσαντες ἀβλαβῶς. 74 κατορθωμένων. 75 ἢ καὶ κατὰ τῶν. 76 μικρὸν δι' ἀπόνοιαν deest in cod. pro quo habetur πτώμα δεαυρών πολλῶν γεγονῆαι δεξον. Ab illis verbis μικρὸν δι' ἀπόνοιαν usque τῆς βραθυμίας ἐκδεχόμενοι desunt in cod. 77 τῆ ἀλαζονείᾳ. 78 ab his verbis πλέον κερηνυίας τῆς ἐκβαλλ., usque ad illa verba τὰ βαλλόμενα desunt.

PETRI POSSINI NOTÆ

(56) Πλέον κερηνυίας. Divinandum hic fuit. Cod. Tol. habebat κερηνυίας. Regius κερηνυίας. Ex his nos κερηνυίας restituumus, quam veram esse lectionem dubitare, opinor, queat nemo.

(57) Τὸ γινόμενον. Forte melius τὸ γινόμενον.

ὡστερ γάρ οἱ ἐν τοῖς πελάγεσιν 70 χειμαζόμενοι διὰ τὴν ἐπαλληλίαν τῶν κύματων καὶ τὴν τῶν πνευμάτων ἐπήρειαν, ἐγρηγορέναι καὶ νῆφειν ἀναγκάζονται πλησίον ὄντας τοὺς κινδύνους φοβούμενοι· περὶ δὲ τοὺς λιμένας ἔστιν ὅτε γαληνιασθέντες κερυμμένοι προσπαλοῦσι τοὺς βραχέσιν, ἀμεριμνῶ χαυνοῦμενοι λογισμοῦ, τὴν ἐν ταῖς θαλαττίαις ζάλαις οὐκ ἀπολομένην 71 ἐμπορίαν παρ' αὐτὸ τοῦ ὄρμου τὸ στόμιον κενούτες ἀβρόον ἕπασαν ὄμοῦ. Οὕτως οἱ 72 πρὸς τὰς τῶν πειρασμῶν οὐ καμφθέντες προσβολῆς, ἀλλ' ἀσκήσει καὶ καρτερίᾳ 73 παρελθόντες ἀβλαβῶς μετὰ τὴν νίκην πολλὰς τῆ τῶν κατορθωμάτων 74 ἔξει θαρρήσαντες, ἢ 75 κατὰ τῶν ἀμελέστερον διαχεισθαι δοκούντων ἐπαρθέντες μικρὸν δι' ἀπόνοιαν 76, δίκην ἀθλητῶν περὶ τοὺς στεφάνους αὐτοῦ καὶ τὰ ἑπαθλα καταπεσόντες πτώμα δυσαναμάχητον, καὶ πρὸς διόρθωσιν ἀμήχανον, ἢ πλεωτήρων μετὰ τὸ διανῦσαι τὸν μακρὸν καὶ φοβερὸν ἐκεῖνον πλοῦν τὸν φόρτον κενώσαντες, καὶ τὸν μετὰ μόχθου κατ' ὀλίγον πεπορισμένον πλοῦτον ὄψ' ἐν ζημιωθέντες ἀκαίρων, καὶ μέμψαις ἐπὶ τῆ ζημίᾳ τῆς βραθυμίας ἐκδεχόμενοι. Κενοδοξία γὰρ ἀποστερεῖ μὲν ἰσως τοὺς μισθοὺς τῶν ἔργων, καὶ τὴν ἐργασίαν ποιεῖ τοῖς μοχθοῦσιν ἀνόνητον. Ὑπερηφανία δὲ μετὰ τῆς ζημίας φέρει καὶ μέγαν ἐπὶ τῆ περιαιτία 77 τὸν κίνδυνον, τὸν συνεργὸν τῶν καλῶν ἀθετοῦσα θεῖν, καὶ ἐαυτῆ τῶν κατορθωμάτων ἐπιγράφουσα δύναμιν. Οὕτως οὖν περὶ μὲν ἐκείνων ὁ προφήτης φησὶν, ὅτι Ὁ συνάγων τοὺς μισθοὺς συνήγαγεν εἰς ἀπίδεσμον τετραπημένον· οὕτω βαλλόμενος καὶ ἤδη ἐκρέοντας· οὐ χρονίζοντας ἐν τῷ ἀποδέσμῳ, ἀλλ' ὀξέως τὸν δεσμὸν παρατρέχοντας, πλέον 78 κερηνυίας (56) τῆς ἐκβαλλούσης ὄπης παρὰ τὴν εισδεχομένην τὰ βαλλόμενα. Τοιαύτη γὰρ ἡ κενοδοξία συντρέχουσαν ἔχει τῷ κέρδει τὴν ἀπώλειαν, ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ ἀφανίζουσα τῆ σκαιότητι τῆς διαθέσεως τὸ γινόμενον (57). Ὁ δὲ παροιμιστὴς περὶ τῶν ἄλλων, Κύριος, φησὶν, ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, ἐχθρὸν ἀντικαθιστῶν δυσμενῆ τὸν ἡθετημένον τοῖς ἀθετήσασιν.

Sic enim appellatur τὸ ἐκ τοῦ ἀργυρίου κέρδος, fenus. Quodvis item lucrum sic appellari potest. Merces etiam laboris probis auctoribus τὸ γινόμενον vocatur, ut hoc loco. Quamquam et τὸ γινόμενον valere idem potest.

Διὰ τοῦτο τοὺς πολίτας ἐκεῖτης ⁸² ἀναλογιζόμενοι Ἄ τῆς ἐρήμου, Μωϋσέα καὶ Ἠλίαν, τοῦτον ἀσχοῦνται τὸ ἀτυφῶν, ὧν οἰκοῦσι τὴν χώραν, μιμῆσθαι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἡγούμενοι δίκαιον. Οὕτε γὰρ Μωϋσέα πρὸς ἀλαζονείαν, τῆς ἀρχῆς ἐπῆρε τὸ μέγεθος, οὕτε Ἠλίαν τὸ τῆς θυσίας ἐφύσησε θαῦμα πρὸς ἀπόνοιαν. Ἐμείναν δὲ τὴν αὐτὴν ἀεὶ φυλάξαντες ἐν παντὶ καιρῷ κατὰστασιν, οὐ συμμεταβαλόντες τῇ μεταβολῇ τῶν πραγμάτων τὸ φρόνημα. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς μὲν τὴν Αἰγυπτίων ἀποδιδράσκων ἐπιβουλήν, καὶ τὰ τοῦ Ἰωθάρ ⁸³ πρόβια νέμων, τῆς θαυμαστῆς ἐκεῖνης ὕψεως γέγονε θεατῆς, τοῦ παμφάγου πυρός, τότε μαθὼν τὸ τῆς βάτου φρύγανον ἐντονώτερον ⁸⁴ καὶ χλοῆν ἰδὼν ἀνθοῦσαν ἐν μέσῃ φλογί. Ὑστερον δὲ τὸν λαὸν ἐπανάγων, ἐν τούτῳ τῷ ὄρει νομοθέτης τότε μὲν μόνον ⁸⁵ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ, νῦν δὲ παντὸς ἔθνους καθίσταται ⁸⁶ κατὰ συγγένειαν τῆς φύσεως εἰς ὅλον τὸ γένος διεληθούσης τῆς χάριτος. Ἐλαμψάν γὰρ ἐπὶ τῆς λυχνίας τεθέντες οἱ θεσμοὶ τῆς πολιτείας, κἀν ἦσαν ὑπὸ τῷ μοδίῳ τῆς λέξεως κεκρυμμένοι πρὸ τῆς σαφηνείας (58) ποτέ. Ὁ δὲ Ἠλίας ἐνθάδε ἤκε τὴν Ἰσααβὴλ φυγῶν, καὶ ἐν ταύτῃ καθευδῆσας τῇ γῆ τὸν ⁸⁷ ὄλυρτιν ἄρτον καὶ τὸν καμφάκην διαναστάς εὔρε τοῦ ὕδατος, τοῦτό τε τὸ σπήλαιον ἔφησε μηλωτῆ τὸ σῶμα ἡμφισισμένος τῷ ἀρχαίῳ τῶν προγόνων ἐνδύματι. Καὶ εἶδεν ὧδε θεὸν ἐν ἀβρὰ λεπτῇ, καὶ φωνῆς ἤκουσεν θεοσιζούσης τὰ δόξαντα. Τῆς δὲ καρτερίας καὶ ὑπομονῆς τῶν ἀνδρῶν τελευταίων καὶ πρώτων τεκμήριον. Ἐκεῖνην οἰκοῦσι διὰ βίου τὴν ἐρημον (59), ἦν οἱ Ἰσραηλίται παρ- ελθόντες μόνον ἐγόγγυσαν, ἐτοίμην ἐξ οὐρανοῦ σιτού- μενοι ἀμβροσίαν τροφὴν, καὶ τραπέζην μεμφόμενοι. Ἐκαίνοι τεσσαράκοντα ἡμερῶν ⁸⁸ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἐπιστατοῦντος οὐκ ἤνεγκαν, οὐδὲ ἐγνώσαν δεόντως οἰκονομῆσαι τῆς ἐλευθερίας τὸ αὐτεξούσιον, ἀλλ' ἀπέστησαν ταχέως, τῇ ἀδείᾳ καταχρησάμενοι πρὸς ἀσέβειαν. Οὗτοι πάντα τὸν χρόνον ἐμφιλοσοφοῦσι τῇ ἐρημίᾳ τῶν ἀναγκαίων σπανίζοντες, ἑαυτοῖς ὄντες τῆς εὐσεβείας διδάσκαλοι.

ΔΙΗΓΗΜΑ Δ'.

Ἄλλ' οὕτω διαχειρόμενοι ⁸⁹, καὶ οὕτω θεραπεύουσι ⁹⁰ τὸ θεῖον ἐξαιφνης οὐκ ἐπιπεσεισας καθάπερ θύελλα

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸² ἐκεῖνης ἐρήμου ἐπὶ νοῦν ἔχοντες Μω. ⁸³ Ἰωθάρ. ⁸⁴ φρύγα. εὐτονώτερον Cod. Sfort. Pal. ⁸⁵ μὲν μόνου. ⁸⁶ καθίσταται νῦν κατὰ συνν. ⁸⁷ τῇ ὄλυρτιν. ⁸⁸ ἡμέρας Sfort. Vatic. ἡμέραις Altemps. ⁸⁹ διαχειρόμενοι αὐτοῖ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(58) Πρὸ τῆς σαφηνείας. Cod. Reg. πρὸ τῆς ἀφανείας. Nos illud prætulimus.

(59) Hæc mire perturbata erant contrariis et ineptis lectionibus codicum; ut nos expeditivimus, sensus est planus et, opinor, verus auctoris. At codex Regius ita exhibebat hunc locum: Τῆς δὲ καρτερίας καὶ ὑπομονῆς τῶν ἀνδρῶν μιμηταὶ καθ-

Quocirca illi nostri animo reputantes veteres ejusdem hujus solitudinis cives Moysen et Eliam, modestiam illorum et demissionem æmulantur; quod æquum esse statuunt quorum vestigiis insistent eadem inculenda regione, eorum etiam virtutem imitatione repræsentare. Nam neque magnitudinem potestatis ad insolentiam elatus Moyses est, neque Eliam in arrogantiam inflavit illud sacrificii miraculum. Imo steterunt ambo sibi similes in utraque fortuna ⁴⁴ nequaquam ad mutationem rerum statum quoque animorum mutantem. Eadem hac in solitudine Moysi, vitalis insidiis Ægyptiorum, oves Jethro pascenti, mirabilis illa oblata visio est ignis vorantis et rubi virentis, hæsitque admirans, attentisque explorans oculis virgultum illæsum et herbam in flamma media florentem. Postea vero abducens ex Ægypto populum, in eo ipso monte legislator constituitur: tunc quidem Judaicæ duntaxat gentis, nunc vero, gratia per omnes late propagata, ad quoscunque cognatio ejusdem naturæ pertinet, gentium legislator omnium. Quæ enim ad civilem moderandam vitam perlata isthic leges sunt, ex jam velut super candelabrum positæ late resplenduerunt, licet oppressas eas aliquando sub modio litteræ homines ignoraverint. Elias vero huc venit Jesabelem fugiens, hacque in terra sopitus subcinericium panem et vas aquæ experrectus reperit. Hanc quoque speluncam habitavit ovina pelle indutus, ⁴⁵ veteri vestitu primorum parentum tanto ex intervallo repræsentato. Viditque hic Deum in aura tenui, vocemque audivit ejus quid fieri vellet edicentis. Fortitudinis porro ac patientiæ sanctorum monachorum primum illud et summum signum est, quod illam per totam vitam incolunt solitudinem, per quam ne transire quidem Israelitæ sine murmuratione sustinuerunt, quanquam paratam a cælo præsto quotidie haberent copiosam annonam cælestis escæ, super qua etiam fastidiosi nausearunt. Atque iidem illi ductoris sui absentiam per quadraginta dies non tulerunt, neque gubernare ut decebat libertatem arbitrii sui voverunt, sed cito defecerunt, securitate a metu quam dabat rectoris absentia ad impietatem abusi. Horum vero nostrorum una et perpetua in solitudine occupatio est: philosophari, idque

46 NARRATIO IV.

His institutis, hac religionis disciplina temperatam vitam sanctis viris agitantibus, ecce impro-

εστῶτες διὰ παντὸς ἐκαίην οἰκοῦσι τοῦ βίου τὴν ἐρημον. Tolosannus vero: Τῆς δὲ καρτερίας καὶ ὑπομονῆς τῶν ἀνδρῶν τελευταίων καὶ πρώτων τεκμήριον· ἐκαίην οἰκοῦσι διὰ βίου, etc. Quæ ita fideliter exculpsi, ut ne errata quidem manifesta correxerim, ut vides in illo οἰκοῦσι, etc.

visa repente, nescio unde, tanquam procella ingruit barbarici latrocinii. Summoque mane modo defunctos officio nocturnarum laudum sanctos Patres grassatores impii sunt aggressi. Eram tum forte inter eos ego cum filio, quod pro meo more ad sanctos qui erant in Rubo visitandos paulo ante de monte sancto descenderam. Incurrentes igitur incondito clamore linguæ barbaræ, non remissiore impetu quam quo rabiosi ruunt canes, congestis et compilatis omnibus quæ ad vicilitandum per hiemem provisæ sanctis erant. Solent enim silvestrium baccarum, si quæ ad diuturnam expectationem usus desiccando durari posse videantur, idoneam sibi copiam præparare. Qua in ipsa convehenda annona Barbari nostra ipsorum opera per vim et minas extorta abutebantur. Hoc labore perfunctos ex ecclesia nos extrahunt, centonibusque ad nudum exutos atate proveciores continuam in seriem ordine digerunt. Tum ex utraque 47 parte circumstantes, extrahunt gladios ira torvi, ardentemque aciem sanguinariorum luminum ex obliquo rotantes, ac primo omnium sancti loci sacerdoti imperant collum extendat. Quo facto alter astantium gravè a tergo vulnus impressit cervici. Quam plagam statim alter, imitatus socium, addita simili geminavit; nihil ejulante sancto in tanto dolore, nec avertente vultum aut omnino vestigium indiciumve ullum sensus prodente, at se duntaxat signante tenuique vocis sibilo, *Benedictus Dominus secum insusurrante*. Cæterum prima plaga a summo interscapilio ad maxillam, aure transverberata, penetrabat, altera verò ab humero ad mamillam. Sicque vir sanctus sensim et ne in ruina quidem præcipiti motu, corruit, etiam in tali casu decori memor, ut qui neque cadendo membra nudaverit, neque inhonesto membrorum situ atque habitu jacuerit, sed et si quid relectum est, tanta membris inerat mortuis florida suavitas, ut ne nuditalis quidem ingrata

A ποθεν φάλαγγ ἐπιπίπτει βαρβαρικῆ· καὶ περὶ βαθῖν ὄρθρον ἄρτι τῶν ἱερῶν παυσαμένοις ὑμνων ἐπῆλθον τοῖς θεοσεβέσιν οἱ ἄνομοι. Ἐτυχον δὲ κατὰ μετὰ τοῦ παιδὸς εὐραθείας ἐκαί¹¹. Κατεληλύθει γὰρ ἀπὸ τοῦ ἁγίου, εἰσιθῶς τοῦτο πάλαι ποιεῖν. Καὶ μαινομένων δίκην κυνῶν εἰσδραμόντες (61), καὶ βοῶντες ἄσημα, συναγαγόντες δὲ ὅσα πρὸς τροφήν ἠὲ τρέπιστο χειμερινὴν (ψύγουσι (62) γὰρ τῶν ἀκροδρῶν τὰ χρέισμα καὶ διαμένειν δυνάμενα τῇ τοιαύτῃ φυλάττοντες χρεῖα), ἡμᾶς αὐτοὺς κομίζειν¹² ποιήσαντες, ἔξάγουσι τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἀποδύσαντες τῶν κεντωνίων γυμνοὺς πρὸς σφαγὴν στοιχηθῶν¹³ διατάττουσι τοὺς ἡλικία προέχοντας. Εἶτα περιστάντες ἔλκουσι τὰ ξίφη τεθυμωμένοι, καὶ τὸ βλέμμα πυρωτῶν¹⁴ (63) πλαγίως ὑπελιττοντες, τείνειν τε πρώτον τῷ ἱερεὶ τοῦ ἁγίου τόπου τὸν αὐχένα προστάξαντες, ἐπιφέρουσιν, οὐκ ἄμφω (δύο γὰρ ἦσαν οἱ περὶ αὐτὸν), ἄλλος δ' ἐπ' ἄλλω τὰ ξίφη ἐκατέρωθεν εἰσπίψαντες κατὰ τῶν μεταφρένων οὐτε προσομιώξαντα τῇ ὀδύνῃ, οὐτε διατρέψαντα¹⁵ τὸ πρόσωπον, καὶ ἔχνος ἐπὶ τούτῳ¹⁶ τοῦ ἀλγήματος ἐμφήναντα· σφραγισάμενον δὲ μόνον καὶ, *Εὐλόγητός ὁ Κύριος*, προσειπόντα, ψιθουρισμῷ τοῦ στόματος. Καὶ ἡ μὲν μία πληγὴ ἀπὸ τοῦ μεταφρένου μέχρι τῆς σιαγόνης ἐχώρησεν διελθούσα τὸ οὖς, ἡ δὲ ἕτέρα ἀπὸ τοῦ ὤμου κατέλαβεν τὸν μαζόν. Καὶ οὕτως ὁ μακάριος ἡρέμα δονηθεὶς¹⁷ (64) κατέπεσεν ἐπὶ σχήματος εὐπρεποῦς, οὐδὲν οὐτ' ἀναιρέσεως οὐτε γυμνώσεως ἐπιδειξάμενος ἄσημον. (65) Χάρις δὲ τις ἦν ἐπανθοῦσα¹⁸ τῷ σώματι καὶ σκέπουσα τὸ τῆς γυμνώσεως ἀκαλλές. Τοῦτο δὲ μικροῦ δεῖν ἐν τῇ ἐσπέρᾳ καὶ πράγμασι καὶ ῥήμασι προσήτευσεν ὁ ἅγιος, φιλοφρονησάμενος τοὺς παρόντας δέλπνῃ παρὰ τὸ σὺνηθες, καὶ εἰπὼν· Τί γὰρ καὶ οἴδαμεν εἰ πάλιν πρὸ τοῦ θανάτου συνάγει πάντας¹⁹ ἡμᾶς εἰς ἓν ἐστία καὶ τράπεζα; Εἶτα λαβόντες²⁰ ἀναιροῦσι, καὶ συνοικοῦντα τῷ γέροντι, καὶ αὐτὸν παλαιὸν ὄντα τῷ χρόνῳ, καὶ τοῖς πόνοις τῆς ἀσκήσεως οὐ μετρίως²¹ ἐκτετρύχου-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

¹¹ παρὸν ἐκαί. ¹² κομίζειν ταῦτα. ¹³ στιχίδον διατάτ. ¹⁴ πυρωτῶν. ¹⁵ διαστρέψαντα. ¹⁶ καὶ ἔχνος ἐπὶ τούτῳ. ¹⁷ καὶ τὸ εὐλόγη. ¹⁸ ἡρέμα δονηθεὶς Sfort. et Palat. ¹⁹ ἐπανελθοῦσα. ²⁰ ἀγάγη πάντας. ²¹ εἶτα τὸν λα. Palat. ἀναιροῦσι, καὶ μετ' ἐκείνον συνοικοῦν. ^{*} οὐκ ἱκανῶς ἐκτρ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(60) *Τοὺς ἐν τῇ βάτῳ ἁγίους*. Potuit βάτος, sive Rubus esse nomen proprium loci monti Sina finitimi, in quo sancti monachi degerent, forte ita dicti quod rubus ille olim Mosis visus illic fulgore putaretur.

(61) Post verbum εἰσδραμόντες, additum erat in alio libro ἀρπάζοντες, quod ut glossema aut additamentum contempsimus.

(62) *Ψύγουσι*. Sic ex cod. Reg. correximus, nam illud codicis Tolosani ψύγουσι friget isthic. Neo est minus alienum quod subiecit vetus interpres, *frigunt*. Siccantur enim, non friguntur arborum fetus ut conserventur: ψύγω porro veteribus glossis valet *desicco*.

(63) *Πυρωτῶν*. Ita cod.; sed scribitur communis πυρωτῶν.

(64) *Δονηθεὶς*. Ita ex cod. Reg.; Cod. Tol. habebat ὀδονηθεὶς, utique mendose.

(65) *Οὐδὲν οὐτ' ἀναιρέσεως, οὐτε γυμνώσεως ἐπιδειξάμενος ἄσημος*. Sententiam habet dissimilem. Interpres vetus dum verbum verbo quomodocumque appenderet, quam sententiam eliceret nihil pensi habuit. Sic enim habet: *Nihil nec interfectionis, nec nuditalis quod turpe esset ostendens*. Mihi videtur hic ἀναιρέσεις non eadem sonare, sed lapsum et casum ac stragem corporis: nam etiam glossarii eversionem et demolitionem in significatis ἀναιρέσεως numerant. Potuit autem etiam sine nuditate turpis esse membrorum situs, quod vitatum in laude ponitur. De nuditate porro est huic simile, in vita et viro tam dissimili illud. C. Julii Cæsaris ex Suetonio: *Ut animadvertit (inquit) undique se strictis pugionibus peti, togæ caput obvolvit, simul sinistra manu sinum ad imæ crura deduxit, quo honestius caderet, etiam inferiorem corporis parte velata*.

μένον. Καὶ αὖθις τὸν τούτοις διακονούμενον παῖδα ἄκροδρύων εἰς τῶν βαρβάρων προσέταξε. Κάκεινος πρὸς τὸ ἀρέσκον τῷ προστάξαντι σπουδαίως καθέσθαι τὸν κόλπον ἐφήπλωσε τῆς χειρὸν ἐφέλικον τὰ παρακαίμενα, ὡς προστέτακτο (66), πάντως τὴν σπουδὴν ἐνδεικνύμενος πρὸς ἀρεσκίαν ὡς ἐπιτηδεύει εἰς διακονίαν, νομίζων τούτῳ ὠνεῖσθαι τὸ ζῆν εἰ φανεῖη σπουδαίως· ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο ὤνησεν, οὐδὲ βαρβαρικὴν ἐμάλαξεν ὠμότητα (67) πρὸς ἡμερότητα τοῦ λογισμοῦ τοῦ εἰκότος οὖσαν μακράν. Ἄλλος γὰρ ἐπισθεν παρεστῶς τοῦ κολοῦ τὸ ξίφος εἴλαε λαθραίως.

bat manu, velut ea ostentatione diligentiae admoniturus barbarum quam gnavus is futurus servus, si servaretur, esset, speque ea de se facta vitam redempturus. Sed falsus est infelix exspectatione sua: neque enim Barbarorum credulitatem supra quam 49 credi potest feram ac ferream ad placibilitatem mollire ullam potuit. Nam pone astans alius vagina gladium clam eduxit.

Ὁ δὲ εἶτε αἰσθημένος τούτου σπομμένου, εἶτε καὶ ὑπονοήσας τὴν ἀναίρεσιν, ὡς ἐπισημένους τῷ θορύβῳ πρὸς τοῦτο περιάγει μικρὸν εἰς τοῦτῳ τεταραγμένον τῷ φόβῳ τὸ πρόσωπον. Καὶ ὁ ἐφεστῶς ἐφόβησεν κραυγῇ τε αὐτὸν βαρβαρικῇ καὶ τῇ τῆς ὕψεως διαστροφῇ, καὶ οὕτως ὁ μὲν ἐπὶ τῆς κατακλειδος (68) ἐρείσας τὸ ξίφος ὄρθον, ὡς ἐν πολλῇ δυνάμει, ἀπὸ τοῦ ἡπατικοῦ κρεμαστήρος ἐπὶ τὸν θώρακα· ὁ δὲ πρὶν ἀνασπασθῆναι τοῦτο ἀνατραπεῖς ἔκειτο νεκρὸς, εἶτε δεξιᾷ προθανὼν, εἶτε καὶ τῷ καιρίῳ τῆς πληγῆς (69), οὐ φθάσας γινῶναι τὸν θά-

A species 48 aut indecora videretur. Atque hoc ipsum pridiana vespera fere rebus et verbis praenuntiaverat sanctus presbyter blandius multo quam soleret appellandis sodalibus super cenam. Quid enim, inquiebat, scimus ecquid ante mortem iterum congregandi ad mensam simus. Post hunc Barbari contubernalem ejus et aequalem senem annis et laboribus monasticæ vitæ fractum, interficiunt. Ab iis rursus in ministrantem ambobus puerum rabiem verterunt hunc ferme in modum. Jusserat eum Barbarorum quidam effusas baccas colligere: obtemperavit strenue miser, affususque humi sedulo eas in apertum sinum utraque cogebat manu, velut ea ostentatione diligentiae admoniturus barbarum quam gnavus is futurus servus, si servaretur, esset, speque ea de se facta vitam redempturus. Sed falsus est infelix exspectatione sua: neque enim Barbarorum credulitatem supra quam 49 credi potest feram ac ferream ad placibilitatem mollire ullam potuit. Nam pone astans alius vagina gladium clam eduxit.

Tum puer vel quod sonum percepisset educti gladii, vel quod aliqui suspicaretur id quod erat fatalem sibi ictum imminere, tanquam tumultu exterritus, pavoris indicibus confusum vultum tantisper circumegit, ut respiceret quid a tergo instaret. At carnifex clamore illum et obliquo trucidis oculi contuitu magis terruit; mucronemque magna vi adhibita per commissuram scapulae a nervis quibus ex cerebro jecur dependet ad pectus usque rectum adegit; ille vero priusquam reciperetur telum ex vulnere, jacuit mortuus, sive quod prius

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

τῇ γῆ παρακαθεσθεις. καὶ ἄλλως ὑπονοήσας. τῷ θορύβῳ deest

PETRI POSSINI NOTÆ.

(66) Ὡς προστέτακτο. Cod. Reg. προσετί-
ταντο: quod mox sequitur, νομίζων τούτῳ ὠνεῖ-
σθαι τὸ ζῆν εἰ φανεῖη σπουδαίως. Merito hoc spe-
rabat, sed insaniebant barbari. Nam cordatorum
illud est monitum (Horat. ep. 16, lib. 1):

Vendere cum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter, etc.

(67) Ὠμότητα vertit impudentiam vetus inter-
pres, eadem fide qua ibidem, ut alibi passim, verba
transilivit aliquot.

(68) Ἐπὶ τῆς κατακλειδος. Κατακλειδα, jugu-
lum non satis exacte interpretatur vetus inter-
pres. Ut enim κλεις, clavis, sive clavicula
Latinis quibusdam, Cornelio Celso jugulum dica-
tur; non tamen ab illa diversa κατακλεις hoc
nomine dicta reperitur. Est porro κατακλεις,
ut periti earum verum tradunt, os cartilagi-
nosum in commissura ὠμοπλατῶν cum jugulo.
Ergo si exacte loquimur, κατακλεις non est jugulum.
Video quidem pronam in istis et tolerabilem esse
κατάχρησιν. Sed hæc auctorem deceat licentia, non
interpretem: qui quando hoc professus est, omni-
bus vestigiis assectari scriptorem debet. Quod addi-
tur ἀπὸ τοῦ ἡπατικοῦ κρεμαστήρος, crucem mihi
fixit frustra que a me est in libris artificum quaesit-
us hic κρεμαστήρ ἡπατικός. Vetus interpres, ἡπα-
τικὸν κρεμαστήρα hepar vertit his verbis: *Et sic
quidem cum is rectum ensem in jugulum defixisset,
magis viribus eum ab hepate adegit ad thoracem.*
Ubi sane non capio quomodo per jugulum adactus
ensis recta per jecur ad thoracem pertinere po-
tuerit. Ergo hic per ἡπατικὸν κρεμαστήρα, nervos

C intelligo, quibus cum cerebro conjungitur jecur,
ab eoque pendet. Andreas Laurentius in opere
anatomico, lib. v, cap. 19: *Connectitur jecur cere-
bro per nervos, etc.*

(69) Τῷ καιρίῳ τῆς πληγῆς. Interpres sæpe vi-
tuperatus vertit, *opportunitatem vulneris*. Sed quid
hunc moramur? quadrat hoc cum mentione κατα-
κλειδος, ad eum enim locum letali vulnere locus
est. Herodianus lib. iv: *Καιρίου δὲ τῆς πληγῆς
ἐπὶ τῆς κατακλειδος γενομένης, ἀπροσδοκῆτως καὶ
ἀφυλάκτως ὁ Ἀντωνίνος ἀνῆρέθη*. Quem locum po-
litissimus interpres ita reddit: *Et cum in ipsam
juncturam ferrum incidisset, letali scilicet vulnere,
de improvviso Antoninus minime defensus occubuit.*
Sic ille. Quibus in verbis aliquid de more quod
emendandum putaret vidit aut vidisse putavit Hen-
ricus Stephanus; alteramque subjicit interpretatio-
nem in hæc verba: *Cum autem letale vulnus, utpote
in junctura acceptum fuisset, de improvviso et remotis
D custodibus interfectus est Antoninus*. Ego quoque pace
tantorum virorum aliquid in utraque versione re-
quisierim: nam si diligenter exploretur nequa-
quam illa qua uterque κατακλειδα explicat junctura
severum, ut ait Persius (Sat. 1), effundit unguem.
Nimium est enim sane id commune nomen. Ne-
que omne in qualibet junctura letale vulnus est.
Ergo ponendum fuit aliquid quod exactius κατα-
κλειδα responderet. Et hanc peculiarem juncturam
humeri cum jugulo, quam Græci alii ἀκρόμιον voc-
cant, nominatim designaret. Nam eo loco percus-
sum a Martiale Caracallam ipse habitus corporis in
quo oppressus a percussore est suadere potest:
desederat enim ad purgandam alvum, cum latro
superveniens stans afflictum eo loco vulneravit, quo

examimatus metu facillius et citius extinctus est, A sive ea fuit gravitas vulneris et presentia mali talique loco admissum ferrum hausit animam ex penetralibus, prius mortem expertam quam illam tam prope adesse sensisset, unoque ictu subito absolutam tot tamque implicatis vinculis, tamque tenacibus, ut non nisi ægre magnisque conatibus fere iste 50 expediatur exitus. Jam hic nescio quid obiectum subito barbaris nobis illos placavit qui astabamus reliqui, ut nos rejicerent gestuque manus adhuc cruentis armatæ gladiis fugam ostenderent. Hic alii per præceptis nitebantur in montem (non est enim ad illum via trita), hac a majoribus loco tributa reverentia nemo ut illuc aspiraret ubi stetisse aliquando, et inde egisse cum populo constaret Deum. Ego vero distráhebar hinc B inde anxius hærebamque anceps, neque, charitate filii constrictus, fugæ arripere facultatem poteram; eademque quæ sibi ut consulat, quemque admonet natura, me ab illa cura ad sequendam fortunam ubi amoris tractum vinculis avertebat, donec annuens oculis filius ut recederem vix ut abire persuasit; ac pedes quidem feriebantur antrosum, sequebaturque eos nescio quomodo reliquum corpus. At cor resistebat, et quamvis tractum ire recusabat, conversisque ad natum oculis, cogitationibus et curis omnibus in eo semper acquiescens, seipsum 51 respicere nequaquam poterat, neque ad progressum intentum, sed retro primum et in locum miserabiliter revertens unde vix C salvus discesseram. Per illos æstus animi, sequens ego quoque præcurrentes alios, in montem evasi: hincque velut ex specula infelicem, dum abduceretur, contemplantur puerum, qui reddebat et ipse conspectum, tametsi non hoc ipsum libere, sed fallebat tamen sæpe barbaros fictis respectandi

νατον ταχέως ἐξέλδντα τὴν τῶν ἀγγείων τοῦ σώματος, καὶ δεσμῶν ἀθρόως αὐτὴν ἀπολύσαντα, ὡς μόλις ἀναχωρεῖ πλοκαῖς βιαταῖς ὁ συνδεδεμένη ὁ. Τοὺς δὲ λοιποὺς ἡμᾶς οὐκ οἶδ' αὖ τι παθόντες ἀπελευθύνουσιν φεύγειν τῷ στήματι τῆς χειρὸς ἐπιτρέποντες· ἐτι δὲ ἦσαν ἐν αὐταῖς κατέχοντες ἡμαγμένα τὰ ξίφη· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι διὰ τῶν φαράγγων ἔτρεχον τὸ ὄρος καταλαθεῖν ἐπιγόμενοι. Οὐ προβαίνουσι ὁ γὰρ ἐκείνῳ (70), δόξη τοῦ τὸν Θεὸν ἐπ' αὐτῷ στήναι καὶ χρηματίζαι ποτὲ τῷ λαῷ. Ἐγὼ δὲ ἐπεπῆγην ἀχανῆς ἀμηχανία κρατούμενος, καὶ τοῖς σπλάγχνοις τοῦ μαιρακίου συνδεδεμένος ἀναχωρεῖν οὐκ ἐδυνάμην ὁ, οὐδ' ἠγάπων τὸ σῶζεσθαι τῷ δεσμῷ πεπεδημένος τῆς φύσεως, ἕως ἐννεύων τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ παῖς, καὶ ἀναχωρεῖν διασημαίων μόλις ἐπεισεν ἀπελθεῖν. Καὶ οἱ μὲν πόδες ἐχώρουν ἐπὶ τὰ πρόσω, καὶ τούτοις οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ πᾶν ἠκολούθει σῶμα φερόμενον· ἡ δὲ καρδία οὐκ ἠθέλεν ἀπελθεῖν συνεχῶς ἐπὶ τὸν παιδα τὸ πρόσωπον ἐπιστρέφουσα, καὶ τὴν βολὴν τῶν ὀφθαλμῶν συνάγειν πρὸς ἑαυτὴν οὐδαμῶς δυναμένη, οὐ πρὸς βάρην ὁ ἀσχολουμένη, ἀλλ' ἐπὶ νῦντα τετραμμένη ἐλεινῶς. Ἐχώρουν δὲ οὐν κἀγὼ πρὸς τὸ ὄρος τοῖς ἠγούμενοις ἐπόμενος· καὶ ἀπὸ σκοπιᾶς καθέωρων ἀπαγόμενον τὸν μέλιον ὁ παιδα, καὶ αὐτὸν οὐ παρήσθα βλεπόμενον ὁ, κλέπτοντα δὲ τοὺς ἀπάγοντας τὴν ὡς ἐμὲ (71) λαθραῖαν ἐπιστροφὴν. Τοιοῦτος γὰρ ὁ δεσμός τῆς φύσεως· οὐ λύεται τῷ χωρισμῷ τῶν σωμάτων, ἀλλ' ἐπιτείνεται πρὸς τὸ κραταιότερον. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ ἐγγυὸς μὴ ἔχει τὸ πῶθούμενον, ἐρεθίζεται πρὸς αὐτὸ μᾶλλον ἐπάγουσα· καὶ δλον ὁ ἀσχολεῖ διηνεκῶς τὴν μνήμην, οὐκ ἔχουσα παρὸν τὸ πληροφορεῖν τὴν ἐπιθυμίαν δυναμένη. Ὅση δὲ καὶ πηλίκη τῶν οὕτως χωριζομένων ἡ ὀδύνη τὴν μὲν πείραν ἴσασιν οἱ παθόντες· οἱ δὲ μὴ πειραθέντες διδασκείσθωσαν τῷ τῶν ἐλόγων παραδείγματι, οἷς αὐτοδίδακτος φυσικῶς ἐντέθηκε συμπα-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁷ πλοκαῖς βιαταῖς. ⁸ δεδεμένη τοῦ κτίσαντος. ⁹ ἀπελευθύνουσιν. ¹⁰ ἄδατον γὰρ αὐτοῖς ἐκεῖνο δόξη τοῦ τὸν Θεὸν ἐπ' αὐτῷ Palat. ¹¹ ἀναχω. οὐκ ἔδυνάμην. ¹² ὀπρὸς τὸ βαδίζειν ἀσχολουμένην, ἀλλ' ἐπὶ νῦντα τετραμμένην cod. Palat. ¹³ τὸν ἄθλιον. ¹⁴ πεισιβλεπόμενον Sfort. et Palat. ¹⁵ καὶ ὄλην ἀσχολεῖ Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

In tali utriusque habitu commodissime potuit, D insolens locutio videbatur. Sed proba est et Ἀπικωτάτη. Aristophan. *Pluto*: Ἀρχόμην ὡς τὸν Θεόν. Imo eam Latine videtur affectasse Ausonius in *Mosella*:

(70) Οὐ προβαίνουσι γὰρ ἐκείνῳ. Quid hic ait sanctos Patres reverentia quadam retardatos ad montem non ausos accedere: idque instar legis observatum, cum ipse paulo ante dixerit se de monte sancto descendisse? Puto aliquam montis Sinæ partem liberam ab hac religione fuisse: in qua proinde habitare monachis permissum sit. Modo ne ad summum verticem ascenderent, quem sua presentia consecraverat Deus: *Descenditque Dominus super montem Sinai in ipso montis vertice* (*Exod. xix, 20*). Quem tamen ipsum in verticem in isto metu et periculo conscenderunt Nilus cum sociis, ut infra testatur illis verbis: Κατὰ δὲ τὴν ἀκρότητα, etc.

(71) Ὡς ἐμὲ. Ita cod. Reg.; nam Tolos. εἰς ἠέβηται, sic fortasse ab aliquo correctum, cui sub-

*Dicitur et medio cum sol stetit igneus orbe
Ut commune fretum. Satyros vitreasque sorores
Consortes celebrare choros, etc.*

Perobscurus locus; quid enim illud, *ut commune fretum*? si τὸ υἱ, Latina et communi notionē accipiatur. Memini me audire virum doctissimum cum diceret videri sibi τὸ υἱ, valere isthic præpositionem *ad*, voluisseque Ausonium adæquare potestatem hujus voculæ cum ὡς Græcorum, cui putatur respondere, neque abhorret suspicio a genio Ausonii. Hic enim scriptor ubique fere se ostentat semi-græculum. Quanquam, ne quid dissimulem, vereor ut satis quadret hæc observatio ad illum Ausonii locum, Cujus video alias expositiones afferri posse.

θείας τυραννίς, ἔγγονων πρὸς τεκούσας, καὶ τούτων πρὸς ἔγγονα πολλοὺς τεκμηρίους τὰ τῆς στοργῆς σύμβολα πάθεισι φανεροὺς ἐν ταῖς διαζύξασιν ἐλέγχοντα. Βοῦς μὲν γὰρ ἀπαγομένη μυκᾶται ὀδύνηρά καὶ ἐπάλληλα, συνεχῶς πρὸς τὸν ἀποστασθέντα μόσχον ἐπιστρεφομένη, καὶ τῷ σχήματι τῶν ὀφθαλμῶν βοῶσα ¹⁶ τῆς ὀδύνης τὸ μέγεθος. Ἐπει γὰρ μὴ εἶχεν ¹⁷ ἄλλο μέλος ἢ φύσις ἐν ταῖς ἀλόγοις, ᾧ χαρακτηρίση (72) τὸ κατέχον πάθος· ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀπηρέσατο (73) μόνοις τὰ τῆς λύπης τεκμήρια κατηφιῶντας, ὥσπερ αὐτοὺς ¹⁸ βοᾶν ποιήσασα (74), διὰ τὴν ἄλλως οὐ δυναμένην μηνυθῆναι κατάστασιν. Ὁ δὲ μόλις (75) ἀποσπώμενος καὶ οὐκ ἀνεχόμενος πρὸς βίαν ἀπάγεσθαι, ποτὲ μὲν τοῖς μαζοῖς ὡς ἀσύλη προσφεύγει ἱερῶ καὶ τούτους, ἐπει μὴ χερεῖ δύναται, κατέχει τῶς στόματι, ποτὲ δὲ περιτρέχει κυκλῶν τὴν τεκούσαν τῷ θορόβῳ τῶν δρόμων κεκραγῶς τὴν ἀνάγκην, ἐπειδὴ λόγου ἐστέρηται τοῦ ἐρμηνεύειν τοῖς ὀδύμοις δυναμένου τὸ πάθος.

affectus indicii scituum ad matres et vicissim si quando per vim disjunguntur manifesto intelligitur. Vaeca quippe dum abducitur relicto vitulo mugit querulum in modum responsantique mutam reponit vocem, ad eum assidue conversa, habituque ipso ac specie oculorum magnitudinem doloris abunde declarans. Cum enim infans, natura pecudum articulata voce careat qua dolorem contestetur suum, manifesta indicia tristitiæ latentis infixæ gerit et ostentat in oculis, qui ad conquerendam quodammodo calamitatem vocis instar illi sunt, quod ea conditione sit ut intimerum sensuum arcanique affectus alium nullum habeat interpretem. Juvencus autem dum magna vi avellitur omni ⁵³ ore repugnans, nec abduci per vim sustinens, vel ad matris ubera tantquam ad sacrum asylum confugit; quæ cum manibus quibus caret nequeat arripere, labris certe atque ore mordicis tenet. Vel ambit parentem cursu anxio, illo motu molestiam declarans exosæ necessitatis, postquam usum linguæ et vocis quibus calamitatem conquerendo enuntiet suam, natura illi denegavit.

Κατὰ δὲ τὴν ἀκρώρειαν οὐκ οἶδ' ὅπως γενόμενος (οὐκ ἦν γὰρ ὁ λογισμὸς συνοδοιπορῶν τῷ σώματι ἀκολουθῶν τῷ ἀπαγομένῳ, καὶ τὴν ἐκείνου συμφορὰν λογιζόμενος), οὐκ ἔτι τοῦτον βλέπων ἀποκρυβέντα τῆς ὕψεως τῷ πολλῷ διαστήματι καὶ τούτου ἀμυγχανοῦ [cod. R. ἀμυχανοῦντος Poss.] λοιπὸν, ὡς εἰκός ²⁰, πρὸς τὸν θεὸν ἔλεγον λόγους καὶ τὸν παῖδα τῆς αἰχμαλωσίας οἰκτιζόμενος ²¹, καὶ τοὺς ἀναιρεθέντας ἀγίους ὀδυρόμενος ²², Ὡ μακάριοι καὶ τρισμακάριοι, λέγων ²³, ποῦ ποτε νῦν οἱ ὑμέτεροι τῆς ἔγκρατειας πόνοι; ποῦ δὲ τῆς καρτερίας οἱ κάματοι; τοῦτον στέφανον τοῦ πολλοῦ ἀγῶνος ἐδέξασθε; ταῦτα τῆς μακρᾶς ἀθλήσεως ὑμῖν ἀπέκειτο τὰ βραβεῖα; ἄρα μὴ

causa, clam indulgens desiderio naturæ. Ea vis est natura conciliatæ necessitudinis, quæ adeo separatione non solvitur, ut intendatur etiam et corroboretur; quando enim præsto non adest animo id quodcumque est quod amat, irritatur desiderium et ad sequendum lucitius admittitur, una ut semper illa mentem obsideat atque occupet recordatio dilectæ rei, cupiditate voto suo frustrata sollicitante semper et commonente animum illa querela, deesse sibi id quo nisi potuit expleri nunquam et satiari possit. Quantus porro et qualis illius desiderii dolor sit, sciunt qui experti sunt. Qui vero non ⁵² sunt experti, ii argumentum ad suspicandum capiant ex brutarum animantium exemplis hujus generis: in iis enim tantus tamque imperiosus, neque institutione præscriptus ulla, sed a natura infusus ipse, penitus inolevit pietatis sensus in consanguineorum participandis malis: quantus ex mutuis ejus

In summo igitur monte cum essem, ego nescio quomodo (non enim meus mecum sensus et ratio erat, sed assectabar natum intentis oculis, mensque omnis et cogitatio oblita sibi, in ejus æstimanda calamitate occupabatur), cum is ecce subducitur ab oculis nimio jam intervallo frustrante aciem. Cumque jam intelligerem nullam superesse spem ejus ultra videndi, ad orandum conversus, alloquebar Deum captivitate filii necemque sanctorum lacrymis et lamentationibus prosequens, O beati, inquires, et ter beati, ubi tandem nunc vestri abstinentiæ labores? ubi ærumnæ patientiæ? hanc coronam longi certaminis accepistis? hæc

In summo igitur monte cum essem, ego nescio quomodo (non enim meus mecum sensus et ratio erat, sed assectabar natum intentis oculis, mensque omnis et cogitatio oblita sibi, in ejus æstimanda calamitate occupabatur), cum is ecce subducitur ab oculis nimio jam intervallo frustrante aciem. Cumque jam intelligerem nullam superesse spem ejus ultra videndi, ad orandum conversus, alloquebar Deum captivitate filii necemque sanctorum lacrymis et lamentationibus prosequens, O beati, inquires, et ter beati, ubi tandem nunc vestri abstinentiæ labores? ubi ærumnæ patientiæ? hanc coronam longi certaminis accepistis? hæc

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS

¹⁶ τῶν ὀφθαλ. δεικνύσα. ¹⁷ μὴ εἶχεν cod. Vat. lin. eadem ἐπει γὰρ μὴ εἶχεν usque ad δυναμένου τοῦ πάθους, desunt in cod., pro quibus reponenda: καὶ ἱππος δὲ στερηθεὶς τοῦ συννόμου χρεμετισμῷ τὸ πάθος ἐμφαίνει συχνὰ τὸν ἑταῖρον καλούμενος. ¹⁸ αὐτοὺς τὴν βίαν ποιήσασα. ¹⁹ deest in cod. Palat. καί. Sequitur τοιγαροῦν ἀμυχανία μοι τὸ λοιπὸν, καὶ πρῶτ' τοῦ Θεοῦ ἐλέγοντο λόγοι. ²⁰ Deest in Palat. ὡς εἰκός. ²¹ οἰκτιζομένῳ. ²² ὀδυρομένῳ. ²³ λέγοντι.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(72) Ἡ χαρακτηρίση. Necessary supplevimus loco pronomen ᾧ, quod ab exemplari aberat, incuria, opinor, scribæ.

(73) Ἀπειρέσατο in ἀπηρέσατο mutavimus auctoritate codicis Regii, sententia vero flagitante.

(74) Pro κατηφιῶντας ὥσπερ αὐτοὺς τῆν βίαν, etc., quæ legebantur in cod. Tol. nullo aut intricato sensu, reposuimus ex Regio: Κατηφιῶντας ὥσπερ

αὐτοὺς βοᾶν ποιήσασα.

(75) Ὁ δὲ μόλις, etc. Vitulum intelligit de quo supra, pro quo vetus interpret equum supposuit, cujus in Græcis codd. nec aura nec vestigium ullum est. Addo supradictis, loco verbi χαρακτηρίση melius forte legeretur οἰκτισίη. Videat lector et statuat.

manebant vos **54** præmia tam diuturna contentione exercitos? annon stultus est cursus justitiæ? non inanis virtutis causa susceptus labor? quando vos opis egentes in ipso articulo periculi divina providentia violentis latronum manibus condonavit, neque obstitit justitia aut ulta sceleratos est, sed ad exitum sceleris perseveravit in sanctorum corporibus violandis sacrilegis manibus solitus vigor, vicitque magnifice religionem impietas, ac tanquam prostrata afflictaque veritate, gloria in insolentissima victrix superstitioni triumphavit. Cur igitur veterem flammam nunc quoque non concepit rubus? Cur non accedentes temere fanaticos consumpsit incendio? Cur non dehiscens terra scelestos absorbit ut alias cum tabernaculis et familiis universam deglutivit congregationem Core? Cur illa vetera cessarunt Sinæi montis prodigiosa terricula? Cur sonitu tonitruum et horrore tenebrarum ac crebra coruscatione fulgurum impios non exterrebant? Sed oliata est sustinuitque **55** vindictam facilem potentia, neque injustos grassatores horribilium vi fulminum igneorumque turbinum, meritissimos est ulta; neque manu valida protegendis innocentibus atque injuria prohibendis experimentum dare ipsis præsens voluit suæ mirabilis atque invictæ potestatis. Sed ceciderunt sub ipsum rubum et legislatione celebrem montem, mutarum instar victimarum, omni destituti auxilio Dei supplices. Ubi erat igitur illa vis quæ demersit Ægyptios, sepulcrumque unum omnibus ex tempore posuit fundum maris? Ubi quæ pugnantes cum Israelitis alienigenas lapidatione inusitatæ grandinis superne oppressit olim, securam suo populo victoriam nullo emptam sanguine tribuens, vel quæ postea incursantibus terrarum sanctam Madianitis terrorem, erroremque objecit tantum, ut, conversa in se mutuo pugna, seipsos ipsi ignari per tumultum et tenebras inter-

μάταιος ὁ τῆς δικαιοσύνης δρόμος; ἄρα μὴ εἰκαίος ὁ τῆς ἀρετῆς κάματος; οὐ κατέλειπεν ὑμᾶς ἀναιρησθαι μέλλοντας ἀδοθηθῆτους ἢ θεία πρόνοια, καὶ τοὺς ἀναιροῦσιν οὐκ ἀνέστη τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἔσχυσεν ἀνόμος χεὶρ κατὰ σωμάτων ὀσίων, καὶ νίκην αὐχρὶ κατὰ τῆς εὐσεβείας ἢ ἀσεβείας φρουρατομένη πάντως ὡς καθηρημένης. ⁵⁴ τῆς ἀληθείας· πῶς τὴν ἀρχαίαν φλόγα οὐκ ἀνῆψεν ⁵⁵ ἢ βάτος (76); πῶς οὐκ ἐφλόγισε προσιόντας ἐμπυρισμῷ τοὺς ἀλάστορας; πῶς δὲ οὐκ ἰδέετο διασῶσα τοὺς τούτους ἢ γῆ, ὡς ἄλλοτε καταποῦσα σκηνὰς ἅμα καὶ συγγενείας πᾶσαν τὴν Χωρὲ ⁵⁶ συναγωγῆν; πῶς δὲ ἠσύχασαν οἱ τοῦ Σιναίου ἄνθρωποι τερατώδεις φοβερῆσαι βροντῶν ⁵⁷ ἤχη, καὶ καθηγεῖα γνόφου, καὶ ἀστραπῶν ἐκλάμψεις ἀμέτροις ⁵⁸ οὐ καταπλήξαντες τοὺς παρενόμους; **B** 'Ἄλλ' ἤργησεν ἡ ἀμύνοσα δύναμις, οὐτε τοὺς ἀδικούντας κεραινοὺς καὶ πρηστῆροι τιμωρησαμένη ἐξαισίοις, οὐτε ῥυσαμένη χεὶρ κραταιὰ τοὺς ἀδικουμένους, ἴν' ἔσχον καὶ οὗτοι θαύματος ⁵⁹ πείραν μαθόντες τὸ παράδοξον κρᾶτος τῆς ἀμάχου δυνάμεως. 'Ἄλλ' ἔπεσον παρ' αὐτῆ τῆ βάτω, καὶ τῷ τῆς νομοθεσίας ὄρει θυμάτων δίκην ἀλόγων οἱ εὐσεβεῖς ἀδοθηθητοί. ⁶⁰ Ποῦ ποτε ἦν ἡ τοὺς Αἰγυπτίους καταποντίσασα, καὶ τάφον αὐτοῖς τὸν βυθὸν σχεδιάσασα δύναμις; Ποῦ δὲ ἡ λίθοις χαλᾶζης πατάξασα πολεμοῦντας τοὺς Ἰσραηλίτας ⁶¹ τοὺς ἀλοφύλους ποτε, καὶ νίκην ἀμέριμον ἀναιροῦσι ⁶² δοῦσα τῷ ἰδίῳ λαῷ; Καὶ ἔκστασιν ἐπιβαλοῦσα πάλιν ἄλλοτε τούτοις ἐπελοῦσιν τῇ ἀγίᾳ γῆ, καὶ κατ' ἀλλήλων αὐτοὺς πρὸς μάχην τρέψασα, οὐκ εἰδὼτας ὡς ἀλληλοκτονοῦσιν ἐσκοτωμένοι, καὶ τοὺς οἰκτελοῦσιν οὐκ ἐπιγινώσκουσιν ἀναιρομένους; Ποῦ ποτε τὴν οἰκτίαν ἀπεκρύψατο συμμαχίαν οὐ σχεπάσασα τοὺς ἐπιβουλεομένους. 'Ἄλλὰ λέοντων ⁶³ μὲν ἀγρίους θυμοὺς παρεμβεβλημένων (77) καὶ πυρὸς ἄμαχον ἐκαλίνωσε δύναμιν τιμήσασα ⁶⁴ τῆς πολιτείας τὸ αἰδέσιμον, καὶ τοὺς παῖδας ἐπ' εὐσεβείᾳ ἀνακηρύξασα ⁶⁵ λαμπρῷ κηρύγματι· τούτων δὲ πῶς ἀμφίβολον ἐποίησε τὴν ἀρε-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁵⁴ κατὰ ἡτητημένης. ⁵⁵ καὶ νῦν οὐκ. ⁵⁶ τὴν Κορὲ Sfort. et Palat. ⁵⁷ ἐκπλήξεις βροντῶν. ⁵⁸ ἀμετρήτοις. ⁵⁹ θαυμάτων. ⁶⁰ ἀδοθηθητοί. ⁶¹ τοὺς Ἰσραηλίτας ποτε πολεμοῦντας. Ita omnes codd., sed in Sfortiano emendatum fuit, τοὺς Ἰσραηλίτας ποτέ. ⁶² ἄπονον ἀναιροῦσι. ⁶³ ἀλλά ἀγρίων. πάλαι. κατὰ τῶν παρεμβεβλη. ⁶⁴ a verbis τιμήσασα usque ad λέγει καὶ λύπη desunt. ⁶⁵ αἰδεσθῆναι τούτους παρασκευάσασα, καὶ μέγα τῇ εὐσεβείᾳ λάμποντας ἀναδείξασα.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(76) Πῶς τὴν ἀρχαίαν φλόγα οὐκ ἀνῆψεν ἢ βάτος; Hinc patet quod supra diximus habitasse sanctos hosce in eo loco, ubi olim fuisse rubus ille Mosis putabatur: ac fortassis erat adhuc ad memoriam rubus aliquis sanctorum cura conservatus. Cæterum hæc sententia in codice Tolosano conversa legitur hoc modo: Πῶς τὴν ἀρχαίαν βάτον οὐκ ἀνῆψεν ἢ φλόξ;

(77) Παρεμβεβλημένων. Cod. Reg. παρεμβεβλημένων. Quod postremum fortasse melius huc quadrat; nam παραβάλλειν admovere, apponere, applicare, valet: unde sensus sit commodus λέοντων παρεμβεβλημένων. Leonum Danieli applicatorum, ut sic loquar. Cæterum παρεμβάλλω cum immissionem et impressum impetum sonet, sciamusque alioqui non sic immissos fuisse in Daniele leones, sicut in amphitheatro in bestiarios ex caveis, sed

D Daniele potius in caveam demissum, superest ut illam immissionem metaphorice accipiamus pro irritatione, subtractis escis dari antea solitis, ut sic famelicæ bestie impotentiori rabie ferrentur in Daniele. Miserunt (Danielem) in lacum leonum, et erat ibi sex diebus. Porro in lacu erant leones septem, et dabantur eis duo corpora quotidie et duæ oves. Et tunc non data sunt eis, ut devorarent Daniele (Dan. xiv, 30).

(78) Τιμήσασα τῆς πολιτείας τὸ αἰδέσιμον. Hæc difficilem habent sententiam. Vetus interpres habet: efficiens ut eos revererentur. Sed ubi illud πολιτείας? Puto sanctum Nilum hoc voluisse indicare: fuisse Daniele et tres pueros non privatos, sed in gratia apud principem, et in potestate ac magistratu, Deique tantam fuisse in eos benignitatem, ut etiam eorum potestatem honorare illis prodigiis

τὴν καταλιποῦσα πάσης βοήθειας ἐρήμους καὶ νομι-
σθῆναι παρασκευάσασα κηδεμονίας ἀναξίτους ;

suam illam ad auxilium egentium promptam fortitudinem abscondit, **56** ut circumventos istos ab insidiatiorum telis suo patrocínio non protegeret? Atqui illa tamen alias irritatorum leonum essetam rabiem et alioqui indomitam ignis potentiam tanquam freno coercuit : sanctos commendans hoc honore apud populum in quo gerebant magistratum, sanciensque prodigiis eorum auctoritatem puerisque tribus honorificentissimum de pietate testimonium prædicationemque reddens ; at istorum quomodo virtutem nullo tali affirmatam testimonio dubiam reliquit, deditque ansam ei suspicioni, indignos eos ita destitutos Dei cura

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἀθυμία λέγει (79) καὶ λύπη ⁵⁶,
ἢ καὶ τοὺς σωφρονεῖν φιλονεικούντας ἐν ταῖς συμ-
φοραῖς βιαζομένη πρὸς τὸ δῶσθαι. Καὶ συνῶμην ⁵⁷
τὸ πάθος ἔχει τυραννοῦν, καὶ παρὰ γνώμην πολλὰ
φθέγγεσθαι τὸν λυπούμενον πείθον, νικῶμενον ἴσως
τῷ μεγέθει τῶν περιστάσεων. Ἐπεὶ καὶ πολλάκις **B**
δικαίους καταλέλοιπεν ἢ βοήθεια ⁵⁸, τυράννοις ἐν-
δοῦσα πρὸς αἰκισμοὺς ποικίλων βασάνων καὶ φόνον
ἀνόσιον, ἵνα δειχθῆ τῆς ἀνδρείας τῶν ἀγωνιζομένων
τὸ δόκιμον, καὶ τῆς πίστεως λάμψη τηλαυγῆς ἢ
δύναμις, ἕως θανάτου οὐχ ὑφείσα τῆς παρήσιας,
ἀλλ' ὄλην ἐν τῷ πάθει νικῶσα τὴν τῶν ἐνεργούν-
των ⁵⁹ μανίαν. Ἐπεὶ καὶ οἱ περιλειφθέντες ἀναχώ-
ρειν τῆς ἐρημίας οὐ βούλονται, τῆς ἐν ταῖς πόλεσιν
ἀδιαφόρου διαγωγῆς ἐλόμενοι ⁶⁰· μᾶλλον τὸν θάνα-
τον ⁶¹· οὕτως καὶ τοῖς ἀνηρημένοις ἐδέδοκτο ἀπο-
θανεῖν ἢ τῆς ἐν τῇ οἰκουμένη πολιτευομένης ἀνα-
σχέσθαι κακίας. Ἥδεισαν ⁶² γὰρ τοῦ σωματικοῦ θά-
νάτου τὸν ψυχικὸν χαλεπώτερον, καὶ τὸν ἐν τῇ
ἀμαρτίᾳ τοῦ διὰ τοῦ ξίφους ἐπικινδυνώτερον· ὅτι ὁ
μὲν μικρὰν ὀδύνην ⁶³ ἔχει καὶ πρόσκαιρον, ὁ δὲ μακρὰν
καὶ ἐπίμονον κόλασιν.

causam merito qui cladi superfuerunt non tamen ideo recedere a solitudine sic infesta volunt, sed indifferenti ipsi per seque innocenti commemorationi urbium et consuetudini civilis vitæ mortem præferunt. In qua etiam inductione sancti ipsi fuerunt dum sunt interempti ; neque si illis daretur optio non mallent mori quam ejus quæ in communi vita hominum versatur testes esse ac participes improbitatis, ut qui præclare nossent quanto esset periculosior peccati plaga quam ferri morsque animæ morte **58** corporis tristior ; uam hæc quidem exiguum habet et brevem dolorem, illa magnam et in ævum omne durable supplicium.

Ὅς δὲ οἱ μὲν Βάρβαροι πολλοὺς ἐτέρους κατὰ τὴν
ἔρημον ἀνελόντες καὶ πορθήσαντες ἱκανὴν ἀπῆλθον
ὀδὸν, ἢ δὲ νύξ ἐδίδου ⁶⁴ λοιπὸν ἀδειαν τῇ προόδῳ.
Κατελθόντες, πρὸς ταφὴν ἐτραπέμεθα τῶν σωμα-
τικῶν· καὶ τοὺς μὲν εὐρομεν πάλαι θανόντας, τὸν δὲ
ἄγιον ⁶⁵ ἔτι ἐμπνέοντα καὶ λαλεῖν δυνάμενον ὁπωσ-
οῦν. Παρακαθεσθέντες ὀδύραμενοι τὰ συμβάντα διε-

licerent, nullo quamvis familiarium discrimine
habito? Ubi, inquam, illa est Dei potentia? Ubi
ut circumventos istos ab insidiatiorum leonum essetam
rabiem et alioqui indomitam ignis potentiam tanquam freno coercuit : sanctos commendans
hoc honore apud populum in quo gerebant magistratum, sanciensque prodigiis eorum auctoritatem
puerisque tribus honorificentissimum de pietate testimonium prædicationemque reddens ;
at istorum quomodo virtutem nullo tali affirmatam testimonio dubiam reliquit, deditque ansam ei
suspicioni, indignos eos ita destitutos Dei cura

Sed hæc quidem hactenus quæ dicta sunt ægritudo
animi et mæror expressit : quarum rerum ea vis
est ut, etiamsi qui moderationem et æqualitatem
animi contentione affectant maxima, ab iis que-
rimonias et indignas professione voces tamen ex-
torqueant. Quos ipsa ideo, quæ peccati causa est
perturbationis vis tyrannica, venia dignos com-
probat, ut qui, victa et oppressa ratione, dolore
dominante, si quid effrenis, ut sit, lingua contra
mentem effuerit, præstare nequaquam **57** de-
beant. Cæterum hoc scimus sæpe justos homines
nullo præsentis Dei auxilio prohibitos fuisse quo-
minus tyrannorum impotentia, ad omne ludibrium
crudelitatis, ad verberum et tormentorum omne
genus cædemque ad extremum nefariam condona-
rentur, ut nimirum his experimentis demonstra-
retur quam vera esset fortitudo tanta tolerantium,
splendesceretque latius manifestissima vis fidei,
ne proposita quidem instanti morte, de libertate
proftendi quod credit quidquam remittens, sed
malorum tandem omnium et furoris impiorum

C contra debacchantium patientia victrix. Quam ob
causam merito qui cladi superfuerunt non tamen ideo recedere a solitudine sic infesta volunt, sed
indifferenti ipsi per seque innocenti commemorationi urbium et consuetudini civilis vitæ mortem præferunt. In qua etiam inductione sancti ipsi fuerunt dum sunt interempti ; neque si illis daretur
optio non mallent mori quam ejus quæ in communi vita hominum versatur testes esse ac participes improbitatis, ut qui præclare nossent quanto esset periculosior peccati plaga quam ferri morsque animæ morte **58** corporis tristior ; uam hæc quidem exiguum habet et brevem dolorem, illa magnam et in ævum omne durable supplicium.

Ut vero multis aliis per solitudinem occisis, va-
stisque late omnibus, aliquanto jam spatio a
nobis Barbari recesserant, noxque ad cæteram
securitatem etiam spem latendi obtentu tenebra-
rum dabat. Hinc fiducia concepta cum descendis-
semus, ad officia suprema corporibus reddenda
D vertimur. Ac cæteros quidem pridem mortuos

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁵⁶ καὶ λύπη παρέπεισε. καὶ τοῦ δέοντος ἡμᾶς ἐξέκρουσε. Quæ sequuntur desunt usque ad τὸ δῶσθαι.
⁵⁷ καὶ συνῶμην mutant verba, non sensum. ⁵⁸ ἢ Θεοῦ βοήθεια τυραν. ἐκδοῦσα. ⁵⁹ τῶν τυραννοῦντων
μαν. ⁶⁰ ἔτι καὶ νῦν. ⁶¹ προτιμώντες τὸν θάνατον. ὅπερ καὶ τοῖς. ⁶² ἤδεισαν γὰρ. ⁶³ τὴν ὀδύ. ⁶⁴ ἢ δὲ νύξ
ἐδίδου ὄμειν λοιπὸν. ⁶⁵ τὸν δὲ ἄγιον Θεόδουλον ἔτι.

PETRI POSSINI NOTÆ.

voluerit. Porro fuisse Daniele in amplissimo ma-
gistratu, cum in lacum leonum conjectus est, di-
serte traditur : *Placuit Dario, et constituit super
regnum satrapas centum viginti, ut essent in toto
regno suo ; et super eos principes tres, ex quibus
Daniel unus erat, etc. (Dan. vi, 1, 2).* De tribus
pueris testantur Chaldæi : *Sunt ergo viri Judæi*

*quos constituisti super opera regionis Babylonis, etc.
(Dan. iii, 12, 97).*

(79) Aliqua hoc loco deesse verba ex interpre-
tatione veteri colligo : quæ tamen neuter cædex
suppeditavit : quin ex his quæ habemus deerat
post ἀθυμία, quod sequitur λέγει, suppletumque
est ex cod. Reg.

comperimus, sanctum vero senem spirantem A
 adhuc et vocis utcumque compotem. Cui nos assis-
 dentes et deplorantes quæ contigerant, noctem
 lamentis agebamus, admonente nos sene ne ten-
 tationibus hujusmodi tanquam novis turbaremur:
 Mos est enim, inquit, Satanae exposcere a Deo
 tentandos homines. Quot vero illam putatis sus-
 tulisse Jobos aut Jobi similes variis in eos modis,
 flamma, ferro ædiumve subversione grassatum!
 Vos vero ne commoveant quæ gesta sunt. Scit
 enim præses certaminis quo judicio athletas 59 ad-
 versario condonet, magnis præmiis propositis iis
 qui constanti compositoque animo plagas excepe-
 rint. Qualia victor ostendit magnus Job qui, quæ
 perdidisse visus erat⁸⁰, duplicata recepit omnia B
 vel, ut verius dicam, cum multo plura, tum
 incomparabiliter præstantiora. Oculis enim non
 vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascende-
 runt quæ præparavit Deus athletis suis, ejus causa,
 in pietatis stadio certantibus⁸¹; quæ sensus omnem
 ac cogitationis aciem sublimitate fugiunt. Sic enim
 magnificentissimum decebat Deum superare labo-
 res præmiis, et certaminum laborem splendore co-
 ronarum vincere, eorumque honorum agone per-
 functis fructum gustumque præsentem attribuere,
 quæ nulla unquam, quamvis avaræ spei suspitione,
 designassent, ut et, quod est justitiæ, mercedem
 reddat debitam, et gratiam in eo ipso tamen faci-
 at, tanto excessu gloriæ merita cumulando. Hæc
 cum diceret osculabatur præses et 60 salutabat C
 quandis ad sonum motumque linguæ sufficit ipsi
 spiritus, donec ad extremum mortuum flentes,
 simul cum aliis terræ mandavimus. Quo perfun-
 ctos officio juverunt adhuc tenebræ nondum
 transactæ noctis, ut huc ad vos aspirare inobser-
 vati et tuto possemus. Interfectorum duo quidem
 Paulus et Joannes vocabantur, presbyter vero
 Theodulus. Mortui porro sunt septima post Epi-

μείνομεν νυκτερεύοντες, παρακαλοῦντος ἡμᾶς τοῦ
 γέροντος μὴ ἐξινίεσθαι τοῖς τοιοῦτοις πειρασμοῖς⁸⁰.
 Ἔθος γὰρ ἔλεγε τῷ Σατανᾷ ἐξαιταῖσθαι παρὰ τοῦ
 Θεοῦ τοὺς πειραζομένους. Πόσους γὰρ τῶν⁸¹ Ἰὼβ
 ἀνείλε, τοὺς μὲν πυρὶ, τοὺς δὲ ξίφει, τοὺς δὲ τῇ
 καταστροφῇ ἀπολέσας τῆς οἰκίας! Ἀλλὰ μὴ σαλεύση,
 φησὶν, ὑμᾶς ταῦτα γινόμενα! Οἶδε γὰρ ἀγωνοθέτης
 οἶψ κρίματι τοὺς ἀθλητὰς τῷ ἀντιπάλῳ ἐπιθέσει,
 προθεὶς ἄθλα καὶ βραβεῖα λαμπρὰ τοῖς εὐγνωμόνοις
 τὰς πληγὰς δεχομένοις. Καὶ τοιαῦτα οἷα δείκνυσιν ὁ
 μέγας Ἰὼβ διπλᾶ πάντα λαβὼν, τὰ δόξαντα ἀπο-
 λωλέναι, μᾶλλον δὲ καὶ⁸² πολλῶν πλείον καὶ ἀσυγκρί-
 τως ὑπερέχοντα. Ὁ γὰρ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς⁸³
 οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη·
 ταῦτα ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀγωνιζο-
 μένοις, τοὺς ἄθλους⁸⁴ τῆς εὐσεβείας καὶ ἀσθησῆναι καὶ
 νοῦν ὑπερβαίνοντα. Οὕτως γὰρ ἔπρεπε τῷ μεγαλο-
 δώρῳ Θεῷ ὑπερβῆναι τοὺς πόνους ταῖς ἀμοιβαῖς, καὶ
 νικῆσαι τοὺς στεφάνους τοὺς ἀγῶνας, κάκεινα παρα-
 σχεῖν τοῖς ἀθλοῦσιν ἄπερ ἡ ἐλπὶς οὐκ εἶχεν, οὐδὲ
 ἦν ἐν προσδοκίᾳ τὰ διδόμενα, ἵνα καὶ τοὺς ὀφειλο-
 μένους μισθοὺς ἀποδῶ, καὶ χάριν ποιήσῃ τὴν ἀμοι-
 βὴν τῇ ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ. Ταῦτα ἔλεγε καὶ φιλή-
 μασι τοὺς παρόντας ἠσπάζετο ἕως φθέγγεσθαι καὶ
 κινεῖν τὴν γλῶσσαν αὐτῷ παρεῖχεν ἡ δύναμις· ἕως αὐ-
 τὸν τελευτήσαντα δακρῦόντες τῇ γῆ μετὰ τῶν ἄλλων
 παρεδῶκαμεν⁸⁵, καὶ πρὸς ὑμᾶς (81) ἔτι τοῦ σκότους
 ἀθλον ποιοῦντος τὴν ἀριεῖν, ἔλαβεν δεδουήμεθα.
 Τῶν ἀφηρημένων οἱ μὲν δύο ἐκαλοῦντο Παῦλος καὶ
 Ἰωάννης, ὁ δὲ προσβύτερος Θεόδουλος. Τεθνήκασι
 δὲ τελειωθέντες μετὰ τὰ θεοφάνια τῇ⁸⁶ ἑβδόμῃ
 ἡμέρᾳ, ἥτις ἐστὶ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ Ἰανουαρίου
 μηνός. Πάντως γὰρ τοῖς εὐλαβείοις ἡ μάθησις καὶ τοῦ
 καιροῦ καὶ τῶν ὀνομάτων σπουδάζεται, κοινωνεῖν
 ταῖς μνήμαις τῶν ἁγίων ἐθέλουσιν. Ἀνηρέθησαν δὲ
 καὶ ἄλλοι πρὸ πλείονων ἐτῶν (82), ὧν καὶ αὐτῶν
 τὴν μνήμην τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ
 τῶν συναγαγομένων τῷ πλήθει ἐπιτελοῦσιν.

⁸⁰ Job 1, 14 sqq. ⁸¹ I Cor. 11, 9.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸⁰ τοῖς τοιοῦτοις εἶναι πειρασμοῖς· ἔθος γὰρ λέγων τοῦ Σατανᾶ. ⁸¹ πόσους γὰρ λέγων τοῦ Ἰὼβ. ⁸² μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶν. Deest καὶ. ⁸³ καὶ ἂ οὐκ ἤκουσεν. ⁸⁴ καὶ ἄθλοις εὐσεβείας τὸν βίον εὐκλεῖς ἐστεφάνωσέν σοι. ⁸⁵ λαμβάνουσιν τὰ διδ. ⁸⁶ παραδεδώκαμεν. ⁸⁷ τῇ deest: sequitur ἑβδόμην ἡμέραν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(80) Πολλῶν πλείον. Forte commodius hic lege- D
 tur πολλῶν πλείων.
 (81) Πρὸς ὑμᾶς. Eos intelligit de quibus ipso
 initio narrationis primæ, et cum quibus hucusque
 sermonem instituit: estque hæc prima pars totius
 operis. Quæ mox adduntur ab illo loco: τῶν ἀφ-
 ηρημένων, etc., extra dialogi hactenus explicati ar-
 gumentum et ordinem sunt: iis enim Nilus ipse
 scriptor lectorem alloquitur.
 (82) Ἀνηρέθησαν δὲ καὶ ἄλλοι πρὸ πλείονων
 ἐτῶν. Vide Baronium in Notis ad Martyrologium
 ad xix Kalend. Febr. Quo loco mirum est tantum
 virum dicere incursionem istam Barbarorum hoc
 ipso commentario perscriptam a sancto Nilo con-
 tiguisset, anno nono Anastasii imperatoris, indictione
 secunda, cum ex Romano Martyrologio, pridie Idus
 Novemb. constet Nilum abbatem (quem ipse in
 Notis ad eum locum agnoscit esse auctorem hujus
 historię) sub Theodosio Juniore doctrina et san-
 ctitate claruisse. Theodosius Junior vivere et re-
 gnare desit anno 450; Anastasius imperare cœpit
 anno 491, ut a morte Theodosii ad incursionem
 quæ contigit anno nono Anastasii anni sint 50:
 quod dici nullo modo potest cum certum videatur
 ex dictis sanetam Nilum jam tempore Theodosii in
 eremum secessisse, abduxissetque secum Theodul-
 um non facile quindecim annis minorem. Atqui
 hic tempore incursionis adulescens adhuc fuit, qui
 anno nono Anastasii, si tantum vixit, non potuit
 sexagenario minor esse. Est igitur hæc non dubia
 ἀπροσέξια viri summi.

phaniam, die quae est Januarii mensis quarta decima. Omnia enim in talibus studiose pii quique ac religiosi homines momenta temporum et personarum tenere curant nomina. Sed et multis ante annis alii similiter interfecti quidam sunt, quorum memoriam eadem ista die celebrant, ne ex tanto intervallo crebrioribus conventibus multitudo tanta fatigetur.

ΔΙΗΓΗΜΑ Ε΄.

Ἐτι δὲ ταῦτα λεγόντων ἡμῶν ἀγγέλλεται τις τῆς παρεμβολῆς διασεωσμένος, καὶ μετὰ μικρὸν παραγίνεται πρὸς ἡμᾶς (83), οὐπω τοῦ φόβου τὰ λήνη τῆς βίαιως ἀποθέμενος, οὐδὲ τὸν θάρσος τῆς ψυχῆς καταστella: δεδουημένος, ἔτι καὶ ἐκ τοῦ πολλοῦ δρόμου καὶ τῆς ἀγωνίας· πνευστιῶν καὶ τεταραγμένου, ὡς ἐγγὺς θνῶν καὶ φθάνειν μελλόντων τῶν δωκόντων. Εἶτα πῶς ἀπέδρασεν ἔρωτηθεὶς, Ἐμὲ καὶ τὸν σὸν, εἶπε, παῖδα παρὰ τὸ δεῖπνον διαλαλοῦντες ἐπηγγέλλοντο, τῷ ἄστρῳ θύειν πρῶτ' ἄ, καὶ βωμῶν ἡγειραν καὶ ξύλα παρέθεσαν ἡμῶν ἀγνοούτων ἐφ' ὅτῳ ἄ, καὶ μοι ταῦτά τις εἶπε συναιχμαλώτων λαθραίως τῆς φωνῆς αὐτῶν ὑπακούειν εἰδώς. Ἐγὼ δὲ ἐκείνῃ τὴν βουλὴν τῶν Βαρβάρων ἐγκύρῃσα, καὶ ὡς, εἰ μὴ δρασιμῶ σώσασθαι ἐαυτοὺς οὐκ ἐπιλάμψαι, ζῶσιν ὁ ἥλιος ἡμῖν πρῶτ' ὡδ' αὐτῆν ἔτι φωτὸς τοῦτοῖς ἐφόμεθα τοῖς ὀφθαλμοῖς. Κάκεινος τὸ καταληφθῆναι δεδοικώς ἐμεινε καὶ τῷ Θεῷ ὁδοῦν ὅπουπερ ἂν ἦ οὐ φεύξασθαι εἰπὼν κἂν ἐν ἀδύτοις εἴη κρυπτόμενος. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ σκότει ὡς πάντας εἶδον ὑπνῷ κεκαρωμένους (καὶ γὰρ ἦσαν βεβαπτεῖσμενοι μέθῃ πολλῇ), ἔρπων τὰ πρῶτα καὶ προσγειοτέρῳ ἄ, συρμῶ, ὡς κἂν τις ἐργηγορῶς εἴη μὴ γενέσθαι τῷ τοῦ σώματος ὀρθῶν οὐκίσματι τούτῳ καταφανῆς. Εἶτα ἀποστάς ὀλίγον τῆς παρεμβολῆς βρομαίως ἐχώρου κατὰ σκοπὸν τῶν ὡδε, τοῖς τοῦ ῥόδου πεπερῶς ὀξέως φερόμενος, τὴν ἀπαξ παρ' ἰκαίνους κερκιμένην σφαγῆν, ἣ διαδράς ἐν φυγῇ ἣ καταληφθεὶς οὐδὲν οὐ βεβουλευμένου θανάτου πλέον ὑποστήσασθαι λογισάμενος, καὶ ἄλλως τοῦ ὀμολογουμένου ἄ, κακοῦ προκρίναι τῆς ἐλπίδος τὸ ἀδῆλον. Ὅν γὰρ οὐκ ἦν κίνδυνον μένοντα φυγεῖν, τούτον εἰδὼς διαδράσεν τῇ βοήθειᾳ τῶν ποδῶν τὴν σωτηρίαν πιστεύσαντα. Καὶ γὰρ πολλοὺς ἔμαθον πολλὰκις μᾶλλον τοῖς ποσὶν ἣ μυρίοις βοηθηθέντας προστάταις· ἐπιπὴ τούτοις ἄ, τῶν ἄλλων πλέον τῆς οἰκείας μέλει σωτηρίας· κοινὸν παντὸς τοῦ σώματος, πᾶν τὸ συμβαῖνον τιθεμένοις. Ἴδου γ' οὖν οὐκ ἐσφάλην τῆς γνώμης, ἀλλὰ τούτοις

NARRATIO V.

Hac inter nos vice sermonum nuntiatur fuga elapsam e castris aliquem, moxque idem coram fuit, nondum abstersis ex ore metus vestigiis, nec ex 61 vehementi mentis perturbatione spiritu recepto qua ex contento cursu, qua ex anxietate animi sublimi adhuc anhelitu, sic tanquam calces prementibus jamjamque prensantibus a tergo Barbaris misere sollicitus. Hic postea quonam modo effugisset interrogatus, Me et tuum, inquit, filium colloquentes super cœnam heri Barbari immolatuross astro condixerant, aramque adeo excitaverant lignis etiam impositis, ignorantibus nobis quorsum illa fierent; sed mihi conceptivorum quidam, qui aliqua linguis peritia intelligere potuerat quid dicerent, rem totam clam aperuit. Ego vero tuo filio quid consillii cepissent Barbari declaravi, addidique nisi fuga nobis consuleremus, nequaquam nobis viventibus oriturum postridie solem, aut ullam lucis deinceps oculis usurpandam speciem. Quibus licet auditis remansit ille tamen motu ne deprehensus retraheretur, ab expediendo fugæ consilio retardatus. Respondit igitur si quid Deo visum de se esset, vel si in terræ penetralibus delitesceret, non tamen evasurum, 62 quaecumque esset illud eventuri utique postquam ille sic decrevisset, mali. At ego per tenebras ut oppressos omnes alioiore somno sensi, utpote irriguis multo mero, reptans primum humillimo tractu, me, si quis forte vigilaret, recta corporis umbra me proderet, sic paululum e castris progressus, cursum jam arripui, versus hunc locum, incitatissimum, alas, ut sit, addente timore, incumbēbamque in fugam totus fixa sententia nihil pendens animi; cum sic staturerem: vel me, quod vellē et sperarem, designatam cædem evasurum; vel si decesset coepit exitus, nihil ex fuga retracto patiendum esse gravius quam quod esse paratum manenti constaret certo exilio spem quamvis incertam præferendam statui. Quod enim, si manerem, compertum habe-

VARÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

ἄ, λαλούωντων. ἄ, πῶς ἀπέδρας. ἄ, θύειν ἄμα φωτὶ, καὶ βῶ. ἄ, ἐφ' ἔτῳ ταῦτα τελεῖται, καὶ μοι ταῦτά τις εἶπε τῶν συναιχμαλ. ἄ, τὸ πρῶτ'. ἄ, καὶ τὸ τῷ Θεῷ. ἄ, ὑπνῷ βεβαρημένους, καὶ γὰρ ἦσαν καρωθέντες μέθῃ. ἄ, καὶ προσγειοτέρῳ. Deest καὶ. ἄ, τοῦ ὀμολογημένου. ἄ, τοῖς ποσὶ μᾶλλον ἣ μυρίοις. ἄ, ἐπιπὴ τούτοις usque ad τιθεμένους deest.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(83) Πρὸς ἡμᾶς. Noli mutare, tametsi cod. D postea: Cur non introeo in nostram domum? Non nego nomen istum, quicunque magistratus fuit per monachorum domicilia videri transitum eundo redeundoque frequentem habuisse, ut ferri possit alia lectio πρὸς ἡμᾶς, ut ille ex solitudine ad monachos, hinc domum versus institutus viam, reverteretur. Nam hoc satis intelligitur ex eo quod mox adolescens procuratoris filius monachis familiariter notus indicatur illis verbis, καὶς δὲ ἦν, ὡς ἴσα, κομιδῇ νέος, etc.

rem vitare me non posse periculum, eo me de- A
fungi posse si salutem pedibus committerem, erat
mihi opinio nonnulla. Multos enim acceperam plus
in pedibus auxilii quam in præsidariis sexcentis
reperisse; istis quippe præ membris cæteris ma-
jori curæ solet **63** esse sua ipsorum salus et con-
servatio: tanquam hoc intelligerent sibi plusquam
pro ratione proprii periculi enitendum esse, ut
quorum in expedienda salute tarditas privatim
ipsorum malum necessario cum totius corporis
pernicie conjungat. Itaque, ut videtis, deceptus
non sum expectatione mea, sed istorum beneficio
in quibus secundum Deum fiduciam posueram sal-
vum me habetis et incolumem, neque tamen adhuc
mente consistentem et securum quod infixum
adhuc sensibus ex recenti specie metum immanis-
simæ crudelitatis Barbarorum feram. Dum enim
hoc recordera quod subjeci recens oculis, qua illi
carnificiam, quam adversus jus et fas omne contumaci
furore per cædis omaem speciem debacchati
sine modo sint, facere sane non possum qui hor-
rore subito concutiar. Meum quippe dominum cum
tribuno principali, cujus causa missus erat publicæ,
munere perfunctum dominumque revertentem cum
intercepissent in solitudine, simul cum omni ejus
quam circumferebat annona et suppellectili abdu-
xerunt; tribunum vero militariter repugnantem
cum suis membratim **64** ceciderunt. Herum vero
cum filio, puero, ut nostis, adhuc tenero, sequi
jusserunt; tum ad occasum inclinante sole, ibi
tetenderunt ubicunque eos oppressit vespera, instructaque
ex nostri comæatas magna copia libe-
rali cœna, convivam herum meum cum puero perhumaniter,
in speciem, adhibuerunt, bonis in-
super verbis additis: bono esset, animo timoreque dimisso
omni, bona prosperaque omnia speraret,
salvum quippe, ut mentiebantur, et incolumem
brevis domum rediturum: sibi enim quidem pre-
tium redemptionis duorum cætera illa tanta tamque
multiplici præda esse abunde persolutum. Ac
tam vafre fefellerant ut fidem facerent ostentatam
falso humanitatem suam, in rem cito deducendam
facta, ad probabilitatem inducendam mendacio,
secedendi potestate, privatimque sibi ad viaticum
aquam panesque comportandi, quo certius et
perniciosius fallerent in tam verisimili spe salutis,
videreturque, id quod revera dolus erat et honestum
tectorium barbaricæ crudelitatis, **65** verum
esse beneficium provida cura conjunctum, quo
longius ab omni suspitione insidiarum simplicium
animus averteretur.

Duos vero robustos juvenes tanquam deducto- C
res videlicet et itineris comites destinant, quibus
clam mandatum ut paulum a conspectu castrorum
seductos contrucidarent. Itaque præclari deducto-
res in seductos insurgentes, carnificinæ initium a
puero fecerunt, ut et specie crudeli et experientia
tristi alienæ suæque cædis, unius mortis patri
misero sensus duplicaretur, quem mox et ipsum

οἷς μετὰ Θεοῦ πεπλιτευῖα διασῶσμαι, καὶ κέρ-
εμι πρὸς ἡμᾶς ⁶³ ἀπαθῆς παντός, ὡς ὄρατε, κα-
κού. Ἐχω δὲ τῆς ὠμότητος τῶν Βαρβάρων ἐν ὀφθαλ-
μοῖς εἶτι τὸν φόβον αὐτῶν ⁶⁴, καὶ πρὸς τὰς ἀνόμους
αὐτῶν ἐκπλήττομαι πράξεις, καὶ φρίκης ἐπὶ τοῖς
τετολημμένοις πεπλήρωμαι. Τὸν γὰρ δεσπότην τὸν
ἐμὸν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τῆς πολιτείας τελέσαντα ⁶⁵
τὸ λειτουργήμα καὶ πρὸς ἡμᾶς ⁶⁶ ἐπανεργομένους
κατὰ τὴν ἔρημον συλλαβόντες πάσης πρὸς ἑαυτοὺς
ἀγαγόντες ⁶⁷ ὑπάρξουσ, καὶ τὸν μὲν ἄλλον ἀντι-
στάνα μεληδὸν σὺν τοῖς οἰκέταις κατακόπτουσιν,
τὸν δὲ ἐμὸν μετὰ τοῦ τέκνου (παῖς δὲ ἦν, ὡς ἴστε,
κομιδῆ νέος), ἀπήγον ἐπόμενον. Τοῦ δ' ἡλίου λοιπὸν
πρὸς ἡμᾶς ὀρίζονται τῆς δύσεως πλησιάζοντος σκηνοῦ-
σιν ἐνθα αὐτοὺς ἡ δειλὴ κατέλαβεν. Καὶ πολλὴν ἐκ
B τῶ νημετέρων λαφύρων εὐωχίαν ποιήσαντες σὺν-
δειπνον τοῦτον μετὰ τοῦ μεираχίου λαμβάνουσιν ⁷⁰,
θαρρῆν καὶ μηδὲν ὄλων δεδιέναι κελεύοντες· σῶος
γὰρ, ὡς ἡπάτων ⁷¹, ἅμα τῷ παιδί καὶ ἀπαθῆς ἐπα-
νελεύσεται ⁷² οἰκαδε, ἀρχοῦντων τῶν ἄλλων πρὸς
λύτρον ⁷³ τῶν δύο ψυχῶν. Καὶ μετ' οὐ πολὺ τὴν
ὑπόσχεσιν ἐδόκουν πληροῦν, χωρεῖν πρὸς ἑαυτοὺς
ἐπιτρέψαντες, ὕδωρ τε βαστάζειν καὶ πρὸς ἐπιστι-
τισμὸν ἄρτους ἐπικομιζέσθαι, πρὸς τὸ πιθάνον τοῦ
σοφίσματος· ὅπως ἡ ἐλπίς τῆς ζωῆς ἐκ τῶν ἐφοδίων
ἐχη τὴν ἀπάτην ἀξιόπιστον, καὶ δοκῆ ἀληθῆς ⁷⁴ εἶναι
κηδεμονία ἡ σκηνὴ καὶ ὁ βαρβαρικὸς δόλος εἰς τέ-
χνην ἐπιβουλῆς παντελῶς ἀνύποπτος ⁷⁵

Δύο δὲ νέους ἐφήβους πομπῶς ⁷⁶ πρὸς τὸ ἀδελ-
θῆθεν τῆς ὁδοπορίας αὐτοῖς συναπέστειλαν, οἷς ἀν-
ετειλαντο ⁷⁷ λαθραῖως μικρὸν ἄπωθεν τῆς παρεμβο-
λῆς κατακόψαι τούτους ἐπάγοντας ⁷⁸. Περιστάν-
τες (84) οὖν αὐτοὶ οἱ πομπεύοντες ⁷⁹ καθ' ὃν εἰρητο
τρόπον προθύουσι ⁸⁰ τοῦ πατέρος τὸν παῖδα, ἵνα καὶ
τῇ θεωρίᾳ τοῦ φόνου ⁸¹ καὶ τῇ πείρᾳ τοῦ θανάτου
διπλασιάσωσιν αὐτῷ τὴν τιμωρίαν· εὐθύς ⁸² δὲ

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁶³ πρὸς ἡμᾶς. ⁶⁴ αὐτὸν deest. ⁶⁵ τελέσαντας, codices omnes. ⁶⁶ πρὸς ἡμᾶς. ⁶⁷ πρὸς ἑαυτοὺς
ἐπήγαγον τῆς ὑπάρξε. ⁷⁰ μεираχίου προσλαμβάνουσι θαρρῆν, καὶ μ. ἄλ. δεδ. γελεύσαντας Palat. ⁷¹ ὡς
εἶπον. ⁷² ἐπανήξει οἰκαδε. ⁷³ ἀντιλυτρον εἶναι τῶν δύο. ⁷⁴ καὶ δόξη ἀληθῆς. ⁷⁵ εἰς τέχνην ἐπιβουλῆς
παντελῶς ἀνύποπτος desunt. ⁷⁶ παραπομπῶς πρὸς. ⁷⁷ οἷς ἐνετειλαντο Palat. ⁷⁸ τούτοις ὑπάγοντας.
⁷⁹ αὐτοὺς οἱ προπέμποντας - αὐτοὺς προπομπεύοντες. ⁸⁰ εὐθύς οἱ σωτήρες εἶναι δοκούντες καὶ ἄλλων
ἐπιτεθησομένων αὐτοῖς, ὡς εἰκός, ὑπέρμαχοι, αὐτοὶ οὗτοι φονεῦται παρ' ἐλπίδα γίνονται, καὶ προθύουσι
τοῦ πατ. ⁸¹ τοῦ φόνου τοῦ ἰδίου παιδὸς καὶ τῆ. ⁸² τὴν δούνην εὐθύς.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(84) Περιστάντες. Vel alia legit in Græco vetus interpres, quæ in nostris codd. non exstant, vel certe addidit de suo.

κάκεινον πολλοῖς ἀναίρουσι τραύμασι τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ τὴν ἐνέδραν φωναῖς μεγάλαις ὀδυρόμενον. Ἦκουον γὰρ τοῦ μὲν κλαυθμηρίζοντος ἐλεινῶς, τοῦ δὲ βοῶντος ἐπ' ἄλγει, καὶ πρὸς ἐκάστην πληγὴν ὀδυνηρῶς τῆ φωνῇ οἰμώζοντος, καὶ τὰς σφαγὰς ⁸⁵ τοῖς τόνους διδόντος μετρεῖν (85). Οὗτος μὲν οὖν δὴ ἀπαθηθεὶς ἐπογγελαῖς χρησταῖς οἰκτρὸν ἐπέρασαν ⁸⁶ βλεθρον. Ἔδει γὰρ αὐτὸν τοῖς ἄλλων κακοῖς τὰ οἰκεῖα μαντεύεσθαι, ἀφ' ὧν φυγεῖν μὲν ἦν οὐκ ἔτι τὸν θάνατον, ἀνεκτῶς δὲ ὑπομεῖναι τούτον ἐπισηθῆντα ⁸⁷ πάλοι. Τὸ γὰρ ἀπροσῶκτον κακὸν θορυβεῖ πάντως ἐπελθόν, τὸ δὲ προσδοκῆθὲν εὐτρεπῆ πρὸς τὴν πείραν εὐρὸν τὸν λογισμὸν κουφότερον ποιεῖ τὸ δεινὸν, μελετηθὲν ἤδη τῆ σκέψει πολλακίς, καὶ οὐ ξενίσαν τῆ παρουσίᾳ τὸν παρεσκευασμένον. Τῆ γὰρ ἐσπέρα παρὰ τὸ δειπνῶν ἐν ᾧ τούτον ἐφιλοτιμούντο ταῖς ⁸⁸ προπόσεσι, παῖξαι ⁸⁹ θελήσαντες παιδιὰν συνήθη καὶ φίλην αὐτοῖς (φόνος δὲ ἦν καὶ σφαγὴ ἀνθρώπου ἢ μέλλουσα τέρψις), πειν ἐνὶ τῶν αὐτοῦ παίδων (86) ἀποστελλουσιν ⁹⁰, ἄλλον δὲ ἦσαν τούτου προθύσαντες. Ὁ δὲ μόλις μὲν ἐδέξατο βασιζόμενος, τῆς ὀρέξεως αὐτῷ πρὸς τὸ σῶματος θανούσης τῷ φόβῳ, ὅμως ἐδέξατο δεδεικῶς ⁹¹. πίνων γὰρ ἐδήλου τὴν ἀνάγκην, βεδιασμένοις κελαρυσμοῖς ⁹² τὸ παρὰ γνώμην ἐμφαινῶν (οὐ γὰρ ἡσυχεῖ τῷ λαιμῷ τὸ πόμα ἐπεδίδου ⁹³ τὸ στόμα), λιμνάζων δὲ ἐν ταῖς γνάθοις ἐπὶ τὸν ἀνθερώνα, ὡς ἐπὶ χαράδραν τραχέειαν μετὰ μεγίστου τῶν βροχιδισμῶν ἤχου μόλις ⁹⁴ κατέπεμπεν ἢ κατάποσις, νεκρά τις οὔσα καὶ οὐκ ὠθοῦσα συνήθως, ἀμποτίζον καὶ οὐ προχωροῦν τὸ πόμα. Εἶτα τὸν ἀναιρήσοντα πέμπουσι νέον· τούτους γὰρ ἐγχειρίζουσι τὰς σφαγὰς, ἐκ παίδων αὐτοῦς ⁹⁵ ἐθίζοντες (87) τῆ ὠμότητι. Κάκεινος βακχεύων ἀπεισιν ἐπ' ἔργον ὄντως ἀνήμερον, τὴν ἡδονὴν τῆς πράξεως ἐμφαινῶν τῷ γέλῳ· καὶ ἐπιστάς τῷ κειμένῳ πρῶτον μὲν παλεῖ κατὰ τῶν τοῦ τραχήλου σπονδυλῶν μικρὸν ⁹⁶ διὰ τὴν τῶν ὀστέων ἀντιτυπίαν ἐπιτεμῶν· εἶτα ⁹⁷ κατὰ στόμα ταύτην ἀνασπάσας (88) ἐκείθεν ⁹⁸, ἀπὸ πλευρᾶς ⁹⁹ ἐπὶ πλευρὰν διαπαίρει· καὶ πάλιν πλήξας κατὰ τῆς πρώτης τομῆς ¹⁰⁰ ἀνασκιρτῶν ὑποστρέφει τῆ χειρὶ τὸ ξίφος ἀνασείων εἰς τὸν

multis vulneribus interficiunt, delusum se perfide et circumventum per insidias magna voce lamentantem; accepi enim his auribus et ejulatum illius miserabilem et clamorem hujus ad plagas singulas lamentantis, ut cum ad quemque ictum questum mitteret, plagarum liceret numerum ex numero vocum intelligere. Ita ille, liberalibus promissis elatus, in spem falsam, inde in exitium excidit miserabile. Ac debuerat ille ex aliorum malis augurari sibi propria. Quod si fecisset, non distulisset ille quidem fatalem ⁶⁶ horam, at æquius certe leviusque malum provisum tulisset expectatæ cladis. Incommodum enim ex inopinato superveniens alia sperantem omnia conturbat animum; quod vero accidit præmonitis paratam ad se excipiendum rationem invenit, leviusque ac tolerabilius mentem premit, hoc illa præmeditatione consecutam, ut novitate insolentiaque rei minime turbetur. Cujus providentiæ ex alienis exemplis informandæ præclaræ illi facultatem dederat illa ipsa quam cœnavit ultimam feralis cœna pridianæ vesperæ, in qua omnes illum certatim benevolis in speciem invitationibus bibendi provocabant; cum temulenti ludum quærerent, sed ludum sibi proprium consuetumque ac gratissimum, cædem hominis, poculum ubi ex ejus famulis mittunt, cum alium paulo ante occidissent. Accepit ille perinvitus, omni potus appetitu præ metu jam mortuo, sed accepit tamen, eodem qui retardabat adigente metu. Cæterum cum biberet facile demonstrabat quam id faceret ingratum, ita asperum ⁶⁷ elidebatur murmur, liquore per fauces velut per abruptas petras ægre moliente fluxum, tum velut ab obducta via gutturis in malas restagnante, hinc vero etiam in mentum barbamque redundante, adeo difficili meatu per inamœnos stridores sonoræ sorbitionis tanquam scabro præcipitio ruentem aquam, ingratum atque exosum in viscera transmittēbat potum, vi appetenti pene mortua nequaquam jam, ut solebat, ad expediendum liquoris optati transitum ministrante. Hoc

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸⁵ σφαγὰς ὡσπερ τοῖς τόνους διδόντος ἐπιμετρεῖν. Palat. διδόντας ⁸⁶ οἰκτρὸν ὑπέμενον. ⁸⁷ προσδοκίμων ὄντα Sfort. προσῶκτον. Vatic. et Altem. ⁸⁸ προπόσεσι, καὶ φιλιτησίαις παῖξαι. ⁸⁹ προπέμπουσι κύλιχα ἤδη πρὸ βραχέως ἔτερον σφαγιάσαντες. ⁹⁰ δεδοικῶς. ⁹¹ κεχαρισμοῖς Vatic. Altem. κελαρισμοῖς Sfort. ⁹² οὐ γὰρ ἡσυχῆ τὸν λαιμὸν τὸ πόμα διέθεινε. ⁹³ μόλις δίθει τὸν θώρακα. ὀψὲ γούν καὶ βραδέως ὀβτω βιαίως τὸ πόμα δεξάμενον τὸν ἀναιρήσαντα. ⁹⁴ σφαγὰς αὐτοῦς ἐρεθίζοντες Sfort. et Palat. εἰς ὠμότητα Sfort. ⁹⁵ καὶ μικρὸν. ⁹⁶ εὐθὺς ἀναιρεῖται μὲν κατὰ στόμα. ⁹⁷ ἐκείθεν τὸ ξίφος. ⁹⁸ πλευρᾶς διαπαίρει δὲ τοῦτο κατὰ τῆς τοῦ κειμένου πλευρᾶς. ⁹⁹ τῆς πρώτης τομῆς τοῦ σπονδυλίου.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(85) Καὶ τὰς σφαγὰς τοῖς τόνους διδόντα μετρεῖν. Vetus interpres, *Ei veluti laboribus concedentem ut plagas dimittentur*. Quæ quid sibi velint non cano. Σφαγὰς hic pro πληγὰς, nisi est error.

(86) *Ἐνὶ τῶν αὐτοῦ παίδων*. Παιδες hic non filii, sed servi, usitatissima loquendi forma. Hoc eo monui quia vetus interpres *filios* vertit: apud quem totus hic locus corrupte legitur.

(87) *Ἐθίζοντες*. In codd. ms. *εἰθίζοντες*. Ego

non dubitavi corrigere, sententia manifeste sua-dente.

(88) *Ταύτην ἀνασπάσας*. Legebatur in cod. Tol. *ἀνασπείσας*, unde aliquando corrigebam *ἀναπαίσας*. Sed majori medicina vulnus hoc eget. Quo enim illud ταύτην, quo refertur? et unde pendet? in librorum silentio conjectura est opus. Puto sic legendum, *σπάθην ἀνασπάσας*, itaque sine dubio legit vetus interpres, qui easem hic agnoscit.

labore perfuncto juvenis carnifex mittitur : juvenibus enim uti ad cædes solent quo illos a primis annis ad crudelitatem assuefaciant. At ille exultans et triumphans gaudio ad inhumannam facinus properabat ; moxque in ipso opere renidens quam id liberent ageret rieu demonstrabat. Tum abjecto super astans primum ad colli vertebrae infligit vulnus propter ossium duritiem non altum, quare hinc, attracto, sursum ense, rursus eum per costas in latus utrumque transadigit ; rursusque hinc in loco priori **68** plaga tentato expertus secundo aciem exsiliiit manu gladium ventilans. At ille miser longum palpitans, gemensque præ dolore, in sanguine volutabatur. Tandem cum se in spiras convolvisset acclinato ad ventrem capite, pedibusque eodem attractis tanquam ad conatum erigendi corporis, conversione ac motu illo multas in prunas juxta positas imprudens incidit ; quarum vim simul sensit, resiliit ut potuit sese rursus contorquendo diversam in partem, piscis instar lubricè fluitans, jactatis manibus et pedibus, atque eam partem corporis quæ torrehatur vi multa abstrahens et alio reflectens ; sed jam multa conantem vis deficiebat omnis simul cum sanguine exhausta. Itaque haud multo post malo consumptus, exhalavit animam duplici supplicio ferri flammæque cruciatus.

Postera vero die quam hanc luserant tragediam, errantes, ut in deserto, incerta via, et ut quidque invium occurrerat, modo hanc, modo illam in partem iter reflectentes ; sæpe vitantes asperitatem **69** montium circuita, ac modica cura compendii declinatis quantum poterant præruptis et confragosis locis facilitatem viæ quærentes, plerumque frustra ; nam ut in vasta solitudine nullius ante tritos vestigiis calles, horrentes saltus et scopolosas voragines permeare pedibus cogebantur, sic, inquam, aliquantum progressi viridantem procul locum vident, non illum quidem nimia luxurie, sed nonnulla tamen herbæ copia lætitiæque late conspicuum. Non temere est visum ; aptam eum fore conjectantes ad tendendum, locum stativis repente destinant : spe insuper verisimili blandiente repertum illic iri quosdam monasticæ cultores vitæ. Eam igitur in partem convertunt signum, quo in vasto æquore solitudinis viam, tanquam in mari portum versus designabant, vel jumentis ipsis ad illud sequendum assuefactis. Ut pervenerunt nihil spe sua inferius repererunt. Aquæ larga copia limpidissimæ, specie ipsa crystallina oculos prius quam gustum delectantis. Nec fallebat expectationem nihil minus superis bibentibus quam videndis liquida,

A *ἀέρα. Ὁ δὲ ἔκ τῆς ὀδύνης ἔσπαρε μὲν ἐπὶ πολλὸν καὶ ὀμώζων ἐπακαλινοῦτο τῷ αἵματι. Τέλος δὲ συνσπειραθεὶς καὶ συννεύσας ἐπὶ γαστέρα τῆ κεφαλῆ, καὶ συνελκυσσας ἐπὶ ταύτην τοὺς πόδας, ὡς περ ἐπεγερεθῆναι τῆ συστροφῆ βουληθεὶς, ἐκυβίσθησε κατὰ τῆς παρακειμένης ἀνθρακιδῆς πλείονος : καὶ ὡς εἰκός αἰσθηόμενος τῆς τοῦ πυρὸς ὀδύνης ἔσπαιρε μὲν αὐθις χερσὶ καὶ ποσὶν ἀναγκαίως λαβρότερον, ἰχθύος δίκην, ἐπεγείρων τὸ ὀπτεύμενον μέρος τοῦ σώματος. οὐκ ἔτι δὲ ὦν ἱκανὸς βοηθεῖν ἑαυτῷ συνεκρυβείσης αὐτῷ τῷ αἵματι τῆς δυνάμεως, τηχόμενος ἐπαπέθανε τὰς δύο τιμωρίας ἐν αὐτῷ ξίφους καὶ πυρὸς αἰκισθείς.*

B *Τῇ δὲ ἐξῆς μετὰ τὸ δρᾶμα τοῦτο, ὀδοιποροῦντες ὡς ἐν ἐρήμῳ οὐκ εὐθείαν ὄδον, πλαζόμενοι δὲ καὶ τὰς δυσχεραίας ποτὲ μὲν ὦδε, ποτὲ δὲ ἐκεῖ χωρεῖν ἀναγκαζόμενοι, ὄρητα περικυκλῶντες, ἠλίθια καὶ ἀτριθεὶς καὶ δυσβάτους διαπερυσύοντες φάραγας, ὀρῶσιν ἐκ πολλοῦ διαστήματος τόπον ἡρέμα ποάζοντα, καὶ τῇ γλῶσσοι στοχασάμενοι πρὸς κατάλυσιν ἐπιτήδειον τὸ χωρίον, ἢ καὶ προσοικεῖν τινὰς τῶν μοναδικῶν λογισάμενοι, ἐπ' αὐτῷ τρέπουσι τὸν σκοπὸν (89), ὡς ἐκ πελάγου ἐπὶ λιμένα κυβερνῶντες τοὺς ὑποκυλίους τὴν πορείαν. Ἐλθόντες δὲ τὸν τόπον εὖρον τῆς ὑποκειμένης οὐκ ἀποδέοντα, οὐδὲ ψευδάμενον τὴν ἐλπίδα φαντασίᾳ ἠπατημένη. Ὑδωρ τε γὰρ ἦν σαφιλὲς τὴν ὕψιν εὐφραῖνον πρὸ τῆς γεύσεως τῇ καθαρότητι, προσεγενθὲν δὲ τῷ στόματι μικρὰν ἠλεγχεν τὴν τέρψιν τῆς ὕψεως τῇ τῆς γεύσεως χάριτι καὶ χόρτος ἦν τοῖς ζώοις πρὸς τροφήν ἐπιτήδειος. Καθελόντες οὖν τῶν καμῆλων τὰ φορτία ἐκείνας μὲν ἐκνέμεσθαι διαφιδῶσιν ἐλευθέρῳ ποδί : αὐτοὶ δὲ περιτρέχουσι τῷ ὕδατι πίνοντες, περικυλῶμενοι, λουόμενοι, οὐκ ἔχοντες ἀπλῶς ὅπως χρῆσονται τῇ φιλοτιμίᾳ τοῦ ὕδατος. Τοῦτ' ἐπὶ προσχορευόντες καὶ τὴν πηγὴν ἀνομνοῦντες ὀρώσιν κατὰ τὴν ὑπώρειαν ἔχουσι δωματίου μικροῦ. Καὶ πάντες ἐπ' αὐτὸ θέουσι ἀπνευστί ἄλλος ἄλλον τοῖς ὀρῶσι μὲν φθάσαι φιλονεικῶντες, καὶ πλησιάζοντες περι-*

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

⁶⁸ ὁ δὲ καὶ ἐκ τῆς ὀδύνης ἔσπαρε Sfort. et Palat. ⁶⁹ ἐπακαλινοῦτο τῷ αἵματι. ¹ τὴν κεφαλὴν. ² ἀνθρακιδῆς πλείονος ὡς εἰκός αἰσθῶ. ³ συνεγῶς ἐπαγεῖ. ⁴ τοῦ σώματος desunt. ⁵ συνεκρυβείσης. Sfort. et Palat. ⁶ τῇ πυρὶ deest καὶς in Palat. ⁷ ἐν ταυτῷ ξί. Sfort. et Palat. ⁸ ὄρητα περικυ. Vat. Altemps. ὄρητα Sfort. et Palat. ⁹ ἠλίθια. ¹⁰ γλῶσσοι κρίναντες πρὸς κατά. ¹¹ μοναχῶν λογισάμενοι. ¹² λιμένα ἰθύνοντες. ¹³ τῇ τῆς γεύσεως ἡδονῇ. ¹⁴ πρὸς νομὴν ἐπιτή. ¹⁵ ἐπιτρέχουσι. Palat. πρὸς τὸ ὕδωρ εὐθὺς τρέχουσι. ¹⁶ ἔχουσι τε δωματίου. Palat. et Sfort. ¹⁷ ἀπνευστί

PETRI POSSINI NOTÆ.

(89) Ἐπ' αὐτῷ τρέπουσι τὸν σκοπόν. Credibile est fuisse signum aliquod tam alte sublatum, ut ab omni multitudine conspicui posset. Quo præcedente admonerentur omnes quam esset in partem eundem : sic in castris Romanorum proponebatur signum prælii ; et apud Francos, si quando in acie

rex ipse steterat, motu vexilli regii significabatur toti exercitui periculum regis, si quod erat. Nam est illa commodissima ratio admonendæ in planitie multitudinis. Unde illa Israelitarum nubes profisciscendi signum toti populo sese attollens et præcedens dabat (*Exod. xiv. 19*).

χούθησαν ¹⁶ τῷ σπηλαίῳ. Τοῦτο δὲ ἦν τὸ ὄκημα ¹⁷ ἄλλοις ὀλίγοις ψυχοδομημένοι, ὡς ἂν μὴ τῷ ἀγαλῆ τοῖς θηρίοις εὐμαρῆ παρέχη τὴν εἰσοδόν. Εἶτα εἰσδραμόντες ὀλίγοι καθ' ἓνα (οὐ γὰρ ἐχώρει πολλούς), ἐξάγουσι ἄνδρα καὶ τῷ εἶδει καὶ τῇ καταστάσει σεμνόν. Καὶ ἦγον σύροντες οὐ θρορυθθέντα, οὐκ χιάσαντα ¹⁸, καὶ καταθέντες ἐπὶ τινος πέτρας (οὐ γὰρ εἶχον τὰ ξίφη), κατακτείνουσι γελῶντες (90) καὶ τῇ φωνῇ παιανίζοντες. Εἶτα ἐλθόντες ἐκείθεν ὀλίγον διάστημα ἕτερον συλλαμβάνουσι νεανίαν, ὡχρὸν, ἐκτετηχότα, καὶ τῆς πολιτείας ¹⁹ τὰ ἴχνη ἐπὶ τῆς ὄψεως φέροντα. Καὶ αὐτὸν ὁμοίως ξίφει ²⁰ διεχειρίσαντο (91) εὐχαριστήριους ἀφιέντα φωνάς, καὶ χάριν αὐτοῖς ὁμολογούντα, ὅτι τῆς ἀρετῆς ἐχόμενον αὐτὸν ²¹ τοῦ βίου ἐξήγαγον· δεδοικέναι γὰρ οὐ μικρῶς ἔλεγεν τοῦ τέλους τὸ ἄθλον, μήπω[ς] γνῶμης Ὀλισθοῦ, ἢ ἀνάγκη τις ἐξῴθεν τῆς προαιρέσεως τρέψῃ τὴν ἔνστασιν ἕτερα φρονεῖν πεισθείσης ἢ βιασθείσης παρά τὸ ὁμολογηθὲν τῷ θεῷ.

rupturi simul erant conjuncto impetu, nisi aditus coegissent. Extrudunt ex illis adytis virum specie ac statu venerabilem, vexabantque trahentis petulantem, **71** nihil ideo turbatum tamen, aut pavoris ullum indicium pallore præferentem. Quem cum, relictis præ festinatione gladiis, considerare non possent, in subjectam petram præcipitem dejecturunt, ad casum ejus et necem risu maximo et læta gratulantium voce sublata. Modico illinc intervallo alium deinde comprehendunt adolescentem pallenti vultu et squalido, haud dubiis colore illo macieque faciei signis declarantem quam severa temperantiæ disciplina victum corpori cæterumque cultum admetiretur. Hunc quoque interfecerunt, allato jam gladio, sibi gratulantem, lætaque ac certa voce plurimum se debere ipsis profitentem, gratiasque ultro carnificibus agentem, quod in illa professione et possessione virtutis perseverantem vita expellerent. Non parum enim metuisse se aiebat incertitudinem finis : ne propositum inconstantia verteretur ne vel admota vi aliqua consilium sibi jam susceptum instituendæ vitæ necessitate extorqueretur, statusque mentis inflecteretur ad remissiora vel blanditiis et persuasionem consensus eriperetur ad eas migrandas, quas ipse sibi Deo teste votis conceptis leges posuisset.

Ὁὐ πολλὸν δὲ ἐκείθεν προήλθομεν, καὶ ἦδη ²² τόπος **C** τις ἀναφαίνεται χλωρός· δένδρων δὲ ἦν φυτὰ ²³ τοιαύτην δεικνύοντα τὴν ὕψιν τοῦ τόπου. Καὶ πάλιν δρόμος ἐπ' αὐτὸ τῶν Βαρβάρων καὶ ποδῶν ὠκύτερος

A gratiam utrique sensui parem approbabat. Non item deerat in animalium usum idonea feni copia. Exoneratas **70** igitur camelos dimittunt ad pastum liberās : ipsi satiari fonte non poterant circum omnes undique currentes, bibentes, tingentes, abluentes, totque modis abusi immorandi causas adhuc invitante cōpia quærentes. Hinc ad choros cantusque versi quibus fontem celebrarent. Conspiciantur in acclivitate montis vestigium aliquod humilis domunculæ; eo certatim accurrunt omnes spiritu ex contentissima incitatione sublimes, sic tanquam in stadio certarent, sese invicem præcedere conantes. Eo eum accessissent circumfusi sunt spelæo (sic enim illam domunculam appellaverunt paucis lapidibus exstructam, eum **B** duntaxat ad usum ut esset obex feris bestiis, quæ se, si pateret ingressus facilis, eo essent recepturæ. Hic jam iatro pauci penetrarunt singillatim studio omnes rapido, quo dudum præcipites ir-

angustię non capaces plurium singulares ingreduntaxat ad usum ut esset obex feris bestiis, quæ se, si pateret ingressus facilis, eo essent recepturæ. Hic jam iatro pauci penetrarunt singillatim studio omnes rapido, quo dudum præcipites ir-

Non multum hinc processeramus, cum **72** apparuit viridans locus : erat illa species consitarum illic arborum. Illic rursus cursu barbari feruntur contentione simili studioque præver-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁶ Περιεχούθησαν c. Sfort. Pal. ¹⁷ τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἄλλοις ὀλίγοις περὶ τὸ στόμιον. Sfort. et Palat. ¹⁸ ὠχρίσαντα C. Palatin. καὶ ἀγεννές τι, καὶ συκωρωπὸν ἐνδείξιμενον, ἢ φθεγγόμενον καταθέντες ἐπὶ τινος πέτρας, ἄλλοις Sfort. et Palat. οὐ γὰρ εἶχον τὰ ξίφη. ¹⁹ καὶ τῆς ἐγκρατείας. ²⁰ ἄλλοις διεχειρίσαντο. ²¹ ἐπὶ αὐτὸν. ²² καὶ τοῦ Sfort. et Palat. ²³ δένδρων δὲ ἦν φυτὰ, usque ad δείξειεν εὐληθῶς· mutant verba, sensus ideam remanet.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(90) Legit hic aut supplevit aliqua vetus interpres, quæ in Græco non comparat. Magnæque est indicium suppleta ab eo potius : verba enim illa, Καὶ καταθέντες ἐπὶ τινος πέτρας· οὐ γὰρ εἶχον τὰ ξίφη, κατακτείνουσι γελῶντες, etc., ita vertit : *Et cum eum supra quamdam petram posuissent, lapidibus (neque enim habebant enses) interficiunt scelerati.* Aio illum addidisse lapides de suo. Existimoque dejectum sanctum senem in subjectam petram præcipitio interiisse. Eamque contendo esse vim verbi κατακτείνω. Homer. *Il.* γ'.

Τούχσδ ε' ἐξεδύοντο, τὰ μὲν κατέθεντ' ἐπὶ γαίῃ. Quo loco ut concedam significari placidum motum, ut deposita sint humi arma, non abjecta : nihil tamen vetat verbum idem extendi ad significandum violentum in projiciendo motum. Sane sic hoc loco necessarium est, cum aliqui intelligi non possit quomodo sine ferro sit occisus sanctus

monachus, cum lapidationis nulla sit in Græco mentio, et irrisio illa quæ memoratur ac clamor in casum præcipitati corporis satis conveniat. Favet situs loci in quo erant, declivis nimirum, ut superius significatur.

(91) *Ἐπὶ διεχειρίσαντο.* Paulo ante gladius non habebant ad manus, unde sanctum senem, de quo superius, præcipitio necarunt : ab illo tempore recuperarunt, ut patet ex hoc loco, et ex historia mox sequenti, ubi adolescens monachus qui statim post istum interfectus est, tot plagas accepit, quot ejus corpus capere potuit, singulis in ejus sanguine gladius tingere studentibus. Nihil ergo opus fuit interpretem hic lapidationem de plaga facere. Nam illa verba, καὶ αὐτὸν ὁμοίως ξίφει διεχειρίσαντο, sic vertit : *Et ipsum similiter lapidibus interficiunt.* Atqui illud ὁμοίως, non in modum ac genus necis, sed in necem ipsam duntaxat cadit.

tendi. Invenere hic quoque breve tugurium, et in eo adolescentulum, cujus generositas magnitudineque animi ipsi etiam Barbaris miraculo fuit. Neque enim ostendere latentia monasteria voluit, quamvis condicione salutis, si faceret, oblata; ac ne prodire quidem cellula aut tunicam exuere, cum detegere latentes, proditionem fore diceret, obtemperare vero ulla in re per vim et injuriam grassantibus pusillanimitas habere notam et ignavia. Qui enim magnanimitatem ipsa vitæ secta profiteantur, adeoque quotidiana duritie exercent, eos fas non esse timori concedere, quantivis mali intentatæ minæ fuerint: consuetudo quippe via semper ad majora est; et quem etiam in re nihili obsequentem sibi timor reperit, **73** velut accepto semel dominationis gustu, mordicus in eum retinet imperium, majoraque bona honestatem et officium negligere, postremo pietatem ac religionem ipsam prodere, jubet, si semel labefactam ac metu tormentorum aliquo concussam senserit propositi constantiam. Si enim modo leviter facilia postulatus, libertatem sui potentis animi alieno addicere arbitrio cepero, præsentis metu mortis, quomodo cruciatibus propositis tormentorumque intentatis minis, non relictis Dei castris, ad impietatem transfugio, deficiam, consuetudine semel usurpata securitatis vacua: dolore utilitati certæ præferendæ? Quare spe dejecti impetrandi a me quod speraveratis, nihil jam censeo cunctemini, ut erit vobiscunquæ collibitum de me statuere; neque enim locos in quibus Dei amatores habitant, vel si notos haberem, indicarem vobis; neque pedem hinc efferam jubentibus vobis; neque vestem denique deponam committamve ut quisquam, sentiente me ac mei compote, corpus meum nudum videat, quod ego ne meis quidem ipsius oculis permisi unquam **74** hactenus. Post mortem vero meam consulat de me faciatque pro sua libidine unusquisque quod volet; illa enim qualiacunquæ erunt præstare non est meum. Neque hinc in arbitrium ac iudicium voluntatis tanquam imbecillitate victum, et a proposito deductum conferri vituperatio potest ulla; sed omnis in necessitatem et arbitrii ac virtutis ad resistendum expertem patientiam ratione sensuque cassi cadaveris, invidia refunditur. Nam quod inanimum idem insensibile; quod vero sensu caret experiri quid patiatur ac iudicare nequit; quod denique iudicium ac sensum ejus quod patitur mali non habet, crimine omni in iis quæ patitur omnium iudicio solutum est, libertate nimirum patiendi vel non patiendi privatum. Intus igitur hic moriar, sic indutus, ut institutum fert meum istud quod profiteor; neque extorta liber-

Α ἄμιλλα. Εὐρον δὲ πλησιάζαντες οὐκ ἔτι μικρὸν καὶ ἐν αὐτῷ μεираκίσκον οὐ τὴν γενναϊότητα καὶ μεγαλοψυχίαν καὶ αὐτοὶ ἐθαύμασαν οἱ Βάρβαροι. Οὐτε γὰρ δεῖξαι λανθάνοντα μοναστήρια καὶ σωθῆναι κατεδέξατο, ταύτην ὑπόσχεσιν, εἰ δεῖξειεν εἰληφῶς· οὕτε ἐξελεθῆναι τοῦ ἔωματιοῦ, οὕτε ἀποδύσασθαι τὸν χιτωνίσκον βεβούληται, τὸ μὲν μηνῦσαι λαθεῖν δυναμένων προδοσίαν εἰπῶν, τὸ δὲ ὅλως ὑπακούσαι πρὸς τοῖσι βιαζομένοις, ἀνανδρείαν καὶ ἄγενίαν ⁷³. Τοῖς γὰρ ἄσκουμένοις τὸ μεγαλόψυχον, φησὶν, οὐ θέμις· εἰκὲν φόβῳ, κἂν ἡ ἀπειλὴ οὐ μικρὸν ⁷⁴ ἔχειν δοκεῖ τὸν κίνδυνον. Ὅδὸς γὰρ ἡ συνθήκη ἐπὶ τὰ μείζονα γίνεται· καὶ ἡ δειλία κρατῖν ἀπαξ μαθοῦσα καταφρονεῖν κελύει καὶ τῶν μεγάλων καλῶν, καὶ αὐτὴν διδάσκει προδιδόναι τὴν εὐσέδειαν, ὅταν ὁ τῶν δειῶν Β φόβος προαναπεσοῦσαν ⁷⁵ εὐρὴ δειλία τὴν γνώμην. Εἰ γὰρ νῦν εὐκόλως προήσομαι τὸ αὐτοκρατεῖν τοῦ λογισμοῦ καὶ αὐτεξούσιον, τὸ συντόμως ἀποθανεῖν εὐλαθηθεὶς, πῶς αἰκισμῶν προκειμένων καὶ στρεβλώσεων ἀπειλουμένων ⁷⁶ οὐκ αὐτομολήσω πρὸς τὴν ἀσέδειαν, τοῦ συμφέροντος προτιμῶν ἐθισθεὶς τὸ ἀνῶδυνον; Ὅθεν τοῦ τυχεῖν ὧν ἐλπίζετε ἀπειρηκότες μὴ ὀκνήσητε ποιεῖν ὅπερ βούλεσθε· οὐτε γὰρ τόπους ἐν οἷς οἰκοῦσιν οἱ θεοφιλεῖς, καίτοι εἰδῶς ἀποδείξαιμι ⁷⁷· καὶ τὴν θύραν ὑμῶν κελυδόντων οὐκ ἐξελεύσομαι, οὐδὲ τὸ ἐμάτιον ἀποθήσομαι, ἵνα μὴ ⁷⁸ τις αἰσθανόμενον ἔτι, καὶ τῆς προαιρέσεως ὄντα κύριον ὄψεται ⁷⁹ γυμνόν, καὶ σῶμα κατιδοὶ τοῖς ἐμοῖς ἕως νῦν γενόμενον ἀθέατον ὀφθαλμοῖς. Μετὰ δὲ θάνατον εἰς ἀναισθητοῦντα τὸ λοιπὸν ἐνεργεῖτω πᾶν C ὀσιῶν, καὶ βούλεται ἕκαστος· οὐκ ἔτι γὰρ τῆς γνώμης ἔστιν ὡς ἡτημένης ἡ μέμφει, ἀλλ' ἀκούσιον ⁸⁰ τῆς ἀναισθησίας τὸ πάθος οὐκ ἀντιλέγειν δυναμένου καὶ ὀφειλοντος, λογισμοῦ ἐκ ποδῶν οἰχομένου. Τὸ γὰρ ἄψυχον πάντως ἀναισθητον [Ἰσ. τὴ δὲ ἀναισθητον Poss.], πάθους ἄμοιρον· τὸ δὲ ἄμοιρον πάθους ἔγκλημάτων ἐν οἷς πέπονθεν ὁμολογουμένως ἐλεύθερον, τῆς ἐξουσίας πάσχειν ἢ μὴ πάσχειν ὁμοίως ἀφηρημένον. Ἐνδον τοίνυν θανοῦμαι ἡμφιεσμένος ὡς κέρκις, καὶ οὐ πράξω τι παρὰ γνώμην ⁸¹ τυραννηθεὶς ὡς ἀνδράποδον. Ἐν τῷ σκάματι ᾧ ἠγωνισάμην ἀναιρεθήσομαι· καὶ τάφος ἔσται μοι τοῦτο τὸ ὄματιον, ἰδρώτας πόνων ἀρετῆς πάλαι ⁸², καὶ νῦν ἀνδραγαθίας αἷμα δεξάμενον. Οὕτως αὐτὸν παρρησιασάμενον οὐκ ἐνεγκόντες οἱ ἀλιτήριοι, καὶ ⁸³ D πρὸς τὸ γενναῖον παροξυνθέντες τοῦ φρονήματος, ἐμμανεῖς ὡσπερ γενόμενοι τοσαύταις αὐτὸν ἀναιροῦσι πληγαῖς ὅσας ⁸⁴ ἐχώρει τὸ σῶμα. Ἐκαστος γὰρ ἐναποσκήφαι τὸν θυμὸν εἰς αὐτὸν βουληθεὶς οὐκ ἐνόμιζεν ἱκανὴν ἄμυναν ⁸⁵ τὰς τῶν προλαβόντων μαχαίρας, ἀν μὴ καὶ αὐτὸς βαπτίσας τὸ ξίφος τὴν ἀγανάκτησιν παραμυθῆσεται τῇ οικείᾳ χειρὶ. Πλείους ⁸⁶ οὖν νεκρὸν ἢ ζῶντα κατατρώσαντες τὸν μεγαλόψυχον

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁷³ καὶ ἀγενίαν. καὶ μαλακίαν ψυχῆς. ⁷⁴ φησὶν. προσεῖναι δέον, οὐ θέμις. ⁷⁵ φόβῳ, ἢ ἀπειλῇ, κἂν οὐ μικρὸν. ⁷⁶ προκατηρασμένον. ⁷⁷ ἐπαπειλουμένων οὐκ. ⁷⁸ εἰδῶς ὑποδείξαιμι. ⁷⁹ ἵνα μετὰ τις Sfort. et Palat. ⁸⁰ ὄψεται γυμνόν. ⁸¹ ἀλλ' ἀκούσιον, usque ad ὁμοίως ἀφηρημένον desunt. ⁸² τί παρὰ γνώμην πρὸς ἐμαυτὸν ἴως ἀνδ. ⁸³ ἰδρώτας ἀρετῆς πάλαι καὶ νῦν. ⁸⁴ ἀλλὰ πρὸς τὸ γεν. ⁸⁵ ὅσας ἐν. Palat. ⁸⁶ ἀμ. εἶναι. ⁸⁷ καὶ πλείους.

οὕτως ἀνεχώρησαν σφαδάζοντες τῷ θυμῷ, ὅτι μὴ πρὸς πλείονα τιμωρίαν αὐτοῖς ἀπήρκεσε τὸ σῶμα⁴¹ κολαζόμενον.

cumbam stadio; quodque domicilium viventis hoc tugurium fuit, sepulcrum item erit mortui; quodque sudores laborum hoc solum combibit; idem, ut ultro susceptæ virtutis causa contentionis **75** jam olim, ita nunc in vi oblata patientiæ sanguinem hauriet. Sic illum libere glorioseque prædicantem non ultra ferentes, sacrilegi et generositate ejus ad rabiem irritati; tanquam furiosi et cæstro perciti tot illum confecerunt plagis, quot capere corpus ejus potuit. Cum enim iram in eum suavi expromere quisque omnem cuperet, nemo sufficere ad ultionem putabat imposta jam aliorum gladiis vulnera, nisi gladium et ipse suum in exoso tingens sanguine, indignationem ex magnificis ejus verbis conceptam, vindictæ manu propria captæ aliquo solatio utcumque mulceret. Itaque cum alii nemo committeret, omnes se magnanimi martyris imbuere cruore voluerunt, pluresque adeo jam defunctium vulneravere: sic tandem recesserunt ægri adhuc iracundia, sibi non placentes, quod a parum multorum vulnere capaci corpore nequaquam sibi videbantur sat recipere pœnarum potuisse.

Μετὰ τοῦτον⁴² δὲ τρεῖς ὑπαντιάζουσιν ἡμῖν ὁδοιπο-
ροῦντες κατὰ τὴν ἔρημον, οἱ φλεγμαινοῦσαν αὐτῶν
ἔτι τὴν ὀργὴν μικρὸν κατέπαυσαν τῆς εἰς ἐκείνον
μανίας ἐκπλήσαντες αὐτοὶ τὰ ἐλλειμματα. Ὡσπερ
γὰρ ἀγριοὶ θῆρες ἢ κύνες θηρατικοί, δειχθείσης μόνον
καὶ διαφυγούσης τῆς θήρας, πρὸς πλείονα μανίαν
ἐρεθίζονται τῇ ἀποτυχίᾳ, καὶ τὸ αὐθις ἐμπεσὸν μετὰ
πολλῆς διώκουσιν τῆς σπουδῆς, τῇ δευτέρᾳ ἀσφαλείᾳ
τὴν προτέραν ἀνακτώμενοι σχολὴν⁴³, οὕτως καὶ ἐπὶ
τοὺς φανέντας δραμόντες οἱ μαιφόνου πρὶν ἐγγίσει
σπασάμενοι τὰ ξίφη εὐθὺς ἀνήρουν πλησιάζαντες,
μετὰ τσαύτης ἐπ' αὐτοὺς χωρῆσαντες ὠμότητος,
μεθ' ὅσης ἂν αὐτὸν πάλιν λαβόντες τὸν παροξύνοντα.
Ὀὕτω δὲ τοῖς κολοῖς ἐναποτιθέμενοι⁴⁴ τὰ ξίφη,
ἀλλ' ἔτι γυμνὰ κατέχοντες ἐν χερσὶν αὐτὰ θερμῷ καὶ
ἀτμίζοντι μεμολυσμένα αἵματι, δύο καθ' ὃν ἐπο-
ρεύοντο τόπον ὀρωσι κείμενα μοναστήρια (92)· οὐκ
ἀντικρὺ τῆς ὁδοπορίας, ἀλλ' ἐγκάρσια κατὰ θάτερα
μέρος χειρὸς ἀπέχοντα σταδίου μὲν ἀλλήλων τριά-
κοντα, τοῦ δὲ ἐν ᾧ ἦμεν τόπου πέντε καὶ δέκα·
ἕκαστον ὡσπερ ἀπὸ κέντρου ἐπὶ τὰς περιφερεῖς τοῦ
κύκλου γραμμὰς ἀφεστῶτα ἰσῶ τῷ μέτρῳ. Μερι-
σθέντες οὖν ἐχώρουν οἱ ἡμῖς ἐφ' ἑκάτερον, ἔση
ἦσαν ἀνασκευασάμενοι λείαν ἐπὶ χώραν⁴⁵ μετὰ τῶν
ὑποζυγίων ἐάσαντες. Καὶ τὸν⁴⁶ μὲν πρὸς νότον πῶς
ἀνεῖλον οὐκ ἐγνων ἢ τίνα, τὸν⁴⁷ δὲ ἐπὶ τὸ βόρειον
κλίμα ἐπλησιάζομεν. Ἐκ τοῦ⁴⁸ πολλοῦ δρόμου τῶν
βελῶν κτυπούντων ταῖς φαρέτραις αἰσθόμενον, καὶ
φεύγειν ἀρξάμενον ἐντείνοντες⁴⁹ τὰ τόξα πολλοὶς
διαπείρουσι βέλεσιν. Ἐτα πρηνῇ καζόντα καταλα-

B Post illum interfectum tres nobis occurrunt
iter agentes per solitudinem, opportunum solati-
um nondum exsatiatæ Barbarorum iracundiæ,
quam adhuc ex proxima **76** commotione tume-
scerent in miseros omnem effuderunt, tanto fu-
rore debacchantes, omnes ut crudelitatis indigna-
tionisque reliquias consumpsisse funditus in illis
discerpendis viderentur. Quantus enim quamque
sævus est impetus quo feræ ac voraces belluæ vel
venatici canes, ubi semel ostensam ex idoneo in-
tervallo prædam amiserint, in eandem cum rursus
apparet rapiuntur, incitatione contentissima per-
sequentes, nihilque sibi ad summum conatum re-
liqui facientes, quo præteritæ occasionis damnum
dedecusve posteriore successu, si queant, emen-
dent; tanta nihilque minus acri contentione cur-
sant in viatores miseros, ut primum apparuerunt,
abrepti sanguinarij sunt, strictis jam procul ensi-
bus; quibus eos mox assecuti facile, contrucidarunt,
tanta credulitate, ut si ille qui eorum furorem
generosis verbis proritaverat rursus offerretur,
nihil potuerint ad atrocitatem eam addere
qua in hos debacchabantur. Nondum vaginis gladios
reddiderant, quos adhuc nudos et infectos calido
atque adeo fumanti sanguine manibus tenebant,
77 cum esse tuguria duo vident totidem
monachorum habitacula, non ex adverso progre-
dientibus opposita, sed ex obliquo, ad utramque
manum hinc inde sita intervallo invicem triginta
stadiorum: cujus nos spatij medium exacte lo-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁴¹ ἐπήρκεσεν, το σωματίον κολ. ⁴² τοῦτων δὲ τρεῖς ὑπαντ. ἡμᾶς. ⁴³ χλεύην. ⁴⁴ ἐναποθέμενοι τὰ Παλάτ.
⁴⁵ ἐπὶ χώρας. ⁴⁶ γίων καὶ τοὺς μὲν πρὸς νότον. ⁴⁷ ἢ τίνας· τῶν δὲ Sfort. ⁴⁸ τὸν δὲ Vat. Altenu. ἐκ τοῦ.
⁴⁹ ἐντείναντες.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(92) *Μοναστήρια*. Vitavi de industria in inter-
pretatione monasteriorum nomen, quod quæ est
ejus hodie recepta notio nequaquam huic loco con-
venire possit. Omnes enim per monasterium intel-
ligimus domicilium commune multorum monacho-
rum. At ex iis quæ mox sequuntur, certo certius
est singulos in istis domunculis monachos vixisse.
Quod etiam explicatum supra est ab ipso auctore,

ubi de moribus et institutis monachorum agit. Hæc
admonere necesse fuit, quod vetus interpres cum
hæc non animadvertisset, multosque in singulis
illis duobus domiciliis fuisse crederet, confudit
perturbavitque totum hunc locum. Porro ista sig-
nificatione pro habitatione unius duntaxat mona-
chi usurpatum meminisse semel atque iterum *μονα-
στήριον* nomen apud Athanasium in *Vita Antonij*.

cum tenebamus, ut hinc ubi eramus alterutram ad domunculam, tanquam a centro ad circumferentiam, æquales produci lineæ potuerint longitudine utrinque stadiorum quindecim. Diviso igitur agmine, ad utrumque diversi properant, præda omni quam corraserant eodem in loco illo ubi tum erant cum jumentis relicta. Jam quo pacto interfertur sit is qui ad austrum erat, quisve aut qualis fuerit scire non potui. Ad eum qui septentrionem versus distabat a nobis, idcirco quod accessi propius, de illo habeo quod dicam. Hic cum ad se currentium Barbarorum ex sagitarum pharetrarumque sonitu sese in motu collidentium, iudicium haud dubium hausisset, fugamque capessisset, intendentes arcus Barbari multis eum jaculis transverberarunt. Ex quibus afflicto in faciem cum infesti supervenissent, **78** nequaquam passi sunt ex illis quæ jam exceperat vulneribus mori (erant autem illa et gravitate et numero letalia), sed spirantem adhuc et inter extremos anhelitus ægre animam trahentem cum resupinasset, a pube sursum versus ad pectus usque secuerunt, spirantiaque viscera recenti sectione, et quæcunque lateribus utrinque circumfusa exta præcordiave erant contis versando commiscebant. Ne recesserunt prius quam avulsa illa discerpissent. Illic ego tenus vidisse contentus, hoc articulo rerum in fugam me dedi, ut jam occupari dicere; luci ea faciens quæ verisimile erat, ex tanta illorum crudelitate me passurum. Tu vero qui remansit illi quid acciderit nescio. Vivum quidem ego et salvum reliqui, cæterum nequaquam satis firma in posterum spe, propter nuntium destinatæ sibi cædis, cujus clanculum et per susurrum ex arcano consilio Barbarorum ad nos emanaverat auditio.

NARRATIO VI.

Hæc ego cum audissem, cumque infixam præterea sensibus nocturni visi recens oblatis speciem haberem (visus enim in somnis eram legere litteras nuper **79** in manus mihi traditas a quodam non ignoto, quas antequam evolverem tenebat me mirantem titulus inscriptus exteriori plicaturæ sic se habens: *Domino meo secundum Deum et patri mortalitatis miseris defunctus Theodulus*), quid tum me passum quove me tandem hæc accepisse animo putatis (si exanimato tali nuntio super adhuc erat ulla pars animi)? Vis nimirum doloris convulnerabat mihi cor, distrahebat viscera, robur vero vigorque corporis velut resolutis nervis elanguerat, cunctaque mihi membra pariter stillatim in sudores colliquescebant. Non enim jam lactare animum dubitatione saltem ulla

B

ΔΙΗΓΗΜΑ Γ'.

Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ, καὶ τὴν νυκτερινὴν φαντασίαν ἐναυλον ἔχων (ἤμην γὰρ δὴ κατ' ὄναρ **80** ἐπιστολὴν ἀναγιγνώσκων ἐγγειρισθεῖσαν ἐναγγῆος **81** μοι παρὰ τινος τῶν γνωρίμων, πρὶν ἀνειληθῆναι **82** ἐπὶ τῆς πύξεως ἔχουσαν οὕτως· Τῷ μετὰ Θεὸν δεσπότη μου καὶ πατρὶ ὁ μακάριος Θεόδουλος [93]), τί ποτε ἔρα τὴν ψυχὴν ἐπεπόνθειν **84**, ἔπαρ εἶχον ἐπὶ ψυχῇ; Ἐτεμνόμεν τὴν καρδίαν· διεσπώμην τὰ σπλάγχνα παραλελύμην τὴν ἰσχύ· διέσταζον **85** ἀπλῶς πᾶσιν τοῖς μέλεσιν τὴν ἀγγελίαν ἀκούσας τῷ ὄνειρῳ συνῆδουσαν, καὶ οὐκ ἐπὶ ποιούσαν ἐνδοιασμὸν **86**, ἢ ἀμφίβολον τὴν ὑπόνοιαν τῆς τελευτῆς, βεβαιωθεῖσαν πρὸς τὸ ἀξιοπίστον δυοῖν μαρτυραῖς **87**. Καὶ ὡσπερ ἐμβροντηθεῖς (94) ἀθρόα νεφῶν συμπαταγούτων ἤχη, οὐτ' ἔκλαιον λοιπόν, οὐτ' ὠδύρομην, ἀλλ' ἀτενῶς ἔβλεπον **88** πρὸς αὐτὸν ἀσκαρ-

C

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

80 ἀναστρέψαντες. **81** τὰς πράξεις δεest. **82** τὰς ἐλπί. Palat. **83** Deest κατ'. **84** ἐναγγῆος μοι. **85** πρὶν ἀναληθῆναι Sfort. **86** ἔδει μου τότε παθεῖν εἴπερ. **87** στάζον ἰδρώτα ἀπλῶς. **88** ἐνδοιάσιμον Sfort. et Palat. **89** δυοῖ μαρτυρ. ὄνειρῳ τέ φημι· καὶ τοῖς τοῦ περιουθέντος μηνύμασιν τί τὸ ἐπεπόνθειν, ἀποσθεσθεῖς; ἤδη μοι καὶ αὐτῆς τῆς φωνῆς οὐτ' ὄδύρ. **90** ἀλλ' ἀτενῶς ἔβλεπον usque κατὰ θεῖαν πρόνοιαν desunt.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(95) Μακάριος Θεόδουλος. Usitata Græcorum formula μάκαρες et μακάριοι et μακαρίται dicebantur mortui. Notior vulgo res quam ut dici pluribus debeat: addam tantum: etiam Latinos hoc esse imitatos. Horatius lib. 1 Satyra 9, scurram cui pater materque mortui erant cæterique consanguinei, sic loquentem facit,

Omnes composui felices.

Persius quoque Satyra 5:

Hinc tuba, candelæ, tandemque beatulus alto

Compositus lecto, crassisque lutatus amomis, etc.

Ut beatulus illic, ita isthic apud Nilum μακάριος

mortuum sonat. Unde merito conturbatur pater quod filium μακάριον dici videret: hoc enim erat dicere eum esse defunctum. Ut potuerint illa duo verba Θεόδουλος μακάριος, ita verti, Theodulus miseris mortalibus defunctus. Quod post illa verba mox sequitur in cod. Tol. corruptum erat onissis verbis aliquot, quæ c. R. suppediavit.

(94) Καὶ ὡσπερ ἐμβροντηθεῖς, etc. Locus in altero codice corruptus est, et a veteri interprete prorsus omisus, et in illa verba frigide mutatus: quid deinde sequitur? Cod. Reg. ἐμβροντηθεῖς ἀθρόα φωνῆ νεφῶν. Sed codicis Tolosani lectio plana et simplex retinenda.

δαμυκτι κεχνηότι τῷ βλέμματι. Ἡ γὰρ κυβερνώσα Α poteram, cum consentientes ad unum testimonium auctoritates haberem duas numtii et somnii. Ergo velut fulguritus, aut repentino fragore collidentium sese nubium percussus, hærebam afflicti in stuporem, ut neque fremi neque lamentarer. Sed hominem qui superiora narraverat, certo et nusquam connivente figebam obtutu, hiantibus semper oculis, quod ea quæ palpebrarum B motum gubernat, ex intimo facultas prorsus obtorpuisset, easque partes quæ miro quodam artificis naturæ consilio præfectæ sunt actioni visus moderandæ, pene mortuas reliquisset. Solet enim ingens dolor, qualis ille tum meus erat, desigere obstipos in vestigio quos oppressit, et ad duritiem plusquam saxeam obstupescere, lacrymarum etiam humore congelato, aut certe obstructo infameatu, objectoque obice densati spiritus effluere in oculos prohibito. Sic eram, cum divina providentia, quædam illius in quo tum eramus loci civis femina, cujus filius erat ille interfectus adolescens (nam qui latere Barbaros potuerant, nomina ediderant interfectorum), a stupore illo via me tandem excitavit. Ut enim interemptum accepit filium, et non ignava morte, sed nobili adversus grassatores functum certamine generose tandem occubuisse, cognationem cum illo suam communionemque sanguinis factis asseruit, seque veram talis filii probavit matrem. Nam cum se splendidis ornasset vestibus, cæteroque omni C cultu ad latentis speciem convertisset, sublatis in cœlum manibus, ad sumum et filii salvatorem Deum tales emisit voces : Deposueram apud te filium, Domine, nec modo pœnitet. Servasti depositum cum fide; spei meæ non deficit officium patrocinii tui. Salvus, agnosco, etiamnum is mihi est nunc et in sæculum. Tibi credideram, tu servasti, tu vere incolumem custodisti. Nam quod est mortuus, quodque hujus vitæ vinculis solutus est reputandum non videtur, cum hoc considero jam in securitatis portum subductam esse illius innocentiam, ut ab omni peccandi periculo tutus porro sit futurus; neque item quod convulneratus contrucidatusque est me movet, cum illud succurrit : puram illius et inculpata animam ad felicitatem evolasse, et immaculatum ejus spiritum tuis commendatum et traditum manibus fuisse. Ego tales in præmiorum numero cædes imputo. Hæc plagæ mihi pretium et decus coronarum obtinent. Atque utinam pluribus capiendis corpus sufficisset, quo aucto tunc earum numero pluribus jam præmiis fruereris. Ex qua tanta bonorum copia redde mihi mercedem fastidiorum laborumque, quos, te dum in utero gestarem, pertulsi.

Ἐνθεν μοι ⁶⁶ τῆς κυροφίας ἀπόδος τοὺς μισθοὺς. Ἐνθεν τῶν ὀδίνων πάρασχε τὰς ἀμοιβάς. Ἐνθεν τῆς τιθηνίας ὄρεξον τὰς τιμάς. Συμμέρισαι μοι τοὺς θόλους τῶν πόνων· κοινὸς γὰρ ἀμφοτέρων ὁ κάματος. Σὺ ἠγώνισας ⁶⁷, κἀγὼ τοῦ ἀγῶνος ⁶⁸ ἔστερξα τὰ τραύματα· σὺ ἤθλησας, κἀγὼ τῆς ἀθλήσεως συνήδομαι σοι. Σὺ πρὸς βαρβαρικὸν ἔστης θυμὸν, ἐγὼ δὲ πρὸς φύσει τυραν-

num auctoritates haberem duas numtii et somnii. Ergo velut fulguritus, aut repentino fragore collidentium sese nubium percussus, hærebam afflicti in stuporem, ut neque fremi neque lamentarer. Sed hominem qui superiora narraverat, certo et nusquam connivente figebam obtutu, hiantibus semper oculis, quod ea quæ palpebrarum B motum gubernat, ex intimo facultas prorsus obtorpuisset, easque partes quæ miro quodam artificis naturæ consilio præfectæ sunt actioni visus moderandæ, pene mortuas reliquisset. Solet enim ingens dolor, qualis ille tum meus erat, desigere obstipos in vestigio quos oppressit, et ad duritiem plusquam saxeam obstupescere, lacrymarum etiam humore congelato, aut certe obstructo infameatu, objectoque obice densati spiritus effluere in oculos prohibito. Sic eram, cum divina providentia, quædam illius in quo tum eramus loci civis femina, cujus filius erat ille interfectus adolescens (nam qui latere Barbaros potuerant, nomina ediderant interfectorum), a stupore illo via me tandem excitavit. Ut enim interemptum accepit filium, et non ignava morte, sed nobili adversus grassatores functum certamine generose tandem occubuisse, cognationem cum illo suam communionemque sanguinis factis asseruit, seque veram talis filii probavit matrem. Nam cum se splendidis ornasset vestibus, cæteroque omni C cultu ad latentis speciem convertisset, sublatis in cœlum manibus, ad sumum et filii salvatorem Deum tales emisit voces : Deposueram apud te filium, Domine, nec modo pœnitet. Servasti depositum cum fide; spei meæ non deficit officium patrocinii tui. Salvus, agnosco, etiamnum is mihi est nunc et in sæculum. Tibi credideram, tu servasti, tu vere incolumem custodisti. Nam quod est mortuus, quodque hujus vitæ vinculis solutus est reputandum non videtur, cum hoc considero jam in securitatis portum subductam esse illius innocentiam, ut ab omni peccandi periculo tutus porro sit futurus; neque item quod convulneratus contrucidatusque est me movet, cum illud succurrit : puram illius et inculpata animam ad felicitatem evolasse, et immaculatum ejus spiritum tuis commendatum et traditum manibus fuisse. Ego tales in præmiorum numero cædes imputo. Hæc plagæ mihi pretium et decus coronarum obtinent. Atque utinam pluribus capiendis corpus sufficisset, quo aucto tunc earum numero pluribus jam præmiis fruereris. Ex qua tanta bonorum copia redde mihi mercedem fastidiorum laborumque, quos, te dum in utero gestarem, pertulsi.

Solve hinc mihi quod debes pro doloribus puerperii. Indidem pro lactatione gratiam refer nutrici eidem et genitrici. Denique mecum communica certaminum ac laborum tuorum præmia, quando utrique nostrum communis pugnæ jactatio ac contentio fuit. Tu pugnasti, et ego tua vulnere boni consului; tu certasti, ⁶⁹ sed ego tibi certamen

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁶⁶ ἕως γυνή τις τῶν αὐτόθι, ἧς καὶ τί τε τὸ ἀναίρ. περὶ αὐτῶν. ⁶⁷ οὕτως δὲ ἀρα ἦν, ὃν καὶ φθάσας ὁ λόγος διαδόητος τῇ μεγαλοφυλίᾳ ἐγνώρισεν ἀνεκτῆσατό με καὶ τοῦ πολλοῦ πάθους ἀνενεγκεῖν παρεσκευάσεν· ὡς γὰρ. ⁶⁸ ἠγώνισμένον. ⁶⁹ πεφύλακται μοι σῶον. ⁷⁰ οἱ μισθοί. μοι τῶν ὀδίνων ἀποδος. ⁷¹ σὺ ἠγώνισαι. ⁷² συμμέτοχος σοι καθίσταται.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(95) *Γυνή τις τῶν αὐτόθι ἧς τέκνον*, etc. Fuit hic nimirum civitas, nomine Pharan, vræter de-

sertum et montem ejus nominis, cujus civitatis civis hæc mulier esset. Vide Adrichomium.

gratulor. Tu cum Barbarorum impotenti furore congressus es cominus; ego adversus naturæ tyrannidem pro rationis imperio debellavi; contempnisti tu mortem, ego maternorum viscerum sensum omnem in tua clade nihili feci; tu dolorem letalium vulnerum tulisti patienter, ego raptatorum nunc cum maxime dicertorumque viscerum tormentum multo acerrimum constanter perfero. Ac forte si quis æstimet, non tolerabiliora mea videantur mala quam tua. Nam ut tu aculeus et acerbitate doloris vincas, ego vicissim in malo prolixiori longitudine patientiæ te supero. Eisi enim crudelis tibi quædam et acerrimis conjuncta cruciatibus oblata mors est, at est celeriter transacta eadem. Me lentus otiose **83** torquet et consuevit dolor. Quem si ratione sperno, non continuo non sentio, sed naturæ sensum judicio virtutis opprimo: pungit me dolor utique, nec quod leviter fero stupor est, sed constantia. Sentio, inquam, convulsi tormenta uteri, et effracta nunc in tua morte, ut olim in tuo partu, vincula omnia involucrique naturæ. At ex eo tumescentem nitentemque sursum perturbationem calcat altior insurgens atque obterit auctoritas sapientiæ, et menti jus suum asserit. Nam quis, rogo, fructus vesani et rabiosi, luctus, qui ut se rumpat, resarcire jacturam laud iniquam queat cuius causa ringitur? Quare imitata non sum vulgares matres, quæ in casibus ejusmodi tam se molliiter et dissolute gerunt, tantos tumultus et tragœdias cient, prorsus ut duntaxat carnis ac corporum se matres, non item animorum recordari videantur, in istaque una ærumnosa vita omnes habere defixas spei suæ rationes. Mirum igitur non est in ea ignorantia futuræ felicioris vitæ, si charorum ex ista discessum tam graviter ferunt. Ego vero non scidi tunicam, nec nudata pectora manibus plauxi. Non discerpsi comas **84** meas, non unguibus faciem deformavi, hac persuasione præmunita: vivere te, atque adeo immortalitati veraque vita perfuiri, meque in te non multo post, ut est in declivi ætas mea, habituram illic senectutis meæ curatorem, quando mihi cumque et quocumque casu stertile hoc vasculum confringetur. O me felicem inter matres, quæ tam acrem Deo pugnatorem produxerim, felicem et ter felicem! Nunc enim vere demum audeo gloriari, te, cui timebam uni, in sum locum subducto, ubi longe extra omnem aleam sis ejus periculi, quod me unicum sollicitam habebat, ne qua invidia sinistra fortunæ spes de te meas interverteret, insidiisque innocentie tuæ factis animam in discrimen salutis tuam adduceret. At nunc abi securus, o filii, peregrinare peregrinationem istam pulcherrimam: abi; mihi enim abunde magnum est solatium conscientiam laudis meæ tante, ut ne patriarche quidem Abrahamo concedam principatum hujus gloriæ, aut secundum ab eo boni consulam dignitatis locum; nam ille sane strenue promptoque stitit animo admovitque aris filium sic jubentē Deo. At incertum reliquit fueritne post consumptum holocausto **85** natum perseveraturus

Α νίδα ἐπολέμησα. Σὺ θανάτου κατεφρόνησας, ἐγὼ δὲ σπλάγγων ὑπερεφρόνησα. Σὺ τὴν ὀδύνην τῆς σφαγῆς ἠνεγκας ἀνεκτῶς, ἐγὼ σπαρασσομένων μοι τῶν σπλάγγων καρτερῶ τὴν βάσανον· Ἰσα, καὶ οὐ κατὰ δεέστερα τῶν ὦν τὰ ἐμά. Σὺ τῷ πικρῷ τῆς ὀδύνης νικᾷς, ἐγὼ τῷ μῆκαι τοῦ χρόνου πλεονεκτῶ. Κἂν γάρ σοι λίαν ἀλγεινὸς γέγονεν, ἀλλὰ πρὸς ὄραν ὁ θάνατος, ἐγὼ δὲ μακρὸν ἔλκω τὸ ἀλγῆμα· κἂν ἔπεικῶς τοῦτο φέρω φιλοσοφοῦσα, οὐκ ἀναισθητῶ τοῦ πάθους⁸⁶, ἀλλὰ βίβη κρατῶ τῆς ὀδύνης. Ἄλγῳ λυομένων μοι τῶν δεσμῶν τῆς νηδύος, καὶ τοὺς κλόπους τῆς μήτρας σπαράσσομαι· ἀλλ' ἐπέγω σώφρονι λογισμῷ τὰ τούτων ἐπανιστάμενα πάθη. Τί γὰρ πένθος ὕφελος μακικοῦ τοῦ οἰχομένου λοιπὸν ἀναλύειν οὐ πεφυκότος; Διὰ τοῦτο οὐκ ἐμιμησάμην σαρκῶν μητέρας ἀγεννῶς ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς παθαινομένης. Οὐκ ἐξήλωσα σωματίων τεκούσας τὴν ζωὴν ταύτην μόνην λογιζομένης, ἀλλ' ἐτὸν μέλλοντα βίον ἀγνοοῦσαι, δεῖνόν τιθενται καὶ χαλεπὸν τὴν ἐν τῷ παρόντι τῶν φιλιτάτων διάζευξι. Οὐ κατέσχισα (96) χιτῶνα, καὶ γυμνά χερσὶν ἐτυφα στέρνα. Οὐκ ἐσπάρραξα κόμας ἐμάς, οὐκ ὄνυξιν ἠφάνισα τὸ πρόσωπον, ζῆν σε παρὰ Θεῷ τὴν ἀκήρατον πεππισμένην ζωὴν, καὶ ἔξειν με μετ' οὐ πολὺ γηροκόμον ἐκεῖ, ὅταν περιθραυσθῇ ὄτω δὴ ποτε τρόπῳ κάμωι τὸ ὀστράκινον σκεῦος. Μακαρία⁸⁷ ἐν μητέραςιν ἐγὼ τοιοῦτον ἀγωνιστήν Θεῷ παραστήσασα! μακαρία καὶ τρισμακαρία! Θαρσῶ γὰρ ἀληθῶς καυχῆσασθαί μοι, ἀπελθόντος σου, εἰς ἣν⁸⁸ ἔδεδοίκεν μῆτι χαλεπὸν με ὁ φθόνος· ἐργάσθηται, εἰς ψυχικὸν ἐπιθουλεύσας σοι κίνδυνον. Ἄλλ' ἀπιθι, ὦ παῖ, ἀπιθι τὴν καλὴν πορείαν, ἀπιθι· Οὐ γὰρ παραχωρήσω τῷ πατριάρχῳ Ἀβραάμ τῶν πρωτείων πρὸς αὐτὸν κρινομένην· οὐδ' ἀγαπήσω μετ' αὐτὸν τὰ δευτερεῖα λαθεῖν, ὅτι προθύμω; τὸν υἱὸν καλευσθεὶς ἀνήνεγκεν Ἰσραὴλ ἄπαθῶς τῷ Θεῷ. Ἄδελον γὰρ εἰ μετὰ τὴν ὀλοκάρπωσιν ἐμείνειν ὁ αὐτός· ἀπαθής· ἐπεὶ καὶ ἄλλοι πολλοὶ, σταθερὸν ἐπὶ τῶν ἔργων φυλάξαντες τὸ φρόνημα, μετὰ τὴν πρᾶξιν πρὸς λύπην ἐκάμψθησαν, μεταμελεῖα τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ἐλέγξαντες, μεταμελεῖα τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ἐλέγξαντες, habituram

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸⁶ καὶ ἐπεικῶς. ⁸⁷ οὐκ ἀναισθητῶς τοῦ πάθους δεσύνει usque ad οὐκ ὄνυξιν ἠφάνισα τὸ πρόσωπον. ⁸⁸ σκεῦος καὶ πρὸς τὸν ἐκεῖθεν αἰῶνα πορεύσομαι, μακαρία. ⁸⁹ σου εἰς Χριστὸν καὶ ἀβίως τοῦτον συνεσομένου, καὶ τρυφῆς ἀλήκτου μεταλαμβάνοντος, a verbis, εἰς ὃ ἔδεδοίκεν, usque ad πορείαν ἀπιθι desuunt in Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(96) Οὐ κατέσχισα, etc. Habitus hi omnes actusque lugentium, ut passim est apud poetas. Videri potest chorus primus Troadum Senecæ.

idem qui antea, hoc est, nullo doloris sensu perturbatus, quando et multi alii ab eo quod in re præsenti immotum tenerant constantiæ proposito in mollem, deinde luctum et querelas deflexere, naturæ imbellicitatem tali defectione confessi.

Ἐγὼ δὲ νῦν ἀνδρίζομαι, καὶ τὴν ὀδυνηρὰν κατα-
 ἤψιαν μεταβάλλω πρὸς τὸ εὐφημον (97). Ὅτε ἴ-
 τούς ἄλλους καταεργαζόμενος ὁ χρόνος ἤττονας δαίκνυσι
 τοῦ πάθους τῷ μήκει τοῦ καιροῦ δαπανήσας κατ'
 ὀλίγον αὐτῶν τῆς καρτερίας τοὺς τόνους. Ὅτε ἡ
 μνήμη καινίζουσα τὸ ἄλγημα σχολῆν δίδωσι τῷ λο-
 γισμῷ ἐπ' ἀδείας σκέπτεσθαι τὰ ὀδυνηρὰ τοῦ πά-
 θους. Καλετὸν γὰρ καὶ λίαν δύσκολον κρίσιν ὀρθὴν
 πολλῶ χρόνῳ φυλάξαι παντάπασιν ἀμετάπτωτον,
 τῆς ἐξουσίας τοῦ λογισμοῦ εὐκόλως ἐπὶ τὰ ἐναντία
 τῶν δεδογμένων προτροπομένης. Ἄδυρμον χηρείαν
 ποτὲ, καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς κηδεμονίας τοῦ σοῦ πα-
 τρός ὡς ἀβοήθητος ἐστένεψα. Νῦν δὲ τί δαί δακρῦσαι,
 τί δὲ καὶ ὀλοφύρεσθαι, προστάτην ἔχουσαν τοιοῦτον
 παρὰ Θεῷ, καὶ ἀμύνειν ἐν τοῖς κακοῖς ἴκεῖθεν
 δυνάμενον, καὶ τὴν γηροκομίαν τῆς ἐμῆς πολιᾶς
 παρέχειν ἀφθονωτέραν ἐκ τῶν ἀενάων μετ' ἐξ-
 ουσίας ἀντλοῦντα χαρίτων, καὶ ἐποχετεύοντα φιλο-
 τιμότερον μᾶλλον ἢ βασιλικῶν ἐστὶ ἑπιπέριον ἤρχες
 θησαυρῶν; Ἐπειδὴ τούτοις μὲν τὸ ἀναλισκόμενον
 ἐπιλείπει, ὡς ἔχουσιν ὠρισμένον μέτρω τὸ ἀποκεί-
 μενον, ὀμβροῦσι δὲ ἐκείνοις οὐ ποτὲ λείπει χορηγία
 πηγάζουσα.

Atqui ego nunc cum maxime sto animo post
 cladem, inestitiamque orbitatis omnem et male-
 suados questus in bona omnia verba commuto :
 quando alii, a mali sensu prius invicti, fracti de-
 mum mora, perturbationi dant victas manus, posi-
 quam contentos illos quibus prius steterant gene-
 rosæ patientiæ nervos arrosit tædiosa dinturnitas,
 ac sensim incidit ; memoria vero renovando præ-
 teriti mali speciem, menti per ipsum conflictum ad
 officium attentæ, noxiam jam securæ facultatem
 otiumque præbet attente perpendendi quam ea
 gravis et acerba calamitas fuerit. Difficile quippe
 in primis atque arduum est erectum longo tempore
 et velut obfirmatum in statu iudicium sustentare
 rationis, ita ut inclinet nusquam, quamvis natura
 mobilis in partem alteram animus liber etiam
 ad contraria iis quæ prius statuerat decernenda.
 Fuit cum viduitatem iugerem meam ; et destituta
 eo auxilio quod in patris tui providentia, dum vi-
 veret, mihi certum erat constitutum, solitudinem
 deplorarem. Nunc vero flere quid attinet aut la-
 mentari, cum talem te apud Deum patronum ha-
 beam tam gratiosum et potentem, ut sit tibi facil-
 limum malum a me illinc omne propulsare, idemque longe
 illic maximam facultatem habiturus sis omnis
 ejus mihi providendæ copię, quæ ad fovendam
 beandamque senectutem meam opus erit, quippe
 admotus aeterno ac perenni gratiarum fonti cum
 potestate maxima quam large voles hauriendi in
 meque derivandi, imo profundius liberalius quam
 si adhuc superstes regionum præfecturam thesaurorum
 gereres. Ex iis enim quantulumcumque est quod
 decerpitur summæ certe deest, ut cuius
 quamvis magnæ definitus sit numerus, at cœlestibus
 divitiis quantavis in nos copia depluentibus,
 nunquam tamen deficiat donorum inexhausta scaturigo.

Πρὸς ταῦτα ἐγὼ καταδυόμην, οὕτως πρὸς τὸ τοῦ
 παιδὸς πάθος μαλακισθεὶς ἀγεννῶς, καὶ ἤττων γυ-
 ναικὸς εἰς ἀνδρείαν φανεῖς ἠδούμην τοὺς παρόντας,
 ἰθαυμάζον ἐκείνην, ἰσχυροπτον ἑμαυτὸν, ὑπόπια τοὺς
 τῆς γενναίας ἐκείνης λόγους δεξάμενος, καὶ μανίαν
 κρίνας ἐμὴν τὸ σῶφρον ἐκείνης. Δίκαια γὰρ ἐγκα-
 λεῖν ἐφ' οἷς ἔπαθον νομίσας Θεῷ, τότε ἔγνω ἀμαρ-
 τῶν ὅτε τῷ παραδείγματι τῆς γυναικὸς φορητὴν
 ἔμαθον παντὸς δεινοῦ προσβολῆν. Ἢ γὰρ συνείδησις
 καταπεσούσα εἰς ἀθυμίαν τῷ νομισθέντι ἀνομοσίῳ
 πολλάκις ἐγείρεται πρὸς τὸ εὐθυμον τῆ νήψει (98)
 τοῦ τὰ ἴσα παθόντος, τὸ μὴ εἰκειν εὐκόλως πάθει
 παρὰ τοῦ κρατήσαντος τούτου εὐχερῶς διδασθεῖσαι.
 Ἐδοξεν οὖν τῇ βουλή τῶν τὴν Φαρὰν οἰκούντων,
 μετὰ τὴν ἀκοὴν τῶν ἠγγελεμένων, μὴ σιωπῆσαι τὸ
 τολμηθὲν, ποιῆσαι δὲ τῷ τῶν βαρβάρων βασιλεῖ
 τοῦτο καταφανές. Καὶ δὴ πέμπουσι πρὸς αὐτὸν δύο

Ad hæc ego pudore confundebar, quod filii tam
 molliter tamque ignaviter casum tulissent.
 Jamque plane deprehensus imbecillior femina, ve-
 rebar oculos et tacita iudicia circumstantium. Nec
 minus illam mirabar, quam me objurgabam, magni-
 fica verba illius heroinæ non aliter accipiens quam
 ut suggillationes impatientiæ meæ, meque ipsum
 amentię ipsius sapientiæ moderationisque testi-
 monio convincens. Justam enim mihi esse causam
 arbitratus antea exposulandi cum Deo peccasse
 me tum demum sentiebam, cum exemplo mulieris
 intelligerem omnem esse mali cuiuscunque tolera-
 bilem vim. Nam afflicta in desperationem conscien-
 tia, opprimente mali mole quam falso ineluctabi-
 lem existimat, excitatur plerumque ad bene spe-
 randum ejus constantia, qui in experientia non
 minoris mali moderationem sui compotem tenere

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁹⁷ τὸ εὐφημον, ὅτε. ⁹⁸ ἐν τοῖς καθήκουσιν ἐκεῖ. Palat. | ⁹⁹ ὧν ἐστὶ εἰ περιῶν Palat. ¹⁰⁰ φανεῖς καί. ¹⁰¹ ὅτι
 τῷ. ¹⁰² ἡ γὰρ συνείδησις usque ad διδασθεῖσα desunt in cod.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(97) Πρὸς τὸ εὐφημον. Ha c. R. Tolosanus
 νερὸ τὰ εὐθυμον, non incommode.

(98) Τῇ νήψει. Suspiciabar aliquando legendum
 τῇ ὑψει, sed nihil est necesse.

perseveravit; ab eo qui præclare perturbationem vicit, vel sero docta non esse cedendum ei leviter. Vulgata hinc fama latrocinii barbarici convenit in communi consilio civium Pharan: rem tantam tam audacter contra fas et fœdus attentatam nequam diæstimandam videri, **88** dandam vero operam ut Barbarorum regulus de ea certior quamprimum fieret. Hoc animo duos ad illum destinant cursores; ex his quos ipsi hemerodromos appellant, de injuria questuros violatorum fœderum. Sunt autem isti qui ad hoc ministerii publice locatam prostentur operam juvenes fere paulum puberibus adultiores prima jam lanugine, aut non hinc procul, spicula singulis et missilia. Tum ad igniarium silex, non alia expeditis, sarcina: tantum enim, iter capessentibus, et necessarium et satis est; telis hastilibusque feras eminus cominusque cædunt; quibus coquendis ignis excutitur e cotibus; prodiga passim lignorum et igniarii copia, siccis virgultis et fomentis ignis nullo non se loco ad rapiendam flammam offerentibus: quod frutices qui sponte per solitudinem nascuntur nemo cædat aut comportet. Interim vero dum illi demandatum peragebant iter, nos ad officia funebria versi elaturi ex locis ubi jacebant cæsurum corpora prodiiimus. Quo cum pervenissemus quintam jam diem, mortuos reperimus nihil **89** eorum passos quæ exanimatorum a multis jam diebus cadaverum natura fert: nullo gravi odore, nulla ingrata specie qualis esse fluxorum et tabescentium solet corporum, ne violatos quidem ullo morsu carnivorarum avium aut ferarum bestiarum. Tantum vero tum fuisse temporis ex quo erant interfecti servus Magadonis dixerat; id enim erat nominis illi quem supra trucidatum diximus a Barbaris senatori. Hæc porro sunt cæsurum nomina (99): In Bethrambe Proclus; Hypatius vero in mansione Salael: hi extra mansiones per solitudinem interfecti sunt Macarius et Marcus, et Benjamin in exteriori eremo Ælium. At in Thola Eusebius, et Elias in Aze, quorum alterum alterum multis fossosum plagis adhuc tamen animum trahentem invenimus. Igitur humo sublatum transtulimus in cellulam, illicque utcumque compositum ad sepulturam aliorum versi reliqui-

των παρ' αὐτοῖς καλουμένων ἡμεροδρόμων (1) ἐγκαλοῦντες παράβαιν τῶν συγχειμένων σπονδῶν. Νεοὶ δὲ εἰσιν ἐφήθων ὀλίγῃ ⁷⁸ πρεσβύτεροι, πρωτογενεῖων ἐγγύς, ταῖς τοιαύταις ὑπηρετούμενοι χρεῖαις τῶν καὶ βελῶν, ἀκοντίων καὶ πυροβόλων λίθων ἐπιφερομένων πλέον οὐδέν. Ταῦτα γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὴν ζωὴν κατὰ τὴν ὁδοπορίαν γίνεται χρῆσιμα. τὰ μὲν τὴν ἀγρὰν, τὰ δὲ τὸ πῦρ παρέχοντα πρὸς τὴν ὄπτησιν. Εὐλον γὰρ αὐτοῖς ἐν παντὶ τόπῳ καὶ φουγάων εὐπορία πολλή, οὐδενὸς κατὰ τὴν ἔρημον ὑλοτομοῦντος τὰ φύσιμα. Ἐν ᾧ δὲ ἐκείνην ἔγνω οὗτοι τὴν ὁδὸν, ἡμεῖς ἐπὶ τὴν συγκομιδὴν ἐξήλθομεν τῶν σωμάτων, καὶ παραγενόμενοι πεμπταίους εὐρομεν τοὺς ἀνηρημένους οὐδὲν παθόντας ὡς πάσχει εἰκὸς νεκρὸν πολυήμερον· οὐκ ὁδωδότης, οὐ μυδωντας; (2), οὐκ ἀδικηθέντας παρὰ τῶν λυμαινεσθαι πεφυκότων σαρκοδόρων ὀρνέων ἢ θηρίων ἀγρίων. Τοσοῦτον δὲ χρόνον ἔχειν αὐτοὺς, καὶ ὁ τοῦ Μαγάδωνος εἰρήκει παῖς· τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ πρὸς τῶν βαρβάρων πεφονευμένῳ βουλευτῇ. Ἦν δὲ ὁ μὲν ἐν τῇ Βηθηραμβῇ Πρόκλος, Ἰπάτιος δὲ ἐν τῇ ⁷⁹ μονῇ. Σαλαήλ, Μακάριος δὲ καὶ Μάρκος οἱ κατὰ τὴν ἔρημον ἐξω πεφονευμένοι, καὶ Βενιαμὴν ⁸⁰ ἐν τῇ ἐξω τῇ Αἰλίμ. Εὐσέβιος δὲ ἐν ⁸¹ Θωλά, καὶ Ἡλίας ἐν Ἀζέ. Καὶ τῶν δύο τῶν ἑτερον πολλὰς μὲν εὐρομεν ἔχοντα σφαγὰς, ἐτι δὲ ζῶντα ⁸². Ὅν καὶ βαστάζοντες ἀπεθέμεθα ἐν κελλίῳ, πρὸς τὴν ταφὴν τῶν ἄλλων τρεπόμενοι· σωμάτων. Ἀναλύσαντες δὲ πάλιν ἐπ' αὐτὸν καὶ ζῶντα μὲν ἐφθάσαμεν οὐκ εἶτι, παρὰ δὲ τὴν ὕδριαν κείμενον εὐρομεν νεκρὸν· διψήσας γὰρ πάντως ἐκ τῆς τῶν τραυμάτων φλογώσεως μετὰ τὸ πιεῖν ἔπεισεν ἐπὶ τὰ γόνατα πρηγῆς, ἐπὶ τούτου τοῦ σχήματος καταλειπούσης αὐτὸν τελευτήσαντα τῆς ψυχῆς. Καὶ τοῦτον οὖν ⁸³ ὡς τοὺς λοιποὺς παραδόντες κτελεῖ ἐξήλθομεν, μαθησόμενοι τί ποτε ἐδ μηνυθὲν εἶη παρὰ τοῦ ἡγουμένου ⁸⁴ τῶν Βαρβάρων.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁷⁸ ἐφήθων ὀλίγων πρεσβύτ. ⁷⁹ δὲ ὁ ἐν τῇ Τέ, Ἰσαὰκ δὲ ὁ ἐν τῇ μονῇ Σαλαήλ. ⁸⁰ πεφονευμένοι Βενιαμίν. ⁸¹ εἰς Θωλά Sfort. et Palat. καὶ Ἡλίας ἐν Ἀζῇ καὶ τῶν δύο δὲ τὸν ἐπ. Palat. ⁸² ἐτι δὲ ζῶντα καὶ πνοῆς ἔχόμενον, ὃν καὶ βαστάσαντας ἀπεθ. ⁸³ τῆς ψυχῆς τοῦτον οὖν ὡς τοὺς λοιποὺς παραδ. ⁸⁴ τοῦ ἐξάρχοντος τῶν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(99) Nomina ista locorum et virorum perturbatissima erant in codd. Neque illa ut nunc habemus legit olim interpres. Cæterum non erit forte ingratum hic legere quæ Græci de his Patribus in Menologio suo tradant xiv Januarii: Οὗτοι τῶν ἀσκητικῶν βίον ποθοῦντες πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου χαίρειν εἰπόντες, κατέχουν τὴν ἔρημον. Μεθ' ὧν ἦν ὁ μακάριος Νεῖλος, ἐπαρχος γεγωνῶς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ καὶ δυνάμει λόγου καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριτι, κάλλιστα συγγράμματα ἐνθεὶς πρὸς ἀσκησιν ἐπαλείφοντα, καὶ τὴν διαγωγὴν καὶ αἰχμηστικὴν, καὶ ἀναίρεσιν τῶν ὀσίων Πατέρων τούτων διαγράφας. Οὗτοι γὰρ ἀνηρέθησαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων οὕτω λεγομένων Βλεμμύων, ἀπὸ Ἀραβίας εἰς Αἰγύπτου καὶ θαλάσσης Ἐρυθρᾶς κατὰ τὴν ἔρημον παρατεταμένων. Πρὸ δὲ χρόνων πολλῶν, ἐπὶ τῆς βασιλείας Διακλητιανοῦ τοῦ βασιλέως, καὶ Πέτρου

D ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἀνηρέθησαν καὶ ἔεβροι ἡτυχάζοντες, καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει. Ἐξελθόντες

(1) Καλουμένων ἡμεροδρόμων. Talis fuit ille Phidippides, quem Athenienses ante Marathoniam pugnam Spartam miserunt. Herodot. in Erato: Ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδικπίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετώοντα.

(2) Μυδωντας. Restituenda ex conjectura vox hæc, fuit prorsus in ms. deformata. Quod sæpe usueniet in sequentibus; postrema enim ista varia, nec ea satis perita descripta manu negligentiæ scriptoris non levia passim ostentabant stigmata.

mus, quoad officio persoluto mortuis, viventem illum curavimus. Sed occupavit nostrum reditum ejus obitus; quippe illum reversi **90** exanimatum, et juxta hydriam jacentem offendimus, sitiens videlicet ex inflammatione vulnenum irox a potu procciderat pronus in genua, eoque in habitu deficientem eum anima liquerat: huic quoque iuxta persolvimus ut cæteris, tumque inde nos recipientem, si quid a Barbarorum interea regulo relatum esset nuntii cognitari.

"Ἀρτι δὲ εἰσερχομένους ἡμῶν τὴν Φαράν προῆσαν **A** οἱ ἀπεσταλμένοι, γράμματα κομίζοντες παρ' αὐτοῦ, τὰ καὶ τὴν εἰρήνην βεβαιοῦντα καὶ ἔχειν παρ' αὐτῶν **88** κελεύοντα τοὺς ἡδικημένους, μάλιστα τῶν ἐτιζόντων αἰχμαλώτων τοὺς προσήκοντας. Εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν πεφονευμένων δίκην τις ἐθέλοι λαβεῖν, ἐτοίμως ἔχειν ἔλεγον ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους πρὸς τιμωρίαν, καὶ τὰ σκύλα δὲ πάντα δώσειν ὡμολόγει τοῖς σεσυλημένοις. Λύειν γὰρ οὐκ ἤθελες τοῖς τῆς εἰρήνης θεσμοῦς, ὡς ἐμήνουν, τὸ πρὸς αὐτοὺς ἐνσπονδον ἀγαπῶν, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν παραμυθίαν· οὐ μικρὸν γὰρ αὐτοῖς κέρδος φέρεται ἢ πρὸς αὐτοὺς ἐπιμείζει ἐν ταῖς ἀνάγκαις τῆς ἐνδείας βοηθούμενοις τῆ τούτων εὐπορίᾳ. Δῶρα τοιγαροῦν παρασκευασάμενοι καὶ πρέσβεις ὡς ἐπὶ ἀνανεώσει τῆς παραλυθείσης χειροτονήσαντες εἰρήνης, τῇ ἐξῆς ἐκπέμπουσιν αὐτοὺς **B** τε καὶ τοὺς ἐλπιδί **86** χρηστῇ δῆθεν ἀριζομένους ἡμᾶς. Ὅγδοῦν δὲ ἡμέραν ὁδοιποροῦντες (ταῖς γὰρ πάσαις δυοκαίδεκα ἢ πρὸς αὐτὸν ἠνύσθη ὁδὸς), ἐν σπάνει κατέστημεν ὕδατος, καὶ πολλὴ τῆς δίψης ἦν ἀνάγκη· καὶ θάνατος ἠλπίζετο λοιπόν, ὅτι ταῖς ἐνδείαις ἐφεδρεύοναί. Ἐλεγον δὲ που πλησίον εἶναι πηγῆν οἱ πεπειραμένοι τῶν τόπων· καὶ τοῦτο τοὺς πολλοὺς κάμνοντας ἐψυχῶν γάγει, προσδοκίᾳ τοῦ μείλλοντος τοῦ παρὸν ἰωμένους **87** κακόν. Τρέφει γὰρ **88** ἐλπὶς ὄνειροπολουμένη ἀληθείας οὐκ ἔλαττον τὴν παντελῆ ἀπόγνωσιν βουκολοῦσα τῇ προσδοκίᾳ, καὶ τὸ ἀποπεπτωκὸς τῆς δυνάμεως ἐπεγεύρουσα τῇ τῆς ἐλπίδος χειρὶ. Ἐτρεχον οὖν πολλοὶ φθάσαι πρὸ τοῦ πληθους ἐπειγόμενοι τὸ ζητούμενον, καὶ μετ' ἀδείας ἀπολαύσαι ποθοῦντες οὐπερ ἦσαν

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

86 καὶ ἔχειν ὡς αὐτόν. **88** ἐπ' ἐλπίδι. **87** ἰωμένη κακόν. **88** Ab illis verbis τρέφει γὰρ ἐλπὶς usque ad τῇ τῆς ἐλπίδος χειρὶ desunt.

PETRI POSSINI NOTÆ.

C ἄθροντες γὰρ οἱ κατοικοῦντες καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει Σαρακηνοὶ, ἀποθανόντος τοῦ φυλάρχου αὐτῶν πολλοὺς ἐφόνευσαν τῶν ἀσκητῶν. Τῶν δὲ λοιπῶν φυγόντων εἰς τὸ ὄχυρωμα, ἐφάνη τοῖς Σαρακηνοῖς διὰ τῆς πυκνῆς ἀλῆς πυρὸς κατακαλοῦσα ὅλην τὴν ὄρεον· ἢ δὲ φλὸς ἀνήρχετο ἕως τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἰδόντες οἱ Σαρακηνοὶ ἐφοβήθησαν, καὶ βίβαντες τὰ ὄπλα αὐτῶν ἔφυγον. Οἱ δὲ πρῶτον σφαγίντες ἦσαν τριᾶκοντα ὄκτω, ἔγοντες πληγὰς διαφόρους ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν. Ἐξ αὐτῶν δὲ ἠρέθησαν δύο ζῶντες. Σάββας καὶ Ἡσαίας· οἱ δὲ φονευθέντες οἱ μὲν τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν τελείως, τῶν δὲ ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους ἐκράτει τὸ δέρμα· ἄλλοι μέσον ἐκόπησαν, οὓς ἔθαψαν οἱ δύο μοναχοὶ τὰ περὶ αὐτῶν εἰπόντες. **Q**uæ Latine sic reddimus. *Hi asceticæ vitæ desiderio omnibus quæ in mundo sunt vale cum dixissent, habitaverunt solitudinem. Cum quibusdam erat et beatus Nilus olim præfectus urbis Constantinopolitanæ. Qui et facultate dicendi præditus et Spiritus sancti instinctus gratia commentarios composuit pulcherrimos ad tyrones spiritualis vitæ certaminibus præparandos, utiles. Scripsit idem etiam institutum, captivitatem, et necem sanctorum ho-*

C rumce Patrum. Necati enim sunt a Barbaris quos vocant Blemmyas. Qui ab Arabia usque ad Ægyptum et mare Rubrum solitudinem late obtinent. Porro multo ante hæc tempora, imperante Diocletiano, et Petro Alexandrinam Ecclesiam regente, cæsi erant et alii item solitarii, in monte et ipsi Sina tranquillæ vitæ studentes. Excurrentes enim Sarraceni, qui et ipsi montem Sinam incolunt, regulo ipsorum mortuo, monachos multos occiderunt. Reliquis vero fuga receptis in munitum locum apparuit per noctem Sarracenis flamma ignis ambrens lotum montem, indeque ad cælum usque pertinens: quo viso exterriti Barbari abjectis armis in fugam se dederunt. Qui vero primum cæsi fuerant octo et triginta numerabantur variis concisi vulneribus. Ex ipsis porro duo vivi capti sunt Sabbas et Esaias. Qui vero sunt interfecti, eorum quibusdam abscissum omnino caput est. Quibusdam non omnino sed altera ex parte hærebant adhuc corpori summa cute. Nonnullis dimidiam profunditatem colli vulnus hauriebat. Hos repelierunt duo monachi, qui et de ipsis ea quæ diximus retulerunt. Hæc Menologium.

rientes locorum, quod ipsum haud parvo solatio laborantibus erat exspectatione futuri praesens malum **92** curantibus. Quacunquē enim ex opinione concitata spes ac vel ex somnio concepta, sustentat tamen atque alit nihil ipsa veritate minus, extremamque desperationem exspectatione mulcet, collapsamque vim omnem spei velut quadam manu erigit. Festinabant igitur pro se quisque omnes occupare invicem studentes inventionē expetitae rei, cuius secure potiundae nemo non erat cupidissimus; alius alio versi ut quemque trahebat consequendi spes, longe prius consulentes intentis oculis; acie luminis sic tanquam lucerna latens quidpiam perscrutarentur curiositate diligentissima omnia perlustrante. Ego vero praecurrentes lento et otioso assectabar gradu, ut ex verisimili dixerit aliquis tardatus imbecillitate et plus per aetatem valentibus infirmitate senectutis impar, ut autem ego dico, cura retinendae gravitatis, ne cursu incomposito injuriam modestiae professionique aliquam facerem. Satis quippe adhuc restabat virium, neque ad tantam impotentiam afflictus eram ut ipsa essem necessitate **93** infirmior, quae nimirum quandoque supra virtutem conatum expedit, corporique impetum quamvis oppresso imprimi ad quamlibet strenuam festinationem, plusque adeo interdum ad invadendum excitat, quam polliceri vires queant etiam valentium. Atque ego sic incedens eam insistebam viam, quae ad fontem ducebat recta: cuius ex adverso positi visum intercipiebat medius tumulus, ut non vana mea fuerit astutia cum sociis utrumque in latius discurrentibus ego mediam perseverabam viam sequi. Sic me aberraturum propius a fonte conjectans quem communiter petebamus, ut autem superata acclivitate tumuli ex summo iugo inferiora despexi, fontem vidi primus omnium et circumfuso illi Barbaros, ac eo visu neque conturbatus sum, ut erat consentaneum eum perturbari, qui in hostes ex improviso incidisset immanissimos. At neque multus mihi sane metus neque nullus fuit, sed eum intermedius et gaudium hac me cogitatione in tali casu consolabar; aut enim inventurum me autumabam filium cum ipsis, simulque serviturum **94** servitutum tali conservo suavem, ut cuius acerbitates continua voluptate ex aspectu capitis dulcissimi temperatura esset; aut certe occisum me iri et optata caele finem doloris inventurum.

At illi confestim exsistentes ad me confertim omnes accurrerunt. Nihilque deprecantem at cogitandum, et acri quodam attentoque silentio in vestigio defixum barbarum in morem Barbari vexabant trahebantque; hi vero qui simul erant mecum ad investigationem aquae praemissi, cum eos vidissent, nec visi tamen ab his essent, retro statim taciti cesserunt, caute magis quam strenue; magna cura ne quo sono proderentur, abjecto ideo in serpentis habitum statu corporis, sicque in faciem afflicti fugam reptando surabantur. Ego interea tractus, raptatus, et quid non atrox et violentum perferens? Sic eram compositus ut neque rationem ducerem, imo ne sensum quidem acciperem in

Α ἄνδεις ἄλλος ἀλλαχῶ τραπόμενοι καθὼς ἕκαστον ἤγεν ἡ τῆς ἐπιτυχίας ἐλπίς, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς περισκοποῦντες μήκοθεν τῷ ἀνεῖν τοῦ βλέμματος ἐποιούνο τὴν ἔρουναν, ὡσπερ λύχμῳ τῷ ὄμματι τὸ λαμβάνον περιεργαζόμενοι. Εἶην δὲ κατὰ βάρη ἐπόμενος τοῖς προτρέχουσιν ⁹², ὡς μὲν ἴσως φήσειεν ἄλλος, ἀδυναμία ⁹³ τοὺς μᾶλλον ἰσχύοντας οὐ φθάνων ἀσθενεῖα τοῦ γήρωσ· ὡς δὲ ἐγὼ φημι, τὸ σεμνὸν τῆς καταστάσεως οὐ θέλων ὑβρίζειν ἀτάκτῳ ὁρῶμ ⁹⁴. "Ἐτι γὰρ ἰσχυον τῆς ἀνάγκης οὐκ ἔλαττον ⁹⁵, ὃ ποτε καὶ παρὰ δύναμιν οἶδεν αὐτὴ κινεῖν τὸ σῶμα, πρὸς τὸ ἐπείγον τὴν ὁρμὴν ὠθοῦσα καὶ ὡς οὐ πέφυκεν "Ἦν δὲ κατὰ πρόσωπον τῆς ἐμῆς πορείας ἡ πηγὴ κειμένη, ἐκρύπτετο δὲ ἐπιπροσθουμένη ⁹⁶ γεωλόφῳ μέσῳ· τοὺς γὰρ ἐπ' ἑκάτερα σκιδναμένους ἀεὶ καταλιπὼν μέσος ἐχώρου, τῆς εἴτε ἔνθεν, ⁹⁷ εὐρέσεως οὐ πολλῷ μέτρῳ ἀποστῆσθαι στοχαζόμενος. "Υπερκύψας ⁹⁸ μικρὸν ὀπηνίκα τοῦ γεωλόφου παρεῆλθον τὰ νῶτα, καὶ τὴν πηγὴν ἴδον πρῶτος, καὶ Β Βαρβάρους περὶ αὐτὴν κεχυμένους ⁹⁹· καὶ ὡς ἐχθροὺς ἐμπροσθεν ἀνημέροις, οὕτε ἐπαράχθην τῷ ἀδοκίμῳ, οὕτε κατασθένην δειλίᾳ πολλῇ. Μέσος δὲ φόβου καὶ χαρᾶς γενομένος, λογισμῷ παρηγόρου ἐμαυτὸν τῆς τοιαύτης συντυχίας. "Ἡ γὰρ εὐρήσειν παρ' αὐτοῖς ἔλεγον τὸν παῖδα, καὶ δουλεύσειν μετ' αὐτοῦ προθύμους, τῆς ὄψεως ¹⁰⁰ ἀπολαύων τοῦ ποθομένου, καὶ τὸ ἐπαχθῆς τῆς δουλείας ἐξευμαρίζων τῇ τῆς ὄψεως ἡδονῇ· ἢ ἀναιρεθῆσθαι, καὶ τέλος ἔξειν τῆς ἀνιώσης λύτης.

positi visum intercipiebat medius tumulus, ut non vana mea fuerit astutia cum sociis utrumque in latius discurrentibus ego mediam perseverabam viam sequi. Sic me aberraturum propius a fonte conjectans quem communiter petebamus, ut autem superata acclivitate tumuli ex summo iugo inferiora despexi, fontem vidi primus omnium et circumfuso illi Barbaros, ac eo visu neque conturbatus sum, ut erat consentaneum eum perturbari, qui in hostes ex improviso incidisset immanissimos. At neque multus mihi sane metus neque nullus fuit, sed eum intermedius et gaudium hac me cogitatione in tali casu consolabar; aut enim inventurum me autumabam filium cum ipsis, simulque serviturum **94** servitutum tali conservo suavem, ut cuius acerbitates continua voluptate ex aspectu capitis dulcissimi temperatura esset; aut certe occisum me iri et optata caele finem doloris inventurum.

Κ 'Ἄλλ' οὗτοι μὲν ἀναθορόντες φύρδην ἔτρεχον ἐπ' ἐμὲ, καὶ καταλαβόντες ὡσπερ ἐνεὸν ἐπὶ τῆς συνβολίας ἐστηκότα ἔσυρον ἀνηλεῶς· οἱ δὲ ἐπὶ τὴν ἔρουναν τοῦ ὕδατος μετ' ἐμοῦ ἐσταλμένοι, θεασάμενοι τούτους καὶ ὄπῳ πρὸς αὐτῶν θετασμένοι, μετατραπέντες ἡσυχῇ λαθραῖαν ὀξέως ἐποιούνο τὴν ἀποστροφὴν, πρηνεῖς κατὰ τὰ ἐρηπτοικὰ συρμῷ κλέπτοντες τὴν φυγὴν. Ἐγὼ δὲ διασπώμενος, ἐλκόμενος, τί μὲν γὰρ οὐ πάσχων ἀνήκεστον, τούτων μὲν οὐδὲ λόγον εἶχον, οὐδὲ ἀσθησιν τῶν γινομένων ἐλάμβανον παρασσύμενος· ὄλον δὲ τὸν νοῦν ἡσυχόλου εἰς τὴν τοῦ μειρακίου ζήτησιν, χάκεινον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀνηρεύουον περιαθρῶν ¹⁰⁰ πλανωμένους ὁμοιότητι ¹⁰¹ ὡς ἀληθεῖα, πολλάκις σκιδὰν εἰδωλο-

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁹² προτρέχουσιν. ⁹³ ἀδυναμία deest. deest οὐ. ⁹⁴ ἀτάκτῳ ποδί. ⁹⁵ ἀνάγκη πρὸς τὸ ἐπείγον τὴν ὁρμὴν ὠθοῦσης μᾶλλον ἢ πέφυκεν. Ab illis verbis οὐκ ἔλαττον οὐποτε καὶ παρὰ δύναμιν usque ad ὡς οὐ πέφυκε desunt. ⁹⁶ κρύπτετο δὲ ἐπὶ τινος γεωλόφου μέσῳ. τοὺς γούν. ⁹⁷ εἴτε ἐκεῖθεν, εὐρ. ⁹⁸ ὑπερκύψας δὲ Palat. ⁹⁹ γυμένους πολλοὺς καὶ ὡς. ¹⁰⁰ καὶ τῆς ὄψεως Palat. in aliis deest τῆς. ¹⁰¹ περιαθρῶν πανταχοῦ εἶπου τὸν ποθομένον ἴδοιμι. ¹⁰² πλανωμένους ὁμοιότητι. Ab his verbis usque ad μορφήν περιτιθεῖς desunt.

ποιουσι (3) πρὸς τὴν εὐθύμησιν ἡ τὰς ἐξώθεν μορφάς. Ὁ γὰρ ὁ νοῦς ἔχει τῆ φαντασία τετυπωμένον. τοῦτο τοῖς ὀφθαλμοῖς ὄρῃν δοκεῖ φανταζόμενος, πᾶσι διὰ τὸν τῆς ἱστορίας πόθον τὴν σπουδαζομένην μορφήν περιτιθείς. Καὶ οὐ πολλὸς τούτων τετελεσμένων διαγέγονε ἡ χρόνος, καὶ ἰδοὺ παρήσαν οἱ τῆς ἡμετέρας δυνάμει μάχιμοι· καὶ ἀναφανέντες ἐπὶ τοῦ λόφου μετέωροι πολλὴν ἐποίησαντο τοῖς Βαρβάρους ταραχὴν. Ὡς γὰρ ἐσημαίνον ἀλαλαγμῶ τὴν παρουσίαν, οὐδεὶς ἦν ὃς ἐμεινεν ἐπὶ χώρας· γυμνὸς δὲ πᾶς ὁ τόπος ἀθρόως ἐδείχθη ὁ πρὸ πολλοῦ ἡ βριθῶν τοῖς σώμασι. Σώζεσθαι γὰρ ἕκαστος ἐπειχθεὶς ἐφυγεν, οὐδὲν μεθ' ἑαυτοῦ λαβεῖν δυνήθεις, καὶ τρέχων ἔσπεργεν, καθάπερ πανικῶ δέματι διωκόμενος. Τοσοῦτος γὰρ αὐτοῖς φόβος τῶν φανέντων, ἐκ τοσαύτης ἀδείας, ἐνέπεσεν, ὡς μὴδὲ πρὸς τὴν δίωξιν ἐπιστραφῆναι ὑπονοεῖ τῆς καταλήψεως, ἔχειν δὲ κατόπιν ἐπομένους ἀεὶ καὶ ἐσπασμένους τὰ ξίφη, καὶ τύπτειν τινάς, καὶ ἀνηρηκέαι πολλοὺς, καὶ τὸν οἰκτεῖον θόρυβον ἐκείνων ἡ παρουσίαν νομίζειν· μέχρις ἔδωκεν αὐτοῖς ἀναπνεῦσαι μόλις τὸ διάστημα τῆς φυγῆς, ἀδειαν παρασχόν· παραθλέψασθαι ἡ καὶ ἰδεῖν τοὺς διώκοντας. Ποιεῖ γὰρ ὁ φόβος μείζονα νομίζειν τὰ συνέχοντα, καὶ πλείονα φαντάζεσθαι παρασκευάζει τῆς ἀληθείας, τῆς δειλίας αὐξούσης ὑπὲρ ὃ ἔχει τὰ πράγματα ἡ. Ἡύρον οὖν τὰ πρὸς τῶν φυγόντων καταλειφθέντα παραγενόμενοι, καὶ πολλὴν ἐκ τῶν παρεσκευασμένων ἐκείνοις ἐποίησαντο οὔτοι ἡ τὴν εὐφροσύνην. Τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας μείναντες αὐτόθι.

enerare etiam ac necare multos sentire sibi videbantur; suamque ipsorum perturbationem in argumentum vertebant hostium presentiae, donec ad idoneum intervallum proventus fuga, spatium interspirandi aliquod et respectandi fiduciam distantia dedit. Fallit enim quos sic perculit metus instantis et coherentis mali, contrariaque omnia mendax explorator cum auget tum multiplicat supra verum, sic comparata natura timiditatis, ut malo suo fallax miseriae suae causam in formidolosiore exagget molem, quam id est revera quodcumque horret. Potiti igitur nostri sunt spoliis impedimentisque Barbarorum, quae in fuga tam praecipiti necessario reliquerant. Itaque reliquum illic diem provisam large copia ab hostibus, epulis et gratulatione transegerunt.

Τέσσαρας δὲ ἡμέρας ἄλλας ὁδοιπορήσαντες ἤκομεν εἰς τὴν παρεμβολήν. Καὶ μετρηθέντες οἱ πρέσβεις ἐκλήθησαν συντευξόμενοι ἡ τῶ Ἀμμανῆ (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῶ Βασιλεῖ τῶν Βαρβάρων), ὃ προσκομισάντες τὰ δῶρα ἔτυχον ἀποκρίσεως εὐμενοῦς, σκηνὴν τε πλησίον ἔλαβον ἐκεῖνον καὶ ἀπήλαυσαν φιλοφροσύνης πολλῆς, ἕως ἀκριβῆς ἔρευνα φανερά κατέστησε τὰ κατὰ τὴν ἐφοδὸν ἡ πασμένα ἡ. Κάκεινοις μὲν ἐν βραχεὶ καιρῶ ἠνύετο ταῦτα· ἐγὼ δὲ παλμοῖς

A dignae vexationis ullum toto occupatus animo in perquisitione adolescentis, quem circumductis omnem in partem oculis unum per omnium facies quaerebam, nonnulla interdum in aliqua blandiente specie lineamentorum et vultus filii, oculis nimirum ipsis sibi somnia fingentibus; et quamcumque similitudinis umbram in rem ipsam quam amarent grato errore fucantibus non prorsus inutili fallacia, cum illae formae extrinsecus oblatæ non sine delectatione sic personatæ ostentarentur animo. Hac enim natura mens nostra est, ut quarum rerum expressas intus et consignatas formas habet, eas ferat semper in oculis ac videre ubique videatur, adamantæ rei speciem ac personam affingens objectis omnibus, sicque semper et ubique B his vita gestis tempus effluerat, cum ecce aderant strenuissimi quique nostrorum inilitum: qui primum ut apparuerunt in collis vertice magnam obtulere trepidationem Barbaris. Nam ut clamore tam prope se adesse declararunt, nemo fuit omnium qui remaneret, nudusque apparuit repente locus, quem tot paulo ante presserant corpora: festinabant enim pro se quisque sic tanquam panico metu in cursum admissi salutem expedire C 97 fuga, tantaque subito, ex tanta securitate, consternatio amentes oppresserat, nemini ut uni satis animi fuerit ad respiciendum quid a tergo esset metu comprehensionis, quin potius adesse illos, jamjamque inhærere humeris stricto ferro, vulnerare etiam ac necare multos sentire sibi videbantur; suamque ipsorum perturbationem in argumentum vertebant hostium presentiae, donec ad idoneum intervallum proventus fuga, spatium interspirandi aliquod et respectandi fiduciam distantia dedit. Fallit enim quos sic perculit metus instantis et coherentis mali, contrariaque omnia mendax explorator cum auget tum multiplicat supra verum, sic comparata natura timiditatis, ut malo suo fallax miseriae suae causam in formidolosiore exagget molem, quam id est revera quodcumque horret. Potiti igitur nostri sunt spoliis impedimentisque Barbarorum, quae in fuga tam praecipiti necessario reliquerant. Itaque reliquum illic diem provisam large copia ab hostibus, epulis et gratulatione transegerunt.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

τὴν ἐνθύμησιν. ἡ διέδραμε χρόνος. ἡ τὴν ἀφῆξιν. οὐδεὶς. ἡ ὁ πρὸ μικροῦ βριθῶν. ἡ καὶ τρέχων ἔσπεργεν usque ad διωκόμενος ἡσυντ. ἡ θόρυβον ἐναντίων εἶναι παρῶν. ἡ περιθλέψασθαι. ἡ πλείον ἡ κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν. τὰ πράγματα εὐρον. Palat. ἡ πράγματα ἐκείνοι μὲν οὖν οὕτως ἔρευνον μόνον πᾶσαν ὄσσην εἶγον ἀποσκευὴν αὐτοῦ καταλιπόντες, οἱ παραγενόμενοι δὲ πολλὴν ἐκ τῶν παρ. ἡ οὔτοι ἡ cecsi. ἡ ἐντευξόμενοι. ἡ κατέστησε τὰ τὴν ἐφοδὸν εἰργασμένα. κάκει.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(3) Σκιὰν εἰδωλοποιούσι. Cod. Reg. habebat καὶ ἐν loco σκιάν. Tolosanum vero nihil fere deinceps sane habet: adeo titubanti, et, ut ait qui-

dam, balbutienti stylo ab oscitante scriptus est. Corrigendum forte fuerit εἰδωλοποιούση, ut referatur ad ὁμοιότητι.

res essent incursione illa recentis latrocinii raptæ. Mihi vero continuis et validis pulsibus exsultans hauriebatur cor, stupensque ac attonito similis expectatione optati nuntii suspensus hærebam, ut quicumque ad aures undecunque appelleretur sonus mentionem expetiti boni susurrare videretur : sic arrectis stabam auribus ad omnem sonum ejus rei, quibus intus impatiens assidebat animus quod eas brevi utique accepturas indicium, et certum nuntiaturas aliquid, prosperum aut secum, exspectaret, viveretne adhuc meus an vixisset filius. Qui enim in re quam **98** exquirat studiose ubi tatione anxius distrahitur, spem undecunque arripit, et ad auram quamlibet indicii prosperi provehitur leviter quoad manifesta rei, ut se habet declaratio ambiguitatem dubitationis dissolvat omnem, et certæ jam unicuique perturbationi non ultra fluctuantem addicat animum mærori gaudive : cujus utriusvis perinde magnitudine velut circumscissa et comprehensa cogitatio, nullam erumpere in vocem queat. Hic ego si quos adventare ad me videbam pallidiori facie, tristitiam statim ut non dubium indicium lamentabilis nuntii interpretabar; occupabamque ultro dictis : nihil est, inquit, opus verbis, vester ipse me satis aspectus admonet cladis meæ : filii que casum mei ante lingue officium eloquitur, indicium mox futuri sermonis prævertente jam nunc habitu. Ne, quæso, ne sperate fucum mihi posse fieri, non patiar lactari me quæsitâ suavitate mollium verborum; jam nunc veto ambiri me ficto apparatu compositæ ex

τὴν καρδίαν ἐβαλλόμεν σφοδρῶς (4), καὶ πρὸς τὴν ἄγγελαν ἤμην ἐπτορομένους, Πᾶς δὲ κτύπος οὐτινοσοῦν φήμην τοῦ σπουδαζομένου μοι ψιθυρίζειν ἐδόκει· καὶ τὰ ὧτα τοῖς ἤχοις τῶν φωνῶν ἦν εὐπρεπῆ¹², καὶ ὁ νοῦς τοῦτοιο¹³ ὡς ἀγγέλοις παρεκάρητο ζωτὴν ἄρα ποῦ¹⁴ τοῦ παιδὸς ἢ θάνατον εὐαγγελιοῦντα¹⁵ σκοπῶν. Ὅ γὰρ τοῦ σπουδαζομένου τὴν γῶσιν¹⁷ ἄπορον ἔχων, καὶ ἀμφιβολία μεριζόμενος, πρὸς πᾶσαν εὐθύμησιν¹⁸ ἀστάτως ῥιπίζεται, ἕως ἂν σαφῆς δὴλωσις τῆς ἀληθείας λύση τοῦ ἐνδοιασμοῦ τὸ ἄπορον, καὶ δρᾶξη (5) κυκλουμένην (6) τῇ ἀφασίᾳ τὴν ἔννοιαν. Ὡς δὲ ἦκον οὐ πᾶν τοῖς προσώποις παιδοί, μήνυμα κυκυρωτῆς ἀγγελίας τὸ κατηφές αὐτῶν στοχαζόμενος, οὐ χρεῖον, ἔλεγον, ἔχστε λόγον· ἢ γὰρ ὅπως διηγεῖται¹⁹ συμπτώματι τὴν συμφορὰν, καὶ πρὸ τῆς γλώττης κέκραγε τὸ πάθος τὸ μέλλον ἀπαγγέλλεσθαι λόγῳ, προφημίσασα τῷ σχήματι. Οὐκ ἀπατηθήσομαι πιθαναῖς ἀπολογίαις, οὐδὲ κατασοφισθήσομαι ῥήμασιν ἐσχεδιασμένοις πρὸς τὸ εὐλογον²⁰. Ἰσως γὰρ ὑμῖν²¹ πρὸς ἐμὴν παραμυθίαν κεκᾶττυται πρόφασις εὐπρεπῆς, κρύψαι θέλουσα τέως εὐσχήμῳ ψεῦδει τὸ λυπηρὸν τῆς ἀληθείας. Ἐγὼ δὲ οὐ λόγοις προσέχω πρὸς τὸ πιθανὸν ἀπατηλῶς σχηματίζεσθαι δυναμένους, ἐν τῷ προσώπῳ δὲ βλέπων τῆς ψυχῆς τὸ πάθος. Εἰκὼν γὰρ τοῦτο ἐκείνης²² τρανῶς χαρακτηρίζον αὐτῆς τὴν ἐνδομυχοῦσαν διάθεσιν, καὶ οὐ πεφυκὸς²³ πεπλασμένη μορφή ἄλλο δεικνύναι ἦθος ἐπὶ τοῦ φανεροῦ ἢ ὅπερ ἐν τῷ βάθει λαυθάνον ἔχει ἐκείνη. Λόγος μὲν γὰρ καὶ τὰ λυπηρὰ τῇ εὐχολοίᾳ τῆς προφορᾶς ἀπαγγέλλειν φαιδρῶς, ὅταν ἐθέλοι, δύναται, (7) σχῆμα πα-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹² ἦν εὐπρεπῆ. ¹³ τοῦτοιοι προσεῖχεν. ¹⁴ ποῦ δεest. ¹⁵ εὐαγγελιοῦνται. ¹⁷ σπουδαζομένου τὴν γῶσιν usque ad ἀφασίᾳ τὴν ἔννοιαν desunt. ¹⁸ ἐνθύμησιν. ¹⁹ ἢ γὰρ ὅπως ἀπαγγέλλει συμπτώματι τὴν συμφορὰν· δεest συμπτώματι. ²⁰ εἰς πειθῶ. ²¹ A verbis ἰσως γὰρ ὑμῖν usque ad δυναμένοις desunt. ²² ἐκείνης σαφῆς. ²³ A verbis καὶ οὐ πεφυκὸς πεπλασμένοις usque ad σοφισσᾶσαι τὸ λυποῦν desunt

PETRI POSSINI NOTÆ.

(4) Ἐγὼ δὲ παλμοῖς τὴν καρδίαν ἐβαλλόμεν σφοδρῶς, etc. Natura sit ut qui expectatione majoris cujuscumque rei pendens anxii, iis cor exsultans micet. Hinc illud Homeri :

— πάτασσε δὲ θυμὸς ἐκάστου
Νίκης ἰεμέρων. —

Et ex illo, Virgilii.

— exsultantiaque haurit
Corda pavor pulsans. —

Hoc ipsum tamen in superstitionem vetustas delira rapuit, ut ex iis palpitationibus tum cordis tum aliarum corporis partium certa futurarum rerum auguria captarent. Exstat hodieque commentarius antiquissimus et nugacissimus, Ptolemæo regi nuncupatus ab auctore ipso Melampode, cujus hic est titulus Περὶ παλμῶν μαντικῆ. In eo de omnibus et singulis palpitationibus quæ quavis in parte corporis contingere possunt, distincte præcipitur et explicatur quid quæque significet. De hac vero cujus est hoc loco mentio, palpitatione cordis, hæc ibi traduntur : Καρδία ἐάν ἄλληται, ἀγαθὸν δηλοῖ πᾶσιν· ἄλλοις ἰαρότητα, δοῦλῳ ἐλευθερίαν, παρθένῳ νυθρατίαν, χήρᾳ καὶ στρατιωτῇ εὐφρασίαν, ἐμπόρῳ πρᾶξιν· ἄλλοις ἐπιθούλος φίλος δηλοῦται. Hæc est : Cor si exsiliert bonum significat omnibus.

Aliis, hilaritatem, servo libertatem, virgini desidiâ, viduæ et militi honestum gaudium, mercatori successum in negotiatione. Aliis insidiator amicus significatur. Hæc ibi aliaque permulta ejus generis quæ omnia læpros πολὺς. Porro hanc divinandi ex saltibus aut palpitationibus membrorum qui profitebantur artem Salissatores appellati reperiuntur. Isidorus Originum lib. viii, cap. 9, Salissatores, inquit, vocati sunt, quia, dum eis membrorum quæcumque partes salierint, aliquid sibi exinde prosperum seu triste significari prædicunt. Has sanctus Augustinus lib. ii De doctrina Christiana cap. 20, inanissimas observationes appellat. His adjunguntur, inquit, millia inanissimum observationum; si membrum aliquod salierit, etc.

(5) Δρᾶξη. Ita necessario correctimus, cum in ms. esset ἐδράση, barbara vox nullius notionis.

(6) Κυκλουμένην, pro eo est in col. Reg. κυκλωμένην a κυκᾶω, κυκῶω, quod valet τὰράσσω. Res in idem recidit.

(7) Σχῆμα περιτιθεῖς τοῖς φθόγγῳ, etc. Est hoc πλάττειν τὸν τρόπον, et quod dixit Cicero, mores, vultum, incessum fingere, et versare suam naturam et regere ad tempus, atque huc et illic torquere et flectere.

ριτιθεὶς τοῖς φθόγγοις οἷον ἂν βούληται, δίκην **A** volo meo potius quam ex vero narrationis. Qualem
 εταίρας εἰδεχθοῦς κομμητικῆ κόσμῳ τὸ φυσικὸν **U**si mihi forte concinnastis aliquam ad consolatio-
 επικαλυπτούσης εἶδος τῆ τέχνη, καὶ μεταμορφούσης nem meam, ac **99** tanquam probabili obtentu ho-
 τὸ ἀληθὲς ἀπατηλοῖς χρώμασιν. nesti mendacii verum vultus obducere meæ cladis

destinastis, iterum moneo, desistite, frustra eritis. Non enim jam attendo verbis quorum volubilitatem
 scio ad omnem voluntatem occultandi veri, et plausibilem in speciem adornandæ fallaciæ, prompti
 esse et facilis ministerii, cum in ore ipso vestro ac vultu tacito certa oculis hauriam indicia vestri
 doloris, argumenta mei. Atqui optimus index, idemque interpres fidelissimus vultus est internō-
 rum sensuum liquido prodens, et characteribus nobilissimis proscribens, quidquid cæcis intus la-
 tebris ægritudinis arcanæ premitur. Natura quadam præditus simplici, nulla suspectus arte consuetu-
 dineve mentiendi, ostentare foris aliud nescius quam quod penitus inest, dissimulandi simulandi-
 que juxta indocillis. Sermo vero fluiditate ipsa sua omnem ad flexum malitiæ versatilis, tristitia hila-
 riter efferre, næniisque aptare præanum modos cum libuit potest. Ita in personam quamlibet aut
 deformatur larva, aut ornatu fucatur oratio; deformis ritu meretriculæ quæ cultu ac artificio mango-
 nico faciei vitium occultat, et pro naturali bono, falso **100** florentem impositis non indigenis colo-
 ribus cutem ostentat.

"Ὁψις δὲ ψυχῆς τὰ πάθη συγχρόπτειν **66** οὐκ **B**
 ἀνέχεται, κατήγορος δὲ τοῦ ἀδύλου ἀδέκαστος γί-
 νεται, τῷ φανερώ συμπτύματι λαμβάνουσαν διά-
 θεσιν ἐλέγχουσα, καὶ οὐ δυναμένη βεβιασμένῳ
 μειδιάματι σοφίσασθαι τὸ λυποῦν· ὡς οὐδὲ κάτ-
 οπτρον δεῖξαι φαιδρὸν πρόσωπον καὶ ἀνοῦν τῆ κατ-
 ηφέει συμπεπτωκὸς **67**, ἐκεῖνο πεφυκὸς ἀποσχιάζειν
 ὅπερ ἡ ἐγκύπτουσα θέλῃ μορφή. "Ἡ οὖν ἀπλάτως
 εἶπατε παρακαλοῦντι **68** τάληθές· ἡ ἴστε τοῖς προσ-
 ῶποις εἰρηκέναι τοῦτο ὡς ἐφθην εἰπών. Τί γάρ
 ἔπελος πρὸς ὀλίγον ψυχαγωγῆσαι ψευδεὶ παρηγορίᾳ
 τὸν λυπούμενον, ὑστερον δὲ μειζόνως ἀνάσαι ὅταν
 φωραθῆ ἡ λυπηρὸν ἂν τὸ ἀληθές; "Ὅρκους οὖν πολλοῖς,
 ὡς οὐ τέθηκε **69**, ζῆ δὲ πεπραμένους συνὶ τῶν ἐν
 Ἐλουζῆ (**8**) τῆ πόλει, πιστωσάμενοι, συνεβούλευον
 μὲν ἀπιεῖν· εὐρήσειν γὰρ ἔλεγον ἐκεῖ τὸν παῖδα. **C**
 Τὴν δὲ λύπην οὐκ, εἰς ἅπαν εἰ καὶ μετρίως; ἴασαντο.
 Τί γάρ, ἐλογιζόμενη, εἰ ζῆ, καὶ μεζῶν **70** τοῦ θανάτου
 καταλέλυται φόβος, δουλεύει δὲ πεπραμένος, καὶ
 τῆς ἐξουσίας τοῦ σὺν ἐμοὶ διατρίβειν κεκώλυται;
 Οὐ ποιεῖ γὰρ καθαρὰν ὄλωσ τὴν ὀδύνην **71** ἢ ἀνάγκη,
 ταῖς ὁρμαῖς τῆς προαιρέσεως ἐμποδῶν ἴσταμένη,
 καὶ τὸ ἐλεύθερον τῆς γνώμης ἐπέχουσα ἀλλοτρίῳ
 θελήματι· φυσικῶς τῆς ψυχῆς **72** βουλομένης ἐν-
 ἀδρύνεσθαι τῆ αὐτέξουσιότητι, καὶ ἀδεῶς ἐντροφῶν
 τοῖς κατὰ γνῶμην ὡς ἂν ἐθέλῃ, οὐδαμῶθεν πρὸς τὸ
 ἀπροαίρετον βιαζομένη δουλεύειν. "Ὅμως ὑστερον
 ὄλωσ ἐχώρουεν ἐπὶ τὴν ἐπηγγελμένην πόλιν, μεθ'
 ὧν ἔδοσαν με δυοῖν ὀδηγῶν, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν
 ὑπαντᾷ τις ἡμῖν νεανίας ζῶις ἀχθοφόροις ἀκολου-
 θῶν. Οὗτος δὲ ἦν ἑωρακὸς **73** ἐν τῇ παρεμβολῇ **D**
 ἐμῆ, καὶ τὰ κατ' ἐμὲ πεπεισμένος **74** ἀκριδῶς, ὡς
 πάντως **75** ἐν τῇ Ἐλουζῆ γενόμενος τὰ **76** περὶ τοῦ
 παιδὸς διαλαλούμενα μαθῶν, ὡς εἶη πρὸς τῶν Βαρ-

At facies motum, quicumque est, statumque
 mentis celare nequaquam sustinet: incorruptissimi-
 mus index arcanorum cordis, ut intervertere indi-
 cia aut signa naturalia confundere latentis mœroris,
 coactoque risu lætitiã in luctu mentiri nequeat,
 ne si se obfirmet quidem coneturque maxime.
 Quemadmodum neque speculum hilarem ac floren-
 tem repræsentare illam potest faciem quæ collapsa
 mœsitia externataque macie illi fuerit objecta; ita
 rigida adversus omnem gratiam, naturæ simplici-
 tate ut accommodare obsequium desiderii obver-
 santis sibi formæ, et quo illi gratificetur aliquid
 eorum obumbrare, quæ oblata cumque sunt nullo
 modo possit. Aut igitur sine furo dicite percontanti
 mihi quod res est; aut enunfatum jam id quodi-
 cunque est vultu, ut dixi, aspectuque vestro scitote.
 Nam illud alioqui quid prodest lactare ad tempus
 dolentem mendaci consolatione, eo doliturum
 deinde vehementius ubi mox compererit secus
 longe esse quam erat ei persuasum. Cum igitur
 multis mihi juramentis vivere filium et **101** servire
 venditum cuidam apud Eluzam urbem, vix tandem
 fecissent fidem, addebant nuntio consilium ut eo
 me conferrem: omnino quippe inventurum illic
 puerum. His non exemerat illi quidem dolorem
 penitus, sed lenierant tamen aliquantum; illa enim
 mihi cura exercebat adhuc animum sic secum
 reputantem. Vivit ille sane, et graviori aliquando
 defunctus sum mortis ejus metu; at venditus man-
 cipatusque servit miser, nec convictum illi deinceps
 consuetudinemque mei conditio illi sua ac pensum
 operis indulgebit. Atque illud incœmmodum tem-
 perabat mœrore gaudium recentis nuntii, occur-
 rensque paternis desiderii recuperandi nati heri

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

66 ψυχῆς συρράπτειν οὐκ ἀνέ. Palat. **67** συμπεπτωκὸς καὶ σκυθρωπότητος ἐμπλεῶν ἐκεῖνο πεφυ.
68 ἀξιοῦντι μοι τάλη. **69** οὐ τέθηκε Θεόδουλος, ζῆ δέ. **70** καὶ ὁ μεζῶν τοῦ. **71** τὴν ἡδονὴν Palat. **72** A ver-
 bis φυσικῶς τῆς ψυχῆς βουλομένης, usque ad βιαζομένη δουλεύειν desunt. **73** ἑωρακὸς καὶ πρότερον ἐν
 τῆ. **74** μαθῶν ἀκριδῶς. **75** ὡς πάντως ἅπαντα ὡς ἐν τῇ Ἐλουζῆ. **76** καὶ τὰ.

PETRI PUSSINI NOTÆ.

(8) Ἐλουζῆ. Stephanus, περὶ πόλεων· Ἐλουσα, πόλις τῆς νῦν μὲν Παλαιστίνης τρίτης, πάλαι δ' Ἀρα-

βίας· Elusa civitas nunc quidem Palæstine tertiæ, olim vero Arabiæ.

nomen et sæva necessitas addictæ sortis spei obstabat, impetu dudum captio prævolanti ad fructum integrum requisiti boni, cujus facultatem tamen in alienæ jure potestatis, non in meæ voluntatis sitam arbitrio viderem; quod durum videri semper humano solet animo nemini satis fidenti; et effectum voti sui securo in dominio libertatis propriæ, non in alienæ indulgentiæ precario, nec certo beneficio repositum habere cupienti, subductumque velut ad fruitionem integram, nullius obnoxiam **102** intercessioni potestatis. Expedivi me tamen et capessivi viam postmodum in designatam civitatem cum duobus, quos iidem mihi dederant, itineris ducibus. Euntibus ergo nobis occurrit adolescens agaso quidam, jumenta sequens onusta. Hic me viderat in castris, fortunamque meam omnem et causam didicerat. Hinc eum apparet cum esset Eluzæ, audiretque famam illic de Theodulo vulgatam, captum nimirum et mancipatum a Barbaris, nuntiasset illi de me quæ viderat, officiumque tabellarii obtulisse ad me rediturum; quasque mihi redderet boni auctores nuntii ab eo accepisse litteras. Is me igitur ut procul contra venientem ex itinere prospexit, illico blande renidens amico arrisu cœpit ad me recta tendere. Me quodque aliqua percussit hominis memoria obiter alias visi; ac nescio quo se modo familiariter insinuabat sensibus illa species, quam ut offerri tum primum is oris character et forma faciei videretur. Nec vero ille dubitavit ut factus est propior, tanquam ex fiducia longæ consuetudinis vultu hilari familiariter appellare me: tum sublatam **103** dexteram cum retro flexisset, explicatamque manus extentæ palmam demississet in posticam declivitatem humeri, summis extraxit digitis litteras ex retro pendente pharetra, easque mihi reddidit, addens ipse viva voce fausta omnia de salute filii, jubensque bono esse animo, neque eum pro mancipio deplorare, irreparabilemque eam existimare jacturam libertatis, quippe eum qui emerit inter Christianos esse divinorum mysteriorum antistitem: a quo puer quoque diceretur, minoribus primorum ordinum mysteriis initiatus, navare jam operam in sibi commisso ædis sacræ curandæ ministerio, adeoque approbare cepisse ut nemo ejus ætatis studio et diligentia lætiores spes profectus ostenderit, majoraque breviore tempore experimenta præbuerit non exiguæ virtutis. Atque ad hoc tam honorificum judicium suos illi commodissimos mores facile omnium conciliasse calculos, et suffragia eblanditos esse. Huic ego tantæ humanitat;

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

²² διασάφησέ τε καὶ αὐτ. ²³ εὐληφῶς εὐαγγέλια ἤχε κομίζων μοι. ²⁴ φησὶν ἔστι. ²⁵ ἤρχται μὲν καὶ αὐτός. ²⁶ νεωκόρων Sfort. Pal. ²⁷ ἀρξαμένω μοι λύειν ἤδη τήν. ²⁸ εὐετηρίαν ἡμῖν. ²⁹ εὐαγγελίοις χρηστοῖς.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(9) *Θρήνων βοαῖς*. Quid hic luctus in gaudio et gratiarum actione? Nimirum sunt etiam lætitiæ suæ lacrymæ. Eleganter sanctus Hieronymus *Epist. ad Lucinium*, cum præ gaudio fletet: *Magnitudine*

A δάρων ἡχμαλωτευμένος, διεσαφηνισέ τε ²² αὐτῷ τὰ περὶ ἐμοῦ, καὶ γράμματα κομισάμενος, ὡς εὐαγγέλια ²³ ἐκόμιζεν ἤκων ἐμοὶ παρ' αὐτοῦ. Ἰδὼν δὲ με πόρρωθεν μειδιῶν ἤρξατο προσεῖναι· καὶ γὰρ ἐπὶ τῇ μνήμῃ οὐκ ἀνιστόρητον ἦδειν οὐδὲ ξενίζοντα πρώτη τούτου προσβολῆ χαρακτήρα. Καὶ γενόμενος κατ' ἐμὲ ὡς οὐκ ἀσυνήθης φαιδρῷ προσφθέγγεται τῷ προσώπῳ, καὶ τὴν δεξιὰν ἀνατείνας κλίνει ταύτην εἰς τοῦπίσω, καὶ τὸν τارسὸν ἐπερείσας τῷ ὤμῳ ἐπιστολὴν ἄκριδς ἀνιμάται ἐκ τῆς βελοθήκης τοῖς δακτύλοις, ἀναδίδωσι δέ μοι, καὶ τὸν υἱὸν εὐαγγελίζεταί ζῶντα, εὐθυμῶν παραινῶν, καὶ μὴ ὡς ἐπὶ δούλῳ ἄμοιρον ἔχειν ἀγαθῶν τὴν ἐλπίδα· ὅτε γὰρ πριάμενός ἐστι ²⁴ τῶν κατὰ Χριστὸν θείων μυστηρίων ἱερέυς· καὶ ὁ παῖς εἰρηταί μὲν ²⁵ τελεῖν ἐν τῷ ἱερατικῷ τάγματι, τὰς πρώτας τέως τῶν νεωκόρων ²⁶ ὑπηρεσίας πεπιστευμένος· μεγάλας δὲ τῇ σπουδῇ ὅσον οὐδέπω προκοπῆς ὑποφαίνει ἐλπίδας, πολλὴν πείραν ἀρετῆς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δοῦς, καὶ πάντας ψηφίζεσθαι τοῦτο πέπεικε χρηστότητι τρόπων αὐτοῦς πρὸς τοῦτο χειραγωγησάμενος. Ἐγὼ δὲ ἐκείνον μὲν, ὡς ἀπορος καὶ ἀνεστῖος, ἡμειψάμην εὐφῆμοις φωναῖς, καὶ πείραν πολλῶν ἐπηυξάμην ἀγαθῶν, ἐπεὶ μὴδὲν εἶχον ὑπὲρ τιμῆσω τῆς καλῆς διακονίας αὐτόν· Θεῷ δὲ τὸ πᾶν τῆς προνοίας ἀνέτιθη, καὶ τούτῳ τῆς ἀπροσδοκῆτου χαρᾶς τὴν εὐχαριστίαν ἀπεδίδουν δακρῶν, ἀρξαμένῳ λύειν ²⁷ τὴν ὅσον ἐκ τοῦ εἰκότος ἀμύχανον συμφορὰν, καὶ ἀποδιδόναι τὴν ἀρχαίαν εὐκληρίαν ²⁸ ἡμῖν. Ὡς δὲ ἤκον εἰς τὴν πόλιν, πρῶτον μὲν τὸν ἅγιον νεῶν, ὡς αἴτιον τῶν ἀγαθῶν ἐπεζήτησα, καὶ τούτῳ τὴν προσήκουσαν ἀπεπλήρωσα τιμῆν, δάκρυσι καταδρόμνας τοῦδαφος, καὶ θρήνων βοαῖς (9) ἐμπλήσας τὸ τέμενος τοῦ Θεοῦ. Ἐκείθεν δὲ ὀδηγηθεὶς ἦλθον ἐπὶ τὸν οἶκον οὗ ἦν καταμένων ὁ παῖς, πολλῶν προλαβόντων, καὶ φθάσαι τὴν ἐμὴν ἀφιξίν σπουδασάντων ἐπ' εὐαγγελίαις χρησταῖς ²⁹. Ἐγνωσαν γὰρ ἅπαντες ἐκ τῆς προλαβούσης φήμης ἐμὲ τὸν θυλλοῦμενον εἶναι πατέρα τοῦ παρ' αὐτοῖς πεπραμένου, καὶ οὐδεὶς ἦν ὁ μὴ δεικνὺς τῷ σχήματι τῆς χαρᾶς τὰ τεκμήρια. Ἐκαστος δὲ ὡς οἰκτεῖον ἀπηλλοτριμένον ἰδὼν ἱλαρῷ προσώπῳ τὸ συγκαρτικὸν τοῦ ἡθους ἐπεδείκνυτο σκίρτωντες. Ὡς οὖν πλησίον ἐγενόμεθα τῆς θύρας, πολλοὶ κατέσαντες αὐτόν, καὶ εἰπόντες ἤκειν ἐμὲ,

D ἄγουσιν ὑπαντησόμενον ἐμοί. ostenderit, majoraque breviore tempore experimenta præbuerit non exiguæ virtutis. Atque ad hoc tam honorificum judicium suos illi commodissimos mores facile omnium conciliasse calculos, et suffragia eblanditos esse. Huic ego tantæ humanitat;

(inquit) *lætitie rem mæroris patior*, et voces quæcunque inter lacrymas missæ, tametsi alioqui gratulationis potius indices quam mæroris, θρήνων βοαῖ δεισι possunt.

tam opportuni nuntii, cum homo inops et extorris sine re ac lare familiari nihil haberem quod reporerem, verbis certe, quæ una **104** copia restabat, gratias prolixè retuli, multis præterea cumulatas votis quibus homini tam benevolo nihil non optavi gaudiorum. Deo vero ejusque Providentiæ gubernationem tam desperatæ rei in tam felicem exitum, acceptam ut par erat retuli, eique gratias insperati gaudii lacrymans persolvi, sicut poteram agnoscens ejus beneficentiam, qui, ut ex verisimili sperabam, jam cepisset liberare me a calamitate judicio prudentum sontica ac prorsus exitiali, mihi que tranquillæ vitæ felicitatem repræsentare pristinam. Ut autem perveni in civitatem primum omnium me in ædem sacram contuli ad auctorem bonorum Deum, cui laudem debitam exsolvi copiosis lacrymis irrigando pavementum, Deique templum ejulatu implens. Inde ducentes secutus eam in domum tetendi, in qua manebat filius multorum jam officiis præcurrentium frequentatam, plurimis magno studio occupare contententibus adventum meum, et primam auferre gratiam felicitis nuntii. Norant enim me omnes famæ jam **105** celebris indicio quæ de fortuna filii percubuerat, esse me illum, de quo sæpe audiissent, patrem adolescentis apud se venditi, nullusque erat admolus qui vultu atque habitu indicia non prodere gaudii. Imo iis me quisque aspiciebat oculis, quibus necessarios et charissimos quosque, post desperatum reditum casu aliquo reversos sui excipiunt: adeo erat nemo quin hilaritate vultus et exultatione corporis gratulari se mihi ex animo demonstraret.

Ὡς δὲ ἴδομεν ἀλλήλους, ἐγὼ τε κἀκεῖνος οὐδὲν ἡδονῆς ἐπέδεικνύμεθα, θρήνον ⁴³ δὲ ἐξήρχομεν ἀμφω, δάκρυσιν τὰ πρόσωπα φύραντες, καὶ τοὺς περὶ τὰ στήθια χιτῶνας ὁμοίως. Κἀκεῖνος μὲν προσέτρεχεν οὐ μάλᾳ γνωρίζων· καὶ γὰρ ἤμην ταῖς κόμαις τῆς κεφαλῆς καὶ ἐσθῆτι ρυπῶν, οὐκ εὐχερῶς γνωρισθῆναι δυνάμενος· ὁμῶς ταῖς ἐπαγγελίαις ⁴⁴ μᾶλλον ἢ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὡς εἴποιε, πιστεύσας εἶη ⁴⁵ διαπετάσας τὰς χεῖρας ὡς περιχυθισμένος μοι ἐκθύμῶς. Ἐγὼ δὲ καὶ πλήθους περὶ αὐτὸν ὄντος ἐπέγνων ταχέως ἐτι τοὺς χαρακτήρας τῆς ὄψεως ἔχοντα τοὺς αὐτοὺς καὶ τῇ μελέτῃ τῆς μνήμης ὄντας ἐντετυπωμένους μοι τρανῶς. Καὶ οὐ κατασχὼν τῆς χαρᾶς παρελύθην ἀθρόως τοὺς τόνους τοῦ σώματος, καὶ καταπεσὼν ἀγανῆς ἐλείμην χαμὰι θεθνᾶναι τοῖς πολλοῖς νομισθεῖς. Ἡμῖν γὰρ καὶ πάλαι τῇ λύπῃ νεκροῦ διαφέρων οὐδὲν παντάπασιν πλὴν τοῦ ὄραν, καὶ τοῦ ἀναπνεῖν, ὧν νεκρὸς. Περιλαβὼν οὖν με καὶ περιπτυσάμενος μόλις ἐκ τῆς λιποθυμίας ἐποίησεν ἀνεγχεῖν, καὶ γνῶναι τίς τε ἤμην καὶ ὅπου ἐτύγχανον ὧν καὶ τίνα τοὺς ὀφθαλμοῖς ἐθεώρουν. Ἄντιπεριλαβὼν οὖν αὐτόν, καὶ ἀντασπασάμενος ταῖς αὐταῖς ἡμειθόμην περιπλοκαῖς, χρονίας ἐπιθυμίας ἐμφοροῦμενος ἀπλήστως. Εἶτα ἐπὶ λόγους τραπόμενος ἀπελογοῦμην τε καὶ ἐπειθον ὡς αἰτιος· αὐτῶ πάντων γενόμενος ὧν πεπειράται κακῶν, ἐξαγαγὼν τῆς πατρίδος καὶ χώραν οἰκεῖν ποιήσας συνεχῶς πορθουμένην. Καὶ ἦν ὡς ἔλεγον ἀληθῶς. Ποτὲ γὰρ οἰκῶν τὴν θρησαμένην, καὶ διάγων ἐπὶ τῆς ἐνεγκαμένης ἐπειράθη τινὸς ἀπευκτοῦ εἰρηνευομένης πάν- ^C τθεν καὶ φόβον τοιαύτης ἐχούσης οὐδαμῶθεν ἐπιβουλῆς. Ἐβρέττωσαν γὰρ οἱ τὰ πεπραγμένα δοξάζοντες ἄφουκτα, καὶ ἀνάγκην τινὰ πρὸς τὰ εἰμαρμένα λέγοντες ἄγειν τοὺς πάσχοντας. Τέλος δὲ διηγῆσασθαι παρεκάλουν τὰ πάθη τοῦ παρὰ τοῖς βαρβάρους καιροῦ. Καὶ γὰρ ἦν οὐκ ἐτι λυπηρὰ ἡ ἐπαγγελία παρελθούσης τῆς πείρας· ὡς γὰρ ὕγια μετὰ νόσον, καὶ ἰθεραπεία μετὰ τραύματα εὐφραίνει ⁴⁶ καὶ οὐκ ἀνίει, οὕτως διήγησις τῶν σκυθρωπῶν μετὰ τὴν ἀπ-

Ut ergo propius accessimus ad ostium multi qui vocarant ipsum, et me adventare docuerant, adducunt ecce mihi obviam filium; ut autem ad conspectum venimus mutuum indicia lætitiæ neuter ostendimus, lamentari vero uterque cepimus vultum sinumque perfundentes lacrymis; atque ille quidem procurrit ad me, neque ei nullus agnoscendi mei labor fuit; quod coma mihi præter solitum, itam ac vestis sordida consuetam mei speciem requirentibus oculis non offerrent, tandem ille potius indicliis affirmantium quam oculorum judicio, **106** ut videbatur, persuasus manus expandit quarum me amplexu valide stringeret. Mihi vero nulla mora fuit agnoscendi filii turbæ licet admisti plurimorum. Characteres quippe iidem adhuc, et ^B lineamenta notæ faciei errare non sinebant aut dubitare me, cum præsertim ea species quæ mihi ex ejus aspectu olim suavissimo restabat imis infixa sensibus, per omne tempus absentia impressa altius assiduis desideriiis; et ipsa sedulitate recordandi velut elimata exstaret illustrior. Tum ego impar gaudio resolutis artubus oppressus concidi, jacebamque sine voce et sensu multorum judicio mortuus: ad eam enim me speciem dudum antea dolor extenuaverat cum per omne tempus cladis meæ motu duntaxat usuque oculorum et alternatione spiritus a cadavere differrem. At ille circumprehensans et circum amplexans vix me tandem ex illo casu recreavit ad meque revocavit, ut jam quis et ubi essem quemque oculis cernerem præsens, intelligerem. Quod ubi sensi, vicissim illum apprehendens vicissimque salutans paribus amplexibus arripui, arctèque illum, **107** ut ille me, vicissim strinxì; longum desiderium, facta fruendi copia, intemperanter explens. Inde ad loquendum versus excusabam, fatebarque et agnoscebam ultro causam exstitisse me malorum quæ perpressus esset omnium: propterea quod illum eduxissem patria, in eaque cogissem habitare regione quam infestam

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁴³ θρήνου δέ. ⁴⁴ ἀπαγγελίαις μᾶλλον. ⁴⁵ ἦσι διαπετ. ⁴⁶ εὐφραίνει τε.

latrocinis et incursionibus non ignorarem. Neque A αλλαγὴν ἤδονην ἔχει πολλήν, καὶ τάχα τοσαύτην ὄστυν hæc officiosius a me dicebantur quam verius : εἶχεν ὀδύνην ἢ πείρα.

quando enim si in qua natus erat et educatus terra atque urbe eam incoleret quidquam esset hostile ac calamitosum expertus, in regione certa pace composita, et a metu longe omni bellici tumultus insidiarumque remotissima. Valeant enim qui humanorum casuum divinam esse quædam et ineluctabilem fatalitatem docent; tridique fatis ac perurgeri miseros necessitate ad decretam sibi pestem quidquid contra moliantur. Denique rogabam ut narraret mihi ordine quæcumque esset passus eo tempore quo fuit in potestate Barbarorum. Quorum enim experientia tristis fuerit non eorundem anarum item fore 108 recordationem : imo quam non molesta, sed e contrario grata est valetudo post morbum et curatio post vulnera, tam esse jucundam hominibus solere, cum ex iis emergerint, periculorum cladumque narrationem jam securam, ut non erret forsitan qui dicat tantum in commemoranda calamitate jam præterita inesse voluptatis, quantum habuit dolorem ejusdem adhuc præsentis experientia.

NARRATIO VII.

Tum ille gravi attracto ex imo suspirio obortisque lacrymis. Ecquis fructus, inquit, o Pater, in recordatione incommodorum? ejus enim qui molestia defunctus est, refricare, atque exulcerare vulnera memoria consuevit. Itaque si aures quidem mulcet, et suavitate capit animum auditoris otiosi malorum alienorum explicata narratio, magno id stat auctori, qui miser omnino revocanda menteque ac memoria regustanda, quamcumque est expertus alias, ægritudine infeliciter officiosus ærumna sua voluptatem alteri conficit. Nihil fere ipse interim minus patiens tunc sollicitata conscientia, quam prius tolerata experientia mali, dum præteritos dolores cogitatione repræsentat, 109 admovetque retractos, ac veluti nondum percurati vulneris nequaquam duro satis obductam callo cicatricem tractatione lædit. Verum quoniam te video nunquam acquieturum donec didiceris quæ requiris, quod ex mirabili salutis meæ ratione causam te speres habiturum divinæ prædicandæ gloriæ; quippe hæc religione præditus, ut ex vulgaribus quibusque quæ contingunt tibi, bonis occasionem captare soleas Dei laudandi, fac durum et virilem animum advertas narranti mihi, ne si ad mentionem calamitatum mearum paterna tibi sollicitata commotique viscera tenere questus, et lamenta nequiverint in me quoque propagatus dolor tuus frangat in querelas vocem meam, aut etiam si tam constans fuero, ut cursum tenere dicendi te lamentante

B

ΔΙΗΓΗΜΑ Ζ'.

Καὶ αὐτὸς στενάξας βύθιον καὶ βαρὺ, ἐμπλήσας τε τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύων, Τί κέρδος, ἔφη, Πάτερ, τῆς τῶν ἀναρῶν ὑπομνήσεως; ἐπιξαιίνει γὰρ ἡ μνήμη τοῦ παθόντος εἰσθεῖν τὰ ἔλκη. Κὰν γὰρ τοῦ ἀκούοντος ἡ ἀπαγγελία διὰ τὸ φιλόμυθον θέλγει τὰ ὦτα, τέρψην ἄλλως ποιῶσα¹⁰⁷ τοῖς ἀλλοτρίοις πάθεσιν (10), ὅμως τὸν πεπειραμένον¹⁰⁸, οὐκ ἀφίτησιν ὀδύνης ἐλεύθερον πρὸς τὸ παρελθὸν πάθος μικρῶς δεῖν ὁμοίως κινῶσα τὸ συμπάθει, καὶ ὡσπερ οὐλήν οὕτω καλῶς θεραπευθέντος; ὀδυνῶσα τῇ ἐπαφῇ. Ἄλλ' ἐπειδὴ σε οὐκ ἀφίξόμενον οἶδα τῆς ὀχλήσεως; ἕως ἂν μάθης ἂ ποθεῖς; (ὑπόθεσιν γὰρ δοξολογίας¹⁰⁹ τὸ παράδοξον ἔχειν ζητεῖς τῆς ἐμῆς σωτηρίας, καὶ ἐπὶ ταῖς τυχεύσαις εὐεργεσίαις ὑμνεῖν τὸν Θεὸν εἰλωδῶς) Δουσοῦν ἀνδρείην φρονήματι, μὴ πρὸς τὰ δεῖνὰ δὲ (11 τῶν συμπεσόντων ἀτυχημάτων πατρικοῖς σπλάγχνοις συμπαθῶς ποτυώμενος, κάμει κατακλίσει, πρὸς οἰμωγὰς ὀλολυμοῖς¹¹⁰, ἣ θρήνον ἐμπροσθέντων εἰς τὴν προφορὰν τοῦ λόγου ἐξαρτήσης, ὡς ὑπὸ φθόγγων¹¹¹ τοῦ κλαυθμοῦ κρυπτομένης; ἡμοὶ τῆς φωνῆς. Τὰ μὲν οὖν πολλὰ πάντως ὑμῖν ὁ τοῦ Μαγάδωνος μετὰ τὴν φυγὴν ἐπήγγειλεν οἰκέτης· καὶ ἐπαναλαμβάνειν ἐκεῖνα τῷ λόγῳ παρέλκων ἅμα καὶ φορτικῶν ἰσως ἀκοῇ¹¹² ὄρεγομένη τῶν ἀναγκίων, ναυτιώσῃ δὲ πολλάκις ἐπὶ τοῖς παλιλογοῦμένοις¹¹³ (12) διὰ τὸ προσκορὲς καὶ ἀδόλοχον. Ἄ δὲ μετὰ τὴν ἐκεῖνου συνῆδη φυγὴν ἀναγκαῖον, ἐπειδὴ τοῦτο ἐπιτάσσεις, εἰπεῖν. Δέδοκτο τοῖς Ἰαβάρθοις (ὡς εἶπεν· πάντως γὰρ εἶπεν ἐκεῖνος) ἡ ἡμετέρα σφαγή, καὶ τὰ πρὸς

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁰⁷ ἐμοιοῦσα τοῖς. ¹⁰⁸ A verbis ὅμως τὸν πεπειραμένον οὐκ usque ad ὀδυνῶσα τῇ ἐπαφῇ desunt. ¹⁰⁹ δοξολογίας. ¹¹⁰ καὶ λυγμοῖς θρήνου τὸν λόγον συγγένης ὀλολυμοῖς θρήνου ἐμπο. Palat. ¹¹¹ ἐξάρθοις ὡς εἰκὸς φθόγγος Palat. ¹¹² κρυπτομένης. Palat. καὶ οὐκ ἔόντος κλαυθμοῦ ἂ βούλεται τις ἐλευθέρῃ διηγείσθαι τῇ γλώττῃ. ¹¹³ A verbis ἰσως ἀκοῇ ὄρεγομένη usque ad προσκορὲς καὶ ἀδόλοχον desunt. ¹¹⁴ πάλαι λεγομένοις Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(10) Τέρψην ἄλλως ποιῶσα τοῖς ἀλλοτρίοις πάθεσιν. Nullus dubito quin hic legendum sit, ἄλλω vel ἄλλοις.

(11) Δεῖνὰ δὲ. Leve est et tamen monendum, legendum δὲ, ἀντὶ τοῦ, δὲ. Locus qui mox sequitur depravatissimus erat in libris. Ego divinavi, ut potui. Et ne cui conjecturæ meliori emendatio mea fraudi sit, ipsos illos ut jacebant in ms. apices hic bona fide repræsentabo : Κάμει κατακλίσει πρὸς οἰμωγὰς ὀλολυμοῖς θρήνον, ἐμπροσθέντων εἰς

τὴν προφορὰν τοῦ λόγου, ἐξάρθοις, ὡς εἰκὸς, φθόγγος τοῦ κλαυθμοῦ κρυπτομένης μοι τῆς φωνῆς. Quæ non dubito quin aliter emendari possint atque ego feci. Sed statuendum fuit aliquid et sensus elicicendum. Illud ἐξάρθοις, si mutetur in ἐξάρθοις, propius opinor absit a vestigiis veræ scripturæ : est enim ἐξάρθοις fractus, debilitatus, et ut cum Plauto dicam deartutus.

(12) Παλιλογοῦμένοις. Restituimus ex c. R. In altero erat, πάλαι λεγομένοις.

την θυσίαν ἀφ' ἐσπέρας ἦν ἅπαντα εὐτρεπῆ· βω-
μὸς⁸⁸, μάκαιρα, σπονδή, φιάλη, λίθανος⁸⁹, καὶ ἑρ-
θρου βαθέος (13) ὠμολογημένους ἦν, εἰ μὴ θεὸς ἐμελλε
κωλύειν, ὃν ἐκώλυσε θάνατος. Ὡς δὲ ἐκεῖνος οὐ κρύ-
ψας ἐμὲ τὴν φυγὴν ἀπέδρα, καὶ τῷ διαστήματι
λοιπὸν τῆς ὁδοῦ, καὶ τῷ ἀτόρῳ τῆς διώξεως ἦν πρὸς
τὴν κατάληψιν ἀμφίβολος (14). — Οὐ μόνον γὰρ
ὁ χρόνος ἀφ' ἐσπέρας ἕως εἰς ἑρθρον τῷ φαύ-
ροντι ἰκανὴ διαρία⁸⁷, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὀδοιπορίας
ἔδηλον ἐποίησε τὸν τρόπον τῆς διώξεως ἀμήχανον.
Τίς γὰρ οὕτως δεινὸς ἰχθυεὺς καὶ στοχαστὴς τῶν
ἀδῆλων ἐπιτευκτικὸς, ὡς ἰχθυητῆσαι ἐν τοσοῦτῳ
πλάτει τῆς ἐρημίας, σημεῖον πορείας εὐρίσκων οὐ-
δέν; Πᾶσα γὰρ ἴσθι τραχεῖα καὶ χαραβρώδης οὐ
δεικνύουσα ἕλκος ὅπερ ἐδέξατο. — Ἐγὼ⁸⁸ κρηνῆς ἐκαί-
μην χαμαὶ τὸ πρόσωπον ἐρείσας κάτω, καὶ τὸν νοῦν
τῷ περὶ τῆς θλίψεως⁸⁹ ἀνακουφίσας ἄνω, καὶ ταῦτα
ἔλεγον ἐν τῷ κρυπτῷ τῷ θεῷ ὄλον ἔχων εἰς τὴν
προσευχὴν οὐδαμοῦ⁹⁰ περισπώμενον τὸν λογισμὸν,
ὡς προκειμένου θανάτου. — Ἄδειας μὲν γὰρ οὐσῆς
διαχίεται ἐν τοῖς μὴ νήφουσιν οὗτος, ἐμπορείας, ναυ-
τιλλίας, οἰκοδομίας, φυτείας, μνηστίας, γάμου,
παιδοποιίας, στρατείας, πορισμοῦ, δίκας, δικαστή-
ρια, βήματα, θρόνους, κήρυκας, ἄρχοντας, ἐχθρῶν
ἀμύνας, φίλων συντυχίας καὶ συνδιατησεις, δημαρ-
χίας, ἡγεμονίας, οἰκονομίας φανταζόμενος, καὶ αὐτὴν
τὴν βασιλικὴν ἀξίαν. Ὅταν δὲ μέντοι περίστασις
αὐτὸν (15) συναγάγῃ τῷ φόβῳ τοῦ κινδύνου, συστέ-
λασα αὐτὸν ἀπ' ἐκεῖνων ἐφ' ἃ διαχίεσθαι ἀδείης ὢν
καὶ ἐλεύθερος εἰσθὲν, ὄλος γίνεται τοῦ λυποῦντος,
καὶ θεὸν ἀντιβολῶν ἰκατεῦει τὸν μόνον τῶν ἀμηχά-
νων τὴν λύσιν νεύματος ἐργαζόμενον εὐκλίῳ ριπῇ. —
Ἄεσποτα, λέγων, πάσης φαινομένης καὶ νοουμένης
κτίσεως δημιουργῆ⁹¹ καὶ τῶν δημιουργημάτων ἔχων⁹²
ἐν χειρὶ τῇ σῆ τὰς καρδίαις, καὶ τρέπων εἰς οἶκτον τὸ
ἀγριαῖνον τῆς ἀλόγου ὀργῆς⁹³, ὅταν ἐθέλῃς εὐλόγῳ
κρίσει σῶζειν τοὺς ψήφῳ τῆς ἐξουσίας προδιδομένους
θανάτῳ· ὁ θυμὸς θηρῶν ἀγρίων πρᾶνυνας σφαδά-
ζοντας πρὸς βορᾶν ἀνθρωπίνων σωμάτων· ὁ πυρὸς
ἀναχαίτισας⁹⁴ χρομένην ριπὴν, καὶ νεύματι φίλῳ⁹⁵
νάρκην ἐνθεῖς ἀκμαζούσῃ φλογί, καὶ φυλάξας τοὺς
ἀπώλειαν κατακριθέντας ἀπαθείς, καὶ τρίχα καὶ⁹⁶
χρῶτα δειξας δυνατώτερα πυρὸς, ἀπορρήτῳ καὶ
παραδόξῳ δυνάμει·

A queam, interpelletur tamen tua quiritatione mea
dictio; et, si nihil aliud, altiori certe sono tuorum
ejulatum sermo meus obruatur. Atque ego nihil
dubito quin pleraque omnia quæ vidit Magadonis
servus fuga delatus ad vos narraverit vobis quæ
resumere non superfluum modo, sed molestum¹¹⁰
sit etiam auribus atque animis necessariorum
rerum cognitionem sitientibus et ad recoctas cram-
bes tædiosarum repetitionum fero nauseantibus.
At quæ post ejus fugam contigerunt necessarium
est, quando sic jubes, dicere. Constituerant bar-
bari (ut dixit, Meri enim omnino nequit ille quin
hoc dixerit), constituerant, inquam, mactare nos.
B Jamque apparatus omnis sacrificii erat a vespera
provisus; ara, gladius, libamen, phiala, thus; om-
ninoque certa erat, nisi Deus impediret, quod
et fecit, nostra cædes in insequens diluculum.
Ut autem ille communicato prius mecum solus
usus consilio aufugit, et cum intervallo occupatæ
viæ tum incertitudine quam in partem viam con-
vertisset tutus abunde a comprehensionis periculo
esset: — nam et spatium quantum a vespera ad
diluculum emensus esse currendo poterat idoneum
erat intervallum fugienti ad frustrandum quam-
vis incitatum insequentium studium. Sed et quam
in regionem abiisset incertis expedire nullum
certum licebat insequendi¹¹¹ consilium.
C Quis enim tam sagax et acris ad indagandum, vel
potius tam in divinando felix, qui in tanta vastitate
solitudinis nullam formam vestigii petroso in sole
asperoque retinentis investigare posset ejus iter?
— ego jacebam interim pronus humi abjectus in faci-
ciem, mente vero alis tribulationis sursum levata.
Taliq̄ue habitu hæc mecum in occulto dicebam
Deo, omni attentione mentis, tanquam mox nimirum
moriturus, in oratione defixa et nusquam distracta
In securitate quippe diffunditur inter orandum et lon-
ge evagatur animus minus sibi attendentium, mer-
caturas, navigationes, ædificationes, plantationes,
desponsationes, matrimonia, concubitus, expeditio-
nes, quæstus, judicia, fora, tribunalia, thronos, præ-
cones, prætores, inimicorum ultiones, amicorum
D occursus et convivia, tribunatus functiones, pub-
licas et curationes domesticas sibi repræsen-
tans, ipsamque adeo imperatoriam dignitatem. At cum¹¹² eum in angustiis, imminens justa undi-
que formidine circumsederit periculum, tum ille malo coactus sese in se recipit, ab iisque revocat

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANSIS.

ὁ βωμὸς. ⁸⁸ λιθανωτὸς καὶ ἑρ. ⁸⁷ διορία. ⁸⁸ ἐδέξατο. ἐπεὶ ταῦτα οὕτως εἶχεν, ἐγὼ κρηνῆ. ⁸⁹ τῷ
στενῷ τῆς θλίψεως ἄνω κουφίσας. καὶ ταῦτα. ⁹⁰ ὅτε μηδενὸς με καθέλειεν τῶν βιωτικῶν δυναμένων, καὶ
περισπᾶν εἰς οὐδὲν χρήσιμον διὰ τὸ τῆς ἀνάγκης. δέξ. ἀλλὰ νήφειν μᾶλλον καὶ ἐργηγορένια παρασκευάζον-
τος, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος ἐκκρέμασθαι. cætera desunt usque ad ἐργαζόμενον εὐκλίῳ ριπῇ. ⁹¹ κτί-
σεως μόνε δημιουργῆ. ⁹² ἔχεις ἐν χειρὶ. Palat. ⁹³ ἀλόγου ὀργῆς, ὅταν. ⁹⁴ πυρὸς δύναμιν ἀμυρώσας
χρομ. ⁹⁵ φίλῳ μόνῳ νάρκην ἐνθεῖς. Sfort. et Palat. ⁹⁶ καὶ τρίχα τούτων, καὶ χρῶτα.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(13) Καὶ ἑρθρον βαθέος, etc. Commodius forte
legeretur, καὶ ἑρθρου θηγετὸν ὠμολογημένους ἦν,
aut certe si nihil hic mutamus, infra scribendum
est verbum θάνατος in nominandi casu, cum in
accusativo esset in libro; refertur enim ad ὠμο-

λογημένους· ὃν ἐκώλυσε, forte ὡς καὶ ἐκώλυσε.

(14) Ἀμφίβολος. Rescribendum sine dubio
ἀναμφίβολος.

(15) Συστέλασα αὐτόν. Eodem redit quod
habet c. T. συστέλλας αὐτόν.

et colligit, in quæ per securitatem solutis se habenis solebat effundere liberrime : totus est in doloris sui causa, Deumque iustis appellat precibus qui desperatissimas quasque difficultates explicat auctu ac nutu facili solus omnipotens. Ad hunc ego tum igitur verti me, Domine, inquit, mundi totius aspectabilis et intelligibilis conditor, qui creaturarum tuarum in tua manu corda tenes, et vertis in misericordiam sævam ferociam impotentis iræ, quoties tibi liberit justo iudicio tuæ emendare temerarias sententias tyrannorum; servareque innocentes quos præcepit calculus impotentis libidinis morti adixerat. O qui crudelitatem belluarum mitigas ferociam ad lanienam humanorum corporum anhelantem. Qui flammæ reflectis quamvis admissum impetum, et nutu benevolo torporem injicis ardori vigentissimorum ignium; sicque protegis incendio ²² damnatos inopinata tua atque **113** ineffabili potentia ut cutis et capilli tenerorum corporum valentiora fuerint adjuvante te flagrantissimis æstibus fornacis.

Serva me nullam alibi quam in te repositam **A** habentem spem auxilii; me tantum non necatum, definito jam hostium de mea pernicie iudicio: imo me, quomodo humanitus æstimantur res, jam mortuum. Ne sinas de meo sanguine libationes fieri dæmonibus; ne, quæso, ne nidore carnis mearum delectentur maligni spiritus. Astro me facere decreverunt libidinis vitio cognomini. Ne castum in hanc diem virgineumque corpus victima fiat dæmoni ab obscenitate nominato; sed ferum et sanguinarium violentorum pectus ad mansuetudinis et placibilitatis sensum aliquem immuta, qui accensam iram Meliorum regis Assueri adversus Estherem in benevolentiam immutasti, crudelis animi rigorem ad officiosissimam misericordiam emolliens ²³. Serva animam tuis dudum obsequiis sua sponte addictam; redde parenti grandævo eique servo **114** tuo rudem adiuce et docili ætate filium religionis ejus monitis, quantum sperari potest ex proposito quo sectam hanc arripuit, in tui cultus disciplina profecturum. Non enim hoc quod jam profiteor tuæ potentie præconium extorsit, nunc deum metus atque extudit insueto hactenus te appellare mihi, ut quod tibi polliceor de me in futurum negotiatio videri quædam et pretium possit pro salute nunc paciscenda mea. Occupaverat hanc necessitatem oblati ultro alacritas officii, nec mea in articulo periculi sero nunc incipit religio; ostende rebus ipsis velociorem fidem esse quam pedem, et spem tui auxilii quavis fuga tutiorem. Evasit mortem conceptivus meus, idem ad hoc matutinum sacrificium altera victima designatus, et salutem expedit fuga. Ego mansi quidquid tibi videretur sustinere certus; et ecce una hic retentus auxilii tui fiducia sum in manibus ho-

²² Dan. iii, 20 seqq. ²³ Esther. xv, passim.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

²⁷ θύειν ἠυτέπησαν πρῶτῶν λαγνείας. ²⁸ τὸ σῶμα! τὸ τῶς Palat. ²⁹ καὶ στρέψας θυμὸν. ³⁰ οὐδὲν ἀμαθῆ κακῶν, καὶ θεοσεβεῖν ὅσον. ³¹ εἰμι τῶν ἐχθρῶν τῆ σῆ. ³² ἐκείνος τοῖς ἐξουτοῦ ποσίον. ³³ ἐλπιδὸς ἡ ἕσια προσδοκία πρὸς τὸ σώζειν ἀσθεν. ³⁴ καὶ σεσῶθαι. ³⁵ ἦδη κατελ. ³⁶ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας λοιπῶν. σώσῶν με σοφία τῆ σῆ ὁ τὸ φῶς τοῖς ζῶσιν πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τῶν σῶν χαριζόμενος; in cod. Sfort. et Palat. ³⁷ φέρον προκύπτοντα Sfort. et Palat.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(16) Ἄστρον με θύειν ἠυτέπησαν ἐπωνύμῳ λαγνείας πάθει. Nam et Ἄστροδότη Græcorum, et Venus Latinorum, et stellam ac deam ejus nominis, et simul etiam libidinem significat. Est autem astrum matutinum, sive Lucifer et Φωσφῆρος, eadem stella una e septem errantibus quæ commu-

Ἰῶσον τὸν οὐδαμόθεν ἔχοντα βοθηλας ἐλπίδα, τὸν ὅσον οὐδέπω τῆ τῶν ἐχθρῶν κρίσει τοῦ ζῆν ἀφηρημένον, τὸν ἐκ τοῦ εἰκότος ἦδη νεκρὸν· μὴ ὄψαι δαίμοσι σπονδῆν γενέσθαι τὸ ἐμὸν αἷμα, μηδὲ κνίστη τῶν ἐμῶν σαρκῶν εὐφρανθείσαν πνεύματα πονηρὰ. Ἄστρον με θύειν ἠυτέπησαν ἐπωνύμῳ λαγνείας ²⁷ πάθει (16). Μὴ γενέσθω τὸ σῶμα, ἕως ²⁸ εἰς τὴν σήμερον ἀγνὸν, δαίμονος ἀκολασίας ἐπωνύμου θύμα καὶ ἱερτεῖον· ἀλλὰ μετάβαλε τὴν θηριώδη καρδίαν τῶν ἀνημέρων πρὸς τὸ ἐπιεικὲς καὶ ἡμερον, ὁ μεταβαλὼν ἐπὶ Ἐσθῆρ φλεγμαίνουσαν ὄργην Ἀσσοῦηρου βασιλέως Μηθείας, καὶ τρέψας ²⁹ θυμὸν ἀπηγῆ εἰς ἔλεον συμπαθῆ. Ἰῶσον ψυχὴν δουλεύειν σοι προθεμένην· ἀπόδος πατρὶ πρεσβυτή καὶ θεράποντι σὺ υἱὸν ἀδαῆ ³⁰ καὶ θεοσεβεῖν ὅσον εἰς πρόθεσιν μέλλοντα. Οὐ γὰρ φόβος κινδύνου νῦν τῆς ὁμολογίας ἀρχομαίταυτης, ἵνα τῆς σωτηρίας ἀμοιβῆ νομισθῆ ἡ ὑπόσχεσις· προέλασον γὰρ ἐξουσία λογισμοῦ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀγωνίας. Δείξον πίστιν εἰς σωτηρίαν ὀξυπέραν ποδῶν, καὶ ἐλπίδα τὴν σὴν, φυγῆς ἀσφαλίστέραν. Ἀπέδρα τὸν θάνατον ὁ σὺν ἐμοὶ ἱερουργεῖσθαι μέλλον πρῶτ, καὶ φυγῆ τὴν σωτηρίαν πεπρόρισται· ἐγὼ δὲ μεμνήηκα τό σοι δοκοῦν περιμένειν, καὶ ἐν χερσίν εἰμι τῶν σῶν ἐχθρῶν ³¹ τῆ σῆ βοθηλας πεποιθώς. Ἐκεῖνος τοῖς ποσίον ³², ἐγὼ τῆ σῆ δυνάμει πεπίστευχα· μὴ γενέσθω τῆς σωματικῆς ἐλπιδος προσδοκία ³³ ἀσθενεστέρα. Σέσωσται τῷ σκότει πρὸς φυγὴν ἀποχρησάμενος ἐκεῖνος, καὶ σέσωσται ³⁴ καλῶς· ἰδοῦ ³⁵ κατέλαβεν ἐμὲ τὸ φῶς ³⁶ τοῖς ζῶσιν πρὸς ἐργασίαν τῶν σῶν ἐντολῶν χαριζόμενον. Οὕτως με προσευχόμενον μετὰ δακρυῶν πικρῶν ἐφθασεν ἀῦπνον ὁ δρθρος· καὶ ἀνακύψας εἶδον ἄρτι τοῦ ὀρίζοντος τὸν ἑσπέρου προσκύπτοντα ³⁷. Ἄναστὰς οὖν ἀπὸ τῆς πτώσεώς μου ἐκάθησα τὰς χεῖρας περιπλέξας τοῖς γόνασι, καὶ τὸ πρόσωπον ἐπὶ τούτων κατακλίνας, τοῖς

niter Venus dicitur. Cicero lib. ii De natura deorum, sect. 54 : Infima est quinque errantium, terraque proxima stella Veneris, quæ Φωσφόρος Græce, Lucifer Latine dicitur, cum antegreditur solem; cum subsequitur autem, Ἐσπερος, etc. Eadem ducet Plinius, lib. ii, cap. 8.

κόλπους ἐπέλφρουν διακρύων. Καὶ πάλιν ἐβδών τῇ καρδίᾳ πρὸς τὸν δυνάμενον ἐξελεῖσθαι με συντόνω τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος, θαυμάστωσον, λέγων, μετ' ἐμοῦ τὸ εὐαγγέλιόν σου, Δέσποτα, ὁ ζωῆς ἔχων καὶ θανάτου ἐξουσίαν⁷⁴, ὡς ἑθαυμάστωσας μετὰ τῶν ἐν ἀνάγκῃ καταστάτων⁷⁵ ἁγίων, καὶ ρυθέντων ἐκ πάσης θλίψεως, ὅπως ἔχωμεν ἡμεῖς παρρησίαν ἐπικαλεῖσθαι σε καὶ θαρραλεῖν⁷⁶ ὅτι ρυθισθέντα ἐν οἷς ἂν ὤμεν κακοῖς, ἐν ἐκείνοις⁷⁷ ἔχοντες ὑπογραμμὸν βοηθείας τῆς σῆς. Σὺ τὸν Ἰσαὰκ παρ' αὐτῷ κείμενον τῷ βωμῷ ἐρρύσω σφαγῆς· καὶ μέλλοντα βαπτίζεις τὸ ξίφος τὸν πατέρα περιέσπασας ἤχη φωνῆς. Σὺ τὸν Ἰωσήφ ἐξεῖλω φρονήσεως ἀδελφικῆς δεξιᾶς, καὶ πάλιν ἐπιδουλεύθοντά δεσμῶν ἀδίκων ἐρρύσω καὶ φυλακῆς, καὶ μετὰ μακρὸν πένθος ἀπέδωκας βασιλεύοντα τῷ πατρὶ. Σὺ τὸν τοῦτου πατέρα Ἰακώβ ὁμοίως ἐρρύσω ἀνάγκης, φόβου τοῦ πατρὸς⁷⁸ ἐλευθερώσας, καὶ μανίας τοῦ ὠμοθύμου Ἡσαῦ⁷⁹ σώσας παρὰ τῷ Λαβῆν ἐἰς τὴν μέσην τῶν ποταμῶν, ἐν ἣ καὶ Μωσῆν ἐφύλαξας τὴν Αἰγυπτίων φεύγοντα τυραννίδα (17). Σὺ δύο νεκροῦς παῖδας ἀπὸ κλίνης ἀναστήσας, τῇ προφητικῇ προσευχῇ ζῶντας παρέστησας χήραις μητέραςιν. Αὐτὸς εἶ, Δέσποτα, ἀναλλοιωτός τε τῆ αὐτῆς δυνάμει⁸⁰ ἐργαζόμενος τὰ παράδοξα τότε καὶ νῦν⁸¹. Ἀπόδος καὶ μετὰ πατρὶ ἐλπίζοντι⁸² τὸ σὸν εὐαγγέλιον, Δυνάστα, καὶ λύσον πένθος ἀπαρηγόρητον βοηθεῖα τῇ σῇ, καὶ δὸς τοῖς οὐκ εἰδότες σου τὸ νοῦμα θαυμάζειν τὸ κράτος τῆς σῆς ἰσχύος, πολυμήντη Βασιλεῦ πάσης δυνάμεως!

tasti; ac tandem, longo luctu confecto nihilque jam minus speranti regnantem patri reddidisti⁸⁴. Quam ipsum patrem hujus Jacobum simili ex necessitate eripuisti, eo, quod a patre merito timebat, eum malo liberans, et a furore crudelis Esau perductum in Mesopotamiam apud Labanum præservasti⁸⁵; qua ipsa in Mesopotamia Mosem quoque Ægyptiorum tyrannidem fugientem illasum præservasti⁸⁶. Tu duos pueros mortuos ex lectulo excitatos in amissam vitam prophetice orationibus vivos reddidisti viduis matribus⁸⁷. Idem nunc es, Domine, permanesque immutatus eadem hodie quoque præditus potentia qua illa tunc prodigia perpetrasti. Redde me quoque patri speranti⁸⁸ tuam misericordiam, o princeps, et solve luctum inconsolabilem auxilio tuo; et da nescientibus nomen tuum unde admirari vim queant inproci roboris tui, o nunquam satis laudate Rex omnis potestatis.

⁷⁴ Psal. xvi, 20. ⁷⁵ Gen. xxii, 9 seq. ⁷⁶ Gen. xxvii, 26 seq. ⁷⁷ Gen. xli, 9 seq. ⁷⁸ Gen. xli, 29. ⁷⁹ Gen. xxviii, 15 seq. ⁸⁰ Exod. ii, 2 seq. ⁸¹ III Reg. xvii, 22; IV Reg. iv, 54.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLIATIATIS.

⁷⁴ μόνος ἐξουσίαν. ⁷⁵ πάλαι καταστάτ. ἁγίων καὶ ρυθέντων Vat. ⁷⁶ καὶ θαρραλεῖν ὄτι. ⁷⁷ ἐκείνους ἔχοντες. ⁷⁸ φόβου τοῦ ἀδελφοῦ τῶν φόβων ἐλευθερώσας Vatic. ⁷⁹ Ἡσαῦ ὑπ' ἀδελφοῦ φθονοῦμενον. ⁸⁰ ἀναλλοιωτὴ δυνάμει ⁸¹ τότε καὶ αὐτὸς ἐπάκουσον κάμου νῦν. ⁸² πατρὶ ζῶντα τὸν σὸν τὸν ὑψίστον καταφυγῆν ποιησάμενον, καὶ λύσον πένθος παρακλήσειως ἰσχυρότερον βοηθεῖα τῇ σῇ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(17) *Εἰς τὴν μέσην τῶν ποταμῶν ἐν ἣ καὶ Μωσῆν ἐφύλαξας τὴν Αἰγυπτίων φεύγοντα τυραννίδα.* Ita etiam legit vetus interpres, et habent codd. ut dubium non sit quin hoc ita sit scriptum a Nilo. Atqui ex Scriptura certum est Mosem ab Ægypto profugum moratum esse in terra Madian (Exod. ii, 15). Fuit hæc terra Madian, ut quidem aiunt, in Arabia Deserta. Alii in Felicia collocant. Divus Hieronymus in *Locis Hebr.* geminas agnoscit. Quarum alteram, in quam nimirum Moses fugit, divus Basilius Æthiopiā appellavit; alludens ad uxorem Moysi Madianitidem, quæ tamen Æthiopia dicta reperitur. Sed nemo, quod quidem sciam, terram Madian Mesopotamiam appellavit. Multo minus eandem esse putavit cum Mesopotamia Syriæ, in qua Jacobi sacer Laban

A stium tuorum. Ille in pedibus, ego in tua potentia spem posui. Ne sit rei divinæ expectatio minus ad salutem efficaciam quam rei corporeæ fiducia. Servatus ille est qui tenebris ad fugam est usus et bene servatus est. **115** Ecce jam me lux opprimit quam ut viventibus ad tuorum mandatorum executionem indulges. Sic me orantem non sine amaris lacrymis insomnem adhuc occupavit mane, et suspiciens vidit tum primum prodeuntem supra horizonta Luciferum. Surgens igitur a prostratione mea assedi pectinatim commissis manibus amplexans genua, faciemque in ea reclinans. Sicque reclinatus sinus orplebam lacrymis, rursusque corde ad eum clamabam qui contenta fortitudine spiritus ex tali tempore me poterat eripere. Mirifica mecum, inquit, misericordiam tuam, Domine⁸⁸, qui vitæ habes et mortis potestatem, quemadmodum mirificasti cum sanctis qui in necessitate constituti per te liberati sunt ex omni angustia, ut habeamus nos fiduciam invocandi te et pollicendi nobis fore ut ope tua liberemur ab iis, in quibus versamur, malis⁸⁹, exemplum in illis habentes sedulitatis in adjuvando tuæ. Tu Isaacum **116** aræ jam impositum cæde prohibuisti, et paterni gladii mox in nati jugulo tingendi captum jam ad vulnus impetum sono vocis tuæ reflexisti⁹⁰. Tu idem Josephum e parricidarum fratrum sanguinariis manibus eruisti⁹¹; et rursus insidiis adulteræ circumventum, ex vinculis et carcere quem non meruerat innocentem exci-

C habitavit (Gen. xxviii, 9). Humanitus hic igitur huic nostro contigit, ut memoria laboretur. Quid enim dicamus aliud? Nisi forte allegoricum isthuc quemdam et mysticum loquendi modum agnoscimus: qualem videre est apud Basiliū, *Epistola ad Chilonem*, sub finem, ubi commendans solitudinem hæc habet: Ἐνταῦθα ἡ Ἐρημος ἐν ἣ ὁ λαὸς ἀγνοῦσθαι ἐνομοθετήθη· ἐνταῦθα τὸ ἄσπετον τὸ Καρμῆλλον ἐν ᾧ Ἠλίας ἀλλυζόμενος, τῷ Θεῷ εὐχρέστησεν· ἐνταῦθα πεδίον ἐν ᾧ ἀναχωρήσας Ἐσδρας πάσα; τὰς θεοπνεύστους βίβλους προστάγματι Θεοῦ ἐξηρέυσαστο, et cætera multa. Quæ certum est uni eidem quæcunque fuit solitudini, in quam vel Basilius vel Chilo recesserant, convenire omnia non posse nisi figurate et metaphoricè.

In his ego cum essem, surgunt barbari conturbati quod jam legitimum sacrificii tempus effluxisset. Jam enim ortus erat sol, cumque alterum non invenissent, quid esset eo factum interrogabant me, a quo ut audierunt nihil scire me posse qui cum ipsis essem de eo qui non appareret, acquieverunt, neque minati quidquam neque ullis omnino signis indignationis editis. Tunc mihi spiritus constitit, et Deo benedixi qui orationem humilis non sprevisset. Mihi quoque tunc accessio quædam novæ fiducia corroboravit animum, Deo utique eam mihi gratiam præbente, ut cum vesci me juberent iis quibus fas non est, recusaverim, et cum mulieribus ut luderem præcipientibus non paruerim: fuit hoc certamen donec ad terminos solitudinis propius terram **118** jam cultam habitatamque pervenimus. Tunc nescio quid cum inter se consultassent illi, inducunt in vicum cui nomen erat Suca, meque venalem ejus loci incolis offerunt. Sed cum sæpe tentata et toties infecta revertissent, nemine illorum me plus duobus aureis emere volente, tandem sibi consuetam iniere viam obtrudendi mei, nimirum productum ad portam vici statuentes, ut solebant, nudum, jugulo meo admovebant strictum gladium nisi aliquis edito ab ipsis pretio emeret caput se mihi amputaturos repente omnibus profluentes. Tunc ad eos qui ad mercatum convenerant ambas ego supplicans protendebam manus, darent quod petebant Barbari, neu nimis videri parci in pretio humani sanguinis vellent, mox repositarum me quidquid insumptum esset, in servitutum strenue emptori si ita is mallet: imo vel tum etiam cum ei persolvissem impensum in me redimendo pretium dominum eum tamen agniturum. Hæc **119** miserabiliter obsecrantis et lacrymantis mei misertus aliquis vix negotium denique transegit convenitque de me. Illinc porro hunc, ut vides, in locum nundinatione rursus alia mercatūque sum distractus, ut paucis tandem multa colligam statuamque narrationi tibi molestæ finem: commoveri quippe te video, neque jam abesse longe a lacrymis, ac brevi commune gaudium in tempestivo questu turbaturum. Hæc passus ego, Pater, sum, et his defunctus, adjuvante Deo, in libertatem restitutus sum. Quod superest tu ob meam salutem ex summa desperatione inopinato receptam glorifica salutis auctorem Deum.

At tu quidem, inquam, o filii, innumera exhausti pericula multa tolerans aspera, et quantum in exspectatione tua certa fuit plurimas unus mortis pertulisti, tametsi præsentem sensum et experientiam Dei beneficium auxilium semper a te prohibuerit. Idem quippe malum est exspectare certo

A Ὡς δὲ ἤμην ἐπὶ τούτοις ἐγὼ, διανίστανται τεθορυθημένοι, ὡς τοῦ καιροῦ τῆς θυσίας παρῳχηκός· ἤδη γὰρ ἦν ὁ ἥλιος αὐγάσας ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ μὴ εὐρόντες τὸν ἕτερον, τί ποτε γεγονώς εἴη ἀνηρώτων ἐμέ· καὶ πυθόμενοι (18) ὡς οὐκ ἐπίσταμαι, παρ' αὐτοῖς ὦν, περὶ τοῦ μὴ φαινομένου, ἠσύχασαν, οὕτε ἀπειλησάμενοι, οὕτε τινὰ δειξάντες ἀγανακτήσεως σύμβολα. Τότε κατέστη μου τὸ πνεῦμα, καὶ τὸν Θεὸν εὐλόγησα μὴ ὑπεριδόντα ταπεινοῦ προσευχῆν, θάρσος δέ με παρασχόντος τὴν χάριν ταύτην. Καὶ μισοροφαγεῖν κλελεύουσιν ἀντέλεγον· καὶ γυναίξῃ προσπαίξειν, οὐχ ὑπήκουον προστάσσουσιν· ἕως ἤλθομεν πλησίον τῆς οἰκουμένης· λοιπὸν. Τότε γὰρ οὐκ οἶδα τί ⁸⁷ βουλευσάμενοι εἰσάγουσιν εἰς κώμην ⁸⁸ καλουμένην **B** Σουκά· εἶτα καὶ τὴν ἐμὴν τοῖς αὐτόθι προαγγέλλουσι πράσιν. Πολλάκις δὲ ⁸⁹ πρὸς ἑαυτοῖς ἐπιστρέψαντες ἀπρακτοὶ, οὐδεὸς πλέον δύο χρυσῶν δοῦναι βεβουλημένου, τέλος ἐξαγαγόντες καὶ πρὸ τῆς κώμης στήσαντες, ὡς εἰώθεισαν, γυμνὸν ἐπιτιθέασιν μου τῷ τραχήλῳ τὸ ξίφος, ἦν μηδεὶς ⁹⁰ ὠνήσαιτο, καρατομήσειν πᾶσιν προλέγοντες εὐθέως. Ἐγὼ δὲ τοὺς πρὸς τὴν ἀγορασίαν παραγενομένους ἰκέτευσον ἄμφω τῷ χεῖρει, δοῦναι ⁹¹ παρακαλῶν ὅσον ἦττον οἱ βάρβαροι, καὶ μὴ μικρολόγους ὀφθῆναι τιμὴν διδόντας αἵματος ἀνθρωπίου, ἀποτίσειν οὐκ εἰς μακρὰν τὴν ⁹² τιμὴν λέγων, καὶ δουλεύσειν τῷ πριαμένῳ, εἰ βουληθεῖη, προθύμῳ δεσπότην ὁμολῶν, καὶ μετὰ τὴν τῆς τιμῆς ἀπόδοσιν, τὸν τὴν ἐμὴν ζωὴν ὠνησάμενον. **C** Οὕτως οὖν μέ τις ἐλεήσας ποτινώμενον καὶ δακρύνοντα ἐπιδιότῳ μόλις. Κάκεῖθεν ἐνεαῦθα, ὡς μαθηταῖς, ἐξῴνηται, ἵνα τὰ πολλὰ συνελὼν φράσω συντόμως. Ὅρῳ γὰρ σε συγκεχυμένον καὶ πλησίον ἦντα δακρύνων, καὶ τὴν χαρὰν μέλλοντα τάραττειν τῷ θρήνῳ. Ταῦτα ἐγὼ μὲν πέπονθα, πάτερ, καὶ παθῶν ἤδη (19) σὺν Θεῷ ἤλευθέρωμαι. Σὺ δὲ τοῦ λοιποῦ δόξαζε τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀπροδοκῆτου καὶ ⁹³ παραδόξου σωτηρίας.

D Ἄλλὰ σὺ μὲν, ἔφην, ὦ τέκνον, μύριους ἂν ἤντησας κινδύνους κατοπαθῶν, καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπέμεινας τῇ προσδοκίᾳ θανάτου, κἂν αὐτῶν ⁹⁴ τῆς πείρας Θεοῦ χάριτι διέφυγας. Ταυτὸν γὰρ ἐστὶν ἐλπίζειν θάνατον ἀληθῶς, καὶ πείρᾳ τοῦτον μαθεῖν. Ἐγὼ λέγειν ⁹⁵ ὅτι καὶ χαλεπώτερον· οὐ γὰρ τσαυτήν ἡ τομὴ, ὅσην

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

⁸⁷ τί κοινή βουλευσ. ⁸⁸ εἰς πόλιν καλοῦμαι. Al. solus σουδαῖτα. καὶ τὴν ἐμὴν. ⁸⁹ πράσιν. οὐδ. οὐδὲν δὲ θρώντες, ἀλλ' ἀπρακτοὶ πολλάκις ἐπανεληθόντες. ⁹⁰ ἦν με μηδεὶς ὠνήσαιτο ἀνελείν πᾶσιν. ⁹¹ χεῖρει προταίνων δοῦναι. ⁹² εἰς μακρὰν καὶ τὴν τιμὴν. ⁹³ προσδοκῆτου ταύτης καί. ⁹⁴ κἂν αὐτὸν τῆς πείρας.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(18) Καὶ πυθόμενοι. Cod. Reg. πιθόμενοι, minus commode. Paulo ante, πολυύμνητα βασιλεῦ πίκσης δυνάμειως. Duo postrema verba tantum erant

in Regio.

(19) Καὶ παθῶν ἤδη, etc. In Tolosano (sanctum erat, καὶ παθῶν ἤλευθέρωμαι.

ἡ πρὸ ταύτης ἐργάζεται προσδοκία ὀδύνην, τῷ μα-
κρῷ (20) φέβῳ παρατείνουσα τὸ τῆς λύπης ἄλγημα,
καὶ παραμένει ἐπὶ πολλὴ ποιούσα ὡς ἀληθῆ τὴν
ἐλπίζομένην ὀδύνην. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θλι-
ψεως ἐκείνης πρὸς τὸν δεσπότην ἤνοιξά μου τὸ στό-
μα, καὶ θούλειαν ἐγκρατείας καὶ τῆς ἄλλης κακοπα-
θείας ἐπιγγεϊλάμην σκληρὰν, εἰ σε μόνον ἀπολάβοιμι
ζῶντα. Καὶ φωνῆς ἕναρ ἤκουσα λεγούσης· Ἐστῆσαι.²⁰
Κύριος τὸ ῥῆμα τὸ ἐξεληθὲν ἐκ τοῦ στόματός σου.
Καὶ δεῖ, τέκνον, μὴ παραβῆναι τὴν ὁμολογίαν, μηδὲ
ψεύσασθαι τὸν ἀποκριταί θεία βεβαίωσαντα τὴν
ὑπόσχεσιν, οὕτω τῆς εὐχῆς λαβούσης πέρας, Χρι-
στούν (21). Κἀγὼ σοι, πάτερ, ἐφη²¹, συναντιλήψομαι
τοῦ πόνου προθύμως, καὶ κοινωνήσω τῆς ὑποσχέ-
σεως, ἐπειδὴ καὶ τῆς χάριτος ἐκοινώνησα, καὶ τὸ
κλεῖτον τῆς εὐεργεσίας ἔκαρπωσάμην. Σὺ μὲν γάρ
πένθος (22), ἐγὼ δὲ κείραν ἔφυγον θανάτου. Ὅπου
γε καὶ τὸ πᾶν εἰς σὴν εἰ ἐγεγόνει χάριν τὸ τοῦ Θεοῦ
δώρημα, ὑπὲρ πατρός²² ἴδει εὐχαριστοῦντα Θεῷ
καὶ τὴν εὐεργεσίαν, καὶ τὴν ἀμοιβὴν οἰκτιρῆσαι,
κἀν τι δεινὸν ὑπὲρ τῆς χάριτος ἐκείνης ἴδει παθεῖν.
Εἰ γὰρ εὐξαμένῳ τῷ Ἰεσθαῖ ὑπὲρ τῆς ἐν πολέμῳ
νίκης ὑπερέστησεν ἡ θυγάτηρ²³ οἰκτεῖν φόνον, καὶ
θῦμα γενέσθαι καὶ ἱερτεῖον κατεδέξατο ὑπὲρ τῆς τοῦ
πατρὸς εὐδοκίμησεως, τίς ἂν εἴην ἐγὼ μὴ ταχὺς ἐκ-
τιστής (23) προστρέχων ὀφειλήματος (24) πατρικοῦ;
καὶ τοῦτο χρέως Θεῷ²⁴ ἀποδίδομαι μέλλων τῷ τὴν
ἐκτίσει ἀμείβεσθαι πάλιν εἰδοί: δευτέρᾳ χάριτι, καὶ
τὸ ἀποδιδόμενον χρέως²⁵ (25) οὐχ ὡς χρέως ἀπολαμ-
βάνοντι, ἀλλὰ δανεζομένῳ τοῦτο, καὶ χρεωστῆν ὁμο-
λογοῦντι τὴν ἐκτίσειν, ἀμοιβὴν τῆς τοῦ ὀφειλέτου
εὐγνωμοσύνης ἄλλην ὡς²⁶ δανείου ποιουμένων τὴν
αὐθις δωρεάν, πάντοτε προδίδοντι τὰς χάριτας, καὶ
πάντοτε χρεωστῆν χειρογραφοῦντι τοὺς δανεζομένους
τὰς εὐεργεσίας, καὶ τὴν δι' ἑλοῦ τούτων ἀπόδοσιν
φιλοτιμίαν λογιζομένῳ, ἵνα καὶ ἄρχῃ χαρίτων ἀεὶ,
καὶ ὡς ὀφειλέτης ἀποδιδῶ²⁷ τὰς χάριτας, διὰ τὸ
δωρητικὸν τῆς φύσεως καὶ φιλότιμον. Ὅθεν συν-
εκτιστὴν ἔχων πρόθυμον, πάτερ, ἄρχου τῆς ἀποδό-
σεως. Πάντως δὲ Θεὸς τὴν δύναμιν εἰδὼς τὴν ἡμε-
τέραν, πρὸς ταύτην ἀπαιτῆσαι τὸ ὄφλημα, καὶ²⁸ οὐ
συκοφαντῆσαι τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως²⁹ μείζονας τῆς
ισχύος εἰσπραττόμενος πόνους.

innox adfuturam mortem ac ejus acerbiteratem præ-
sentis experiri sensu; poteram dicere etiam illud
esse molestius; non enim tantum **120** dolorem
ipse ictus infligit, quantum anxia ejus impendentis
expectatio, quæ malum producit metu, quo uno
solatio tolerabilis fieri molestia queat id illi eri-
piens, brevitatem, dum arcessit cunctantem et fu-
turum repræsentare occupat dolorem. Ego vero illo
ipso tam acerbo, de quo naras, tempore ad Domi-
num aperui os meum religiosamque certorum jeju-
niorum cæteraque asperæ hujusmodi afflictationis
observationem rite suscepturum me promisi Deo,
si te modo voti reus, filii, salvum aliquando atque
incolumem reciperem. Vocemque in somnis audiui
dicentem: Firmabit Dominus verbum quod egres-
sum est de ore tuo. Et nunc oportet, filii, convictum
me hujus religionis a pactis conventisque non re-
silire, neque contra promissam professamque fidem
Christum fallere qui divina responsione promissio-
nem confirmavit, postquam in tanto beneficio tua
repræsentanda salute hujus voti me damnavit. Me
quoque æquum est, ille inquit, o Pater, in partem
admitti laboris istius, omninoque non committam
ut cum ad me **121** multo maxima pars gratiæ
quam isto voto meruisti pervenerit, non eandem
ego partem in persolutione hujus mihi sumam
officii quam in ejus fructu habeo. Nam cum hæc
tua devotio te luctu tantum, me vero etiam crudeli
morte liberaverit; manifestum est eam mihi uti-
liorem fuisse quam tibi. Quanquam ut omnis esset
tibi fructus propius, dignum tamen erat filium in
reddendis Deo gratiis et patris voti rei fide libe-
randa onus ultro subire hujus officii, et privatim
in se suscepere, quamvis molestum esset quidpiam in
hujus persolutione debiti patiendum. Si enim voti
convicto Jephthe relata, pro qua pactus erat, in
bello victoria, non recusavit filia propria morte
servire paternæ religioni; sustinuitque super aras
naclari victima, et paterni promissi fidem sancire
suo sanguine, tanti patris existimationem illa
fecit³⁰. Quid me ignavus nisi ultro appetam, atque
adeo occupem et præripiam persolutionem hujus
debiti mea causa a patre contracti? Præsertim cum
gratiæ nova gratia remunerare solet: et quod re-

²⁰ Judic. xi, 34.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

²⁰ ἔστησαι Κύριος τὸ ῥῆμα· ἔστησαι τὸ ἐξελεῖν Sfort. ἐξεληθὲν Vatic. Altemps. ²¹ πάτερ, ὁ παῖς ἐφη.
²² A verbis ὑπὲρ πατρός ἴδει εὐχαριστοῦντα usque ad ἐκείνης ἴδει ποθεῖν desunt. ²³ τοῦτο χρέος Θεοῦ.
²⁴ χρέος. ²⁵ ἄλλην ὡς δανείου ποιουμένων τὴν αὐθις δωρεάν desunt. ²⁶ ἀποδιδὼ τὰς. ²⁷ καὶ deest οὐ συκο-
φαντῆσαι. ²⁸ τῆς φύσ. ἐπισταμένως οὐ μείζονας τῆς ἰσχύος ἀπαιτῆσαι πόνους.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(20) Τῷ μακρῷ, etc. Hæc verba usque ad τὴν
ἐλπίζομένην ὀδύνην, inclusive aberant ab exemplari
Regio.

(21) Λαβούσης πέρας, Χριστόν. Sensus est
commodus, ut scripsimus et distinguimus. Sero
tamen pulsavit animum suspicio verisimilis scri-
ptum, forsitan a Nilo fuisse (cujus scripturæ non-
nulla vestigia in libris erant) χρηστὸν, ut sit adjun-
ctum nominis πέρας. Nam et collocatio verborum
in nostra lectione nescio quid alienum præfert a

consuetudine Græcorum. Statuat æquus lector ut
volet.

(22) Πένθος. Etiam hoc tam leve monebo fuisse
in regio πάθος, sed Tolosanum manifeste melius.

(23) Ἐκτιστής. Cod. Reg. Ἐκκληρωτής.

(24) Ὀφειλήματος. Reg. ὄφληματος.

(25) Ἀποδιδόμενον χρέως, in cod. Tol. statim
sequebatur ἀπολαμβάνοντι. Nos ex cod. Reg. in-
scripsimus illa verba, οὐχ ὡς χρέως.

praesentatur debitum, 122 non pro debito accipere, sed pro merito gratuito ac beneficio ejus se sponte debitorem fateatur, ut non solvere istud, sed tenerari sit et quatuordecim bonorum celestium nundinationem exercere; Deo ad singulos conatus nostros referendam gratiam, dona non solum in praesens multiplicante, sed plura etiam in futurum pollicente, et ob signatis ad id tabulis ac chirographo subscriptis se nobis obligante, hocque adeo ipsum in lucro ponente, et ad gloriam suam magnificentiae pertinere reputante, si praetextus excogitet bene nobis faciendi; ac non tantum immerentibus prima dona gratiarum liberaliter indulgeat: sed etiam aliquem grati animi sensum ostendentibus, tanquam hoc ipso in aere nostro esset, reddat fide debitoris ea quae nunquam debuit; et novorum semper accumulet copiam bonorum: ex proluxa quadam et ad largiendum effusa liberalitate beneficentissimae naturae. Unde cum ad istam solutionem voti, promptum et paratum habeas me socium, pater, aggredere, age sis quamprimum ad reddendum quod debes. Deus vero qui facultatem omnem nostram, quanta demum sit praecclare novit, omnino ad ejus modulum exiget repetitionem debiti, neque calumniabitur 123 imbecillitatem naturae, ut majores nobis labores imperet quam vires ferant.

Haec ego ejus verba hac excepti comprehensione: A
 Utiqum, fili, venire in rem liceat et capessendo opere praesens studium navare, ut et promissio eum quem decet habeat exitum, et votum approbetur efficax, et merces labores consequatur! Omnis enim operis quod secundum Deum fit finis hic est et terminus, ut acta praemiis consignentur et coronae testimonium reddant certamini. Quando hoc ita comparatum est ut certum argumentum probitatis operum fides ac dignitas mercedis habeatur, et cui bravium attributum sit eum perite utique esse in certamine strenueque versatum praesudicata vulgo sit opinio. Caeterum ejus loci episcopus, vir sanctus et Dei amans, cum nos omni hospitalitate diu benevolentissime fovisset, et ex aegritudine salamitatis praeteritae non mediocriter recreasset, nos ut secum maneremus invitabat, officiosissime pollicens cum omni nos illic tranquillitate quietissimum victuros, si 124 luberet. Idem tamen ut nolle nos vidit, modum posuit officio, ne recordari pretii redimendo puero impensi et herili jure tanquam mancipium retinere velle videretur. Ea gratia arbitrio nostro utrum vellemus permisit, unum hoc tantum amice perseverans blanda tyrannide obtulit, ut nobis recusantibus sacerdotalis officii jugum imponeret. Nos enim onus reputantes tanti ministerii hoc ejus consilio contristati deshebamus, nec ferebamus facile tantam imponi nobis molem officii, quod tam emendatam et sublimem caelestis vitae rationem exigat, qualem vix sancti praestare de se audeant. Illis quippe ipsis quoque grave hoc

Τούτοις κατὰ συνηρέξασθαι τοὺς λόγους καὶ, τούτοις εἰς εἶδος ἐλθεῖν, καὶ ὀρθῶς ἐν πράγμασιν εἶπον, ὡς τέκνον, ἴνα; ἡ ὑπόσχεσις πέρας λάβῃ χρηστὸν (26), καὶ ἡ εὐχὴ γένηται ἐνεργῆς, καὶ μισθὸς ἀκολουθήσῃ τοῖς πόνοις. Τοῦτο γὰρ παντὸς ἔργου κατὰ θεὸν γινομένου τέλος καὶ ὄρος, τὰς πράξεις σφραγισθῆναι ταῖς ἀμοιβαῖς, καὶ μαρτυρῆσαι τοὺς στεφάνους τῷ ἀγῶνι· ἐπιπέδῃ πως ἡ ἀξιοπιστία τῶν μισθῶν ἐλεγχῶς τῆς δοκιμῆς τῶν ἔργων γίνεσθαι πέφυκε, καὶ τὰ ἑπαθλα μαρτύριον τῆς ἀθλήσεως ἀναμφλεκτόν. Ὁ δὲ θεοφιλῆς τῶν αὐτόθι· ἐπίσκοπος θεραπεύσας ἡμᾶς ἐπὶ πολλῷ καὶ ἐκ τῆς προλαβούσης; κακοπαθείας ἀνακτησάμενος οὐ μετρίως, μένειν μὲν παρ' αὐτῷ παρεκέλευε καὶ φιλοφρόνως πᾶσαν ἐπηγγέλλετο ἐν πᾶσιν ἀνάπαυσιν. B
 δὲ ἀν μὴ δόξαι βίαν προσάγειν ὑπονοίᾳ τῆς ὑπὲρ τοῦ παιδὸς δεδομένης τιμῆς, μηδὲ δεσποτικώτερον ἀπαιτεῖν τὴν παραμονὴν, πράττειν ἐπέτραπε πᾶν τὸ δοκοῦν κατὰ γνώμην, ἐν τούτῳ μόνον τυραννήσας ἡμᾶς (27) τὸ ἐπὶ τὸν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τὸν ἱερατικὸν μὴ βουλομένους. Ἡμεῖς μὲν γὰρ τὸ βῆρος λογιζόμενοι τῆς λειτουργίας ἀσχέλλοντες ὠδυρόμεθα, καὶ οὐκ εἰχομεν πρὸς τὸ ἐπιτεθεῖν ἔχθος ἀνεκτῶς (28) ὑπὲρ ἡμᾶς, ὃ καὶ μόλις τοῖς ἁγίοις ἀρμόζει ὅσον εἰς πολιτείαν λόγον. Κάκεινοις γὰρ ἐφάνη βαρὺ, καὶ ἐμολόγησαν καλούμενοι ὑπερβαίνειν αὐτοὺς τὸ ἀξίωμα, καὶ θεῶν ἀντίστοιχον ἐπὶ πολλῷ προβαλλόμενοι τὸ ἀνάξιον, καὶ παρητοῦντο τὴν χειροτονίαν τὸ ἀσθενὲς προσφασίζόμενοι, καὶ τὸ [ἱσ. καίτοι] πλεον τῶν νῦν ἀπάντων ὄντες ἐπιτήδειοι πρὸς τὸ ἔργον, καὶ ἐξ C
 ἀσκήσεως τῶν καλῶν παρήρσιαν ἔχειν (29) ἐν τῇ

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

• ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὃ δὲ θεοφιλῆς τῶν αὐτόθι. • ἡμᾶς ἐν τῷ τὸν ζυγ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(26) *Ἴνα καὶ ἡ ὑπόσχεσις πέρας λάβῃ χρηστὸν.* Quinque hæc postrema verba aberant a Tolosano: et fortasse ex superioribus huic inculcata sunt, ut facile negligi potuerint.

(27) *Ἐν τούτῳ μόνον τυραννήσας ἡμᾶς, etc.* Ita restituumus ex conjectura. Cod. Reg habebat ἐν τούτῳ, Tolosanus vero ἐν τούτῳ.

(28) *Καὶ οὐκ εἰχομεν πρὸς τὸ ἐπιτεθεῖν ἔχθος ἀνεκτῶς, etc.* Cod. Tol. habebat εἰχομεν.

(29) *Παρήρσιαν ἔχειν.* Τὸ ἔχειν aberat a Tol. et in Regio scriptum erat ἔχειν. Addam hic ad extremum

Elogium Theoduli ex Menzies Græcorum 14 Jannarii: Οὗτος ἠπῆρχεν υἱὸς Νεῖλου σοφοῦ τοῦ γεγονότος μὲν ὑπάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καταλιπόντος δὲ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου, καὶ ἀπελθόντος καὶ μονασταῖος ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Τούτων οὖν καὶ ἐτέρων ἑκαὶ διαγόντων, καὶ τὴν ἀσκητικὴν πολιτείαν διανοόντων ἐξαίφνης ἐπιπεσόντων βαρβάρων καὶ ἀρξάμενων κατασφάζειν τοὺς ἁγίους Πατέρας ὃ μὲν Νεῖλος ἠδυνήθη φυγεῖν, ὃ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδουλος ἱερατῆθαι αἰχμάλωτος μετὰ καὶ ἄλλου τινὸς νέου· καὶ δεδέντες ἐτύροντο. Κατασφάξαντες δὲ οἱ

λατρεῖα πρὸς τὸν Δεσπότην μᾶλλον δυνάμενοι. Ἐκεῖ-
νος δὲ πρέπειν ἔλαγε τοῖς πόνοις τὸ γέρας, καὶ τοῖς
καμάτοις τοῦ ἀγῶνος, ὡς ἐνόμιζεν, εἰδίδου μισθὸν τὸ
ἀξίωμα. Ἀπαίρειν οὖν ἐκεῖθεν καὶ πορεύεσθαι βου-
ληθέντες οἴκαδε, ἐφοδιασθέντες πρὸς τὴν ὁδοπορίαν
πολλὴν οὖσαν καὶ μῆκος ἔχουσαν ἱκανόν, φιλοτίμως
ἄγαν, καὶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ συμπορεύεσθαι ἡμῖν
ἐπευξάμενος εἰρήνην τοῦ λοιποῦ βραβεύουσαν, οὕτως
ἀπέλυσεν οὐ κομπάσας ἀπειροκάλως ἐπὶ τῇ δεσπο-
ταίᾳ, ὡς ἴσως τις ἕτερος, αὐθεντίαν τοῦ ἐωνημένου
αὐχῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαν ἀτύχημα ἐπικουφίσας πα-
ρακλήσει πολλῇ, καὶ τὴν δόξαν ἐκκλίνας τοῦ τύφου
ἐπιεικεῖ καὶ μετρίῳ φρονήματι.

certamine, cuius victoribus hoc addere pramii loco sibi placere. Postremo cum discedere illinc et domum reverti decrevissemus idem ille viatico quantum in longam illam viam opus erat liberaliter instructos volis insuper oneratos, cum Dei gratiam nobis itimeris comitem et longum domi, postquam eo pervenissemus, pacis fructum comprecaretur, sic demum officiosissime dimisit. Nihil jus ostentans suum et beneficium redemptionis, neque potestatem in caput pretio emptum sibi acquisitam gloriatus, quod minus humanus forte quispiam alius faceret, imo illam ipsam, quæ videbatur, calamitatem venditionis, consolatione multa levans. Denique sublimitatem gradus ac fortunæ suæ ad omnem æquitatis et modestiæ submittens mediocritatem.

Ἐμοὶ δὲ ὁ λόγος ὧδε πεπαύσθω, ὅπου καὶ ἡ πείρα Β
πέπαιται τῶν δυσχερῶν, ἀρχὴν παρασχούσα, Θεοῦ
χάρτι, μετὰ πολλὴν τλαιπιωρίαν τῆς παιδρωτέρας ἰ
ζωῆς.

Tέλος σὺν Θεῷ.

126 Mihi vero hic desinat oratio ubi malorum experientia cessavit, facultatem præbens ordiendæ post plurimas miserias, Deo aliquando nos juvante lætioris vitæ.

Finis cum Deo.

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

ἰ τῆς ἐν Χριστῷ παιδρω. addit Sfort. ἦς ἀπολαῦσαι καὶ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλον αἰῶνι πάντας ἡμᾶς γένοι-
το δυνάμει, καὶ αγαθότητι τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος τῶν ἀγίων Ἀδδάδων.

PETRI POSSINI NOTÆ.

βάρβαροι ἐβούλοντο σφάξει τοὺς νέους, καὶ θῦσαι τῷ
πρὸ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντι ἄστρω. Καὶ ὁ μὲν εἰς
ἔφυγεν· οἱ δὲ βάρβαροι κοιμηθέντες τοῦ ἡλίου ἀνα-
ταλαντα (scribæ ανατελιαντος) καὶ τοῦ ἄστρου κρυ-
θέντες· οὐκ ἔσφαξαν τὸν Θεόδουλον. Βουλόμενοι δὲ
πωλῆσαι, δύο μόνον χρυσίνους ἐλάβανον· καὶ γυ-
μνώσας τὸ ξίφος ὁ εἰς ἤλαθε σφάξει αὐτόν. Τότε ἠγό-
ρασεν αὐτόν ὁ ἐπίσκοπος (contra tamen testatur
ipse Theodulus, supra qui bis se venditum ait, et
secundum emptorem episcopum fuisse) καὶ ἀπέλυσε.
Καὶ καλῶς βιώσας ἐκοιμήθη. Hæc Latine sic reddo:
*Fuit hic filius Nili sapientis, qui Constantinopoli
præfectus fuerat, deinde spreta mundi gloria seces-
sit, et monasticam vitam in monte Sina professus*

*est cum filio. His igitur et aliis illic degentibus re-
pente cum irruissent Barbari, et cædere sanctos Pa-
tres inciperent, Nilius quidem ipse fugere potuit. Fi-
lius vero ejus Theodulus captus est cum alio quodam
juvene, et vineti trahebantur. Cum autem tetendissent
Barbari, mactare juvenes volebant, et facere astro
solem in ortu præcedenti. Interea duorum unus fu-
git. Barbari in multam diem sopiti ut viderunt or-
tum solem, et luciferum jam occultatum, non ma-
ctarunt Theodulum. Consilio vero captovendendi ejus,
cum duo tantum aurei offerrentur; quidam eorum
stricto gladio eum ibat interfectum; tunc redemit
illum episcopus, et liberavit. Inde cum præclure et
religiose vixisset obdormivit. Hæc Menologium.*

127 LECTORI.

*Sequens etiam opusculum sancti Nili, in quo viri sanctissimi, hactenus ignoti, vitam describit et virtutes
mirabiles commendat, debes, Lector, curæ ac diligentiæ illustrissimi domini Caroli de Montchal archiepiscopi
Tolosani, cujus schedas erudita ejusdem ipsius manu, sed ex omnium depravatissimo, ut apparet, exemplari
fideliter descriptas, unicum habuimus editionis fundum. Vere dicam: nihil sincerum, nihil erat integrum,
ut divinandum prius quam interpretandum fuerit, et opus scribendum pene de novo potius quam describen-
dum. Quod monendum hic duzimus: propterea quod, quæ mihi, si offendi uspiam, errandi causæ fuerunt,
eædem tibi esse debent ignoscendi, aut castigandi certe clementius.*

128 ΤΟΥ ἘΝ ΑΓΙΟΙΣ (50) ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΗΛΟΥ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ¹(51) ΕΙΣ ΑΛΒΙΑΝΟΝ ΛΟΓΟΣ²

SANCTI PATRIS NOSTRI NILI

SENIORIS

IN ALBIANUM ORATIO.

Metalla quidem eorum, qui pretiosi dicuntur, A lapidum, et auriferas venas, inquirant licet, exquisitoris cultus studiosi homines; ac tum demum sibi placeant, seque circumspiciant magnifice, cum

Μέταλλα μὲν τῶν λεγομένων πολυτίμων λίθων, καὶ χρυσίτιδας φλέβας, ἀναζητεῖτωσαν οἱ φιλόκοσμοι, καὶ τερπέσθωσαν ἀναδρυνόμενοι ταύταις ταῖς ὕλαις, λίχρον τι καὶ ἡδύ (32) τῇ ὕφει ταῖς διαφόροις ἐπαυγα-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹ Deest πρεσβυτέρου. ² εἰς Ἀλβιανὸν μοναχὸν ἐρημίτην. ³ ἀναζητεῖτωσαν οἱ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(30) Τοῦ Ἐν ἁγίοις, etc. In schedis illustrissimi archiepiscopi Tolosani erat tantum, τοῦ ἁγίου Νήλου λόγος εἰς Ἀλβιανόν. Quæ nos ad usitatum Græcorum morem restitimus. Esse porro γνήσιον hunc fetum sancti Nili, si taceret titulus, stylus clamaret, et gemina multa loca quæ characteres non dubios germanitatis habent. Neque tamen, quod nitere, aut Nicephorus, aut Photius, aut omnino alius, quod sciam, quispiam veterum recentiumve qui indices operum sancti Nili descriperit, orationis hujus meminit. Quod addam ad superioris quoque operis titulum pertinet. Dicitur hic Nilus, Senior, ad differentiam alterius ejus nominis viri sanctissimi, qui in Italia floruit circa annum Christi 1100, professione, studio, virtutibus rebusque gestis, non solo nomine, prioris Nili æmulus. Unde merito cum perpetua comparatione ad seniozem hunc nostrum, ille Nilus Junior appellatus est. Cujus lectu dignissimam historiam antiquitus scriptam Latinitate nuper et luce donavit illustrissimus D. Joannes Caryophyllus archiepiscopus Iconiensis.

(31) Εἰς Ἀλβιανόν. Fuit hic solitarius, et paucis notus; ac præterea parum admodum cum rebus hominum contrahens commercii: unde nihil mirum si exigua et rara exstet in antiquitatis monumentis hujus nominis et hominis memoria: qui illud, ut testatur hic ipse noster Nilus, unice curavit ut vivens lateret. Arbitror tamen reperisse me aliquam hujus viri mentionem in Heraclidis *Paradiso*, quo in libro eo capite quo de Joanne abbate, illo qui Theodosii Senioris tempore prophetiæ dono clarus fuit, narrationem habet; testatur auctor se in Nitriæ solitudine socios habuisse Evagrium, Ammonium et Albinum. Idem hic alibi Albanus dicitur, ejusdem libri cap. 16, ubi ad marginem notatur, eum qui aliis Albanus dicitur, Albinum a Palladio vocari. Sed eos Nilus noster conciliat, cum Albianum appellat. Hæc suspicio nostra est, credo non improbabilis: nam tempus mirifice con-

venit. Si enim hic Albianus Joannis abbatis et Theodosii Senioris tempore floruit, ut nostra conjectura vult, potuit utique Nilus, quem sub Theodosio Juniore et Marciano floruisse certum est, ejus in recenti memoria res gestas habere cognitatas, easque describere. Quid locus? quam congruit? Testatur infra Nilus noster vixisse Albianum suum in solitudine Nitriæ, quod idem de Albino Albanove suo Palladius et Heraclides tradunt. Hæc habebamus: quæ si cui displicent afferat meliora credituris.

(32) Λίχρον τι καὶ ἡδύ. Metaphora a gustatu ad visum. Neque enim τὸ λίχρον activum solum est, ut voracem et gulosum sonet; sed etiam passivum, ut ea quæ gustatum irritant, et salivam movent, significet; unde τὸ λίχρον Gregorio Nazianzeno, *cupedia*, transfertur ad voluptates aliorum sensuum, imo et animorum. Lucianus *De scrib. historia*, delicias orationis et ornamenta exquisitiora *λίχνοισιν* vocat. Huc etiam pertinere potest adagium *λίχνοτέρα τῶν πορφυρῶν*. Tametsi enim id active sumi possit, referrique ad purpuram piscem voracissimum, tamen etiam passive accipi de suavitate coloris purpuræ Erasmus observat, ut, quod ille color pleno quodam flore et vivaci splendore visum pascit, *λίχρος* dicatur, hoc est. *pellax*. Quo eodem sensu Latine delicatum dictum puto. Martialis:

Et te purpura delicata velet.

Neque absimile videtur schema quo iidem Latini colores quosdam saturos vocant. Virgilius 4 Georg.

hyali saturo fucata colore.

Ita porro usurpari hoc loco vocem *λίχρον* demonstrat locus geminus ejusdem hujus Nili narratione tertia: ἡ μορφή τοῦ παιδὸς ἔχουσα λίχρον τι καὶ ἐπαγωγόν. Hæc diligentius a me dicta sunt, quia viri docti, cum hoc non cogitarent, corrigendum hunc locum putabant; et alii *λίχρον* τινὰ ἡδύ; alii *συγγόν* τι; καὶ ἡδύ reponendum censebant, quod minime necesse est.

ζούσαις τῶν χρωμάτων μορφαῖς. Βίους δὲ ἀγίαν ἀνδρῶν, καὶ ἀρετὰς ἀνθρώπων κεχωρισμένων τοῦ κόσμου, καὶ λαθεῖν σπουδάζοντων, ἐφ' οἷς κατορθοῦσι κίλοϋς, ἀνιχνεύεωσαν οἱ φιλόθεοι, πρὸς μίμησιν τῆς αὐτῶν ἀγωγῆς. Καὶ γὰρ ἀποπον ἀληθῶς καὶ λίαν ἀνόητον ἐκείνων μὲν τῶν τοσαύτην τοῖς ἀνθρώποις ἐργαζομένων βλάβην, ὅσην οὐκ ἂν τις βραδίως τῷ λόγῳ δηλώσειεν, πολλήν τινα ἔχειν πρόνοιαν καὶ σπουδῆν, ὡς ἂν αἱ φυσικαὶ τούτοις προσεπικοσμούμεναι εὐμορφίαι δέλεαρ ἡθονῆς γίνωνται τοῖς ἀκολάστοις, τῷ περιήπτῳ κόσμῳ ἐρεθιζομένοις τὰ πάθη πρὸς τὸ μανικώτερον τῶν δὲ δυναμένων κοσμησαὶ ψυχῆν, καὶ τὸ πλημμυλὲς διορθῶσθαι τοῦ βίου, τοσαύτην πάλιν βραθυμίαν καὶ ἀμέλειαν, ὡς καταφρονεῖν τῶν σπουδαίων, ὡς ἔδει τῶν ἀδιαφόρων, ἢ μᾶλλον τῶν ἀλεθρίων. Τί γὰρ λίθοι, καὶ χρυσοί, καὶ ἡ πρὸς βλακείαν ἄλλη χρησιμεύουσα ὕλη τὸν ἀνθρώπινον ὠφέλιγε βίον; Τί δὲ οὐκ ἐβλάψεν, καὶ ἠδίκησεν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις πάντων αἰτία γενόμενα κακῶν; Διὰ ταῦτα πλεονεξίαι, ἀρπαγαί, τυραννίδες, ληστεῖαι, φόνοι· διὰ ταῦτα λεηλασίαι, καὶ πορθήσεις, βαρβαρικοὶ καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι, ἀνεπιτιθεμένων ἄλλων ἄλλοις ἐπιθυμίᾳ χρημάτων, οὐδὲν οὔτε παθεῖν, οὔτε διαδραῖσαι παραιτούμενων ἕως ἂν ὁ σκοπὸς ὀπωσοῦν ἢ οἰκεῖν, ἢ τῶν ἐναντίων ἀνυποῆν φόνοι. Πολλάκις γὰρ μετὰ τοῦ μηδὲν ἀφελῆσθαι τῶν κεκτημένων, οἱ ἐπιτιθέμενοι δυνήθηται, καὶ αὐτοὶ προσαπώλοντο τῇ ψυχῇ^α, θανόντες ἐλευκῶς, ἀμφιβόλου κέρους ἐλπιδὶ ὀκτιστον ὑπομειναντες τελευτήν, καὶ φθάσαντες παθεῖν ὅπερ εἰς τοὺς ἐναντίους εἶχον αὐτοὶ θραῖσαι σπουδῆν. Ἀχοὴ δὲ τῶν ἐν βεδιχωτότων, καὶ μάθησις τῶν πεπραγμένων αὐτοῖς ἀγαθῶν ἔργων μεγάλα τοὺς πολυπραγμονήσαντας οὐνήσει· λύχνος τῶν λανθανόντων γινόμενα πρὸς τὸ καὶ γίνονται καὶ πράξει τὸ τέως ἀγνοηθῆν, ἕως τότε ὠφέλιμον.

vitam etiam ipsi profuderant, exitu miserabili, incerti lucri spe luctuosissimam tolerantis mortem, atque eam ipsam, quam in adversarios machinabantur, perniciem suscipere in seipsos occupantes. Auditio vero earum rerum quas præclare sancti viri gesserunt, dum viverent, et diligentia cognoscendi **131** præclara illorum opera, multum iis quos ea meditatio exercuerit, prodest; lampas enim illa velut quædam est, cujus usi lumine, et agnoscant et faciant ea, quæ, licet utilia, tamen ignoraverant calenus.

Οἱ μὲν γὰρ πάντως ζηλώσουσι τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, πόθον εὐθὺς λαβόντες αὐτῆς φυσικῆ τινὶ ὀρμῇ τῆς ψυχῆς τῷ καλῷ προτιθεμένης. Οἱ δὲ θαυμάσουσι ταύτην, κἂν τὴν μίμησιν κωλύει τις συνήθεια πονηρὰ· ταλανίζοντες ἑαυτούς, καὶ τέως εἰδότες ὡς ἀπολείπονται τῷ καλῷ· ὅπερ οὐ μικρὸν εἰς ὠφέλειαν λόγον, αἰσθησὶν ἔχειν τῶν ἐν οἷς εἰσὶν κακῶν, καὶ μὴ ἀπατᾶσθαι σεμνυνομένους ὡς ἀστείοις τοῖς λίαν αἰσχροῖς· καθάπερ τινὲς τῶν ἀπληγητότων, οὐκ ἔτι τῇ ἀμαρτίᾳ νυττόμενοι, ἀδεῶς τὸ τραχὺ ταύτης καὶ δύσβατον δευόουσιν, καὶ πετωρωμένοι τὸ συνεδῶς ὡς οἱ τετυλωμένοι^β ποδὶ ἀκάνθαις ἐπιβαίνοντες καὶ σκόλῳ, καὶ οὐδὲν πάσχοντες ὡς ἐπασχον πρὶν ἐνεθισθῶσιν τῇ σκληραγωγίᾳ, τρυφερῶ ὄντι καὶ ἀκαλῶ τῷ ἵχνει, καὶ τῆς τυχοῦσης εὐθελως· ἀισθανόμενοι

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANSIS.
^α ὑπαυαζούσαις τῶν. ^β τῇ μάχῃ θανόντες. ^γ αἰσχροῖς τῶν ἀπληγητότων. ^δ τετυλωμένῳ ποδὶ· τυχίῳ.

A ex tot illis variarum vestium et ornamentorum coloribus **129** splendor emicans quidam intentium oculos gratæ suavitatis illecebra delinierit. Vitas vero sanctorum virorum, et virtutes eorum qui a mundo recesserunt sua recte facta occullandi studio, investigent Dei amantes homines, quo illorum institutum imitentur. Absurdum quippe sane insanumque fuerit, earum quidem rerum quarum tanta existit in humanum genus importata detrimenta, quanta nemo facile dicendo assequatur, multam gerere sollicitudinem; et studium in eo ponere, ut ex quas natura corporibus indidit formæ, illis excultæ et fucatæ, fiant voluptatis illecebræ potulantibus; quorum cupiditates ornatus exquisitis fulgore, ad furorem usque profrantur. Eorum autem, quorum ad exornandam animam species valet, et ad immodestiam vitæ componendam, tantam e contrario præ se ferre negligentiam, et incuriam, ut perinde contemnamus res honestas, atque illas si essent indifferentes, vel perniciosæ potius, contemnere deberemus. Quid enim lapilli, quid aurum, quid **130** illa omnia alia, vel ad ostentationem vel ad mollitiem comparata impellex hominum vitæ boni attulit? Quid vero incommodi atque injuriæ non intulit? cum hæc omnibus mortalibus malorum causæ omnium exstiterint. Hinc cupiditates, rapinæ, tyrannides, atrocina, cædes. Indidem direptiones, vastationesque, bella quoque tum barbarica, tum civilia; aliis in alios, instigante divitiarum aviditate, grassantibus; ac nihil quidquam neque pati, neque agere recusantibus, quoad scopus ipsis destinatus, quomodocunque vel propria, vel adversantium cæde occurreret. Sæpe enim dum pugnant ne sibi quidquam extorqueri, eorum quæ possident, a violentis grassatoribus possit.

Quidam enim omnino æmulabuntur eorum virtutem; desiderium illius, ex commemoratione concipientes, anima repente naturali sese impetu ad honestum incitante. Alii vero mirabuntur saltem illam, quamvis imitationem consuetudo quædam intervertat prava: hoc inde consequentes, ut suam ipsorum fateantur miseriam, intelligantque adeo quantum a recto absint; ac, quod ad profectus rationem haud parum est, sensum aliquem eorum malorum concipiant in quibus jacent; neque jam decipiatur iis sese commendantes tanquam honestis, quæ revera sunt turpissima, ut quidam solent quorum ad conscientiam morsum obduruit obstinatio, neque jam ullo peccati quod admittunt aculeo punguntur amplius; at securi per illius asperes et

difficiles calles, ac inoffensi gradiuntur. Quippe A quorum tam occuluit conscientia, 132 quam eorum pes qui per spinas et aculeos incedentes, nihil jam patiuntur eorum quæ pati solebant, antequam se ad istam duritiem consuetudine corroborassent, molli adhuc teneroque plantarum solo ad cujus offensionis sensum et incommodi, facili. Nihil est enim neque tam laboriosum, neque tam molestum corpori, neque tam perniciosum animæ, quod non tempore tandem et assuetudine, leve ac tolerandum evadat, non jam amplius imprimens sensum molestæ, sicut quando recens erat, cum et labore corpus, et dolore animum affligebat, donec habitus in utroque exstitit, qui quod olim difficile ingratumque videbatur, suave etiam efficiat. Postquam igitur in confesso est honestum esse non taceri sancto- B rum recte facta, et non occultari ea quæ prodita multum in commune prosint, (quod et hominum vitam ad angelicam perfectionem informant, ter- ramque adeo in cœlum commutent, ea inducenda in mores ratione cœlestis institutionis, quæ a com- mercio 133 curarum et contagione sordium se- creta omnium et immunis sit: unum in id intentis singulis quo potissimum modo bene mereri de aliis possint, nemine non ita comparato, quidvis ut pati potius quam inferre injuriam alteri velit: quod hoc sibi quisque persuaserit vanam hanc esse et futilem omnem copiam quæ hic hæret; teneantur vero ardenti omnes desiderio eorum bonorum quæ ad futuram usque vitam nos assectantur hinc mi- grantes: et nobiscum simul illo translata longe C nobis illic sunt utilissima. Age hunc qui hactenus multos latuit, quando et omnes latere semper stu- dit, tanquam binnulus in Nitriæ solitudinem immersus offensiones scilicet reformidans vitæ quas sciret, tanquam fulmina desuper ex æthere ruentia, vel etiam gravius affligere non intentam in sui custodiam animam, neque casus ejusmodi declinantem. Hunc, inquam, beatum virum in medium producentes ostendamus omnibus, ne illis qui sunt idonei ad utilitatem ex ejus exemplo percipiendam diutius ignota ea sint quæcunque occultare hominibus 134 homo verecundus et modestus omni stu- dio conatus est, non ille quidem quod invideret aliis imitationem sui, aut gloriari vellet solus possessione virtutum, sed quod ostentationem ut insidiatricem fugeret, quæ vel tum etiam nocere po- test, cum in aliorum utilitatem videtur suscipi.

Natus hic in Galatia, nutritus Ancyrae est. Sic autem florem ætatis ad omnem castimonie rationem exegit, quamvis ob eximium formæ decus multa- rum importunitis cupiditatis interpelleretur, ut ejus pudor et gravitas admirationi illis ipsis esset: qua ipsa virginali verecundia, potius quam oris D venustate, in flagrantius illos desiderium accende-

βλάσθης. Οὐδὲν γὰρ ἐστὶν οὐ τῶν ἐπιπόνων τῷ σώματι, οὐ τῶν ἐπιπλαθῶν τῇ ψυχῇ, ὃ μὴ γίνεται χρόνῳ καὶ συνηθείᾳ κοῦφον καὶ ἀνεκτόν, οὐκ ἔτι ποιοῦν ἀισθη- σιν δυσχερέας ὡς ἐπολεῖ ποτὶ ἀθηθεὶς ὄν, καὶ πληττον καμάτῳ μὲν τὸ σῶμα, λύπη δὲ τὸ συνειδὸς, ἕως ἕξιν ἀμφοτέροις γένηται ἡδὺ ποιοῦσα τὸ πάλαι φανέν χα- λεπὸν καὶ δυσάρεστον. Ἐπεὶ οὖν εὐ ἔχειν ὠμολόγη- ται μὴ σιωπᾶσθαι τὰ τῶν σπουδαίων κατορθώματα, καὶ μὴ κρύπτεσθαι ταῦτα ἄπερ φανερωθέντα πολὺ ποιεῖ κέρδος τῷ βίῳ, ἀγγελικὴν διδάσκοντα πολι- τείαν, καὶ οὐρανὸν ποιοῦντα τὴν γῆν τῷ καθαρῷ καὶ ἀμερίμῳ τῆς διαγωγῆς, πάντων εὐεργετῆν σπουδα- ζόντων ἀλλήλους, καὶ οὐδενὸς ἀδικεῖν ἀνεχομένου οὐδένα, διὰ τὸ πεπεισθαι λοιπὸν ματαίαν μὲν πᾶσαν ὕλην τὴν μένουσαν ἐνθάδε· ἔχειν δὲ τὴν ὄρεξιν ἐκεί- νων σπουδαίων τῶν πρὸς τὸ μέλλον συμμερισταμέ- νων, καὶ πρὸς πολὺ χρησιμεύοντων ἐκεῖ· φέρε τὸν μέχρι νῦν λανθάνοντα * πολλοὺς, ἐπειδὴ καὶ λαθεῖν ἅπαντας σπουδῆν ἔσχευ ἀεὶ, καθάπερ πρὸξ ¹⁰ τῇ τῆς Νιτρίας ἐγκαταδύς ἐρημίᾳ (33), δεδοικώς τὰς ἐπη- ρείας τοῦ βίου καθάπερ αἰθερίου ἀνωθεν πίπτοντας σκηπτούς, καὶ πλείον τούτων ἀδικούντας τὴν οὐ φυ- λασσομένην καὶ ἐκκλίνουσαν τὰς τοιαύτας συντυχίας ψυχῆν, παραγαγόντες εἰς μέσον μακάριον ἄνδρα γνώ- ριμον καταστήσομεν· ἵνα μὴ λάθῃ τοὺς πρὸς τὸ ὠφε- λεῖσθαι ἐπιτηδεύουσας, ὅσα εὐλαθῆς ὢν αὐτὸς κρύψαι τοὺς ἀνθρώπους ἐσπούδασεν, οὐ φθόνῳ τινι τῆς μι- μήσεως, οὐδὲ μόνος θέλων ἐναδρύνεσθαι τῇ κτήσει τῶν καλῶν, φεύγων δὲ τὸ ἐπιδεικτικὸν ὡς ἐπίβουλον,

καὶ εἰς ὄνησιν ἀδικῆσαι δυνάμενον.

Οὗτος τῆς Γαλατῶν γῆς βλάστημα γέγονεν, καὶ θρέμμα Ἀγκύρας τῆς πόλεως. Οὕτως δὲ τὴν νέαν ἡλικίαν πρὸς σωφροσύνην ἐκυβέρνησεν, καίτοι ὄχλου- σας δι' εὐμορφίαν πολλὰς ἐσχηκώς, ὡς τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς σμυνότητος θαυμάζεσθαι παρ' αὐτῶν, καὶ ταύτῃ μάλλον πρὸς πλείονα πόθον αὐτάς, ἢ τῷ κά- λει τῆς ὄψεως, ἐκκαίων, ὑπερορωμένας, καὶ οὐδὲ

VARLE LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

* λαθόντα πολλούς. ¹⁰ πτώξ.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(33) Καθάπερ πρὸξ τῇ τῆς Νιτρίας ἐγκαταδύς ἐρημίᾳ. Reliqueram aliquando lacunam post τὸ, καθάπερ, sed tandem ex nonnullis vestigiis deformatissimorum apicum conjecturam expedivi ad scribendum πρὸξ. Est enim usitata locutio scri- ptoribus Ecclesiasticis ut solitarios, qui urbes et frequentiam fugiunt binnulis comparent, ex Cantio- rum II. De solitudine Nitriæ sic habetur lib. II De vitis Patrum, cap. 21: Venimus autem et ad Nitriæ

famosissimum in omnibus Ægypti monasteriis locum: qui quadraginta fere millibus abest ab Alexandria, ex nomine vici adjacentis in quo Nitrum colligitur, Nitriæ vocabulum trahens. Et mox: In hoc igitur loco quinquaginta fere, aut non multo minus cernuntur vicina sibi et sub uno posita patre taberna- cula, in quibus aliqui plures simul, alique pauci, non- nulli etiam singulares habitant, etc.

λόγου προσηνοῦς ἀξιουμένας ποτέ. Οὐτ' αὐτὸ δὲ ¹¹ μὴ
 φρεθίζομενον σωφρονεῖν, καὶ μυρίων κινούντων τὸ
 τάθος τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν, ἐπεὶ μὴδὲ χειμαζομένην
 αὖν κυβερνήσαι σωτηρίως μὴ θορυβηθέντα τῇ ζάλῃ,
 καὶ ἐν λιμένι ἐπὶ τῆς πρύμνης καθεζόμενον ἔχεσθαι
 τῶν πηδαλιῶν. Τὸ μὲν γὰρ ἔστιν τῆς τέχνης ἐν δέοντι
 καιρῷ παρασχεῖν τὰ τεκμήρια· τὸ δὲ μὴ παρουσίας
 ἀνάγκης σχῆμα ἐπιδεικνύσθαι ἀμφίβολον εἰ τῇ πείρᾳ
 κεκόσμηται, ἀλλὰ μὴ τῇ ἀπειρίᾳ ἀπατᾷ τοὺς ὁρῶν-
 τας, ἀμύητος ὢν, ὡς τὴν ἐπιστήμην κεκτημένος.
 Ὅθεν καὶ νέον ὄντα αὐτὸν ἔτι, καὶ οὐπω πρὸς ἐκ-
 κλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν ἐπιτεθείον, ἐμχανήσαντο
 θηρᾶσαι τέχνη πολλῇ, ζημίαν ἠγούμενοι εἰ μὴ καλ-
 λωπίζοιτο ¹² τὸ κοινὸν τῆς ἱερωσύνης τῷ οἰκίῳ καλῷ,
 καθάπερ κόρη ἐν ὀφθαλμῷ, καὶ ὀφθαλμὸς προσώπῳ
 ἔμπροσθεν τῷ παντὶ σώματι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ
 ἐξάρχοντος τάγματος· λάμπων τῷ βίῳ καὶ πολλοῖς
 καὶ πᾶσιν ὑπόδειγμα πρὸς ὠφέλειαν γινόμενος, ἐν
 νέῳ καὶ ἀκμάζοντι σώματι πρεσβυτικὴν καὶ κατ-
 εσταλμένην κατάστασιν ἐπιδεικνύμενος. Καὶ οἱ μὲν
 ἐθιάσαντο πλείους ὄντας, ὡς ἐδόκουν, τὸν ἕνα, καὶ τὸ
 τῆς ἱερωσύνης δικαιοσύνης (34) ἐπεκέρυξαν ἀξίω-
 μα. Ὁ δὲ οὐκ ἐθιάσθη, οὐδὲ πρᾶξαι τι δυσωπηθεὶς
 τοὺς ὑπερέχοντας ἠνέσχετο παρὰ γνώμην, μέγα τὸ
 πρᾶγμα, καὶ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν, ὡς ἦν ἀληθῶς, ἠγγ-
 σάμενος. Φεύγει δὲ τοὺς πολιτικούς θορύβους, καὶ
 τὴν ἐκκλησιαστικὴν προσεδρίαν, τὸ βάρος περιστατά-
 μενος τοῦ ἐπιτεθέντος ζυγοῦ. Καὶ σπουδῆν μὲν εἶχεν
 εὐθύς καταλαθεῖν τὴν ἔρημον, ἐκράτησεν δὲ τῆς ὀρ-
 μῆς (35) λογισμῷ δικαίῳ, προγουμασθῆναι βέλτιον
 κρίνας τοὺς πρώτους ἀθλοὺς παρὰ τοῖς ὑψηλῆταις
 καὶ ἀλείπταις τῶν ἀρετῆς ἀρχομένων, ἢ
 ἀπαιδοτριβητος εὐθύς προελθεῖν τοῖς τῶν τελειοτέρων
 ἀγωνισμάτων διδασκάλους, καὶ κάματον τούτοις παρ-
 ἔχειν ἀναγκαζομένους τὰ παιδίων παραδιδόναι, ἀντὶ
 τῶν παραδιδόμενων ἡνδράσι, καὶ καταθῆναι τῆς οἰ-
 κείας ἕξως πρὸς τὴν οὐ καθήκουσαν ἐν λόγοις καὶ
 ἔργοις παιδικὴν ἀσκησιν καὶ νηπιῶς ἀρμόζουσαν.

natu reverentia, ut præter animi sui sententiam aliquid admittere sustineret: magnam eam rem,
 et, sicut vere erat, illius ætatis captu majorem reputans. Fugit autem et tumultum negotiorum
 civilium, et sollicitudinem ecclesiasticæ præfecturæ, onus devitans impositi justi. Ac jam tum quidem
 in eremum studio ac cupiditate ferebatur: cæterum illum impetum in potestate habuit, salubri
 consilio statuens longe esse melius apud aliquos velut pædagogos et aliptas, qui rudium exercita-
 mentis præfecti sunt, prima virtutis certamina meditari: quam nulla prævia subactum palæstra,
 137 sic repente novum perfectioris disciplinæ se inagistris obtudere, gravem illis luturum quod
 senes instituendis viris pridem assuetos, cogeret ad puerilis institutionis prima elementa retractanda
 tradendaque relabi rursus, et descendere ex illa severitate vitæ ad quam consuetudine jam obdu-
 ruerunt, ad puerilem quamdam, et minus consentaneam viris talibus, ac potius ad ætatis infirmioris
 lenitatem, accommodatam in verbis et operibus exercitationem.

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹¹ οὐ ταυτὸν δέ. ¹² μὴ καλλωπίζοι.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(34) Ἱερωσύνης δικαιοσύνης. Videtur esse cor-
 ruptus locus: ego tamen conatus sum qualemcum-
 que sensum excerpere.

(35) Ἐκράτησεν τῆς ὀρμῆς. Erat in MS. τῆς
 ὀρμῆς, ita scriptum sine accentu. Ex quo nos

A hat, quas obstinasset animum despiciere, ac ne
 commodo quidem ullo sermone dignari. Neque
 vero ejusdem laudis est castimoniam colere a ne-
 mine in contrarium provocatum; atque idem illud
 facere sexcentis hinc inde admotis illecebris cupi-
 ditatem titillantibus, quando neque ejusdem est
 consilii tempestate jactatam navim salubri provi-
 dentia prohibere naufragio nihil perturbatum 135
 procella gubernatorem, ac ludibundum subductæ
 jam in portum navis sedentem ad puppim clavum
 contractare. Nam illud quidem est in periculoso et
 gravi tempore artis experimentum præbere: hoc
 autem nulla instante necessitate speciem ostentare
 periti gubernatoris, quæ dubium intuentibus reli-
 quit: an ornatus re ipsa sit illa peritia; annon o
 B contrario potius id agat, ut Imperitiam simulatione
 professionis celans, spectatores pro experienti et
 consulto possit fallere: cætera omnino expers
 omnis ejus facultatis. Ilac de causa illum adhuc
 adolescentulum, neque adhuc per ætatem ad eccle-
 siasticum ministerium idoneum, multis modis irre-
 tire conati sunt, cum pro damno id ducerent, si
 commune nomen ecclesiasticæ professionis tanto
 illo ornamento, præsertim apud se nato sibi quo
 domestico se non insigniret; futurum enim illum,
 si semel esset in ecclesiastici ordinis corpus trans-
 criptus, velut pupillam in oculo, aut oculum in
 facie: quippe qui gravitate splenderet vitæ, ac vel
 sapientibus vel multitudini exemplar 136 utlissi-
 mum se præberet, senilem jam tum et exactam ad
 C omnis severitatem modestiæ constantiam in juve-
 nilli et florenti corpore repræsentans. Et illi quidem
 quod plures in unum incumbere, facile quo im-
 pellebant tracturi utique juveniculum sibi vide-
 bantur, cum dignitatem sacerdotii quo sacrificium
 justitiæ offertur, immensis laudibus in cælum
 tollerent, Ille vero vinci non potuit, neque ita se
 efferri passus est, inepta quadam adversus majores

ὀρμῆς fecimus, potuimus etiam ὀρμῆς rescribere pro-
 prius ad vestigia primæ scripturæ. Nam ὀρμῆ qu-
 que appetitum, impetum, cupiditatem sonat, dicta
 quasi ὀρμῆ ab ὀρέγω, ut viri docti monue-
 runt.

Cum igitur se ad illos contulisset, qui apud A nos non longe a civitate religiosam in monte meditantur vitam, quibus præerat beatus Leontius tunc presbyter : deinde factus etiam episcopus, vir utriusque vitæ, activæ, inquam, et contemplativæ laude illustris, illis adeo ipsis qui in desertis agebant perfectior : sed qui sciret etiam infirmorum infantiam perpeti, in tironum ingeniis pertractandis tritus ; quod haberet inter eos quibus præerat, aliquot semper ejusmodi provecioribus, admistos. Hic 138 noster majores, quam pro tempore quo ibi fuit, progressus cum fecisset, multosque post se reliquisset, majori festinatione corripiens iter quam illa ipsa quam arripuerat admoneret occasio, opus asceticæ professionis illinc in Jerusalemorum regionem transfert, tum studio cognoscendi loca in quibus et mirabilia perfecit opera, et vitam egit, et mortem deinde oppetiit Dominus Jesus ; tum etiam cupiditate proficiendi ex conspectu et congressu sanctorum, qui perfectiorem illic vitam profitebantur ; quorum ex usu cum profecisset, ne dicam cum eos brevi tempore antecessisset, in eam quam supra commemoravi solitudinem strenue confugit, et sacri

Προσελθὼν οὖν τοῖς παρ' ἡμῖν πρὸ τοῦ ἁγίου ἀσκουμένοις ἐν τῇ θρεῖ (ὧν ἦρχεν ὁ μακάριος Λεόντιος (36), τὸ τηρικαῦτα μὲν πρῶτος ὢν, ὕστερον δὲ γενόμενος ἐπὶ ἐπίσκοπος· ἀνὴρ καὶ πράξει καὶ γνώσει κεκοσμημένος, καὶ τῶν ἐν ἐρήμοις ἀσκουμένων τελειότερος, ἀλλ' εἰδὼς καὶ τῶν νηπιαζόντων ἀνέχεσθαι, καὶ τοῖς ἐπι τῆς πρακτικῆς ἀρχομένοις συναϊσισμένος, διὰ τὸ ἔχειν ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὸν μετὰ τῶν προκεκοφῶτων ἀναμειγμένους ἀεὶ καὶ τοιοῦτους), καὶ προκόψας τοῦ χρόνου ταχύτερον, καὶ πολλοὺς παρελθὼν, καὶ ἀνύσας πλέον ἤπερ ὁ καιρὸς ἀνύειν παρεῖχεν, ἔργον ἀσκήσεως ἐπι τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀπαίρει καὶ μετανίσταται χώραν, καὶ Ἰσορίας τῶν αὐτῶν τόπων, ἐν οἷς ἐθαυματούργησεν, καὶ διήγαγεν, καὶ ἔπαθεν ὕστερον ὁ Κύριος Ἰησοῦς, καὶ ὠφελείας τῆ βίβει τῶν ἐκείσε ἀσκουμένων ἀνδρῶν. Καὶ τοῦτοις ὠφελῆθεις, ἵνα μὴ εἴπω παρελθὼν ἐν ὀλίγῳ, τὴν εἰρημένην καταλαμβάνει ἐρημον, σπουδαίως καὶ τὸ ἀξίωμα κρύψας ἱερατικὸν (37), ἕως ἡδυνήθη λαθεῖν, τὸν μοναδικὸν ὡς ἄρτι ἀρχόμενος ἀναδέχεται βίον, τοιοῦτοις χρησάμενος τῆς ἀρετῆς διδασκάλοις, οἱ πρὸς οὐρανὸν εὐθὺς ἀνεβρίπττησαν¹³ αὐτοῦ τὸν πόθον, καὶ τῆς ἀγγελικῆς διαγωγῆς ἐξήρτησαν τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τῆς ἐν πᾶσιν ὀλιγοδετίας

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹³ ἀνεβρίπττησαν.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(36) *Λεόντιος*. Quis hic fuerit Leontius non facile dixerim : nec scire fas est omnia. Exstant opuscula varia ejusdem Leontii Latinitate donata C a Turriano nostro tom. IV *variarum lectionum Canisii*. Sed præterquam quod non dicitur ille fuisse episcopus, tempora non congruunt ; nam apparet scriptorem illum posteriorem aliquanto Nilo fuisse, ut qui contra corroboratas jam Nestorii et Eutychie hæreses scripserit. Martyrologium Romanum xiv Kalendar. Aprilis meminit Leontii episcopi. Sed neque quo tempore is vixerit, neque cujus civitatis episcopus fuerit, expressum usquam est. Quid si hunc nostrum esse dicamus magnum illum Cæsariensem episcopum Leontium, qui unus ex Nicænæ synodi Patribus fuit ? Nam quod ante diximus Albianum æqualem Joannis abbatis ejus qui Theodosio primo imperante floruit, præclare adhuc constare potest. Synodus Nicænæ anno Christi 325 celebratur. Fuerit cum ad eam se contulit jam a quinquennio præsul Leontius. Circa annum igitur Christi 318, potuit sub eo adhuc presbytero rudimenta ponere Albianus vitæ melioris : inde ad annum 379, quo Theodosius imperare cœpit anni sunt 61, quot annos ab eo tempore in vivis fuisse Albianum incredibile non est, præsertim in solitario : ex quo genere plerique μακρόβιοι memorantur. Quanquam cum ante Theodosii tempora diu floruerit Joannes abbas, potuit illi σύγχρονος Albianus fuisse, licet ad Theodosium non pervenerit. Porro hunc Leontium multos ad perfectam vitam instituisse, quod hic dicit Nilus, attestatur etiam Gregorius presbyter Cæsariensis, in oratione quam scripsit in sanctos trecentos decem octo Patres concilii Nicæni, quæ Latine quidem exstat apud Surium. Nos vero eam alias Græce descripsimus ex codice manuscripto illustrissimi Caroli de Montchal archiepiscopi Tolosani : unde hunc locum hic ascribam eo libentius quod Græca nondum, quod sciam, edita sunt. Sic igitur loquitur Gregorius : Τοῦ ἱσαγγέλου

Ἀσωντίου τοῦ τῆς Καισαρέων ἐκκλησίας ἀγιωτάτου προέδρου, οὗ πολλοὶ μὲν καὶ πρὸ τῆς ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ παρουσίας, ἰδρωτῆς τῆς πλοτεως ἕνεκα καταδέβηλται. Πολλοὶ δὲ δι' αὐτοῦ μάρτυρες τε καὶ ἀθλοφόροι τὸν ἀντίπαλον κατεπάλασαν· πολλοὶ δὲ τῷ αὐτοῦ βίῳ διδασκαλίῳ [Ἰσ. διδασκάλῳ ἢ διδασκαλίῳ] χρησάμενοι, οὐρανοπολιταὶ γέγονασιν, etc. Quæ sic Latine habentur apud Surium. *Angelis paris Leontii, Cæsariensis Ecclesiæ sanctissimi præsulis, cujus multi quidem etiam antequam veniret in Nicænam synodum emanarunt sudores propter fidem. Multi autem per ipsum martyres et victores athleta prostraverunt adversarium ; multique usi ejus vitæ doctrina cives evasere cælestes*, etc. Adduntur enim alia præclara de Leontio : quæ minus ad rem præsentem faciunt. Cæterum hæc pauca quæ descripsimus satis conveniunt cum iis quæ de eodem, ut quidem putamus, Leontio tradit hic Nilus. Jam cum hunc Leontium Nilus ait cœnobium rexisse παρ' ἡμῖν, eam patriam designat Constantinopolim, in cujus suburbano colle habitaverit, cum presbyter D adhuc esset Cæsariensis, deinde episcopus Leontius.

(37) *Σπουδαίως καὶ τὸ ἀξίωμα κρύψας ἱερατικόν*. Narravit supra Nilus non esse passum Albianum initiari se sacris ordinibus, quod tum ætatem suam illi oneri imparem arbitraretur : oportet tamen eum postea inauguratum esse, licet id Nilus non expresserit distinctius. Ac non est incredibile presbyterum fuisse factum : unde aliquando τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα sacerdotalem dignitatem Latine verteram. Revocavi me tamen cum vidi cap. 35 libri supra laudati, qui *Heraclidis paradisi* inscribitur, Albinum quem eundem esse cum hoc Albianum supra diximus, diaconum appellari. Sic enim illic loquitur auctor ejus libri. *Hos igitur cum ego et sancti diacones Evagrius et Albinus vidissemus*, etc.

ἔρξθηέντος [Ἰσ. ἐρασθείσης. Poss.], ἐπειδὴ τὸ ἀνε-
 ζῆξ μόναις ταῖς ἀσωμάτοις διαφέρει φύσει, τοῖς
 δὲ σαρκὶ συνδεδεμένοις οὐκ ἔστι ζῆν, μὴ τῆς ἀναγ-
 καίας χρείας ἀναπληροῦσας τὸ καθ' ἑκάστην διαπνεύ-
 μενον τῆς τροφῆς. Κατὰ φρονήσας οὐν ἀπάντων ὁμοῦ
 τῶν ἐπὶ γῆς ὄλος ἀθρώως τῆς ἄνω φιλοσοφίας ἐγέ-
 νετο, οὐ μόνον τὰ περὶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ κρί-
 νας πρὸς τὸν σκοπὸν περιττὸν τῷ ψυχῆς ἐπιμελου-
 μένω καὶ ταύτην ἐπειγομένην παραστήσαι Θεῷ. Τοσ-
 οῦτον γοῦν ἐφρόντισεν τῆς σαρκός, ὅσον ἡ πρὸς τὸ
 ζῆν μόνον ¹⁶ ἐδίδαξτο χρεία. Πάντα δὲ τὸν καιρὸν
 ἀνήλισκεν εἰς τὴν μέριμναν τοῦ πῶς αἰεὶ ἀρέσκη ¹⁸
 Θεῷ· ποιαῖς ἐννοιαῖς, καὶ ποιοῖς ἔργοις κοσμεῖται ὁ
 διπλοῦς ἀνθρώπος· ὡς καὶ στόμα σεμνοῦς καὶ ὠφε-
 λητικοῖς λόγοις ἐρμηνεύον τὴν ἐνδον καθαρότητα,
 τοὺς ἀκούοντας ἀλλίξῃ πρὸς εὐσέβειαν, καὶ τὸ σῶμα
 κατεσταλμένοις κινήμασι παιδεύη τοὺς ὄρωντας τὸ
 εὐτακτον. Οὗτος οὐν καὶ μετὰ τελευτῆν μέχρι νῦν
 παρὰ τοῖς αὐτόθι θαυμάζεται, καὶ κλέος αὐτοῦ δοί-
 διμον ¹⁹ ἄδεται· πῶς καὶ γλώσσαν αἰεὶ καὶ ἀκοὴν
 ἐκώλυσεν βιωτικῷ διηγήματος, οὔτε εἰπεῖν τι τῶν
 γινομένων ἐν κόσμῳ, οὔτε ἀκοῦσαι ποτε ἀνασχόμε-
 νος, ἀκαιρα λέγων πάντα καὶ ἀχρηστα ὅσα μὴ πρὸς
 τὸν προκειμενον σκοπὸν συντελεῖ. Εἰ γὰρ, φησὶν,
 ἑκάστη τέχνη καὶ μέθοδος φροντίζεται παρὰ τῶν
 μετιόντων αὐτὴν καὶ λόγοις καὶ ἐννοιαῖς βελτιοῦσθαι
 ὅσημέραι τὰ περὶ αὐτῆς καὶ λαλοῦντων καὶ ἐνθυ-
 μουμένων αἰεὶ (ποιεῖ γὰρ ἡ μελέτη γινώσκειν τι πλεόν
 ἐν παντί, καὶ ἡ γυμνασία τῶν οὐδέπω γινωσκομένων
 εὐεργέτης ¹⁷ γίνεταί), διὰ τί μὴ πάσαν ἡμεῖς τὴν
 σχολὴν τῇ μερίμνῃ τῆς ἡμετέρας προαναλίσκομεν
 τέχνης; Ἦς εἰ τις ἐθέλοι, ἐπειδὴ τὸ ἄκρον ἀκατάλη-
 πτον, καὶ τὴν πρὸς τὸ μέτριον ἀρκοῦσαν πείραν λα-
 θεῖν, οὐδὲν ἀκαιρον ¹⁸ ἔχει πρὸς ἄλλο τι τρέψαι τὸν
 νοῦν, μολις ἀρκοῦσης τῆς ζωῆς, οὐ λέγω πρὸς τὸ
 σκέψασθαι τὴν τῶν μελλόντων παρασκευὴν, ἀλλὰ
 καὶ τῶν παρόντων φυλάξασθαι τὴν ἐπήρειαν.

quæcunque ad propositum scopum non conferrent. Si enim, aiebat, unaquæque ars et professio cogitationes occupat elaborantium in ipsis, qui curas in eo deligunt omnes, num qua ratione augeri illæ ac perfici promoverique in melius queant, unumque hoc ipsis est quotidie tum sermonum omnium tum cogitationum argumentum (detegit enim in omni re aliquid semper novi meditatio, et iis qui se colunt hoc beneficii exercitatio reponit, ut quæ ignota adhuc erant ostendat ipsis). Quare non omne nostrum quantum est otium in meditatione consumimus ejus quam olim factitamus artis. Cujus si quis **141** velit (quando ad summa pertingere non licet) saltem eam informationem capere quæ ad mediocritatem sufficiat, næ illi nihil vacaverit ad res ineptas et otiosas animum divertere, cum vix universa quanta est vita sufficiat, non dico ad providendum futurorum apparatus, sed ne ad ingruentium quidem atque instantium vim propulsandam.

Ὡς γὰρ ὀφθαλμοῦ κυβερνήτου ὄλος ἐστὶν ἀπενεῖς
 ἀποβλέπων πρὸς τὰ θορυβοῦντα κύματα, καὶ ὁ τυχὼν
 μετεωρισμὸς ναυάγιον ἴσως ποιεῖ· οὕτως νοῦς μαχό-
 μενος πάθει καὶ πνεύμασι πονηροῖς, νήφων μὲν
 ἑλιγάκις κλέπτεται, ῥαθυμίας δὲ μικρὸν τῆς προσ-
 οχῆς, ὄλος ποντοῦται καὶ ὑποδύχιος γίνεταί. Ὅθεν
 ἦν ἐνεδν αὐτὸν πάντοτε καὶ ἐπὶ συννοίας καθήμενον
 ἰδεῖν, τῷ τύπῳ τῆς ὄψεως δεικνύντα ὡς ἀληθῶς ἐπεινα

A ordinis dignitatem ut maxime poterat occultans soli-
 tariam, sic tanquam tum primum inciperet, a sacri
 cupidique animo complexus est vitam. Ejusmodi usus
 virtutis magistris, qui ejus desiderium primo impetu
 ad caelos usque cupiditati sunt, ejusque incensam
 melioris vitæ cupiditatem usque ad æmulationem
 erexerunt angelicæ rationis, et ejus abstinentiæ
 quæ in rebus omnibus quam **139** paucissimis
 indigere studet, postquam nulla re prorsus
 indigere solis intelligentiis corporum expertibus
 convenit. Qui vero implicati carnis vinculis tenen-
 tur, iis constare vita non potest, nisi quod in dies
 singulos continua nutritionis actione resolutum
 evanescit, implenda necessitate naturæ supplea-
 tur. Contemnens igitur ex æquo quæ in terris sunt
 omnia, totum se in celestem philosophiam abdi-
 dit, cum ita statueret, non quæ circa corpus
 hærent modo, sed illud ipsum etiam ad scopum
 destinatum superfluum esse ei qui cura omni ad
 animum translata sistere illum Deo contendit. Tan-
 tulum igitur cogitationis partem curando corpori
 tribuebat, quantam tolerandæ vitæ necessitas ex-
 torquebat. Tempus autem ille omne una consu-
 mebat cura, quomodo semper placeret Deo. Quibus
 vel cogitationibus, vel operibus, uterque ornare-
 tur homo, ut et os gravibus et utilibus sermoni-
 bus interpres internæ puritatis audientes convō-
 caret ad religionem, et corpus compositis ad om-
 nem modestiæ **140** decorem motibus erudiret
 intuentes. Quo nomine post mortem quoque ad
 hoc usque tempus illis qui isthic degunt admira-
 tioni est: sed et hæc ejus laus perpetua prædi-
 catione celebratur, linguam eum semper et aurem
 abstinuisse ab omni sæculari narratione, cum
 neque aliquid dicere eorum quæ gerebantur in
 mundo, neque audire unquam sustinuerit. Sic
 enim dicebat, importuna omnia et inutilia esse

D Ut enim gubernatoris oculus totus intentus et
 dextrus est in fluctibus tumultuantibus, et vel
 levis evagatio animi naufragii causas nihilominus
 est; sic mens cum pravis cupiditatibus et malignis
 spiritibus decertans, si quidem sobria vigilque
 sit, raro fallitur dolis hostium; si autem de summa
 attentione aliquid in dissolutionem remisit, tota
 illico in profundum abripitur et demergitur. Quare

VARIE LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

¹⁶ μόνον φροντίζειν ἐδία. ¹⁸ ἀρέσῃ Θεῷ. ¹⁹ κλέος ἄδεται τοῦτο. ¹⁷ εὐρέτης γίνεταί. ¹⁸ οὐδέν²
 κειρὸν ἔχει πρὸς ἄλλο τι.

erat mutum illum et cogitabundo similem videre consentientem : ipso vultus atque oris habitu declarantem vere se ita sentire ut loquebatur, atque aut tacitas ad Deum fundentem preces, aut utile secum aliquid reputantem. Et 142 mens quidem in caelestium rerum contemplationem rapta efferebatur, in hoc acquiescens, aut seipsam undecunque circumlustrabat, ne quid sibi ad honestatem deesset. Manibus vero suum erat descriptum pensum operis; nam ex earum labore necessaria corpori subministrabat. Neque enim gratuitum unquam cibum adduci potuit ut otiato corpori daret, neque ab aliorum liberalitate oblatum admisit: quin obfirmarat animum nullam a quoquam consolationem admittente: cum ita diceret ei, quicumque hanc sectam sequeretur vitæ honestius esse dare quam accipere. Ne si secus faciat libertati nervos succidat, cogaturque interdum ad libidinem eorum a quibus accepit, accommodare sermonem, et obnoxio silentio veritatem opprimere, cum ea forte mordax et ingrata sit futura, ne molestiam pro benefacto reponat. Tantulo porro victu tamque parabili desiderium fallebat naturæ, ut ab ejus apparatu plurimum sane superesset otii. Cibus illi panis solus isque citra satietatem: potus, aqua, per 143 æstum quidem frigida; cum tempestas frigidior posceret, ad solem tepefacta. Vestis annosus cento, suæ illic commemorationi æqualis; neque ex tanto tempore mutatus unquam. Non sandalio, non calceo protexit pedem, subitarias sibi crepidas ex palma consuens, pera sicut uter ex pelle caprina stragulum dormitanti, quo paulisper ex diurnis laboribus relaxabat fractum contentione operis assidui corpusculum: maximam quippe noctis partem item ut diei psallendo transigebat et orando, reputans illis temporibus se cum Deo congregi, Davidicum perpetuo illud iterans: *Jucundum sit ei eloquium meum*. Nummum Cæsaris non uorat; neque quo ille signo esset impressus; neque ærugo unquam ulla manum ejus vel unica contagione polluit; omnis ejus possessio liber demum unus erat, et ipse ad consolationem lædii utilis, ut

A ἄπερ ἔλεγεν μέρμηρ¹⁰, ἢ θεῶ προσευχόμενος· ἢ λογιζόμενος τι τῶν χρησίμων. Καὶ ὁ μὲν νοῦς ἐνεμύθευεν¹¹ ταῖς ἀνω θεωρίαις, σχολάζων ἢ καὶ ἑαυτὸν πάντοθεν περισκοπῶν, μὴ τι λείπει πρὸς τὸ κόσμιον αὐτῷ· αἱ δὲ χεῖρες· εἶχοντο ἔργον¹² τὴν τοῦ σώματος¹³ ἐκείθεν ποριζόμενος [Ἰσ. ποριζόμεναι. Poss.] χρεῖαν. Οὐδὲ γὰρ ἀργῶς ποτε τὴν τοῦ σώματος· προσηγέχατο τροφήν, οὐδὲ ἐξῴθεν σχεῖν ταύτην κατεδέξατο, ἢ ὅλως δέξασθαι τινα παραμυθίαν παρὰ τινος· βουλευθείς· πρέπειν λέγων παντὶ μετιόντι τοῦτον τὸν βίον δίδοιαι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν, ἵνα μὴ τῇ παρῆρησίᾳ ἐκλύσῃ τοὺς τόνους, ἀναγκαζόμενός τε· καὶ πρὸς ἡδονὴν λέγειν ἔσθ' ὅτε τοῖς παρέχουσιν, καὶ συνοπῆς πολλάκις τὸ ἀληθές, ὅταν ἢ πληκτικῶν, ἵνα μὴ λυπηθῇ τὸν εὐεργέτην. Πόση δὲ καὶ τίς ἦν αὐτῷ ἢ τοῦ σώματος χρεῖα, ἵνα καὶ πολλὴν ποιήσῃ τὴν ἀσχολίαν! Ἄρτος ἦν αὐτῷ ψιλλός, καὶ οὐ πρὸς κόρον, ἢ τροφή, καὶ ὕδωρ, τὸ πόμα, ψυχρὸν μὲν τῷ καύματι, πρὸς ἥλιον δὲ χλιαίνόμενον τῷ ψύχει. Καὶ κεντώσιον πολυτετές τὸ ἐνδύμα συνακαμάσαν αὐτοῦ τῷ ἐκεῖ βίω, ἐν ὧν τῷ χρόνῳ οὐποτε ἀλλαγέν. Οὐ σανδάλιον, οὐχ ὑπόδημα τὸν αὐτοῦ περιέβαλε πόδα· σχέδια ῥάπτων (38) ἐκ φοίνικος, καὶ κώδιον¹⁴ δορκάδος πρὸς ὑπνον τρεπομένῳ ἦν αὐτῷ στρωμνὴ, ὀλίγον τῶν μεθ-ημερινῶν πόνων ἀνείσα τὸ σῶμα κεκοπωμένον τῇ συντόμῳ¹⁵ ἐργασίᾳ. Τὸ γὰρ πλεῖον τῆς νυκτός καθάπερ καὶ τῆς ἡμέρας ψάλλων διατέλει καὶ προσευχόμενος, ὁμιλεῖν τοῖς καιροῖς· ἐκείνοις λογιζόμενος τῷ θεῷ, καὶ συνεχῶς μετὰ τοῦ Δαβὶδ λέγων· Ἦδυν-θείη αὐτῷ ἢ διαλογία μου. Οὐκ ἔργω Καίσαρος νόμισμα, οὐδὲ τίνι τούτο κεχάρακται τύπῳ· οὐδὲ χαλκοῦς¹⁶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διήλθεν, μίνας ταύτην ἀπῆμιθ. Βίβλος ἦν αὐτῷ πᾶσα κτήσις (39), καὶ αὐτῇ πρὸς παραμυθίαν χρησίμη τῆς ἀκηδίας, ὡς ἂν εἴη καὶ τίς τέρψις τῶν πολλῶν ἢ ἀνάγνωσις πόνων, τὰ μὲν τῇ ἱστορίᾳ, τὰ δὲ τῇ θεωρίᾳ ψυχαγωγούσα τὸ ἄλιον τοῦ πνεύματος. Καὶ τὴν πτωχείαν ταύτην βασιλείαν, διὰ τὸ ἀμέριμον, ἔλεγεν· οὐχ ὅτι¹⁷ πρὸς τὸν αὐριον οὐδὲν ἐκέκτητο βίον σκοπῶν, ἀλλ' ὅτι τῶν θαυμαζομένων παρὰ τοῖς πολλοῖς, οὐδενὸς εἶχεν ἐπιθυμίαν. Οὐ γὰρ τὸ πολύπυρον¹⁸ (40), ἀλλὰ τὸ ἀπροσδεῖς, πλοῦτον γνώμης ἠγεῖτο φιλοσοφεῖν ἐπι-

VARIAE LECTIONES EX CODD. ALLATIANS.

¹⁰ μέρμηρ. ¹¹ ἐνεμύθευεν. ¹² εἶχον τὸ ἔργον. ¹³ σῶμα ut in edit. ¹⁴ τοῦ περὶ nihil deest in cod. σχέδια ῥάπτων ἐκ φοίν. καὶ κώδιον δορκ. ¹⁵ συντόμων. ¹⁶ χαλκός. ¹⁷ πᾶσα ἢ κτήσις. ¹⁸ οὐχ ὅτι τὸν, alius τῶν πρὸς τὸ ἀβρόν. ¹⁹ πολυύλον.

PETRI POSSINI NOTÆ.

(38) *Σchéδια ῥάπτων*, Deformatissimus locus hic erat. Neque forte satis adhuc emaculatus est. Hæc erant in schedis σχέδιαρ ἀδων, ita ut represento sine accentibus et cætero ὀρθογραφίας instrumeto iude nostrum consuevimus, σχέδια ῥάπτων, quod tamen non satis certum receptum habet. Quo enim hic nominandi casus, cum genitivus præcedat, dativus sequatur? Amplius pronuntio donec antiquus et emendatus liber, qualem esse alicubi non despero, certum aliquid ostenderit.

(39) *Βίβλος ἦν αὐτῷ πᾶσα κτήσις*. Hæc lectio sententiam habet valde commodam, et reliquæ orationi conformem, ut non dubitem sic a Nilo scri-

ptum esse. Quod occupare hic volui, ne cui blandiretur argutia correctionis facillimæ, si κτήσις ἀντὶ τοῦ, κτήσις legeretur, ut quod de Magno Antonio narratur, hoc item Nilus affirmare de Albiano voluerit: mundum universum libri instar illi fuisse.

(40) *Πολύπυρον*. In schedis erat πολυύλον, nos necessario divinavimus. Nec tamen dubito quin hoc aliter et forte melius restitui possit. Paulo post, τυχούσης τῆς αὐταρχείας. Hoc quoque divinavimus, captivis indicibus corruptorum apicium: quod et alibi sæpe faciendum fuit.

σταμένης, τυχοῦσης ²⁹ τῆς αὐταρχείας, καὶ παρα- A
πτουούσης πᾶν τὸ ὑπερβαῖνον ταύτην ὡς ἀχρηστον.
Καὶ ὡς ³⁰ οὐ περιχεῖσθαι τοῖς χρήμασι, ἀλλὰ τὸ μὴ
θέλειν ἔχειν, παύει τὴν βρεξίν, ἐδίδαξεν οὗτος καὶ
ἄλλοι πολλοὶ μετ' αὐτοῦ, ἐνδεεῖς μὲν τοὺς ὑπερπλου-
σίους διελέξαντες, ὡς χρήζοντας ὧν κέκτηνται
πλεόνων διὰ πάθος ἀκράτεστον· πλουσίους δὲ τοὺς
καὶ ἀποθέσθαι τι τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν ἀναγκαίων
φιλοτιμουμένους· ὁ ³¹ περιττὸν, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν
οὐκ ἐπιτήδειον.

divitiæ quas vera philosophia tribuit menti sibi deditæ, nativæ jam qui etiam sortem vitæ se ipsa
contentæ, reliqua tanquam inutilia respicientis omnia. Cæterum non exaggerandis undecunque opi-
bus, sed rejiciendis et contemnendis cupiditatem extinguere iste docuit, multique cum ipso alii qui
egenos re ipsa esse arguunt locupletissimos quosque, quippe qui pluribus indigeant quam fruan-
tur, propter insatiabilem avaritiæ sitim; divites autem eos qui etiam defraudare se, detrahereque
aliud ex necessariis student; **145** quod ex abundanti sit, neque ad tuendum philosophiæ nomen
est necessarium.

Πλοῦτος γὰρ ἐστὶν ἀληθῶς, καὶ λεγέσθω τοῦτο δι- B
καίως· πενία δὲ ἐκείνη, καὶ πτωχεία ἐσχάτη, ὅτι τὸ
μὲν ἐπέχει τῶν παρόντων τὴν πλησμονήν, καὶ τὸν
κόρον ὡσπερ ὑπέραντλον· τὸ δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἐπι-
καινήν, καὶ ἠψαλέον πρὸς κτήσιν τῶν μὴ παρόντων ³²
ὧν ἡ μὲν παρουσία ἀμφίβολος, ἡ δὲ τῆς πλεονεξίας
κατάγκωσις ὠμολόγηται μόνη, καὶ τῇ παρὰ τῷ Κριτῇ
ἴσκη, πρὸς κόλασιν ὑπεύθυνος. Πλεονεξία γὰρ ἐστὶν
οὐ μόνον τὸ σπουδάζειν ἀφελεῖσθαι τὰ ἀλλότρια, ἀλλὰ
καὶ τὸ θέλειν τῆς αὐταρχείας ἔχειν τι πλεόν. Νυκτὸς
δὲ οὐσης τοῦ βίου τούτου, καὶ ὄνειρου τῶν ἐν αὐτῷ
πραγμάτων, ὡς ὁ μακάριος ἔλεγεν ἐκεῖνος, τί βρε-
λος ἡ τῆς πολυτελείας τοῖς ἀνθρώποις βλάβη μετὰ
τὸ παρελθεῖν τὴν κατάστασιν ἐκείνην· οὐχ ὑφ' ἐστῶ-
των ἐστὶ τῶν ³³ νυκτερινῶν φαντασμάτων, οὐδὲ παρ-
εχόντων λοιπὸν θλίψεως καὶ ἀνέσσω; ἀσθησι; Ὡ; C
γὰρ, φησὶν, ἡμέρας ἐπιλαβοῦσης τοῖς ἐγρηγοροῖσι
μάταια δεικνύται· τὰ ἐνύπνια· καὶ ὁ πεπλουτηκέναι
δόξας, οὐδὲν ἔχει πρωτῶ· καὶ ὁ πίνειν νομισίας, ἢ
ἐσθίειν, οὐδὲν τούτων ποιήσας εὐρίσκειται· καὶ ὁ ἀρ-
χήν ἀνύσας ³⁴ καὶ πορίσας χρήματα, καὶ ὁ κατέχων
ἐν χειρὶ ἀργύριον, καὶ ἐν κόλπῳ περιστελλῶν ὄτιοῦν,
κενὸς τούτων δεικνύται· ἄλλος κινδύνοις προσωμί-
λησεν καθεύδων, ἄλλος ἐπηρείαις, ἄλλος θλίψεσιν,
ἄλλος ἐκολάσθη, καὶ ἄλλος ἀνηρέθη. Καὶ αὐτοὶ μὲν
ἀνέστησαν χαίροντες, οἱ δὲ ἄλλοι λυπούμενοι ὅτι φαν-
τασία ἦν, καὶ οὐκ ἀλήθεια, τὰ ἐν οἷς ἔδοξαν εἶναι.
Οἱ μὲν ὡς φυγόντες παῖραν κακῶν, οἱ δὲ ὡς ἀποτυ-
χόντες ἐν οἷς ἦσαν εὐφραίνόμενοι. Οὐδεὶς γὰρ οὐδὲν
ἀπὸ τοιαύτης φαντασίας καρποῦται, οὐδὲ ἔχοντι ³⁵
μεθ' ἡμέραν φαίνεται ὧν ἔχειν ἐδόκει νυκτός. Ἡ D
μὲν μνήμην τῶν παρελθόντων φαιδρῶν καὶ λυπη-
ρῶν ἰνδαλμάτων πρὸς ἀνίαν ὧν ἀπεστέρηται τερ-
πνῶν, καὶ εὐφροσύνης, ἥς ἐρύσθη ³⁶. Οὕτως μετὰ
τὴν σκηπὴν ταύτην, τῆς σκηπῆς τοῦδε βίου λυθείσης,
ὡς ἐν νυκτὶ, πάντα ἀργεῖ τὰ ἐνθάδε λοιπὸν· καὶ
πλοῦτος, καὶ πενία, καὶ κόρος, καὶ ἐνδεια, καὶ δόξα,

multos labores una **144** Illa condiret voluptas
lectionis, quæ partim gestarum rerum narratione,
partim consideratione supernarum mœrorem lan-
guentis animi abstergeret. Atque hanc ille inopiam,
propter securitatem, regiam vocabat; neque vero
solum id cavebat, ut nihil sibi in crastinum repo-
neret; sed potissimum ne earum rerum quæ mul-
titudine admirari solet, amore vel unius teneretur.
Non enim in abundantia rerum, sed in satietate
nihil desiderantis animi sitas esse statuebat eas

divitiæ enim hæ veræ demum sunt, et tales
dici æquum est; illud vero paupertas et extrema
mendicitas, quoniam illud quidem satietatem
affluentium bonorum et velut redundantem coerces
nauseam; istud vero sitientis avaritiæ novos et
hiantis semper cupiditate præcipites impetus ad pos-
sessionem admittit eorum quæ non habet, quæ-
rum, vel si adsint, incerta possessio est. At ne-
mini est dubia avaritiæ damnatio: imo in confesso
est omnibus illam, quamvis sola sit, neque ad
vim et ad injuriam usque processerit, apud Judi-
cem severissima lege dicturam causam. Est enim
avaritia non solum eripere aliis sua, sed et velle
habere plura quam quæ sufficiunt. Cum vero nox
sit vita ista, et somnium, quæcunque in ea gerun-
tur, ut beatus ille dicebat quid proderit hominibus
illa impensæ sumptuosæ luxuriæ, postquam ex hoc
statu in alium transierint; cum jam nocturnæ illæ spes-
cies non se ostentabunt, **145** neque molestiæ nobis
sensum amplius, neque lætitiæ dabunt. Ut enim,
inquietabat, exoriente jam die vana fuisse insomnia
experrecti sentiunt, quique sibi visus in somnis
locuples erat, nihil habet mane reliqui; qui autem
bibere se et comedere paulo ante crediderat, in-
telligit denique neutrum se fecisse; quique reg-
num adeptus erat et pecuniam confecerat, et qui
argentum vel tenebat manu, vel sinu condiderat,
vacuum se tandemprehendit: alius in magnis
periculis per somnium versatus, alius vexatus,
alius oppressus, alius male multatus plagis, alius
etiam occisus est: atque hi quidem omnes lætantes
sursum, illi vero alii tristes, quoniam in quibus
versari sibi visi fuerant, ea non res, sed species
fallax tantum erant. Ergo hi sic tanquam sensum
malorum fugerint gaudent, illi vero tanquam illis
orbati in quibus acquieverant, dolent. Neque ullus
cuiquam fructus ex illa specie superest, neque ei

divitiæ enim hæ veræ demum sunt, et tales
dici æquum est; illud vero paupertas et extrema
mendicitas, quoniam illud quidem satietatem
affluentium bonorum et velut redundantem coerces
nauseam; istud vero sitientis avaritiæ novos et
hiantis semper cupiditate præcipites impetus ad pos-
sessionem admittit eorum quæ non habet, quæ-
rum, vel si adsint, incerta possessio est. At ne-
mini est dubia avaritiæ damnatio: imo in confesso
est omnibus illam, quamvis sola sit, neque ad
vim et ad injuriam usque processerit, apud Judi-
cem severissima lege dicturam causam. Est enim
avaritia non solum eripere aliis sua, sed et velle
habere plura quam quæ sufficiunt. Cum vero nox
sit vita ista, et somnium, quæcunque in ea gerun-
tur, ut beatus ille dicebat quid proderit hominibus
illa impensæ sumptuosæ luxuriæ, postquam ex hoc
statu in alium transierint; cum jam nocturnæ illæ spes-
cies non se ostentabunt, **146** neque molestiæ nobis
sensum amplius, neque lætitiæ dabunt. Ut enim,
inquietabat, exoriente jam die vana fuisse insomnia
experrecti sentiunt, quique sibi visus in somnis
locuples erat, nihil habet mane reliqui; qui autem
bibere se et comedere paulo ante crediderat, in-
telligit denique neutrum se fecisse; quique reg-
num adeptus erat et pecuniam confecerat, et qui
argentum vel tenebat manu, vel sinu condiderat,
vacuum se tandemprehendit: alius in magnis
periculis per somnium versatus, alius vexatus,
alius oppressus, alius male multatus plagis, alius
etiam occisus est: atque hi quidem omnes lætantes
sursum, illi vero alii tristes, quoniam in quibus
versari sibi visi fuerant, ea non res, sed species
fallax tantum erant. Ergo hi sic tanquam sensum
malorum fugerint gaudent, illi vero tanquam illis
orbati in quibus acquieverant, dolent. Neque ullus
cuiquam fructus ex illa specie superest, neque ei

VARIÆ LECTIONES EX CODD. ALLATIANIS.

²⁹ τυχοῦσης alius στοιχοῦσης τῇ αὐταρχείᾳ. ³⁰ ὅτι γὰρ οὐ τὸ ἔχειν, καὶ περιχεῖσθαι. ³¹ ὡς πε-
ριττὸν. ³² μὴ παρ. nihil deest in cod. ³³ Deest τῶν. ³⁴ ὁ ἀρχὴν ἀνύσας καὶ πορήσας. ³⁵ ἔχων τι μεθ'.

³⁶ ἐρύσθη.

habuerit, 147 item per diem videtur eadem se tenere quæ noctu tenuerat. Una tantum restat memoria lætorum aut tristium, sed quæ pariter omnia præterierint, simulacrorum ad molestum desiderium voluptatum, quibus privati sunt, et lætitiæ, ex cujus complexu sunt avulsi. Sic post istam vitæ fabulam scena jam reducta, omnia hæc ex æquo frigent, et divitiæ, et paupertas, et satietas, et egestas, et gloria, et humilitas. Restat vero his quidem lætitia, illis vero horror et tremor: vices utrisque justas eorum quæ in vita egerunt, recipientibus. Quare admirandus omnino et imitandus hic vir habeatur omnibus qui ejus præclara facta, vel oculis usurparint, vel auditu acceperint. Quod per viam angustam molitus iter, pervenit ad vitam: molestias quidem vitæ, tanquam somnium præteriens patienter. Voluptatibus vero nunc ibi fruitur ubi constans 148 et vera est fruitio, quæ brevium laborum fructum æternam lætitiâ reddit. In Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in sæcula. Amen.

²⁷ ἔκτενῶς.

καὶ ταπεινότης. Παραμένει δὲ τοῖς μὲν εὐφροσύνῃ, τοῖς δὲ φρίκη, καὶ τρόμος, ἀμοιβάς ἐκδεχομένοις τῶν βεβιωμένων ἀξίας. Διὰ τοῦτο θαύματος ἄξιός, καὶ ζηλωτὸς πᾶσιν ὁ ἀνὴρ τοῖς μὲν ἐκ τῶν ἔργων, τοῖς δὲ ἐκ τῆς ἀκοῆς ἔστω διὰ παντός, ὅτι τὴν στενὴν ὁδεύσας ὁδὸν κατέληφεν τὴν ζωὴν· τὰ μὲν ἐπαχθῆ τοῦ βίου, ὡς ὄνειρον παρελθὼν ἀνεκτῶς ²⁷, τῶν δὲ ἡδέων νῦν ἀπολαύων, ἐνθα μόνιμος καὶ ἀληθὴς ἡ ἀπόλαυσις ἐστίν, ὀλιγοχρονίων πόνων αἰώνιον καρποῦσθαι παρέχουσα εὐφροσύνην. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Huc usque opuscula a Patre Possino edita; sequuntur ea quæ in lucem protulit Jos. Maria Suaresius, Romæ 1673, fol.. cujus editionis titulum sequens pagina representat.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

ΛΟΓΟΙ

S. P. N. NILI ABBATIS

TRACTATUS SEU OPUSCULA

EX CODICIBUS MSS. VATICANIS, CASINENSIBUS, BARBERINIS ET ALTAEMPSIANIS ERUTA

JOS. MARIA SUARESIUS

EPISCOPUS OLIM VASIONENSIS

Græce primus edidit, Latine vertit ac notis illustravit.

SERENISS. PRINCIPI RAINALDO ESTENSI.

SERENISSIME PRINCEPS,

Qui rimantur arcana naturæ consueverunt anxie disquirere causas ob quas Nilus, fluviorum, qui erant Romanum intra imperium, maximus, statis temporibus egressus ripas universam inundet Ægyptum. Sunt qui Etesibus ventos flare, atque obstruere septem ostia, ne in mare defluant undæ, illasque cohibere opinantur; alii nives circa fontes ejus, tandem cognitos, æstu fervido liquescere, copiamque aquarum alveo non capi, sed telluri superfundi autumant: referunt plerique ad divinam providentiam, quia cum regio illa præ siccitate aeris nullis irrigetur imbribus, providit Deus, ut eam aride viridantem arena nigra humefaciat atque fecundet.

Verum scrutabuntur sanctorum Patrum studiosi, cur hac tempestate Nili abbatibus, qui eloquentiæ Græcæ verticem attigit ævo suo, tot opuscula jampridem abdita in pluteis bibliothecarum, prodeant in lucem. Causa est in promptu. Eminentissimus cardinalis Franciscus Barberinus, sacri Collegii decanus et sanctæ sedis apostolicæ Vicecancellarius, publicæ prospiciens utilitati noluit ea tandiu latere, suisque typis vulgari mandavit, et Latine, sicut ea verteram, notis additis. Indefessus enim dies noctesque cogitat, et allaborat, ut memoriam sanctorum scriptorum renovet, et Ecclesiæ thesauros amplifcet, utque pendeant ex ejus turribus mille clypei adversus illius internecinos hostes. R. P. Possinus publicavit Opera duo ejus hexæcta Parisiis anno 1639; mox Epistolas anno 1657, et eidem eminentissimo nuncupavit, sed illæ mox auctiores a Leone Allatio viro clarissimo fuerunt editæ, obstetricante illo ipso Mæcenate, et Celsitudini Tuæ inscriptæ, sicut nunc opuscula ista merito libens offero, dedicoque, potiori tamen titulo fastissimi tui adventus in hanc urbem. Ex more quippe ducto ab vetustissimis uaque temporibus, ut apud Homerum¹ atque Virgilium² observavi, dona solent offerri principibus appellentibus; quin et stadia ἀνθη spargi flores adventorios, quod e S. Gregorio Nazianzeno didici, erat solemne. Non igitur Celsitudini Tuæ Epitomem hanc atque dominam orbis terrarum metropolin adeunti erunt ingrata ista sancti Nili ἀναμνηστικὰ, sive florilegia, opuscula nempè in hac florentissima ætate minime displicebunt.

Nilus ille fluvius, quem Græci (si qua Gellio³ fides) τὴν εἰσω θαλάσσην appellant, cum exundat, felicia quæque ominatur; illius incrementi, Plinio auctore⁴, cubita XIV hilaritatem afferunt, XV securitatem, delicias XVI. Hæc autem opuscula Nili piissimi et disertissimi abbatibus, cum ad XIX assurgant, prosperrima omnia præsagiunt accumulata, et aggesta. Nilum flu-

¹ l. ix *Odys.* ad calcem. ² l. ii, *Æneid.* ³ lib. v, cap. 7, *Noct. Act.* ⁴ lib. v, c. 9, *Hist. natur.*

xisse melle penes Philostratum ^{1.4} *legimus, et qua hora Christus in nuptiis aquam convertit in vinum, Nili fluenta in vinum mutari consueta, S. Epiphanius, hæres. 51, affirmat* ¹: *Ejus aquam secundissimam in partibus hominum, inque frugibus agrorum esse, omnes accolæ experiuntur. Vox Nigri milites adhortantis: « Nilum habetis, vinum quæritis? » ejus potu vires ac robur firmari satis innuit. E Tigri ac Euphrate meatibus subterraneis delabi Nilum compertum fuit* ², *quæ e paradiso terrestri ortum ducere sacra Litteræ docent.*

At Nilus abbas sacratis e Libris doctrinæ religiose deducit rivos, firmat animos ad pietatem, et jure de illo scribitur: Meliora sunt ubera illius vino; irrigat mentes, et feraces efficit: et quod canit de Nestore princeps poetarum: μέλιτι γλυκὸν ἴκνυ αἰδοῦν. Celsitudini vero Tuæ fortunatissima et auspiciatissima cuncta portendit, quam ex Actiis illis, qui ἀζώωτατοι tot triumphos duxerunt, tot victorias retulerunt, et tanta tropæa erexerunt, oriundam et pater, et avunculus excitant, Mars ille Italorum ducum Franciscus II Estensis, dux Mutinæ et Regii Lepidi, bellica gloria celeberrimus, fuit ensis et clypeus sæculi nostri. Avunculus major eminentissimus cardinalis Franciscus Barberinus, ejus, quo augustior nullus in Ecclesia, cætus eximium decus est ac ornamentum: ne quid dicam de superioris avunculi Urbani VIII, gloriosissimi pontificis, providentia et magnitudine animi, vel de serenissimæ ducissæ Lucretiæ Barberinæ, matris Celsitudinis Tuæ, prudentia et sanctimonia, dies me deficerent et calami.

Excipe igitur benigne, ac, qua præditus es generosa indole, magnanime, munera ista, et omina, dum assidue prostratus ad aras præpotens Numen apprecor, ut gemmæ istæ tuarum virtutum erumpentes feliciter in ætatis tuæ vere, tum reipublicæ litterariæ, tum Ecclesiæ fructus parturiant citius uberes, et salutare, ac Atestinæ serenissimæ genti gloriosos. Sitque istud mei erga Celsitudinem Tuam perpetui cultus æternum auctoramentum.

Celsitudinis Tuæ serenissima

Devotissimus et obsequentissimus servus

JOSEPHUS MARIA, *episcopus olim Vasionensis.*

^{1.4} In Vit. Apollon. ¹ Card. Baron. In Annal. Ecclesiastic. ad an. Chr. 31, n. 13.

CANDIDE LECTOR.

Adornabam librum Lexicographum variorum vocabulorum, quem pollicitus fueram, in quatuor distinctum capita, prosopographicum scilicet, theologicum, geographicum, atque grammaticum, nominum, sententiarum, locorum, ac vocum retrusiorum. Sed cum excrevisse tomum istum ad 706 paginam animadverterem, et excedere molem, quam proposueram, rejicere in aliud tempus malui, tam Lexicographum librum illum quadripartitum, quam exegeticum, seu criticum, atque diversarum lectionum (quos etiam sponderam) et elenchos Græcarum, Latinarumque dictionum, et rerum qua ex opusculis, qua e quatuor meis lucubrationibus concinnatos ab amico.

Te autem, ingenue lector, præmonendum existimavi ne tibi esset offendicium ex Evagrii Operibus hic legere Nilo ascripta quædam, nempe centum γλώσσαις plus minus, κεφαλαιῶν γλώσσαις, et narrationem de Pachom, ac Epistolam dogmaticam. Quamvis enim Evagrii forent illa pura puta, nihilominus a Nilo emendata fuerunt, non minus quam Enechiridion Epicteti, et licet in sexto concilio œcumenico act. 18, p. 82 editionis Crabbianæ referatur in synodo quinta sub Justiniano imperatore Constantinopoli habita contra impugnatores Dei, Origenem, Didymum, Evagrium, sententiam damnationis prolatam, item in epistola Leonis papæ ad Constantinum Aug. p. 84; et Act. 17, p. 72, antea. Attamen, p. 610, Indicis Operum Nili fusius egi de ipso Evagrío. Certe et Tertulliani libri *De fuga in persecutione*, *De exhortatione castitatis*, *De monogamia*, *De pudicitia*, *Deque jejuniis adversus Psychicos*, qui scripti sunt ab ipso, jam tum hæretico, ut S. Hieronymus monet lib. *De script. eccl.*, contra Ecclesiam, editi sunt, sicut et liber *De Trinitate*, quem Novatiani esse censet idem S. Hieronymus, schismatici scilicet, nec minus leguntur, quemadmodum et Origenis ipsi Περὶ ἀρχῶν libri a sancto etiam Hieronymo in Latinum versi, scateant erroribus condemnatis ab Ecclesia; quin Didymi liber *De Spiritu sancto*, quem ille ipse Hieronymus Latinitate donavit; inter Opera sancti Hieronymi, tom. VIII. Commentaria in omnes Epistolas a Pelagio concinnata deprehendit S. Augustinus, et tom. IX Epistolam Demetriadis exaratam nomine, et Symbolum ad Damasum, et alia plura, quæ longum esset enumerare, constat Pelagianismum redolere, imo præferre, et hæresiarchæ vaferrimi fetus esse, nihilo secius relicta sunt, et publicata; sic sinit excrecere zizania usque ad messem cum tritico Paterfamilias cap. XIII Matthæi, ita celsis, et altis adjacent abrupta, et præcipitia; sub balsamētis latitant viperæ; argento stibium nascitur, et napellus antiphthoræ; imo e venenis Mithridaticum, e noxiis feris et serpentibus theriacum, e stibio præsentissima conficiuntur antidota, et nullum est volumen tam

¹ Agrippa, *De ventis.*

exsecrandum, e quo non liceat haurire, atque aliquid utile decerpere. In istis sane opusculis Evagrii a Nilo interpolatis nihil ab Ecclesiæ sacrosanctæ fide alienum, dissonum nihil; Evagrium autem non adeo pertinaciter opiniones suas pravas defendisse multi asserunt, et si quid non correxisset, a Nilo emendatum foret. Nam quod de ἀγενήτω καὶ γενήτω, de ἀπαθεία, de præceptis impossibilibus, deque Christo homine Dominico reperitur apud Nilum, explicari potest sicut apud alios Patres, qui sincero animo locuti sunt, exponitur; in Sermone quidem dogmatico, p. 359, cap. 2, legitur: Ὁ γὰρ ἀγένητος, καὶ γενητὸν (perperam typographus γενητὸν cum duplici v excudit) ἐπιστάγων ἡμῶν τῇ πίστει, καὶ τὸν ἀεὶ ὄντα μὴ ὄντα ποτὲ δογματίζων, καὶ τὸν φύσει καὶ ἀπὸ υἱὸν, γινόμενον, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἀίδιον, οὐκ ἀντικρὺς ἐστὶ φιλοσταύος βασιλεύων τοῖς (male τῆς) τοῦ Πατριάρχου ἡμῶν προβάτοις; Quæ ita vertebam: « Quandoquidem qui nostram in fidem introducit infectum, et factum (in divinis) ac dogmatice prædicat eum, qui semper est, aliquando non exstitisse, atque natura, et semper existentem Filium factum fuisse, et Spiritum sanctum non sempiternum, nonne Philistæus est ex adverso invidens patriarchæ nostri ovibus? » etc. Innuit ibi Nilus, aut Evagrius Arianum, qui Filium creatum, et e nihilo productum affirmabat; et fuisse tempus, aut ævum, quo non existeret; fatetur impius, et blasphemus Arius, in epistola ad Eusebium Nicomedien. apud S. Epiphanium, lib. II *Panar.* p. 313, διακόμμεθα δὲ ὅτι εἰπομεν Ἄρχην ἔχει ὁ Υἱὸς, ὁ δὲ Θεὸς ἀναρχός ἐστι, διὰ τοῦτο διακόμμεθα, καὶ ὅτι εἰπομεν Ἐξ οὐκ ὄντων ἐστὶ. Adde Suid. in Ἀρεταῖσι, et Ἀρεῖσι. Philostorgius, lib. X *Histor.* cap. 3, memorat tertiam sectam Arianorum ἐκ μὴ ὄντων Filium asserentium, qui ἐξουκόντιοι dicti S. Athanas. lib. *De synodis*, p. 698, seu 321, et Socrat. II *Hist. eccles.* c. 35. Glorificationis hymno (qui Psalmis additur uti Catholicorum tessera, quia ab apostolis ipsis una cum fide traditus est Ecclesiæ, S. Basilio de Spiritu sancto ad Amphiloichium teste, c. 7, 27 et 29) a synodo Nicæna factum est additamentum: *Sicut erat in principio*, etc., ut in concilio Vasionensi primo habetur sub Constantio Augusto, cui præsedit Nectarius Viennen. archiepiscopus (ei tunc suberat Vasionensis episcopatus, uti liquet e concilio primo Arelatensi); ad annum Christi 337 habitum fuit istud Vasionense concilium, uti Ado in Chronico testatur, et eminentissimus cardinalis Bona præclare astruit *Divinæ psalmodiæ* c. 16, p. 348, et miror valde Sirmundum, qui Adoni adversatur, at idem cardinalis confusus canones cum canonibus aliorum Vasionensium conciliorum agnoscit, nihil hic igitur quod non sit catholicum comperies, et orthodoxum, poterant Ariani quidem illudere, ac ἀγένητος, id est ingenitum, et γενητὸν, id est, genitum subdere (est enim Pater ingenitus, et genitus a Patre Filius), mox ἀγένητος, id est non factum, et γενητὸν, id est factum subjicere; quemadmodum supponebant ὁμοούσιον pro ὁμοουσίῳ, id est, similis substantiæ, pro *eiusdem*. Verum ista conjectura est mera, deque his vocibus copiose Petavius, tom. II *Theolog. dogmatic.* lib. I, c. 1, 2 et 3. De illo vocabulo Κυριακοῦ, nimirum ἀνθρώπου, quod usurpatur, c. 9, ses. 4 Peristeriæ ad calcem, quodque verti (*Dominicus homo*), scio S. Augustinum, *Retractationum* lib. II, c. 19, nolle id se dixisse quamvis et hoc ut diceret apud quosdam legerat tractatores catholicos divinatorum Eloquentiorum, S. Gregorio Nazianzeno ea vox displicuit, et S. Thomæ Aquinati; attemen S. Athanasius ita loquitur in *Expositione fidei*, p. 55, et alibi; Facundus eum laudat, l. XI, c. 2. S. Epiphanius eas dictiones usurpavit, hæres. 69; et in *Ancorato*, Cassianus, Marcus Eremita, Anastasius Sinaita, et Rupertus Tuitien. S. Nilum igitur reponere possum inter eos Patres, qui sincero animo scripserunt eo modo sane intelligentes, nempe ut Christus ratione humanitatis templum sit, et sedes Divinitatis, uti cardinalis Bellarminus, lib. III *De incarnatione*, c. 7, ad calcem, et Petavius, tom. IV *Theolog. dogmatic.* lib. VII, c. 12.

Quoad ἀπαθείαν, de qua Nilus *De malign. cogitat.* c. 3 passim, non eam interpretor *rigidam*, et *Socraticam*, quæ voce ignota cælo Romano, inventa tamen a Cicerone, *indolentia* et *impatientia* dicitur, sive *impassibilitas*, sed *passionum moderatio*, de qua, p. 608 ejusdem Nili Vitæ adnotabam. Obtrudit etiam S. Nilus difficultatem præceptorum, et impossibilitatem, sine gratia tamen; nam possibilitas ex Dei gratia est, S. Augustinus lib. III *De liber. arbitr.* S. Thomas 1, 2, quæst. 204, art. 4, et ibi Philipp. a Sanctissima-Trinitate; Habertus episcopus Vabren. c. 15; *Theolog. Patrum de grat.*; de his plura in notis alias. De gratiæ vero in *Peristeria*, c. 4, ad calcem. sect. 12, olent quædam verba Pelagianismum, verum clausula illius sectionis c. 13, in qua πάντα πᾶσιν παρέχοντα Θεὸν agnoscit, omnem amovet Pelagianismi suspicionem, p. 231; sed de his fusius, ut dixi, agam bono cum Deo in notis.

Interim, amice lector, istis utere, fruere et festinanti condona in tanti otii penuria, dum ad convicium usque opuscula ista expetuntur, et peracerbe undique illorum expostulatur editio. Attexui erratorum emendationem ab amico; ea tam in Græco, quam in Latino textibus obrepserant quam plurima; nec arbitror omnia correctæ, præsertim accentuum, spirituum, et interpunctionum. Benigne lector (te quæso), ut ipse in repurgando naves operam, et æqui bonique consulas Vale.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
 ΝΙΛΟΥ
 ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ.

SANCTI PATRIS NOSTRI

NILI

TRACTATUS DE MONASTICA EXERCITATIONE.

I CAPUT I.

Philosophiam multi gentilium professi sunt, et ex Judæis non pauci; soli autem Christi discipuli veram sectati sunt philosophiam. Quia et soli magistram habuere Sapientiam, quæ convenientem huic instituto vivendi rationem opere demonstravit. Etenim priores illi, velut in scena fabulam agentes aliena se persona exornarunt, vacuum nomen induentes vera philosophia orbatum. In pallio, atque barba, et baculo philosophos sese ostentantes, curantes corpus, et cupiditatibus tanquam dominabus famulantes, ventris exstitere servi, et comites ventris voluptates, velut opus naturæ admiserunt; iræ obnoxii, gloriæ fulgore percalsi, et desiderio, splendidas vero mensas instar catellorum avidè invadentes; ignorantes in primis liberum esse debere philosophum, multoque magis illi fugiendum, ne serviat passionibus, quam, ne sit argento venale mancipium, et vagnarum verna: nihil enim forsitan illi, qui recte vixerit, esse servum hominum obsuit, passionibus vero, quasi illæ heræ forent, utenti, voluptatibus inservire, pudori atque deridiculo fuit.

II CAPUT II.

Sunt quippe apud ipsos qui rerum gerendarum omnino incuriosi, rationali philosophia, ut putant, instructi, de rebus sublimibus garrientes; aliqui et earum, quæ demonstrari non possunt, interpretes, cœli magnitudinem, et solis mensuras, et astrorum virtutes, scire sese jaclarunt. Sunt qui quandoque rerum divinarum scientiam attentarunt, in quibus, et veritas est ininvestigabilis, et conjectura periculosa, viventes interim fœdius porcis, qui volutantur in cœno. At si ex illis quidam rebus agendis incubuerunt, istis pejores fuere; labores nempe subierunt pro gloria, laudibusque; nullius enim rei gratia, nisi ostentationis, et cupiditatis gloriæ multa miseri hi moliebantur; mercedem vilem, ac tenuem pro tanta molestia referentes; nam silentium sibi omnino indicere, et vicitare herbis, et asperis centonibus corpus tegere, et dolio conclusos vitam degere, nullam remunerationem post

A

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Φιλοσοφείν ἐπετήδευσαν μὲν καὶ Ἕλληνας πολλοὶ, καὶ Ἰουδαίων δὲ οὐκ ὀλίγοι· μόνοι δὲ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν ἐζήλωσαν οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταί, ἐπεὶ καὶ μόνοι τὴν σοφίαν αὐτὴν ἔσχον διδάσκαλον, ἔργῳ ἐπιδεικνύουσαν τὴν πρέπουσαν τῷ τοιοῦτῳ ἐπιτηδεύματι ἀγωγῆν. Οἱ μὲν γὰρ πρότεροι, καθάπερ ἐν σκηπῇ δράμα ὑποκρινάμενοι, ἀλλοτρίῳ ἑαυτοῦς κατεκόσμησαν προσώπῳ, ὄνομα κενὸν ὑποδύοντες, φιλοσοφίας ἀληθοῦς ἐστερημένοι· ἐν τῷ τρίβωνι, καὶ τῇ ὑπήνῃ, καὶ τῇ βακτηρίῳ, τὸ φιλοσοφεῖν ἐπιδεικνύμενοι, περιέποντες δὲ τὸ σῶμα, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ὡς δεσποίναις ὑπηρετούμενοι, γαστρὸς ὄντες δεῦλον, καὶ τὰς ὑπογαστρίας ἡδονὰς ὡς φύσεως ἔργον ἀποδεχόμενοι· ὀργῆς ὑπήκοοι, τὴν δόξαν ἐπτοημένοι· ταῖς δὲ λαμπραῖς τραπέζαις δίκην κυνιδίων λίχνως ἐφαλλόμενοι· οὐκ εἰδότες, ὅτι πρὸ πάντων ἐλεύθερον εἶναι δεῖ τὸν φιλόσοφον, καὶ μᾶλλον φεύγειν τὸ δοῦλον εἶναι καθῶν, ἢ ἀργυρώνητον, καὶ οἰκοτρίβων οἰκοτρίβα. Τὸ γὰρ ἀνθρώπων εἶναι δοῦλον οὐδὲν ἴσως ἐδίδαξε τὸν ὀρθῶς βεβιωκότα· τὸ δὲ πάθειν ὡς δεσπόταις χρώμενον ὑπηρετεῖν ταῖς ἡδοναῖς αἰσχρὴν ἦνεγκε, καὶ γέλωτα πολὺν.

B

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Εἶσι μὲν οὖν παρ' αὐτοῖς καθόλου τῆς πράξεως ἡμεληκότες, λογικὴν δὲ φιλοσοφίαν ὡς δοκοῦσιν ἐπανηρημένοι, μετεωρολόχοι τινὲς ὄντες, καὶ τῶν ἀναποδείκτων ἐξηγηταί, οὐρανοῦ μέγεθος, καὶ ἡλίου μέτρα, καὶ ἀστέρων ἐνεργείας εἰδέναι ἐπαγγελλόμενοι. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ θεολογεῖν ἐπαχειροῦντο ὅπου καὶ ἡ ἀλήθεια ἀνεφικτὸς, καὶ ὁ στοιχειῶδ' ἐπιεικῶδους· ζῶντες δὲ τῶν ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένων χόρων ἀτιμότερον. Εἰ δὲ καὶ τινὲς ἐγένοντο πρακτικοί, τούτων ἐγένοντο χεῖρους, δόξαις καὶ ἐπαίνοις πεπραχότες τοὺς πόρους· οὐδενὸς γὰρ ἑτέρου χάριν ἢ ἐπιδείξεως καὶ φιλοδοξίας ἐπετήδευον οἱ δεῖλαι οὗτοι τὰ πολλὰ, μισθὸν εὐτελεῖ, καὶ εὐωνοῦ τῆς τοιαύτης ἀντικαταλαττόμενοι ταλαιπωρίας· τὸ γὰρ σιωπῆσαι διαπαντός, καὶ χόρτῳ τρέφεσθαι, καὶ βακίῳς τρυχίνοις σκέπειν τὸ σῶμα, καὶ ἐν πίθῳ κατακλιθεὶς ἑαυτοῦς διαβιοῦν, μὴδὲ μίαν ἀμοιβὴν μετὰ θάνατον προδοκῶντας, πάσης ἀνοίας ἐστὶν ἐπέκεινα· τοῦτο

C

θιν τὸ ἐν τῷ βίῳ συγκαταλέγειν τῆς ἀρετῆς τὰ ἑπα-
θλα, καὶ ἀγῶνα ἐαυτῷ τίθεσθαι στεφάνων καιρὸν
οὐκ ἔχοντα, καὶ πάλιν διηλεκτὴ βραδείων ἐστρημέ-
νην, καὶ σκάμματα, τῶν ἰδρώτων ἔχοντα πλέον
οὐδέν.

ΚΕΦΑΛ Γ'.

Ἰουδαίων δὲ οἱ τοῦτον ἐτίμησαν τὸν βίον, εἰσι
μὲν τοῦ Ἰωναδὰβ ἀπόγονοι, πάντας δὲ τοὺς ὡσαύ-
τως βιοῦν ἐθέλοντας προσείμενοι, εἰς τὴν αὐτὴν ἐν-
άγουσι πολιτείαν, ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες διαπαν-
τὸς, οἴνου τε καὶ πάντων τῶν πρὸς τὸ ἀβροδιδαιτον
ἀπεχόμενοι, καὶ δαιταν ἔχοντας εὐτελεῖ, καὶ τῇ
χρείᾳ συμμετρημένην τοῦ σώματος. Σφόδρα μὲν
οὖν ἐπιμελοῦνται τῆς ἡθικῆς ἕξεως, θεωρίᾳ δὲ τὰ
πολλὰ παραμένουσι, ὅθεν καὶ Ἰεσσαῖοι καλοῦνται,
αὐτοὺς λογίους δηλοῦντος τοῦ ὀνόματος, καὶ ἀπλῶς
ἔστιν αὐτοῖς πάντοθεν κατωρθωμένος ὁ τῆς φιλοσο-
φίας σκοπὸς, οὐδαμῶ τῶν πραγμάτων διαμαχομέ-
νων τῷ ἐπαγγέλματι. Ἄλλὰ τί τῶν ἀγῶνων ὄφελος
αὐτοῖς καὶ τῆς ἐπιπόνου ἀθλήσεως τὸν ἀγωνοθέτην
ἀνηρηκῶσι Χριστῶν; Καὶ τοῦτοι γὰρ ὁμοίως ὁ τῶν
πόνων οἴχεται μισθός, ἀρνησαμένοις τὸν τῶν ἐπά-
θλων διανομέα, καὶ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς, καὶ διὰ τοῦτο
τῆς φιλοσοφίας ἀποσφαλῆσαι. Φιλοσοφία γάρ ἐστιν
ἡθῶν κατόρθωσις μετὰ δόξης τῆς περὶ τοῦ ὄντος
γνώσεως ἀληθοῦς. Ταύτης δὲ ἀπεσφάλησαν ἄμφω
καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Ἕλληνας, τὴν ἀπ' οὐρανοῦ παρα-
γενομένην σοφίαν παραιτησάμενοι, καὶ χωρὶς Χρι-
στοῦ φιλοσοφεῖν ἐπιχειρήσαντες, τοῦ μόνου παρα-
δείξαντος ἔργω, καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν. C

ΚΕΦΑΛ Δ'.

Ὁὗτος γὰρ πρῶτος ἔεμε τῷ βίῳ τὴν ταύτης ὁδόν,
πολιτείαν ἐπιδειξάμενος καθαρὰν, καὶ ἀνοτέραν ἀεὶ
φέρων τὴν ψυχὴν τῶν τοῦ σώματος παθῶν, ἔσχατον
δὲ καὶ ταύτης καταφρονήσας, ὅτε ἡ παρ' αὐτοῦ οἰ-
κονομουμένη σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπῆτει τὸν
θάνατον, διδάσκων διὰ τούτων, ὅτι δεῖ τὸν φιλοσο-
φεῖν ὀρθῶς ἄνωθεν προαιρούμενον, ἀρνεῖσθαι μὲν
πάντα τὰ τοῦ βίου ἡδέα· ποιεῖν δὲ, καὶ παθῶν εὖ
μάλᾳ ἐπικρατεῖν καταφρονοῦντα τοῦ σώματος· ἔχειν
δὲ μηδὲ τὴν ψυχὴν τιμᾶν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐτοίμως
προῖεσθαι, ὅταν δι' ἀρετῆς ἐπιδειξῆν ταύτην ἀποθέ-
σθαι δέοι. Καὶ ταύτην παραλαβόντες ἐμιμήσαντο
τὴν διαγωγὴν, οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ἅμα τῷ κληθῆναι, D
ἀποταξάμενοι μὲν τῷ βίῳ, ὑπεριδόντες δὲ πατρίδα,
καὶ γένος καὶ ὑπαρξίν, καὶ πρὸς τὸν σκλήρην, καὶ
ἐπίπονον εὐθύς μετετάξαντο βίον, διὰ πάντων χω-
ρήσαντες τῶν δυσχερῶν, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι,
ἐλαυνόμενοι, γυμνιτεύοντες, αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων
ἐνδεεῖς ὄντες· ὅσπερ οὖν δὲ καὶ θανάτου κατετόλμη-
σαν, καλῶς διὰ πάντων τὸν διδάσκαλον μιμησάμενοι,
καὶ τῷ βίῳ καταλιπόντες πολιτείας ἀρίστης εἰκόνα.
Ἄλλ' ἐπειδὴ γράφειν ἀπὸ τῆς αὐτῆς εἰκόνης πάντες
Χριστιανοὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ὀφείλουντες ἢ οὐκ ἡβουλή-
θησαν, ἢ ἠτόνησαν πρὸς τὴν μίμησιν, ὀλίγοι δὲ τινες
ἠδυνήθησαν καὶ κοσμητικῶς ὑπερκύψαι ταραχῆς, καὶ

A mortem expectando; extremæ dementiæ est, hoc
est, tollere cum hac vita virtutis præmia, et certa-
men statuere sibi ipsi nullo tempore munerandum,
et luctam continuam, braviis carentem, et pugnas,
quæ præter sudorem nihil amplius habeant.

CAPUT III.

Judæorum autem quotquot hoc vivendi genus
amplexi, posteri Jonadab hi sunt, omnesque sic vi-
vere volentes excipiendo ad eorum traducunt insti-
tutum, in tabernaculis habitant semper; vino, et
omni delicatiori S cibo abstinentes, victu tenui
utuntur, eumque necessitate corporis metiuntur,
valde vero student moribus componendis, et, ut
plurimum, contemplationi vacant, unde Jessæi etiam
dicuntur, nomine demonstrante ipsos eruditos esse,
et penitus omnes vitæ suæ actiones ad scopum phi-
losophiæ dirigunt, nec unquam illæ ipsorum pro-
fessionem repugnant. Cæterum quis fructus certa-
minum ipsis, et laboriosæ pugniæ hisce, qui Christum
certaminum præsidem sustulerunt? et istis
similiter merces laborum perit; qui negant distri-
butorem prætoriorum, et a vera vita, ideoque a phi-
losophiâ præerrant. Est quippe philosophia morum
emendatio, cum laude veræ cognitionis illius qui
est. Ab illa vero utriusque aberant, qua Judæi,
qua gentiles, qui Sapientiam, quæ e cælo descen-
derat, repudiarunt, et sine Christo philosophari co-
nati sunt, qui solus opere, ac sermone veram phi-
losophiam demonstravit.

CAPUT IV.

Ipse namque vita sua primus hujus viam aperuit,
exhibens puram conversationem, et animam sem-
per efferens superiorem passionibus corporis, ad
extremum vero et ipsam despiciens, quando salus
hominum ab ipso dispensata mortem exposcebat,
docens hoc ipso debere eum, qui recte ad philoso-
phandum sursum se accingit omnes vitæ suavita-
tibus repudiare, laboribus vero incumbere, atque
passionibus valide dominari, corpus contemneudo,
neque animam 4 pretiosam habere 1, sed et ipsam
libenter profundero, ubi virtutis approbandæ causa
deponenda est. Atque hanc vivendi rationem sus-
cipientes imitati sunt sancti apostoli, qui simul
atque vocati sunt, vitæ valedicentes, despicientes
vero patriam, et genus, et opes, statim ad laborio-
sam, et duram vivendi rationem transierunt,
omnino sectantes aspera, attriti, vexati, exagitati,
denudati, ipsarum rerum necessarium indigi. De-
mum autem mortem constanter subierunt, ma-
gistrum egregie in omnibus imitati, et ita vivendo
imaginem præclarissimæ conversationis relique-
runt 2. Sed postea quam Christiani omnes, qui vi-
tam suam ad hoc exemplum delineare debebant,
aut noluerunt, aut elanguerunt in imitatione: qui-
dam autem pauci potuerunt mundanas turbas su-

1 Act. xi, 24. 2 Hebr. ii, 57.

perare, et fugere illam, quæ in urbibus est fluctuationem; atque ita a tumultibus exempti, solitariam amplecti vitam; hi soli vita sua expresserunt apostolicæ virtutis simulacrum, præferentes possessionibus possessionum abdicationem, ne distraherentur; cibis vero exquisitis conditis præponentes victum tumultuarium ad passionum rebelles motus cohibendos, obvioque alimento necessitatem corporis expletes; mollia autem indumenta et ea quæ sunt præter usum, velut humani luxus commentum, negligentes, simplici, nec exquisita usi sunt veste, quæ sufficeret ad corporis necessitatem, contemnentesque delicias, cum existimarent neutiquam philosophi convenire instituto abjecta rerum cœlestium cura, iis, quæ humi posita sunt, et animantibus passim exposita, occupari animo; ignoraverunt mundum, non amplius obnoxii passionibus; humanis nec apud ipsos erat fraudans, aut fraudatus, nemo lites inferens, aut propulsans.

CAPUT V.

Habebat enim unusquisque judicem incorruptam propriam conscientiam, neque horum unus abundabat divitiis, alter premebatur egestate, alius fame tabescebat, alius disrumpebatur satiestate; egentium enim penuriam implebat opulentorum studium, et erat æqualitas, et æqua distributio expulsa inæqualitate propter voluntariam attemperaturam supereminentium ad humiliores: quin potius, nec tunc erat æqualitas, cum nimium certamen contententium humiliores esse, efficeret inæqualitatem, uti nunc ambientium acrior furor gloriæ ipsam producit; exsulabat invidia, proscripita erat obtrectatio, sublata superbia, vanitas fugata, omnes contentionum causæ dissolutæ, ad affectus enim vehementiores mortui quidam erant, et omni eorum sensu destituti, qui ne per somnium quidem talia imaginabantur, eo quod ab initio strenue illorum recordationem essent aversati, et assiduo virtutum exercitio, atque patientia ad istius modi habitum provecti, et, ut plane dicam, lucernæ erant in tenebris lucentes, et stellæ fixæ caliginosam vitæ noctem illustrantes, et intendentes omnibus portuum facilem aditum propter tranquillitatem, quæ circa ipsos erat, ut incolumes passionum scopulos evitarent.

CAPUT VI.

Sed hoc accuratum institutum, cœlestisque conversatio instar imaginis, depingentium rursus in curia, et tractu temporis paulatim demutata ad extremam pervenit dissimilitudinem, et omnino a primo exemplo recessit; nam rursus qui mundo erant crucifixi, et vitæ præsentis renuntiarant, atque homines esse se ipsos abnegarant, et ad naturam potestatum incorporearum singulari mentis tranquillitate (sive impatiabilitate) transferri contendebant, reversi sunt quodammodo retro negotiationibus vitæ, lucrisque turpibus accessorum,

A φυγεῖν τὴν ἐν ταῖς πόλεσι ζῆλην, καὶ οὕτως τῶν θορόδων ἔξω γενόμενοι τὸν νομαδικὸν ἀσπάσασθαι βίον, οὗτοι μόνοι τὸν ἑαυτῶν βίον ἐκμαγεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἐποίησαντο ἀρετῆς, τοῦ μὲν κακῆσθαι τὴν ἀκτημοσύνην προκρίναντες διὰ τὸ ἀπερίσπαστον, τροφῆς δὲ κακαρυκευμένης τὴν ἐσχεδιασμένην προτιμήσαντες, διὰ τὰς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεις τῆ παρατιχοῦσῃ τὴν χρεῖαν ἐκπληροῦντες τοῦ σώματος, ἐνδυμάτων δὲ μαλακῶν, καὶ τῆς χρεῖας ἔξω ὡς ἀνθρωπίνης χλιδῆς ἐπινοίαν ἀλογήσαντες, λιτῆ καὶ ἀπεριέργῳ ἐχρήσαντο στολῇ διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ σώματος τρυφῆς καταφρονήσαντες, ἀφιλόσοφον εἶναι λογισάμενοι, τὴν περὶ τῶν οὐρανίων ἀφιεμένους φροντίδα, περὶ τὰ χαμαὶ κείμενα, καὶ τοῖς θηρίοις ἐξ αὐτοσχεδίου παραγιγόμενα, ἀσχολῆσαι τὸν νοῦν· οὐκ ἤδεισαν τὸν κόσμον ἔξω τῶν ἀνθρωπίνων γενόμενοι παθῶν, οὐκ ἦν παρ' αὐτοῖς πλεονεκτῶν, καὶ πλεονεκτούμενος, δικάζων, καὶ δικαζόμενος.

ΚΕΦΑΛΑ. Ε'

Εἶχε γὰρ ἕκαστος κριτὴν ἀδέκαστον τὴν ἰδίαν συνείδησιν, οὐκ ἄλλος μὲν ἐκλούτει, ἄλλος δὲ ἐπένετο, οὐδὲ ἕτερος μὲν ἐτήκετο λιμῷ, ἕτερος δὲ διεβήγγυτο κόρῳ, ἀνεπλήρου γὰρ τῶν λειπομένων τὴν ἔνδειαν ἢ τὴν περιττευόντων φιλοτιμία. Καὶ ἦν ἰσότης καὶ ἰσονομία, διὰ τὴν ἐκ τῶν ὑπερεχόντων πρὸς τοὺς ταπεινοτέρους ἐκουσίαν σύγκρασιν ἐκβεβλημένης τῆς ἀνωμαλίας. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἦν ἰσότης, ἐποίει γὰρ καὶ τότε τὴν ἀνωμαλίαν ἢ τῶν πλέον ταπεινοῦσθαι σπουδαζόντων προθυμία, ὡς ποιεῖ νῦν ἢ τῶν πλέον δοξάζεσθαι φιλονεικούντων μανία. Ἐκδέβλητο φόβος, ἐξώριστο βασκανία, πεφυγάδευτο κενοδοξία, ἀνήρητο ὑπερηφανία, καταλέλυτο πάντα τὰ τῆς στάσεως αἴτια· πρὸς γὰρ τὰ ἀδρότερα τῶν παθῶν νεκροὶ τινες ἦσαν, καὶ ἀναίσθητοι, οὐδ' ἕναρ φαντασίας τῶν τοιούτων λαμβάνοντες, διὰ τὸ καλῶς ἐξ ἀρχῆς ἀπεστράφθαι τὴν τοῦτων ὑπόμνησιν, ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ἀσκήσεως, καὶ ὑπομονῆς εἰς τοιαύτην. Ἐξὶν ἀναδεδηκότες, καὶ ἀπλῶς λύχνοι ἦσαν ἐν σκότει φαινόντες, καὶ ἀστέρες ἀπλανεῖς τὴν ἀφεγγῆ τοῦ βίου νύκτα καταυγάζοντες, καὶ λιμένων προβολῆν τῷ καθ' αὐτοὺς ἀχειμάστω πᾶσιν εὐκολον ἀποδεικνύντες, τοῦ διαφεύγειν ἀδλαδῶς τὰς τῶν παθῶν προσβολάς.

ΚΕΦΑΛΑ. ΣΤ'

Ἄλλ' ἢ ἀκριβῆς ἐκεῖνη πολιτεία, καὶ ἐπουράνιος διαγωγή, καθάπερ εἰκὼν ὑπὸ τῆς τῶν κατὰ καιροὺς μεταγραφόντων ἀμελείας κατὰ μικρὸν ἐλαττουμένη, εἰς ἔσχατον ἀνομοιότητος ἤλασε, καὶ πάντῃ τοῦ ἀρχετύπου ἀπολείπειται· πάλιν γὰρ οἱ σταυρωθέντες τῷ κόσμῳ, καὶ ἀποταξάμενοι τῷ βίῳ, καὶ ἀρησάμενοι τὸ εἶναι ἄνθρωποι, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων φύσιν τῷ τῆς ἀπαθείας μονοτρόπῳ μετασθῆναι ἀγωνιζόμενοι, ὑπενώθησαν μὲν ὅπως πραγματείας βιωτικαῖς, καὶ κορισμοῖς ἐπνευδιστοῖς, ἐπιθολοῦντες τὴν τῶν καλῶς προβεδιωκότων

ἔκριβειαν, καὶ τοὺς δοξάζεσθαι καὶ εὐλαϊζεσθαι ἅ qui praeclare vixerant, infuscantes diligentiam; δυναμένους διὰ τὴν σφῶν ἀρετὴν βλασφημῆσθαι et eos qui poterant ob ipsorum virtutem celebrari, ποιῶντες τῇ οικείᾳ ἀπροσεξίᾳ· καὶ τὴν μὲν ἐχέτην atque gloriosi esse, propter inertiam propriam, τοῦ ἀρότρου κατέχουσαν σχῆμα σῶζοντες τὸ σιμνόν· opprobriis exponentes, et conviciis; στίβαν quidem ἀνεύθετοι δὲ γεγόναμεν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, dem aratri, servando habitum venerandum, tene-μὲν, inepti vero evasimus ad regnum caelorum, διὰ τὸ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ τῶν ἐπιτε- quia retrorsum convertimur, magnoque studio λῆσθαι ὀφειλόντων, μετὰ πολλῆς ἀντέχεσθαι τῆς ea persequimur, quorum memoria excidisse de-σπουδῆς, οὐκ ἔτι γὰρ τὸ εὐωνον καὶ αὐτοσχέδιον bnerat; nec enim facili et extemporaneo vitæ gen-τῆς ζωῆς παρ' ἡμῖν σπουδάζεται, οὐδὲ τὸ ἡσύχιον ereri a nobis amplius studetur, neque quietem et χρήσιμον πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι τῶν παλαιῶν νε- silentium ad pristinas impuritates abolendas con-νόμισται μολυσμῶν, ὄχλος δὲ πραγμάτων, πρὸς ducere existimamus: sed negotiorum turba ad ve-τὸν ἀληθῆ σκοπὸν ἀνόνητον ἔχων φροντίδα τετί- rum scopum inutilibus curis districta in pretio est, μίεται, καὶ ἡ περὶ τὴν ὕλην φιλοτιμία τὰς σωτη- vicitque salutare abhortationes rerum materia-ρίους ἐνίκησε παραινέσεις. Τοῦ γὰρ Κυρίου πάντη lium ambitio; cum enim Dominus nos ubique τῆς περὶ τὰ γῆνα φροντίδος ἀφεστῶτες ἡμᾶς, B abstrahat a terrenis curis, solumque regnum cae-καὶ μόνην ζητεῖν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κε- lorum quaerere nos jubeat; nos quasi contrariam λεύσαντος, ὡσπερ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἐσπουδαχότες per viam incedere tentantes mandata Dominica ὀδεύειν, ἡλογησάμεν, τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν, καὶ negligimus, et sollicitudine priore derelicta spes τῆς κηδεμόνιας ἐκείνης ἀποστάντες, ἐν ταῖς χερσὶ omnes in manibus positas habemus; dicit 7 enim ἐθέμεθα τὰς ἐπιλάδας· ἐκείνου γὰρ λέγοντος· Ἐμ- ille: « Respicite ad volatilia caeli, quoniam non se-θλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ runt, neque metunt, neque congregant in horrea, σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συναγουσιν et Pater vester caelestis pascit illa 2. » Et iterum: φῖς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τρέ- » Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non la-χει αὐτά. » Καὶ πάλιν· Ἐκαταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ borant, neque nent 4; sed et peram et sacculum et ἀγροῦ πῶς αὐξάνει, οὐ καπιᾶ, οὐδὲ νήθει. » ἄλλὰ baculum gestare vetuit, et inniti jussit infallibili καὶ γὰρ πήραν, καὶ βαλάντιον, καὶ βακτηρίαν ἐπι- promissioni soli, quam discipulis, ad beneficium κομίζεσθαι κωλύσαντος, καὶ μόνην στοιχεῖν τῇ ἀψευ- ceterorum hominum, cum ipsos mitteret, dedit, δεστάτῃ κελεύσαντος ἐπαγγελίᾳ, ἣν ἀποστέλλων τοὺς dicens: « Dignus est operarius alimento suo 5, cer-μαθητὰς ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ἐπηγ- tiorum ad Providentiam rerum necessariorum illam γισλατο εἰπῶν, Ἐἄξιός ἐστιν ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐ- C multo esse noscens, quam nostra sit industria.

ΚΕΦΑΛΑ. Ζ'.

Ἡμεῖς δὲ γῆν ὅσην ἂν δυνώμεθα κτήσασθαι, οὐ παραιτούμεθα, προβάτων δὲ ἀγέλας, καὶ βόας ἀρο- Verum nos nec terrae spatium (quoad fieri po-τήρας, σχήμασι τε, καὶ μεγέθει ζηλωτοῦς, καὶ βουας test) maximum acquirere recusamus, oviumque greges, et boves aratorios, forma et corporis mole εὐτραφεῖς συνωνόμεθα· ἵνα τὰ μὲν παρέχη τὸ eximios, asinos quoque bene pingues coemimus, illas quidem ut lanæ copiam nobis subministrent ad usum operum, boves autem apparatus terræ colendæ inservientes, ut nobis quidem alimentum, ἡμῖν μὲν τροφήν, σχιλὸν δὲ ἑαυτοῖς, καὶ τοῖς λοι- sibi ipsis vero, et reliquis animantibus pabulum πούς ζωίσι παρασχῶσιν, τὰ δὲ ἀχθοφοροῦντα ὑπο- praebeant, jumenta autem oneraria, ut, iis, quæ πύγια, ἵνα τὰ ἐλλείποντα τῇ χώρα, τοῖς ἐκ τῆς ἀλ- nostræ regioni desunt, ex aliena importatis sup-λοδαπῆς ἀγωγίμοις ἀναπληροῦντα, τὴν ἀναγκαίαν plentia victum reddant commodiorem, nobis vi-τροφὴν προσεπαρτώωσι, τὸν ἀπολαυστικὸν ἡμῖν D tam delicatam adaugentem: sed ex artibus exer- συναύξουσαν βίον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν τεχνῶν cemus aptiores rei faciendæ, licet nullum præ-αἰρούμεθα τὰς εὐπορωτέρας, καὶ μηδ' ὄλως ἡμῖν beant tempus ut reminiscamur Dei, cum totum παρεχούσας καιρὸν μνήμης Θεοῦ, ἅπασαν εἰς ἑα- otium vindicent sibi desperantes (ut videtur) de τὰς ἐλκούσας τὴν σχολὴν, κατεγνωχότες, ὡς εἰκεν, ἡ rectoris infirmitate, aut nostram primam confes-τῆς τοῦ κηδεμόνου ἀσθενείας, ἡ ἑαυτῶν ἐπὶ τῇ sionem condemnantes, quod licet verbis non fatea-πρωτέρᾳ ὁμολογίᾳ· κἂν γὰρ μὴ λόγῳ τοῦθ' ὁμολο- mur, re tamen ipsa convincimur 8 nos sæcularium γῶμεν, ἐλεγχόμεθα διὰ τῶν πραγμάτων, χαίροντες hominum vita delectari, cum eisdem rebus atque τῇ τῶν βιωτικῶν διαγωγῇ, ὅταν τὰ αὐτὰ ἐπιτη- illi operam demus, et forte magis studiis etiam cor-δεύωμεν ἐκείνοις, καὶ πλεόν τὰχα ταῖς σωματικαῖς poreis atteramur, ita ut pietas a plerisque jam pro ἔγκραταριθώμεθα φιλοπονοῖας, ὥστε λοιπὸν τοὺς quæstu habeatur, neque aliam ullam ob causam πολλοὺς πορισμὸν ἠγεῖσθαι τὴν εὐστέβειαν, καὶ δι' illi quondam tranquillæ et beatæ vitæ nos addici-οὐδὲν ἕτερον ἐπιτηδεύεσθαι τὸ πάλαι ἀπράγμονα, mus 6, nisi, ut fictæ pietatis specie laboriosa miui-καὶ μακάριον βίον, ἣ, ὅπως διὰ τῆς ἐπιπλάστου

CAPUT VII.

Matth. vi, 26. 2 ibid. 23. 3 Luc. x, 7. 4 I Tim. vi, 8, 9.

steria effugiamus licentiam nacti genio indulgendi sine repagulis quocunque collibitum fuerit feramur animi impetu cum omni impudentia insultantes simplicioribus, quandoque etiam eminentibus; quasi tyrannidis materiam, neulquam vero humilitatis et mansuetudinis exercendæ occasionem existimemus vitam virtutis religiosæ. Unde ab illis, qui nos revereri debebant, tanquam futilis turba despiciunt, et a promiscuis, et collectitiis hominibus non minus quam forensibus negotiis simul involuti deridemur, nihil præ reliquis, ut oporteret, eximium habentes, qui non vivendi modo, sed habitu dignosci volumus, et cum virtutis labores recusemus, gloriam laboribus appetimus insanum in modum, umbram priscae veritatis illis debitam exhibentes.

CAPUT VIII.

Adeo ut si quis venerandam hodie vestem istam suscipiat, maculis animi nondum elutis, neque his, quæ fuerunt impressa, veterum peccatorum signis e mente deletis sua, sed eorumdem imaginibus adhuc lasciviens, moribusque ad instituti normam nondum compositis, ignarus etiam quis scopus sit divinæ philosophiæ jam supercilium Pharisæicum adducit, et ob vestem solam extollit animum quasi exulta probe virtute, et circumit, eos apparatus circumferens quorum artem nequaquam didicit, et exteriore specie scientiam promittit, quam neque primoribus labris degustavit; scopulus pro portu, pro templo sepulcrum dealbatum, et pro ove lupus deprehensus ad exitum eorum, qui sunt decepti ex eo quod apparet; cum enim isti aufugientes a monasteriis, quia exactam vivendi disciplinam ferre non possunt, ad civitates comessabundi ventitant, tunc demum a ventriculi necessitate quasi obtorto collo tracti ad multos decipiendos speciem pietatis simulatam instar escæ hamo fixæ circumferunt, sustinentes cuncta facere, quæ cogit corporis indigentia. Nihil enim necessitate naturæ violentius, quæ summis angustiis solertem viam excogitat, præsertim quando pigritia accedit meditata, callidor procedit prætextus; quocirca divitum isti fores non minus, quam parasiti obsident. Per fora vero mancipiorum instar ipsos stipant, appropinquantes submovent, obvios propellunt, transitum ipsis facilem efficere contendunt, et hæc mensæ ob indigentiam faciunt, eo quod voluptuosam appetentiam cupidiarum compescere non didicerint, neque palum apud Mosem necessariis effodiendis aptum in zona gestare voluerint; noscerent enim eo usi, quod omnis voluptatis ciborum terminus est guttur, et quod fortuita quæque corporis egestatem expleant, intempetivorum appetitum turpitudines obvelant.

IO CAPUT IX.

Atque ideo Dei quidem nomen blasphematur, vita vero votis omnibus exoptanda evasit exsecra-

A θεοσεβίας, τὰς μὲν ἐπιπόρους λειτουργίας φύγωμεν, ἀδειαν δὲ ἀπολαύσεως πορισάμενοι, ἀκωλύτως ἐπὶ τὰ δοκοῦντα τὰς ὁρμὰς ἐκτείνωμεν, μετὰ πολλῆς ἀναισχυντίας καταλαζονεῦόμενοι τῶν ὁποδουμένων, ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῶν ὑπερχόντων· ὡς περ ὑπόθεσιν τυραννίδος, ἀλλ' οὐχὶ ταπεινώσεως, καὶ ἐπεικειας τὸν ἐνάρετον βίον εἶναι νομίσαντες. Διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τῶν σεβέσθαι ἡμᾶς ὀφειλόντων, ὡς εἰκαλὸς ἄλλος ὁρώμεθα, καὶ ὑπὸ τῶν συγκλήτων καὶ μεγάλων ἀνθρώπων, οὐχ ἡκιστα ταῖς ἀγοραῖς ἐμπερόμενοι, γελώμεθα, οὐδὲν παρὰ τοὺς λοιποὺς, ὡς ἐξῆν, ἐξάρητον ἔχοντες, οὐκ ἐκ πολιτείας, ἀλλ' ἐκ σχήματος γνωρίζεσθαι βουλόμενοι, καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ ἀρετῇ παραιτούμενοι πόνους, τῆς ἐπὶ τούτοις δόξης μανικῶς ὀρεγόμεθα, σκιάν τῆς ποτὲ ἀληθείας ἐπιδεικνύμενοι.

B

ΚΕΦΑΛ. Η.

Καὶ τῆμερόν τις ἀναλαβὼν τὸ σχῆμα τὸ σεμνὸν τοῦτο, καὶ οὐδέπω τὰς κηλίδας ἀπονηψάμενος τῆς ψυχῆς, οὐδὲ τοὺς ἐγκεκαραγμένους τύπους τῶν παλαιῶν ἀμαρτημάτων τῆς διανοίας ἀπαλείψας τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλ' εἰε τάχα ταῖς τούτων φαντασίαις ἐνασελγῶν, καὶ τὸ ἦθος οὐδέπω πρὸς τὸ ἀρεσκὸν τῷ ἐπαγγέλματι παιδαγωγήσας, οὕτε εἰδὼς τίς ποτὲ ἔστιν ὁ τῆς κατὰ θεὸν φιλοσοφίας σκοπὸς, ἤδη φαρισαϊκῆν ὄφρυν ἀνεπλάσατο μέγα φρονῶν ὡς ἐπὶ κατορθωμένην τῇ ἀρετῇ τῇ μόνῃ τῷ σχήματι, καὶ περιέρχεται σκευὴ περιφέρων, ὧν τὴν τέχνην οὐ μεμάθηκε. Καὶ ἐπιστήμην ἐπαγγέλλεται τῷ φαινομένῳ σχήματι, ἧς οὐδὲ ἄρκους ἐγεύσατο τοῖς χειλεσι· σκόπελος ἀντὶ λιμένος, καὶ ἀντὶ ναοῦ, τάφος κεκονιαμένος, καὶ ἀντὶ προβάτου λύκος ἐπ' ὀλίθρων τῶν δελεασθέντων τῷ φαινομένῳ εὐρισκόμενος· ὅταν γὰρ οἱ τοιοῦτοι τῶν μοναστηρίων δραστητεῦσαντες διὰ τὸ μὴ φέρειν τοῦ βίου τὴν ἀριστείαν, ἐτακωμάζωσι ταῖς πόλεσι, τότε λοιπὸν ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν γαστέρα ἀνάγκης τραχηλιζόμενοι, ἐπὶ ἀπάτη τῶν πολλῶν τὴν τῆς εὐσεβείας μόρφωσιν ὡς ἄελαρ περιφέρουσι πάντα ἄρῃν ὑποφέροντες, ὅσα ἡ χρεῖα βιάζεται τοῦ σώματος. Οὐδὲν γὰρ ἀνάγκης φυσικῆς βιαστικώτερον, τοῖς ἀπόροις πόρον εὐμηχανῶς ἐπινοούσης, καὶ μάλιστα ὅταν καὶ ἀργία προσῆ μεμελετημένη, τότε καὶ πανουργότερον ἢ σκῆψις προχωρεῖ. Θεραπεύουσι τοιγαροῦν οὗτοι τὰς τῶν πλουσιῶν θύρας, παρασίτων οὐκ ἔλαττον. Ἐν δὲ ταῖς ἀγοραῖς, ἀνδραπέδων δικὴν αὐτοῖς παρατρέχουσι, τοὺς πλησιάζοντας ἀποσοδοῦντες, διωθόμενοι δὲ τοὺς ἀπαντῶντας, εὐχερῆ τὴν πάροδον παρέχειν αὐτοῖς σπουδάζουσι, καὶ ταῦτα ποιοῦσι· τραπέζης ἐνεκεν ἐνδίας τῆμ ἐπὶ ταῖς λίχνους ἐδέσμασιν ἡδονὴν κολλάειν οὐ μεμαθηκότες, οὐδὲ τὴν παρὰ τοῦ Μωσίου τῆς χρεῖας ἀνορυκτικὸν πάσσαλον ἐπὶ τῆς ζώνης φορεῖν θελήσαντες. Ἐγνωσαν γὰρ ἂν τούτῳ κεκρημένοι, ὅτι πάσης ἡδονῆς βρωμάτων ὄρος ὁ λαίμυρ γίνεται, καὶ τὰ παρατυχόντα τὴν ἐνδειαν ἐκπληροῦντα τοῦ σώματος, τὰς τῆς ἀκαίρου ἐπιθυμίας ἐπικαλύπτει ἀσχημοσύνας.

ΚΕΦΑΛ. Θ.

Διὰ τοῦτο τὸ μὲν ὄνομα τοῦ θεοῦ βλασφημεῖται· ὁ δὲ περιπόθητος βίος ἐγένετο βδελυκτός· καὶ ἡ τῶν

ἀληθῶς κατ' ἀρετὴν βιούτων κτήσις ἀπάτη νενόμισται, καὶ βαροῦνται μὲν αἱ πόλεις, ὑπὸ τῶν περιερχομένων εἰκῆ· ἐνοχλοῦνται δὲ οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἔψιν ἔχουσιν ἀηδῶς, προσαιτεῖν ὀρώντες αὐτοὺς ἀναιδέστερον ταῖς θύραις παραμένοντας, πολλοὶ δὲ καὶ εἰσοικισθέντες, καὶ εὐλάβειαν ἐπ' ὀλίγον ὑποκρινάμενοι, καὶ τὴν ἐπὶ κακουργίᾳ δόξαν τῆς ὑποκρίσεως προσωπεῖον περιστελιαντες, ὕστερον ἀποσυλησαντες αὐτοὺς ἀπέρχονται. Ὡστε κατὰ παντὸς τοῦ μοναστικοῦ βίου διεσκηδασμένην παρασκευάζουσι τὴν θυσημίαν. Οὕτως γοῦν λοιπὸν ὡς λυμῶνες ἀπελαύνονται τῶν πόλεων οἱ ποτὲ σωφρονισταί. Καὶ ὡς ἐναγεῖς διώκονται τῶν τῆ ἰερατικῆς κατεχομένων οὐκ ἔλαττον, καὶ ληστοῖς μᾶλλον, καὶ τοιχωρύχταις ἂν τις ἔλοιτο πιστεῦσαι, ἢ τοῖς τὸν βίον μεταρχομένοις τὸν μοναδικόν, ῥάδιον εἰς παραφυλακὴν, τὴν προφανῆ κακουργίαν τῆς ἐπ' ἐνέδρῳ μεμηχανευμένης ἀξιοπιστίας λογιζόμενος. Καὶ οὗτοι μὲν οὔτε ἀρξάμενοι θεοσεβείας, οὔτ' εἰδότες τί ποτὲ ἔστι τὸ ἀπὸ τῆς ἡσυχίας κέρδος, ἐξ ἀνάγκης ἴσως τιδὸς συνωσθέντες ἀκρίτως ἐπὶ τὸν μονήρη βίον, καὶ ἐμπορίας ὑπόθεσιν εἰς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων ἡγούμενοι τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἂν οἶμαι ἐσμενότερον μετέλθοιεν, εἰ μὴ ταῖς πάντων θύραις προσίενται. Ἄλλ' ἄδροτέρων λημμάτων δυσώπειαν προβάλλοινο τὸ σχῆμα, καὶ βουλόμενοι δασμὸν τῷ σώματι οὐ τὸν ἀναγκαῖον εἰσφέρουσιν, ἀλλ' ὃν ἡ τῶν χλιδῶντων διὰ τὰς ἀμέτρους ἐπιθυμίας ἐκαινοτόμησε θρύψις. Ταῦτα δὲ ἀνίατα νοσοῦντας θεραπεῦσαι χαλεπόν.

num luxus ex immensa cupiditate novo artificio
rabili sanare difficile est.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

Πῶς γὰρ ἂν τις καὶ ἐρμηνεύσειεν ὑγείας τὸ χρῆσιμον τοῖς ἐν ὑγείᾳ μηδέποτε γενομένοις, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν σπαργάνων φθινάδι συντετραμμένοις νόσῳ, καὶ τὸ ἀτύχημα τῆς φύσεως, διὰ τὸ ἦθος νομίζουσι μηδὲν ἀποδεῖν τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως; Περισσὸς γὰρ πρὸς διόρθωσιν πᾶς λόγος, ὅταν ἡ τῶν ἀκούωντων πρὸς τὸ χεῖρον ἀποκλίνασα σπουδὴ τοῖς κατὰ συμβουλήν λεγομένοις ἐναντίας δίδασκεται, καὶ μάλιστα ἔταν κέρδους ἔλπις τρεφεῖ τὴν ἐπιθυμίαν, ἀποφράττει τὴν ἀκοὴν τῆ συμβουλῆ πάντῃ τὸ πάθος, ὡς μηδεμίαν τὰς ἐπὶ σωφρονισμῷ παραινέσεις εὐρεῖν παρῆσδοσιν, πρὸς τὸν περὶ τὸ κέρδος ἡμερον, κἂν αἰσχρὸν ἦ, τεταμένης τῆς διανοίας. Ἡμεῖς δ', ὡ ἀγαπητοί, οἱ πῶθῳ τῆς ἀρετῆς, ὡς νομίζομεν, ἀποταξάμενοι τῷ βίῳ, καὶ ἀρνησάμενοι τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἀκολουθεῖν ἐπαγγεῖλάμενοι Χριστῷ, τί πάλιν ἐμπλεκόμεθα τοῖς τοῦ βίου περισπασμοῖς, καὶ κακῶς οἰκοδομοῦμεν ἢ καλῶς καθελομεν πρότερον; Τί τῶν τῆς οὐ δεόντως μετερχομένων τὸ πρᾶγμα κακοβουλίας παραπολαύομεν, τὰς τῶν ἀσθενέτερων ὀρέξεις προσαναφλέγοντες, διὰ τὴν περὶ τὰ μάταια σπουδὴν, καὶ γεγόναμεν τοῖς ἀκαραιωτέροις πλεονεξίας ὁδός;

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Θεραπεύειν γὰρ, οὐκ ἐρεθίζειν, τοὺς εὐλόγητους παρὰ τοῦ Κυρίου προστετάγματα, καὶ πρὸ τοῦ ἡμῶν

billis, et quidquid viventes vere secundum virtutem compararent, pro fraude habetur, et gravantur urbes a circumvagantibus temere, quique inhabitant in domibus, inquietantur, et eorum aspectus insuavis illis efficitur; cum videant ipsos affixos portis impudentius mendicare, multi etiam in aedes admissi simulata tantisper verecundia et malam, quae eos urget, famam persona hypocrisis obtegentes, postmodum iisdem expulatis abeunt, adeo ut totum monastice vivendi institutum jam publice infametur. Sic igitur demum uti pestes abiguntur civitatibus, quarum aliquando correctores fuerant, et velut impuri arcentur, non minus quam lepra infecti, et latronibus potius, ac murorum perfossoribus quis credere malit quam vitam monasticam profitentibus tanquam transfugis, ratus manifestam improbitatem facilius caveri, quam fidem idoneam et compositam ad insidias. Atque isti, qui nec a principio auspiciati sunt pietatem, neque sciunt quantum sit quietis religiosae lucrum, et quos forte necessitas aliqua impulit sine delectu ad solitariam vitam, quique existimant rem hanc esse mercatus materiam ad ea, quae vitae sunt necessaria, paranda, hoc utique (pulo) majori cum decore sustinerent, nisi ostiatiam omnium aedes obirent, sed et ipsum habitum sibi proponerent, a quo pudore affecti non sectarentur pinguiore capturas, quia dum corpori dapem subministrare **II** volunt, non inferunt necessariam, sed quam gulosorum hominum comparavit; hos, inquam, aegrotantes morbo incur-

C

CAPUT X.

Quomodo enim sanitatis utilitates quis explicet, illis qui nunquam fuere sani, sed ab ipsis incunabulis tabe fuerunt innutriti, et hoc infortunium naturae ob longam consuetudinem, nihil a recto habitu naturali quidquam differre putant? Etenim superflua ad corrigendum est quaecunque oratio, quando auditorum studium in pejorem partem propendens, contrario, quam consulitur, modo affectum est, et potissimum, ubi lucri spes cupiditatem alit, isthic passio occudit aurem penitus consilio, ita ut exhortationes ad temperantiam nullum aditum invenire queant, cogitatione intenta ad lucri desiderium, etsi turpe sit. Nos vero, dilectissimi, qui virtutis amore (ut putamus) huic vitae reavitiavimus, et mundana desideria abnegavimus, qui nos Christum secuturos professi sumus, quid iterum vitae implicamur distractionibus, et recte antea demolita perperam exstruimus? Quid contra fas eorum malesanis consiliis obtemperamus, qui professionem suam transgrediuntur, et imbecilliorum cupiditates nostro circa res vanas studio inflammamus, et simplicioribus viam avaritiae sternimus?

12 CAPUT XI.

Etenim praecipuum nobis est a Domino proniores ad lapsum curare, non irritare, et proximi com-

modum potius spectare, quam quod nobis placeat, ne inconsideratos animi nostri sequendo impetus, multis simpliciorum offendendi ansa simus, res terrenas appetendi occasionem ipsis præbentes. Cur magni facimus materiam, quam contemnere sumus edocti, opibus et possessionibus inbiantes, mentemque in multas et inutiles curas dividimus? quarum studium ne attendamus rebus magis necessariis, nos distrahit, et ad animi bona negligenda paratior nos efficit, in magnum vero balthrum agit præcipientes eos, qui hujus vitæ aspirantes ad splendorem, supremam felicitatis sortem in divitiarum fructu positam existimant, dum alios philosophari se professos, et supra voluptates se jëm evasisse jactitantes, multo magis quam nos ipsoꝝ his rebus studuisse videmus. Nihil autem certius ad pœnam inevitabilem inducit, quam multos vitiorum suorum pellicere imitatores; perditio enim imitatorum fit pœnæ magistro, sicut eorum quoque, qui turpem non recusarunt imitationem, eidem non parva est condemnatio, quippe qui vitiorum fuerit præceptor. Horum disciplinam cum judicassent probrosam, sugerunt temperanti usi ratiocinatione; nemo igitur dictis offendatur, sed vel corrigat, quæ male patrata ob multorum indiscriminatam negligentiam ad nominis dedecus fuerunt, aut nomen recuset; si enim philosophari ipsius est propositum, possessiones esse **13** supervacaneas, et ab ipso corpore alienum esse philosophia denuntiat propter animæ puritatem; si vero quidam possidendi terrena bona studio tenentur, et dulcedine vitæ hujus jucunde fruendi; cur verbis magnificent philosophiam, opere autem ad plane alienam deferuntur professionem, reverendis appellationibus superinduti?

CAPUT XII.

Deinde turpe non ducimus, ab his, qui minus æstimandi sunt, quosque mundanos vocamus, nos objurgari, quod Salvatoris leges perfide violemus, et mandata, quæ contemnimus Domini, ab illis, qui discere debuerant doceamur. Quando enim pugnantibus nobis dicunt, Servum Dei non oportet certare, sed mansuetum esse; et rursus contententibus propter pecunias, et possessiones, Si quis tuam tunicam acceperit, dimitte ipsi, inquit, et pallium, quid aliud agunt, nisi quod nos deridentes subsannant, et propter opera contraria præceptis, cavillantur? Etenim non licet pugnare contra eum, qui nobis possessiones adimit, et omnia facere, quæ illarum cura exigit. Movit aliquis vineæ terminum, et proprio adjecit solo, alius immisit pecus in tuum agrum, alius aquam horto tuo influentem avertit; an insanire rabie decet eam ob rem, et parentibus peiores evadere, omnibus his ultionem sigillatim indicere, et affligere tribunalibus mentem, quæ debet speculationi vacare rerum cœlestium, et transferre facultatem aptam contemplationi in forensam **14** astutiam, ut nos

A ἀρίστοντος, τὸ τοῦ πέλας σκοπεῖν ὠφέλιμον, ὡς ἀν μὴ ταῖς ἀκρίτοις ἐαυτῶν ἀκολουθοῦντες ὄρματις, πολλοὺς τῶν ἀπλουστέρων προσκλῆσαι ποιήσωμεν, ὑπόθεσις αὐτοῖς τῆς περὶ τὰ γήινα φιλοτιμίας γινόμενοι. Τί περὶ πολλοῦ ποιοῦμεν τὴν ὕλην, ἧς καταφρονεῖν ἐδιδάχθημεν, χρημάτων καὶ κτημάτων ἀντεγόμενοι, καὶ εἰς πολλὰς, καὶ ἀνωφελεῖς φροντίδας τὸν νοῦν μερίζοντες; ὧν ἡ σπουδὴ ἡμᾶς μὲν ἀρίστησι τῆς ἀναγκαιοτέρας προσεδραίας, καὶ ἀμελεῖν τῶν τῆς ψυχῆς παρασκευάζει καλῶν, εἰς μέγα δὲ βάραθρον ἄγει τοὺς πρὸς τὰ τοῦ βίου κεχρηῶτα πράγματα λαμπρὰ, καὶ τὴν ἀνωτάτην νομίζοντας εὐκληρίαν, τὴν ἐκ τοῦ πλουτοῦ ἀπολαύσιν ὄρῶντες τοὺς φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένους, καὶ ἐπάνω τῶν ἥδονῶν ἀυχοῦντας εἶναι, πλὴν ἐαυτῶν περὶ ταῦτα ἐποουδακότας. Οὐδὲν δὲ οὕτως εἰς κόλασιν ἀπαραίτητον ἄγει, ὡς τὸ πολλοὺς ζηλωτὰς τῶν ἰδίων ποιεῖσθαι κακῶν γίνεται γὰρ ἡ τῶν μιμησαμένων ἀπάθεια, προσθήκη τιμωρίας τῷ διδάξαντι, καὶ τῶν μὴ παραιτησαμένων ὡς αἰσχρὰν τὴν μίμησιν κατὰ γνώσιν τοῦτο οὐ μικρὰ, ὅτι διδάσκαλος κακῶν γενένηται. Ὅταν τὴν μάθησιν ἐπὶ νείδιστον κρίναντες, ἐφυγον οἱ σώφρονι χρησάμενοι λογισμῷ. Μηδεὶς τοίνυν ἀπεχθανέσθω πρὸς τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ἡ διορθωσάσθω τὰ πλημμελῶς διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀδιαφορίαν ἐπὶ αἰσχύνῃ τοῦ ὀνόματος γινόμενα, ἡ καὶ τὸ ὄνομα παραιτησάσθω. Εἰ γὰρ φιλοσοφεῖν πρόκειται, περιττὰ τὰ κτήματα τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἀλλοτριῶσιν ἐπαγγελλομένη, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα· εἰ δὲ τὸ κτήσασθαι, τίσιν ἐστὶ περισπούδαστον, καὶ τῶν ἡδέων ἀπολαύειν τοῦ βίου, τί σεμνύνουσι λόγῳ τὴν φιλοσοφίαν, ἔργῳ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀλλοτριῶσιν ἐπανηρημένοι, καὶ πράξεις ἀλλοτρίας τοῦ ἐπαγγέλματος διαπραττόμενοι, κλήσεις σεμνὰς ἐπημφισμένοι;

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Ἐστ' οὐκ αἰσχρὸν ἡγοῦμεθα παρὰ τῶν νομιζομένων ὑποδεεστέρων, οὐκ κοσμικοὺς ὀνομάζομεν, ἐπὶ τοῖς παρεσπουδημένοις θεσμοῖς τοῦ Σωτήρος ἐξονειδίζομενοι, καὶ τὰς ἠθατημένας ἐντολάς τοῦ Κυρίου, παρὰ τῶν μαθητῶν ὀφειλόντων, διδασκόμενοι. Ὅταν γὰρ μαχομένοις ἡμῖν λέγωσι, Δούλον Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας· καὶ πάλιν, φιλονεικοῦσι περὶ χρημάτων ἢ κτημάτων· Ἐάν τις σοῦ λάβῃ, φησὶ, τὸν χιτῶνα, ἄφεσ αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον, τί ἕτερον ποιοῦσιν ἀλλ' ἡ ἐπισκώπτοντες κωμωδοῦσιν ἡμᾶς καὶ χλευάζουσι τῆς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τῶν ἔργων ἐναντιότητος; Καὶ γὰρ οὐκ ἀνάγκη μάχεσθαι πρὸς τὸν κτημάτων ἀντιποιοῦμενον, καὶ πάντα πράττειν, ὅσα ἡ τοῦτον ἀναγκάζει κηδεμονία. Ἐλυσέ τις ἀμπέλου τὸν τέρμονα, καὶ τῷ ἰδίῳ προσεκλήρωσεν, ἄλλος τὸ κτήνος τῇ σῆ χώρᾳ ἐπαφῆκεν, ἕτερος τὸ ὕδωρ ἐπέβρεον τῷ κήπῳ ἀπέσπασεν, οὐκοῦν λυσῆσαι δεῖ καὶ τῶν μαινομένων χεῖρῳ γένεσθαι, τοῦτοίς πᾶσιν ἐπιμερίζοντα τὴν ἔμμανα, καὶ δικαιοσύνην ἀσπληγῶσθαι τὸν τῆ θεωρίᾳ τῶν ὄντων προσασχολεῖσθαι ὀφειλομένον νοῦν, καὶ εἰς πανουργίαν πραγματικὴν μεταβάλλειν τὴν δύναμιν, τὴν θεωρητι-

κην ἐν ἡμῖν ἢ τῶν μηδὲν χρησιμευόντων εὐδοῦται ἂν εὐπορία; Τί τῶν ἀλλοτριῶν ὡς οικείων ἀντιποιούμεθα, βαρείας ἑαυτοῖς τὰς πέδας τῆς ὕλης κατασκευάζοντες, καὶ τοῦ ταλανίζοντος τοὺς τοιοῦτους οὐκ ἀκούομεν; Οὐαί, φησὶν ὁ προφήτης, ὁ συνάγων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα ἑαυτοῦ, καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ σιθαρῶς. Εἰ γὰρ κοῦφοί εἰσιν οἱ διώκοντες, κατὰ τὸν λέγοντα, «Κοῦφοί ἐγένοντο οἱ διώκοντες ἡμᾶς ὅτι πᾶρ ἀετοὺς οὐρανοῦ,» ἡμεῖς δὲ βαρύνομεν ἑαυτοὺς τοῖς κοσμικοῖς πράγμασι, ὁ δὲ δῆλον, ὅτι ἀργότερον κινούμενοι πρὸς τὸν δρόμον, εὐχερῶς παρὰ τῶν ἐχθρῶν καταληφθῆσόμεθα οὐς φεύγων ὁ Παῦλος ἐδίδαξε λέγων· «Φεύγετε τὴν πορνείαν, ἡ καὶ τὴν πλεονεξίαν, ὅποτε καὶ οἱ εὐσταταῖς ἐν τῷ τρέχειν ἐπὶ τὸ βράθειον, ἐὰν μὴ συντόμη ῥύμη φέρονται, πολὺ τῆς καταλήψεως ἀπολιμπάνονται, τῶν διωκόντων ἐχθρῶν ἰσως ταχύτερας ἐχόντων τὰς βάσεις.

ΚΕΦΑΛ. ΠΥ.

Μέγα τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἐπαιγομένοις ἐμπόδιον ἡ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων προσπάθεια καὶ ψυχῆ καὶ σώματι πολλάκις ἐλαθρον προξενούσα. Τί γὰρ τὸν Ναβουθαὶ τὸν Ἰσραηλίτην ἀπέλεσεν; Οὐχὶ ἀμπελῶν ἐπίφθονος αἷτιος αὐτῷ θανάτου γεγένηται, πρὸς φόνον κατ' αὐτοῦ κινήσας τὸν γείτονα Ἀχαάβ; Τί δὲ τὰς δύο ἡμισυ φυλάς ἐξω τῆς ἐπαγγελίας μείναι παρεσκεύασεν; Οὐχὶ πλῆθος κτηνῶν; Τί δὲ καὶ τὸν Ἄωτ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἐχώρισεν; Οὐχὶ ὁ τῶν βοσκημάτων πολὺς ἀριθμὸς, συνεχεῖς τοῖς ποιμαῖσι κινήσας τὰς ἐριδας, αὐτοῦς τέλος ἀπέβρῆξεν ἀπ' ἀλλήλων; Εἰ οὖν καὶ πρὸς φόνον τοὺς βασκάνους κατὰ τῶν ἐχόντων ἐρεθίζει τὰ κτήματα, καὶ τῶν σπουδαιότερων ἀποκλίνει τοὺς κεκτημένους καὶ συγγένειαν διατέμνει, καὶ φίλους εἰς ἐχθραν καθίστησι, καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν οὐδὲν ἔχει κοινὸν, καὶ πρὸς τὸ σῶμα οὐδὲν μέγα χρησιμεύει, τί, τῆς τοῦ Θεοῦ θεραπείας ἀφιστάμενοι, ὅλοι γινόμεθα τῆς ματαιότητος; Μὴ γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν οἱ τὰ τῆς ζωῆς ἀνύοντες τῆς ἑαυτῶν; Θεὸς ἐστὶν ὁ ταῦτα οἰκονομῶν, καὶ ἡ μὲν ἀνθρωπίνῃ σπουδῇ μὴ τυχοῦσα τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ἐξανάγκης ἀτυχεῖ τοῦ τέλους, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οἰκονομία καὶ δίχα τῆς ἀνθρωπίνης σπουδῆς, τέλεια τὰ ἀγαθὰ παρέχει. Τί ὤνησεν ἐκείνους ὁ Ἰδοὺς μόνθος, πρὸς οὐδὲν ἔλεγεν ὁ Θεός, «Ἐστείρατε πολλὰ, καὶ εἰσενέγκατε ὀλίγα, καὶ ἐξεφύσησα αὐτὰ ἐκ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν;» Τί δὲ τοῖς κατ' ἀρετὴν βιώσασιν ἐπέλειψε τῶν ἀναγκαίων, μὴθ' ὅλων φρονεῖσασιν περὶ τούτων; οὐκ ἐν ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη οἱ Ἰσραηλῖται μηδὲν τῶν ἐκ γεωργίας ἀπολαύοντες ἐτρέφοντο καὶ οὐκ ἐπεδεήθησαν βρώματος, ἀλλὰ θάλασσα μὲν ἐκαινούργει τροφὴν παράδοξον, ὀρυγομήτραν ἐρευγομένην, πέτρα δὲ νοτίδος ἄμοιρος ραγεῖσα παρῆγεν ἀφθονον τὸ νῆμα, οὐρανὸς δὲ μάννα καταφέρων, ὑετὸν ἀήθη καὶ ξένον; Ἰματῖα δὲ καὶ ὑποδήματα ὑπῆρτεῖ πάντα τὸν χρόνον μὴ παλαιούμενα.

eorum, quæ nihil utilitatis afferunt, copiam prospere jobineamus? cur aliena nobis perinde ut propria vindicamus, graves nobis ipsis compedes materialium rerum injiciendo? nec audimus hujusmodi homines miseros pronuntiantem? Væ, inquit propheta, ei qui congerit sibi, quæ sua non sunt, et firmiter premit vinculum suum, illud gravius reddens; etenim si leves sunt, qui persequuntur, juxta dicentem: « Velociores erant persequentes nos præ aquillis cæli? » nos vero oneramur nosmetipsos mundanis negotiis, manifestum est, quod pigrius concitati ad cursum, ab inimicis facile comprehendemur, quos effugere Paulus nos edocuit, dicens: « Fugite fornicationem, » et avaritiam; quandoquidem expediti, ut currant ad bravium consequendum, nisi concito ferantur impetu, longe absunt, ut comprehendant, inimicis, qui persequuntur, habentibus æque gressus celeriores.

CAPUT XIII.

Magnum quippe impedimentum est ad virtutem tendentibus, rerum mundanarum affectus, et animæ, atque corpori sæpe perniciem conciliat. Quid enim Naboth Israelitem perdidit? Nonne invidiosa vinea mortis ipsi causa fuit, cum ad cædem adversus ipsum concitasset vicinum Achab? quid vero duas dimidiatas tribus extra promissionem manere fecit, nisi multitudo jumentorum? Ecce quid vero Abrahamum a Lotho separavit, nisi pecudum multiplex numerus, qui assiduas movens inter pastores discordias, eo usque donec tandem illos ab invicem abruptit. **15** Si ergo possessiones, et ad cædem invidios proritant adversus eos, qui possident illas, quin et possessores ipsos averunt a rebus magis seriis, et cognationem dirimunt, et amicos ad inimicitiam traducunt, denique cum futura vita nihil habent commune, nec corpori valde sunt necessariæ; cur convertimur toti ad vanitatem, abstracti a Dei servitute? Numquid enim nos sumus, qui ea, quæ ad vitam pertinent, nobis ipsis conficimus? Deus est, qui dispensat illa, humana quippe diligentia, quæ divino non fulcitur auxilio, exitum sortitur necessario infelicem. Dei vero dispensatio sine humana cooperatione bona exhibet perfecta. Quid profuit illis propius labor? Ad quos dicebat Deus: « Seminastis multa, et intulistis pauca; et exsufflavi illa e domibus vestris? » Quid autem iis, qui virtutem excolunt, et secundum eam vitam degunt; necessarium defuit rerum, cum nihil omnino de hisce cogitarent? nonne in deserta solitudine per annos quadraginta Israelitæ nihil ex agrorum cultu percipientes, nutriti sunt, nec alimento eguerunt, sed mare quidem escam admirabilem innovando præbuit evomens ortygometræ seu coturnicum matricem, ac saxum humoris expers disruptum,

⁷ Thren. iv, 19. ⁸ I Cor. vi, 18. ⁹ III Reg. xxi, 1 seqq. ¹⁰ Josue xxii, 1 seqq. ¹¹ Gen. xiii, 1 seqq. ¹² Agg. i, 6, 9.

uberrimum laticem effudit ¹³? Coelum vero manna demittens, pluviam peregrinam, et insuetam; vestimenta etiam, atque calcei omnes inserviebant, neutiquam tanto temporis spatio vetustate consumpti. Quæ enim vero terram colens in torrente Elias nutritus fuit? corvi nempe cibum illi afferebant; nonne in Saraphthia redeunt, vidua, eisi necessariorum penuria laborans, panem exhibuit, eripiens ex ore propriorum filiorum; ut perspicuum esset virtutem præstantiorem esse natura ¹⁴?

16 CAPUT XIV.

Et hæc admiranda equidem, verum et habita quoque sunt rationi consentanea; nam possibile est, et non edentem vivere, quando voluerit Deus: Quomodo enim Elias quadraginta dierum iter, in robore unius cibi peregit? quomodo vero Moyses diebus octoginta in monte cum Deo colloquens ¹⁵, humani alimenti nihil gustans permansit? Post enim quadraginta dies descendens, et indignatus ob vitulos conflatos, statim contritis tabulis in montem recurrit, aliosque totidem dies in monte diversatus ita secundas tabulas assumens, descendit ad populum ¹⁶. Quæ autem humana ratiocinatio dicendo poterit exprimere rationem miraculi congruam? quo pacto fluxa corporis natura tandiu exinanita suffecerit nulla re quotidie robur perspiratum adimplente. Solvit autem hoc dubium divinus sermo, quando dixit: « Non ex pane solo vivit homo, sed in omni verbo procedente de ore Dei ¹⁷. » Cur igitur cœleste institutum in terram devolvimus materialibus ærumnis trahentes in profundum? quare stercora nobis ipsis circumdamus, qui nutriebamur quondam in cocco? uti de quibusdam Jeremias in Lamentationibus dicebat: Quando etenim conquiescimus in cogitationibus splendidis, atque fervidis, tunc nutrimur in cocco, at cum dimisso illo statu terrenis inquinamur negotiis, stercoribus circumvallamur? Quid spem deficientes a Deo fulcimus carnem brachio nostro (id est) providentiam Domini manibus nostris ascribentes? et quod sibi ipsi Job in maximum peccatum imputare expertus est ¹⁸, inponentem ad os manum exosculatum esse, id facere **17** modo non timeamus: moris est enim multis manus exosculari, ex illis habere se copiam opum dicentibus, quos lex obscure designans ait per symbolum: Qui graditur super manus, immundus, et qui pedibus multiplicibus, immundus, et qui progreditur super quatuor, omnino immundus ¹⁹; super manibus autem incedit, qui manibus innititur, et omnem in illis habet spem; super quatuor autem, qui sensibilibus rebus affectus est, et earum occupatione principem partem animi attrahit penitus; multiplicibus vero pedibus ambulat, qui circumquaque corporeis involvitur; idcirco sapiens Proverbiorum auctor neque duos pedes habere vult hominem perfectum, sed unum, et hunc raro ad corporea commotum

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Και ταῦτα παράδοξα μὲν, ὁμως καὶ τοῦ εἰκότος ἐχόμενα, δυνατὸν γὰρ καὶ μὴ ἐσθίοντα ζῆν, ὅταν βούλεται ὁ Θεός. Πῶς γὰρ Ἡλίας τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὁδὸν διήνησεν ἐν ἰσχυρῇ βρώσει μίας; πῶς δὲ ὁ Μωϋσῆς ὀγδοήκοντα ἡμέρας ἐπὶ τοῦ ὄρους προσομιλῶν τῷ Θεῷ ἀνθρωπίνης τροφῆς ἐμεινεν ἀγευστος; Μετὰ γὰρ τεσσαράκοντα ἡμέρας κατελθὼν καὶ διὰ τὴν μοσχοποιίαν θυμωθεὶς εὐθέως συντρίψας τὰς πλάκας, ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέδραμεν, καὶ τοσαύτας ἄλλας ἡμέρας ἐνδιατρίψας τῷ ὄρει οὕτως τὰς δευτέρας ἀναλαβὼν πλάκας κατήλθε πρὸς τὸν λαόν. Ποῖος δὲ λογισμὸς ἀνθρώπινος τὸ εὐλογον τοῦ θαύματος τοῦτου παραστῆσαι δυνήσεται; Πῶς ἡ βρώδης τοῦ σώματος φύσις πρὸς τοσοῦτον διήρκεσεν κεκαυμένη, οὐδενὸς ἀναπληρουντος τὸ καθ' ἡμέραν διαπνεόμενον τῆς δυνάμεως; λύει δὲ τοῦτο τὸ ἀπορον ὁ θεῖος λόγος, ὅταν λέγει: « Οὐκ ἐπ' ἄρτου μόνου ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντί βῆματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. » Τί τοίνυν πολιτεύμαι τὸ οὐράνιον εἰς γῆν κατασπώμεν ταῖς ὀλικαῖς ἐμβαρύνοντες τάλαιπωρίας; διὰ τί κοπρίας περιβαλλόμεθα οἱ ποτὲ τιθηνοῦμενοι ἐπὶ κόκκῳ; ὡς περὶ τινῶν Ἱερμίας Ἐθρηνῶν ἔλεγεν. « Ὅταν γὰρ ἐπὶ τῶν λαμπρῶν καὶ διαπύρων ἀναπαύομεθα νοημάτων, ἐπὶ κόκκῳ τιθηνοῦμεθα: ὅταν δὲ τοιαυτὴν ἀφέντες κατάστασιν, τοῖς γῆϊοις ἐμψυρέμεθα πράγμασι, κοπρίας περιβαλλόμεθα. Τί τὴν ἐλπίδα ἀπιστῶντες ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν σάρκα τῷ βρῆχλονι στηρίζομεν, τὴν τοῦ Δεσπότου πρόνοιαν ταῖς ἑαυτῶν ἐπιγυφόντες χερσὶ; καὶ ὅπερ εἰς μεγάλην ἁμαρτίαν ἑαυτῶν λογισθῆναι τὸ Ἰὼβ ἐπειράσατο, τὸ ἐπιθέντα τὴν χεῖρα τῷ στόματι καταφιλεῖσαι, τοῦτο ποιοῦντες νῦν οὐ δεδοίκαμεν. Ἔθος γὰρ τοῖς πολλοῖς τὰς χεῖρας καταφιλεῖν, ἐξ ἐκείνων ἔχειν τὴν εὐπορίαν λέγουσιν, οὗς αἰνισσόμενος διὰ συμβόλου ὁ νόμος φησὶν, « Ὅς πορεύεται ἐπὶ χειρῶν, ἀκάθαρτος, καὶ ὅς πολυπληθεῖ ποσίν, ἀκάθαρτος, καὶ ὅς πορεύεται ἐπὶ τεσσάρων διὰ παντός ἀκάθαρτος. » Ἐπὶ χειρῶν δὲ πορεύεται ὁ ταῖς χερσὶν ἐπηρεϊδόμενος, καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐταῖς ἔχων τὴν ἐλπίδα, ἐπὶ τεσσάρων δὲ ὁ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασι προσπεποιθὼς, καὶ τῇ τούτων ἀσχυρίᾳ διὰ παντός ἐπιστῶν τὸ ἡγεμονικόν, πολυπληθεῖ δὲ ποσίν ὁ πῆριξ τῶν σωματικῶν περιεχόμενος. Διὰ τοῦτο ὁ σοφὸς Παροιμιαστής οὐδὲ δύο πόδας βούλεται ἔχειν τὸν τέλειον, ἀλλ' ἕνα, καὶ τούτων σπανίως ἐπὶ τὰ σωματικὰ κινούμενον πράγματα Ἰσάκιον, λέγων, εἰσαγε σὺν πόδα πρὸς τὸν ἑαυτοῦ

¹³ Exod. xvi, 13; Deut viii, 4; Num. xi, 31; Sap. xix, 9 seqq. ¹⁴ III. Reg. xvii, 1 seqq. ¹⁵ Exod. xxxiv, 18. ¹⁶ Exod. xxxiv, 1 seqq. Deut. x, 1, 2. ¹⁷ Deut. viii, 3; Matth. iv, 4. ¹⁸ Job xxxi, 1 seqq. ¹⁹ Levit. ii, 1 seqq.

φιλον, ἵνα μήποτε πλησθεῖς σου, μισήσαι σε. Εἰ γὰρ τις σπανιάκις τῷ Χριστῷ περὶ τῆς χρείας ἀνοχλῶν τοῦ σώματος, ἀγαπητὸς αὐτῷ ἔσται (οὗτος γὰρ ὁ σκοπὸς τῶν φιλῶν τῶν τοιούτων ἔστιν ὡς πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς φησὶν ὁ Σωτῆρ, « Ὑμεῖς φίλοι μου ἔστε ») · ἐὰν δὲ συνεχέστερον τοῦτο ποιῆ, μισητὸς γίνεται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Τίνοι ἄρα πείσεται, καὶ πῶς βδελυκτὸς οὐκ ἔσται ὁ διὰ παντὸς ταύταις ἐνασχολούμενος ταῖς χρεαῖαις, καὶ μηδέποτε πρὸς τὴν ὄρθιον ἀναγειρόμενος ζωὴν; διὰ τὸ μὴ ἔχειν σκέλη ἐπάνω τῶν ποδῶν, ὥστε πηδᾶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς γῆς · ὡς γὰρ τὰ σκέλη διὰ τῆς συννέουσας, ὄλον μὲν δέχεται πρότερον ἐφ' ἑαυτὰ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, μικρὸν δὲ προσεγγίσαντα τῇ γῆ ἀθρόον ἐνάλλεσθαι παρασκευάζει πρὸς τὸ μετέωρον, οὕτως ὁ διακριτικὸς τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων λογισμὸς μετὰ τὸ προταπεινωθῆναι τῇ χρεαίᾳ τοῦ σώματος, ὀξέως πάλιν τοῖς ἄνω κούφον ἀναπέμπει τὸ φρόνημα, μηδένα τῶν χοικῶν ἑαυτῷ συνανακουφίζων μολυσμῶν. Τὸ γὰρ ἔχειν ὀρθὰ τὰ σκέλη πρόσσεσι μὲν καὶ τοῖς ἄγαν ἀπολαυστικοῖς, καὶ κάτω κειμένοις διὰ παντὸς πρόσσεσι δὲ καὶ ταῖς ἀγίαις Δυνάμεσι διὰ τὸ μὴ ὄλως τῶν σωματικῶν, μηδὲ τῆς πρὸς ταῦτα χρῆζειν ἐπινεύσεως. Τοῦτο γὰρ, ὡς οἶμαι, σημαίνων ὁ μέγας Ἰεζεκιήλ ἔλεγεν, ὅτι ἦν τὰ σκέλη αὐτῶν ὀρθὰ, καὶ περρωτοὶ οἱ πόδες αὐτῶν, ὅπερ ὀρθοὶ τὸ ἀκλινὲς τῆς γνώμης, καὶ τὸ πρὸς τὰ νοήματα τῆς φύσεως ἐκείνης ὀξυκίνητον. Ἀνθρώποις δὲ ἱκανὸν σκέλη ἔχειν κλινόμενα, καὶ ποτὲ μὲν πρὸς τὰς σωματικὰς, ποτὲ δὲ πρὸς τὰς τῆς ψυχῆς ἀνωφερεῖς χρησιμεύειν διατριβὰς, καὶ διὰ μὲν τὴν πρὸς τὰς ἄνω Δυνάμεις τῆς ψυχῆς συγγένειαν, τὰ πάλαι συμμετεωροπολεῖν ἐκείναις, διὰ δὲ τὸν τοῦ σώματος τόνον, τοσοῦτον ἐπασχολεῖν τῇ τῇ τὴν φροντίδα, ὅσον ἡ χρεία βιάζεται · ἐφέρπεν δὲ διὰ παντὸς ταῖς ἀπολαυστικαῖς παρασκευαῖς, ἀκάθαρτον ὄντως, καὶ οὐχ ἀρμόζον ἀνθρώποις λογικῆς μεμοιρασμένοις γνώσεως. Παρατηρηθῆναι γὰρ τὸν ἐπὶ τεσσάρων πορευόμενον καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπεν ἀκάθαρτον, ἀλλ' εἰ διὰ παντὸς ἐπὶ τεσσάρων πορευοίτο · ἔδωκε γὰρ τοῖς ἐν σώματι καιρὸν καταβαίνειν πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος · καὶ γὰρ ὁ Ἰωνάθαν τῷ Ναὰς πολεμῶν τῷ Ἀμμωνίτῃ ἐπὶ τεσσάρων περιπατήσας, ἐνίκησεν, ἐπειδὴ τῇ ἀνάγκῃ τῆς φύσεως ὑπήρθησε μόνῃ, ἔδει γὰρ τὸν πρὸς τὸν ἐπὶ τῷ στήθει συρόμενον ὄφιν πολεμοῦντα (τοῦτο γὰρ Ναὰς ἐρμηνεύεται) σχηματίσασθαι πρὸς ὄλιγον τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητα διὰ τοῦ πορευθῆναι ἐπὶ τεσσάρων, καὶ οὕτως διαναστάντα ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἕξιν χειρώσασθαι τοῦτον μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας. graderetur super quatuor, sicque denuo resurgens, et erectus ad propriam habitudinem, facillime ipsum debellaret.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Τί δὲ καὶ ἡ κατὰ τὸν Ἰεβουθὲ ἱστορία ἡμᾶς οὐ

²⁰ Prov. xv, 17. ²¹ Joan. xv, 14. ²² Ezech. i, 1 seqq. ²³ I Reg. xiv, 1 seqq.

A negotia, «Raro (dicens) pedem tuum introducto ad amicum tuum, ut ne unquam aspectu tuo satiatas, te odio prosequatur »; » si quis enim raro Christum importunus lacessat super his, quæ sunt necessaria corpori, erit eidem amabilis (hujus etenim amicorum hic est scopus, ut ipse Salvator ait ad suos discipulos: Vos amici mei estis »); sin frequentius fecerit, et quasi continuo, evadit odiosus.

CAPUT XV.

Quid igitur exorabit, et quomodo non abominandus erit, qui penitus istis lucris est occupatus, nec unquam ad rectam vitam erectus? quia non habet crura super pedes, ut ex se ipsis resiliat e terra; sicut enim crura, quia devergunt, universam quidem suscipiunt prius totius in se corporis molem, hūmi vero paulisper appropinquantia, statim, ut in sublime prosiliant, se præparant; ita ratiocinatio **18** discernens res naturæ, postquam prius depressa fuit ob necessitates corporeas, rursus ad ea, quæ superna sunt, ocius agilem remittit cogitationem, nihil materialium corruptionum sibi adjunctum rursus attollens. Habere namque crura recta conveit et his, qui voluptati valde sunt dediti, quique omnino deorsum jacent; congruit et sanctis Potestatibus, quæ nullatenus indigent corporeis rebus, neque ad hasce devergere coguntur. Hoc (ut puto) significans magnus Ezechiel dicebat ²², quod erant earum crura recta, et ala i pedes, quod demonstrat stabilitatem mentis, velocitatemque motus ipsarum naturæ ad intelligendum. Hominum autem proprium est habere crura inclinata, et aliquando quidem ad necessitates corporeas, nonnunquam vero sese accommodare ad animæ exercitamenta sursum efferentia, atque propter animæ cognitionem cum superioribus Potestatibus, multoties simul cum illis sublimia perlustrare; propter corporis autem vires ac robur, tantum sollicitudinis in terram demittere, quantum necessitas cogit, inserere quippe se omnino deliciarum apparatus, immundum est vere, nec congruum hominibus divinam sortitis cognitionem. Cautè namque super quatuor ambulantiem et non simpliciter, dixit immundum; sed si omnino super quatuor gradiatur; tribuit enim tempus, his, qui sunt in corpore, descendendi ad necessitatem corporis. Etenim Jonathan bellum gerens cum Naas Ammonita, super quatuor cum incessisset, victoriam retulit, quandoquidem necessitati naturæ obsecutus est ²³; nam oportebat, ut qui adversus serpentem super pectus tractu quodam repentem bellaret (sic enim Naas **19** exponitur) ejus ad similitudinem paulisper sese componeret; ita ut

CAPUT XVI.

Ecquid vero historia Jebuthe? nonne nos edo-

cet²⁴, ne scilicet rebus corporis curam nimiam impendamus, neque sensui nostram committamus custodiam? Ille namque cum rex esset, et requiesceret in cubiculo, suæ uxori permisit custodire ostium: Venientes autem, qui erant cum Rachan, et inventientes eam frumenta purgantem, et dormitantem, clam ingressi sunt, et Jebuthe interfecerunt, quem repererant dormientem: omnia namque dormiunt, et mens, et anima et cogitatio. et sensus, quando corporeæ res dominantur. Quod enim ostiaria purgabat frumenta, designat cogitationem rebus corporeis occupatam fuisse studiosius, neque obiter, sed quodam studio earum munditiæ dedisse operam; quod enim non in historiæ specie hoc docet Scriptura, manifestum ibi est. Quomodo enim rex habuit ostiariam conjugem, cum deceret illum a militum hastatarum multitudine custodiri, et omnem circa seipsum dignitatis obtinere pompam: aut qua ratione tam indigens erat, ut per ipsam frumenta purgaret? Sed miscetur sæpius historiæ, quod præter proportionem decorum est, ad veritatem designandarum rerum: mens etenim cujusque, veluti rex intus quodammodo diversatur habens ostiariam sensuum cogitationem, quæ quando corporeis se rebus applicat (corporeum enim est purgare frumenta), facile latentem insidiatores mentem perimunt. Ideo magnus Abraham non fudit 20 conjugi custodiam portæ; sciebat enim sensus vim deceptricem esse; quandoquidem visu sensibilium oblectatus distrahit mentem, et persuadet ipsi delectabilia secum percipere, et equidem periculosa foret perceptio: at ille ipse simul assidet præbens aditum patefactum divinis cogitationibus, portam vero mundanis sollicitudinibus occludens. Quid enim nobis ad vitam e tam stulto labore circa hæc provenit? Nonne omnis labor hominis (secundum Ecclesiasten) in ore ejus²⁵; victus autem, et vestimenta 21

21 **Acta** Apostolum²⁶) satis sunt ad infelicis hujus carnis sustentationem²⁷? Cur igitur infinitis laboribus, et ærumnis (ut loquitur Salomon²⁷) incumbimus ad ventum, id est frustra, præ studio terrenarum rerum præpedientes animam ne divinis bonis perfruatur, et carnem curantes, et soventes plusquam honestum est? ipsam vero inimicam, hostemque vicinam alimus, ita ut, non solum cum ipsis anceps pugna fiat, sed validius, et multo superius decertans adversus animam mœrore hanc afficiat, adeoque nec honores, neque coronas ipsam admittere permittat. Nam quid est necessitas corporis, ut eam prætexentes cupiditatem extendamus ad inutilem difficultatem rerum, et angustiam, panis vimirum est, et aqua. Si quidem hoc, nonne fontes præbent laticem copiose? Panis vero paratu facilis his, qui manus habent? sicque e tot operibus possumus eum comparare; e quibus expletur, et necessitas corporis, et parum aut non omnino dis-

A καιδεύει; δηλαδή μὴ παφορτισμένως ἐπέχεσθαι τῶν σωματικῶν, μὴδὲ τῇ αἰσθήσει τὴν ἐαυτῶν ἐγχειρίζειν φυλακὴν. Οὗτος γὰρ βασιλεὺς ὢν, καὶ ἐν τῷ ταμείῳ ἀναπαύομενος, τῇ ἐαυτοῦ γυναικί, φησὶ, θυρωρῶν ἐπέτρεψεν· ἐλθόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Ραχάν, καὶ εὐρόντες αὐτὴν πυροὺς καθαίρουσαν, καὶ νυστάζουσαν, διαλαθόντες εἰσῆλθον, καὶ ἀνεῖλον τὸν Ἰεβουθε καὶ αὐτὸν εὐρόντες καθεύοντα. Πάντα γὰρ ὑπνοί, καὶ νοῦς, καὶ ψυχὴ, καὶ διάνοια, καὶ αἰσθησις, τῶν σωματικῶν κρατούντων. Τὸ γὰρ τὴν θυρωρὸν κεκαθαρκέναι πυροῦς, δεικνυσι τὸ ἐπιμελῶς προσησχολῆσθαι τὴν διάνοιαν τοῖς σωματικοῖς, καὶ οὐ παρέργως, ἀλλὰ μετὰ τινος σπουδῆς τὴν τούτων ἐπιτηδεύσαι καθαρότητα· ὅτι γὰρ οὐκ ἐν ἱστορίας εἶδει τοῦτο διδάσκει ἡ Γραφή, ὅτι ἄλλο ἐκείθεν. Πῶς γὰρ βασιλεὺς γυναῖκα θυρωρὸν εἶχεν, ὀφειλῶν παρὲς πληθῆθος δορυφορεῖσθαι στρατιωτῶν, καὶ πᾶσαν περὶ αὐτὸν τὴν τοῦ ἀξιωματοῦ ἔχειν σκηρῆν; ἢ πῶς οὕτως ἐνδεῆς, ὡς δι' αὐτῆς καθαίρειν τοὺς πυροῦς; Ἄλλὰ πολλάκις τῇ ἱστορίᾳ μίγνυται τὸ παράλογον διὰ τὴν τῶν σημαينوμένων ἀλήθειαν. Ὁ γὰρ ἐκάστου νοῦς καθάπερ βασιλεὺς ἔσω που διατρίβει, θυρωρῶν τῶν αἰσθήσεων ἔχων τὴν διάνοιαν, ἥτις ὅταν τοῖς σωματικοῖς ἐαυτὴν ἐγχειρίσῃ (σωματικῶν δὲ τὸ καθαίρειν πυροῦς), εὐχερῶς διαλαθόντες οἱ ἐπιβουλοὶ θανατοῦσι τὸν νοῦν. Διὰ τοῦτο ὁ μέγας Ἀβραάμ οὐ πιστεύει γυναῖκί τὴν θύραν φυλάττειν, οἶδε γὰρ τὸ ἐξαπάτητον τῆς αἰσθήσεως, ὅπως τῇ ἔψει τερπομένη τῶν αἰσθητῶν διχάζει τὸν νοῦν, καὶ κείθει συμμεταλαβείν αὐτῇ τῶν τερπνῶν, καὶ ἐπικίνδυνος ἡ μεταλήψις εἰη σαφῶς. Ἄλλ' αὐτὸς ἐκεῖνος παρακαθέζεται, τοῖς μὲν θεοῖς νοήμασιν ἀναπεπταμένην παρέχων τὴν εἰσοδὸν, ταῖς δὲ κοσμικαῖς φροντίσιν ἀποκλείων τὴν θύραν. Τί γὰρ ἡμῖν εἰς τὴν ζωὴν ἐκ τῆς περὶ ταῦτα ματαιοπονίας ἐπιγίνεται; Οὐχ ἄπας μόχθος ἀνθρώπου, κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστήν, εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ; διατροφή δὲ καὶ σκεπάσματα κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἱκανὰ πρὸς τὴν σύστασιν τῆς δυστήνου σαρκός; Τί οὖν ἀπέραντα νοοῦμεν, καὶ μοχθοῦμεν εἰς ἀνεμον, ὡς φησὶ Σολομῶν, ἐκ τῆς περὶ τὰ γῆνιν αἰσθητοῦς ἐμποδίζοντες τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν τῶν θείων ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ τὴν σάρκα περιέποντες, καὶ θάλποντες πλέον, ἢ καλῶς ἔχοι; ἐχθρὸν καὶ γείτονα αὐτὴν καὶ πολέμιον τρέφομεν, ὡς μὴ μόνον ἀμφήριστον αὐτοῖς γίνεσθαι τὴν μάχην ἀλλ' ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐβρωμενέστερον ἀγωνιζομένην κατὰ τῆς ψυχῆς ἀνίστην, ὡς μὴδὲ τιμῶν, καὶ στεφάνων συγχωρεῖν αὐτὴν ἐπιείσθαι. Τί γὰρ ἔστιν ἡ χρεῖα τοῦ σώματος, ὅτι ταύτην προφασίζόμενοι εἰς ἀνόητον ἀμνηστῶν τὴν ἐπιθυμίαν ἐκτεινομεν; ἄρτος ἔστι πάντως καὶ ὕδωρ. Εἴτ' οὐχ αἱ μὲν πηγαὶ ἀφθόνως τὸ νῆμα παρέχουσιν; ὁ δὲ ἄρτος εὐπόριστος τοῖς χεῖρας ἔχουσι; καὶ ἐκ τοιούτων ἔργων δυνάμεθα πορίζεσθαι, ἐξ ὧν καὶ ἡ χρεῖα πληροῦται τοῦ σώματος, καὶ ὀλίγον, ἢ ὅπως περισσώμεθα. Ἄλλ' ἐνδύμα πολλὴν παρέχει φροντίδα; οὐδὲ τοῦτο, ἐὰν μὴ [πρὸς] τὴν ἐκ τῆς συνθηλαίας μαλακίαν, ἀλλὰ πρὸς

²⁴ II Reg. iv, 1 seqq ²⁵ Eccle. vi, 9. ²⁶ I; Tim. vi, 8. ²⁷ Eccle. v, 15.

την χρεϊαν βλέπωμεν μόνην. Ποίας γὰρ ἀραχνού-
φεις ἐσθῆτας, ποίαν δὲ βύσσον, ἢ πορφύραν, ἢ ση-
ρικουὸν ὁ πρῶτος ἐφόρεσεν ἀνθρώπος; οὐκ ἐκ δερ-
μάτων ἐσχιδίασεν αὐτῷ ὁ Δημιουργός τὸ ἔνδυμα,
καὶ χόρτιψ τρέφεσθαι παρήγγειλε; τούτους τιθεὶς
τούς ὄρους τῆς χρεϊας τοῦ σώματος, οὕτω διαταξά-
μενος, καὶ πόρρωθεν ἀναστέλλων τὴν νῦν πολιτευσ-
μένην αἰσχροτήτα τοῦ ἀνθρώπου. Οὐ λέγω δὲ, ὅτι
καὶ νῦν οὐ θρέφει πάντως εὖ βιοῦντας, ὁ τὰ πετεινά
τοῦ οὐρανοῦ τρέφων, καὶ ἐνδύσει, ὁ τοῖς κρῖνοις τοῦ
ἀγροῦ τοσαύτην περιθεὶς δόξαν, ἐπεὶ μηδέπω πεί-
θειν δυνατὸν τοὺς πολλοὺς ταύτης ἀφροσύνας τῆς πί-
στεως. Τίς γὰρ οὐ μεθ' ἱεραίας παρέξει τὰ ἐπιτη-
δεϊα τῷ κατ' ἀρετὴν βιοῦντι;

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Εἰ γὰρ ἄνθρωποι βάρβαροι, καὶ πολέμου νόμῳ λα-
βόντες τὰ Ἱεροσόλυμα, οἱ Βαβυλώνιοι τὴν ἀρετὴν
ἠδέσθησαν τοῦ Ἱερεμίου, καὶ πᾶσαν θεραπείαν παρ-
έσχον σωματικὴν ἀφρόνως, οὐ τὰ πρὸς τροφήν μόνον
δεδωκότες, ἀλλὰ καὶ σκευή, οἷς ἔθος ἐστὶ διακο-
νεῖσθαι τοὺς ἐστιωμένους, πῶς οὐκ αἰδεσθήσονται
βίον ἐνάρετον οἱ ὀμόφυλοι, καὶ τὸν λογισμὸν παιδόμεν
τοῦ βρῆθαι μᾶλλον διακαθαθαμένοι πρὸς τὴν
τῶν καλῶν κατονήσιν, καὶ ἀρετῆς ζηλωταί; Εἰ γὰρ
καὶ μὴ δεδύνηται ταύτης ἀσκήται γενέσθαι δι' ἀσθέ-
νειαν φύσεως, ἀλλ' οὐν γε τιμῶσιν ἀρετὴν, καὶ τοὺς
ἀσκητὰς αὐτῆς θαυμάζουσι. Τίς ἐπεισε τὴν Σουνα-
μίτιν οἰκοδομῆσαι τῷ Ἐλισσαίῳ καταγῶγιον, καὶ
θεῖναι τράπεζαν ἐκεῖ, καὶ δίφρον, καὶ κλίνην, καὶ
λυχνίαν; οὐκ ἦ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός; Τί δὲ τὴν χήραν
ἐκείνην ἰδυσώπησε, λιμοῦ πᾶσαν κατανεμομένου τὴν
γῆν, τῆς ἰδίας χρεϊας προκρίναι τὴν τοῦ προφήτου
θεραπείαν; πάντως γὰρ εἰ μὴ φιλοσοφίαν κατεπλήρ-
τετο τοῦ Ἡλιοῦ, οὐκ ἂν τὴν μικρὰν τῆς ζωῆς παρ-
αμυθίαν ἑαυτῆς καὶ τῶν τέκνων ἀφελομένην παρ-
εχώρησεν ἐκεῖνον, ὅν μετ' ἄλλων ἐφαντάζετο θάνατον,
πρὸ καιροῦ τοῦτον ἐλομένη διὰ τὴν εἰς τὸν ξένον φι-
λοτιμίαν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Ἐποίησε δὲ τοιοῦτους αὐτοὺς τὸ γενναῖον καὶ τὸ
πρὸς τοὺς πόνους ἀνένδοτον, καὶ τὸ καταφρονητικῶς
ἔχειν πρὸς τὰ τοῦ βίου πράγματα· εὐτέλειαν γὰρ
ἐπιτηδεύσαντες, καὶ ἐπὶ τὸ ἀνευθεῖς, ὡς εἶπειν, ἐκ
τῆς ὀλιγοδίας προκίφναιτες πλησίον τῶν ἀσωμάτων
ἔστησαν δυνάμεων· ὅθεν καίτοι ἀφανεῖς ὄντες κατὰ
τὸ σῶμα, καὶ ἀσημοί, τῶν πάντα φερόντων ἐγένοντο
δυνατώτεροι, μετὰ τοσαύτης παρβήσιας τοῖς τὸ διὰ
δύναμις περιχειμένοις διαλεγόμενοι, μεθ' ὅσης οὐκ ἐκεῖ-
νοι τοῖς ὑποχειρίοις. Ποίους γὰρ ὄπισθε θαρρῶν ἢ
πολὲς δυνάμει πρὸς τὸν Ἀχαῖβ ἔλεγεν ὁ Ἡλιάς, «Ὁ
διστρέφω Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἦ σὺ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πα-
τρός σου;» πῶς δὲ καὶ ὁ Μωϋσῆς ἀντικαθίσταται
τῷ Φαραὼ πρὸς θεμίλλαν, οὐδὲν ἔχων πληθὴ τῆς ἀρε-
τῆς τοῦ θάρρους ἐφόδιον; πῶς δὲ ὁ Ἐλισσαίῳ συνηγ-
μένης ἐπὶ πόλεμον τῆς στρατιᾶς τῶν δύο βασιλέων

A trahimur; sed indumentum præbet ingentem eu-
ram; nec illud; si non ad eam molliem, quam
moris est, sed ad solam necessitatem respiciamus;
quales enim velut ab aranea contextas vestes, qua-
lem hyssum, aut purpuram, aut sericum **¶** I pri-
mus homo gestavit? Nonne ipsi summus opifex e
pellibus opere subito vestimentum dedit, et herba
virente vesci eum mandavit, hosce terminos ponens
corporeæ necessitatis, sic disponens, et procul
cohibens nunc receptam hominis turpitudinem.
Non autem dico, quod et nunc non nutriet omnino
bene viventes, qui cæli volucres nutrit; et vestiet
qui liliis agri tantum decus circumponit; quando
neutiquam persuaderi potest his, qui multum ab
hac distant fide. Quis enim non præbebit cum sup-
B plicatione necessaria viventi secundum virtutem?

CAPUT XVII.

Si enim homines barbari, et lege belli capientes
Hierosolyma Babylonii, virtutem Jeremiæ reveriti
sunt **¶**, et omnem famulatum corporeum submi-
nistrarunt assutum, non ea solum, quæ ad alimenta
pertinebant tribuentes, sed et vasa, quibus mos est
ministrari convivio exceptis, quomodo non reve-
rebuntur vitam virtute insignem contribules, et a
pueritia, ab eo, quod ad Barbarorum mores ac-
cedit, purgatiorem habentes intellectum ad hone-
starum rerum cognitionem, virtutisque cum zelo,
sectatores? etsi enim eam non possunt exercere
propter naturæ debilitatem, virtutem tamen colunt
C ejusque mirantur exercitatores. Quis persuasit
Sunamitidi, ædificare diversorium Elisæo, et po-
nere ibi mensam, et sellam, et lectum, atque lu-
cernam **¶**; nonne virtus viri? Quid viduam illam
flexit, fame per universam terram grassante, pro-
priæ necessitati famulatum prophetæ anteferre?
Nam nisi sapientiam **¶** Eliæ fuisset penitus ad-
mirata, nunquam exiguum vitæ suæ, liberorumque
solatium auferens, illi exhibuisset, mortem, quam
post brevi futuram imaginabatur, hanc eligens
ante tempus, propter studium erga hospitem **¶**.

CAPUT XVIII.

Fecit vero hosce tales generosus animus, et ad
labores nunquam remissus ipseque despectus, quo
nihil habebant quæcunque ad vitam spectant;
D studio namque sectantes frugalitatem, ac parcimoniam,
et ad rei nullius indigentiam (ut ita lo-
quar) progredientes, ex paucarum rerum indi-
gentia proximi Potestatibus incorporeis astiterunt;
hinc itaque quoad corpus obscuri. et ignoti, eva-
serunt potentiores illis, qui omnia tenebant, tanta
cum libertate his, quibus corona circumposita erat,
colloquentes, cum quanta nec illi suis subditis;
quibus enim confisus armis aut qua potentia dicebat
Elias ad Achab: «Non evertio ego Israel: sed tu,
et domus patris tui **¶**?» Quo pacto vero
et Moyses obstitit Pharaoni ad contentionem usque
nullum habens viaticum præter virtutis confiden-

¶ Jerem. xl, 4 seqq. **¶** IV Reg. iv, 1 seqq. **¶**

III Reg. xvii, 10 seqq. **¶** III Reg. xviii, 17 18.

tiam? qua ratione Elisæus congregato ad bellum exercitu duorum regum Israel et Juda dicebat leze: « Vivit Dominus Potestatum, cui in conspectu ipsius hodie adsum, quod nisi vultum Josaphat ego deprehenderem, non vertissem me, neque respexissem te ²², » nihil veritus commotum exercitum neque fervidam regis iram metuens, quem circa tempus belli verisimile est, etiam impetu fuisse temerario, ratiocinatione ob praelium confusa. Quid enim tantum potest regnum terrenum, quantum virtus? qualis **23** purpura divisit flumen, sicuti ovina pellis Eliæ ²⁴? quodnam diadema morbos dissolvit, sicut apostolorum sudaria ²⁵? Arguit quandoque propheta solum regem, qui mandatum Dei transgressus fuerat, stipatum universo exercitu, cumque reprehensio provocasset iram, extendit rex manum adversus prophetam nec illum apprehendit, neque manum ad se colligere potuit arefactam ²⁶. Fuit certamen virtutis, et potentiae regiae, fortiorque victoria virtutis evasit, et virtus, propheta non pugnante, bellatorem repulit, inbibebat pugnator, et fides operabatur, commilitones regis fuerunt arbitri certaminis et praeiorum, manusque constitit victoriam virtuti attestata.

CAPUT XIX.

Illa vero gesserunt quandoquidem sola anima vivere delegerunt, corpus et commoda corporis respicientes; et omnibus eos excelsiores effiebat nullius rei indigentia, corpus vero potius derelinquere ducebant satius, et a carnali vita solvi, quam dignitate virtutis deserere, et commoditatis corporeae gratia alicui horum qui opibus circumfluunt adulari. Nos vero cum laboramus constituti in alicujus rei penuria, quemadmodum catelli cum hilariori motu caudae adblandiuntur his, qui ossiculum forte nudum, aut micas insuper jaculantur; sic accedimus ad divites, illos beneficos et tutiores Christianorum vocitantes, omnemque ipsis plane inesse virtutem attestantes, quamvis in extrema sint malitia; ut perficiamus quod studemus, non accurate inquirentes conversationem sanctorum, quorum **24** scilicet virtutem sectari nobis in animo proposuimus. Venit aliquando ad Elisæum Neeman praefectus exercitus Syriae dona plurima secum ferens. Quid igitur propheta? numquid inservivit ei? numquid occurrit ei? Nonne per unum puerum patefecit ipsi necessitatem, propter quam venerat, ne quidem eum admittens in conspectum suum, ut ne delatorum munerum ergo praestitisse illi carationem putaretur ²⁴? Haec dicuntur, non ut discamus jactantiam sed ne corporeae utilitatis causa assentemur his, qui illas res curant, ac fovent, quas nos despiciere professi sumus. Quia igitur nos dimittentes scopum philosophiae, incumbimus agriculturae, et

Α τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ τοῦ Ἰούδα ἔλεγε τῷ Ἰεζὲ, « Ζῆ Κύριος τῶν Δυνάμεων ᾧ πάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ σήμερον, ὅτι εἰ μὴ πρόσωπον Ἰωσαφάτ ἐγὼ καταλάμβανον, εἰ ἐπέβλεψα, καὶ εἰδὼν σε, » οὐτε τὴν στρατιάν κεινημένην φοβηθεὶς, οὐτε τὸν θυμὸν δεισας τοῦ βασιλέως, ὃν περὶ καιρὸν τοῦ πολεμοῦ εἰκὸς χρῆσασθαι, καὶ ἀλόγῳ ὄρμῃ, τοῦ λογισμοῦ δι' ἀγωνίαν συγκεχυμένου. Τί γὰρ τοιοῦτον δύναται βασιλεία ἐπ' ἑαυτοῦ, ὡς ἡ μηλωτὴ τοῦ Ἑλλιοῦ; ποῖον διάδημα νοσήματα ἔλυσεν, ὡς τὰ τῶν ἀποστόλων σουδάρια; ἤλεγξε προφήτης βασιλεῖα παρανομήσαντα μόνος μετὰ πάσης ὕπαιχτος τῆς στρατιᾶς, καὶ ἐπειδὴ τὸν θυμὸν ὁ ἑλεγχὸς ἠρέθισεν, ἐκτείνας ὁ βασιλεὺς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸν προφήτην, οὕτε ἐκεῖνον ἐπελάβετο, καὶ τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὸν συναγαγεῖν ἐρηρανεῖσαν οὐκ ἠδυνήθη. Καὶ ἦν ἀγὼν ἀρετῆς, καὶ δυναστείας βασιλικῆς ἰσχυρωτέρα ἡ νίκη τῆς ἀρετῆς ἐγένετο, οὐκ ἐμάχετο ὁ προφήτης, καὶ ἡ ἀρετὴ ἐτροποῦτο τὸν πολέμιον ἤρχει ὁ ἀγωνιστής, καὶ ἡ πίστις εἰργάζεται οἱ σύμμαχοι τοῦ βασιλέως βραβεύεται τοῦ ἀγῶνος ἐγένοντα, καὶ ἡ χεὶρ εἰστέχει τῇ ἀρετῇ μαρτυροῦσα τὴν νίκην.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΘ'.

Ταῦτα δὲ ἐπραττον, ἐπειδὴ μόνῃ ψυχῇ ζῆν ἐκρίνον, τὸ σῶμα, καὶ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας ἀποστρέφόμενοι, καὶ πάντων αὐτοῦς ὑψηλοτέρους ἐποίει τὸ μηδενὸς χρεῖαν ἔχειν ἄλλοι γὰρ καταλιπεῖν τὸ σῶμα ἠρούντο, καὶ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς ἀπαλλαγῆναι ἢ καταπροδοῦναι τῆς ἀρετῆς τὸ ἀξίωμα, ἢ χρεῖας ἕνεκα σωματικῆς κολακεῦσαι τινα τῶν εὐπόρων. Ἡμεῖς δὲ ὅταν ἐν χρεῖᾳ καταστῶμέν τινος, καθάπερ τὰ κυνίδια μεθ' ἰλαρωτέρας κινήσεως κέρκου προσαίνουσι τοῖς ὀστέον ἰσως γυμνόν, ἢ ψίχας, προσακοντίζουσιν, οὕτως τοῖς πλουσίοις προστρέχομεν, εὐεργέτας αὐτοῦς, καὶ τῶν Χριστιανῶν κηδεμόνας ἀποκαλοῦντες, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς ἀπλῶς μαρτυροῦμεν ἀρετὴν, κὰν ἐν ὀσάτῃ κακίᾳ τυγχάνωσιν ὄντες, ὑπὲρ τοῦ ἀνῶσαι τὸ σπουδαζόμενον, οὐ περιεργαζόμενοι τὴν τῶν ἁγίων διαγωγὴν ὡς ἔθεν ζηλοῦν τὴν ἀρετὴν προϋθέμεθα. Ἐλθέ ποτε πρὸς Ἑλισσαίη Νεεμάν ὁ τῆς Συρίας στρατηλάτης. πολλὰ κομίσας δῶρα μεθ' αὐτοῦ. Τί οὖν ὁ προφήτης; ἄρα ὑπηρετήσεν; ἄρα προσέδραμεν; οὐχὶ δι' ἐνὸς μισθοῦ τὴν χρεῖαν αὐτῷ, ἐφ' ἣ παρήν, ἐδήλωσεν οὐδὲ εἰς ὅσον αὐτὸν δεξάμενος ἵνα μὴ τῶν κομισθέντων ἕνεκα τὴν θεραπείαν παρῆται νομισθῆ; Ταῦτα δὲ εἰρηται οὐχ ἵνα μάθωμεν ἀλαζονείαν, ἀλλ' ἵνα μὴ χρεῖας ἕνεκα σωματικῆς κολακεύωμεν τοὺς ἐκεῖνα περιέποντας, ὡς ἡμεῖς καταφρονεῖν ἐπηγγέμεθα. Τί οὖν ἡμεῖς ἀφέντες τὸν σκοπὸν τῆς φιλοσοφίας, γεωργίας, καὶ ἐμπορίας ἐπιτηθεύομεν; Τί γὰρ μέγα τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ αὐτῶν συνφέρομεν φρονεῖν; ἵνα δὲ ἐκδηλωθῇ κοινήν εἶναι τὴν τῆς γεωργίας ἐπι-

²² IV Reg. III, 14. ²³ IV Reg. II, 5-14. ²⁴ Act. XIX, 12. ²⁵ III Reg. XIII, 4. ²⁶ IV Reg. V, 1 seqq.

μέλειαν. Ἡ ἀνθρωπίνη σπουδὴ τὴν γῆν ἀνατέμνει, καὶ τὰ σπέρματα καταβάλλει, ὃ δὲ θεὸς ὑποτοῖς ἐκαλλήλοις ἀρδεῖ τὰ σπαρέντα ἀπαλαῖς ταῖς λαγόσι τῆς γῆς τὰς ῥίζας ἐνδιατείνεσθαι παρασκευάζων, ἥλιον ἀνατέλλει διαθερμαίνοντα τὴν γῆν καὶ τῇ θερμῇ προσκαλούμενον ἄνω τὰ φυτὰ, αὔρας ἀνέμων ἐπιπνεῖ τῇ ἡλικίᾳ τῶν τρεφόμενων γεννημάτων συμμέτρους, μαλακαῖς μὲν πνοαῖς ἐπιβρίπιζων ἐν ἀρχῇ χλοηφόρον τὴν πεδιάδα, ὡς ἂν μὴ θερμοῖς τοῖς πνεύμασιν ἀλεινόμενα περιφλέγοιτο τὰ σπαρέντα, σταθεραῖς δὲ ἐμβολαῖς πνευμάτων ταῖς θήκαι· τὸ γαλακτώδες πεπαίνων τοῦ κόκκου, ἀλοητῶ φλογμὸν παρέχων ἐπιτηδῆσιον, λιχμητῶ δὲ προσφόρους ἀνέμους. Κἂν ἐν τινι τούτων ἐπιλείπη, μάταιος ὁ ἀνθρώπινος ἡλέγχθη πόνος, καὶ ἤγησεν ἡ ἡμετέρα σπουδὴ, μὴ σφραγισθεῖσα ταῖς τοῦ θεοῦ δωρεαῖς·

πολλάκις δὲ καὶ τούτων ἐνέλιπε πρὸς τελείωσιν οὐδὲν ὑπερὸς δὲ λαῦρος παρὰ καιρὸν γενόμενος καὶ πολὺς, ἢ τριβόμενον ἐτι τὸν ἀσταχυν, ἢ κατὰ καιρὸν σωρευθέντα τὸν σίτον κατέσυραν. Ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀποθήκῃ σκώληξ, καὶ σὴς διέφθειρεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος, ὡς εἰπεῖν, ἐτοίμην ἀποσουλῆσας τὴν τράπεζαν.

dum tempus triticum distraxit; accidit quandoque

rint, ex ore ipso, ut dicitur, præparatam diripiendo

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Ποῦ τοίνυν ἡμῖν, καὶ εἰς τί χρῆσιμος ἡ ἡμετέρα σπουδὴ, θεοῦ τοὺς οὐρανούς τῶν πραγμάτων κρατοῦντος, καὶ πάντα φέροντος καὶ ἀγοντος, ὡς ἂν βούληται; ἀλλ' ἐν ταῖς ἀσθενείαις ἐρούμεν παραμυθίας χρῆσιμιν τὸ σῶμα, καὶ πόσω βέλτιον τεθνᾶναι, ἢ κρᾶζαί τι τῶν τῶ ἐπαγγέλματι μὴ κρεπόντων; Πάντως δὲ ἂν ἄρα εἰς τὴν ἡμᾶς βούλεται ὁ θεός, ἢ ἰσχυρὸν ἐντίθησι τῶ σώματι ἰσχύροπον τῇ ἀσθενείᾳ, ὡς καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀρρώστιας πόνον φέρειν, καὶ τοὺς ἐπὶ γενναϊότητι δέξασθαι στεφάνους, ἢ πάρος ἐπινοήσει πρὸς παραμυθίαν τοῦ κάμνοντος, καὶ οὐκ ἐπιλείψει πρὸς σωτηρίαν ἐπινοία τῇ πηγῇ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς σοφίας. Καλὸν οὖν, ἀγαπητοί, καλὸν, πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀναθεῖναι μακαριότητα, καὶ τῆς τῶν καλαιῶν ἐπιβράζεσθαι πολιτείας. Ἔστι γὰρ πᾶσιν εὐκολός, ὡς νομίζω, θελήσασαι, κἂν δὲ εἰς προσῆ πόνος, οὐκ ἀκαρπός ἐσται, ἰκανὸν ἔχων παραμύθιον τὴν τῶν προωδευκῶν εὐκλειαν, καὶ τῶν ἐφομένων τὴν διόρθωσιν, οὐ μικρὸν γὰρ ἐσται κέρδος τοῖς ἀρξαμένοις τοιαύτης διαγωγῆς καὶ τοῖς μετέπειτα καταλιποῦσι πολιτείας ἀριστῆς εὐδοκίας, ἢ τῶν ἀπολειφθέντων ἀνάληψις. Φύγωμεν τὰς ἐν πόλεσι καὶ κόμῃσι διαγωγὰς, ἵνα οἱ ἐν πόλεσι καὶ κόμῃσι τρέμωσι πρὸς ἡμᾶς ἐρημίας μεταδιώσωμεν, ἵνα ἐπιστασώμεθα τοὺς νῦν ἡμᾶς φεύγοντας, εἰ φίλον ὄλωσ τοῦτό τι. Καὶ γὰρ περὶ τῶν ἐν ἐπαίνῳ γέγραπται, ὅτι κατέλιπον τὰς πόλεις καὶ ἔκησαν ἐν πέτραις, καὶ ἐγένοντο ὡς περισσεραὶ μελετητικαί· καὶ ὁ βαπτιστὴς δὲ Ἰωάννης ἐν ἐρήμῳ διέτριβε, καὶ πᾶσι πρὸς αὐτὸν αὐτανθοὶ παρῆσαν αἱ πόλεις, καὶ

commercio; quid enim magnum Deo conferimus nobismetipsis solliciti existentes? ut autem manifesta cura terram prosciindit, et semina dejicit; Deus vero alternis imbribus irrigat, quæ seminata sunt, disponens radices, ut extendantur in teneris terræ cavitatibus; solem oriri facit, qui percalefaciat humum, et æstu plantas evocet, seu eliciat sursum; auras ventorum inspirat fructuum eoutritorum maturitati aptas, mollibus quidem spiritibus initio subventilans planitiem, quæ viridem præfert herbam, ne flatibus fervidis inflammentur sata calefacta, vehementioribus vero ventorum immisionibus excoquens in vaginis grani lacteum succum, trituræ tempore flammam præbens congruam et ventilationis, seu frumentorum cum vanne purgationis tempore, ventos opportunos; quod si aliquid horum deficiat, vanus deprehendetur humanus labor, nostrumque **25** studium inutile fuit Dei donis minime obsignatum. Sæpe vero nihil illorum defecit ad perfectionem, copiosus autem et plurimus imber intempestivus ingruens, aut tritam adhuc spicam, aut accumulatum secundum in horreo ipso vermis, et seps illud corrupe-

mensam.

CAPUT XX.

Ubi ergo nobis, et ad quid conducit nostrum studium, Deo rerum gubernacula tenente, et omnia ferente, ac ducente quo vult; sed in infirmitatibus egere corpus solatio dicemus, et quanto melius est mori, quam patrare aliquid, quod institutum dedecet; omnino vero, si nos adhuc vivere velit Deus, aut robur præpollens morbo subministrabit, et laborem ex ægritudine contractum ferat infirmus, et corollas ex generosa constantia suscipiat, aut adinveniet viam ad consolationem dolentis neque fontis salutis, et sapientiæ deficiet modus excohitatus ad salutem. Pulchrum igitur (o dilecti) pulchrum, rursus ad antiquam regredi beatitatem, et ad veterum institutum confugere. Est enim facilis (ut arbitror) volentibus, etsi adsit labor, nec infructuosus erit, idoneum habens solamen, eorum, qui præiverunt gloriam, et illorum, qui subsequuntur, directionem; non parvum autem lunrum erit incipientibus hanc vitam rationem, et his, qui postea deseruerint instituti optimi simulacrum, resumptio derelictorum. Fugiamus in civitatibus et vicis celebritates, ut qui in civitatibus, ad nos decurrant, persequamur solitudines, **26** ut eos, qui nos nunc fugiunt, attrahamus. Si quidem universim quibusdam id placet, ænime de aliquibus scriptum est cum haude, quod dereliquerunt urbes, et habitaverunt in saxis, et evaserunt uti columbae meditundæ²⁷; et Joannes Baptistæ degebat in eremo et urbes omnes ad illum cum ipsis civibus adibant²⁸; atque ad inspiciendam zonam pellitam ad

²⁷ Isa. LIX, 11. ²⁸ Matth. III, 1 seqq.

ducebantur, qui sericis induti erant vestibus, et subdialem sumebant molestiam, qui deauratas habebant domos, quin ab his, qui in lectis distinctis varietate gemmarum quiescebant, magis aestimabatur recubare in arena, omniaque illis erant tolerabilia, licet præter consuetudinem acciderent. Sensum enim in laboriosis ademit virtutis viri desiderium, et dolorem in dura tractatione subripuit admiratio istum contemplandi.

CAPUT XXI.

Tanto magis præ divitiis aestimatur virtus, et vita quieta præ multis pecuniis clarior habetur; quanti circa tempus illud fuerunt divites, et ob gloriam magni sese facientes, et siletur de illis, oblivionique dati sunt; at miraculum inglorii nunc usque decantatur, et memoria ejus, qui desertum locum incolebat, ab omnibus studiosè celebratur; proprium enim virtutis est decantatam fore, ac famam diffundere undique nuntiam suorum honorum; recusemus pecudum nutritionem, ut recipiamus habitum pastoralem; derelinquamus commercium pudendum, ut acquiramus margaritam pretiosissimam; fugiamus terræ culturam spinas et tribulos germinantis, **27** ut operarii, et custodes paradisi efficiamur. Omnia projiciamus et vitam quietam apprehendamus, ut pudore afficiamus illos, qui nobis exprobrant, et nunc proferunt nos possessionibus incubare. Nihil enim æque ignominia afficit insultantes, quam in his, quæ exprobrantur, correctio cum moderatione; probro enim affectorum conversio, sit exprobrantium confusio. Turpe quippe hoc, ut existimo, et est vere turpe, in quo et ab omnibus jure ridemur. Nuper enim aliquis monasticam ad vitam accedens, et instituta solummodo addiscens exercitationis; quomodo, et quando fundunt preces, et qualis est vivendi modus; statim doctor sit eorum, quæ non didicit, et incedit longam seriem discipulorum trahens, ipse vero doctrinæ inops est, eo magis quod rem facilem opinatus fuit, ignorans etenim omnium difficillimam esse rem, curam animarum gerere, egentium in primis purgatione veterum corruptionum, multa dein attentione ad suscipiendas disciplinas, quæ ad virtutem formant. Qui vero nihil præter corpoream exercitationem animo concepit, quomodo corriget mores subditorum? quo pacto transmutabit eos quibus pravæ consuetudo dominatur? Qua ratione subsidium feret his, qui a passionibus debellantur, neque universim per cogitationem quidem belli gnarus interni, aut quomodo vulnera, quæ in bello contingunt, curabit ipse præ vulnere decumbens et egens fasciis, seu vinculis, quibus vulnera obligantur.

28 CAPUT XXII.

Omnis quidem ars eget tempore, et plurima disciplina ad directionem; soli vero arti artium sine ullo tyrocinio studetur, et agriculturam quidem non audebit inexpertus exercere, neque medicinæ

Α πρὸς θεωρίαν τῆς δερματίνης ζώνης ἠπαίγοντο οἱ τὰ σθρικὰ περιβεβλημένοι ἱμάτια, καὶ τὴν ὑπαίθρου ἤρουντο ταιλαιωπρίαν οἱ τὰς χρυσορόφους ἔχοντες οἰκίας, καὶ τὰς ἐπιλοβολλήτων κλινῶν ἀναπαύσεις, ἢ ἐπὶ τῆς ψαμμοῦ ἴπαρευδοκίμει κατακλίσεις, καὶ πάντα ἦν αὐτοῖς ἀνεκτὰ, καίτοι παρὰ τὸ ἔθος γινόμενα. Ἰπατεύμενο γὰρ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀλγεινοῖς ἀσθεσίῃν ὁ πόθος τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ σκληραγωγίᾳ πόνον ἐκλεπτε τὸ θαῦμα τῆς θεωρίας.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Τοσοῦτόν ἐστιν ἀρετῆ πλούτου τιμωτέρα, καὶ βίος ἡσύχιος χρημάτων πολλῶν περιφανέστερος· πόσι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον ἦσαν πλούσιοι καὶ μεγάλωφρονοντες· ἐπὶ δόξῃ, καὶ σεσίγηται, καὶ λήθη παρεδόθησαν, καὶ τὸ θαῦμα τοῦ ἀδόξου μέχρι τοῦ νῦν ἄδεται, καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἐρημοπολίτου πᾶσιν ἐστὶ περισπούδαστος. Ἴδιον γὰρ τῆς ἀρετῆς τὸ αἰόδιμον καὶ τὴν φήμην ἐξαποστέλλειν ἀγγελον τῶν οἰκίων καλῶν. Παραιτησώμεθα κτηνοτροφίαν, ἵνα ποιμαντικὴν ἔξιν ἀναλάβωμεν· καταλίπωμεν ἐμπορίαν ἐπονείδιστον, ἵνα τὸν πολῦτιμον κτησώμεθα μαργαρίτην· φύγωμεν γεωργίαν γῆς ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελλούσης, ἵνα ἐργάται καὶ φύλακες τοῦ παραδείσου γενώμεθα. Πάντα ῥίψωμεν, καὶ τὸν ἡσύχιον ἐλώμεθα βίον, ἵνα ἐντρέπωμεν τοὺς νῦν ἡμῖν ὀνειδίσαντας, τὸ κεκτησθαι προσφέροντας. Οὐδὲν γὰρ οὕτω δυσωπεῖ τοὺς ἐπιμβαλόντας, ὡς ἡ ἐπὶ τοῖς ὀνειδίζομένοις μετ' ἐπιεικείας διόρθωσις· γίνεται γὰρ ἡ τῶν ὀνειδίζομένων μεταβολὴ τοῖς ὀνειδίζουσι διατροπῇ· αἰσχρὸν δὲ καὶ τοῦτο νομίζω, καὶ ἐστὶν αἰσχρὸν ἀληθῶς, ἐφ' ᾧ καὶ πᾶντων εἰκότως γελώμεθα. Ἄρτι γάρ τις προσελθὼν τῷ μονήρει βίῳ, τὰ ἤθη μόνον μαθὼν τῆς ἀσκήσεως, ὅπως τε προσεύχονται, καὶ πότε καὶ ποῶ τις ἐστὶν ἡ τῆς διαίτης διαγωγή, διδάσκαλος εὐθύς ὧν μὴ μεμάθηκε προσέρχεται ὄρμαθὸν μαθητῶν ἐπισυρόμενος αὐτὸς δεόμενος διδασκαλίας, καὶ τοσοῦτῃ πλέον, ὅσῳ καὶ εὐκολον τὸ πρᾶγμα ἐνόμισεν, οὐκ εἰδὼς ὅτι πάντων μᾶλλον ἐστὶ χαλεπώτατον ψυχῶν ἐπιμελεῖσθαι· δεομένων πρότερον μὲν καθάρσεως τῶν παλαιῶν μολυσμάτων, ἔπειτα πολλῆς προσοχῆς εἰς τὸ δέξασθαι τύπων τῶν μαθημάτων τῆς ἀρετῆς. Ὁ δὲ μηδὲν πλέον τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως φαντασθεῖς, πῶς διορθώσεται ἡ ἤθη τῶν ὑποτεταγμένων; Πῶς δὲ μεταβρῦθίμει τοὺς τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ κεκρατημένους; Πῶς δὲ τοῖς πολεμουμένοις ὑπὸ παθῶν βοηθήσει, μηδὲ τὸν κατὰ διάνοιαν εἰδὼς πόλεμον, ἢ πῶς τὰ ἐν τῷ πολέμῳ συμβαίνοντα τὰ τραύματα θεραπεύσει, αὐτὸς ἐπὶ τραύματι κατακείμενος, καὶ καταδέσμων δεόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Ἡ πᾶσα μὲν τέχνη χρόνου δεῖται καὶ διδασκαλίᾳ πολλῆς πρὸς κατόρθωσιν, μόνῃ δὲ ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν ἀμαθητεύτως ἐπιτηδεύεται· καὶ γεωργίας μὲν οὐκ ἂν καταθαρσῇ ἀπειρος, οὐδὲ ἀμύητος ἰατρικῆς

ἐπιχειρήσειεν ἔργοις· ἐλεγχθήσεται γὰρ ὁ μὲν πρὸς Α το μὴδὲν ὄνησαι τοὺς κάμνοντας, ἔτι καὶ βαρυτέραν αὐτοῖς κατασκευάσας τὴν νόσον, ὁ δὲ χέρσον, καὶ βυπαρὰν τὴν ἀρίστην γῆν καταστήσας. Μόνης δὲ τῆς θεοσεβείας ὡς πάντων εὐκολωτέρας κατατολμῶσιν ἀπειδοτριβήτοι, καὶ τὸν δυσκατέρθωτον πρᾶγμα εὐχέρως εἶναι νενόμισται τοῖς πολλοῖς, καὶ ὁ μηδέπω Παῦλος κατελιγφέναι λέγει, τοῦτο ἀκριδῶς ἐγνωκέναι διαβεβαίουσιν οἱ μὴδ' αὐτὸ τοῦτο εἰδότες ὅτι ἀγνοοῦσι· διὰ τοῦτο εὐκαταφρόνητος ὁ βίος ἐγένετο καὶ οἱ μετερχόμενοι αὐτὸν παρὰ πάντων χλευάζονται. Τίς γὰρ μὴ γελᾷσεται τὸν χθὲς ἐν καπηλείῳ ὕδροφοροῦντα, σήμερον ὀρῶν ὡς διδάσκαλον ἀρετῆς παρὰ μαθητῶν δορυφορούμενον, ἢ τὸν πρώην τῶν πολιτικῶν ἀναχωρήσαντα κακοπραγιῶν, ὅψε μετὰ πληθους μαθητῶν διὰ πάσης σοδοῦντα τῆς ἀγορᾶς. Εἰ δὲ ἦσαν πεπεισμένοι σαφῶς ὅτι πολλὸς ἐστιν ὁ πόνος ἐνάγειν τινὰς εἰς θεοσέβειαν, καὶ τὸν ἀκολουθοῦντα τῷ πρᾶγματι κίνδυνον ἤδεισαν, ἀκριδῶς πάντως ἀν ὡς ὑπερβαῖνον αὐτοὺς παρητήσαντο τὸ πρᾶγμα· ἕως δ' ὅτε τοῦτο ἀγνοοῦσι, καὶ δόξαν ἠγοῦνται τὸ προσιτάνει τινῶν, εὐχερῶς κυβιστῶσι κατὰ τοῦ τοιούτου βαράθρου, καὶ τὸ ἐνάλλεσθαι καιομένη τῇ καμίνῳ, κούφον νομίζουσι, γέλωτα μὲν ἐπικινούντες τοῖς ἐπισταμένοις τὸν χθὲς αὐτῶν βίον· Θεῷ δὲ ἀγανάκτησιν ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ προπετείᾳ.

his, qui hesternam eorum 29 vitam noverunt, Deo vero indignationem, propter hanc temeritatem.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΓ'.

Εἰ γὰρ τὸν Ἥλαι οὐδὲν παρητήσατο τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, οὐ γῆρας σεμνόν, οὐ παλαιὰ παρβήσια, οὐχ ἱερατικὴ τιμὴ, ἀμελήσαντα τῆς τῶν τέκνων διορθώσεως· πῶς ἐξελεῖται νῦν τῆς τοιαύτης ἀγανακτήσεως, τοὺς οὐτε ἐκ παλαιῶν ἀξιοπιστίαν ἔχοντας ἔργων παρὰ τῷ Θεῷ, οὐτε εἰδότες ἢ τὸν τοῦ ἀμαρτηματος τρόπον, ἢ τῆς διορθώσεως τὴν μέθοδον· ἀλλ' ἀπειρῶς δι' ἔρωτα δόξης ἐγχειροῦντας δεινῷ πρᾶγματι. Διὰ τοῦτο τῷ μὲν δοκεῖν Φαρισαίους διαβάλλων ὁ Κύριος ἔλεγεν· «Οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς, καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί· ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν ξηρὰν τοῦ ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν εὕρητε, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γέννης διπλοτέρον ὑμῶν» τῷ δ' ἀληθεῖ διὰ τῆς καθ' ἑκείνων ἐπιπλήξεως, νοουθετῶν τοὺς ὑστερον τοῖς αὐτοῖς ἀλίσκεσθαι μέλλοντας παραπτώμασιν, ἵνα τῷ οὐαὶ προσέχοντες εἰρξωσιν ἑαυτοὺς τῆς ἀκαίρου ἐπιθυμίας, τῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις δόξης, φοβερώτερον κρίναντες τὸν ταλανισμὸν. Δυσωπεῖτω δὲ καὶ ὁ Ἰωδ αὐτοῖς ἢ ὁμοίως κήδεσθαι τῶν ὑποτεταγμένων, ἢ παραιτήσασθαι τὴν τοιαύτην προστασίαν, μὴ εἰδότες τὰ αὐτὰ ἐκείνω ποιεῖν, μηδὲ τὴν αὐτὴν ὑπὲρ τῶν προνοουμένων εἰσφέρειν βουλευομένους σπουδῆν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ διάνοιαν ῥύπων τοὺς υἱοὺς καθαρῶς εἶναι θέλων, θυσίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὲρ αὐτῶν προσέφερε, λέγων· «Μήποτε οἱ υἱοὶ μου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνενόησαν πρὸς τὸν Θεόν» πῶς οὗτοι καὶ τῶν φανερῶν ἀμαρτημάτων ἀγνοοῦν-

A opera non instructas medicinae traditionibus, reprehendetur etenim ille, quia aegrotantibus opem nullam afferet, imo et ipsis graviolem morbum apponet; iste vero terram optimam in asperam, et squalidam rediget. Solum Dei cultum, uti praee omnibus faciliorem audebunt penitus indocti attractare, et res, quae difficillime dirigitur, nullius negotii esse a multis censebitur; quodque Paulus dicit se nentiquam comprehendisse³⁹, hoc diligenter se nosse affirmabunt, qui nec hoc ipsum sciunt, se id nescire; ideo abiit in contemptum vita monastica, quique suscipiunt ipsam, ab omnibus irridentur. Quis enim non ridebit eum, qui heri ferebat aquam in caupona, hodie conspicatus ipsum uti doctorem virtutis a discipulis, quasi ab hastatis satellitibus stipatum, aut mane recedentem ab urbanis nequitiis, sero cum discipulorum multitudine per totum forum superbe incidentem; si vero persuasi essent luculenter, quod magnus labor est ad pietatem aliquos inducere, quodque rem illam consequitur periculum optime nosset, omnino negotium illud velut ipsos exsuperans recusarent; quandoquidem vero illud nesciunt, et gloriosum putant aliquibus praeesse devolvuntur facile praecipites in tantum barathrum, et in ardentem hunc caminum insilire leve opinantur, risum moventes Deo vero indignationem, propter hanc temeritatem.

C

CAPUT XXIII.

Si enim nihil ab ira Dei excusavit Heli⁴⁰, neque gravis senectus, nec colloquendi antiqua libertas, neque sacerdotalis honor, cum filios corrigere negligeret; quomodo excludentur nunc ab hac indignatione, qui non e pristinis operibus dignam fiduciam apud Deum merentur, neque sciunt aut peccati modum, aut correctionis methodum, sed imperite praee cupiditate gloriae rem periculi plenam aggrediuntur. Ideo Phariseos accusans, secundum id quod tunc videbatur, dicebat Dominus: «Vae vobis, scribae, et Pharisei hypocritae, quia circumitis mare, et aridam, ut proselytum unum faciatis, et cum invenieritis, facitis illum filium gebennae duplo magis quam vos⁴¹, vere quidem hac illorum objurgatione admonens posteros, qui lapsuri erant in similia peccata, uti caventes illud Vae, seipsos cohibeant ab intempestivo desiderio, illaque verba aeternae praedicationis judicent maxime formidanda. Confundat vero ipsos Job⁴², aut perinde, ac ille, curam gerant subditorum, aut recusent hujusmodi praefecturam, ignorantes eadem, quae ille agere, idem studium afferre nolentes super his, quae praevidenda sunt; si namque ille volens filios puros esse, a sordibus etiam cogitationum, quotidie sacrificia offerrebat pro ipsis, dicens, «Ne forte filii mei mala cogitarint in corde contra Deum⁴³»; quomodo isti, et manifestorum criminum nescientes discrimen, quandoquidem pulvis e pugna adversus 30 passiones

³⁹ Philipp. iii, 12. ⁴⁰ I Reg. ii, 12 seqq. ⁴¹ Matth. xiii, 15. ⁴² Job. i, 1, 2. ⁴³ ibid. 5.

excitatus ipsorum ratiocinationem tenebris effundit, suscipiunt aliorum præfecturam, aliorumque curam assumunt, cum necdum suas passiones proprias curarint, neque possint ex ipsarum victoria similiter alios ad vincendum deducere.

CAPUT XXIV.

Oportet enim prius debellare passiones, et cum multa prudentia, quæ in bello evenere, memoriæ tradere; et sic ex his, quæ ipsis successerunt, aliis bellandi rationem proponere, facilioremque reddere hisce victoriam, quia prædicunt illis methodos belligerandi. Sunt enim aliqui, qui dominati sunt passionibus cum asperitate dura, ignorantes ipsum victoriæ modum, quia, ut in pugna nocturna non secuti sunt tesseras militares, neque diligenter induxerunt in animum quomodo insidias hostium evitarint, hoc fecit Jesus Nave ⁴⁴ per figuram, exercitu pertranseunte Jordanem noctu, mandans e medio flumine lapides extrahi, et in cippum erigi calceque induci extra flumen, et hoc inscribi, ubinam Jordanem pertransiissent, significans quod oporteat profundas cogitationes vitæ passionibus obnoxias propalam efferre, clareque velut in cippo proponere, nec aliis notitiam invidere, ut non solum, qui præterit, transitus modum agnoscat, sed et qui facere idem proponunt, facilem transitum edocti, reperiant, alienaque experientia, fiet aliorum doctrina. Sed hæc quidem neque vident illi, nec alia dicentia audiunt, respicientes ad suam propriam persuasionem, fratribus velut ³¹ emphyiis operas serviles imponunt, omnem gloriam in ea statuentes, si præsit pluribus, est etiam contentio ne minorem numerum quam alii, in processibus trahant pedisequorum; cauponum magis quam magistrorum statum exhibentes.

CAPUT XXV.

Quando enim censent facile esse verbo imperare, etiam gravia sint, quæ imperantur, opere vero docere neque suscipiunt, omnibus suum scopum manifestum faciunt, quod non prodesse illis, qui ad eos conveniunt, sed voluptatem propriam studentes perficere, ipsam subeunt administrationem. Discant ergo si velint ⁴⁵ hi ab Abimelech, et a Gedeon, quod non verbum, sed opus eos, quibus præsent, inducit ad imitationem; conficiente isto sruem lignorum, et posteaquam portaverit eam, dicente: « Quomodo videtis me fecisse: ita et vos facite. » Hoc vero commune opus aggrediente, ac seipsum in operando proponente, et dicente: Ad me aspiciate, sicque facite. Et Apostolus certe dicens: « Quod necessitatibus meis, et his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ ⁴⁶. » Et ipse Dominus, faciens, deinde docens, quem non persuadent efficaciorum doctrinam eam, quæ in operibus consistit, illa,

τες την διάκρισιν, διὰ τὸ εἶναι τὸν ἐκ τῆς πρὸς τὰ πάθη μάχης κονιορτὸν ἐπισκοτεῖν αὐτῶν τῷ λογιστικῷ ἐπιτηδῶσιν εἰς τὴν ἐτέρων προστασίαν, καὶ θεραπεῖαν ἄλλων ἀναδέχονται, οὕτως τὰ ἑαυτῶν πάθη θεραπεύσαντες, οὐδὲ ἐκ τῆς ἑαυτῶν νίκης ἐτέρους ἐπὶ τὸ νικᾶν ὁμοίως ὁδηγεῖν δυνάμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Δεῖ γὰρ πρότερον μαχίσασθαι τοῖς πάθεσι, καὶ μετὰ πολλῆς νήψεως τὰ ἐν τῷ πολέμῳ τῆ μνήμῃ παραδοῦναι, καὶ οὕτως ἐκ τῶν καθ' αὐτοὺς ἐτέροις ὑποθέσθαι τὰ τῆς μάχης, καὶ τὴν νίκην αὐτοῖς εὐχερεστέραν ποιῆσαι διὰ τὸ προλέγειν τὰς ἐν τῷ πολέμῳ μεθόδους. Εἰσὶ γὰρ τινες οἱ κεκρατηκότες τῶν παθῶν, διὰ πολλὴν ἰσως σκληραγωγίαν, καὶ τὸν τρόπον ἀγνοοῦντες τῆς νίκης, διὰ τὸ ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ μὴ παρηκολουθηκέναι ταῖς συμβολαῖς, μηδὲ ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλαῖς ἀκριβῶς ἐπιστῆσαι τὸν νοῦν. Τοῦτο συμβολικῶς καὶ ὁ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἐποίησε ἐν νυκτὶ τὸν Ἰορδάνην διαβαινούσης τῆς στρατιᾶς, προστάξας ἐκ μέσου τοῦ ποταμοῦ λίθους ἀνεμῆσασθαι, καὶ ἐξῶ τοῦ ποταμοῦ στηλώσαντας κοινάσαι, καὶ ἐπιγράψαι τὸ ὄπως παρήλθον τὸν Ἰορδάνην σημαίνων ὅτι δεῖ τὰ βύθια τῆς ἐμπαθοῦς διαγωγῆς νοήματα εἰς φανερόν ἀγειν, καὶ σαφῶς στηλιτεῦειν, καὶ μὴ φθονεῖν ἐτέροις τῆς γνώσεως, ἵνα μὴ μόνον ὁ παρελθὼν γινώσκῃ τὸν τρόπον τῆς διαβάσεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τὸ αὐτὸ ποιεῖν προαιρούμενοι εὐχερῆ τὴν διάβασιν ἐκ τῆς μαθήσεως ποιήσωνται, καὶ ἡ ἐτέρων πείρα γένηται ἐτέροις διδασκαλία. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐδ' ὀρώσιν ἐκείνοι, οὐδ' ἐτέρον λεγόντων ἀκούουσιν, εἰς μόνην δὲ ἑαυτῶν ἀφορῶντες πληροφορίαν, καθάπερ ἀργυρωνήτορες δουλικῶς ἐπιτάσσουσιν ὑπηρεσίας τοῖς ἀδελφοῖς· ἐν τούτῳ τὸ πᾶν τῆς δόξης τιθέμενοι, ἐν τῷ προσεσθάναι πλειόνων. Καὶ ἔστιν ἄμιλλα μὴ ἦτονα τῶν λοιπῶν ἐν ταῖς προδοῖς ἐπισύρεσθαι ἀνθρώποδα, κατῆλων μᾶλλον ἢ διδασκάλων κατὰ στασιν ἐπιδεικνύμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Ὅταν γὰρ λόγῳ μὲν εὐχερὲς εἶναι τὸ ἐπιτάττειν, ἡγοῦνται, ἂν βαρέα ἦ τὰ ἐπιτασσόμενα, ἔργῳ δὲ διδάσκειν οὐδὲ ἀνέχονται, πρόδηλον πᾶσι τὸν ἑαυτῶν ποιοῦσι σκοπὸν, ὅτι οὐκ ὤφελῃσαι τοὺς προσερχομένους, ἀλλ' ἴδιαν ἡδονὴν ἀνύσαι ἀπουδάζοντες, τὴν ἡγεμονίαν ὑποδοῦναι ταύτην. Μαθέτωσαν, εἰ βούλοιντο, παρὰ τοῦ Ἀβιμέλεχ, καὶ τοῦ Γεδεὼν, ὅτι οὐ λόγος, ἀλλ' ἔργον τοὺς ἀρχομένους ἐνάγει πρὸς τὴν μίμησιν· τοῦ μὲν ποιήσαντος φορτίον ἔϋλων, καὶ μετὰ τὸ βαστάσαι λέγοντος· « Ὅν τρόπον εἶδατέ με ποιῶντα, ποιήσατε καὶ ὑμεῖς. » Τοῦ δὲ ἔργον εισηγουμένου κοινὸν καὶ ἑαυτὸν προτάσσοντος τῆς ἐργασίας, καὶ λέγοντος· « Ἄν' ἐμοῦ ἔψεσθε, καὶ οὕτως ποιήσατε. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ λέγων· « Ὅτι ταῖς χρείαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. » Καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ποιῶν, καὶ τότε διδάσκων, τίνα οὐ πείθουσιν ἀξιοπιστοτέρων τὴν ἐν τοῖς ἔργοις διδασκαλίαν τῆς διὰ λόγων ἡγεῖσθαι; Οἱ

⁴⁴ Josue iv, 1 seqq. ⁴⁵ Judic. vii, 8. ⁴⁶ Act. xx, 34.

ἔκ πρὸς μὲν τὰς τοιαύτας εἰκόνας χαμμούουσιν· ἀλαζονικῶς δὲ τὰ πρακτέα προστάσουσιν; Ὅταν δὲ καὶ εἰδέναι τι τούτων δόξωσιν ἐξ ἀκοῆς, κατὰ τοὺς ἐπὶ ἀπειρίᾳ διαβαλλομένους ὑπὸ τοῦ προφήτου ποιμένας, μάχαιραν ἐπὶ τοῦ βραχίονος φοροῦντες· διὸ καὶ ἐπὶ τὸν βραχίονα ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς αὐτῶν ἐκτυφλοῦται· ἀμελουμένη γὰρ δι' ἀπόνοιαν ἡ δεξιὰ πρᾶξις συγκατασβέννυσιν ἑαυτῇ, καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς θεωρίας. Τοῦτο δὲ οἱ ὠμῶς καὶ ἀπανθρωπίνως παιδεύοντες πάσχουσιν, ὅταν πρόχειρον τὴν τιμωρητικὴν ἔχωσι δύναμιν, εὐθέως τὰ θεωρητικὰ μὲν νοήματα τὰ ἐκ δεξιῶν σβέννυνται· πάλιν δὲ αἱ πράξεις στερηθεῖσαι τῆς θεωρίας μαραινόμεναι, οὕτε πρᾶξις τι ὅτι· εἰδέναι δυναμένων τῶν μὴ τῷ μηρῷ, ἀλλὰ τῷ βραχίονι συζευζάντων τὴν μάχαιραν. Ἐπὶ τῷ δὲ μηρῷ προσκολλῶσι τὴν μάχαιραν, οἱ κατὰ τῶν ἰδίων παθῶν κεκρημένοι τῷ θεῷ λόγῳ, ἐπὶ τοῦ βραχίονος δὲ οἱ τὴν τιμωρίαν πρόχειρον ἐπὶ τῶν ἄλλοτριῶν ἔχοντες ἀμαρτημάτων.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Οὕτως γὰρ καὶ Ναὰς ὁ Σωμανίτης, ὃς ἐρμηνεύεται « ὄφις, » ἀπέλει τῷ διορατικῷ Ἰσραὴλ ἐξορύξει πάντα δεξιὸν αὐτοῦ ὀφθαλμὸν, ἵνα μὴδὲν νόημα δεξιὸν ἐνυπάρχον ἐπὶ δεξιᾷ πρᾶξιν ὀδηγήσῃ τὸν κεκρημένον· εἰδὼς αἰτιῶν τούτου μεγάλης προκοπῆς τοῖς ἀπὸ θεωρίας ἐπὶ τὴν πρακτικὴν ἐρχομένοις. Γίνεται γὰρ τοῖς τοιοῦτοις ἀνυπαίτιον τὸ πραχθῆναι προθεωρηθῆναι τῆς γνώσεως ὀξυδερκεστάτους ὀφθαλμοῖς. Ὅτι δὲ εὐχερῶν ἀνθρώπων, καὶ μηδεμίαν οἰκοθεν ἔχόντων ὀφείλειαν, ἐστὶ δὲ τὴν ἐτέρων ἀναδέχεσθαι προστασίαν, ὄφρα μὲν καὶ ἐκ τῆς πείρας· οὐ γὰρ ἂν ἔλοιτό τις ἡσυχίας γευσάμενος, καὶ θεωρίᾳ ποσῶς σχολάζειν ἀρξάμενος, ταῖς περὶ τῶν σωματικῶν φροντίσιν ἐνδύσασθαι τὸν νοῦν, ἀπαστήσας αὐτὸν τῆς γνώσεως, καὶ μετάρσιον τὰ πολλὰ φερόμενον ἐπὶ τὰ γῆϊνα κατασφραῖσαι πράγματα. Εὐδηλότερον δὲ καὶ ἐκ τῆς πολυθρῦλλητου παραβολῆς κείνης ἦν ὁ Ἰωνάθαν τοῖς Σιχημίταις προσβάλετο λέγων· « Πορευόμενα ἐπορεύθησαν τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ τοῦ χρίσαι ἐφ' ἑαυτῶν βασιλέα· καὶ εἶπον τῇ ἀμπέλῳ· Δεῦρο βασιλευσον ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ εἶπεν ἡ ἀμπελος· Ἄφεισω τὸν καρπὸν μου τὸν ἀγαθόν, ὃν ἐδόξασεν ὁ Θεός, καὶ οἱ ἄνθρωποι, πορευθῶ ἄρχειν ξύλων; » Ὁμοίως δὲ καὶ συκῆς διὰ τὴν γλυκύτητα, καὶ τῆς ἐλαίας, δι' ἣν ἔχει πύσθητα παραιτησάμενων. Ῥάμνος ξύλον ἀκαρπὸν, ἀκανθώδες τὴν τούτων ἀρχὴν κατεδέξατο, οὕτε οἰκίαν ἔχουσα πύσθητα, οὕτε τῶν ὑποτεταγμένων ξύλων. Οὐ γὰρ παραδέξου ξύλα, ἀλλὰ δρυμοῦ τὰ δεόμενα τῆς ἐπιστασίας εἶπεν παραβολῇ· Ὅσπερ γὰρ ἡ ἀμπελος, καὶ ἡ συκῆ, καὶ ἡ ἐλαία παρητήσαντο ἄρχειν τῶν ξύλων τοῦ δρυμοῦ, μᾶλλον τῷ ἑαυτῶν εὐφραϊσόμενοι καρπῷ, ἢ τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι, οὕτως οἱ ἐν ἑαυτοῖς τινα βλέποντες καρπὸν ἀρετῆς, καὶ τῆς ἐκ τούτου ὀφείλειας αἰσθόμενοι, καὶ πολλοὶ πρὸς τὴν τοιαύτην ἀρχὴν βιάζονται, ἀνανεύουσι τῆς παρὰ τῶν πολλῶν τιμωρίας τὴν ἑαυτῶν ὀφείλειαν προκρίνοντες.

A quæ in sermonibus est existimandam fore? Illi vero ad istas quidem similitudines connivent, et facienda imperant arroganter; quando autem, et scire aliquid horum videntur ex auditu, secundum pastores deprehensos a propheta ⁴⁷ in imperitiâ, gladium ferentes in brachio, ideoque super brachium, dexter ³² ipsorum acies excrucatur, neglecta enim propter inertiam actio dextera simul extinguit secum contemplationis splendorem. Id vero contingit his, qui doceant crudeliter et inhumane; quando potestatem ad manum habent illico puniendi; statim cogitationes speculativæ, quæ sunt a dextris, extinguuntur, rursus vero actiones orbata speculatione marcescunt, cum nec agere, neque videre quidquam possint, qui non in femore, sed in brachio, gestant gladium. In femore vero gladium subcingunt, qui adversus proprias passiones sunt usi divino sermone, in brachio vero, qui poenam adversus alienas culpas in promptu habent.

CAPUT XXVI.

Sic enim et Naas Somanites ⁴⁸ qui exponitur « serpens, » minatur perspicaci Israeli effossurum se omnem oculum ipsius dexterum, ut nulla dextera cogitatio insistens ipsi, ad actionem dexteram deducat eum quem possidet; sciens causam hanc esse magni progressus his, qui a contemplatione ad vitam activam procedunt, sit enim istis innoxium, quod agitur, prævisum oculis cognitionis acutissime perspicientibus. Quod vero levium sit hominum, et nullum domi habentium emolumentum aliorum præsidatum suscipere, clarum illud est et ex experientia, nec enim quis assumet, qui degustaverit quietem, et inceperit contemplationi vacare sollicitudinibus circa res corporeas mentem illicare, distrabendo a cognitione ipsam, et sublimem, et multum elatam ad verba detrahere negotia. Evidentius vero est, et valde celebrata illa parabola, quam Jonathan Sicemitis ⁴⁹ ³³ proposuit dicens: « Venientia processerunt ligna nemoris, ut ungerent super se regem, et dixerunt viti: Agedum regna super nos, et dixit vitis: Dimittam fructum meum bonum, quem Deus glorificavit, et homines: et ibi imperatum lignis? » Pariter et ficu, propter dulcedinem, et oliva propter pinguedinem, quas habent recusantibus, rhamnus lignum infructuosum, et spinosum horum suscepit principatum, neque propriam habens pinguedinem, neque lignorum subditorum; nec enim ligna horæ, sed nemoris intelligebant præsidatum (inquit parabola), quemadmodum enim vitis, ficus, et oliva recusant processu lignis nemoris, magis suo fructu oblectata, quam dignitate principatus; sic in semetipsis aliquem virtutis intuentes fructum, et ex eo utilitatem percipientes (quamvis multi cogant ad imperium huiusmodi) renuunt, eorummodum suum præferentes multorum subsidio.

⁴⁷ Zachar. xi, 5 seqq. ⁴⁸ Ill Reg. xi, 1 seqq. ⁴⁹ Judic. ix, 1 seqq.

Hoc vero quod in parabola imprecata est rhamnus lignis, id similiter hominibus eodem pacto quo illa negotiantibus contingit : « Aut enim egrediatur (inquit) ignis e rhamno, et devoret ligna nemoris, aut e lignis egrediatur, et devoret rhamnum : » pactis enim inutilibus initis, necesse est subsequi periculum, his quidem subjicientibus seipsum imperito magistro, istis vero, qui susceperunt imperium ob discentium segnitiam. Etenim magistri imperitia pessumdat discipulos, et discipulorum negligentia periculum affert magistro, maxime **34** autem, quando, propter ipsius ignorantiam, illi pigri sunt, nec enim latere debet magistrum quidquam eorum, quæ pertinent ad subditorum directionem; neque discentes debent aliquid despiciere mandatum magistri. Hisce namque non obaudire, et isti connivere peccantibus; grave atque periculosum est æque; neque vero arbitrentur hanc rem esse prætextum remissionis et delectationis; omnium enim laboriosius est opus præse animabus; qui enim præsent animalibus, et jumentis, habent greges nihil sibi obstantes, et ideo sæpius, quæ ad præfecturam spectant, facile ipsi procedunt. Illis autem qui præpositi sunt hominibus, varietas morum, et astutia ratiocinationis reddit præfecturam difficilior, et oportet eos, qui ad eam accedunt, ungi quasi ad palæstræ certamen laboriosum, ut et omnium defectus perferant cum multa patientia, et, quæ occulta sunt ob ignorantiam, ipsos edoceant **C** longanimitèr.

CAPUT XXVIII.

Eam ob rem iterem, seu labrum ad lavandum portant in templo boves, candelabrum autem totum solidum, et tornatum præparatum fuit ⁹⁹; significantem quidem candelabro quod is qui præpositus est, ut alios illuminet, debet omni ex parte solidus esse, nihilque vacuum, aut inane habere : sed omnia undequaque excedentia quasi torno rotundare, quæcunque non usui forent, ad exemplum regiminis inculpati intuentibus. Bobus vero, qui suborant vasi, demonstrantibus illum, qui opus istud suscipit, nihil recusare rerum illarum, **35** quæ superveniunt, sed onera, et sordes ferre inferiorum, quoadusque sine periculo ferri possunt. Si enim omnino puras actiones accedentium efficere oportet, necesse aliquam et ipsum sordem suscipere, quandoquidem, et librum manus expurgans loti, accipit et ipsam illius inquinamentum. Eum namque, qui de affectibus vitiosis disserit, et alios hujuscemodi maculis detergit, non licet impollutum pertransire. Ipsa enim sordium memoria cogitationem dicentis afficit; quamvis enim non imprimat formas rerum turpium tincturis magis concavis, inficit ut plurimum tamen superficiem mentis sermonis digressionibus, eam obscurans coloribus impuris. Oportet

⁹⁹ Exod. xxv, 31 seqq.

Ὅπερ δὲ καθήκαστο τοῖς ἐν τῇ παραβολῇ ξύλων ῥάμνος, τοῦτο καὶ τοῖς ὁμοίως ἐκείνοις πραγματευομένοις ἀνθρώποις συμβαίνει. « Ἡ γὰρ ἐξέλθοι, φησί, πῦρ ἐκ τῆς ῥάμνου καὶ καταφάγοι τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ, ἢ ἐκ τῶν ξύλων ἐξέλθοι, καὶ καταφάγοι τὴν ῥάμνον· τῶν γὰρ συνθηκῶν ἀνωφελῶν γινόμενων, ἀνάγκη κίνδυνον ἀκολουθεῖν, τοῖς τε ὑποτάσσουσιν ἑαυτοὺς ἀπειρῶν διδασκάλῳ, αὐτοῖς τε τοῖς τῇ ἀρχῇ ἀναδεξαμένοις ἐπὶ τῇ τῶν μαθητευομένων ἀπροσεξίᾳ. Καὶ γὰρ ἡ τοῦ διδασκάλου ἀπειρία ἀπολλυσι τοὺς μαθητευομένους. Καὶ ἡ τῶν μαθητῶν ἀμέλεια κίνδυνον φέρει τῷ διδασκάλῳ, καὶ μάλιστα ὅταν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀνεπιστημοσύνῃ ῥαθυμῶσιν ἐκείνοι· οὕτε γὰρ τὸν διδάσκαλον λανθάνει τι ὀφείλει τῶν εἰς διόρθωσιν τῶν ὑποταταγμένων ἠκόντων, οὕτε οἱ μαθητευόμενοι παρορᾶν τι τῶν τοῦ διδασκάλου παραγγελμάτων ὀφείλουσι. Καὶ γὰρ τοῦτοίς τὸ παρακοῦσαι, κάκεινῳ τὸ παριδεῖν πλημμελοῦντας, βαρὺ γὰρ καὶ ἐπικίνδυνον. Μὴ δὲ νομιζέτωσαν ἀνέσεως καὶ ἀπολαύσεως εἶναι πρόφασιν τὸ πρᾶγμα· πάντων γὰρ ἔστιν ἐπιπονώτερον τὸ ἀρχὴν ψυχῶν. Οἱ μὲν γὰρ ἀλόγων ἀρχοντες καὶ κτηνῶν, πρὸς οὐδὲν ἀντιτασσομένας ἔχουσι τὰς ἀγέλας, καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῖς τὰ τῆς ἀρχῆς εὐδοοῦται πολλάκις· τοῖς δὲ ἀνθρώπων ἐπιστατοῦσιν ἡ ποικιλία τῶν ἡθῶν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ λογισμοῦ πανούργον, δυσχεροτέρων ποιεῖ τὴν ἐπιστάσαν, καὶ δεῖ τοὺς ἐπὶ τοῦτο ἐρχομένους ἀλείψασθαι ὡς πρὸς ἀγῶνα ἐπιπλέον, ἵνα καὶ τὰ πάντων ἐλαττώματα, μετὰ πολλῆς φέρωσι· τῆς ἀνεξικακίας, καὶ τὰ λανθάνοντα διὰ τὴν ἀγνωσίαν αὐτοὺς διδάσκωσι μακροθύμως.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Διὰ τοῦτο γὰρ τὸν μὲν νικῆτρα βόες ἐν τῷ ναῶν βαστάζουσιν, ἢ δὲ λυχνία ὅλη στερεὰ καὶ τορνευτὴ κατεσκευάσθη· δηλοῦστος τῆς μὲν λυχνίας, ὅτι ὁ φωτίζειν ἑτέρους προθέμενος ὀφείλει δι' ὧν ἑσπερεῶσθαι τῶν μερῶν, καὶ μηδὲν κοῦφον εἶχει ἢ ὑπόκεινον, καὶ πάντα περιτορνεῦσθαι τὰ περιτὰ, ὅσα μὴ χρησιμεύειν εἰς παράδειγμα πολιτείας ἀνεπιλήπτου τοῖς ὁρώσιν ἐμελλε. Τῶν δὲ ὑπὸ τῷ νικῆτρῳ βῶν μηδὲν παραιτεῖσθαι τῶν ἐπερχομένων τὸν ὑπελθόντα τὸ τοιοῦτον ἔργον, ἀλλὰ καὶ τὰ βάρη, καὶ τὴν ῥύπον φέρειν τῶν ἐλαττώων, ἕως ὅτε ἀκίνδυνον τὸ φέρειν ἐστὶ. Πάντων γὰρ εἰ μέλλοι καθαρῶς ἐργάζεσθαι τὰς πράξεις τῶν προσόντων, ἀνάγκη τινὸς, καὶ αὐτὸν παραπολαῦσαι ῥύπον· ἐπεὶ καὶ ὁ νικῆτρ καθαίρων τὰς τοῦ νικητομένου χεῖρας, αὐτὸς δέχεται τὸν ἐκείνου ῥύπον. Τὸν γὰρ περὶ παθῶν διαλεγόμενον, καὶ ἐτέρους τῶν τοιοῦτων ἀποσμήχοντα κηλίδων, οὐκ ἔστιν ἀμυλντον παρελθεῖν· αὐτὴ γὰρ ἡ μνήμη ῥυποῦν τὴν διάνοιαν τοῦ λέγοντος πέφυκε. Κἂν γὰρ μὴ γλαφυρωτέραις βαφαῖς τῶν αἰσρῶν ἐσφραγίσθαι τοὺς τύπους, ὅμως τὴν ἐπιπολὴν μαινεῖ τοῦ νοῦ, ταῖς τοῦ λόγου διεξόδους χρώμασιν οὐ καθαροῖς ἐπιθλοῦσα. Δεῖ δὲ καὶ ἐπιστήμονα τὸν ἡγούμενον οὕτως εἶναι, ὡς μηδὲν ἀγνοεῖν τῶν τοῦ ἔχθροῦ ἐνθυμημά-

των, ἵνα τὰ λανθάνοντα τοῖς ἐγκραγερισμένοις αὐτῶν παλαισμάτων ἀπογυμνῶν ἐπιδεικνύη, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς προλέγων τοῦ ἀντιπάλου ἀπονητὶ τὴν νίκην αὐτοῖς βραβεύσῃ, καὶ στεφανίτας ἐξαγάγῃ τοῦ ἀγῶνος αὐτούς· σπάνιος δὲ ὁ τοιοῦτος, καὶ οὐ βραδίως εὐρισκόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Ὁ μὲν γὰρ μέγας Παῦλος τοῦτο αὐτὸ μαρτυρεῖ λέγων· « Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. » Ὁ δὲ θαυμαστὸς Ἰὼβ ἀπορῶν περὶ τῶν τοιούτων, φησὶ· « Τίς ἀπακαλύψει πρόσωπον ἐνδύσεως αὐτοῦ; εἰς δὲ πτύξιν θώρακος αὐτοῦ τίς ἂν εἰσέλθοι; πύλας δὲ προσώπου αὐτοῦ τίς ἀνοίξει; » Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. Οὐκ ἐστὶ, φησὶ, τὸ φαινόμενον πρόσωπον ἐπ' αὐτοῦ· πολλοὶ γὰρ ἐνδύμασι καλύπτει τὴν ποτηρίαν, δελεάζων μὲν τῷ φαινόμενῳ ἀπατηλῶς, ἐν εδρευτικῶς δὲ τῷ κεκρυμμένῳ τεκταινῶν τὸν θάνατον, καὶ ἵνα μὴ ἑαυτὸν συναριθμῆσθαι τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ κατ' αὐτὸν, λέγει τὰ τεκμήρια αὐτοῦ, σαφῶς εἰδῶς πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὸν τερατεῖαν. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, λέγων, εἶδος ἕωςφόρου, τὰ ἔγκρατα αὐτοῦ ἀσπίδες χαλκαί. Καὶ ταῦτά φησιν ἐλέγχων τὴν ἑκείνου κακουργίαν· ὡς διὰ μὲν τοῦ ἐπιμορφάζεσθαι τὴν τοῦ ἕωςφόρου ἰδέαν ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ἄρῶντας μηχανωμένου, διὰ δὲ τῶν ἐντὸς ἀσπίδων, θάνατον τοῖς προσεγγίζουσι πραγματευομένου. Καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπικινδύνον τοῦ πράγματος αἰνιττεται λέγουσα· « Σχιζῶν ξύλα κινδυνεύσει ἐν αὐτοῖς, ἐὰν ἐκπέσῃ τὸ σιδήριον. » Ὁ γὰρ διαιρῶν τῷ λόγῳ τὰ πράγματα, καὶ τὰ νομιζόμενα ἠνώσθαι χωρίζων τῆς συμφύτας, καὶ ξένα πάντῃ ἀλλήλων δείκνυται βουλόμενος τὰ ὄντως ἀγαθὰ τῶν νομιζομένων τοιούτων, ἐὰν μὴ πάντοθεν ἔχη ἠσφαλισμένον τὸν λόγον, κινδυνεύει ἐν τοῖς ἀκούουσι τοῦ ἐκπεσόντος τῆς ἀσφαλείας λόγου σκανδάλου ἀφορμὴν τοῖς μαθητευομένοις παρέχοντος.

ΚΕΦΑΛ. Λ'.

Οὕτω τις τῶν Ἐλισσαίου φοιτησάντων κόπτων ξύλον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, καὶ τοῦ σιδήριου εἰς τὸν ποταμὸν ἐκπεσόντος, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενος, πρὸς τὸν διδάσκαλον ἐβόε λέγων· « Οἱμοί, κύριε· καὶ αὐτὸ κεκρυμμένον. » Τοῦτο δὲ πάσχοιεν οἱ ἐκ παρακουσμάτων διδάσκειν ἐπιχειροῦντες, καὶ πρὸς τὸ τέλος ἐλθεῖν ἀδυνατοῦντες, διὰ τὸ μὴ ἀπὸ οἰκείας ἕξεως λέγειν· ὅταν γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ ἐναντιῶν τι τῷ προκειμένῳ φωραθῶσι λέγοντες, τότε τὴν ἀγνοίαν ὁμολογοῦσιν ἐπὶ τῷ κεκρυμμένῳ λόγῳ κινδυνεύοντες. Διὸ καὶ ὁ μέγας Ἐλισσαῖος ξύλον εἰς τὸν βυθὸν ἐμβαλὼν, ἐπιπολάσαι παρεσκευάσε τὸ σιδήριον, τὸ ἀπορρίψαι παρὰ τοῦ μαθητοῦ, καὶ ἐν βυθῷ κεκαλύφθαι νομισθὲν νόημα σαφηνίσας καὶ ὑπ' ἑψὶν ὄγαγόν τῶν ἀκούστων, ἰδοὺ ὁ Ἰορδάνης τὸν τῆς μετανοίας σημαίνει λόγον· ἐκεῖ γὰρ ἐτελείτο παρὰ τοῦ Ἰωάννου τὸ βάπτισμα τῆς μετανοίας. Ὁ δὲ περὶ μετανοίας μὴ ἠκριθωμένως εἰρηκῶς, ἀλλὰ διὰ τοῦ γομῶσαι τὴν κεκρυμμένην

A vero et doctum eum, qui præest esse, ita ut ignoret nulla hostium sensa, quo artificia occulta denu- danda, his, qui commissi sunt ipsi, patefaciat, et insidias adversarii prædicans, victoria sine labore ipsos præmiatur, et coronatos educat e certamine; rarus vero hujuscemodi, neque facile reperitur.

CAPUT XXIX.

Magnus quippe Paulus hoc ipsum testatur dicens· « Nec enim ejus cogitationes ignoramus ». Mirabilis vero Job de istis dubitans, ait : « Quis revelabit faciem vestimenti ejus? et in plicam thoracis ejus quis ingredietur? janua vero vultus ejus quis reserabit? » Quod quidem dicit hujuscemodi est : Non est (ait) manifesta facies in ipso, multis enim operit indumentis malitiam, fraudulentè dolum faciens eo, quod apparet; insidiose autem, eo quod latet fabricans perniciem, et ne seipsum adnumeret ignorantibus illa, quæ circum ipsum sunt, tradit indicia ejus, probe sciens omne, quod circum ipsum est, monstrosum esse. Oculi ejus (inquiens) species Luciferi, interiora ejus aspides ænei. Et hæc ait arguens ipsius malignitatem ut, formam sibi affluendo Luciferi attrahat ad se aspicientes decipiendo; per interiores vero aspides, mortem appropinquantibus inferendo. Et proverbium rei periculum obscure designat, dicens : « Qui scindit ligna, periclitabitur in illis, si excidat ferramentum », qui enim secat res ratione, et ea quæ censentur unita esse, separans a conjunctione, extranea omnino invicem ostendit, malens ipsa, quæ vere bona sunt, præ his, quæ putantur hujusmodi esse, nisi undique rationem secure obfirmatam habeat, periclitatur apud audientes, cum ratio excidens a securitate, scandali præbeat impulsus his, qui addiscunt.

CAPUT XXX.

Sic quidam ex his, qui ventitabant ad Elisæum scindens ligna ad Jordanem, et excidente in fluvium secure ferrea periculum suspiciens, ad magistrum clamabat dicens! « Hei mihi, domine! et hæc mutuo accepta erat ». Id vero patiuntur, qui docere tentant ex his quæ male didicerunt, et ad finem pervenire nequeunt, quia non loquuntur ex proprio habitu, quando namque, aliquid contrarium proposito differentes interea deprehenduntur, tunc conditentur ignorantiam periclitantes super sermone, quem accepere mutuo. Ideo et magnus Elisæus lignum injiciens in profundum innatare fecit securim abjectam a discipulo, inque profundo delitescere existimatam cogitationem declarans, et suis aspectum audientium deducens, ecce Jordanes poenitentiae sermonem significat, ibi enim perficiebatur a Joanne baptismum poenitentiae. Qui autem non accurate de poenitentia verba fecit, sed demu-

¹¹ II Cor. II, 11. ¹² Job XLV, 4. ¹³ Eccle. I, 9, 10. ¹⁴ IV Reg. VI, 5.

dando benignitatem, adduxit auditores, ut ad ejus despectum procedant, in Jordane dejecit securum. Evidens certe est quod oportet ut apparens lignum referat e profundo securum, et innatare faciat. Ante crucem etenim sermo poenitentiae latebat. Ideo de ipsa, qui voluit loqui, reprehensus fuit, in promptu nimium ausus; post crucem vero is omnibus patefactus fuit, suo tempore per lignum repraesentatus.

CAPUT XXXI.

Hæc vero dico non avocans a regendo aliquos, neque prohibens, quin quosdam juniorum deducant ad divinum cultum, sed adhortans primum, ut recipiant virtutis habitum congruentem amplitudini rei, utque non subito seipso fini applicent, arguentes ea dulcia fore, nempe famulatum discipulorum, et exteriorum applausum; subsequens autem periculum falsa ratiocinatione præterantes; et ne ante pacem constitutam bellica instrumenta in agriculturarum apparatus vertant. Etenim post omnes passionibus subditas, et posteaquam hostes etiam nullatenus perturbant, neque arma ad defensionem apta sunt, amplius usui necessaria, pulchrum est alios excolere. Donec vero passiones tyrannidem exercent et viget **38** bellum constitutum adversus carnis prudentiam, abstinere manus ab armis nequaquam oportet, sed ea incessanter præ manibus habere, ut ne insidiatores tempore insultu remissionem nostram captantes incruente nos subjiciant. Sicut namque ad eos qui præclaro pro virtute decertant, et præ multa humilitate nequaquam sese vicisse existimant, sit exhortando sermo. « Concidite gladios vestros in vomeres, et hastas vestras in falces », admonens ipsos ne victis hostibus frustra deinceps otientur, verum ad plurimum utilitatem transferant animæ robur a militandi habitu ad illos excolendos, quicumque in operibus malitiæ adhuc insaniant; ita illis, qui ante hujusmodi statum sive per inexperientiam, sive per vecordiam, aggrediuntur supra vires suas ista, contrarium consulit, dicens: Concidite vomeres vestros in enses, et falces vestras in loricas.

CAPUT XXXII.

Quid enim prodest nobis agricultura bello per terram grassante, et voluptatem eorum qui agros excoluerant, prohibente, atque potius hostibus quem his, qui laborarunt, copiam fructuum præbente? Idcirco Israelitis adhuc in solitudine adversus varias gentes pugnantibus non committebat curam colendorum agrorum, ut ne impedirentur ab exercitationibus bellicis; posteaquam vero eorum in manus hostes venerant, illa uti consultit dicens: « Quando ingressi fueritis terram promissionis, plantate, in ipsa omne lignum frugiferum », antequam **39** vero ingrediamini, non plantabitis, succedit enim hoc illi et apte; que

³⁸ Isa. II, 4. ³⁹ Levit. XIX, 25.

A χρηστότητα εἰς καταφρόνησιν ἔλθειν παρασκευάσας τοὺς ἀκροατὰς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἀνέβαλε τὸ σιδήριον. Ἐβδηλον καὶ τὸ φανὲν ξύλον ἀναφέρειν ἐκ τοῦ βυθοῦ τὸ σιδήριον, καὶ ἐπιπολεῖν ἐμποιεῖ. Πρὸ μὲν γὰρ τοῦ σταυροῦ ἐκέκρυπτο ὁ περὶ μετανοίας λόγος. Διὸ καὶ ὁ περὶ αὐτῆς εἰπεῖν τι βουλευθεὶς ἠλέγχθη προχειρῶς τομῆσας· μετὰ δὲ τὸν σταυρὸν φανερὸς πᾶσι γέγονεν ἐν τῷ οἰκίῳ καιρῷ διὰ τοῦ ξύλου ἀναδειχθεὶς.

ΚΕΦΑΛ. ΑΑ'.

Ταῦτα δὲ φημι οὐκ ἀποτρέπων ἡγῆσθαι τιῶν οὐδὲ κωλύων ὁδηγεῖν τινὰς τῶν νέων ἐπὶ τὴν θεοσέβειαν, ἀλλὰ παρακαλῶν πρότερον ἀναλαβεῖν ἔξιν τῆς ἀρετῆς ἀναλογουσῶν τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος· καὶ μὴ προχειρῶς ἑαυτοὺς ἐπιδιδόναι τῷ σκοπῷ, τὰ μὲν ἡδέα λογιζομένους, καὶ τὴν ἐκ τῶν μαθητῶν θεραπείαν, καὶ τὴν κατὰ τῶν ἐξωθεν εὐφημίαν. τὸν δὲ ἀκολουθοῦντα κίνδυνον παραλογιζομένους, καὶ μὴ πρὸ τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως τὰ πολεμικὰ ὄργανα σκευὴ ποιεῖν γεωργικὰ. Μετὰ γὰρ τὸ πάντα ὑποτάξαι τὰ πάθη, καὶ μηδαμόθεν εἶναι πολέμους ὀχεῖν, μηδὲ εἰς ἀνάγκην χρήσεως ἀμνηστῶν ἔλκεσθαι ὀργάνων, καλὸν τὸ γεωργεῖν ἐτέρους· ἕως δ' ὅτε τυραννεῖ τὰ πάθη, καὶ συνέστηκεν ὁ πρὸς τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς πόλεμος, ἀνέχειν τὰς χεῖρας τῶν ὀπλων οὐ δεῖ, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῖς ἀδιάλειπτως ἔχειν τὰς χεῖρας, ἵνα μὴ καιρὸν ἐπιθέσεως οἱ ἐπίβουλοι τὴν ἡμετέραν ἀνεῖν λαθόντες, ἀναίμακτῳ χειρίζωνται ἡμῶν. Ὡς γὰρ τοῖς καλῶς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγωνισαμένοις, καὶ διὰ πολλὴν ταπεινοφροσύνην οὐδέπω νενικημένοι νομίζουσι, φησὶ προτρεπτικῶς ὁ λόγος· « Συγκόψατε τὰς μαχαίρας ὑμῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας ὑμῶν εἰς δρέπανα »· παραινῶν αὐτοῖς μὴ τοῖς ἡτημένοις ἐχθροῖς μάτην λοιπὸν προσβαλεῖν ἀλλ' ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πολλῶν ἀπὸ τῆς πολεμικῆς ἔξωσας μετασκευάσαι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὸ γεωργεῖν ἑκείνους· οὗτοι εἶναι τὸ πῶς τῆς κακίας ὀλομανοῦσιν ἔργοις· οὕτω τοῖς πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως, εἴτε δι' ἀπειρίαν, εἴτε δι' ἀπόνοιαν ἐγχειρήσασιν ὑπὲρ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, συμβουλεύει τὸ ἐναντίον λέγων· Συγκόψατε τὰ ἄροτρα ὑμῶν εἰς βομφάλας, καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς σειρομάστας.

D

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ'.

Τί γὰρ καὶ ὄφελος ἡμῖν τῆς γεωργίας πολέμου τὴν γῆν κατέχοντος, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν γεωργηθέντων κωλύοντος, καὶ τοῖς πολεμίοις μᾶλλον, ἢ τοῖς πονήσασιν τὴν ἀφθονίαν παρέχοντος; Διὰ τοῦτο τέχα καὶ τοῖς εἶναι κατὰ τὴν ἐρημίαν πρὸς διάφορα μαχομένοις ἔθνη Ἰσραηλιταῖς, οὐκ ἐπιτρέπει τὴν τῆς γεωργίας ἐπιμέλειαν, ἵνα μὴ ταῖς πολεμικαῖς ἐμπόδοις γυμνασθῶσι. Μετὰ δὲ τὴν τῶν πολεμίων ἐκχειρίαν, ταύτη χρῆσασθαι συμβουλεύει λέγων· « Ὅταν εἰσέλθῃτε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, φυτεῦσατε ἐν αὐτῇ πᾶν ξύλον κάρπιμον. » Πρὶν δὲ εἰσέλθῃτε, οὐ φυτεῦσατε· προσυπακούεται γὰρ ἐκείνω εἶπε, καὶ εἰκότως. Πρὸ γὰρ τῆς τελειότητος τὰ φυτεῦμενα οὐ

γίνεται βέβαια, μάλιστα περιφερομένων ἔτι ἐν ἀστά-
 τῳ τῷ ἦθει τῶν φυτεῦν ἐβαλόντων. Τάξις γάρ, καὶ
 ἀκολουθία, εἴπερ ἐν ἄλλῳ τινί, καὶ ἐν τοῖς τῆς θεο-
 σεβείας ἔργοις ἐστὶ, καὶ δεῖ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν προσ-
 ἀγεσθαι τῇ πολιτείᾳ. Οἱ γὰρ παρεϊθότες τὰ τῆς εἰσ-
 αγωγῆς, καὶ τοῖς λιχνοτέροις δελεασθέντες, καὶ κατ'
 ἀνάγκην στοιχεῖν τῇ τῆς τάξεως ἀκολουθίᾳ πειθον-
 ται· καὶ καθάπερ Ἰακώβ τῷ κάλλει τῆς Ῥαχὴλ ἐλ-
 κυσθεὶς ὑπερεῖδε τὸ ἀσθενὲς τῶν τῆς Λείας ὄφθαλ-
 μῶν, οὐ μὴν ἔφυγε τὸν ἐπὶ τῇ κτήσει τῆς τοιαύτης
 ἀρετῆς πόνον· ἀνεπλήρωσε γὰρ καὶ τὰ ταύτης
 ἔβδομα. Δεῖ οὖν τὸν ἐννόμως τῇ πολιτείᾳ στοιχεῖν
 ἐθέλοντα, μὴ ἀπὸ τοῦ τέλους ἐπὶ τὰς ἀρχὰς κατ-
 ἀγεσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς προσκόπτειν ἐπὶ τὴν
 τελειότητα.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'.

Ὅτι γὰρ αὐτὸς ἐπιτεύξεται τοῦ σπουδαζομένου,
 καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους ἀμέμπτως ὀδηγήσει πρὸς
 τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' οἱ πολλοὶ μὲν ἀπὸ πόνον
 προσενέγκαντες, μὴδὲ μικρὸν ἢ μέγα καταρθώσαν-
 τες ἔργον θεοσεβείας, ὡς ἔτυχον ἐπιτρέχουσι τῷ νό-
 ματι, μανίαν δεινὴν ἐπιδεικνύμενοι μὴ κίνδυνον
 τοῦτο ἡγούμενοι· καὶ οὐ μόνον οὐ παραιτοῦνται προ-
 τρεπομένων αὐτοῦς τινων ἐπὶ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ
 περιερχόμενοι τοὺς στενωποὺς ἀκοντας ἔλκουσι τοὺς
 περιτυγχάνοντας, πᾶσαν ἐπαγγελλόμενοι θεραπείαν,
 καθάπερ οἱ πρὸς μισθωτοὺς συνθήκας περὶ τροφῆς,
 καὶ ἐνδυμάτων τιθέμενοι. Ἀνάγκη δὲ τοὺς οὕτως
 ἐρῶντας τοῦ πράγματος, καὶ βουλομένους μετὰ πλή-
 θους ἐν ταῖς προόδῳ φαίνεσθαι καὶ χειραγωγῶν ἐπα-
 ναπαύεσθαι, καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν σώζειν τῶν καθ-
 ηγουμένων, ὡς δράματος ὑπόκρισιν ὑπελθόντας
 ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλειφθῆναι παρὰ τῶν ταύτην αὐτοῖς
 ἐκτελούντων τὴν ὑπουργίαν, χαρίζεσθαι τὰ πολλὰ
 ταῖς ἡδοναῖς αὐτῶν, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἐξῆν, καθά-
 περ ἡνιόχου ἀφέντος τὰς ἡνίας, καὶ αὐτεξούσιον αὐ-
 τοῖς τὸν δρόμον ἐπιτρέψαντος, ὡς ἐκ τούτου κατὰ
 κρημνῶν φέρεσθαι, καὶ κατὰ βαράθρων, καὶ παντὶ
 προσπίπειν τῷ ἐν ποσὶν, οὐδενὸς ὄντος τοῦ ἀνα-
 κόπτοντος, καὶ ταῖς ἀτάκτοις ὁρμαῖς ἐμποδίζον-
 τος.

ΚΕΦΑΛ. ΔΔ'.

Ἄλλ' ἀκούεωσαν οἱ τοιοῦτοι τοῦ μακαρίου Ἰεζε-
 χιὴλ ταλανίζοντος τοὺς ταῖς ἐτέρων ἡδοναῖς ὕλας ἐκ-
 πορίζοντας, καὶ διὰ τὸ συμφέρεσθαι τοῖς ἐκάστου
 θελήμασιν, ἑαυτοῖς τὸ « οὐαί » θησαυρίζοντας. Φησὶ
 γάρ· « Οὐαί ταῖς συβραπτούσαις προσκεφάλαια ὑπὸ
 πάντα ἀγκῶνα χειρὸς, καὶ ποιούσαις ἐπιβόλαια ἐπὶ
 πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας τοῦ ἀπολέσαι ψυχὰς,
 ἕνεκα δρακὸς κριθῶν καὶ ἕνεκα κλάσματος ἄρτου. »
 Οὕτως δὲ καὶ οὗτοι τὰς χρεῖας ἑαυτοῖς τοῦ σώματος
 ἐξ ἐράνου συλλέγοντες, καὶ ταῖς συνεβραμμέναις ὡς
 ἐκ ρακῶν παρασκευαῖς ἐπαναπαύοντες τοὺς γυμνῇ τῇ
 κεφαλῇ προσεύχουσαι, ἢ καὶ προφητεῦν ὀφείλοντας
 διὰ τῶν ἐπιβολαίων αἰσχύνουσι, τὴν ἀνδρείαν κατὰ-
 στασι τὰς τῶν σκεπασμάτων ἐπιβολαῖς ἐκθιγνόν-

namque plantantur non sunt ante perfectionem fir-
 ma, maxime cum hi, qui plantare volunt, insta-
 bili etiamnum in more circumferantur. Ordo enim
 et series, siquidem in alia quapiam re, in his et quæ
 pertinent ad Dei cultum operibus, servanda est, et
 a principiis ad regimen produci, nam qui despi-
 ciant ea, quæ spectant ad introductionem, et deli-
 cationibus rebus decipiuntur, necessario persua-
 dentur, ut deinde procedant ordinis serie, et quom-
 admodum Jacob illectus Rachel pulchritudine, Liæ
 oculatorum infrugitatem desepxit, non tamen effugit
 laborem ad possessionem illius virtutis; adim-
 plevit enim rursus et hujus septennium⁷⁷; oportet
 igitur juste progredi volentem in regimine, non a
 fine ad principia deduci, sed ab initio protendere ad
 perfectionem.

CAPUT XXXIII.

Sic enim et ipse, quod studet, componet, et sine
 querela deducet subditos ad virtutis apicem. Sed
 plerique cum nullum pertulerint laborem neque
 parvum, magnamve direxerint opus divini cultus,
 quasi forte incurrunr in id nomen, gravem amien-
 tiam ostentantes, nec quod subest periculum animad-
 vertentes, neque solummodo non aversantur quem-
 piam eorum, qui concitat ipsos ad opus, sed et
 circummeuntes angiportus, invitos trahunt circum
 obvios omnia obsequia pollicentes, quemadmodum
 hi, qui mercenariis apponunt pacta circa alimenta
 et vestes. Necessum vero est ita negotii captos
 amore, et volentes cum multitudine in processibus
 spectari, et manducentibus acquiescere, omnem-
 que **40** observare scenam præsidum, uti fabulæ
 simulationem referentes, ne deserantur ab his, qui
 hoc ipsis exhibent obsequium, multa libidinibus
 ipsorum gratiose dilargiri, eorumque cupiditatibus
 permittere, instar aurigæ demittentis habenas, et
 ipsis cursum committentis ad arbitrium liberum.
 ita hinc ad prærupta deferri, et ad barathra, neces-
 sum est ipsos, et in omne, quod ad pedes est ob-
 vium, procidere, cum nemo sit, qui amoveat, et
 inordinatos impetus præpediat.

CAPUT XXXIV.

Verum audiant isti beatum Ezechielem commise-
 rantem eos, qui aliorum voluptatibus suggerunt
 materiam, et quia circumferuntur uniuscujusque
 voluntatibus, væ sibi ipsis thesaurizant. Ait enim:
 « Væ subsuentibus pulvillos sub omni cubito manus,
 et facientibus cervicalia sub omni capite ætatis cu-
 juscunque ad perdandas animas propter pugillum
 hordei, vel pro frusto panis⁷⁸. » Sic enim et hi
 comoda corporis sibi metipsis e contributis donis
 colligentes, et in stragulis consutis e centonibus
 requiescentes, eos, qui nudo capite orare, et sacra
 scripta interpretari debent, per cervicalia pudore
 suffundunt, virilem statum suppositis stragulis effe-
 minantes, et animabus, quas præire non decebat,

⁷⁷ Gen. xxix, 16 seqq. ⁷⁸ Ezech. xiii, 18, 19.

exitium afferentes. Et magis quidem oportebat obedientes Christo vere magistro recusare, quoad poterant, aliorum gubernationem; ad suos enim inquit discipulos: « Vos quidem ne vocemini Rabbi ». Si vero Petrum, et Joannem, et universum **41** apostolorum chorum adhortatus est procul abstinere ab isto opere, seque ipsos existimare ad hanc dignitatem exiguos. Quis erit deinceps, qui super illos sese circumspiciat, sibi que adjudicet dignitatem, qua illi prohibiti sunt, aut forte qui dicit non vocari rabbi, non esse; sed vocari petuit?

CAPUT XXXV.

Si vero quis præter voluntatem, quia unum, aut alterum suscepit regendum, cogatur et pluribus præesse; primum equidem seipsum diligenter probet, si talis est, qui magis opere quam verbo doceat, quæ sunt facienda; vitam propriam virtutis omnis effigiem proponens discipulis, ut ne sententiam transcribentes ex inde deformitate erroris pulchritudinem virtutis contaminent; norit postea quod non minus pro his, quibus imperat, quam pro seipso decertare debet. Ut enim et pro semetipso, sic et pro illis reddet rationem, cum semel susceperit eorum salutem procurandam. Etenim sanctis studium fuit non derelinquere sua virtute minus instructos suos discipulos, sed e primo statu transmutare meliorem in statum. Sic apostolus quidem Paulus Onesimum et fugitivo servo fecit martyrem; Elias autem Elisæum ex aratore prophetam reddidit; Moses Jesum adornavit præ omnibus melius; Eli majorem seipso Samuel exhibuit. Si enim et horum ipsorum studium multum contulit ipsis ad virtutem adipiscendam, sed et omnis causa progressus ipsorum fuit illis, quod sortiti sunt magistros honesti, qui potuerunt fumigantem scintillam alacritatis ad majorem profectum in sublime **42** attollere; ac effecerunt ut resplenderet, et eam ob rem Dei os facti sunt, qui voluntates ipsius denuntiarent hominibus, audierant namque dicentem: Si eduxeris honorandum ex indigno, sicut os meum eris.

CAPUT XXXVI.

Magistri autem facultatem Ezechieli Deus ostendit docens quosnam ex quibus oportet discipulos instituire, « Fili, enim (inquit), hominis accipe tibi ipsi laterem, et pone ipsum ante faciem tuam, et in ipso describes civitatem Jerusalem », significans quod e luto templum sanctum magister discipulum sanctum fabricatur. Pulchrum vero et quod ipsum pones ante faciem tuam, sic enim in melius profectus discipulo celeriter erit, si omnino sit in conspectu magistri. Nam continuæ honorum exemplorum memoriæ persimiles imprimunt imagines animabus non valde duris et asperis. Idecirco Giezi et Judas exciderunt. Ille quidem furto, ille

A τες, και ψυχὰς ἀπολοῦντες, ἄς οὐκ ἔδει ἀποθανεῖν. Καὶ μάλιστα μὲν ἔδει πειθομένους τῷ ὄντως διδασκάλῳ Χριστῷ παραιτησασθαι, ὅση δύναμις, τῆν ἐτέρων κηδεμονίαν· φησὶ γὰρ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς· « Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ραββί. » Εἰ δὲ καὶ Πέτρον, καὶ Ἰωάννην, καὶ παντὶ τῷ χορῷ τῶν ἀποστόλων παρήγει μακρὰν ἐστάναι τοῦ τοιοῦτου ἔργου, καὶ μικροῦς ἠγεῖσθαι ἑαυτοὺς τῆς τοιαύτης ἀξίας. Τίς ἔσται λοιπὸν ὁ ὑπὲρ ἐκείνους ἑαυτὴν φαντάζων καὶ ἐγκρίνων ἀξιώματι οὐπὲρ ἐκωλύθησαν ἐκείνοι, ἢ τάχα λέγων μὴ κληθῆναι ραββί, οὐ τὸ εἶναι, ἀλλὰ τὸ καλεῖσθαι κωλύει;

ΚΕΦΑΛ. ΑΕ΄.

Εἰ δὲ τις ἀπροαιρέτως, ἐκ τοῦ ἕνα καὶ δευτέρου **B** καταδέξασθαι, βιασθεῖν καὶ πλειόνων ἠγεῖσθαι, πρῶτον μὲν ἀκριβῶς ἑαυτὸν δοκιμαζέτω, εἰ οὐδὲ τί ἐστὶν ἔργῳ μᾶλλον, ἢ λόγῳ διδάσκειν τὰ πρακτέα, εἰκόνα ἀρετῆς τὸν ἑαυτοῦ βίον προτιθεὶς τοῖς μαθήνουσιν, ὡς μὴ τοὺς μεταγράφοντας ἐκεῖθεν ἀμορφίαν τοῦ σφάλματος ἀμβλύναι τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς. Ἐπειτα γινωσκέτω, ὅτι οὐκ ἔλαττον ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀγωνιᾶν ὀφείλει. Ὡς γὰρ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ὀφείλει λόγον ἀπαξ καταδέξάμενος τὴν σωτηρίαν αὐτῶν· καὶ γὰρ τοῖς ἀγίοις σπουδῇ γέγονε μὴ ἔλαττουμένους τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς καταλιπεῖν τοὺς ἑαυτῶν μαθητάς, ἀλλ' ἐκ τῆς πρώτης καταστάσεως μεταρρυθμισαὶ εἰς βελτίονα κατάστασιν. Οὕτως ὁ μὲν ἀπόστολος Παῦλος τὸν Ὀνήσιμον ἐκ δραπέτου μάρτυρα πεποίηκεν· **C** ὁ Ἡλίας ἐξ ἀροτῆρος προφήτην τὸν Ἐλισσαῖον κατεσκεύασεν· ὁ δὲ Μωϋσῆς Ἰησοῦν πάντων ἐπὶ τὸ βελτίον κατεκόσμησεν· ὁ δὲ Ἥλεις τὸν Σαμουὴλ καὶ μείζονα ἑαυτοῦ ἔδειξεν. Εἰ γὰρ καὶ ἡ τούτων αὐτῶν σπουδὴ συνήρτησεν αὐτοῖς πρὸς τὴν κτήσιν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν τῆς προκοπῆς αἰτίον αὐτοῖς γεγένηται· τὸ τυχεῖν διδασκάλων τοῦ καλοῦ δυνηθέντων τὸν τετυφωμένον σπινθηρα τῆς προθυμίας ἐπὶ τὸ μείζον τῆς προτροπῆς ἀναβρίπτειν, καὶ ἐκλάμψαι ἐποίησε, καὶ διὰ τοῦτο στόμα Θεοῦ γεγόνασιν, τὰ αὐτοῦ βουλήματα τοῖς ἀνθρώποις διακονήσαντες· ἤκουσαν γὰρ τοῦ λέγοντος· « Ἐὰν ἐξαγάγῃς τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔση.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ΄.

D Τὴν δὲ τοῦ διδασκάλου ἔξιν καὶ τῷ Ἰεζεκιὴλ ὑποτίθεται ὁ Θεὸς διδάσκων οἷους ἐξ οἶων δεῖ τοὺς μαθητάς κατασκευάζειν. Ἰὺ γὰρ, φησὶν, ἀνθρώπου λάβε σεαυτῷ πλίνθον, καὶ θῆσεις αὐτὴν πρὸ προσώπου σου, καὶ διαγράψεις ὑπ' αὐτὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, σημαίνων ὅτι ἐκ πηλοῦ ναδὸν ἄγιον ὁ διδάσκαλος τὸν μαθητὴν ἀπεργάζεται. Καλὸν καὶ δὲ τὸ, θῆσεις αὐτὴν πρὸ προσώπου σου· οὕτω γὰρ ταχεῖα βελτίωσις ἔσται τῷ μαθητῇ, ἐὰν ἐν ὄψει τοῦ διδασκάλου ἢ διὰ παντός. Αἱ γὰρ συνεχεῖς τῶν καλῶν παραδειγμάτων μνεῖαι παρὰ πλῆθους εἰκόνας ἐγγυαρόντουσι ταῖς μὴ πάνυ σκληραῖς, καὶ ἀποκρότοις ψυχαῖς. Διὰ τοῦτο Γιεζὴ καὶ Ἰούδας ἐπέπεσον, ὁ μὲν τῇ κλοπῇ, ὁ δὲ τῇ προ-

⁴¹ Matth. xxiii, 8. ⁴² Ezech. iv, 1.

δοσίρα, ἐπειδὴ ὑπεξήγαγον ἑαυτοὺς τῶν τοῦ διδασκάλου ὀφθαλμῶν ὡς εἰ ἔμεινον παρὰ τοῖς σωφρονισταῖς οὐκ ἂν ἐπλημμέλησαν ἑκάτερος αὐτῶν. Ὅτι δὲ κίνδυνος ἀκολουθεῖ τῷ διδασκάλῳ ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτῶν διὰ τῶν ἐξῆς ἐδήλωσεν ἐπὶ τῶν· « Καὶ θήσεις τήγανον σιδηροῦν ἀναμέσον σου καὶ ἀναμέσον τῆς πόλεως· καὶ ἔσται τεῖχος ἀναμέσον σου καὶ ἀναμέσον αὐτῆς. » Ὁ γὰρ μὴ θέλων κοινωεῖν τῷ βραθυμούντι τῆς κολλάσεως μετὰ τὸ ποιῆσαι αὐτῷ ἐκ πλίνθου πλιν τὰς τοῖς παλινδρομοῦσιν ἀπὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως ἐπιτελησμένας τιμωρίας, ἐπιλέγειν ὀφείλει, ἵνα τεῖχος γενόμεναι εἰργασίᾳ τὸν ἀνατίειν ἀπὸ τοῦ αἰτίου. Τοῦτο γὰρ προστάσεων ὁ θεὸς τῷ Ἰεζεκιήλ φησιν· Ἰὴ ἀνθρώπου, σκοπὴν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ ἐὰν ἴδῃς τὴν βρομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ διαμαρτύρη αὐτοῖς, λάβη δὲ τινα ἐξ αὐτῶν, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκζητήσω.

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ'.

Τοιοῦτον τεῖχος τίθει καὶ Μωϋσῆς ἑαυτῷ, λέγων τοῖς Ἰσραηλίταις· « Πρὸς σεαυτῷ μὴ ἐκζητήσης ἐπακολουθῆσαι αὐτοῖς μετὰ τὸ ἐξολοθρευθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ σου. » Γίνεται γὰρ τοῦτο τοῖς ἀμελεστοῦσιν τῇ διανοίᾳ προσέχουσι τῇ ἑαυτῶν μετὰ τὴν τῶν παθῶν ἐκκοπήν, ὡς περ βλαστοὶ τινες παρακύπτειν ἄρχονται αἱ εἰκόνες τῶν παλαιῶν φαντασιῶν, αἷς εἰ τις δὴ χώραν συνεχῶς ἐκπίπτειν τῷ ἡγεμονικῷ, καὶ μὴ κωλύειν τὴν εἰσοδὸν αὐταῖς, αὐτῆς εἰσοικίσει τὰ πάθη ἑαυτῷ ἀναγώνιον μετὰ τὴν νίκην πάλιν ποιοῦν τὴν διαγωγὴν. Ἔστι γὰρ τῶν παθῶν ἐξημερωθέντων, καὶ χόρτον ἴσα βουσίην ἐσθίειν δεδιδραγμένων ἀμελείᾳ τοῦ τιθασσεύοντος πάλιν ἐξαγριωθῆναι, καὶ τὴν τῶν θηρίων ἀναλαβεῖν ὠμότητα. Ὡς ἂν οὖν φησὶ, μὴ τοῦτο γένηται, μὴ ἐκζητήσης ἐπακολουθῆσαι αὐτοῖς, μετὰ τὸ ἐξολοθρευθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ σου, ἵνα μὴ ἐν τῷ ἐκζητεῖν ἐξὶν λαθοῦσα ἡ ψυχὴ ταῖς τοιαύταις ἐνήθεσθαι φαντασίαις, ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν παλινδρομῆσιν κακίαν. Τοῦτο εἰδὼς ὁ μέγας Ἰακώβ γινόμενον, ὅτι θεωρούμενα, καὶ συνεχῶς μελετώμενα τὰ τοιαῦτα μᾶλλον βλάπτει τὴν διάνοιαν, τρανοτάτας καὶ ἀριδύλους ἐνσφραγίζομένας τὰς τῶν αἰσχροῦν φαντασιῶν εἰκόνας, ἐν Σικήμοις κρύπτει, τοὺς θεοὺς τοὺς ἄλλοτριούς· ὁ γὰρ περὶ τὰ πάθη πόνον κρύπτει καὶ ἀπόλλυσι ταῦτα, οὐ πρὸς βραχύν τινα χρόνον, ἀλλ' ἕως τὴν σήμερον ἡμέραν, τοῦτ' ἔστι, τὸν ἅπαντα τὸν σήμερον· ἐπειδὴ τῷ παντὶ αἰῶνι συμπαρεκτείνεταί τὸ σήμερον· τὸν ἐνεστώτα πάντοτε σημαίνων καιρὸν, τὰ Σίχημα δείκνυσιν ὅτι μάχη, ὅπερ δηλοῖ τὸν περὶ τὰ πάθη πόνον. Διὸ Ἰακώβ καὶ τῷ Ἰωσήφ δίδωσι τὸ Σίχημα κτήμα ἐξαιρετὸν τὸν πρὸς τὰ πάθη μαχόμενον τὸν ἐν αὐτοῖς πόνον.

ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'.

Καὶ γὰρ αὐτοῖς ὁ Ἰακώβ ἐν μαχαίρᾳ καὶ τόξῳ λαβεῖν λέγων Σίχημα δείκνυσιν, ὅτι μάχη, καὶ πόνος ἐκκρατήσε τῶν παθῶν κατακρύψας αὐτὰ ἐν τῇ Σικήμῳ γῆ. Δοκεῖ δὲ πως ἐναντίον φαίνεσθαι τὸ κατακρύπτειν ἐν Σικήμοις τοὺς θεοὺς, καὶ τὸ τιθεῖν αἰδῶλον ἐν ἀποκρύφῳ· τὸ μὲν γὰρ ἔστιν ἐπαινετὸν

¹ Ezech. 14, 5. ² Ezech. xxxiii, 7, 8. ³ Deut. vii, 2. ⁴ Gen. xxxi, 31 seqq. ⁵ Gen. xxxv, 1 seqq. ⁶ Gen. xxxvii, 12.

A vero prodicione, quando subduxerunt se oculis magistrorum quod, si mansisset apud emendatores, non deliquisset uterque illorum. Quantum vero periculum sequatur magistrum ex ipsorum discipulorum negligentia, in his, quæ deinceps evenerunt, declaravit, dicens : « Et pones sartaginem ferream inter te, et inter civitatem, et erit murus inter te, et inter ipsam ¹; » nam qui non vult negligenti punitionem inferre, posteaquam illum ex laterculo effecit civitatem, debet retrocurrentibus ab hujusmodi statu, quæ minatus est supplicia denuntiare, ut illa muri effecta instar innocentem **43** a reo distinguant. Hoc etenim Deus Ezechieli mandans ait : « Fili hominis, dedi te speculatorem domui Israel, et si videris gladium venientem, nec ipsi obtestatus fueris, excipiat autem quemquam ex illis, animam ejus de manu tua requiram ². »

CAPUT XXXVII.

Hunc murum posuit et Moyses sibi ipsi dicens : « Attende tibi, ne quæras illos subsequi posteaquam eos a te aboleveris ³. » Accidit enim negligentius attendentibus mente in sua, post excisas passiones ut, quemadmodum germina quædam, incipiant propense serpere imaginationum veterum simulacra, quibus si quis locum det, continuo ut invadant intellectum, nec ipsa prohibeat aditu, rursus introducet passiones, sibi ad certamen, paratam post victoriam reparans vivendi formam. Sunt enim passiones edomitæ bobus persimiles edoctis fenum edere, negligentia nutrientis iterum efferatis, et ferarum crudelitatem recuperantibus. Ut ne igitur (inquit) id fiat, ne quæras eos subsequi, ne inquirendo anima contrahens habitum oblectandi se imaginationibus hujusmodi recurrat in antiquam malitiam. Hoc sciens accidere magnus Jacob ⁴, quod contemplata, et assidue meditata magis nocent menti, apertissimas, et valde manifestas turpium imaginationum effigies cælatas abscondit in Sicemis, deos alienos; labor etenim circa passiones abscondit, et deperdit illas, non ad breve aliquod tempus, sed usque ad hodiernam diem, **44** hoc est in omne tempus, quandoquidem sæculo coextenditur hodierna dies, tempus omnino præsens designans, Sicema vero denuntiat id quod pugna, quia demonstrat laborem circa passiones ⁵. Ideo et Jacob dat Joseph Sicema possessionem eximiam, nempe adversus passiones depugnantem in ipsis laborem.

CAPUT XXXVIII.

Jacob etenim ipse in gladio, et arcu Sicema acquisita dicens ⁶, ostendit quod pugna, et labore, passionibus potitus sit, ipsas in terra Sicemoram occultans. Videtur vero apparere quodammodo contrarium; abscondere deos in Sicemis, et ponere idolum in occulto, hoc enim est laudabile, quod in

Sicemis additur. Istud vero reprehendendum lo-
care idolum in occulto. Sic igitur et cum impre-
catione posuit hoc dicens, « Maledictus, qui ponit
idolum in occulto »⁶⁷ nec enim idem est in terra pe-
nitus abscondere, et ponere in occulto; quod enim
absconditur in terra, et nunquam sensui apparens,
tempore procedente deficit e memoria. Sed quod in
occulto ponitur, forsitan quidem eos laet, qui sunt
exterius, apud eum vero, qui posuit, continue
aspectum, memoriam renovat clam gestatum si-
mulacrum. Omnis quippe turpis cogitatio in mente
formata occultum est sculptile. Sic igitur pudor
est in medium proferre tales cogitationes, pericu-
iosum ergo et hoc sculptile ponere in occulto, pe-
riculosius vero et subsequi, et requirere formas jam
oblitteratas **45** cogitatione facile propendente in
expulsam passionem, atque deprimente ad solum
usque simulacrorum lancem. Huiuscemodi namque
habitus virtutis celeriter quodammodo vergit, et
valde facile, si negligatur in contraria præpon-
derans.

CAPUT XXXIX.

Hoc enim per figuram significare videtur Scri-
ptura, cum ait: « Terra, quam ingredimini, muta-
bilis est in mutatione populorum e gentibus, » sta-
tim enim, ac is, qui habitu virtutis est præditus,
motus est ad contraria, et ipsa commutatur, terra
etenim commutabilis est. Ideo non oportet præbere
initium pervium ad mentem, imaginationibus aptis
ad lædendam ratiocinationem, nec indulgere ipsi
ut descendat in Ægyptum, inde namque ad Assy-
rios violenter abducitur. Si enim in caliginem
impurarum ratiocinationum meas asciscatur (hoc
enim interpretatur Ægyptus) violenter deinceps,
et invita trahitur a passionibus ad operationem.
Quamobrem per figuram et legislator occludens
voluptatis aditum, observare jussit caput serpentis;
quando enim et ille calcaneum observat, illi quippe
propositus est pro scopo efficax operatio, quam
nisi apprehenderit, morsu non facile potest in-
fundere venenum. Nobis vero studendum est ip-
sum impetum voluptatis elidere, hoc namque
contrito, debilis est operatio. Forsan autem,
et Samson messes alienigenarum non incen-
disset, nisi capitibus obversis vulpium colligasset
illas caudas⁶⁸, qui enim potuit versutarum ratio-
num insidias ex principiis considerare attente, et
ipsa initia præteriens (gravia **46** enim ut fiant
apparenter, ad finem apprehendendum machinan-
tur), et e terminorum mutua comparisonem ineptiam
rationum arguere potuit, caudam caudæ colligans,
facemque ponens in ipsarum medio reprehensionem.

CAPUT XL.

Utque fiat manifestius quod dictum est, in duobus
argumentis denudabo, quod sum præfatus; erit enim
hic et reliquorum vera fides. Sæpe venit a vana

A τὸ ἐν Σιχίοις κατακρύπτειν· τὸ δὲ ψεκτὸν τὸ τιθεῖ-
ναι εἰδωλὸν ἐν ἀποκρύφῳ· οὕτω γοῦν καὶ μετὰ κα-
τάρας ἐθῆκε τοῦτο εἰπὼν, « Ἐπικατάρατος ὁ τιθεὶς
εἰδωλὸν ἐν ἀποκρύφῳ. » Οὐ ταῦτὸν γὰρ ἐστὶν ἐν γῆ
πρὸ τὸ παντελὲς κατακρύψαι, καὶ τὸ θείναι ἐν ἀπο-
κρύφῳ. Τὸ μὲν γὰρ ἐν γῆ κατακρυφθὲν, καὶ μηκέτι
τῇ αἰσθήσει φαινόμενον, τῷ χρόνῳ, καὶ τῆς μνήμης
ἀπαλείφεται· τὸ δὲ ἐν ἀποκρύφῳ τῆθεν τοὺς μὲν ἔξω-
θεν ἰσως λανθάνει, παρ' αὐτοῦ δὲ τοῦ θεθεϊκότος
ὀρώμενον συνεχῶς τὴν μνήμην ἀνακαινίζει ἀγαλα-
τοφορούμενον λαθραίως. Πᾶς γὰρ λογισμὸς αἰσχροῦς
μορφούμενος ἐν τῇ διανοίᾳ, γλυπτὸν ἐστὶν ἀπόκρυφον.
Οὕτως γοῦν αἰσχρὴ ἐστὶν εἰς μέσον προθεῖναι τὰς
τοιαύτας ἐννοίας, ἐπισφαλὲς γοῦν καὶ τῷ ἐν ἀποκρύ-
φῳ θείναι γλυπτὸν, ἐπισφαλέστερον δὲ, τὸ ἐπακολου-
θεῖν, καὶ ἐκζητεῖν τὰς ἡδὴ ἐξαφανισθείσας μορφάς,
εὐχερῶς τῆς διανοίας πάλιν βεπούσας ἐπὶ τὸ ἐκβλη-
θὲν πάθος, καὶ τὴν τῶν εἰδώλων πλάστιγγα ἐπιδρι-
θοῦσας ἕως ἑδάφους. Τοιαύτη γὰρ ἡ ἔξις ὀξύρρεκ-
τῆς ἐστὶ τῆς ἀρετῆς καὶ ἄγαν εὐκόλως, εἰ ἀμελοῖτο
ἐπὶ τὰ ἐναντία ταλαντεύουσα.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

Τοῦτο γὰρ διὰ συμβόλου σημαίνειν ἵκειν ἡ Γρα-
φή, ὅταν φησὶ· « Ἡ γῆ, ἣν εἰσπορεύεσθε, μετακινου-
μένη ἐστὶν ἐν μετακινήσει λαῶν τῶν ἐθνῶν. Ἄμα
γὰρ ἐκινήθη πρὸς τὰ ἐναντία ὁ τὴν ἔξιν ἔχων τῆς
ἀρετῆς, καὶ συμμετεκινήθη καὶ αὐτὴ· γῆ γὰρ μετα-
κινουμένη ἐστὶ. Διὸ χρὴ τὴν ἀρχὴν μὴ διδόναι πάροδον
ἐπὶ τὴν διάνοιαν ταῖς τῶν βλάπτειν πεφυκότων λογι-
C σμῶν φαντασίαις, μηδὲ συγχωρεῖν αὐτῇ καταβαίνειν
εἰς Αἴγυπτον· ἐκείθεν γὰρ εἰς Ἀσσυρίους βίβη κατὰγε-
ται. Ἐάν γὰρ εἰς τὸν σκοτασμὸν τῶν ἀκαθάρτων κατ-
ελογίσθη λογισμῶν ἢ διάνοια (τοῦτο γὰρ Αἴγυπτος
μεθερμηνεύεται), βίβη λοιπὸν καὶ μὴ θέλουσα ὑπὸ
τῶν παθῶν ἐπὶ τὴν ἐργασίαν ἔλκεται. Διὰ τοῦτο συμ-
βολικῶς καὶ ὁ νομοθέτης ἀποκλείων τῆς ἡδονῆς τὴν
παρσίδυσιν, τὴν κεφαλὴν τοῦ ἡφους τηρεῖν ἐκέλευ-
σεν. Ἐπειδὴ γὰρ κάκεινος τὴν πτέρναν τηρεῖ, ἐκείνη
μὲν γὰρ σκοπὸς ἡ ἐνέργεια πρόκειται, ἥς εἰ μὴ ἐπι-
λάβηται, ἐγκερᾶσαι τῷ δῆγματι τὸν ἰδὸν οὐκ εὐχερῶς
δύναται. Ἡμῖν δὲ σπουδὴ αὐτὴν θλάσαι τὴν προσβο-
λὴν τῆς ἡδονῆς, ταύτης γὰρ συντριβέσεως ἀσθενῆς ἡ
ἐνέργεια. Τάχα δὲ καὶ Σαμφῶν οὐκ ἂν ἐνέπρησε τὰ
τῶν ἀλλοφύλων θέρη, εἰ μὴ τὰς κεφαλὰς ἀντιστρέ-
D φας τῶν ἀλωπέκων συνέδησε ταῖς οὐραῖς. Οὐ γὰρ
δυνήθεαι τῶν πανούργων λογισμῶν ἐκ προοιμίων στο-
χάσασθαι τὴν ἐνέδραν, καὶ τὰς ἀρχὰς περιῶν, σεμ-
νάς γὰρ τῷ δοκεῖν αὐτὰς ποιεῖσθαι μηχανῶνται τοῦ
ἐπιλαθέσθαι τοῦ τέλους, καὶ ἐκ τῆς τῶν περάτων
προσάλληλα συγκρίσεως ἐλέγξει τὸ ἀποπὼν τῶν λογι-
σμῶν, κέρκον συνθήσας κέρκῳ, λαμπάδα θεὸς ἀναμί-
σον αὐτῶν τὸν Ἐλεγχον.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Καὶ ἵνα σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, ἐπὶ δύο
λογισμῶν γυμνάσω τὸ εἰρημένον· ἴσται γὰρ τοῦτο
καὶ τῶν λοιπῶν πίστις ἀληθῆς. Πολλάκις ἀπὸ κενό-

⁶⁷ Deut. xxvii, 13. ⁶⁸ Judic. xv, 4.

βίας ἔρχεται ὁ τῆς πορνείας λογισμὸς, καὶ σεμνὰ μὲν δείκνυσσι τὰ προπύλαια τῶν ἐπὶ τὸν ἕδον φερουσῶν ὁδῶν· κρύπτει δὲ τοὺς ἄλσθριους τρόπους, δι' ὧν εἰς τὰ τοῦ ἕδου ταμεῖα κατὰγει τοὺς ἐπομένους ἐλογιστίως αὐτῷ· ὑποτίθεται γὰρ ἔσθ' ὅτε μὲν ἱεροσύνην, ἔσθ' ὅτε δὲ βίον μοναχοῦ τέλειον, πολλοὺς τε τοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ παραγινομένους ποιεῖ πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν εὐδοκίμησιν ἐκ τε λόγου καὶ πράξεως αὐτὸν φαντάζεσθαι παρασκευάζει· καὶ ἵτε ἱκανῶς αὐτὸν ταύταις περιθουκολήσας ταῖς ἐννοίαις ἀπαγάγῃ πολὺ τῆς φυσικῆς νήψεως, τότε εὐτυχίαν δῆθεν σεμνῆς γυναικὸς ὑπογράφας, ἐπὶ τὴν τοῦ μισροῦ πράγματος φέρεῖ ἐνέργειαν τὴν τῆς συνειδήσεως παρῆρησίαν εἰς ἐσχάτην καταφέρων ἀισχύνην· Ὁ τοίνυν τὰς κέρχους συνῆσαι βουλομένους, λαμβανέτω τῶν δύο λογισμῶν τὰ τέλη, τῆς μὲν κανοδοξίας τὸ ἐπιτίμιον, τῆς δὲ πορνείας τὸ ἔτιμον, καὶ ὅς τὰς ἐναντιουμένας ἴση σαφῶς ἀλλήλαις, τότε νομίζετω τὸ τοῦ Σαμψὼν πεποιηθέναι. Πάλιν ὁ τῆς γαστριμαργίας λογισμὸς τέλος ἔχει τὸ τῆς πορνείας· ὁ δὲ τῆς πορνείας τέλος τὸν τῆς λύπης· εὐθέως γὰρ λύπη ἀθυμία ἔσται τῷ ἡττημένῳ τοῦ τοιοῦτος λογισμοῦ μετὰ τὴν ἀνάληψιν. Λογίζεσθω οὖν ὁ ἀγωνιζόμενος μὴ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν βρωμάτων, μηδὲ τὸ λείον τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ἐκάτερων τούτων τὰ τέλη, καὶ ὅταν εὐρη λύπην ἀκολουθοῦσαν ἀμφοτέροις, ἴστω κέρχον κέρχῳ συνδεδικῶς, καὶ τῷ ἐλέγχῳ τὰ τῶν ἀλλοφύλων ἀφανίσας θέρη.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Εἰ τοίνυν τὸσαύτης ἐπιστήμης καὶ ἐμπειρίας δεῖται ὁ πρὸς τὰ πάθη πολεμῶν, γινωσκέτωσαν οἱ τῶν ἐτέρων ἀναδεδειμένοι προστασίαν πόσης αὐτοῖς χρεια τῆς γνώσεως· ἵνα καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους ἐμφρόνως ὀδηγήσωσιν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως, καὶ πάντα σαφῶς τὰ τῆς ἀπάτης διδάξωσιν, ὡς μὴ χειρονομοῦντας μόνον ἐν ἀέρι τὰ τῆς νίκης σχηματίζουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρὸς τὸν ἀντίπαλον μάχῃ, καιρίας ἐπιφέρειν τὰς πληγὰς, ἵνα μὴ διὰ κενῆς διαρρίπτωσιν ἐν ἀέρι τὰς χεῖρας, ἀλλ' αὐτὸν θλίβωσι τὸν ἀντίπαλον. Τοῦ γὰρ γυμνικοῦ ἀγῶνος οὗτος ὁ ἀγὼν δυσχερέστερος· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀθλητῶν σώματα κλίνονται βραδίως ἀνορθοῦσθαι δυνάμενα· ἐνταῦθα δὲ ψυχὰ καταπίπτουσιν, ἃς ἀπαξ ἀνατραπέλας, μάλισ ἐστὶν ἀνεγείραι. Εἰ δὲ τις ἐπὶ τὸν ἐμπαθῆ βίον διαπυκτεῦων, καὶ πεφυρμένος ἐν αἵματι ναὸν Θεοῦ ἐκ λογικῶν οἰκοδομεῖν ἐπιχειροῖ τῆς ψυχῶν, πάντως ἀκούσεται ὁ τοιοῦτος· «Ὅτι οὐ σὺ οἰκοδομήσεις μοι ναὸν, ὅτι ἀνὴρ αἱμάτων εἶ σύ.» Εἰρηνικῆς γὰρ ἐστὶ καταστάσεως οἰκοδομεῖν ναὸν τῷ Θεῷ. Καὶ Μωϋσῆς μὲν λαβὼν τὴν σκηνὴν, καὶ ἐξῶ τῆς παρεμβολῆς πηξάμενος, δηλοῖ πορρώτατος τοῦ πολεμικοῦ θορύβου δεῖν εἶναι τὸν διδάσκαλον καὶ μακρὰν τοῦ πεφυρμένου ἀποικεῖσθαι στρατοπέδου πρὸς εἰρηνικὸν, καὶ ἀπόλεμον καταστάντα βίον. Ὅταν εὐρεθῶσι τοιοῦτοι διδάσκαλοι χρῆξουσιν μαθητῶν οὕτως ἀρνησάμενων ἑαυτοὺς, καὶ τὰ ἑαυ-

A gloria ratiocinatio libidinis, et gravior quidem exhibet vestibula viarum deducendum ad infernum, abscondit vero diverticula exitialia, per quæ in penetralia inferni abducit hos qui sine ratione ea consecrantur; proponit quippe nonnunquam sacerdotium, aliquando perfectam vitam monachi, multos vero facit ad ipsam accedere propter utilitatem, et e sermone, et ex opere bonam illi apparere famam parat, et apposite quandoque ipsum istis circumspiciens cogitationibus avertit plerumque a naturali sobrietate, tunc felicem occursum gravis scilicet mulieris subtingens, ad patranda rem impuram defert conscientiam libertatem ad extremam deturbans infamiam. Qui vult igitur caudas colligare sumat duarum rationum fines, inanis quidem gloriæ honorem, fornicationis vero dedecus, et quando clare viderit adversantes sibi invicem, tunc putet idem, quod Samson sese, perfecisse. Rursus gula ratio finem habet fornicationis, fornicationis vero finis est dolor, statim enim dolor, et anxietas animi subsequuntur eum, qui ab hisce rationibus vincitur, posteaquam 47 resipuit. Ratiocinetur igitur decertans nec circa delicias eduliorum, neque circa lubricum voluptatis, sed circa horum utrorumque fines, et quando compererit dolorem ambobus esse assecclam, sciat caudam caudæ colligare, et hoc argumento messes alienigenarum delebit.

CAPUT XLI.

C Si igitur tanta scientia, et experientia opus sit ei, qui bellum gerit adversus passiones, dignoscant qui aliorum gubernationem suscipiunt, quanta ipsi notitia egent, ut et subditos prudenter deducant ad bravium supernæ vocationis, et dilucide omnes fraudes edoceant, ut non tantum in aere jactantes manum præbeant victoriæ speciem, sed et in ipsa pugna contra hostem lethalia inferant vulnera, ut ne in vanum per aerem manus disjiciant, sed ipsum conterant adversarium; certamine namque gymnico multo difficilior hæc est pugna: ibi enim athletarum corpora inclinantur, quæ facile possunt rursus erigi; in ista vero animæ decidunt, quas semel afflictas ægre licet resurgere; si vero quis in vita cupiditatibus plena etiamnum decertans, et involutus in sanguine, templum Dei e rationalibus animabus ædificare aggrediat, omnino ipse audiat: «Quod tu non ædificabis mihi templum, quia vir sanguinum tu es 48.» Spectat enim ad statum pacificum ædificare templum Deo. Et Moyses quidem accipiens tentorium, et extra metationem castrensem illud figens, ostendit longissime a tumultu bellico debere esse magistrum, et habitare procul 48 a castris perturbatione refertis eum, qui ad pacificam minimeque bellicosam vitam translatus est, sed cum invenientur hujusmodi magistri, requirunt discipulos, qui sic abnegent seipsos, et proprias volunta-

tes, nihil ut illi ab inanimato corpore magis differant, aut a materia artificii supposita, ut quemadmodum anima in corpore, quod vult, operatur, corpore nihil contrarium faciente, et sicut artifex in materia propria exhibet artem, nihil ab ipsa præpeditus adversus proprium scopum. Ita magister in suis discipulis virginis scientiam operetur habens ipsos obedientes, et in nulla re contradicentes.

CAPUT XLII.

Nimis curiose namque inquirere in administrationem magistri, et ea examinare velle quæ mandat, est id impedire proprios progressus, nec enim omnino quod videtur inexperto conveniens, ac persuasibile, hoc et vere convenit; sed uti artifex, et alio modo imperitus artis, judicant ea, quæ spectant ad artem; pro regula enim ille utitur scientia, iste autem conveniente, raro autem conveniens collineat ad veritatem, sæpius vero illud magis aberrat a rectitudine, cumque deceptione quasi cognationem quamdam habet. Quid enim videtur primo aspectu absurdius gubernatore navis, quæ fertur errabunda oblique in navigatione, quam vocant nautæ ad rectum, seu in altum tendentem, ad transtrum ablutum aqua ut sedeant præcipiente, dimisso superiori scamno, cum ventus impellat, atque subvertat magis illud, quod prægravate 49 jussit, et tamen conveniens est consulere ut transtrum oneretur superius, nullatenusque cursitare ad id quod periclitatur. Sed una gubernatori obediunt potius navigantes quam suis cogitationibus propriis. Suadet enim illis necessitas arti servire ejus, qui salutem suscepit procurandam, etsi non sit persuasibile ex his quæ intuentur, id quod fit. Nonne igitur hi qui alienæ curæ commiserunt propriam salutem, dimittentes convenientia, proprias ratiocinationes arti ejus, qui callet illam, submittent, digniorem fide judicantes illius scientiam? et primum quidem renuntiantes nihil extra omittant, neque paucissimum, timentes Ananix exemplum, qui homines defraudare ratus, pro furto divinitus subiit damnationem 70.

CAPUT XLIII.

Sed uti seipsos, ita sua tradant omnia probe scientes, quia id quod derelictum, continuo mentem ad se retrahens, ut plurimum distrahet a melioribus rebus, postremo vero et abruptel perfectionem fraternitatis. Ideo namque Vitas sanctorum Spiritus sanctus litteris demandavit, ut unusquisque eorum, qui hujusmodi quempiam vivendi modum studiose consecantur, e similibus exemplis perducatur ad veritatem. Qua ratione igitur Elisæus obediens magistro renuntiavit mundo. « Arabat (inquit Scriptura) in bobus, et duodecim juga boum coram ipso, et in vasis boum coxit eas 71, » id vero significat ænigmatice fervidam alacritatem animi, nec enim (ait) Veidam jugo boum, et, prout convenit, dispensabo, neque ratiocinatus est quod

Α τῶν θελήματα, ὡς μηδὲν ἀψύχου σώματος ταυτοῦ; διαφέρειν, ἢ ὕλης υποβεβημένης τεχνίτη, ἐν ὧσπερ ψυχῇ ἐν σώματι ἐνεργεῖ ὁ βούλεται, οὐδὲν τοῦ σώματος ἀντιπράττοντος· καὶ ὡσπερ τεχνίτης ἐν ὕλῃ τὴν οἰκίαν ἐπιθεῖκνεται τέχνην, οὐδὲν παρ' αὐτῆς πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν ἐμποδιζόμενος· οὕτως ὁ διδάσκαλος ἐν τοῖς μαθηταῖς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιστήμην ἐργάζεται ἔχων πειθηνίους, καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιλέγοντας.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ΄.

Τὸ γὰρ περιεργάζεσθαι τὰς τοῦ διδασκάλου οικονομίας, καὶ δοκιμάζειν ἐθέλειν τὰ παρ' αὐτοῦ προτασσόμενα, ἐμποδίσαι τῇ ἰδίᾳ ἐστὶ προκοπῇ· οὐδὲ γὰρ πάντως, ὅπερ εὐλογον καὶ πιθανὸν φαίνεται· τῷ ἀπειρω, τοῦτο καὶ ἀληθῶς εὐλογόν ἐστιν. Ἄλλως γὰρ ὁ τεχνίτης, καὶ ἄλλως ὁ ἀτεχνος κρίνει τὰ τῆς τέχνης· κανόνι γὰρ ὁ μὲν τῇ ἐπιστήμῃ κέχρηται, ὁ δὲ τῷ εἰκότι· τὸ δὲ εἰκὸς, διλογίαις μὲν στοχάζεται τῆς ἀληθείας, τὰ δὲ πολλὰ ἀποτυγχάνει μᾶλλον τῆς ὀρθότητος πρὸς τὴν ἀπάτην ἔχων τὴν συγγένειαν. Τί γὰρ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀλογώτερον δοκεῖ τοῦ τὴν κυβερνήτην πλαγίας φερομένης τῆς νῆδος κατὰ τὸν πρὸς ὄρθον ὑπὸ τῶν ναυτικῶν καλούμενον πλοῦν ἐπὶ τὸν βαπτίζόμενον τοῦν προστάσειν καθήσθαι, ἀφ' ἑνταῦς τὸν ὑπερανεστῶτα, καὶ τοῦ ἀνέμου πρὸς ἐκείνον μᾶλλον ὠθοῦντος, καὶ ἀνατρέποντος ἐφ' ᾧ βαρεῖν ἐκέλευσε, καὶ μὴν τὸ εἰκὸς ἐπὶ τὸν ἐπανιστάμενον βαρεῖν τοῖχον συμβουλεύειν, οὐχὶ διατρέχειν ἐπὶ τὸν κινδυνεύοντα· ἀλλ' ὁμοῦ τῷ κυβερνήτῃ πείθονται μᾶλλον οἱ ἐμπλέοντες, ἢ ταῖς ἑαυτῶν ἐπινοαίαις· πείθει γὰρ αὐτοὺς ἡ ἀνάγκη δουλεύειν τῇ τέχνῃ τοῦ τὴν σωτηρίαν ἐγκεχειρισμένου, καὶ τὸ πιθανὸν ἐκ τῶν ὁρωμένων μὴ ἔχη τὸ γινόμενον. Οὐκ οὖν οἱ ἐπιστρέψαντες ἐτέρους τὴν οἰκίαν σωτηρίαν, ἀφ' ἑνταῦς τὰ εἰκότα, τῇ τέχνῃ τοῦ εἰδότος παραχωρεῖσασαν τῶν ἰδίων λογισμῶν, ἀξιοπιστοτέραν τὴν ἐκείνου κρίνοντες ἐπιστήμην; Καὶ πρῶτον μὲν ἀποτασσόμενοι, μηδὲν ἐξω καταλιμπανέτωσαν, μηδὲ τὸ βραχύτατον, δεδοικότες τὸ τοῦ Ἀνανίου ὑπόδειγμα, ὃς ἀνθρώπους νοσφίζεσθαι νομίσας, θεοθεν τὴν ἐπὶ τῇ κλοπῇ ἐδέξατο καταδικῆν.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ΄.

Ἄλλ' ὡς ἑαυτοῦς, οὕτω καὶ τὰ ἑαυτῶν πάντα ἐπιδιδότωσαν, εὐ εἰδότες, ὅτι τὸ ἀπολειφθὲν, συνεχῶς πρὸς ἑαυτὸ τὴν διάνοιαν ἀνέλκον, ἐπὶ πολλῷ μὲν περιπάσει τῶν κρειτόνων, ὕστερον δὲ καὶ τέλος ἀπὸρρήξει τῆς ἀδελφότητος. Διὰ τοῦτο γὰρ τοὺς βίους τῶν ἁγίων ἀνέγραψε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα ἕκαστος τῶν ἦντινα οὖν ἐπιτηθευόντων ἀγωγὴν ἐξ ὁμοίων ὑποδειγμάτων προσαγάγῃται τῇ ἀληθείᾳ. Πῶς οὖν ὁ Ἑλισσαῖος συντασσόμενος τῷ διδασκάλῳ ἀπετάξατο τῷ κόσμῳ· « Ἠροτρία, ψησὶ, ἐν βοῦσι, καὶ δώδεκα ζεύγη βοῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἔσφαξε τὰς βοῦς, καὶ ἔψησεν αὐτάς ἐν τοῖς σκεύεσι τῶν βοῶν. » Τοῦτο δὲ τὸ θερμὸν τῆς προθυμίας αἰνίσσεται· οὐ γὰρ εἶπε· Πωλήσω τὰ ζεύγη τῶν βοῶν, καὶ καθηκόντως οικονομῆσω, οὐδ' ὅτι παραθέντα ταῦτα, πλείονα χρεῖαν

70 Act. v, 1 seqq. 71 III Reg. xix, 19.

ἀνοίσειν ἐμελλεν ἐλογίσαστο ὁλος δὲ τῆς ἐπιθυμίας Α γινόμενος τῆς ἐλκούσης αὐτὸν πρὸς τὴν τοῦ διδασκάλου ἐπιουσίαν, κατεφρόνησε τῶν ὀρωμένων, καὶ μᾶλλον ὡς περισπώντων ἀπὸ τῆς ὀρθῆς προθέσεως ἀπαλλαγῆναι ἐσπούδασεν, εἰδὼς τὴν ἀναβολὴν καὶ μεταμέλειαν αἰτίαν γινομένην πολλάκις. Πῶς δὲ ὁ Κύριος τῷ πλουσίῳ τὴν τελειότητα τοῦ κατὰ Θεὸν ὑποτιθέμενος βίου, πωλῆσαι τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δοῦναι πτωχοῖς προσέταττε, καὶ μηδὲν ἑαυτῷ καταλείπειν, εἰ μὴ τὸ καταλιμπανόμενον ἦδει ὁμοίως τῷ παντὶ περισπασμοῦ αἰτίον γινόμενον; Νομίζω δὲ καὶ τὸν Μωσῆα τοὺς ἀφαγνίζειν ἑαυτοὺς ἐν τῇ μεγάλῃ βουλομένους εὐχῇ διὰ τοῦ προστάσσειν ἅπαν ζυρᾶσθαι τὸ σῶμα, τὴν παντελῆ τῶν ὑπαρχόντων ἐπιτάσσειν ἀπόθεσιν, δεῦτερον δὲ συγγενείας, καὶ οικειότητος οὕτως ἐπιλανθανέσθωσαν, ὡς μηδὲως ταῖς τούτων μνήμαις ἐνοχλεῖσθαι ποτε.

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ΄.

Εἰ γὰρ τὰς βούς τὰς ἐν τῇ ἀμάξῃ τῆς κιβωτοῦ ὑποζευχθείσας ἐπιλαθέσθαι τῆς φύσεως ἢ κιβωτὸς ἐποίησε, καὶ τῶν μόσχων αὐταῖς ἀποκλεισθέντων οἴκοι, καὶ οὐδενὸς τοῦ βιαζομένου, ἀμέμπτως ἤγνοσαν τὴν ὁδὸν, οὐκ ἐκκλίνουσαι δεξιὰ ἢ ἀριστερά, οὐδὲ τῇ περιστροφῇ τοῦ αὐχένος τὴν πρὸς τὰ τέκνα στοργὴν ἐπιδειξάμεναι, οὐδὲ मुखημῶ τὴν ἐπὶ τῇ διαζεύξει τῶν ἐγγόνων ὁδὸν ἐμφανίσασαι· ἀλλὰ καὶ τῷ βάρει τῆς κιβωτοῦ θλιβόμεναι, καὶ τῇ τῆς φύσεως τυραννίδι τραχηλιζόμεναι, ὡς περ ἐπὶ κανόνι βαδίζουσαι, οὐδαμοῦ τῆς εὐθείας παρετράπησαν, τῆς περὶ τὴν φύσιν συμπαιθείας ἠτηθηθεῖσαι τῷ τῆς ἐπιχειμένης κιβωτοῦ C σεβασμῷ· διατὶ μὴ καὶ τοῖς τὴν νοσητὴν αἰρεῖν μέλουσι κιβωτῶν τὸ αὐτὸ πρακτέον; "Ἐδει μὲν οὖν καὶ πλῆον, ἵνα μὴ παρὰ τῆς ἀλόγου φύσεως ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἔργοις ἢ λογικῇ παρασκευῇ μετρουμένη ἐλέγχεται τὸ μὴ πράττειν ἐκεῖνα λογισμῶ, ἄπερ ἀνάγκη πράττει τὰ ἄλογα. Ἴσως δὲ καὶ Ἰωσήφ διὰ τοῦτο πλανᾶται κατὰ τὴν ἔρημον, ἐπειδὴ ἐκ τῶν τῆς συγγενείας ὀνομάτων ἐξήτει τὸν τῆς τελειότητος ὄρον. Διόπερ καὶ ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀνθρωπος πυνθανόμενος παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς πλάνης, καὶ μαθὼν ὅτι ἡ τῶν οικείων ἐστὶ προσπάθεια· οὐ γὰρ ἂν βόσκειν αὐτῶς, ἀλλὰ ποιμαίνειν εἶπεν, εἰ μὴ πεπλανημένην εἶχεν ἐπὶ τῆς τέχνης τὴν κρίσιν· φησὶ γὰρ πρὸς αὐτόν· « Ἀπῆλθον ἐντεῦθεν, ἤκουσα γὰρ αὐτῶν λεγόντων· Πορευθῶμεν εἰς Δοθαίμ. » Δοθαίμ δὲ ἐρμηνεύεται, « Ἐκλειψίς ἰκανή »· διδάσκων τὸν ἐν τοῖς περὶ τὸ σῶμα φίλον ἔτι πλανώμενον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐπιτυχεῖν τῆς τελειότητος, μὴ ἰκανῶς ἐκλείποντα τὴν περὶ τὰ οικεῖα τῆς σαρκὸς προσπάθειαν.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ΄.

Κἂν γὰρ ἀπολίπη τις τὴν Χαράν, ὅπερ σημαίνει τὰς αἰσθήσεις· τρῶγλαι γὰρ ἐρμηνεύονται, καὶ ἐκ τῆς κοιλάδος Χεβρών ἐξέλθοι, τῶν ταπεινῶν ἔργων, καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου, καθ' ἣν ἡ πλάνη γίνεται τῷ ζητούντι τὴν τελειωσιν· εἰς δὲ τὴν ἰκανὴν ἐκλειψὶν μὴ

A posset ex his 50 diventiis plurimam depromere utilitatem, totus vero prompto animo tractus ipse ad magistri praesentiam contempsit ea quae videbat, et magis studuit rejicere velut abstrahentia a recto proposito, cum probe nosset dilationem saepe causam fuisse mutandi consilii. Quo pacto Dominus proponens perfectionem vitae secundum Deum diviti, vendere substantiam suam, et dare pauperibus praecipit, nihilque sibi ipsi derelinquere ⁷⁰? nisi scisset derelictum similiter ac totum distractionis causam fore. Arbitror autem et Moysen his, qui seipsos purificare volebant in magna oratione, dum imperavit ut totum corpus raderent ⁷¹, perfectam honorum subsistentium abjectionem praecipisse, secundo vero cognationis, et domesticae familiaritatis sic obliviscantur, ut nec harum recordationibus omnino unquam perturbentur.

CAPUT XLIV.

Si enim vaccae, quae in curru erant arcae sub jugo vinculae ⁷², oblivisci naturae arca effecit et vitulorum ab ipsis securus domi; nulloque compellente sine querela per viam perrexerunt nec ad dexteram declinantes, nec ad sinistram, neque vel cervicis conversione amorem erga progenita animalia demonstrantes, neque mugitu dolorem defectuum disjunctione declarantes; sed et arcae onere attrita, et naturae tyrannide veluti collo obtorto deductae quasi gradientes in regula, nullatenus a recto tramite fuerunt aversae in affectu, qui a natura est, perdomitae veneratione insistentis arcae, eam ob rem non 51 idem factitandum et his qui arcam attollere intellectualem moliantur? Oporteret quidem igitur et amplius, ut ne operibus utilibus redarguatur a natura irrationale rationalis apparatus moderatus, quod ille non efficiat ratiocinatione, quae irrationabilia patraut e necessitate. Pariter autem et Joseph errat ideo per desertam solitudinem, quando ex nominibus cognationis quaerebat perfectionis terminum: ideo et homo, qui ad veritatem sciscitabatur ab eo causam erroris discens quod illa erat affectus erga cognatos, nec enim pascere ipsos, sed gubernare greges dixisset, nisi iudicium habuisset exerrans circa modum artis, ait ad ipsum: « Etenim, abierunt hinc, audiivi namque ipsos dicentes: Eamus in Dothaim, » Dothaim vero explicatur ⁷³, « derelictio sufficiens; » docens eum, qui etiamnum errat ea, quae circa corpus sunt amans, non aliter inventurum perfectionem, nisi sufficienter deserat affectum circa carnis cognationem.

CAPUT XLV.

Nam etsi quis relinquat Charan, quod significat sensus, exponuntur enim « cavernae, » et e convalle Chebron exeat, operibus nempe vilibus, et e deserto, circa ipsum sit error ab eo, qui quaerit perfectionem, et in convenientem abdicationem nisi

⁷⁰ Luc. xviii, 22. ⁷¹ Levit. xiv, 8; Num. viii, 6, 7 ⁷² I Reg. vi, 1 seqq. ⁷³ Gen. xxxvii, 43 seqq.

transmigraverit; nulla erit ipsi longæ afflictionis utilitas, seducto a perfectione propter illecebram erga cognationem; sed et Dominus quasi reprehendens Deiparam Mariam ipsum inter cognatos requirentem¹⁶, et eum qui amat patrem, et matrem plusquam ipsum, indignum se ipso iudicans¹⁷, **52** apposite demonstrat nexuum cognatorum derelictionem. Post horum vero directionem consulendum ipsis, si qui sint a tumultibus recens liberati, ut quietem amplectantur, neque continuis progressibus inflicta menti a sensibus vulnera refricent, neque vetustis peccatorum figuris alias ingerant species, sed novarum declinent insultum, omni vero studio contendant ad antiquas imaginationes abolendas. Laboriosa namque his, qui recens renuntiarunt, requies, tunc enim tempore captato memoria omnem impuritatem moveri demuo ingestam, cui non vacabat prius id facere ob multitudinem negotiorum circum affluentium. Habet enim post laborem, et hoc utilitatis, liberans mentem procedente tempore a perturbatione ratiocinationum impurarum. Si enim propositum est ipsis animam abluere, ac expurgare ab omnibus eam pollutentibus, secedere debent ab omnibus negotiis, per quæ sordes augentur, et tranquillitatem plurimam menti præbere, proculque abesse a proritantibus, et propinquiorum conversationes fugere, solitudinem amplexantes philosophiæ matrem.

CAPUT XLVI.

Est enim facile istos rursus incidere in retia, e quibus solutos se putaverunt, quando sine timore conversari studebunt inter impedimenta promiscua. Est quippe inutile illi qui transivit ad virtutem, his ipsis gaudere rebus, a quibus recessit, eas rejiciens; sulcus enim est consuetudo, ut verendum sit ne quietem multo studio partam **53** turpibus institutis renovent, et memorias malorum obliorum operentur. Similis est enim mens eorum qui a malitia recens secesserunt, corpori a longa invaletudine incipienti convalescere; cui quæcumque obvenerit occasio, resolutionis, in morbum causa sit, cum necdum ac validius robur fuerit compactum. Agitantur enim et istorum intellectuales nervi, et succutuntur; timendum ut sit fore ne recurrat passio. Inhatum est enim perturbationibus, ut ex refusione irriterentur iterum. Ideo manere intra fores eos, qui volunt excidium pati ab exterminatore, Moyses iussit dicens: « Non egrediamini unusquisque januam domus vestræ, ne vos apprehendat exterminator¹⁸, » et Jeremias id mandare videtur quando ait: « Ne prolificamini in agrum, nec eatis in vias, quia hostium ensis circumquaque inhabitat¹⁹. » Generosorum etenim pugnatorum est eodem in loco obviam ire hostibus, et eorum insidias refugere absque noxa; si vero quis sit ex his, qui nevitquam decertare possunt,

A μετοικήση, οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ τῆς μακρᾶς ταλαιπωρίας, διὰ τὸ περι τὴν συγγένειαν φίλων ἀτησαρισμένη τῆς τελειότητος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος ἐπιτιμῶν τῇ Θεοτόκῃ Μαρίας ἐν τοῖς συγγενέσιν ἀζητούσῃ αὐτὴν καὶ τὸν φιλοῦντα τὸν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ αὐτὸν ἀνάξιον ἑαυτοῦ κρίνων, πρεπόντως ἔκλειψεν τῶν συγγενικῶν ὑποτίθεται δισμῶν. Μετὰ δὲ τὴν τούτων κατόρθωσιν συμβουλευτέον αὐτοῖς, εἴ τινες εἴεν ἐτι νεωστὶ τῶν θορύβων ἀπηλλαγμένοι ἡσυχίαν ἀγειν, καὶ μήτε συνεχέσι προόδους τι διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐγγινόμενα τραύματα τῇ διανοίᾳ ἀναξαινεῖν, μηδὲ τοῖς παλαιῶς τῶν ἀμαρτημάτων ἐδώλοισ ἐπιφέρειν ἑτέρας μορφάς, ἀλλ' ἐκκλίνειν μὲν τὴν νεαρῶν προσβολὴν, ἔχειν δὲ πᾶσαν τὴν σπουδὴν πρὸς τὸ ἐξαλείφειν τὰς παλαιὰς φαντασίας.

B Ἐπιπᾶνος μὲν γὰρ τοῖς νεωστὶ ἀποτασσομένοις ἡ ἡσυχία· τότε γὰρ καιρὸν λαβοῦσα ἡ μνήμη, πᾶσαν ἀνακινεῖ τὴν ἔγκειμένην ἀκαθαρσίαν, οὐ σχολάζουσα πρότερον τούτο ποιεῖν διὰ τὸ πλήθος τῶν περισσευόντων πραγμάτων. Ἐγχεῖ γὰρ μετὰ τοῦ ἐπιπᾶνου καὶ τὸ ὑπέλιμον ἀπαλλάττουσα τὸν νοῦν τῷ χρόνῳ τῆς τῶν μιᾶν ὀχλήσεως λογισμῶν. Εἰ γὰρ αὐτοῖς ἐκνίψασθαι πρόκειται τὴν ψυχὴν καὶ θεραπεῦσαι πάντων τῶν μολυνόντων, ἀναχωρεῖν πάντων τῶν πραγμάτων ὀφείλουσι, δι' ὧν ὁ ῥύπος αὔξεται, καὶ πολλὴν τῷ λογιστικῷ παρέχειν τὴν γαλήνην, καὶ μακρὰν τῶν ἐρεθιζόντων γενέσθαι, καὶ τὰς τῶν οἰκειότερων φεύγειν συνδιαιτήσεις, μόνωσιν ἀπαζομένους τὴν τῆς φιλοσοφίας μητέρα.

C

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Ἔστι δὲ εὐχερὲς τοῖς αὐτοῖς πάλιν περιπεσεῖν δικτύοις, ὧν ἀπηλλάχθαι ἐνόμισαν, ὅταν ἀδεῶς τοῖς πεφυρμένους ὄχλους συνδιαιτᾶσθαι σπουδάζωσιν. Ἄλυσιτελὲς γὰρ τῷ μετοικησαμένῳ πρὸς ἀρετὴν τὸ τοῖς αὐτοῖς χάριν πράγμασιν, ὧν καταγνοῦς ἀπέδρα· ὄλον γὰρ ἡ συνήθεια ὡς δέος εἶναι, μὴ τὴν ἐκ παιλῆς σπουδῆς ἐγγινομένην ἡσυχίαν τῶν αἰσχυρῶν ἐπιτηδεύματων πάλιν ἀνακαινίσωσι, καὶ μνήμας τῶν ἐπιτελησμένων κακῶν ἐργάσωσιν. Ἔοικε γὰρ ὁ νοῦς τῶν ἐναγχοῦς τῆς κακίας ἀναχωρησάντων σώματι ἐκ μακρᾶς ἀβρωστίας ἀναλαμβάνειν ἀρξαμένη, ἣ καὶ ἡ τυχοῦσα πρόσφασις τῆς ἐπὶ τὴν νόσον ἀναλύσεως αἰτία γίνεται μήπω πρὸς ἰσχυρὴν παγέντι κραταιότεραν. Πλαθῶσι γὰρ καὶ τούτων οἱ νεορτόνοι, καὶ κραδαίνονται· ὡς δέος εἶναι, μὴ παίνδρομήσῃ τὸ πάθος. Περυκὸς ἐκ τῆς ἐν τοῖς ὄχλοις ἀναχύσεως διερεθίζεσθαι. Διὰ τοῦτο μένειν ἐντὸς τῶν κλισιάδων τοὺς μηδὲν παθεῖν ὑπὲρ τοῦ ὀλοθρευτοῦ βουλομένου ὁ Μωϋσῆς ἐκέλευσε λέγων· Ὅχι ἐξελεύσεσθε ἕκαστος τὴν θύραν τοῦ οἴκου ὑμῶν, ἵνα μὴ ὀλοθρευτῆς ᾖσῃται ὑμῶν. Καὶ ὁ Ἱερεμίας δὲ τοῦτο προστάσσειν ἔοικεν, ὅταν λέγει· Ἐ Μὴ ἐκπηρέυσεσθε εἰς ἀγρὸν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς μὴ βαδίζετε, ὅτι ῥομφαία τῶν ἐχθρῶν παροικεῖ κυκλῶθεν. Γενναίων γὰρ ἀγωνιστῶν τὸ ὄμοσος χωρεῖν τοῖς πολεμίοις, καὶ τὴν τούτων ἐπιβουλήν διαφεύγειν ἀβλαβῶς. Εἰ δὲ τις εἴη τῶν οὐδέπω μάχεσθαι δυναμένων

¹⁶ Luc. II, 44. ¹⁷ Matth. X, 37. ¹⁸ Exod. XII, 22. ¹⁹ Joan. VI, 25.

ἀνεπηρέαστως οἴκοι μενέτω, ἀσφάλειαν ἀκίνδυνον ἂν ἐκ τῆς ἡσυχίας· ἐαυτῷ περιοζόμενος. Τοιοῦτος ἦν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, περὶ οὗ γέγραπται· « Ὁ δὲ θεράπων Ἰησοῦς νέος ὢν οὐκ ἐξεπορεύτο ἔξω τῆς σκηνῆς »· Ἥδαι γὰρ τοὺς ἐπὶ τὸ πεδίον ἐκπορευομένους ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ σώματος καὶ τῇ σαρκὶ φίλων διὰ τὴν πρόωρον ἀμίλλαν ἀναρουμένους ἐκ τῆς κατὰ τὸν Ἄβελ πεπαιδευμένος ἱστορίας.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ΄.

Οὐχ ἥμισθα δὲ καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὴν Δίαν ἔστιν ἀκριβῶς καταμαθεῖν, ὅτι κορικῆς ὄντως καὶ γυναικώδους ἔστι διανοίας, τὸ τοῖς ὑπὲρ τὴν οἰκίαν ἔξιν ἐγχειρεῖν, καὶ τῆς περὶ αὐτῶν ὡς ἱκανῶν ὑπολήψεως ἀπατάσθαι. Εἰ μὴ γὰρ αὕτη προχείρως ἐπαπεδύσατο τὴν τῶν ἐγγχωρίων πραγμάτων θεωρίαν, ὡς δυνατὴ δῆθεν, καὶ μηδὲν ἐκ τῆς τούτων θαλχθῆναι τέρψας, οὐκ ἂν ἄωρος τὸ κριτικὸν διεφθάρη τῆς ψυχῆς ὀλεασθὲν ὑπὸ τῆς τῶν αἰσθητῶν φαντασίας, οὕτω νομίμως ἀνδρείῳ ὀμιλήσασα λόγῳ. Τοῦτο τὸ πάθος εἰδῶς ἐμπολιτευόμενον ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῆς οἴσεως λέγω, καὶ βουλόμενος αὐτὸ πρόρριζον τῆς ἔξεως ἀνασπᾶσαι τῆς ἡμετέρας, φησὶ πρὸς τὸν νομοθέτην Μωϋσέα· « Εὐλαβεῖς ποιήσατε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, » ὡς τὸ γε προχείρως τοῖς ὑπὲρ τὴν δύναμιν ἀθλοῖς ἐπαποδύσθαι, ἀλλότριον εὐλαβείας εἰδῶς· οὐκοῦν οὐ καταμικτέον ἐαυτοὺς πρὸ τῆς ἔξεως τελείας πολιτικῆς θορύβοις ἀλλ' ὡς πορρωτάτω φευκτέον, μακρὰν τῶν περιηχούντων ψόφῳν ἱστορίας τὴν διάνοιαν· οὔτε γὰρ μέγα ὄρελοι· τῶν πραγμάτων ἀναχωρήσαντας ταῖς περὶ αὐτῶν φήμαις περικτυπεῖσθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπόντας τῶν ἐνεργειῶν τῇ πύλῃ καθάπερ Ἀῶθ παρακαθέζεσθαι τῆς ἐκεῖθεν ἀναπιπλαμένουσιν παραχῆς, ἔξω δὲ κατὰ τὸν μέγαν Μωϋσῆν ἀναχωρητέον, ἵνα μὴ μόνον τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ αἱ φωναὶ τούτων παύσωνται· ὡς φησὶν· « Ὅταν ἐξέλθω τὴν πόλιν, καὶ ἐκπετάσω τὰς χεῖρας μου, αἱ φωναὶ παύσωνται. »

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ΄.

Τότε γὰρ ἡ ἀληθὴς γίνεται γαλήνη, ὅταν μὴ μόνον αἱ ἐνέργειαι, ἀλλὰ καὶ αἱ περὶ αὐτῶν μνημαὶ σχολάζουσαι καιρὸν παρέχωσι τῇ ψυχῇ δυναθῆναι τοὺς ἐνεσφραγισμένους τύπους ἰδεῖν, καὶ πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἀγωνίσασθαι, καὶ ἐκκόψαι τῆς διανοίας. Ἐπεισερχομένων δὲ ἐτέρων, καὶ ἐτέρων μορφῶν, οὔτε τοὺς προγεννημένους τύπους ἀπαλείψαι δυνατὸν· τοῦ λογιστικοῦ τοῖς ἐπιγινομένοις προσασχολουμένου καὶ τὸν πόνον αὐτοῖς τὸν πρὸς τὸ ἐκκόψαι τὰ πάθη, ἀνάγκη γενέσθαι χαλαιώτερον, ἰσχυρὸν κτησαμένων ἐκ τῆς κατ' ὀλίγον ἀβήσεως, καὶ δίκην ποταμῶν ἀδιαστάτων φορᾶ ταῖς ἐπισσερούσαις φαντασίαις τὸ διορατικὸν ἐπικλυζόντων τῆς ψυχῆς. « Ὡς γὰρ οἱ ποταμοὶ βρεθρον ἐθέλοντες ἰδεῖν ξηρὸν ἰσως τιῶν ἱστορίας ἀξίῳ ἐναποκειμένων, οὐδὲν ὠφελοῦσιν ἐξαναλοῦντες τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ὑδωρ, ἐν ᾧ

is domi maneat indemnus, securitatem absque periculo sibi præstans e quiete. Hujusmodi erat Jesus Nave, de quo scriptum est: « Serviens vero Jesus adolescens existens, extra tentorium non progrediebatur ⁸⁰, » sciebat enim egredientes in campum a fratribus corporis, et carnis amicis ob præmatutum certamen occisos, ex historia edoctus de Abele ⁸¹.

54 CAPUT XLVII.

Neque vero minus ex ea, quæ de Dina est ⁸², licet illud perdiscere diligenter, quod mentis est puellaris vere, atque muliebris, ea, quæ sunt super habitum proprium, aggredi, et apprehensione circa illa, uti convenientia, decipi. Nisi enim ipsa cito aggressa esset rerum regionis inspectionem, quasi potens sane, et omnino nec obnoxia ex horum demulceri oblectatione, nunquam præmature judicandi facultatem animæ insitam corrupisset, deceptam ab imaginatione rerum sensibilibus, ad colloquium virile neutiquam legitime accedens. Hanc autem passionem probe sciens Deus inter homines usurpari, arrogantiam (inquam), et volens ipsam radicitus evellere nostro ex affectu, ait ad legislatorem Moysen: « Religiosos facite filios Israel ⁸³, » velut ille, qui sciebat, quod alienum erat a religione prompte subire certamina quæ vires excedant, non igitur seipsos immiscere debent civici tumultibus ante perfectum habitum virtutis, sed quam longissime aufugiendum procul a circumsonantibus rumoribus mentem constituendo, nec enim utile valde est secedentes a negotiis circumstrepenti famæ rumusculis, quæ circa ipsos sunt, et eos qui deserunt urbem in portæ operationibus, quemadmodum Lot considerare ⁸⁴, turbulentia, quæ inibi fit, repletos; extra vero secundum magnum Moysen recedendum est ⁸⁵, ut ne solum opera, sed et voces horum cessent. Ut inquit, « Quando exibo urbe, et extendam manus meas, cessabunt voces ⁸⁶. »

55 CAPUT XLVIII.

Tunc enim vera efficitur tranquillitas, quando non operationes, sed et ipsarum memoria vacans tempus animæ præbet, quo possit impressas formas intueri et adversus unamquamque ipsarum decertare, easque e mente excindere. Aliis vero supervenientibus, aliisque speciebus, neque ante innatas fornas delere possunt: ratione occupata in illis, quæ insistent, et laborem ipsis ad exsecandas passiones necessum est fieri duriorem, cum illæ vim sumant ex incremento paulatim, et instar fluviorum illatis incessanter, influentibusque imaginationibus, animæ vim qua intuetur illa, superinundantium; sicut enim fluvij alveum volentes videre siccum (forsan quibusdam rebus scitu dignis in ipso repositis) nihil agunt, aquam, quæ ad locum illum est, exhaurientes in quo, quod quæ-

⁸⁰ Exod. xxxiii, 11. ⁸¹ Gen. iv, 1 seqq. ⁸² Gen. xix, 15 seqq. ⁸³ Exod. xix, 12. ⁸⁴ Exod. ix, 29. ⁸⁵ Gen. xxiv, 1 seqq. ⁸⁶ Levit. xv, 31 sec. LXX. ⁸⁷ Gen.

runt, putant esse reconditum, exinaniti spatium statim de novo replente eo, quod superfluit. Cum vero cursum aquæ superiorem sistent, sine labore, solum apparet ipsis, ea, quæ relicta est, aqua recedente sua sponte, et siccam ipsis concedente terram, ad scientiam eorum, quæ desiderantur. Ita vacuari formas efficaces passionum perfacile est, sensibus neutiquam ministrantibus insuper, quæ foris sunt. His namque instar fluxus sensibilia immittentibus, non tantum difficile, verum et impossibile mentem omnino perpurigare ab inundatione hujuscemodi. Quamvis enim passiones non perturbent, tempus commovendi haud inveniunt propter continuos congressus; **56** attamen latenter, subterque convolutæ magis crassescunt robur ex tempore ipso accipientes.

CAPUT XLIX.

Et quemadmodum terra continue calcata, etsi habeat spinas, non quidem ipsas exhibet; pedum enim conculcatio prohibet ipsas ne germinent; profundas tamen in gremio suo extendens radices fortes, et valde lactatas, quando permittente tempore ortum acceperunt, confestim illæ fruticantur. Sic assiduis congressibus prohibita passiones ne manifeste emergerent in lucem, sunt robustiores, et abundantius excrescentes præ quiete, cum multo robore agitantibus bellum grave, ac periculum his inferunt, qui pugnam initio adversus eas neglexerunt. Ideoque propheta ⁸⁷ semen e Babylone jubet exterminari, uti quæ adhuc sunt in sensuum cellis formæ aboleantur ipsæ, consulens ne incidentes in humum mentis fruticentur: et copiosis ac inutilibus imbribus mutua curæ irrigatæ multiplicem malitiæ fructum afferant. Alter autem propheta beatos edicit eos, qui neque passionum cuspidem suscipiunt, sed ipsi mammæ adherentes eas interimunt: « Beatus (dicens) qui obtinebit, et illidet infantes tuos ad petram ⁸⁸. » Forsitan vero et magnus Job ad seipsum philosophans hujuscemodi aliquem obscure designat ⁸⁹: in aqua quidem florere papyrus, et butumum, seu calamum inquit, omnem autem herbam, flumine orbatam, exsiccati; et perit formicarius leo, eo quod non habebat pabulum; hujusmodi aliquid **57** significare visus est. Volens enim ostendere vim passionis, quæ insidiatur, magnus Job, appositam ipsi adinvenit appellationem ex auidacissimo leone, ac ex vilissima omnium formica componens nomen ⁹⁰. Insultus enim passionum a vilibus incipiunt imaginationibus, instar formicæ clam proserpentes, ad extremum in magnum extolluntur tumorem, ut non minus quam leo ei, quem obvium habet in cursu, periculum creent. Ideo decertatorem pugnare tunc oportet adversus passiones, quando adventant, uti formica, ut escam vilitatem prævipientes. Si enim ad leonis robur pervenire illas

τὸ ζήτουμενον ἀποκείσθαι νομίζουσι. Τοῦ κενουμένου τὴν χώραν εὐθὺς ἀναπληροῦντος τοῦ ἐπισερόντος. Ὅταν δὲ τὴν ἀνωθεν φορὰν ἀναστειλωσιν, ἀκαμάτως αὐτοῖς τὸ ἔδαφος ἀναφαίνεται τοῦ καταλειφθέντος ὕδατος αὐτομάτως ὑποχωροῦντος, καὶ ξηρὰν αὐταῖς παραχωροῦντος τὴν γῆν πρὸς τὴν τῶν ποθομένων ἱστορίαν, οὕτως καὶ τὸ κενωθῆναι τὰς ποιητικὰς τῶν παθῶν μορφὰς εὐκολον γίνεται, μηκέτι τῶν αἰσθησεων τὰ ἐξωθεν ἐπιχορηγοῦσῶν. Τούτων δὲ ἐπιπεποουσῶν δίκην ρεύματος τὰ αἰσθητὰ, οὐ μόνον δυσχερεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον καθαρεῦσαι πάντη τὸν νοῦν τῆς τοιαύτης πλημμύρας. Κἂν γὰρ μὴ ὀχλώσι τὰ πάθη διὰ τὰς συνεχεῖς συντυχίας καιρὸν κινήσεως οὐχ εὐρίσκοντα, ἀλλὰ γοῦν λεληθῶτος ὑποστρεφόμενα πλέον ἀδρύνεται τὴν ἐκ τοῦ χρόνου ἰσχύιν προσλαμβάνοντα.

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ.

Καὶ ὡσπερ ἡ συνεχῶς πατούμενη γῆ, κἂν ἔχη ἀκάνθας, οὐκ ἀναδίδωσι μὲν αὐτάς· κωλύει γὰρ τὴν φύην ἢ τριβὴ τῶν ποδῶν, βαθείας δὲ ἐν τοῖς ταύτης κόλποις τὰς ρίζας ἐνδιατείνουσα εὐσπρεῖς, καὶ ἀνατεθληλαίας, ὅταν καιροῦ τοῦ συγχωροῦντος τὴν ἀντολήν λάθῃται, εὐθὺς βλαστάνουσι· οὕτω τὰ πάθη ταῖς συνεχεῖσι συντυχίαις παρακύπτειν εἰς φανερὸν κωλυόμενα, ἀκτιμώτερα γίνεται, καὶ ἡσυχίας εὐπορήσαντα, μετὰ πολλῆς τῆς ῥώμης ἐπιτίθεται, βερὺν, καὶ ἐπικινδύνου τοῖς ἐν ἀρχῇ τῆς πρὸς αὐτὰ μάχης ἀμελήσασιν ποιῶντα τὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἐξολοθρεῦσαι σπέρμα ἐκ Βαβυλῶνος κελεύει, ὡς ἐστὶ ἐν ταῖς τῶν αἰσθησεων ἀποθήκαις εἶσιν αἱ μορφῆαι ἀφανίσαι συμβουλευῶν αὐτάς, ἵνα μὴ τῆ τῆς διανοίας ἐμπεισοῦσαι γῆ βλαστήσῃσι, καὶ τοῖς λαύροις, καὶ ἀνωφελέσιν ὑετοῖς τῆς ἐπαλλήλου μελέτης ποτισθεῖσαι πολὺχρον τὸν τῆς κακίας ἐνέγκωσι καρπὸν. Ἐτερος δὲ προφήτης καὶ μακαρίζει τοὺς μὴδὲ τὴν ἀκμὴν τῶν παθῶν ἐκδεχομένους, ἀλλ' αὐτῇ προσπεφυκότας τῇ θηλῇ διαφθιρόντας. « Μακάριος, λέγων, ὃς κρατήσῃ, καὶ ἔδαφει τὰ νήπια σου πρὸς τὴν πέτραν. » Τάχα δὲ καὶ ὁ μέγας Ἰωβ καθ' ἑαυτὸν φιλοσοφῶν, τοιοῦτόν τινα αἰνίσσεται· ἐν ὕδατι μὲν θάλλειν πάπυρον, καὶ βούτουμον λέγων, στερωθεῖσθαι δὲ τοῦ ποταμοῦ πᾶσαν βοτάνην ξηραίνεσθαι, καὶ τὸ μυρμηκώλειον δὲ ὤλετο· παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βορὰν. Τοιοῦτόν τι σημαίνει ἔοικε· τὸ γὰρ ἐνεδρευτικὸν τοῦ πάθους δεῖξει θελήσας ὁ μέγας Ἰωβ, σύνθετον ἐξῆραν αὐτῷ τὴν προσηγορίαν, ἐκ τοῦ θρασυτάτου λέοντος, καὶ ἐκ τοῦ πᾶντων εὐτελεστάτου μύρμηκος συνθεῖς τὸ ὄνομα. Αἱ μὲν γὰρ προσβολαὶ τῶν παθῶν ἀπὸ εὐτελῶν ἀρχονται φαντασιῶν, μύρμηκος δίκην λαβανόντως προσέρπουσαι· τὰ δὲ τελευταία ἐπὶ μέγαν ἐξάιρεται ὄγκον, ὡς οὐκ ἔλαττον λέοντος ἐπιδρομῆς τῷ παρατυχόντι παρέχειν τὸν κινδύνον. Διὰ γὰρ τὸν ἀγωνιστὴν τότε παλαίειν πρὸς τὰ πάθη, ὅταν, ὡς μύρμηξ, προσέρχονται δέλιαι τὴν εὐτέλειαν προσέδμενα ἐὰν γὰρ ἐπὶ τὴν τοῦ λέοντος φθάσωσιν ἰσχύιν προσελθεῖν, δυσκαταγώνιστα

⁸⁷ Isa. xiv, 22. ⁸⁸ Psal. cxxxvi, 9. ⁸⁹ Job viii, 11, 12. ⁹⁰ ibid.

γίνεται, καὶ ἐκθλίβουσιν ἰσχυρῶς, δεῖ βορὰν αὐτοῖς A
μὴ παρέχειν. Βορὰ δὲ τούτων, ἤδη πολλάκις εἴρηται, αἱ διὰ τῶν αἰσθητῶν εἰκόνες ἐρχόμεναι τῶν παθῶν [εἰκόνες] αὐταὶ γὰρ τρέφουσι τὰ πάθη, ἕκαστον εἰδῶλον ἐκ διαδοχῆς ἀπλίζουσαι κατὰ τῆς ψυχῆς.

ΚΕΦΑΛ. Ν'

Διὰ τοῦτο καὶ τῷ ναῦ τὰς θυρίδας δικτυωτάς ὁ νομοθέτης κατεσκεύασε σημαίνων, ὅτι δεῖ τοὺς ὡς ναὸν, καθαρὰν τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν φυλάττειν βουλομένους, καθάπερ ἐκαὶ δικτυωτάς θυρίδας, πρὸς τὸ μὴδὲν εἰσέρπειν τῶν ἀκαθάρτων κατεσκευάσθη. Οὕτως ταῖς αἰσθήσεσι κωλύματα λογισμῶν ἐνδιὰ πλέκειν, τὰ δυσχερῆ τῆς μελλούσης ἕξισης, ταῖς εἰσερπούσαις μορφαῖς ἀκαθάρτοις ἐπιγινομέναις ἀποτειχίζουσι τὴν εἰσοδόν. Καὶ τάχα διὰ τοῦτο Ὁχοζίας ἠρρώστησεν ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ ἔπεσε· τὸ γὰρ τοὺς λόγους ἀνταποδόσεως ἔχουσι ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν παραλογισασθαι κατενεχθέντα ἐπὶ τὰς ἡδονάς, ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ πεσεῖν ἐστὶ. Τί δὲ ταύτης τῆς ἀρρώστιας ἐστὶ χαλεπώτερον; Σώματος μὲν γὰρ ἐστὶν ἀρρώστια, τὸ παρὰ φύσιν ἔχειν, τῆς τῶν στοιχείων ἰσονομίας, ἐκ τῆς τοῦ ἐνδὸς ἐπικρατείας εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ἐπιτραπείσης· ψυχῆς δὲ τὸ ἐκκλίνειν τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ τοῖς νοσοποιοῖς ἠτηθηθείσης πάθει. Τοιαῦτα δίκτυα τῇ ὁράσει τοῦ ἀκούειν δυναμένου διέπλεκεν ὁ Σολομὼν λέγων· « Οἱ ὀφθαλμοί σου, ὅταν ἴδωσιν ἄλλοτριαν, τὸ στόμα σου τότε λαλήσῃ σκολιά· » σκολιά λέγων τὰ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀπαντῆν μέλλοντα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀνταποδόσεως· ταῦτα γὰρ προσθέτῃ μετὰ τῆς προσηκούσης καταστάσεως ἀπέργει πᾶσαν ἐπικίνδυνον τῶν ὀφθαλμῶν θεωρίαν. Εἶπε καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ λογισμοῦ ὅποιον εἶναι δεῖ κατὰ τὸν καιρὸν ἔχειν· « Κατάκλαισαι γὰρ, φησὶν, ὡσπερ ἐν καρδίᾳ θαλάσσης, καὶ ὡς κυβερνήτης ἐν πολλῷ κλύδωνι. »

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'

Ἐάν γὰρ δυναθῇ τις ἐν τῷ καιρῷ τῆς πρὸς τὴν ἐραθίζουσαν ἑψιν μάχης, οὕτως ἑαυτὸν ἐναγώνιον ποιῆσαι ταῖς ἠπληγμέναις τιμωρίαις, ὡς ὁ ἐν θαλάσῃ χειμαζόμενος ἀπόνως περιέσται τῶν προσκαλαιόντων, μὴ αἰσθόμενος τῶν προσφερομένων πληγῶν, ὡς εἰπεῖν· « Ἐτυπτόν με, καὶ οὐκ ἐπόνεσα, καὶ ἐνέπαιζόν με, ἐγὼ δὲ οὐκ ἤδειν. » Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἔτυπτον, φησὶ, ἐμπαίζουσιν ἐνόμιζον. Ἐγὼ δὲ οὐδὲ τῶν πληγῶν ἠσθόμεν· βέλη γὰρ νηπίων ἦσαν, οὔτε πρὸς τὰς ἀπάτας αὐτῶν ἔπεστράφη, τὸ μὴδ' ὅτι πάρεσι προσποιοῦμενος. Οὕτως γὰρ καὶ ὁ Δαβὶδ καταφρονῶν τῶν τοιοῦτων ἀντιπάλων ἔλεγεν· « Ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ οὐκ ἐγίνωσκον, οὐδ' ὅτε προσῆλθον, φησὶν, οὐδ' ὅτε ἀνεχώρουν, αἰσθῆταιν ἐλάμβανον. » Ὁ δὲ μὴδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδὼς ὅτι ταῖς αἰσθήσεσι πρὸς τὰ αἰσθητὰ κοινωνία μὲν ἐστὶ πολλή, ἀπάτη δὲ ἐκ τῆς κοινωνίας εὐχερῶς γίνεται. Ὁ δὲ μὴ τὴν ἐκ τούτων βλάβην ὑφορώ-

sinant, inexpugnabiles esse sunt et fortiter elidunt, oportet ipsis non porrigere pabulum. Earum autem pabulum, ut sæpe dictum est, sunt passionum imagines, quæ per sensibilia proveniunt; nam imagines istæ enutriunt passiones, unamquamque speciem ex serie obarmantes adversus animam.

CAPUT L.

Eam ob rem legislator templo fores reticulatas apparavit²¹, designans eos, qui volunt mentem puram, quasi templum, custodire, quemadmodum ibi per fores reticulatas nihil impurorum animalium ut irreperet præcavebatur. Sic sensibus repagula ratiocinationum implectenda, horrenda scilicet futuri iudicii, quo irrepentibus impuris speciebus, quæ supernascuntur, quasi muro aditus obstruatur. Et forte ideo ægotavit Ochozias²², posteaquam e cancello decidit reticulato; est vero id e cancello reticulato cadere, rationes retributionis mutæ, in tempore tentationum prætermittente, 58 declinantem in voluptates. Ecquid vero est hac ægritudine durius? Corporis enim invaletudo est habere se præter naturam, æqualitate elementorum ex unius prædominatione in id, quod est præter naturam, perversa; animæ autem, inclinare rectam rationem, cum sit devicta morbificis passionibus. Hujusmodi vero retia visui ejus, qui potest audire, implexit Salomon aiens; « Quando oculi tui viderint alienam, os tuum loquetur tunc obliqua²³, » dicens obliqua ea, quæ post peccatum occurrunt in tempore mutæ retributionis. Hæc igitur expensa ratione cum congrua constitutione, periculosum omnium oculorum aspectum prohibebunt. Dixit vero et qualem oportet esse rationis constitutionem secundum illud tempus· « Jacebis (inquit etenim) quemadmodum in corde maris, et uti gubernator in multo æstu undarum²⁴. »

CAPUT LI

Si namque in tempore pugnæ adversus visum proritantem, quis poterit sic præliatorem exhibere semetipsum intentatis per minas supplicii sicut qui tempestate jactatus in mari, sine labore superat dimicantes adversus se, neque sentiens inflictas plagas, ut ita dicat: « Verberaverunt me, et non dolui, et illuserunt mihi, ego vero non sensi²⁵. » Illi enim (ait) verberaverunt me, et deludere putabam. At ego neque plagas sentiebam, erant quippe tela infantum, neque ad ipsorum fraudes conversus sum, perinde ac minime presentibus attendens. Ita etenim David hujusmodi adversarios despiciens dicebat: « Declinantem a me malignum non cognoscebam, neque cum advenirent, 59 neque cum recederent (inquit) sensu apprehendi²⁶. » Qui autem neque illud ipsum quiem sciens, quod sensibus multa est etiam communio ad sensibilia, Jeceptio vero ex communione facile fit; hic vero nullam ex

²¹ Exod. xxvii, 1 seqq. ²² IV Reg. i. 2. ²³ Prov. xxiii, 35. ²⁴ ibid. 34. ²⁵ ibid. 35. ²⁶ Psal c, 4, 3.

hiscæ, noxam suspicatus, sed incustodite illis invecius, quomodo in tempore deceptionis noscet insidias, haud edoctus eorum distinctionem antea? Quod enim sensibus pugna est contra sensibilia, et quod ea quæ sensibilia sunt victis sensibus imponunt tributa, clarum est e bello Assyriorum adversus Sodomitas; historice nempe Scriptura inducit specimen quatuor regum Assyriorum, adversus quinque reges, qui circum Sodoma erant, primum equidem concordiam, et fœdera, et sacrificia pacifica prope mare Salsum; postea servitutem quinque super duodecim annos; deinde in decimo tertio defectionem; in decimo quarto vero bellum insurgentium quatuor adversus quinque, ipsosque captivos accipientium.

CAPUT LH.

Et hæc quidem historia hujusmodi exitum habuit; nos vero ex ista historia edocemur, quæ ad nos ipsos pertinent, et sensuum adversus sensibilia ediscimus bellum. Nostrum enim unusquisque a natiuitate usque ad annos duodecim discretionem purgatus supponitur ad servitutem inculpate, sensus sensibilibus quasi dominis subjiciens ad iussa, visum quidem visibilibus, vocibus vero auditum, gustum autem succis, odoratum vaporibus, tactum denique his, quæ solent movere hunc sensum adnatis **60** sensibilibus; neque valens vel unam apprehensionem discernere, vel solvere propter infantiam. Quando vero ratiocinatio ad perfectam maturitatem pervenerit, et inceperit sentire noxam, confestim intelligit defectionem, et fugam hujusmodi servitutis; et siquidem effecta fortior firmaverit ratiocinatione iudicium, libera omnino permanet, effugiens amarulentos dominos. Sin vero habet iudicium debilius quam sit molimen, rursus captivos sensus destituit victos potentia sensibilibus, et servitutem deinceps tyrannicam sustinentes absque bona spe. Ideo etenim qui in historia ⁹⁷ quinque reges devicti fuerunt a quatuor regibus, simul compelluntur ad puteos bituminis, uti nos ediscamus, quod hi, qui victi sunt a sensibilibus, velut in fossis profundis, aut puteis unicuique sensui sensibile, quod ad ipsum refertur, circumobversant, nihil amplius, quam ea, quæ vident, cogitantes postea. Quandoquidem concupiscentia terrenis illigatur rebus, et fructio rerum, quæ inde proveniunt, magis adamata est quam intelligibilium.

CAPUT LIII.

Sic servus, qui dominum dilexit suum, et uxorem, et filios, veram libertatem recusans, ob cogitationem cum rebus corporeis, servus fit æternus, aurem perforatus subula, ut ne auditus ex foramine naturali audiens suscipiat ullatenus libertatis rationem; sed servus perseveret continuo præsentium amore captus ⁹⁸. Idcirco et manam mulieris apprehendentis verenda, dum certant duo viri, lex

A μενος, ἀλλ' ἀφυλάκτως αὐτῶν ἐμφορούμενος, πῶς τῷ καιρῷ τῆς ἀπάτης γινώσεται τὴν ἐπιβουλὴν, μὴ προπαιδευθεὶς τὴν τούτων διάκρισιν; Ὅτι γὰρ ταῖς αἰσθήσεσι μάχῃ γίνεται πρὸς τὰ αἰσθητὰ, καὶ φέροντες ἐπιτάσσοσι ταῖς ἠττημέναις αἰσθήσεσι τὰ αἰσθητὰ, δῆλον ἐκ τοῦ πρὸς Σοδομίτας τῶν Ἀσσυρίων πολέμου. Ἱστορικῶς γὰρ ἡ Γραφή τὴν ὑπέθεσιν τῶν τεσσαρῶν βασιλέων τοῦ Ἀσσυρίων ἔθνους εἰσάγει πρὸς τοὺς πέντε βασιλεῖς τῶν περὶ Σόδομα, πρῶτον μὲν συμφωνίαν, καὶ σπονδὰς, καὶ θυσίας εἰρηνικὰς ἐπὶ τὴν Ἀλυκὴν θάλασσαν· εἶτα δουλείαν τῶν πέντε ἐπὶ δώδεκα ἔτη· εἶτα τῷ τρισκαίδεκάτῳ ἀποστασίαν· ἐν δὲ τῷ τεσσαρεσκαίδεκάτῳ πόλεμον ἐπιβεβῆτων τῶν τεσσαρῶν τοῖς πέντε καὶ αἰχμαλώτους λαβόντων αὐτούς.

B

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ΄.

Καὶ ἡ μὲν ἱστορία ὡς τὸ τέλος ἔχει· ἡμεῖς δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης παιδευόμεθα τὰ καθ' ἑαυτούς, καὶ τὸν τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὰ αἰσθητὰ διδασκόμεθα πόλεμον. Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν ἀπὸ γενέσεως ἄρῃ τῶν δώδεκα ἐτῶν, οὕτως τὴν διάκρισιν κεκαθαρμένους ὑποτίθεσθαι εἰς δουλείαν ἀνεξετάστως, τὰς αἰσθήσεις τοῖς αἰσθητοῖς καθάπερ δεσπόταις ὑπουργούσας πρὸς τὰ κελεύμενα, ὄρασι μὲν ὀρατοῖς, ἀκοῇ δὲ φωναῖς, γεῦσι δὲ χυμοῖς, ἀτμοῖς δὲ ὄσφρησιν, ἀφῆν δὲ τοῖς αὐτῆν κινεῖν τὴν αἰσθησιν πεφυκόσιν αἰσθητοῖς, οὐδὲ μίαν τῶν ἀντιλήψεων διακρίναι, καὶ λύσαι δυνάμενος διὰ τὴν νηπιότητα. Ὅταν δὲ ὁ λογισμὸς ὑπαδρύνεσθαι μέλλῃ, καὶ τῆς βλάβης ἄρξῃται αἰσθάνεσθαι, ἀποστασίαν εὐθὺς ἐννοεῖ καὶ φυγὴν τῆς τοιαύτης δουλείας, καὶ μὲν ἰσχυρὸς γινόμενος τῷ λογισμῷ ταύτην βεβαιώσῃ τὴν κρίσιν, ἐλεύθερος εἰς ἅπαν διαμένει, πικροῦς ἀποδράσας δεσπότης. Εἰ δὲ ἀσθενεστέρα τῷ ἐγχειρήματος ἔχει τὴν κρίσιν, πάλιν αἰχμαλώτους τὰς αἰσθήσεις προδίδωσιν ἠττημένας τῇ τῶν αἰσθητῶν δυναστείᾳ, καὶ τὴν δουλείαν λοιπὸν τυραννικὴν ὑπομένουσας χωρὶς τινος χρηστῆς ἐλπίδος. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ἐν τῇ ἱστορίᾳ πέντε βασιλεῖς ἠττηθέντες παρὰ τῶν τεσσαρῶν συνελαύνονται εἰς φρέατα ἀσφάλτου, ἵνα ἡμεῖς μάθωμεν, ὅτι οὐ τοῖς αἰσθητοῖς ἠττημένοι, ὡς περ βαράθροις ἢ φρέασιν ἐκάστη αἰσθήσει, τὸ καθ' αὐτὴν ἐγκαταστρέφουσι, αἰσθητὸν, μηδὲν πλέον τῶν ὀρωμένων ἐννοούντες λοιπὸν· διὰ τὸ τοῖς γῆινοῖς ἐνδύσασθαι τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν ἀπέλαυσιν τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων ἡγαπηκῆναι μᾶλλον τῶν νοητῶν

D

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ΄.

Οὕτως καὶ ὁ ἡγαπηκῶς τὸν κύριον ἑαυτοῦ δούλος καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ παιδιά, τὴν ἀκτιθὴν παραιτούμενος ἐλευθερίαν, διὰ τὴν πρὸς τὰ σωματικὰ συγγένειαν, δούλος αἰώνιος γίνεται, μετατρηθεὶς ὅτιτιπὸς τὸ οὖς, ἵνα μὴ τῇ φυσικῇ τῆς ἀκοῆς ἀκούων ὀπῆ, δέξῃται ποτὲ λόγον ἐλευθερίας· ἀλλὰ δούλος μένει διηνεκῶς τὰ παρόντα ἡγαπηκῶς. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν χεῖρα τῆς ἐπιλαδομένης τῶν αἰδίων

⁹⁷ Gen. xiv, 1 seq. ⁹⁸ Exod. xxi, 5, 6.

γυναικός, ἐν τῷ μάχεσθαι τοὺς δύο ἄνδρας, ἀποκόπτειν ὁ νόμος ἐκέλευσεν, ὅτι μάχης οὐσης τῶν λογισμῶν περὶ τῆς αἰρέσεως τῶν κοσμικῶν καὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, τούτων ἀφεῖσα τὴν αἵρεσιν, τῶν τῆς γενέσεως ἐδράζετο, καὶ φθορᾶς διὰ γὰρ τῶν γεννητικῶν τὰ γενέσεως ἐδήλωσε πράγματα. Οὐδὲν οὖν ὄφελος τὸ ἀποτάξασθαι τοῖς πράγμασι μὴ ἐπιμένοντας κρίσει, ἀλλ' ὑποσύρεσθαι πάλιν, καὶ ὑπανδύουσαι τῷ λογισμῷ, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐπὶ τὰ καταλειφθέντα στρέφασθαι, καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνα κηρύσσειν προσπάθειαν, ὡς ἡ γυνὴ τοῦ Λῶτ' ὑποστραφεῖσα γὰρ, ἔστηκεν ἕως νῦν, ὑπόδειγμα τοῖς ἀπειθοῦσι μεταβληθεῖσα εἰς στήλην ἀλόγ. Τιοῦτον γὰρ ἡ συνήθεια, ἥς σύμβολον αὕτη, τοὺς ἀναχωρεῖν ἀμεταστρεπτῶν βουλομένους, πρὸς ἐαυτὴν ἐπιστρέφουσα. Τί δέ φησι καὶ ὁ κελεύων νόμος τὸν εἰσέρχόμενον εἰς τὸν ναὸν μετὰ τὸ τελέσαι τὰ τῆς εὐχῆς; Μὴ ἐπ' ἐκείνην ἀνακάμπειν τὴν πύλην, δι' ἧς εἰσεληλυθεν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀντικρυς ἐκπορεύεσθαι ἀνεπίστροφον τὴν κατ' εὐθὺ πορείαν ποιούμενον, ἢ τὸ μὴ χρῆναι τὴν σύντονον τῆς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν εὐθύτητος ἐκλύειν ἐνδοιασμοῖς. Αἱ γὰρ συνεχεῖς πρὸς τὰ, ἀφ' ὧν ἐξελθῆθαμεν, νεύσεις παντελῶς ἀπὸ τῆς συνηθείας ἐπὶ τὰ ὀπίσω ἔλκουσι, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω χαυνώσασαι ὁρμὴν, ὅλην ἀντισπῶσι πρὸς ἐαυτὴν, καὶ ὑπονοστήσαι ἐπὶ τὰ ἀρχαία παρασκευάζουσι κακὰ

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Δεινὸν γὰρ ἡ συνήθεια κατασχεῖν πρὸς ἐαυτὴν, καὶ μὴ συγχωρῆσαι πάλιν ἐπὶ τὴν πρώτην ἐξὶν διαναστῆναι τῆς ἀρετῆς· ἔξισ μὲν γὰρ ἀπὸ συνηθείας· ἀπὸ δὲ ἔξωσ φύσις ἐγγίνεται· φύσιν δὲ μετακινήσαι, καὶ μεταβαλεῖν χαλεπὸν· κεν γὰρ κλιθῆ μίκρον βίβ, ταχέως πρὸς ἐαυτὴν ἀνατρέχει, σαλευομένη μὲν τῶν οἰκείων ὄρων, οὐ μὴν εἰς τὸ παντελὲς μεταβαίνουσα, εἰ μὴ πάλιν πολλὸς πόνος αὐτῇ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παλινδρομῆσαι παρασκευάσει· ὡς ἐπὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ἔξιν ἀπὸ τῆς συνηθείας ἐπανελθεῖν. Ὅρα γὰρ τὴν ἐθισμοῖς ἀκολουθοῦσαν ψυχὴν, πῶς εἰδῶλοισ ἐπικαθέζεται προσηλώσασα ταῖς ἀμόρφοις ὕλαις ἐαυτὴν, καὶ πρὸς τὸν ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα χειραγωγεῖν ἐθέλοντα λόγον· οὐ προσζομένη τὴν συνανάβασιν, λέγουσα· «Ὁὐ δύναμαι ἀναστῆσαι ἐνώπιόν σου, ὅτι κατὰ θεσμὸν τῶν γυναικῶν μοί ἐστιν. Ἡ γὰρ τοῖς τοῦ βίου πράγμασιν ἀπὸ πολλῶν χρόνων ὄπαναπαυομένη ψυχὴ εἰδῶλοισ ἐπικαθέζεται, τοῖς ἐξ ἐαυτῶν μὲν ἀμόρφοις, τέχνη δὲ ἀνθρωπίνῃ τὴν μορφήν δεχομένη· ἢ γὰρ οὐκ ἀμορφον πρᾶγμα πλοῦτος, καὶ δόξα, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ βίου πρᾶγματα, οὐδὲν ἔχοντα τρανὸν, οὐδὲ διηρθρωμένον· ὁμοίητι δὲ εὐπαραγωγῆ ψευδόμενα τὴν ἀλήθειαν τῷ καθ' ἐκάστην ἄλλας ἐξ ἄλλων δόχεσθαι τὰς μεταβολὰς· μορφήν δὲ περιτιθῶμεν αὐτοῖς ἡμεῖς, ὅταν τοῖς πρὸς μηδὲν τῶν λυσιστελῶν χρησιμεύουσι χρησίμων φαντασίαν περιπλάττωμεν διὰ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν.

A amputari **61** jussit⁹. Quia dum pugna committitur ratiocinationum circa delectum rerum mundanarum, et caelestium bonorum; quæ horum electionem dimisit, excerpit illa, quæ ad generationem pertinent, atque corruptionem; per vasa namque generativa, generationis res demonstravit Scriptura. Nihil igitur prodest abrenuntiare negotiis eos, qui non perseverant in iudicio, sed subtrahuntur deinceps, et subducuntur ratiocinationi; ideoque continuo circa derelicta convertuntur, suamque ad illa priorem annuntiant affectionem; quemadmodum ~~mor~~ Lot conversa nunc usque stetit, exemplum inobedientibus, transmutata in statuam salis¹. Sic enim consuetudo, cujus illa fuit figura, eos, qui volunt secedere immutabiliter, ad seipsam rursus **B** convertit. Quid vero ait etiam lex jubens eum, qui templum ingreditur, posteaquam ea, quæ ad orationem suam spectabant, peregit, nequaquam reflectere iter per eandem portam, per quam fuerat ingressus, sed per eam, quæ erat e regione, digredi iter faciendo minime obversum; quam non oportere tenorem viæ celeris ad virtutem dissolvere ambagibus reciprocis; nam continuæ inclinationes ad ea, e quibus excessimus, ex consuetudine plane trahunt ad ipsa, quæ sunt jam retro, totumque motum, quem laxarunt ad ea, quæ ante versantur, avertunt ad seipsos, sicque efficiunt, ut ad antiqua viua revertamur.

CAPUT LIV.

Gravis est enim, ac miranda res est, quod consuetudo ad se retrahat, neque permittat in pristinum virtutis habitum reverti. Habitus quippe a consuetudine contrahitur, ab habitu vero natura, naturam autem **62** transmutare, atque transvertere asperum est; nam quamvis parum inclinetur vi, ocus tamen ad seipsam recurrit, agitata equidem propriis e terminis, neque tamen prætergrediens ad perfectionem, nisi rursus ingens labor ipsi præstet, ut per eandem viam recurrat, quo revertatur in habitum derelictum ex consuetudine. Vide namque consueta sectantem animam, quomodo simulacris insidet, perinde ac si seipsam clavis affixerit, scilicet informibus materiis; et volenti rationi manuducere ad excelsiora simul ascendendo non adhæreat, dicens: « Non possum resurgere in conspectu tuo, quia secundum morem mulierum accidit mihi². » In rebus enim vitæ sæcularis a multis annis conquiescens anima idolis insidet, quæ sunt ex seipsis informia quidem, humano vero artificio formam excipiunt, nunquid enim res vitæ sæcularis nihil habentes perpolitum, neque distinctum in artus; similitudine vero affabre inducta, veritatem mentientes suscipiendo mutationes alias ex aliis sigillatim; nos autem circumponimus ipsis formam, quando his, quæ ad nihil utile conducunt, circumfingimus utilem apparentiam per ratiocinationes humanas.

⁹ Deut. xxv, 11, 12. ¹ Gen. ix, 26. ² Gen. xxxi, 35.

CAPUT LV

A

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ.

Quando etenim necessariam corporis indigentiam protendimus ad magnificentiam inæstimabilem, nostris excogitationibus, alimentum mille dulcariis instruentes, vestimenta in mollietiem, atque luxum ambitiose, varieque distinguentes. Postmodum **63** accusati de vanitate ista, uti frustra, et vane indigentiam, quæ paucis expleri potest, delicatis impendiis jactatorie amicientes, defensiones uti de rebus, quæ sic deceant, fabricamur. Ecquid aliud agimus, quam informibus materiis formam circumponere contendimus; præclare vero, et illis insidentem diximus hujusmodi animam. Illa quippe secundum ea quæ diximus, anima, hæc apud seipsam judicia cum firmaverit affligitur uti clavis deinceps his rebus quasi simulacris, neque veritati deserviens, et per illam neutiquam redire valens, et consuetudinibus quemadmodum impuritate menstruorum naturam ipsarum coinquinans; sedere autem pigritiam ab honestis rebus, et amorem voluptatis inibi dicit Scriptura, pigritiam quidem, cum dicit: « Sedentes in tenebris, et in umbra mortis, vincios in mendicitate et ferro ³. » Tenebræ namque, et com-pedes sunt impedimentum operum. Voluptatis vero amorem, quando inquit, de his, qui corde in Ægyptum vertebantur: Et dicebant invicem: « Meminimus quando sedebamus super ollas carniarum, et ad saturitatem comedebamus carnem ⁴. » Vere quippe super ollas sedent voluptatis amantes, humido et irrequieto calore succedentes cupiditates. Mater enim amoris voluptatis est saturitas, ipsa enim gignit libidinem, celeriter vero et plurimas alias passionibus; ab hac enim, tanquam a radice germina, repullulant cæteræ passionibus, et parvo tempore super parentem velut arbores proceræ usque ad cælum ascendentes emittunt stolonum instar iniquitates. Avaritia etenim et iracundia, et dolor sunt gulæ progenies et germina; indigentia quippe pecuniarum in primis **64** guloso inest ad explendam cupiditatem semper exardescentem, etsi nunquam illa impleatur. Adversus vero illos, qui hujusmodi acquisitionem impediunt, necessum est commoveri vim irascibilem, consequitur porro necessario dolor iram, quæ ob infirmitatem non pervenit ad effectum; etenim qui progreditur in pectus et in ventrem: cum habet quidem materias voluptatum efflicaces, in ventrem prodit; quando vero hisce orhatur, serpit in pectus, ubi est iracundia; amantes etenim voluptatum voluptatibus privati irascuntur, et exacerbantur.

CAPUT LVI.

Unde magnus Moyses rationale imponit pectori sacerdotis per figuras patefaciens ⁵, quod oporteat cum judicio, irascibilis passionis impetus tanquam freno cohibere ratiocinatione; nam rationale, iudicii est rationale, et iste quidem, qui dominatur ratione passioni, imperfectus est; Moyses autem perfectus

³ Psal. cvi; 10. ⁴ Exod. xvi, 5. ⁵ Exod. xxviii, 4.

Ὅταν γὰρ τὴν ἀναγκαίαν τοῦ σώματος χρείαν εἰς ἀμήχανον πλατύνωμεν πολυτέλειαν, τὴν μὲν τροφήν μυρρίαις ἡδύσμασι παραρτύνοντες, τὰ δὲ ἐνδύματα πρὸς χλιθὴν καὶ θρύψιν φιλοτίμως ποικιλῶντες; εἶτα ἐγκαλοῦμενοι περὶ τῆς ματαιότητος ταύτης, ὡς εἰπὴ, καὶ μάτην τὴν δι' ὀλίγων πληροῦσθαι δυνάμενην χρείαν ἀβροῖς ἀναλώμασι κομποστολοῦντες ἀπολογίας, ὡς περὶ καθηρόντων τεκταινομένην τί ἕτερον ποιοῦμεν, ἢ ταῖς ἀμέρφοις ὕλας μορφήν περιτιθέναι φιλονεικοῦμεν; Καλῶς δὲ καὶ ἐπικαθεζομένην τοῦτοις εἰπομένην τὴν τοιαύτην ψυχὴν. Ἡ γὰρ περὶ τῶν εἰρημένων τὰς τοιαύτας παρ' ἑαυτῇ κρίσεις βεβαιώσασα ψυχὴ, προσήλωται τοῖς **B** τῆδε πράγμασιν εἰδώλοις λοιπῶν, καὶ οὐκ ἀληθεῖα δουλεύουσα, καὶ ταύτη οὐ διαναστῆναι δυναμένη, καὶ τοῖς ἔθισμοις ὡσπερ ἐμμήτῳ ἀκαθαρσίᾳ τὴν τοῦτων φύσιν μολύνουσα· τὸ δὲ καθέζεσθαι ἀργίαν τῶν κἀλῶν καὶ φιληδονίαν ἢ Γραφῇ ἐνταῦθα λέγει. Ἄργίαν μὲν ὅταν λέγει· « Καθημένους ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, πεπεδημένους ἐν πτωχείᾳ καὶ σιδήρῳ. Καὶ τὸ σκότος γὰρ, καὶ ἡ πέδη κώλυμα ἐργασίας εἰσι· Φιληδονίαν δὲ ὅταν εἴπῃ περὶ τῶν στραφέντων τῇ καρδίᾳ εἰς Αἴγυπτον καὶ πρὸς ἀλλήλους λεγόντων· « Ἐμνήσθημεν, ὅταν ἐκαθήμεθα ἐπὶ τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, καὶ ἠσθίομεν κρέα εἰς πηλαμίον. » Ὅντως γὰρ ἐπὶ λεβήτων καθέζονται οἱ ὕγρᾳ καὶ ἀπαύστῳ θερμῇ τὰς ὀρέξεις ἀνακαίόμενοι. Φιληδονίας δὲ ἡ γαστριμαργία μήτηρ. Αὕτη γὰρ **C** τίττει φιληδονίαν, τάχα δὲ καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων πτωχῶν. Ἀπὸ γὰρ ταύτης, ὡς βίβλης, ἀνατρέχουσι βλαστήματα τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ κατὰ μικρὸν τῇ τεκούσῃ προσαναδενδρούμενα οὐρανομήχεις στελεχοῦσι κακίας. Φιλοχρηματία γὰρ, καὶ θυμὸς, καὶ λύπη, γαστριμαργίας εἰσὶν ἔγχονα, καὶ βλαστοί· χρεία γὰρ πρῶτον χρημάτων τῷ γαστριμαργῷ πρὸς τὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἀεὶ φλεγμαίνουσαν πληροῦν, εἰ καὶ αὕτη μηδέποτε πληροῦται. Πρὸς δὲ τοὺς ἐμποδίζοντας τῇ τοῦτων κτήσει, ἀνάγκη κινεῖσθαι τὸ θυμικόν, λύπη δὲ ἐξ ἀνάγκης ἔπεται τῷ μὴ εἰς ἔργον δι' ἀσθένειαν προελθόντι θυμῷ· καὶ γὰρ ὁ ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ πορευόμενος, ὅταν μὲν ἔχει τὰς ποητικὰς τῶν ἡδονῶν ὕλας ἐπὶ γαστέρα πορεύεται· ὅταν δὲ τοῦτων ἀπορρῆ, ῥέπει ἐπὶ τὸ στήθος, ὅπου ὁ θυμὸς· οἱ γὰρ φιλήδονοι στερούμενοι τῶν ἡδονῶν ὀργίζονται καὶ πικραίνονται.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'.

Ὅθεν ὁ μέγας Μωϋσῆς λόγιον ἐπιτίθει τῷ στήθει τοῦ ἱερέως διὰ συμβόλων παραδηλῶν, ὅτι δεῖ κεραιμένως τὰς ὀρμὰς τοῦ θυμικοῦ πάθους ἠνωχεῖν τῷ λογισμῷ· τὸ γὰρ λόγιον κρίσεως λόγικόν ἐστι· καὶ οὗτος μὲν λόγῳ κρατεῖ τοῦ πάθους, ἀτελής ἐστίν· ὁ δὲ τέλειος Μωϋσῆς ὅλον ἀφαίρει τὸ θυμικόν· οὐ γὰρ

τὸ λέγειον φέρει, ἀλλ' αὐτὸ τὸ στηθύνιον ἀφαιρεῖ. Λαβὼν γάρ, φησί, τὸ στηθύνιον ἀφείλεν αὐτὸ ἐπίθεμα ἑναντίον Κυρίου. Ἔτεροι δὲ εἰσιν οἱ μήτε ὄλον ἐκτεμόντες τὸν θυμὸν, μήτε λόγῳ κρατοῦντες τοῦ πάθους, ἀλλὰ πόνῳ περιγενόμενοι· οὔτοι δὲ εἰσιν οἱ τὸ στηθύνιον σὺν τῷ βραχίονι ἀφαιροῦντες. Βραχίον γὰρ πόνου καὶ ἐργασίας σημεῖόν ἐστιν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπὶ κοιλίας πορεύεσθαι τὴν ἡδονὴν ἀληθέστατον ἔχει· σχεδὸν γὰρ τῶν ἡδονῶν αἰτία ἐστὶν αὕτη· πληρωθείσης γὰρ γαστρὸς, ὀρέξεις καὶ τῶν ἄλλων ἡδονῶν γίνονται σύντονοι· ἐνδεῶς δὲ ἐχούσης ἡρεμαῖαι, καὶ σταθερώτεραι μένουσι. Καὶ ἐνταῦθα δὲ ἐστὶ διαφορὰ προκόπτοντος καὶ τελείου· Μωϋσῆς μὲν γὰρ τελείως τὴν τῶν βρωμάτων ἡδονὴν ἀπορρίπτόμενος, τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πόδας ἐπλυνεν ὕδατι· κοιλίαν μὲν τὴν ἡδονῶν, πόδας δὲ τὰς ἐπιβάσεις καὶ προκοπᾶς αἰνιττόμενος. Ὁ δὲ προκόπτων τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ πλύνει, οὐ τὴν ὅλην κοιλίαν. Καὶ τὸ, ἐπλυνε δὲ, καὶ τὸ, πλυνούσιν, πολλὴν ἔχουσι τὴν διαφορὰν· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶ ἀκούσιον, τὸ δὲ ἐκ προστάξεως περιγενόμενον.

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ.

Δεῖ γὰρ τὸν μὲν τέλειον αὐτοκαλεῦσθαι προθυμῶς πρὸς τὰς κατ' ἀρετὴν κινεῖσθαι πράξεις, τὸν δὲ προκόπτοντα παραινεῖσι τοῦ ὑψηγομένου πειθόμενον. Σφόδρα δὲ παρατετηρημένως τὸ μὲν στηθύνιον ὄλον ἀφαιρεῖν, τὴν δὲ κοιλίαν οὐκ ἀφαιρεῖν, πλύνειν δὲ· ὁ γὰρ σφοδρὸς ὄλον μὲν τὸν θυμὸν ἰσχύει παραιτήσασθαι καὶ ἀποκόψαι, τὴν δὲ κοιλίαν ἐκτεμεῖν ἀδυνατεῖ. Τοῖς γὰρ ἀνάγκαις σιτίσις ἢ φύσις βιάζεται χρῆσθαι καὶ τὸν ἐγκρατέστατον. Τῆς δὲ μὴ στοιχησάσης τῷ ὀρθῷ καὶ μονίμῳ λόγῳ ψυχῆς, ἀλλὰ ψυχικαῖς φθαρείσης ἡδοναῖς, διὰ τοῦτο πίμπραται ἢ κοιλία, ἐπειδὴ περ κἂν αἱ τοῦ σώματος ὑπερπλήθωσι δεξαμεναί, μένει διψαλὸς ἢ ἐπιθυμία, ἀκολουθεῖ δὲ τὸ πρησθῆναι τὴν κοιλίαν διὰ τὸ πεσεῖν τὸν μηρόν· ἀτονεῖ γὰρ ἢ διάνοια πρὸς τὴν καλῶν γένεσιν· φλεγμαινούσης γὰρ τῆς γαστρὸς ἐκ τῆς τῶν βρωμάτων πολυτελείας, καὶ τοὺς πνευματικούς παραλύεται τόνους· τούτους γὰρ διὰ τοῦ μηροῦ ὁ νομικὸς ἠνίξαστο λόγος. Οὐκοῦν ὁ μὲν φιλήδονος ἐπὶ κοιλίαν πορεύεται ὄλος ἐπὶ τὰς ἀπολαυστικὰς καταρρεύσας ἡδονὰς· ὁ δὲ ἀρχόμενος τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου, τὸ στέαρ τῆς κοιλίας περιαιρεῖ, τὰς πλαινούσας τὸ σῶμα παραιτούμενος τροφάς. Καὶ ὁ μὲν προκόπτων, τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ πλύνει, ὁ δὲ τέλειος ὅλην ἐκπλύνει τὴν κοιλίαν, τὰ περιττὰ τῆς ἀναγκαίας χρείας παντελῶς ἀπορρίπτόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'.

Πάνυ δὲ προσφυῶς τῷ, « Ἐπὶ τῷ στήθει, καὶ τῇ κοιλίᾳ, » πρόσκειται τὸ, « πορεύση. » Ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐ τῶν ἰσταμένων καὶ ἡρεμούντων, ἀλλὰ τῶν κινουμένων, καὶ ταραχῆς γεμότων ἐστὶ. Μᾶλλον δὲ πρὸ

A universum irascibile tollit, nec enim rationale fert, sed ipsum pectusculum aufert: « Accipiens enim, (ait) pectusculum extulit, id coram Domino impo-nens ». Alii vero sunt, qui nec excindunt univer-sum irascibile, neque deminantur passioni ratione, verum labore superiores evadunt; hi autem sunt, qui pectusculum cum brachio auferunt. Brachium nempe laboris et operis signum est. Similiter au-tem et in ventrem tendere voluptatem verissimum est; ipse namque voluptatum fere causa est. Im-pleto nimirum ventre et aliarum voluptatum vehe-mentes fiunt appetitus; indigente vero quietæ et stabiliiores permanent. Atque hinc discrimen exstat progredientis, et perfecti. Moyses enim perfecte vol-uptatem eduliorum 65 abjiciens, ventrem, sive in-lestina, et pedes abluit aqua 7, per ventrem quidem voluptatem, per pedes vero progressus et profectus obscure designans. Qui vero proficit, lavat quæ in ventre, non universum ventrem. Et quod lavit ille, et quod lavabunt isti, magnum habet discrimen: illud enim voluntarium fuit; istud vero ex præcepto perficitur.

CAPUT LVII.

Oportet namque, perfectum spontaneo animi motu ad actiones secundum virtutem excitari; proficientem vero exhortatione, obedientem adhortationi gubernantis. Valde vero diligenterque pec-tusculum totum auferre decet, ventrem autem non tollere, lavare opus est 8: nam sapiens omnem, quidem iracundiam repudiare, atque delera valet; ventrem vero excindere haud potest: necessariis quippe alimentis natura uti cogit et temperantis-simum. Anima vero non collineante ad rectam, et unicam rationem, sed corrupta voluptatibus ani-malibus, propterea comburitur venter; quoniam etsi corporis artus suscipientes seu receptacula superimplentur, manet sitibundus appetitus, sub-sequitur vero post ventrem exustum, ideo concidere femur; torpet enim mens ad honestarum rerum generationem ventre propter apparatus ciborum delicatum inflammato, et dissolvuntur intentiones spiritales, has enim per femur sermo legis signifi-cavit ænigmatice. Nonne igitur voluptatis amans procedit in ventrem, ielluensque totus præceps in delicias luxuriosas? Qui vero aggreditur vitam de-gere secundum virtutem, circumtollit adipem ven-tris, 66 recusans alimenta corpus impinguantia. Et proficiens quidem, quæ in ventre sunt, lavat, perfectus autem universum proluit ventrem, quæ sunt supervacanea usui. necessario penitus ab-jiciens.

CAPUT LVIII.

Valde vero apposite additur: « Super pectus, atque ventrem, gradieris ». Voluptas quippe non constantium, et quiescentium, sed commotorum. turbulentiaque refertorum est. Magis autem in his

7 Levit. viii, 29. 7 Ibid. 9. 8 Exod. xxix, 26 seqq. 9 Gen. iii, 14.

gula counascitur venerearum rerum motio. Uude natura passionum istarum ostendere volens societatem, quæ sub ventre sita sunt vocavit instrumenta substantialia, sive substantiæ inhærentia, e proximitate connexionem significans. Si enim passio debilitetur ista, ex egestate supra positi debilitatur; sin autem lasciviat, et promoveatur, inde vinum habet superinveciam. Neque vero horum solummodo gula gubernatrix est, atque lactatrix, sed et rerum omnium honestarum expultrix. Illa quippe imperante, et principatum invadente, cadere, depellique res honestæ consuevere, continentia, temperantia, fortitudo, patientia, et reliquæ virtutes omnes. Nam id obscure Jeremias declaravit dicens, quod destruxit per gyrum muros Jerusalem princeps coquorum Babyloniorum ¹⁰; appellans gulæ passionem principem coquorum. Sicut enim princeps coquorum omne studium adhibet, ut ventri famuletur, et artes excogitat mille; fabricans voluptates: ita et gula omnem admovet machinam subserviens voluptati adversus famem; tollit vero, **67** affligitque solo virtutum firmitatem varietas eduliorum.

CAPUT LIX.

Virtutis enim pulchre jam constabilitæ, expugnatrices machinæ, et tormenta sunt condimenta, et compositiones ciborum, quæ ipsius stabilitatem et firmitatem concutiunt, atque disjiciunt. Uti vero superabundantia virtutum exterminatrix est, ita rursus parcimonia dissolvere solet malitiæ munitiones. Quemadmodum enim murum Jerusalem animæ pacificæ destruxit princeps coquorum arte obsoniorum apparatrice carnis ad voluptates distringens: sic et lanx panis hordeaci Israelitarum convoluta, Madianitarum disjicit tabernacula ¹¹. Volutus enim victus parabilis, et proficiens, ut plurimum, affectus impuditiæ dissolvit. Madianitæ quippe figuram passionum impuditiæ præferunt. Ipsi etenim sunt, qui prostibula inducentes in Israel, multitudinem plurimum deciperunt juvenum. Dixit vero Scriptura valde eleganter, tabernacula habere Madianitas, murum autem Jerusalem. Quæcunque nempe virtutem circumplectuntur, firma sunt, atque stabilia; quæ autem vitium continent, species **D** sunt, et tentorium, nihilque differunt ab his, quæ tantum apparent.

CAPUT LX.

Ideo sancti fugerunt urbes, et congressus multorum aversati sunt, pestilentia morbo magis exitialem corruptorum hominum convictum sciens. Idcirco nihil assumentes, **68** dimiserunt possessiones incultas, renuentes eam, quæ provenit ex illis animi distractionem. Eam ob rem Elias derelinquens Judæam, incolerat Carmellum montem desertum, et feris refertum, et præter arbores ad nutrimenti solamen nihil habens; contentus enim

A τούτων γαστριμαργία συγγενέστερον ἢ τῶν ἀφοροῦσίων κίνησις· παρ' ὧν καὶ ἡ φύσις τὴν οἰκειότητα τούτων δεῖξαι βουλομένη τῶν παθῶν, ὑπογαστρία τὰ συνουσιαστικά κέκληκεν ὄργανα, ἐκ τῆς ἐγγύτητος τὴν ἀγχιστείαν σημαίνουσα. Ἄν τε γὰρ ἀσθενῆ τοῦτο τὸ πάθος, ἐκ τῆς τοῦ ὑπερκειμένου ἐνδεῖας ἀσθενεῖ, ἂν τε σφριγᾷ, καὶ διακεκίνηται, ἐκείθεν ἐπιγορηγούμενην ἔχει τὴν δύναμιν. Οὐ μόνον δὲ τούτων ἡ γαστριμαργία ἐστὶ τροφὸς καὶ τιθηνός, ἀλλὰ καὶ πάντων καθαιρετικὴ τῶν καλῶν. Κρατούσης γὰρ ταύτης, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνημμένης, πίπτειν καὶ καθαιρεῖσθαι τὰ κατὰ πέφυκεν, ἐγκράτεια, σωφροσύνη, ἀνδρεία, καρτερία, καὶ αἱ λοιπαὶ πάσαι ἀρεταί. Τοῦτο γὰρ αἰνιγματωδῶς Ἰερειῆς ἐδήλωσεν εἰπὼν, ὅτι καθεῖλε κύκλω τὸ τεῖχος Ἱερουσαλήμ ὁ ἀρχιμάγειρος τῶν Βαβυλωνίων, τὸ τῆς γαστριμαργίας πάθος ἀρχιμάγειρον προσειπὼν. Ὡς γὰρ ὁ ἀρχιμάγειρος πᾶσαν ἔχων σκουδὴν γαστέρα θεραπεύσαι, καὶ τέχνας ἐπινοεῖ μυριάς, ἡδονὰς δημιουργῶν· οὕτως ἡ γαστριμαργία πᾶσαν κινεῖ μηχανὴν ὑπηρετοῦσα τῇ κατὰ τὸν λιμὴν ἡδονῇ, καθαιρεῖ δὲ, καὶ ἐδαφίζει τὴν ὀχυρότητα τῶν ἀρετῶν ἢ τῶν βρωμάτων ποικιλία

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ΄.

Τὰ γὰρ ἡδύματα, καὶ παραρτύματα τῆς ἡδῆ καλῶς ἐστηριγμένης ἀρετῆς ἐλεπόλει γίνεται καὶ μηχανήματα, τὸ πάγον αὐτῆς, καὶ βέβαιον διασείοντα καὶ καταβάλλοντα. Ὡς δὲ ἡ πολυτέλεια καθαιρετικὴ τῶν ἀρετῶν ἐστὶ, οὕτως πάλιν ἡ εὐτέλεια τὰ τῆς **C** κακίας καταλύει ὀχυρώματα πέφυκεν. Ὡσπερ γὰρ τὸ τεῖχος Ἱερουσαλήμ τῆς εἰρηνικῆς ψυχῆς ὁ τῶν Βαβυλωνίων καθεῖλεν ἀρχιμάγειρος πρὸς τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς τῇ ὑλαρτυτικῇ προσαναβρῆξας τέχνῃ· οὕτω καὶ μαγὶς ἀρτου κριθίνου τῶν Ἰσραηλιτῶν κυλιόμενη τὰς σκηνὰς κατέβαλε τῶν Μadianιτῶν. Ἡ γὰρ εὐτέλης διαίτα κυλιόμενη, καὶ προκόπτουσα ἐπὶ πολὺ καταλύει τὰς τῆς πορνείας παθήματα. Μadianίται γὰρ τῶν τῆς πορνείας παθῶν φέρουσι σύμβολον. Οὗτοι γὰρ εἰσι οἱ τὰς πορνείας ἐπαγαγόντες τῷ Ἰσραὴλ, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπατήσαντες τῶν νέων. Πάνυ δὲ προσφυῶς σκηνὰς εἶπε μὲν ἡ Γραφή τοῦς Μadianίτας ἔχειν, τεῖχος δὲ τὴν Ἱερουσαλήμ· πάντα γὰρ τὰ περιέχοντα τὴν ἀρετὴν ἐρηρειαμένα ἐστὶ, καὶ βέβαια· τὰ δὲ τὴν κακίαν συνέχοντα, σχῆμά ἐστι καὶ σκηνή, φαντασίας οὐδὲν διαφέροντα.

ΚΕΦΑΛ. Ξ΄.

Διὰ τοῦτο τὰς πόλεις ἐφυγον οἱ ἄγιοι, καὶ τὰς συντυχίας ἐξέτρεποντο τῶν πολλῶν, μᾶλλον δὲ λοιμικῆς νόσου φθοροποιὸν εἰδότες τὴν τῶν διεφθαρμένων ἀνθρώπων συνδιαίτησιν. Διὰ τοῦτο μηδὲν λαβόντες, μηλοδότους τὰς κτήσεις ἠφίεσαν, τὸν ἐκ τούτων περισπασμὸν παραιτούμενοι. Διὰ τοῦτο ὁ Ἥλιος καταλιπὼν τὴν Ἰουδαίαν ὤκει τὸ Καρμηλίον ὄρος Ἐρημον, καὶ θηρίων πεπληρωμένον, καὶ πλὴν δένδρων εἰς παραμύθιον τροφῆς ἔχων οὐδὲν ἤρκειτο γὰρ τοῖς

¹⁰ Jerem. LII, 14. ¹¹ Judic. VII, 18.

ἀκροδρόους, τούτοις τὴν ἀνάγκην τῆς χρείας πληρο-
φορῶν. Ὁ δὲ Ἐλισσαῖος ὁμοίως τὴν αὐτὴν εἶχε δι-
αγωγὴν μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν καὶ τὸ ταῖς ἐρήμοις
ἐμφιλοχερεῖν παρὰ τοῦ διδασκάλου διαδεξάμενος.
Καὶ ὁ Ἰωάννης μὲν τὴν ἔρημον οἰκῶν τοῦ Ἰορδάνου,
ἀκρίδας ἤσθιε, καὶ μέλι ἄγριον, δεῖκνυς τοῖς πολλοῖς
τὸ ἀταλαίπωρον τῆς πρὸς ζωὴν χρείας τοῦ σώμα-
τος, καὶ ὀνειδίζων αὐτοῖς τὴν πεφορτισμένην ἀπό-
λαυσιν. Τάχα δὲ καὶ καθολικῶς τοιοῦτον ὁ Μωϋσῆς
τίθεισι νόμον περὶ τοῦ μάννα τοῖς Ἰσραηλίταις πα-
ραγγέλλων τὸ τῆς ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀγειν, μόνον ἐφ-
ἡμέρον κεκριμένως κελεύων εἶναι τὸν ἀνθρώπινον
βίον, οὐκ ἐμπαράσκευον, πρέπειν ἠγούμενος τοῦτο
λογικῆ φύσει, τὸ ἀρκεσθέντα τοῖς παρατυχοῦσι, τῶν
λοιπῶν ταμίαν εἶναι τὸν Χριστὸν, ἢ πρόνοιαν ποιού-
μενος τῶν ἐμπροσθεν, τῷ δὲ δοκεῖν ἀπιστεῖν τῇ τοῦ
Θεοῦ χάριτι, ὡς μὴ πάντοτε ὀμβροῦση τοῖς ἀνθρώ-
ποις τὰς ἀεννάους δωρεάς.

ΚΕΦΑΛ. ΕΑ'.

Καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἄγιοι,
ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, κατέλιπον τὴν οἰκουμένην
ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις,
καὶ ταῖς ὄποις τῆς γῆς, καὶ περιήλθον, ἐν μηλω-
ταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι,
κακωχοῦμενοι, τὰς μὲν χειροῦθεις τῶν ἀνθρώπων
ἀποδιδράσκοντες κακίας, καὶ τῶν κατὰ τὰς πόλεις
πλημμυρούντων ἀλλοκότων πραγμάτων, ὡς ἂν μὴ τῇ
ρύμη τῆς φορᾶς, καθάπερ ὑπὸ χεῖμάρρου βίας εἰς
τὴν τῶν πολλῶν παρενεχθῶσιν ἀδιάφορον ἀνάχυσιν
χαίροντες δὲ τῇ μετὰ τῶν θηρίων διαγωγῇ, καὶ τὴν
ἐκ τούτων βλάβην ἐλάττωσα τῆς ἐκ τῶν ἀνθρώπων
κρίνοντες, μᾶλλον δὲ ἀνθρώπους μὲν ὡς ἐπιδούλους
φεύγοντες, θαρρόντες δὲ τοῖς θηρίοις ὡς φίλοις· ὅ-
τε γὰρ διδάσκει κακίαι ἐκεῖνα, καὶ τὴν ἀρετὴν τέθη-
πε, καὶ τιμᾶ. Οὕτω γοῦν τὸν Δανιὴλ ἀπώλεσαν μὲν
ὡς ἐδόκουν οἱ ἄνθρωποι, περιέσωσαν δὲ λέοντες, τὸν
ἐκ βασκανίας ἀδικῶς κατακριθέντα αὐτοὺς φυλάξαν-
τες, καὶ δικαιώσυνον τοῖς ἀνθρώποις παραδραβε-
θεῖσαν, τὴν ὀρθὴν περὶ τοῦ ἀδικῶς κατακριθέντος
κρίσιν ἀνακηρύξαντες· καὶ γέγονεν ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀν-
δρός τοῖς μὲν ἀνθρώποις φθόνου καὶ ἐριδος ὑπό-
θεσις, τοῖς δὲ θηρίοις αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἀφορμῆ,
δοσις οὖν ὁ τῆς βελτιώσεως ἔρως ἐνέσπασται!

ΚΕΦΑΛ. ΕΒ'

Ζηλώσωμεν τὰς τῶν ἁγίων ἀρετὰς, καὶ τῆς δου-
λείας τῶν τοῦ σώματος ἐπιταγμάτων ἀποστάντες,
ἐλευθερίαν μεταδιώξωμεν, καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ
ἀφεθέντα ἐν ἐρήμῳ ἄγριον θρον, καὶ μέμψιν
φορολόγου οὐκ ἀκούοντα, καὶ καταγελῶντα πολυ-
οχλίας πόλεως. Κἂν μέχρι τοῦ νῦν ἀχθοφορεῖν παρ-
εσκευάσαμεν, πάθειν αὐτὸν κακίας ὑποξέσαντες,
ἀλλὰ γοῦν λύσωμεν τῶν δεσμῶν, κἂν ἀντιλέγωσιν οἱ
μὴ φύσει κύριοι, ἀλλ' ἐκ συνηθείας τὴν δεσποτείαν
ἐπικτησάμενοι, πάντως ἀκούοντες, εἰ ἀκούσειεν, μὴ
γλώττη μόνον, καὶ ψιλλῆ φωνῆ, ἀλλὰ διαθέσει λεγόν-

¹² III Reg. xviii, 42. ¹³ IV Reg. ii, 25. ¹⁴ Matth. iii, 4 seqq. ¹⁵ Exod. xvi, 14 seqq. ¹⁶ Hebr. xi, 35-40. ¹⁷ Ioh. xxi, 23 seqq. ¹⁸ Ioh. xxi, 5-8.

A erat summitatibus arborum, hisce necessitatem
explens indigentiae ¹². Elisæus autem similiter hu-
jusmodi vivendi modum sectatus est, aliis cum
rebus præclaris, et locum desertum prædiligendo,
in secessu successit magistro suo ¹³. Et Joannes
quidem habitans in solitudine Jordanis locustas
comedebat, et mel silvestre, ostentans multis non
difficilem paratu ad vitam corporis sustentationem, et
ipsis exprobrans onerosam delectationem ¹⁴. Forte
vero et universim hujusmodi legem ponit Moyses cir-
ca manna, Israelitis prænuntians illud de die in diem
legere, solummodo quotidianum judiciose jubens
esse victum humanum, non ante præparatum ¹⁵:
decere arbitratus hoc unum, naturam rationalem
contentam esse obviis, cæterorum promum con-
dum fore Christum. At providens antea ista, vide-
tur diffidere Dei gratiæ, quasi non undique per-
pluenti in homines perennia dona.

CAPUT LXI.

Utque summam dicam, ideo sancti omnes, qui-
bus dignus non erat mundus, dereliquerunt ter-
ram habitatam, in solitudinibus errantes, et mon-
tibus, et speluncis, et foraminibus terræ, et per-
transierunt in melotis et pellibus caprinis, destituti,
atriti, male habiti, vitia hominum inoluta refu-
gientes, **69** et exundantia negotia aliena, quæ
circa urbes sunt, ut ne impetu cursus delati,
quemadmodum a torrentis violentia, in mu-
ltorum indiscretam confusionem prætervehe-
rentur. gaudentes autem ferarum conversatione,
et eam, quam possent ab ipsis accipere noxam,
minorem ea, quam homines inferrent, judicantes;
magis quidem fugiendo homines velut insidiatores,
belluis vero ut amicis audenter fidendo; nec enim
illæ malitiam docent, et virtutem admiratæ sunt,
et colunt ¹⁶. Sic ergo Daniele perdidit quidem
(ut videbantur) homines, servaverunt vero
leones, injuste condemnatum ex invidia custodi-
entes ipsi; et cum justitiam homines defraudassent,
ipsi rectum de injuste condemnato iudicium denuo
pronuntiarunt ¹⁷: et fuit virtus viri hominibus
quidem invidiæ, contentionisque materies, belluis
vero reverentiæ atque honoris incitamentum.
Quantis igitur insitus fuit amor melioris profec-
tus!

CAPUT LXII.

Æmulemur sanctorum virtutes, et disciscentes
a servitute corporeorum imperiorum, libertatem
consequamur, et ab orbis Conditorum dimissum in
solitudine asinum silvestrem, nec audientem ejus,
qui tributum exigit, querelam, urbisque tumultus
deridentem ¹⁸. Et si hucusque effecimus ut onera
portaret, ipsum passionibus vitiorum subjungentes;
at nunc vincula tandem ergo solvamus: contra-
dicant licet qui non domini ex natura, sed ex
consuetudine dominium usurparunt, omnino au-
dieptis, si audiant, nos non lingua solum, **70**

et nuda voce, verum ex mandato dicentes, « quod Dominus his opus habet ¹⁹. » Statim dimittent illum, ut apostolicis exornatus indumentis vehiculum fiat Verbi, aut in antiquam possessionem Verbi resolutus, retro quærat viriditatem omnem, hoc est secutus eos, qui sugunt divinam Scripturam, deducatur dictis ejus in vitam incomprehensibilem, et plurimum cibum, simulque delectationem decerpens. Conquirendum vero et quomodo quærit omnem viriditatem in solitudine a Deo dimissus silvester asinus, pro habitaculo habens solitudinem ipsam, et pro tentorio salsuginem: cum salsugo, atque solitudo ad herbæ generationem, ut plurimum, non valde sint aptæ; nisi quis dicat, quod qui passiones deservit, idoneus existit ad quærendam divinis in sermonibus contemplationem, posteaquam depulit humorem passionum.

CAPUT LXIII.

Derelinquamus ergo negotia sæcularia et ad animæ bona reclinemur. Quandiu puerilibus ad hæremus ludicris, nullatenus resumentes virilem prudentiam? Quandiu debilius omnino infantibus operamur, neque ab his ad progressum majorum mauducti? Illi namque mutantur ætatem, quas habent ad ludicra dispositiones commutant, et facile, quam habebant ad materias propensionem dimittunt. Nuces etenim ipsis forsitan, et ossiculi, et globi sunt pueritiæ materia, illisque afficiuntur, donec prudentiam perfectam sunt assecuti; honori ducentes illa præparare. Sin vero quis progressus evadat in virum, abjicit illa, et negotiis multo incumbit cum studio. Nos vero permansimus assidui in infantia, quæ puerilia, et dedecore digna sunt demirati, nolimusque meliorum rerum curam vel attingere, et recipere ratiocinationem, quæ viros deceat; verum illam deserentes in terrenis ludimus deliciis quasi nucibus; risum præbentes illis, qui naturam insequendo res dijudicant. Uti enim turpe est videre virum ætatis perfectæ in cinere considentem, et in pulvere puerilia depingentem oblectamenta; sic turpe, atque turpius longe, illos, qui ad fruitionem æterorum honorum allaborant, in terrenarum rerum cinere volutatos aspicere, qui dedecorant professionis perfectionem ineptia earum, quibus student, rerum. Ac hujus quidem causa rei nobis, ut videtur, ea est, quod nullas majores res concipimus mente esse, quam eas, quas oculis usurpamus; nec e comparatione vilitatis præsentium, dignoscimus eminentiam honorum, quæ ibi sunt, et perstricti circumquaque fulgore, sub eorum, quæ hic videntur bona, quæque in pretio habentur, claritudine detinemur, et hisce cupiditatem nostram illigamus. Semper enim meliorum in absentia,

των ἡµῶν, « ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει. » Ἐυθέως ἀποστελοῦσιν αὐτὸν, ἵνα κατακοσμηθεὶς τοῖς ἀποστολικαῖς ἱματίοις, ὄχημα τοῦ Λόγου γένηται, ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν τοῦ Λόγου ἀπολυθεὶς νομὴν, ὅπισθεν παντὸς χλωροῦ ζητῆ, ὅπερ ἐστὶ τοῖς τεθηλόσι τῆς θείας Γραφῆς ἐπόµενοις ῥητοῖς, ὀδηγεῖσθαι εἰς ἀνεπιληπτον βίον, καὶ τροφὴν ὁμοῦ, καὶ τέρψιν καρπούμενος πολλῆν. Ἄμα δὲ καὶ ζητητέον, πῶς ὅπισθεν παντὸς χλωροῦ ζητεῖ ὁ ἐν ἐρήμῳ ἀφεθεὶς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἄγριος θνος, τὴν διαίταν ἔχων ἐρημον, καὶ τὸ σκῆνωμα ἀλμυρίδας· τῆς ἀλμυρίδος, καὶ τῆς ἐρήμου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οὐ πάνυ πρὸς πόας γένετον οὕσης ἐπιτηδείου. Εἰ μὴ ἄρα τις εἴποι, τὸν ἐρημον παθῶν ἱκανὸν εἶναι ζητεῖν τὴν ἐν τοῖς θεοῖς λόγους θεωρίαν, μετὰ τὸ ἐξα[να]λωθῆναι τὴν τῶν παθῶν ὕγρασιν.

ΚΕΦΑΛ. ΕΓ'.

Καταλίπωμεν τὰ βιωτικὰ πράγματα, καὶ πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς ἀνανεούσωμεν ἀγαθὰ. Ἔως πότε τοῖς παιδικοῖς ἀθύρμασι παραμένοντες, ἀνδρείον οὐδέποτε ἀναλαβάνοντες φρόνημα; Ἔως πότε τῶν κομιθεῖν νηπίων ἀσθενέστερον πράττομεν, οὐδὲ παρ' ἐκείνων εἰς προκοπὴν τῶν μειζόνων χειραγωγούμενοι; Ἐκεῖνοι γὰρ ἡλικίας ἀμείβοντες, καὶ τὰς πρὸς τὰ παιγνία καταστάσεις ἀμείβουσι, καὶ τὴν πρὸς τὰς ὕλας εὐχερῶς ἀφιᾶσι προσπάθειαν. Κάρυα γὰρ αὐτοῖς τυχόν, καὶ ἀστράγαλοι, καὶ σφαῖραι τῆς παιδείας ἐστὶν ὕλη, καὶ τούτοις προσπεπὸνθαι, μέχρις ἂν τὸ ἀτελὲς τῆς φρονήσεως ἔχωσι, τίμια νομίζουσι ταῦτα παρασκευάζειν. Ἐὰν δὲ προκόψας τις γένηται ἀνὴρ, ἐρριψεν ἐκεῖνα, καὶ τῶν πραγμάτων μετὰ πολλῆς ἀνιέχεται σπουδῆς. Ἡμεῖς δὲ ἐναπεμείναμεν τῇ νηπιότητι, τὰ παιδείας, καὶ χλευσῆς ἄξια τεθναυμακότες, καὶ τὸ τῆς τῶν κρειττόνων ἄψασθαι φροντίδος οὐ θέλομεν, καὶ ἀναλαβεῖν λογισμὸν ἀνδράσι πρέποντα· ἀλλὰ τοῦτον καταλιπόντες, ἐν ταῖς γῆναις καρυτίζομεν πράξεις, γέλωτα παρέχοντες τοῖς ἀκολουθεῖν φύσεως τὰ πράγματα κρίνουσιν. Ὡς γὰρ αἰσχρὸν ἀνδρα τέλειον ἰδεῖν ἐν τέφρᾳ καθεζόμενον, καὶ ἐν τῇ κονίᾳ παιδικὰς τέρψεις διαγράφοντα· οὕτως αἰσχρὸν, καὶ πολλῶ αἰσχρότερον, τοὺς τὴν ἀπλοαυσι τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν πραγματευομένους ἐν τῇ τῶν γῆινων τέφρᾳ κυλινδομένους ὄρᾳν, καὶ τῇ τῶν ἐπιτηδευομένων ἀνοικεῖσθαι αἰσχύνειν τοῦ ἐπαγγέλματος τὴν τελειότητα. Τοῦτου δὲ ἡμῖν αἴτιον, ὡς εἶπεν, τὸ μηδὲν τῶν ὀρωμένων ἐννοῆσαι μείζον, μηδὲ ἐκ παραθέσεως τῆς τῶν παρόντων εὐτελείας, τὴν ὑπεροχὴν γνωρῆσαι τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν, καὶ περιαιγασθέντας ὑπὸ τῆς τῶν ἐνθάδε δοκούντων ἀγαθῶν τιμῶν λαμπρότητος κατασχεθῆναι, καὶ τούτοις προσῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν. Ἄελ γὰρ τῇ ἀπουσίᾳ τῶν κρειττόνων τιμᾶται τὰ χείρονα, τὴν ἐκείνων κληρονομοῦσθαι τάξιν· Ὡς ἐλ γε ἡμεν ἔχοντες περὶ τῶν μελλόντων ὕψη-

¹⁹ Matth. xxi, 3.

λοτέραν ἔνοιαν, οὐκ ἂν τοῦτοις προσεχηνότες δι-
ετέλου μὲν.

ΚΕΦΑΛ. ΕΔ'.

Ἄρξώμεθα τοιγαροῦν ἀναχωρεῖν τῶν παρόντων καταφρονήσωμεν κτημάτων, καὶ χρημάτων, καὶ πάντων τῶν βαπτίζοντων τὸν λογισμὸν, καὶ ὑποδύχιον καταφερόντων αὐτὸν ἀπορρίψωμεν τὸ φορτίον, ἵνα μικρὸν ἀνανεύσῃ τὸ πλοῖον· ἐκβάλλωμεν χειμαζόμενοι καὶ τῶν σκευῶν τὰ πολλὰ, ἵνα ὁ κυβερνήτης τοῦς μετὰ τῶν ἐμπλεόντων διασωθῆναι δυνηθῇ λογισμῶν. Εἰ γὰρ οἱ ἐν θαλάσῃ πλέοντες χειμαζόμενοι καταφρονοῦσι τῆς ἐαυτῶν ἐμπορίας καὶ τὸν φόρτον αὐτόχειρες ἐς τὴν θάλασσαν ῥίπτουσι, δευτέραν τῆς ζωῆς τὴν ὑπαρξίν προκρίνοντες, ἵνα μὴ ὑπέραντλον ὢν τὸ πλοῖον κινδυνεύσῃ τῷ βάρει τοῦ φόρτου καταδύμενον, κουφίζουσι τοῦτο τὰ τίμια τῶν κειμηλίων, ἴσως κατὰ τοῦ βυθοῦ ἀκοντίζοντες· διατί μὴ καὶ ἡμεῖς διὰ τὴν κρείττονα ζωὴν καταφρονοῦμεν τῶν καθελκόντων εἰς βυθὸν τὴν ψυχὴν; Διὰ τί μὴ δύναται φόβος Θεοῦ, ὅσον θαλάσσης δύναται φόβος; Ἐκεῖνοι τῆς προκαίρου ζωῆς ἐπιθυμοῦντες, τὴν τῶν ἀγωγίμων ζημίαι οὐ μέγα κρίνουσιν, ἡμεῖς δὲ τῆς ἀτίδου ζωῆς ἀντιποιεῖσθαι λέγοντες, οὐδὲ τοῦ τυχόντος καταφρονοῦμεν, ἀλλ' αἰρούμεθα μᾶλλον τῷ φόρτῳ συναπολέσθαι, ἢ σωθῆναι ἐκείνων ἀποστερούμενοι. Ἀποδυσώμεθα οὖν, παρακαλῶ, πάντα γυμνός γὰρ ἔστηκεν ὁ ἀντίπαλος· μὴ γὰρ οἱ ἀθλοῦντες ἐνδεδυμένοι ἀθλοῦσι; γυμνοὺς αὐτοὺς εἰς τὸ στάδιον ὁ ἀθλητικὸς εἰσάγει νόμος. Κἂν θάλλπος ἦ, κἂν κρυμὸς, οὕτως εἰσέρχονται, τὰς ἐσθῆτας ἔξω καταλιπόντες. Εἰ δὲ τις αὐτῶν παραιτήσεται τὴν γύμνωσιν, καὶ τὸν ἀγῶνα παρητήσεται. Ἡμεῖς δὲ ἀθλεῖν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ πρὸς ἀντιπάλους πολὺ τῶν αἰσθητικῶς ἀγωνιζομένων ἐντρεχεστέρους ἔχοντες μάχην, οὐ μόνον οὐκ ἀποδυσώμεθα, ἀλλὰ καὶ μυρία κατὰ τῶν ὤμων φορτία φέροντες ἐπιχειροῦμεν ἀθλεῖν, πολλὰς τοῖς ἀντιπάλους καθ' ἐαυτῶν παρέχοντες λαβὰς.

ΚΕΦΑΛ. ΕΕ'.

Πῶς γὰρ πυκτεύσει πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ὁ κτημάτων ἀντιποιούμενος, πάντοθεν εὐχερῶς κονδυλιζόμενος; Πῶς δὲ τῷ τῆς φιλαργυρίας παλαίματι πνεύματι ὁ περιεχισσομένος τοῖς χρήμασι; Πῶς δὲ δραμεῖται πρὸς τοὺς πάσης μερίμνης γυμνοὺς δαίμονας ὁ μυρία φροντίσιν ἐνδεδυμένος; τῆς θείας Γραφῆς λεγούσης· «Ὁ γυμνός διώξεται ἐν κείνῃ τῇ ἡμέρᾳ» ὁ γυμνός, οὐκ ὁ κεντῶνας πολυβράβους τῆς τῶν βιωτικῶν πραγμάτων φροντίδος ἐνδεδυμένος· ὁ γυμνός, οὐκ ὁ χρημάτων καὶ κτημάτων πολυθλοῖς πρὸς τὸν δρόμον ἐμποδιζόμενον λογισμοῖς· δυσάλωτος γὰρ, ἢ καὶ ἀνάλωτος τοῖς ἐπιβουλεύουσιν ἐστὶν ὁ γυμνός. Ὡς εἶγε ἦν ὁ μέγας Ἰωσήφ γυμνός, οὐκ ἂν εὗρεν ὧν ἐπιλάβηται ἡ Αἴγυπτος. Φησὶ γὰρ τὸ θεῖον λόγιον, ὅτι ἐπελάβετο τῶν ἱματίων αὐτοῦ λέγουσα,

A pluris aestimantur deteriora, illorum ordinem velut hereditario jure sortita. Quod si de futuris excellentiorem cogitationem iniremus, neququam inhiantes istis persisteremus

CAPUT LXIV.

incipiamus igitur a presentibus secedere; despiciamus possessiones, et pecunias, et omnia quae ratiocinationem immergunt, eamque deorsum ferunt frementem; 72 abiciamus onus, ut navigium parumper reflectatur sursum; et vexati tempestate multa vasa projiciamus, ut gubernatrix mens cum navigantibus ratiocinationibus conservari possit. Si namque navigantes in mari procella jactati despiciunt proprias suas merces, et onera suis manibus in mare projiciunt, judicantes esse opes vita posteriores habendas, ut ne navis impar ferendo periclitetur ob gravitatem oneris vergens in profundum, exinaniant eam, pretiosiores suppellectilem aequae in abyssum jaculantes: cur non etiam nos propter meliorem vitam contemnemus ea, quae animam trahunt in abyssum? Cur non potest metus Dei, quantum potest maris timor? Illi vitae cupidum temporaneae non magni faciunt detrimentum eorum, quae velunt; nos vero dicentes nos contendere, ut assequamur aeternam vitam, neque vel fortuitum spernimus, sed eligimus potius cum onere simul perire, quam salvos evadere illis rebus privati. Exuamus igitur (hortor vos) omnia; nudus est enim adversarius: neque certantes vestiti pugnant: nudos ipsos in stadium et arenam lex athletica inducit. Etsi sit aestus, quamvis sit frigus, sic ingrediuntur, vestimenta foras dereliquentes. Si autem aliquis ipsorum recuset denudari, detrectet et certamen. Nos vero jussi certare, et contra adversarios multo velocius quam hi, qui sensibilibus certant, decurrunt, non solum nos non exuimus, sed onera mille super humeros gestantes conabimur pugnare, plurimas adversariis in nos ipsos praebendo prehensiones?

73 CAPUT LXV.

Quomodo etenim pugnet contra spiritualia nequitiae¹⁹, qui affectat possessiones, facile pugnis undequaque contusus? Quomodo vero spiritui avaritiae oblectabitur, qui circumobruitur pecuniis? Qua ratione curret adversus nudos ab omni sollicitudine daemonas, qui mille curis circumvestitur? dicente Scriptura divina: «Nudus in illa die insequetur²⁰.» Nudus non qui consutos multipliciter centones saecularium negotiorum curae indutus; nudus non qui pecuniarum, et possessionum multiplicis materiae cogitationibus ad currendum impeditus; captus enim est difficilis, aut etiam inexpugnabilis insidiantibus nudus. Ita siquidem fuisset magnus Joseph nudus; nequaquam Aegyptia invenisset, per quae apprehenderet. Divinum quippe fa-

¹⁹ Ephes. vi. 12. ²⁰ Amos ii, 16.

tur eloquium, quod apprehenderit ejus vestimenta, dicens : « Dormi mecum ²¹. » Vestimenta nempe sunt corporeæ res, per quas tenens attrahit voluptas ; et illas affectantem necesse est circumtrahi pugnantem cum auferentibus illa. Sic igitur pudicitiae athleta, simul atque vidit, etiam ex usu necessario corporis tractum se per vim ad voluptatem copulæ, et conjunctionem, et ediscens' quod nudum conversari oportebat cum domina, quæ eum tenendo cogere vi poterat, derelictis vestimentis aufugit, et exivit foras ; quemadmodum in paradiso virtute nudus circumambulans ad imitationem protoplasti, qui manus præcipuum a Deo accipiens nuditatem, habuit, donec per **74** inobedientiam ad indigentiam vestimentorum devenit : quandiu namque decertavit contra adversarios, ut Dei jussa solveret, consulentes, nudus quasi pugil in pedato, seu gradu stetit, victus vero, et extra certamen eductus, congrue fait amictus, nuditatem deronens cum habitu athletico.

CAP. LXVI.

Propterea Proverbiorum auctor alloquens unctorem dicit : « Aufer ipsius vestimentum, prodiit enim ²². » Siquidem quousque erat extra stadium, bene vestimentis utebatur, ut et alii non decertantes, fortitudinemque ad certandum indumentorum vestituris occultans : posteaquam autem processit ad certamen, aufer vestimentum ipsius. Nudam quippe oportet decertare ; imo potius neque solummodo nudum, sed et unctum. Nam qui nudatur certator, adversario efficitur minime prehensibilis ; is vero, qui ungitur oleo, si quando prehensus fuerit, elabitur facile ; oleum quippe a prehensione expedit. Ideo adversarii contendunt terram inspergere adversariis, ut olei lævitatem pulvere exasperantes, ipsos capti faciles ad prehensiones præstent. Quod autem est ibi pulvis, hoc nostro in certamine terrena sunt negotia ; et quod ibi est oleum, istic est vacatio a sollicitudinibus. Et sicut ibi unctus facile solvit eos, qui ab ipsis vocitantur, nexus ; si vero pulverem susceperit, ægre effugit manum colluctantis : ita istic, qui nullis premitur curis, a diabolo difficulter apprehenditur ; at qui curis æger est, et sollicitudinibus, quasi pulvere quodam exasperans lævorem mentis, magna **75** cum difficultate illius e manu exit.

CAPUT LXVII.

Perfectæ animæ est esse sine cura, impiæ vero sollicitudinibus conteri ; de perfecta quippe anima dicitur, quod est liliū in medio spinarum ²³. Hoc autem eam multas inter curas sine sollicitudine degentem demonstrat. Liliū enim et in Evangelio significat animam sollicitudine carentem. Nec enim (ait) laborat, neque net, et majore gloria, quam Salomon, circumdatur ²⁴. De his vero, qui multa cura circa corporeas res premuntur, inquit : « Omnis

A « Κοιμήθητι μετ' ἐμοῦ. » Ἰμάτια δὲ ἐστὶ τὰ πράγματα τὰ σωματικά, ἀφ' ὧν ἔλκει κρατοῦσα ἡ ἡδονή, καὶ τὸν ἀντιποιοῦμενον τούτων ἀνάγκη περισυρῆσθαι μαχόμενον τοῖς ἀφαιρουμένοις. Οὕτω γοῦν ὁ τῆς σωφροσύνης ἀθλητῆς ὡς εἶδε, καὶ ἐκ τῆς ἀναγκάλαις χρείας ἐλκόμενον τοῦ σώματος ἑαυτὸν βίβη πρὸς τὴν τῆς κοινωρίας ἡδονὴν καὶ ἔνωσιν, μαθὼν, ὅτι γυμνὸν εἶδει συνδιατεῖσθαι τῇ κατέχειν βιάζεσθαι δυναμένην δεσποίνῃ, καταλιπὼν τὰ ἱμάτια ἔφυγε, καὶ ἐξῆλθεν ἔξω, καθάπερ ἐν τῷ παραδείσῳ τῇ ἀρετῇ γυμνὸς ἐμπεριπατῶν κατὰ μίμησιν τοῦ πρωτοπλάστου, ὃς ἐξαιρέτων γέρας παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν γύμνωσιν λαβὼν ἔσχεν, ἕως διὰ τῆς παρακοῆς εἰς χρεῖαν ἐνδυμάτων κατέστη. Μέχρι μὲν γὰρ ἠγωνίζετο πρὸς τοὺς λύειν τὴν ἐνολήν τοῦ Θεοῦ συμβουλευόντας ἀντιπάλους, B γυμνὸς ὡς ἀθλητῆς ἐπὶ τοῦ σκάμματος εἰστήκει, ἡττηθεὶς δὲ, καὶ ἐξαγώνιος γενόμενος εἰκότως ἐνεδύσατο, τὴν γύμνωσιν μετὰ τῆς ἀθλητικῆς ἕξεως ἀποθέμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΕΓ'.

Διὰ τοῦτο ὁ Παροιμιστῆς πρὸς τὸν ἀλείπτῃ λέγων φησὶν : « Ἀφελού τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, παρῆλθε γάρ. » Ἔως μὲν γὰρ ἦν ἔξω τοῦ σταδίου, καλῶς τοῖς τῶν οὐκ ἀθλοῦντων ἐνδύμασιν ἐκέχρητο, τὴν ἀγωνιστικὴν ἀνδρείαν τοῖς τῶν ἐνδυμάτων ἐσθήμασιν ἐγκρύπτων. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν ἀγῶνα παρῆλθεν ἀφελού τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. Γυμνὸν γὰρ ἀγωνίζεσθαι δεῖ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ γυμνὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ C ἠλειμμένον. Τὸ μὲν γὰρ γυμνοῦσθαι, ἀνάπαφον ποιεῖ τῷ ἀντιπάλῳ τὸν ἀνταγωνιστὴν · τὸ δ' ἐλαίῳ ἠλειφθῆναι, εἰ καὶ ληφθεὶς ποτὲ, διολισθαίνειν · τὸ δ' ἐλαιον ἐκ τῆς λαβῆς παρασκευάζει. Διὰ τοῦτο οἱ ἀντίπαλοι γῆν προσπάσσειν φιλονεικοῦσι τοῖς ἀντιπάλοις, ἵνα τῇ κόνει τὴν τοῦ ἐλαίου ἐπιτραχύνοντες λειότητα, εὐλήπτους αὐτοὺς πρὸς τὰς λαβὰς ἀπεργάσωνται. Ὅπερ δὲ ἐστὶν ἡ κόνις ἐκεῖ, τοῦτο ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀγῶνι τὰ γῆνα πράγματα, καὶ ὅπερ ἐστὶν ἐκεῖ τὸ ἐλαιον, τοῦτο ἐνταῦθα τὸ ἀμέριμον. Καὶ ὡς περ ἐκεῖ ὁ ἠλειμμένος εὐχερῶς λύει τὰ λεγόμενα παρ' αὐτοῖς ἄμματα · εἰ δὲ δέξοιτο κόνιν, δυσκόλως ἐκφεύγει τὴν χεῖρα τοῦ προσπαλαιοντος · οὕτως ἐνταῦθα ὁ μὴ δὲν μεριμνῶν, δύσληπτός ἐστι τῷ διαβόλῳ, φροντίζων δὲ καὶ ταῖς μεριμναῖς καθάπερ κόνει τινὲ τραχύων τὸ λεῖον τῆς ἀμεριμνίας τοῦ νοῦ, δυσχερῶς ἐξίλει ἐκ τῆς ἐκείνου χειρός.

ΚΕΦΑΛ. ΕΖ'.

Τελείας ψυχῆς ἐστὶ τὸ ἀμέριμον, ἀσεβοῦς δὲ τὸ ταῖς φροντίσι κατατρίβεσθαι. Περὶ μὲν γὰρ τελείας ψυχῆς εἰρηται, ὅτι κρίνον ἐστὶν ἐν μέσῳ ἀκανθῶν. Τοῦτο δὲ τὴν μετὰ τῶν πολυφροντιδῶν ἀμεριμνῶς διάγουσαν δηλοῖ. Τὸ γὰρ κρίνον καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τὴν ἀμεριμνῶν σημαίνει ψυχὴν · οὐ κοπιᾷ γὰρ, φησὶν, οὐδὲ νῆθει, καὶ μερίζω τοῦ Σολομῶντος περιβεβληται δόξαν. Περὶ δὲ τῶν φροντιδῶν πολλὴν ἐχόντων εἰς τὰ σωματικά, φησὶ : Πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν

²¹ Gen. xxxix, 7. ²² Prov. xx, 16 ; xxvii, 15. ²³ Cant. ii, 2. ²⁴ Matth. vi, 28.

φροντίδι. » Καὶ γὰρ ὅτως ἐστὶ ἀσεβὴς παντὶ τῷ A βίῳ συμπαρεκτείνειν τὴν τῶν σωματικῶν φροντίδα, καὶ μηδεμίαν περὶ τῶν μελλόντων ἐπιδεικνύσθαι σπουδὴν· καὶ τῷ μὲν σώματι, καίτοι μὴ πολλῆς δεομένη σπουδῆς, πάντα προσαναλλοσκεῖν τὸν χρόνον, τῇ δὲ ψυχῇ τοσοῦτον ἐχούσῃ προκοπῆς μήκος, ὡς μὴ φθά- νειν πάντα τὸν βίον πρὸς τὴν ταύτης τελείωσιν, ἢ μὴδὲ τὸν τυχόντα καιρὸν ἀπονέμειν, εἰ δὲ καὶ εἰ τινα δόξομεν ἀπονέμειν, ἐκκελυμένως, καὶ ῥαθύμως αὐτῇ τοῦτο παρέχομεν, ὑπὸ τῆς τῶν ὀρωμένων περιφανε- νείας δαλαζόμενοι, καὶ ταυτὸν πάσχοντες τοῖς ὑπὸ τῶν εἰδεχθεσάτων ἐταιριῶν ἀγχιστρευομένοις, αὐ- γνησίως κάλλους ἀπορία, νόθον ἐτ' ἐνέδρα τῶν θεω- μένων ἐπινοοῦσι, ταῖς ἐπινοίαις τῶν ἐπιτριμμάτων τὴν δυσμορφίαν ἐπιδιорθοῦμεναι. Ἐπαξ γὰρ τῇ B μπταιότητι τῶν παρόντων ἠττηθέντες, τὸ ἀσχος τῆς ὕλης ἰδεῖν ἀδυνατοῦμεν ὑπὸ τῆς προσπαθείας φενα- κισζόμενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΕΗ.

Καὶ τούτου χάριν ἐπὶ μὲν τῆς ἀναγκαίας οὐχ ἰσά- μαθα χρείας. Κόρον δὲ ὕβριστὴν τοῦ βίου ἐνοησά- μενοι, παντοίαις κτήσεσιν ἐπαποδύμεθα, οὐχ ὀρων- τες, ὅτι μέτρον κτήσεως ἐστὶν ἡ χρεία τοῦ σώματος, τὸ δὲ ταύτην ὑπερβαῖνον, ἀκοσμία λοιπὸν, καὶ οὐκέτι χρεία ἐστίν. Ὡς γὰρ ὁ συμ[με]μετρημένος τῷ σώματι χιτῶν, καὶ χρεία, καὶ κόσμος ἐστίν, ὁ δὲ πάντοθεν περιρρέων, καὶ τοῖς ποσὶν ἐμπλεκόμενος, καὶ περι- σπρόμενος τῇ γῆ μετὰ τοῦ ἀπρεπούς, καὶ ἐμπόδιον πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν γίνεται· οὕτως ἡ ὑπερβαίνουσα τὴν τοῦ σώματος χρεῖαν κτήσις, καὶ πρὸς ἀρετὴν C ἐστὶν ἐμπόδιον καὶ πολλὴν ἔχει κατάγνωσιν παρὰ τοῖς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἐρευνᾶν δυναμένοις. Οὐτε οὖν τοῖς ἠπατημένοις ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν προσ- εκτέον, οὐδὲ τοῖς, διὰ τὸ μὴ προσεσχηκέναι τοῖς νοητοῖς, προσπεπονητοῖς τοῖς γῆνις, ἀκολουθητέον ἀκρίτως· ταυτὸν γὰρ ἐστὶ χρωμάτων κριταῖς χρῆ- σθαι τυφλοῖς, ἢ κωφοῖς τῶν κατὰ μουσικὴν φθόγγων, ἐστερημένοις τῶν πρὸς τὰ δικαζόμενα κριτηρίων, καὶ τούτοις πιστεύειν, ὡς κατὰ λόγον ἐλομένους τὴν τῶν παρόντων ἀπόλαυσιν. Τυφλοὶ γὰρ εἰσι τῶν ἀνα- γκαϊοτάτων τῶν κριτηρίων τὸν λογισμὸν πεπρω- μένοι, ᾧ κρίνεσθαι τὰ σπουδαῖα, καὶ τὰ ἀδιάφορα πέφυκεν.

ΚΕΦΑΛ. ΕΘ'.

Εἷς τούτων ἦν Ἄχαρ ὁ τοῦ Χαρμὶ ὁμολογῶν τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ σπηγῇ τοῦ βίου κεκρυφέναι ὑπὸ γῆν τὰ κεκλεμμένα, καὶ ὑποκάτω τούτων τὸ ἀργύριον κατ- ορωρυχέναι. Ὁ γὰρ τὰ ποικίλα, καὶ λαμπρὰ τῆς ὕλης ἀνώτερα κρίνας, τὸν δὲ λόγον ὑποκάτω τούτων κατ- ορούξας, εἰκότως ἀπατάται ἀλόγου δίκην εἰκων, καὶ ἐνδιδοῦς ἑαυτὸν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ἀρέσαντος, διὰ τὸ καταβεβηθῆσθαι τῶν ἀρχοντικῶν θρόνων τὸν λογι- σμὸν, καὶ ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων, μᾶλλον δὲ καταδίκων τετάχθαι τάξει. Εἰ γὰρ ἦν οὗτος ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰδρυ- μένος ἀξίας, καὶ τὴν κρίσιν πεπιστευμένος τῶν φει- νομένων, δικαίαν, καὶ ὀρθὴν ἂν ἐξήνεγκε τὴν ψῆφον,

A vita impii est in sollicitudine ²².» Etenim vere im- pium est, toti vitæ coextendere curam corporearum rerum, nullumque studium exhibere circa futura. Et corpori quidem, etsi non multo indigeat studio, tempus omne impendere; animæ autem, quæ spa- tium habet ad proficiendum tam prolixum, ut ne- que sufficiat vita tota ad ipsius perfectionem, neque vel breve tempus tribuere; si vero et atiquantulum videamur assignare, dissolute, atque negligenter id ei præbemus, decepti eorum, quæ videmus, circum- apparentia: illud ipsum patientes ac illi, qui a de- formissimis meretriculis velut hamo capti, quæ pe- nuria germanæ pulchritudinis, adulterinam ad in- tumentium insidias excogitant, ad inventionibus furo- rum deformitatem corrigentes. Semel enim devicti præsentium vanitate, turpitudinem materiæ videre nequimus delusi ab affectione.

76 CAPUT LXVIII.

Et hujusce rei gratia non sistimus in usu neces- sario: saturitati vero, quæ noxia est vitæ, insisten- tes, omnimodis possessionibus accingimur, nenti- quam animadvertentes, quod mensura possessionis est usus corporis, quod vero eam supergreditur, est dedecus, et non usus: ut enim tunica corpori com- mensurata, et ad usum, et ad decorem pertinet; quæ vero undequaque circumfluit, et implicita ped- ibus, et per humum circumtracta cum indecentia fit impedimento ad omnem operationem. Ita posses- sio usum corporis excedens, et impedimentum est ad virtutem, et plurimum redarguitur ab his, qui possunt naturam rerum investigare. Non igitur ad- hærendum est his, qui sunt a sensibilibus decepti, neque sine judicio sequi decet eos, qui quod intel- ligibilia minime observant, terrena consecantur. Hoc est quippe cæcis uti judiciis ad colores, aut surdis ad musicum sonum, qui sunt orbi instrumentis discernendi ea, quæ discutiantur; atque illis fidem adhibere sicuti secundum rationem eligenti- bus voluptatem præsentium. Cæci nempe sunt, qui maxime necessariis instrumentis dijudicandi mutilatam habent rationem, cui est innatum discernere laudabilia, et indifferentia.

CAPUT LXIX.

D Unus horum erat Achar Charmi filius, fassus Je- su, in tentorio vitæ se oculuisse sub terra, quæ furto subtraxerat, et subitus ⁷⁷ illa defodisse argen- tum ²³. Nam qui varias, et splendidas res, quæ erant e materia, judicavit esse superiores, rationem autem sub hisce defodit, decipitur convenienter, instar irrationabilis bestię, cedens, seque ipsum tradens imaginationi rei placentis: quia velut ex principa- tus solis deturbavit rationem, et in subditorum, quin potius in reorum ordinem collocavit. Si nam- que hæc in propria dignitate firmata fuisset, illique judicium de apparentibus commissum fuisset, ea

²² Prov. xi, 28 sec. LXX. ²³ Josue vii, 1 seqq.

justam quidem, ac rectam tulisset sententiam damnans impetum qui ad fallacia decurrebat. Præclarum ergo intra terminos usus et indigentiae permanere, atque contendere totis viribus, ne illi transcendantur. Si enim quis paululum prætervectus fuerit a cupiditate versus ea, quæ in vita dulcia habentur, nulla ratio deinceps sistit motum ad ea, quæ ante sunt. Nullus quippe terminus est ejus, quod est super indigentiam: verum studium immensum, et infinita vanitas laborem circa hæc semper augebit, veluti flammam, adiectione materiae nutriens cupiditatem.

CAPUT LXX.

Quando enim hi, qui semel terminos naturalis transierunt necessitatis, incipiunt in vitam materiale progredi, volunt pani suave opsonium apponere, quæ autem vinum hactenus usuale, et deinceps exquisitius; in vestibus vero usui aptis incedere non sustinent, sed primum quidem lanas, et splendidiore coemunt, ipsam lanæ florem colligentes, post ea transeunt ab his ad promiscua e lino, et lana habentia ornatum, deinde serica circum apponunt, et hæc **78** quidem imprimis simplicia, deinde variegata bellis et feris, et omnimodis historiis; vasa quoque argentea, et auro illita instruunt non solum conviviis inservientia, sed et animalibus, et lectulis supervacaneæ apposita. At quid juvat eorum Intempestivam ambitionem referre pluribus? Quando et usque ad inonestissimos ipsam protendant usus, neque dignantes conflare vasa ex altera materia ad eas, quæ egeruntur e corpore, sordes excipiendas, nisi et huic ministerio famuletur argentum. Adeo enim voluptas usque ad extrema seipsam porrigit, et inhonorata opera materiae condecorat sumptuum magnificentia. Hoc vero est præter naturam habere superfluum.

CAPUT LXXI.

Nam quæ secundum naturam est vivendi ratio, una eademque nobis, et animalibus, præscripta fuit a Conditor: « Ecce enim dedi vobis (inquit Deus homini) omnem herbam virentem agri; ea vobis et feris erit in escam ». Communem igitur accipientes cum irrationabilibus victum, et eum adventionibus pervertentes in luxuriosiore; quomodo non judicabimur recte illis irrationabiliores? Si quidem feræ manent intra terminos naturæ, nihil horum quæ disposita fuerunt a Deo, prætereuntes; homines autem a Deo cohonestati ratione, omnino ab antiqua legislatione digressi descivimus. Qui enim sunt apud bruta animalia opsonium apparatus? Quæve pistorum, et coquorum artificia, quæ mille ventri ærumnoso condunt **79** voluptates? Nonne antiquam adamant simpliciter, herbam comedentia, et contenta illis quæ occurrunt, atque potu utentia e laticibus, eoque raro fortassis? Ideo et minus indulgent voluptatibus, quæ sub ventre

¹⁷ Gen. 1, 29.

Α κολάσας τὴν τοῖς ἀπατηλοῖς ἐπιδραμοῦσαν ὀρέγν. Καλὸν οὖν τοῖς ὄροις τῆς χρείας ἐμμένειν καὶ φιλονεικεῖν πάσῃ δυνάμει τούτους μὴ ὑπερβαίνειν. Ἐν γὰρ ὀλίγον παρενεχθῆ τις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐπὶ τὰ ἡδέα τοῦ βίου, οὐδεὶς λοιπὸν λόγος ἴσῃσι τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω φορᾶν. Τοῦ γὰρ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν ὄρος οὐδεὶς, ἀλλ' ἀνήνυτος ἢ σπουδῆ καὶ ἀτέλεστος ἢ μεταίτητος, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα πόνον αὖξει διὰ παντός, καθάπερ φλόγα τῇ τῆς ὕλης προσθήκῃ τρέφουσα τὴν ἐπιθυμίαν.

ΚΕΦΑΛΑ. Ο'.

Β Ὅταν γὰρ οἱ ἀπαξ τοὺς ζῶους παραλθόντες τῆς φυσικῆς ἀνάγκης, ἐπὶ τὴν ἔνυλον ἀρχονται προκίπτειν ζῶων, τῷ μὲν ἄρτυ προστιθέναι τὸ τῆδ' προσόψημα θέλουσι, τῷ δὲ ὕδατι τέως χρειώδη οἶνον, καὶ ἀπὸ τούτου τὸν πολυτελέστερον ἐνδύμασι δὲ τοῖς χρειώδεσι στοιχεῖν οὐκ ἀνέχονται, ἀλλὰ τὸ πρῶτον μὲν τῶν ἐρίων, καὶ τὰ λαμπρότερα συνωνοῦνται, αὐτὸ τῆς ἐρέας συλλαγόμενοι τὸ ἀνθος, εἶτα μεταβαίνουσιν ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὰ μικτὰ ἐκ λίνου, καὶ ἐρέας ἔχοντα τὴν κατασκευὴν, εἶτα σιρικὰ περιεργάζονται, καὶ ταῦτα λιτὰ πρότερον, ἀθις δὲ πεποικιλμένα πολέμοις, καὶ θηροῖ, καὶ ἱστορίαις παντοδαπαῖς· σκευὴ τε ἀργυρᾶ, καὶ χρυσόπαστα κατασκευάζουσιν, οὐ μόνον ταῖς ἐστίασεσι λειτουργοῦντα, ἀλλὰ καὶ ζώοις, καὶ κλινίδιοις περιττῶς περικείμενα. Καὶ εἰ δαί τὴν ἀκαρίων αὐτῶν ἐπὶ πλείον προκίτθῃ φιλοτιμίαν; ὅποτε καὶ μέχρι τῶν ἀτιμωτάτων χρεῶν ταύτην ἐπεκτείνουσιν, οὐδὲ τὰ τῶν ἀποκατημάτων σκευὴ καταξιοῦντες ἐξ ἐτέρας ὕλης δημιουργεῖν, εἰ μὴ καὶ ταύτῃ τῇ ὑπηρεσίᾳ διακονῆσαι ὁ ἀργυρος. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἡδονὴ ἕως τῶν ἐσχάτων ἐκτείνῃ παρεκτείνουσα, καὶ τὰ ἄτιμα τῶν ἔργων τῇ τῆς ὕλης τιμῶσα πολυτελεῖα. Τοῦτο δὲ παρὰ φύσιν ἐστὶν ἔχειν λογικόν

ΚΕΦΑΛΑ. ΟΑ'.

Γ Ἡ γὰρ κατὰ φύσιν διαγωγὴ ἡμῖν τε, καὶ τοῖς ζώοις ἡ αὐτὴ ὄρεται παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ. « Τῶν γὰρ δέδωκα ὑμῖν, φησὶν ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ, πάντα τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, ὑμῖν καὶ τοῖς θηρίοις ἔσται εἰς βρῶσιν. » Κοινὴν οὖν λαθόντες μετὰ τῶν ἀλόγων τὴν διαίταν, καὶ ταύτην ταῖς ἐπινοίαις ἐπὶ τὸ αὐτότερον δια[σ]τρέψαντες, πῶς οὐκ ἀλογώτεροι χρηθεῖμεν εὐλόγως ἐκείνων; Εἰ γε μὴν θηρία μένει ἐπὶ τῶν ὄρων τῆς φύσεως οὐδὲν παρακινῆσαντα τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ τεταγμένων, οἱ δὲ λογισμῷ τιμηθέντες ἄνθρωποι πάντα τῆς ἀρχαίας ἐκδεδιώγμεθα νομοθεσίαι; Ποῖαι γὰρ παρὰ τοῖς ἀλόγοις ὄψοφαγίαι; Ποῖαι δεσιτοποιῶν, καὶ μαγεῖρων τέχνη; μυρία τῇ ἀθλίᾳ γαστρὶ δημιουργοῦσιν ἡδονάς; Οὐχὶ δὲ τὴν ἀρχαίαν εὐτέλειαν ἀγαπῶσι, ποσηφαγοῦντα, καὶ τοῖς ἐπιτυχούσιν ἀρκούμενα, καὶ ναματικῶν κεχηρημένα ποτῶν, καὶ τούτῳ τυχὸν σπανίως; Διδὸ καὶ ὑπογαστρῖους ἡδονὰς μεμείωνται, οὐδεμῶς πιμαλώδει τροφῇ τὰς ὀρέξεις προσαναφλέγοντα, οὐδὲ πάντοτε τὴν ἀβρίων καὶ θη-

λιας εἰδῶτα διαφορὰν. Ἐὶς γὰρ αὐτοῖς καιρὸς τοῦ Α
 ἔτους ταύτην παρέχει τὴν ἀσθησιν, ἡνίκα ὁ τῆς φύ-
 σεως νόμος πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου σπορὰν τὴν σύνοδον
 αὐτοῖς ἐπὶ διαμονῇ τοῦ γένους ἐξεῦρε· τὸν δὲ ἄλλον
 χρόνον οὕτως ἀλλοτριούνται, ὡς λήθην λαβεῖν πάντη
 τῆς τοιαύτης ὀρέξεως. Ἀνθρώποις δὲ ἐκ τῆς περὶ τὰ
 βρώματα πολυτελείας ἢ τῶν ἀφροδισίων ἀκόρετος
 ἐπιθυμία παραβλασάνουσα μανιώδεις ἐγκατέσπειρεν
 ὀρέξεις, οὐδένα καιρὸν ἡρεμεῖν συγχωροῦσα τὸ
 πάθος.

ΚΕΦΑΛ. ΟΒ'.

Ἐπει οὖν πολλῇ τοῖς κτήμασιν ἢ βλάβῃ παρακο-
 λουθεῖ, καὶ πᾶσι τοῖς πάθεσιν ὡς νοσοποιὸς αἰτία
 παρέχει τὰς ἀφορμὰς, αὐτὴν ἀνέλωμεν τὴν αἰτίαν, Β
 εἴπερ τῆς κατὰ ψυχὴν προνοοῦμεν εὐεξίας. Ἀκτη-
 μόνον τὸ τῆς φιλορηματίας ἱασώμεθα πάθος. Φύγω-
 μεν τοὺς τῶν ἀνωφελῶν ἀνθρώπων θιάσους μόνωσιν
 ἀσπαζόμενοι· ἐπιδηλαθῆς γὰρ καὶ τῆς εἰρηνηκῆς κα-
 ταστάσεως φθοροποιὸς ἢ μετὰ τῶν εἰκαιοτέρων συν-
 διαίτησις. Ὡς γὰρ οἱ ἐν ἀέρι λοιμικῶ γινόμενοι πάν-
 τως νοσοῦσιν, οὕτως οἱ ἐν ἀνθρώποις ἀδιαφόροι δι-
 άγοντες, μεταλαμβάνουσι τῆς ἐκείνων κακίας. Τί γὰρ
 εἶ κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὸν κόσμον οἱ ἀποσταξάμενοι
 τῷ κόσμῳ; ἢ οὐδεὶς γὰρ στρατεύομενος ἐμπλέκεται
 ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι
 ἀρέσῃ· ἢ γὰρ περὶ τὴν πραγματεῖαν ἀσχολία, τὰς
 πολεμικὰς κωλύει γυμνασίας· ἀγύμναστοι δὲ πρὸς
 ἐμπειροπολέμους χαμένοι, πῶς ὑποτησόμεθα; C
 Μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τάληθῆς εἰπεῖν, οὕτω νοθεῶς καὶ
 ἐκλύτως μαχόμεθα, ὡς μηδὲ κειμένῳ τῷ πολεμῶ
 ἀντέχειν δυνάμεθα, καὶ τοὺς ἐστῶτας ὑπὸ τοῦ πεπρω-
 κῆτος ἐπιβουλεύεσθαι. Ὅπερ γὰρ πάσχουσιν ἐν τοῖς
 πολέμοις διὰ φιλορηματίαν οἱ τοὺς νεκροὺς σκυλεύον-
 τες, μετὰ τὴν νίκην πολλάκις ἀναιρούμενοι ὑπὸ τῶν
 κειμένων, καὶ κέρδους αἰσχροῦ χάριν μετὰ τὰ τρέ-
 παια ἔλσεινας ἀπολλύμενοι, τοῦτο καὶ ἡμεῖς νῦν
 πάσχομεν, κειμένῳ τῷ ἔχθρῳ, καὶ ἀποπνέοντι πλη-
 σιάζοντες. Ὅσπερ γὰρ ἐκείνοι πῶσῳ τῶν χρημάτων
 ἐρευνῶντες τοὺς νεκροὺς, πολλάκις ἠμιθάνει τινι
 προσελθόντες καὶ περι[ε]χθύνοντες, λάθρα διεξάμενοι
 καιρίαν πληγὴν, κατέπεσον, τὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ εὐκλειαν
 ἀλογίστως αἰσχύναντες· οὕτως ἡμεῖς, ὅταν διὰ
 σωφοσύνης καὶ ἐγκρατείας καταβάλωμεν τῶν Βάρ-
 βαρον, ἢ δόξωμεν καταβεβληκῆναι, τότε τῶν περὶ D
 αὐτῶν ἐρασθέντες ἐνδυμάτων, ἄπερ ἐστὶ τὰ παρὰ τοῖς
 ἀνθρώποις δοκοῦντα τιμια, πλοῦτος, δυναστεία,
 εὐεξία, δόξα, προσεγγίζομεν αὐτῷ, λαβεῖν τι τῶν
 αὐτοῦ γλιγόμενοι, καὶ οὕτως ἀποθηήσκομεν ἑαυτοῦς
 τῇ σφαγῇ προσάγοντες.

ΚΕΦΑΛ. ΟΓ'.

Οὕτως ἀπώλοντο αἱ πέντε παρθέναι, διὰ μὲν τῆς
 ἀγνείας, καὶ ἐγκρατείας ἀνελοῦσαι τὸν πολέμιον·
 διὰ δὲ ἀσπλαγχνίας, ἣν φιλορηματία γεννᾷ, ἑαυτὰς
 ἐπὶ τὸ ξίφος ὠθήσασαι τοῦ διὰ τὸ κελθεῖν ἀνελεῖν

sunt, nec ullo pingui alimento appetentias ciborum
 denuo inflammant; nec semper maris et feminæ
 norunt discrimen: unico nempe illis anni tempe-
 stas hujusmodi sensum præbet, quando naturæ lex
 ad sationem similis ipsis, coitum pro generis per-
 manentia advenit; alio vero tempore adeo sunt ab
 eo alieni, ut oblivionem hujusmodi appetitus ca-
 piant penitus. At hominibus e varietate circa cibos
 insatiabilis cupiditas rerum venerearum germinans
 in dies insanas appetentias superinsevit, nullo tem-
 pore passionem permittens quiescere.

CAPUT LXXII.

Quando igitur plurima pernicies subsequitur pos-
 sessiones, et omnibus affectibus quasi morbifica
 causa præbet impulsus, ipsam auferamus causam,
 siquidem bono statui animæ prospicimus. Curemus
 affectum cupiditatis divitiarum inopia possessionio-
 nem. Fugiamus cœtus hominum inutilium solitu-
 dinem amplectentes: exitum namque affert statui
 pacifico valde noxius convictus cum vanioribus:
 ut enim qui sunt in aere pestilenti omnino ægro-
 tant, sic qui degunt cum hominibus indiscrimina-
 tim, participes sunt illorum malitiæ. Quid enim
 adhuc commune habent cum mundo, qui a mundo
 desciverunt? « Nemo militans negotiis SO vitæ im-
 plicatur, ut placeat ei, qui se militem delegit ». Occupatio
 namque circa negotiationem prohibet bellicas
 exercitationes. Inexercitati vero pugnantibus
 adversus belli peritos quomodo subsistemus? Quin
 potius (si verum oporteat dicere) adeo segnitè, et
 dissolute pugnabimus, ut nec hosti jacenti valeamus
 resistere, et stantes ab eo, qui cecidit, insidiis ap-
 petamur. Quod enim patiuntur in bellis ob pecuniæ
 cupiditatem, qui mortuos spoliant post victoriam,
 sæpe interfecti ab his, qui strati jacent, et turpis
 lucri gratia post tropæa miserabiliter pereuntes:
 hoc et nos nunc patimur inimico jacenti, et expi-
 ranti appropinquantes. Quemadmodum enim illi
 præ desiderio pecuniarum perscrutantes demortuos,
 plerumque ad semimortuum aliquem accedentes,
 et exuentes, occulte vulnere tempestivo excepto
 conciderunt, gloriam victoria partam, sine ratione
 deturpantes: ita nos quando per temperantiam et
 continentiam depellimus Barbarum, aut videmur
 depulisse, tunc amore capti vestium, quæ circum
 eum sunt, quæ sunt equidem illa, quæ ab homini-
 bus pretiosa æstimantur, divitiæ, dominatio, bona
 corporis habitudo, et gloria; appropinquamus ipsi,
 aliquid appetentes capere ex his, quæ penes ipsum
 sunt, et sic immorimur, nos ipsos ad cædem dedu-
 centes.

CAPUT LXXIII.

Sic perierunt quinque virgines ²⁹, per puritatem
 quidem, et continentiam perimentes hostem, per
 immisericordiam vero, quam avaritia generat, se-
 ipsas ultro impellentèz ³¹ in gladium ejus, qui nequi-

lat insultantes interimere, quia jacebat. Nihil igitur eorum, quæ ad illum spectant, velimus, ut ne simul cum his, quæ ad ipsum pertinent, et animam deperdamus; vocat enim et nunc ad ipsa, omnesque concitat, si maxime repererit obaudientes. Si namque ipsum provocabat Dominum dicens: « Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me ³⁰ » et decipere tentabat per ea, quæ in hac vita videntur splendida eum, qui minime indigebat istis: quomodo non putabit, so decepturum homines capti faciles, qui pronos exhibent se ad fruitionem rerum sensibilium? Exerceamus mentem ad pietatem; corporea siquidem exercitatio ad modicum est utilis, puerilibus assimilata disciplinis: pietas autem ad omnia utilis evadit ³¹; comparans bonam animæ habitudinem his, qui victoriam appetunt contra passiones adversantes.

CAPUT LXXIV.

Ut enim certatoribus, qui se ludicris exercent, decorum est exercere corpus, et artus continuo movere; hominibus vero in certamine jam expertis, robur procurare certamini aptum, et ad sacra certamina inungi: sic inchoantibus divinum cultum, studium est prohibere operationes nimias; charum est quippe, si dominantur affectibus illis, qui velut cæstro perciti sunt a voluptatibus, quibus fuerunt innutriti, et impulsivi fere ex consuetudine involuntarie ad vitia. At qui sunt in habitudine virtutis activæ, et deinceps ea, quæ secundum rationem sunt, curant, omni studio custodire cogitationem debent, ut ne **32** commota inordinate in aliquam imperfectionem, insciteque devolvantur. Et iis plane studium est motus corporeos moderari, his autem efformare impulsus ratiocinationis, et ad solam philosophicam conversationem concinne promovere, ut nulla prorsus mundana imaginatio cogitationem divellat ab intellectionibus diviniioribus. Oportet quippe Dei cultoris desiderium dirigi universum ad id, quod appetitur, ita ut proprii affectus nullum omnino tempus nanciscantur operandi secundum cogitationes hominibus infestas. Si namque unusquisque affectus, quando commovetur in eo, cujus potitur, cogitationem occupat devinctam; cur non et zelus virtutis vacantem a reliquis passionibus cogitationem obtinebit? Quem enim sensum exteriorum accipit irascens, adversus speciem ejus, qui dolorem ipsi attulit, secundum cogitationem repugnans? Quem vero qui pecuniis inhiat, quando correptus ab imaginatione ad materiales opes attendit quasi defixis oculis, et a sensibus abstractus? At intemperans sæpitis et cum quibusdam considens sensuum instrumenta occlusit, et desideratam faciem apprehendens alloquitur oblitus præsentium, et mutus ut eolumna sedet, sciens equidem nihil eorum, quæ ob oculos observantur, et quæ dicuntur, conversus vero ad interna totus est in imaginatione. Hujuscemodi animam sermo divinus forsitan nominat ob mēstrua residentem ³³, quando parumper a sensibus

A τούς ἐφεστώτας ἀδυνατοῦντος. Μηδὲν οὖν τῶν ἐκείνου θελήσωμεν, ἵνα μὴ ἅμα τοῖς ἐκείνου καὶ τῆ ψυχῆν προσαπολέσωμεν· καλεῖ γὰρ καὶ νῦν ἐν αὐτῶ, καὶ προτρέπεται πάντα, ἐὰν εὐρῆ μάλιστα πιθομένους· εἰ γὰρ αὐτὸν ἐκάλει τὸν Κύριον λέγων, ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς με, καὶ ἀπατῶν ἐπεχειρεῖ διὰ τῶν ἐν τῷ βίῳ δοκούντων λαμπρῶν τῶν τούτων οὐκ ἐπιθεόμενοι, πῶς τοὺς εὐαλαίτους ἀνθρώπους οὐκ οἰήσεται ἀπατήσῃν ἐπιβρεπῶς ἔχοντας πρὸς τὴν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων ἀπολαυσιν; Γυμνάσωμεν τὸν νοῦν πρὸς εὐσέβειαν, εἴγε ἡ σωματικὴ γυμνασία κατορθῶται. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, παιδικὸς εἰκοχία μαθήμασιν· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστι, τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάζουσα εὐξίαν τοῖς ἐφεμένοις τῆς κατὰ ὧν ἀντιπάλων παθῶν νίκης

ΚΕΦΑΛΑ ΟΔ'.

. Ὡς γὰρ τοῖς ἐπὶ τὰ παιδικὰ γυμναζομένοις ἀθληταῖς, σῶμα ἀσκεῖν εὐπρεπές, καὶ τὰ μέλη κινεῖν συνεχῶς, ἀνδράσι δὲ ἀθλητικοῖς, ἰσχύος ἐπιμελεῖσθαι ἀγωνιστικῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς ἱεροὺς ἀλείφασθαι ἀγῶνας, οὕτω τοῖς ἀρχομένοις τῆς θεοσεβείας ἐπιμελές τὰς ἐνεργείας κωλύειν· ἀγαπητὸν γὰρ, εἰ κρατήσῃσιν τῶν παθῶν ἐξοιστροῦμενοι ὑπὸ τῶν συντρόφων ἡδονῶν, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς συνθηλαίας ἀποραιρέτως σχεδὸν ἐλαυνόμενοι κακὰ. Τοῖς δὲ ἐν ἔξει γεγεννημένοις τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν λοιπῶν φροντίζουσι, πάση σπουδῇ φυλάσσειν τὸν λογισμὸν ἀφελούσιν, ὡς μὴ κινήθῃν ἀτάκτως ἐπὶ τι κατανεχθῆναι τῶν ἀτελῶν καὶ ἀπλῶς. Τοῖς μὲν ἐστὶ σπουδὴ τὰς σωματικὰς παιδαγωγῆσαι κινήσεις, τὰς δὲ τὰς ὁρμὰς παιδεῦσαι τοῦ λογισμοῦ πρὸς μόνην τὴν ἐμφιλόσοφον εὐρύθμως κινεῖσθαι διαγωγῆν, μηδεμιᾶς κοσμικῆς φαντασίας περισπώσης ἀπὸ τῶν θειοτέρων νοημάτων τὸν λογισμόν. Δεῖ γὰρ τετᾶσθαι τὴν τοῦ θεοσεβοῦντος ἐπιθυμίαν ὀλην πρὸς τὸ ποθοῦμενον, ὡς μηδὲλος εὐρίσκειν καιρὸν πρὸς μισανθρώπους λογισμοὺς ἐνεργεῖν τὰ οἰκεῖα πάθη. Εἰ γὰρ ἕκαστον πάθος, ὅταν ἐν τῷ κεκρατημένῳ κινήθῃ, κατέχει τὸν λογισμὸν πεπεδημένον, διατὶ μὴ καὶ ὁ τῆς ἀρετῆς ζῆλος σχολάζουσαν ὑπὸ τῶν λοιπῶν παθῶν καθέξει τὴν ἔνοιαν; Ποῖαν γὰρ αἰσθησιν τῶν ἐξωθεν ὁ θυμούμενος λαμβάνει, πρὸς τὸ τοῦ λελυπηκότος εἰδῶλον κατὰ διάνοιαν μαχόμενος; ποῖαν δὲ ὁ τῶν χρημάτων ἐφιέμενος, ὅταν συναρπασθεὶς ὑπὸ τῆς φαντασίας ταῖς ποριστικαῖς ὕλαις ἐνατενίζῃ; Ὁ δὲ ἀκόλαστος πολλάκις, καὶ συνεδρεῦων τισὶ κατέμυσε τὰ αἰσθητήρια, καὶ τὴν ποθομένην ὅφιν λαθὼν, ἐκείνην προσομιλεῖ τῶν παρόντων ἐπιλανθανόμενος, καὶ στήλη καθέζεται ἀφρονος, εἰδὼς μὲν τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς γινόμενων, ἢ λαλοῦμένων οὐδὲν, νενευκῶς δὲ ἐπὶ τὰ ἔνδον, ὅλος ἐστὶ τῆς φαντασίας. Τὴν τοιαύτην ψυχὴν τάχα ἀποκαθημένην ὀνομάζει ὁ λόγος, ὅταν μακρὰν τῶν αἰσθήσεων ἀποκαθημένη συστειλῇ τὴν ἰδίαν ἐνεργεῖαν, μηδενὸς ἄλλω τῶν ἐξωθεν ἀντιλαμβανομένη διὰ τὴν κατέχουσαν αὐτὴν αἰσχροὺς φαντασίας.

³⁰ Matth. iv, 9. ³¹ 1 Tim. iv, 8. ³² Levit. xv, 25.

seorsum residens propriam comprimat operationem, nihil omnino eorum quæ sunt exterius, ex adverso excipiens, propter sædam imaginationem, quæ ipsam occupat.

ΚΕΦΑΛ. ΟΕ'.

A

83 CAPUT LXXV.

Εἰ δὲ ταῦτα οὕτω κρατεῖ τοῦ λογισμοῦ διὰ τὴν προσπάθειαν, καὶ ἀργεῖν τὰς αἰσθήσεις παρασκευάζει, πόσω μᾶλλον ὁ τῆς φιλοσοφίας ἔρωσ ἀποτάξασθαι καὶ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ ταῖς αἰσθήσεσι ποιήσει τὸν νοῦν μετάρσιον ἀρπάξων αὐτὸν, καὶ τῇ τῶν νοητῶν προσασχολῶν θεωρίᾳ! Ὡς γὰρ τὸν τεμνόμενον, ἢ καιόμενον οὐκ ἂν εἰσέλθοι λογισμὸς ἔξω τοῦ κατέχοντος πάθους, διὰ τὴν κρατοῦσαν ὀδύνην, οὕτως οὐδὲ τὸν ὀτιοῦν ἐμπαθῶς λογιζόμενον, παρενθυμείσθαι δυνατὸν τοῦ κατέχοντος τὴν διάνοιαν πάθους, ὅλον τῇ οικείᾳ ποιῶνται τὸν λογισμὸν ποιῶσαντος. Ἡδονὴ γὰρ οὐ παραδέχεται πόνον, οὐδὲ λύπην χαρὰ, οὐδὲ κατῆφειαν εὐφροσύνη. Οὐδ' αὖ πάλιν πόνος δυναστεύων προσίσταται ἡδονῇ· οὐδὲ κρατοῦσα λύπη ἔχει χαρὰν παρευγυμένην, οὐδὲ κατῆφεια ἐγκράταται εὐφροσύνην. Ἀνεπιπλόκως γὰρ ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ ἐναντία πάθη, καὶ οὐκ ἂν εἰς ταῦτ' συνέλθῃ ποτὲ, οὐδ' ὁμηρέυσει πρὸς φιλικὴν κοινωνίαν, διὰ τὴν ἐκ φύσεως ἀσπονδὸν ἐχθραν, καὶ ἄλλοτριώσιν. Μὴ τοίνυν τὸ τῆς ἀρετῆς καθαρὸν ταῖς τῶν κοσμικῶν πραγμάτων ἐνοσίαις ἐπιθολοῦσθω, μηδὲ τὸ τῆς θεωρίας εἰλικρινὲς σωματικαῖς ἐπιταραττέσθω φροντίσι, ἵνα καὶ ἡ τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας εἰκὼν τὸ οικεῖον ἀπολάμπουσα κάλλος μηκέτι ψέγηται παρὰ τῶν θρασυστόμων, μηδὲ χλεύης ὑπόθεσις διὰ τὴν τῶν γραφόντων ἀπειρίαν γίνηται, ἀλλ' ἐπαινεῖται; κἂν μὴ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ γούν παρὰ τῶν ἄνω δυνάμεων, ἢ παρ' αὐτοῦ τοῦ Δεσπότη τοῦ Χριστοῦ, παρ' οὐ καὶ οἱ ἅγιοι ἐξήτουν τὸν ἐπαινον, ὡς ὁ μέγας Δαβὶδ ὁ πατήσας τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, καὶ παρὰ Θεοῦ τὴν εὐφημίαν αἰτῶν φησι, « Παρὰ σοῦ ὁ ἐπαινός μου »· καὶ πάλιν, « Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου. » Ἄνθρωποι μὲν γὰρ πολλάκις καὶ βασκανίᾳ διαβάλλουσι τὰ καλὰ, τὸ δὲ ἄνωθεν θεᾶτρον ἀδεκαστως κρίνει τὰ πράγματα, καὶ τῇ ἀληθείᾳ τῶν γινομένων τὴν ψῆφον βραβεύει. Τοῦτο οὖν, ὃ καὶ ἀνάγκη τέρψαι τῇ τῶν ἔργων τερπνότητι, τερπέσθω τὸ θεᾶτρον. Περὶ δὲ τῶν οὐδὲ ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι τῶν εὐ βεβιωμένων, οὔτε ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἐχόντων τιμωρῆσασθαι δυναμένων ἀνθρώπων, οὐ πολλὸς ὁ λόγος, ἐὰν ἡ φθὸν ἢ προσπαθεῖα τῆς ἀρετῆς ἔργα κακίας ὀνόμασι συσσιάζοντες τὸν τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐγνωσμένον βίον πεπλασμέναις διαβάλλουσι βλασφημίαις. Ἐψεται γὰρ πάντων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναποδόσεως τοῖς εὐ βεβιωκόσιν οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων ὑπολήψεως, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῶν βεβιωμένων τῆς ἀληθείας, ἡ ἀμοιβὴ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι, καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Si vero ista cogitationi ita imperant ob affectuum propensionem, atque otiosi sensus faciunt; quanto magis philosophiæ amor secernere a sensibilibus, et a sensibus mentem efficiet, ipsam in sublimè rapiens, et astringens ad spiritualium rerum contemplationem! Sicut enim cogitatio nullo modo exsilit extra occupantem affectum in eo, qui secatur, aut uritur, ob dolorem prædominantem; ita neque potest qui affectu detinente quidpiam considerat, passionem, quæ mentem occupat, prætervolare cogitatione, propria qualitate afficiens universam intellectionem. Nec enim voluptas admittit laborem, neque lætitia dolorem, neque delectatio mœrorem: neque rursus labor imperans suscipit voluptatem, neque dominans dolor habet adjunctam lætitiã, neque mœror delectatione temperatur. Contrarii quippe affectus sibi ipsis mutuo non possunt implicari; nunquam in idem convenire possunt, nec ad amicam communionem unquam concinnati sunt ob inimicitiam e natura impacabilem, et aversionem. Ne igitur virtutis puritas mundialium negotiorum cogitationibus sædetur, neque sollicitudinibus corporeis perturbetur sinceritas contemplationis: ut et imago veræ philosophiæ propriam recuperans pulchritudinem non amplius vituperetur ab audacter obloquentibus, orisque præfracti homunculis, neque risus materies ob imperitiam depingentium fiat, sed dilaudetur, si non ab hominibus, a superioribus saltem potestatibus, aut ab ipso Christo Domino, a quo et sancti laudem quærebant, uti magnus David, qui humanam conculcaverat gloriam, et a Deo petens laudationem: « A te, inquit, laus mea »; et rursus: « In Domino laudabitur anima mea ».²⁵ Homines etenim plerumque, et honesta præ invidia calumniantur; theatrum autem superior res judicat incorrupte, et secundum veritatem factorum calculum approbationis distribuit. Hoc igitur (quod et necesse est oblectare operum bonorum deliciis) oblectetur theatrum. De his autem hominibus, qui nec his, qui bene vixerint, vices reddendi, neque super aliis penas indicendi facultatem habent, haud multis agendum est verbis, si aut invidia, vel affectione nimia virtutis opera nominibus malitiæ inumbrantes, Deo, atque hominibus cognitam vitam confictis calumniantur opprobriis. Sequetur enim omnes retributionis tempore hos, qui bene vixerint, non ab hominum opinione, sed ab ipsa eorum, qui vitam bene transegerunt, veritate, retributio æternorum bonorum, quibus nos omnes contingat perfrui gratia, et misericordia Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri gloria simul cum Spiritu sancto nunc, et semper, et in infinita et interminata sæcula sæculorum. Amen.

²⁵ Psal. cxi, 26. ²⁶ Psal. cxlii, 5.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΑΓΑΘΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ

SANCTI PATRIS NOSTRI

NILI

AD AGATHIAM MONASTICAM VITAM AGENTEM

PERISTERIA

SEU

TRACTATUS DE VIRTUTIBUS EXCOLENDIS ET VITIIS FUGIENDIS.

Exemplo Peristeriæ clarissimæ eo sæculo feminæ.

SECTIO I. — PRÆFATIO.

A

ΤΜΗΜΑ Α'. — ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

85 CAPUT I.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Cum mihi moris sit intempestivos declinare sæpe importunorum hominum congressus, uti nosti, honestissime Agathi, et in locis ab hominum frequentia potius remotis conversari, quoties necessitas aliqua me eoegisset e domuncula prodire; deambulantiem hesternam die ante civitatem, et quasi per oscillationem, pendulis deliciis gaudentem grato nemoris aspectu, et modulatione avium in eo musice circumsonantium, aerisque sereni, et auræ puræ spiritu, me adibas gradu quidem lentiori; id enim præferebas poplite vacillante incedens quasi segnius, et persimilis homini emergenti recens e frequentibus lapsibus. Coniciebas enim ex animi fixa intentione, quod erat res ipsa, haud de nihilo esse solitudinem, sed habere otium omnino arguebas aliquid laudabile, et non inertem esse quietem, nisi quid contemplationis dignum mentem conversatione delineabat. Ubi tamen me parum annuentem, tibi que attendentem non sine oblectatione vidisti, accedens, 86 et salutans, atque mecum deambulans causam sciscitabaribus istius mœæ meditationis, et addiscens, quod esset perscrutatio, et sollicitudo quæstionis scriptitandæ, manum accipiens, orique applicitam deosculatus, et subridens valde hilariter, aiebas, te quoque ipsum advenisse, afferentem et aliam nobis curam, et argumentum scriptione dignum, quod permultis utile esse, et ab ea, quæ nunc usurpatur, luxuriosa vivendi consuetudine, ad temperantiam convertere posset.

CAPUT II.

Ibi ego, quamvis satis superque occupatus essem,

Ἔθος ἔχοντί μοι τὰ πολλὰ, τὰς ἀκαίρους τῶν ὀχληρῶν ἐκκλίνειν συναυσίας, ὡς οἶσθα, σπουδαίω-
τατε Ἀγάθιε, καὶ τοῖς μᾶλλον ἡμεροῦσιν ἐνδιακρι-
θῆναι τόποις, ὅταν τις ἀνάγκη τοῦ δωματίου προελ-
θεῖν ἔξω βιάσῃται, χθὲς πρὸ τοῦ ἄστεως ἀναπα-
τοῦντι, καὶ κρεμάστραν αἰώραν ποιουμένῳ τὴν π
τοῦ ἄλλου ἔβην, καὶ τὸ μέλος τῶν ἐν αὐτῷ μουσι-
κῶς ἠχοῦντων ὀρνέθων, καὶ τὴν ἐκ τοῦ αἰθρίου κα-
θαράν αὔραν τοῦ πνεύματος, προσελθῶν, ὀκνηρότε-
ρόν μὲν τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν τῷ σχήματι βαδίζων
ἀργότερον, καὶ τῷ ἀπαναδυομένῳ ἐκ τοῦ συνεχῶς
ὀκλάζειν τοικῶς. Ἐστοχάζου γὰρ ἐκ τῆς ἐνοίας,
ὅπερ ἦν ἀληθές, οὐκ εἰκῆ εἶναι τὴν μόνωσιν, ἀλλ'
ἔχειν τι πάντως ἐλογίζου τὴν ἡσυχίαν σπουδαίον,
καὶ τὴν ἡσυχίαν οὐκ εἶναι ἀργὴν, ἀν μῆτι τῶν
θεωρίας ἀξίων τὸν νοῦν κατεῖχε συνειστραμμένον.
Ὅμως ἐπειδὴ μικρὸν ἀνανεύσαντα, καὶ προσεση-
κότα οὐκ ἠθῶς ἐθεάσω προσελθῶν ἀπαπατάμενός τε,
καὶ συναναπατῶν τὴν αἰτίαν ἐπυνοῦντος τῆς ὀδοι-
σχίας, καὶ μαθῶν, ὡς εἶπεν Ἐρευνα, καὶ φροντίς ζη-
τήματος γραφικοῦ, λαθόμενος τῆς χειρὸς, καὶ
προσαγαγῶν, ταύτην κατεφίλει τῷ στόματι, καὶ
μειδίῳ μάλᾳ φαιδρῶς ἤκειν ἐλεγες φέρων καὶ αὐ-
τὸς ἡμῖν ἄλλην φροντίδα, καὶ ὑπόθεσιν ἀξίαν γρα-
φῆς, δυναμένην ὠφελῆσαι πολλοὺς, καὶ ἀπὸ τῆς ἡν
πολιτευομένης χλιδῆς ἐπιστρέψαι ἐπὶ τὸ σωφρονι-
στερον.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Κἀγὼ καίτοι ἀρκούσων ἔχων τῇ ἐμῇ ὀνύμει ἐξ

τοὺς Ψαλμοὺς ἀσχολίαν, λίγος δὲ πὺς ὦν περὶ τὰς πρὸς τὸ γράφειν ἀφὰς, ἠρόμην σε οὐκ ἀμερίμνω, τίς εἶη αὕτη; καὶ τί πρὸς ὠφέλειαν ἔχειν δυναμένη τῶν νῦν, ἢ καὶ αὐτὸς ἐντευξομένω; Τῆς ματαιότητος τὰ πάναγρα δίκτυα ἀπλωσάσης ἀπανταχοῦ, καὶ συλλαθούσης ἀπαντας, καὶ ἐκτὸς ἐχούσης ἀρκύων. Πλοῦτους γάρ, καὶ ἀξιώματα, καὶ δυναστείας, τρυφάς τε, καὶ τέρψεις ἀσέμνους οἷα βρόγους καταπήξασα κύκλω, ἕκαστον πρὸς ὃ μᾶλλον εὔρεν ἐπικλινωῶς ἔχοντα, ἦδε κατέχει δουλωσαμένη, οὐκέτι γαστρί, καὶ τῇ ἄλλῃ τοῦ σώματος λειτουργεῖν ἐναναγκάζουσα χρεῖα, ἀλλὰ καὶ θησαυροὺς σωρεύειν βιαζομένη τῶν ἐξ ἀδικίας πεπορισμένων χρημάτων, ἄλλων τηχομένων λιμῶ, καὶ φυλάττειν ἐπιμελῶς ἀναγκάζουσα τὰ κακῶς ἠθροισμένα τισὶν ἰσως οὐδὲ τοῖς χρησομένοις καλῶς, ἵνα διπλῆ τὸν συναγαγόντα κολάσει καταδικάσει, τῇ μὲν ὑπὲρ ὧν ἀσθενεστέρους ὠφελῶν ἠδίκησα, τῇ δὲ, ἀνθ' ὧν ἄπερ ἐκείνων ἀφείλετο, ἀλλοῖς ὕλην συνήγαγεν ἀσώτου ζωῆς, σωφρονεῖν ἐν αὐταρξείᾳ δυναμένοις πολλὰκις, ἐπειδὴ πως ἡ ἀφθονία τὸ περὶ τὰ μὴ καθήκοντα διδάσκει φιλότιμον τὴν ἐν ἑκάστῳ τῶν καταγινωσμένων ἀδρότητα τῇ τῆς δαπάνης αὔξουσα χορηγία, καὶ πρὸς ἕσχατον κατὰ μικρὸν ἀκρασίαις ἄγουσα ὄρον.

ambire illicita, rerum vitatarum luxum in unoquoque, sumptuum fovens subministratone, et ad ultimum sensim perducens intemperantiæ terminum.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Σὺ δὲ τὴν περισσεύσαν ἡμῖν τὴν, ὡς ἡ φήμη διδάσκει, λαμπρὰν ἐν ἀξίᾳ, καὶ ὡς αὐτὸς φῆς, λαμπροτέραν ταῖς κατὰ ψυχὴν ἀρεταῖς σπουδαίως προσήγγελλες, πολλὰ τῆς ἀνθρώπου κατορθώματα, καὶ μεγάλα διεξιῶν, ἐγκράτειαν, φιλοπρωχέειαν, μελέτην τῶν θείων λογίων διηνεκῆ, προσευχὴν ἐκτενή, καὶ κατανευυγμένην, χρημάτων εἰς τοὺς θεομένους δαπάνην φιλότιμον, σωφροσύνην ἕως ὀφθαλμῶν, καὶ αὐτῆς ἐνθυμήσεως, τὴν εἰς τοὺς ξένους, καὶ ἀπόρους τῶν τελευτῶντων κηδεῖαν ἐπίτιμον, τὴν εἰς τοὺς καθ' ἦντινα οὖν αἰτίαν ἀτυχοῦντας συμπάθειαν, τὴν πρὸς τοὺς θεοσεβούντας εὐλόβειαν, τὴν πρὸς τοὺς τὸν μονήρη βίον ἐπανηρημένους φροντίδα, καὶ κοινωσίαν χρεῖας τοῦ σώματος, ἵνα οἷς συνησυχάζειν καὶ συμπνεῖν διὰ τὸν ζυγὸν τοῦ γάμου κωλύηται, τοῦτοις συμπολιτεύεται τῇ διακονίᾳ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτηδεύων, τὸ ἐν τούτοις ἀμέριμον αὐτοῖς παρέχουσα, καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἀπερισπάστως θεραπεύειν τὸ θεῖον πρὸς αὐτοὺς κέρδος μεριζομένη. Ταῦτα, καὶ τούτων ἐλεγες πλείονα, συνείρων ἀπήγγελες, καὶ πειρασμοῖς ἐκ μεθοδείας τοῦ διαβόλου, καὶ θλίψεσι συνεχῶς αὐτὴν περιπίπτειν ἀπήγγελες, τὸ ἔχειν ὄλωσ ἀντίπαλον τὸν ἀγῶνα αὐτῆς σαφῶς αἰνιττομένως.

ΚΕΦΑΛ. Δ.

Ἐγὼ δὲ πρῶτον μὲν ἐθαύμασα, εἰ τῇ νῦν γενεᾷ τοιοῦτον ἐξεγένετο, οἷον φῆς ἐντως βλαστῆσαι φυτὸν, ἐν ἧ τῶν ἡμέρων, καὶ καρποτόκων δένδρων, τὰ τῆς ἀκάρπου, καὶ ἀγρίας ὕλης πλημμυρεῖ ἐντως μᾶλλον, καὶ τίθηλεν εὐερινούοντα κλήματα, βίξαις

A pro virium mearum modulo, in Psalmorum expositione; avidus tamen, promptusque ad novas scribendi occasiones, sollicitus a te percunctabar, quænam illa esset, et quam utilitatem lectoribus, vel qui nunc sunt, vel in posterum futuris posset afferre: cum vanitas expansa ubique retium suorum omnium indagine, et cunctos comprehendat, et implicitos detineat, quippe quæ tensis circum circa laqueorum instar divitiis, dignitatibus, potestatibus, deliciis, et inhonestis oblectamentis, in eo quemque capit, in servitutem redigens, ad quod invenit magis pronum; neque jam solum ventris, cæterarumque corporis necessitatum mancipia nos facit cogens, sed pecuniarum partiarum injuste thesauros, aliis præ fame tabescentibus, coacervare compellit,

B et conservare diligenter, quæ perperam accumulata sunt, aliquibus, qui nec his fortassis usuri sunt honeste, ita ut duplici pœna damnetur ille, qui collegit opes: hinc quidem, quia cum deberet misereri infirmiorum, injustitiam erga eos patravit, 87 inde vero quod ea, quæ illis debita abstulit, aliis profligatè vendidi materiam, congestit, qui sæpenumero cum sufficientia vitam sobriam ducere potuissent, quandoquidem opum affluentia doceat

CAPUT III.

Tu vero Peristeriam, ut fama prædicat, claræ dignitate, atque, ut ipse affirmas, clariorem animi virtutibus, nobis studiosè admodum proponebas, multas et magnas matronæ res bene gestas enarrans, continentiam, amorem erga pauperes, continuam divinorum oraculorum meditationem, jugem orationem intensam cum cordis compunctione, effusam pecuniarum in egenos erogationem, temperantiam oculorum, et ipsius cogitationis, de peregrinis, inopibusque defunctis curam honorabilem, commiserationem erga eos, qui miseri erant quæcumque ob causam, venerationem erga Dei cultores, et erga monasticam vitam sectantes curam, ac sollicitudinem, et eorum, quæ necessaria sunt corpori, communicationem, ut quibuscum simul quietem agere, et collaborare propter jugum matrimonii prohibetur, cum his, subministrando res ad victum conducentes, conversaretur, præbens ipsis vacuum curis hujusmodi tempus, et in partem illius lucri, quod e Dei famulatu nullis occupationibus distracto provenit, veniens. Hæc et plura his commemorabas, adjungens insuper assiduas in tentationes, 88 et afflictiones ipsam incidere, idque astu diaboli, non obscure significans eum certare adversus illam, undeque ipsam oppugnando.

CAPUT IV.

Atqui ego in primis quidem admiratus sum, si planta, quam affirmas ejusmodi, revera germinaret hoc nostro ævo, in quo arbores infructuosæ, et agrestis materiæ plane longe superabundant mansuetis, et frugiferis, atque læta surculorum propagine lu-

xuriant, radicibus quidem altissimis adeo fundatæ, ut convelli non possint, ramis autem in latitudinem immensam proteusis diffusæ, foliorum vero conis simul implexæ, et dense adumbratæ, ita ut nullatenus bonæ cogitationis radius fundum cordis inum consuetorum pravitæ operum obscuratum calefaciat unquam. Rursus vero superfluum censens, et vanum, diligenter, atque curiose perscrutari, num quis sit huiusmodi, necne, prompto animo ad scribendum accessi, quod argumentum magnopere profuturum viderem, etiamsi nemo facta, et opera fidei faciendæ causa, afferat. Cito enim persuadet oratio, ubi rerum ipsarum natura testimonium perhibet, et ipsa veritas, atque convenientia etiam sine ullo exemplo digna videtur auditori, cui fidem habeat, eum adducens ad evidentiam, neque contradicendi tempus valde contendere assuetæ præbens.

89 CAPUT V.

Nam quemadmodum celo nubilo solem esse, cursumque suum perficere atque hiberna tempestate in plantis fructum contineri nemo ambigit, præcedentem experientiam cum habeat magistram inviolatam : ita bonum omnes consistunt bonum absque ulla contradictione, licet videatur mala consuetudo detinere mentem ad mala obstrictam atque præpeditam ; conscientiam enim pudet veritati approbatæ perfricta fronte se opponere, et existimat illa turpe atque in primis reprehendendum, rei manifestæ mera contendendi libidine resistere. Cogitabam præterea id, quod olim quibusdam factu possibile fuerat, ne nunc quidem volentibus esse impossibile ; cum ipsa natura similem in omnibus et tunc, et nunc servet cursum, nec legitimum præbeat impotentæ prætextum iis, qui ob consuetam diuturnamque pigritiam ad ea, quæ utilia sunt, præclaras istas veterum, qua virorum, qua mulierum actiones fieri nequaquam potuisse statuunt. Adeoque nullatenus existimabam, incredibile fore omnino, esse etiam nunc aliquem, qui animi voluntatem ad beatorum illorum hominum religiosam vitam æmulandam excitet, virtutisque fructus excolat : cum natura iisdem adhuc viribus ad novos ramos et læta germina, e veteri trunci

CAPUT VI.

Si enim Noë generatione, quæ tunc erat condemnata ad excidium per diluviū, totoque 90 genere humano aquarum inundatione deleta, solus inventus est, qui Deo placeret : et inter Barbaros longa iniquitatis consuetudine effertus, justissimus et verus homo Job, tanquam pulcherrimum liliū inter spinas densissimas, germinavit ; si regio circum Sodomam igne fulmineo conflagrata charum Deo, et hospitium amantem Lot habuit : si deinde diversa tempora Rhaab, et Deborah, Estherque, ac Judith, Phœben, et Priscillam, et Dorcada, et Lydam, aliosque multos protulerunt : et in omnibus subinde generationibus, unus aliquis vita præfulsit, qui nativæ nobilitatis imaginem temporum vitio

A μὲν ἐκ βάθους ὠχυρωμένα πρὸς τὸ ἀκράδαντον, ἐρπήκων δὲ ἐκτάσει κεχυμένα πρὸς εὐρος ἀνεύκαστον, πετάλων δὲ κόμαις συνηρηφῆ, καὶ σύσκια, ὡς μηδαμόθεν ἀκτίνι χρηστῆς ἐννοίας τὸ τῆς καρδίας ποτὶ θάλπεισθαι βάθος ἐπισκοτούμενον τῇ ἐν τοῖς ἔργοις πολιτευομένη κακίᾳ. Αὐθις δὲ τὸ πολυπραγμαίνειν ἀκριδῶς, εἴ ἔστι τις, εἴ μὴ ἔστι τοιοῦτος, περιττὸν κρίνας, καὶ δοκοῦν. Ἐτοιμῶς ἐπὶ τὸ γράφειν ἐχώρησα, τὴν ὑπόθεσιν ἱκανῆν πρὸς ὠφέλειαν καταμαθῶν, κὰν μηδεὶς ὑποκῆται, ταύτην τοῖς ἔργοις πιστούμενος. Ὅταν γὰρ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἔχη μαρτυροῦσαν ὁ λόγος, πείθει ταχέως, καὶ δευτείνος παραδείγματος τὸν ἀκούοντα τὸ ἀληθές, καὶ εὐλογον πρὸς ἀξιοπιστίαν τῆς ὑποδείξεως ἐπαγόμενος, καὶ τῷ λίαν φιλονεικεῖν εἰθισμένῳ ἀντιβῆσσεως οὐ παρέχων καιρὸν.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Ἄς γὰρ ἐν νεφώσιν μὲν ἥλιον εἶναι, καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνύειν δρόμον, ἐν δὲ βλαστοῖς ὄρα χειμῶνος ἐνυπάρχειν οὐδεὶς ἀμφιβάλλει καρπὸν, τὴν παρελθούσαν πείραν ἔχων διδασκαλίαν αἰδέσιμον· οὕτως τὸ καλὸν ἀναντιβῆτως ὠμολόγηται πᾶσι καλὸν, κὰν δοκῆ συνήθεια πονηρὰ πρὸς τὰ φαῦλα κατέχειν τὴν γνώμην πεπεδημένην, τῆς συνειδήσεως πρὸς τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἀληθείας ἀναιδῶς ἀντικλίνειν ἀσχυνομένης, καὶ πρὸς τὸ πρόδηλον φιλονεικῶς ἴστασθαι ἀσχυρὸν ἡγουμένης, καὶ λίαν ἐπιβόλον. Ἄλλως δὲ καὶ τὸ πάλαι γεγόμενον δυνατὸν ἦδη τισὶ λογισάμενος εἶναι τοῖς βουλομένοις, καὶ νῦν δυνατὸν, τῆς αὐτῆς φύσεως ἐν πᾶσιν ὁμοίως τρεχούσης τότε, καὶ νῦν, καὶ οὐ διδοῦσης ἀδυναμίαν εὐλογον προφασίσασθαι τοῖς διὰ τὸ μακρὸν ἔθος τῆς εἰς τὸ χρησίμον ἀργίας ἀδύνατα τεθειμένοις τὰ τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν κατορθώματα. Ἀπιστεῖν εἰς ἅπαν οὐκ ᾤθηον εὐλογον, ὡς ἔστι τις τὴν προαίρεσιν κινήσας πρὸς ζῆλον τῆς τῶν μαχαρίων ἐκείνων ἐνθέσμου διαγωγῆς, καὶ τοὺς καρποὺς τῆς ἀρετῆς γεωργῶν, ὡσαύτως ἐκείνοις τῆς φύσεως δύναμιν ἐχούσης ἰσχύϊν ἐκ τοῦ γεγηρακότος κρέμνον· νέους ἀναφῦναι, καὶ τεθλότας βλαστούς.

ad novos ramos et læta germina, e veteri trunci

D

Εἰ γὰρ Νῦε τῆς κατ' αὐτὸν γενεᾶς τὴν πανωλεθρίαν τῷ κατακλυσμῷ καταδικασθείσης, καὶ τῇ πλημμύρᾳ τοῦ ὕδατος ἀφανισθείσης αὐτάνδρου, μόνος εὐαρεστήσας εὐρέθῃ τῷ Θεῷ· καὶ ἐν Βαρβάρους ἀνομοῦσιν ἐξ ἔθους μακροῦ, ἐβλάστησεν καθάπερ ἐν ὀλομανουσαῖς ἀκάνθαις κρίνον φαειρότατον ὁ διακαϊάτατος καὶ ἀληθινὸς ἄνθρωπος Ἰώβ· καὶ ἡ τῷ κεραυνεῖω καταμπρηθεῖσα πυρὶ τῶν περὶ Σόδομα χώρα ἔσχεν αἰδέσιμον τῷ Θεῷ τὸν φιλόξενον Λῶτ, καὶ τὴν Ῥαῦβ, καὶ τὴν Δεδόραν, Ἐσθήρ τε, καὶ Ἰουδίθ, Φοῖθην, καὶ Πρίσκιλαν, καὶ Δορκάδα, καὶ Λύδαν, καὶ πολλοὺς ἄλλους ἤνεγκαν διάφοροι καιροί, καὶ ἐν πάσῃ γενεᾷ Ἐλαμφέ τις τῇ πολιτείᾳ τῆς φυσικῆς εὐγενείας ἐξίτηλον νενομένην τῷ χρόνῳ ἀνα-

ζωγραφήσας λαμπροῖς χρώμασι τὴν εἰκόνα, ἵνα μὴ πάντως τέλειον ἀποσβεσθὲν τὸ ζωηρὸν τῆς ἀρχαίας εὐζωίας ὄντως ἀπιστα κρῖνεσθαι τὰ περὶ τῶν εὐβελουκῶτων γεγραμμένα παρασκευάσῃ, οὐδενὸς ὑπὸ τῶν οικειῶν ἔργων δεικνύντος τὰ ἱστορούμενα δυνατά. Πῶς οὐκ ἦν ἀτοπον ἄλλων ἄλλοτε γενομένων τοιούτων, μὴ καὶ νῦν, (κἀν δοκῆ διὰ τὴν κρατούσαν ἀπάτην παράδοξον,) εὐρησθαι εἰπεῖν ψυχὴν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις τὴν πρὸς αὐτοὺς μαρτυρουμένην συγγένειαν, καὶ τοῦτοις κοσμουμένην, ὡς φησὶ κεφαλῆ, οἷς ἔφης κλοσενκτήμασι

ΤΜΗΜΑ Β΄.

Περὶ τῆς ἐγκρατείας.

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Καλὴ μὲν οὖν ἐγκράτεια, ἀρχὴ, καὶ θεμέλιος οὔσα τῶν ἄλλων πασῶν ἀρετῶν. Δαμάζει γὰρ καθάπερ πῦλον σφριγύοντα τὸ σῶμα, καὶ κατὰ μικρὰν ἀγει πρᾶυνόμενον πρὸς τὸ εὐτακτον, τῇ ἐνδείᾳ τὸ διακεχυμένον συστέλλουσα, καὶ εὐήνια, καὶ ἐπιεικῆ ποιῶσα τὰ πάθη, ἀπερ ἡ τρυφὴ σκληραυχεῖν, καὶ ἀφηνιάζειν παρασκευάζει, σκιρτώντα, καὶ φρυαττόμενα, καὶ τῷ ἠνιοχοῦντι λογισμῷ παρέχοντα πράγματα χαλεπὰ, ἀντισπᾶν, καὶ ἀντιπεριάγειν τὸ ἐξοιστρικὸς τῆς ὀρμῆς αὐτῶν ἐφ' ὅπερ βούλεται μόλις ἰσχύοντι. Τοῦτο γὰρ παιδεύειν ἀπαντας ἀνθρώπους ἔοικεν ὁ Ἐκκλησιαστής, τῷ πρότερον εὐαγῶν, καὶ εὐπειθεὶ διὰ τὴν σύμμετρον διαίταν ἑαυτοῦ διαλεγόμενος σώματι τῷ λέγειν. « Δεῦρο δὴ περιάσω σε ἐν εὐφροσύνῃ » καὶ τὴν πείραν μαθῶν οὐ καθήκουσαν δυσχερῶς κρατῶν, ὧν πρὶν εὐκόλως ἐκράτει, τῆς σαρκὸς κινήματων, φησὶ τῇ πειναιούσῃ τὸ ζῶον εὐφροσύνῃ. Τί τοῦτο ποιεῖς; ἐξέλκεις παρὰ τὸ σῆθη, ἐφ' ἃ μὴ βούλομαι, τὴν προαίρεσιν, καὶ κατὰ κρημνῶν συναρπάξουσα φέρεις ἀχθομένην, καὶ ὑποτερπομένην πως ἡρέμα τὴν γνώμην βόθροισ ἐγκαταστρέφεις, καὶ χάσμασι τὰ μὲν ἀνανεύοντα, τὰ δὲ συντιθέμενον οὐκ ἀνάγκῃ τὸν λογισμὸν βιάζῃ πρὸς τὰ ἀίσιστα, οὐκ ἀκοντα τυραννεῖς οὐκ ἀηδῶς τυραννοῦμενον.

nem non necessitate cogis ad turpissima, non invitam tyrannice torques non insuaviter tyrannide pressam.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Τοιοῦτοι γὰρ οἱ πρὸς τὰ ἥδοντα μαχόμενοι, καὶ πρὸς τὰ τέρποντα, ὡς μὴ ἀλῶναι, πικτεύοντες· ἐν ᾧ ἀνθίστανται, κάμπτονται, καὶ ἐν ᾧ ἀντιλέγειν δοκοῦσι, συντιθενται. Ἐνθεν ἀντιτείνουσιν, ἐκείθεν ἀνθέλκονται, καὶ πρὸς ἃ μὴ θέλουσι, τρέχουσι, καὶ πρὸς ἅπερ ἀπαχθῶς ἔχουσιν, ἐπείγονται ἐλαυνόμενοι. Πῆ μὲν διώκονται συνεχόμενοι, πῆ δὲ αὐτομόλοισι δυσχεραίνοντες. Ὅτε μὲν ὠθοῦνται, ὅτε δὲ προεκτρέχουσι, ὡς οὐ προαῖρουσιν, συναινοῦσι, καὶ ἡττῶνται τῇ γνώμῃ, καὶ τὴν ἡτταν αἰρούμενοι, ὡς οὐκ ἴσασιν ἀσμενίζοντες. Καὶ τοῦτο ἐστὶν ὅπερ ὁ Παῦλος τάχα φησὶ· Ἐσυνήδομαι τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ

²² Eccle. 11, 2.

quasi evanescentem, splendidis rursus coloribus depingeret, ne penitus restincto vitali fomite priscæ et bonæ vitæ iis, quæ de sanctis, qui bene vixerunt, litteris sunt consignata, deneganda fides censeretur, dum nemo propriis operibus probat fieri potuisse ea, quæ historiis prodita sunt: qua ratione non absurdum esset, o amicissimum caput Agathi, aliis alio tempore emergentibus, non et nostro (utcumque videatur propter errorem dominantem admirabile) dicere reperiri animam, quæ bonis operibus testetur suam cum illis beatissimam cognitionem, et hisce ornatam, quas commemoras, dotibus?

91 SECTIO II.

De temperantia seu abstinentia.

CAPUT I.

Præclara igitur res est temperantia, utpote reliquarum omnium virtutum principium et fundamentum. Domat quippe corpus, veluti pullum equinum lascivientem, sensimque cicuratum ad modestiam, luxum ejus comprimendo indigentia, redigit, animique affectus bene refrenat, et ad bonam frugem revocat, quos luxuria nimium cervicosos ad habenas excutiendas impellit, exsultantes proterve, ac ferociter insolescentes, et rationi, quæ aurigæ vice lora tenet, molestiam facessentes, quæque vix tandem valet, quo velit, ipsorum impetum velut cæstro agitatum revellere et abducere. Hoc namque omnes homines edocere videtur sapiens Ecclesiastes, Salomon, ubi corpus suum primum quidem ob commensuratam victus rationem deduci, atque parere facile alloquitur hisce verbis: « Age, experiar te in gaudio ²²; » cognoscens vero experimentum illud minime conveniens, eo quod ægre dominaretur motibus carnis, quos antea nullo negotio compescebat, dicit gaudio saginanti carnem: Cur istud facis? Voluntatem præter morem atrahis ad ea, quæ nolo, mentem gravatam, atque occulta quadam delectatione gestientem tecum rapiens, per præcipitia fers; circumagis inter foveas, et hiatus, partim renuentem, et partim consentientem rationem non necessitate cogis ad turpissima, non invitam tyrannice torques non insuaviter tyrannide pressam.

D

92 CAPUT II.

Hujusmodi enim sunt, qui adversus voluptatem pugnant, et adversus oblectamenta luctantes, ne capiantur, in eo, in quo resistunt, flectuntur; in eo, in quo videntur contradicere, consentiunt; hinc obnuntant, illinc pertrahunt, curruntque ad ea, ad quæ nolunt, et ad ea quæ odisse se putant impulsim adducuntur. Quandoque fugiunt jam comprehensi, quandoque pertæsi transfugiunt; nunc trudentur, nunc accurrunt; assentiuntur tanquam iuviti, animoque vincuntur, et victos se quasi nesciant elati, atque gaudentes. Et hoc fortassis est, quod Paulus ait: « Condelector legi Dei secundum

inferiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me lege peccati, quæ est in membris meis ²⁶. » Et iterum : « Quod non volo hoc ago, et quod odi hoc facio ²⁷; » haudquaquam introducens legem peccati insitam, neque sensus carnis potestatem absoluto imperio dominantem animo docens; nam hoc pacto servos esse peccati oporteret omnes homines, eo quod jugum illius excutere nullomodo possent. Nos vero jam scimus eos, qui volunt, non animo solum libertatem consecutos, sed et in servitutem redigentes corpus, et affectibus imperantes, spontaneum voluntatis arbitrium ad libertatem, et servitutem ipsa re atque opere ostendere.

93 CAPUT III.

Etenim quandiu cibus carnem saginat, sensus carnis insurgens tyrannidem exercet subdilis legem imponendo eorum, quæ velit: sed ubi afflictionibus, quæ lividum efficiant, et dura corporis tractatione humiliatur, submittit se instar mancipii, et melioribus legibus subesse persuadetur; neque jam amplius rationem irahens abducit in exitium, sed potius ab ipsa deducitur ad salutarem obedientiam. Et horum unusquisque sibi met ipsi testis est, non ignorans, quæ nos cogitare cogat ventris saturitas, et quid indigentia abstinentiæque versare animo consulat; cum ille in absurdas despumet libidines, ista vero et moderate commotas eas reprimat, et interdum ferino more frendentes mansuefaciat, et cicures reddat, et clara voce, atque penetrabili dicat quod a Deo dictum fuit ad Job: « Ecce bestiarum apud te fenum æque ac boves comedunt: ²⁸ » significans scilicet perturbationes animi a belluina feritate ad statum jumentorum, et subjectionem translatas fuisse, jamque omnino cicuratas redditas, utcumque adhuc eam spirare videntur; nam in quibusdam præ temperantia mortuæ sunt penitus effetæ.

CAPUT IV.

Sic Jael adacto per maxillam clavo Sisaram sustulit ²⁹, hostilem sensum perimens, non amplius maxilla materias dapsiles ambitiose suppeditante passioni, sed frugaliter tantum ipsi præbente quæ opus erant ad vitam necessario conservandam, adeo ut videretur **94** adesse potentia, et non actu. Sic Samson in asini maxilla percussit alienigenas, fortassis ³⁰ quod aliter id facere non potuisset, nisi maxillam gula, ventrique inservientem activa manus virtute comprehendens, et veluti pugno constringens ipsam, et circumscribens iudicio, tenuisset, ne in delicias et insatiabiles cupiditates dilueret. Natura quippe maxillam ventris ministram, et adjutricem effecit, dentibus quidem incisoris veluti ligonibus comestibilia dispertientem, molaribus autem quemadmodum molis veris comminuen-

κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσι μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοῦ μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσι μου. » Καὶ πάλιν: « Ὅ-οὐ θέλω τοῦτο ποιῶ, καὶ ὁ μισῶ τοῦτο πράσσω. » Ὁὐ νόμον εἰσηγούμενός ἐμφυτον ἁμαρτίας, οὐδὲ δυναστείαν αὐτοκρατορικὴν δογματίζων τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός· οὕτω γὰρ πάντας ἀνθρώπους ἔδει δούλους εἶναι τῆς ἁμαρτίας, οὐδαμῶς ἐκδύναι τὸν ταύτης ζυγὸν δυναμένους. Νῦν δὲ τοὺς βουλομένους ἴσμεν οὐ νόμον ἐλευθεριάζοντα τῷ φρονήματι, ἀλλὰ καὶ δουραγωγούντας τὸ σῶμα, καὶ κυριεύοντας τῶν παθῶν, καὶ δεικνύντας τῷ ἔργῳ τὸ πρὸς ἐλευθερίαν, καὶ δουλείαν τοῦ θελήματος αὐτεξούσιον.

B

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ἔως μὲν γὰρ ἡ τροφή πιαίνει τὸ σῶμα, τυραννεῖ κατεξανιστάμενον τὸ φρόνημα τῆς σαρκός νομοθετοῦν τοῖς ὑπηκόοις ἃ βούλεται· ἐπὶν δὲ ταπεινωθῆ ὑπωπιασμοῖς, καὶ σκληραγωγίᾳ τοῦ σώματος ὑποκύπτει δουλικῶς, καὶ τοῖς κρείττοσιν ὑπέλκειν κείθετα νόμοις. Οὐκέτι τὸν λογισμὸν ἄγον πρὸς διεθρον ἀπάγει, πρὸς αὐτοῦ δὲ μᾶλλον ἀγόμενον πρὸς εὐπειθειαν σωτήριον. Καὶ μάρτυς τούτων ἕκαστος αὐτὸς ἑαυτῷ, εἰδώς, τίνα μὲν ἐννοεῖν ἀναγκάζει κόρος γαστρός, τίνα δὲ συμβουλεύει λογίζεσθαι ἡ ἐνδεια. Ὁ μὲν πρὸς ἀτόπους ἐκβακχεύων ἐπιθυμίας, ἡ δὲ καὶ μετρίως κινουμένας αὐτὰς καταστέλλουσα, καὶ βρυχομένας εἴποτε θηριωδῶς, τιθασειύουσα πρὸς τὸ ἡμερον, καὶ τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰῶδ εἰρημένον λέγων λαμπρᾶ, καὶ διαπρυσιῶ τῇ φωνῇ· « Ἴδου θηρία παρὰ σοὶ χόρτον ἴσα βοσὸν ἐσθίει· » ἐκ θηριώδους ὠμότητος πρὸς κτηνώδη καὶ ὑποταταγμένην κατάστασιν μεταβελθῆσαι τὰ πάθη σημαίνουσα, καὶ τέως ἡμεροῦσθαι, κὰν ἐμπνέειν ἐτι δοκῇ· παρὰ τισι γὰρ καὶ τέθηκε παντελῶς τῇ ἐγκρατεῖᾳ νενεκρωμένα.

C

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Οὕτως ἡ ἰατρία τὸν Σισάρα διὰ τῆς σιαγόνος ἀνεῖλε, νεκρώσασα τὸ πολέμιον φρόνημα, οὐκέτι τῆς σιαγόνος φιλοτίμως τῷ πάθει χωρηγούσης τὰς ὕλας. Ἐγκρατῶς δὲ, καὶ αὐτῷ μόνον χρειωδῶν παρεχούσης πρὸς τὴν ἀνάγκην τοῦ ζῆν, ὡς καὶ παρῆναι δοκεῖν τῇ δυνάμει, καὶ μὴ παρῆναι τῇ ἐνεργείᾳ. Οὕτως ὁ Σαμψών ἐν σιαγόνι θου τοὺς ἄλλοφύλους ἐπάταξεν· οὐκ ἄλλως τοῦτο πράξει τάχα δεδυνημένος, εἰ μὴ τῆς ὑπηρετούσης λαμπῶ καὶ κοιλίᾳ ἐκράτησε σιαγόνος, τῷ πρακτικῷ τῆς χειρὸς περιδραξάμενος αὐτῆς, καὶ ὡσπερ παλάμη συστειλάς αὐτὴν περιγεγραμμένην τῇ κρίσει, πρὸς τὸ μὴ διαχεισθαι ἐπὶ τὸ ἄβρὸν τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ ἀχόρεστον. Διάκονον γὰρ, καὶ ὑπουργὸν σιαγόνος γαστρός ἡ φύσις ἐποίησε, δηκτῆρος μὲν οἷα μακέλλαις ὀδοῦσι προδιαροῦσαν τὰ ἐδώδιμα, μύλαις δὲ καθάπερ ὄντως μύ-

²⁶ Rom. vii, 22, 23. ²⁷ ibid. 15, 16. ²⁸ Job. xl, 10. ²⁹ Judic. iv, 21. ³⁰ Judic. xv, 15.

λαις λεινύουσιν, καὶ παραπέμπουσιν ὡς περ δι' ἄ-
 ὑπετηγού χαραδρώδους τοῦ λαίμου ἀπληρώτω θα-
 λάσση τῇ κοιλίᾳ ἐτοίμην τροφήν, τὸ παρὰ τοῦ Σολο-
 μώντος. λαχθὲν κηρύττουσαν ἐν ᾧ φησι· « Πάντες οἱ
 χεῖμαρροι πορεύονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ θά-
 λασσα οὐκ ἔσται ἐμπειπλάμενη, » Ταῦτον γάρ ἐστι κοι-
 λία, καὶ θάλασσα· κεχῆσαι γὰρ πρὸς τὰ ρεύματα
 τῶν ἐπιγεομένων ἀκορέτως ἀμφότεραι, ἡ μὲν τῇ
 πέψει, ἡ δὲ τῇ ἄλλῃ δαπανῶσαι τὰ ἐπιεσερχόμενα,
 καὶ αὖθις ὀρεγόμεναι· ἄλλης τροφῆς, καὶ τὸ κεχῆνος
 οὐδέποτε μίουσαι, οὕτε τὸ διψαλέον τῷ συνεχεῖ, καὶ
 ἀδιστατάμ. τοῦ ρείθρου παραμυθούμεναι.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Δεῖ τοῦτο καλὴν ἢ ἐγκράτεια, ὅτι τὸ φλεγμαῖνον
 τῶν παθῶν καὶ ἐξοιδηκὸς ὑπερβάλλουσιν ὄγκοις B
 καταστέλλει, καὶ ταπεινὸν πρὸς τὸ ἐπιεικέστερον,
 καὶ τὸ παφλάζον αὐτῶν στορέννουσι, καὶ γαληνιάζειν
 ποιεῖ τὴν ἐκ τῶν βαγδαίων τῆς πολυτελοῦς διαίτης
 πνευμάτων ζάλην, τῇ νηνεμίᾳ τῆς ἐνδεῆς χαλινῶσα
 πρὸς τὸ εὐδιον, καὶ τὸ κυμαίνόμενον πραθυνοῦσα.
 Καὶ ἐν ἀπορίᾳ μὲν τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν ἐπιτηδείων
 ἡρέμα πως ἀνεκτὸν τὸ κρατῆσαι γαστρός. Οὐκ ἐρε-
 θίζει γὰρ τὸ μὴ παρὸν οὕτως ὡς τὸ παρὸν, καὶ τῇ
 ὕψει κινεῖν τὴν δρεξιν πρὸς τὴν ἐφεσιν· ἐν ἀφθονίᾳ
 δὲ πάντοθεν περιθροισμένων ἀπάντων, καὶ περιχε-
 χυμένων τῶν πρὸς τρυφήν δαψιλῶς, ἐγκράτεια φιλο-
 σοφίας ἔχει μεγίστην ἐγκώμιον, εἰ μὴ που παρα-
 σίτοις ἐν ἀφθονίᾳ φειδωλίας ὑπονοῖα· τὸ ἐπαινετὸν
 τοῦ ἔργου μολύνεσθαι παρασκευάζει καταγνώσει G
 μικρολόγου διαθέσεως. Ὅμοιον γάρ ἐστι ἐμπελαγι-
 ζοῦσαν θάλασσαν, καὶ κυκωμένην βυθοστροφίαν διὰ
 ξηρὰς παρελθεῖν ἀδρόχῳ ποδὶ, καὶ εὐθυνοῦμενον βίον
 διεξάουσαι κεκριμένον ἐνδεοτέρα διαίτη, οὐδαμόθεν
 τῆς ἐπιθυμίας ἐπικλυζόμενον· ἔνθεν, καὶ ἔνθεν
 περιβρῆουσας τῶν ἡδῶν παρασκευαίς. Τοιγαροῦν ὁ
 σοφὸς Σολομὸν τῆς ἐγκρατοῦς ἐπαινῶν τὸ δόγμα
 φωνῆς φησιν· « Ὁραῖώθησαν σιαγόνες σου ὡς τρυφά-
 νος· » σιαγὼν γὰρ τροφῆς ὄργανον οὐσα, ὀραῖοῦται
 τῇ ἐγκρατείᾳ, αἰσχρὰν τὴν ἄδδηφάγον καὶ ὀφοιοῦν,
 χαίρουσαν καρκελίαις ἐλέγχουσα.

gena, nutritionis instrumentum· cum sit, decoratur
 condimentis ciborum gaudentem reprobatur:

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Περὶ κενοδοξίας.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Τότε δὲ καὶ ὡς τρυγῶν ὀραῖοῦται, ὀπηνίκα τὴν
 ἀρετὴν περιστέλλει καὶ κρύπτει σπουδαίως, τὴν
 παρὰ τῶν ὀρώντων ἐκκαλίνειν φιλοτιμουμένην, ὡς
 οἶόν τε, ἔπαινον, καθάπερ τρυγῶν τῇ ἔρημίᾳ παρα-
 πετάσματος καχρημένην τοῦ γινομένου, καὶ τῇ προ-
 θέσει λαυθάνουσα, κἂν πάντες μεγάλη τῇ φωνῇ
 βοῶσι τὸ ἔργον. Τότε γάρ ἐστι κενοδοξία τὸ πραττό-
 μενον, ὅτε πρὸς ἐπίδειξιν ἢ γκώμη ὀρεῖ· ἕως δὲ μὴ
 πρὸς θήραν βλήτη αὐτῆς δόξης· ἀνθρωπίνης, κἂν
 φωτὸς ἢ ἀρετῆς λάμπη φανώτερον (δεῖ γὰρ φῶς οὐ-
 σαν αὐτὴν, τὰς οικείας ἀστράπτειν αὐτῆς) ἢ πρὸς

tem, et alimentum paratum per gulam veluti per
 canalem cavum, et præcipitem ventris mari inex-
 plebili transmittentem, illudque Salomone dictum
 proclamantem: « Omnes torrentes eunt ad mare,
 et mare non erit repletum ». » Idem enim revera
 est venter, et mare; cum ambo insatiabili hiatu in-
 fusa flumina absorbeant, et alter concoctione, alte-
 rum salsedine ingesta absumens, aliud rursus nu-
 trimentum appetant, et hiatum neutriquam claudant,
 nec ullum solatium sitis ex continuo, et perenni
 fluentis percipiant.

CAPUT V.

Atque ob hanc causam præclara res est tempe-
 rantia, quia inflammationem affectuum, et nimium
 tumorem superbis e fastibus deprimit, et humiliat
 ad id, quod æquus est, meliusque, ac æstum ipso-
 rum præsternit; procellamquæ ab impetuosis mul-
 tiplicis ciborum paraturæ ventis excitatam tran-
 quillari efficit, serenitate indigentia ad sudum
 velut habenis reducens 95 et exundantem miti-
 gans fluxum. Et vero in eorum, quæ ad volupta-
 tem conducunt, inopia, placide quodammodo ven-
 ter se in ordinem redigi patitur; non irritat quippe
 quod abest, perinde ac id quod coram suppetit,
 ipsoque aspectu commovet appetitum ad deside-
 rium. Sed cum omnium rerum ad luxum pertinen-
 tium opipare, et onerantium aliquem undique co-
 pia affluit, temperantia summæ philosophiæ laudem
 obtinet; nisi sicubi in abundantia laudabilia opera
 suspitione parcimonix nimix corrumpere tentent
 parasiti condemnantes eum præ animi angustia.
 Parieter enim est altum, et effusum mare, commo-
 tosque imo e fundo vortices non madefacto per sic-
 cum transire pede; ac rectum vitæ cursum frugali
 victu discretum distingere; ita ut nec cupiditas
 circumfusum hinc inde profluentibus dulcedinum
 apparatus eum inundet, ut sapiens Salomon recte
 dixerit temperantis animi propositum dilaudans:
 « Decoratæ sunt genæ lux, sicut turturis ». » Nam
 temperantia, dum turpem voracitatem et exquisitis

D.

SECTIO III.

De vana gloria.

CAPUT I.

Sed tum gena instar turturis exornatur, quando
 virtutem coarctat, et laudem ab intuentibus decli-
 nare pro viribus affectans studiose occultat, veluti
 turtur solitudine utens, quasi sipario facinus obve-
 lans suum, animique proposito 96 latitans, etiamsi
 omnes magna voce opus ejus acclament: Tunc au-
 tem factum in vanam gloriam degenerat, quando
 animus ad ostentationem spectat: quamdiu vero
 non respicit ad venandum gloriam humanam, etsi
 quovis lumine lucidior virtus emicet (oportet
 enim, cum ipsa lux sit, propriis splendoribus ipsam

95 Eccle. 1, 7. 96 Cant. 1, 9.

effulgere) voluntas ab omni ostentatione, fastuque remota est, sola soli placere studens Deo, nihil curans spectatores, neque si inspiciant illi, neque si dilaudantes applaudant; vanum existimans, et futile quidquid ad æternam remunerationem nihil confert: quamvis laudantium plausus supergressi aërem, nubes, ipsumque feriant insonando æthera; recidunt enim deorsum, utpote qui sunt quasi cautos procaces ciradarum, et una cum strepitu arteriæ desinunt, nullum vero juvenem, lucrumque animæ afferunt; quin potius maxima eam injuria lædunt, instant enim ad demerentiam, et laudum voluptate operis mercedem evacuant. Hoc ipsum propheta docens aiebat: « Qui vos beatos dicunt, ipsi vos decipiunt, et semitam pedum vestrorum dissipant ⁴²; » vanam scilicet ingerentes persuasionem profectus ad res bonas impediens. Dominus autem in suis verbis adhortatoriis inquit nonnunquam: « Nesciat sinistra tua, quid facit. dextera tua ⁴³; » interdum: « Luceat lux vestra coram hominibus ⁴⁴: » et bonum agere præcipiens, et ab ostentatione avertens. Si enim occultari non potest urbs super montem posita ⁴⁵, et viæ justorum lucis instar elucent; cur ergo aliquis assistat publice faciem præferens laboribus **97** boni operis, quod mox per seipsum elucere poterit, præaccendens ad ostentationem, et intempestive persuadens voluptatem gloriæ cupidam?

CAPUT II.

Enim si gloriæ desiderio tenetur, quod tamen a ratione abhorret, eam excipiat, quæ opus subsequitur, et non præoccupet ipsam apparentia, tuba canens antequam faciens, et debitum honorem repetens præmature. Qui enim dixit: « Luceat lux vestra coram hominibus ⁴⁶; » opus ipsum clamare, sed non jussit operantes prædicare: ut et virtus suam habeat gloriam, et animi propositum reprehensione careat, bonum non ob humanam gloriam, sed ob Dei remunerationem eligens: nisi tamen ad perfectionis metam et hoc deficiat; cum non alterius rei, sed ipsius boni causa bonum eligi sit sanctum. Filiorum enim hæc est conditio, mercenariorum autem illa, superior quidem ea, quæ servorum est, namque poenæ formidine hi omnia faciunt; inferior tamen conditione filiorum, eo quod haudquasquam amore bonum, verum mercedis operetur expectatione. Cupide namque qui opus aggressus est, fructum arbitratur desideratæ rei operationem, inque laborando voluptatem percipit, et ipsum laborem pro mercede sibi deputat, atque pro eximio præmio super amata re impensam fatigationem. Quandoquidem omne, quod sit cum amore, leve ac facile evadit, etiamsi valde sit laboriosum, propensione operantis erga illud occultante laborem, et explanante asperitatem ad facilem operationem, Vincit etenim semper laboris mole-

Α ρεις τὸ ἀνεπίφαντον ἔχει, καὶ ἄκομψον, μόνῃ μόνῃ τὸ ἀρέσχοι ποιοῦσα Θεῷ, καὶ τῶν ὀρώντων, ὅτε εἰ ὄρων, ὅτε εἰ εὐφημοῖεν, λόγον ποιουμένη τινά, μάταιον, καὶ εἰκαῶν λογιζομένη πᾶν τὸ μὴ πρὸς ἀμοιβὴν αἰώνιον συντελοῦν, κἂν οἱ κρότοι τῶν εὐφημούντων ὑπερηχώσῃ τὸν ἀέρα νεφῶν αὐτῶν καὶ αἰθέρος ἀπτόμενοι· πάλιν γὰρ οὗτοι πίπτουσι κάτω τερετίσματα φωνῶν ὄντες, καὶ τῷ ψόφῳ συντελεσῶντες τῆς ἀρτηρίας, οὐδεμίαν δὲ ὄνησιν ἐμμίσθον ποιοῦντες ψυχῇ, ἀλλὰ καὶ ἀδικοῦντες τὰ μέγιστα· φουσῶσι γὰρ πρὸς ἀπόνοιαν, καὶ τῇ τῶν ἐπαίνων ἡδονῇ κενοῦσι τοῦ ἔργου τὸ ἐμμίσθον. Τοῦτο διδάσκων ὁ προφήτης εἰπεν· « Οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς, πλανῶσιν ὑμᾶς, καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν τερᾶσσοσι. » **B** Οἴησιν δηλονότι ἐμποιοῦντες τὴν ἐμποδίζουσαν τὰς εἰς τὰ καλὰ προκοπὰς. Ὁ δὲ Κύριος ἐν τοῖς παραινετικοῖς αὐτοῦ λόγοις, ποτὲ μὲν φησι· « Μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου. » Ποτὲ δὲ· « Λαμφάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· » καὶ τὸ καλὸν ἐπιτάττων ποιεῖν, καὶ τὸ ἀποδεικτικὸν ἀποτρέπων. Εἰ γὰρ οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, καὶ αἱ ὁδοὶ τῶν δικαίων ὁμοίως φωτὶ λάμπουσι, τί οὖν τις ἔσθηκε δαδουχῶν δημοσίᾳ τοὺς τοῦ καλοῦ πόνους, τὸ μετ' ἄλλῳ κατ' ἑαυτὸ λάμψαι δυνάμενον, προπυρσεύων πρὸς ἐπίδειξιν, καὶ φιλόδοξον ἀκαίρως πληροφορῶν ἡδονῇ;

ΚΕΦΑΛ. Β'.

C Δέον, εἴπερ ἡμῖνεται δόξης, ὅπερ οὐκ εὐλογον, αὐτὴν ἐκδέξασθαι τὴν ἐπομένην τῷ ἔργῳ, καὶ μὴ προφθάσαι τῷ δοκεῖν αὐτῇ, ἐπισαλπίζοντα τῷ γινόμενῳ, καὶ τῇ ὄντι ὀφειλομένην ἀπαιτοῦντι τι μὴν. Ὁ γὰρ εἰπών· « Λαμφάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, » τὸ ἔργον βοᾷν, οὐ τοὺς ἐργαζομένους κηρύττει ἐκέλευσεν· ἵνα καὶ ἡ ἀρετὴ τὸ ἐπίδοξον, καὶ ἡ πρόθεσις ἔχη τὸ ἐμμεπτον, οὐ δόξης ἕνεκεν ἀνθρώπων, ἀμοιβῆς δὲ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐλομένη τὸ ἀγαθόν· εἰ γὰρ μὴ πρὸς τελειότητος ὄρον καὶ τοῦτ' ἔνδεός· ἐπεί μὴ ἄλλου χάριν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ καλοῦ, αἰρῆσθαι τὸ καλὸν ὄσιον. Ὑῶν γὰρ αὕτη, μισθῶν δὲ ἐκείνη κατάστασις, ἀνωτέρα μὲν τῆς δοῦλων, πάντα γὰρ οὗτοι πράττουσι φόβῳ κολάσεως, κατωτέρα δὲ τῆς υἱῶν, τῷ μὴ πόθῳ τὸ καλὸν, ἀμοιβῆς δὲ ἐργάζεσθαι προσδοκίᾳ. Ὁ γὰρ ἐπιθυμῶν πρὸς τοῦτο κειρωμένος, ἀπόλαυσιν ἡγεῖται τοῦ ποθουμένου τὸ ἔργον, ἐν αὐτῷ τῷ πονεῖν τὴν ἡδονὴν καρπούμενος, καὶ αὐτὸν κρίνων μισθόν, καὶ γέρας ἐξαιρετὸν τὸν ὑπὲρ τοῦ ἐρωμένου κάματος. Ἐπειδὴ πᾶν τῷ πόθῳ γινόμενον κοῦφον καὶ εὐμαρὲς, κἂν ἢ λίαν ἐπιμοχθον, τῆς πρὸς αὐτὸ διαθέσεως τοῦ ἐργαζομένου κλεπτουσίας τὸν πόνον, καὶ ἐξομολίζουσης τὸ τραχὺ πρὸς ἐνέργειαν εὐκολον. Νικᾷ γὰρ ἀεὶ τοῦ καμῆτου τὸ ἐπιχθὰς ἢ προθυμία, κρείσσων τῆς ἐν τῷ ἔργῳ δυσχερείας γινομένη, καὶ τὴν αἰσθησιν ἀμαυροῦσα τοῦ πόνου τῇ παρομαρτούσῃ

⁴² Isa. III, 12. ⁴³ Matth. VI, 3. ⁴⁴ Matth. V, 16. ⁴⁵ ibid. 14. ⁴⁶ ibid. V, 16.

ἡδονῆ, ὡς τέρψιν εἶναι μᾶλλον, ἢ πόνον, τὸν πόνον, ἅστις ἡ ἀλακρίτης, superiorque difficultate, quæ in operando est, efficitur, sensumque laboris obli-

terans præ comitante voluptate, adeo ut labor oblectamentum sit potius quam labor; et ea quæ putabatur molestia, sit iucunditas.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ὅτι δὲ τέθνηκε παντελῶς ἐν πολλοῖς, καὶ νενέ-
κρωται τὰ ἐπιβούλα πάθη, δηλοῖ Παῦλος ὁ μέγας
πρῶτον ἑαυτὸν εισάγων τοιοῦτον, καὶ οὕτω τὸ παρ'
αὐτοῦ κατωρθούμενον ἐπιτάττων τοῖς ἄλλοις, δυνατὸν
αὐτὸ τῇ πεῖρα δεικνύς, ὡς ἤδη γενόμενον. Φησὶ γάρ·
« Χριστῷ συνεσταύρωμαι, ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ· » θά-
νατον αὐτοῦ λέγων τὸ πρὸς τὰ πάθη ἀκίνητον. Τοῦτο
δὲ καὶ πᾶσι μεθ' ἑαυτὸν ἐγκελεύεται· « Νεκρώσατε
τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνεῖαν, ἀκαθαρσίαν,
ἀσέλγειαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακῆν. » Τῇ μὲν ἐγκρα-
τεῖα τοῦς πρὸς τὰ τοιαῦτα πόρους ἐκλύουσι τοῦ σώ-
ματος, λογισμῶ δὲ τὰς ἀκαίρους ἐπιστομίζουσι τού-
του ὁρμάς. Δεῖ γὰρ καὶ κατὰ τινα τῶν ἔξω σοφῶν,
μὴ μόνον τὸν κλοιὸν ποιεῖν στίβαρον, ἀλλὰ καὶ τὸν
κύνα λεπτόν, ἵνα μετρίως ἐλκόμενος ἔλκη, ἀλλὰ μὴ
ἐλκη αὐτὸς ἰσχύων ἔνθα καὶ βούλεται.

Ἐἰ canis gracilis macie, ut illa moderate attracta velit.

ΤΜΗΜΑ Δ'.

Περὶ ἀναγνώσεως καὶ προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Ἀνάγνωσις δὲ, καὶ προσευχὴ κατὰ τῶν εἰρημέ-
νων, οὐχ ἥκιστα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κατὰ· μεγάλα
γὰρ καὶ σφόδρα πολλὰ πρὸς τὸν σῶφρονα συμβάλ-
λοντα βίον. Ἐπειδὴ γὰρ δι' αἰσθήσεων ἔμαθεν ὁ νοῦς
τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων τοὺς τύπους, σχήματα,
καὶ χρώματα, καὶ μεγέθη τῶν ὁρωμένων δι' αὐτῶν
δεξάμενος, καὶ τούτων ἐν ταῖς ἡμελείαις εἴωθεν ἀνα-
κινεῖν τὰς φαντασίας, ὄχλον τῇ μνήμῃ πραγμάτων
ἔσθ' ὅτε μὲν ἀνωφελῶν, ἔσθ' ὅτε καὶ λίαν ἐπι-
βλαδῶν, ἀνειδωλοποιῶν, καὶ θόρυβον ἀκαιρον ἐγει-
ρων ἐν ἑαυτῷ λογισμῶν, οὐκέτι χῶρον ἐχούσης τῆς
διανοίας πρὸς ἐννοιάν τινα κινήθηναί χρηστῆν,
στενοχωρουμένης τῷ πληθεῖ τῶν ἤδη προκατειλη-
φῶτων αὐτῆν ἐνθυμιῶν, καὶ ἀποκλεισάντων τοῖς
σπουδαίοις, καὶ ὠφελίμοις τὴν εἰσοδόν. Διὰ τοῦτο
καλὸν προσευχὴ, καὶ ἀνάγνωσις, ὅτι τὴν ματαίαν
ἐκείνην παύουσι πλάνην, δεσμοῦσαι τῶν ἐπ' ἃ μὴ δεῖ
ρέμβόμενον λογισμῶν, καὶ κατέχουσαι πρὸς ἑαυτὰς
χρησίμως οὐδαμοῦ τῆς καλῆς περιττώμενον ἀσχολ-
ίας. Τί γὰρ ἦντας ἴσον, ἢ ἐφάμιλλον τῷ λόγῳ,
ἔστι μὲν τὴν διάνοιαν, καὶ θεωρίας εὐωγεῖν αὐτήν,
τέρψιν ἐχούσας ἀκίηρατον, καὶ ὠφέλιαν εἰς ἀεὶ
παραμένουσαν, παλαιῶν μὲν ἱστορίας ὁδηγουμένην
πρὸς ζῆλον τῆς αὐτῶν ἀρετῆς, κάκειθεν ἀναματτο-
μένην τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας σωτήριον μόρφωσιν,
θεωρίας δὲ πτερωμένην πρὸς ἔνθεον εὐφροσύνην,
καὶ ἐξισταμένην τῶν κάτω προσεδρία τῶν ἀνω σκο-
ποῦσαν τὰ ἐπουράνια, καὶ μέχρις αὐτῆς φθάνουσαν
τῆς μακαρίας φύσεως, καὶ ταύτην καρπομένην
τὴν ἀπόλαυσιν εἰς ὅσον παραμένειν ἰσχύει, ἣν

CAPUT III.

Cæterum affectus istos insidiosos in multis plane
emortuos, et effetos esse, magnus Paulus ostendit,
primum seipsum talem introducens, et sic virtutes
a se patratas aliis injungit, ab experientia id fieri
posse probans, quod ipse jam fecerat. Ait enim :
« Christo confixus sum cruci; vivo autem jam non
ego »; mortem suam [vocans, quod nullis am-
plius passionibus moveretur. Idemque et omnibus
post seipsum præcipit : « Mortificate membra, quæ
sunt super terram, fornicationem, impuritatem,
intemperantiam, libidinem, concupiscentiam ma-
lam »; nam corporis ad hujusmodi vitia proten-
siones temperantia exsolvantur, recta vero ratione
intempestivi ejus impetus reprimuntur. Danda est
opera nempe, secundum quemdam externum
sapientem, non solum quo numella fiat valida, sed
retrahat, non autem hic viribus valens trahat quo

99 SECTIO IV.

De lectione et oratione.

CAPUT I.

Iis autem, quæ dixi, laudquaquam cedunt lectio,
et oratio, quin potius præclariores sunt : magnæ
quippe existunt, et ad honestam vitam quampluri-
mum conferunt. Nam posteaquam mens didicit per
sensus sensibilibium rerum figuras, species, et colo-
res, et magnitudines eorum, quæ videt, sensuum
ope suscipiens, ipsorum in quiete ipsa solet etiam
refricare imagines, rerum quandoque inutilium,
interdum quoque valde perniciosarum memoria
turbam sibi rursus effingens, et in seipsa tumultum
intempestivum commovens cogitationum, adeo ut
nullum amplius intellectus locum habeat ad bonam
aliquam excitandam cogitationem, præ multitudine
eorum, qui jam ipsum præoccuparunt, conceptuum
animi, quique præcluserunt aditum rebus utilibus
atque bonis. Idcirco bona est oratio atque lectio,
quia vanam illam evagationem cessare faciunt,
compescentes cogitationem ad ea quæ non oportet,
temere oberrantem, et eam apud se ita utiliter
retinentes, ne unquam a tam bona occupatione
distrahatur. Quid enim comparari, contendive
cum eo potest, ut mentem pascas sermonibus, et
contemplationibus quasi convivii excipias, quarum
et sincera sit delectatio, et utilitas perpetuo duret,
dum exemplis veterum ad eorum virtutis æmulationem
deducitur salutaremque pie vivendi informa-
tionem inde imprimit; 100 per contemplationes vero
evolat, ad divinam lætitiā, et educta ex his, quæ
deorsum sunt, illis quæ sunt superius, inhaerendo,
speculantur cœlestia, et usque ad ipsam naturam

⁹⁹ Galat. II, 20. ¹⁰⁰ Coloss. III, 2.

beatam pertingit, ejusque fructus decerpit quoad potest sustinere, quos percipiunt Seraphim circumcumeuntia thronum universim.

CAPUT II.

Oratio fortassis etiam majoris utilitatis rationem continet, nempe ut colloquamur cum Deo nos sistit, et longa consuetudine Dei amicitiam nobis conciliat, utpote ad disponendos affectus, conservandosque apta, et maxime erga Deum qui etiam viles homines ad dilectionem admittit, et consortium cum illis non pudet eum habere, quandiu constans desiderium ipsis fiduciam suggerit. Si enim servis ad dominationem sese efferentibus, et fastu turgido herilis auctoritatis fidem conservare studentibus accepta benevolentiae pignora confidentiam tribuunt: quanto magis pie viventibus erga Deum fiduciam augebit vita secundum ejus mentem, et voluntatem instituta, qui non ex metu tremorem adeo pavidum, sollicitumque requirit, quantum hilari libertate gaudet ex dilectione.

CAPUT III.

Lectio effecit, ut eunuchus Æthiops viri nomine appellaretur, utque dignus esset apostolico occurso, et colloquio⁹⁹; atque ad Christi cognitionem viam ei commonstravit, et eum ad baptismi **101** gratiam perduxit. Lectio lege, et ea quidem vetustissima præcipitur, dicente Moysæ: « Meditaberis sedens in domo tua et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens¹⁰¹. » Qui maximam temporis partem assiduae verbi divini contemplationi ad exercitium sanitatis animæ attribuit, vix exiguum ejus particulam relinquens necessario corporis usui: aliter obsequens dominæ et aliter ancillam tractans: et illius quidem curam ad prolixum tempus extendens, istius vero, quantum convenit ad sufficientiam, vacationem cum mensura circumscribens. Ita ut in hoc quoque anima omnium confessione primas ferat, neque corpus ullo modo ei se comparatum æquo jure gloriatur, aut habeat vanum æqualitatis prætextum. Lectioni prima in Psalmis beatitudo tribuitur, quippe quæ animum ad virtutum fructum producendum largitur¹⁰². Nam qui in lege Domini meditatur die, ac nocte, ille et beatus est, similisque ligno plantato secus decursus **D** aquarum, cum et foliis, hoc est morum gravi compositione condecoratus sit, et fructu pietatis in occulto pectoris recessu sit onustus; continua meditatione perennis adaquationis instar præbente illi perpetuum virorem, et pari naturæ incremento interna non minus augente, quam externa.

CAPUT IV.

Quemadmodum enim folia tegumento, et ornamento sunt plantæ, et fructibus custodia; sic et vita composita ad pietatem, et corpore modestiam præfert, et quæ interna sunt animi bona, moderatione obumbrat, Deo cultori **102** agri fructum

Α καρπούνται: τὰ Σεραφίμ διόλον κυκλῶντα τὸν θρόνον.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Ἡ δὲ προσευχὴ εἰς ὠφελείας λόγον ἔχει τὴν τάχα καὶ μαίζον, Θεῷ προσομιλεῖν παρασκευάζουσα; καὶ φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν μνηστυομένην τῇ μακρᾷ συνηθείᾳ, ἐπειδήπως καὶ ποιεῖν τὰς διαθέσεις αὐτῆς, καὶ τηρεῖν πρὸς Θεὸν, τὸν εἰς ἀγάπην καὶ τοὺς εὐτελεῖς προσείμενον, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς οὐκ ἐπαισχυνόμενον ἰσοτιμίαν, ἕως αὐτοῖς παρῆρσιαν δίδωσι παραμένων ὁ πόθος. Εἰ γὰρ δούλους πρὸς τὴν δεσποσίαν αὐχοῦντας, καὶ τὸ τῆς αὐθεντίας ἀξιοπίστον σοβαρῶ τυφῶ φυλάττειν ἐπιτηθεύοντας θαρραλεῖν δίδωσι **B** προλαβόντα εὐνοίας ἐνέχυρα, πῶσω μᾶλλον τοῖς εὐβιοῦσιν αὐξήσει τὴν πρὸς Θεὸν παρῆρσιαν τὸ κατὰ γνώμην αὐτοῦ, καὶ βούλησιν πολιτεύεσθαι, οὐ τοσοῦτον ἀπαιτοῦντα τὸν ἐκ τοῦ φόβου ἐναγώνιον τρέμον, ὅσον χαίροντα τῇ ἐκ τῆς ἀγάπης ἰλαρᾷ παρῆρσιᾳ.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Ἀνάγκως τὸν Αἰθίοπα εὐνοῦχον ἄνδρα προσαγορευθῆναι ἐποίησε, καὶ ἀποστολικῆς συντυχίας ἤξλωσε, καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ γνώσιν ὠδήγησε, καὶ πρὸς τὴν τοῦ βαπτίσματος ἡγάγε χάριν. Ἀνάγκως νόμος, καὶ ἀρχαῖον παράγγελμα· « Μελετήσεις γὰρ, φησὶν ὁ Μωϋσῆς, καθήμενος ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, κοιταζόμενος, καὶ ἀνιστάμενος. » Τὸ πολὺ τοῦ χρόνου ἀποκληρώσας τῇ **C** προσεδρεῖα τοῦ λόγου πρὸς ἀσκησιν ψυχικῆς εὐεξίας, βραχὺ δὲ τι καταλιπὼν κομιδῇ τῇ ἀναγκαίᾳ χρήσει τοῦ σώματος. Ἄλλως θεραπεύεσθαι τὴν δεσποίαν, καὶ ἄλλως ἐπιτάξας τὴν δούλην· τῆς μὲν πλατύνας εἰς καιροῦ μήκος ἐπιμέλειαν, τῇ δὲ συμμετρήσας πρὸς τὸ καθῆκον αὐτάρκην τὴν ἀσχολίαν, ὡς κἀντεῦθεν ἔχειν ὁμολογημένως τὰ πρεσβεία ψυχῆν, καὶ μηδαμῶθεν ἀχέειν σῶμα πρὸς ταύτην ἰσοτιμίαν, μὴδ' ἔχειν ἰσχυροῖς πρόφασιν εὐλογον. Ἀνάγκως, πρῶτος ἐν Ψαλμοῖς μακαρισμὸς, καὶ διανοίας ἀρδεία πρὸς ἀρετῶν καρποφορίαν φιλότιμος. Ὁ γὰρ μελετῶν ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός, ὁσῶτος καὶ μακάριος, ξύλῳ παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν πεφυτευμένῳ παραπλήσιος, καὶ φύλλοις κομῶν πρὸς εὐπρέπειαν τῇ σεμνῇ τοῦ ἡθους καταστολῇ, καὶ καρπῷ τῆς εὐσεβείας, κατὰ τὸ λανθάνον βριθόμενος, τῆς συνεχούσης μελέτης, οἶδν τινος διηνεκούς ποτισμοῦ παρεχούσης αὐτῷ ἀεὶ τεθλόδς, καὶ τῷ φαινομένῳ συναυξούσης φυσικῶς τὸ κρυπτόμενον.

ΚΕΦΑΛ. Δ΄.

Ὅς γὰρ φύλλα σκέπη καὶ κόσμος ἐστὶ τοῦ φυτοῦ, καὶ καρποῦ φυλαχὴ, οὕτω κατὰστασις εὐλαθῆς, καὶ τὸ σῶμα δείκνυσι σεμνὸν, καὶ ἔνδον τῆς ψυχῆς μετριοφροσύνη συσκιάζει καλὰ, Θεῷ τῷ γεωργῷ καὶ ἀσινῇ τηροῦσα τὴν καρπὸν, καὶ οὐκ ἐκδιδούσα πρό-

⁹⁹ Act. viii, 7. ¹⁰¹ Deut. vi, 7. ¹⁰² Psal. i, 1 seqq.

χειρον τοῖς λυμαινωμένοις θηρίοις ὅς γάρ ἐστιν ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονὴς ἄγριος κενοδοξία, καὶ ποσὶ, καὶ Ὀδοῦσι καταφθειρούσα τὸ γεώργιον, μὴ τοῦ τῆς ταπεινοφροσύνης περιχειμένου φραγμοῦ, καὶ τὰ ταύτης ἀπαλεξούστος ἐφόδους. Καὶ ταῦτα μὲν τῆς μελέτης τῶν θεῶν λογίων τὰ πλεονεκτήματα, ἀφανίζουσης πάντων αἰσχρὰν, καὶ ἐπιζήμιον φαντασίαν, καὶ χαρματούσης τύπους ἱεροπρέποντας πίνακι, καὶ ἀγαματοφορεῖν παρασκευαζούσης μνήμας ἀξίας Θεοῦ. Ἡ δὲ προσευχὴ πάντος ἀφίστησι τὸν νοῦν νοήματος αἰσθητοῦ, καὶ αὐτῷ παρίσθησι τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ διαλεγόμενον, καὶ αἰτοῦντα μετὰ παρρησίας ἀβούλεται. Καὶ οὕτως ἐν τῷ μεταξύ διάγειν παρασκευάζει ἀγνώως ὡς Θεῷ συντυχόντα, καὶ μετ' οὐ πολὺ πάλιν αὐτῷ συντευξόμενον.

conversatus sit, et non multo post ei rursus collocuturus

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Διὰ τοῦτο προσκαρτερεῖν ὁ Παῦλος διδάσκει τῇ προσευχῇ, τῇ μακρᾷ συνουσίᾳ βεβαίων τὴν συνήθειαν καὶ πάλιν, ἐν παντὶ τόπῳ κλεῖσει προσεύχεσθαι, ἵνα μηδεὶς προφασίσθαι βραθυμῶν προσευχῆς, ὡς μακρὸν προσευκτηρίου διωκισμένος ναοῦ. Ἡ καὶ διὰ τοῦτο πᾶς τόπος εἰς προσευχὴν ἐπιτηδεῖος, ὅτι μὴδὲν ὤνησεν Ἰουδαίους τὸ ἀγνόν τοῦ ἱεροῦ κατάστημα βεδήλοισι χερσίν ἐρχομένους ἐπὶ τὴν προσευχὴν, καὶ τὸ καθαρὸν τέμενος κοινοῦντας πράξειςιν μιαιναίς. Ὡς γὰρ τοὺς οὕτω προσευχομένους, κἂν εἰς αὐτὰ τοῦ ναοῦ προσεύχωνται τὰ ἄδύτα, περιπτυσσόμενοι σπουδαίως τὸ ἱλαστήριον, καὶ ταῖς πτέρυξι τῶν Χερουβιμ τὰς χεῖρας ἐμπλέκοντας, ἀποστρέφεται βδελυτόμενος, ὡς ἀναγείξῃ ὁ Θεὸς λέγων ὁ Ἐάν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπ' ὑμῶν, καὶ ἐάν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. Ὅυτω τοὺς καρδίᾳ καθαροῖ, καὶ πράξεσιν ὁσίαις ἐπικαλουμένους αὐτὸν προσίεται, καὶ ἐκ παντὸς τρόπου τὴν αὐτῶν ἐνωρίζεται δέησιν, διαθέσει. προσέχων, κἂν τὸ χωρίον ἦ κατὰ τὸ δοκοῦν ἀδιάφορον.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Ὅυτω τῷ Κορνηλίῳ ἐν οἰκίᾳ προσευχομένῳ ἐθνικῆ, ἔτι τοῦ ναοῦ τὸ οἰκεῖον ἔχοντος σέβας, ἐπιφοιτήσας ἄγγελος ἔλεγεν ὁ Αἱ προσευχαὶ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, οὐ τῇ τοῦ ναοῦ πρὸς τὴν ἄνοδον ἄξιοπιστίᾳ συγγραμμάμεναι, τῷ δὲ πτερῷ τῆς ἀγαθῆς προθέσεως εὐθυδρομήσασαι πρὸς τὸν εὐμενῶς αὐτάς καὶ αἰσίως δεχόμενον. Ὅυτω τοῦ Ἰωνᾶ πρὸς οὐρανὸν ἐκ βυθοῦ πλησιεστίως ἐφθασεν ἐνορμισθεῖσα ταῖς θεαῖς ἀκοαῖς ἢ προσευχῇ, καὶ οὐκ ἐχειμάσθη τῷ πολλῷ κλυδωνίῳ τοῦ ὕδατος, καθάπερ ἦ τοῦ Φαρισαίου ἐν τῷ ἱερῷ ναυαγήσασα, καὶ μετὰ τὸ φόρτου ποντισθεῖσα παντὸς ὑποδρόχιος. Ἐπεὶ μὴ οἶά τε ἦν ἐπικυματίζεῖν, καὶ ποντοπορεῖν εὐσταλῶς ὑπέραντλος οὔσα, καὶ ἀνανεῦσιν διὰ τὸ βάρος τοῦ ὑπεραύχου φρονήματος οὐκ ἰσχύουσα, πρῶραν βαπτιζομένη, καὶ

¹¹ Psal. LXXIX, 14. ¹² Rom. XII, 12. ¹³ I Tim. II, 8. ¹⁴ Luc. XVIII, 11.

servans illæsum, neque feris corruptentibus perivium exponens. Nam vana gloria aper est ex silva et ferus singularis, et pedibus atque dentibus sata excindens nisi humilitatis sepimentum circummuniat, et aditus ipsius præcludat ¹¹. Atque hæc quidem meditationis divinarum eloquiorum sunt emolumenta, delentem ex animo turpem, et noxiam omnem imaginationem, et imprimentis tabulæ illius formas sacrosanctas, instruētisque veluti statuis recordatione rerum Deo dignarum memoriam. At oratio mentem ab omni sensibili cogitatione abstrahit, ipsique omnium supremo Deo colloquentem, et, quæcunque velit, cum fiducia flagitantem sistit, tempore etiam inter orationem interjecto ita hominem pure vivere docet uti eum decet, qui cum Deo

CAPUT V.

Ἐapropter Paulus perseverandum in oratione docet ¹², ut consuetudinem longa familiaritate confirmet. Ac rursus in omni loco jubet orare ¹³, ne quisquam ad orandum negligentior vano prætextu se quasi longius a templo, in quo oratur, dissitum causetur. Quin et ideo locus omnis orationi est idoneus: quia nihil juvat Judæos accedentes ad orandum inquinatis manibus, et adem puram abominandis facinoribus profanantes, innoxia sacri templi conditio. Sicut enim Deus orantes hoc modo, quamvis ad ipsa templi penetralia, circumplexi sedulo propitiatorium, manibusque implexis Cherubim alis, **103** adorent, aversatur execrans sicut impios, dicens: « Si extenderitis manus vestras ad me, avertam oculos meos a vobis, et si multiplicaveritis orationem, non exaudiam vos: manus enim vestræ sanguine plenæ ¹⁴. » Ita puro corde, sanctisque operibus invocantes ipsum admittit, et eorum preces omnimodo exaudit, attendens animi affectum; etsi locus sit indifferens, uti videtur.

CAPUT VI.

Sic ad Cornelium adorantem in domo gentili, cum adhuc templo sua constaret veneratio, accedens angelus dicebat: « Orationes tuæ et elemosynæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei, ¹⁵ » non ad ascensum fiducia templi usæ, quasi subvectæ, verum alis boni propositi, seu intentionis rectæ, perinde ac per cursum delatæ ad eum, qui eas benigne fausteqe suscepit. Sic oratio Jonæ ¹⁶ e profundo maris vento prospero velum implente ad cælum evasit, et ad divinas aures appellens portui fuit invectæ, neque plurimis aquarum fluctibus jactata, quemadmodum illa Pharisæi ¹⁷, quæ sacro in templo naufragium passa, et una cum onere toto mercium submersa periit stridendo; quandoquidem nec illa poterat eluctari e fluctibus, neque per mare cursum directum tenere,

¹⁵ Act. I, 4. ¹⁶ Jonæ II, 3.

cum exundaret sentina, propterque gravitatem superbae de se opinionis haud valeret emergere, cum proza madida, et puppis circumfusa, undis tumoris, et jactantiae desuper ingruentibus obruerentur. Oratio tribus pueris in camino comes, coegit flammam profugere, ⁶⁰ et extra **104** fornacem circumvagari quaerentem insidiatores adolescentium: cum enim locum suum interius orationi concessisset, et carbones reliquisset urendi vi destitutos, Chaldaeos circa caminum inventos valide depasta combussit; intus propriam operationem coercens praereverentia corporum, quae circumdederat oratio et efficaciam suam exterius ostendens circum corpora veluti circa materiam levem et arentem. Oratio leones in lacu famelicos exhibuit temperantes, ⁶¹ cumque venter generet ob septem dierum inediam, objecto pabulo apposito persuasit generositatem philosophico animo profiteri potius eligentes violentiam famis tolerare, quam aggredientes virum sanctum Daniele m laedere, quem jura neglecto Barbari condemnarunt ad illud mortis genus, homines crudeliores belluis declarati, et implacabiliores comparatione sanguinem devorantium ferarum, et in suae injustitiae redargutionem, confestum illarum justitiam excipientes naturaliter calculo, conservantium ipsum, quem ii misero et lucivoso mortis supplicio addixerant.

CAPUT VII.

Oratio divinae dignitatis honorem constituit Eliae ⁶², non solum quia assumptus fuit in caelum, currum ignis quadrijugum habenis regens, quod terram non amplius dignum conversatione sua locum haberet, et mereretur imposterum aetheream regionem, ipsumque incolere caelum; sed quia elementis verbo a mundi Conditore productis ad subsistendum verbo quoque imperavit; interdum aethereum ignem ad exurendas **105** omnino victimas debitas deducens ⁶³, modo in Ochoziae duces fulminalem detorquens ⁶⁴, alias ex auctoritate caelum verbo claudens, et terram orbam efficiens ad fructus progignendos per triennium, sexque menses praesiccitate, atque omnis herbae consuetam quotidianis germinationem prohibens, quam divina justitiae stans temporum circulis induxerat naturae lege deinceps a prima ordinatione decurrens: nec ulla illam ad obediendum retardavit dispectio suspicabunda indignationis Dei, quasi propheta stulte, furioseque audente ea, quae propriam ejus auctoritatem excedebant: ministravit vero studiose, uti Creatoris amico, et imperanti tanquam propriis rebus amici, jure persuasum habens se subesse ad omne ministerium Deo similiter, et Dei amico; quandoquidem secundum quoddam proverbium, amicorum quae sunt communia existunt, qui communem in suis invicem res potestatem ostendunt, propter charitatem exaequantem eminentias, et aequalitatis lege inaequales dignitates quasi lege lata conciliantem.

CAPUT VIII.

Oratio Moysis mare divisit, et caelum fecit ⁶⁵,

A πρύμναν επικλυζομένην, τύφου και ἀλαζονείας επανισταμένοις μετεώρως τοῖς κύμασι. Προσευχή τοῖς τρισὶν ἐν τῇ καμίνῳ συνοῦσα παιοί, δραπετεῦσαι τὴν φλόγα παρεσκεύασε, και ἐξω περιέρχεσθαι ζητούσαν τοὺς ἐπιθούλους τῶν νέων· παραχωρήσασα γάρ τὰ ἔνδον τῇ προσευχῇ, και τὴν ἀνθρακίαν καταλιπούσα καυσιτικῆς δυνάμεως ἔρημον, τοὺς περιτὴν κάμινον εὐρεθέντας Χαλδαίους ἐπὶ πολὺ νεομένη κατέφλεξεν, ἔσω τὴν οικίαν ἐνέργειαν αἰδοῖ τῶν προσευχῆν ἡμφιεσμένων σωμάτων συστελλασα, και ἐξω τὸ δραστήριον αὐτῆς ἐπιδεξαμένη ὡς ἐν ἀύλῳ, και καρφαλέψ ὕλη τοῖς σώμασι. Προσευχή τοὺς λέοντας ἐν τῷ λάκκῳ λιμώττοντας ἔδειξεν ἔγκρατεῖς, και τῆς γαστρὸς ὄδυρομένης ἐπταήμερον ἔνδειαν, παρακειμένης ἐτοιμῆς βορᾶς φιλοσοφῆσαι καρτερίαν ἐπέισε μᾶλλον ἐλομένους ἐνεργεῖν βίαν λιμοῦ, καταδεξαμένους ἀδικῆσαι τὸν ὄσιον Δανιήλ, ὃν παρανομοῦντες οἱ βάρβαροι κατέδικασαν εἰς ἐκεῖνον τὸν θάνατον, ἀνθρωποὶ ὠμότεροὶ δευχθέντας θηρίων, και ἀπηνέστεροὶ συγκρίσει τῶν αἰμοδόρων, και τῆς ἀδικίας ἔλεγχον παραχρημα τὴν δικαιούνην ἐκείνων δεξαμένοι φυσικῆ ψήφῳ σωσάντων τοῦτον, ὃν αὐτοὶ ἔλειψαν και οικίστην θανάτῳ κατέκριναν.

C

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Προσευχὴ τὸν Ἥλιον θεϊκῆ ἀξίᾳ ἐτίμησεν, οὐ μόνον ὅτι πρὸς οὐρανὸν ἀνελήφθη τέτρωρον ἡνιοχῶν ἄρμα πυρρὸς, ὡς οὐκέτι τὴν γῆν ἔχων ἀξίον ἐνδιατήρημα, και δίκαιος ὢν λοιπὸν, αἰθέρα, και αὐτὸν οικεῖν οὐρανὸν, ἀλλ' ὅτι και λόγῳ στοιχειοῖς ἐπέταξε τῷ λόγῳ παρὰ τοῦ Δημιουργοῦ παραχθεῖσιν εἰς ὑπαρξιν. Ποτὲ μὲν αἰθέριον ἐπὶ πῦρ τὰς ὀλοκαυτωθῆναι ὀφειλούσας θυσίας καταγωγῶν, ποτὲ δὲ κεραῦνιον ἐπὶ τοῦ Ὀχοζίου στρατηγούς κατανεγκῶν· Ἄλλοτε κλείσας ἐπ' ἐξουσίας ῥήματι τὸν οὐρανὸν, και στερῶσας πρὸς γένεσιν καρπῶν τὴν γῆν ἐπὶ μῆνας ἕξ, και ἔτη τρία, και βλάστην κωλύσας ἔθιμον πλάσασθαι, ἣν καιρῶν περιόδους τὸ θεῖον ἐξήγαγε πρόσταγμα φυσικῶς τρέχον ἐκ τοῦ πρώτου προστάγματος· και οὐδὲν πρὸς τὴν ὑπακοήν ἐβράδυνε τεκμητήριον ἀγανακτῆσεως ὑπαινισσόμενον Θεοῦ, ὡς ἀπονοῖα τοῦ προφήτου τολμήσαντος τὰ ὑπὲρ τὴν οικίαν ἀξίαν μανικῶς· διηκόνησε δὲ σπουδαίως ὡς φίλῳ τοῦ κτίσαντος, και ἐπιτάξαντι ὡς οικεῖοι, τοῖς τοῦ φίλου, εὐλόγως ὁμοίως ὑποκείσθαι πρὸς πᾶσαν λειτουργίαν πεπεισμένον Θεῷ, και φίλῳ Θεοῦ· ἐπειδὴ κατὰ τινὰ παροιμίαν, κοινὰ τὰ τῶν φίλων, κοινήν ἐν τοῖς ἀλλήλων ἐπιδεικνυμένων τὴν ἐξουσίαν, διὰ τὴν ἐξισοῦσαν τὰς ὑπεροχὰς, και τὸ ἰσότημον ἐν ταῖς διαφερούσαις ἀξίαις νομοθετοῦσαν ἀγάπην.

propter charitatem exaequantem eminentias, et aequalitatis lege inaequales dignitates quasi lege lata conciliantem.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Προσευχή Μωϋσεως θάλασσαν ἔταμε, και οὐρανὸν

⁶⁰ Dan. iii, 26 seqq. ⁶¹ Dan. vi, 16 seqq. ⁶² IV Reg. ii, 11 seqq. ⁶³ IV Reg. i, 12 seqq. ⁶⁴ ibid. 10. ⁶⁵ Exod. xvi, 14 seqq.

γεωργῆσαι παρεσκεύασε μάννα, καὶ ἐκ πέτρας ξηρᾶς χειμάρρους ἐξήγαγεν ὕδατος, καὶ χειρῶν ἐκτάσει ἔθνος πολεμοῦν ἐτροπώσατο αὐτανδρον. Προσευχῆ στρατὸν ὅλον Ἐλισσαῖος ἄρασις περιέβαλε, καὶ τοὺς ἐπὶ φθορᾷ παραγενομένους αὐτοῦ αἰχμαλώτους ἀπήγαγεν, οὐ μόνον ἐπιβουλεύειν οὐκ ἰσχύοντας, ὡς προέθευτο, ἀλλ' οὐδ' ἀρῆγειν ἑαυτοὺς δυναμένους, τῆς ἀρηγούσης ἐν τῷ σώματι ὑφ' ἧς ἀργεῖν ποιησάσης ὁμοῦ, καὶ ὄπλα, καὶ χεῖρας· οὐδὲν γὰρ πηρώσεως ἀσθενέστερον, οὐδὲ ἀδίκειν τὸν οὐχ ἱρώμενον δυναμένης, καὶ ἀδικουμένης εὐκόλως διὰ τὸ μὴ πάλιν ὄρῃν τὸν ἐπιόντα πρὸς ἄμυναν. Ὅθεν καὶ καλῶς ἀδυνάτους ἢ συνήθεια τοὺς ἐστέρημένους ὁμμάτων ὠνόμασεν, οὐδενὶ πρὸς ἃ βούλονται δυναμένους χρῆσασθαι τῶν μελῶν τοῦ σώματος, κἂν ἀλκῆ διαφέρωσι, καὶ ῥώμῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἡσυχμένους τὰ τῶν γυμνικῶν ἀγῶνων ἐπιμελῶς. Προσευχῆ τοῦ Πέτρου ἔλυσε τὰ δεσμὰ, τὰς θύρας ἤνοιξε τῆς φυλακῆς, τὴν σιδηρᾶν πύλην νυκτὸς ἀνεπέτασε· καὶ τοῦ Παύλου μετὰ τοῦ Σίλα κατὰ τὸ μεσονύκτιον προσευχομένων, τὸ δεσμωτήριον ἔσσειε, τὰ δεσμὰ πάντων ἀνῆκεν ὑφ' ἑν, φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκῆματι ἀθρόον, τὸν εἰρκοφύλακα ἰκέτην τοῦ φρουρουμένου κατέστησε, καὶ προπεσόντα τοῖς ποσὶ περὶ σωτηρίας δέεσθαι παρεσκεύασεν, ἀφέντα τὴν περὶ τὸ κέρδος μανίαν φροντίζειν ὠφελείας ἕπεισε ψυχικῆς, ἐκ πολλῆς συνηθείας ἐκτῆκεν ἀθρόως μετέβαλεν εἰς πολλὴν ἐπιείκειαν· οὐκέτι μάστιγι τοὺς καθημερινούς εἰσεπράττετο πόρους, οὐκέτι τοὺς ἀθλοὺς δεσμώτας ἐφορολόγει, τὴν ἐξ ἐράνου πεπορισμένην δεκάτην λόγων λυτράν παραμύθια, καὶ ἄλλας τοῖς ἐλεεινοῖς ἐπιπλέκων ἀνηκέστους συμφορὰς· οὐκέτι κλοιοὺς τραχῆλοις, καὶ ποσὶ πέδας, καὶ χερσὶ περιετίθει τοὺς καταλλήλους δεσμούς, καὶ ἀφεγγεῖ κατέκλειε σκότει τῷ χαλεπῷ τῆς τιμωρίας βαρύνων ἑαυτῷ τὴν ἐπάρατον πρόσδοον, ἣν καὶ τῶν ἀπορούτων ἕκαστος ὀρέγειν ἠνέετο, μᾶλλον αἰρούμενος τῆκεσθαι λιμῷ, ἢ τὴν ἐν τοῖς εἰρημένοις φέρειν κακοπάθειαν.

ΚΕΦΑΛ. Θ.

Ταῦτα πάντα συντόμως ὁ δεσμοφύλαξ ἀπέμαθε, καὶ σέδιον ἐπεδείξατο τοῖς δεσμώταις συμπάθειαν, τῷ φόβῳ τοῦ κατὰ τὸν σεισμόν θαύματος, ἄλλος ἐξ ἄλλου γενόμενος. Ὡς γὰρ προσευχομένων τῶν ἀποστόλων ἐσαλεύθη τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκῆματι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη, καὶ πᾶσαι αἱ θύραι ἠνοιχθήσαν, ἐξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, μόνος γὰρ ἀμερίμνος ἐκάθευδε, τῶν δεσμῶν ἀγρυπνουμένων δι' ἃς εἶχεν ἕκαστος φροντίδας ἐναγωνίους, αἰτήσας φῶτα εἰσπέτησεν, καὶ ἐντρομος ὑπάρχων, προσέειπε τοῖς ποσὶ αὐτῶν λέγων· «Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ;» Καὶ κυρίου ἐκάλει, καὶ δεσπότης προσηγόρευεν, ὅς πρὸ τοῦ θαύματος πάντως, καὶ ὑφ' αὐστηρᾶς, καὶ τραχεῖ κατέπησε φθέγματι, ἀλιτηρίου, κολα-

A perinde ac si esculium foret, producere manna, et ex arida petra aquæ torrentes eduxit, et manuum extensione gentem integram hominum belligerantem convertit in fugam⁶⁶. Oratione universum exercitum Elisæus videndi facultate privavit, et qui ad ipsum perdendum venerant, eos captivos adduxit⁶⁷; ita ut non solum insidias ei, uti proposuerant, struere nullas valerent, sed neque sibi ipsis opitulari possent, cum visus corporeus, qui potissimum adjuvat, deficiens cessare fecisset simul et arma, et manus. Nihil **106** enim imbecillius est cæcitate, quæ haud potest ullam injuriam inferre ei, quem non videt, sed ipsa injuriæ facile est obnoxia, quia eum, qui in ipsam insilit, vicissim non videt, ut propellat. Unde etiam oculis ornatibus præclare vulgaris consuetudo loquendi nominavit impotentes, cum uti nullo corporis membro possint ad ea, quæ volunt, etiam si viribus, atque robore ipsos etiam in certaminibus gymniciis diligenter exercitatos antecellant. Oratio Petri vincula dissolvit, carceris januas aperuit, ferream portam noctu dimovit⁶⁸; Paulo quoque, ac Sila circa mediam noctem orantibus⁶⁹ concussus est terræ motu carcer interior, in quo astricci erant, et vincula soluta sunt universa: lumen repente in habitaculo effulsit, custodem carceris supplicem custodito statuit, effecitque, ut procidens ad pedes salutem expeteret, omittensque insanum lucrandi studium, utilitatem animæ procurare persuasus est; crudelitatem, quam ex frequente consuetudine cruciandi contraxerat, statim convertit in amplam clementiam; non ille deinceps quotidianos sibi reditus flagris exigebat; non ille deinceps exposcebat a miseris vinculis tributum, nempe decimam e contributione proveniente, solatium præbens triste colloquiorum, et alias miserabilibus subnectens calamitates immedicabiles. Non amplius boias collis, compedes pedibus, et manibus circumdabat tenebris, duritie pœnæ gravius sibi adaugens deindigentium subministrare compellebatur, potius perferre malorum genera.

107 CAPUT IX.

D Cuncta hæc uno compendio carceris custos dedidit, subitamque vinculis exhibuit compassionem, quod metu miraculosi terræ motus alius ex alio evaserat. Cum enim orantibus apostolis simul fundamenta carceris commoverentur, et lumen habitaculum perfunderet, atque vincula universorum dissolverentur, omniaque aperirentur ostia; expergefactus vero custos carceris, qui solus absque cura dormiebat, vinculis insomnem noctem ducentibus, ob eas quibus unusquisque premebatur curarum anxietates, petito lumine irrupit, et tremefactus procidit ad pedes ipsorum dicens: « Domini, quid me oportet facere, ut salvus sim? » Et dominos vocavit, et heros compellavit, quos utique ante miraculum et vultu austero, et aspera voce

⁶⁶ Exod. xviii, 1 seqq. ⁶⁷ IV Reg. vi, 18. ⁶⁸ Act. xii, 5, 7. ⁶⁹ Act. xvi, 24 seqq.

percellerat, sceleratos, noxios, et servos pœnæ vocans; procidit ad pedes, quos ante in ligno extenderat; et multis honoribus sibi conciliare studebat, quos in carcerem interiorum coniectos tenebis incluserat: postquam oratio undequaque mirabili modo dignitatem ipsorum detexit, qui tanquam scelerati contumelia carceris fuerant vexati. Et tanti est tandem oratio (ut silentio præteream alia plurima fastidientium causa, et inappetentia ad prolixas enarrationes laborantium, licet illæ sint utilissimæ): ipse Dominicus homo, Dominus omnium opus habuit oratione⁶⁹, cum Judæorum impetum, et crucem susciperet, et in mortis certamine, ut erat vere homo, versaretur, postquam et alias plurimas humanas sustinuit passionibus ad **108** confirmandam dispensationem incarnationis, vel ut homines edoceret, quovis tempore insistendum esse orationi. Nec enim tantum nunc, quando adversitatum urgebat tempus, necessitate compulsus orat, sed omni metu remoto etiam sæpius idem facit, solus in monte orans⁷⁰, ut nos discamus, et ante afflictiones, et in afflictionibus ipsis vacare orationibus, quæ sunt aptæ solvere etiam apparentium periculorum difficultates, quin priusquam tentationes ingruant, eum libera sponte colere, ac venerari, qui in necessitatis articulis aversatur eos, qui ita remissi sunt, et distracti animo, perinde, ac si nunquam Dei auxilio indigere deberent.

CAPUT X.

Ideo namque dicebat et apostolis: «Orate, ne incidatis in tentationem⁷¹, » quod voluntariam orationem ante tentationem in ipsa necessitate sciret flectere adiutorem Deum ad præbendum celeriter supplicanti id, quod postulat; cum ille jam pridem orat, atque ob temporis prolixitatem jure mereatur, quod petit. Si enim iniquum judicem, neque Dei metu percussum, nec hominum quemquam veritum continua viduæ importunitas adegit, ut eam, quæ jure ipsi competebat, ultionem ei adjudicaret⁷²; et amicum dormientem occultis jam foribus negantem se panes daturum⁷³, quia pro consuetudine contingit dormientibus esse pigros, permovet ipsa instantia, et inverecundia, ut exurgens necessaria præberet: quomodo constans oratio non commovebit Deum clementissimum, ut cuicumque petitioni **109** benigne annuat? Nec enim hoc reticetur, quod Deus multo promptior est hominibus ad beneficiendum. Ait enim alicubi Dominus: «Quis ex vobis est homo, a quo si petierit filius suus panem, nunquid lapidem dabit ipsi? aut si petierit piscem, nunquid serpentem ei porriget⁷⁴? » Et per comparisonem, divinæ bonitatis excellentiam ostendens subjungit, dicens: «Si ergo vos, mali cum sitis, nostis bona dona dare filiis vestris; quanto magis Pater vester cælestis dabit bona petentibus ab eo⁷⁵? »

C

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγε · «Προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἐμπέσητε εἰς πειρασμόν· » τὴν πρὸ τοῦ πειρασμοῦ ἐκούσιον προσευχὴν εἰδώς ἐν τῇ ἀνάγκῃ δυσωπεῖν τὸν βοηθὸν πρὸς τὸ παρασχεῖν ταχεῖαν τῷ ἰκέτῃ τὴν αἰτήσιν ἐκ πολλοῦ δεομένου, καὶ διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου δικαίω ὄντι ἐπιτυχεῖν τῆς αἰτήσεως. Εἰ γὰρ τὸν ἄδικον κριτὴν, οὔτε θεὸν φοβούμενον, οὔτε ἄνθρωπον αἰσχυρόμενον, ἢ συνειδήσεως ἄλλοις τῆς χήρας ἐδιάσατο παρασχεῖν τὴν ἐκ τοῦ δικαίου ἀρμόζουσαν ἐκδικήσιν, καὶ τὸν καθυβόντα φίλον, ἀποκεκλεισμένης ἤδη τῆς θύρας, ἀρνούμενον τῶν ἄρτων τὴν δόσιν, διὰ τὸν συμβαίνειν εἰωθότα τοῖς καθυβούουσιν ὄκνον, καὶ ἡ παραμονὴ, καὶ ἡ ἀναίδεια παρασχεῖν τὴν χρεῖαν · πῶς οὐ δυσωπήσει τὸν φιλόανθρωπον θεὸν ἐπινεύσαι πρὸς πᾶσαν αἰτήσιν εὐμενῶς ἐπίμονος προσευχῆς; Οὕτε γὰρ τοῦτο σιωπῶνται, ὅτι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς εὐεργεσίας ἐστὶν ὁ θεὸς ἐτοιμότερος. Φησὶ γὰρ ποτε μὲν ὁ Κύριος ·· «Τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἰχθύν ἐὰν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; » Καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν δεικνύς ὑπεροχὴν τῆς τοῦ θεοῦ ἀγαθότητος ἐπιφέρει, λίγων · «Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ δίδοναι τοῖς υἱοῖς ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτούσιν αὐτόν; »

⁶⁹ Luc. xxi, 42. ⁷⁰ Matth. xiv, 23. ⁷¹ Luc. xxi, 40. ⁷² Luc. xviii, 3. ⁷³ Luc. xi, 14. ⁷⁴ Matth. vii, 9. ⁷⁵ ibid. 10.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

A

CAPUT XI.

Ποτὲ δὲ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ αὐτὸ τοῦτο παραστῆσαι βουλόμενος, καὶ παῖσαι θέλων τοὺς ἀμφιβάλλοντας, εἰ φυσικὰ σπλάγγνα νικᾷ φιλοστοργίαν Θεοῦ, ἢ νικᾷ ταύτην ἀνθρωπίνην προσπάθειαν · « Ἡ ἐπιλήσεται, φησί, γυνὴ τοῦ παιδίου αὐτῆς, τοῦ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; » Καὶ εἰπὼν τῆς φύσεως τὸ ἰδίωμα, ὡς ἐπιμέλειαν διδάσκει, καὶ κηδεμονίαν αὐθαίρετον. Ἵνα δὲ μὴ τὸ σπανίως συμβαῖνόν τισιν ἐκ τοῦ παραβελήματος ὑποπευθεῖται παρασκευασθὲν τὸ δηλούμενον εἰς προμήθειαν, καὶ τὸ ἀσθενὲς τῆς εἰκόνας βλάβη τὴν ἀλήθειαν εἰς αὐτὸ τὸ ἄξιωμα, φησὶν ἀκολούθως · « Εἰ δὲ καὶ αὕτη ἐπιλήσεται, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαι σου, λέγει Κύριος, » οὐκέτι τὸ ἐλάττωμα τῆς φύσεως διαβαίνει εἰς αὐτὸν καταδεξάμενος, ἐπεὶ μὴδὲ πάθος τῆς θείας ἀπτεται φύσεως, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐπικήρων ἀνθρώπων ἐστίν, ὅτε μίσος ἄλογον, ἢ καὶ τυχὸν εὐλογον τὴν φυσικὴν ἔσθεσε δυναστεύουσαν διάθεσιν, λήθην τοῖς φύσσει, καὶ ἀλλοτριώσιν ποιήσας πρὸς τὰ ἔγγονα, ὡς οὐδὲν ἔχουσιν πρὸς αὐτὰ συγγενείας τεκμήριον. Ἀλλὰ τὰ μεγάλα ταῦτα, καὶ θαυμαστά κατορθώματα τοῖς ἐξῆς συγκρινόμενα μικρὰ, καὶ λίαν ἐλέγχεται εὐτελεῖ, εἰς ἃ τὸ ἐργαζόμενον αὐτὰ παριστάμενον πρόσωπον, καὶ οὐκ εἰς πάντας, ἢ καὶ πλείονας διαβαίνοντα. Πολιτικὸν γάρ, καὶ σύννομον, οὐ μονωτικόν, καὶ ἀκοινωνήτων ζῶον εἶναι προσήκει τὸν ἀνθρώπον ὡφελοῦν ἐν οἷς δύναται, καὶ τὴν ἐνδεχομένην κηδεμονίαν ἐλέγχον τῆς συμπαθείας ἐπιδεικνύμενον, τὴν τῶν μελῶν πρὸς τοὺς πλησίον κοινοπραγίαν μιμούμενον.

B

C

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

CAPUT XII.

Ὡς γὰρ τούτων ἕκαστον ἐν τῷ σώματι οὐ κεχωρισμένην ἔχει τὴν οἰκειαν ἐπιμέλειαν, κοινήν δὲ πρὸς τὴν ὑπὲρ ἀλλήλων φροντίδα κέκτηται τὴν ἐνέργειαν, ἄλλω ἄλλο, καὶ ἕκαστον ἄπασιν ὑπηρετοῦν φύσεως νόμῳ, καὶ χεῖρ θεραπεύει τὸ σῶμα, καὶ πόδες τῇ μεταβάσει συμμεταφέρουσι τοῦτο, καὶ ὀφθαλμοὶ δροῦσαι ἀπαιτεῖται τῇ τοῦ φωτὸς ὁδηγία τὴν εὐδίαν παρέχων τῆς ἐργασίας, ἄλλα πρὸς καθέδραν, καὶ ἄλλα πρὸς ἀνάκλισιν χρησιμεύει, οἰκεῖψ κόπῳ τοῦς τῶν ἄλλων παραμυθούμενα καμάτους. Ἔτερα καθάπερ ἀλετριδὲς τινὲς, καὶ αὐτοπόνοι σπουδαίαν ἐπιδεικνυνται, καὶ περιφροντισμένην λειτουργίαν. Σιαγὼν λεπτύνει τροφήν, φάρυγγ ταύτην ὀχετηγεί, γαστήρ ὑποδέχεται, χυλοποιεῖ στόμαχος, ἐξαιματοῖ ἡπαρ, καὶ διὰ φλεβῶν ὄλον ἄρρει τοῦ ζώου τὸ σύγκραμα · καὶ τὸ μὲν δοκεῖν ἕκαστον ἄλλοις μοχθεῖ, οἰκειαν δὲ τῇ ἀληθείᾳ ἐργάζεται ὄνησιν, ἐκ τοῦ κοινου πόνου τὴν πρόσφορον ἀρνούμενον τροφήν, καὶ τὸ ἀναληφθὲν μεταβάλλει εἰς τὴν ἰδίαν ποιότητα, καὶ ποιοῦν τὴν παρὰ τοῖς λογικτέροις τῶν ἱατρῶν καλουμένην ἐξόμορξιν, ἥτις ἐστὶν ἐκ τῶν διαφορῶν σιτίων εἰς αἷμα, κάκειθεν εἰς σῶμα, καὶ αὖθις εἰς ἰδιώματα μελῶν ἢ μεταστοιχειώσις, κατακερματισθείσης εἰς

D

animal esse oportet, qui afferat utilitatem in quibus-argumentum communis affectus exhibeat, membrorum ad ea, quæ propinqua sibi ipsis sunt, mutuam operam imitando.

Sicut enim unumquodque horum in corpore non separatam gerit, ac peculiarem sollicitudinem, verum communem operationem ad mutuam, et reciprocam sui curam obtinet, ac alterum alteri, et universis singula naturæ lege inserviunt; et manus curat corpus, et pedes incessu suo alio illud transferunt simul, et oculus lucem præfert, luminis ministerio inoffensam ad operandum viam præstans. Aliud ad sedendum, et aliud ad declinandum est utile, proprioque labore aliorum defatigationem solatur. Alia veluti quædam molitrices, atque pistrices frumenti diligens, et accuratum præstant ministerium. Maxilla cibum comminuit, gula eundem transmittit, uti canalis, ventriculus excipit, stomachus in chylum, jecur in sanguinem convertit, et per venam irrigat totam animantis massam: et licet unumquodque aliis videatur allaborare, suam tamen revera utilitatem, commodumque procurat, e communi labore sufficientem cibum sibi trahit, resumptumque in propriam transmutat qualitatem, facitque digestionem, seu expressionem ita vocatam a doctioribus medicis, quæ est diversorum eduliorum in sanguinem, et exinde in corpus

et rursus in artuum peculiare functiones transelementatio, et transitus, dissecta in singulos qualitate illa, quam confert nutritiva, alterativa et auctrix potentia, inque aliud effecta in alio, et alterum in altero. Quod enim oculo accedit, illi assimilatur; quodque unguibus adjungitur, et capillis, eandem imitatur speciem coloris; quodque carnibus insinuatium in earumdem figuram transmiscetur; quodque ad ossa transit, in eorumdem solidum robur confingitur; quodque commigrat ad viscera, iisdem permiscetur. Et totum denique plane transmutatum in cuncta, transfiguratur ad ea, quæ sunt accommodata, ex una eademque ciborum materia in multiplicem varietatem transformata, secundum illud, quod iri est naturæ, artificium, et humani simulacri formam semper eandem conservantia, et quotidie massæ, seu molis substantiam concretam alterantia instar fluminis, et eundem, et diversum efficientia fluxum ejus, quod videtur.

CAPUT XIII.

Ita unusquisque nostrum sibi ipsi nullam ad rem sufficiens, aptusque, ac aliorum in omnibus opis indigus est constitutus, quod sapienti consilio optimus ille vitæ nostræ dispensator **112** instituit, ut refractarios homines, quibus vecordia dominatur, necessitate victus ad concordiam deduceret, quia mutuus humanitatis habitus ipsos haudquaquam ad fœdus revocaret. Equando enim superbus, et tumore opinionis propter divitias inflammatus cum artifice manu opus faciente, propterque paupertatem abjecto libens ad colloquium veniret, dum gravitatem, et dignitatis auctoritatem sibi semper austeritate tueri cupit, nisi necessitas cum eo communes conferre sermones, et linguam ipsi æquali alloquio mutuari compelleret; licet hoc non sine magno supercilio, forsitan existimantem, maximam inferri injuriam dignitatis suæ fastui pari sermonis consortio cum eo, quem censet obscurum, et vilem? Jam vero necessitas exæquat inæqualitatem, et humile reducit ad sublime, et excelsum demittit ad id, quod repit humi, morum misturam, et sensuum parem efficiens conditionem præ longa consuetudine. Propterea et domuum structor, et agricola, et nauta, et mercator, et singuli quique artes manuales exercentes in conspectum eorum, qui primas dignitates obtinent, accersiti veniunt, iisque non propter ejusdem generis necessitudinem, sed propter suam artem usui sunt, et quos naturæ lex non conjunxit, eos vitæ usus congregavit. Quomodo igitur, si ars, et peritia opificem diviti notum, et familiarem reddit; commiseratio veritatis judicantis mendicam non reddet ei cognitum, et familiarem, inopemque conciliabit ut eum convocet, suaque ipsi commoda impartiat, aliquando, aut saltem quidpiam ad necessarium usum levamenti ab eo ille accipiat? Cum multi **113** turpem, et probrosam existiment istorum familiarem conversationem, et propter fastum e

ἕκαστον τῆς προσγενομένης ἐν τῇ θρεπτικῇ, καὶ ἀλλοιωτικῇ, καὶ αὐξητικῇ δυνάμει ποιότητος, καὶ ἄλλο γενομένης ἐν ἄλλῳ, καὶ ἕτερον ἐν ἑτέρῳ· τὸ μὲν γὰρ ὀφθαλμῷ προσγενομένον ὁμοιοῦται τούτῳ, καὶ τὸ προστεθὲν ὄνυξι, καὶ θριξί, τὴν αὐτὴν ἔξιν μιμεῖται τοῦ χρώματος· τὸ οικειωθὲν σαρκὶν εἰς τὸ τούτων μετακρινῶνται εἶδος, καὶ τὸ μετελθὼν εἰς ὅσῳ, εἰς τὴν τούτων μεταπήγνυται κραταιότητα. Τὸ προσχωρήσαν σπλάγχχνος, ἐμμίγνυται τούτοις, καὶ τὸ πᾶν ἀπλῶς εἰς πάντα μεταβληθὲν, μεταχρῶννυται πρὸς τὰ οικειωσάμενα ἐκ μιᾶς τῶν σιτίων ὕλης πρὸς ποικίλον παρὰ τῆς ἐν τῇ φύσει τέχνης μεταρρυθμιζόμενον παρὰ τῆς ἐν τῇ φύσει τέχνης μεταρρυθμιζόμενος ἀεὶ σώζοντα τὸ αὐτὸ, καὶ τοῦ φυράματος καθ' ἑκάστην ἀλλοιοῦντα τὸ σύγκριμα βεύματος δίκην, καὶ αὐτὸ, καὶ οὐκ αὐτὸ ποιοῦντα τοῦ φαινομένου τὸ βεῖθρον.

ΚΕΦΑΛ. Π'.

Ὅπως ὁ καθείς ἡμῶν πρὸς οὐδὲν] αὐτάρκτης ὢν ἑαυτῷ, ἐπιδεῖς ἐν ἅσασι τῶν ἄλλων καθέστηκεν· τοῦτο πραγματευσαμένου σοφῶς τοῦ τὴν ἡμέτεραν καλῶς οἰκονομοῦντος ζῶην, ἵνα τὸ ἀφηνιάζον τῶν ἀπονοίᾳ κεκρατημένον ἀνάγκη τῆς χρείας συναγάγῃ πρὸς τὸ σύμφωνον, ἐπεὶ μὴ πάντως αὐτὸ σχέσις τοῦ φιλοικελοῦ ἐκάλεσε πρὸς τὸ ἐνοποδον. Πότε γὰρ ὁ σοβαρὸς, καὶ τῷ ὄγκῳ τῆς ἐπὶ τῷ πλούτῳ φλεγόμενος οἰήσεως πρὸς τὸν χειροτέχνην, καὶ διὰ πενίαν ταπεινὸν κατήλθεν εἰς ὀμίλιαν ἐκῶν, τὸ σεμνὸν δῆθεν, καὶ ἀξιοπίστον ἑαυτῷ τῇ αὐστηρίᾳ φυλάττειν ἀεὶ βουλόμενος, μὴ τῆς χρείας βιαζομένης κοινολογεῖσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ χρῆσαι ἰσηγορίᾳ γλώσσαν αὐτῷ, κἂν μετ' ὀφρύος πολλῆς, ἀδικεῖσθαι τὰ μέγιστα εἰς τὸν τοῦ ἀξιώματος τύπον τάχα νομίζοντα, τῇ πρὸς τὸν δοκοῦντα ἀφανῆ, καὶ ἄσημον ἰσηγορίᾳ; Νῦν δὲ ἡ ἀνάγκη ἐξίσοι τὸ ἀνώμαλον, καὶ τὸ ταπεινὸν ἀνάγει πρὸς τὸ μέτερον, καὶ τὸ ὕψηλόν κατάγει πρὸς τὸ χαμαιζήλον, κράσιν ἠθῶν, καὶ φρονημάτων ἰσοτιμίαν ἐργαζομένη τῇ μακρᾷ συνηθείᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ δομοτέκτων, καὶ ὁ γεωργὸς, καὶ ὁ ναυτιλός, καὶ ὁ ἔμπορος, καὶ ἕκαστος τῶν τὰς βαναύσους μετιόντων τέχνας, εἰς ἔξιν τῶν τὰς πρώτας ἀνημμένων ἀξίας, μεταστοιματὸς φοιτᾷ, χρήσιμος αὐτοῖς, οὐ διὰ τὸ ὁμογενὲς, ἀλλὰ διὰ τὴν τέχνην γενόμενος, καὶ οὐδὲ νόμος συνῆψε τῆς φύσεως, τούτοις ἡ χρεία συνήγαγε. Πῶς οὖν εἰ τέχνη, καὶ μέθοδος τῷ πλουτοῦντι γινώριμον τὸν ἐργάτην ποιεῖ, ἢ συμπαθεῖα δικαιοσύνης ἀληθείας οὐ ποιήσει γινώριμον τὸν πτωχόν, οὐδὲ τὸν ἄπορον συντυχίαν ἀξιεῖ τούτῳ μετάκλητον, συμμεθέξοντα ποτε τῆς εὐτυχίας αὐτῷ, ἢ κἂν γούν τι τῶν πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ληψόμενον παραμύθιον; Ἐπειδὴ πολλοὶς τὸ συνδιατηθῆναι τούτοις, νομόμισται αἰσχρὸν, καὶ ἐφύδριστον, συμπτῶς διὰ τὴν ἐκ τῶν χρημάτων προσγινομένην ἀλαζονείαν, αἰσχυνομένους λαβεῖν, οὐδὲ ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀνθ' ἑαυτοῦ στήσαι ἐν τῇ χρείᾳ κηρύσσει εἰπών· «Ὁ τούτοις ἐποηθήσατε.» Ἀλλὰ καὶ τὸν

πεινῶντα παρψύμεθα τηχόμενον λιμῶ, καὶ τὸν γυμνὸν παρελευσόμεθα πηγνύμενον τῷ κρυμῶ, καὶ τὸν νεκρὸν ὡς ἐν τι τῶν ἀκαθάρτων ζῶων καταλείψομεν ἐβριμμένον, τῆς φύσεως οὐ καθοισωσάντες τὸ σῶμα, καὶ μὴ κρύψαντες γῆ συνήθως, τὴν κοινήν ἀτιμίαν. ἦν ποιεῖν πέφυκε μυδῶντα, καὶ ἰχῶρας ἀποστέζοντα σισηπτότα σώματα· ἐαυτοὺς δὲ θάλψομεν ἀμέτρως, καὶ τὴν οἰκείαν πέρα τοῦ δέοντος σπουδάσομεν θεραπείαν, τὸν γῆϊνον κοσμοῦντες ἀνδράντα, καὶ τὸν σύνθετον λοῦν περιέποντες, ὡς λάμπειν μὲν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, στίλβοντα δὲ τῷ ἄνθει τῶν ἐσθημάτων, ἕως δὲ ταῖς τῶν ὀφιοποιῶν πιαίνεσθαι καρυκαίαις, πᾶσαν πάντοθεν καρπούμενοι ἠδονῆν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Ἐνεδύσατο πορφύραν, καὶ βύσσον ποτὲ καὶ ὁ ἐν Ἐυαγγελίοις ἀνώνυμος πλούσιος, καὶ Συδαριτικὸς ἐνεπλήσθη τραπέζης ἐπὶ πολὺ, τὸν Λάζαρον πρὸ τοῦ πυλῶνος ἐβριμμένον, καὶ ψυχίων ἐπιθυμοῦντα παρερχόμενος ἀσυμπαθῶς, πάντως, καὶ τὴν βολὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑπ' ἐκείνου εἰ ποτε κλίνοισαν ἄγχων ἐφ' ἕτερον μέρος προνοίᾳ πολλῇ, ἵνα μὴ τῶν τραυμάτων αὐτῶν ἢ ὑπόμνησις ἐστῶνμενον ἀηδίση, ναυτιῶντα, καὶ πρὸς ἕμετον κινουμένον τῇ φαντασίᾳ τῆς ὕψεως· οὕτε ἤλαυνε τῆς θύρας οἰκονομίᾳ Θεοῦ, διηνεκὲς πρὸ τῶν εἰσόδων ἐλαεινὸν κείσθαι παρασκευάσαντος θέαμα, εἰ πως ἢ μαλαχθεῖ τῷ χρόνῳ πρὸς οἶκτον, ἢ τῆς ἀπανθρωπειᾶς μὴ σχῆ, ὡς οὐχ ἑωρακῶς εἰς ἀπολογία ἐύλογον πρόφασιν. Οὕτε κείμενον ἤλει, τὸ ἀνάληγτον, καὶ ἀπηγὲς τῆς γνώμης ἐπιδεικνύμενος, ὅπως ἐλεγχθῆ, κυνῶν ὧν ἀσυμπαθέστερος, τὸ ἡμερον τῆς φύσεως ἀρνησάμενος ἔθει κακῶ. καὶ τοῦτον παρῶν, ὃν ἐθεράπευσε τὰ φιλανθρώπου λογισμοῦ ἄμοιρα ζῶα, συγγενῆ τάχα κρίνοντα τῶν ψυχίων ἐπιθυμοῦντα, ὧν καὶ αὐτὰ ποτὲ μὲν ἀξιοῦται, ποτὲ δὲ ἐν ἐνδείᾳ καθίσταται. Ἄλλ' ὅτε παρήλθον, ὁ μὲν ἐν φαειμῶν φαντασίᾳ, ὁ δὲ ἐν σκυθρωπῶν, τὸν θνικρον τοῦδε τοῦ βίου καὶ τῆς ἐνθάδε σκηνῆς ἀπέθεοντο τὰ προσωπεῖα, ἐναντίαν καὶ παρὰ πολὺ διάφορον ἠλλάξαντο τὴν τῶν ἀληθινῶν πραγμάτων κατάστασιν· τὸν μὲν γὰρ ἐξ ὀλιγοχρονίου τρυφῆς διεδέξατο κάμιος πυρὸς ὀδυνῶσα ὡς πέφυκε, τὸν δὲ μετ' ὀλίγην ἀνίαν, εὖρεν εὐφροσύνη αἰώνιος· καὶ πάλιν ἦν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐχ ὡς πρὶν, ἢ ἀνωμαλία, ἐναντία δὲ τῆς πάλαι ἐχούσης αὐτοῦς· καὶ γὰρ τοῦ Λαζάρου, μᾶλλον δὲ τοῦ φέροντος αὐτὸν ἐν κόλπῳις Ἀβραάμ ἐδέετο κακραγῶς ἐκθύμως ὁ πλούσιος· τάχα γὰρ ἐκείνον διὰ τὴν προλαβοῦσαν ὑπεροψίαν ἠσχύνετο· ὄθεν, ἐάσας αὐτὸν, τοῦ πατριάρχου ἐδέετο λέγων· « Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βᾶψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατι καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. » Καὶ, ὦ τοῦ πάθους! πῶς ταπεινὸν τὸν σοβαρὸν, καὶ ἀναιδῆ τὸν ὠφρρωμένον ἐποίησεν ἢ τῆς κολάσεως ἀνάγκη; Πῶς οὐκ ἠδέσθη κολάσεως ἐπίκουρον ἀποσταλῆναι ἀξίῳν, ὃν λιμῶ μαραινόμενον

et divitiis prognatum convivas eos pudeat accipere quos Dominus Jesus suo loco in extremo iudicio exstitisse prædicabit, dicen : « Quod hisce fecistis, mihi fecistis ⁷⁸. » Verum famelicum despiciemus fame tabescentem, et nudum frigore rigentem præteribimus, et mortuum ut aliquod immundum animal projectum derelinquemus, ut nec debitum naturæ officium, non sepeliendo corpus, præstemus, neque terra occultando de more, communem fœditatem, quam parere consueverunt putridæ, et tabo, sanieque diffluentes corporis carnes; nosmetipsos vero immodicis interim fomentis curabimus, et ultra fas studebimus proprio cultui, terrenam statuatam exornantes, et compositum pulverem circumpolientes, ut effulgeat in foro vestimentorum florido apparatu, utque condimentis saginetur coquorum, omnem undequaque voluptatem excerpentes.

B

CAPUT XIV.

Induebatur purpura, et bysso et olim ille dives, quem nomine suppresso Evangelium commemorat ⁷⁹, et Sybaritica mensa diu multumque implebatur, Lazarum abjectum ante atrium, et micæ appetentem præteriens sine ulla prorsus commiseratione, jactumque oculi, si quando in illum deflexisset, in alteram partem valde caute restringens, ut ne ulcerum ipsorum recordatio commessanti tædium pareret, nauseamque provocaret, seque ad vomitum commoveret, dum illum conspiceret præsentem. Sed neque abegit eum a foribus, ita disponente Deo, ut continuo miserabili ad januas jacente **114** et hoc spectaculum exhibente, aut quodammodo temporis spatio ad misericordiam emolliretur, aut non haberet ad defensionem inhumanitatis congruum prætextum, perinde ac si non vidisset. Neque jacentis misertus est, durum et asperum indicans animum, ut argueretur ipsis canibus immitior esse, mansuetudinem naturæ abdicans perversis moribus, et illum despiciens, quem animantes benevolæ hominibus rationis expertes curabant, forte credentes illum fore cognatum suum, appetentem nempe micæ, quibus et ipsæ quandoque dignæ habentur, interdum etiam indigentia laborant: sed quando ille quidem in ostentatione splendidarum rerum, iste vero in miserarum, somnium hujus vitæ transierunt et præsentis scenæ deposuerunt larvas, contrariam **D** et longe diversam commutarunt rerum verarum conditionem; illum etenim e deliciis brevissimi temporis suscepit caminus ignis ad dolores accensus; hunc vero post exiguum molestiam consecuta est æterna lætitia; eratque rursus inter illos, sed non cujusmodi antea, inæqualitas, contraria vero illi, quæ olim ipsis inerat; jamque Lazarum, vel potius Abrahamum, qui eum in sinibus ferebat, ex animo, et cum intento clamore rogabat dives, fortassis enim illum propter pristinam despicientiam alloqui verecundabatur: ideo, relicto eodem, patriarcham orabat hisce verbis: « Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intin-

⁷⁸ Matth. xiv, 40. ⁷⁹ Luc. xvi, 19 seqq.

gat extremum digiti sui in aquam, et refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. » Et, o miram vim passionis! quomodo humilem e superbo, et impudentem e supercilioso supplicii necessitas effecit? Quomodo non puduit ipsum petere ut mitteretur **115** ad pœnam sublevandam is quem arescentem fame, et afflictum ulceribus ipsæ minime fuerat miseratus? Quomodo ausus est obtutu fixo intueri quem viventem ne obliquo quidem oculo dignatus erat spectare? Quo pacto confusus est dicere illius indigere se digito quem sanie stillantem abhorruerat antea? Qua ratione haud erubuit guttam aquæ flagitare, qui pauperem mica indigentem dedignatus fuerat? Verum e flamma voce impudenti sic proclamavit: « Mitte Lazarum. » Perinde ac si foret obstrictus ad remunerationem beneficentiæ sæpius perceptæ. Talis vero necessitas cogit omnia inverecunde audere, excogitans, undecunq̄e sors obtulerit, adinvenire gravibus e malis liberationem.

CAPUT XV.

Et cur non responsum dedit hoc magnus patriarcha veritati consentaneum ad ipsum? Nunc, o miser, misericordiæ usum didicisti, quando te undique incensa flamma circumdedit? nunc compassionem bonam esse iudicas, dum ipse in ejus indigentia constitutus es? Et cur erga mala patientes tam inimiti fuisti sensu? Nunc agnoscis Lazarum, quem in pavimento abjectum ingrediens egrediensque non agnoscebas; jam tumoris abscessere gramiz, et veritatem sane aspicias, transiit nox caliginosa, et obscura vitæ, inque diei luce vides quomodo res naturæ sese habeant: dereliquisti super terram somniorum imaginationem, et conspicias quæ te circumstant vera visione. Tunc debueras cogitare de misericordia, quando materiam **116** habebas, divitias nempe ad benefaciendum accommodatas; quando licebat porrigere buccellam petenti; quando nudum putrefactis tabulis obtegere potuisti frigore torpentem; quando in tuo erat arbitrio ægrotantem curare; quando affluentia congestarum opum præbebat occasionem opportunam bene merendi. Illius enim sementis messis est, quæ hic percipitor, misericordia. Nunc vero metere quæris quod non seminasti, et colligere quæ non dispersisti, et accipere quæ non posuisti, misericordiam postulans quam non exhibuisti indigenti, et commiserationem quam proximo non præstitisti, et viscera compassionis quæ occlusisti vicino; medicum habebas immitis duritiæ tuæ præ foribus, neque sanatus es, cum morbus adhuc recens remediis cedere poterat, nunc manus adhibere desperatis rebus tempus non permittit. Occalluit enim malum; non amplius fomentis mitioribus, sed peracerba deinceps sectione atque inustionibus obludentibus indigens: « Mitte (inquit) Lazarum; » mittam ipsum, dic mihi, tanto locorum intervallo distantem, dum semper ipsi propinquus existens ad ipsum nunquam inclinatus es. Dicam ut intingat digitum in aqua, et ardentem (ut ais) linguam tuam refrigeret, dum tu ipsum esurientem micis non refocillasti? Sed cum inquis te cruciari, num eo te persuasurum, ut misericor-

A καὶ ὀδυνώμενον τοὺς ἔλκεσιν αὐτοῦς οὐκ ἤλεσε; Πῶς ἀπενεῖ τῷ ὄμματι ἐθάμβησεν ἰδεῖν, ὃν οὐτε πλαγίῳ ποτὲ ζῶντα κατηξίωσε θεάσασθαι ὀφθαλμῶ; Πῶς χρῆζειν ἐτόλμησε εἰπεῖν δακτύλῳ, ὃν τῷ ἰχῶρι σπάζοντα τὸ πρὶν ἐβδελύττετο; Πῶς αἰτῆσαι βανίδα οὐκ ἠρυθρίασεν ὕδατος, ψυχὸς ἐπιθεόμενον οὐκ ἀξιώσας τὸν πένητα; Ἄλλ' ἐκ τῆς φλογὸς οὕτως ἐκέκραγεν ἀναισχύντῳ φωνῇ· « Πέμψον Λάζαρον, » ὡς ὑπὶ χρεῶν ἀμοιβῆς ὄντα ὑπὲρ ἧς εὐεργεσίας πολλὰκις ἀπῆλαυσεν. Τοιαύτη δὲ ἡ ἀνάγκη πάντα τολμᾷ ἀναιδῶν βιάζεται, λύσιν τῶν δεινῶν εὐρέσθαι, ὅθεν ἂν τὸ γῆ, μηχανωμένη.

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Καὶ πῶς οὐκ εἶπεν ὁ μέγας πατριάρχης φιλαλήθως πρὸς αὐτόν· Νῦν ἔμαθες, ἄθλιε, τοῦ ἐλέους τὸ χρήσιμον, ὅτε σε πάντοθεν ἀναπτομένη περιέσχεν ἡ φλόξ; νῦν τὸ συμπαθὲς κρίνεις καλὸν, ὅτε αὐτοῦ ἐν χρεῖα κατέστης αὐτοῦ; Καὶ πῶς ἐπὶ τῶν κακοπαθούτων ἀπηγὸς εἶχες τὸ φρόνημα; Νῦν ἐπιγινώσκεις Λάζαρον, ὃν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐβρίμμενον, εἰσιῶν καὶ ἐξῶν οὐκ ἐγνώριζες· ὑπεχώρησεν ἡ λήμη τοῦ τύφου, καὶ ὀξυδορκεῖς πρὸς τὴν ἀλήθειαν· παρηλίθην ἡ ζοφερά νύξ καὶ γνοφώδης τοῦ βίου, καὶ ἐν τῷ τῆς ἡμέρας φωτὶ ὄραξ, ὡς ἔχει τὰ πράγματα φύσεως· κατέλειπες ὅπδ τὴν γῆν τῶν θείων φαντασιῶν, καὶ βλέπεις ὑπάρ τὰ συνέχοντα. Τότε τὸν ἔλεον ὠφειλεις ὑπ' ἐννοίᾳ λαβεῖν, ὅτε τὰς ὕλας εἶχες τοῦ πλοῦτου πρὸς εὐποιῶν ἐπιτηδείους· ὅτε τῷ δεομένῳ ἐξῆν ὀρέξαι ψωμὸν, ὅτε τὸν γυμνὸν ἐκ τῶν σηπομένων δέλτων ναρκῶντα τῷ ψύχει σκεπάσαι ἠδύνασο, ὅτε τὸν ἀσθενοῦντα νοσηλεύσαι ἦν γνώμης τῆς σῆς, ὅτε τῇ εὐποιᾷ ἡ ἀφθονία τῆς παρασκευῆς τοῦ πλοῦτου ἐδίδου καιρόν· ἐκείνης γὰρ τῆς σπορᾶς ἐπικαρπία ὁ παρῶν ἐστὶν ἔλεος. Νῦν δὲ θερίσαι ζητεῖς ὁ οὐκ ἐσπειρας, καὶ συνάγειν αὐκ ἐσκόρπισας, καὶ λαβεῖν αὐκ ἐθηκας, ἔλεον αὐτῶν, ὃν οὐκ ἐπεδείξω εἰς τὸν χρῆζοντα, καὶ οἰκτιρμὸν, ὃν τῷ πέλας οὐ μετέδωκας, καὶ σπλάγχνα συμπαθείας αὐτῷ πλησίον ἀπέκλεισας· ἰατρὸν εἶχες τῆς ἀσπλαγχνίας πρὸ τῶν θυρῶν, καὶ οὐκ ἑθεραπεύθης, ὅτε τοῖς βοηθήμασιν ἐτι νεαρὰ οὐσα ἡ νόσος εἰκεῖν ἠδύνατο· νῦν ὁ καιρὸς τοῖς ἀπεγνωσμένοις; ἐγχειρεῖν οὐκ ἐπιτρέπει· σκιρῶνδες γὰρ τὸ πάθος γαγένηται· οὐκέτι καταπλασμάτων ἀλύπων, τομῆς δὲ λοιπὸν ὀδυνῆδς, καὶ καυτῶν πεπυρωμένων δεόμενον. « Πέμψον, φησὶ, Λάζαρον. » Πέμψω αὐτόν, εἰπέ μοι, πρὸς σὲ τοσοῦτον διάστημα· οὐ γὰρ ἐξέκλινάς ποτε πρὸς αὐτόν τὸν πλησίον αἰετὸν τυγχάνων αὐτοῦ; Εἶπω βάψαι τὸν δάκτυλον ὕδατι, καὶ καταψύξαι σου τὴν γλῶσσαν φλεγομένην, ὡς ἐζης; οὐ γὰρ παρεμυθήσω αὐτὸν πεινῶντα ψυχίῳν. Ἄλλ' ὅτε ὀδυνᾷσθαι λέγεις, πιθανὸς πρὸς τὸ τυχεῖν ἐλέους εἶναι δοκεῖς; Κἀκεῖνος ἦν ἐν ὀδύνας, καὶ οὐ οὐκ ἤλεσας. Σὺ νῦν ὀδυνᾷσαι ἐν καμίνῳ πυρὸς, ἐκεῖνος ὠδυνήθη ἐν καμίνῳ πτωχείας, οὐκ ἔλαττον δὲ πυρὸς δάκνει πεινᾶ τὰ σπλάγχνα τῇ ἐνδείᾳ βασ-

νίζουσα καθίτερ τὴν ἐπιφανείαν τοῦ σώματος ἐπι- φλέγει τὸ πῦρ. Ἐὶ τότε τηκόμενον ἠλέησας τῷ λιμῷ, νῦν ἂν ἠλεθῆς φλεγόμενος ἐν πυρὶ· εἰ τότε συνάπα- σγες πολιορκουμένῳ πείνῃ καὶ τραύματι, νῦν ἂν φει- δοῦς ἔτυχες ἐν φλογὶ κολαζόμενος, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὸν τόπον ἂν εἶδες τῆς συνεχούσης σε βασάνου, ἀλλὰ μετὰ Λαζάρου διήγες ἐντὸς τοῦ ἡμετέρου κόλπου θεραπευόμενος ὡς αὐτὸς· τοιοῦτον γὰρ ἦ εἰς τὴν δεδωμενον εὐποιία, ὥστε οὐ μόνον ἐξάγει τῶν σχυθρι- πῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς παιδοῖς Ἰσθησιν εὐφραίνόμε- νον· νῦν δὲ σιωπῶν φέρε τὴν κόλασιν· οὐδὲν γὰρ ἀνύει καταδίκου παράκλησις μετὰ θείαν ἀπόφασιν. Ἐλέους καὶ συγγνώμης ἐκεῖνος ἦν ὁ καιρὸς, οὗτος ἀδεκάστου καὶ δικαίας κρίσεως· ἐκεῖνος συγχωρή- σεως, οὗτος ἀμοιβῆς τῶν καλῶς ἢ κακῶς πεπραγμέ- νων· ἐκεῖνος στάδιον, καὶ ἀγῶνες, καὶ σκάματα, οὗτος τῶν πεπονημένων ἀντίδοσις. Ὁ νικήσας ἐκεῖ τοὺς στεφάνους ἐνταῦθα κομίζεται· ὁ ἡττημένος οὐκ ἀναπαλαίει ἐν τῷ παρόντι τὰ πτώματα· λέλυται γὰρ ὁ ἀγὼν, καὶ τῶν ἐσφαλμένων ἡ διόρθωσις πέπυται. Ἐκεῖ μετάνοια διωρθοῦτο τὰ πεπλημμελημένα, καὶ τὸν κριτὴν ἐπειθεν ἐπινεῦσαι δέησις, καὶ δάκρυον πρὸς εὐμένειαν· νῦν ἔλεος χώραν οὐκ ἔχει, ἀλλ' αὐ- στηρὰ δίκη καὶ ἀσυμπαθῆς, τοὺς ἀπηνεῖς ἀνηλεῶς ὡθεὶ πρὸς τὴν κόλασιν· ἡ γὰρ κρίσις κατὰ τὸ θεῖον λόγιον ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος.

Beneficentia corrigebat peccata, et Judicem inflectebant misericordia nullum habet locum, sed severa et sine compassione justitia immites retrudit ad poenam absque misericordia: judicium enim, secundum oraculum divinum, sine misericordia illi qui non fecit misericordiam ⁸⁰.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Οὐδὲν τούτων πρὸς τὴν ἐκέτην εἶπεν ὁ δίκαιος, περιετήν εἰδὼς, ὅταν τὰ πράγματα πειθῆ, τὴν διὰ ῥημάτων ὑπόμνησιν. Ἐν δὲ πρὸς αὐτὸν ἐφθέγγατο, καὶ πάντα ἐνέφηγε· « Μνήσθητι, εἰπὼν, ὅτι ἀπέλα- βες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ. » Ἐφάνη σοι, φησιν, ἡ πορφύρα καὶ ἡ βύσσος καλὰ πρὸς εὐπρέπειαν, ἔκρινες ἀγαθὰ τὴν καθημερινὴν λαμπρὰν εὐωχίαν, ἐτέρφθης τῇ ἀπολαύσει τῶν ἡδέων τοῦ βίου, στοίχησον τῇ πλη- σμονῇ τῶν καταθυμίων· τί νῦν εὐκαιρον νομίζεις ὀρέγεσθαι, ὧν οὐδ' ἕναρ ἐπεθύμησας τότε; Ἀπέλαβε καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ, οὐχ ἄπερ αὐτὰ ἠγῆσατο ἐκεῖ- νος κακὰ· ἔστεργε γὰρ αὐτὰ σιωπῶν ὡς καλὰ, ἀλλὰ σὺ ἐλογίζου ὡς κακὰ· ἀνάγκη γὰρ τὸν κρίνοντα ἐκεῖνα ἀγαθὰ, ἠγείσθαι ταῦτα κακὰ, τῇ αἰρέσει τῶν τερψάντων τὴν μερίδα τῶν ἐναντίων δεικνύοντα ἀχρηστον, καὶ ἀδόκιμον. Εἰ ἐκοινῶνεις τότε κακοπα- θοῦντι τῷ παροφθέντι, νῦν εἶχες καιρὸν αὐτῷ κοινο- πραγῆσαι τῆς ἀνέσεως· εἰ τότε παρεμυθίσω τὴν ἔνδειαν, οὐκ ἂν σοι τούτων ἐδέξοτο νῦν τῶν ῥημάτων· ἡμεῖψατο γὰρ ἂν σε τῆς συμπαθείας καὶ σιωπῶντα ἐκεῖνος. Καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, ἰδοὺ πατέρα καλεῖς με προσγοροῖα μόνῃ τιμῶν, καὶ τέκνον ἀκούεις εὐθύς, πρόσφορον τῇ προσγοροῖα τὴν ἀμοι- βὴν ἀφρόδως καρπούμενος. Εἰ ἦσθα κακεὶ τιμῆσας ἔργῳ τὸν Λάζαρον, ἐν ἔργῳ πάντως ἂν ἐδέξω τὴν

diam impetres, putas? Erat et ille in doloribus, neque tu ejus miserebaris; tu nunc cruciaris in camino ignis, ille affligebatur in camino paupertatis, nec enim minus paupertas rodit quam ignis, dum illa egestate torquet, quemadmodum corporis superficiem **117** torret urendo ignis; si tunc fame tabescentem fuisses miseratus, nunc in igne flagrans ejusdem miserationem experireris. Si tunc esurie vulneribusque oppugnato compassus fuisses, nunc in flamma, dum puniris, veniam obtineres, imo nec vidisses unquam tormenti hujus, quo contineris, locum, verum cum Lazaro degeres in meo sinu refectus ut ipse. Tantum etenim praestant beneficentia erga egentem, ut non solum educat ex mœroribus, verum et in lætis constituat gavisurum, nunc autem tacens perfer supplicium: nihil enim post sententiam divinam prolatam deprecatio sentis juvat; illud misericordiae, et veniae tempus erat, istud rigidi justique judicii; illud indulgentiae, istud retributionis earum rerum, quæ recte, vel perperam gestæ sunt; illud stadium, et certamina, et fossæ, seu gradus, istud remuneratio laborum: qui vicit isthic, coronas hic refert, qui succubuit, lapsus suos iterata lucta non emendat in praesenti. Solutum esse etenim certamen, et cessavit errorum correctio, illic poenitentia corrigebat peccata, et lacrymæ ad benignitatem; nunc misericordia nullum habet locum, sed severa et sine compassione justitia immites retrudit ad poenam absque misericordia: judicium enim, secundum oraculum divinum, sine misericordia illi qui non

fecit misericordiam ⁸⁰.

C

CAPUT XVI

Nihil tale justus ille supplicanti respondit, probe sciens, superfluum esse, ubi res ipsæ fidem faciunt, verbis eas commemorare. Unum autem illi eloquitur, et cuncta **118** declarat: « Memento (inquiens) quod bona tua in tua vita recepisti, et similiter Lazarus mala ⁸¹. » Videbantur, ait, purpura tibi et byssus præclara ad decorem, judicabas bona quotidianum convivium splendidum, delectabaris voluptate rerum, quæ in vita dulces sunt, deliciis ad libitum refectus incedebas; quid nunc tempestivum existimas appetere, quæ nunquam vel per somnium cogitasti? Recepit et inala Lazarus, non quidem quæ censebat ille mala: amabat enim ea cum silentio tanquam bona, sed tu ea existimabas mala. **D** Necesse quippe illum, qui judicat illa bona, opinari mala ista, dum eligendo partem delectabilium eam, quæ contrariorum est, inutilem et rejiciendam demonstrat; si communicasses homini mala patienti tunc abs te despecto, nunc tempus esset ut in partem felicitatis cum ipso admittereris, si tunc solamen ejus egestati praestitisses, haudquaquam verbis istis opus tibi foret; nam etiam tacenti tibi vicem ille compassionis retulisset. Et ut verum hoc esse scias: Ecce patrem vocas me appellatone sola honorans, et filii, audis statim, condignam compellatione ista copiosam remune-

⁸⁰ Jac. 11, 13. ⁸¹ Luc. XVI, 25

rationem veluti fructum reportans. Si Lazarum A opere illic honorasses, utique opere opportuni beneficii præmium congruum recipiens, mercedem retulisses. Verum te multa fortassis inflavit felicitas et vanæ gloriæ tumor animum perstrinxit, ut nunquam e tanto splendore, quo conspicuus eras, penæ te obnoxium credideris. Non norunt præsentia eam, quæ isthic erat, dignitatem, neque splendide suspiciunt eos, qui illinc accedunt, omnes pari honore ad iudicium excipientia, et dignitates **119**, non ex opinione, sed e veris virtutis fructibus agnoscentia. Quamobrem iudicatus fuisti crudelior bestiis; canes namque mausuela et cicurata sunt animalia: tu vero nullo fore opus tibi unquam existimasti. Cum enim canes, qui medendi facultatem ab ipsa sunt sortiti natura, lingua propria vulnera curare didicerint, eandem erga omni auxilio destitutum exercuerint, et adnascentes sordes lingo emundaverint, quo cicatrix penitus pura esset ab innutrita sanie liberata, oportuerat et te erga contribulem exhibere quantumcunque posses solamen, et inopia ejus rebus necessariis suppeditionis sublevare, ut saltem catellis haud impar uti parem erga ipsum gerens in necessitate curam, æstimareris. Te namque, sicuti videbatur, canes ad pietatem adhortantes, continuo ventitabant ad pauperem, cumque non poterant voce te docere quid facere debueras, ipso clamabant opere; dum concessam in nobis a natura medelam, ea uelentes libenter, exhibemus, clarum est quod ad cætera quoque sumus promptissimi, si ea quæ sunt necessaria conferendi facultas adesset. Quocirca cum victum præbere non possimus, qui et ipsi plurimum temporis permanemus sine cibo, et præ necessitate illo, qui hominibus vetitus est, interdum vescimur consolationem ea, ad quam idonei sumus, ope delata offerimus exhibentes compassionem, et obsequio modico nostram ad omnia promptitudinem, si vires adessent, propalamus.

120 CAPUT XVII.

Quod enim virium nostrarum concedit hæc-nus modulus, cum sollicite opere ipso præstemus, id nostram quoque ad cætera voluntatem promptissimam arguit, monstratque non animum, sed inopiam in causa esse tarditatis in his quæ non procuramus studiose. Verum iste, inmitis et inhumanus evadens, gratiam guttæ petit, qui non præbuerat gratiam vel micæ, non quod gutta sufficeret ad flammam illam mitigandam: nec enim D fluvius influens exstinguit ignem accensum ad tormentum, sed ut manifeste ostenderet eum, qui hac in vita destituitur affectu misericordiæ, in futura quidem exorantem nec vel tantillum illud obtenturum: ut rigore, ac severitate iudicii extremi cognita, beneficiis erga pauperes præsentibus promissorum bonorum remunerationem nobis præparemus, et hujus vitæ bona corruptibilia isthic in thesaurum recondamus utiliter, instar debiti reposcentes a Iudice, quæ pauperibus tenori col-

ἀντίδοσιν, εὐκαιροῦ χάριτος; ἀπολαμβάνων ἐπιτηδεῖων
 βφλημα· ἀλλὰ σε τάχα ἡ πολλὴ εὐπραγία ἐφύσησε,
 καὶ ὁ τῆς κενῆς δόξης ὄγκος ἐφάντασεν, ὡς ἐκ τοιαύ-
 τῆς περιφανείας οὐποτε ἐσόμενον τῇ δίκῃ ὑπεύθυνον.
 Οὐκ οἶδες δὲ τὴν ἐκεῖ τὰ παρόντα ἀξίαν, οὐδὲ τοὺς
 ἐκεῖθεν παραγνομημένους δυσσεπέται λαμπρῶς, πάν-
 τας ὁμοτίμως πρὸς τὴν δίκην δεχόμενα, καὶ τὰς
 ἀξίας, οὐκ ἀπὸ τῶν νομιζομένων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν
 ἀληθῶς ἐκ τῆς ἀρετῆς προσγινομένων ἐπιγινώσκοντα.
 Διὰ τούτων καὶ θηρίων ἐκρίθης ὠμότερος. Κύνες γὰρ
 χειροθήη, καὶ τιθασὰ θηρία, οὐ δὲ οὐδέποτε πάν-
 τως οὐδενὸς ἐν χρεῖα καταστήσασθαι ψήθης· τῶν
 γὰρ κυνῶν, ἦν παρὰ τῆς φύσεως ἔλαχον ἰατρικὴν, τῇ
 γλώσση τὰ οικεῖα μαθόντων τραύματα θεραπεύειν,
 ταύτην ἐπιδεικνυμένων εἰς τὸν ἀδοθήτον, καὶ τὸν
 ἐπιφύμενον ἐκλειχόντων ῥύπον, ὡς ἂν ἡ οὐλὴ
 πάντως γένηται καθαρὰ τοῦ ἐπιτρεφομένου ἰχθῆ-
 ρος ἀπὸ ἀλλογενῆ· ἐχρῆν σε εἰς τὸν ὁμόφυλον
 τὴν δυνατὴν ἐπιδείξασθαι παραμυθίαν, καὶ τὴν ἀπο-
 ρίαν ἐπανορθῶσαι μεταδόσει τῶν ἀναγκαίων, ἵνα
 κἂν τῶν κυνιδίων ἐλογίσθης ἰσότητος ἐξίσης τὴν εἰς
 αὐτὸν κηδεμονίαν πρὸς ἐκεῖνα νειμάμενος. Σὲ γὰρ,
 ὡς εἴκειν, οἱ κύνες πρὸς εὐσείδειαν προτρεπόμενοι,
 συνεχῶς ἐφοίτων παρὰ τὸν πένθητα· ἐπειδὴ τὸ πρα-
 κτέον φωνῇ διδάσκειν οὐκ εἶχον, ἔργω βούντες· ὅτι-
 περ πρὸς ἦν πεφύκαμεν θεραπείαν, ταύτην κερη-
 μένοι προθύμως, δῆλοι καὶ τῆς πρὸς τὸ λειπόμενον
 ἔσμεν ἐτοιμότεροι, εἰ τις ἦν δύναμις ἡμῖν ποριστικὴ
 τῶν ἀναγκαίων. Ἐπεὶ οὖν τροφὴν παρασχέιν ἔσμεν
 ἀδύνατοι, καὶ αὐτοὶ τὰ πολλὰ μένοντες ἄστικοι, οἱ καὶ
 τὴν οὐ νομοισμένην ἀνθρώπου ὑπ' ἀνάγκης ἐσθ'
 ὄτε προσφερόμεθα, ἦν ἔσμεν ἱκανοὶ προσάγομεν
 παραμυθίαν, τὸ συμπάθει ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τῷ
 μετρίῳ τῆς λειτουργίας τὴν εἰς ἅπαντα προθυμίαν,
 εἰ παρῆν δύναμις, ἐκκαλύπτοντες.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Τὸ γὰρ τῇ δυνάμει ἕως ἐφικτόν, σπουδαίως εἰς
 ἔργον ἀγόμενον, ἐλεγχος τῆς πρὸς τὰ λοιπὰ προθυ-
 μίας ἐστὶ, τὴν ἀπορίαν ἐν τοῖς οὐκ ἐπιμελουμένοις
 δεικνύον, οὐ τὴν γνώμην τῆς ἀργίας αἰτίας, ἀλλὰ
 τοιοῦτος γενόμενος ὁ ἀπηνῆς, καὶ ἀπάνθρωπος χάριν
 αἰτεῖ σταγόνος, οὐ παρασχῶν χάριν ψυχίου· οὐχ ὅτι
 σταγῶν ἦν ἱκανὴ παραμυθῆσθαι τὴν φλόγα ἐκεί-
 νην (οὐ γὰρ ποταμὸς ἐπιβρέτων εὐένυσσι πῦρ πρὸς
 τιμωρίαν ἠτοιμασμένον), ἀλλ' ἵνα δειχθῇ σαφῶς,
 ὅτι τὸν νῦν ἀσυμπαθῆ, οὐδὲ τοῦ εὐτελοῦς ἐκείνου
 ποτινῶμενον ἐστὶ τυχεῖν ἐν τῷ μέλλοντι, ὅπως, τὸ
 ἀυστηρὸν καὶ ἐμβριθὲς μαθόντες τῆς κρίσεως, ταῖς
 εἰς τοὺς νῦν ἐνδεεῖς εὐεργεταῖς τὴν τῶν ἐπηγγελμέ-
 νων ἀγαθῶν ἑαυτοῖς πραγματευσώμεθα ἀμοιβὴν, καὶ
 θησαυρισώμεν ἐκεῖ χρησίμους τὰ ἐνταῦθα φθισρόμενα,
 ὀφειλὴν ἀπαιτούντες τὸν δικαστὴν τὰ δεδανεισμένα
 τοῖς πένθησι, καὶ οὐκ ἔρανον τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς
 κολάσεως ἀξιοῦντες λαβεῖν· εἰ γὰρ ὁ ἐλεῶν πτωχῶν,
 ὡς ἡ παροιμία Σολομώντος φησι, δανείζει Θεῷ, ἐκτι-

στὴν ἔχων ὁ δανεῖζων εὐγνώμονα πάντα δανειζέτω, ἃ κέκτηται, ἵνα πολλαπλασίονα πάντα εὖρῃ ἐκεῖ οὐδὲν τῇ ματαιότητι καταλιπὼν, ὃ ποιήσει μετάμειλον, ὡς καταλειμμένον κακῶς. Πᾶν γὰρ τὸ μὴ πρὸς εὐπορίαν δοθὲν, εἰκαῖν ἔστιν ἀληθῶς, καὶ ἀνόνητον, οὐκ ἀκολουθοῦν, οὐδὲ προλαμβάνον ἐκεῖ. Κἄν αὐτοὺς τις εἴπῃ τοὺς προσεχῶς συγγενεῖς, υἱοὺς, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς ἐπομένους ἀκολούθως τῆς ἀγχιστείας δεσμούς, πάντως, εἰ μὴ πού τις ἐνδεὴς εἴη, εὐρήσει πρὸς διαδοχὴν τῶν ὑπαρχόντων ἐπιτηδεύου. "Ὅθεν ἕκαστον προσήκει χαίρειν εἰπόντα συγγενεῖσι καὶ φιλαῖσι πολυαριθμοῖς αὐτὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι ἀγχιστεῖα καὶ φίλον, πάντα μετακομίσαντα, ἢ προπέμψαντα, ἔνθα μεθίσταται, ἵνα εὐθύμως ἀπὴν ὁ καλοῦμενος εἰς τὴν μετάστασιν, πολλὸν ἀφθάρτων ὁρῶν σορὸν χρημάτων ἑαυτῷ τεθησαυρισμένον ἐκεῖ, καὶ μὴ ὀκνῇ τὴν μετάθασιν ἐλευσινῶς ἀπολιμπάνων τὰς ὕλας τοῦ πλοῦτου, αἷς ματαίως προσεπεπόνθει παρῶν.

neque transitum timeat miserabiliter derelinquens divitias materiales, quarum affectu vane in hac vila tenebatur.

ΤΜΗΜΑ Ε΄.

*Ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν φιλοπλούτων, φιλόζωοι οὖσαι, δυσσπαστάτως ἔχουσιν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου.

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Διὰ τοῦτο γὰρ αἱ ψυχὰς τῶν φιλοπλούτων ἐπὶ πολὺ τοῦ σώματος μεριζόμεναι βασανίζονται, ἐξιῶσαι καὶ ὑποστρέφουσαι, ἐξελκόμεναι, καὶ ἀναποδίξουσαι, καὶ τῆς μάχης τοῦ μὴ ἀσπασθῆναι τοῦ σκῆνους μαρτύριον τοὺς ἰδρώτας παρέχουσαι, καὶ τοῦτο δηλοῦσαι σαφῶς, ὅτι πρὸς τὰ παρόντα πολλὴν ἔχουσι τὴν προσπάθειαν, συνεχῶς ἐπιστρεφόμεναι πρὸς τὰ ἀφιέμενα, καὶ μόλις ἀναχωροῦσαι, τῷ προσδεδῶσθαι τοῖς τῆδε. Εἰ δὲ τις ἦν προτροπὴ καλοῦσα κτήματος ὁρωμένου ἐκεῖ, πάντως ἀν' ἠπειχθησαν δραμεῖν πρὸς αὐτὸ, πολὺ τῶν καταλιμπανομένων βλέπουσαι τὰ τοῦ μέλλοντος ἀνθηρότερα, καὶ καταφρονοῦσαι τῶν ἀφιεμένων διὰ τὴν λαμπρότητα ἐκείνων. Τοιοῦτος καὶ ὁ ἄλλος πλούσιος ἦν τῇ εὐφορίᾳ τῆς χώρας αὐξήσας τῆς ἀπληστίας τὴν νόσον, καθαίρων ἀποθήκας ἀέλ, καὶ μείζονας οἰκοδομῶν, ἐπεὶ μὴ εἶχε πού τὰ γεωργηθέντα ἀπόθηται, στενοχωρουμένων τῶν πρώτων ταμείων τοῖς παλαιοῖς γεννήμασι, καὶ τὴν τῶν δεομένων χρεῖαν ἐναποκλείων φυλακαῖς ὀχυρῶς δεδομυμέναις πρὸς τὸ ἄσυλον, καὶ τῇ μονοφάγῳ ἑαυτοῦ ψυχῇ προσλαλῶν, καὶ πολλῶν ἐτιῶν αὐτῇ μαντευόμενος ἀπόλαυσιν ἄδολον, οὐδὲ τὴν ἐξῆς, ὡς ἡ θεία ἀπόφασις ἐδειξε, μέλλον ὄρᾶν. Δίκαιον γὰρ ἦν ἀληθῶς τὸν μηδένα τῆς ἀπολαύσεως λογιζάμενον λαβεῖν κοινῶν, μηδὲ αὐτὸν μετασχεῖν τῆς ὀνειροπολουμένης τρυφῆς, ἀνάσπαστον δὲ ληφθῆναι πρὸς τὴν δίκην τῆς ἀπανθρωπίας ἐλαττωμένον. Τί γάρ; οὐκ ἦσαν πένητες τότε τρυχόμενοι λιμῷ, ἵνα θησαυρισθῇ ἀπειροκάλως τὸ γέννημα; Οὐκ ἦσαν τῶν

A locavimus, non contenti pœnæ effugium pro lucro accipere. Si enim, juxta Salomonis Proverbium ⁸², feneratur Domino, qui miseretur pauperis, fenerans, qui habet persolutorem tam commodum, et æquum, cuncta det fenori, quæ possidet, ut multiplicata omnia isthic inveniat, nec quidquam vanitati relinquens, cujus tanquam male derelicti pœniteat ipsum. Nam quidquid non impenditur ad beneficentiam inane vere atque inutile est, cum neque subsequatur, nec ibi nos præveniat. Et si quis proximos, agnatos, filios et fratres, cæteraque ordine **121** cognationis arctissimæ vincula commemoret; utique, nisi homo pauperculus, et inops fuerit, inveniet idoneos hæredes, qui in bona succedant. Idcirco unumquemque decet B valedicentem cognationibus, et amicitiiis numerosis, sibimet ipsi propinquum et amicum fieri, cuncta secum transferendo, aut præmittendo, quo commigrat, ut libenter discedat ad commigrationem evocatus, plurimam congeriem opum incorruptarum sibi in futurum repositam illic cernens.

neque transitum timeat miserabiliter derelinquens divitias materiales, quarum affectu vane in hac vila tenebatur.

SECTIO V.

Quod animæ amantium divitiarum vitæ cupidæ ægre hinc divellantur in hora mortis.

CAPUT I.

Hanc ob causam hominum divitiarum amantium, et avarorum animæ, dum separantur a corpore, plerumque torquentur, et exeuntes et redeuntes; attractæ, atque retrocedentes, et sudorem excitantes in testimonium pugæ, quam consertur, ne divellantur affectu, dum convertuntur continuo ad ea, quæ dimiserunt, et ægre secedunt, eo quod rebus hærent præsentibus alligatæ. Verum si boni, quod viderent ibi, aliquis impulsus evocaret, omnino ad illud currere properarent, insipientes futura multo floridiora quam hæc quæ derelinquunt, et contemnentes hæc quæ deserunt, ob illorum nobilitatem. Talis erat et alter ille dives, **122** qui morbum inexplebilitatis adaugebat uberrimis agri fructibus, qui exstruebat horrea incessanter, et ampliora edificabat; eo quod cum prima horrea essent angusta ob antiqua frumenta recondita, non haberet, ubi fruges ex agricultura perceptas reponeret, et egenitium usui destinatas intus occludebat custodiis munitissime constructis, ne diriperentur, et solam se nutriendi studiosam animam suam alloquebatur, multosque in annos augurans ipsi securam fructuonem, cum, sicuti sententia divina ostendit, neque diem crastinam erat visurus ⁸³. Justum enim erat secundum veritatem, ut qui neminem socium fruenti admittere statuerat, nec ipse earum, quas somniarat, particeps foret deliciarum, sed ut subito

⁸² Prov. xiv, 17. ⁸³ Luc. xii, 16 seqq.

raptus caperetur, et ad pœnam inhumanitatis traheretur. Nunquid enim tunc deerant pauperes confecti fame, ut enascentia terræ germina inepte asservarentur in futurum? Annon erant rerum necessarium indigi tinea digniores, et magis fidi, qui averterent in eorum perceptione vermes ingratos epulones; dum ipsi meliori ratione consumpsissent, quæ paulo post illi absque ulla gratitudine assumpturi erant? Quemadmodum crudeles quidam, et immites matricidæ devorantes, ob alterius inopiam alimentum, genitrices suas, et post iniquum pabulum ex horreis reptantes, et prodeutes in publicam lucem, ejus dementiæ, qui frumentum custodiebat, apparent ultronei testes: ita, sancto Judice judicante, ut et male coacervata perirent, nec tamen ille querelæ adversus Providentiam haberet rationabilem occasionem. Cum enim solus sibi propriam vindicasset communem omnium abundantiam **123** clathris, vectibusque sollicitæ cœlestis donum occcludens, ac muniens longamque inde, ac plurimos in annos sibi fruendi voluptatem proponens, juste Deus, quæ donaverat, ex conditoriis recipit, nullo illum damno priorum laborum efficiens; nam conditoria, quæ construxerat ipse, dereliquit ei salva. Quanto vero studio usus procuravit, ut frumentum prodiret in publicum per plateas circumactum manifeste, ad irrisionem, atque ludibrium ejus, qui mille machinas excogitaverat, ut sibi plurimo tempore servarentur incorrupta luxus fomenta; sectis quidem lapideis tabulis pavementum sternendo, parietes vero inducendo opere albario, et per fenestras introducendo auras exterius flantes, ut recondita perfarentur, et noxam corruptionis effugerent continua ventilatione agitata!

CAPUT II.

Sed nihil eorum, quæ callide studet homo, civinam voluntatem eludit, nec immutabile judicium vincit humanæ mentis adinventio, quod vana reddidit studia existimantium perficere aliquid posse diligentia propriarum virium. Ecce igitur amens nihil prætermisit eorum, quæ ad securitatem spectabant, et tamen spe sua excidit: sarta tecta sunt horrea, et quod repositum fuerat, nusquam comparet; claustra et signacula nullatenus læsa sunt, et frumentum aufugit; paries non fuit effossus, neque sublatum est tectum, et horrea sunt exinanita; salva sunt omnia securitatis præsidia, integra cuncta, et fruges extra procedentes spectantibus admirationem, conservatori etiam multum dedecoris præbent, qui **124** nullo modo poterat occultare dementiæ suæ exprobrationem, tot habens inhumanitatis accusatrices tineas, quas nutus divinus mirabiliter sub dio dispersit in exiguo pulvere, dereliquentes intus monumenta stultitiæ ad recordationem perpetuam dementiæ, quæ, qui collegerat illa, captus fuerat; ut derelictum pulverem cernens, vanam animadverteret humanam providentiã, neutiquam dicens, quæ antea dicebat: « Anima, habes multa bona reposita in annos plurimos, comedere, bibe, lætare ⁶⁶; » sed in exitu rei verum illud deprehendens, quod

A ἀναγκαίων ἐνδεῖς οἱ τῶν σιτῶν ἀξιοπιστότεροι, ἵνα προλάβωσι τῇ μεταλήψει τοὺς ἀχαρίστους δαιτυμῆνας σκώληκας, δαπανήσαντες εὐλογώτερον αὐτῶ, ἂ μετ' ὀλίγον ἔμελλον ἀχαρίστως ἀναλίσκειν ἐκείνοι· καθάπερ ὦμοί τινες καὶ ἀπηγεῖς μητραλοῖαι κτεσθλοντες τὰς τεκούσας ἀπορία ἐτέρας τροφῆς, καὶ μετὰ τὴν ἀδικὸν θοίνην ἐξέρποντες τῶν ταμείων, καὶ δημοσίᾳ προσερχόμενοι τῆς ἀλογίας τοῦ πυροφίλακος ἀκλητοὶ μάρτυρες οὕτω δικάσαντος τοῦ οἴου κριτοῦ, ὡς καὶ ἀπολέσθαι τὰ κακῶς αἰσωρευμένα, κἀκείνων μὴ σχεῖν κατὰ τῆς προνομίας μέμψω; ἐύλογον ἀφορμὴν; Ἐπειδὴ γάρ τὴν ἀπάντων κοινὴν εὐθηνίαν ὠκεύσατο μόνος, κλειθροῖς ἐπιμελῶς ἀσταλισάμενος, καὶ μοχλοῖς τὴν ἄνωθεν δωρεάν, μακρὰν ἐξ ἐκείνων ἑαυτῷ, καὶ πολυετὴ τὴν ἀπόλαυσιν ὑπαθέμενος, δικαίως ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀποθηκῶν, ἂ ἔδωρῆσατο, ἐληφεν, οὐδὲν τῶν οικείων πόνων ζημώσας ἐκείνον· κατέλιπε γάρ σώας τὰς ἀποθήκας αὐτῷ, ἅς αὐτὸς ὠκοδόμησε. Πόση δὲ σπουδῇ χρησάμενος ἔξω τὸν σίτον προελθεῖν παρεσκεύασε κατὰ τὰς πλατείας ἐμφανῶς βεβόημενον πρὸς γέλωτα, καὶ χλευσὸν τοῦ μυρία μηχανησαμένου, ὅπως αὐτῷ πρὸς πολὺν χρόνον φυλαχθῆ ἀδιάφορα τὰ τῆς τροφῆς ἐπιτήδεια, πλαστὴ μὲν ἕσταται καταστρώσαντι τὸ ἔδαφος, κονιάσαντι δὲ τοίχους, καὶ θυρίδας τὰς ἐξωθεν ἐκτείσαντι: αὐρας, ὡς ἂν ῥιπίζοιτο τὰ ἀποκείμενα, καὶ τὴν ἐκ σήψεως διαφεύγοι βλάβην τῷ συνεχεῖ διαφοροῦμεν πνεύματι;

C

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Aλλ' οὐδὲν τῶν δεινῶς ἐπιτηθευομένων τὴν τοῦ θεοῦ σοφίζεται βούλησιν, οὐδὲ τὴν ἀμετάπτωτον κρίσιν νικᾷ ἀνθρωπίνῃ ἐπίνοια ματαιοῦσαν τὰς σπουδὰς τῶν ἀνθρώπων ἀνεῖν τι δύνασθαι σπουδῆ τῆς οἰκίας διαμέμψω. Ἰδοὺ γοῦν τῶν πρὸς ἀσφάλεια ἀνέλιπεν ἄφρον οὐδὲν, καὶ τῆς ἐλπίδος ἀπέτυχε· σῶαι αἱ ἀποθήκαι, καὶ ἀπο[τε]θὲν οὐδαμῶς τὰ κλειθρα, καὶ οἱ σημαντήρες οὐκ ἤδίκηνται, καὶ ὁ σίτος ἐδραπέτευεν· οὐ διώρκεται τοίχος, οὐ περιφρηται βροφος, καὶ τὰ ταμίαια κεκένωται. Πάντα σῶα τὰ τῆς ἀσφαλείας, πάντα ὀλόκληρα, καὶ τὸ γέννημα βαδίζον ἔξω θαῦμα τοῖς ὄρωσι παρέχει, καὶ πολλὴν αἰσχύνην τῷ θησαυρίσαντι οὐδαμῶς κρύψει δυναμένη τῆς ἀνοίας τὸν ἔλεγχον, τοσοῦτους ἔχουσι τῆς ἀπανθρωπίας κατηγόρους τοὺς σῆτας, οὓς τὸ νεῦμα παραδόξως αἰθρίας ἐσκέδασεν ἐν ὀλίγῃ πέφρα, καταλιπόντας ἔνδον τὰ τῆς ἀναίσθησίας μηχανήματα πρὸς διηνεχῆ τῷ συναγαγόντι ἀνοίας ὑπόμνησιν, ἵνα τὴν ὑπολειφθεῖσαν κόριν ὄρων, εἰκαὶ μάθη τὴν ἀνθρωπίνην προμήθειαν, οὐκέτι λέγων ἄπερ ἔλεγε πρότερον· « Ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλὰ, φάγε, πίε, εὐφραίνου. » Ἄλλ' ἐκείνο τῇ ἐκβάσει τοῦ πράγματος εὐρίσκων ἀληθεῖ, ὅπερ ὁ Ἡσαίας ἐνθουσιῶν, καὶ θεοφοροῦμενος ἔλεγεν· « Ὅν ἐρόπον ἐνυπνιάζεται ὁ διψῶν, ὡς ἔπ...

⁶⁶ Luc. xii, 48.

νων, και εξαναστας ετι διψῶ, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς A
 κενὸν ἤλπισεν, ὁ οὕτως ἔσται ὁ πλουτοῦς τῶν ἀσεβῶν
 ἐκφυσώμενος, και σκαδαννύμενος ὡς χυῖς, κἀν ἀδύ-
 τοις ἀποτεθῆ προνοίᾳ διαμονῆς. Οὕτω γὰρ αὐτὸς
 τοῖς οὕτω διακείμενοις φησὶν ὁ Θεός· « Εἰσιγγέ-
 κατε τὰ ἐκφόρια ὑμῶν εἰς τοὺς θησαυροὺς ὑμῶν,
 και ἐκεῖθεν ἐξεφύσησα αὐτά. Μᾶλλον δὲ οὐτ' εἰ γέ-
 γονε ταῦτα, οὐτ' εἰ μὴ γέγονε, ἔγνω ὁ τῆ προθέσει
 μακρόβιος. Ἐφθασε γὰρ πρόωρος ἀρπαγεις τὴν
 τούτων φθορὰν, ἐν αὐτῷ τῷ βουλεύεσθαι τὰ τῆς
 μακρᾶς εὐφροσύνης, ἀνυπερθέτως ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ
 τὴν ψυχὴν ἀπαιτηθεὶς, και οὐτε φθάσας εἰπεῖν,
 τίνα τῶν καταλιμπανομένων εἶναι βούλεται κύριον.
 Ἐδει γὰρ κοινὰ γενέσθαι λοιπὸν ἐρημίᾳ δεσπότου
 τὰ κυρίως παρὰ τοῦ ἀκοινωνήτου μόνου κατεχόμενα,
 ἐκάστῳ προκείμενα εἰς ἐξουσίαν χρήσεως ὁμοίως. B
 Καὶ ἐπειδὴ κοινὰ σχεῖν αὐτὰ τῶν ἀπόρων οἰκεία οὐ
 προέθετο γνῶμῃ ἐκῶν δωρήσασθαι μὴ διανοηθεὶς,
 ἀπερ ἐμελλεν ἀκων ἀπολύειν, ἀνάγκη, μετὰ τὸ ἀπο-
 σταρεῖσθαι τῆς ὄνειροπολουμένης κραιπάλης, προσ-
 λαμβάνει αἰώνιον κόλασιν.

Isaias, cum superno Numine afflabatur Deique
 Spiritu correptus agebatur, dixit : « Sicut somniat
 sitiens tanquam bibens, et postquam fuerit exper-
 gefactus, adhuc sitit, anima autem ejus in vanum
 speravit ⁸⁵; » sic impiorum divitiarum difflabuntur, et
 pulveris instar dispergentur, quamvis in penetrali-
 bus intimis reconditæ sint ad providendum con-
 servationi. Sic etenim Deus ipse homines hoc modo
 affectos alloquitur : « Intulistis fruges vestras in
 thesauros vestros, et illinc exsufflavi ipsas ⁸⁶. »
 Præcipue vero is juxta suum propositum longævus,
 utrum istæ fuerint, vel non fuerint, ne id quidem
 novit; prævertit enim præmature raptus harum
 corruptionem, dum mente volveret prolixam frui-
 tionem, cum sine ulla dilatione, ipsa nocte ejus
 anima expetita fuisset, nec dicere quidem potuisset,
 quemnam illorum, quæ relinquebat, vellet esse
 dominum. Par enim erat, ut imposterum ob domiui
 penuriam occupatæ res auctoritate et potestate a
 solo nil commune cum altero habere volente com-
 munes fierent, quæ unicuique ad usus facultatem
 aderant pariter propositæ, et quoniam cum inopibus
 eas habiturum **125** se communes non propo-
 suerat sibi in animo, neque cogitaverat sponte dilargiri,
 quæ vel invito erant dimittendæ; necesse
 erat, ut defraudatus, et ea, quam somniabat, crapula
 vanescente æternam subiret damnationem.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ'.

CAPUT III.

Εἰ γὰρ ἑκατονταπλασίονα τὰ τοῖς πτωχοῖς παρ-
 εχόμενα λαμβάνοντες οἱ φιλόπρωχοι, ζῶν ἐπὶ τού-
 τοις κληρονομοῦσιν ἀπέραντον, πάντως και οἱ παρ- C
 ερχόμενοι τὸν λυπούμενον ἀπαραμύθητον, πρότερον
 ἐκεῖνα ζημιοῦνται, ἐξ ὧν ὁ μὴ εὐεργετημένος οὐδέ
 ποτε εὐχαρίστησε τοῖς ἀγνώμοσιν, εἰθ' οὕτω τῇ κο-
 λάσει παραδίδονται, πλὴν τῆς πείρας τιμωρούμενοι
 τῷ συνειδῶτι, ὅτι τὸ λύτρον ψυχῆς αὐτῶν γενέσθαι
 ὀφειλοντα χρήματα τῇ εἰς τοὺς ἐνδεεῖς εὐποιίᾳ, κα-
 τακρίσεως αἰτία ταῦτα τῇ μικρολογίᾳ πεποιήνται,
 τῆς φρικτῆς ἐκείνης, και φοβερᾶς εἰκότως κατὰ τὴν
 πράξιν ἀκούοντες ἀποφάσεως· « Πορεύεσθε, λεγού-
 σης, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ δια-
 βόλῳ και τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπεινάσα, γὰρ, και
 οὐκ ἔδωκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, και οὐκ ἐποίησατέ
 με. » Οὐ τοσοῦτον ὄντες, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ἔλεεινοὶ
 τῆς τιμωρίας, ὅσον τῆς ἀνοίας καταγέλαστοι, ὅτι
 φειδοὶ δαπάνης εὐτελοῦς, τοσαύτην και τηλεκαύτην
 εἰλοντο κόλασιν· οὐτε τῶν πρὸς τρυφὴν παρεσκευα-
 σμένων, ἐφ' ὅσον ἐφραντάζοντο χρόνον, ἀπολαύσαν-
 τες, και ἐπὶ τοῖς ἀπολειφθεῖσιν φοβεράς, και ἐπ-
 ωδύνους δικας ὑπέχοντες, ἐπὶ μὴ οἰκείαν ἐποίησαντο
 παραμυθίαν τὰ ἴδια κτήματα, πάντα προπέμφαντες
 διὰ τῶν ἀχθοφορούντων πενήτων ἐκεῖ, ἔνθα τρυφᾶν
 ἀνθ' ὧν νολάζεσθαι ἐμελλον, ἄλλοις ἐνασελαγίνειν
 δεδωκότες χώραν τοῖς οἰκειοῖς πόνοις, και ὑπὲρ αὐ-
 τῶν εἰκότως τιμωρίαν ὑπέχοντες.

Si namque mendicis benevoli, collata egenis cen-
 tuplici fenore recipientes, vitam pro iisdem hære-
 ditant interminabilem, utique et illi, qui afflictum
 sine ulla consolatione prætereunt, prius eo nomine
 multantur, quod qui nullo fuerit beneficio affectus,
 non egit unquam gratias inclementibus; postea de-
 duntur supplicio puniti magis a conscientia, quam
 ab experientia, quod pecunias, quæ per beneficentiam
 versus egenos debuerant ad suas animas redi-
 mendas pretium esse, damnationis causam sua sibi
 parcitate effecerint, terribilem et tremendam illam
 jure pro facinoribus suis audientes sententiam di-
 centem : « Ite in ignem æternum præparatum dia-
 bolo et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis
 mihi manducare; sitiivi, et non potastis me ⁸⁷. »
 Utque mihi videtur, erunt non tantum miserandi
 ob pœnam, quantum propter stultitiam deridendi,
 quod ad parcendum sumptui cuidam exiguo, talem,
 tantamque punishmentem præelegerint; cum nec
 hisce, quæ ad delicias præparaverant quanto tem-
 pore imaginabantur, frui sint, et pro rebus dere-
 lictis horrendas, et peracerbas subiere damnatio-
 nes, quia scilicet non usi fuerunt propriis opibus ad
 comparandum sibi solatium, præmittendo illas
 omnes per hajulos pauperes illic, ubi deliciis frui-
 turi **126** erant, vice pœnarum, quas subeunt; sed
 suis laboribus locum dederunt aliis profligate vi-
 vendi, unde et eorum loca merito quoque sustinent
 supplicium.

⁸⁵ Isa. xxxix, 8. ⁸⁶ Agg. i, 9. ⁸⁷ Matth. xxv, 41.

SECTIO VI.

A

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Quod merito puniuntur qui facultates promiscue quibuscunque relinquunt.

Ὅτι οἱ τοῖς ἀδιαφόροις τῶν οἰκείων τὴν ὑπαρξίν παραπέμποντες κολάζονται εἰκότως.

CAPUT I.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Etiam qui successerunt in bonis, si sumptus laborassent penuria, potuissent a peccatis abstinere, quæ perpetrandi libertatem eis pecuniarum exuberantia dedit, quasi viam sternens motui voluntatis ad ea quæ approbat, ipsam operis facilem potestatem. Neque mihi quisquam nugas effluens obsoletum illum prætextum graviter edisserat, filiis, et nepotibus, inquiring, se servare opes ad vitam honeste decenterque transigendam. Experientia quippe occlusit os omnē quod illud prætexebat, vanam ostendens reipsa hujuscemodi genitorum curam. Quot enim pauperculis e progenitoribus orti in tantam pervenerunt opulentiam, ut his, qui percelluntur admiratione circa vanas res, existimarentur invidendi? Quot autem filii splendidis parentum opibus succedentes in extremam paupertatem reducti sunt, qui, cum aut violenter a potentioribus oppressi et omnibus simul facultatibus spoliati fuissent, aut eas dissoluta vita, vel turpibus obsequiis paulatim devorassent, ad extremum vix necessarium victum inveniebant? Ita ut cunctis manifeste demonstraretur futilis congregantis prospectio, desistere faciens exemplis præcedentibus in 127 posterum ab isto inani labore, et persuadens habere propriæ salutis rationem; posterorum administrationem in Deo reponentes, qui de illis disponet, prout judicaverit rationabile, vel ex humilibus excelsos efficiet, aut conservabit eos in dignitate, quam a genitoribus relictam acceperunt. Nam si eorum, quæ filiis relinquuntur, incerta est stabilitas, in confesso vero est lucrum, quod sit ex beneficentia: cur non manifestum incerto decernitur præferendum, quod semina ibi persuadet serere, ubi copiosa et indubitata frugum collectio speratur? Et si vero certa successoribus esset possessio, nec ulli contradictioni obnoxia, quis adeo sui ipsius hostis atque insidiator est, ut abundantem luxuriam materiam posteris suis transmittendi gratia, ipse supplicium sibi eligat æternum, nec propriam salutem potiore aliorum voluptate ducat, aut saltem etiam in æquali trutina ponat propria cum hisce, quæ, uti Veritas vult, sunt aliena, nihilque proficiunt in futuro sæculo? Nihil enim ullus suæmet ipsius animæ æquiparare debet, quandoquidem unusquisque solus pro se ipso iudicio sit sistendus, nullum a cognatis, vel amicis præsto habiturus coram Iudice patrocinium. Unde quoniam eleemosynæ et opera bona confidentiam in illo tribunali præbent, his potius sollicite studendum, minusque procuranda affectio erga cognationem, reposita in Deo gubernatione omnium rerum, qui disponit uniuscujusque vitam ad illud, quod magis conducit; nisi nostrum hac in parte pejor irrationabilibus sit statuenda conditio, qui divinæ Providentiæ munus

ἄργειν γὰρ οἱ διαδεξάμενοι τὰς οὐσίας εὐόνατων τῶν ἀμαρτημάτων ἀπορία δαπάνης, ὧν ἀδειαν αὐτοῖς ἢ τῶν χρημάτων ἀφθονία παρέσχε τῇ ὁρμῇ τοῖς προαιρέσεως πρὸς τὰ δοκοῦντα εὐκολὴν ὁδοποίησαι τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔργου. Καὶ μοι μηδεὶς τὴν ἑωλὸν ἐκείνην βαττολογῶν σεμνολογεῖτω πρόφρασιν, τέκνοις καὶ ἐκγόνοις λέγων φυλάττειν τὰ χρήματα πρὸς εὐσχήμονα βίον. Ἐφράζε γὰρ ἡ πείρα πᾶν σῶμα προφασίζόμενον ταῦτα, ματαίαν ἐπὶ τῶν ἔργων δείξασα τὴν τοιαύτην τῶν γεγεννηκότων φροντίδα. Πόσοι γὰρ ἐξ ἀπόρων προγόνων εἰς τοσαύτην πρέβησαν εὐπορίαν, ὡς τοῖς ἐπτοημένοις περὶ τὰ μάταια νομισθῆναι ἐπίφθονοι; Πόσοι δὲ πατέρων λαμπρὰς οὐσίας διαδεξάμενοι παῖδες, εἰς ἐσχάτην ἤλασαν πενίαν, ἢ βιασθέντες παρὰ δυνατωτέρων, καὶ ὁμοῦ πᾶσαν ἀφαιρέθέντες τὴν ὑπαρξίν, ἢ τῇ κατ' ὀλίγον αὐτὴν λαφύξαντες ἀσώτῳ διαγωγῇ καὶ θηταῖς αἰσχραῖς, ὕστερον μόλις ποριζόμενοι τὴν ἀναγκαίαν τροφήν; Ὅπως ἡ σκέψις τοῦ συναγαγόντος εἰκάλα πᾶσι προδήλως δειχθῆ, παύουσα τοὺς αὐτοὺς τῆς τοιαύτης ματαιοπονίας τοῖς πλοαβοῦσι παραδείγμασι, καὶ τῆς οἰκείας πειθούσα γενέσθαι σωτηρίας, τὴν τῶν ἐκθρόνων οἰκονομίαν ἀνατιθέσθαι Θεῷ κάκεινους οἰκονομήσαντι; ὡς ἔκρινεν εὐλογον, ἢ ἐκ ταπεινῶν ποιήσαντι ὑψηλοῦς, ἢ τηρήσαντι ἐν τῷ ἀξιώματι, ᾧ παρὰ τῶν φυσάντων κατελείφθησαν. Εἰ γὰρ ἀδελφός ἢ τῶν καταλιμπανομένων τοῖς τέκνοις παραμονή, ὡμολογημένον δὲ τὸ ἐκ τῆς εὐπορίας κέρδος, τί μὴ πᾶσι τοῦ ἀδελφοῦ τὸ προφανές κρινεται προτιμότερον, ἐκεῖ πείθον σπείραι τὰ σπέρματα, ὅπου καὶ πολλῇ καὶ ἀναμφίβολος ἢ επικαρπία ἐλπίζεται; Εἰ δὲ καὶ βεβαία τοῖς διαδεχομένοις ἢ κτήσις ἦν, καὶ ἀναντιρρήτος, τίς οὕτως ἐχθρὸς ἑαυτοῦ καὶ ἐπίθουλος, ὡς ὑπὲρ τοῦ παραπέμψαι τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἀφθονον ὕλην τρυφῆς, αὐτὸς ἐλέσθαι αἰώνιον κόλασιν, καὶ μὴ τῆς ἄλλων ἀνεπίως τὴν ἰδίαν σωτηρίαν προτιμότεραν ἠγγίασθαι, ἢ κἄν γοῦν ἐν ἰσῷ θέσθαι τὰ οἰκεία τοῖς, ὡς ἡ ἀλήθεια βούλεται, ἄλλοτριῶν, καὶ οὐδὲν προσήκουσιν ἐν τῷ μέλλοντι; οὐδὲν γὰρ οὐδενὶ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἴσον ἐπειδὴ μόνον ἕκαστος ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἔσεσθαι μέλει κρινόμενος, οὐδεμίαν ἐκ συγγενείας, καὶ φιλίας ἔχων ἐπὶ τοῦ κριτοῦ συνηγορίαν. Ὅθεν ἐπειδὴ ἐλεημοσύνη καὶ εὐπορία παρρησίαν ἐπὶ τοῦ βήματος παρέχουσιν ἐκεῖνος, τούτων ἐπιμελητέον, τῆς κατὰ τὴν οἰκείτητα προσπαθείας φρονιζόντες ἑλαττον, Θεῷ τῆς πάντων ἀναχειμένης κηδεμονίας, τῷ πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦντι τὴν ἐκάστου ζωὴν, εἰ μὴ χεῖρον ἡμᾶς τῶν ἀλόγων κατὰ τοῦτο διακείσθαι χρὴ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ σφετεριζομένους, τῇ εἰς τοὺς παῖδας δοκοῦσῃ κηδεμονίᾳ, σφαλλομένην πολλάκις, ὡς εἴρηται, τοῦ σκοποῦ, διὰ τὸ πολλοὺς ἐκ πολλῆς κτήσεως καταλελειφθαι γυμνοὺς, καὶ ἀνεστίους παντάπασι. Δεῖ γὰρ, ὃ μὴ σώφρονι λογισμῷ παρ' ἑαυ-

τῶν ἐπαιδύθημεν, τοῦτο μαθεῖν παρὰ τῶν ἀλόγων, ὡς καὶ ἄλλα πολλά. Θηριοὶ γὰρ, καὶ ἔρπετοίς, πτηνοῖς τε, καὶ κτήνεσιν ἅπασιν ἡ φύσις διδασκαλία, ἐφόσον φροντίζειν δεῖ τῶν ἐκγόνων παιδεύσασα ἐπιμέλειαν σκύμων, καὶ πώλων καὶ νεοτῶν, γεγένηται, ἕως μὴ πάρεστι πρὸς πορισμὸν τροφῆς αὐτοῖς οἰκοθεν δύναμις· ταύτης προσγενομένης τὴν συγγενικὴν παύουσα κηδεμονίαν, καὶ ἐκάστῳ τὴν νομὴν αὐτεξούσιον ἐπιτρέπουσα· πρὸς ἐντροπὴν τάχα τῶν λόγῳ τετιμημένων, καὶ ἀλόγων διακειμένων ἀνασθητότερον, οἱ καὶ θεὸν ὡς οὐχ ἱκανὸν εἰς πρόνοιαν τῶν οικείων ἔργων ὀβρίζουσι, τῷ πάσῃ εἰς ἑαυτοὺς τῆν τῶν ἐκγόνων ἔλκειν ἐπιμέλειαν, καὶ τῇ πολλῇ περὶ αὐτὰ φροντίδι περὶ τῆς ἑαυτῶν οὐδόλως μεριμνῶντες σωτηρίας, ὡς οὐκ ὄντες μᾶλλον ἐκείνων ἑαυτοῖς συγγενέστεροι, καὶ πρὸς τὴν τῶν συμφερόντων ἐπιμέλειαν οικειότεροι.

bestiis gerant se stolidius; quippe qui Deum ipsum injuria afficiunt, perinde ac si non sufficeret ad seipsos trahant de progenitis sollicitudinem, et prae multa circa illos cura de sua ipsorum salute nihil omnino cogitent, quasi non forent sibimet-ipsis plusquam illis propinquiores, et magis apti ad eorum, quae sibi conferunt, studium.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

CAPUT II.

Συγγένεια γὰρ ἐστὶ σωμάτων οικειότης ἀγγίσπορος, μέχρι τότε τὸν δεσμὸν τῆς ἀγγιστείας ἐπισυρομένη, μέχρις ἀνήσειρὰ πέπλεκται τῶν σωμάτων, ἄλλον ἄλλῳ στοιχηθὲν ἡρτημένων ἐν τάξει συνδέουσα· θανάτου δὲ τὸν εἰρμὸν τῆς συναφείας διακόψαντος, τούτων τὰ τῆς συγγενείας λέλυνται δίκαια, ἐκάστου πρὸς τὴν δίκην περὶ τῶν ἰδίων πράξεων ἐλκομένου, καὶ τότε γυρορίζοντος τὴν ἐρημίαν, ἣν αὐτῷ κατασκεύασεν, ὅτε μηδαμόθεν ἔστιν ἐπινοῆσαι βοήθειαν, καὶ τῶν ὧν, καὶ τοῦ καιροῦ τῆς βοηθείας οἰχομένων ὅμοι. Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται τῆς ἀνάγκης κείνης ἀδελφῶν, πατήρ οὐκ ἐξαιρεῖται υἱὸν τῆς κολάσεως, μήτηρ οὐ παραιτεῖται υἱὸν τιμωρούμενον, τέκνον οὐκ ἐξαιρεῖται τοὺς γεννήσαντας· ἀργοῦσιν αἱ σχέσεις αὐταί, καὶ παύονται νικώμεναι τῷ φόβῳ τῆς κρίσεως. Οὐκ οἶδεν ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκείνου γυναικα ἀνὴρ, ἣν ἴσως καὶ ποθομένην ἀπέβαλεν· οὐ λογίζεται ἀνδρα γυνή, ὃν ἀκμάζοντι καὶ φλεγόμενῳ παρέπεμψεν ἔρωτι, τῆς ὑπερβαλλούσης ἀγωνίας καταλυούσης τὰς ἐμπαθεῖς ὑπομνήσεις τῶν σαρκικῶν διαθέσεων. Καὶ πολλὰ μὲν ὁ προγονικὴν διαδεξιμὸς ὑπαρξῆν, καλῶς οικονομήσας ταύτην τοῖς δεομένοις, ἔστηκε παρὰ τοῦ κριτοῦ οἷς ἐποίησεν εὐφημούμενος, καὶ ἰλαρῷ τῷ προσώπῳ τὰς ἐπαγγελίας ὑποδεχόμενος· ὁ δὲ καταλιπὼν ταύτην ἐπὶ τὰς κολάσεις ὠδοῦμενος ἔλκεται, ἐπεὶ μὴδὲν ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς δεομένους χρηστὸν ἐπέδειξαστο, ἄλλῳ σωτηρίας ἀφορμὴν τοὺς οικείους πόνους καταλιπὼν, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν τῶν ἰδίων ὠφελείας ὁ τάλας οὐδὲν. Καλῶς ὁ σοφὸς ἐν Παροιμίαις φησὶ Σολομών· «Ὁ συνάγων τὴν πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ τόκων καὶ πλεονασμῶν, τῷ ἔλεουσινι πτωχοῦς συνάγει αὐτόν, » αὐτῷ κολάσεως τῆς πλεονεξίας, καὶ ἐτέροις ἀμοιβῶν τῆς εὐπορίας ἀγαθῶν γινόμενος ἀτίος. Καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, τίς ἡ μανία παραπαίωντων διόλου, καὶ οὐδὲ

A nobis arrogamus, dum **128** approbamus curam circa filios, quæ sæpenumero suo sine ac scopo frustratur, ut dictum est, eo quod multi ex possessionibus quamplurimis relinquuntur omni ex parte nudi, et absque lare. Oportet enim, quidquid prudenti discursu a nobis ipsis non didicimus, id, sicut alia multa, a brutis animalibus addiscere. Feris etenim, et reptilibus, avibus, et jumentis omnibus natura exstitit disciplina, edocens ipsa quousque oporteat curam impendere progeniei, nempe catulis, et pullis, tenerisque aviculis, do nec eis non suppetunt vires ad parandum sibi victum suoapte ingenio; cum vero illæ adfuerint, cessare faciens a cura, quæ ex cognatione procedebat, et unicuique liberam potestatem victus sibi comparandi committens.

Ad eos fortasse, qui rationis dignitate sunt dotati, pudore suffundendos, quod ipsis irrationabilibus bestiiis gerant se stolidius; quippe qui Deum ipsum injuria afficiunt, perinde ac si non sufficeret ad seipsos trahant de progenitis sollicitudinem, et prae multa circa illos cura de sua ipsorum salute nihil omnino cogitent, quasi non forent sibimet-ipsis plusquam illis propinquiores, et magis apti ad eorum, quæ sibi conferunt, studium.

Est enim cognatio corporum propinquo e sanguine sata familiaritas, necessitudinis vinculum, eo usque pertrahens, quousque corporum connexa est linea, alium ex alio serie suspensum colligans ordine; morte autem nexum conjunctionis dissecante, horum cognationis jura soluta sunt, unoquoque ad rationem reddendam circa proprios **129** actus attracto, tuncque agnoscente penuriam, quam sibi ipsi molitus est, quando nullum undecunq̄ auxiliium licet excogitare, cum subsidii materies simul atque tempus præterierint. Frater ex necessitate illa non redimit fratrem⁸⁸; pater non eximit filium supplicio; mater natum punitum precibus minime liberat; filius non eximit genitores: cessant istæ necessitudines, et judicii metu victæ desinunt. In illo tribunali vir non novit mulierem, quam forte desideratam perdidit; mulier nihili reputat virum, quem vehementi et ardenti dilectum amore prosecuta est, quia angor animi excedens dissolvit recordationes propensas affectuum carnalium. Et sæpe quidem qui successit in substantia a progenitoribus relicta, eo quod eam bene dispensavit indigentibus, stat coram judice delaudatus ob benefacta, et hilari vultus promissa recipit præmia; qui vero eam dereliquit, ad pœnas præceps trahitur, eo quod nihil ex ea boni contulerit in egenos alteri salutis procurandæ materiam opportunam, labores scilicet suos, relinquens, et ipse nihil quidquam sibi propriis miser operibus proficiens. Præclare sapiens Salomon in Proverbiis ait: « Qui divitias coacervat sibi cum usuris et multiplici fenore, ei, qui egenorum miseretur, congregat illas⁸⁹, » et sibi ipsi auctor fit supplicii ob avaritiam, et aliis bonæ remunerationis propter beneficentiam. Hæc cum ita se habeant, quænam iusania est eorum qui semper

⁸⁸ Psal. xlviii, 8. ⁸⁹ Prov. xlviii, 11.

τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου λογιζομένων τὸ βῆμα τὸ φο-
βεῖσθαι.

130 SECTIO VII.

De iis qui in tempore mortis nullam suæ salutis curam habent, sed et testamenta scribentes jubere se dicunt de his suorum volestatem non habent.

CAPUT I.

Concedatur enim contemptoribus istis, securitatem in hac vita fuisse occasionem oblivionis eorum quæ profutura erant : cur etiam in decessu ipso non commoventur? Quando terribilis instantia repetentium animam urget continuo ipsam trementem ad exitum, et horrendis figuris exterret, si aliquatenus prudentem, et in futurum conducibilem de rebus suis ratiocinationem suscipiat; quando dæmones peccatum exprobrantes, et ad seipsos eam trahunt minitabundi in regiones horridas, et tristissimas, ita ut ante tormentum sufficiat ad supplicium obstupescens pavor; quando conscientia, converti solita ad flagitia commissa contremiscit eam, quæ ipsam manet, condignam peccatorum pœnam : inde namque fit ut corpus jaceat sudore madefactum, et scaturientes latices signa interni laboris prodant, atque tumultus occulti argumenta oculis manifesta ingerant. Sed fortassis spe vivendi tunc etiam blandiuntur patronis et amicis et cognatis, ob ea quæ derelinquunt, inutilem de cætero affectantes ex ipsis benevolentiam, forsitan autem, et judicant revera hoc decere censentes honestum, ut quæ (sicut arbitrantur) non consequuntur ipsos, quo emigrant, prædictis derelinquantur ad bonam memoriam, quæ non amplius utilis pœnas **131** subeuntibus. Cui enim usui grata commemoratio beneficiorum constituto in doloribus intolerabilibus, cujus cruciatus inconsolabilis vocibus gratulatoriis neququam alleviatur? Subsequi tamen, licet præmissa non fuerint, ista possent, si pauperibus derelicta fuissent, et ei, qui ipsa detulisset, magnum solatium præbere inibi, quo abeunti vacuis manibus neque fenerari, neque neficium ullum adinisci licet.

CAPUT II.

Uti ostendunt una cum imprudente divite ⁹⁰ quinque sœtuxæ virgines ⁹¹ : ille namque guttulam aquæ ad linguam refrigerandam petiit in flammis ardens; hæ vero parum olei, quod non attulerant, et nullus dedit de suo, quod ipsæ potuerant afferre, nec tamen attulerant. Atque ideo sic monet Ecclesiastes, dicens : « Mitte panem tuum super faciem indigentis, quia in multitudine dierum tuorum invenies illum ⁹². » Apostolus vero : « Dum tempus habemus, operemur bonum, proprio enim tempore metemur non deficientes ⁹³. » Ipse autem Dominus : « Thesaurizate vobis ipsis thesaurum in cælis ⁹⁴. » Qui antequam necessitas ingruat, faciendum consulunt, ut ne quis ignoratione proprii commodi futuro gaudio multetur, si convenientium præsidiorum expers discedat, remaneatque

⁹⁰ Luc. xvi, 19 seqq. ⁹¹ Matth. xxv, 1 seqq. ⁹² Eccle. ix, 31. ⁹³ Galat. vi, 10. ⁹⁴ Matth. vi, 20; xix, 21; Luc. xii, 35.

A desipiunt, et neque in tempore mortis timendum illud tribunal cogitant?

ΤΜΗΜΑ Ζ

Περὶ τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευταίας οὐ ποιουμένων τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας φροντίδα, ἀλλὰ καὶ διαθήκας τράποντες κελεύειν λέγουσιν, ὡς ἐξουσίαν οὐκ ἔχουσιν.

ΚΕΦΑΛ. Α'

Δεδόσθω γὰρ τοῖς καταφρονηταῖς τὴν ἄδειαν ἐν τῇ ζωῇ γεγενῆσθαι λήθης τῶν συμφερόντων ὑπόθεσιν, τί καὶ πρὸς τὴν ἔξοδον μένουσιν ἀπαθεῖς; Ὅτε τῶν ἀπαιτούντων τὴν ψυχὴν ἐπιστάσια φοβερά συνέχει φρίττουσαν αὐτὴν πρὸς τὴν ἔξοδον καὶ δειματοῖ σχήμασι φοβεραῖς, εἰπὼς λογισμὸν λάθοι τῶν καθ' ἐαυτὴν σὺφφρα, καὶ πρὸς τὸ μέλλον συμφέροντα ὅτε δαίμονες ὀνειδίζοντες τὴν ἁμαρτίαν, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἔλκουσιν ἀπειλοῦντες εἰς ἀμειδίῃ, καὶ σκυθρωπά χωρία, ὡς πρὸ τῆς βασάνου τὴν κατάπληξιν ἱκανὴν εἶναι πρὸς κόλασιν ὅτε ἡ συνειδήσις ἐπιστρέφειν εἰσὼυθα πρὸς τὰ πεπλημμελημένα τρέμει τὴν πρὸς ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων περιμένουσα κόλασιν ἔνθεν γὰρ ἰδρῶτι κεῖται τὸ σῶμα διάδροχον, τοὺς χρόνους σημεῖα δεικνύον τοῦ ἔνδον καμάτου, καὶ τῆς ἀδήλου ταραχῆς τὰ ὀρώμενα παρέχον τεκμήρια. Ἀλλὰ καὶ τότε τάχα μὲν τῇ ἐλπίδι τοῦ ζῆν κολακεύουσι προστάτας, καὶ φίλους, καὶ συγγενεῖς ἐπὶ τοῖς καταλιμπανομένοις μὴ μόνον τὴν ἐξ αὐτῶν λοιπὸν ἀνόντην εὐνοίαν. Τάχα δὲ καὶ ἀληθῶς καθήκων κρίνουσι τοῦτο, τὰ, ὡς ὁφονται, οὐκ ἀκολουθοῦντα ἔνθα μεθίστανται, καταλειφθῆναι λογιζόμενοι τοῖς εἰρημένοις, καλὸν πρὸς μνήμην ἀγαθὴν τὴν οὐκέτι τοῖς τιμωρουμένοις χρησίμη. Τί γὰρ τῷ ἐν ἀφορήτοις ὀδύναις ὄφελος εὐφημίας χαρίτων, οὐκ ἐπικουφιζομένης ταῖς εὐχαρίστοις φωναῖς τὸ ἀπαρηγόρητον ἄλγημα; Ἀκολουθεῖν δὲ, κὰν μὴ προεπέμφθη, ταῦτα ἐδύνατο καταλειφθέντα τοῖς πένησι, καὶ τῷ ἐπικουσαμένῳ ποιῆσαι πολλὴν παραμυθίαν, ἔνθα τὸν κενεῖς ἀπελθόντα χερσίν, οὔτε δανεῖσασθαι, οὔτε χάριν λαβεῖν, οὐτ' ἄλλως πως ἔστιν εὐεργεσίας τυχεῖν.

gratiam recipere, neque alio quocunque modo be-

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ἄς δηλοῦσι μετὰ τοῦ ἄφρονος πλουσίου αἱ μωραὶ πέντε παρθένου· ὁ μὲν γὰρ βάνιδα κατὰ τῆς γλώττης ἦται φλεγόμενος, αἱ δὲ μικρὸν ἔλαιον, ὃ μὴ ἐπεκομίσαντο, καὶ οὐδεὶς δέδωκεν ἔχων ταῖς δυναμένας βαστάσαι καὶ μὴ βεδοαστακυλαῖς. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἐκκλησιαστής παραινεῖ λέγων· « Ἀπόστειλον τὸν ἄρτον σου ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ἐνδοῦς, ὅτι ἐν πλήθει ἡμερῶν σου εὐρήσεις αὐτόν. » Ὁ δὲ Ἀπόστολος· « Ὡς καιρὸν ἔχουμεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν καιρῷ γὰρ ἴδιῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. » Ὁ δὲ Κύριος· « Θησαυρίζετε ἑαυτοῖς θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ. » Πρὸ τῆς ἀνάγκης συμβουλευόντες τὸ πρακτέον, ἵνα μὴ τις ἀγνοίᾳ τοῦ συμφερόντος ζημιωθῇ τὴν μέλλουσαν εὐφροσύνην, ἔρημος τῶν ἐπιτηδείων ἀπαλθῶν, καὶ μένων οὐ μόνον ἀνέστιος, ἀλλὰ καὶ

τῷ ἀπολαύοντας ἐτέρους ὄραν, πολλὴν ὑπομένων ὀδύνην. Αὐτεὶ μὲν γὰρ ἐνδεῖα μετρίως τὸν οὐκ ἐρεθιζόμενον ἐτέρων τρυφῆ, τῆς ὀρέξεως ὡς ἡσυχάζουσης τῷ μὴ ἔχειν ἐξῶθεν ὑπόμνησιν ἐναλγῆ, ἐν ὀφθαλμοῖς δὲ οὐσης τῆς εὐχρίας, καὶ τῶν δαιτυμόνων ταῖς προπόσει ἰλαρῶς δεξιουμένων ἀλλήλους, δεινήν ἢ ἐπιθυμία ἐργάζεται βάσανον, ἐπὶ ὅψει τῶν ἡδέων τὴν ἐφῆσιν διεγείρουσα, καὶ τῷ ἐφίεσθαι τὴν μετάλγηψιν, ἀνιώσα μάλα σφοδρῶς. Ὅταν δὲ καὶ τὸ ὅπως ἦν δυνατὸν τὸ γενόμενον ἐπὶ ἀβουλίᾳ ἀδύνατον λογισθῆται, καὶ ὡς παρ' ἰδίαν ἀβουλίαν ἀποστερεῖται τοῖς ἄλλοις ἐν ἐξουσίᾳ τρυφῆς, τότε τὸ θλιβερὸν χαλεπώτερον γίνεται· τῆς μεταμελείας πρὸς τὴν τοῦ σφαλλομένου διόρθωσιν ἀμχανούσης, καὶ πόρον οὐχ εὐρίσκουσης, ὅπως ἢ ἐξουσία πάλιν λαβοῦσα καιρὸν εὖ παράσχη διαθέσθαι τὸ προτεθὲν πάλαι κακῶς.

B penitentia errorem admissum corrigendi, neque viam inveniendi ullam, qua facultas pateat tempus captandi, quo præbeatur occasio bene constituendi

rursus id quod male olim dispositum fuerat.

ΤΜΗΜΑ Η'.

Ἔστι οἱ τὴν ἀναληψίαν ῥοσούντες παρέντες τὸ καθ' ἑαυτοῦς μεριμνῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου κληρονόμοις φιλοτιμούνται παραπέμπειν τὰς οὐσίας.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Καὶ ταῦτα μὲν οὐ συνωρῶντες πολλοὶ, διαθήκας εἰς τοὺς προσήκοντας τίθενται ἐγγραφον τὴν ἑαυτῶν στυλιτεύοντες ἄνοιαν, καὶ προτιμωτέρους ἑαυτῶν εἰς τὸν τῆς κηδεμονίας λόγον ἄλλους ἡγούμενοι. Εἰ γὰρ καὶ τέκνα γονεῦσιν ὁ τῆς φύσεως νόμος ψικείωσεν, ἀλλ' ὁ τῆς σωτηρίας πόθος ἕκαστον ἑαυτοῦ πλείονα ποιεῖσθαι διδάσκει φροντίδα πρὸς τὸν τῆς κρίσεως καιρὸν ἄγων τὴν ἔνοιαν, ἐν ᾗ τὴν οἰκίαν ὁ καθελὶς πεφρικῶς ἐκδέχεται κρίσιν, οὐδαμῶθεν προσδοκῶν, ἐὰν κακῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἔχη, ἄλλοθεν ἐπικουρίαν. « Ζῶ γὰρ ἐγώ, φησὶ Κύριος, ὅτι ἐὰν ὦσιν ἐκεῖ Δα- νιὴλ, καὶ Ἰώβ, οὐ ῥύσονται υἱοὺς ἢ θυγατέρας αὐ- τῶν, ἀλλ' ἢ αὐτοὶ μόνοι σωθήσονται, » ὁ δὲ ἁμαρτω- λὸς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνεται· οἱ δὲ πρὸς τὴν καθ' ἑαυτῶν ἀναληψίαν γενναῖοι, οὐδένα τότε παρ' οὐδενὸς ἔχειν βοήθειαν μαθόντες, ἕκαστον δὲ ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων σωζόμενον, ἢ ἀπολλύμενον παρέντες τὰ ἑαυτῶν μεριμνῶν, καὶ ὡς ἂν τῆς μερίδος γένοντο τῶν σωζομένων καταλιπόντες φροντίζειν, κληρονό- μοις παραπέμπειν φιλοτιμούνται τὰς οὐσίας σκυθρω- ποῖς μὲν προσώποις δῆθεν σχηματιζόμενοις κατή- φειαν, φαίδρᾳ δὲ τῇ διαθέσει λογιζόμενοις ἔνδον τὴν τῶν καταλειφθέντων ἀπόλαυσιν· καὶ οἱ μὲν μετὰ τὴν κηδείαν εὐφραίνονται, τοῖς ἄλλοις ἐνευωχούμενοι κόποις, αὐτοὶ δὲ τὴν ὄντως στυγνὴν κατήφειαν πρὸς διηνεκῆ τῆς τιμωρίας ἐπιφέρονται ὀδύνην.

ΤΜΗΜΑ Θ'.

Στυλιτευμοὶ τῶν τὰς διαθήκας γραφότων.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Καὶ οἷα τὰ πάντα σεμνὰ τῆς διαθήκης αὐτῶν

²⁵ Ezech. xiv. 14-16.

A non solum sine mansione, verum etiam videndo alios fruentes gaudiis plurimam sustineat afflictionem. Etenim indigentia moderate affligit eum, qui aliorum luxu non proritur, desiderio quodammodo quiescente, ubi non habet extrinsecus, quod exacerbat **132** recordationem: at cum præ oculis sunt epulæ et convivæ hilariter se mutuis propinationibus invitant, grave tormentum infligit cupiditas aspectu rerum jucundarum excitans appetitum, et dum in partem venire cupit, vehementissimo afficitur mœrore. Cum autem cogitaverit, quod possibile erat, id, quod per imprudentiam impossibile evasit, et quod propter propriam stultitiam destituitur deliciis, quæ in aliorum sunt potestate; afflictio eo fit durior, quo impossibilitas est certior.

B penitentia errorem admissum corrigendi, neque viam inveniendi ullam, qua facultas pateat tempus captandi, quo præbeatur occasio bene constituendi

SECTIO VIII.

Quod hi, qui ad eum deveniunt morbum, ut nulla tangantur doloris compunctione, in exitu vitæ prætermittentes curæ habere, quod ad se ipsos spectat, hæredibus res suas transmittere satagunt.

CAPUT I.

Et hæc quidem minime animadvertentes perique, testamenta in gratiam agnatorum conscribunt, suam scripto pervulgantes amentiam, et existimantes præferendos alios sibi ipsis in ratione administrationis. Si enim naturæ lex filios parentibus proximos esse voluit, nihilominus salutis desiderium, sui quemque potissimam habere curam docet, ubi cogitationem ad tempus iudicii convertit, in quo suam propriam quisque horrens expectat sententiam, neque aliunde, si male res suæ se habuerint, sperans auxilium. « Vivo **133** enim ego (inquit Dominus), si fuerint istic Daniel et Job, quia nec filios, nec filias suas liberabunt, sed ipsi soli salvabuntur », peccator autem in peccato suo morietur. At illi, qui tam generosi sunt contra se ipsos nullum sentiendo dolorem, animadvertentes se tunc a nemine subsidium habituros, unumquemque autem ex propriis operibus salvandum, aut damnandum, prætermittentes quæ sua sunt, curare, utque et ipsi in parte sint salvandorum, sollicitudinem omittentes, hæredibus transmittere satagunt, qui videlicet tristibus vultibus et demissis mæstium specie præferentes, læto vero intus habitu animæ cogitant de fruendo his quæ fuerunt derelicta: et ipsi quidem post exsequiarum curam, voluptatem percipiunt e laboribus alienis, sese jucunde conviviis exsaturantes; isti autem vere mœrorem luctuosum ad continuum pœnæ dolorem secum deferunt.

SECTIO IX.

Sugillatio eorum qui testamenta scribunt.

CAPUT I.

Et quam seriæ sunt omnes ipsorum testamenta-

riæ præfationes ! Mihi quidem (inquunt) vita sit, et meorum bonorum dominium possim habere, priusquam largiantur. Declarantes id non se facere ex animi sententia, antequam beneficium conferant; necessitati morem gerere, non voluntati suæ indicant: vitam ut degant, propriarumque rerum dominium **134** habeant, precantes; posteaquam vero id minime conceditur, transmittentes quibuscumque illa, quæ et ipsi vellent accipere, aut retinere non possunt. Sit mihi vita. Verum diceret ad ipsum apposite veritas. Sit tibi vita: heus tu! sed quid haecenus vivendo ad vitam utilitatis præbuiti? Quem præ fame pereuntem cibasti? Quem tecto carentem excepisti hospitio? Quem debitorem exhaustum vexatum liberasti? Quem plangentem dominorum crudelitatem a dura servitute absolvisti? Cujusnam eorum, qui divitiis frustrati sunt, paupertatem consolatus es? Mendicitatis ærumnas, quamvis pro parte, ipsi alleviasti? Quid vivere velle dicis, nullo alio de te id dicente? dicerent vero multi omnino, si præterito tempore bonum te præbuisset: unusquisque rursus talem experturum te persuasus foret, qualis ipsi et olim fuisset. Sit tibi vita. Quam ob causam? ut distribuas opes pauperibus? ut nunc facias quod antea non fecisti? ut imposterum ad necessitatem expleas unicuique ex eo quod tibi superfluum est? Licet id tibi et morienti facere, multosque habere pro tua remissione orantes; quin etiam, etsi nullus oret, neque Deum roget, ipsummet opus commendatum te Judici sistet, et deducet ad regnum præparatum una cum iis qui pauperem esurientem nutrierunt. An ut et alios adhuc acquires census, molliter quidem ipse suavis deliciis quam diutissime perfruaris, plurimum vero tuos derelinquas opum successores, rursus autem illis potiaris? Ut quid eas hucusque male dominans obtinuisti, nullius e tantis pecuniis sublevans egestatem? Cur vero et tua dicis, quæ ad usum præsentis vitæ concessa, **135** et ad communem indigentium dispensationem? unde ipsa importasti, ut tua vocares, quæ antiquiora sunt tua nativitate? Non aliunde intulisti vitam ingrediens, non tecum nato exstiterunt, non ipsa possidens materno prodiisti ex utero, ut non secus ac corpus tecum natum, ita diceres tua tibi cœva; reperisti, usus es, derelinquis. Quo pacto tua vocas, quæ ante te, et post te omnibus pariter ad arbitrium sunt proposita? Tua erant, si tradendo ea acquisivisses: constanter tua erant, si ea in cœlum per eleemosynas, uti thesaurum, recondidisses. Morte tibi distributionem tui domini dissolvente, frustra deinceps distribuis ea, quorum tempus et invito tibi potestatem admittit. Nunc igitur progredere sine diverticulo, et transmigra quantocius paucas brevi tempore peractæ vitæ vice multarum prolixioris juste subiturus poenas. Ecquid diuturnum tibi et gravius præparas supplicium, exoptans usque ad extremum senium tibi protendere vitam peccatis referant, ut oro longa inibi diversatione longum excipias et protensum tormentum?

προφύμια! Εἴη μὲν ἐμοὶ ζῆν, φησὶ, καὶ τῶν ἐμῶν τοῦ δεσπόζειν, πρὶν δωρῆσονται. Δηλώσαντες τὸ μὴ κατὰ γνώμην τοῦτο ποιεῖν, πρὶν χαρίσονται, τὸ παραχωρεῖν ἀνάγκη, καὶ οὐ προαιρέσει σημαίνουσι: ζῆν μὲν καὶ δεσπόζειν τῶν οἰκείων εὐχόμενοι· ἐπὶ δὲ μὴ προχωρεῖ τοῦτο, παραπέμποντες τοῖς τυχοῦσιν, ἃ καὶ βουλόμενοι λαβεῖν, ἢ ἔχειν οὐ δύνανται. Εἴη ἐμοὶ ζῆν! Ἄλλ' εἴποι πρὸς αὐτὸν εἰκότως ἡ ἀλήθεια· Εἴη σοὶ ζῆν, ὦ οὗτος! Τί γὰρ μέχρι νῦν ζήσας τὸν βίον ὠφέλησας; Τίνα τῶν λιμωττότων ἐχόρτασας; Τίνα τῶν ἀστέγων συνήγαγας; Τίνα τῶν στρεβλωμένων χρεωφειλετῶν ἠλευθέρωσας; Τίνα δεσποτῶν ὀδυρόμενον ὠμότητα τῆς σκληρᾶς δουλείας ἀπήλλαξας; Τίνος τῶν ἀπὸ πλοῦτου ἀποτυχόντων πενίαν παρεμυθίσω, ἐπικουφίσας αὐτῷ καὶ ἐν μέρει τὰ τῆς πτωχείας δεινά; Ὅτι ζῆν βούλεσθαι λέγεις, ὀδυνὸς ἄλλοι τοῦτο λέγοντος περὶ σοῦ; Εἶπον δ' ἂν πάντως πολλοὶ, εἰ ἦσθα γενόμενος ἐν τῷ παρελθόντι χρηστὸς, πάλιν ἕκαστος τοιοῦτου πειραθῆσεσθαι πεπεισμένος, ὅσος αὐτῷ καὶ πάσαι γεγένησο. Εἴη σοὶ ζῆν· διατί; Ἰνα μερίσῃς τὴν οὐσίαν τοῖς πένησιν; Ἰνα νῦν ποιήσῃς, δὲ μὴ ἐποίησας πρὶν; Ἰνα τὸ λοιπὸν κατὰ τὴν χρείαν ἀναπληρώσῃς ἐκάστῳ ἐκ τῶν σοὶ περισεύοντος; Ἐξέστῃ σοὶ τοῦτο καὶ τελειῶνται ποιήσῃς, καὶ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ὑπὲρ τῆς σῆς προσευχομένους ἀνέσεως· μᾶλλον δὲ κἂν μηδεὶς προσέζηται, μηδὲ δεηθῆ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ σε τὸ ἔργον αἰδέσιμον ποιήσῃς τῷ Κριτῇ, καὶ ἐπὶ τὴν ἡτοιμασμένην ὁδηγήσῃ βασιλείαν σὺν τοῖς βρέψασιν παινῶντα τὸν πένητα. Ἢ Ἰνα καὶ ἄλλα κτησάμενος, ἀθροῦς μὲν τῶν ἡδέων ἐπὶ πλείον ἀπολαύσῃς αὐτὸς, πλείονων δὲ διάδοχος καταλείπῃς τοὺς σοὺς, δεσπόσῃς δὲ πάλιν; Ἰνα εἰ ὦν ἕως τοῦ παρόντος κακῶς ἐκυρίευσας, ὀδυνὸς ἐκ τοσοῦτων παραμυθητάμενος ἔνδειαν; Πῶς δὲ καὶ σὰ λέγεις τὰ πρὸς χρῆσιν δεδομένα τῆς ἐνθάδε ζωῆς, καὶ οἰκονομίαν τῶν δεομένων κοινήν; Πῶθεν ἐνήνοχας αὐτὰ, ὅτι σὰ λέγεις, τὰ τῆς σῆς γενέσεως πρεσβύτερα; Οὐκ ἐπεκομίσω ἄλλοθεν παρερχόμενος εἰς τὸν βίον; οὐ συνέπεσέ σοι γεννωμένῳ; οὐκ ἐκ νηδύος ἔχων αὐτὰ ἐξῆλθες μητρικῆς, Ἰνα καθάπερ τὸ συμπεφυκὸς σῶμα, οὕτως εἴπῃς σὰ· τὰ σύγχρονά σοι εὔρες· ἐχρήσω· καταλείπεις· πῶς σὰ λέγεις τὰ πρὸ σοῦ, καὶ μετὰ σὲ πᾶσιν ὁμοίως εἰς ἐξουσίαν προκειμένα; Σὰ ἦν, εἰ ἦς αὐτὰ τῇ μεταδόσει κτησάμενος. Βεβαίως σὰ ἦν, εἰ ἦς αὐτὰ τῇ ἐλεημοσύνῃ θησαυρίζας ἐν οὐρανῷ. Τοῦ δὲ θανάτου σοὶ παραλύοντος τὴν νομὴν τῆς αὐθεντίας, μάταιος λοιπὸν διανομεὺς, ὦν ὁ καιρὸς καὶ μὴ βουλόμενόν σε ἀφαιρεῖται τὴν ἐξουσίαν. Ἰθὶ δὲ οὖν συντόμως, καὶ μετὰ τῆς τάχῃ ὀλίγας τῆς ὀλιγοχρονοῦ ζωῆς ἀπὸ πολλῶν τῆς πολυχρονοῦ τῇ δίχῃ ὠφέλιον εὐθύνας. Τί καὶ μακρὰν σεαυτῷ, καὶ χαλεπωτέραν κατασκευάζεις τὴν κόλασιν, πρὸς ἔσχατον γῆρας ἐκταθῆναι σοὶ πῶθεν τὸν ἐνάμαρτον βίον, Ἰνα πολλῆς τῆς ἐνθάδε διαγωγῆς πολλὴν δέξῃ, καὶ παρατεταμένην τὴν βίαν;

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

A

Εἶτα, Βούλομαι, καὶ πολλὰ βούλομαι, προσπειδια-
εαζόμενοι, καὶ ἐν τοῖς οὐκέτι λοιπὸν ἰδοῖς ἀφθονον
εἰς τοὺς προσήκοντας ἐπιδειξάμενοι φιλοτιμίαν, καὶ
τὰ πολλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἰσως ἐπιδιώσονται,
προστάταις ἑαυτοῦς παραθέμενοι, καὶ φίλοις, ἀσφα-
λισάμενοι τε σημαντῆρι τὰ δεδογμένα πρὸς τὸ δῆθεν
ἀραδιούργητον, διαστροφή τῆς βίβως ἀπαλλάττονται,
ὡς οἱ πιθανῶς σεμνοποιεῖν εἰωθότες, τὸ ψεῦδος φασὶ
γελῶντες τὰ τῆδε, ὡς δὲ τὸ ἀληθὲς ἔχει, φρίττοντες
τὸ ἀθρόον αὐτοῖς φανέντα φοβερά, καὶ ἀμειδῆ χωρῖα.
Χλεύς γὰρ σημεῖον μειδίαμα, ὅπερ τοῖς προσώποις
ἔχρη ἐπιφαίνεσθαι τῶν τελευτώντων, ἔπερ ἐμυκτη-
ρίζον ὡς γέλωτος ἄξια τὰ ἀφείμενα· νῦν δὲ καθάπερ
οἱ τῶν πικρῶν φαρμάκων γευόμενοι ἀποσύφουσι τῇ
ἀηδία τὸ πρόσωπον, τῆς ψυχῆς πρὸς ἣν ἔσχεν ἐκ τῶν
ὀρθέντων ἐκεῖ χαλεπὸν διάθεσιν τυπωσάσης τὸν χα-
ρακτῆρα τῆς βίβως, καὶ τῷ σχήματι τοῦ φαινομένου
τῆν ἑαυτῆς φανερωσάσης κεκρυμμένην ἄνταν. Ἐσο-
σπυρον γὰρ ψυχῆς ἡ φύσις ὄψιν ἐποίησε, τοιαύτας
ἀποσιμάζουσαν ἐφ' ἑαυτῆς τὰς μορφάς, οἷας ἔνδον
ἐκεῖνη τὰς διαθέσεις κινεῖ, ἕως τῶν προφανῶν
τεκμηρίων τὰ ἑαυτῆς τείνουσα πάθη. Οὕτως ἡ λύπη
τῇ κατηφεία ἐλέγχεται· οὕτως ἡ χαρὰ τῇ διαχύσει
γνωρίζεται· οὕτω δηλοῦται ὁ θυμὸς τῇ τραχύτητι,
καὶ οὐκ ἔστιν ἕτερον ἐπιμορφώσασθαι σχῆμα παρ'
ὃ κελεύει ἡ τὸν νοῦν κατέχουσα ἀσχαλία.

lur cogitatione intensiore : sic iracundia patet asperitate : nec alia species oris potest conformari
præter eam, quam imperat occupatio mentem invadens.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

C

Γνώριμον γὰρ εὐθύς ἅπασιν τὸ σόφισμα γίνεται,
τῆς ὑποκρίσεως ἀκριβοῦν οὐ δυναμένης τῆς ἀληθείας
τοὺς τύπους, οὐδὲν κρατοῦντος ἄλλου πάθους· τὰ
ἐτέρου σχηματίζεσθαι ἰσχυρούσης ἐπὶ πολὺ· κἀν γὰρ
ἀπ' ἑκείνου ἐπὶ τοῦτο πρὸς βραχὺ ἀμειψαί τὸν χα-
ρακτῆρα βιάσθαι, φυλάττειν ἐπὶ πολὺ τὸ πλάσμα
οὐκ ἔχει, δυνάμει μεταμορφουμένης ὀξείως τῆς
ἡβείας, κάκεινον δεχομένης τὸν τύπον, ὃν σχηματίζει
κατὰ συμπάθειαν τὸ ἔνδον διαιτώμενον πάθος. Ἐγὼ
δὲ καὶ τὰς πέντε παρθένας, ἃς μωρὰς ὠνόμασεν ἡ
θεία Γραφή, ταύτης εἶναι νομίζω τῆς τάξεως, ἐχού-
σας μὲν μετ' ἑαυτῶν τὰς τῆς παρθενίας λαμπάδας,
ἔλαιον δὲ οὐκ ἐπικομισαμένας ἐν τοῖς ἀγγείοις, τὸ
τρέφειν τῇ ἀρδείᾳ τὸν πυρὸν τῆς λαμπάδος πεφυ-
κό· καὶ ἔνθεν τῆς μωρίας εἰκότως δεξαμένας τὸ
δογμα, ὅτι τὸ δυσχερὲς, καὶ τοῦ ἀδυνάτου πλησίον
τῆν παρθενοίαν κατορθώσασαι, τοῦ ἐλάττονος, καὶ
λίαν ἂν εὐκόλου κατημέλησαν· πρὸς φύσεως ἀγνο-
νισάμεναι τυραννίδα, ἐπιθυμίαν μαινομένην χαλι-
νώσασαι, ἡδονῆς καιομένην κατασθῆσασαι φλόγα, τὸ
φρόνημα τῆς σαρκὸς φιμώσασαι τῷ νόμῳ τοῦ πνεύ-
ματος, ἀνθρακας καιομένους τὰς ὑπομνήσεις τῆς
ἀκοιλίας κατῆσασαι πάθους ἀθλαδῶς, πρὸς δὲ τὴν
τῶν δεομένων συμπάθειαν μέναισι ἀπαθεῖς, ἔνθα
οὐ πόνος, οὐκ ἰδρώς, οὐ κάματος, βούλησις δὲ μόνη
εἰς ἔργον ἐδ' ὀκοῦν ἦγεν ἀσχύλτως· καὶ τὸ μὲν
δυσκαταγώνιστον, καὶ πολλοῖς ἀγῶνα κινεῖν κά-
ψασαι πάθος, ἐκεῖ δὲ περισσεύει, ὅπου προαιρέσεως

CAPUT II.

Subjungentes postea : Volo, et magnopere volo ;
adjiciendo mandata, et in rebus, quæ non amplius
propriæ imposterum sunt, profusam liberalitatem
erga agnatos ostendendo, atque eum plerumque in
finem, si forte superviverent, seipsos patronis, et
amicis commendando, et quæ sibi visa fuerunt cor-
roborando signaculo, videlicet ad fraudem impe-
diendam, facie retorta moriuntur ; videntes ea quæ
hic sunt, uti aiunt probabiliter qui solent graviter se
gerere, quasi fallaciam rerum, quemadmodum **136**
se revera habent, quia exhorrescunt loca timenda,
et tetrica, quæ ipsis simul omnia apparent. Ritus
quippe indicium est irrisionis, qui quidem debet
in viliibus morientium spectari ; siquidem veluti
risu digna, quæ dimittebantur, subsannasset :
nunc autem tanquam amaris medicamentis degu-
statis astringunt contrahentes vultum præ aversa-
tione ; anima, quem habuit ex iis quæ illic aspexit,
ævis rebus affectum exprimente, figura visus, et
specie apparente absconditam sui ipsius molestiam
manifeste demonstrante. Natura etenim speculum
animæ sinit vultum, tales in semetipso formas ad-
umbrantem, quales intus illa movet affectus, do-
nec passiones suas prodit claris et dilucidis argu-
mentis. Sic dolor arguitur e mœstitiâ : ita gaudium
indicatur profusione voluptatis ; ita cura significa-
tur

CAPUT III.

Nam statim fraus omnibus innoscit, cum si-
mulatio nequeat veritatis imagines exprimere dili-
genter, quia non potest, ut plurimum, alia passione
dominante exhibere specie conformi, quæ ad alte-
ram pertinent ; quamvis enim ab illa celeriter ad
istam mutare formam conetur, celare diu fictam
speciem haudquaquam valet, eo quod vultus ocuis
transformatur, et illam recipit figuram, quam efflu-
git occulto naturæ consensu passio, quæ intus ver-
satur. **137** Ego vero et quinque virgines, quas
Scriptura sacra fatuas nominavit, ad hunc ordinem
spectare arbitror, quæ secum quidem habebant
virginitatis lucernas, oleum autem non intulerant
in vasis suis, quod ad ignem lucernæ nutriendum
humore suo illum irrigando erat idoneum, et inde
fatuitatis nomen apposite susceperunt, quod cum
virginitatem, quæ difficilis est, et prope impossi-
bilis, recte servassent, quod levius erat, et valde fa-
cile neglexerunt, certantes contra naturæ tyranni-
dem, insanientem concupiscentiam refrenantes,
æstantem voluptatis flammam exstinguentes, sen-
sum carnis lege spiritus quasi came coercentes,
carbones ardentes, hoc est luxuriæ memoriam,
affectumque absque læsione conculcantes, ad com-
miserationem tamen indigentium permanserunt im-
motæ, ubi non labor, nec sudor, nec ulla fatigatio,
sed voluntas sola sententiam animi sine vexatione
verduisset ad effectum ; et cum eam, quæ difficilis

est expugnatum, multisque certamen ciet, passionem declinassent, istic ceciderunt; ubi arbitrium sententiæ absque labore propositum perficit, et nitorem virginitatis caligine avaritiæ obtenebrarunt. Idcirco turbatæ cursitabant circum fora oleum undequaque perquirentes, quando vendentes illud fores occluserant. Quæ enim negotio jam peracto superest negotiatio, ubi nemine indigente ulla re, neque commutationem faciente tempestivam ei, qui oleo eget, cessante autem publico mercatu, et necessariorum unicuique commercium reddente impossibile? Si namque virginibus tantus castitatis labor, cum non adesset misericordia, inutilis fuit, et ipsæ thalamo Sponsi exclusæ steterunt miserabilibus vocibus **138** clamantes: « Domine, Domine, aperi nobis ⁶⁶; » et intus audientes velut iracunda loquela infrementem Sponsum, et dicentem: « Amen dico vobis, nescio vos ⁶⁷, » undenam sitis: ecquid audire fas est, et quam iracunda et æspersa cum voce eos qui præter immisericordiam mille aliis detinentur vitiiis? Nonne illud omnino, et adeo horride, quod ad eorum similes prolatum est: « Ite in ignem æternum præparatum diabolo et angelis ejus; esurivi enim, et non dedistis mihi manducare ⁶⁸? » Illis quidem satis superque fuit supplicii vice et Sponsi thalamo excludi, et eo solo puniri quod nec intus cum prudentibus essent virginibus, cruciante ipsas interim cogitatione, dum considerabant, quæ foret intra thalamum oblectatio. Hi vero præterquam quod sunt expertes omnisi bonæ consolationis, inevitabiles et acerbissimam luent pœnam, duplici supplicio puniti, quorum unum ipsos tormento ignis inextinguibilis affliciet, alterum vero est, quod efficere solet aliorum fruitio, cui poterant interesse ipsi, nec intersunt propter negligentiam propriam, non minori dolore animam flagellans ex pœnitentia, quam corpus excruciet exterius, quod est ab igne, supplicium.

CAPUT IV.

O quantum misericordes extulit compassio! O quantum immisericordes depressit inhumanitas! Illos ad regnum angelorum induxit, istos cum dæmonibus, et diabolo in gehennam ignis devolvit præcipites. Tota in liberalitate utilitas; et tantum in incommunicatione damnum inest. Idque **139** valde convenienter: quandoquidem hæc quidem accedit proxime ad benignitatem Dei, ista vero haud longe a satanica invidia abit. Nam qui hominem contribulem famelicum, et egentem a feneratoribus usurariis oppressum non miseratur, quomodo is ad dæmonum statum non degener irruit, cum quibus juste communi pœna damnatur particeps eorum malitiæ, quorum naturæ non est consors. Sic vero et jumentum, et fera, et reptile seu serpens nominatur, qui ad imaginem Dei effictus est homo, cum pravis moribus æmulatur, quod a natura non accepit, et a nobilitate sua secundum naturam transit

A ἔξουσια τὸ προτεθὲν ἀπόνως ἠύετο, καὶ τὸ φαίδρον τῆς παρθενίας τῷ τῆς φιλορηματίας ἀμαυρώσασαι ζόφῳ. Διὰ τοῦτο θορυβοῦμεναι τὰς ἀγορὰς περιέτρεχον, ἔλαιον τότε ζητοῦσαι, ὅτε τὰς θύρας εἰ πωλοῦντες ἀπέκλεισαν. Ποία γὰρ μετὰ συντέλειαν πραγματεία λοιπὸν, οὐδένος ἐν χρεῖα καθεστῶτος, καὶ τὴν συναλλαγὴν ποιῶντος εὐχαιρον τῷ χρεῖζοντι; ἔλαιον, πεπαυμένης τῆς πανηγύρεως, καὶ τοῦ χρεώδους ἐκάστω ποιήσαντος τὴν ἐμπορίαν ἀμύχανον; Εἰ δὲ παρθένους ὁ τοσοῦτος τῆς ἀγνείας κάματος, μὴ παρουσίης ἐλεημοσύνης ἀνόητος γέγονε, καὶ εἰσῆκεισαν ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἑλεειναῖς βοῶσαι φωναῖς: « Κύριε, Κύριε, ἀνοιξὸν ἡμῖν, » καὶ ἐνδοθεν ἀκούσασαι ὡς ἐπιθρυχομένου τῷ ὀργίλῳ φθέγματι τοῦ Νυμφίου, καὶ λέγοντος: « Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, » πόθεν ἐστὲ· τί ἀκούσεσθαι εἰκότως καὶ μεθ' οἷας ὀργίλου, καὶ τραχείας φωνῆς τοὺς μετὰ τῆς ἀσπλαγχνίας μυριοῖς ἄλλοις ἐνεχομένους κακοῖς, ἢ πάντως ἐκεῖνο, καὶ οὕτως ἀπηνῶς τὸ πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς εἰρημένον· « Πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ἐπεινάσα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν; » Ἐκεῖναις μὲν γὰρ εἰς τιμωρίας ἤρκεσε λόγον, τὸ ἀποκλεισθῆναι τοῦ νυμφῶνος, καὶ μόνη τούτῳ κολάζεσθαι, τῷ μὴ ἐνδον μετὰ τῶν φρονίμων εἶναι παρθένων, τῆς ἐνοσίᾳς αὐτὰς ὀδυνώσης, λογιζομένης, τίς ἄρα ἢ ἐντέδς τῆς παστάδος τυγχάνει ἀπόλαυσις. Οὗτοι δὲ μετὰ τοῦ ἔξω εἶναι πάσης παραμυθίας χρηστής, ἀπαραίτητος ἔξουσι, καὶ ἐπώδυνον κόλασιν, διπλῆ τιμωρούμενοι ὀδύνη, μιᾶ μὲν τῇ ἐχούσῃ αὐτοὺς βασάνῳ τοῦ ἀσθέστου πυρὸς, μιᾶ δὲ, ἣν ποιεῖν ἢ ἐτέρων ἀπόλαυσις εἴωθε τοῖς ἐν αὐτῇ δυναμένοις εἶναι, καὶ οὐκ οὖσιν δι' οἰκείαν ἀμέλειαν, οὐκ ἔλαττον τῇ λύπῃ τῆς μεταμελείας μαστιζούσα τὴν ψυχὴν τῆς ἔξωθεν τῷ πυρὶ βασανίζουσης τὸ σῶμα κολάζειν.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ὡ πόσον τοὺς ἐλεήμονας ὕψωσεν ἡ συμπάθεια! Ὡ πόσον τοὺς ἀνελεήμονας ἢ ἀσπλαγχνία κατήγαγεν! Ἐκεῖνους ἀγγέλων εἰς βασιλείαν εἰσῆγαγεν, τούτους μετὰ δαιμόνων καὶ διαβόλου εἰς πυρὸς γέενναν κατέτρεφεν. Οὕτως ὠφέλιμον ἢ μετάδοσις, καὶ οὕτως βλαβερὸν τὸ ἀκοινώνητον. Καὶ μάλα γε εἰκότως· ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐστὶν ἐγγὺς φιλανθρωπίας Θεοῦ, τὸ δὲ οὐ μακρὰν σατανικῆς βασανίας. Ὁ γὰρ λιμῶττοντα, καὶ πηγνύμενον, καὶ παρὰ τοκογλύφον ἀγγόμενον δανειστῶν μὴ οἰκτεῖρων τὸν ὁμόφυλον, πῶς οὐκ εἰς δαιμονικὴν κατάστασιν ἤλασεν, μεθ' ὧν δικαίως κοινῇ κατακρίνεται κόλασις, κοινῶν πονηρίας, οἷς οὐ κεκοινώνηκε φύσεως; Οὕτω; δὲ καὶ κτήνος, καὶ θηρίον, καὶ ἐρπετὸν ὀνομάζεται ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγεννημένος ἄνθρωπος, ἔθει πονηρῶ ζῆλώσας ὃ μὴ φύσει γεγέννηται, καὶ μεταβάς ἐκ τῆς κατὰ φύσιν εὐγενείας εἰς τὴν παρὰ φύσιν δυσγένειαν. Ὁρᾷς ἐπ' ἐδάφους, ὧ οὗτος, ἐν μέσῃ τῇ

⁶⁶ Math. xxv. 11. ⁶⁷ ibid. 12. ⁶⁸ ibid. 41, 42.

ἀγορᾷ τὸν ὁμογενῆ κατακείμενον ἄστεγον, ἀνέστιον ἄσιτον, οὐ κάτωθεν ἔχοντα ῥάκος μεσιτεῦον γῆ καὶ τετηγμέναις πλευραῖς, οὐκ ἄνωθεν σκέπασμα κρυμοῦ, ἢ θάλπους ἀπαλλάξαι δυνάμενον, αἰθριον, βολαῖς χιόνων, καὶ ἡλιακαῖς ἀκτίσιν ὁμοίως προκείμενον, γυμνὰ θριαμβεύοντα τῆς φύσεως τὰ μυστήρια, οὐκέτι τῇ φωνῇ χρῆσασθαι πρὸς τὰς δεήσεις ὑπ' ἀστίας ἰσχύοντα, κινήσει χεῖρδς, καὶ νεύματι βλεφάρων μόλις καμπτομένων λοιπὸν τὸ σύμβολον τῆς ἰκεσίας ποιούμενον, ἄνω πνέοντα, καὶ ψυχόρραγοντα δι' ἔνδειαν προτρέχεις ὑπὸ τοῦ καιροῦ ἔσθ' ὅτε τῆς τροφῆς ἐλαυνόμενος, καὶ οὔτε τὸ σὸν πάθος ἐπικάμπτει σε πρὸς συμπάθειαν, οὐδ' ἡ πείνα συγκινώσκειν τῷ πεινῶντι ποιεῖ, διδάσκαλος ἐκ τῶν σῶν σοι περὶ τῶν ἀλλοτριῶν γενομένη κακῶν, καίτοι οὐκ οὕσης τῆς ἀνάγκης ὁμοίας· σοὶ μὲν γὰρ ἡ χθὲς ἴσως οὐδέπω διεφορήθη κραιπάλη, οὐδὲ ἡ πολυσιτος διαπνευσταὶ τῆς ἀπλίστου γαστρὸς πλησμονῆ, ἀλλ' ἔτι δυσώδεις ἐρεύγη καπνοῦς, τοῦτο μόνον τῆς παρελθούσης δικαίως καρπούμενος ἦδονῆς τὸ αὐτὸς ἀπολαύειν τῆς ἀηδίας τῶν ἀναπεμπομένων ἀτμῶν· οὕτως οἰκονομήσαντος τοῦ Δημιουργοῦ τὰ τῆς φύσεως, ἐγγύθεν τὴν ὄσφρησιν ὑποδέχασθαι τὰς διὰ στόματος προερχομένας ὀσμάς, ὥστε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων πίμπλασθαι τῆς ἑαυτοῦ ἀηδίας. Ἐκείνη πολυήμερός ἐστιν ἡ ἔνδεια, καὶ πρὸς τὸ τυχὸν ἔδεσμα ἀσχετῶς αὐτῷ μαργαίνει ἡ βρεξὶς ψωμῶ τάχει στοιχοῦσα ἐνί· τὸν γὰρ πόρον τῷ χρόνῳ ἀπέμαθεν, ἔξιν τῆς ὀλιγοδεῖας ἀνάγκῃ τῆς ἀπορίας κτηνάμενος κατ' ὀλίγον ἀκούσιον. Ἐστ' οὐ λογίζῃ τούτον εἶναι σοὶ Λάζαρον, ἐπεὶ μὴδὲ βλέπεις αὐτὸν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ πατριάρχου κρινόμενος. Ὁψῆ δὲ, μὴ ἀπίστει· τοὺς γὰρ αὐτοῦς κληροῦνται τόπους οἱ τὰ αὐτὰ ἡγωνισμένοι, καὶ τὴν αὐτὴν κατακρίνονταί βάσανον οἱ τὰ αὐτὰ παρανομήσαντες. Σὺ δὲ καὶ πλείον ἀσεβῆς τοῦ πλουσίου· ἐκεῖνος, μὲν γὰρ κἄν τὴν ἀνάγκισιν αὐτῷ παρὰ ταῖς ἰδίαις θύραις οὐ διώξας παρέσχεν ἀμέριμον, ὄρῃν διὰ παντὸς ἀνασχόμενος ἔψιν ἀηδῆ σώματος ἡλκωμένου, καὶ ὀδωδότης, καὶ τὴν θέαν δεικνύοντος αἰσχρὰν ταῖς τοῦ ἰχθύος ἀδιασάτοις πίδαξι, αἷς ἐπιτρέποντας οἱ κύνες διὰ τὸ λίχνον τῆς γεύσεως ὀχληροτέραν εἰσιόντι παρεῖχον τὴν δίωδον, οὐκ ἐλάσαντι ποτε οὔτε αὐτοῦς, οὔτε δι' ὧν συνθροαζόμενοι ἐστενοχώρουν τὴν πάροδον. Ἐγγράπτο γὰρ ἂν, εἴπερ ἐποίει, ὡς τὰ ἄλλα, καὶ τοῦτο· ἐπειδὴ δὲ μὴ πέπρακται, ὀσειώπηται, ἵνα δειχθῆ, ὅτι καὶ ἐν τοῖς κομιδῇ φαύλοις ἐστὶ τι ζώπυρον τῆς φυσικῆς εὐγενείας λάμπων τὸ οἰκεῖον φέγγος ὑποτυφόμενον, κἄν οἱ ζόφοι τῶν πονηρῶν ἔξεων ἐπισκωτῶσι τούτῳ, εἰς ἔπιν οὐ πεφυκὸς ἀποσβέννυσθαι. Οἱ δὲ σοὶ βαβδούχοι οὐδὲ πλησιάσαι βακκοῦτόντα συγχωροῦσι ταῖς πύλαις, μήτι γε καθέδρας, ἢ κλίσεως ἔχειν ἐπιτρέπουσι τόπον, οἰωνὸν τῆς πρὸς τὰ χεῖριστα μεταβολῆς τὸν πτωχὸν λογιζόμενοι, καὶ τὰς ἰκετηρίους τούτου φωνὰς κληθῆνας παλιμφήμους τιθέμενοι.

vis pravorum habituum caligines illam obscurent obumbrando, penitus tamen exstingui ea non potest. Tui vero virgarii lictores neque concedunt appropinquare portis pannis obsitum: tantum abesse, ut locum habere ad sedendum, vel ad decumbendum permittant; mendicum mutationem

A ad ignobilitatem repugnantem naturæ. Vides, tu quisquis es, jacentem in solo, medioque in foro genere tibi conjunctum hominem sine tecto, sine foco, sine cibo, nec habentem subtus vel centunculum, qui inter homum, et tabefacta latera intercedat; nullum tegumentum superinjectum, quod a frigore, vel ab æstu possit eum defendere, nivium jactationibus, et solis radiis pariter expositum sub dio, nuda naturæ secreta oculis omnium ostentantem, neque valentem præ fame voce ipsa uti ad rogandum, motu manus, et nutu palpebrarum vix flexibillum ægre amplius signum deprecationis edentem, sursumque anhelantem, et præ inopia jam animam agentem cursim præteris, forsitan etiam ad cibum capiendum tempore prandii stimulatus, et neque te inflectit quod ipse pateris ad compassionem, nec esurienti te indulgere facit esuries tibi ipsi magistra, e tuis de alienis effecta malis, quamvis non sit necessitas similis: tu enim fortasse nedum hesternam crapulam digessisti, neque multiplex esca, qua venter inexplebilis 140 fuit refertus, adhuc est exhalata, verum adhuc male olentes fumos eructas; solum istum præteritæ voluptatis jure fructum percipiens, quod ipse perfruaris insuavitate fastidiosa vaporum sursum emissorum: ita opifice Deo disponente illa, quæ ad naturam spectant, ut nidores ex ore prorumpentes de proximo suscipiat olfactus, ut ipse præ aliis impleatur sui ipsius gravi lædio. At illius inedia multis jam a diebus perdurat, et pro fortuita et vilissima esca ipsius appetitus intolerabiliter insanit ad unicam brevemque buccellam directus; nam abundantiam a diutino tempore dedidit et habitum, ut parvo egeret, necessitate inopiæ acquisivit sensim invitus. Præterea non consideras, hunc tibi esse Lazarum, quia non vides ipsum in sinu patriarchæ judicatus. Videbis autem, neque addubites: nam eodem certamine probat; eadem loca sortiuntur, et ad idem damnantur tormentum qui eadem scelera patrarunt. Tu vero et magis impius es divite; ille namque saltem recumbendi spatium securum ante proprias fores concessit, non eum expellens; sustinensque videre assidue, injucundum pertulit aspectum D corporis ulceribus scatentis et fetidi, sædem exhibentis spectaculum ob puris rivulos jugiter diffluentes, ad quos accurrebant canes ad illecebram gustus, ingredienti et egredienti impeditiorem transitum reddentes, nunquam tamen vel ipsos abegit, vel eos, propter quos confluentes aditum angustum efficiebant: scriptum etenim foret, si quidem illud fecisset, sicut et alia, istud utique; tacetur vero, quandoquidem factum non fuit, ut ostendatur, quod certe etiam in admodum malis est aliqua scintilla ingenuitatis naturalis effulgens proprio 141 splendore, cum suscitatur, et quam-

ad res pessimas portendere opinantes, hujusque voces supplices inter infausta omnia reponentes.

CAPUT V.

A

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Et quid Lazarum, pauperis dignitatem immi-
nuendo, nomino? Christus dixit in ipso se esse,
et ea, quæ erga ipsum præstita fuerint, sibi
proprie attribui. « Quæ namque uni (inquit) istorum
fecistis, mihi fecistis ». Et quid se passurum
expectat quisquis pauperem, et in eo Christum
expellit, et contemnit? Dum externum amictum
centonum indecenter despuit, et latentem purpu-
ram non respicit significantem eum, qui est intus,
regem: vilitatem vestitus subsannans, et ima-
gibus dignitatem non perspiciens; sordes corporis
cogitans, et animæ puritatem non intelligens:
nec enim Christus diceret esse se istum, nisi
tunc multam intus honestatem pervidisset. Tu
autem si regem plebeia veste indutum spectares,
et boni alicujus procurandi causa, occultantem suam
dignitatem humili specie, omnia perficere tenta-
res, et omne adhiberes studium, donis ut ipsi,
plurimisque obsequiis notus fieres, etsi universas
facultates in eum impendere, et cunctis opibus nu-
dum te stare oporteret; probe sciens, quæ in ne-
cessitate ipsi exhibuisses beneficia, suo tempore
copiose remuneranda. Tuum vero judicem **142**
cur non tibi concilias beneficiis erga indigeutes,
volentem nunc muneribus ut cum promerearis, ut
tunc judicet indulgentius, pro erogatione occulta
manifestam salutem largiturus: quemadmodum
prætor, ad favendum pecunias accipiens in judicio,
et ei, qui litigans contendit, indulgens palam,
quod speravit? Hujusce rei testis est infallibilis
Dominus dicens, cum oranti, tum elemosynam
elargienti, ut « ne tuba canas ante te, sicut hypo-
critæ; sed fac in secreto, et in abscondito bonum,
et Pater, qui videt in abscondito, reddet tibi in
aperto »; qui elandestinas erogationes non ob-
volvit silentio, sed prædicat coram universa crea-
tura, et ipse constituitur se accepisse, quidquid
accepit pauper mediator, uti domesticus et familia-
ris notus. Quod enim uni fecistis istorum, mihi feci-
stis, aperte dixit ipse iudex. Et hoc fit non secundum
legem humanam; contrarium vero consequitur illi,
quod apud nos obtinet; in præsentiarum enim præ-
tor in necessitate acceptum negat donum, suspica-
tus periculum; quia hoc furtum est, et damnationem
affert, et quia confessus est id se ausum esse,
reus habetur, et poenæ sit obnoxius; servus est
quippe, qui jus dicit, et lex pariter servilis est. At
ubi judicans et ex potestate mera judicat, et a pec-
nis, quæ præstitutæ sunt criminibus, cum sit Do-
minus, non vetatur absolvere: bonum est peccatum
confiteri, cum venia confessionem assecetur, ne-
quæ poena subsequatur; et donum non occultatur
a iudice, cum nemo pro throni præeminentia be-
nevolentiam ejus, uti non recte impensam, possit

Και τί λέγω Λάζαρον σμικρύνων τὴν ἀξίαν τοῦ
πένητος; Χριστὸς εἶπεν ἐν τούτῳ εἶναι, καὶ τὰ εἰς
αὐτὸν οἰκειοῦσθαι γινόμενα. « Ἐνὶ γὰρ φησὶν.
ἐποιήσατε τούτων, ἔμοι ἐποίησατε. » Καὶ τί παθεῖν
ἔκαστος προσδοκᾷ τῶν δικούντων καὶ ἀτιμαζόντων
τὸν πένητα, καὶ ἐν αὐτῷ τὸν Χριστόν; Τὰ βλάψαι
διαπτύων ἐξωθεν ἀπρεπῶς περιχειμενα, καὶ τὴν κε-
κρυμμένην ἀλουργίδα οὐ βλέπων τὸν ἔνδον βασιλεὺς
σημαίνουσιν· τὴν εὐτέλειαν χλευάζων τοῦ σχήμα-
τος, καὶ τῆς εἰκόνος οὐχ ὁρῶν τὸ ἀξίωμα· τὸν βύβρον
τοῦ σώματος κατανοῶν, καὶ τὴν καθαρότητα τῆς
ψυχῆς οὐ λογιζόμενος· οὐ γὰρ ἂν Χριστὸς εἶπεν
ἐαυτὸν εἶναι τοῦτον, εἰ μὴ πολλὴν ἤδει τὴν ἔνδον
σεμνότητα. Σὺ δὲ βασιλέα μὲν εἰ ἐθεάσω ἰδιωτικῶς
ἐπενδυσάμενον ἐσθῆτα, οἰκονομοῦντά τι χρησίμων,
καὶ κρύψαντα τὴν ἀξίαν σχηματι ταπεινῷ, πάντα ἂν
ἐπραγματεύσω, καὶ πᾶσαν πάντοθεν ἔθου σπουδῆν,
δώροις αὐτῷ καὶ πολλαῖς θεραπαίαις γνώριμος γε-
νέσθαι, κἂν πᾶσαν ἐδέξασαι παρασχέιν αὐτῷ τὴν οὐ-
σίαν, καὶ πάσης στήναι γυμνὸν τῆς ὑπάρξεως, τὶς
ἐν ἀνάγκῃ χάριτας εἰδὼς ἀξιοῦσθαι μεγάλως ἐπὶ
καιρὸν ἀμοιβῆς. Ἐν δὲ Κριτῆν πῶς οὐκ οἰκείωσαι,
ταῖς εἰς τοὺς ἔνθεαῖς εὐποιαῖς δωροδοκεῖσθαι θέ-
λοντα νῦν, ἵνα τότε συγγνωμόνως δικάσῃ, λαθραίας
δόσεως φανερῶν χαριζόμενος σωτηριαν, καθ' ἅπασαν
ἀρχὴν ἐπὶ συγγνώμῃ χρήμασι δικασθεῖς, καὶ τῷ
δικάσαντι παρέχων ὃ ἠλπισεν ἐμφανῶς; Καὶ τοῦτο
μάρτυς ὁ Κύριος ἀψευδῆς λέγων, καὶ τῷ προπευχο-
μένῳ, καὶ τῷ ποιῶντι τὴν ἐλεημοσύνην, ὅτι « Μὴ
σαλπίσῃς ἐμπροσθέν σου, ὡς οἱ ὑποκριταί, ἀλλ' ἐν
τῷ ταμίῳ ποιεῖ, καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ τὸ ἀγαθόν· καὶ
ὁ Πατήρ ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει ἐν τῷ
φανερῷ, τὰς λαθραίας δόσεις οὐ κρύπτων σωπῆ, κυ-
ρήτων δὲ αὐτὰς ἐπὶ πάσης τῆς κτίσεως, καὶ αὐτὰς
ὁμολογῶν εἰληφέναι, ὅπερ ἔλαβε μεσιτεύσας ὡς οἰ-
κέιος καὶ γνώριμος ὁ πτωχός. « Ἐνὶ γὰρ τούτων
ἐποιήσατε, ἔμοι ἐποίησατε, » διαβρήδην εἶπεν αὐτὸς ὁ
Κριτῆς. Καὶ τοῦτο γίνεται οὐ κατὰ νόμον ἀνθρώπι-
νον, ἀπ' ἐναντίας δὲ τῆς παρ' ἡμῖν κρατούσης ἀκο-
λουθίας· ἐν γὰρ τοῖς παροῦσι καὶ ὁ ἀρχων ἀρνεῖται
ἐν ἀνάγκῃ τὸ δόμα κίνδυνον ὑφορώμενος, ἐπειδὴ
κλέμμα τοῦτό ἐστι, καὶ φέρει κατάγνωσιν· καὶ οὐ
τολμηθὲν ὁμολογήσας παράνομος γίνεται, τιμωρὶς
ὑπεύθυνος· δοῦλος γὰρ καὶ ὁ δικάζων, καὶ ὁ νόμος
ὁμοίως δουλικός. Ἐνθα δὲ ὁ δικάζων καὶ κρίνει ἀπ'
ἐξουσίας, παραλύει τὰς ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασι τιμω-
ρίας Δεσπότης ὧν οὐ κεκώλυται, καλῶς καὶ τὸ
ἀμάρτημα ὁμολογεῖται, συγγνώμης ἀκολουθούσης τῇ
ὁμολογίᾳ, καὶ οὐχ ἐπομένης κολάσεως, καὶ τὸ δόμα
οὐ κρύπτεται παρὰ τοῦ Κριτοῦ· ἐπεὶ μηδεὶς ἐστὶ
ὑπεροχῆ θρόνον συκοφαντεῖν τὴν φιλανθρωπίαν, ὡς
οὐ καθηκόντως γενομένην δυνάμενος· οὐδὲ τὸ λῆμμα
κρίνων κλοπῆν ἐπ' εὐεργεσίᾳ καὶ τοῦ μεσιτεύοντος
πτωχοῦ, καὶ τοῦ παρέχοντος ὑποδίκου διδόμενον ἵνα

¹⁰⁰ Matth. xxv, 40, 45. ¹ Matth. vi, 2-5

τοῦ μὲν οἰκονομηθῆ ἡ χρεία τοῦ σώματος, τοῦ δὲ ἄ
θεραπευθῆ τῆς ψυχῆς τὸ παράπτωμα, καὶ μὴ διὰ τὸ
ἀσυμπαθῆς ἀσυμπαθῶς καταδικασθῆ τὴν ἀπέραντον
κόλασιν. Ἡ πάντως γελαῖς ὡς πλάσμα μύθου μέ-
λουσαν τῆς κρίσεως ἀπειλήν; Ἄλλ' οὐ γελάσεις τὴν
πείραν, καὶ νῦν χλευάζεις τὴν ἀκοήν. Εὐρήσει γάρ
σε τότε τὰ τῆς τιμωρίας, καὶ συνέξει ἀνευδύτως ἡ
κόλασις, ὅτε τὴν ἀβουλίαν ἀποκλαιόμενος ὄησει οὐ-
δὲν, ἀληθῆ βλέπων τὰ προηγγελέμενα, καὶ βοηθείας
ὄρων λοιπὸν οὐδαμῶθεν ἐπίνοιαν, κατὰ τοὺς ἐνταῦθα
μὲν ἐπιπροστούοντας ἑαυτοῖς γῆ ἐν πάσῃ, ἀνεμποδί-
στω τῆς τρυφῆς ἐξουσίᾳ, καὶ λέγοντας· « Μὴ παρ-
ουδεύσατο ἄνθος ἔαρος· στεφάνωθε ῥόδων κάλυξιν·
οἶνου πολυτελοῦς, καὶ μύρων πληθύνωμεν πανταχοῦ
καταλειφόμεν σύμβολα τῆς εὐφροσύνης. »

tari posse, quemadmodum illi, qui sibi inetipsis
impedimento luxuriantes ad arbitrium, et dicentes: « Ne prætereat flos vernus, coronemur rosarum
caliculis, vino oretioso et unguentis impleamur, ubique relinquamus signa lætitiæ². »

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Τοσοῦτοι γὰρ οἱ καμύσαντες τὴν ἀσθησιν πρὸς
τὰ μέλλοντα, πάντων ἔχειν βούλονται πῶν κατὰ
γνώμην τὴν ἐξουσίαν ἀκώλυτον, προχειρῶς τὰ δο-
κοῦντα τολμῶντες, οὐκ ὄντος λογισμοῦ τοῦ ἐπέχον-
τος τὰς ἀδίκους ὀρμάς· μετὰ δὲ τὴν ἔνθεν πρὸς
τὴν δίχην μετανάστασιν μαθόντες τῶν ὧδε πεπρα-
γμένων τὰς εὐθύνας ἐκεῖ φοβεράς, καὶ τὸν ἡδικη-
μένον δίκαιον πένητα πολλὴν ὀρώντες ἔχοντα παρὰ
τῷ Κριτῇ παρῆρσιαν, καὶ ἐκ μεταμελείας παλι-
νφύδαν ὄδυνῆραν· ἐροῦσι γὰρ μετανοοῦντες, φησὶν·
« Οὗτός ἐστιν, ὃν ἔσχομεν εἰς γέλωτα, καὶ εἰς παρα-
βολὴν ὀνειδισμοῦ· ἡμεῖς οἱ ἄφρονες, τὸν βίον αὐτοῦ
ἐλογίσσαμεν μανίαν, καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἄτιμον·
πῶς καταλογίσθη ἐν υἱοῖς Θεοῦ, καὶ ἐν ἁγίοις ὁ
κλήρος αὐτοῦ; » Ταῦτα εἰπόντας ἐκεῖνους ἰστόρησεν
ἡ θεία Γραφή, παιδεύουσα τοὺς μετ' αὐτοὺς, καὶ
πολλὴν ἔχειν διδάσκουσα τῶν πενήτων, ὡς δικαίω,
ἔδωκεν ἐπιμέλειαν. Πάντως γὰρ εἶναι πεπεῖσθαι χρὴ
τούτους, οὗς ὁ Κύριος ὁμολογήσας ἰσχυροὺς αὐτῷ
οὐκ ἀπήξιωσεν, οὕτω τάχα τοὺς σοβαροὺς δυσωπῶν
ἐπικαμθῆναι πρὸς συμπάθειαν, ἐπειδὴ πρὸς οἶκτον
αὐτοὺς οὐκ ἐπέκλινε τὸ ὀμόφυλον. Εἰ γὰρ, φησὶ, καὶ
ὡς συγγενῆ κατὰ φύσιν οὐκ ἐλεεῖς, ὡς ἐμὲ διὰ τὴν
ἄξιαν θεράπευσον, τῇ ἀξιοπιστίᾳ τοῦ οἴκελου προσ-
ώπου σεμνοποιῶν τοῦ πτωχοῦ τὴν εὐτέλειαν, καὶ τὸ
πρόθυμον εἰς τὴν εὐποιαν, ὡς οὐκ εἰς τινα ἀφανῆ,
καὶ ἄσημον ἐσομένην, ἀλλ' εἰς εὐπατρίδην, καὶ αἰδέ-
σιμον, καὶ φίλον ἑαυτοῦ προτροπέμενος. Ὡς γὰρ τὸ
οἰκτροφανὲς τοῦ αἰτοῦντος οὐ ποιεῖ εὐκόλον τὴν δό-
σιν, ἢ μικρὰν ταύτην καὶ τῇ καταστάσει τοῦ λαμ-
βάνοντος σύμμετρον γίνεσθαι παρασκευάζει, οὕτως
τὸ νομισθὲν ἐκ τοῦ ὀρωμένου αἰδέσιμον, φιλότιμον
ἐκκαλεῖται τὴν χάριν, ἵνα μὴ τὸ δόξαν ἐντροπῆς
ἄξιον ὑβρισθῆ μικροπρεπεῖ δωρεᾶ· καὶ πάντες μὲν
ἀπόστολοι, καὶ προφῆται, καὶ δίκαιοι, καὶ πρὸ πάν-
των ὁ Κύριος σπουδαίως παραινούντες ἐπιτάττουσι
τὴν ἀλεημοσύνην. Οἱ μὲν λέγοντες· « Διάθρουπτε πει-
νῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσαγε

calumniose accusare, neque depauiare furto manus
acceptum, utpote 143 pauperis intercedentis, et
rei tribuentis ex beneficentia profectum, ut illius
quidem corporis necessitas, hujus vero animi la-
psus opportuna dispensatione sublevetur, neque
ob compassionis defectum condemnetur absque
misericordia ad incessabile supplicium. An vero
plane rides tanquam figmentum fabulosam futu-
ram comminationem judicii? Sed non ridebis
experientiam, quamvis nunc subsannes auditam.
Invenient enim te tunc temporis, quæ præparata
sunt supplicia, et comprehendet pœna sine ulla
remissione, quando deplorare imprudentiam nihil
juvabit, et vera intueberis, quæ prædicata sunt, et
nullam undecunque reliquam opitulationem excogi-
tari posse, quemadmodum illi, qui sibi inetipsis
hic applaudebant per omnem terram absque ullo
impedimento luxuriantes ad arbitrium, et dicentes: « Ne prætereat flos vernus, coronemur rosarum
caliculis, vino oretioso et unguentis impleamur, ubique relinquamus signa lætitiæ². »

B

CAPUT VI.

Hujusmodi namque sunt, qui sensum occluden-
tes ad res futuras, liberam rerum omnium po-
testatem habere volunt ex animi sui sententia,
protinus ad audendum quidquid placitum est prom-
pti, cum nulla consideratio injustos impetus animi
retineat. Sed posteaquam hinc ad iudicium emi-
grarint, jamque terribiles operum hic commissorum
pœnas ibi experientia didicerint, et pauperem ju-
stum inique habitum multa fiducia niti apud Ju-
dicem vident: ibi pœnitentia ducti flebilem rur-
sus 144 occidunt palinodiam: dicunt enim pœ-
nitentes: « Hic est, quem habuimus in derisum,
et in similitudinem improperii: nos insensati
vitam ipsius æstimabamus insaniam, et finem
illius sine honore: ecce quomodo computatus est
inter filios Dei, et inter sanctos sors illius². »
Ista dicentes illos sacra Scriptura retulit, poste-
ros eorum instruens, et edocens plurimam gerere
pauperum tanquam justorum hominum curam con-
mendavit. Omnino etenim persuasos esse oportet
istos fore eos, quos Dominus sibi ipsi honore
pares non dedignatus est constiteri, hac ratione
fortassis superbos pudore confundens, ut ad com-
passionem inflectantur, quando eos ad misericor-
diam non inclinavit necessitudo ex eadem gente.
Si namque (inquit) uti cognatum secundum natu-
ram non miseraris, veluti me ipsum propter dig-
nitate curato: vilitati pauperis auctoritate per-
sonæ propriæ reverentiam concilians, et animi
promptitudinem ad beneficentiam, non ut in obscu-
ro et ignobili aliquo, sed in nobili, et venerando,
et amico suo exercendam exhortans. Quemadmo-
dum enim mendicantis miserandus aspectus non
facilem efficit datoris liberalitatem, vel ut tenuis
ipsa, et accipientis conditioni commensurata fiat
extorquet; ita reverentia, quæ ex obtulo ipso
concipitur mente, gratiam provocat honoratam,
ut ne species veneratione digna offendatur munere

²Sap. II, 7, 8. ³Sap. v, 3-5.

quod tenuem decet : et omnes quidem apostoli, A atque prophetæ, ac justī, et ante omnes Dominus, sedulo exhortantes eleemosynam præcipiunt. Alii quidem dicentes : « Frange esurienti panem tuum, et egenos vagos induc in domum tuam; si videris nudum, operi eum, et eos qui sunt de semine tuo cognatos ne despexeris⁴. » 145 Alii vero : « Bonum facientes non desiciamus; tempore namque proprio metemus⁵. » Alius : « Peccata tua eleemosynis redime⁶. » Et alter : « Feneratur Deo, qui miseretur mendici⁷. » Et Dominus : « Facite vobis amicos ex mammona iniquitatis⁸. » Et rursus : « Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur⁹. » Ea tamen, perinde ac nemine quidquam locuto de ipsa, negligitur, et profundæ traditur oblivioni, multis forsitan opinantibus, neque se ullis distineri peccatis, neque misericordia indigere, ac si omnia bene gessissent. Quod si verum esset, debebant tamen ipsi impeccabilitatis imaginatores imitari benignitatem Dei, et cuivis homini quacunque de causa infelici, sicuti parti generis, si non spe remunerationis, at impulsu optimi habitus, misericordiam impendere. Deus etenim cum nulla re indigeat, tantum ut prosit, curam adhibet sine ulla retributione, naturali misericordia miserens cujuscunque miseratione egritis, « solem suum oriri faciens super malos et bonos, atque pluviam effundens super justos et injustos¹⁰ : » similiter et hoc docens, in omnes indigentes sine discrimine misericordiam exhibere, qualescunque tandem hi sint, quamvis mali, quamvis boni fuerint. Nam qui beneficio indiget, ope qua eget sublevari debet, non autem judicari, admodum solis et pluvie una cum justis, licet sit injustus, providentiæ benignæ largiflavo munere fruitur, ita hominum quoque gratia juvandus, quoniam et hi habent sibi divinum quid insitum e sua constitutione, simileque Creatoris docent exhibere bonitatem.

146 CAPUT VII.

Verum tanta nunc inæqualitas occupat vitam mortalium, ut alii quidem non sufficient curis divitiarum, neque præ multa sollicitudine opum somni capiendi tempus habeant, secundum dicentem : « Saturato divitiis terræ, non est qui dimittat ipsum dormire¹¹, » reditus undique dinumerantem, et menstrua fenora computantem calculis, nocturnumque spatium impendentem, ut ne parvum aliquod lucrum depereat memoriam lateus; aliis vero ne quidem necessaria vitæ adminicula suppetant, propter alimenti autem penuriam contemptim edormiant, idque maximo deputent lucro, quod, dum sopor somni protenditur ipsis, suam non persentiunt egestatem : nonnullis desertæ hominibus existit auratæque domus oblongæ, corvorum, et noctuarum, forte vero et dirorum dæmonum spatiosa diversoria; aliis autem neque suppetat tricubitale corporis receptaculum, quo tegantur : aliquibus argentum inserviat etiam ad ministeria inho-

εις τὸν οἶκόν σου· ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, περιβάλει, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκειῶν τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερέβη. » Οἱ δέ· « Τὸ καλὸν ποιῶντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρὸς γὰρ ἰδίῳ θερίσωμεν. » Ἄλλος· « Τὰς ἀμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι. » Καὶ ἄλλος· « Δανείζει· Θεὸς ὁ ἐλεῶν πτωχόν. » Καὶ ὁ Κύριος· « Ποίησατε αὐτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας. » Καὶ πάλιν· « Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. » Αὕτη δὲ, ὡς οὐδενὸς οὐδένα εἰρηκότος τὴ μέληται, καὶ βαθεῖα παραδέδοται λήθῃ, πολλῶν εἰομένων τάχα μῆτε ἐνέχουσαι τισιν ἀμαρτήματι, μῆτε χρῆζειν, ὡς πάντα καθυρωθώκτων, ἐλέου. Ὅποτε τοῦτο εἴ ἦν ἀληθές, εἶδει τοὺς φανταζομένους τὸ ἀναμάρτητον, μισεῖσθαι τοῦ Θεοῦ τὸ φιλόανθρωπον, καὶ οἰκτερεῖν πᾶν τὸ κατ' ὄν δὴποτε τρόπον ἀτυχῶν μέρος τοῦ γένους, εἰ καὶ μὴ ἀμοιβῆς ἐλπίδι, ἀλλὰ τοῦ ὄρμη τῆς ἀρίστης ἔξεως. Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἀπροσβέτης ὢν, ὠφελείας χάριν, ἀναπόδοτον παρέχει τὴν κτημονίαν, φυσικῆ εὐσπλαγγνίᾳ ἐλεῶν πᾶν τὸ ἐλέους δεόμενον, « Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλων ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. » ὁμοίως καὶ τοῦτο διδάσκων, ἀδιάκριτον εἰς πάντας τοὺς δεομένους ἐπιδείκνυσθαι τὸν ἔλεον, οἷοιπερ ἂν ὦσι, κἂν πονηροί, κἂν ἀγαθοὶ τυγχάνοντες. Εὐποίαις γὰρ ὁ δεόμενος, τῆς χρείας, ἧς ἐπιδέεται, ἀξιοῦσθαι ὀφείλει, οὐχὶ δὲ κρίνεσθαι, ἧ εἰκαιος τυχεῖν ταύτης, ἧ μὴ δίκαιός ἐστιν· ὡς ἡλίου, καὶ ὑετῶν μετὰ τῶν δικαίων, κἂν ἀδίκος ἦ, ἀπολαύων, τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀξιούμενος χάριτος, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι τῇ κατασκευῇ συνεσπαρμένον ἔχουσι τὸ θεῖον, καὶ ὁμοίαν τῷ Δημιουργῷ διδάσκουσι ἐπιδείκνυσθαι τὴν χρηστότητα.

utrum justus ut illam mereatur, an injustus : quem sit injustus, providentiæ benignæ largiflavo munere fruitur, ita hominum quoque gratia juvandus, quoniam et hi habent sibi divinum quid insitum e sua constitutione, simileque Creatoris docent exhibere bonitatem.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Ἄλλὰ τοσαύτη νῦν ἀνωμαλία συγκατέχει τὸν βίον, ὡς τοὺς μὲν μὴ ἐπαρκεῖν ταῖς φροντίσι πλοῦτου, μὴδ' ἔχειν τῇ πολλῇ μερίμνῃ τῶν κτημάτων ὑπνοῦ καιρὸν, κατὰ τὸν λέγοντα· « Τῷ ἐμπλησθέντι τοῦ πλοῦτου τῆς γῆς οὐκ ἔστιν ὁ ἄφιων αὐτὸν τοῦ ὑπνώσαι, » προσδόξως ἀριθμοῦντα πάντως, καὶ μηνιαίους ψήφίζοντα τόκους, καὶ τὸ νυκτερινὸν διάστημα δαπανῶντα εἰς τὸ μὴ τι καὶ μικρὸν κέρδος ἀπόληται τὴν μνήμην ἰαθόν· τοὺς δὲ μῆτε τῶν ἀναγκαίων εὐπορεῖν, καταφρονητικῶς δὲ ὑπ' ἀστικίας καθυβύδοντας, καὶ τὸ πολὺ κερδαίνοντας τῆς κατὰ τὴν ἔνδειαν ἐν ἀναισθησίᾳ τῆς παρατεταμένης τῷ ὑπνῳ καρώσεως, καὶ τοῖς μὲν ἐρήμους ἀνθρώπων ἐστάναι, καὶ χρυσοφόρους οἰκίας μακρὰς, κοράκων, καὶ νυκτερίδων, ἴσως δὲ καὶ παλαμναίων δαιμόνων εὐρύχωβα καταγώγια, τοῖς δὲ μὴ ὑπάρχειν τρίπηχες πρὸς σκέπην κατάλυμα· καὶ τοῖς μὲν ἕως τῶν ἀτιμοτάτων χρεῶν ὑπηρεῖσθαι τὸν ἀργυρον εἰς οὐρὸν δοχῆς, καὶ λυμάτων γαστρὸς χαλκεύμενον, σκευὴ πολλὴν ἔχοντα σταθμόν·

⁴ Isa. LVIII, 7. ⁵ Galat. VI, 9. ⁶ Dan. IV, 24. ⁷ Prov. XIX, 17. ⁸ Luc. XVI, 9. ⁹ Matth. V, 7. ¹⁰ Matth. V, 45. ¹¹ Eccle. V, 11.

ἢ δὲ μὴ παρῆναι δοτρακον, ᾧ προσενέγκωνται δι-
 ντες ὕδωρ στόματι· τοῖς μὲν κατασῆπασθαι βαρ-
 ρικῆς ἀπονοίας ἐσθῆτα πολυτίμων· τοῖς δὲ καὶ βρά-
 χης λείπειν τρίχινον τῆς ἀσχημοσύνης συγκάλυμμα·
 ἢ μὲν συγχωρεῖσθαι τὴν τράπεζαν παντοίοις ἐδέ-
 μασι, χειρῶν, ἀεροπόρων, ἐνύδρων· οὐδὲν γάρ
 ρειν, ὧν μὴ γεύσεται ἡδονή, πανταχοῦ τὰ πάναγρα
 ἀπετάσσα δίκτυα, οἷς ἐσαγγηγέυσαστο καὶ τὰ βύθια,
 αἰ τὰ πλησίον αἰθέρος διαινώμενα, πρὸς φιλότιμον
 ἵκτερίσασα τοῖς φιληθόνους ἀπόλαυσιν, ἀπολεγομέ-
 ης τὸν κόρον τῆς ἀθλίας γαστρὸς, καὶ λειτουργεῖν
 ἕκτε φθανούσης τῇ ἀπληστία τῆς ἀπληρώτου ὀρέ-
 ως· ἢν οὐ πληρομὴ τῶν ἀγγελίων ἰσότης τῆς ἀκαθ-
 ετου ὀρμῆς, ἕρον τῆς χρείας οὐ τὸ αὐταρκεῖς ἡγου-
 ἔνην, ἀλλὰ τὸ μηδὲν παρεσκευασμένων καταλιπεῖν·
 ἵτως οὖν βήγγυμένων τῶν δοχείων, ἐσθ' ὅτε καὶ τὸ
 χθος οὐ φερόντων τοῦ κόρου, κενή, καὶ δαφιλῆς
 εἰν αὐτῇ τῇ λιχνεῖα τῶν καταλειμμένων ὀδυνω-
 ἔνη, καὶ τῷ μέτρῳ τῆς γαστρὸς μεμφομένη, ὅτι μὴ
 οσοῦτων ἐστὶ χωρητικῆ, ὅσων αὐτῇ μαργῶσα ἐφ-
 ρται πρὸς ὅσα κέχηγε μαιμάσσουσα ταῖς ἀκαθέκτοις
 ρμαῖς· τοῖς δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἐξηρητῆσθαι καὶ μόνου
 ωμοῦ, ἐρυφῆν ἡγουμένοις, καὶ τὴν ἐν μέρει παρα-
 υθίαν τῆς χρείας· ποιεῖ γὰρ ὁ κόρος ἄλλας ἐξ ἄλ-
 λων καινοτομεῖν ἡδονῶν ἐπινοίας πολλὰς, οὐδ' ἐπ'·
 λίγον ταῖς ἐν ἔθει στοιχῶν, ἀν μὴ συνεχεῖς ὡσιν
 ἰ διαδοχαὶ τῶν τερπόντων, καὶ ἐπάλληλοι, ταῖς ἐφ-
 ἕραις τῶν ξενιζόντων ψυχαγωγῶσαι τὸ ἄλυον τῆς
 βέξεως, καὶ τὴν γεῦσιν παρηγοροῦσαι ἄλλη καὶ ἄλλη
 πόσητι. Οὕτως ἡ ἔνδεια καὶ τὸ χρεῖωδες ἡγεῖσθαι
 εἰθεῖ ἀγαπητόν, πληρῶσαι τὸ κενόν, οὐ τέρψαι τὸ
 πειθυμοῦν ἐπιτάττουσα. Πῶς οὖν ἀν τις τῶν οὕτω
 ὕν διακειμένων ἀνθρώπων ἀντλεῖως, καὶ παρατρε-
 ὄντων τοῦς ἐν ταῖς τριβόδοις κατακειμένους ἀσθενεῖς,
 οὓς ἐν τοῖς στενωποῖς περιερχομένους, καὶ ταῖς θύ-
 αῖς ἀναιδῶς ἐνοχλεῖν ἀναγκαζομένους καὶ τοῦς
 ἰσχυρομένους δημοσιεῦσαι τὴν οἰκίαν μεταβολῆν
 ἰ τὸ ἀσύνθηδες τῆς αἰτήσεως, καὶ λιμῶνται ἀρου-
 ἰένους ἔνδον, ἢ τοῖς γνωρίμοις φαίνεσθαι παρ' ἀξίαν
 ἰνεχομένους, τοῦς τε ἐν μετάλλοις καὶ ἐν φυλακαῖς
 ἰθειρομένους κακοπαθεῖα δασμῶν, καὶ λιθοτομίας
 ἰνάκη, τοῦς τε ἐν μνήμασι καὶ ἡλιθάτοις ὄρεσι τῇ
 ἰερεῖ νόσω δαπανωμένους, ὧν οἱ μὲν τὸ ἀηδὲς ὑφορώ-
 ἰενοι τῆς νόσου παραβαλεῖν πόλεσι καὶ κόμαις οὐ
 ἰομῶσι πρὸς τῷ μὴ οἰκτειρηθῆναι, καὶ τὸ καταλευ-
 ἰθῆναι δεδοικότες, διὰ τὸ παρατετηρημένον τοῦ πά-
 ἰους, οἱ δὲ βάσεως ἐστερημένοι πρὸς περίπατον, καὶ
 ἰρὸς τὸ ἔρπειν χειρῶν, ἡσυχάζουσιν οἰκοὶ ἄπαντες,
 ἰρη καθάπερ δένδρων ἀνόρηκα, περιηρημένοι τὰ
 ἰρὸς πᾶσαν κίνησιν ἐπιτήθεια μέλη, οὐκ ἐρεῖ τοῦ
 ἰεσπότου δικαίαν εἶναι τὴν χρεῖαν, τοῦς μὲν ἐκ
 ἰσαύτης κακοπαθείας ὄρων μεταστάντας εἰς ἀνεσιν,
 αὐτὸν δὲ ἐκ τοιαύτης ἀσωτίας μετελθόντα εἰς κόλα-
 ἰν; Πῶς δὲ κἄν ἐννοίαν λήψεται ἰκετηρίου πρὸς
 ἰν δικάζοντα προέσθαι φωνὰς, αὐτὸς πρὸς τὰς ἰκε-
 ἰίας τῶν θεομένων μείνας ἀσυμπαθῆς, καὶ διὰ παν-
 ἰδῆς καὶ ἀνήμερος, καὶ τὸ συνεῖδὸς ἔχων πρὸ τοῦ δι-
 ἰτάζοντος κατακρίνον ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ παρελθούσῃ ἀπ-
 ἰθροπία: Ὁ δὲ καὶ βίαιος, καὶ τυραννικός, ἀρπά-

A nesta, ad excipiendas nempe urinas, et purgamenta
 ventris, extensum in vasa multo pondere gravia ;
 aliis nec adsit testa, qua sitientes aquam ori admo-
 veant : nonnullis marcescant situ putridæ vestes
 ingentis pretii, et barbaricæ dementiae ; aliis vero
 desit et centunculus attritus operculum turpitudi-
 nis : aliquibus mensæ omnigenis eduliis capiendis
 angustæ sint, e terra petitis, ex aere et aquaticis ;
 nihil enim est, cujus gustum non delibet voluptas,
 laxissima retia quacunque extendens, quibus con-
 cludat et quæ in maris 147 fundo, et quæ in
 ætheris propinquis convexisque tractibus diver-
 santur, atque in ambitiosam oblectationem eorum,
 qui voluptatem amant, convertit, cum reclamet sa-
 tietas ventris laborantis, nec inservire amplius
 B sufficiat inexplebilitati nunquam saturatæ cupidi-
 tatis, cujus neque sistit effrenem impetum veso-
 rum intestinorum repletio, cum utendi terminum
 non quod sufficit existimet, sed nihil ut eorum,
 quæ apparatus fuerant, relinquatur ; sic ergo, disru-
 ptis vasis, neque hisce interdum pondus satiatio-
 nis sustinentibus, vacua et abundans est ipsa gula
 præ ingluvie moleste ferens, quod aliqua reliqua
 sint, deque ventris arcticie conqueritur mensura,
 quod recipere tot nequeat, quot ipsa insano appe-
 tens desiderio admittit, ad quæ ardentem concupi-
 scens inhiat appetitibus, qui nullatenus contineri
 possunt aliorum vero desiderium dependeat et
 ab unica buccella, cum in deliciis hi habeant ve-
 C ex parte necessitate consolari ; nam satietas alias
 est aliis excogitationes voluptatum novas commin-
 sci facit, easque plurimas, neque paululum in his,
 quæ usitata sunt, procedit, nisi continuæ sint suc-
 cessiones earum rerum quæ delectant, et vicissim
 sibi mutux, peregrinarum escarum subsidio languo-
 rem cupiditatis sublevantes, et gustum lenientes
 alia et alia ciborum qualitate. Ita egestas et neces-
 sarium persuadet existimandum charum, ut adim-
 pleas vacuum ventrem, non ut cupiditatem oblectes,
 præcipiens. Quomodo igitur si quis hominum, qui
 nunc ita sunt affecti absque misericordia, et per-
 transeunt jacentes in triviis infirmos, et in angiportis
 circumvagantes, atque 148 in foribus molestiam
 D inverèunde ingerere coactos, necnon eos, quos
 pudet publicare propriam sortem demutatam, quod
 mendicare sint insueti, et fame contabescere præ-
 eligunt apud se, quam notis sibi apparere indecore
 sustineant ; hos in metallis atque carceribus con-
 sumptos præ vinculorum ærumnis, et necessitate
 lapicidinae ; istos qui in monumentis præruptisque
 montium cacuminibus sacro morbo absumuntur, e
 quibus alii quidem propter offensionem morbi sus-
 specti adire urbes atque vicos minime audent, ve-
 riti ne ministracione illos nemo dignetur, quin
 lapidibus obruantur propter infirmitatis vitandæ
 diligentem animadversionem ; alii vero orbatî pedi-
 bus ad deambulandum, et ad rependum manibus,
 omnes domi otiose desident. quemadmodum arbo-

rum stipites absque ramis, 'desituti membris ad quemcunque motum idoneis : non dicat justum esse Domini iudicium, videns eos quidem ex tanta calamitate translatos ad requiem, seipsum autem e tanto luxu transeuntem ad supplicium? Quo pacto vero et in animum inducet suum supplices ad Iudicem voces emittere, ille ipse, qui ad supplicationes indigentium absque ulla compassione permansit, et omni tempore immitis, et propriam conscientiam habens, quæ priusquam iudex id ipsum præstet, eum de præterita inhumanitate condemnat? Hic vero violentus, et tyrannicus, diripiens, absorbens, spolians, abigens, exterminans, calumnians, agens, ferens, et in servitum abducens, prætermittens malignitatis speciem, et quantum potestas viresque concedunt ut faciat, penitus in unum fundum Tartari sponte sua præceps descendit, redargutionem de tantis sceleribus subeundam deteriore iudicans, quam dolorem ex tormentis. Iste namque finis revera convenit illis qui potentia non ad beneficentiam, sed ad maleficium utuntur erga proximum, et ea quæ congesterunt, derelinquunt quidem aliis ad vitæ ambiciosæ abusum, sibi vero ipsis æternam percipiunt pro fructu pœnam.

CAPUT VIII.

O dementia! o vesania! Ecquid præbet præter splendidam fruitionem, ne dicam necessarium usum propter eos qui ad debilitatem corporis sublevandam indulgere gratiose aliquid volunt et cupiditati; quid plus (inquam) præbet avaritia, ut universam terram peragremus omnigenæ acquisitionis desiderio, Britannos, Hesperios, Mauros; ad orientem vero Thebas, et Indorum regionem adeuntes, undique ad nostrum usum luxui accommoda conducentes, pecuniarum vero thesauros immensos ad coemendarum rerum comparationem coacervantes: mensam enim oportet varie instruere, tum ex his quæ in propriis fundis nascuntur, tum ex illis quæ veneunt in foro, eamque magnificam et referatam, ut expleatur venter velut immanis quidam hiatus simillimus heminæ; etenim multis est revera inexplebilis, et vastus, etsi non amplitudine venæ, sed insatiabilitate appetitus, et semper vacuæ cupiditatis, quæ nunquam impletur, quodcunque vero indicat visus, capere affectans. Ideo calumniæ, et tyrannides, ideo grassationes, et rapinæ, ideo sic illum, et hunc statim alius cogit illata vj: gradum promovente ad hos semper magis dominantes tyrannide, et eos qui 150 nunc injuriam faciunt debilibus, paulo post præparante ad injuriam a potentioribus excipiendam, et excogitante rapinæ prætextus specie non inhonestos. Est quippe ingeniosa in adinveniendis avaritiæ coloribus ipsa, et jura reddens, consilia supponit, ut videntur, persuasibilia rapinæ apta. Sic Jezabel audientem, quod vineam Nabuthæ vicini vir ejus Achab percuperat, graviter simul, atque callide hunc rapinæ scopum disponens apparavit, ut et concupitum caperetur, nec esset, qui de rapina conquereretur: calumniata etenim eum, qui possidebat vineam, blasphemiam in Deum et regem protulisse, occidit, et sic vineam vacantem domino accepit, cum nullus esset, qui patefaceret

Α ζων, καταπίνων, περιουων, ελαύνων, ὑπερορίζων, συκοφαντῶν, ἄγων, φέρων, δουλαγωγῶν, πάντων πάντοθεν τὴν ζωὴν διαταράττων, οὐδὲν παραλιπῶνων πονηρίας εἶδος, ὃ τέως δίδωσι πράττειν ἐξουσία καὶ δύναμις, πάντως εἰς ἔσχατόν του καταδύεται αὐτομολήσας πυθμένα Ταρτάρου, χεῖρωνα τὸν ἐπὶ τοσοῦτοις ἁμαρτήμασιν ἔλεγχον κρίνων τῆς κατὰ τὴν βάσανον ὁδύνης. Αὕτη γὰρ ἀληθῶς πρέπουσα λήξῃ τοῖς τῆ δυναστεία μὴ πρὸς εὐεργεσίαν, ἀλλ' ἐπὶ κακῶ χρησαμένοις τῷ πέλῃ, καὶ τὰ μὲν πλεονεκτῆρας καταλείπουσιν ἄλλοις πρὸς χρῆσιν φιλοτίμου ζωῆς, τὴν δὲ ἐπ' αὐτοῖς τιμωρίαν καρπούμενους αἰώνιον.

omnium denique omnino vitam perturbans, nullam potestas viresque concedunt ut faciat, penitus in unum fundum Tartari sponte sua præceps descendit, redargutionem de tantis sceleribus subeundam deteriore iudicans, quam dolorem ex tormentis. Iste namque finis revera convenit illis qui potentia non ad beneficentiam, sed ad maleficium utuntur erga proximum, et ea quæ congesterunt, derelinquunt quidem aliis ad vitæ ambiciosæ abusum, sibi vero ipsis æternam percipiunt pro fructu pœnam.

B

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Ὡ τῆς παρανομίας! ὦ τῆς παραπληξίας! Τί πλέον παρέχει τῆς φαιδρᾶς ἀπολαύσεως, ἵνα μὴ λέγω τῆς ἀναγκαίας χρείας διὰ τοὺς βουλομένους χαρίζεσθαι: καὶ ἐπιθυμία πρὸς παραμυθίαν τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος, ἢ πλεονεξία, ὅτι πᾶσαν μὲν παγκτησία ἡμέρῳ τὴν γῆν μετερχόμεθα, Βρεττανούς, καὶ Ἑσπερίους, καὶ Μαύρους, πρὸς ἔω δὲ θῆσας, καὶ τὴν Ἰνδῶν καταλαμβάνοντες χώραν, τὰ πάντοτε πρὸς τρυφὴν ἐπιτηδεύει εἰς ἑαυτῶν χρῆσιν ποιῶναι: ἀγώγιμα, χρημάτων δὲ θησαυροὺς ἀνεϊκάστους σωρεύοντες εἰς τὴν τῶν συνωνητῶν παρασκευὴν ἕτι γὰρ τὰ μὲν ἐκ γεωργίων οἰκείων, τὰ δὲ ἐξ ἀγορᾶς ποικίλλειν τὴν τράπεζαν, καὶ ποιεῖν πολυτελεῖ, καὶ πληθύνουσιν ὡς μέλλοντος ἀχανοῦς τινος χόσματος τῆς κοτύλης παραπληξίας πληροῦσθαι γαστρός: καὶ γὰρ ἔστι τοῖς πολλοῖς ἀχανῆς ὄντως καὶ ἀπλήρωτος, καὶ μὴ τῷ εὐρυχώρῳ τοῦ ἀγγείου, ἀλλὰ τῷ ἀπλήρῳ τῆς ὀρέξεως τῆς ἀεικενῆς ἐπιθυμίας, οὐδέποτε συμπλαμένης, πᾶν δὲ, ὃ δεικνύουσιν θρασις, γλιχομένης λαβεῖν. Διὰ τοῦτο συκοφαντῶνται καὶ τυραννίδες: διὰ τοῦτο λωποδύσται, καὶ ἀρπαγαί: διὰ τοῦτο οὕτως ἐκείνον καὶ τοῦτον εὐθύς ἄλλος βιάζεται, βαθμῶν προσκοποῦσας ἐπὶ τοὺς αἰεὶ μᾶλλον δυναστεύοντας τῆς τυραννίδος, καὶ τοὺς νῦν ἀδικοῦντας τὸν ἀσθενέστερον, μετ' ὀλίγον ἀδικεῖσθαι παρασκευαζούσας ὑπὲρ τῶν δυνατωτέρων, καὶ προφάσεις ἐπινοοῦσας τῆ ἀρπαγῆ τῷ δοκεῖν οὐκ ἀσχημονας. Ἔστι γὰρ ἐν ταῖς πλεονεκτικαῖς ἐπινοίαις αὕτη γνωμοδοτικὴ εὐμήχανος, βουλὰς ὑποτιθεμένη πιθανὰς πρὸς τὸ δοκοῦν τῷ ἀρπάγματος εὐλογον. Οὕτω τὴν Ἰεζάβελ ἀκούσασαν, ὅτι τοῦ ἀμπελώνους Ναβουθαὶ τοῦ γείτονος ὁ ταύτης ἀνὴρ Ἀχάαβ ἐπεθύμησε, δεινῶς ἄμει καὶ πανούργως τὸν τῆς ἀρπαγῆς σκοπὸν διαθεῖναι παρεσκευάσεν, ἵνα καὶ τὸ ἐπιθυμητὸν ληφθῆ, καὶ μὴ ἦ ὁ τῆς ἀρπαγῆς ἰδρυόμενος βλασφημίαν γὰρ Θεοῦ καὶ βασιλείας συκοφαντήσασα, τὸν κεκτημένον ἀπέκτεινε, καὶ οὕτως ἀδέσποτον τὸν ἀμπελώνα παρέλαβεν, οὐ

κενός ὄντος τοῦ τὴν ἀδικίαν διασαφοῦντος ἀγνοοῦσι, τοῦ παύτην βοῶν δυναμένου ἐκ ποδῶν οἰχομένου. Νῦν δὲ τολμᾶται καὶ χαλεπώτερα τοῖς ἀνθρώποις, ἢ χρόνῳ γεγυμνασμένης πρὸς τὴν ἐμπειρίαν τῆς ἰδικίας, καὶ τῷ ἔθει προσκαφάσης ἐπὶ τὸ τεχνικώτερον. Υἱοὶ γὰρ ἀποστεροῦνται ζῶντες ὑπάρξεως πατρικῆς, καὶ ἀδελφῶν ἀλλοτριοῦνται κληρονομίας ἰδελφοί, καὶ γυναῖκες οὐσίας ἐκβάλλονται τελευτησάντων ἀνδρῶν βοῶσαι τὴν παρανομίαν, καὶ οὐκ ἀκούμεναι. Τοῖς γὰρ ἐκάστοις τούτων βιαζομένοις συνηγορία τῆς βλάβης εἶναι δοκεῖ βασιλικῆ δωρεᾶ, ἥτις τὰ μὲν ἀδέσποτα εὐλόγως ἴσως τοῖς αἰτούσι παρέχειν ἐδύνατο, ἄλλοις δὲ τὰ ἄλλων χαρίζεσθαι δικαίως ἔστιν οὐχ ὅσα τε, ξένοις προπίνουσα τὰ τῶν νομίμως προσερχομένων τῷ κλήρῳ, καὶ ὀφειλόντων ἀκολούθως διαδέξασθαι τὰ τῶν οἰχομένων συγγενικῶ δικαίῳ.

ΚΕΦΑΛ. Θ΄.

Ἀλλὰ πάντα πρὸς τὸ πιθανὸν σοφίζεται δεινῶς πλεονεξία, καὶ βασιλεῖς ἀπατᾷ εὐπαραγῶγος αἰτήσεσι, καὶ ἐξουσίαν καθ' ὧν βούλεται λαμβάνει εὐπρόσωπον, καὶ κάτω τὰ ἄνω, καὶ ἔμπαλιν ἄνω τὰ κάτω ποιεῖ, πολλοὶς πάντοτε συμφορῶν ἀνυποίστων καθισταμένη αἰτία. Διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν ἡδικημένων δοκιμασίᾳ ἐστᾶσιν ἀναιδῶς ἐραυζόμενοι, καὶ λαμπρὰς οὐσίας ἀφρημένοι τῆς ἐξ ἄλλων ἐπιδειξίας εὐποίας κατέστησαν τὰς συμφορὰς διηγούμενοι, τραγωδοῦντες τὰ πάθη, κρουοὶς δακρῶν τὴν ἀνάγκην πιστούμενοι, καὶ μόλις ἄρτου τινὰς πειθόντες ὀρέξαι τιμὴν αὐτοῖς ἀπορουμένοι, ἔθιμον λέγοντας εἶναι τοῖς μεταίτοις πλάττεσθαι τοιαῦτα, καὶ κομπάζειν πρὸς ἀπάτην πολλὰ, εὐγένειαν προσποιοῦμενοι οὐκ οὔσαν, καὶ χρημάτων ὄδυρομένους οὐ γενομένην ἀπώλειαν, ναυάγια λογοποιοῦσι, καὶ ληστῶν ψευδομένοις ἐφόδους, οἰκετῶν δρασμῶν προφασίζομένοις πεσυληκῶτων αὐτῶν, καὶ ἀφέντων οὕτως ἀσημονεῖν, ὡς τὸ ἐλεεινὸν ἐκεῖνο, καὶ δακρῶν ἄξιον δέικνυσι σχῆμα, ἀδρστέρων λημμάτων σφίσιμα προβαλλομένοις τὰς τοιαύτας φωνάς. Ἐκδέβληται γῆς, οἰκοπέδων, κτημάτων, ἀπεστέρηται χρημάτων, διαίτης εὐσχῆμονος, οἰκετικῆς θεραπείας, καὶ οὐδαμῶθεν ἀξιοῦμενοι παραμυθίας, ἔτι καὶ προσκωμωδοῦνται οἱ ἄθλιοι, τραγωδεῖν εἰκῆ ψευδεῖς νομιζόμενοι τύχαι. Ὑποπτεῖν γὰρ ὄντως εἰς ψεῦδος ἀεὶ τὸ ἐκ τοῦ φαινομένου ἀξιοπίστον παλαιὰς ἀπαγγέλλον εὐπραγίας, καὶ ἀληθεύειν δοκῆ οὐδὲν τεκμήριον ἔχον πιστώσασθαι τὰ λεγόμενα, οὐ συναφδόντων οὐδαμῶς οὐδαμῶθεν τῶν πραγμάτων τοῖς ῥήμασιν. Ὅθεν σιωπῆ φέρειν ἀναγκάζονται τὰ τῆς πτωχείας δεινὰ, τὸ ἀπαμείψασθαι τὰ καθ' ἑαυτοὺς τοῖς ἀπιστεῖν ἐθέλουσι κρίνοντες ἀκαιρον, χλεῦθς μᾶλλον, ἢ συμπαθείας τοὺς λόγους ποιούμενοι ὑπόθεσιν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀλῶνται ἄλλως ἐξ ἄλλων πατρίδας ἀμείβοντες, τὰς τέως ἀγνοουμένας στοχαζόμενοι πρὸς οἰκονομίαν τῆς ζωῆς ἴσως ἐπιτηδείας· οἱ δὲ μένουσιν ἐφ' ὧν ὑπὸ τῆς συμφορᾶς κατελείφθησαν τόπων ὄκνουντες τὰς μεταστάσεις, τὸ μὲν ἀσθενεῖα δυνάμειος, τὸ δὲ καὶ τῷ

calumniam ignaris, eo, qui reclamare poterat, sublato e medio¹¹. Verum nunc fieri solent, et graviora hominibus, exserta jam satis beneficio temporis iniquitate propter experientiam, et consuetudine adeo provecta, ut multo magis artificiosa existat. Filii namque viventes paternis privantur facultatibus, et fratres fratrum hereditates alienant, et uxores bonis ejiciuntur mortuorum maritorum, proclamantes de injuria, nec exauditæ. Horum enim singulis violententer oppressis defensio damni videtur esse donum regium; rex enim forsitan bona domino vacantia petentibus rationabiliter concedere potuisset; aliis vero aliorum bona juste largiri nequit præbens exteris, quæ aliis legitime proveniunt ex hereditate, spectantque ad eos, qui debent successive illa suscipere jure cognationis, quæque ad decedentes pertinebant.

151 CAPUT IX.

Sed avaritia graviter omnia, et persuasibiliter comminiscitur, ac veluti sapienter, et reges decipit petitionibus facile circumvenientibus, et specie decoram sumit licentiam adversus quoslibet, quæ deorsum sunt, sursum, et rursus quæ sursum sunt, deorsum efficiens, multis undique calamitatum intolerabilium causa existens. Atque ideo plerique passorum injuriam experimento sistuntur impudenter corrogantes, et splendidis opibus spoliati, et ex aliorum beneficentia indigentes miserias enarrando constiterunt, tragico more affectum excitantes, et lacrymarum rivis fidem necessitati concilians, et ægre aliquibus suadentes, ut pretium panis sibi met ipsis inopibus porrigant; cum dicant esse solemne mendicantibus res hujusmodi confingere, multaque ad deceptionem jactare, qui nobilitatem, qua carent, simulant, et jacturam pecuniarum, quam nunquam fecerunt deplorant, naufragia verbose fabulantur, et latronum ementiuntur incursus, prætexunt servorum fugam, qui expilarunt ipsos, et reliquerunt sic indecenter compositos, ut amictus ille miserabilis et lacrymas merens ostentat: hujuscemodi vociferationes emittentibus callido consilio ad captandas stipes crassiores. Ejecti fuerunt e terra, vernis, possessionibus, et pecuniis orbati, honesto victu, famulorum ministerio: et nullo usquam solatio quisquam eos dignatur; quin etiam comice irridentur, dum infelices fortunas falsas tragico sermone frustra deflere censentur. Suspectum quippe 152 falsi vere semper est, quod ex apparenti credibile veteres felicitates renuntiat, et si vera dici videantur, cum fidem asciscendi nullum eorum, quæ dicuntur, certum signum habeat, non convenientibus usquam vllibi factis cum verbis. Unde taciti compelluntur tolerare paupertatis ærumnas, intempestivum rati detegere rerum suarum statum credere nolentibus, cum potius ludibrii, quam compassionis sermones ipsorum occasionem suppeditent, et quidam equidem ex his yagantur

¹¹ III Reg. xxi, 1 seqq.

alias ex aliis demutantes patrias, quas hactenus ignotas ad vitæ ministrationem forsitan idoneas intento animo conspicati sunt, quidam vero permanent illis in locis, in quibus eos comprehendit calamitas, migrare dum piget, qua præ virium imbecillitate, qua propter incertum futuri, præsens, quod experti sunt, ambiguo, quaecunque id foret sive pejus, sive melius, præferentes merito, et consolantes semetipsos, quod licet cæteris bonis fortunæ per tyrannidem fuerint ejecti, liberis attamen elementis fruenti facultatem simul habent minime prohibitam, et cum his, qui magnos spiritus ducunt propter potentiam, æqualem in ipsis usum habent. Istam inviolabilem possessionem a suo Creatore adepti, ut ne omnino dejecti animi mærore concidant, perinde ac si nulla ex parte in universas res creatas haberent aliquam potestatem. Quocirca spirant, ubicunque voluerint, aerem istum haudquaquam vetitum, hauriunt e fontibus, fluminibus et stagnis pro libito usi potu largissime, et magna cum libertate sese circumluunt, idque si non in urbibus atque vicis (forsitan etenim inibi distributa aqua ad irrigationem istis tanquam nihil possidentibus non attribuitur), in 153 desertis saltem, et incultis locis cum securitate, quantumque visum fuerit, pariter his perfruuntur, nemine impediente solis fulgorem et oculis et toto corpore excipiunt, cum nemo, ut maxime velit, radium inde vibratum cohibere queat, neque diviti opibus eminenti amplius aliquid dividere, quam pauperi, propter humilitatem, valeat. Ubi enim subjacet materia, cujus natura distributionem patitur, majorem partem arripiunt divites avari, non permittentes penes alios esse, quæ habere ipsi student; individuarum autem rerum communis omnibus simul usus conceditur, et alius alio nihil plus habet ad participandum, cum natura cunctis æqualem distribuit portionem, et his, qui plura sibi vindicare volunt, non præbeat occasiones discordiæ.

CAPUT X

Quis enim aeris segmentum sicut terræ vel pecuniæ præcellenti sua potestate secans obtineat pro seipso separatum ab universim diffuso in omnes particulatim creaturas? Ecquis vero instar pecuniarum, aut rerum pretiosarum solis jubar aut calorem intus uti thesaurum servet solus, eo sibi peculiariter quæsito perfruens, . . . quando nox sub terram, aut nubes coacta currentem occultat polum? Aqua licet in situlis exantlata videatur in multas partes dividi, unoquoque haurientium in accipiendo sibi propriam factam vindicantem; uberrima tamen scaturiginis abundantia usum ejus inter plures non sinit esse litigiosum; sed æque atque res individuae possidendi desiderium sedat, superfluum penitus arbitrante illo, qui ratione pollet, atque vanum, sibi propria asserere velle ea, quæ communia omnibus natura donavit, æqualem utendi 154 potestatem præbens, et dominium pariter cunctis adimens; idque veluti reconditum in penetrali asservare, cujus omnibus utendi copia perpetuo proposita est, et ad manum, potestate

Α ἀδήλων τοῦ μέλλοντος, τὸ παρὸν καὶ ἐν πείρᾳ γενόμενον τοῦ ἀμφιβόλου, οἷον ἔσται χειρὸν, ἢ ἀμείνων προτιμῶντες εὐλόγως, καὶ παραμυθούμενοι. τούτων γοῦν ἑαυτοὺς, ὅτι κἂν τῶν ἄλλων κτημάτων τυραννηθέντες ἀπάντων ἐκδέβληνται, ἐλευθέρων στοιχείων ὅμως ἔχουσι τὴν μετουσίαν ἀκώλυτον, καὶ τοῖς μέγιστον πνεύουσιν ἐπὶ δυναστείᾳ τὴν χρῆσιν ἐν τούτοις ἰσχύοντες. Ἄσυλον κτήσιν ταύτην λαχόντες παρὰ τοῦ Κτιστῆσαντος, ἵνα μὴ πάντῃ καταπέσῃ ἀθυμία, ὡς μηδὲν μέρους ἔχοντες ἐξουσίαν ὅλης τῆς κτήσεως. Ἄντιπνεύουσι τοιγαροῦν ὄπουπερ ἂν ἐθέλωσι τὸν αἴρα τοῦτον ἀκώλυτον, ἀντλοῦσι πηγὰς, καὶ ποταμοὺς, καὶ λίμνας, ὡς βούλονται πόματι κεχρημένοι ἀφθῆνω, καὶ περικλυζόμενοι μετ' ἐξουσίας πολλῆς, κἂν μὴ ἐν πόλεσι, καὶ κώμαις ἴσως γὰρ ἐν ταύταις πρὸς ἀρδεῖαν μεμερισμένον τὸ ὕδωρ οὐκ ἐφεΐται τούτοις ὡς ἀκτῆμοσιν· ἐν ἐρήμοις οὖν, καὶ ἀγεωργῆτοισι, ὅμως ἐπ' ἀδείας πρὸς τὸ δοκοῦν ἀπολαύοντες, οὐδενὸς ἐμποδιζόντος· αὐγὰς ἡλίου καὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ παντὶ τῷ σώματι δέχονται, ἀναστέλλειν τὴν ἐκείθεν φερομένην ἀκτίνα οὐδενὸς, κἂν ἐθέλῃ, ἰσχύοντος, οὐδὲ τῇ ὑπεροχῇ τοῦ πλουσίου πλέον νέμειν παρὰ τὸν πένητα ὄντος Ἰκανοῦ διὰ τὴν ταπεινότητα. Ἐνθα μὲν γὰρ ὑπόκειται ὅλη μεριστὴν ἔχουσα φύσις, πλεονεκτοῦσιν οἱ πλούσιοι, παρ' ἄλλοις οὐ συγρωροῦντες εἶναι δὲ σπουδάζουσιν ἔχειν αὐτοῦ τῶν δὲ ἀδαιρείτων ἢ χρῆσις κοινὴ πᾶσιν ὁμοίως ἐφεΐται, καὶ ἄλλος ἄλλου πρὸς μετουσίαν ἔχει πλέον οὐδὲν, τῆς φύσεως ἴσην ἅπασιν τὴν διανεμήσιν, ἐργασταμένῃ, καὶ τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις οὐ παρεχούσης ἐξιδος ἀφορμάς.

ΚΕΦΑΛΑ Ι.

Τίς γὰρ αἶρος ἀποτομὴν καθάπερ γῆς, ἢ χρημάτων ποιησάμενος δυνάμει περιουσία, ἔσχε παρ' ἑαυτῷ κεχωρισμένον τοῦ συνεχῶς κεχυμένου κατὰ πᾶν μέρος τῆς κτίσεως; Τίς δὲ χρημάτων ἢ κειμηλίων δίκην ἡλιακὸν φέγγος, ἢ θάλακκος, ἔνδον ἐθησαυρίσατο ἰδιόκτητον μόνος ἀπολαύων..... ὅταν νύξ ὑπόγειον, ἢ νέφους τρέχοντα καλύπτῃ τὸν πῶλον; Ἐἴδωρ κἂν ἐν κάλπῃσιν ἀντλούμενον πολυσχεδῶς καταμερίζῃσθαι δοκῇ, ἴδιον ἐκάστου τῶν ἀρρομένων ἐν τῷ ληφθῆναι γινόμενον, ἀλλὰ τῇ ἀφθονίᾳ τοῦ βέματος ποιεῖ τὴν χρῆσιν τοῖς πολλοῖς ἀφιλόνηκτον, ἴσα τοῖς ἀμερίστοις παῦον τὸν τῆς κτήσεως ἡμερον περιττὸν πάντως τοῦ λογισμὸν ἔχοντος ἡγουμένου καὶ μάταιον οἰκιοῦσθαι σπουδάζειν ἅπερ κοινὰ πᾶσιν ἢ φύσις δεδώρηται, ἰσονομίαν χρήσεως παρασχούσα, καὶ δεσποτείας ὁμοίως ἀποστερήσασα ἅπαντας, καὶ ταμειύσθαι τοῦτο, οὐ πᾶσιν ἢ χρῆσις διὰ πάντες προκειμένη πλουσία, καὶ πρῶχειρος, τῷ ἐτοιμῷ τῆς εἰς ἀπόλαυσιν ἐξουσίας, ἀργῆν, εἰς κτήσιν τὴν ἐπιθυμίαν ποιεῖ. Ἐπειδὴ πῶς τὸ μὲν σπάνιον, δυσπόριστον ἐρεθίζει τὴν ὄρεξιν, μὴ προληφθῆναι παρ' ἐπι-

ρου ἀγῶνα ποιοῦν, οὐ κινεῖ δὲ ταύτην πρὸς ἑφσεῖν **A** prompta ad fruendum cupiditatem possidendi sed-
τὸ ἐν τῷ πληθύνειν αἰε καταφρονούμενον. dante. Quandoquidem id, quod rarum et difficile
paratu est, proritat desiderium, certamen concitans, ne præoccupetur ab alio; non commovet tam-
amen illud, quod ipsa semper ex abundantia despectum est.

ΤΜΗΜΑ Γ.

Περὶ τῆς τῶν μακαρίων διαγωγῆς καὶ τῆς κακο-
ρολας τοῦ διαβόλου.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Οὕτως οὖν, ὧ φιλότης, διακειμένων τῶν πραγ-
μάτων, ὡς εἴρηται, καὶ τοσαύτης παρανομίας κατε-
χειούσης τὸν βίον, ὡς ἰχθύων ἅπαντας μιμεῖσθαι
ζῶην καταπίνοντας τοὺς ἤττονας, καὶ καταπινομέ-
νους ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων, εὐρεῖν χρῆ ἢ κατὰ τὸν
μῦθον Μωϋσεῖα τινά, ποτὲ μὲν τύπτοντα τὸν διαπλη-
κτιζόμενον πρὸς τὸν Ἰσραηλίτην Αἰγύπτιον, ποτὲ δὲ
παρανοῦντα μαχομένους τοῖς ὁμοφύλοις τὸ εὐσπον-
δον, καὶ λέγοντα· Ἄδελφοί ἐστε, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλ-
λήλους; ἢ κατὰ τὸν Ἀθακούμ, ἀρήγειν μὲν τοῖς κα-
ταπινουμένοις, ἐπιτιμᾶν πάντως οὐκ ἔχοντα δύνα-
μιν, Θεῷ δὲ κατὰ τῆς τότε πολιτευομένης ἐντυγ-
χάνοντα παρανομίας, καὶ τὸν ζῆλον δεικνύντα τῇ
πρὸς αὐτὸν παρρησίᾳ· φησὶ γάρ· «Ἔως πότε, Κύριε,
κεκράζομαι, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ; βοήτομαι πρὸς σὲ
ἀδικούμενος, καὶ οὐ με σώσεις; οὐκ αὐτὸς εἰς πρόσ-
ωπον· προφήτης γάρ ἦν, καὶ πάσης βλάβης ὑπῆρ-
χεν ἀνώτερος, ἀλλὰ τὴν τῶν ἄλλων διὰ τὸ μισοπό-
νηρον ἐκδικηθῆναι ἀδικίαν εὐχόμενος. Ἐξῆ; γοῦν
ἐπιφέρει λέγων· «Ἴνα τί μοι ἐδειξας κόπους καὶ
πόνους ἐπιβλέπειν ἐπὶ ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν;
ὅτι ἀσεβῆς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον, καὶ ποιή-
σεις τοὺς ἀνθρώπους ὡς τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης,
καὶ ὡς τὰ ἔρπετὰ τὰ οὐκ ἔχοντα ἠγούμενον. » Πό-
σον ἦν ἀγαθόν, καὶ πόσην τοῖς ἀδικουμένοις ἐποίη-
σεν ἀνάκλησιν ἐπικουριζομένοις τὰ λυπηρὰ τῇ τοῦ συν-
αλοῦντος συμπαθείᾳ; Ἀδικία δὲ ὡς τὸ τυραννεῖν,
καὶ ζημιοῦν, καὶ προπηλακίζειν, οὕτω καὶ τὸ τῶν
καθηκόντων ἀποστερεῖν τοὺς χρήζοντας τούτων ἐστί.
Τοσοῦτους γάρ ἕκαστος ἀδικεῖ, ὅσους οὐκ ὠφελεῖ
εὐεργετεῖν δυνάμενος. Καὶ τοῦτο δεικνύς ὁ Κύριος
ἀληθῆς, οὐ τοὺς ἀδικήσαντας, οὐ τοὺς πλεονεκτή-
σαντας, ἀλλὰ τοὺς μὴ θρέψαντας πεινῶντα τὸν πέ-
νητα, τοὺς μὴ συναγαγόντας οἴκοι τὸν ξένον, τοὺς
μὴ ἐπισκεψάμενους τὸν κατακείμενον, τοὺς μὴ παρὰ
τὸν καθειργμένον φοιτήσαντας, καὶ δεσμώτην ὄντα
ὅτω δῆποτε τρόπῳ μὴ παραμυθησαμένους ἔργῳ καὶ
λόγῳ, πύρι αἰωνίῳ παρέπεμψεν, αὐτὸ κρίνας με-
γίστην ἀδικίαν, καὶ παγγάλεπον, τὸ μὴ χρήσασθαι
τῇ δυνάμει πρὸς εὐποιαν τῶν δεομένων. Εἰ γάρ καὶ
μὴ νόμος θεῖος διαρρήθῃν τὴν ἐλεημοσύνην προσ-
έταττε, γενέσθαι τὴν φύσιν διδάσκαλον ἐκ τοῦ ὁμοιο-
παθοῦς νομοθετοῦσαν ἀφθόγγυ διατάξει τὸ συμπαθέει.
Ὅταν δὲ καὶ νόμος ἐν ἱεραῖς βίβλοις κεχαραγμένος
ὑπομνησκει τὴν φυσικὴν δυναμιν, ὁποῦντων καὶ
διεγείρων τὴν ἐπιτηδειότητα πρὸς εὐεργεσίαν τοῦ
χρήζοντος, πῶς οὐκ ἀξίος καὶ χαλεπωτέρας τοῦ πυ-
ρὸς καταδίκης, οὐδ' ἐτέρῳ τοῖν δυοῖν δυσωπηθεῖς δι-
αναστῆναι πρὸς τὸ φιλάνθρωπον, καὶ ἐξῶθεν ἐλεγ-

SECTIO X.

De beatorum conversatione et diaboli mali-
gnitate.

CAPUT I.

Cum igitur (o amice) eo modo se res habeant,
quo dictum fuit, et tanta iniquitas in sæculo domi-
netur, ut piscium cuncti vitam imitantes deglutiant
minores, et a potentioribus devorentur : invenien-
dus est aliquis, qui aut magni Moysis exemplo modo
percutiat Ægyptium, qui percusserat Israelitam¹²;
modo vero populares contribules inter se pugnantes
cohortetur ad concordiam, et dicat : Fratres estis,
utquid invicem vobis injurias infertis? aut secur-
dum Habacum, opem quidem laborantibus afflictis-
que ferat, sed cum redarguendi puniendique facul-
tatem non habeat, Deum conveniat precibus adversus
iniquitatem tunc grassantem, et zelum orationis
ad eum libertate ostendat. Ait enim : « Usquequo,
Domine, clamabo, et non exaudies; vociferabor ad
te injuriam patiens, et non salvabis me¹³? » non
ipse in semetipso **155** passus injuriam (propheta
enim erat, et omni noxa superior existit), sed mali-
litiam exosus aliorum injuriam vindicari rogabat.
Quocirca infert subinde dicens : « Quare ostendisti
mihi labores et dolores, videre miseriam et im-
pietatem? quia impius prævalet adversus justum¹⁴ :
et facies homines quasi pisces maris et quasi
reptilia non habentia ducem¹⁵. » Quantum erat
bonum, et quantum solamen afferebat oppressis,
cum in doloribus sublevabantur condolentis com-
passione? Cæterum sicut iniquitas est alios tyran-
nide opprimere, et damnis contumeliisque uti luti
aspersione offendere; ita et rebus necessariis pri-
vare indigentes illis. Etenim tot unusquisque ho-
mines injuria afficit, quot, cum possit, beneficia
non juvat. Atque hoc ipsum Dominus verum esse
ostendens, non eos, qui affecerunt injuria, non eos,
qui fraude circumvenerunt, sed eos, qui non ciba-
runt esurientem pauperem, qui non domi exceper-
unt peregrinum, qui non visitarunt decumbentem,
qui ad inclusum carcere non accesserunt, et vin-
culis compeditum neque re, neque verbo ullo modo
sunt consolati, addixit igni æterno : maximam
hanc injuriam judicans et rem omnino duram, non
uti facultate ad benefaciendum his qui egent.
Nam etiamsi lex divina nihil disertis verbis de
miseriordia exercenda præcepisset; ipsa tamen
natura magistra hanc legem tacita voce constituisse
videtur, dum mutuum homini affectum indidit e
compassione. Quandoquidem vero et lex sacris
Libris expressa commonefacit insitam naturam facul-
tatem officii sui, exstimulans et excitans animi pro-
pensionem ad beneficentiam erga egentem : nonne

¹² Exod. 11, 12. ¹³ Habac. 1, 2. ¹⁴ ibid. 3, 4. ¹⁵ ibid. 14.

igne gravior meretur supplicium **156** qui harum neutra ad humanitatis sensum inflexus commovetur; et licet ejus socordiam externa redarguant testimonia, internaque conscientia exprobet, ipse tamen aut parcimonia, aut immisericordia supinus semper, et ad benefaciendum ignavus permanet? Verumenimvero si hospites domum deducit exemplo Abraham ¹⁷, et, ad instar Lot ¹⁸, ex platea viatores ad se trahit, et orphanos prandio excipit, et viduis indigentibus necessaria suppeditat, et omni egeno id efficitur habitu, quod suppleat illud, quod deficit, uniuscujusque necessitatibus, prout facultas tulerit, adaptatus, secundum magnum Job ¹⁹; si projectorum mortuorum cadavera (uti fecisse fertur justus ille Tobias ¹⁹) sepulcro componit, et Dei cultoribus peregrinantibus tectum, lectumque, ac mensam cum Sunamitide præbet ²⁰, et, juxta Abdiam, eos, qui recesserunt, et in tuguriis, et in speluncis vitam degunt, victum subministrando fovet ²¹; si exigente necessitate etiam liberis propriis præfert justum egentem, virtuti naturam postponendam ratus, quemadmodum Saraphithia vidua, quæ unicum pugillum farinæ possidebat, et illum, in fame charissimis filiis tabescentibus esurie, obtulit Eliæ prophetae ²²; si persistit verbi divini meditationi, exemplo eunuchi in curru legentis, et ostendentis quantum operæ huic studio impenderet domi, cui etiam in itinere cum sollicitudine deditus erat ²³: si orationibus, et eleemosynis vacat cum Cornelio, cui dixit astans angelus: « Orationes tuæ et eleemosynæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei ²⁴; » eoque **157** annuntiante fauste opera sua Dei conspectum meruisse operans intellexit; si operam dat jejuniis Paulum æmulatus, quæ ille in parte gloriationis suæ reponens, inquit: « In jejuniis multoties, in fame ac siti ²⁵, » gemini hujus tyrannici violentissimi affectus, famis scilicet, sitisque tolerantia sese speciose adornans propter eos, qui negligentius ad temperantiam sunt dispositi, assuetudine deliciarum ventri velut exactori mancipati, ut quamvis desiderium philosophiæ ipsos non eo pertrahat, cupiditate saltem laudum permoveantur: nam de quo merito quis gloriari potest, id utique commendationis omnino non est expers: cur non judicabitur omnibus illis æqualis pondere, qui prærogativam uniuscujusque perculiam obtinet, et solus id est, quod erant simul isti omnes, propria vita complexus quasi per capita

præclaras singularum ætatum dotes, veterumque veritatem, non argumentorum probabili apparatu, sed perspicuo testimonio operum luculenter demonstrans? Res quippe, quæ inter narrandum sæpenumero, quia præter opinionem est, videtur incredibilis, si ipso confirmetur opere, evadit indubitata, neque utrum fieri possit necne, ambigendi occasionem amplius præbet.

CAPUT II.

Et quomodo feminam (*Peristeriam*) adeo effulgentem vitæ conversatione velles latere diabolum honestatis osorem, eamque non exercitam tentatio-

¹⁷ Gen. xviii, 6. ¹⁸ Gen. xiv, 2. ¹⁹ Job xxix, xviii, 5, 14. ²⁰ Ill Reg. xvii, 15. ²¹ Act. viii, 27.

Α χόμενος, καὶ ἐνδοθεν ὀνειδιζόμενος τοῦ καλοῦ τὴν ἀργίαν, καὶ μένων διόλου ἀναπεπτωκῶς, καὶ ὀκνηῶν ἠφειδωλίᾳ, ἢ ἀσπλαγχνίᾳ τὴν εὐποιαν; Εἰ δὲ ξένους μὲν οἰκτιρῶν συνάγει κατὰ τὸν Ἀβραάμ, καὶ ἐκ τῆς πλατείας κατὰ τὸν Λὼτ τοὺς ἐδίτας ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ὀρφανοὺς ἐπιδειπνοῖ, καὶ χήρας ἐπαρκοίῃ θεομέναις τὰ λείποντα, καὶ παντὶ χρῆζοντι γίγνοιτο τῇ σχέσει τοῦτο, ὅπερ ἀναπληροῖ τὸ ὑστέρημα, ἀρμοζόμενος τῇ δυνάμει ταῖς χρεῖαις ἐκάστου κατὰ τὸν μέγαν Ἰωβ, καὶ συστέλλει σώματα ἐβριμμένων νεκρῶν, ὡς ἱστορεῖται ποῶν Τιωβίας ὁ δίκαιος, καὶ τοῖς ἐπιζηνουμένοις ἀπονέμει σκητῆν, καὶ κλῆνην, καὶ τραπέζαν, κατὰ τὴν Σουναμίτιν, καὶ τοὺς ἀνακεχωρημένους ἐν καλύβαις, καὶ σπηλαίοις διάγοντας βίον θεραπεύει τοῖς ἐπιτηδείοις, κατὰ τὸν Ἀβδίου, καὶ τέκνων ἐν τοῖς ἀναγκαίοις προκρίνει δίκαιον ἐνδεῆ, δευτέραν ἀρετῆς κρίνων τὴν φύσιν, κατὰ τὴν Σαραφθίαν χήραν, δράκα μόνην κεκτημένην ἀλεύρου, καὶ ταύτην ἐν λιμῷ μαραινόμενων τῶν φιλοτάτων ἐνδείξ παραχωρήσασαν τῷ προφήτῃ Ἠλίᾳ, καὶ προσεθεροῦ ἀμελέτη τοῦ λόγου κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ ἄρματος ἀναγινώσκοντα εὐνοῦχον, καὶ τὴν οἴκου σπουδὴν δεικνύοντα τῇ ἐν ταῖς ὁδοπορίαις ἐπιμελείᾳ τοῦ πράγματός, προσευχαῖς, καὶ ἐλεημοσύναις σχολάζου, κατὰ τὸν Κορνῆλιον, ᾧ φησιν ἄγγελος παραστάς· « Αἱ προσευχαῖ σου, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, » ἄξια τῆς θείας ὄψεως εὐαγγελισάμενος τῷ ἐργάτῃ τὰ ἔργα· καὶ νηστείας προσέχει τὸν Παῦλον ζηλῶν, ὃς ἐν μέρει καυχῆματος τὸ πρῆγμα τιθέμενός φησιν· « Ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψῃ, » τῇ ἐπὶ τῷ διδύμῳ, τυραννικῷ πάθει πείνης καὶ δίψης σεμνυόμενος καρτερίζ, διὰ τοὺς ὀκνηρότερον διαχειμένους περὶ τὴν ἐγκράτειαν, ἔθει τῆς ἡδουπαθείας δεδουλωμένους, τῇ φορολόγῳ γαστρὶ, ἵνα κἂν μὴ πόθος αὐτοὺς ἔλκυσε φιλοσοφίας πρὸς τοῦτο, ἐπιθυμίᾳ γούν ἐπαίων προτρέψεται· τὸ γὰρ καυχῆματος ἄξιον, καὶ ἐγκωμίων πάντως οὐκ ἄμοιρον· διὰ κριθείη πάντων ἐκείνων ἀντίρροπος, ἐκάστου τὸ πλεονέκτημα οικειωσάμενος, καὶ μόνος τοῦτο γενόμενος, ὅπερ ἦσαν ὁμοῦ πάντες αὐτοὶ, τὰ κατὰ καιροὺς ἀνακεφαλαιωσάμενος ἐν τῷ ἰδίῳ βίῳ καλῶ, καὶ δείξας τὰ ἀρχαῖα πιστὰ οὐ κατασκευῆς πιθανότητι, ἀλλὰ μαρτυρίᾳ τῶν ἔργων σαφεῖ. Τὸ γὰρ ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ διὰ τὸ παράδοξον πολλάκις φαινόμενον ἔπιστον, ἔργῳ βεβαιωθὲν, ἀναμφίβολον γίνεται, οὐκέτι τῷ ἐνόησασμῷ τοῦ δυνατοῦ, καὶ ἀδυνάτου παρέχον καιρόν.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'

Καὶ πῶς λάμπουσιν τῇ πολιτείᾳ λαυθάνειν ἡθελῶς τὸν μεισάλον διάβολον, καὶ μένειν ἐβοῦλου ἀγύμναστον πειρασμῶν, τοσαύτας προκλήσεως αὐτῷ παρ-

¹⁵ Tob. i, 20. ²⁰ IV Reg. iv, 10. ²¹ III Reg. ²⁴ Act. x, 4. ²⁵ II Cor. xi, 27.

έχουσαν ἀφορμάς; Εἰ γὰρ ἕκαστος τῶν ἐν τι, καὶ δεύ-
 τερον κατορθωκόντων καλὸν, πολλὴν ἔσχε καθ' αὐτοῦ
 πνεύσαντα τὸν ἐχθρὸν, πῶς ἔδει τὴν πολυαθλον, καὶ
 τοὺς ἀπάντων ἀγωνιζομένην ὁμοῦ καθῆσθαι ἀμέρι-
 μνον, ἐν σταδίῳ οὔσαν, καὶ οὐκ ἔχουσαν τὸν προσπα-
 λιοῦντα, ἀλειφομένην, καὶ οὐ συμπλεκομένην, κοι-
 νιζομένην ἐν τῷ σκάμματι, καὶ οὐ κινουσαν καθ' ἑαυ-
 τῆς τὸν ἀντίπαλον, διερίζουσαν, καὶ οὐ παροξύνου-
 σαν αὐτὸν πρὸς μάχην, ἀρετὴν ἐργαζομένην, καὶ οὐ
 λυποῦσαν τὸν ἀρχέκακον, Θεῶ ἀρέσκουσαν, καὶ οὐκ
 ἐγείρουσαν τὸν ὄφιν πρὸς φθόνον βασκαίνειν εἰωθότα
 τοῖς εἰς τιμὴν προκόπτουσιν ἐκείνην, ἧς ἀπέπεσαν
 ἀπροσεξήσας ἐκεῖνος; Διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἅγιοι πε-
 πολέμηνται παρ' αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ προθέ-
 μενος, ἢ πράξας τι τῶν ἀρεσκόντων Θεῶ, ὅς μὴ
 ἔσχη ἀντιπράττοντα, καὶ ἐπιβουλεύοντα τὸν τοῦτο
 σπουδάζοντα, ἐχθρὸν ὄντα δι' οὐδὲν, ἢ δικαιοπρα-
 γεῖν, ὅτι σπουδάζοντες φιλοῦν στέλλονται πρὸς τὸν
 Σωτῆρα Χριστὸν, καὶ καταλείπουσι μόνον, ἢ μετ' ὀλί-
 γων κομιδῆ καταδικαζόμενον τὴν αἰώνιον κόλασιν,
 πολλοὺς ἢ καὶ πάντας ἐλίκυσαι θέλοντα μεθ' αὐτοῦ.
 Στοχάζεται γὰρ Ἰωσὸς ὁ παμμίλαρος φειδοῦς τεύξε-
 σθαι μετὰ πάντων, εἰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εὐρε-
 θεῖται ἅπαν κολάσεως ὑπεύθυνον, οὔτε τῷ κατακλυ-
 σμῷ πληροφορηθεὶς τὸ ἐμβριθὲς τῆς ἀποφάσεως, οὐ
 δυσωπηθείσης πρὸς συμπάθειαν, πλῆθος δι' ἀμαρ-
 τῶν κριθὲν κολάσει ὑπόδικον. Εἰ γοῦν τὸ μετὰ πλ-
 λῶν τιμωρεῖσθαι παραμυθίαν ἡγείται, ἐπελαφριζο-
 μένης, ὡς δοκεῖ, πάντως αὐτῶν τῆς βασιάνου τῆ κοι-
 νωνίᾳ τοῦ πλήθους, κἀν τούτῳ, καθὼς ἐν πᾶσι, σφαλ-
 λόμενος· τί γὰρ ὀνίνησι τὸν πάσχοντα ἀριθμὸς ἐὰ
 αὐτὰ πάσχων, ἀπεράντως ἕκαστου τὴν ὀδύνην ἔχον-
 τος ἴδιαν, καὶ οὐκ ἐπιμεριζομένην τοῖς ἄλλοις; Ἄλλ'
 ἀρκεῖ τῷ βασκάνῳ τάχα πρὸς πληροφορίαν τοῦ πά-
 θους καὶ ἡ τῶν πολλῶν ἀπόλειτα μόνη, κἀν μηδὲν
 κερδαίνῃ ἐκ τούτου ὄλους αὐτός. Φθόνου γὰρ ἴδιον τοῦ-
 το, συμφορὰν ἐπιθυμεῖν τῶν φθονομένων, καὶ με-
 ταβολὴν ἀπὸ τοῦ εὐδοκίμου ἐπὶ τὸ ἀτιμότερον, οὐ-
 δὲν τοῦ δυσπραγοῦντος αὐτὸν παραμυθουμένου, ἢ
 ὅτι μόνον ἀναπέπαιται τυχόν ἐκ βρα τύχῃ τοῦ πο-
 θουμένου, εὐφραίνόμενος ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ φθο-
 νουμένου τῆς εὐπραγίας, ἐφ' ἣ ὀδυνᾶτο, καὶ ἐτήκετο
 πρότερον.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Οὕτω νεόπλαστον ἔτι τὸν Ἀδὰμ, καὶ τῆς θείας
 ἑναγχοῦς εἰκόνας ἡξιωμένον, δεσποτεῖαν τε πάσης
 λαβόντα τῆς κτίσεως, ὑπελθὼν ἀπάτη, καὶ δόλῳ,
 ἐπεὶ μὴ φανεράν εἶχεν αἰτίαν ἀνύουσαν αὐτὸν τῆς
 βασκανίας σκοποῦν, ἔτι καὶ τῆς ἐντολῆς, καὶ τῆς τι-
 μῆς διὰ τὸ προσφάτως δεδῶσθαι μεμνημένον, ἡπά-
 τησε τοῖς φενακισμοῖς, ἰσοθεῖαν ἐπαγγεῖλάμενος, ἵνα
 καὶ τῆς δεδομένης ἀποστερηθῆ τιμῆς· οὐδὲν γὰρ
 εἶχεν ὄπλον, ἢ τῶς χειρώσεται τὸν ἀπειρον μάχης,
 οὐ πορνεῖαν, οὐδέπω γὰρ πρὸς ἡδονὴν ἐγαργάλιζεν·
 οὐκ ὄψις, οὐ πάθος, οὐ πλεονεξία· οὐκ ἦν γὰρ τὴν

A nibus persistere statueres tantas provocandi eidem
 subministrantem ansas? Si etenim unusquisque
 illorum, qui unum aliquod et alterum bonum opus
 feliciter peragunt, habet adversum **158** se hostem
 valide conspirantem : quo pacto ipsam multis ado-
 reis decoratam, et unam omnium simul certami-
 nibus oppugnatam sedere oporteret otiosam; in
 stadio esse, nullum tamen habere adversarium;
 unciam, et manus tamen haud conserere; aspersam
 pulvere intra fossam, neque concitare in se ullum
 collectatorem; lacessere illum, nec ad pugnam
 irritare; virtutem operari, nec dolore percellere
 auctorem mali; Deo placere, et non expergefacere
 serpentem ad invidiam, solitum livore obtrectare
 his qui ad illum honorem progrediuntur, e quo
 B ille sua negligentia excidit? Et hac de causa omnes
 sancti oppugnati fuerunt ab illo; neque ullus est,
 qui aliquid Deo placitum vel animo proponat, vel
 re perficiat, quin adversarium et insidiatorem eum
 habeat, qui infestissimo odio mortales prosequitur,
 non aliam ob causam, quam quod juste agunt,
 quod Christo Servatori studeant esse amici, ipsum
 vero solum deserant, vel cum paucis æterno sup-
 plicio valde puniendum, plurimos, quin et omnes
 secum pertrahere cupientem. Intendit enim forsitan
 omnino execrandus veniam cum omnibus
 assequi, si genus universum hominum pœnæ ob-
 noxium inveniretur, necdum diluvii exemplo satis
 superque, quanta sit divinæ sententiæ severitas,
 C edoctus, non inflexæ ad commiserationem ob mul-
 titudinem judicatam, propter peccatum punitioni
 addictam. Siquidem hoc solatium ducit puniri cum
 multis, alleviante, uti videtur, tormentum commu-
 nicatione ipsius multitudinis, quamvis in eo, quem-
 admodum in omnibus, fallatur : ecquid enim juvat
 patientem numerus eorum, **159** qui eadem pati-
 untur, unoquoque dolorem proprium tolerante
 infinitum, neque dispertitum aliis : sed sufficit
 fortassis invidio ad sui solatium supplicii sola quam-
 plurimorum perditio, etsi nihil aliud inde penitus
 lucretur ipse commodi. Proprium est quippe hoc
 invidiæ, calamitatem eorum, quibus invidet, con-
 D cupiscere, et mutationem e claritudine in vilita-
 tem, nullum aliud percipiendo solamen ex miseri-
 ærumna, quam quod acquiescat solummodo forsitan
 illius, cujus invidia flagrat, dejectione felicitatis,
 oὐ quam affligebatur prius et contabescerat.

CAPUT III.

Ita etiam recens effectum ex humo Adam, ac di-
 vine imaginis vix dignitate donatum, adeptum
 omnis simul creaturæ dominationem aggressum
 fraude ac dolo, cum non haberet causam mani-
 festam, qua ipsum invidiæ scopum assequeretur,
 adhuc et præcepti, ac honoris nuperrime delati
 memorem, deceptus per imposturas Dei æqualitatem
 promittendo, ut et donato privaretur honore. Nihil
 enim tunc armorum suppetebat, quibus subigeret
 usque belli imperitum; non fornicatio, necdum
 enim ad libidinem titillabatur; non aspectus ocu-

lorum, non affectus animi, non avaritia; non enim erat materies concupiscentiam ad occupationem proritans; non invidia, non vanæ gloriæ appetitus, non odium, non dolus, cum nullus esset adversus quem commoveretur; uti confestim in Cain cœperunt hæ passionis gestire veluti passis alis, Abelis prohibita ad æmulationem provocatæ. Unum duntaxat ille sibi ad astruendam fraudem profuturum vorat amorem, et appetitum majoris honoris. Vetus **160** quippe hic affectus, natusque simul cum homine, sed non ad honorantis contumeliam, verum ad reverentiam, et honorem concessus. Nam dignitas, quam ut Deus promittebat ille, qui primum pluralitatis deorum nomen voce usurpavit, et puritatem imperii unici perturbavit deorum appellatione eam infuscans, ab homine acquiri poterat virtutis studio, rapina vero invadi transgressione mandati non poterat; cum ea sit peccati natura ut honorem auferre, non proferre valeat. Statim igitur ille homo propter contumeliam in eum, qui honore ipsum condecorarat, post præcepti transgressionem spoliatur dignitate, privatur dominio, deponit imaginis honorem, ad eam, quam paulo ante habuit, revertitur vilitatem, terra rursus atque pulvis nominatur absque divinæ effluvia, quæ materiali figmento consors adhibita erat, mentione. Convenienter deinceps ferarum iras timet, venena serpentum, belluarum ferocissimarum vires, quibus erat paulo ante propter imperium metuendus, hisce factus est subditus; et simul ac Deo non paruit, uno momento cunctis excidit, quibus hucusque propter obedientiam præfuerat. Hanc enim ipsi legis loco injungens abstinentiam unius plantæ proposuerat rerum conditor, cum alia nulla materies (ut dictum fuit) exercendi ad obedientiam esset eum qui lege constringendus erat, necessarioque debebat, ut aliis omnibus imperaret, habere præceptum aliquod significans ipsi servitutis jugum, ut quando superbiendo supponeret se præesse creaturis, et imperare tot et tantis animantibus, comprimeret confusam præ potestate mentem, cogitando se subesse legi, subditumque esse mandato, quandoquidem **161** majoris imperii timor informare ad modestiam inferiores, ut ne sentit se principatum in alios obtinere, et apprehensione superioris potentia ad moderationem castigando redigit, audaciam insolescentem ad injuriam inferendum cohibens interdum recordatione supereminentis principatus, et vindicis.

CAPUT IV.

Verum non usque adeo quid faciendum esset, terrenus ille potius, quam Deo similis Adam animo suo dispexerat, totum se suo consultori majoris honoris accipiendi causa permittens; etiam neglecto mandato, quod conservando satius erat certum possidere honorem convenientem naturæ suæ, quam sublimiorem incertumque exspectando, eum etiam, qui inerat, perdere, ac nunquam obventura sperando, præsentis jacturam eligere. Qui vero cum audierint Dominum dicentem: « Estote perfecti,

ἄπιθυμῖαν πρὸς κτήσιν ἐρεθίζουσα ὕλη, οὐ φθόνος, οὐ κενοδοξία, οὐ μῖσος, οὐ δόλος, οὐδενὸς ὄντος, καθ' οὐ κινήθησεται, ὡς εὐθὺς ἐν τῷ Κάιν ἤρξατο πειρῶσθαι ταῦτα τὰ πάθη, τῇ τοῦ Ἄβελ εὐδοκίμῃσιν: ἐρεθισθέντα πρὸς τὸ ζῆλοτυπον. Ἐν ἤδει συνεργῶν αὐτῷ πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ τεγνάσματος μόνον, ἔρωτα, καὶ πόθον μείζονος τιμῆς. Ἀρχαῖον γὰρ καὶ σύγχρονον τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο τὸ πάθος, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ὕβρει τοῦ τιμήσαντος, ἐπὶ σεθασμῷ δὲ καὶ τιμῇ δεδομένον. Ἦν γὰρ ἐπηγγεῖλατο ὡς θεὸς ἀξίανόπρωτον πολυθείας φθειγῆσθαι νομομα, καὶ τὸ ἀκραιφνὲς τῆς μοναρχίας θολώσας προσσηγορίᾳ θεῶν, κεκτημένην ἀνθρώπῳ ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, ἄρπασμα δὲ γενέσθαι παραβάσει τῆς ἐντολῆς οὐκ ἐδύνατο, τῆς ἀμαρτίας ἀποστερεῖν τιμῆς φύσιν ἐχούσης, ὡς προτιθέσθαι τιμῆν. Αὐτίκα γοῦν οὗτος μὲν διὰ τὴν εἰς τὸν τιμήσαντα ὕβριν μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς, γυμνοῦται τῆς ἀξίας, παραλύεται τῆς ἀρχῆς, τῆς εἰκόνης ἀποτίθεται τὴν τιμῆν, εἰς τὴν πρὸ μικροῦ ὑποστρέφει εὐτέλειαν, γῆ πάλιν, καὶ χροῦς ἀναμάζεται, ἀνευ τῆς συγκεκληρωμένης τῷ χοικῷ ἀδριάντι θείας μορφῆς. Δέδοικε λοιπὸν εἰκότως θηρίων θυμοῦς, τοὺς ἐρπετῶν, θηρίων ἐβρωμενεστάτων ἀλχάς, οἷς ἦν πρὸ μικροῦ διὰ τὴν ἀρχὴν φοβερός, τοῦτοις γενόμενος ὑποχείριος, πάντων ἀθρόως ἐπέπεσεν ἀπειθήσας Θεῷ, ὧν διὰ τὴν ὑπακοὴν καθίστηται τῶς ἐντός. Ταύτην γὰρ αὐτῷ, καὶ ἀντινομοθεσίας ὁ Δημιουργὸς προεθήκατο ἐγκράτειαν ἐνδὲς ἐπιτάξας φυτοῦ, ἀλλῆς οὐκ εὐσης ὕλης, ὡς εἰρηται, τῆς γυμναζούσης πρὸς ὑποταχὴν νομοθετούμεν ἀναγκαιῶς ὀφείλοντα διὰ τὸν ἄλλων ἡγεμονεύειν ἀπάντων ἔχειν τι ἐπικείμενον πρόσταγμα σημαῖον αὐτῷ τὸν τῆς δουλείας ζυγόν, ἵνα, ὅταν μέγα φρονεῖν ὑποτιθῆται τὸ ἐπιστατεῖν τῶν γεννητῶν, καὶ ἀρχεῖν τοσοῦτων, καὶ τηλικούτων ζώων, συστέλλῃ διαχειρῆσθαι τῇ ἐξουσίᾳ τὴν γνώμην τὸ εἶναι ὑπὸ νόμον, καὶ ὑποκείσθαι τῇ ἐντολῇ· ἐπειδὴ πῶς ὁ τῆς μείζονος ἀρχῆς φόθος παιδαγωγεῖν πρὸς τὸ ἀτυφον πέφυκε τοὺς ἐλάττονας, τὸ φυσώμενον ἐπὶ τοῖς ἀρχομένοις τῆς γνώμης, καὶ τῇ ἐννοίᾳ τῆς ὑπερχειρῆσθαι ἐξουσίας σωφρονίζων πρὸς τὸ μετρώτερον, καὶ τὸ ἀθάδασ ἐξυβρίζον ἐσθ' ὅτε ἐπέχων ὑπομνή-

D αἰ ἐπιτιμίου ὑπεροχούσης ἀρχῆς.

Dei ἐπιτιμίου ὑπεροχούσης ἀρχῆς, et quod inflatur superbia, cum

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἄλλ' οὐκ οὕτως εἶδε τῷ λογισμῷ τὸ πρακτέον ὁ μᾶλλον γῆινος, ἢ θεοεικελος Ἀδάμ, ὄλος τοῦ συμβουλευόντος ἐλεῖσθαι τὴν μείζονα τιμῆν γενόμενος, καὶ τὴν ἐντολὴν ἀθετήσας ἦν φυλάττονα ἦν ἀμείνων ὠμολογημένην κεκτεῖσθαι τὴν πρέπουσαν τῇ φύσει τιμῆν, ἢ προσδοκῆσαντα τὴν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ἀδῆλως καὶ τὴν οὖσαν ἀποβαλεῖν, ῥίψαι καταδεξάμενον τὰ παρόντα, ἐλπίδι τῶν οὐδαμῶς παρεσομένων. Οἱ δὲ τοῦ Κυρίου λέγοντος ἀκούσαντες· « Πίσθετε τέλειοι, καθὼς ὁ Πατὴρ ὁμῶν ὁ οὐράνιος τε-

λειός ἐστι, » καὶ ἐδῶ σπουδάζαντες ἀκολούθως ἄ quemadmodum Pater vester cœlestis est perfectus 22; » et singulis quibusque virtutibus imitando Patrem perfectum, ad hunc statum pervenire consequenter per iter studuerint perfectionis, effecti sunt misericordes in primis, et humani, et compatiētes, et eleemosynarum elargitores; hæc enim ad Patris deducunt perfectionem : jure merito pristinam recuperant dignitatem cum imagine, desideratam ardentem illam suscipientes appellationem, non ab eo, qui decepit olim generis primum auctorem, verum ab eo Deo, qui semper veritatem scitueri, in quibus ait : « Ego dixi : Dii esis, et filii Altissimi omnes 27. » **162** Adeoque homo ad hoc ipsum comparatus erat, neutiquam vero cognitionem habens, quis esset tanti muneris auctor, merito sua excidit deceptus spe, dum iniquo fidei habuit incitanti ad illam dignitatem pervenire; nec enim perspexerat impostoris artificiosam fraudem, qui cum id machinaretur, ut ne ipse homo appelleret ad eum, quem promiserat, honorem, consuluit eo tendere modo impossibili, ut quem potuisset assequi, non posset male ambiendo pertingere; utque quod justa ratio concesserat, illud perderet injusta affectatione, actu veteratorio circumventus ab eo, qui ad sibi obsequentes et morigeros suos evertendos nihil assidue non molitur.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Καὶ ὅτι τῆς εἰκόνης ἦσαν οἱ χαρακτῆρες οἱ καὶ τότε πρὸς τὴν ὑποταγὴν δυσωποῦντες τοὺς θῆρας, ἔδειξεν ὁ καιρὸς, καὶ αὐτῆ τῶν πραγμάτων ἡ πείρα. Ὅσα γὰρ πρὸς λύμην τῶν ἀμαρτωλῶν ἐστὶ νῦν, ταῦτα τοὺς δικαίους αἰδούμενα τὴν φθοροποιὸν συστέλλειν ἐπιτίθεται δύναμις. Οὕτω τῆς Βαβυλωνίας καμίνου τὸ πῦρ οὐχ ἤφατο μὲν οὐδὲ χρωτὸς σωματικῶν ὀσίων, ἐξετίναξε δὲ τὴν φλόγα ἐπὶ τοὺς παρανόμους ἀκμάζουσαν ὡς ἐπὶ πῆγεις τεσσαράκοντα ἑννέα, νεμηθῆναι τοὺς παρατυχόντας Χαλδαίους, καθάπερ αὖτον καλὰ μὴν ἐσθιομένους, καὶ καρφαλέα φρύγανα, τὴν δὲ ἀνθρακίαν ναρκήσασαν κάτω πηλοῦ, καὶ κοχλάκων ἀδρανεστέραν κατέλειπον, οὐδὲν τὰς κατούσας βάσεις ἀδικητῆται δεδουνημένην· καὶ γὰρ τὰ σαράβαρα ἐξήλθον ἔχοντες σιλιθοντα τῷ χρώματι, καὶ αὐτῆς ὁσμῆς ἐλεύθερα καπνοῦ, ἀσθενεῖ, καὶ εὐφθάρτω σώματι νικήσαντες παμφάγον δύναμιν πυρός. Οὕτως οἱ λέοντες ἐν τῷ λάκκῳ λιμῶντοντες (ἐπὶ γὰρ ἡμέρας ἐπὶ τὰ ἐφυλάχθησαν αἰστοί), τὴν φυσικὴν ὠμότητα προσεβεβῆσιν τῇ ἐνδείᾳ πάντως οἰηθέντων τῶν Βαρδάρων, οὕτε πλησίον γενέσθαι τοῦ Δανιὴλ ἐτόλμησαν, ὅπως μὴδὲ ἔψει ὁρμῆς φοβερᾶς λυπήσασιν τὸν δίκαιον, κάκεινου τὴν παρὰ τοῦ Ἀβακούμ κομισθεῖσαν ἐσθιοντος τροφήν, ἔμενον ἐγκρατεῖς, οὐδὲ τότε πρὸς ἄθεσμον ἐρεθισθέντες βορᾶν· οὐ γὰρ ἵνα θρέψῃ πεινῶντα τὸν δίκαιον, ὁ Μωσῆα καὶ Ἥλιαν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας διακρατήσας ἀπροσδεῖς σιτίων, ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Βαβυλωνίαν χώραν μεταρσίον ἀγγέλου φέροντος διαέριον τὸν δειπνον κομίζοντα τὸν

²⁶ Matth. v, 48. ²⁷ Psal. LXXI, 6; Joan. x, 34.

CAPUT V.

¶ Cæterum divinæ imaginis notas fuisse, quæ feris obediendi reverentiam incutiebant, tempus deinde atque ipsa rerum experientia demonstravit; nam quæcunque nunc ad peccatorum vergunt exitium, ex justis obsequentes nocendi vim reprimere coguntur. Ita Babylonicæ fornacis ignis corporum sanctorum ne cutem quidem tetigit, at super injustos maximo erumpens impetu, flammam ad cubitum quadraginta novem ardescentem effudit ad absumentos, qui circa fornacem erant, Chaldaeos, quos veluti siccam stipulam et arida cremia devoravit; ipsam vero prunarum struem inferius otiantem, luto aut glareis imbecilliore impotentiorumque reliquit, ita ut neque potuerit calcantium vestigia lædere; nam sarabara colore nitida, et libera ipso fumi **163** odore gestantes exierunt debili ac fluxo ad corruptionem corpore omnivoram ignis vim superantes. Ita quoque leones in lacu macerati ²⁸, septem enim diebus fame macerati custoditi sunt absque ullo cibo, Barbaris insitam ipsis natura immanitatem inopia victus irritare arbitrantibus, omnino ne quidem ausi sunt ad Daniele accedere, ne aspectu terribilis velut impetus justum affigerent, et dum ille cibum ab Habacum allatum comederet, manebant temperantes, et ne tum quidem ad illicitum cibandum justum venire jussit per aera sublimem e Judæa in Babyloniorum regionem angelo perferente Habacum prandium portantem, qui Mosem et Eliam quadraginta dierum spatio sine

²⁸ Dan. xiv, 35 seqq.

cibi necessitate conservarat; sed ut magnum et stupendum valde miraculum patefaceret, leones junium sapienter professos promulgans, dum homo in eorum conspectu cibum capiens manducaret, neque multorum dierum indigentiam solventes, dum consuetum gratumque ipsis corporis humani ferculum tanquam in mensa fuerat propositum. Erat enim hic consuetus eorum cibus; quibus duo singulis diebus humana corpora ad mortem damnatorum illorum objiciebantur sumenda. Ita continuum maris Rubri æquor ab una litoris ora in adversam divisum est, et fluida lubricaque natura marina imitata est, et corpus solidum, densumque ad utrumque latus altissimo fastigio assurgens in murum, viamque præbens regiam populo transeunti, quam Moses digna fide ex tempore stratam per maris medium præter opinionem munierat. Ubique adeo divina imago Deo famulantibus reverentiam

Ἄδρακούμ ἤχσιν παρεσκευασεν, ἀλλ' ἵνα τὸ θαῦμα μέγα δειχθῆ καὶ λίαν παράδοξον, λέοντας ἀνακηρύττον φιλοσοφοῦντας νηστειαν, ἀνθρώπου ἐν βφει αὐτῶν ἐσθίοντος, καὶ πολυήμερον οὐ λύοντας ἔνδειξαν, τραπέζης παρακειμένης συνήθους, καὶ φιλῆς αὐτοῖς σώματος ἀνθρώπου· ταύτην γὰρ ἐθίμον εἶχον τροφήν, δύο λαμβάνοντες τῆς ἡμέρας ἀνθρώπεια σώματα τῶν καταδικαζομένων ἐκείνων τὸν θάνατον. Οὕτω τὸ συνεχὲς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐξ ἀκτῆς εἰς ἀκτὴν διηρέθη διαπόντιον, καὶ ἡ βρυστή, καὶ ὀλισθηρὰ φύσις ἐμιμήσατο σῶμα στερέμνιον τειχθεῖσα πρὸς ἐκάτερον πλευρὸν ὑψηλῶ ἀναστήματι, καὶ ὁδὸν παρασχούσα λεωφόρον τὴν ἐν μεταίχμιῳ σχεδιασθεῖσαν τῇ Μωσέως ἀξιοπιστίᾳ παράδοξον ἀτραπὸν, πανταχοῦ τῆς θείας εἰκόνος τοῖς τοῦ Θεοῦ θεράπουσι παρεχούσης τὸ αἰδέσιμον, καὶ ποιούσης ἐντροπήν ἐν πᾶσιν ἀξίους.

reverentiam 164 conciliat, eosque cunctis in rebus

CAPUT VI.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Cur igitur athletis molesta est exercitatio luctandi scientiam eos edocens, neque periclitari permittens, brevique labore ad ferendos labores illiciens, neque sinens insidias usque ad damnum pervenire? Fortasse vero molestia non afficit illos qui norunt lucrum ex apostolica monitione, qua inquit: « Afflictio patientiam operatur, patientia vero probationem, probatio autem spem, spes vero non confundit »¹⁹, « asserens utique secum quæ sperantur, neque expectationem eludens. At iis est molesta, qui ad athleticum laborem remissiori sunt animo, et præ ignavia propria atque socordia ad alienorum certaminum conspectum deficiunt mœrore, quemadmodum et magni Job uxorem sermo fert dixisse marito confligenti cum ærumnis: « Quousque sufferes constanter »²⁰? non sustinens forsitan videre quæ ille ferebat patiens. Illud enim: « Usquequo sufferes constanter? » ipsam fuisse afflictam ostendebat aspiciendo ea, in quibus ipse tentatus constanter tolerabat: non enim ait: Quousque pateris, vel dolore atque ærumnis affligeris? sed, « Usquequo sufferes constanter? » Quod plane significabat, eam non morbo compati, nec generosum animum admirari, sed patientiam uti vanam reprehendere, neque convenientem; eam consulere mali protensionem deplorare, non vero patienti condolare. Istiusmodi quippe sunt effeminati atque muliebres, et cum in laboriosas adversasque res incidunt, non solum non unguunt ad fortitudinem masculam 165 eos qui decertant sermonibus, sæpius animum fatiscentem roborantibus, verum etiam auferunt illius præsentis vires, et diffringunt, indignant, perinde ac si mala essent intolerabilia, et eos, quos juste debent prædicare beatos, veluti miserabiles deplorando atque deslendo. Audivisti divinam vocem dicentem: « Vir qui non suffert tentationem, a Deo improba-

Τί οὖν τοὺς ἀθλητὰς ἡ γυμνασία λυπεῖ τὴν ἀγωνιστικὴν ἐπιστήμην διδάσκουσα, κινδυνεύειν οὐ συγχωροῦσα, τοὺς καμάτους προξενούσα καμάτῳ βραχεῖ, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς οὐκ ἔωσα μέχρι βλάβης ἐλθεῖν; Τάχα δὲ οὐ λυπεῖ μὲν ἐκείνους, εἰδότες τὸ κέρδος ἐκ τῆς ἀποστολικῆς παραινέσεως, ἢ φησιν· « Ἡ θλιψὶς ὑπομονὴν καταργάζεται, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασιχύνει, » φέρουσα πάντως μεθ' αὐτῆς τὰ ἐπιτιμώμενα, καὶ οὐ ποιούσα τὴν προσδοκίαν ἀνόνητον. Λυπεῖ δὲ τοὺς περὶ τὸν ἀθλητικὸν πόνον διακειμένους ὀκνηρότερον, καὶ ἐναλλόντας τῇ βφει τῶν ἀλλοτρίων ἀγώνων διὰ νωθεῖαν, καὶ ἀνανδρείαν οἰκείαν, καθάπερ καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ μεγάλου ὁ λόγος ἔχει· Ἰὼβ λέγουσαν τῷ ἀθλοῦντι ἀνδρὶ· « Ἔως πότε καρτερήσεις; » Οὐ φέρουσα τάχα ὄρᾳν ἄπερ ἔφερε πάσχων ἐκείνος. Τὸ γὰρ· « Ἔως πότε καρτερήσεις; » καμύσαν αὐτὴν ἐδείκνυ τῇ θεᾷ ἐφ' οἷς πειραζόμενος ἔκαρτερει αὐτός. Οὐ γὰρ φησιν· « Ἔως πότε πάσχεις, ἢ ὀδυνάσαι, καὶ κάμνεις; ἀλλ'· « Ἔως πότε καρτερήσεις; » Οὐ τῇ νόσῳ συμπάσχουσαν, τὴν γενναϊότητα θαυμάζουσαν, τὴν ὑπομονὴν ψέγουσαν ὡς εἰκαλίαν, καὶ οὐ καθήκουσαν, τὴν παράτασιν τοῦ πάθους ὀδύρεσθαι συμβουλεύουσαν, οὐ συναλγοῦσαν ἐφ' ἀσχοῦντι. Τοιοῦτοι γὰρ οἱ γυναικώδεις, καὶ θηλυδρῖαι, καὶ ἀναπεπτωχότες πρὸς τὰ ἐπιπόνα, οὐ μόνον οὐκ ἀλείφουσι πρὸς ἀνδρείαν τοὺς ἀγωνιζομένους λόγους τονοῦσι τὸ πολλάκις ἐκλυόμενον φρόνημα, ἀλλὰ καὶ θρύπτουσι τὸ παρεστὸς τοῦτου, καὶ κατακλῶσι, παυνώμενοι ὡς ἀνύποιστα τὰ πάθη, καὶ τοὺς μακαρίζεσθαι δικάτως ὀφείλοντας, ὡς ἐλεεινοὺς οἰκτιζόμενοι, καὶ δακρῦντες. Ἥκουσας τῆς θείας λεγούσης φωνῆς· « Ἀνὴρ ἀπειραστός, ἀδόκιμος παρὰ Θεῷ. » Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ περὶζονται οἱ εὐαρεστοῦντες ἐφ' Θεῷ; Οὐκ ἔπεισάν σε τῶν προλαβόντων δικαίων τὰ ὑποδείγματα, γέμοντα θλίψεων, καὶ ἰδρώτων ἀθλητικῶν; Οὐκ ἔμαθες ταῦ Ἰὼβ τὴν εὐσέθειαν, καὶ τὴν

¹⁹ Rom. v, 3. ²⁰ Job 11, 2

ἐπιβουλὴν τοῦ ἐχθροῦ; Αὐτοὺς διηγήσατο οὐκ ἐπιδεικτικῶν, οὐδὲ πρὸς δόξαν ὄρων τὰ οἰκεία κατορθώματα, εἰς ζῆλον δὲ μιμήσεως τοὺς ἀκούοντας καλῶν, εἶπε τὴν περὶ τοὺς ξένους σπουδὴν· « Ἐξω, λέγων, οὐκ ἠδύλιζέτο ξένος, ἢ δὲ θύρα μου παντὶ ἐλθόντι ἀνέμικτο. » Τὴν περὶ χήρας καὶ ὀρφανούς ἐπιμέλειαν· « Εἰ δὲ καὶ τὸν φωμὸν μου ἔφαγον μόνος, καὶ οὐχὶ ὀρφανῶν μεταδέδωκα ἐξ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξήλαθε χήρα τὴν θύραν μου κόλπῳ κενῷ. » Τὴν τῶν ἀδικουμένων προστασίαν· « Δίκην, ἣν οὐκ ἐξήδουν, ἐξιχνίασα, συνέτριψα δὲ μύλας ἀδίκων, καὶ ἐκ μέσου τῶν ὀδόντων αὐτῶν ἄρπαγμα ἐξέσπασα. » Τὴν περὶ τὸ οἰκετικὸν γένος συμπάθειαν, ἧπερ κατεδουλώσατο τεμοῦσα τὴν φύσιν ἢ δυναστεία, καὶ τὸ ἀσθενέστερον ὑποτεύξασα τῷ πλεονεκτοῦντι κατὰ τὴν δύναμιν· « Εἰ δὲ καὶ ἐφάυλισα κρίμα θεράποντό, μου, ἢ θεραπεύωντος κρινόμενων αὐτῶν πρὸς με· » οὐ παρωσάμενος πάντως αὐτῶν δίκαια καταφρονήσει τῆς εὐτελείας, ἀλλὰ δὸς ταῖς δικαιολογίαις χώραν καὶ παρασχὼν προτροπὴν ἰσηγορίας καιρὸν ὡς μὴ καταθραβευθῆσιν βημάτων ἐξουσία σωπῆν ἔγων φόβῳ τὸ ὑπέρηκον. Καὶ δυσωπητικὴν αἰτίαν ἐπιφάσκει λέγων· « Πότερον οὐχ ὡς ἐγενόμην ἐν γαστρὶ, κάκεινοι γεγόνασι; » Γεγόναμεν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ κοιλίᾳ. Τὸ τῆς γενέσεως ἰσότημον εἰς ἰσοτιμίαν τῆς ἀξίας παραλαμβάνων εὐλόγως, καὶ τοὺς ἀπονοία τετυφωμένους ἐντρέπων, μὴ κτηνῶν δίκην ταῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐπιταγαῖς ἀσυγγνώστως καταπονεῖν τὸ ὁμόφυλον, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας δυνάμεως στοχάζεσθαι τὴν ἐκείνων παραινῶν.

Ἰση γὰρ ἐν πᾶσι τῆς φύσεως ἢ ἀσθένεια, καὶ ταχέως τὸ ζῶον τοῖς ὑπερβάλλουσι καταλύουσα πόνοις, καὶ εἶτ' καὶ σύμμετρον εἶναι τῇ ἰσχύϊ τὸν κάματον, καὶ τούτῳ πάλιν ἔπασθαι ἀνεσιν ἰκανὴν ἀνακτήσασθαι τό τε πεπονηκὸς τῆς δυνάμεως, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἔργοις νεαρὰν ταύτην προσάγειν, καὶ ἀκμάζουσαν. Καὶ ἵνα μὴ τάχα κόμπος ἀνθρώπινος ὑποπτευθῆ τῷ δικαίῳ τὰ βήματα, μάρτυς τῶν εἰρημένων ὁ ἀψευδὴς γίνεσθαι Θεός, οἰκεία φωνῇ τοὺς ἐκείνου σφραγιζόμενος λόγους, καὶ φησιν· « Ἦν ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος ἀμεμπτός, δίκαιος, ἀληθινός, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος. »

vires suas exhaustas labore, et rursus ea ad opera

recentes et efflorescentes reducat. Ne quis vero for-

tassis justī verba ad pompam humanam ostentationemque prolata suspicetur; testis eorum, quæ dicta sunt, Deus adest, propria voce illius obsignans sermones, et ait: Erat homo ille irreprehensibilis, justus, verax, Deum colens, abstinens ab omni opere malo²⁷.

ΚΕΦΑΛΑ. Ζ'.

D

CAPUT VII.

Ἄλλ' ἐπεὶ μὴ ἐστὶ διὰ παντὸς χειρονομοῦντα γυμνάζεσθαι δίκαιον τὸν δοκιμὸν ἀθλητὴν, τῆς δὲ σωμαστικῆς ἐπὶ τῶν ἔργων διδόναι τὴν πείραν εἰς ἀνδρείας ἐπιδείξιν, προσέρχεται τῷ ἀγωνοθέτῃ ὁ ἀντίπαλος, εὐσθενέστερός τις καὶ πλατυαύχην τῷ σῆματι, ἐξεντελίζει τὸν ἀθλητὴν τοῖς λόγοις, εἰκαίαν λέγει, καὶ ἀθურματώδη τὴν ἀνευ συμπλοκῆς μάχην, καὶ τὴν κατὰ μόνος οἰαμαχίαν ὀησιν ἀνδρείας, ἀλλ' οὐ πάντως ἀνδρείαν φησιν· ἔφατε!

tur²¹. » Quid ergo miraris, si tentantur, qui Deo bene placent? Nondum hoc tibi persuaserunt exempla justorum, qui antecesserunt, plena pressuris et sudoribus athleticis? Nonne didicisti Jobi pietatem, et insidias ab inimico generis humani adversus illum? Ipse non ad ostentationem, neque respectans ad inanem gloriam, opera sua præclara et recta narravit; verum ad remulationem provocans eos qui audiunt, et ad imitandum, commemoravit suum erga peregrinos studium: « Foris (inquiens) non manebat hospes, et ostium meum cuique venienti fuit apertum²²; » suam de viduis atque orphanis curam: « Si vero et buccellam meam commedi solus, et non communicavi pupillo, et non exivit vidua de janua mea sinu vacuo²³; » oppressorum injuste patrocinium susceptum: « Judicium, quod non noveram, exquisivi investigans, et iniquorum molas contrivi, de medio dentium eorum rapinam eripui²⁴; » affectum erga domesticam familiam compatiens, quam potentia naturam excindens, et debiliorem submittebat præcellenti viribus in servitutem redegerat: « Quod si et despexi judicium famuli mei, aut ancillæ meæ, cum ipsi mecum litigarent²⁵; » non rejiciens penitus ipsorum jura vilitatis contemptu, sed suum locum concedens justitiæ edisserendæ, et præbens **166** impulsus ad libertatem ex æquo loquendi, ac tempus, ut ne defraudarentur sibi subditi verborum facultate, silentium ducentes præ metu. Et tantæ modestiæ causam adjungit hisce verbis: « Nonne, sicut ego factus sum in utero, et illi quoque facti sunt²⁶? » Facti vero sumus eodem in ventre. Unde ex æquali sorte nascendi dignitatis æqualitatem recte deducit, et eos, qui per insaniam sunt tumefacti, admonet, ne jumentorum instar eadem lege natos imperiis supra facultatem, et sine remissione fatigent; verum potius propria virtute illorum dirigere vires exhortatur. Par enim in omnibus est naturæ imbecillitas, ob quam celeriter animal laboribus immoderatis dissolvitur, oportetque fatigationem esse commensuratam robori, et eam rursus ut consequatur idonea intermissio, quo reficiat

Sed quia non est æquum pugilem probatum semper manus conserentem exerceri, reapse vero ad experimentum edendum corporeæ exercitationis, ut ostendet fortitudinem, procedit adversarius ad certaminis præsidem robore præidentior, et torosa cervicis specie athletam verbis extenuat; vanam dicit, et sine comprehensione **167** joculariam esse pugnam, et privatum atque umbraticum certamen, opinionem fortitudinis imaginariam, minime vero

²¹ Jac. 1, 12. ²² Job xxxi, 32. ²³ ibid. 16, 17. ²⁴ Job xix, 16, 17. ²⁵ Job xxxi, 13. ²⁶ ibid. 15. ²⁷ Job i, 1.

rum stupites atque ramis, destituti membris ad quemcunque motum idoneis: non dicat justum esse Domini iudicium, videns eos quidem ex tanta calamitate translatos ad requiem, seipsam autem e tanto luxu transeuntem ad supplicium? Quo pacto vero et in animum inducet suum supplices ad Iudicem voces emittere, ille ipse, qui ad supplicationes indigentium absque ulla compassione permansit, et omni tempore immitis, et propriam conscientiam habens, quæ priusquam iudex id ipsum præstet, eum de præterita inhumanitate condemnat? Hic vero violentus, et tyrannicus, diripiens, absorbens, spolians, abigens, exterminans, calumnians, agens, ferens, et in servitutem abducens, omnium denique omnino vitam perturbans, nullam prætermittens malignitatis speciem, et quantum potestas viresque concedunt ut faciat, penitus in eum fundum Tartari sponte sua præceps descendit, redargutionem de tantis sceleribus subeundam deteriorem iudicans, quam dolorem ex tormentis. Iste namque finis revera convenit illis qui potentia non ad beneficentiam, sed ad maleficium utuntur erga proximum, et ea quæ congesterunt, derelinquunt quidem aliis ad vitæ ambiciosæ abusum, sibi vero ipsis æternam percipiunt pro fructu poenam.

CAPUT VIII.

O dementia! o vesania! Ecquid præbet præter splendidam fruitionem, ne dicam necessarium usum propter eos qui ad debilitatem corporis sublevandam indulgere gratiose aliquid volunt et cupiditati; quid plus (inquam) præbet avaritia, ut universam terram peragremus omnigenæ acquisitionis desiderio, Britannos, Hesperios, Mauros; ad orientem vero Thebas, et Indorum regionem adeuntes, undique ad nostrum usum luxui accommoda conducentes, pecuniarum vero thesauros immensos ad coemendarum rerum comparationem coacervantes: mensam enim oportet varie instruere, tum ex his quæ in propriis fundis nascuntur, tum ex illis quæ veneunt in foro, eamque magnificam et relectam, ut expleatur venter velut immanis quidam hiatus simillimus heminæ; etenim multis est revera inexplebilis, et vastus, etsi non amplitudine venæ, sed insatiabilitate appetitus, et semper vacuæ cupiditatis, quæ nunquam impletur, quodcunque vero indicat visus, capere affectans. Ideo calumniæ, et tyrannides, ideo grassationes, et rapiuæ, ideo sic illum, et hunc statim alius cogit illata: gradum promovente ad hos semper magis dominantes tyrannide, et eos qui nunc injuriam faciunt debilioribus, paulo post præparante ad injuriam a potentioribus excipiendam; et excogitante rapinæ prætextus specie non inhonestos. Est quippe ingeniosa in adinveniendis avaritiæ coloribus ipsa, et iura reddens, consilia supponit, ut videntur, persuasibilia rapinæ apta. Sic Jezabel audientem, quod vineam Nabuthæ vicini vir ejus Achab percuperat, graviter simul, atque callide hunc rapinæ scopum disponens apparavit, ut et concupitum caperetur, nec esset, qui de rapina conquereretur: calumniata etenim eum, qui possidebat vineam, blasphemiam in Deum et regem protulisse, occidit, et sic vineam vacantem domino accepit, cum nullus esset, qui patefaceret

ζων, καταπίνων, περιουον, ελαύνων, υπερορίζων, συκοφαντών, άγων, φέρων, δουλαγωγών, πάντων πάντοθεν την ζωήν διαταράττων, ούδέν παραλιμπάνων πονηρίας είδος, δ τέως δίδωσι πράττειν έξουσία και δύναμις, πάντως εις έξατόν που καταδύεται αυτομολήσας πυθμένα Ταρτάρου, χειρονα τόν επί τοσοούτοις άμαρτήμασιν Ελεγχον κρινών τής κατά την βάσανον οδύνης. Αύτη γάρ άληθώς πρέπουσα λήξει τοίς τή δυναστεία μη πρòς ευεργεσαν, άλλ' επί κακῶ χρησαμένοις τῷ πέλαις, και τά μὲν πλεονεκτηθέντα καταλείπουσιν άλλοις πρòς χρήσιν φιλοτίμου ζωής, τήν δὲ ἐπ' αυτοίς τιμωρίαν καρπούμενους αιώνιον.

B

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Ὡ τῆς παρανομίας! ὦ τῆς παραπληξίας! Τί πλέον παρέχει τῆς φαιδρᾶς ἀπολαύσεως, ἵνα μή λέγω τῆς ἀναγκαίας χρείας διὰ τοὺς βουλομένους χαρίζεσθαι τι και ἐπιθυμία πρòς παραμυθίαν τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος, ἡ πλεονεξία, ὅτι πᾶσαν μὲν παγκτησίαις ἡμέρῳ τήν γῆν μετερχόμεθα, Βρεττανούς, και Ἑσπερίους, και Μαύρους, πρòς ἔω δὲ θήβας, και τήν Ἰνδῶν καταλαμβάνοντες χώραν, τὰ πάντοθεν πρòς τρυφήν ἐπιττῆδεια εις ἑαυτῶν χρήσιν ποιούντες ἀγωγίμα, χρημάτων δὲ θησαυρούς ἀνεικάστους σωρεύοντες εις τήν τῶν συνωνητῶν παρασκευῆν δει γάρ τὰ μὲν ἐκ γεωργίαν οικειῶν, τὰ δὲ ἐξ ἀγορᾶς ποικίλλουν τήν τράπεζαν, και ποιεῖν πολυτελή, και πλήθουσιν ὡς μέλλοντος ἀχανοῦς τινοῦ χόσματος τῆς κοτύλη παραπλησίας πληροῦσθαι γαστρός· και γάρ ἐστι τοίς πολλοίς ἀγανῆς ὄντως και ἀπλήρωτος, κᾶν μή τῷ εὐρυχώρῳ τοῦ ἀγγείου, αλλά τῷ ἀπλήρῳ τῆς ὀρέξεως τῆς ἀεικενῆς ἐπιθυμίας, οὐδέποτε πιμπλαμένης, πᾶν δὲ, δ δεικνυσιν ὄρασις, γλιχομένης λαβεῖν. Διὰ τοῦτο συκοφαντῆται και τυραννίδες· διὰ τοῦτο λυποδύσθαι, και ἀρπαγαί· διὰ τοῦτο οὕτως ἐκείνον και τοῦτον εὐθύς άλλος βιάζεται, βαθμῶ προσκοπτούσης ἐπὶ τοὺς ἀεὶ μάλλον δυναστεύοντας τῆς τυραννίδος, και τοὺς νῦν ἀδικούντας τὸν ἀσθενέστερον, μετ' ὀλίγον ἀδικεῖσθαι παρασκευαζούσης ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων, και προφάσεις ἐπινοούσης τῆ ἀρπαγῆ τῷ δοκεῖν οὐκ ἀσχημονας. Ἔστι γάρ ἐν ταίς πλεονεκτικαίς ἐπινοίαις αὕτη γνωμοδότης εὐμήχανος, βουλὰς ὑποτιθεμένη πιδανὰς πρòς τὸ δοκοῦν τοῦ ἀρπάγματος εὐλογον. Οὕτω τήν Ἰεζάβελ ἀκούσασαν, ὅτι τοῦ ἀμπελῶνος Ναβουθαί τοῦ γείτονος ὁ ταύτης ἀνὴρ Ἀχάδ ἐπεθύμησε, δεινῶς ἄμα και πανούργως τὸν τῆς ἀρπαγῆς σκοπὸν διαθεῖναι παρεσκευάσεν, ἵνα και τὸ ἐπιθυμητὸν ληφθῆ, και μή ἦ ὁ τῆν ἀρπαγῆν ὀδυρόμενος· βλασφημίαν γάρ θεοῦ και βασιλείως συκοφαντήσασα, τὸν κεκτῆμένον ἀπέκτεινε, και οὕτως ἀδέσποτον τὸν ἀμπελῶνα παράλαβεν, οὐ-

δενός οντος τοῦ τὴν ἀδικίαν διασαφοῦντος ἀγνοοῦσι, A τοῦ παύτην βοᾶν δυναμένου ἐκ ποδῶν οἰχομένου. Νῦν δὲ τολμᾶται καὶ χαλεπώτερα τοῖς ἀνθρώποις, τῷ χρόνῳ γεγυμνασμένης πρὸς τὴν ἐμπειρίαν τῆς ἀδικίας, καὶ τῷ ἔθει προσκαψάσης ἐπὶ τὸ τεχνικώτερον. Υἱοὶ γὰρ ἀποστεροῦνται ζῶντες ὑπάρξεως πατρικῆς, καὶ ἀδελφῶν ἀλλοτριοῦνται κληρονομίας ἀδελφοί, καὶ γυναῖκες οὐσίας ἐκβάλλονται τελευτησάντων ἀνδρῶν βοῶσαι τὴν παρανομίαν, καὶ οὐκ ἀκούμεναι. Τοῖς γὰρ ἐκάστοις τούτων βιαζομένοις συνηγορία τῆς βλάβης εἶναι δοκεῖ βασιλικῆ δωρεᾶ, ἥτις τὰ μὲν ἀδέσποτα εὐλόγως ἴσως τοῖς αἰτούσι παρέχειν ἐδύνατο, ἄλλοις δὲ τὰ ἄλλων χαρίζεσθαι δικαίως ἐστὶν οὐχ οἷα τε, ξένοις προπίνουσα τὰ τῶν νομίμως προσερχομένων τῷ κλήρῳ, καὶ ὀφειλόντων ἀκολούθως διαδέξασθαι τὰ τῶν οἰχομένων συγγενικῷ δικαίῳ. B

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Ἀλλὰ πάντα πρὸς τὸ πιθανὸν σοφίζεται δεινῶς πλεονεξία, καὶ βασιλεῖς ἀπατᾷ εὐπαραγῶγος αἰτήσεσι, καὶ ἐξουσίαν καθ' ὧν βούλεται λαμβάνει εὐπρόσωπον, καὶ κάτω τὰ ἄνω, καὶ ἔμπαιιν ἄνω τὰ κάτω ποιεῖ, πολλοῖς πάντοτε συμφορῶν ἀνυποίστων καθισταμένη αἰτία. Διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν ἡδικομένων δοκιμασίᾳ ἐπιπέδων ἀναιδῶς ἐραυζόμενοι, καὶ λαμπρὰς οὐσίας ἀφρημένοι τῆς ἐξ ἄλλων ἐπιδεεῖς εὐπορίας κατέστησαν τὰς συμφορὰς διηγούμενοι, τραγυδοῦντες τὰ πάθη, κρουνοῖς δακρῶν τὴν ἀνάγκην πιστούμενοι, καὶ μόλις ἄρτου τινὰς πείθοντες ὀρέξαι τιμὴν αὐτοῖς ἀποροῦμένοι, ἐθιμον λέγοντας εἶναι τοῖς μεταιτούσι πλάττεσθαι τοιαῦτα, καὶ κομπάζειν πρὸς ἀπάτην πολλὰ, εὐγένειαν προσποιουμένοι οὐκ οὔσαν, καὶ χρημάτων ὀδυρομένοις οὐ γνομένην ἀπώλειαν, ναυάγια λογοποιοῦσι, καὶ ληστῶν ψευδομένοις ἐφόδους, οἰκετῶν δρασμῶν προφασίζομένοις πσυληκτόων αὐτῶν, καὶ ἀφέντων οὕτως ἀσχημονεῖν, ὡς τὸ ἐλεεινὸν ἐκεῖνο, καὶ δακρῶν ἀξίον δεικνυσι σχῆμα, ἀδρστέρων λημμάτων σφίσιμα προβαλλομένοις τὰς τοιαύτας φωνὰς. Ἐκτέλλεται γῆς, οἰκοπέδων, κτημάτων, ἀπεστέρηται χρημάτων, διαίτης εὐσχήμονος, οἰκετικῆς θεραπείας, καὶ οὐδαμῶθεν ἀξιούμενοι παραμυθίας, ἐτι καὶ προσκωμυδοῦνται οἱ ἄθλιοι, τραγυδεῖν εἰκῆ ψευδεῖς νομιζόμενοι τύχας. Ἰποπτον γὰρ οὐτως εἰς ψεῦδος ἀεὶ τὸ ἐκ τοῦ φαινομένου ἀξιόπιστον παλαιὰς ἀπαγγέλλον εὐπραγίας, καὶ ἀληθεύειν δοκῆ οὐδὲν τεκμήριον ἔχον πιστώσασθαι τὰ λεγόμενα, οὐ συνυδόντων οὐδαμῶς οὐδαμῶθεν τῶν πραγμάτων τοῖς ῥήματι. Ὅθεν σιωπῆ φέρειν ἀναγκάζονται τὰ τῆς πτωχείας δευὰ, τὸ ἀπαμφιάσκειν τὰ καθ' ἑαυτοῦς τοῖς ἀπιστεῖν ἐθέλουσι κρῖνοντες ἀκαιρον, χλεύης μᾶλλον, ἢ συμπαθείας τοῖς λόγους ποιοῦμένοις ὑπόθεσιν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀλῶνται ἄλλας ἐξ ἄλλων πατρίδας ἀμείβοντες, τὰς τεῶς ἀγνοουμένας στοχαζόμενοι πρὸς οἰκονομίαν τῆς ζωῆς ἴσως ἐπιτηδείας· οἱ δὲ μένουσιν ἐφ' ὧν ὑπὸ τῆς συμφορᾶς κατελείφθησαν τόπων ὄκνουσες τὰς μεταστάσεις, τὸ μὲν ἀσθενεῖα δυνάμει, τὸ δὲ καὶ τῷ

calumniam ignaris, eo, qui reclamare poterat, sublato e medio¹². Verum nunc fieri solent, et graviora hominibus, exserta jam satis beneficio temporis iniquitate propter experientiam, et consuetudine adeo provec̄ta, ut multo magis artificiosa existat. Filii namque viventes paternis privantur facultatibus, et fratres fratrum hæreditates alienant, et uxores bonis ejiciuntur mortuorum maritorum, proclamantes de injuria, nec exauditæ. Horum enim singulis violenter oppressis defensio damni videtur esse donatum regium; rex enim forsitan bona domino vacantia petentibus ratiq̄abiliter concedere potuisset; aliis vero aliorum bona justo largiri nequit præbens exteris, quæ aliis legitime proveniunt ex hæreditate, spectantque ad eos, qui debent successive illa suscipere jure cognationis, quæque ad decedentes pertinebant.

151 CAPUT IX.

Sed avaritia graviter omnia, et persuasibiliter comminiscitur, ac veluti sapienter, et reges decipit petitionibus facile circumvenientibus, et specie decoram sumit licentiam adversus quoslibet, quæ deorsum sunt, sursum, et rursus quæ sursum sunt, deorsum efficiens, multis undique calamitatum intolerabilium causa existens. Atque ideo plerique passorum injuriam experimento sistuntur impudenter corrogantes, et splendidis opibus spoliati, et ex aliorum beneficentia indigentes miserias enarrando constitunt, tragico more affectum excitantes, et lacrymarum rivis fidem necessitati conciliantes, et ægre aliquibus suadentes, ut pretium panis sibi met ipsis inopibus porrigant; cum dicant esse solemne mendicantibus res hujusmodi confingere, multaque ad deceptionem jactare, qui nobilitatem, qua carent, simulant, et jacturam pecuniarum, quam nunquam fecerunt deplorant, naufragia verbose fabulantur, et latronum ementiuntur incursus, prætexunt servorum fugam, qui expilarunt ipsos, et reliquerunt sic indecenter compositos, ut amictus ille miserabilis et lacrymas merens ostentat: hujuscemodi vociferationes emittentibus callido consilio ad captandas stipes crassiores. Ejecti fuerunt e terra, vernis, possessionibus, et pecuniis orbati, honesto victu, famulorum ministerio: et nullo uspiam solatio quisquam eos dignatur; quin etiam conice irridentur, dum infelices fortunas falsas tragico sermone frustra deflere censentur. Suspectum quippe 152 falsi vere semper est, quod ex apparenti credibile veteres felicitates renuntiat, et si vera dici videantur, cum fidem asciscendi nullum eorum, quæ dicantur, certum signum habeat, non convenientibus usquam ullibi factis cum verbis. Unde taciti compelluntur tolerare paupertatis ærumnas, intempestivum rati detegere rerum suarum statum credere nolentibus, cum potius ludibrii, quam compassionis sermones ipsorum occasionem suppeditent, et quidam equidem ex his yagantur

¹² III Reg. xxi, 1 seqq.

alias ex aliis demutantes patrias, quas hactenus A
 ignotas ad vitæ ministrationem forsitan idoneas
 intento animo conspicati sunt, quidam vero per-
 manent illis in locis, in quibus eos comprehendit
 calamitas, migrare dum piget, qua præ virium
 imbecillitate, qua propter incertum futuri, præ-
 sents, quod experti sunt, ambiguo, qualecunque
 id foret sive pejus, sive melius, præferentes merito,
 et consolantes semetipsos, quod licet cæteris bonis
 fortunæ per tyrannidem fuerint ejecti, liberis at-
 tamen elementis fruendi facultatem simul habent
 minime prohibitam, et cum his, qui magnos spiri-
 tus ducunt propter potentiam, æqualem in ipsis
 usum habent. Istam inviolabilem possessionem a
 suo Creatore adepti, ut ne omnino dejecti animi
 mœrore concidant, perinde ac si nulla ex parte in
 universas res creatas haberent aliquam potestatem.
 Quocirca spirant, ubicunque voluerint, aerem istum
 laudquaquam vetitum, hauriunt e fontibus, flumi-
 nibus et stagnis pro libito usi potu largissime, et
 magna cum libertate sese circumluunt, idque si non
 in urbibus atque vicis (forsitan etenim inibi distri-
 buta aqua ad irrigationem istis tanquam nihil pos-
 sidentibus non attribuitur), in 153 desertis saltem,
 et incultis locis cum securitate, quantumque visum
 fuerit, pariter his perfruuntur, nemine impedi-
 ente solis fulgorem et oculis et toto corpore excipiunt,
 cum nemo, ut maxime velit, radium inde vibratum
 cohibere queat, neque diviti opibus eminenti
 amplius aliquid dividere, quam pauperi, propter
 humilitatem, valeat. Ubi enim subjacet materia,
 cujus natura distributionem patitur, majorem partem
 arripiunt divites avari, non permittentes penes
 alios esse, quæ habere ipsi student; individuarum
 autem rerum communis omnibus simul usus con-
 ceditur, et alius alio nihil plus habet ad participandum,
 cum natura cunctis æqualem distribua-
 tionem, et his, qui plura sibi vindicare volunt, non
 præbeat occasiones discordiæ.

CAPUT X

ΚΕΦΑΛ Ι'.

Quis enim aeris segmentum sicut terræ vel pecu-
 niæ præcellenti sua potestate secans obtineat pro
 seipso separatum ab universim diffuso in omnes
 particulatim creaturas? Ecquis vero instar pecu-
 niarum, aut rerum pretiosarum solis jubar aut
 calorem intus uti thesaurum servet solus, eo sibi
 peculiariter quæsito perfruens, . . . quando nox D
 sub terram, aut nubes coacta currentem occultat
 polum? Aqua licet in situlis exantlata videatur in
 multas partes dividi, unoquoque haurientium in
 accipiendo sibi propriam factam vindicante; uber-
 rima tamen scaturiginis abundantia usum ejus
 inter plures non sinit esse litigiosum; sed æque
 atque res individua possidendi desiderium sedat,
 superfluum penitus arbitrante illo, qui ratione pol-
 let, atque vanum, sibi propria asserere velle ea,
 quæ communia omnibus natura donavit, æqualem
 utendi 154 potestatem præbens, et dominium pa-
 riter cunctis adimens; idque veluti reconditum in
 penetrâli asservare, cujus omnibus utendi copia
 perpetuo proposita est, et ad manum, potestate

Α δὴ λῆψι τοῦ μέλλοντος, τὸ παρὸν καὶ ἐν πείρᾳ γενόμε-
 νον τοῦ ἀμφιβόλου, οἷον ἔσται χεῖρον, ἢ ἀμείνον
 προσιμῶντες εὐλόγως, καὶ παραμυθούμενοι. τοῦτω
 γοῦν ἑαυτοὺς, ὅτι κἂν τῶν ἄλλων κτημάτων τυραν-
 νηθέντες ἀπάντων ἐκδέδηται, ἐλευθέρων στοιχείων
 ὁμῶς ἔχουσι τὴν μετουσίαν ἀκώλυτον, καὶ τοῖς μέγ-
 πνέουσιν ἐπὶ δυναστείᾳ τὴν χρῆσιν ἐν τούτοις ἰσότη-
 μων. Ἄσυλον κτήσιν ταύτην λαχόντες παρὰ τοῦ Κτι-
 σαντος, ἵνα μὴ πάντῃ καταπέσωσι ἀθυμία, ὡς μηδε-
 μῆρους ἔχοντας ἐξουσίαν ὅλης τῆς κτίσεως. Ἄνα-
 πνέουσι τοιγαροῦν ὅπουτερ ἂν ἐθέλωσι τὸν ἀέρα
 τοῦτον ἀκώλυτον, ἀντλοῦσι πηγὰς, καὶ ποταμοὺς,
 καὶ λίμνας, ὡς βούλονται πόματι κεχρημένοι ἀφθό-
 κῳ, καὶ περικλυζόμενοι μετ' ἐξουσίας πολλῆς, κἂν
 μὴ ἐν πόλεσι, καὶ κώμαις ἴσως γὰρ ἐν ταύταις
 πρὸς ἀρδίαν μεμερισμένον τὸ ὕδωρ οὐκ ἐφεῖται
 B τούτοις ὡς ἀκτήμοισιν ἐν ἐρήμοις οὖν, καὶ ἀγεωργῇ
 τοῖς, ὁμῶς ἐπ' ἀδείας πρὸς τὸ δοκοῦν ἀπολαύοντες,
 οὐδενὸς ἐμποδίζοντος· αὐτὰς ἡλίου καὶ ὀφθαλμοῖς,
 καὶ παντὶ τῷ σώματι δέχονται, ἀναστέλλειν τὴν ἐκεί-
 θεν φερομένην ἀκτίνα οὐδενὸς, κἂν ἐθέλῃ, ἰσχύοντες,
 οὐδὲ τῇ ὑπεροχῇ τοῦ πλουσίου πλέον νέμειν παρὰ
 τὸν πένητα ὄντος ἰκανοῦ διὰ τὴν ταπεινότητα. Ἐνθα
 μὲν γὰρ ὑπόκειται ὅλη μεριστὴν ἔχουσα φύσιν,
 πλεονεκτοῦσιν οἱ πλούσιοι, παρ' ἄλλοις οὐ συγγε-
 ροῦντες εἶναι ἀσπουδάξουσιν ἔχειν αὐτοῖ· τῶν δὲ
 ἀδαιρέτων ἢ χρησὶς κοινῇ πᾶσιν ὁμοίως ἐφεῖται, καὶ
 ἄλλος ἄλλου πρὸς μετουσίαν ἔχει πλέον οὐδὲν, τῆς
 φύσεως ἴσῃ ἅπασι τὴν διανέμησιν, ἐργασαμένης,
 C καὶ τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις οὐ παρεχούσης ἐπι-
 δος ἀφορμάς.

Τίς γὰρ ἀέρος ἀποτομὴν καθάπερ γῆς, ἢ χρήμα-
 τος ποιησάμενος δυνάμειος περιουσία, ἔσχε παρ'
 ἑαυτῷ κεχωρισμένον τοῦ συνεχῶς κεχυμένου κατὰ
 πᾶν μέρος τῆς κτίσεως; Τίς δὲ χρημάτων ἢ κειμη-
 λίων δικὴν ἡλιακὴν φέγγος, ἢ θάλασπος, ἔνδον ἐθη-
 σαυρίσαστο ἰδιόκτητον μόνος ἀπολαύων. ὅταν νύξ
 D ὑπόγειον, ἢ νέφους τρέχοντα καλύπτῃ τὸν πῶλον;
 Ἐνθα κἂν ἐν κάλπῃσιν ἀντλούμενον πολυσχεδῶς
 καταμερίζεσθαι δοκῇ, ὅσον ἐκάστου τῶν ἀρρομένων
 ἐν τῷ ληφθῆναι γινόμενον, ἀλλὰ τῇ ἀφθονίᾳ τοῦ βού-
 ματος ποιεῖ τὴν χρῆσιν τοῖς πολλοῖς ἀφιλόνηκον, ἴσα
 τοῖς ἀμερίστοις παῦον τὸν τῆς κτίσεως ἡμέρον πε-
 ριττὸν πάντως τοῦ λογισμῶν ἔχοντος ἡγουμένου καὶ
 μάταιον ἰκελιούσθαι σπουδάζειν ἄπερ κοινὰ πᾶσιν
 ἢ φύσιν δεδώρηται, ἰσονομίαν χρῆσεται παρασχούσα,
 καὶ δασποτείας ὁμοίως ἀποστερήσασα ἅπαντας, καὶ
 ταμειεύεσθαι τοῦτο, οὐ πᾶσιν ἢ χρῆσιν διὰ παντὸς
 προκειμένη πλουσία, καὶ πρόχειρος, τῷ ἐτοίμῳ τῆς
 εἰς ἀπόλαυσιν ἐξουσίας, ἀργῆν, εἰς κτήσιν τὴν ἐπι-
 θυμίαν ποιεῖ. Ἐπειδὴ πως τὸ μὲν σπάνιον, δυσπᾶ-
 ριστον ἐρεθίζει τὴν βρεξίν, μὴ προληφθῆ παρ' ἐπι-

ρου ἀγῶνα ποιοῦν, οὐ κινεῖ δὲ ταύτην πρὸς ἑφσεῖν A *prompta ad fruendum cupiditatem possidendi se-*
 τὸ ἐν τῷ πληθύνειν αἰὲ καταφρονούμενον. *dante. Quandoquidem id, quod rarum et difficile*
 paratu est, proritat desiderium, certamen concitans, ne præoccupetur ab alio; non commovet ta-
 men illud, quod ipsa semper ex abundantia despectum est.

ΤΜΗΜΑ Γ.

Ἐπι τῆς τῶν μακαρίων διαρωγῆς καὶ τῆς κακο-
 ρολίας τοῦ διαβόλου.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Ὅτως οὖν, ὡ φίλότης, διακειμένων τῶν πραγ-
 μάτων, ὡς εἴρηται, καὶ τοσαύτης παρανομίας κατ-
 εχούσης τὸν βίον, ὡς ἰχθύων ἅπαντας μιμῆσθαι
 ζῶην καταπίνοντας τοὺς ἤττονας, καὶ καταπινομέ-
 νους ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων, εὐρεῖν χρῆ ἢ κατὰ τὸν
 μέγαν Μωϋσέα τιτὰ, ποτὲ μὲν τύπτοντα τὸν διαπλη-
 κτιζόμενον πρὸς τὸν Ἰσραηλίτην Αἰγύπτιον, ποτὲ δὲ
 παραινοῦντα μαχομένους τοῖς ὁμοφύλοις τὸ εὐσπον-
 δον, καὶ λέγοντα· Ἄδελφοί ἐστε, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλ-
 λήλους; ἢ κατὰ τὸν Ἀθακοῦμ, ἀρήγειν μὲν τοῖς κα-
 ταπονουμένοις, ἐπιτιμᾶν πάντως οὐκ ἔχοντα δύνα-
 μιν, Θεῷ δὲ κατὰ τῆς τέτε πολιτευομένης ἐντυγ-
 χάνοντα παρανομίας, καὶ τὸν ζῆλον δεικνύντα τῇ
 πρὸς αὐτὸν παρρησίᾳ· φησὶ γάρ· « Ἔως πότε, Κύριε,
 κεκράξομαι, καὶ οὐκ εἰσακούση; βοήσομαι πρὸς σὲ
 ἀδικούμενος, καὶ οὐ με σώσεις; οὐκ αὐτὸς εἰς πρόσ-
 ωπον· προφήτης γάρ ἦν, καὶ πάσης βλάβης ὑπῆρ-
 χεν ἀνώτερος, ἀλλὰ τῶν ἄλλων διὰ τὸ μισοπύ-
 νηρον ἐκδιχθηναὶ ἀδικίαν ἀξιόζωμενος. Ἐξῆς γοῦν
 ἐπιφέρει λέγων· « Ἴνα τί μοι ἐδείξας κόπους καὶ
 πόνους ἐπιβλέπειν ἐπὶ ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέθειαν;
 ὅτι ἀσέθης καταδυναστεύει τὸν δίκαιον, καὶ ποιή-
 σεις τοὺς ἀνθρώπους ὡς τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης,
 καὶ ὡς τὰ ἔρπετὰ τὰ οὐκ ἔχοντα ἡγούμενον. » Πό-
 σον ἦν ἀγαθὸν, καὶ πόσην τοῖς ἀδικουμένοις ἐποίη-
 σεν παράκλησιν ἐπικουριζομένους τὰ λυπηρὰ τῇ τοῦ συν-
 αλοῦντος συμπαιδείᾳ; Ἄδικία δὲ ὡς τὸ τυραννεῖν,
 καὶ ζημιοῦν, καὶ προπηλακίζειν, οὕτω καὶ τὸ τῶν
 καθηκόντων ἀποστρεφῆναι τοὺς χρηζόντας τοῦτων ἐστὶ.
 Τοσοῦτους γὰρ ἕκαστος ἀδικεῖ, ὅσους οὐκ ὠφελεῖ
 εὐεργετεῖν δυνάμενος. Καὶ τοῦτο δεικνύς ὁ Κύριος
 ἀληθὲς, οὐ τοὺς ἀδικήσαντας, οὐ τοὺς πλεονεκτή-
 σαντας, ἀλλὰ τοὺς μὴ θρέψαντας πεινῶντα τὸν πέ-
 νητα, τοὺς μὴ συναγαγόντας οἴκους τὸν ξένον, τοὺς
 μὴ ἐπισκεψαμένους τὸν κατακελιμένον, τοὺς μὴ παρὰ
 τὸν καθειργμένον φοιτήσαντας, καὶ δεσμώτην ὄντα
 ὅτω δῆποτε τρόπῳ μὴ παραμυθησαμένους ἔργῳ καὶ
 λόγῳ, πῦρ αἰωνίῳ παρέπεμψεν, αὐτὸ κρίνας με-
 γίστην ἀδικίαν, καὶ παγχάλεπον, τὸ μὴ χρῆσασθαι
 τῇ δυνάμει πρὸς εὐποιαν τῶν δεομένων. Εἰ γὰρ καὶ
 μὴ νόμας θεῶς διαβρῆθη τὴν ἐλεημοσύνην προσ-
 ἔταττε, γενέσθαι τὴν φύσιν διδάσκαλον ἐκ τοῦ ὁμοιο-
 παθοῦς νομοθετοῦσαν ἀφθόγγῳ διατάξει τὸ συμπαιθεῖν.
 Ὅταν δὲ καὶ νόμος ἐν ἱσραὴλ Βίβλοις κεχαραγμένος
 ὑπομιμνήσκει τὴν φυσικὴν δύναμιν, ὑπονύττων καὶ
 διεγείρων τὴν ἐπιτηδεύουσαν πρὸς εὐεργεσίαν τοῦ
 χρηζόντος, πῶς οὐκ ἄξιός ἐστι καὶ χαλεπωτέρας τοῦ πυ-
 ρὸς καταδικῆς, οὐδ' ἕτέρῳ τοῖν δυοῖν δυσωπηθεῖς δι-
 αναστῆναι πρὸς τὸ φιλάνθρωπον, καὶ ἐξῶθεν ἐλεγ-

SECTIO X.

*De beatorum conversatione et diaboli mali-
 gnitate.*

CAPUT I.

Cum igitur (o amice) eo modo se res habeant,
 quo dictum fuit, et tanta iniquitas in sæculo domi-
 netur, ut piscium cuncti vitam imitantes deglutiant
 minores, et a potentioribus devorentur: invenien-
 dus est aliquis, qui aut magni Moysis exemplo modo
 percutiat Ægyptium, qui percusserat Israelitam¹²;
 modo vero populares contribules inter se pugnantes
 cohortetur ad concordiam, et dicat: Fratres estis,
 utquid invicem vobis injurias infertis? aut secur-
 dum Habacum, opem quidem laborantibus afflictis-
 que ferat, sed cum redarguendi puniendique facul-
 tatem non habeat, Deum conveniat precibus adversus
 iniquitatem tunc grassantem, et zelum orationis
 ad eum libertate ostendat. Ait enim: « Usquequo,
 Domine, clamabo, et non exaudies; vociferabor ad
 te injuriam patiens, et non salvabis me¹³? » non
 ipse in semetipso **155** passus injuriam (propheta
 enim erat, et omni noxa superior exstitit), sed mali-
 tiam exosus aliorum injuriam vindicari rogabat.
 Quocirca infert subinde dicens: « Quare ostendisti
 mihi labores et dolores, videre miseriam et impi-
 etatem? quia impius prævalet adversus justum¹⁴:
 et facies homines quasi pisces maris et quasi
 reptilia non habentia ducem¹⁵. » Quantum erat
 bonum, et quantum solamen afferebat oppressis,
 cum in doloribus sublevabantur condolentis com-
 passione? Cæterum sicut iniquitas est alios tyran-
 nide opprimere, et damnis contumeliisque uti luti
 aspersione offendere; ita et rebus necessariis pri-
 vare indigentes illis. Etenim tot unusquisque ho-
 mines injuria afficit, quot, cum possit, beneficiis
 non juvat. Atque hoc ipsum Dominus verum esse
 ostendens, non eos, qui affecerunt injuria, non eos,
 qui fraude circumvenerunt, sed eos, qui non ciba-
 runt esurientem pauperem, qui non domi exceperunt
 peregrinum, qui non visitarunt decumbentem,
 qui ad inclusum carcere non accesserunt, et vin-
 culis compeditum neque re, neque verbo ullo modo
 sunt consolati, addixit igni æterno: maximam
 hanc injuriam judicans et rem omnino duram, non
 uti facultate ad benefaciendum his qui egent.
 Nam etiamsi lex divina nihil disertis verbis de
 misericordia exercenda præcepisset; ipsa tamen
 natura magistra hanc legem tacita voce constituisse
 videtur, dum mutuum homini affectum indidit e
 compassione. Quandoquidem vero et lex sacris
 Libris expressa commonefacit insitam natura facul-
 tatem officii sui, exstimulans et excitans animi pro-
 pensionem ad beneficentiam erga egentem: nonne

¹² Exod. 11, 12. ¹³ Habac. 1 2. ¹⁴ ibid. 3, 4. ¹⁵ ibid. 14.

igne gravior meretur supplicium **156** qui harum neutra ad humanitatis sensum inflexus commovetur; et licet ejus socordiam externa redarguant testimonia, internaque conscientia exprobrat, ipse tamen aut parcimonia, aut immisericordia supinus semper, et ad benefaciendum ignavus permanet? Verumenimvero si hospites domum deducit exemplo Abraham ¹⁷, et, ad instar Lot ¹⁸, ex platea viatores ad se trahit, et orphanos prandio excipit, et viduis indigentibus necessaria suppeditat, et omni egeno id efficitur habitu, quod suppleat illud, quod deficit, uniuscujusque necessitatibus, prout facultas tulerit, adaptatus, secundum magnum Job ¹⁹; si projectorum mortuorum cadavera (uti fecisse fertur justus ille Tobias ²⁰) sepulcro componit, et Dei cultoribus peregrinantibus tectum, lectumque, ac mensam cum Sunamitide præbet ²¹, et, juxta Abdiam, eos, qui secesserunt, et in tuguriis, et in speluncis vitam degunt, victum subministrando fovet ²²; si exigente necessitate etiam liberis propriis præfert justum egentem, virtuti naturam postponendam ratus, quemadmodum Saraphthia vidua, quæ unicam pugillum farinæ possidebat, et illum, in fame elarissimis filiis tabescentibus esurie, obtulit Eliæ propheta ²³; si persistit verbi divini meditationi, exemplo eunuchi in curru legentis, et ostendentis quantum operæ huic studio impenderet domi, cui etiam in itinere cum sollicitudine deditus erat ²⁴: si orationibus, et elemosynis vacat cum Cornelio, cui dixit astans angelus: « Orationes tuæ et elemosynæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei ²⁵; » eoque **157** annuntiante fauste opera sua Dei conspectum meruisse operans intellexit; si operam dat jejuniis Paulum æmulatus, quæ ille in parte gloriationis suæ reponens, inquit: « In jejuniiis multoties, in fame ac siti ²⁶, » gemini hujus tyrannici violentissimi affectus, famis scilicet, sitiæque tolerantia sese speciose adornans propter eos, qui negligentius ad temperantiam sunt dispositi, assuetudine deliciarum ventri velut exactori mancipati, ut quamvis desiderium philosophiæ ipsos nou eo pertrahat, cupiditate saltem laudum permoveantur: nam de quo merito quis gloriari potest, id utique commendationis omnino non est expers: cur non judicabitur omnibus illis æqualis pondere, qui prærogativam uniuscujusque peculiarrem obtinet, et solus id est, quod erant simul isti omnes, propria vita complexus quasi per capita

præclaras singularum ætatum dotes, veterumque veritatem, non argumentorum probabili apparatu, sed perspicuo testimonio operum luculenter demonstrans? Res quippe, quæ inter narrandum sæpenumero, quia præter opinionem est, videtur incredibilis, si ipso confirmetur opere, evadit indubitata, neque utrum fieri possit necne, ambigendi occasionem amplius præbet.

CAPUT II.

Et quomodo feminam (*Peristeriam*) adeo effulgentem vitæ conversatione velles latere diabolum honestatis osorem, eamque non exercitam tentatio-

¹⁷ Gen. xviii, 6. ¹⁸ Gen. xix, 2. ¹⁹ Job xxix, xviii, 5, 14. ²⁰ III Reg. xvii, 15. ²¹ Act. viii, 27.

αχόμενος, καὶ ἐνδοθεν ὀνειδιζόμενος τοῦ καλοῦ τὴν ἀργίαν, καὶ μένων διόλου ἀναπεπτωκῶς, καὶ ὀκνῶν ἢ φειδωλιᾷ, ἢ ἀσπλαγγνίᾳ τὴν εὐποιαν; Εἰ δὲ ξένους μὲν οἴκῃ συνάγει κατὰ τὸν Ἀβραάμ, καὶ ἐκ τῆς πλατείας κατὰ τὸν Λὼτ τοὺς ὀδίτας ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ὀρφανοὺς ἐπιδειπνοῖ, καὶ χήρας ἐπαρκοίῃ δεομέναις τὰ λείποντα, καὶ παντὶ χρῆζοντι γίγνεται τῆ σχέσει τοῦτο, ὅπερ ἀναπληροῖ τὸ ὑστερήμα, ἀρμοζόμενος τῇ δυνάμει ταῖς χρείαις ἐκάστου κατὰ τὸν μέγαν Ἰὼβ, καὶ συστέλλει σώματα ἐρριμμένων νεκρῶν, ὡς ἱστορεῖται ποῦν Τωβίας ὁ δίκαιος, καὶ τοὺς ἐπιξενουμένους ἀπονέμει σκηνὴν, καὶ κλίνην, καὶ τράπεζαν, κατὰ τὴν Σουναμίτιν, καὶ τοὺς ἀνακεχωρημένους ἐν καλύβαις, καὶ σπηλαίοις διάγοντας βίον θεραπεύει τοῖς ἐπιτηδείοις, κατὰ τὸν Ἀβδίου, καὶ τέκνων ἐν τοῖς ἰναγκαλοῖς προκρίνει δίκαιον ἐνδεῆ, δευτέραν ἀρετῆς κρίνουν τὴν φύσιν, κατὰ τὴν Σαραφθίαν χήραν, δράχα μόνην κεκτημένην ἀλεύρου, καὶ ταύτην ἐν λιμῷ μαραινόμενων τῶν φιλιτάτων ἐνδεῆ παραχωρήσασαν τῷ προφήτῃ Ἠλίᾳ, καὶ προσεδρεύοι μελέτῃ τοῦ λόγου κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ ἄρματος ἀναγινώσκοντα εὐνοῦχον, καὶ τὴν οἴκῃ σπουδὴν δεικνύοντα τῇ ἐν ταῖς ὁδοποιρίαις ἐπιμελεῖα τοῦ πράγματος, προσευχαῖς, καὶ ἐλεημοσύναις σχολάζοι, κατὰ τὸν Κορνήλιον, ᾧ φησιν ἄγγελος παραστάς: « Αἱ προσευχαῖ σου, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, » ἄξια τῆς θείας ὕψεως εὐαγγελισάμενος τῷ ἐργάτῃ τὰ ἔργα· καὶ νηστείας προσέχοι τὸν Παῦλον ζηλῶν, ὃς ἐν μέρει καυχῆματος τὸ πρᾶγμα τιθέμενός φησιν: « Ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψῃ, » τῇ ἐπὶ τῷ διδύμῳ, τυραννικῷ πάθει πείνης καὶ δίψης σεμνυόμενος καρτερῆς, διὰ τοὺς ὀνηρότερον διακειμένους περὶ τὴν ἐργάτην, ἔθει τῆς ἡδυπαθείας δεδουλωμένους, τῇ φορολόγῳ γαστρὶ, ἵνα κἂν μὴ πόθος αὐτοὺς ἔλκυσε φιλοσοφίας πρὸς τοῦτο, ἐπιθυμίᾳ γοῦν ἐπαίνων προτρέφεται· τὸ γὰρ καυχῆματος ἄξιον, καὶ ἐγκωμίῳ πάντως οὐκ ἄμοιρον· διὰ τὴν κριθεῖν πάντων ἐκείνων ἀντιβρόπος, ἐκάστου τὸ πλεονέκτημα οικειωσάμενος, καὶ μόνος τοῦτο γενόμενος, ὅπερ ἦσαν ὁμοῦ πάντες αὐτοὶ, τὰ κατὰ καιροὺς ἀνακεφαλαιωσάμενος ἐν τῷ ἰδίῳ βίῳ καλῶς, καὶ δείξας τὰ ἀρχαῖα πιστὰ οὐ κατασκευῆς πιθανότητι, ἀλλὰ μαρτυρίᾳ τῶν ἔργων σαφεῖ. Τὸ γὰρ ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ διὰ τὸ παράδοξον πολλάκις φαινόμενον ἄπιστον, ἔργῳ βεβαιωθὲν, ἀναμφίβολον γίνεταί, οὐκέτι τῷ ἐνδοιασμῷ τοῦ δυνατοῦ, καὶ ἀδυνάτου παρέχον καιρόν.

ΚΕΦΑΛ. Β'

Καὶ πῶς λάμπουσιν τῇ πολιτείᾳ λανθάνειν ἡθελες τὸν μισόκαλον διάβολον, καὶ μένειν ἐβούλου ἀγύμναστον πειρασμῶν, τοσαύτας προκλήσεως αὐτῷ παρ-

¹⁵. ¹⁶ Tob. i, 20. ²⁰ IV Reg. iv, 10. ²¹ III Reg. ²² Act. x, 4. ²³ II Cor. xi, 27.

έχουσαν ἀφορμάς; Εἰ γὰρ ἕκαστος τῶν ἐν τι, καὶ δεύ-
 τερον κατορθωκότων καλῶν, πολλὴν ἔσχε καθ' αὐτοῦ
 πνεύσαντα τὸν ἐχθρὸν, πῶς ἔδει τὴν πολυάθλον, καὶ
 τοὺς ἀπάντων ἀγωνιζομένην ὁμοῦ καθῆσθαι ἀμέρι-
 μον, ἐν σταδίῳ οὖσαν, καὶ οὐκ ἔχουσαν τὸν προσπα-
 λαίοντα, ἀλειφομένην, καὶ οὐ συμπλεκομένην, κω-
 νιζομένην ἐν τῷ σκάμματι, καὶ οὐ κινουσαν καθ' ἑαυ-
 τῆς τὸν ἀντίπαλον, διερίζουσαν, καὶ οὐ παροξύνου-
 σαν αὐτὸν πρὸς μάχην, ἀρετὴν ἐργαζομένην, καὶ οὐ
 λυποῦσαν τὸν ἀρχέκακον, Θεῶ ἀρέσκουσαν, καὶ οὐκ
 ἐγείρουσαν τὸν θῦιν πρὸς φθόνον βασκαίνειν εἰωθότα
 τοῖς εἰς τιμὴν προκόπτουσιν ἑκείνην, ἧς ἀπέπεσεν
 ἀπροσεξήσας ἑκείνος; Διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἄγιοι πε-
 πολέμηται παρ' αὐτοῦ, καὶ οὐδείς ἐστιν ὁ προθέ-
 μενος, ἢ πράξας τι τῶν ἀρεσκόντων Θεῶ, ὃς μὴ
 ἔσχευ ἀντιπράττοντα, καὶ ἐπιβουλεύοντα τὸν τοῦτο
 σπουδάζοντα, ἐχθρὸν ὄντα δι' οὐδὲν, ἢ δικαιοπρα-
 γεῖν, ὅτι σπουδάζοντες φιλίαν στελλόντες πρὸς τὸν
 Σωτῆρα Χριστὸν, καὶ καταλείποναι ἴδιον, ἢ μετ' ὀλί-
 γων κομιδῇ καταδικαζόμενον τὴν αἰώνιον κόλασιν,
 πολλοὺς ἢ καὶ πάντας ἐλκύσαι θέλοντα μεθ' ἑαυτοῦ.
 Στοιχάζεται γὰρ ἴσως ὁ παμμίλιρος φειδοῦς τεύξε-
 σθαι μετὰ πάντων, εἰ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εὐρε-
 θεῖν ἅπαν κολάσεως ὑπεύθυνον, οὕτε τῷ κατακλυ-
 σμῷ πληροφορηθεὶς τὸ ἐμβριθῆς τῆς ἀποφάσεως, οὐ
 δυσωπηθείσης πρὸς συμπάθειαν, πλήθος δι' ἁμαρ-
 τίαν κριθὲν κολάσει ὑπόδικον. Εἰ γοῦν τὸ μετὰ πολ-
 λῶν τιμωρεῖσθαι παραμυθίαν ἡγείται, ἐπελαφριζο-
 μένης, ὡς δοκεῖ, πάντως αὐτῷ τῆς βασάνου τῇ κοι-
 νωνίᾳ τοῦ πλήθους, κὰν τούτω, καθὼς ἐν πᾶσι, σφαλ-
 λόμενος· τὶ γὰρ ὄνινσι τὸν πάσχοντα ἀριθμὸς ἐὰ
 αὐτὰ πάσχων, ἀπεράντως ἑκάστου τὴν ὀδύνην ἔχον-
 τος ἴδιαν, καὶ οὐκ ἐπιμεριζομένην τοῖς ἄλλοις; Ἄλλ'
 ἀρκεῖ τῷ βασκάνῳ τάχα πρὸς πληροφορίαν τοῦ πά-
 θους καὶ ἡ τῶν πολλῶν ἀπώλεια μόνη, κὰν μηδὲν
 κερδαίνῃται τούτου ὅλως αὐτός. Φθόνου γὰρ ἴδιον τοῦ-
 το, συμφορὰν ἐπιθυμεῖν τῶν φθονουμένων, καὶ με-
 ταβολὴν ἀπὸ τοῦ εὐδοκίμου ἐπὶ τὸ ἀτιμότερον, οὐ-
 δὲν τοῦ δυσπραγοῦντος αὐτὸν παραμυθουμένου, ἢ
 ὅτι μόνον ἀναπέπαιται τυχὸν ἐὰν ἄρα τύχη τοῦ πο-
 θουμένου, εὐφραίνόμενος ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ φθο-
 νουμένου τῆς εὐπραγίας, ἐφ' ἣ ὠδυνᾶτο, καὶ ἐτήχετο
 πρότερον.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ'.

Οὕτω νεόπλαστον ἔτι τὸν Ἀδὰμ, καὶ τῆς θείας
 ἐναγχοῦς εἰκόνης ἤξιωμένον, δεσποτεῖαν τε πάσης
 λαβόντα τῆς κτίσεως, ὑπεθλῶν ἀπάτην, καὶ δόλιον,
 ἐπεὶ μὴ φανεράν εἶχεν αἰτίαν ἀνούουσαν αὐτὸν τῆς
 βασκανίας σκοπὸν, ἔτι καὶ τῆς ἐντολῆς, καὶ τῆς τι-
 μῆς διὰ τὸ προσφάτως δεδῶσθαι μεμνημένον, ἠπά-
 τησε τοῖς φενακισμοῖς, ἴσασθαι ἐπαγγειλάμενος, ἵνα
 καὶ τῆς δεδομένης ἀποστερήσῃ τιμῆς· οὐδὲν γὰρ
 εἶχεν ὄπλον, ἢ τέως χειρώσεται τὸν ἄπειρον μάχης,
 οὐ πορνεῖαν, οὐδέπω γὰρ πρὸς ἡδονὴν ἐγαργάλιζεν·
 οὐκ ἔψις, οὐ πάθος, οὐ πλεονεξία· οὐκ ἦν γὰρ τὴν

A nibus persistere statueres tantas provocandi eidem
 subministrantem ansas? Si etenim unusquisque
 illorum, qui unum aliquod et alterum bonum opus
 feliciter peragunt, habet adversum **158** se hostem
 valide conspirantem : quo pacto ipsam multis ado-
 reis decoratam, et unam omnium simul certami-
 nibus oppugnatam sedere oporteret otiosam; in
 stadio esse, nullum tamen habere adversarium;
 unctam, et manus tamen haud conserere; aspersam
 pulvere intra fossam, neque concitare in se ullum
 collictatores; lacessere illum, nec ad pugnam
 irritare; virtutem operari, nec dolore percellere
 auctorem mali; Deo placere, et non expergefacerere
 serpentem ad invidiam, solitum livore obtractare
 his qui ad illum honorem progrediuntur, e quo
 B ille sua negligentia excidit? Et hac de causa omnes
 sancti oppugnati fuerunt ab illo; neque ullus est,
 qui aliquid Deo placitum vel animo proponat, vel
 re perficiat, quin adversarium et insidiatorem eum
 habeat, qui infestissimo odio mortales prosequitur,
 non aliam ob causam, quam quod juste agunt,
 quod Christo Servatori studeant esse amici, ipsum
 vero solum deserant, vel cum paucis æterno sup-
 plicio valde puniendum, plurimos, quin et omnes
 secum pertrahere cupientem. Intendit enim forsitan
 omnino exsecrandus veniam cum omnibus
 assequi, si genus universum hominum pœnæ ob-
 noxium inveniretur, necdum diluvii exemplo satis
 superque, quanta sit divinæ sententiæ severitas,
 edoctus, non inflexæ ad commiserationem ob mul-
 titudinem judicatam, propter peccatum punitioni
 addictam. Siquidem hoc solatium ducit puniri cum
 multis, alleviante, uti videtur, tormentum commu-
 nicatione ipsius multitudinis, quamvis in eo, quem-
 admodum in omnibus, fallatur : ecquid enim juvat
 patientem numerus eorum, **159** qui eadem pati-
 untur, unoquoque dolorem proprium tolerante
 infinitum, neque dispertitum aliis : sed sufficit
 fortassis invidio ad sui solatium supplicii sola quam-
 plurimorum perditio, etsi nihil aliud inde penitus
 lucretur ipse commodi. Proprium est quippe hoc
 invidiæ, calamitatem eorum, quibus invidet, con-
 D cupiscere, et mutationem e claritudine in vilitate,
 ærumna, quam quod acquiescat solummodo forsitan,
 illius, cujus invidia flagrat, dejectione felicitatis,

CAPUT III.

Ita etiam recens effectum ex humo Adam, ac di-
 vinæ imaginis vix dignitate donatum, adeptum
 omnis simul creaturæ dominationem aggressus
 fraude ac dolo, cum non haberet causam mani-
 festam, qua ipsum invidiæ scopum assequeretur,
 adhuc et præcepti, ac honoris nuperrime delati
 memorem, decepit per imposturas Dei æqualitatem
 promittendo, ut et donato privaretur honore. Nihil
 enim tunc armorum suppetebat, quibus subigeret
 usque belli imperitum; non fornicatio, necdum
 enim ad libidinem titillabatur; non aspectus ocu-

lorum, non affectus animi, non avaritia; non enim erat materies concupiscentiam ad occupationem proritans; non invidia, non vanæ gloriæ appetitus, non odium, non dolus, cum nullus esset adversus quem comoveretur; uti confestim in Cain cœperunt hæ passiones gestire veluti passis alis, Abelis prohibitate ad æmulationem provocatæ. Unum duntaxat ille sibi ad astruendam fraudem profuturum norat amorem, et appetitum majoris honoris. Vetus **160** quippe hic affectus, natusque simul cum homine, sed non ad honorantis contumeliam, verum ad reverentiam, et honorem concessus. Nam dignitas, quam ut Deus promittebat ille, qui primum pluralitatis deorum nomen voce usurpavit, et puritatem imperii unici perturbavit deorum appellatione eam infuscans, ab homine acquiri poterat virtutis studio, rapina vero invadi transgressione mandati non poterat; cum ea sit peccati natura ut honorem auferre, non proferre valeat. Statim igitur ille homo propter contumeliam in eum, qui honore ipsum condecorarat, post præcepti transgressionem spoliatur dignitate, privatur dominio, deponit imaginis honorem, ad eam, quam paulo ante habuit, revertitur vilitatem, terra rursus atque pulvis nominatur absque divinæ effigiei, quæ materiali figmento consors adhibita erat, mentione. Convenienter deinceps ferarum iras timet, venena serpentum, belluarum ferocissimarum vires, quibus erat paulo ante propter imperium metuendus, hisce factus est subditus; et simul ac Deo non paruit, uno momento cunctis excidit, quibus hucusque propter obedientiam præfuerat. Hanc enim ipsi legis loco injungens abstinentiam unius plantæ proposuerat rerum conditor, cum alia nulla materies (ut dictum fuit) exercendi ad obedientiam tum esset eum qui lege constringendus erat, necessarioque debebat, ut aliis omnibus imperaret, habere præceptum aliquod significans ipsi servitutis jugum, ut quando superbiendo supponeret se præesse creaturis, et imperare tot et tantis animantibus, comprimeret confusam præ potestate mentem, cogitando se subesse legi, subditumque esse mandato, quandoquidem **161** majoris imperii timor informare ad modestiam inferiores, ut ne tumeant, solet, et quod inflatur superbia, cum sentit se principatum in alios obtinere, et apprehensione superioris potentis ad moderationem castigando redigit, audaciam insolescentem ad injuriam inferendum cohibens interdum recordatione supereminentis principatus, et vindicis.

CAPUT IV.

Verum non usque adeo quid faciendum esset, terrenus ille potius, quam Deo similis Adam animo suo dispexerat, totum se suo consultori majoris honoris accipiendi causa permittens; etiam neglecto mandato, quod conservando satius erat certum possidere honorem convenientem naturæ suæ, quam sublimiorem incertumque expectando, eum etiam, qui inerat, perdere, ac nunquam obventura sperando, præsentis jacturam eligere. Qui vero cum audierint Dominum dicentem: « Estote perfecti,

A ἐπιθυμίαν πρὸς κτήσιν ἐρεθίζουσα ὕλη, οὐ φθόνος, οὐ κενοδοξία, οὐ μίσος, οὐ ὄλος, οὐδενὸς ὄντος, καθ' οὗ κινήσεται, ὡς εὐθὺς ἐν τῷ Κάϊν ἤρξατο πτεροῦσθαι ταῦτα τὰ πάθη, τῇ τοῦ "Ἄβελ εὐδοκίμῃσθε ἐρεθισθέντα πρὸς τὸ ζηλότυπον. "Ἐν ἤδει συνεργῶν αὐτῶ πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ τεχνάσματος μόνων, ἔρωτα, καὶ πόθον μείζονος τιμῆς. Ἀρχαῖον γὰρ καὶ σύγχρονον τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο τὸ πάθος, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ὕβρει τοῦ τιμῆσαντος, ἐπὶ σεβασμῶ δὲ καὶ τιμῇ δεδομένον. "Ἦν γὰρ ἐπηγγελίαιτο ὡς Θεὸς ἀξίαν ὁ πρῶτον πολυθείας φθειγῆμενος ὄνομα, καὶ τὸ ἀκραιφνὲς τῆς μοναρχίας θολώσας προσηγορίᾳ θεῶν, κεκτημένην ἀνθρώπων ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, ἀρπασμα δὲ γενέσθαι παραβάσει τῆς ἐντολῆς οὐκ ἐδύνατο, τῆς ἀμαρτίας ἀποστειρεῖν τιμῆς φύσιν ἐχούσης, οὗ B προτιθέμεναι τιμῆν. Αὐτίκα γοῦν οὗτος μὲν διὰ τὴν εἰς τὸν τιμῆσαντα ὕβριν μετὰ τὴν παράβασιν τῆς ἐντολῆς, γυμνοῦται τῆς ἀξίας, παραλύεται τῆς ἀρχῆς, τῆς εἰκόνης ἀποτίθεται τὴν τιμῆν, εἰς τὴν πρὸ μικροῦ ὑποστρέφει εὐτέλειαν, γῆ πάλιν, καὶ χροῦς ὀνομάζεται, ἀνευ τῆς συγκεκληρωμένης τῷ χοικῶ ἀνδριάντι θείας μορφῆς. Δέδοικε λοιπὸν εἰκότως θηρίων θυμοῦς, τοῦς ἐρπετῶν, θηρίων ἐβρωμενεστάτων ἀλλάξ, οἷς ἦν πρὸ μικροῦ διὰ τὴν ἀρχὴν φοβερός, τοῦτοις γενόμενος ὑποχείριος, πάντων ἀθρόως ἐξέπεσον ἀπειθήσας Θεῶ, ὧν διὰ τὴν ὑπακοὴν καθειστήκει τέως ἐντός. Ταύτην γὰρ αὐτῶ, καὶ ἀντὶ νομοθεσίας ὁ Δημιουργὸς προεθίκατο ἐγκράτειαν ἐνδὸς ἐπιτάξας φυτοῦ, ἄλλης οὐκ εὐσης ὕλης, ὡς εἴρηται, τῆς γυμναζούσης πρὸς ὑποταγὴν νομοθετούμενων ἀναγκαίως ὀφείλοντα διὰ τὸ τῶν ἄλλων ἡγεμονεῦειν ἀπάντων ἔχειν τι ἐπιχείμενον πρόσταγμα σημαῖνον αὐτῶ τὸν τῆς δουλείας ζυγὸν, ἵνα, ὅταν μέγα φρονεῖν ὑποτιθῆται τὸ ἐπισταεῖν τῶν γεννητῶν, καὶ ἀρχεῖν τοσοῦτων, καὶ τηλικούτων ζώων, συστέλλῃ διαχειμένην τῇ ἐξουσίᾳ τὴν γνώμην τὸ εἶναι ὑπὸ νόμον, καὶ ὑποκεῖσθαι τῇ ἐντολῇ· ἐπειδὴ πως ὁ τῆς μείζονος ἀρχῆς φθόρος παιδαγωγεῖν πρὸς τὸ ἀτυφον πέφυκε τοὺς ἐλλάττοντας, τὸ φυσώμενον ἐπὶ τοῖς ἀρχομένοις τῆς γνώμης, καὶ τῇ ἐννοίᾳ τῆς ὑπερκειμένης ἐξουσίας σωφρονίζων πρὸς τὸ μετρωώτερον, καὶ τὸ αὐθάδεις ἐξυβρίζον ἐστ' ὅτε ἐπέχων ὑπομνή-

D σαι ἐπιτιμίῳ ὑπεροχούσης ἀρχῆς.

ΚΕΦΑΛΑ Δ'.

'Ἄλλ' οὐκ οὕτως εἶδε τῶ λογισμῶ τὸ πρακτέον ὁ μᾶλλον γῆϊνος, ἢ θεοεικελὸς Ἀδάμ, ὄλος τοῦ συμβουλευόντος ἐλέσθαι τὴν μείζονα τιμῆν γενόμενος, καὶ τὴν ἐντολὴν ἀθετήσας ἦν φυλάττοντα ἦν ἀμείνον ὠμολογημένην κεκτησθαι τὴν πρέπουσαν τῇ φύσει τιμῆν, ἢ προσδοκῆσαντα τὴν ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ἀδήλως καὶ τὴν οὖσαν ἀποβαλεῖν, βίβαι καταδεξάμενον τὰ παρόντα, ἐλπίζει τῶν οὐδαμῶς παρεσομένων. Οἱ δὲ τοῦ Κυρίου λέγοντος ἀκούσαντες· « Γίνεσθε τέλειοι, καθὼς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τε-

λειός ἐστι, » καὶ ἰδῶ σπουδάσαντες ἀκολουθῶντες A
 ἔλθειν ἐπὶ ταύτην τὴν κατάστασιν διὰ τοῦ μιμῆ-
 σασθαι τὸν τέλειον Πατέρα ταῖς κατὰ μέρος ἀρεταῖς,
 γινόμενοι πρότερον οἰκτίρμονες, καὶ φιλόανθρωποι,
 καὶ συμπαιθεῖς, ἐλεήμονες, ταῦτα γὰρ ἐπὶ τὴν τοῦ
 Πατρὸς ἀγεί τελειότητα, εὐλόγως τὴν πρώτην ἐπ-
 ἀναλαμβάνουσιν ἀξίαν μετὰ τῆς εἰκόνας, καὶ τὴν
 περιπόθητον προσηγορίαν δεχόμενοι, οὐ παρὰ τοῦ
 ψευσαμένου πάλαι τὸν τοῦ γένους προπάτορα, παρὰ
 δὲ ἀεὶ ἀληθεύειν εἰδότες Θεοῦ ἐν οἷς ᾤσιν· « Ἐγὼ
 εἶπα· Θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες. » Οὕτως
 εἶχε μὲν πρὸς τοῦτο ἐπιτηδεῖως ὁ ἄνθρωπος, οὐδέπω
 δὲ γινώσιν κεκτημένους, τίς ὁ ταύτην τὴν δωρεάν
 παρέχων ἐστίν, ἐσφάλη τῆς ἐλπίδος εἰκότως ὁ πι-
 σταύσας τῷ παρανόμῳ ἔλθειν ἐπὶ τὴν ἀξίαν ἐκεῖνην
 ἐπιτιθεμένῳ· οὐ γὰρ συνείδε τοῦ ἀπατεῶνος τὸ τέ- B
 χνασμα, ὅτι μηχανώμενος τὸ μὴ ἔλθειν αὐτὸν ἐφ' ἣν
 ἐπηγγεῖλατο τιμὴν, συνεβούλευεν ἔλθειν ὡς οὐκ ἦν
 δυνατὸν, τὴν ἀποτυχίαν αὐτῷ τοῦ ἴδου κατὰ
 σκευάζων τῷ ἀδυνάτῳ τρόπῳ, ἵνα ὅπερ ἔβδου τὸ
 εὐλογον, τοῦτο ἀπολέσῃ τῇ ἀλόγῳ ἐπιτελέσει, κατα-
 σοφισθεὶς πανούργως παρὰ τοῦ πάντα σφίζεσθαι
 πρὸς βλάβην τῶν πειθομένων αὐτῷ ἀεὶ μηχανω-
 μένου.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Καὶ ὅτι τῆς εἰκόνας ἦσαν οἱ χαρακτῆρες οἱ καὶ
 τότε πρὸς τὴν ὑποταγὴν δυσωποῦντες τοὺς θεούς, C
 ἔδειξεν ὁ καιρὸς, καὶ αὕτη τῶν πραγμάτων ἡ πείρα·
 ὅσα γὰρ πρὸς λύμην τῶν ἀμαρτωλῶν ἐστὶ νῦν,
 ταῦτα τοὺς δικαίους αἰδούμενα τὴν φθοροποιὸν συ-
 στέλλειν ἐπιτίγεται δύναμιν. Οὕτω τῆς Βαβυλωνίας
 καμίνου τὸ πῦρ οὐκ ἤφατο μὲν οὐδὲ χρωτὸς σωμα-
 των ὀσίων, ἐξέτιναξε δὲ τὴν φλόγα ἐπὶ τοὺς παρα-
 νόμους ἀκμάζουσαν ὡς ἐπὶ πῆχεις τεσσαράκοντα
 ἑννέα, νεμηθῆναι τοὺς παρατυχόντας Χαλδαίους,
 καθάπερ αὐτὸν καλὰ μὴν ἐσθιομένους, καὶ καρφαλέα
 φρύγανα, τὴν δὲ ἀνθρακίαν ναρκήσασαν κάτω πη-
 λοῦ, καὶ κοχλάκων ἀδρανεστέρα κατέλιπε, οὐδὲν
 πᾶς πατούσας βάσεις ἀδικῆται δεδυνημένην· καὶ
 γὰρ τὰ σαράβαρα ἐξῆλθον ἔχοντες στιλβοντα τῷ
 χρώματι, καὶ αὐτῆς ὀσμῆς ἐλεύθερα καπνοῦ, ἀσθε-
 νεῖ, καὶ εὐφάρτῳ σώματι νικήσαντες παμφάγον D
 δύναμιν πυρός. Οὕτως οἱ λέοντες ἐν τῷ λάκκῳ λι-
 μώττοντες (ἐπὶ γὰρ ἡμέρας ἑπτὰ ἐφυλάχθησαν ἀσι-
 τοι) τὴν φυσικὴν ὠμότητα προσερεθίσαι τῇ ἐνδεῇ
 πάντως οἰθηθέντων τῶν Βαβυλωνίων, ὅτε πλησίον
 γενέσθαι τοῦ Δανιὴλ ἐτόλμησαν, ὅπως μὴδὲ ἔβει
 ὄρμῆς φοβερᾶς λυπησῶσι τὸν δικαίον, κάκεινου τὴν
 παρὰ τοῦ Ἀδακούμ κομισθεῖσαν ἐσθιοντος τροφήν,
 ἔμενον ἐγκρατεῖς, οὐδὲ τότε πρὸς ἀθεσμον ἐρεθι-
 σθέντες βορὰν· οὐ γὰρ ἵνα θρέψῃ πεινῶντα τὸν
 δίκαιον, ὁ Μωσῆς καὶ Ἥλιαν ἐπὶ τεσσαράκοντα
 ἡμέρας διακρατήσας ἀπροσδεῖς σιτίων, ἀπὸ τῆς
 Ἰουδαίας εἰς τὴν Βαβυλωνίων χώραν μετέβησαν ἀγ-
 γέλου φέροντος διαέριον τὸν δεῖπνον κομίζοντα τὸν

quemadmodum Pater vester caelestis est per-
 fectus 21; » et singulis quibusque virtutibus imi-
 tando Patrem perfectum, ad hunc statum pervenire
 consequenter per iter studuerint perfectionis, effecti
 sunt misericordes in primis, et humani, et compa-
 tientes, et eleemosynarum elargitores; hæc enim
 ad Patris deducunt perfectionem: jure merito pri-
 stinam recuperant dignitatem cum imagine, deside-
 ratam ardentem illam suscipientes appellationem,
 non ab eo, qui decepit olim generis primum aucto-
 rem, verum ab eo Deo, qui semper veritatem scit
 ueri, in quibus ait: « Ego dixi: Dii estis, et filii
 Altissimi omnes 27. » 162 Adeoque homo ad hoc
 ipsum comparatus erat, neutiquam vero cognitio-
 nem habens, quis esset tanti muneris auctor, me-
 rito sua excidit deceptus spe, dum iniquo fidem
 habuit incitanti ad illam dignitatem pervenire; nec
 enim perspexerat impostoris artificiosam fraudem,
 qui cum id machinaretur, ut ne ipse homo appelle-
 ret ad eum, quem promiserat, honorem, consuluit
 eo tendere modo impossibili, ut quem potuisset
 assequi, non posset male ambiendo pertingere; ut-
 que quod justa ratio concesserat, illud perderet
 injusta affectatione, actu veteratorio circumventus
 ab eo, qui ad sibi obsequentes et morigeros suos
 evertendos nihil assidue non molitur.

CAPUT V.

Cæterum divinæ imaginis notas fuisse, quæ feris
 obediendi reverentiam incutiebat, tempus deinde
 atque ipsa rerum experientia demonstravit; nam
 quæcumque nunc ad peccatorum vergunt exitium,
 ex justis obsequentes nocendi vim reprimere cogun-
 tur. Ita Babylonicæ fornacis ignis corporum san-
 ctorum ne cutem quidem tetigit, at super injustos
 maximo erumpens impetu, flammam ad cubivus
 quadraginta novem ardescentem effudit ad absu-
 mendos, qui circa fornacem erant, Chaldaeos, quos
 veluti siccam stipulam et arida cremia devoravit;
 ipsam vero prunarum struem inferius otiantem, luto
 aut glareis imbecilliolem impotentiolemque reli-
 quit, ita ut neque potuerit calcantium vestigia
 lædere; nam sarabara colore nitida, et libera ipso
 fumi 163 odore gestantes exierunt debili ac fluxo ad
 corruptionem corpore omnivoram ignis vim supe-
 rantes. Ita quoque leones in lacu macerati 28,
 septem enim diebus fame macerati custoditi sunt
 absque ullo cibo, Barbaris insitam ipsis natura im-
 manitatem inopia victus irritare arbitrantibus, om-
 nino ne quidem ausi sunt ad Danielelem accedere, ne
 aspectu terribilis velut impetus justum affigerent, et
 dum ille cibum ab Habacum allatum comederet,
 manebant temperantes, et ne tum quidem ad illici-
 tum provocabantur pabulum; nec enim ad fameli-
 cum cibandum justum venire jussit per aera sibli-
 mem e Judæa in Babyloniorem regionem angelo
 perferente Habacum prandium portantem, qui
 Mosem et Eliam quadraginta dierum spatio sine

²¹ Matth. v, 48. ²⁷ Psal. lxxxi, 6; Joan. x, 34.

²⁸ Dan. xiv, 35 seqq.

cibi necessitate conservarat; sed ut magnum et stupendum valde miraculum patefaceret, leones junium sapienter professos promulgans, dum homo in eorum conspectu cibum capiens manducaret, neque multorum dierum indigentiam solventes, dum consuetum gratumque ipsis corporis humani ferculum tanquam in mensa fuerat propositum. Erat enim hic consuetus eorum cibus; quibus duo singulis diebus humana corpora ad mortem damnatorum illorum objiciebantur sumenda. Ita continuum maris Rubri æquor ab una littoris ora in adversam divisum est, et fluida lubricaque natura marina imitata est corpus solidum, densumque ad utrumque latus altissimo fastigio assurgens in murum, viamque præbens regiam populo transeunti, quam Moses digna fide ex tempore stratam per maris medium præter opinionem munierat. Ubique adeo divina imago Deo famulantibus reverentiam

Ἄδακούμῃ ἤκειν παρεσκευασεν, ἀλλ' ἵνα τὸ θαῦμα μέγα δειχθῆ καὶ λίαν παραδόξον, λέοντας ἀνακηρύττον φιλοσοφοῦντας νηστειάν, ἀνθρώπου ἐν ὄψει αὐτῶν ἐσθλιόντος, καὶ πολυήμερον οὐ λύοντας ἐνδειαν, τραπέζης παρακειμένης συνήθους, καὶ φιλῆς αὐτοῖς σώματος ἀνθρωπείου· ταύτην γὰρ ἐθιμον εἶχον τροφήν, δύο λαμβάνοντες τῆς ἡμέρας ἀνθρώπεια σώματα τῶν καταδικαζομένων ἐκείνων τὸν θάνατον. Οὕτω τὸ συνεχὲς τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐξ ἀκτῆς εἰς ἀκτὴν διηρέθη διαπόντιον, καὶ ἡ ῥευστή, καὶ ὀλισθηρὰ φύσις ἐμιμήσατο σῶμα στερέμνιον τευχθεῖσα πρὸς ἐκάτερον πλευρὸν ὑψηλῶ ἀναστήματι, καὶ ὁδὸν παρασχούσα λεωφόρον τὴν ἐν μεταίχμιον σχεδιασθεῖσαν τῇ Μωσέως ἀξιοπιστίᾳ παράδοξον ἀτραπὸν, πανταχοῦ τῆς θείας εἰκόνος τοῖς τοῦ Θεοῦ θεράπουσι παρεχούσης τὸ αἰδέσιμον, καὶ ποιούσης ἐντροπήν ἐν πᾶσιν ἀξίους.

164 conciliat, eosque cunctis in rebus

CAPUT VI.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Cur igitur athletis molesta est exercitatio luctandi scientiam eos edocens, neque periclitari permittens, brevique labore ad ferendos labores illiciti, neque sinens insidias usque ad damnum pervenire? Fortasse vero molestia non afficit illos qui norunt lucrum ex apostolica monitione, qua inquit: « Afflictio patientiam operatur, patientia vero probationem, probatio autem spem, spes vero non confundit ²⁹, » afferens utique secum quæ sperantur, neque expectationem eludens. At iis est molesta, qui ad athleticum laborem remissiori sunt animo, et præ ignavia propria atque socordia ad alienorum certaminum conspectum deficiunt mœrore, quemadmodum et magni Job uxorem sermo fert dixisse marito confligenti cum ærumnis: « Quousque sufferes constanter ³⁰? » non sustinens forsitan videre quæ ille ferebat patiens. Illud enim: « Usquequo sufferes constanter? » ipsam fuisse afflictam ostendebat aspiciendo ea, in quibus ipse tentatus constanter tolerabat: non enim ait: Quousque pateris, vel dolore atque ærumnis affligeris? sed, « Usquequo sufferes constanter? » Quod plane significabat, eam non morbo compati, nec generosum animum admirari, sed patientiam uti vanam reprehendere, neque convenientem; eam consulere mali protensionem deplorare, non vero patienti condolare. Istiusmodi quippe sunt effeminati atque muliebres, et cum in laboriosas adversasque res incidunt, non solum non unguunt ad fortitudinem masculam 165 eos qui decertant sermonibus, sæpius animum fatiscentem roborantibus, verum etiam auferunt illius præsentis vires, et diffringunt, indignantes, perinde ac si mala essent intolerabilia, et eos, quos juste debent prædicare beatos, veluti miserabiles deplorando atque desendo. Audivisti divinam vocem dicentem: « Vir qui non suffert tentationem, a Deo improba-

Τί οὖν τοὺς ἀθλητὰς ἡ γυμνασία λυπεῖ τὴν ἀγωνιστικὴν ἐπιστήμην διδάσκουσα, κινδυνεύειν οὐ συγχωροῦσα, τοὺς καμάτους προξενούσα καμάτῳ βραχεί, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς οὐκ ἔωσα μέχρι βλάβης ἐλθεῖν; Τάχα δὲ οὐ λυπεῖ μὲν ἐκείνους, εἰδότες τὸ κέρδος ἐκ τῆς ἀποστολικῆς παραινήσεως, ἢ φησιν· « Ἡ θλίψις ὑπομονὴν καταργάζεται, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταίσχυνει, » φέρουσα πάντως μεθ' αὐτῆς τὰ ἐπιτιζόμενα, καὶ οὐ ποιούσα τὴν προσδοκίαν ἀνόνητον. Λυπεῖ δὲ τοὺς περὶ τὸν ἀθλητικὸν πόνον διακειμένους ὀκνηρότερον, καὶ ἐναλλύοντας τῇ ὄψει τῶν ἀλλοτρίων ἀγώνων διὰ νωθεῖαν, καὶ ἀνανδρείαν οἰκείαν, καθάπερ καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ μεγάλου ὁ λόγος ἔχει· Ἰὼβ λέγουσαν τῷ ἀθλοῦντι ἀνδρὶ· « Ἔως πότε καρτερήσεις; » Οὐ φέρουσα τάχα ὄρβην ἅπερ ἔφερε πάσχων ἐκεῖνος. Τὸ γάρ· « Ἔως πότε καρτερήσεις; » καμύσαν αὐτὴν ἐδείκνυ τῇ θείᾳ ἐφ' οἷς πειραζόμενος ἔκαρτέρει αὐτός. Οὐ γάρ φησιν· Ἔως πότε πάσχεις, ἢ ὀδυνάσαι, καὶ κάμνεις; ἀλλ'· « Ἔως πότε καρτερήσεις; » Οὐ τῇ νόσῳ συμπάσχουσαν, τὴν γενναιότητα θαυμάζουσαν, τὴν ὑπομονὴν ψέγουσαν ὡς εἰκαίαν, καὶ οὐ καθήκουσαν, τὴν παράτασιν τοῦ πάθους ὀδυρεσθαι συμβουλεύουσαν, οὐ συναλοῦσαν ἐφ' ἀσχοῦντι. Τοιοῦτοι γάρ οἱ γυναικώδεις, καὶ θηλυδρῖαι, καὶ ἀναπεπτωκότες πρὸς τὰ ἐπίπονα, οὐ μόνον οὐκ ἀλείφουσι πρὸς ἀνδρείαν τοὺς ἀγωνιζομένους λόγοις τονοῦσι τὸ πολλάκις ἐκλυόμενον φρόνημα, ἀλλὰ καὶ θρύπτουσι τὸ παρεστὸς τοῦτου, καὶ κατακλῶσι, ποτινῶμενοι ὡς ἀνύποιστα τὰ πάθη, καὶ τοὺς μακαρίζεσθαι δικαίως ὀφείλοντας, ὡς ἐλεεινοὺς οἰκτιζόμενοι, καὶ δακρύνοντας. Ἦκουσας τῆς θείας λεγούσης φωνῆς· « Ἀνὴρ ἀπειραστος, ἀδόκιμος παρὰ Θεῷ. » Καὶ εἰ θαυμάζεις, εἰ πειρίζονται οἱ εὐαρεστοῦντες τῷ Θεῷ; Οὐκ εἰσὶν οὐκ εἰς τῶν προλαβόντων δικαίων τὰ ὑπεδείγματα, γέμοντα θλίψεων, καὶ ἰδρώτων ἀθλητικῶν; Οὐκ ἔμαθες τοῦ Ἰὼβ τὴν εὐσέθειαν, καὶ τὴν

²⁹ Rom. v, 3. ³⁰ Job II, 9

ἐπιβουλὴν τοῦ ἐχθροῦ; Αὐτὸς διηγῆσατο οὐκ ἐπιδεικτιῶν, οὐδὲ πρὸς δόξαν ὄρων τὰ οικεῖα κατορθώματα, εἰς ζῆλον δὲ μιμησεως τοὺς ἀκούοντας καλῶν, εἶπε τὴν περὶ τοὺς ξένους σπουδὴν· « Ἐξω, λέγων, οὐκ ἠύλιζετο ξένος, ἢ δὲ θύρα μου παντὶ ἄλλοθῦντι ἀνέφυκτο. » Τὴν περὶ χήρας καὶ ὀρφανῶν ἐπιμέλειαν· « Εἰ δὲ καὶ τὸν ψωμὸν μου ἔφαγον μόνος, καὶ οὐχὶ ὀρφανῶ μεταδέδωκα ἐξ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξῆλθε χήρα τὴν θύραν μου κόλπῳ κενῷ. » Τὴν τῶν ἀδικουμένων προστασίαν· « Δίκην, ἣν οὐκ ἐξῆδειν, ἐξίχνιασα, συνέτριψα δὲ μύλας ἀδικῶν, καὶ ἐκ μέσου τῶν ὀδόντων αὐτῶν ἄρπαγμα ἐξέσπασα. » Τὴν περὶ τὸ οικετικὸν γένος συμπαθειαν, ὅπερ κατεβουλώσατο τεμοῦσα τὴν φύσιν ἢ δυναστεία, καὶ τὸ ἀσθενέστερον ὑποτεύξασα τῷ πλεονεκτοῦντι κατὰ τὴν δύναμιν· « Εἰ δὲ καὶ ἐφαύλισα κρίμα θεράποντός μου, ἢ θεραπεύσης κρινόμενων αὐτῶν πρὸς με· » οὐ παρωσάμενος πάντως αὐτῶν δίκαια καταφρονήσει τῆς εὐτελείας, ἀλλὰ τοὺς ταῖς δικαιολογίας ὥρας καὶ παρασχῶν προτροπῇ ἰσηγορίας καιρῶν δὲ μὴ καταδραβευθῆναι βημάτων ἐξουσίᾳ σωπῆν ἄγων φόβῳ τὸ ὑπήκουον. Καὶ δυσωπητικὴν αἰτίαν ἐπιφάσκει λέγων· « Πότερον οὐχ ὡς ἐγενόμην ἐν γαστρὶ, κἀκείνοι γεγόνασι; » Γεγόναμεν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ κοιλίᾳ. Τὸ τῆς γενέσεως ἰσότημον εἰς ἰσοτιμίαν τῆς ἀξίας παραλαμβάνων εὐλόγως, καὶ τοὺς ἀπονοίᾳ τετυφωμένους ἐντρέπων, μὴ κτηνῶν δίκην ταῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐπιταγαῖς ἀσυγχνώστως καταπονεῖν τὸ ὀμόφυλον, ἀλλ' ἐκ τῆς οικεῖας δυνάμεως στοχάζεσθαι τὴν ἐκείνων παραινῶν.

Ἰση γὰρ ἐν πᾶσι τῆς φύσεως ἢ ἀσθένεια, καὶ ταχέως τὸ ζῶον τοῖς ὑπερβάλλουσι καταλόουσα πόνοις, καὶ δεῖ καὶ σύμμετρον εἶναι τῇ ἰσχύϊ τὸν κάματον, καὶ τούτῳ πάλιν ἔπεσθαι ἀνεσιν ἱκανὴν ἀνακτήσασθαι τό τε πεπονηκὸς τῆς δυνάμεως, καὶ τοῖς αὐθις ἔργοις νεαρὰν ταύτην προσάγειν, καὶ ἀκμάζουσαν. Καὶ ἵνα μὴ τάχα κόμπος ἀνθρώπινος ὑποπτευθῆ τῷ δικαίῳ τὰ βήματα, μάρτυς τῶν εἰρημένων ὁ ἀψευδὴς γίνεσθαι Θεός, οικεῖα φωνῇ τοὺς ἐκείνου σφραγιζόμενος λόγους, καὶ φησιν· « Ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀμεμπτος, δίκαιος, ἀληθινός, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος.

vires suas exhaustas labore, et rursus ea ad opera recentes et efflorescentes reducat. Ne quis vero fortassis justī verba ad pompam humanam ostentationemque prolata suspicetur; testis eorum, quæ dicta sunt, Deus adest, propria voce illius obsignans sermones, et ait: Erat homo ille irreprehensibilis, justus, verax, Deum colens, abstinens ab omni opere malo²⁷. »

ΚΕΦΑΛΑ. Ζ'.

D

CAPUT VII.

Sed quia non est æquum pugilem probatum semper manus conserentem exerceri, reapse vero ad experimentum edendum corporæ exercitationis, ut ostendet fortitudinem, procedit adversarius ad certaminis præsidem robore præfidentior, et torosa cervicis specie athletam verbis extenuat; vanam dicit, et sine comprehensione 167 jocularioriam esse pugnam, et privatum atque umbraticum certamen, opinionem fortitudinis imaginariam, minime vero

²⁷ Jac. i, 12. ²⁸ Job xxxi, 32. ²⁹ ibid. 16, 17. ³⁰ Job i, 1.

³¹ Job xxix, 16, 17. ³² Job xxxi, 15. ³³ ibid. 15.

fortitudinem perfectam esse ait : exposcit ipsum ad luctam exhiberi, advocat in stadium, et ante experimentum imitans Goliath²⁹ in confesso esse vicioriam penes se gloriatur. Etenim ille ad jactantiae disciplinam, discipulus hujus, et iste illius magister : atque in operibus ambo suis pollicitationibus sunt inferiores ; in denuntiationibus gloriosi, et arrogantes, at in congressu debiles et languidis impotentiores. Irridet et despuit tanquam devictum ; in rebus secundis ait eum benedicere, blasphemum vero prænuntiat compariturum, si spoliatur iis quæ ipsum splendidum apparere faciunt ; calumniatur, ut alium specie, alium in veritate rei existentem. Figmentum cavillatur ejus pietatem, et larvam simulatam ejus verecundiam, remunerationem earum, quas recepit, gratiarum vocat justitiam affectatam, et omnia facit, ut dilaceret sanctum, dum calumniandi occasionem apud Deum se reperisse putat. Sic alias simili calumnia Deum apud hominem traduxerat tanquam invidentem ipsi cognitionem boni ac mali, et ideo esum fructus ipsam præbentis prohibentem, ut ne fieret sicuti Deus cognoscens bonum et malum³⁰. Sed nihil apud Deum mentiendo profuit ; nec enim ut olim erga hominem fraudi opportunum se habebat. Apprehendit pugilem, ut expetierat, induxit in stadium, constituit in pedato et fossa, pugnamque inchoans summas manus injecit : exiit eum facultatibus, et comperit opibus meliorem ; abstulit liberorum chorum, et natura superiorem **168** agnovit ; eiecit ex regia dignitate, et gloria sublimiorem vidit ; corpus vulneribus putrefecit, et animi patientia eum carnis affectus superasse didicit ; insumpsit suæ artis commenta, nec inflexit eum, qui medium se amplexu constringendum nequaquam præbuit ; omnes fraudis prehensiones adhibuit, nec de suo gradu extulit, qui efferrī non poterat. Lassatus est jaculis conjectis tentationum, et neque plagarum vestigium impressit ; pharetram exhausit, neque generosum læsit ; defecerunt passiones præ patientis alacritate, et illas infligens de cætero impos consilii erat, dubiusque excogitandi modum, quo victorem Olympicum posset aggredi apte et honorifice, merito pudore suffusus, postquam victus fuerat, de his de quibus ante prælium se jactitabat magnifice, intuens eum coronis et præmiis insidentem tolerantia superiorem, et quod in patiendo sese exhibuerat fortitudine nunquam remissa præditum, in quibus stabat, adversus eos qui lænias et præmia ambiebant certatores, proclamans clara voce : Ecce ego appropinquo judicio meo. Scio, quod justus apparebo. Quis enim est, qui judicium sit facturus mihi, ut nunc obmutescam? Quasi dicat : Cecidit adversarius, devictus est hostis, dejectus est inimicus, jacet, et præ pudore se occulit. Quis est qui judicium sit facturus mihi, ut nunc obmutescam, quando victoria mihi præbet occasionem

A πρὸς πάλην αὐτὸν προαχθῆναι, εἰς τὸ στάδιον παρακαλεῖ, πρὸ τῆς πείρας, κατὰ τὸν Γολιάθ, νίκην ὁμολογουμένην αὐχεῖ. Κάκεινος γὰρ εἰς ἀλαζονείας μάθσιν φοιτητῆς τούτου, καὶ οὗτος ἐκείνου διδάσκαλος, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις ἀμφοτέροι τῶν ὑποσχέσεων ἤττονες, ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις κομφοί, καὶ φιλότιμοι, καὶ ἐν τῇ συμπλοκῇ ἀσθενεῖς, καὶ παρειμένων ἀδυνατώτεροι. Χλευάζει, καὶ διαπτύει ὡς ἤδη νενικημένον αὐτὸν· ἐν τῇ εὐθηνίᾳ εἶναι λέγει εὐχάριστον, δύσφημον δὲ δειχθῆσεσθαι προαγορεύει γυμνωθέντα τῶν λαμπρῶν φαίνεσθαι ποιούντων αὐτὸν διαβάλλει, ὡς ἄλλον τῷ σχήματι, ἄλλον τῇ ἀληθείᾳ τυγχάνοντα, πλάσμα λογοποιεῖ τὴν εὐσέβειαν, καὶ μὲρῶσιν τὴν εὐλάβειαν, ἀμοιβὴν ὧν ἀπολαύει χαρίτων φησὶ τὴν δικαιοπραγίαν, πάντα ποιεῖ πρὸς τὸ διασύρει τὸν ἅγιον, διαβολῆς νομίζων παρὰ τῷ Θεῷ εὐρηκῆναι καιρὸν. Οὕτως ἄλλοτε τὸν Θεὸν τῷ ἀνθρώπῳ διέβαλεν ὡς φθονήσαντα αὐτῷ τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ, καὶ διὰ τοῦτο κωλύσαντα τὴν βρώσιν τοῦ παρέχοντος ταύτην καρποῦ, ἵνα γένηται ὡς Θεὸς γινώσκων καλὸν, καὶ πονηρὸν. Ἄλλ' οὐδὲν παρὰ τῷ Θεῷ ψευσάμενος ἤνυσεν· οὐ γὰρ εἶχεν ὡς τότε πρὸς ἀνθρώπον ἀπατηθῆναι δυνάμενον. Παρέλαβε τὸν ἀθλητὴν, ὡς ἐξήτησεν, εἰσήγαγεν εἰς τὸ στάδιον, κατέστησεν ἐν τῷ σκάμματι, ἤκροβολιάσαστο προοιμαζόμενος μάχην· ἀπέδυσσε τῶν ὑπαρχόντων, καὶ εὐρε χρημάτων κρείττονα· ἀφείλετο τέκνων χορὸν, καὶ ὥσεως ἔργων ἀνώτερον· ἐξέβαλε βασιλικῆς ἀξίας, καὶ δόξης εἶδεν ὑψηλότερον· ἔσηψε σῶμα τοῖς τραύμασι, καὶ ἔμαθε φιλοσοφοῦντα τῆς σαρκὸς τὰ συμπτώματα· ἐδαπάνησε τῆς τέχνης τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ οὐκ ἔκαμψε τὸν ἀμεσολάβητον· πάσης προσήγαγεν ἀπάτης λαβῆς, καὶ οὐ περιήνεγκε τὸν ἀνέξωστον. Ἄπειπε βαλὼν τοῖς πειρασμοῖς, καὶ ἴχνος πληγῆς οὐκ ἐποίησε· τὴν βλοηθῆκην ἐκένωσε, καὶ τὸν γενναῖον οὐκ ἔτρωσε. Ἐπέλειψε πάθη τῇ προθυμίᾳ τοῦ πάσχοντος, καὶ ὅ ταῦτα προσάγων, ἦν ἐν ἀμυχανίᾳ λοιπὸν ἀπορῶν ἐπινοίας, δι' ἧς κἀν προσβαλεῖν ἐπυρόσπῳ; τῷ Ὀλυμπιονίκῃ δυνήσεται, αἰσχυνόμενος· μετὰ τὴν ἤτταν εἰκότως, ἐφ' οἷς πρὸς τῆς μάχης ἦν κομπάσας μέγα στεφάνους ὀρῶν, καὶ βραβεῖους ἐφεδρεύοντα τὸν καρτερίᾳ περιγεγόμενον, καὶ ἐν τῷ πάσχειν ἐπιδειξάμενον τῆς ἀνδρείας τὸ ἀνένδοτον, ἐν οἷς εἰστήκει κατὰ τοὺς ταινιώντας,

D καὶ τῶν ἐπάθλων ἐπιειμένους ἀγωνιστάς, βοῶν διαπρωσίῳ φωνῇ· Ἰδοὺ ἐγγύς εἰμι τοῦ κριματός μου. Οἶδα ἐγὼ, ὅτι δίκαιος ἀναφανοῦμαι. Τίς γὰρ ἐστὶν ὁ κριθησόμενός μοι, ἵνα νῦν κωφεύσω; μονονουχὶ λέγων, πέπτωκεν ὁ ἀντίπαλος, ἤττηται ὁ ἐχθρὸς, καταδέδληται ὁ πολέμιος, κεῖται ὁ ἐπὶ τῇ αἰσχύνῃ ἐγκαλυπτόμενος. Τίς ἐστὶν ὁ κριθησόμενός μοι, ἵνα νῦν κωφεύσω; Ὅτε ἡ νίκη παρέξει καιρὸν τοῦ καλεῖν, ὅτε τὸ ἔργον μαρτυρεῖ τοῖς λόγοις τὴν ἀληθειαν, μετὰ τὴν πείραν ποιῶν τὴν ἐπαγγελίαν ἀνύποπτον. Ἐκεῖνον μὲν γὰρ ἡ πρὶν ἀλλήλοις ὁμοσε χωρήσομεν μεγαληγορία θριαμβεύει νῦν τῆς εὐχερείας γινομένη εἰκασιότητος ἀναντιβῆτος ἔλεγχος.

²⁹ I Reg. xvii, 9, 10. ³⁰ Gen. iii, 4.

Ἐμοὶ δὲ ἡ τότε σωτήρ, προτροπή νῦν καθίσταται λόγων, πράγματα διηγουμένη τῇ βίβει πιστούμενα, καὶ οὐ ποιούντων ἀδῆλοις ἐπαγγελίας ἀμφίβολον, καὶ ἐνδοξάσιμον τὴν ὑπόσχεσιν.

est, traducit velut in triumpho, nunc levitatis et temeritatis effecta irrefragabilis redargutio; 169 mo vero, qui nunc observavi silentium, nunc ad eas sermones, qui non exhibent incertis promissionibus dubium et anceps quidquid pollicentur.

ΤΜΗΜΑ ΙΑ'.

Περὶ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ τῆς Σωσάννης, καὶ ὅτι μελίστωρ ὁ τοῦ Ἰωσήφ ἀγῶν τῆς κατὰ τὴν μακαρίαν Σωσάννης.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Τί δὲ καὶ τὸν ὄρα λάμποντα σώματος ὁμοῦ καὶ ψυχῆς Ἰωσήφ εἰς δεσμοτήριον ἐνέβαλε, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ παρεσκεύασεν ἀντιῆσαι κακοπαθείας; Οὐ σωφροσύνης ἐπιμέλεια τούτων ἀπάντων αὐτῷ αἰτία γεγένηται, τῆς μὴ ἀνυσάσης ὅπερ ἐσπούδαζεν, εἰς θυμὸν ἀπεινῆ τὸ μελίχιον μεταβαλούσης τοῦ ἔρωτος ὀργῆ τῆς ἀποτυχίας μοιχικῆς παρὰ τῷ ἀνοήτῳ ἀνδρὶ ἀποδυσσάμενης ἐγκλήμασιν; Ἐσθῆς γάρ, ἣν προῦφερεν ὡς βιασθεῖσα, ἔλεγχος ἦν βίας, οὐχ ἦν ὑπέμεινεν αὐτῇ, ἀλλ' ἦν προσήγε τῷ νέῳ καταλιπόντι, ἵνα καὶ τῆς δεδομένης ἀποστερήσει τιμῆς τὰ, ἐξ ἑν ἐπεσπάσατο, ἱμάτια, ὅπως ἀποδράσας φύγη τῆς ἀμαρτίας τὴν ἐπήρειαν. Μετὰ γὰρ τὴν ἀποτυχίαν ἔργον ἔσχεν, εἰ καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ, καὶ ἐν θυμῷ μανίᾳ, ἐκ ποδῶν ποιῆσαι τὸν, ὡς ἐδόκει, παροινήσαντα, ἵνα μὴ πάντως, καὶ χλευάζων αὐτὴν κωμωδῆται πρὸς ἅπαντας τῆς οἰστροπλήκτου μανίας. Καὶ τὴν Σωσάνναν τοιαύτῃ θανατικῇ πείρᾳ ἐκ συκοφαντίας ἠπατημένη ψήφος ὑπήγαγε, κάκει τῶν παρανόμων ἔραστῶν, καὶ κριτῶν βαρῦ δικαίως ἠγῆσαμένων ζῶσαν ὄρῃ τὴν συνευδίαια τοιαύτην πρᾶξιν αὐτοῖς, ἐφ' ἣ γελασθήσονται λίαν εὐλόγως καὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἀξίας τολμήσαντες ἀνάξια ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, ἐν ᾧ μαραίνονται, καὶ ἀπανθοῦσιν αἱ τῶν ὀρέξων φλεγμοναί, φυσικῇ αὐτομάτως ἀποιδούσαι ἀκολουθίᾳ, τότε πρὸς αἰσχρὴν ἀναθήσαντες λύσαν, ἔξωροι, καὶ ὑπέρακμοι γενόμενοι τῆς σώφρονος ἔρασταί. Ἀλλὰ μοι τὴν διαφορὰν ὀρῶντι τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἔως νομιζομένης ταυτότητος, ἔπεισι διευκρινῆσαι τὸ τῇ δοκούσῃ ὁμοίωσιν φαντάζον, ὡς ἔστι τάχα ταυτὸν, οὐχ ἵνα μὴ ἔχῃσι γυναῖκες τὰ αὐτὰ καυχᾶσθαι ἀνδράσιν, ἀλλ' ὅπως μὴ παρατρέχη τὰς ἐγκεχυμένους διαφορὰς ταῖς φαινομέναις ὁμοιότησιν ἕκαστος τῶν ἐντυγχανόντων ταῖς θείαις Γραφαῖς, πολλῆ παρατηρήσει, καὶ ἐπιστάσι μολίς φωρᾶσι δυνάμεις τὸ ἀληθές. Τίς γοῦν τῶν μὴ σφόδρα παρακολουθούτων, καὶ τὰς αἰτίας ἐπιμελῶς διερευνημένων, οὐ ταῦτα τὴν Σωσάνναν τῷ Ἰωσήφ ἀγωνισθεῖσαι ἔρει, καίτοι οὐ τὰ αὐτὰ ἠγωνισμένην, πολλῶ δὲ τῷ μέτρῳ καταδεέστερα τῷ ἔργῳ ἀνευ τῆς προθέσεως κρίνων; Δύναται γὰρ αὐτῇ ἐν ἀμφοτέροις εἶναι ἡ αὐτῇ κατὰ τὸν τῆς σωφροσύνης λόγον, κἂν ἡ πρᾶξις μὴ τὸ αὐτὸ ἔχη ἀξίωμα, ἐκ τοῦ συμβάντος, οὐκ ἀπὸ τῆς κατὰ ψυχὴν ἕξεως ἀποστερουμένη τῆς ἰσότητος. ἵνα μὴ συκοφαντεῖσθαι δόξη τῆς σώφρονος ἡ

loquendi, quando verbis veritatem attestatur opus post experimentum minime suspectam reddens promissionem? Et illum quidem magniloquentia, qua, priusquam simul confingeremus invicem, usus enarrandas res oculata fide perspicuas lacessant, quae similes esse videntur, occultas diversitates temere transcurrat, cum veritatem diligenti observatione et attenta consideratione vix deprehendere tandem possit. Quis ergo eorum, qui non sedulo animum advertunt, neque causas accurate perscrutantur, Susannam eodem, atque Josephum, certamine conflictatam non dixerit, cum tamen dispari

SECTIO XI.

De Josepho, et Susanna, et quod majus fuerit certamen Josephi eo quod adversus beatam Susannam susceptum fuit.

CAPUT I.

Quid vero et Josephum corporis simul et animæ pulchritudine splendens in vincula conjecit, et illorum exantlare fecit ærumnas? Nonne studium continentia ipsi omnium istorum causa exstitit, cum ea (mulier) non impetrato, quod sedulo contendebat, iracundia ob frustratum adulterium concepta, apud insipientem maritum ad querelas sese accingens, amoris dulcedinem in furorem mutaverit inhumanum? Vestis enim, quam protulit, ac si vis ipsi fuisset illata, accusatio erat violentiæ, non quam ipsa sustinuerat, sed quam intulerat adolescenti derelinquenti, ut aufugiens evaderet insultum peccati, utque honore in seipsum delato privaret indumenta, per quæ illa attraxit. Posteaquam enim illa frustratam se fuisse sensit ardens licet cupidine, furensque ira, illud unum agebat, ut eum, qui, ut sibi videbatur, stulte indecenterque egerat, e medio tolleret, ne passim irridens ipsam apud omnes traduceret quasi comice, ob ipsius insaniam cæstro percitam. Susannam quoque ad simile mortis periculum decepta calumniis sententia deduxit, quod et istic injusti amatores, et iudices merito grave sibi futurum existimarent viventem ante oculos conspiceret consciam hujusmodi facinoris, quod ipsi fuerant ausi, ob quod magna ratione ludibrio haberentur, eo quod indigna et ætate atque dignitate attentarunt; quippe qui in extrema senectute in qua æstus cupiditatum marcescunt et deflorescunt, naturali cursu sponte sua detumescentes, tunc ad turpem delapsi essent rabiem, cumque exsoleti ac vigore destituti forent, pudicæ tamen proci fierent impudici. Verum dispicienti mihi discrimen, ubi plerisque forte videtur res eadem esse, subit animum distinctius explicare id quod propter apparentem similitudinem causa est, ut idem fortassis esse videatur; non quo non habeant mulieres æque gloriari atque viri, sed ne quis eorum qui sacras Scripturas perlegunt, rerum, quæ similes esse videntur, occultas diversitates temere transcurrat, cum veritatem diligenti observatione et attenta consideratione vix deprehendere tandem possit. Quis ergo eorum, qui non sedulo animum advertunt, neque causas accurate perscrutantur, Susannam eodem, atque Josephum, certamine conflictatam non dixerit, cum tamen dispari

⁶⁰ Gen. xxxix, 7 seqq. ⁶¹ Dan. xiii, 1 seqq.

certamine una pugnaverit, multoque remissiori, si absque præjudicio ex opere ipso judicetur? Potest quippe ipsa in utroque casu eadem plane esse quoad castitatis rationem, quamvis non eadem excellentiam haberet actio utraque, ex eventu, non ex animi affectu pari honore orbata, ni videamur cavillari pudicæ virtutem, quæ læderetur hactenus certato certamine in eo quod existimaretur non posse majora. Forte enim perfectiorum facinorum bene gestorū habuisset **171** robur, etsi proposito certamine visa sit, comparatione Joseph, minora præstitisse. Nam ubi paritas, juvenulam in senes molestiam facessentes; et adolescentem in juvenulam, quæ vim inferebat, incidisse? canitie reverendos, et ætate florentem? pudorem atque reverentiam aspectu ipso incutientes, et visu accendentem desiderium? insuetos, et familiari conversatione notam penitus? ex improvise irruentes, et quotidiano sermone, gestibusque meretriciis circumsedentem, mortem imitantem, et libertatem promittentem? Eos, qui poterant infligere metum in luciam; et eam, quæ ad blanditiis fascinandum, et demulcendum obsequiis apta erat id quoque, quod ad assensum voluntatis tandiu nutu recusabat? Perterrentes tumultu, ac metu, animumque vel maxime in libidinis furorem pronum, magis obtundentes præ impetu, quam ad mitemscendum provocantes; et precibus effringentem omnino ad affectum infractum sensum? Quod autem præ omnibus ad amorem conciliandum, vel avertendum potentissimum assignatur, ætatis est æqualitas, vel inæqualitas: altera quidem non consentit senibus, in quibus nihil erat, quod oblectaret; ille juvenis juvenulam explosit, quæ idonea erat accipere id ad quod impellebat.

CAPUT II.

Nihil enim conciliat (ut videtur) consensus hujusmodi, quam ætatis æqualitas, et familiaris consuetudo: quarum illa æquævum cum cœvna confidenter agere suadebat, hæc vero longo usu, etiam valde asperos mores complanat, et alienatos ad amicitiam provocat. Ea vero ætas, **172** quæ vigorem ætatis florisque deposuit gratiam, non delectat quod adhuc pulchritudine nitet, quamvis ipsa eodem oblectetur, cum nullum habeat illicium, quo possit quod improbatum inescare. Multos alios præterea virtutis causa per mille calamitates probatos invenies; alios quidem pie vivere, cultumque divini Numinis curantes; alios vero religiosam prudentiam, æquitatem, cæterarumque virtutum moralium statum excolentes; alios, qui ignorantiam errore deceptos in rebus bonis atque honestis dijudicandis ea, quæ ipsos latebant, docent, et ad utilia cohortantur, ut vita ipsorum reducatur ad id quod conducit: « quoniam omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, secundum sanctum Paulum, persecutionem patientur ¹⁸, » quod juste agendo sunt graves iniquis, et fortasse solo etiam aspectu molesti, et ea de causa persecutione vexati, quia etiam tacentes improbitatem redarguunt, comparatione vitæ propriæ improborum unicuique malitiam exponentes. Verum Dominus et apostolis quod futurum erat prænuntians ait: « Uti me persecuti sunt, et

C

ΚΕΦΑΛΑ. Β'.

Οὐδὲν γὰρ, ὡς ἔοικε, τὰς τοιαύτας συναινέσεις ἡ θλικίας ἰσότης ποιεῖ καὶ συνήθεια· ἡ μὲν τὸν ἡλικια θάρρειν τῇ ἡλικιᾷ πειθούσα, ἡ δὲ τῷ μακρῷ ἔθει καὶ τὰ λίαν τραχέα ἁμαλίζουσα ἤθη, καὶ τὰ ἡλλοτριωμένα κινούσα πρὸς τὸ φίλον. Τὸ δὲ παρητήσαν, καὶ τοῦ ἀνθους ἀποθέμενον τὴν χάριν, οὐ τέρπει τὸ ἐπὶ λάμπων τῇ ὥρᾳ, κἀν αὐτὸ τέρπηται τούτῳ, οὐδὲν ἔχον ἐπαγωγὸν, ᾧ δελεάζει τὸ δυσαρεστούμενον. Καὶ πολλοὺς εὐρήσεις ἐτέρους ἀρετῆς ἔνεκεν ἐν περιστάσειν ἐξετασθέντας μυρίαίς, τοὺς μὲν θεοσεβῆν ἐσπουδαχότας, καὶ τὸ θεῖον θρησκαεῖν ὁσίως· τοὺς δὲ εὐλάβειαν, καὶ ἐπιείκειαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἡθικὴν ἀσκουμένους καταστάσειν· ἄλλους τοῖς ἐν ἀγαθῷ σφαλλομένοις περὶ τὴν τοῦ καλοῦ κρίσιν εἰσηγουμένους τὰ λανθάνοντα, καὶ παραινούντας τὸ ὠφελίμον, ὅπως ἐπανορθωθῇ πρὸς τὸ συμφέρον ὁ βίος· αὐτοῖς· ἐπειδὴ ἐ πάντες, κατὰ τὸν Παῦλον, ὅσοι θέλουσιν εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται· βαρεῖς τῷ δικαιοπραγεῖν ὄντες τοῖς παρανομοῦσι, τάχα καὶ μόνον ὀρώμενοι, καὶ διὰ τοῦτο διωκόμενοι, ἐπειδὴ καὶ σωπῶντές εἰσιν ἐλεγχοὶ πονηρίας, τῷ παραλήφῃ τοῦ βίου στηλιτεύοντες τὴν ἐκάστῳ τῶν κακῶν μοχθηρίαν. Καὶ ὁ Κύριος δὲ τοῖς ἀποστόλοις τὸ μέλλον συμβαίνειν προλέγων, φησὶν· « Ὡς ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. » Καὶ· « Ἀποσυναγωγῶσιν κοίησους ὑμᾶς. » Καὶ· « Ἐχθαλοῦσιν τὸ ἔνομα ὑμῶν ὡς πονηρῶν, » ἵνα παρεσκευασμένοι πρὸς τὰ προ-

¹⁸ II Tim. III, 22.

αναπαφώνηματα τῆ πρόθυμιά, κούφως ἐνέγκωσι τὰ Α
 θλιδερά τῆ μελέτη τοῦ παθεῖν ποιήσαντες τὴν πει-
 ραν ἑαυτοῖς ἐμαρπῆ. Εὐθύς γοῦν συνέδρια Φαρισαίων,
 δεσμά, δεσμοκτήρια, συκοφαντίαι, ὕβρεις, ἐπήρειαί,
 πληγαί, κίνδυνοι θανατικοί· καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἐθορύ-
 θισεν, οὐδὲ τῆς παρήρσιας καθυφεθῆναι τι παρ-
 εσκεύασεν. Ἐσκέπτετο γὰρ αὐτοῖς πειράσειν καὶ ὦν
 ἠπελοῦν μείζονα πάθη, καὶ τὸ παρασκευασμένον τῆς
 προαιρέσεως καταφρονεῖν παντὸς ἐποίει δεινοῦ. Διὰ
 τοῦτο δώδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντες, πρὸς ὅλον ἐπαρ-
 ῆσιάζοντο μαινόμενον ἐθνος, ποτὲ μὲν λέγοντες·
 « Οὐ δυνάμεθα, ἀ εἰδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν »
 « ποτὲ δὲ· « Εἰ δίκαιοι ἐσὶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁμῶν
 ἀκούειν μῦλλον, ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε » Ἄλλο τε καὶ
 πρὸς ὕβρεις χωροῦντες δικαίως ἐν τῷ λέγειν τοῖς
 ἐναντιουμένοις τῆ ἀληθείᾳ, καὶ πολλοὶς οὖσιν ὄλιγοι, Β
 καὶ δυνατοῖς, κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀσθενέστεροι· « Σκληρο-
 τροχάηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι τοῖς ὠσὶ, καὶ τῆ καρ-
 δία, ὁμεις αἱ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς
 οἱ πατέρες ὁμῶν, καὶ ὁμεις. » Τοιοῦτον γὰρ ὁ δι-
 καιὸς ζῆλος, οὐ πλήθος ἀδικῆσαι δυναμένων ὄρεῖ, οὐ
 θυμοὺς, καὶ δυναστείας τῶν ἀντιτεταγμένων λογι-
 ζεται, οὐκ οἶδεν ἀπειλὴν, οὐκ ἐπίσταται κίνδυνον.
 Πρὸς ἐν τέταται τῆ προθυμιά, εἰπεῖν τὸ ἀληθές, καὶ
 τὸ ψεύδος καταστῆσαι γινώριμον, ἵνα μὴ λαυθάνον νέ-
 μηται τῶν ἀπλουστέρων νεινάς.

respicit multitudinem eorum, qui possunt injuriam
 inferre; non iram, non potentiam adversariorum
 aestimat, ignorat minas, nescit periculum. Ad unum
 tendit cum alacritate, dicere verum, et monitulum
 notum facere, ne dehistens quosdam perdat simpliciores.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Τί οὖν τὸν δικαιοπραγούντα περικουμαίνουσα πάν-
 τοθεν ἀδικοῦσιν αἱ θλίψεις, ἐπαισιτάμεναι φοβερώς
 καὶ διαλυόμεναι εὐχερώς, προσπίπτουσαι σφοδρώς,
 καὶ παρατρέχουσαι ῥύμη πολλῇ, ἐνσειδόμεναι βίαιως,
 καὶ ἀποκρούμεναι βιαιότερον, κατασπιδάζουσαι,
 καὶ οὐ ποιοῦσαι ναυάγιον, πυροῦσαι τὸν χρυσοῦν, καὶ
 δοκιμώτερον ἀποφαίνουσαι; Ὅπως ἐν τῷ Ἄσματι ἡ
 τελεία ψυχὴ θαρρόουσα τῆ ἠσκημένη καρτερία τῶν
 πειρασμῶν, προσκαλεῖται τὰ πνεύματα· « Ἐξέγερ-
 θετι, λέγουσα, βοῶρᾶ, καὶ ἔρχου, νότε, διάπνευσον
 τὸν κῆπὸν μου, καὶ βρυσάσπασαν ἀρώματα » τότε
 πεπισμένη μελίζου γίνεσθαι τῆς ἀρετῆς τὴν εὐ-
 ωδίαν, ὅταν πειρασμῶν βικίῃ πλήθος αὐτῆν, κινού-
 των τὴν τείως ἠρεμοῦσαν ἀγαθὴν λέξιν πρὸς ἐνέργειαν, D
 καὶ ποιούντων αὐτὴν τῆ φανερώσει περιφρημῶν. Οὕ-
 τως ἐλαμψεν ἐκάστου τῶν ἁγίων ἡ ἀρετὴ λαβεῖν δυνα-
 μένη, εἰ μὴ ἐγυμνώθη τῆ πείρα, καὶ κρύπτεσθαι
 ὑπὸ τῷ μαδίῳ, εἰ μὴ ἐπὶ τῆς λυχνίας ἐτέθη, λαμ-
 πρὸν τὸ φῶς τῆς διαθείσεως ἐπὶ τῶν ἔργων ἀστρά-
 πτουσα. Τίς γὰρ ἂν τὴν εὐσίθειαν ἔγνω τοῦ μεγά-
 λου Ἀβραάμ, μὴ τῆς κατὰ τὴν παιδοκτονίαν ὀκ-
 ακοῆς κηρυξάσης αὐτοῦ τὴν γενναϊότητα, ὡς ὤκλισε
 κατὰ τοῦ μονογενοῦς καὶ ἀγαπητοῦ τέκνου πατριχῆν
 χεῖρα ὀρέγων, οὐδὲ καθήρσι τῆς ὄψεως ἐμφήνας
 λυπηρὸν πάθος ψυχῆς, μείνας δὲ τοιοῦτος τὴν γώ-
 μῃν φαειρὸς, οἷος ἔμενεν ἂν κριζον, ἢ μόσχον, ἢ

C

CAPUT III.

Quid ergo homini recte justeque agent circum-
 fusæ undique afflictiones mali afferunt magno cum
 terrore insurgentes, et evanescentes facile; vobo-
 menti irruentes impetu, sed magno quoque impetu
 pertranseutes; violenter concutientes, et discussæ
 violentius; vadis brevisque illidentes, neque
 facientes naufragium; examinantes igne aurum, sed
 probatius exhibentes? Sic in Cantico anima per-
 fecta tentationibus tolerandis exercitata fiducia plena
 ventos evocat: « Surge (inquiens), aquilo, et veni,
 auster, perfla hortum meum, et fluant aromata »;
 174 tunc persuasa, majorem fure virtutis fragran-
 tiam, quando ipsam turba tentationum eventilaverit,
 quæ bonum habitum tandiu otiosum commoveant
 ad operandum, eumque ad lucem producendo per-
 celebrem illustremque reddant. Hac ratione unius-
 cujusque sanctorum virtus effulsit, quæ latere po-
 tuisset, nisi discrimine fuisset exercitata, et sub
 modio foret occultata, nisi supra candelabrum po-
 sita exstitisset, splendidum novi propositi lumen
 per opera fulgurans. Quis enim novisset magni
 Abrahami pietatem, nisi imperata filii cæde obe-
 dientia generosum ejus animum prædicasset »;
 ita ut arnasset contra unigenitum, et dilectum
 filium paternam manum, prompte illam extendens,
 neque dejectione mansta vultus doloris animæ pas-

⁴³ Joan. xv, 20. ⁴⁴ Joan. xvi, 2. ⁴⁵ Luc. vi, 22. ⁴⁶ Act. iv, 20. ⁴⁷ ibid. 19. ⁴⁸ Act. vii, 51.
⁴⁹ Cant. iv, 16. ⁵⁰ Gen. xii, 2 seqq.

ationem ostendens, permanens vero tali cum mentis serenitate, quali perstitit cum hiunulum cervi, aut vitulum, aut agnum in precibus auspiciis Deo sacrificabat? Quis autem Jobi animum philosophia obfirmatum novisset ad tam multiplicem suorum cladem; nisi gratiæ de singulis quibusque rebus actæ ipsius magnitudinem animi clara voce testarentur⁸¹? Neque enim veterator uno exitio abstulit omnia, ne uno calamitatis ictu dolorem ejus velut in compendium contractum redigeret, qui poterat extendi multipliciter, et iteratis nuntiis partitis, ipsi audienti luctum reddere acerbiorum; nec enim primo loco charissimis ejus pignoribus convivantibus superinjicit ædes, ea subversione domum in sepulcrum convertens, et sanguinem cibus, carnesque pinsens, una cum lapidibus, ne animus majori malo hebescens, et stupens nullo minorum sensu afficeretur; **175** sed gradatim sigillatim pervadit omnia a tenuioribus ad res majoris momenti transcendens; et alium subinde nuntium graviores præcedenti, numero et qualitate damnorum illatorum apparat, ut calamitas per incrementa exaggerata magnum, et grave ac asperum vulnus desperationis animo infligeret. Ordine scilicet a levioribus principiis progressus usque ad ultimum ictum devenit, qui et sapientem viri constantiam maxime declaravit. Nam ut domum subversam, et liberos interemptos edidit, cum ante cæteras omnes facultates sibi periisse audisset, discidit vestimenta sua, et totondit comam capitis, quod ei, qui alia eripuerat, et quæ sufferre non poterat, ultro concederet, et naturali sapientia evangelicam anteverteret admonitionem: « Si enim quis (inquit) accipiat tunicam tuam, dimitte ipsi et pallium⁸². » Hoc ille præveniendæ præstitit libera sponte, profitens non doluisse se de damnis, quæ videbantur invito sibi accidisse, et indicans evidenti argumento animi latentem tandiu sensum.

CAPUT IV.

Nam qui vi quidquam eripienti, et quod non auferit ultro dat, utique posteriori ea magnanimitate ostendit, se etiam primum, licet necessitate sit ereptum, non ex necessitate tamen concessisse, nec animum vi coactum, etsi qui vi rapuerat, tyrannice videantur egisse, cum illud quoque acceperint, quod et non concedere valens, ex animi proposito concessit sponte præbens quod ei, qui videbatur eripere, fecisse invitum putabatur. Et Joseph vero, et Susanna, et Jephthæ laterent, illi quidem pudicitia **176** celebrati, et hic veritate. Iste namque ut rem in bello bene gereret⁸³, si devicisset hostes, qui superiores erant copiis, et peritiam rei militaris, promisit quodcumque ipsi primum occurreret propriarum rerum obvium, in holocaustum oblaturum; unica filia ipsi obviam veniente casu, quæ mirum in modum dilecta erat, non fregit promissum, pietatem naturæ anteponebat, et viscera prodens potius, quam Deo nuncupatum votum, et confessionem irritam facere, licet in filia

A ἄρνα θυσιάζων ἐπὶ αἰσiais εὐχαίς τῷ Θεῷ; Τίς δὲ τοῦ Ἰώβ τὴν ἐπὶ τῆς πολυτρόπου ἐκείνης τῶν οὐκ αἰών ἀλώσεως ἔμαθε φιλοσοφίαν, μὴ τῆς ἐφ' ἐκάστου τῶν ἀπολλυμένων εὐχαριστίας βοήσαστος αὐτοῦ τὴν μεγαλοφυχίαν σαφῶς; Ὅυτε γὰρ ὕφ' ἐν ὁ κακοῦργος ἐπόρθησεν ἅπαντα, ἵνα μὴ μιαν τὰ τῆς συμφορᾶς ποιήσας πληγὴν, σύντομον, καὶ συνεσταλμένην τὴν ὀδύνην ἐργάσσηται, δυναμένην εἰς πᾶθος ἐκταθῆναι ταῖς κατὰ μέρος ἀγγελίαις, καὶ ποιῆσαι αὐτῷ ἀκούοντι τὸ ἄλλος δριμύτερον· οὐδὲν γὰρ πρότερον ἐπικατασεῖται τοῖς φιλάτοις τὸν οἶκον εὐωχουμένους τῇ καταστροφῇ τάφον τὴν οἰκίαν ποιῶν, καὶ μιγνούς ἐδέσμαιν αἶμα, καὶ φύρων σάρκας, καὶ λίθους ὁμοῦ, ἵνα μὴ τῷ μείζονι πάθει ἀρραεῖν πρὸς τὰ ἐλάττονα ποιήσῃ τὴν αἰσθησιν. Βαθμῶ δὲ καθ' ἐν ἐπιέρχεται ἅπαντα ἀπὸ τῶν εὐτελεστέρων μεταβαίνων ἐπὶ τὰ τιμώτερα, καὶ ἄλλης ἄλλην ἀλγεινότεραν ἀγγελίαν κατασκευάζων, καὶ ποσότητι, καὶ ποιότητι τῶν διαφθειρομένων, ὅπως κατ' ὀλίγον αὐξήθην τὸ δεινὸν μέγα, καὶ χαλεπὸν τὸ τραῦμα τῆς ἀθυμίας; ἐργάσσηται. Τάξῃ δὲ ἦθεν προελθὼν ἐκ προοιμιῶν ἕως ἐφθασεν εἰς τὴν ἰσχάτην πληγὴν, ἣ καὶ διέδειξε τοῦ ἀνδρὸς τὸ φιλόσοφον. Ὡς γὰρ τὴν καταστροφὴν τοῦ οἴκου, καὶ τῶν τέκνων ἔμαθε τὴν ἀπώλειαν, τῶν ἄλλων ἀπάντων τὴν φθορὰν ἦδη προπετυσμένος, διέβηκε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐκείρατο τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τῷ λαβόντι τὰ ἄλλα, καὶ ἂ μὴ λαβεῖν δεδύνηται, προδιδούς, καὶ φθάνων φυσικῇ φιλοσοφίᾳ τὴν τῶν Εὐαγγελίων παραίνεσιν. « Ἐάν γὰρ σου, φησὶ, λάβῃ τις τὸν χιτῶνα, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. » Τοῦτο προλαβὼν ἐκεῖνος ἐποίησε, τὸ μὴ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς δόξασιν ἀκουσίως συμπεπωκέναι κακοῖς τῷ ἔκουσῳ πιστούμενος, καὶ τὸ τίς λαθάνων τῆς γνώμης τῷ φαινόμενῳ μνησῶν.

C

ΚΕΦΑΛΑ. Δ'.

Ἐπὶ γὰρ ληφθέντι βίᾳ, καὶ ὁ μὴ ἀφαιρεταί τις προδιδούς, δῆλος τῇ δευτέρᾳ φιλοτιμίᾳ γίνεται, ὡς καὶ τὸ πρῶτον κὰν ἐλήφθη ἀνάγκη, οὐκ ἀνάγκη παρεκώρησε, τὴν γνώμην οὐ βιασθεῖς, κὰν τυραννεῖν ἔδοξεν οἱ βιασάμενοι, τοῦτο λαβόντες, ὁ καὶ μὴ ἐπιδοῦναι θυνάμενος, προαιρέσει ἐπέδωκεν, ἐξουσία παρασχὼν ὅπερ ἄκων τῷ φαινόμενῳ ἀφηρησθαι νενόμισται. Καὶ Ἰωσὴφ δὲ, καὶ Σωσάννα, καὶ Ἰεσθᾶς ἔλαθον ἂν, οἱ μὲν ἐπὶ σωφροσύνῃ, ὁ δὲ ἐπ' ἀληθείᾳ εὐδοκίμησαντες. Καὶ οὗτος γὰρ ὑπὲρ τῆς ἐν πολέμῳ ἀριστείας, εἰ περιγένοιτο τῶν ἐχθρῶν ἐπικυδοστέρων ὄντων, πλῆθει, καὶ ἐμπειρίᾳ πολεμικῇ, ὀλοκαυτώσειν ὑποσόμενος ὅπερ ἂν τύχη τῶν ἄλλων πρότερον ἀπαντήσαν οὐκ οἰκτεῖν, θυγατρὸς κατὰ τὸ συμβᾶν ὑπαντησάσης μωνογενούς, καὶ στεργομένης ἐκτόπως, οὐκ ἐψέσασα τὴν ἐπαγγελίαν, φύσεως προτιμήσας εὐσέδειαν, σπλάγγνα προδούς ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν εἰς Θεὸν ἀθετήσαι ὁμολογίαν, κὰν ἢ ἐπὶ τῇ ἀναίρεσει τοῦ τέκνου τὸ πάθος ἀφόρητον. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων ὄντα γυμνά τὰ κατορθώματα φανερὸν ἐπὶ ταῖς πράξεσι, καὶ πρὸς

⁸¹ Job 1, 1 seqq. ⁸² Matth. v, 11. ⁸³ Judic. xi, xii.

λον εἶχε τὸν ἔπαινον. Τῷ δὲ Ἰωσήφ, καὶ τῇ Σωσάν-
νῃ, μετὰ τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀνδραγαθίας καὶ αἰσχρό-
τητος ἠκολούθει κατὰ γνώμην οὐ μόνον κρύπτουσα τὸ
θαῦμα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ ἀκολασίας περιβάλλουσα
ψέγον. Τοῦτο δὲ πολὺν τῷ φιλοσοφοῦντι παρέχει τὸν
κάματον, ἐφ' οἷς ἔχρην εὐφημεῖσθαι ἐπὶ τούτοις
δυσφημουμένῳ. Πολλὴν δὲ παρὰ τῷ Θεῷ καὶ ἀνεί-
καστον πρόβειναι δόξαν, καὶ εὐλάθειαν, ὅτι καὶ πόνον
ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ ἀνεδέξατο μέγαν, καὶ τὴν πονη-
ρὰν δόξαν οὐκ οὔσαν ἀληθῆ ἐπιεικῶς ἤνεγκεν ὡς
ὄντως ἀληθῆ. Διὰ τοῦτο τὴν δυσχέρειαν τῆς τοιαύτης
μεγαλοφυχίας παραμυθούμενος ὁ Κύριος εἶπε·
« Μακάριοι ἔστε ὅταν ἐνεπίδωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι,
καὶ εἰπωσὶ πᾶν πονηρὸν ῥῆμα, » καὶ τὰ λοιπὰ·
διπλῆς ἀρετῆς διπλᾶ γέρα τιθεῖς, καὶ ἀναλογοῦσαν
τῷ καμᾶτῳ παρέχων τὴν ἀμοιβήν, πρὸς ψυχαγωγίαν
τῆς ἐν τῷ πονεῖν ἀκηδείας· ὅταν γὰρ ὁ ταπεινῶφρων
ἐνεπίδῃται ὑπεροψίαν, καὶ ὁ σώφρων λαγνεῖται, καὶ
ἀδδθηφαγίαν ὁ ἐγκρατής, καὶ ὁ ἐπεικὴς θρασύτητα,
καὶ βλακείαν ὁ σεμνὸς, καὶ ὁ συντετριμμένος ὑπό-
κρισιν, τότε καλῶς ὁ μισθὸς γίνεται διπλοῦς, ὁ μὲν
ὑπὲρ τοῦ ἔργου, ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς συκοφαντίας στεφα-
νῶν τὴν ἀδελήσαντα.

que rapinæ, et castus luxuriæ, atque crapulæ, et
voracitatis sobrius, et mansuetus protervitiæ, et se-
rius scurrilitatis, et contritus simulationis reus traducitur: ibi jure merito duplex debetur merces,
quarum altera propter opus, altera propter calumniam coronat certantem.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

CAPUT V

Τοιοῦτος ἦν ὁ μέγας Ἰὼβ, καὶ τὰς οἰκίας εἰδὼς
ἀρετάς, καὶ ἐν τῷ παρὰ τῶν φίλων ἐνεπίδῃσθαι τὰς
ἐναντίας κακίας, οὐ ζυγομαχῶν περὶ τοῦ τὰ ψευδῆ ἀπο-
τρίψασθαι ἐνεπίδῃ, καὶ ἔωλα, συντιθέμενος δὲ τούτοις,
καὶ συμψηφίζόμενος ἐτοίμως. Φησὶ γάρ· « Ἐπ' ἀλη-
θείας οἶδα, ὅτι οὕτως ἐστὶ καὶ ἐπαγωνίζεται τοῦ δεξι-
ῆσαι, » ὅτι οὕτως ἐστὶν ἀληθῶς· ἐξῆς ἐπιλέγων· « Πῶς
δὲ ἔσται δίκαιος βροτὸς παρὰ τῷ Κυρίῳ, ἢ ἀπὸ τῶν
ἔργων αὐτοῦ ἀμεμπτος ἀνὴρ; » τὸ δοκοῦν κοινὸν τῆς
φύσεως ἐγκλημα ποιησάμενος ἴδιον, ἵνα μὴ αὐτὸς
ἀπῆλλάθῃ νομισθῆ, ἢ ἐπεφῆμιζον ἐκεῖνοι, φαυλό-
τητος. Ὅθεν καὶ δικαίως διπλᾶ πάντα ἀπέλαβε, τὰ
μὲν ὡς σεσυλημένος παρὰ τοῦ λωποδύτου, τὰ δὲ ἀμοι-
βὴν τῆς ἐπὶ τοῖς ἀπολλυμένοις φιλοσοφίας. Οὕτως
οὐκ ἀδικοῦσι μόνον αἱ θλίψεις, ἀλλὰ καὶ ὠφελοῦσι
τὰ μέγιστα, λαμπρὸν, ἐὰν καρτερῆ ἀποφαίνουσαι τὸν
θλιβόμενον. Ἄλλ' οὐδὲ τὰς θλίψεις ἕως κινδύνων ὁ
τῆς ἡμετέρας ζωῆς πρῦτανος χρονίζειν ἔβ, οὔτε τὸν
ἀγῶνα ὑπὲρ δύναμιν τοῦ ἀγωνιζομένου γενέσθαι
ἄφησιν. Εἰ δὲ καὶ συγχαρήσειε ποτὶ οἰκονομῶν τι
παράδοξον, μείζον τὸ θαῦμα ποιεῖ αὐτὸς ἀναπληρῶν
συνεργεῖ τῆς χάριτος τοῦ λείπον τῆ ἀσθενείας τῆς φύ-
σεως, καθάπερ οἱ νήχεσθαι τοὺς ἀπείρους ἐθί-
ζοντες παρακολουθῶντες πλησίον διαδαστάζουσιν
ἀτονήσαντας, ἀνακουφίζοντες μὴ ταῖν χερσῶν, ἕως
ἢ καμῶσα διαναπαύσεται δύναμις, καὶ τὴν τέχνην
ἐδάσκοντες, καὶ καταδύεσθαι ἐν ταῖς ἀνάγκαις οὐ
συγχαροῦντες. Οὕτω γὰρ ὁ Παῦλος ποτὲ μὲν φησὶ·
« Πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι
ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ

A cæde dolor esset intolerabilis. Et aliorum quidem
egregia facinora clara cum essent, perspicuam in
ipsis actibus, manifestamque laudem excipiebant.
Josephum autem, et Susannam cum dolore stre-
nuoque simul certamine infamiae sententia, et
condemnatione subsequeretur, quæ non solum virtu-
tis admirationem occultabat, verum etiam intem-
perantiæ vituperio involvebat. Id vero homini sa-
pientiæ studioso multam facessit molestiam, cum
ex quibus oportuisset eum dilaudari, et celebrari,
ex his opprobrium experitur. Sed apud Deum
magnum et inæstimabilem conciliat gloriam, et ve-
nerationem, quod pro bono opere magnum subivit
laborem, et opinionem pravam de se, cum vera non
esset, æque moderate tulit, ac si fuisset vera. Ideo-
que Dominus ad difficultatem hujuscemodi magna-
nimitatis consolandam dicebat: « Beati estis, cum
maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et di-
xerint omne malum verbum », et reliqua; duplicis
virtutis duplicia præmia ponens et respondentem
molestiæ præbens remunerationem ad sublevandum
gravem mœrorem in labore susceptum. Etenim
quando humilis **177** sapiens superbiæ, liberalis-
que rapinæ, et castus luxuriæ, atque crapulæ, et voracitatis sobrius, et mansuetus protervitiæ, et se-
rius scurrilitatis, et contritus simulationis reus traducitur: ibi jure merito duplex debetur merces,
quarum altera propter opus, altera propter calumniam coronat certantem.

C Talis erat magnus Job, et suarum sibi virtutum
conscius, et adversus amicos exprobrantes sibi con-
traria vitia non contendens rixando in diluendis
falsis opprobriis, et intempestivis; sed suo quo-
que ipsis accedebat assensu, et calculo suo in
promptu comprobabat. Ait enim: « In veritate scio,
quod ita se res habet. » Et plane conatur demon-
strare, quod ita est revera, deinceps subjungendo:
« Quomodo enim erit justus mortalis apud Domi-
num, aut ab operibus suis irreprehensibilis vir? »
Quod videtur commune naturæ crimen, proprium
sibi facit, ut ne ipse censeretur eximere sese ab
ea, quam illi exprobrabant, improbitate. Unde etiam
jure duplicia recepit omnia; alia quidem, velut a
grassatore illis spoliatus, alia vero ad remunera-
tionem sapientis constantiæ super his, quorum ja-
cturam fecerat, exhibitæ. Adeo afflictiones non so-
lum injuriam nullam, sed maximam quoque utili-
tatem afferunt, et afflictum, si fortiter perferat, illu-
strem reddunt. Verum neque ad discrimina usque,
ærumnas vitæ nostræ moderator perdurare diu si-
nit, neque certamen ultra vires decertantis pro-
duci permittit. Si vero et dispensando permittat
nonnunquam aliquid præter opinionem, majus mi-
raculum efficit ipse supplendo adminiculo gratiæ
defectum **178** præ debilitate naturæ, ut qui na-
tandi imperitos assuefaciant, ipsi eos prope adna-
tantes supportant, et sustinent viribus destitutos,
et alterutra manu allevantes, donec vires exhan-
stæ interquiescendo reparentur, et artem eo modo

¹⁷⁷ Matth. v, 11. ¹⁷⁸ Job iv, 16-19; xv, 14-16.

docent, et non patiuntur in periculis demergi. Ita enim Pantus quodam loco ait: « Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere⁶⁶. » Alio autem loco: « Nolo vos (fratres) ignorare de tribulatione, quæ facta est in Asia; quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere⁶⁷. » Ubi verbis istis, secundum vires, et supra vires, divinam cooperationem suppeditasse robur dicit, ad faciendum, ut exitus tentationum tolerabilis evaderet, et salus in desperatis periculis non solum opinionem, sed et prope fidem excederet.

CAPUT VI.

Quomodo enim Sarra cum in libidinosi regis manus incidisset peregrina, et advena⁶⁸, cum nequam auxilium aliud præter divinum ex alto sperandum ipsi foret, maritus enim præsens quidem, et ad opem ferendam obstrictus, adeo erat ad illam præstandam invalidus, ut occultaret conjugium, et prælexeret cognationem, vocans sororem uxorem, et tori sociam consanguineam præ mortis metu, quod sciret alienigenæ mulieris pulchritudine ad insaniam usque furentes inimicos implacabiles existere, quicumque rivalium suspicionem præbent, et promptos esse ad eandem usque progredi, ut ne quem haberent, qui 179 adamata animum ad seipsum circumtraheret, atque securitatem contubernalis convictus zelotypiæ cura inturbare posset, quando subsederunt omnia omnino prompta et expeditissima ad manuum injectionem, tunc ex ipso etiam lecto, sine ulla contumelia liberata fuit, cum viscerum convulsiones tyrannum prohiberent adulterino congressu, et furibundam cupidinem dolores intensissimi restinguerent? Quid post decubitus, et complexum expectandum erat amplius, quam probrum, cum propter Barbari multam intemperantiam passio retineri non posset, cum pulchritudine irritaret concupiscentiam, cum libido furoris stimulum ad illicitam voluptatem concitaret, cum materia quæ accendit inflammataque omnia, prompta adesset; et ipsa quidem vellet violentam oppressionem effugere, nec tamen violenti impetum cohibere sufficeret vel corporis robore, vel verborum adhortatione; nam semel accensus in voluptuariis affectus nulli rei cedit, cum ratione carens neque dictis attendat, neque suaderi queat? Sed reperit virtus mulieris etiam in rebus adeo angustis industriæ modum, quo se incontaminata conservare debuit, dum protervum amatorem propriis sibi cruciatibus coegit esse intentum, et occultorum tormentorum doloribus profundum ardentis libidinis incendium restinxit.

CAPUT VII.

De Davide et Gedeone.

Quo pacto vero mansuetissimus et innocentissimus David sæpe in Saulem 180 sanguinarium incidens evasit præter omnem spem ex ejus mani-

A τὴν ἐκθασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν· ποτὶ δὲ· ἔ· Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀγνοεῖν περὶ τῆς οὐκ ἐπιφύτας τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι κατ' ὑπερβολὴν ὑπὲρ δύναμιν ἐβαρῆθημεν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν.· Καὶ τὸ ἐ κατὰ δύναμιν,· καὶ τὸ ὑπὲρ δύναμιν,· τὴν θάλασσαν συνεργάσαν παρασημαίνον λέγων ἰσχυρὸν εἰς τὸ γενέσθαι καὶ τὴν λύσιν τῶν πειρασμῶν ἀνεκτὴν καὶ τὴν σωτηρίαν ἐν τοῖς ἀπεγνωσμένοις κινδύνοις παράδοξον καὶ ἀπιστίας ἐγγύς.

B

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Πῶς γὰρ ἡ Σάρρα βασιλέως ἀκολάστου παραπισσοῦσα χερσὶ, ξένη καὶ ἑπηλυς, οὐδαμῶθεν ἄλλης βοήθειας πλὴν τῆς θείας ἀνοθεν ἐπιζομένης αὐτῇ (καὶ γὰρ ὁ παρὼν καὶ βοηθεῖν ὄφελον ἀνὴρ οὕτως ἦν πρὸς τοῦτο ἀσθενής, ὡς καὶ κρύψαι τὸν γάμον, καὶ προβαλέσθαι συγγένειαν, ἀδελφὴν λέγων τὴν γαμητὴν, καὶ τὴν σύνευον ἀναιμιον δέει θανάτου, τοὺς ἐπιμανέντας κάλλους γυναικῶς ἄλλοτριᾶς εἰδῶς ἐχθροῦς ἀσπόνδους ἠγέσθαι, τοὺς ἀντεραστῶν ὑπόνοιαν ἔχοντας καὶ σπουδάζειν, καὶ μέχρι φάνου χαρεῖν, ὅπως μὴ ἔχουσιν τὸν περισπῶντα πρὸς ἑαυτὴν τῆς ἐρωμένης τὸν νοῦν, καὶ τὸ τῆς συμβιωσεως ἀμύριμον φροντίζουσα ζηλοτυπίας θαλῶσαι δυνάμενον), οὕτως πάντοθεν ἠρῆσθε πάντα πρὸς ἀντιλήψιν εἰκότα καὶ εὐλογώτατα, τότε ἐξ αὐτῆς τῆς εὐνῆς ἐρύσθη ἀύβριτος, σπασμοῖς τῶν σπλάγγων τοῦ τυράννου κλυθέτος τῆς μοιχικῆς ἑμιλλας, καὶ τὴν μανιώδη ναρχήσαντος ὄρεξιν τοῖς ὑπερβάλλουσι πόνοις; Τί ἦν μετὰ τὴν κοίτην, καὶ περιπλοκὴν, ἡ ὕβρις προσδοκῆσαι λοιπὸν, τοῦ πάθους ὄντος διὰ πολλὴν τῷ Βαρδάμ ἀκρασίαν ἀσέτου τοῦ κάλλους ἐρεθίζοντος τὴν ἐπιθυμίαν, τῆς ἐπιθυμίας ἐγειροῦσης ἐν ὄστρον πρὸς ἀδυσμον ἡδονὴν, τῆς ἀναπτούσης ἀπαντα ὕλης παρακλιμένης ἐτόμου, καὶ βουλομένης μὲν τὴν βίαιαν πείραν φυγεῖν, ἐπισχεῖν δὲ τοῦ βιαζομένου τὴν ὄρμη, οὐκ οὕσης ἰκανῆς, οὕτως σώματος ἰσχυρῆ, οὕτως παρακλήσει λόγων; πρὸς οὐδὲν γὰρ ἐνδεδωσι βίσιπθὲν ἀπαξ ἐν τοῖς φιληδόνοις τὸ πάθος, οὐκέτι λογισμὸν ἔχον προσχεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ πεισθῆναι δυνάμενον. Ἄλλ' εὐρὲν ἡ ἀρετὴ τῆς γυναικῶς καὶ τοῖς οὕτως ἀπόροις μηχανῆς τρόπον, ᾧ τηρήσειν αὐτὴν ἀμιαντον ἡμελεν, ἰδίως ἀγάμησαι προσασχολήσασα τὸν ἀλάστορα, καὶ σβέσασα βασάνων ἰδύνας κρυφίαν φλεγμονὴν, ἐπιθυμίας ἀμυχόμενον κρυφίον πῦρ.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Περὶ Δαβὶδ, καὶ Γεδεών.

Πῶς δὲ ὁ πρᾶδτατος καὶ ἀκακος Δαβὶδ πολλάκις παραπισσοῦν τῷ αἰμοδόρῳ Σαούλ, ἐξῆλθε παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τῶν τούτου χειρῶν ἀπαθῆς, ἄλλοτε ἄλλως οὐ-

⁶⁶ 1 Cor. x, 13. ⁶⁷ 1 Cor. i, 8 ⁶⁸ Gen. xii, 13 seqq.

Οὐκ, καὶ οὐκ ἔχων αἰτῆν λογισμένῃ τῆς σωτηρίας; εἰ-
 κόντα, νεκῶντος ἑκάστου θαύματος, καὶ λογισμοῦ
 πᾶσαν καὶ λόγου ἐπίνοιαν; Πῶς δὲ τὸν πατραλοῖαν
 Ἀβελωὶμ ἠείσατο τῆς τυραννίδος οὐ ληφθέντα
 χερσὶν ἀνθρωπίναις; Δρῦς γὰρ αὐτὸν δραξαμένη τῆς
 κόμης ἀνῆρπασε φεύγουσα, καὶ κερύπτον ἀνῆρτησεν
 ἐπὶ μετώπῳ, πᾶσι τῆς ἐδικταῖν ἐθέλουσιν ὕβρι
 φιλοστύργου πατρὸς εἰς σφαγὴν προδοῦσα πρόχειρον,
 καὶ ἀμύνειν ἐαυτῷ δυνάμενον ἦκιστα, ἀξίαν τῆς
 ἀλόγου ἐπιχειρήσεως ταύτην δεδωκότα τὴν ποινήν,
 τὸ προδοθῆναι παρὰ τοῦ ἀψύχου, καὶ ἀλόγου πρὸς
 φόβον φυτοῦ. Πῶς ὁ Γεδεὼν σὺν τοῖς τριακοσίοις πε-
 ζοῖ; Ἔθνος ὅλον τῶν Μωδιθναίων, ἄμωμ δὲ τὸ πλήθος
 παρεικασθῆν, ἠθῆδὸν κατέκτεινε, οὐκ ἐσχχῶς πο-
 θεν εὐλογον πρόφασιν συμβολῆς; Ἐποίη γὰρ τὸ εἰ-
 κὸς ὀλοσχερῶς, καὶ τῇ ἐνθυμήσει τὴν ἐπιχειρήσιν
 διὰ τὸ τῶν ἀνετεταγμένων πλήθος ἀτόλημτον, μὴ
 τῆς διηγῆσεως τοῦ δράματος παρορμησάσης αὐτὸν
 ἐπὶ τὸ πρόθυμον. Οὐ δειλιῶντα αὐτὸν καὶ παρειμέ-
 νον ἐπακοῦσαι διαδάντα εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν
 πολεμίων ὁ θεὸς προετρέψατο, ἐκεῖθεν δεδωκὼς αὐ-
 τῷ τὸ θαρραῖν, ἐπὶ μὴ τὸ πεποιθὸς εἶχεν ἐκ πίστεως,
 ἄπειρος ὢν συμμαχίας θεοῦ; « Μαγὶς γὰρ, ἤκουσεν,
 ἄρτων κριθίνων, διηγουμένου ὄναρ τινός, κυλιόμενῃ
 κατέστρεψε τὰς σκηνὰς τῶν Μωδιθναίων. » Καὶ ἄλλου
 πάλιν εὐσκόπως τὴν σύγκρισιν φράζοντος, καὶ λέγον-
 τος, τὴν ῥομφαίαν εἶναι τοῦτο τοῦ Γεδεὼν, καὶ τῆς
 μετ' αὐτοῦ στρατιᾶς, καὶ ἀνέστη πρὸς ἐλπίδα χρη-
 στήν ἐκ τῆς ἀκοῆς, τῷ φρονήματι τὸ εὐταλὲς τοῦ οἰ-
 κείου στρατοῦ τοὺς κριθίνους λογισάμενος ἄρτους, οἱ
 κυλιόμενοι τὴν παρεμβολὴν ἀλοήσουσιν ἀπονητὴ
 πῶν ἐχθρῶν, οὐκ αὐτοὶ χειρούμενοι τὸ ἀντίπαλον
 οἰκείᾳ χειρὶ, ἐνεργούμενοι δὲ τὴν ἰσχὺν παρὰ τῆς κυ-
 λιοῦσης αὐτοῦ, καὶ τροχαζούσης θείας δυνάμεως.
 Ἐπειδὴ τὸ κυλιόμενον δοκεῖ μὲν πλήττειν καὶ
 θραύειν τὸ πατούμενον, αἰτίαν δὲ τούτων ἔχει τὴν
 τοῦ κυλιόντος καὶ εὐτόνως ὠθούντος δύναμιν.

ctu⁶¹. Etenim quod voluitur, obvia quæque percessere, atque affligere videtur : sed causa ejus rei
 in illius, qui convolvit, atque protrudit acriter, robore consistit.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Περὶ Σαμψὼν καὶ Ἐζεκίου.

Πῶς ὁ Σαμψὼν χιλοὺς ὀπίστας μόνος ἐν σιαγόνι
 κατέβαλεν ὄνου, καὶ διψήσας ἐκ τοῦ κόπου τῆς μά-
 χης, οὐδαμοῦ λιθάδος φαινομένης, οὐ πίδακος, ἐκ
 μιᾶς τῆς σιαγόνος μύλης ἔσχε ῥαγὲν ἀφθονον νᾶμα·
 τὴν αὐτὴν καὶ ὄπλον κατὰ τῶν ἀλλοφύλων λαδῶν, καὶ
 πηγῆν εἰς ἄκσειν τοῦ θλιθόντος μετὰ τὴν νίκην
 αὐτός διψῶς εὐράμενος; Πῶς Ἐζεκίας, οὐδὲ τὴν
 ὄψιν ἐνεγκῶν τοῦ Ἀσσυρίου στρατοῦ καλύψαντος τὴν
 κρηθουμένην ἀθρόως βύζην ἄπασαν γῆν, οἰκοὶ προ-
 ευχόμενος, νεκροὺς ἐπέπευ πρῶτ ὃν ὄδρῳ εἰσεας, οὐ
 θυρεὸν προβαλλόμενος, οὐ τόξον ἐντεινας, οὐ ξίφος
 μεταχειρισάμενος, οὐκ ἄλλο τι πολεμικὸν ἐπιδειξά-
 μενος; ἔργον, ἐνὸς ἀγγέλου ἐφ' ἐνὶ συνθήματι τὸν τοσ-
 οῦτον ἡσυχῇ δράσαντος φόβον, καὶ οὐκ ἀνελόντος
 μὲν ἄπαντας (οὐ γὰρ ἦν σκοπὸς αὐτανδρὸν ὀλέσαι
 τὸ ἔθνος), τοσοῦτους δὲ, ὅσοι φόβον τοῖς οἰκείοις πρὸς

bus illatus, et indemnis; qui nunc hoc, nunc illo
 modo salvatus fuit, ita ut sua salutis rationem
 probabilem reddere non posset, cum unumquodque
 miraculum, et rationis, et orationis omnem cap-
 tum exsuperet⁶²? Quomodo autem parricidiam
 Absalonem tyrannidis reum convicit nullis homi-
 num manibus apprehensum? Nam quercus fugien-
 tem ipsum comprehensum sursum rapuit, et cons-
 piciendum edito in loco suspendit, cunctisque indul-
 gentissimi patris injuriam vindicare volentibus
 promptum, paratumque ad cædem exposuit, sui-
 que defensione privatum dignam insani conatus
 hanc pœnam persolvere coegit, ut proderetur ab
 exanima brutaque planta ad necem⁶³. Qua ratione
 Gedeon cum trecentis peditibus universam Madi-
 anitarum gentem arœ præ multitudine assimila-
 tam a pubertate usque interficiendo delevit, cum
 nulla eos undecunque adoriundi occasio scese osten-
 deret? Nam res universim considerata ne animi
 quidem cogitatione ob ingentes adversariorum co-
 pias tantum audere facinus permittebat, neque ad-
 huc narratio somnii fidentiore cum reddidisset.
 Nonne formidantem, et ad obediendum sequiorem
 Deus ipse in hostium castra descendere jussit, exinde
 audaciam ipsi tribuens, quam fides ipsi nondum
 experto divinam opem quasi socialem negabat?
 Nam nescio quo somnium suum enarrantem audiit,
 « Mactra panum hordeaceorum provoluta evertit
 castra Madianitarum. » Et cum alius rursus satis
 apte comparisonem istam explicans dixisset, hunc
 esse gladium Gedeonis, et exercitus ejus : ipse ea
 narratione audita in bonam spem **181** erectus est,
 prudenter conjiciens tenuitatem sui exercitus pa-
 nibus illis hordeaceis significari, qui provoluti ho-
 stium castra nullo labore dissipaturi essent, neque
 id manu conserta cum inimicis propria, sed vol-
 vente ipsos, atque rotante divinæ virtutis instin-

CAPUT VIII.

De Samsonè atque Ezechia.

Quo pacto Samson mille armatos solus asini ma-
 xilla percussit, et cum sitisset e certaminis con-
 tentione defessus nulla usquam scaturigine, nullo
 rivulo apparente, ex uno maxillæ dente molari la-
 ticem aquæ large prorumpentem hausit; eandem
 scilicet et telum adversus alienigenas arripicenas, et
 fontem ad medelam situs, qua premebatur post
 victoriam, nactus⁶⁴? Quomodo Ezechias cum ne
 aspectum quidem Assyrii exercitus totam regionem
 prædatorio agmine confertim addensato contegentis
 sustineret, domui suæ exorans mane mortuos con-
 spexit, neque hastam vibravit, neque scutum ob-
 jecit, nec arcum telendis, neque gladium manu
 strinxit, neque aliud opus militare ullum exhibuit:
 unus autem angelus unica velut tessera tantam
 cædem sine strepitu edidit, neque interemit uui-

⁶² I Reg. xviii, 30. ⁶³ II Reg. xvii, xviii. ⁶⁴ Judic. vii, 1 seqq. ⁶⁵ Judic. xv, 1 seqq.

versos, quod totam gentem intermeccione delere scopos non esset, sed tot duntaxat, quot sufficeret ad iucutiendum suis terrerem, quo fugerent, et percussis obstupeacerent ⁶³? Quis lapides grandinis telorum **182** vice demisit e nubibus in hostes coarctando, et alios mutuo perturbavit, velut hostibus ex improvise irrampentibus, in mutuam suam eadem grassantes, dum adversarium interficere sibi quisque videtur, quo pacto victoriam tunc temporis pio et religioso populo sine pugna præstitit?

CAPUT XI.

De Elissæo, deque Israelitis.

Quomodo propheta Elissæus latuit hostes perquirentes cum undique cinctus eorum copiis neque conspiceretur, et ad suam eos regionem deducens non cognosceretur, ipse nequissimis illis ducem se præbens, cum facilius inferre, quam accipere injurias posset, oculis eorum caligine ofuscis, et errantibus plane in pervestigando ⁶⁴? Quomodo Ægyptiis persequentibus Israelitæ in manus non inciderunt ipsorum, cum a tergo haberent eos castrametantes, a fronte mare longe lateque diffusum, hinc inde solitudines inaccessas, et montes excelsis jugis elatos, undique conclusi difficultate effugiendi, quemadmodum jactus piscium intra sagenam clausus in manibus adversariorum? Qua ratione mare secessit? Quomodo aqua e continente in continentem porrecta stetit, fundum arenosum sterile relinquens ad viam, qua equi curusque commigrarent, muniendam? Quo pacto fluctus fuso ære solidius concretescentes obdurrerunt? Qua ratione aquæ natura ad defluendum in præceps prona instar muri in tantam altitudinem excitata surrexit, et persecutione pressis iter miraculoso modo apertum resecurit, hisce utrinque absque **183** ullo obstaculo pelagi segmenta resorbendo, ut transirent, et illos refluxu confluxu adoptos ad unum omnes extemporario cum jumentis simul et homines sepulcro recondens ⁶⁵? Quomodo in solitudine cælum cibum ipsis nulla terræ cultura productum perfluens nonnunquam quidem manna, interdum vero coturnicum matrem superne nungens mensam laboris pariter, et artis condimenti expertem apparavit ⁶⁶? Quo pacto petra dura, et humoris minime particeps ex arefactis terræ cavitatibus aquarum ductus ad levandam sitim diu collectam relaxavit, tributum refundens quod nunquam prius exsolverat ⁶⁷? Qua ratione Jordanes mare imitatus his, qui pedibus transibant, fluentum oppositum dissecurit, alteram quidem partem proclivi deluxu sinens ad mare devolvi, alteram autem sistens in primis, post ea vero retrogrado cursu revocans, deinde etiam usque ad fontes ipsos placide restagnantem consistere jubens ⁶⁸: explicatu difficile est. Nemo enim divino miraculo interpretando sufficit, quod ex seipso naturæ totius seriem valet excedere, et persua-

A φυγὴν καὶ κατάπληξιν ἦσαν ποιῆσαι ἱκανοί; Τίς λίθους χαλάξης ἀντὶ βολίδων ἐκ νεφῶν εὐστόλως ἀφῆκεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ ἄλλους ἐτάραξε κατ' ἀλλήλων ὡς τῶν ἐναντίων ἀδοκίμως ἐκδεδληκότων, οἰκαιοὶν ἐργασασμένους φόνον δοκίμως τοῦ ἀναιρεῖν τὸν ἀντίπαλον, ἄμαχον νίκην παρασχῶν τῷ ποτε εὐσεβοῦντι λαῷ;

ΚΕΦΑΛ. Θ.

Περὶ Ἐλισσαίου, καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Πῶς τοὺς ζητούντας ἔλαθε πολεμίους ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος ἐν μέσοις αὐτοῖς ἐνεπιλούμενος, καὶ οὐκ ὀρώμενος, φέρων ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ γῆν, καὶ οὐ γνωρίζομενος, πονηροὺς ὀδηγῶν, καὶ ἀδικῆσαι μάλλον, ἢ ἀδικηθῆναι δυνάμενος τῆς θύεως ὑποχυθείσης αὐτοῖς, καὶ σφαλλομένης εἰκότως περὶ τὴν ἔρευναν; Πῶς διώκουσι τοὶς Αἰγυπτίους Ἰσραηλιταὶ οὐ γεγόνασιν ὑποχρηστοί, κατόπιν ἔχοντες αὐτοῦς ἐστρατοπεδεύοντες, ἐξ ἐναντίας θάλασσαν κεχυμένην πολλὴν ἐκατέρωθεν ἐρημίας ἀδάτους, καὶ ὄρη ἡλιβάτα, πανταχόθεν συγκεκλεισμένοι ἀπορίᾳ φυγῆς, καθάπερ σεσαγηνευμένοι βόλος ἰχθύων ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἐχθρῶν; Πῶς ὑπεχώρησεν ἡ θάλασσα; Πῶς δὲ ἔστη τὸ ὕδωρ ἐξ ἡπείρου εἰς ἡπειρον, τὴν βυθίαν ψάμμον χέρσον καταλιπὼν πρὸς ἰππήλατον, καὶ ἀμαξήλατον ὄδον; Πῶς ἐπάγη τὰ κύματα χαλοῦ κεχυμένου κραταιότερον; Πῶς ἀνέστη τειχεσιδῶς πρὸς τοσοῦτον θύος διεγερθεῖσα ἡ κατανεύειν ἐπὶ τὸ πρᾶνὲς πεφυκυῖα φύσις τοῦ ὕδατος, καὶ ὄδον τοῖς διωκομένοις ἀνέτεμε παραδόξως, τοῦτοις ἀμπατίσασα τοῦ πελάγους ἀνευτινὸς κωλύματος ἀφοπέρωθεν τὰ τμήματα, κάκεινους τῇ καλιβρίᾳ καλύψασα, καὶ τάφον πάντιν ὁμοῦ ζώοις καὶ ἀνθρώποις τὸν βυθὸν σχεδιάσασα; Πῶς ἐν ἐρήμῳ τροφήν αὐτοῖς ἀγεώρητον ὤμβρησεν οὐρανός, ποτὲ μὲν μάννα, ποτὲ δὲ ὄρυζομήτρην ἐπιπέψας, ἀταλαίπωρον, καὶ ἀκαρύκευτον τράπεζαν; Πῶς πέτρα σκληρὰ, καὶ νοτίλος ἀμοιρος ἐξ ἐστερωμένων λαγόνων ὄχετος εἰς παραμυθίαν χρονίης δόξης ἀνεστόμωσεν ὕδατος, δασμὸν ἀποδοῦσα, ὃν ἐδεδώκει μηδέποτε πρότερον; Πῶς μιμούμενος Ἰορδάνης τὴν θάλασσαν, ἀντιπρόσωπον τοῖς πεζεύουσι τὸ βεῖθρον διέτεμε, τοῦτο μὲν ἔασας τοῦ τμήματος ῥόθιον ἐπὶ θάλασσαν κατελθεῖν, τὸ δὲ ἐπισχὼν, εἰτ' ἀναποδίσασαν ὀπίσω, εἰτ' ἐκ πηγῶν αὐτῶν ἠσυχάσαν ἀργῶν, οὐκ εὐκολον εἰπεῖν; οὐδεὶς γὰρ ἐρμηνεύσαι θαῦμα Θεοῦ ἐστὶν ἱκανός, ἔξω βαίνειν πάσης φυσικῆς ἀκολουθίας πάντη πεφυκός, καὶ νικᾶν τὰς πιθανὰς τῶν εὐρεσιλόγων σοφίας εἰωθός. Πῶς τὰς φυσικὰς τῶν κέντρων προανατεινόμεναι παντευχίας, προεπολέμησαν τοῦ λαοῦ αἱ σφηκίαι, ἐπὶ τῶν νεμομένων ἔθνη τὴν χώραν καθελούσαι, καὶ σχολάζουσαν τοῖς ὑπὸ Θεοῦ στρατηγουμένοις παραδοῦναι τὴν γῆν οὔτε τοῖς πορθηθεῖσιν εὐλογον τῆς ἤττης προφασίσασθαι καταλιποῦσαι αἰτίαν ὡσεὶ ἐν πλήθει χειρὸς, καὶ δυνάμει βαρεῖς νενικημένων, καὶ τοὺς κληρουμένους; τὰ τῶν

⁶³ IV Reg. xix, 1 seqq; II Paral. xxxii, 21 seqq.
⁶⁴ Exod. xvi, 1 seqq. ⁶⁵ Exod. xvii, 1 seqq. ⁶⁶ Josue iii, 1v.

⁶⁷ IV Reg. vi, 18 seqq. ⁶⁸ Exod. xiv, 1 seqq.

οιχομένων ἀπαλλάττουσαι τύφου, ἀπονον χάριν, καὶ οὐκ ἀριστείας γέρα δεξαμένους ὡσπερ δορυκαίτους τῆς πόλει.

pro populo, et septem gentium deditarum regionibus expugnatis pacatam Dei ductu militantibus tranquillamque terram tradiderunt, ita ut neque devictis causam probabilem suæ cladis prætexendam dereliquerint quasi in multitudinè mœnis, et gravi robore devictis; et ansam superbiendi ademerint illis, quibus gratuito sortis munere absque ullo labore res fugitivorum obvenerant, et non in virtutis rei que bene gestæ præmiū acceptæ fuerant quemadmodum urbes bello quæsitæ solent.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Περὶ τριῶν παιδῶν, καὶ Δαριήλ, Ἰωνᾶ καὶ Ἀαρῶν.

Πῶς ἐπὶ τῶν τριῶν παιδῶν ἡ παμφάγος τοῦ πυρὸς δύναμις τὴν καυστικὴν συνέστειλεν ἐνέργειαν, εὐφθάρτοις πελάσαι τὴν θερμὴν οὐ συγχωρήσασα σώμασιν, ἔξω τῆς καμίνου τὴν οικεῖαν ἐπιδειξαμένη ἰσχύιν, καὶ ἔσω ἡσυχάσασα παραδόξῃ τρόπῃ; Πῶς καὶ θηριωδίας, καὶ πείνης ὁμοῦ φυσικῶν παθῶν ἐπὶ τοῦ Δαριήλ ἐκράτησαν οἱ λέοντες, ἀνθρώπου ἐν τῇ τῆς φιλοσοφίας παρευμαρῆσσαν μέρει, καὶ ἐπταήμερον ἐνεγκόντες ἐνδείαν βρώσεως; παρακειμένης τῶν λογικῶν τὴν ἐπταήμερον οὐκ ἀνεχομένην ἡστέλειαν ὕλης παρούσης τροφίμου, καὶ ἐξουσίας τὴν μετὰ ἡψιν παρεχούσης ἀκώλυτον; Πῶς ἡ τοῦ κήτους γαστήρ καὶ λίθους κατεργαζομένη τῇ πέψει, καὶ χωνεύουσα τὰ ἐμπέκτοντα λόγου ταχύτερον, τρισὶν ἡμέραις καὶ νυξὶν ἅμα τοσαύταις ἐν οὕτως ὑγρῷ καὶ θερμῷ χωρίῳ τὸν Ἰωνᾶν διετήρησεν ἀδιάφθορον, ἐνάλιον ζῶον τὸ χερσαῖον, καὶ ἀδαπάνητον τὸ εὐκάλως ἀναλίσκόμενον ἀποδείξασα, καὶ φύσιν ἀέρος ἀναπνοῆ διαζῆν πεφυκυῖαν, εἰς ἰχθύων μεταστοιχειώσασα φύσιν, ἵδωρ ἔλκουσαν ἀήθως ρεῖσιν, ἀντὶ τοῦ ἐθίμου, καὶ συντρόφου ἀέρος στοιχείου; Πῶς ἡ τοῦ Ἀαρῶν ράβδος ἀφλοῖος, ἀνικμος, ξηρὰ, καὶ τὴν πρὸς τὸ βλαστῆσαι πάλαι δύναμιν ἀποθεμένη, χρεῖας καλεσάσης εἰς ἐπιδείξειν σημαίου τῆς ἀμφισθητουμένης ἱερωσύνης, ἀθρόον πάντα παραδόξως; φλοιὸν, ἄνθος ἀνέλαβε βλαστούς, φύλλα, καρπὸν, δύναμιν ζωτικὴν, τὴν εἰς ἕκαστον τούτων κατακριματισθεῖσαν, ῥιπῆς ὀξύτερον, καὶ ὄρηκα δείξασα τετηλότα, καὶ καρποὺς βριθόμενον τὸ πρὸ μικροῦ βάκτρον ἐν χερσὶ τοῦ στηριζομένου ὀρώμενον;

et fructibus onustum baculum, qui paulo ante manibus gestatus incedentis gressum firmare videbatur?

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Περὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῆς Θεοτόκου.

Πῶς τὰ δεσμοτήρια τοῖς ἀποστόλοις ἐπιμελῶς κεκλειθρωμένα τὴν ἔξοδον παρεχώρησεν ἀνεμπόδιστον, θύρας ἀναπατάσαντα, καὶ μοχλοῦς τῶν διωκτῶν ἐκσεΐσαντα; Πῶς τὰ δεσμὰ τῶν χειροπεδῶν ἐνέδωκε, καὶ εὐρύνην τοσοῦτον, ὡς χερσὶ, καὶ ποσὶν ἀνεκτὴν παρασχεῖν τὴν διάδυσιν; Καὶ τὸ δὴ μείζον ἀπάντων, καὶ λόγου παντὸς ἀνώτερον θαῦμα· πῶς ὁ ἀχώρητος τῇ παντὶ, καὶ τὰ ἅλα περιγράφων μεγέθει δυνάμει Θεοῦ; Λόγος ὑπὸ μήτρας βουλευθεὶς ἐχωρήθη παρθενικῆς; Καὶ πῶς ἀπορον ἐμβρυον νηδύς ἐτεκτή-

⁶⁹ Dan. iii, 20 seqq. ⁷⁰ Dan. xiv, 29 seqq. ⁷¹ Jon. i, 1 seqq. ⁷² Num. xvii, 8. ⁷³ Act. xii, 3 seqq.

sibilia facile superare solet sophismata eorum, qui argutias excogitant. Quomodo vesper exserentes aculeos suos, velut concessa a natura arma, pugnantur pro populo, et septem gentium deditarum regionibus expugnatis pacatam Dei ductu militantibus tranquillamque terram tradiderunt, ita ut neque devictis causam probabilem suæ cladis prætexendam dereliquerint quasi in multitudinè mœnis, et gravi robore devictis; et ansam superbiendi ademerint illis, quibus gratuito sortis munere absque ullo labore res fugitivorum obvenerant, et non in virtutis rei que bene gestæ præmiū acceptæ fuerant quemadmodum urbes bello quæsitæ solent.

184 CAPUT X.

De tribus pueris, et Daniele, Jona, et Aarone,

Quo pacto vis ignis devorans omnia in tribus pueris urendi operationem repressit, neque permisit calorem ad corpora corruptioni obnoxia vel appropinquare, extra caminum propriam virtutem exserens, et intus modo admirabili quiescens? Qua ratione feritatem atque famem simul insitos a natura affectus super Daniele leones temperarunt in parte philosophiæ ista præ hominibus mansuefacti, et septem dierum pertulerunt abstinentiam objecto pabulo: cum ratione instructi homines nec unius diei jejunium sustineant, ubi materies edulii adsit, et libera facultas ejus capiendi nemine vetante præbestur? Quomodo balenæ venter qui lapides concoquendo absument et dicto citius injecta digerebat, tribus diebus totidemque noctibus una in adeo humido calidoque loco Jonam conservavit incorruptum, et terrestri in marinum animal convertens, et rem in corruptionem facile pronam incorruptibilem præstans, naturamque aeris respiratione vivere assuetam in piscium naturam transfundens, quæ aquam insueto more trahit naribus pro consueto, et nutritiæ aeris elemento? Qua ratione virga Aaron sine cortice, sine succo, arida et germinandi virtute jam pridem effeta, cum, vocata in dubium sacerdotii fide, rei necessitas signi ostensionem exposceret, de repente omnia mirabiliter recepit, corticem, florem, propagines, folia, fructum, et dispersitam in hæc singula vegetandi facultatem, unico temporis momento, et sarculum exhibens efflorescentem, et fructibus onustum baculum, qui paulo ante manibus gestatus incedentis gressum firmare videbatur?

D

CAPUT XI.

De apostolis, deque Dei Genitrice.

Quomodo carceres sollicite clathris obserati apostolis egressum nullatenus impeditum præbuerunt januis passim apertis, et pessulis, ac vectibus concussis? Quomodo vincula manicarum expansa sunt, eaque adeo diducta et laxata fuerunt, ut manibus pedibusque concesserint facilem exitum? Et quod majus revera omnibus, et admirandum exsuperat omnem orationem: quo pacto Deus Verbum, quem universum hoc non capit, et qui universa circumscribit potentis suæ magnitudine, virgineo sub

⁶⁹ Dan. iii, 20 seqq. ⁷⁰ Dan. xiv, 29 seqq. ⁷¹ Jon. i, 1 seqq. ⁷² Num. xvii, 8. ⁷³ Act. xii, 3 seqq.

uero volens comprehensus est? et qua ratione venter sctum nullo conceptum semine genitum fabricatus est, et virginitalis signa salva et illæsa servavit transiens ostia ventris, ut Job eloquitur ⁷⁴, et nullum egressus vestigium ostentans? Nam ut alio tempore januis clausis ingressus est ad discipulos suos, ita tunc est egressus, qualem invenit, talem naturæ officinam derelinquens, nec ullam arcanam illorum claustrorum vinculis corruptionem inferens ⁷⁵, ut hisce argumentis partus vere ostenderetur admirabilis et divinus. Hæc quidem omnia, et plura hisce facta sunt, et fide recepta. Sed eorumdem demonstratio, Dei suctoris infallibili nititur certitudine, **186** nec explicari possunt oratione, quæ operam stupendorum impar est earrationi, et

Α νκτο γεννηθέν, καὶ τὰ τῆς παρθενίας οὐδὲν φολέξαντα τεκμήρια, κύλας γαστρὸς, κατὰ τὸν Ἰσὶδ, παρελθόν, καὶ οὐδὲν τῆς ἐξόδου σημεῖον ἐπιδειξάμενον; Ὡς γὰρ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰσῆλθεν ἄλλοτε κεκλεισμένον θυρῶν, οὕτως ἐξῆλθε τότε, ὡς εὔρε, τοιοῦτον ἴσασιν πρὸ τῆς φύσεως ἐργαστήριον, καὶ οὐδὲν λυμηνάμενον τοῖς ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν κλεισθῶν ἐκείνων θεσμοῖς, ἵνα τοῖς συμβῆλοις τούτοις δευτέρῃ παρὰ τὸν ἀληθῆ, καὶ θελὸς ὁ τόκος. Ταῦτα γίνονται μὲν ἅπαντα, καὶ τοῦτον κλεινοῦ, καὶ πεπλιστευται. Ἀπόδειξιν δὲ τῆν τοῦ ἐργασσαμένου αὐτὰ ἔχει ἀξιοπιστίαν Θεοῦ, καὶ οὐχ ἐρμηνεύεται λόγῳ ἀνονεῦντι πρὸς τὴν τῶν παραδόξων ἔργων ἐξήγησιν, καὶ λιγγυῶντι πρὸς τὸ τῶν θαυμάτων δυστέχματον.

caligat ad miraculorum magnitudinem inscrutabilem.

CAPUT XII.

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Quæcirca si virtus quidem impugnatur, facilem vero sine sollicitudine victoriam obtinet; quandoquidem angeli, aliæque divinæ potestates, atque ipse Dominus etiam hominem justum custodiunt: « Immittet enim angelus Domini, in circuitu timontium eum, et eripiet ipsos ⁷⁶. » Et ipse Deus ad Abrahamum: « Noli timere, Abraham; ego protector tuus sum ⁷⁷. » Et ad Jeremiam: « Ecce posui te ut civitatem munitam, et quasi murum servum, munimentum omnibus regibus Juda, et principibus eorum; et bellabunt adversum te, et non prævalerunt contra te; quia tecum sum, ut liberem te ⁷⁸. » Ecquid commotus animi imbecillitate ad certantium sudores consternaris invidens tanquam ignarus rei coronas ipsis? respiciens labores, et non cogitans præmia, succumbis laboribus, et spe mercedum haudquaquam erigeris? Præsentis afflictionis deploras, neque potius lætariis de futuris retributionibus? Semper enim commoda, quæ exspectantur, præsentis labores consueverunt sublevare, et lucri cogitatio molestiam in opere ipso exantlandam levem efficit, præ majori commodo minoris incommodi difficultatem nullam existimans. Nonne Paulum ludi patientiæ magistrum his, qui cum præsentibus colubantur afflictionibus, succubantem, dum animi alacritatem multitudine calamitatum collabentem rerum sperandarum **187** fiducia excitabat, audisti, quando dicebat: « Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis ⁷⁹? » Annon eum suas afflictiones proprias enarrantem ad solatium afflictorum audivisti, ut ne qui adversis exerceri videntur, quasi gravissima tolerantes, quæ nullus alius posset sufferre, dissoluti fatiscent? Nec enim gloriæ cupiditate abreptus sua commemorat certamina, qui ait: « Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem ⁸⁰. » Neque quemadmodum illi, qui prurigne linguæ laborant, gestit dicere, quæ silentio non valet occultare. Sed cum sciret solatio esse afflictis, cum audiunt eadem jam alios

Εἰ τοίνυν πολεμεῖται μὲν ἡ ἀρετὴ, νικᾷ δὲ νίκην ἀμέριμον, ἀγγέλιον, καὶ ἄλλων θεῶν δυνάμειν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Δεσπότην φρουρούντων τὸν δίκαιον ἢ (Παραμβάλει γὰρ ἄγγελος Κυρίου, φησὶ, κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ῥύσεται αὐτούς. » Καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν Ἀβραάμ ὁ Θεός: « Μὴ φοβῆ, Ἀβραάμ, ἐγὼ ὑπερασπίσω σου. » Καὶ πρὸς τὸν Ἰερεμίαν: « Ἰδοὺ τίθεικά σε, ὡς πόλιν ὄχυράν, καὶ ὡς τείχος χαλκοῦν, ὄχυρον πᾶσι τοῖς βασιλεῦσιν Ἰουδα, καὶ τοῖς ἐρχοῦσιν αὐτῶν καὶ πολεμήσουσί σε, καὶ οὐ μὴ δύνωνται πρὸς σε, διότι μετὰ σοῦ εἰμι τοῦ ἐξαιρηθῆαι σε, » τί καθαιρόμενος πρὸς τοὺς τῶν ἀγωνιζομένων ἰδρωτάς ἀσφάλειαι βασιλείων, ὡς οὐκ οἶδας, τῶν στεφάνων αὐτοῖς, τὰ παθήματα βλέπων, καὶ τὰ βραβεῖα τῷ λογιζόμενος; πρὸς τοὺς πόνοους ἐκλυόμενος, καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν μετῶν οὐ γαυρούμενος, ἐὰ νῦν ὀδυρόμενος θλιθεὶς, καὶ οὐ μᾶλλον χαίρων ταῖς μελλούσαις ἀμοιβαῖς; Ἀεὶ γὰρ τὰ προδοκώμενα χρηστὰ τοὺς παρόντας ἐπιλαφρίζειν εἰσθε πόνοους, καὶ τοῦ κέρδους ἢ ἔννοια κοῦρον τὸν ἐν τοῖς ἔργοις ποιεῖ κάματον, τῇ μείζονι ὠφελείᾳ οὐ λογιζομένη τὸ δυσχερὲς τοῦ ἐλάττονος. Οὐκ ἤκουσας τῷ παιδοερίθῳ Παύλῳ τοῖς ἀναχθοῦσι ταῖς παρούσαις θλίψεσι ὀπορῶνόντος, καὶ ἀναπνεύουσαν τῷ κλίθει τῶν περιστάσεων τὴν προθυμίαν τοῖς ἐπιτιζομένοις ἐγείροντος, ὅταν λέγῃ: « Οὐκ εἶπα τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι: εἰς ἡμᾶς; » Οὐκ ἤκουσας ἀπὸ τῶν οἰκείων παθῶντα D διηγουμένου τοῦ παραμυθίου τῶν πασχόντων, ἵνα μὴ μόνον οἱ δοκῶντες ἀθλεῖν ἐκλυθῶσιν ὡς ὑπομένοντες ἀνήκεστα, ἀ μηδεῖς; Οὐ γὰρ δόξης ὀρεγόμενος τοὺς οἰκείους διέξεισιν ἀγῶνας, ὁ λέγων: « Εἰ ἐτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην. » Οὕτως κατὰ τοὺς γλωσσοαγοῦντας ὠδίνει εἰπεῖν, ἀ κρύπτειν οὐ στέγει τῇ σιωπῇ. Ἄλλ' εἰδὼς παρακαλεῖσθαι τοὺς πάσχοντας τῇ τῶν ἡδὴ παθόντων ἀκοῇ, μαθόντας ὡς καὶ ἄλλοις συνέθη κάλαι, ἀ νῦν αὐτοῖς συμβαίνει, διδασκομένους φέρειν ἀνεκτῶς, ἐξ ὧν ἐπύθοντο ἑτέρους τὰ αὐτὰ ἐνηνοχῆναι γενναίως, δημοσιεύειν ἀνεχεται ταῦτα, ἐφ' οἷς λαθάνειν εἴχε

⁷⁴ Job iii, 10.

⁷⁵ Joan. xx, 49, 26.

⁷⁶ Psal. xxxiii, 8.

⁷⁷ Gen. xv, 1.

⁷⁸ Jerem. i, 18; xv, 29.

⁷⁹ Rom. viii, 18.

⁸⁰ Galat. i, 14.

σκουδην, καὶ τὰ κατορθώματα ἐξηγγέλλον, καὶ τοὺς A
δοκοῦσι καυχῆμασιν οὐ συνεπαίρων τὸ φρόνημα, μὲ
ν δὲ προσέχων τῇ τῶν πολλῶν ὀφειλῆ, καὶ ἐμ-
πραγματευόμενος τοῦτο τὸ ζηλωτὸς ἅπαντας ἐρ-
γάσεισθαι τοῦ καλοῦ, καὶ ἄλλων ἄλλου ἐν τοῖς
ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας κινδύνους ποιεῖται φεισιμώ-
τερον.

lati conavit, et ad hoc navat operam, ut omnes ad operandum bonum emulatione accendat, et ad pe-

risso esse, et cum discunt, ut aliis olim evene-
runt, quæ nunc ipsis contingunt, erudiri que ea
ferre quoque patienter, ex quo audierunt alios ea-
dem generose pertulisse; evulgare ideo ea aude-
t, quæ occulta esse obfiteo studebat, dum et suæ vir-
tutis momenta denotat, et vanæ gloriæ specie
non extollit animum; sed tolli multum utiliti-
operandum bonum emulatione accendat, et ad pe-
committat ambitione.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Διὰ τοῦτο καθάπερ τις κομφὸς καὶ φιλόδοξος μετὰ
πολλῆς παρήφιας τοὺς ἴδιους διεξέρχεται σεμνυνό-
μενος ἄθλος, « Ἐνόποις, λέγων, περισσοτέρως, ἐν B
θανάτοις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν ψύχει καὶ
γυμνώσει, ἐν κινδύνους πολλάκις· τρίς ἐραβδίσθη, ἀπαξ
ἐλιθάσθη, τρίς ἐναυάγησα, νυχθήμερον πε-
ποίηκα ἐν τῷ βυθῷ » μετὰ τοῦ ἀληθεύειν μεγάλα
φιλοεικήσας δεῖξαι τὰ ἑαυτοῦ κατορθώματα, ὅπως
καὶ τῆλον μιμήσεως ἔχουσιν οἱ φιλόπονοι, καὶ τῷ μὴ
φθάνειν τὰ αὐτοῦ, μετριάξουσιν τῷ φρονήματι, πολὺ
τῆς ἐκείνου ὑπολιμπανόμενοι ἀρετῆς. Εἰ γὰρ καὶ αὐ-
τὸς περὶ τῶν τότε φησίν, οἷς ἔργον ἦν ἡ πρὸς αὐτὸν
ἁμιλλα τῶν καλῶν, ὅτι περισσοτέρον πάντων ἐκο-
τίλασε· τίς αὐτῆσαι τολμήσει τῶν νῦν τὴν πρὸς αὐ-
τὸν ἰσοτιμίαν, ὅτε οὐ μόνον τὸ πράξει ἐκεῖνα, ἀλλὰ
καὶ τὸ πιστεῦσαι ὅτι γεγένηται, τοῖς πολλοῖς ἐστι
δυσχερὲς; « Οἶά μοι, πάλιν φησίν, ἐγένοντο ἐν Ἄν-
τιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, οὖρος διωγμῶν ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ C
πάντων με ἐρρύσατο ὁ Κύριος » τὴν ἐρρύσατο φω-
νὴν, δέλεαρ τοῦ ὁμοῦ τοῖς κινδύνους τεθαβρήκῶτως
χωρεῖν θεοεικῶς. Ἰνα ἕκαστος προτροπῆν τὸ μηδὲν
κακοπαθεῖν ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἔχων, εὐψύχως προσ-
έλθῃ, καὶ μὴ ὀκλάξῃ τῷ ἔργῳ, τὴν ἡδὴ ρυσθέντα
τῶν κινδύνων τοῦ καὶ ἑαυτοῦ γενήσεσθαι ὄρων ἐν-
έχυρον ἀξιόχρεον. Καὶ αὖθις δὲ πρὸς τοὺς ἀν-
αιροῦντας· ἀνάστασιν, καὶ ματαίαν τιθεμένους τὴν
ἐνθάδε ταλιπυρίν, ὅκ ὄντος καιροῦ μετὰ θάνα-
τον, ἐν ᾧ τῶν πεπονημένων ἀπολαύσουσιν οἱ ἀθλή-
σαντες, ἀπεινόμενος ὡδὲ πῶς φησίν· « Εἰ κατὰ
ἄνθρωπον ἐθνηριμάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος,
εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; » Τῇ μνήμῃ τῆς τῶν νε-
κρῶν παλιγγενεσίας δεῖξας, ὅτι οὐ μάτην ἠγωνίσαστο, D
οὐδὲ εἰκῆ τὰς τοσαύτας ὑπέμεινε θλίψεις, ἐλπιδί δὲ
καὶ προσδοκίᾳ, τῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀμοιβῆς,
εὐλόγως ἐκαρτέρησε τοῖς παθήμασι προσκίρων
θλίψεων ἀπέραντον ἐκδεχόμενος εὐφροσύνην.
afflictiones tolerasse ostendit, sed spe, atque expectatione futuræ post resurrectionem remunera-
tionis optima ratione ærumnas tolerasse momentanearum 189 afflictionum nunquam desituras læ-
titiæ expectans.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Ἔθεν καὶ πᾶσι καλῶς [τοῖς] μεθ' ἑαυτὸν ἐγχε-
λεύεται, λέγων· « Τὸ καλὸν ποιοῦντες· μὴ ἐκκακῶμεν,
καιρῷ γὰρ ἴδιῳ θερίσομεν, μὴ ἐκλυόμενοι. » Τῇ τῶν
δραγμάτων ἐλπιδί τὸν ἐπὶ τῷ σπόρῳ παραμυθούμενος
κάματον. Καὶ πανταχοῦ τῷ τῆς οἰήσεως πάθος κολά-
ζων οὐ παύεται, ἵνα καὶ τὸ ἀγαθὸν γένηται, καὶ

CAPUT XIII.

Hanc ob causam adinstar hominis jactantis et
gloriosi, cum multa libertate verborum sua certam-
mina extollendo commemorat. « In laboribus, in-
quies, abundantius, in mortibus frequenter, in
fame et siti, in frigore ac nuditate, in periculis
crebro : ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum,
188 ter naufragium feci, nocte atque die in pro-
fundo maris fui ». Ubi cum studio veritatis am-
bit rerum abs se gestarum ac strenuarum magnitu-
dinem ostentare, ut qui libenter labores sustinent,
habeant quod æmulentur imitando, et dum ad ejus
certamina non pertingunt, modeste de suis sen-
tiant, utpote longe ab illius virtute remoti. Etenim
si et ipse de illis, qui eo tempore cum eo præclaris
operibus edendis contendebant, ait, quod abundan-
tius omnibus laboravit : quis hoc nostro sæculo
viventium gloriari audeat se ipsi meritis, et gloria
coæquandum, quando ista non solum facta, sed
etiam creditu, quod facta fuerint, multis dura sunt
et difficilia? « Qualia mihi, ait iterum, facta sunt
Antiochiæ et Iconii; quales persecutiones sustinui;
et ex omnibus eripuit me Dominus ». Ubi vocem,
eripuit, velut escam ad pericula subeunda simul
anulacter posuit, et dum quisque certus est nihil
sibi eventurum nisi in tentationibus, bono eas
animo adeat, nec operi se accingere tergiversetur,
cum exemplo jam ante ex periculis erepti quasi pignus
habeat, persuadeatque sibi idem eventurum.
Et rursus adversus eos, qui resurrectionem tollunt,
et frustra ærumnas hic tolerari statunt, quia post
mortem nullum tempus percipiendi laborum suo-
rum fructum laborantibus restat, contendens, hisce
verbis utitur : « Si secundum hominem ad bestias
pernavi Ephesi; quid mihi prodest, si mortui non
resurgunt? » Mentione illa regenerationis mor-
tuorum se non frustra certasse, neque temere tot
afflictionum nunquam desituras læ-

CAPUT XIV.

Unde et cunctis suis sectatoribus ita præclare
præcipit dicens : « Bonum facientes non deficiamus
: tempore enim suo metemus non deficientes ». Ubi
manipulorum spe laborem impendendum sationi
consolatur. Et ubique existimationis morbum
coercere non cessat, ut et bonum perficia-

¹⁸⁷ II Cor. xi, 24-27. ¹⁸⁸ I Cor. xv, 10. ¹⁸⁹ II Tim. iii, 11. ¹⁹⁰ I Cor. xv, 33. ¹⁹¹ Galat. vi, 10.

tur, et iactantia bonum opus instar parasiti non assectetur, quæ præclare gestis rebus semper sese comitem implicare amat, nisi advigilent bonorum operum studiosi. Nam quasi necessitate coactus fuisset proprias virtutes commemorare, ut hoc artificio auditores ad imitandum cohortaretur, gloriationem hujuscemodi stultitiam appellavit; ubi et opera ipsa æmulanda fore commemorando ostendit, et prohibet jactare ac efferre se operibus, accusando stultitiæ nomine gloriationem. Eodem quoque modo iterum ait, eorum quæ retro sunt se oblivisci, et ad ea, quæ priora sunt, extendi⁸⁶, idem alia ratione viaque astruens. Qui enim opera jam peracta respicit, ad insaniam quodammodo inflari consuevit; at qui spectat quantum ad perfectionem desit, illum humilem atque modestum esse necessum est; cum ex eo, quod perspectum non habet, utrum eo, quo tenet, sit perventurus, maxima humilitatis occasio ipsi suppetat. Quapropter ut qui proficiunt in bono, semper recte composito, minimeque inflato sint animo, non quid peractum fuerit, sed quantum ad propositum finem assequendum adhuc supersit, spectare consulti. Nam animus ad hoc intentus, **190** et rerum desideratarum cura anxius tempus non habebit cogitandi de operibus peractis, neque sequentem inde concipiendi amentiam. Quorum enim ita est affectus animus, illis angeli quidem assistunt, ut nullis obnoxii sint injuriis, ministri; ipse vero Dominus Deus, quæ vitæ usus requirit, præsens universum suppediat accurate, ut certamen eorum directo itinere ad supernæ vocationis bravium, sine ulla necessitatis corporeæ distractione ac impedimento, facile decurrat.

CAPUT XV.

De Jacob.

Hoc est enim, quod magnus ille Jacob multa edoctus experientia dicebat: « Deus, qui pascit me ab adolescentia mea; angelus, qui eruit me de cunctis malis⁸⁷. » Utriusque opem in Mesopotamia expertus, baculo solo instructus peregrinationem suscepit, et multis cum opibus reversus est domum, et divinæ potentiae adjutorio, ut ipse ait, eruitur de cunctis malis. Nam cum minas Esau metuens fugam arripisset, rursus vero rediisset metu fratris inhumani necdum deposito; non verbis illum ad fiduciam cohortatur applaudens Deus, quibus Abraham et Jeremiam videtur allocutus; sed ipsa re atque opere ei persuadet, quod omnes insidias struere paratos, robore superaturus esset: et visione divinitus objecta quemdam viri specie cum ipso luctaturum committit⁸⁸, qui ipsi versus auroram vigilantia cedere simulate in lucta, et in pugna victoriam concedere **191** videbatur, ut fiducia adversus homines concepta, ex eo quod angeli apparentis et collectantis ipsi, fortitudini prævaluisset, bono inde animo abiret persuasus se omnes insidias exsuperaturum. Et ut hac de re visionis exciperet mysterium, ait recedenti ipsi: « Contra Deum fortis fuisti, et contra homines prævalebis⁸⁹. » Quasi dice-

A ἀλαζονεία μὴ παρασιτῆ τῷ καλῷ τοῖς κατορθώμασιν αἰεὶ φιλοῦσα συμπλέκεσθαι, ἣν μὴ νήφωσιν οἱ τὴν ἐργασίαν τούτων σπουδάζοντες. Ὡς γὰρ εἶπεν ἀναγκασθεὶς τὰ οἰκεία πλεονεκτήματα, τέχνη τοῦ προτρέψασθαι τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ τὴν μέμνησιν, τὴν τοιαύτην καύχησιν, ἀφροσύνην ἀνώμασας, καὶ τὸ ζηλοῦν τὰ ἔργα δείξας τῇ διηγήσει, καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις κόμπον κωλύσας τῷ βραβεῖν ὡς ἀφροσύνην τὴν καύχησιν. Ὡςτε πάλιν ὀπίσω λέγων ἐπιλανθάνεσθαι, καὶ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι, τὸ αὐτὸ εἰσηγείται ἄλλη μεθόδῳ· ὁ μὲν γὰρ πρὸς τὰ ἥδη πεποιημένα βλέπων φουδῶσθαι πρὸς ἀπόνοιαν εἰωθεν· ὁ δὲ τὰ πρὸς τὴν τελείωσιν λειπόμενα σκοπῶν, ταπεινός ἐστιν ἀναγκαῖον, καὶ μέτριος, τὸ ἀθλον τοῦ εἰ φθάσοι πρὸς ὅπερ ἐπείγεται, ταπεινοφροσύνης ἔχων με-

B γίστην ὑπόθεσιν. Ὅπως οὖν αἰεὶ τῶν προσκοπιτόντων ἐν τῷ ἀγαθῷ κατεσταλμένος, καὶ ἀτυφον μένη τὸ φρόνημα, μὴ ὅπερ ἦνυσαν, ἀλλ' ὅσον ἀπολείπονται τοῦ προκειμένου συμβουλεύει ὀρθῶν. Πρὸς τοῦτο γὰρ τεταμένος ὁ νοῦς, καὶ τῇ φροντίδι τῶν ἐν σπουδῇ κειμένων τρυχόμενος, οὐχ ἔξει καιρὸν οὐδὲ λογισασθαι κατορθώματα, οὔτε τὴν τούτοις παρομαρτούσαν ἀπόνοιαν. Τοῖς γὰρ οὕτω διακειμένοις, λειτουργοὶ μὲν πρὸς τὸ ἀνεπηρέαστον παραμένουσιν ἄγγελοι, φροντιστὴς δὲ τῆς χρείας πάρεστιν αὐτοῖς διόλου ὁ Δεσπότης Θεός, ὡσάν αὐτοῖς εὐδοκίμος ὁ ἀγών, ἀνεκτῶς τρέχῃ πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως, οὐκ ἐμποδιζόμενος περισπασμῷ τῆς ἀνάγκης τοῦ σώματος.

C

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ΄.

Περὶ τοῦ Ἰακώβ.

Τοῦτο γὰρ ἐκ πείρας πολλῆς ὁ μέγας ἔλεγεν Ἰακώβ· « Ὁ Θεός ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου· ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν. » Ἀμφότερων ἐν τῇ Μέσῃ τῶν ποταμῶν τὴν παῖρην λαβὼν βῆδδφ μόνῃ τὴν ἀποδημίαν στειλόμενος, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπάρξεως ὑποστρέψας οἴκαδε, καὶ ῥυσθεὶς ἐκ τῶν κακῶν ἀπάντων, ὡς φασί, συμμαχίᾳ θείας δυνάμεως. Ἐπειδὴ γὰρ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Ἡσαῦ βδοικῶς δρασμῷ χρησάμενος ἦν, ἐπανηεὶ δὲ πάλιν φοβούμενος ἐτι τὸν ἀνήμερον, οὐ λέγεται μέντοι παρακροτῶν εἰς θάρσος, ὡς τῷ Ἀδραμ, καὶ τῷ Ἰερεμῖα φαίνεται ὁ Θεός εἰρηκῶς· πρᾶγματι δὲ παῖθει, καὶ ἔργῳ αὐτὸν, ὡς ἔσται τῇ ἰσχυί παντὸς ἐπιβουλεύειν προθεμένου ἀγώτερος, καὶ θείαν ἔβιν ἀνδροεικελον συμπλακῆναι παρασκευάζει πρὸς ὄρθρον ὑπαρ αὐτῷ ὑποκρινόμενῃν ἦταν ἐν τῇ πάλλῃ, καὶ δεδοῦσαν τὸ δοκεῖν νικᾶν κατὰ τὴν μάχην ἀετῷ, ἵνα ἔχων τὸ πικροῦδος κατ' ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ περιγενέσθαι τῆς φωνείσης αὐτῷ καὶ συμβαλοῦσης δυνάμεως, εὐψυχος ἀπίη, πάσης ἐπικρατέστερος ἔσεσθαι πεπεισμένος ἐπιβουλῆς. Καὶ ἵνα πρὸς τοῦτο τῆς ἔβφως τὴν οικονομίαν ἐκλάβῃ, φησὶν ἀναχωροῦντι αὐτῷ, « Ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων δυνατός » μονονοῦχί λέγων· Ἀπιθὶ θαρρῶν τῇ ἰσχυί ταύτῃ. Τίς γὰρ

⁸⁶ Philipp. ur, 13. ⁸⁷ Gen. XLVIII, 16. ⁸⁸ Gen. XXXII, 24. ⁸⁹ ibid. 28.

ἀνθρώπων στήσεται πρὸς ῥώμην ἰσχύσασαν συμπλακῆναι θεῷ; Ἐνθεν καὶ ὁ γενναῖος τῆ ἐλπίδι Δαθὺδ διώκωντος αὐτὸν τοῦ Ἀβεσαλὼμ μετὰ τῶν μαχίμων παντὸς τοῦ λαοῦ, ἔλεγε πεποικώς· «Ὁ ὄφθηθῆσομαι ἀπὸ-μυριάδων λαοῦ τῶν κύκλω συνεπιτιθεμένων μοι·» τὴν φρουρὰν τῆς θείας δυνάμεως δυνατωτέραν εἰδώς τῶν κυκλούντων ἰχθρῶν. Καὶ πάλιν· «Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθῆσομαι, καὶ ὑπνώσω, ὅτι σὺ, Κύριε, κατὰ μόνος ἐπ' ἐλπίδι κατέφρασάς με.» Ὁδῶ γὰρ ἦν τῆ ἐλπίδι τοῦ κρείττονος ὠχυρωμένος, μόνος οὐκ ἔδεδοίκει τοσοῦτον πλῆθος ἰχθρῶν, καὶ ἀμεριμνῶς ἅμα τῷ ἀνακλιθῆναι ἐκάθειθεν, ἀγρυπνούντων τῆ φροντίδι ἐκείνων, καὶ τρυχομένων, πῶς περιέσσονται οἱ πολλοὶ τοῦ ἑνός. Καὶ μάλα γε εἰκότως.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Εἰ γὰρ, ὡς εἴρηται, «Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλω τῶν φοβουμένων·» εἰ μοχθοῦσιν οἱ ἐξωθεν κυκλόντες ἀνόνητα, τῆς ἀσφαλειστέρας φυλακῆς ἐνδοτέρω κυκλώσης τὸν δίκαιον, καὶ τὰς ἐξωθεν κωλυούσης καταδρομάς; Τί δὲ καὶ ἡ ἀκτημοσύνη τὸν φιλοσοφούντα, καὶ ἀσκούμενον αὐτὸν ἀδικεῖ, ὅτε φροντίδα τῆς τῶν μεταίων ἔχοντα φυλακῆς καὶ τῆς χρεῖας; ἦνίκα βούλεται εὐποροῦντα, τῆς κτισσεως ἀπάσης ὑπηρετούσης ὡς Δεσπότη πάντων αὐτῷ, καὶ δωροφορούσης τὰ καταθύμια σπουδαίως, ὅτε μάλιστα ταῖς κομῶσι τῷ πλοῦτῳ, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ἀναγκαίας ἐπιτιθῆναι ἐπιλείπει τροφῆς; Ποιοὶ γὰρ ἐν τοῖς ἰστορουμένοις λιμοὶ παρὰ τῆ θείᾳ Γραφῇ οὐκ ἐκενώθησαν πλοῦτοι; Ποιαι τῶν γεννημάτων οὐκ ἐπέλιπον ἀποθῆκαι; ὅτε προφητικῆ γλῶσσαι οὐρανὸν, καὶ νέφη, καὶ γῆν ἅπασαν ἀπεστέρωσεν ἅμα, ὅτε πηγῶν μὲν ἐξ ἄδύτων, αὐτῶν ἐξηράνθησαν φλέβες. Ψεκάς δὲ καὶ ὄρεος ἀνωθεν οὐκ ἔπεσεν ἐπὶ γῆν, ἐλιθώθησαν δὲ παιδάδες πολυχρονίῳ αὐχμῷ, οὐ πόαν, οὐ χόρτον, οὐκ ἄνθος ἡμίον βλαστῆσασαι οὐδαμῶ· ὅτε κτηνῶν, καὶ θηρίων, καὶ πτηνῶν θησιμαίων ἐπεπλήθει ὄρη, καὶ φάραγγες, νέων δὲ καὶ γεγηρακῶτων ἀνθρώπων οἴκτος ἦν καὶ ἔλεινός κατ' ὄλιγον μαραινόμενον ὁ θάνατος· ἕψις δὲ τῶν τεθνηκότων ἀηδῆς, καὶ ἀφῆρητος, μυδώντων κατὰ τὰς ἀγοράς τῶν σωμαμάτων, καὶ λυθρῶδεις ἀποσταζόντων σταγόνας· καὶ τοῖς ζῶσι ποιοῦντων θανάτου τὸν βίον χαλεπώτερον ὀρώσιν οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐκπνεόντων ἔτι κακὰ, μητέρας ἐπιδακρυούσας ἐν κόλποις ψυχορραγοῦσι τοῖς φιλάτοις, παῖδας παρακαθεζομένους πατράσι, καὶ πατέρας ψυχορραγοῦσι παισὶν ἐνδείξ τροφῆς, φίλους ἀτενῶς προσέχοντας ἐν τῷ ἀποπνεῖν παροῦσι φίλοις, καὶ ψειδοῦς τυγχάνοντας οὐδαμῶς, ἑνός ἴσως παραμυθίᾳ ψυμῶ δυναμένου ἀνακτήσασθαι ἐκλείπον ἦδη τὸ πνεῦμα. Τοσοῦτον γὰρ ἡ ἀνάγκη τοῦ λιμοῦ ἕκαστον ἑαυτοῦ μᾶλλον τῶν ἄλλων φροντίζειν βιάζεται. Ἐὰν τῷ ἔλεινῳ τοῦ πάθους τῷ ἔτι μικρὰς ἀποροῦντι τροφῆς οἰκτρὰν τοῦ τελευτῶντος δείκνυσι τὴν ἀπόλειαν, κακείνῳ συμπαθῶς ἐπιστέ-

ret: Abi confusus hoc robore. Quis enim hominum resistet fortitudini, quæ cum Deo colluctari valuit? Unde et generosus David spei plenus, dum Absalom cum delectis totius populi militibus eum persequeretur, confidenter aiebat: « Non timebo millia populi circumdantis me in gymtum ». Quod divinæ virtutis præsidium circumcingentibus hostibus potentius esse sciret. Item: « In pace in idipsum dormiam, et requiescam, quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me ». Ita enim erat solus spe melioris seu cœlesti confirmatus, ut solus tantam multitudinem hostium minime metueret; sed simul cubitam concessisset sine cura dormiret: illis interim præ sollicitudine vigilantibus, et cura se macerantibus, quomodo multi uno poteretur: et quidem merito.

CAPUT XVI.

Si enim, uti dictum est: « Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum »: cur vano labore se conficiunt, qui justum exterius inutiliter gyro cingunt, quem securior custodia interius jam circummuniuit, quæ incursus externos arcet. Qua enim injuria paupertas philosophum, et exercitatorum ipsum afficit, quem neque vanissimarum rerum custodia sollicitum habet, et cui omnia ad usum pro libito sufficiunt: quandoquidem omnis creaturâ ei veluti omnium Domino subservit, et obsequium voluntati ejus obnixum uti donum affert, cum illis, qui maxime gloriantur divitiis, quæ victui sunt necessario congrua et ipsa desunt? Quas enim opes non exhaustere fames, quæ litteris divinis proditæ fuerunt? Quæ frugum horrea non destituerunt? quando lingua prophetica cœlum, et nubes, terramque universam simul obfirmavit; cum fontium quidem venæ in ipsis telluris adytis exaruerunt; neque stilla, neque ros desuper cecidit super terram; campi autem diutino squalore in saxeam obriguerunt duritiem, nec herbam, nec fenum, nec florem vernum uspiam producentes: ubi jumentorum et ferarum atque volucrum demortuis cadaveribus oppleti erant montes et valles; hominum insuper juvenum, senumque planctus eras, sensimque contabescentium mors miserabilis, aspectus quoque mortuorum odiosus, atque intolerabilis putrescentibus passim per fora corporibus, et sanie taboque diffluentibus, quæ viventibus vitam morte reddabant duriolem, non ista tantum videntibus, sed præterea spirantium adhuc mala; matres deplorantes fiberos charissimos in sinibus animam agitan-tes, filios parentibus, et parentes filiis præ alimentorum penuria exhalantibus animam assidentes, amicos assidue adhærentes amicis coram exspirantibus; nec ullo eos sublevantes subsidio, cum vel una panis buccella deficientem tunc spiritum reficere, solatiumve aliquid afferre potuisset. Talis enim est necessitas famis, ut unumquemque sui 193 po-

tius, quam aliorum curam habere cogat. Et, quod in hoc malo maxime miserandum, cui adhuc paululum victus superest, miserabile inorientis in oculos ingerat exitium, qui uno eodemque tempore, et illi pro affectu humanitatis ingemiscit, et propriam necessitatem inevitabilem cogitat, sui que ipsius curam potiore ducit, quam proximi. Quid profuerunt tunc opulentis pecuniarum thesauri; ubi frumentum, quod emas, nullibi est? Quid vero lanceas urgenti ponderosa iuverunt, quae prae obscuriorum penuria abjectae? Nihil enim istorum famem sedat, neque curare valet egestatem. Cessant artes coquorum, cessat dexteritas perita pocillatorum; cessant reliquorum ministeriorum turba, feriantur frumentarii, et conditores ciborum, feriantur cupediarii, feriantur tibicines et cithara canentium chori. Omnes enim simul una necessitatis maestitia occupat, unamque victus inopiam omnes ingemiscunt. Quid autem eo tempore detrimenti attulit justis voluntarius pretiosarum rerum defectus, qui paratam facilemque mensam ubicunque volunt, inveniunt?

CAPUT XVII.

Rex igitur erat tunc temporis Achab, et Elias, atque Elisaeus prophetae: ille quidem multa terrae possidens jugera, et opum thesauros luculentos, quippe regio; hi vero rerum omnium penitus egeni, sine lare, sine pecunia: ille purpuram amictus, et omnem apparatus regii pompam circum se obtinens; hi autem melote 194 et pelle ovina accincti, et famulorum ministerio destituti. Ille tamen montes pererrabat, et valles, herbam ventri solando requirens: hi autem, ubi comedendi tempus eos occupasset, ibi abundabant copia congruentium ciborum. Praecipiebant viduae, ut ipsis afferret dapes: et cum pugillum solum haberet farinae domi, turbam esurientium filiorum despiciens, istis pugillum pinsens ex eo panem subcinericium proferebat. Nulla apparuerat messis; et hisce pro area erat hydia: campi non fuerant consiti; et his pluebat farina; terra infrugifera erat, et ex hydia germinabat seges: horrea frumento stipata defecerant; et pugillus non deficiebat. Ex itinere defessi dormiebant, et post somnum experrecti ab angelis victum necessarium accipiebant cibati pane et aqua: qui potius cum dormirent excitabantur a sanctis potestatibus, quemadmodum Domini evocati a famulis, qui deserviunt huiusmodi usibus, ad paratas epulas. Degebant in solitudine deserta, et corvi panem ipsis ex orbe terrarum mane afferebant, et carnem vespertinam. Et undenam accipiebant? Nec enim alimentum huiusmodi facile erat paratu, et quidem tempore famis, ab avibus consuetis immorari in devorandis cadaveribus, et vix inde ad saturitatem recedentibus. Et quod mirandum tunc maxime, etiam in tanta rerum necessariorum inopia convivas alios dapsiliter invitabant, nec sui tantum tali tempore curam habentes, quasi paulo post sibi ipsis, vel aegre, vel nullo etiam

νοντι, και την οικειαν εννοουντι απαρατητον χρεϊαν, και μλλον λογιζομενου του πελας εις κηδεμονιαν αναγκαυότερον εαυτον. Τι ωνησαν τους πολυχρυσους τότε οι των χρηματων θησαυροι, ουκ οντος εις συνωνην ουδαμου σιτου; Τι δε οι του αργυριου πολυταλαντοι εχρησιμευον πινακες, κλων απορια παρηρριμενοι; Ουδεν γαρ τουτων παρεμυθετο κειναι, ουδε ην ενδεϊαν θεραπευσαι ικανον. Ηργουν τεχνι μαγειρων, ηργουν οϊνοχων εμπαϊρια, ηργει της αλλης διακονιας ο θρυβος, εσχολαζον σιτοπονοι, εσχολαζον μελιτηχται, εσχολαζον οι των προς αυλων και κιθαραν εδοντων χοροι. Παντας γαρ αυτους ειχεν ομοι μια της ενδεϊας κατηφεια, και εν εστενον απαντας, αποριαν τροφη;. Τι δε τους κατ' εκεينو καιρου δικαλους εδλαψεν η εκουσιος σπανις των πολυτιμων υλων, ετοιμηγ, οπουπερ αν εβουλοντο, εδρησαντας και ατακατωπων τρεψαζαν;

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Βασιλευς ην Αχααβ τότε, και Ηλιας, και Ελισαιος προφηται· ο μεν και γης κακτημενος μετρα πολλα, και χρηματων θησαυρους, ως βασιλικους, δαψιλις· οι δε παντελωσ αποροι, ανεστιαι, αχρηματοι· ο μεν αλουργιδα ημμερισμενος, και πδσαν την βασιλικην περι αυτον εχων σκηνην, οι δε μηλωτην διαζωμενοι, και λειτουργων μεμονωμενοι. Και ο μεν δρη περιηει, και ναπας, βοτανην εις ποηφαγιας παραμυθιαν αναζητων. Οι δε ενθα καιροσ καταλαμβανε τροφησ, εκει των καταλληλων ευπορουσ σιτειν. Επεταττον χηρη κομισαι βρωσιν αυτοις, και δρακα μονη εχουσα ενδον αλευρου, χορον τεκνων παρορωσα λιματοντων, τουτοις εις εχρυφιαν πεψασα την δρακα προσεφερον. Ουκ ην αμητοσ, και τουτοις ελωσ η υδρια εγενετο· αποροσ η παιδια, και τουτοις ωμθρει το αλευρον· ακαρποσ η γη, και της υδριασ ετεθλη το ληιον· εξιλιτον αποθηκαι πολυστοι, και η δραξ ουκ απελειψεν. Οδοιπορουντες εκάθευδον, και μετα τον ύπνον παρ' αγγγελων εσειζιζοντο την ανακαϊαν, αρτον και υδωρ, τροφην· μλλον δε καθευδοντες διωπνιζοντο παρα των αγγιων δυναμειν, καθαπερ διασπεται καλουμενοι παρα των διακονουντων ταϊσ τοιαυταισ χρεϊαισ οικειων επι ετοιμηγ εστιαν. Ερημον φικουν, και κορακεσ αυτοις εκ της οικουμενησ αρτον παρεκομιζον τη πρωτ, και κρεα το δειλινον. Πδθεν λαμβανοντες; Ου γαρ ευποροσ οϊνωις, και τότε εν λιμω, η τοιαυτη τροφη νεκρων εϊθισμενοισ παραμενειν βορξ, και μολις εις κωρον εσθ' οτε επιτορχανουσι τουτων. Και το δη θαυμαστον, οτι και εστιτωροσ ελλων εν σφάνει των αναγκαλων εγιγοντο φιλοτιμοι, ουκ εαυτων μονον φροντιζοντες εν τοιουτω καιρω ως μετ' ολιγον δυσχερωσ, η ουδαμωσ ευπορησοντες σιτου, ει το τεωσ υπερχον, αναλωσουσιν ετεροι· εξετειναι δε και εις πολλουσ ελλουσ την δωρεαν δαψιλωσ, ου ποτε τε της χαριτοσ επιλειψεν πεπιστευμενοι, εωσ μενουσι δικαιοι, ευ-

μηχάνου πρὸς κόρον οὐσης τῶν τοιούτων ὀλῶν, καὶ τοῖς ἀξίοις ἡγουμένη; βασμὸν, ἢ φόρον τὴν χρεῖαν φερεῖν τοῦ σώματος. « Μὴ γὰρ μεριμνήσητε τοῦτο, φησὶ διδάσκων ὁ Κύριος, λέγοντας· Τί φάγημεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα; Οὐδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων, » καὶ ὅτι τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν χρεός, καὶ οὐ χάριν, δίδωσι ταῦτα.

Dominus) dicentes : « Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Scit enim Pater vester celestis, quia his omnibus indigetis », et quod operanti bonum hæc ipsa uti debitum, et non uti gratuitum munus elargitur.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄.

Προστίθῃσι τοῖς εἰρημένοις, ὅτι « ἄξιός ἐστιν ἡ ἐργατικὴ τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν. » Ἐχατὸν γοῦν ἄπαξ ἔτρεφον ἄνδρας δέκα μόνον ἔχοντες ἄρτους, ὀλίγους μὲν ὄντας τῇ ἀναλογίᾳ πρὸς κόρον τοῦ πλήθους, κορέσαντας δὲ ὅμως, καὶ τοῖς λειψάνοις ἐγγυθασμένοι τὸν κόρον. Τοῦ γὰρ λειτουργοῦ, « Παράθεσ, ἀκούσαντος, παράθεσ τοῖς ἀνθρώποις τοὺς ἄρτους, καὶ φάγημεν. » εἶτα τῷ εἰκότι μᾶλλον, ἢ τῇ ἀξιοπιστίᾳ τοῦ ἐπιτάττοντος προσεσχηχότος, καὶ εἰπόντος· « Τί παραθῶ ταῦτα ἐνώπιον τσοῦτων; » Καλῶς οἱ ἐπιτάτορες τῇ πίστει ὠχυρωμένοι φασί· « Παράθεσ, ὅ τι φάγηται, καὶ καταλείψουσι. » Καὶ ἔφαγον, καὶ κατέλιπον, κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου, ἵνα προλάβῃ θαῦμα δουλικόν, καὶ ὁδοποιήσῃ τὴν παραδοχὴν τῷ Δεσποτικῷ θαύματι. Προτρέγουσι γὰρ αἱ τῆς ἀληθείας εἰκόνες, τοὺς ἀγνώμονας ἐμφράττουσαι Ἰουδαίους, ἵνα, ὅταν συκοφαντεῖν ἐπιχειρήσωσιν ὡς ἄπιστα ἢ ἀδύνατα τὰ Κυριακὰ θαύματα, ἐκ τῶν φησάντων δυσωπηθῶσι, παύσασθαι τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας, καὶ ἀναιδῶς Ἰστασθαι ἐρυθριάσωσι πρὸς θαῦμα Δεσποτικόν, οὗ προλαβόντες ἐφθασαν ἐπὶ τῶν δούλων καταδέξασθαι τοὺς τύπους ἀνευ ἐριδος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ΄.

Περὶ τοῦ Υἱοῦ τῆς ἀεὶ Παρθένου.

Οὕτως ἀντιλέγειν μέλλοντας αὐτοὺς τῷ τῆς Παρθένου τόκῳ, καὶ λογισμοὺς πλέκειν ἤθῃ ἐυλόγους, ὡς οὐκ ἔχουσης τῆς φύσεως ἐμβρύου αὐτασιν ἐργάσασθαι ἀνευ καταβολῆς σπερμάτων παιδογόνον, οὐκ ἀφήσιν ἀσπορος ἐν ἀρχῇ παντοίους ἢ γῆ βλαστήσασα καρπούς. Λόγος γὰρ θεῖος ἀμφοτέραις γέγονε σπέρμα. Ἡ μὲν ἤκουσε· Ἐξαγαγέτω ἢ γῆ βοτάνην χόρτου· σπείρον σπέρμα κατὰ γένος· καὶ τὸ πρόσταγμα εἰς φύσιν μετέβαλε, διαφόρους εὐθύς οὐκ ἐξ ὑποκαείμενης, πλὴν τοῦ λόγου, ἄλλης αἰτίας βλαστήσασα καρπούς, οὗς ἐξήγαγε τὸ πρόσταγμα. Ἡ δὲ « Πνεῦμα ἅγιον ἐπελευσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. » μετὰ τὸ εἰπεῖν· « Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; » Καὶ σάρκα ἀμελλήτῃ τὸν Λόγον ἐργάσατο, καὶ ναὶν θεῖον ἐνοδόμησε τὸ ῥῆμα. « Οὕτω μετὰ τριήμερον χρόνον τοῦ κήτους Ἰωνᾶς προελθὼν ἀδιάφθορος » ἐπιστομίζει βουλομένους αὐτοὺς τὴν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνά-

⁹⁶ Matth. vi, 31, 32. ⁹⁷ Matth. x, 10. ⁹⁸ IV Reg. iv, 42. ⁹⁹ ibid. 43. ¹⁰⁰ ibid. ¹⁰¹ Gen. i, 11. ¹⁰² Luc. i, 35. ¹⁰³ ibid. 34.

A modo cibum reperturi, si quod tunc supererat, alii absumerent, sed et ad alios plures prætendebant donum magnificæ, nunquam defuturam gratiam confidentes, **195** nunquam persisterent in iustitia, cum gratia divina ad hæc res comparandas sit ingeniosa, et existimet se debere dignis corporis usui necessaria veluti tributum aut vectigal. Nolite etenim solliciti esse hac de re (docens inquit

bibemus, aut quo operiemur? Scit enim Pater vester celestis, quia his omnibus indigetis », et quod operanti bonum hæc ipsa uti debitum, et non

CAPUT XVIII.

Hisce dictis adjungit, quod « dignus est operarius cibo suo ». Centum enim viros nutrierunt una vice ii, qui decem tantum habebant panes, qui pauci quidem erant, si multitudinem exsaturatorum attendamus, saturarunt tæmen, et reliquiis saturitatem polliciti sunt. Nam cum minister audivisset : « Appone, appone hominibus panes, et comedent »; » et magis verisimilitudinem rei, quam jumentis auctoritatem attenderet diceretque : « Equid apponam ista coram tot viris? » Præclare convivii præsides fide obstruati aiunt : « Appone, ut comedant, et supererit ». Et comederunt, et superfuit secundum verbum Domini; ut præcederet miraculum famuli viamque sterneret, qua miraculum Dominicum admitteretur. Semper enim veritatem præcurrunt imagines, quæ amentibus os obstruerent Judæis, ut quando calumniari conarentur tanquam incredibilia vel impossibilia Dominica miracula, rerum antecedentium exemplis confunderentur, et ab intempestivo contemendi studio cessare cogerentur, utque illi Dominicum miraculum impudenter oppugnoare pudore **196** suffusi erubescerent, cujus figuras in servis ejus sine contentione suscipere poterant.

CAPUT XIX.

De Filio semper Virginis.

Ita eosdem contradicere Virginis Filio, et rationationes temere specie probabiles dum gestiunt, quasi natura fetus constitutiones non possit operari sine jactu prolificorum seminum, non sinit terra in principio sine ulla semente omnigenas germinans fructus : nam Verbum divinum utriusque fuit semen. Huic quidem dictum fuit : « Producat terra herbam virentem, et seminantem semen juxta genus »; » et hoc mandatum vertit in naturam, statimque diversus fructus non ex alia ulla causa antecedente, præterquam solo e verbo, germinavit, quos eduxit mandatum. Ista verò audivit : « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi »; » postquam ipsa dixerat : « Quomodo erit istud mihi; quoniam virum non cognosco? » Et carnem citra moram Verbum effecit, atque templum divinum vox hæc construxit : « Ita post triduanum tempus e ceto Jonas prodians

incorruptus ³ ; ora obstruit fidem volentibus Domini resurrectionem post tres dies dicere impossibilem, dum re simili similem credibilem persuadet, et volentes cavillari non sinit impudenter novum miraculum eludere, dum veteri miraculo in manifestam impudentiam eos prorumpere vetat.

197 CAPUT XX.

Eodem modo ut ne dicant quinque panum miraculum, e quibus saturati sunt virorum ad quinque millia ⁴, fieri non potuisse : decem panibus homines centum laute exceperunt famuli ejus, exiguo miraculo veluti pignore promittentes majus, et quod in minori miraculo semel fieri potuit, etiam in majori ostenderent possibile ; materia, et cum per plus paucos, et cum per minus plures nutrire opus esset, eodem modo obtemperante multiplicanti gratiæ et suam operationem non ex quantitate, sed ex virtute omnibus notam faciente. Sed hæc Judæis refellendis dixisse sufficiat. Cæterum qui tunc centum viros exceperunt convivio cum decem panibus, alio tempore grassante adhuc fame ollam herbis plurimis refertam coquere ministros jusserunt, cumque post coctionem eas gustu nimis deprehenderent amaras, ob herbam noxiam penitus immistam succo (hoc enim dicens demonstrabat : « Mors in olla, vir Dei ⁵ ») pugillum unum farinae in totam coctionem injici jubentes, quod panis ante propter amaritudinem lassus esui videbatur ineptum ad manducandum, reddiderunt esculentum commode, et famelicis ad esuriam sublevandam utilissimum. Hisce hymnorum cantor præclare accinit David : « Divites (dicens) eguerunt, et esurierunt ; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono ⁶ ; » prædicta pro verbi veritatis testimonio certo et indubitato habens, cui fides omnino est adhibenda. Hæc et Dominus veli obsignans sigillo dicebat : « Respicite **198** volatilia cæli, quoniam neque serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester coelestis pascit illa. Et de vestimento quid solliciti estis ? Considerate filia agri, quomodo crescunt : non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quod neque Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis ⁷ ; » supponens ex his, quæ singulis horis cernimus, posse homines facili negotio, et absque ulla molestia vitam ducere : « Quærite namque, ait, regnum, et hæc omnia adjicientur vobis ⁸. » Ut enim minime videretur dixisse ad inanem jactantiam, et suspectum vaniloquium : « Nolite solliciti esse, quid manducabitis, aut quid bibetis, aut quo operiamini ⁹ ; » exemplo liliorum, et volatilium cohortationem suam confirmat, quorum illa vestium decorem, ista vero victum sine labore, et sine cura suscipiunt a Providentia divina : simulque revocat in mentem nobis vivendi modum, quem ante inobedientiam Adam proflitabatur ; ut

Α τασιν λέγειν τῷ Κυρίου δδύνατον, πιστούμενος τῷ ὁμοίῳ τῷ ὁμοίῳ, καὶ τοὺς ἑραγελαίῳ ἐθέλουσι οὐ συγχωρῶν ἀναδείξασθαι πρὸς τὰ νεφερὴν θαύμα τῷ παλαιῷ κωλυομένοις τῆς προφανοῦς ἀναπαυτικίας.

ΚΕΦΑΛΑ. Κ'.

Οὕτως ἵνα μὴ λέγῃσι τὸ τῶν πέντε ἄρτων παράδοξον, ἐξ ὧν ἐκορέσθησαν εἰ πεντακισχίλιοι, ἀμήχανον, δέκα ἄρτοις φθάσαντες ἑκατὸν ἰδεξώσαντο ἄνδρας οἱ δοῦλοι· μικρῷ θαύματι τῶς ἐγγυώμενοι τὸ μείζον, καὶ τὸ ἀπαξ γενόμενον ἐν ἐλάττονι δυνατὸν, καὶ ἐν μείζονι δεικνύντες δυνατὸν, τῆς ὕλης καὶ ὅταν ἐκ πλείονος ὀλίγους, καὶ ὅταν ἐξ ἐλάττονος δέοι τρέφασθαι πλείονας, ὁμοίως ὑπακουούσης τῇ πληθυνούσῃ χάριτι, καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς, οὐ τῇ ποσότητι, τῇ δὲ δυνάμει ποιούσης ἅπασιν γνῶριμον. Ἄλλὰ τῶν μὲν Ἰουδαϊκῶν ἄλις. Οἱ δὲ τότε τοὺς ἑκατὸν τοὺς δέκα ἄρτοις ἐστίασαντες ἄνδρας, ἄλλοτε λέθητα πληθεὶ βοτανῶν ἐπὶ τοῦ λιμοῦ κρατούντος ἔβην τοὺς ὑπηρέταις προστάξαντες, καὶ πικροῦ λίαν ἐκ τῆς γεύσεως εὐρεθέντος ὑστερον τοῦ ἐψήματος, δηλητηρίου πάντως ἐμμεμιγμένης βοτάνης τῷ χύματι, (τοῦτο γὰρ ὁ λέγων ἐδήλου· Ἐθάνατος ἐν τῷ λέθῃτι, ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ) δράκα μίαν τῷ παντὶ κελεύουσιν ἐμβάλειν ἀλεύρου, τὸ πρὸ μικροῦ διὰ τὴν πικρίαν ἀχρηστον εἰς βρώσιν τοὺς μοχθήσαι νομισθέν, ποιήσαντες εἰς ἰδωδὴν ἐπιτήδειον, καὶ τοὺς λιμώτους εἰς παραμυθίαν τῆς ἐνδείας χρησιμώτατον. Τούτοις καλῶς ὁ ὕμνογράφος ἐπεφάνει Δαβὶδ, « Πλοῦσιοι, λέγων, ἐπτώχευσαν, καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται πάντες ἀγαθοῦ » τῆς ἀληθείας τοῦ λόγου τὰ προειρημένα μαρτυρίαν ἔχον ἀσφαλῆ, καὶ ἐγγυον. Ταῦτα καὶ ὁ Κύριος σφραγίζόμενος ἔλεγεν· « Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατήρ ὁμοῦν οὐδ' ἀνάσκει τρέφει αὐτά. Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε ; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νῆθει. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλλετο, ὡς ἐν τούτων » ἐκ καθ' ἐκάστην ὁρωμένων δυνατὴν τοὺς ἐμβιοῦσι τὴν αὐτοσχέδιον καὶ ἀταλαίπωρον ὑποτιθέμενος ζωὴν· « Αἰτεῖτε γὰρ, φησὶ, τὴν βασιλείαν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. » Ἴνα γὰρ μὴ δόξῃ κόμπου εἰκαλον, καὶ εἰς ματαιολογίαν ὑποπτον εἰρηκέναι τό· « Μὴ μεριμνήσητε, εἰ φάγητε, ἢ τί πίητε, ἢ τί περιβαλεῖσθε, » τῷ ὑποδείγματι τῶν κρίνων καὶ τῶν πετεινῶν πιστοῦται τὴν παραίνεσιν, τῶν μὲν τοῦ ἐνδύματος τὴν εὐπρέπειαν, τῶν δὲ τὴν τροφὴν ἀπονον δεχομένων, καὶ ἀμερίμνον παρὰ τῆς προνοίας τοῦ Κρείττονος· ἄμα καὶ τῆς ἐπιγγελημένης πρὸ τῆς παρακοῆς τῷ Ἀδάμ ὑπομιμνήσκων ἡμᾶς διαγωγῆς, ὡσάν μηδεὶς ἀπιστεῖν ἔχη τῷ δυνατῷ τῆς ὑποσχέσεως ὅτι τὴν τροφὴν ἐμελλεν ἔχειν οὐ γεωργῶν ὡς νῦν, οὐ μοχθῶν,

³ Jonæ ii, 11. ⁴ Matth. xiv, 21. ⁵ IV Reg. iv, 40. ⁶ Psal. xxxiii, 11. ⁷ Matth. vi, 26-29. ⁸ ibid. 33. ⁹ ibid. 25.

ἀταλαίπωρον· εἰς τὴν παρούσαν τοῦ πορισμοῦ τῶν ἀναγκαίων κακοπάθειαν ἀφορῶν τῶν ἀπόνως τρεφόμενων θηρίων καὶ ἔρπετῶν ζῶν, καὶ πετεινῶν διδασκόντων ἡμᾶς τὸ ἀφευδῆς τοῦ νομοθετήσαντος τὴν τότε ζῆν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ θεραπεύόμενα φυτὰ χερσὶν ἀνθρωπίνας τῶν ἄγριων βοτανῶν ἴστιν ἀσθενέστερα κατ' ἔτος σπειρόμενα, ἀρδόμενα παρὰ τῶν ἀγροκόμων, καὶ μόλις ἐπιμελεῖα πολλῇ φθάνοντα πρὸς τὴν σπουδαζομένην τελείωσιν, τῶν ἀπαξ ἀνατειλάντων κατὰ πρόσταγμα θεῖον ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖαις ῥίζαις βλαστανόντων, καὶ τρεφόντων εὐερέστατα, καὶ τετηλότα στελέχη αἰεὶ, πρὸς ἕλεγχον ἀναντιρρήτου τοῦ καὶ τὰ ἡμέτερα τοῖς μὴ παρακούσασαι Θεοῦ δύνασθαι τὸν αὐτὸν τρόπον ἀνοεῖν, καὶ παρέχειν αὐτοῖς αὐτομάτως τὴν ἀπόλαυσιν ἀνεμπόδιστον.

gabile, quod nostræ quoque res, dum a divina obedientia non recedimus, eodem modo florescere fructumque sponteque sine ullo impedimento præstare possunt.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Εἰς ταύτην οὖν τοὺς βουλομένους τὴν ἀμέριμον ὁ Κύριος ἐνάγων ζῶν, ἐργάζεσθαι τὸ καλὸν παραινεῖ, καὶ μὴ φρονιζεῖν τῆς χρείας τοῦ σώματος λέγων· « Οἶδεν ὁ Πατήρ ὑμῶν, ὅτι χρεῖαν ἔχετε τούτων ἀπόντων. » Καὶ· « Ἄξιός ἐστιν ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἴστιν. » Οὐδεμίαν ἐν τούτοις καταλιπὼν ἀπιστίας ὑπόνοιαν, ὡς ἐνδεθῆσθεαι τινος τῶν καθηκόντων ὁ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐργαζόμενος· καθάπερ ἀθλητῆς ἀπογραφάμενος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς εὐσεβείας, καὶ καθ' ἑκάστην ἐνθέσμων ἀθλῶν, ὀψώνια μὲν τὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος πρὸς τὴν ἐν σαρκὶ ζῶν παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου σιτοδοτούμενος, τοὺς δὲ στεφάνους μετὰ τὰ στάδια μένων ἐν τῷ μέλλοντι, οὐ κοτίψω, καὶ σαλίψω, καὶ δάφνη κλάδοις τὴν κεφαλὴν ἀναδείσθαι προσδοκῶν, ἀλλὰ τῷ διαδήματι τῆς εὐπρεπείας, καὶ τῷ καλῶς δόξης καὶ τιμῆς πεπλεγμένῳ στεφάνῳ· ὡς φησὶν ὁ Δαβὶδ· « Δόξη καὶ τιμὴ ἕστεφάνωσας αὐτόν. » Καὶ ἄθλον ἐπὶ πᾶσι λαμβάνων ζῶν τὴν αἰώνιον, καὶ τρυφῆς παραδείσου ἀπόλαυσιν, ἣν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Τοιαῦτα γὰρ ὁ Θεὸς ἠτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσι αὐτόν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς λαμπρότητος ὄντα ἀνέκφραστα, καὶ ἀθέατα, καὶ ἐνθυμήσεως κρείττονα. Ὅπερ γὰρ ἂν ἐνοησαί τις πρὸς ἀπόλαυσιν σπουδάζη μέγα, καὶ θαυμαστὸν, ἔλαττον πάντως, καὶ πολὺ καταδεέστερον φαντασθήσεται τῶν εἰς τροφὴν τοῖς ἁγίοις εὐτρεπισμένων. Ἐπειδὴ πέφυκεν ἡ διάνοια τῶν δι' αἰσθήσεως ἔγνωσμένων ἐν ταύτῃ μορφοῦν τὰς εἰκόνας· ὧν δὲ μὴ τύπους παρὰ τούτων ἐδέξατο, ἀγαματοποιεῖν ἐθέλουσα, ἀόριστα ἰνδάλλεται εἰδῶλα κατὰ κενοῦ βαίνουσα, καὶ ἀνυπόστατα φανταζομένη ἐνθύμια· ἄλλοτε ἄλλης ἐμπιπτούσης μορφῆς, καὶ ἀφανιζούσης τὴν φθάσαν, τῷ μὴ ὑποκεισθαι τετρανωμένον εἶδος τὸ κατασχεῖν δυνάμενον πλαζομένην αὐτήν.

Nullus dubitare queat de promissionis effectu, quod victum neque terram colens, uti nunc fit, neque laborans, sine molestia habiturus esset : et ad præsentem parandi necessaria difficultates respicit, ut absque labore vescuntur feræ bestiæ, et reptilia vivunt, et volatilia, quæ nos docent infallibilitatem illius, qui hujus vitæ fuit legislator et auctor. Nam et eandem ob causam plantæ, quæ hominum manibus excultæ quotannis seruntur, herbis silvestribus debiliores sunt, cum illæ a cultoribus irrigentur, et ægre multa cum cura ad desideratam perfectionem perveniant; hæc autem semel juxta divinum mandatum exortæ in suis primævis radicibus virescant, et semper frondosissimos, atque florentes alant ramos ad argumentum irrefragabile, quod nostræ quoque res, dum a divina obedientia non recedimus, eodem modo florescere fructumque sponteque sine ullo impedimento præstare possunt.

CAPUT XXI.

Ad hanc ergo volentes inducens Dominus vitam solutam curis, ut bona operemur, adhortatur, et ne curemus de corporis indigentia, dicens : « Scit Pater vester, quoniam his omnibus indigetis ». Et : « Dignus est operarius victu suo ». Neque hæc in re incredulitatis suspicionem relinquit ullam, quasi homini Dei opus operanti rerum convenientium quidquam deesse possit ; quemadmodum athleta, qui pietatis ad certamen nomen dedit, descriptusque fuit, et quotidie legitimo more decoretur, onsonia quidem, et præsentis sæculi diaria ad vitam in carne sustinendam a munerario accipit ; coronas autem post stadia decursa manens in futuro sæculo non ex oleastro, aut apio, aut lauro caput redimituras ramis exspectat, sed diadema pulchritudinis, et sertum gloriæ, atque honoris præclare contextum ; uti ait David : « Gloria et honore coronasti eum ». Et præter hæc omnia, præmia æternæ vitæ accipiens, voluptatis paradiso perfuitur : quam secundum Apostolum, oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Talia enim Deus præparavit diligentibus se : quæ ob excellentiam splendoris neque verbis enarrari, neque oculis spectari possint, et animi desiderium excedunt. Nam quodcumque tandem ad voluptatem magnum, et mirabile quis cogitare studeat, minus profecto, multoque inferius imaginabitur iis, quæ sanctorum delictis sunt decenter apparatus. Quandoquidem solet intellectus rerum sensu cognitarum in se ipso formare imagines ; quarum vero ab ipsis sensibus formas non exceptit, effigiare illas volens, indefinita sibi effingit simulacra, et per inane pergens, et cogitatione imaginatur non subsistentia : dum alias forme alia incidit, et antecedentem obliterat ; eo quod non subsit species perspicua, quæ vagabundam illam sustinere queat.

10 Matth. vi, 32.

11 Matth. x, 11.

12 Psal. viii, 6.

13 I Cor. ii, 9.

CAPUT XXII.

Si enim in deserto manna illud concessum¹⁴, etiam cum manibus contractaretur, oculisque comederetur, dubium nihilominus relinquebat, quidnam rei esset, nulli earum rerum quas experimur, comparandum aspectu et qualitate, sed peregrino quodam, et diverso ab usitatis sapore pollens: quisquam probabili conjectura exprimeret quæ ipsi manna incomparabili præstantie gradu sperant, et quæcumque sensuum comprehensionem excedent, tum cognoscenda nunc sui desiderio flagrantibus, ubi ipsa experientia nos ejus fructificationis docebit excellentiam, et labores exantillatos exiguis fuisse magnitudo præriorum, cum remunerationum spem supergredietur obvia felicitas? Nec mihi quisquam eorum, qui hactenus bene agere neglexerunt, rem nimis inceptu seram esse prætexat, et cum pigeat manum **201** operi admovere, quasi tardius inceperit, et ægre, vel nullo etiam modo ad virtutis perfectionem perungere possit. Nam et magnum revera intervallum, et longitudo proliza viæ, quæ ad eam perducit. Fateor et ego id fore; sed intento studio ociosus confici eam, et eos quoque, qui a prima adolescentia lento gradu processerunt, prævenire, et tanto intervallo post se relinquere, quanto animus impelbitur ante majori desiderio; ut isti quidem parum, vel nihil omnino a loco, unde cæperant, ob pedum motum ignavam valde, segnomque promoveant; hic autem equali vulneribus cursu et ad propositum scopum, aut proxime perveniat, vel etiam intus plane attingat necessum est. Non secus ac navis cum ex ipsa statione recto cursu ad portum defertur, et cum plenis subit velis, dum alius gubernatorum negligentia vagantur per mare, sinusque velorum limteorum continue exinaniant, nunc hanc, nunc illam in partem obliquis conversionibus. Et enim nisi gubernator, ubi ventus secundus a puppe aspirat navi onerariæ, vela semper tergientia et plena servet, cursumque recta dirigat ad ventum ferentem suo afflatu, segnius procedere navim necessum est, quæ venti propellentis impetum semper subterfugit et declinat.

CAPUT XXIII.

Hanc ob causam præclare Paulus decurrentibus in stadio hunc cursum superclamabat vociferans: « Sic currite, ut comprehendatis¹⁵. » Ita jubens nos intendere velocitatem, et temporis angustia concitatissimo impetu tanquam vi occupare, ut viam longo temporis spatio emeliantem studio obnixo, et pertinaci cursu velociter absolvamus. Longum hoc viæ spatium cum perspexisset cursor ille velocissimus David, qui ait: « Viam mandatorum tuorum cucurri¹⁶; » supplex Deum orat, ut sciat invocans, **202** quantum sibi viæ tempus supersit, et utrum ad obtinendum propositum ipsi sufficiat. Ait enim: « Notum fac mihi, Domine, finem meum, et numerum dierum meorum, quis est, ut sciam, quid desit mihi¹⁷. » Deinde cum persua-

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ΄.

Εἰ γὰρ τὸ ἐν ἐρήμῳ δοθὲν μάννα φηλαφώμενον, καὶ ὀρώμενον, ἠπορεύτο, τί ἂν εἴη, τῆ βίαι καὶ τῆ ποιότητι οὐδενὶ τῶν ἐν παύρᾳ γεγενημένων συγκρινόμενον, ἔζην δὲ καὶ παρηλλαγμένην παρὰ τὰς ἰδιόμους ἔχων τὴν αἰσθησιν; Πῶς ἔν τις εἰκότι στοιχασμῷ τεκμηριώσασαι τὰ ἀσυγκρίτω ὑπεροχῇ τοῦ μάννα προέχοντα, καὶ πάσης ἀνώτερα αἰσθητῆς καταλήψεως, τότε γνωσθησόμενα τοῖς νῦν προσδοκῶσιν αὐτὰ, ὅτε ἡ παύρα διδάξει τῆς ἀπολαύσεως τὸ ἐξαιρετικόν, καὶ τοὺς πόνοους ἐλάττει μικροῦς τῆς ἐπικαρπίας τὸ μέγεθος, ὑπὲρ τὴν ἐλπίδα τῶν ἀμοιβῶν ἀπαντησάσης τῆς εὐκληρίας; Καὶ μοι μὲδεις τῶν μέχρι νῦν ἡμεληχότων τοῦ καλοῦ προφασίζέτω τὸ ἐψιμον, καὶ ἀνεκτῶ τὴν ἐργασίαν τούτου, ὡς ἀρχόμενος βράδιον, καὶ μόλις ἢ οὐδαμῶς φθάσων πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τελειότητα. Πολὺ μὲν γὰρ ἀληθὺς τὸ στάδιον, καὶ μακρὸν τὸ μῆκος τῆς φεροῦσης ἐπ' ἐκείνην ὁδοῦ, φημι καὶ γὰρ ἄλλ' ἐστὶ ταχέως ἀνίσαι αὐτὸ συντόνω σπουδῇ, καὶ παραλθεῖν τοὺς ἐκ νεότητις βλάστην ὀδεύοντας, καὶ τοσοῦτον ὀπίσω καταλιπεῖν, ὅσον ἡ προθυμία ἐπαίγεται πρόσω· ὡς ἐκείνου μὲν ὀλίγον, ἢ ὀλίως οὐδὲν προκεκοφέναι, ἀφ' οὗ κατελείφθησαν τύπῳ νωθρῶς εἶναι, καὶ ἀνειμένως κινουμένους τῷ πόδῃ· τὸν δὲ ἰσοταχῶς πτηνοί; δραμόντα ἐπὶ τὸ προκειμένον, ἢ πλησίον τοῦ σκοποῦ, ἢ πάντως γενέσθαι ἀνάγκη ἐντός· καθάπερ ναῦν ἐξ αὐτῶν ὄρων ἐθυδρομεῦσαν εἰς λιμένα, καὶ κατὰ αἰρούσαν πλησίον, ἄλλων ἐμπλαζομένων ἐπὶ τῷ ταλάγῃ κυβερνητῶν βραθυμῆα, καὶ τοὺς κόλπους τῆς ὀθόνης συνεχῶς κανούντων ταῖς ἐπὶ θάτερα ἐγκαρσίους παρατροπαῖς. Ὅταν γὰρ οὐρίου πνεύματος ἐκ πρύμνης τῆ ὀλιγάδι προσπίπτοντος, μὴ τὰ ἰστία ὁ κυβερνῶν φυλάττη κατηλωμένα, μὴδὲ κατέχη τὴν ὀρμὴν πρὸς τὴν κινούσαν ὀρθιον, βραδυπαθεῖν ἀνάγκη τὸ σκάφος, ἀποφεύγον ἀεὶ καὶ ἐκκλίνον τὴν τοῦ ὀθούντος πνεύματος ἐκβολήν.

aspirat navi onerariæ, vela semper tergientia et plena servet, cursumque recta dirigat ad ventum ferentem suo afflatu, segnius procedere navim necessum est, quæ venti propellentis impetum semper subterfugit et declinat.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ΄.

Διὰ τοῦτο καλῶς ὁ Παῦλος τοῖς σταδισθεῦσι τοῦτον τὸν δρόμον ὑπεφώνει βοῶν· « Ὀδοῦ τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. » Τὸ οὕτως ἐπιτείνειν κελύων τὸ τάχος, καὶ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ βιάζεσθαι τῆ σφοδρατῆ φροσῆ, ὡς τὴν πολλοῦ χρόνου δεομένην ὕδιν ἀνυσθῆναι ὀξέως συντόνω σπουδῇ, καὶ ἐπιμόνω τοῦ θόνοτος. Τοῦτο τῆς ὀδοῦ τὸ μῆκος θασαύματος ὁ λέγων· « Ὀδοῦν ἐντολῶν σου ἐδραμον, » ὁ ταχυδρόμος Δαβὶδ, κατηντιβίλει, καὶ ἐκίτευε τὸν θεὸν γυνῶναι παρακαλῶν, ὅσοις αὐτῷ τῆς ζωῆς λαίπεται χρόνος, καὶ εἰ πρὸς τὴν κατάληψιν αὐτῷ τοῦ σπουδαζομένου ἐστὶν ἱκανός. Φησὶ γὰρ· « Γινώρισόν μου, Κύριε, τὸ πέρασ μου, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου τίς ἐστίν, ἵνα γνῶ τί ὕστερῷ ἐγώ. » Εἶτα πυθόμενος ὅτι πολλῷ ἀφέστηκε μέτρῳ, καὶ οὐκ ἀνα-

¹⁴ Exod. xvi. 15. ¹⁵ I Cor. ix. 24. ¹⁶ Psal. cxviii. 32. ¹⁷ Psal. xxxviii. 5.

λογεῖ πρὸς τὸ φθάσαν ὁ λειπόμενος χρόνος αὐτῶν, **A** κἄν ἐκ βαλβίδος εἰς νύσσαν ἀπνευστι θέων διαέριος φέρηται, πρὸς τὰς πτηνάς καὶ μεταρσίους μετατίθησι φύσεις τὴν ἀμιλλαν, ἀπεγνωκῶς τῆς τῶν ποδῶν ὠκύτητος, καὶ φησι· « Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὥστε περιστράς, καὶ πετασθήσομαι, καὶ καταπαύσω; » Οὕτω μόνον φθάσειν λοιπὸν ἐγνωκῶς ὡς τῆν συμμετροῦντα τῷ μήκει τὸν χρόνον στοχάσασθαι, εἰ μετάρσιος ἀρθαῖς τῷ ὕψει τῆς πολιτείας ὑπότερος διαπταίῃ τῇ σπουδῇ τὰ ἐν μέσῳ, καὶ οὕτω καταντήσει πρὸς τὸν ποδοῦμενον τῆς τελειότητος ὄρον.

latus sollicita diligentia quidquid medium interjacet, perlaberetur atque ita desideratam perfectionis metam contingeret.

ΤΜΗΜΑ ΙΒ΄.

Περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀμπελώνος, καὶ τῶν μισθωθέντων ἐργατῶν κατὰ διαφορὰς ὥρας.

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Καὶ ἡ τοῦ ἀμπελώνος δὲ παραβολή, ἐν ᾧ κατὰ διαφορὰς ὥρας εἰσῆλθον τῆς ἡμέρας οἱ τοῦτον ἐργάζεσθαι μέλλοντες, μέχρι δεῖλης ἐκ πρωίας μισθωθέντες, καθὼς ἔδωκεν ὁ καιρὸς ἄλλοτε ἄλλοι τοῖς εἰρημένοις ἴσκιε συμφωνεῖν. Τὸν αὐτὸν γὰρ ἅπαντες ἔλαβον μισθόν, καὶ τῆς αὐτῆς παρὰ τοῦ δεσπότου τιμῆς ἤξιώθησαν, μᾶλλον δὲ προετιμῆθησαν οἱ τελευταῖοι τῶν πρώτων, καὶ ἴσον τοῖς ἐξ ὄρθρου ἐργασάμενοις καὶ πρὸ αὐτῶν κομισάμενοι τοὺς ἀργύριον, φιλοτιμίαν μὲν, ὡς ἂν τις ὑπολάβοι, τοῦ παρασχόντος ἀπολαύσαντες, ὡς δὲ ἔχει τάληθες, δικαίας **C** τυχόντες τιμῆς. Εἰ μὲν γὰρ μετὰ τῶν γογγυσάντων κληθέντες οὐχ ὑπήκουσαν, ἐκ μεταμελείας δὲ προσῆλθον τελευταῖοι τῷ ἔργῳ, ἄξιοι τοῦ πρὸς ὃν ἐργάσαντο χρόνον ἴσαν μισθοῦ· εἰ δὲ ἐμισθώσαντο, τὸ πρόθυμον ἐπεδείξαντο, τί ἀπροαίρετον συκοφαντοῦντες ἀργίαν; Ἐκ τῆς ὑστερον γὰρ δῆλοι, καὶ τῆς προλαβούσης, εἰ παρήσαν, ὅπως σπουδῆς. Τοῦτο γὰρ τοῖς μεμφιμοίροις, καὶ οὐ χαίρουσι τῇ οἰκείῳ τιμῇ, θαυνομένοις δὲ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἄλλων ἰστοιμίᾳ, σημαίνων ὁ οἰκοδεσπότης, ἔλεγεν ἐν τῇ ἀπολογίᾳ· « Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. Οὐχὶ δηναρίου συναφώνησάς μοι τὴν ἡμέραν; Λάβε τὸ σὸν, καὶ ἴθι. Θέλω δὲ τοῦτω δοῦναι τῷ τελευταίῳ, καθὼς καὶ σοί. Ἡ οὐκ ἔξεστί μοι ἐν τοῖς ἐμοῖς ποιῆσαι ὃ θέλω; ἢ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστίν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμι; » καὶ τὴν ζηλοτυπίαν ἐκείνων ἐλέγξας ἀδικον, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα δικαιούσῃν δεῖξας πεπληρωμένην, ὅτι τὸ παρὰ γνώμην τῆς ἀργίας ἀτύχημα οὐκ ἀφῆκεν αὐτοῖς αἴτιον γενέσθαι ζημίας εἰς τὴν πρόθεσιν, καὶ οὐκ εἰς τὸ συμβᾶν ἀπίδων· πάντως γὰρ ἦν οὐκ ἀμελείας, ἀλλὰ συντυχίας ἡ ἀργία. Τὸ γὰρ· « Ἡμεῖς οὐδεὶς ἐμισθώσατο, » τοῦτους μὲν ὑπονοεῖται δίκου δεῖκνυσεν ἐλευθέρους ἐστῆσας ἐπὶ τὸ ἐργάσασθαι ἐτόιμους, τὴν δὲ σχολὴν ἀνατίθειεν ἀπορίᾳ τῶν μισθωμένων. Ἐλεγε ὁ ἀποδοῦς ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μέρος τῆς ἡμέρας ἐργασάμενοις ὁλόκληρον, τοῖς διημερεύσαντι ἐν τῷ ἔργῳ ἀπέδωκε τὸν μισθόν· πράγματι δηλώσας, καὶ οὐ βή-

B

SECTIO XII.

De parabola vineæ, et operariorum mercede conductorum ad diversas horas.

CAPUT I.

Parabola quoque vineæ ¹⁰, in quam diversis horis interdiu ingrediebantur operarii mercede conducti, qui a mane usque ad vesperam eam excolere debebant, **203** alii post alios, sicut exhibuit tempus, dictis consonare videtur. Eadem enim omnes acceperunt mercedem, et ipsos paterfamilias eodem honore dignatus est; quin potius ultimi primis fuere prælati, et parem summo mane laborantibus argenti denarium, ac quidem primo loco, tulere. Quem forte quis fructum ex liberalitate **C** largientis existimet profectum; ego, quod res est, justum præmium ipsis collatum iudico. Nam si una cum murmuratoribus istis vocati non obtemperassent, sed postea pœnitentia ducti accessissent novissimi ad opus, digni fuissent mercede, ejus temporis, quo opus fecerant; sed quia tum, cum conducerentur, promptissimum animum ostenderant, quid invitam ipsis negligentiam falso imputas? Nam ex posteriori diligentia perspicuum fuit, non minus eos sedulos futuros, si prius operi adfuissent. Hoc enim querulis illis, non tam gaudentibus de proprio honore, quam alios sibi comparari dolentibus, Dominus domus significans dicebat in defensionem: « Amice, non facio tibi injuriam. **D** Nonne ex denario convenisti mecum in diem? Tolle quod tuum est, et vade. Volo autem et huic novissimo dare, sicut et tibi. Annon licet mihi in meis facere, quod volo? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum ¹¹? » Quo et eorum æmulationem injustam revincit, et suam benignitatem esse justitiam impletam ostendit, quia præter sententiam otium objectum miseris illis noluit esse detrimento, animum, et non eventum rei spectans. Otium enim illud nequam ex ignavia, verum e casu provenit. Nam illud: « Nemo nos conduxit ¹¹: » ignaviæ suspicione ipsos liberat, stantes paratos ad opus faciendum. Sed **204** otium in conductorum defectum rejicit. Unde ille, qui reddit unicuique secundum opera sua, recte partem diei la-

¹⁰ Psal. lxxv. 7. ¹¹ Matth. xx, 1 seqq. ¹² ibid. 13-15. ¹³ ibid. 7.

borantibus, integram mercedem, non minus ac reliquis toto die incumbentibus operi, reddidit; re potius quam verbis ostendens, ea dignos fuisse, qui priores diei horas ideo traduxerant otiose propter necessitatem, quia defuerat conductor qui vocaret ad opus, et non voluntas laborandi e pigritia. Atque hæc quidem benignitas pariter et æquitas fuit patrisfamilias, eos non fraudare, quibus fraudi tempus fuerat, neque permittere ipsis ut noxam subirent, innocio cum essent animo, cum jure non possent accusari negligentiae, qui a summo mane parati fuerant ad opus; ac fortasse paucis etiam horis integrum opus totius diei perfecerant, quod viribus integris recentes, animoque prompto aggressi magna cum diligentia exercuerunt: ideoque judicavit æquum esse, ut non minus denario acciperent, qui operam denario dignam præstiterunt, etiamsi solidum per diem non laborassent. Nam qui conducendo eos dixerat: « Ite et vos in vineam meam et operamini; et quod justum erit, dabo vobis »: cum minime mendax sit, dando eis denarium, quod erat justum, dedit; nec frustra largiebatur, quia mercedem juste respondentem labori, non tempori, dabat. Hanc enim ob causam, eos aliis etiam prætulit, quos in laborando pares pari quoque mercede honorandos judicabat; sed quod angusto temporis spatio præverterant eos, quibus longitudo diei segnius laborandi securitatem dederat, primo loco, eos tanquam gnavos et industrios vocabat ad præmia; ut et hosce honorando, et istos increpando, **205** segniorum excitaret animos ad boni operis studium. Novit enim aliorum honor alios ad laborem incitare, qui amore gloriæ res etiam supra vires arduas subeunt. Verum, o absurdum invidiæ affectum! aliorum commodis invident æmulantes, qui nullam ipsi sentiunt injuriam: aliorum lucrum proprium damnum existimant; murmurant, ubi nihil ipsis decedit; aliorum felicitate uruntur: deficiunt et macerantur, dum alios claros et illustres vident. « Hosce novissimos (inquit) æquales fecisti nobis, qui portavimus pondus diei et æstum »: Temporis diuturnum spatium præferunt, cum ad sui defensionem, ut videtur, non possunt obtendere se plus operis præstitisse: eo se videntur jactare, unde condemnationem merentur; tempus metiuntur, et tempori opus haudquaquam respondere non cogitant.

CAPUT II.

Quid enim profuerunt patrisfamilias æstum sustinendo, si negligenter interim et segniter laborabant: cum ille opus requirat, non inane molestiam; et caram vineam, non vanum in ea totius diei et horarum impendium? Illa enim ordiuis operantium commutatio, qua primi sunt novissimi, et novissimi primi, nihil aliud erat, quam istorum quidem diligentiam, illorum vero negligentiam ostendere. Si enim singuli tantumdem adhiberent studii, operamque tempori respondentem præstitissent, quam habuerunt causam rationabilem

μασιν, ὅτι περ ἦσαν ἔξιοι τοῦτου, ἀνάγκη τοῦ μὴ εὐπορῆσαι καλοῦντος ἐπ' ἔργον, καὶ οὐ βραθυμίᾳ τὰς πρὸ τοῦ ἔργου μέναντες ὥρας ἀργοί. Καὶ τοῦτο μὲν ἀγαθότητος, ἴσως δὲ καὶ δικαιοσύνης τοῦ οἰκοδεσπότη τοῦ μὴ ζημιῶσαι, οὐδ' ἐζημίωσι ὁ καιρὸς, μηδὲ συγχωρῆσαι πλεονεξίαν μὲν αὐτοὺς ὑπεστήναι οὐκ ἔχοντος δικαίαν τῆς ἐξ ὄρθρου παρεσκευασμένους πρὸς ἔργον, τάχα δὲ καὶ πάσης τῆς ἡμέρας ἐν διαγαίαις ὥραις νεαροὶ προσελθόντες, καὶ πρόθυμοι, τὸ ἔργον ἤνυσαν πολλῇ χρησάμενοι σπουδῇ· καὶ τοῦτο δίκαιον ἐκρίθη, μὴ ἔλαττον τοῦ ὀνηαρίου λαβεῖν τοὺς τοῦ θηναρίου ποιήσαντας ἔξιον ἔργον, κἄν μὴ πᾶσαν εἰργάσαντο τὴν ἡμέραν. Ὅ γὰρ ἐν τῷ μισθοῦσθαι αὐτοὺς εἰπῶν· « Πορεύεσθε καὶ ὁμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ἐργάζεσθε, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν, » δεδωκῶς τὸ θηναρίον ἀψευδῆς ὢν, ὃ ἦν δίκαιον δέδωκε, καὶ οὐκ ἔχαρισατο μάρτην, τῷ πόνῳ ἀναλογούντα δικαίως, οὐ τῷ χρόνῳ, παρασχὼν τὸν μισθόν. Ταύτῃ γὰρ τῇ αἰτίᾳ καὶ προέκρινε τῶν ἄλλων αὐτοὺς· διὰ μὲν τὸ ἰσομοιρῆσαι ἐν τῷ ἔργῳ ἰστέμους ἐν τῷ μισθῷ κρίνας αὐτοὺς, διὰ δὲ τὸ φθίσαι στενῇ προθεσίμῳ τοὺς τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐσχηκότας πρὸς ἄδειαν ἀνειμένης, πρώτους καλέσαι πρὸς τὰ; ἀμοιβὰς, ὡς σπουδαίους· ἵνα καὶ ἐκ τῆς τοῦτων τιμῆς, καὶ ἐκ τῆς ἐντροπῆς ἐκαίνων περὶ τὴν τοῦ καλοῦ σπουδῆν τῶν ὀνηροτέρων διεγείρη τὴν προθυμίαν. Οἶδε γὰρ ἄλλων τιμῆ, πρὸς πόνον τρέψασθαι ἄλλους ἔρωτι βόθης αἰρουμένους καὶ τὸν ὑπὲρ δύναμιν κάματον. Ἄλλ', ὡ τοῦ παραλόγου πάθους τῆς βασκανίας! ζηλοτυποῦσι τοὺς ὠφελουμένους οἱ μὴδὲν ἀδικούμενοι· τὸ ἐτέρων κέρδος ζημίαν ἰδίαν λογίζονται· γογγύζουσιν οὐδὲν ἀποστερούμενοι· κλιζονται ταί; ἄλλων εὐπραγίας· φθίνουσι καὶ τήνεται ὄρωντες εὐδοκίμουντας ἐτέρους. « Τοῦτους, φησὶ, τοὺς ἐσχάτους ἰσους ὁμῖν ἐποίησας ταί; βαστάσαι τὸ βᾶρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα. » Μῆκος προβάλλονται χρόνου, οὐκ ἔχοντας, ὡς ἔοικε, δικαιολογίαν τοῖς ἐν τῷ ἔργῳ πλεονεξίαν εἰπεῖν· σεμνύνεσθαι θεοῦσιν ἐφ' οἷς εἰσι καταγνώσεως ἄξιοι, τὸν καιρὸν μετροῦντες, καὶ ὡς οὐκ ἀναλογεῖ τοῦτ' τὸ ἔργον, οὐ λογίζομενοι.

D

ΚΕΦΑΛΑ. Β'.

Τί γὰρ τὸν οἰκοδεσπότην καυσοθέντες ὠφέλησαν, εἰ ἀμελῶς καὶ ἀνειμένως εἰργάσαντο, ἔργον ἐπιζητούντα, καὶ οὐ ταλαιπωρίαν ἀνόητον, ἐπιμέλειαν τοῦ ἀμπελῶνος, οὐ τὸ μάρτην ἐν αὐτῷ ἄλλης τῆς ἡμέρας δαπανῆσαι τὰς ὥρας; Τὸ γὰρ ἀμειψαί τῶν ἐργασαμένων τὴν τάξιν, καὶ πρώτους μὲν τοὺς ἐσχάτους, ἐσχάτους δὲ τοὺς πρώτους ποιῆσαι, οὐδὲν ἄλλο, ἢ τούτων μὲν τὴν σπουδῆν, ἐκαίνων δὲ ἦν δεῖξαι τὴν βραθυμίαν. Εἰ δὲ ἕκαστοι τὴν σπουδῆν ἦσαν ἐπιδειξάμενοι τὴν αὐτὴν, ἀναλογοῦσαν τῷ καιρῷ τὴν ἐργασίαν πεποιημένοι, ποίαν εἶχον εὐλογον πρόφασιν

¹⁰ Matth. xx, 4. ¹¹ ibid. 12.

γογγυσμοῦ. τὸν ἐν ταῖς συνθήκαις συμβυθασθέντ' ἄμισθον κομισάμενοι, καὶ ἄλλοις πολυπλασίως ἐβίβωτο, εἰ μὴ φόβος αὐτοὺς ἐλύκει, ὃ καὶ πολλοὺς ἄλλους λυπῶν, διαφόρως ὀδυνωμένους ταῖς ἐτέρων τιμαῖς; Οὐ γὰρ ἂν οἶμαι γογγύσειν αὐτοὺς, εἴπερ ἔνευ τῶν ἐσχάτων ἦσαν ἐργασάμενοι, καὶ μόνου κομισάμενοι ὁ συνέθεντο, οὐκ ἔχοντες πρὸς οὐδὲν ζηλοτύπως διακαίονται. Νῦν δὲ ἡ τῶν ἀντιζήλων τιμὴ τὸ τῆς βασιλευσῆς ἐκίνησε πάθος, οὐκ ἂν κινήθην, ἢ μὴ προκεκρίσθαι ἔδοξαν ἄλλοι, μικρὰ τὰ ἐκείνων δεῖξαντες παραθέσει τῶν οἰκειῶν, καὶ ὅν ἐμελλον ἐπὶ τῷ ἔργῳ δεχόμενοι ἀσπάξασθαι συμπεφωνημένον μισθόν, οὐδενὸς αὐτοὺς κινίζοντος τὸ προτετιμῆσθαι πρὸς φόβον, τοῦτον λαμβάνουσι γογγύζοντες· τοῦτο μόνον δακνόμενοι, ὅτι ἄλλων ἐκρίθησαν ἥττονας· οὐ μόνον ματιστάς ἐν τῷ κοινῶν τὸν μισθὸν εὐρόντες, ἀλλὰ καὶ φανερώτεροι ἀμείνους τῷ ἐλλείποντι χρόνῳ τῆς ἐργασίας ἰσοτιμῶς κεκομισθαι τὰ ἐπιχειροῦσα. Ἐλαβας, ὡς οὐτος, τὸ σὸν, τί σε λυπεῖ τὸ αὐτὸ ἄλλος λαβεῖν; Ὁ οὐδὲν οὐκ ἐμακώθη μισθός. Τί σε θλίβει τὸ ἄλλον πλέον σου, ὡς ἐνέμισας, λαβεῖν; Εἰ μὴ ἔγνω κομισάμενον ἕτερον ὅσον αὐτὸς ἡγάπας, ὁ συνέθου λαβεῖν· ἐπειθὴ μετὰ σοῦ ἔλαβεν ἄλλος, μικρὸν ἐφάνη τὸ σὸν. Περισοδὸν οὐκ ἔκομισα; Οὐτε συνεφώνησας, οὐτε λαβεῖν προσεδόκησας. Τί οὖν ἀδικηθεὶς τὰς τῶν ἡδικομημένων ψιθυρίζεις φωνάς; Τί βλάβην ὀδύρη, μὴδὲν ἀπεστερημένους; Τί φιλοτιμίαν τοῦ οἰκοδεσπότου διασύρεις ὡς ἀδικῶν; Τί τὴν εἰς τοὺς συμπαθείας ὡς ἂν τις ὑπολάβοι δεομένους χάριν λέγει ἀνώμαλον διανέμειν; Εἰ μὲν ὀφελὸν τοῦ σοι συγκαίμενον προσέθηκεν ἄλλῳ, ἀδικῶς ἀληθῶς, παρεσχηκῶς τὰ ἐτέρων ἑτέρῳ, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπιειξάμενος μεγαλοψυχίαν ἀδάπανον. Εἰ δὲ καὶ σοὶ τὸ χρέος ἐξέτισεν ὀλοκλήρῳ κακείνους οἰκοθεν ὀφειλήν, ἢ χάριν ἐπέδωκε, τί μέμψιν ὑπάγεις μετὰ τοῦ εὐεργετημένου τὸν εὐεργετήσαντα, πονηρῶς γνώμης διαδάλλων τοὺς οὐ παρεσχηκῶς μέμψως εὐλογον ἀφορμῆν, ἄλλων ἔγκλημα τὸ οἰκεῖον πάθος ποιούμενος, καὶ καταδικάζων ὁμοῦ τὸν τε παρεσχηκῶτα καὶ τὴν ταύτης ὀπωσοῦν ἀπολαύσαντα, ἵνα μὴ κολάσῃς ἄλογον πάθος, ὅσιον κρίνω τὸ μὴ βασκαίνειν τοῖς ἄλλοις καλοῖς μὴδὲ κατηφεῖν, ἐφ' οἷς εὐφραίνονται ἕτεροι; Τοιοῦτος γὰρ ὁ φόβος πένθος ποιεῖται τῆν τῶν εὐθυμούντων χαρὰν, αὐτὸς ἐν ὀδύνας διάγων ἀσπ. Ἐπεὶ μὴ προχωρεῖ τὸ ἐν οἷς βούλεται κακοῖς εἶναι τοὺς φθονομένους. Σὺ δὲ καὶ τὸν ἐργάτην ἔξω τοῦ ἀμπελώνος ἤθελες ἐστάναι διὰ παντὸς ἔργον, καὶ τὸν ἀθλητὴν ἔνευ τοῦ ἀντιπάλου διόλου καθῆσθαι ἀγύμναστον, λανθάνοντα τοὺς μαθεῖν ὀφείλοντας, τίς ἂν οὕτως τυγχάνει τὴν δύναμιν. Καὶ τὸν στρατιώτην ἀναδειχθῆναι ταῖς πρὸς τοὺς πολεμίους μάχαις ἀριστία δυνάμενον, ὑπόροφιον σκιστροφεῖσθαι κορικῶς θαλαμειόμενον, τὴν ἐν ἔξει ἀνδρείαν ἐπὶ τῶν ἔργων οὐ βουλόμενος λάμψαι, καὶ φειδοῖ τῶν πόνων βασκαίνων τῶν στεφάνων αὐτῷ. Ἐγὼ δὲ τὸν ὀλυμπιονικῆν πρὸς ἅπαν ἀθλήσεως εἶδος παρεσκευάσθαι παρακαλῶ, ἀνδρείαν γὰρ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἀγωνιζομένην καλῶ, οὐ τὴν τοῦ σώματος βλάβην ἀσθένειαν.

murmurandi, qui mercedem, de qua in pactis conductionis convenerant, **206** recipiunt, licet et aliis eadem multiplicata daretur: nisi quod eos invidia torquebat, quæ cum multos alios, tum eos maxime affligit, qui aliorum honoribus cruciantur? Nec enim eos murmuraturos fuisse existimo, si laborassent absque novissimis illis, et soli mercedem constitutam recepissent, non habentes ullos adversus quos æmulationem exercerent. Nunc vero æmulorum honor invidia concitavit affectum, non commovendum utique, nisi alii visis fuissent præferri: parva, comparatione propriorum, æstimantes, quæ illorum erant, et mercedem quam ex conducto acceptam gratam, habuisse debuerant (nulla re ad invidiam ipsos vellente, nisi quia primi fuerant honorati), eam murmurantes accipiunt, ideo tantummodo dolentes, quod aliis videbantur inferiores æstimati: non solum nacti seipsos in parte mercedis ejusdem admissos, sed et cernentes, quod breviori laborantes tempore æqualiter præmia eadem obtinuisissent. Accipisti heus tu, quod tuum est. Quid te angit, quod alius tantumdem accipiat? Tua merces non est imminuta. Quid doles, quod alius, uti tu quidem reris, plus quam tu accipiat? Nisi alium accepisse scires tantumdem atque tu acceperas; utique boni consuluisse consuetam mercedem: sed quia alius una tecum accepit, tuum tibi videtur exiguum. Nihil amplius accepisti? At neque id constituisti, neque accepturum te sperasti. Quid ergo nulla affectus injuria, voces injuriam passorum submurmuras? Quid tuum damnum plangis, ubi nihil amiseras? Cur patrisfamilias munificentiam tanquam injustam traducis? Cur gratiosam commiserationem dignis exhibitam appellas inæqualem distributionem? Si mercedem tibi **207** pactam subtrahens alteri tulisset, iniquus revera fuisset, alii conferens aliena, et in alienis sine suo sumptu magnificentiam animi ostendens. Si vero et tibi debitum integrum persolvit, et illis de suo commodum vel beneficium obtulit: quid quereris de benefactore pariter, et beneficii receptore; præ animi perversitate calumnians eos, qui nullam tibi rationabilem occasione præbuere conquerendi, et proprium affectum aliorum in crimen convertis, simulque condemnas et erogantem beneficium, et eum qui illud etiam recipit: ut non castigas affectum abhorrentem a ratione: rem sanctam judicans alienis bonis non invidere, neque dolere de his ob quæ alii gaudent? Hujusmodi quippe invidia mororem ex latentium gaudio percipit; ipsa in doloribus semper versatur, postquam his, quibus invidet, non immittit ea, in quibus vellet ipsos versari, mala. Tu vero et operarium extra vineam volles stare penitus otiosum, et athletam adversario destitutum, omnino sine ulla exercitatione desidero latentem, ita ut nemo seire possit eorum, qui ad discere debent, quo virium robore polleat. Velles militem, qui pugnando in hostes optime mereri

poterat laudem, sub tuto in umbra, et cubiculi recessu pueriarum more enutriti in thalamo. Velles acquisitam habitu fortitudinem rebus gestis non inclarescere, et metu laborum invadere ipsi coronas. Ego vero olympioniceum, ut ad omne certaminis genus præparetur, adhortor; fortitudinem enim virorum virtutem exercitatum appello; non corporis specto imbecillitatem.

208 CAPUT III.

A

ΚΕΦΑΛ. Γ'

Generosum vero animi affectum æstimo, qui inimico variis ad tentationem modis insidiant, diversimode variisque viis decipienti occurrit, et quemcunque impetum ejus peritus est excipere dextre. Nam Paulus, qui varia eum moliri novit, omnesque ad subvertendum machinas, paratos vult esse, ut resistant omnes ex præscripto suo ejus insultibus. Etenim quandoque armans eos scuto fidei, et lorica justitiæ, et galea salutis et gladio spiritus²²; nonnunquam velut pugiles ungens ad luctas, et dicens²³: « Non est nobis collectatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes, adversus potestates, adversus mundi rectores tenebrarum sæculi hujus, adversus spiritualia nequitiæ²⁴; » ut simul²⁵ et hostium multitudinem addiscentes, et quod in teuebris pugnant, atque natura sunt invisibiles, sobrii sint semper vigilantes, et manus ad arma expeditas habeant, omnino quo resistant. Posteaquam enim secundum sapientem Salomonem somnus ab inimicis ejectus est, nec illi dormient, neque somnum capient, nisi malefecerint. « Insomnem habent, inquit, oculum et milites, ut observent hostium insultus, ut ne quid patiantur ob negligentiam contra voluntatem²⁶. » Et consulit ocuis decurrere ad supernæ vocationis præmium, et custodire nos ab eo, qui simul currit, necubi concurrentem secum, quasi crure subjecto subvertat, et pugnare manus jactantem quasi certa lege quidem, quando non adsunt adversarii, exercitationis causa, qua edoceatur peritia; quando vero aderunt²⁰⁹ decertabuntque stataria in pugna, non per vacuum aera circumferre manibus arma, ipsum vero eorum caput perfodere, atque unguibus discerpere. Inde Dominus cum rectores mundi, qui sunt tenebrosi adversarii, sagittis feriunt obscura in nocte leves oorde²⁸, atque in caligine omnes insidias struunt, in ista negotiatione hoc lucrum comparantes quod difficile, vel nullatenus deprehendantur, uti noxam inferant, et non inspecti insidias insultando faciant. « Sicut (ait) lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes²⁷, » volens nos zona quidem bene succinctos ad cursum, ardente vero lucerna custodiri a concurrentium injuria. Hoc enim Paulus dicebat: « Sic curro non quasi in incertum, lumine usus viæ duce, ut in pulchro cursu non concidam²⁸. » David autem: « Lucerna pedibus meis lex tua, et lumen semitis meis, ad viam mandatorum tuorum²⁹ » dein decurrendam irreprehensibiliter, et apposita ab ipsis hærentia semitæ scandala declinans; hæc quidem provide,

Τὴν δὲ τῆς ψυχῆς λογιζόμενος γενναϊότητα τοῦ ποικίλως ἐπιτιθεμένου πρὸς πείραν ἐχθροῦ ποικίλως ἀπατώντα ταῖς μεθοδεύσασιν, καὶ ἐκάστη γυμνασάμενος ἀρμόζεσθαι προσβολῇ. Πολλὰ γὰρ αὐτὸν ἐπιτιθεύειν ὁ Παῦλος εἶδώς, καὶ πᾶσι πρὸς τὸ καταβάλλειν μηχανῆν, ἐτόιμους εἶναι πρὸς τὸ ἀντιστῆναι ταῖς ἐφόδοις αὐτοῦ πάντας τοὺς κατ' αὐτοῦ πολιτευομένους βούλεται. Ποτὲ μὲν καθοπλιζῶν θυρεῶν πίστους αὐτοῦ καὶ θώρακι διακαιουσίνης, περικεφαλαίᾳ τε σωτηρίου, καὶ μαχαίρᾳ πνεύματος· ποτὲ ὡς ἀθλητὴς ἀλείφων πρὸς τὰ παλαίσματα, καὶ λέγων· « Οὐκ ἔστιν ὁμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας. » Ἰνα ἅμα καὶ τὸ πύθος τῶν πολεμίων μαθόντες, καὶ ὅτι πολεμοῦσιν ἐν σκότει, καὶ ὡς εἰσι τὴν φύσιν ἀόρατοι, νήφουσιν ἐγρηγορότες αἰεὶ, καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῷ ὅπλῳ ἔχοντες εὐτρεπισμένας διόλου πρὸς ἀμυναν. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὸν σοφὸν Σωλομῶντα ἀφήρηται τῶν ἐχθρῶν ὁ ὕπνος, καὶ οὐ κοιμῶνται, καὶ οὐ μὴ ὑπώσωσιν, ἰάν μὴ κακοποιήσωσιν. « Ἀγρυπνοὺν ἐχέτωσαν, φησὶ, καὶ οἱ στρατιῶται τὸ ὄμμα, τὰς ὁρμὰς ἐπιτηροῦν τῶν πολεμίων, ἵνα μὴ τι πάθωσιν ἐξ ἀμεριμνίας ἀδοῦλητον. » Καὶ τρέχειν συμβουλεύει συντόμως ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως, καὶ τὸν συντρέχοντα φύλαττειν, μὴ που σκελίσῃ δι' αὐτοῦ τὸν συντρέχοντα καὶ πικτεῖσιν χειρονομούντα μὲν, ὅτε μὴ πρόρισιν οἱ ἀνταγωνισταὶ γυμνασίας ἕνεκεν τῆς διδασκαλίας τὴν ἐμπειρίαν· παρόντων δὲ, καὶ μαχομένων συστάδην, μὴ κατὰ κενοῦ ἀέρος· τὸ περὶ τὰς χεῖρας καταφέρειν ὄπλον, αὐτὴν δὲ διασκάπτειν αὐτῶν κεφαλὴν, καὶ ἀμύσσειν τοὺς θυεῖν. Ἐνθεν ὁ Κύριος, ἐπειδὴ κοσμοκράτορας ὄντες τοῦ σκότους οἱ ἀντίπαλοι, κατατοξεύωσιν ἐν σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, καὶ πᾶσαν ἐπιβουλήν ἐπιχειροῦσιν ἐν σκότει, τὸ δυσφώρατον, ἢ ἀφώρατον, ἑαυτοῖς· ἐκ τούτου πραγματευόμενοι ὄπω; ἀδικῶσι, καὶ ἐπιβουλεύωσιν οὐχ ὀρώμενοι. Φησὶν· « Αἱ ὀσφύες ὑμῶν ἕστισαν περιεζωσμένοι, καὶ οἱ λύχνοι κατόμενοι; » ὕσταταις μὲν εἶναι θέλων πρὸς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς, φύλαττεσθαι δὲ τῷ καιομένῳ λύχνῳ τὴν τῶν συντρέχοντων ἐπήρειαν. Τοῦτο γὰρ ὁ μὲν Παῦλος· εἰγεν· « Οὕτω τρέχω ὡς οὐκ ἀδήλως » τῷ φωτὶ κεχημένος ὀδηγῶ πρὸς τὸ ἀπαιτιστον τοῦ καλοῦ δρόμου. Ὁ δὲ Δαβὶδ· « Λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβουσιν μου, τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν σου· λοιπὸν τρέχων ἀμώμως, καὶ τὰ τιθέμενα παρ' αὐτῶν ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα τὰ μὲν ἐκκλίνων εὐσκόπως, τὰ δὲ ὑπεραλλόμενος δξυτάτῃ τοῦ δρόμου

²² Ephes. 6, 11. ²³ ibid. 12. ²⁴ Prov. 14, 16 sec. LXX. ²⁵ Psal. x, 5. ²⁶ Luc. xii, 35. ²⁷ I Cor. ii, 26. ²⁸ Psal. cxviii, 32, 105.

φορᾶ ἀπαξ προκόψας μετεωρισμῷ τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἀσφαλῶς λοιπὸν περιαιρῶν πάντοθεν τὰ ἐν μέτρῳ προσκόμματα.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ὡς γὰρ τὸν ὀφειδῆκτον θροεὶ καὶ σχοίνος σπειρηδὸν ἐρριμμένη, τοῦ φόβου πλάσσοντος τὴν ὄψιν πρὸς τὴν ὑπόνοιαν, καὶ τὴν ἐννοιαν παραπέμποντος τῆ περὶ αὐτῶν μετὰ τὴν ἀμαρτίαν τοῦτον καὶ αἱ μὴ κωλυμένα τῶν ἐπιθυμητῶν χρήσεις κατέπληκτον, δεδοικότες μὴ πού τις αὐταῖς πρὸς ἀμαρτίαν τοῦ ἐχθροῦ ὄδλος ἐγκέκρυπται ἄλλα ἀπάτης προστιθέντος τὰ ἐπειμένα πρὸς τι τῶν ἀπηγορευμένων ἐλκῦσαι μηχανωμένου· καθάπερ ἐλκυσσε πάσαι τῆ ὄψι τῆς γυναϊκὸς πρὸς τὸ ἐνεδρὸν ἀγαγὼν τῆς ἀθεμίτου μοιχείας. Καὶ τοῦτο δῆλον, ἐξ ὧν ἐπιθυμήσας ἐν πολέμῳ τοῦ ἐν Βηθλεὲμ ὕδατος, οὐκ ἠνέσχετο, κομισθέντος, ποιεῖν, καὶ τὸ μετ' ἐπιθυμίας διψῶς ὁμολογήσας, καὶ τὸ ἐγκρατὲς ἐπιδειξάμενος εἰ μὴ κολάσαι τὸ ἀδέξ τῆς ἐπιθυμίας, ὁδὸν εὐκόλον πρὸς πᾶσαν ἡδονὴν ἀνοίξειν αὐτῇ λογισάμενος. Ἄλλος δέ τις τῶν θεσπεσιῶν ἀποστῶλον καὶ λέοντα ὀνομάζει τὸν ἐχθρὸν, οὐδὲν ἀνύσαντα τοῖς σεμνοτέροις σχηματισμοῖς, ὧν ἐσπούδαζεν εἰς ἐπιβουλήν, καὶ θηρίων πρὸς τὸ φοβῆσαι λοιπὸν μιμούμενον εἰκότως μορφῆν, ὧν ἔχει τὴν ὠμότητα, τούτων ὑποδυόμενος τὸ μορμολύττεσθαι δυνάμενον εἶδος. Φησὶ γάρ· Ὁ ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζῆτῶν τίνα καταπίη, ᾧ ἀντίστητε γενναίως. Ὁ τῶν μὲν ὠρυόμεναι τὴν ἐκείνου βλαπτεικὴν δηλώσας μαρτυρῶν, τῷ δὲ ἀντίστητε γενναίως μηνύσας ἦν ἔχειν οἱ θηροκόνοι ἐξ ἀσκήσεως ὀφειλοῦσι δύναμιν, τὴν φυσικὴν ἐπιβρῶννύντες ὀσημέραις ταῖς πυκναῖς ἐργασίαις. Οὐ γὰρ φυγεῖν εἶπεν, ἢ ἐκτραπήναι τὸν θῆρα βρυχώμενον, ἀλλ' ἀντιστῆναι τούτῳ, καὶ ἀντιβῆναι εὐτόμως προσέταξε· δύναμιν ἔχειν εἰδῶς ἕκαστον πρὸς τὸ τῆς οἰκείας ὑπερμαχεῖν ἀσφαλείας, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀμυναν ὄπλα συμφορῆς, καὶ ἀχώριστα πᾶσιν ὄντα.

gnandum propriam securitatem, et cognata arma ad injuriam propulsandam, et inseparabilia inesse omnibus.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Πάλιν ὁ Παῦλος ὑπαγορεύει λέγων· Ἐπαραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν ὄπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ, ὁ τούτοις τοὺς ἐπιστήμονας βάλλιν διδάσκων τὸν πολέμιον, οἷς οἱ ἀφρονεῖς βάλλονται ὀπ' αὐτοῦ· ἵνα ὀφθαλμοὶ μὲν πολέμῳ παντὶ τῷ δι ὀφείας ἀπατῆν δυνάμενῳ, ἀκοὴ δὲ μάχεται ταῖς φθειρεῖν ἦθη χρηστὰ ἐπισταμέναις ὀμιλαῖς κακαῖς· Ὁσφρησις δὲ τοὺς χανοῦν, καὶ ἐκλύειν τῆς ψυχῆς τὸ παράστημα εἰωθότας ἀτμούς ἀποστρέφεται σπουδαίως· γεύσις δὲ τοὺς κεκαρυκευμένους πρὸς τὸ ἀγαν ἡδῶν παραίτηται χυμούς, καὶ ἀφή μὴ λογίζεται τὰ μαλακότητι καὶ λειότητι πρὸς ἡδονὴν γοητεύοντα σώματα, καὶ χεῖρ πλεονεκτικὴ ἐκτείνεται εἰς μετάδοσιν, καὶ πόδες ἐπισπεύδοντες, κατὰ τὸν Σολομῶντα, κακοποιεῖν, ὁδὸν ἐντολῶν τρέ-

A illa vero impetu, citissimo cursu supersiliens, semel progressus· clata in altum ratione, et deinceps secure circumspiciens undequaque, quæ sunt officinula in medio.

CAPUT IV.

Quemadmodum enim demorsum a serpente perturbat et funis in orbem spiræ modo projectus, metu efformante visum ad aspersionem et cogitationem transmittente ob periculum quod expertus est : ita post peccatum admissum hunc **210** (Davidem nempe) rerum desiderabilium etiam usus non prohibiti percellerant metuentem necubi dolus aliquis inimici delitesceret, qui in ipsis ad peccatum, escam deceptionis proponeret, ea quæ sunt permessa, ad aliquid vitiorum pellicere machinantis : sicuti traxerat olim aspectu mulieris deducens ad insidias interdicti lege adulterii ²⁰, et hoc manifeste patet, inde, quia cum desiderasset in bello aquam Bethleemiticam ²¹, neque indulisit sibi, cum allata ea fuisset, ut ipsam hiberet, qui suam fassus ob sitim cupiditatem, propriamque demonstrans continentiam, arbitrabatur, quod, ni concupiscentiæ licentiam castigasset, libertatem ei ad omnem aperuisset voluptatem. Alius vero quidam e divinis apostolis leonem etiam nominat inimicum, nullum damnum inferentem severioribus habitudinibus, quibus ad insidias struendas studebat, et ferarum speciem ad terrendum deinceps imitantem, harum imaginem subinduens quo possit larvarum instar formidinem inuenerem. At quippe : « Adversarius noster diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui resistite generose ²² : » rugitu quidem illius exitialem furorem ostendens, et verbis, cui resistite fortes indicans quod robur habere debeant ferarum confectores ab exercitatione, cum natura insitam virtutem corroborarent quotidie frequentibus actibus. Nec enim fugere dixit, aut divertit a fera freudente; verum resistere ipsi, et contra eam progredi eontentione magna mandavit : sciens unumquemque vim habere ad propugnandum propriam securitatem, et cognata arma ad injuriam propulsandam, et inseparabilia inesse omnibus.

211 CAPUT V.

Rursus Paulus submonet dicens : « Exhibete membra vestra arma justitiæ Deo ²³, » hisce docens eos, qui sapiunt, ferire adversarium, quibus ab ipso insipientes feriuntur. Ut oculus quidem pugnet contra quidquid per aspectum decipere potest, auditus autem expugnet prava colloquia bonos mores corrumpere valentia ²⁴, at odoratus ab odoribus seu vaporibus solitis relaxare atque dissolvere constantiam robustam valde avertatur. Gustus vero succos exquisite conditos ob nimiam dulcedinem respuat, et tactus corpora fascinantia præ mollitie atque lævitate ad voluptatem non attendat, manus vero redundans distendatur ad erogationem, et pedes, secundum Salomonem ²⁵, properantes ad male facien-

²⁰ Il Reg. xi, 4. ²¹ Il Reg. xxiii, 16. ²² I Petr. v, 8. ²³ Rom. vi, 19. ²⁴ I Cor. xv, 55. ²⁵ Prov. i, 16.

dum, viam mandatorum percurrant festinanter; atque lingua maledica verba benedictionis effundit. Sic enim sunt arma justitiæ, quæ fuerant arma peccati, in contrarium versa, et rejecta, quæ antea propter abusum possidentium, ipsi perniciem afferebant. Idcirco asper et iracundiam spirans resurgit, et adversus eos, qui ab ipso defecerunt et Deo adhaeserunt, tyrannus accelerans, quod aufugit de novo retrahere veluti mancipium sibi longa consuetudine acquisitum, et variis tentationibus subigere iterum aggreditur; undique afflictiones commovens, et undique calamitates, ut in malitia deducta vita, quia non perturbatur tumultibus, judicata tolerabilis, compellat rursus recurrere ad voluptarium vitæ genus, dissolutumque, velut ad tranquillum portum, eum qui tentationibus, quasi procellis in pelago, jactabatur, dicentem omnino illud in deserto laborantium: « Melius erat nos Ægyptiis servire quam in ista solitudine mori ²⁶. » Optabilis enim judicat, qui diligit desidiā, obsidire cupiditatibus, quam bellum gerere cum illis, quando viderit virtutis viam asperam et difficilem, et multis undequaque affligentibus obsessam, eos quidem qui amici aliquando fuerant, demum evasisse inimicos, et ipsos persequi retro, volentes abducere in servitute. Veros autem hostes atque ignotos occurrere, et progressum ad bonum objacens prohibere. Sic plures hucusque ignotæ gentes quoad potuerant, Israelitas prohibuerunt transitu dicentes: « Non transibis per nos ²⁷, invidentes, quæ ipsis conducebant ad protectionem. Pharus vero habens adhuc ipso penes seipsam fugam meditante, dicebat illis, qui cum ipso ad hæc cooperabantur: « Aggraventur opera hominum istorum ²⁸, opinatus vacationem ab operibus ipsis fore ad arrogantiam pervicacem velut assuefactionem; cum secessissent autem, studiose persecutus est, non permittens eos, uti volebant, et nati erant, libere agere, in servitute vero rursus abducere, possidereque festinans ingenus et liberos, cum hujus conditionis forent, et esse semper possent. Verum hi quidem tenaci propositi ratione ejus servitium effugientes, omnem patienter tulerunt ingruentem malignitatem, donec ad desideratam pervenerunt felicitatem; hi vero non valde judiciose derelinquentes, neque perferentes difficilia virtutis principia (dura etenim principia cujuscunque operis, ac morosa, illorumque maxime opera, quæ laboriosa sunt ante habitum comparandum) de reditu **213** disserebant in Ægyptum, dominium rursus eligentes, quem aliquando probe probaverant, expertique fuerant crudelem, multoque dignum odio. Dicebant quippe: « Statuamus nobis ducem, et revertamur in Ægyptum ²⁹; » facilem rati reversionem per viam peractam cum multis ærutinis; et rursus: « Quia non erant monumenta in Ægypto, eximus ad moriendum in deserto ³⁰; » dicentes id propter desidiā, virtuti et vitio conterminam. Cum: qui nequitiam declinaverit a malo,

Α χουσιν ήπειγμένως, και γλώσσα δύσφημος εύχάριστα φθέγγεται ρήματα. Ούτω γάρ γίνεται όπλα δικαιοσύνης τά όπλα τής άμαρτίας, άντιστρόφως βαλλόμενα κατά τόν πριν αύτοίς άποκεχρημένου πρός διεθρον τών κεκτημένων. Διά τούτο τραχύς, και θυμού πνών άνίσταται κατά τών άφισταμένων αύτου, και θεώ προστιθεμένων, ό τυράννος ύπάγεσθαι τό αποδιδράσκον σπειύδων, ώς έδει μακρῶ γενόμενον ύποχείριον, και πειρασμοίς ύποβάλλει ποικίλοις, πάντοθεν Ολλίφεις, πάντοθεν περιστάσεις κινών. Ένα ό έν κακία βλος διά τό άθύροδον κριθείς άνεκτός, καινδρομηται παρασκευάση ώς επ' εύδιον λιμένα τήν άνεσιν τόν ώς έν παλάγει τοίς πειρασμοίς χειμαζόμενον, λέγοντα πάντων τού τών κακοπαθούντων έν τῇ έρήμῳ· « Βέλτιον ήν ήμῶς δουλεύειν τοίς Αίγυπτίοις, ή άποθανείν έν τῇ έρήμῳ ταύτῃ. » Αίρετώταρον γάρ τού μάχεσθαι ταίς έπιθυμίαις, τό ύπακούειν ταύταις κρίνει ό βρωτώνη άγαπών, όταν έδη τῆς άρετῆς τήν όδόν τραχειαν, και δύσβατον, και πολλούς πολλαχθέν τοίς θλίδοντας έχουσαν, τοίς μέν συνήθεις ποτέ τελευτατον γινομένους έχθρούς, και διώκειν όπισσω πρός τό δουλαγωγείν έθέλοντας· τοίς δε άληθείς, και ού γνωρίμους ύπαντώντας, και τήν επί τό κείμενον αγαθόν κωλύοντας προκοπήν. Ούτω πολλῶ τών τέως άγνώστων έθνών τοίς 'Ισραη'ίτας τῆς παρόδου έργειν επ' όσον έδύνατο, λέγοντα· « Ού παρελεύσῃ δι' ήμῶν, » βασιλιοντα τῆς έπί τά συμφέροντα περειας αύτοίς. 'Ο δε Φαραώ ένί μέν έχων αύτούς παρ' έαυτῷ τήν φυγήν σκοπιζομένους γε τοίς εις τά τοιαύτα συνεργούσιν αύτῷ· « Βαρυνέσθαι τά έργα τών ανθρώπων τούτων, » τήν άδειαν αύτοίς γεγενήσθαι νομίσας έπιτρεδην πρός αύθάδειαν, αναχωρήσαντας δε μετεδίωκε σπουδαίως έλευθεριάζειν ούκ έπιτρέπων ώς έβούλλοντο, και επεφύκεισαν, δούλους δε πάλιν κεκτησθαι σπειύδων τοίς εύπατριδας, και έλευθέρους, και όντας, και είναι δυναμένους άεί. 'Αλλ' ό μέν ισχυραγνήμονι λογισµῷ τήν τούτου φυγόντι δουλειαν, πῶσαν πληρικῶς ημεγχαν άπαντήσασαι κάκιστον, έως εις τήν σπουδαζομένην έφθασαν τελειότητα· οι δε μη πάνυ σαχρημένους καταλιπόντες αύτόν, μη φέροντες τά δυσχερή τών τῆς άρετῆς προαιµίων (χαλεπαί γάρ αι άρχαί παντός έργου, και δυσάρεστοι, και μάλιστα τών επιπόνων πρὸ τῆς έξεως) ύποστρέψαι εις Αίγυπτον έλογίσαντο, δεσπότην αύθις αίρούμενοι, τόν δε κατάως έδοκίμασαν φερέντα δυσμενή, και πολλού μίσους άξιον. Φαα' γάρ· « Δώμεν άρχηγόν και ύποστρέψωμεν εις Αίγυπτον, » εύκολον ήγούμενοι τήν ύποστροφην τῆς μετά πολλῶ κόπου άνυσθείσης όδοι. Και πάλιν· « Παρά τό μη ύπάργειν μήματα έν Αίγύπτῳ έξήλθομεν άποθανείν έν έρήμῳ, » λέγοντες διά τήν άργίαν, τό μεθόριον άρετῆς, και κακίας ούδέπω τού εκκλιναντος άπό τού κακού όμολογουμένως έντως έν τῷ αγαθῷ, μεταξυ τέως φρουρουμένου τούτου κάκεινου, έως παντελῶς άπαλλαγείς τού έτέρου έν τῷ έτέρῳ παρῶς άμφοτέρας έρείσει τας ίγνύσας ούκ όκλάζων έτι ώς πριν, ούδε ποτέ μέν βέπων έδε, ποτέ δε τλαντεύων εκείσε

²⁶ Exod. xiv, 12. ²⁷ Num. xx, 18, 20. ²⁸ Exod. v, 9. ²⁹ Num. xiv, 4. ³⁰ Exod. xiv, 11

ex confesso versetur in bono, interea tandiu custodiens hoc et illud, donec ab altero tugiens, et in altero utrumque poplitum firmiter fixerit, non titubando adhuc ut prius : nec aliquando quidem huc vergendo, interdum vero illuc præponderando.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

A

CAPUT VI.

Τοιοῦτος γὰρ ὁ ἀναχωρῶν τῆς πονηρᾶς συνθηλαίας ἔλκεται τὰ πολλὰ ὀπίσω, κἀν ἐπιγίγεται πρόσω, προκόπτων ἐφ' ᾧ σπουδάζειν βιαζόμενος, καὶ ἀγχι-στροφίς βοῦας, ἐπὶ πολὺ κλίνειν ὄδε καὶ ὄδε, μέ-χρη; ἂν γυμνασίᾳ πολλῇ, καὶ χρόνῳ, αὐτὸν ἀπομαθεῖν τὰ πρῶτα· ἔθιμα δὲ σχεῖν παρασκευάσῃ τὰ δεύ-τερα καὶ καθάτερ μεθελικιωθέντα ἐκ μαιρακίου εἰς ἄνδρα καὶ ἀπὸ τῆς παρούσης πρὸς τὴν παρελθοῦσαν, οὐκέτι, κἀν ἐθέλῃ, δυνάμενον· ἄστοπον γὰρ τὸ μὲν σῶμα νόμῳ φύσεως ἀκολουθῶς ἀμείβειν τὰς ἡλικίας ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἐπὶ τὴν πρεσβυτικὴν ὀδεῦον σε-μνότητα, καὶ τῇ πολιᾷ σιλοῖν ἀξιοπιστώσας, καὶ τῇ καταστάσει γίνεσθαι λαμπρὸν, καὶ αἰδέσιμον· τὴν δὲ ψυχὴν μὴ προκόπτειν τὴν ἰδίαν προκοπὴν, ἐν τῷ B ἀγαθῷ, μηδὲ τὰς ἐν τῇ ἀρετῇ ἀνύειν ἐνθέσμως ἡλι-κίας ἐξ ἄλλης μεταβαίνουσαν ἐπ' ἄλλην, καὶ φθάνου-σαν οὕτως ἐπὶ τὴν ἀξίεραστον τελειότητα, ἐναπομέ-νειν δὲ τῇ ἀφρονούσῃ παιδικῇ καταστάσει, ἢ τῇ μετ' αὐτὴν χαιρούσῃ ταῖς νεωτερικαῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἐν παρηδηκότη τῷ σώματι νεάζειν ἔτι, καὶ ἀμάρζειν ἐν τοῖς κατεγνωσμένοις τούτοις, τερπομένην διόλου, οἷς νήφοντες οὐδὲ πρὸς ὀλίγον ἐτέρφθησαν μαιρακες. "Ὅτι δὲ διαφορὰς ἡλικιῶν ἀμείβει καὶ αὐτὴ ἐκ νηπιό-τητος προβαίνουσα ἐπὶ τελειότητα, διδάσκει ποτὲ μὲν λέγων ὁ Παῦλος· « Ἦς νηπίους ἐν Χριστῷ γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· » ποτὲ δὲ· « Μέχρι κατ-αντήσομεν εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. » Καὶ πάλιν· « Ὅτε ἡμῶν νηπίος, ἐλάλουν ὡς νηπίος, ἐφρόνουν ὡς νηπίος, C ἔλογίζομεν ὡς νηπίος· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατ-ἡργηκα τὰ τοῦ νηπίου. » Οὕτω δὲ καὶ γεννηθέντας ἅπασι τινὰς καὶ δεομένους αὐθις ἄλλης γεννήσεως, ἐκ φωτὸς πάλιν ἐπὶ νηδὺν ἀνακάμπτοντας, οἷς φησὶ· « Τεκνία μου, ὡς πάλιν ὠδίω, ἀχρις οὐ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, » ἐμβρυα πάλιν ποιῶν τοὺς εὐδοκί-μους φέροντας ἐπὶ τοῦ εἶδους τοῦ Χριστοῦ χα-ρακτῆρας, μηδὲ τὸ κατ' εἰκόνα μορφωθέντας καλῶς εἰ πως τὸ τερατόμορφον ἀποθέμενοι μεταβάλοιεν πρὸς τὸ ἄρτιον, καὶ ὀλόκληρον, τῷ γεννησαντι ὁμοιωθέν-τες, καὶ γνήσιοι τούτου, καὶ οὐκ ὑποβολιμαῖοι, καὶ νόθοι γνωριζόμενοι παῖδες. "Ἐδεῖ δὲ μᾶλλον εὐκόλως τὴν ψυχὴν παρατρέχειν τὰς καταστάσεις, ἢ τὸ σῶμα τὰς ἡλικίας, ἐφ' ὅσον μὲν τοῦτο χρόνον ἀνάγκαις D δουλεύει, καὶ φύσεως ὑπόκειται νόμοις ἐξουσίαν οὐκ ἔσχον μεταβῆναι πρὸς ἄλλο μὲν μεταγίγει καιρὸς, οὐδὲ ὑπερβῆναι δυνάμενον τὴν ἐγγίζουσαν, καὶ ἐπιβῆναι τῇ μετ' αὐτὴν ἀτάκτῃ φορᾷ, ἐκάστης ἡλικίας ὠρι-σμένον χρόνον παρεχούσης αὐτῷ, καὶ παραδραμεῖν οὐ συγχωρούσης πρὸ ὕρας, καὶ μεταβῆναι πρὸς τὴν γείτονα. "Ἐκεῖνη δὲ προαιρέσει ἀναμένουσα τῇ ἐν-εστῶσῃ ἕως ἂν βούληται, καὶ μεταβαίνουσα πρὸς τὴν ἐτέραν ὅτε βούλεται, ἀκώλυτον ἔχει τὴν ὅτε θέλει μεταβάσιν, κἀν ὑπερβῆναι τὰς ἐν μέσῳ προέληται.

Talis enim est, qui secedit a prava consuetudine, ut plurimum quippe trahitur retro, etsi deducatur in partem anteriorem, progrediens parum in ea re, cui studet, et rursus a vetusta habitudine coactus repedare, et versatilibus inclinationibus plerumque hinc se inflectens, et illinc, donec multa exercita-tione, et tempore diuturno dediscat ipsa priora, secunda vero habere peratus sit consueta : perinde ac translatus ab ætate puerili ad virilem, et a præ-sente ad ulteriorem, nequitiam, quantumvis velit, potens, incongruum enim est corpus quidem ex lege naturæ consequenter ætates mutare, a puerili ad senilem usque gravitatem transeundo, et canitie nitere condigne ad conciliandam auctoritatem, at-que statu fore fulgidum et reverendum. Animam autem non promovere proprium progressum in **214** bono, neque in virtute complere legitime ætates ex alia transgredientem in aliam, sicque pervenientem in perfectionem dignissimam dilectione; inhærerere vero statui puerili insipienti, atque illi, qui post ipsum, gaudet juvenilibus cupiditatibus, et in pro-vecto corpore juvenem adhuc et vegetum esse, flo-rentemque, in hisce reprehensibilibus universim sese oblectantem, quibus sobrii frugique adolescen-tes neque vel tantillum delectati sunt. Quod vero discrimina ætatum mutantur, et ipsa ex infantia progreditur ætas ad perfectionem, edocet aliquando Paulus dicens : « Tanquam parvulis in Christo lac vobis dedi potum, non escam »; nonnun-quam vero : « Quousque occurramus in virum per-fectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi »; et rursus : « Quando eram parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus; quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli ». Novit vero et eos, qui semel geniti sunt, et rursus alia egere generatione et luce iterum in uterum reflectentes, quibus ait : « Filii mei, quos rursus parturio, usque dum formetur Chris-tus in vobis »; fetus imperfectos iterum faciens probatas in Christi figura notas præferentes, neque bene secundum imaginem efformatos, si quo pacto, quod monstruosa specie est, deponentes, trans-mutent in integrum, et numeris omnibus absolutum, et assimilati ei qui genuit, et germani ipsius, neque suppositi et spurii filii agnoscantur. Facilius vero oportebat animam transcurrere status, quam cor-pus ætates; quanto tempore istud necessitatibus inseruit, et naturæ legibus subjacet, **215** potesta-tem nequaquam habens transgrediendi ad illud ad quod tempus non transducit, neque supergredi va-lens propinquantem ætatem, et insilire post ipsam inordinato motu; unaquaque ætate definitum tempus ipsi præbente, neque permitteente ut trans-

¹¹ I Cor. III, 2. ¹² Ephes. IV, 13. ¹³ I Cor. XIII, 11. ¹⁴ Galat. IV, 10.

currat ante præditos ævi status, et ad vicinam pertranseat. Illa vero firme ac certa deliberatione remanens in præsentē, quandiu velit, et ad aliam transiens quando vult, nullum habet obstaculum quin transgrediatur eas, quas in medio comprehendit, licet ipsi a summo ad summum prosilire saltu perfectionem mente ac studio transeundo ad ea hisce quæ damnaverit ipsa.

CAPUT VII.

De his qui secuti sunt Moysis propositum.

Sic qui desiderio libertatis hujusmodi, quod Moyses habuit, flagrarunt, immutabili constantiæ robore commulentes propositum suum, omnibus casibus sinistris qui acciderunt ipsis, evasere superiores, hostium quidem multitudinem, quæ sub oculos cadere universim non potest, minime formidantes, famem vero atque sitim, quæ dominationem exercent in corpus, temperanter tolerantes: quandoquidem fides indubitata speratæ fruitionis alleviabat labores imminentes, bona expectatione consolans ærumnas quas præsentēs experiebantur, et quæ præ manibus erant dolore acerbæ, futurorum **216** bonorum delectatione attemperans. Novit quippe mens splendidè occupata ratiocinationibus haud multum ex his, quæ perturbant afflictionibus, sensum percipere, et præsentia, quæ molesta sunt, reprimere meditatione honorum quibus fruitura post hæc erat. Eam ob rem creatura ipsi ad eorum usus transmutabatur apte, et mare quidem efficiebatur continens, cum insequerentur eos fugientes Ægyptii, præbens iter siccum diviso pelago, et utrinque præsegmina aquæ erigens in sublimi, fluentia receta lapidescentia, sistensque fluxum iteratum abrupte, et glaciem astrictis ansis, donec pertransierunt salvati; saxum vero durum, et humoris expers lacum, et pelagus constituit circa ipsum copiosius et profundo ductibus scaturiens ad bibendum, et jucundis laticibus: cælum vice terræ messem fecit mannae, non insitam frugem deorsum viagens, et esurientibus subito parans mensam sine labore non solum implentem ventris indigentiam, sed uniuscujusque appetitum mutatione qualitatis explentem; cujus enim quis escæ memoria desiderium saptaverat, illius gustum reperiebat in illo, arbitratus jam sese comedere, quam cupide appetebat, una materie inserviente multiformiter omnium appetentiis, et imitante in gustu omnigenæ qualitatis sensationem. Aqua amara fuit edulcata, et ex alia confestim mutata fuit in aliam qualitatem, facta suavis potio, pro ea quæ paulo ante molesta erat et insuavis gustui: aer ova parturire nescius vere peperit reginam coturnicem, ipsamque impellens flatu violento ex ipsis cumulatavit tentoria eorum, qui alimento indigebant, venationem sine retibus exhibens ipsis aves in manus tradens: **217** nox in diem convertebatur columna ignis illustrata; interdiu solaris flamma reprimebatur, nube, quæ super

Α εξεστιν αὐτῇ ἀπ' ἀκρου πηδῆσαι ἐπ' ἀκρον κοῦφον τῷ ἄλματι, καὶ ἐπ' αὐτῆς φθάσαι τῆς εἰσαγωγῆς ἐπὶ τὴν τελειότητα, γνῶμη καὶ σπουδῇ μεταβαίνουσα ἀφ' ὧν ἂν κρίνη, ἐφ' ἃ ἂν προῆται βεβαίω, καὶ ἀκινεῖ λογισμῶ.

agili, et statim ac fuerit introducta, consequi quæ proponit sibi stabili et immota ratione, ab

ΚΕΦΑΛ. Ζ.

Περὶ τῶν ἀκολουθησάντων τῷ τοῦ Μωϋσέως προθέσει.

Οὕτως οἱ τὴν τοιαύτην Μωϋσεὶ τῆς ἐλευθερίας ἐσχηκότες ἐπιθυμίαν ἀμεταδίετο φραζάμενοι καρτερεῖν τὴν πρόθεσιν πάντων ἐγένοντο τῶν προπεσόντων αἱ σκυθρωπῶν ἀνώτεροι, πολεμίων μὲν οὐ καταδύσαντες πλῆθος ἀσύνοπτον· ταῖαν δὲ καὶ δίψαν τὰς δυναστευούσας ἐν σώματι βαστάσαντες ἐγκρατῶς. Β ἐπειδὴ πίστις αὐτοῖς ἀνενοίαστος τῆς ἐπιτιμιζομένης ἀπολαύσεως τὸν ἐνεσῶτα τῶς ἐπεκούφιζε πόνον προσδοκίᾳ χρηστῇ παραμυθουμένη τὴν πείραν τῶν παρόντων ἀνιαρῶν, καὶ τὰ ἐν χερσὶ λυπηρὰ ἐπικρινώσα τῇ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν εὐφροσύνη. Οἷός γάρ ὁ νοῦς παιδρὸς ἐνασχολούμενος λογισμοῖς, ἐν πολλῇ τῶν ἐνοχλούντων λαμβάνει αἰσθησὶν θλιβερῶν, καὶ τὰ παρόντα ἐπαχθῆ ἀμβλύνει μελέτη τῶν ἐν οἷς ἔσται μετὰ ταῦτα καλῶν. Διὰ τοῦτο πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς μετσοικεῖτο ἡ κρίσις ἀρμολογίας, καὶ θάλασσα μὲν ἠπειροῦτο διωκουμένοις, τὸ διαιρεθὲν τοῦ πελάγους, ὁδὸν παρέχουσα ξηρὰν, καὶ τὰ ἐκατέρωθεν τοῦ ὕδατος τμήματα, πρὸς ὕψος βεῖθρα, καὶ τὴν παλιρροίαν ἐπισχοῦσα ἀποκρήμνωσ, καὶ κρυσταλλομέναις ταῖς ἀμπύτισιν ἕως περὶ θάλασσαν οἱ σωζόμενοι, πέτρα δὲ σκληρὰ, καὶ νοτίος ἀμορφος, λίμνην, καὶ πέλαγος ἴσθη περὶ ἑαυτὴν ἀφθόνοισ ἐκ βάθους βλύζουσα ὄχτους ποτίμου, καὶ πρὸς τῆς νάματος, οὐρανὸς ἀντὶ γῆς ἐγεώργει τὸ μάννα, ἀσπρον κατανίφων καρπὸν καὶ σχεδιάζων τοῖς πεινώσιν ἀταλαίπωρον τράπεζαν, οὐ μόνον ἐνδειαν πληροῦσεν ἀσπρὸς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκάστου πληροῦσεν ἐπιθυμίαν τῇ μεταβολῇ τῆς ποιότητος, οὐ γάρ τις τῇ μνήμῃ δέσματος ἐλάμβανεν ὄρεξιν, τοῦτου τὴν γεῦσιν εὕρισκον ἐν αὐτῷ ἐκείνο νομίζων ἐσθίειν, ὅτε εἶχεν εἰς ἐπιθυμίαν μιᾶς ὕλης ὑπηρετούσης ταῖς ἀπάντων πολυτρόπω; ὀρέξεισι, καὶ μιμουμένης ἐν τῇ γεύσει πάσης ποιότητος αἰσθησιν. Ὑδωρ ἐγλυκαίνετο πικρὸν, καὶ μετέβαιεν ἀθρώως ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην ποιότητα, προσήνεθ γινόμενον πόμα, ἀντὶ τῆς ἐναγχοῦ ἀνιούσης, καὶ ἀηδιζούσης γεύσεως· ἀήρ ὡσοκεῖν οὐκ εἰδῶς, ἔτιχτε ἐτοίμως ὄρυγομήτραν, καὶ αὐτὴν ἐλαύνων πνεύματι βιαίω, παρ' αὐτὰς ἐσώρευε τὰς σκηνὰς τῶν δεομένων τροφῆς, ἀσπηγνευτον ἄγραν αὐτοῖς τοῦς θρονίς εἰς χεῖρας διδάς· νύξ εἰς ἡμέραν μεταβάλλετο φωτιζομένη στήλη πυρός· ἡμέρας ἡλιακὸς ἀνεστέλλετο φλογμὸς, νεφέλης ἐπιπολαζούσης τῷ πλήθει, καὶ μεσιτευούσης τούτοις, ταῖς ἐκ τοῦ πόλου τετραμέναις ἀκτίσιν ὡσάν μὴ θάλαπιντο κατὰ τὴν ὁδοπορίαν περῶντες ὑπαιθροί, στεγανῶ δὲ τῆς νεφέλης σκιάζοντο τῷ ἀπλώματι, εὐκόλον

τὴν περὶ ποταμὸν ποιούμενοι καθάπερ ὑποβόρφοι δι-
 ἄγοντες, καὶ οὐχ ὀδεύοντες γυμνὴν πάντοθεν, καὶ
 δσχιον ἐρημίαν. Οὐκ ἐπαλιώθη τοῦτοίς, οὐ πέ-
 πλον, οὐ πέδιλον ἐπὶ χρωτὸς τεσσαράκοντα ἔτεσιν
 ὄντα διηνεκῶς· οὐκ ἐφθάρη ὑποζύγιον πρὸς τοσοῦτον
 διαρκεῖν οὐ παφικὸς χρόνον. Οὐ νόσος, οὐ φθόνος, οὐ
 πυρετὸς, οὐ βίγος, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἀνεκῆπτειν
 εἰσθότων τοῖς σώμασι, συνέπεσε τοῦτοίς ἀβρώστημα·
 « Οὐκ ἦν γὰρ ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν ὁ ἀσθενῶν. »
 Ἐνίκησαν χάριτι Θεοῦ τὴν φύσιν κρείττονες τῆς
 κατ' αὐτὴν ἀσθενείας γενόμενοι, καὶ τὰς συνεζευγμέ-
 νας τῷ σώματι ἀρησάμενοι κῆρας. Πολεμίων φά-
 λαγγες φοβεραὶ πρὸς συμπλοκὴν ἔπασον ἄλλος ἐπ'
 ἄλλῳ κατενεχθέντες ἀπρωτοί, σημεῖον τῆς προσπι-
 ζούσης χειρὸς. Τεῖχη κατηρειπώθη μηχανῆς ἀνευ
 χειρὸς ἀνθρωπίνης αὐτομάτως κατενεχθέντα νεύματι
 θεῷ. Ἔθνη πολλὰ, καὶ παλυάνθρωπα δυνάμει καθ-
 ῖρηθη κρυφία, σχολάζουσα αὐτοῖς, καὶ ἀμέριμον
 οἰκιστὴν καταλιπόντα τὴν γῆν.

alter super alterum, licet sine vulnere, deturbati ceciderunt; hocque signum erat manus eos clypeo
 protegentis atque propugnantis. Muri, nulla ens humanæ manus machina impellente, divino dumtaxat
 nutu disjecti corruerunt. Gentes plurimæ populique copiosi vi occulta imminuti ac extenuati sunt,
 vacantem et securam ad habitandum terram ipsis relinquentes.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Καὶ τοῦτο ἦν, ὅπερ ὁ ὀνομαγράφος ἕστερον ἔλεγε
 Δαβὶδ· « Ἡ χεὶρ σου ἔθνη ἐξωλόθρευσε, καὶ κατεφύ-
 τευσε αὐτούς. Οὐ γὰρ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτῶν ἐκλη-
 ρονόμησεν γῆν, καὶ ὁ βραχίον αὐτῶν οὐκ ἔσωσεν
 αὐτούς, ἀλλ' ἡ δεξιὰ σου, καὶ ὁ βραχίον σου, καὶ ὁ
 φωτισμὸς τοῦ προσώπου σου, ὅτι εὐδόκησας ἐν αὐ-
 τοῖς. » Τῶν εὐαρεστούντων Θεῷ διαγράφων τὴν ἐν
 πᾶσιν ἀσφάλειαν, ὅπως ἕκαστον ἀνύηται τῶν χρησί-
 μων αὐτοῖς, πρόνοιαν Θεοῦ δικαίαν καρπουμένους τὴν
 ἀνωθεν κηδεμονίαν, καὶ πάντοθεν ἔχουσι διὰ τὴν ἐπι-
 τὸν σώζοντα ἐλπίδα τὸ ἀπτότητον. Οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ
 λέγοντες· « Οὐ φοβηθήσομεθα ἐν τῷ παρασέσθαι
 τὴν γῆν, καὶ μετατίθεσθαι ἔρη ἐν καρδίᾳς θαλασ-
 σῶν, » κἀν πᾶσα ἡ κτίσις κλονουμένη παρὰ τῆς γῆς,
 καὶ θορυβητὴ κυκλουμένη ἐπαλληλίᾳ κακῶν, οὐ δε-
 δοκίκατες, οὐδὲ τρέμοντες, καθάπερ οἱ πάντα κτύπον
 προσδοκίᾳ δεινοῦ τινος καταπεπληγμένοι, καὶ τοὺς
 προσπίπτοντας ἤχους πρὸς τὴν ἔχουσιν ὑπόψιαν σχη-
 ματίζοντες οἰκίως. Οὐδὲν γὰρ συνειδήσεως κεντου-
 μένης μνήμη πράξεως πονηρᾶς ἀσθενέστερον, πάντα
 ἠγουμένη ἔχθρὰ, καὶ πολέμια, καὶ πρὸς ἀμυναν ἐπι-
 τήδεια, δι' ἣν ἔνδον ἔχει κολάσεως αἰε προσδοκίαν
 ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κακοῖς, κἀν μηδεὶς ἐλέγχειν
 δύνηται, θορυβουμένη τῷ ἔνδον ἐλέγχῳ, καὶ πάντας
 εἶναι δοκούσα τῶν λανθανόντων συνίστορα. Ἄλλ'
 οὐχ ἡ καθαρεύουσα πονηρίας οὕτω· πολλὴ γὰρ αὕτη
 τὸ πεποιθὸς ἔχει οὐδαμῶθεν ὀρώσα καταγνώσεως εὐ-
 λογον αἰτίαν, καὶ θαρροῦσα, ὡς ἔστι πάντοτε πᾶσιν
 ἀχείρωτος, τὸ ἀνυπαίτιον ἔχουσα παρῆρησίας ἐφόδιον,
 καὶ ποτὲ μὲν λέγουσα· « Ἐὼν παρατάξεται ἐπ' ἐμὲ
 παρεμβολῆ, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδιά μου· » ποτὲ
 δὲ· « Οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδιον λαοῦ τῶν κυ-

multitudinem ferebatur, mediamque sese interpone-
 bat ipsi, ne radii, qui e polo protendebantur, dum
 pedibus incedentes iter facerent sub dio, præ nimio
 calore æstuant, ejus vero superexpanso quasi te-
 cto obumbrarentur, commodum iter pedestre per-
 agentes, et conversantes quemadmodum contuber-
 nales, nec peregrinantes per nuda[m] undique,
 nullaque ex parte umbrosam solitudinem. Non in-
 veterata fuit ipsis vestis, non calceus, in colore
 spatio annorum quadraginta continuo perdurantes.
 Non periit jumentum subjuge, cui natura non de-
 derat tandiu superesse. Non morbus, non grava-
 men, non febris, non frigoris rigor, non quidquam
 aliud, quod corporibus solet accidere, in valetudinis
 ipsis contigit : « Non erat enim in tribus ipsorum
 infirmus ». » Vicerunt Dei gratia naturam cum po-
 tiores evasissent infirmitate, quæ oritur ex ista,
 conjunctusque corpori noxas, et ægritudines repu-
 lissent. Hostium legiones formidabiles ad conflictum,

hocque signum erat manus eos clypeo
 protegentis atque propugnantis. Muri, nulla ens humanæ manus machina impellente, divino dumtaxat
 nutu disjecti corruerunt. Gentes plurimæ populique copiosi vi occulta imminuti ac extenuati sunt,
 vacantem et securam ad habitandum terram ipsis relinquentes.

218- CAPUT VII.

Et hoc erat, quod hymnorum scriptor deinde dicebat David : « Gentes abolevit manus tua, et
 transplantasti ipsos; nec enim in gladio suo possederunt hæreditate terram, et brachium eorum non
 salvavit eos, sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui; quia complacui in eis ». »
 Describens eorum, qui Deo bene complacuerunt, securitatem in omnibus, quomodo quæque ipsis
 perficiat utilia, a Providentia divina justam consequentibus supernam tutelam, ac inconcussam un-
 dique ob spem in eum, qui salvat, obtinentibus firmitatem. Isti enim sunt, qui dicunt : « Non time-
 bimus, dum turbabitur terra, et transferentur montes in cordibus marium ». » Etsi totus mundus ex-
 agitatus turbetur ac tumultuetur, mutua malorum serie circumdatus, non metuemus, neque treme-
 mus, quemadmodum hi, qui ad omnem strepitum exspectatione gravis alicujus mali attoniti, etiam
 contingentes sonitus accommodate ad eam quam habent suspicionem figurant et imaginantur. Nihil
 etenim infirmus conscientia stimulata pravæ memoria actionis, cuncta inimica et hostilia existi-
 mante, atque parata ad ultionem, per quam interius nutrit assiduam expectationem punitionis
 ob iniqua quæ perpetravit; quantumvis nemo sit conscius, nec redarguere valeat a turbata interiori
 accusatione, et omnes rerum occultarum conscius esse rata. Verum non sic se habet quæ, omni carens
 nequitia, pura est conscientia : magnam quippe fiduciam habet ipsa, nulla ex parte rationabilem
 condemnationis causam perspicens, et confidens
 219 audacter quod penitus semper omnibus in-

superavis erit, habensque viaticum confidentiæ liberæ innocentiam, et interdum quidem dicens : « Si adversum me castrorum metatio instruat, et acies, non timebit cor meum⁴². » Interdum vero : « Non timebo a decem millibus populi circuminsistentium in me⁴³. » Quod autem talis sit et in verbis et in operibus vir qui spem suam figit in Deo, manifestum est ex eodem David supradicta asserente, qui animatus hac fiducia nudus quidem armis bellicis, adversus armis communitum, adolescens vero adversus gigantem audacter obviam ibat contra famosum Goliath, et baculo lapidibusque assumptis tantum perinde ac si pergeret contra canes, eum uno ictu lapidis, tanquam canem dejecit, non robore corporis, virtute vero muniminis, in quo dicebat se habere fiduciam, venerandi nempe nominis Dei. Hoc enim munimine confusus abiit, et verbis sententiam suam palam faciens. Inquit enim : « Tu venis ad me in gladio, et hasta, et clypeo ; ego vero progrediar ad te in nomine Domini Dei exercituum aciei Israel⁴⁴. » his unicus armis ad tantæ aggressionis apparatus instructus. His enim vibrati lapidis jactum ad scopum ejus, quem provocaverat, direxit, et diffregit ære munitum caput, atque impudentem percussit frontem, et insolentem dejecit in humum, prosternens elatum animi superbia.

CAPUT IX.

Quoniam vero hæc opera puerilis fuerant manus, quæ tanta potuit, quanta **220** vix potuisset e machina saxa ejaculante saxum manuale vibratum excussumque ac multo cum impetu allisum ; etiam dum persecutiones ab hostibus pateretur, qualis erat fide, talis deprehensus est experientia, nihil unquam passus eorum, quibus cum persequentes vexare studebant ; cum semper potior omnibus evaderet insidiis, et e periculis, commenta, artificiaque omnia superantibus, nullius gerens curam, salvaretur. Sic illum quondam a Saule depulsum et exagitatum protexit petra utrinque obumbrans ab utroque latere⁴⁵, separansque perquirentem et perquisitum, ut innocuus custodiretur, qui a multitudine lædi poterat. Sic in silva comprehensus a filio Absalon hostiliter eum aggresso⁴⁶, cum non haberet exercitum oppositis copiis parem proportionem (ad paucos enim redactus omnino milites, cogebatur ad pugnam immisceri gentilibus), ipsis lignis, et arboribus saltus utebatur commilitonibus adversus eos qui exercitum in ipsum injuste ducebant ; unamquamque arborem ad vim propulsandam pugnantium insultantium armans ; idque per ipsa ligna efficiens, quod vel multitudo manuum experimentis aptarum ad hostibus resistendum vix perpetrasset. Plures enim, ait, devoravit atque consumpsit saltus, quam ensis hausit. Una etenim quercus, post inclinationem belli, fugientem corripuit parricidam, comam ejus apprehendens, ipsumque, ex quæ ferebatur mula dejiciens veluti dux in victoriæ signum captivum detinuit adolescentem, triumphans conspicue de insanæ audaciæ infesto

κλερ συνεπιθεμένων μοι · καὶ ὅτι τοιοῦτος καὶ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις ὁ ἐλπίζων ἐπὶ τῷ Θεῷ, δῆλον ἐξ αὐτοῦ τοῦ ταῦτα εἰπόντος Δαβὶδ, ἐκ τῆ πεποιοῦσθαι ταύτην, γυμνὸς μὲν πολεμικῶν ὀργάνων πρὸς παρραγμένον ὄπλοις, μετράκιον δὲ πρὸς γίγαντα τεθαρρήκτως ἐχούρας τὸν διάφρημον Γολιάθ, βάρβρον καὶ λίθους ὡς κατὰ κυνῶν μόνον λαβῶν, καὶ καταβαλὼν ὡς κύνα αὐτὸν μὲν λίθου βολῆ, οὐκ ἰσχυρὸν σώματος, δύναμαι δὲ, οὗ ἔχειν ἔλεγεν οὐχ ὀρωμένο ὄπλου σεβασμῶν ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. Τοῦτω γὰρ ἀπῆει τῷ ἀμυντηρίῳ θαρρῶν, καὶ τὴν γνώμην τῶς λόγοις δῆλον ποιῶν. Φησὶ γάρ · « Σὺ ἐρχῆ πρὸς με ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ δόρατι, καὶ ἀσπίδι · ἐγὼ δὲ πορεύσομαι πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεοῦ Σαβαὼθ παρατάξιος Ἰσραὴλ. » ἐνὶ τούτῳ πρὸς τοσαύτην σκευὴν παραταττόμενος ὄπλῳ. Τοῦτω γὰρ καὶ τὴν βολὴν τοῦ λίθου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ προκαλουμένου ἀπεύθυνε, καὶ διεβάρηξε κράνος· χαλκήλατον, καὶ τὸ ἀνακίς ἐπάταξε μέτωπον, καὶ κατέβαλε τὸν ἀλαζόνα εἰς γῆν στρώσας τὸν ἐπηρμένον τῷ φρονήματι.

ΚΕΦΑΛΑ Θ'.

Καὶ ἐπεὶ ταῦτα παιδικῆς ἔργα χειρὸς τοιαῦτα ἰσχυράσης ὅσα μόλις ἂν ἰσχυσεν ἐκ κεντροβόλου μηχανῆς διεκπετάτας χερμάδιος λίθος, καὶ πρὸς πολλὰ ροιζήματα προσπεσῶν, καὶ διωκόμενος δὲ παρὰ τῶν ἐχθρῶν, ὅσος ἦν τῆ πίστει, τοιοῦτος ἡλέγχθη τῆ πείρᾳ οὐδὲν οὐδέποτε παθῶν, ὧν διαθεῖναι ἐσπούδαζον οἱ διώκοντες, ἀεὶ δὲ κρείττων πάσης ἐπιβουλῆς γενόμενος, καὶ ἐξ ἀμηχανῶν ἀμερίμως κινδυνεύων σωθεὶς · οὕτω διωκόμενον αὐτὸν ποτε παρὰ τοῦ Σαουλ ἐσκέπασε πέτρα ἐκάτερον σκιάσασα ἐκατέρᾳ πλευρᾷ, καὶ μερίσασα τὸν ζητούντα καὶ τὸν ζητούμενον, ὅπως τηρηθῆ ἀβλαβῆς ὁ ἐκ τοῦ πλήθους ἀδικηθῆναι δυνάμενος. Οὕτως ἐν δρυμῷ καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ πολεμίου υἱοῦ Ἀβεσαλὼμ, ἐπεὶ μὴ εἶχε στρατὸν ἀναλογοῦντα τῆ ἐπιτιθεμένη δυνάμει (λίγοις γὰρ πάντῃ πρὸς μάχην ἠναγκάζετα συμμίξει τῷ ἔθνει) αὐτοῖς τοῖς ξύλοις τοῦ ἄλλου κατὰ τὴν παρανομίαν ἐπιστρατευσάντων συμμάχους ἐχρήσατο· ἕκαστον φυτὸν ὀπλισάμενος πρὸς ἀμυνα τῶν ἐπελθόντων τῆς ἀγωνιζομένης δυνάμεως, καὶ τοῦτο δι' αὐτῶν ἐργασάμενος, ὅπερ ἂν εἰργάσατο πλήθος ἐμπίρου πολεμίου χειρὸς· ἐπελόνασε γὰρ, φησὶ, καταφαγεῖν ὁ δρυμὸς, ὑπὲρ οὗς κατέφαγεν ἡ μάχαιρα. Μία μὲν γὰρ μετὰ τὴν τροπὴν τοῦ πολέμου φεύγοντα δρυὸς ἀνήρπασε τὸν πατραλοῖαν δραξαμένη τῆς κόμης, καὶ τῆς φερούσης αὐτὸν καθελούσα ἡμίονον, καθάπερ στρατηγὸς νίκης σύμβολον κατεῖχεν αἰχμάλωτων μείρακα ἐπὶ περιόπτου θριαμβεύουσα τῆς ἀλόγου τόλμης τὸ ἀλάστορα· ἄλλα δ' ἀλλαχόθεν, καὶ πανταχόθεν ἄπασαι ὑπένυττον τοὺς πολεμίους ξίφουσιν, ὡς περ κατ' αὐτῶν κεχρημένα τοῖς ἑραπῆν. Οὕτως περιεχόμενος ἄλλοτε κἀθῆι πάντοθεν πολέ-

⁴² Psal. xxvi, 3. ⁴³ Psal. lli, 7. ⁴⁴ I Reg. xvii, 45. ⁴⁵ I Reg. xxiii, 26. ⁴⁶ II Reg. xviii, 14.

μῶν ἀμερῆμνος ἐκάθυσθε, σημεῖον τοῦ μὴ φροντίζειν τῶν κυκλωσάντων, τὸ ἀδέες τοῦ ὕπνου τοῖς μαθεῖν τὸ πεποιθὸς τῆς ἐλπίδος βουλομένοις ἐπιδεικνύμενος, καὶ τεκμήριον ἀναμφίλεκτον. Ἐνθεν ποτὲ μὲν ἔλεγε σεμνυνόμενος · « Ἐγὼ ἐκοιμήθην, καὶ ὕπνωσα, ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήφεται μου, » τῷ ἀντιλήπτορι πιστεύσας ἐν τῷ καθυθεῖν τὸ σῶμα, καὶ τὸ δυνατόν τῆς ἀντιλήψεως εὐθύς τῷ ἔργῳ μαθῶν, διαναστάς γὰρ εὖρε φρουρηθέντα παρὰ τοῦ φύλακος ἑαυτὸν ὡς παρὰ Θεοῦ ἀσφαλῶς. Ποτὲ δὲ φησι · « Πάντα ἔθνη ἐκύκλωσάν με, καὶ τῷ ὄνοματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. » Τοῦτῃ πάλιν κατὰ τῶν ἐπιθεμένων τῷ ὄνοματι χρησάμενος, ὡς κατὰ τοῦ Γολιάθ πάλαι ἐχρήσατο. Ἐνεργῶν τῆς δυνάμεως τὴν πείραν δεξάμενος, εὐκόπως ἄμα σφενδοθήσας τὸν λίθον, καὶ ἰσχυρῶς πληγῆ καταλαβὼν τὸν ἀντίπαλον. Τοῦτον ζηλώσαντες οἱ μετ' αὐτὸν καλῶς ἔλεγον πρὸς τὸν Θεόν · « Ἐν τῷ ὄνοματι σου ἐξουδενώσομεν τοὺς ἐπανισταμένους ἡμῖν. » γέλωτα, καὶ χλεύην αὐτοῖς τιθέμενοι (παρούσης τῆς αὐτοῦ βοηθείας, καὶ διαπτύειν παρασκευαζούσης · ὡς δὲ εἰς χεῖρας ἔλθειν δι' εὐτέλειαν ὄντας ἀξίους, αὐθὺς δὲ δείκνυσσι λέγων · « Ἐὰν πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιδῶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. Ὅτι κίνδυνος θανατικοῦ τότε βαπτίζουσιν, ὅτε μακρὰν ἔσμεν ἀνάξιον βοηθείας ὄντας Θεοῦ, ἔγγυς δὲ καὶ πληθόντες πιστεῖ καὶ ἔργοις τυγχάνοντες αὐτοῦ πάσης ἐπιβουλῆς, καὶ βλάβης ἔσμεν ἀνώτεροι, τῆς ὑψηλῆς χειρὸς πρὸς ὕψος αἰρούσης ἡμᾶς τῶν κάτω κινδύνων δυναστευόντων, καὶ οὐ φθάνοντων ἀψασθαι τῶν τὰς τοιαύτας βλάβας ὑπερναδεθηκότων τῷ βίῳ. Τοῦτο ὁ Θεὸς τοῖς τῆ τοιαύτη καταστάσει πλησιάζασιν ἔλεγεν · « Ἐὰν διαβαίνης δι' ὕδατος, ποταμοὶ οὐ συγκαίεσσοσί σε, καὶ ἐὰν διαβαίνης διὰ πυρὸς, φλόξ οὐ κατακαύσει σε, ὅτι μετὰ σοῦ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός. » Διὰ τὸ μὴ εἶναι ὑπὸ τῶν ταχέως φθειρόντων τὸ ζῶον ἀδικεῖσθαι στοιχεῖον, τοῦ μὲν διὰ τῆς ἀναπνοῆς φλέγοντος τὰ σπλάγχνα, τοῦ δὲ δι' αὐτῆς ἔλκομένου καὶ ταύτης ἀποσθεννόντος τὸ πνεῦμα, δεῖξας τὸ κράτος τῆς ἰδίας δυνάμεως, ὡς καὶ φύσεως κινούσης ὄρους, καὶ τὰ ὀλέθρια ποιοῦσης σωτήρια, ὅταν τινὲς εὐεργεσίας ἄξιον διὰ τούτων ὀδεύωσιν.

dominus Dens⁵⁷. » Eo quod ab elementis cito corruptentibus vivens animal nullo modo læderetur, hoc quidem per aspirationem viscera inflammante, illo vero per ipsam aspirationem attracto, huiusque spiritum restinguente; ostentans propriæ dominationem potentiae, ita ut natura ipsa terminos mutet, et exitialia efficiat salutaria, quando aliovi beneficio digni per ea incedunt.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ.

Εἰ δὲ ἐγγὺς ὄντες Θεοῦ τοσαύτης εἰς κηδεμονίαν ἀπολαύομεν χάριτος, καὶ ἀφεστώτας αὐτοῦ πᾶσιν εἰς βλάβην ὡς ἀβόηθοι εἰσμεν ὑποχείριοι, δικαιοσύνης ἐπιμελητέον τῆς ἐγγύς εἶναι ποιοῦσης Θεοῦ, καὶ παρισχούσης τὸ ἀπαθεῖν, καὶ ἀπτόητον. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα, δικαιοῦς ὡς λέων πέποιθε⁵⁸ τὸ φύσει γενναῖον τοῦ ζώου, καὶ ἀκατάπληκτον, τῆ παρρησίᾳ τοῦ βίου καταχρησάμενος, καὶ τεθαρρηκώτω· παντὸς δεινοῦ κατεξανιστάμενος διὰ τὸ πεποι-

A auctore: alia vero aliunde, et undecunque quercus omnes velut ensibus adversarios subitus **221** confodiebant contra ipsos surculis ut gladiis usæ. Sic alias circumseptus undique hostium multitudo securus dormiebat; hicque somnus omnis metus expers signum erat, se nihil eos curare, a quibus circumdabatur, quo scire volentibus, spei fiduciam ostentabat, atque argumentum, quod in dubium revocari non poterat. Unde interdum quidem dicebat gloriabundus: « Ego dormivi, et soporatus sum; exsurrexi, quia Dominus suscepit me⁵⁸; » auxiliatori inter dormiendum corpus committens, sc̄c possibilitatem auxilii statim reipsa ediscens; nam cum exsurrexisset, invenit seipsum tute a custode, et ab ipso Deo, communitum. Interdum vero ait: « Omnes gentes circumdederunt me, et in nomine Domini ultus sum in eos⁵⁹. » Hoc denuo usus munimine adversus eos qui struebant ipsi insidias, quemadmodum adversus Goliath olim usurpaverat illud. Agnovit etenim experientia virtutem ac efficaciam potentiae, quippe vix de funda lapidem directe jaculatus vehementi plaga statim dejecit adversarium⁶⁰. Hunc æmulati ejus posteri recte dicebant ad Deum: « In tuo nomine nihili faciemus insurgentes in nos⁶¹; » ridentes et subsannantes illos, dum divinum aderat auxilium, eosque taliter disponebat, ut eos etiam despuerent. Quod vero licet viles, apti tamen sint ad manibus contendendum, rursus demonstrat inquis: « Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es⁶². » Quia pericula mortifera tunc submergunt, quando longe absumus a Deo, vere ejus indigni subsidio: prope vero, et proxime fide, atque operibus illi existentes, omnibus insidiis atque noxis superiores evadimus, **222** excelsa manu in altum extollente nos, et eripiente a periculis hisce inferioribus potentia quidem pollutibus, sed non valentibus vel attingere illos qui vita supergrediuntur huiusmodi nocumenta. Hoc Deus illis, qui tali statui appropinquarunt, dicebat: « Si transieris per aquam, flumina non te concludent; et si per ignem transieris, flamma non aduret te: quia tecum ego Do-

B gentes circumdederunt me, et in nomine Domini ultus sum in eos⁵⁹. » Hoc denuo usus munimine adversus eos qui struebant ipsi insidias, quemadmodum adversus Goliath olim usurpaverat illud. Agnovit etenim experientia virtutem ac efficaciam potentiae, quippe vix de funda lapidem directe jaculatus vehementi plaga statim dejecit adversarium⁶⁰. Hunc æmulati ejus posteri recte dicebant ad Deum: « In tuo nomine nihili faciemus insurgentes in nos⁶¹; » ridentes et subsannantes illos, dum divinum aderat auxilium, eosque taliter disponebat, ut eos etiam despuerent. Quod vero licet viles, apti tamen sint ad manibus contendendum, rursus demonstrat inquis: « Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es⁶². » Quia pericula mortifera tunc submergunt, quando longe absumus a Deo, vere ejus indigni subsidio: prope vero, et proxime fide, atque operibus illi existentes, omnibus insidiis atque noxis superiores evadimus, **222** excelsa manu in altum extollente nos, et eripiente a periculis hisce inferioribus potentia quidem pollutibus, sed non valentibus vel attingere illos qui vita supergrediuntur huiusmodi nocumenta. Hoc Deus illis, qui tali statui appropinquarunt, dicebat: « Si transieris per aquam, flumina non te concludent; et si per ignem transieris, flamma non aduret te: quia tecum ego Do-

D

CAPUT X.

Si autem, cum propinqui sumus Dei, tanta gratia perfruimur ad tutelam, et ab ipso procul disiti, omnibus subditi existimus ad injuriam, tanquam omni auxilio destituti: studendum justitiæ, quæ nos esse facit Deo proximos, præstatque ut nihil patiamur, et ut simus imperturbabiles et intrepidissimi. Quoniam, secundum sapientem Salomonem, justus ut leo confidit⁶³: naturam generosam animalis, et nulli terrori obnoxiam, ob vitæ fiduciam usurpans,

⁵⁸ Psal. III, 6. ⁵⁹ Psal. CXXVII, 16. ⁶⁰ I Reg. XVII, 49. ⁶¹ Psal. XLIII, 6. ⁶² Psal. XXII, 4. ⁶³ Isa. XLIII, 2. ⁶⁴ Prov. XVIII, 1.

et audacter in quodlibet ingruens malum insurgens; A quia persuasus est propinquum esse sibi propugnato- rem. Ille igitur, qui dicit indigentibus auxilio, et procul propter morum perversitates ab auxiliatore Deo positus: « Nonne potest manus mea te salvare? aut aggravata est auris mea, ne te audiat? Verum **223** iniquitates vestrae separaverunt in medio vos et me⁵⁹: » ille, inquam, declaravit verbis quidem animi propensionem, quod ad opitulandum paratus sit; adjecit vero causam ipsum ad hoc prohibentem, inquit: « Peccata vestra diviserunt per medium vos et me; » ut quando non accederet ad ferendam opem, a querela foret alienus, cum non afforet conditio digna, ut afferretur auxilium in his qui egebant auxilio, eo quod Deo non appropinquarent, nec enim procul discretis et secedentibus ab eo solitum est approximare. Hoc et patriarcha Abraham diviti egenti adiutorio dicebat: « Magnus hiatus in medio nostrum et vestrum constitutus est⁶⁰. » Ineo lauculenter et eleganter ostendens, quod non solum a Deo dissiti sunt, sed et a viris justis longo intervallo, hi qui iusti non sunt; et nihil juvari possunt ex misericordia, quia procul separantur moribus ab hac proximitate ad misericordiam. Quis vero sit status Deo approximans, docet David, dum inquit: « Prope est Dominus his, qui contriti sunt corde, et humiles spiritu salvabit⁶¹. » Nulla quippe re Deus perinde delectatur, ac moderato sensu: et maxime quando rerum recte gestarum materia subsit, quæ potest facile ad vesaniam mentis inflare, et cogitatio in sese moderanda repressa permanet, non elata inaniter recordationum auris ipsam in sublime consuetarum efferre propter facinora præclare patrata, neque conscientiam extollens in bonis, quæ meminit se peregrisse secundum animam. Talis est qui juxta legis mandatum in nocte pascha celebrat; et talis, qui azymum, seu non fermentatum panem comedit. Alter quidem velut in tenebris latere in his quæ facit studens **224** laudem promeretur et secundum Dominicam admonitionem abdens in penetrati, quæ agnita venerationis gloriam afferrent; alter sese compescens, et sine fastu remanens post opus, qualis et ante patratum opus existebat. Hujusmodi namque azymum est, quod non se elevat ad tumorem, seu fastum, sicut fermentatum, et, quando opus habet igni admo- veri, tunc quoque humili remanens forma designat eum, qui modeste sentit de se in consecranda vir- tute. Quemadmodum enim ignis fermentum, nisi erit cum azymum subactum seu constipatum, elevat in altum, ac facit ut intumescat in figuram quæcunque ipsa fuerit: sic virtus animam ad vecordem elationem lacessit nisi firmum iudicium efficiat ut donum ea custodiat inconcussum.

CAPUT XI.

Talis vero est illa ad quam sermo sacer ait: « Collum tuum sicut monilia⁶². » Hæc autem vir- tutum copia, et inter eas omnes virtutes humilitatem attestans; collo quidem rectitudinem, et alti- tudinem institutæ conversationis, monilibus vero

Α θέναι τῷ πησίῳ ἔχειν ὑπέρμαχον. Ὁ γοῦν λέγων τοῖς χριστοῦσι βοηθείας, καὶ μακρὰν δὲ σκευότητα τρόπων οὐσι τοῦ βοηθοῦντος Θεοῦ· « Μὴ οὐκ ἰσχύει χεῖρ μου τοῦ σώσαι; ἢ ἐδαρύνετο οὐς μου τοῦ μὴ ἀκοῦσαι; ἀλλ' αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διστῶσι μέσον ὑμῶν καὶ ἐμοῦ. » Ἐδήλωσε μὲν τοῖς λόγοις τὴν διέθεσιν ὡς ἐστὶ πρὸς τὴν ἀντιλήψιν ἑτοίμος· προσέθηκε δὲ καὶ τὴν ἐργουσαν αὐτὸν πρὸς τοῦτο αἰτίαν εἰπόν· « Αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διστῶσιν ἀνὰ μέσον ὑμῶν καὶ ἐμοῦ. » ὅπως τῆς ἐπι τοῦ παραγενέσθαι βοηθός, μὲμφεως εἰη ἀπηλλαγμένος, τῆς βοηθεῖσθαι καταστάσεως ἀξίας οὐκ οὖσης ἐν τοῖς πλησιάζουσι Θεῷ, οὐχὶ δὲ τοῖς μακρὰν κεχωρισμένοις αὐτοῦ παραγενέσθαι ἕθος ἐχούσης. Τοῦτο καὶ ὁ πατριάρχης Β Ἀβραάμ θεομένῳ βοηθείας ἔλεγε τῷ πλουσίῳ· « Χάσμα μέγα ἐστήρικται ἀνὰ μέσον ἡμῶν καὶ ὑμῶν. » Δεικνύς ἐν τούτῳ σαφῶς, ὅτι οὐ μόνον Θεοῦ διεστήχασιν, ἀλλὰ καὶ δικαίων ἀνδρῶν πολλῶν μέτρο οἱ οὐ δίκαιοι, οὐδὲν ἐκ φιλανθρωπίας ὠφελείσθαι δυνάμενοι τῷ μακρὰν κεχωρισθαι τοῖς τρόποις τῆς πρὸς τὴν φιλάνθρωπον ἀγχιότητος. Τίς δὲ ἡ ἐγγύς οὐσα Θεοῦ κατάστασις, διδάσκει ὁ Δαβὶδ, λέγων· « Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει. » Οὐδὲν γὰρ οὕτω Θεὸς ὡς μετρῶ χαίρει φρονήματι, καὶ μάλιστα δὲ ἂν ὕλη κατορθωμάτων ὑποκέται φουσησαι πρὸς ἀπόνοιαν εὐχερῶς δυναμένη καὶ μένη κατασταλμένος ἐν τῷ μετριάσει ὁ λογισμὸς, οὐ κουφιζόμενος ταῖς αἰραῖς τῶν μεταωρίζειν αὐτὸν ἐκωθέντων ὑπομνήσεων C ἐπι τοῖς πεφραγμένοις καλοῖς, οὐδὲ τὸ συνειδὸς ἐπαίρων ἐφ' οἷς μέμνηται ἐργασμένος κατὰ ψυχὴν ἀγαθοῖς· τοιοῦτος ὁ κατὰ τὸ νομικὸν παράγγελμα ἐν νυκτὶ ποίων τὸ Πάσχα ἐστὶ, καὶ τοιοῦτος ὁ ἄζυμος ἐσθλὸν αὐτό. Ὁ μὲν ὡς ἐν σκοτίᾳ λανθάνει ἐφ' οἷς πράττειν σπουδάων ἐπαίνου ἄξιος, καὶ κρύπτων κατὰ τὴν Κυριακὴν παραινέσει ἐν τῷ ταμείῳ τὸ δόξαν σεμνότητος φέροντα γνωσκόμενα. Ὁ δὲ κατασταλμένος, καὶ ἀτυφος μετὰ τὸ ἔργον μένων, οἷος καὶ πρὸς τοῦτο ἐτύγχανεν. Τοιοῦτον γὰρ τὸ ἄζυμον οὐκ ἀνιστάμενον κατὰ τὸ ἐξυμωμένον πρὸς ὄγκον ὅταν δέη πυρὶ προσομιλεῖν, ἐν ταπεινῷ δὲ μένον καὶ τότε τῷ σχήματι, καὶ σημαίνον τὸν ἐν τῷ μετέρχεσθαι τὴν ἀρετὴν μετρίοφροντα. Ὡς γὰρ τὴν ζύμην τὸ πῦρ, ἐὰν μὴ ἄζυμω τὴν πλῆξιν ἔχη, διανίστησι D πρὸς ὕψος, καὶ φλεγμαίνει ποιεῖ, ὡσάν τις ἐποι τῷ σχήματι, οὕτως ἡ ἀρετὴ τὴν ψυχὴν ἐρεθίζει πρὸς ἀπόνοιαν, ἢ μὴ χρίσις αὐτὴν βεβαία τηρεῖν τὸ δεδο- μένον παρασκευάσει ἀσάλευτον.

erit cum azymum subactum seu constipatum, elevat in altum, ac facit ut intumescat in figuram quæcunque ipsa fuerit: sic virtus animam ad vecordem elationem lacessit nisi firmum iudicium efficiat ut donum ea custodiat inconcussum.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ'.

Τοιαύτη δὲ καὶ πρὸς ἡν ὁ λόγος φησι· « Τράχηλόσ σου ὡς ὀρμίσκοι. » Καὶ πλῆθος ἀρετῶν αὐτῆ, καὶ ἐπὶ πάσαις αὐταῖς τὸ ταπεινὸν μαρτυρῶν, τῷ μὲν τραχήλῳ τὸ εὐθές, καὶ ὑψηλὸν τῆς πολιτείας, τοῖς δὲ ὀρμίσκοις μνησῶσας τὸ φρόνημα. Ὡς γὰρ τὸν τοῦ

⁵⁹ Isa. LIX, 1, 2. ⁶⁰ Luc. XVI, 26. ⁶¹ Psal. CXLIV, 18. ⁶² Cant. I, 9.

ὑπερηφάνου τράχηλον νεῦρον καλεῖ σιδηροῦν διὰ τὸ εὐσκαμπτον, καὶ τὸ ἀνατετάσθαι τῇ οἰήσει πρὸς ὕψος, καὶ σκληρύνεσθαι τῇ ἀλαζονείᾳ, οὕτω τὸν τοῦ ἐναρέτου, καὶ μετρίωφρονος ὁρμίσκου, προσαγορεύει χρυσοῦν, ἀπὸ μὲν τοῦ σχήματος; τὴν κατάστασιν, ἀπὸ δὲ τῆς ὕλης τὸ δοκιμον αἰνιττόμενος, ἐπειδὴ καὶ ὁρμίσκος ἀπὸ ὀρθοῦ σχήματος κάμπτεται ἐπὶ κύκλον, καὶ ὁ εὐθύς τῷ βίῳ συννεύει ἐπὶ τὸ ταπεινότερον, οὕτω γὰρ ὁ νῦν ταύτη λέγων τράχηλός σου ὡς ὁρμίσκος, μετ' ὀλίγα φησὶν, « ὡς πύργος Δαβὶδ τράχηλός σου. » Καὶ αὖθις · « Τράχηλός σου ὡς πύργος ἐλεφάντινος. » Ποτὲ μὲν τὸ διανεστηκὸς τῆς ἀρετῆς, καὶ διεγρηγερμένον τοῦ βίου, ποτὲ δὲ τὸ ταπεινὸν τοῦ φρονήματος, ποτὲ δὲ δηλῶν τὸ ἀνεπίδατον οἰήσεως λογισμοῖς. Οὐτε γὰρ ἐλεφαντίνῳ πύργῳ προσδῆλαι τι ἢ προσέρψαι, μὴ ἔχον ἀντιλαβεῖν, δύναται, ἀπολισθαίνον ἅμα τῷ πλησιάζειν διὰ τὴν λειότητα. Οὕτε ὀμαλῶ φρονήματι πελάσαι λογισμὸς ὑπερήφανος πάντοθεν περιεξεσμένην τὰς τῆς κενοδοξίας τραχύτητας. Αὕτη γὰρ ἐξοχὰς ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ βαθμοὺς τῷ τῆς ἀνθρωπαρεσκείας τέμνουσα εἶπει εὐκολον τῇ ἀπονοίᾳ παρέχει τὴν ἀνοδοῦ, οἴησιν ἐμποιοῦσα, καὶ τύφον, ἐφ' οἷς τις ἔδοξε κατορθοῦν. Διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν φησὶν ὁ Κύριος · « Μακάριοι οἱ ταπεινοὶ τῇ καρδίᾳ. » Ποτὲ δὲ · « Ὅταν ποιήσητε διατεταγμένα ὑμῖν, τότε λέγετε, οὗτοι ἄχρηστοι ἐσμεν δούλοι. Ὅ φελομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν. » Τῷ μὲν λύχνῳ τοῦ μακαρισμοῦ προτερηπόμενος ἐπὶ τὸ χρῆσιμον διὰ τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, τῇ δὲ μελέτῃ τῶν λόγων τῶν ταπεινῶν μετριάζειν παιδεύων τὸ φρόνημα. Ὁ γὰρ δούλον ἀχρεῖον ἀεὶ λέγων ἑαυτὸν, καὶ τὰ διατεταγμένα παρὰ τοῦ κεκτημένου ὡς ἀναγκαῖαν ὄφειλῃν ποιήσαντα λογιζόμενος, οὐδὲν οὐδέποτε περὶ αὐτοῦ φαντασθήσεται μέγα, οὐδὲ ἐν υἱοῖς ἑαυτὸν ἀριθμῆσαι τολμήσει ποτὲ, χρέος· ἐκτίσα; ἐπιτεταγμένης λειτουργίας, καὶ οὐχ ἐκούσιον ἐπιειξάμενος τὰ πεπραγμένα φιλοτιμίαν. Αὕτη φραγμὸς ἡ ἀρετῆ, τείχος τῶν ἄλλων ἐστὶν ἀρετῶν, ἀσύλητα φυλάττουσα τῆς ψυχῆς τὰ κειμήλια. Διὰ ταύτην θλίβονται μὲν, καὶ πολεμοῦνται πάντες οἱ ἄγιοι, καὶ οἱ νῦν ὁμοιωσὶς ζηλοῦντες τὸν βίον ἐκείνων, ἀγρυπνεῖν ἀναγκαζόμενοι, καὶ νήφειν ἀεὶ διὰ τοὺς τοιχομαχοῦντας πολεμίους, μὴ διαρρήξαντες τὸ τείχος, τὸν ἐν πολλῷ χρόνῳ κτηθέντα ἐπεισελλόντες ἀθρόον διαρπάζουσι πλοῦτον. Οὐκ ἐπιτρεάζονται δὲ ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων ἐγρηγορώτως καθήμενοι, καὶ τοὺς τῆς ἀπονοίας προσερχομένους λογισμοῖς, ὥσπερ βέλαισιν ἀπελευνόντες τοῦτοις τοῖς λόγοις, δούλοι ἀχρεῖοι ἐσμέν. Ὅ φελομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν. Ὅντως γὰρ οὐδὲν ἀφιεῖσιν ἔνδον ὑπεισελθεῖν ὑπερηφανίας πάθος· πάντα γὰρ πορθεῖ τὰ κεκτημένα, καὶ αἰχμάλωτον λοιπὸν πρὸς τὸ ἴδιον βούλημα ἀπάγει τὸν ἐπὶ τῇ κτῆσει πολλὰ μοχθήσαντα νοῦν. Οὕτε δὲ λησταῖς ἔθος ἐρείπια διορῶνται, καὶ οὐδὲν ἀποκείμενον ἔχοντα τῇ γῆ, οὐτὰ πείραταῖς φορητὸν μὴ πεφυρτωμέναις ἐπιτίθεσθαι ναυσὶ χρημάτων θησαυροῦς, ἀλλὰ περιεργαζομένοις, οὐκ ἔρημα πλοῦτου μάτην περιεργάζεσθαι ταμεία καταβεγομένοις, καὶ πόνον ὑπο-

A indicans prudentiam. Sicuti namque superbi collum vocat nervum ferreum, quia est inflexibile, et arroganti sui existimatione ad altitudinem protenditur, atque jactantia obdurescit : ita monile virtute præditi, ac de se modeste sapientis nuncupat aureum, a figura quidem statum, a materia vero ianuens probationem, quandoquidem et monile a recta figura flectitur in circulum et qui rectam vitam degit, vergit ad id quod est humiliter; nam eo modo **225** qui nunc ipsam alloquens dicebat : « Collum tuum sicut monile; » post pauca inquit : « Quasi turris David collum tuum ⁶³; » et rursus : « Collum tuum sicut turris eburnea ⁶⁴. » Nonnunquam equidem virtutis erectionem indicans, vitæque sublimis exercitationem; interdum humilitatem de se sentiendi; quandoque vero statum inaccessibleis cogitationibus vanæ existimationis. Nec enim in turrim eburneam ascendere potest aliquid aut progredi, nisi habeat quod apprehendat, prolabitur quippe lubricæ, dum tentat accedere, propter lævitatem. Sic neque plano sensui applicat se cogitatio elata undique circumpolito ex asperitatibus vanæ gloriæ. Ipsa nempe in anima sublimitates et gradus pro consuetudine assentandi, et complacendi hominibus, quasi secundo distinguens, facilem præbet ascensum vesaniæ, ingerens existimationem sui ac tumorem in iis, in quibus aliquis sibi visus est recte fecisse. Idcirco aliquando quidem Dominus ait : « Beati humiles corde. » Interdum vero : « Quando feceritis, quæ vobis fuerint demandata, tunc dicite, quod servi inutiles sumus; quod debemus facere, fecimus ⁶⁵. » Beatitudinis lucerna nos dirigens per huiusmodi virtutem ad id quod est utile ac bonum; meditatione vero humilium verborum nos instituens ad moderandam animi elationem. Qui namque servum inutilem seipsum semper edicit, et mandata sibi a Domino tanquam necessarium debitum esse fuisse exsecutum arbitratur, nihil unquam de seipso magnum concipiet mente, nec inter filios seipsum annumerare unquam audebit, cum debitum ministerii demandati persolverit, simulque **226** ostenderit, quod in eis, quæ perpetravit, non adeo sibi placuit, ut ex tali conatu ac studio gloriam, et honorem accuparetur. Hæc virtus sepes, hæc aliarum virtutum murus est, quæ custodit inviolatos animæ thesauros ingentis pretii. Ob hanc urgentur quidem, et oppugnantur omnes sancti, et qui nunc similiter vitam illorum æmulantur, vigilare coacti, et sobrii semper esse propter hostes murum expugnantes, ne diffracto muro, quæ diuturno tempore fuerant acquisitæ, divitias confestim insilientes diripiant. Nequaquam tamen damno afficiuntur ullo in propugnaculis consistentes vigilanter, et cogitationes dementiae insultantes quasi telis repellentes istis dictis : « Servi sumus inutiles; quod fecisse debuimus, fecimus. » Sic namque haud permittunt intus ingredi superbiæ

⁶³ Cant. iv, 4. ⁶⁴ Cant. vii, 4. ⁶⁵ Luc. xvii, 10.

affectedum; nam nila cuncta comparata devatat, et captivum deinde abducit ad propriam voluntatem animum, qui plurimum laboraverat ad acquisitionem. Neque vero latronibus moris est rudera effodere, in quibus nihil sub terra repositum est; neque piratis, imponere navibus non subactis ad portandum thesauros pecuniarum; sed inaniter laborantibus; non enim stulte aggrediuntur inquirere scrinia divitiis vacua, et laborem sustinere vanum. Unde ab hisce hostibus impugnatum, et perturbatum eo amplius in bonis operibus locupletari existima, quo plures habet collidentes, et molestiam facessentes. Idque gaude magis, quam verecundare, quod ad patriam ab isto inquietu discessuri sunt dilecti multis rebus sibi comparatis opulenti, et coronati ante Deum stabunt, non **227** solum quia

μένειν ε.καίον. Ὡστε τὸν θλιβόμενον καὶ ἀγχοῦμενον ὑπὲρ τῶν ἐγχοῶν τοιοῦτων νόμιζε μειζόνως ἐν ἔργοις πλουτεῖν ἀγαθός, ὅσους πλείονας ἔχει τοὺς παρεγχοῦντας. Καὶ διὰ τοῦτο χαίρει μᾶλλον, ἢ καθήκει, εἰ πρὸς τὴν πατρίδα πολυκτήμονες ἀπὸ τῆς παρρηκίας ταύτης κέλλουσιν ἀπαίρειν οἱ ἀγαπώμενοι, καὶ στεφανῶνται περιστάσει τῷ Θεῷ, οὐ μόνον. ὅτι ἠγωνίσαντο γενναίως, καὶ ἐκ τοῦ ἀγῶνος ἀναλύουσιν εὐπορα, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀθλοῦντες λαθεῖν ἐπὶ τοῖς παλαίμασι τοὺς ἐνταῦθα ἐσπούδασαν θεατάς, δλόκληρον ἑαυτοῖς πρὸς τὸ μέλλον τὴν εὐφημίαν φυλάξιντες, καὶ οὐ μειώσαντες ἐπαίνοις ἀνθρωπίνους τὴν ἀφραστον δόξαν ἐκείνην.

CAPUT XII.

De gloria preparata his qui eleemosynas erogant.

O quanta præbebit tunc pauper tempestive nutritus? Quantas præstabit, et quas remunerationes alia bona opera complaudente natura; quando in frigore coopertus vestimento, et post mortem tumulo religiose illatus, et ægrotus in morbo diuturno curatus, et hospes domi susceptus, et detentus in carcere sublevatus solamine, et subsidio, conspicientur ante solum ab eo, qui novit quæ passi sunt, benefactorem recognoscentes, et ab ipso recogniti: quando terribilis omnibus iudex gratiam in beneficio affectos collatam sibi datam reputans dicet: « Quod istis fecistis, mihi fecistis? » Quantas computas, dic mihi, divitias pro hac dulcedine et pro ista suavi voce? Quantas laudes illi acclamationi perillustri comparas: suspiciente omni creatura eum, qui prædicatur veluti voce præconis, et nequaquam invidente (nec enim tunc tempus invidiæ dabitur), admirante autem, et beatum ipsum in bonis, quibus condecoratur, renuntiante? Ecquam dices oblectationem **228** earum rerum, quæ in sæculo sunt, talem et quæ ita possit excitare animum ad jucunditatem? quale gaudium isti gaudio adæquari par et idoneum? qualem voluptatem, quæ vel hujus voluptatis vestigium referat? qualem gloriam, etsi aliquantulum contententem ad hoc excellens decus, quamvis regnum ipsum dixeris: et eo fulgido apparente, minime hoc illud imitatur, in quod iste introducitur, quem verbum significavit Scripturæ; cum regnum dolores afferat incolumi, et turbas habeat, et metus, ut decus illud multam pacem, et inducias atque cessationem a bello adducat. Hoc est opibus uti præclare. Hoc est possidere pecunias, neque custodem thesauri aliis servati agere. Hoc vere propria sibi facere, quæ hactenus existimata fuerant

B

Κ.Λ.Λ.Α. ΙΒ'.

Περὶ τῆς ἀποκειμένης δόξης τοῖς τὴν ἐλεημοσύνην ἐργαζομένοις.

Ἡ πόσα παρέχει τότε πτωχὸς εὐκαίρως τραφεῖς! Ἡ ὅσας ποιήσει καὶ οἷας ἀμοιβὰς τὰ ἄλλα καλὰ, συγκρητομένης τῆς φύσεως; ὅταν ὁ ἐν κρυμῷ σχεπασθεὶς ἱματίῳ, καὶ καθοσιωθεὶς μετὰ θάνατον τάφῳ; καὶ ὁ νοσηλευθεὶς ἐν ἀσθενείᾳ μακρᾷ, καὶ ὁ συναχθεὶς οἴκοι ξένου, καὶ ὁ ἐν φυλακῇ παραμυθίας τυχὼν, ὀφθῶσι πρὸ τοῦ βήματος τῷ εἰδοτῇ ἃ ἐπαθον, ἐπιγινώσκοντες τὸν εὐεργέτην, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι παρ' αὐτοῦ. ὅταν ὁ πᾶσι φοβερὸς δικαστὴς τὴν εἰς τοὺς εὐηργετημένους οικειούμενος χάριν λέγῃ. « Ὅ τοῦτο εἰποισάτε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. » Πολοὺς ἐγκρίνετε, εἰπέ μοι, πλοῦτους τῇ γλυκεῖᾳ καὶ προσηνείᾳ ταύτῃ φωνῇ: ποῖους ἐπαίνοὺς ἀντεξέτασθε τῇ ἐπιδόξῳ εὐφημίᾳ ἐκείνῃ πάσης τῆς κτίσεως ὁρώσης τὸν ἀνακηρυττόμενον, καὶ οὐ φθονοῦσης μὲν, οὐ γὰρ ἔξει τότε βασκανία καιρὸν, θαυμαζούσης δὲ, καὶ μακαριζούσης αὐτὸν, ἐφ' οἷς ἔξῆται ἁγαθός; Ἡ ὅσας εὐφροσύνην τῶν ἐν τῷ βίῳ τοιαύτῃ, καὶ οὕτως ἐγείρει πρὸς τὸ φαιδρὸν δυναμένην; ποῖαν χαρὰν ἐξισωθῆναι ταύτῃ τῇ χαρᾷ ἱκανὴν; ποῖαν ἠδονὴν ἔχουσα ταύτης φέρουσαν τῆς ἠδονῆς; ποῖαν δόξαν, κἂν ποσῶς ἀμιλλωμένην πρὸς ταύτην τὴν εὐκλειαν, κἂν βασιλείαν εἴπῃς αὐτήν; καὶ ταύτης δοκούσης λαμπρᾷ, οὐ μιμεῖται αὐτὴ ἐκείνην, εἰς ἣν εἰσάγεται οὗτος, ὃν ὁ Λόγος ἐσήμανεν, ἐπίλυπος οὐσα ἀπήμονι, καὶ παραχὰς ἔχουσα, καὶ φόβου, εἰρήνην ἄγουσα, καὶ ἐκχευμένην πολλήν. Τούτῳ καλῶς ἐστὶ χρῆσασθαι τῷ πλούτῳ. Τοῦτο κεκτηθεὶς χρήματα, καὶ οὐ φίλακα θησαυροῦ ἄλλοις τηρουμένου γίνεσθαι. Τοῦτο ἀληθῶς ἴδια ποιῆσαι τὰ τῶς νομιζόμενα ἴδια. Τοῦτο κληρονόμον ἑαυτὸν, καὶ διάδοχον τῶν ἐκείνων καταστήσαι πόνων, καὶ μὴ παραχωρῆσαι τὰ κεκτημένα τοῖς οὐδὲν χρησιμεύουσιν ἐν τῇ ἀνάγκῃ τῆς δίχης. Τοῦτο τὰ τῆς γῆς μεταθεῖναι εἰς οὐρανόν. Τοῦτο τὰ πρόσκαιρα μετασκευάσαι πρὸς ἀπόλαυσιν αἰώνιον.

Τούτο δὲ ὄντως οικονομῆσαι τὰ τοῦ μαμωνᾶ, καὶ αὐτοῦ φιλίᾳ ἐξ αὐτῶν κτήσασθαι, τοὺς μετὰ θάνατον δεχομένους εἰς τὰς σκηνάς, ἀνεστίουσιν ἐνταῦθα, καὶ ξυνοδοχοῦσι ἐκεῖ, ἀστέγους ἐν τῷ παρόντι, καὶ ἐν θαυμασταῖς καλύψαις δεξιουμένους τότε τὸν παραμυθησάμενον ὡς τὴν Ἰνδαίαν, καὶ τὸ βάρος τῆς ἀνάγκης ἐπικουφίσαντα κοινωμῆσαι τῆς χρείας τοῦ σώματος. ex ipsis parare, qui post mortem recipient nos in æterna tabernacula; hic quidem absque lare, verum illic hospitia excipientes in præsentis sæculo sine tecto, et in stupendis cellis amplexantes tunc eum, qui consolatus est istic; indigentiam et grave necessitatis onus alleviavit communicatione illorum, quæ corporis ad usum pertinebant.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΓ'.

Τούτο φρόνιμον οἰκονόμον εἶναι τῶν παρὰ Θεοῦ δεδομένων κτημάτων, καὶ ἀτελεύτητον βασιλείαν ἐν δαπανωμένοις ἀργυροῖς ὀνήσασθαι, τοῖς παροῦσι τὰ μελλόντα, τὸ διανεῖμαι τούτοις τὰ ὑπάρχοντα, ὧν τῆς κτήσεως ἐστὶν ἐγγυητὴς ἀξίопιστος αὐτὸς ὁ τῶν ἀπάντων Δεσπότης Θεός, ὁ τὸ χρέος μετὰ τόκων, οὐχ ἑκατοστιαίων, ἀλλ' ἑκατονταπλασίον ἀποδοῖς εὐκαίρως, ὅτε χρήσιμος τῶν διδανεισμένων ἢ ἀπόληψις, καὶ ἡ χρῆσις ἐπιτηδεύει πρὸς τὴν πολυχρόνιον τοῦ ἀπεράντου αἰῶνος ἀπόλαυσιν. Τοῦτό ἐστι θησαυρίζαι ἐν οὐρανῷ, καὶ πολλὴν ἐαυτῷ παραμυθίαν ἐτοιμάσαι ἐκεῖ, τὸ ποιῆσαι λάθρα τὸ καλὸν, καὶ ἐκφανῆ δέξασθαι τὴν δόξαν ἐπὶ πάσης τῆς κτίσεως, τὸ περισσεύειν ταπεινοφροσύνη τὸν τῶν χρημάτων θησαυρὸν, καὶ μὴ ἐκδοῦναι πρόχειρον κενοδοξίαν τοῖς λωποδύταις αὐτόν. Ὁ γὰρ τοῖς χρήμασιν ἐστὶν ἀποθηχῆναι, καὶ θύραι, καὶ μοχλοὶ πρὸς ἀσφάλειαν, τοῦτο τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις μέτριον φρόνιμα, συγκαλύπτον αὐτὰ, καὶ τοῖς τοιχωρυχοῦσιν οὐ παρέχον ποθὲν ἀρπαγῆς ἀφορμὴν. Αὕτη ἡ ἀρετὴ καλυπτεῖ τὰ κεκτημένα, καὶ τῶν μηδέπω κτηθέντων παρέχει πρὸς τὴν κτῆσιν ἐπίνοιαν. Αὕτη εὐχαριστεῖν διδάσκει ἐπὶ πᾶσι Θεῷ, καὶ πᾶ ἐν χειρὶ ἀνιάρᾳ παραμυθεῖται τῇ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προσδοκίᾳ. Αὕτη πρὸς ἀμυνην ἐχθρῶν ὀρμῶντα τὸν θυμὸν ἀνέχει, καθάπερ ἀρπάζοντα κύνα κατέχουσα αὐτὸν ἐπιεικεῖ λογισμῷ. Αὕτη τὸν ἀφανῆ, καὶ ἀσημον ἠγείρει ἰσοτίμον, τὴν αἰετὴν μένουσαν τῆς ψυχῆς ἀξίαν, οὐ τὴν πρὸς ὄλιγον πομπεύουσαν λογιζομένην πηλίνην εὐτέλειαν. Αὕτη κεφαλὴν, καὶ δεσπότην ἠγείρει πείθει τὸν ἄνδρα ὡς ὑποκείμενον μέλος ὑπέκειν ἠγεμονεύοντι ἐν πᾶσι παιδεύουσα. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Δημιουργὸς, πρὸς τὴν Ἐβάν φησὶν: « Αὐτὸς σοῦ κυριεύσει. » Καὶ ὁ Παῦλος, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα. Καὶ τοῦτο πεπεισμένη Σάρρα κύριον ἐκάλεσε τὸν Ἀβραάμ, τιμῶσα τούτου, ὃν ὁ νομοθέτης τιμᾶσθαι προσέταξεν. Αὕτη οἰκετικὸν συμβουλεύει περιτέπειν, καὶ θάλπειν ὡς ὀμόφυλον, τὸ ὑποζευχθὲν τῇ δυναστείᾳ πρὸς λειτουργίαν ἐπὶ μόχθον ἀνείσαται εἰς παρῆρησιαν προτροπαίς, καὶ τὸ κατεπηχὸς αἰετῆς συνειδήσεως πρὸς θάρσος μέτριον ἐγείρειν κελεύουσα, ἵνα μὴ ἀθυμοῦν μὲν διόλου, καὶ τὸ συμβᾶν ἀτύχημα ἐγκαλοῦν τῷ τὴν ἀνωμαλίαν ταύτην συγχωρήσαντι γενέσθαι Θεῷ. Αὕτη τὸ ταλιπρωρὸν ἐν πτωχείᾳ συμπαθῶς ἐπικουρεῖν ὑποτίθει, καὶ τέλειον ταῖς ἀρεταῖς ὡς βασιλεὶ στρατιωτῶν

propria. Hoc seipsum heredem, et successores laborum propriorum constituere, nec permittere suas possessiones his, qui nullo nobis erunt usui in necessitate iudicii. Hoc est ea, quæ terrea sunt, transferre in cælum. Hoc est ea, quæ transeunt, facere stabilia. Hoc est temporaria transmutare in æternam fruitionem. Hoc dispensare vere mammona, et amicos

229 CAPUT XIII.

Hoc est esse prudentem dispensatorem a Deo datorum bonorum, et rubigine insumptis pecuniis emere regnum nunquam desitutum; præsentibus futura; et distribuere istis ea, quibus subsistere queant, quorum possessionis est fidejussor fidelissimus et idoneus cautor ipse horum omnium Dominus Deus, qui cum fenoribus non centuplicatis, sed duplo centesimis reddet tempore suo, quando utilis erit eorum, qui fenori dant, receptio, et usus opportunus ad diuturnam ævi infiniti voluptatem. Hoc est thesaurizare in cælo, plurimamque sibi comparare ibi consolationem, clam facere bonum, et conspicuam, illustremque suscipere gloriam apud omnes creaturas; coarctare humilitate pecuniarum thesaurum, et non dare facilem aditum per vanam gloriam expilatoribus ipsius. Quod enim sunt repositoria, et ostia, et vices pecuniis ad securitatem, id est bonis operibus modesta prudentia occultans illa, nec unquam præbens his, qui mœnia effodiant, rapinæ occasionem. Ista virtus et acquisita custodit, et exhibet industriam ad acquirenda ea quæ nullatenus fuere acquisita. Ista gratias agere Deo in omnibus edocet, et quæ obvia præ manibus accidunt infelicia consolatur bonorum futurorum expectatione. Ista retinet iracundiam impellentem ad ultionem inimicorum quemadmodum canem rapientem detinens eam æquanimitate. Ista invisam et ignotam existimat pari pretio ac perpetem animæ dignitatem, non prosperam fortunam luteam **230** brevi se tempore pompaticè tra-

ducentem. Hæc persuadet ut censeatur caput, et dominus vir, illi quasi membrum subjacens gubernanti in omnibus subesse instruens. Sic etenim mundi conditor Evam alloquitur: « Ille tui dominabitur ». Et Paulus, quod mulier revereatur virum **66**. Et Sarra illud persuasa dominum compellat Abrahamum, honorans ipsum, quem legislator honore præceperat affici. Hæc vernam fovere atque benevolentia mulcere veluti contribulem consilit; quod potestati subjugatum est ad operam ministrarii, in labore relaxans exhortationibus ad fiducia et quod semper ex conscientia perterretur, assurgere jubens ad moderatam audaciam, ut ne remaneat dejecto vilique omnino animo, et ob infortunium, quod ipsi contigit, accuset Deum, qui hanc

⁶⁷ Gen. iii, 13. ⁶⁸ Ephes. v, 33. ⁶⁹ Gen. xviii, 12.

inæqualitatem fieri permisit. Hæc adjuvare constituit commiserando eum, qui affligitur in mendicitate, perfectumque virtutibus quasi militem membris integrum regi Deo sistit. Etenim ab his qui militum dejectum habent, ætas corporum excernitur, e catalogo seu numero deponitur qui forsitan in aliquo defecit, et a Deo non probatus est penitus; qui non omnibus quæ conveniunt, perfectus et absolutus, neglecto prorsus bono dedecorat pulchram aliorum recte factorum formam. Unde studendum est æque virtutibus omnibus, æque omnes observandæ. Siquidem propositum est imaginem exornari secundum exemplar, et divinis gratiis splendide fulgere, non autem opprobriis animæ pulchritudinem **231** abolentis. « Qui enim, juxta apostolum, totam legem implevit, lapsus vero fuerit in uno, factus est omnium reus ⁷⁰. » Claudicans jure merito in reliqua lege circa perfectionem, quam studeamus consequi ad gloriam omnia omnibus præbentis Dei. Amen. « Estote igitur vos perfecti (ait Salvator) quemadmodum Pater vester cælestis perfectus est ⁷¹. » Ipsi gloria in sæcula. Amen.

⁷⁰ Jac. II, 10. ⁷¹ Matth. V, 48.

A ἄρτιον τοῖς μέλεσι παρίσθησι τῷ Θεῷ. Καὶ γὰρ παρὰ τοῖς στρατολογοῦσιν ἡλικία σωμάτων ἐκκερίνεται, τοῦ καταλόγου ὁ τῷ τυχεῖντι λειπόμενος, καὶ παρὰ τῷ Θεῷ πάντως ἀδόκιμος, ὁ μὴ πᾶσι τοῖς καθήκουσι τέλειος τῷ παρημελημένῳ καλῶ τὴν εὐμορφίαν μωμησάμενος τῶν ἄλλων κατορθωμάτων. Ὅθεν ἐπίσης σπουδαστέον πάσας τὰς ἀρετὰς, καὶ πάσας φυλακτέον ὁμοίως. Εἴπερ κατὰ τὸ ἀρχιτυπὸν ἐστὶ κοσμησάει τὴν εἰκόνα σκοπὸς, καὶ ταῖς θείαις χάρισμασι λάμψαι φαιδρῶς, ἀλλὰ μὴ ταῖς λύθαις τῆς ψυχῆς ἀφανίζουσης τὸ κάλλος. « Ὁ γὰρ πληρώσας, κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὅλον τὸν νόμον, πταίσας δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἕνοχος, » τῷ λείποντι νομίμῳ χωλεῦσιν εἰκότως περὶ τὴν τελειότητα ἦν κατορθῶσαι σπουδάζωμεν εἰς δόξαν τοῦ τὰ πάντα πᾶσι παρέχοντος Θεοῦ. Ἄμην. « Ἔσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, » φησὶν ὁ Σωτὴρ, « καθὼς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν. » Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄμήν

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ

Πρὸς τὴν σεμνοπρεπεστάτην Μάγναν διάκονον Ἀγκύρας

ΠΕΡΙ ΑΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ

ΛΟΓΟΣ.

S. P. N. NILI

Ad veneratione dignissimam Magnam diaconissam Ancyrae

DE VOLUNTARIA PAUPER TATE

TRACTATUS.

232-233 CAPUT I.

Nuper quidem conscribentes tractatum ad eos, qui negligentius monasticam vitam degunt, assatim in crepuimus eos, demonstrantes quantum ab apostolica diligentia digressi sunt, dum circa futilia istarum possessionum studio destinantur, neque minus victus distractionibus, quam illi, qui vivunt amore divitiarum flagrantes, immiscentur. Nunc vero quoniam oportet et vestrum, qui observastis regulam paupertatis, uti se habuit ab initio, inviolatam, et eorum, qui secundum vos eam custodierunt, zelum dilaudare; necessum est dicere quæ-

C

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Πρώτην μὲν πρὸς τοὺς ἀμελέστερον μετιόντας τὴν μοναδικὸν βίον γράφοντες λόγον, ἱκανῶς κατεψάμεθα τούτων, ὅσον υπέβησαν τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας δεικνύντες τῇ περὶ τὰ μάταια αὐτῶν σπουδῇ κτημάτων ἀντεχόμενοι, καὶ τοῖς τοῦ βίου τῶν φιλοπλούτων οὐχ ἥκιστα περισπασμοῖς ἐμφορόμενοι. Νῦν δὲ, ἐπειδὴ δεῖ καὶ τῶν φυλαξάντων ὑμῶν τε καὶ τῶν καθ' ὑμᾶς τὸν τῆς ἀκτημοσύνης κανόνα ὡς εἶχεν ἐξ ἀρχῆς ἀπαράτρωτον ἐπαινεῖσαι τὸν ζῆλον, ἀναγκαῖον εἶπεν, ὅσα σαφῶς ἐρῶντας τῆς ἐνθέμου διαγωγῆς πρὸς τὴν ταύτης προτρέπεται αἵρεσιν, καὶ

ὀδηγεῖ πρὸς τὴν τοῦ καθήκοντος ἐκλογὴν. Ὡς γὰρ ἄ
κατάγνωσις τοῦ φαύλου ἐντρέπουσα τοὺς ἐνεχομέ-
νους αὐτῷ ἐπιστρέφει μεταμελομένους ἐπὶ τὸ ἄμει-
νον, οὕτως ἔπαινος τοῦ καλοῦ καὶ τοὺς ὀκνηροὺς
ἔχοντας διεγείρει πρὸς τὴν τούτου οὐκαίωσιν, πῶς
τῆς εὐφημίας δελεάζων αὐτοὺς, καὶ ἔλκων προθύ-
μως πρὸς ἑαυτὸν, πρὶν σῶφρονι λογισμῷ τὸ τῶν
ἀνθρωπίνων ἀνόνητον διασκευάμενοι, τὴν ὄντως
ὀφελίμον ἴδωσι δόξαν, ἣ δοξάζει τοὺς εὐσεβοῦντας
θεὸς, καὶ νῦν ταῖς ἀμοιβαῖς τῶν πεπονημένων ποιῶν
αὐτοὺς ἐμφανεῖς, καὶ ἀναστρέφον ἐν τῷ τῆς κρείσσας
καιρῷ ἐπὶ πάσης τῆς λογικῆς φύσεως, ὅταν ἐκάστῳ
κρίνων δικαίως ἀποδίδωσιν οὐ κατὰ τὴν ἐνταῦθα
πεπλανημένην ὑπόληψιν, ἀλλ' ὡς ἔχει τὸ ὄσιον κατ'
αὐτὴν τῶν πεπραγμένων τὴν ἀλήθειαν. Εἰ γὰρ τοὺς
συμπαθεῖς τὸ ὀμόφυλον οὐκ εἰρασίαν ἐνδεῖα τρυχό-
μον φησι, εἰ δὲ αὐτὸ οἱ ἐκλογημένοι τοῦ Πατρὸς
μόν, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασι-
λείαν· ἢ πῶς τὴν αὐτὴν οὐκ ἐρεῖ φωνὴν τοῖς ὀλίγον
μὲν φροντίσασι τῆς σαρκὸς, καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἡ
πρὸς τὸ ζῆν ἐδιόξατο χρεια, τὸ δὲ πολὺ τοῦ καιροῦ
προσκαρτερήσασιν ἐν τῇ τῆς ψυχῆς ἀσχολίᾳ, καὶ
ταύτην φροντίδα πεποιημένοις, ὅπως αὕτη κα-
θαρά, καὶ ἀμόλυντος ῥυπαρῶν ἐνοπιῶν παραστῆ
τῷ μέλλοντι τὰ τῆς καρδίᾳς κρίνειν κρυπτά, καὶ
τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζειν, πῶς ἔχουσι πρὸς ἕκαστον
οὐκ εὐσεβείας, ἢ ἀλλοτριώσεως τῶν παρενοχλοῦντων
παθῶν; Κακεῖνος γὰρ τῆς πρὸς τὸ συγγενὲς εὐσεπλαγ-
χίας, καὶ οὕτοι τῆς πρὸς τὰ δελεάζοντα φιλοσο-
φίας, ὁμοίως εἰσι παρὰ τῷ κριτῇ ἀποδοχῆς ἄξιοι. C

Ὡς γὰρ οἱ ἐλεήμονες οὐ λυπεῦνται μειουμένου τοῦ
πλοῦτου τῇ μεταδόσει κατ' ἐκάστην ἡμέραν, εὐφραίν-
ονται· δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς ἐπιθετεῖς δαπανωμένους
ὁστὼς οὐ θλίβει τοὺς ἀκτῆμονας ἐπιθυμία τῶν παρ-
όντων, σαρκεῖν δὲ παρασκευάζει, καὶ γέννησθαι,
ὅτι τε καταφρονητικῶς ἔχουσι τοὺς ἄλλοις νομιζο-
μένων τιμίω, καὶ ὅτι τῆς τῶν ματαίων ἀσχολίας
ἀπῆλλαγμένοι, ἐλευθέρῳ τῷ λογισμῷ τῇ τῶν πάν-
των κρειττόνων προσεδρεύουσιν ἐργασίᾳ, ἐκχει-
ρίαν ἔχοντες τούτων ὧν οἱ πολλοὶ δουλείαν εἰλοντο
vanarum, libera ratione præident operationi præstantiorum omnium, velut intermissionem agentes
illarum, atque 235 inducias quarum meli servitium assumerunt inutile, nullasque com-
modi.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

D

CAPUT II.

Καὶ μὴ τις ἄκονον οἰέσθω, καὶ μετὰ ῥασιόντης
περιγιγόμενον τὸ τῆς ἀκτημοσύνης κατόρθωμα. Οὐ
γὰρ τὴν ἀκούσιον πενίαν νῦν ἀκτημοσύνην φάμεν,
ἥτις ἐξ ἀνάγκης συμβαίνουσα θλίβει τὴν γνώμην,
ὑπαχθὲς ἡγουμένη τὸ ἀβούλητον, ἀλλὰ τῆς προαιρέ-
σεως τὸ περὶ τὴν ὀλιγαρχίαν αὐθαίρετον, ἐξουσία
μὲν περιγιγόμενον λογισμοῦ, κάματον δὲ καὶ αὐτὸ
τέως παρέχον, ἕως ἕξις γενομένη ἡ ἀσκησις ἀνεκτὴν
δειξέι τὸ πολλῷ χρόνῳ δύσκολον φανέν, καὶ δυσάνυ-
στον. Ὅμοίως γὰρ εὐφυῆς σώματος ὄψις, καὶ ὕλη
πλοῦτου λαμπρά, τὴν ἐπιθυμίαν ἐρεθίζει πρὸς
ἐφρασίαν, καὶ γενναίας ἐκάτερον χρήζει ψυχῆς, καὶ

Nollem tamen, ut quis arbitretur sine labore
fore, et facile quid factu privationem possessionum.
Nec enim ejus nomine invitam paupertatem nunc
dicimus, quæ contingens e necessitate affligit men-
tem, quando censet involuntarium esse molestum;
sed placitum, spontaneum, quo quis eligit paucis
esse contentum; auctoritate quidem rationis effe-
ctum, laborem tamen et illud præbens, eo usque
dum habitus naturam induens exercitatio exhibeat
tolerabile, quod diuturno tempore visum fuerat
perdifficile, atque factu impossibile. Æque enim
decora corporis visio, et splendida materies pe-

22 Matth. xiv, 34.

canitæ proritati cupiditatem ad desiderium, et generosam animam expositulat utramque, atque indiget robustis lateribus, ut ne cedat iis titillantibus, neque adhaereat illecebræ captatoris ipsarum, quæ consuevit inflectere ad consensum etiam animos, qui videntur firmiter stabiles. Verum laudabiles equidem, atque admiratione digni, qui nunc assuetantes mediocritatem paupertatis, non una cum his, qui multa possident, abrepti sunt late credula levitate cogitationum; neque mentem illigant inanibus sollicitudinibus. Ingerunt enim instabilibus quæcunque minime conveniunt, zelum imitationis apparatus maxime corporeus ad voluptatem, et ad honorem humanum plurimam habens aptitudinem. Longa siquidem consuetudo edocuit eos, qui fatue sapiunt, beatos existimare copiis **236** abundantes, qui sua in opulentia gloriam recipiunt, et ex ejus apparatus ambitiose luxuriantur. Magnos itaque vere oportet judicare, atque generosos eos nuncupare, quemadmodum qui victores in palestra evasere ex certantibus scilicet probabiliter cogitationibus, et hinc inde contendentibus veluti persuasoriis gesticulationibus, decere tunc multorum opinionibus assentiri, et perinde jam apparentibus bonis calculum approbationis dare, ac si vere bona forent, neque recusare, quæ communi opinione judicata sunt honore digna, neque refugere possessionem earum rerum, quæ ad usum a Conditore fuerunt expositæ, et timore simulate philosophiæ futilem redarguere possessionem, quæ vere, neque frustra conducit ad subsistentiam. Fragiles enim isti vere probati, nec adversariis media cedentes, neque dimoti a fossis suis, quia per medium nequeunt apprehendi, qui nempe poplites in recto iudicio tuto firmarunt, nec inflexi sunt ad terrenas materias suscipiendas, vitam minime circumversatilem præ confusa magis existimantes, et moderato victu honeste sibi eam ab omni perturbatione semotam componentes. Mens etenim non sufficiens plurium rerum curam gerendo, vacationem, non præbet intellectui capessendi consilia docentis animæ; impedimentis vero negotiosis liberata luculenter, quod utile est, perspicit, et in hac commoditate opportuna intrepide oblectata, quod ex multiplicibus vinculorum sæcularium hujus vitæ necessitatibus sese, cum expedierit soluta peragit, quæ sunt optima, nullatenus præpedita, quin propensa sit optimo impetu ad illa, a nulla e sollicitudinibus **237** multarum materialium, quæ solent velut obsidendo circumstistere.

CAPUT III.

Valde quidem sunt admiratione illi digni, et superiores omni laudum præconio, quas eloqui possumus, qui istos prætergrediantur diligentia, et intra terminos perfectæ paupertatis præ ipsis sint: quia et ad æmulationem trahunt eos qui nunc sunt, amplexatos imitationem, seque ipsos liberant ab amente vecordia, in rebus honestis, quas perficiunt, studentes per eorum vestigia progredi, et deficere ob desertionem. Quemadmodum vero virtute superare eos, qui oræferunt jactantiam et

A δεῖται πλευρῶν ἐβρωμένων, ὡς μὴ ἐνδοῦναι κνιζούσαις αὐταῖς, μηδὲ προσδέσθαι τῷ ἐπιγωγῷ αὐτῶν δολεασμῷ κάμπειν εὐθότι πρὸς σύννευσιν, καὶ τὰ παγίως ἐνηρῆσθαι δοκοῦντα φρονήματα. Ἄλλ' ἐπιανέτοι μὲν μεσότητα τῆς ἀκτημοσύνης νῦν μεταρχόμενοι, οὐ συναπαχθέντες τοῖς πολυκτημοσιν εὐρωπίστῳ κούφῳ λογισμῶν, οὐδὲ τὸν νοῦν ἐνδοῦσαντες φροντίσι καναῖς. Ποιεῖ γὰρ ἅπαντα μὲν τοῖς ἀδεβαλοῖς τὰ μὴ καθήκοντα ζῆλον εὐκόλως μισήσας, πολυτέλεια δὲ μάλιστα σωματικῆ πρὸς ἀπώλαυσιν ἔχουσα, καὶ τιμὴν ἀνθρωπίνην, πολλὴν σφόδρα τὴν ἐπιτηθεύειν. Ἐπειδὴ περ τὸ μακρὸν ἔθος τοῦς μεταίσφρονας εἰδίδασκε μακαρίους ἡγεῖσθαι τοῦς εὐπόρους, δόξῃς ἀπολαύοντας ἐν τῇ παρουσίᾳ, καὶ ταῖς ἐκ ταύτης φιλοτίμως ἐνεργυφόντας παρασκευαῖς. Καὶ μεγάλους κρίνειν ἀληθῶς χρῆ, καὶ καλεῖν γενναίους τοῦς καθάπερ ἐν παλαιστρᾷ περιγενομένους, τῶν δῆθεν εὐλόγως μαχομένων λογισμῶν, καὶ διεριζόντων ὡς περ χειρονομίαις πιθαναῖς, ὡς ἄρα δεῖ ταῖς τῶν πολλῶν συμφέρεσθαι δόξαις, καὶ τοῖς ἤδη φανεῖσι καλοῖς συμφέρεσθαι ὡς ὄντως καλοῖς, καὶ μὴ παραιτεῖσθαι τὰ κοινῷ ὄγγματι κριθέντα τίμια, μηδὲ τὴν κτήσιν ἐκκλίνειν τῶν εἰς χρῆσιν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ παρηγγμένων, καὶ τύφῳ νομιζομένης φιλοσοφίας εἰκαλᾶς ἀνελέγγειν τὴν δούτως, καὶ οὐ μάτην ἐλθοῦσαν κτήσιν εἰς ὑπαρξίν. Ἀθλήται γὰρ οὗτοι γε δοκίμοι ἀληθῶς, οὐτε μίση δειδωότες τοῖς ἀντικαλοῖς, οὐτε τῶν σκαμμάτων ἐξωσθέντες διὰ τὸ ἀμειολάβητον· οἱ γὰρ τὰς ἰγνώας ἐπὶ τῆς ὀρθῆς χριστικῆς ἐρείσαντες ἀσφαλῶς, οὐκ ἐκλίθησαν εἰς ἀποδοχὴν τῶν γῆινων ὀλῶν, τὸν ἀπερίσκαστον τοῦ παφρυμένου προσημῆσαντες βίον, καὶ μετρία διαίτη πραγματευσάμενοι καλῶς ἑαυτοῖς τὸ ἀτάραχον. Οὐκ ἐπαρκῶν μὲν γὰρ ὁ νοῦς πολλῶν πραγμάτων φροντίζειν, σχολὴν οὐκ ἔχει τῇ ἐννοίᾳ ψαίνειν τῶν κρηπόντων τῇ ψυχῇ βουλευμάτων, ὁκλήσεων δὲ πραγματικῶν ἀπληγμένους, σαφῶς τε τὸ συμφέρον ὀρᾷ, ἐν εὐκαιρίᾳ τούτῳ ἀδεῶς εὐφραίνόμενος, ὅτι τὰς πολυπλάκους τῶν βιωτικῶν δεσμῶν ἐξελήσας ἀνάγκας ἐνετος, ἐπιτελεῖ τὰ κάλλιστα οὐκ ἐμποδιζόμενος τὴν πρὸς ταῦτα βελτίστην ὁρμὴν οὐδενὶ τῶν ἐμπεριστάτων εὐθότων πολυύλων φροντίζων.

D

ΚΕΦΑΛΑ. Γ.

Ἀξιάγαστοι δὲ καὶ λίαν ἐκαίνοι, καὶ πείσης τῆς ἐκ λόγων εὐφημίας ἀνώτεροι, οἱ καὶ τούτους παρελθόντες τῇ ἀκριθείᾳ, καὶ αὐτῶν ἐντὸς τῶν ὄρων τῆς τελείας ἀκτημοσύνης γενόμενοι, ὅτι καὶ πρὸς ζῆλον τοῦς νῦν ἔλκουσιν αἰρουμένους τὴν μίμησιν, καὶ ἀπονοίας τῆς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις καλοῖς ἀπαλλάττουσιν ἑαυτοῦς, σπουδάζοντας κατ' ἔχρος βαίνειν αὐτῶν, καὶ ἀπολιμπανομένους τῆς καταλείψας. Πηγὴ δὲ, ὡς περ τὸ ὑπερβαίνειν τῇ ἀρετῇ τοῦς προάγοντας ἀλαζονεῖαν καὶ οἰήσιν, οὕτω τὸ μὴ ψῶ-

νειν αὐτοὺς φυλάττει τὸν λογισμὸν κατεσταλμένον, ἢ ἐφ' οἷς ὑπερβίβει ὀδυνώμενον, ἢ ἐφ' οἷς προκόπτειν ἔδοξεν ἀπαιρούμενον. Οὐδεὶς δὲ τῶν νῦν τίως ἢ ἀφικνῆται, ἢ ἐφίκατο τῆς ἀρετῆς τῶν πάλαι ἀγίων, ὧν ἀνοικος, καὶ ἀνέστιος, καὶ ἀνείμων ἀναγέγραπται ἢ διαγωγή ἀλωμένων τόπον ἀεὶ, καὶ τὸ παρατυχόν ἔδεσμα σιτουμένων ἡδέως, καὶ κοιταζομένων ὀποποτῆ, καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ τοὺς ἐπιβουλεύοντας, καὶ διώκοντας οὐχ ὡς ἐν τῷ παρόντι τιμῶντας, καὶ περιποντάς ἐχόντων πολλούς. Τοῦτους γὰρ παρίστησι διαγράφων ὁ Παῦλος ἐν οἷς ἔλεγεν, « Ἐλιθάσθησαν, ἐπίσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιτῆλον ἐν μηλωταῖς, ἐν ἀγείοις δέρμασι, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κωκυθόμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιός ὁ κόσμος. « Κἀν γάρ τεις τῶν νῦν φαντασθῆ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἰσοτιμίαν τῇ προθέσει, καὶ τοῖς ἔργοις ἰσῶς δοκῶν αὐτοὺς ἐξηλωκέναι, ἀπολείπεται θεραπεύμενος ἐπὶ τῇ ἀρετῇ, ἐφ' ἣ ἐκινδύνεον αὐτοὶ, καὶ τὴν παρακολουθοῦσαν δόξαν ἔχων παραμυθίαν τῶν πόνων, ἧς ἀπεστερημένοι πανταλῶς οἱ μακάριοι, τὰ τῆς εὐφημίας ἐφ' ὅδια διωγμῶν εὐρίσκοντες, καὶ χαλεπῶν θανάτων ὁκίθεσιν. Οὐκ ἦν ἐκείνοις στέγη, καὶ ἀποθήκη, οὐ κλίνη, οὐ τράπεζα· μηλωταὶ τὸ ἐνδύμα, καὶ τρίχες· σκιδῖος ἡ τῆς ἐνεστώσης ἡμέρας τροφή, καὶ ἡ ἐπιούσα ἀμέριμος. Προέλαβον γὰρ τῇ κατὰ πρόθεσιν ἐν φιλοσοφίᾳ τὴν τοῦ Κυρίου παραίνεσιν, ἐν ἣ φησιν· « Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, οὗτοι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὁ μῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. » Καὶ πάλιν· « Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νύθει. » Τὰ χρειώδη τῇ χρείᾳ τοῦ σώματος ἀκολουθεῖν ἐπιστάμενοι, ἕταν παρῆ τὸ εὐαρεστεῖν τῷ ταῦτα παρέχοντι θεῷ, καὶ κτήσις τῆς πῶν οὐρανῶν βασιλείας προηγούμενως σπουδάζηται. nent ⁷⁶. » Quæ usui corporis sunt necessaria, cere adfuerit, et possessio regni cælorum ante

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἡμῖν δὲ καὶ τροφή παρεσκευάσεται πολυχρόνιος, καὶ ἐσθῆς ταῖς ὥραις κατέλληλος· καὶ οἶκος κρυμοῦ, καὶ θάλπους, κάσης ἀπαλλάττων, ὁμοίως ἐπιρρείας, χρημάτων δὲ καὶ κτημάτων, καὶ τῆς ἑλλης περιτιτῆς ὕλης ἢ κτήσις οὐκ ἡμέληται. Καὶ ποῦ τοῖς ἐκείνων τὰ ἡμέτερα ἴσα, οἷς οὐδὲν ἄγχιαι σωματικῆς φαντασίας ἐνθύμιον, ἀκραιφνῆς δὲ τις πόθος τῶν θείων μεταρσίους αὐτοὺς αἰρων ἀεὶ, ἀμνημονεῖν ἐπειθε τῶν ἐν τῇ γῆ νομιζομένων λαμπρῶν; Οὐδὲν εἶχον ἐπὶ γῆς πλὴν τοῦ σώματος, ἕπερ ἢ φύσις κατεῖχε κάτω βαρὺ παφύκος, καὶ πρὸς τὴν ἄνω πορείαν δυσμετακίνητον, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ μεθ' ἑαυτῶν ἔχειν ἐπέθου, ἐνθα τῷ νῦν διέτριβον τὰ ἐν οὐρανῷ λογιζόμενοι ἀγαθὰ, καὶ τῆς ἐκεῖ τέρψεως καὶ ὠφελείας οὐδαμῶς ἀποσπώμενοι, εἰ μὴ φύσις αὐτοὺς πάλιν ἐπέστρεφε πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος, αἰδοὶ τοῦ συνδήσαντος φρονιζεῖν ἀναγκαζομένους τούτου, οὗ τὴν ἀλλοτρίωσιν ἐκ πείρας ἔγνωσαν λυσίτελῃ καὶ καθήκουσαν. Ζημίαν γὰρ ἀληθῶς πᾶς κρίνει σπουδαῖος καὶ τὴν πρὸς βραχὺ ἀσχολίαν τῆς εἰς τὰ σαρ-

A arrogantiam inserit : ita ipsos non assequi custodit mentem cohibitam, ne vel in his, in quibus vincitur, affligatur, vel in illis, in quibus videtur proveli, offeratur. Nemo autem eorum, qui nunc sunt, eo usque aut accedit, aut accessit ad virtutem sanctorum veterum, quorum conversatio sine domo, sine foco, et sine vestibus fuisse litteris proditur semper in locum e loco demigrantium, et fortuitis dapibus sese suaviter pascentium, et cubantium ubicunque, utique sors ferebat, et insidiantes, ac persequentes, non ut impræsentiarum honorantes, atque circumsectantes multos habentium. Istos enim describens exprimit Paulus, hisce verbis, quibus dicebat : « Lapidibus obruti sunt, secti sunt, in occisione gladii occubuerunt, circuierunt in pellibus ovinis, in caprinis, destituti, obruti, male habiti, quibus dignus non erat mundus ⁷⁵. » Etsi enim aliquis ipsorum, qui nunc sunt, æqualem honorem ac ipsi, instituto ac proposito imaginetur, et operibus **238** pariter videatur ipsos æmulatus esse, delicit in virtutis cultu, et studio, in qua illi periculum subierunt, subsequentem gloriam laborum consolationem accipiens, qua beati omnino fuerunt orbati, viatica persecutionum vice laudis nacti, et sævarum mortium speciem. Non erat illis tectum, et cella; non lectus, non mensa: indumentum ex ovium pellibus, et pilis; alimentum diei incurrentis subitaneum, nulla habita cura de crastino. Præceperunt enim secundum propositum philosophicum Domini adhortationem, in qua dicit : « Respicite ad cæli volatilia, quia non seminant, neque metunt, neque in horrea congregant et Pater vester cælestis nutrit ipsa ⁷⁶. » Et rursus : « Considerate lilia agri quomodo crescunt : non laborant, neque scientes sequi, quando Deo ista præbent complacientia exquiretur summo studio.

CAPUT IV.

Notis vero præparatus est cibus diuturnus, et vestimentum æternum pro tempestatibus, et domus a frigore atque æstu, omnique simul ab injuria defendens, pecuniarum autem, et fundorum, alteriusque supervacaneæ materiæ possessio non neglecta est. Et ubinam nostra ipsis illorum sunt æqualia, quibus imaginationis corporeæ cupiditas nullam afferebat impedimentum, sed purum aliquod desiderium divinarum rerum ipsos sublimes attolens semper persuadebat eorum, **239** quæ in terra splendida censentur, memoriam deponere? Nihil habebant in terra præter corpus, quod natura destinebat deorsum grave, et ad fruitionem supernam difficulter traducendum, quoniam et illud secum habere desiderabant, ubi mente diversabantur, quæ in cælo sunt bona intelligentes, nusquam divulsæ ab eis, quæ ibi est, delectatione, atque comoditate; nisi natura ipsos rursus converteret ad necessitatem corporis, coactos (præ simul vincit respectu) hujusce curam gerere, neque mutatio-

⁷⁵ Hebr. 11, 37. ⁷⁶ Matth. vi, 26. ⁷⁷ ibid. 28.

nem norant facilem experientia, et convenientem. Judicat quippe vere detrimentum omnis sapiens, et ad breve quamvis tempus ministerii circa carnem curandam occupari. Illud tempus præclare elapsum existimans, quod ad rerum meliorum opus insumpsit: sciens solum ibi laborem sese reperit, qui ad animæ profectum fuerit impensus, non eum, qui attributus sit ad curam famulatus corporis; tempore usus consolando necessitatem, et et hodie minime assistens.

CAPUT V.

Hujuscemodi quippe usus corporis fluxus, et prætercurrens, prætereuntis ad præsens, et præsentis ad futurum minime providentiam exhibens; medicansque id, quod instat, et ad indigentiam, quæ deinceps erit, inutilis. Labor autem virtutis semen est fructus indeficientis, et ipso in opere conscientiam oblectans expectatione fruitionis, et post transmirationem hinc, inventus bene decens, **240** conferensque ad æternam delectationem, nec habens irritum id, quod pertransitur, nisi passio irrationalis vanæ gloriæ exinaniat quæcunque collegerit, et quod necdum ad opus perductum fuit juxta constans propositum, numeratum æque, ac ea, quæ perfecta sunt, postquam judiciose susceptum creditum est, perinde ac si vere absolutum foret ex his, quæ infallibiles sunt, pollicitationibus. Quamvis enim tempus minime habuit ad operationem aptum, quod ex sententia studiose fuit destinatum, nec ad opus pervenire potuit, ita juste dijudicante veritate, ut et quod ad hominum placitum existit, judicetur actio absoluta omnino, quæ foret perfecta, uti se habuit desiderium, nisi necessitas aliqua prohibuisset ad metam progredi. Et vero justum id fuit vere, et divino calculo judicante in occultis condignam illam mercedem voluntati propensæ porrigi, cujus causa opus illa procuravit diligenter, et ad quam prospexit a principio usque ad finem scopus non transmutatus ab altero in alterum. Scinduntur enim sæpius contraria a contrariis, et quod proponitur, in oppositum ordinem transit, quando quod ad hominum gloriam existit, sapiente ratione directum fuerit, quasi habuerit laborem inutilem; quod autem ipsius boni causa proponitur superveniente cogitatione gloriæ cupida, neutiquam præsumptum scopum assequitur, dissecatur vero a contrario, et in illum universum transit. Sic enim et ad melius a peiori, et ab eo ad meliorem ex adverso transferuntur ratiocinationes, nonnunquam salubriter, interdum vero perniciose commutati invicem ad id, **241** non convenit ex ignavia spontanea voluntatis.

CAPUT VI.

Ideo ad bonum agendum proceuentibus Dominus ait eos adhortans: « Quando tu oraveris, ingredi tuum in penetrale, et clauso ostio Patrem tuum

αικία λειτουργίας, ἐκείνον καλῶς παρεληλυθέναι τὸν καιρὸν λογιζόμενος, ὃν εἰς τὴν τῶν κρειττόνων ἐργασίαν ἠγάλασε, μόνιμον ἐκεῖ τὸν πόνον τοῦτον εὐρήσειν εἰδὼς, ὃς εἰς προκοπὴν τῆς ψυχῆς δεδαπάνηται, οὐχ ὃς εἰς ἐπιμέλειαν τῆς τοῦ σώματος θεραπείας προτεχώρησε τῷ καιρῷ τῆς χρείας παραμυθησάμενος τὴν ἀνάγκην, καὶ μετὰ τὴν χρεῖαν οὐκ ὢν, χθὲς χρησιμεύσας, καὶ σήμερον οὐ παρών. post usum non existens, heri cummode conducens,

ΛΕΦΑΛ. Α.

Τοιαυτὴ γὰρ ἡ χρεῖα τοῦ σώματος ῥώδης τε πατρέρχουσα, τοῦ παρελθόντος εἰς τὸ παρὸν, καὶ τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον οὐ παρέχουσα πρόνοιαν, τὸ ἐνεστὸς ἰωμένης καὶ πρὸς τὴν ἐξῆς ἐνδειαν ἀχρηστός. Ὁ δὲ τῆς ἀρετῆς πόνος, σπέρμα ἐστὶν ἀδιαιλίπτω τῷ καρπῷ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ τὴν συνειδησὶν εὐφραίνων τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἀπολαύσεως, καὶ μετὰ τὴν ἐνθὲνδε μετανάστασιν εὐπρεπῆς εὐρισκόμενος, καὶ χρησιμεύων πρὸς εὐφροσύνην αἰώνιον, οὐδὲ τὸ παρελθὸν ἀνόνητον ἔχων, ἂν μὴ κενοδοξίας ἄλογον πάθος κενώσῃ τὰ συνειλεγμένα, καὶ τὸ μηδέπω εἰς ἔργον ἀχθὲν ἐν προθέσει βεβαίᾳ γινόμενον, ἐν ἴσῳ τῶν πεπραγμένων ἀριθμούμενον· ἐπειδὴ τὸ κεκριμένως δεχθὲν πεπίστευται ὡς ἀληθῶς ἐπιτελεσθῆσόμενον ἐκ τῶν ἡδὴ ἀψευδῶν ὑποσχέσεων. Κἂν γὰρ χρόνον οὐκ ἔσχε πρὸς ἐνέργειαν ἐπιτήδειον σπουδασθὲν τῇ γνώμῃ, καὶ προσελθῆν ὡς φθάσαν εἰς ἔργον, οὕτω δικαιοσύνης δικαίως τῆς ἀληθείας, ἵνα καὶ τὸ πρὸς ἀρέσκειαν ἀνθρώπων γινόμενον, ἀπρητισμένη κρινῆται πρᾶξι πάντων ἀπαρτισθεῖσα ὡς ἔχεν ἡ προθυμία, εἰ μὴ τις ἀνάγκη τὴν προθυμίαν ἐκώλυσεν ἕως πέρας ἔλθεῖν. Καὶ δικαίον γε ἦν ἀληθῶς, καὶ θείας ψήφου τῆς κρυπτοῦς δικαιοσύνης ἐπάξιον ἐκείνον τῇ προαιρέσει ὀρέξαι μισθόν, οὗ ἔνεκεν τὸ ἔργον ἐπιτήδευσε, καὶ πρὸς ὃν εἶδεν ἕως τέλους ἐξ ἀρχῆς ὁ σκοπὸς οὐ μεταβληθείς ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον. Τέμνεται γὰρ τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις πολλὰκις, καὶ τὸ προτεθὲν εἰς τὴν ἀντικειμένην τάξιν μεθίσταται· ὅταν τὸ μὲν πρὸς δόξαν ἀνθρώπων γινόμενον διαρθωθῇ σώφρονι λογισμῷ ὡς ἔχον τὸν πόνον ἀνόνητον, τὸ δὲ αὐτοῦ ἔνεκεν τοῦ καλοῦ προτεθὲν ἐπιεισελοῦσης φιλοδόξου ἐννοίας μηκέτι ἀκολοθῆ τῷ προλαβόντι σκοπῷ, τιμηθῆ δὲ τῷ ἐναντίῳ, καὶ ἄλλως μεταστῆ πρὸς αὐτόν. Οὕτω γὰρ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀπὸ τοῦ χειρόνος, καὶ ἀπὸ τοῦτου ἐπὶ τὸ ἀμεινὸν ἀντιμεθίστανται οἱ λογισμοὶ ποτὲ μὲν σωτηρίως, ποτὲ δὲ θλεθρίως ἀλλήλοισ ἐπαμειδόμενοι πρὸς τὸ συμφέρον ἐκ σπουδῆς, ἢ πρὸς τὸ μὴ καθήκον ἐκ βῆθυμίας τῆς προαιρέσεως. quod conducit e diligenti studio, aut ad id, quod

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Αἰὶ τοῖς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀγαθοῦ χωροῦσι παρανετικῶς φησὶν ὁ Κύριος· « Ὅταν προσεύχῃ, εἰσελθε εἰς τὸ ταμῖόν σου, καὶ κλισίας τί? θύραν,

πρόσθεται τῷ Πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. Ἔτι καὶ ἄ
 πάλιν· «Ὅταν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης
 ἔμπροσθέν σου·» τὸ ἐπιδεικτικὸν ὡς ἐπιπλαθεὶς
 παραιτεῖσθαι καλεῖται. Ὁ δὲ προφήτης λέγων, ὅτι ὁ
 τοῦς μισθοὺς συνάγει, συνήγαγεν εἰς ἀπόδεσμον
 τετραπλημένον, δείκνυσιν, ὅπως εἰς διεφθαρμένῳ
 σκοπῷ τῆς δοξομανίας ἀφανίζεται ὁ πόνος, καθάπερ
 ἀπόδεσμον διεβρωγότα παρατρέχων, τὴν οὐκ ἠσφα-
 λισμένην γνώμην μετρίῳ φρονήματι. Θησαυρὸς γὰρ
 αὕτη γέ, καὶ πάντοθεν καρτερώς δεδομημένον ὀχύ-
 ρωμα. ἔνθα σῆς, καὶ βρώσις οὐκ ἀφανίζει, οὐδὲ
 κλέπται διορύσσουσι, καὶ κλέπτουσι· σῆτος μὲν
 νοουμένου τῆς ἔνδον τικτομένης οἰήσεως, καὶ ἀφανι-
 ζούσης τὰ ἐφ' ὧς συνέστη καλὰ, ληστῶν δὲ τῶν
 ἔξωθεν ἐπεισερχομένων ἐπαίνων, καὶ συλῶντων
 ἀθρόως ἀπονοίξ, καὶ τύφω, ὅπως καὶ πολλῷ μόθῳ τῆς
 ἀρετῆς; συνηγμένα κειμήλια. Ἄς γὰρ σῆς ἀναλίσκει
 τὴν ὕλην, ἀφ' ἧς τὴν ὑπαρξίν ἔλαθε, καὶ λησται
 τοῦ κρυπτοῦντος, ἐκφέρουσι τὰ ἐπιμελῶς ἠθροισμένα
 οὕτω λογισμὸς μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις πρὸς
 ἔπαρσιν κινηθεὶς ἀφανίζει τὰ κεκτιμένα· τὰ δὲ
 πρὸς τῶν συμπεφορημένων, καὶ συγκλίθων ἀνθρώ-
 πων ἔγκωμια, διορύττει τὰ κοῦφα φρονήματα, καὶ
 οὐδὲν τῶν καλῶν ἀφίρσιν ἔνδον τὰ θύραθεν εἰσκομι-
 σθέντα νομίμως δι' ὅπης ἐκβαλλόμενα τῶν ὤτων.
 Ἄλλὰ μηδεὶς ἐπὶ τοσοῦτον κρατηθεὶ τῷ πάθει, μηδὲ
 κερωθεὶς φιλοδοξίας ἰμέρω, παντελεῖ ζημίαν ὑπο-
 μεύη τῶν οἰκείων καμάτων, νήσιον δὲ καὶ ἐν τῷ
 διορῦτεσθαι, καὶ τοὺς ἐπιβουλοὺς πρὸ τῆς ζημίας
 ἀνέλοι. ἐν αὐτῷ κλήξας αὐτοὺς τῷ τῆς ἐνθυμήσεως
 διορύγματι, πρὶν φανερώς ἡλιος ἀνατελεῖ, καὶ τὴν
 ἐνθύμησιν ποιήσει ἐνέργειαν.

ΚΕΦΑΛ. Ζ΄.

Τοῦτο γὰρ ὁ νόμος διαγορεύει σαφῶς· «Ἐάν ἐν
 τῷ διορύγματι λέγων ὁ κλέπτης εὐρεθῆ, καὶ πλη-
 γεὶς ἀποθάνῃ, οὐκ ἔσται φόνος· ἐάν δὲ ὁ ἥλιος ἐπ'
 αὐτῷ ἔπαυσθαι, φόνος λογισθήσεται. Τὴν ἐν τῷ
 λογισμῷ προσπάθειαν τῶν παύλων ἐνοῦσιν, καθά-
 περ νυκτερινὴν φαντασίαν συγγνώμην ἔχειν δηλῶν.
 Ἀπάτη γὰρ ἐστὶν ἀληθῶς πᾶσα συναρπαγὴ τῶν
 ἐχθρῶν διὰ τῆς ἀθρόας προσβολῆς, καὶ δεῖται συγγνώ-
 μης, μετὰ δὲ μελέτην τοῦ συλῶντος πολλήν, καὶ σαφῆ
 τοῦ βλάπτοντος κατανόησιν εἰκότως λοιπὸν ἀκολουθεῖ
 τιμωρία. Γνώμης γὰρ ἐστὶ τὸ πταίσμα, αὐθαίρετος
 συγκατάθεσις, καὶ οὐκ ἄγνοιας ἀκούσιον ἔθος· καὶ
 τῷ προδήλῳ κακῷ δικαίως ὁ συνθέμενος ὑπόδικος
 γίνεται, καμφοθεὶς διὰ προσπάθειαν τῷ καθάπερ ἐν
 τῆλακῷ φωτὶ φωραθέντι πολεμῆ, καὶ μὴ πάση δυ-
 νάμει καταγωνισάμενος τοῦ φανερότος ἐχθροῦ, ὡς ἐν
 αὐτῇ τῇ προσβολῇ τῶν ἐπιζημιῶν λογισμῶν ἀρχὴν
 ἔχοντος τοῦ διορύγματος πληγῆναι τούτους, καὶ κα-
 ταπεσεῖν ἐν τῇ μάχῃ νεκρούς. Οὕτω γὰρ ἂν ἐγεγά-
 νει λοιπὸν αὐτῷ ἀπόλεμος ἡ ζωὴ, καὶ θεσμὸς θυ-
 μηθείας ὁ βίος ἐπ' εὐφραϊνομένῳ τῇ ἀπολαύσει
 τούτων, ὧν παρα μικρὸν ἐμελλε πικρῶς τὴν ζημίαν
 ὀδύρεσθαι. Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ λέγων· Ἐξ αὐτοῦ τοῦ

ora in abscondito⁷⁵. Et rursus : Quando facies
 elemosynam, noli tuba canere ante te⁷⁶; ostentationem
 uti valde noxiam refugere jubens. At propheta dicens,
 quod mercedes congregans congregavit in sacculum pertusum⁷⁷,
 ostendit, quomodo deperit labor corrupto scopo insani amoris
 gloriæ tanquam sacculum disruptum prætercur-
 reus mentem non obfirmatam moderato animi
 sensu, thesaurus quippe illa est, et munimentum
 firmiter undique constructum, ubi linea et erosio
 non absunit, neque fures effodiunt, et furantur⁷⁸.
 Tinea porro intelligitur sui existimatio, quæ intus
 gignitur, et abolet ea, in quibus consistunt bona;
 latrones autem exteriores laudes significant insul-
 tantes, atque rapientes præ amentia et timore
 confertim pretiosa quæque opera multo labore vir-
 tutis congregata. Quemadmodum etenim tinea ma-
 teriam absumit, ex qua substantiam accipit, et la-
 trones murum effodientes exportant, quæ plurima
 cum cura coacervata sunt : sic cogitatio quidem, ob
 elationem in bonis operibus, acquisita delet; laudes
 vero per homines circumforaneos, et collectitios per-
 fodiunt vanas levesque mentes, et nihil bonorum
 immittunt intra utpote forinsecus introductæ legiti-
 mæque per foramen aurium ejectæ. Sed nullus adeo
 242 passioni est obnoxius, neque blanditiis appeti-
 titus gloriæ soporatus, ut jacturam omnem pro-
 priorum laborum sustineat : quin vigilabit potius
 saltem dum perfoditur, ac insidiosiores et medio tol-
 let, antequam detrimentum inferant, eos in ipsa
 perfossione considerationis feriens, priusquam sol
 ortus fuerit manifeste, et considerationem efficiat
 perationem.

CAPUT VI.

Hoc enim lex perspicue denuntiat : « Si in per-
 fossione (iniqua) fur fuerit deprehensus, et per-
 cussus mortem obierit, non erit cædes : si vero sol
 super ipso facto exortus sit, cædes esse arguetur⁷⁹. »
 Demonstrans veniam obtinere adhærentiam multa-
 rum cogitationum in mente quemadmodum nocturnam
 imaginationem. Deceptio est enim vere omnium
 inimicorum communis rapina, ob insultum coad-
 unatum, et veniam meretur; post vero prædantis
 sollicitam multiplicemque curam, et claram animi
 adversionem lædentis convenienter deinceps con-
 sequitur pœna. Est vero deliberati animi lapsus
 spontanea condescensio, et non ignorantia involuntarius
 usus; et manifesto malo consentiens juste fit reus,
 quia adhæsit per passionem inflexus hosti veluti
 in solari luce deprehensus, nec totis viribus præliatus
 adversus inimicum apparentem, ut in aggressionem ipsa
 noxiarum perceptionum, perfossione adhuc incipiente,
 ipsos percussit, et dejecit mortuos in pugna. Sic enim
 deinceps sine certamine vitam transgisset, et legem
 delectationis in 243 eorum fruitione collocasset,
 quorum jacturam parum abfuisse, quin amare desleret. Talis erat et

⁷⁵ Matth. vi. 6. ⁷⁶ ibid. 2. ⁷⁷ Agg. i. 6. ⁷⁸ Matth. vi, 2. ⁷⁹ Exod. xxi, 2.

qui dicebat : Ex ore ipso ferarum extraherem duo crura, et imam auriculæ partem, antequam deglutiretur : ipsa sumens, et sibi ea vindicans cum imperio⁷⁹. Sive namque ratiocinatio fuerit cupiditatis terrenorum negotiorum pedibus implicita, et progressum in melioribus tandiu prohibens, sive sermo corrumpere per auditum bonos valens mores, illa quemadmodum feras ore hiante rapta resistentes membra, nocere non permittit, præveniens noxam ipsorum studiosa manu, et vigilantia proximam violentiam arcens.

CAPUT VIII.

Nec enim minus periclitatur eo qui est in ore feræ belluæ, is qui passione incipit detineri, ita ut prope absit quin capiat. Quemadmodum et erat ille ut devoraretur, nisi vigilans ocus transcurrisset fugiendo exitum imminens. Unde qui pastoriciæ periti erant artis, David et Jacob gloriahundi de custodia, scientiæque circa ipsam exacta, ille quidem, ait⁸⁰ : « Ursæ guttur comprehendendi, et leonis elisi, hoc est, devoratum vitæ incolume reddidi. » Hic vero⁸¹ : « Captum a bestia non tuli, a meipso rependi furta diurna et nocturna; nullam ad operationem mortiferam irrationabilium et brutalium cupiditatum pervenire sinens, si vero et aliquid eorum, quæ sunt magis indifferentia, et in quibus non magnum subest periculum, mentis elatione interdum, verbi gratia, 244 si quid eorum, quæ non ita decent, dictum sit, aut dicente alio auditum sit, statim subreptum e domo redde, contento studio adimplens, quod per errorem prætermisissum fuit, et efficiens per correctionem quantumciens, ut id referatur aliorum honorum in numerum, ut sit integrum, ac minime vitiosum simul totius corpus virtutis in nullo deficiens, neque mutilatum partibus, quæ ad ipsius pulchritudinem naturali formæ venustate concurrunt. Qui vero præses in apostolorum choro, et semper in his dux præstantior fuit, Petrus, qui et pisces verriculo expiscatus est, et homines vivos cepit gratia, feram belluam, et ejus insanum furorem ad vorandum demonstrat dicens : « Adversarius vester diabolus tanquam leo rugit quærens, quem devo-

CAPUT IX.

Discamus nos diligenter, quod primum quidem aliquis ex pigritia in leonis ore ponitur, atque devoretur utique præparatur, et ad exeundum promptus est. Sibi vero cæteroquin negligens, aut caute studens, alterutrius horum auctor constituitur; auctoritate propriæ sententiæ eligens quodcumque vult, vel in parte salvatorum, vel in pereuntium sponte situs. Et idcirco omnino et magnus Paulus inimici machinamenta clare dispiciens, nec ignorans ejus artes ad exitium simpliciorum ipsas stuide admittentium e multa pusillanimitate, in ore

στόματος τῶν θηρίων ἐξέσταν δύο σκέλη, καὶ δύο ὠτίου πρὶν καταποθῆ· ταῦτα λαμβάνων, ἀνακτάμενος αὐτὰ ἐαυτῷ. Ἐτε γὰρ λογισμὸς ἐπιθυμίας τῶν γηϊνῶν ἦν πραγμάτων τοῖς ποσὶ ἐμπλεκόμενος, καὶ προκοπήν τῶν ἀμεινόντων τῶς κωλύων, εἶτε λόγος φθεῖραι διὰ τῆς ἀκοῆς χρηστὸν ἦθος δυνάμενος, τοῦτους ὡς περ θήρας χανδὸν τὰ ἠρπασμένα κατέχοντας μέλη, βλέπειν οὐ συγχωρεῖ, φθάνων τὴν λύμην αὐτῶν σπουδαίᾳ χειρὶ, καὶ τῷ νησάλῳ κωλύων τὴν ἐνὸσθεν ἐπὶ φρεῖαν.

ΚΕΦΑΛ. Η'

Οὐκ ἔλαττον γὰρ τοῦ ὄντος ἐν τῷ στόματι θήρου κινδυνεύει, ὁ ἀρξάμενος κατέχεσθαι πάθει τοῦ ἄλῶναι πλησίον τυγχάνων. Ὡς καὶ τῷ καταποθῆναι ἐκείνος ἦν, εἰ μὴ διαγρηγορήσας ὀξέως διαδράσει τὸν συνέχοντα ἄλιθρον ὅθεν οἱ τὴν ποιμαντικὴν τέχνην ἐμπειροὶ Δαβὶδ, καὶ Ἰακώβ ἐγκαλωπιζόμενοι τῇ περὶ ταύτην ἐπιστημονικῇ, ὁ μὲν φησὶν· « Ἐκράτου τοῦ φάρυγγος τῆς ἀρκτου, καὶ τοῦ λέοντος ἀναθλίθων, δηλονότι τὸ καταποθῆναι, καὶ ἀσινὲς πρὸς ζωὴν ἀποκαθιστῶν. » Ὁ δὲ, « Θηριάλωτον οὐκ ἐνήνοχα ἀπ' ἐμαντοῦ ἀπειρῖνον κλέμματα ἡμέρας, καὶ κλέμματα νυκτός, οὐδὲν μὲν εἰς ἐνέργειαν θανατικῆν τῶν ἀλόγων, καὶ βοσκομηματωδῶν ἐπιθυμιῶν ἐάσας ἰλθεῖν· εἰ δὲ καὶ τῶν ἀδιαφοροτέρων, καὶ οὐ μέγαν ἐχόντων τὸν κίνδυνον μετεωρισμῷ τοῦ νοῦ, ἐκλάπη ποτὲ, οἷον εἰπεῖν τι τῶν οὐ καθηκόντων, ἢ λέγοντος ἀκούσαι ἑτέρου, εὐθύς οἰκοθεν τὸ κλαπὲν ἀπέδιδου τοῦ παρημελημένου τὸ σφάλμα ἀνακληρῶν συντόμῳ σπουδῇ, καὶ ποιῶν ἐξ ἐπανορθώσεως αὐτὸ ταχέως τῷ καταλόγῳ τῶν ἄλλων καλῶν ἐναρίθμητον, ὅπως ἢ ἄρτιον, καὶ ἀπλημμελὲς ὁμοῦ πάσης τὸ σῶμα τῆς ἀρετῆς, εὐθενὶ λειπομένον, ἢ λειωθιμένον τῶν συντεινόντων πρὸς τὸ κάλλος αὐτῆς μορίων τῆς φυσικῆς εὐμορφίας. Ὁ δὲ τῷ χορῷ τῶν ἀποστόλων πρόκριτος, καὶ ἐν αὐτοῖς ἡγεμονεύσας ἀπὸ Πέτρος, ὁ καὶ ἑθύσας σαγηνεύσας τῷ ἀμφιδιήστρῳ, καὶ ἀνθρώπους ζωγρήσας τῇ χάριτι, καὶ τὸν θῆρα, καὶ τὴν περὶ τὴν βορὰν τούτου μανίαν ἐνδείκνυται, λέγων· Ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὀρώσεται ζῆτων τίνα καταπήν.

D

ΚΕΦΑΛ. Θ'

Μάθωμεν ἡμεῖς ἀκριβῶς, ὅτι πρῶτον μὲν ἐκ βρυμίας ἐν τῷ στόματι γίνεται τις τοῦ λέοντος, καὶ πρὸς τὸ καταποθῆναι ὢν, καὶ πρὸς τὸ ἐξελεῖν ἐπιτήδειος. Ἐαυτῷ δὲ λοιπὸν ἀμελήσας, ἢ σπουδάσας, θατέρου τούτων καθίσταται αἰτιος· ἐξουσία γῶμης αἰρούμενος ὅπερ βούλεται τῆς τῶν σωζομένων ἐκουσίας, ἢ ἀπολλυμένων μερίδος γινόμενος. Καὶ διὰ τοῦτο πάντως καὶ Παῦλος ὁ μέγας ὁ τὰ νοήματα τοῦ ἐχθροῦ διαθρήσας σαφῶς, καὶ οὐκ ἀγνωσὸν τὰς ἐπ' ἀπωλείᾳ τῶν ἀκρατοτέρων εἰσφορουμένων τέχνας αὐτοῦ, τὸν ἐκ πολλῆς ἀθυμίας ἐν τῷ στό-

⁷⁹ Amos :II, 12.⁸⁰ I Reg. XVII, 34.⁸¹ Gen. xxxi, 39.⁸² I Petr. v, 5, 8.

ματι οντα του λόντος εξαγκυσθῆναι καλεῖται προτροπῇ, καὶ παρακλήσει πολλῇ, μὴ πως λέγων τῇ περισσοτέρῃ λύπῃ καταποθῆ ὁ τοιοῦτος ἔγγυς ὢν καὶ τοῦ προσελθεῖν ἐκείθεν, ἐὰν θαρρήσῃ παρηγορηθεὶς ψυχαγωγίᾳ τῶν παρεμυθουμένων τὴν ἀθυμίαν, καὶ καταποθῆναι, ἐὰν παροραθεὶς ἀπογνῶ ἑαυτοῦ. Τοσαύτην οὖν δυσχέρειαν ἔχουσης τῆς ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἀγούσης ὁδοῦ, στενῆς τε οὖσης, καὶ κρημνίους περιχομένης ἐκατέρωθεν, εἰς ἑστὶ χρεῖα φορτίους ἐπιχθισμένους χρημάτων, ἢ κεχρησάσθαι πρὸς τοὺς ἐπαινοῦντας, ἢ ψέγοντας πειράσθαι, ταύτην ὁδοιοποιεῖν ὡς οὐκ ἐνδέχεται; Καὶ γὰρ αἱ φροντίδες τῶν ὄλων περισπῶσαι, συντόμως ἔλκουσι κάτω, καὶ τὸ πρὸς ὄξυν, ἢ ἀτιμίαν ὄρῃν εὐκλεον, τὸ εἶτε ἐντεῦθεν, εἶτε ἐνθεν πτόμα ποιεῖ, τοῦ πρὸς ὀδήποτε μετρωρισμοῦ τὸν δλισθον παρέχοντος εὐμαρῆ· τοῦ μὴ τὸν ὀφθαλμὸν ἀσχολεῖν ἐκεῖ, ἐνθα φροντίδα πολλὴν ἀπαιτεῖ ἢ ἀσφάλεια, καὶ τὸ παρεῖναι νήφουσαν βούλεται· μάλις γὰρ καὶ οὕτως ἡ πορεία γίνεται ἀπαισιος τῷ στενῷ, καὶ κρημνώδει κολλῆν παρῆχουσα τὴν δυσχέρειαν. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν Κυριακὴν φωνῆν, στενῆ, καὶ ταθλιμμένη ἢ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, πάντως εὐσταλῆ, καὶ ἐργηγορῶτα τὸν διαβαίνοντα αὐτὴν εἶναι προσήκει, οὕτε βαροῦμενον φορεῖται, καὶ ἐν τῷ βαδίζειν ἀλλάσσοντα, οὕτε ἀδεῶς περιαθροῦντα τῆδε καὶ τῆδε. Μέγας γὰρ ἀμφοτέρους, καὶ χαλεπῶς ἄγαν ὁ κίνδυνος τῆς τυχοῦσης ἐκτροπῆς εἰς τὸ ὑποκεχρητὸς βράθρον καταφερούσης πρὸς θλεθρον.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, καὶ ὁ Παῦλος, ποτὲ μὲν ἀπτημοσύνην ἐπιτάττουσι λέγοντες· « Μὴ κτήσησθε χρυσοῦν, μηδὲ ἀργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζῶνας ὁμῶν. » Καὶ· « Μὴ μεριμνήσῃτε εἰς τὴν αἰρίαν. » Καὶ· « Ἐχόντες διατροφάς, καὶ σκεπάσματα, τοῦτοι ἀρκεσθῆσομεθα. » Καὶ· « Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις. » Ποτὲ δὲ μὴ πρὸς εἶξιν ἐπιτοῦσθαι συμβουλεύουσιν· « Ὅταν νηστεύητε, φάσκοντες, μὴ γίνεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ, ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. » Καὶ· « Ὅταν προσεύχησθε, μὴ γίνεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ, φιλοῦσι γὰρ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ὁραθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενοι, ταῖς δὲ ἐμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι. Ὁ γὰρ οὕτω διακείμενος, οὐ τοσοῦτον ἐπὶ τοῖς κατορθουμένοις ἐπαίρεται, ὅσον ταπεινοῦται τοῖς λείπουσι. τὸ προκείμενον, ὅσον ἀνυσθῆ ἡμεριμνῶν, αὐ πρὸς τὸ ἀνυσθῆν ἐπιστεροφόμενος, ἐπειδὴ τὰ μὲν πεπραγμένα πολλὰ κίς τοὺς κουφωτέρους φουσὲ πρὸς ἀπόνοιαν· τὰ δὲ τὴν ἐργασίαν ἀπαιτοῦντα συστῆλλει τὸ φρόνημα τῷ ἀδῆλῳ, εἰ πέρας λάθῃ, λυποῦντα πρὶν γένηται. Ὅθεν καὶ ὁ Κύριος τοὺς εἰς ἄκρον φθάσαντας ἀρε-

A leonis existentem extrahi jubet adhortando, et consolando plurimum, 245 ne forte (inquiens) præ nimia tristitia absorbeatur **, qui propinquus hocce modo est, et ut exeat illinc, si audebit adductus suasionibus permulcentium pusillanimitatem, et ut devoretur, si despiciatui habitus seipsum desperans abjiciat. Cum tantam igitur difficultatem habeat via, quæ deducta ad regnum, et sit angusta, utrinque circumdata præcipitibus ac præruptis scopulis : quænam est utilitas ingemiscentes præ gravitate onerantium pecuniarum, vel inbian-tes ad laudantes, vel vituperantes tentare hoc per iter progredi, ut non licet? Etenim curæ rerum materialium distrahentes continuo trahunt deorsum : et ad gloriam, vel ignominiam respiciendi facilitas sive hinc, sive inde casum efficit, evectio- nis ad quodcumque expeditum præbenie lapsum, eo quod oculus ibi non occupetur, ubi plurimam sollicitudinem securum esse exigit, adcasæ vero eamdem vult vigilantem; vix quippe sic etiam progressus absque casu succedit, cum difficultas multa præbeat ob angustias et præcipitia. Nam si æcundum Dominicam vocem **, arcta est et pressuris referta via, quæ ducit ad vitam, convenit omnino expeditum esse, et experrectum eum, qui per ipsam transit, neque gravatum onere, atque inter gradiendum variantem, neque hac et illac sine metu circumspicientem. Ingens est nempe utrinque, ac valde durum periculum; quæcumque enim obveniret deflexio, ad dehiscens barathrum deferret in exitum.

246 CAPUT X.

Ideo et Dominus, et Paulus aliquando abdicatio- nem possessionum præcipiunt dicentes : « Ne possideatis aurum, neque argentum, nec æa in vestris marsupis **. » Et : « Ne solliciti cogitetis in crastinum **. » Et : « Habentes alimenta, et tegumenta, his contenti simus **. » Et : « Nemo militans implicatur negotiis sæculi **. » Interdum vero ne ad gloriam stupidi offeramur consulunt effantes : « Quando jejunatis, ne sitis sicut hypocritæ vultuosi, exterminant enim facies suas, ut videantur hominibus jejunantes **. » Et : « Quando oratis, ne sitis sicut hypocritæ; sulent quippe in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus **. » eorum, qui retro sunt, obliviscentes, ad eos vero, qui ante sunt, se extendentes **. » Nam qui eo modo se habet, non tantum extollitur ob ea, quæ recte agit, quantum deprimitur ob ea, in quibus deficit a proposito, ut perficiatur sollicitè curans, non ad ea, quæ perfecta sunt, conversus; siquidem ea, quæ quis operatus est, sæpius vaniores inflant ad dementia. Quæ vero exposcunt effici, mentem cohibent incertitudine, an terminum sint habitura, dolorem afferentia antequam fiant. Unde Dominus ad summam virtutem tendentes obfirmans, ne inanis

** II Cor. II, 7. ** Matth. VII, 14. ** Matth. X, 9. ** Matth. VI, 16. ** ibid. 5. ** Philipp. III, 13.

** Matth. VI, 4. ** I Tim. VI, 8. ** II Tim. II, 4.

gloriæ lapsuræ paterentur, ait : « Cum feceritis omnia, quæ vobis mandata fuerunt, tunc dicite : Servi inuultes sumus; quod fecisse debeamus, fecimus ⁹². » Caudere quidem adhortans veluti de impleto delicto, non autem permittens et magna sapere. Debitum **247** enim erat, quod redditum est, non donum spontaneum : et eum, qui rependit in Christum, nefas est tanquam benefactorem extolli jactabundum, quia grate reddidit, quæ ingratus reponere debuisset exactori per supplicia.

CAPUT XI.

Apostolus vero non solum ea quæ retro sunt tradi oblivioni jubet, memoriam ipsorum sciens respicere faciles ad jactantiâ; sed et utrinque mandat observari diligenter insultus, quando dicit : « Per arma justitiæ a dextris et sinistris; per gloriam et ignominiam; per infamiam et bonam famam; quasi fallaces et veraces ⁹³. » Non minus enim eum, qui ad perfectionem contendit, lædunt, quam laudes tumeficientes, vituperia, quæ animi sensa deprimunt abjecte, ac dissolvunt quidquid est animosum demissione animi ac tristitia. Quamobrem oportet currere per scopam ad hævium supernæ vocatiõis, et digne currere, simulque haud elate ⁹⁴. Illud enim, quod dicitur : « Sic currite ut comprehendatis ⁹⁵ », quamvis sert, tandem aliquando assequi facit, quod studetur. Multa est quippe longitudo, et pennis magis, quam pedibus utendum ad comprehensionem. Sic etenim qui sibi hoc suaserat dicebat : « Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, et volabo, et requiescam ⁹⁶ ? » Illud vero vigilantè hinc, et inde subijci molestiam exhibere laqueos, quandoquidem funes extendunt pedibus inimici dextris, et sinistris restibus machinantes capere illos, qui bene **248** currunt; hinc gloriam et bonam famam; inde ignominiam et infamiam, et quod est in sæculo reprobaturum stitentes, ut, præparatis utrinque insidiis, si una prævaleat, aut omnino cadere faciat, aut saltem cursum inhibeat ad breve tempus, ut impeditat tandiu progressum ad bonum, atque is perfectione, ad quam studiosè tendit, frustretur. Quid vero etiam sic calumniãntia falso contrastant cogitationem? aut quid ad miraculum eam efferentia delectant, atque inflant ad dissipationem?

CAPUT XII

Enimvero si ex calculo hinc desumpto apud incorruptum judicem approbaretur, pulchrè hominibus placere : quis curam adhiberet, cum inde natam gloriam ad fidem futuri pro testimonio adduceret, et reddendæ rationi minime obnoxius ostenderet ex his, de quibus constitit apud iudices, qui hic sunt. Sin vero frustra fuerit habitus, et approbatio, et gloria eorum, quæ judicata sunt in præsentis sæculo, et quæ penes nos; nudæ autem factorum, et cogitatorum astant imagines, argumenta clara

A τῆς ἀσφαλιζόμενος τοῦ πρὸς τὴν οἴησιν ὀλίγου φησὶν· « Ὅταν πάντα ποιήσητε τὰ διατεταγμένα ὑμῖν, τότε λέγετε· Δούλοιο ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὃ ὀφειλομένον ποιῆσαι πεποιθήκαμεν. » Χαίρει μὲν ἐπιτρέπων ὡς ἐπὶ κληρωθέντι ὀφληματι, οὐ μὴν συγχωρῶν καὶ μέγα φρονεῖν. Χρὸς γὰρ ἦν, φησὶ, τὰ ἀποδιδόμενα, οὐ δῶρον ἐκούσιον, καὶ τὸν ἐκτίσαντα κατὰ τοῦ Χριστοῦ οὐχ ὅσιον ὡς εὐέργετην ἐπαίρεσθαι μεγαλαυχούντα, ὅτι εὐγνωμόνως ἀπέδωκεν ἄπερ ἀγνωμονῶν ἀπαιτεῖσθαι στρεβλούμενος ἐμελλεν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Ο δὲ Ἀπόστολος, οὐ μόνον τὰ ὀπίσω παραδίδει, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκατέρωθεν ἐπιπλοίας φυλάττεσθαι κελεύει σπουδαίως, ὅταν λέγῃ· « Διὰ τῶν ὀπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν, καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης, καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας, καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς. » Οὐκ ἔλαττον γὰρ τῶν χαυνούτων ἐπαίων τὸν ἐπὶ τελειότητι ἐπιγόμενον ἀδικούσιν οἱ ψόγοι, ταπεινὸν ἐργαζόμενον τὸ φρόνημα, καὶ τὸ προθυμὸν ἐκλύοντες ἀθυμίαι τε καὶ λύπη. Αἰὶ κατὰ σκοπὸν χρεὶ τρέχειν πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως, καὶ τρέχειν ἀξίως, καὶ ἀμεταωρίστως ὁμοῦ. Τὸ μὲν γὰρ κατὰ τὸν λέγοντα, « Οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε, » φθάνει κἄν ἄψὲ ποτε τοῦ σπουδαζομένου παρασκευάζει τὸ πέρασ. Πολὺ γὰρ τὸ μῆκος, καὶ πτερῶν μάλλον, ἢ ποδῶν χρῆσον πρὸς τὴν κατάληψιν. Οὕτω γὰρ ὁ τοῦτο πεπεισμένος ἔλεγε· « Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡς εἰ περιστερᾶς, καὶ πετασθήσομαι, καὶ καταπαύσω; » Τὸ δὲ νηφόντως τὰς ἐνθεν, καὶ ἐκθῶθεν ἐνοχλεῖν ὑποτίθεται παγίδας, ἐπειδὴ σχοινία διατείνουσι τοῖς ποσὶν οἱ ἐχθροὶ τοῖς δεξιῶς, καὶ τοῖς ἀριστεροῖς; μηχανώμενοι βρόχοις τῶν καλῶς τρεχόντων τὴν ἄλωσιν, ἐνθεν δόξαν, καὶ εὐφημίαν, ἐκεῖθεν ἀτιμίαν, καὶ δυσφημίαν, καὶ τὸ κατεγνωσμένον τοῦ βίου πτεξάμενοι· ὡς τῆς ἐκατέρωθεν ὀπωποῦν ἐσκευασμένους ἐπιβουλῆς ἰσχύσασα μία, ἢ πεσεῖν παρασκευάτη τελείως, ἢ κἄν ἐπίσχη τοῦ δρόμου πρὸς ὄλιγον, ὡς ἐμποδισθῆναι· τῶς τὴν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν προκοπήν, καὶ ἀποτυχεῖν τῆς σπουδαζομένης τελειότητος. Τί δὲ καὶ οὕτω λυπεῖ τὰ διαβάλλοντα ψευδῶς τὴν ὑπόληψιν; ἢ τί τὰ πρὸς θαῦμα ταύτην ἐπαίροντα εὐφραίνει, καὶ χαυνοὶ πρὸς διάχυσιν;

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἐνεσῶθεν ψήφου ἐβεβαίουτο παρὰ τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ, καλῶς ἀρέσκειν ἀνθρώποις, τίς εἶχε σπουδὴν, μαρτυρίαν τὴν ἐνθεν δόξαν εἰς πίστιν τοῦ μέλλοντος ἐπαγόμενος, καὶ ἀνεύθυνος ἀποδειχθήσεσθαι, ἐξ ὧν συνέστη παρὰ τῶν ἐνθάδε κριτῶν. Εἰ δὲ σχολάζοι ὄχημα, καὶ ἀποδοχῇ, καὶ δόξα τῶν ἐν τῷ παρόντι ψηφίζομένων τὰ κατ' ἡμᾶς, γυμναὶ δὲ αἱ τῶν πεπραγμένων, καὶ νενοημένων παρίστανται εἰκόνας, σαφεῖς ἐλεγχτικοῦ φαύλων, καὶ ἀστείων ἐνθυμήσεων, καὶ ἔργων γι-

⁹² Luc. xvii, 10. ⁹³ II Cor. vi, 7. ⁹⁴ Philipp. iii, 14. ⁹⁵ I Cor. ix, 24. ⁹⁶ Psal. lxxv, 7.

κόμενοι, καὶ κρινόμενοι οὐκ ἀφ' ὧν ἴδοξε τοῖς πολλοῖς, ἀλλ' ἀφ' ὧν αὐτὴ συνίστησιν ἡ ἀλήθεια· εἰ καλὸν τι, καὶ μάταιον ἀληθῶς ἐπιτήδευμα τὸ παθεῖν τούτους ἰδέσθαι, ὅπως ἔχη τὰ ἡμέτερα, ὧν ἡ κληρονομία οὐδὲν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀναδίκην ὀνίνησι τὰ ὄντα βλέπουσαν, οὐ τοῖς νομιζομένοις παραγινόμενῃ τὰ γενόμενα γνωρίζουσαν, οὐ συντιθεμένην συνηγορίαν τῶν πειρωμένων πιθανῶς δεῖξαι ψεύδος ἀλήθειαν, καὶ δεινότητι σεσοφισμένων λόγων τὴν γνώμη τῶν ἀκούοντων διατιθέντων ὡς βούλονται· ἄλλως τῶν πραγμάτων ἐχόντων, ἄλλην ὅπως ἔχει τὰ φαινόμενα φαντασίαν ἠπατημένην. Ὅπου δὲ τὰ νῦν ὑπ' ἔψιν ἀγόμενα μορφοῦνται τὰ πράγματα, ἔωλος ἡ φανερούμενη σαφῶς, οἷα λανθάνουσα νῦν ἐστι, καὶ οὐχ οἷα λογοποιεῖται, πρὸς τὸ εὐφημον ἢ ἐπιψυχρον παρὰ τῶν πολλῶν ψιθυριζομένη, οἷς ἡδονὴ πάντως, καὶ τέρψις τὰ ἀλλότρια περιεργάζεσθαι καὶ ἀντιθέλλειν ἐν ταῖς εὐκαιρίαις, πρὸς ἀλλήλους ἐστίν, ἔργον ἔχουσι διὰ παντὸς οὐ χρήσιμον τούτου, διὰ τὴν οὐ πᾶσι λυσταλοῦσαν εἰς θεόν σχολήν.

in vicem, prout tempora sunt opportuna; elaborantibus penitus non quod utile est, propter vacationem non omnibus congruentem ad id est quod oportet.

ΚΕΦΑΛΑ ΙΓ'.

Ἄλλὰ τριττῆς οὐσῆς ἐν τῷ βίῳ ἀγωγῆς τῆς ἀκρας ἀκτημοσύνης, καὶ τῆς μέσης, καὶ τῆς ἐνύλου, καὶ πολυκτηήμονος· μία γὰρ ἢ ἐξ ἀρχῆς, καὶ θεοπισθεῖσα παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, καὶ πολιτευομένη πᾶσιν ὁμοίως, ἀμέριμος, καὶ παντάπασιν ἐῦλος, ἣν ἔπτερον ὑπερτον εἰς τὰς διαφορὰς ταύτας αἰ ποικίλως πρὸς ἄσπερ ἔσχον ἐπικλινωῶς σχισθεῖσαι γινώμει τῶν ἀνθρώπων· ἀναγκαῖον ἐκάστης διεξελθεῖν τὸ ἰδίωμα, καὶ τίς ὠφέλεια τοῖς μετιούσιν, ἢ βλάβη ἐκ τούτων ἀκολουθεῖ, καὶ ποῖα τὰ πρεσβεῖα καθήκει, καὶ δέδοται παρὰ τοῦ νομοθετήσαντος ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν τὴν ἀγωγὴν τοῦ βίου; Κριθεῖσεται γὰρ αὕτη προτιμωτέρα πάντως τῶν ἀλλων, καὶ παρὰ τοῖς λίαν ἀγνώμοσι δυσωπουμένῃς τῆς ἀληθείας ἔμολογεῖν τὸ ἀξίωμα, κἂν τοῖς ἔργοις ἐναντίως διακίονται δελεαζόμενοι τῷ ἐπαγωγῷ τέρπεντος, οὐχὶ δὲ λογισμῷ ποιούμενοι τὴν ἐκλογὴν τοῦ συμφέροντος. Τίς οὖν ἐπετάγη τῷ πρωτοπλάστῳ ζωῆ; φαγῆ, φησὶ τὸν χρόνον τοῦ ἀγροῦ. Καὶ μὴ τις λογισμοῦς ἀνακινεῖται πρὸς τοῦτο νῦν· πιθανοῦς ζῆτων, εἰ τῷ λογικῷ ζῳῷ ἡ κτηνώδης ἐπρεπεν ὡς οἰεταὶ διαίτα; κωλύει γὰρ τὸ περιεργον τῆς ἐραυνης ἡ τοῦ προστάξαντος ἀξία. Τάχα δὲ καὶ ἦν λυσταλῆς μᾶλλον τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐπιτηδαιοτέρα πρὸς τὴν σπουδαζομένην τοῖς κατ' εἰκόνα θεοῦ γενομένοις ἀγχινοῖαν ἐκ τῆς ἀθαν ἀβρότητος βαροῦσαν τὸ διανοητικόν; καὶ σκοπεῖν τοῦ λογιστικοῦ τὸ διορατικόν καὶ νηφαλίον. Ὅτι γὰρ εἶχε ταῦτα οὕτω πρὶν, τὸ δοκοῦν σκοπήσωμεν εὐλογον, ἐγγυᾶται τὴν ἀπέδειξιν καὶ τὸ κηδεμονικόν τοῦ Ποιήσαντος; ἐπ' ὠφέλειαν τοῦ γενομένου πραγματευσαμένου ἀεὶ, καὶ τὰς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἡμῶν ῥοπαῖς συγκαταβάσει διαθέντος; πρὸς τὸ ὠφέλιμον. Τὸ γὰρ μετὰ παράδοσιν, καὶ παρακοῆν μὴ καταλιπεῖν ὡς ἀπεγνωσμένον τὸν καταφρονητὴν ἀπρονώητον, δευτέρα δὲ μεθόδῳ τὸ πρῶ-

cogitationum vilium, et urbanarum, atque operum effectæ, et judicatæ non ex iis, quæ plerisque visa fuerunt, sed ex illis, e quibus consistit veritas: temerarius et vanus vere conatus est velle ipsis suadere, quomodo nostra sese habent, quorum plena fides nihil nos apud supremam justitiam, quæ videt ea quæ sunt, adjuvat, nec his quæ existimantur, assentitur; cognoscens ea quæ facta sunt, neque se accommodat patrociniis eorum qui tentant apposite ad persuadendum monstrare mendacium veritatem, et efficacia sermonum fraudulentè excogitatorum audientium sententiam (uti voluit) disponunt, cum res aliter sese habeant in se, aliter appareant in imaginatione decepta. Ubi vero res, quæ nunc sub aspectum deductæ sunt, transformantur, imaginatio, quæ heri clare apparebat, nunc quasi latitans est, non qualis censetur, ad commendationem, aut reprehensionem a permultis insurrata, quibus voluptas est omnino, et delectatio, aliena querere, et contradicere sibi ad

CAPUT XIII.

Verum cum triplex sit via summæ in præsentî vita paupertatis, mediæ scilicet, et materialis, et plurima possidentis (una etenim erat ab initio, et mandata divinitus ab orbis Conditorè, et pariter ab omnibus observata, absque sollicitudine, et omnifariam immaterialis, quam sciderunt postea in has diversas, prout vario ad quæque propense inclinabant diviæ hominum sententiæ). Necessum est de uniuscujusque proprietate disserere; ac quæ utilitas participibus, aut noxa ex illis consequatur; et quænam privilegia convenient, et tribuantur ab eo, qui leges præstituit a principio, nobisque vitæ statum posuit? Judicabitur enim ipsa præ aliis omnino honoratior, ac veritatis etiã a valde improbis exorata dignitas, erit in confessore, etiam decepti delectationis illicebra in contrarium sese dispositos operibus exhibebant, nequaquam ratiocinatione delectum facientes ejus, quod prodest. Quænam igitur præcepta fuit homini primum efflato vita? «Manducabis, inquit, fenum agri 17.» Et ne quis ratiocinationes ad hoc nunc persuasibiles inquirendò commoveret, utrum animal rationale deceat belluinus, ut videtur, victus? prohibet curiositatem indagacionis auctoritas ejus, qui præcepit. Forte vero et magis congruus fuit homini, et magis idoneus, quam quæ ab aliis, qui secundum imaginem Dei conditi sunt, quæreretur anxietas e nimis deliciis aggravans intellectum, et perspicaciam rationis obtenebrans atque vigilantiam. Quod enim hæc ita se habuerunt antea, consideremus an, ut videtur, sit rationabile; promittit enim demonstrationem Conditoris sollicita cura, qui in utilitatem suæ creaturæ semper omnia efficit, et indulgentia sua naturas nostras propensiores in pejus

disponit ad id, quod est utile. Nam post transgressionem, atque inobedientiam non dereliquisse uti repudiatum contemptorem improvidum; altera vero via primum errorem correxisse, atque demum ad idolorum cultum furentes posteros convertisse, ut sibi sacrificium offerrent, et alias aliter, prout tempora ferebant singulis, sese accommodasse, et eorum intempestivis propensionibus usum esse e converso ad id, quod oportet, quemadmodum languentium inordinatorum perniciosas cupiditates Providentiæ summæ 251 opus est compatiens rantis, quæ eo usque agere præsens potentia valet ad id quod conducit.

CAPUT XIV.

Statim igitur non ferentem satietatem honoris præcellentis, et illa indeficiente delectatione lascivientem adibat, frequentabatque ipsum (primum hominem) ad colloquium quotidianum, cum indigeret animi oblectatione, propter solitudinem, et defectum consolatium eum in otio libens ipse Deus: omnis quoque fructus arborum, quæ in paradiso erant consitæ, fruitionem ad ejus arbitrium commisit, uno solo abstinere jubens, non invidia degustationis, verum exercens jam tunc ipsum ad obedientiam, cum alia non esset materies apta ad ferendam legem, ut sciret, qui aliis viventibus animalibus præerat omnibus, quod et ipse legi subditus est, et præceptum habet, subjectionis erga præcipientem signum manifestum. Ejiciens vero e primis, et minime ipsi convenientibus deliciis fastidiosus, non dimisit tanquam inobedientem destitutum cura, neque cum transgressus fuisset mandatum, suo privavit omnino auxilio: secundam autem ipsi lege præscripsit rursus vitam statui congruam; concessa quiete convenienter, ut par erat, non usum, jubens opere, atque labore alimenta comparare: quandoquidem otio sibi indulgens nescivit in obsequio Dei persistere, et in ipsius conversatione perdurare, cum corporum laborum vacationem ageret. Pellicæas ei tunicas circumponit operiens simul tunc apparentem, non autem quando mandati custos erat, pudore plenam nuditatem, et quibus 252 indumentis uti oporteret, D

CAPUT XV.

Quænam igitur illi magis conducebat proderatque vivendi ratio? Ille an, quæ, cum lex ipsi ediceretur, constituta fuit? an illa, ad quam condemnatus fuit, postquam mandatum neglectui habuit? Quando potiebatur omnigena voluptate, deliciisque contemplationis in paradiso, atque usufructu variarum plantarum? an cum agriculturæ laboribus arumnose incumbens, in sudore vultus alimenta percipiebat? Quando fructus, quos optarat, sine sollicitudine decerpebat, et undique manu collige-

Α τον διορθώσασθαι σφάλμα, και προς ειδικωλατρείαν υστερον εκμανείσι τοις έπειτα τρέψαι θείν αυτώ, και άλλοτε άλλως κατά καιρούς συνδιαθέσθαι εκάστοις, και ταίς άκαιροις αυτών όρμαίς άποχρήσασθαι εις δέον καθάπερ άνάκτων άρρώστων τας διεθρίους επιθυμίας σοφιζόμενον προς σωτήριον Προνοίας έστι μεγίστης συνερχομένης τη άσθενεία των οικονομουμένων, και ταύτα επιτρεπούσης, δ τέως πράττειν οια τέ έστι προς τό συμφέρον ή παρούσα δύναμις. sapienter commutando ad id, quod est salutare: infirmitati eorum qui gubernantur, et ea procurant.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Αύτιστα γούν ούκ ένεγκόντα τον κόρον της υπερβαλλούσης τιμής, και καταστρηνάσαντα της άλλου εύφροσύνης εκείνης, έφοίτα μιν γάρ προς αυτόν εις καθημερινήν όμιλιαν χρηζοντα φυγαγωγίας έρημια των παραμυθουμένων την άκηδίαν έδελοντης αυτός ό θεός, καρπού τε παντός των εν παραδεισφ φυτών άπολαυσιν επέτρεψεν αυτεξούσιον, ένός άποσχίσθαι μόνου κελεύσας, ού φθόνφ της γεύσεως, γυμνάζων δέ τέως προς εύπειθειαν αυτόν, άλλης ούκ ούσης υλης προς την νομοθεσίαν επιτηθείας, ίνα ειδή των άλλων ζώνων ήγεμονεύον άπάντων, ότι και αυτός ύπόκειται νόμφ, και την έντολην έχει της προς τον έπιτάξαντα ύποταγής σημελιον άριθηνον. Έκ άλλων δέ της πρώτης, και ούχ άρμοζούσης άφικώρης τρυφής, ούκ άφίκεν ως άπειθή κηδεμονίας C έρημον, ούδδ παραδάντα την έντολην τη, έαυτού πανταλώς επικουρίας έστέρησε· δευτέραν δέ τούτω νομοθετα αύθις ζωήν τη καταστάσει προσηγή· και τού μη χρησημένου τη ανέσει εις δέον κατάλληλον, έργασία, και μόχθφ κελεύσας πορίζεσθαι την τρυφήν, έπει μη έργων σχολάζων προσεδρεύειν θεραπεια θεού, και τη τούτου προσανέγειν όμιλια, των σωματικών πόνων άργίαν έργων. Καί δερματινους χιτώνας περιτίθεισιν αυτώ σκεπάζων τε άμα την τότε φανείσαν, ού πριν δε τη φύλαξ της έντολης, αίσχύνης γέμυσαν γύμνωσιν, και οίς ένδύμασι χρήσθαι δει, σιωπών τφ λόγφ, και διδάσκων τφ πράγματι, την υστερον εν τοις έσθήμασι καινοτομηθείσαν βλακειαν, άναστέλλων εκειθεν τη χρωιάει στολή, και τφ άπειρίργφ της άμπεσχόνης προδιαβάλλον την νυν πολιτευομένην περιπερειαν.

multo antea suspirans quæ nunc obtinet luxuriam.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Τίς ούν έπρεπεν άρα, ή συνέφερον εκείνη διαγωγή; "Ην έπιτάγη νομοθετούμενος; ή ήν κατάθεκάσθη άλογήσας της έντολης; "Ότε κέσσαν είχεν άπολαυσιν, και τέρψιν της εν τφ παραδεισφ θεωρίας, και χρήσεως των διαφόρων φυτών; ή δε ταλαιπωρών τοις γεωργικοις μόχθοις εν ιδρώτι του προσωπου της τρυφής μεταλέμβανεν; "Ότε καρπών, ών ήθελεν, άμεριμνωσ απέλαβε, και πών τότε τρυφών έδρέπετο τη χειρι, τη εκτάσει ταύτης εις την έδαδην μόνην σκυλώμενος, και την δρεξιν άκαμάτω δέ"

ζιούμενος ἐστία, τῷ τὴν ἐπιθυμίαν κινήσαντι πρὸς ἄβασιν βρώματι πληροφορῶν αὐτὴν, καὶ παραμυθούμενος φυσικῶς κεκαρυκευμένῳ σίτῳ ; ἢ ὅτε σκαπάνην, καὶ δίκειλλον, καὶ ἄρπην μεταχειρίζετο, ἀυλακίζων ἀρότρῳ τὴν αὐτομάτως πρὸ μικροῦ τὰ χρήσιμα φύουσαν γῆν, σπαίρων, ἐπάρεθον, ἀμώμενος, μετακομίζων θράγματα, ἀλοῶν, τρίβων, τῷ λιχμητῷ καθαίρων τὸ γέννημα, καὶ μετὰ τοῦτο σιτοπονῶν μηχαναῖς μύλων ἐρέττων πυρὸν, ἀλήθων, φύρων ἀλευρα ὕδατι, πέττων πυρὶ, καὶ οὕτω πολύμοχθον ἄρτον σιτούμενος ; Ὅτε φιλικῶν ἤκουε λόγων Θεοῦ, καὶ τὴν ψυχὴν ἀπορρήτοισι διὰ τῆς ἀκοῆς εὐφραίνεται βήμασιν ; ἢ ὅτε μυκθμῶν, καὶ βληχημάτων, καὶ ὀγκηθμῶν ὄκληροῖς ἤχοις περιεκτυπείτο τὰ ὄτα ; Τὰ μὲν γὰρ τῆς ἀκτημοσύνης, τὰ δὲ τῆς πολυθλοῦ ζωῆς ἐστὶ ἰδιώματα · τὰ μὲν θεοῖς διηγόρευται νόμοις, τὰ δὲ ἀνθρωπίναις ἐπιτήθευται ἐπιθυμίαις. Τὰ μὲν ἐλπίδος ἤρτηται τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν αὐτάρχειαν διὰ παντὸς ἔχει χορηγουμένην ἐκείθεν, τὰ δὲ τῇ ματαιότητι προσορμεῖ σαλεύοντα λίαν ἐπιφαλῶς, καὶ πολλὴν ἔχει πρὸς τὴν ἀτυχίαν τὴν συγγείνησαν ; ista ad vanitatem appellant subsultantia magno cum periculo, et plurimam habent cum infelicitate cognitionem.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Καὶ μάρτυς τούτων ἡ πᾶρα, καὶ τα καὶ ἑαστην πληροφοροῦντα τὴν αἰσθησιν, ὡς τὰ μὲν εἰκότα πολλὰκις τῆς ἐλπίδος διήμαρτεν, οὐκ ἐψεύσατο δὲ τὴν ἐπιουρίαν ποτὲ ἡ κηδεμονία τοῦ κρεττονος. Τίς γὰρ τὰς παρακολουθούσας τῇ γεωργίᾳ οὐκ οἶδε ζημίας ; Τίς ἀγνοεῖ τὰς ἐπομένας τοῖς καρποῖς ἐπιηρείας ; ὅτε τοὶ πολλὰκις οἱ τρέποντες τούτους ὁμοίως ἠδίκησαν, ἀνέμων ἀνεπιτηθείων αὔραι ἢ περιέψυξαν τοῦ μέτρου πλέον, ἢ περιέφλεξαν, καὶ ἀπώλεσαν · χάλαζα παρεστῶτα τὸν ἀσταχυν, καὶ ταθηλὸς τὸ λήθον ἐπενεχθεῖσα κατέκλεισε · χειμάρροισι ἐξ ἐπομβρίας ἀτάκτου οὐραυρευμένον ἢ καὶ τριτόμενον ἐπὶ τὸ γέννημα κατέσυραν, καὶ ἠχρεώσαν · βροῦχος, ἐρυσίθη, κάμπη, καὶ τῶν καθαραιδῶν ἄλλα ζῶων πολλὰ μεγάλην οἶδε τὴν βλάβην ἐργάζεσθαι. Ἐὼ λέγειν τοὺς ἐν αὐταῖς ταῖς ἀποθήκαις ἐντικυμένους σῆτας τῷ κόκκῳ, καὶ ποιούντας πᾶσαν τὴν ἐπὶ τῇ γεωργίᾳ ταλιπωρίαν ἀνόντητον. Τίς δὲ πάλιν τὴν ἐκ τῆς θείας προνοίας οὐκ εἰδίδθη τῷ χρόνῳ ἀσφάλειαν, ὅπως ἄπικον τοῖς θεοσεβοῦσι, καὶ ἀταλαίπωρον, ὅτε χρῆ, παρέχει τὴν ἐπιτηδείαν τροφήν, καὶ (τῶν ἄπαντα μηχανωμένων πρὸς εὐπορίαν στίλων πλουσίων ἐνδείᾳ τρυχωμένων) ἐστὶ ὅτε τοῖς πεποθησίν αὐτῇ ἔθεν βούλαται παραδόξως ἐτοιμῶν σχεδιάζει τὴν τράπεζαν, ποτὲ μὲν ἐξ ἀνηρότων νεφῶν ἀσπορον ἄρτον ἐν ἐρήμῳ τὸ μάννα παρέχουσα, ποτὲ δὲ καὶ ἐκ θαλάττης ὀρτυγομήτραν ἀνάγουσα, ἄλλοτε διψῶσιν ἐκ πέτρας ξηρᾶς θαψιλῆ προχέουσα νάματα, ἀμφοτέρας ὅπως τροφῆς ὕγρας, καὶ ξηρᾶς πληρώσῃ τὴν χρεῖαν φιλότιμον, καὶ διαφόροις ἐδέσμασι παραμυθίστηται τὸ ἀλύειν πρὸς τὸ μονότροπον τῆς διαίτης πεφυκυίας τῆς ὀρέξεως.

bat, quodcumque tunc oblectabat eum, ipsius pro-
tensione id solum quod erat comestibile divellens,
et appetitum pro quibus non laboraverat excipiens
epulis pascēbat esca cupidinem ad desiderium mo-
ventem ipsam explens, et naturaliter condita dape
consolans ? An quando rutrum, atque hidentem,
et falcem manu tractabat, sulcans aratro terram,
quæ sponie sua paulo ante producebat necessaria,
et quæ usui erant seminans, irrigans, metens,
transferens manipulos, tritirans, terens, ventilabro
expurgans fruges, et post hæc triticum conficiens,
artificiis molarum frumentum frangens, pinsens,
aquæ farinam permiscens, coquens igne, sicque
laboriosum valde panem apparans ? Quando audie-
bat amicos Dei sermones, et animam ineffabilibus
per auditum 253 verbis oblectabat ? An cum con-
cubebantur ejus aures mugituum, atque balatuum,
et rudituum turbulentis sonis ! Illa siquidem pau-
pertatis, ista vero vitæ prædivitis sunt propria. Illa
divinis præstituta sunt legibus ; at ista humanis
accommodata sunt cupiditatibus. Illa Dei spe nixa
pendent, et habent jugiter inde deductam frugalita-
tem ; ista ad vanitatem appellant subsultantia magno
cum periculo, et plurimam habent cum infelici-
tate cognitionem.

CAPUT XV.

norum porro testis est experientia, et ea quæ
quotidie contingunt, sensus ipsos certos reddunt,
quod ea quæ probabilia visa sunt, sæpe spem elu-
serunt ; at nunquam opem frustrata est cura et
providentia numinis. Equis enim non novit damna,
quæ culturam agri comitantur ? quis ignorat ea,
quæ fructus consequuntur, detrimenta ? Pluvie
persæpe, quæ ipsos nutriunt, male multarunt :
ventorum importunorum flatus aut immoderate
perflaverunt, aut inflammaverunt, et disperdiderunt ;
grando spicam prominentem, et segetem, quæ jam
germinaverat, cum impetu irruens comminuit :
torrentes ex imbrum inordinata copia fruges etiam
dum erant sub tritura accumulatae, distraxere, et
prorsus inutiles reddidere. Bruchus, rubigo, eruca
aliaque plurima scarabei formam habentia animal-
cula valde ingentem norunt inferre noxam. Absisto
dicere in ipsis horreis ingenitos vermiculos grano,
qui reddunt laborem omnem agriculturæ inutilem.
Rursus autem quis tempore non eductus est eam,
quæ a divina Providentia præbetur, 254 securita-
tatem ? Quomodo Dei cultoribus sine labore, et sine
ulla molestia, quando est opus, exhibet illa con-
gruam alimoniam, et (dum qui omnibus machina-
mentis usi fuerunt, ut ciborum abundantia gaude-
rent, divites, egestate, et inopia tabescerent)
quandoque in ipsa confidentibus, undecumque vult
mirabiliter paratam instruit mensam ; nonnum-
quam e nubibus minime aratis non seminatum pa-
nem in solitudine deserta manna præbens, inter-
dum etiam e mari coturnicem magnam deducens :
alias sitientibus ex arida profundens uberes latices :

utroque ut alimento humido et sicco ingentem expleret necessitatem, atque diversis edulsiis sublevarret appetitum innatum, ne ad uniformem victum elangueret.

CAPUT XVII.

Quis corvos instruxit bis per diem fame grassante Eliæ deportare nutrimentum? Quis in hydria pugillum farinæ diffusum tanto tempore sufficere fecit¹⁷? Quomodo Elisæus decem panibus centum homines satiavit, reliquiis usus pro testibus saturatis? Aut quo pacto rursus in lebetē decoctum amarum ex herba exitiali in esui aptum transmutavit¹⁸, ut expleretur necessitas eorum, qui tunc indigebant nutrimento¹⁹? Non erat his præsto bos, nec arabilis terra, nec reliquis apparatus agriculturæ: et quæ pacto semper adducebantur illis affatim necessaria corpori, ita ut nulla re indigerent? Aliis adsunt semper quæ ad cultum terræ conveniunt, nihilque negligitur eorum, quæ **255** ad gignendos fructus ab humana diligentia conferuntur. Et quam ratione multorum indigi remanent, totis viribus studium his, quæ insita sunt adhibentes, nullumque fructum penitus e labore decerpentes? Quia spei erga Deum securus est eventus; mendax vero humanæ confidentiæ scopus, audens fidere his quæ videntur rationi consentanea, et frustratus expectatione, jure merito judicans ea, quæ sunt mirabilia et præter opinionem, impossibilia, et ea quæ consueta sunt arguens fore certa, ad extremum persuasus experimento, quod hæc quidem ambiguum, et accidentalem habent successum quæcunque videntur a nostra solertia pendere: at in confesso, et necessario eorum evenit utilitas, quæ proveniunt e divinæ gratiæ perenni fonte, cum

B providentiæ fluentia sint copiosa et opipara. Dixit alicubi præclare hominum, et cum ipso consone scriptor hymnorum David; ille quidem: « Dignus est operarius nutrimento suo¹. » Hic vero: « Divites eguerunt, et esurierunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono². » Ostenduntque inde eos, qui Dei vacant famulatu, certam obtinere victus subministrationem, quæ sit merces ante eam, quæ existimatur, mercedem, et congruens decenter interim operi, et debita ministerio corporis. Illa namque proportionem quadam correspondens labori manet animo custodita in futuro. Hæc autem cooperanti ad ipsam virtutem, simulque perscienti ad cultum divinum animali, corpori scilicet, debite quasi cibus subministratur, veluti subjugali vehenti id quod operatur, et indigenti cura ut satisfaciat ministerio, **256** donec jugo subjectum est, et serviat servitutem, cui suppositum fuit a Conditore.

CAPUT XVIII.

Hæc sunt prærogativæ prioris paupertatis. Hæc præmia, et pignora vitæ divulsæ a circumfluentibus negotiis. Hæc animal rationale decens conversatio, famulatum exhibere Deo, et accipere quæ deveniunt, velut ex horreo providentiæ ipsius: sperare in illa gubernatione, et eam percipere, quæ ab ipsa est, in omnibus retributionem: despiciere

¹⁷ III Reg. xvii, 6 seqq.¹⁸ IV Reg. iv, 41.¹⁹ ibid. 42-44. ¹ Matth. x, 10. ² Psal. xxxvii, 11.

A.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Τίς τοὺς κόρακας παρεσκεύασε δις τῆς ἡμερῆς ἐν λιμῷ παρακοιμῆσαι τῷ Ἠλιᾷ τροφήν; Τίς ἐν τῇ ὕδρῳ τὴν δράκα τοῦ ἀλεύρου πρὸς τοσοῦτον χρόνον διαρκῆσαι χρομένην ἐποίησε; Πῶς Ἐλισαῖος δέκα ἀρτοῖς ἑκατὸν ἄνδρας ἐκόρεσε μάρτυσι τοῦ κόρου τοῖς λειψάνοις χρησάμενος; Ἡ πῶς πάλιν πικρὸν ἐκ δηλητηρίου βοτάνης ἐν τῷ λέβητι ἔψημα μετέβαλεν εἰς ἐδόδιμον, ἵνα πληρωθῇ ἡ χρεῖα τῶν τότε δεομένων τροφῆς; οὐκ ἦν τούτοις βοῦς, καὶ ἀροσίμη γῆ, καὶ ἡ λοιπὴ τῆς γεωργικῆς ὕλης παρασκευῆ· καὶ πῶς αὐτοῖς ἠνύθη πάντοτε ἀνευθεῶς ἡ χρεῖα τοῦ σώματος; Ἄλλοις ἅπαντα πάρεστιν ἄει τὰ πρὸς ἐργασίαν ἐπιτηδεῖα γῆς· καὶ οὐδὲν ἀμελεῖται τῶν εἰς γένεσιν καρπῶν παρὰ τῆς ἀνθρωπίνης εἰσφορομένων σπουδῆς. Καὶ πῶς τὰ πολλὰ μένουσιν ἐνδεεῖς, θεραπεύοντες τὰ σπάρτα πάσῃ δυνάμει, καὶ οὐδὲν τοῦ πόνου καρπούμενοι πάντως; Ὅτι ἡ τῆς ἐπιθεοῦ ἐπιπέδος ἀσφαλῆς ἐστὶν ἐκδοσις, ψευδῆς δὲ τῆς ἀνθρωπίνης πεποιθήσεως ὁ σκοπὸς τοῖς δοκοῦσιν εὐλόγοις θαρρῶν, καὶ τῆς προσδοκίας ἀποτυγχάνων εὐχότως, τὰ παράδοξα κρίνων ἀδύνατα, καὶ τὰ συνήθη λογιζόμενος βέβαια, καὶ τῇ πείρᾳ πειθόμενος ὑπερον, ὡς ταῦτα μὲν ἀμφίβολον ἔχει, καὶ ἐνδεχομένη τὴν παρουσίαν, ὅσα τῆς ἡμετέρας ἐντροχελίας ἐξηρητησθαι δοκεῖ, ὁμολογουμένως δὲ, καὶ ἀναγκαιῶς παραγίνεται τοῦτων ἡ χρῆσις, ὅσα ἐκ θείας ἐρχεται χάριτος, ἀενάου πηγῆς τῆς προνοίας ὄντα θαψιλῆ, καὶ ἀφθορα βέθηρα. Εἰπέ που καλῶς ὁ Κύριος, καὶ μετ' αὐτοῦ συμφώνως ὁ ὁμογράφος Δαβὶδ· ὁ μὲν,

« Ἄξιός ἐστι ἐργάτης τῆς σφοδρῆς αὐτοῦ. » Ὁ δὲ, Πλούσιοι ἐπτώχευσαν, καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ. » Τοὺς τῆς θεραπείας σχολάζοντας τοῦ Θεοῦ, ἐκείθεν δηλοῦντες ἔχειν ἐτοιμὴν τὴν τῆς τροφῆς χορηγίαν, μισθὸν οὖσαν πρὸ τοῦ ἠγχομένου μισθοῦ, καὶ πρεπόντως τῷ ἔργῳ τῆς καθήκοντα, καὶ ὀφειλόμενον τῆς λειτουργίας τοῦ σώματος. Ὁ μὲν γὰρ ἀνωλόντων τῷ πόνῳ μένει τῆς ψυχῆς φυλαττόμενος ἐν τῷ μέλλοντι, ὁ δὲ τῷ συνεργῶντι πρὸς τὴν ἀρετὴν αὐτῆς ζῶν, καὶ συμπράττοντι πρὸς τὴν θεοσέβειαν, σισοδοτεῖται δὲ ὄντως ὑποζυγίου δίκην ἐχούντος τὸ ἐνεργεῖν, καὶ χρῆζοντος ἐπιμελείας πρὸς τὸ διαρκεῖν τῆς διακονίας, μέχρις ἂν ὑπέξυκεται, καὶ δουλεύῃ τὴν δουλείαν, ἢ ὑπετάγη παρὰ τοῦ Κτιστῆτος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Ταῦτα τῆς πρώτης ἀκτιμοσύνης τὰ πλεονεκτήματα. Ταῦτα τῆς ἀπερισπάστου ζωῆς τὰ ἐπιγεγραμμένα. Αὕτη τῷ λογικῷ ζῶνι πρέπουσα διαγωγή θεραπείας σχολάζειν Θεοῦ, καὶ τὰ καθήκοντα κομιζέσθαι ὡς ἐκ ταμεῖου τῆς προνοίας αὐτοῦ· ἐλπίζειν τῇ κριμονίᾳ ἐκείνην, καὶ τὴν παρ' αὐτῆς ἐν πᾶσι καρπῶσθαι ἀντιληψίην· καταφρονεῖν τῶν γηίνων, καὶ ἔχειν

την γην δωροφορούσαν τὰ αὐτῆς ἀγαθὰ πρὸς ἀπό-
 λαυσιν σύμμετρον· μὴδὲν κεκτηῖσθαι ἐν κόσμῳ, καὶ
 μετ' ἐξουσίας, ὅτε δεῖ, κεχρηῖσθαι τοῖς τούτου κα-
 λοῖς· δουλεύειν γνησίως τῷ Κτίσαντι, καὶ τὴν κτίσιν
 θαυματολογεῖν πρὸς τὸ χρειώδες, ὡς βούλεται· παροι-
 κεῖν ἐν ταῦθα, καὶ τὴν κατοικίαν αἰρεῖσθαι ἐνθα καὶ
 ἀλληθῶς κατοικία ἐστὶ· μὴδὲν ἡγεῖσθαι τῶν ὕδα με-
 νότων σπουδαίον, ταῦτα δὲ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι,
 ὅσα συμβαίνει πρὸς τὴν λῆξιν ἐκείνην. Ταύτην ἔταξε
 τοῖς ἀνθρώποις ἡ Δημιουργὸς τὴν ζωὴν ἐξ ἀρχῆς, καὶ
 ταύτην αὐτῷ πεισθέντες, ἐβίωσαν πάντες οἱ ἅγιοι,
 οὐκ εἶχον γῆς οὐδὲ τὸ τυχερὸν μέτρον εἰς αὐθεντίας
 λόγον αὐτόκτετον, καὶ πᾶσαν ἐφορολόγουν τὴν γῆν,
 τὰ χρειώδη ταύτης, ἐνθα ἂν ἐτυχεν εὐρεθῆναι, ὡς
 δεσπότηται καρπούμενοι. Οὐκ ἦσαν ἐκ πλοῦτου, καὶ
 δυναστείας τοῖς ἀνθρώποις ἐπίσημοι, καὶ θήρας ἐδυσ-
 ῶπουον πρὸς ἐντροπήν τῷ τῆς ἀρετῆς ἀξιώματι.
 Οὐκ ἦν αὐτοῖς οἰκειτικὴ θεραπεία τὸ βάνασσον ἐπι-
 τρεῖθουσα πρὸς θρύψιν τοῦ σώματος, καὶ διηκόνει
 πρὸς τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῖς τὰ μέρη τῆς κτίσεως. Οὐ
 παρῆν ἀχθοφόρων ὑπηρεσία κτηνῶν εἰς μετακομι-
 δὴν τῶν ἀγωγίμων, καὶ κόρακες διεκόμεζον ταῦτα
 τὴν ἐκείνων χρεῖαν ἐκπληροῦντες ταχύτερον.
 portanda ea, quæ convehenda erant, et corvi
 tiam.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Φίλοι τῇ καθαρότητι τοῦ βίου ἐσπούδασαν γενέσθαι
 Χριστοῦ, καὶ ἐν τοῖς τοῦ φίλου κτίσμασι διετάξαντο
 μετὰ παρρησίας ὡς ἠθέλησαν· ἐπέταξαν οὐρανῷ
 παρασχεῖν τοῖς δεομένοις τροφήν, καὶ μάννα τούτοις
 ὡς ἐκελεύσθη κατήνεγκεν· ἐξέκλεισαν ἄλλοτε τούτον
 ἐπὶ ἀγνωμόνων παιδείᾳ, καὶ τὰ συνήθη μαϊμάσσων
 ἐπέσχεν ὑετὴν τριῶν ἐτῶν βασιτάσας, καὶ μηνῶν ἐξ
 βάρου συναχθὲν τῷ χρόνῳ κατ' ὀλίγον εἰς ἄβυσσον
 κωφόρον διὰ τοὺς προστάξαντας. "Ὀμβρῆσε καὶ τῷρ
 νυκτός ποτε κατακρησαί τινας ἀλάστορας κελουθεῖς,
 καὶ χάλαζαν ἐσφενδόνησεν ἄλλοτε καθ' ἑτέρων ἀνό-
 μων εὐστόχοις βολαῖς, καὶ πολλὴν ἐν ἑαυτοῖς· εἰργά-
 σατο θάνατον, τούτου τῶν δικαίων ἐκείνων τῷ νεύ-
 ματι διδαχθεῖς. Γῆν διέστησαν χάσματι μεγάλῳ, καὶ
 σκηναῖς ἅμα, καὶ κτήνεσι πολυζώων ἀγέλης, τοὺς
 στασιώδεις κατήγαγον πρὸς καταθρονίον μυχοῦς.
 Βυθὸν ἠπαίρωσαν εἰς λεωφόρον ὁδὸν, καὶ γῆν ἐλί-
 μνωσαν ἀνδρὸν εἰς ἀφθονον χρῆσιν τοῦ πρὶν σπανί-
 ζοντες ὕδατος. Ποταμοὺς διήλθον ἀβρόχῳ ποδὶ, κα-
 μίνῳ πυρὸς ἐμπεριπέτησαν, καὶ πυρὸς βλάβην οὐκ
 ἔγνωσαν, καθάπερ ὕδατι ψυχρῷ τοῖς σώμασι τῇ
 φλογὶ μαχεσάμενοι, καὶ τὸ φθοροποιὸν τῷ εὐφθάρτῳ
 νικήσαντες. Θηρίων θυμοῖς εἰς βορὰν παρεδόθησαν,
 καὶ τῆς ταύτων πείραν οὐκ ἔλαβον ἀγριότητος,
 καθάπερ ἐπαρῆθη τιθασσεύουση πρὸς ἡμερότητα προσ-
 ούχη τούτου πραθιναντας. Σκότος ἀφεγγές κατηύγα-
 σαν στύλπ πυρός· μεσημβρινὸν ἀνεστειλαν καύσωνα,
 αἰάσαντες τοῖς ὀδοποροῦσι νεφέλη τὸ αἴθριον.
 Ὑδωρ πικρὸν, καὶ ἀγονίας τῇ γῇ αἴτιον ἄλλο πότι-
 μον τοῖς διψῶσι, καὶ πρὸς γένεσιν καρπῶν ἐπιτή-
 δειαν παρέσχον τοῖς νεμομένοις τὴν χώραν ἐκείνην.
 Στείραις ἰδωρῆσαντο τέκνων γονὴν, καὶ θανόντας

A terrena, terramque habere sua bona munificæ lar-
 gentem ad commensuratam fruitionem : nihil in
 hoc mundo possidere, et cum auctoritate, quando-
 cunque oportet, illius bonis uti ; servire sincere
 Creatori, et creaturam ad ea, quibus opus est, pro
 usu quasi tributum colligere, et libet : hic Inquili-
 num esse, et inibi habitationem eligere, ubi vere
 est habitatio : nihil ducere dignum studio eorum,
 quæ hic manent ; ea vero pluris facere quæcunque
 contingunt ad illum terminum. Hanc statuit mundi
 opifex hominibus ab initio vivendi rationem, et
 hanc ipsi obedientes sancti omnes egerunt, nec ha-
 buerunt terræ quantulamcunque mensuram quam
 ipsi sub dominii titulo possiderent ; et ex omnibus
 terris tributa colligebant ea, quæ necessaria erant,
 ubicunque reperire obtingebat, quasi domini percip-
 ientes. Non erant propter divitias, et potentatus
 insignes apud homines, et feras flectebant ad reve-
 rentiam præ virtutis eminentis dignitate. Non
 257 erat ipsis servile famulitium exercens artificia
 ad corporis molliam, et ministrabant ad accessi-
 tatem ipsis orbis terrarum portiones. Non aderat
 ministerium jumentorum onera ferentium ad trans-
 ea deferebant, ipsorum ocus explentes indigen-

CAPUT XIX.

Amici Christi effici puritate vitæ studuerunt, et
 in amici possessionibus pro libito cum libertate
 disposerunt : imperarunt cælo, ut exhiberet alimen-
 tum egentibus, et manna ipsis, uti fuerat impe-
 ratum, attulit ; ipsum alias occluserunt ad insipien-
 tium doctrinam, et illud consueta percipiens tribus
 annis, et sex mensibus pluviam cohibuit portans
 grave pondus tempore congestum paulatim in
 abyssum, quasi uterum gravidum, propter eos qui
 mandabant. Pluit vero et illud aliquando ignem,
 cum jussum fuisset comburere quosdam impios, et
 grandinem tanquam funda jaculatum est alias
 adversus alios iniquos ad scopum directis jactibus,
 et plurimam in ipsis interneclonem patravit, id
 nutu justorum illorum edocente. Terram discide-
 runt ingenti hiatu, et seditiosos simul cum tento-
 riiis, et animalium multimodis gregibus ad subterra-
 neos deduxerunt specus. Profundum pelagus effe-
 cerunt continentem terram ad viam Regiam inunien-
 dam, et terram sine aqua stagnare ad copiosum
 usum ejus, qui antea penuria laborabat aquæ.
 Fluvios transierunt pede neutiquam madefacto,
 ambularunt in ignis camino, et ignis damnum non
 norunt, quemadmodum gelida aqua corporibus cum
 258 flamma confligentes, et eo quod facile corrup-
 tui vincentes id, quod voraciter corruptionem in-
 fert : traditi sunt furibundæ iræ belluarum ad escam,
 nec ullum experimentum earum feritatis accepe-
 runt, oratione quasi carmine cicurante ad mansuetu-
 dinem ipsas lenientes. Tenebras obscuras illumi-
 narunt columna ignis ; meridianum ardorem inhi-
 buerunt, viamque carpentibus nube uti tentorio

feruam aerem pretererunt. Aquam amaram, A infocunditatis terræ causam aliam potabilem siti-entibus, et ad feracitatem frugum idoneam exhibuerunt his qui possidebant illam regionem. Sterilibus dederunt liberorum progeniem, et eos qui mortui sunt ex ipsis, viventes illis reddiderunt. Tyrannis magna satellitum hastatorum multitudinem septis obtulerunt; bellicas acies dispositas irriserunt; hostium phalngas oppositas verterunt in fugam; insidiatorum insultus excogitatos evitarunt indemnes; carceribus exsilerunt, cum januæ virtute invisibili fuissent ipsis reclusæ, vinculis liberati bantur, soluti; minas cædium a principibus intentatas, et furentium populorum iras præterierant absque periculo semper, nullum unquam grave omnino malum experti.

CAPUT XX.

Et hæc omnia, atque hisce plura justis illis acciderunt, quia mundanas curas multiplices aversati divino cultui incubuerunt sedulitate indivulsa, ob libertatem, quam cum numine habebant ad præcipiendum reverendi omni creaturæ effecti. Indicat, quinam isti fuerint, Scripturæ sacræ historia, et nomina per ordinem 259 ex Actibus manifesta facit singulis miraculis singulos addiscere volentibus notos reddens. Et longum utique nunc foret, simulque supervacaneum istos enumerare, cum sermone passim clari existant etiam his, qui neque valde studiose divinam in Scripturam inciderunt, ex meditatione vero delectationem capientibus, et forte cogitationum mœstarum abductionem. His enim a quibus accurate opus elaboratur, et dictio prodest ad contemplationem, mentem intellectionibus præoccupans, et aliis alias dictis ipsam quasi manu deducens ad prudentiam, discretionemque occurrentium, quæ consequenter, ac successive semper suscipiunt sollicitudinem rei præteritæ, et eam extendentis, quousque insideant commoventia cogitationem, dilatantia sapientiæ amorem, qui quotidie ipsam provehit, et ducit iuste ad finem ad suam inducitur.

CAPUT XXI.

Scitis vero et eos qui Novo in Testamento nihil possederunt, Joannem Christi præcursorem, et simul apostolorum chorum, a quibus monastica vita exordium duxit: quomodo ille quidem sponte desertam solitudinem cœpit incolere, locustas comedens, et mel silvestre, usus vero indumento e pilis cameli confecto; ii autem Dominicæ obediens adhortationi unica cum tunica processerunt, et alimento (prout tempestas dabat) invento ubicunque degustato, nihil possidentes (uti fuerant edocti) usque ad baculum et peram, quæ potissimum viatoribus plurimo sunt usui, ut ne his forte visi confidere, 260 fiduciam erga Deum obtunderet, his, quæ visu conspicua sunt, confisi, neque facultatis invisibiliter cooperantis rationem ducentes, quæ honestis et docilibus impartiri gratiam gubernatricem non abnuit, nudam vero illam integumento ab omni vult exhiberi, ad convenientia, et vera dispersita

τοὺς ἐξ αὐτῶν, ζώντας ταῦταις ἀπέδωκαν. Τυράννοις δορυφορούμενοις κλήθει πολλῶ ἀντίστησαν, πολέμων παρατάξεις ἐγέλασαν, φάλαγγας ἀντιταγμένας ἐχθρῶν ἐτρέφαντο, ἐπιβούλων μεμηχανημένως ἐνέκρας διήλθον ἀκαθαίς, δεσποτηρίων ἐρρύσθησαν τῶν θυρῶν ἀποταίς ἀναγκασίῳ ἀσάκτω δυνάμει, δεσμῶν ἠλευθερώθησαν παραβίβας λυθέντας, ὧν καταίχοντο πέδον, ἀπειλάς φόβων τῶν ἀρχόντων, καὶ μαινομένων δήμων θυμοῦ; παρηλθόν ἀκινδύνως φαί παῖραν οὐδενὸς οὐδέποτε λαθόντας ὄλωσ δεινοῦ.

fuerunt mirabiliter compedibus, quibus detinebantur, et furentium populorum iras præterierant omnino malum experti.

B

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Καὶ ταῦτα πάντα, καὶ τούτων ἡσὼνα τοῖς δικαιοῖς ὑπῆρξεν ἐκεῖνοις, ὅτι καὶ κοσμικῶν ἀπληγμένοι πολυπλόκων φροντίδων, ἐθρησκουον ἀπερισπαστῶ προσεβρίξ τὸ θεῖον τῇ πρὸς αὐτὸ παρῆρησι πρὸς τὸ ἐπιτάττειν αἰδέσιμοι πάση τῇ κτίσει γενόμενοι. Μηνύει τίνες οὗτοι ἡ τῆς Γραφῆς ἱστορίαι, καὶ τὰ ὀνόματα κατὰ χώραν ἐκ τῶν πράξεων δηλα ποιεῖ ἐκάστῳ θαύματι ἑκαστον τοῖς μαθεῖν βουλομένοις γνωρίζουσα. Καὶ μακρὸν ἂν εἴη νῦν καὶ παρελθόν ἔμα καταριθμεῖν τούτους τῷ λόγῳ φανεροῖς ὄντας, καὶ τοῖς οὐ πάνυ σπουδαίως ἐντυγχάνουσι τῇ θεῖᾳ Γραφῇ, τέρψιν δὲ τῇ μελέτῃ ποιουμένοις, καὶ ἀπαγωγῆν ἰσως λυπηρῶν ἐνθυμησίων. Οἷς γὰρ πεφροντισμένως ποιεῖται τὸ ἔργον, τούτοις καὶ πρὸς θεωρίαν χρησιμεῖ ἡ λέξις, τοῖς νοήμασι προσασχολούσα τὸν νοῦν, καὶ ἄλλοις ἄλλοτε ῥητοῖς αὐτὸν χειραγωγούσα πρὸς σύνεσιν τοῦ ὑπανεῶντος ἀκολουθῶσα αἰ διαδεχομένη τὴν τοῦ παρελθόντος μέριμναν, καὶ ταύτην παρατιθέντος ἕως ἀπεδρεῖται τὰ κινούντα τὴν ἐνοίαν, πλατύνοντα τὴν φιλοσοφίαν ὁσημέραι προκόπτουσαν αὐτήν, καὶ ἄγοντα ἐνθέσιμας, ἐφ' ὅπερ ἐπιτελεῖται τέλος.

C

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ΄.

Τότε δὲ καὶ τοὺς τῆς νέας προθήκης ἀκτῆμονας, Ἰωάννην τὸν πρέδρομον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν χορὸν τῶν ἀποστόλων ὁμοῦ, ἐξ ὧν ὁ μοναδικὸς ἤρξατο βίος ὅπως ὁ μὲν οἰκεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἔρημον ἐίλετο ἀκρίδας ἐσθίων, καὶ μέλι ἀγρίον, ἐνδύματι δὲ χρησάμενος ἐκ τριγῶν πεποιημένῳ καμήλῳ· οἱ δὲ Κυριακῇ παραινέσαι πισθόντες ἐν ἡχτωνίσκῳ ἐστοίχησαν, καὶ τροφῇ τῇ πρὸς ὦραν εὐρισκομένη ὅπου δῆποτε, οὐδὲν κτησάμενοι ὡς εἰδῆχθησαν ὄλωσ ἕως ῥάβδου, καὶ πῆρας τῶν μάλιστα διὰ πολλὰ τοῖς ὀδίταις χρησίμων, ἵνα μὴ τούτοις τάχα δοκοῦντες θαρβῆεν τὴν ἐπὶ θεῶν ἀμδύλωνισιν ἐλπίδα, τοῖς ἀφανὸς συμπρατούσης ἀλογούντες δυνάμει, ἥτις τοῖς εὐλόγοις, καὶ κίθανοῖς συμμερίζεσθαι τὴν κηδεμονικὴν οὐκ ἀνέχεται χάριν, γυμνήν δὲ παντὸς παραλύματος ταύτην ἐπιδείκνυσθαι βούλεται τὴν πρὸς τὰ εἰκότα, καὶ τὰ ἀληθῆ μερίζομένην ὁμοίως τῶν ἀνθρώπων εὐχέρειαν πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφουσα,

D

καὶ οὖν ἔδωσα περιέλκεσθαι τοῖς νομιζομένοις αὐτῇ συναργεῖν πρὸς τὴν τῶν οικονομουμένων ἀσφάλειαν. Ἄλλ' ἄρα μὴ τῇ τῶν ἁγίων διηνεκεῖ περὶ τὸ θαῖον ἀσχολία τῆς ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ τῆς Μείσης τῶν ποταμῶν, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ πρὸς ἄλιγον τὴν βασιλευομένην Κωνσταντινούπολιν θαλώσαντος ἀργίας ἀνοίγωμεν θύραν προκάλυμμα τῆς περὶ τὴν ἐργασίαν ὀκνηρίας τὸ διὰ παντὸς δοκεῖν προσκαρτερεῖν τῇ προσευχῇ πεποιημένοις, καὶ νέοις παισὶ, καὶ ἀνδράσι σφριγῶσιν ἔτι κατὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος, καὶ ταύτην πολλοῖς ὀφείλουσι καταλύσαι πόνους νομοθετήσασιν τὸ μὴ ἐργάζεσθαι τῇ ἀνέσει καὶ τὰ πάθη αὐτοῖς ἐπιγεῖρασι, καὶ τῷ λογισμῷ παρασχῶσιν ἔδειαν ταῖς τούτων βλαῖς ἐνευκαιρεῖν, ἕως ἂν ἡ δοκοῦσα προσευχὴ, οὐκ οὔσα δὲ τοῦτο, ὅπερ λέγεται, πάντῃ ἀπόβληται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Τῶν δὲ σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ὑπόμνησις ὀχληρὰ, οὐ μόνον οὐ συγχωροῦσα προσομιλεῖ τῷ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ φαντασίαις ἐνθυμήσεων αἰσχυρῶν βυβουσα τὸν δοκοῦντα προσέχεσθαι νοῦν. Προσκαρτερεῖν μὲν γὰρ καλὸν τῇ προσευχῇ, καὶ τὸν νοῦν γυμνάζειν εἰς ὁμιλίαν Θεοῦ, τοσοῦτον δὲ, ὅσον τὸν τῆς εἰρήνης μὴ ποιῆσαι πολέμου καιρὸν, μὴδὲ τῇ παρὰ τὸ δέον ἐκτάσαι τοῦ χρόνου δοῦναι παρεῖδυσιν τοῖς πολέμοις πάθεισιν αἰχμαλωτεύειν ἔθους ἔχουσι τοὺς λογισμοὺς πρὸς ἀτόπους ἐννοίας καθάπερ ἱεροῦ ἀποσπώμενους ἀσύλου τῆς προσευχῆς, καὶ τυραννικῶς ἀγομένους ἐπὶ τὸ σοφρόνημα τῆς σαρκὸς, ἐκεῖνα λοιπὸν διεξερχομένους τοῖς λογισμοῖς, ἅπερ ἔχεινο κρατοῦν βιάζεται λέγειν. Τίς οὖν προσευχὴν τῶν εὐφρονοῦντων ταύτην ἐρεῖ τὴν μάχην τῶν ἐναντιῶν ἀλλήλοις, καὶ ἀμφηρίστων λογισμῶν, ὅταν οὗτος τὰ δοκοῦντα ἀντιλέγῃ ἐκεῖνο, κάκεινος φιλονεικεῖ παῖθειν ὃ βούλεται, καὶ ἕκαστος ἕως φανερᾶς νίκης ἀντιτάττεται τῷ ἑτέρῳ, καὶ μὴ πυγμῇ, ἢ πόλεμον παγκράτιον, καὶ εἴθε κἂν οὕτω, καλῶς γὰρ εἶχεν ἐστάναι, καὶ ἀθλεῖν πρὸς τὰ ὀχλοῦντα, καὶ μὴ δίκην ἀργυρωμάτων ἔλασθαι οὐδὲν ἀντιλέγοντας. Πολλάκις γὰρ ἀποσπώμενοι τῶν λόγων τῆς προσευχῆς, ἐπόμεθα τοῖς ἄγοισι λογισμοῖς οὐκ ἀνανεύοντες οὐδὲ δυσχεραίνοντες, ὅπερ ἦν γνώμη οὐ συναινούσης τοῖς προτρεπομένοις ἐπὶ τὰ μὴ καθήκοντα, καὶ τὸ μὲν σῆμα δείκνυσι προσευχῆς, κεκλιχότες γὰρ ἐπὶ τὰ γόνατα, τοῦτο τοῖς ὁρῶσι φαινόμεθα, τῇ δὲ ἐννοίᾳ εὐ τέρποντα φανταζόμεθα, φίλοις εὐμενῶς διαλεγόμενοι, ἰχθροῖς μετ' ὀργῆς λοιδορούμενοι, ἐστιαμένοις συνευαυχόμενοι, τοῖς προσήκουσιν οἰκοδομοῦντες, φυτεύοντες, ὀδοποροῦντες, ἐμπορευόμενοι, πρὸς ἱερωσύνην ἐλκόμενοι βία, οικονομοῦντες τὰ τῶν ἐγχειρισμένων Ἐκκλησιῶν μετ' εὐλαβείας πολλῆς, καὶ τούτων διεξερχόμεθα πλείονα συνδιατιθέμενοι τῶν εἰρημῶν ἐκάστῳ αὐτοῖς ὡς οἶδε πρὸς ἕκαστον τὴν γνώμην διατιθέναι τὸ πάθος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Προσευχὴ δὲ οὐ βούλεται τοῦτο, ἀλλ' ἔχει τὸν

A similiter hominum dexteritatem in seipsam invertens, neque sinens circumtrahi his, quæ putantur ipsi cooperari ad securitatem rerum, quæ dispensantur. Verum age ne sanctorum continuæ circa res divinas occupationi, inductæ ab Adelphio Mesopotamiae, et Alexandro, qui exiguo tempore regnatricem Constantinopolim inquinavit, pigritiæ portam aperiamus prætextum segnitiei ad operandum: quippe qui fixerunt perpetuo videri perseverare in oratione; et pueris recentibus, et viris etiamnum quoad corporis robur vegetis, quique illud plurimis laboribus debuissent edomare, pro lege statuerunt nihil operari per animi remissionem, et in ipsis passionem concitarunt, præbueruntque intellectui licentiam ipsarum materiæ adherendo vacare otiose, B donec apparens oratio, cum non esset quod dicebatur, omnino deperiret.

CAPUT XXII.

Carnalium vero cupiditatum turbuenta recordatio non solum haud permittit colloqui cum Deo, sed et cogitationum scædarum imaginationibus mentem contaminat, quæ videbatur ad orationem composita. Perseverare namque in oratione pulchrum, et mentem exercere 261 ad colloquium Dei. Id vero eo modo, quo tempus pacis non fiat belli tempus, neque protensione temporis ultra id, quod convenit, detur aditus inimicis passionibus consuetis in captivitate redigere ratiocinationes ad cogitationes ineptas, tanquam sacro asylo orationis avulsas, et tyrannice adductas ad sapientiam carnis; ea cæterum præcurrentes ratiocinationibus, quæ illa dominans dicere cogit. Quis ergo huiusmodi illorum, qui recte sapiunt, dixerit esse pugnam invicem adversantium, et ancipitum ratiocinationum, quando hæc contradicit illi, et illa contendit persuadere quodlibet, et unaquæque ad manifestam usque victoriam contra aliam ex adverso pugnat, et non pugilatam, aut Quinquentium bellum, atque utinam saltem sic; honestum enim haberetur consistere, et dimicare adversus ea, quæ perturbant, nec instar servorum emptitiorum trahi nihil repugnantes. Sæpius enim abstracti a verbis orationis sequimur cogitationes abducentes, neque renuimus, neque ægre ferimus, quod quidem esset mentis non assentientis, propellentibus ad ea, quæ non conveniunt, et speciem quidem exhibet orationis; acclives enim, provolutique in genua, id agere intuentibus appaerimus, at cogitationi obversantur imagines deliciosæ, cum amicis benevole disserimus, Inimicis iracunde convitia ingerimus, epulantibus bene convivamus, cognatis domos ædificamus, plantamus, itinera facimus, commercia exercemus, ad sacerdotium per vim tracti, dispensamus quæ ad Ecclesias quas suscepimus regendas, pertinent cum multa circumspeditione, et horum 262 plura percurrimus adherentes unicuique dictorum, prout novit affectus ad unumquodque disponere mentem.

CAPUT XXIII.

Oratio autem istud non vult; verum intellectum

habet purum ab omni hujuscemodi animi sensu, non abreptum volutatione; sed quodcumque illud sit, vade tamen honestum, præter propositum, neque terrenæ rei assumit sensum; at quasi Numine afflatum, et ab his quæ consæta sunt, et amica corpori exemptum, ibi ubi, et propositum occupari, conversationem reverenter iustituendo. Et tantam mensuram habeat occupatio, quam erga se impendit, quantam præbet habitus exercitatione acquisitus, ut absque distractione quisque insistat in ea. Ne igitur decipere liceat simpliciores, atque orationis, et exercitationis monasticæ pariter inexpertis mandent majoris operis colore apparente, cessare ab eo, quod minus videtur. Scopus enim magis ipsis est, uti claret, quæ ab aliis apparatus sunt comedere, non quæ manibus suis defatigatis parata, honesto prætextu vacandi circa orationem speciosoque vultu colligentibus condimenta; quam vivere sicuti conducit animæ et corpori. Qui namque dispersit tempus ad opera, et ad orationem, sicut ad hoc vel illud est aptum, corpus quidem edomat labore, ejusque incompositos motus mitigat, uti magis convenit: animam vero cum corpore laborantem, et remissionis cupidam ad orationem quasi levioerem deducit promptis, ac vigentibus viribus. Solatium enim assumit opus alternando, et **263** ipsum transmutando ab alio in opus alterum, uti mœrore angitur, dum in uno diu commorans aggravatur unico, singularique modo, gaudet autem varietate operationis, quasi laborem intermittens ac reponens, a quo cessare videtur, recens; accedit velut incipiens quod est aggrediendum.

CAPUT XXIV.

Qui vero desidiam adamat, nutrit is pigritia passionem, præbetque occasionem cupiditatibus licenter sese permovendi ad ea ad quæ natæ sunt, maximeque tempore orationis, quando mens tota conversa est ad id quod turbat cor, percurrens ratiocinationibus, quæcumque affectus obversans suggerit, vice colloquendi cum Deo, ab eoque postulandi, quæ conveniunt, et remouent inhonestorum apprehensiones: rationes vero itidem orationis inflectens in rationes malitiæ, vel impuritatis, aut ad id, ad quod vergit dominans menti, et ipsa ad ea, ad quæ affectum est, abuteus. Id ipsis contingere probe sciens Paulus, pigritiam vehementer criminatur, mala ex ipsa progenerata ordine referens; ait enim: « Enuntiamus vobis, fratres, et adhortamur vos in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, neque secundum traditionem, quam a vobis receperunt. Ipsi enim scitis, quemadmodum nos oporteat imitari, quoniam non inordinati fuimus inter vos, neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore atque defatigatione noctu **264** diuque operantes, ne quem vestrum gravaremus, non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis quoniam si quis non

νοῦν παντὸς καθαρὸν τοιοῦτου νοήματος; ὡς περιθυμούμενον, ἀλλ' ἔτι κἀν ἡ λῆαν σεμνὸν, παρὰ τὸ προκαίμενον, οὐδὲ γήγινον πράγματος λαμβάνει ἀβιβηθῆσιν. Θεολογηπτούμενον δὲ ὡςπερ καὶ ἐξεστῶτα τῶν συνήθων, καὶ φίλων τῷ σώματι, ἐγεί, ἐνθα καὶ ἀσχοληθῆναι προέθετο τὴν ἐντευξιν μετ' εὐλαβείας ποιούμενος· καὶ τοσοῦτον ἡ πρὸς αὐτὴν ἀσχολία μέτρον ἐχέτω, ὅσον ἀπερισπαστῶς ἐκαστον προσεδρεύειν ἡ ἠσκημένη ἐξίς παρασκευάσαι παρέχουσα. Μὴ τοῖνον ἀπατῶν ἐξέστῳ τοὺς ἀκραιωτέρους, τοὺς καὶ προσευχῆς καὶ ἀσκήσεως ὁμοίως ἀπειροῦς, καὶ φαντασίᾳ μείζονος ἔργου προστάττουσιν ἀνέχειν τοῦ δοκοῦντος ἐλάττωτος. Σκοπὸς γὰρ αὐτοῖς μᾶλλον ὡς ἔκεισε τὰ παρ' ἐτέρων ἐσθίειν, οὐ σκυλλόμενοι ταῖς χερσὶ, σεμνῇ τῇ περι τὴν προσευχὴν προφάσει τὰ τοῦ σώματος εὐπροσώπως ἐραυζομένοις ὀφώνια, ἢ ζῆν ὡς καὶ ψυχῇ συμφέρει, καὶ σώματι. Ὁ μὲν γὰρ εἰς ἔργα, καὶ προσευχὴν μερίζον τὸν χρόνον, ὡς ἔχει πρὸς τοῦτο, ἢ τοῦτο ἐπιτηδεύτητος, δαμάζει μὲν τὸ σῶμα τῷ κόπῳ, καὶ τὰς ἀτάκτους ὀρμὰς αὐτοῦ πραυνεῖ πρὸς τὸ ἐπεικίστερον, τὴν δὲ ψυχὴν συγκαμουσάν τῷ σώματι, καὶ ἐπιθυμοῦσαν ἀνέσεως ἐπὶ τὴν προσευχὴν ὡς κορυφῆν ἔβραν ἔγει προθύμων, καὶ ἀκμάζουσιν αὐθις τῆς δύναμιν. Παρηγορεῖται γὰρ αὐτὸ τὸ ἔργον ἀμείβουσα, καὶ μεταβαίνουσα ἀφ' ἐτέρου εἰς ἔργον ὡς ἀλῦει τῷ ἐνὶ ἐγγρονίζουσα, βαρυνόμενη μονοτρόπῳ, χαίρουσα δὲ τῷ ποικιλῷ τῆς ἐργασίας, ὡςπερ ἀποτιθεμένη τὸν πόνον, οὐ λήγειν δοκεῖ, καὶ νεαφῆ C ποιοῦσα ὡς ἀρχομένη τοῦ μέλλοντος.

ΚΕΦΑΛΑ ΚΑ'.

Ὁ δὲ τὴν βασιτήνην ἀγαπῶν τρέφει τῇ ἀργίᾳ τὴν πάθη, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις δίδωσι καιρὸν τῇ ἀθείᾳ διακινεῖσθαι πρὸς τὰ πεφύκασι, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ προσευχῆς ὅτε συνεστραμμένος ὁ νοῦς ὅλως γίνεται τοῦ ὀχλοῦντος, ἐκεῖνα τοῖς λογισμοῖς διεξῆτων, ἔπερ ἐπαγορεύει τὸ ἐνδιατώμενον πάθος, ἀντὶ τοῦ προσομιλεῖν θεῷ, καὶ αἰτεῖν παρ' αὐτοῦ τὰ συμφέροντα θνακινούντα τῆς ἀτιμίας ἐθυμία· καὶ τοὺς λόγους τῆς προσευχῆς, ἐκκλίνων εἰς λόγους πονηρίας, ἢ ἀκαθαρσίας, ἢ πρὸς ὃ βέβηει τῆ; διανοίας ἐπικρατήσαν, καὶ κατακεχρημένον αὐτῇ πρὸς D τὴν πεπολιωται. Τοῦτο συμβαίνειν τοῖς τοιοῦτοις ὁ Παῦλος εἶδως, τὴν ἀργίαν διαβάλλει σπουδαίως; τὰ ἐξ αὐτῆς τιετόμενα μεθοδικῶς ἀναστῆλλον κακὰ. Φησὶ γάρ· « Παραγγέλλομεν ὑμῖν, ἀδελφοί, καὶ παρακαλοῦμεν ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλασθαι ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτω; περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἢν παρέλαθον παρ' ἡμῶν. Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς εἰ μιμῆσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακῆσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐπάγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ, καὶ μόγῳ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσθαι τίνα ὑμῶν, οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα τύπον ἑαυτοῦς δώμεν ὑμῖν πρὸς τὴν μιμῆσθαι ἡμᾶς; καὶ γὰρ ὅτε ἤμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῖς παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἰ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι,

μηδὲ ἐσθίειν. Ἀκούομεν γάρ τινας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως περιπατοῦντας, μὴδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. Τοῖς δὲ τοιοῦτοις παραγγέλλομεν, καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσι. »

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ΄.

Πολλοὶ τεκμηρίοις ἀσθηρὰν ποιῶν τὴν ἐπιτιμίαν· καὶ γὰρ ἀταξίαν τὴν ἀργίαν εἰπὼν, καὶ τὸ, μὴ ἐσθίειν ὁ μὴ ἐργαζόμενος, προσθεῖς, καὶ ἑαυτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ἔργῳ μαχθούντα τύπον καὶ ὑπογραμμὸν δεδωκώς, καὶ τὸ μὴ αὐτοῖς ἐκείνοις, ἀλλ' ἐτέροις ὑπὲρ αὐτῶν ἐγκαλεῖν, καὶ τὸ στέλλεσθαι ἐπ' αὐτῶν τοὺς ὑγαίνοντας, ὡς λειμῶδες νόσφι κεκρατημένους, πολλῆν, καὶ δυσανάσχετον ἐνέφρηε τὴν ἀγανάκτησιν. Καὶ γὰρ ἐστὶν ὄντως ἀργία πολλοῖς πολλῶν αἰτία κακῶν, τῇ σχολῇ καὶ τὰ συνήθη ἀξέουσα φαῦλα, καὶ τὰ τέως ἀθήη διδάσκουσα· καινουργὸς γὰρ ἐστὶ, καὶ πρὸς τὰ καινοτομεῖν τὰ ποτήρᾳ πολλὴν ἔχει τὴν ἐπιτηδεύσασθαι, καὶ καλῶς αὐτὴν διὰ τῶν εἰρημένων ὁ Παῦλος, καὶ δι' ἐτέρων πλειόνων ἀποπορταίων δείκνυσι, καὶ φευκτῆν παρακαλῶν, ὀργιζόμενος, λυπούμενος; ἐπιτιμῶν. Καὶ πᾶσαν σχέσιν ἐπιτηδεύων πρὸς τὸ δυσωπῆσαι τοῦ, ὡς αὐτὸς ἔφη, ἀτάκτους μεθ' ἡσυχίας ἐργάζεσθαι, καὶ πρὸς τοὺς ἔξω εὐσχημῶν περιπατεῖν, ἀγκυραν εἰδῶς τῆς διανοίας εἶναι τὸ ἔργον, ὅρμῃν παρασκευάζον αὐτὴν ἀσφαλῶς. Κἂν λαίλαπες πάντοθεν ἐπιπολεῶσι, καὶ στρόβιλοι, βραχθαίσι; πνεύμασιν ἀπειλοῦντες ναυάγιον, ἔστηκεν ἀκλίνης αὐτὴ κατεχομένη, ὡς ἀγκύρα τῷ ἔργῳ, ὀλίγον μεταωρίζουσι ἐπικυματίζουσα λογισμοῖς, ἀλλ' οὐκ ἀποσπώμενη πρὸς κίνδυνον, ἐπειδὴ τῶν ὠθούτων πνευμάτων ἰσχυρότερός ἐστιν ὁ δεσμός.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ΄.

Ὅτως οἱ προφάσαι τοῦ δεῖν προσκαρτερεῖν τῇ προσευχῇ παρατιθέμενοι τὸ πῶν χειρῶν ἔργον, οὐτε προσεύχονται, τῆς διανοίας οὐ δυναμένης ἀμεταωρίστως τετάσθαι πρὸς τὸ ποδοῦμενον, περισπώμενοι δὲ μετὰ τὸ μέτρον τῆς οἰκειᾶς δυνάμεως περὶ πολλὰ οὐ καθήκοντα, καὶ τὸ σῶμα τρέφοντες γαῦρον καὶ ἀνεπιτήδειον ποιοῦσι πρὸς τὴν προσευχὴν αὐτῶν τοῦτι, ᾧ δοκοῦσι τῇ ἀργίᾳ παρέχειν τῇ ψυχῇ τὸ ἀμέριμον, ἐμπλέκοντες αὐτὴν λαβυρίνθῳ ἀδιεξοδεύτων λογισμῶν. Τὸ μὲν γὰρ σῶμα τῷ ἔργῳ κοπούμενον κατέχει πρὸς ἑαυτὸ τὴν διάνοιαν τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ ἕλαττον παρεῖναι τῷ σπουδαζομένῳ ὀφειλουσαν, καὶ συνεργεῖν τοῖς πρὸς τὸ τῆς ἐνεργείας ἀπταιστον, ἀνιέμενον δὲ βέμβασθαι αὐτῇ δίδωσιν ἄδειαν, ἐπεχειρομένων ἐν τῇ ἀνέσει τῶν παθῶν, καὶ πρὸς ἐκάστην ὑπόμνησιν ἐπιθυμίας περισυρόντων αὐτὴν χειρῶν μὴν ὡσπερ αἰχμάλωτον.

A vult operari, neque manducet. Audivimus enim, apud vos quosdam inordinate ambulare nihil operantes, sed curiose agentes. Iis autem, qui ejusmodi sunt, denuntiamus, et obsecramus per Dominum nostrum Jesum Christum, ut cum silentio operantes suum panem manducent *.

CAPUT XXV.

Plurimis argumentis exaggerat asperam reprehensionem; etenim inordinationem appellans pigritiam, et ut ne manducet, proponens, qui non laborat operando, seque ipsum die ac nocte in opere defatigatum, in formam et delineationem exemplarem exhibens, et non istos ipsos, sed alios de isdem arguens, et subtrahens ab eis valetudine firma perfruentes, ac si morbo pestilenti detenti essent; plurimam et intolerandam ostendit fadignationem. Enimvero multis multorum malorum causa est pigritia, quae prae otio consueti vita valde auget, et quae hactenus insueti erant odore, innoxia quippe est, multumque facilitatis habet ad mala nova excogitanda; eamque praefere Paulus in praedictis, et aliis in comparibus demonstrat abominandam, et fugiendam exhortatur, irascens, dolens, increpans, omnemque contemdens studiosae modum, ut flectat inordinatos, quemadmodum ipse loquitur, vel inquietos incuisse pudore, quo cum silentio tranquillo laborent, et erga eos, qui foris sunt, incedant honeste; sciens laborem esse ancoram mentis ipsam praeparando ut appetat ad portum secure. Quamvis turbines undique instent procellosi, et impetuosa tempestates, ac vehementes venti flatibus violentis minitantes naufragium, stat ipsa inflexa inhaerens operi velut ancorae, parumque se efferentibus fluctuat cogitationibus, quandoquidem ventis concutientibus fortius est

CAPUT XXVI.

Sic qui sub praetextu, quod oporteat in oratione perseverare, repudiant opus manuale, non modo non orant, cum nequeat intellectus ad id, quod flagrant desiderat, sine incertitudine se extendere; verum etiam distracti supra modum propriarum virium circa plura minime convenientia; corpusque insolescens enutrientes perquam laute, efficiunt inhabile ad orationem per hoc ipsum, quod putant otio animae praebere securitatem, implicatis ipsam labyrintho cogitationum, e quibus expedire se nequeant. Corpus quippe labore fractum, rejinet ad se intellectum, qui debeat, non secus ac oculi, intente praesens esse rei, cui studet, et illis cooperari ad effectum, ut in eo non offendat errabundus: sin vero sit molle ac remissum, dat ipsi facultatem ut circumagatur affectibus ea in remissione suscitatis, et ipsum ad unamquamque suggestionem concupiscentiae circumtrahentibus subactum, et captivum.

* II Thess. III, 6-12. * I Thess. IV, 11.

266 CAPUT XXVII.

Si mens igitur præsens, instansque operi perfectam operationem elaborat, absens vero eam defectuosam exhibet, et multum ab eo, quod decet, dissitam: quomodo habebit contentionem et firmitatem in oratione, dum qui eam dirigit, divulsus est passionibus, et continuo decidit, non dico ex omnino perfecta exstasi, sed et e verborum attentione? Est etenim præcipua, summaque perfectorum oratio raptus quidam mentis, et eorum, quæ secundum sensum sunt, omnimoda exstasis suspiriis ineffabilibus spiritu ad Deum accedente, qui videt cordis dispositionem expansam, quemadmodum libellum inscriptum, et formis mutis sine voce suam propriam voluntatem declarantem. Sic ad tertium usque cælum raptus fuit Paulus, qui sive foret in corpore, seu extra corpus, nesciebat⁵. Sic alias in templo, cum oraret, in exstasi mentis, audivit sensu cordis (auditus nempe corporis cum aliis sensuum organis obtabatur propter exstasim) dicentem Dominum: « Egrederere hinc ocius, nec enim suscipient tuum de me testimonium⁶. » Sic Petrus ascendens in superiorem domus partem ad orandum, visionem lintei vidit, in qua bestiae omnes, et pecora et reptilia terræ, et volatilia cœli inerant significantia humanorum statuum differentiam⁷. Sic a Deo apud Job præsignatus exstitit accipiter sursum extendens pennas, immote respiciens ea quæ ad austrum, specie quidem orantis compositionem, nomine vero sacram ipsius mentem patefaciens⁸.

267 CAPUT XXVIII.

Secunda vero a prima oratio est dicere verba mente prosequente illa cum compunctione, et sciente ad quem deducit supplicationem. Intercepta vero cogitationibus corporeisque sollicitudinibus confuse permista precatio longe dissita est a statu orantis. Nam si orans semetipsum non audit ad plurima instabilis, neque scit, quænam visus est pronuntiare verba: quo pacto divinam obtinebit audientiam istis attendentem, quibus ipse attendere distractus undique minime potuit? Nam qui dicebant: « Intende supplicationem meam, et auribus percipe orationem meam⁹; » et: « Fiant aures tuæ intendentes ad vocem deprecationis meæ¹⁰; » mentem universam habebant eo studiose conversam, et minime diffusam in ea, ad quæ diffundi et dissipari solita est negligentium vagabunda cogitatio.

CAPUT XXIX.

Eo itaque modo se habuit sanctorum paupertas, ut paulo antea dictum fuit, ac præstitit ipsis (eam amplexis) prærogativas, quotquot per ordinem edisseruisse contigit. Habet vero et media plurimum post illam utilitatis temporibus, et necessitati cor-

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Εἰ τοίνυν παρὼν μὲν τῷ ἔργῳ ὁ νοῦς ἐντελεῖ ποιῆται τὴν ἐργασίαν, ἀπὼν δὲ πλημμελεῖ ταύτην δείκνυσσι, καὶ πολὺ ἀφεστῶσαν τοῦ δέοντος, πῶς ἔξει τὸ σύντονον καὶ ἀμετεώριστον ἐν τῇ προσευχῇ, τοῦ ταύτην εὐθύνοντος περισπωμένου τοῖς πάθεσι, καὶ συνεχῶς ἀποπίπτοντος, οὐ λέγω τῆς παντελοῦς ἐκστάσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ῥημάτων προσευχῆς; Ἔστι μὲν γὰρ προηγουμένη τῶν τελείων προσοχῆ ἀρπαγὴ τις τοῦ νοῦ, καὶ τῶν κατὰ τὴν αἰσθησιν ἐκστασις ὀλοσχερῆς, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις τοῦ πνεύματος ἐντυγχάνοντος τῷ θεῷ τῷ βλέποντι τὴν τῆς καρδίας διάθεσιν ἀναπτυσσομένην ὡσπερ ἐγγράμματον βιβλίον, καὶ τύποις ἀφθόγγους τὸ ἐαυτῆς ἐμφανίζουσιν βούλημα. Οὕτως ἕως τρίτου ὁ Παῦλος ἠρπάγη οὐρανοῦ, ὅστις εἶπε ἐν σώματι ἦν, εἶπε ἐκτὸς σώματος, ἀγνοῶν ἦν· οὕτως ἄλλοτε ἐν τῷ ναῷ προσευχόμενος ἐν ἐκστάσει γεγένηται, καὶ ἤκουσε τῆ τῆς καρδίας αἰσθήσει (τοῦ γὰρ σώματος ἡ ἀκοή μετὰ τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων ἤρχει διὰ τὴν ἐκστασιν)· « Ἐξέλθε, λέγοντος τοῦ Κυρίου, ἐνεσθῆεν ἐν τάχει· οὐ γὰρ παραδέχονται σου μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. » Οὕτως ὁ Πέτρος ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ δῶμα προσέειπαι, τὴν ὀπτασίαν τῆς ὀθόνης εἶδεν, ἐν ᾗ πάντα τὰ θηρία, καὶ τὰ κτήνη, καὶ τὰ ἔρπετά τῆς γῆς, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ὑπῆρχε τὴν διαφορὰν τῶν ἀνθρωπίνων δηλοῦντα καταστάσεων. Οὕτως ὁ παρὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰωῆ παραδεικνύμενος ἔστηκεν ἰεράξ ἀνακατάσας τὰς πτέρυγας ἀκινήτως καθορῶντα πρὸς νότον, τῷ μὲν σχήματι τὸ συντεταγμένον τοῦ προσευχομένου τῷ δὲ ὀνόματι τὸν ἱερὸν νοῦν τούτου παραδηλῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Δευτέρα δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἐστὶ προσευχὴ τὸ λέγειν τὰ ῥήματα παρακολουθούτος τοῦ νοῦ μετὰ κατανύξεως, καὶ εἰδότος, ᾧ προσάγει τὴν δέησιν. Μεσολαθουμένη δὲ λογισμοῖς προσευχῆ, καὶ πεφυρμένη φροντίσι σωματικαῖς μακρὰν τῆς τοῦ προσευχομένου ἀφέστηκε καταστάσεως. Εἰ γὰρ αὐτὸς οὐκ ἀκούει ὁ προσευχόμενος ἑαυτοῦ τὰ πολλὰ μετεωρίζομενος, καὶ οὐκ εἰδὼς τίνα λέγειν ἔδοξε ῥήματα, πῶς ἔξει τὴν θέλει ἀκοὴν προσέχουσιν τούτοις, οἳ αὐτὸς προσέχειν περισπώμενος οὐ δεδύνηται; Οἱ γὰρ λέγοντες· « Πρόσχεθι πρὸς τὴν δέησιν μου, καὶ ἐνώτισαι τὴν προσευχήν μου, καὶ γεννηθῶ τὰ ὠτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου, » ὅλον τὸν νοῦν εἶχον ἐκτὸς σπουδαίως συνεστραμμένον, καὶ οὐ διαχεόμενον, ἐφ' ᾧ διαχεισθαι καὶ σκίδνασθαι τῶν βαθύμων ἀλωμένη εἰσθεν ἡ διάνοια.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Οὕτω μὲν οὖν εἶχεν ἡ τῶν ἁγίων ἀκτημοσύνη, ὡς μικρῷ πρόσθεν εἰρηται, καὶ τοσαῦτα παρέσχεν αὐτοῖς, ὅσα κατὰ χώραν κατελειπται. Ἔχει δὲ καὶ ἡ μέση πολλὸ μετ' ἐκείνην τὸ χρήσιμον, τοῖς καιροῖς, καὶ τῇ ἀνάγκῃ τοῦ σώματος οὕσα κατάλληλος· εἰ γὰρ

⁵ II Cor. xii, 2. ⁶ Act. xxii, 18. ⁷ Act. i, 5 seqq. ⁸ Job xxxix, 26. ⁹ Psal. xvi, 1. ¹⁰ Psal. cxxxix, 2.

καὶ τῶν πρῶτων ἐστὶν ἀντιποιεῖσθαι οὐχ οἷά τε, ἄλλὰ τὰ δευτερεῖα τῆς τιμῆς ἔχειν, καὶ τούτων παραχωρεῖν, τρίτη καὶ τετάρτη τάξει τῶν ἀμελεστέ-
 ρως βιούντων, οὐκ ἀνέχεται, οὐκ ἀπολειπομένη το-
 σοῦτον τῆς τελειότητος, ὅσον προέχει τῆς διαφορᾶς
 διαγωγῆς. Οἱ μὲν γὰρ πρῶτοι ἄγιοι ψυχῇ μόνῃ
 ἔζω, καὶ θεῶ τῷ ταύτην ποιήσαντι, οὐδένα ποιού-
 μαιος λόγον τοῦ σώματος, ὅθεν καὶ ἀμέριμον ἐν
 καιρῷ τὴν χρεῖαν εἶχον εὐπρεπῆ, οὐκ ἀποτεθείσαν
 ἐν ἀποθήκαις, καὶ παραγινόμενην ὡς ἐκ ταμείου
 πρὸς τὴν ὥραν ἐκ θελας βουλῆς. Οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς
 τῆς ἀναγκαίας τοῦ σώματος παραμυθίας φρονεῖζον-
 τεσ, καὶ ὅπως μὴ ἀμεληθὲν διαφθαρή τὸ ζῶον παρὰ
 τὸ θέλημα τοῦ συνδήσαντος προθυμούμενοι, τοσοῦτον
 τῷ ἔργῳ κιχρῶσι τὰς χεῖρας, ὅσον τῇ ἀπαραιτήτῃ
 λειτουργῆσαι ἀνάγκη· τὸ δὲ πλεόν τοῦ καιροῦ τῇ
 ψυχῆς σχολάζουσι ἐπιμελεῖσθαι, προσευχαῖς, καὶ ἀνα-
 γνώσμασι, καὶ γυμνασίᾳ τῶν καθηκόντων τὴν ἐν
 τοῖς καλοῖς προκοπῆν αὐτοῖς ὡς ἔχει πραγματεύ-
 μενοι.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Οἱ δὲ τούτων ἴσχατοι σάρκες παντελῶς ὄντες, τῆς
 θεραπείας ὄλοι τοῦ γηίνου ἀνδριάντος γεγόνασι, γη-
 πονοῦντες, κτηνοτροφούντες, ἐμπορευόμενοι, καὶ
 πᾶσαν κοριστικὴν μεταρχόμενοι τέχνην, οὐχ ὅσα
 πρὸς τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν ἐπαρκαῖ θέλοντες ἔχειν, ἀλλ'
 ὅσα δείκνυσιν αὐτοὺς τῶν ἐν περιορισμῷ κομῶν οὐκ
 ἐλάττους, ἵνα κἀντεῦθεν φανητικῶντες δειχθῶσιν,
 ἐπεὶ μὴ ἐκ πολιτείας ἐκτίσαντο τὸ βίβροζον, ἐκ πο-
 λυτελείας ἑαυτοῖς ὡς δοκοῦσι μῶμενοι τὸ ἐπίσημον,
 καὶ τοῦτο σαφῶς ἑαυτοὺς τῆς ἀνοίας στηλιτεύοντες
 τῷ τὴν κατηγορίαν νομίζειν ἐγκώμιον, καὶ δοκεῖν
 ἐπὶ τούτοις καὶ θαυμάζεσθαι, ἐφ' οἷς εἰσι χλεύης
 καὶ γέλωτος ἄξιοι. Ὡς γὰρ τὰ ἡρμοσμένα ἐκάστῳ
 ἐπιτηδεύματι τῆς ἀποδοχῆς διδῶσιν εὐλόγως τὰς
 ἀφορμὰς, οὕτω τὰ μὴ καθήκοντα, κἂν ὦσιν ἐπ' ἄλ-
 λῳ ἐπαινετὰ, πολλὴν τὰ πρὸς ὃ μὴ ὑπεκρίνεται τὴν
 κατάργωσιν ἔχει. Οὐδέεις γοῦν κροβύλλῳ χρυσῷ, καὶ
 πολυτίμοις λίθοις ἐξησχημένον ἐπήνεσεν ἄνδρα,
 οὐδὲ πόρπην, καὶ γλαῖναν περιθήμενον ἀπεδέ-
 ξατο γύναιον. Ὅν γὰρ ἀπένευμεν ἐκάστῳ κόσμον
 ἢ φύσει, οὗτος καινοτομία χλεύης ὑπόθεσις γίνε-
 ται.
 circumvestitam approbaverit. Ornatus enim, quem
 sionis argumentum.

ΚΕΦΑΛ. ΑΑ'.

Τίσι οὖν ἐν μεθορίῳ τῶν παρ' ἐκάτερά εἰσιν οἰ-
 κειώτεροι; Πάντως οἷς μᾶλλον πλησιάζουσι τῷ ἔργῳ,
 καὶ τούτων κεκράγασιν τὴν συγγένειαν, ὧν ἐγγύς
 εἶναι τῷ βίῳ σπουδάζουσι. Οὐ γὰρ ἐπειδὴ τὴν με-
 ταιχιμίων ἔχουσι τάξιν, ἥδη καὶ βέπουσι ἐπ' ἄμφω
 ὁμοίως· εὖ μὲν γὰρ ἡγουμένων εἰσὶν ὄπαδοι, τούτοις
 ἐπόμνοιοι, καὶ νεαρῷ τῷ ἔχει αὐτῶν ἐπιβαίνοντες,
 τῶν δὲ ἐφουστερίζοντων καὶ τοσοῦτον ἀπέχουσιν, ὅσον
 οἱ τρέχοντες τῶν βάδην ὀδευόντων, ἢ κατὰ χώραν με-
 νόντων, κατ' ὀλίγον χωρίζονται. Τίς γὰρ τοῖς πολυ-

poreæ congruens. Etsi enim talis non est, quæ
 vindicet sibi primas, nec de honore æquali ad su-
 pereminentem institutionem gloriari possit, tamen
 partibus in secundis consistere, atque his, qui in
 tertio et quarto ordine negligentius 268 vivunt,
 cedere non sustinet, et a perfectione non tantum
 deficit, quantum diversæ vivendi formæ præcellit.
 Primi siquidem sancti animæ soli vivebant, et Deo,
 qui hanc fecit, nullam corporis habentes rationem :
 unde tempestive quæ necessaria erant habuerunt
 sine sollicitudine bene congrua, nec reposita in
 penariis cellis, et educta velut ex horreo apposite
 ad tempus ex divina voluntate. Qui vero post ipsos
 fuere, curam gerentes necessarii solatii ad mulcend-
 dum corpus, neve animal neglectum deperiret præ-
 ter voluntatem ejus, qui utrumque conjunxit, pro-
 videntes, manibus utebantur ad opus tanto tempore,
 quanto ad ministrandum necessitati opus erat
 inevitabili; reliquo vero, quod supererat, tempore,
 vacabant animæ curandæ, precibus, et lectionibus,
 ac exercitatione in rebus convenientibus sibi ad
 honesta profectum, uti decebat, procurantes.

CAPUT XXX.

At qui horum postremi fuere, cum omnino fo-
 rent carnei, se totos terreni simulacri famulitio
 addixerunt, terram excolentes, jumenta nutriendas,
 agitates mercimonias, omnemque commerciorum
 artem præter consecrantes, non quæcunque carnis
 ad vitam fovendam sufficiunt, habere volentes, ver-
 um quæcunque exhiberent ipsos non inferiores
 his, qui lepidi ac elegantes opibus circumfluunt, ut
 exinde illustres demonstrarentur, affectantes, quando-
 quidem ex instituti observatione gloriam sibi non
 pepererunt, e sumptuosa elegantia sibi ipsis, ut
 censent fore insignes. In eoque luculenter seipsos
 amentia arguunt, quod criminationem laudi du-
 cunt, ac in hisce videri, 269 et admirationi fore,
 in quibus digni sunt ludibrio atque risu. Quemad-
 modum enim quæ unicuique instituto sunt aptata,
 dant facile motus ut recipiantur: ita quæ hand
 congruunt, etsi aliunde laudabilia, plurimam sor-
 tiuntur repugnantiam ad illud, quod non est his
 accommodatum. Nullus igitur virum aureo capil-
 lorum nodo, et lapillis ingentis pretii exornatum
 dilaudaverit, neque mulierculam fibula, et læna
 unicuique natura distribuit, innovatione fit deri-

CAPUT XXXI.

Quibusnam itaque in confinio utrinque sunt pro-
 pinquiores? his omnino, quibus magis approximant
 opere; et horum cognationem velut acclamando
 exposcunt, quibus prope student esse vitæ ratione.
 Non enim quandoquidem ordine sunt velut inter-
 stitio divisi, vergunt similiter mox in utramque
 partem; assectantur enim suos duces, ipsis conti-
 nuo inhærent, et recenti vestigio ipsorum insistent:
 ab iis autem, qui inferiores sunt, tantum absunt,
 quantum currentes ab iis, qui pedetentim incedunt,

aut ab his qui identidem subsistunt, paulatim separantur. Nam quæ communio his, qui opibus affluunt, ad eos, qui nihil possident? Quæ consonantia his, qui sapiunt ea, quæ sunt carnis, cum his qui sapiunt ea, quæ sunt spiritus? Quæ pars his, qui in negotiis confusim permisti sunt, cum famulantibus Deo absque curis sæculi? Isti apostolice dereliquerunt, quantumvis forent exigua, quæ possidebant, illi et ea, quæ non habebant, **270** acquisierunt. Hi quidem silenti quieti modestiam intus curantes, atque gravitatem; isti vero pugnantibus veluti quinquertio invalescunt super pecuniis et possessionibus. Hi quidem de cœlestibus bonis adversus spiritualia nequitiae legitime certant, uti luctatores; isti autem de terrenis cum possessionum consortibus bellum gerunt pariter ab ipsis bello appetiti. His equidem tempus impenditur ad curam salutis animarum; at istis vix omnis vita sufficit ad multimodas occupationes corporis distributa. Hi profecto procul negotiis victitantes verum isti blasphemiarum auctores adversantur

CAPUT XXXII.

Hi quidem dicit Paulus, « Lucetis ut luminaria in mundo ¹¹, » splendentes prorsus conversatione insigni, et æmulationis bonæ spectantibus effecti pararii; at istis: « Per vos blasphematur nomen meum ¹², » cum scilicet institutioni contraria perpetretis, et habitum circumferatis contradicentem operibus. Unde convenienter hi suspiciuntur, illi vero despiciuntur et despuuntur; hi beati prædicantur, illi autem miseri deplorantur; hi diliguntur jure merito, illi autem non injuria odio habentur. Quis nempe non amabit merito eum, qui omnino abalienatus est a tumultibus externis, et vitam amplectitur quietam, et absque negotiis? Quis non diligit obstupescens aversum a contentiosis lucris in societate acquisitis, ac odiis, et aggressionibus eandem artem profitentium, usque ad intra domum solitudinem præcaventem item ne faciat **271** quid perniciosum, aut similiter patiat; non turbantem, neque turbatum; non injusta patrantem, nec injusta patrare volentem, et cui nec injuria potest inferri: alterum enim, quamvis posset, animi sententia non amplectitur; alterum vero non subsistit, non apparente materia, in qua

CAPUT XXXIII.

Quis vero sermo non odiosum efficiat eum, qui dicit se mutasse vitam, et tamen ipsius distractionibus implicatur? Gloriat se contempsisse mundum, et tamen ad furorem usque rebus, quæ in eo sunt, adhæret? Denuntiat se terrena despiciere, atque operibus promissionem ementitur? Habet, ut ait, ludibrio, quæ apud homines elegantia, et compria censentur; et his studiosius, quam alii homines, incumbit? Vale dixit vanitati, cum ab illa nullatenus sit separatus? Profitetur crucem, et

¹¹ Philipp. II, 15. ¹² Isa. LII, 5; Rom. II, 24.

Α ὕλοις κοινωνία πρὸς τοὺς ἀκτῆμονας; Τίς δὲ συμφωνία τοῖς τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσι πρὸς τοὺς φρονούντας τὰ τοῦ πνεύματος; Τίς μερὶς τοῖς ἀναφυρομένοις ἐν πράγμασι μετὰ τῶν ἀμερίμωτος δουλευόντων τῷ Θεῷ; Οὗτοι κατέλιπον ἀποστολικῶς, καὶ βραχέα ἦν ἃ ἐκέκτηντο, ἐκείνοι καὶ ἃ μὴ εἶχον ἐκτέσαντο. Οἱ μὲν ἡσυχάζουσιν ἐνδον ἐπιεικειᾶς ἐπιμελούμενοι, καὶ σεμνότητος· οἱ δὲ παγκρατιάζουσιν ὑπὲρ χρημάτων, καὶ κτημάτων μαχόμενοι. Οἱ μὲν περὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν πρὸς τὰ πνευματικὰ τίς πονηρίας νομίμως παλαλοῦσιν, οἱ δὲ περὶ τῶν γῆινων τοῖς συγκεκτῆμένοις πολεμοῦσιν ὁμοίως παρ' αὐτῶν πολεμούμενοι· τοῖς μὲν ὁ χρόνος δαπανᾶται εἰς μέριμναν σωτηρίας ψυχῶν, τοῖς δὲ πᾶς ὁ βίος μολίς ἀρκεῖ εἰς τὰς πολυτρόπους ἀσχολίας τοῦ σώματος **B** μεριζόμενος. Οἱ μὲν εὐχαριστεῖν ἀπραγμόνως βιούτες τοὺς ὀρώντας παρασκευάζουσιν· οἱ δὲ βλασφημίας αἰτίαι τοῦτοις καθίστανται, οὐδὲν τοῦ ἐπαγγέλματος πράττοντες ἄξιον.

eos, qui intuentur, disponunt ad gratias agendas: illis nihil dignum mandato divino perficientes.

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ'.

Τοῖς μὲν φησὶν ὁ Παῦλος· « φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, » λάμποντες πάντως τῷ ἐπισημῷ τῆς πολιτείας, καὶ ζήλου τοῖς βλέπουσιν ἀγαθοῦ γινόμενοι πρόξενοι· τοῖς δὲ, « Δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται τὸ ὄνομά μου, » τῷ ἐπιτηδεύματι δηλονότι πράττουτας ἐναντία, καὶ τὸ σχῆμα περιφέροντας ἀναφθεγγόμενον τοῖς ἔργοις. Ὅθεν εἰκότως οἱ μὲν θαυμάζονται, οἱ δὲ διαπτύονται· οἱ μὲν μακαρίζονται, οἱ δὲ ταναρίζονται· οἱ μὲν ἀγαπῶνται δικαίως, οἱ δὲ μισοῦνται μίσος οὐκ ἀδικόν. Τίς γὰρ οὐκ ἀγαπήσειεν εἰκότως τὸν παντελῶς ἀποτεταγμένον τοῖς ἔξω θορήκοις, καὶ τὸν ἀπράγμονα καὶ ἡσύχιον ἐλόμενον βίον; τίς οὐκ ἂν ἀγαπήσειε τεθηπῶς τὸν ἐκτρέπόμενον τὰς ἐριστικὰς τῶν συκχησεων καὶ τῶν ὁμοτέχων ἀφορμὰς καὶ τῇ κατ' οἶκον ἐρημίᾳ, καὶ τοῦ δράσαι τι τῶν ἀνηκέστων, καὶ τοῦ παθεῖν ὁμοίως ἐισταμένον, τὸν μὲν οὔτε ὀχλοῦντα, οὔτε ὀχλούμενον, οὔτε ἀδικούντα, οὔτε ἀδικεῖν βουλούμενον, οὔτε ἀδικηθῆναι δυνάμενον· τὸ μὲν γὰρ οὐκ αἰρεῖται γνώμη καὶ δύνηται, τὸ δὲ οὐκ ὑφίσταται οὐ παρούσης ὕλης, εἰ; ἦν ἀδικηθήσεται;

vero non subsistit, non apparente materia, in qua

D

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'.

Τίς δὲ οὐ στυγνάσει λόγον τὸν ἀπῆλλάχθαι λέγοντα τοῦ βίου, καὶ τοῖς τοῦτου περισπασμοῖς ἐμπλεκόμενον; καταπεφρονχέναι τοῦ κόσμου καυχόμενον, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων μανικῶς ἀντεχόμενον; ὑπερορῆν τῶν γῆινων ἐπαγγελλόμενον, καὶ τοῖς ἔργοις ψευδόμενον τὴν ὑπόσχεσιν; χλεῦν τὰ ἐν ἀνθρώποις τιθέμενον, ὡς φησι, δοκοῦν τὰ κομψά, καὶ σπουδάζοντα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων πλέον αὐτά; χάλρειν εἰπόντα τῇ ματαιότητι, καὶ οὐ κεχωρισμένον αὐτῆς; σταυρὸν καὶ θάνατον τὴν ἀποταγὴν ὁμόλο-

ησαντα, και οὐδὲν νεκρώσεως τεκμήριον ἐπιδεικνύ-
μενον; Ἐξῆλθες ἐξ Αἰγύπτου, ὦ οὗτος, τί σοι και-
ρῆ πλινθία λοιπόν; Ὅδοιπορεῖς τὴν ἔρημον ἐπὶ τὴν
τῆς ἐπαγγελίας ἐπιγιγόμενος, τί ταῖς ματαίαις
γυροῦνταίς φιλοπονίαις; Βραδύς ὁδότης πρὸς τὴν
μακρὰν ἀποδημίαν γινόμενος. Πολλῆς σπουδῆς χρῆσει
προκαίμενος δρόμος, μὴ ἐμπλάζου ταῖς ἀνοδίαις,
να μὴ ἐκπέσῃ; τῆς καταπαύσεως. Ἐπέβαλες τῆ
χέτλη τοῦ ἀρότρου τὴν χεῖρα, τί στρέφῃ εἰς τὰ
πίσω ἀνεύθετος τῆ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ γενό-
μενος; ἀφήκας τὸν ἐμπρησμὸν τῆς Πενταπόλεως, τί
τεριβλέπῃ ποθῶν ἰδεῖν τὰ γινόμενα;

ΚΕΦΑΛ. ΑΔ'.

Ἦρας τὸν σταυρὸν, ἀκολουθεῖ Χριστῷ πάντα
καταλιπὼν, πατέρα, πλοῖον, δίκτυα, και πάσης δρ-
σανα τέχνης, και μετὰ τούτων πᾶσαν σχέσιν, και
ἀνημῆν συγγενικήν· πλείον γὰρ τούτων ἀπάντων φι-
τεῖσθαι θέλει ὃ συνετάξῃ Χριστός· ἀπέθανες σὺν
εὐτῷ, συνετάφης αὐτῷ τὴν μακαρίαν τῆς ἀπαθείας
καφῆν. Τί τὰ τῶν ζώντων πάλιν ὑφίστασαι πάθη,
κολλῆν φροντίδα τῆς σαρκὸς εἰς ἐπιθυμίας ποιούμε-
νος; Ὀλίγη χρῆσι παραμυθίας τὸ σῶμα· ταύτην
μερίμνα, ἐπειδὴ τέως συνδέσσαι τούτῳ, ἵνα και
πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἔχῃς αὐτὸ συνεργόν,
και ἡ τῆς ψυχῆς μὴ ἐμποδίζεται προκοπῇ, τὸ πᾶν
ἔχειν παρὰ μικρὸν θέλουσα τοῦ καιροῦ, και μόλις
ἄλλοῦ πρὸς ἀνάγκην ἀξιουμένη. Βῶν δέ τις ἐπιμε-
λούμενος και προβάτων ἀγέλας καθ' ἡμέραν μετρῶν,
ἐμπέλους, και ἀλση, και λήϊα, και κήπους θεραπεύων
κεῖ, οὐκ ἀρκοῦντος τοῦ ἡμερησίου διαστήματος πρὸς
τὴν τούτων ὑπηρεσίαν, καὶ, ἡ πότε καιρὸν ἔξει
ἀνημῆς Θεοῦ; πότε ψαλεῖ; πότε πρᾶσεύξεται; πότε
υμνασία σχολάσει ἠθικῆς, και φυσικῆς, και θεολο-
γικῆς θεωρίας; εἰ δὲ και πάρεργον δυνθῆθαι τῶν
τολλῶν ἔργῳ τοῦτο ποιήσασθαι σπανίως, πῶς καθα-
ρὰν προσοίσει τῷ Δεσπότη τὴν δέησιν, τῆς διανοίας
ὅκ ἀποσπωμένης ἐκεῖνων, ὧν πολλὴν ἔχει φροντίδα
αἰ ἐπιμέλειαν; Ἡὼς κινήμασι παρακολουθήσει πα-
ῶν, ὡς γινῶναι τὴν χθὲς και σήμερον, τῆς ἐπὶ τὸ
ἔλτιον, ἡ χεῖρον μεταβολῆς τὴν διαφορὰν; πῶς λογι-
μῶν εὐρήσει μετεμπλοκάς ἄλλοις ἄλλων ἐπαμειβο-
ένων ποιικίως, και ποιοῦντων και παρατήρησιν
ἰσχολον;

ΚΕΦΑΛ. ΑΕ'.

Δισχυρῶν γὰρ προηγούντα σεμνοὶ, και φιλαργύρων
ἠμπαθεῖς τῷ δοκεῖν, και ἐλεήμονες, και μνησικά-
ων διόρθωσιν ἐπαγγελλόμενοι τῆς κινουῆς τὰ τῆς
πίτης αἰτία, κενοδόξων τε και ὑπερηφάνων οἱ τε-
λότητα τῆς ἀρετῆς ὑπισχνόμενοι, και πάντα
ἐκὼς τοὺς πονηροὺς προλαμβάνουσιν οἱ δοκοῦντες
κεῖοι βουκολοῦντες τῆ φαντασίᾳ τοῦ ποθομένου
ως καλοῦ τοὺς ἀπειροὺς τῆς τοιαύτης ἀπάτης,
περον δὲ προπίνοντες τοῖς ἐναντιοῖς τετροπωμένους
αὐτῶν, και τὴν ἀπάτην ἐπανορθώσασθαι μόλις, ἡ

A mortem suam abrenuntiationem, nullamque mor-
tificationis indicium ostendit? Existi ex *Agypto*,
bone vir: quid tibi, et operi lateritio reliquam
superest? Iter facis per solitudinem desertam pro-
perans contendere in terram promissionis; quid
vanis immoraris opificiis? Tardus viator ad lon-
gam peregrinationem effectus es. Multum studium
requirit cursus propositus: ne vageris errabundus
per itinera impervia, ut ne passim excidas a fine
quieto, quem appetis. Injecisti manum aratri
stiva: quid conversus ad ea, quæ retro sunt, regno
cælorum **272** evadis inutilis? dimisisti Pentapolis
incendium: quid circumspicis desiderans videre
quæ ibi sunt?

CAPUT XXXIV.

B Sustulisti cruce[m], sequere Christum omnia re-
linquens, patrem, navim, retia, et omnis artis in-
strumenta, et post hæc habitudinem omnem, et me-
moriam cognationis; nam plus hisce omnibus di-
ligi vult, cui te consecravisti, Christus. Cum ipso
mortuus es, conscriptusque ipsi beata sepultura
exemptionis a passionibus. Quid viventium passio-
nes rursus sustines, plurimam carnis curam ad cu-
pitudines ciendas aggerens? Pauculo solatio corpus
indiget; id procura, quandoquidem ipsi interim
colligatus es, ut etiam ad virtutis opera perficienda
illud habeas cooperans, et animæ progressus mi-
nime impediatur per exiguum tempus volens totum
habere, vixque illo brevi ad necessitatem dignus
C habitus. Qui autem boum curam gerens, et pecu-
dum greges quotidie enumerans vitibus, atque nem-
oribus, et arvis consitis, ac hortis semper dese-
ruit, cum non sufficiat diurnum spatium ad horum
ministerium: quomodo, aut quando reminiscendi
Dei tempus habebit? quando psallet? quando de-
precabitur? quando vacabit exercitio moralis, et
naturalis, et theologicæ contemplationis? si vero et
hoc possit raro fieri quasi digressio ex multis oc-
cupationibus: quomodo puram porriget Domino
supplicationem mente non divulsa ab his, quorum
gerit multam sollicitudinem et curam? Quo pacto
motiones affectuum assequetur, ut dignoscat dis-
crimen mutationis **273** hesternæ, atque ho-
diernæ in melius, vel in pejus? qua ratione cogi-
tationum adinveniet interplicationes aliarum ex
aliis varie succedentium invicem, et efficiendum
observationem perdifficilem?

CAPUT XXXV.

Honesti namque præcedunt turpibus; avaris
compatientes, ut videtur, et misericordes iis, qui
sunt veterum injuriarum memores, ii qui correctio-
nem denuntiant partis, quæ doloris causas commo-
vet: vanis, atque superbia elatis ii, qui perfectione-
nem virtutis pollicentur; omnes tandem malore
anteant ii, qui videntur urbani permulcentes ima-
ginatione honesti desiderati tandiu eos, qui sunt
inexpertii hujusmodi deceptionis, postremo vero
seipsos adversariis mutatos, conversosque exhi-

bentes, et deceptionem rursus emendare vix aut nullatenus valentes deinceps. Mens quippe his, quæ jam ratiocinata est, affecta, quamvis fraudem persentiscat, ægre ab illa dimovetur, plus illecta delectatione rerum suavium, quantumcunque ad fugiendam noxam rerum inutilium provelatur. Sic igitur cum hæc sese habeant, tantoque indigeant studio, quomodo tibi tempus idoneum de reliquo subterlinquitur ad inanem laborem, præter fas? Annon vides, quomodo per diem negotia, noctu vero te atterunt eorum recordationes, dum tempus indultum quieti vertant in tempus doloris? Tunc enim ipsæ illos, qui fines transilierunt, illos, qui fructus corruerunt, qui prohibuerunt irrigationem, qui pascua depasti **274** sunt, et quocunque alio modo damnum dant, vel dederunt, transversos degentes in unumquodque, prout contendunt ac certant, agunt in furorem ad vindictam animæ irascibilem viam; somno vero et quieti tempus minime præbent, ne quidem orationi, quæ indiget in parte exhibet animum a curis vacuum.

CAPUT XXXVI.

Quid enim dicit Paulus? « Volo vos absque sollicitudine esse ¹², » et adjicit: « Qui sine uxore est, curat ea, quæ Domini sunt, quomodo ipsi placeat; sed qui duxit uxorem, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori ¹³. » Itaque si Deo servire sine sollicitudine non licet, quare non ducunt uxores, et illarum grave onus, molestumque non sustinent, qui non sunt solliciti, quomodo placeant Domino? Nihil enim discrepant ab his, qui conjugati sunt, qui sunt pariter, atque illi eorum, quæ ad mundum pertinent, solliciti; nec habent quod querantur in hoc, imo potius, quod condemnentur multo magis. Illis enim aliquantulum saltem veniæ impertitus est Ecclesiastes, qui suscipientes molestiam inanis laboris, ut transmittant exiguum vitæ solatium natis suis, qui forte intempestivam parentis orbitatem paterentur, ne tutoribus quoque præsidioque careant, et rerum necessariarum indigentia pariter attriti omnibus undique urgeantur ærumnis in omnibus collisi. At horum manifestam condemnavit dementia dicens: Unus est et secundus non est ei, sive filius, sive frater non est ei ¹⁴, et cui laborat hic ad ventum ¹⁵ » **275** valde hujusmodi hominem accusans, quia successoribus liberatus, propter quos acquirendi labor defensionem præbet forte speciosam, non usus sit vacatione ad id, quod opus est, tempus, quod a multis deperditum fuit, utile sibi efficiens ad animæ bona comparanda. Esto enim quod ad illud: « Nihil solliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo induamini ¹⁷, » labascet ob modicam lidem, addubitans, an adsint necessaria, annon adsint ipsi, dum Deo inservit? At cur non se accommodat illi: « Habentes autem alimenta, et quibus

οὐδαμῶς δυναμένους λοιπόν. Πεποωμένος γὰρ τῆς ἤδη λαλοῦσιν οὐδὲ νοῦς, κἀν αἰσθηταὶ τῆς πλάνης, δυσχερῶς ταύτης ἀφίσταται πλὴν τῆς τέρψεως τῶν ἡδέων ἐλκόμενος, ἢ ὅσον φυγεῖν τῶν οὐ συμφερόντων τὴν βλάβην ἠπειγέτω. Οὕτως οὖν τούτων ἐχόντων, καὶ τῶσαύτης δεομένων σπουδῆς, ποῦ σοι λοιπὸν κερδὸς ἐπιτηδεῖος ὑποβλεῖται πρὸς τὴν παρὰ τοῦ δέοντος ματαίωσιν; Ἡ οὐχ ὄρα, πῶς δι' ἡμέρας μὲν τὰ πράγματα, νύκτωρ δὲ θλίβουσι τούτων αἰμῆματα, τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσωσης ὀδύνης ποιοῦμεναι; Τότε γὰρ τοὺς παρορίσαντας αὐταὶ τοὺς λυμηνάμενους καρποῦς τοὺς ὕδρομερίαν κωλύσαντας τοὺς νεμὴν καταθοσκῆσαντας, καὶ τοὺς ὀτιοῦν ἕτερον ἀδικούοντας, ἢ ἀδικῆσαντας παράγουσαι πρὸς ἕκαστον ὡς φιλονεικοῦσι καὶ μάχονται, ἐκμαίνουσι μὲν πρὸς ἑμῶν τῆς ψυχῆς τὸ θυμούμενον, ὑπὸν δὲ καὶ ἀναπαύσει καιρὸν οὐ παρέχουσι, μήτοιγε προσευχῆ πολλῆς δεομένη πάντοθεν ἡσυχίας, καὶ σχολῆς, καὶ ἐν μέρει παρεχούσης; τὸ ἀμέριμον.

multa undequaque tranquillitate, et vacatione, at-

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΓ΄.

Τί γὰρ φησιν ὁ Παῦλος; « Θέλω ὑμᾶς ἀμεριμῶνους εἶναι. » Καὶ προστίθει· « Ὁ ἀγαμος μεριμᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει αὐτῷ, ὁ δὲ γαμήσας μεριμᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναίκα. » Εἰ τοίνυν τὸ ἀμεριμῶνους δουλεύει Θεῷ μὴ πάραστι, τὸ καὶ γυναίκα οὐκ ἄγονται, καὶ τῆς αὐτῶν ἐπαχθεῖας ἀνέχονται οἱ μὴ μεριμνῶντες, πῶς ἀρέσουσι τῷ Κυρίῳ. Οὐδὲν γὰρ τῶν γεγαμηκότων διαφέρουσιν ὁμοίως τὰ τοῦ κόσμου μεριμνῶντες ἐκείνοις, καὶ οὐ τὴν αὐτὴν ἔχοντες κέμψιν ἐν τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πολλῶν πλείονα τὴν κατάγωσιν. Τοῖς μὲν γὰρ κἀν ποσῶς συνωμῆν ἐνεῖμεν ὁ Ἐκκλησιαστής, τῆς ματαίωσιος μόχθῳ ἀναδεχομένους ὑπὲρ τοῦ παραπέμφαι τοῖς ἐξ αὐτῶν μικρὰν τῆς ζωῆς παραμυθίαν, ἄωρον ὑποστησομένους ἰσως ὄρφανίαν, ἵνα μὴ καὶ τῶν προστησμένων ἰσως ἐρημία, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεία τρυχόμενοι πᾶσαν πάντοθεν ὑπομένωσιν ὀδύνην ἐν πᾶσι θλιδόμενοι. Τῶν δὲ προφανῆ κατεψηφίσαστο ἀνοίαν εἰπὼν· « Ἔστιν εἷς, καὶ οὐκ ἔστι δεύτερος, καί τις ἀδελφός, οὐκ ἔστιν αὐτῷ, καὶ τίς μοχθεῖ οὗτος εἰς ἀνεμόν; Εὐλόγως σφόδρα τῷ τοιοῦτῳ μεμψάμενος, ὅτι διαδόχων ἡλευθερωμένος, δι' οὗς τὸ κτεῖσθαι διδωσιν ἀπολόγων ἰσως εὐπρόσωπον, μὴ κατακέρηται τῇ ἐκκεχειρίᾳ εἰς δέον, τὸν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀπολλύμενον χρόνον χρήσιμον ἐαυτῷ ποιῶν πρὸς κομισμὸν τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν. Ἔστω γὰρ πρὸς τὸ· « Μὴ μεριμνήσητε τῆς ψυχῆς ὑμῶν, τί φάγητε, ἢ τί πίητε, ἢ τί περιβάλησθε, » ἐκλάζει δι' ὀλιγοπιστίαν ἐνδοιάζων, ἢ παρέσται αὐτῷ, ἢ μὴ παρέσται τὰ τῆς χρείας δουλεύοντι τῷ Θεῷ. Διατί μὴ στοιχεῖ τῷ· « Ἐχόντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα, » οὗς οἱ μεριμνῶντες τοῦ κόσμου εἰς τὰ τῆς σαρκὸς ἔργα σπείρουσι πόνους, τούτοις εἰς τὰ τοῦ πνεύματος σπείρων γέωργια, ἐξ ὧν θερίσται

¹² I Cor. vii, 52. ¹³ ibid. 33. ¹⁴ Eccle. iv, 8. ¹⁵ Eccle. v, 15. ¹⁷ Math. vi, 25; Luc. xii, 22

ἔστι ζωὴν αἰώνιον; ἀλλ' ὁλος κατένευσεν ἐπὶ τὰ γῆ-
να, πάντα καιρὸν ἐν τούτοις πόσῃ δυνάμει κακο-
παθῶν, πόσης ἔχων, καὶ πόσης σχολῆς δεομένην τὴν
χρεῖαν τοῦ σώματος εἰ πρὸς ἀνάγκην ἴδοι τούτου,
καὶ μὴ τῇ πολυτελείᾳ πρὸς τὸ τῶν ἡδονῶν διαχέετο
πέλαγος;

bet, et quanto egentem otio corporis utilitatem, si ad necessitatem ejus tantum respiciat, neque pro
multiplici et delicato apparatus diffundatur in pelagus voluptatum?

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'.

Εἰ γὰρ κατὰ τὸν Παῦλον ὀφείλεται εἶμεν, οὐ τῇ
σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν, διατί μὴ ταύτῃ μὲν
λειτουροῦμεν ὀλίγα τοῖς τυχοῦσιν ἰδέσθασιν ἀπο-
διδόντες αὐτῇ πρὸς τὸ μὴ ὀχλεῖν τὸ βῆλημα; τῇ δὲ
ψυχῇ ζῶμεν τῷ πνεύματι, τούτοις τὸ πᾶν ἐργαζό-
μενοι, οἷς καὶ ἀναγκαίως τὴν ἐργασίαν ὀφειλομεν
μόνιμον οὔσαν, καὶ οὐ φθειρομένην τοῖς ἐν τῇ γα-
στρῇ πέφει φθειρομένοις σκυβάλοις; Καλῶς ὁ Σολο-
μὸν τὸν τῆς ψυχῆς ἀφέντα γεωργίαν, καὶ τῆς γῆς
πολλὴν ποιούμενον ἐπιμέλειαν, διαβάλλων φησὶν·
« Ἀπέλιπεν ὁδοὺς τοῦ ἑαυτοῦ ἀμπελώνος, τοὺς δὲ
ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηται, πορεύεται δὲ
εἰ ἀνύδρων ἐν ἐρήμῳ, καὶ γῆν διατεταμένην ἐν
διψήδεσι, συνάγει δὲ χερσὶν ἀκαρπίαν. » Ἠλάνη γὰρ
ἦν τῆς ἡ τῶν σωματικῶν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν ἀνήνυτος
μέριμνα, καὶ ἀνοδία, ταῖς ἀβάτοις ἐμπλάζεσθαι
παρασκευάζουσα ἐρημίαις, καὶ τέλος ἔχουσα τῶν
πόνων ἀκαρπίαν, ὧν ἡ παρασκευὴ οὐδὲν εἰς τὴν
μέλλουσαν χρησιμεύει ζωὴν. Τοῦτο καὶ τις τῶν προ-
φητῶν ταλανίζων βοᾷ διαπρῦσιον λέγων· « Οὐαὶ ὁ
συνάγων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ἦντα αὐτοῦ, καὶ βαρύνων τὸν
κλοιὸν αὐτοῦ σιθαρῶς, » πᾶν τὸ μὴ πρὸς ἀρετὴν
συντελοῦν ἀνοικεῖον ἄχθος εἶναι τῷ ποιοῦντι διαθε-
θαιόμενος, ἵνα τὴν ἀπὸ τῶν ματαίων σπουδῆν ἀπο-
στρέψῃ, καὶ μεταγάγῃ ταύτην ἐπὶ τὰ χρήσιμα, ὡς
ἔχειν τὸν ἐργαζόμενον ἴδιον κτήμα τὸν κάματον θη-
σαυρίζομενον ἐν τοῖς οὐρανοῖς αὐτῷ εἰς ἀπόλαυσιν
μακρὰν, καὶ τέλος οὐ ἔχουσαν, ὅτε τοὺς ματαιο-
πονήσαντα; ἕως βανίδος ὕδατος ψυχροῦ λείπει τὰ
ἐπιτήδεια, τότε φιλοτίμως ἐνευφραινόμενον, καὶ λίαν
ἀβρῶς, οἷσγε προέπεμψε, καὶ οἷς ἐπεκομίσατο ἀγα-
θοῖς, φρόνιμος οἰκονόμος τῶν οἰκείων πόνων γενό-
μενος. Τύπος δὲ εἶναι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἡμᾶς
οἱ θεοὶ βούλονται νόμοι, καὶ τὸ ἀπρόσκοπον πᾶσι
παρέχειν τῷ ἀνεπιλήπτῳ τοῦ βίου. Τίνος οὖν αὐτοῖς
τύπος γενη[σόμεθα] μᾶλλον αὐτῶν ταῖς σπουδαῖς περὶ
τὰ μάταια κατατεινόμενοι; πῶς δὲ αὐτοῖς ἐσόμεθα
καὶ ἀπρόσκοποι, πλέον αὐτῶν ἀντεχόμενοι τούτων,
ὧν καταφρονεῖν ἐδιδάχθημεν, καὶ τῷ δοκεῖν συν-
εθέμεθα, καὶ οὕτω προσκόμματα τιθέντες αὐτοῖς,
καὶ μυρία ὁσημέραι σκάνδαλα, λογιζόμενοι εἶναι
περιμάχητα ἀληθῶς τὰ ἡμῖν σπουδαζόμενα, καὶ
οὐδὲν τὴν περὶ αὐτὰ βλάπτειν φιλοτιμίαν εἰς τὴν
θεοσέβειαν;

ΚΕΦΑΛ. ΔΗ'.

Τὰ γὰρ τῶν σεμνοτέρων εἶναι δοκούντων προσ-
ώπων κακὰ, οὐ ζηλωτὰ πᾶσι, καὶ μάλιστα τοῖς ἀπλου-

¹⁰ I. Tim. vi, 8. ¹¹ Rom. viii, 12. ¹² Isa. v, 8.

tegamur, his contenti simus ¹⁰; » et labores, quos
hi, qui solliciti sunt eorum, quæ sunt mundi; ad
opera carnis seminant, illos per novalia serit, quæ
spectant ad spiritum, e quibus metere licet vitam
æternam, sed totus in terrena declinavit omni tem-
pore totis viribus animum crucians, quantum ha-

CAPUT XXXVII.

Si enim, juxta Paulum, « debitores sumus non
carni, ut secundum carnem vivamus ¹⁰; » quare non
ipsi ministramus pauca, obvios cibos et faciles ipsi
dando, ut ne debitum perturbemus; animæ autem
vivamus spiritu, iis omnino allaborantes, quibus
et necessario debemus operationem, cum singula-
ris existat, nec ullo modo corrumpatur excremen-
tis? Præclare Salomon eum, qui dimisit agriculturam
animæ, et multam terræ curam diligenter gerit,
276 incusans ait: « Dereliquit vias vineæ suæ,
erravit a tramitibus proprii agri, progreditur vero
per inaquosa in deserto, et terram extensam in
siticula, congregat vero manibus colligens steri-
litate. » Error enim vere est corporearum rerum,
supra quam oportet, immensa cura, et deviatio in-
ducens ad vagabundum per inaccessible solitudines,
habensque pro fine laborum nullum fructum, quo-
rum studium nihil confert ad futuram vitam. Hoc
et quidam propheta deplorans clamat sonore, dicens:
« Væ ei, qui congregat sibi, quæ sua non sunt, et
aggravat vinculum colli sui firmiter; » omne, quod
ad virtutem non conducit, pondus improprium, et
impar esse affirmans laboranti, quo studium ab
inanibus rebus avertat, et traducat illud ad res uti-
les, ut habeat, qui operatur, sibi in cælis velut in
thesauro collectam propriam possessionem, laborein
scilicet, ad diuturnam oblectationem, neque finem
habituram ullum; ubi iis, qui circa vana laborave-
runt, usque ad aquæ frigidæ guttam deerunt neces-
saria tunc affatim gaudens, perfruensque deliciose
bonis, quæ præmisit, quæque secum convexit pru-
dens dispensator propriorum laborum factus.
Exemplar quidem nos esse aliorum hominum di-
vine volunt leges, et irreprehensibilitate vitæ cunctis
præbere inoffensum callem. Cujus igitur rei
evademus ipsis exemplar plus, quam ipsi, studio-
sius ad vanas res propensi? quomodo vero ipsis
erimus procul ab offendiculo, si plus quam ipsi
occupemur rebus hisce, quas contemnere edocti
sumus, et **277** quoad opinionem assentimur, sic-
que his offensiones ponendo, et decem millia quo-
tidie scandala, dum putant esse digna certamine,
quæ a nobis studiose perquiruntur; nihilque nocere
circa illa contentiosam ambitionem ad religionem
pietatemque.

CAPUT XXXVIII.

Mala namque eorum, qui esse videntur honestio-
res probioresque, non omnibus et imitanda, ma

ximo simplicioribus; absque inquisitione statuuntur. Nequaquam ea auderent, inquit, si (uti censentur) revera essent mala. Ideo virtute præditam vitam dirigens magnus Paulus, præelareque prospiciens iis, qui despiciunt simpliciorum offensionem, ait : « Si viderit te aliquis habentem scientiam in idolio recumbentem : nomine conscientia ejus cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta ²¹ » Indifferentiam in quacunque re uno constringens reatu, et ostendens, quemadmodum ea, quæ patrantur ab his, qui magis scire quid conducat, existimantur, facile inferiores adducunt ad imitationem, opinantes id ædificationem, et neutiquam fore boni destructionem ²². Istud enim significatum fuit obscure per illud (ædificabitur) progressum (ait) putabit, et profectum in melius ejus, quod spectaverit imitationem. Etenim dicens : « *Ædificate alterutrum* ²³ ; » utilitatem, quæ ex mutuo ad mutuum, lege mandat, ut unusquisque bonum operans excitet alium, ad efficacem illius operationem factus ipsi delineator ad perfectionem particularibus accessionibus. Quibus autem molis asinariis, et quibus **278** maris profundis abyssis digni sunt, ut puniantur, qui se talium scandalorum auctores simplicioribus constituerunt, et ipsos magis forte propendentes, ut progredierentur in parcimonia, provocarunt ad multimodas operum contentione discordi excitata contra eos, et manifeste, quæ noxia erant, capessentes? Zelus enim ait viro ab amico ejus, et in urbanis, seu honestis, atque in vitiosis pariter superare proximum præsumente. Nam talem compellit contentionis ardor vincere in quacunque re jurgantem; nec enim sic addictum in discrimen injuste potiore esse, ac juste vinci turpe, atque probrum esse judicat. Magis autem sciunt illud omnes experientia, quo pacto ad ea, quæ conducunt, discordia pigrescat, et contentio sit otiosa et lenta. Sin vero aliquid inutile, aut inconsulto ab aliquibus fiat, aut præter sententiam, in promptu æmulatio adest, et imitatio absque gloria expeditur, quæ videtur defensionem habere paratam, quod alios deducentes subsequantur, ascribendo causam his, qui inchoarunt, non autem his, qui illecti fuerunt exemplo.

CAPUT XXXIX.

Et hoc forsitan propheta quidam demonstrat interrogans antiquum populum, et ipsorum responsione confirmans veritatem lapsus : « Si tangatur (dicens) caro sancta pallio, aut pulmento, sanctificabiturne pallium, aut pulmentum? Et responderunt : Minime. Et dixit : Si attingat hæc pollutus in anima, an contaminabitur? Et dixerunt : Contaminabitur ²⁴. » Ostendentes manifeste quod rerum vitiosarum potius quam **279** honestarum spectatores recipiunt impressas formas, et ad istarum imitationem plus quam ad illarum vergunt propensi, prava edocti consuetudine apprehendere ea quæ nocent præ his, quæ prosunt : et quemodo non veriti sunt contemptores formidandas

Α στέρις ἀνεξέταστος καθίσταται. Οὐκ ἐν τολμηθῆναι λέγουσιν, εἴπερ, ὡς νομίζεται, ἦν οὕτως κακὰ. Διὰ τοῦτο καλῶς, ὁ τὸν ἐνάρετον κανόνισας βίον ὁ μέγας Παῦλος, ἐπισκήπτων τοῖς καταφρονοῦσι τὴν βλάβην τῶν ἀκραιοτέρων φησὶν· « Ἐάν ἴῃ σὲ τις τὸν ἔχοντα γινῶσιν ἐν εἰδωλεῖα κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις τοῦ ἀσθενοῦς οὗτος οἰκοδομηθήσεται· εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθητα ἐσθῆιν; » τὴν ἐν ἔσθῃ δὴποτε ἀδαμοφορίαν τῷ ἐνὶ ἀναστῆλων ἐγκλήματι, καὶ δεικνύς, ὡς τὰ πρὸς τῶν εἰδῆναι μᾶλλον τὸ συμφέρον ὑποκαταβαλλόμενα γινόμενα τοὺς ἀφελεστεροὺς εὐκόλως ἔχει πρὸς μίμησιν, οἰκοδομητὴν ἔχουμένους τοῦτο, καὶ οὐχὶ καθέλκασιν τοῦ καλοῦ. Τοῦτο γὰρ ἤμῃς τὸ, οἰκοδομηθήσεται, προκοπήν, φησὶν, οἴσεται, καὶ βελτίωσιν τὴν οὐ ἐδαόσατο μίμησιν. Καὶ γὰρ, « Οἰκοδομεῖτε ἀλλήλους, » λέγων εἰς τὸν ἕνα, τὴν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους ὠφέλειαν νομοθετεῖ, ἵνα τὸ καλὸν ἕκαστος ἐργαζόμενος προστρέπηται πρὸς τὸν ἄλλον τὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν ὑπογραμμὸς αὐτῷ πρὸς τὴν τελείωσιν τὴν κατὰ μέρος προσήκει γινόμενος. Ἰσχυρὸν δὲ μύλων ὀνικῶν, καὶ ποτῶν θαλασσιῶν βυθῶν ἔστι πρὸς τιμωρίαν οἱ τοιοῦτοι τοιοῦτων σκανδάλων αἰτίαι τοῖς ἀκραιοτέροις καθιστάμενοι, καὶ βέροντας ἰσχυρὸν μᾶλλον αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στοιχεῖν τῇ αὐταρχείᾳ τρομαλούμενοι ἐπὶ τὸ πάλυλον ἐριδι τῇ πρὸς αὐτοὺς, καὶ τὰ προφανῶς αἰρουμένους ἀσύμφορα· Ὁ ζῆλος γὰρ, φησὶ τῷ ἀνδρὶ ἀπὸ τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ, καὶ ἐν ἀστείως καὶ φαύλοις ὁμοίως ἀπερβάλλεσθαι τὸν πλησίον προαιρουμένου. Τοιοῦτον γὰρ ἡ φιλονεικία, νικᾶν τὸν ἐν ὀυδῆποτε ζυγομαχοῦντα βιάζεται, οὐχ οὕτως ἐπὶ κίνδυνον τὸ κρατῆσαι ἀδίκως, ὡς τὸ ἡττηθῆναι δικαίως αἰσχρὸν, καὶ ἔπονείδιστον κρίνουσα. Μᾶλλον δὲ καὶ ἴσασιν ἅπαντες τοῦτο τῇ παύρᾳ, ὅπως πρὸς μὲν τὰ συμφέροντα ἡ ἔρις ἀργῆ, καὶ ὀκνηρὸν τὸ φιλονεικῶν. Ἄν δὲ τι τῶν ἀλυσιτελῶν ἢ ἀπροαιρέτων παρὰ τινῶν, ἢ κατὰ γνώμην πραχθῆ, πρόχειρος ὁ ζῆλος, καὶ ἡ μίμησις ἀνυπέριθτος, ἀπολογίαν ἔχειν δοκοῦσα τὸ ἄλλοις ἠγησάμενοις ἠκολουθηθῆναι τὴν αἰτίαν ἐπιγράφουσα τοῖς ἀρξάμενοις, οὐ τοῖς δελεασθεῖσι τῷ παραδειγματι.

paratam, quod alios deducentes subsequantur, ascribendo causam his, qui inchoarunt, non autem his, qui illecti fuerunt exemplo.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΘ'.

D Καὶ τοῦτο τάχα τις τῶν προφητῶν δεικνύσι πυνθανόμενος τοῦ παλαιοῦ λαοῦ, καὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτῶν βεβαιῶν τοῦ πταισματος τὴν ἀλήθειαν· « Ἐάν ἀψηται, λέγων, κρέας ἁγίου ἱματίου ἢ ἐψήματος, ἀγασθήσεται; Καὶ ἀπεκρίθησαν, Οὐ. Καὶ εἶπεν· Ἐάν ἀψηται τούτων μεμιασμένος ἐπὶ ψυχῇ, εἰ μιανθῆσεται; » καὶ εἶπεν· Μιανθῆσεται· δηλοῦντες, ὡς μᾶλλον τῶν φαύλων, ἢ τῶν καλῶν οἱ ὀρώντες ἀναμάττονται τοὺς τύπους, καὶ πρὸς τὴν μίμησιν τούτων, ἢ ἐκείνων ἔχουσι τὸν ἐπικλινῶς, συνθηεῖα πονηρὰ μαθόντες πρὸ τῶν ὠφελούντων δεξιούσθαι τὰ βλέποντα, καὶ πῶς οὐ δεδοίκασιν οἱ καταφρονηταὶ τὰς τοῖς σκανδαλιζόμενοις φοβεράς ἀπειλάς διπλήν ἑαυτοῖς ἀνοήτως τὴν ἐν τῷ

²¹ I Cor. viii, 9. ²² II Cor. x, 8; xiii, 10. ²³ I Thess. v, 11. ²⁴ Agg. ii, 13, 14.

μέλλοντι πραγματευόμενοι τιμωρίαν, ἐφ' ὅς τε προσέθεντο ἀντι τῶν ἀμεινόνων τοῖς χεῖροσι, καὶ ἐφ' ὅς ὑπόθεσις ἄλλοις κακοπραγίας γεγῶνασι, τῇ πολλῇ περὶ τὰ μάταια προσπάθειά τῶν ἐπισημένων περὶ αὐτὰ πρὸς ἕρεσιν πλειόνων τὰς κλεονεκτικὰς ἀναφλέγοντας ὀρέξεις. Καὶ Ἰουδαῖον μὲν τινες μὴ ἀπειτούμενοι ἀκτημοσύνην παρὰ τοῦ νόμου ἐκουσίως ταύτην ἠσπάσαντο, ἀμερίμως τὸ θεῖον θρησκείειν βουλόμενοι ἐν σικηραῖς κατοικήσαντες, καὶ παντὰς ἀποσχόμενοι τοῦ περισπᾶν τῶν κρείττωνων δυναμένου τὸν νοῦν, ὡς φασιν αὐτοὶ τοῖς ἑπρωτῶσιν ἐπεινους, καὶ μαθεῖν τὴν καινίζουσαν σπουδάζουσιν ἀγωγὴν τοῦ βίου· ἀμπελών, καὶ ἄγρος, καὶ οἶκος οὐκ ἐγένετο ἡμῖν, τὴν ἐπιμέλειαν τούτων εἰδότες ἐμποδίζειν τῇ πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἐργασίᾳ. Καὶ Ἑλλήνων δὲ φιλόσοφοι οὐκ ἄλλοι τοσαύτην ἐπεδείξαντο ἀκτημοσύνην, ὡς κυνῶν δίεην ἀστεγονοὶ διάγειν, καὶ τροφὴν ποιῆσαι ἐκ τῶν κερῶν, ὅπερ ἂν ἔτυχεν εὐραθὲν, ὅπως αὐτοῖς ἡ τῶν ματαίων θεωρία τὴν κατάληψιν ἔχειν δοκῇ ἀκραφνῇ μὴ ἐνοχλουμένοις ποθὲν φρονέειν πραγματικαῖς. Εἰς γούν αὐτῶν τις πλὴν σκύφου, ᾧ καὶ τροφὴν προσπεφέρετο, καὶ πόμα, κεκτημένος ἄλλο μὴδὲν ὅστις ποιμανικὸς ἐθεάσατο παῖδας κολαίς ταῖς δραβὶ τῷ στόματι νᾶμα προσάγοντας, ἔφη ρίψας τὸν σκύφον, « Ἐμαθον, ὦ παῖδες, τὸ μέχρι νῦν με λαθόν, ἔμαθον τὸ τῆς ἀκτημοσύνης τέλειον, » καὶ ὅπερ πρὸς ἀκραν αὐτοῦ ἔλειπε φιλοσοφίαν ὠφελίσθαι παρὰ τῶν μαιρακίων εὐγυμνῶν ὠμολόγησεν. Οὕτως ἦν τάχα αὐτῷ σκοπὸς καὶ τὸ ἅμα ἀποθέσθαι, εἰ οἶδόν τε, καὶ μετ' αὐτοῦ πᾶσαν ἀποδύσασθαι βιωτικὴν μέριμναν, καὶ γυμνῇ τῇ ψυχῇ ζῆν ἀνευ σαρκικῶν κοπρίων προαιρουμένῳ ἀπλήστως τῷ τῆς φιλοσοφίας ἡμέρω.

ΚΕΦΑΛΑ. Μ'

Ἡμεῖς δὲ οἱ καὶ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων ἐνηχοῦντων διὰ παντὸς περὶ τούτου ἀκούοντες, ἐπεὶ μὴ μέχρι νῦν δεδουσαπήμεθα τὰς θέλας αὐτῶν παραίνεσις, μηδὲ οἰκοδον πρὸς τὸ καλὸν αὐτοὶ κεκινήμεθα, τούτους γούν ἐντραπῶμεν ὀνειδίζοντας ἡμῖν τῇ ἀκτημοσύνῃ τὸ πολύουλον. Πρέπει γάρ τούτους ὀπωπιάζεσθαι, ὅς εἶναι σεβάσμοι διὰ τὸ σεμνὸν τῆς πολιτείας ὀφείλομεν καὶ πρωτεύοντες τοῖς δόγμασι, μὴ δευτερεύειν τῷ βίῳ, ἵνα μὴ χεῖρον διακαίμενοι Ἑλλήνων βλασφημῆσθαι παρασκευάσωμεν τὸ Κυριακὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ἡμᾶς, ἄλλοτρια πράττοντες, καὶ ξένα, ὧν ἐκελεύσθημεν πράττειν. Καὶ οὐδὰ γε πρὸς τῶν ἐντευχομένων ὡς λίαν πληκτικὸν τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ τοῖς ἔξω τῆς μέμφεως, οὐχὶ δὲ καὶ τοῖς πρὸς ὁδὸς ὁ λόγος ἡμῖν. Πέπεισμαι γάρ, ὡς οὐδὲ τούτοις σωφρονισθῶνται τοῖς ἐλέγχοις, βασούντες ἀνάτα. Οὐδὲ εἰ εἶνα τούτων λεχθεῖα πρὸς τὸ ἐντρέψαι δριμύτερα διορθῶσονται τὸ πληγμῆδες ἔπαξ ἀπονιψάμενοι τὴν αἰσχύνην καὶ ἐφ' ὅς ἀμαρτάνουσιν ἐρυθριῶντες οὐκέτι, ἐπεὶ μηδὲ κατὰ τὸν σοφὸν Σολομώντα τῷ τοῦ μύρμηκος ἐδουσαπῆθη ὁ δεινὸς παραδείγματι πρὸς τὸ κινήσαι τὰς χεῖρας, καὶ τὴν ἐπονείδιστον ἐπαισχυνθῆναι ἄργων.

Amias his, qui scandalum generant, propositae, duplicem sibi metipsis in futuro saeculo puitionem insipienter procurando; tum quod praetulerunt melioribus pejora; tum quod praebuerunt aliis malefaciendi argumentum, affecta erga res vanas valde propenso inhiantium stupide circa ipsas plurimum appetitum violentas cupiditates rursus inflammantes. Et Judaeorum quidem aliqui non abnuentes possessionum abdicationem praeter legem, sponte illam sunt amplexi, adeoque sollicitudine divinum cultum exsequi volentes, in tentoriis ac tabernaculis inhabitantes, atque se avertentes ab omni re, quae mentem distrahere posset ab optimis, ut aiebant ipsi interrogantibus illos, et cupientibus addiscere vitae conversationem rectius innovatam: Vineae vel ager, aut domus non erant nobis: cum horum curam probe scirent impedire operationes, quae ad pietatem pertinent. Philosophi quoque non pauci gentiliam hujusmodi paupertatem exhibuerunt, ut canum instar sine tecto degerent, et pro alimento sumerent, quod pro tempore, aut quod fortuito inventum occurrerat, ita ut ipsis rerum vanarum inspectio viderentur retinere comprehensionem intactam, negotiosis curis nequaquam obturbantibus. Unus igitur aliquis ipsorum praeter scyphum, ex quo et potum, et cibum sumebat, aliud possidens nihil; cum pastorum 280 pueros aliquando prospexisset exavis manuum volis, laticem ori admoventes: « Dicite, o pueri, ait, abstracto scypho, quod hucusque me latuit, didici perfectionem paupertatis: » et quod ad summam deceret sapientiae amatorum professionem, a pueris sibi demonstratum ingenue confessus fuit. Sic fuit et ipsi forsitan scopus et ipsum depone-

CAPUT XL.

Nos vero qui et Dominum, et apostolos ea de re omnino incunctantes auribus audimus, quandoquidem usque nunc non inflexi sumus divinis illorum exhortationibus, neque sponte nostra ipsi permoti fuimus ad bonum; ab istis saltem pudore suffundamur, qui exprobrant nobis pro paupertate optam copiam; decet enim ab iis sugillari, quibus esse venerandi debemus propter instituti gravitatem, et qui primas obtinemus praeter illis ob nostra statuta, minime posteriores fieri vitae modo; ut non pejus quam gentiles degentes efficiamus nomen Domini, quod invocatum est super nos, blasphemari, aliena patranes, et diversa ab his, quae facere jussi sumus. Novi sane in eis, qui perlegent, dictum hoc visum iri valde mordax, iis tamen, qui extra querelam hujusmodi sunt, non vero et vobis, ad quos sermo dirigitur, Persuasus quippe sum, quod neque his reprehensionibus temperantiores evadent, qui morbo detinentur incurabili, neque si aliqua ex his dicta sunt asperiora ad convertendum, corrigent quod viliosum 281 est, semel verecundiam eluentes, et neutiquam ea, in quibus peccant, erubescens; quandoquidem neque secundum sapientem Salomonem,

hoc exemplo fornicæ piger verecundatus est ²⁵, ut moveret manus, et ignominiosæ desidiz pudore suffunderetur.

CAPUT XLII.

A

Difficile nempe deponere quam multa tempore possederunt passionem, et habitum dissolvere protelatum longa consuetudine, illis qui non utuntur plurimo studio ad moris pravi correctionem, et inhærent ipsi quemadmodum vinculis insolubilibus detenti, quamvis inde digredi possint; adeo ut interdum necessum sit trahi retro uti adhuc deditos, eorum recordationi, pendentesque ex his, in quibus fuerunt paulo ante, et licet invitos referre pedem, assidueque converti ad ea, a quibus diffugere contendunt. Quare pigro Salomon inclamat clara voce: « Vade ad fornicam, o piger, et æmulare, videns ejus vias. » Proflentibus autem vitam monasticam, implicitis vero sæcularis vitæ curis ac sordibus, dicit Dominus: « Respi cite volatilia cœli, quomodo non seminant, neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester cœlestis nutrit ipsa ²⁶. Nec hi sic uti jussi sunt, dimiserunt terræ curam; nec ille manus e sinu protulit, præferens satietatis, quæ brevem laborem habet, indigentiam languidiam. Ita is, cui diutina consuetudo dominatur, ad id, quod insuetum est, impervitibilis evadit satis ducens esse in eo, in quo est, licet in confesso sit, quod illud non conducatur, quam transire ad insolitum, **282** quamvis manifestam et evidentem contineat utilitatem.

CAPUT XLIII.

Vos vero, o amici Christi, custodes ejus legum diligentes, qui denarios mandatorum duplicatos Domino præfertis, et plusquam debito constitutorum satisfaciētes ea, quæ sunt consilii, agere magno studio, libentique animo contenditis, et libero arbitrio mentis supergressi estis, quæ fuerunt constituta servis ad operationem inexcusabilem. Qui convenitis cum Christo in vitæ genere, et supra montem, sublimis philosophiæ initiati estis dogmatibus, et ostenditis operibus traditarum rerum certitudinem. Qui apostolica secuti vestigia, ita operamini, ut ne cuiquam sitis graves, et oneri, tantum vero circa hoc occupati, ut tempus magis necessarii operis circa minutiora minime insumatis, præclare tempus dispertientes in modicum corporis usum, et in plurimam curam animæ. Hæc est enim vere conveniens justitiæ distributio, non omnibus partes æquales, sed pro dignitate unicuique præbere; et commensuratum, quodque sufficiens est, porrigere ancillæ debitum, totum vero attribuere heræ, quæ vere domina existit, quæque multo debet honore perfrui. Qui generose et magnanime Christo militatis nequaquam sæcularis vitæ negotiationibus impliciti, ut complacatis exercitus imperatori, legitimeque certantes,

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Χαλεπὸν γὰρ ἀποθέσθαι πολλῶ χρόνῳ νεμόμενον πάθος, καὶ παραλῦσαι ἐξιν μακρυνθεῖσαν μακρῆ συνθηκῆ, μὴ πολλῆ σπουδῆ χρησαμένους πρὸς τὴν διόρθωσιν τοῦ πονηροῦ ἔθους, τοὺς ἐνεχομένους αὐτῷ καθάπερ δεσμοῖς ἀλύτοις κατεχομένους καὶ διεκδύναται τούτου δυναθῶσιν, ὅπως ποτὲ ὡς ἐτι προσοτρπημένους ἔλκεσθαι ἀνάγκη ὀπίσω τῇ μνήμῃ τῶν ἐν οὐκ ἦσαν ἔναγχοις, ὀναποδιζομένων, καὶ ἄκοντας, καὶ συνεχῶς ἐπιστρεφομένους πρὸς τὰ ἀπ' ὧν ὑποδιδράσκειν ἐπιτίγονται. Καὶ τῷ ὀκνηρῷ γὰρ ὁ Σολομών ἐμβοῶ διακρύσιον, « Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὃ ὀκνηρὸν, καὶ ζήλωσον ἰδῶν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. » Καὶ τοῖς ἐπαγγελλομένοις μὲν τὸν μονῆρην βίον, ἐμπλεκόμενοι δὲ ταῖς τοῦ βίου ὕλαις, φησὶν ὁ Κύριος, « Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, οὗ οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὁμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. » Καὶ οὐδὲ οὗτοι ὡς ἐκελεύσθησαν ἀφήκαν τὴν ἐπιμέλειαν τῆς γῆς, οὐδὲ ἐκείνος τὰς χεῖρας τοῦ κόλλου προήνεγκεν ἔνδεον ἀνεμῆνην προτιμῆσας κόρου βραχὺν πόνον ἔχοντας. Ὁστω ὁ τῷ ἔθισμῷ κερτατημένος πρὸς τὸ ἀθηθὲς ἐστὶ δυσμετάβλητος, ἀγαπῶν ἐν ᾧ ἐστὶν εἶναι, καὶ ἄμολογουμένως εἴη ἀσύμφορον, ἢ μεταβῆναι πρὸς τὸ ἀσύνηθες, καὶ ἔχη πρέδῃλον καὶ προφανὲς τὸ ὠφέλημον.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Ἦμεῖς δὲ, ὃ φίλοι Χριστοῦ, καὶ φύλακες τῶν αὐτοῦ νόμων ἐπιμελεῖς, οἱ τὰ δηνάρια τῶν ἐντολῶν διπλασιασθέντα τῷ Κυρίῳ προσφέροντες, καὶ τῇ ὀφειλῇ τῶν διατεταγμένων τὰ ἐκ προαιρέσεως προσφιλοτιμησάμενοι ἑκουσίως, καὶ ἐλευθερίᾳ γνώμης ὑπερβαίνοντες τὰ προτεταγμένα δούλοισι πρὸς ἐργασίαν ἀπαραίτητον· οἱ συνανελθόντες τῇ πολιτείᾳ Χριστῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρους τὰ τῆς ὕψηλῆς φιλοσοφίας μυθθέντες δόγματα, καὶ τοῖς ἔργοις ἐπιδεικνύμενοι τὴν τῶν παραδεδομένων ἀξιοπιστίαν. Οἱ τοῖς ἀποστολικῶς ἀκολουθήσαντες ἔχνεσι, καὶ ἐργαζόμενοι ὡς μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα, τοσοῦτον δὲ ἀσχολούμενοι περὶ τοῦτο, μὴ τὸν καιρὸν τῆς ἀναγκασιότατης ἐργασίας δαπανηθῆναι περὶ τὰ ἐλάττωνα, καλῶς δὲ τὸν χρόνον μερίσαντες εἰς μερικὴν χρεῖαν τοῦ σώματος καὶ εἰς πολλὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν. Τοῦτο γὰρ ἀληθῶς δικαιοσύνη πρέπουσα, διανέμουσα ὡς ἰσομοίρως πᾶσιν, ἀλλὰ πρὸς ἀξίαν παρέχειν ἐκάστω, καὶ σύμμετρον μὲν, καὶ αὐτάρκη ἐρέγειν τῇ παιδίσκῃ τὴν ὀφειλὴν, τὸ δὲ πᾶν ἀπονέμειν τῇ κυρίᾳ καὶ ὄντως ὀση δεσποίνῃ καὶ πολλῆς ὀφειλοῦσῃ ἀπολαῦσαι τιμῆς. Οἱ γενναῖοι στρατεύόμενοι καὶ μεγαλοψύχοι Χριστῷ, καὶ ταῖς τοῦ βίου πραγματείας οὐκ ἐμπλεκόμενοι διὰ τὴν πρὸς τὸν στρατολογῆσαντα ἀρέσκειαν· οἱ νομίμως ἀθλοῦντες, καὶ

²⁵ Prov. vi. 5 ²⁶ Matth. vi. 26.

τάς λαθῆς τῶν ἀντιπάλων τῷ λείψ τῆς ἀκτημοσύνης ἄ-
 ὡς ἡλειμμένοι διαδιδράσκοντες, οὐκ ἔχόντων ἤς ἐπι-
 λαθόμενοι ὅλης λύσει· ζημίαν, ἢ καταβάλλωσιν ἐν
 τῷ σκάμματι, κλειονεξίας κρατήσαντες πάθει, καθά-
 περ ἡ Αἴγυπτία τῆς ἀμπελόνης τοῦ Ἰωσήφ δραξα-
 μένη οὐκ ἂν ποιῆσαι ἰσχύασα τοῦτο, εἴ ἦν οὕτω γυ-
 μνός ὡς ἔντως ἀγωνιστής ο ἄλλων· ἀλλ' οὐδὲν καὶ
 οὕτως ἦνυσε τῶν σπουδαζομένων ἐκείνη κἄν ἐπελά-
 θετο, προσαποδυσάμενου τοῦ ἀθλήτου ταῦτα, ἐξ ὧν
 κατεχόμενος ἐσύρετο βίβ. καὶ μετὰ πείραν μαθόν-
 τος, ὡς ἐξ ἀρχῆς εἶδε γυμνὸν εἶναι τὸν συνοικούντα
 τοῖς πάθει, καὶ τούτοις μαχόμενον τοιοῦτον ἐκ
 προοιμίων προσελθόντα τῇ πάλῃ οἷος ἐφυγεν ὑστα-
 ρον, παντὸς πράγματος προσαποδυσάμενον αἰσθητοῦ
 φροντίδα, καὶ μέριμναν. Τούτοις γὰρ ἡττώνται, καὶ
 ἔχοντες τοῦ ἀντιποιεῖσθαι, καὶ ἀφαιρούμενοι, τῇ
 λύπῃ· οἱ χρημάτων καὶ κτημάτων ἀντεχόμενοι,
 καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν, ὡς οὐκ εἶδε, παραπολαύοντες ἀη-
 δίας.

itur qui pecuniis ac possessionibus dediti sunt; molestiam.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'

Ἦμεῖς δὲ τῶν τοιούτων ἐλεύθεροι δεσμῶν κατὰ
 τὸν παρὰ τῷ Ἰωῦ ἀνεκίμενον ἄγριον θνόν ἐν ἐρήμῳ
 καταγελῶντα πολυοχλίας κλήθους, μέμψιν δὲ φορο-
 λόγου μὴ ἀκούοντα· οἱ καὶ φροντίδος κτημάτων, καὶ
 δασμολόγων ὀχλήσεως ἀπηλλαγμένοι, οἱ μὴδὲν ἔχον-
 τες τῇ κτήσει, καὶ πάντα κατέχοντες τῇ ἐξουσίᾳ· οἱ
 δεύτερον χιτῶνα, κατὰ τὴν Κυριακὴν φωνήν, μὴ κα-
 κτημένοι, καὶ Χριστὸν ἐνδεδυμένοι τὸν πᾶσαν ἐξωθεν
 προσβάλλουσαν ἀποσαθοῦντα ἐπήρειαν· οἱ ἐπὶ γῆς
 περιπατοῦντες διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ σώματος, καὶ
 ἐν οὐρανῷ τῇ προθέσει διάγοντες· οἱ πρὸς τὸ βρα-
 βεῖον τῆς κλήσεως ἐπειγόμενοι προθύμως, καὶ ἰσα-
 ταχῶς τοῖς πτηνοῖς τὸν τῆς εὐσεβείας δρόμον ἀνύον-
 τες, οἱ πᾶν ἀχθος τῆς κοσμικῆς μερίμνης τῶν τῆς
 ψυχῆς ὤμων ἀποτιναξάμενοι, καὶ εὐσταλῶς τὰ
 ἐμποδίζοντα τῇ προκοπῇ ὑπεραλλόμενοι σκάνδαλα,
 ἦν παρὰ τῶν προλαβόντων διεδέξασθε ἀγωγὴν, εἰ
 μὲν ἐπὶ τὸ σπουδαιότερον, ἵνα τι καὶ ἡμεῖς ὡς συμ-
 πονήσαντες τοῖς προλαβοῦσιν εἰς ἀκρίβειαν ἔχητε
 καύχημα, ἐπὶ δὲ τὸ βραθυμότερον μὴποτε μεταβά-
 λοιτε, γνήσια τῶν πατέρων τέκνα κατὰ τὴν ἀρετὴν
 γνωρίζομενα, καὶ οὐ νόθα τῇ παραλλαγῇ τῶν ἔργων
 κρινόμενα. Οὐ μικρὸν γὰρ θνεῖδος ἐκχόνους συγγέ-
 νειαν αὐχοῦσι τὴν πρὸς τοὺς φύσαντας, καὶ μὴ πι-
 στούμενοι ἐκ τῶν τρόπων τὴν ἀγχιστεῖαν. Ὡς
 γὰρ προσώπων χαρακτῆρες, καὶ τὰ ἄλλα τεκμηρία
 σώματος τῷ ὁμοίωματι διδάσκουσι, τίς τίνος υἱός,
 ἢ πατήρ, οὕτως ἀγωγαὶ βίων δηλοῦσι, τίνες τίνων
 εἰσὶ φοιτηταί, καὶ γνῶριμοί, λόγῳ μὲν τοὺς θεωρη-
 τικούς, ἔργοις δὲ τοὺς πρακτικούς ἐρμηνεύοντες δι-
 δασκάλους. Τί δὲ τὰς πηλίνας σχέσεις παράγομεν
 εἰς ὑπόδειγμα τῶν ὑπερναθεηκότων τὰ σωματικὰ
 παραδείγματα, μικροῖς ἄγαν τὰ ὑπερβαλλόντως με-
 γάλα σημαίνειν βουλόμενοι, καὶ σκιογραφίας, οὔτε
 εἰκόνας οὐσᾶς, τῷ μὴ τετρανώσθαι τοῖς χρώμασιν

A et adversariorum prehensiones levitate paupe-
 tis veluti peruncti, evitantes, cum illi haud mate-
 riam **283** habeant quæ vos apprehendentes,
 damnuri; afferant, aut dejiciant prostratos in gradu
 politici victoria præ aviditatis avaræ passione: sic-
 ut Ægyptia, quæ vestimentum Joseph arripuit,
 nunquam illud potuisset facere, si fuisset ipse sic nu-
 dus, quemadmodum vere decertans pugil ²⁷. Sed ni-
 hil et ita obtinuit eorum, quæ illa desiderabat tanto
 studio, quamvis manus injecit; pugil siquidem
 indumenta, e quibus quasi comprehensus vi tra-
 hebatur, deposuerat exueratque, et post experien-
 tiam didicerat, quod ab initio nudum oportebat
 fore eum, qui simul habitat cum passionibus; et
 cum illis pugnat, talemque a principio prodire ad
 luctum, qualis deinde fugit, omnis rei sensibilis
 exutum cura et sollicitudine. Ab istis quippe vin-
 cuntur, tum quod acquirendi desiderio teneantur,
 tum quod iis spoliati dolore ac mœrore preman-
 sicque, ut non decebat, solam ex iis percipiendo

CAPUT XLIII.

Vos vero ex hujuscemodi vinculis liberi secun-
 dum asinum agrestem dimissum apud Job ²⁸ in
 solitudine, qui deridet pluribus negotiis perturba-
 tam multitudinem, nec audit querelam collecto-
 ris tributorum. Qui et a cura possessionum, et a tur-
 bulentia eorum, qui exigunt vectigalia, exempti
 estis: qui nihil possessione retinetis, et omnia ob-
 tinetis auctoritate: qui secundam tunicam juxta
 vocem Dominicam non possidetis ²⁹, et Christum
 induti estis, qui repellit omnem molestiam exte-
 rius irruentem; qui perambulatis super terram
 propter corporis necessitatem, et in **284** celo
 secundum propositum diversamini. Qui ad præ-
 mium vocationis animose festinatis adducti, et
 æque celeriter, atque volucres pietatis cursum per-
 ficitis, qui onus omne mundanæ sollicitudinis ex-
 cussistis abs humeris animæ, et scandala præpe-
 dientia progressum expedite superastis quam a
 majoribus suscepistis vivendi rationem, siquidem
 ad majus studium, ut et vos cum ita collaborave-
 ritis iis, qui præcesserunt, diligenter, aliquid
 conseruamini germani filii cum sitis patrum secundum vir-
 tutem agniti, et minime spurii operum diversitate
 judicati. Nec enim parva est ignominia posteris
 cognationem jactantibus, quam habent ad genito-
 res, neque fidem facientibus proximitatis ex mor-
 ribus. Sicut enim vultuum notæ, et alia corporis
 argumenta similitudine docent, quis cujusque fil-
 lius sit, aut pater: ita vitæ rationes ostendunt,
 quinam, quorumnam sint sectatores, et noti,
 verbo quidem contemplationi addictos, operibus
 vero activos magistros eo modo interpretati. Quid
 vero corporeos, et luteos habitus producimus ad
 exemplaria eorum, quæ exsuperant longe corpo-

²⁷ Gen. xxxix, 13. ²⁸ Job xxxix, 6, 7. ²⁹ Matth. x, 10; Marc. vi, 19; Luc. ix, 3.

rea exempla, parvis valde magna, et supra modum excellentia significare volentes, ac delineationes umbraticas, quæ nec sunt imagines, quia nequeunt coloribus illustrari, viventibus foras mutuo comparare? Christi epim estis discipuli, et æterni Patris filii; sic enim vos Dominus et fratres vocat dicens: « Qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, hic meus frater, et soror, et mater est ²⁰. » Et filios nominat ²⁰⁵ proprii Patris. In quibus ait: « Ne solliciti sitis, quid manducabitis, vel quid bibetis; scit enim Pater vester, quod istis omnibus indigetis ²¹. » Et quomodo cognatio consistat, fiatque propinquitas ipsa, docet, dans occasiones iis, qui ad illam nobilitatem ascendere desiderant, et transferri in adoptionem a servitute præeligunt, quando dicebat: « Discite a me, quod mitis sum et humilis corde ²². » Et rursus: « Estote misericordes, sicut et Pater vester cælestis ²³. » Et: « Estote prout ad miserandum, sicut et Pater vester. » Et: « In omnibus estote perfecti, quemadmodum et Pater vester cælestis perfectus est ²⁴. »

CAPUT XLIV.

Proposita igitur ad imitationem divina natura: Quænam est utilitas ad humana studia collimare, et curiose, atque inaniter laborare, quales, quomodo, et quantum in bono proficere, et quo pacto alii decepti mundanis delectationibus? involuntur vanis distractionibus, non vero hoc solum videre, qua ratione Deo per omnia assimilari licet; quomodo illam comparare potest perfectionem? quibus laboribus antiquam naturæ dignitatem recuperare, fierique desuper simulacrum expressum exemplaris formæ, et naturam quasi habitum ab exercitatione in virtute sortiri ad versionem in contrarium plane immutabile; quale itaque nobis sufficiet tempus ad imitandum Dei naturam? quale robur ad relinendam divinæ similitudinis formas nobis subserviet? quomodo erimus, et quando omnia, quæ sunt Dei? possibilis est enim penitus imitatio, ²⁸⁶ quoniam illam demandavit, qui scit uniuscujusque vires. Vix a puero quis exorsus, et per omnem ætatem usque ad extremam senectutem usus studio non remisso seipsum efformabit ad exemplar primum virtutis, neglectis verò quibusdam præteritis annis quomodo contendet? et quantum audaci animo, ut parvo tempore, quod difficultate tanta correxisset in tota vita, emendet? sed neque omnino difficultas plane facit impossibile, nec aggressio sera reddit ambiguum, aut subicit incipienti desperationem perfectionis; confert quippe et ad finem scopi, et ad viam compendiosam animi intentio celeriter peragens, quod sibi proposuit, argente, et accelerata promptitudine, et opus quod multo tempore indiget, servans firmiter spatio temporis non habente proportionem, æque correspondentem. Hujusce rei testes, ac fidejussores qui ad undecimam horam operari vineæ venerunt idipsum operati ²⁵, quod hi, qui a matutina

ἀντιπαράβαλλοντες ἐμφύχοις μορφαῖς; Χριστοῦ γὰρ ἐστε μαθηταί, καὶ υἱοὶ τοῦ αἰωνίου Πατρὸς· αὐτῶ γὰρ ὑμεῖς ὁ Κύριος καὶ ἀδελφοὺς καλεῖ λέγων· «Ὁς ἂν ποιῇ τὰ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸς μου καὶ ἀδελφός, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μῆτηρ ἐστίν, ἰ καὶ υἱὸς θνομάζει τοῦ ἰδίου Πατρὸς, ἐν οἷς φησὶ, ἰ Μὴ περιμνήσθητε τί φάγητε, ἢ τί πίητε· οἶδε γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν, ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.» Καὶ ὅπως ἡ συγγένεια συνίσταται, καὶ οἰκειώτως γίνεται αὐτῇ, διδάσκει, διδοὺς ἀφορμὰς τοῖς εἰς τὴν ἐγγένειαν ἀναστῆναι ποθοῦσιν ἐκείνην, καὶ μεταστῆναι εἰς υἰοθεσίαν ἀπὸ δουλείας προαιρουμένους ὅταν λέγῃ· «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρὸς ἐμὲ, καὶ ταπεινὸς τῆ καρδίᾳ.» Καὶ πάλιν· «Γίνεσθε οἰκτιρῶμενοι, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἰ Καὶ· «Γίνεσθε εὐσπλαγχοὶ, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν.» Καὶ· «Ἐπὶ πάντι γίνεσθε τέλειοι, ὡς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστι.»

B Et: « In omnibus estote perfecti, quemadmodum et Pater vester cælestis perfectus est ²⁴. »

ΚΕΦΑΛΑ. ΜΑ'.

Τῆς θείας οὖν προκειμένης φύσεως εἰς μίμησιν, τίς ἐστὶ χρεία σκοπεῖν τὰς ἀνθρωπίνας σπουδὰς, καὶ περιεργάζεσθαι, τίνας, ὅπως, καὶ ἐφ' ὅσον τῷ ἀγαθῷ προκεκόρασι, καὶ πῶς ἕτεροι ταῖς κοσμικαῖς δελεασθέντες τέρψουσιν, ἐγκυκλινοῦνται τοῖς ματαίοις περιεργασμοῖς; Καὶ μὴ τοῦτο μόνον ὀρᾶν, πῶς ἐστὶ κατὰ πάντα ὁμοιωθῆναι Θεῷ, καὶ πῶς ἐν ἐκείνῃ γενέσθαι τῆ τελειότητι· καὶ παῖσι πόνοις ἀναλαβεῖν τὸ τῆς φύσεως ἀρχαῖον ἀξίωμα, ἐκμαγεῖον ἀνωθεν γενομένου τῆς πρωτοτύπου μορφῆς, καὶ φύσιν ὡσερ τὴν ἕξ ἀσκήσεως ἐν τῇ ἀρετῇ ἔξιν πεποιημένους πρὸς τὴν τοῦ ἐναντίου τροπὴν ἀμετάβλητον. Ποῖος τοίνυν ἡμῖν χρόνος ἀρκέσει πρὸς τὸ μιμήσασθαι φύσιν Θεοῦ; Ποία δύναμις ὑπερουργήσει πρὸς τὸ τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀναμάξασθαι τοὺς τύπους; πῶς ἐσόμενα καὶ τότε πάντα ὅσα ἐστὶ Θεοῦ; δυνατὴ γὰρ πάντως ἡ μίμησις, ἐπειδὴ ταύτην ἐπέταξεν ὁ εἰδὸς ἐκάστου τὴν δύναμιν. Μόλις ἐκ παιδῶν τις ἀρξάμενος, καὶ διὰ πάσης ἡλικίας ἐπ' ἐσχάτου γήραος χρησάμενος ἀνενότῳ σπουδῇ, μορφώσει πρὸς τὴν ἀρχέτυπον ἀρετὴν ἐαυτὸν, ἀμελήσας δὲ τινα τῶν περιεργασμῶν χρόνον, πῶς συντελεῖται; καὶ πόσον τὸ πρόθυμον, ὡς ἐν ὀλίγῳ κατορθώσειται καιρῷ τὸ δυσχερῶς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ κατορθοῦμενον; Ἄλλ' οὐ πάντως ἡ δυσχερεία ποιεῖ τὸ ἀδύνατον, οὐδὲ τὸ ἕβριμον τῆς ἐγγειρησεως ἀμφόβολον, ἢ καὶ ἀπεγνωσμένην ὑποτίθεται τῷ ἀρχομένῳ τὴν τελειότητα· ἔχει γὰρ καὶ πρὸς τὸ πέρας τοῦ σκοποῦ, καὶ ἔδδν ἐπίτροποι ἢ πρόθεσις ταχέως ἀνύουσα τὸ προτεθὲν, ἡπειγμένη τῇ προθυμίᾳ, καὶ πολλοῦ χρόνου δόδμενον ἔργον ἐμπειδοῦσα ἐν οὐκ ἀναλογοῦντι καιρῷ. Μάρτυρες ἔχέγγου τούτου οἱ τῆς ἐνδεκατῆς ὥρας τοῦ ἀμπελιῶνος ἔργαται, τὸ αὐτὸ τοῖς ἔξ ἕθρου μέχρι δεληγ καυσοθεῖσιν ἐργασάμενοι, καὶ οὐκ ἐμποδιοσθέντες πρὸς τὸ φθῆσαι τοὺς προλαθόντας τῇ στενῇ προθεσμίᾳ· τοιοῦτον γὰρ ἡ βραθυμία, καὶ τοιοῦτον ἡ ἐπιμέλεια· ἡ μὲν γὰρ

²⁰ Matth. xii, 50. ²¹ Matth. vi, 25. ²² Matth. xv, 29. ²³ Luc. vi, 36. ²⁴ Matth. v, 48. ²⁵ Matth. x, 6, 7.

μετὰ πολλῆς ἀδείας ἀνύει μικρά, καὶ οὐκ ὄξια λό-
γου· ἡ δὲ καὶ ἐν βραχεὶ κατορθοί, μεγάλη τῆ
σπουδῇ παρατρέχουσα τὸ ἀνειμένον ἐκείνου.
gritia, et hęc cura diligentior valet. Ita cum multa
neque digna sunt dictu; hęc etiām in brevi magna dirigit studio acriori prætercurrens illis, qui
remissius egerunt.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ΄.

Διὰ τοῦτο κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγονάμεν, ἵνα τὰ
ἰδιώματα σώζωμεν τῶν χαρακτήρων ἐκείνων, καὶ
τῷ ἐπιστῆμῃ τῆς πολιτείας ταύτης ὀρώσι παρέχωμεν
τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιώσεως σαφῆ τὰ γνωρίσματα·
« Ἐγὼ, φησὶν ὁ Θεός, οἰκτίρων, καὶ ἐλεήμων,
μακροθύμος, καὶ πολυέλεος, καὶ δικαιοσύνην δια-
τηρῶν. » Τούτοις γράφεται τοῖς χρώμασιν ἡ τῆς
θείας ὁμοιώσεως εἰκὼν. Οὗτοι χαρακτῆρες τῆς
ἀσωμάτου μορφῆς· τούτοις ἐπιγινώσκειται ψυχῇ,
συγγενῆς οὕσα Θεοῦ, ζηλοῦσα μὲν τὸ ἀπροσδεῖς
ἐκείνου πόθῳ τῆς ἀκραιφνοῦς καθαρότητος, κωλυ-
μένη δὲ τῷ πρὸς τὸ σῶμα δεσμῷ, ἀλλ' ὅμως ὀλιγο-
δεεῖ βούσῃ, ὡς ἰμείρεται τοῦ πάντῃ ἀνεπίδουτος τού-
του παρέχουσα ἄναργῆς ἐκεῖνο τεκμήριον, καὶ τῷ
τέως ἐφικτῷ δηλοῦσα τὴν πρὸς τὰ ἀνέφικτα ἐπιθυ-
μίαν, ἐν ᾗ φιλοτιμῆται τὰς φυσικὰς ἐκδύνα ἀνάγ-
κας δεικνῦσα πόση ἐπιθυμία καὶ πόση πόθῳ τὰ
ἐφειμένα κατώρθωσεν, ἀγαθότητα καὶ μακροθυμίαν,
χρησιτότητα καὶ φιλανθρωπίαν, καὶ πᾶν ὃ σημαίνει
φύσιν Θεοῦ κτησαμένη σπουδαίως. Ἐνθα ἦν καὶ τὸ
κωλύον οὐδὲν, τῇ ἐξουσίᾳ χρησαμένη προθύμως, καὶ
μετὰ πολλῆς εὐκολίας παρελθούσα εἰς ταῦτα, εἰς
ἃπερ ἦγεν ἡ δύναμις· ἔνθεν καὶ τετιμημένη τῇ θείᾳ
μορφῇ, βραχύ τι κατὰ τὸν Δαβὶδ παρὰ τοὺς ἀγγέλους
ἠλάττωται, ὅτε τῷ πληρῷ συμφορομένη τοῦ σώματος,
ταῖς ἀνάγκαις προσασχολεῖσθαι τούτου, καὶ πρὸς
ὀλίγον, τῇ ἀπαρατήτῳ χρεῖα βιάζεται, ὅλη διόλου
τῶν κρεττόνων γλιγομένη φροντίζειν, κακεὶ διάγειν
τῇ θεωρίᾳ, ἐνθα καθαράν ἔχει τὴν εὐφροσύνην, οὐκ
ἐπιβολομένην μνήμῃ τινὸς ἀηθοῦς. Τίς γὰρ τὸν
φεύγοντα θορόβους δημοτικῶς, καὶ παραιτούμενον
πραγμάτων βηλησιν ἐπαχθῶν, ἐκκλίνοντά τε συν-
ουσίας εἰκαίων, καὶ ἀδιαφόρων ἀνθρώπων, οἰκοὶ δὲ
τὰ πολλὰ σχολάζοντα προσευχαῖς ἡσυχῶς, καὶ με-
λέτη λογίων Θεοῦ, σεμνὸν τε κατὰ τὸ σπάνιον τῆς
προόδου, καὶ ἐπισκεπῆ ὀρώμενον, καὶ ἀτάραχον, συμ-
παθῆ, καὶ φιλόλληλον, οὐκ ἐρεὶ ζηλωτὴν Θεοῦ ὄν-
τως, καὶ εἰκόνα τούτου, καὶ μίμημα, τὰς θείας αὐ-
γὰς τῆς ἀγαθότητος ἀστράπτοντα ἐκείνης, καὶ χρώ-
μασιν ὡσπερ γλαφυροῖς ταῖς ἀρεταῖς στίλβοντα τὴν
ὁμοίωσιν;

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ΄.

Ταύτην ἀναζωγραφῶν ὁ Κύριος τὴν εἰκόνα, καὶ
πρὸς ταύτην προτερηόμενος τὴν ὁμοίωσιν τοὺς ἑαυ-
τοῦ μαθητὰς, καὶ διδάσκων, πῶς ἐστὶ τῇ μιμήσει
γίνεσθαι Θεός, ἔλεγεν, ὡς εἶπεν εἰρηται, « Γίνεσθε
οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ Πάτερ ἡμῶν ὁ οὐράνιος
οἰκτίρων ἐστίν, » ἀφθονον παρέχων ἰσοτιμίαν τοῖς

A hora usque ad meridiem æstu fuerant exusti, nec
impediti, quin assequerentur intra angustias ter-
mini statuti eos, qui præcesserant. Hęc enim pi-
vacatione parva perficit, nullius momenti, et quæ
vacatione parva perficit, nullius momenti, et quæ
vacatione parva perficit, nullius momenti, et quæ

CAPUT XLV.

Idcirco ad imaginem Dei facti sumus, ut illarum
formarum proprietates conservemus, et insigui con-
versatione præbeamus aspicientibus luculentas no-
titias 287 similitudinis, quam gerimus erga illum.
« Ego (inquit Deus) miserator, et misericors, et longa-
nimitis, et justitiam observans 28. » Hisce describitur
coloribus divinæ similitudinis imago. Hęc notæ sunt
B formæ incorporeæ; istis agnoscitur anima Dei esse
cognata, optans zelo ardenti non indignitiam illius
desiderio intaminatæ puritatis, impedita vero eo,
quo illigatur corpori, vinculo, sed simul ac aliqua
re parva eget, clamans, et illud exhibens evidens
Indicium, quod percipit omnino re nulla sic indi-
gere; et per id, quod assequi potuit, ostendens,
quam habeat ad ea, quæ minime adhuc assequi
potest, cupiditatem, in eo quod e naturalibus nec-
essitatibus emergere nititur, declarat quanto do-
siderio, et quanto amore perfecit ea, quæ sunt
permissa, scilicet bonitatem et longanimitatem,
benignitatem et humanitatem, et omne quod Dei
naturam designat, studiose possidens. Ubi nihil
C erat, quod obsisteret, utens auctoritate animose,
et cum magna facilitate ad ista progrediens, ad quæ
vires deduxerunt; inde, et honestata divina spe-
cie paulatim quid juxta David imminueret ab
angelis 27, quando corporis luto involuta, hujus nec-
essitatibus vacare, etsi ad exiguum tempus irre-
cusabili cogatur indigentia, tota universim orare
glicens meliora, et ibi transigere vitam contem-
plando, ubi puram lætitiā habet, nullius injeoun-
dæ rei memoria perturbatam. Requies enim tumult-
us populares fugientem, recusantem turbam wi-
sitiūm graviumque negotiorum, declinatam con-
gressus vanorum et indifferentium hominum, domi
multum vacantem orationibus quieto 288 cum
silentio, et meditatione sermonum Dei, honestum,
D raroque prodeuntem, visu composito modestum
et imperturbatum, compatientem, mutuoque aman-
tem, non dicet vere Dei fore æmulatorem, et ipsius
imaginem, atque simulacrum, qui illius bonitatis
divinos splendores emittat, et virtutibus quasi co-
loribus perelegantibus illustret similitudinem?

CAPUT XLVI.

Istam Dominus imaginem repingens, et ad eam
similitudinem adhortans discipulos suos, et elo-
cens, qua ratione quis imitatione Deus effici valeat,
dicebat, quemadmodum jam effatum est: « Estote
misericordes, sicut et Pater vester cœlestis mise-
ricors est 29; » præbens honoris æqualitatem citra

28 Psal. LXXXV, 15. 27 Psal. VIII, 6. 28 Luc. vi, 36.

invidiam his, qui ad hunc honorem concendere volunt. Etenim ab invidia purus est, sicut et vere ab omni alia passione, Deus, gaudetque his, qui assequi conantur eandem gloriam, quam ipse habet; nihil siquidem de ea imminui contingit illi communicatione ipsius ad alios, neque invidet his, qui efficiuntur studio id, quod ipse natura existit, immutabilis, et invariabilis semper manens, et intra hanc immutabilitatem habitu constitutam omnes volens esse. Homines enim habentes honorem convenientem, et non convenientem, aliorum invident felicitati jure merito, quod suspicentur, in quibus gloriantur, viuci celebritate; et vereantur, ne his, qui ex humili ipsis approximant, provehanturque ad parem honorem, quandoque appareant inferiores, invident ipsis rationabiliter, ut aestimant, **289** cum velint in omnibus potiores cunctis esse, neque sustineant sibi in ipsis superiorem omnino habere propter gloriae amorem, Deus autem propriam habens ex se possessam gloriam, omnibus illam libenter communicat, nulloque afficitur detrimento. Exercitatio quippe nunquam antecellit naturam, etsi habitus multo fiat exercitio, nec ipsam suo excutit e primatu, quamvis videatur in secundis excellere, propriumque cognoscat progressum, et erga supereminentem sese non insolentius efferens injuriose, in concessio procedat honore, neque sibi vindicet supergradientem. Ita Paulus retro subsecutus sermones Domini, efformat similiter in unoquoque imaginem ipsam declarans ipsis in proprietatibus similitudinem invariabilem. Ait enim: « Estote imitatores Dei ²⁸⁹; » et qua ratione illud perficitur, absolvit, dicens: « Estote invicem benigni, misericordes, vobis condonantes, si quis habeat querelam adversus aliquem, quem admodum et Christus condonavit nobis ²⁹⁰; » et rursus: « Induite vos ut electi Dei, et sancti, et dilecti viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, mansuetudinem, longanimitatem ²⁹¹, » volens hisce nos exornare prerogativis, quibus divina resplendet forma, quae hominum est amatrix.

CAPUT XLVII.

Hoc denotat figurans Deum, et hominem, qui Deum imitari affectat; æquum scilicet esse, patientem injuriarum, non irascentem, non invidum, beneficum, compatientem, malorum nequaquam reminiscens, **290** amantem bonorum, benignum, honore parilem, utilem, communicantem, accuratum, et curam omnium gerentem; non ambitiosum, utque verbo omnia complectar, quibus abundantiam bonitatis manifestat Deus, « qui solem oriri facit super malos et bonos. et pluit super justos atque injustos ²⁹¹; » per hæc noscatur imitator esse illius, studens in omnes, quoad beneficentiam, æqualis permanens, et erga amicos, et erga eos, qui malevole sunt dispositi; ac licet injuriam patiat, reddens pro malo bonum, et

Α εἰς ταύτην ἀναβῆναι βουλομένοις τὴν τιμὴν. Καὶ γὰρ ἐστὶ καθαρὸν φθόνου ἔτι, καὶ παντὸς ἀληθοῦς ἄλλου πάθους τὸ θεῖον, χαίρον τοῖς ἀντιποιοιμένοις τῆς αὐτῆς δόξης αὐτῷ, ἐπεὶ μὴ ἐλαττοῦσθαι ταύτης τῆς πρὸς ἄλλους πέφυκε κοινωνία, μὴδὲ βασκαίνειν τὰς τοῦτο τῆς σπουδῆς γενομένους, ὅπερ ἐστὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ, ἀτρεπτον, καὶ ἀναλλοιωταν μόνον ἀεὶ, καὶ τῆς ἐκτικῆς ἀτρεψίας ἀπαντας εἶναι θέλων ἐντός. Ἀνθρώποι μὲν γὰρ συμβαίνουσιν, ἀποσυμβαίνουσιν ἔχοντες τὴν τιμὴν, ταῖς ἐτέρων βασκαίνουσιν εἰπραγχαίς εἰκότως, τὸ παρευδοκίμηθῆναι ἐν οἷς ἀδρύνονται ὑφορώμενοι, καὶ τῶν ἐκ τοῦ ταπεινοῦ προσεγγιζόντων αὐτοῖς πρὸς τὸ ἰσότημον τὴν προκοπὴν δεδοικότες, μήποτε φανῶσιν ἡσσονες, βασκαίνουσι τοῦτοις, ὡς ἰσοκῶσιν εὐλόγως, κρείττους ἐν πᾶτιν ἀπάντων εἶναι βουλομένοι, καὶ ἔχειν αὐτῶν ἀνώτερον ὅλως διὰ τὸ φιλόδοξον οὐκ ἀνεχόμενοι. Θεὸς δὲ τὴν οἰκεῖαν δόξαν ἔχων αὐτόκτετον, πᾶν ἀδελφῶς ταύτης μεταδίδωσι, μὴδὲν ἀδικούμενος. Ἀσπίσι γὰρ οὐ πλεονεκτεῖ φύσιν ποτὲ, κἂν ἕξις γίνηται τῆς πολλῆς γυμνασίας, οὐδὲ παρεμβαλεῖται τῶν πρωτίων αὐτῆν, κἂν ἐν τοῖς δευτέροις διαπρέπειν δοκῆ, καὶ τὴν ἰδίαν γνωρίζουσα προκοπὴν, καὶ εἰς τὴν ὑπερέχουσαν οὐκ ἐξυβρίζουσα, τῆς συγκεχωρημένη σταχυοῦσα τιμῆ, καὶ οὐ σφρατεριζομένη τὴν ὑπερβαίνουσαν. Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος κατόπιν βαίνων τῶν τῷ Κυρίῳ λόγων, εἰδοποιεῖ ὁμοίως τὴν ἐν ἐκάστῳ εἰκόσιν τοῖς αὐτοῖς αὐτῆν τρανῶν ἰδιώμασι πρὸς τὸ τῆς ὁμοιώσεως ἀπαράλλακτον· φησὶ γάρ· « Γίνεσθε μοι μιᾶς Θεοῦ, » καὶ ὅπως κατορθοῦται τοῦτο, ἐξεργάζεται, λέγων· « Γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχοί, χαρίζομενοι ἑαυτοῖς, ἂν τις πρὸς τινεῖς ἔχη μομφήν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ἑμῖν. » Καὶ πάλιν· « Ἐνδύσασθε ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι σπλάγγνα οἰκτιρῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν τοῦτοις καλλωπιζέσθαι, » θέλων ἡμᾶς τοῖς πλεονεκτήμασιν, οἷς λάμπει φιλόανθρωπος οὐσα ἡ θεῖα μορφή.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Τοῦτο χαρακτηρίζει Θεὸν, καὶ ἄνθρωπον ζηλοῦντα Θεὸν, τὸ ἐπεικεῖς, τὸ ἀνεξίκακον, τὸ ἀόργητον, ἢ ἀδάσκακον, τὸ εὐεργετικόν, τὸ συμπαθὲς, τὸ ἀμνηστικόν, τὸ φιλόγαθον, τὸ χρηστὸν, τὸ ἰσότημον, ἢ ὠφελητικόν, τὸ κοινωνικόν, τὸ κηδεμονικόν, τὸ ἀφελῆτιμον, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, οἷς τὸ θαψιλὸς τῆς ἀπεθότητος ἐπιδεικνύεται Θεός, « τὸν ἥλιον ἀνετίλειπεν ἐπὶ πονηροῦς, καὶ ἀγαθοῦς, καὶ βράχων ἐπὶ δικαίους, καὶ ἀδίκους »· τοῦτοις ὅπως γνωρίζηται ὁ μνηστής εἶναι σπουδάζων ἐκεῖνον, πᾶσι πρὸς εὐεργεσίαν ἰσοῦς καὶ φίλος, καὶ δυσμενῶς διακειμένοις διαμένων, εἰν πάσῃ κακῶς ἀμειδόμενος ἀγαθῷ τὸ κακόν, καὶ τοῖς ἀδικούντας ἐντρέπων, οὐ μόνον τῷ μεγαλοφύχως τὸ παρ' αὐτῶν φέρειν τολμώμενα, ἀλλὰ καὶ τῷ πάν, ὅπερ ἂν δύνηται, τὸ καλὸν ἐνδιαθέτως ἐπιδεικνύσθαι.

²⁸⁹ Ephes. v, 1. ²⁹⁰ Coloss. iii, 13. ²⁹¹ ibid. 12.

²⁹¹ Matth. v, 45.

Οὐδεις γάρ ἐστιν οὕτω ξένος πάντη καὶ ἔκφυλος ἄσκησαι πονηρίας γενόμενος τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, ὡς μὴ δυσωπεισθαι τοῖς οἷς πέπονθεν ἀντιδρᾶσαι τὰ ἴσα δυνάμενον, καὶ τῇ δυνάμει ἐπ' ἀγαθῶ κεχηρμένον, καταδύομενος ἐφ' οἷς ἀδικήσας τὰς τοῦ ὠφελή- κότες ἀντιλαμβάνει χάριτας, κακίζων μὲν ἑαυτὸν τῆς πονηρίας εἰκότως, θαυμάζων δὲ τῆς φιλοσοφίας εὐ- λόγως ἐκεῖνον, οὗ τῷ παραδείγματι τὸ ἀποστῆναι τῆς πονηρίας ὠφέληται, καὶ μεταβαλεῖν ἐπὶ τὸ γνωσθὲν τῇ περὶ καλὸν ταυτοῦς πάντως λοιπὸν, καὶ αὐτὸς τοῖς ἐπιβούλοις γενόμενος, ὅσον ἔσχε τὸν ἐπιβουλεύ- θέντα εὐεργεσίαις χειρωσάμενον τὴν πονηρίαν πρὸς τὸ ἔνσπονδον. Καὶ τούτοις μὲν ἦν ἱκανὸς ὁ Παῦλος παιδεῦσαι τοὺς εὐπειθεῖς τὸν σώφρονα βίον, εἰδῶς δὲ τινὰς καὶ δυσαγῶγους πρὸς τοῦτο, πλείοσιν ἄλλαις νοουθεσίαις ἀπάγειν ἡμᾶς εὐμηχάνως πειράται τῆς μεταίτητος, εὐφήμοις ὀνόμασι ἐνάγων πρὸς τὸ ἐν- θεσμον, ποτὲ μὲν, « Θεοῦ ναὸς ἐστε, » ποτὲ δὲ, « Ὁς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε. » Καὶ πάλιν, « Ἀξίως τοῦ Εὐαγγελίου πολιτεύεσθε. » Καὶ αὖθις, « Τὰ σώ- ματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστί· καὶ ἄλλοτε ἁγίους ἡμᾶς καὶ ἀμώμους καλεῖ, ἄλλοτε, ἄμωμπα, ἀκέραια τέκνα Θεοῦ, καὶ ἀμώμητα. Ταῦτα ὡς παρόντα μαρ- τυρῶν, ἃ τέως οὐ παρόντα κτήσασθαι δεῖ, ἵνα μὴ ψευδέσιν ἐγκωμίοις ὑπωπιαζώμεθα, χαίρωμεν δὲ ταῦτα προσαγορευόμενοι, ἃ καὶ τοῖς ἔργοις ἐσμεν, ἀληθῆ τὴν μαρτυρίαν τῇ συνειδήσει, καὶ οὐκ εἰρω- νείαν γυωρίζοντες· καὶ ἐξῆς δὲ πολλὴν τῆς ἡμετέρας προκοπῆς φροντίδα ποιούμενος, καὶ ὅπως ἡμᾶς παντὶ τρόπῳ καταστήσῃ εἰς ἀνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ μεριμνῶν, πᾶ- σαν πάντοθεν κινεῖ μηχανῆν οὐδὲν παραλιμπάνων τῶν συντελούντων πρὸς τοῦτο.

Deinceps vero, multam nostri progressus curam suscipiens utque nos omni modo in virum perfectum constituat ad mensuram ætatis plenitudinis Christi ⁴⁴ sollicitus existens omnem penitus movet machinam, nihil derelinquens eorum, quæ ad hoc perficiendum conferunt.

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ΄.

Αὐτίκα γοῦν νεκροὺς εἶναι βούλεται, καὶ ἐσταυ- ρωμένους τῷ κόσμῳ, οὐδενὸς οὐ τῶν ἡδέων τούτων, οὐ τῶν λυπηρῶν λαμβάνοντας αἰσθῆσιν· ἐπειδὴ κατ' αὐτὸν παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, μικρὰ καὶ λυποῦν ὡς σχῆμα, καὶ εὐφραῖνον ἐν τῇ παρόδῳ, ὁμοίως μικρὰ, οὐ χρονίζοντα, οὐδὲ μακρὰ τῇ παρα- μονῇ τὴν ἑκατέρων ποιούμενα αἰσθῆσιν, ὄξυτάτη δὲ παρατρέχοντα φορᾶ, καὶ μνήμης ἐν τῇ ψυχῇ ἔχοντες οὐ καταλιμπάνοντα τῇ ταχύτητι. Φησὶ γοῦν· « Ἀπ- εθάνετε τῷ κόσμῳ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέρυμμα ἐστὶν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ. » ἄλλην ζωὴν εἰδῶς μεταξὺ τῶν εἰρημένον θάνατον, ἦν ζωῆσιν οἱ συναναστάντες Χρι- στῷ, τὰ ἄνω ζητοῦντες καὶ φρονοῦντες, ἀποθανόντες ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, καὶ οὐκ ἐτι ζῶντες ἐν αὐτοῖς, ὡς τινες, οἷς ἐπιτιμᾶ λέγων, « Εἰ ἀπεθά- νετε ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, » τί ὡς ζῶντες ἐν τῷ κόσμῳ δογματίζεσθε; μὴ ἄψη, μηδὲ γεύση, μηδὲ θλίγη· πάντα γὰρ εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει τοῖς παύσαισι τῷ θανάτῳ τὴν πρὸς αὐτὰ τῆς ὀρέξεως

A injuriam inferentes pudore suffundens, non solum, quæ ab ipsis attentantur, magnanime ferendo; verum et omne, quod poterit bonum ex animi affectu exhibendo. Nemo enim adeo peregrinus, et penitus extraneus a natura humana, et a jure gentium evasit exercendo sese in malitia, ut non eum pudeat, cum in his, quæ passus est, possit paria reddere, atque in bonum uti sua potestate, erubescendo et in his, in quibus injuriam intulit, quasi ex debito gratias e contra recipiendo, quin se- ipsum quidem convenienter condemnet malitiæ; admiraretur autem jure merito ob amorem sapientiæ illum, cujus exemplo elongandi se a malitia juva- men habuit, et transitum faciendi ad bonum expe- rimento cognitum; talis omnino deinceps et ipse B effectus insidiatoribus, qualem habuit eum, cui fuerat insidiatus, qui beneficiis superavit malitiam ad confederationem. Et ista quidem Paulo satis- fuissent, ut erudiret dociles ad vitam temperantem. Sciens vero aliquos ad id difficile adduci, pluribus aliis adhortationibus abducere nos ingeniose tentat, a vanitate ²⁹¹ nominibus celebribus inducens ad rectam legem; aliquando quidem: « Dei templum estis ⁴³; » nonnunquam vero: « Uti filii lucis ambulate ⁴³; » et iterum: « Digne Evangelio conversamini ⁴³; » et rur- sum: « Vestra corpora sunt membra Christi ⁴³; » et alias nos sanctos et immaculatos vocat, alias irre- prehensibiles, et sinceros Dei filios, et inculpato ⁴⁴. Hæc tanquam præsentia contestans, quæ adhuc non præsentia oportet acquirere, ut ne falsis lau- dibus suggillemur. Gaudemus autem de hisce compellati, quæ ex operibus sumus, verum testi- monium conscientia, et non ironice agnoscentes. suscipiens utque nos omni modo in virum per- fectum constituat ad mensuram ætatis plenitudinis Christi ⁴⁴ sollicitus existens omnem penitus movet machinam, nihil derelinquens eorum, quæ ad hoc perficiendum conferunt.

CAPUT XLVIII.

Statim igitur mortuos esse vult, et crucifixos mundo, nullius neque delectabilium istarum re- rum, neque molestiarum sensus esse participes, quoniam secundum ipsum « præterit figura hujus mundi ⁴³; » et tam quod affert dolorem, parum cruciat, quam quod delectat per transennam similiter parum solatur. Utrumvis enim nec diuturno tem- pore perdurat, nec prolixè perseverans sensum afficit; transcurrit vero velocissimo motu, et in anima vestigium memoriæ nullum præ celeritate relinquit. (Ait itaque): « Mortui enim estis mundo, et vita vestra in Deo cum Christo abscondita est ⁴³; » et aliam vitam sciens fore post præfatam mortem, qua vivunt, qui cum Christo consurre- xerunt, ²⁹² quærunt ea, quæ sursum sunt, sapientique, mortui ab elementis mundi, et nec adhuc viventes intra ipsos, ut quidam, quibus succenset dicens: « Si mortui estis ab elementis mundi ⁴³; » ecquid quasi viventes in mundo

⁴³ 1 Cor. iii, 16; II Cor. vi, 16. ⁴⁴ Ephes. v, 38.

⁴⁵ Ephes. iv, 15. ⁴⁶ I Cor. vii, 31. ⁴⁷ Coloss. iii,

⁴⁸ Philipp. i, 27. ⁴⁹ I Cor. vi, 15. ⁵⁰ Coloss. i, 22.

⁵¹ Coloss. ii, 202.

decernitis, ne tangas, neque gustes, nec attingas; A omnia etenim ad corruptionem abusu his qui præ morte, ad illa cupiditatis impetu ferri desierunt. Sed et vosmetipsos, inquit, Deo exhibete, velut e mortuis viventes; ea parte quidem emori nos volens, qua passiones concupiscentis adversus spiritum carnis operantur ²¹, ea vero parte vivere præcipiens, qua virtutis opera perficiuntur ad placendum Deo. Hac de causa hostiam quoque viventem nominat eos, qui mortificaverunt membra super terram ²², et in novitate vitæ ambulant ²³ nec ad prava moventur mortificata per immolationem potentia, quæ circa ea est, neque pigrescunt ad bona, quandoquidem cum sint hostia vivens; vim, quam habent ad utilia, non abstulerunt simul cum robore, quod est ad minime decentia, ipsa autem usi sunt efflorescente, et recente, contra carnis antiquum adversarium sensum, haud attracti deinceps ab ejus irrationalibus concupiscentiis, quia perfectio nationem, et vivunt non amplius in carne, sed spiritu.

CAPUT XLIX.

Istis etenim videtur dicere: « Non estis in carne, verum in spiritu ²⁴, » adhuc circumdati carnæ massa, nullo modo tamen etiamnum impediti ullatenus ab ea, « quia non regnat peccatum in ipsis ²⁵ mortali corpore ²⁶, » neque adhuc tyrannice, ac vi compellit ad obediendum propriis visis, et ejus qui repugnat legi mentis, versaturque in membris infirmi ²⁷, quo captivum cum redigat in servitutem sub lege peccati, imo e contra redactus ipse sit in obedientiam mandatorum Christi, et succumbat serviliter melioribus legibus. Quibus congaudere Paulus monens secundum interiorem hominem, dicit: « In promptu habens ulcisci omnem inobedientiam ²⁸ et adversus ea, quibus deceptus quandoque erraverat pugnam redintegraturum se deuntians, adhibito deinceps studio, contra ea operando laboribus in corpus pro virtute susceptis, quæ illectus rebus oblectantibus ab ipso passus fuerat. Quænam enim, et cujusmodi et quonam pacto hæc ultio facta sit edocet Romanos, scribens: « In quibus, inquit, sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ipsa servire justitiæ in sanctificationem ²⁹: » sciunt vero quis, et quantus sit labor, qui coguntur transmutare pravam habitudinem in bonam a consuetudine veluti tyrannide oppressi; unde et qui valide contendendo processisse videntur indefessis laboribus, dum consuetudo celeriter, quemadmodum per catenam, retro trahit, inde facile subtervertuntur, et persæpe multus labor tandem efficitur inutilis, donec sæpius secedentes, et crebro repedantes possint paulatim averti ab illis vitis, in quibus fuerant educati, atque traducere statum

ὄρμη. Ἄλλὰ καὶ παραστήσατε ἑαυτοὺς, λέγει, τῷ θεῷ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας· μέρει μὲν τεθνάναι θέλων ἡμᾶς, ᾧ τὰ τῆς ἐπιθυμοῦστος κατὰ τοῦ πνεύματος σαρκὸς ἐνεργεῖται πάθη, μέρει δὲ ζῆν ἐγκυλευόμενος ᾧ τὰ τῆς ἀρετῆς ἐπιτελεῖται πρὸς τὸ ἀρέσκον θεῷ. Τοῦτου χάριν καὶ θυσίαν ζῶσαν ἐνομάζει τοὺς νεκρώσαντας τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐν καινότητι ζωῆς περιπατοῦντας, οὕτε πρὸς ἐὰ φαῦλα κινουμένους νεκρωθείσης τῆ θυσίᾳ τῆς πρὸς ταῦτα δυνάμεως, οὕτε ἀργούντας τῶν καλῶν, ἐπεὶ τῆ ζωῆς οὗτως θυσία τὴν πρὸς τὰ χρῆσιμα ἰσχύον οὐ συναντιῶν τῆ πρὸς τὰ οὐ καθήκοντα ῥώμῃ, ἀκμαζούσῃ δὲ αὐτῇ, καὶ νεαρᾷ κέχρηται κατὰ τοῦ πλῆθους τῆς σαρκὸς τολεμίου φρονήματος οὐκ ἐξελεχόμενοι λοιπὸν ὑπὸ τῶν τριούτων ἀλόγων ἐπιθυμιῶν διὰ τὸ μεταδεθῆκεναι παντελῶς ἐκ τῆς σωματικῆς εἰς πνευματικὴν ἀγωγὴν, καὶ ζῆν οὐκ ἐτι ἐν σαρκί, ἀλλὰ πνεύματι.

translati sunt e corporea in spiritualiam convec-

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'.

Τούτοις γὰρ καὶ λέγειν ἔοικεν· « Οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι, » ἐτι μὲν περικειμένους τὸν σαρκῶν ὄγκον, οὐκ ἐτι δὲ παρενοχλουμένοις ἐν οὐδενὶ παρὰ τοῦτου τῶν μὴ βασιλεύειν ἐ τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῷ θνητῷ αὐτῶν σώματι, « μὴδὲ τυραννικῶς ἐπιβιάζεσθαι πρὸς ὑπακοὴν τῶν ἰδίων ἐπιταγμάτων τοῦ ἀντιστρατευομένου τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς, τοῦ ἐπιπολιτευομένου ἐν τοῖς μέλεσιν ἀσθενούντος, ἀιχμαλωτεῦσαι τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, ἀνταιχμαλωτευσόμενοι δὲ πρὸς ὑπακοὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰκοντος δουλικῶς τοῖς κρείττοις νόμοις, οἷς συνήθεσθαι ὁ Παῦλος κατὰ τὸν ἕω ἀνθρώπων φησιν· « Ἐν ἐτοίμῳ πᾶσαν ἔχων ἐκδικῆσαι παρακοήν· » ἅπερ ἀπατηθεὶς ἐσφάλη ποτὲ; ταῦτα ἀναπαλαίσειν ἐπαγγελλόμενος τῇ μετὰ ταῦτα σπουδῇ τῷ δρᾶσαι τοῖς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς εἰς τὸ σῶμα πόνοις ἅπερ δελεασθεὶς τοῖς ἡδουσις ἐπάθε παρ' αὐτοῦ. Τίς γὰρ ἡ τοιαύτη, καὶ ὅπως γινομένη ἐκδικησις, ἐκδιδάσκει Ῥωμαίους γράφων, ἐν οἷς φησιν, « Ὡστερ παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω παραστήσατε αὐτὰ δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἀγιασμόν. » Ἰσασι δὲ, τίς, καὶ ὅσος ὁ κόπος εἰ μεταρρυθμίζειν πονηρὰν ἔξιν εἰς ἀγαθὴν βιάζόμενοι τῇ συνηθείᾳ τυραννοῦμενοι· καὶ ὅπερ ἐν τῷ σπουδαζομένῳ δοκοῦσι προκόπτειν πόνοις ἀτρυτοῖς, τοῦ ὀπνοστοῦντες βραδίως τοῦ ἔθους αὐτοῦς καθάπερ ἐκ δεσμοῦ συντόμῳ; Ἐκοντος εἰς τοῦτοίτω, καὶ τὸν πολλὸν πόνον πολλὰκις ποιοῦντος τῶς ἀνόνητον ἕως πολλὰκις ἀναχωροῦντες, καὶ πολλὰκις ἀναποδίζόμενοι δυνήθῳσι κατ' ὄλιγον ἀποστῆναι τῶν ἐν οἷς ἦσαν γεγεννημένοι κακῶν, καὶ τὴν διάθεσιν μεταγαγεῖν τελείως ἀπὸ τῶν χειρίστων ἐπὶ τὰ κάλλιστα, ὡς χρησιμύσιν ταῦτα τὰ μέλη κατὰ τῶν πολεμίων καθῶν, ὅπλα δικαιοσύνης ἐξ ὀπλων ἀδικίας γενόμενα, καὶ

²¹ Galat. v, 19. ²² Galat. iii, 5. ²³ Rom. vi, 4.

²⁴ II Cor. x, 6. ²⁵ Rom. vi, 19.

²⁶ Rom. viii, 9. ²⁷ Rom. vi, 12. ²⁸ Rom. vii, 25.

τούτοις ἐνδίκως χειρούμενα, οἷς πρότερον παρανόμως ἄ
 ὑπουργοῖται πρὸς βλάβρον τῶν κεκτημένων.
 justitiæ facta ex armis injustitiæ, atque istis juste subjecta, 294 quibus prius injuste ministrabant ad
 perniciem possidentium.

ΚΕΦΑΛ. Ν΄.

Ὁφθαλμοὶ μὲν γὰρ ὀρῶν τὰ τοῦ πλησίον καλὰ,
 ὅταν κινεῖ πρὸς ἐπιθυμίαν ἢ βασκανίαν τὸν νοῦν,
 ὄπλον γίνεται ἀδικίας, εὐχαριστεῖν δὲ τῷ δεδωκότι
 παρασκευάζων, ὄπλον δικαιοσύνης καθίσταται· καὶ
 γλῶσσα κακηγορίας καὶ διαβολαῖς διακονοῦσα, καὶ
 χεὶρ ὑπουργοῦσα πλεονεκτητικὰς ἀρπαγαῖς, καὶ καρδία
 τεκταινομένη λογισμοὺς πανούργους κατασκευάζοντας
 ἕκαστον τούτων πρὸς τὸ λαβεῖν πέρασ, ὅλον ἔσχεν ἢ
 πρόθεσις δύσφημον εἰκότως δέχεται τὴν προσηγορίαν,
 δεξιὰν δὲ πληροῦντα καὶ συμφέρουσαν τάξιν, ἀξίαν
 τοῦ ἔργου τὴν ὀνομασίαν λαμβάνει, ἐνεργούντα νομί-
 μως, καὶ ἀοιδίμοις κ' ἴησει σμυρνόμενα. Ἐπεὶ οὖν
 καὶ θυσία ἐστὲ ζωῆς εἰς τὴν λογικὴν λατρείαν εὐάρε-
 στοὶ τῷ Θεῷ, καὶ συναπεθάνετε τῷ Χριστῷ συντα-
 φέντες αὐτῷ κατὰ τὸ νεκρωθῆναι τῷ κόσμῳ, καὶ
 συνανέστητε εἰς τὰ τὰ ἄνω φρονεῖν οὐ ὁ Χριστός ἐστιν
 ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος, καὶ τὸ πολιτεύμα
 ἔχετε ἐν οὐρανῷ πρὸ τῆς ἀναστάσεως τὴν μετὰ τὴν
 ἀνάστασιν βιοῦντες ἀμέριμον κατὰ τοὺς ἀγγέλους
 ζῶν, ἦν καὶ δυνατὴν ὑποτιθέμενος Παῦλος ἔλεγεν·
 « Ἐλπὼς καταντήσωμεν εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ
 νεκρῶν, » φθάσας τὸν καιρὸν τῆ προπόυση τῷ καιρῷ
 ἐκεῖνῳ διαγωγῇ, ἃν οὐκ ἐφθακέναι τῶς, ἦν ἐντὸς
 ὑπεκρίζετο οὐ ταπεινῷ φρονήματι κρύπτων τῆς ἀρε-
 τῆς τὸ ἀξίωμα· καὶ· « Φῶς ἐστε, καὶ ἄλας τοῦ
 κόσμου » αὐστηρῶ μὲν στυφοντες ἦθει τοὺς ἀδιαφο-
 ρία διακεχυμένους, καὶ ὄντας σήφωσ οὐ μακρὰν,
 λάμποντες δὲ τῷ ἐπιστήμῳ τῆς πολιτείας, καὶ « τοὺς
 ὀρῶντας τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, » κατὰ τὴν Κυριακὴν
 φωνὴν, ἐπὶ δοξολογίαν τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρὸς
 ὑμῶν διεγείροντες, ἐπιμένετε τῷ καλῷ, ἢ καὶ μᾶλλον
 ἐν τούτοις προκόπτετε, προτροπῆ τῶν θραυμοτέρων,
 ἐν οἷς πλεονεκεῖτε, γινόμενοι, διπλοῦν ἐκ τούτου
 πεπεισμένοι, ἢ καὶ τριπλοῦν παρὰ τοῦ Δεσπότητος
 σχήσει τὸν ἔπαινον. Ὁ γὰρ τὸν τοιοῦτον, ὅλον ὑμεῖς,
 μετεργόμενοι βίον ἐν οἷς πρὸς τὴν ἀκρίθειαν ἑαυτῶν
 βυθμίζει τῆς τελειότητος, ἔνα μὲν ἔχει αὐτοῦ τοῦ
 ἔργου μισθὸν, ἄλλον δὲ ἐφ' οἷς εἰς μίμησιν τοὺς
 ὁμοσῆλους προτρέπεται, καὶ τρίτον ὑπὲρ ὧν τοὺς
 ξέλους τῆς θεοσεβείας ὠφελεῖ, εὐσεβῆ κρῖνειν παρα-
 σκευάζων αὐτοὺς τὴν θρησκείαν τῷ ἀνεπιλήπτῳ τῆς
 πολιτείας, καὶ μόνῃ ὄντως ἀγίαν τοῦ Θεοῦ, τούτοις
 κοσμομένην τοῖς ἔργοις, οἷς πρέπει κοσμεῖσθαι
 τοὺς ἐπιγραφόμενους ἡγεμόνα Θεὸν, καὶ ζῶντας ὡς
 ἢ τοῦ ἐπιστατούντος ἀρέσκεται δικαιοσύνη, ἐξαιρέτοις
 ἐγκαλλωπίζεσθαι πλεονεκτήμασι θέλουσα τοὺς ἐπαγ-
 γελλομένους τὴν πρὸς αὐτὴν οικειότητα, καὶ λέγουσα
 πρὸς τοὺς εὐκαίρους· « Ἐάν μὴ περισεύσῃ ὑμῶν ἡ δι-
 καιοσύνη πλέον τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Γραμματέων,
 οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. »
 placitum, quæ vult ut eximilis condecorentur prærogativis, qui familiaritatem cum ipsa profitentur,
 eosque tempestive monet. « Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Pharisæorum et Scribarum, non
 intrabit in regnum cælorum 66. »

CAPUT L.

Oculus quippe intuens bona ejus qui prope est,
 quando mentem commovent ad concupiscentiam,
 vel invidiam, armatura efficitur iniquitatis; præ-
 parans autem se ut gratias agat datori, evadit ar-
 matura justitiæ; et lingua, quæ malignis accusa-
 tionibus atque calumniis inservit; ac manus quæ
 avaris rapinis cooperatur; et cor, quod versutas
 fabricatur cogitationes; unumquodque apparat se
 ad terminum eumprehendendum, cujusmodi ha-
 buit propositum, male ominatam congrue suscipit
 appellationem; si adimpleat vero dexteram et
 utilem ordinationem, accipit dignam opere denomi-
 nationem; operatur quippe legitime, et celebribus
 vocabulis honestatur. Quandoquidem igitur et
 hostiæ estis viventes ad rationabile obsequium bene-
 placentes Deo 67, et commortui estis Christo, conse-
 puli ipsi 68 secundum quod mortui estis mundo,
 et consurrexistis ad sapiendum ea, quæ sursum
 sunt, ubi Christus est in dextera Dei sedens 69, et
 conversationem habetis in cælo 69, ante resurrectio-
 nem degentes eam vitam curis vacuum, quam post
 resurrectionem secundum angelos degetis, et quam
 supponens possibilem Paulus dicebat: « Si quo-
 piam modo occurramus in exsurrectionem mortuo-
 rum 69, » cum prævenisset tempus vitæ ratione,
 quæ tempus illud deceat, etsi non eo usque se per-
 venisse, ubi erat, prætexeret, humili sensu occul-
 tans virtutis dignitatem; et: « Lux estis, et sal mun-
 di 64, » 295 moribus quidem æusteris astrin-
 gendo eos, qui dissoluti sunt negligentia, neque
 procul absunt a corruptione, fulgentes vero insigni
 conversatione, et eos quoque, qui « vident opera
 vestra bona, » juxta Dominicam vocem, ad glorifi-
 cationem « Patris vestri, qui est in cælis 64, » ex-
 citando permanete in bono, aut et magis in his
 progrediamini. Incitamentum tardioribus effecti in
 his, in quibus superiores evasistis, duplicem
 D exinde persuasi, quin et triplicem a Domino lau-
 dem vos habituros. Qui enim ad talem vitam, qua-
 lem vos pertransitis, in his quæ spectant ad dili-
 gens perfectionis studium seipsum accommodat,
 unam quidem habet ipsius operis mercedem, aliam
 vero in eo quod ad imitationem eos provocat, qui
 eodem tenentur studio, et tertiam, eo quod eos
 juvet, quibus inusitatus est divinus cultus, tali
 irreprehensibili conversatione officiens, ut judicent
 ipsam religionem solam vere dignam esse Deo, iis
 adornatam operibus, quibus decet exornari eos, qui
 Deum sibi præsidem ascribunt, et vitam degunt,
 sicuti justitia illius, qui præest, gratum habet ac

66 Rom. xii. 4. 67 Rom. vi. 4. 68 Coloss. iii, 4. 69 Philipp. iii, 20. 69 ibid. 41. 66 Matth. v, 14.
 66 ibid. 16. 66 ibid. 20.

CAPUT LI.

A

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Quod autem tunc apostolis fuere Pharisei circa justitiam studiose colendam, qui scilicet ipsis quasi contrarii erant oppositi; id sunt vobis **296** inpraesentiarum hi, qui ejusdem instituti consortes esse videntur; verum ex vitae opum affluentia recusant vestram habere communionem, et vobiscum quidem ab initio viae incepterunt iter ad promissionem, attamen ad ipsius terminum minime pervererunt. Retinuit enim ipsos cum filiis Ruben et Gad, et dimidia tribu Manasse terra jumentorum altrix, et multiplicis curae, effectivae, quod pars viae, quae peracta erat, frustra suscepta fuisset, cum scopus non bene cessisset secundum quod oportebat; ob temporis, quod jam praecesserat, defectum, nec habuisset exitum eo modo, quo propositum ab initio requirebat. Etenim secundum veracem sermonem vanus est omnis labor, ac revera inutilis, qui minime pervenit ad illud, ad quod a principio collimavit, quiescit vero ante finem, et deficit illic, ubi nihil fructuum propositorum percipere licet; unde vos quidem, o dilecti, currentes secundum scopum ad bravium vocationis supernae⁹⁷, et proximi jam coronis cum sitis, nolite abjicere bonam alacritatem, ipsam vero successoribus vestris transmittite eo modo vigentem, quo eam apprehendistis ab his, qui praecesserunt. Eos autem, qui hactenus delectantur vanitate, laboresque ad virtutem pertinentes terrenis super industriis impendunt, misereamini quidem uti laborantes inutiliter, atque seminantes in carne, ex qua meti assolet corruptio.

CAPUT LVII.

C

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ'.

Neque valde contra eos contentiose rixemini, eo quod improbe se gerant in his quae vitam decent apostolicam. Quos **297** non pudore affecit opus, illos non afficiet vercundia sermo, cum possint ad exhortationes impudentiores esse, ne videantur clare convicti, omnibusque palam manifestati ex reprehensione ob res male gestas; siquidem hosce excipiat benigna, ne rursus censeant se victos esse silentio; si enim ad correctionem se paratos exhiberent, omnino praedmonitionibus humanis Domini verba doctrinam continentia veneratione prosequerentur, quae fuit effatus ad habentem multas possessiones⁹⁸: « Si vis esse perfectus, vende tuam substantiam, et da pauperibus; et accipe crucem, et post me sequere⁹⁹; » his ipsum exonerans, ut angustam et strictam per viam facile iter faceret, quorum hi gravem et onerosam acquisitionem amplexantur, difficilem sibimetipsis, aut etiam impossibilem penitus ingressum in regnum caelorum reddentes foramini acus assimilatum a Veritate⁹⁹, et quod vix suscipit animam nudatam sollicitudinibus saeculi, atque semotam ab omni perturbatione; cumque etiam haec forte a se dimoveat, et vim inferat, in introitu gloriae, quae in via sita est, eo

Ἐπερ δὲ τοῖς ἀποστόλοις ἦσαν οἱ Φαρισαῖοι τότε, κατὰ τὴν σπουδαζομένην δικαιοσύνην ἀντιδιαστελλόμενοι δῆθεν αὐτοῖς, τοῦτό εἰσιν ὑμῖν ἐν τῷ παρόντι οἱ κοινωεῖν δοκοῦντες τοῦ ἐπιτηδεύματος καὶ τῷ πολυύλῳ τῆς ζωῆς τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀρνούμενοι κοινωεῖν, μεθ' ὑμῶν ἀρξάμενοι τῆς ἐπὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἀπαρχῆς ὁδοῦ, καὶ πρὸς τὸ πέρας ταύτης οὐκ ἀφγόμενοι. Κατέσχε γὰρ αὐτοὺς μετὰ τῶν υἱῶν Ῥουβὶμ, καὶ Γὰδ, καὶ τοῦ ἡμίσουσ φυλῆς Μανασσῆ ἡ κτηνοτρόφος καὶ πολυμέριμος γῆ, καὶ τὸ ἀνυσθὲν τῆς ὁδοῦ ποιήσασα μάταιον, οὐ προχωρήσαντος εἰς ἔσθον διὰ τὸ λειπόμενον τοῦ προλαβόντος χρόνου, οὐδὲ ἐξεληθόντος οὕτω τοῦ σκοποῦ, ὡς εἶχεν ἐκ προοιμιῶν ἡ πρόθεσις. Εἰκαίος δὲ κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον πᾶς μόχθος καὶ θνῶς ἀνόνητος ὁ μὴ πρὸς τοῦτο ἤκων, πρὸς ὅπερ ἔβλεπεν ἀπ' ἀρχῆς, πρὸ τοῦ τέλους δὲ παύμενος, καὶ καταλήγων ἐκεῖ, ἐνθα μὴδὲν ἐστὶ τῶν προκειμένων καρπώσασθαι, ὅθεν ὑμεῖς μὲν, ἀγαπητοί, κατὰ σκοπὸν πρέχοντες ἐπὶ τὸ βραδεῖον τῆς ἀνω κλίσεως, καὶ τῶν στεφάνων ὄντες πλησίον, μὴ ἐκλύετε τὴν ἀγαθὴν προθυμίαν, οὕτω δὲ ταύτην τοῖς μεθ' ὑμᾶς παραπέμψατε, ὡς αὐτὴν παρελάβετε παρὰ τῶν προλαβόντων ἀκμάζουσαν, τοὺς δὲ τερπομένους τέως τῇ ματαιότητι, καὶ τοὺς ἐπιβάλλοντας πόνους τῇ ἀρετῇ ταῖς γῆναις φιλοπονίαις προσαναλίσκοντας, ἐλεεῖτε μὲν ὡς μοχθοῦντας ἀνόνητα, καὶ στείροντας εἰς τὴν σάρκα, ἐξ ἧς ἐστὶ θερίσιαι φθοράν.

Μὴ πανυ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐρροχελεῖτε φιλονεῖκος ὡς πλημμελοῦντας εἰς τὰ καθήκοντα τῷ ἀποστολικῷ βίῳ. Οὐδὲ γὰρ οὐκ ἐνέτρεψεν ἔργον, τοῦτους οὐ δυσωπήσει λόγος μᾶλλον πρὸς τὰς παραινέσεις ἀναίσχυντεῖν δυναμένους ὡς μὴ προφανῶς δοκεῖν ἀλίσκεσθαι, καὶ δῆλους πᾶσιν ἐπὶ τοῖς ἐλέγχοις γίνεσθαι τῆς δυσπραγίας· εἴπερ εὐγνωμῶνός δέγεσθε τοῦτους, ἵνα μὴ πάλιν τῇ σιωπῇ ἠττησθαι νομίζωνται· εἰ γὰρ πρὸς διόρθωσιν εἶχον ἐπιτηδεῖως, πάντως ἂν πρὸ τῶν ἀνθρωπίνων παραινέσεων, τοὺς τοῦ Κυρίου διδασκάλους μᾶλλον ἠδέσθησαν λόγους, οὐς πρὸς τὸν πολυκτῆμονα ποιούμενος ἔλεγεν· « εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησον σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ὅς πτωχός, καὶ λάβε τὸν σταυρὸν, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, » τούτων ἀποφορτίζων αὐτοὺς, ἵνα τὴν στενήν καὶ τεθλιμμένην διοδοῦσ ὁδὸν εὐμαρῶς ὦν οὗτοι βαρεῖαν καὶ ἐπαχθὴ τὴν κτῆσιν οὖσαν ἀσπάζονται, δύσκολον ἑαυτοῖς, ἡ καὶ πάντη ἀδύνατον τὴν εἰς τὴν βασιλείαν κατακευάζοντες εἰσοδόν, ὅπῃ βαφίδος ὁμοιωθεῖσαν παρὰ τῆς Ἀληθείας, καὶ μόλις δεχομένην γυμνὴν φροντῖδων βιωτικῶν, καὶ πάσης ὀχλήσεως ἀπηλλαγμένην ψυχὴν, καὶ ταῦτα ἴσως ὠθουμένης καὶ δόξῃ παρόδῳ βιαζομένης τὴν εἰσοδὸν διὰ τὸ στενὸν τῆς πύλης, καὶ δυσέμβατον, καὶ αὐτὰ θλιβούσης τὰ πλαγίως εἰσερχό-

⁹⁷ Philp. iii, 14. ⁹⁸ Matth. xix, 21-23. ⁹⁹ ibid. 24.

μενα σώματα, μήτιγε ὄγκοις ἐπιηχοισμένα βαρυτά-
των φορτίων· πῶς ἐροῦσιν οἱ τὰ σκύβαλα καὶ σκυ-
βάλων ἐκλυτώτερα περιέποντες ὡς τίμια πράγματα·
« Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν
σοι, » οὕτε καταλιπόντες τι, καὶ ἂ μὴ εἶχον κτησά-
μενοι, ὡσπερ ἐμπορίας οὐ φιλοσοφίας ὑπέθεσιν τὸν
μοναδικὸν βίον πεποιήμενοι; "Ἔστι δὲ ἐμπορίας
ἀληθῶς μεγίστης ἀφορμὴ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν,
οὐ τῶν παρόντων λαμπρῶν, πενία μὲν, καὶ ἐνδοξία,
καὶ τοῖς ἄλλοις νῦν δοκοῦσι σκληροῖς, τῶν ἐκεῖ πάν-
των ἡδέων προξενούσα τὴν ἀπόλαυσιν, τῷ δὲ ἀφανεί,
καὶ ἀσήμῳ παρρησίαν τὴν ἐπὶ Θεοῦ, καὶ δόξαν παρ-
έχουσα αἰώνιον· ὦν τὴν ἐλπίδα βεβαίαν ἐπὶ συνεδῶτι
τῶν πεπραγμένων ἔχοντες ὑμεῖς, ἔτι μὲν καὶ ἔτι
καταφρονεῖν σπουδάζετε ὦν ἤδη καλῶς λογισάμενοι
κατεφρονήσατε δικαίως τοιούτων, καὶ ὄντων ἀληθῶς,
καὶ ἔρριμμένοι τοῖς νήφουσι, κἄν ἐν σπουδαῖα καὶ
ἐπιθύμητὰ τοῖς ἄρροσιν ἐδοξεν, ἠπατημένη φαντασία
προσθεμένοις ὡς ἀστείοις τοῖς λίαν αἰσχροῖς, καὶ
ἐρασθεῖσι τῆς ὕλης, καθάπερ ὄντως εὐμόρφου γυναι-
κὸς, οὐκ οὐσης τοιαύτης, ἀλλὰ κεκρωσμένης ἄνθει
φαινομένη τοιούτῳ, καὶ συναρπάζοντι πρὸς τέρψιν
τοῦς πρὸ τῶν ὠφελίμων ἀρροσκομένους τοῖς ἡδουσι,
καὶ τῶν συμφερόντων μάλλον αἰρουμένους τὰ λίγῳ
δολέασματι τὰς ὁρμάς προκαλούμενα.

rata flore hocce modo apparente, et corripiente ad voluptatem eos, quibus, quæ dulcia sunt præ utilibus
placent, quique magis eligunt ea, quæ dolosa illecebra provocant appetitus, quam ea quæ conducunt.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'.

Τῶν δὲ τῆς διανοίας κινήματων ἐπιμελήθητε,
προσέχοντες· πῶς τὰς ὑπομνήσεις τῶν πραγμάτων
ἐργάζονται, προσπαθῶς ἢ ἀπαθῶς τὰς φαντασίας
τούτων δεχόμενα. Πολλὰ γὰρ ἀτάκτως ὁρμῶντα βλά-
πτειν εἰώθεισαν ταῦτα, καὶ τῶν ἐν ταῖς πράξεσι
πλείονα εὐκόλως ἐν τοῖς λογισμοῖς τοῖς πάθεισιν
εἰκοντα, καὶ συντιθέμενα τούτοις ἀφανῶς, καὶ τῆς
συνέσεως, οὐδὲν σημεῖον τοῖς ἔξω παρέχοντα ἡττώ-
μενα, καὶ πίπτοντα πολλάκις, καὶ τῆς πτώσεως πρὸ
τῆς ἐνεργείας τέως λανθάνοντα τοῖς οὐ πεφυκότας τὰ
ἔνδον ὁρᾶν· καὶ σεμνὸς μὲν ἐκ τῆς καταστολῆς τοῖς
παρούσι φαίνεται ὁ τυχῶν, τὰ κρυπτὰ αἴσχη αὐτοῦ
ἐπιστάμενος μόνος καὶ ἐρυθριῶν ἐπ' οἷς τῷ φαινο-
μένῳ τὸ ἀφανὲς ἐναντίως διακρίεται τῇ τιμωμένῃ
ἐκρηγῇ ἀντιφθεγγομένης τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ συν-
εἶδος καταδύεσθαι παρασκευαζούσης εἰκότως, ὅτι
μὴ συμφωνεῖ τῇ ὑπολήψει τὰ τῆς καρδίας ἐνθύμια
τοιαῦτα, οἷα παρὰ τῶν ἱστορούντων δοξάζεται. Ἄλλ'
ἔοικε τάφῳ κεκονιαμένῳ τὸ σοβαρὸν τῆς διανοίας
πεπληρωμένης ὡς ὄντως τύμβου ὀστέων νεκρῶν, καὶ
πάσης ἀκαθαρσίας. Τί γὰρ αὕτη μνήματος, ὅταν τὰ
μὴ καθήκοντα λογίζηται, διαφέρει, ὁμοίως ἀκάθαρ-
τος οὔσα ἐκείνων, καὶ μάλλον ἀκάθαρτος; Σῆμα μὲν
γὰρ ἐπ' ὀλίγον ἔχει· τὴν δυσωδίαν μυδῶντος ἔτι τοῦ
σώματος. Τοῦ δὲ ἰχθύρος ἀποστάζοντος τῶν ὀστέων,
λοιπὸν τῆς δυσωδίας ἀπῆλλαχται, τῶν σαρκικῶν εἰς
τὴν γῆν ἀναλυθειῶν, καὶ κόνιν λεπτήν, ἐξ ὧν καὶ

A quod angusta sit, et in via janua, conteratque ipsa
ex obliquo introeuntia corpora, nedum graviorum
ponderum acervis onerata, quomodo dicent, qui
stercora et stercorebus exsolutiora circumferunt,
ac si essent res maximi pretii: « Ecce nos dimisi-
mus omnia, et secuti sumus te⁷⁰, » qui nec vel
quidquam dereliquerunt, et quæ non habebant,
possederunt tanquam mercaturæ, non philosophiæ
materiam, vitam monasticam computantes? Est
aulem ipsa veræ mercaturæ maximæ, futuro-
rum **298** scilicet occasio bonorum, non præsentium
splendidorum, paupertate quidem, et egestate,
ac aliis, quæ nunc dura videntur, comparans om-
nium, quæ illic sunt, suavitatum fruitionem, igno-
bili vero, et ignoto fiduciam ad Deum, et gloriam
præbens æternam: quorum firnam spem in con-
scientia factorum vos habentes, etiam equidem
atque etiam contemnere studete quæ jam præclare
ratiocinati contempsistis jure merito talia qualia
vere sunt, et sobriis adjecta, licet studiose affe-
ctanda et expetenda visa sint ineptis, qui deceptæ
imaginationi applicant, velut urbana, quæ valde
sunt turpia, et amore capiuntur sordium munda-
narum, et quidem (exempli gratia) formosæ mu-
lieris, quæ tamen talis non est, sed fucata et excolo-
rata flore hocce modo apparente, et corripiente ad voluptatem eos, quibus, quæ dulcia sunt præ utilibus
placent, quique magis eligunt ea, quæ dolosa illecebra provocant appetitus, quam ea quæ conducunt.

CAPUT LIII.

Intellectus vero motiones diligenter curate, atten-
dentes quo pacto revocatur res in memoriam ope-
rantur, absque affectu, vel cum affectu imaginatio-
nes ipsarum excipiendo. Hæ quippe (scilicet mo-
tiones mentis) valde incomposite irruentes lædere
consueverunt; cum non pauca, quæ in actionibus
consistunt, facile cedant affectionibus, quibus co-
gitationes involutæ sunt, cumque his clanculum
astipulentur, nullumque signum perspicaciæ in ju-
dicando exterioribus exhibeant, succumbunt sæpius,
et precipidunt; ac interim ante casus **299** effectum
latebant eos, qui non consueverunt interiora per-
spicere: unde honestus quidem, et gravis apparet
præsentibus ex modestia in vestitu quivis ille sit,
latentia dedecora sciens ipse solus, et erubescens, eo
quod apparenti contrarium sit id, quod non appa-
ret, veritate contradicente ostentationi æstimatæ,
et efficiente, ut merito erubescat conscientia, quia
non consonant existimationi tales cogitationes cor-
dis, quales ab his, qui visunt, celebrantur. Quare
similis est sepulcro dealbato fastuosus status intel-
lectus, repleti (perinde ac si revera tumulus foret)
ossibus cadaverum et omni spurcicia⁷¹. Quid enim
hic (scilicet intellectus) difert a monumento, quan-
do cogitat, quæ decentia minime sunt? est quippe
tunc æque impurus atque illud, imo et immundior:
sepulcrum namque brevi tempore fetorem habet,

⁷⁰ Luc. xviii, 28.—⁷¹ Matth. xxiii, 27.

dum corpus humidum adhuc putrescit, cum vero **A** ανθοῦσαι τὴν σύστασιν εἶχον, πηλὸς οὖσα κεχρησμένος αἵματι, καὶ φλέγματι, τῷ μὲν λευκαίνόμεναι, τῷ δὲ ἐρυθραίνόμεναι, καὶ λάμπουσαι τῇ χρώσει ταύτῃ τὰς ἐπιπολαζούσας τῇ ἐπιφανείᾳ λίχνους ποιήτητας· καρδία δὲ πεπληρωμένη ἐνθυμίων ἐκπερπῶν, διηνεχῆ τὴν ἀκτιδιαν κέκτηται, σεσηπτός σώματος ἕξουσα χαλεπώτερον, καὶ αὐτὴ μόνῃ τῆς οἰκείας αἰσχροτήτος ἀπολαύουσα.

CAPUT LIV.

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ΄.

Cum ii qui mentem apparenti adhibent ornamēto **300** nihil scient eorum, quæ clanculum animo agitantur, quinimo cum stupore quandoque admirerentur gravitatem, quæ aspicitur, et est in aliqua **B** existimatione; ingenium namque tranquillum, et oculus severus, et tetricus vultus nihil aliud clamant, quam plurimam in imo firmitatem sollicitudinis meliorum ex his, quæ supra dicta sunt, quæ (sollicitudo) his, qui ignorant animi agitationes intimis inhabitantes in recessibus, præbet suspicionem, cum putant, gestibus animi consensuare dispositionem. Id igitur (ut valde consentaneum est) persuadeat nobis, ut his quæ sunt exterius assentiantur ea quæ interius exstant, et ut secundum externam opinionem, similiter mores componatis interius, ad effectum apparenti Deo in cogitationibus tales, quales hominibus esse videmur, ea scilicet mente pervolantes, quæ a multis etiam existimari putamus: et quidem (uti scitis et ipsi **C** horum experientiam habentes) non valde difficile est his, qui perite hoc facere sibi proponunt, si causas perscrutati, ipsas reprimant; faciendo cessare facile quæ ex his enascuntur turbulenta. Cum etenim voluptas ac dolor subsequantur cupiditatem, et cupiditas sequatur sensum, qui non cessit, illis opportunum tempus non concessit, veluti qui caput serpentis contritum diffregit in aditu, cum ipso totum simul corporis tractum rejecit exclusum foris, quod una cum ipso introivisset omnino, nulloque negotio, si illud, quod proponebat caput invenisset ingressum quemcunque sors obtulisset; et hæc figura ad id quod significat multam habet cognitionem, cum pari **301** prorsus modo simul cum **D** ducloribus succumbant, qui sequuntur una cum ipsis: sensus etenim juxta formas, quas respicit signum imprimit menti; et illa movet cupiditatem ad ea, quæ oblectant, memoria quotidie imaginationes eorum excitans, quæ ante visa fuere, et horum perspicuas similitudines, velut statuas portans, usquequo, cum aut calamitas dolorem attulerit, aut adeptio voluptatem, luculenter ediscat experientia, quanta provenit noxa diu in hisce permanentibus.

CAPUT LV.

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ΄.

Afert enim utrumque similiter damnum, sive ex animi succedant sententia, sive a scopo aberrant male concupita, quippe quæ vel gaudium inutile, vel dolorem inferunt inconvenientem; nec enim secundum Deum hic dolor est, qui (juxta Paulum ⁷²)

Ἄδικει γὰρ ὁμοίως ἐκάτερον, ἂν ἐπιτευχθῆ, ἂν ἀστοχήσῃ τὰ κακῶς ἐπιθυμηθέντα, καὶ χαρὰν ἀσυμφορον, καὶ λύπην οὐ καθήκουσαν ἐργαζόμενα· οὕτε γὰρ κατὰ Θεὸν ἡ λύπη ἐστὶν ὥστε, κατὰ τὸν Παῦλον, μετάνοιαν ἀμεταμέλητον εἰς σωτηρίαν κατεργά-

⁷² II Cor. vii, 10.

ζεσθαι, ουτε γαρ εν Κυριω συνισταται, ως ο αυτος A
 επισταται Παυλος· τοις μεν γαρ επ' αγαθη συνειδησει
 ευφραινομενοις παρακελευεται λεγων· « Χαίρετε εν
 Κυριω παντοτε. » Ἀλλὰ τις ούσα τυγχάνει ψυχική
 δαιμονιώδης προσπάθεια, ούδενός ἡρτημένη τῶν
 αἰώνιων καλῶν, ὕλης δὲ φθειρομένης καὶ τὴν ἐπι-
 θυμίαν ἐλεγχούσης ἀνόητον· ἢ γὰρ εἰποιεν ἂν τινες;
 Ἐπέλιπον αἱ καθήκουσαι φροντίδες, ἵνα τοῖς ματαί-
 οῖς λογισμοῖς προσασχολήσωμεν τὴν διάνοιαν, πλοῦτον,
 καὶ δυναστείαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν παρὰ πολλοῖς νο-
 μιζομένην εὐκληρίαν φανταζόμενοι, διωρθῶται τὰ
 ἤθη, ὑποτέτακται τὰ πάθη, οὐδὲν πλημμελῶς ἢ
 αἰσθησις ἐνεργεῖ, ἐξωμάλισται τὰ τῆς προκοπῆς
 πρὸς τὸ εὐκολον, ἔξις ἡμῖν ἢ ἀσκησις γέγονεν, εἰ-
 ρήνην ἀγει ἢ καρδία βαθεῖα, πέπαιται τὰ τῆς μά-
 χης ἡμῖν, ἢ πρὸς τὰς ἀρχάς, καὶ τὰς ἐξουσίας κατα-
 λέλυται πάλῃ· σπονδὰς ἔθετο πρὸς τὸ πνεῦμα ἢ κατ'
 αὐτοῦ δυσμενῶς διακειμένην σὰρξ, οὐκ ἔτι στρατεύε-
 ται αὕτη κατὰ τοῦ πνεύματος, ὅπως νενίκηται, καὶ
 τὴν ἤτταν ὁμολογεῖ δουλεύσασα ὡς ἀτιμώτατος. Συν-
 εκόψατε τὰς μαχαίρας εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιθύν-
 ας εἰς ὀρέπανα, τὰ πολεμικὰ ἔργα ποιήσαντες διὰ πολλῆν
 εἰρήνην σκευὴ γωργικά· ἀναπαύμεθα κατὰ τὴν
 θέαν ὀπόσχεσιν ἕκαστος ὑπὸ κάτω ἀμπέλου αὐτοῦ
 εὐφραινομενοὶ ἐπὶ τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ
 ἐπὶ τῶν κοιτῶν ἀγαλλιώμενοι, οὐδενός, οὐδαμῶθεν
 ὀχλοῦντος, οὐ πάθους, οὐ πνεύματος τῆς ἀντικει-
 μένης δυνάμεως τῆς ἐπιθυμίας ἀναφλέγοντος πρὸς
 τὰ ἡμῖν οὐδαμῶς ἡρμωσμένα πράγματα. Εἰ δὲ καί,
 ὡς εἴρηται, οὕτως εἶχε τὰ καθ' ἡμᾶς ἀπαθῶς, καὶ
 γαλήνην εἰχόμεν τῶν ταραχῶν ἐιωθῶτων τὸν νοῦν,
 καὶ πάσης, κατὰ τοὺς πάλαι ἀγίους, ἤμεν ἀνώτεροι
 κοσμικῆς ἐπιθυμίας, τοῦ χρησιμοῦ ἡμῖν ἢ τῶν μα-
 ταίων φροντίς, καὶ περισπασμὸς οὐσα εἰκαῖος, καὶ
 τὰ σπουδαζόμενα οὐκ ἀνούσσα; (Οὐδὲν γὰρ τῶν οὐκ
 ἐφ' ἡμῖν ἡμετέρᾳ γίνεται ἐντρεχέει, καὶ ὑπερταθῶμεν
 πρὸς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τῆ προθυμίᾳ.) Προνοίας τῆς
 τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομουμένης ὄντα δωρήματα, καὶ οὐκ
 ἀνθρωπίνης ἔργα σπουδῆς.

hil enim eorum quæ non sunt in nostra potestate,
 supra modum animi contendamus alacritate)? Cum
 nantis, et non humani opera studii.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ'.

Καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τοὺς εἰδότας καλῶς ἀκούειν,
 ὁ Κύριός φησι· « Τίς ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσ-
 θεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυον ἓνα, » τῷ ἀνη-
 νύτῳ τῆς μερίμνης ταύτης πᾶσαν μερίμναν δεικνύς,
 ἥτις μὴ τῇ ἡμετέρᾳ πέρας λαμβάνει σπουδῆ, ματαίαν
 καὶ ὄντως ἀνήνυτον, μετεωρίζουσαν ἀπλῶς τὸν λο-
 γισμὸν, καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀποδοουλοῦσαν φροντίδος,
 οὐδὲν δὲ τῶν ὄνειροπολουμένων περιποιῆσαι δυνα-
 μένην τιλὸν, ὄνειρώτταυσαν ἐν τοῖς φαιδροῖς, καὶ ὑπαρ-
 κενὴν τῶν φαντασιῶν τὴν ἐλπίδα ἐλέγχουσαν ἀεὶ
 τοῖς ματαίοις ἐνθυμοῖς ἐνευκαίρουσαν, καὶ ἔργῳ τὰ
 ἐνθύμια βλέπουσαν οὐδέποτε, κατὰ τὴν τοῦ Ἡσαίου
 παραβολὴν ἐν ἧ φησιν· « Ὅν τρόπον ἐνυπνιαζέται ὁ
 διψῶν, ὡς πίνων, καὶ ἐξαναστὰς ἔτι διψᾷ· ἢ δὲ ψυχῆ

penitentiam operari possit in salutem; neque hoc
 gaudium in Domino stabilitur, ut ipse animadver-
 tit Paulus; illos enim, quos bona delectat conscientia,
 hortatur, dicens: « Gaudete in Domino semper ⁷³. »
 Verum animalis est quædam affectio, dæmonibus
 potius conveniens, quæ nullam ex æternis depen-
 dentiam habet, cum corrumpantur materiales hu-
 manæ sordes, et cupiditatem demonstrent inutilem;
 ecquid enim aliqui dicerent: Defecerunt (forsan)
 nostri muneris curæ, ita ut cogitationibus vanis
 debeamus mentem occupare, imaginatione scilicet
 pervolventes divitiis, dominatum, gloriam et quid-
 quid multi prosperam fortunam existimant? Emenda-
 ti sunt (igitur) mores, concitati affectus subacti
 sunt, nil sensus agit incomposite, complanatæ sunt
 viæ progressus ad facilitatem; diuturna **302** exer-
 citatio quasi habitus in nobis evasit; cor profun-
 dum fruitur pace; pacata sunt quæ nos ad pugnam
 ciebant; certamen luctæ contra principatus et po-
 testates dissolutum est; inducias composuit cum
 spiritu quæ contra ipsum inhumaniter disposita
 erat caro: non amplius adversus spiritum ea mili-
 tat, fuit omnino devicta, serviensque veluti captiva,
 fatetur se succubuisse: Concidistis gladios in vo-
 meres, et lanceas in falces ⁷⁴, propter pacem multam
 bellica opera fecistis instrumenta agriculturæ ⁷⁵:
 requiescimus, juxta divinam promissionem, unus-
 quisque sub ficu sua, et sub vite sua, delectati in
 manuumstrarum operibus, et in cubilibus gau-
 dentes ⁷⁶, nemine ullatenus perturbante, non pas-
 sione, non spiritu potentie contrarie inflammante
 rursus ad ea negotia, quæ nobis nullo modo sunt
 apta. Si vero, uti dictum est, res nostræ impassibi-
 liter se habebant, tranquillitateque fruebamur eorum,
 quæ solebant perturbare intellectum, et (secundum
 institutum veterum sanctorum) erant omni hu-
 mana concupiscentia superiores, ad quid nobis futi-
 litium rerum cura erit utilis, quæ vana est abstra-
 ctio, et quæ studiose appetuntur, non perficit (ni-
 propria efficitur industria, et si ad id comparandum
 ea sint Providentiæ dona ad nos spectantia guber-

CAPUT LVI.

Et eam ob rem ad eos, qui bene auscultare no-
 runt Dominus dicit: « Quis ex vobis **303** cogitans
 potest adjicere ad staturam suam palmum unum ⁷⁷? »
 ostendens, quod sicuti cogitatio hæc inanis est,
 quæ nullum habet nostro studio finem, sic omnis
 cura vana est, ac vere inefficax, quæ sursum extol-
 li ratiocinationem, abducitque a vera sollicitudine;
 sed nec potest alicui quidquam eorum acquirere,
 quæ somniarit ipse: quippe quæ somno quidem in
 delectabilibus versatur, at vera visione vanam com-
 perit spem imaginationum, continuo futilibus vacat
 cogitationibus, istaque cogitata nunquam opere
 videt absoluta (juxta Isaiaæ parabolam) in qua dicit:
 « Et sicut somniat sitiens, quasi bibat, et postquam

⁷³ Philipp. iv, 4. ⁷⁴ Isa. ii, 4. ⁷⁵ Ill Reg. iv, 25.

⁷⁶ Psal. cxlix, 5. ⁷⁷ Matth. vi, 27; Luc. xii, 25.

uerit expergefactus, lassus adhuc sitit, et anima ejus vacua est; speravit in vanum ⁷⁹. Sic enim vanorum spes voluptas quædam est nocturni convivii, deceptionesomni oblectans, et nunquam præbens delectationis existimatæ ullam experientiam. Cur igitur quæ nostra non sunt assidue cogitamus, perinde ac nostra, et aliena uti propria studiose prosequimur, tempus inspectionis rerum necessariorum vanis insumentes in cogitationibus? Oportet ergo, si cessarunt (uti censemus) passionibus, clamque recesserunt spiritus malitiæ, qui insidiabantur, gratias in orationibus agere assidue memoria Domino Christo, qui nos ad hunc statum perduxit; vix enim nobis totum tempus sufficiet, cum ad hoc sit angustum et breve, ad retributionem scilicet illorum, quæ recipimus, beneficiorum quotidie; cum nos iis rebus excelsiores effecerit, quæ permultos afflictaut. Nam si per utrumque spatii temporarii terminum, diem inquam et noctem David percipit ⁷⁸, ut legis assidue **304** meditationi incumbamus, et legislator, ut id ipsum faciamus: « Meditaberis in ea (agens) domi sedens, et in via procedens, in lecto accumbens, et exurgens ⁸⁰, » nullum ad otium nobis derelinquentes tempus; et alius, ut benedicamus in omni tempore Dominum mandat ⁸¹; et Paulus jubet ⁸² sine intermissione orare: quantum tempus remansit ad vacandum dispectioni eorum, quæ nostri non sunt muneris, cum unumquodque horum, quæ mandata sunt nobis, universum requirat tempus, nullumque concedat aliis negotiis?

CAPUT LVII.

Quomodo enim sine intermissione orabit, qui non meditatur in lege Domini die ac nocte? Quomodo vero perfecte Dominum benedicet ille, qui aggreditur unum aliquid eorum, quæ dicta sunt, cum vix tempus sufficiat navandi operam accuratæ diligentiae cujusvis eorum, quæ virtuose peraguntur? Idcirco Scriptura, plurimum hominum noscens negligentiam, majoribus etiam nostra potestate, nos arctavit præceptis, ut studium extendat ad id, quod est possibile, et infirmitatis prætextus succidat; cum qui bonum operatur, moderatum et æquum sese potius præbeat, quod ea facere nequit, ut sibi fuit jussum, quam inflatum, quod partem compleverit præceptorum, sperans se non adeo laudandum pro his, quæ sibi visus est prospere patrasse, quantum vituperandum pro illis, quæ negligens omisit: imperfectum etenim opus non præbet fiduciam operanti, imo efficit ut erubescat, quasi detrectarit ad finem eorum laborando **305** pertingere, quæ fuit studiose sectatus; et quidem aliqua artificum opera terminum habent, atque finem, ad quem collineat aggrediendum scopus, felicioque successu unumquodque ipsorum non parvo perficitur tempore; quippe quod in materiis efficitur, finemque habet præsentem, et solum exspe-

αὐτοῦ εἰς κενὸν ἤλπισε. » Τοιοῦτον γὰρ ἡ τῶν ματαίων ἐλπίς, ἡδονὴ τίς ἐστι νυκτερινῆς εὐωχίας τῇ ἀπάτῃ τοῦ δνειρου εὐφραίνουσα, καὶ πειραν οὐ ποιούσα ποτε τῆς νομιζομένης εὐφροσύνης. Τί οὖν τὰ οὐχ ἡμέτερα μεριμνῶμεν διὰ παντός ὡς ἡμέτερα, καὶ τὰ ἀλλότρια ὡς οἰκετα σπουδάζομεν τὸν καιρὸν τῆς σκέψεως τῶν ἀναγκαίων προσδραπυῶντες τοῖς κενοῖς ἐνθυμίαις; Ἐπερ ἐλώψησεν, ὡς ἡγοῦμεθα, τὰ πάθη, καὶ τὰ τῆς πονηρίας ὑπεχώρησαν ἐπίβουλα πνεύματα εὐχαριστεῖν ἐν προσευχαίᾳ μνήμῃ διηνεκεῖ τῷ πρὸς τὴν τοιαύτην κατάστασιν ἡμᾶς ἀγαθόντι Δεσπότη Χριστῷ· μόλις γὰρ ἂν ἄρα ἡμῖν ὁ χρόνος ἀρκέσει πρὸς τοῦτο στενὸς ὢν, καὶ βραχὺς εἰς ἀμοιβὴν ὢν ἀπελαύσαμεν, καὶ ὢν ἀπελαύομεν εὐεργεσιῶν ὀσημέραι, τοῦ τῶν θλιβόντων τοὺς πολλοὺς ὑψηλοτέρους ἡμᾶς καταστήσαντος. Εἰ γὰρ ἐκάτερον τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ὄρον, ἡμέραν λέγω καὶ νύκτα, ὁ μὲν Δαβὶδ προσεδρεύειν ἡμᾶς βούλεται τῇ μελέτῃ τοῦ νόμου, καὶ ὁ νομοθέτης αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν, « Μελετήσεις ἐν αὐτῷ, λέγων, καθήμενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, κοιταζόμενος, καὶ διανιστάμενος, » οὐδένα πρὸς ἀργίαν καταλιμπάνοντες ἡμῖν καιρὸν. Καὶ ἄλλος εὐλογεῖν ἐν παντὶ καιρῷ προστάτει τὸν Κύριον, καὶ Παῦλος κελεύει ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι· ποῖος καιρὸς ὑπολείπεται πρὸς ἄδειαν σκέψεως τῶν οὐ καθηκόντων ἡμῖν, ἐκάστου τῶν ἐπιτεταγμένων ὅλον ἀπαιτοῦντος τὸν χρόνον, καὶ παραχωροῦντος τοῖς ἄλλοις οὐδέν;

G

ΚΕΦΑΛΑ. ΜΖ'.

Πῶς γὰρ ἀδιαλείπτως προσεύχεται ὁ μὴ μελετῶν ἐν νόμῳ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός; Πῶς δὲ διόλου εὐλογῆσει τὸν Κύριον, ὁ ἐν τι τῶν εἰρημένων ποιῶν, μόλις τοῦ καιροῦ φθάνοντος ὑπουργῆσαι τῇ ἀκριβεῖ οὐτινοσοῦν τῶν κατ' ἀρετὴν γινομένων; Διὰ γὰρ τοῦτο ἡ Γραφή τὸ ῥάθυμον τῶν πολλῶν ἐπισταμένη, καὶ μείζοσι τῆς ἡμετέρας δυνάμεως ἡμᾶς ἐστένωσεν προστάγμασιν, ἵνα καὶ τὴν σπουδὴν πρὸς τὸ δυνατὸν ἐπιτελεῖν καὶ τὰς τῆς ἀσθενείας ὑποτέμηται προφάσεις, μᾶλλον μετριάζοντος τοῦ ἐργαζομένου τὸ ἀγαθὸν ἐφ' οὗ ὡς ἐκελεύσθη οὐ φθάνει τοῦτο ποιεῖν, ἢ φυσωμένον ὅτι μέρος τῶν ἐντολῶν ἐπλήρωσεν οὐχ οὕτως ὑπὲρ ὧν ἔδοξε κατορθοῦν ἐπαινεθῆσεσθαι, ὅσον ἀνθ' ὧν ἐνέλειψεν ὡς ἀμελήσας μεμφθῆσεσθαι προσδοκῶν· ἐπεὶ μηδὲν ἀτελὲς ἔργον παρρησίαν δίδωσι τῷ ἐργασαμένῳ, ἐρυθριῶν δὲ παρασκευάζει ὡς ἀτονῆσαντι ὢν ἐπετήθευσε πρὸς τὸ πέρασ ἐλθεῖν, καὶ τινὰ μὲν τῶν τεχνητῶν ἔργων ὄρον ἔχει καὶ πέρασ, πρὸς ὃν ὁ σκοπὸς τῶν ἀρχομένων ὄρῳ, καὶ κατορθοῦται τούτων ἕκαστον ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ ἐν ὕλαις ἐνεργούμενον, καὶ τὸ τέλος ἔχον ἐστὼς, καὶ περιμέμονον τὸν περιχόπτοντα ἢ δὲ ἀρετὴ μακρὸν ἔχει τὸ μήκον, καὶ τὰχα ἀπέραντον τὴν δύναμιν τοῦ μετρηχομένου αὐτῆν κενούσα, καὶ ἐτι ἀρεστώσα τῆς καταλήψεως, ἐρεθίζουσα τὸν πόθον τοῦ πλησίον εἶναι

⁷⁸ Isa. xxix, 8. ⁷⁹ Psal. i, 2. ⁸⁰ Deut. xi, 19. ⁸¹ Job iv, 20. ⁸² II Thess. i, 2.

δοκεῖν, καὶ τοὺς προσεγγίζοντας ὑποφύγουσα τοσ- A
 οὔτον, ὅσον καὶ κενεῖν τὴν προθυμίαν ὡς οὖσαν ἐγ-
 γυς, καὶ τοῦ προκόπτοντος κλέπτειν τὸν πόνον τῷ
 κατὰ μικρὸν ληθηθῶτας ὑποχωρεῖν. Καὶ τοῦτο ἐστίν,
 ὡς εἶπαι, τὸ περὶ τοῦ πατριάρχου καλῶς εἰρημένον
 Ἐβραάμ, ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ
 Θεός, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ Ἐβραάμ
 εἶδε τὸν τόπον ἀπομακρῆθεν, καὶ φθάσας ἐπ' αὐτὸν,
 τῷ δοκεῖν, ἐπὶ τὸ παραμυθηθῆναι τὴν τοῦ πόνου
 δυσχέρειαν, καὶ μαθῶν τῷ τέως ἀφροσύνας ὡς οὐ-
 δέπω κατελιθῆναι, ἵνα μὴ τὸ πρόθυμον ἀναπέσῃ ὡς
 ἠνυσμένον τοῦ προκειμένου, ἐπιτείνῃται δὲ αἰετὸς πρὸς
 τὸ σπουδαιότερον ἐλπίδι τοῦ μετ' οὐ πολὺ ἐσσεσθαι
 πρὸς ὅπερ ἠψείγεται.

longe aberat, cognovit se nondum comprehendisse⁶⁶; ac animi alacritas concideret, quasi propositum es-
 set perfectum, extenderetur vero assidue ad majus studium, speranda se non multo post ad id per-
 venturum ad quod citato gradu properabat.

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'.

Ταῦτα γὰρ τῆς ἀρετῆς χαρακτηρίζει τὴν μέθοδον
 πρὸς τὴν ἐνδεχομένην προκοπὴν σοφίζομένης τὸν
 γνώριμον, οὐτε πολὺ μήκοθεν φαινομένην, ἵνα μὴ
 ἔκνον δόξῃ ποιεῖν τῷ πολλῷ διαστήματι, οὐτε περι-
 μενούσης ἕως ἂν καταληφθῇ παρὰ τοῦ διώκοντος, ἵνα
 μὴ πρὸ τοῦ θανάτου παύσῃ τὴν προθυμίαν, πάσῃ δὲ
 τῇ ζωῇ τὴν σπουδὴν παρακτείνῃ διόλου ἀκμάζουσαν,
 ἀνέφικτον ἔχουσα τὸ τέλος, καὶ τῷ διὰ παντὸς παρα-
 φαίνεσθαι πλησίον πρὸς τὸ ἐφικτὸν προτρεπομένη
 τὴν δύναμιν, πρὸς ὅσῃν προκοπὴν ἐπιδίδωσιν ἡ φύ-
 σις προκαλουμένη, καὶ μετὰ πολλοὺς πόνους ἱκανῶς
 ἀφροσύνας τῆς καταλήψεως. Τίς γὰρ ταύτην οὕτω
 κατώρθωσεν ὡς μηδὲν λείπειν αὐτῷ πρὸς τὴν τελειώ-
 τητα; τίς δὲ, καὶ πάσῃ χρησάμενος σπουδῇ τῶν C
 ταύτης ὄρων κατελείφθη μακρὰν; Καὶ ἵνα δειχθῇ
 τοῦτο προφανῶς, ἀληθεστάτης ἀγάπης ἀκόλουθον εἶ-
 πειν ἰδιώματα, ἐπειδὴ πλήρωμα νόμου, καὶ ἐστὶν
 αὕτη, καὶ λέγεται δικαίως παρὰ τῆς θείας Γραφῆς,
 πάντα περιλαμβάνουσα τὰ μέρη τῶν τῆς νομοθεσίας
 καλῶν, εὐεργετεῖν διδάσκουσα τὸ ὀμόφυλον, καὶ ἀδι-
 κεῖν οὐκ ἐπιτρέπουσα, οὐδέ τι πράττειν εἰς αὐτὸ ἐν-
 αντιόν, ἐκούσά τε συγχωρεῖν τὸ κακόν. Τίς οὖν τὸν
 πλησίον ἠγάπησεν οὕτως, ὡς ἄλλον ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν
 ἐκείνον ἠγάπησεν; Τίς ταῖς ἐν τῷ ἀγαθῷ προκοπαῖς
 τοῦ ἀδελφοῦ ὡς οικειῖς ἐπευφραίνεται, καὶ οὐ κί-
 ζεται; ταύταις ἀλόγως, καὶ πρὸς φθόνον ἀδοξεῖν αὐ-
 τὸς λογιζόμενος ἐν οἷς παρευδοκίμειται παρὰ τοῦ πέ-
 λας; Τίς τὴν ἄλλον ἐφ' οἷς ἂν τύχῃ τιμῆν, οὐ κρι-
 νει κατὰλοισιν τῆς ἰδίας τιμῆς; Τίς ἐν τῷ προκρι-
 θέντι ἐν ὀψωδῆποτε τῶν εὐδοκιμῶν οὐ κατέπεσεν
 ἀθυμία, τὸ δευτερεύειν ἐν ἀτιμίας μέρει τιθέμενος;
 Τίς τοῖς ἐπαίνους τοῦ συμμετιόντος τὸ ἔργον οὐ δά-
 κνεται, ὡς ἐπὶ ψόγοι; οικειοίς; Τίς σφάλματι τινος
 ἐπεστυγνασεν ὡς ἂν ἐφ' ἑαυτῷ σφαλάντι τοῦτο ἠγού-
 μενος; Τίς ἀστοχῆσαντι ὡς ἑαυτῷ συνεπάθησε; Τίς
 ἀδοξίᾳ τοῦ τυχόντος οὐκ ἐπεγέλασε; Τίς πτώματι οὐκ
 ἐπεχάρη ἑτέρου, καὶ οὐκ ἐπήρθη ἐπὶ τῷ ὑποσκελί-
 σματι τούτου, μέγα ὡς ἐστὶν ἐπὶ τῷ πεσόντι φρο-
 νήσας; Τίς ἐλέγχῃ πλημμελήματος ἐρυθριῶν τε

ciat, a quo circumcirea resecetur; virtus autem
 praelongam quamdam habet prolixitatem, et forsam
 interminatam, quæ nempe sectantis eam vires red-
 dit inanes, longeque abest, quin comprehendatur;
 proritat desiderium ejus, qui propinquus esse vide-
 tur, et approximantes ita subterfugit, ut animi ala-
 critatem vacuum reddat, utpote quæ jam prope erat;
 laboremque progredientis suffuretur latenter, sensim
 sine sensu evadendo. Atque idipsum est, ut vi-
 detur, quod de patriarcha Abraham præclaro fuit
 dictum, quod venit in locum, quem dixit ipsi Deus
 et elevatis oculis suis Abraham vidit locum a longe,
 appulitque ad ipsum (ut videbatur) ad aliquo so-
 latio laboris lædium mitigandum, et ex quo interim
 longe aberat, cognovit se nondum comprehendisse⁶⁶; ac animi alacritas concideret, quasi propositum es-
 set perfectum, extenderetur vero assidue ad majus studium, speranda se non multo post ad id per-
 venturum ad quod citato gradu properabat.

B

CAPUT LVIII.

Ista namque virtutis figurant methodum, quæ
 (scilicet virtus) familiarem suum edocet sapien-
 tiam ad suscipiendum progressum, neque valde
 procul apparet, ne segnitiam videatur inducere ob
 longinquum intervallum, 306 nec prope permanet,
 donec a persequente comprehendatur, ne ante
 mortem cessare faciat animi propositum, totum
 vero per vitæ tempus studium per omnia vigens
 protendat, quippe quæ finem habet, quem assequi
 non possumus, cumque frequentissime appareat
 præteriens prope, incitat vires ad ipsum finem,
 qui pertingi potest, provocans ad progressum,
 quem natura impertitur, ac tandem post multos
 labores valde admodum abest quin comprehendatur.
 Quis enim ipsam ita bene est assecutus, ut nihil
 ei defuerit ad perfectionem? Quis vero, omni quo-
 que studio usus, non procul ab illius terminis fuit
 derelictus? Utque id manifeste demonstratur, con-
 sectaneum est verissimæ dilectionis dicere pro-
 prietates; quandoquidem ipsa est complementum
 legis, justæque sic dicitur a divina Scriptura; ut-
 pote quæ omnes complectitur partes legislationis
 bonorum, edocet bene facere contribuli, et non
 permittit quod ei inferatur injuria, nec aliquid in
 ipsum fiat contrarium, vult autem ut malum con-
 donetur. Quis igitur in omnibus illum existimavit? Quis
 de progressibus fratris in bono, uti de propriis
 delectatur, neque irrationabiliter hisce vellicatur,
 et invidiose, putans se inglorium in his esse, in
 quibus fama præcellitur a proximo? Quis alterius
 honorem in quibusvis non judicat eversionem ho-
 noris proprii? Quis, dum alter anteponitur sibi in
 aliqua (quæcumque illa fuerit) celebritate, non de-
 jecto concidit animo, secundum tenere locum, de-
 decoris aliquid esse arbitratus? Quis non mordetur
 laudibus, quibus 307 afficitur ille, qui ad idem
 opus assequendum collaborat, ac si propria essent
 vituperia? Quis ob errorem alicujus contristatus

⁶⁶ Gen. xxi, 4.

fuit, existimans hoc tanquam a seipso perpetratum? **A** συναρθροίασεν, οὐχὶ δὲ τὴν ἐκείνου δια-ροπὴν παρ-
 ρησίαν αὐτοῦ ἠγήσατο, ἐπὶ μείζον τὴν οἰκειαν δόξην
 ἐπαίρεσθαι δοκῶν ἐν οἷς ἐλαττοῦσθαι τὴν ἑτέραν
 συμβαίνει: Καὶ τίς, κατὰ τὸν Παῦλον, συντόμας
 εἶπειν, χαίρει μετὰ χαίρόντων, καὶ κλαίει μετὰ
 κλαίοντων, συνδιατιθέμενος οὕτως ἐκάστῳ ὡς αὐτὸς
 διάκειται, ἐν παιδοῖς ἢ σκυθρωποῖς ἐξεταζόμενος
 πράγμασι;

Quis aberranti a scopo uti sibi ipsi compassus est? Quis dedecus vulgaris hominis non irrisit? Quis de alterius casu non est gavisus, neque elatus est ob ejus ex supplantatione lapsus, alte de se sapiens, quod ipse steterit, eo cadente? Quis cum erubescente, dum arguitur delicti, simul erubuit, et non e contra, illius confusionem censuit sui confidentiam, ratus, proprium decus ad majus fore attollendum, dum contingit, aliorum inHud ἰσπνιωσι? Et quis (ut breviter perstringam), secundum Paulum⁸⁴, gaudet cum gaudentibus, fiet cum flentibus, ita sese accommodans unicuique, prout ipse sese examinans in rebus hilaribus vel tetricis est dispositus?

CAPUT LIX.

B

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ.

Istā est quippe charitatis prærogativa eximia
 efficere, ut nempe status, seu dispositio omnium
 sit veluti una, unoquoque gaudente cum altero,
 vel similiter dolente instar membrorum unius cor-
 poris colligatorum, et commissura, seu compage
 invicem sibi compatienter communicantium, ac
 mutuas suscipientium passiones. Itaque si nec
 omne tempus sufficit ad virtutis studium accura-
 tum, et opus est multa vigilantia decertantibus
 adversus dæmonas impugnantēs, quomodo, vel
 poterimus perficere viam, quæ multa est, cum si-
 mus oscitantes ac distracti; vel adversariorum
 cavere insidias, qui multi sunt, et invisibiles, no-
 strisque passionibus, et sensibus ut armis contra
 nōs utuntur, et ipsis nos feriunt, quibus ut pro-
 pulsantibus **308** auxiliis natura nos armavit ad-
 versus illos; oculus ipsis inservit ad concupiscen-
 tiam earum rerum quæ sæpius videntur, desiderium
 pariens quorumvis materialium splendidorum; au-
 ditus ob nuntia tristia dolorem consuevit inferre,
 et ob ea quæ sunt veluti animo grata voluptatem
 commovere; iracundia e prætextu occurrente suc-
 cenditur effervescens, et tumultuose concutiens
 corpus universum, perturbansque ratiocinationem,
 et ejus puritatem inquinans, sicut pellucidam fontis
 aquam, ita ut non videat perspicue vestigia eorum,
 quæ animo obversantur; vana gloria opus in pu-
 blicum efferre compellit, magis placere volens
 hominibus quam Deo, et labores inutiles reddens;
 nec enim id, quod perperam factum est, merces
 ulla consequitur, quando non ad placendum ei,
 qui potest præmia rependere, verum ad spectatorum
 laudem scopus omnino respiciebat; superbia ad
 tumidum fastum atollit sensa, omnemque homi-
 nem contemnere docet, et simul desputere tanquam
 viles quoscumque ejusdem generis, in sublime at-
 tollit mentem ad amentiam, et persuadet ut imagi-
 nemur æqualitatem cum Deo; providentiam et gu-
 bernationem melioris, seu Numinis non novit;
 quando gratis perfruitur, reputat sese recipere
 quod operibus debetur; Dei cooperationem in his
 quæ facit, et recte gerit, non vult agnoscere, suffi-
 cientem se ad omne bonum censet e semetipsa

Touto γὰρ τῆς ἀγάπης ἐξαιρετον πλεονέκτημα, τὸ
 τὴν διάθεσιν τῶν ἀπάντων ἐργάζεσθαι μίαν, ἐκάστου
 χαίροντος μετὰ τοῦ ἑτέρου, καὶ λυπούμενου ὁμοίως,
 μελῶν ἐνὸς σώματος δίκην συνδεδεμένων, καὶ τῇ
 ἀρμονίᾳ συμπαιθῶς μεταδιδόντων ἀλλήλοις, καὶ δε-
 χόμενων παρ' ἀλλήλων τὰ πάθη. Εἰ τοίνυν οὔτε πᾶς
 ὁ χρόνος ἀρκεῖ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν, καὶ
 πολλῆς τοῖς ἀγωνιζομένοις διὰ τοὺς ἀνταγωνισμένους
 δαίμονας χρεῖα τῆς νήψεως, πῶς κεχηγῶσας καὶ
 μετεωριζομένους, ἢ τὴν ὁδὸν δύσβατον οὔσαν καὶ
 πολλὴν ἔστιν ἀνῦσαι, ἢ τῶν ἀντιπάλων φυλάξεσθαι
 τὰς ἐπιβουλάς πολλῶν ὄντων, καὶ ἀοράτων, καὶ ἀ-
 θεσιν ἡμετέροις καὶ αἰσθήσεσιν ὁπλοῖς καθ' ἡμῶν
 κεχηγμένων, καὶ τούτοις βαλλόντων ἡμᾶς, οἷς κα-
 αὐτῶν ἀμυντηριοῖς ἢ φύσις ἡμᾶς ὠπλίσει; Ὑπερβα-
 λμὸς αὐτοῖς ὑπηρετεῖ πρὸς ἐπιθυμίαν τῶν ὀρωμένων
 πολλάκις, πάσης λαμπρᾶς ὕλης ἐργαζόμενον πόθον,
 ἀκοῆ λύπην ἐπὶ ταῖς σκυθρωπαῖς ἀγγελίαις. Καὶ ἐπὶ
 τοῖς ὡς καταθυμίαις κινεῖν πέφυκεν ἡδονὴν θυμῶς
 ἐκ τῆς τυχοῦσης ἀνάπτεται προφάσεως, βράστων,
 καὶ κλονῶν ὄλον τὸ σῶμα, καὶ τὸν λογισμὸν ταράτ-
 των, καὶ θολῶν τὸ καθαρόν τοῦτου, καθάπερ πηγῆς
 διαυγῆς ὕδωρ, πρὸς τὸ μὴ τρανῶς ὁρᾶσθαι τῶν ἐνθυ-
 μίων τοὺς τύπους· κενοδοξία δημοσιεύειν τὸ ἔργον
 βιάζεται, μᾶλλον ἀνθρώποις ἀρέσκειν θέλουσα, ἢ τῷ
 Θεῷ, καὶ τοὺς πόρους ἀχρειοῦσα (οὐ γὰρ ἀκολουθεῖ
 τῷ πλημμελῶς γινομένῳ ὁ μισθός, ἐπεὶ μὴ πρὸς
 ἀρέσκειαν τοῦ ἀμείβεσθαι δυναμένου, πρὸς ἔπαινον
 δὲ τῶν ὀρώντων ὁ σκοπὸς ἔβλεπεν ὄλωσ) ὑπερηφανία
 πρὸς ὄγκον ἐπαίρει τὸ φρόνημα, καταφρονεῖν παντὸς
 ἀνθρώπου διδάσκει, καὶ διαπτύειν ὡς εὐτελεῖς ἀπαν-
 ὄμοῦ τὸ ὁμόφυλον, μετεωρίζει τὸν λογισμὸν πρὸς
 ἀπόνειαν, ἰσοθεῖαν πεθεῖ φαντάζεσθαι, πρόνοιαν
 καὶ κηδεμονίαν τοῦ Κρείττονος οὐκ ἐπίσταται, ὀφει-
 λῆν ἔργων ἀπολαμβάνειν λογίζεται ὧν ἀπολαύει· χα-
 ρίτων, συνεργίαν Θεοῦ ἐν οἷς πράττει καὶ κατορθῶν
 εἰδέναι οὐ βούλεται, αὐτάρχεις ἑαυτῇ πρὸς πᾶν ἀγα-
 θὸν εἶναι νομίζει, πάντα τῇ οἰήσει ἰσχύειν δοκεῖ,
 οὐδὲν ἰσχύουσα ὄλωσ, πομπόλυξ ἐστὶ ὑπερωγκωμένη
 ὑπολήψει ματαίᾳ, ἥς διαπνευσθείσης, οὐδὲν οὔσα
 ἐλέγχεται. Πνεύματα πονηρὰ τὰ μὲν ἐχόμενα τρί-
 βου, τίθησι σκάδαλα τοῖς δοκοῦσιν εὐλόγοις, τῆς
 ἀληθείας ἀπάγοντα, ἕτερα καθάπερ πετηνοῖς ἐν τῷ

⁸⁴ Rom. xii, 15.

ἀέρι διαπετάσσουσιν δίκτυα, τοὺς ὀλίγον τῶν γῆινων ὑψωθέντας βρόχων τοὺς ὑπερέχουσιν εἰς ἀλαζονεῖαν ἀγρεύουσιν πειρώμενα.

309 nihil esse arguitur. Mali quidem spiritus illi in semita commorantes ponunt offendicula his, qui sibi videntur rationabiles, ut eos a veritate abducant, alii sicuti volucris, in aere retia expandunt, tentantes paulo a terrenis exaltatos laqueis supereminentibus ad jactantiam aucupari.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Ἄλλα τοὺς ἐπουρανίους καταλαβόντα τόπους, ὡς φησὶν ὁ Παῦλος, τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, τοὺς ἐπὶ πολίτευμα ἔχοντας ἐν οὐρανῷ, ἐκεῖ τῶν τῆς ὑπερηφανίας ἐντὸς ἀρκύων πειρῶνται λαβεῖν· ᾧ πάθει τὸν πρῶτον ἀπονοηθέντα διάβολον κατέβαλον εἰς τὴν γῆν, τοῦτις τοὺς ἀναβαίνοντας ἐπὶ βίβη ἐκ τῆς ἄκρας περιωπῆς καταστρέψαι πραγματευόμενα. Ὅσα δὲ πολεμεῖ, καὶ πυκτεῖσι, καὶ μάχεται, παγκρατιάζει τε, καὶ παλαίει, καὶ συντρέχει τοὺς τρέχουσιν, οὐχ ἵνα μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ βραβεῖον φθάσῃ τῆς κλίσεως, ἀλλ' ὅπως ὑποσκελισάντα ἐμποδίσῃ ἐπὶ δρόμῳ, πολλὰ δὲ ἔφησι, ὡς καὶ ὁ Παῦλος φησὶ, καὶ ποιήσασθαι ἐπὶ λόγῳ μῆκος δυνάμενα, χαλεπὸν ἀπαριθμήσασθαι καὶ οὐ ράδιον, οἷς οἱ μαχόμενοι καιρὸν οὐδαμῶς ἔσχουσιν ἀσχολεῖν πρὸς ἕτερα τὴν διάνοιαν τῆς τυχοῦσης ἀπαγωγῆς, τοῦτοις μὲν ἤττης, τοῖς δὲ ἐχθροὺς νίκης γινομένης αἰτίας. Τοῦτοις οὖν προσέχειν ἀναγκαῖον, καὶ μὴ περισπᾶσθαι πρὸς τὰ συνεργούτα καθ' ἡμῶν τοῖς ἀντιπάλοις. Ὁ γὰρ ἂν τις λογισθῆται τῶν μὴ συντελούντων πρὸς τὴν γυμνασίαν τῆς ἡμετέρας ἀθλήσεως, τοῦτο λαβὴ τοῖς ἐναντίοις ἐστὶ, μεσολαβούντων ἡμᾶς, καὶ ἔξω βαλλόντων τοῦ στόματος, ὅπερ καὶ αὐτὸ, εἰ καὶ μὴ πτώμα, ἀλλ' ὅμως ἤττα ἐστὶ, παρασαλευθῆναι τῆς βεβαιότητος, καὶ ἀφ' ὧν ἔδει φροντίζειν ἐξωθῆναι ἐπὶ τὰ μηδαμῶς μεριμᾶσθαι ὀφείλοντα· ἐπειδὴ, δικαζούσης ἀληθείας, ὡς ἐν ὕλαις ἢ ἐνέργειαι, οὕτως ἐν βουλαῖς ὁ μὴ καθήκων λογισμὸς ἤττα καὶ πτώμα ἐστὶ. Διὰ τοῦτο, λογισμοὶ δικαίων κρίματα· κυβερνώσι δὲ καὶ ἀσεβεῖς δόλους· οἱ μὲν βεθηκότες ἐν τῷ ἀγαθῷ κεκριμένως, οἱ δὲ πρὸς τὸ κακὸν εὐκόπως διακρίζομενοι παρὰ τοῦ πρὸς τὸ προκείμενον ποικιλίαις μεθόδοις κυβερνώντος τὸν δόλον, πῆ μὲν ὡδε, πῆ δὲ ἐκεῖσε, συνεχῶς τρέποντος τὰ βουλευμάτα καθάπερ ἱστίου μεταβολαῖς ἰθύνοντος τοῦ πλοίου τὸν δρόμον πρὸς οὐδ' ἐξορμῶν προέθετο λιμένας. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν φησὶ· «Καρδία ἀνδρὸς λογισέσθω δίκαια, ἵνα ὑπὸ Θεοῦ διορθωθῇ τὰ διαθήματα αὐτοῦ·» ὁ δὲ, «Εἰ τις ἀρετὴ, καὶ εἰ τις ἔπαινος ταῦτα λογίσεσθε.»

instar veli dirigentis cursum navigii pro mutationibus ad eos, quos solvens e statione sibi proposuerit, portus; ideo dicit, primus quidem: «Cor hominis justa cogitet, ut a Deo gressus ejus dirigantur» ; alter vero: «Si qua virtus, et si qua laus disciplinæ, ista cogitate» .

ΚΕΦΑΛ. ΕΑ΄.

Οἷς δὴ λογισμοῖς κερῆσθαι διδάσκοντες τοὺς εὐτακτοὺς ἔχειν βουλομένους τῶν ἐνθυμίων τὸν δρόμον· οὕτως ὁ Δαβὶδ ποτὲ μὲν ἔλεγεν, «Ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσις·» ποτὲ δὲ, «Μελετήσω ἐν τοῖς δικαίωμασί σου διὰ παντός·» καὶ πάλιν, «Μελετήσω ἐν πάσι τοῖς ἔργοις σου καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασί σου» .

A esse; sibi videtur omnia posse, nimia existimatione sui, cum nihil omnino valeat; bulla est nimia mole turgida sua ex opinione stulta, quæ exsufflata,

Alli (scilicet spiritus) cœlestia loca invadendo (cum sint, ut ait Paulus, spiritualia nequitiae in cœlestibus⁸⁹), eos qui conversationem habent in cœlis⁹⁰, ibi intra superbiae reticula capere conantur; qua passione dementatum primum diabolium præcipitem dejecerunt in terram, hac eos, qui ascendunt illuc vitæ istius genere, e summa specula ut deorsum eversos projiciant, contendunt. Quoi vero belligerant, et pugnant, et decertant, et exercent se omni certamine, et luctantur, et concurrunt cum currentibus, non ut cum ipsis præmiū obtineant vocationis, sed ut eos supplantando impediānt a cursu; cum multi existant (uti et Paulus ait⁹¹) et prolixum sermonem exigere possint, molestum est, nec illos facile dinumerare, cum quibus pugnantes nequaquam valent occupare mentem in aliis rebus, quas talis requireret abductio; quæ his quidem causa foret cladis, inimicis autem victoriae. Ad hæc igitur attendere necessum est, neque distrahi ad ea, quæ contra nos adversariis cooperantur; quod enim censet aliquis esse ex iis, quæ nihil conferunt ad exercitationem nostri certaminis, hoc ad prehensionem hostibus est aptum, quo nos in medio cursu intercipient, et extra fossam seu gradum dejiciant; quod equidem **310** quamvis non sit lapsus, attamen inferiores sunt partes, aliquantum scilicet concuti a prima firmitate, et ab iis, quæ curare debuissimus extrudi, et dejici ad ea, de quibus nobis nulla debet esse sollicitudo; quandoquidem, si controversiam veritas disceptet, sicut in materiis operatio, ita in voluntatibus inconveniens cogitatio est diminutio et casus. Ideo cogitationes justorum judicium dirigunt: gubernant vero et impii dolos⁹². Primi quidem ubi processerint adhibito iudicio in bono; secundi vero ad malum facile, quasi gubernaculo admoto, directi ab eo, qui secundum subjecti materiam variis modis dolum struens apparat, et aliquatenus quidem huc, aliquatenus alio, assidue autem cōsilia vertit, ad

CAPUT LX.

His itaque cogitationibus docent uti debere illos, qui cursum intellectionum bene ordinatum tenere volunt; sic David nonnunquam equidem dicebat: «Meditatio cordis mei prudentia⁹³;» internum vero: «Meditabor in justificationibus tuis semper⁹⁴;» aique rursus: «Meditabor in omnibus

CAPUT LXI.

His itaque cogitationibus docent uti debere illos, qui cursum intellectionum bene ordinatum tenere volunt; sic David nonnunquam equidem dicebat: «Meditatio cordis mei prudentia⁹³;» internum vero: «Meditabor in justificationibus tuis semper⁹⁴;» aique rursus: «Meditabor in omnibus

⁸⁹ Ephes. vi, 12. ⁹⁰ Philipp. iii, 20. ⁹¹ II Tim. ii, 16, 17. ⁹² Prov. ii, 5-15. ⁹³ Prov. iii, 6; xvi, 9. ⁹⁴ Philipp. iv, 8. ⁹⁵ Psal. xlii, 5; Psal. xlii, 15. ⁹⁶ Psal. cxvi, 1, 16.

operibus tuis, et in tuis studiis, seu factis manuum A σου ἀδολεσχήσω. » Ταύτην τὴν ἀδολεσχίαν διδοὺς
 tuarum assidue contemplantor⁹⁹. » Hanc sibi ipsi
 attribuens contemplationem, ut ne tempus haberet
 mentis assiduus 311 motus divagandi ad ea, quæ
 minime conveniunt, insideat vero firmiter hisce,
 quorum contemplatio parit oblectationem pluri-
 miamque utilitatem, quæ et visu quidem sensum,
 speculatione vero animam delectant. Quale nempe
 est vere, meditatione operum Dei per universum
 diversari, et aliquando ad cælum quidem proten-
 dere oculum, soli per diem, et noctu stellis
 attendendo : nonnunquam vero et illum dejicere
 in terram germina respiciendo, fructuum omni-
 genarum, et animalium quamplurimas diversitates.
 Cum rursus in aere marique spectemus diversantia
 mille volucrum, et piscium genera, priusquam
 cognoscamus quænam utilitas ex unoquoque isto-
 rum proveniat, interea sapientiam Conditoris ad-
 mirari, et laudare Deum in varietate creaturarum
 edoceamur, et quando accesserit his, quæ videntur,
 hoc etiam, quod cum virtute adjicitur, tunc mens
 in omnimoda constituitur lætitia, utpote quæ na-
 turali cognitione e terra genitarum rerum oblecta-
 tur : nihil enim est eorum, quæ existunt, quod
 moralem, et theologicam aliquam speculationem
 nos omnibus non erudiat modis : et quoniam vo-
 luptatibus nobis ipsis rationis suppressimus vires, et ab ipsa in nostram non revocantur memoriam,
 quæ conferunt facienda, necessum est quod exterioribus propriis operationibus commoveamus me-
 moriam ad modum, quo deceat vitam degere, ut simus accepti Creatori.

CAPUT LXII.

Idcirco interdum quidem formicam, quandoque
 vero apem gubernatrix gratia doctores adhibuit,
 qui muta voce ad imitationem opere hortantur; et
 312 ait : « Vade ad formicam, o piger, et æmulare
 vias ejus, quæ in messe reponens alimenta pro
 hieme⁹⁹, » suggerit ut pro futuro sæculo utiliter
 colligamus vincta ; aut : « Progredere, inquit, ad
 apem, et discæ quam operaria sit, » quippe quæ
 flores decerpens herbarum, et favos mellis confi-
 ciendo sapienter edocet istam agnitionem, qua col-
 ligendo quivis bonorum hominum prærogativas,
 sibi ipsi dulcedines hujusmodi thesaurizet ad sua-
 vem habendum victum futuræ vitæ, quam sperat.
 Alias inobedientibus jubet ut urturem et hirun-
 dinem imitentur, dicens : « Turtur et hirundo pas-
 serculi agrestes observarunt tempora suorum ad-
 ventuum, populus autem meus non agnovit judicia
 Domini⁹⁹. » Et infert : « Quomodo dicitis : Sapientes
 sumus, aut et lex Dei nobiscum est⁹⁹ ? » Sic im-
 properans rationalibus tum naturam scientia
 præditam, tum etiam legem morum magistram,
 quod irrationalibus in cognoscenda Conditoris
 voluntate sunt insensibiliores. Rursus iis, qui in
 potentatibus non moderatos se præbent, sed inepte
 insolescunt in proximos ejusdem generis, mare pro-
 fundis inversim circumdatum profert in exemplum

B τῆς κτίσεως διδασκομένους, ὅταν δὲ καὶ τὸ μετ' ἐπι-
 στήμης τοῖς ὀρωμένοις ἐπιβαίνειν προσγένηται, τότε
 παντελῆς εὐφροσύνη κατέχει τὸν νοῦν εὐωχοῦμενον
 τῇ φυσικῇ γνώσει τῶν γηγενῶν. Οὐδὲν γὰρ τῶν ὄν-
 των ἐστίν, ὃ μὴ παιδεύει πάντως ἡμᾶς, ἡθικῆν, καὶ
 θεολογικῆν τινα θεωρίαν· ἐπειδὴ δὲ τὴν ἑαυτοῖς τοῦ
 λόγου ταῖς ἡδυσθηταῖς ἀπεσθίασμεν δύναμιν, οὐκ
 ἐτι παρ' αὐτῆς τὰ συμφέροντα τῶν πρακτικῶν ὑπομ-
 νησκόμενοι, ἐξωθεν ταῖς οἰκταῖς ἐνεργεταῖς τῆ
 μνήμην κινούμεν πρὸς τὸ πῶς χρῆ ζῆν καὶ βιοῦν,
 ὅπως εὐάρεστοι ὦμεν τῷ Ποιῆσαντι.

C

ΚΕΦΑΛ. 58.

Διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν τὸν μύρμηκα, ποτὲ δὲ τὴν μέ-
 λιτταν, ἢ κηδεμονικὴ χάρις διδασκάλους ἐφίστηεν
 ἀφθόγγῳ φωνῇ τῷ ἔργῳ παραινούντας τὴν μείμησιν.
 Καὶ φησιν : « Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὄκητρε, καὶ
 ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, ὅς ἐν ἀμήτην τὴν ἐν χει-
 μῶνι ἀποθέμενος τροφήν, » χρησίμως τὰ τοῦ μέ-
 λοντος αἰῶνος ὑποτίθεται συνάγειν ἐφόδια· ἢ, « Πο-
 ρεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν, καὶ μάθε ὡς ἐργάτις
 ἐστίν, » ἀνηροβιανὴν δρεπομένην καὶ κηρία μέλιτος
 ἐργαζομένην, σοφῶς καὶ τοῦτο, τὸν γνωρισμὸν παι-
 δεύουσα τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀπανθιζόμενον τὸ
 πλεονεκτικῆματα, γλυκάσματα θησαυρίζει ἑαυτῷ πρὸς
 ἡδὺν βίον τῆς ἐπιζόμενης ζωῆς. Ἄλλοτε τρυγῶνα,
 D καὶ χελιδόνα, τοὺς ἀπειθεῖς παρακαλεῖται ζηλοῦν,
 λέγων : « Τρυγῶν, καὶ χελιδὼν ἀγροῦ στρουθία ἐφύ-
 λαξαν καιροὺς εἰσόδων αὐτῷ, ὃ δὲ λαὸς μου οὐκ
 ἔγνω τὰ κρίματα Κυρίου. » Καὶ ἐπιφέρει : « Πῶς
 ἐρεῖτε· Σοφοὶ ἐσμεν; ἢ καὶ, Νόμος Θεοῦ μεθ' ἡμῶν
 ἐστί, » καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐπιστημονικὸν, καὶ τὸν παι-
 αγωγὸν τῶν ἡδῶν μόμον ὀνειδίζων τοῖς λογικοῖς, ὅτι
 τῶν ἀλόγων εἰς τὸ γινῶναι τὸ βούλημα τοῦ Κτίσαν-
 τός εἰσιν ἀναισθητότεροι. Πάλιν τοῖς ἐν ταῖς δυνα-
 στεταῖς μὴ μετριάξουσιν, ἀλλ' ὄβριζοῦσι ἀπειροκά-
 λως εἰς τὸ ὀμόφυλον, κηλομένην βυθοστροφία τὴν
 θάλασσαν παράδειγμα προστίθησι πρὸς τὸ καταστῆ-
 λαι αὐτῶν (ἐν οἷς φησιν) φλεγμαίνον τὸ φρύγμα·

⁹⁹ Psal. cXLII, 15. ⁹⁹ Prov. vi 6. ⁹⁹ Jerem. VIII, 7. ⁹⁹ ibid. 8.

« Μὴ ἐμὲ οὖν φοβηθήσεσθε, λέγει Κύριος, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου μου οὐκ εὐλαβηθήσεσθε, τὸν τάξαντα Ἄμμων ὄριον τῆ θαλάσσης πρόσταγμα αἰώνιον, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται αὐτό· τῷ δὲ λαῷ τούτῳ ἐγενήθη καρδίᾳ ἀνήκοος, καὶ ἀπειθήσ· τῷ περὶ τὸ πρόσταγμα φόβῳ τοῦ ἀψύχου στοιχείου εὐλαβεῖς ποιῶν αὐτοὺς περὶ τὴν φυλακὴν τῶν ἐντολῶν, ἵνα ὡς τὸ πόντιον κύμα ἐκ πελάγους ὠθούμενον τῆ βίᾳ τοῦ πνεύματος, καὶ κατὰ μικρὸν ἀνιστάμενον πρὸς τὸ μέγεθος ὄρέων ἐφάμιλλον ἅμα τῷ πλησιάζει τῆ αἰγιαλείᾳ ψάμμῳ, εἰς τοῦτέστι πλάιν ἀνακλιόμενος ὑποστρέφει τὸν ὄρον αἰδούμενον τοῦ παθῆσαντος, οὕτω πᾶσαν ἐπέχῳσιν ἄδικον ὁρμὴν οἱ λογικοὶ, καὶ λόγῳ προσταταγμένοι πᾶσαν κολάζειν ἐνθύμησιν παράνομον, καὶ μάλιστα τύπον πεπαίνειν ἀλόγως σηκούμενον, μιμήσει γοῦν τῶν ἀναισθητῶν τοῦτο πράττοντες, ὅπερ καὶ νομοθεσίας ἐκτὸς ὤφειλον (αὐτὸ λογισόμενοι τὸ δίκαιον) πράττειν ἀυθαίρετῳ κρίσει, ὅπερ ἦν ἐλευθέρου δείγμα φρονήματος, αὐτοκελεύσει γνῶμη κινήθαι πρὸς ὅπερ ἐμελλεν ἄγειν ἀνάγκη τοῦ νόμου.

ΚΕΦΑΛ. ΕΓ΄.

Καὶ τῶν φωστῆρων δὲ διδάσκει τί χρησιμὸν ὁρῶμενος ἕκαστος· ἥλιος μὲν τῷ ἀπαυγάσματος συναίδιον τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὑποκλιόμενος νοεῖν, καὶ τοῦτο μάρτυρα τὸν Παῦλον καλῶ λέγοντα, « Ὁς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ· οὗτος γὰρ ὅπερ εἶδεν ἐνόησεν, ὡς ἡ φύσις τοῦ ὁρωμένου ἐδίδαξε), τοῦτον τῆ κατασκευῇ τὸν λόγον ἐναποκείμενον ἐξυδορκεῖ τῆς ψυχῆς διαθροῆσαι τῷ ὄμματι, ὃν συμβολικῶς ἐναπέθετο ὁ Δημιουργὸς ἐκ τῆς ἐνυπαρχούσης τῷ ἄστρῳ θεωρίας ἐπὶ τὴν πρὸς ἑαυτὸν τοῦ Υἱοῦ συνάναρχον σχέσιν τῶν ὁρώντων ὁδηγῶν τὴν διάνοιαν. Σελήνη δὲ αὐξομένη, καὶ λήγουσα, τὸ εὐμετάβλητον τῶν ἡμετέρων πραγμάτων δηλοῖ, καὶ τοῦτο ταῖς ἀγχιστροφίαις τῶν σχημάτων μεταλλαγαῖς παραινεί, ὡς οὕτω εὐήμερία δεῖ χαίρειν ὡς παραμόνῳ, οὕτε δυσήμεριαν ἠγεῖσθαι λυπηρὰν ὡς ἐσομένην χρονίαν· ὀξείως γὰρ αὐταὶ ἐπαμείβονται ἀλλήλαις ὡς μὴ ποιεῖν ἀσθησιν τῆς παρουσίας τῷ τάχει τῆς ὑποχωρήσεως, ἀλλῆς ἐφεδρευούσης ἀλλῆ, καὶ τὴν ἠγουμένην διαδεχομένης τῆς προσεχῶς ἐπομένης κατὰ τοὺς τῆς σελήνης συνεχεῖς μετασχηματισμοὺς, οἱ τοσοῦτον παραχωροῦσιν ἀλλήλοις, ὅσον καὶ τὴν συνθήθειαν γενέσθαι τῆς βιώσεως, καὶ ἐπιδόσεως τροπὴν τοῦ φωτός, καὶ τὴν παραλλαγὴν τούτων εἶναι δυσπαρατήρητον, κατ' ὀλίγον προσθήκης καὶ ὑπαίρεσεως λανθανούσης εἰκότως τὴν ἀσθησιν. Ἐπεὶ καὶ πολλὰ τῶν οὕτω αὐξομένων, ἢ μειουμένων. Ἄζηλον ἔχει τὴν καθημερινήν, ἐφ' ᾧ περ ἂν τύχη παραλλαγὴν, οὐδενὸς γινῶναι δυναμένου ραδίως ὅσον καθ' ἑκάστην ἢ τῶν αὐξομένων ἡλικία προστεθῆσι προκάπτουσα διόλου, καὶ τῆς προκοπῆς τὸ μέ-

ad reprimendum eorum intumescens factum, dum asserit : « Me igitur non timebitis (inquit Dominus) aut faciem meam non vereberimini, qui ordinavi arenam terminum maris præceptum sempiternum, et non supergredietur illum? Populo autem isti factum est cor inobediens et incredulum⁹⁷; » sic metu inanimati ex præcepto elementi reddens eos cautos circa observationem mandatorum, ut quemadmodum fluctus marinus e pelago impulsus violentia spiritus, et paulatim erectus ad magnitudinem montium æmulatricem, **313** simul ac appropinquat arenæ litoreæ repercussus convertitur denovo retro reveritit ejus metam, a quo quasi cum compedibus fuit astrictus : ita omnem injustum reprimant impetum qui ratione utuntur, et illi, qui a ratione imperantur, pravam omnem cogitationem castigare, maxime factum premere irrationabiliter elatum, insensibilium saltem imitatione id agentes, quod etiam præter legislationem debuissent (justam fore ratione dijudicantes), spontaneo judicio facere, quippe quod indicium esset libertate fruētis intellectus ex sui sibi jubente consilio moti ad hoc ad quod eum deductura erat legis necessitas.

CAPUT LXIII.

Quin et unumquodque luminarium visum docet quid utile sit; sol quidem relucentia Filium Patri coæternum demonstrat intelligendum, et hujusce rei testem Paulum advoco dicentem : « Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus⁹⁸; » ille namque, quod vidit intellexit (ut natura visi docuit) et perspicaci animæ oculo in opificio repositum dispiciendum hoc verbum, quod symbolice deposuit Opifex, dirigens intellectum insipientium ex insita stellæ spectatione ad coæternam Filii naturalem convenientiam cum seipso. Luna vero crescens et deficiens rerum nostrarum faciem ostentat mutabilitatem, subitisque figurarum mutationibus admonet hoc, quod scilicet neque felicitate, **314** propterea oporteat gaudere, quasi permansura, nec infelicitatem ducere molestam, perinde ac si futura esset diuturna : ocus enim istæ sibi invicem succedunt, ita ut non afficiant sensum sua præsentia, præ celeritate discessus, cum altera insideat alteri, et præeunti succedat, quæ continuo subsequitur secundum continuas lunæ transfigurationes, quæ ita sibi invicem cedunt, ut vitæ consuetudo peragatur, et mutatio fiat luminis incrementum, harumque differentia sit difficilis observatu, cum additio vel ablatio exigua sensum merito lateant : quandoquidem et multa eorum quæ sic augentur et minuuntur, incognitam in quovis casu habent differentiam, quotidianam, cum nemo facile dignoscere queat quantum eorum quæ augentur statura, quotidie progrediens per totum, et progressus modum non manifestans adjiciat, donec id edoceat tempus,

⁹⁷ Jerem. v, 22, 25. ⁹⁸ Hebr. i, 3.

quod continua visio ejus, quod fiebat non consuevit A τρον οὐ ποιούσα φανερόν, ἕως ἂν χρόνος τοῦτο ἐ-
edocere. δάξῃ, ὃ μὴ διδάσκειν ἢ συνεχῆς πέφυκεν ἕως τοῦ γι-
νομένου.

CAPUT LXIV.

ΚΕΦΑΛ. ΕΔ'.

Nullus etenim cognovit unquam secundum sin-
gulas partes incrementum plantarum, et herbarum,
animaliumve, ac puerorum, sed cum per aliquod
tempus non viderit quæ perficiuntur. Postmodum,
cum rursus conspexerit, agnoscit additamentum,
quod interim paulatim accessit, sicque ediscit post-
quam fuerit perfectum, quod, dum fieret, ignorabat;
similiter etiam, dum aliquis saxum excavatum in-
spicit ex indelicienter instillata gutta, plene per-
suadetur a profunditate longo temporis interjecto
spatio confecta, quod unaquæque **315** stilla partem
quamdam effossionis perfecti, sed quantitatem sin-
gillatim ignorat, cum visio crassiora quidem sensi-
bilia aliquantulum dignoscat (fallitur enim et in
his sæpius), ad tenuiora vero collimanda nequeat
felici tendere cursu, et inertior quodammodo sit,
et infirma ad nujusmodi corporum perceptionem.
Stellas vero si quis obscuriores, et splendidiore
æmulabitur, dum obscurus sit et ignobilis, non
invidet iis, qui diglitate ac divitiis supereminet,
nec ex adverso, si sit excellens in illis, contra viles,
et (veluti purgamenta) abjectos grandi tumescet
supercilio, conspicatus, quod illæ contentæ sunt
propria sede ac loco, et amant permanere in his,
in quibus quasi sorte fuerunt electæ, ut Deus C
voluit, qui mensuras luminis ipsis adaptavit. Quin,
cum prudentes uti serpentes, et simplices uti
columbas ⁹⁹ nos esse velit Dominus, etiam omnium
orbis partium nos constituit discipulos, qui non
servare in hoc debemus nobilitatem conditionis,
sed merito instrui ad bonum ordinem ex insipientia
ab iis qui servi quondam existierunt, ut ab illis
doctrinam accipientes sub oculis, in nobis ipsis
scientiam, ad quam nati sumus, excitemus; cum
scilicet possimus inculpate vivere e nobismetipsis
deligendo bona, nec veluti mendicantes, faciendo,
ut id in nos exteri conferant. Verum, o beatissimi,
præter alia omnia bona, et concordiam inter vos, et
experientiam eorum, quæ pertinent ad unumquem-
que rerum statum, dignum est ut omnes admira-
tione vestrum etiam prosequantur modum, quo,
ad instar bene aptati Psalterii diversis vocibus
unum pietatis concinitis canticum, **316** quorum
alius aliam hujus speciem sectatur, et nullus ab ullo
discrepat in cantu ob mutuam obedientiam, quinque
quæ disjunctos utunque corporibus conjungere
unanimitè voluntatibus assolet ad unam operis
metam, musici more, cujusque chordæ tonum
acutum aut gravem permiscens ad modulationem
chorda videtur dissonare, dum inæqualiter tendatur,
hoc maxime concentum efficit sonorum, cum ex
diversitate pulsationum utilitas redundet ad cantici
concinnitatem, et partes condat ad jucunditatem,

Οὐδεὶς οὖν πώποτε φυτῶν, καὶ πῶν, ζῴων τε,
καὶ παίδων ἔγνω τὴν κατὰ μέρος πρὸς μῆκος ἐπιβο-
σιν· χρόνῳ δὲ τιμὴ μὴ θεασάμενος τὰ ὑψούμενα. Ἐπεὶ
αὐθις ἰδὼν τὴν ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ μικρὸν γινομένην
ἔγνω προσθήκην, ὅπερ ἠγνόησεν ἐν τῷ γίνεσθαι
τοῦτο ἐν τῷ γεγενησθαι μαθῶν. Οὕτω τις, καὶ πέτραν
κοιλανθείσαν ἀδιαλείπτως ἐπισταζούσῃ θεασάμενος
βράνδι τῷ χρονίῳ βάθει, πληροφορορεῖται μὲν ὡς ἐκά-
στη σταγῶν, μέρος τι τοῦ ὀρύγματος ἤγνωσε, τὸ δὲ
ἅσπον οὐκ ἴδεν, τῆς ὕψεως τὰ μὲν παχύτερα τῶν
αἰσθητῶν γνωρίζουσης ποσῶς (σφάλλεται γὰρ καὶ ἐν
τούτοις πολλάκις), τοῖς δὲ λεπτοτέροις οὐδὲ ἐπιβαλεῖν
δυναμένην, ἀργότερας πως οὐσης, καὶ ἀσθενούς πρὸς
τὴν τῶν τοιοῦτων σωμάτων ἀντιληψίν. Ἀστέρον δὲ
τοῦς ἀμυδροτέρους, καὶ φαειροτέρους, εἰ τις ζηλώ-
σειεν, οὐτε ἀφανῆς ὢν καὶ ἄσημος, βασκανεῖ τοῖς
ὑπερέχουσιν ἀξίᾳ καὶ πλοῦτι, οὐτε πάλιν εὐδοκι-
μῶν ἐν τούτοις κατὰ τῶν εὐτελῶν ὡς καθαριμάτων
ἄφρωθήσεται, στέργοντας ἐκείνους τὴν οἰκίαν τάξιν
ὀρῶν, καὶ ἀγαπῶντας μένειν ἐν οἷς ἐκκληρώθησαν,
ὡς ἠβουλήθη ὁ τὰ μέτρα τοῦ φωτὸς αὐτοῖς τάξας
θεός. Καὶ φρονίμους ἡμᾶς κατὰ τὸν ὄφιν, καὶ ἀπε-
ραῖτους κατὰ τὴν περιστερὰν εἶναι θέλων ὁ Κύριος,
πάντους ἡμᾶς τῶν μερῶν τῆς κτίσεως καθίστησι μα-
θητάς, οὐ φυλάξαντας τῆς κτίσεως τὴν εὐγένειαν, C
καὶ παρὰ τῶν ποτε δούλων εἰκότως παιδαγωγουμέ-
νους πρὸς τὸ εὐτακτὸν τῆς ἀφροσύνης, ὅπως τὴν παρ'
αὐτοῖς μαθητείαν λαβόντες ὑπόπια τὴν ἐν ἑαυτοῖς
κινήσωμεν ἐπιστήμην καθ' ἣν γεγόναμεν· βιοῖν
ἀμέμπτως δυνάμενοι ἐξ ἑαυτῶν αἰρούμενοι τὰ καλά,
καὶ οὐκ ἐξωθεν κατὰ τοῖς μεταιτοῦντας ἐραυζόμε-
νοι τοῦτο. Ἄλλ' ὡς, ὃ μακαριώτατος, μετὰ τῶν
ἄλλων ἀπάντων καλῶν, καὶ τῆς συμφωνίας, καὶ τῆς
περὶ τὰ ἐπιβάλλοντα ἐκάστη καταστάσει ἐμπειρίας
θαυμάζειν ἄξιον πῶς ψαλτηρίου μὲν εὐαρμόστου δι-
σσην ἐν διαφόροις φθόγγοις ἐν τῆς εὐσεβείας συνηχε-
τε μέλος, ἄλλος ἄλλο τι ταύτης μεταρχόμενοι εἶδος,
καὶ οὐδεὶς ἀπάδων οὐδενὸς διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους
ὑπακοήν, ἦτις τοῖς διηρημένους τοῖς σώμασι συν-
ἄπτειν ὁμοψύχως ταῖς γνώμας πέφυκε πρὸς ἓνα τὸν
σοῦ ἔργου σκοπὸν, μουσικοῦ δίκην, τὸν ἐκάστης χορ-
δῆς ἴδιον ὄξιν, ἢ βαρὺν τόνον κινῶντος πρὸς ἐναρ-
μόνιον μελωδίαν. Τὸ γὰρ ἀπηχεῖν ἐκάστης δοκοῦν ἐν
τῷ ἀνωμάλως τετάσθαι, τοῦτο μάλιστα τὴν συμφω-
νίαν ἐργάζεσθαι, τοῖς διαφόροις τερετισμοῖς πρὸς τὸν
βυθὸν χρησιμεῖν τοῦ ἄσματος, καὶ τὸ μέρος ἀρ-
τύον πρὸς τὸ λιγυρὸν τοῖς ἐνηλλαγμένοις τῶν ἤχων
ψευδισμοῖς.

⁹⁹ Matth. x, 16.

ΚΕΦΑΛ. ΖΕ.

Α

CAPUT LXV.

Πῶς δὲ πάλιν νεοσύστατοι καὶ προκόπτοντες ἔτι, καὶ τοῖς λιμέσιν ἐνορμιζόμενοι, τῆς τελειότητος τηρεῖν τὴν ἑαυτῶν παρ' ὁμῶν ὄδον; οἱ μὲν γαστριμαργίαν, οἱ δὲ κενοδοξίαν, ὑπερηφανίαν δὲ οἱ ὑπερέχοντες (ἐκτρεπόμενοι εἰς ἄλθρια πάθη), ἐγκράτειαν δὲ, καὶ τὸ μὴ πρὸς δόξαν τῶν ἀνθρώπων ὄρᾶν, καὶ τὸ ἀτυφον ἀσκεῖν σπουδαίως; Ὅτι πλησμονὴ γαστρὸς, ἀρδελαν εἰσάγει τῶν ὑπογαστρῶν, πικροῦς ὡσπερ ὄχθοις τοῖς ἐκ τοῦ κόρου φερομένοις ποτισομένοις πλημμυροῦσι βέλθοις, κνιμοῦς ἐκ τούτων ποιούντων τραχεῖς, καὶ τὸν τῆς σωφροσύνης ἀγῶνα, τοῖς γαργαλισμοῖς παρεχόντων ἐπίπονον· κενοδοξίαν δὲ πάλιν εἰδότες φαντασίαν ἀνόνητον, εἰκότως φεύγουσι ταύτην ποιεῖν ὑπὲρ ἀρετῆς πείθουσαν καὶ ἀχραιοῦσαν τοὺς πόρους, ἐπεὶ μὴ θεῶν δεικνύουσι τούτους βούλεται τῶν τῶν κρυπτῶν ἔργων ἐμφανῶς ὀρέγοντι τὴν ἀντίδοσιν, ἀνθρώποις δὲ δημοσιεύειν τὰ γινόμενα θέλουσαν, τοῖς ἐπαινοῦς παρέχειν, εἰς μισθοῦ λόγον, ἱκανοῖς οὖσι πλέον οὐδὲν, καὶ τῆς αἰωνίου καὶ πολλῆς ἀποστεροῦσι τιμῆς. Ὁ γὰρ πρὸς τὸ θαυμασθῆναι παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀναδεξάμενος ὄνεια οὖν κάματον, οὐδὲν τῶν ἐπὶ σκηνῆς παραδοξοποιῶν διαφέρει, μισθῶ τῶν παρὰ τῶν τερπομένων ἀρκούμενος, καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἄλλον αἰτεῖν οὐκέτι εὐλογος ὢν· ὅτι μὴ τὸν παρὰ τούτου λαβεῖν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ τὸν παρ' ἐκείνων προΐθετο. Ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὑπερηφανίας ἄλογον πάθος δικαίως βδελύττονται· τίνα γὰρ τις ἔχει κατὰ τινος πρὸς ἀπόνοιαν πρόφασιν εὐλογον, ὅτι κατὰ τοῦ πλησίον ἐπαίρεται, καὶ κατὰ τούτου μέγα φρονεῖ; Κατώρθωται τι πλέον αὐτῶ τῶν ἄλλων, καὶ τῶν λοιπῶν ἐν τοῖς καλοῖς περιουσίαν ἄγειν πολλὴν αὐτὸς πάντως ἐσπούδασε; καὶ τῆς σπουδῆς λήψεται αὐτὸς τοὺς μισθοῦς; Ἀμελεῖ τις ἕτερος, καὶ περὶ τὴν ἀρετὴν βήθιμος διάκειται; αὐτὸς ζημιούται, καὶ οὐκ ἐλαττοῖ τοὺς ἐκείνου μισθοῦς.

se sentiat? Patravitne ipse feliciter aliquid plus honorum copiam omni contendit studio? nanciscetur quispiam alter, et circa virtutem segniter se habet?

ΚΕΦΑΛ. ΕΓ΄.

Τί οὖν ὁ σοβαρὸς φυσᾶται, καὶ βρενθύεται, ὡς ὑπὲρ ἄλλων ἀθλῶν, κοινὸς ὡσπερ σωτὴρ τοῦ γένους διακείμενος; Οὐκ εἰδὼς ἐλαττον βλάπτειν ἀμείλιαν ἢ περὶ βλάπτειν πέφυκεν ὀφθαλμοῖς, καὶ πρὸς τὸ λειπόμενον τῆς προκοπῆς ἐμποδίζουσα τῇ προθυμίᾳ ὡς ἡνυσμένου τοῦ προκειμένου, καὶ ἐκ τοῦ διαπτύειν τοὺς ἀναπεπτωκότας, μεγάλην ἑαυτῶν προξενούσα τὴν κόλασιν. Τὸ δὲ ταπεινὸν ἐν ἡμῶν οὐκ ἔδωκε χώραν, οὐ φθόνῳ, οὐ τύφῳ ποτὲ τὴν τῶν μέλων κοινοπραγίαν μιμουμένους καλῶς, καὶ τὴν ἐκάστου δόξαν οικειομένους ὡς ἐνὸς σώματος· οὕτε γὰρ ὁ τέλειος κατὰ τοῦ ἔτι προσκόπτοντος ὡς ὑπερέχων ἐπαίρεται, καὶ αὐτὸς γεγενῆσθαι τοιοῦτος εἰδὼς ἡνίκα προέκοπτε, καὶ αὐτὸν ἤξειν μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὸ αὐτὸ μέτρον τῆς τελειότητος πεπεισμένον, οὐδὲ τῶν τελείων βασκαίνει, ὁ τέως κατὰ τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν τοῦτου ἀπολειπόμενον

Sed e contrario, qui de novo in eodem annumerati sunt ordine, et etiamnum ulterius provehantur, quive ad perfectionis portus appellere contendunt, quomodo apud vos suum ipsorum ordinem servare norunt, et hi quidem gulam, illi autem vanam gloriam, superbiam vero alii, qui superiores sunt reprimere (cum ad perniciosas quandoque convertantur passiones) seseque studiose exercere, tum in servanda temperantia, tum in animi simplicitate, humilitateque sectanda, nec ad gloriam hominum animum habere intentum? Ventris etenim repletio irrigationem inducit eorum, quæ sub ventre sunt, quæ ab exundantibus fluentis e satietate impetu deportatis, veluti ex amaribus canalibus quodammodo irrigatur, quæque pruriginis venereas ex his efficiunt asperimas, et continentia: certamen laboriosum titillationibus exhibent: sed et vanam gloriam scientes esse ostentationem inutilem, merito ipsam fugiunt, quæ suadet quidem laborandum pro virtute, at labores reddit inuitiles, quia non vult illos Deo manifestare, qui operum occultorum palam remunerationem præbet, hominibus vero cupit publicare quæ sunt, qui non sunt apti ad majores reddendas laudes, in ratione mercedis, quinimo æterno plurimoque privatorum honore; ille namque, qui, ut admirationi sit hominibus, suscipit quemvis laborem, nihil penitus differt ab his, qui in scena multa faciunt admiranda, cum sit contentus mercede, quæ sibi provenit ex iis, qui talibus oblectantur, et a Deo nequaquam aliam postulare rationabiliter valeat, quod ab initio non eam, quæ ex ipso provenit, sed quæ ex illis tribuitur, sibi se assecuturum proposuerit. Verum et passionem irrationalem superbiæ jure execrantur: quemnam enim habet aliquis adversus quempiam rationi consentaneum prætextum ad amentiam, ut adversus proximum extollatur, et supra ipsum magnifice de quaquam alii, et ad augendam multam cæterorum etiam ipse studiosi operis mercedes: negligit ipse damno afficitur, nec illius mercedes imminuit

CAPUT LXVI.

Quid ergo, qui fastuosus est, inflatur ac superbit, ac si plus quam alii decertaret, sese ostentans, quasi communis esset generis salvator? An ignorat quod minus nocet negligentia, quam nocere solet arrogans de se existimatio? quippe quæ impedimento est animi alacritati 318 ad reliquum progressum, putans, se jam attingisse objectum, magnasque sibi pœnas conciliat, eo quod illos qui concenterunt, animo contemnat ac despuat. Humilitas autem in vobis non concedit unquam locum invidiæ, nec tumori, qui membrorum conspirationem egregie imitami, ac vobis ipsis cujusque decus vindicatis, quasi unius corporis: nec etenim perfectus adversus aliquem adhuc progredientem, ac si superemineret, extollitur, dum et ipse sese talem exstitisse sciat, quando progrediebatur, sibi que persuasum habeat, quod etiam iste ad eandem perfectionis mensuram

post non multum temporis erit perventurus; neque perfecto invidet, aut, quod talis ipse evaserit, maligno percussit animo ille, qui interea in virtutis dignitate eo inferior est, dum et ipse accumulationis ducatur studio illi sese in eodem vivendi instituto æquiparandi: et sic alius alio multis mensuris humilior prorsus erit, si progredi vitæ instituto voluerit, et non elati animi jactantia; et si quis ruinæ status expenderet, multo pollentes studio vos reperiret, quorum alter altero in moribus modestior esse contendit, uti facile videre est in aliis, quorum alter altero vult præstantior videri ob gloriæ, quæ in sæculo versatur, cupiditatem. Vos autem uti Christum didicistis, sic in ipso conversemini, mutuum ab illo inter vos obedientiam edocti, qui obediens fuit Patri usque ad mortem, mortem autem crucis, lege præstituens mensuram obedientiæ usque ad tale periculum; quin et alias cum omni affectu virtutes sectemini, quandoquidem, **319** cum has ipse fecisset, et edocuisset, omnibus hominibus præceptor fide dignus evasit, quive possibilitatem eorum, quæ præcipiebat, ostendit ediscentibus, ea primum ipsemet faciendo; multum igitur habeatis animi affectum ad invicem, quippe qui non ignoratis, quod ille apostolis sit contestatus, hoc scilicet suorum discipulorum esse signaculum, dum ait: « In hoc noscent omnes, quod mei estis discipuli, si charitatem habeatis ad invicem »; pacem veram servate cum omnibus; pacem meam relinquo vobis; diligite eos qui oderunt vos, et orate pro his, qui vos persequuntur, et injuriis afficiunt. »

CAPUT LXVII.

Ipse etenim hoc dicens mandavit, vosque exercens in tribulationibus uti athletas ad constantiam. Auscultatis ipsum dicentem; « Discite a me, quia mitis sum et humilis corde », et opere imitationem exhibuistis; apla cæsi in dextera maxilla, obvertitis aliam, ac etiam spoliati tunica conceditis et pallium, injuriam et jacturam potius tolerantes, quam confestim cum impetu irruentes ad vindictam. Sed feliciori successu vobis, quam aliis evenit hoc, quod scilicet non possideatis quidquam eorum, quæ inhibuit Dominus, qui tale vitæ institutum militibus, et athleticis conveniens, aptatumque fore sciebat. Vos itaque nulla beatitudo Dominica prætercurrit, quæ operi non fuerit demandata; omnes enim in manibus vestris sunt semper, cum retributionibus connexis; pauperes evasistis spiritu, et mites, pacifici, et misericordes, et mundi corde, sed vestrum est regnum cælorum, **320** quo et nos ut digni efficiamur exorate, vestrorum imitatores operum facti, quorum præmium est omnibus vobiscum condignis promissa fructio regni in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in sæcula. Amen.

A Ζηλῶν ἐξισωθῆναι κατὰ τὸν βίον αὐτῶ, καὶ οὐ ζηλοτυπεῖ ὅτι τοιοῦτος γεγένηται· καὶ ἄλλος ἀπλῶς ἄλλου πολλῶ τῷ μέτρῳ ἐστὶ ταπεινότερος· προκόπτειν τῇ πολιτείᾳ, καὶ οὐ τῷ κόμπῳ βουλόμενος· τοῦ φρονήματος, καὶ πολλὴν τάχα ἐν τις ὁρῶν πρὸς τὰ πράγματα σπουδὴν ἔχοντας ὑμᾶς εὐροί, τίς μᾶλλον ἔσται, κατὰ τὸ ἦθος, τινὸς μετριώτερος, ὡς ἔστιν εὐρεῖν ἐν ἄλλοις, ἕκαστον ἐκάστου θέλοντα φαίνεσθαι προτιμότερον, διὰ τὴν ἐμπολιτευομένην τῷ βίῳ φιλοδοξίαν. Ὑμεῖς δὲ ὡς ἐμάθετε τὸν Χριστὸν, οὕτως ἐν αὐτῷ πολιτεύεσθε, τὴν πρὸς ἀλλήλους ὑπακοὴν ἐξ ἐκείνου μαθόντες, ὅς ἐ ὑπήκοος μέχρι θανάτου γέγονε τῷ Πατρὶ, θανάτου δὲ σταυροῦ, ἢ τὸ μέτρον τῆς ὑπακοῆς ἕως τοῦδε τοῦ κινδύνου νομοθετῶν, καὶ τὰς ἄλλας μετὰ πάσης σπουδῆς μετέρχεσθε ἀρετὰς.

B Ἐπειδὴ ταῦτας αὐτὸς ποιῶν, καὶ διδάσκων, ἀξιώπιστος διδάσκαλος πᾶσιν ἀνθρώποις γεγένηται, τὸ δυνατὸν ὧν ἐπέταττεν ἔργῳ τῷ πρώτῳ αὐτὰ ποιεῖν δεικνὺς τοῖς μαθάνουσι. Πολλὴν γοῦν ἔχετε, καὶ ὑπερβάλλουσαν τὴν ἐν ἀλλήλοις διάθεσιν, μαθόντες εἰρηκέναι τοῖς ἀποστόλοις αὐτὸ τὸ σύμβολον τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, ἐν οἷς φησιν· « Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. Εἰρηνεύετε γνησίως πρὸς πάντας. Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν. Ἀγαπάτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς καὶ ἐπηραεζόντων. »

C

ΚΕΦΑΛΑ. ΕΖ'.

Αὐτὸς γὰρ ἐντεταλατο λέγων τοῦτο, γυμνάζων ἐταῖς θλίψεσιν ὑμᾶς ὡς ἀθλητὰς πρὸς καρτερίαν. Ἦκούσατε εἰπόντος αὐτοῦ, « Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅσα πρὸς εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, » καὶ ἔργῳ τὴν μίμησιν ἐπέδειξατε, βαπτιζόμενοι τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέφετε καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὸν χιτῶνα ἀφαιρούμενοι, παραχωρεῖτε καὶ τὸ ἱμάτιον, ὕβριν, καὶ ζημίαν φέροντες μᾶλλον ἢ προχειρῶς ὀρμῶντες πρὸς ἀμυναν. Κατῶρθωται δὲ πλεόν τῶν ἄλλων ὑμῖν τὴ μὴ κτῆσασθαι τί ὧν ὁ Κύριος ἀπειπε, στρατιώταις καὶ ἀθληταῖς τὴν ἀγωγὴν τοῦ βίου ταύτην πρέπειν εἶδῶς. Ἄργος ὑμᾶς οὐδεὶς τῶν Κυριακῶν παρέδραμε μακαρισμός, ἐν χειρὶ δὲ πάντες αἰεὶ ταῖς ὑμετέραις γεγόνασιν μετὰ τῶν συνευγεγμένων ἀμοιβῶν, πτωχοὶ γεγένησθε τῷ πνεύματι, καὶ πραεῖς, καὶ εἰρηνοποιοὶ, καὶ ἐλεήμονες, καὶ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ἀλλ' ὁμῶν ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἧς καὶ ἡμεῖς ἀξιωθῆναι προσεύχεσθε, ζηλωτὰς τῶν ὑμετέρων ἔργων γεγεννημένους· ὧν ἔστι γέρας ἡ πᾶσι μεθ' ὑμῶν τοῖς ἀξίοις ἐπηγγελμένη τῆς βασιλείας ἀπόλαυσις, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Sequebantur apud Suaresium; 1° Tractatus moralis; 2° Epicteti Enchiridion seu Manuale; 3° Narratio monachi Pachon; quæ omnia, ut subleste omnino fidei, ad calcem operum amandavimus.

¹ Philipp. 11, 8. ² Joan. xiii, 35. ³ Joan. xiv, 27. ⁴ Matth. v, 44. ⁵ Matth. xi, 29. ⁶ Matth. v, 59. ⁷ Matth. v, 3, 9. ⁸ Luc. vi, 20.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

OM

Διαφέρουσι τῶν ἐν πόλεσιν φιλοσμένων οἱ ἐν ἐρήμοις ἡσυχάζοντες, κἄν πολλοῖς τῶν ἀπειρῶν τὸ ἐναντίον δοκῇ.

EJUSDEM

DE MONACHORUM PRÆSTANTIA

SEU

Quod iis qui habitant in urbibus præstantiores sint quiescentes ac silentes in eremis, etsi multis inexpertis contrarium videatur.

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Τέχνης μὲν ἀπάσης τὰ τεχνητὰ κρίνοντες ἀπειρα, σφόδρα σφάλονται περὶ τὴν κρίσιν εἰκότως· λόγοις δὲ δικάζοντες, οἱ τοῦτων ἀμύητοι, πλημμελῆ κατ' αὐτῶν τὴν κρίσιν ἐκφέρουσιν, οὐκ εἰδότες ἐκάστου τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν· ὅτι μὴ ταῖς κατὰ μέρος αὐτοῖς γυμνάσιαις εἰς ἕξιν ἢ ἐπιστήμη προέκοψεν. Οὐ τοίνυν θαυμάζειν ἄξιον, εἰ τῶν ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις ἡσυχάζόντων μοναχῶν καταγινώσκουσιν οἱ πῶς ἀρετῇ κατορθοῦται μὴ μαθόντες τῇ πείρᾳ, τοὺς ἐν μέσῳ στρεφομένους ἀνθρώπων, καὶ διάγοντας ἐν πόλεσι λέγοντες, τῶν ἀνακεχωρημένων μᾶλλον εἶναι δοκιμωτέρους, καὶ τοσοῦτ' πλέον, ὅσῳ καὶ τῶν σκιαμαχούντων ἀθλητῶν, οἱ κατὰ χεῖρα τοῖς ἀντιπάλοις συμπλεκόμενοι εἰσι γενναίτεροι· οὐκ ἐπιστάμενοι γὰρ τὰς εἰς πτώμα λαβὰς, οὐδ' ὅσα τῶν ἀμμάτων ἦσαν ποιεῖ, τὰς κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίας μόνας, πτώματα κρίνουσι· τὰς κατ' ἔννοιαν ἦστας καὶ νίκας οὐ λογιζόμενοι. Ἐπεὶ μηδ' ὄψις αὐτὰς πέφυκεν ὄρεῶν, ἀπορρήτους οὖσας, καὶ μόνῳ τῷ ἀγωνοθέτῃ θεῷ καὶ τῇ συνειδήσει τοῦ ἀγωνιζομένου γνωσκομένας· οἷς καὶ χρησίμη μάλιστα ἡ γνώσις ἐστι, τῷ μὲν ὡς ἀθλοῦντι βραβεῖων καὶ στεφάνων ἕνεκεν· τῷ δὲ ὡς ἀθλοθέτῃ καὶ διανεμῆν μέλλοντι τὰς ἀμοιβὰς τῶν πόνων ἀξίας. Ἐμοὶ δοκοῦσιν οἱ τοιοῦτοι κραταί ψυχὴν μὲν τοῖς λανθάνουσι καλλωπιζομένην καλοῖς ἐπαίνειν ἥκιστα· σῶμα δὲ θαυμάζειν λάμπον τῇ ὄρᾳ τῆς ὄψεως· καὶ ποικίλην εὐφρμεῖν ἐσθῆτα, πρὸ τῆς εὐξίας τοῦ ταύτην περικειμένου· ὅτι τοῖς ὀρωμένοις ἀπατώνται τὴν αἰσθησιν, τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἐπιστῆσαι τὸν νοῦν οὐ βουλόμενοι.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Ἦς γὰρ τὸ ἔσω τοῦ ποτηρίου πρὸς τέρψιν τοῦ πίοντος δεῖ πάντως καθαρὸν εἶναι, οὕτω τὴν καρδίαν

A

321-377 CAPUT I.

Inexperti qui judicant artis cujuscumque artificia, merito falluntur valde circa judicium; rationibus vero disceptantes, qui ipsis initiati non sunt, absonum super his ferunt judicium, cujusque rei diligentem observationem ignorantes, eo quod ipsorum scientia singulis exercitiis ad habitum progressum non fecerit. Haud igitur est admiratione dignum, si monachos vitam degentes in montibus et speluncis condemnant ii qui experientia non edidicere quomodo comparetur virtus, testantes, anachoretis eos longe probatiores esse, qui versantur in urbibus, eoque magis, quo athletic inaner, et in umbra pugnantibus hi, qui manum conserunt cum adversariis sunt generosiores; etenim ignorantes prehensiones, quæ trahunt ad lapsum, nec quot illaqueamenta inferant cladem, sola peccata actualia arbitrantur esse lapsus, minime sapputantes, quæ ex mente contingunt, clades ac victorias; quandoquidem visus ipsas dispicere non consuevit, cum sint occultæ, et soli præmiorum distributori Deo, atque certantis conscientiæ cognitæ, quibus etiam maxime utilis est cognitio, uni quidem uti decertanti, **378** præmiorum et coronarum gratia, alteri vero tanquam certaminis præsidi, ac laborum condignas distributuro mercedes. Mihi videntur hujuscemodi judices, animam quidem latentibus bonis exornatam minime dilaudare, corpus autem demirari effulgens spectabili forma, et variegatam vestem celebrare præ bona corporis habitudine viri, qui est ipsa indutus; decipiunt enim sensum visibilibus, naturæ rerum animum adhibere nolentes.

CAPUT II.

Sicut etenim, quod intra poculum est ad voluptatem bibentis, oportet omnino purum esse, ita cor

præ corpore habere nullo modo inquinatum decet, A ad placendum Deo, qui tale vult ipsum videre, quia nempe hanc ejus puritatem sequitur et puritas corporis; neutiquam vero necessario eodem modo componitur animæ dispositio ac corporis tentorium. Accidit quippe (ut ait Dominus Jesus) aliquem sepulcrum esse dealbatum, plenum ossibus demortuis *, et omni immunditia, non habentem veritatem interiorem consonantem ei, quod apparet; sed ad comparisonem non hunc vocat ratio eorum, quæ dicta sunt, accersit autem eum, qui secundum practicam vitam par est ipsis, quiq; sese in virtutibus moralibus exercuit perinde ac illi ipsi; etenim hujuscemodi virum comperimus multo spatio ipsis inferiorem, distantemque ab instituto scientifico tantum, quantum a medicina rectæ methodi differt ea, quæ solum ad manum operatur, quæ nec causas morborum scit, neque 379 passionum, quomodo, aut unde nascantur, differentias curiose perscrutatur, tantummodo vero stat in morbo, et illum curat, quem novit celeriter iterum rediturum, cum non sublata fuerit causa, e qua sumpsit initium; sicut namque distensiones, et inflammationes præcordiorum, et intemperies humorum pariunt mille nominibus, et dispositionibus diversas febres; has uno die intermittentes, alias septem diebus, et bis septem, capitales, vel diurnas, hecticasque, et diurnas, has quidem flavas, illas autem e nigra bile, alias e pituita putrida, et alias e sanguinis abundantia conflatas; has quidem tacite, et imperceptibiliter advenientes, istas vero multo antea inclamantes adventum, languore atque siccatate ac somno continuo interrupto ægritudinem significantes.

CAPUT III.

Ita sensus impulsio inordinata consuevit generare cogitationem passioni obnoxiam, concupiscentiam turpem, ipsa delectationem, et rursus consensum, cujus sequax est actuale peccatum, quod, quando desumit initium, oportet ex illo principio reprimere, avertendo sensum visus serie quadam commoventem, quæ dicta sunt, priusquam illud accedat, ac difficulter inde retrocedere possit; quod enim non imprimitur per visionem, forsitan minime infert difficultatem intellectui, nec malam ei porrigit meditationem. Quod autem non fuit meditatam, non procedit ad opus, nec locum habet, ut foras expellatur aliquo indicio: non profert conviciam lingua, quando ira consopita sit intus; non videt 380 oculus meretricium, si ratio illum refrenet ac moderetur, et non decentem aspectum inhibeat; non suscipit auditus sermonem turpem, dum mens hujuscemodi sensum custodiat: nullum membrum prave operatur, interius vigilante gubernatore, qui regat interiores cogitationes, quiq; fortiter retineat initium loci, e quo prodeunt

* Matth. xxiii, 27.

πρὸ τοῦ σώματος ἔχειν ἀμολυντον χρῆ πρὸς τὸ ἀρέσκον τῷ τοιαύτῃν ὄρῳ αὐτὴν βουλομένῃ θεῷ. Ὅτι τῇ ταύτης ἀκολουθεῖ καθαρότητι καὶ ἡ τοῦ σώματος καθαρότης, οὐκέτι δὲ καὶ τῇ σκηνῇ τοῦ σώματος ἀνεγκαίως συνδιάκειται τῆς ψυχῆς ἡ διάθεσις. Ἔστι γάρ, ὡς φησὶν ὁ Κύριος Ἰησοῦς, καὶ τάφον εἶναι τινα κεκονιαμένον μεστὸν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας, τῷ φαινομένῳ συνάδουσαν οὐκ ἔχοντα τὴν ἔσθον ἀλήθειαν, ἀλλ' οὐ τοῦτον εἰς σύγκρισιν ὁ λόγος τῶν εἰρημένων καλεῖ· τὸν δὲ κατὰ τὴν πρακτικὴν ἴσον ἐκείνοις, καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἡσχημένον ὁμοίως αὐτοῖς· καὶ τοῦτον γὰρ εὐρήσομεν ἀπολιμπανόμενον αὐτῷ πολλῷ διαστήματι, καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀφροσύτης ἀγωγῆς τασσόμενον, ὅσον τῆς εὐμεθέδου ἰατρικῆς ἢ κατὰ χεῖρα μόνον ἐνεργουμένη διέστηκεν, οὕτε νοσημάτων αἰτίας ἐπισταμένη, οὕτε παθῶν, ὅπως ἡ ὄθεν τίκονται, διαφορὰς περιεργαζομένη, μόνον δὲ πρὸς τὸ κάμνον ἰσταμένη, καὶ ταῦτο θεραπεύουσα, ὃ πάλιν ὑποστρέφειν οἶδεν ὀξείως, τῆς ὄθεν ἤρξατο αἰτίας οὐκ ἀνηρημένης· ὡς γὰρ διατάσεις, καὶ φλεγμοναὶ σπλάγχχνων, καὶ δυσκρασίαι χυμῶν, τοὺς μυρλοῦς, καὶ τοὺς ὄνομασι, καὶ ταῖς διαθέσεσιν ἀποτίκτουσι πυρετοὺς, ἐφημερινοὺς, ἐδόματικῶς καὶ δισηθδύμοις, ἐπικάρβου, ἢ χρονίους, ἐκτικτοὺς, καὶ ἐφημέρους, τοὺς μὲν ἐπὶ ξανθῇ, τοὺς δὲ ἐπὶ μελαίνῃ χολῇ, ἄλλους ἐπὶ φλέγματι σεσηπότι, καὶ ἄλλους ἐφ' αἵματος πλεονασμῷ συνισταμένους, τοὺς μὲν ἡσυχῇ καὶ ἀμηνυτὶ προσιόντας, τοὺς δὲ πρὸ πολλοῦ κεκραγῶτας τὴν παρουσίαν μαλακισμῶ, καὶ ξηρότητι, καὶ ὅπως συνεχῶς διακοπτομένῳ τὴν νόσον σημαίνοντας.

ΚΕΦΑΛΑ Γ'.

Ὅτως αἰσθήσεως ἀτακτος ὄρμη ποιεῖν εἴθε λογισμὸν ἐμπαθῆ, ἐπιθυμίαν αἰσχροῦ, αὐτὴ τέρψιν, καὶ πάλιν συναίνεσιν, ἧς ὀπαδὸς ἢ κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτία ἐστίν, ἣν προοιμιαζομένην ἐκ πρώτης δεῖ παύειν αἰτίας, τὴν ὄψιν ἀποστρεφομένους, τὴν κινουσαν εἰρημῶ τὰ εἰρημένα, πρὶν αὐτὴν παραγενέσθαι, καὶ ποιῆσαι δυσχερῆ τὴν ἀνάδυσιν, τὸ γὰρ μὴ τυπωθῆν διὰ τῆς ὁράσεως, ἴσως οὐ δίδωσιν ἔργον, καὶ μελέτην τῇ διανοίᾳ κακῇ, τὸ δὲ μὴ μελετηθῆν, εἰς ἔργον οὐ πρόεισιν, οὐδὲ ἔχει χώραν ἐξωθῆναι τεκμηρίῳ τινί· οὐ προσφέρεται λοδορίας γλῶσσαι, ἔνδον κατευνασθέντος θυμοῦ· οὐχ ὄρξ κορινθὸς ὀφθαλμοῦ, λογισμοῦ τοῦτον ἠνιοχοῦντος, καὶ τῆς μὴ καθηκούσης ἐργοντος θέας· οὐ δέχεται λόγον αἰσχροῦ ἀκοῆ, τοῦ νοῦ ταύτην φρουροῦντος τὴν αἰσθησιν, οὐδὲν τῶν μελῶν πλημμελῶς ἐνεργεῖ, νηφοντος ἔσω τοῦ κινεργωντος τὰ ἐνθύμια, καὶ τὴν βαλβίδα κατέχοντος αὐτὴν τοῦ ὀρμητηρίου τῶν παθῶν ἰσχυρῶς· νῆφει δὲ καὶ καὶ ἐγρήγορον οὗτος ἀποταξάμενος τοῖς ἐκτός, καὶ βλέπων ὡς ἐν αἰθρία, οὐδενὸς ἐπιπροσθούντος, καθαρὰ τὰ βουλευόμενα.

passiones ad inferendum bellum: talis autem soorius est, ac vigil, quippe qui renuntiatis exterioribus intuetur velut in aere sudo, nemine superadjiciente quidquam, pura consilia.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

A.

CAPUT IV.

Πῶς οὖν ὁ κατὰ πρᾶξιν μὴ πταιων τοῦ κατ' ἔννοιαν μὴ σφαλλομένου ἐστὶ προτιμότερος; Ἐπειδὴ, φησιν, αὐτὸς ἐρεθιζόμενος οὐ κάμπτεται τοῖς πράγμασι, καὶ δοκιμότερός ἐστι τοῦ μὴ τοῖς ὀρωμένοις τὸ ἐπιθυμητικὸν κινυζομένου πρὸς ἔφραση· εἰ μὲν μηδὲν οὕτως ἔγω τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, οὐκ ἔχει πρὸς αὐτὰ μάχην· εἰ δὲ τῇ ὕψει τούτων ἐν γνώσει γεγένηται, ἔχει τὴν μνήμην κινουσαν τὰς ὕλας, ὡς κινεῖ τὰ ὀρώμενα, καὶ ἡ πάλῃ συνέστηκεν αὐτῷ ἀδιάστατος, τῶν παθῶν ἀδειαν ἐχόντων ἐν τῇ ἡσυχίᾳ πλέον ὕψεως ὀχλεῖν τὸ περὶ μηδὲν τῶν ἐξω περιπωμένῃ τῇ ἔννοιαν. Ὁ μὲν γὰρ ἐν συντυχίαις ὦν καὶ συνδιδαιτῆσει καὶ τὴν ὕψιν ἀργότεραν ἔχει πρὸς τὰ σκανδαλίζοντα, πολλοῖς ἐπιμεριζομένην προσώποις, καὶ τὸν λογισμὸν μόλις φθάνοντα νύκτωρ τὰς μεθήμερινὰς διεξέρχεται συντυχίας· ὁ δὲ μὴ μάχεται διόλου μορφῇ εἴτε ὕψεως ἀρεσάσης ποτὲ, εἴτε λυπησαντος εἰδῶλου, τῆς μὲν ἐπιγαργαλιζούσης τὴν ἐπιθυμίαν, τοῦ δὲ τὸν θυμὸν ἀναπλέγοντος καὶ πᾶσαν ἔχει σπουδὴν τοῦ διανοχλοῦντος ἐξῴσαι τὴν ἔννοιαν, καὶ τὴν ὑπόμνησιν ἀφανίσαι τῶν κινούντων τὰ πάθη. Περίεσται δὲ πάντως τῷ χρόνῳ οὗτος καθ' ἑκάστην ἑλαττῶν τοῦ μαχομένου τὴν δύναμιν, καὶ τὴν οἰκίαν αὐξῶν τῇ γυμνασίᾳ προκόπτουσαν ἐπὶ τὸ ἀκμαιότερον ὀσμύρα, καὶ ἐθιζομένην τῶν ἀντιπάλων κρατεῖν· οὕτω καὶ ἡ συνήθεια εἰς ἔξιν μετέρχεται, καὶ ἡ ἔξις μεταβαίνει εἰς φύσιν, καὶ τὸ κτήμα τῷ κτησαμένῳ τηρεῖ ἀμετάκπωτον. Ἄλλὰ τοῖς ἀπειροῖς τῆς τέχνης δυνατὰ φαίνεται τὰ λίαν ἀδύνατα· ὡς γὰρ οὐκ ἐστὶ βέλτερον τρέχοντος τὴν κάτω κειμένην ψάμμον ἰδεῖν, ἀναστέλλοντος δὲ τοῦ ἐπιρρέοντος, ἀγάκη γυμνὴν ταύτην θεάσασθαι· οὕτω τῆς ὕψεως ἐπικλυζούσης ἄλλαις μορφαῖς τὴν διάνοιαν, οὕτε μάχην ἐστὶ πρὸς ὀρισμένον ἀνιδέξασθαι πρόσωπον, ἢ πάθος, οὕτε τὸν λογισμὸν καθαρῆθῆναι ποτε, τὸν θύραθεν ἐπιεισερχομένου ἀφανιζόντων τοὺς προλαθόντας χαρακτήρας, καὶ τοὺς οἰκίους πρὸς ὀλίγον ἐνσημαινομένων τύπους. Καὶ τούτους γὰρ ἐπιλειπνοῦσιν ἐπιεισιότες ἕτεροι, καὶ τῇ ἐφεδρείᾳ ταύτῃ θέρυδος αἰδῶς κατέχει τὰ ἔνδον, οὕτε γνωσθῆναι τὰ ὀχλοῦντα συγχωρῶν τῇ ἐπαλληλίᾳ τῶν ἀμειβομένων φαντασιῶν. Ἄρτι γὰρ τὰ πρὸ μικροῦ ἐμπροσθέντα, κατέχει τὸν λογισμὸν, καὶ μετ' ὀλίγον τὰ νῦν καὶ τοῖς αὐθῆς αἰεὶ παραχωρεῖ τὰ φθάσαντα τούτου σχολάζοντα, ἱκανὴν μὲν, καὶ ἐκ τῶν ματαίων ἐνθυμίων ὑπομένοντα βλάβην· ἴνα καὶ δοκῇ μηδὲν πάσχειν αὐτῶν, ὧν διατίθουσιν ἐκείνα, ἐμπαθεῖς τὰς φαντασίας τῶν πραγμάτων ποιούμενα, καὶ τῶν ἀναγκασιτέρων, καὶ ὠφελίμων ἀποκλείοντα, λογισμῶν.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Εἰ δὲ τις ἴδοι, καὶ τὰς ἐξωθεν ἐπιρροίας, ὀφθαλ-

Quomodo igitur qui actualiter non peccat, eo, qui nec mentaliter errat, est præstantior, inquit? quia ipse irritatus non flectitur rebus; ideo eo probatior est, qui in concupiscentia non titillatur amore a visibilibus ad eadem assequenda: si talis rerum mundanarum nihil noscit, non habet pugnam adversus ipsas; at si per earumdem visum ad notitiam pervenerit, memoriam tenet moventem materias, ut movent visibilia, eidemque lucta instat, quæ dirimi non potest, passionibus opportunitatem sibi assummentibus in quiete molestandi, plusquam visus, eum, cæsus mens nulla re exteriore distrahitur; etenim, qui est in congressibus, et conversationibus, habet quoque visum pigriorem ad ea quæ scandalo sunt; cum idem sensus multas in faeces sit dispertitus, et cogitationem, quæ noctu vix potest diurnos congressus percurrere, pariter habet inertlorem, alter vero contra unam omnino formam decertat, eo quod aliquando vel res visa placuerit, vel **381** imago quæpiam dolore affecerit, prima quidem adhuc utilitante cupiditatem, altera vero iracundiam inflammante, omneque impendit studium in rei molestantis depolenda cogitatione, ac exterminanda remaniscens eorum quæ concitant passiones. Hic autem cum tempore omnino superior erit, quippe qui vim oppugnantis imminuit quotidie, et propriam adauget exercitio, in dies progredientem ad majorem vigorem, seseque assuefacientem ut adversarios superet, sic et consuetudo transit in habitum, et habitus transgreditur in naturam, et quod acquisitum possidetur immutabile possidenti conservat. Verum hujusce artis inexpertis possibilia videntur, quæ sunt valde impossibilia: sicut enim quando fluxum decurrit, subjectam aream videre nequimus, fluxu vero represso, necessariam est eam nullam aspicere; ita visus mentem alijs formis inundante ac submergente, nec pugnam adversus determinatam personam, aut passionem suscipere datur, nec unquam emendari cogitationem possibile; cum ea, quæ e foris introeunt, deloant vestigia, quæ præcesserunt, et proprias paulatim imprimant figuras. Verum et has conterunt insipientes aliæ, ac ob talem insultum tumultus perpetuus occupat interiora, qui non permittit ea quæ perturbant dignosci, ob vicissitudinem alternatim sibi succedentium imaginationum; modo enim ea, quæ paulo ante in mentem venerant, cogitationem pervadunt, et post parum præsentia subsequentibus assidue cedunt, quæ ipsum occuparunt ostiantem, qui et damnum satis multum sustinet a vanis cogitationibus; ita ut videatur nihil ipsum pati eorum quæ illa (scilicet occurrentia) **382** disponunt, reidentia imaginationes rerum affectibus percitas, et cogitationum magis necessariorum ac utilium species occcludentia.

CAPUT V.

Si quis vero, et damna intelligeret, quæ ab ex-

terioribus proveniunt, tum oculorum inspicientium ea quæ minime fas est, tum auditus turpibus undequaque circumtusl vocibus, tum iræ adhæc perturbatæ, tum concupiscentiæ illecebris captæ; tum voluptatis proritæ, tum gloriæ quasi flabello ventilatæ, tum tristitiæ supervenientis; reperiret omnino seipsum velut ex pugilatu pugnis contusum ac plagis oneratum, tuncque beatos prædicantem eos, qui nihil horum vident aut patiuntur, dum in quiete persistunt. Quænam etenim utilitas ipsa rerum experientia excitare passiones ad pugnam, et hac exercitatione ipsis præbere licentiam, ut in re difficiliore atterantur: dum ad statum imperturbabilem illas deducere quodammodo consuevit quies, et cuiusque vim paulatim diminuere solet bonum otium, ut (e diverso) exercitatio ad robustiorem statum ipsam excitat? etenim iracundia silens mitior evadit, concupiscentia quiescens assuevit paulatim mansuetius prorumpere, et omnis passio simpliciter ad moderationem procedit quotidie, minime commota, ac demum evadit quæta penitus, præ temporis spatii propriæ oblivione capta operationis, ac deinceps nudæ remanent memoriæ, cum secesserit affectio perturbatione commota.

383 CAPUT VI.

Et quemadmodum valde suavium obsoniorum et potuum, nec visus, nec recordatio movet appetitum ejus qui nulla tenetur cupiditate; ita nihil sensibitium, nec quod videtur, nec quod auditur, nec quod in cogitationem ingreditur illecebris capit, ad succumbendum passioni, illum qui assuevit facere, ut quiescat pars animi passionibus obnoxia, habitu neutquam permittente commoveri eum qui, per multam quietem, deditit commotionem. Quo igitur pacto aggredientem in experte ac periculose exercitationem (scilicet monasticam) eo probatiorem licet dicere, qui eandem artificiosa via, et secure inquit? quis bellum rectius gerit, et hostes facilius superat, is qui furiose adversus oppositos prodit, et obversa facie in aciem irruit inimicorum, vel qui majori peritua exercitum ducendi eos invadit, et insidiis et obsidionibus ipse debellat, prudentique anime tropæum erigit, qui multo cum labore ac sanguine lis, qui cominus certant stataria pugna resistit? Quis temperantiam æstimat, ac in mente vere temperatus est; ille, qui in forarum iracundias, et caminum inflammatum, et mare furibundum irrepit, vel qui noxam istorum cavet, ac extra pericula est?

CAPUT VII.

Sicut enim corpus, quod in his versatur perpetitur, quæ necessario idem corpus tangunt; ita sensus, qui sensibilibus inambulat, materias adversus animam præbet passionibus, ut ipsi noceant, 384 non minus quam ea quæ diximus. Natura sat est ad certamen nihil e foris ipsi inducamus ad opitulationem pugnæ, quæ contra nosmetipsos sit; habet quippe proprium ignem concupiscentia, ne

α μὴ, ἀ μη θέμις δρώντων, ἀποῆς αἰσχροῖς πάντοθεν περικυτουμένης φωναῖς, θυμοῦ πρὸς τοῦτοις ταρασσομένου, ἐπιθυμίας δελεαζομένης, ἡδονῆς ἐρεθιζομένης, δόξης ῥιπιζομένης, λύπης ἐπισυμβαίνουσης, εὖροι πάντως αὐτὸν ὡς ἐκ πυγμῆς κατακεκονδυλισμένον, καὶ τραυμάτων καταγέμοντα καὶ τότε μακαρίζοντα τοὺς μηδὲν τούτων ἐν τῷ ἡσυχάζειν δρώντας, ἢ πάσχοντας. Τί γὰρ ὄφελος αὐτῆ τῆ πείρᾳ τῶν πραγμάτων κινεῖν πρὸς μάχην τὰ πάθη, τῆ γυμνασίᾳ ταύτῃ παρέχειν ὄδειαν αὐτοῖς ἐπιτριβέσθαι ἐπὶ τὸ χαλεπώτερον, ἐξ ὧν ἡσυχία πρὸς κατάστασιν ἀτάραχον ἀγειν αὐτὰ ἐπειδήπως πέφυκεν, καὶ ἐκαστοῦ τὴν δύναμιν ἐλαττοῦν κατὰ μικρὸν ἢ ἀργία, ὡς ἡ γυμνασία ταύτην ἐγείρει ἐπὶ τὸ ῥωμαλιώτερον; Καὶ θυμὸς γὰρ ἡρεμῶν ἐπιεικίστερος γίνεται, καὶ ἐπιθυμία ἡσυχάζουσα πραότερον ὁρμᾶν κατ' ὀλίγον ἐθίζεται, καὶ πᾶν πάθος ἀπλῶς ἐπὶ τὸ μετριώτερον ὀσημέραι μὴ κινούμενον πρῶεσι, καὶ παύεται παντελῶς ὕστερον τῆς οἰκείας ἐνεργείας τῶ χρόνῳ λήθην ποιούμενον, καὶ μένουσιν αἱ μνήμαι λοιπὸν τῶν πραγμάτων ψιλαὶ τῆς ἐμπαθοῦς ὑποχωρησάσης διαθέσεως.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ΄.

Καὶ ὥσπερ καὶ τῶν ἀγῶν ἡδέων βίῳν, καὶ ποτῶν, οὔτε ἡ ὄψις οὔτε ἡ μνήμη κινεῖ τοῦ μὴ ἐπιεμένου τὴν ὄρεξιν. Οὕτως οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν, οὔτε ὁραμένων, οὔτε ἀκουόμενον, οὔτε τὴν ἐνθύμησιν ἐπιεσερχόμενον τῷ ἡρεμῶν τὸ παθητικὸν ἐθίσαντι δελεάζει πρὸς πάθος τῆς ἔξω οὐκ ἐτι κινεῖσθαι συγχωρούσης τὸν ἀπομαθόντα τῆ πολλῇ ἡσυχίᾳ τὴν κίνησιν· πῶς οὖν τὸν ἀπείρω, καὶ ἐπικινδύνως τὴν ἀσκήσιν μετερχόμενον, τοῦ ἐμμεθόδως, καὶ ἀσφαλῶς τὴν ἀσκήσιν μετιόντος δοκιμώτερόν ἐστιν εἰπεῖν; Τίς μᾶλλον πόλεμον κατορθύει, καὶ πολεμίους εὐκόλως χειροῦται, ὁ μανικῶς κατὰ τὸν ἀντίτετραγμένον χωρῶν, καὶ ἀντιπρῶσωπος τῆ φάλαγγι τῶν ἐχθρῶν προσπίπτων, ἢ στρατηγικώτερον ὁ αὐτοῖς ἐπιτιθέμενος, καὶ λόχει, καὶ ἀνέδροις αὐτοῦς εὐχερῶς καταβάλλων, καὶ φρονήσει τρόπαιον ἐγείρων, ἢ ὁ μετὰ πολλοῦ πόνου καὶ φόνου τοῖς συστάθην μαχομένοις ἀνθιπτάμενος; Τίς σωφροσύνη θακεῖ, καὶ σωφρονεῖ κατὰ τὸν νοῦν ἀληθῶς, ὁ θηρίων θυμοῖς, καὶ φλεγόμενῃ καρμίνῃ καὶ μαινομένῃ θαλάσῃ ἐπιεσερχόμενος, ἢ ὁ τὴν βλάβην αὐτῶν φυλασσόμενος, καὶ ἐξῶ τῶν κινδύνων ἐστῶς;

ΚΕΦΑΛΑ. Γ΄.

Ὡς γὰρ σῶμα γενόμενον ἐν τούτοις πάσχει τὰ τοῦ σώματος ἀναγκαίως, οὕτως αἰσθησις ἐπιεσερχομένη τοῖς αἰσθητοῖς ὕλας κατὰ τῆς ψυχῆς τοῖς πάθεσι δίδωσι πρὸς τὸ βλάψαι ταύτην τῶν εἰρημένων οὐκ ἐλαττον. Ἄρχει πρὸς μάχην ἡ φύσις, μηδὲν ἔξωθεν αὐτῇ πρὸς τὴν καθ' ἡμῶν αὐτῶν ἐπιεσαγάγωμὴν συμμαχίαν· ἔχει γὰρ ἴδιον ἢ ἐπιθυμία πῦρ, μὴ ἐχέτω φρύγανα, καὶ οὐκ αὐξεί τὴν φλόγα. Τάχα

τοῦτο δι' αἰνίγματος τὸ νομικὸν ὑπαινίττεται λόγιον· Ἄ
 « Ἐάν ἐξελθὼν, φησὶ, πῦρ εὖρη ἀκάνθας καὶ προ-
 εμπρήση ἄλωνα· ἀποτίσει ὁ τὸ πῦρ ἐκκαύσας, »
 ἄλωνα λέγων τὰ πάθη, πῦρ τὰς τῆς φύσεως ὀρμὰς,
 ἀκάνθας τὰ αἰσθητὰ, μὴ μεσιτεύεωσαν αὐτὰ, καὶ
 τῆς ἄλωνος ἀψασθὰ πῦρ χύραν οὐκ ἔχει μὴ εὐρίσκον
 ὕλην, δι' ἧς ἐπ' αὐτὴν ὀδεύσει φλογόμενον· πάντως
 γὰρ ἡ σθεσθήσεται παντελῶς ἀπορίᾳ τροφῆς, καὶ
 τελευτήσῃ εἰς τέφραν τὴν σημαίνουσαν τῆς ποτὲ
 τυραννίδος, καὶ πάθους ἐσχάτην ἀσθένειαν, ἡ συμ-
 χόμενον ἐν σπινθῆρι-διαμνεῖ, μηδὲν βλέπτον, τῇ δὲ
 ὄψει διδάσκον, ὡς δύναται βλάψαι ποτὲ λάμψαν εἰς
 φλόγα, ἐὰν ὕλης εὐπορήσῃ πρὸς τὴν παρούσαν δύ-
 ναμιν ἐπιτηδείας· οὐ γὰρ εὐθύς ξύλων περιδράττε-
 ται σπινθῆρ οὐδὲ σχιδάκας παρατεθείσας ἀνάπτει,
 ἀχύρων δὲ χρῆζει, καὶ καλάμης, καὶ χόρτου πρὸς
 τὸ καὶ τῆς ἀδροτέρας ὕλης περιγενέσθαι. Ἴνα ἡμεῖς
 μάθωμεν ἀκριβῶς, ὅτι τὰ μικρὰ, καὶ εὐτελῆ τῶν
 ἀμαρτημάτων ἡμᾶς προσάγει τοῖς μείζοσι, καὶ ἡ ἐν
 ἐκείνοις ἀδιαφορία ὁδὸς ἐπὶ τὰ χαλεπώτερα γίνεται.
 rem quoque vincat materiam; ut nos plene edicamus, quod parva et exilia peccata nos ad ma-
 jora perducunt et indifferentia, quæ in illis est, ad molestiora.

ΚΕΦΑΛ. Η΄.

Καὶ δεῖ μὴ ἔθους αὐτοῖς παρέχειν ἀγωγήν, μηδὲ
 ἐπιτρέπειν παρακῦπτειν ἀναιδῶς, ἐπιτιμᾶν δὲ προσι-
 μαζομένοις μέλλουσαν παρρησίαν μὲν τὴν κεφα-
 λὴν ἔτι σαίνουσαν, πρὶν τῆς πτέρνης ἐπιλάβηται,
 θλίβειν τοῦ ὄψεως, καὶ σπέρμα ὀλοθρεῦειν ἐκ Βαβυ-
 λῶνος, καὶ τὰ νήπια ταύτης ἐδαφίζειν πρὸς τὴν πέ-
 τραν, ἣν ἡ τοῦ ἄρθρου προσθήκη, μίαν οὖσαν ση-
 μαίνει· καὶ γὰρ τῇ κεφαλῇ παραδουσίῃ ἅπας ὁ ὀλ-
 κὸς συνεισέρχεται, καὶ τὸ σπέρμα τῶν ζιζανίων ρι-
 ζωθὲν ἐμποδίζειν τῇ βλάστῃ τῶν ἡμέρων πέφυκε φυ-
 τῶν, καὶ ἀδρυνθέντα τὰ νήπια οὐκ ἀνεκτὴν, ἀμφ-
 ἤριστον δὲ, καὶ ἐναγώνιον εἴωθε τὴν μάχην ποιεῖν·
 καὶ σημαίνεται διὰ τούτων τὰ πάθη ὡς ἐν ἀρχῇ μὲν
 ἔστιν εὐάλωτα, ἔθει δὲ κρατυθέντα εἰς ἀκμὴν πρό-
 ρισι, καὶ δυσκαταγώνιστα γίνεται, μετὰ τὸ κάματον
 παρέχειν ἐν τῇ πάλῃ πολύν. Ἐτι δὲ καὶ εὐχέρειαν
 ἡμῶν καὶ ἀνοιαν κατηγοροῦντα δεῖνῃ, καθ' ἐαυτῶν
 πολεμικοὺς ὑψήσαμεν, οὐς καθελεῖν ἀσθενεῖς ὄντα·
 ἦν ἐν ἡμῖν εὐπειτῶς. Οὕτως γὰρ καιρὸν εἶχεν ἀνὴρ
 διάνοια μετὰ τὴν τῶν ἀντιπάλων φθορὰν εἰρήνην
 ἀγούσα πρὸς θεωρίαν τραπήναι, καὶ τὰς οἰκείας
 γεωργῆσαι δυνάμεις. Τοῦτο γὰρ ὁ μὲν τις τῶν προ-
 φητῶν φησὶ· « Συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς
 ἄροτρα, καὶ τὰς ζιζάνιας εἰς δρέπανα, παρελθοῦσαν
 τὰ πολεμικὰ, καὶ τοῖς τῆς εἰρήνης εὐκαιροῦσαν ἔο-
 γοῖς σημαίνων κατάστασιν. Hoc enim unus quidem prophetarum dicit: « Concident gladios suos in vomeres, et hastas in
 falces¹⁰, » significans statim prætermittentem res bellicas, et in pacis operibus otium suum impen-
 dentem.

ΚΕΦΑΛ. Θ΄.

Ὁ δὲ, « Οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὄφονται τοὺς πλανῶντάς
 σε, καὶ τὰ ὠτὰ σου ἀκούσονται τῶν ὀπίσω σε πλανη-
 σάντων. » Μετὰ τὸ πρῶτασθαι τὴν τῆς μαχῆς σύγ-

A habeat cremia, seu virgulta arida, et non adau-
 gebit flammam. Forsitan hoc subobscurè per æni-
 gma designat legis oraculum. « Si egressus ignis,
 inquit, invenerit spinas, et incenderit aream; per-
 solvet, qui succenderit ignem¹⁰; » aream sive fru-
 gum acervum dicens passionem, ignem vero, natu-
 ræ motiones, spinas autem sensibilia, ne ipsa
 interponantur, et ignis non poterit aream attingere,
 quippe qui non inveniet materiam, per quam ad
 ipsam aream sibi faciat iter inflammatus: omnino
 enim aut exstinguetur totus præ pabuli penuria, et
 in cinerem desinet, designantem tyrannidis atque
 passionis, quæ quondam viguit extremam debili-
 tatem; aut consumptus in scintilla permanebit,
 nihil interea nocens, imo visus edocens, quod po-
 test aliquando nocere exardescens in flammam, si
 abundaverit materia ad potentiam, quam habet,
 idonea; nec enim statim ligna apprehendit scin-
 tilla, nec assulas appositas accendit, paleis autem
 opus habet et stipula, et feno, ad hoc ut crassio-
 rem quoque vincat materiam; ut nos plene edicamus, quod parva et exilia peccata nos ad ma-
 jora perducunt et indifferentia, quæ in illis est, ad molestiora.

CAPUT VIII.

Quapropter non oportet viam ipsis præbere con-
 suetudinis, neque permittere, ut nedum per trans-
 enniam **385** aspiciant impudenter, verum futuram
 audaciam iis, dum primo exordiantur, increpare,
 et serpentis caput statim ac movetur, conterere,
 priusquam calcaneum apprehendat¹¹, atque semen
 a Babylone penitus abolere, ipsiusque infantem alli-
 dere ad petram¹², quam articuli additio significat
 unam existere; etenim capite subintraute totus
 tractus simul ingreditur; et semen loliorum, seu
 zizaniorum radicibus defixum, plantarum sativa-
 rum germina impedire consuevit; et infantem ad
 naturitatem proveci intolerabilem, et utrinque
 controversam athleticamque pugnam cedere asso-
 lent; et quæ hæc omnia designantur passionem,
 quod nimirum in principio quidem facile expu-
 gnantur, consuetudine vero assumentes robur pro-
 cedunt ad vigorem, fiuntque expugnati difficiles,
 postquam plurimum præbuerint laborem in certa-
 mine; quæ præterea levitatem nostram, et gravem
 accusant dementia, eo quod contra nosmetipsos
 accumulaverimus hostes, quos, cum essent debiles,
 nostra erat in potestate interimere perfacile: sic
 quippe occasione habet intellectus post stra-
 gem adversariorum pace fruens ad contemplationem
 sese convertendi, atque proprias excolendi fa-
 cultates. Hoc enim unus quidem prophetarum dicit: « Concident gladios suos in vomeres, et hastas in
 falces¹⁰, » significans statim prætermittentem res bellicas, et in pacis operibus otium suum impen-
 dentem.

CAPUT IX.

Alter vero (scilicet prophetarum) inquit: « Ocu-
 li tui videbunt eos qui te deceperunt, et aures
 tuæ audient eos qui te retro deceperunt¹³; » di-

¹⁰ Exod. xii, 6. ¹¹ Gen. iii, 15. ¹² Psal. cxxvi, 9. ¹³ Mich. iv, 8. ¹⁴ Isa. xxx, 20.

cens, considerandos, **386** ac luculenter dignoscendos delos, et studia inimicorum, postquam desiderit pugnae confusio: quin et magnus Moyses, quae in deserto evenerant Israelitis ¹⁵ in exitu ex Aegypto studiose commemorat in secundo libro ¹⁶, adhortans eos, ut praeteritas pugnas ac manuum conserciones exercerent memoria, admirabilesque victorias facerent materiam maximae gratiarum actionis. Non ista novit, nec otium habet unquam qui in bellis versatur, quive videtur nosse, et aliorum gerere praefecturam; enimvero praeclearam quidem, et multis perutile subit opus, at vix secundum tenet locum post eam, qui propriam curat statum, ac interiora emendat; quippe qui corporeum praebet indigentibus auxilium, animam vero suam dimittit semper neglectam. Ego novi, quod tum agricolae omni tempore vacant proprio arvo, tum nautae propriae semper instaurant navim, tum viatores, et mercatores, et artifices, et mercenarii id studiose faciunt, quod sibi ipsis ad utilitatem conducere arbitrantur, nec ullus ea, quae sunt alterius, pluris vel aequae facienda atque sua iudicare sustinet; sed et nauticus vir navigans in mari dirigit ad suam navigationem navigium, et qui terram excolit suis horis curam impendit congruam arvo proprio, et qui artem consecratur eam, quaecunque sit, exercet, quae facit ad proprium lucrum, et prorsus unusquisque futile atque vanam existimans sollicitum esse de his quae spectant ad illos qui ejusdem sunt artis, curam plurimam gerit ac sollicitudinem, quo pacto res proprias disponat.

387 CAPUT X.

Et quomodo aliqui eum, qui in virtute sibi ipsis utilis est, probatiorem, seu majori commendatione dignum habent? Isti mihi videntur omnino dilaudare, et illum qui, domo sua succensa, et substantia, quae intus erat, tota inflammata, hortantibus amicis, ut conveniat ad sponsalia, seu ad legationem, persuaderi se patitur, quia potiore amicum indigentiam duxit, quam cessare facere sui domus incendium; hoc ipsum honore afficientes quem debuissent, rectum ferentes iudicium, uti mente captum atque insanum criminari; incendio autem unicuique pejora sunt, quae circa mentem versantur, nisi quis renuat sensuum progressus, qui materias altrices inferunt igni ardenti, et ipsas uti sicca virgulta coaccervant, quae flamma naturae succenduntur, dum memoria meditatione, veluti flabello ipsam (scilicet flammam) eventilet, ac voracior efficiat rei ejus igne, quae vastatur incendiis, et difficillem, quae possit exstingui: hocque de quibusdam videtur Deus prophetae indignatus proclamare, de quibus conquerens ait: « Non vides quae ipsi faciunt in civitatibus Juda, et extra Jerusalem? filii eorum colligunt ligna, et patres ipsorum ignem accendunt, et uxores ipsorum conspergunt adipem, ut faciant placetas militiae caeli ¹⁷; » dicens quod visus

A χυσιν ὄρασθαι λέγων, καὶ γινώσκεισθαι σαφῶς τοῖς τῶν ἐχθρῶν θόλους, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα. Καὶ Μωϋσῆς δὲ ὁ μέγας τὰ συμβάντα κατὰ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἔξοδον τοῖς Ἰσραηλιταῖς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν δευτέρᾳ βίβλῳ σπουδαίως ὑπομνησθεῖ, τὰς παρελθούσας μάχας, καὶ συμπλοκάς, γυμνάζειν τῇ μνήμῃ παραινῶν καὶ τὰς παραδόξους νίκας ποιηθῆναι μεγίστης εὐχαριστίας ὑπόθεσιν. Οὐκ οἶδε ταῦτα οὐτὲ σχολῆν ἔχει ποτὲ καὶ γῶναι ὁ ἐν πολέμοις διατριβῶν, καὶ ὁ προστασίαν ἄλλοις νέμειν δοκίῶν· καλὸν μὲν γάρ, καὶ πολλοῖς χρησίμων μέτεσιν ἔργον, τοῦ ἔκ τῆς οικίας ἐπιμελουμένου, καὶ διορθουμένου τὰ ἔνδοξον, μάλιστα τὰ δευτερεῖα φέρει, σωματικὴν παρέχων τοῖς δεομένοις βοήθειαν, καὶ ψυχὴν ἑὼν τῆν ἑαυτοῦ διὰ παντὸς ἀτημέλητον. Οἶδα καὶ γεωργοῦς ἐγὼ **B** παντὶ καιρῷ τῷ ἰδίῳ γεωργίᾳ σχολάζοντας, καὶ πλωτῆρας αἰετὴν τὴν οικίαν ἐπισκευάζοντας ναῦν, καὶ ὀδίτας, καὶ ἐμπόρους, καὶ τεχνίτας, καὶ μισθωτοῦς τοῦτο σπουδάζοντας, ὁ συντελεῖν αὐτοῖς, εἰς ὠφέλειαν νομίζουσι, καὶ οὐδεὶς τὰ ἑτέρου προτιμότερα, ἢ καὶ ἰσότημα τῶν ἑαυτοῦ κρίνειν ἀνέχεται. Ἄλλὰ καὶ ὁ ναυτικὸς θαλαττεύων, πρὸς τὸν ἴδιον πλοῦν ἰθύνει τὸ σκάφος, καὶ ὁ γηπῶνος τὴν κατέλληλον ταῖς ὥραις ἐπιμέλειαν τῷ οἰκίῳ γεωργίᾳ προσάγει, καὶ τέχνην ὁ μετερχόμενος, ἡντιναοῦν τοῦ ἰδίου γίνεται κέρδους, καὶ ἕκαστος ἀπλῶς εἰκαλον, καὶ μάταιον μεριμνῆν τὰ τῶν ἄλλοτῶν ἡγούμενος, φρονεῖδα πολλὴν ἔχει καὶ μέριμναν, ὅπως εὖ τὰ οικία διαθήσεται.

C

ΚΕΦΑΛ. Ι.

Καὶ πῶς τὸν ἑαυτοῖς ἐν τῇ ἀρετῇ χρησιμεύοντα ἀποδοχῆς οὐτοὶ μᾶλλον τινες κρίνουσιν ἄξιον; Μοὶ δοκοῦσι ἐπαινεῖν πάντως, καὶ τὸν ἐμπειραμένης αὐτῆς οἰκίας, καὶ τῆς ἔνδοξον ὑπάρξεως φελομένης ἀπάσης, φίλους ἐπὶ μνηστειῶν, ἢ πρεσβείαν συνελθεῖν προτρέπομένους παιδόμενον, ὅτι τοῦ παῦσαι τοῦ οἴκου τὸν ἐμπρησμὸν, τὴν τῶν φίλων χρεῖαν προτιμότεραν ἡγήσατο τοῦτο σφαιρῶν αὐτὸν, ὃν κρίνοντες ὀρθῶς ὡς φρονεοῦσθαι, καὶ παρακλήγα διαβάλλειν ὠφέλιον· ἐμπρησμοῦ δὲ χεῖρον τὰ τῆς διανοίας, ἕκαστῳ δὲ αἰετὴν τῶν αἰσθησῶν, εἰ μὴ τις τὰς προόδους παραιτοῖτο τροφίμους ὕλας εἰσπερούσας τῷ καιομένῳ πυρὶ, καὶ ταύτας ἐπισωρευούσας τῷ φερόντῳ τῆς τῆς φύσεως ἀναπτομένης φλογὶ τῆς μνήμης ὡσπερ φωστῆρι τῇ μελέτῃ βίπικύσεως αὐτῆν, καὶ ποιούσης λαβροτέραν τοῦ πυρπολουμένου καὶ δύσβεστον. Καὶ τοῦτο εἰκοιε περὶ τινῶν ὁ Θεὸς τῷ προφήτῃ δυσχεραίνων προσφανεῖν, ἐν οἷς ἀγανακτῶν φησιν: « Οὐχ ὄραξ ἂν αὐτοὶ ποιούσιν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰουδα, καὶ ἔξωθεν Ἰερουσαλήμ; Οἱ υἱοὶ αὐτῶν συλλέγουσι ξύλα, καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν καιοῦσι πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καιοῦσι τοῦ ποιῆσαι χυνοῦνας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ· » τὴν μὲν ὄρασιν διετην φρυγάνων τὰς ἐρεθιστικὰς λέγων συνάγειν μορφὰς, τὴν δὲ ἐπιθυμίαν ἐν ταύταις σφοδρὸν ἀνάπτειν πῦρ

¹⁵ Num. xxv, 27; Deut. iii, 21; iv, 3. ¹⁶ Jerem. vii, 18.

καὶ τὴν μνημὴν τρίβαιν, καὶ μαλάττειν ταῦτα δι-
ηνεκῶς· οὕτω γὰρ ἡ ὕψις διὰ τῶν μέσων ὀδεύουσα
πρόεισιν εἰς τὴν κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίαν κοινοπρα-
γία τῶν εἰρημένων τελειομένη μορίων· καὶ τὸ συν-
άγειν δὲ καλὰ μὴν εἰς ἄχυρα, τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πλι-
θείας τῶν βεμβομένων, καὶ οὐ τῶν ἡσυχάζοντων
ἐστὶ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Συνάγει γὰρ καὶ ἄκων ὁ πλήθεσι συμφορῶμενος
ἀδιαφύρωσ, τὰς ποιητικὰς ὕλας τῆς ἀμαρτίας, καὶ
τὸν ἀργὸν τοῦ πάθους εἰς κύβον σχηματίζει πηλόν,
ἕμορφον ὄντα καθ' ἑαυτὸν, καὶ τραπὸν τύπον τῆ
μελέτῃ τῶν δι' αἰσθησεως εἰδωλογραφουμένων δεχό-
μενον. Τὸ μὲν γὰρ πάθος τὴν φυσικὴν ὄρμην κινεῖν
οἶδε μόνον, καὶ ταύτην ἀσθενέστερον μὴ συνεργουμέ-
νην ταῖς ἐξωθεν ὕλαις· ὅταν δὲ μορφὰς λήχνους, καὶ
ἀπατηλὰς προσλάβῃ ὠρισμένοις τῶν αἰσθητῶν χαρα-
κτῆρσι κατέχει τὸν λογισμὸν πεπεδημένον, ὡς
θυμὸς, καὶ ἐπιθυμία, ἡδονή τε καὶ λύπη, δυνάμεις
εἰσὶν ἠρεμοῦσαι, καὶ εἰδος οὐκ ἔχουσαι πρὶν εἰσπορη-
σουσιν ὕλης διεγειρούσης πρὸς τὴν ἐπιβάλλουσαν
ἐνέργειαν· ἐὰν δὲ λυπησάντος μὲν τῷ θυμῷ, τέρψαν-
τος δὲ τῇ ἐπιθυμίᾳ, καὶ τῶν ἄλλων ἐκάστη ἡ αἰσθη-
σις τὴν κατάλληλον εἰσενέγκῃ μορφήν ἔργον δίδω-
σιν αὐταῖς, καὶ μελέτην ἀδίδον, ὀρώσαις τύπους τῶν
ἐρεθιζόντων καὶ τὴν ὑπόμνησιν ἐμπαιθῆ ποιούντων,
καὶ λίαν ἀργαλέον. Διὰ τοῦτο καλὸν ἡ ἡσυχία, ὅτι τὸ
βλάπτων οὐκ ὁρᾶται, τὸ δὲ οὐκ ὁραθὲν οὐ δέχεται
διάνοια· τὸ δὲ μὴ γινόμενον ἐν ταύτῃ, οὐ κινεῖ τῇ
φαντασίᾳ τὴν μνήμην, τὸ δὲ μὴ κινουὴν τὴν μνήμην
οὐκ ἐρεθίζει τὸ πάθος· πάθους οὐ κινουμένου, γαλή-
νην ἔχει βαθεῖαν, καὶ εἰρήνην τὰ ἔνδον. Διὰ τοῦτο
Ἰωυδοῦς ὁ πάνσοφος, καίτοι φροντίδα τοῦ λαοῦ τῶν
Ἰουδαίων, καὶ ἐπιμέλειαν, ἔχων, ἐξωθεν τῆς παρεμ-
βολῆς, καὶ ἀποθεὶν τὰ πολλὰ τὴν ἑαυτοῦ σκεπὴν
ἐπήγγυτο, φεύγων ὡς οἶδν τε ἦν τὴν οὐ καθήκουσαν
ἰχλυσιν καὶ διδοὺς ἠρεμίαν τῷ λογισμῷ πρὸς τὸ σκέ-
ψασθαι, καὶ γινώαι τῶν τῆ ψυχῆ χρήσιμων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Διὰ τοῦτο Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ οὐκ ἐξεπορεύετο
ἔξω τῆς σκηνῆς, τὰς ἀκαίρους τῆς ὕψεως ἐκτροπέ-
μενος ἐπιρρείας. Διὰ τοῦτο Ἠλίας μὲν, καὶ Ἐλισσαῖος
καταλιπόντες τὴν Ἰουδαίαν, ἔρχονται τὸν Κάρμηλον.
Ἰωάννης δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα φυγὼν ἐνδιηγεῖτο τῇ
ἐρήμῳ Ἰορδάνου. Ἱερემίας δὲ κατεχόμενος ἀνάγκῃ
τῆς προφητείας, καὶ τὴν μετὰ τοῦ παρανόμου πλη-
θους οὐ φέρων διαγωγὴν ἔλεγεν ὀδυρόμενος· « Τίς
δώσει μοι σταθμὸν ἑσάχον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κατα-
λείψω τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ ἀτελεύσομαι ἀπ' αὐτῶν ; »
Θρηλοῖς συνοικεῖν τοῖς οὐκ ἀδικουσι ψυχὴν αἰρούμε-
νος μᾶλλον, ἢ τὴν ἐκ τῶν ὀμογενῶν ἔρπουσαν ἀναμάτ-

A quidem velut crepidia irritatorias congregat species,
concupiscentia vero in ipsis vehementem ignem suc-
cendit, et quod memoria terit, ac pertractat ista conti-
nue : sic namque visus per media sibi viam sternens
progreditur ad actuale peccatum, dictarum partium
conspiratione ad finem perductus : **388** quin et
congregare stipulam ad paleas, spectat ad fictionem
laterum eorum, qui in Ægypto vagabantur, et non
adulescentes in silentio.

CAPUT XI.

Nam congregat etiam invitus, qui multitudini-
bus indifferenter commiscetur, materias operantes
peccatum, et otiosum passionis lutum in cubum ef-
format, quod secundum se ipsum est informe, quod-
que meditatione suscipit impressionem perspicuum
eorum, quæ in simulacra fuerunt per sensum efficta.
B Passio quippe solum novit movere naturalem impetum
et eo debilius, quo minus ipsi cooperantur exteriores
materie; quando vero libidinosas et deceptrices
formas susceperit, determinatis impressionibus sen-
sibilibus detinet cogitationem devinctam : ejusmodi
sunt ira, et cupiditas, voluptas, ac mæstitia, quæ
sunt facultates quiescentes, et speciem non haben-
tes, antequam ipsis suppetat materie copia exci-
tantis ad pertinentem effectum; sin autem quilibet
sensus, sive ejus qui dolet animo, sive ejus qui
concupiscentia delectatur, et aliorum hujuscemodi
congruam intulerit formam, hæc opus facessit ipsis
sensibus, et assiduam præbet meditationem, dum
C aspiciunt impressiones rerum quæ irritant, quæ-
que reminiscuntur passioni obnoxiam ac valde
molestam efficiunt. Eam ob rem præclarum quid-
dam est quies, ac silentium, quia non inaspicitur
quod lædit, quod non vero est visum, intellectus non
excipit; quod autem non sit in ipso, non commo-
vet imaginatione memoriam, et quod non commoveat
memoriam, non irritat passionem, **389** passione
minime commota, interiora tranquillitate profunda
ac pace fruuntur. Ideo Moyses omni sapientia præ-
ditus, licet populi Judæorum curam, et sollicitudi-
tabernaculum suum sæpè numero desigebat, fugiens
cogitationi quietem, ad perpèndenda et dignoscenda

CAPUT XII.

D Idcirco Jesus, qui Nave cognominatus est, non
progrediebatur extra tentorium, declinans impor-
tunos insultus visionis; ideo Elias ac Elisæus Ju-
dæam derelinqentes Carmelum inhabitabant; Joan-
nes vero Hierosolyma effugiens degebat in Jordanis
solitudine. Jeremias autem necessitate detentus
prophetiæ, nec tolerans illud vitæ genus cum im-
pia multitudine, dicebat lugens : « Quis dabit mihi
diversorium viatorum ultimum in solitudine? et
derelinquam populum istum, et recedam ab eis ; »
eligens potius cohabitare feris, quæ nullam inferunt
animæ injuriam, quam eam attingere noxam, quæ

a cognatis proserpfit. Verum quod majus est præ omnibus, ea de causa Dominus Jesus, qui omni noxa superior est, secedens a multitudine, si quando temporis opportuni vacationem captaret, versabatur in solitudinibus, his, qui dijudicare valebant, opere demonstrans utilitatem quietis; ut manifestum, et extra controversiam undique fieret, quod his, qui vivendi modum triviale et promiscuum consecantur, licet gravitate præsentent, tamen hi, qui vitam amplectuntur **390** monasticam et recessu remotam, sunt anteferendi, quippe qui sopiunt quiete passiones, quas illi aspectu affricant assiduo ad asperius, et nullo modo tale nocumentum persentiunt, cum tempus paulatim illud assuetum ipsis reddiderit, veluti febrem hecticam, sive habitualement, quæ nunquam desinit, sed robur latenter assumit. Sic etiam delicatus aliquis, nudus primum super terram incedens non fert obviam asperitatem absque dolore; cum autem callosus evaserit, dolorem non sentit ullum, quamvis spinæ, surculi et clavi præacuti intersint, nullo ad vivam usque carnem perveniente, quia caro quæ indurata mortua.

CAPUT XIII.

Quare ergo putant non lædi eos, qui prælonga læsionem patiendi consuetudine non amplius nocentium nocumentum persentiunt? Quale namque tempus habet intellectus dignoscendi, quod noxam affert, visione totaliter distrahente ad ea quæ videntur, quippe qui eget vacatione ad id supputandum? Modo suscipit hasce formas, et paulo post alias, et subsequenter alteras, ac dolnceps quasque occurrentes, et omnibus aut pluribus oblectata, eujusnam delectationem ducet læsionem esse, et quandonam vacabit ipsius detergere inquinacionem cum nec unquam videre, quod inquinatus est, possit? Nonne et in conversationibus per diem morosior obliviscitur, qui mœret, et languoris, qui ægrotat, et doloris, qui convulsus **391** est illo; cum vero noctu solus unusquisque remanserit, propriam sentit passionem? quiete nimirum otium ipsis præbente, quo commoveantur, et efficiente ut id, quod tunc non perturbabat, molestet: et sicut appetitus, cum sit satur et expletus, assiduo motu ad appetendum, saturitatem non habet in helleone semper edente, sic otiosæ quodammodo esse videntur passiones præ sensuum ad sensibilia occupatione, dum proprio arceantur impulsu: habeant vero ab externa perturbatione vacationem, utque post satietatem penuria famem parit, ita passiones sensibus remissis, insurgunt in quiescentem valde vigentes, multumque ipsi moveant tumultum ex his, quæ jam ex consuetudine insunt illas ad prælium formas in ipsum armando, quas aspectu percurrere se putabat absque ulla noxa, cum non suppeteret ei tempus reminiscendi de prælium, quod illæ infligunt, qui tunc id persentit, quando vacat cognoscere, et animadvertere po-

ταστα: βλάβην. Καὶ τὸ δὴ μείζον ἀπάντων, διὰ τοῦτο ὁ κύριος Ἰησοῦς, ὁ βλάβης πάσης ἀνώτερος, τοὶ πλήθους ὑποχωρῶν, εἴποτε καιροῦ ἀδείας ἐπιλάβεται ταῖς ἐρήμοις ἐνδιέτριβε, τὸ χρησίμον τῆς ἡσυχίας τοῖς ὄρθιν δυναμένοις ἔργῳ παραδηλῶν, ὅπως δῆλον, καὶ ἀναντιρρήτου γένηται πάντοθεν, ὅτι τῶν τῶν ἀγέλαϊον καὶ μιγάδα ἐπανηρημένων βίον, καὶ ἔτσι ἀμύνητι διαφέροντες, οἱ τῶν μοναστικῶν καὶ ἀναχωρημένων ἐπανηρημένοι βίον εἰσὶ προτιμότεροι, κατευναζόντες ἡσυχίᾳ τὰ πάθη, ἀπερ τῆ διηγεσθῆ θέα ἐπιτρέβουσιν ἐκείνοις πρὸς τὸ χαλεπώτερον, οὐκ ἔτι τῆς βλάβης αἰσθανόμενοι, ἐπειδὴ χρόνος αὐτὴν ἐθεῖμον αὐτοῖς κατ' ὀλίγον ἐποίησε, καθάπερ ἐκτικῶν πυρετῶν οὐκ ἀνιόντα λοιπῶν, καὶ τὴν δύναμιν λαληθότως ὑπαναλίσκοντα. Οὕτω καὶ τις ἀπαλὸς πρῶτον γυμνὸς ἐπιδαίνων τῆς γῆς οὐδὲ τὴν τυχοῦσαν ἀλύπως φέρεται τραχύτητα: τυλωθεὶς δὲ οὐκ οἶδεν ὀδύνην, καὶ ἀκωνθαί, καὶ σκόλοπες, καὶ ἤλοι ἐμπάρῳσιν ὄξει, οὐδὲν ἕως τῆς ζώσης φθάνοντος σαρκὸς, ὅτι τῆς νεκρᾶς οὐκ ἔλαττον, ἢ σκληρυνθεῖσα τὴν αἰσθησὶν ἀπέθετο.

est, sensibilitatem deposuit, non minus quam

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΓ΄.

Τί οὖν οὐκ ἀδικεῖσθαι νομίζουσι τοὺς τῆ κολλῆ τοῦ ἀδικεῖσθαι συνηθεῖα οὐκέτι τῆς τῶν ἀδικούντων βλάβης αἰσθανομένους; Ποῦ γὰρ καιρὸν ἔχει ἡ διάνοια τῆς ἕως διόλου περισπῶσης αὐτὴν περὶ τὰ ὀρώμενα, γυνῶνα τὸ λυποῦν, ἀδείας χρῆζουσα πολλῆς πρὸς τὸ λογισασθαι τοῦτο; Ἄρτι ταύτας δέχεται τὰς μορφάς, καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλας, καὶ αὖθις ἑτέρας καὶ ἐξῆς τὰς παρατυχοῦσας, καὶ πάσαις ἢ ταῖς κλειστοῖς τερπομένη ποίας τὴν ἐπέβιν βλάβην ἠγήσεται, καὶ σχολιάσει ταύτης ἀποτρίψασθαι τὸν μολυσμὸν, οὐδ' ὅτι μεμολυται ἰδεῖν δυναμένη ποτε; Ἡ οὐκ καὶ τῆς λύπης, ὁ λυπούμενος, καὶ ὁ νοσῶν τῆς ἀνίας καὶ τῆς ὀδύνης, ὁ σπῶμενος ἐν ταῖς συντυχίαις δι' ἡμέρας ἐπιλανθάνεται, μονωθεὶς δὲ νύκτωρ ἕκαστος ἐν αἰσθήσει τοῦ οικείου γίνεται πάθος; τῆς ἡσυχίας σχολῆν παρεχούσης αὐτοῖς κινεῖσθαι, καὶ τὸ τότε μὴ ὀλοῦν παρασκευασθῆ οὐκ ἔχει, καὶ ὡς τῷ ἀδελφῶν διόλου ἐσθλοῦν οὐκ ἔχει κόρον ἢ ὄρεξις ἀεὶ κινεῖσθαι πρὸς ἔφεσιν διακορῆς οὔσα, καὶ πλησμιος, οὕτως ἀργά πως τὰ πάθη εἶναι δοκεῖ, τῆ τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὰ αἰσθητὰ ἀσχολίᾳ, τῆς οικείας ὁρμῆς κωλυόμενα. Ἐξέτω δὲ τῆς ἐξωθεν ὀχλήσεως ἀδείαν, καὶ ὡς πείναν, ἐνδεία μετὰ κόρον ποιεῖ: οὕτω τὰ πάθη ἀνεθεσῶν τῶν αἰσθήσεων ἐπανεπίστανται τῷ ἡρημησαντι λίαν ἀκμάζοντα, καὶ πολὺν αὐτῷ κινούντα τῶν ἐν εἶεῖ γενομένων τὸν θόρυβον, ἐκείνας εἰς μάχην αὐτῷ τὰς μορφάς ἐφοπλίζοντα, τῆ θέα παρατρέχειν ἐνόμιζεν ἀβλαβῶς οὐκ ἔχων καιρὸν ὑπομνησθῆαι τῆς βλάβης αὐτῶν καὶ τότε ταύτης αἰσθανόμενος ὅτι σχολῆν ἀγεῖ γυνῶνα, καὶ ἰδεῖν τὴν δυναστείαν αὐτῆς αἰχμαλωτιζόμενος πρὸς ἐνθυμήσεις ἀτέλους, καὶ λογίζεσθαι βιαζόμενος λογισμοῖς αἰσχυρῆς πεπληρωμένους: καὶ τότε πλάνην ὁμολογῶν ἀναφανθῶν, τὴν παρελθούσαν ζῶην, καὶ μακαρίζων τοὺς μὴ γνόντας τῆ

ἔφει, ὡσπερ ἔγνω αὐτὸς, καὶ οἰκτιζόμενος εἰκότως ἄ-
 παυτὸν, ὅτι καθ' ἑαυτοῦ τοῖς ἔχθροῖς αὐτὸς δέδωκεν
 ἑπτα, καὶ πολεμεῖται δικαίως, ἀνοίει πολλῇ παρασχῶν
 ἔσχον τοῖς πολεμίοις.

testatem ipsius, utpote captivus abductus ad re-
 cordationes absurdas, coactusque cogitationes per-
 volvere turpitudine plenas; quique tunc manifeste
 fatetur, præteritam vitam fuisse fallaciam, et bea-
 tos prædicat eos, qui non cognoverunt visu, sicut ipse novit, et merito miseratur sui ipsius, eo quod
 inimicis suis ipse adversus se præbuerit arma, et jussu oppugnatur, quod multa cum dementia vires
 hostibus subministrarit.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΔ'.

Τότε γὰρ τὰ διὰ τῆς ὁράσεως, τὰ διὰ τῆς ἀκοῆς,
 τὰ διὰ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἐπαυσιότα σπερματι-
 κῶς, ἀκανθῶν δίκην ὑποπλασάνειν ἀρχεται, καὶ
 κατὰ μικρὸν ἀδρυνόμενα κεντεῖ ἐπιτόπως τοῖς νύγ-
 μασι, μᾶλλον δὲ τῆς μυθευομένης παρὰ τοῖς ῥαψύ-
 φδοῖς ὕδρας ἐν Ἰσῳ ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὑπανίσχει κεφα-
 λὰς, μυρίοις δῆγμασι ὀδυνῶντα τὸν ἄθλιον. Καὶ γὰρ
 ἡ ὕψις ἢ ὀραθεῖσα φαῖδρὰ παρίσταται, καὶ κόσμος
 πολυτελής, καὶ γέλως κεχυμένος, καὶ σχῆμα πε-
 πλασμένον, καὶ βλακεία, καὶ θρόψις ἐπιτετηθευμένα
 πρὸς ἄλλωσιν, καὶ νεῦμα πλαζόμενον, καὶ βλέμμα κα-
 κῶδες, καὶ κίνημα εσσοθημένον, καὶ φωνῆς ἐμμέ-
 λεια, καὶ φθέγμα θηλύτερον, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ
 ἦθος ἀπλαστον, καὶ σεμνότης ἀπλῶς, καὶ ἀφέλειε,
 καὶ ῥῆμα ἐλεινὸν, καὶ οἰμωγῆ συμπαθῆς, καὶ δά-
 κρυον ἔθνωμένης ψυχῆς, τελευταῖον κινουσίαν ἀγῶνα
 πολλῶν, καὶ αὐτῆς ἰσως τῆς οἰκτιρηθείσης, καὶ ἀπολαυ-
 σάσης κηδεμονίας, ἢ μνήμη προξενεῖ κίνδυνον, ἰκτι-
 θος ἐν ἀνάγκῃ γενομένης, καὶ πολεμούσης ὑστερον
 οἰκτον κινήσεως ἐν τῇ χρεῖα, καὶ ἔλεον, καὶ ποιού-
 σης οἰστρους ἐρωτικῶς. Τί οὖν βέλτιον, ἑαυτὸν
 ἔλεειν, καὶ περιστάσθαι τὰ δασυδαλα, ἢ τὸ ἔθῃεν
 ἄλλους ἔλεειν, βρώχοις δυσεκλύτοις ἐμπλέκεσθαι
 τῷ βοηθεῖν ἐθέλειν ἑτέροις, καλὸν τῷ κρημι-
 ζομένῳ χεῖρα δίδοναι, εἰ ἔστι μὴ συναπολέσθαι
 αὐτῷ κινδυνεύοντι. Εἰ δὲ τῷ θεοῦ συμπαθεῖν,
 τὸ πάσχειν ἀκολουθεῖ, τὸ οἰκεῖον συμφέρον σπου-
 δαστέον, ὅτι μὴ εὖτως ἄλλος ἄλλῳ πλησίον ὡς ἑκα-
 στος ἑαυτῷ.

sin autem operi, quod videtur compassionis, subsequatur pati, propriæ studendum est utilitatî, quiâ
 non ita propinquus est alter alteri, ut quisque sibi ipsi.

ΚΕΦΑΛΑ. ΙΕ'.

Διὰ τοῦτο, τῷ κεραυνεῖν πυρὶ τῆς Πενταπόλεως
 φλεγόμενης, ὁ ἄγγελος ἔλεγε τῷ δικαίῳ, καὶ φιλοξε-
 νίας ἐπιμελουμένῳ Λώτῃ: « Σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ
 ψυχὴν, εἰς τὸ ἕρος σώζου μήποτε συμπαραληφθῆς,
 πρὸ τῶν ἀπολλυμένων τῆς σεαυτοῦ φρόντιζε σωτη-
 ρίας. » Τὸ γὰρ, « Μὴ περιδύξῃ εἰς τὰ ὀπίσω, » μη-
 δένας λόγον τῶν ἀπολλυμένων ἐδίδασκεν ἔχειν, ἐπεὶ
 μὴ πάντως ὄσιον ἦν συναπολέσθαι θελήσαι τοῖς ἀπο-
 λλυμένοις, μηδὲ ἐν Ἰσῳ θέσθαι θελήσαι τῶν ἄλλων καὶ
 τὴν σεαυτοῦ κηδεμονίαν, ἐν οἷς τὸ συμπαθεῖν, οὐδὲν
 ὠφελοῦν τοῖς τιμωρομένοις, ἀδικεῖ τοὺς συμπάσχον-
 τας τὰ μέγιστα· εἰς αὐτὴν βλέπτον τὴν πᾶσιν ἀν-
 θρώποις ὁμοῦ ποθομένην σωτηρίαν· τὸ μὲν γὰρ
 φιλόφρονον, καὶ θεῷ φίλον, καὶ πρέπον ἡμῖν,
 καὶ δεῖ τὰ χρηστὰ, καὶ συμβουλεύειν, καὶ σπου-
 δάζειν, καὶ ἐπεύχεσθαι ἑκαστον ἑκάστῳ· ἐπει-

Tunc enim quæ per visum, quæ per auditum,
 quæ per alios sensus quasi seminali modo incide-
 runt, instar spinarum subgerminare incipiunt. et
 pedetentim **392** adolescentia acuminibus labo-
 riose pungunt, quinimo æque ac hydra (de qua
 fabulati sunt carminum contextores) alia super
 alia sustollunt capita, mille morsibus infelicem
 excruciantia: etenim astat quæ visa est hilaris spo-
 cies, et ornatus magnificus, et risus diffusus, et
 habitus fictus, et deliciæ, ac mollities studiosè af-
 fectatæ ad captandum, et nutus vagabundus, et
 obtutus pravi ingenii, et motus concitatus, et vo-
 cis concinna modulatio, et sonus effeminatior; non
 solum vero hæc; verum et mores non fucati, et
 simpliciter gravitas, atque integritas, et verbum ad
 miserationem excitans, et ploratus ad compatien-
 dum commovens, et lacrymæ afflictæ animæ plu-
 rimum in fine movent certamen, et ipsiæ forte
 curæ miserabilis, quæque damnum percepit, me-
 moria conciliat periculum, utpote, quæ evaserit, in
 necessitate posita, supplex, et postremo decertans
 miserationem ac misericordiam in egestate com-
 moveat, et amatorios excitet stimulos. Quid ergo
 melius, misereri sui ipsius, et evadere scandala,
 seu offendantia, aut aliorum scilicet miserendo, im-
 plicari laqueis indissolubilibus, ac volendo alios
 adjuvare in mala incidere inevitabilia? Bonum est
 illi manum porrigere, qui se præcipitem agit, si
 possibile sit non simul cum ipso periclitante perire,

CAPUT XV.

Eam ob rem, cum fulmineo igne Pentapolis in-
 flammaretur, angelus dixit justo et hospitalitatis
393 studioso Lot: « Salvans salva tuam ipsiux
 animam, in montem salvare, ne forte simul com-
 prehendaris, potius tuam, quam eorum, qui per-
 eunt, salutem cura; » quod enim ipsi dictum
 est, ut non respiceret retro, nullam rationem ha-
 bere pereuntium edocebat; quis certe justum non
 erat velle simul perire cum peccantibus, nec æque
 ac aliorum sui ipsius habere curam; dum com-
 passio in his maxima damnum affert compatien-
 tibus, in quibus nihil valet adjuvare punitis, quippe
 quæ læsionem infert ipsi saluti, quæ simul ab om-
 nibus hominibus peroptatur: hæc namque argu-
 mentum est erga homines benevolentix, Deoque
 grata, ac nobis conveniens, et oportet, quemquam

enique bona quælibet, tum consulere, tum studiose querere, tum exoptare; huiusmodi quippe animi affectio vere laudabilis est: at in necessariis minus studere sibi ipsi quam aliis non solum admittendum non est, verum etiam plurima dignum est condemnatione. Quo pacto ergo qui sui status multam gerit curam, et mores suos moderatur ac frenat ad modestiam, disciplinamque servandam, quique in vacatione multoties cum Deo colloquitur, non est magis, magisque idoneus ut sit gratus Deo (utpote qui vitam degit majori cum vigilantia) eo, qui nunquam tempus habet propriis cogitationibus, vel delitescens passionibus propter acclamandi?

CAPUT XVI.

Annon dicemus Mariam esse Martha meliorem? quam ob talem sine ulla distractione **394** quietem, præferens Dominus illi, quæ circa ministerium corporeum distracta erat, et curam gerebat famulatus, qui ad carnis requiem est, dicit, non ipsi, sed ei, quæ arbitratur, se magnum aliquid acquirere, et idcirco admonitione indigebat, corrigens deceptam intelligentiam, ac inquires: « Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima, porro unum est necessarium: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea ¹⁹. » Etsi tumultus ejus esset studio plenus inserviendi ipsi Domino, non tamen laudata fuit ob illam animi propensionem; conquestus est autem quod, cum dereliquisset assidere (ut faciebat Maria) verbo, et animæ utilitati, intenta erat, quo pacto nihil necessarium decasset ad magnificentem convivii apparatus, et quomodo consuetæ ac sumptuosæ hospitalitatis mensa splendida proponeretur: geminasse enim nominis vocationem volentem criminari tale studium, quasi minime congruum, et dixisse: Martha, Martha, lamentantis forsitan, caputque cuneidentis signum erat; quippe qui sciebat, quod decepto a tumultu, velut esset quid necessarium, utilius foret ad pietatem assequendam id, quod negligebatur, eo, quod sedulo agebatur.

CAPUT XVII.

Sic et Levitæ cuncto præpositi fuere populo, utpote qui erant liberi ab omni occupatione vitæ **D** secularis negotiis addicta, et pura mente abeque ulla distractione divinam colebant majestatem, quique magnam præcom secundum legem fundebant, ut seipsos attentione, ac **395** puritate Deo expiarent; et externas perturbationes aversantes, intra septa templi tunc sancti exercebantur in his quæ ad castitatis studium pertinebant, persuasam, quod quies progigneret ipsis minime laboriosam castimoniam ²⁰. Et testes externi detrimenti sunt Abel filius primo creati hominis ²¹, et Dina Jacob patriarchæ filia ²²; ille quidem in campo dolo intersectus a Cain; illa vero ab Emor corrupta, cum

A νετὸν γὰρ ὄντως ἡ τοιαύτη διάθεσις· Ἐλαττον δὲ τῶν ἄλλων ἐν τοῖς ἀναγκαίοις σπουδάζειν ἑαυτῷ, οὐ μόνον οὐκ ἀπόδεικτον, ἀλλὰ καὶ κλειστός καταγνώσεως ἄξιον. Πῶς οὖν ὁ πολλὴν ἐπιμελείαν ποιοῦμενος τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως, καὶ τὸ ἴθος ἐἴησιγλα παιδαγωγῶν πρὸς τὸ εὐτακτον, καὶ ἐπ' ἀδείας τὰ πολλὰ προσομιλῶν τῷ Θεῷ, τοῦ μηδέποτε καιρῶ ἔχοντος, τοῖς ἰδίῳ ἐπισημῆνασθαι λογισμοῖς, ἢ τοῖς ἐμφωλευούσι, καὶ διὰ τὴν ἐξωθεν ἀσχολίαν οὐ γνωσκομένοις πάθειν, οὐκ ἔστι μᾶλλον (ὡς νηφαλιώτερον διάγων) πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ εὐαρέστησιν ἐπιτηδειώτερος;

externas occupationes non agnitis, pro male gessis

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Ἡ καὶ τὴν Μαρίαν οὐκ ἐροῦμεν τῆς Μάρθας ἀμείνονα; ἢν προτιμῶν διὰ τὸ ἀπερίσπαστον τῆς περὶ τὴν σωματικὴν λειτουργίαν περισπωμένης, καὶ φρονιζούσης διακονίας, σαρκὸς ἔχουσης ἀνάπαυσιν, φησὶν ὁ Κύριος, οὐκ αὐτῇ, ἀλλὰ τῇ νομιζούσῃ μέγα τι ποιεῖν, καὶ διὰ τοῦτο χρῆζούσῃ παραινήσεως, διορθούμενος τὴν ἐσφαλμένην ὑπόνοιαν λέγων· « Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλὰ, ἐνὸς δὲ ἐστὶ χρεῖα· Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς. » Καίτοι ὁ θόρυβος αὐτῆς εἶχε σπουδῆν, τῆς θεραπείας αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐπηνέθη τῆς προθυμίας ἐκείνης· ἐμέμφθη δὲ, ὅτι, καταλιπούσα τὸ προσεβρεύειν, καθάπερ ἡ Μαρία, τῷ λόγῳ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς ὠφελείᾳ μεριμνᾷ, πῶς μηδὲν μὲν τῆς χρεῖας λείψῃ πρὸς τὸ τῆς ἐστιάσεως φιλότιμον, λαμπρὰ δὲ τῆς συνήθους, καὶ πολυτελοῦς παρατεθῆ τῆς φιλοξενίας ἢ τράπεζα: τὸ γὰρ διπλασιάσαι τὴν τοῦ ἐνόματος κλήσιν μᾶλλον τὴν σπουδῆν διαβάλλειν ὡς οὐ καθήκουσαν, καὶ εἰπεῖν, Μάρθα, Μάρθα, σχετιάζοντος ἢ τάχα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπισείοντος τῷ πεπλανημένῳ ὡς ἀναγκαίῳ θορύβῳ χρησιμώτερον εἰδὼς εἰς κατόρθωσιν εὐσεβείας τοῦ σπουδαζομένου τὸ ἀμελούμενον.

C

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Ὁβτω καὶ Ἀεὺται παντὸς τοῦ λαοῦ προεκρίθησαν, ἐλεύθεροι πάσης ὄντες βιωτικῆς ἀσχολίας, καὶ καθαρῶ τῷ λογισμῷ τὸ θεῖον διὰ τὸ ἀπερίσπαστον θεραπεύοντες, καὶ οἱ τὴν μεγάλην εὐχὴν κατὰ νόμον εὐξάμενοι· ὥστε ἀπαγνίσαι προσοχῇ, καὶ καθάρῃ τῇ ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ τὰς ἐξωθεν ὀχλήσεις παρατησάμενοι, περιβάλλον ἐντὸς τοῦ τότε ἁγίου ναοῦ, τὰ τῆς σπουδαζομένης ἀγνείας ἠσκούντο τὴν ἡσυχίαν, πεπεισμένοι ποιεῖν αὐτοῖς τὴν ἀγνείαν ἀκράματος. Καὶ μάρτυρες τῆς ἐξω βλάβης, Ἄβελ ὁ τοῦ πρωτοπλάστου υἱός, καὶ Δίνα ἡ τοῦ πατριάρχου θυγάτηρ Ἰακώβ, ὁ μὲν εἰς τὸ πεδὸν δολοφονηθεὶς παρὰ τοῦ Καὶν, ἡ δὲ φθαρθεῖσα παρὰ τοῦ Ἐμὼρ ἀκαίρους ἐπὶ θεωρίαν ἐξελθοῦσα τῶν ἐγγυρῶν γυναικῶν, οὐκ ἂν

¹⁹ Luc. x, 41. ²⁰ Num. i, 53. ²¹ Gen. iv, 8. ²² Gen. xxxiv, 1, 2.

τοῦτο παθόντες ἦσαν εἰ κατέμενον ἡρεμοῦντες οἴκοι τῆν πᾶσιν ἀκίνδυνον, καὶ τελείους, ἀτελείσι δὲ μάλιστα ἡσυχίαν ἐλθόμενοι, ὅτι τοῖς μὲν φυλάττει τὴν ἡσυχίαν ἐξὶν ἀσφάλειαν, τοῖς δὲ τῆ ἀσκήσει ταύτη προσάγει προκόπτοντας. Καὶ ὁ Ἰερემίας δὲ παρεγγυῶν μὴ ἐκπορεύεσθαι εἰς ἀγρὸν ὅτι ῥομφαία τῶν ἐχθρῶν παροικεῖ κυκλόθεν, καὶ ὁ Πέτρος ῥῶν· « Ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος περιέρχεται καὶ ἐμπεριπατεῖ, ἡ τὴν σύμπασαν τὴν ἔξω βλάβην μαρτύρονται· ὁ δὲ τὸν ὀλοθρευτὴν ἀποκρύπτεισθαι παραινῶν, καὶ ὁ λέγων· « Ἀποκλείσον τὴν θύραν σου, ἀποκρύβηθι μικρὸν ὅσον ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὄργη Κυρίου, » καὶ ὁ οἰκῶν οἰκίαν Ἰακώβ, καὶ ὁ προστάσων τὸν υἱὸν τοῦ φονευτοῦ παραγινόμενον ἀποθλίβειν εἰς τὴν θύραν, τὴν ἔνδον κηρύττουσιν ἀσφάλειαν, δεικνύοντες διαβρῆθην, ὅτι τοῖς μὲν εὐεπηρέαστος ὁμολογουμένως, τοῖς δὲ ἀναμφιβόλως ἀκίνδυνός ἐστιν ἡ διαγωγὴ.

ies, quod iis quidem ille vitæ modus ex confesso t. sic sit extra omne periculum.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Καὶ οὕτω, καὶ οὐκ ἄλλως ἔχειν φιλεῖ ἡ ἀλήθεια· οἱ μὲν γὰρ τὸν ἀνακεχωρημένον βιοῦντες βίον, καὶ μονομαχοῦσι καὶ ἀνόπλιω συμπλέκονται τῷ πολεμίῳ· ὅπλα γὰρ παθῶν ἐστὶ τὰ πράγματα, οἱ δὲ πλήθεισιν ἐν πόλει συναναμιγνύμενοι, καὶ πολλοὺς ἔχουσι πολλαχόθεν τοὺς ἐπιτιθεμένους διόλου, καὶ πάντας πεφραγμένους παντευχίᾳ πολεμικῇ, καὶ καιρίας, ὅταν τρώσῃσι δυνηθῶσιν, ἐπιφέροντας τὰς πληγὰς. Καὶ ἐστὶν ἀνόητον κομιδὴ περιδεῖ, καὶ ἐναγώνιον κατασκευάζειν ἑαυτῷ τὴν ζωὴν, ἐξουσίας παρούσης, ἀδεῖα ταύτην ἔχειν, καὶ ἀφοδον, καὶ ποιεῖν τὴν ἐνδεχομένην ἀσφάλειαν τὴν ἀναγκαίαν. Τίς γὰρ ἀποστάς ἐπιθούλων καὶ χωρίσας ἑαυτὸν μακρὰν τῆς τούτων ἐπιμιξίας οὐ θαρραῖ λοιπὸν, καὶ ἐστὶν ἀμέριμνος, οὐδὲ μίαν οὐδαμῶθεν ὑφορώμενος βλάβην εἶ; Τίς δὲ τούτους συνδιατῶμενος οὐκ ἐστὶν ἐν διηνεκεῖ φόβῳ πάντοτε προσδοκῶν πάντοθεν ἐπιβουλήν τῷ πάντας ταύτην διὰ σπουδῆς ἔχειν αἰετ, ὡς κατὰ δυσμενοῦς θυτμνεῖς; Πῶς οὖν τῆς εἰρηνικῆς καὶ ἀταράχου διαγωγῆς ἡ μετὰ τῶν ἀδικούντων ἐστὶν ἀμείνων; Καὶ πῶς ἡ ληστὰς ἔχουσα καὶ βαρβάρους ὁδὸς τῆς ἀδεῖας ὀδευομένης ἔδοξεν, ἢ δοκεῖ τισὶν αἰρετώτερος; Ἢ μὲν καὶ μαιφίφους ἔχει, καὶ λωποδύτας, καὶ πάντως ἐστὶν ἡ φονευθῆναι, ἢ κἂν περιδυσθῆναι τὸ ἰμάτιον· ἡ δὲ πάσης ὑπονομίας ἀπηλλαγμένη τοιαύτης ἀζήμιον τοῖς ὀδίταις, καὶ ἄλυπον τὴν ὀδοπορίαν ποιεῖ, καὶ τὴν κτήσιν διασώζουσιν ἀσύλητον, καὶ φαιδρῶς τὴν ὁδὸν καὶ γεγηθῶς διανύουσιν.

expulatores, et in ea omnino oportet aut interdicti, aut veste despoliari: ista vero ab omni hujusmodi suspitione aliena, viatoribus præbet peregrinandi facultatem sine ullo damno et dolore, qui conservant quod possident nullatenus eripiendum et hilariter lætoque animo peragunt viam.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'

Ἄλλοι τὰς τραχείας, καὶ δυσβάτους ἐκκλίνοντες ἀτραποῦς, κἂν ὦσιν ἐπιτομοί, τὰς ὁμαλὰς καὶ λεωφόρους μεταδιώκουσι πλείον ἔχούσας τὸ ὑψίος καὶ

A intempestive ad spectandum mulieres indignas regionis foret egressa; non equidem id illi passi fuissent, si domi permansissent quieti, eligentes potius silentium solitudinis, quod minime periculosum est omnibus, et perfectis, et imperfectis; primis enim habitum exercitatum inconvulsus conservat, alteros vero exercitationi admovet progredientes. Quin et Jeremias adhortans non procedere in agrum, quia gladius inimicorum in circuitu habitat²², et Petrus clamans: « Adversarius noster diabolus circumquaque ambulat²³, » omnem attestatur noxam externam; ille vero, qui admonet, ut exterminator delitescat, et qui dicit: « Claude januam tuam, et abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio Domini²⁴; » et qui habitat in Domo Jacob, et præcipit ut filium homicidæ accedentem allidamus ad januam²⁵, prædicant internam securitatem, clare demonstrandamnis obnoxius est, aliis vero absque ambigui-

CAPUT XVIII.

Sic itaque, nec aliter se habere assolet veritas: qui etenim vitam degunt a communi **396** via remotam, tum singulari pugnant certamine, tum inermi cum adversario manus conserunt; arma namque passionum sunt negotia; qui vero multitudinibus in urbe commisceantur, tum multis ex partibus multos habent omnimode insidiantes, tum omnes hos munitos omnibus instrumentis bellicis, et quando potuerint vulnerare, lethales plagas inferentes; unde stultum est avidam vitam et certamini obnoxiam studiosè sibi ipsi moliri, cum adsit facultas eandem periculo carentem et metus expertem transigere, inque necessaria, quæ concessa est, collocari securitate. Quis enim, dum secesserit ab insidiatoribus, et procul seipsum ab eorum commissione separarit, deinceps non securo est animo, ac sine sollicitudine existit, nulla amplius ex parte ullam reformidans noxam? Quis autem cum istis cohabitans non est in metu continuo, omni ex parte omnique tempore expectans insidias, cum omnes moliantur ipsas assidue, uti solent malevoli in malevolos? Quo pacto igitur vitæ instituto pacifico, minimeque perturbato melius est id, quod cum injuriam inferentibus habetur? Et quomodo via, quæ latronibus et barbaris est infesta, visa fait, aut videtur aliquibus potius eligenda, quam ea, quæ absque ullo metu pervia est? Illa quidem et jugulatores habet cruentos, et vestium

397 CAPUT XIX

Alii, tramites asperos et transitu difficiles, declinantes, quamvis sint concisi, ac breviores, inquirunt semitas planas ac publicas, quæ longiores

²² Jerem. vi, 25. ²³ I Petr. v, 8. ²⁴ Isa. xxvi, 20. ²⁵ IV Reg. vi, 52

nullo sunt, indigentque diuturniori tempore, ut conficiantur. Et qua ratione via, quæ ardua est et vix pertransiri potest, quæ longa et periculosa, quæ ferarum ictibus subjecta, ac prædonum est altrix, et laqueos habet, et scandala, et insultus, et insidias, et detrimenta multa, judicatur præstantior ea quæ tolerabilis est, atque concisa et plana? Ibi mulieris aspectus proritat, divitiarum, et potentatus, et gloria commovent æmulationem; alia iracundiam vellicant; alia concupiscentiam succendunt; alia diffusionem cordis præ lætitia, alia vero animi demissionem inferunt; alia vultum demissum, seu pudorem cum mœrore et confusione; alia gaudium, hilaritatemque efficiunt; alia oblectationem, et alia lædium; sicque quotidie his quæ videntur et audiuntur inflammata et eventitatae passiones, quomodo in splendidam flammam tandem aliquando non exsurgent, et continua exercitatione non pertingent ad habitum dissolvi difficilem, ac transmutationem, aut laboriosam, aut fortassis impossibilem non efficiunt? Etenim consuetudo non minus quam vinculum detinens, non permittit recessum, quippe quæ paululum cedit impulsui moventi, at rursus trahit ad se ipsam eum, qui conatur abscedere. Verum, qui ab hujusce vitæ negotiis separatus est, et sensus avertit a rebus sensibilibus, atque apud seipsum quiete agit, si memorias habeat passionibus percitas, celerius delebit eas, tempore. **398** quod omnia perantiquat, horum quoque paulatim oblivionem inducente; sin vero nullam susceperit cffugiem eorum quæ pugnam cient, luctam habet adversus expugnatu, et abduci nullo negotio queunt, mente transferente facillime ipsas, et aversante sine labore, quando inimicus nulla possit exteriorum cupediarum allicere.

CAPUT XX.

Hiæ quippe consuevit (hostis) passiones illinere, ac efficere luctationes operosas et laboriosas decertantibus: nec enim tantum potest concupiscentia sine materia. quantum valet, cum ei adjacent proposita concupiscibilia, nec rursus dominatur ira; cum non adsit qui concitet illam. Voluptas vero tunc excitatur, quando id quod placet, aspectu proritat appetitum. Sunt autem horum motus infirmi, ac remissi, non obturbante imaginatione, quæ considerationem velut e somno excitat, quasi obdormiret, et cogitationem in se ipsa retinet vigilem, ac permanentem. Exempli gratia; visus, qui, blandum aliquid amicum reddens, cohibet inconviventem intuitum oculi nimium corporis sui studiosi, et nullatenus eum circumagere permittens, nec sinens, ut ad aliquid aliud transferat voluntatem (etsi quis velit constringere), vincit delectatione pertinax, magnumque studium contententis oculum avertere. Verum non sic contingit ei, qui a solis recordationibus perturbatur, cui liberatio facilis est, fitque valde prompta migratio: meditatione namque, ac exercitio sermonum spiritualium, et intensa oratione mens abscedit **399** ab his, quæ

δεομένας πρὸς τὸ ἀνυθῆναι πλείονος χρόνου. καὶ πῶς ἡ προσάντης, καὶ δυσπόρευτος, ἡ μακρὰ καὶ ἐπικίνδυνος, ἡ θηροβλουμένη, καὶ ληστοτρόφος, καὶ βρόχους ἔχουσα, καὶ σκάνδαλα, καὶ ἐνέδρας, καὶ ἐπιρρίας πολλὰς τῆς ἀνεκτῆς, καὶ συντόμου καὶ πεδινῆς, κρινεται προτιμωτέρα; Ὁφίς ἔχει γυναικὸς ἐρεθίζει, πλοῦτος, καὶ δυναστεία, καὶ δόξα κινεῖ τὸ ζηλότυπον, ἀλλὰ τὸν θυμὸν ἐπικινεῖ. Ἄλλα τὴν ἐπιθυμίαν ἐκἀπτεῖ, καὶ ἕτερα διὰ χυσιν, καὶ ἕτερα ποιεῖ ταπεινότητα, ἀλλὰ κατῆφειαν, καὶ σύγχυσιν, ἀλλὰ χαρὰν καὶ εὐπάθειαν ἐργάζεται. Ἄλλα τέρψιν, καὶ ἕτερα θεωραρότησιν, καὶ καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς ὀρωμένοις καὶ ἀκουμένοις οὕτω τυφόμενα, καὶ ριπιδόμενα τὰ πάθη, πῶς εἰς λαμπρὰν οὐκ ἀναστήσεται ὀρεδῆσται φλόγα, καὶ τῇ συνεχεῖ γυμνασίᾳ φθάσει πρὸς δυσκατάλυτον ἔξιν, καὶ τὴν μεταβολὴν, ἢ ἐπίπνον, ἢ τάχα ποιήσει καὶ ἀδύνατον; Δεισμοῦ γὰρ οὐκ ἔλαττον κατέχουσα ἡ συνθεσία, τὴν ἀναχώρησιν οὐκ ἐφίρεισιν, ὀλίγων ἐνδιδοῦσα τῇ ὀρμῇ, καὶ αὐθις ἔλκουσα πρὸς ἑαυτὴν τὸν ἀποφοιτῆσαι πειρώμενον. Ὁ δὲ τὸν βιωτικῶν κευχρισμένους πραγμάτων, καὶ τὰς αἰσθησεις ἀποστήσας τῶν αἰσθητῶν, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡρεμῶν, ἂν μὲν ἔχη μνήμας ἐμπαθεῖς, ταχέως ἀφανίζει αὐτάς, τοῦ πάντα παλαιούοντος χρόνου, λήθην καὶ τούτων κατὰ μικρὸν ἐργαζομένου. Ἐν δὲ μηδὲν ἐδέξατο τῶν ποιοῦντων μάχην εἰδῶλον, πρὸς τὰς φυσικὰς ὑπομνήσεις φιλάς ἔχει τὴν πάλην εὐκαταγωνίστους οὐσας εὐπαραγώγους, τῆς διανοίας εὐκόλως μετατιθεμένης αὐτὰς, καὶ ἀποστρεφομένης εὐχερῶς, ὅταν μηδενὶ τῶν ἔξωθεν λίγων δελεάζειν

C δύνηται ὁ ἐχθρὸς
simplices reminiscencias naturales, quæ faciles sunt

ΚΕΦΑΛΑ. Κ'.

Τούτοις γὰρ ἀλείφειν πέφυκε τὰ πάθη, καὶ ποιεῖν τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐργώδη, καὶ ἐπίπνοια τὰ παλαιάσασα· οὐχ οὕτω γὰρ ἰσχυεῖ ἀνευ ὕλης ἐπιθυμία, ὡς ἰσχυεῖ τῶν ἐπιθυμητῶν παρακειμένων, ὅτε πάλιν δυναστεύει θυμὸς, μὴ παρόντος τοῦ παροξύνοντος. Ἡδονὴ τε τότε διανίσταται, ὅτε τὸ ἦθος ἐρεθίζει τῇ ὕψει τὴν ἐφῆσιν. Ἀσθενεῖς δὲ τούτων αἱ κινήσεις, καὶ ἀστονοὶ μὴ παρενοχλοῦσης φαντασίας τῆς διυπνιζούσης ὡσπερ καθέουσαν τὴν ἐνθύμησιν, καὶ τὸν λογισμὸν πρὸς ἑαυτὴν κατεχούσης ἐγρηγορότα καὶ παραμένοντα. Ὡς ὅταν ὀφθαλμοῦ φιλοσωμάτου κατέχει ὕψις ἀρέσκουσα τῷ ἐπαγωγῷ τὸ ἀτένεις, οὐδαμοῦ περιάγειν ἐπιτρέπουσα, οὐδὲ πρὸς ἕτερόν τι μετανεγκεῖν τὴν βουλήν συγχωροῦσα, κινῆσαι τις ἐθέλοι, νικῶσα τῇ τέρψει τοῦ ἀποστήσας τὸ ἔμμη βιαζομένου τὸ φιλόνηκον. Ἄλλ' ἔστι τῷ μὲν ταῖς μνήμας ἐνοχλουμένῳ εὐκόλος ἡ ἀπαλλαγὴ, καὶ λίαν εὐμαρῆς ἀπανάστασις· μελέτη γὰρ καὶ γυμνασίᾳ λόγων πνευματικῶν, καὶ προσευχῇ συνεταμένη ἀφίσταται τῶν μὴ ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ ἰνοῦς, καὶ μελλοταται πρὸς τὰ σπουδαζόμενα κατὰ Θεὸν, τούτοις ἐνευκαίρων, κακεῖνων λήθην ποιούμενος. Καμῦσαι δὲ πρὸς τὰ ὀρώμενα τὸν ὀφθαλμὸν

εὐδίου ἀδύνατον, οὐδὲ πρὸς τὰς φωνὰς βῦσαι τὴν ἄκοην, οὐδὲ τὴν βλάβην αὐτῶν ἐκκλίνειν διὰ παντὸς νῆφρονι τῷ λογισμῷ· πολλὰ γὰρ πάντοθεν ἐπήρεια, καὶ εὐσφύλακτοι, καὶ οὐκ ἔστι τὸν εἰς πηλὸν διαβαίνοντα μὴ μολῦναι τὸ ἴχνος, καὶ διάγοντα ἐν λοιμικῷ καταστήματι, μὴ παθεῖν, ὃ διατίθῃσι τὸ περιέχον· οὕτως ἀδύνατον μὴ ἀναμίξασθαι τι τῶν βωτικῶν κηλίδων τὸν τούτοις ἐνδιατρίβοντα, κἂν μὴ αἰσθάνηται τῆς βλάβης, λοιπὸν ἐνεπιθεῖς τῷ χρόνῳ τοῖς βλάπτουσιν.

qui diversatur in pestilenti situ, non patitur morbum, quem circumambiens aer diffundit: sic im- possibile haud immisceri sordibus rerum hujusce sentiat damnium, cum, temporis spatio, assuefactus tandem fuerit in his, quæ lædunt.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Ἐπειδὴ καὶ δηλητηρίου τινὲς ἀπογευόμενοι βρα- χέως, πρῶτον μὲν οὐκ ἀδικοῦνται τῷ μὴ τὴν πο- σότητι τῆ ποιότητι ἀναλογεῖν πρὸς τὴν ἀναίρεσιν, τῆ κατ' ὀλίγον δὲ προσθήκῃ προσεπιζομένης τῆς κρᾶσεως, ὕστερον καὶ τροφῇ ποιοῦνται τὴν φθορο- ποιὸν τοῦ ἐδέσματος δύναμιν, τῆς φύσεως κατ' ὀλί- γον οικειοῦσθαι τὸ βλάπτον μανθανούσης τῷ χρόνῳ. Τίς τοῦ μακαρίου Δαβὶδ παρὰ τῆς θείας Γραφῆς οὐκ ἔμαθε τὴν ἐν πᾶσιν ἀκρίθειαν; Τίς οὐκ οἶδεν ἐκ τῆς ἀκοῆς τὰ τούτου κατορθώματα; Πῶς, ἐγκαλλω- πιζόμενος, οὐ διὰ τὸ φιλόκομψον, διὰ δὲ τὸ φιλάλ- ληλον, ὅπως καὶ ἄλλοι διδαχθῶσι ποιεῖν ἄπερ αὐτὸς πεποίηκε, τὰ οικεῖα διηγέται καλά; ποτὲ μὲν λέ- γων· « Ἐν ἀνακίχ μου ἐπορεύθην » ποτὲ δὲ· « Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδούσι μοι κακὰ » ποτὲ δὲ· « Ἄνευ ἀνομιᾶς ἔδραμον, καὶ κατεύθυνα » ἄλλοτε· « Οὐκ ἔστι ὄλος ἐν γλώσσῃ μου » ἄλλοτε· « Εὐ- ηρέστησα ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου » καὶ τούτων πλείονα διέξεισιν ὁ ἔγιος, καὶ τέλος φησί· « Κύριε, οὐχ ὑψύθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλ- μοί μου. » Οὕτως ἐθάρρει τῆ ἔξει τῶν ἡσκημένων ἀρετῶν. Ἄλλοτε μικρὸν ἠμέλησε τῆς προσευχῆς, ἄφετον ἄρδην ἐάσατο ἐκνέμεσθαι τὸν ὀφθαλμόν. Τούτῳ μὲν εἰλικύσθη πρὸς κάλλος γυναικὸς ἄλλοτριᾶς, τῆ δὲ καρδίᾳ βέλος ἰδέξατο τὴν ἔσιν πεπυρωμένον, καὶ τοῦτον πρὸς τὴν μοιχείαν οἰστροηλατούμενον ἤγαγεν· ἡ δὲ μοιχεία φόνον τολμήσῃ, καὶ ἀνδροκτασίαν ἀδι- κὸν ἐδίασατο, καὶ ἀπὸ θείας ἀρξάμενον τὸ κακὸν, διὰ τοσοῦτων ὤδευσεν κακῶν, καὶ τέλος εἰς τοσοῦτον συνήλασεν βλαβρον. Οὕτως ἐκ μικρᾶς αἰτίας ἡ ἁμαρ- τία προκόπτουσα, εἰς αὐτὸν οἶδε τὸν ἴσχατον ὄρον καταφέρειν τῆς ἀπωλείας. Εἰ γὰρ, κατὰ τὸν σοφὸν Παροιμιστήν, « Οὐ δεῖ ἐταῖρον εἶναι ἀνδρὶ θυμῶδει, ἵνα μὴ πάντως κοινωνήσῃ διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ πάθους, ἀπὸ τῶν κακρατημένων ἐπὶ τοὺς συνδιατρί- βοντας ἀνεπαισθήτως ἔρπαιν εἰσθότος, πῶς οὐχὶ μᾶλλον φεύγειν τοὺς τὰ μείζω, καὶ χαλεπώτερα νο- σοῦντας, ἀναγκαῖον, καὶ χρήσιμον τοῖς φυλάττεσθαι βουλομένοις τὴν μίμησιν; »

sine sensu ad eos, qui simul conversantur, quomodo non erit magis necessarium ac utile iis, qui cavere volunt a tali æmulatione, eos fugere, qui majoribus ac molestioribus morbis afficiantur?

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Ποῦτὶ γὰρ ταύτην, καὶ ὡς οὐκ οἶδε τίς ἡ μετὰ τῶν

Deo minime placeant, et ad ea transfertur, quæ se- cundum Dei placitum studiosè peraguntur, in hisce quidem otium suum insumens, illa vero tradens oblivioni. At oculum connivere ad ea, quæ videntur, omnino possibile non est, nec auditum ad voces obstruere, impossibile quoque est intellectui semper vigilantem noxam, quam infligunt, declinare: multæ namque sunt undique molestiæ, et quæ difficile caveantur, nec fieri potest, quod qui per lu- tum progreditur non inquinat plantam, et quod is,

CAPUT XXI.

Quandoquidem et aliqui pauculum degustantes venenum, primum quidem nullam perpetiuntur mole- stiam, cum quantitas proportione non respondeat qualitati ad necem, dum autem additamento paula- tim factio temperamentum corporis assuefiat, tan- dem cibi mortiferam quoque vim sibi in pabulum adaptant, natura cum tempore accommodare sibi quod noxium est addiscente. Quis beati David e sacra Scriptura non edoctus est in omnibus accu- ratam diligentiam? Quis non novit, ex auditu, ejus præclare gesta facinora? quo modo, exornatus, non propter studium elegantiæ, sed propter mutuanam charitatem, ut et alii quoque erudirentur facere, quæ ipse fecit, propria enarrat bona. Nonnunquam equi- dem: **400** « In innocentia mea ingressus sum »²⁷; » aliquando vero: « Si reddidi retribuentibus mihi mala »²⁸ et interdum: « Sine iniquitate cucurri, et direxi »²⁹. » Alias: « Non est dolus in lingua mea »³⁰. » Alias: « Beneplacui in veritate tua »³¹. » Et hujusce- modi plura emisit sanctus, et denique ait: « Do- mine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei »³². » Sic contidebat in habitu virtutum, quas exercuerat. Alias parum neglexit orationem, dimissum agiler sine oculum, ut depasceret. Et ex hoc quidem fuit attractus ad pulchritudinem mulieris alienæ, corde vero excepit jaculum aspe- ctu ignitum, ipsumque ad adulterium cæstro agita- tum deduxit; adulterium vero coegit, ut cædem

atque injustum homicidium audacter patraret; cum- que malum ab intuitu sumpsisset initium, per tanta mala sibi iter fecit, ac demum ad tantam compulsi- perniciem. Ita peccatum parva ex causa progre- diens novit ad ipsum terminum extremum exiti ac perditionis adducere. Si enim secundum sapientem Proverbiorum scriptorem, « non oportet socium esse viro iracundo, neque cohabitare amico fu- rioso »³³, » ne ullo modo particeps sit mali, qui so- riciosus est, propter communicationem passionis, quæ ab his, qui ea tenentur, proserpere solet sensim

CAPUT XXII.

Etenim hanc etiam (scilicet imitationem) causat

²⁷ Psal. xiv, 21. ²⁸ Psal. vii, 1. ²⁹ Psal. lviii, 5. ³⁰ Psal. xiv, 3. ³¹ Psal. xxv, 3. ³² Psal. xxx, 1. ³³ Prov. xii, 24.

modis, quos nesciret quis, conversatio quæ cum hujuscemodi hominibus habetur, similes reddens malis 401 eos etiam, qui hactenus esse nolunt, isti quippe paulatim id evadunt, quod ne flant studiose affectant. Et Holopherneu bellicosum virum, qui et Judæam depopulabatur, calceus circumientis mulieris inescavit ad insanum amorem, detinebatque captivum. Hoc etenim narrat historia, quod sandalia Judith rapuerunt oculos Holophernis²¹, oculorumque raptus in mortem desiit; apprehendens quippe ipsum tali passione subactum (ca mulier) diversis fictionibus ac ludificationibus admodum affixit nuptialem reposcentem congressum, donec tempus adinvenit miseri caput detruncandi, qui nec ea, cujus tenebatur, cupidine, potitus est, dum insuper miserabili luctuosaque nece fuit interemptus. Verum et ii (de quibus supra) licet nesciant, tamen pleraque talia perpetuantur: etenim tum oblectati copiose succrescens sæpe sæpius ipso delectat, tum illustris divitiarum materies similiter eos disponit, tum honor inflat, et dedecus mœrore afficit, tum vapor suavem spirans odorem oblectat olfactum, tum obsoniorum exquisita condimenta, etsi forte qualitas non sentiatur, gustum excitant ad appetitum. Ubinam ergo dementibus hujuscemodi pugna utilis? Qui audacter prodire sustinent adversus pericula, et passiones, quæ possent quiescere, proritant, ita ut nunquam fruatur quiete, ipsisque vacationem nunquam præbeant, ad intellectum in eo, quod conducit, exercendum.

CAPUT XXIII.

Mens nempe cum sit suapte natura semper mobilis, quando a sollicitudine rerum futilium otium egerit, curam vertit ad utilia, tum suppulans ea, quæ 402 conveniunt, tum proprio totam se dedens studio, tum Deo colloquens per orationem, tum divinis perfruens sermonibus in lectione, tum recogitans ea quæ creata sunt, et in varietate talis opificii dilaudans Creatorem, tum passiones videns depressas, tum mores inspiciens cohibitos, tum applaudens quotidiano in melius progressui, tum denique totum statum suum æque libratum, et imperturbatum considerans, ac de his semper gratias agens ei, qui hoc donum impertitus est, vitamque lætitia, et animi jucunditate refertam donavit. Quapropter non est æque æstimandus ille, qui neque scit statum suum, nec tempus dispectionis præbet rationi ad dignoscendum quomodo moveantur passiones; an heri potius, vel hodie melius, aut pejus se habeant, quippe quæ multo indigent otio ad intelligentiam varii motus ipsarum, et differentiarum, quæ quotidie fit; quomodo imminutæ sigillatim, vel rursus adauctæ proserpant; studio, ac pigritia, tali vel tali modo dispositæ, intensæ, ac remissæ, quiescentes, ac exurgentes, fenum æque atque boves comedentes, aut carnes avide appetentes: hoc enim, ipsas mansufferi, illud autem ferarum iustar sævire ac ferocire, designat.

²¹ Judith xvi, 11.

Α τοιούτων διαγωγή ἑξομοιοῦσα τοῖς κακοῖς, καὶ τὰς οὐ θέλοντας τέως εἶναι, τοιούτους κατ' ὀλίγον τοιαῦτο γινομένους, ὅπερ μὴ γενέσθαι σπουδάζουσι. Καὶ τὴν Ὀλοφέρνην πολεμικὸν ἄνδρα, καὶ πορθεύοντα τὴν Ἰουδαίαν σανδάλιον περιζήτουσας ἠγκιστρῆσαι το γυναικὶς πρὸς ἔρωτα μανικὸν, καὶ κατεῖχεν αἰχμάλωτον. Τοῦτο γὰρ ἡ ἱστορία φησὶν, ὅτι τὸ σανδάλιον τῆς Ἰουδῆς ἔρπασε τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Ὀλοφέρνου, καὶ ἡ συναρπαγὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ εἰς θάνατον ἐτελεύτησεν· λαβοῦσα γὰρ αὐτὸν χειρὶρωμένον τῷ πάθει, διαφόροις ἐπὶ πολὺ διέπληξεν ἀπατώσα μεθόδους, ἀπειτοῦντα τὴν γαμήλιον ὀμίλιαν ἕως καιρὸν ἐπιτήδειον εἶρε κατατομησαί τὸν ἄθλιον, οὔτε τῆς ἐπιθυμουμένης ἐπιτευξάμενον, προσαπολόμενον ἐλευθῆρῶν, καὶ οἰκτιρῶν θανάτῳ. Πάσχουσι γὰρ καὶ οὗτοι, καὶ μὴ ἴσασιν, τοιαῦτα πολλά· καὶ τέρψεις γὰρ αὐτοῖς εὐφύης τέρπει πολλάκις, καὶ ὕλη πλοῦτου λαμπρὰ διατίθησιν ὁμοίως, καὶ τιμὴ κουφίζει, καὶ ἀδοξία λυπεῖ, καὶ ἀτιμὸς εὐδῶς ἡδεῖ τὴν δυσφροσίνην, καὶ ἔθλων καρυκαίαι, τῆς ποιότητος ἰσως ἐπιλαθομένης, τὴν γυῖον πρὸς ἔφρσιν διεγείρουσι. Καὶ τοῦ τοῖς ἀνοήτοις ἡ τοιαύτη μάχη χρεῖται, χωρεῖν ὁμῶς τοῖς κινδύνοις ἀνεχομένους προπρωτῶς, καὶ ἡσυχάζειν δυνάμενα κνίζουσι τὰ πάθη, πρὸς τὸ μὴ ποτε ἡρεμεῖν, καὶ παρασχέιν ἄδειαν αὐτοῖς πρὸς ὠφέλειον γυμνάσαι τὴν διάνοιαν.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΓ'.

Ἀεικίνητος γὰρ ὢν τὴν φύσιν ὁ νοῦς, ὅταν τῆς τῶν ματαίων σχολῆς φροντίδος, περὶ τὰ λυσιτελεῖ τρέπει τὴν μέριμναν, τὰ καθήκοντα λογιζόμενος, καὶ τῆς οἰκείας ἐπιμελείας ἕως γινόμενος, θεῶν προσομιλῶν διὰ τῆς προσευχῆς, λόγους ἐνευφραίνόμενος κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν βίβλων, τὰ τῆς κτίσεως ἔννοια, καὶ δοξάζων ἐπὶ τῷ ποικίλῳ τῆς δημιουργίας τὸν κτίσαντα, τὰ πάθη συνεσταλμένα ὄρων, τὰ ἥθη βλέπων κατασταλμένα, τῇ καθημερινῇ ἐπὶ τὸ βέλτιον προκοπῇ ἐπισημαινόμενος, καὶ ἄληθην εὐσταθουμένην, καὶ ἀτάραχον τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν θεωρῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις εὐχαριστῶν διὰ παντὸς τῷ παρασχόντι ταύτην τὴν χάριν, καὶ ζωὴν εὐφροσύνης γέμουσαν, καὶ θυμηδίας. Καὶ οὐκ ἔστιν ἰσότημος τούτῳ, ὁ μὴ δὲ εἰδὼς τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν, ἥτις ἐστὶ· μὴδὲ καιρὸν ἐπισκέψας διδοὺς τῷ λογισμῷ πρὸς τὸ γνῶναι πῶς κινεῖται τὰ πάθη· εἰ γὰρ μάλλον, ἢ σήμερον ἀμεινον διακρίσται, ἢ χειρὸν πολλῆς δεόμενα σχολῆς εἰς κατανόησιν τῆς ποικίλης τούτων κινήσεως, καὶ τῆς ὁσμῆραι γινομένης διαφορᾶς, πῶς προσέρπουσιν ἐλαττούμενα, κατὰ μέρος, ἢ πάλιν αὐξοῦμενα, σπουδῇ καὶ βήθυμια, οὕτως, ἢ οὕτως διατιθέμενα· ἐπιτείνόμενα, καὶ ἀνέμενα· ἡρεμοῦντα, καὶ διανιστάμενα. Χόρτον ἴσθουσιν ἐσθίνοντα, σαρκῶν ὀρεγόμενα· τὸ μὲν γὰρ ἡμερῶσθαι αὐτὰ, τὸ δὲ τεθηριῶσθαι, καὶ ἀγγραινεῖν ἐπισημαίνεται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

A

CAPUT XXIV.

Ἐπειδὴ καθάπερ τῶν ἑρπετῶν τὰ ἰοδῶλα τὰς εἰμερινὰς ὥρας ἡρεμοῦντα μένει ἀκίνητα, καὶ τὴν λάσπην οὐκ ἐπιδεικνύμενα διὰ τὸ πεπαχῶσθαι τῷ ρυμῶ, οὕτω τοῖς περισπασμοῖς ἀργοῦντα πάθη, οὐ ἔπαινται μὲν, ἡρεμεῖ δὲ τέως, τότε διακινούμενα τε ἀδειαν εὐρη, καὶ σχολὴν ἐν τοῖς ἐνθυμίοις δεῖξαι ρῶς δὲ πεποιήται, ὡς ἐκ χηραμῶν ἡλιακῆ θέρμη κφωλεῦντα, καὶ προσρχόμενα θηρία. Διὰ τοῦτο ἔγεται τινα τῶν παρακολουθούτων τοῖς λογισμοῖς κολὺν ἐν ἐρήμῳ ἡσυχάσαντα χρόνον, καὶ πείρα σουλόμενον τὴν καθημερινὴν μαθεῖν προκοπὴν, ψή- ρους τῆς ἐρημίας ἀναλεξάμενον ψάμμου, ταύτας χεῖν ἐγχολπῖους, καὶ πρὸς μὲν ἀστεῖον ἐνθύμιον ἰνηθέντος τοῦ λογισμοῦ, τῷ δεξιῷ μέρει παρατιθέ- ραι μίαν τοῦ χύματος, πρὸς αἰσχροὺν δὲ τῷ ἀριστερῷ, αὶ τοῦτο ἔωθεν μέχρι δεξιῆς ποιεῖν κατὰ μίαν ροστιθέντα ψήφον ἐνθεν καὶ ἐνθεν, ὡς τὰ βουλεύ- ριατα θεῖναι παρεσκευάζειν· εἶτα τῆς ἐξέπρας κατα- ρούσης, ἀριθμῶν ταύτας κάκεινας, καὶ τοῦτω κανθάνειν τῷ τρόπῳ πόση, εἰς τὴν αὐτῆν πρὸς τὸ ἰγαθὸν καὶ ἑκάστην ἐγένετο ἢ ἐπιδοσις, καὶ τοῦτω μὲν ἢ εὐκαιρία πρὸς τὸ ποιεῖν τοῦτο παρεῖχε σχο- ἦν. Τῷ δὲ μὴ ἐπαρκοῦντι ταῖς καθημεριναῖς ὀκλή- ρσει, τῷ πλείονας εἶναι ταύτας τοῦ ἡμερουσίου δια- ρτήματος, καὶ νικῆν τῷ πλήθει τὸν χρόνον, ποῦ ποτε γνωσθήσεται τι τῶν οὕτω σπουδαζομένων; τῆς διανοίας οὐ θαλούσης ἔχειν ἄλλην φροντίδα, ὅταν τι τῶν ἀναγκαίων εἰς σκίψιν προκίηται, οὔτε πεφυ- κιάς, κὰν βούληται παρενθυμῆσθαι ἕτερον παρὰ τὸ ρερινώμενον, ὀφθαλμοῦ δίκην πρὸς ἐν ὀρῶντος, καὶ πλείοσι ἐπιμερίζειν τὴν ὀρατικὴν δύναμιν οὐκ ἔχοντος φύσεως.

positum sit dispiciendum, neque assueta sit, quantumvis velit, aliud intellectus perspicere, præter illud, quod curat, instar oculi, qui dum ad unum quodpiam respicit, nequit visivam naturæ vim plu- ribus dispertiri.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'

Πῶς οὖν ἀμείνων, κὲν ὁ αὐτὸς ὁ διάγων ἐπιφα- λῶς τῷ ἀκινδύνως διάγοντι; κὲν γὰρ τὴν αὐτὴν τῆς ἀρετῆς δοκῶσιν δεύειν ἔδον, ἀλλ' οὐχ ἑμῶς ἀνούσοι ταύτην. Ὁ μὲν γὰρ ὡς ἐν ἡμέρᾳ τῆ ἡσυχίᾳ μετὰ τοῦ περιθρῆν ἅπαντα, καὶ εἰδέναι τὰ κατ' αὐτὴν δυσχερῆ, καὶ εὐκολα, ἀπροσκόπως αὐτὴν δια- βαίνει, σκοπέλους ἐκκλίνων, καὶ κρημνοὺς ἐκτροπό- μενος· ὁ δὲ καθάπερ ἐν νυκτὶ τῷ ζῶφῳ τῶν περι- σπασμῶν εἰς βόθρους ἐμππτει, καὶ περιθραύεται πέτραις, καὶ παντὶ προσπατεῖαι τυφλοῦ δίκην τῷ ἐμποδίῳ· καὶ ἐπαινον γὰρ τῶν ὀρῶντων αὐτοῦ τὸ ἔργον, ἐκλύει αὐτὸν, καὶ ὄδρα τῶν κατωρθωμένων φουσῆ πρὸς ἀπόνοιαν, καὶ τῶν μὴ τεθηπότων τὴν ἀρετὴν ὡς ἀναισθησία λυπεῖ ἢ καταφρόνησις, καὶ τὸ δοκεῖν τῶν ἄλλων ἐν τῷ κἀλῷ τι πλείον ἔχειν, ἐπ- αῖρει πρὸς ἀλαζονείαν. Καὶ ἀνάγκη, ποτὲ μὲν αὐτὸν διεχεισθαι χανούμενον, ποτὲ δὲ κατηφῆν ἀθυμοῦν- τα καὶ συστελλόμενον. Ὁ δὲ ἀναχωρημένος, ταύ- τας οὐκ ἀμείβει πὰς διαθέσεις, οὐδὲ τοὺς ἐπαινοῦν- τας, ἢ λέγοντας ὄδρα, μόνος μετὰ θεοῦ μόνου ἐστὶ τοῦ στεφανῶντος τὸν πόνον, ἐπιστάμενος τὸ ἴδιον

Quandoquidem sicut reptilia venenata per tempe- statem hibernam placida sunt, manentque immota, neque noxam, quam inferunt, exhibent, quia præ fri- gore constricta sunt: ita passiones otiantes a distra- ctionibus, non desierunt quidem, sed **403** interea conquiescunt, quæ tunc commoventur, quando fue- rint nactæ facultatem, et otium ostendendi in cogi- tationibus ad quænam factæ sint, velut bestię, soli- tari irradiant calore, e latibulis exsurgentes ac prodeuntes. Ideo fertur quod quidam eorum, qui animadversione et intelligentia cogitationes asse- ctantur, cum multo tempore in deserta solitudine quietam egisset vitam, et vellet experientia quoti- dianum ediscere progressum, calculos ex arena deserti colligens, eos suo in sinu habebat, cumque ad honestam cogitationem motus esset intellectus, dextera in parte deponebat unum calculum e mul- tis, in sinistra vero, cum ad turpem cogitationem iucitaretur: hocque a matutinis horis usque ad pomeridianas circa vesperam faciebat, hinc et inde singulos addens calculos, ac si studeret delibera- tiones seu vota deponere, deinde ubi vespera ad- venerat, tum hosce calculos dinumerabat, tum illos, et hocce modo ediscebat, an aliquem quotidie pro- gressum faceret. Et huic quidem ad hoc faciendum hujuscemodi otium præbuit opportunitas; qui vero sufficiens non est perturbationibus quotidianis, eo quod plures istæ sint quam spatium diurnum, et ob multiplicatam superent tempus, ubinam agno- sset unquam aliquid eorum, quæ tali peraguntur sedulitate? cum mens nolit aliam habere curam, quando quid eorum, quæ necessaria sunt, ipsi pro-

404 CAPUT XXV

Quomodo igitur melior, aut saltem idem erit ille, qui non sine periculo degit, eo, qui secure vivit? quavis enim per ipsam virtutis viam videantur incedere, attamen non eam similiter perficiunt; nam iste quidem quiete, velut in die circumspiciendo omnia, et dignoscendo quæ in ea difficilia et facilia sunt, inoffenso gradu per ipsam progreditur, scopulos declinans, et æversans prærupta loca; alter autem ac si debet deambulare, ob caliginem distra- ctionum in foveas incidit, et saxis illisus confringit- tur, et instar cæci omni impingit impedimento: etenim tum dijudatio spectantium ejus opus ipsum lassat ac laxat; tum gloria celebrium facinorum ad vesaniam quamdam insolentiam inflat; tum mœ- rore afficit contemptus eorum, qui non admirantur eum stupore virtutem, quasi hoc esset quædam stoliditas ac stupiditas; tum etiam videri, quod in bono plusquam alii possideat aliquid, ad jactantiam extollit. Unde necessum est aliquando quidem læ- titia hilaritateque diffundi stulta inflatum superbia, quandoque vero animo concidentem, et contractum

paucore demittere vultum. Ille vero, qui vitam ab hac via remotam traducit, istas non mutat affectiones, neque dilaudantes, aut vituperantes novit. Solus est cum Deo solo coronante labore, sciens opus proprium, et seipsum etiam multoties latere studentem; contingit enim aliquando ipsum sui ipsius elevatum, fitque ut in eo detrimentum patiatur a seipso, in quo laudendus esset ab aliis, dum ipsum admirarentur.

405 CAPUT XXVI.

« Qui vos beatos prædicant, decipiunt vos », his qui in aliquorum conspectu bonum operantur præclare dictum fuit a divina Scriptura. Quis autem beatificabit eum qui non videtur, et beatificatione hac decipiet illum ad arrogantem sui existimationem, qui de industria eos evitavit, ne, aliquorum dilaudationibus, quam a Deo exspectat mercedem, iuminiueret? quique abscondit sinisteræ manus (secundum Domini admonitionem) omnem dexteræ actionem, ut opus quidem videat quodcumque factum fuerit, ostentationem vero ignoret, ipse seipsum latens in ea dimidia parte, in qua vana grandiloquentia una subsistit; sic enim sinistra dexteræ opus novit, eam distributio sit ambitiosa, et ad gloriæ aucupium contendat id in publicum promulgare, quod a dextera contegitur: ideo, qui vetera imposuerunt nomina, columbas apposite denominarunt eos, qui exercent se monastice in urbibus; iurtures autem illos, qui in solitudinibus et inaccessis in locis vitam degunt: quia primi quidem sub spectatoribus virtutem consecretantur, eamque, ob studium placendi hominibus voluntarii, vel inviti coinquinant, quippe qui aut a multorum laudibus defraudantur, aut multoties in animo sibi ex industria proponunt, se celebrandos, occasione videlicet spectatores juvandi; quod, etsi non sit studium placendi hominibus, tamen omnino ipsam inquinat virtutem, et secundum proportionem evacuat laboris mercedem, vere ut columba, quæ parit, et hominibus pullos exhibet ad eandem; secundi vero, omne quod faciunt, illæsum, et integrum Deo transmittunt, nullum, imitatione turturum, damnum percipientes, quæ viventes fetus e nido dimittunt in aerem: tale quid etenim, quod ad Dei placitum clanculum fiat, vivit, ac sanum valet, ac defatigati acquisita possessio non dilabitur; hæc vero, dum testem habere vanæ gloriæ generat tineam, et ab ipsa corrumpitur

CAPUT XXVII.

Quamvis autem, qui homines omni prosequitur amore, quin et cum hisce conversatur, nihil patitur eorum quæ perpeti est necessum, nec ullam proferat noxam ab his quæ lædere solent, ut dictum est (detur enim sermoni, quod veritas non concedit), tamen videt ea, quæ injuste ab eminentioribus dignitate in tenuiores patrantur, ea inferentium injuriam, et perferentium ipsam, ea tyrannidem exercentium, et patientium vim; ea fraudan-

¹⁰ Isa. III, 12. ¹¹ Matth. VI, 3.

ἔργον, καὶ αὐτὸν δὲ τὰ πολλὰ σπουδάζων λαθεῖν ἐπειδὴ καὶ αὐτὸν ἔστι τινὰ ἐπαινήτην αὐτοῦ γενέσθαι ποτὲ, κουφισθέντα νηπιῶδει φρονήματι, καὶ εἰκαίῳ, καὶ τοῦτ᾽ βλαβῆναι παρ' αὐτοῦ, ὃ βλάπτεισθαι παρ' ἑτέρων θαυμαζόμενος ἔμελλεν.

fieri dilaudatorem, puerili inanisque animi elatione a seipso, in quo laudendus esset ab aliis, dum ipsum

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

« Οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς, πλανῶσιν ὑμᾶς, » τοῖς ἐν ὄψει τινῶν τὸ ἀγαθὸν ἐργαζόμενοι; εἴρηται καλῶς παρὰ τῆς θείας Γραφῆς. Τίς δὲ τὸν οὐχ ὀρώμενον μακαρίσει, καὶ τῷ μακαρισμῷ ἀπατήσῃ ἐκφῶσιν οἴησιν, γνώμη φυγόντα τοῦτους ἵνα μὴ τινῶν ἐπαίνους τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐλαττώσῃ μισθόν; καὶ κρύπτοντα τὴν ἀριστερὰν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου παραίνεσιν πᾶσαν πρᾶξιν τῆς δεξιᾶς, ὅπως τὸ μὲν ἔργον ἴδῃ ὅτι γέγονε, τὸ δὲ ἐπιδεικτικῶν ἀγνωστῶς αὐτὸν τῷ ἡμίσει μέρει λαθάνων ἢ τὸ κομπάζειν παρυστοταται. Οὕτω γὰρ ἡ ἀριστερὰ τὸ ἔργον γινώσκει τίς δεξιᾶς διάδοσις οὕσα φιλόδοξος, καὶ τὸ παρὰ τῆς δεξιᾶς ἐπιχαλυπτόμενον δημοσιεύειν πρὸς δόξης θῆραν σπουδάζουσα· διὰ τοῦτο τῶν παλαιῶν οἱ θετικῶι τῶν ὀνομάτων εὐθυδῶδως περισσότερὰς μὲν τοὺς ἐν πολεσιν ἀσχοῦντας ὠνόμασαν, τρυγῶνας δὲ τοὺς ἐν ἐρημίαις, καὶ ἀδάτοις ἐμδωτεῦντα; ὅτι οἱ μὲν ὑπὸ θεαταῖς τὴν ἀρετὴν μετέρχονται, καὶ μολύνουσι ταύτην ἐκόντες, ἢ ἀκόντες ἀνθρωπαρεσκίαι, ἢ κλεπτόμενοι τοῖς τῶν πολλῶν ἐπαίνους, ἢ καὶ γνώμη τὸ δοξαστήναι πολλάκι; προτιθέμενοι πρὸς τὸ δῆθεν ὠφελῆσαι τοὺς θεωμένους, ὅπερ κἄν μὴ ἔστιν ἀνθρωπαρέσκεια, ἀλλὰ πάντως μεμλῶται ταύτην, καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν κενοὶ τοῦ πόνου τοῦ ἐμμιθον, καθάπερ ὄντως περισσότερὰ κύουσα καὶ τοὺς νεοττοῖς εἰς σφαγὴν τοῖς ἀνθρώποις παρέχουσα· οἱ δὲ πᾶν τὸ γινόμενον ἀσινὲς, καὶ ὀλόκληρον τῷ Θεῷ παραπέμπουσιν, οὐδὲν ζημιούμενοι κατὰ τὰς τρυγῶνας, ζῶντα τῆς καλιᾶς, ἀπολουσῶς πρὸς αἶρα τὰ ἔγγονα. Τοιοῦτον γὰρ τὸ πρὸς ἀρέσκειαν Θεοῦ λαθάνοντως γινόμενον, ζῆ καὶ ἔρβεται, καὶ κτήμα τοῦ πονήσαντός ἔστιν ἀδιάπτωτον, καὶ τοῦτο τὸ τὴν εἶπν τῶν ἀνθρώπων ἔχειν μάρτυρα θέλον ἱματίου δικῆν, καὶ τίκων τὸν τῆς κενοδοξίας σῆτα, καὶ ὑπ' αὐτοῦ διαφθειρόμενον.

hominum conspectum velit, instar vestimenti, et

D

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Ἴνα δὲ καὶ μηδὲν, διόλου τοὺς ἀνθρώπους στέργων, μᾶλλον δὲ συναναστρεφόμενος αὐτοῖς πάθη ὦν πάσχειν ἀνάγκη, μὴδὲ βλάβην ὑπομείνῃ τινὰ παρὰ τῶν βλάπτειν εὐδοκῶν, ὡς εἴρηται (δεδοῦσθαι γὰρ τῷ λόγῳ ὃ μὴ εἰδῶσιν ἢ ἀλήθεια), τὰ παρανόμως ὑπὸ ὑπερχόντων εἰς τοὺς εὐτελεστέρους γινόμενα ἀδικούντων καὶ ἀδικουμένων, τυραννούντων καὶ τυραννουμένων, ἀποστερούντων καὶ ἀποστερουμένων, πάντως καὶ ὀρᾷ, καὶ συμπάσχει τοῖς πάσχουσι τῆ

διαθέσει πρὸς τοὺτους, κακίους μεριζόμενος, ἀγαπᾶται πρὸς τοὺς καταπονούντας καὶ τοὺς καταπονομένους οἰκτιζόμενος, θυμοῦ πληρούμενος καὶ πρὸς ἑαυτὸν καμπτόμενος, παροξυνόμενος καὶ σπλάγχνᾳ τιτρωσόμενος; καὶ τῷ ἐφησυχάζοντι τοῦτοις Θεῷ τῆς μακροθυμίας ἐσθ' ὅτι μεριζόμενος. Τοῦτο γὰρ ὁ προφήτης ποτὲ παθὼν Ἄβακούμ, δείκνυσι, καὶ τοῖ; πάσχουσιν ὅπερ ἔπαθεν, « Ἴνα τί μοι, λέγων, ἔδειξας κόπους καὶ πόνους; ὅτι ὁ ἀσεβὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐποίησας ὡς ἔχθρας τῆς θαλάσσης καταπονομένους αὐτοὺς, » τὴν ἀνοχὴν ταύτην, καὶ συγχώρησιν, ὡς ἀναρχίαν ζήλω μὲν πεπυρωμένῳ, ἀλλὰ θρασεῶς ἔγκλω τῷ Θεῷ. Καὶ τίς ἀνάγκη βιάζεται παρῆναι τοῖς ἄλλοις κακοῖς μὴδὲν δυνάμενον, καὶ προσμαρτρώνοντα; Κἂν μὴδὲν μέγα τὸ γοῦν ἐφ' οἷς ἄλλοι κεραισμένοι κακῶς ταράττεσθαι, εἰρηνεύειν τῆς διανοίας ὀφειλοῦσθαι, οὕτω πλημμελοῦσιν ἐν τῷ πλήθει μὴ πλημμελοῦντες οἱ κεραισμένοι τοῦ πλήθους, καὶ ζημιοῦνται οἱ ἐν τῷ πλήθει μισθοῦ; πόνων, δόξης ἕνεκεν ἀνθρωπίνης. Κἂν γὰρ μυριάκις οἱ πλεον τοῦτους τῶν ἡσυχάζόντων θαυμάζοντες λέγωσιν ἐκ τοῦ συνεῖναι τῷ πλήθει, δῆλοι διαβρῆθην εἰς τούτῳ τῷ δεσμῷ κατεχόμενοι, αὐτῷ τῷ αἰρεῖσθαι τοὺς ζημιοῦντας τόπους οἰκεῖν τοῦτοις καθ' ἑαυτῶν, καὶ ἄνευ καθήγουρου διακρουσίῳ κεραισθέντων ὡς αὐτῶν πάλιν οἱ κεραισμένοι τῶν ἐπεικούντων, τῷ ἔργῳ σαφῶς μαρτυροῦσι καὶ αὐτοὶ, ὅτι τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς θαυμάζομένην δόξαν ἐπάτησαν οὐ νηστεία τοῦτοις διαπίπτει, οὐκ ἀγρυπνία ἀπέλλυται, οὐ προσευχὴ ναυαγεί, οὐ συλάται καρτερία, οὐχ ἡ ἄλλη πᾶσα ληστεύεται ἀρετῇ· οὐ γὰρ πάρεστιν εὐφημία λωποδύτησαι δυνάμενη τοὺς πόνους. Θεὸς ὁρᾷ μόνος, ὁ τοῦτοις παρῶν, καὶ τὴν προθυμίαν ἀλείφων πρὸς μείζονας ἀθλοὺς, καὶ μισθοῦς, καὶ νῦν παρέχων τὴν συνεργίαν, καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν ζωὴν τὴν αἰώνιον διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

assistit ipsis, atque ad majora certamina, et præmia incitat, acuitque animi alacritatem, tum cooperationem modo, tum post decessum vitam præbens æternam, per Dominum nostrum Jesum Christum, cui gloria et dominatio in sæcula sæculorum. Amen.

²⁷ Habac. i, 13, 14.

Atium, et fraudatorum, videt, inquam, omnino, et patientibus compatitur, affectione in hos et illos divisus, indignans adversus opprimentes, et miseratus oppressorum, plenus animo iracundo, et ad misericordiam inflexus, concitatus, et visceribus sauciatus, ac de silente Deo ob longanimitatem quandoque conquerens. Istud namque interdum patiens Habacum propheta patientibus quoque demonstrat, quod ipse patiebatur. « Ut quid mihi (dicens) ostendisti labores, et ærumnas? quia Impius justo dominatur superbe, et homines fecisti quasi pisces maris, qui seipsos absorbent²⁷; » de hujuscemodi tolerantia, ac permissione, quasi de carentia Dominatoris, zelo quidem **407** ardente, sed audacius, Deo litem intendens. Et quænam necessitas compellit adesse alienis malis eum qui nullam opem ferre valet, sed et insuper peccat? Quamvis hoc certe nihil magnum sit, nimium ob ea, quæ alii male operantur; turbari, cum deberet mens pacate agere: sic illi delinquant inter multitudinem, cum (e diverso) non delinquant, qui separati sunt a multitudine, ac etiam qui inter turbas degunt mercedum ob labores detrimento, propter humanam gloriam afficiuntur: etsi enim millies istos præ his, qui vitam quietam agunt, admirantes, dicant hanc nimirum admirationem ipsis deberi, ex eo quod cum turba conversentur, sunt tamen dilucide manifesti, quod eodem detinentur vinculo, hocce nempe, quod elegerint locis inhabitare damnum inferentibus, quæ hisce contra seipsa clara voce, et absque accusatore inelamant, sicut, ex alia parte, qui procul a dilaudantibus separati sunt, opere luculenter testantur, quod gloriam, quæ multis admirationi est, concularunt: non ipsis excidit jejuniū, vigilia non deperit, oratio non facit jacturam, non spoliatur perseverantia, nec ulla alia virtus furto subtrahitur; non enim adest applausus concelebrantium, qui valeat expilare labores; Deus solus videt, qui

assistit ipsis, atque ad majora certamina, et præmia incitat, acuitque animi alacritatem, tum cooperationem modo, tum post decessum vitam præbens æternam, per Dominum nostrum Jesum Christum, cui gloria et dominatio in sæcula sæculorum. Amen.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΣ ΕΥΛΟΓΙΟΝ ΜΟΝΑΧΟΝ.

EJUSDEM

TRACTATUS AD EULOGIUM MONACHUM

ΚΕΦΑΛ. Α'.

408 CAPUT I.

Οἱ τὸν οὐράνιον χώρον νεμέμενοι τοῖς πόνοις, οὐ τῇ γαστρὶ, οὐδὲ τῇ μερίμνῃ τῶν φθορῶν ἀτενί-

Qui cœlesti diversantur in loco, laboribus, non ventri, neque sollicitudini rerum corruptibilitium

quasi defixis oculis intendunt, velut il, qui lucri gratia orationes fundunt, arbitantes pietatem esse proventum; sed intellectuali visione participes sunt rerum sublimium, quas pietas nutrit, ut intermerati convivantium cœtus fulgore undique illustrati. Itaque tu ipse quoque (o sacris virtutibus initiato Eulogi) e fulgore supremarum rerum in sacra enutritus essentia, cogitationum collectionibus tumidam carnis exuisti sarcinam, probe sciens quod sordes carnis alimentum sunt cogitationum: (tu inquam), ac si laborum stimulo fraudulentas circumventiones comprehendisses, me deligis ad inserendum vice oris contra ipsa opera tua; et nisi temerarium foret, charitatis mandatum disrumpere, retusarem utique talem navigationis quasi per pontum decursum; cum vero magis deceat obedire unanimibus, nec opponere se: mihi sis assistens in his, quæ ad Deum pertinent, ut mihi concedatur sermo in aperitione oris mei, et ut detur tibi insitivos metere fructus.

409 CAPUT II.

Primum illustrium certaminum est peregrinatio, et maxime quando ad eam peregre solus e tua gente abieris, patriam, genus, opes, athletice firmoque exuens, et ante præclara te sistens certamina: si sic inceperis secundum Deum in principio vitæ, tolerans ignea, seu fervente fide, ac divino Spiritu, et patientiæ sine ipsam (scilicet peregrinationem) salvam reservans, anima pennis erit virtutis deaurata, a propriis locis elongans sese, et ad ipsum cœlum, ut pervolet properato gradu festinans²⁸. Verum hujuscemodi instituti pennas auctor malitiæ præscindere molitur, tanquam in speculo representans terræ genus, e qua fuerit quis egressus, maxime in aggressionibus malis invaletudinis, quæ superaccidunt; et quoad permanendum, paulatim retroagit, seu dissuadet in ferventissima peregrinatione, donec pernoscat, quod anima nauseat in ærumnis, tuncque noctem cogitationum infercus nocturnus corvus obtenebrat animam radium meliorum rerum offuscans; si vero et seorsim in lucta deserti oppugnarit, et contigerit corpus ab infirmitate vulnerari, eo magis graviolem demonstrat animæ peregrinationem, suggerens, quod ad virtutem spectantia non in loco, sed ex modo prospere perficiuntur, et quod consolationem habens domi a cognatis, ibi præmia, quæ renuntiationem (mundo factam) consequuntur, posset sine labore conservare; ubi et jucundus morbi famulatus est, et non uti nunc mala tractatio, et dolore plenum animi deliquium; eo potissimum quod etiam hospitalitatis studium **410** a fraternitate debitum valde sit rarum, et hanc maxime ob rem: Abi (inquit) gaudium cognationi tuæ, gloriamque teipsum deportans, quibus et luctum intolerandum sine ulla commiseratione dereliquisti, quia plerique etiam,

Α ζουσι· καθάπερ οἱ κέρδου· ἕνεκα τῆς εὐχῆς ποιοῦμενοι νομίζοντες πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ νοεῖν ὁράσει τῆς τροφῆς οὐκ ἐκ τῆς δόξης τὸ φῶς περιλαμπόμενοι. Καὶ αὐτοὶ (ὧ μύστα τῶν ἀρετῶν ἐβλόγια) τῆ τῶν ὑπερτάτων λαμπρότητι τὴν ἑρᾶν οὐσίαν ἐκτρεφόμενος ταῖς συναγωγαῖς τῶν λογισμῶν τὸν ὄγκον τῆς σαρκὸς ἐπαποδύη, εἰδὸς ἐστὶ ἕλη σαρκὸς, τροφὴ λογισμῶν καθίσταται, ὥστε τὰς μεθοδεῖας τῶ κέντρῳ τῶν πόνων κατελιφῶς, ἐμὲ προχειρίζη στόμα σὺν ἔργῳν κατ' αὐτῶν γενέσθαι, καὶ εἰ μὴ τολμηρὸν ἀγάπης ἐπίταγμα διαβῆξαι, παρητησάμην ἂν τὴν τεαυτήν τοῦ πλοῦς πομπορίαν· ἐπειδὴ δὲ παθεσθαι δεῖ μᾶλλον τοῖς ὁμοφύχοις, οὐκ ἀντιτάσσεσθαι· ἔσο μοι οὐ τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα μοι δοθῆ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, κάγω σοι ἔσομαι τὰ τῆς ὑπακοῆς, ἵνα δοθῆ σοι τοῦ στόρου τοὺς καρποὺς ἀμῆσασθαι.

B ego tibi ad ea, quæ obedientia exigit, promptus ero,

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Πρώτη τῶν λαμπρῶν ἀγωνισμάτων ἐστὶ ξεντεία, μάλιστα ὅταν πρὸς ταύτην, καὶ μόνος ἐκδημοῖται, πατρίδα, γένος, ὑπαρξίν ἀθλητικῶς ἀποδύομενος ἐμπροσθεν τῶν λαμπρῶν ἱστοκῶς ἀγῶνων· ἂν οὕτως ἄρξη κατὰ Θεόν εἰς ἀρχῆς ὁδὸν βαδίζων πιστεῖ διαπύρω, καὶ Πνεύματι θεϊκῷ, καὶ τῷ τέλει τῆς ὑπομονῆς σώων ταύτην ἀποσώζων, πτέρυξιν ἀρετῆς ἔσται περιχερυσωμένη ψυχὴ τῶν οικείων τόπων ἀφισταμένη, καὶ πρὸς αὐτὸν πῆναι τὸν οὐρανὸν ἐπιχειρομένη. Ἀλλὰ τῆσδε τὰ πτερὰ τῆς πολιτείας ἐ τῆς κακίας γεννητῆς μηχανάται περικόψαι, γῆς, ἀφ' ἧς ἐξεληλυθε τὸ γένος ἔσποτρύζων, ἐν ταῖς κατ' ἀβρωστίαν μάλιστα ἐπισυμβαινουσῶν εἰσοδαῖς· καὶ ἐν μὲν τῇ ἐνδημίᾳ τῆς θερμοτάτης ἐκδημίας ὑπαναχαίττει πρὸς ὀλίγον ἕως τὴν ψυχὴν περὶ τὰς θλίψεις καταμάθοι ναυτιῶσαν καὶ τότε τὴν τῶν λογισμῶν νύκτα ἐπιφερόμενος ὁ νυκτικόραξ ἐπισκοπεῖ τῇ ψυχῇ τῆς τῶν κραιττόνων ἀκτίνας. Εἰ δὲ κατὰ μόνος παρατάττοιο ἐν τῇ τῆς ἐρημίας παλαίστρᾳ, καὶ τύχη τὸ σῶμα ὑπὸ ἀβρωστίας τρωθῆναι τοσοῦτον μᾶλλον χαλεπὴν ἐπιδεικνύσει τῇ ψυχῇ τὴν ξεντείαν, οὐκ ἐν τόπῳ, ἀλλ' ἐν τρόπῳ κατορθοῦσθαι τὰ τῶν ἀρετῶν ὑποβάλλων, καὶ ὅτι παράκλησιν ἔχων οἰκοτὴν ἀπὸ γένους, ἐκεῖσε τὰ τῆς ἀποτάξως ἄθλια ἀκόπως εἶχε διασώζειν· ἔθθα καὶ τῆς ἀσθενείας προσηγήης ὑπηρεσία, καὶ οὐκ ὡς νῦν κακουχία, καὶ ἐκώδυνος λειποθυμία· ἐν τῷ καὶ μάλιστα ἐκ τῆς ἀδελφότητος σπανίσει τὴν τῆς φιλοξενίας σπουδῆν· διὸ καὶ μάλιστα, Ἄπιθι, φησὶ, χαρὰν τῷ σῶ γενεῖ, καὶ ἔβαν σαυτὸν ἀποκομιζων, οἷς καὶ τὸ πένθος ἀφόρητον καταλλείπας ἀσυμπαθῶς· οἱ πολλοὶ γάρ, καὶ πατρίδα μὴ φυγόντες, ἐκ μέσου τοῦ γένους εἰλοντο τὴν ἀρετῆν. Ἄλλ' ὁ τὴν πορφύραν τῶν θλίψεων ἐν τῇ παρατάξει τῆς ξεντείας περιβεβλημένος, καὶ τῶν κόπων τὰς ἐλπίδας πεοιστεμμένος πιστεῖ, ὑπομονῇ

²⁸ Psal. LXVII, 14.

τῆς εὐχαριστίας τῶνδε τῶν λογισμῶν τὰς νηάδας ἅς
ἐκ τῶν ἐκτὸς ἐκτινάσσει, καὶ ὑψωτὸν ὑποστρέφειν
τὴν καρδίαν διαρῦττουσι, τοσοῦτον ἔτι μᾶλλον κατα-
ψάλλωμεν αὐτῶν· « Ἰδοὺ ἐμάκρυνα φυγαδεύων, καὶ
ἠύλισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ » καὶ γὰρ ὀνειδίζοντας θλι-
θουσι, καὶ τραπῆναι κολακεύουσιν, ἵνα τῆς προθέ-
σεως κενώσαντες, καὶ τῆς ἐν τῇ ὑπομονῇ εὐχαριστίας
διακόψωσιν, καὶ οὕτω λοιπὸν τὰς πάγας μετὰ πολλῆς
ἀδείας, καὶ ἐκ τῶν προσηκόντων εὐρύνωσι.

gavi fugiens, et mansi in solitudine ³⁰ : » etenim
exprobrantes affligunt, et adstantur ad gressum
convertendum, ut, exinanientes animi propositum,
discendant etiam e gratiarum, quæ patienter sit,
actione, et sic deinceps laqueus cum multa dilatent
libertate, ex his, quæ alioquin sunt consentanea.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ'.

B

Διὰ τοῦτο ὁ ἀρχόμενος ἀρετῆς ἐπάπτεσθαι, ψηφι-
ζέτω καὶ τὸν κατ' αὐτῆς ἐπιόντα πόλεμον, ἵνα μὴ
ἐγύμναστος ὀφθῆς ὡς ἀνέτοιμος κατασπασθῆ.
'Ἐπαινετὴ μὲν γὰρ τῆς ἀρετῆς ἡ ἀνδρεία καὶ εὐρη-
νῆς οὐσίας, ὑπερπαινετὴ δὲ ἡ ταύτης ἀνδραγαθία,
καὶ πολέμου ἐπιστάντος τοῦτο γὰρ ἡ ἀρετὴ, οὐδ' ὄν
ἐργάζεται μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὄν πολεμεῖται δεινῶν,
ἀπαθῆς ὁ διὰ πλείστων πολέμων τὸ πάσχειν νικήσας,
ἐμπαθῆς δὲ ὁ ἀρετὴν λέγων ἀπολέμητον κεκτησθαι·
κατὰ τὴν περὶ ταῦτα γὰρ τῆς ἐναρέτου τῶν πόνων
στρατηγίας, ἀντιπαρετάσσεται καὶ ἡ τῶν ἐναντιῶν
κακία· ἀφηρητὰ τὸ εἶναι ἐν ἀρετῇ καρδία πόλεμον
οὐκ ἔχουσα. Ἀρετὴ γὰρ ἐκ τῶν ἀριστείων πρακτικῶν
ὄνομα κίκληται. Ἀρετὴ τὰς παρ' ἀνθρώπων εὐφη-
μίας οὐ ζητεῖ, οὐ γὰρ τέρεται τιμῆ, τῇ μητρὶ τῶν
κακῶν. Ἀρχὴ γούν τιμῆς ἀνθρωπαρκεσία, τὸ δὲ
τέλος ταύτης, ὑπερπανία. Ὅ γὰρ τιμὰς ἀπαιτῶν, ὕψος
ἑαυτῶν, καὶ ἐξουδένωσιν φέρειν ὁ τοιοῦτος οὐκ οἶδε·
τιμῆς ἕρεξίς φαντασία, ὁ γὰρ αὐτῆς ἐρῶν καὶ κλη-
ρον φανεράζεται. Ἔστω σοι τιμὴ ὁ πόνος τῶν ἀρετῶν,
καὶ ἀειμία ὁ κατὰ θέλησιν ἔπαινος, δόξαν ἀπὸ σαρκὸς
μὴ ζητεῖς· ὁ τὸ σαρκὸς πάθη καταλύων, τὸ δὲ κρείττον
ἐπιζητεῖ, καὶ ἔσται σοι δόξα, ὁ τιμᾶσθαι θέλων τῷ
παρευδοκιμοῦντι φθονεῖ. Καὶ τοῦτω τὸ μίσος τῷ
ζήλω σωρεύει ὁ ταῖς ἀγαν τιμαῖς ἠτητηθεὶς, ἑαυτοῦ
προτιμᾶσθαι οὐδένα θέλει, ἀρπάζει δὲ τὰ πρωτεία,
μήπως ἤτων φανῆ, οὐ βαστάζει ἀπόντα τὸν εὐδοκι-
μοῦντα τιμᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ πόνους κομ-
φθεῖ τὴν χαμαίηλον δόξαν, ἡ ὕβρις τῷ φιλοδόξῳ
ἀξυτάτη σφαγὴ, καὶ μῆνιν ἐκ ταύτης οὐ πάντως ἐκ-
φρεύγει.

invidet, quiq̄ue immodicis inservit honoribus, ac
praeferrī neminem vult, rapit vero primas partes, ne forte videatur inferior; non tolerat præcellentem,
qui absit, honore prosequi, sed et in ejus laboribus humilem gloriam subsannat ac taxat : cupido glo-
riæ contumelia acerbissima est cædes, nec ob eam prorsus effugit iracundiam.

ΚΕΦΑΛΑ. Δ'.

Ὁ τοιοῦτος, βαρβάρῳ δεσποίνῃ δουλεύει καὶ πολ-
λοῖς δεσπόταις μετεπράθη, ἐπάσσει, καὶ φθόνῳ, καὶ
ζήλω καὶ ταῖς προφθρηθείσαις τῶν πνευμάτων λογά-
σιν, ὁ δὲ τῆς τιμῆς τὸ πνεῦμα ταπεινώσει ῥάσσων,
τὸν λεγεῶνα τῶν δαιμόνων ὄλον καθαιρήσει, ὁ τῇ
ταπεινώσει δούλον ἑαυτὸν πᾶσι παρέχων, ἀφωμοιω-
μένος ἔσται τῷ ταπεινώσαντι ἑαυτὸν, καὶ μορφήν

³⁰ Psal. xiv, 8.

CAPUT III.

B

Eam ob rem, qui virtutem aggreditur assequi,
supputet etiam quodnam hostiliter contra ipsam
irruat bellum, ne inexercitatus apparens, velut im-
paratus detrahat. Laudabilis quippe virtutis est
fortitudo, dum etiam pax vigeat, admodum vero
ejusdem est commendanda strenuitas, si etiam
bellum instet : in hoc enim virtus enitet, non per
ea solum, quæ operatur, sed et per gravia, quibus
oppugnatur. Is non obnoxius animi passionibus
est, qui per plurima bella victor exstitit passionis;
est autem affectu percitus, qui absque bello se
comparasse dicit virtutem : etenim, ut laborum est
acies instructa virtute **411** præditæ peritiæ bel-
licæ, sic ex adversa acie collocatur inimicorum
malitia, et cordi, quod bello non vacat, ademptum
est virtutis exercitium : hæc quippe vox ἀρετῆς,
scilicet virtus, sortita est nomen practicum, seu ad
agendum aptum ex illa voce ἀρρεσία, quæ signi-
ficat fortitudinis præmia. Virtus non exquirat ap-
plausus, qui ex hominibus proveniunt, nec enim
oblectatur honore, qui mater est malorum; siqui-
dem honoris principium hominum complacencia est,
hujus autem finis superbia : nam qui honores ex-
igit seipsam attollit, et hic non novit ferre contem-
ptum : honoris cupiditas ostentatio est; qui enim
honoris aviditate delinatur, sortem etiam mentem
pervolvit. Virtutum labor tibi est honor, et volun-
tariam laudem habes pro dedecore, ne quæras
gloriam a carne, qui carnis passiones evertis, ac
quod est melius inquire, eritque tibi gloria : qui
vult honore affici, fama celebritateque præstantiori

odiam accumulatur æmulatione; in honore sibi ipsi
praeferrī neminem vult, rapit vero primas partes, ne forte videatur inferior; non tolerat præcellentem,
qui absit, honore prosequi, sed et in ejus laboribus humilem gloriam subsannat ac taxat : cupido glo-
riæ contumelia acerbissima est cædes, nec ob eam prorsus effugit iracundiam.

CAPUT IV.

Qui talis est, dominæ famulatur barbaræ, ac vi-
cissim pluribus divenditur heris, elationi, et invi-
diæ, et æmulationi, ac præfatis malis selectis spiri-
tibus; at qui malum honoris spiritum humilitate
tundit, dæmonum universam pessumdabit legio-
nem; qui humili animo **412** seipsum præbet om-
nibus servum, assimilabitur ei, qui humiliavit

semetipsum, et formam servi suscepit ⁴⁰: si teipsum minima dimetiariis mensura, non te remetiariis cum socio; et qui animæ infirmitatem lamentationibus detegit, non sentiet magnifice de his, in quibus ipse laborem impenderit: dæmones his, qui humilia sapiunt vilitatem et contumeliam inferunt, ut, non perferentes contemptum, sensum tumilem devitent; qui vero per humilitatem generose dedecora sustinet, per illa eadem potius ad philosophiæ subvehitur celsitudinem. David affectus contumeliis non contradicebat ⁴¹, sed et ultionem Abessæ reprimebat ⁴². Tu quoque læsus injuriis ne contumelias rependas, quin, ut par est, mitiga te ulciscentem; sustine injuriam, quæ tuus est progressus, labiisque concludere iracundiæ ostium, nec omnino comminantibus respondeas, ut silentio consopias fumantia labia; comminantes et conviciantes, tunc dolore afficies, quando frena tuis impones maxillis. Etenim tu tacens minime corroderis, at is multo magis a tua taciturnitate commordetur, quando contumeliosi ac protervi maguanime temeritatem pertuleris: hominum laudem e tuis repellas interioribus, ita ut ante illius adventum cogitationem sese libenter ostentantem excutias. Verum diligenti quoque animadversione observa cavens a studio tibi ipsi placendi, maxime in solitario silentio, ne forte illud te extollens super audacter locutum, ac ferocientem, nihil ipsum reputes. Quidam fratrum læsus fuit conviciis a reverendo, injustamque tolerans injuriam abiit, in gaudium dispertitus et dolorem; hoc quidem, quia injuste fuit affectus contumelia, **413** nec e converso turbatus fuit; illud

δούλου λαβόντι. Ἐὰν μετρήσῃ τῷ ἐλαχίστῳ μέτρῳ σεαυτὸν, οὐκ ἀντιμετρήσῃ σεαυτὸν ἐταίρῳ, καὶ ὁ τίς ψυχῆς τὴν ἀσθένειαν θρήνοις ἐκκαλύπτων, οὐ μέγα ἐπὶ τοῖς ἐφ' ἑαυτοῦ πονουμένοις φρονήσει. Δαίμονες εὐτέλειαν, καὶ ὕβριν τοῖς ταπεινοφρονοῦσιν ἐπάγουσιν, ἵνα τὴν ἐξουδένωσιν οὐ φέροντες, τὴν ταπεινοφροσύνην φύγωσιν, ὁ δὲ διὰ ταπεινώσεως τὰς ἀτιμίας γενναίως φέρων εἰς φιλοσοφίας ὕψος δι' ἐκείνων μᾶλλον ἀνωθεύεται. Ὁ Δαβὶδ ὑβρίζομενος οὐκ ἀντέλεγεν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀβεσσά ἐκδικίαν κατέστειλε. Καὶ σὺ ὑβρίζομενος μὴ ἀνθύβριζε, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκδικιόντα σε ὀρθῶς καταπράυνε· ὕβριν φέρε, τὴν σὴν προκατή, καὶ χειρὶ σὺγκλιε τοῦ θυμοῦ τὴν θύραν· ἀποκριθῆση τοῖς ἀπειλοῦσιν οὐδ' ὄλω, ἵνα τῇ σιγῇ κοιμίσῃς τὰ καπνίζοντα χεῖλι, ἀπειλοῦντας τότε καὶ ὑβριστὰς ἐδυνήσεις ὅταν χαλινοῦς σαῖς σιαγῶσι ἐπιθήσῃς. Σὺ μὲν γὰρ σιγῶν, οὐ βρωθήσῃ τῇ ὕβρει, ὁ δὲ πολὺ μᾶλλον δάκνεται ὑπὸ τῆς σῆς σιωπῆς, ἐπὰν ὑβριστοῦ θάρσος μακροθύμως ὑπενέγκῃς· τὸν τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον ἐκ τῶν ἐντὶς ἀποσεῖου, ἵνα τὸν φιλενδέκτην λογισμὸν πρὸ αὐτοῦ ἐκτινάξῃς. Ἐπιτήρει δὲ καὶ τὸ αὐτάρεσκον μάλιστα καθ' ἡσυχίαν, μὴ ποτὲ σε μεγαλύαν ὑπὲρ τὸν θρασυθέντα ἐξουδενώσῃς ἐκείνον. Τῆς τῶν ἀδελφῶν ὕβριςται παρά εὐλαβοῦς, καὶ ἀδικίαν ὕπομεινας ἀπῆει χαρᾶ τε μερίζομενος, καὶ λύπη, τὸ μὲν ὅτι ἀδικούμενος ὑβρίσθη καὶ οὐκ ἀντεταράχθη, τὸ δὲ ὅτι ὁ εὐλαθῆς ἠπατήθη καὶ ἀπατήσας ἐχάρη. Νόει δέ μοι καὶ τὸν ἀπατῶνα τὰ δύο πεπονθέναι ἐφ' ᾧ μὲν ἐτάραξε πάντως χαρέντα, ἐφ' ᾧ οὐκ ἀντεταράχθη, μᾶλλον λυπηθέντα.

autem, quia religiosus ille deceptus fuit, cumque

CAPUT V.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Quando nos inspexerint dæmones in ipso contumeliarum ramento minime inflammatos, tunc quietis tempore ex insidiis adventantes, quasi vecte animi principatum submovent, ut, quibus præsentibus frui pace sumus, iisdem jam elapsis ferociamus. Quando igitur contradictionem aut contumeliam contra fratrem patraveris, teipsum puta deceptum, ne, dum quiescas, pugnam cogitationum in tuo corde comperias, hac quidem exprobrante modum contumeliarum, altera vero e contra impropria dictante, quasi ea quidem forent gravia, tu vero injurias non rependisses. Quando irritatio exacerbarit fratres, qui vivunt communiter, tunc irruunt cogitationes dictantes, beatum prædicare solitarium, ut nos longanimitate evacuantes, separent etiam a charitate: at qui longanimitate iracundiam, et charitate mœsilitiam everterit, duas malas bestias infenso præliantem animo, duplici prosternit strenuitate: qui exorat, et quasi duplex genu succiduo ad genua procumbit ejus, qui concitavit ad iram, ab ipso utrasque abigit; spirituum

Ὅταν ἴδωσιν ὑμᾶς οἱ δαίμονες εἰς τὸ αὐτὸ ξέσμα τῶν ὕβρεων μὴ ἐξαφθέντας, τότε καθ' ἡσυχίαν ἐπιστάντες, ἀναμοχλεύουσι τὸ ἡγεμονικόν, ἵνα οἷς παροῦσιν εἰρηνεύσαμεν, τούτοις ἀπιούσι διαθρασυνώμεθα. Ἐπὰν οὖν ἀντιλογίαν, ἢ ὕβριν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐκτελέσῃς, σεαυτὸν λογίζου σφαλέντα, ἵνα μὴ ἡσυχάζων μάχην λογισμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου εὗρῃς, τοῦ μὲν ἐπινοειδίζοντος τῶν ὕβρεων τὸν τρόπον, τοῦ δὲ ἀντονειδίζοντος ὡς τὰ δεινὰ καὶ σοῦ μὴ ἀνθύβρισαντος. Ὅπταν παροξυσμὸς ἐκπικράνη τοὺς ἐν κοινοβίῳ ἀδελφοὺς, τότε οἱ λογισμοὶ τὸν μόνον μακαρίζειν εἰσβάλλουσιν, ἵνα τῆς μακροθυμίας κενώσαντες, καὶ τῆς ἀγάπης ἀφορισώσιν. Ὁ δὲ μακροθυμία τὴν ὀργὴν, καὶ ἀγάπῃ τὴν λύπην ἀνατρέπων, πονηροῦς δύο θῆρας διτταῖς ἀνδραγαθίαις ἀνατρέπει θυμομαχοῦντας· ὁ παρακαλῶν, καὶ γουσιπετῶν, ἵνα τὴν ὀργὴν ἀπαλάσῃ, τὸν παροξύναντα, τοὺς ἀμφοτέρους ἐξ αὐτοῦ ἀπελαύνει, ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς ὀργῆς ἐκπολεμεῖ ὁ τοὺς ὀργιζομένους εἰρηνεύων· μιγάσει δὲ τούτῳ ὀργὴν ὁμογενῶν ἐπ' αὐτῷ ἐκθρασύνων, ὅτι τῶν πλησίον εἰς ἑαυτὸν ἰδέξατο τὴν μάχην, ὁ

⁴⁰ Philipp. II, 7, 8. ⁴¹ Psal. III, 1. ⁴² II Reg.

τὸν θρασυκάρδιον βασιτάων ἐνεκεν εἰρήνης, οὗτος. ἄ
ἐκδιάζεται γενέσθαι τῆς εἰρήνης υἱός· ἀλλ' οὐκ' ἐπ'
ἀνθρώπων μόνον ζητητέος ὁ τῆς εἰρήνης σύνδεσμος.
ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σωματί σου, καὶ ἐν τῷ πνεύματί σου,
καὶ ἐν τῇ ψυχῇ.

non apud homines tantum querendum pacis vinculum, sed et in corpore tuo, et in tuo spiritu, et in anima.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Ὅταν γὰρ τῆς σῆς ταύτης τριάδος τὸν σύνδεσμον
ἐνώσης τῇ εἰρήνῃ, τότε ὡς τῆς θαλάς Τριάδος ἐντολῇ
ἐνώθεις ἀκούεις· « Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ
υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. » Καὶ γὰρ ἂν τὴν ἀνταπίθου-
μον τοῦ πνεύματος σάρκα εἰρηνεύσης τοῖς πόνους,
κλέος ἕξεις τῶν μακαρισμῶν ἐπέκεινα αἰῶνος, νικη-
σας πόλεμον τὸν ἐν τῷ σωματί σου τὸν ἀντιστρα-
τεύμενον τῷ νόμῳ τοῦ νόος σου, καὶ αἰχμαλωτι-
ζοντά σε τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας τῷ ἐν τοῖς μέλεσί
σου. Μέγας ὁ τῆς εἰρήνης σύνδεσμος ἐν ᾧ περ ἦνται
καὶ ἡ χαρὰ φωτίζουσα τὸ ὄμμα τῆς διανοίας εἰς τὴν
τῶν κρειττόνων θεωρίαν, εἴπερ οὖν ἐπικτησάμεθα
τὴν εἰρηνικὴν ἐν τοῖς πόνους χαρὰν, τὰ ἐπιόντα χα-
λεπὰ εὐχαρίστως δι' αὐτῆς ἀποκρουσάμεθα, καὶ τὸν
τῆς λύπης δαίμονα μυχώμενον οὐκ εἰσδεξόμεθα,
ὅστις, ἀκρωτηριάζων ἐν ταῖς θλίψεσι μάλιστα, τῇ
ψυχῇ ἐφάλλεται, καὶ τῷ πνεύματι τῆς ἀκηδίας χώραν
ἐτοιμάζεται ὅπως τὴν ψυχὴν σκοτίσῃ, καὶ ἅμα
τοὺς πόνους ἀναλέξῃσιν. Ἔστω τοίνυν νόμος ἡμῶν
τῆς καρδίας ἔγγραφος ἡ τῆς εἰρήνης χαρὰ, καὶ τὴν
λύπην καταποντίζουσα καὶ τὸ μῖσος ἀπελαύνουσα,
καὶ τὴν μῆνιν ἀφανίζουσα, καὶ τὴν ἀκηδίαν κατα-
λύουσα, καὶ τὴν λύπην ἀμείβουσα. Ἐν γὰρ τῇ εἰ-
ρηνικῇ μακροθυμίᾳ ἐμφωλεύουσα, καὶ τῇ εὐχαρι-
στίᾳ, καὶ τῇ ὑπομονῇ ἑλλιμνάζουσα, πύλαγός ἐστιν
ἀρετῶν τὴν ἀντιπαράταξιν τοῦ διαβόλου τῷ σταυρῷ
καταποντίζουσα. Νόει δέ μοι τὴν ἐναντίαν χαρὰν τε-
ταραγμένην ἐφίστασθαι, μὴ πως ἄλλην ἀντ' ἄλλης
σκιασθεὶς ἀπατηθῆς κατέχειν. Συσχηματίζονται γὰρ
καὶ τοῖς πνευματικοῖς χαρίσμασιν οἱ δαίμονες ἵνα τῷ
παρασκιάσματι τὸν νοῦν ἀποπλανήσαντες, τῶν φρε-
νῶν ἀποστήσωσιν· ἐφίσταται γὰρ χαρὰ πνευματικῇ
καρδίᾳ οὐδενὸς πρόκειμένου, ὅτι τὸν ἡγεμόνα τῆς
κατὰ Θεὸν λύπης μετέωρον εὐρίσκει, ἔπειτα δέ, καὶ
τῷ Πνεύματι τῆς λύπης τὴν ψυχὴν παραδίδωσιν,
ὅτι τῆς πνευματικῆς αὐτὴν χαρᾶς αἰχμαλώτων
ἐποίησε.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Φημι δὲ καὶ τοῦτο, ὡς ὑπηγόρευσέ τινα τῶν ἀδελ-
φῶν ἡ πείρα τῶν ζητουμένων, ὅτι ἀντὶ μὲν τοῦ χαί-
ρειν ἐν Κυρίῳ, χαρὰν οἰκίαν ὁ ἀλάστωρ ἀντεισάγει.
Ἄντὶ δὲ τῆς κατὰ Θεὸν λύπης, τὴν ἐναντίαν τῷ νόῳ
παραπειράζει, ἵνα ταῖς ἀντιστρόφοις μεταβολαῖς τῆς
τῶν κρειττόνων ἀκτίως μερίμναις τὴν ψυχὴν ἀμαυ-
ρώσῃ. Διτταί τῆς κακίας· αἱ λύπαι συγγάνουσιν ἐν
ἐκάστη ἐργασίᾳ ἐπιζευγμένα, καὶ ἡ μὲν ἐφίσταται
καρδίᾳ λυπηρᾶς αἰτίας οὐ βλεπομένης, ἡ δὲ τίκτε-
ται ἐξ ἄλλοκότων αἰτιῶν ὠθουμένη, ἡ κατὰ Θεὸν

namque debellat iracundiæ ille qui pacat iratos;
irascetur autem isti, cognatorum iracundiam in
illum audacem reddens, quia **414** proximorum pu-
gnam in seipsum suscepit : qui sustinet virum auda-
ci præditum corde, eniuit esse filius pacis ; verum

CAPUT VI.

Quando namque hujusce ternionis tui vinculum
pace coadunaris, tunc, utpote præcepto divinæ Trin-
nitatis unitus, audies : « Beati pacifici, quoniam ipsi
filii Dei vocabuntur ⁴². » Etenim si carnem contra
spiritum concupiscentem laboribus ad pacem rele-
geris, gloriam beatitudinum ultra sæculum ass-
queris, eo quod viceris bellum in tuo corpore mo-
tum, legique mentis tuæ repugnans, ac te captivum
subjiciens legi peccati, quæ est in membris tuis ⁴³.
Magnum est pacis vinculum, in quo simul etiam
unitor gaudium illuminans oculum intellectus ad
rerum meliorum contemplationem : si igitur acqui-
ramus pacificum gaudium in laboribus, insultantia
quæque molesta, gratias agendo per ipsam propul-
sabitur, et mœstitiæ dæmonem inugientem non in-
tromitemus, qui minuens vim, maxime in afflic-
tionibus, in animam irrui, et spiritui pigritiæ locum
præparat, ut (scilicet ambo spiritus mœstitiæ, et
pigritiæ) animam obscurant, laboresque simul ex-
cerpant. Sit igitur lex in nostrum corde inscripta,
pacis gaudium, quod tum exterminat mœstitionem
et iracundiam in mare demergit, tum odium repel-
lit, tum indignationem abolet, tum pigritiam des-
truit, tum denique mœrorem demutat : ipsi-
namque in pacifica delitescens longanimitate, et
415 gratiarum actione, atque patientia restagnans ;
mare virtutum est, contra se instructam aciem dia-
boli, cruce submergens. Intellige vero, quod con-
trarium gaudium supervenit turbatum, ne forte in-
umbratus decipiaris, ita ut teneas aliud pro alio :
configurantur enim spiritualibus gratiis dæmones,
ut, cum inumbrata caligine mentem sefellerint,
eam a prudenti abducant iudicio : supervenit nam-
que cordi spirituale gaudium nulla re proposita,
quia ducem tristitiæ, quæ secundum Deum est, ere-
ctum, seu suspensum animo invenit, ac deinde
spiritui quoque mœstitiæ (quæ pariter secundum
Deum est) animam tradit, quia captivam effecit
ipsam spiritualis lætitiæ.

CAPUT VII.

Dico autem et hoc, ut cuidam fratri quæsiturum
rerum experientia dictavit, quod nimirum, loco
gaudendi in Domino, dæmon infestus, qui mala non
obliviscenda perpetrat, econtra propriam inducit
lætitiam ; pro tristitia vero, quæ secundum Deum
est, mentem ad contrariam tentat, sollicitando ut,
oppositis mutationibus, animam per sollicitudines
obscurando, rerum orbet radio mellorum. Duplices
improbitalis sunt mœstitiæ in qualibet conjunctæ
operatione ; una quidem supervenit cordi, molesta

causa invisa; alia vero, quæ irruit, et quasi sese intrudit, gignitur inusitatis e causis, quæ secundum Deum est mœstitia, lacrymis animam revocat, non admittens lætitiã ac tristitiã ex adverso existentes, imminentem autem mortem ac iudicium anxie meditatur, et inhiat, paulatim hoc exspectans. Cupiditates, si quãpiam frustratæ fuerint re, mœrores gignunt ac procreant; preces autem et gratiarum actiones hasce flaccidas reddunt; inter irascentes mediocris agitur mœstitia. Qui ergo primus evigilarit, si e passione resurgat, et alteri manum excusatione porrigat, amarã repellit mœstitiã. Tristitia fit animæ morbus et carnis, et eam quidem capit captivã, hanc vero illico languere facit. Ex adversariis mœstitia generatur, e mœstitia vero indignatio, ex istis autem parturitur mente delirans conviciũ: si velis mœstitiã et indignationem conculcare, charitatis amplectere longanimitatem, et simplicitatis circumindue lætitiã: tuum gaudium ne sit alteri mœror: qui super injustitia gaudet, lugebit in benevolentia; et qui, injuste patiens, suffert dolores, exultans lætabitur splendide; nam quæ futura sunt, presentibus existunt contraria.

CAPUT VIII.

In tribulationibus ago gratias, eo maxime quia per ipsas opitulationis (divinæ) gratiam luculentius presentis. Sic enim dum ingruentes ærumnas agendo gratias excuties, non obscurabis splendidissimã pulchritudinem constantiæ: si quando tibi adversus carnem dæmon flagellum inflixerit, maxime mercedis tibi conciliator comperietur, si, ut materiam gratiarum actionis, plagam susceperis. Ita namque ipsum a te dæmonem fugabis; ut autem merces tua per patientiam majori irrigetur imbre, universorum vitium laborum ipsa tua te duce[m] præbebat patientia, quia et pigritia per omnem nequitiam tibi bellum inferit, omnesque tuos considerans labores, probat, et quem non invenerit patientiæ firmiter hærentem, hunc deprimit, et inclinat ad seipsam; si vero pigritiæ dæmon ad tolerantiam laborum deficiat, rursus bene gestam facinus bestia emordet recordiæ; si prudenti ipsum abigas securitate, spiritum quoque vanæ gloriæ in ipso repelles in tempore congregationis (scilicet sacræ). Quando tibi negligentia superincidat spiritus, quasi onerosam ac tædiosam psalmodiarum decantationem animæ comprobat, et pigritiam tanquam studio adversariam objicit, ut celebritate perveniens, carnem expandat memoriæ, uti scilicet fatigatam ex aliqua causa. Quando igitur vigiles nocte simus, ne in pigritia discumbere faciamus congregationem sacram, ne dæmones adventantes cogitationum congerant zizania, simulque cordi supersemient; nam quando hymnorum eanendorum societatem omittimus, tunc in nobis cogitationum congregamus collectionem: ante congregationem sacram e somno excitati lucis ratiocinationes prius in corde exerceamus, ut intellectu pervigili bene præparati possimus concentui psalmodiarum astare.

Α λύπη τοῖς δάκρυσι τὴν ψυχὴν ἀνακαλεῖται, τὴν ἀναντίας χαρὰν τε καὶ λύπην μὴ παραδεχομένη. τὸν δὲ ἐπιδόνα θάνατον μεριμνᾷ, καὶ κρίσιν· καὶ τοῦτο κατ' ὀλίγον κέχρηε προσδεχομένη. Ἐπιθυμῖαι ἀποτυχοῦσαι φυτεύουσι λύπας· εὐχαὶ δὲ, καὶ εὐχαριστίαι μαραινοῦσι ταύτας· μεταξύ ὀργιζομένων μέση λύπη δονεῖται. Ὁ οὖν πρῶτος ἐκνήψας, ἂν τοῦ πάθους ἀναστῆ, καὶ τῷ ἐτέρῳ δώσει χεῖρα, ἀπολογίῃ, τὴν πικρὰν λύπην ἀπελαύνει. Λύπη, φυγῆς νόσος καὶ σαρκὸς τυγχάνει, καὶ τὴν μὲν ἀγχιμαλώτιδα ἀφρεῖ, τὴν δὲ ἐπὶ τόπῳ μαραινεί. Ἐξ ἐναντίων λύπη γεννᾶται, ἐκ δὲ λύπης μῆνις, τίκεται δὲ ἐκ τούτων φροσύνη, λοιδορία· λύπην καὶ μῆνιν εἰ θέλεις συμπάτησαι, τὴν μακροθυμίαν τῆς ἀγάπης ἐναγχαλίζου, καὶ τὴν χαρὰν τῆς ἀκακίας περιβάλλου, ἢ σὴ χαρὰ ἐτέρῳ λύπη μὴ ἔστω· ἐπ' ἀδικία ὁ χαίρων ἐν εὐδοκίᾳ θρηνησεῖ, καὶ ἐ ὑπερέρων λύπας πάσχων ἀδικως, λαμπρῶς ἀγαλλιάσεται· τὰ γὰρ μέλλοντα τοῖς παροῦσιν ἐναντία.

ΚΕΦΑΛ. Η΄.

Ἐν ταῖς θλίψεσιν εὐχάριστος ἔσο μέγιστα, ὅτι δὲ αὐτὸν τῆς ἀντιλήψεως τὴν χάριν σαφέστερον αἰσθάνη. Οὕτω γὰρ τὰς ἐπιούσας θλίψεις εὐχαρίστως ἐκτινάσσω οὐκ ἀμαυρώσεις τῆς καρτερίας τὸ λαμπρότατον κάλλος, ἐπὶ σοὶ μάστιγα κατὰ σαρκὸς δαίμων καταρῥάξη, μεγίστου σοὶ μισθοῦ πρόξενος εὐρέθη, ἂν ὑπόθεσιν εὐχαριστίας τὴν πληγὴν καταδέξη. Οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸν ἐκ σοῦ φυγαδεύσεις. Ἴνα δὲ πλεῖον ὁ μισθός σου διὰ τῆς ὑπομονῆς ἐπομβρῆσθ. διδῶν τῶν ἀνδρείων πόνων ἢ ὑπομονῆ σου στρατηγείτω, ὅτι διὰ πάσης κακίας, καὶ ἢ ἀκηδία ἀντιστρατηγεί σοι, καὶ κατασκοποῦσά σου τοὺς πόνους ἀπαντας πειράξει, ὃν δὲ μὴ εὐρητῆ ὑπομονῆ ἐνηλωμένον, τοῦτον καταβαρύνει ὑφ' ἑαυτὴν, καὶ κατακάμπτει, ἂν δὲ δαίμων τῆς ἀκηδίας πρὸς τὴν ὑπομονὴν τῶν πόνων ἀτονήσθ, ἀπονοίας πάλιν ὁ θῆρ τὸ κατόρθωμα δάκνει· εἰ οὖν συνέσει τῆς ἀσφαλείας τοῦτο ἐλάσεις, καὶ κενόδοξον πνεῦμα ἐν αὐτῷ ἐλάσεις ἐν καιρῷ συνάξεις. Ἐπὶ σοὶ τὸ τῆς ἀκηδίας ἐπιπέση πνεῦμα, ὡς φορτικὴν ἐπιψηφίζει τῇ ψυχῇ τὴν ψαλμῶδιαν, τὸν δκνον, ὡς ἀντίπαλον τῇ σπουδῇ παραβάλλει, ἕνα φαύσας τῷ τάχει τὴν σάρκα ἀνακλήν τῇ μνήμῃ, ὡς κοπωθεῖσαν δῆθεν ἐκ τινος αἰτίας. Ἐπὶ οὖν ἐργηγορῶτες ὤμεν νυκτὸς μὴ τὴν συνάξιν τῇ ἀκηδία ἀνακλίνομεν, ἵνα μὴ οἱ δαίμονες ἐπιστάντες τὰ ζιζάνια τῶν λογισμῶν συνάξωσι, καὶ ἄμα τῇ καρδίᾳ κατασπειρώσιν· ὅταν γὰρ τὴν συνόδον τῶν ὕμνων ἀπολέσωμεν, τότε τὸν σύλλογον τῶν λογισμῶν ἐπισυνάγομεν· πρὸ συνάξεως διευκυσθέντες, λογισμοὺς φωτὸς ἐν τῇ καρδίᾳ προγυμνάσωμεν, ἵνα εὐτρεπισθέντες ἔχωμεν, γρηγοροῦσθ διανοίᾳ, τῇ ψαλμῶδιᾳ παρίστασθαι.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Α

CAPUT IX.

Ἡ μὲν βολίῳ τὸν ψαλμὸν ἐν τῇ νήψει λεκτέον, πῆ δὲ ἀβουλεῖν ἐν τῇ ψαλμῳδία δοκιμαστέον· κατὰ γὰρ τὴν ἐνεσθῆσαν τοῦ ἐναντίου ἀνάγκη καὶ ἡμᾶς μεταμορφῶσθαι, διότι ποτὲ μὲν ἐλαύνειν τὴν γλῶτταν ὑποθέσθαι, τῆς ἀκηδίας τὴν ψυχὴν περιεχοῦσης, ποτὲ μελωδεῖσθαι τὰς λέξεις ἐβριζοῦσι, τοῦ νοσηροῦ ὀφθαλμοῦ. Ὁ γὰρ τῆς ἁπασίας τῶν ὀφθαλμῶν ἐπεκτεινόμενος· ὀφθαλμικότερον ὄμμα λήφεται, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα Ἐλισαίου. Ὅταν λογισμὸς σου ἐπιστῇ καρδίᾳ πολέμιος, μὴ ἄλλα ἀντὶ ἄλλων δι' εὐχῆς ἐπιζήτει, κατὰ δὲ τοῦ πολεμίου τὸ ἔξωθεν τῶν θακρῶν ἀκόνα· οὕτω γὰρ σφοδρῶταως ἀντὶ τῆς μάχης προσήρξωμεν, θάπτον αὐτὸν ἀπὸ ἡμῶν ἀποστῆναι ποιήσομεν. Φιλοκάλει σὺν τῷ ἔργῳ τῶν χειρῶν, καὶ μάλα τῆς εὐχῆς τὴν μνήμην· τὸ μὲν γὰρ οὐ πάντοτε, τὸ δὲ ἀδιάλειπτον ἔχει τῆς ἐργασίας τὸν πόρον. Μὴ ἀναβάλλου δοῦναί τῆς εὐχῆς τὸ χρέος, λογισμοῦ ἀκούων διὰ πρόσθεσιν ἔργων, καὶ μὴ θυροδοῦ ἐν τῷ ἔργῳ ταράττων τὸ σῶμα, ἵνα μὴ συναρτάξῃς καὶ εὐχῆς τὴν καρδίαν. Ὅσπερ ὁ ἐκτός ἡμῶν ἄνθρωπος χερσὶν ἐργάζεται πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα, οὕτως ὁ ἐν ταῖς φρεσὶν ἐργαζέσθω, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσθαι τὸν νοῦν. Τότε γὰρ αἱ λογισμοὶ τὴν οἰκείαν ἐργασίαν τῇ ψυχῇ προσφέρουσιν, ὅταν αὐτὴν ταῖς κατὰ θεὸν ἐννοίαις ἀργῆν καταλάβωσιν. Ἀποστῆ, τὰ μὲν ἔργα τῶν χειρῶν εἰς τὸ φιλόανθρωπον, τὴν δὲ φρένα τοῦ λογιστικοῦ εἰς τὸ φιλόσοφον, ἵνα τὸ μὲν ἦ ξένων ξενία, καὶ ὀκνηρίας ἐμπρησμός· τῶν λογισμῶν ταῖς ἡδοναῖς μετὰ θέρσους ἐπιπλήξωμεν, ἅπασαν εἰς αὐτοῦ τὴν ὀργὴν περιτρέποντες, ἵνα μὴ, ἡδονῇ τὰ παρ' αὐτῶν δεχόμενοι, πρὸς αὐτοῦ ἀντιστρόφως γενώμεθα.

ead iracundiam convertentes, ne voluptate, ea quae ab ipsis proveniunt, excipientes, mites erga ipsas contrario modo evadamus.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Ἐτοίμαζε σεαυτὸν πρῶτον εἶναι, καὶ μαχητὴν, τὸ μὲν τῷ ὁμοφύλῳ, τὸ δὲ τῷ πολεμίῳ· ἐν τούτῳ γὰρ ἡ χρῆσις τοῦ θυμοῦ, ἐν τῷ κατὰ τὴν ἐχθρὰν ἀντιμάχεσθαι τῷ ὄφει· ἐν δὲ τούτῳ καὶ τοῦ πρῶτου τὸ ἐπιεικὲς, ἐν τῷ κατὰ τὴν ἀγάπην μακροθυμεῖν τῷ ἀδελφῷ, καὶ πολεμεῖν τῷ λογισμῷ. Ὁ πρῶτος οὖν ἔστω μαχητὴς διαιρουμένης τῆς πραότητος ἐκ τῶν δολοφρόνων λογισμῶν, καθάπερ καὶ τῆς μάχης ἐκ τῶν τῆς φύσεως ὁμογενῶν· μὴ ἀντιστρέψῃς τοῦ θυμοῦ τὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὥστε θυμοῦσθαι μὲν τῷ ἀδελφῷ, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφους, φιλοῦσθαι δὲ τῷ ὄφει κατὰ τὴν συγκατάθεσιν τῶν λογισμῶν. Ὁ πρῶτος, κἀν πάσῃ τὰ δεινὰ, τῆς ἀγάπης οὐκ ἐξίσταται· εἵνεκεν γὰρ ταύτης μακροθυμεῖ καὶ στέγει, χρηστεύεται καὶ ὑπομένει. Εἰ γὰρ τῆς ἀγάπης τὸ μακροθυμεῖν, οὐ τῆς ἀγάπης τὸ θυμομαχεῖν· θυμὸς γὰρ λήθην διεγείρει, καὶ μῆνιν, ἀγάπη δὲ τὰ τρία μειοῖ. Εἰ παγίαν ἔχεις ἐν τῇ ἀγάπῃ τὴν βίαν, μᾶλλον πρόσθετα ταῦτα, ἢ περὶ τῷ πταλοντὶ σε· φόβῳ, καὶ ἀγάπῃ δούλευε τῷ Θεῷ τὸ μὲν ὡς δεσπότη καὶ και-

Alicubi quidem stridore psalmus in vigilia dicendus; alicubi vero utile censendum, assidue Psalmorum orare conceitu; etenim secundum adversarii insidias, necessum est, et nos mutare formas: quia nonnunquam linguam impellere suggerunt (si scilicet psalmi) pigritia circumdante animam, interdum proritant ad 418 suaviter concinendas dictiones, oculo intellectuali veluti robur, et e lumine alimentum accipiente. Nam qui visione rerum excelsarum protenditur, oculus acutius prospicientem, ad Elisaei exemplum, assequetur. Quando cogitatio hostilis tuum aggrediatur cor, ne alia pro aliis in oratione inquiras, at contra bellatorem, lacrymarum gladium exacuas; si enim ita validissime ad pugnam erumpamus, faciemus ut ipse celerius a nobis abstat. Honestatem cole, sed cum opere manuum maxime orationis memoriam; illud enim non semper, istud autem habet indeficiens operis emolumentum. Ne differas orationis debitum solve, intellectui obtemperans per operum accessum, et ne perturberis in opere corpus conturbans, ne simul cor deturberis orationis. Quemadmodum noster exterior homo manibus operatur, ut minime praegravet aliquem, ita mentis interior operetur, ut intellectum non aggravet; tunc enim cogitationes propriam operationem animae offerant, quando ipsam intellectionibus, quae secundum Deum sunt, otiosam comprehenderint. Ara opera quidem manualia ad humanitatis studium, mentem vero rationalis facultatis ad sapientiae desiderium: ut primum quidem peregrinorum sis hospitium, ignaviaque seu pigritiae exustio, istud vero contemplationis dux, et ebullitio cogitationum; considerationum voluptates audacter increpemus, omnem in eas ab ipsis proveniunt, excipientes, mites erga ipsas

418 CAPUT X.

Para teipsum, ut mansuetus sis, simulque pugnator: hinc quidem contribuli; inde vero hosti: in hoc enim usus animi est concitati, nimirum in oppugando serpentem hostiliter; in eo vero lenitas et modestia mansueti consistit, nempe in longanimiter tolerando fratrem charitative, et in debellanda cogitatione. Mansuetus ergo eis pugnator, mansuetudine divisa e cogitationibus dolosa mente pervolvitibus, ut etiam divisa pugna ab his, qui natura sunt conjuncti: ne obvertas usum iracundiae ad eum qui praeter naturam est; ita ut irascaris quidem adversus fratrem secundum assimilationem serpentis, in eas vero cum serpente amicitiam juxta cogitationum assensum. Mansuetus, etsi gravia patiatur, a charitate non excedit, illius enim causa longanimiter tolerat, et sustinet, et clementer se gerit, et suffert: si namque charitatis est proprium esse longanimum, non est charitatis animo commoto pugnare: ira quippe suscitatur mœrorem et odium; charitas autem haec tria minuit. Si firmum habes

in charitate gressum, magis illi attende, quam te offendenti : timore et charitate famulare Deo ; primum quidem, uti Domino et iudici, alterum vero uti benigno erga homines, et altori : qui charitatis virtutes acquisivit, pravas in captivitatem redigit passiones ; et qui a sancta Trinitate tria ista obtinet, fidem, spem et charitatem, erit urbs triplici circumdata muro, et virtutibus, uti turribus munita. Non solum in eo, quod non accipias ab altero, charitatis præditus demonstraberis, verum et in dando profuse renuntiator mundi dignosceris : dum **420** materiam præbeas, contende pura projicere semina, ne tibi pro frumento exurgat urtica. In his quæ præbes, memor esto Dei, qui dator est, et acceptor, ut tibi renuntiationis mundi mercedes imputet cum laudibus.

CAPUT XI.

Qui nihil possidet, cura vacuum vitæ percipit voluptatem ; at qui possessiones adamat, sollicitudinem habet cruciatum divitiarum assiduum : tunc cœtum cogitationum captivum abiges, quando curis mundanarum sordium minime præbueris cor ; tuncque crucem sine ulla portabis distractione, quando possidendi recusaris cupiditatem ; quinimo mundanarum sordium cogitatio senectutem tibi vaticinatur, ac morbos, ita ut tuam in Deum spem cum opibus partiatur. Qui mundi renuntiationem exercere sibi proposuit, fide tanquam muro circumvalletur, et charitate corroboretur, et spe confirmetur : est namque fides, non relictio, sed meliorum rerum subsistentia in spe patientiæ, et vitæ charitate. Quando omnibus externis renuntiaris sordibus, attende a cogitationibus tenebrosis, paupertatem exprobrantibus tibi, et egestatem, et villitatem, et dedecus tibi proferentibus, ut virtutis hujus illustris in te poenitentiam dolosa homicidæ mente operentur : si ergo prudentiæ attendas certaminis, illud potius comperies, nimirum, quod per ea corona plectitur tibi, per quæ te ipsi vituperant ; renuntians enim, propter ea renuntias certamina, propter quæ afficeris opprobriis. Ne igitur luctæ interiorum cogitationum cedas, quia non in principio **421** renuntiationis commendatur finis, at in fine patientiæ principia coronantur, nec in corporeo solum exercitio plausibus dilaudantur certamina, sed in lucta cogitationum, quod ad coronam pertinet, requiritur.

CAPUT XII.

Judica cogitationes in tribunali cordis, ut, latronibus interfectis, latronum princeps pertimescat ; etenim qui accuratus est cogitationum examinatus, præceptorum etiam est verus amator : quando igitur cogitatio inventu difficilis cor tuum invaserit, tunc magis magisque super ipsam vehementes succedende labores ; aut enim calidum, uti contrarium minime ferens, aufugiet, aut ipsum tolerabit, velut ea quæ talis est recte viæ familiaris. Quin et quandoque accidit ut dæmones, bonam videlicet cogitationem tuo suggerentes cordi, statimque transfigurati, ipsi simulcent cogitationi adversari, ut ex contrarietate putes, eos etiam scire, quas corde

A τῆ, τὸ δὲ ὡς φιλανθρώπων, καὶ τροφῆ· ὁ τῆς ἀγάπης ἀρετὰς κτησάμενος, τὰ πάθη τῶν φαύλων αἰχμάλωτιζει, καὶ ὁ παρὰ τῆς ἀγίας Τριάδος ἔχων ταῦτα τὰ τρία, πίστιν, ἐλπίδα, ἀγάπην, τρίτειχος ἔσται πᾶσι ταῖς ἀρεταῖς πυργωθεῖσα. Οὐκ ἐν τῷ μὴ λαμβάνειν μόνων παρ' ἑτέρου ἀγαπητικῶς ἀναδειχθήσῃ, ἀλλ' ἐν τῷ δίδουσι ἀπειδῶς ἀποτακτικῶς ἐπιγνωσθήσῃ, ἐν τῷ δίδουσι σε τὴν ὕλην ἀγωνίζου τὰ σπέρματα καθαρὰ βάλλειν, ἵνα μὴ ἀντὶ πυροῦ, ἐξέλθῃ σοι κνίδι. Θεοῦ ἐν οἷς παρέχεις μνημόσυσε, καὶ δότου, καὶ λήπτορος, ὅπως σοι μετ' ἐγκωμίων λογιῶται τοὺς τῆς ἀποτάξεως μισθοὺς.

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Ὁ ἀκτῆμων ἀμέριμον ἔχει τοῦ βίου τὴν ἡδονήν, ὁ δὲ φιλοκτημῶν μέριμναν ἔχει τὴν δόνην τοῦ πλοῦτου διὰ παντός· τότε δῆμον λογισμῶν αἰχμάλωτον ἐλάσεις, ὅταν ταῖς φροντίσι τῶν ὕλων τὴν καρδίαν μὴ δῶς· τότε καὶ τὸν σταυρὸν ἀπερισπάστως βεστάσεις, ὅταν τοῦ κτᾶσθαι τὴν ἐπιθυμίαν ἀρνήσῃ, ἀλλ' ὁ τῆς ὕλης λογισμὸς γῆρας σοι μαντεύεται· καὶ νόσους, ἵνα σου τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα τοῖς χρήμασι μείρῃσῃ. Ὁ τὴν ἀποταγὴν ἀσκεῖν προηρημένος, πιστεῖταιχιζέσθω, καὶ ἀγάπῃ κραταιούσθω, καὶ ἐλπίδι βεβαιούσθω. Ἔστι γὰρ ἡ πίστις, οὐκ ἐγκατάλειψις, ἀλλὰ τῶν κρειττόνων ὑπόστασις ἐν ἐλπίδι τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆ ἀγάπῃ τῆς ζωῆς. Ὅταν ἀποτάξῃ ταῖς ἐξωθεν ὕλαις ἀπάσαις, πρότερον τοὺς ῥοφεροὺς λογισμοὺς τὴν πενίαν ἐπονειδίζοντάς σοι, καὶ ἐνδειαν, καὶ εὐτέλειαν, καὶ ἀδοξίαν σοι προσφέροντας, ἵνα τῆς τοιαύτης λαμπρᾶς ἀρετῆς μετὰγνωσῇ οἱ φόνιοι δολοφρόνως ἐργάσωνται. Ἐάν οὖν τῇ συνέσει τῆς ἀλλήσεως πρόσχη, μάλλον ἐκεῖνον εὐρήσεις, ὅτι δὶ ὦν σε ὀνειδίζουσι, δι' αὐτῶν ὁ στέφανός σοι πλέκεται· καὶ γὰρ ἀποασσόμενος, δι' ἐκείνους ἀποτάσῃ δι' ὦν ἄλλων ὀνειδίζῃ. Μὴ οὖν τῇ πάλῃ τῶν ἐν τῆς λογισμῶν ἐνδύσῃ, ὅτι οὐκ ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποταγῆς τὸ τέλος εὐφημεῖται, ἀλλ' ἐν τῷ τέλει τῆς ὑπομονῆς ἀρχαὶ στεφανοῦνται, οὐδὲ ἐν τῇ σωματικῇ γυμνασίᾳ μόνον οἱ ἀγῶνες συγκροτοῦνται, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν λογισμῶν πάλῃ τὸ περὶ στεφάνου ζητεῖται.

D

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Δίκαζε τοὺς λογισμοὺς ἐν τῷ βῆματι τῆς καρδίας, ἵνα τῶν ληστῶν ἀναιρουμένων, ὁ ἀρχιληστής φοβηθῇ· καὶ γὰρ ὁ ὦν ἀκριβῆς τῶν λογισμῶν ἐξεταστής, ἔστι καὶ ἀληθὴς τῶν ἐνοκῶν ἐραστής. Ἐπὶ οὖν λογισμὸς ἐπιστῆ σου τῇ καρδίᾳ δυσέμετος, τότε ἐπὶ πλεῖον συντόνους πόνους ἐπ' αὐτὸν ἐκτύρωσον· ἡ γὰρ τὴν θέρημν ὡς ἐναντίαν οὐ φέρων ἀποδρᾶ, ἡ ταύτην ὑπομένει ὡς οἰκεῖος ὦν τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Ἔστι δ' ὅταν οἱ δαίμονες λογισμῶν δῆθεν καλὸν ὑποβάλλοντες τῇ καρδίᾳ, καὶ παρῆσθαι μεταμορφούμενα ἐναντιούσθαι τοῦτω προσποιῶνται, ἵνα ἐκ τῆς ἐναντιώσεως, νομίσης αὐτοὺς καὶ τὰς ἐνθυμήσεις τῆς καρδίας σου εἰδέναι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλ' ἵνα δικάζωνται

τὴν συνειδήσιν σου κρίνειν, ὡς τῇ ἐναντιώσει τοῦ κακοῦ ἡτηθέντος τῷ καλῷ ἔστι δὲ πάλιν ὅτε τὴν οἰκειαν σκευωρίαν ὑπεμφαίνουσι σοι ἵνα παρὰ σεαυτῷ δόξης φρόνιμος εἶναι. Ὅταν λογισμοὶ μεταστῆσασί σε εἰς ὃν ὑπέβαλον ἔργῳ ἡμᾶς τόπον, τότε μεταμελίσθαι πάλιν ποιῶσιν ἵνα ἀστάτους ἡμᾶς ποιήσωσι πανταχόθεν, καὶ ἀκάρπους. Διὸ μὴ πετάζωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, ἀλλὰ καμπύμεθα μάλλον εἰς ἡσυχίαν, καὶ κόπους, ὅτι ἐκ τῆς ἡμετέρας ραθυμίας λαμβάνουσιν καθ' ἡμῶν οἱ λογισμοὶ τὴν δύναμιν. Ὁ δὲ εἰδὼς λογισμοῦ πείραν ἐν ᾧ τόπῳ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ Θεῷ, ὁ δὲ μὴ εἰδὼς, ἐν ἀγῶνι εἰ βαδίζει. Ἡ τῶν τόπων μετάθεσις, ἦτω εἰς τὰ πνευματικώτερα, καὶ μὴ εἰς τὰ ἀναπαυστικώτερα· ὑπομονὴ γὰρ, καὶ μακροθυμία, καὶ ἀγάπη, ἐν ταῖς θλίψεσιν εὐχαριστεῖ· ἀκηδία δὲ, καὶ ἐλαφρία, καὶ φιλαυτία, ἐν ταῖς ἀναπαύσεσι χαίρει. Ἀνήσυχος διὰ τῶν περὶ τὰς ψυχὰς αἰσθήσεων τὴν ψυχὴν πολεμεῖται, ὁ δὲ φιλήσυχος, τὰς αἰσθήσεις φυλάσσει, τοὺς λογισμοὺς πολεμεῖ.

et levitas, et nimius sui ipsius amor gaudet in recreationibus. Qui non modeste quiescit, per sensuum visiones oppugnat in anima; at qui modestam adamat quietem, sensus custodiens, ipse pugna adversus cogitationes.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'

Τῷ οὖν διατάγματι τοῦ νόμου τῶν αἰσθήσεων τὴν τάξιν ὁ ἡγεμών σου συναγαγέτω, ἵνα μὴ βλέμματι, καὶ ἀκοῇ, μάλιστα κακῶν τῇ ψυχῇ σου ταραξῆς· ἐν δυσὶν οὐσίαις ὑπάρχων, ἐκάστη διανέμειν τὴν τάξιν φυλάττου, ἵνα ἡ μὲν ἀριστερῇ, ἡ δὲ μὴ ἀνεργῇ, καὶ τῷ τυράνῳ τὰ ἐπιτάγματα μὴ δίδου, ὅτι τῷ πυρὶ τοῦτου δοθέντος, καὶ τὸν ἔσχατον κοδράτην ἀποδώσεις. Ὅταν τὰ αἷτια τῶν παθῶν ἀντιπολεμῶν τροπῶσαι, μὴ σε λογισμὸς μεγαλυνέτω πονηρὸς, μὴ πως πνεύματι πλάνης πιστεύσας, καὶ τῶν φρονῶν ἐκπλαγῆς· ἐπιζῆτει δὲ λογιστεύειν τὰς ἐφ' οἷς ποιεῖς ὑπερβολὰς, ὅπως τὰ τέλη τῶν κατορθωμάτων διὰ τῶν ἔνδον μὴ κλαπῆς. Τινὲς ἐπὶ κατορθώμασιν εὐφημισθέντες, τῷ χρόνῳ τοὺς πόρους ἡκτιδίασαν, καὶ ἡ μὲν εὐφημία διώδευσεν, οἱ δὲ πόνοι ἐλύθησαν. Τινὲς δὲ ἔγκον καλῶν σκληροχόμενοι, μεγάλοι ἐνομισθησαν καὶ τῆς μὲν ψυχῆς τὸ συνειδὸς ἠλκοῦτο, τῆς δὲ εὐφημίας ἡ νόσος ἐνευρίνετο, οἱ δὲ λογισμοὶ τῶν τραυμάτων τὴν ψυχὴν ἀποπλανῶντες ἐν ταῖς εὐφημίαις τοὺς πόρους ἀπέφερον. Ὅπηνίκα ταῖς παρὰ ἀνθρώπων τιμαῖς οἱ πονικώτατοι πλουτήσουσι, τὸ τῆνικαῦτα καὶ τὰς ἀτιμίας οἱ δαίμονες σκευάσαντες ἐπάγουσιν, ἵνα, ἀπὸ τῶν τιμῶν ὄντες, τὰς ἀτιμίας μὴ φέρωσι, καὶ τὰς ὕβρεις μὴ βαστάσωσιν. Ὅταν ἐφ' ἀμαρτίαις μεγάλῃν μετάνοιαν διδῶς, τότε οἱ λογισμοὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν πόνων μεγαλύνοντες ἀμαρτίας ἀμικρύνουσιν, καὶ πολλάκις τῇ λήθῃ καλύπτουσιν, ἢ καὶ συγκεχωρηθῆσαι ταύτας σημαίνουσιν, ἵνα ὑπενδούς τοῖς πόνοις, μὴ ἀναλογίζῃ τῶν πταισμάτων τοὺς θρήνους τοὺς κατ' αὐτῶν ὀρῦεσθαι πλειόνως.

aut etiam ista fuisse dimissa significant, ut, paulatim cedens laboribus non aestimes, quod lamenta debeant amplius in ejulatus erumpere adversus ipsa delicta.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'

Ὁ δὲ τὰ προσπεσόντα πάθῃ πυκτεύων ἐκκίψαι,

pervolvit cogitationes; neque vero id solum, sed ut litigent, ad effectum tuam judicandi conscientiam, quasi malo devicto ex contrarietate facta bono: rursusque contingit, quod nonnunquam propriam tibi tuam solertem ob oculos ponant observationem, ut apud te ipsum videaris prudens esse. Quando te cogitationes transferunt eum in locum, quem nos amare suggessere, tunc denuo pœnitere faciunt, ut undique nos instabiles reddant ac infructuosos. Ideo non extendamus nosmetipsos de locis in loca, sed potius ad quietem taciturnam vergamus et ad labores, quia e nostra ipsa pigritia adversus nos robur assumunt cogitationes. At ille, qui bene novit cogitationis experientiam, in quo vocatus fuit loco, in ipso apud Deum permanet; qui vero nescit, adhuc in certamine progreditur. Locorum translatio sit ad ea, quæ magis habentur spiritualia, et non ad ea, quæ ad requiem sunt aptiora: patientia namque, et longanimitas, et charitas in ærumnis gratias agit; pigritia vero,

et levitas in ærumnis gratias agit; pigritia vero,

CAPUT XIII.

Igitur, juxta legis sanctionem, dux tui sensuum colligat ordinem, ut nec obtutu, nec auditu, animam tuam vitiorum obturbes flagellis: cum in duabus essentis subsistas, observa ut unicuique suum distribuas ordinem, ita ut una quidem fortissime dimicet, altera vero non contradicat, et ne iniquo principi mandata concedas, quia, eo igni traditio, ultimum etiam reddes quadrantem. Quando adversus passionum causas belligerans, eas in fugam vertas ac vincas, ne te maligna ad magnitudinem evehat cogitatio, ne forte, spiritui erroris fidem adhibens, mente quoque obstupescas; conare autem, eas rerum, in quibus laboras, exsuperantias computare, ne, per interiora, facinorum recte gestorum sine defrauderis. Quidam ob res bene patratas laudibus concelebrati, precedente tempore, labores neglexerunt; et applausus quidem laudum cum sonitu abiit, labores vero dissoluti perierunt. Aliqui ob tumorem vitiorum obdurati, magni fuerunt existimati, et animæ quidem exulcerata erat conscientia, morbus vero faustæ acclamationis dilatabatur; quin et cogitationes animam e vulneribus aberrare facientes in faustis omnibus diriperunt labores. Ubi, qui laboriosissimi sunt, honoribus ab hominibus provenientibus ditati fuerint, tunc et dæmones apparentes inferunt opprobria, ut, honoribus dejecti, dedecora non sufferant, et contumelias non comportent. Quando propter peccata magnam agis pœnitentiam, tunc cogitationes magni facientes certamina laborum, peccata extenuant, ac sæpius oblivione obteguunt,

CAPUT XIV.

Qui vero, ut passionem incurstantes excindat, ve-

lat acer pugil decertat, plures armatos, quam sint A
 pasiones, ad pugnam velut dux exercitus prove-
 hit. Ne obliviscaris quod peccaveris, licet pœnitenti-
 am egeris, sed luctum peccati tui habeas pro me-
 moria ad tui humiliatorem, ut humiliatus super-
 biam necessario excindas. Si quis eorum, qui pa-
 trarunt injusta, vitam voluerit ad optimam conver-
 tere frugem, ex adverso suorum se sistat aetuum
 cum mellorum mutatione; etenim qui actum e con-
 tra vitæque opponit malitiæ, virtutum provida
 pharetra sagittis configit draconem; bestia vero
 istius acutissima armatura est vana gloria, quæ la-
 bores **424** transfigit jaculis, quam qui occultis
 operum quasi mittit imperatoris artibus præoccu-
 pat, approximavit, ut dejiciat vinne caput diaboli;
 tuorum laborum aromata obsigna silentio, ne per
 linguam soluta a gloria diripiuntur; linguam tuam
 occulta modo exercitationis practico, seu in agen lo
 posito; silens etiam testes sortieris labores vita
 usæ fide dignos convictores. Qui non habet quibus
 a præsentibus laboribus testimonium unquam de se
 feratur, ne testimonium sibi ipsi lingua perhibeat:
 quidam enim cum duritia laborum seipsos exuerint,
 veluti tegumentum desidæ præbentes instabiliter
 non præsentibus operibus manifestos testes, præter-
 iorum temporum obijciunt actiones. Quemadmo-
 dum ab hominibus tua occultas peccata, ita et ab
 ipsis labores tuos absconde: quidquid enim æmu-
 lum est secretorum cordis, et supplantationes, quæ
 clam fiunt, luctæque certaminum reparaciones, ad-
 versus eas ipsas econtra te fulciunt; si vero deli-
 cta cum securitate abcondimus, et labores, qui
 adversus ea fiunt, econverso delegimus, parum tu-
 to utrisque contraria operamur. At vercundaris tur-
 pium gestorum publicationem, ne forte facias, ut
 sint dedecori et contemptui, quæ sunt animæ tuæ
 utilia. Timeto etiam ostentationem laborum, ne for-
 te crimen, quod fit hominibus complacendo, afferat
 animæ exitium: si vero et soli Deo manifestas tur-
 pitudinis tuæ peccata, ne hominibus patefacias, quæ
 tur esse jam victoriæ coronamenta.

425 CAPUT XV.

Qui vim ad labores a gratia suscipiunt, ne velut e
 proprio robore, illam habere sese opinentur; auctor
 enim bonorum omnium nobis est sermo mandato-
 rum, sicut et malorum, qui fraudulentus est dece-
 ptor; eorum igitur, quæ bene perfeceris, Deo auctori
 bonorum gratiarum actionem offer; quæ vero mala
 tibi perturbationem afferunt, in eum projicias, qui
 causa fuit principalis. In sine cujusque studii ei,
 qui te melior est, offer gratiarum actionem, ut obla-
 tionem tua legitime prolata, malitia pudore suffun-
 datur: nam qui operationi gratiarum actionem
 conjunxerit, thesaurum cordis habebit, qui diripi
 nequaquam poterit, utpote qui duplicem murum
 adversus malitiam in turris altitudinem amplifica-
 vit. Laudabilis is vir, qui activæ vitæ cognoscitivam
 conperxit, ut ex ambobus fontibus animæ prædium

πλειονα; παθῶν ὀπλίτας ἐπιστρατηγήσει τῇ μάχῃ.
 Μὴ ἀμνημόνει πταίσας, κἄν μετανοήσης, ἀλλὰ μνή-
 μην ἔχε τῆς σῆς ἀμαρτίας τὸ πένθος πρὸς ταπεινώσει
 σου, ὅπως, ταπεινωθεὶς, τὴν ὑπερηφανίαν ἀνάγκῃ
 ἐκκόψῃς. Ἐὶ τις τῶν ἀθεσμα δρασαντων βούλοιο
 μεταθίωσαι ἀρίστως, κατ' ἀντικρυς τῶν πράξεων
 στήτω ἐναλλαγῇ τῶν κρειττόνων· καὶ γὰρ ὁ τὴν ἀντι-
 κρυς πρᾶξιν τῇ ἐκάστη πονηρίᾳ ἀνιστῶν, τῇ συνετῇ
 τῶν ἀρετῶν βελοθήκη τοξεύει τὸν δράκοντα, τοῦ ἐ-
 θηρὸς δέξυτατον ὄπλον ἐστὶν ἡ κενοδοξία, τοὺς πό-
 νους κατατοξεύουσα, ἤνεπε ὁ ταῖς κρυπαῖς τῶν ἐργων
 στρατηγίας προκαταλαβῶν, ἤγγισεν ἅπασαν τὴν τοῦ
 διαβόλου κατενέγκαι κεφαλὴν. Τὰ ἀρώματά σου τῶν
 πόνων σφράγισον τῇ σιγῇ, ἵνα μὴ γλώττη λυθέντι
 ὑπὸ δόξης κλαπῶσι· κρύπτε σου τὴν γλώτταν ἐν τῷ
 B
 πρακτικῷ τῆς ἀσκήσεως τρόπῳ· καὶ γὰρ σιγῶν,
 μάρτυρας σχοίης τοῦ βίου τοὺς ἀξιοπίστους συμβιῶ-
 τας σου πόνους. Ὁ μαρτυρεῖσθαι ἀπὸ τῶν παρόντων
 πόνων οὐκ ἔχων τίσι ποτε, ἐαυτῷ μὴ γλώττη μαρτυ-
 ρεῖτω· τινὲς γὰρ τῶν πόνων τῆς σκληρουχίας ἐαυ-
 τοὺς ἐκδύσαντες ὡς προκάλυμμα τῆς βιθυμίας τῶν
 ἀπελθόντων χρόνων τὰς πράξεις παραβάλλουσι μάρ-
 τυρας ἐκθόλους ἐργοῖς οὐ παροῦσιν ἀβεβαίως παρ-
 ἔχοντες. Ὅσπερ ἐκ τῶν ἀνθρώπων κρύπτετε σου τὰς
 ἀμαρτίας, οὕτω καὶ τοὺς πόνους ἐξ αὐτῶν ἀποκρυ-
 πτε· καὶ γὰρ τὸ ἀνείτεχον τῶν κρυφίων τῆς καρ-
 διας, σκελισμάτων τὰ κρυφῆ, καὶ τὰ ἀνακατασταμα-
 τα, κατ' αὐτῶν ἀντιστηρίζουσι· εἰ δὲ τὰ μὲν πλημμε-
 λήματα μετὰ ἀσφαλείας ἀποκρύπτομεν, τὰ δὲ κατ'
 C
 αὐτῶν πονήματα σφαλερῶς ἀνακαλύπτομεν, καὶ τοὺς
 ἀμφοτέρους τὰ ἐναντία ἀναπραττέμεθα. Ἄλλ' ἐπι-
 αισχύνῃ τῶν αἰσχρῶν τὴν δημοσίευσαν, μὴ πως ἐπει-
 θος, καὶ ἐξουδένωσιν παῆσθαι τὰ τῆς ψυχῆς σου σύμ-
 φορα. Φοβοῦ καὶ τῶν πόνων τὴν ἐπίδειξιν, μὴ πως
 ἐγκλημα ἀνθρωπιάσεως κομίσῃ τὴν τῆς ψυχῆς διε-
 θρον· εἰ δὲ καὶ μόνῳ θεῷ ἐκφαίνεις τὰ τῆς αἰσχύνῆς
 παραπτώματα, μὴ ἀνθρώποις ἐκφαίνε τὰ κατ' αὐτῶν
 ἀνταγωνίσματα ἵνα μὴ νομισθῶσι, τίνας εἶναι σι-
 φωνώματα.

adversus ea suscepisti certamina, ut non viderentur

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ΄.

Οἱ τὴν δύναμιν τῶν πόνων ἀπὸ τῆς χάριτος λαμ-
 B
 βάνοντες μὴ ὡς ἐξ οἰκίας ἰσχύος ἔχειν ταύτην νομι-
 ζέτωσαν· αἴτιος γὰρ ἀπάντων τῶν καλῶν ἡμῖν ἐστιν
 ὁ τῶν ἐντολῶν λόγος, ὡσπερ καὶ τῶν κακῶν ὁ ἀποδο-
 λῶν ἀπατηλός. Ἄπερ οὖν διαπράττει καλά, τὴν εὐ-
 χαριστίαν τῷ αἰτίῳ τῶν καλῶν πρόσφερε· ἃ δὲ διε-
 χλεῖ σοι κακὰ, τῷ ἀρχηγῆτι τούτων πρόσριπτε.
 Πάσης πραγματοῦσας τὸ τέλος πρόσνεμε εὐχαριστίαν
 τῷ κρείττονι, ἵνα τῆς προσφορᾶς σου νομικῶς προσ-
 ενεχθῆσῃ; ἡ κακία καταισχύνηται. Ὁ γὰρ τῇ πρά-
 ξει τὴν εὐχαριστίαν συνάψας, ἀπόρθητον ἔχει τὸν
 θησαυρὸν τῆς καρδίας, διπλοῦν κατὰ τῆς κακίας
 πυργώσας τὰ τεῖχος. Ἐπαινέτης οὗτος ἀνὴρ, ὁ τῇ
 πρακτικῇ τὴν γνωστικὴν συζεύξας, ἵνα ἐξ ἀμφοτέ-
 ρων πηγῶν τὸ -ῆς ἡ γῆς χωρίον ἀρδεύοιτο πρὸς
 ἀρετὴν· ἡ γὰρ γνωστικὴ πτεροῖ τὴν νοερὰν οὐσίαν

τῆ τῶν κρειττοῦν θεωρίᾳ, ἣ δὲ πρακτικῆ νεκροὶ τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, κερνεῖαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, κακίαν, ἐπιθυμίαν κακῆν· οἱ οὖν διὰ τῶν ἀμφοτέρων τούτων τῆ πανοπλίᾳ στρατημασθέντες, εὐκόλως καταπιθῆσονται λοιπὸν τῆς τῶν δαιμόνων πονηρίας. Οἱ δαιμόνες διὰ τῶν λογισμῶν τῆ ψυχῆ πολεμοῦσι, κακεῖνοι χαλεπωτέροις διὰ τῆς ὑπομονῆς ἀντιπολεμοῦνται, καὶ δειλιωτέρως προσίσαι λοιπὸν τῆ μάχῃ κραταίων τὸν στρατηγὸν τῆς πυγμῆς ὑφορῶντες. Εἰ βούλει στρατηγήσαι κατὰ τῆς φάλαγγος τῶν δαιμόνων, ἡσυχίᾳ φράττε τὰς τῆς ψυχῆς σου πύλας, θίγε δὲ καὶ τὸ αὖς σου τοὺς τῆς πατροσύνης λόγοις, ἵνα τότε μᾶλλον λογισμῶν ἀκάνθας μαθῶν ἐμπρήσης, ἐπὶ τὴν πατρικῆς νοουθεσίας ἀκροῶσαι. Μὴ τῶν ἔργων ἔσο δικαστῆς, ἀλλὰ τῶν ῥήσεων ἐξεταστής.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Ἔθος γὰρ τοῖς τοιοῦτοις λογισμοῖς εἰς τὸ πρακτικὸν τοῦ νοουθετοῦντός σε ἀπάγειν, ἵνα δαιδῶν σε τούτου καταστήσαντες κριτὴν, τῆς ἐπωφελοῦς νοουθεσίας ἀποστήσῃσι. Μὴ ἀπαναίνοι νοουθετούμενος, κἄν γνωστικός ὑπάρχη· ἐάν γὰρ τὸ πρακτικὸν τῆς γνωστικῆς ἀποζευχθῆ, χρεῖα τοῦ ζευγνύοντος τὴν ὀποτέρων τῶν ἀρετῶν ἀρμονίαν τῆ φρικτῆ τῆς κρίσεως δίκη. Ὁ τὴν πατρίαν ἐντολὴν ἐκ τοῦ ὠτός ἐκτινάσσων, καὶ νομικῆς ἐντολῆς παρήκοος ἔσται, μὴ μόνον κατορθώματα Πατέρων τερπόμενος λάλει, ἀλλὰ καὶ σεαυτὸν ἐργάτην τούτων πονικώτατον ἀκαίται. Ὁ πονικώτερον ἐπιζητῶν οἶδός τε οἶψ πόνῳ λογισμὸς ἀντίκειται, τεχνίτης ἐν πάλῃ κατὰ τῆς πλάνης ἐδρίσκειται, ἐν δλοῖς δὲ τοῖς νοεροῖς σου πόνοις, οἷς ἐάν ἐλλίψῃ, ὁ τούτου σὺλήσας ἀντ' αὐτοῦ παρειαδύει. Μνημόνευε τῆ συνέσει τῶν πόνων συντηρεῖν τὴν καρδίαν, μήπως ἢ λήθῃ τῆς τῶν κρειττόνων μερίμνης ταύτης, σὺλήσῃσιν τῆ τῶν λογισμῶν αἰχμαλωσίᾳ παραδῆ· ἢ γὰρ λήθῃ τῆς αἰχμαλωσίας προσπηδῆ τῆ κακίᾳ, ἵνα ὑπ' ἐκείνης τοῦ νοῦ κλαπέντος, ἐτοίμως αὐτὴ παρειαέλθῃ, νοῦς κλεπτόμενος ἀπὸ Θεοῦ, καὶ μνήμης μακρυνόμενος, καὶ διὰ τῶν ἐκτὸς αἰσθησεων ἀδιαφόρως ἀμαρτάνει· ἀκοὴν γὰρ καὶ γλῶτταν ὁ τοιοῦτος ἀδυνατεῖ παιδαγωγῆσαι, ὅτι τὸ φίλτρον τῶν πόνων ἐκ τῶν ἐκτὸς ἐξαφῆκεν. Ὁ φίλῶν ἐξακούειν τοῦ ψέγοντος τὸν δεῖνα, δυσὶ συνεργοῖς πνεύμασι συνεργοῦσιν οἱ δύο· ἢ γὰρ κακῆκοι τῆς κατηγορίας συνεργὸς τύγχανει, καὶ ἐρώσιν ἀλλήλων εἰς λύμην καρδίας.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ΄.

Ἐκ τῶν καταλαλῶν τὰ ὠτά σου φράξον, ἵνα μὴ δετῶς σὺν αὐτοῖς ἀνομήσης, σεαυτὸν μὲν δεινῷ πάθει ἐθίζων, γλωσσαλεγεινὸν δὲ ἐκείνου οὐκ ἀνακρίτων. Ψυχὴν τῶν κρειττόνων ὁ φιλοσκώπτῃς ληστεύει, σθερὰν ἀκοὴν διαβολαῖς διορύττων· ὁ δὲ διαδρῶν τὴν τοῦ πέλας λοιδορὸν γλῶσσαν, καὶ τὴν οἰκίαν λοιδορίαν φυγαδεύει· ἡδεῖς ἀκοῆς ὁ τῆ λοιδορίας παρέχων, ἰδοθῆς τοῖς ὠσιν ἀμέλγει. Μὴ γευσθῶ τὸ οὖς σου τῆς

irrigetur ad virtutem; cognoscitiva nempe alis pro-
vehit intellectualem essentiam ad meliorum rerum
contemplationem; activa vero mortificat membra,
quæ sunt super terram, scortationem, impuritatem,
passionem, malam concupiscentiam; qui ergo omni-
harum ambarum circumsepti sunt armatura, facile
deinceps adversus dæmonum pravitatem consur-
gent: dæmones animæ bellum inferunt per cogita-
tiones, et illi molestus econtra per patientiam op-
pugnantur; unde timido procedent animo ad
prælium, pugnæ ducem suspicantes potentem. Si
volueris adversus dæmonum turmam bellum gerere,
quiesce modesta sopito portas animæ tuæ, auremq̃
tuam sermonibus tange fraternitatis, ut nimirum
magis addiscens cogitationum spinas
succendas, quando paternas audieris admonitiones:
non operum sis iudex, sed verborum examinador.

CAPUT XVI.

Solent nempe hujusmodi cogitationes te ad
aptitudinem gestuum admonentis abducere, ut hujus
te peritum constituentes iudicem a peritilli avertant
admonitione. Non recuses admonitum, quamvis fue-
ris cognoscendi facultate præditus; si etenim quæ
practica est facultas a cognoscitiva disjungatur,
opus est eo, qui conjungat ambarum virtutum con-
cordiam tremenda iudicii justitia. Qui paternum
mandatum excutit ex aure, præcepto quoque legali
erit inobediens: non solum eloquere cum delecta-
tione fratrum res bene gestas, sed et teipsum facio-
rem earum laboriosissimum reposece: qui laborio-
sius inquirat qualis quali labori cogitatio ex adverso
opponatur, solers artifex in lucta contra deceptio-
nem reperitur: inter universos autem tuos intelle-
ctuales labores, pro eo, in quo defeceris, subingre-
ditur, qui ipsum rapuerit. Cor memento conservare
laborum prudentia, ne forte meliorum rerum obti-
vio eam rapiens, in cogitationum tradat captivita-
tem; oblivio namque captivitatis assilit malitiæ, ut
ab illa furto quasi subtracta mente, ipsa prompto
subintret; mens cum a Deo sublata fuerit, et a
memoria procul submota, per exteriores sensus
peccat etiam indifferenter: hujusmodi nempe vir
auditum atque linguam minime potest regere, quia
laborum voluptatem ab exterioribus quasi
instigatus dimisit: qui amat audire eum, qui unum
talem vituperat, ambo cooperantibus duobus spiri-
tibus cooperantur; nam auditio mali cooperatrix
est maledicentiæ, et ad cordis perniciem amore se
invicem prosequuntur.

CAPUT XVII.

Ex oblocutionibus itas obsepi aures, ne aifariam
cum ipsis perpetres iniquitatem, teipsum quidem
passioni assuefaciens, illos vero, ne lingua promant
venenum, minime reprimens. Qui gaudet dicitariis,
et scommatis, deprædatur animam eorum, qui me-
liores sunt, calumniis marcidum effodiens audi-
tum; qui autem effugit linguam proximi convicia-
tricem, proprium etiam fugat convicium: qui con-

viciatori suaves et faciles præbet auditus, auribus emulget feræ venenum. Non gustet auris tua medicamentum istud amarum, ne forte tale tu quoque alteri propineris; ne fascines oblocutionibus aurem tuam, ut, passioni divenditus, multimodis non inservias passionibus; una quippe e multis passio, cum in te locum invenerit, in idem stabulum alias quoque subintroducitur: tunc multitudinem vitiorum mens gubernatrix in servitutum redigitur, quando passioni adnexa labores disjunxerit. Qui aliorum derisiones conatur examinare, sui ipsius actiones re ipsa non perscrutatur. Ne derideas vita functum ut qui negligenter vixerit, ne, quasi ex consuetudine acerbus esses, et amarus viventium iudex, flas quoque demortui. Ne peccantibus jactatorio attendas animo, te veluti iudicem extollendo, sed tibi ipsi attende **428** vigilanti, actuumque tuorum probatrice consideratione; dum peccaveris, anxius gemo, et cum rem bene gesseris, ne infleris; nec te magnifice jactes, quod nullatenus sis contemnendus, ut, velut ornamentum, non induas vitium. Aliqui etenim, cum ob devotam religiositatem dignosci non possent, festinarunt ut saltem ob vitium sic dignoscerentur; alii, proVecti ex invidia, prætextus e summo jaculantur, et eos qui virtutibus stabiliti sunt pro nihilo ducent. Quidam ob malæ rumore circumstantis vulgi celebrati, gravem honestamque circuminduunt vitam, non ut prava lugeant peccata laboribus, sed ut vituperiorum obumbrent rumores. Verum tu ne te decipienti placere gloriabundus enitaris, nec, quod decipiaris, gestas lætitia; nam, si propter nudum nomen studiosa quæque consectaris, non pro Deo, sed pro hominibus operaris: ne absque magnum ostendet nomen; is nempe amicus ad personæ gratiam est, sitque tempus ejus accusator.

CAPUT XVIII.

Timentem amicum irrisorem habeas, ut tuorum invenias delictorum tutamen. Quando amicus tuus a fausto tuorum laborum omine superatus ad invidiam se vertit, ita ut coram circumstantibus vanæ gloriæ verbis tuos ejaculetur labores, quo tuam decurrentem gloriam diceris de te jactis obumbret: tunc ne, illius invidiæ attendens, morderaris, ut amarum venenum animæ tuæ non elicias; hoc enim opus est Satanæ, ut illum quidem inflammet invidia, te vero amaritudine consumat. At potius humilemur, et honore tales istos præveniamus, perque mensam æmulatione efferatum **429** animi sensum mansuefaciamus: ne, tanquam ex alia persona, invidia vituperes amicum, ut quasi ex alio videlicet ore ipsum reprehendens, te ipsum velut innocentem facias, et velut irreprehensum exales. Hæc est enim transfiguratio Satanæ, qui ex persona serpentis Altissimum vituperabat, ut, quasi ex alio videlicet ore sui ipsius Deo attribuens invidiam, ipse tanquam invidiæ expers existimaretur: ne, quasi velles subjectum habere fratrem, tentes ejus peccatum deprehendere, ut non inveniaris Satanæ cooperator. Qui peccavit, non observet, quod et alii dicunt vel peccant, ac si non solus foret, qui

Α πικρὰς ταύτης ἀνειδέου, μὴ πῶς τοιαύτην καὶ σὺ συγκαρίσης ἐτέρῳ, μὴ γοητεύου καταλαλαίς τὸ σὺς σου, ἵνα μὴ πάθει πραθεὶς, πολυπραθείᾳ δουλεύσης· ἐν γὰρ τῶν πολλῶν πάθος τόπον ἐν σοὶ εὐρών, εἰς τὸν αὐτὸν σηκὸν καὶ ἄλλα συνεισφέρει· τότε πλήθει κακῶν ὁ ἡγεμὼν δουλοῦται, ὅταν πάθει ζευχθεὶς τοῖς πόνους ἀποζεύξη. Ὁ τὰς ἐτέρων σκέψεις πειρώμενος ἐρευνᾷν, τὰς ἑαυτοῦ πράξεις ἐργῶ οὐκ ἐρευνᾷ, μὴ ὡς ἐκ συνηθείας τὸν ἀποβιώσαντα σκώπτει, ἵνα μὴ ὡς ἐκ συνηθείας τὸν ζώντων, καὶ τοῦ νεκροῦ γένη πικρὸς δικαστῆς· μὴ τοῖς πταίουσιν ἐπεχε λογισμῶ ἀλαζόνι· ἐπαίροντι σε ὡς δικαστὴν, ἀλλὰ σαυτῷ πρόσχε λογισμῶ νήφοντι, καὶ τῶν σῶν πράξεων δοκιμαστῆ. Στένε πταίων, καὶ μὴ φυσῶ κατορθῶν ἀκαταφρόνητος εἶναι μὴ μεγαλαύχει, ὅπως μὴ ὡς κόσμον τὸ κακὸν ἐνδύσῃ. Τινὲς γὰρ ἀπὸ εὐλαθείας μὴ δυνάμενοι γνωσθῆναι, ἐσπευσαν, κἂν ἀπὸ κακίας οὕτω γνωσθῆναι· ἕτεροι δὲ αὐξηθέντες τῷ φθόνῳ, προφάσεις ἀκροβολοῦσι, τοὺς εὐσταθοῦντας ταῖς ἀρεταῖς ἐξουθενοῦσι. Τοὺς περὶ ζῆ τινὲς εἰς φαῦλα θρυλοῦμενοι, βλον σεμνὸν ἀμφιέννυνται, οὐχ ἵνα τὰ φαῦλα πταίσματα τοῖς πόνους θρηνησῶσιν, ἀλλ' ἵνα τῶν φύγων τὰς ψήμας σκιασῶσιν. Ἀλλὰ μὴ τῷ ἀπατῶν· εἰς καλλωπίζου, μὴδὲ τῷ ἀπατάσθαι ἐναγᾶλλου· ἐὰν γὰρ δι' ὄνομα φιλὸν τῶν σπουδαίων ἐφάπτη, οὐ Θεῷ, ἀλλὰ ἀνθρώποις ἐργάζῃ, μὴ παρρησίαν ἔχει τῷ ἀπόνως βιοῦντι, κἂν ὄνομα τοῦτ' ἄγε πομπεῦν· ἔστι φίλος πρὸς προσώπου χάριν, καὶ χρόνος κατ' ἴσος τοῦτου γίνεται.

C

ΚΕΦΑΛ. ΙΙΙ'.

Δεδουκίχτα φίλον σκώπτῃν κτήσαι, ἵνα σκέπῃν εὐρηξῇ τῶν σῶν πταισμάτων, τὸ δὲ φθονούμενον ἐν σοὶ κρύπτει μᾶλλον τοῦ φθονοῦντος. Ὅταν ὁ σὺς φίλος ταῖς σαῖς τῶν πόνων εὐφρημαῖς ἐλαττούμενος εἰς φθόνον ἐκτραπῇ, ὡς καὶ τοῖς; πέμψῃ ῥήματα κνωθῶξίας ἀκοντίζῃ σου τοῖς πόνους, ὅπως τὴν διατρέχουσαν περὶ σοῦ δόξαν συσκιᾶσῃ τοῖς σοῖς σκώμμασι, τότε μὴ τῇ ἐκείνου βασκανίᾳ προσέχων θεχῆς, ἵνα μὴ ἴδῃ πικρὸν τῇ ψυχῇ σου σφωνίσῃς. Τοῦτο γὰρ ἔργον τοῦ Σατανᾶ, ἵνα ἐκεῖνον μὲν τῷ φθόνῳ ἐκπυρώσῃ, σὲ δὲ πικρὰ ἀναλώσῃ. Ταπεινώμεθα δὲ μᾶλλον, καὶ τῇ τιμῇ τοὺς τοιοῦτους προηγώμεθα ἐξημεροῦντες αὐτῶν, καὶ διὰ τραπέζης τὸ ἀγριωθῆν τῷ ζήλῳ φρόνημα. Μὴ ὡς ἐξ ἐτέρου προσώπου φέγε ζήλῳ τὸν φίλον, ἵνα ὡς ἐξ ἄλλου δῆθεν στόματος φέγων ἐκεῖνον, σαυτὸν ὡς ἀθῶον ποιήσῃς, καὶ ὡς ἀφλογον ὑψώσῃς. Τοῦτο γὰρ μετασημάτισμα τοῦ Σατανᾶ, τοῦ ἐκ προσώπου ὄψεως τὸν ὑψιστον φέγοντος, ἵνα ὡς ἐξ ἐτέρου δῆθεν στόματος τὸν ἑαυτοῦ φθόνον τῷ Θεῷ προσάψας, αὐτὸς ὡς ἀφθονος νομιζῆται. Μὴ ὡς ὑπόδουλον θέλων ἔχειν τὸν ἀδελφόν, πειρῶ τοῦτου πταίσμα καταλαβεῖν, ἵνα μὴ συνεργὸς εὐρεθῆς τοῦ Σατανᾶ. Ὁ πταίσας, καὶ ἐτέρους λέγειν, ἢ πταίειν μὴ ἐπιτηρεῖτω, ἵνα ὡς μὴ μόνος ἢ συμπτῶν

τῷ κακῷ, ὅπερ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ διαβόλου πρῶτον A
καὶ τοῦτο ἔργον ἐστίν. Ἐστω δὲ μεταμελούμενος
ἐφ' οἷς ἀτόποις ἔπραξεν ἔργους· τὸν τῆς λύπης θρήνον
κατ' αὐτῶν ἐπιγιγνώσκων, ἐπισπάσεται δὲ καὶ τὴν
πρωτοστάτιν τῶν πόνων ἡσυχίαν, φαίνουσαν αὐτῷ
τὴν πολυόμματον τῶν ἀρετῶν θεωρίαν. Ὁ ἡσυχάζων
τῇ γλώττῃ, κατὰ τῶν λογισμῶν ἀνδρίζεσθω· ἡ γὰρ
τῆς ψυχῆς ἀνδρεία οὐκ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ δεικνύται μόνον
τοῦ στόματος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν λογισμῶν ἀνδρα-
γαθίᾳ, καὶ τῇ τῶν ὕδρων, καὶ ἀδικιῶν εὐσταθείᾳ·
ἐνταῦθεν γὰρ αἱ δεινὰ μάλιστα τοῦ διαβόλου περι-
τινάσσονται ἐν ταῖς συντυχίαις·.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Μὴ στόμα μόνον, ἀλλὰ καὶ καρδίᾳ τηρεῖσθω, τοτὲ
γὰρ ἀμαυροῦται τῆς ψυχῆς τὸ δῆμα τῷ τῆς ἀρεσκείας
δῆματι, τοῦ νοῦ παυσομένου. Ἐστω σου πηρὸς ὁ
νοῦς περὶ τὰ αἰσχίστα, Κύριος γὰρ σοφοὶ τοὺς τοιοῦ-
τους τυφλοὺς, διορατικὸς δὲ περὶ τὰ κάλλιστα, ἵνα
ἐκτυφλώτῃ περὶ τὰ κάκιστα. Νόει δὲ μοι, πορνεία·
εἶναι δύο ἐν διαιρέσει ἐξυγωμένας, τὴν τοῦ σώματος,
καὶ τὴν τοῦ πνεύματος· ὅταν λογισμὸς πορνείας τῷ
πνεύματι σου μίγνυται, τότε ἐκτυπώματι πλάνης ἡ
ψυχὴ σου συγγίνεται. Προσώπῳ θηλείας σχηματίζε-
ται δαίμων, ἵνα φαρμάξῃ τὴν ψυχὴν μετ' αὐτοῦ
συμμιγῆναι· μορφῆς γλύμμα φορεῖ ἄσαρκος δαίμων
ἵνα λογισμῷ ἀκολάστῳ τὴν ψυχὴν ἐκπορνεύσῃ. Μὴ
οὖν συγκαλύπτου εἰδωλείῳ ἀνυπέκκτω, ἵνα μὴ καὶ τῇ C
σαρκὶ τὸ ὅμοιον ὁράσῃς, πνεύματι πορνείας ἐπλανή-
θησαν οἱ τοιοῦτοι οἱ τὰς ἔνδον μοιχείας τῶν πνευμά-
των τῷ σταυρῷ μὴ σοδοῦντες·. Αἰκίζε τοὺς λογισμοὺς
ἀσπίτῃ βρωμάτων, ἵνα μὴ πορνείᾳ, ἀλλὰ πείνῃ λα-
λώσιν· εὐχῆς ἀγρυπνίας στήσον δάκρυον, ἵνα βοηθίαν
λάβῃς τοῦ παρόντος πολέμου. Ἐν καιρῷ τοῦ τῆς
πορνείας πολέμου τὰς κλήσεις τῶν ἐστιασθῶρων παρ-
αίτησαι, καὶ τὸν μὲν ξένον ἐπιστάντα ὑπηρετῶν
ἀναπαύσεις, σεαυτὸν δὲ περικακαλυμμένως, ἀσπίτῃ
περιφράξεις. Διπλοῦς ἔστω σοι τῶν ἀμφοτέρων ἔργων
ὁ μισθός· ἐνὶ ἐκάστῳ τὸ πρακτικὸν δι' ἀρετὴν ἀπονέ-
μοντι· μὴ ἔνεκεν γαστρὸς συνέσθῃ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ'
ἔνεκεν Χριστοῦ συναυλίζου τῇ ἀγάπῃ. Κόρος σιτίων
λογισμοῦς σιτίζει, καὶ μέθυσος ὕπνον φαντασίας πο-
τίζει. Τέθνηκε μετὰ τὸν φάραγγα τῆς τρυφῆς ἡδονὴ D
καὶ πνεὶ ἐν τῷ τάφῳ τὰ τῆς γαστρὸς λαγνεύματα.
Οἱ πόνοι τῆς κληρουχίας τελευτῶσιν εἰς ἀνάπαυσιν.
Οἱ δὲ τρόποι τῆς τρυφῆς τελευτῶσιν εἰς κατὰκαυσιν.
Ὁ τῆς σαρκὸς τὸ ἄνθος τῆ ἀσκήσει μαραίνων καθ'
ἡμέραν ἐν τῇ σαρκὶ μελετᾷ τὴν ἑαυτοῦ τελευτήν.
Καρδίας λογιστεία τὸ σῶμα συμμετρεῖτω, ἵνα μὴ τοῦ-
του πληγέντος, καὶ αὐτὴ κοπιᾷσῃ· ἀρκεῖσθω σὰρξ
τὰ φυσικὰ περικόπτειν· ἡ σωματικὴ σου γυμνασία
ἐν τοῖς ἡθεσιν οικονομείσθω, ἵνα μάθῃς καρδίᾳ πονεῖν,
καὶ ψυχῇ συμπνεῖν.
quas fert natura, recidere : corporale tuum exercitium in moribus gubernetur, ut discas corde la-
borare, et anima collaborare.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Οἱ τοῦ προσώπου τὴν ὄψεσιν ἐν τῇ ἀσκήσει λάμ-
ποντες τὸν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον καὶ πρὶν

in malum incidit ; quod idem etiam opus est pri-
mum diaboli casus ; sit vero pœnitens in his quæ
commisit, inconvenientibus operibus, doloris lu-
ctum adversus ea recognoscit, consecretur autem,
et laborum præsidem quietem, exhibentem ipsi
virtutum contemplationem multipliciter oculatam.
Qui linguam silentio moderatur, virilem adversus
cogitationes induat animum ; animæ quippe forti-
tudo non solum ostenditur in oris tranquillo silen-
tio, sed et in cogitationum strenuitate, et contume-
liarum atque injuriarum patientia ; inde namque
horribilia flagella diaboli circumquatiuntur in con-
versationibus.

B

CAPUT XIX.

Non os solummodo, verum etiam cor custodiatur ;
tunc enim oculus animæ obfuscatur ab oculo lepo-
ris. seu facitiæ in sermone, cum mens acquieverit
ac cessarit : mens tua **430** capta sit oculis ad res
turpissimas (tales enim cæcos Dominus reddit sa-
pientes), perspicax vero ad res honestissimas, ita ut
sis ad pessimas excæcatus. Intellige vero duas esse
scortationes cum distinctione conjunctas, unam
corporis, et alteram spiritus : quando cogitatio
scortationis tuo admiscetur spiritui, tunc anima
tua cum effigie deceptionis coalescit. Dæmon figu-
ratur in persona feminæ, ut quasi veneficio animam
tuam illiciat ut secum commisceatur : dæmon, qui
carnem non habet, sculpturam induit formæ, ut
impudica cogitatione scortari faciat animam. Ne
igitur a simulacro, quod subsistentiam non habet,
contegaris, ne carne etiam quid simile perpetres :
a spiritu scortationis decepti fuere ii, qui cruce
non repulerunt spirituum adulteria. Crucia cogita-
tionis ciborum penuria, ut non scortatione, sed
esurie liquorantur ; vigilia orationis lacrymam con-
crescere, ac stillare facito, ut instantis belli accipias
auxilium. In tempore meretricii belli convivantium
invitationes recusa ; et hospiti quidem astanti ad-
ministrans, ipsum requiescere facias, te vero clam
circumvallabis jejuniò. Utriusque operis duplex
merces sit tibi tribuenti unicuique virtutis causa,
quod ad actum pertinet : non ventris gratia cibum
sumas cum fratre, sed propter Christum charitate
ipsi cohabita, et conversare. Satietas escarum pascit
cogitationes, et ebrius somnum perpotat imagina-
tionis. Excessit post guttur luxus voluptas, et in
sepulcro exspirant ventris salacitates. Labores aus-
teritatis desinunt in quietem ; modi vero deliciarum
finiunt in incendium, qui exercitatione **431** florem
carnis reddit flaccidum, in carne quotidie suam
meditatur mortem. Pars cordis, in qua est ratio,
atque consilium, corpus commensuret, ne isto vul-
nerato, et ipsum cor labore : contenta sit caro, res,

CAPUT XX.

Qui faciei pallore in exercitatione resurgent,
laudem, quæ procedit ab hominibus, priusquam

accedat, projiciant, cum eam cogitatio etiam ante conversationem intromittat. Quando diutino tempore duraveris abstinens vino, et oleo, atque superfluis quibuslibet, tunc annos ac tempora cum laudibus computant cogitationes, ut corporis causa tu cedas iis, qui te exercent, laboribus. Jure igitur ex adverso improbis vociferabis supputatoribus quæcunque ad eorum ineptiæ subversionem sunt opposita. Quidam fratrum labores contra dæmones ab interioribus approbatus psallebat : « Avertantur statim confusi, qui dicunt mihi : Euge ! euge ! » Ne sufferas cogitationem, quæ sit ex eis, quæ tibi multorum annorum circulum in vita monastica mansisse suggerunt, ne ex annis pendere faciant labores tuos ; nec in solitudinis patientia, jactantia capiaris, sed in tolerantia tenuitatis tuæ, inutilem nimirum esse servum memineris. Quemdam senem solitarium e constantibus ob senectutem profundam ex eremo tollere conabatur aliquis ; ipse vero ad ipsum : Desine, inquit, a violentia ; nondum enim ab exsilio malefactor ego revocatus sum. **432** Mihi vero inquirenti hunc doctrinæ sermonem ediscere, ait : Quære primum laboriose timorem insitum, tuncque intus usu peritum invenies sermonem, qui docet hominem scientiam. Adhuc autem ille idem interrogatus de timore, sic respondit : Qui sollicite mortis recordatur, ducitur etiam quasi recta via ad timorem judicii. Timore quotidie familiaris divinarum Scripturarum evade ; earum quippe consortio cogitationum exportabis consuetudines. Qui meditatione sacras Scripturas in corde veluti thesaurum recondit, ejicit ex illo facile cogitationes. Nocturna lectione in vigiliis divinas audientes Scripturas, ne somno mortificemus quæ audivimus, neque cogitationum captivitati animam tradamus, sed cor sacrarum Scripturarum aculeo componamus, ut compunctione diligentis contrariam dissecemus negligentiam.

CAPUT XXI.

Aliqui propter famam, et non propter diligentem animæ curam sunt religiosi amici, ut sibi ipsis decus comparent aliusque labore ; qui vero per memoriam rerum cælestium charitate inflammatus est, intellectum expurgat a terrenorum complacencia. Conscientiam tuam tibi testem, ne cogitationi dedas despicienti, ac dulcibus tractanti verbis peccatum ; ne converseris cum eo qui amat contendere, ut passione passionem bello invadens, non decidas a virtute ; ne superba cum cogitatione extollaris ad afflatum, qui ventum e regione excitat, ex alia parte vicissim afflante. Nulla laus est linguæ, quæ rotæ instar verba **433** cursim devolvit, sed gloria manet labiis constanter, tutoque commotis : cum audieris sermones, interroga mentem tuam, tumque dijudicans sententiam pronuntiabis : ne, falsa argumentatione utens, tuam decipias mentem

A ἄλθεῖν βριπέτωσαν, τοῦτον τοῦ λογισμοῦ, καὶ περὶ τῆς συντυχίας ἔνθεν ἐμβάλλοντος. Ὅταν χρονίσῃ ἀπεχόμενος οἴνου, καὶ ἐλαίου, καὶ τῶν περιττῶν, τότε οἱ λογισμοὶ τοὺς χρόνους σοὶ μετ' ἐγκωμίων ψηφίζουσιν ὑπενοῦναι σε τοῖς πόνοις διὰ τὸ σῶμα γυμνάζουσι. Εἰκότως οὖν τοὺς κακογνώμοσιν ἀντιφθέγγῃ διαψηφισταίς, ὅσα πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ἐκείνων σκαιωρίας ἀντίκεινται. Τίς τῶν ἀδελφῶν τοῦ, πόνους κατὰ δαιμόνων, ὑπὸ τῶν ἔνθεν ἐπαινούμενος ἐψάλλον. « Ἀποστραφῆτωσαν παραιντικά αἰσχυνόμενοι οἱ λέγοντές μοι· Εὐγε ! εὐγε ! » Μὴ τὸν λογισμὸν ἀνάσχη πολυστῆ σοὶ κύκλον ἐν τῷ μονήρει βίῳ φερόμετων, ἵνα μὴ σου τοὺς πόρους τοῖς χρόνοις κρεμάσωσι, μηδὲ ἐν τῇ ὑπομονῇ τῆς ἐρημίας καυχῆσαι ζῶγρηθῆς· ἀλλ' ἐν τῇ ὑπομονῇ τῆς εὐτελείας τοῦ δοῦλο, ἀχρεῖος εἶναι μνησθῆτι. Διὰ γῆρας βαθύ τινα τῶν καρτερικῶν μονηρεμίτην πρεσβύτην ἐκ τῆς ἐρημίας αἰρεῖν ἐδιείχετό τις. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· Παῦσαι, φησὶ, βία, σὺ γὰρ τῆς ἐξορίας ὁ κακούργος ἀνακέκλῃμαι. Ζητοῦντος δὲ μου τοῦτον τῆς διδασκαλίας λόγον μαθεῖν, ἔφη· Ζῆτει, πρῶτον ἐμπόνως τὸν ἐμπυτον φόβον, καὶ τότε ἔνθεν εὐρήσεις τὸν ἐμπειρον λόγον, τὸν διδάσκοντα ἀνθρώπων γινῶσιν. Ὁ δ' αὐτὸς ἐπεριθεις καὶ περὶ φόβου, οὕτως ἀπεκρίντο· Ὁ μέριμναν ἔχων τοῦ θανάτου τὴν μνήμην, ἰδηγείται καὶ εἰς τὸν τῆς κρίσεως φόβον. Φόβῳ τῶν θείων Γραφῶν κατ' ἐκάστην συνόμιλος γίνου· τῇ γὰρ τούτων συνουσίῃ λογισμῶν ἐξοίσεις ὁμιλίας. Ὁ μελέτη τὰς θείας Γραφὰς θησαυρίζων ἐν τῇ καρδίᾳ, τοὺς λογισμοὺς ἐκ ταύτης βρῶν· ἐκβάλλει. Ἀναγνώσει νυκτερινῇ ἐν ταῖς ἀγρυπνίαις τῶν θείων ἀκρούμενοι, μὴ τὰς ἀκοὰς τῷ ὑπνῷ νεκρώσωμεν, μηδὲ τῇ τῶν λογισμῶν αἰχμαλωσίᾳ τὴν ψυχὴν προδώσωμεν, ἀλλὰ τῷ κέντρῳ τῶν Γραφῶν τὴν καρδίαν κατανούσωμεν, ὅπως τῇ τῆς ἐπιμελείας κατανούξει τὴν ἀντίζυγον ἀμέλειαν διχομήσωμεν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Τινὲς διὰ φήμην, καὶ οὐκ ἐπιμελείαν ψυχῆς, τοῖς εὐλαδέσι φιλοῦνται, ἵνα αὐτοῖς κέσμον περιποτήσωσιν ἀπόνως· ὁ δὲ διὰ μνήμην τῶν ἐπουρανίων, δι' ἀγάπην πρоруόμενος, τὴν ἀρέσκειαν τῶν ἐπιγείων ἐκ τῆς ἐνοίας ἐκκαθαίρεται. Τὸ διαμαρτυροῦν σοὶ συνεὶδὸς μὴ παραπέμπτου λογισμῶν καταφρονοῦντα, καὶ γυμκολοῦντι τὸ πταίσμα, τῷ φιλονεικοῦντι μὴ συνδιατείνου, ἵνα μὴ πάθει πάθος στρατεύσας τῆς ἀρετῆς ἡττηθῆς, τῷ ὑπερηφάνῳ μὴ συνεπαίρου λογισμῶ ἀντιφυσῶντι εἰς ἀντάναμον πνεῦμα. Οὐκ εἶνος γλώσση τροχάλως φεγγομένη, ἀλλὰ χεῖρα δόξα εὐσταθῶς κινουμένη· ἀκρούμενος λόγων, ἐρώτα τὸν νοῦν σου καὶ τότε διακρίνας τὸ ψήφισμα δώσεις· μὴ παραλογίζου τὸν νοῦν σου ἀβουλίᾳ ῥημάτων, ἵνα μὴ κρημνησθεῖ ἡ χαναντίς σου γλώσσα. Μὴ σε πνεῦμα πολυῤῥήμον πλανήσῃ, ἐν αὐτῷ γὰρ φωνάζει τὸ ὄθλιον ψεῦδος. Ὁ ταῖς παρ' ἑτέρων λοιδορίας

⁴⁴ Psal. LIX, 4.

δακνόμενος, καὶ μὴ ταύτας τῆ διαβολῆς προσρρίπτων, ἅ τῶν λογισμῶν αὐτοῦ δῆμον ἑαυτῷ ἐπεγείρει, καὶ εἰς ἑαυτὸν βέλη σκευάζειν ἐτι μάλλον ἐρεθίζει, ἐν τῷ τῆν ψυχῆν διὰ τῶν τοιούτων τιτρωσκομένην συμπίπτειν. Ἐνεκεν διακονίας ἐπ' ἄλλοδαπῆς ἐὼν βαδίσσης, μὴ φιλοξενεῖσθαι παρὰ πάντων εὐτρεπέζου, ἀνάξιον σεαυτὸν τῆς δόξης καταλέγων ἴνα οὕτω τὸν τῆς λοιδορίας λογισμὸν φυγαδεύσῃς, καὶν λέγη τάληθῆ. Νομίζω, ὡς, οὐκ οὐσης ἀγάπης, λοιδορούμενος τὰ μέγιστα, ἢ ἀδικούμενος, οὐ μνησικακήσεις, ἀλλ' εὐλογήσεις. Ὁ γὰρ δαίμοσι μνησικακῶν, ἀνθρώποις οὐ μνησικακαί· εἰρηνεύει δὲ μετὰ δαιμόνων, ὁ τῷ ἀδελφῷ μνησικακῶν. Ἐμπρησμός καρδίας μῆνης ἀντιλογίας, ψυχαὶ δὲ ἀμνησικακῶν δροσίζονται πνευματικῶς· ἀνθρακες πυρὸς σπινθήρας ἐρεῦγονται, οὕτω καὶ μνησικακοὶ ψυχαὶ λογισμοῦς πονηροῦς· ὥσπερ πληγῆ σκορπίου δριμύτατον ἔχει τὸν πόνον, οὕτω καὶ μνησικακὸς ψυχῆ πεκρότατον ἔχει τὸν ἴδον.

δαemonibus, qui fratrem odio habet. Incendium eorum, qui injuriam non recordantur, spiritali

præceps non agatur. Ne te spiritus multificium verborum inducat in errorem, in ipso quippe delitescit dolosum-mendacium. Qui a contumellis ab aliis Hlatis mordetur, esaque non jactarit in diabolium, suarum cogitationum sibi ipsi exarscit multitudinem, et magis adhuc proritat (scilicet diabolium), ut in se ipsum jacula præparet, dum videlicet per eas corrosa concidat anima. Si, administrationis causa, in alienam iter facias regionem, ne præparatus sis hospitio ab omnibus excipi; indignum teipsum tali æstimans gloria, ut sic contumeliæ cogitationem repellas, licet etiam vera dictet. Puto quod, si charitas non adfuerit, maximis affectus conviciis, aut injuste oppressus, non eris memor injuriæ, sed benedices; nam qui contra dæmones, non obliviscens injuriam, malevolo est animo, hominum obliviscetur injuriæ: pacem autem iubit cum corde iracundia est contradictionis; animæ vero rore perfunduntur: carbones ignis scintillas eructant, ita et animæ injuriarum memores malas eructant cogitationes: quemadmodum a scorpione illata plaga molestiam parit acerrimam, ita et anima injuriarum memor venenum gemit amarissimum.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

434 CAPUT XXII.

Πνεύμασι πορνείας μνησικακεῖ καὶ κενοδοξίας, δὺοὶ περὶ τοὺς δαίμοσιν ἐναντιοῖς ἀλλήλων· ὁ μὲν γὰρ πρόσωπα φεύγει, ὁ δὲ πρόσωποις χαίρει. Καὶ ὁ μὲν τῆς ἀσελείας δαίμων τῷ τῆς ἀσκήσεως ἀγωνιστῇ τὰς ῥυπαρίας ἀφῶν ἀκοντίας ἐφάλλεται δέξω, τῆς διαπύρου τῶν πόνων ἐδουχίας τὴν θερμὴν μὴ φέρων, τῷ δὲ τῆς ἐγκρατείας χαυνωθέντι κολακεῖ τῶν δυνάμεων τὸ κατ' ἄλλογον ἐπιβατεύει συνομιλεῖν τῇ καρδίᾳ, ἵνα ἐξερθεῖσα ταῖς κακίαις διαλεχθῆ καὶ αἰχμαλωτισθῆ, καὶ τὸ τῆς ἀμαρτίας μίσος εἰς πέρας ἀγάγῃ. Ὁ δὲ τῆς κενοδοξίας πλάνας δημοχαρῆς τυγχάνων παρ-εσκιασμένων ἐφίσταται· τῆ ψυχῆ τὸν ἐθελοπόνων τὴν εἰ· ὡν πόνων ἐργάζονται δόξαν ἐν αὐτοῖς θηρώμενος. Εἴ τις οὖν βούλοιο σὺν Θεῷ τούτων περιγενέσθαι, λεπυνέντω τὴν σάρκα κατὰ τῆς πορνείας, ταπεινούτω δὲ τὴν ψυχὴν κατὰ τῆς κενοδοξίας. Οὕτω γὰρ ῥαδίως τοῦ μὲν τὴν ματαίαν δόξαν ἐξώσομεν, καὶ Θεῷ εὐαρεστήσομεν, τοῦ δὲ τὰς ἀκαθάρτους φαντασίας φουθήσομεν, καὶ καθαρὰν ἡδονῶν τὴν καρδίαν ποιήσομεν. Χαλεπώτατόν ἐστι συνηθεῖα ἡδονῶν συνθάπτεσθαι τὴν καρδίαν, καὶ πολλῶν χρεῖα κόπων τὴν νομὴν κακῶν εἰς ἄκρον ἐκκόψαι. Μὴ οὖν ταῖς ἡδοναῖς τὸν λογισμὸν συνομιλεῖν ἐθίσσης· ἐν γὰρ συλλόγῳ κακῶν ἐκκαίεται πῦρ οὕτω γὰρ ἐκθερμαίνοντές σε, λογιζέσθαι ποιούσι κόπον εἶναι τὴν πυρὰν τῆς φύσεως κρατῆσαι, καὶ ὅτι πολὺς ὁ τῆς ἐγκρατείας βίος, ἀναφέρουσι δὲ σοὶ καὶ μνήμας ὡς σε νύκτωρ φαντάζουσιν αἰσχυρῶν, μορφαζόντες σοὶ πυρωτικά τῆς πλάνης εἰδῶλα, εἶτα καὶ σφοδρόταρον ἐν τῇ σαρκὶ ἐξάψαντες τὸν πυρετὸν τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας γνωμοδοτοῦσι σοὶ ἔνδον, ὅτι οὐκ ἰσχύεις κατασχεῖν τὴν τῆς φύσεως βίαν, καὶν σήμερον ἀμαρτήσης δι' ἀνάγκην, ἀλλ' αὐρίον μετανοήσεις διὰ τὴν ἐντολήν. Φιλάνθρωπος γὰρ ὁ νόμος, καὶ συγχωρῶν ἀμαρτίαν τοῖς μετανοοῦσι. Καὶ φέρουσι τινὰς τῶν μετ'

Offenso, injuriarumque memori sis animo adversus spiritus scortationis et vanæ gloriæ, duos nimirum amarus dæmones sibi invicem contrarios: unus quidem facies fugit; alter vero faciebus gaudet. Et dæmon quidem ille protervæ libidinis, sordes ex improvise jaculans, in monasticæ exercitationis certatorem celeriter irrui, non ferens laborum ex ignita facum gestatione calorem: illum vero, qui relaxatus est a continentia per voluptatum assentationem, paulatim occupat et invadit, ad cordi colloquendum, ut vitii idem cor exardescens alloquatur, captivumque redigatur, et ad finem tandem perducat obscenam peccati libidinem. Fallax vero ac fraudulentus vanæ gloriæ spiritus populorum cætu gaudens, quadam umbra animam invadit, in iis (scilicet populis) libenti laborantium animo, per eosdem quos operantur labores, gloriam aucupando. Si quis igitur, cum Deo, seu Deo dante, velit hosce spiritus vincere ac superare, carnem adversus impudicitiam attenuet; animam vero contra vanam gloriam humiliet. Sic enim unius quidem futilem expellemus facile gloriam, Deoque placebimus; alterius vero impuras exsufflabimus imaginationes, et cor a voluptatibus purum efficiemus. Perniciosa res est cor voluptatum consuetudine consepeliri, multisque opus est laboribus, ut vitiorum pabulum ad summum reseceamus: ne igitur cogitationem assuefacias, ut cum voluptatibus conversetur, in vitiorum quippe collectione ignis exardescit; sic namque te excofacientes inducunt ad putandum, quod labor est magnus iogum continere 435 naturæ, et quod multum est tolerantis tempus, gravisque ac molesta est contentis vita: quin etiam tibi profertur memorias earum rerum turpium quas noctu tæe representant

imaginationi, ignota tibi fallaciæ simulæcra efformantes; postmodum, cum et vehementiorem æstum in carne succenderint, interius peccati lege consilium perhibent tibi, quod nimirum naturæ vim continere minime possis; sique ob necessitatem, peccaris hodie, cras tamen pœnitentiam ages, ob præceptum; lex enim abundat erga homines benevolentia, peccataque condonat pœnitentibus. Unde lapsi sunt, rursusque pœnitentiam egerunt, ut ex istis deceptionis suæ consilium persuadeant, quæ animam pœnitentia obversim respondente restaurantes, ac sarcientes temperantiæ templum Iupanar efficiant et prostibulum. In mobili cordis officina talem cogitationem bilingues subsibulant serpentes.

CAPUT XXIII.

Tu vero, o continentia homo, ne prætextu pœnitentiæ incertis denuo decipiaris spebus; multi enim lapsi, confestim subrepti sunt; alii autem resurgere nequaquam valuerunt, voluptatum consuetudine, quasi sub lege devincti. Quid namque scis, homo, si vives, ut pœnitentiam agas, cum vitæ annos tibi subscribas? Et hic peccans carni tuæ indulges; magis oporteret tibi ipsi mortis elargiri memoriam, ut in corde tuo timendam etiam iudicii depingat iustitiam, si forte æstantem carnis sensum posses restinguere; nec enim aliter passiones exstingues, antequam tuæ admisceas carni labores earum destructionis passionum; neque vero **436** partes, quæ animalis sunt hominis, exstingues, priusquam cordi charitatis fructus veluti pluvias effundas. Corporales quidem passiones ex his, quæ carnis sunt naturalia, sumunt initium, adversus quas et temperantia militat; quæ autem animalis sunt hominis, ex illis, quæ ad animalis qualitatem pertinent, conceptum habent, adversus quas militat etiam charitas. Charitas impassibilitatis est connexio; passionum vero deletio, quæ tum longanimitatem profert, tum effervescentem refrigerat animum, tum humilitatem producit, tum etiam demittit superbiam. Charitas nihil proprium habet præter Deum, ipsa etenim est Deus. Qui splendidum monachorum in senatum recenter coagmentatus est, bona illi a cognitione proferentes omnia cogitationes deponat, ne laudem, quæ ab hominibus provenit, sed eam, quæ a mandatis procedit, beatitudinem inquirat; verum audacter se gerat adversus insilientium dæmonum pavores; nec enim denuo spiritum timiditatis ad timorem accepistis, ideo ne timiditatis spiritu seipsum percellat, neque tremat dæmonum fragores, strepitusque nocturnos, quandoquidem nec contra porcos potestatem habent · vespertinis igitur horis, cella egrediens, ne perturbetur, neque fugiens retro insiliat, perinde ac dæmones scilicet insectarentur, sed flectens genua eo in loco, in quo pavescit, preceam effundat; nec enim in te incident, quamvis ita te perturbarint, postquam vero surrexeris, cor audax facito, Psalmorumque cantu ora dicens: « Non timebis a timore nocturno, a sagitta **437** volante in die, a negotio in tenebris

A ἔγκρατειᾶς πταισάντων, καὶ πάλιν μετανοήσαντων ἵνα ἐκ τούτων πιθανοποιήσωσι τῆς αὐτῶν ἀπείτης τὴν συμβουλήν · ὅπως τῇ ἀντιστροφῇ μετανοήσῃς χὴν ἀνακαλέσαντες, τὸν ναὸν τῆς σωφροσύνης πορευτοὺν ποιήσωσιν. Οὕτως ὑποσυρίζουσιν οἱ διγλωττοὶ τὸν λογισμὸν ὄφεις ἐν τῷ κινουμένῳ τῆς καρδίας ἐργαστηρίῳ.

afferunt tibi quosdam eorum, qui cum continentia

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΓ'.

B Σὺ δὲ, ὦ τῆς ἐγκρατείας ἄνθρωπε, μὴ προφάσει πάλιν μετανοίας δελεάζου ἑλπίσιν ἀδόλοισι, πολλὰ γὰρ πεσόντες εὐθὺς ἀνηράγησαν, ἕτεροι δὲ ἀναστῆναι οὐκ ἴσχυσαν τῇ τῶν ἡδονῶν συνηθείᾳ ὡς ὑπὸ νόμον δεθέντες. Τί γὰρ οἶδας, ἄνθρωπε, εἰ ζήσεις, ἵνα καὶ μετανοήσης, ὅτι χρόνους ζωῆς ἐαυτῷ ὑπογράφεις; Κάνταῦθα πταίων, τῇ σαρκὶ σου χαρίζε, δέον μᾶλλον χαρίσασθαι σεαυτῷ θανάτου τὴν μνήμην καὶ ἵνα ζωγραφῇ σου τῇ καρδίᾳ τὴν φοβερὰ τῆς κρίσεως δίχην, εἰ πως δυνηθείης τὸ πυρεταῖνον τῆς σαρκὸς φρόνημα κατασδέσει · οὐ γὰρ ἄλλως κατασδέσεις τὰ πάθη, πρὶν ἢ τῇ σαρκὶ σου συγκεράσης τοὺς τῆς ἀνασκουῆς αὐτῶν πόνους. Οὕτε μὴν ψυχικὰ, πρὶν ἢ τῇ καρδίᾳ ἐξημβρήσεις τοὺς καρποὺς τῆς ἀγάπης. Τὰ μὲν σωματικὰ πάθη ἐκ τῶν φυσικῶν τῆς σαρκὸς τὴν ἀρχὴν λαμβάνει, καθ' ὧν καὶ ἡ ἐγκράτεια, τὰ δὲ ψυχικὰ ἐκ τῶν ψυχικῶν τῆς κήρῃς ἔχει, καθ' ὧν καὶ ἡ ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη ἀπαθείας ἐστὶ συνάρεια, παθῶν δὲ ἀπαλοφῆ, τὴν μακροθυμίαν προφέρει, καὶ τὸν ζέοντα θυμὸν καταψύχουσα, τὴν ταπεινῶσιν προβάλλουσα, καὶ τὴν ὑπερηφανίαν καταφέρουσα. Ἀγάπη ἔχει μὲν ἴδιον οὐδὲν πλὴν τοῦ Θεοῦ · αὕτη γὰρ ἐστὶν ὁ Θεός. Ὁ εἰς τὴν φαιδρὰν τῶν μοναχῶν σύγκλητον νεοπαγῆς τυγχάνων, ἀπωθείσθω τοὺς λογισμοὺς τοῦ προσιόντας αὐτῷ εὐφημίας ἀπὸ τῆς συγγενείας, ἵνα μὴ τὸν ἐξ ἀνθρώπων ἔπαινον, ἀλλὰ τὸν ἐκ τῶν ἐντολῶν μακαρισμὸν ἐπιζητοίη. Τῶν δὲ τὰς δειλίας εἰσβαλλόντων ῥιμῶν καταθαροσείτω · οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δειλία, πάλιν εἰς φόβον · πνεύματι δειλίας ἐαυτὸν μὴ καταπηρσέτω, μήτε τοὺς νυκτερινοὺς κτύπου; τῶν δαιμόνων κρημέτω, ὅπταν οὕτε κατὰ χοίρων ἔχωσιν ἐξουσίαν. Ἐν ταῖς ὁψιναῖς οὖν ἐξεληθὼν τῆς κέλλης, μὴ θροσείσθω, καὶ φεύγων ἀνόπιν εἰσπηδάτω, ὡς τῶν δαιμόνων δῆθεν κατατρέχόντων, ἀλλὰ κλίνας τὰ γόνατα ἐν ᾧ τόπω δειλιᾷ εὐξάσθω, οὐ γὰρ σοι ἐπιπσοῦνται κἄν οὕτω σε θροσῆσωσιν · ἐπιβὰν δὲ ἀνασπῆς θάρρουν τὴν καρδίαν, παρακάλει τῇ ψαλμῳδίᾳ, « Οὐ φοβηθήση (λέγων) ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος, καὶ δαιμονίου μασηθρινοῦ. » Οὕτω γὰρ ἀπαξ καὶ πολλοστέον ποιήσας, τὸν δαίμονα τῆς δειλίας θᾶτον ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπελάσει. Ἀδυνατοῦντες γὰρ ἐργῶ βλάπτειν, ταῖς φαντασίαις τὴν ψυχὴν δειλοκοποῦσιν, ἵνα οἱ

ἄνθρωποι πρὸς ἀσθενεῖς, καὶ ἀδυνάτους, ἰσχυροὺς **A** perambulante, ab incursu, et dæmonio meridiano ⁴⁷: καὶ δυνατοὺς εἶναι νομισώσι. sic enim semel, et multifariam si feceris, celerit̄ manoris dæmonem procul a teipso expelles; cum enim opere minime nocere possint; imaginationibus animam perterrefacientes affligunt, ut homines opinentur quod validi sunt ac potentes ii qui vere infirmi sunt, ac impotentes.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Καλλίστοις ἱματίοις μὴ σεαυτὸν περιστολίσης, ἵνα μὴ τὸν τῆς κενοδοξίας δαίμονα προφανέστερον ἐν δύσει· οὐ γὰρ ἐν κάλλει ἱματίων αἱ ἀρεταὶ φοροῦνται, ἀλλ' ἐν κάλλει ψυχῆς οἱ πόνοι χρυσοφοροῦνται· τὸν δὲ τοῦ Θεοῦ φόβον ἐπενδύου τῶν τῆς κρίσεως κολαστηρίων, ὅπως φόβῳ πυρὸς ἀκατάσβεστον τὴν θέρμην ἐπενδύσει, καὶ κατὰ τῆς κακοτεχνίας θάττον τῶν λογισμῶν σοφισθήσῃ, ἀρχὴ γὰρ ἐστὶν ὁ φόβος τῆς σοφίας. Ὁ τῶν λογισμῶν τὴν πλάνην διὰ πείρας ἐξαγγέλλων, οὐ πᾶσιν εὐγνωστος ἐστὶ πλὴν τῶν ἐν πείρᾳ, ὅδὸς γὰρ τῆς ἐν τούτῳ τῷ μέρει γνωστικῆς ἢ πείρα καθέστηκεν· αἰτία γὰρ ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ πρακτικὴ; ἥπερ πονικώτερον κατέχοντες, ἑαυτοὺς ἐπιγνωσόμεθα καὶ λογισμῶν καταγνωσόμεθα, καὶ Θεὸν ἐπιγνωσόμεθα. Ὁ ἐκ πρακτικῆς ἐκδημίας, καὶ γνωστικῆς ἐνδημίας τῶν λογισμῶν τῇ τέχνῃ τοὺς ἀφελεῖς ἀλείφων, βλεπέτω μὴ εἰς ἐνδειξιν δόξης τὴν γνωστικὴν κομπάζῃ· εἰ δὲ λογισμὸς τούτων μεγαλύνων ληστεύει, εἰς βοήθειαν λαβέτω τὸν Ἑλληνα Ἰοθὴρ, Μωϋσῆ τῷ μεγάλῳ προφήτῃ τὴν ἀπὸ τῆς χάριτος σοφὴν συμβουλίαν διὰ κρίσιν ἐκδόντα. Ἦτω σου τῶν λογισμῶν ἡ δύναμις τὰ ἔργα, τὰ γὰρ πρακτέα τῶν λεκτέων ἐστὶ φιλοσοφώτερα, καθάπερ, καὶ ἐπιπονώτερα· πράξεως παρούσης ὡσπερ οἱ λόγοι ἐξαστράπτουσι, ἔργων δὲ μὴ παρόντων, οἱ λόγοι ἐξαστράπτουσι· ἔργων οὐκ ἀστράπτουσι. Πολιῶν ἔγκλημα, λόγος νεώτερος, καὶ χειρὶν ἐπέπερα τινασσόμενα γέλωτι, ὁ δὲ ταράττων καὶ ταραττόμενος εἰκῆ, γαλήνης ἐκτός ἐσται· καὶ κλύδωνος· οὐκ ἔντος, χεῖματιζέται.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Μὴ τὴν ἀκαιρον γλῶσσαν λεξιθήρσι, ἵνα μὴ τὸ αὐτὸ ὄψ' ὦν οὐ θέλεις ὑπομείνης. Φεῦγε περρίσαι τοῦ πλησίον τὴν γλῶτταν, ἵνα καὶ σὺ τοῦ διαβόλου τὸν περριισμόν διαφύγῃς· φεῦγε ὀνειδίσαι ἀδελφοῦ σου τὸ πταίσμα, ἵνα μὴ τῆς συμπαθείας ὡς ἀλλόφυλος ἐκπέσῃς. Ὁ τὴν χρηστότητα, καὶ τὴν ἀγάπην εἰς τὸν ἀδελφὸν μὴ ἔχων, πῶς τῆς χριστοφόρου ἀγάπης μέλος ἂν εἴη; Ἐπὶ τῇ συντόνῳ σου νηστεῖξ ἀδελφὸς παραβάλλῃ, μὴ τῶν λογισμῶν τὴν ἀγρίαν παραδέξῃ ὑποτιθεμένῳ σοι· δχλήσιν τῇ ἡσυχίᾳ, ἐγκοπήν δὲ τῇ νηστείᾳ, ποιούσι δὲ τοῦτο ἵνα ἰδὼν τὸν ἀδελφόν σου μὴ ὡς Θεὸν αὐτὸν ἴδῃς. Τὰς συνεχεῖς τῶν ἀδελφῶν ἐπιστάσις ὀχλήσεις εἶναι μὴ φάσκωμεν, συμμαχίαν δὲ μᾶλλον πέλειν· κατὰ τῆς φάλαγγος τοῦ ἀντιπάλου τὴν αὐτῶν χοροστασίαν ἐμπιστεύσωμεν. Ὅτω γὰρ τῷ φίλτρῳ τῆς ἀγάπης ἐνωθῆντες, τὴν κακίαν ἐξουθήσωμεν, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν εἰς τὸν τῆς φιλοξενίας; θησαυρὸν μετακομι-

CAPUT XXIV.

Pulcherrimis ne teipsum circumamiciis vestimentis, ut vanæ gloriæ dæmonem manifestius non induas, nec enim virtutes in vestium deferuntur pulchritudine, verum in animæ decore labores velut aurata gestantur vestimenta: quinimo punitio-nium iudicii Dei superindue timorem ut metu ignis inextinguibilem supervestias calorem, sicque adversus cogitationum maledicia celerius edoceberis sapientiā: initium quippe sapientiæ timor est ⁴⁸. Qui cogitationum deceptionem per experientiam enuntiat, non omnibus probe notus erit, præterquam his, qui experti sunt, cum via in hac parte cognoscitivæ vitæ experientia sit; etenim utriusque causa practica est vita, quam laboriosius obtinentes nos ipsos agnoscemus, et cogitationes condemnabimus, et Deum cognoscemus. Qui peregrinatione practica, et cognoscitiva præsentia simplices illinit arte cogitationes, caveat, ne ad ostentationem gloriæ scientiam jactitet; si autem horum cogitatio elata, latronis instar depiædatur, in auxilium assumat ille gentilem Jetro, qui Moysi magno prophetæ consultationem pro iudicio, et benevolentia est dilargitus ⁴⁹. Vis tuarum sint cogitationum **438** opera; nam facienda dicendis longe sunt sapientiora, ut etiam laboriosa; cum actio adsit, quasi fulgurant sermones, cum vero non adsint opera, vim operum verba non fulgurant. Canescentium crimen sermo junior, et labia loquacia risu concussa; qui vero turbat, et turbatur inaniter, extra tranquillitatem erit, cumque non adsit flucius, tempestate vexatur.

CAPUT XXV.

Ne verbis intempestivam aucuperis linguam, ut id ipsum ab his, a quibus non vis, ipse non sustineas. Cave ne supplantas proximi linguam, ut et tu diaboli supplantationes effugias: cave ne tui fratris exprobes peccatum; ut, quasi diversæ es-es naturæ, non excidas a compassione. Qui benignitatem atque charitatem non habet erga fratrem, quo pacto membrum erit charitatis Christum gestantis? quando continuo ac non interrupto tuo frater appropinquet jejunio, ne cogitationum insuave fastidium suscipias turbulentiam tuæ suggerentium quieti et jejunio impedimentum; sed hoc faciunt, ut videns fratrem tuum, non ut Deum ipsum aspicias. Assiduas fratrum inspectiones, ne perturbationes esse dicamus, commilitium vero potius esse; contra adversarii aciem collochemus ipsorum consistentem chorum. Sic enim charitatis amori uniti, malignitatem expellemus, et opera manuum ad

thesaurum hospitalitatis transferemus. Non, veluti gratias exhibentes fratribus, ipsos excipiamus; sed, ac si fenerationi debitores essemus, eos cum supplicatione, ut ostendit Lot, excipiamus hospitio. Quidam, quasi **439** ob peregrinam dignitatem, peregrine quoque efferuntur, et equidem, quando notum vocant hospitem, nullatenus ipsum exorant, sed et vocationis verbum insolentia fastus dilatant, et de recusante, ut contumeliam inferente, conquerruntur: ideo magna inde reaccenditur inflatio; cogitationes quippe oculum animæ compungentes excæcant, ita ut honestissimis mandatis pessime utamur.

CAPUT XXVI.

Quando te cogitatio præpedierit, ut non valde cogas fratrem ad mensam; tunc per idipsum, quod nimirum ad violentum amoris impetum linguam habere non debeat summa vi contendentem, te subsannat: tibi namque forsitan suggerit fratrem unum esse ex circulatoribus, seu trivialibus, et quod panibus contentus abeat; illi vero immittit, hospitalitatem apud te prorsus non invenisse: actualis namque ejus mutationis aspectum ipsa cogitatio portans, unum alteri intra corda inimitit ut hujus quidem succidat hospitalitatem, alterius autem contumeliam faciat germinare; Abraham sedens ante tabernaculum, sicubi quem prætereuntium vidisset, opere excipiebat: viventibus in impietate mensam expandebat, dumque barbaros exciperet, angelis non fuit frustratus. Norunt dulcedinem hospitalitatis quicumque peregrinitati, hospitio sub ea fuerunt excepti, quandoquidem, et mensam cordi dulcem condit sermo suavis. Magno igitur cum studio hospitalitatem utiliter exerceamus, ut non angelos solummodo, sed et Deum ipsum suscipiamus: « Quantum **440** enim (inquit) fecistis uni fratrum istorum meorum minimorum, mihi fecistis ». Quidam eorum, qui virtutem majori cum cognitione consecantur, ita respiciunt: Insonantes dæmonum in corde imaginationes consuevit penitus abolere studium hospitalitatis, copiosumque libenter exhibitum ministerium, si modo mundanis sordibus fuerit quis utcumque liberatus: hæc vero facta cum humilitate, cordisque contritione, celerius liberant ab imaginationibus fatigatum: valde minusque dæmones pertimescunt humilitatem, scientes eam Dominicum esse præceptum. Quidam probatissimorum movens sermonem de humilitate, et istius significavit, inquit, nimirum, quod Pater eorum, qui valde erant probati ab homine, quem dæmon corripuerat, quique graviter insaniebat, in maxilla percussus, statim alternans, et aliam paratam proposuit, ille vero velut a fulgure humilitatis repercussus, et clamans, confestim a creatura illa desiliit.

CAPUT XXVII.

Quin et sancti Epiphaniï episcopi est etiam hoc sequens dictum: Ait, quod fuit quidam viduæ fidelis

⁹⁰ Matth. xxv, 40.

σομεν. Μη, ὡς χάριν παρέχοντες τοῖς ἀδελφοῖς. τοῦτους δεξωσώμεθα, ἀλλ' ὡς ὑπόχρεοι ὄντες τῷ θεοῦ νείματι μεθ' ἰκασίας ἐκνίζωμεν, καθὼς ὑπέδειξε Λόγ. Τινὲς ἐπὶ ξένῳ ἀξιώματι καὶ ξένως ἐπαίρονται, καὶ ὅταν μὲν ξένον καλῶσιν οὐδόπως παρακαλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς κλήσεως λόγον τῷ τύφῳ κλατύουσι, τὸν δὲ παραιτούμενον ὡς ἐφ' ὑδρικότα μέφονται· διὰ τοῦτο μέγα φῶσημα ἐντεῦθεν ἀνακαίεται. Οἱ γὰρ λογισμοὶ τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς παρακεντυόντες τυφλώττουσιν, ἵνα ταῖς καλλίσταις τῶν ἐντολῶν κακίστως χρῆσώμεθα.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Ὅταν λογισμὸς ἐγκλῆ σε, μὴ θῶν βιάσασθαι τῇ τραπέζῃ τὸν ἀδελφόν, τότε δι' αὐτοῦ κοιμῶσαι σε, μὴ βεβησιασμένῃν ἔχειν γλώτταν εἰς τὴν βίαν τῆς ἀγάπης· σοὶ μὲν γὰρ ἴσως κολάλλει τῶν κυκλευτῶν ἓνα τὸν ἀδελφὸν ὑπάρχειν, καὶ οἱ ἄρτοις ἀρκεσθεῖς ἀφικέσθω, ἐκείνῳ δὲ ἐμβάλλει φιλοξενίαν παρὰ σοὶ τὸ παράπαν μὴ εὐρηκέναι· τῆς γὰρ πρακτικῆς αὐτοῦ μεταβολῆς τὸ ὄμμα βαστάζων, ἓνα τῷ ἐνὶ ἐν ταῖς καρδίαις ἐμβάλλει, ἵνα τοῦ μὲν τὴν φιλοξενίαν ὑπεκλήσῃ, τοῦ δὲ λοιδορίαν ἐκδαστήσῃ. Ἄθροα καθεήμενος πρὸ τῆς σκηνῆς, εἰ που τινὰ τῶν παριόντων ἑώρα, ἔργῳ προσεδέχτο· ζῶσιν ἐν ἀσβελεῖ ἐξήκλιω τὴν τράπεζαν, βαρβάρους δεχόμενος, ἀγγέλων οὐκ ἀπέτυχεν. Ἰσασί τὴν τῆς φιλοξενίας γλυκύτητα ὅσοι ξενιτεύσαντες, ὑπὸ ταύτην ἐξενίσθησαν, ὅτε καὶ λόγος· προσήτης, γλυκεῖαν ἄρτυει τὴν τράπεζαν τῇ καρδίᾳ. Μετὰ πολλῆς οὖν σπουδῆς τὴν φιλοξενίαν χρηστοποιώμεθα, ἵνα μὴ μόνον ἀγγέλους, ἀλλὰ καὶ θεὸν ὑποδεξιώμεθα. « Ἐφ' ὅσον γὰρ, φησὶν, ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. » Τίς τῶν γνωστικώτερον τὴν ἀρετὴν μετιόντων οὕτως ἀπεκρίνατο· Τὰς ἐνηγοῦσας τῶν δαιμόνων ἐν τῇ καρδίᾳ φαντασίας εἴωθεν ἐξαφανίζε· ἢ τῆς φιλοξενίας σπουδῆς, καὶ θαυμάλης ὑπηρεσίας προθύμως γινομένης, εἴπερ τις τῶν ὑλῶν ὀπωσθητοῦν ἀπήλλακται· ταῦτα δὲ γινόμενα μετὰ ταπεινώσεως, καὶ συντριβῆς καρδίας θάττον ἀπαλλάττειν τῶν φαντασιῶν τὸν κάμνοντα. Σφόδρα γὰρ δεδοίκασι τὴν ταπεινώσιν οἱ δαίμονες, εἰδότες ταύτην δεσποτικὴν γενεῖσθαι ἐντολήν. Τίς τῶν δοκιμωτάτων περὶ ταπεινώσεως λόγον κινῶν, καὶ τοῦτο κατεμήνυσεν, ὅτι Πατὴρ, φησὶ, τῶν πάντων δεξιμῶν ὑπὸ δαιμονώντος, καὶ δεινῶς ἀφραίνοντος τὴν σιγῶνα κρουσθεῖς, εὐθύς ἐναλλάξας, καὶ τὴν ἄλλην ἐτοίμην παρέθηκεν, ὁ δὲ ὡς ὑπὸ ἀστραπῆς τῆς ταπεινώσεως ἀντικρουσθεῖς, καὶ κραυγᾶσας, ἀθρόως τοῦ πλάσματος ἀφήλατο.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Ἐπιφανίου τοῦ ἁγίου ἐπισκόπου καὶ οὗτος ὁ λόγος· Ἐγένετο ὅτι, φησὶ, χήρας πιστῆς υἱὸς ἔχων

δαίμονα Πύθωνος, ἐν τῇ πληγῇ χρονίως θραπέλαιον οὐχ ὑφίστατο. Τῆς δὲ τούτου μητρὸς ἐπιταπεινωθείσης τῷ πένθει, εὐχαριστία τὸ πάθος κατέψυξεν, ἥπερ ἐκ σταυροῦ τὴν ψυχὴν κρεμάσασα, τὸν δαίμονα τοῦ παιδὸς ταῖς εὐχαῖς ἀπέβρῆξε· τοῦ γὰρ νέου ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς περίεξ πλανωμένου καὶ τῆς μητρὸς οἴκωι εὐχομένης, τὸ ταύτης ὄνομα βῶον ὁ δαίμων βασιάνους ἠλαύνετο· ἡ δὲ αὐτὸ τοῦτο ἀκούουσα, οὐκ ἐπέδραμε τῷ πράγματι τὴν μάχην τῆς φύσεως τῇ ταπεινώσει δεσμεύουσα, ἔλκομένη δὲ παρ' ἄλλων ἀβουλήτως ἀπήγετο, ἐπέκεινα δὲ καὶ ὁ δαίμων χρησθεῖ τῇ φυγῇ ἑμάλειτο. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστάσα, καὶ τοῖς δάκρυσι τὸν παῖδα περιπτυσσάμενη, τὴν εὐχαριστίαν, καὶ ταπεινώσιν κατὰ τοῦ δαίμονος προῦβάλλετο, πικρῶς δὲ κλαυσάσης, καὶ Χριστὸν ἰκετεύσασης, καὶ τὸν σταυρὸν τυπωσάσης, πρὶν μαστίγων πολλῶν, θάπτον τοῦ παιδὸς ὁ δαίμων ἀπέδρα. Ζηλοῦσιν οἱ δαίμονες τοὺς ἐν ὑποταγῇ Πατρὸς ἀστράπτοντας, καὶ τρίζουσι κατ' αὐτῶν τοὺς δόοντας, ὅτι ἐν τῇ ὑποταγῇ τὴν ἀποταγὴν ἀμερικῶς ἐζύγωγωσαν, καθ' ὧν καὶ προφάσεις ἀκριβολογοῦντες παροξυσμοὺς ἀρτύουσι, καὶ τῇ συμβαιούσῃ ὀργῇ, τὴν μῆνιν ἐγγλύφουσιν, ἔπειτα δὲ καὶ μῖσος πρὸς τὸν Πατέρα κατ' ὄλιγον ἐψοῦσιν, ὡς ἄτε δῆθεν ἀδίκως ἐπιπλήττοντα, καὶ κατὰ πρόσωπον προσέχοντα· ἵνα ἐκ διαφόρων τρόπων τὴν ψυχὴν περιτινάξαντες, τῶν ἀγαθῶν σκορπίσωσι τῶν πατρικῶν. Ὁ οὖν ἐν ὑποταγῇ Πατρὸς ὑπάρχων, ὕβρεσιν ἠττάσθω, καὶ ταπεινώσει νικάτω, καὶ μακροθυμίᾳ ῥυθμιζέσθω, καὶ μὴ τῶν λογισμῶν ὑπογογγυζόντων ἀνεγέσθω πρὸς αὐστηρότητα, καὶ ἀδελφῶν θρασύτητα.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ΄.

Καὶ ὅτι μοθηρὰς δουλείας ἡ ἐλευθερία ἰσόζυγος οὐ τυγχάνει, εἰσβάλλουσι γὰρ μάλιστα, καὶ περαιτέρω τούτων, ἵνα αὐθάδη τὸν ὑπεξούσιον ποιήσαντες, εὐχερῶς εἰς τὰς ὕλας περιπειρωσι· τοὺς μὲν γὰρ καὶ διὰ τούτων τῆς πατροσύνης χωρίσαι σπουδάζουσι, τοὺς δὲ καὶ δι' ἐτέρων. Ἔργασαι, καὶ κτῆσαι, καὶ ξένισαι, ἔνθον ἐπάρδοντες, ὅπως ὄνομα καλὸν σεαντῷ περιποίησιν· ἀπὸ γὰρ τῶν δῆθεν καλῶν τὰ ζιζάνια τῆς πονηρίας τὸ κατὰ μέρος ἐνοσπεύουσι, καὶ παρὰ μὲν τὰς ἀρχὰς ἀφίαισιν αὐτὸν τῇ κενοδοξίᾳ ἐγγλυκαίνεσθαι, καὶ νῆφειν τῇ συνεχεῖ νηστείᾳ, καὶ προθύμως ἀνίστασθαι ἐν ταῖς προσευχαῖς, καὶ ἐν ταῖς συνάξεσιν, ὡς ἵνα λογιζῆται, ὅτι Ὑπεξούσιος ὢν τοιοῦτος οὐκ ἐτύχαγον· ἔκει γὰρ καὶ ὕβρεις, καὶ λύπαι, καὶ παραχαλ, ἐνταῦθα δὲ εἰρήνη, καὶ γαλήνη, καὶ χαρὰ, ἔκει Πατρὸς αὐστηρία, καὶ φόβος, καὶ ἐπιπληξία, ἐνταῦθα δὲ ἀμερικνία, καὶ ἀφοβία, καὶ ἀπληξία. Καὶ οὕτω ἐν τοῖς τοιοῦτοις κλέψαντες αὐτοῦ τὸν νοῦν ὑφαρπάζουσι· ἀφῶν δὲ ἐπιστάντες ὑπερὸν ὑπερορῶν τὴν ψυχὴν φόβῳ θῶνιζουσι, καὶ τὰς συνάξεις ἀμελεῖα καὶ ἀκηδία ὑπεκκώπτουσι, καὶ τὴν ξενοδοξίαν ὀχλήσιν εἶναι ὑπομνηματίζουσι, καὶ πάντα μάγγανα τῆς κακίας ἐπάγουσιν, ἵνα τὴν ἀκηδίαν αὐτῷ προσρήψαντες, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν βίον μῖσος ἐργάσωνται, καὶ οὕτω γυμνὸν αὐτὸν τῶν

filius, habens dæmonem Pythonis, et, diutius in illa plaga permanens, minime suscipiebat curationem. Ejus autem matre luctu humiliata, gratiarum actio refrigeravit passionem, quæ animam e cruce suspendens, dæmonem a puero abjecit orationibus; cum enim in partibus, quæ circumquaque sunt, adolescens vagabundus erraret, domique mater oraret, ejusdem nomen vociferans dæmon cruciatibus agitabatur; ipsa vero id audiens **441** non acurreret ad rem visendam, pugnam naturæ humilitate devinciens, tracta vero ab aliis invito abducebatur; at illic dæmon furibundo impetu agebatur, ut fugam arriperet. Illa igitur insistens, lacrymisque filium circumfundens, gratiarum actionem, et humiliationem adversus dæmonem objiciebat. Cum autem amare ejulasset, et Christum supplices exorasset, crucemque efformasset, ante multa flagella, celerius a puero dæmon aufugit. Valde invident dæmones iis, qui in Patris subjectione coruscant, et adversus eos stridentes dentibus fremunt, quia in subjectione sine cura, mundi renuntiationem conjunxerunt, contra quos accurate disquirentes prætextus, irritationes apparant, et, contingente animi succensione, iram insculpunt, postea vero et odium in Patrem paulatim coquunt, perinde ac injuste videlicet affligentem, et ob os animadvertentem, ut, diversis modis animam circumcipientes, ex ulnis paternis dispergant. Qui ergo in subjectione Patris est, contumeliis cedat, et humiliatione vincat, et longanimitate temperetur, nec submurmurantes cogitationes susineat ad austeritatem, et audaciam in fratres.

CAPUT XXVIII.

Etiā quod servituti ærumnosæ (scilicet dæmones dictant) libertas non est æqualis, imo potius multo his plura immittunt, ut, cum audacem potestati subditum effecerint, facile quoque mundanis sordibus infligant; etenim hos quidem per hæc separare student a paternitate, alteros autem per alia. Operare, et peregre **442** advenientes hospitio recipe, intus hortantes dæmones instant, quo nomen tibi præclarum compares; nam ex his videlicet bonis lolia maliitiæ sigillatim inseminant: et apud principatus quidem dimittunt illum vana gloria edulcari, assiduoque sobrie agere jejunio, ac prompto animo in orationibus, et congregationibus sacris persistere, ita ut sic ratiocinetur: Sub potestate cum essem, talis non eram. Ibi enim et convicia, et dolores, et turbationes; hic autem pax, et tranquillitas, et gaudium: ibi Patris austeritas, et metus, atque percussio; hic vero nulla sollicitudo: timor nullus, nulla percussio: et sic in hisce talibus mentem ipsius furantes subripiunt; ex improviso itidem insilientes somno tempus excedente legitimum, animam irrorant metu, et congregationes sacras negligentia pigritiaque subexcindunt, ac hospitum susceptionem perturbationem esse commentantur, omniaque maliitiæ producent præ-

stigiōsa machinamenta, ut in eum desidiā inji-
cientes, vitam quoque ipsam efficiant odiosam,
sicque, sistentes eum virtutibus nudum, ipsis an-
gelis traducant. Interdum quidem dæmones per
cogitationes exaltant labores, quandoque vero eos
extenuant, quasi nihil perficiant, ut aliquando qui-
dem vesanam animi elationem indant, quandoque
vero inserant desperationem; his enim qui non
slectuntur ad magnifice de se sentiendum, labores
effertunt, ut vesanam quamdam animi elationem
indant: illis autem, qui non persuadentur, ut tali
sed solum inculcant quo labores perficiant, ut eos

443 CAPUT XXIX.

Quando igitur cogitationes magnos prædicent
labores, respucendo illas, animam extenuemus;
quando autem e diverso labores imminuant, quasi
nihil perficientes, nos, quoad vires ferent, miseri-
cordias Christi extollamus; quanto enim amplius
corpus tuum duriter tractaveris, eo magis tuam
perscrutaris conscientiam. Teipsum dignosce, cog-
itationum in occulto deprædationes persentiens,
ne forte insensibiliter agitati circa clandestina ear-
um latrocinia, inumbremur, putantes, quod sola
victus asperitate virtutes percipimus: sic enim
quidam imaginantes excussi sunt mente, veluti lo-
custæ, dæmonibus imaginationes excindentibus,
ac visiones detorquentibus, et depravantibus, et
quandoque metu quoque animam diripientibus.
Cuidam fratrum noctu experrecto imaginationes
tetricas impresserunt dæmones, et non solum ejus
exteriori aspectui, verum et interiori obtutui, ita
ut cura subsequentis instantisque noctis mens,
timore vexata, periclitaretur intellectus rapina,
et plurimas per noctes bellum animæ quasi vo-
lando inferebatur: ille autem, qui periclitabatur,
mentis ducem intus retinere nitēbatur, largitori
orationis animam appendens, delictorumque actio-
nes adversus seipsum proferens, sese inspicere con-
tendebat; postmodum distrahens animam rogo judi-
cii exterrefaciebat, ut, metu metum collidens,
timiditatem repelleret, sicut equidem et factum
fuit, uti retulit, qui bellum est passus; dæmonibus
enim multinode animam 444 perterrefacientibus,
qui gravabatur Deum oratione inquirebat: illis vero
per imaginationes, huc et illuc animam distrahentibus:
iste transactum delictorum acervum animo
versans, ac reminiscens, omnium rerum inspectori
Deo ostendebat; iis autem denuo obtutum orationis
deprahentibus, ille judicii metum ex adverso oppo-
nens, delevit imaginum obversantium, oculosque
deludentium timiditatem; altera quippe pars, eum
plusquam alia redundasset, deceptionem, Deo duce,
superavit; peccatorum etenim reminiscencia anima
humiliata, timoreque judicii, velut e somno ex-
suscitata, terriculamenta dæmonum ex suis exsuf-
flavit interioribus: totum hoc vero supremæ fuit
gratiæ virtus, nimirum, dæmonum quidem abegisse
« Suffulcit quippe Dominus omnes, qui corruunt, et erigit omnes elisos »¹.

Α ἀρετῶν στήσαντες τοῖς ἀγγέλοις δειγματίσωσι. Ποῖ
μὲν οἱ θαύμονες διὰ τῶν λογισμῶν τοὺς πόνους με-
γαλύνουσι, ποτὲ δὲ τούτους εὐτελιζοῦσιν ὡς μηδὲν
ἀνύοντας, ἵνα ὅπου μὲν ἀπόνοιαν ἐνθήσωσιν, ὅπου
δὲ ἀπόγνωσιν ἐνσπείρωσι. Τοῖς γὰρ μὴ καμπωμέ-
νοις χαυνῶσαι, τοὺς πόνους μεγαλύνουσιν, ἵνα ἀπό-
νοιαν ἐνθήσωσι, τοῖς δὲ ἀπονοίᾳ κάμπτεσθαι μὴ
πειθομένοις, οὐδὲν πλεόν, ἀλλ' ἢ τοὺς πόνους
ἐκφῶουσιν ἀνύειν, ἵνα χαυνῶσαντες, ἀπόγνωσιν ἐν-
σπείρωσιν.

amenti slectantur insipientia, nihil amplius facio i.
laxantes et lassantes inserant desperationem.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ.

Ὅταν οὖν οἱ λογισμοὶ τοὺς πόνους μεγαλύνωσι,
τούτους ἀποπτύοντες, τὴν ψυχὴν εὐτελιζώμεν, ἕταν
δὲ πάλιν τοὺς πόνους σμικρύνωσιν ὡς μηδὲν ἀνύον-
τας, ἡμεῖς, ὅση δύναμις, τὰ ἐλέη Χριστοῦ μεγαλύ-
νωμεν· ὅσον γὰρ ἐπὶ πλείον σκληραγωγεῖς σου τὸ
σῶμα, τοσοῦτον διερευνεῖς σου τὸ συνειδός. Ἐπίγνωθι
σαυτὸν, ἐπαιθανόμενον τῶν ἐν κρυφῇ τῶν λογισμῶν
διαρπαγῶν, μήπως ἀνασθήτως φερόμενοι περὶ τὰς
κρυπτὰς αὐτῶν ληστείας σκιασθῶμεν, μόνη τῇ
σκληρουλίᾳ τρυγᾶν τὰς ἀρετάς. Ὁδῶ γὰρ τινε;
φαντασθέντες, τῶν φρενῶν ἐξετινάχθησαν ὡσεὶ
ἀκρίδες, τῶν δαιμόνων φανταστοκοπούτων, καὶ τὰς
δράσεις παραφερόντων, ἐσθ' ὅτε δὲ, καὶ δειλιζῶ τὴν
ψυχὴν διαρπαζόντων. Τινὲ τῶν ἀδελφῶν ἐγρηγοροῦσι
νύκτωρ φοβεράς φαντασίας ἐξετύπου οἱ δαίμονες,
οὐ μόνον τῷ ἐξωθεν ὁμματι, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐσωθεν
βλέμματι, ὥστε μερλίμη τῆς ἐπιούσης νυκτὸς τῶν
νοῦν ἀγωνιώντα κινδυνεύειν τὴν τῶν φρενῶν διαρ-
παγὴν, καὶ ἐπὶ πλείους νύκτας ὁ πόλεμος; τῇ ψυχῇ
ἀφίπτατο, ὁ δὲ κινδυνεύων ἔνδον κατέχειν τὸν ἡγε-
μόνα τῶν φρενῶν ἐδιάζετο, τῷ τῆς εὐχῆς ἐοτήρι τῆν
ψυχὴν ἀπικρεμῶν, καὶ τὰς πράξεις τῶν πταισμά-
των καθ' ἑαυτοῦ προφέρων εἰσδεῖν ἑαυτὸς ἡγωνί-
ζετο· ἔπειτα καὶ τῇ πυρᾷ τῆς κρίσεως τὴν ψυχὴν
περισπῶν ἐξεφόθει, ἵνα φόβον ἔθδον συγχρούσας τὴν
δειλῆαν ἀποκρούσῃται, ὥσπερ οὖν καὶ γέγονεν, ὡς
ἐφῆσεν ὁ πεπονθὸς τὸν πόλεμον. Τῶν γὰρ δαιμόνων
πολυτρόπως τὴν ψυχὴν ἐκφοβούντων, ὁ κάμων τῇ
εὐχῇ τὸν Θεὸν ἐπεζήτηι, ἐκείνων δὲ ταῖς φαντασίαι;
τὴν ψυχὴν περισπῶντων, οὗτος τῶν πταισμάτων τὴν
ἄλογον ἀναλέγων, τῷ παντεπέτη Θεῷ ἐπεδείκνυε·
τῶν δὲ πάλιν τῆς εὐχῆς τὸ ὄμμα κατασπῶντων,
ἐκείνος τὸν φόβον τῆς κρίσεως ἀνταμείψας, τὸν εἴ-
δον τῶν φαντασμάτων ἐξηφάνισε· τὸ γὰρ ἕτερον μέ-
ρος τοῦ φόβου πλεονάσαν τοῦ ἄλλου, τῆς πλάνης σὺν
Θεῷ περιεγένετο· τῇ γὰρ μνήμῃ τῶν ἀμαρτημάτων
ἡ ψυχὴ ταπεινωθεῖσα καὶ τῷ φόβῳ τῆς κρίσεως δι-
υπνισθεῖσα, τὰ φόβητρα τῶν δαιμόνων ἐκ τῶν ἐντοῖς
ἀπεφύσῃσε· τὸ δὲ πᾶν τῆς ἀνωθεν χάριτος γέγονε,
τῶν μὲν δαιμόνων ἀπελάσαι τὰ φόβητρα, τὴν δὲ
ψυχὴν καταπίπτουσαν ὑποστηρίξαι. « Ὑποστηρίζει
γὰρ Κύριος πάντας τοὺς καταπίπτοντας, καὶ ἀνορθοῖ
πάντας τοὺς κατεβράχμενους. »

terrores, animam vero suffulsisse lapsantem:
« Suffulcit quippe Dominus omnes, qui corruunt, et erigit omnes elisos »¹.

¹ Psal. cxlv, 8.

ΚΕΦΑΛ. Λ'.

A

CAPUT XXX.

Ἔστιν ὅτε βιαζόμεθα καθαρὰν τὴν εὐχὴν ποιῆσαι, καὶ ἴσως οὐ δυνάμεθα. Ἔστι δὲ καὶ πάλιν ὅτε, οὐ βιαζομένων ἡμῶν, καθαρὰ ἢ προσευχὴ ἢ ψυχὴ ἐγγίνεται, ὅτι τὸ μὲν τῆς ἡμῶν ἀσθενείας, τὸ δὲ τῆς ἀνωθεν χάριτος ἐκκαλουμένης ἡμᾶς ἐπανελθεῖν εἰς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, ἅμα δὲ καὶ δι' ἀμφοτέρων παιδευοῦσας ἡμᾶς μὴ ἑαυτοῖς ἀποδίδοναι ἐν τῷ προσεύχεσθαι, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν τὸν δωρούμενον. Τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθ' ὃ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν. Ὅταν οὖν καθαρῶσαι τὴν εὐχὴν βιαζόμεθα, καὶ οὐ δυνάμεθα, ἀλλ' ἐσκοπίσμεθα, τότε δάκρυσι τὰς παρειὰς καταβρέξαντες, Θεὸν ἰκετεύομεν ἐπὶ τῷ διαλυθῆναι τοῦ πολέμου τὴν νύκτα, καὶ ἔλλαμφοθῆναι τῆς ψυχῆς τὸ φέγγος. Ἐνεκεν διακονίας ἐπὶ τῶν ἐκδηλοῦντων ἀδελφῶν ἐκδηλοῦντων, κατὰ τὸ ἔθος τῶν εὐχῶν, ἀνακαίριζε τούτου τὴν μνήμην. Πέρα δὲ τοῦ μέτρου τοῦτον μὴ φαντάζου, μήπως τὴν ἀρχὴν τῆς μερίμνης ἀπὸ σοῦ λαθόντες οἱ δαίμονες, ταύτην ἀκονῶντες ἐπὶ πλεῖον ἐποξύνουσι, σκιάζοντές σοι τοῦτον ἐν τῇ τῶν ψαλμῶν ὑμνωδίᾳ, καὶ ὑστεροῦντες ἐν Θεῷ τῆς κατὰ Θεὸν μερίμνης, ἵνα μερίμνη μερίμναν ἀντικρούσαντες αἰχμαλώτους ἡμᾶς τῶν κρείττωνων ἀπαγάγῃσιν, εἰς τὸ μὴ λογιζέσθαι τὸ, « Ἐπίβριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μερίμναν σου. » Ἴσασι γὰρ, ὡς ἐκ τῆς περιττῆς περὶ τοῦ ἀελαφοῦ φροντίδος, ὅτι καὶ λύπας ἐντορνεύουσιν ὑποπαράττοντες τὸ ἡγεμονικόν. Ἐτι δὲ καὶ μέμψεις βραδύτητος ὑπάπτουσιν, ὡς ὑπαμελήσαντος τοῦ ἀδελφοῦ περὶ τῆς διακονίας σπουδῆν, ὅπως ὁ πολυμέριμος πῶτος ἴσως καὶ εἰς μῖσος ἐκτραπῆ. Ἔθος δὲ ἐν ταῖς περὶ τὸν ἀπόδημον μερίμναις καὶ τοῦτο ποιεῖν τοῖς δαίμοσιν, ἐν ἧ ἰδῶσιν αὐτὸν παραγενόμενον ἡμέρᾳ κατόναρ τοῦτον ἐσοπερὶζειν, ἵνα ὡς ἐκ τοῦ ἀποδάντος ἐνυπνίου ποιήσῃσιν ἡμᾶς ἐν καιρῷ τῶν ἀποδημῶν τοὺς προφήτας τῶν ἐνυπνίων καὶ πάλιν προσδέχεσθαι, οὗς ἀποστρέφεται δεῖ μᾶλλον καὶ σφόδρα ἐκτρέπεται, μήπως ἐκ τούτων καὶ εἰς ἕτερα τὴν ψυχὴν ἀποπλανήσῃσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'.

CAPUT XXXI.

Προΐσασι γὰρ οὗτοι μὲν οὐδὲν, ἀ δὲ βλέπουσι γινόμενα, ταῦτα μηνύουσι, καὶ φαντάζουσι· πολλάκις γοῦν καθ' ἡσυχίαν ὄντων ἡμῶν, θεασάμενοι πρὸς ἡμᾶς ἀδελφὸν ἐρχόμενον, διὰ τῶν λογισμῶν προσήμαναν, οἷς οὐ χρὴ πιστεῦειν, κἂν λέγειν τ' ἀληθῆ νομίζωσι· διὰ γὰρ τῆς δῆθεν ἀληθείας τὸ ψεῦδος παρεισφέρουσιν, ἵνα ἐκ τοῦ κατὰ μέρος ταῖς ἐμπροσθεν ὁδοῖς τοὺς βρόχους ὑπογράψωσιν. Ὅσπερ ἀνεργαστος χροῦσος, ἐν χυνευτηρίῳ βαλλόμενος, καθαρῶτερος γίνεται, οὕτω καὶ νήλυος μοναχός, ἐν κοινοδίῳ τὰ ἢθη ἀναχωνεύμενος, φαειρὸς ταῖς καρτερίαις ἀποκαθίσταται· διὰ γὰρ τῆς ἐπιταγῆς τῶν ἀδελφῶν τὴν ὑπακοὴν μανθάνειν κατεργάζεται· διὰ δὲ τοῦ ἐπιπλήττοντος ἐτοιμάζεται τὴν φύσιν μακρο-

Accidit aliquando, ut enitatur puram effundere orationem, et forte nequimus; et e diverso contingit nonnunquam, ut, nobis non enitentibus, anima puræ incumbat orationi: quia primum quidem nostræ est infirmitatis, istud autem supernæ gratiæ advocantis nos, ut ad animæ puritatem redeamus, simul vero, et per utrumque nos edocentis, non nobismetipsis attribuire, quod puri oremus, verum agnoscere donatorem; quod enim aliquid precemur, ut oportet, nescimus. Quando igitur orationem conamus purificare, et non possumus, sed tenebris offusi sumus, tunc, lacrynis genas irrigantes, Deum supplices rogemus, ut tenebrosa belli **445** nox dissolvatur, animæque fulgor illustretur. Quando, causa ministerii, frater convictor peregre discesserit, juxta votorum consuetudinem, ejus renova memoriam, at præter modum ne ipsum imagineris, ne forte initium sollicitudinis dæmones a te sumentes, illud acuendo multo reddant acutius, eum tibi adumbrantes in psalmodum decantatione, inque divinis ipsis officiis cura orbantes, quæ secundum Deum est: ut, cura curam repellentes, nos a rebus melioribus abducant captivos, et non cogitemus de illo dicto: « Facta super Dominum curam tuam. » Norunt quippe, ex cura etiam circa fratrem superflua, ducem rationis mentem subturbando, afflictiones insculpere; præterea vero, et querelas tarditatis subaccendunt, quasi fratre subnegligenter agente circa ministerii studium, ut desiderium valde sollicitum forsitan in odium quoque convertatur. In sollicitudinibus autem, quæ circa peregre agentem habentur, mos est dæmonibus, et illud facere: in die qua sciunt ipsum adfuturum, per somnium velut in speculo eum exhibere solent, ut ex insomnio quod successit, faciant quod tempore peregre proficiscentium rursus expectemus prophetas, seu interpretes somniorum, quos potius aversari oportet, multumque ab iis averti, ne forte ex istis in aliis quoque decipiant animam.

Verum ipsi quidem fratres nihil præsciunt, quæ autem vident fieri, ipsa annuntiant, et imaginantur: sæpius igitur, cum **446** nos in placida quiete resideamus, conspicati fratrem ad nos venientem per cogitata prænuntiarunt, quibus non oportet credere, quamvis dicere vera putent, quia per eam videlicet veritatem mendacium subinferrunt, ut ex particulari quopiam vis, quæ sunt ante nos, laqueos quasi delineent. Quemadmodum aurum in vase parvulo argillaceo, in quo metalla funduntur et liquefunt, projectum, evadit purius: ita et novellus monachus in cœnobio quasi metallum, positus ad expurgandos mores, tolerantibus præfulgidus redditur; per mandatum enim fratrum

disciplinam obedientiæ perficit, per affligentem autem suam præparat naturam ad longanimitatem habendam; quando ergo gaudio suscipiat contumelias, tenuitateque demissionem animi amplectitur, superior oppositis effectus passionibus, tunc virtutibus coruscare contendit, gratia ipsi amplius vires concedente, et copiosius. Sicut qui in radices terræ descendunt aurum refodiunt: ita, qui in aureolam humilitatem descendunt, virtutes reportant. Tunc intellectus præsentit requiem, quando passionum recidens causas circa contemplationem sit occupatus, ante vero illarum incisionem, contrariorum pugnæ infirme accedens, laborem persentit, ac ærumnas.

CAPUT XXXII.

Senes libenter amplectantur solitarium gradatim comparatum recessum; si modo quis, cum in cœnobio virtutes perfecit, eo usque pervenit; et quidem seipsum probet an possit in recessu proficere, sin vero, haud **447** valens, virtute frustratur, reflectat iter ad cœnobium, ne forsitan, cum cogitationum machinationibus occurrere non possit, excidat mente. Quemadmodum viduæ lugentis solatium sunt filii, sic et animæ, quæ deliquerit, consolatio, labores sunt, qui desperationem cogitationum dissipant, et poenitentia fiduciam superseminant, et misericordias Christi publicant, ac divulgant, patrataque peccata proscribunt. Non solum ergo debemus quasi ex consuetudine laboribus incumbere operando, verum et prudenti gratiarum actionis animo, ne hocce sapientiæ studio anima nuda comperiat; si namque in unaquaque actione bene novimus eum, qui laborum fines elargitur, gratiarum actione obsignemus. Sicut panem ab infante catulum eripere insidiatur, ita prudentiam a corde cogitatio mala: ne igitur juvenilliter sapiamus, contrariorum operum utentes malitia, ut iis in direptionem animam non prodamus. Quemadmodum stellarum chorea facem gestans, splendidum reddit cœlum, ita sermonum veritas quasi lampadem tenens nitidum efficit hominem. Unum igitur veritatis in lingua portemus modum, quia Dominus inhabitare facit unius moris in domo ⁸¹. Quemadmodum vehementia assillientia fulgura tonitru præsignant, sic et plena justaque accedentia dicta, fidem prænuntiant. Fideles igitur veritati esse studeamus, ut ad virtutum metropolim charitatem progrediamur. Sicut sol auri in modum splendentibus radiis toti arridet terrarum orbi, ita rutilantibus actionibus veritas omni animæ perlætatur et congratulatur; quam si obtinuerimus, passionem **448** exstinximus, et ad cœlos usque illuximus. Omnem subibis laborem, donec sanctam comparces charitatem; quia, absente ista, nihil præsentium prodest: etenim ira ferocit, et asperantur mores,

A θυμίαν ἔχειν. Ὅταν οὖν χαρὰ τὰς ὑβρεῖς καταδέχεται, καὶ εὐτελεῖα τὴν ταπεινώσιν ἀσπάζηται, ἀνέτερος τῶν ἀντικρυς παθῶν γενόμενος, ἐπέκεινα στίλβειν ταῖς ἀρεταῖς ἐπαγωνίζεται, τῆς χάριτος αὐτῷ ἐπὶ πλείους τῆς δύναμιν δωρουμένης. Ὅσπερ οἱ τὰς βίβλας τῆς γῆς κατιόντες τὸν χρυσοὺν ἀνορύττουσιν, οὕτως οἱ εἰς τὴν χρυσεῖν ταπεινώσιν καταβαίνοντες ἀρετὰς ἀναφέρουσι. Τότε ὁ νοῦς ἀναπαύσεως αἰσθάνεται, ὅποτε τὰς τῶν παθῶν αἰτίας ἀποτεμῶν, περὶ θεωρίαν ἡσχόληται, πρὶν δὲ τῆς τούτων κοπῆς, κόπου, καὶ ταλαιπωρίας ἐπαισθάνεται, τῆ τῶν ἐναντίων μάχῃ ἀσθενῶς προσερχόμενος.

B**ΚΕΦΑΛΑ. ΑΒ΄.**

Bαθμῶ τὴν ἀναχώρησιν γινομένην οἱ γέροντες ἄγαν ἀποδέχονται, εἴπερ τις τὰς ἐν κοινοβίῳ τελέσας ἀρετὰς εἰς τοῦτο παρελήλυθε: καὶ εἰ μὲν δύναται ἐν τῇ ἀναχωρήσει προκόπτειν, ἑαυτὸν δοκιμαζέτω. Εἰ δὲ ἀδυνάτως ἔχων τῆς ἀρετῆς ἐλαττοῦται, εἰς τὸ κοινοβίον ἀνακαμπτέτω, μήπως ταῖς μηχαναῖς τῶν λογισμῶν μὴ δυνηθεὶς ἀπαντήσαι, τῶν φρενῶν ἀποπέση. Ὅσπερ χήρας πενθούσης παραμύθιον οἱ υἱοί, οὕτω καὶ ψυχῆς πταισάσης παρηγορία πόνοι, οἷτινες τὴν ἀπόγνωσιν τῶν λογισμῶν σκορπίζουσι, καὶ τὴν πίστιν τῆς μετανοίας κατασπείρουσι, καὶ τὰ ἐλέη Χριστοῦ ἀνακηρύττουσι, καὶ τὰ πραχθέντα ἀμαρτήματα ἀποκηρύττουσιν. Οὐκ ὀφειλομέν οὖν ὡς ἐκ συνήθειας μόνον τοὺς πόνους ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν συνέσει εὐχαριστίας, ἵνα μὴ γυμνῆ τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας ἢ ψυχῆ εὐρίσκειτο· ἐὰν γὰρ ἐφ' ἐκάστη πράξει σύνισμεν τὸν διδόντα τὰ τέλη τῶν πόνων, εὐχαριστία σφραγίζωμεν. Ὅσπερ ἄρτον ἀπὸ βρέφους ἐνεδρεύει σκύλας ἐξαρπάσει, οὕτω συνέσει ἀπὸ καρδίας λογισμὸς πονηρός. Μὴ οὖν ἐνεσάζωμεν τῶν ἐναντίων ἔργων τῇ κακίᾳ χρώμενοι, ἵνα μὴ εἰς διαρπαγὴν τοῦτοις τὴν ψυχὴν προεκδώσωμεν. Ὅσπερ ἡ τῶν ἀστέρων χορεία δαδουχοῦσα φαίδρυνει τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἡ τῶν βημάτων ἀλήθεια λαμπαδουχοῦσα φαίδρυνει τὸν ἀνθρώπον. Ἐνα οὖν τῆς ἀληθείας τρόπον ἐπὶ γλώττης βαστάζωμεν, ὅτι Κύριος κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ. Ὅσπερ ἀστραπαὶ σφοδραὶ προσπηδῶσαι, προμηνύουσι βροντὴν, οὕτω καὶ ῥήσεις ἀκριβεῖς προσιοῦσαι, προσημαίνουσι πίστιν. Πιστοὶ οὖν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ σπουδάζωμεν, ἵνα καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν ἀρετῶν τὴν ἀγάπην προκόψωμεν. Ὡς ἥλιος ταῖς χρυσαυγέσιν ἀκτίσιν ἀπάση προσμειδίᾳ τῇ γῆ, οὕτως ἀγάπῃ ταῖς φωταυγέσι πράξεσιν ἀπάση προσχαίρει ψυχῇ· ἥνπερ ἐν κατάσχωμεν, τὰ πάθη ἐσθέσαμεν, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἐλάμψαμεν. Ἀπαντα πόνον ποιήσεις ἕως τῆς ὁσίας ἀγάπης ἐπιτελέῃ, ὅτι, ταύτης ἀπούσης, ὄφελος τῶν παρόντων οὐδέν. Καὶ γὰρ ὄργῃ ἀγριαίνεται, καὶ ἡθὴ χαλεπαίνεται, πόνοι ἀπονοοῦμενοι τῇ δόξῃ συμμύγνυται. Διὰ ψυχῆς ταπεινώσιν λαθεὶ μετὰ πένθους

⁸¹ Psal. LXVII, 7.

ἐνήστευσε, καὶ ἡμεῖς διὰ νηστείας τὴν ψυχὴν Ἀ
ταπεινώσωμεν.

A et admiscetur gloriæ labores vesana quadañ elati
insolentia. Propter animæ dõmissionem David cum
luctu jejunabat; nos quoque per jejunium animam
humiliemus.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'.

Ὁ τοῖς σωματικοῖς πόνους τραχυτέρως ἀσκούμε-
νος, μηδὲ ἐπαίνῳ ἐργαζέσθω, μήτε δόξῃ ἐπαίρεισθω·
εἰ γὰρ ἐν τοῦτοις οἱ δαίμονες ὀφρῦώσουσι τὴν ψυχὴν
καὶ τὴν τραχύτητα, καὶ τὴν ἀσκησιν τοῦ σώματος
ἐισχύσουσι τῇ δόξῃ, καὶ μειζῶν ἐφάπτεσθαι πό-
λων ἐφελύσουσιν, ὡς ἵνα καὶ μειζῶνως ἐπαίρηται·
συλλαλοῦσι γὰρ ἐσῶθαι διὰ τῶν λογισμῶν εἰσβάλλον-
τες ταῦτα, ὅτι καθὼς ὁ δεῖνα ἀποσκήρως ἀσκήσα,
καὶ ὁ δεῖνα μεγάλως ὠνομάσθη, καὶ θανὼν ἐτι λα-
λεῖται, οὕτω καὶ αὐτὸς εἰς ἀκρότατον ἐπασκήσεως
ἀνάβηθι ὕψος, ἵνα δόξαν σαυτῷ περιποιήσῃ, καὶ
μέγα σου τὸ ὄνομα ἐξέλθῃ, ἐπὶ τῷ καὶ μετὰ θάνατον
ὑπερβαλλόντως λαλεῖσθαι. Διὰ δὲ τῶν οὕτως ἀπατη-
θέντων, εὐ μόνον τοῖς σωματικοῖς σου πολεμῶσι
πόνους, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον εἰς συμμίχλιαν καλοῦσιν,
ὅτι δι' αὐτῶν ἐν τοῖς χαλεπωτέροις ψαύουσι τὴν ψυ-
χὴν, καὶ γὰρ ἐνθρονίζουσιν αὐτὸν, καὶ εἰς τὸν διδα-
σκαλικὸν ἐξυψοῦσι λόγον, ἵνα ὡς ἐκ τοῦτου τὰ
πρῶτα τῶν μεγαλοπόνων τε καὶ γνωστικῶν ἔχειν
εὐφημισθῇ. Ζηλοῦν δὲ καὶ φθονεῖν εἰσβάλλουσι τοῖς
ἐπὶ κατορθώμασιν εὐφημούμενοις, καὶ ὦν θαυμαστή
μᾶλλον ἢ πρᾶξις, καὶ γῶσις γειννῆ. Ἐσθ' ὅτε δὲ
καὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ τὴν πύρωσιν ἀποκοιμίζουσι
δολερῶς τοὺς ἀκαθάρτους λογισμοὺς ἐκ τῶν ἐντὸς
ἐκτοπιζόντας, ὡς ἵνα νομισθῇ τὸ πνεῦμα τῆς πο-
ρείας τῇ κληρουσίᾳ νενικηκέναι, καὶ κατὰ τὴν λαμ-
πρότητα τῶν ἁγίων τὴν καρδίαν ἠγνικέναι, καὶ εἰς
τὴν τῆς ἀγιοσύνης ἀψίδα ἀναθεκέναι. Περὶ δὲ ὦν
τε, καὶ ὦν ἀπέσχετο βρωμάτων, καὶ συναπτῶν ἀσι-
τιῶν ἐπιψηφίζουσιν αὐτῷ τοὺς χρόνους ἐν οἷς ὀφείλει
ὡς ἀριστὸς ἐγκαυχᾶσθαι, καὶ τῆς ἀδελφότητος ὡς
εὐτελοῦς κατεπαίρεισθαι· οὕτω δὲ ἐκδιγείσθαι
ποιοῦσιν αὐτὸν τοὺς ἀγῶνας ὡς ἐκ μόνης τῆς αὐτοῦ
ἰσχύος κατορθωθέντας, ὅτι Ἐποίησα τάδε, καὶ
ἤσκησα ταῦτα, καὶ ἔκακουχθῆν, ἀποστομοῦντες
ἐτι τοῦτο λέγειν, Οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ ἐν ἐμοὶ βοήθεια.
Θεὸν γὰρ βοηθὸν ἐφ' οἷς μεγαλαυχεῖν αὐτὸν ποιοῦσιν
ὁμολογεῖν οὐκ ἐῶσιν, ἵνα ὡς ἐξ οικείας δῆθιν ἰσχύος
εὐ πᾶν τῶν ἀγῶνων τελέσας, τοὺς ἐπαίνους τῶν
ἄθλων ὀλοκλήρως ἀπαιτοῖη, ὅπως καὶ εἰς τὸν τῆς
βλασφημίας βυθὸν ποντωθεῖη, αὐτοδῶθον ἑαυτὸν
ἀνεπαίσθητος παρεμφαίνων.

CAPUT XXXIII.

Qui corporalibus laboribus asperius exercetur,
nec propter laudem operetur, nec ob gloriam esse-
ratur. Si enim in his daemones animam grandi tu-
mere faciant supercilio, tum asperitatem, tum
corporis exercitationem gloria corroborabunt; imo
ad majores suscipiendos attrahet labores, ut ma-
jorem etiam in modum superbiat; colloquantur
namque interius per cogitationes talia immittentes;
quod nimirum, sicut talis ac talls, qui duriter sese
exercuit, magnifice decantatus est, et mortuus
etiam celebratur, sic et tu ipse ad summam exerci-
tationem ascende, ut tibi met gloriam acquiras,
magnumque de te nomen divulgetur, dum etiam
post mortem supra modum celebraberis. Per has
equidem deceptas cogitationes, non solum tuos
oppugnant labores, verum etiam in adiutorium ad-
vocant, quia per ipsos in molestioribus animam
tangunt: ipsum enim in throno collocant, adque
magistralē extollunt sermonem, ut bene ominetur,
velut ille, qui ob hoc prius oblinet partes
eorum, qui summopere laboriosi, cognoscendique
sunt præditi facultate. Quin eidem immittunt æmu-
lari, 449 suadentes, ac invidere iis qui propter
facinora recte patrata faustis votis et acclamationi-
bus excipiuntur, iisque quorum actio mirabilior
est et vicina, ac similis sapientia. Quandoque etiam
contingit ut carnis ardorem fraudulenter consopiant,
ex interioribus impuras submovent cogitationes,
ut putet quis corporis aspera tractatione se jam
spiritum scortiationis devicisse, juxtaque sanctorum
gloriam cor expiatum reddidisse, et usque ad
sanctitatis fastigium accendisse. De cibis autem
quibus abstinuit, assiduisque jejuniiis suo confir-
mant annos suffragio, de quibus debet, velut is qui
præstantissime sese gessit, gloriari, et adversus
fraternitatem uti vilem offerri; taliter autem ipsum
enarrare faciunt certamina, ac si ex sola sui pro-
spere perfecta essent virtute: nimirum talia ego
patravi, talique exercitatione sum usus, ac tali
modo meipsum male tractavi; os etiam occluden-
tes, ne hoc dicat, videlicet non ego solum, sed
auxilium, quod in me erat; non enim ei permit-
tunt, in his Deum auxiliatorem fateri, in quibus faciunt ipsum grandia factitare, perinde ac si tota
certamina ex propria complexset virtute, præmiorum laudes totas inde reposcat, utque ad fundum
blasphemiam submergatur, sese sibi ex seipso auxiliatorem stolidè ostentans.

ΚΕΦΑΛ. ΑΔ'.

Οὕτω τοιγαροῦν τῆς καρδίας διὰ τῆς τῶν λο-
γισμῶν δόξης ἐνηκουμένης, καὶ μὴ ἀντιταττομένης,
οὐκ ἐκτὸς ἔσται τῆς ἐν ἀποκρύφῳ των φρενῶν παρα-
πληξίας, τοῦ ἡγεμόνος φρενῶν ἐκτιναχθῆναι κινδυ-
νεύοντος, ἢ δι' ὄνειράτων πιστουμένων, ἢ ἐν ἀγρυ-
πνίαις μεταμορφουμένων, ἢ ἐν μετασχηματισμῷ

CAPUT XXXIV.

Quapropter, corde tali modo per gloriæ cogitatio-
nes edocto et non repugnante, non extra occultam
mentis erit vesaniam, intellectus duce excuti periculi-
tante, aut per fidem facientia somnia, aut in vigiliis
transformata, aut in transfiguratione 450 lucis
conspicua. Ipse namque Satanas in angelum lucis

transfiguratur ad nostram deceptionem⁸⁶, forte se gratias daturum demonstrans, ut ita cadens adores, aut tibi, te, ut alterum Eliam a se assumendum annuntians, aut sanctificare promittens: quorum quidam fidem suscipientes, circa veritatem aberrarunt et dementes evaserunt. Tu igitur, o sanctæ Trinitatis precator, sciens ista, quæ studiose elucubras, omni custodia tuum cor observa, ne forte laboribus tantum externis attendens, internis dolose illaqueeris. Itaque, o filii, mei ad te dicti sunt sermones; tu vero mea verba in tuo corde servato; memento Christi te custodientis, nec obliviscaris adorandæ et consubstantialis Trinitatis, cui gloria in sæcula. Amen.

φωτὸς ὀπτανομένων. Αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτὸς πρὸς ἀπάτην ἡμετέραν, ἵσως χαρίσματα δώσειν ἐνδεικνύμενος, ὡς ἕνα πεισῶν προσκυνήσεως, ἢ ἀναλαμβάνειν ὡς ἄλλην Ἑλλῆνα εὐαγγελιζόμενος, ἢ ἀγιάζειν ὑπισχυόμενος, ὧν τινες τὴν πίστιν δεξάμενοι περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστογήσαν, καὶ φρενοβλαβεῖς ἐγενήθησαν. Σὺ οὖν, ὦ τῆς ἁγίας Τριάδος ἱκέτα, εἰδὼς ταῦτα ἐν οἷς φιλοπονεῖς, πάσῃ φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν, μή πως τοῖς ἐξωθεν μόνον πόνοις προσέχων, τοῖς ἑσῶθεν δολερῶς βροχισθῆς. Οἱ ἔμοι οὖν λόγοι, ὦ τέκνον, εἰρηναῖοι πρὸς σέ, τὰ δὲ ῥήματά μου τηρεῖτω σὴ καρδία· μέμνησο Χριστοῦ τοῦ φυλάττοντός σε, καὶ μὴ ἐπιλάβῃ τῆς προσκωνητῆς καὶ ὁμοουσιᾶς Τριάδος, ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

⁸⁶ II Cor. xi, 14.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΑΣ ΑΝΤΙΖΗΤΟΥΣ ΤΟΝ ΑΠΕΤΩΝ ΚΑΚΙΑΣ.

EJUSDEM AD EUMDEM

TRACTATUS

DE VITIIS QUÆ OPPOSITA SUNT VIRTUTIBUS.

451 CAPUT I.

B

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Necessarium arbitror tuæ subijcere industriae, et quidem cum hucusque excoluissementem, spinas cogitationum ex insititia terra rejecimus: non ex operibus autem, quæ fecimus nos ad istud pervenimus⁸⁷, verum formam habentes sanorum verborum⁸⁸, quæ a Patribus audivimus, quorumdam etiam actionum conscii facti sumus. Totum autem gratia desursum, quæ adhuc peccatoribus submonstrat insidias eorum qui mentes decipiunt, quæque securos efficit ac dicit. « Quid habes quod non accepisti⁸⁹? » ut mediante acceptione, datori gratias agamus, quia non nobis ipsimet attribuimus ullam gloriæ jactantiam, donationem inflicientes; ideoque dicit: « Si vero accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? Jam (inquit⁹⁰) divites evasistis, qui operibus pauperes estis, jam, qui doceri incepistis, saturati estis; quorum deceptio nuper ad me transiit, tum per discursum, quem scœnori accepi, operum obtinendo paupertatem, tum etiam per consilium, quo admonui⁹¹, disciplinæ doctrinam

Ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι καὶ τὰς ἀντιζήτους τῶν ἀρετῶν κακίας δι' ἐπιτόμου ὑποτάξει τῇ σῇ φιλοπονίᾳ· ἕως μὲν ὕδα τὴν διάνοιαν ἀποτριάσαντες, τὰς τῶν λογισμῶν ἀκάθαρτας ἐκ τῆς στοριμῶν χώρας ἀνεβάλομεν· οὐκ ἐξ ἔργων δὲ, ἀ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς εἰς τοῦτο παρεφθάσαμεν, ἀλλ' ὑποτύπωσιν ἔχοντες ὑγιαίνωντων λόγων, ὧν ἠκούσαμεν, παρὰ τῶν Πατέρων, καί τινων τῶν πράξεων συνίστορες γεγενήμεθα. Τὸ δὲ πᾶν ἡ χάρις ἔσῶθεν, ἢ καὶ τοῖς ἁμαρτωλοῖς ὑποδεικνύουσα τὰς τῶν φρεναπατῶν ἐπιβουλὰς, ἢ καὶ ἀσφαλιζομένη, καὶ λέγουσα· « Τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; » ἵνα διὰ τοῦ λαθεῖν εὐχαριστῶμεν τῷ θεῷ, ὅτι μὴ ἑαυτοῖς ἀποδιδόμενοι καύχημά τι δόξης, τὴν δόσιν ἀρνούμενοι. διόπερ φησιν, « Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχῆ, ὡς μὴ λαθὼν; » — « Ἦδη, φησὶν, ἐπλουτήσατε » οἱ τοῖς ἔργοις πενόμενοι, ἴδῃ οἱ τοῦ διδάσκεισθαι ἀρξάμενοι, ἐκορέσθητε, ὧν περ ἀρετικῶς ἡ πλάνη μεταβέθηεν εἰς ἐμέ· δι' ἧς μὲν δένεισμαι λογιστελας, τὴν τῶν ἔργων πεινίαν παρακαλύπτων, δι' ἧς δὲ παρῆνεσα γνῶμης τὴν τοῦ διδάσκεσθαι μαθητείαν ἀντιπεριτρέπων. Ἀλλ' ὁμοῦ

⁸⁷ Tit. iii, 5; II Tim. i, 13. ⁸⁸ I Cor. iv, 7. ⁸⁹ ibid. 8. ⁹⁰ ibid. 9. ⁹¹ I Tim. vi, 18.

αἱ τὶς κεκράτηται παρ' ὁμῶν συγγνώμη, κάμρι ταύ- A
την ἀπονεύματα, ἵνα καὶ τὰς ἀντιζήτους τῶν ἀρετῶν
κακίας δι' ἐπιτόμου ὑποτάξωμεν σημαίνοντες· τί
μέν ἐστι γαστριμαργία, καθ' ἧς ἐγκράτεια· τί δὲ
πορνεία, καὶ σωφροσύνη· φυλαργυρία δὲ τί, καὶ
ἐκρημοσύνη· λύπη, καθ' ἧς ἡ χαρὰ· ὀργή δὲ τί,
καὶ μακροθυμία· καὶ ἀκηδία, καὶ ὑπομονή· τί δὲ
κενοδοξία, καὶ ἀκενοδοξία, φθόνος, καὶ ἀφθονία,
ὑπερηφάνια, καὶ ταπεινώσις· ταῦτα ἀντιζυγα, καὶ
ἀντιπαλα, καὶ ἀντιθετα ἀλλήλων ὄντα, δι' ἐπιτόμου
ὑὔτως ὑπετάξαμεν.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ἔστιν οὖν γαστριμαργία, πορνείας μήτηρ, τροφὸς
λογισμῶν, νηστείας ἀτονία, ἀσκήσεως φίμωτρον, B
στοχασμοῦ φρόνητρον, ἐξεικονισμὸς βρωμάτων, σκια-
γράφος ἀρτυμάτων, ἀνεμμένος πῦλος, ἀχαλίνωτος
μανία, δοχεῖον νόσου, ὕγεια φθόνος, φραγμὸς συρίγ-
γων, στεναγμὸς ἐντέρων, ὕδρευον πέρας, πορνείας
σύμμιστος, διανοίας ῥύπος, σώματος ἀσθένεια, φορ-
τικὸς ὕπνος, ἀμειδῆς θάνατος. Ἐγκράτεια, γαστρὸς
χαλινός, ἀπληστείας δὲ μάλιστα, συμμετρίας δὲ σταθ-
μὸς, ἀδηφάγος δὲ κημὸς, ἀναπαύσεως ἀποταγή,
σκληρουχίας συνταγή, λογισμῶν δαμαστήριον ἀγρυ-
πνία· ὄμμα, πυρώσεως ῥύσις, σώματος παιδαγωγός,
πόνων πύργος, καὶ τρόπων τείχος, ἡθῶν καταστολή,
καὶ παθῶν ἀναστολή, νέκρωσις μελῶν, ἀναθλίσις
ψυχῶν, ἀναστάσεως μίμημα, ἀγασμοῦ πολιτεύμα.
Πορνεία, λαιμαργίας κύημα, προμαλακτικὴ καρδίας, C
πυρώσεως κάμιμος, νυμφαγωγὸς εἰδώλων, ἀσυγγε-
νῆς πρᾶξις, σκιαζομένη μορφή, φανταζομένη συμ-
πλακή, ἐνυπνίων κλίση, ἀναίσθητος συνουσία, ὀφθαλ-
μῶν δόλος, βλέμματος ἀναίδεια, εὐχῆς ἐντροπή,
καρδίας αἰσχύνη, ἀγνωσίας ἔληγος. Σωφροσύνη,
ἀληθείας ὁλοή, ἀσελγείας πέλυξ, ὀφθαλμῶν ἡνίοχος,
ἐπίσκοπος λογισμῶν, ἔννοιας περιτομή, ἀκολασίας
δὲ ἄκτομή, φύσεως ἀντίφυτος, καὶ πυρώσεως ἀντί-
θετος, ἔργων ἐπεργός, καὶ ἐγκρατείας συνεργός,
καρδίας λαμπτήρ, εὐχῆς γνώμων.

inspectrix, cogitationum circumcisio, luxuriæ resectio, D
etorum operum expolitrix, continentia cooperatrix, luminosa facula cordis, orationis stylus horas indicans.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Φυλαργυρία εἰδώλων φειδωλεῖον, δήμου προφη-
τεία, σφιγγίας ψήφος, ἐναποθέτων λογιστεία, αἰχμα-
λωσίας πλοῦτος, ἀδικίας γένος, νοσημάτων πύτης,
παινετικὸς μάντις, φιλεργίας ἐπιφθός, ἀγρυπνίας
σύμβουλος, γαστρὸς πενία, βρωμάτων εὐτέλεια, ἀκό-
ρεστος μανία, πολυμέριμος κακία. Ἀκρημοσύνη,
φυλαργυρίας ἐκρίζωμα, ἀφυλαργυρίας δὲ ῥίζωμα,
καρπὸς ἀγάπης, καὶ σταυρὸς ζωῆς, ἀνώδυνος βίος,
ἀνεπιφθόνος θησαυρός, ἀμέριμος οὐρανός, ἀπερι-
σπαστος ἥλιος, ἀμέτρητος ὕλη, ἀκατάληπτος πλοῦ-
τος, μερίμνης θρέπανον, Εὐαγγελίων πρᾶξις, ἄλυτος
κόσμος, ἐξυδρομος ἀγωνιστής. Λύπη, ζημίας ἔνοικος,
ἀποτυχίας συνόμιλος, ξενιτειας πρόδρομος, συγγενείας
μνήμη, στενώσεως πάρεδρος, ἀκηδίας σύμφοτος,
παροξυσμοῦ ἐγκλημα, ὕδρευς ὑπόμνημα, καὶ ψυχῆς
σκότισμα, ἡθῶν κατήφεια, φρονήσεως μέθη, ὕπνω-

obvertendo. Attamen si quæ apud vos venia obti-
nuit, illam quoque 452 impertiamini mihi, ut oppo-
sita virtutibus vitia significantes breviter subjiciamus.
Quid nimirum sit gulæ ingluvies, adversus quam
insurgit sobrietas; quid vero impudicitia, seu sco-
ratiatio, et quid continentia; avaritia quid, et quid
inopia; quid tristitia, adversum quam est gaudium;
iracundia quid, et quid longanimitas; quid accedia,
seu pigritia, et quid tolerantia laborum; vana gloria
quid, et quid non vana gloria; quid invidia, et non
invidia; superbia tandem quid, quidque humilitas;
cumque ista sibiipsis contraria, et opposita sint,
ita subjecimus per compendium.

CAPUT II.

Est igitur cupiditas explendi ventris, seu gula,
fornicationis mater, nutrix cogitationum, jejunii
remissio, exercitationis monasticæ frenum, petitio-
nis scopi terriculamentum, eduliorum effectio, inanis
condimentorum imaginatrix, pullus dissolutus, ef-
frenis insania, receptaculum morbi, sanitatis invi-
dia, fistularum gutturis obstructio, viscerum suspi-
rium, contumeliarum scopus, impudicitia concii-
liatrix, intellectus sordes, corporis imbecillitas,
somnia aggravaus, mors tristifica. Sobrietas est
frenum ventris, inexplebilitatis flagellum, propor-
tionis statera, voracitatis canis, recreationis renun-
tatio, durioris vitæ ordinatio, cogitationum sub-
actio, oculus vigilæ, venereæ inflammationis
liberatio, corporis pædagogus, laborum turris, in-
genii murus, morum repressio, passionum cohibitio,
membrorum mortificatio, animarum ad vitam
revocatio, imitatio resurrectionis, sanctificationis
institutum. Impudicitia 453 est voracitatis fetus, præ-
mollitrix cordis, inflammationis caminus, idolorum
pronuba, actio non agnata, obumbrata forma,
complexus imaginarius, insomniorum lectus, stolidi
consuetudo venerea: oculorum dolus, aspectus
impudentia, orationis pudefactio, cordis opprobrium,
ignorantia ductrix. Temperantia est veritatis stola,
lascivia securis, oculorum auriga, intellectus
contra naturam plantata, inflammationi opposita, effe-
ctio luminosa facula cordis, orationis stylus horas indicans.

CAPUT III.

Avaritia est idolorum parva parcimonia, populi
vaticinatio, strictiore manu sumptuum faciendorum
calculus, reponendorum computatio, captivitatis
divitiæ, genus injustitiæ, morborum pinguedo, mul-
torum annorum divinatricis, sedulitatis incantatrix,
vigilæ consultiatrix, ventris paupertas, ciborum villi-
tas, insatiabilis vesania, iniquitas plurimis insessa
curis. Paupertas est avaritiæ extirpatio, radix
aversiois a pecunia, charitatis fructus, crux vitæ,
vita sine molestia, thesaurus minime invidendus,
cælum absque sollicitudine, sol, qui non potest
circumvelli, immensa materies, divitiæ incom-
prehensibiles, curæ falsæ, Evangeliorum operatio,
ornatus indissolubilis, certator velociter currens.
Tristitia est incola detrimenti, infelicitatis conver-
satrix, peregrinationis præcursor, cognationis me-

moria, angustiae assecla, pigritiae socia, irritationis vitium, injuriae monumentum, animae, 454 tenebrarum offusio, affectuum maestas pudor, prudentiae ebrietas, antidotum, seu medicamentum soporiferum, formae nebula, vermibus carnis, cogitationum dolor, vinculum captivitatis. Gaudium est exitium tristitiae, gratiarum actio ob calamitates, orationum visio, laetitia ob labores, hilaritas beneficentiae, renuntiationis mundo quasi insitus sureculus, hospitalitatis receptaculum, spei confugium, exercentium sesenutritum, lugentium exhortatio, lacrymarum consolatio, afflictionis auxilium, charitatis suffragatrix, consors longanimitatis. Ira est direptio prudentiae, status destructio, naturae confusio, forma efferata, caminus cordis, eructata flamma, excandescens animi lex, injuriarum odium, ferarum mater, silens pugna, orationis impedimentum. Longanimitas est armatura prudentiae, tribunal iracundiae, cordis medicina; commonitio animos tollentium, ac ferocientium, serenitas turbatorum, portus carens procellis, maerore afficientibus beneficentia, benignitas erga omnes, benedicit ei, a quo infamatur, contumeliis proscissa exsultat, solatium existentium in angustiis, sperantium speculum, praemium malis affectorum.

CAPUT IV.

Desidia, sive acedia, est amor aureus, gressuum circumductrix, odium sedulitatis, pugna quietis, psalmodum decantationis procella, fundendae orationis piger motus, exercitationis relaxatio, dormitatio impestiva, somnus sese circumvertens, vesaniae gravamen, odium cellae, adversaria laborum, opposita tolerantiae, meditationis frenum, Scripturarum inscitia, tristitiae particeps, 455 horologium famis. Tolerantia laborum est acediae recisio, cogitationum detruncatio, mortis sollicitudo, meditatio crucis, metus, velut clavis affixus, aurum percussum, ob pressuras legis repositorium, liber gratiarum actionis, lorica quietis, armatura laborum, honesta elaboratio fervida, virtutum subscriptio, et approbatio. Vana gloria est conversationis imaginatio, sedulitatis fastus, veritatis contraria, haeresum princeps, praesidentiae appetentia, ultima in salutatione, laudum servitus, spiritus in multas conversus figuras, bellua mille armata dentibus, medium vanae gloriae superbia, et invidia neclitur, quae ad invicem sunt, et mutuum bellum gerunt, catena triplici vitiorum adnexa funiculo, passionum propinatio triplici constans veneno, triplex haereticorum lingua. Non vana gloria, humilitatis est operatio, complacentiae defectio, laudum despicientia, cognitionis contemplatio, mundo contraria, vigor, et integritas animae sensuum, vilitatis placitum, laborum occultatrix, hostis celebritatis, delitescens thesaurus in corpore corruptibili. Invidia est indumentum superbiae, humilitatis depositio, loquacitatis radix, tranquillitatis animi lippitudo, amicitiae simulatio, confidentiae fraus, charitatis hostis, celebratorum aemulatio, turbatio eorum, qui stabiles ac firmi sunt, bene ominantium cavillus, altercatio reprehendat seipsum pro transgressione divini tem Christus sit ille, per quem facile iter pateat ad saecula. Amen.

τικὸν ἀντίδοτον, μορφῆς νέφος, σαρκὸς σκιάτης, λογισμῶν λύπη, αἰχμαλωσίας δῆμος. Χαρὰ, λύπη, βλεθρος, καὶ συμφερῶν εὐχαριστία, εὐχῶν ὀπτασία, καὶ πόνων εὐφρασία, εὐποιίας λιαρότης, ἀποταγῆς ἐνθεμα, φιλοξενίας δοχείον, ἐλπιδῶν καταφυγῆ, ἀσχοῦντων τροφή, πενθούτων παραίνεσις, θαυρῶν παρηγορία, θλίψεως ἀντίληψις, ἀγάπης ἐμφύτης, καὶ μακροθυμίας σύμψηφος. Ὁργή, φρονήσεως διαρπαγή, καταστάσεως ἀνασκευή, φύσεως σύγχυσις, ἡγριωμένη μορφή, κάμνος καρδίας, ἐρευγομένη φλόξ, θυμοῦ νόμος, ὕβρεως μῆνις, μήτηρ θηρίων, σιωπῶσα μάχη, εὐχῆς σκῶλον. Μακροθυμία, φρονήσεως ὄπλον, ὀργῆς δικαστήριον καρδίας, λατρεῖον, θραυνομένων νοθεσία, ταρασσομένων γαλήνη, ἀχειμαστος λιμὴν, λυποῦσιν εὐποιία, πρὸς πάντας ἡπιότης, βλασφημουμένη εὐλογεῖ, ὕβριζομένη ἀγᾶλλεται, στενουμένων παραμύθιον, ἐλπίζομένων ἔσπερον, κακοχουμένων βραβεῖον.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἄκηδία, φίλια ἀερική, βημάτων περιαγωγὴ, φιλεργίας μίσος, ἡσυχίας μάχη, ψαλμοφθίας ζᾶλη, εὐχῆς ἔκνος, ἀσκήσεως χαύνωσις, ἄωρος νυσταγμὸς, περιστρεφόμενος ὕπνος, μανίας βάρος, κέλλης μίσος, πόνων ἀντίπαλος, καρτερίας ἀντίζυγος, μελέτης κήμωτρον, Γραφῶν ἀμαθία, λύπης μέτοχος, δρωιόγιον πεινῆς. Ὑπομονή, ἀκηδίας διακοπή, λογισμῶν κατακοπή, θανάτου μέριμνα, σταυροῦ μελέτη, καθηλωμένος φόβος, τυπτόμενος χρυσὸς, θλίψεων νομβήκη, βίβλος εὐχαριστίας, θώραξ ἡσυχίας, πόνων ὄπλον, ἀναξέουσα καλλιπονία, ἀρετῶν ὑπογραφή. Κενοδοξία, συντυχίας φαντασία, σχηματίσμα φιλοπονίας, ἀληθείας ἔναντις, αἰρέσεων ἀρχηγέτις, ἡρξεις προεδρίας, ἐσχάτη προσηγορία, ἐπαίνων δουλεία, πολυσχημάτιστον πνεῦμα, μυριόδοτον θηρίον, κενοδοξίας μέση ὑπερηφανίαπέπλεκται καὶ φθόνω, ἐν ἀλλήλοις ὄντα, καὶ δι' ἀλλήλων πολεμοῦντα, ἡ τρισυρος ἄλωσις τῶν κικῶν, τὸ τριφάρμακον κέρασμα τῶν παθῶν, ἡ τριττὴ γλῶττα τῶν ἀρετικῶν. Ἀκενοδοξία, ταπεινοφροσύνης ἐργασία, ἀρεσκείας ἀποστασία, ἐπαίνων ἀδελφία, γνώσεως θεωρία, κόσμου ἔναντις, ψυχῆς εὐαισθησία, εὐτελείας δόγμα, πόνων κρυπτηρία, εὐφημίας πολεμία, ἐν φθαρτῷ σώματι ἀπόκρυφος θησαυρός. Φθόνος, ὑπερηφανίας ἐνδύμα, ταπεινοφροσύνης ἀπόδυμα, καταλαλιὰς βίβα, εὐθυμίας ὄφαλαια, φίλιας ὑπόκρισις, παρρησίας δόλος, ἀγάπης ἐχθρα, εὐδοκιμούντων ζῆλος, εὐσταθούτων τέρψη, εὐφημομένων σκῶμμα, ὀφθαλμῶν ἀλλοίωμα. Τίς ἐστὶν ὁ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ὁ μὴ λαμβανόμενος ἑαυτοῦ ἐπὶ ἐντολῆς Θεοῦ ἀθετήσει, ἢ ἐλλεῖπει, ἢ ἐν ἀμελείᾳ; Χριστὸς δὲ ἡμῶν ἔστω παντὶ ἔργῳ θελήματος αὐτοῦ εὐδοξός. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

oculorum. Quis est adeo purus corde, qui non praecipit, aut defectu, aut negligentia? Noster autem omne bonum opus voluntatis suae. Ipsi gloria in

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΝΗΡΙΑΣ.

EJUSDEM

TRACTATUS DE OCTO SPIRITIBUS MALITIÆ.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Περὶ γαστριμαργίας.

Ἄρχη καρποφύρας, ἄνθος, καὶ ἀρχὴ πρακτικῆς, ἐγκράτεια· ὁ κρατῶν γαστρός, ἐλαττωτὴ πάθη, ἡττώμενος δὲ βρώμασιν αὖξει τὰς ἡδονάς. Ἄρχη ἐθνῶν Ἀμαλῆκ, καὶ ἀρχὴ παθῶν γαστριμαργία. Ὑψηλὸς πυρὸς ξύλα, ὕλη δὲ γαστρὸς βρώματα. Ξύλα πολλὰ μεγάλην ἐγείρει φλόγα, πλῆθος δὲ βρωμάτων τρέφει ἐπιθυμίαν. Φλόξ ἀμαυροῦται ἐπιλειπούσης ὕλης, καὶ βρωμάτων ἔνδεια μαραινέει ἐπιθυμίαν. Ὁ κρατῆσας σιαγόνος, ἀνεῖλεν ἄλλοφύλους, καὶ δεσμὰ χειρῶν αὐτοῦ διέσπασεν εὐχερῶς. Ἀναίρεσις σιαγόνος πηγὴν ἐγέννησεν ὕδατος, καὶ γαστριμαργία καταργηθεῖσα, θεωρίαν ἔτεκε πρακτικὴν. Πάσσαλος σκηνῆς παρελθὼν, σιαγὸνα ἀνεῖλε πολέμιον, καὶ λόγος ἐγκρατείας ἐνέκρωσε πάθος. Ἐπιθυμία βρώσεως ἔτεκε παρακοήν, καὶ γεῦσις ἡδέια ἐξέβαλε παραδείσου. Πολυτέλεια βρωμάτων τέρπει λαίμυρον, τρέφει δὲ σκώληκα ἀκολασίας ἀκοιμητόν. Ἐνδεὴς γαστὴρ ἐν προσευχῇ ἀγρυπνεῖν παρασκευάζει, ἡ δὲ πληρωμένη ὕπνον ἐπάγει πολύν. Νηφάλιον φρόνημα ἐν ξηροτάτῃ διαίτῃ, ὕψος δὲ βίος βαπτίζει νοῦν εἰς βυθόν. Νηστεύοντος προσευχῆ, νεοσσοῦ ἀετοῦ ἀνιπτάμενος, ἡ δὲ τοῦ κραυγαλοῦντος βαρυνόμενη τῇ κόρῳ, καθέλειται· νηστεύοντος νοῦς, ἀστὴρ ἐν αἰθρῇ λαμπρὸς, ὁ δὲ τοῦ κραυγαλοῦντος ἐν σκοτομήνῃ καλύπτεται· ὁμίχλη καλύπτει ἡλιακὰς ἀκτῖνας, καὶ νοῦν σκοτίζει παχέια βρωμάτων ἀνάδοσις. Jejunantis mens, stella est in noctis serenitate tantis ad crapulam, in tenebrosa, ac illune nocte escarum ministratio menti caliginem offundit.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ἐοπιτρον ρυτωθὲν οὐ διαρθροῖ τὴν προσπεσοῦσαν μορφήν, καὶ διανοητικὸν ἀμβλυθὲν κόρῳ, οὐδέχεται γνῶσιν Θεοῦ. Χερσθεῖσα γῆ ἀκάνθας τίττει, καὶ νοῦς γαστριμάργου βλαστάνει λογισμοὺς αἰσχροῦς. Οὐκ ἔστιν ἐν βορῶνι εὐρεῖν ἀρώματα, οὐδὲ ἐν γαστριμάργῳ θεωρίας εὐωδίας. Ὁφθαλμὸς γαστριμάργου περιεργάζεται συμπόσια· ὀφθαλμὸς δὲ ἐγκρατοῦς συνέδρια σοφῶν. Μνήμας μαρτύρων ἀριθμῆ ψυχῆ γαστριμάργου, ἡ δὲ τοῦ ἐγκρατοῦς μελετᾶ βίους ἀσπῶν. Δειλὸς στρατιωτῆς φρίσσει σάλπιγγα σημαίνουσαν πόλεμον, καὶ γαστριμαργὸς κηρυττομένην ἐγκράτειαν. Γαστριμαργὸς μοναχὸς, κοιλίας ὑπόφορος, καὶ μαστιζόμενος ἀπαιτεῖται δα-

A

456 CAPUT I.

De gula, sive inglutivie.

Principium fructus afferendi est flos, et principium activæ vitæ est temperantia : qui ventri dominatur, passiones minuit, qui autem ab edulis vincitur, auget voluptates. Principatus gentium, Amalec, et passionum principatus gula. Materies ignis, ligna; materies autem ventris, cibi. Ligna multa magnam excitant flammam, et multitudo escarum nutrit cupiditatem. Flamma exstinguitur deficiente materia, et ciborum penuria emarcescere facit cupiditatem. Qui maxillam obtinuit, alienigenas interfecit, facileque manuum suarum dirupit vincula. Interfectio maxillæ fontem aquæ produxit⁶⁶, et gulæ inglutivie interempta practicam peperit contemplationem. Clavus tabernaculi invadens maxillam, hostem peremit, et continentiæ sermo passionem reddidit emortuam. Edulii cupiditas inobedientiam peperit, et suavis degustatio expulit e paradiso. Ciborum sumptuositas delectat guttur, et insomnem nutrit intemperantiæ vermem. Venter indigens præparat ad vigilandum in oratione. Porro hic repletus plurimum inducit somnum. Sensus sobrius ac vigil in siccissimo consistit⁴⁵⁷ victu; at laxa mollisque vita in profundum demergit mentem. Jejunantis oratio, pullus est aquilæ sursum volans, at quæ sit ab illo, qui crapulatus est, graviter depressa præ satietate, deorsum trahitur, splendescens, sed mens cibo, vinoque se ingurgit occullatur. Nebula solares obtegat radios, et crassa

C

CAPUT II.

Speculum sorcibus obsitum non exprimit distincte objectam formam, et intellectus, saturitate obtusus, ac hebetatus, non suscipit Dei cognitionem. Terra inculta parturit spinas, et mens gulæ dediti turpes germinat cogitationes. Non est possibile in cæno odoramenta invenire, nec in guloso contemplationis bene olentem odorem. Oculus ventri ad dicti curiose disquirat convivia, at oculus temperantis, consessus sapientum inquirat. Memorias martyrum enumerat anima gulosi, verum temperantis anima vitas imitatur ipsorum. Timidus miles horrescit ad tubam, quæ prælium annuntiat, et gulosus temperantiam prænuntiatam pertimescit.

⁶⁶ Judic. xv, 14-19.

Gulosus monachus tributo ventris est obnoxius, A
 atque idem afflictatus quotidianum exigit, vectigal.
 Velox viator celeriter ad civitatem attinget, et mo-
 nachus temperans, ad statum pacificum. Tardus
 viator in solitudine sub dio stabulabitur, et mona-
 chus, gulæ subserviens, ad domum vacuitatis pas-
 sionum non perveniet. Vapor suffimenti aerem suavi
 replet odore, et temperantis 458 oratio divinum
 permulcet olfactum. Si teipsum cupiditati edulio-
 rum tradideris, nihil sufficiet ad explendam
 voluptatem: est quippe ignis escarum cupiditas,
 semper accipiens, et semper inflammata. Mensura
 sufficiens implevit vas; venter autem diruptus non
 dicit, sufficit. Manuum extensio vertit Amalec in
 carnis subigunt passiones 45.

CAPUT III.

Extermina a te quodcunque vitia spirat, et car-
 nis tuæ membra valide mortifica. Quemadmodum
 enim bellator interfectus, tibi non incutiet. metum,
 ita corpus mortificatum, tuam non perturbabit ani-
 mam. Mortuum corpus ignis non novit dolorem,
 nec temperans voluptatem sentit cupiditatis
 emortua. Si percuteris Ægyptium, in arena ip-
 sum abscondito 46, et ne in devicta cupiditate pin-
 guefacias corpus: sicut enim absconditum in terra,
 opima germinat, ita in corpore impinguato repul-
 lulat passio. Flamma exstincta relucet, si arida sus-
 ceperit cremia; et voluptas sopita, iterum accen-
 ditur in saturitate ciborum: ne miserearis corporis
 conquerentis ob debilitacem, nec illud impingues
 apparatu multorum ciborum. Nam, si convaluerit,
 impetum in te faciet, movebitque adversum te bel-
 lum inexpiabile, usquequo animam tuam in servi-
 tutem redigat, servumque te tradat impudicitiae
 passioni. Equus bene frenatus est corpus egens ali-
 mento, neque dejiciet unquam ascensorem; ille
 quippe cedit freno constrictus, et aurigæ manui
 paret, corpus autem 459 fame domatur, et vigilia
 et non resilit ab inscendente cogitatione, nec adhin-
 nit commotum ab impetu passionibus implicito.

CAPUT IV.

De luxuria.

Continentia temperantiam parit, ingluvies autem
 gulæ mater est intemperantiæ. Oleum nutrit lucer-
 næ lampadem, et conversatio mulierum faculam
 voluptatis accendit. Fluctuum violentia non sub-
 burratam agitat navim, et cogitatio luxuriæ, men-
 tem incontinentem. Impudicitia satietatem assumet
 in adiutorium, dimittet enim ipsam, et stabit cum
 adversariis, et ad extremum una cum hostibus bel-
 lum sociabit. Invulneratus permanet ab inimici ja-
 culis, qui diligit quietem, at, qui simul cum plebe
 miscetur, continua excipit vulnera. Obtutus femi-
 næ telum est veneno imbutum, sauciavit animam,
 et virus infudit, et quo diutius perdurat, eo majo-

σμήν ημερούσιον. Ὁδοιπóρος, ὀξύς ταχέως καταλή-
 φεται πόλιν, καὶ μοναχὸς ἐγκρατῆς εἰρηνικὴν κατέ-
 στασιν· ὀδοιπóρος βραδύς ἐν ἐρημίᾳ ἀλισηθήσεται
 ὑπαιθρὸς, καὶ μοναχὸς γαστρίμαργος οὐ φθάσει εἰς
 οἶκον ἀπαθείας. Ἄτμις θυμιάματος εὐωδίαζει ἀέρη,
 καὶ προσευχὴ ἐγκρατοῦς ὀσφρησιν Θεοῦ. Ἐάν δὴ
 σαυτὸν ἐπιθυμία βρωμάτων, οὐδὲν ἀρξέσει πρὸς τὸ
 πληρῶσαι τὴν ἡδονήν· πῦρ γάρ ἐστιν ἐπιθυμία βρω-
 μάτων, αἰεὶ δεχομένη, καὶ αἰεὶ φλεγόμενη. Μέτρον
 αὐταρκῆς ἐπλήρωσεν ἀγγεῖον, γαστήρ δὲ βηγγυμένη.
 οὐ λέγει, Ἄρκει. Χειρῶν ἔκτασις ἐτροπώσατο τὸν
 Ἀμαλήκ, καὶ πράξεις ἐπιρρῆμαι χειροῦνται πῖθι
 σαρκός.

in fugam 41, et actiones elevatae (nempe ad Deum)

B

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Ἐξολόθρευσον ἐκ σοῦ πᾶν ἐμπνεῖον κακίας, καὶ
 μέλη σαρκός σου νέκρωσον ἰσχυρῶς. Ὅν τρόπον γάρ
 ἀνηρημένος πολέμιος, οὐ παρέξει σοι φόβον, οὕτω
 νεκρωθὲν σῶμα οὐ ταραξεί σου τὴν ψυχὴν. Οὐκ οἶδε
 πῦρ δόνην σῶμα νεκρὸν, οὐδὲ ἐγκρατῆς ἡδονὴν
 ἐπιθυμίας νεκρᾶς. Ἐάν πατάξῃς Αἰγύπτιον, ἐν ἄμμῳ
 κρύψον αὐτόν, καὶ μὴ πιάνης σῶμα ἐπὶ ἡττωμένῳ
 πάθει· ὡς γάρ ἐν λιπώσῃ γῆ φύει τὸ κρυφθὲν, οὕ-
 τως ἐν σῶματι πιμελώδεις ἀναθάλλει τὸ πάθος. Μα-
 ρανθεῖσα φλόξ ἀναλάμπει ἐπιλαβομένη φρυγάνων,
 καὶ ἡδονὴ σεοθεῖσα ἀναζωπυροῦται ἐν κόρῳ βρω-
 μάτων. Μὴ ἐλεήσῃς σῶμα ἀτονίαν ἀποδουρόμενον,
 μηδὲ πιάνης αὐτὸ πολυτελεῖα βρωμάτων· ἐάν γάρ
 ἰσχύση, ἐπαναστήσεται σοι, καὶ πόλεμον ἀπονοθὸν
 κινήσει κατὰ σοῦ, ἕως ἂν αἰχμαλωτεύσῃ τὴν ψυχὴν,
 καὶ δούλον παραδώσει σε τῷ τῆς πορνείας πάθει. Ἰπ-
 πος εὐήνιος, ἐνδαῖς σῶμα, καὶ οὐ μὴ καταβλεῖ τὴν
 ἀναβάτην ποτὲ, ὁ μὲν γὰρ εἶκει ἀγχόμενος χαλινῷ,
 καὶ τῇ χειρὶ κείθεται τῷ ἡνιόχῳ, σῶμα δὲ σαμάζε-
 ται ἐν λιμῷ, καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ οὐκ ἀποσκιρτᾷ τοῦ
 ἐπιδατούντος λαγισμοῦ, οὐδὲ χρεμετίζει κινούμενον
 ὑπὸ ὀρμῆς ἐμπαθοῦς.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ πορνείας.

Ἐωφροσύνην εἶκται ἐγκράτεια, γαστρίμαργία δὲ,
 μήτηρ ἀκολασίας· εἰλαιον τρέφει λαμπάδα λύχνου,
 καὶ πυρὸν ἡδονῆς ἐξάπτει συντυχία γυναικῶν. Κυ-
 μάτων βία χειμάζει πλοῖον ἀνερμάτιστον, καὶ λογι-
 σμὸς πορνείας, νοῦν ἀκρατῆ. Πορνεία συμπαράλη-
 φεται κόρον εἰς συμμαχίαν, ἀφήσει γάρ αὐτόν, καὶ
 μετὰ τῶν ἐναντιῶν στήσεται, καὶ ἐπ' ἐσχάτων συμ-
 πολεμήσει τοῖς ἐχθροῖς. Ἄτρωτος διαμένει ἀπὸ τῶν
 βελῶν τοῦ ἐχθροῦ ὁ ἀγαπῶν ἡσυχίαν, συναναμιγνύ-
 μενος δὲ πῆθει συναχεῖς δέχεται πληγὰς. Ὅψις
 γυναικὸς βέλος ἐστὶ πεφαρμακευμένον, ἔτρωσε τὴν
 ψυχὴν, καὶ τὸν ἰδὸν ἐναπέθετο, καὶ ὅσον χρόνιον
 πλεῖνον τὴν σῆψιν ἐργάζεται. Ὁ φυλασσόμενος

41 Exod. xvii, 12. 42 Ρῶμ. xxx, 15. 43 Exod. ii, 11, 12.

ταῦτα τὰ βέλη, οὐ παραβάλλει πανηγύρεσι πανθ- A
μοις, οὐδὲ ἐν ταῖς ἑορταῖς περιάξει κεχρηγῶς βέλτιον
γὰρ οἴκοι μένοντα σχολάζειν προσευχαῖς, ἢ τιμᾶν νο-
μιζόντα τὰς ἑορτάς, γίνεσθαι πάρεργον ἑθρῶν.
Φεῦγε συντυχίαν γυναικῶν, ἐὰν θέλῃς σωφρονεῖν,
καὶ μὴ δῶς παρῆρσιαν αὐτίκις θαρῆσαι σοὶ ποτε.
Εὐλάβειαν γὰρ ἐν ἀρχαῖς ἢ ἔχουσιν ἢ ὑποκρίνονται·
ὕστερον δὲ πάντα τολμῶσιν ἀναιδῶς· πρώτη συντυ-
χία τὸ βλέμμα ἔχουσι κάτω, λαλοῦσι πρῶτος, καὶ δα-
κρῦουσι συμπαθῶς, σχηματίζονται σεμνῶς, καὶ στε-
νάζουσι πικρὰ, ἐρωτῶσι περὶ ἀγνείας, καὶ ἀκούουσι
σπουδαίως· δεύτερον εἶδες, καὶ μικρὸν ἀνένευσαν
ἄνω· τρίτον, καὶ προσέχουσι ἀναιδῶς, ἐμειδιάσας,
κάκειναι κεχυμένως ἐγάλασαν κοσμοῦνται λοιπόν,
καὶ ἐνδείκνυνται σοὶ σαφῶς, βλέμμα μορφοῦσιν εὐ-
αγγελιζόμεναι τὸ πάθος, ὄφρῦς ἀνατείνουσι, καὶ
περιστρέφουσι βλέφαρα, γυμνοῦσι τὸν τράχηλον, καὶ
ἔλαψ τῷ σώματι θρόπτονται, λόγους λαλοῦσι μαλάσ-
σοντας τὸ πάθος, καὶ φθέγμα ἐπιτηθεύουσι θέλη-
στρον ἀκοῆς, ἕως ἂν διὰ πάντων πολιορκήσωσι τὴν
ψυχὴν. Ταῦτα γίνεται σοὶ ἀγχιστρα δελεάζοντα εἰς
Ὀάνατον, καὶ θήρατρα πολὺπλοκα ἔλκοντα εἰς ἀπ-
ώλειαν, μὴ σε πλανήσωσι λόγοις ἐπεικῶς κεχηρη-
μέναι· ἐγκέκρυπται γὰρ αὐταῖς ἰδὲ πονηρὸς θη-
ρίων.

tibi hami evadunt, decipientes ad mortem, pedicæque multiples ad interitum trahentes; ne te in
errorem ducant alloquiis benigne utentes, in his enim malignum belluarum est occultatum venenum.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Μᾶλλον προσέγγισον πυρὶ καιομένῃ, ἢ γυναικὶ
νέᾳ, νέος ὢν καὶ αὐτός· πυρὶ μὲν γὰρ προσελθὼν,
καὶ ὀδυνηθεὶς, ταχέως ἀποπηδήσεις, γυναικειοῖς δὲ
ῥήμασι χαυνώθεις, οὐκ εὐχερῶς ἀναχωρήσεις. Θάλλει
βοτάνη ἐστῶσα παρ' ὕδατι, καὶ πάθος ἀκολασίας ἐν
συντυχίᾳ γυναικῶν. Ὁ πληρῶν γαστέρα, καὶ ἐπαγ-
γελλόμενος σωφρονεῖν, ὁμοίος ἐστὶ τῷ λέγοντι, χαλι-
νοῖν πυρὸς ἐνέργειαν ἐν καλάμῃ. Ὅν τρόπον γὰρ
πυρὸς βοτῆν ἐν καλάμῃ τρέχουσαν ἀδύνατον ἐπι-
σχεῖν, οὕτως ὄρμην ἀκόλαστον φλεγομένην ἐν κόρῃ
παῦσαι ἀδύνατον. Στύλος ἐπερείδεται· βάσει, καὶ
πορνείας πάθος ἐπαναπαύεται κόρῃ. Εἰς λιμέ-
να ἐπιγεῖται χειμαζομένη ναῦς, καὶ ψυχὴ σώφρο-
νος· ἐπιζητεῖ ἐρημίαν· φεύγει ἢ μὲν κύματα θα-
λάσσης ἀπειλοῦντα κίνδυνον, ἢ δὲ μορφᾶς γυναικῶν
ὀδυνοῦσας βλεθρον. Μορφὴ κεκαλλωπισμένη κύμα-
τος χεῖρον βυθίζει· τοῦ μὲν γὰρ ἐστὶ καὶ διανήξα-
σθαι, πόθῳ ζωῆς, μορφὴ δὲ γυναικῶς ἀπατήσασα,
καταφρονεῖν πείθει καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Βάτος ἐρη-
μικὴ διαφεύγει φλόγα πυρὸς ἀβλαβῶς, καὶ σώφρων
κεχωρισμένος γυναικῶν οὐκ ἐφλογίσθη ἀκολασίας
νάθει· ὥσπερ γὰρ μνήμη πυρὸς οὐ κατεῖ διά-
νοιαν, οὕτω οὐδὲ πάθος ἰσχύει, μὴ παρούσης
ἕλξης.

paratus, non inflammatus est intemperantiæ passione; quemadmodum enim memoria ignis intel-
lectum non exurit, sic neque valet passio, cum materia non adsit.

ΚΕΦΑΛ. Ϛ΄.

Ἐὰν ἐλεήσης πολέμιον, ἔσται σοὶ ἑθρῶς, καὶ ἐὰν
φείσῃ πάθους, ἐπαναστήσεται σοὶ. Ἀκόλαστον ἐρεθί-
ζει πρὸς ἡδονὴν ἕως γυναικῶς, τὸν δὲ σώφρονα κινεῖ

rem causat putrefactionem. Qui se custodit ab his
telis, non ad frequentes populi conventus progre-
ditur, nec in diebus festis circumibit inhians:
melius est enim commorantem domi orationi va-
care, quam, dum honorare se quis putat festas
solemnitates, ad susceptum opus inimicorum acce-
dere. Feminarum conversationem fuge, si conti-
nens esse velis, neque des ipsis fiduciam sese tibi
confidentes unquam demonstrandi. In principio
namque reverentiam, aut habent, aut simulant; at
deinde audent omnia impudenter. Etenim in prima
conversatione vultum etiam demittunt, mansuete
loquuntur; 460 et cum compassione lacrymantur,
graviter honesteque componunt habitum, et amare
suspirant, interrogant de castitate, ac studiose
audiunt: secundo vidisti, et jam paululum caput
sursum reflectunt: tertio, inverecunde etiam at-
tendant: leniter subrisisti tu; illæ hiantes effuse
rident; dein exornantur, et tibi sese eleganter os-
tentant, obitutum efformant, annuntiantes affectum
supercilia erigunt, et circumagunt palpebras, de-
nudant collum, totoque corpore joculari quadam
simulatione utuntur, sermones eloquuntur emol-
lentes affectum, et concinnant voces, ad auditum
mulcendum, donec animam omnino expugnent. Hæc

tibi hami evadunt, decipientes ad mortem, pedicæque multiples ad interitum trahentes; ne te in
errorem ducant alloquiis benigne utentes, in his enim malignum belluarum est occultatum venenum.

CAPUT V.

C Appropinqua potius igni ardenti, quam juniori
feminæ, cum et ipse sis adolescens; nam ad ignem
quidem accedens, doloremque sentiens, celeriter
resilies, muliebribus autem verbis delinitus, haud
ita facile recedes. Floret herba prope aquam sita,
et passio intemperantiæ in consortio feminæ; qui
ventrem implet, simulque temperantem se gerere
profitetur, persimilis est asserenti, se frenare ignis
effectum in stipula; nam sicut ignis devertentiam
in stipula cursitantem haud sistere possumus, sic
impetum intemperantem in satietate inflammatum
retinere est impossibile. Columna basi innititur, et
luxuriæ passio in securitate conquiescit. Navis tem-
pestate afflicta, ad portum festino gradu contendit,
et anima 461 pudici requirit solitudinem: fu-
git illa quidem maris undas, periculum comminan-
tes; ista vero feminarum formas exitium cum do-
lore parientes. Forma exornata, decoreque excul-
ta pejus quovis fluctu in profundum demergit gur-
gitem; et hunc quidem contingit ut quis, præ de-
siderio vitæ, nataudo pertranseat; species autem
mulieris decipiendo, ipsam quoque vitam con-
temnere persuadet. Solitarius rubus flammam
ignis sine noxa effugit, et pudicus a feminis se-
paratus, non inflammatus est intemperantiæ passione; quemadmodum enim memoria ignis intel-
lectum non exurit, sic neque valet passio, cum materia non adsit.

CAPUT VI.

Si miserearis bellatoris, erit tibi hostis, sique
passioni peperceris, adversum te insurget. In-
temperantem ad voluptatem irritat aspectus femi-

næ, pudicum vero excitat ad Deum glorificandum; A πρὸς δοξολογίαν Θεοῦ· ἐὰν ἡρεμήσῃ τὸ πάθος ἐν συντυχίαις γυναικῶν, μὴ πιστεύσῃς αὐτῷ ἀπάθειαν ἐπαγγελλομένῃ. Καὶ γὰρ κύων σάειναι μὲν ἀπολείφθεις δὲ χλωρ, ἐξω δὲ προσιθῶν, τὴν οικεῖαν ἐπιδαίκνυται πονηρίαν. Ὅταν γυναικὸς μνήμη γένηται ἀπαθῶς, τότε νόμιζε τῶν ὄρων ἐπιθετηχέναι τῆς σωφροσύνης. Ὅτε δὲ σε τὸ εἶδωλον αὐτῆς ἐπὶ θεωρίαν δι-εγείρει, καὶ τὰ βέλη αὐτῆς τὴν ψυχὴν σου περιλαμ-βάνουσι, τότε νόμιζε ἐξω εἶναι τῆς ἀρετῆς. Ἄλλε μὴδὲ οὕτως ἐγχνονίσῃς τοῖς τοιοῦτοις λογισμοῖς, μὴδὲ ἐπὶ πολὺ κατὰ διάνοιαν προσομιλήσῃς μορφῆ γυναικὸς, ἔστι γὰρ φιλοπόστροφον τὸ πάθος, καὶ τὸν κίνδυνον ἔχει ἐγγύς. Ὅσπερ γὰρ ἡ συμμετρος χωνεία καθαίρει τὸν ἄργυρον, ἡ δὲ ἐπὶ πολὺ καὶ ἀ-ὀλλυσιν εὐχερῶς, οὕτως ἐξιν σωφρονικὴν διαφθείρει ἐγχνονίζουσα φαντασία γυναικός· μὴδὲ ἐπὶ πολὺ προσομιλήσῃς τῷ φανέντι προσώπῳ, ἵνα μὴ ἀνέστη ἐν σοὶ ἡδονῆς φλόγα, καὶ ἐμπρήσῃ ἄλωνα σὴς ψυχῆς· Ὅσπερ γὰρ σπινθηρὸν ἐν ἀχύροις χρονίσας ἐγείρει φλό-γα, οὕτω μνήμη γυναικὸς παραμένουσα ἐξάπτει ἐπιθυμίαν.

CAPUT VII.

De avaritia.

Avaritia, malorum omnium radix est, nutritique tanquam malignos ramos reliquas passiones, neque exsiccati sinet, quæ floruerunt ex ipsa. Qui vult passiones excindere, radicem excindat; nam permanente avaritia si ramos amputet, nihil juvat, quamvis enim abscindantur, statim reflorescent. Monachus, qui multa possidet, navigium est multis gravatum oneribus, et in undarum tempestate facile submergitur; sicut enim navis, cuius exundat sentina, a quolibet perluitur fluctu, sic qui multa possidet, sollicitudinibus submergitur. Monachus absque possessione, viator est expeditus, inque omni loco diversorium invenit. Monachus, qui nihil possidet, est aquila ad sublimia pervolans, qui tunc sese volatu ad alimentum demittit, quando necessitas coegerit. Hic talis omni est excelsior tentatione, deridet præsentia, et sublimis attollitur, recedit a terrenis, et cum supernis, seu cælestibus conversatur, levem quippe gestat alam 463 curisque minime prægravatam; tribulatio supervenit, cessit ipse loco absque mœre: mors adventavit; et æquo secedit animo, quia nulli terreno vinculo animam alligavit. Qui vero multa possidet, sollicitudinibus, quasi compedibus astrictus est, et velut canis devincitur catena, sique emigrare cogatur, possessionum memorias, grave onus inutilemque circumfert tristitiam; dolore pungitur inque mente vehementer angitur: opes dimisit, et flagellatur mœre. Sique mors supervenerit, miserabiliter dimittit præsentia, reddit animam, et oculum non avertit a negotiis; invitum trahitur, ut fugitivum mancipium, dividitur a corpore, et a rebus non separatur; magis enim detinent passio- ne, quam detinere soleant, qui attrahunt.

ΚΕΦΑΛ. Ζ΄.

Περὶ φιλαργυρίας.

Φιλαργυρία πάντων ἐστὶ ρίζα τῶν κακῶν, καὶ τρέφει ὡς κλάδους πονηρῶς τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ οὐκ ἀφήσει ξηρανθῆναι τὰ ἐξ αὐτῆς ἀνθήσαντα. Ὁ βουλόμενος κόπτειν πάθη, τὴν ρίζαν ἐκκοπτεῖτω· μενούσης γὰρ φιλαργυρίας, ἐπιτέμνων τοὺς κλάδους οὐδὲν ὠφελεῖ, κἂν γὰρ ἐκκοπῶσιν, εὐθὺς ἐπανθήσουσι. Πολυκτημῶν μοναχός, πεφορτισμένον πλοῖον, καὶ ἐν ζάλῃ κυμάτων εὐχερῶς καταδυόμενον· ὥσπερ γὰρ ὑπέραντλος ναὺς ὑφ' ἐκάστου κύματος βασανίζεται, οὕτω πολυκτημῶν ταῖς φροντίσι ὑποδρόχιος γίνεται. Ἀκτημῶν μοναχός, ὀδοιπόρος εὐσταλῆς, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ εὐρίσκων κατάλυμα. Ἀκτημῶν μοναχός ἀετὸς ὑψηπέτης, τότε καθιπτάμενος ἐπὶ τροφήν, ὅταν ἡ χρεια βιάσῃ. Παντὸς πειρασμοῦ ὁ τοιοῦτός ἐστιν ὑψηλότερος, καταγεῖται τῶν παρόντων, καὶ μετέωρος ἐξαιρεται, ἀναχωρεῖ τῶν γηϊνῶν, καὶ συμπεριπολεῖ τοῖς ἄνω· περὶν γὰρ ἔχει κούφον, φροντίζει μὴ βαρυνόμενον· θλίψις ἐπῆλθε, καὶ ἀλύτως τὸν τόπον ἀπέλιπε· θάνατος ἐπέστη, καὶ εὐθύμως ἀπέρχεται· οὐδὲν γὰρ γηϊνῶν δεσμῶν προσέδησε τὴν ψυχὴν. Ὁ δὲ πολυκτημῶν πεπέδηται μερίμναις, καὶ καθάπερ κύων ἀλόως προσδέεται, κἂν μετανασθῆναι βιασθῆ, τὰς ἀνῆμας τῶν κτημάτων περιφέρει βαρὺ φορτίον, καὶ ἀχθηδὸνα ἀνωφελῆ, κεντεῖται λύπη, καὶ πρὸς τὴν ἔνοιον ἐδυνάται σφοδρῶς, ἀφήκε τὰ κτήματα, καὶ τῇ λύπῃ μαστιζεται. Κἂν θάνατος ἐπέλθῃ, ἐλεεινῶς ἀφήσει τὰ παρόντα, ἀποδίδωσι τὴν ψυχὴν, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν οὐκ ἀφίστησι τῶν πραγμάτων· ἄκων ἔλκεται καθάπερ ἀνδράποδον δραπετεύον, μερίζεται τοῦ σώματος, καὶ οὐ μερίζεται τῶν πραγμάτων· μᾶλλον τῶν ἐλκόντων αὐτὸν τοῦ πάθους κατέχοντος.

ΚΕΦΑΛ. Η΄.

Α

CAPUT VII.

Θάλασσα οὐκ ἐμπίπλεται, ποταμῶν δεχομένη πλήθος, καὶ ἐπιθυμία φιλαργυρίου οὐ πληροῦται χρημάτων, ἐδιπλασίασε τὰ χρήματα, καὶ ταῦτα διπλά ποιῆσαι ἐπιθυμεῖ, καὶ τοῦ διπλασιάσειν οὐδέποτε παύεται, ἕως ἂν θάνατος τὴν ἀνήνυτον ταύτην παύσῃ σπουδῆν. Συνετὸς μοναχὸς τῇ χρεῖᾳ προσέξει τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἔνδειαν τῆς γαστρὸς ἄρτι πληρώσει, καὶ ὕδατι, οὐ κολακεύσει πλουτοῦντας δι' ἡδονὴν γαστρὸς, οὐδὲ δουλώσει νοῦν ἐλεύθερον δεσπόταις πολλοῖς· ἱκαναὶ γὰρ αἱ χεῖρες ὑπηρετῆσαι τῷ σώματι, καὶ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην πληρῶσαι διὰ παντός. Ἀκτῆμων μοναχὸς, ἀθλητῆς ἀμειψόλεπτος, καὶ δρομῆς κοῦφος, ταχέως φθάνων ἐπὶ τῷ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως. Πολυκτῆμων μοναχὸς χεῖραι προσέδοις πολλαῖς, ὁ δὲ ἀκτῆμων στεφάνοις κατορθωμάτων. Φιλάργυρος μοναχὸς ἐργάζεται σφοδρῶς, ὁ δὲ ἀκτῆμων προσευχαῖς σχολάζει, καὶ ἀναγνώσασαι. Φιλάργυρος μοναχὸς πληροὶ ταμεῖα χρυσοῦ, ὁ δὲ ἀκτῆμων θησαυρίζει ἐν οὐρανῷ. « Ἐπικατάρτος ὁ ποιῶν εἰδωλον, καὶ τιθεὶς ἐν ἀποκρύφῳ, » ὡσαύτως καὶ ὁ ἔχων φιλαργυρίας πάθος· ὁ μὲν γὰρ προσκυνεῖ κίβδηλον ἀνωφελές, ὁ δὲ ἀγαματοφορεῖ φαντασίαν πλούτου.

ΚΕΦΑΛ. Θ΄.

Περὶ ὀργῆς.

Ὀργὴ πάθος ἐστὶ μανιώδες, καὶ τοὺς ἔχοντας γυνῶσιν ἐξίστην εὐχερῶς, θηριοὶ τὴν ψυχὴν, καὶ πᾶσαν συντυχίαν ἐκκλίνειν ποιεῖ. Ἄνεμος σφοδρὸς οὐ κινήσει πύργον, καὶ ψυχὴν ὀργητὸν οὐ συναρπάξει· θυμὸς. Ὑδὼρ κινεῖται ὑπὸ βίας ἀνέμων, καὶ θυμῷδης ταρασσεται ὑπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων. Μοναχὸς ὀργίλος εἶδὲ τινα, καὶ τοὺς ὀδόντας παρῆθηξεν. Ὀμίχλης ἀνάδοσις παχύνει ἀέρα, καὶ θυμοῦ κινήσις διάνοιαν ὀργίλου. Ἐσκόπεισεν ἥλιον ὑποδραμῶν νέφος, καὶ νοῦν λογισμὸς μνησιχακίας. Λέων ἐν ζωγρείῳ ὦν κινεῖ τοὺς στρόφιγγας συνεχῶς, καὶ θυμῷδης ἐν κέλλῃ λογισμοὺς ὀργῆς. Τερπνὴ θεωρία, γαληνώσα θάλασσα, ἀλλ' οὐκ ἐστι τερπνοτέρα εἰρηνικῆς καταστάσεως· γαληνώση γὰρ θαλάσση ἐγκλυμῶσι δελφῖνες, εἰρηνικῆ δὲ καταστάσει ἐνήχεται νοήματα θεοπρεπῆ. Μακρόθυμος μοναχὸς, ἡσυχάζουσα πηγὴ, καὶ πᾶσι παρέχουσα προσηγὸς ποτῶν, διάνοια δὲ ὀργίλου διὰ παντός τετράραται καὶ οὐκ ἐπιδύσει τῷ διψῶντι ὕδωρ, κἂν ἐπιδύσῃ, τεθολωμένον, καὶ ἄχρηστον, καὶ ὀφθαλμοὶ θυμῷδους, τεταραγμένοι, καὶ ὑφαιμοὶ καὶ τῆς ταρασσομένης καρδίας ἄγγελοι. Πρόσωπον δὲ μακρόθυμου ὀρθὰ κατεσταλμένον, καὶ ὀφθαλμοὶ προσηγὸς κάτω βλέποντες.

ΚΕΦΑΛ. Ι΄.

Πραυτῆς ἀνδρὸς μνημονεύεται παρὰ Θεῷ, καὶ ὀργητῆς ψυχὴ ναὸς γίνεται τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

“ Act. xi, 34. “ Deut. xxvii, 15. “ Psal. cxxxii, 1.

Mare nequaquam impletur, fluminum suscipiens multitudinem, et avari cupiditas pecunilis non expletur. Duplicavit divitias, easque reduplicare de novo concupiscit, nec a tali unquam cessat reduplicacione, donec mors inane ac vanum hoc desinere faciat studium. Prudens monachos corporis necessitati attendet, et indigentiam ventris pane explebit et aqua, non adulabitur locupletibus ob ventris voluptatem; neque nullis dominis mentem liberam auget servam; sufficientes enim sunt manus ad ministrandum corpori, et naturalem necessitatem continuo adimplendam⁶⁴. Monachus, qui nihil possidet, pugil est, qui per medium apprehendi⁶⁵ nequit, levisque est cursor celeriter ad bravium supernæ vocationis perveniens. Monachus, qui multa possidet, multis gaudet proventibus; qui vero nihil possidet, coronis bene gestorum facinorum perlætatur. Avarus monachus valde laborat, sed qui pauper est, orationibus vacat, et lectionibus. Monachus pecuniæ avidus, auro replet penetrabilia: at pauper thesaurizat in cælo. « Maledictus qui facit idolum, et ponit in abscondito⁶⁶, » similiter et qui avaritiæ passione tenetur; ille quidem adorat non bene expurgatum inutileque metallum, iste vero divitiarum imaginationem, quasi simulacrum, circumfert.

CAPUT IX.

De iracundia.

Iracundia passio est furibunda, eosque, qui polent scientia, facile mente alienat, efforat animam, omniemque congressum declinare facit. Ventus vehemens non commovebit turrim, et ira non corripit animam mansuetam. Aqua movetur a ventorum violentia, et iracundus turbatur a cogitationibus imprudentibus. Monachus iracundus, aper est silvestris et solitarius; vidit aliquem, tunc dentes exacuit. Nebulæ diffusio crassiorem aerem reddit, et motus iræ mentem iracundi. Solem obfuscavit subiens nebula, et mentem cogitatio injuriarum meior. Leo, qui est in vivario continuo movet cardines ostiorum, et iracundus in cella, iræ cogitationes. Visio est delectabilis, mare tranquillatum, sed non est delectabilior pacifico animi statu: Delphines etenim⁶⁶ sereno enatant in mari, et in animi pacato statu cogitationes inatant Deo gratæ. Longanimus monachus, fons est quietus, et suavem omnibus præbens potum; intellectus autem iracundi assidue perturbatus est neque porriget sitienti aquam, sive dabit, illitam cœno, et inutilem proferet. Oculi iracundi turbidi sunt, et subcruenti, cordisque perturbati nuntii; recta intuentes.

CAPUT X.

Mansuetudo viri apud Deum est in memoria⁶⁶, et anima ira carens templum sit Spiritus sancti.

Christus reclinat caput in longanimi spiritu; et intellectus pacatus sanctæ Trinitatis est mansio. Vulpes habitant in anima ultrice, et bestię delitescunt in corde turbato. Vir honestus turpe diversorium effugit, et Deus cor injurię reminiscens. Lapis il-lapsus aquam turbavit, et cor hominis malus sermo. Cogitationes iracundię ab anima tua expelle, nec ira tuo stabuletur in corde, et in tempore orationis minime turbaberis; sicut namque fumus pallearum offendit perturbans oculos, ita in orationis tempore mentem injuriarum memoria. Cogitationes iracundi viperę genimina sunt, corque, quod ea parturit, exedunt. Furibundi oratio, sustimentum est detestandum; et psalmodum decantatio viri succensi animo, sonus est insuavis. Donum injuriarum memoris, hostia est verrucis infestata, et non appropinquabit altaribus, ubi lustralis aqua circumaspergitur, **466** iracundus somnia videt perturbata, et incursus imaginatur bestiarum. Vir longanimis congressus sanctorum angelorum aspicit in visione: et vir injuriarum immemor spirituales excercet sermone, et noctu mysteriorum capit solutiones.

CAPUT XI.

De tristitia.

Monachus tristitię deditus non novit spiritua-lem voluptatem. Tristitia vero est animę remissio, et constat e cogitationibus iracundię. Est quippe ira, vindictę cupiditas, frustratio vero vindictę sumendę, tristitiam generat; porro tristitia est os leonis, facileque devorat contristatum; tristitia est vermis cordis, et parientem matrem exedit. Mater, quę parit filium, dolorem habet; si peperit, a dolore liberatur. Tristitia vero, dum generatur, multum excitat dolorem, postque cruciatibus permanens non parvo torquet dolore. Monachus tristitię ad-dictus lætitiām non novit spiritualementem, et prorsus modo, quo nec mellis gustum, qui vehementi laborat febrī, persentit. Monachus tristatus non movebit mentem ad contemplationem, nec orationem effundit puram. Tristitia quippe obstaculum est omnis boni. Vinculum pedum, cursus est impedimentum, et tristitia, meditationis obstaculum. Captivus, a barbaris ligatur ferreis catenis, et tristitia captiva a passionibus abducta vincitur. Tristitia nullam vim habet, cum alię non **467** adsint passionēs, sicut neque vinculum, cum absint qui vinciant. Qui ligatus est a tristitia, superatus est a passionibus, taleque circumfert vinculum, suę cladis argumentum. Tristitia namque constituitur, ex eo quod carnali quis frustratus fuerit cupiditate, cupiditas autem omni conjuncta est passioni. Qui vicit cupiditatem, passionēs devicit, qui autem passionēs evicit, non superabitur a tristitia. Temperans non contristabitur super defectu escarum, neque con-

Κλίνει κεφαλήν Χριστός ἐν μακροθύμῳ πνεύματι, καὶ μόνῃ γίνεται τῆς ἀγίας Τριάδος εἰρηνευομένη διάνοια. Ἄλωπεκες κατοικοῦσιν ἐν μνηστικάκῃ ψυχῇ, καὶ θηρία ἐμφωλεύουσιν ἐν τεταραγμένῃ καρδίᾳ. Φεύγει ἀνὴρ σεμνὸς αἰσχρὸν καταγώγιον, καὶ θεὸς μνησίκακον καρδίαν. Ὑδὼρ ἐτάραξεν ἐμπεισὼν λίθος, καὶ καρδίαν ἀνδρὸς λόγος κακός. Ἀπόστησον λογισμοὺς ὀργῆς ἀπὸ σῆς ψυχῆς, καὶ θυμὸς μὴ ἀλιζέσθω ἐν σῇ καρδίᾳ, καὶ οὐ μὴ παραχθῆς ἐν καιρῷ προσευχῆς· ὃν τρόπον γὰρ ἀχύρον καπνὸς ταράσσει ὀφθαλμοὺς, οὕτω μνησικακία νοῦν, ἐν καιρῷ προσευχῆς. Λογισμοὶ θυμῶδους ἐχίδνης γεννήματα, καὶ κατεσθίουσι τὴν τεκούσαν καρδίαν. Θυμῶδους προσευχὴ ἐδδελυγμένον θυμίαμα· καὶ ψαλμοῦδι ὀργίλου ἦχος ἀηδῆς. Δῶρον μνησικάκου μυρμηκίωσα θυσία, καὶ οὐ μὴ προσεγγίσῃ περιβραυτηρίους βρωμῶς. Ἐν ὕπνια τεταραγμένα ὄρα θυμῶδης, καὶ θηρίων ἐπιδρομὰς φαντάζεται ὀργίλδῃ. Μακροθύμος ἀνὴρ ὀπτασίας ὄρα, συντυχίας ἀγίων ἀγγέλων, καὶ ἀμνησίκακος γυμνάζει λόγους πνευματικῶς, καὶ ἐν νυκτὶ δέχεται μυστηρίων λύσεις.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Περὶ λύπης.

Οὐκ οἶδε πνευματικὴν ἡδονὴν λυπούμενος μοναχός· λύπη δὲ ἐστὶ κατῆφεια ψυχῆς, καὶ συνίσταται ἀπὸ λογισμῶν ὀργῆς. Ἀμύνης γὰρ δρεξίς ἐστὶν ὁ θυμὸς, ἀποτυχία δὲ ἀμύνης ἐγέννησε λύπην· λύπη στόμα ἐστὶ λέοντος, καὶ τὸν λυπούμενον καταπίνει εὐχερῶς. Σκόληξ ἐστὶ καρδίας λύπη, καὶ κατεσθίει τὴν τεκούσαν μητέρα. Ὀδυᾶται μήτηρ τίκτουσα παιδίον, ἐὰν τέκη, τῆς ὀδύνης ἀπήλλακται, λύπη δὲ γεννωμένη, πολλὸν κινεῖ τὸν πόνον, καὶ μετὰ τὰς ὀδύνας παραμένουσα, οὐ μικρῶς ὀδυᾶται. Οὐκ οἶδε χαρὰν πνευματικὴν λυπούμενος μοναχός, ὡς οὐδὲ μέλιτος γεῦσιν ὁ πυρέσσων σφοδρῶς. Λυπούμενος μοναχός οὐ κινεῖ τὸν νοῦν εἰς θεωρίαν, οὐδὲ προσευχὴν καθαρὰν ἀναπέμπει· παντὸς γὰρ καλοῦ ἐμπόδιόν ἐστὶ λύπη. Δεσμὸς ποδῶν ἐμπόδιόν ἐστὶ δρόμου, καὶ λύπη ἐμπόδιον θεωρίας. Αἰχμάλωτος ἀπὸ βαρβάρων δέδεται σιδήρων, καὶ αἰχμάλωτος ἀπὸ παθῶν δέδεται λύπη. Οὐκ ἰσχύει λύπη μὴ παρόντων τῶν ἄλλων παθῶν, ὡς οὔτε δεσμὸς, μὴ παρόντων τῶν δεσμούντων. Ὁ δεδεμένος λύπη νενίκηται ὑπὸ παθῶν, καὶ τὸν δεσμὸν ἐπιφέρει τῆς ἡττης τὸν εἰσρχόν. Λύπη γὰρ συνίσταται ἐπὶ ἀποτυχίᾳ ὀρέξεως σαρκικῆς· δρεξίς δὲ παντὶ πάθει συνέξεται. Ὁ νικήσας δρεξίν, ἐνίκησε πάθει, ὁ δὲ νικήσας πάθει, οὐ κρατήθηται ὑπὸ λύπης. Ἐγκρατὴς οὐ λυπεῖται ἐπὶ ἀποτυχίᾳ βρωμάτων, οὔτε σῶφρων διαμαρτῶν ἀρροσύνης ἀκολάστου, οὐδὲ ἀόρητος, ἀποπεισὼν ἀμύνης, οὐδὲ ταπεινῶφρων, στερηθεὶς ἀνθρωπίνης τιμῆς, οὐδὲ ἀφιλάργυρος, ζημίᾳ περιπεσὼν, ἐξέκλινα γὰρ τὴν τούτων δρεξίν δυνατῶς· ὡσπερ γὰρ ὁ τεθερα-

κισμένος οὐ δέχεται βέλος, οὕτως ὁ ἀπαθής οὐ τιτρώσκειται ἀπὸ λύπης.

derit, neque humilis, quod humano fuerit orbatus honore, neque qui longe ab aviditate est pecuniæ, si in detrimentum aliquod inciderit, multum enim evitarunt harum rerum cupiditatem, quia sicut thorace indutus nequaquam jaculum admittit, sic qui passionum est expertus, non vulneratur a tristitia.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Θυρεὸς στρατιωτῆ, καὶ πόλις τειχὸς ἐστὶν ἀσφάλεια· ἀπάθεια δὲ μοναχῷ ἀσφαλεστέρα ἀμφοτέρων· θυρεὸν μὲν γὰρ διέδω βέλος βολίῳ φερόμενον πολλὰ κίς, καὶ τειχὸς κατέσκαψε πλῆθος πολεμιστῶν, ἀπαθείας δὲ οὐ κατισχύσει λύπη. Ὁ κρατῶν παθῶν, ἐκράτησε λύπης, ἠττώμενος; δὲ ἡδονῆς, οὐκ ἐκφεύξεται τοὺς ταύτης δεσμούς. Ὁ λυπούμενος συνεχῶς, καὶ προσποιούμενος ἀπάθειαν, ὁμοίως ἐστὶ νοσοῦντι, καὶ ὑγείαν ὑποκρινόμενῳ ὡς γὰρ ὁ νοσῶν δηλοῦται ἀπὸ τοῦ χρώματος, οὕτως ὁ ἐμπαθὴς ἐλέγχεται ἀπὸ λύπης. Ὁ ἀγαπῶν τὸν κόσμον, λυπηθήσεται πολλά, καταφρονῶν δὲ τῶν ἐν αὐτῷ, εὐφρανθήσεται διὰ παντός. Φιλᾶργυρος ζημιωθείς λυπηθήσεται πικρῶς, ὁ δὲ καταφρονῶν χρημάτων, ἄλυπος ἐστὶ. Φιλόδοξο; λυπηθήσεται, ἐπελθοῦσης ἀτιμίας, ὁ δὲ ταπεινῶρων ταύτην ὡς σύντροφον δέξεται. Χωνευτήριον ἐκάθηρεν ἀργύριον ἀδόκιμον, καὶ λύπη κατὰ θεὸν καρδίαν ἐν ἀμαρτίαις· χώνευσις συνεχῆς μισοὶ μολιθδον, καὶ λύπη κοσμικὴ ἐλαττοὶ διάνοιαν. Ὁφθαλμῶν ἐνέργειαν ἀμαυροὶ γνόφος, καὶ νοῦν θεωρητικὸν ἀμβλύνει λύπη· βυθὸν ὕδατος οὐ διαβαίνει ἤλιακὸν φέγγος, καὶ καρδίαν κατάλυπον οὐ καταυγάζει θεωρία φωτός; ἡδὺ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνατολὴ ἡλίου, εὐσαρκεστεῖται δὲ καὶ τοῦτιν λυπούμενη ψυχῆ. Ἀσθησιν γεύσεως ἀφαιρεῖται ἔκτερος, καὶ ψυχῆς ἀσθησιν ἀφαιρεῖται λύπη. Ὁ δὲ καταφρονῶν τῶν ἡδονῶν τοῦ κόσμου οὐκ ὀχληθήσεται ὑπὸ λογισμῶν λύπης.

eu quoque sibi displicet. Morbus arguatus sensum aufert gustus, et tristitia tollit animæ sensum. At qui mundi voluptates contemnit, a cogitationibus tristitiæ non turbabitur.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Περὶ ἀκηδίας.

Ἄκηδία ἐστὶν ἀτονία ψυχῆς, ἀτονία δὲ ψυχῆς οὐκ ἔχουσα τὸ κατὰ φύσιν, οὐδὲ πρὸς πειρασμούς ἵσταται γενναίως. Ὅπερ γὰρ ἐστὶ τροφὴ εὐεκτοῦντι σώματι, τοῦτό ἐστὶ πειρασμὸς γενναίῃ ψυχῇ. Βορέας ἀνεμὸς τρέφει γεννήματα, καὶ πειρασμὸς βεβαιοῦσι καρτερίαν ψυχῆς. Νεφέλη ἀνυδρὸς θιώκεται ὑπὸ ἀνέμου, καὶ νοῦς ὑπομονὴν μὴ ἔχων, ὑπὸ πνεύματος ἀκηδίας. Δρόσος ἐαρινῆ αὐξὲς καρπὸν ἀγροῦ, καὶ λόγος πνευματικὸς ὕψοι κατὰστασιν ψυχῆς. Ἐῤῥμα ἀκηδίας ἐξελαύνει μοναχὸν ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ὁ δὲ ἔχων ὑπομονὴν ἠσυχάζει διαπαντός. Ἀσθενούντων ἐπισκέψις προβάλλεται ὁ ἀκηδιστής, πληροφορεῖ δὲ τὸν ἴδιον σκοπόν. Ἀκηδιστής μοναχός, πρὸς διακονίαν ὀξὺς, καὶ ἐντολήν λογίζεται τὴν ἑαυτοῦ πληροφορίαν· φωτὸν ἀδρανῆς ἔκλινεν αὔρα λεπτή, καὶ φαντασία ἀποδημίας ἐλκυσεν ἀκηδιστήν. Δένδρον καλῶς πεπηγὸς οὐκ ἔσεισε βία πνευμάτων, καὶ ἀκη-

CAPUT XII.

Militi securitas est clypeus, et urbi murus : monacho vero passionum vacuitas, ambobus est securior ; et enim sæpe quidem sagitta valido vibrata brachio permeat clypeum, et bellatorum multitudo murum effodit, tristitia vero non prævalebit vacuitati passionum. Qui dominatur passionibus, dominatus est tristitiæ, devictus autem a voluptate, illius non effugiet vincula : qui tristatur assidue, seque liberum a passionibus fictione profitetur, similis est ægrotanti, qui simulat sanitatem ; sicut enim qui morbo laborat, a colore manifestatur, ita qui passionibus subest, arguitur et tristitia. Qui diligit mundum valde tristis morëbit, sed qui despicit ea, quæ in ipso sunt, semper gaudebit. Avarus, si damno fuerit affectus, amare contristabitur, at qui contemnit pecuniis, absque tristitia **468** vivet. Qui avidus est gloriæ, superveniente infamia, incidet in tristitiam ; verum qui humiliter sapit, eam, veluti sodalem excipiet. Fornax conflatoria non probatum expurgat argentum, et tristitia secundum Deum, cor, quod est in peccatis : continua conflatura plumbum imminuit, et mundi tristitia diminuit intellectum. Aciem oculorum perspicacem caligo obfuscat, et mentem addictam contemplationi hebetat tristitia. Aquæ profunditatem non pervadit solis fulgor, et cor affectum tristitia contemplatio luminis non illustrat : solis ortus, dulce quid hominibus est ; at anima, quæ tristitia affigitur, in

CAPUT XIII.

De acedia, seu desidia.

Acedia est animæ languor, animæ vero infirmitas, cum non habeat, quod est secundum naturam, nec adversus tentationes generose persistit. Quod enim in corpore bene valenti operatur alimentum, hoc idem tentatio in anima efficit generosa. Boreas ventus nutrit germina, et tentationes, animæ constantiam firmant. Nubes aqua carens a vento dispellitur, et mens, patientiam non habens, a spiritu desidiæ. Ros vernus auget fructum agri, et sermo spiritualis statum animæ in sublime extollit. Fluctus desidiæ monachum expellit e domo sua, qui vero tolerat habetque patientiam, quietam semper transigit vitam. Infirmorum visitationes prætextit **469** negligens, proprio vero genio, et scopo satisfacit. Monachus piger ad ministerium est velox, putatque præceptum esse sui ipsius satisfactionem. Aura tenuis infirmam quassat, inflictitque

plantam, et peregrinationis imaginatio trahit desiderem. Bene alteque desixam arborem ventorum non concutit violentia, et desidia firmiter hærentem animam non inflectit. Circitor monachus aridum virgultum est solitudinis; paululum conquiescit, rursusque fertur invidius; Planta translata fructum non affert, et monachus circumforaneus fructum non dabit virtutis. Infirmo ac debili non unum satisfacit alimentum, et pro desidioso monacho non sicut est unum opus. Voluptatis cupido una non sufficit femina, et monacho desidi non satis erit una cella.

CAPUT XIV.

Oculus segnis assidue fenestris intento aspicit, ejusdemque intellectus visitantes imaginatur: janua stridorem edidit, exsiliit ille, vocem audiit, jamque per fenestram inclinatus respexit, nec inde discedit, usquequo sedens, obstupescat. Deses, legendo sæpe oscitat, et ad somnum facile devolvitur, confricat vultum, distenditque manus, et avertens oculos a libro, in paviete ipsos dedigit: iterum reversus parumper legit, replicansque verborum fines, laborat inauiter, folia enumerat, et quaterniones calculatur, scripturam et ornatum vituperat, ac demum complicans supponit capiti librum, edormitque somnum non valde profundum, fames enim deinceps ipsius excitat animam, ac 470 proprias gerit curas. Segnis monachus, piger est ad orationem, et verba orationis non eloquetur unquam: quemadmodum enim, qui ægrotat, grave non portat onus, ita et desidiosus, opus Dei nequaquam faciet accurate: nam, destituitur quidem ille viribus corporis, iste vero animæ nervis ac laboribus est dissolutus. Desidiam sanat patientia; omniaque cum multa et assidua facere attentione, et Dei timore. In omni opere modum ordina tibi ipsi, neve prius desistas, quam illud perfeceris, ac simul intelligenter, omnibusque viribus ora, tuncque a te spiritus aufugiet pigritiæ.

CAPUT XV.

De vana gloria.

Vana gloria est passio irrationalis, facileque omni virtutis operi implicatur. Linea in aqua efformata confunditur, et in anima vanæ gloriæ cupida labor virtutis. Manus sit candida in sinu abscondita, et actio occultata luce clarius effulget. Arborem hedera circumplectitur, et quando sursum pervenerit radicem exsiccat, et vana gloria virtutibus adnascitur, easque non deserit, donec vires exciderit. Botrus in humum attractus facile putrescit, et virtus deperit vanæ gloriæ inhærens. Monachus, qui vana gloria percellitur, operarius est absque mercede, laborem subiit, et nullam accepit mercedem. Crumena perforata non conservat, quod immittitur, et vana gloria virtutum mercedes 471 disperdit. Continentia vanæ gloriæ cupidi, fumus est camini, inque acrem utraque dis-

διά οὐκ ἔκαμψεν ἐρηρεισμένην ψυχὴν. Κυκλευτής μοναχός, φρύγανον ἐρημίας, ὀλίγον ἠτύχασε, καὶ πάλιν φέρεται μὴ βουλόμενος. Φυτὸν μεταφερόμενον οὐ καρποφορεῖ, καὶ μοναχὸς κυκλευτής οὐ ποιήσει καρπὸν ἀρετῆς. Ὁ ἀσθενῶν οὐκ ἀρκεῖται τροφῇ μίᾳ, καὶ ἀκηδιαστὴς μοναχὸς ἐν ἔργῳ ἐνί. Φιληθδῶν οὐκ ἀρκεῖται μία γυνή, καὶ ἀκηδιαστὴ μοναχῷ οὐκ ἀρκεῖται μία κέλλα.

sat est unum opus. Voluptatis cupido una non sufficit femina, et monacho desidi non satis erit una cella.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Ὁφθαλμοὺς ἀκηδιαστοῦ ταῖς θυρίσιν ἐνατενίζει συνεχῶς, καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ τοὺς ἐπισκεπτομένους φαντάζεται· ἔτρισεν ἢ θύρα, κάκεινος ἐξήλλατο, φωνῆς ἤκουσε, καὶ διὰ τῆς θυρίδος παρέκυψε, καὶ οὐκ ἀφίσταται ἐκεῖθεν, εἰς οὐ ναρκήσει καθήμενος. Ἄναγιώσκων ἀκηδιαστῆς; χασμάται πολλά, καὶ πρὸς ὕπνον καταφέρεται εὐχερῶς, τρίβει τὰς ὄψεις, καὶ διατείνει τὰς χεῖρας, καὶ τοῦ βιβλίου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποστήσας, ἐνατενίζει τῷ τοίχῳ, πάλιν ἐπιστρέψας ἀνέγνω μικρὸν, καὶ ἀναπτύσσει τὰ τέλη τῶν λόγων περιεργάζεται, ἀριθμῶν τὰ φύλλα, καὶ τὰς τετράδας ἐπιψήφίζει, ψέγει τὸ γράμμα καὶ τὴν κότμησιν, ὕστερον δὲ πτύξας ὑπέθηκε τῇ κεφαλῇ τὸ βιβλίον, καὶ καθυδὲς ὕπνον οὐ πάνυ βαθύν, ἢ γὰρ πείνα λοιπὸν διεγείρει αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, καὶ τὰς αὐτοῦ φροντίσεις ποιεῖ. Ἀκηδιαστὴς μοναχός, ὀκνηρὸς εἰς προσευχὴν, καὶ οὐ μὴ λαλήσει ποτὲ ῥήματα προσευχῆς· ὥσπερ γὰρ νοσῶν οὐ βασιάζει φορτίον βαρὺ, οὕτω καὶ ἀκηδιαστὴς οὐ μὴ ποιήσει ἔργον Θεοῦ ἐπιμελῶς· καθήρηται μὲν γὰρ ὁ μὲν τὴν δύναμιν τοῦ σώματος, ὁ δὲ τοὺς τόκους ἐκλέλυται τῆς ψυχῆς. Ἀκηδιᾶν θεραπεύει καρτερία, καὶ τὸ πάντα ποιεῖν μετὰ πολλῆς προσεδρείας· καὶ φόβου Θεοῦ. Τάξον μέτρον σεαυτῷ ἐν παντὶ ἔργῳ, καὶ μὴ πρότερον ἀποστής, πρὶν τελέσης αὐτὸ, καὶ προσεύχου συνετῶς καὶ εὐπόνως, καὶ πνεῦμα ἀκηδίας φεύξεται ἀπὸ σοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Περὶ κενοδοξίας.

Κενοδοξία πάθος ἐστὶν ἄλογον, καὶ παντὶ ἔργῳ ἀρετῆς εὐκόλως συμπλέκεται. Συγκέχεται γραμμῇ χαραχθεῖσα καθ' ὕδατος, καὶ ἀρετῆς πόνος ἐν κενოდόξῳ ψυχῇ. Ἀευκὴ γέγονε χεῖρ καλυπτομένη κόλπῳ, καὶ κρυπτομένη πρᾶξις φωτὸς ἐκλάμπει φαεινότερον. Σμῖλαξ περιπλέκεται δένδρῳ, καὶ ὅταν φθάσῃ ἔσω ξηραίνῃ τὴν ρίζαν, κενοδοξία δὲ ταῖς ἀρεταῖς παραφύεται, καὶ οὐκ ἀφίσταται, ἕως ἂν ἐκκόψῃ τὴν δύναμιν. Βότρυς ἐπισυρόμενος τῇ γῆ σήπεται εὐχερῶς, καὶ ἀρετὴ ἀπόλλυται κενοδοξία ἐπερειδομένη. Μοναχὸς κενόδοξος, ἐργάτης ἀμισθός· τὸν πόνον ὑπέστη, καὶ τὸν μισθὸν οὐκ ἔλαβε. Βαλάντιον τετρημένον οὐ φυλάττει τὸ βληθὲν, καὶ κενοδοξία ἀπόλλυσι μισθοὺς ἀρετῶν. Κενόδοξος ἐγκράτεια, καπνὸς καμίνου, καὶ εἰς ἀέρα διαλυθῆσεται ἀμφοτέρω. Ἄνεμος ἀφανίζει ἴχνος ἀνδρός, καὶ ἐλεημοσύνην κενόδοξος. Αἰθου βολῆ

οὐ φθάνει εἰς οὐρανόν, καὶ προσευχὴ ἀνθρωπαρέσκου A solventur. Ventus delet vestigium viri, et vana gloria perditas, elemosynam. Jactus lapidis non pertingit cœlum, et oratio ejus, qui hominibus placere studet, non ascendet ad Deum.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Κενοδοξία πέτρα ἐστὶν ὑψάλος· ἐὰν προσήρξης, τὸν φόντον ἀπώλεσας. Κρύπτει θησαυρὸν ἀνὴρ φρόνιμος, καὶ ἀρετῆς πόνους μοναχὸς συνετός. Ἐν πλατείαις προσεύχεσθαι συμβουλεύει κενοδοξία, ὃ δὲ πολεμῶν ταύτη προσεύχεται εἰς ταμεῖον αὐτοῦ. Δημοσιεύει πλούτην αὐτοῦ ἀνὴρ ἄφρων, κινεῖ δὲ πολλοὺς εἰς ἐπιβουλήν καθ' ἑαυτοῦ. Σὺ δὲ κρύπτει τὰ σὰ, ἐν ὁδοῦ γὰρ τυγχάνεις ληστῶν, ἕως ἤξεις εἰς πόλιν εἰρήνης, καὶ ἀσφαλῶς χρήσῃ τοῖς σοῖς. Ἀρετὴ κενοδόξου συντατριμμένον ἱερεῖον, καὶ οὐ μὴ ἀνευχεθῆ εἰς θυσιαστήριον Θεοῦ. Ἀκηδία ἐκλβεῖ τόνον ψυχῆς, κενοδοξία δὲ νευροὶ νοῦν ἀποπεπρωκότα Θεοῦ, τὴν ἀσθενούνητα ἐποίησεν ἐβρώμενον, καὶ τὸν γέροντα τοῦ νέου δυνατώτερον, μόνον ἐὰν παρῶσι μάρτυρες τῶν γινομένων πολλοὶ· κούφη νηστεία τότε, καὶ ἀγρυνία, καὶ προσευχὴ, ὃ γὰρ ἔπαινος τῶν πολλῶν διεγειραὶ τὴν προθυμίαν. Μὴ πωλήσης τοὺς πόνους δόξαις ἀνθρωπίναις, μηδὲ τὴν μέλλουσαν δόξαν προδῶς δι' εὐφημίας. Δόξα γὰρ ἀνθρωπίνῃ εἰς χροῦν κατασκηνοί, καὶ κλέος αὐτῆς σθέννυται ἐπὶ γῆς, ἀρετῆς δὲ δόξα μένει εἰς τὸν αἰῶνα

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ΄.

Περὶ ὑπερηφανίας.

Ἵπερηφανία ἐστὶν οὐδία ψυχῆς ἰχώρος πεπληρωμένον· ἐὰν πεπανθῆ, βραγῆσεται, καὶ ποιήσει ἀηδίαν πολλήν. Ἀστραπῆς ἐκλαμψς, ἤχρον προμηνύει βροντῆς, καὶ ὑπερηφανίαν εὐαγγελίζεται παρουσία κενοδοξίας. Εἰς ὕψος μέγα ἀναβαίνει ὑπερηφάνου ψυχῆ, κακεῖθεν αὐτὸν εἰς βυθὸν καταβάλλει. Ἵπερηφανίαν νοσεὶ ὃ ἀποστήσας ἑαυτὸν Θεοῦ, καὶ ἰδίᾳ δυνάμει ἐπιγράφων τὰ κατορθώματα. Ὡσπερ δὲ ὃ ἐπιβάς ἀράχην διαπεσῶν κατηνέχθη κάτω, οὕτω πίπτει ὃ θαρρῶν τῇ ἰδίᾳ δυνάμει. Καρπὸς πολὺς κατακάμπει κλώνας δένδρου, καὶ ἀρετῆς πλῆθος ταπεινοὶ φρόνημα ἀνδρός. Καρπὸς σεσηπῶς ἀχρηστος γεωργῶ, καὶ ἀρετὴ ὑπερηφάνου οὐ χρησιμεύει Θεῷ. Χάραξ βαστάζει κλώνα κατὰ καρπον, καὶ φόβος Θεοῦ ἐνάρτεον ψυχῆν. Ὡσπερ βάρος καρποῦ καταρᾶσσει κλώνα, οὕτω ὑπερηφανία ἐνάρτεον καταβάλλει ψυχῆν. Μὴ δῶς ὑπερηφανία σὴν ψυχῆν, καὶ οὐ μὴ ὠης φαντασίας φρικτάς. Ψυχὴ γὰρ ὑπερηφάνου ἐγκαταλειπάνεται ὑπὸ Θεοῦ, καὶ γίνεται δαιμόνων ἐπιχαρμα. Νύκτωρ φαντάζεται θηρίων ἐπερχομένων πλῆθος, καὶ μεθ' ἡμέρας ταρασσεται ὑπὸ λογισμῶν δειλιάς· καθυδῶν ἐξάλλεται συνεχῶς, καὶ ἐγρηγόρων κατακτησσει σκίαν ὀρνέου. Φωνὴ φύλλου, ἐπτόησεν ὑπερήφανον, καὶ ὕδατος ἤχος κατέκλασεν αὐτοῦ τὴν ψυχῆν. Ὁ γὰρ πρὸ μικροῦ ἑαυτὸν ἀντιτάσων Θεῷ, καὶ τὴν ἐκείνου βοήθειαν ἀρνούμενος, ὕστερος ἐκδειματοῦται, ὑπὸ φαντασμάτων εὐτελών.

A solventur. Ventus delet vestigium viri, et vana gloria perditas, elemosynam. Jactus lapidis non pertingit cœlum, et oratio ejus, qui hominibus placere studet, non ascendet ad Deum.

CAPUT XVI.

Vana gloria scopulus est sub aqua latens; si aliseris, onus perdidisti. Vir prudens abscondit thesaurum, et monachus sapiens, labores virtutis. In plateis orare vana gloria consulit; at qui eam oppugnat, orat in suo penetrali. Vir insipiens suas publicat divitias, multosque provocat, ut adversus se ipsum parent insidias. Tu vero tua occulta; in itinere namque latronum es, donec in urbem pacis perveneris, tuncque tuis rebus secure uteris. Virtus ejus, qui vana laborat gloria, obtritum est sacrificium, neque ad Dei offerretur altare. Desidia, vires, ac robur animæ exsolvit, et vana gloria mentem, quæ a Deo excidit, eademque ægrotantem reddit sanum, et senem juvene robustiorem, modo adsint multi testes earum, quæ fiunt, rerum; tunc autem vanum erit jejunium, et vigilia, et oratio; laus quippe multorum promptam animi excitat alacritatem. Ne humanis celebritatibus dividenda labores, neque futuram prodas gloriam, propter vilem laudis acclamationem: etenim humana gloria humi quiescit, ipsiusque laus in terra exstinguitur, virtutis autem gloria manet in sæculum.

472 CAPUT XVII.

De superbia.

Superbia tumor est animæ sanie plenus; si maturaverit, erumpet, multumque redolebit fetorem. Fulguris splendor sonum præannuntiat tonitrus, et præsentia vanæ gloriæ annuntiat superbiam. Superbi anima ad magnam ascendit altitudinem, indeque ipsum dejecit in profundum. Superbia laborat, qui seipsum a Deo dissociat, propriisque viribus facinora recte patrata ascribit. Quemadmodum autem, qui super araneam inscendit, decidens, fertur deorsum, ita concidit, qui propriæ confidit virtuti. Copiosus fructus arboris inflectit ramos, et virtutum copia sensum humiliat viri. Fructus putridus inutilis est agricolæ, et virtus superbi Deo non est accepta. Palus, seu pedamentum, ramum sustentat onustum fructibus, et timor Dei animam virtute præditi. Sicuti fructus pondus ramum dirumpit, ita superbia virtute conspicuam demittit animam. Ne superbiæ tuum dedas animum, quia sic tetricis carebis imaginationibus: superbi etenim anima derelinquitur a Deo, sitque dæmonibus materia gaudii. Nocte, bestiarum invadentium imaginatur multitudinem, dieque a cogitationibus timoris turbatur. Si dormit, exsilit assidue, et si vigilet, ad umbram avis perterrest. Folii rumor superbum exterruit, et aquæ sonus ejus diffregit animam. Etenim qui paulo ante se ipsum Deo opponit, illiusque denegat auxilium, postremo a vilibus spectris perterretur.

473 CAPUT XVIII.

Superbia e cœlis projecit archangelum, fecitque, at ille quæsi fulgur ad terram decideret⁹⁷. At humilitas hominem extollit ad cœlum, efficitque ut cum angelis tripudiet! O homo, quid in sublime tolleris, cum natura sis lutum et putredo? Ecquid et supra nubes attolleris? tuam inspicere naturam, quod sis pulvis, et cinis, postque parum temporis in pulverem resolveris. Modo fastuosus, et post parum temporis vermis; quid cervicem attollis, quæ paulo post emarcescet? Homo, qui a Deo auxilium assequitur, est magnum quid; derelictus est, imbecillitatemque agnovit naturæ; nihil habes, quod a Deo non accepisti, quid igitur in alieno, tanquam in tuo hebetaris? quid gratia Dei, veluti propria re gloriaris? Agnosce largitorem, neve multum efferraris; creatura es Dei, ne Creatorem asperneris; a Deo adjuvaris, ne renuas benefactorem; ad sublimitatem instituti ascendisti, sed ille te deduxit; recta virtutis opera patrasti, verum ille operatus est; ipsum confitere, qui te exaltavit, ut firmus in altitudine permanes; agnosce contribulem, quia ejusdem est naturæ, ne per jactantiam recuses co-gnationem.

CAPUT XIX.

Humilis est ille, atque modice temperatus; at idem conditor utrumque creavit. Ne humilem contemnas, te namque securior est: incedit ille super humum, et non cadit celeriter; qui autem excelsus est, si ceciderit, conteretur. Superbus monachus **474** arbor est absque radice, nec venti perferet impetum. Mens absque tumore, civitas est mœnibus cincta, et qui eam incolit, inviolabilis erit. Aura venti siccam extollit festucam, et superbum insultus effert dementiae. Bulla fracta evanescet, et memoria superbi peribit. Humilis sermo ad emolliendam est animam, at superbi verbum est arrogantia refertum. Oratio viri humilis Deum inflacet, Deum vero exasperat superbi supplicatio. Corona domus est humilitas, tuteque custodit introeuntem. Cum ad apicem virtutum ascenderit, tunc multa opus est tibi tutela; nam, qui cadit e pavimento ocius surgit, qui autem ab alto concidit, ad mortem periclitatur. Lapidem pretiosum muniri auro decet, et viri humilitas multis resplendet virtutibus.

⁹⁷ Isa. xiv, 12.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄.

Ἵπερηφάνια ἀπ' οὐρανοῦ κατέβαλεν ἀρχάγγελον, καὶ ὡς ἀστραπὴν ἐποίησε πεσεῖν ἐπὶ γῆς. Ταπεινοφροσύνη δὲ, ἀνθρώπον ἀνάγει εἰς οὐρανόν, καὶ μετὰ ἀγγέλων χορεύειν παρασκευάζει. Τί μετρωρίζῃ, ἀθροπε, πηλὸς ὢν, καὶ σαπρία τῇ φύσει, καὶ ὑπὲρ τὰς νεφέλας ἐπαίρη; ἐπισκέψαι σου τὴν φύσιν ὅτι γῆ εἶ, καὶ σποδὸς, καὶ μετ' ὀλίγον εἰς κόνιν ἀναλύῃ, ἄρτι σοδαρὸς, καὶ μετ' ὀλίγον σκιάληξ. Τί τὸν αὐχένα ἐπαίρεις τὸν μετ' ὀλίγον σητόμενον; Μέγα ἀνθρώπος; βοηθούμενος παρὰ Θεοῦ· ἐγκατελείφθη, καὶ τὸ ἀσπενὲς ἐπέγνω τῆς φύσεως. Οὐδὲν ἔχεις, ὃ μὴ παρὰ Θεοῦ ἔλαβες· τί οὖν τῷ ἄλλοτριῳ ἐναμδύνη ὡς σὺ; τί τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὡς ἰδίῳ κτήματι ἐγκαλλωπίξῃ; Ἐπίγνωθι τὸν δεδοκῶτα, καὶ μὴ ἐπαίρου πολὺ κτίσμα Θεοῦ εἶ, μὴ ἀθέτει τὸν Κτίσαντα· βοηθὴ παρὰ Θεοῦ, μὴ ἄρνοῦ τὸν εὐεργέτην. Εἰς ὕψος ἀνέβης πολιτείας, ἀλλ' ἐκεῖνος ὠδήγησε· κατώρθωσας ἀρετῆν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐνήργησεν. Ὁμολόγει τὸν ὑψώσαντα, ἵνα μετῆς ἐν τῷ ὕψει βέβαιος· ἐπίγνωθι τὸν ὁμόφυλον, ὅτι τῆς αὐτῆς ἐστὶν οὐσίας. Μὴ δὲ ἀλαζονίαις ἄρνοῦ τὴν συγγένειαν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ΄.

Ταπεινὸς ἐκεῖνος, καὶ σύμμετρος· ἀλλ' ὁ αὐτὸς δημιουργὸς ἐπλασε τοὺς ἀμφοτέρους. Μὴ καταφρονησῆς ταπεινοῦ· ἔστηκε γὰρ σου ἀσφαλέστερος· ἐπὶ τῆς βαδίξει, καὶ οὐ πίπτει ταχέως· ὃ δὲ ὕψηλός, ἐν πέτρῃ, συντριβήσεται. Ἵπερηφάνος μοναχὸς δένδρον ἄρρίζον, καὶ οὐ μὴ ἐνέγκῃ προσβολῆν ἀνέμου. Πῶς τετεταγμένη, ἄτυπον φρόνημα, καὶ ὃ ἐνοικῶν αὐτῇ ἄσυλος ἔσται. Μετρωρίζει κάρφος αὔρα ἀνέμου, καὶ ὑπερήφανον ἐπαίρει ἀπονοίας προσβολῆ· πομφύλις βαγεῖσα ἀφανισθήσεται, καὶ μνήμη ὑπερηφάνου ἔλλυται. Λόγος ταπεινοῦ μάλαγμα ψυχῆς, ὃ δὲ τοῦ ὑπερηφάνου ἀλαζονείας πεπληρωταί. Προσευχὴ ταπεινοῦ ἐπικάμπτει θεόν, παροξύνει δὲ τὸν θεὸν δέησις ὑπερηφάνου. Στέφανος δώματός ἐστιν ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ τὸν ἀνελθόντα τηρεῖ ἀσφαλῶς. Ὅταν ἀνέλθῃ εἰς τὸ τῶν ἀρετῶν ὕψος, τότε πολλὴ σοὶ χρεῖα τῆς ἀσφαλείας. Ὁ γὰρ πεσὼν ἀπ' ἐδάφους, ταχέως ἐγείρεται, ὃ δὲ πεσὼν ἀπ' ὕψηλοῦ, εἰς θάνατον κινδυνεύει. Λίθος τίμιος ἐμπρέπει σιαλώματι χρυσίου, καὶ πολλὰς ἀρετὰς φαειδρύνεται ταπεινὸς ἀνδρὸς.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΠΝ΄ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΙΕΙΛΗΜΜΕΝΟΣ.

EJUSDEM DE ORATIONE

TRACTATUS

In centum quinquaginta tria capitula distinctus.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

A

475 PRÆFATIO.

Πυρέττοντά με τῷ φλογμῷ τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, συνήθως ἀνεκτέσω, τῇ τῶν θεοφιλῶν σου γραμμάτων ἐπαφῇ, τὸν κάμνοντά μου νοῦν ἐν τοῖς ἐσχάτοις παρμυθησάμενος, καὶ τὸν μέγαν μιμησάμενος καθηγητὴν, καὶ διδάσκαλον μακαρίως· καὶ οὐ θαυμαστόν σ' ἡ γὰρ αἰετὸς μερὶς γέγονε τὰ ἐπίσημα, ὡς καὶ τοῦ εὐλογημένου Ἰακώβ· καλῶς γὰρ δουλεύσας τῆς Παχὴλ χάριν, καὶ λαθὼν τὴν Λεϊαν, ζητεῖς καὶ τὴν ποθομένην, ὡς καὶ ταύτης δῆπου πληρώσας τὰ ἔθδομα. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀρνηθεῖην, ὡς ὄλην τὴν νύκτα κοπιήσας, πεπίακα οὐδὲν, πλὴν ἄλλ' ἐπὶ τῷ σῷ λόγῳ χαλάσας τὸ δίκτυον, ἤγρευσα ἰχθύων πληθύν, οὐκ οἶμαι μὲν μεγάλων, ἑκατὸν δὲ ὅμως καὶ πεντήκοντα τριῶν, καὶ τούτους ἀπέστειλα ἐν τῇ σπυρίδι τῆς ἀγάπης διὰ τῶν ἰσαριθμῶν κεφαλαίων, τὴν πρόσταξίν σου πεπληρωκῶς· θαυμάζω δὲ σε, καὶ λίαν ζηλῶ τῆς ἀρίστης προθέσεως τῶν περὶ προσευχῆς ἐρῶντα κεφαλαίων. Οὐ γὰρ ἀπλῶς τούτων ἐρῶς τῶν ὑπὸ χειρῶν, καὶ ἐν χάρτῃ διὰ μέλανος τὸ εἶναι ἐχόντων, ἀλλὰ τῶν ἐν νῷ ἰδρυμένων δι' ἀγάπης, καὶ ἀμνησικακίας. Ἄλλ' ἐπεὶ πάντα δισᾶ, ἐν κατ' ἐναντί τοῦ ἐνός, κατὰ τὸν σοφὸν Ἰησοῦν, δέχου πρὸς τῷ γράμματι καὶ τῷ πνεύματι· καὶ σύνες, ὡς πάντως τοῦ γράμματος νοῦς προηγείται· οὐκ ὄντος γὰρ τούτου, οὐδὲ γράμμα ἔσται. Οὐκοῦν καὶ προσευχῆς διττὸς ὁ τρόπος, ὁ μὲν τις πρακτικὸς, ὁ δὲ θεωρητικὸς, οὕτω καὶ ἀριθμοῦ, τὸ μὲν πρόχειρός ἐστι ποσότης, τὸ δὲ σημαίνουμένον ποιότης· εἰς ἑκατὸν οὖν πεντήκοντα τριῶν τὸν περὶ προσευχῆς λόγον διειληφότες, εὐαγγελικῶν ἀφώνιόν σοι πεπόμφαμεν, ἵνα εὐρῆς συμβολικοῦ ἀριθμοῦ τερπνότητα καὶ σχῆμα τρίγωνον, καὶ ἐξάγωνον, ὁμοῦ μὲν εὐσεβῆ γνώσιν Τριάδος, ὁμοῦ δὲ καὶ τῆσδε τῆς διακοσμήσεως τὴν περιγραφὴν ὑποφαίνον. Ἄλλ' ὁ ἑκατὸν ἀριθμὸς καθ' ἑαυτὸν τετράγωνός ἐστιν, ὁ δὲ πεντήκοντα τρις, τρίγωνος, καὶ σφαιρικός· ὁ γὰρ εἰκοστὸς ὄγδος μὲν τρίγωνος. Σφαιρικός δὲ ὁ εἰκοστὸς πέμπτος· πεντάκις γὰρ πέντε κεφάλαια. Οὐκοῦν ἔχεις τὸ τετράγωνον σχῆμα, οὐ μόνον διὰ τῆς τετραπέυος τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦδε τοῦ αἰῶνος τὴν ἔνσοφον γνώσιν τῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ ἰοικυῖαν, διὰ τὸ

Fabricitatem me passionum impurarum æstu refocillasti pro more, tuarum Deo amabilium litterarum attractione meam consolando mentem ad extremum fatigatam, magnumque imitando præceptorem, ac magistrum beate; neque mirum, tuæ nempe partes fuere semper insignia quæque, sicut et benedicti Jacob⁶⁶: cum enim præclare servieris propter Rachel, et Liam acceperis, quæris etiam desideratam, utpote qui et hujusce septem annos adimplesti. Ego vero non denegarem, quod, cum per totam noctem laborassem, nihil comprehendi; verumtamen, cum in tuo verbo rete laxassem, expiscatus sum piscium multitudinem, non equidem (ut existimo) magnorum, centum vero simul et quinquaginta trium, illosque per capitula numero æqualia in corbe tibi misi charitatis, tuum adimplendo mandatum; te vero admiror, felicemque optimo proposito arbitror, quod capitula de oratione percipias; nec enim simpliciter eorum detineris amore, quæ manibus conscribuntur, inque charta per atramentum subsistunt; verum, eorum quæ in mente per charitatem, injuriarumque oblivionem, stabiliuntur. Sed quoniam duplicia sunt omnia, et unum e regione alterius 476 positum, secundum sapientem Jesum⁶⁷, accipe juxta litteram, et spiritum, et intellige, quod mens omnino litteræ præcedit, nam si ista non adsit, nec erit littera: igitur orationis quoque duplex est modus, unus practicus, seu in agendo positus; alter speculativus, talesque pariter numeri sunt partes, una quidem est quantitas prompta, altera vero, quæ significatur, est qualitas. In centum igitur quinquaginta tria capitula tractatum de oratione distinguentes, evangelicum tibi obsonium misimus, ut allegorici invenias numeri jucunditatem, figuramque triangularem, et sexangularem, submonstrantem, tum piam Trinitatis cognitionem, tum etiam hujusce ordinationis, ac distributionis descriptionem. Et numerus quidem centenarius secundum seipsum quadrangularis est, sed quinquagenarius tertius, triangularis est,

⁶⁶ Gen. XXIX, 27. ⁶⁷ Eccli. XLII, 25.

et rotundus; nam vicesimus octavus, triangularis quidem est, rotundus vero vicesimus quintus, quinquies nempe quinque continet capitula, habes igitur figuram quadrangularem, non solum per virtutum quaternionem, sed et hujus sæculi scientiam sapientem, vicesimo quinto assimilata numero, propter annorum revolutionem, hebdomada quippe super hebdomadam, et mensis super mensem movetur, et ex anno in annum volvitur tempus et momentum super momentum, ut in solis et lunæ motu, veris, ac æstatis, videmus. Triangulum autem tibi forte significabit scientiam sanctæ Trinitatis: alias vero si per numerorum multipliciter centesimum feras quinquagesimum tertium, qui triangularis est, intelligere 477 convenit practicam (scilicet scientiam) naturalem et theologiam, aut etiam fidei, spei et charitatis; aurum, argentum, lapides pretiosos. Verum hæc de numero: capitulorum autem tenuitatem non contemnes, velut ille, qui scis et saturari, et indigere⁷⁰, imo qui ejus memor es, qui viduæ duo minuta non capit; cum igitur benevolentiam recte noveris fructum, custodias tuis germanis fratribus imponendo, ut orent pro infirmo, et ægrotante, ad hoc ut sanetur, suumque grabatum tollens, et deinceps obambulet gratia Christi veri Dei nostri, cui gloria in sæcula

Α σφαιρικῶν τῶν χρόνων. Ἐβδομὰς γὰρ ἐπὶ ἑβδομῶν, καὶ μὴν ἐπὶ μῆνα κινεῖται, καὶ ἐξ ἑναυτοῦ εἰς ἑναυτὸν ὁ χρόνος κυλινοῦνται καὶ καιρὸς ἐπὶ καιρῶν, ὡς ἐπὶ κινήσεως ἡλίου, καὶ σελήνης, ἑαρος, καὶ τῶν ἐξῆς ὁρῶμεν. Τὸ δὲ τρίγωνον, σημαίνει ἂν σοι τὴν τῆς ἀγίας Τριάδος γνῶσιν. Ἄλλως· εἰ δὲ διὰ τῆς πληθῆος τῶν ἀριθμῶν κομιζῆ τῶν ἑκατοστῶν τρίτον τρίγωνον ὄντα, νοεῖν προσήκει πρακτικὴν, φυσικὴν, θεολογικὴν, ἢ καὶ πίστειως, ἐλπιδίως, καὶ ἀγάπῃς, χρυσοῦν, ἀργυροῦν, λίθους τιμίους. Ἄλλ' ὁ μὲν ἀριθμὸς τοιοῦτος, τῶν δὲ κεφαλαίων τὸ ταπεινὸν οὐ περιυβρίσσειας, ὡς εἰδῶς καὶ χορτάζεσθαι, καὶ ὑστερεῖσθαι, καὶ μὴν καὶ ὡς μεμνημένος τοῦ τὰ δύο τῆς χήρας λαπτῆ μὴ ἀποδεδιχότος, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πλοῦτον πολλῶν ἐτέρων ἀποδεξαμένου· οὐκοῦν εὐνοίας, καὶ ἀγάπῃς καρπὸν εἰδῶς, φυλάξεις σοὶς γνησίους ἀδελφοὺς ἐπιτρέπων προσεῦχεσθαι ὑπὲρ τοῦ ἀρρώστουτον, ὅπως ὑγιαίνῃ, καὶ ἑαυτοῦ τὸν κράββατον ἔρας, λοιπὸν πατήσῃ, χάριτι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἢ ὅσα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

respuit, sed ea præ multorum aliorum divitiis recipit, sed ea præ multorum aliorum divitiis recipiendo, ut orent pro infirmo, et ægrotante, ad hoc ut sanetur, suumque grabatum tollens, et deinceps obambulet gratia Christi veri Dei nostri, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

478 CAPUT I.

Si quis suaveolens efficere suffilmentum velit, thus pellucidum, et cassiam, et unguulam, seu fruticem sic dictum, liquoremque illum, qui e myrrha, et cinnamomo incisio distillat⁷¹, æquo commisceat pondere secundum legem. Hæc autem sunt virtutum quaternio; nam si eæ plenissimæ sint, et æquales, non prodetur intellectus.

CAPUT II.

Anima expurgata per virtutum plenitudinem, intellectus sedem efficit inconcussam, ipsumque reddit habitum ad suscipiendum statum qui quaeritur.

CAPUT III.

Oratio est colloquium intellectus cum Deo; quali igitur statum indiget intellectus, ut quiete agendo, sese immutabiliter mutet, ac transeat ad proprium Dominum, nulloque intermedio cum ipso colloquatur? (*subintellige*) talem quaerat statum.

479 CAPUT IV.

Si Moyses, cum ad rubum ardentem super terram appropinquare tentavit, prohibetur, donec exsolvisset pedum calcamentum⁷², quomodo tu ipse, volens eum videre, qui omnem intellectualem et sensum superat, eique veri collocutor, non solvis a te omnem cogitationem passioni obnoxiam?

CAPUT V.

Ora in primis, quo accipias dorum lacrymarum, ut per luctum emollias agrestem duritiem, quæ in anima tua est, et confessus adversum te injustitiam tuam Domino⁷³, veniam ab ipso consequaris.

ΚΕΦΑΛΑ. Α'.

Εἰ τις βούλοιο εὐώδες θυμίαμα σκευάσαι, τὸν διαφανῆ λίθον, καὶ τὴν κασσίαν καὶ τὸν θυγαχά, καὶ τὴν στάκτην ἐξίσου συνθήσει κατὰ τὸν νόμον. Ταῦτα δὲ ἔστιν ἡ τετράς τῶν ἀρετῶν· ἐάν γὰρ πληρέσταται, καὶ ἴσαι τυγχάνωσιν, οὐ προδοθήσεται ὁ νοῦς.

ΚΕΦΑΛΑ. Β'.

Καθαρθεῖσα ψυχὴ διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν πληρότητος ἀκλόνητον τὴν τάξιν τοῦ νοῦ κατασκευάζει, δεκτικὴν αὐτὸν ποιῶσα τῆς ζητουμένης καταστάσεως.

ΚΕΦΑΛΑ. Γ'.

Ἡ προσευχὴ, ὁμιλία ἐστὶ νοῦ πρὸς Θεόν· ποιας οὖν δεῖται καταστάσεως ὁ νοῦς, ἵνα ἡσυχάσῃ μεταστρόφως ἐκσταθῆναι πρὸς τὸν οὐρανόθεν Δεσπότην, καὶ συνομιλεῖν αὐτῷ μηδεὸς μεσιτεύοντος;

ΚΕΦΑΛΑ. Δ'.

Εἰ τῇ ἐπὶ γῆς βέβη φλαγομένη προσεγγίσει πειράσας Μωϋσῆς κωλύεται, ἀχρις οὐ λύσει τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν, πῶς αὐτὸς τὸν ὑπὲρ πᾶσαν ἔννοιαν καὶ αἰσθησὶν ἰδεῖν βουλόμενος, καὶ συνόμιλος αὐτῷ γενέσθαι, οὐ λύσει ἐκ σοῦ πᾶν νόημα ἐμπαθές;

ΚΕΦΑΛΑ. Ε'.

Πρότερον περὶ λήψεως δακρύων προσεύχου, ἵνα διὰ τοῦ πένθους μαλάρξης τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀγριότητα, καὶ ἐξαγορεύσας κατὰ σοῦ τὴν ἀνομίαν σου τῷ Κυρίῳ, παρ' αὐτοῦ ἀφέσεως τεύξῃ.

⁷⁰ Philpp. iv, 12. ⁷¹ Eccli. xxiv, 20. ⁷² Exod. iii, 2-5. ⁷³ Psal. xxxi, 5.

ΚΕΦΑΛ. Γ΄.

Κέχρητο τοῖς δάκρυσι πρὸς παντὸς αἰτήματος
κατόρθωσιν· λίαν γὰρ χαίρει σου ὁ Δεσπότης ἐν δάκρυσι
προσευχῇ δεχόμενος.

ΚΕΦΑΛ. Ζ΄.

Ἐάν πηγὰς δακρῶν ἐκχέης ἐν τῇ προσευχῇ σου,
μηδαμῶς ἐπαίρου ἐν σεαυτῷ, ὡς ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς
ὧν βοήθειαν γὰρ προσεβλήθης ἢ προσευχῇ σου, ἵνα
θνηθῆς προθύμως ἐξαγορεύειν σου τὰς ἀμαρτίας,
καὶ ἐξευμενίσασθαι τὸν Δεσπότην διὰ τῶν δακρῶν.

ΚΕΦΑΛ. Η΄.

Μὴ οὖν εἰς πάθος τρέψῃ τὸ τῶν παθῶν ἀλέξημα,
ἵνα μὴ πλέον παροργίσῃς τὸν δεδωκότα τὴν χάριν·
πολλοὶ δακρύνοντες ὑπὲρ ἀμαρτιῶν, ἐπιλαθόμενοι
τοῦ τῶν δακρῶν σκοποῦ, μανέντες ἐξεπλάγησαν.

ΚΕΦΑΛ. Θ΄.

Στήθι ἐμπόνως, καὶ προσέχου εὐτόνως, καὶ ἀπο-
στρέφου τὰς τῶν φροντίδων καὶ διαλογισμῶν ἐπιτεύ-
ξεις· ταραττοῦσι γὰρ καὶ θορυβοῦσι σε, ἵνα ἐκλύσῃς
τοῦ τόνου.

ΚΕΦΑΛ. Ι΄.

Ὅταν ἴδωσιν οἱ δαίμονες προθυμούμενόν σε ἀλη-
θῶς προσεύξασθαι, τότε ὑποκίθεται νοήματά τινων
πραγμάτων δῆθεν ἀναγκαίων, καὶ μετὰ βραχὺ
ἐπαίρουσι τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην. κινούμενοι τὸν
νοῦν πρὸς ζήτησιν αὐτῶν, καὶ ὡς μὴ εὐρίσκων σφά-
δρα λυπεῖται, καὶ ἀθυμεῖ· ἤνικα δὲ στή εἰς προσευ-
χὴν, ὑπομνήσκουσιν αὐτὸν τῶν ζητηθέντων, καὶ
μνημονευθέντων, ἵνα χαυνωθείς ὁ νοῦς πρὸς γνώ-
σιν αὐτῶν ἀπολέσῃ τὴν εὐκαρπὸν προσευχὴν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Ἀγωνίζου στήσαι τὸν νοῦν σου, κατὰ τὸν καιρὸν
τῆς προσευχῆς κωφόν, καὶ ἄλαλον, καὶ θνήσκον προ-
εβξασθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Ἦνικα ἀπαντήσῃ σοι πειρασμός, ἢ ἀντιλογία, ἢ
ἐρεθισμός, ἢ πρὸς τὴν δι' ἐναντίας ἀμυναν κινήσῃ
θυμὸν, ἢ βῆξαι φωνὴν τινα, μνήσθητι τῆς προσευχῆς
καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν κρίματος· καὶ εὐθέως ἢ ἐν σοὶ
ἀτακτος κίνησις ἡρεμήσῃ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Ὅσα ἂν ποιήσῃς πρὸς ἀμυναν ἀδελφοῦ ἡδικοῦτος
σε, ἀπαντα εἰς σκάνδαλόν σοι γενήσεται ἐν καιρῷ
προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ΄.

Προσευχὴ ἐστὶ πραότητος καὶ ἀοργητικῆς βλά-
στημα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ΄.

Προσευχὴ ἐστὶ χαρῆς καὶ εὐχαριστίας πρό-
βλημα.

Α

CAPUT VI.

Utere lacrymis ad omnem petitionem feliciter
auscipiendam ac perficiendam : plurimum enim gau-
det Dominus tuus, in lacrymis orationem exci-
piens.

CAPUT VII.

Quamvis in tua oratione fontes lacrymarum ef-
fundas, nequaquam tamen extollaris in teipso,
quasi multis præcellas; auxilium enim tua recepti
oratio, ut possis animo prompto confiteri peccata
tua, Dominumque lacrymis placare.

480 CAPUT VIII.

Ne igitur in passionem convertas, quod ad de-
endas arcendasque passiones fuit datum, ne magis
ad iram concites eum, qui tibi gratiam dedit :
multi flentes pro peccatis, oblitri lacrymarum scopi,
iusanientes, aberrarunt.

CAPUT IX.

Sit magno cum studio, intenteque ora, et aver-
sare curarum, cogitationumque obventiones ; te
namque turbant illa, ac tumultuantur, ut animi tui
inflexibilem dissolvant constantiam.

CAPUT X.

Cum te dæmones viderint vere promptum orare,
tunc suggerunt cogitationes quarumdam rerum
veluti necessariarum, et paulo post incitant memo-
riam, de ipsis moventes intellectum, ut eas inqui-
rat, dumque minime reperiat, ille dolet, animoque
despondet; quando vero stat ad orationem, in
ipsius revocant memoriam quæsitæ, et memorata,
ut intellectus ad cognitionem earum rerum lassat-
us, ac laxatus, fructuosam perdat orationem.

CAPUT XI.

Conare ut, in tempore orationis, surdum ac
mutum tuum sis intellectum, sicque poteris
orare.

481 CAPUT XII.

Quando tibi occurrerit tentatio, aut contradictio,
aut fueris irritatus, aut, ob contrariam causam, ad
ultionem commovere animum contigerit, aut ad ali-
quam erumpere vocem, memento orationis et judi-
cii, quod de ipsa fit, et statim, quæ in te fuerit in-
composita commotio, sedabitur.

CAPUT XIII.

Quotquot feceris ad vindictam fratris, qui te of-
fenderit, in tempore orationis, scandalum tibi gi-
gnent, et offendiculum.

CAPUT XIV.

Oratio germen est mansuetudinis et lenitudinis.

CAPUT XV.

Oratio est gaudii gratiarumque actionis produ-
ctio.

CAPUT XVI.

Oratio est adversus tristitiam animique dejectionem amuletum.

CAPUT XVII.

Abiens vende substantiam tuam, et da pauperibus ⁷⁴, accipiensque crucem, abnega temetipsum ⁷⁵, ut possis absque ulla distractione orare.

482 CAPUT XVIII.

Si velis laudabiliter orare, quaque hora abnega temetipsum, ac philosophorum more, stude, sisque occupatus in permultis pro oratione perpetiendis.

CAPUT XIX.

Si philosophorum more dabis operam cuiquam rei duræ tolerandæ, ejus fractum tempore orationis invenies.

CAPUT XX.

Si orare cupias ut decet, ne tristitia animam affligas, alioquin in vanum curris.

CAPUT XXI.

Dimitte (inquit) munus tuum ante altare, et abiens, prius reconciliare fratri tuo, et tunc veniens, absque perturbatione orabis ⁷⁶; nam injuriarum memoria offuscat orantis ductricem rationem, ejusque orationibus tenebras offundit.

CAPUT XXII.

Qui tristitias ac vindictas ex injuriarum recordatione sibi ipsis coacervant, et videntur orare, similes sunt his, qui hauriunt aquas, iusque dolium pertusum projiciunt.

CAPUT XXXIII.

Si patiens fueris, cum gaudio semper orabis.

483 CAPUT XXIV.

Oranti tibi, ut decet, hujusmodi res occurrent; quod nimirum videatur tibi, justum esse omnino iracundia uti, verumtamen adversus proximum non justa est penitus iracundia, nam, si perquiras diligenter, invenies quod possibile est et sine ira negotium bene componi: utere itaque omni adhibito studio, ne prorumpas in iram.

CAPUT XXV

Cave ne, dum putas alterum curare, ipse insanabilis maneat, tuæque orationi præbeas impedimentum.

CAPUT XXVI.

Si abstineas ab ira, modum parcendi invenies, teque ipsum prudentem demonstrabis ad id, quod spectat ad tui existimationem, riteque eris inter orantes.

CAPUT XXVII.

Si adversus iram sis armatus, nunquam sustinebis concupiscentiam; ipsa enim est, quæ materiam

A

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Προσευχή ἐστὶ λύπης καὶ ἀθυμίας ἀλέξιμα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Ἀπελθὼν πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἕστω πτωχός, καὶ λαβὼν τὸν σταυρὸν, ἀπάρνησαι ἑαυτὸν, ἵνα δυναθῆς ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Εἰ βούλει ἐπαινετῶς προσεύχεσθαι, ἀρνησαι ἑαυτὸν καθ' ὄραν, καὶ πάμπολα δεῖνὰ πάμπολα ὑπὲρ προσευχῆς φιλοσοφεῖ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Ὅτι ἐὰν χαλεπὸν ὑπομένων φιλοσοφῆτης, τοῦτου τὸν καρπὸν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς εὐρήσεις.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Ἐπιθυμῶν προσεύξασθαι ὡς δεῖ, μὴ λυπήσῃς ψυχὴν, εἰ δὲ μήγε, εἰς μάτην τρέχεις.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Ἄφες σου τὸ δῶρον, φησὶν, ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπελθὼν πρότερον διαλλάγηθαι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε προσεύξῃ ἀταράχως· ἡ γὰρ μνησικακία ἀμαυροῖ τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ προσευχομένου, καὶ σκοτεῖζει τούτου τὰς προσευχάς.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Οἱ λύπας καὶ μνησικακίας ἑαυτοῖς σωρεύοντες, καὶ προσεύχεσθαι δοκοῦντες, ὁμοιοὶ εἰσι τοῖς ὕδωρ ἀντλοῦσι, καὶ εἰς τετραγώνον πίθον βάλλουσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Ἐὰν ὑπομονητικὸς ᾖς, ἀεὶ μετὰ χαρᾶς προσεύξῃ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Προσευχομένου σου δεόντως, τοιαῦτά σοι ἀπαντήσονται πράγματα, ἵνα δόξης δίκαιον εἶναι πάντως τῷ θυμῷ χρῆσασθαι· οὐκ ἐστὶ δὲ δίκαιος θυμὸς κατὰ τοῦ πλάτος τὸ σύνολον· ἐὰν γὰρ ζητήσῃς, εὐρήσεις, ὅτι δυνατόν, καὶ δίχα θυμοῦ καλῶς διατεθῆναι τὸ πρᾶγμα· πάσῃ οὖν μηχανῇ χρῆσαι πρὸς τὸ μὴ βῆξαι θυμὸν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Ἦρα μὴ δοκῶν ἕτερον ἰδῆσθαι, αὐτὸς ἀνίατος ἔσῃ, καὶ δῶς ἐκκοπήν τῇ προσευχῇ σου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Φειδόμενος θυμοῦ, φειδὼ εὐρήσεις, καὶ φρόνιμος ἑαυτὸν ἀναδείξεις πρὸς τὸ εἰς οἴησιν, καὶ ἐν τοῖς προσευχομένοις ἔσῃ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

Κατὰ θυμοῦ ὀπλιζόμενος, ἐπιθυμίας οὐκ ἀνέξῃ ποτὲ· αὕτη γὰρ ὕλας δίδωσι τῷ θυμῷ, καὶ ὅσως

⁷⁴ Matth. xix, 25; Marc. x, 21. ⁷⁵ Matth. xvi, 24; Luc. ix, 23. ⁷⁶ Matth. v, 25.

ταράττει τὸν νοερὸν ὀφθαλμὸν, λυμαινόμενος τὴν A
κατάστασιν τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Μὴ ἐν μόνοις τοῖς ἐκτεδῶσι στήμασι προσεύχου, ἀλλὰ
τρέπε τὸν νοῦν σου εἰς συναίσθησιν πνευματικῆς
προσευχῆς μετὰ πολλοῦ φόβου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Ποτὲ μὲν ἀθρόως στάς εἰς προσευχὴν οὐ προσεύξῃ,
ποτὲ δὲ λίαν πονήσας, οὐκ ἐπιτεύξῃ τοῦ σκοποῦ, ἵνα
ἔτι μᾶλλον ζητήσας, καὶ λαβῶν, ἔξεις ἄσυλον τὸ
κατ' ὄρθωμα.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Ἐπιστάτους ἀγγέλου ἀθρόον ἅπαντες ἀφίστανται
οἱ ἐνοχλοῦντες ἡμῖν, καὶ εὐρίσκεται ὁ νοῦς ἐν πολλῇ
ἀνέσει, ὀγιῶς προσευχόμενος· ποτὲ δὲ τοῦ συνήθους
καλέμου ἡμῖν ἐπιχειμένου, πικτεῖται ὁ νοῦς, καὶ οὐ
συγχωρεῖται ἀνανεῦσαι, προσηκίωται γὰρ τοῖς ποι-
κλοῖς πάθεσιν, ὅμως ἐπὶ πλεόν ζητῶν εὐρήσει, καὶ
κρούονται αὐτῷ εὐτόνως, ἀνοιγέσεται.

ΚΕΦΑΛ. ΑΑ'.

Μὴ προσεύχου τὰ σὰ θελήματα γενέσθαι· οὐδὲ γὰρ
πάντως συμφωνοῦσι τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ
μᾶλλον καθὼς ἐδιδάχθης, προσεύχου λέγων· Γενη-
θήτω τὸ θέλημά σου ἐν ἐμοί· καὶ ἐπὶ παντὶ δὲ
πράγματι οὕτως αὐτὸν αἰτεῖ τὸ ἀγαθόν, καὶ συμ- C
φέρων τῇ ψυχῇ, εὐ δὲ οὐ πάντως τοῦτο ζητεῖς.

ΚΕΦΑΛ. ΑΒ'.

Πολλάκις προσευχόμενος ἤτησάμην γενέσθαι μοι ὁ
ἔδοξα καλὸν εἶναι μοι, καὶ ἐπέμμενον τῷ αἰτήματι,
ἀλόγως βιαζόμενος τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ
ἀποδοῦς αὐτῷ, ἵνα ὁ οἶδε συμφέρον αὐτὸς μᾶλλον
οἰκονομήσῃ, καὶ μέντοι λαβῶν, ὕστερον ἠχθέσθην
λίαν, δίδετι μᾶλλον τὸ βούλημα ἑαυτοῦ ἤτησάμην
γενέσθαι· οὐ γὰρ τοιοῦτόν μοι ἀπήνησε τὸ πρᾶγμα,
οἶον ἐνόμιζον.

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ'.

Τί ἄλλο ἀγαθόν, ἀλλ' ἢ Θεός· Οὐκοῦν αὐτῷ ἀπο-
δώμεν πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ εὐ ἡμῖν ἔσται· ὁ D
γὰρ ἀγαθὸς πάντως, καὶ ἀγαθῶν ἐστι παροχεύς
δωρεῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΑΔ'.

Μὴ ὡς ἐν δυνάμει κομιζόμενος, εὐθέως τὸ αἰτήμα
ζήτει· βούλεται γὰρ σε ἐπὶ πλεόν εὐεργετήσῃ
προσκαρτεροῦντα αὐτῷ ἐν τῇ προσευχῇ· τί γὰρ
ἀνώτερον τοῦ τῷ Θεῷ προσομιλεῖν, καὶ τῇ πρὸ αὐτὸν
συνουσίᾳ περισπᾶσθαι;

ΚΕΦΑΛ. ΑΕ'.

Προσευχὴ ἐστὶν ἀνάβασις νοῦ πρὸς Θεόν.

subministrat iræ, et illa oculum perturbat intelle-
ctualem corrumpendo statum orationis.

CAPUT XXVIII.

Ne solis externis gestibus ores, sed mentem tuam
verte ut sit conscia spiritualis orationis cum multo
timore.

484 CAPUT XXIX.

Interdum quidem confestim orationi insistens,
bene precaberis; quandoque vero, cum diu mul-
tumque laboraveris, scopum non assequeris, ut ad-
huc cum magis requirās, cumque [fueris adeptus,
habeas rectum opus a prædæ periculo immune as-
tutum.

B

CAPUT XXX.

Adstante angelo discedunt confestim omnes, qui
nobis afferunt impedimentum, mensque reperitur
in multa requie sane orans; interdum vero, super-
veniente nobis consueto bello, mens pugilis instar
pugnat, nec permittitur sursum caput reflectere,
vanis quippe afficitur passionibus; at tamen, si
etiam atque etiam querat, inveniet, intenteque ipsi
pulsanti aperietur ⁷⁷.

CAPUT XXXI.

Ne ores, tuas perfici voluntates, nec enim Dei
voluntati sunt omnino consonæ, sed potius ora, ut
didicisti, dicens: Fiat voluntas tua in me ⁷⁸; sicque
in omni re ab ipso pete, ut fiat ipsius voluntas;
vult enim quod bonum est, quodque animæ confert.
Tu vero non hoc omnino exquiris.

CAPUT XXXII.

Sæpe, dum orarem, petii, mihi fieri, quod arbi-
tratus sum bonum mihi fore, inque petitione irra-
tionabiliter perseverabam 485, Dei cogens volun-
tatem, nec ipsi concedens, ut quod ille futurum utile
noverit, dispensaret; et quidem cum recepissem,
postremo nimis graviter tuli, eo quod meam potius
voluntatem fieri petissem; nec enim res mihi talis
evenit, qualem existimabam.

CAPUT XXXIII.

Quid aliud bonum, nisi Deus? igitur ei remitta-
mus, quæ ad nos pertinent omnia, et bene nobis erit;
ipse enim omnino bonus est, bonorumque largitor
donorum.

CAPUT XXXIV.

Ne tanquam in potestate procedens petitionem con-
festim exquiras; vult enim tibi plurimum conferre
beneficium perseveranti in oratione; quid enim sub-
limius, quam Deum alloqui, et ipsius circumtrahi
consuetudine?

CAPUT XXXV.

Oratio est ascensus mentis ad Deum.

⁷⁷ Matth. vii, 7; Luc. xi, 9. ⁷⁸ Matth. vi, 10.

CAPUT XXXVI.

Si orare cupias, omnibus renuntia, ut omnia tibi cedant in hæreditatem.

CAPUT XXXVII.

Ora primo ut purgeris a passionibus, et secundo ut eruaris ab ignorantia, et tertio, ut ab omni tentatione atque derelictione libereris.

486 CAPUT XXXVIII.

In oratione tua solam require justitiam, et regnum, id est virtutem, et cognitionem, et cætera omnia tibi adjicientur.

CAPUT XXXIX.

Justum est non solum pro propria emundatione orare, sed et pro omni contribuere, ut modum imiteris angelicum.

CAPUT XL.

Vide, an vere Deo tua in oratione adhaeris, vel an hominum vincaris laude, illamque contendas aucupari, orationis utens representatione, veluti tegmine,

CAPUT XLI.

Sive cum fratribus ores, sive solus, conare, non consuetudine, sed sensu orare.

CAPUT XLII.

Proprium orationis est interna cogitatio cum devota pietate et compunctione, animæque dolore, peccata cum mutis suspiriis confitendo.

CAPUT XLIII.

Si tua mens ætatis florem in tempore orationis affectet, nondum ut monachus orat, sed etiamnum mundana est, exterius tabernaculum exornans.

487 CAPUT XLIV.

Dum oras, tuam, pro viribus, custodi memoriam, ut sua propria non tibi proponat, sed te moveat ad cognitionem extensionis ad Deum; memoria namque assolet multum deprædari mentem circa tempus orationis.

CAPUT XLV.

Aut veteres rerum imaginationes tibi oranti producit memoria, aut novas curas, aut personam ejus qui te dolore affectit.

CAPUT XLVI.

Valde invidet dæmon homini oranti, omnemque machinam adhibet, ut ejus intentionem inquinet; non cessat igitur per memoriam cogitationes harum rerum commovere, omnesque passiones per carnem tanquam vectibus subexcitare, ut impedire possit optimum ipsius cursum, et accessum ad Deum.

CAPUT XLVII.

Quando improbissimus dæmon plurima molitus, studiosi orationem impedire non potuerit, parum-

A

ΚΕΦΑΛΑ. ΔΓ'.

Εἰ προσεύξασθαι ποθεῖς, ἀπόταξαι τοῖς σύμπταισι, ἵνα τὸ πᾶν κληρονομήσῃς.

ΚΕΦΑΛΑ. ΔΖ'.

Προσεύχου πρότερον περὶ τοῦ καθαρῆναι τῶν παθῶν, καὶ δεύτερον περὶ τοῦ ῥυθῆναι ἀπὸ τῆς ἀγνωσίας, καὶ τρίτον ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ καὶ ἐγκαταλείψεως.

ΚΕΦΑΛΑ. ΔΗ'.

Μόνην ζήτηε ἐν τῇ προσευχῇ σου τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν βασιλείαν, τοῦτέστι τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν νῦν σιν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα προστεθήσεται σοι.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΘ'.

Δίκαιον, μὴ μόνον περὶ οἰκείας καθάρσεως προσεύχεσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ παντὸς ὀμοφύλου, ἵνα ἀγγελικὸν μιμήσῃ τρόπον.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΑ'.

Ὅρα, ἐὰν ἀληθῶς θεῶν παρέστηκας ἐν τῇ προσευχῇ σου, ἢ ἐπαίνῳ ἀνθρώπων ἤτετασαι, καὶ τούτων θηρᾶν ἐπειγῆ, ὥστερ ἐπικαλύμματι κεχρημένος τῆ παραστάσει τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΑ'.

Εἴτε μετὰ ἀδελφῶν προσεύχῃ, εἴτε κατὰ μόνας, ἀγώνισαι, μὴ ἔθει, ἀλλὰ αἰσθήσει προσεύχεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΒ'.

Ἦθος ἐστὶ προσευχῆς σύννοια μετ' εὐλαθείας, καὶ κατανύξεως, καὶ ὀδύνης ψυχῆς ἐν ἐξαγορεύσει πταισμάτων μετὰ στεναγμῶν ἀφώνων.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΓ'.

Ἐὰν περιδλέπηται ὁ νοῦς σου ἀκμὴν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, οὐδέπω ὡς μοναχὸς προσεύχεται, ἀλλ' ἔτι κοσμικὸς ἐστί, τὴν ἐξῴθεν σκητὴν καλλωπίζων.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΔ'.

Προσευχόμενος, τὴν μνήμην σου δυνάμει φύλαττε, ἵνα μὴ τὰ οἰκεία παρῆθῃ σοι, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς παρατάσεώς σε κινή· λίαν γὰρ κέφυκε συλθεῖν ὁ νοῦς ὑπὸ τῆς μνήμης κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΕ'.

Ἡ παλαιῶν πραγμάτων ἔχει σοι φαντασίας ἢ μνήμη προσευχομένῳ, ἢ νέας φροντίδας, ἢ πρόσωπον λελυπηκότος.

ΚΕΦΑΛΑ. ΛΣΤ'.

Λίαν βασκαίνει ὁ δαίμων ἀνθρώπῳ προσευχομένῳ, καὶ πάσῃ χρᾶται μηχανῇ, λυμῆνασθαι τὸν τούτου σκοπὸν· οὐ παύεται ὅν τὰ νοήματα κινῶν τῶν πραγμάτων διὰ τῆς μνήμης, καὶ ἅλα τὰ πάθη ἀναμωχλεύει διὰ τῆς σαρκός, ἵνα ἐμποδίσαι δυνηθῇ τῷ ἀρίστῳ αὐτοῦ δρόμῳ, καὶ τῇ πρὸς θεὸν ἐκδημίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑ. ΜΖ'.

Ὅταν πολλὰ ποιήσας ὁ πονηρότατος δαίμων, μὴ δυνηθῇ ἐμποδίσαι τὴν τοῦ σπουδαίου προσευχῆν, μ-

κρὸν ὑποκαλῆ, καὶ μετέπειτα ἀμύνεται αὐτὸν προσευζάμενος· ἢ γὰρ εἰς ὀργὴν ἐξάψας ἀφανίζει τὴν ἐκ τῆς εὐχῆς συγκροτούμενην ἀρίστην κατάστασιν ἐν ἑαυτῷ, ἢ πρὸς ἡδονὴν τινα ἐλευθερίας ὑβρίζει τὸν νοῦν.

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ΄.

Προσευζάμενος ὡς δεῖ, προσδόκα δὲ μὴ δεῖ, καὶ στήθι ἀνδρείως φυλάττων τὸν καρπὸν σου· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐτάχθης, ἐργάζεσθαι, καὶ φυλάττειν· μὴ οὖν ἐργασάμενος ἐάσης ἀφύλακτον τὸ πονηθῆν· εἰ δὲ μήγε, οὐδὲν ὠφέλιμα προσευχόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ΄.

Πᾶς ὁ συγκροτούμενος πόλεμος μεταξὺ ἡμῶν τε, καὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, οὐ περὶ ἐτέρου γίνεται, ἢ περὶ πνευματικῆς προσευχῆς· λίαν γὰρ πολέμιος αὐτοῖς ἐστὶ, καὶ ἐπαχθεστάτη, ἡμῖν δὲ σωτήριος, καὶ προσηνεστάτη.

ΚΕΦΑΛ. Ν΄.

Τί βούλεται τοῖς δαίμοσι ἐνεργεῖν ἐν ἡμῖν γαστριμαργίαν, πορνείαν, φιλαργυρίαν, ὀργὴν τε καὶ μνησικακίαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάθη; Ἰνα παχυνθεῖς ὁ νοῦς ἐξ αὐτῶν, μὴ θυγηθῆ ὡς δεῖ προσεύξασθαι· τὰ γὰρ τοῦ ἀλόγου μέρους πάθη ἀρξάντα οὐκ ἐξ αὐτῶν λογικῶς κινεῖσθαι καὶ τὸν Θεοῦ Λόγον ἐπιζητεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ΄.

Τὰς ἀρετὰς μετερχόμεθα διὰ τοὺς λόγους τῶν γεγονόντων, καὶ τούτους διὰ τὸν οὐσιώσαντα Κύριον, οὗτος δὲ ἐν τῇ καταστάσει τῆς προσευχῆς ἀναφαίνεσθαι εἴωθε.

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ΄.

Κατάστασις ἐστὶ προσευχῆς ἕξις ἀπαθῆς, ἔρωτι ἀκροτάτῃ εἰς ὕψος νοητῶν ἀρπάζουσα τὸν φιλόσοφον, καὶ πνευματικὸν νοῦν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ΄.

Οὐ μόνον θυμοῦ, καὶ ἐπιθυμίας δεῖ ἄρχειν τὸν ἀληθῶς προσεύξασθαι ἐπιγόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐκτεδὸς ἐμπαθοῦς νοήματος γενέσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ΄.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, τοῦτω ὡς Πατρὶ δεῖ συνομιλεῖ, ἀποστρεφόμενος πᾶν νόημα ἐμπαθέος.

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ΄.

Οὐχ ὁ ἀπαθείας τετυχηκώς, ἤδη καὶ προσεύχεται ἀληθῶς· δύναται γὰρ ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι εἶναι καὶ ἐν ταῖς ἱστορίαις αὐτῶν περισπᾶσθαι, καὶ μακρὰν ἀπέχειν ἀπὸ Θεοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ΄.

Οὐκ ἂν ὅτε μὴ ἐγγρονίξῃ ὁ νοῦς ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι τῶν πραγμάτων, ἤδη καὶ προσευχῆς καταλήφει τόπον· δύναται γὰρ ἐν τῇ θεωρίᾳ εἶναι τῶν πραγμάτων, καὶ ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν ἀδολεσεῖν,

A per remiuit, et postmodum ipse qui oraverit, submit vindictam; aut enim ad iracundiam incendens, optimum exterminat statum, in ipso ex oratione instructum; aut ad aliquam proritans irrationaleni voluptatem, menti petulanter infert injuriam.

488 CAPUT XLVIII.

Si oraveris uti decet, exspecta quæ non decent, et sta viriliter, fructum tuum custodiens; ad hoc enim a principio fuisti constitutus, ut opereris, et custodies: ne itaque operans, quod elaboratum est sinas incustoditum; id autem nisi faxis, nihil orando prolicies.

CAPUT XLIX.

Omne quod instruitur bellum inter nos Impurosque spiritus; non ob aliud fit, quam ob spiritualem orationem; valde namque ipsis hostilis est, ac maxime inimica, nobis autem salutaris, ac jucundissima.

CAPUT L.

Cur volunt dæmones in nobis operari gulam, fornicationem, avaritiam, iracundiam, et injuriarum recordationem, ac reliquas passiones? ut ex ipsis mens incrassata non possit, sicut decet orare; nam passiones, quæ ab irrationali parte sumunt initium non sinunt eam rationaliter moveri, Deique Verbum inquirere.

CAPUT LI.

C Virtutes consecramur ob rationes, seu causas rerum creatarum, et istas propter Dominum, quarum essentias condidit: ipse autem in statu orationis manifestari consuevit.

489 CAPUT LII.

Status orationis est habitus absque passione. amore summo ad celsitudinem intelligibilem rapien-tem mentem sapientem, et spiritualem.

CAPUT LIII.

Is qui festino gradu contendit vere orare, oportet ut non solum iracundiæ, atque cupiditati dominetur, verum etiam alienus sit a cogitatione, quæ imbuta sit passione.

CAPUT LIV.

Qui amat Deum, cum ipso, tanquam Patre semper colloquitur, et conversatur, omnem aversatur cogitationem passione inquinatam.

CAPUT LV.

Non qui vacuitatem passionum est adeptus, jam vere quoque orat, potest quippe in nudis versari cogitationibus, inque studium ipsas cognoscendi, seu lustrandi distrabi, et longe abesse a Deo.

CAPUT LVI.

Nec vero, quando mens in nudis rerum cogitationibus non diu immoretur, jam simul orationis locum est assecuta; potest enim in rerum contemplatione versari, inque ipsarum discursibus assidue

meditari, quæ, licet nuda sint verba; uttamen, **A** ἄπερ, καὶ εἰ ψιλὰ ῥήματά εἰσιν, ἀλλ' ὡς πραγμάτων
490 utpote quæ rerum contemplationes existunt, quasi signum quoddam insculpunt in mente, abdu-
 cuntique procul a Deo.
 ἔντα θεωρήματα, τυποῦσι τὸν νοῦν, καὶ μακρὰν ἐ-
 ἀγούσιν ἀπὸ Θεοῦ.

CAPUT LVII.

Quamvis mens citra contemplationem corporeæ naturæ versetur, nondum tamen perfectum Dei locum est contemplata: potest quippe in cognitione rerum intellectualium versari, et ad eam varie distingui.

CAPUT LVIII.

Si orare velis, Deo est opus, qui dat oranti orationem; igitur ipsum invoca, dicens: « Sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum⁷⁹, » hoc est Spiritus sanctus, et Unigenitus Filius tuus; sic enim docuit, dicendo, in Spiritu, et veritate adorari⁸⁰ Deum, scilicet Patrem, quandoquidem hæc tria Deus.

CAPUT LIX.

Qui orat in Spiritu, et veritate, non propter creaturas Conditorem honorifice laudat, sed propter ipsum, nimirum ejus amorem, eundem hymnis exaltat.

CAPUT LX.

Si theologus es, vere orabis, sique vere oraveris, es theologus.

491 CAPUT LXI.

Quando mens tua, multo accensa erga Deum desiderio, tantillum quasi recedet a carne, omnesque cogitationes a cupiditate, aut a memoria, aut a corporis temperamento procedentes, aversatur, devotione simul et gaudio repleta, tunc arbitrare te operationis terminis appropinquasse.

CAPUT LXII.

Spiritus sanctus infirmitati nostræ compatiens, nobis, quamvis impuri simus, advenit; sique mentem nostram invenerit cum amore veritatis ad eum orantem, super ipsam ascendit, turmamque omnem cogitationum, aut notionum, quæ ipsam ambit, delet, convertens eam ad opera spiritualis orationis.

CAPUT LXIII.

Cæteri quidem per corporis immutationem menti immittunt cogitationes, seu notiones, et speculationes: Deus autem contrarium efficit, mentem incendit ipsam; immittens ei cogitationem, prout vult, simulque per mentem, corporis intemperantiam conspiciens.

CAPUT LXIV.

Nemo, veræ orationis amans, si irascitur, aut injuriarum sit memor, expers erit insanix; persimilis namque est volenti acute cernere, oculosque proprios obturbanti.

⁷⁹ Matth. vi, 9; Luc. xi, 2. ⁸⁰ Joan. iv, 23.

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ'.

Κὰν ὁπὲρ τὴν θεωρίαν τῆς σωματικῆς φύσεως ὁ νοῦς γένηται, ἰοῦπω τέλειον τὸν τοῦ Θεοῦ τόπον εἰδέσαστο· δύναται γὰρ ἐν τῇ τῶν νοητῶν εἶναι γνώσει, καὶ ποικίλλεσθαι πρὸς αὐτήν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ'.

Εἰ προσεύξασθαι βούλει, Θεοῦ χρεία τοῦ δίδόντος εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ οὐκὼν ἐπικαλοῦ αὐτὸν λέγων, « Ἄγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱός· οὕτω γὰρ ἐδίδαξε, λέγων, ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνεῖσθαι τὸν Θεόν, τουτέστι τὸν Πατέρα, ἐπεὶ καὶ τὰ τρία Θεός.

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ'.

Ὁ ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσευχόμενος οὐκὼν ἐκ τῶν κτισμάτων τὸν Δημιουργὸν γερφαίρει, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ αὐτὸν ἀνυμνεῖ.

ΚΕΦΑΛ. Ξ'.

Εἰ θεολόγος εἶ, προσεύξῃ ἀληθῶς, καὶ εἰ ἀληθῶς προσεύξῃ, θεολόγος εἶ.

ΚΕΦΑΛ. ΞΑ'.

Ὅταν ὁ νοῦς σου τῷ πολλῷ πρὸς τὸν Θεὸν πόθῳ κατὰ μικρὸν ὀλον ὑπαναχωρεῖ τῆς σαρκὸς, καὶ πάντα τὰ ἐξ ἐνθυμήσεως, ἢ κράσεως νοήματα ἀποστρέφηται, εὐλαθείας ὁμοῦ, καὶ χαρᾶς ἐμπλεὲς γενόμενος, τότε νόμιζε ἡγγικέναι ὁροῖς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΞΒ'.

Τὸ ἅγιον Πνεῦμα συμπάσχον τῇ ημετέρα ἀσθενείᾳ, καὶ ἀκαθάρτοις οὖσιν ἐπιφοιτᾷ ἡμῖν, καὶ εἰ εὖροι τὸν νοῦν ἡμῶν φιλαλήθως αὐτῷ προσευχόμενον, ἐπιθαίνει αὐτῷ, καὶ ἅπασαν τὴν κυκλοῦσαν αὐτὸν τῶν λογισμῶν, ἢ τῶν νοημάτων φάλαγγα, ἐξαφανίζει, προτρεπόμενον αὐτὸν εἰς ἔργα πνευματικῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΞΓ'.

Οἱ μὲν λοιποὶ διὰ τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ σώματος ἐμποιοῦσι τῷ νῷ λογισμοὺς, ἢ νοήματα, καὶ θεωρήματα. Ὁ δὲ γε Θεὸς τὸναντιὸν δρᾷ, αὐτῷ τῷ νῷ ἐπιθαίνει, καὶ ἐντιθεὶς αὐτῷ γνώσιν, ὡς βούλεται, καὶ διὰ τοῦ νοῦ τὴν τοῦ σώματος ἀκρασίαν κατευνάζων.

ΚΕΦΑΛ. ΞΔ'.

Οὐδεὶς ἐρῶν ἀληθοῦς προσευχῆς, καὶ ὀργιζόμενος, ἢ μνησικακῶν ἐκτός ἐστι παραπληξίας· ὁμοίως γὰρ ἐστὶ τῷ ὀφθαλμῷ θέλοντι, καὶ τοὺς οὐκ αἰσθητοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκταράσσοντι.

ΚΕΦΑΛ. ΕΒ΄.

A

492 CAPUT LXV.

Εἰ προσεύξασθαι ποθεῖς, μηδὲν τῶν ἐναντιουμένων τῆ προσευχῇ πρᾶττε, ἵνα ὁ Θεὸς ἐγγύλας συμπορεύσῃται σοι.

Si orare desideras, nihil eorum facias, quæ orationi contraria sunt, ut Deus appropinquans tibi, tecum obambulet.

ΚΕΦΑΛ. ΕΓ΄.

CAPUT LXVI.

Μὴ σχηματίζῃς τὸ Θεῖον ἐν ἑαυτῷ προσευχόμενος, μηδὲ πρὸς μορφὴν τινα συγχωρήσης τυπωθῆναι σου τῶν νοῦν· ἀλλ' αὐλος τῷ ἀδύῳ πρόσθι, καὶ συνόσεις.

Ne, quod divinum est, tibi ipsi assimiles, cum oras, nec juxta aliquam formam permittas tuam efformari mentem, sed immateriali, tu velut immaterialis accede, cumque ipso in unum convenies.

ΚΕΦΑΛ. ΕΖ΄.

CAPUT LXVII.

Φυλάττου τὰς παγίδας τῶν ἐναντιῶν. Γίνεται γὰρ ἐν τῷ προσεύχεσθαι σε καθαρῶς, καὶ ἀπαράχως, ἀθρόως ἐπιστῆναι σοι μορφὴν ξένην, καὶ ἀλλόφυλον, B πρὸς τὸ εἰς οἴησιν ἀπαγαγεῖν σε τοπάζοντα τὸ Θεῖον ἐκεῖ, ἵνα τὸ ἀθρόως ἐκκαλυφθῆν σοι, ποσὸν τὸ Θεῖον εἶναι πείσῃ· ἀποσον δὲ τὸ Θεῖον, καὶ ἀσχημάτιστον.

Laqueos adversariorum evita; fieri namque solet ut oranti tibi pure ac sine perturbatione confestim astet forma peregrina et alienigena, ut te in tui arrogantem existimationem inducat, dum conjicias, ibi, reperiri quod divinum est, ut ex improviso revelatum tibi persuadeat, divinum esse quantum: verum divinum numen sine quantitate est, caretque figura.

ΚΕΦΑΛ. ΕΗ΄.

CAPUT LXVIII.

Ὅταν μὴ δυνηθῇ τὴν μνήμην κινήσαι ἐν τῇ προσευχῇ ὁ φθονερὸς δαίμων, τότε τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος ἐκδιάζεται εἰς τὸ ποιῆσαι ξένην τινὰ φαντασίαν τῷ νῷ, καὶ μορφῶσαι αὐτόν· ὁ δὲ ἔχων ἔθος ἐν νοήμασιν, εὐχερῶς κάμπτεται, καὶ πρὸς αὐλον, καὶ ἀνείδειον γνῶσιν ἐπειγόμενος ἀπατάται, καπνὸν ἀντὶ φωτὸς κατέχων.

Quando invidus dæmon non potest in oratione memoriam commovere, tunc corporis temperamento vim infert ad causandam in intellectu aliquam peregrinam imaginationem, ipsumque aliqua forma componendum; iste vero cui mos est in cogitationibus versari et hæere, facile flectitur, et ad immaterialem expertem figuræ cognitionem impulsus, C decipitur, fumum pro lumine suscipiens.

ΚΕΦΑΛ. ΕΘ΄.

493 CAPUT LXIX.

Ἣτῆθι ἐπὶ τῆς φυλακῆς σου φυλάττων τὸν νοῦν σου ἀπὸ νοημάτων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, στήναι ἐπὶ τῇ οἰκειᾷ ἡρεμίᾳ, ἵνα ὁ συμπάσχων τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ σοὶ ἐπιφοιτήσῃ, καὶ τότε λήψῃ δῶρον προσευχῆς εὐκλεέστατον

Sta in tui custodia mentem tuam servans in tempore orationis a cogitationibus, seu notionibus, quo in propria quiete permanes, ut, qui compatitur ignorantibus, ventitet etiam ad te, tuncque celebrimum orationis præmium assequeris.

ΚΕΦΑΛ. Ο΄.

CAPUT LXX.

Ὁδὲ δυνήσῃ προσεύξασθαι καθαρῶς, πράγμασι συμπλεκόμενος ὕλικοῖς, καὶ φροντίσι συνεχέσι δονούμενος· προσευχὴ γὰρ ἐστὶν ἀπόθεσις νοημάτων.

Pure orare non poteris, si materialibus negotiis fueris implicitus, assiduisque curis agitatus; oratio quippe est depositio seu abjectio cogitationum.

ΚΕΦΑΛ. ΟΑ΄.

CAPUT LXXI.

Ὁδὲ δύναται δεδεμένος δραμεῖν, οὐδὲ νοῦς πάθει δουλεύων προσευχῆς πνευματικῆς τόπον ἰδεῖν· ἔλκεται γὰρ, καὶ περιφέρεται ἐκ τοῦ ἐμπαθοῦς νοήματος, καὶ οὐχ ἴσταται ἀκλόνητος.

Devincitus nequaquam currere potest, nec mens passionibus inserviens valebit spiritualis orationis locum videre; attrahitur quippe, et circumfertur a cogitatione percita passionibus, neque stat inconcussa.

ΚΕΦΑΛ. ΟΒ΄.

CAPUT LXXII.

Ἐπὶ καθαρῶς λοιπὸν, ἀπλανῶς καὶ ἀληθῶς προσέσχηται ὁ νοῦς τὸ τηρικαῦτα, οὐκ ἔτι ἐκ τῶν ἀριστέρων ὑπέρχονται οἱ δαίμονες, ἀλλ' ἐκ τῶν δεξιῶν ὑποτίθενται γὰρ αὐτῷ δόξαν Θεοῦ, καὶ σχηματισμὸν τινα τῶν τῇ αἰσθήσει φίλων, ὡς δοκεῖν τελείως τετυχῆσαι αὐτόν τοῦ περὶ προσευχῆς σκοποῦ. Τοῦτο δὲ, ἔφρασε θαυμαστὸς καὶ γνωστικὸς ἀνὴρ, ὅτι τοῦ τῆς κενοδοξίας πάθους γίνεσθαι, καὶ ὑπὸ τοῦ δαίμονος τοῦ ἀπτομένου, τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον τόπου, καὶ φλεψὶ πάλλοντος.

Igitur quando pure, stabiliter, seu non vagabunde, vereque mens oret, non amplius e sinistris adventant dæmones, sed a dextris: suggerunt namque ipsi Dei gloriam, et quamdam figurationem sensui amabilem, ita ut videatur ipse perfecte jam orationis scopum attigisse; hoc autem dixit quidam mirabilis et doctus vir a passione vanæ gloriæ procedere, et a dæmone tangente cerebri locum, et venas commovente.

494. CAPUT LXXIII.

Existimo quod dæmon, ubi locum, quem dixi, tetigerit, mentis lucem obvertat, perinde ac vult, sicque moveri passionem vanæ gloriæ, dum idem format mentem in cogitationem leviter sentientem, ita ut formam habeat divinæ ac substantialis cognitionis. Hic talis vero minime vexatus a carnalibus atque impuris passionibus, sed pure astans, videtur, sibi non amplius contrariam aliquam in seipso fieri operationem; unde suspicatur divinam esse apparitionem, quæ facta est ipsi a dæmone vehementi uso vafritie, et per cerebrum lucem conjunctam alterante, ac ipsum, prout diximus, formante.

CAPUT LXXIV.

Dei angelus astans solo verbo cunctam operationem oppositam a nobis cessare facit, movetque lumen mentis ad operandum sine ullo errore.

CAPUT LXXV.

Quod dicatur in Apocalypsi ⁸¹ angelum ferre tuburibulum sufficienti, ut daret ad orationes sanctorum, arbitror quod sit hæc gratia, quæ per angelum efficitur: indit enim cognitionem veræ orationis, ita ut mens deinceps stet extra omnem agitationem, pigritiam ac negligentiam.

495. CAPUT LXXVI.

Phialæ odoramentorum ⁸² dicuntur orationes esse sanctorum, quas seniores viginti quatuor ferunt.

CAPUT LXXVII.

Existimandum autem est, phialam amorem esse erga Deum, sive perfectam et spiritualem charitatem, in qua perficitur oratio in Spiritu et veritate.

CAPUT LXXVIII.

Cum opinatus fueris te non egere lacrymis in oratione tua propter peccata, dispice quantum abfueris a Deo, cum deberes omni tempore in eo esse, et calidius lacrymaberis.

CAPUT LXXIX.

Profecto mensuras tuas agnoscens, suaviter lugebis, miserum æramnosumque teipsum vocitans secundum Isaiam ⁸³, quod cum pollutus sis, et polluta labia habeas, et in medio populi talis existas, tu e contrario audes Domino exercituum astare.

CAPUT LXXX.

Si vere oraveris, plenissimam comperies fidem, seu certificationem, et ad te angeli convenient, et rationes eorum, quæ sunt, in lucem profert.

⁸¹ Apoc. viii, 3. ⁸² Apoc. v, 8. ⁸³ Isa. vi, 5.

ΚΕΦΑΛ. ΟΓ'.

Οἶμαι τὸν δαίμονα ἐραπτόμενον τοῦ εἰρημένου τόπου τὸ περὶ τὸν νοῦν φῶς τρέππει καθὼς βούλεται, καὶ οὕτω κινεῖσθαι τὸ τῆς κενεδοξίας πάθος, εἰς λογισμὸν μορφοῦντα τὸν νοῦν κοῦφον γνωμόνως πρὸς τὸν ἀναπλασμὸν τῆς θείας καὶ οὐσιώδους γνώσεως, μὴ ὀχλούμενος δὲ ὁ τοιοῦτος ὑπὸ σαρκικῶν, καὶ ἀκαθάρτων παθῶν, ἀλλὰ καθαρῶς δῆθεν παρεστηώς, δοκεῖ μηκέτι ἐνεργεῖαν τινα ἐναντίαν γίνεσθαι ἐν αὐτῷ, ὅθεν ὑποπτεύει θεῖαν εἶναι ἐπιφάνειαν τῆς γενομένης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ δαίμονος, καὶ μορφοῦντα αὐτὸν, καθὼς προέφαμεν.

ΚΕΦΑΛ. ΟΔ'.

Ὁ τοῦ Θεοῦ ἄγγελος ἐπιστὰς λόγῳ μόνῳ ἄπεισι τὴν ἀντικειμένην ἐνεργεῖαν παύει ἐξ ἡμῶν, καὶ κινεῖ τὸ φῶς τοῦ νοῦ ἀπλανῶς ἐνεργεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΟΕ'.

Τὸ λέγειν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει κομιζέσθαι τὸν ἔγγεγονο θυμίαμα ἵνα δῶ εἰς τὰς προσευχὰς τῶν ἁγίων, οἶμαι τὴν χάριν εἶναι ταύτην διὰ τοῦ ἀγγέλου ἐνεργουμένην· γινώσκει γὰρ ἔμποει τῆς ἀληθοῦς προσευχῆς, ὥστε ἐστάναι λοιπὸν ἐκτὸς παντὸς κλόνου, ἀκηδίας τε, καὶ ὀλιγωρίας τὸν νοῦν.

ΚΕΦΑΛ. ΟϚ'.

Αἱ φιάλαι τῶν θυμιαμάτων αἱ προσευχαὶ εἶναι λέγονται τῶν ἁγίων, ὡς εἰκοστέσσαρες πρεσβύτεροι ἐπιφέρονται.

ΚΕΦΑΛ. ΟΖ'.

Φιάλην δὲ ὑποληπτέον τὴν πρὸς Θεὸν φιλίαν, ἣν τὴν τελείαν καὶ πνευματικὴν ἀγάπην, ἐν ᾗ ἡ προσευχὴ ἐνεργεῖται ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ.

ΚΕΦΑΛ. ΟΗ'.

Ὅταν δόξης μὴ δεῖσθαι θαυρῶν ἐν τῇ προσευχῇ σου δι' ἁμαρτίας, σκόπει πόσον ἀφέστηκας Θεοῦ, ὀφελῶν εἶναι ἐν αὐτῷ διὰ παντὸς, καὶ θερμότερον θαυρῶσεις.

ΚΕΦΑΛ. ΘΘ'.

Ναὶ μὴν ἐπιγινώσκων τὰ μέτρα σου, ἠθέως πενήσεις, ταλανίζων ἑαυτὸν κατὰ τὸν Ἠσαΐαν, ὡς ἀκάθαρτος ὢν, καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων, καὶ ἐν μέσῳ λαοῦ τοιοῦτου ὑπάρχων, τοῦναντίον τοῦ κυρίου Κυρίου Σαβαὼθ παρεστάναι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Ἐάν ἀληθῶς προσεύχη, πολλὴν κληροφορίαν εὐρήσεις, καὶ ἄγγελοι συνελεύσονται σοὶ καὶ τοὺς λόγους τῶν γινόμενων φωτισοῦσι.

ΚΕΦΑΛ. ΠΑ'.

A

496 CAPUT LXXXI.

Γίνωσκε, ὅτι περ οἱ ἄγιοι ἄγγελοι προτρέπονται ἡμᾶς εἰς προσευχὴν, καὶ συμπαρίστανται ἡμῖν χαίροντες ἅμα, καὶ προσευχόμενοι ὑπὲρ ἡμῶν· ἐὰν οὖν ἡμελήσωμεν, καὶ δεξώμεθα λογισμοὺς ἐναντίους λαυπαροξύνομεν αὐτοὺς, ὅτι περ ὑπὲρ ἡμῶν ἀγωνίζονται τοσοῦτον, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν βουλόμεθα ἰκετεῦσαι τὸν Θεόν· ἀλλὰ καταφρονούντες τῆς αὐτῶν λειτουργίας, καὶ τὸν τούτων Θεόν, καὶ Δεσπότην κατὰ λιμπάνοντες δαίμοσιν ἀκαθάρτοις ἐντρυφάνομεν.

ΚΕΦΑΛ. ΠΒ'.

Προσεύχου ἐπιεικῶς, καὶ ἀταράχως, καὶ ψάλλε συνεισῶς καὶ εὐρύθμως, καὶ ἔση ὡς νεοσσὸς ἀετοῦ ἐν ὕψει αἰρόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΠΓ'.

Ἡ μὲν ψαλμῳδία τὰ πάθη κατευνάζει, καὶ τὴν ἀκρασίαν τοῦ σώματος ἡρεμεῖν ἀπεργάζεται. Ἡ δὲ προσευχὴ ἐνεργεῖν παρασκευάζει τὸν νοῦν τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν.

ΚΕΦΑΛ. ΠΔ'.

Προσευχὴ ἐστὶ πρέπουσα ἐνέργεια, τῇ ἀξίᾳ τοῦ νοῦ ἦτοι κρείττων, καὶ εἰλικρινῆς κρίσις αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΠΕ'.

Ἡ μὲν ψαλμῳδία τύπος τῆς ποικίλης σοφίας ἐστίν, ἡ δὲ προσευχὴ, προοιμιὸν ἐστὶ τῆς ἀλόου, καὶ ποικίλης γνώσεως.

ΚΕΦΑΛ. ΠΣΓ'.

Ἡ γνώσις, καλλίστη ὑπάρχει, συνεργὸς γὰρ ἐστὶ τῆς προσευχῆς, τὴν νοεράν δύναμιν τοῦ νοῦ διυπνίζουσα πρὸς θεωρίαν τῆς θείας γνώσεως.

ΚΕΦΑΛ. ΠΖ'.

Εἰ οὐδέπω εἰλαβες χάρισμα προσευχῆς, ἡ ψαλμῳδίας, ἐφέδρευσον, καὶ λήψη.

ΚΕΦΑΛ. ΠΗ'.

Ἐλεγε δὲ αὐτοῖς καὶ παραβολὴν πρὸς τὸ δεῖν αὐτοὺς πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν· οὐκ οὖν μὴ ἐκκάκει τέως, μηδὲ ἀθύμει ὡς μὴ λαβὼν λήψη γὰρ ὑστερον· καὶ ἐπήγαγε τῇ παραβολῇ, τὸ· « Εἰ γὰρ καὶ Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἀνθρώπον οὐκ ἐντρέπομαι, ἀλλὰ γε διὰ τὸ κόπους παρέχειν μοι τὴν γυναῖκα, ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς· » οὕτως οὖν καὶ ὁ Θεὸς ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βούλωντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τάχει. Εὐθύμει τοιγαροῦν πρῶτα κερτερῶν ἐμπόνως τῇ ἀγίᾳ προσευχῇ.

ΚΕΦΑΛ. ΠΘ'.

Μὴ θελήσης ὡς σοι δοκεῖ, ἀλλ' ὡς Θεῷ ἀρέσκει τὰ κατὰ σὲ γενέσθαι, καὶ ἔση ἀτάραχος, καὶ εὐχάριστος ἐν προσευχῇ σου.

Nosce, quod sancti angelī nos excitant ad orationem, et una nobiscum astant, gaudentes simul et orantes pro nobis; si igitur neglexerimus, et contrarias susceperimus cogitationes, valde irritabimus ipsos, quod il pro nobis tantopere decertent, uos vero nec pro nobis ipsis volumus supplicare Deo, sed eorum contemnent ministerium, ipsorumque Deum ac Dominum derelinquentes, impuris cum dæmonibus conversamur.

CAPUT LXXXII.

Æquo bonoque animo, et absque perturbatione ora, et prudenter atque concinne psalle, erisque uti pullus aquilæ in altam elevatus.

CAPUT LXXXIII.

Psalmorum cantus passiones sedat, et consopit, corporisque intemperantiam quiescere facit. Oratio autem mentem præparat, ut operationem propriam exercent.

CAPUT LXXXIV.

Oratio est operatio, quæ decet dignitatem mentis, seu est iudicium ipsius melius, et sincerum.

CAPUT LXXXV.

Psalmorum cantus est imago variegatæ sapientiæ; oratio 497 vero, proœmium est immaterialis et variæ cognitionis.

CAPUT LXXXVI.

Cognitio pulcherrima est, quippe quæ orationis est cooperatrix, vim mentis intelligibilem expurgat faciens ad notitiæ divinæ contemplationem.

CAPUT LXXXVII.

Si necdum accepisti gratiam orationis, aut psalmodiæ, insiste sedulus, et accipies.

CAPUT LXXXVIII.

Dicebat autem ipsis et parabolam, quod oporteat ipsos semper orare, neque deficere: non igitur deficias hactenus, neque despondeas animo, quia non acceperis; accipies etenim postea: et subiecit deinde parabolæ illud dictum: « Si namque Deum minime timeo, et hominem non revereor; tamen propterea quod mulier mihi præbet molestias, ipsius ultionem faciam⁴⁹⁷; » sic ergo et Deus faciet vindictam clamantium ad ipsum noctu diuque. Est itaque bono animo perseverans laboriose in sancta oratione.

CAPUT LXXXIX.

Ne, ut tibi videtur, velis fieri, quæ ad te spectant, sed ut Deo placet, erisque imperturbatus, et gratias agens in tua oratione.

⁴⁹⁷ Luc. xviii, 2-6.

498 CAPUT XC.

Licet cum Deo videaris esse, cave a luxuriæ dæmone; valde namque fallax est, et maxime invidus, et ocior esse vult motionē ac vigilantia mentis turb, ita ut eam avellat a Deo, cui assistebat cum devotione ac timore.

CAPUT XCI.

Si tibi cura est orationis, præpara te ad hostiles dæmonum invasiones, et constanter verbera quæ infligunt, sustine; nam tanquam feroces bestię insilient in te, tuumque corpus totum vexabunt et affligent.

CAPUT XCII.

Paratus sis, uti peritus certator, ut, quamvis ex inopinato videris spectrum, non concutiaris, et licet dispexeris gladium districtum advefsum te, aut lampadem, quæ tuum comprehendat visum, non turberis, et quamvis speciem aliquam deformem, et cruentam spectaveris, nullo modo concidas anima, verum sta tuam confitendo præclaram confessionem, et facilius tuos inspicias inimicos.

CAPUT XCIII.

Qui molesta suffert, assequetur etiam quæ gaudium pariunt, et qui constans tolerat insuavia, non carebit suavibus.

499 CAPUT XCIV.

Cave ne te decipiant per aliquam visionem maligni dæmones; verum esto prudens, te convertens ad orationem, Deumque precare, ut si ex ipso quidem est cogitatum, ipse te illuminet, at si non est celeriter a te deceptorem depellat, et confide, quod non stabunt caues, te ardente cum animo Deo colloquente: confestim nempe invisibiliter, atque occulte Dei potentia flagellati, procul expellentur.

CAPUT XCV.

Justum est quod neque fallaciam istam ignores; nimirum quod ad tempus sese dividunt dæmones, sique auxilium querendum censueris, intrant reliqui angelicis in formis, expellendo primos, quo tu decipiaris ab ipsis, iudicando quod videlicet forent angeli sancti.

CAPUT XCVI.

Multæ humilitati ac generositati stude, et insultus dæmonum animam tuam non continget, neque flagellum appropinquabit tabernaculo tuo, quia angelis suis mandavit de te, ut custodiant te⁶⁶, et invisibiliter abigant a te omnem oppositam operationem.

CAPUT XCVII.

Qui orationi dat operam audiet quidem strepitus et fragores, et voces, atque 500 verberum pulsationes, sed non concidet, neque prodet ratiocina-

A

ΚΕΦΑΛ. Ι΄.

Κάν μετά Θεοῦ δοχῆς εἶναι, φυλάττου τῆς πορνείας δαίμονα. Λίαν γάρ ἐστίν ἀπατεῶν, καὶ φθονερώτατος, καὶ βουλεται ὀξύτερος εἶναι τῆς κινήσεως καὶ νήψεως τοῦ νοῦ σου, καὶ ἀπὸ Θεοῦ ἀποσπῆν αὐτὸν παρεστῶτα αὐτῷ μετ' εὐλαθείας, καὶ φόβου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Ἐάν προσευχῆς ἐπιμελῆ, ἐτοιμάζου πρὸς ἐπαγωγὰς δαιμόνων, καὶ καρτερώς τὰς παρ' αὐτῶν μάστιγας ὑπόμενε· ὡς γάρ θῆρες ἄγριοι ἐπελευθύνονται σοι, καὶ πᾶν σου κἀκώσουσι τὸ σῶμα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Παρασκευάζου ὡς ἔμπειρος ἀγωνιστῆς, κἀν ἀθρόως τῆς φαντασίαν, μὴ κλονεῖσθαι, κἀν ῥομφαίαν κατὰ σοῦ ἐσπασμένην, ἢ λαμπάδα κατέχουσάν σου τὴν ὕψιν μὴ ταράττεσθαι, κἀν μορφὴν τινα ἀηδῆ, καὶ αἱματώδη, μηδὲως καταπίπτειν σου τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ στήθι: ὁμολογῶν τὴν καλὴν σου ὁμολογίαν, καὶ ῥῆον ἐπόψῃ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Ὅ τὰ λυπηρὰ ὑποφέρων, καὶ τῶν περιχαρῶν τεύξεται, καὶ ὁ ἐν τοῖς ἀηδέσι καρτερῶν, τῶν ἡδέων οὐκ ἀμοιρήσει.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ΄.

Ὅρα μὴ σε ἀπατήσωσι διὰ τίνος ὀπτασίας οἱ πονηροὶ δαίμονες· ἀλλὰ γίνου σύννουσ τρεπόμενος εἰς εὐχὴν, καὶ παρακάλει τὸν Θεόν, ἵνα, εἰ μὲν ἐξ αὐτοῦ ἐστὶ τὸ νόημα, αὐτὸς σε φωτίσῃ, εἰ δὲ μήγε, τὸ τάχος τὸν πλάνον ἀπελάσῃ ἀπὸ σοῦ, καὶ θάρσει, ὡς οὐ στήσονται οἱ κύνες, σοῦ ἐμπύρωσ τῇ πρὸς Θεόν ἐντεύξει κεχηρμένου· εὐθὺς γάρ ἀοράτως, καὶ ἀφανῶς Θεοῦ δυνάμει μαστιζόμενοι, μακρὰν ἐλασθήσονται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ΄.

Δίκαιόν ἐστὶ μὴδὲ τὸν δόλον τοῦτόν σε ἀγνοεῖν, ὅτι ἐν καιρῷ μερίζονται ἑαυτοὺς οἱ δαίμονες, καὶ εἰ δόξης βοήθειαν ἐπιζητεῖν, εἰσάσιν οἱ λοιποὶ ἐν σχήμασιν ἀγγελικοῖς τοὺς πρώτους ἐξελαύνοντες, πρὸς τὸ σε ἐξαπατᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν, τῇ γνώμῃ, ὡς δῆθεν ὁ ἅγιον ὄντων ἀγγέλων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΣ΄.

Ταπεινοφροσύνης πολλῆς ἐπιμελῆσαι, καὶ οὐ μὴ σου δαιμόνων ἐπήρεια καθάψῃται τῆς ψυχῆς, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγεῖ τῷ σκηνώματί σου, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε, καὶ ἀφανῶς ἔπασαν τὴν ἀντικειμένην ἐνέργειαν ἐκδιώξουσιν ἀπὸ σοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ΄.

Ψόφους μὲν καὶ κτύπους καὶ φωνὰς καὶ αἰκισμοὺς ἐκ δαιμόνων ἀκούσεται ὁ καθαρὰς ἐπιμελούμενος προσευχῆς, ἀλλὰ οὐ συμπετῆται, οὐδὲ προδῶσει τὴν

⁶⁶ Psal. xc. 10, 11.

λογισμὸν λέγων πρὸς τὸν Θεόν· Οὐ φοβηθήσμαι **A**
κακὰ, οὗτοι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ τὰ ὅμοια.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄.

Ἐν καιρῷ τῶν τοιούτων πειρασμῶν, βραχεία καὶ
ἐπιτεταμένη προσευχὴ κέρησσο.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ΄

Ἐάν ἀπειλήσωσί σοι οἱ δαίμονες, ἀθρόως ἐκ τοῦ
ἀέρος προφαίνεσθαι, καὶ ἐκπλήττειν σε, καὶ διαρπά-
ζειν τὸν νοῦν σου, ἢ ὡς θῆρες ἀδικεῖν τὴν σάρκα σου,
μὴ πτοηθῆς αὐτοῖς, μηδὲ ὅλως φροντίσης τῆς τού-
των ἀπειλῆς· ἐκφοβοῦσι γάρ σε πειράζοντες, εἰ ὅλως
προσέχεις αὐτοῖς, εἰ τέλειον αὐτῶν κατεφρόνη-
σας, εἰ Θεῷ παντοκράτορι, καὶ δημιουργῷ, καὶ προ-
σηγῆ τοῦ παντός παρίστασαι ἐν τῇ προσευχῇ.

ΚΕΦΑΛ. Ρ΄.

Τί οὕτως ἀλόγως αὐτῷ παρίστησας, ὡς παρελθόν-
τα τὸν ἀνυπέροβτον αὐτοῦ φόβον, καὶ κώνωπας,
καὶ κανθάρους δεδιττεσθαι; ἢ οὐκ ἤκουσας τοῦ λέ-
γοντος· «Κύριον τὸν Θεόν σου φοβηθήσῃ;» καὶ πάλιν·
«Ὅν φρίττει καὶ τρέμει πάντα ἀπὸ προσώπου τῆς
δυνάμεως αὐτοῦ;» καὶ τὰ ἐξῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑ΄.

Ὅσπερ ὁ ἄρτος τροφή ἐστι τῷ σώματι, καὶ ἀρετὴ
τῇ ψυχῇ, οὕτω καὶ τοῦ νοῦ ἡ πνευματικὴ προσευχὴ
τροφή ὑπάρχει.

ΚΕΦΑΛ. ΡΒ΄.

Μὴ φαρισαϊκῶς, ἀλλὰ τελωνικῶς προσεύχου ἐν τῷ
Ιερῷ τόπῳ τῆς προσευχῆς, ἵνα καὶ σὺ δικαιοθῆς ὑπὸ
Κυρίου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΓ΄.

Ἀγωνίζου μὴ καταύξασθαι τινος ἐν τῇ προσευχῇ
σου, ἵνα μὴ ἀ οικοδομῆς καταλύσης βδελυκτὴν ποιῶν
τὴν προσευχὴν σου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΔ΄.

Ὁ χρεωφειλέτης τῶν μυρίων τάλαντων παιδευέτω
σε, ὡς, εἰ μὴ ἀφήσης τῷ φειλέτῃ, οὐδὲ αὐτὸς τεύξη
τῆς ἀφέσεως· παρέδωκε γὰρ, φησὶν, αὐτὸν τοῖς βα-
σανισταῖς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΕ΄.

Παραπέμπου τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος, ἐν τῇ
παραστάσει τῆς προσευχῆς, ἵνα μὴ νυττόμενος ὑπὸ
ψύλλης, ἢ φθειρῶς, ἢ κώνωπος, ἢ μύλας, ζημιωθῆς τὸ
μέγιστον κέρδος τῆς προσευχῆς σου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΣ΄.

Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινι τῶν ἀγίων προσευχομέ-
νῳ, τοσοῦτον ἀντίστατο ὁ πονηρὸς, ὡς ἅμα τῷ ἐκτεῖ-
ναι τὰς χεῖρας, ἐκείνον εἰς λέοντα μετασχηματίζε-
σθαι, καὶ ἀνεγείρειν εἰς ὄρθον τοὺς ἐμπροσθίους πό-
δας, καὶ τοὺς οἰκίλους δρυχὰς ἐκατέρωθεν ταῖς δυοῖ
ψύαις ἐμπαίρειν τοῦ ἀγωνιστοῦ, καὶ μὴ ἀφίστασθαι
πρὶν τὰς χεῖρας καταξέει. Τὸν δὲ μηδὲ πώποτε
ὑποχαλάσαι ταύτας ἀχρις οὗ ἵτὰς συνήθεις εὐχὰς
ἐπλήρωσε.

tionem, dicens ad Deum: Non timebo mala, quo-
niam tu mecum es; et similia.

CAPUT XCVIII.

In tempore hujuscemodi tentationum utere brevi
et intensa oratione.

CAPUT XCIX.

Si dæmones comminentur tibi sese ex improvise
apparituros ex aere, teque perterrefacturos, tuam-
que mentem rapturos, aut, tanquam atroces bestiae
tuam carnem violenter dilaniaturos, ne ipsos pa-
veas, neve ullatenus illorum comminationem cures;
injiciunt quippe metum tentantes te, an omnino
ipsis attendas, an eos totaliter despexeris, an omni-
potenti Deo, et Creatori, omniumque rerum pro-
visori, in oratione astiteris.

CAPUT C.

Quid eidem Deo ita inconsiderate astas, ut ejus
insuperabilem omittens timorem, et culices et
scarabeos pertimescas? Annon audisti dicentem:
«Dominum Deum tuum timebis?» et rursus:
«Quem metuunt, et tremunt a facie potenti
ejus?» et reliqua.

501 CAPUT CI.

Sicut panis est alimentum corpori, et virtus ani-
mæ, ita et intellectui spiritualis oratio nutrimen-
tum est.

CAPUT CII.

Ne pharisaice, sed more publicæni ores in sacro
orationis loco, ut etiam tu a Domino justificeris.

CAPUT CIII.

Contende, non orare adversus aliquem in tua
oratione, ne destruas quæ ædificas, orationem tuam
exsecrandam reddendo.

CAPUT CIV.

Doceat te qui debitor erat decem mille talen-
torum, quod nisi dimittas debitori, nec ipse di-
missionem consequeris; tradidit enim, inquit,
ipsum tortoribus⁹⁹.

CAPUT CV.

Prætermitte corporis necessitates, dum orationi
assistis, ne fodicatus a pulice, aut a pediculo, vel
culice seu musca, maximi lucri tuæ orationis de-
trimentum patiaris.

CAPUT CVI.

Pervenit ad nos, seu ad aures nostras, quod cui-
dam sanctorum oranti ad eum 502 malignus obsta-
bat, ut, simul ac manus extendebat, ille in leonem
transfiguraretur, et recta sursum erigens anterio-
res pedes, propriosque unguis utrinque duabus
malis certatoris insingeret, neque desisteret, prius-
quam manus ille diduceret; ipse vero nunquam
relaxavit eas, donec preces consuetas explevit.

⁹⁷ Deut. x, 20. ⁹⁸ Joel. ii, 10; Nahum. i, 5. ⁹⁹ Matth. xviii, 34.

CAPUT CVII.

Hujusmodi fuisse novimus eum, qui in fovea solitaria quiete silebat, Joannem Parvum, sive potius præmagnum monachum, qui ex Dei consortio mansit immotus, dæmone in specie draconis circumvoluto, ejusque carnes mandante, et in faciem ejus eructante.

CAPUT CVIII.

Legisti omnino et vitas monachorum Tabennesiotarum, ubi dicitur, quod abbathe Theodoro sermonem ad fratres habente, venerunt duæ viperæ sub ejus pedes; ille vero imperturbate eas uti fornicem faciens, suscepit interior, donec sermonem locutus perfecit, tuncque ipse fratribus ostendit, rem exponens.

CAPUT CIX.

Rursus de altero Patre spirituali, seu religioso legimus, quod orante ipso vipera accedens ejus attigit pedes, ille vero non prius deposuit manus, quousque consuetam perfecit orationem, 503 nisi jamque passus est noxæ qui dilexit Deum plusquam seipsum.

CAPUT CX.

In oratione tua nec elatum, nec distractum habes visum, et abnegando tuam carnem et animam, vive mentaliter.

CAPUT CXI.

Alteri cuidam sancto in deserta solitudine degenti tranquille, dum oraret, dæmones astantes per duas hebdomadas ipso tanquam pila iudebant et in aera jactando vibrabant, eum in storea suscipientes, nullatenus tamen mentem ejus a fervente oratione deducere potuerunt.

CAPUT CXII.

Rursus alteri Deum amanti et orationis curam gerenti, cum per desertam solitudinem graderetur, astiterunt angeli duo, simulque cum ipso iter facientes, eum in medio collocarunt. Ille vero nullatenus iis adhæsit, ne, quod melius erat, detrimentum acciperet. Meminerat quippe apostolici effati dicentis: « Nec angeli, neque principatus, neque potestates poterunt nos separare a charitate Christi ».

CAPUT CXIII.

Angelis æqualis sit monachus per veram orationem.

504 CAPUT CXIV.

Cupiens videre faciem Patris, qui in caelis est, nullo modo studeas aliquam excipere formam tempore orationis.

CAPUT CXV.

Ne desideres Angelos, aut Potestates, aut Christum sensibiliter videre, ne prorsus amens evadas,

°° Rom. viii, 38.

A

ΚΕΦΑΛ. ΡΖ'.

Τοιοῦτον ἐγνώμεν γεγονέναι, καὶ τὸν ἐν λάκκῳ ἡσυχάσαντα Ἰωάννην τὸν Μικρὸν, ἦτοι ὑπερμεγέθη μοναχὸν, ὃς ἀκίνητος ἔμενεν ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ συνουσίας, τοῦ δαίμονος ἐν εὐθείᾳ δράκοντος περιειλιχθέντος, καὶ μασσομένου αὐτοῦ τὰς σάρκας, καὶ τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἐπερευγομένου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΗ'.

Ἀνέγνωσ πάντως καὶ τοὺς βίους τῶν Ταβεννησιωτῶν μοναχῶν, καθά φησιν, ὅτι λαλοῦντος τοῦ μαββὲ λόγον τοῖς ἀδελφοῖς, ἦλθον δύο ἔχιδινα ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ὃ δὲ ἀταράχως ποιήσας αὐτὰς ὡσεὶ καμάραν, ὑπέλαθεν αὐτὰς ἐνδοθεν, ἕως ἐπαύσατο λαλῶν τὸν λόγον, καὶ τότε αὐτὰς ὑπεδείκνυ τοῖς ἀδελφοῖς, ἐξηγοῦμενος τὸ πρᾶγμα

ΚΕΦΑΛ. ΡΘ'.

Περὶ ἑτέρου πάλιν ἀνέγνωμεν πνευματικοῦ, ὅτι προσευχομένου αὐτοῦ, ἔχιδινα ἰδούσα, καθήψατο τοῦ ποδὸς αὐτοῦ· ὃ δὲ οὐ πρότερον καθήκε τὰς χεῖρας, ἄχρις οὗ τὴν συνήθη ἐξέτελεσεν εὐχὴν, καὶ οὐδὲν ἐδιδάθη ὃ ἀγαπήσας τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἑαυτὸν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΡ'.

Ἀμειψώριστον ὄμμα ἔχε ἐν τῇ προσευχῇ σου καὶ ἀρνησάμενός σου τὴν σάρκα, καὶ τὴν ψυχὴν, κατὰ νοῦν ζῆθι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΑ'.

Ἐτέρῳ τινὲ εὐτόνωσ εὐχομένῳ ἀγίῳ ἐν ἐρήμῳ ἡσυχάζοντι, δαίμονες ἐπιστάντες ἐπὶ δύο ἑβδομάδας, τοῦτον ἐσφαίριζον, καὶ ἐτίνασσον εἰς τὸν ἀέρα, δεχόμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ψαθίῳ, καὶ οὐδὲν ἰσχυρὰν κατάγειν τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐμπύρου προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΒ'.

Ἄλλῳ πάλιν φιλοθίῳ καὶ προσευχῆς πρόνοιαν ποιουμένῳ, ἐν ἐρήμῳ βαδίζοντι, ἀγγελοὶ ἐπέστησαν δύο, καὶ ἐμέσαζον αὐτὸν συνοδοιποροῦντας αὐτῷ· ὃ δὲ οὐδὲν τούτοις προσείχεν, ἵνα μὴ τὸ κρείττον ζῆμιωθῆ. Ἐμνημόνευσε γὰρ τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ τοῦ φάσκοντος· « Οὐτε ἀγγελοὶ, οὐτε ἀρχαὶ, οὐτε δυνάμεις δυνήσονται ἡμᾶς χωρῖσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. »

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΓ'.

Ἰσαγγελος γίνεται μοναχὸς διὰ τῆς ἀληθοῦς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΔ'.

Ἐπιποθῶν ἰδεῖν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς, μὴ ζῆτει παντελῶς μορφήν, ἢ σχῆμα ἐξεχθεῖν ἐν τῷ τῆς προσευχῆς καιρῷ·

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΕ'.

Μὴ πόθει ἀγγέλους ἰδεῖν, ἢ δυνάμεις, ἢ Χριστὸν αἰσθητῶς, ἵνα μὴ τέλειον φρενιτικὸς γένη, λύκον ἀντ'

ποιμένος δεχόμενος καὶ προσκυνῶν τοῖς ἐχθροῖς δαί- A lupum vice pastoris excipiens, et hostes dæmones
μοσιν. adores.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΖ'.

Ἄρχη πλάνης, νοῦ κενοδοξία, ἐξ ἧς κινούμενος ὁ
νοῦς, ἐν σχήματι καὶ μορφαῖς περιγράφειν πειρᾶται
τὸ Θεῖον.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΖ'.

Ἐγὼ τὸ ἐμὸν, τοῦτο ἐρῶ ὁ καὶ νεωτέροις εἶρηκα.
Μακάριος ὁ νοῦς, ὃς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς
τελείαν ἀμορφίαν ἐκτήσατο.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΗ'.

Μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, ὃς ἀπερισπάστως εὐχό-
μενος, πλείονα πόθον ἀεὶ πρὸς Θεὸν προσλαμβάν-
νει.

ΚΕΦΑΛ. ΡΙΘ'.

Μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, ὁ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς
προσευχῆς δῦλος καὶ ἀκτῆμων γίνεται.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚ'.

Μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, ὁ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς
προσευχῆς τελείαν ἀναισθησίαν κτησάμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΑ'.

Μακάριός ἐστι μοναχός, ὁ πάντων περίψημα ἐαυ-
τὸν λογιζόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΒ'.

Μακάριός ἐστι μοναχός, ὁ πάντων τὴν σωτηρίαν,
καὶ προκοπὴν, ὡς οἰκίαν κατὰ πάσης χαρᾶς ὀρῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΓ'.

Μακάριός ἐστι μοναχός, ὁ πάντας ἀνθρώπους ὡς
Θεὸν μετὰ Θεὸν λογιζόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΔ'.

Μοναχός ἐστιν, ὁ πάντων χωρισθείς, καὶ πᾶσι
συνηρμοσμένος.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΕ'.

Μοναχός ἐστιν, ὁ ἐαυτὸν μετὰ πάντων ἠγούμενος
εἰὰ τὸ ἐν ἐκάστῳ ἐαυτὸν ἀπαρλείπτως δοκεῖν
εἶναι.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΖ'.

Ὁυτος προσευχὴν ἐπιτελεῖ, ὁ ἀεὶ τὴν πρωτόνοιαν
ἐαυτοῦ πάσαν καρποφορῶν τῷ Θεῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΖ'.

Πᾶν ψεῦδος, καὶ πάντα ὄρκον περίστασο ὡς μο-
ναχός, καὶ προσεύξασθαι ποθῶν, εἰ δὲ μήγε, εἰς μά-
την σχηματίζεις τὸ ἀνοικεῖον.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΗ'.

Εἰ πνεύματι προσεύχεσθαι βούλει, μὴδὲν ἀνιμῆση
ἀπὸ σαρκὸς καὶ οὐχ ἐξείς νέφος ἀντικατοῦν σοι ἐν
τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΚΘ'.

Ἐμπίστευσον τῷ Θεῷ τὴν χάριν τοῦ σώματος,
καὶ δῆλος ἔσῃ καὶ τὴν τοῦ πνεύματος πιστεύων
αὐτῷ.

CAPUT CXVI.

Principium erroris mentis est vana gloria, a qua
eadem mens commota, circumscribere tentat divi-
nitatem in specie atque formis.

CAPUT CXVII.

Ego meum hoc dicam, quod et junioribus dixi:
Beata mens, quæ orationis tempore perfectam for-
marum possedit vacuitatem.

CAPUT CXVIII.

Beata mens, quæ sine ulla orans distractione
semper plus desiderii percipit erga Deum.

CAPUT CXIX.

Beata mens, quæ circa tempus orationis imma-
terialis et inops evadit.

505 CAPUT CXX.

Beata mens, quæ orationis tempore perfectam
possidet insensibilitatem.

CAPUT CXXI.

Beatus monachus, qui seipsum omnium peripsema
reputat.

CAPUT CXXII.

Beatus monachus, qui salutem et progressum
omnium cum omni gaudio, seu libentissime videt.

CAPUT CXXIII.

Beatus monachus, qui post Deum omnes homines
tanquam Deum reputat

CAPUT CXXIV.

Monachus est, qui ab omnibus separatus est, om-
nibusque apte accommodatus.

CAPUT CXXV.

Monachus est, qui seipsum cum omnibus esse
existimat, eo quod in unoquoque sibi se jugiter
videre videatur.

CAPUT CXXVI.

Is orationem perficit, qui semper mentis suæ
primitias instar fructus offert Deo.

506 CAPUT CXXVII.

Omne mendacium, et omne jusjurandum evita
sicuti monachus, qui que orare peroptas; alioquin
frustra alienum effingis.

CAPUT CXXVIII.

Si spiritu velis orare, nihil haurias a carne, sicque
non habebis nebulam tibi tempore orationis adver-
santem.

CAPUT CXXIX.

Committite fidens Deo corporis egestatem, sicque
manifestus eris, quod et illam spiritus ipsi concre-
dis.

CAPUT CXXX.

Si promissiones consecutus fueris, regnabis; ad eas igitur respiciens, suaviter præsentem portabis paupertatem.

CAPUT CXXXI.

Ne recuses paupertatem, et tribulationem, quæ sunt materiæ minime gravis orationis.

CAPUT CXXXII.

Corporeæ virtutes sint tibi comites ad eas, quæ sunt animæ. eæque animæ ad spirituales, et ipsæ ad immaterialem atque essentialem cognitionem.

507 CAPUT CXXXIII.

Si, orando, facile cogitationes interquiescant, dispice unde id fiat, ne latenter patiaris insidias, et errans teipsum dividas.

CAPUT CXXXIV.

Nonnunquam dæmones tibi suggerunt cogitationes, rursusque te provocant, ut videlicet ores adversus eos, aut ipsis contradicas, atque libenter secedunt, ut, deceptus, existimes de teipso, quod incepisti cogitationes devincere, ac dæmones perterrefacere.

CAPUT CXXXV.

Si ores adversus passionem, aut dæmonem, qui te perturbat ac vexat, memento dicentis : « Persequar inimicos meos, et comprehendam eos, et non convertar donec deficiant, et conteram ipsos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos²¹; » et reliqua. Ista tempestive dices, te humilitate armando contra adversarios.

CAPUT CXXXVI.

Ne putes fuisse comparatam virtutem, nisi prius usque ad sanguinem pro ipsa velut in acie certaveris : oportet enim usque ad mortem adversus peccatum pugnaciter consistere; et irreprehensibiliter, secundum divinum Apostolum²².

508 CAPUT CXXXVII.

Si aliquem adjuvabis, læderis ab altero, ut accepta injuria cedas, aut aliquid facias absurdum, maleque dissipas quæ bene congregasti; hic enim malignorum scopus est dæmonum. Ideo attendendum considerate.

CAPUT CXXXVIII.

Ingruentes dæmonum impetus exspecta, curam adhibens quomodo ab ipsorum servitute recedas.

CAPUT CXXXIX.

Noctu quidem turbare per se ipsos expetunt læmones spiritualement magistram, interdiu vero per nomines periculis et calumniis, ac seditioibus illum circumdant.

A

ΚΕΦΑΛ. ΡΑ'.

Ἐάν ἐπιτεύξη τῶν ἐπαγγελιῶν, βασιλεύσεις, οὐκοῦν πρὸς ταῦτα ἀποβλέπων, ἡδέως ὀσεις τὴν παρούσαν πενίαν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΑ'.

Μὴ παραιτοῦ πενίαν καὶ θλίψιν, τὰς ὕλας τῆς ἀβαροῦς προσευχῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΒ'.

Ὅμηρεντέωσάν σοι αἱ σωματικαὶ ἀρεταὶ πρὸς τὰς ψυχικὰς, καὶ αἱ ψυχικαὶ πρὸς τὰς πνευματικὰς. Καὶ αὗται πρὸς τὴν ἄλλον γίνωσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΓ'.

Σκόπει κατευχόμενος λογισμῶν, εἰ βραδίως λωφίσειεν, ὅθεν τοῦτο γέγονε, μὴ ἔγκρυμμα πάθης καὶ πλανηθεὶς ἀποδῶς σεαυτὸν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΔ'.

Ἔστιν ὅτε οἱ δαίμονες ὑποβάλλουσι σοι λογισμοὺς, καὶ πάλιν ἐρεθίζουσι σε ὅθεν προσεύξασθαι κατ' αὐτῶν, ἢ ἀντιλέξει αὐτοῖς καὶ ἐκουσῶς ὑποχωροῦσιν, ἵνα ἀπατηθεὶς, οἰηθῆς περὶ σεαυτοῦ, ὅτι ἤρξω νικᾶν τοὺς λογισμοὺς, καὶ φοβεῖν τοὺς δαίμονας.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΕ'.

Προσευχὴ κατὰ πάθους, ἢ δαίμονος παρενοχλοῦντός σοι, μέμνησο τοῦ λέγοντος : « Καταδιώξω τοὺς ἐχθροὺς μου καὶ καταλήψομαι αὐτούς, καὶ οὐκ ἀποστραφήσομαι ἕως ἂν ἐκλείπωσιν, ἐκθλίψω αὐτούς, καὶ οὐ μὴ δύνωνται στήναι, πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου, » καὶ τὰ ἑξῆς. Ταῦτα δὲ εὐκαίρως λέξεις ταπεινοφροσύνη ἑαυτὸν ὀπλιζῶν κατὰ τῶν ἀντιπάλων.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΖ'.

Μὴ νόμιζε κεκτηθῆσαι ἀρετὴν, μὴ πρότερον ἔως αἵματος ὑπὲρ αὐτῆς παραταξάμενος, δεῖ γὰρ μέχρι θανάτου ἀντικαθίστασθαι πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἀγωνιστικῶς, καὶ ἀνεγκλήτως κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΖ'.

Ἐάν ὠφελήσης τινὰ, βλαβήση ὑφ' ἑτέρου, ἵνα ἀδικούμενος εἰκῆς, ἢ δράσης τι ἄτοπον, καὶ σκοπίσης κακῶς, ἢ καλῶς συνήγαγες. Σκοπίς γὰρ τοῦτο τῶν πονηρῶν δαιμόνων· διὸ προσεχτέον νευνεχῶς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΗ'.

Ὅρμάς δαιμόνων ἐπαθθεῖσας ἐκδέχου φροντίζων πῶς ἀποστῆς τῆς δουλείας αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΑΘ'.

Νύκτωρ μὲν παρᾶττειν δι' ἑαυτῶν ἐξαιτοῦνται τὸν πνευματικὸν διδάσκαλον οἱ δαίμονες. Καὶ μεθ' ἡμέραν δι' ἀνθρώπων περιστάσεις, καὶ συκοφαντίας, καὶ κινδύνοις τοῦτον περιβάλλουσι.

²¹ Psal. xvii, 38, 39. ²² I Tim. vi, 12.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜ΄.

A

Μὴ παραιτοῦ τοὺς κναφεῖς· εἰ γὰρ καὶ τύπτουσι πατοῦντες, καὶ τεινοντες ξαίνουσι, ἀλλὰ γε διὰ τούτων λαμπρὰ ἢ ἀσθηαίς σου γίνεταί.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΑ΄.

Ἐφ' ὅσον οὐκ ἀπετάξω τοῖς πάθεσιν, ἀλλ' ὁ νοῦς σου ἐναντιοῦται τῇ ἀρετῇ, καὶ τῇ ἀληθείᾳ, οὐχ εὐρήσεις εὐώδεις θυμίαμα ἐν τῷ κόλπῳ σου.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΒ΄.

Προσεύξασθαι ποθεῖς; μεταστὰς τῶν ἐνθύνδε, τὸ πολίτευμα, ἔχε ἐν οὐρανοῖς; διὰ παντός, οὐ λόγῳ ἀπλῶς ψιλλῷ, ἀλλὰ πράξει. ἀγγελικῇ καὶ γνώσει θειοτέρῃ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΓ΄.

B

Εἰ μόνον δυσπραγῶν μνημονεύεις τοῦ Κριτοῦ, ὡς φοβερός, καὶ ἀδέκαστος ὑπάρχει, οὐδέπω μεμάθηκας δουλεῦν Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιάσθαι αὐτῷ ἐν τρόμῳ. Ἴσθι γὰρ, ὅτι κἀν ταῖς πνευματικαῖς ἀνέσεις, καὶ εὐχαῖαι; μᾶλλον μετ' εὐλαθείας καὶ αἰδοῦς δεῖ λατρεῦν αὐτῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΔ΄.

Ἐπιγνώμων ἄνθρωπος, ὁ μὴ πρὸ τῆς τελείας μετανοίας ἀνασχόμενος τῆς ἐλλύπου μνείας τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, καὶ τῆς ἐν πυρὶ αἰώνιῳ δίκης, τῆς τούτων εἰσπράξεως.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΕ΄.

Ἐν ἁμαρτίαις ἐνεχόμενος, καὶ παροργισμοῖς, καὶ τολμῶν ἀναιδῶς ἐκτεινεσθαι πρὸς γνῶσιν θειοτέρων πραγμάτων, ἢ καὶ ἄλλου κατεπιμβαίνων προσευχῆς, οὕτως δεχέσθω τὸ ἀποστολικὸν ἐπιτίμιον, ὡς οὐκ ἔστιν ἀκίνδυνον αὐτῷ, τὸ γυμνῆ, καὶ ἀκαλύπτῳ κεφαλῇ προσεύχεσθαι. «Ὁφείλει γὰρ, φησὶν, ἡ τοιαύτη κατὰ κεφαλῆς ἐξουσίαν ἔχειν, διὰ τοὺς ἐφεστώτας ἀγγέλους, αἰδῶ, καὶ ταπεινοφροσύνην προσήκουσαν περιβαλλομένην.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΣΤ΄.

Ὅσπερ ὀφθαλμιῶντα οὐκ ὀνήσει ἡ ἐν σταθρῇ μεσημβρία, καὶ σφοδρότατη φρυκτωρία ἀκατάληπτος, καὶ ἐπιτεταμένη τοῦ ἡλίου θέα, οὕτως οὐδὲ τὸν ἐμπαθῆ, καὶ ἀκάθαρτον νοῦν, ἡ τῆς ἐν πνεύματι, καὶ ἀληθείᾳ φοβερᾶς, καὶ ὑπερφυοῦς προσευχῆς ἀνατύπωσις παντελῶς ὀνήσειεν, ἀλλὰ καὶ τὸναντίον πρὸς ἀγανάκτησιν καθ' αὐτοῦ ἐγείρει τὸ θεῖον.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΖ΄.

Εἰ τὸν μετὰ δώρου προσελθόντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον οὐκ εἰδέξατο, ὁ ἀνένδεξής, καὶ ἀδέκαστος ἕως τοῦ διαλλαγῆναι τῷ πλησίον λυπούμενῳ πρὸς αὐτόν, σκόπει πόσης φυλακῆς καὶ διακρίσεως χρεῖα, ἵνα εὐπρόσδεκτον δῶμεν τῷ Θεῷ θυμίαμα ἐν τῷ νοητῷ θυσιαστηρίῳ.

CAPUT CXL.

Ne respuas fullones; etenim si conculcantes pulsent, et contententes carminent; at tamen per ista sensus tuus splendidus evadit.

CAPUT CXLII.

Quandiu non renuntiaveris passionibus, sed tua mens virtuti adversetur, et veritati, nequaquam invenies benevolens in sinu tuo suffimentum.

509 CAPUT CXLII.

Cupis orare? transferendo te hinc, conversatorem jugiter in caelis habe, non nudo verbo simpliciter, sed actu angelico, et diviniore cognitione.

CAPUT CXLIII.

Si tantum adversis in rebus recorderis Judicis, quam terribilis, et donis incorruptus existat, non adhuc didicisti servire Domino in timore, eique exsultare in tremore⁹². Scito igitur, quod in spiritualibus recreationibus, ac epulis majori cum devotione et reverentia oportet ipsum colere et adorare.

CAPUT CXLIV.

Sapiens vir est et consideratus, qui ante perfectam poenitentiam non desistit a memoria dolore affecta suorum peccatorum, et damnationis in aeterno igne pro illorum perpetracione.

CAPUT CXLV.

Qui peccatis detinetur et concitationibus ad iram, audentque impudenter ad rerum diviniorem cognitionem sese extendere, aut etiam ad immaterialem ascendere orationem, suscipiat ille apostolicam censuram, quod nimirum res non sine periculo est, nudo, nec operto capite orare: «Debet enim, inquit, ista potestatem habere super caput propter angelos⁹⁴ astantes, pudorem atque humilitatem circumindula convenientem.

510 CAPUT CXLVI.

Quemadmodum lippientem, sive oculis laborantem minime juvabit aspectus solis, qui percipi non potest, et intentus est, cum in fervida meridie, et vehementissima illuminatione resplendet, ita neque passionibus inquinatam, impuramque mentem figuratio tremendæ ac excellentis orationis in spiritu et veritate ullatenus juvabit, sed et e contra in seipsam potius divinum excitat numen.

CAPUT CXLVII.

Si eum qui cum dono processit ad altare non suscepit is qui nulla eget re, donisque est incorruptus, donec reconciliatus fuerit fratri suo adversus ipsum dolenti⁹⁵, dispice, quanta opus sit observantia et discretione, ut in intellectuali altari suffimentum Deo bene acceptabile offeramus.

⁹² Psal. II, 11. ⁹³ I Cor. XI, 7. ⁹⁴ Matth. II, 23.

CAPUT CXLVIII.

Ne sis garrulitate gaudens, neve gloriæ studio exsultes; alioquin non tantum in dorso tuo, sed et in vultu tuo fabricabunt peccatores⁹⁶, erisque ipsis tempore orationis ludibrium, attractus, et deceptus ab ipsis in cogitationibus alienis.

CAPUT CXLIX.

Studium, seu attentio orationem quærens, orationem inveniet; oratio quippe, vel quid aliud simile subsequitur attentionem, cui danda opera.

511 CAPUT CL.

Quemadmodum sensibus omnibus melior est visus, ita et omnibus virtutibus divinius est oratio.

CAPUT CLI.

Orationis laus est non simpliciter quantitas, sed qualitas, et hoc demonstrant qui ascenderunt in templum⁹⁷; et illud: « Vos, dum oratis, nolite multum loqui⁹⁸. »

CAPUT CLII.

Quandiu proportionem corporis attendis, mensurae tuae quæ sunt tabernaculo delectabilia fovet, locum orationis nondum vidisti, sed etiam procul a te distat illius vita beata.

CAPUT CLIII.

Quando orationi assistens supra omne aliud gaudium ascenderis, tunc orationem vere invenisti.

⁹⁶ Psal. cxxviii, 5. ⁹⁷ Luc. xvmi, 40 seqq.

A

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΗ΄.

Μὴ ἕσο λογοχαρῆς, μηδὲ δοξοχαρῆς, εἰ δὲ μήγε, οὐκ ἔστι ἐν τῷ κώτῳ σου, ἀλλ' ἐν τῷ προσώπῳ σου τεκταίνουσιν οἱ ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἔσῃ ἐπίχαρμα αὐτοῖς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, ἐξελεχόμενος. καὶ δελεαζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐν λογισμοῖς ἀλλοκότοις.

ΚΕΦΑΛ. ΡΜΘ΄.

Προσοχὴ προσευχὴν ζητοῦσα, προσευχὴν εὐρήσει· προσευχὴ γὰρ προσοχῇ εἰ καὶ ἄλλο ἔπεται, ἐφ' ἣν σπουδασιόν.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝ΄.

Ὅσπερ πασῶν τῶν αἰσθήσεων κρείττων ἡ ὄρασις, οὕτω καὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν, προσευχὴ θειοτέρα.

B

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΑ΄.

Προσευχῆς ἑπαινος, οὐκ ἀπλῶς ἡ ποσότης, ἀλλ' ἡ ποιότης, καὶ τοῦτο δηλοῦσιν οἱ ἀναβάντες εἰς τὸ ἱερόν, καὶ τὸ, « Ὑμεῖς προσευχόμενοι, μὴ βαττολογήσητε » καὶ τὰ ἐξῆς.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΒ΄.

Ἐφ' ὅσον τῇ ἀναλογίᾳ προσέχεις τοῦ σώματος, καὶ ὁ νοῦς σου τὰ τῆς σκηνῆς περιέπει τερπνὰ, οὐδέπω τῆς προσευχῆς εὐραχας τόπον· ἀλλὰ μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἡ μακαρία ταύτης ὁδὸς τυγχάνει.

ΚΕΦΑΛ. ΡΝΓ΄.

Ὅταν παριστάμενος εἰς προσευχὴν ὑπὲρ πάντων ἄλλην χαρὰν γένη, τότε ἀληθῶς εὐρηχας προσευχῆν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΖ΄

ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΙΟΝΗΡΩΝ ΛΟΓΙΣΜΩΝ

EJUSDEM

CAPITA XXVII

DE DIVERSIS MALIGNIS COGITATIONIBUS.

512 CAPUT I.

Dæmonibus activæ vitæ oppositis primi ad bellum insurgunt, qui gulæ voluptatibus, sive cupiditatibus præsumunt, quique nobis avaritiam suggerunt, et qui nos ad humanam gloriam provocant. At cæteri omnes retrocedentes post istos, quos illi vulnerant, excipiunt. Nec enim fieri potest, ut is incidat

D

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Τῶν ἀντικειμένων δαιμόνων τῇ πρακτικῇ, πρῶτος κατὰ τὸν πόλεμον συνίστανται οἱ τὰς τῆς γαστριμαργίας ἡδονὰς, ἦσαν ὀρέξεις πεπιστευμένοι, καὶ οἱ τὴν φιλαργυρίαν ἡμῖν ὑποβάλλοντες, καὶ οἱ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἡμᾶς ἐκκαλοῦμενοι. Οἱ δ' ἄλλοι πάντες κατόπιν τούτων βαδίζοντες, τοὺς ὑπὸ τούτων

τι τρωσκόμενους διαδέχονται. Οὐκ ἔστι γὰρ ἐμπεσεῖν **A** εἰς χεῖρας τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας, μὴ ὑπὸ τῆς γαστριμαργίας καταπεσόντα· καὶ οὐκ ἔστι ταράξει θυμὸν, μὴ ὑπὲρ βρωμάτων ἢ χρημάτων, ἢ δόξης ἀλθῶν ἐπιθυμιῶν μαχόμενον· καὶ οὐκ ἔστι τὸν τῆς λύπης δαίμονα διαφυγεῖν, τοῦτ' ἐστὶν πάντων στερηθέντα, ἢ μὴ δυνηθέντα τυχεῖν· οὐδὲ ἀποφεύξεται τῆν ὑπερφηανίαν τις, τὸ πρῶτον γέννημα τοῦ διαβόλου, μὴ τὴν τῶν κακῶν πάντων ῥίζαν ἐξορίσας φιλαργυρίαν, εἴπερ καὶ πενία ἀνδρα ταπεινοῖ, κατὰ τὸν σφῶν Σολομώντα· καὶ συλλήθδην εἰπεῖν, οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων περιπεσεῖν δαίμονι, μὴ πρότερον ὑπὲρ ἐκείνων τῶν πρωτοστατῶν κατατρωθέντα, διὰ καὶ τοὺς τρεῖς τούτους λογισμοὺς ὁ διάβολος ὅτε τῷ Σωτῆρι προτήγαγε. Πρῶτον μὲν τοὺς λήθους, **B** ἄρτους γενέσθαι παρακαλῶν, ἔπειτα δὲ τὸν κόσμον ὅλον ἐπαγγελλόμενος εἰ πεσῶν προσκυνήσει· καὶ τρίτον εἰ ἀκούσοι δοξαστήσεσθαι λέγων, μηδὲν ἐκ τοῦ τηλικούτου πτώματος πεπονθότα, ὧν ὁ Κύριος ἡμῶν κρείττων φανεί, εἰς τοῦπίσω τῷ διαβόλῳ χωρεῖν προσέταττε, διὰ τούτων καὶ ἡμᾶς διδάσκων, ὡς οὐκ ἔστιν ἀπάσασθαι τὸν διάβολον, μὴ τῶν τριῶν τούτων καταφρονησάντας λογισμῶν.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Πάντες οἱ δαιμονιώδεις λογισμοί, νοήματα εἰς τὴν ψυχὴν αἰσθητῶν πραγμάτων εἰσφέρουσιν, ἐν οἷς τυπούμενος ὁ νοῦς τὰς μορφὰς τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐν ἑαυτῷ περιφέρει, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος λοιπὸν ἐπιγινώσκει τὸν προσεγγίσαντα δαίμονα· οἷον, εἰ τοῦ ζημιώσαντός με, καὶ ἀτιμάσαντός με **C** ἐν τῇ διανοίᾳ μου τὸ πρόσωπον γένοιτο, ἐλέγχεται ὁ τῆς μνησικακίας παραβάλων λογισμός. Εἰ πάλιν χρημάτων, ἢ δόξης ἀνάμνησις γένοιτο, ἐκ τοῦ πράγματος δῆλον ὅτι ὁ θλίβων ἡμᾶς ἐπιγινωσθήσεται· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ λογισμῶν ὡσαύτως, ἀπὸ τοῦ πράγματος εὐρήσεις τὸν παρεστῶτα, καὶ ὑποβάλλοντα τὰς φαντασίας δαίμονα. Οὐ πάσας δὲ τὰς μετήμας τῶν τοιοῦτων πραγμάτων ἐκ δαιμόνων λέγω συμβαίνειν· ἐπειδὴ πέφυκε καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς κινούμενος ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου τῶν γεγονότων ἀναφέρειν τὰς φαντασίας, ἀλλ' ὅσαι τῶν μνημῶν θυμὸν, ἢ ἐπιθυμίαν παρὰ φύσιν συνεπισπῶνται. Διὰ γὰρ τὴν **D** ταραχὴν τῶν δύο δυνάμεων τούτων, ὁ νοῦς κατὰ διάνοιαν μοιχεύει, καὶ μάχεται, τοῦ νομοθετήσαντος αὐτὸν τὴν φαντασίαν ἀναδέξασθαι μὴ δυνάμενος. Εἴπερ ἡ λαμπρότης ἐκείνη κατὰ στέρησιν πάντων τῶν ἐν τοῖς πράγμασι νοημάτων ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς τῷ ἡγεμονικῷ παραφαίνεται. Οὐκ ἀν' ἀπὸ-
θοιτο τὰς ἐμπαθεῖς μνήμας ὁ ἀνθρώπος, μὴ ἐπιθυμίας, καὶ θυμοῦ ἐπιμέλειαν ποιησάμενος, τὴν μὲν νηστείας, ἀγρυπνίας, καὶ χαμηνελαίας καταναλώσας, τὴν δὲ μακροθυμίας, καὶ ἀμνησικακίας, καὶ ἐλεημοσύνης καθημερινῶς· ἐκ γὰρ τῶν δύο τούτων παθῶν πάντες σχεδὸν οἱ δαιμονιώδεις συνίστανται λογισμοὶ οἱ τῶν νοῦν ἐμβάλλοντες εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπώλειαν.

A in manus spiritus fornicationis, qui non ceciderit a spiritu gulae devictus; nec possibile est, ut iram commoveat, qui non contendit et fixatur pro edulibus, aut pecuniis, aut gloriae irrationalibus cupiditatibus; nec etiam fieri potest, ut dæmonem effugiat tristitia, qui omnibus hisce fuerit privatus, aut illa assequi nequiverit; nec quis evadet superbiam, quæ primum fuit germen diaboli, nisi malorum omnium radicem exterminaverit, avaritiam. Siquidem et paupertas virum humiliat, secundum sapientem Salomonem; utque summam dicam, nullatenus homo potest in diaboli prolabi potestatem, nisi prius ab illis primipilaribus fuerit sauciatus; et ideo has tres cogitationes diabolus tunc Salvatore induxit. Primus quidem exhortans, ut lapides efficeret **513** panes; postmodum spondens mundum universum, si cadens adoraret; tertio dicens ipsum celebrandum fore ac glorificandum, si obaudisset, dum ex illo tali casu nihil fuerit passus: quibus Dominus noster superior apparens, ut retrocederet diabolo mandavit, nosque per ista edocuit, quod impossibile est diabolum repellere, nisi tres istas despexerimus cogitationes.

CAPUT II.

Omnes dæmoniales cogitationes inferunt animæ rerum sensibilibus notionem, quibus mens informata, formas illarum rerum in seipsa circumfert, sicque dæmonem, qui appropinquit, et re ipsa dignoscit; exempli gratia, si accesserit intellectui **C** meo persona, quæ me detrimento, aut ignominia afficit, arguitur, quod injuriarum recordationis appropinquavit cogitatio. Si iterum pecuniarum aut gloriae recordatio fiat, manifestum ex re est, quod is, qui nos tribulat, dignoscetur. Quin et in aliis cogitationibus similiter et re invenies dæmonem astantem, et imaginationes suggerentem. Non omnes autem recordationes hujusmodi rerum a dæmonibus contingere dico; quandoquidem et mens ipsa ab homine commota, imaginationes rerum, quæ evenerint, proferre, seu emittere consuevit; sed quotquot recordationes iram, vel cupiditatem præter naturam alliciunt, (*subintellige*) eas dico a dæmonibus procedere; nam ob turbationem duarum istarum potentialium (scilicet iræ, et cupiditatis) mens intellectualiter adulterat, et pugnat, **514** cum Dei, qui legem ipsi imposuit. Non valeat imaginationem suscipere; siquidem claritas illa, posita privatione omnium notionum de rebus, animi principatui opportune orationis tempore quasi prætereundo apparet. Homo non deponet unquam memorias passionibus percitas, si concupiscentiæ et iracundiæ curam non gesserit; illam quidem jejuniis et vigiliis, et humi cubando consumens, hanc vero longanimitatis actibus, et oblivionis injuriæ, ac eleemosynis mansuefaciens: ex his quippe duabus passionibus omnes fere dæmoniales constant cogitationes, quæ mentem in exitium ac perditionem inducunt.

CAPUT III.

A

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Fieri autem non potest, ut quis hujuscemodi passionibus superior evadat, nisi omnino escas, et pecunias, et gloriam despiciat, adhuc etiam, et proprium corpus, propter eos, qui conantur ipsum velut colaphis percutere: necessum igitur plane, imitari periclitantes in mari, qui, propter violentiam ventorum, undarumque insurgentium, vasorum etiam utuntur ejectione. Verum hic diligenter attendendum, ne forte, dum vasorum utimur ejectione, id faciamus, ut ab hominibus videamur, quandoquidem nostram reportamus mercedem, aliudque nos consequetur naufragium, primo longe molestius, cum nempe dæmon e contra nobis vanam gloriam insufflarit. Idcirco Dominus noster in Evangeliiis moderatricem instruens mentem, ait: « Attendite, ne faciatis eleemosynam vestram coram hominibus, ut ab ipsis conspiciamini, alioquin mercedem **515** non habebitis a Patre vestro, qui est in caelis ¹ » et rursus: « Quando oratis (inquit), non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis, et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus; amen dico vobis, quod receperunt mercedem suam ². » Et iterum dicit: « Quando jejunitis, ne sitis sicut hypocritæ tristes; exterminant enim facies suas, ut videantur hominibus jejunantes; amen dico vobis, receperunt mercedem suam ³. » Verum hic attendendum medico animarum, quomodo per eleemosynam curat iracundiam, per orationem autem expurgat mentem, et denique per jejunium tabescere facit concupiscentiam, e quibus constat novus homo, renovatus ad imaginem ejus, qui ipsum creavit, in quo, ob sanctam passionum vacuitatem, non est mas, et femina, et, propter unam fidem, et charitatem, non est gentilis, et Judæus, circumcisio, et præputium, Barbarus, Scythæ, servus et liber, sed omnia in omnibus Christus ⁴.

CAPUT IV.

Inquirendum vero, quomodo in imaginationibus, quæ per somnum contingunt, dæmones nostri animi principatum imprimendo efforment; videtur enim hoc tale quid menti accidere, aut per oculos intuenti, aut per aures audienti, aut rursus per sensum certa quadam qualitate præditum, aut ex memoria, quæ imprimi animi principatui, non per corpus, verumtamen, quæ per corpus habuit, illa commoveat; igitur mihi videntur dæmones, memoriam movendo, imprimere animi principatui; instrumentum quippe sensus **516** a somno detinetur otiosum. Rursus ergo, quo pacto memoriam commoveant, inquirendum. An fortassis per passiones? et hoc manifestum inde, quia, qui puri sunt, minimeque obnoxii passionibus, neutiquam aliquid hujusmodi patiuntur. Est autem et motus quidam memoriæ simplex, qui a nobis fit, aut a sanctis potestatibus, per quem conversamur cum

Ἀδύνατον δὲ τίνα τῶν παθῶν τούτων περιγενέσθαι, μὴ παντελῶς βρωμάτων, καὶ χρημάτων, καὶ δόξης ὑπεριδόντα, εἶτι δὲ καὶ τοῦ ἰσίου σώματος διὰ τοὺς βαρῖζειν αὐτὸ πολλὰκις ἐπιχειροῦντας· πᾶσα οὖν ἀνάγκη μιμῆσθαι τοὺς κινδυνεύοντας, ἐν θαλάττῃ, καὶ τῶν σκευῶν ἐκβολὴν ποιουμένους διὰ τὴν βίαν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ἐπανισταμένων κυμάτων. Ἄλλ' ἐνταῦθα προσεκτέον ἀκριβῶς, μή τις ἐκβολὴν ποιούμενοι τῶν σκευῶν, πρὸς τὸ θεαθεῖναι τοῖς ἀνθρώποις ποιήσωμεν· ἐπεὶ ἀπέχομεν τὸν μισθὸν ἡμῶν, καὶ ἄλλο τοῦ προτέρου χαλεπώτερον διαδέχεται ἡμᾶς ναυάγιον, τοῦ τῆς κενοδοξίας ἡμῖν ἀντιπνεύσαντος δαίμονος. Διὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις, τὸν κυβερνήτην νοῦν παθεῖν, « Προσέχετε, φησὶν, τὴν ἐλεημοσύνην ἡμῶν μὴ ποιεῖν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθεῖναι αὐτοῖς, εἰ δὲ μήγε μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ Πατρὶ ἡμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. » Καὶ πάλιν· « Ὅταν προσεύχησθε, φησὶν, οὐκ ἔσεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταί, οἳ ἐπιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. » Καὶ πάλιν λέγει· « Ὅταν νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. » Ἀλλὰ προσεκτέον ἐνταῦθα τῷ λατῶ τῶν ψυχῶν, πῶς διὰ μὲν τῆς ἐλεημοσύνης τὸν θυμὸν θεραπεύει, διὰ δὲ τῆς προσευχῆς τὸν νοῦν καθαρίζει, καὶ πάλιν διὰ τῆς νηστείας τὴν ἐπιθυμίαν καταμαραίνει, ἐξ ὧν συνίσταται ὁ νέος ἄνθρωπος, ὁ ἀνακαινούμενος κατ' ἐικόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ἐν ᾧ οὐκ ἔστι διὰ τὴν ἁγίαν ἀπάθειαν ἄρσεν, καὶ θῆλυ, οὐδὲ διὰ τὴν μίαν πίστιν, καὶ ἀγάπην, Ἑλλήν, καὶ Ἰουδαῖος, περιτομή, καὶ ἀκροβυστία, Βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, καὶ ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐν πᾶσι Χριστός.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ζητητέον δὲ πῶς ἐν ταῖς καθ' ὑπνον φαντασίαις τυποῦσιν ἡμῶν τὸ ἡγεμονικὸν καὶ σχηματίζουσιν οἱ δαίμονες· τὸ γὰρ τοιοῦτον εἰκοιε συμβαίνειν τῷ νῷ, ἢ δι' ὀφθαλμῶν ὀρώντι, ἢ δι' ἀκοῆς ἀκούοντι, ἢ πάλιν δι' αἰσθήσεως ποιεῖς, ἢ ἀπὸ τῆς μνήμης ἥτις τυποῖ μὲν τὸ ἡγεμονικόν, οὐ διὰ τοῦ σώματος, πλὴν ἄπερ διὰ τοῦ σώματος ἔσχε, ταῦτα κινεῖ. Οἱ οὖν δαίμονες εἰκοιαι μοι τὴν μνήμην κινούντες, τυποῦν τὸ ἡγεμονικόν· τὸ γὰρ ὄργανον ὑπὸ τοῦ ὕπνου κατέχεται ἀνεργήτων. Πῶς οὖν πάλιν τὴν μνήμην κινῶσι ζητητέον, ἢ τάχα διὰ τῶν παθῶν; καὶ τοῦτο εἶλον ἐκ τοῦ μηκέτι τοὺς καθαρούς, καὶ ἀπαθείς πάσχειν τι τοιοῦτον. Ἔστι δὲ καὶ κίνησις τις ἀπὸ ὑφ' ἡμῶν γινομένη, ἢ ὑπὸ ἁγίων δυνάμεων, καθ' ἣν ἅγιοι τε συντυγχάνομεν ἐν τοῖς ὕπνοις καὶ ἐμιλοῦμεν, καὶ συνεπατώμεθα. Πλὴν προσεκτέον, οἳ ἄπερ μετὰ τοῦ σώματος ἢ ψυχῆ εἰσδέχεται εἰδῶς,

¹ Matth. vi, 1. ² ibid. 5. ³ ibid. 16. ⁴ Galat. iii, 28.

ταῦτα ἄνευ τοῦ σώματος ἢ μνήμη κινεῖ καὶ τοῦτο σαφές ἐκ τοῦ πολλάκις, καὶ ἐν τοῖς ὑπνοῖς πάσχειν ἡμᾶς τοῦτο ἠρεμοῦντος τοῦ σώματος. Ὅσπερ ἔστι γὰρ μνημονεῦσαι ὕδατος, καὶ μετὰ δίψης, καὶ ἄνευ δίψης· οὕτως ἔστι μνημονεῦσαι χρυσοῦ μετὰ πλεονεξίας, καὶ ἄνευ πλεονεξίας, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων ὡσαύτως. Τὸ δὲ τοιάσδε ἢ τοιάσδε εὐρίσκειν φαντασιῶν διαφορὰς τὸν νοῦν, τῆς ἐκείνων κακοτεχνίας ἔστι γνώρισμα. Ἄρα δὲ καὶ τοῦτο ἔσται, ὅτι καὶ τοῖς ἐξωθεν πράγμασι κέχρηται πρὸς τὰς φαντασίας οἱ δαίμονες, ὡς ἐπὶ τῶν πλεόντων τῷ ἡλίῳ τῶν κυμάτων. Σφόδρα τῷ σκοπῷ τῶν δαιμόνων ὁ θυμὸς ἡμῶν συμβάλλεται παρὰ φύσιν κινούμενος, καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτῶν κακομηχανίαν γίνεται χρησιμώτατος, ὅθεν νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν ταρασσειν τοῦτον οὐδαίς αὐτῶν παραιτεῖται, ἀλλ' ὅταν ἴδωσιν αὐτὸν δεθέντα πραότητι, τὸ τηλικαῦτα ἐπὶ δικαίαις προφάσεσιν εὐθὺς αὐτὸν ἀπολούουσιν, ἵνα ἄξιον γεγονώς, καὶ πρὸς τοὺς θηριώδεις λογισμοὺς αὐτῶν χρησιμεύῃ, διότι ἀνάγκη, μήτε δικαίως, μήτε ἐπ' ἀδίκους πράγμασιν αὐτὸ ἐρεθίζειν, μήτε κακὸν ξίφος δίδόναι τοῖς ὑποβάλλουσιν. Ὅπερ πολλάκις πολλοὺς ποιοῦντας ἐπίσταμαι, καὶ πλεόν ἢ χρῆ, ἐπὶ μικραῖς ἀναπτομένους προφάσεσιν.

ensem præbere suggerentibus; quod persæpe multos prætextus, successos.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Ἵπὲρ τίνος γὰρ, εἰπέ μοι, καὶ προσπίπτεις ταχέως εἰς μάχην, εἴπερ βρωμάτων, καὶ δόξης, καὶ χρημάτων καταπεφρόνηκας; τί δὲ τρέφεις τὸν κύνα, μηδὲν ἔχειν ἐπαγγελλόμενος; Εἰ δὲ οὗτος ὕλακτεῖ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐπέρχεται, πρόδηλος εἰ ἔδωκεν κεκτημένος τινά, καὶ ταῦτα φυλάσσειν βουλόμενος. Ἄλλ' ἐγὼ τὸν τοιοῦτον μακρὰν καθαρὰς προσευχῆς πεῖθουμαι εἶναι λυμῶνα τὸν θυμὸν τῆς τοιαύτης ἐπιστάμενος. Πρὸς δὲ τούτοις θαυμάζω, ὡς καὶ τῶν ἁγίων ἐπιλεησμένων, τοῦ μὲν Δαβὶδ βοῶντος, « Παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατάλιπε θυμόν. » τοῦ δὲ Ἐκκλησιαστοῦ παραγγέλλοντος, « Ἀπάστησον θυμὸν ἀπὸ καρδίας σου, καὶ πάραγε πονηρίαν ἀπὸ σαρκός σου. » τοῦ δὲ Ἀποστόλου προστάσσοντος, « Χωρὶς ὀργῆς, καὶ διαλογισμῶν ἐν παντὶ τόπῳ ἐπαίρειν ὁσίας χεῖρας πρὸς Κύριον. » Τί δὲ οὐ μανθάνομεν ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων μουσικῆς, καὶ παλαιᾶς συνηθείας διωκούσης ἐκ τῶν οἰκῶν τοὺς κύνας ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, καὶ τοῦτο αἰνιττομένης, ὡς οὐ δεῖ συμπάρῃναι τοῖς προσευχομένοις θυμὸν; Καὶ πάλιν· « Θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν. » Οἴνου δὲ οἱ Ναζαριῶται ἀπέχοντο. Χολὴν δὲ καὶ ὄσφιν ἄβρωτα τοῖς θεοῖς τις τῶν ἐξωθεν σοφῶν ἀπαφήνατο εἶναι, οὐκ εἰδώς, οἶμαι, ὃ ἔλεγεν, ὧν τὸ μὲν ὀργῆς, τὸ δὲ ἀλόγου ἐπιθυμίας ἔγωγε σύμβολον εἶναι νομίζω. Περὶ δὲ τοῦ μὴ δεῖν μεριμᾶν ἐνδυμάτων ἔνεκεν, ἢ βρωμάτων, περιττὸν οἶμαι τὸ γράφειν, αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἀπαγορεύσαντος, « Μὴ μεριμνήσητε γὰρ, φησί, τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, ἢ τί πίητε ἢ τί περιβαλεῖσθε. » Ἐθνικῶν γὰρ

sanctis in somnis, et colloquimur, et convēscimur. Verumtamen attendendum, quod, quæ cum corpore anima suscipit simulacra, ea absque corpore movet memoria; et hoc dilucide patet ex eo quod sæpius in somnis etiam nos istud patimur, corpore quiescente. Quemadmodum enim possibile est aquæ meminisse, et cum siti, et absque siti, sic possumus recordari auri cum cupiditate habendi illud, et sine cupiditate; atque similiter aliis de rebus. Verum quod mens tales aut tales inveniat imaginationum differentias, illarum indicium est maleficii, seu artis, quæ ad nostram convertitur perniciem. Simul vero, et hoc sciendum, quod dæmones externis etiam rebus utuntur ad imaginationes excitandas, ut, in navigantibus, sonitu fluctuum. Vehementer autem dæmonum intentum juvat ira nostra præter naturam commota, et ad omnem ipsorum malam fraudulentiam evadit aptissima, unde noctu, et interdum ipsam turbare nullus eorum recusat, sed quando viderint eam mansuetudine illigatam, tunc justos ob prætextus confestim illam exsolunt, ut effecta magis acuta, ad ferinas etiam ipsorum cogitationes accommodetur; **517** ideo necessum est, nec justis nec injustis de rebus eam irritare, neque noxium ensem præbere suggerentibus; quod persæpe multos fecisse novi, et plus quam oporteret, parvos ob

CAPUT V.

Etenim dic etiam mihi, quare celeriter procidis in pugna, siquidem escas, et gloriam, et pecunias despexisti? ecquid autem nutris canem, cum nihil possidere profitearis? Si vero is allatret, et in homines insiliat, manifestum est, quod intus possides aliqua, eaque velis custodire. Ego vero hunc talem procul a pura oratione abesse mihi persuadeo, cum probe sciam, quod iracundia orationis hujusmodi sit lues. Insuper admiror, quod et sancti oblivioni fuerint mandati, tum David, qui clamat: « Desine ab ira, et derelinque furorem; » tum Ecclesiastes qui præcipit: « Aufer iram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua; » tum Apostolus, qui mandat: « Absque iracundia, et disceptationibus in omni loco extollere sanctas manus ad Dominum. » Ecquid vero non ediscimus ab hominum mystica, et vetusta consuetudine depellendi canes ex ædibus tempore orationis; quæ consuetudo illud subobscurè indicabat, quod nimirum non oporteat, simul adesse orantibus iracundiam: et rursus: « Ira draconum vinum eorum. » Vino autem abstinebant Nazaræi: sed et quidam ex profanis, seu ethnicis sapientibus affirmavit, fel, atque ilia diis non esse comestibilia, nesciens **518**, puto quod dicebat; quorum illud quidem iracundie, ista autem belluine cupiditatis notas esse arbitror. Quod autem non oporteat sollicitum esse de indumentis, aut eduliis, supervacaneum opinor scribere; cum ipse Salvator noster in Evangeliiis prohibuisset; inquit enim: « Nolite solliciti esse animæ vestræ, quid

⁵ Psal. xxxvi, 8. ⁶ Eccle. xi, 10. ⁷ I Tim. ii, 8. ⁸ Deut. xxxii, 35.

manducetis, aut bibetis, aut induamini; » hoc enim palam est gentium, ac infidelium, qui abrogant, et contemunt Providentiam mundi que Conditorem inficiantur; at istud a Christianis omnino est alienum, qui semel crediderunt, quod et duo passeruli, qui vaneunt dipondio, sunt sub administratione sanctorum angelorum. Verumtamen est et hæc dæmonum consuetudo, ut hinc post impuras cogitationes, suggerant etiam eas, quæ sunt sollicitudinis, ut Jesus, præsentis cogitationum turba in loco intellectuali, capite declinato effugiat, sicque infructuosus evadat sermo a spinis sollicitudinis suffocatus.

CAPUT VI.

Igitur cogitationes etiam, quæ e sollicitudine procedunt, deponentes, nostram in Dominum sollicitudinem jactemus, præsentibus contenti, et paupere vita, ac veste utentes, effectores, et auctores vanæ gloriæ post diem exuamus. Si vero quis putat in veste pauperula, incompositam ac deformem speciem exhibere, respiciat sanctum Paulum, qui in frigore ac nuditate coronam justitiæ expectabat⁶. Sed quoniam theatrum, et stadium Apostolus istum nominavit mundum, videamus, an possibile sit, quod, qui cogitationibus sollicitudinis indutus est, currat ad bravium supernæ **519** vocationis⁷, aut luctetur adversus principatus, et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum hujus sæculi⁸. Ego quidem nescio, cum ab ipsa quoque sensibili historia erudiar; quia videlicet ille, qui certat, impeditur a tunica, facileque circumtrahetur, quemadmodum et mens a cogitationibus sollicitudinis; si verax quidem sit sermo, qui dicit, mentem proprio thesauro assiduum incumbere; « Ubi namque thesaurus tuus est, ibi erit et cor tuum⁹. »

CAPUT VII.

E cogitationibus, hæc quidem secant, aliæ autem secantur; et secant quidem malæ bonas, e contra vero malæ secantur a bonis; nam Spiritus sanctus attendit cogitationi in primis positæ, et secundum illam judicat nos, aut recipit. Quod autem dico, hujuscemodi est. Habeo quamdam cogitationem hospitalitatis, eamque habeo propter Dominum, sed ista scinditur adventante alia tentante, et suggerente, ut gloriæ causa hospitio excipiam. E contra: habeo cogitationem hospitalitatis, ut ab hominibus videar, sed et ista dissecatur, subeunte meliore cogitatione, quæ ad Dominum potius virtutem nostram dirigit, nosque urget, ut non propter homines ista faciamus. Si ergo per opera tandem in primis maneamus, etsi fuerimus a secundis tentati; tamen pro solis primis positus cogitationibus mercedes habebimus: quandoquidem cum homines simus, cumque dæmonibus luctemur, minime valemus, rectam cogitationem incorruptam

ἀντικρυς τοῦτο, καὶ ἀπίστων ἀθετούντων τὴν πρῶτον τοῦ δεσπότη, καὶ τὸν δημιουργὸν ἀρνούμενων Χριστιανῶν δὲ τὸ τοιοῦτον παντελῶς ἀλλότριον, ἀπαξ πεπιστευκότων, ὅτι καὶ τὰ πρᾶσσόμενα ἐν στρούβιλα τοῦ ἀσαρίου ὑπὸ τὴν οἰκονομίαν τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἐστὶ. Πλὴν ἐστὶ καὶ αὕτη συνθήκη τῶν δαιμόνων, μετὰ τοὺς ἀκαθάρτους λογισμοὺς ἐμβάλειν καὶ τοὺς τῆς μερίμνης, ἵνα ἐκνεύσῃ ὁ Ἰησοῦς ἔχλου βντος νοημάτων ἐν τῷ κατὰ διάνοιαν τόπῳ, καὶ ἀκαρπος γένηται ὁ λόγος ὑπὸ τῆς μερίμνης πνευγόμενος τῶν ἀκαθάρτων.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Οὐκοῦν τοὺς ἐκ μερίμνης ἀποθέμενοι λογισμοὺς, ἐπιβρίθωμεν ἐπὶ Κύριον τὴν μερίμναν ἡμῶν ταῖς παροῦσιν ἀρκούμενοι, καὶ πένιχρᾶ ζωῆ χρησάμενοι, καὶ στολῆ τοὺς πατέρας τῆς κενοδοξίας μεθ' ἡμέραν ἀποδυσώμεθα. Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖ ἐπὶ πενιχρᾶ νομίζει στολῆ, βλεπέτω τὸν ἅγιον Παῦλον ἐν φύγει, καὶ γυμνότητι, τὸν τῆς δικαιοσύνης προσδοκῆσαντα στέφανον. Ἄλλ' ἐπειδὴ θέατρον, καὶ στάδιον ὁ Ἀπόστολος τὸν κόσμον τοῦτον ὠνόμασεν, ἴδωμεν, εἰ ἐστὶ δυνατόν, μερίμνης ἐνδυσάμενον λογισμοὺς, δραμεῖν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς βν κλήσεως, ἢ παλαῖσαι πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, καὶ πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου· ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς αἰσθητῆς καιδεύμενος ἱστορίας. Ἐμποδισθήσεται γὰρ ἐκεῖνος ὁ ἀθλῶν ὑπὸ τοῦ χιτῶνος δηλονότι, καὶ εὐκάλως περιελκυσθήσεται, καθάπερ καὶ ὁ νοῦς ὑπὸ τῶν λογισμῶν τῆς μερίμνης, εἴπερ ἀληθινὸς ὁ λέγων τῷ ἰδίῳ τὸν νοῦν προσκαρτερεῖν θησαυρῷ, « Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρός σου, φησὶν, ἐκεῖ ἐστὶν, καὶ ἡ καρδία σου. »

ΚΕΦΑΛ. Ζ.

Τῶν λογισμῶν οἱ μὲν τέμνουσιν, οἱ δὲ τέμνονται· καὶ τέμνουσι μὲν οἱ πονηροὶ τοὺς ἀγαθοὺς, τέμνονται δὲ πάλιν ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν οἱ πονηροὶ τὸ τόνον Πνεῦμα τὸ ἅγιον πρῶτως θεθέντι προσέχει λογισμῷ, καὶ πρὸς ἐκεῖνον κρίνει ἡμᾶς, ἢ ἀποδέχεται. Ὁ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐχω τινὰ φιλοξενίας λογισμῶν, καὶ τοῦτον ἔχω διὰ τὸν Κύριον, ἀλλ' οὗτος ἐπελθόντος τοῦ πειράζοντος τέμνεται καὶ δόξης χάριν φιλοξενεῖν ὑποβάλλοντος. Πάλιν· ἔχω φιλοξενίας λογισμῶν πρὸς τὸ τοῖς ἀνθρώποις φανῆναι, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐπελθόντος κρείττονος λογισμοῦ διατέμνεται, τοῦ πρὸς τὸν Κύριον μᾶλλον ἡμῶν τὴν ἀρετὴν ἀπευθύνοντος, καὶ μὴ δι' ἀνθρώπους ταῦτα πράττειν ἡμᾶς ἀναγκάζοντος. Ἄν οὖν διὰ τῶν ἔργων λοιπῶν τοῖς προτέροις ἐμμένωμεν ὑπὸ τῶν δευτέρων πειραζόμενοι, μόνων τῶν προτέρων θεθέντων λογισμῶν ἔχομεν τοὺς μισθοὺς, διότι ἀνθρώποι βντες, καὶ παλαίοντες δαιμόνιοι, ἀεὶ κατέχειν τὸν ὄρθον λογισμῶν ἀφθαρτον οὐκ ἰσχύομεν, οὐδὲ πάλιν τὸν πονηρὸν λογισμῶν ἔχειν ἀκείριστον,

⁶ Matth. vi, 25. ⁷ II Cor. xi, 27. ⁸ Philipp. iii, 13, 14. ⁹ Ephés. vi, 12.

ἀρετῶν ἀπέριματά κέκτημένους. Ἐλθὼν ἐάν τις χρονίσῃ τῶν τεμνόντων λογισμῶν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ πειραζομένου καθίσταται, καὶ κατ' ἐπέινον λοιπὸν τῶν λογισμῶν ὁ ἀνθρώπος; κινούμενος ἐνεργήσει. Τῶν ἀγγελικῶν λογισμῶν, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν ἐκ δαιμόνων ταύτην τὴν διαφορὰν μετὰ πολλῆς τῆς παρατηρήσεως ἐγνώκαμεν εἶναι, ὅτι πρῶτον μὲν οἱ ἀγγελικοὶ τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων περιεργάζονται, καὶ τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν ἐξιχνιάζουσι λογισμοῦς. Οἶον, τίνος χάριν γαγένηται ὁ χρυσοῦς, καὶ διὰ τί ψαμμάδης, καὶ κάτω που τοῖς μορλοῖς τῆς γῆς ἐγκατέσπαρται, καὶ μετὰ πολλοῦ καμάτου, καὶ κόπου εὐρίσκειται; ὅπως τε εὐρεθεὶς ὕδατι πλύνεται, καὶ πυρὶ παραδίδεται, καὶ οὕτως εἰς τεχνιτῶν ἐμβάλλεται χεῖρας, τῶν ποιούντων τῆς σκηπῆς τὴν λυχνίαν, καὶ τὸ θυμιατήριον, καὶ τὰς θύσκακας, καὶ τὰς φιάλας, ἐν αἷς οὐκέτι νῦν πίνει διὰ τὴν χάριν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ὁ Βαβυλωνίος βασιλεὺς, Κλεόπα δὲ φέρει καρδίαν καιομένην ὑπὸ τούτων μυστηρίων. Ὁ δὲ δαιμονιώδης λογισμὸς, ταῦτα μὲν οὕτε οἶδεν, οὕτε ἐπίσταται· μόνην δὲ τὴν κτήσιν τοῦ ἀλοητοῦ χρυσοῦ ὑποβάλλει, καὶ τὴν ἐκ τούτου τρυφήν τε καὶ ὄξαν ἐσομένην προλέγει· ὁ δὲ ἀνθρώπινος λογισμὸς, οὐδὲ τὴν κτήσιν ἐπιζητεῖ, οὕτε τίνος περιεργάζεται σύμβολον ὁ χρυσοῦς, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ χρυσοῦ τὴν μορφήν εἰσφέρει ψιλήν, πάθους πλεονεξίας κεχωρισμένην· ὁ δὲ αὐτοῦ λόγος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων βηθήσεται, κατὰ τὸν κανόνα τούτου μυστικῶς γυμναζόμενος.

formam separatam ab avaritia passione: itaque idem sermo, et de cæteris aliis dicendus, secundum hanc regulam mystice exercitatus.

ΚΕΦΑΛ. Η΄.

Ἔστι δαίμων, πλάνος λεγόμενος, καὶ ὑπὸ τὴν ἔω μάλιστα τοῖς ἀδελφοῖς παρίσταται, ὅστις περιάγει τοῦ ἀναχωρητοῦ τὸν νοῦν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, καὶ ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, καὶ ἀπὸ κώμης εἰς κώμην, φιλάς ἔβηεν πρῶτον τὰς συντυχίας ποιοῦμενον, καὶ γυμνῶν τὴν εὐχάριον, καὶ λαλοῦντα μακρότερα, καὶ τὴν οἰκίαν πρὸς τοὺς ἀπαντώντας κατάστασιν διαφθερίζοντα, καὶ μακρὰν γινόμενον, κατ' ἔλιγον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος λήθην λαμβάνοντα. Δεῖ οὖν τὸν ἀναχωροῦντα, τοῦτον τηρεῖν, πῶθεν τε ἀρχεται, καὶ ποῦ καταλήγει· οὐ γὰρ εἰκῆ, οὐδὲ ὡς ἔτυχε μακρὸν ἐκείνον κύκλον ἐργάζεται, ἀλλὰ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀναχωρητοῦ διαφθερῆν βουλόμενος, ταῦτα ποιεῖ, ἵνα ἐκκαυθεὶς ἐκ τούτων ὁ νοῦς, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν συντυχῶν μεθυσθεὶς εὐθέως τῷ τῆς κορνείας, ἢ τῆς ὀργῆς, ἢ τῷ τῆς λύπης δαίμονι περιπέσῃ, οἷτινες μάλιστα λυμαινόμενοι τῆς καταστάσεως αὐτοῦ τὴν λαμπρότητα. Ἄλλ' ἡμεῖς, εἴπερ ἔχομεν σκοπὸν τοῦ γνῶναι σαφῶς τὴν τούτου μαγουργίαν, μὴ ταχέως φθελώμεθα πρὸς αὐτὸν, μηδὲ δεκνύμεν τὰ γινόμενα, πῶς κατὰ τὴν διάνοιαν τὰς συντυχίας ἐργάζεται, καὶ τίνα τρόπον κατ' ὀλίγον συναυνοῦν τὸν νοῦν πρὸς τὸν θάνατον, ἐπεὶ φεύζεται ἀφ' ἡμῶν.

A semper retinere; sicut e contra, 520 cum virtutum possideamus semina, malam cogitationem habere non possumus intentatam: verumtamen si quæ cogitationum secantium diutius immorata fuerit, tentantis obtinet partes, et postea secundum illam cogitationem homo commotus operabitur. Cum multa observatione cognovimus, quod inter cogitationes angelicas, et humanas, ac eas quæ a dæmonibus proveniunt, hæc sit differentia, nimirum, quod primum quidem angelicæ naturas rerum curiose ac diligenter inquirunt, sensuque spiritualia, seu cogitationes ipsarum investigant. Exempli gratia, quære factam fuerit aurum, quamque ob causam arenosam sit, inque inferioribus terræ partibus fuerit disseminatum, cumque magno labore ac opere inveniatur? et, cum inventum fuerit, quo pacto aqua perluitur, et igni traditur, sicque in artificum injicitur manus, qui faciunt tabernaculi candelabrum, et thuribulum, et mortariola sive acetabula, et phialas¹¹, in quibus per gratiam Salvatoris nostri non amplius nunc bibit Babylonius rex; sed ab istis sacramentis Cleopa fert cor ardens¹². Verum dæmoniaca cogitatio nec novit ista, nec scit; sed solam auri sensibilis possessionem impudenter suggerit, et delicias, quæ inde proveniunt, atque futuram gloriam prædicit; humana vero cogitatio nec possessionem quærit, neque ejus rei aurum sit symbolum, seu signum curiose disquirat, sed solummodo in mentem introducit auri

C

521 CAPUT VIII.

Reperitur dæmon, qui dicitur deceptor, et præsertim sub auroram fratribus astat, qui secedentis anachoretæ mentem circumagit e civitate in civitatem, et e domo in domum, et e vico in vicum, in primis videlicet simplicia habentem colloquia, et cum quibusdam cognitissimam conversantem, atque prolixius colloquantem, propriumque statum ad obvios non servantem, et paulatim sese procul a Dei cognitione elongantem, virtutemque ac professionem oblivioni mandantem. Oportet itaque, quod secedens anachoreta caute observet dæmonem istum, unde incipiat, et quo desinat; etenim non temere, neque casu longum illum circulum operose ducit; verum ista facit, eo quod velit anachoretæ statum disperdere, ac corrumpere, ut mens ex istis inflammata, et e multis colloquiis inebriata, confestim incidat in dæmonem fornicationis, vel iracundiæ, vel tristitiæ, qui maxime vitiant ac lædunt status ejus claritatem. Nos vero, si intentionem habemus luculenter dignoscendi hujus versutiam, ne cito quid ipsi proferamus, neve patefaciamus, quæ sunt, quomodo nimirum intellectualia fabricetur colloquia, quoque pacto paulatim mentem compellat ad mortem, quia fugiet a nobis, nec enim

¹¹ Matth. vi, 21. ¹² Exod. xxv, 29; I Mach. i, 25; Jerem. lii, 18, 19. ¹³ Luc. xxiv, 18.

sustinet videri, dum hæc facit; ac postremo nihil aciemus eorum, quæ dicere studuimus, verum adhuc unam diem, sive et aliam concedamus ipsi, ut ar̄um perficiat, quo, diligenter ipsius ineptum stupidumque ingenium dignoscetes, posthæc sermone ipsum arguendo vertamus in fugam.

522 CAPUT IX.

Sed quoniam contingit, quod, tentationis tempore, mens, cum sit infuscata, ac veluti excitate sæculento cævo inquinata, non perspicit diligenter ea quæ fiunt, post secessum dæmonis istud fiat: considerans apud te ipsum memento rerum, quæ tibi evenerunt undenam cœperis, et quo processeris, quove in loco comprehensus fueris a spiritu fornicationis, vel iracundiæ, vel tristitiæ, et quomodo facta fuerint omnia, quæ acta sunt, ac luculenter ista edisce, et manda memoriæ, ut ipsum adventantem valeas arguere, locumque ab ipso absconsum indica, neve deinceps eum secteris. Si vero interdum velis in furorem quoque ipsum provocare, eum astantem subito argue, primumque, in quem prodiit, locum manifesta, et secundum, et tertium; valde namque fert ægre, minime tolerans opprobrium; demonstratio vero, quod tempestive ad eum fueris locutus, erit, quia fugiet a te cogitatio: non est quippe possibile, quod deinceps astet, dum manifeste redarguitur. Huic vero dæmoni erroris superato succedit, seu subsequitur gravissimus somnus, et mortificatio cum multo palpebrarum frigore, ac infinitæ oscitationes, gravatique humeri, ac torpentes; quæ intensa oratione dissolvit Spiritus sanctus.

CAPUT X.

Odium, quod adversus dæmones habemus, nobis ad salutem confert, et ad virtutis operationem est valde accommodum et aptum. Sed hoc in nobis ipsis, velut quoddam bonum 523 germen enutrire non valemus, cum spiritus voluptatum amantes id corruptant, adque amicitiam, et consuetudinem rursus animam evocent; verum hanc amicitiam, seu potius gangrænam curatu difficilem medicus animarum sanat per derelictionem; permittit enim, nos aliquid terribile pati ab ipsis noctu, seu per diem, tuncque denuo anima ad odium primigenium D recurrit, edocta dicere ad Dominum, secundum David: « Perfecto ipsos oderam odio, in inimicos facti sunt mihi ¹⁴. » Is quippe perfecto inimicos odio habet, qui nec actualiter, nec intellectualiter peccat; quod quidem primæ, maximæque passionum vacuitatis est argumentum.

CAPUT XI.

De dæmone autem, qui efficit, ut anima stolidæque sese gerat, quid oportet dicere? ego enim timeo de ipso quid scribere; quo pacto anima proprio labat, et alienatur e statu. Tempore namque adventus ejus (scilicet dæmonis) tum Dei

¹⁴ Psal. cxxxviii. 22.

ἄρασθαι γὰρ ταῦτα πράττων οὐ καταδέχεται· καὶ οὐδὲν λοιπὸν εἰσόμεθα ὧν μαθεῖν ἐσπουδάκαμεν. Ἄλλὰ καὶ ἄλλην μίαν ἡμέραν, ἢ καὶ δευτέραν συγχωρήσωμεν αὐτῷ τελειῶσαι τὸ δρᾶγμα, ἵνα ἀκριβῶς μαθόντες αὐτοῦ τὸ σκαιώρημα, λόγῳ μετὰ ταῦτα ἐλέγξαντες αὐτὸν φυγαδύσωμεν.

ΚΕΦΑΛ. Θ'.

Ἄλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πειρασμοῦ συμβαίνει, θεθλωμένον ὄντα τὸν νοῦν μὴ ἀκριβῶς ἰδεῖν τὰ γινόμενα, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ δαίμονος τοῦτο γινέσθω· καθέσθαι καὶ ἑαυτὸν, μνημόνευσον τῶν συμβεβηκότων σοι πραγμάτων, πόθεν τε ἤρξω καὶ ποῦ ἐπορεύθης, καὶ ἐν ποίῳ τόπῳ συνελήφθης ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας, ἢ τῆς ὀργῆς, ἢ τῆς λύπης, καὶ πῶς πάντα γέγονε τὰ γινόμενα, καὶ σαφῶς ταῦτα κατὰμαθε, καὶ παράδος τῇ μνήμῃ ἵνα ἔχῃς ἐλέγχειν αὐτὴν προϊόντα, καὶ τὸν κρυπτόμενον ὑπ' αὐτοῦ τόπον καταμήνυε, καὶ οὐκ ἀκολουθήσεις αὐτῷ λοιπόν. Εἰ δὲ βούλει ποτὲ καὶ εἰς μανίαν προκαλέσασθαι, ἔλεγξον αὐτὸν εὐθὺς ἐπιστάντα, καὶ τὸν πρῶτον τόπον εἰς ὃν εἰσῆλθε φανέρωσον, καὶ τὸν δεύτερον, καὶ τὸν τρίτον, πάνυ γὰρ χαλεπαίνει μὴ φέρων τὴν αἰσχύνην· ἀπόδειξις δὲ ἔσται τοῦ καιρῶς ὅς φθέγγασθαι πρὸς αὐτὸν, τὸ πεφευγέναι τὸν λογισμὸν ἀπὸ σοῦ· ἀδύνατον γὰρ λοιπὸν στήναι αὐτὸν φανερῶς ἐλεγχόμενον. Τοῦτον δὲ ἡτηθέντα τὸν τῆς πλάνης δαίμονα διαδέχεται ὕπνος βαρύτατος, καὶ νέκρωσις μετὰ ψυχρότητος πολλῆς τῶν βλεφάρων, καὶ χασμοὶ ἀπειροὶ, καὶ ὤμοι βαρούμενοι, καὶ νερκῶντες, ἅπερ τῇ συντάμῳ προσευχῇ διαλύσει τὸ Πνεῦμα τὸ ὄγιον.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Πάνυ τὸ μῖσος τὸ κατὰ τῶν δαιμόνων ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν συμβάλλεται, καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἔστιν ἐπιτήδειον· ἀλλὰ τοῦτο ἐκτρέφειν ἐν ἑαυτοῖς, ὥσπερ τι γέννημα ἀγαθὸν οὐκ ἰσχύομεν, τῶν φιληδόνων πνευμάτων διαφειρόντων αὐτὸ, καὶ πρὸς φίλλαν, καὶ συνηθειαν πάνιν τὴν ψυχὴν ἐκαλλουμένων· ἀλλὰ ταύτην τὴν φιλίαν, μᾶλλον δὲ τὴν δυσίατον γάργαιναν ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν δι' ἐγκαταλείψεως θεραπεύει· συγχωρεῖ γὰρ τι φοβερὸν παθεῖν ἡμᾶς ὑπ' αὐτῶν νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν, καὶ πάλιν ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ ἀρχέτυπον μῖσος ἐπανατρέχει διδασχομένη πρὸς τὸν Κύριον λέγειν, κατὰ τὸν Δαβὶδ, τὸ, « Τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθρούς ἐγένοντό μοι. » Οὗτος γὰρ τέλειον μῖσος μισεῖ τοὺς ἐχθρούς, ὁ μῆτε κατ' ἐνέργειαν, μῆτε κατὰ διάνοιαν ἀμαρτάνων· ὅπερ τῆς πρώτης, καὶ τῆς μεγίστης ἔστιν ἀπαθείας τεκμήριον.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ δὲ τοῦ δαίμονος, τοῦ τὴν ψυχὴν ἀναισθητεῖν ποιοῦντος, τί δεῖ λέγειν; Ἐγὼ γὰρ δέδοικα καὶ γράφειν περὶ αὐτοῦ, πῶς ἡ ψυχὴ τῆς οἰκειας ἐξίσταται καταστάσως· παρὰ γὰρ τὸν καιρὸν τῆς ἐπιώμιας αὐτοῦ, καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν εὐλάβειαν

ἀποδύεται, καὶ τὴν ἁμαρτίαν, οὐχ ἁμαρτίαν εἶναι λογίζεται, καὶ τὴν παρανομίαν οὐ νομίζει παρανομίαν, κολάσεως δὲ καὶ κρίσεως αἰωνίου, ὡς ψιλῶ ῥήματος μέμνηται, καταγελάδ δὲ ὄντως σεισμοῦ πυρφόρου, καὶ Θεὸν μὲν δῆθεν ὁμολογεῖ, εἰ δὲ προσέταξεν οὐκ ἐπίσταται· τῶπτείς εἰς τὰ στήθη, κινουμένης αὐτῆς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ αὐτὴ οὐκ αἰσθάνεται. Ἄπο Γραφῶν διαλέγη, καὶ ἢ παύρωται, καὶ οὐκ ἀκούει· θνεῖδος αὐτῇ τὸ παρὰ τῶν ἀνθρώπων προσφέρει, καὶ οὐ λογίζεται τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις αἰσχύνην, καὶ αὐτὴ ἔλως οὐ συνίησι, δίκην χοίρου καμμύσαντος ὀφθαλμοῦς, καὶ τὸν φραγμὸν διακόπτοντος· τοῦτον δὲ τὸν δαίμονα κενοδοξίας χρονίσαντες ἐπάγουσι λογισμοί, οὐ εἰ μὴ ἐκολοθῶθησαν αἱ ἡμέραι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ. Καὶ γὰρ τῶν σπανίως παραβαλλέντων τοῖς ἀδελφοῖς, ἐστὶ καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος· ἐπὶ συμφοραῖς γὰρ ἐτέρων ἢ ἐν νόσοις πιεζομένων, ἢ ἐν φυλακαῖς δυστυχούτων, ἢ αἰφνιδίως περιπετόντων θανάτοις, φυγαδεύεται οὗτος, τῆς ψυχῆς κατὰ μικρὸν καταυσομένης, καὶ εἰς συμπάθειαν ἐρχομένης, καὶ διαλυομένου τοῦ δαιμονίου πυρώματος, ὧν ἡμεῖς ἀποροῦμεν διὰ τὴν ἔρημον, καὶ τὴν σπάνιν τῶν παρ' ἡμῖν ἀσθενούντων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Τοῦτον τὸν δαίμονα μάλιστα φυγαδεύων ὁ Κύριος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις προσέταξεν ἀσθενούντας ὄρεῖν, καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκέπτεσθαι· « Ἀσθενῆς γὰρ ἦμην, φησὶ, καὶ ἐπαρκέψασθέ με, καὶ ἐν φυλακῇ καὶ ἦλθετε πρὸς με. » Πλὴν τοῦτο ἰστέον, εἰ τις τῶν ἀναχωρητῶν, περιπεσὼν τούτῳ τῷ δαίμονι, λογισμοὺς οὐκ ἔλαβε πορνικούς, ἢ τὸν οἶκον ἀκηδίας οὐ κατέλιπεν, οὗτος σωφροσύνην, καὶ ὑπομονὴν ἀπ' οὐρανῶν ἐδέξατο κατελθούσας, καὶ μακάριός ἐστι, τῆς τοιαύτης καταξίωθις ἀπαθείας. Ὅσοι δὲ τῶν ἐπαγγελιομένων θεοσέθειαν, καὶ κοσμικοῖς συναυλιζεσθαι προαιροῦνται, φυλαττέσθωσαν τούτου τοῦ δαίμονος. Ἐγὼ γὰρ περὶ αὐτοῦ πλέον τι λέγειν, ἢ γράφειν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους αἰσχύνομαι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄.

Πάντες οἱ δαίμονες φιλήδονον διδάσκουσι τὴν ψυχὴν· μόνος δὲ ὁ τῆς λύπης δαίμων, τοῦτο πράττειν οὐ καταδέχεται, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐισελθόντων τοὺς λογισμοὺς διαφθείρει, πᾶσαν ἡδονὴν περικόπτων καὶ ξηραίνων αὐτὴν διὰ τῆς λύπης. Ἐπερ ἀνδρὸς λυπηροῦ ξηραίνεται ὄσῳ, καὶ μετριῶς μὲν πολεμῶν δόκιμον τὸν ἀναχωρητὴν ἀπεργάζεται· πείθει γὰρ αὐτὸν μηδὲν τῶν κόσμου τούτου προσέσθαι, καὶ πᾶσαν ἡδονὴν περιστασθαι, πλεον δὲ προσκαρτερῶν, γεννᾷ λογισμοὺς ὑπεξάγειν ἑαυτὸν τῇ ψυχῇ συμβουλευόντας, ἢ φεύγειν τῶν τόπων μα-

A metu, ac devotione exultat, tum peccatum putat non esse peccatum, tum iniquitatem non opinatur esse iniquitatem, tum punitionem æternam, ac iudicium tanquam simplex effatum commemorat, tum deridet motus concussiones vere igniferas, tum Deum videlicet constietur, at, quid mandarit. ignorat; percutis in pectora, quando ea (scilicet anima) movetur ad peccatum, et ipsa non sentit. Ex Scripturis sermonem habes, illaque tota excæcata manet, nec audit; adducis ipsi quod ab hominibus **524** infertur dedecus, et non computat opprobrium, quod est apud homines; ipsaque penitus non intelligit, ad instar porci claudentis oculos, sepemque discindentis: cogitationes autem vanæ gloriæ diutius immanentes hunc inducunt dæmonem, cujus nisi abbreviati fuissent dies, non salva foret omnis caro ¹⁶. Etenim quod eæ cogitationes raro accedant ad fratres, causa manifesta est. Dum nempe alii aut calamitatibus, aut morbis opprimantur, aut misere degant alii in carceribus, aut in mortes incidant repentinas, iste dæmon effugatur, cum anima paulatim compungatur, et ad compassionem veniat, sicque excæcatio, quæ a dæmone fuerat compacta, dissolvatur: quibus (scilicet mediis) nos destituti sumus propter solitudinem, et ægrotantium penuriam apud nos.

CAPUT XII.

Istiusmodi dæmonem maxime in fugam convertens Dominus in Evangeliiis præcepit, visitare infirmos, et invisere eos, qui sunt in carcere. « Infirmus enim fui (inquit), et visitastis me; et in carcere fui, et venistis ad me ¹⁶. » Verumtamen hoc sciendum quod, si quis anachoretarum, cum in hunc dæmonem incidit, cogitationes non habuit meretricias, aut domum, sive cellulam non dereliquit præ desidia, iste temperantiam, atque patientiam e cœlis descendentes est assecutus, ac beatus existit, qui tali passionis vacuitate dignus est habitus. Quotquot autem divinum profitentur cultum, et mundanis, seu sæcularibus eligunt cohabitare, caveant **525** ab isto dæmone: ego enim de ipso amplius aliquid dicere aut scribere etiam ipsos homines verecundor.

CAPUT XIII.

Omnes dæmones edocent animam, ut anans sit voluptatum; solus autem dæmon tristitiæ id facere recusat, sed introentium cogitationes disperdit, voluptatem omnem animæ imminuens, ac infringens, ipsamque arefaciens per dolorem. Siquidem hominis præ tristitia dolentis exsiccantur ossa ¹⁷; et mediocriter quidem belligerans probatum efficit anachoretam; persuadet quippe ipsi ab omnibus huius mundi rebus abhorreere, omnemque voluptatem evitare; plus vero perseverans generat cogitationes consulentes animæ sese subducere,

¹⁶ Matth. xxiv, 22; Marc. xiii, 20. ¹⁷ Math. xxv, 36. ¹⁸ Prov. xvii, 22.

aut cogentes procul a locis aufugere : quod cogitavit quondam, et passus est quoque sanctus Job, dum ab isto dæmone perturbaretur, ac vexaretur ; ait enim : « Utinam possem meipsum edomare, aut precari alterum, et faciet mihi hoc ¹⁸. » Hujus dæmonis figura est vipera, bestia illa cujus natura, si benevole et humaniter detur, aliarum ferarum venena labefactat, ac disperdit, intemperanter vero suscepta, ipsum etiam animal corrumpit. Huic dæmoni tradidit Paulus eum, qui pœnarat flagitium Corinthi, idcirco denuo studiosè scribit Corinthiis, dicens : « Confirmate in illum charitatem, ne forte ex abundantiori tristitia absorbeatur iste talis ¹⁹. » Verum hic spiritus homines afflicta novit ipsis conciliator etiam fieri bonæ pœnitentiæ ; unde et sanctus Joannes Baptista eos, qui ab isto dæmone pungebantur, et **526** ad Deum confugebant, admonens inquit : « Gemina viperarum, quis vobis ostendit fugere ab ira ventura ? Facite igitur fructum dignam pœnitentiæ ; et ne putetis dicere intra vosmetipsos : Patrem habemus Abraham ; dico enim vobis, quod potest Deus ex lapidibus istis suscitare filios Abraham ²⁰. Verumtamen quicumque, Abraham imitatus, e terra exiit sua, et e cognatione, ipse isto etiam dæmone fortier evasit.

CAPUT XIV.

Si quis iracundiæ dominatus est, ipse dæmones evicit ; si vero quis ab ista passione fuerit subjugatus, is a vita monastica omnino est alienus, ac veluti peregrinus longe distat a viis Salvatoris nostri. Siquidem ipse Dominus noster dicitur docere mites vias suas ²¹, idcirco anachoretarum mens difficilis est captæ, cum in mansuetudinis confugiat campum, quia nullam fere virtutem adeo metuunt dæmones, ut mansuetudinem. Hanc etenim possidebat et Moyses ille, mitis supra omnes homines vocatus ²². Quin et sanctus David istam memoria Dei dignam esse acclamavit, aïens : « Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus ²³. » Sed et ipse Salvator imitatores nos esse jussit suæ mansuetudinis, dicens : « Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris ²⁴. » Quod si quis escis quidem atque potibus abstinerit, iracundiam vero malignis provocet cogitationibus, hic similis est navi per mare vaganti, quæque dæmonem habet **527** gubernatorem : ideo attendendum, quoad fieri potest, cani nostro, idemque docendus est, ut solos disperdat lupos, et non comedat oves ²⁵, omnem erga omnes homines exhibens mansuetudinem.

CAPUT XV.

E cogitationibus sola illa vanæ gloriæ multiplici abundat materie, quæ tum universum fere terrarum orbem comprehendit, tum omnibus dæmonibus

κράν αναγκάζοντας · ὅπερ λελόγισται ποτε, καὶ πέπονθε καὶ ὁ ἅγιος Ἰώβ ὑπὸ τούτου παρενοχλούμενος τοῦ δαίμονος · « Εἶθε γὰρ δυναίμην, φησὶν, ἐμαυτὸν χειρώσασθαι, ἢ δεηθεὶς γε ἐτέρου, καὶ ποιήσει μοι τοῦτο. » Τούτου τοῦ δαίμονος σύμβολόν ἐστιν ἡ ἐχίδνα, τὸ θηρίον, ἧς ἡ φύσις φιλανθρώπως διδομένη, τοὺς τῶν ἄλλων θηρίων τοὺς διαφθείρει, ἀκρατῶς δὲ λαμβανομένη καὶ αὐτὸ διαφθείρει τὸ ζῶον. Τούτῳ τῷ δαίμονι παρέδωκεν ὁ Παῦλος τὸν ἐν Κορίνθῳ παρανομήσαντα, διὸ καὶ γράφει πάλιν σπουδαίως · « Κυρώσατε, λέγων τοὺς Κορινθίους, εἰς αὐτὸν ἀγάπην, ἵνα μὴ ποτε τῇ περισσοτέρῃ λύτῃ καταποθῆ ὁ τοιοῦτος. » Ἄλλ' οἶδε τοῦτο θλίβον τοὺς ἀνθρώπους τὸ πνεῦμα καὶ μετανοίας αὐτοῖς ἀγαθῆς πρόξενον γίνεσθαι · ὅθεν καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, τοὺς ὑπὸ τούτου κεντουμένους τοῦ δαίμονος, καὶ προσφεύγοντας τῷ Θεῷ · « Γεννήματα ἐχιδνῶν, φησὶ, τίς ὑμῖν ὑπέδειξε φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς ; ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων σούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. » Πλὴν πᾶς ὁ τὸν Ἀβραάμ μιμησάμενος, καὶ ἐξελλῶν ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας, αὐτὸς καὶ τούτου τοῦ δαίμονος γέγονεν ἰσχυρότερος.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Εἴ τις θυμοῦ κεκράτηκεν, οὗτος δαιμόνων κεκράτηκεν, εἰ δὲ τις τούτῳ τῷ πάθει δεδούλωται, οὗτος μοναδικῷ βλοῦ ἐστὶ παντελῶς ἄλλότριος, καὶ ξένος τῶν ὁδῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν · εἴπερ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν λέγεται διδάσκειν τοὺς πραιεὶς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ · διὸ καὶ δυσθήρατος γίνεται τῶν ἀναχωρούντων ὁ νοῦς, εἰς τὸ τῆς πραότητος φύγων πεδίον· οὐδεμίαν γὰρ τῶν ἀρετῶν σχεδὸν οὕτω δεδοίκασιν οἱ δαίμονες, ὡς πραύτητα· ταύτην γὰρ καὶ Μωϋσῆς ἐκείνος ἐκέκτητο, πρᾶξις παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους κληθεὶς. Καὶ ὁ ἅγιος δὲ Δαβὶδ ἀξίαν ταύτην τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης ἀπεφθέγγετο εἶναι · « Μνησθητι Κύριε, λέγων, τοῦ Δαβὶδ, καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ. » Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ μιμητὰς ἡμᾶς ἐκέλευσε γενέσθαι τῆς ἐκείνου πραότητος · « Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, λέγων, ὅτι, πρᾶξις εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσατε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. » Εἰ δὲ τις βρωμάτων μὲν, καὶ πομάτων, ἀπέχοιτο, θυμὸν δὲ λογισμοῖς πονηροῖς ἐρεθίζει, οὗτος εἰσὶς ποντοποροῦση νηὶ, καὶ ἐχούση δαίμονα κυβερνήτην, διὸ προσεκτέον, ὅση δύναμις, τῷ ἡμετέρῳ κυνί, καὶ διδασκτέον αὐτὸν, τοὺς λύκους μόνους διαφθείρειν, καὶ μὴ τὰ πρόβατα κατεσθίειν, πᾶσαν ἐνδεικνύμενον πραύτητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Μόνος τῶν λογισμῶν ὁ τῆς κενοδοξίας ἐστὶ πολύυλος, καὶ τὸν σχεδὸν περιλαβάνων τὴν οἰκουμένην, καὶ πᾶσι τοῖς δαίμοσιν ὑπανοίγων τὰς θύρας, ὡς περ

¹⁸ Job. xvi, 4. ¹⁹ II Cor. ii, 8. ²⁰ Matth. iii, 7-9 ; Luc. iii, 7, 8. ²¹ Psal. cxiv, 9. ²² Num. xi, 3. ²³ Psal. cxxxi, 1. ²⁴ Matth. xi, 29. ²⁵ II Tim. ii, 24.

τις προδότης πονηρὸς ἀγαθῆς γενόμενος πόλεως. Αὐτὸς καὶ πάνυ ταπεινὸς τοῦ ἀναχωροῦντος τὸν νοῦν, πολλῶν λόγων αὐτὸν καὶ πραγμάτων πληρῶν, καὶ τὰς προσευχὰς αὐτοῦ λυμαινόμενος δι' ὧν πάντα τὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τραύματα θεραπεύειν σπουδάζει. Τοῦτον τὸν λογισμὸν συναΐουσι πάντες ἡττηθέντες οἱ δαίμονες, καὶ πάλιν δι' αὐτοῦ πάντες εἰς τὰς ψυχὰς λαμβάνουσιν εἰσοδόν, ποιῶντες ὅντως τὰ ἔσχατα, χεῖρονα τῶν πρώτων. Ἐκ τούτου δὲ γεννᾶται τοῦ λογισμοῦ, καὶ ὁ τῆς ὑπερηφανίας ἐκείνος, ὁ τὸ ἀποσφράγισμα τῆς ὁμοιώσεως, καὶ τὸν στέφανον τοῦ κάλλους ἀπ' οὐρανῶν εἰς γῆν κατασεισας. Ἄλλ' ἀποτήθησον τούτου, καὶ μὴ χρονίσῃς, ἵνα μὴ προδῶμεν ἄλλοις τὴν ζωὴν ἡμῶν, καὶ τὸν ἡμέτερον βίον ἀνελεήμοσι. Τοῦτον δὲ τὸν δαίμονα φυγαδεύει ἐκτενῆς προσευχὴ, καὶ τὸ μὴδὲν ἐκόντα ποιεῖν, τῶν συντελούντων πρὸς τὴν ἐπάρατον δόξαν. Ὄταν ὀλίγη ἀπαθείας τῶν ἀναχωρούντων ὁ νοῦς ἐπιλάβηται, τότε κενοδοξίας ἵππον κτησάμενος, εὐθέως ἐλαύνει κατὰ τὰς πόλεις, ἄκρατον ἐκ τῆς δόξης ἐμφοροῦμενος ἔπαινον, ᾧ, κατ' οἰκονομίαν, τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας ἀπαντήσαν, καὶ εἰς ἕνα τῶν συμφεῶν ἀποκλείσαν τοῦτον, παιδεύει αὐτὸν μηκέτι πρὸς τῆς τελείας ὑγείας καταλιμπάνειν τὴν κλίνην, μηδὲ τοὺς ἀτάκτους τῶν ἀρρώστων μιμεῖσθαι, ὅτινες, ἔτι λεῖψανα τῆς ἀσθενείας ἐν ἑαυτοῖς περιφέροντες, ὁδοῖς ἑαυτοῦς, καὶ λουτροῖς ἀκαίροις ἐπιδιδάσκει, καὶ τοῖς ἐξ ὑποτροπῆς νοσήμασι περιπίπτουσι. Διὸ περ καθεζόμενοι μᾶλλον προσέχωμεν ἑαυτοῖς, ὡς, προκόπτοντες μὲν ἐν ἀρετῇ, δυσκίνητοι πρὸς κακίαν γινόμεθα, ἀνακαινούμενοι δὲ ἐν τῇ γνώσει, ποικίλων προσλαμβάνομεν πλήθος θεωρημάτων, ὑφούμενοι δὲ πάλιν κατὰ τὴν προσευχὴν φανερώτερον τὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐποπτεύσομεν φῶς.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Πάσας μὲν τὰς κακοουργίας τῶν δαιμόνων γράφειν οὐ δύναμαι, καὶ τὰς κακοτεχνίας αὐτῶν καταλέγειν αἰσχύνομαι, δεδοικώς τῶν ἐντετυχημένων τοὺς ἀπλουστέρους. Πλὴν δὲ τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας, ἀκουε πανουργίαν. Ὄταν τις τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους κτήσῃται ἀπάθειαν, καὶ οἱ αἰσχροὶ λογισμοὶ λοιπὸν ὑπόψυχοι γέωνται, τὸ τῆνικαῦτα εἰσάγει ἄνδρας τε, καὶ γυναῖκας παίζοντας μετ' ἀλλήλων, καὶ αἰσχροῦν πραγμάτων, καὶ σχημάτων τὸν ἀναχωρητὴν καθίστησι θεατὴν. Ἄλλ' οὗτος ὁ πειρασμὸς οὐκ ἔστι τῶν χρονιζόντων· προσευχὴ γὰρ σύντονος, καὶ διαίτα στενωπότη μετὰ ἀγρυπνίας, καὶ γυμνασίας θεωρημάτων πνευματικῶν ὡσπερ νέφος αὐτὸν ἀνυδρὸν ἐπελαύνει. Ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῶν σαρκῶν ἐφάπτεται, πρὸς τὴν ἄλογον πύρωσιν αὐτὰς ἐκμοχλεύων, καὶ ἄλλα δὲ τινα μυρία προσμηχανᾶται ὁ παμπόνηρος οὗτος, ἅπερ οὐκ ἀναγκαῖον δημοσιεῦσαι, καὶ γραφῇ παραδοῦναι. Συμβάλλεται δὲ σφόδρα πρὸς τοὺς λογισμοὺς καὶ ζῆσις θυμοῦ κατὰ τοῦ δαίμονος κινήθεισα, ὅνπερ θυμὸν μάλιστα δίδουεν ἐπὶ τοῖς λογισμοῖς ταρασσόμενον, καὶ διαφθείροντα, αὐτοῦ τὰ

clanculum aperit portas, estque velut quidam malus proditor bonæ urbis; ideo anachoretæ, seu in recessu degentis valde mentem humiliat, multis eum replens intellectus conceptibus, atque negotiis, inficiensque lue ipsius orationes, per quas animæ suæ vulnera studet ipse curare. Omnes dæmones, qui devicti sunt, hanc cogitationem simul augent; et rursus cuncti per eam in animas aditum assumunt, reddentes vere novissima pejora prioribus ²⁶. Ex hac autem cogitatione gignitur et illa superbiz, quæ signaculum similitudinis, ac pulchritudinis coronam e cælis in terram decussit, ac prolabi fecit: verum ab ista resilli, nec diu commoreris, nec aliis vitam nostram, nostrasque facultates, ac bona immisericordibus prodamus: istum vero dæmonem assidua fugat oratio, nihilque libenter facere, aut dicere illorum, quæ ad elatam gloriam conducunt. Quando aliquantam passionum vacuitatem mens anachoretarum nacta fuerit, tunc equum vanæ gloriæ possidens, ocuis equitat ad urbes, intemperata laude e gloria ingurgitata, ac repleta, cui, juxta providentiam, spiritus fornicationis **528** occurrens, atque in una porcorum hira ipsam recludens, edocet eam neutiquam derelinquere lectum ante perfectam valetudinem, nec immoderatos infirmos imitari, qui, dum etiam in seipsis reliquias circumferunt infirmitatis, sese dedunt intempestivis itineribus, et balneis, inque morbos incidunt recidive. Quamobrem secedendo potius nobis ipsis attendamus, quod nimirum, dum progredimur quidem in virtute, ægre movemur ad malitiam, et dum in cognitione renovamur, variarum accipimus multitudinem speculationum; rursusque, dum ad orationem elevamur, lumen Salvatoris nostri clarius inspiciemus.

CAPUT XVI.

Omnia quidem dæmonum maleficia scribere non possum, ipsorumque malignas artes pudet dinumerare, veritus ne offendantur simpliciores, qui legerint. At, præter fornicationis spiritum, audi vafritiem. Quando aliquis passionum acquisierit vacuitatem in parte concupiscibilis, cæterumque turpes cogitationes subfrigidæ evaserint, tunc introducit viros, atque mulieres mutuo ludentes, turpiumque rerum, ac gestuum anachoretam constituit spectatorem. Sed hæc tentatio non est ex his, quæ longo tempore durent; intensa namque oratio, arctissimumque victus cum vigilia, et spiritualium contemplationum exercitio, ipsam procul repellit, veluti nubem aqua carentem. Interdum vero accidit, ut et carnes tangat, ad irracionalem ipsas promovens inflammationem; atque millia excogitat talis tentatio, **529** omni abundans malitia, quæ in publicum profertur, scriptisque tradere non est necessum. Verum ad hujuscemodi cogitationes plurimum etiam confert fervor iracundiæ contra dæmonem commotus, quam equidem

²⁶ Matth. xi, 45; Luc. xi, 26.

iracundiam maxime timet, dum in cogitationibus turbatur, ipsiusque disperdit consilia; et hoc est illud: « Irascimini, et nolite peccare ».²⁷ Utile remedium est hoc in hujusmodi tentationibus animæ applicatum. Sed et iræ dæmon istum fornicationis dæmonem imitatur. Etenim ipse quoque fingit quosdam parentum, aut amicorum, aut cognatorum, aut domesticorum contumeliis affectos, et cæsos ab indignis hominibus, sicque iram commovet anachoretarum, ita ut, aut proferant, aut faciant quid mali adversus eos, qui intellectualiter apparent, quibus attendere non est necessum, sed celeriter abripere mentem ab istiusmodi simulacris, ne immorans ea in istis, tempore orationis evadat veluti torris fumans. In has certe tentationes dilabuntur iracundi, hique potissimum, qui facile ad indignationes succensentur, qui tales procul absunt a pura oratione, et a cognitione Salvatoris nostri Jesu Christi.

CAPUT XVII.

Cogitata, seu consilia hujus sæculi Dominus, ut oves quasdam, bono pastori tradidit homini; etenim (ait) sæculum dedit in corde ipsius: connectens ei iracundiam, et cupiditatem ad auxilium, ut per iram quidem luporum fugaret consilia, per cupiditatem **530** autem adamaret oves, etsi ab imbribus, atque ventis sæpius fuerit jactatus. Insuper autem dedit ipsi et pascuum, ut pasceret oves et locum herbæ virentis, et aquam requiei, et psalterium, et citharam, et virgam, et baculum, ut ex hoc grege nutrieretur, atque vestiretur, montanamque herbam colligeret. Quis enim (inquirit) pascit gregem, et non comedit e gregis lacte²⁸? Oportet igitur, anachoretam noctu, diuque custodire gregem istum, ne cogitatum aliquod fiat belluæ præda, neve in latrones incidat; si vero aliquid hujusmodi contingeret in valle nemorosa, confestim eripere ex ore leonis, aut ursi²⁹. Fit autem belluæ præda cogitatum, quod de fratre habetur, si, quod in nostra mente versatur consilium, cum odio pascatur; sitque feræ præda cogitatum de muliere, si cum turpi concupiscentia versetur apud nos; sic etiam se habet cogitatum de argento, et auro, si cum aviditate plus habendi stabuletur in nobis. Quin et cogitationes, quæ de sanctis donis habentur, idem perpetiuntur detrimentum, si cum vana gloria pascantur in intellectu: ac similiter in aliis cogitatis continget, quæ a passionibus furtim spoliantur ac defraudantur.

CAPUT XVIII.

Verum non solum interdiu hæc oportet observare, sed etiam noctu vigilando ea cavere, ac vitare. Contingit enim, quod dum quis turpiter, ac maligne contempletur, perdat quod proprium est: et hoc existit, quod a sancto Jacob dicitur: « Non tuli tibi pecudem captam a fera; a nemetipso

νοήματα· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ, « Ὁργίσεθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε. » Χρήσιμον τοῦτο φάρμακον ἐν τοῖς τοιοῦτοις πειρασμοῖς τῆ ψυχῆ προσαγόμενον. Μιμνῆται δὲ καὶ ὁ τῆς ὀργῆς τοῦτον τὸν δαίμονα, καὶ πλάττει, καὶ αὐτὸς τινὰς τῶν γεγεννηκότων, ἢ φίλων, ἢ συγγενῶν, ἢ οικειῶν ὑβριζομένους, καὶ τυπτομένους ὑπὸ ἀναξίων, καὶ τῶν ἀναχωρούντων ἀνακινεῖ τὸν θυμὸν, ὥστε φθέγγασθαι τι πονηρὸν, ἢ ποιῆσαι πρὸς τοὺς φαινόμενους κατὰ διάνοιαν, οἷς ὡ προσέγειν ἀναγκαῖον, καὶ ταχέως ἐξαρκάζειν ἀπὸ τῶν τοιοῦτων εἰδώλων τὸν νοῦν, ἵνα μὴ χρονίσας ἐν αὐτοῖς, γένηται κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, ὡς περ δαλὸς καπνίζομενος. Τούτοις δὲ τοῖς πειρασμοῖς οἱ θυμῶδες περιπίπτουσι, καὶ μάλιστα οἱ ῥαδίως πρὸς τὰς ὀργὰς ἐξαπτόμενοι, οἵτινες μακρὰν εἰσι καθαρὰς προσευχῆς, καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ.

Τὰ νοήματα τοῦ αἰῶνος τούτου ὁ Κύριος καθάπερ πρόβατά τινα τῷ ἀγαθῷ ποιμνί τῷ ἀνθρώπῳ παρέδωκε· καὶ γὰρ, φησὶν, τὸν αἰῶνα δέδωκεν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· συζύξας αὐτῷ θυμὸν, καὶ ἐπιθυμίαν πρὸς βοήθειαν, ἵνα, διὰ μὲν τοῦ θυμοῦ, φυγαδεύῃ τὰ τῶν λύκων νοήματα, διὰ δὲ τῆς ἐπιθυμίας στέργῃ τὰ πρόβατα, καὶ ὑπὸ τῶν ὑετῶν, καὶ ἀνέμων πολλάκις βαλλόμενος. Δέδωκε δὲ αὐτῷ πρὸς τούτους καὶ νομὸν, ὅπως ποιμαίνῃ τὰ πρόβατα, καὶ τόπον χλόης, καὶ ὕδωρ ἀναπαύσεως, καὶ ψαλτήριον, καὶ κιθάραν, καὶ ῥάβδον, καὶ βακτηρίαν, ἵνα ἐκ ταύτης τῆς ποιμνῆς, καὶ τραφῇ, καὶ ἐνδύσῃται, καὶ χόρτον ὀρεινὸν συναγάγῃ. « Τίς γὰρ, φησὶ, ποιμαίνει ποιμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποιμνῆς οὐκ ἐσθίει; » Δεῖ οὖν τὸν ἀναχωροῦντα φυλάττειν νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν τοῦτο τὸ ποιμνιον, μῆτι τῶν νοημάτων γένηται θηριάλωτον, ἢ λησταῖς περιπέσῃ, εἰ δὲ ἄρα τι τοιοῦτο συμβαίῃ κατὰ τὴν νάπην, εὐθὺς ἐξαρκάζειν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος ἢ τῆς ἀρκτου. Γίνεται δὲ τὸ νόημα τὸ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ θηριάλωτον, εἰ μετὰ μίσους νέμοι τὸ ἐν ἡμῖν, καὶ τὸ περὶ τῆς γυναικὸς, εἰ μετ' αἰσχροῦς ἐπιθυμίας στρέφοιτο παρ' ἡμῖν, καὶ τὸ τοῦ ἀργυρίου, καὶ τοῦ χρυσοῦ, εἰ μετὰ πλεονεξίας αὐλίζοιτο. Καὶ τὰ νοήματα τῶν ἁγίων χαρισμάτων, εἰ μετὰ κενοδοξίας κατὰ διάνοιαν βόσκειτο· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ νοημάτων ὡσαύτως συμβήσεται· κλεπτομένων τοῖς πάθεσιν.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄.

Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ δεῖ ταῦτα τηρεῖν, ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἀγρυπνοῦντας φυλάττειν. Συμβαίνει γὰρ καὶ φανταζόμενον αἰσχροῦς, καὶ πονηρῶς, ἀπολέσαι τὸ ἴδιον· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ ἁγίου λεγόμενον Ἰακώβ· « Οὐκ ἐνήνογά σοι πρόβατον θηριάλωτον, ἀπ' ἐμαυτοῦ ἀπετίγγουσιν κλέμματα ἡμέρας, καὶ κλέμ-

²⁷ Psal. iv, 7. ²⁸ I Cor. ix, 7. ²⁹ I Reg. xvii, 37.

ματα νυκτός, καὶ ἐγενόμην συγκαίόμενος τῷ καύσωνε τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός, καὶ ἀφρίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου; » Εἰ δέ τις ἐκ τοῦ καμάτου καὶ ἀκηδία ἡμῖν προσγένηται, μικρὸν ἀναδραμόντες ἐπὶ τὴν τῆς γνώσεως πέτραν τῷ ψαλτηρίῳ προσομιλήσωμεν, πλήσσαντες διὰ τῶν ἀρετῶν τῆς γνώσεως τὰς χορδὰς, βοσκήσωμεν δὲ πάλιν ὑπὸ τὸ Σιναιὸν ἄλος τὰ πρόβατα, ἵνα ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς ἐκ τῆς βλάβου καλέσῃ, καὶ τοὺς λόγους τῶν σημείων, καὶ τῶν τεράτων καὶ ἡμῖν χαρίσῃται. Φύσιν μὲν λογικὴν ὑπὸ κακίας θανατωθεῖσαν ἐγείρει Χριστὸς διὰ τῆς θεωρίας πάντων τῶν αἰώνων · ὁ δὲ τοῦτον πατὴρ τὴν ἀποθανούσαν ταύτης ψυχὴν, τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, ἐγείρει διὰ γνώσεως τῆς ἑαυτοῦ. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγόμενον, τὸ, « Εἰ συναπεθάνομεν τῷ Χριστῷ, πιστεύομεν, ὅτι καὶ ζήσομεν αὐτῷ. » Ὅταν ὁ νοῦς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποδυσάμενος τὸν ἐκ χάριτος ἐνδύσῃται, τότε καὶ τὴν αὐτοῦ κατάστασιν ὄψεται κατὰ καιρὸν τῆς προσευχῆς, σαπφειρῶ ἢ οὐρανίῳ χρώματι παρεμφερῆ, ἦντινα καὶ τόπον Θεοῦ Γραφὴ ὀνομάζει ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ὀφθέντα ὑπὸ τοῦ δρους Σινᾶ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Ὅταν τῶν ἐχθρῶν τρώσῃ σέ τις παραβαλὼν, καὶ βούλει τὴν ῥομφαία αὐτοῦ στρέψαι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ποιήσον οὕτως, ὡς λέγομεν. Δίελε κατὰ σαυτὸν τὸν ὑπ' αὐτοῦ βληθέντα λογισμὸν, ὅστις ποτὲ ἐστὶ, καὶ ἐκ πόσων πραγμάτων συνέστηκε, καὶ ποῖον τοῦτό ἐστι· μάλιστα τὸ θλίβον τὸν νοῦν. Ὁ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· Ἔστω πημφοθὲς ὁ τῆς φιλαργυρίας ὑπ' αὐτοῦ λογισμὸς, τοῦτον δίελε εἰς τε τὸν ὑποδεξάμενον αὐτὸν νοῦν, καὶ εἰς τὸ νόημα τοῦ χρυσοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν χρυσὸν, καὶ εἰς τὸν φιλάργυρον πάθος· καὶ λοιπὸν ἐρώτα τί τούτων ἐστὶν ἁμαρτία, πότερον ὁ νοῦς; καὶ πῶς; ἐστὶν εἰκὼν Θεοῦ. Ἀλλὰ τὸ νόημα τοῦ χρυσοῦ; καὶ τοῦτο τίς ἂν εἴποι νοῦν ἔχων ποτὲ; ἀλλ' αὐτὸς ὁ χρυσὸς ἐστὶν ἁμαρτία; καὶ τίνας χάριν γένηται; ἔπειτα τοῖνον, ὅπερ οὐκ ἐστὶ μὲν πρᾶγμα ὑφεστώς κατ' οὐσίαν, οὐδὲ νόημα πράγματος, οὐδὲ νοῦς πάλιν ἀσώματος, ἀλλ' ἡδονὴ τις μισάνθρωπος, ἐκ τοῦ αὐτεξουσιοῦ τικτομένη, καὶ κακῶς κεχρησθαι, τοῖς τοῦ Θεοῦ κτίσμασι τὸν νοῦν ἀναγκάζουσα, ἣν καὶ περιτέμνειν ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος πεπίστευται. Καὶ ταῦτά σου διερευνημένου, ἰσθαρῆσεται μὲν ὁ λογισμὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἀναλυόμενος θεωρίαν, φεῦξεται δὲ ἀπὸ σοῦ τὸ δαιμόνιον, τῆς διανοίας σου ὑπὸ ταύτης τῆς γνώσεως εἰς ὑψος ἀρθείσως.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Εἰ δὲ βούλει χρῆσασθαι μὲν τῇ ἐκείνου ῥομφαίᾳ, ἐπιποθεὶς δὲ πρῶτον διὰ τῆς σῆς σφενδόνης τοῦτον χειρώσασθαι. Ἐχθαλλε καὶ σὺ λίθον ἐκ τοῦ ποιμηνικοῦ σου κωδίου, καὶ τούτου ζῆτει τὴν θεωρίαν. Πῶς ἄγγελοι μὲν, καὶ δαίμονες τῷ ἡμετέρῳ παραβάλ-

A reddidi quidquid furto peribat, seu furta diei, et furta noctis, 531 exurebar aestu diei, et gelu noctis, secedebatque somnus ab oculis meis ³⁰. » Si autem aliqua ex labore pigritia nobis accesserit, paululum recurrentes ad cognitionis petram, Psalterio nos admoveamus, per virtutes cognitionis chordas pulsantes, rursusque sub Sinæo monte pecudes depascamus, ut Deum patrum nostrorum nos etiam evocet e rubo, atque rationes seu causas signorum ac prodigiorum, nobis donet ac largiatur. Naturam quidem rationalem e vitio morte affectam suscitavit Christus per contemplationem omnium sæculorum; hujus autem Pater mortuam ejusdem naturæ rationalis animam, quæ mors est Christi, per sui ipsius excitat cognitionem: hocque est, quod a B Paulo dicitur: « Si commorimur Christo, credimus, quod et ipsi convivificabimur. ³¹ » Quando mens, cum veterem exuerit hominem, induerit eum, qui ex gratia est, tunc et statum suum videbit tempore orationis sapphiro, aut cælesti colori similem, quem et locum Dei Scriptura nominat, visum a senioribus sub monte Sina.

CAPUT XIX

Quando quispiam hostium appropinquans, te vulneravit, velisque gladium ejus convertere (secundum, quod scriptum est ³²) in cor ejus, ita faxis, ut dicimus. Divide apud teipsum cogitationem ab illo immissam, nimirum qualis unquam ea sit, quotque et rebus constet, et maxime quale sit istud, quod mentem afflicta. Quod autem dico, 532 hujusmodi est: sit inmissa ab ipso cogitatio avaritiæ, istam divide tum in mentem, quæ ipsam suscepit, tum in auri notionem, tum in ipsam aurum, tum etiam in passionem avaram; ac dein interroga quidnam horum sit peccatum: utrum mens? et quomodo? est imago Dei; sed notio auri? et istud quis unquam diceret mentem habens? verum ipsum aurum est peccatum? et cujus gratia factum fuit? Sequitur itaque, peccati causam esse quartum (nempe passionem avaram) quæ quidem non est res subsistens per essentiam, neque rei notio, nec rursus mens incorporea, sed voluptas quædam homini insensa, e libero arbitrio progenita, mentemque compellens, ut male creaturis Dei utatur, quam etiam circumcidere credita est divina lex. Te itaque hæc perscrutante, cogitatio quidem evanescet in propriam resoluta contemplationem, fugietque a te dæmonium, dum intellectus tuus ab ista cogitione fuerit elevatus.

CAPUT XX.

Si autem velis uti quidem illius gladio, desideras vero in primis per fundam tuam ipsum subigere: ejice tu quoque lapidem e pastorali tua pera, hujusque exquire contemplationem; nimirum, quomodo angeli quidem, atque dæmones nostro accedant

³⁰ Gen. xxxi, 45. ³¹ II Tim. i, 11. ³² Psal. xxxvi, 14,

mundo, at nos ipsorum non accedamus mundis, nec enim possumus angelos magis adjungere Deo, nec demones efficere magis impuros in animum inducimus : quoque pacto Lucifer, qui mane oriebatur, in terram præceps 533 dejectus sit ²², et mare quidem existimat uti vas unguentarium, Tartarum autem abyssi perinde atque captivum, sed et ipsam abyssum veluti ærumentum fervescit, omnes sua perturbans malitia, omnibusque volens imperare. Harum quippe rerum contemplatio valde sauciat dæmonem, omnemque ejus fugat castrametationem ; sed hæc quidem contingunt solis quiete placideque purgatis, et aliquantulum dispicientibus rationes eorum, quæ facta sunt. At impuri nesciunt istarum rerum dispectionem, nec audiunt, ab aliis edocti, si illi demulceant, et incantent ; cum belli multus excitatus pulvis, multusve tumultus sit propter passiones conflatus. Oportet enim omnino, castrametationem alienigenarum paululum quiescere, ut solus Goliath obvius eat nostro David ²³. Similiter in omnibus impuris cogitationibus hæc divisione, istaque belli specie utamur.

CAPUT XXI.

Et quidem aliqui impurorum dæmonum hominem pertentant, ut hominem ; aliqui vero hominem, ut animal irrationale perturbant ; et primi quidem accedentes, aut vanæ gloriæ, aut superbie, aut invidiæ, aut criminationis nobis injiciunt cogitata, quæ nullum irrationabilem tanguat ; secundi autem approximantes movent iram, aut concupiscentiam præter naturam. Hæ quippe passiones communes bonis et irrationalibus animantibus existunt, sub rationali natura latentes, 534, ideo Spiritus sanctus ad incidentes quidem in humanas cogitationes dicit : « Ego dixi : Dii estis, et filii Altissimi omnes ; vos autem sicut homines moriemini, et sicut unus de principibus cadetis ²⁴. » Ad eos autem, qui irrationaliter morentur, quid ait ? « Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. In campo, et freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te ²⁵. » Anima vero, quæ peccaverit, ipsa morietur. Manifestum est, quod homines sicut homines morientes, ab hominibus sepeliantur, at qui, ut irrationales morte afficiuntur, sive cadunt, a vulturibus et corvis devorabuntur, a quorum pulvis, hi quidem invocant Dominum, alii vero foedantur in sanguinibus. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAPUT XXII.

Quando impuræ quædam cogitationes ocus fuerint effugatæ, inquiramus causam, unde id contigerit : utrum propter rei penuriam, eo quod materies ægre sit parabilis ; aut propter eam, quæ nobis inest, passionum vacuitatem, non prævaluerunt adversus nos inimici ? Exempli causa : Si quis anachoretarum, suggestu dæmonis, recordatus fuerit,

λουσι κόσμῳ, ἡμεῖς δὲ τοῖς αἰνῶν κόσμοις ὁ παραβάλλομεν· οὐτε γὰρ ἀγγέλους θεῶ συνάπτειν πλέον δυνάμεθα, οὐτε δαίμονας ἀκαθάρτους μᾶλλον ποιεῖν προαιρούμεθα. Καὶ πῶς ὁ Ἐωσφόρος ὁ πρῶτ' ἀνατίλων εἰς τὴν γῆν κατερρίφη, καὶ ἤχηται μὲν ἐν θάλασσαν ὡς ἐξάλειπτρον, τὸν δὲ Τάρταρον τῆς ἀβύσσου ὡσπερ αἰχμάλωτον, ἀναζει δὲ τὴν ἄβυσσον ὡσπερ χαλκίον, πάντας ἐκταράσων διὰ τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ πάντων ἀρχεῖν βουλόμενος ; Τοῦτων γὰρ τῶν πραγμάτων ἡ θεωρία πάνυ τιτρώσκει τὸν δαίμονα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν παρεμβολὴν φυγαδεύει. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῶν ἡρέμα κεκαθαρισμένων μόνων συμβαίνει, καὶ βλεπόντων. ποσῶς τοὺς λόγους τῶν γεγονότων. Οἱ δὲ ἀκάθαρτοι τὴν θεωρίαν τῶτων οὐκ ἴσασιν, οὐδὲ εἰ μαθόντες παρ' ἐτέρων κατεπάρδοιεν ἀκουσθήσονται, πολλοῦ κονιορτοῦ, καὶ θορύβου διὰ τὰ πάθη συνισταμένου κατὰ τὸν πόλεμον. Δεῖ γὰρ πάντως τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων μικρὸν ἡμερῆσαι, ἵνα μόνον ὁ Γολιάθ ἀπαντήσῃ τῷ ἡμετέρῳ Δαβὶδ. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ διαφρέσει, καὶ τῷ εἶδει τούτων τοῦ πολέμου χρῆσώμεθα καὶ ἐπὶ πάντων ἀκαθάρτων λογισμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων, αἱ μὲν τὸν ἀνθρώπον, ὡς ἀνθρώπον ἐκπειράζουσιν, οἱ δὲ τὸν ἀνθρώπον, ὡς ζῶον ἄλογον ἐκταράσσουσι, καὶ οἱ μὲν πρῶτοι παραβάλλοντες, κενοδοξίας, ἢ ὑπερηφανίας, ἢ φθόνου, ἢ κατηγορίας ἡμῖν ἐμβάλλουσι νοήματα, ἀπερ οὐδενὸς ἀπιτεται τῶν ἀλόγων· οἱ δὲ δεύτεροι, προσεγγίζοντες, θυμὸν, ἢ ἐπιθυμίαν παρὰ φύσιν κινουσι. Ταῦτα γὰρ τὰ πάθη κοινὰ ἡμῶν, καὶ τῶν ἀλόγων ζῶων τυγχάνουσιν, ὑπὸ τῆς λογικῆς καλυπτόμενα φύσεως. Διὸ λέγει καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, πρὸς μὲν τοὺς ἀνθρώποις περιπίπτοντας λογισμοῖς, « Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες· ὁμοίως δὲ ὡς ἀνθρώποι ἀποθήσκετε, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε. » Πρὸς δὲ τοὺς κινουμένους ἀλόγως, εἶ φησι ; « Μὴ γίνεσθε ὡς Ἴστρος, καὶ ἡμίονος, οἳς οὐκ ἔστι σύνεσις, ἐν κημῶ καὶ χαλινῶ τὰς σταγόνας αὐτῶν ἀγχαί, τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ. » Ἡ δὲ ψυχὴ ἡ ἀμαρτάνουσα, αὕτη ἀποθαιεῖται. Πρὸς δὲ τὸν, ὅτι οἱ μὲν ἀνθρώποι ὡς ἀνθρώποι ἀποθήσκοντες, ὑπὸ ἀνθρώπων ταφήσονται, οἱ δὲ ὡς ἄλογοι θανατούμενοι, ἦτοι πίπτοντες, ὑπὸ γυπῶν, ἢ κοράκων βρωθήσονται, ὧν οἱ νεοσοῖ, οἱ μὲν ἐπικαλοῦνται τὸν Κύριον, οἱ δὲ φύρονται ἐν αἵματι. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκούτω.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Ὅταν τινὲς τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν ταχέως φυγαδευθῶσιν, ζητήσωμεν τὴν αἰτίαν πόθεν τοῦτο συμβέβηκε· πότερον διὰ τὴν σπάνιν τοῦ πράγματος, τοῦ δυσπόριστον εἶναι τὴν ἕλην, ἢ διὰ τὴν προσοῦσιν ἡμῖν ἀπάθειαν οὐκ ἴσχυσαν καθ' ἡμῶν οἱ ἐχθροί ; Οἷον, εἰ τις τῶν ἀναχωρούντων ἐνθυμηθεῖ ὑπὸ δαίμονος, τῆς πρώτης πόλεως πνευματικῆν κυβέρνησιν

²² Isa. xiv, 12. ²³ II Reg. xvii, 48. ²⁴ Psal. lxxxi, 6, 7. ²⁵ Psal. xxxi, 9.

πιστευθῆναι, αὐτος δῆλον, ὅτι οὐ χρονίσει τὸν λογισμὸν τοῦτον φανταζόμενος, καὶ ἡ αἰτία ἐκ τῶν λεγομένων γίνεται γνωρίζωσις· εἰ δὲ τις πόλεως, καὶ τῆς χουούσης γίνεται, καὶ ὁμοίως λογίζεται, οὗτος μακάριος τῆς ἀπαθείας ἐστίν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων λογισμῶν εὐρεθῆσεται ὁ τοιοῦτος τρόπος ἐξεταζόμενος. Ταῦτα δὲ ἀναγκαῖον εἶδέναι πρὸς τὴν ἡμετέραν προθυμίαν, καὶ δύναμιν, ἵνα εἰδωμεν, πότερον ἢ τὸν Ἰορδάνην παρῆλθομεν, καὶ ἐγγύς ἐσμεν τῆς πόλεως τῶν Φοινίκων, ἢ ἔτι ἐν τῇ ἐρήμῳ διάγομεν, καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων τυπτόμεθα. Πάνυ γὰρ ποικίλος μοι φαίνεται τῆς φιλαργυρίας ὁ δαίμων, καὶ πρὸς ἀπάτην εὐμήχανος, ὃς πολλάκις στενωθεὶς ὑπὸ τῆς ἀκρας ἀποσταγῆς, τὸν οἰκονόμον εὐθύς, καὶ φιλόπτερον ὑποκρίνεται, καὶ τοὺς μηδέπω παρόντας ὑποδέχεται ξένους γενσιώτερον, καὶ ἄλλοις λειπομένοις ἀποστέλλει διακονίαν, καὶ δεσμοτήρια πόλεως ἐπισκέπτεται, καὶ τοὺς πιπρασκομένους δῆθεν ἐξαγοράζει, γυναιξί τε κολλᾶται πλουσίαις, καὶ τοὺς εὐπαθεῖν ὀφειλοντας ὑποδεικνυσι, καὶ ἄλλους πάλιν ἀποτάξασθαι νοθετεῖ βαλάντιον ἀδρὸν κεκτημένους, καὶ οὕτως ἐξαπατήσας κατὰ μικρὸν τὴν ψυχὴν, τῆς φιλαργυρίας αὐτὴν λογισμοῖς ὑποβάλλει, καὶ τῷ τῆς κενοδοξίας παραδίδωσι δαίμονι

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ΄.

Ὡς πλῆθος εἰσάγει τῶν δοξαζόντων ἐπὶ ταῖς οικονομίαις ταύταις τὸν Κύριον, καὶ τινὰς κατ' ὄλιγον περὶ Ἱερουσλήν συλλαλοῦντας προβάλλων λοιπὸν προμαντεύεται ταχὴν θάνατον τοῦ ὄντος ἱερέως, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἐκφυγῇ μυρία ποιήσας προστίθῃσι, καὶ οὕτως ὁ ταλαίπωρος νοῦς ἐνδεθεὶς τοῦτοις τοῖς λογισμοῖς, τοῖς μὲν μὴ καταδεξαμένοις τῶν ἀνθρώπων διαμάχεται, τοῖς δὲ τοῦτο καταδεξαμένοις, ἐτοιμῶς δῶρα χαρίζεται, καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοὺς ἀποδέχεται· τινὰς δὲ διαστασιάζοντας, τοῖς δικασταῖς παραδίδωσι, καὶ τῆς πόλεως ἐξορίζεσθαι παραγγέλλει· τούτων δὲ λοιπὸν ἔνδον ἦντων, καὶ σερεφομένων τῶν λογισμῶν, εὐθύς καὶ ὁ τῆς ὑπερηφανίας ἐπίσταται δαίμων, ἀστραπὰς συνεχεῖς κατὰ τὸν ἀέρα τῆς κέλλης τυπῶν, καὶ δράκοντας περρωτοὺς ἐπιπέμπων, καὶ τὸ τελευταῖον κακὸν, στέρησιν φρενῶν ἐργαζόμενον, ἀλλ' ἡμεῖς τοῦτοις τοῖς λογισμοῖς ἀπώλειαν ἐπευξάμενοι, μετ' εὐχαριστίας τῇ πεινῇ συζησωμεν, «Ὁὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δῆλον ὅτι δυνάμεθα· ἔχοντες δὲ τροφὰς, καὶ σκεπάσματα, τοῦτοις ἀρκεσθῆσόμεθα,» μεμνημένοι καὶ Παύλου, ῥίζαν πάντων τῶν κακῶν τὴν φιλαργυρίαν εἰπόντος. Πάντες οἱ ἀκάθαρτοι λογισμοὶ διὰ τὰ πάθη χρονίζοντας ἐν ἡμῖν, κατάγουσι τὸν νοῦν εἰς θλεθρον, καὶ ἀπώλειαν· ὡσπερ γὰρ τὸ νόημα τοῦ ἀρτου χρονίζει ἐν τῷ πεινῶντι διὰ τὴν πείναν, καὶ τὸ νόημα τοῦ ὕδατος ἐν τῷ διψῶντι διὰ τὴν δίψαν, οὕτω καὶ τὰ νοήματα τῶν κτημάτων, καὶ τῶν χρημάτων, χρονίζει διὰ τὴν πλεονεξίαν, καὶ τὰ νοήματα τῶν βρωμάτων, καὶ τῶν

quod primæ urbis sibi concredita fuerit spiritualis gubernatio, manifestum est, quod is non immorabitur istam cogitationem contemplans, et causa ex his, quæ dicuntur, cognita fuit : Si quis autem quod sit urbis et qualiscunque, ac similiter cogitet, is beatus est ob passionum carentiam : sic etiam pariter in aliis cogitationibus hujusmodi modus, si examinetur, comperietur. Hæc autem necessarium est scire ad nostram **535** animi alacritatem ; ac robur, ut noscamus, utrum, aut Jordanem pertransivimus, simusque prope Phœnicum urbem, aut adhuc in solitudine degamus, et cædamur ab alienigenis. Valde quippe versutus et callidus mihi videtur avaritiæ dæmon, adque decipiendum industrius ac solers, qui sæpius arcte pressus a summa renuntiatione mundi, confestim providum administratorem, amantemque pauperum simulat, et eos, qui novum adsunt, hospes generosius excipit, et aliis absentibus mittit ministerium, et visitat carceres urbis, et divenditos videlicet redimit, et divitibus adhærescit mulieribus, et eos, qui beneficio affici debent, subindicat, et e diverso alios, qui marsupium possident opulentum, admonet, ut mundo renuntient : sicque, cum paulatim animam deceperit, ipsam avaritiæ subjicit cogitationibus, traditque dæmoni vanæ gloriæ.

CAPUT XXIII.

Tali pacto (avaritiæ dæmon) multitudinem inducit celebrantium Dominum ob hasce providas administrationes, paulatimque proferendo aliquos de sacerdotio ad invicem colloquentes, celerem deinde mortem sacerdotis existens vaticinatur, utque non effugiat, millia effingens adjicit, sicque mens infelix hisce illigata cogitationibus, pugnat quidem acriter adversus homines recusantes, id vero amplexantibus dona prompte largitur, ipsorumque bonam mentem, seu virtutem, quæ beneficium fidemque bonam agnoscit, approbat, et commendat : sed et **536** si quidam litigent, tradit eos iudicibus, mandatque ut ex urbe multentur exsilio : cæterum hisce cogitationibus interius existentibus, ac versantibus, statim superbiæ quoque dæmon, quasi ex insidiis repente prodit, fulgura continua in cellæ aere impingens, alatosque dracones insuper mitens, quodque extremum est malum, mentis cauans privationem. Nos vero, utpote qui cogitationibus istis luem exoptamus et interitum, cum gratiarum actione paupertati convivamus. « Nihil enim in hunc mundum intulimus, et manifestum est quod nec aliquid deferre poterimus. Habentes vero alimenta et vestimenta, his contenti simus²⁷ ; memores et Pauli, qui radicem vitiorum omnium avaritiam nuncupavit²⁸. Omnes impuræ cogitationes diutino tempore in nobis, ob passiones, manentes, deducunt mentem in perditionem et exitium : quemadmodum enim cogitatio panis diu manet in esuriente propter famem, et cogitatio aquæ in si-

²⁷ 1 Tim. vi, 7, 8. ²⁸ ibid. 10.

tiente propter sitim : ita et cogitata passionum et pecuniarum perdurant propter cupiditatem habendi ; et notiones escarum, et earum, quæ ex escis pariuntur, turpium cogitationum, immorantur diu propter passiones. Verum et in cogitationibus vanæ gloriæ, atque in aliis cogitatis similiter ista clarescent. Fieri autem non potest, quod mens ad istis rebus suffocata, Deo astet, justitiæque corona se redimat. Et ex his nempe cogitationibus deorsum tracta miserrima illa mens in Evangeliiis ²⁰, Christi cognitionis prandium recusavit : rursusque ille, qui devinctus fuit manus et pedes, atque in tenebras exteriores projectus, **537** ex istis cogitationibus subtextum habebat indumentum, quem, qui vocaverat, minime dignum hujuscemodi nuptiis esse respondit : ideo nuptialis est vestis vacuitas passionum animæ rationalis, mundanas repudiantis concupiscentias. Quæ vero causa sit, quod cogitata

Α τικτομένων αισχρών λογισμών ἐκ τῶν βρωμάτων, χρονίζει διὰ τὰ πάθη. Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς κενοδοξίας λογισμῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων λογισμῶν ὁμοίως φανερωθήσεται. Οὐκ ἔστι δὲ νοῦν πνιγόμενον ὅπως τοιούτων παραστήται· Θεῷ, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ἀναδήσασθαι στέφανον. Ἐκ τούτων γὰρ τῶν λογισμῶν κατασπώμενος καὶ ἐκείνος ὅτε τοῖς Εὐαγγελίας τρισάθλιος νοῦς, τὸ τῆς Χριστοῦ γνώσεως ἀριστον παρητήσατο· καὶ πάλιν ὁ δεσμούμενος χεῖρας, καὶ πόδας, καὶ εἰς τὸ ἐξώτερον σκοτός βαλλόμενος ἐκ τούτων τῶν λογισμῶν καθυφασμένον εἶχε τὸ ἔνδομα, ὅνπερ οὐκ ἄξιον τῶν τοιούτων γάμων ὁ καλέσας ἀπεφάνητο εἶναι· διὸ ἐνδομά ἐστι γαμικῶν, ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς κοσμικῆς ἀρνησαμένης ἐπιθυμία. Τίς δὲ ἡ αἰτία τοῦ τὰ νοήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, χρονίζοντα διαφθεῖραι τὴν γνῶσιν εἰρηται ἐν τοῖς περὶ προσευχῆς κεφαλαίοις.

B sensibilium, diutius immorantia dieperdant, ac perimant cognitionem seu iudicium in capitulis de oratione dictum fuit rerum.

CAPUT XXIV.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Oppositorum activæ vitæ dæmonum tres sunt principes in prima velut in acie stantes, quos subsequitur omnis alienigenarum castrametatio, quive in bello primi stant, et animas per impuras cogitationes provocant, et pellicunt ad malitiam nimirum ii qui gulæ cupiditatibus præsumunt (ut diximus capite primo), et ii qui nobis avaritiam suggerunt, et ii qui ad humanam gloriam nos excitant. Desiderans igitur puram fundere orationem, cave ab iracundia, et diligens temperantiam contine ventrem, non des panem alvo tuæ, et in aqua ipsum attere, et afflige, vigila in oratione, ac ultionem sive memoriam injuriarum procul a te repelle, verba

C Spiritus sancti non deficiant a te, foresque Scripturarum pulsa manibus virtutum, tunc oriatur tibi cordis affectuum vacuitas, mentemque similem astris in oratione perspicies. E notionibus quædam sunt, quæ nostri animi principatum imprimunt ac formant, et figurant, quædam vero cognitionem solummodo præbent, menti signum non imprimentes. Etenim, « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum ²¹, » deponit quidem in corde notionem, non tamen **538** ipsum figurat, neque signat impressione. Sic « accipiens panem ²², » figurat mentem, et « fregisse ²³, » imprimit menti signum. Verum, « Vidi Dominum sedentem super thronum excelsum et elevatum ²⁴, » imprimit menti signum sine « vidi Dominum, » et dictum quidem videtur imprimere aliquod signum menti, quod autem significat, non imprimit ; vidit quippe oculo prophætico naturam rationalem elevatam, quæ practice, seu actualiter suscepit in se ipsa cognitionem Dei ; ibi namque dicitur sedere Deus, ubi dignoscitur ; ideo pura mens dicitur Dei thronus. Dicitur autem et mulier, thronus dedecoris, loco dicendi, quod sit anima justas res odio habens ; dedecus vero animæ,

Τῶν ἀντικειμένων δαιμόνων τῇ πρακτικῇ, τρεῖς εἰσιν ἄρχοντες πρωτοστάται, οἷς ἔπεται πᾶσα ἡ παρεμβολὴ τῶν ἀλλοφύλων, οἵτινες πρῶτοι κατὰ τὸν πόλεμον ἴστανται, καὶ τὰς ψυχὰς διὰ τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν ἐκκαλοῦνται πρὸς τὴν κακίαν· οἱ τὰς τῆς γαστριμαργίας ὀρέξεις πεπιστευμένοι, οἱ τὴν φιλαργυρίαν ἡμῖν ὑποβάλλοντες, καὶ οἱ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἡμᾶς ἐκκαλοῦμενοι. Ἐπιθυμῶν οὖν καθαρὰς προσευχῆς, διατήρησον θυμὸν, καὶ ἀγαπῶν σωφροσύνην, κράτει γαστρός, μὴ δῆς ἄρτον σῆ κοιλία, καὶ ἐν ὕδατι ἐκθλίβε αὐτήν, ἀγρύπνει ἐν προσευχῇ, καὶ μνησικακίαν μακρὰν ποίησον ἀπὸ σοῦ, λόγοι Πνεύματος ἁγίου μὴ ἐκλείπτωσάν σε, καὶ θύρας κρούε χειρὶν ἀρετῶν. Τότε ἀνατελεῖ οὗ καρδίας ἀπάθεια, καὶ νοῦν ἀστεροειδῆ ὄψει ἐν προσευχῇ. Τῶν νοημάτων, τὰ μὲν τυποῖ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν, καὶ σχηματίζει, τὰ δὲ γνῶσιν μόνον παρέχει μὴ τυποῦντα τὸν νοῦν, μηδὲ σχηματίζοντα. Τὸ γὰρ, « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, » ἐναποτίθεται μὲν τι νόημα τῇ καρδίᾳ, οὐ μὴν σχηματίζει αὐτήν, οὐδὲ τυποῖ. Τὸ μὲν, « Ἀεθῶν ἄρτον, » σχηματίζει τὸν νοῦν, τὸ δὲ, « κλάσαι, » πάλιν τυποῖ τὸν νοῦν. Τὸ δὲ, « Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, » καὶ ἐκρημέου, » τυποῖ τὸν νοῦν χωρὶς τοῦ, « Εἶδον τὸν Κύριον, » καὶ τὸ μὲν ῥῆτόν δοκεῖ τυποῦν τὸν νοῦν, τὸ δὲ σημαίνει, οὐ τυποῖ. Ἐώρακε γὰρ προφητικῶ ὀφθαλμῶ τὴν φύσιν τὴν λογικὴν ὑφωθεῖσαν διὰ πρακτικῆς δεξαμένην ἐν ἐαυτῇ τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ γὰρ λέγεται καθέζεσθαι Θεός, ἐνθα γινώσκειται, διδοὶ καὶ θρόνος λέγεται Θεοῦ νοῦς καθαρός. Λέγεται δὲ καὶ θρόνος ἀτιμίας γυνή, ἀντὶ τοῦ, ψυχὴ μισοῦσα δίκαια, ἀτιμία δὲ ψυχῆς κακία, καὶ ἀγνωσία. Τὸ τοίνυν νόημα τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐν τοῖς τυποῦσι τὸν νοῦν, ἀλλὰ τοῖς νοήμασι τοῖς μὴ τυποῦσι τὸν νοῦν. Διδοὶ τὸν προσευχόμενον δεῖ παντά-

²⁰ Matth. xxii, 2-14. ²¹ Joan. i, 1. ²² Matth. xxvi, 26. ²³ ibid. ²⁴ Isa. vi, 1.

πασι χωρίζεσθαι τῶν τυπούντων τὸν νοῦν. Καὶ ζη- A
τήσεις, εἴπερ, ὡς ἔχει ἐπὶ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν
λογισμῶν αὐτῶν, οὕτως ἔχει, καὶ ἐπὶ τῶν ἀσωμά-
των, καὶ τῶν λόγων αὐτῶν, καὶ ἄλλως μὲν ὁ νοῦς
τυπωθήσεται ὁρῶν νοῦν, καὶ ἄλλως διατεθήσεται
ὁρῶν τὸν λόγον αὐτοῦ; Ἐντεῦθεν δὲ γινώσκωμεν,
πῶς ἡ γνώσις ἡ πνευματικὴ ἀπίστησι τὸν νοῦν τῶν
νοημάτων τῶν τυπούντων αὐτὸν, ἀτύπων δὲ αὐτὸν
παρίστησι τῷ Θεῷ, διότι τὸ τοῦ Θεοῦ νόημα οὐκ ἐν
τοῖς τυποῦσιν ἐστίν· οὐ γὰρ ἐστὶ σῶμα ὁ Θεός, ἀλλ'
ἐν τοῖς μὴ τυποῦσι μᾶλλον. Πάλιν τῶν θεωρημάτων
τῶν μὴ τυπούντων τὸν νοῦν, τὰ μὲν εὐσίαν σημαίνει
ἀσωμάτων, τὰ δὲ τοὺς λόγους αὐτῶν· καὶ οὐχ ὡς
ἐπὶ τῶν σωμάτων συμβαίνει, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀσω-
μάτων· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐτύπου
τὸν νοῦν, τὰ δὲ οὐκ ἐτύπου· ἐνταῦθα δὲ οὐδέτερον
νόημα τὸν νοῦν τυποῖ.

non imprimunt. Rursus e contemplationibus, quæ menti non imprimunt signum, aliquæ quidem **539** es-
sentiam significant incorporeorum, aliquæ vero rationes ipsorum; neque sicuti contingit in corpo-
ribus, ita et in incorporeis fit: in corporibus etenim alia quidem menti signum imprimebant (ut dixi-
mus), alia vero non imprimebant; hic autem neutra notio signum imprimit menti.

ΚΕΦΑΛΑ. ΚΕ'.

Ὅταν ὁ τῆς γαστριμαργίας πολλὰ καὶ πολλὰκις
ἀγωνισάμενος δαίμων μὴ ἰσχύσῃ διαφθεῖραι τὴν τε-
τυπωμένην ἐγκράτειαν, τότε εἰς ἐπιθυμίαν ἀσκήσεως
ἀκροτάτης ἐμβάλλει τὸν νοῦν, ἐξ ᾧ καὶ τὰ περὶ
τὸν Δανιὴλ εἰς μέσον φέρει, τὴν πενιχρὰν ἐκεῖνην
ζωὴν, καὶ τὰ σπέρματα, καὶ τινῶν ἄλλων ἀναχω-
ρητῶν μνημονεύει βεβηλότων διὰ παντός οὕτως, ἢ
ἀρεζιμένων, καὶ τοῦτων μιμητὴν γενέσθαι κατ-
αναγκάζει· ἵνα τὴν ἀμετρον διώκων ἐγκράτειαν, ἀπο-
τύχη καὶ τῆς συμμετρίας τοῦ σώματος μὴ ἐπαρκέ-
σαντος διὰ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, ὅπως εὐλόγων τῷ
σώματι, καὶ καταρώμενος τῇ καρδίᾳ· ᾧ μὴ πειθε-
σθαι δίκαιον τοῦτους νομίζω, μηδὲ ἀπέχεσθαι ἄρ-
του, καὶ ἐλαίου, καὶ ὕδατος. Ταύτην γὰρ τὴν διαίταν
πάνυ καλλίστην οἱ ἀδελφοὶ πεπειράκασι, καὶ τοῦτο
οὐ πρὸς κόρον, καὶ ἅπαξ εἰς τὴν ἡμέραν. Θαυμάζω
γὰρ εἰ τις, ἄρτου καὶ ὕδατος κορεννύμενος, δυνήσεται
τὸν τῆς ἀπαθείας ὑποδέξασθαι στέφανον. Ἀπά-
θειαν δὲ λέγω, οὐ τὴν κατάλυσιν τῆς κατ' ἐνέργειαν
ἀμαρτίας, αὕτη γὰρ ἐγκράτεια λέγεται, ἀλλὰ τὴν
κατὰ δianoian τοῦς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς περικόπτου-
σαν, ἥντινα καὶ πνευματικὴν περιτομὴν τοῦ κρυ-
πτῶ Ἰουδαίου ὁ ἅγιος Παῦλος ὠνόμασεν. Εἰ δὲ
ἀθυμεῖ τις ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσι, μνημονευσάτω τοῦ
σκεύους τῆς ἐκλογῆς, Ἀποστόλου, ἐν λιμῷ καὶ δί-
ψει τὸν δρόμον τελέσαντος. Μιμῆται δὲ καὶ ὁ τῆς
ἀληθείας ἀντίπαλος ὁ τῆς ἀκηδίας δαίμων τοῦτον τὸν
δαίμονα, ἀκροτάτην ἀναχώρησιν τῷ καρτερικῷ
ὑποβάλλων, εἰς ζῆλον προσκαλούμενος Ἰωάννου τοῦ
Βαπτιστοῦ, καὶ τῆς ἀπαρχῆς τῶν ἀναχωρητῶν Ἄν-
τωνίου, ἵνα, μὴ βαστάσας τὴν χρονίαν, καὶ ἀπάνθρω-
πον ἀναχώρησιν, φύγῃ μετ' αἰσχύνης, τὸν τόπον
καταλιπὼν, καὶ αὐτὸς λοιπὸν καυχώμενος εἴπη,
« Ἴσχυσα πρὸς αὐτόν. »

malitia est, et ignorantia. Notio igitur Dei non in-
venietur inter notiones, quæ menti signum impri-
munt, verum inter notiones, quæ non imprimunt
aliquid signum menti. Oportet enim quod is qui
orat sese totaliter a notionibus separet, quæ im-
primunt signum menti. Et inquires an, ut se res
habet in corporibus, ipsorumque cogitationibus,
sic se habeat etiam in incorporeis, ipsorumque
cogitatis, seu conceptibus, et alias quidem mens
videns mentem informetur, seu imprimatur, et
alias disponatur videns ipsius conceptum? Exinde
vero cognoscimus, quomodo cognitio spiritualis
mentem separet a notionibus, quæ ipsi signum
imprimunt, eamque sistat Deo omni impressione
carentem; quia nimirum notio de Deo non est inter
notiones imprimentes aliquid signum menti, nec

B enim Deus est corpus, sed magis inter eas, quæ
539 es-
sentiam significant incorporeorum, aliquæ vero rationes ipsorum; neque sicuti contingit in corpo-
ribus, ita et in incorporeis fit: in corporibus etenim alia quidem menti signum imprimebant (ut dixi-
mus), alia vero non imprimebant; hic autem neutra notio signum imprimit menti.

CAPUT XXV.

Quando gulæ dæmonium, cum per multa, mul-
titiesque decertarit, non valuerit impressam
destruere continentiam, tunc ad summæ exercita-
tionis desiderium mentem impellit; quomobrem
tum ea de Daniele in medium profert, nimirum
pauperem illam vitam, et semina: tum quosdam
alios anachoretas commemorat, qui semper sic
vixerunt, aut inceperunt, horumque urget fieri
æmulum ac imitorem ut, dum immodicam con-
sectatur continentiam, frustretur etiam moderato
corporis statu, non his contenti propter propriam
infirmitatem; vere corpori benedicendo (dæmon
ille) et cordi maledicendo: cui ipsos non obedire
justum censeo, neque abstinere pane, et oleo, et
aqua; hanc enim vivendi formam summæ optimam
fratres experti sunt; hocque non ad satietatem,
et semel tantum in diem. Admiror quippe quod
quis, si pane et aqua satiatas fuerit, possit coronam
assequi carentiæ passionum. Vacuitatem passionum
voco, non eversionem actualis peccati, hæc nempe
dicitur continentia, sed eam, quæ intellectualiter pas-
sionibus affectas cogitationes circumsecat, quam et
D spiritualem circumcisionem occulti Judæi sanctus
Paulus nominavit⁴⁴; si vero quis animum despon-
deat super his quæ dicta sunt, recordetur vasis
electionis Apostoli, qui in fame ac siti cursum
540 consummavit. Quin et veritatis adversarius
dæmon ille desidiæ, istem imitatur dæmonem,
summam secessionem tolerantiæ prædito suggerens
ad æmulationem provocando Joannis Baptistæ,
atque primitiarum anachoretarum Antonii, ut, non
portans diuturnum et inhumanum secessum, fugiat
cum pudore, locum derelinquens, et ipse postea
gloriabundus dicat: « Prævalui adversus eum⁴⁴. »

⁴⁴ Rom. II, 29. ⁴⁵ Psal. XII, 5.

CAPUT XXVI.

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ΄.

Impuræ cogitationes multas materias ad incrementum excipiunt, atque multis coextenduntur rebus; etenim intellectualiter magna trajiciunt maria et longinqua conficere non recusant itinera ob plurimum passionis fervorem; quæ autem sunt utcumque purificatæ, existunt, plusquam illæ, arctiores, cum multis sese rebus non valeant coextendere, propter passionis imbecillitatem, unde et potius præter naturam moventur; et secundum sapientem Salomonem ⁴⁶, tempore aliquo extra vagando spatiantur, stipulamque congregant ad injustam laterum fabricationem, ut salventur quemadmodum caprea e laqueis, et veluti avicula e retibus. « Facilius enim est impuram purgare animam, quam purgatam, denuoque sauciatam, ad sanitatem rursus revocare, cum mœstitiæ dæmon nequaquam permittat, sed pupillis oculorum semper insiliat, et orationis tempore peccati præferat simulacrum.

541 CAPUT XXVII.

Non norunt corda nostra dæmones, sicuti quidam hominum censent, etenim solus est cognitor cordium, qui mentem hominum noscit ⁴⁷, quique solus corda ipsorum creavit; e sermone autem, qui profertur, et e talibuscunque corporis motibus multas motiones, quæ in corde fiunt, dignoscunt; quas quidem ego nunc voluissim luculenter ostendere, sed me retinuit sacerdos sanctus, indignum effatus talia publicare, et ad profanorum aures injicere; siquidem, ait, quod et ille, qui cum insidiatore conversatur, secundum legem, « crimini obnoxius est; verumtamen, quod ex istiusmodi signis agnoscant, quæ latent in corde, et ex his occasiones contra nos assumant, sæpius certe aliquos male locutos arguimus, nos erga eos non cum charitate gerentes; idcirco in dæmonem vindictæ incidimus, statimque malignas adversus ipsos cœpimus cogitationes, quas prius novimus nobis superaccidisse. Quamobrem præclare nos Spiritus sanctus accusat: « Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum ⁴⁸, » et cogitationum ultionis aperiebas portam, mentemque tempore orationis perturbabas, inimici tui faciem semper ob animum obversando, et istam Dei loco habendo; quod enim mens omnino intuetur, dum orat, dignum est fateri, hoc esse Deum. Verum fugiamus (dilecti) maledicentiæ morbum, nullumque unquam maligne commemoramus, neque detorqueamus, seu obscuremus obtutus, dum proximi memoriam agimus; omnes quippe nostros gestus **542** maligni dæmones curiose inquirunt, et nihil eorum, quæ ad nos pertinent inexamatum derelinquunt, non recubitum, non sedem, non stationem, non sermonem, non progressum, non intuitum, cuncta diligenter scrup-

Οἱ μὲν ἀκάθαρτοι λογισμοὶ εἰς αὐξήσιν ὕλας εἰσδέχονται, καὶ πολλοῖς συμπαρεκτείνονται πράγμασι· καὶ γὰρ πελάγη κατὰ διάνοιαν περῶσι μεγάλα, καὶ μακρὰς ὁδοὺς ὀδεύειν οὐ παραιτοῦνται διὰ πολλῆς τοῦ πάθους θερμότητα· οἱ δὲ ὀπωσοῦν κεκαθαρμένοι, στενωτέρου τούτων μᾶλλον εἰσι, συμπαρεκτείνεσθαι πράγμασι μὴ δυνάμενοι διὰ τὴν τοῦ πάθους ἀσθένειαν, ὅθεν καὶ παρὰ φύσιν μᾶλλον κινοῦνται, καὶ, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα, χρόνον τινὰ ἐξωρέμοντας, καὶ καλὰ μὲν συνάγουσιν εἰς τὴν παρνομιον πλινθουργίαν, ἵνα σώζωνται ὡσπερ δορκὰς ἐξ βρόχων, καὶ ὡσπερ ὄρνεις ἐκ παγίδος. Πῶον γὰρ ἀκάθαρτον καθάραι ψυχῆν, ἢ καθαρθεῖσαν, καὶ πάλιν θραυματισθεῖσαν εἰς ὕγιαν αὐθις ἀνακαλέσθαι, τοῦ δαίμονος τῆς λύπης μὴ συγχωροῦντος, ἀλλ' αἰεὶ ταῖς κόραις κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς τὸ τῆς ἀμαρτίας προσφέροντος εἰδωλον.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ΄.

Οὐκ ἐπίστανται τὰς καρδίας ἡμῶν οἱ δαίμονες, ὡς τινες τῶν ἀνθρώπων νομίζουσι· καὶ γὰρ μόνος ἐστὶ καρδιογνώστης, ὁ ἐπιστάμενος τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων, καὶ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν· ἐκ δὲ τοῦ προφορικοῦ λόγου, καὶ τῶν τοιῶνδε κινήματων τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ κινήματων γινώσκουσιν. Ἄπερ ἐγὼ νῦν ἐβουλόμην δηλῶσαι σαφῶς, ἐπέσχε δὲ με ὁ ἅγιος ἱερεὺς, ἀνάξιον φήσας τὰ τοιαῦτα δημοσιεύεσθαι, καὶ εἰς ἀκοὰς βεβήλων ἐμβάλλεσθαι· εἶπερ, φησι, καὶ ὁ τῷ ἐφείδῳ συγγινώμενος, κατὰ τὸν νόμον, ὑπεύθυνος γίνεται. Πλὴν ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων συμβόλων ἐπιγινώσκουσι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ κρυπτόμενα, καὶ τὰς ἀφορμὰς ἐκ τούτων λαμβάνουσι καθ' ἡμῶν, πολλὰς γοῦν τινὰς κακολογήσαντας ἠλέγησαμεν, οὐκ ἀγαπητικῶς ἔχοντες πρὸς αὐτοὺς, διὸ καὶ τῷ τῆς μνησικακίας περιπεπτώκαμεν δαίμονι, καὶ λογισμοῦς πονηροῦς εὐθὺς εἰλήφαμεν κατ' αὐτῶν, οὓς τε πρότερον ἔγνωμεν ἡμῖν ἐπισυμβάντας. Διόπερ καλῶς ἡμῖν ἐγκαλεῖ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· « Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου καταλάλεις, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρὸς σου ἐτίθεις σκάνδαλον, » καὶ τῶν τῆς μνησικακίας λογισμῶν ἤνοιγες θύραν, καὶ τὸν νοῦν κατὰ καιρὸν τῆς προσευχῆς ἐξετάρασες, τοῦ ἔχθροῦ σου τὸ πρόσωπον αἰεὶ φανταζόμενος, καὶ τοῦτον θεοποιῶν· ὁ γὰρ βλέπει πάντως ὁ νοῦς προσευχόμενος, τοῦτο καὶ θεὸν ἀξιον ὁμολογεῖν. Ἄλλὰ φύγωμεν, ἀγαπητοί, τῆς κακηγορίας τὴν νόσον, μηδενὸς ποτε κακῶς μνημονεύσωμεν, μηδὲ τὰς ὕβρεις διαστρέφωμεν ἐπὶ μνήμῃ τοῦ πλησίον. Πάντα γὰρ τὰ σχήματα οἱ πονηροὶ περιεργάζονται δαίμονες, καὶ οὐδὲν τῶν καθ' ἡμῶν καταλαμβάνουσιν ἀνεξέταστον, οὐκ ἀνάκλισιν, οὐ καθέδραν, οὐ στάσιον, οὐ λόγον, οὐ πάροδον, οὐ βλέμμα, πάντα περιεργάζονται, πάντα κινοῦσιν, ὅλην τὴν ἡμέραν καθ' ἡμῶν δουλο-

⁴⁶ Eccli. xi, 32; xxvii, 22. ⁴⁷ I Reg. xvi, 7; Psal. vii, 10; Sap. i, 6. ⁴⁸ Psal. cxlix, 20.

τητα μελετῶσιν, ἵνα τὸν ταπεινὸν κατὰ τὸν καιρὸν ἅ ταντι, cuncta commovent, totam per diem adversus nos dolos meditantur, ut orationis tempore, mentem humilem calumnientur, et ipsius beatum lumen extinguant. Vides quid et sanctus Paulus dicat Tito : « In doctrina, verbum incorruptum, sanum irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, pudore suffundatur nihil habens de nobis quid malum dicat ⁴⁹. » Et beatus David orat etiam, dicens : « Libera me a calumnia hominum ⁵⁰, » Dæmones ipsos homines vocans, propter naturæ rationale; sed et Salvator in Evangeliiis inimicum hominem nuncupat eum, qui malitiæ nobis seminavit zizania ⁵¹ : a quo liberemur gratia Christi, et Dei nostri, quem decet honor et gloria in sæcula. Amen.

τῆς προσευχῆς συκοφαντήσωσι νοῦν, καὶ τὸ μακάριον αὐτοῦ κατασβέσωσι φῶς. Ὁρᾶς καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος τί φησι τῷ Τίτῳ ; « Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀφθορον λόγον, ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῆ, μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον. » ὁ δὲ μακάριος Δαβὶδ καὶ προσεύχεται λέγων « Ῥῦσαι με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων, » ἀνθρώπους καὶ τοὺς δαίμονα; ὀνομάζων διὰ τὸ τῆς φύσεως λογικόν· ἀλλὰ καὶ ὁ Σωτὴρ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, ἐχθρὸν ἀνθρώπων εἶπε τὸν σπείραντα ἡμῖν τὰ τῆς κακίας ζιζάνια. Οὗ καὶ ῥυθίσθημεν χάριτι τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, ᾧ πρέπει τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

⁴⁹ Tit. II, 8. ⁵⁰ Psal. cxxviii, 134. ⁵¹ Matth. XIII, 25.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΛΓ' ΚΑΤ' ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΝ.

CAPITULA XXXIII

Per gradus quosdam disposita consequentiæ.

Sunt Evagrii Pontici et leguntur inter ejus opera hujusce Patrologiæ tom. XL, col. 1263. Incip. Ἐκταρὰ ἐστίν. Des. πεπιστευμένα.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ.

SPIRITUALES SENTENTIÆ PER ALPHABETUM DISPOSITÆ,

Evagrii etiam restituendæ. Vide ubi supra, col. 1267. Incip. Ἀποτὸν ἐστίν. Des. τῆς πάντα ἕμισοδοσης.

ALIÆ SENTENTIÆ

Inter Evagrii opera dudum relatæ. Adi tomum citatum, col. 1269. Inc. Ἀρχὴ ἀγάπης. Des. κατὰ Θεὸν πάντα ποιεῖ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ

ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ ΠΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ.

EJUSDEM SANCTI PATRIS NOSTRI

NILI

INSTITUTIO AD MONACHOS.

Intemperantiam eduliorum præcidit jejunium, A et fornicationis lasciviam amputat continentia cum oratione.

Avaritiam idololatriæ matrem cohibet paupertas, corpoream vero sollicitudinem præscindit spes, quæ in Deum jactatur.

Mentem errantem coercet lectio divinorum oraculorum, et vigilia cum oratione.

At iræ invasionem mitigat longanimitas, et psal-morum decantatio.

Pigrityam comprimit constantia, et lacrymæ; tristitiam autem mundanam sedat, ac silere facit odium adversus voluptates.

Humilitas et aversio ab amore principatus et eminentiæ comparant hospitalitatem: superbiam vero (vetus malum, in conspectu Domini abominan-dum, cui resistit etiam Deus) cessare facit immen-sa humilitas, quæ dicit: « Ego sum terra et cin-is²²; » et rursus: « Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboravit, qui ædificat eam²³, » et qui conatur custodire.

Sicut aqua fæce inquinata depurari **543-554** non potest nisi manserit immota, ita neque status monachi agnoscitur sine quiete.

Sicut impossibile est certatorem coronari, nisi luctam exercuerit, ita nec potest esse quis Christianus absque certaminibus.

Quemadmodum non est æqualis libra, una præponderante parte, sic fieri non potest ut mandatum Dei prospere perficiatur, carneo sensu prædomi-nante.

Sicut non potest addiscere artem, qui diligenter eî non dederit operam, ita non potest orationem acquirere, qui Deo recto non adhæserit corde.

Quisquis puram non comparavit orationem, non habet armaturam ad bellum

Qui ornatus est, et velut scopis mundatus, ever-sis Dei virtutibus, dæmonum erit habitaculum.

Ἄκρασιαν βρωμάτων περικόπτει νηστεια, ἀκολα-σίαν δὲ πορνείας περιαιρεῖ ἐγκράτεια μετὰ προσ-ευχῆς.

Φιλαργυρίαν τὴν τῆς εἰδωλολατρίας μητέρα συ-στέλλει ἀκτημοσύνη, μέριμναν δὲ σωματικὴν περι-κόπτει ἐλπίς ἢ εἰς Θεόν.

Πλανώμενον νοῦν συστέλλει ἀνάγνωσις λογίων Θεοῦ, καὶ ἀγρυπνία μετὰ προσευχῆς.

Θυμοῦ δὲ καταδρομὴν, καταπραΰνει μακροθυμία, καὶ ψαλμωδία.

Ἄκηδιαν καταστέλλει ὑπομονή, καὶ δάκρυα, λύ-πην δὲ κοσμικὴν κατασιγάζει τὸ πρὸς τὰς ἡδονὰς μίσος.

Φιλοξενίαν κτᾶται ταπεινοφροσύνη, καὶ φιλαρχίας, καὶ ὑπεροχῆς ἀποστrophή, ὑπερηφανίαν δὲ, τὸ ἀρ-χαῖον κακὸν, τὸ βδελυκτὸν ἐνώπιον Κυρίου, ἢ ἀνθ-ίσταται καὶ ὁ Θεὸς, καταπαύει ταπεινοφροσύνη ἀμέ-τρητος, ἢ λέγουσα: « Ἐγὼ εἰμὶ γῆ καὶ σποδός. » Καὶ πάλιν: « Ἐάν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασεν ὁ οἰκοδομῶν, καὶ φυλάττειν πειρώ-μενος.

Ὡς οὐκ ἔστι τεθολωμένον ὕδωρ καθαρεῦσαι μὴ μείναν ἀσάλευτον, οὕτως οὐκ ἔστι μοναχοῦ κατὰ-στασιν ἐπιγνώσθαι, ἀνευ ἡσυχίας.

Ὡς ἀδύνατόν ἐστιν ἀθλητὴν στεφανωθῆναι μὴ παλαίσαντα, οὕτως οὐκ ἔστι γενέσθαι Χριστιανὸν ἀνευ ἀγώνων.

Ὡς οὐκ ἔστιν ἴσος ὁ ζυγὸς, βαροῦντος τοῦ ἐνὸς μέρους, οὕτως οὐκ ἔστι κατορθῶσαι ἐντολὴν Θεοῦ, κατακρατοῦντος τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος

Ὅσπερ οὐκ ἔστι μαθεῖν τέχνην, μὴ σχολάσαντα ἐπιμαλῶς, οὕτως οὐκ ἔστι κτήσασθαι προσευχὴν μὴ προσκαρτερήσαντα τῷ Θεῷ ἐν εὐθείᾳ καρδίᾳ.

Ὁ μὴ κεκτημένος προσευχὴν καθαρὰν, οὐκ ἔχει ἔπλον εἰς πόλεμον.

Ὁ κεκοσμημένος, καὶ σεσαρωμένος ἀπὸ ἀρετῶν Θεοῦ, κατοικητήριον ἔσται δαιμόνων.

²² Gen. xviii, 27. ²³ Psal. cxxvi, 1.

Ὡς οὐκ ἔστι κατοικῆσαι βασιλέα ἐν οἴκῳ πένητος, Α οὕτως οὐ κατοικῆσαι Χριστὸς ἐν ψυχῇ βερυπωμένῃ ἀπὸ ἁμαρτίας.

Ὡς περ ἀνήμερος τόπος ἡμεροῦται δι' ἐπιμελοῦς φιλεργίας, οὕτως ψυχὴ ἀγρωθεῖσα ταῖς ἁμαρτίας ἡμεροῦται, εἰ νόμῳ Θεοῦ πολιτεύεται.

Ὡς περ πέτρα οὖσα ἐν θαλάσῃ ἔδραλα μένει, καὶ ἀσάλευτος κατακρουομένη ὑπὸ κυμάτων, οὕτως καὶ ὁ πᾶς ἀρετὰς κατορθώσας, καὶ ταύταις ὄλω ἀνακραθεῖς, οὐ μὴ σαλευθῆ ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

Ὡς περ ἰατρὸς πρὸς τὴν τοῦ πάθους θεραπείαν ἐπινοεῖ τὸ φάρμακον, οὕτως καὶ ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ συντηρουμένη διδάσκει τὸν μετέχοντα αὐτῆς. ὅπως ἀν' διαφυλαχθῆ, καὶ ἐπὶ μείζονα προέλθοι.

Ὡς περ χαράδρα ἑαυτῆς ἐμποεῖται τὴν διόδον Β οὕτως καὶ ἁμαρτία παραδεχθεῖσα κατεργάζεται τοῦ κεκτημένου αὐτῆς τὴν ἀπώλειαν.

Ὡς οὐκ ἔστιν εἰς λίνα ἐμπεσόντα ἔλαφον εὐγερώς ἐκφυγεῖν, οὕτως οὐ μὴ φύγῃ ἁμαρτίαν ὁ πᾶς ἐπιθυμίας ἐκτελών, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀναστρεφόμενος· ἐπιθυμίας γὰρ πονηραὶ, καὶ ἡδοναί, σειραὶ δὲ σὺλτοί.

Ὡς περ ἀμπελος, μὴ ποιούσα καρποὺς καλοῦς, ἐκκόπτεται ἵνα μὴ τὸν τόπον καταργῆ, οὕτως καὶ ἀπὸ τοῦ Κυρίου ἐκριζωθήσεται πᾶς ὁ μὴ ποιῶν καρποὺς Πνεύματος ἁγίου.

Ὡς ἀμήχανον, μὴ βλαθῆνα ἀνθρωπον κρουσθέντα ὑπὸ βέλους, οὕτως ἀδύνατον ἔστι, μοναχὸν καταβεζάμενον λογισμὸν πονηρὸν μὴ τρωθῆνα.

Ὡς περ ὁ ἐξελεθὼν ὁδοῦ εὐθείας, πλανᾷται ἐν ἀλοδαπῇ χώρᾳ, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ πορεύεται, οὕτως καὶ ἀνθρωπος πλανᾷται μὴ πιστεύων εἰς ὁμοούσιον Τριάδα. C

Ὡς περ τις εἰς πολλὰ διαίραυμος ἔν ἔστι τῆ φύσει, οὕτως καὶ ἡ ἅγια Τριάς, εἰ καὶ τοῖς ὀνόμασι καὶ ταῖς ὑποστάσεσι διηρηται, τῆ φύσει μία ἔστι. Θεοῦ φύσιν οὐ καταλάβοις, οὐδ' εἰ πτεροῖς πετόμενος, ὁ Θεὸς ἀκατάληπτός ἔστι, διὸ καὶ κτίστης ἡμῶν ἔστιν.

Ὡς περ τὸ κατασκευαζόμενον σκεῦος ἀγνοεῖ τοῦ κατασκευάσαντος τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν φύσιν, οὕτως καὶ ἀνθρωπος οὐ δυνήσεται ἐξευρεῖν Θεοῦ φύσιν ἢ ἀρχὴν.

Τριάδα μὴ περιεργάζου, ἀλλὰ μόνον πίστευε, καὶ προσκύνει· ὁ γὰρ περιεργαζόμενος οὐ πιστεύει. D

Κτήσασθε σοφίαν καὶ μὴ ἀργύριον, ποιήσατε φωτεινὸν ἔνδυμα Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὑπὲρ πᾶσαν στολὴν βυσσίνην, ὅτι οὐκ ὠφελήσει ὑπάρχοντα ἐν ἡμέρᾳ θανάτου.

Ὡς περ πῦρ καταναλλῆσκει δρυμὸν, οὕτως καταναλωθήσεται πᾶς ἁμαρτωλὸς ὑπὸ τοῦ αἰωνίου πυρός, καὶ οὐ δύναται τελευτησῆαι· ἀθάνατα γὰρ βασανισθήσεται.

Οὐδὲν μέγα, εἰ γινόμεθα δίκαιοι, ὃ γὰρ ἐκτίστημεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρῶτον, καλοὶ λίαν, τοῦτο γεννησόμεθα

Uti non licet regem in domo pauperis habitare, ita neque Christus habitabit in anima, quæ inquinata est a peccato.

Sicuti locus incultus per accuratam elaborationem excolitur, sic anima ob peccata silvescens, mitigatur, si lege Dei gubernetur.

Quemadmodum scopulus in mari positus firmus: inconcussusque permanet ab undis collisus; ita et qui prospere virtutes compararit, ipsisque sit omnino attemperatus, nunquam a diabolo concutietur.

Sicut medicus remedium excogitat ad morbi curationem, ita Dei cognitio custodita docet eum qui particeps illius est, quomodo sese servet, adque majora perveniat.

Quemadmodum torrens e præcipiti 555 loco decurrens viam sibi sternit, ita peccatum admissum procreat exitium illius, qui ipsum possedit.

Uti cervus, qui incidit in retia, effugere non potest, ita non effugit peccatum qui suas perficit cupiditates, inque hoc mundo conversatur; cupiditates quippe perversæ, et voluptates, catenæ sunt, quæ difficulter solvi possunt.

Sicut vitis non ferens fructus bonos excinditur, ne locum frustra occupet, ita et a Domino extirpabitur omnis qui Spiritus sancti fructus non feret.

Ut impossibile est quod homo a jaculo confixus non lædatur, sic non est possibile monachum, qui malam admittit cogitationem, non vulnerari.

Quemadmodum qui a recta exit via vagatur errans in aliena regione, nesciens quo progreditur, ita et homo aberrat, qui non credit in Trinitatem consubstantialem.

Sicut aliquis, in plura divisus, est unum natura, sic et sancta Trinitas, etsi distinguatur nominibus et subsistentiis, una est natura. Dei naturam minime comprehendes, neque si cum alis volites. Deus incomprehensibilis est, ideoque noster est conditor.

Ut vas effectum ignorat principium, atque naturam figuli, sic et homo, Dei naturam, et principium nequaquam poterit adinvenire.

Trinitatem ne curiosius exquiras, sed tantum crede, atque adora, nam curiose perscrutans, nox credit.

Acquirete sapientiam, et non argentum, facite lucidum indumentum Christi Domini nostri 556 plusquam omnem vestem hyssinam, quia opes in die mortis nullius erunt juvamenti.

Quemadmodum ignis consumit senticetum, ita omnis peccator ab æterno consumetur igne, nec potest mori, nam immortaliter torquetur.

Nihil magnum, si justi fuerimus, quod enim a Deo primum conditi sumus, nimirum, boni valde id evademus.

Qui præter naturam vivit, Dei mandata non A servat. Ὁ παρὰ φύσιν βιών, οὐ τηρεῖ ἐντολάς Θεοῦ.

Omnis sapientia est timere Dominum : omnis vero disciplina, quæ legem Domini non docet, stultitia est et insipientia.

Fides et baptismus non eruent ab æterno igne absque operibus justitiæ. Si enim ejusdem es ordinis et classis cum Christo, mandata ejus observa, et si credis futura, æternam conare assequi gloriam, flammeumque gladium time ; si vero non recte custodis præcepta Dei, ne teipsum fidelem dicas.

Omnis creatura obedit Dei præcepto. Homo solus non obtemperat ei, per quem facta sunt omnia.

Nihil præhebumus Deo, si nosmetipsos castos B custodiamus, sed nobismetipsis conciliabimus vitam æternorumque bonorum ineffabilem fruitionem.

Ne dicas, quod non possum custodire divinum mandatum, aut propter patrem, aut propter matrem, aut propter uxorem, aut propter filios, aut propter alium quempiam, nec enim te liberabunt illi ab imminente ira, et a nunquam moriente verme. Omnis autem, qui tibi adversatur ne virtutes Deumque acquiras, sit tibi execrandus et odiosus ; et cum isto nequidem comedere bonum est.

Πᾶσα σοφία φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, πᾶσα δὲ παιδεία ἢ μὴ διδάσκουσα νόμον Κυρίου, μωρία ἐστὶ καὶ ἀφροσύνη.

Ὁὐ ρύσεται πίστις καὶ βάπτισμα τοῦ αἰωνίου πυρός, χωρὶς ἔργων δικαιοσύνης. Εἰ γὰρ συνετάξω τῷ Χριστῷ, τηρεῖ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, καὶ εἰ πιστεύεις τὰ μέλλοντα, ἀντιποιῶ τῆς δόξης τῆς αἰωνίου, καὶ φοβῆθῃ τὴν φλογίνην ρομφαίαν· εἰ δὲ οὐ κατορθοῖς τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ, μὴ λέγε πιστὸν σεαυτὸν.

Πᾶσα ἢ κτίσις τῷ προστάγματι τοῦ Θεοῦ κειθαρχεῖ, ὃ δὲ ἀνθρώπος μόνος ἀπειθεῖ, δι' ὃν γέγονε τὰ πάντα.

Ὁὐδὲν παρέξομεν Θεῷ εἰ τηρήσομεν ἑαυτοὺς ἀγνοῦς, ἀλλ' ἑαυτοὺς ζῶν προξενήσομεν, καὶ ἀπόλαυσιν ἀνεκκλήθητον τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν.

Μὴ εἰπῆς, ὅτι οὐ δύναμαι τηρῆσαι ἢ διὰ πατέρα, ἢ διὰ μητέρα, ἢ διὰ γυναῖκα, ἢ διὰ τέκνα, ἢ δι' ἑτερόν τινα, τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν, οὐ γὰρ ἐκεῖνοί σε ρύσονται τῆς ἐπιχειμένης ὀργῆς, καὶ τοῦ ἀτελευτήτου σκώληκος. Ἔστω δέ σοι πᾶς ὁ ἐναντιούμενος πρὸς κατόρθωσιν Θεοῦ, καὶ ἀρετῶν, βδελυκτὸς καὶ μισητὸς, τῷ τοιοῦτῳ μηδὲ συνεσθίειν καλόν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ

Γινώμι ἀπέχουσαι τῶν φθαρτῶν καὶ κολλῶσαι τοῖς ἀφθάρτοις τὸν ἄνθρωπον.

EJUSDEM SANCTI PATRIS NOSTRI

NILI

Sententiæ abducentes hominem a corruptibilibus, et incorruptibilibus unientes.

557 1. Via ad virtutem bona et brevis, est C sæculi fuga.

2. Oportet, ut qui concupiscit incorruptibilia, pro nihilo ducat corruptibilia.

3. Si veram desideras vitam, humanam mortem semper expecta.

4. Præsentem vitam odio habeas, vides quippe ipsius totam absque ordine convolvi.

5. Ne desideres bona, quorum usus præterit, et possessio deperit.

6. Rideo eos quibus res prospere succedunt, et infeliciter degentibus compatere : hoc enim mercedem, illud vero sapientiam comparat.

α'. Ὁδὸς εἰς ἀρετὴν, ἢ τοῦ βίου φυγὴ, ἀγαθὴ τε καὶ σύντομος.

β'. Χρὴ τὸν ἐπιθυμοῦντα τῶν ἀφθάρτων, ἀνι' οὐδενὸς ἡγεῖσθαι τὰ φθειρόμενα.

γ'. Εἰ τὴν ζῶν τὴν ὄντως ποθεῖς, ἀεὶ προσδέχου τὸν ἀνθρώπινον θάνατον.

δ'. Μίσει τὸν παρόντα βίον, ὁρᾷς γὰρ αὐτοῦ τὸν τροχὸν ἀτάκτως κινούμενον.

ε'. Μὴ ποθήσῃς ἀγαθὰ, ὧν ἡ χρῆσις παρέρχεσσι. καὶ ἡ κτήσις ἀπόλλυται.

ς'. Γέλω τοὺς εὐπραγοῦντας, τοῖς δυσπραγοῦσι σύμπαχε· τοῦτο μὲν γὰρ μισθοῦ, ἐκείνο δὲ φιλοσοφίας πρόξενον.

ζ'. Τὴν ὑπομονὴν ἀσκεῖ, ὡς αὐτὴν ἐγνωμεν ἅ
γυμνασθῆναι τοὺς μάρτυρας, ἐπειδὴ τὸ τῆς συνε-
δῆσεως μαρτύριον καὶ ἡμεῖς ἀπαιτούμεθα.

η'. Πάντων προτίμα τὴν ψυχὴν, καὶ τῆς ἀρετῆς
δὲ δρόμος ἀκαμάτως ἀνύεται· πάντα γὰρ φθαρτά, ἡ
δὲ ψυχὴ ἀθάνατος· προτιμᾶσθαι τοίνυν τῶν φθαρ-
τῶν, τὴν ἀθάνατον προσήκεν.

θ'. Ἐτοιμάζου πρὸς τὰ λυπηρὰ, καὶ κερδαίνεις
τὰ πλεονα.

ς'. Μὴ ζῆτει παρὰ Θεοῦ τὰ ἡδέα, μόνα δὲ τὰ
συμφερόντα, ἐκεῖνα γὰρ αἰτηθεῖς, οὐ δίδωσιν, εἰ δὲ
καὶ λάβῃς, φθείρονται.

ια'. Μὴ μέμψου τὴν πενίαν, ἀπερίσπαστον γὰρ τῷ
νόμῳ τὸν ἀθλητὴν ἐργάζεται.

ιβ'. Μὴ εὐφραίνου πλοῦτον, αἱ περὶ γὰρ αὐτοῦ
φροντίδες χωρίζουσιν ὡς τὰ πολλά, καὶ παρὰ γνώ-
μην τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

ιγ'. Ἐγγὺς τὸ τέλος, ὁ ραθυμῶν ἐτοιμαζέσθω πρὸς
μάστιγας.

ιδ'. Οὐ μακρὰν τὸ θέρος, ἀκανθῶν τοίνυν τὸν
ἀγρὸν τῆς ψυχῆς ἀπαλλάξωμεν.

ιε'. Οὐδὲν λανθάνει τὸν Θεόν, ὥστε μάρτην λανθάνειν
ἀμαρτάνοντες σπεύδομεν.

ισ'. Πρὸ τῶν ἀνθρώπων, αἰσχύνου τοὺς ἀγγέλους·
πολλοὶ γὰρ ἡμῖν πάρεσι, καὶ πάσης αἰσχρᾶς ἀπο-
χωρίζου πράξεως.

ιζ'. Μερίμνα τοῦ Κριτοῦ τὸν ζυγόν, καὶ πᾶν
εἶτι σοι κίβδηλον τῆς πείρας τῆς βιωτικῆς ἐκβάλ-
λεται.

ιη'. Ζημίαν εἶναι τὴν σχολὴν, καὶ ἄνεσιν νόμιζε,
καὶ σπευδὲ τι πράττειν, ὧν ἀπαιτῆσθαι μέλλομεν.

ιθ'. Ἄει τοῦ βίου λογίζου τὸ ἀδέδαιον, καὶ οὐδὲν σε
τῶν ἐν αὐτῷ περισπᾶσαι δυνήσεται.

κ'. Τὰ φαιδρὰ σε τῆς γῆς μὴ ταρπῶτω, τὰ πρόσ-
καίρα, ἀγκιστρα γὰρ ἐστὶ τὴν ψυχὴν ὡς ἰχθὺν δε-
λεάζοντα, καὶ σαγηνεύοντα.

κα'. Ἀπέχου τοὺς πειρασμοὺς, εἰς δὲ τὴν ἀνδρίαν
ἐπιβείξον.

κβ'. Μὴδέποτε πτωχὸν παρίδης δακρύοντα, ἵνα μὴ
παροφθῇ τῆς σῆς προσευχῆς τὰ δάκρυα.

κγ'. Ἡ φιλοσοφία κτήμα τοῖς ἀνθρώποις ἐξαιρε-
τον, οὕσα δὲ τοῖς ἀνθρώποις μόνῃ, μόνῃ συνεῖναι τῷ
κεκτημένῳ βούλεται.

κδ'. Χιτῶν ἡ ἀρετὴ τοῦ Θεοῦ· ταύτην ὕφαινε, καὶ
γῆνη στολιστῆς τοῦ τὴν χτίσιν ἐνδύοντος.

κε'. Ὅσα ἐπὶ γῆς, κλέπτεται, τὰ κατ' οὐρανὸν
ἐργάζου, ταῦτα γὰρ τοὺς τῶν συλῶντων δακτύλους
οὐκ εἰσέρχεται.

κς'. Παραιτῆσθαι δεῖ τὸ τρυφᾶν, ἔλκει γὰρ
εἰς πράξεις, ἀφ' ὧν στεναγμοὶ μετὰ τὴν νῆψιν
γίνονται.

κζ'. Τοὺς λογισμοὺς ἀμεινον τοὺς φιλοσάρκους
ββελύττεσθαι, φθείρουσι γὰρ τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυ-
χὴν μολύνουσιν.

κη'. Οὐδὲ τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ χωρὶς κόπων ἀνύε-

7. Exerce patientiam, eam, quam novimus exer-
cuisse martyres, quandoquidem a nobis etiam con-
scientiæ testimonium reposcitur.

8. Præ omnibus animam æstima, sicque virtutis
cursus sine labore perficitur: omnia namque cor-
ruptibilia sunt, anima vero immortalis; convenit
igitur eam, quæ mortis est expers, pluris facere
quam corruptibilia.

9. Præpara te ad ea quæ molesta sunt, et plura
lucraberis.

10. Ne quæras a Deo suavia, sed ea sola quæ sunt
utilia; illa enim requisitus Deus, non dat; si au-
tem et acciperis, corrumpuntur.

11. Ne conqueraris de paupertate, **558** hæc
quippe certatorem efficit a lege indistractum.

12. Ne oblecteris divitiis; nam curæ quæ de
ipsis habentur, ut plurimum et contra animi sen-
tentiam, separant hominem a Deo.

13. Prope est finis; qui pigritat, ad flagra præ-
paretur.

14. Non procul est æstas; agrum igitur animæ
e spinis liberemus.

15. Nihil Deum latet, ita ut, dum peccamus, fru-
stra Deum latere festinemus.

16. Præ hominibus verecundare angelos, multi
nempe nobis astant; ideoque ab omni se jungere
turpi actione.

17. Sollicitus esto de lance Judicis, et si quid
tibi sordidum est tentationis sæcularis, ejicietur.

18. Puta, otium, et requiem esse damnum, et
festina facere quiddam eorum quæ a nobis sunt
repetenda.

19. Semper cogita inconstantiam vitæ, nihilque
illorum quæ in ea sunt, te poterit distrahere.

20. Splendida bona terræ nequaquam te dele-
cient, quia temporaria sunt, hami namque exsi-
stunt, animarum veluti piscem decipientes, et reti-
bus includentes.

21. Abstine a tentationibus, teque promptum ex-
hibe ad fortitudinem.

22. Nunquam pauperem despicias lacrymantem,
ne tuæ orationis lacrymæ despiciantur.

23. Sapientia, possessio est hominibus eximia,
cumque sola sit hominibus, soli possidenti: vult
conjugi.

24. Virtus, tunica Dei est, ipsam tere, et ejus
evades vestiarius, **559** qui terrarum induit or-
bem.

25. Quæcunque sunt super terram furto substra-
huntur; operare tu cœlestia, ista quippe digitos
rapientium non subeunt.

26. Recusare oportet delicias, trahunt enim ad
actus a quibus, post sobrietatem, gemitus pro-
creantur.

27. Melius est abominari cogitationes amicarum ear-
nis, corrumpunt enim corpus, et animam inquini-
nant.

28. Neque bona terrena quis comparabit absque

laboribus, car igitur caelestia propter laborem de-

clinamus? 29. Vis absque labore operari virtutem? cogita, quod labor temporarius est, et merces aeterna.

30. Quicumque ad inhonestas voluptates tabefacti, seu consumpti sunt, brevitatem fruitionis et prolixitatem supplicii computent.

31. Quam sordida, bestialis, ac stolidi haec vita sit, jure merito, tum anima, tum rationalis mens, tum ii qui a semetipsis detrimentum perpessi sunt, lugere debent.

32. Omnia existima corruptibilia, virtutem vero esse incorruptibilem.

33. Neglige alia, quaecumque pecudis instar evadere faciunt hominem; ea vero perage quae te caelestem habere originem ostendere possunt.

34. Curam habeto virtutis, ipsa quippe Adamum exhibet Deum per sapientiam.

35. Contines ventrem? contine et linguam, ne per hunc flas servus, per illam vero liber evadas inutilis.

36. Dilige Deum, supra ipsum autem, ne sis addictus, seu affectione adhaereas domesticis; ne forte **560** secundum ejus vocem, eo, uti non vis, indignus comperiaris.

37. Constante perfer tribulationes ac aeternas; in ipsis quippe certantibus plectitur corona.

38. Beata res est male pati, at male facere miserimum est; qui namque patitur, fit Christi haeres; qui vero male facit, diaboli evadit cohaeres.

39. Bonus est jejunii panis; quandoquidem liber est a voluptatum fermento.

40. Sancta est ara orationis, quia trahit ad nos Sanctum sanctorum.

41. Ne censeas justitiam esse virtutis appendicem; nam absque illa omnis actio est impura.

42. Si dissemines pauperibus, tua dissemina, aliena quippe sunt zaniis amariora.

43. Misericors caecus est, nisi fuerit justus, dum agrum excolit, quem metere minime potest.

44. Semper quidem exspecta mortem, at ne timeas; utrumque enim vera est nota philosophiae.

45. Virtutis figuram indue, non ut decipias, sed ut adjuves aspicientes.

46. Dicere oportet honesta eum etiam, qui eadem non facit honesta, ut incipiat opera, reveritus sermones.

47. Si caelum desideras, nihil tibi, et terrae, nec enim ista sinit ad illud evolare.

48. Ne ditescere velis causa mendicis charitative opitulandi; Deus enim lege sancivit, quod Justus e propriis [al. e juste partis] misereatur.

49. Si poculum aquae frigidae justificat misericordem, quanta succedet retributio ei qui mendicis omnia dispergit?

50. **561** Patres virtutum sunt castitas, et com-

ται, ἀνότου τὰ οὐράνια, διὰ τὸν μόχθον, ἐκδινομεν;

κθ'. Βούλει τὴν ἀρετὴν κόπου χωρὶς ἐργάζεσθαι; λογίζου τὸν κόπον, ὅτι πρόσκαιρος, καὶ τὸν μισθὸν ὡς αἰώνιον.

λ'. Ὅσοι πρὸς τὰς ἡδονὰς τὰς ἀτόπους τετήκαται, τῆς ἀπολαύσεως τὸ βραχὺ, καὶ τῆς τιμωρίας τὸ μακρὸν λογίζεσθωσαν.

λα'. Ὅσον ὁ βίος ῥυπαρὸς, κτηνώδης, εἰκότως ἡ ψυχὴ, καὶ παθεῖν, ὡς τὸ λογικόν, καὶ ὑφ' ἐαυτὸν ζημιωθέντας ὀφείλουσι.

λβ'. Πάντα νόμιζε φθαρτὰ, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀφθαρτον.

λγ'. Ἀμέλει τῶν ἄλλων ὅσα κτηνώδη καταπαύει τῶν ἀνθρώπων· ἐργάζου δὲ ταῦτα ὅσα σε οὐράνιον ἀναδείξει δυνήσονται.

λδ'. Ἐπιμελοῦ τῆς ἀρετῆς, αὕτη γὰρ Θεὸν ἐκ φιλοσοφίας, τὸν Ἀδὰμ ἀποδείκνυσι.

λε'. Κρατεῖς γαστρός; κράτει καὶ γλώττης, ἵνα μὴ τῶ μὲν ὑπάρχης δοῦλος, τῷ δὲ τυγχάνης ἀνόητος ἐλεύθερος.

λς'. Ἀγάπα τὸν Θεόν, ὑπὲρ αὐτὸν δὲ τοῖς οἰκτιρῶν μὴ πρόσπασχε, μήπως αὐτοῦ, κατὰ τὴν αὐτοῦ φωνὴν εὐρεθῆς, ὡς οὐ θέλεις, ἀνάξιος.

λζ'. Καρτέρει τὰς θλίψεις· ἐν αὐταῖς γὰρ αἱ ἀθλοῦσιν ὁ στέφανος.

λη'. Μακάριον πάσχειν κακῶς, τὸ ποιεῖν δὲ τρισάθλιον, τοῦ Χριστοῦ γὰρ κληρόνομος ὁ πάσχειν, ποιωὶν δὲ τοῦ διαδόλου συγκληρόνομος.

λθ'. Καλὸς ὁ τῆς νηστείας ἄρτος, ἐπειδὴ τῆς ζήμης ἐστὶ τῶν ἡδονῶν ἐλεύθερος.

μ'. Ἅγιος ὁ τῆς προσευχῆς βωμὸς; ἔλκει γὰρ πρὸς ἡμᾶς τὸν τῶν ἁγίων Ἅγιον.

μα'. Μὴ δῶκει τὴν δικαιοσύνην ἀρετῆς εἶναι πάρεργον, αὐτῆς γὰρ χωρὶς, πᾶσα πρᾶξις ἀκάθαρτος.

μβ'. Εἰ σπειρεῖς πτωχοῖς, τὰ σαυτοῦ σπείρον, τὴ γὰρ ἀλλότρια, ζιζανίων πικρότερα.

μγ'. Τυφλὸς ἐλεήμων, εἰ μὴ ὑπάρχει δικαιοσύνη, γεωργῶν ἄγρον, ὃν θερίζει οὐ δύναται.

μδ'. Προσδόκα μὲν αἰετὸν τὸν θάνατον, μὴ φοβῶ δὲ, ἀληθῆς γὰρ χαρακτήρ φιλοσοφίας ἐκέρτερον.

με'. Σχηματίζου τὴν ἀρετὴν, οὐχ ὅπως ἀπατῆ, ἀλλ' ὅπως ὠφελῆς τοὺς βλέποντας.

μς'. Λέγειν χρὴ καλὰ καὶ τὸν μὴ καλὰ πράττοντα, ὅπως ἀρξῆται τῶν ἔργων, τοὺς λόγους αἰσχυρόνυμος.

μζ'. Εἰ τὸν οὐρανὸν ποθεῖς, μηδὲν σοι κατ' ἧτὸς οὐκ ἐξ γὰρ ἐκείνη πρὸς ἐκείνον ἀνίπτασθαι.

μη'. Μὴ βούλου πλουτεῖν, φιλοπτωχίας ἔνεκα, ἀπὸ γὰρ τῶν ὄντων, ἔλασιν ὁ Θεὸς νομοθετεῖ τὸν ὄντιον.

μθ'. Εἰ ποτήριον ψυχροῦν δικαιοῦ τὸν οἰκτιρῶντα, πόση τις ἀμοιβὴ τὸν πάντα σκορπίζοντα τοῖς πτωχοῖς διαδέχεται;

ν. Πατέρες τῶν ἀρετῶν ἀγνεία, καὶ συμπάθεια,

ὁ τοίνυν ἐν τῷ Χριστῷ διχα ταύτης ἡ ἐκείνης στρα- A
τεύεσθαι.

να'. Μὴ ἀμέλει τῆς συμπαθείας, τὸ γὰρ ἐξ αὐτῆς
ὄργανον, τὸ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα τοῖς ἀνθρώποις
παρέστησεν (1).

νβ'. Μὴ εἴπης· Τίσομαι τὸν ἐχθρὸν, κριτὴν γὰρ
δικαίον ἐν οὐρανῷ κεκτῆμεθα.

νγ'. Μὴ βούλου [*al. add. τρυφῆν, μὴ*] πλουτεῖν, μὴ
δοξάζεσθαι, φθορὰ γὰρ ταῦτα τοῦ βίου, ἡμεῖς δὲ οὐκ
ἐσμεν ὡς οἱ φθειρόμενοι.

νδ'. Ἐπὶ νεκρῷ μὴ θρήνει, κοινὴ γὰρ ἡ ὁδὸς, ὁ δὲ
φθάνων μακάριος.

νε'. Τὸν ἀμαρτάνοντα πένθησον, οὐχὶ δὲ τὸν πτω-
χεύοντα, στεφανοῦται γὰρ αὐτός, ἐκεῖνος δὲ κολάζεται.

νς'. Γέλια μὲν τοῦ βίου τὸν τροχὸν ἀτάκτως κυλιό- B
μενον, φυλάττου δὲ τὸν τροχὸν εἰς ὃν κυλίει, τοὺς ἐν
αὐτῷ νυστάζοντας.

ζ'. Λάλει τῷ Θεῷ πολλά, καὶ τοῖς ἀνθρώποις
ἐλάχιστα, τῇ μελέτῃ δὲ τοῦ νόμου κατορθώσεις ἐκά-
τερα.

νη'. Λουτὴρ ἀγαθὸς τῇ ψυχῇ τὸ τῆς προσευχῆς δά-
κρυον, ἀλλὰ μετὰ τὴν προσευχὴν μέμνησο τίνος χά-
ριν ἐδάκρυσας.

νθ'. Τοὺς δυνατοὺς τοῦ βίου μὴ μακάριζε, δυνατοὶ
γὰρ δυνατῶς ἐτασθήσονται, ὅθεν αὐτοὶ τὸν κριτὴν
αὐστηρότερον ἔξουσιν.

ξ'. Δεῖ ποιεῖν τὸν Ἀδάμ, ἡμεῖς δὲ ποιοῦντες ἐν
τῷ νόμῳ, τὴν ἀμοιβὴν κερδαίνομεν.

ξα'. Ἀνάγκη τῆς Εὐδίας τοὺς κληρονόμους θλί- C
θεσθαι, ἀλλ' ὅταν εὐχαρίστως τὰς θλίψεις ὑπο-
μένωμεν, εἰς εὐλογίαν ἡμῖν ἡ κατὰρα μετέρχεται.

ξβ'. Λύχνῳ πρὸς τὰς πράξεις τῷ συνεῖδοι· κέ-
χρησο· τοῦτο γὰρ σοι ἐν βίῳ ποίας ἀγαθὰς δει-
κνυσιν.

ξγ'. Ἐαυτοὺς κρίνωμεν, καὶ ὁ Κριτὴς κατήλλα-
κται· χαίρει γὰρ ὡς ἀγαθὸς, τὸν ἀμαρτωλὸν θεω-
ρῶν, τὸ φορτίον σκορπίζοντα.

ξδ'. Εἰ τι βυπαρὸν πέπρακται, τῇ μετανοίᾳ πλύνω-
μεν, μέλλομεν γὰρ τὴν εἰκόνα καθαρὰν μεθοδεύε-
σθαι.

ξε'. Πρὶν γυμνωθῆναι, ἔλκη τῆς ψυχῆς θεραπεύω-
μεν, ἵνα κερδάνωμεν τοῖς φαρμάκοις τὰς μάλιστα.

ξς'. Ὅσπερ δυσχερῶς οἱ δεσμῶται βαδίζουσιν, οὗ-
τως τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς οἱ συμπλακέντες τῷ βίῳ D
καθαρὸν οὐκ ἀνύουσιν.

ξζ'. Χρὴ τὴν ἀμαρτίαν μισεῖν, οὕτως γὰρ ἐκ τῆς
αὐτῆς παγίδος θάπτων, κἂν ὀλισθήσῃ τις πρὸς αὐ-
τὴν, ἐξελεύσεται.

ξη'. Ὅς οὐ μισεῖ τὴν ἀμαρτίαν, ἐν ἀμαρτω-
λοῖς, εἰ καὶ μὴ πράττει τὴν ἀμαρτίαν, κρίνεται.

(1) Apud Duceum hic numerus duplicem efficit
sententiam : 187. Μὴ ἀμέλει τῆς συμπαθείας· αὐ-
τὴ γὰρ τὸν ἀγαθὸν Δεσπότην ἐξ οὐρανοῦ κατήγα-
γεν. *Ne negligas compassionem; ipsa enim bonum
Dominum e caelo detraxit.* — 188. Μὴ καταφρόνει

*passio; igitur sine hac, vel illa non licet sub
Christo militare.*

51. Ne compassionem negligas, opus enim, quod
ex ipsa processit, exhibuit hominibus eum, qui
propter nos carnem suscepit.

52. Ne dicas : Ultionem sumam de inimico; judi-
cem enim justum obtinuumus in caelo.

53. Ne velis locupletari, neve gloriae causa aesti-
mari; sunt quippe ista saeculi corruptio, nos au-
tem non sumus ut corruptibiles.

54. Super demortuo ne lugeas, communis nam-
que est via, et qui pervenit, est beatus.

55. Peccantem desle, non autem mendicantem;
iste quippe coronatur, ille vero punitur.

56. Ride quidem vitae rotam inordinate volutam; B
at eam cave rotam, in quam devolvuntur ii qui
dormitant in ipsa.

57. Multa cum Deo loquere, et paucissima cum
hominibus; legis autem meditatione utraque pro-
spere patrabis

58. Lacryma orationis lavacrum bonum est
animæ, sed post orationem memento cujus gratia
lacrymatus es.

59. Potentes saeculi ne praedices beatos; poten-
tes namque potenter tormenta patientur²⁴; unde
ipsi judicem habebunt austeriorem.

60. Oportet Adamum laborare; nos vero in lege
laborantes lucrabimur retributionem.

61. Necessè est ut haeredes Evæ afflicentur; at
quando afflictiones cum gratiarum actione toleramus
in benedictionem nobis commutatur maledictio.

62. 562 Conscientia utere veluti lucerna ad
actiones tuas; demonstrat enim ista quales in
vita bonæ sunt.

63. Nos ipsos judicemus, et Judex reconciliatus
est; gaudet enim ut bonus, dum videt peccatorem
onus dispergentem.

64. Si quid sordidum factum fuerit poenitentia
perluamus; debemus namque puram imaginem
architectari.

65. Antequam denudemur, animæ ulcera cure-
mus, ut flagella, seu divinam ultionem vitando
lucremur.

66. Quemadmodum vincti difficulter gradiuntur,
ita saeculo impliciti, purum virtutis curriculum non
perficiunt.

67. Oportet odisse peccatum, sic enim ex ipsius
reti celerius quis exhibit, etsi in illud fuerit de-
lapsus.

68. Qui non odit peccatum, etsi minime faciat
peccatum, inter peccatores judicatur.

τῆς ἀγνείας· τὸ γὰρ ἐξ αὐτῆς ὄργανον τὸν δι' ἡμᾶς
σαρκωθέντα τοῖς ἀνθρώποις παρέστησε. *Ne con-
temnas castitatem; nam illius organum propter nos
incarnatum Christum exhibuit.*

69. Super proximo peccante gemo, ut et super teipso gemas, omnes enim sumus peccatis obnoxii.

70. Commemora Judicis amicum, qui lapsus est, tuumque illius vulnus; remedium quippe consilii commune est.

71. Cum dicturus aut facturus es aliquid, curam gere defensionis paulo post adhibendæ sicque a timore correctus, eris temperans.

72. Time peccati supplicium, et dedecus non sustineas; molestia namque utriusque immensa.

73. Futurorum bonorum, et pulchritudo, et multitudo infinita; ista vero sunt umbra, et fumus, et bullæ.

74. Ne semines male, quia prope imminet æstas, et spinarum **563** agricolam ignis exspectat.

75. Hypocritæ, seu simulators, avidi plus habendi, voluptatibus dediti, rosæ sunt sæculi; sed tantillum exspecta, inspiciasque conculcatam herbam.

76. Omnis actio mala diabolum obarmat, obarmatus autem molestiis afficit eos qui ipsum armantur.

77. Vis ut inimicus debilitetur? peccatum præcinde, sicque aliis denudatus ille, veluti passerculus, deluditur.

78. Væ impio, quia, quando illuminantur omnes, tunc ille obtenebratur.

79. Væ blasphemo, alligatur nempe ipsi lingua, et ullo modo se defendere apud Judicem non potest.

80. Væ injusto, ad Judicem quippe austerum, justumque abit legislatorem.

81. Væ alienorum avido, divitiæ ipsum fugiunt, et ignis suscipit.

82. Væ pigro, quæret tempus, quod male insumpsit.

83. Væ superbo, quando sepulcrum ingressus fuerit, quisnam existat, edocetur.

84. Væ meretricum amatori, inquinanti vestem nuptialem, jam quoque e regis nuptiis ejicitur cum dedecore.

85. Væ contumelioso, et cum ipso simul ebrioso, quia cum homicidis collocantur, et cum adulteris puniuntur.

86. Væ luxurianti parvo tempore, is, quasi vitulus ad occisionem destinatus, impingualur.

87. Væ hypocritæ, seu simulatori, pastor ipsum abnegat, et lupum **564** iudex demonstrat.

88. Beatus, qui per angustam viam iter facit, coronam quippe gestans cælum ingreditur.

89. Beatus, qui voluptates conculcat, tremunt enim demones coram ipso.

90. Beatus, qui purus est virtute caretque simulatione in anima, quia judicaturus est mundum, non vero a mundo judicandus.

91. Beatus, qui sublimem agit vitam, sensum

ξθ'. Ἐπὶ τῷ πλησίον ἀμαρτάνοντι στενάξει, ἵνα καὶ σεαυτὸν στενάξῃς, πάντες γὰρ ἴσμεν ἀμαρτῆαι ὑπαύθυνοι.

σ'. Ἀναμνήσῃσε τοῦ Κριτοῦ τὸν φίλον ἐλιθίσαντα, καὶ τὸ σὸν ἐμπλάττεις τραῦμα, κοινὸν γὰρ τῆς συμβουλῆς τὸ φάρμακον.

σα'. Λέγειν τί μὲλλον, ἢ πράττειν, τῆς μετὰ μικρὸν ἀπολογίας φρόντιζε, καὶ σωφρονεῖς τῷ φόβῳ διαρθούμενος.

σβ'. Τῆς ἀμαρτίας τὴν τιμωρίαν φοβοῦ, τὴν αἰγίην δὲ νάρκα, τὸ χαλεπὸν γὰρ ἑκατέρων ἀμετρον.

σγ'. Τῶν μαλλόντων ἀγαθῶν, καὶ τὸ κάλλος, καὶ πλῆθος ἀπειρον· ταῦτα δὲ σκιά, καὶ καπνός, καὶ πομφόλυγες (1).

σδ'. Μὴ σπαίρε πονηρὰ, τὸ γὰρ θέρος ἐγγύς, καὶ τὸ πῦρ τὸν γεωργὸν τῶν ἀκανθῶν ἐκδέχεται.

σε'. Ῥοδὰ τοῦ βίου ὑποκριταί, πλεονέκται, ζιήθονοι, ἀλλὰ μικρὸν καρπερεῖς, καὶ τὸν χόρτον θεωρεῖς πατούμενον.

ςς'. Πᾶσα πονηρὰ πράξις, ὀπλίζει τὸν διάβολον, ὀπλισθεὶς δὲ χαλεπῶς τοῖς ὀπλίσασι κέχηται.

ςζ'. Βούλει τὸν ἐχθρὸν ἀσθενεῖν; τὴν ἀμαρτίαν περικόπτε, καὶ γυμνωθεὶς τῶν πτερῶν, ὡς στρουθίον, ἐμπαίζεται.

ση'. Οὐαὶ τῷ ἀσεβεῖ, ὅτι, ὅταν πάντες φωτίζονται, τότε ἐκεῖνος σκοτίζεται.

σθ'. Οὐαὶ τῷ βλασφημῷ, δεσμεῖται γὰρ τὴν γλῶτταν, καὶ πῶς ἀπολογεῖσθαι πρὸς τὸν Κριτὴν οὐ δύναται.

π'. Οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ, πρὸς Κριτὴν γὰρ αὐστηρόν τε καὶ δίκαιον τὸν νομοθέτην ἀπέρχεται.

πα'. Οὐαὶ τῷ πλεονέκτῃ, ὁ πλοῦτος αὐτὸν φεύγει, καὶ τὸ πῦρ ὑποδέχεται.

πβ'. Οὐαὶ τῷ ῥαθύμῳ, ζητήσει ἐν καιρῶν, ὃν πικρῶς ἔδαπάνησεν.

πγ'. Οὐαὶ τῷ ἐλαζόντι, ὅταν εἰσέλθῃ τὸν τάφον, τίς ὑπάρχει διδάσκατος.

πδ'. Οὐαὶ τῷ φιλοπόρνῳ, ῥυποῦντι στολὴν νυμφικῆν, καὶ τοῦ βασιλικοῦ γάμου μετ' αἰσχύνῃς ἐκβάλλεται.

πε'. Οὐαὶ τῷ λοιδορῷ, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ μεθύσῳ, ὅτι μετὰ φονευστῶν τάττονται, καὶ μετὰ μοιχῶν κολάζονται.

πς'. Οὐαὶ τῷ τρυφῶντι χρόνον ὀλίγον, ὡς μόσχος εἰς σφαγὴν ἐτοιμασθεὶς, σιτεύεται.

πζ'. Οὐαὶ τῷ ὑποκριτῇ, ὁ ποιμὴν αὐτὸν ἀρνεῖται, καὶ λύκον ὁ Κριτὴς ἀποφαίνεται.

πη'. Μακάριος ὁ στενὴν ὁδεύων ὁδὸν, στεφανηφορῶν γὰρ τὸν οὐρανὸν εἰσέρχεται.

πθ'. Μακάριος ὁ τὰς ἡδονὰς πατῶν, τρίμουσι γὰρ πρὸς αὐτὸν οἱ δαίμονες.

ι'. Μακάριος ὁ τὴν ἀρετὴν καθαρὸς καὶ τὴν ψυχὴν ἀνυπόκριτος· κρίνειν γὰρ μέλλει τὸν κόσμον, οὐχὶ δὲ μετὰ τοῦ κόσμου κρίνεσθαι.

ια'. Μακάριος ὁ τὸν βίον ἔχων ὑψηλὸν, ταπεινῶς

(1) Apud Ducæum numerus 73 in duas sententias partitur.

ἰὲ φρόνημα, Χριστὸν γὰρ μιμεῖται, καὶ αὐτῷ συγκα- A
θάζεται.

12β'. Μακάριος, οὗ τῆς γλώττης ὁ νόμος οὐκ ἀφ-
ίσταται, τούτου γὰρ τῆς σκηνῆς ὁ Θεὸς οὐ χωρι-
ζεται.

12γ'. Μακάριος ὁ πολλοὺς εὖ ποιῶν, πολλοὺς γὰρ
εὐρήσει: συνηγόρους κρινόμενος.

12δ'. Μακάριος ὁ μὴ νοθεύων τὴν ἀρετὴν, τοῦ Κρι-
τοῦ γὰρ τὸ πτύον οὐκ ἐμπαίζεται.

12ε'. Μακάριος ὁ τὰς ἑαυτοῦ πράξεις κοσμῶν,
πρὶν ὀφθῆναι τὸ πῦρ, ᾧ πάντα δοκιμάζεται.

12ς'. Μακάριος ὁ σπεύδων πρὸς τὴν ζωὴν τὴν μέλ-
λουσαν, τὰ παρόντα γὰρ ὄξει φθορᾶς, καὶ πρὸς θάνα-
τον ἔλκεται.

12ζ'. Μακάριος ὁ τὰ φαῦλα σκορπίζων, ἃ συν-
ήγαγε, καὶ καθαρὸς τῷ καθαρῷ]Κριτῇ παριστάμενος.

12η'. Κεφάλαιον μὲν τοῦ λόγου ψυχὴ μὴ ἀμέλει,
μέλλεις γὰρ τὸν ζυγὸν μετὰ μικρὸν μετέρχεσθαι
τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

12θ'. Ὡς γὰρ οἱ ἐλεήμονες, κ. τ. λ.

*Sequentia usque ad num. 121 ad verbum exscripta sunt ex Nili opusculo De voluntaria paupertate, supra
pag. 235; reliqua, num. 122-135, verbatim etiam leguntur in ejusdem libro De monachorum præstantia,
supra, p. 377. Duplex hoc assummentum ressecamus. EDIT.*

ΝΕΙΛΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ Η ΠΑΡΑΙΝΗΣΙΣ.

S. NILI MONACHI CAPITA PARÆNETICA.

(Ex Frontonis Ducæi Auctario Bibl. vet. Patr., tom. II, p. 1168.)

Ἀρχὴ σωτηρίας ἡ ἑαυτοῦ κατάγνωσις.
Βέλτιον εἰκῆ ἐμβάλλειν λίθον, ἢ λόγον.
Γίνου τοῖς πᾶσιν, ὡς σοὶ θέλεις πάντας.

Δικαιοσύνην μᾶλλον ἔργῳ ἢ λόγῳ ἄσκει.
Εὐσεβῆς οὐχ ὁ πολλοὺς ἐλεῶν, ἀλλ' ὁ μηδένα
αὐτοῦ κλίνων.

Ζῆν ἄμεινον ἐπὶ στιβάδος, καὶ θαρραλεῖν, ἢ χρυσῆν
ἔχοντα κλίνην.

Ἡδὺς ἐκαίνος ὁ φίλος, ὁ τὴν ψυχὴν διατρέφων.
Θεὸν μὲν λόγοις ὕμνει, ἔργοις δὲ σέβου, ἐννοία
δὲ τίμα.

Ἱερέα φρόνησις, καὶ βίος, καὶ εὐγένεια ποιεῖ.

Κάκιστόν ἐστι πᾶσι δουλεύειν αἰσχροῖς.

Λόγῳ μὲν τὴν ἀρετὴν διδάσκει, ἔργῳ δὲ αὐτὴν κή-
ρυττε.

Μὴ, τὸ ἔχειν ἀρετὴν, καλὸν νόμιζε, ἀλλὰ τὸ ὡς
δεῖ.

vero humilem; Christum etenim imitatur, cumque
ipso considet.

92. Beatus, cujus a lingua lex minime deficit,
ab ejus namque tabernaculo Deus nequaquam se-
paratur.

93. Beatus, qui plurimis benefacit, multos enim,
dum judicatur, inveniet advocatos.

94. Beatus, qui non adulterat virtutem; quia
judicis non illuditur ventilabrum.

95. Beatus, qui actiones suas adornat, antequam
appareat ignis quo probantur omnia.

96. Beatus, qui ad futuram vitam festinat; res
namque præsentis redolent corruptionem, et ad
mortem trahuntur.

B 97. Beatus, qui dispergit improba, quæ congregavit, et purus puro Judici astat.

98. Præcipuum autem, summumque sermonis
est. Anima ne sis negligens; nam paulo post
subibis lancem tremendi judicii Christi Dei nostri.

99. Sicut namque misericordes. etc.

C 1. Initium salutis est, suiipsius accusatio.

2. Satius est temere mittere lapidem, quam verbum.

3. Fac omnibus, quemadmodum tu vis omnes fa-
cere tibi.

4. Jusitiam magis opere quam verbo exerce.

5. Pius est, non qui multorum miseretur, sed
qui neminem injuria afficit.

6. Satius est humi cubantem vivere, et bono esse
animo, quam perturbatum in aureo lecto.

7. Dulcis ille amicus est, qui animam pascit.

8. Deum verbis quidem lauda, operibus cole, et
cogitatione honora.

9. Sacerdotem facit intelligentia, et vita, et mu-
rum integritas.

D 10. Pessima res est, omnibus servire turpitudi-
nibus.

11. Verbo virtutem doceto, opere autem eandem
declara.

12. Non, habere virtutem, præclarum putato, sed
quemadmodum decet, ea uti.

13. Legem honorans, juxta legem vives.
 14. Hōspes illū est, cui sordent mundana.
 15. Invidus seipsum multat; cui enim adversus alterum loquitur, seipsum inscius malis afficit.
 16. Diviti neque adulare, neque eumdem irrita.
 17. Vinum roborat corpus, animam autem verbum Dei.
 18. Cibis utere non dulcibus, sed salutaribus.
 19. Si conaris placere vulgo, vulgo similis fias.
 20. Super omnia autem mortifica corpus tuum.
 21. Ille laboriosus est, cui non tempus superat.
 22. Ne recipito Christiani hominis formam tantum, sed animæ potius prudentiam.
 23. Culpam transferre in Deum non culpandum, B peccatum est.
 24. Aurium et linguæ magnum est periculum.
 25. Timorem et desiderium Dei habeto, et puro conscientiæ testimonio erga omnes utere.
 26. Deum ipsum semper præsentem adesse existima, in omnibus quæ agis.
 27. Fugito laudem, et caveto vituperium.
 28. Gaude quando virtutem exerces: verum ne efferaris, nequando in portu naufragium faciās.
 29. Quanto magis in lege proficis, tanto magis te abesse a perfectione intelliges.
 30. Uniuscujusque rei finem ante initium considera.
 31. Diu noctuque ad ultimam horam respice.
 32. Ne converseris isti, quem a bonis vides culpari.
 33. Studeas nemini damnum dare, his quæ se uis facis, seu dicis, seu cogitas.
 34. Ne læteris floridis vitæ: flos enim gramineus, cum attritiaveris, flaccescit.
 35. In tristibus gratias age, et jugum afflictionum leve erit.
 36. In tentationibus sis fortis: multos enim etiam majorum arguerunt.
 37. Ne incusa Dei longanimitatem: commune enim est pharmacum.
 38. Inæqualitatem vitæ odio proseguere, propter eam vero Deum ne criminator.
 39. Attendamus nobis ipsis, et alios non reprehendemus.
 40. Multa enim in nobis sunt, propter quæ alios taxamus.
 41. Psalmus precationis sit tibi in ore tuo: Deus enim nominatus fugat dæmones.
 42. Oratio cum sobrietate fiat, ne a Deo petamus quæ ipsi non grata sunt.
 43. Semper recordare Dei, et cælum sit cogitatio tua.
 44. Cohibe oculos: eam enim non attenderis, circumvolvitur.

- A Νόμον τιμών, κατὰ νόμον ζήσεις.
 Ξένος ἔκτεινος, ᾧ ξένα τὰ τοῦ κόσμου.
 Ὁ φθονῶν ἑαυτὸν ζημιοῖ· ὁ γὰρ κατ' ἄλλου φετιγόμενος, φθάνει πάσχων ὑφ' ἑαυτοῦ κακῶς.
 Πλούσιον μήτε κολάκευε, μήτε παρόξυνε.
 Ῥώνουσι μὲν οἶνος τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν λόγιος Θεοῦ.
 Σιτίοις χρῶ, οὐ τοῖς ἡδέσι, ἀλλὰ τοῖς ὠφελίμοις.
 Τοῖς ὄχλοις πειρώμενος ἀρέσκειν, τῶν ὄχλων ὁμοιος ἔσο.
 Ὑπὲρ πάντα καταχρῶ τῷ σώματι σου.
 Φιλόπονος ἔκεινος, ᾧ χρόνος οὐ περισσεύει.
 Χριστιανοῦ ἀνδρός· μὴ τὸ σχῆμα ἀποδέχου, ἀλλὲ τὸ τῆς ψυχῆς φρόνημα.
 Ψέγειν ἀνεπιληπτον εἰς Θεὸν ἁμαρτία.
 Ὦτων καὶ γλώσσης, μέγας ὁ κίνδυνος.
 Φόβον ἔχε Θεοῦ, καὶ πόθον, καὶ καθαρὸν πρὸς πάντας τῷ μαρτυρίῳ τοῦ συνειδότος κέχρησο.
 Αὐτὸν ἐφεστάναι τὸν Θεὸν πίστευε, ἐν οἷς πράξεις ἐκάστοτε.
 Φεῦγε τοὺς ἑπαίλους, αἰσχύνου δὲ τοὺς ψόγους Καίρου, τὴν ἀρετὴν ἡνίκα πράττεις· ἀλλὰ γὰρ ἑπαίρου, μήποτε τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται.
 Ὅσον ἐν τῷ νόμῳ προκόπτεις, ἀπολείπεσθαι τῆς τελειότητος γίνωσκε.
 Πάσης πράξεως τὸ τέλος πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐξέταξι.
 Νύκτωρ καὶ μεθήμεραν πρὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἐσχάτην ἀπόβλεπε.
 Μὴ ἀνυμίνυσο τούτῳ, ὃν παρὰ τῶν ἀγαθῶν θεωρεῖς λοιδορούμενον
 Σπεῦδε μὴδὲ βλάβην, ἐν οἷς πράττεις, ἢ λέγεις, ἢ φιλοσοφεῖς, γενέσθαι.
 Μὴ εὐφραίνου τοῖς ἀνθηροῖς τοῦ βίου· τὸ γὰρ χόρτινον ἄνθος, ὡς ψηλαφᾶς, μαραινεται.
 Ἐν τοῖς λυπηροῖς εὐχαρίστει, καὶ ὁ ζυγὸς τῶν ἁμαρτιῶν κουφίζεται.
 Ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἀσφαλιζοῦ· πολλοὺς γὰρ καὶ μεζόνων ἠλεγξαν.
 Μὴ μέμφου τὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν· κοινὴν γὰρ ἔστι φάρμακον.
 Μίσει τὸ ἀνώμαλον τοῦ βίου, ἐπ' αὐτὸ δὲ τὸν Θεὸν μὴ διάβαλλε.
 Προσέχωμεν ἑαυτοῖς, καὶ ἄλλους οὐ σκώψομεν.
 Πολλὰ γὰρ ἐν ἡμῖν, ἀφ' ὧν τοὺς ἄλλους σκώπτομεν.
 Ὑαλμὸς ἔστω σοι εὐχῆς ἐν τῷ στόματι σου· θεὸς γὰρ ὀνομαζόμενος φυγαδεύει τοὺς δαίμονας.
 Προσευχὴ μετὰ νήψεως γενέσθω, ἵνα μὴ τὸν Θεὸν αἰτοῦμεν, οἷς αὐτὸς οὐκ ἀρέσκεται.
 Ἄει μνημόνευε τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐρανὸς ἡ διάνοια σου γίνηται.
 Χαλίνου τὸν ὀφθαλμὸν· ὡς γὰρ οὐκ οἶδας, μέμβεται.

Φείδου τῆς γλώττης · πολλάκις γὰρ προφέρει, A
ἄπερ' ἀμεινον κρύπτεσθαι.

Γεώργει τῇ μελέτῃ τοῦ νόμου, τὴν διάνοιαν · ἐκτι-
λαι γὰρ τῶν λογισμῶν τοὺς πονηροὺς, συνεχῶς με-
λετώμενος.

Τὰς ἀρετὰς κρύπτε · μάρτυρας δὲ τοῦ βίου πολ-
λοὺς κέκτησαι.

Μίσει τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός · ῥυπαρὰν γὰρ μετὰ
τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν ἐργάζονται.

Μόνα δίδου τῇ σαρκὶ ὅσα χρήζει λαβεῖν, οὐχ ὅσα
βούλεται.

Μὴ ἀγάπα τὸ τρυφᾶν · φιλίαν γὰρ πρὸς τὸν βίον
ἐμποιεῖ, ἔχθρα δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκατέρωθεν τίκεται.

Ἀποστρέφου τὴν ἐν τῷ βίῳ χαρὰν · αὕτη γὰρ B
ὀλισθαίνει καὶ σκελίζει τοὺς τρέχοντας.

Πλοῦτον εἰ μὴν ἔχεις, σκόρπισε. Εἰ δ' οὐκ ἔχεις,
μὴ σὺναγε.

Ὅπλον ἡγοῦ τὴν νηστείαν, καὶ τὴν προσευχὴν
τεῖχος, καὶ λουτήρα τὰ δάκρυα.

Ὅσα ἐξήμαρτες, πάντα μετὰ στεναγμῶν μέμνησο ·
γίνεται γὰρ ἐντεῦθεν τῇ ψυχῇ διηνεχὴς κατάνυξις.

Περικοῦ τοὺς πτωχοὺς · οὗτοι γὰρ ἡμῖν τὸν
Κριτὴν καταλλάσσουν.

Ταῖς χρεῖαις τῶν ἀγίων κοινώνει · δι' αὐτῶν γὰρ
σοι κοινωνία πρὸς τὸν Θεὸν γίνεται.

Τὴν ἐκκλησίαν ὡς οὐρανὸν πάτει · καὶ μὴδὲν ἐν
αὐτῇ μὴδὲ λέγει, μὴδὲ λογίζου γήινον.

Ἀναγκαίαν νόμιζε τὴν αὐτάρκειαν, παραχώρει C
δὲ τῷ Θεῷ τὴν ὑπὲρ ταύτης μέριμναν.

Κύλλα τὴν σάρκα ἀγαθοῖς πόνοις, παντελῶς δὲ
αὐτὴν μὴ καταπασεῖν φρόντιζε.

Πίνε τὸν οἶνον ἐλάχιστον · ὅσον γὰρ κολοβοῦται,
εὐεργετεῖ τοὺς πίνοντας.

Κόλαζε τὸν θυμὸν · μανίας γὰρ ἐστὶ πατήρ, τὸ μέ-
τρον ἐξερχόμενος.

Ἐν ταῖς νόσοις, τῇ προσευχῇ πρὸ τῶν ἰατρῶν καὶ
φαρμάκων κέχηρησο.

Τοὺς ἰσρεῖς πάντας μὲν τίμα, τοῖς ἀγαθοῖς δὲ
πρόστρεχε.

Ἀγάπα τοῦ Θεοῦ τοὺς οἴκους, οἶκον δὲ Θεοῦ καὶ
σαυτὸν κατασκευάσων.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν σόχναζε · θορύβων γὰρ ἡμᾶς D
καὶ ζάλης ἀπαλλάττει τῶν ἐξωθεν.

Ὅσα ἐν τῇ γῆ, πρόσκαιρα · μὴ σε νῦν λύπει τὸ
χωριζόμενον.

Ὅταν σοι λογισμὸς ἡδυπαθείας ἐγγένηται, ἀν-
ίστησον αὐτῷ τὴν τῶν ἀνθρώπων αἰσχύνην, καὶ
τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσκρουσιν.

Ἀσφαλίζου τὴν ἀκοὴν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς · δι'
αὐτῶν γὰρ πάντα τὰ βέλη τῆς κακίας εἰσέρχονται.

Ἦνίκα προσεύχῃ, τὸν λογισμὸν πρὸς Θεὸν ἀν-
άγαγε, καὶ περισπασθεὶς κατέλθῃ, πάλιν αὐτὸν ἀν-
άγαγε.

45. Parce utere lingua : sæpe enim profertur,
quæ melius fuisset cælari.

46. Meditatione legis mentem colito : extirpat
enim malas cogitationes, continue frequentata.

47. Virtutes tuas cælato : testes vero vitæ tuæ
multos acquirere stude.

48. Odio prosequere carnis voluptates : sordidam
enim animam cum corpore efficiunt.

49. Corpori solum quantum indiget, impende,
non quantum cupit.

50. Delicate vivere ne eligas : amorem enim hu-
jus vitæ conciliat : inimicitia autem adversus Deum
ex utroque nascitur.

51. Adversare in vita gaudium : ipsum enim
lubricum est, et præcipitat exsultantes.

52. Divitias si habes, distribue : si vero non ha-
bes, ne collige.

53. Armaturam enim jejunium, orationem mu-
rum, et balneum lacrymas esse putato.

54. Quæcunque inique fecisti, omnia cum gemi-
tibus recordare ; oritur enim hinc animæ continua
compunctio.

55. Pauperes foveto : ipsi enim iudicem nobis
conciliant.

56. Inopiæ sanctorum subveni : per eos enim
tibi cum Deo contigit societas.

57. Ecclesiam non secus ac cælum frequenta :
nihilque in ipsa seu loquere, seu cogita terrenum.

58. Necessarium existima, suis rebus contentum
esse : permitte autem Deo ejus rei curam.

59. Carnem tuam debilitato bonis laboribus ; pe-
nitus vero eam non domari posse existima.

60. Vinum bibe valde modicum, quantum enim
offendit, tantum etiam corroborat bibentes.

61. Iram compesce : insaniam enim parit, mo-
dum excedens.

62. In morbis, oratione priusquam medicis et
pharmacis utere

63. Sacerdotes omnes honora, bonis vero tan-
tum conversare.

64. Venerare Dei domus, domum vero Dei etiam
teipsum effice.

65. In ecclesiam frequenter venias : a perturba-
tionibus enim et fluctuationibus exterioribus libe-
rare nos solet.

66. Quæcunque in terra sunt, temporanea exsi-
stant : ne te ergo perturbet, quod tibi aufertur.

67. Quando te voluptatis affectus invaserit, op-
pone ipsi metum hominum, et Dei offensam.

68. Munto auditum, et oculos : per illa enim
omnia tela malitiæ ingrediuntur.

69. Cum oraveris, mentem ad Deum attolle : et
etiamsi inde abstracta descenderit, iterum tamen
ipsam recollige.

70. Mens humana non unquam cessat generare cogitationes : tu vero malas quidem expelle, bonas vero colendo exerce.

71. Humilitate gaude : altitudo enim ejus firma est, nec ruere potest.

72. Ita exerce corpus, ut compescas carnis motus : et si æger fueris, corpus cura, ut sanitatem adipiscatur, non ut deliciis enervetur.

73. Pravas cogitationes aliis cogitationibus melioribus abige.

74. Considera cœlestium donorum decorem, et nullum te capiet desiderium terræ, nec aliud ex ea dulcium.

75. Quando tibi aliqua de Deo subit cogitatio, non Deum, sed teipsum cogita. Nihil enim tutum est quod modum excedit, quem servare convenit.

76. Pravas cogitationes semen esse diaboli existima ; sic enim ipsæ desinunt ; ipseque seminator confunditur.

77. Excessum risus fugito : enervat enim animam. Anima vero enervata, facile a freno legis exuitur.

78. In labores et orationes oportet animam paritari : sic enim non multos in nobis introitus inveniet diabolus.

79. Laborem esse non mediocre putato legis meditationem : quando mens simul et lingua cognoscere quid volens, in libris cum labore versatur.

80. Cum ad labores manum moveris, lingua psallat et mens oret. Exigit enim Deus ut ejus semper memores simus.

81. Omne quod agis, oratione obsignato : id vero maxime de tuo mentem vides dubitantem.

82. Si vis manuum tuarum labores divinos et non terrenos fieri, quædam ex iis communicabis cum egentibus.

83. Gaude sanctorum colloquio : per eos enim Deus tibi manifestatur.

84. Vere sanctos ab operibus dignosce. Unaquæque namque arbor e fructu dignoscitur.

85. Semper lucrari aliquid stude ex sanctorum contemplatione. Observa vero ipsorum aspectum et habitum : utrumque enim perutile est.

86. Exerce puritatem in corde, et castitatem in corpore. Ea enim utraque templum Dei te efficiunt :

87. Sic itaque templum custodi, ut Dei qui exstruxerit, et judicare volentis, et imaginem tuam (quæ est ipsius imago) puram ad regulam exigentis.

88. Sæcularium conversationes mentem a Deo segregant : quapropter ipsos nec alloquere, sed alloquentes declina.

Οὐ παύεται ἡ διάνοια τίκτουσα · σὺ δὲ τοὺς μὲν φαύλους ἐκτείλει, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς γεώργησον.

Χαίρει τῇ ταπεινώσει · τὸ γὰρ ἐξ αὐτῆς ὕψος πολὺ, καὶ πεσεῖν μὴ δυνατόν.

Ἄσκει τοσοῦτον, ὅσον χαλάσει τῆς σαρκὸς τὰ κινήματα · κἂν ἀσθενήσῃ, πρὸς ὑγίαν τὸ σῶμα, μὴ πρὸς τρυφήν θεράπευσον.

Τοὺς πονηροὺς τῶν λογισμῶν, λογισμοῖς ἑτέροις ἀναμόχλευε.

Λογίζου τῶν οὐρανῶν ἀγαθῶν τὴν εὐπρέπειαν · καὶ πάθος οὐδὲν σοι τῆς γῆς, ἢ τῶν ἐκ ταύτης τερπνῶν ἐπιεσέρχεται.

Ἦνίκα τι περὶ Θεοῦ ἐπέρχεται σοι νοεῖν, μὴ τὸν Θεὸν, ἀλλὰ σαυτὸν · οὐδὲν γὰρ ἀσφαλές, ὑπὲρ τὸ μέτρον, ὅπερ χωροῦμεν, ἐπέρχεται.

Τὰς φαύλους ἐνθυμήσεις σπόρον εἶναι τοῦ διαβόλου πίστευε · οὕτω γὰρ αὐταὶ παύονται. ὁ δὲ σπορεὶς ἀισχύεται.

Φεῖδου τὰ πολλὰ γέλωτος · χανοῖ γὰρ τὴν ψυχὴν. Χανωθεῖσα δὲ τῷ τοῦ νόμου χαλινῷ εὐχερῶς ἀποδύεται.

Εἰς ἔργα δεῖ τὴν ψυχὴν καὶ προσευχὰς μερίζεσθαι · οὕτω γὰρ οὐ πολλὰς εὐρίσκει πρὸς ἡμᾶς τὰς εἰσόδους ὁ διάβολος.

Ἔργον εἶναι τοῦ νόμου τὴν ἀνάγνωσιν νόμιζε, ὅταν μετὰ τῆς γλώττης ὁ νοῦς τρυγῆσαι τι θέλων, ἐν ταῖς βίβλοις ἐργάζεται.

Ἐὰν εἰς ἔργα τὴν χεῖρα κινήσῃ, ἡ γλῶττα ψαλλέτω, καὶ ὁ νοῦς προσευχέσθω · ἀπαιτεῖ γὰρ αἱ παρ' ἡμῶν ὁ Θεὸς μνημονεύεσθαι.

Πᾶσαν μὲν πρᾶξιν διὰ προσευχῆς σφραγίζε · ταύτην δὲ μάλιστα, ἐφ' ἣν τὸν λογισμὸν θεωρεῖς ἀμφιδόλλοντα.

Εἰ βούλει τὰ τῶν χειρῶν ἔργα, θεῖά σοι καὶ μὴ χοϊκὰ γίνεσθαι, κοινὰ σοι τὰ ἐξ αὐτῶν γένεσθω πρὸς τοὺς χρήζοντα.

Χαίρει τῇ τῶν ἁγίων ἐντεύξει · δι' αὐτῶν γὰρ ὁ Θεὸς ἐμφανίζεται.

Τοὺς ἀληθῶς ἁγίους ἀπὸ τῶν ἔργων διάκριε. Ἐκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ γνωρίζεται.

Ἄει τι κερδαίνειν ἐκ τῆς θεωρίας τῆς τῶν ἁγίων σπουδαζε · ἐπιτρέπει δὲ αὐτῶν βλέμμα, καὶ σχῆμα · ἐπωφελεὶς γὰρ ἐκάτερον.

Ἄκακίαν ἄσκει τῇ καρδίᾳ, καὶ ἀγνείαν τῷ σώματι · ταῦτα γὰρ ἀμφω σε Θεοῦ ναὸν ἀπεργάζεται.

Οὕτως οὖν φύλαττε τὸν ναὸν, ὡς τοῦ Κτίσαντος καὶ κρῖναι μέλλοντος, καὶ τὴν εἰκόνα σε (τὴν ἑαυτοῦ) καθαρὰν μεθοδεύοντος.

Αἱ τῶν βιωτικῶν ὀμιλῖαι τὸν λογισμὸν ἀπὸ Θεοῦ χωρίζουσι · διόπερ αὐταῖς μὴδὲ συλλάλει, καὶ τοὺς λαλοῦντας ἐκκλίνει.

Ὅταν λοιδορηθῆς, σκόπει μὴ τί σοι τῆς λοιδορίας ἂ πεπρακταί ἄξιον · εἰ δὲ οὐ πέπρακται, καπνὸν εἶναι φεύγοντα τὴν λοιδορίαν νόμιζε.

Ἐν οἷς ἀδικῆ, τῇ ὑπομονῇ πρόσφευγε, καὶ πρὸς τοὺς ἀδικούντας ἡ βλάβη μεθίσταται.

Ἦνίκα πλοῦτον ἢ δόξαν ὄραξ, ἢ βιωτικὴν δυναστείαν, λογιζοῦ τὸ ἐν αὐτοῖς φθαρτὸν, καὶ διαφεύγεις τὸ δέλεαρ.

Καρτέρει τὰς θλίψεις · ἐν αὐταῖς γὰρ αἱ ἀρεταί, καθάπερ ἐν ἀκάνθαις ῥόδα, φύονται τε καὶ τρέφονται.

Μηδὲν εἶναι τῆς ἀρετῆς ἴσον εἰς ἀξίωμα νόμιζε. Ὅψις γὰρ ἐστὶ Θεοῦ · διόπερ ἐστὶ, καθὰ καὶ αὐτὸς, ἄτρεπτος.

Θρῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν εὐθηνούντα · τὸ ξίφος γὰρ αὐτῷ τῆς δίκης ἐπιτείνεται.

Μητέρα κακῶν τὴν βαθυμίαν νόμιζε. Ἄγαθὰ γὰρ ἂ μὲν ἔχεις, συλῆ · ἂ δὲ οὐκ ἔχεις, οὐκ ἐξ προσκτήσασθαι.

Ὅταν φαῦλα πράττων, ἐπ' αὐτοῖς μὴ αἰσχύνεται, βαρεῖται τὸ τραῦμα, καὶ τὸ πτώμα εἰς ἀπόγνωσιν ἔρχεται.

Ὅσαίς ἀθυμίαις, λογιζοῦ πόσα τοῖς πιστοῖς παρεσχέασται, καὶ ὁ καρπὸς σοι τοῦ πνεύματος εὐχερῶς παραγίνεται (1).

Χρῆ τὸν πιστὸν ταπεινοῦσθαι πρὸς πάντας · τὸ γὰρ πρὸς ἐνίους ταπεινοῦσθαι, πεπλανημένην τὴν ταπεινώσιν κέκτηται.

Τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης μηδὲν προτιμήσης, πλὴν ὅσα ἐξ αὐτῆς ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν παραβλέπεται.

Μηδενὶ παρὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ πρόσκειτο, μηδὲ πρόσπασχε · Θεὸν γὰρ ἀνάξιον ποιεῖται, αὐτοῦ τινὰ προτιμῶν.

Μὴ συνηγόρει τοῖς κακοῖς · αὐτοὺς μὲν γὰρ εἰς κακίαν ἀλείφεις, σὺ δὲ μολύνῃ τῇ κοινωνίᾳ τοῦ πράγματος.

Νουθετεῖ τὸν ἁμαρτάνοντα, μὴ κατηγορεῖ τὸν παλιόντα · λοιδοροῦ μὲν γὰρ τὸ δεύτερον, τὸ δὲ πρῶτον διορθοῦντος.

Ἀκούειν ἀεὶ καὶ λαλεῖν τὰ τῶν ἁγίων σπουδαζε · εἰς ζῆλον γὰρ ἀγαθὸν τὴν ψυχὴν ἐρεθίζουσι.

(1) *Sequentia hic inserenda monet Suaresius p. 625, quæ ex codice Barberino descripserat: El γὰρ μὴ πρῶτερον ἐν πολλῇ γυμνασίᾳ γένηται καὶ εἰς πόνοῦς, καὶ εἰς πολέμους εὐδοκιμήσῃ, πείρα ἐπιδειξάμενος τὴν νίκην, καὶ τροπαία κατὰ τῶν ἐναντίων φέρων. Πόσῳ μάλλον ἐπὶ τῷ ἐπουρανίῳ καὶ ἀληθινῷ βασιλεῖ · τὰς δὲ δωρεὰς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπουρανίους οὐδεὶς καταξιούται λαβεῖν εἰ μὴ πρῶτερον γυμνασθεῖν ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ἁγίων ἐντολῶν, καὶ οὕτω λαμβάνων ὄπλον ἐπουρανίον αὐτὴν τὴν χάριν, ἀγωνίζεται κατὰ τῶν πνευματικῶν τῆς πονηρίας· ὅσον γὰρ τις προσκόπτει εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα, ἀκμὴν λαμβάνει τῶν τοῦ πνεύματος μυστηρίων καὶ τῶν τῆς σοφίας θησαυρῶν, καὶ ὅσον ἐν τῇ χάριτι αὐξάνει, τοσοῦτον προκόπτει εἰς τὸ γινώσκειν τὰ τῆς κακίας νοήματα, τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ βοηθούντος αὐτῷ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.*

89. Quando conviciis peteris, considera an aliquid a te factum sit convicio dignum. Si vero nihil a te admissum fuerit, fumum fugientem convicium esse existimato.

90. In omnibus, in quibus injuria afficeris, ad patientiam confugito: et super injuriantes nocumentum devolvetur.

91. Cum vides divitias, aut gloriam, aut mundanam potentiam, considera labilitatem ipsorum, et effugies illecebram.

92. Tolerata tribulationes: inter ipsas enim virtutes, quemadmodum inter spinas, rosæ nascuntur et germinant.

93. Nihil cum virtute, dignitate conferendum esse existima: imago enim Dei est. Ideoque, utemadmodum ipse, immutabilis est.

94. Luge peccatorem felicem: gladius enim justitiæ ipsi imminet.

95. Matrem vitiorum ignaviam existima. Bona enim quæ jam tenes, deprædatur: quæ vero nondum possides, non sinit acquirere.

96. Quando iniqua agens quis, propterea tamen nullo pudore afficitur, vulnus magis exasperat, et error ipsius tendit ad desperationem.

97. Quotiescunque tristaris, reputa quanta bona fidelibus præparata sint: et fructus spiritus facile tibi aderit.

98. Decet fidelem humiliter se gerere erga omnes: coram quibusdam enim tantum humiliari, fictam quamdam humilitatem arguit.

99. Nihil amorî proximi præferas, præterquam ea, propter quæ charitas Deum non recte intuetur.

100. Nemini contra legem Dei adbæreto, neque auxiliator. Indignum enim facit Deum, qui ipsi præfert alium.

101. Ne patrocineris malis: ipsos enim ad mala provocas, tu vero contaminaris peccati communione.

102. Admoneto peccantem, ne vero accusa errantem: alterum enim conviciatoris est proprium; alterum vero castigantis.

103. Semper audire et loqui stude quæ sancta sunt: ad bonum enim zelum animam exstimulant.

Ἀμὴν. Nam si miles a duce suo gratiam intrare non potest, nisi prius illi se in exercitatione multa, multaque laboribus, atque bellis probaverit, experientia clarum ostentari, victoriam, et tropæa referens contra hostes; quanto magis apud celestem imperatorem, et verum, dona cælestia sancti Spiritus percipere nemo dignus erit, nisi prius in sanctorum mandatorum meditatione exercuerit sese, susceptisque armis cælestibus, nempe ipsa gratia, decertaverit adversus nequitiâs spirituum; nam quo magis quis in spiritali certamine progreditur, eo majus augmentum accipit spiritualium mysteriorum, et thesaurorum sapientiæ; quoque magis augetur gratia, eo magis propiusque ad cognoscendas malignitatis cogitationes accedit, opem illi ferente ac adjuvante Domino Christo, cui sit gloria et dominatio in sæcula. Amen.

104. Quandoquidem domi nostræ, Ecclesiam, A mentem quisque suam, habemus : peragere etiam debemus in ipsa Ecclesiæ sacrificia.

105. Si peragitur congregatio in Ecclesia, et tu adesto : si vero non peragitur, tu psallens apostolicum Evangelium, abito.

106. Virtutis gloriam sanctorum aspicio : ipsorum enim gloria immortalis est, etiam post obitum.

107. Tunc malitiam maxime oderis, quando cogitabis quod dæmonum sit fulgurans contra nos gladius.

108. Si peccatam admones, misce compassionis verba : et aures emollientur, cor vero illuminabitur.

109. Cum inter sanctos loqueris, quæ spiritus B sunt loquere : si vero talibus non loquaris, de iis ne quidquam.

110. Semper bonas actiones urge, nequando relictis illis semiperfectus abeas.

111. Sic curre ut assequaris scopum : hoc est, indefinenter. Oportet enim juxta virtutem vivere, donec vitæ stadium exsuperemus.

112. Ne sis in studio mandatorum Dei negligens : talibus enim labor inanis, laborem super laborem aggerit.

113. Patientiam etiam antequam necesse est, exerce, ut ipsius armaturam paratam invenias, etiam in necessitate.

114. Improbis resiste cogitationibus, et responde ipsis quæ in lege dicuntur.

115. Diligentia multa oculos a vita hac abstrahe : fumus enim perniciosus ex ipsa veniens, turbidam reddit animam.

116. Si consuetudine aliqua mala detentus fueris, paulatim eam rescinde : et sine ullo negotio ab anima spinam eradicabis.

117. Deum purum existentem, pure quoque dilige : et præ eo, in omnibus omnia secundo loco habenda esse existimato.

118. Si vis esse templum Dei, sacrificium assidue offeras (assiduam scilicet orationem) assidue ipsi offeras.

119. Negligenter et prave viventem ne accersas consultorem ; malis enim gaudens, bona simul odisse, et consulere eadem non potest.

120. Ab omni corruptione abstine, et mysticæ cœnæ omni die particeps fias : sic enim Christi corpus nostrum fieri incipit.

121. In omnibus quando a Deo corripieris, ne murmura, castigat enim ut pater ; idæque ut benefactor dignus est ut gratiarum actione celebretur.

122. Si ignominia affectus fueris, gaude : siquidem enim injuste, merces tua copiosa erit : si vero juste, et si respueris, jam liberatus es a flagello.

123. Umbra et rota, et tristia et læta hujus vitæ compara unam quemadmodum umbra non manent, et ut rota vertuntur.

124. Semper proficere in Deo conare : modicum

ΕΙ Ἐκκλησίαν κατ' οἶκον ἕκαστος τὴν διάνοιαν ἔχομεν, καὶ τελεῖν ἐν αὐτῇ τοὺς θεσμοὺς τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλομεν.

Εἰ τελεῖται σὺνάξις ἐν Ἐκκλησίᾳ, παράβαλε· εἰ δὲ μὴ τελεῖται, σὺ ψάλλων ἀποστολικὸν Εὐαγγέλιον, ἀπέλαθε.

Τὴν τῶν ἀρετῶν δόξαν ἐκ τῶν ἁγίων κατόπτευε· ἀθάνατοι γὰρ αὐτῶν αἱ δόξαι, καὶ μετὰ θάνατον γίνονται.

Τὴν κακίαν τότε μισήσεις, ὅταν λογίσῃ, δαιμόνων ὅτι ἐστὶ καθ' ἡμῶν στιλβουμένη μάχαιρα.

Εἰ νοθετεῖς τὸν πταίσαντα, κρᾶσον συμπαιθεῖς τὰ ῥήματα· καὶ τὰ μὲν ὤτα μαλάσσονται, ἡ δὲ καρδία φωτίζεται.

Ὅταν ἐν ἁγίοις λαλεῖς, ἐρώτα τὰ τοῦ πνεύματος· ὅταν δὲ μὴ τοιούτοις λαλεῖς, οὐ ταῦτα λάλει.

Τὰς πράξεις ἀεὶ τὰς ἀγαθὰς ἐπίσπευδε, μὴ ποτε καταλιπὼν αὐτάς, ἡμιτελεῖς ἀπελεύσῃς.

Ὅστω τρέχε, ἵνα καταλάβῃς, τουτέστιν ἀπαύστως. Αἰεὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν τρέχειν, μέχρις ἂν ἐξέλθωμεν τοῦ βίου τὸ στάδιον.

Μὴ γίνου περὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν ἀίγυρος· τοῖς γὰρ τοιούτοις ὁ κόπος ἀκερδῆς, ἐπὶ κόπον τροστιθεται.

Τὴν ὑπομονὴν καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης ἄσκει, ὅπως αὐτῆς εὐρηῇ καὶ ἐν τῇ ἀνάγκῃ τὴν πανοπλίαν ἕτοιμον.

Μάχου τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς, καὶ λέγε πρὸς αὐτοὺς ὅσα τῷ νόμῳ λαλεῖται.

Σπουδῇ πολλῇ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκ τοῦ βίου μετάστησον· καπνὸς γὰρ ἐξ αὐτοῦ πονηρὸς, θολὴν τὴν ψυχὴν ἀναδίδεται.

Εἰ φαῦλην τινὶ συνηθεῖς κεκράτησαι, μετὰ μικρὸν ἀπότμενε· καὶ κόπου πολλοῦ χωρὶς, τῆς ψυχῆς ἀποβαλεῖς τὴν ἀκάνθαν.

Καθαρὸν ὄντα τὸν Θεόν, καθαρῶς ἀγάπα· καὶ τοῦ ἐπὶ πάντων, πάντα δεῦτερα νόμισε.

Εἰ θέλεις εἶναι ναὸς Θεοῦ, θυσίαν ἐνδελειχισμοῦ τὴν προσευχὴν αὐτῷ τὴν διηνεκὴ πρόσφερα.

Τὸν ἀμελῶς βιῶντα, μὴ προσλάμβανε σύμβουλον· ὁ γὰρ τοῖς κακοῖς χαίρων, ἀγαθὰ καὶ μισεῖν καὶ συμβουλεύειν οὐκ ἀνέχεται.

Πάσης ἀπέχου φθορᾶς, καὶ τοῦ μυστικῆς δειπνοῦ πᾶσαν ἡμέραν μέτεχε. Ὅστω γὰρ Χριστοῦ τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον γίνεσθαι.

Ἐν οἷς παιδεύῃ παρὰ Θεοῦ, μὴ γόγγυζε· παιδεύει μὲν γὰρ ὡς πατήρ· εὐχαριστεῖσθαι δὲ ὡς εὐεργέτης ἐστὶν ἄξιος.

Ὅταν ἀτιμασθῆς, χαίρε· εἰ μὲν γὰρ ἀδίκως, ὁ μισθὸς πόλυσ· εἰ δὲ δικαίως, ἐὰν σωφρονῆς ἐκουφισθῆς τῆς μάστιγος.

Σκιὰ καὶ τροχῶν δὲ λυπηρὰ τοῦ βίου καὶ τὰ φαιδρὰ παράβαλλε· ὡς γὰρ σκιά οὐ μένει, καὶ ὡς τροχὸς κυλλεται.

Ἄεὶ προκόπτειν κατὰ Θεὸν σπούδαζε. Ὅ γὰρ μ-

κρῶ ἐπὶ μικρὸν προστιθεὶς πλοῦτον καλὸν καταβραχὺ Ἄ enim modico addens, brevi colliget divitias ab omnibus expetitas.

Εἰ βούλει τῆς κολάσεως ἐκφυγεῖν τὸ ἐπίπονον, μηδένα ποτὲ λοιδορήσης· ἐκ τούτου γὰρ τὸ θεῖον παροξύνεται.

Εἰ θέλεις ἐκ τοῦ οἴκου σου ἀποδιώξει πάσαν μάλιστα, μὴ κακολογήσεις ὀμόφυλον ἀνθρώπων· ὁ γὰρ ποιήσας αὐτὸν, εἰκότως παροξύνεται.

Εἰ θέλεις πάσης ἀμαρτίας ἀνώτερος εἶναι, πράξεις ἀλλοτριὰς μὴ καταμάνθανε· πολλὰ γὰρ εἰσὶν ἐν σοί, ἀφ' ὧν ἕτερον ὑπολαμβάνεις.

Φεῦγε τὴν ὑπερηφανίαν, ὦ ἀνθρώπε, κὰν πλούσιος ᾖ, μήποτε τὸν θεὸν ἀντιτασσόμενον ἔξεις.

Φίλει τὴν ταπεινοφροσύνην, κὰν μέγας ὑπάρχεις, ἵνα ὑψωθῆς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Μὴ σκώψης ἀνθρώπων, καὶ μῶμων οὐχ ἔξεις ἐν πάσῃ ζωῇ σου.

Ὅταν ἐν Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχεις, μὴ μετρωρίζου· ἐνώπιον γὰρ βασιλέως οἱ ἐστῶτες, οὔτε γελῶσιν, οὔτε μετρωρίζονται.

Μὴ καταφρόνει τῆς ζωῆς σου, καὶ ἀδιαφόρως πρᾶττε παρά τὸν νόμον, ἵνα μὴ παρά νόμον τὴν ἀπόλειπαι ἔξεις.

Μετὰ πάσης ἀσφαλείας μνημόνευε τῶν εἰρημῶνων, ἵνα σε λαμπρὸν ἐφ' βίῳ ἀναδείξωσιν.

Ζήλωσον βίον σεμνὸν, ἵνα ἔχῃς παρρησίαν ἐπιτρέφειν τοὺς ἀμαρτάνοντας.

Ἀσφαλιζοῦ τὴν αὐθάδειαν, ἵμῃ ἐπιπλήξεις τιλ, ἵνα μὴ κατακριθῆς ὡς ὑψηλοφρονησας.

Μὴ γελάσῃ ἐπὶ πτώματι ἐτέρου, ἵνα μὴ γελασθῆς ὑφ' ὧν οὐ θέλεις.

Φύλασσε τὰς παραινέσεις ταύτας, ἵνα στέφανον δόξης προξενήσῃς σοι.

Γενοῦ ἐγκρατῆς τῶν ἐντολῶν τούτων, ἵνα προσᾶξῃς σε ἐμφανῆ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ εὐάρεστον τῷ θεῷ· οὕτω γὰρ ἤδεται τὸ θεῖον καὶ τοιοῦτοις κατορθώμασι θεραπεύεται ὁ θεός.

Ἄει προκόπτειν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις σπουδαζε· ὁδὸς γὰρ εἰς ἀρετὴν ἡ τοῦ βίου φυγή.

Sequentes octo sententias edidit Suaresius in Dissert. de opp. Nili, p. 625.

Μακάριος ὁ τὸν βίον ὑψηλὸν ἔχων, ταπεινὸν δὲ ἰδὲ φρόνημα. Χριστὸν γὰρ μιμᾶται, καὶ αὐτῷ συγκαθίσταται.

Μακάριος οὐ τῆς γλώττης ὁ νόμος οὐκ ἀφίσταται· τούτου γὰρ τῆς σκηπῆς ὁ θεὸς οὐ χωρίζεται.

Μακάριος ὁ πολλοὺς εὐποῶν· πολλοὺς γὰρ εὐρίσκει συνηγόρους κρινόμενος.

Μακάριος ὁ μὴ νοθεύων ἀρετὴν τοῦ κριτοῦ γὰρ τὸ πῦρον οὐκ ἐμπαίζεται.

Μακάριος ὁ τὰς ἐαυτοῦ πράξεις κατακοσμῶν· μέλλει γὰρ πῦρ ἀναφθῆναι, ὅτι τὰ πάντα δοκιμάζεται.

Μακάριος ὁ σπεύδων πρὸς τὴν ζωὴν τὴν μέλλουσαν· τὰ παρόντα γὰρ ὄζει φθορᾶς, καὶ πρὸς θάνατον ἕλκει.

125. Si vis supplicii effugere molestiam, neminem unquam conviciis afficies : eo enim Deus exasperatur.

126. Si vis e domo tua expellere omne flagellum, ne maledictis incessas contribulem hominem : qui enim ipsum creavit Deus, merito ad iram provocatur.

127. Si omni peccato vis esse superior, res alienas ne curiose inquirito : multa enim in te sunt, de quibus alium suspectum habes.

128. Superbiam fugito, o homo, etiamsi dives sis : ne forte Deum adversum tibi habeas.

129. Dilige humilitatem, etiamsi magnus sis : B ut exalteris in die iudicii.

130. Ne cavillis petas hominem, et reprehensionem non incurres in omni vita tua.

131. Cum existis in ecclesia, ne eleveris : coram rege enim stantes neque rident, neque superbiant.

132. Ne negligenter habeas vitam tuam, nec temere contra legem facito : ne contra legem faciens, perniciem incurras.

133. Memer sis horum præceptorum cum omni studio, ut te clarum in vita reddant.

134. Puram æmulator vitam, ut habeas liberam potestatem increpandi peccantes.

135. Abige a te contumaciam, neque increpa quemquam temere, ne condemneris ut arrogantia inflatus. C

136. In alterius infortunio ne rideas, ne ridearis a quibus non velis

137. Observa admonitiones istas, ut coronam tibi gloriæ concilient

138. Sis observans horum præceptorum, ut te clarum efficiant hominibus, et acceptum Deo : sic enim gaudio afficitur Deus, et huiusmodi operibus colitur Deus.

139. Semper proficere in bonis operibus studeto : sæculi enim fuga, via est ad virtutem, etc., ut supra col. 1259 C usque ad num. 98.

Beatus, qui vitam habet sublimem, humilem vero animi sensum. Christum enim imitatur, et cum ipso considerabit.

Beatus, cujus a lingua lex non deficit, ab ejus enim tabernaculo Deus non separatur.

Beatus, qui multis beneficium se præstat, multos quippe invenit advocatos, dum judicatur.

Beatus, qui non corrumpit virtutem, iudicis enim ventilabrum non illuditur.

Beatus, qui suos actus adornat, accendetur enim ignis, quo probantur omnia.

Beatus qui festinat ad vitam futuram, redolent quippe præsentia corruptionem, et ad mortem trahunt.

Beatus, qui mala dissipat, quæ congregavit purus judici puro astans.

Capitulum super præfatis. Anima, ne negliges, debet enim trutinam paulo post subire terribilis iudicii Christi Dei nostri, quia minime nosti, nec quando mors venit.

Μαρκάριος ὁ τὰ φαῦλα σκορπίζων ἀ συνήγαγε καθαρὸς καθαρῶ τῷ κριτῇ παριστάμενος.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις. Ψυχὴ μὴ ἀμέλει· μέλλεις γὰρ τὸν ζυγὸν μετὰ μικρῶν ὑπέρχεσθαι τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὡς οὐκ οἶδας γὰρ ὁ θάνατος ἔρχεται.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

Ἄσχος εἶς τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου τὸ φάσκον, ἢ Νῦν ὁ ἔχωρ βαλάντιον, ἀράτω ὁμοίως καὶ πῆρα, καὶ ὁ μὴ ἔχωρ πωλοσάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

EJUSDEM BEATI NILI

Sermo in effatum illud Evangelii, quod dicit; ἢ Nunc, qui habet sacculum, tollat, similiter, et peram, et qui non habet, vendat pallium suum, et emat gladium.

CAPUT I.

Propositum effatum secundum historiam quidem multam habere videtur contrarietatem, et pugnat **565-576** cum reliquis Domini adhortationibus; ut juxta sublimitatem reconditoris sensus, tum ediscentium in medio profert utilitatem, tum edocentis studium indicat accuratum; quomodo nimirum (præceptor ille divinus) sermones hortatorios statibus accommodatos instituat pro ætatibus secundum animam consideratis, dum progrediuntur ad perfectionem juxta incrementi proportionem. Quo enim pacto nunc jubet iis, ut assumant gladium, quos jam instituerat præbere maxillam infligentibus alapam? et quomodo ut vestimentum dividendum emanque gladium iis jubet, qui secundum ab ipso habitam traditionem non habendi duas tunicas, unum tantum possidebant, quod gestabant, vestimentum? Nisi nudos circumire vellet apostolos, sed ex confesso istud inhonestum erat, neque Domini traditioni consonum: nec enim qui curam gessit ipsorum libertatis, quoad animam, conservando ipsis immunitatem a curis, ex eo quod nihil possiderent, potuit unquam negligere conveniens, nudum corpus circumferre mandans. Sicut enim alienum est a sapientiæ studio ultra indigentiam progredi, et animam superfluis inanibusque induere sollicitudinibus, ita repudiare necessarium corporis ministerium, insana res est et a statu temperantiæ extranea; oportet itaque utrisque præceptis adaptatam inquirere solutionem, et demonstrare **D** rationale, et conveniens, quod ex utrisque procedit; quia nimirum recenter introductos decebat primum **577** mandatum, perfectos vero, secundum. Et enim etsi inhonestum sit, juxta litteram verbalem, denudatum corpus circumferre; altamen, speculative, non solum id optime decet, sed etiam perutile est. Licet itaque, quod, qui defendit histo-

B

ΚΕΦΑΛ. Α΄.

Τὸ προκείμενον ρητὸν, κατὰ μὲν τὴν ἱστορίαν, πολλὴν ἔχειν δοκεῖ τὴν ἐναντιότητα, καὶ μάχεται ταῖς λοιπαῖς τοῦ Κυρίου παραίνεσιν κατὰ δὲ τὴν ἀναγωγὴν, καὶ τὸ τῶν διδασκομένων παρίστην ὠφέλιμον, καὶ τὸ τοῦ διδασκοντος κηδεμονικόν, ὅπως ταῖς κατὰ ψυχὴν ἡλικίαις ἐν τῷ προκόπτειν ἐπὶ τὴν τελειότητα, κατὰ τὴν τῆς αὐξήσεως ἀναλογίαν, ἀρμοζούσας ταῖς καταστάσεις ποιεῖται τὰς παραίνεσις. Πῶς γὰρ νῦν μάχαιραν λαβεῖν κελεύει, τοὺς ἔδη παιδευθέντας παρατιθέναι τὴν σιαγόνα τοῖς βαπίζουσιν; πῶς δὲ καὶ πωλεῖν τὸ ἱμάτιον, καὶ ἀγοράζειν μάχαιραν, τοῖς διὰ τὸ παρεληφέναι μὴ ἔχειν δύο χιτῶνας, μόνον κεκτημένοις ὁ ἐφόρου ἱμάτιον; εἰ μήτιγε γυμνοὺς περιεῖναι ἐβούλετο τοὺς ἀποστόλους, ἀλλ' ὁμολογουμένως δεσμευόμενος τοῦτο γε, καὶ οὐ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου παράδοσιν· οὐ γὰρ ἂν ὁ φροντίσας τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐλευθερίας ἐκ τοῦ μηδὲν κεκτηθῆαι περιποιῶν αὐτοῖς τὸ ἀμέριμον, πάλιν τοῦ πρόποντος ἡμέλησε, γυμνὸν περιφέρειν κελεύων τὸ σῶμα. Ὡς γὰρ τὸ περαιτέρω προελθεῖν τῆς χρείας, καὶ τὴν ψυχὴν ἐνδῆσαι περιτταῖς καὶ ματαίαις φροντίσιν ἀφιλόσοφον, οὕτως τὸ παραιτησασθαι λειτουργίαν, μανιῶδες, καὶ σωφροσύνης ἀλόγητον καταστάσεως· δεῖ τοίνυν ζητῆσαι ἀμφοτέροις ἐφαρμόζουσιν τοῖς προτάγμασι λύσιν, καὶ δεῖξαι τὸ ἐξ ἐκατέρων εὐλογον, ὅτι εἰσαγομένοις μὲν ἔπρεπεν ἡ πρώτη ἐντολὴ, τελειωθείσι δὲ ἡ δευτέρα. Εἰ γὰρ καὶ δεσμευόμενος κατὰ τὴν λέξιν τὸ γεγυμνώσθαι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ γοῦν κατὰ τὴν θεωρίαν, οὐ μόνον εὐπρεπὲς, ἀλλὰ καὶ χρησίμων λίαν. Ἔστι μὲν οὖν τῇ ἱστορίᾳ συνηγοροῦντα παραμυθησασθαι τὴν τοῦ ρητοῦ δυσχέρειαν, οὕτως, ὅτι ἀρχομένοις μὲν τῆς θεοσεβείας τοῖς ἀποστόλοις ὁ Κύριος ἀκτημοσύνην ἐπέτασεν, πρὸς μόνην αὐτοὺς ἀσχολῆσαι τὴν μελέτην τῶν θεῶν μαθημάτων βουλόμενος, καὶ εἰδῶς τοῖς ἀτελεστέροις ἐπικινδυνὸν τὴν τῶν χρημ-

των κτήσιν, προκόψαι δὲ, καὶ τὴν τούτων λοιπὸν οὐκ ἐπιδεχομένους βλάβην, ἐπιτρέπει τοῦτοις ἀδελφῶς αἰσθῆσι κεχρησθαι, οὐκ ἔτι κατὰ τοὺς πολλοὺς τῷ ἀργυρίῳ προσπάσχοντας, οὐδὲ νικωμένους φιλαργυρίας ἀπάτη, φησὶν καὶ· « Ὅταν ἀπέστειλα ὑμᾶς χωρὶς βιβλίου καὶ πηρας, μή τις οὐτερῆσατε; νῦν δὲ λέγω ὑμῖν· Ὁ ἔχων βιβλίον, λαβέτω, καὶ πηραν ὁμοίως. » Ἐδει γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀρχῇ μὴδὲν ἐπιφερομένους, πειραν λαβεῖν τῆς τοῦ διδασκάλου δυνάμεως, σχεδιαζούσης αὐτοῖς καθεκαστὴν ἀμεριμῶς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸ μικροῦ εἰρημένον, ἵνα ἐγγυμνασθέντες τῇ ἀκτημοσύνῃ, ἔξιν ταύτης λάβωσι δυσμετακίνητον, τὸ ἀπροσπαθὲς ἑαυτοῖς κατ' ὀλίγον κατορθώσαντες, διὰ τὴν πολλοὺς ἀπολέσασαν φιλαργυρίαν. Αὕτη γὰρ, καὶ τὸν Ἰουδαῖον εἰς τὸ τῆς προδοσίας καταβάλε βράβρον, ἐνεθίσαντα τοῖς χρήμασιν ἐκ τοῦ πεπιτεῦσθαι τὸ τῆς διακονίας τῶν πιστῶν γλωσσόκομον.

ante dictum fuit, ut nimirum paupertatis exercitio inulari posset, sibimetipsis paulatim perficientes passionum carentiam, propter avaritiam, quæ plurimos perdidit; ipsa namque et Judam in foveam proditiouis egit præcipientem, pecuniis assuefactum, ex eo quod ipsi marsupium ministerii fidelium fuisset concreditum.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Οὐκ οἶδα δὲ λοιπὸν, περὶ τοῦ, « Ὁ ἔχων μάχαιραν λαβέτω, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν, » πῶς ἀπολογησεται ὁ τῆς ἱστορίας προϊστάμενος εἰρηνικός εἶναι τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπεικεῖς πανταχοῦ βουλομένου τοὺς μαθητάς. Φέρε δὴ οὖν ἰδῶμεν, πῶς τὸ αὐτὸ πρόσταγμα, σωματικῶς μὲν, καὶ πρὸς λέξιν ἔστιν ἀδύνατον, πνευματικῶς δὲ καὶ δυνατόν, καὶ ὠφέλιμον. Ἐγγὺς τοῦ πάθους γινόμενος ὁ Κύριος, καὶ μέλλον τῷ σταυρῷ προσέρχεται, ἐπιβουλή μὲν τῶν Ἰουδαίων, γνώμη δὲ οἰκεία διὰ τὴν σωτήριον οἰκονομίαν, ταῦτα φησὶν, παρασκευάζων πρὸς μάχην τοὺς μαθητάς, τῶν ἀντιπαρατασσομένων τῇ ἀληθείᾳ, μάχην οὐκ ἐρέσχαλον, διάθεσιν στρατηγουμένην θυμῷ, ἀλλ' ἀγῶνος διμύλλαν ἐνθεοῦ, καὶ ζῆλον θεοσεβείας ἔχουσαν πεπωρωμένον ἔωρα γὰρ ἤδη τοὺς ἀναιδεῖς κύνας Ἰουδαίους λυσσῶντας κατὰ τῆς θείας διδασκαλίας, καὶ καταλύειν σπεύδοντας τὸ σωτήριον κήρυγμα, διὸ πρὸς τὸν κατ' ἐκείνων αὐτοὺς διαίρων ἀγῶνα, ἀφείναι μὲν καλεῖται τὴν προτέραν ἐπεικειαν, χωρεῖν δὲ πρὸς ἑλεγχον τῶν ἀνατρέπειν πεπωρωμένων τὴν ἀλήθειαν μαχιμωτέρῳ λόγῳ. Χρεῖα μὲν γὰρ τῷ Χριστιανῷ πρὸ γε ἀπάντων, ἀναγκαίου ἐνδύματος, τῆς προσηκούσης τῷ ὀνόματι καταστάσεως. Κοσμεῖ γὰρ ἐνδύματος οὐκ ἕλαττον σεμνὴ καταστολή, καὶ ἥθος ἐπεικεῖς τὸν Χριστιανὸν, χρεῖα δὲ καὶ λόγων ἡμυνηριῶν ἐν καιρῷ τῆς πρὸς τοὺς ἐναντιούμενους μάχης. Ἐν μὲν οὖν τῷ καιρῷ, φησὶν, ἢ ἀπέστειλα ὑμᾶς ἐν τῷ Ἰσραὴλ διδασκάλους καλῶς εἰρηνηκῆν ἐπεδείκνυσθε κατάστασιν, πρὸς ὑπακοὴν τοὺς ἀπειθεῖς διὰ τῆς τοιαύτης ἔλκοντες πολιτείας, καὶ ὑπαγόμενοι πρὸς τὸ εὐπειθεῖς αὐτοὺς τῇ ἡμερό-

riam, talibus emulceat verbis effati difficultatem; quod scilicet apostolis incipientibus quidem pietatis cultusque divini studium Dominus paupertatem mandavit, volens ut soli vacarent divinarum disciplinarum meditationi, sciensque imperfectioribus periculosam esse pecuniarum possessionem; at jam progressum facientibus, noxamque ex illis de cætero nullam admittentibus, permittit, ut ipsis licenter impuneque iterum utantur, utpotè qui non amplius (ut multi assolent) argento adherescebant cum passione, neque ab avaritiæ deceptione vincebantur; et ait: « Quando misi vos sine sacco, et pera, nunquid aliquid deficit vobis? nunc autem dico vobis, qui habet sacculum accipiat et peram similiter⁵⁸. » Oportebat quippe ipsos initio nihil circumferendo, experientiam facere Magistri potentiae, quæ ipsis quæcunque erant quotidie ad corporis indigentiam necessaria, subministrabat ex tempore. Verum non solum hoc, sed et quod paulo probati, hujus habitum compararent, qui difficiliter passionum carentiam, propter avaritiam, quæ plurimos perdidit; ipsa namque et Judam in foveam proditiouis egit præcipientem, pecuniis assuefactum, ex eo quod ipsi marsupium ministerii fidelium fuisset concreditum.

CAPUT II.

Cæterum circa hoc, « Qui habet gladium, assumat, et qui non habet, vendat vestimentum suum, et emat gladium, » nescio quamnam defensivam responsionem dabit, qui litteram tutatur historicam; cum Dominus velit, pacificos et benignos esse **578** discipulos ubicunque. Age igitur videamus, quod præceptum hoc corporaliter, et ad verbum sit impossibile, spiritualiter autem, et possibile, et utile. Dominus cum suæ propinquus esset passioni, et ad crucem accessurus Judæorum quidem insidiis, at ex proprii animi sententia propter humani generis salutare mysterium, hæc dicit, præparans ad prælium discipulos adversus eos qui contra veritatem instructa consistebant acie; prælium (inquam) non rixosum, quod est affectus ab ira, tanquam duce, directus, sed prælium habens contentionis divinæ studium quoddam virtuosum, et zelumque cultus divini studio inflammatum. videbat quippe impudentes canes Judæos jam actos rabie adversus divinam doctrinam præconiumque salutare evertere festinantes; ideo ad illud contra eos certamen suos erigens, dimittere quidem jubet primam mansuetudinem, et prodire ad arguendos eos, qui pugnaciori sermone conabantur destruere veritatem. Etenim ante omnia opus est Christiano indumento necessario, quod nomini conditionis conveniat; ornat quippe Christianum, non minus vestitu, honesta iu habitu modestia, moresque benevoli ac mansueti; sed et prælii tempore contra oppositos propulsatoris sermonibus opus est. Etenim tempore (inquit⁵⁹) quo misi vos in Israel doctores, bene pacificum demonstra-

⁵⁸ Matth. x, 10. ⁵⁹ Luc. xxii, 35.

stis statum, ad obedientiam inobedientes per hujuscemodi trahendo institutum, ipsosque mansuetudine inducentes ad obtemperandum 579 (vita namque recta ad persuadendum est efficacior vi verborum, seipsam agnito cuique proferens exortationem fide dignam): sed quoniam post meam ascensionem veritatis hostes hanc invadent, quilibet, qui moralis status curam gerit, exeat e tali studio, et ad certamen præparetur. Neque enim absurdum est, propter præcipua prætermittere minora ad tempus, et mansuetudinem transponendo evadere bellatorem.

CAPUT III.

Hoc enim admonet etiam propheta dicens: Mitis sit pugnator; et sicut propheticum illud effatum ait: « Concident gladios suos in aratra, et lanceas in falces ⁵⁷, » dum, bello desinente adversus passiones, vires animæ sunt agriculturæ instrumenta; sic e contrario bonum est, convenientem ornatum dimittit, et, si bellum advocans adsit, præparari ad pugnam, gladiumque pro Dominicis præceptis apprehendere, vestem moralium exuendo virtutum, etsi oporteat, nudum bellare; quia fortassis securius iste, quam qui vestitus est, belligerabit: hoc namque propheta ille significat (aiens): « Peribit fuga a veloce, et fortis non retinebit robur suum, et pugnator minime salvabit animam suam, et velox pedibus suis nequaquam salvabitur ⁵⁸. » Et subdit: « Nudus in illa die persequetur ⁵⁹; » talem nudum etiam esse vult vendentem vestimentum, et ornamentem gladium, nec recusantem id, quod ad litteram indecens videtur, propter veritatem rei significatæ. Volens namque, ut homines semper accommodentur his, quæ contingunt, sæpius etiam contraria consulit; 580 et nonnunquam quidem, (ut jam diximus) cædi colaphis, et nequaquam indignari docet, interdum vero gladium gestare, bellicum habitum ac professionem exhibendo, et solo aspectu ante conatum hostes percellendo. Quin etiam præcipienti paulo ante prophetæ, arma bellica vertere in aratoria instrumenta, contrarium alter propheta jubet, ut nimirum agriculturæ instrumenta faciamus bellica. Ille quidem ait: « Excindite gladios vestros in vomeres, et lanceas in falces ⁶⁰, » iste vero: « Concidite aratra vestra in gladios, et falces vestras in jacula ⁶¹; » qui contraria quidem consulunt, secundum dictionem, sed nequaquam contraria, juxta intelligentiam: hic enim incipientibus bellum adversus passiones, ille vero his, qui verterunt hostes in fugam, suggerit quid sit faciendum. Ad tempus igitur, et indutum esse bonum est, et e diverso, exui, quando gladium oporteat pro veste comparare; nec enim tantum confert vestis, quantum gladius in ratione securitatis; vestis enim est quidem ornamentum, sed non securitas; gladius vero plurimam præbet pugnantibus custodiam. Et quod ad tempus utilis sit hujuscemodi

Α τητι (ἀνυσιμώτερος γὰρ τῆς τῶν λόγων δεινότητος πρὸς τὸ πείσαι βίος ὀρθός; ἀξιόπιστον δυσώπτημα ἑαυτὸν τῷ γνωρίμῳ προσφέρων), ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἐμὴν ἀνάληψιν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας ἐπιθήσονται ταύτῃ, ἕκαστος τῶν ἐπιμελουμένων τῆς ἠθικῆς καταστάσεως ἐκβαίνειτω τῆς σπουδῆς ταύτης, καὶ πρὸς ἀμίλλαν παρασκευαζέσθω. Οὐδὲν γὰρ ἄτοπον τῶν προηγουμένων ἕνεκεν ἀπολιπεῖν πρὸς καιρὸν τὰ ἥττονα, καὶ τὴν πραῦτητα μεταθέμενον, γενέσθαι πολεμιστῆν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ προφήτης καρινεῖ λέγων· Ὁ πρῶτος ἔστω μαχητής, καὶ ὥσπερ τὸ προφητικὸν τὸ λέγων· « Συγκόψουσι τὰς μάχαιρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας εἰς δρέπανα, » ἐν τῷ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ποιεῖν σκεύη γεωργικὰ, παυσάμενου τῷ πρὸς τὰ πάθη πολέμου, οὕτως πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου καλὸν ἀφείναι τὸν προσήκοντα κόσμον, καὶ πρὸς μάχην ἐτοιμάζεσθαι, ὅταν πόλεμος ὁ καλῶν ᾖ, καὶ μάχαιραν μεταχειρίζεσθαι ὑπὲρ τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν, ἀποδύμενον τὸ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν ἱμάτιον, καὶν γυμνὸν δὲ πολεμεῖν. Τάχα δὲ μᾶλλον ἀσφαλέςτερον οὗτος τοῦ ἐνδεδυμένου πολεμήσει. Τοῦτο γὰρ ὁ προφήτης δηλοῖ· « Ἀπολείται φυγὴ ἐκ δρομαίου, καὶ ὁ κραταῖος οὐ μὴ κρατήσῃ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ ὁ μαχητής οὐ μὴ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ὁ δέξυς τοῖς ποσίν οὐ μὴ διασωθῇ. Καὶ ἐπιφέρει· « Ὁ γυμνὸς διώζεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. » Τοιοῦτον γυμνὸν εἶναι βούλεται, καὶ τὸν πωλοῦντα τὸ ἱμάτιον, καὶ ἀγοράζοντα μάχαιραν, μὴ παραιτούμενον τὸ κατὰ τὴν λέξιν δοκοῦν ἀπρεπές, διὰ τὴν τοῦ σημαυνομένου ἀλήθειαν. Τοῖς γὰρ συμβαίνουσιν αἰε τοὺς ἀνθρώπους ἀρμόζεσθαι θέλων, πολλάκις, καὶ τὰ ἐναντία συμβουλεύει· καὶ ποτὲ μὲν, ὡς ἤδη φθάσαντες· εἴπαμεν, ραπίζεσθαι, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν διδάσκει, ποτὲ δὲ μάχαιραν φορεῖν, πολεμικὸν ἐπιδεικνυμένους σχῆμα καὶ ἐπαγγελμα, τῇ ὕψει πρὸς τῆς κείρας καταπλήττονας τοὺς πολεμίους. Καὶ τῷ ἐπιπέσειν δὲ πρὸ ὀλίγου προφήτῃ, τὰ πολεμικὰ ὅπλα ποιεῖν σκεύη γεωργικὰ, τὸ ἐναντίον ἕτερος προφήτης παρεγγυᾷ, καὶ γεωργικὰ ποιῆσαι πολεμικὰ. Ὁ μὲν γὰρ φησὶ· « Συγκόψατε τὰς μάχαιρας ὑμῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας εἰς δρέπανα. » Ὁ δὲ, « Συγκόψατε τὰ ἄροτρα ὑμῶν εἰς ῥομφαίας, καὶ τὰ δρέπανα εἰς σειρομάστας. » ἐναντία μὲν συμβουλεύοντες κατὰ τὴν λέξιν, ἀλλ' οὐκ ἐναντία κατὰ τὴν διάνοιαν. Ὁ μὲν γὰρ ἀρχομένοις τοῦ πρὸς τὰ πάθη πολέμου, ὁ δὲ τροπωσαμένοις τοὺς πολεμίους τὸ πρακτέον ὑποτίθεται. Ἔως καιροῦ τοίνυν, καὶ ἐνδεδυμένον, εἶναι καλὸν, καὶ πάλιν ἀποδύεσθαι, ὅταν μάχαιραν ἀντὶ ἱματίου κτήσασθαι δεῖοι. Οὕτε γὰρ τοσοῦτον ἱμάτιον ὅσον μάχαιρα εἰς ἀσφαλείας λόγον· ἱμάτιον γὰρ, κόσμος μὲν, οὐ μὴν καὶ ἀσφάλεια, μάχαιρα δὲ πολλὴν τῷ μαχομένῳ παρέχει τὴν φυλακὴν. Καὶ ὅτι ἕως καιροῦ χρήσιμον τὸ τοιοῦτον

⁵⁷ Isa. II, 4.⁵⁸ Amos II, 14, 15.⁵⁹ ibid. 16.⁶⁰ Isa. II, 4.⁶¹ Joel III, 10.

ἱμάτιον, καὶ φθάσας ἐπὶ τὴν τελειότητα, καὶ ἐπὶ τοῦ δώματος τῆς θεωρίας ἀνελθὼν ἐπιστρέφειν κεκώλυται. Σαφῶς γὰρ διδάσκει λέγων ὁ Κύριος, « Ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. »

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Ἔστι δὲ καὶ οἰήσεως δώματα, ἐφ' ὧν τοὺς ἀναβάντας μέμφεται εἰπὼν ὁ προφητικὸς λόγος, φάσκων « Τί ἐγένετο, ὅτι πάντες ἀνέβητε εἰς δώματα μάταια ; » Οὐ γὰρ ἀρετῆς ἦν ὕψος τὸ δῶμα καλῶς τεθεμελιωμένης, ἀλλὰ καινοῦ φύσηματος οἰδημα, σφαλερὰν τὴν ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου ποιοῦντος ὕψους διαγωγὴν· τὸ δὲ τῆς ἀληθείας δῶμα βέβηκεν ἐδραίως, παγίαν ἔχον τὴν μετὰ μετρίου φρονήματος οἰκοδομηθεῖσαν ἀρετὴν, ἀφ' ἧς πρῶτον οὐκ ἔστιν· στεφάνῃ γὰρ αὕτη ἀσφαλῆς τοῦ δώματός ἐστι, γυμνὸν καὶ ἄκακον ἄνω τὸν ἀνελθόντα ὡς ἐν τῷ παραδείσῳ φυλάσσουσα. Εἰ δὲ καὶ μὴ ἀποδύσαιτο τις τὸ τοιοῦτον ἱμάτιον, λωφῆσαντος τοῦ πρὸς τὰ πάθη πολέμου, καὶ τὸν ἐν ταῖς ἡθικαῖς ἀρεταῖς πόνον μὴ μεταβῆθαι ἐπὶ τὸ κτήσασθαι τὴν τοῦ λόγου δύναμιν, μηδὲ βούληται λοιπὸν ἀκαίρου πόνου ἀπολύειν τὸ σῶμα μετὰ τὸ παρελθεῖν τὸν εἰς τοῦτο διὰ τῶν ἡδονῶν ἐξυβρίζοντα, ἐπιπλήττεται ὡς οὐ δέοντως, ἔτι, τὴν τε τοῦ ἱματίου πρῶτον, καὶ τὴν τῆς μαχαίρας ἀγορασίαν ἀναβαλλόμενος, ὡς ἔστιν ἀκοῦσαι τοῦ Παροϊμιαστοῦ λέγοντος· « Ἀφελὸς τὸ ἱμάτιον σουτοῦ· παρήλα γὰρ ὕβριστής. » Οὐκ ἔλατον γὰρ τῆς ἐν τῇ πρακτικῇ σκληραγωγίας ἢ περὶ τὴν ἄσκησιν τῶν θείων λογίων σπουδῆ καταπονεῖ τὸ σῶμα, παρέχει δὲ τι καὶ πλέον τῷ πονοῦντι πρὸς καθαρότητα, μὴ ἐχούσης καιρὸν τῆς διανοίας ἐπιστρέφεσθαι, καὶ σχολάζειν τοῖς παρενοχλεῖν ἐθέλουσι πάθεσι, διὰ τὴν περὶ τὰ κρείττονα τοῦ λογισμοῦ προσεδρῖαν. Ὁ μὲν γὰρ τῆς σκληραγωγίας ἀποδοξ, κεκοπωμένου τοῦ σώματος, καιρὸν δίδωσιν ἴσως τοῖς πάθεσι, κινήσαι πρὸς τὰς ἰδίας ὕλας σχολάζουσιν τὴν ἐνθύμησιν· ἢ δὲ θεωρία ὄλον πρὸς αὐτὴν κατέχουσα τὸν γοῦν περισπώμενον, οὐ παραχωρεῖ, οὐ λέγω πάθει, ἀλλ' οὐδὲ ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ πρὸς ἀναγκαίαν ἴσως καλοῦντι χρεῖαν. Νικᾷ γὰρ οὐ μόνον ἡδονὴν ἐμπαθῆ, ἀλλὰ καὶ φυσικὴν ἀνάγκην ἢ τῆς θεωρίας ἡδονῆ, τὸ τερπνὸν τῷ ὠφελίμῳ συγκεκραμένον ἔχουσα. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εἰδῶς φησιν· « Ἡ σωματικὴ γυμνασία D πρὸ ὀλίγον ἔστιν ὠφέλιμος, ἢ δὲ εὐσέβεια εἰς πάντα ὠφέλιμός ἐστι, κάκειν τὸ ἐν καιρῷ χρησίμων μαρτυρῶν, καὶ ταύτῃ διδοῦς τὸ διηνεκὲς τῆς ὠφελείας καὶ μόνιμον, ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πέπαιται καὶ ἀσκησις σωματικῆ, γνῶσις δὲ προσθήκην δέχεται τελειότητος, ἀπὸ τοῦ διεσώπτρου, καὶ ἐν αἰνίγματι προκόπτουσα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ὁρᾷ πρὸς πρόσωπον τὰ ἐπιζόμενα.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Ἀποδυτέον οὖν ὡς ἱμάτιον τὴν σωματικὴν γυ-

⁴¹ Matth. xxiv, 17. ⁴² Isa. xlii, 1. ⁴³ Prov. xx, 16; xxvii, 13. ⁴⁴ I Tim. iv, 8.

A vestis (inde patet) quod is, qui pertigerit ad perfectionem, et usque ad contemplationis tectum ascenderit, vetatur retrocedere. Quicquid enim hoc docet Dominus, aliens : « Qui est in tecto, non descendat tollere vestem suam ⁴¹. »

CAPUT IV.

Verum sunt etiam tecta arrogantis existimationis sui, super quæ ascendentes accusat **581** propheticus sermo, dicens : « Quid factum fuit, quod omnes ascendistis in tecta vana ⁴²? » Nec enim illud tectum erat altitudo bene fundatæ virtutis, sed tumor quidam vanæ inflationis, seu animi elationis, efficientis vitæ institutum super tali altitudine periculosum, et lapsans ; at veritatis tectum, est firmiter fundatum, ac fixum, habens virtutem stabilem cum moderata animi elatione ædificatam, a qua prolabi quis non potest ; hæc quippe securum est tecti cacumen conservans nudum et innocentem velut in paradiso eum, qui sursum ascenderit. Quod si quis, interquiescente bello adversus passionem, hujuscemodi vestem non exuerit, laboremque in moralibus virtutibus non transulerit ad comparandam vim sermonis, nec de cætero ab intempestivo labore voluerit corpus liberare, postquam præterierit is qui adversus illud per voluptates insolentius sese extulit ; ille talis, inquam, increpatur, eo quod, tum vestis venditione, tum gladii emptione nondum decenter ait indutus ; uti licet audire Proverbiorum scriptorem dicentem : « Tolle vestimentum tuum, transit enim, qui infert injuriam ⁴³. » Quandoquidem studium, quod fit in exercitio divinum sermonum, non minori labore conficit ac defatigat corpus, quam studiosum institutum quod in activa vita austeritatis habetur. Quin etiam præbet aliquid plus laboranti ad vitæ puritatem ; cum intellectus non habeat tempus pedem referendi ac vacandi passionibus volentibus perturbare, propter perseverantiam et assiduitatem cogitationis circa meliora ; nam labor austeræ vitæ, **582** dum corpus affligitur, tempus forsitan dat passionibus, ut moveant ad proprias mundanas sordes intellectum, contemplatio autem ad seipsam detinens totam mentem, nequaquam permittit ut distrahatur, non dico a passione, sed nec ab humana cogitatione, evocante forsitan ad necessariam indigentiam. Voluptas namque contemplationis pellax quid placidumque cum utili attemperatum habens, superat, non solum voluptatem passione imbutam, sed etiam naturalem necessitatem. Istud cum et Paulus bene nosset, ait : « Corporale exercitium ad parum est utile, sed pietas ad omnia utilis est ⁴⁴ ; » et illi quidem testatus utilitatem in tempore, et huic perpetuum concedens ac stabile, et duraturum jumentum ; quandoquidem et in futuro sæculo corporale quidem exercitium cessat ; cognitio vero recipit perfectionis additamentum, progrediens a visione per speculum et in ænigmate, ad videndum facie ad faciem quæ sperantur.

CAPUT V.

Exuenda igitur, tanquam vestis, corporalis exerci-

tatio, ejusque labores, ut pretium rei divenditæ comparandus est pietatis gladius, qui utilis erit ad facultatum bonorumque custodiam et securitatem; hic gladius fit etiam gloriatio, gloriatio, inquam, non superbientis stoliditatis exitialis fastus, sed affectu quædam gratias agnoscens auxilii Dei; uti dictum fuit ad quemdam: « Propugnabit adjutor tuus, et gladius gloriatio tua, fallentque te inimici tui, et tu super colla eorum ascendes ⁶⁶. » Sic divenditur vestimentum, sicque emitur gladius, quod vestimentum tum præbet ejus rei possessionem, quæ **583** prius non habebatur, tum res ipsa perdurat per habitum, licet provide vacet operationi. Habitus quippe, licet agat otium ab operatione aliquo tendente, attamen, cum vires habeat corroboratas, quando vult operari, a natura comparatam obtinuit impedimenti carentiam, artificis instar, in materiis ostendentis scientiæ suæ industriam, cujus scientia quiescens minime aboletur, si ipse propter earum penuriam otietur. Etenim illa, quæ tale exiit vestimentum, eodemque denuo cogitur uti propter eodendescendentiam ad imperfectiores, quomodo ait: « Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar ea ⁶⁷? » Nisi talis vestis, etiam deposita permaneret, vacans operationi, ac per habitum potentiam subsistens. Itaque qui vestem divendit, omnino gladium emit, tum illam minime amittens, tum istum acquirens. Verum qualem gladium emit? An illum, de quo Christus ait: « Non veni mittere pacem, sed gladium ⁶⁸? » gladium vocans prædicationis sermonem. Ut enim gladius dividit ea quæ mutuo sunt a natura connexa, et corpus continuum dissecat in partes; ita sermo prædicationis in unamquamque domum accedens, tunc eos, qui male erant uniti per infidelitatem, ab invicem discindit, filium a patre, filiam a matre, et sponsam a socru dirimendo ac dissociando, ipsamque naturam dissecando demonstrat finem prædicationis Dominicæ, quod valde utilis et ad hominum commodum iusserat, ut apostoli gladium acciperent.

CAPUT VI.

Statim igitur Petrus respondit, duos dicens habere gladios, quos et sufficientes esse ad **584** certamen, quod instabat, dixit Dominus ⁶⁹. Ipsi vero sunt, ut ait Apostolus, nimirum redargutio oppositorum, et exhortatio fidelium; sic enim Tito scribens, hos in manus tradit doctoribus, dum ait: « Ut potens sit et in doctrina exhortari, et contradicentes arguere ⁷⁰; » sermonem in species duas distinguens; alia est enim species doctrinæ erga fideles, et alia contra veritatis inimicos; hæc enim est redargutio falsitatis, illa vero confirmatio veritatis. Quod autem sermonem vocet gladium, manifestum est omnibus, cum ea dictio trita existat, eo quod sit ad manum sita, quæ dicit: « Vivens quippe sermo Dei, et efficax, et penetrabilior super omnem gladium ancipitem ⁷¹. » Illic namque bi-

Α μνασίαν, και τους εκείνης πόνους, ως τιμῆς τοῦ πεπραμένου, τὴν τῆς εὐσεβείας κτητέον μάχαιραν, χρησίμην ἐσομένην πρὸς φυλακὴν τῶν ὑπαρχόντων και ἀσφάλειαν. Αὕτη και καύχημα γίνεται ἡ μάχαιρα, καύχημα οὐκ ἀλαζονικῆς ἀπονοίας ὀλέθρων φρύαγμα, βοηθείας δὲ Θεοῦ εὐχάριστος διάθεσις, ως εἴρηται πρὸς τινα· Ὑπερασπιεὶ ὁ βοηθός σου, και ἡ μάχαιρα καύχημά σου, και ψεύσονται σε οἱ ἐχθροὶ σου, και σὺ ἐπὶ τοὺς τραχήλους αὐτῶν ἐπιθήση. Ὁυτως πωλεῖται τὸ ἱμάτιον, και οὕτως ἀγοράζεται ἡ μάχαιρα και τοῦτου τὴν κτήσιν παρέχον οὐχ ὑπάρχουσαν πρότερον, και αὐτὸ παραμένον καθ' ἕξιν, κἀν οικονομικῶς σχολάζῃ τῇ ἐνεργείᾳ. Ἐξί· γὰρ κἀν ἀργίαν ἔγοι τῆς ἐπιβαλλούσης ἐργασίας, ἀλλοῦγγε τὴν δύναμιν ἔχουσα ἐβρωμένη, ὅτε βούλεται ἐνεργεῖν ἀνεμπόδιστος πέφυκεν, τεχνίτου δίκτυον ἐν ταῖς ὕλαις ἐπιδεικνυμένον τὴν τῆς ἐπιστήμης ἀκρίθειαν, ἀπορίᾳ δὲ τοῦτων ἀργούντος, ἡσυχάζουσας, οὐκ ἀφανίζομένης τῆς ἐπιστήμης. Πῶς γὰρ ἡ τὸ τοιοῦτον ἀποδυσάμενη ἱμάτιον, και πάλιν αὐτῷ κεχρησθῆσθαι διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἀτελεστέρους συγκατάθεσιν ἀναγκασομένη, φησὶν· Ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσωμαι αὐτόν· εἰ μὴ και παρέμμενε τὸ τοιοῦτον ἱμάτιον, σχολάζον τῇ ἐνεργείᾳ και ὑπάρχον δυνάμει τῆς ἕξεως; Ὁ οὖν πωλήσας τὸ ἱμάτιον ἀνεῖται πάντως τὴν μάχαιραν, κακεῖνο μὴ ἐκποιήσας, και τοῦτο κτησάμενος. Μάχαιραν δὲ ἡγόρασε, ποίαν, ἡ περὶ ἧς ὁ Χριστὸς φησιν· Οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν; μάχαιραν καλῶν τὸν τοῦ κηρύγματος λόγον· ὡς γὰρ ἡ μάχαιρα διαίρει τὰ συμπεφυκότα, και τὸ συνεχὲς σῶμα διατέμνει εἰς μέρη, οὕτως ὁ τοῦ κηρύγματος λόγος εἰς ἐκάστην χωρήσας οἰκίαν, τότε τοὺς κακῶς ἐν τῇ ἀπιστίᾳ ἠνωμένους ἀπ' ἀλλήλων διέτεμεν, υἱὸν ἀπὸ πατρὸς, θυγατέρα ἀπὸ μητρὸς, και νόμφην ἀπὸ πενθερᾶς ἀποδιαιρῶν, αὐτὴν κατατέμνων τὴν φύσιν ἐδείκνυε τὸ πέρασ τῆς τοῦ Κυρίου παραγγελίας, ὅτι σφόδρα χρησίμους, και ἐπὶ συμφέροντι τῶν ἀνθρώπων μάχαιραν λαβεῖν τοὺς ἀποστόλους ἐκέλευσεν.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Εὐθὺς οὖν ὁ Πέτρος ἀποκρίνεται δύο λέγων ἔχειν μάχαιρας, ἃς και ἱκανὰς πρὸς τὸν προκειμένον ἐφησιν ἀγῶνα ὁ Κύριος εἶναι. Αὐταὶ δὲ εἰσιν, ὡς φησιν **D** ὁ Ἀπόστολος, ἐλεγχος τῶν ἀντιδιατιθεμένων, και παράκλησις τῶν πιστῶν οὕτως γὰρ τῷ Τίτῳ γράφων, ταύτας ἐγχειρίζεις τοῖς διδασκάλοις, λέγων· Ἴνα δυνατὸς ἦ και παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ, και τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν, τὸν λόγον εἰς εἶδη δύο διαίρων· ἄλλο γὰρ εἶδος τὸ τῆς πρὸς τοὺς πιστοὺς διδασκαλίας, και ἄλλο πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας. Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐλεγχος ψεύδους, τὸ δὲ τῆς ἀληθείας βεβαίωσις. Ὅτι δὲ μάχαιραν τὸν λόγον καλεῖ, πᾶσι δὴλον, τετριμμένης διὰ τὸ πρόχειρον τῆς Γραφικῆς λέξεως τῆς λεγούσης· Ἐὼν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, και ἐνεργῆς, και τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν διστομον. Ἐνταῦθα γὰρ τὸ

⁶⁶ Deut. xxxiii, 29. ⁶⁷ Cant. v, 3. ⁶⁸ Matth. x, 34. ⁶⁹ Luc. xxii, 38. ⁷⁰ Tit. i, 9. ⁷¹ Hebr. iv, 12.

Ἐμαφῆκες, ὡς εἶρηται διὰ τοῦ λόγου. Δύναται δὲ τις ἄνθρωπος μάχαιρας λέγειν σαφῆνειν καὶ ἀλήθειαν. Αὗται γὰρ, ὅταν ὡς παρεσκευμέναι τῷ λόγῳ, ἰκανῶς χειροῦνται τοὺς ἀντιδιατιθεμένους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τὰς τοῦ περι στέρνα λογιῶ μυστικῶς ἐπιχειρῶντας εἶχε δῆλωσιν καὶ ἀλήθειαν, δῆλωσιν πρὸς σαφῆνειαν τῶν λεγομένων, καὶ πρὸς ἀνατροπὴν ψεύδους ἀλήθειαν. Φαίνεται οὖν ὁ Πέτρος, καὶ χρῆσάμενος τῇ μάχαιρᾳ σαφῶς, ὅτε τὸ ὠτίον ἀπέκοψε τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοῦτο μυστικῶς ἄμα, καὶ συμβολικῶς ἐπιτελῶν· ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ τοῦ κηρύγματος οἱ ἀπόστολοι, καὶ τὸ νομικὸν ἐποιοῦν προσάγοντες τῇ θύρᾳ τῷ εἰπόντι, « Ἐγὼ εἶμι ἡ θύρα, » τοὺς λέγοντας ἠγαπηκέναι τὴν τοῦ νόμου δεσποτείαν, καὶ τὸ τῆς παιδείας λαθόντες ὀπήτιον, ἐπιπρῶντο τὴν δουλικὴν ἀκοὴν μετατιτρεῖν εἰς ἐλευθερίαν ὑπακοῆς. Ὅτε δὲ ἀναξίους ἔκριναν ἑαυτοὺς οἱ Ἰουδαῖοι τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ ἦν ἀνάγκη στραφῆναι λοιπὸν εἰς τὰ ἔθνη, τότε τῷ ῥήματι τοῦ Πνεύματος ἀποκόπτουσι τέλεον αὐτῶν τὴν ἀκοὴν, ὡς οὐκ ἔτι ἀξίον ὄντων διὰ τὴν ἀπειθειαν τοῦ τῆς ἐλευθερίας λόγου· τὸ γὰρ εἰπεῖν· « Ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, » μετατιτρεῖν ἦν τὴν δουλικὴν ἀκοὴν εἰς ἐλευθερίαν· τὸ δὲ πάλιν ἐπιφῆσαι· « Ὅτι ἀναξίους ἔκρινατε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη, ἀποκόψαι ἦν τέλεον αὐτῶν τὴν ἀκοὴν.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Καὶ ὁ Παῦλος τὸ αὐτὸ φησιν αὐτοῖς λέγων· « Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιούσθε τῆς χάριτος ἐξέπεσάτε. » Τὸ γὰρ ἐκπεσεῖν τῆς χάριτος τοῦτο ἦν, τὸ ἀποκοπῆναι τοῦ τῆς ἐλευθερίας λόγου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριός φησιν· « Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, » μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τοῦ ἐκείνων ὠτίου, τὸ τῶν ἔθνῶν πρὸς ὑπακοὴν ἀνοίγων ὠτίον. Τοῦτο καὶ ἡ Παλαιὰ Γραφή πρὸ πολλοῦ καὶ ἀνωθεν μαρτυρεται, ἀμφότερα διαρρήδη προφητεύουσα, ὅτι κακείνων ἀποκοπήσεται τὸ ὠτίον, καὶ ὅτι προστεθήσεται τρυτὸ τοῖς ἔθνεσι. Πρὸς μὲν γὰρ τὴν συναγωγὴν ὁ Ἰεζακίη φησιν· « Ῥίνας σου καὶ ὠτά σου ἀποκόψουσιν, » οὕτε γὰρ τῆς εὐωδίας τῶν μύρων ἀντελάβοντο Χριστοῦ, ὡς ἡ λέγουσα, « Εἰς ὄσμην μύρων σου δραμούμεθα, » οὐδὲ ὡς πρόβατα φωνῆς τοῦ Ποιμένος ἀκούσαι ἠθέλησαν ἠκρωτηριασμένοι καὶ λελωθῆμένοι τὰ καίρια τῶν αἰσθήσεων. Ὁ δὲ Ἡσαῖας αὐτὴν εἰσάγει τὴν ἐξ ἔθνῶν λέγουσαν, « Προσέθηκέ μοι ὠτίον ἀκούειν, καὶ ἡ παιδεία Κυρίου ἀνοίγει μοι τὰ ὠτα· » οὖν γὰρ ταύτη προσέθηκε ὠτίον, τοιοῦτον ἐκείνης ἀπέκοψεν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πεπρακῶτων τῶν ἰμάτιον, καὶ λαθόντων μάχαιραν ἀρκούντως εἶρηται. Εἶδωμεν δὲ εἰ πάντες ἐν τῷ φορεῖν τὸ τοιοῦτον ἰμάτιον φοροῦμεν ὀρθῶς, ἐπειδὴ περὶ τινῶν γέγραπται, ὅτι πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην ὄβριον, καὶ ἰμάτιον μετὰ καταλλαγῆς ἀποτίσουσιν, καὶ περὶ ἄλλων, ὅτι

ceps, seu scindens utrinque, ut dictum est, demonstratur per esse anceps sermonis. Posset autem aliquis duos gladios] dicere, explanationem ac veritatem. Illæ nempe, quando sermoni sunt connexæ, sufficienter domantur oppositos; idcirco princeps sacerdotum in rationali circa pectora mystice impositas habuit significationem et veritatem: significationem ad declarationem eorum quæ dicuntur, et veritatem ad refutationem mendacii. Videtur itaque Petrus etiam usus perspicue gladio, quando auriculam servi principis sacerdotum abscidit⁷⁸, mystice simul ac symbolice hoc perficiens. Apostoli namque in principio prædicationis, tum legale faciebant, adducentes ad ostium, nimirum ad eum, qui dixit: « Ego sum ostium⁷⁹, » eos, qui affirmabant, sese legis dominatum dilexisse; tum disciplinæ æbulam⁵⁸⁵ accipientes, tentabant auditum servilem ad libertatis obedientiam perforare: quando vero Judæi indignos sese æterna vita judicaverunt, ac de cætero necessum erat converti ad gentes, tunc verbo Spiritus totaliter eorum abscindunt auditum, utpote qui non amplius essent digni libertatis sermone. Etenim quod dictum fuis fuerit: « Vobis necessarium erat primum loqui Dei sermonem⁷⁶; » erat hic quidam perforandi modus servilem auditum ad libertatem; quod autem fuerit eis denuo responsura: « Quia indignos judicastis vos ipsos æterna vita, convertimur ad gentes⁷⁸, » erat hic quidam totaliter abscidendi modus ipsorum auditum.

C

CAPUT VII.

Quin et Paulus idipsum ait, eis dicens: « Qui in lege justificamini excidistis ex gratia⁷⁶. » Excidere namque ex gratia idem erat, ac abscindi a libertatis sermone. Idcirco Dominus etiam dicit: « Euntes docete omnes gentes⁷⁷; » post illorum auriculæ detruncationem, gentium auriculam aperiens ad obedientiam. Hoc et antiqua Scriptura jamdudum altius repetendo testatur, utraque aperte prædicens, quod et illorum abscinderetur auricula, et quod hæc applicabitur gentibus: ait enim Ezechiel ad Synagogam: « Nares tuas et aures tuas abscident⁷⁸; » nec enim bonum odorem unguentorum Christi perciperunt ut ea (sponsa), quæ dicebat: « In odorem unguentorum tuorum currem⁷⁹; » nec, ut oves, vocem Pastoris audire voluerunt⁸⁰, mutilati in extremis, ac præcipuis sensuum partibus detruncati. Isaias autem ipsam inducit, quæ e gentibus electa est, sponsam dicentem: « Applicuit mihi aurem ad audiendum, et disciplina Domini aperit mihi aures⁸¹; » qualem namque isti applicuit⁵⁸⁶ auriculam, talem ab illa abscidit. Et hæc quidem de his qui venunderunt vestem, gladiumque acceperunt dicta sint satis⁸². Videamus jam, an omnes in tali veste ferenda, illam recte gestemus: quandoquidem scriptum est de quibusdam, quod omnem vestem immistam dolo ac vestiamen-

⁷⁸ Matth. xxvi, 51. ⁷⁹ Joan. x, 9. ⁷⁶ Act. xiii, 46. ⁷⁷ ibid. ⁷⁸ Galat. v, 4. ⁷⁷ Matth. xxviii, 19. ⁷⁹ Ezech. xxiii, 25. ⁸⁰ Cant. i, 3. ⁸⁰ Joan. x, 5. ⁸¹ Isa. l, 5. ⁸² Amos ii, 16.

tum cum permutatione reddent; et de aliis, quod vestes suas vincientes funibus, faciebant vela adumbrantia, pendentia ab altari. Nonne igitur stolam commistam habent dolo, qui in hæresibus, ad insidiandum simplicioribus moralium virtutum vestimentis sese circumamiciunt, et opinionis potius speculatu quam veritate, ut aliena, ista in medium proferunt, et speciem mansuetam ac benignam efformant, per quæ decipiant quos ad perditionem velut hamo iñescant?

CAPUT VIII.

Isti vero in futuro sæculo vestes istas cum permutatione reddent; nec enim laborum repromissiones recipient, sed supplicium, et punitionem deceptionis pendent, Deo iudicante ultionem adversus eos, qui alienas induunt vestes, uti dicit apud illum prophetam; etenim quodcunque non propter ipsum bonum, sed gratia alicujus alterius rei sit, non solum absque mercede erit, verum est obnoxium reddendæ rationi, maxime quando sit ad insidias videntium, cum sit deceptio simplicioribus. Nam vana gloria laborem virtutis inutilem efficit, et effatigatum æternis privat mercedibus; ipsa magnorum **587** laborum merces vilis pretii facta, ac temporalis est laboriosorum certaminum celebritas, honosque velociter transiens, antequam effluerit marcida, et priusquam convenienter vigerit pube consenescent exuta. Pietatis autem religiosæ forma cum deceptione artificiose ficta, non solum habet laborem futilem, verum etiam periculosum, dum non ad mercedum solum detrimentum, sed etiam ad punitionem prolixam, ac valde ærumnosa adjudicetur. Ita quibusdam effatigatis, tantumque laborem amplexantibus dicebat Apostolus: « Tanta passi estis sine causa », seu futilem, « si tamen sine causa. » Primum illud sine causa posuit propter detrimentum mercedum; secundum vero sine causa, in lamentationem punitionis expectandæ. Quin etiam pendentia vela ab altari colligantes funibus vestimenta faciunt forsitan aliqui ex ecclesiasticis, illos simulatione imitantes, qui sub obtendente velo intra sancta, pura sacra administrabant. Aliud est nempe velum obtegens, et aliud velum obumbrans, et si nominum similitudo occultet discrimen, quod est in rebus: et velum adumbrans, ob necessitatem, ut sors tulerit, ex tempore apparatur, ne sub dio vincantur quæ occultatione indigent, obliquis utrinque vinculis quibusdam appensus e dextera, et sinistra parte nihil supereminente quoad altitudinem: at velum obtegens a supereminente vinculis deorsum fertur, nominis ipsius (scilicet velum) origine designante lintei volatum a superiori parte. Et forte, quando virtutibus laborem amplexamur propter videntem in occulto Dominum, oculosque solus videt, quod sit, expandimus.

588 CAPUT IX.

Quandoquidem et ea mensa propositionis dicta

¹¹ Galat. III, 4.

Α τὰ ἱμάτια αὐτῶν δεσμεύοντες σχοινοῖς παραπέτασματα ἐποιοῦν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου. Μὴ ποιοῦν στολὴν ἐπισυνηγμένην ὀδῶν ἔχουσιν, οἱ ἐν ταῖς αἰρέσεσιν ἐπ' ἐνέδρα τῶν ἀπλουστέρων, τὰ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν ἀμπεχόμενοι ἱμάτια, δοκησιαστικῶς μᾶλλον ἢ ἀληθεῖς ὡς ἀλλότρια ταῦτα παρατιθέμενοι, καὶ σχῆμα πρῶον καὶ ἐπιεικὲς ἐπιμορφαζόμενοι, δι' ὧν δολοῦσι τοὺς ἐπὶ τὴν ἀπόλειαν ἀγκιστρωμένους;

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Ὅδοι δὲ μετὰ καταλλαγῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, τὰ τοιαῦτα ἀποτίσουσιν ἱμάτια· οὐ γὰρ ἀμοιβῆς πόνων ἀπολήφονται, ἀλλὰ τιμωρίαν καὶ κόλασιν τῆς ἀπάτης ἐκτίσουσιν, ἐκδικούντος ἐκδίκησιν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς ἐνδεδυμένους ἐνδύματα ἀλλότρια, ὡς ἐν τῷ προφήτῃ φησὶν· πᾶν γὰρ ὃ μὴ αὐτοῦ ἔνεκεν τοῦ καλοῦ, ἄλλου δὲ τινος γίνεται χάριν, οὐ μόνον ἀμισθον, ἀλλὰ καὶ ὑπεύθυνον μάλιστα ὅταν ἐπ' ἐνέδρα πράττεται τῶν ὀρώντων, δόξα ἀπωλείας τοῖς ἀπλουστέροις γινόμενον. Κενοδοξία μὲν γὰρ ἀνόνητον ποιῶν τὸν πόνον τῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν αἰωνίων μισθῶν ἀποστερεῖ τὸν κάμνοντα, αὕτη μεγάλων πόνων ἐύωνος γινομένη μισθός, καὶ πρόσκαιρος ἐπιπόνησιν ἄθλων εὐφημία, καὶ τιμὴ ὠκύμορος, πρὶν ἀνθῆσαι μαραινομένη, καὶ παρηγῶσα πρὶν ἀκμάσαι δεόντως. Εὐσέβειας δὲ μόρφωσις ἐπὶ ἀπάτῃ τεχναζομένη, οὐκ εἰκατον ἔχει μόνον τὸν κάματον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον, οὐ ζημίαν μισθῶν, κόλασιν δὲ μακρὰν καταδικαζομένη, καὶ λίαν ἐπώδυνον. Οὕτως μοχθήσασί τισι, καὶ τοιοῦτον ἀναδεξαμένοις πόνον, ὃ Ἀπόστολος ἔλεγε· « Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ, εἶγε καὶ εἰκῆ. » τὸ μὲν, εἰκῆ, τάχα ἐπὶ τῆς τῶν μισθῶν ζημίας, τὸ δὲ, εἶγε καὶ εἰκῆ, ἐπὶ σχετλιασμῷ προσδοκωμένη; κολάσεως. Ἐχόμενα δὲ τοῦ θυσιαστηρίου ποιούσιν παραπέτασματα δεσμεύοντες σχοινοῖς τὰ ἱμάτια, τάχα τινὲς καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μιμούμενοι τῇ ὑποκρίσει τοὺς ἐντὸς τῶν ἁγίων ὑπὸ τῷ καταπέτασματι λειτουργούντας ἀγνώως. Ἄλλο γὰρ ἐστὶ καταπέτασμα, καὶ ἄλλο παραπέτασμα, εἰ καὶ ἡ ὁμοιότης τῶν ὀνομάτων τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀποκρύπτει διαφορὰν. Τὸ μὲν γὰρ παραπέτασμα ὡς ἐτυχε σχεδιάζεται δι' ἀνάγκην τοῦ μὴ αἰθρίως δημοσιεύεσθαι τὰ συγκαλύφως δεόμενα, πλαγίως τισὶν ἐκἀτέρωθεν προσηρητῆμενα δεσμοῖς δεξιῶν μέρει καὶ ἀριστερῶν, καὶ οὐδὲν ὑπερέχοντι κατὰ τὸ ὕψος· τὸ δὲ καταπέτασμα ἐξ ὑπερέχοντων δεσμῶν κατειώρηται, τὴν ἀνωθεν κατάπτυσιν τῆς ὀθόνης ἐτυμολογούντος τοῦ ὀνόματος. Καὶ τάχα ὅταν μὲν τὸν ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς πόνον ἀναδεχόμεθα, διὰ τὴν ἐν τῷ κρυπτῷ βλέποντα δεσπότην, καὶ τοὺς τῶν ἀνθρώπων κάτω λυθάνοντες ὀφθαλμοὺς, τῷ ἀνωθεν ὀρώντι μόνῳ φανερούμεν τὸ γινόμενον.

hominum infra existentes latemus, ei qui desuper

ΚΕΦΑΛ. Θ'

Ἐπειδὴ καὶ ἡ πρόθεσις ἀνωθεν ἔχει τὴν αἰτίαν τῆς

περὶ Θεὸν εὐαρεστήσεως ἐξημένη, καὶ τὸ καταπέ-
 τασμα ὁμοίως ἀνωθεν ἤρτηται χαλασθέν· ὅπῃ τῷ
 καταπετάσματι λειτουργοῦμεν ἱερατικῶς, τὸ καλὸν
 ἐπιτελοῦντες· ὅταν δὲ σωφροσύνης, ἢ ἀκρημοσύνης
 σχῆμα προβαλλόμενοι τὰ ἐναντία πράττομεν ἐν
 κρυπτῷ καὶ παραπετάσματα τοῖς τῶν ἀμαρτημάτων
 σχοινοῖς διατείναντες, ἀλλὰ μὲν πράττομεν ἐν παρ-
 υφῇ, ἀλλὰ δὲ ἐπιμορφαζόμεθα πεπλασμένῳ σχήματι
 σεμνοποιούντες τὴν λανθάνουσαν ἀισχύνην, καὶ
 ἀπάτη τὰς τῶν ἀνθρώπων δελεάζοντες βίβεις πρὸς
 δόξαν εὐσεβῆ καὶ ἐνάρετον, τότε ὑπὸ παραπετάσματι
 κρύπτομεν ψεκτῶς τὰ καταγνώσεως εἰ φωραθεῖ
 ἄξια. Ὡς γὰρ ἡ ἀρετὴ κεκρυμμένως γινομένη Θεὸν
 ἔχει· τὸν ἐπαινέτην καὶ φανερομένη λαμπρῶς
 ἀνακηρύττεται, οὕτως ἡ κακία, λανθάνουσα μὲν
 τιμωρίαν ἐπηρητημένην ἔχει καὶ κόλασιν, ἐ[ληλ]εγμένη
 δὲ φέρει εἰς ἐσχάτην κατάγνωσιν. Ἀλλὰ κἀν ἐνταῦθα
 λάθωσιν οἱ τοιοῦτοι, διεσθαρμένον ἐπιτήδευμα σε-
 μνῷ ᾄθην συγκαλύψαντες σχήματι, ἐκεῖ γυμνωθή-
 σονται πάντως, τῆς μὲν δοκίσεως περαιρουμένης,
 φανερομένης δὲ καὶ ὑπολαμπούσης αὐτομάτως τῆς
 ἀληθείας· περὶ τούτων γὰρ ὁ Ἡσαίας τάχα φησὶν·
 « Ἀποκαλύψει Κύριος τὸ σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 ἐκείνῃ. » Ἀλλ' οὐ πάντες οἱ τὸ καλὸν μετερχόμενοι
 τοιοῦτοι, κἀν τινες θῆρα δόξης ἀνθρωπίνης τὸ τῆς
 θεοσεβείας ἐπιτήδευμα μετῴσιν οὐχ ἀγνώως· οὐ γὰρ
 διὰ τοὺς ἀπατεῶνας ἐπηρεαστέον καὶ τοὺς σπου-
 δαίους. Εἰσὶ γὰρ οἱ κατ' ἀλήθειαν τὴν ἀρετὴν με-
 ερχόμενοι, καὶ οὐ ψευδόμενοι τοῖς ἔργοις τὸ ἐπάγ-
 γελμα, ἀλλὰ τῷ ὀρωμένῳ τὸ κρυπτόμενον ἐξομοιούν-
 τες, καὶ τὸ σχῆμα ἔχοντες ἐρμηγίαν τοῦ πράγματος,
 οὐ φαινόμενοι μόνον δ' ἐπαγγέλλονται, ἀλλὰ καὶ ὄντες,
 ἐνομάζονται, ἢ καὶ τοῦ νομίζεσθαι μᾶλλον εἶναι
 σπουδάζοντες, διὰ τὸν πάντα καὶ τὰ ἐν μυχοῖς τῆς
 καρδίας ἐρευνῶντας Θεόν, καὶ ἀποδιδόντα ἐκάστω
 κατὰ τὸ ἴδιον ἔργον, οὐ κατὰ τὴν ὑπόληψιν. Ἄλλως
 δὲ πάλιν τινὲς ἐν τούτοις τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ διαμαρ-
 τάνουσιν, ἐπαιρόμενοι, καὶ νομίζοντες ἰδίᾳ δυνάμει
 τὸν κόσμον περιπεποιηθῆαι τῆς ἀρετῆς.

A desuper habet causam, quippe quæ a complacentia
 Dei dependet : et similiter velum obtegens suspendit-
 tur desuper laxatum, et sub hoc velo obtendentes
 sacrosancta administramus, dum bonum quodpiam
 perficimus : quando vero, temperantiæ aut pau-
 pertatis speciem præferentes, contraria facimus in
 occulto, velleque adumbrantia peccatorum funibus
 distendentes, alia quidem velut in attexto operamur,
 alia vero efformamus, specie efficta latentem turpi-
 tudinem gravi obtegentes honestate, atque fraude
 hominum visus decipientes ad piam gloriam, virtu-
 teque præditam assequendam, tunc sub velo adum-
 brante reprehensibiliter occultamus quæ digna sunt
 condemnatione, si pervestigentur. Sicut enim virtus
 clam exercita Deum habet laudatorem, ac declarata
 dilucide prædicatur, ita et malitia latitans habet
 quidem suspensum supplicium et punishmentem, re-
 darguta vero ac deprehensa fert ad extremam con-
 demnationem. Quamvis autem isti tales lateant hic
 non animadversi, habitu scilicet gravi et honesta
 corruptum obtendentes studium, illic omnino denu-
 dabuntur; opinione quidem quæ de ipsis habebatur
 sublata, patefacta vero, et ex seipsa sublucante
 veritate : de his quippe forsitan Isaias dicit : « Re-
 velabit Dominus figuram ipsorum in illa die ». .
 Sed non omnes, qui bonum consecantur, tales
 sunt, et si quidam existant, qui humanæ gloriæ
 venatione pietatis cultum 589 erga Deum non
 pure aggrediantur, nec enim propter deceptores
 molestiæ subeundæ sunt etiã studiosis. Sunt enim
 qui vere virtutem consecantur, nec ementiantur
 operibus professionem, sed hanc assimilant ei quod
 videtur, et speciem habent, quæ interpretatio sit
 rei, quive non apparent solummodo in eo, quod
 profitentur, sed et nominantur sic, dum re tales
 existant, aut etiam student esse plus eo, quod no-
 minantur propter Deum scrutantem omnia, quæ in
 recessibus cordis obversantur, ac unicuique retri-
 buentem secundum proprium opus, non secundum
 opinionem. At alias e diverso aliqui in hisce a vero scopo aberrant, animi elatione elevati, et arbitran-
 tes propriis viribus sibi seipsos virtutis ornamentum comparare.

ΚΕΦΑΛ. Ι΄.

Σπάνιον γὰρ καὶ λίαν δύσκολον, ἐνεργεῖν μέγεθος
 ἀρετῆς μὴ ἐπαρθεῖν τῷ φρονήματι, μηδὲ φουση-
 θῆναι τοῖς κατορθώμασι, μείναντα δὲ ταπεινὸν, καὶ
 ὡς ἂν εἴποι τις ἄζυμον· οὔτε γὰρ ἄζυμον φουσᾶται
 πυρὶ προσομιλοῦν, μένει δὲ ἐν ταπεινῷ τῷ σχήματι,
 οὔτε μετριόφρων ἐπαίρεται μετερχόμενος ἀρετὴν,
 εὐλαβεῖα καταστέλλων τὸ τῆς ἀλαζονείας οἶδημα.
 Τούτοις ὁ νομοθέτης τὸν φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν
 τοῦ Θεοῦ συμβουλεύει, πάντοτε τῆς ἀλόγου τούτου
 ἐπάρσεως παιδαγωγῶν ἐφιστῶν, καὶ σωφροιστῆν
 ὄσιον. Τὸ γὰρ προστάσσειν ἐπὶ τῶν πτερυγῶν τοῦ
 ἱματίου ποιεῖν κράσπεδα ἐκ κλώσματος ὑακινθίνου,
 καὶ ταῦτα διὰ παντὸς ὀρώντας τῶν θεῶν ἐντελῶν
 ἔχειν ὑπόμνημα, τοῦτο μοι δοκεῖ διὰ συμβόλου
 σημαίνειν. Ὡς γὰρ τὸ κράσπεδον ἀρχὴ ἱματίου,

CAPUT X.

D Rarum enim est, ac perdifficile, quod, qui vir-
 tutis fert magnitudinem, non efferatur animi sensu,
 nec ob facinora bene patrata infletur, sed perman-
 neat humilis; et quasi quis diceret, non fermenta-
 tum : nec enim inflatur non fermentatum, si igni
 approximetur, sed in humili manet specie; neque
 extollitur mediocriter de se sapiens, dum religiosam
 affectet pietatem, quippe qui jactantia reprimi tu-
 morem. Istis legislator ille (Moses) timorem Dei præ
 oculis habere consulit, semper ipsum irrationabilis
 elationis pædagogum constituens, ac sanctum emen-
 datorem : quod enim mandarit, ut in partibus ves-
 tis circa fimbrias lacinosas institas e filo hyacin-
 thino facerent, et istas semper videndo divinorum
 590 præceptorum recordationem haberent, hoc

nibi videtur per symbolum significare; nimirum, A οὕτως ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου, τοῦτον οὖν συ-
quod, sicut simbria est initium vestis, ita « initium
sapientiae, timor Domini »;) hunc igitur subtexere
oportet omni virtutis summitate (quandoquidem
summitates quodammodo sunt fallaces ad amen-
tiam detorquentes eos qui parum sapiunt), ut ob
oculos animæ timor iste indesinenter agitatus, co-
hibeat tumorem irrationalem in rebus bene gestis,
edoceatque virtute præditum, quod licet ipse sibi
subtlexerit vestem, Deus attamen est, qui dedit
hujuscemodi texturæ sapientiam, et ob id auctori
scientiæ, et non operario totam oportet attribuere
virtutem; sic enim virtus tum erit illustrior, si
eam opus esse Dei fateamur; tum ejus acquisitio
secura manet acquirenti, præ Dei timore, tum de-
mum religiosa perpetuo custoditur pietate erga ipsum Deum nostrum, cui gloria, et potestas in
sæcula. Amen.

“ Eccli. 1, 16.

SPURIA.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ

ΕΝ 9 ΝΟΥΘΕΣΙΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ.

S. P. N. NILI

TRACTATUS MORALIS ET MULTIFARIUS

In quo spirituales sunt admonitiones.

CAPUT I.

B

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Multiforme ac multiplex fidelibus proponitur cer-
tamen pugnae in praesenti vita, iis scilicet, qui per-
spicaciter in judicando prudentia res discernere
valent, et praesentia quidem convenienter distin-
guere, futura vero perpendere utiliter. Haec autem
institutio plurima indiget attentione et cura, ut
intellectus ad utraque protensus, possit haec intel-
ligere, neque huc et illuc vacillet, necessarii expe-
riimenti, debitæque praemeditationis aut oblivione

Πολυμερής και πολύτροπος πρόκειται τοῖς πι-
στοῖς ἡ ἀγών τῆς ἀθλήσεως ἐν τῷ παρόντι βίῳ, τοῖς
διορατικῶς ἐν συνέσει διακρίνειν δυναμένοις, και τὰ
παρόντα χαρακτηρίζειν δεόντως, και τὰ μέλλοντα
θεωρεῖν συμφερόντως. Πολλῆς δὲ δεῖται ἡ αὐτῆ
ἀγωγῆ, ὥστε δυνηθῆναι νοῆσαι, προσοχῆς, και
φροντίδος, τὸν νοῦν πρὸς ἑκάτερα ἐκτεινόμενον,
ὥδε κακείσε τῆς δεούσης δοκιμασίας, και τῆς ἐπι-
λομένης θεωρίας μὴ σφαλῆναι, ἢ λήθη ἀμφοδιζόμε-

ς, ἢ ὀλεγοποισία πολεμοῦμενος, ἢ ἀναξιοῦται ἐπι-
 νλευόμενος. Ὁ μὲν γὰρ Ἄδὰμ ἐν ἀρχῇ τῆς κτί-
 ως παρακούσας εὔρε καιρὸν ἐπανόδου τῆ τοῦ
 ριστοῦ παρουσίᾳ ἐν σαρκί, ἡμεῖς δὲ πρὸς τῷ τέλει
 οὐ κώσιου τυγχάνοντες, εἰ ἐκπεσοῦμεν τῶν ποιού-
 νων χαρισμάτων, καὶ τῆς βασιλείας τὴν ὀψηλωτέ-
 ζων καὶ ὑπερβαύμαστον ἀξίαν, ἀγρεῖωσαντες ταῖς
 ἀρακουστικαῖς πλημμελείαις, οὐχ ἔξομεν καιρὸν
 πανόδου, ἀλλ' ἡγεέννης ἀπάντησιν. Οἱ γὰρ μετὰ τὴν
 εὐτέραν ἀνακαινίσιν τῆς ἀνθρωπότητος ἐμμένοντες
 ἢ παλαιότητι ἐπὶ δόξῃ κακίας, μάταιον ἐπιχειροῦσι
 τὴν τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίαν, ὧν τὸ κρῖμα ἐνδικόν
 στι, διὰ τοῦτο διδασχόμεθα ἀπεκδύσασθαι τὴν πα-
 αιότητα, καὶ ἐνδύσασθαι τὴν καινότητα· ἐκεῖνος
 ἔν γὰρ ἐπαινετός, ὁ χθὲς ὑπάρχων ὄργιλος καὶ
 λυμώδης, σήμερον δὲ πρᾶος καὶ ἡσύχιος, ὁ καὶ τὰ
 πάθη νικῆσας καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσκήσας· ἐκεῖνος ἐπι-
 κινετός, ὁ χθὲς μὲν τῆ αὐθεντίᾳ ἀγόμενος, σήμερον
 δὲ τῆ ὑποταγῆ τοῦ Εὐαγγελίου ὑποταγείς, καὶ ἐπὶ
 παντὶ ῥήματι, καὶ πρᾶγματι, καὶ ἐνθυμῆματι τάξιν
 τιθέμενος, καὶ τῶν ἀρετῶν τὴν περιποίησιν μερι-
 μνῶν, καὶ τῆ ἰδίᾳ αὐθεντίᾳ μὴ καταχρῶμενος εἰς
 ἀθέτησιν τῶν Εὐαγγελικῶν ἀρετῶν, μεριμνῶν δὲ
 τὸν μέλλοντα αἰῶνα, καὶ τοῦ παρόντος καταφρονῶν,
 ἵνα τούτῳ ἀνταγωνισάμενος, καὶ νικῆσας ἐν τῷ
 μέλλοντι αἰῶνι ἐπαίνοιον τύχη, καὶ ἀνακαινιζόμενος
 τῆ καινότητι καθ' ἡμέραν τῆ ἀποχῆ τῶν πονηρῶν
 πραγμάτων, καὶ ἐπιδείξει τῶν ἀρετῶν· αὐτὴ γὰρ
 ἔστιν ἡ ἀπέκδυσσις, καὶ ἐπένδυσις. Τίς εὖν ἡ αἰτία
 τοῦ θανάτου, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς ζωῆς; Ἡ παρα-
 κοῆ τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἡ ὑπακοῆ τῆς δικαιοσύνης·
 ὅταν οὖν ἀμαρτάνωμεν, ὑπόδικοι παρακοῆς γινόμεθα,
 καὶ διὰ τοῦτο χρεια τῆς ἀντιστατικῆς μελέτης, καὶ
 τῆς ἀσκητικῆς φροντίδος, καὶ μόλις γέ τις διαφεύ-
 ξεται τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἀμαρτητικῶν παθῶν.
 ἰδοκοπε οἶος ἐπὶ πρᾶεμεδίᾳ ἠελυκάντῃ, ἀκ ἠελυκάντῃ
 κὠρσὺς πεκκαμίνοςᾶρὺμ πασιόνὺμ νὶκ ὑβτῆρφυγίετ
 κὠισπὺμ.

ΚΕΦΑΛ. Β.

CAPUT II.

Διὰ τοῦτο τοῖς μὲν ἀρχαίοις ὁ Κύριος προσκατα-
 λειπόμενος τὰ προστάγματα, τοῖς δὲ νέοις ἐντέλλεται
 τὰ εὐαγγελικὰ διδάγματα τὸ μὴ μισῆσαι, μῆτε ὀρ-
 γισθῆναι, μῆτε ἐπιθυμῆσαι, μῆτε ἀνταποδοῦναι,
 ἀλλὰ τοῖς συμβόλοις τῆς ἀγάπης πρὸς τελειότητα
 ὀδηγηθῆναι· αἱ ἐντολαὶ δὲ τοῦ Κυρίου, βαρελαὶ οὐκ
 εἰσὶν, ἀλλὰ μοχθηροποιοῦσι τὸν ταῦτας φυλάττοντα
 αἱ ἀντικειμέναι τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἀμαρτητικαὶ δύ-
 νάμει, οὐ σύμφυτοι οὐσαὶ τῆ φύσει, ἀλλ' ἐπιπέσακτοι.
 Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἐντέλλεται ἐκρίζου ἡμῶν
 κατὰφυτεῖν, καὶ κατασκάπτειν, καὶ ἀνοικοδομεῖν.
 Ἄλλὰ πολλῆς χρεια ἔχει φρονήσεως ἡ τοιαύτη ἐρ-
 γασία, καὶ προσοχῆς καὶ φροντίδος, τῆς συνήθους
 ἀγωγῆς παρεμποδιζούσης πρὸς τὴν τοιαύτην ἀσφά-
 λειαν. Διὰ τοῦτο χρεια ἀνδρείας καὶ ἀγῶνος, καὶ
 ἀθλητικῆς ἐνστάσεως διηνεκοῦς ἐπὶ τῆς διανοίας
 πλατυνομένης καὶ πρὸς πάσας τὰς ἐπιδρομὰς παρα-
 τασσομένης καὶ μὴ ἐνδιδούσης. Σὺ δὲ ὁ πιστός, μὴ
 ὀργῆς σου τὸ ἀξίωμα, μὴδὲ συνέλοκο τῆ ματαιότητι

A præpeditus, aut pauxilla fide oppugnatus, aut pro-
 pria contemptione petitus insidiis. Adam quippe
 initio conditi orbis, licet non obtemperasset, nactus
 est tamen occasionem redeundi, Christi in carne
 præsentia; nos vero, qui in fine mundi versamur,
 si e tantis excidamus gratis, regnique illius præ-
 celsiorem ac supra modum admirabilem dignitatem
 inobediendiæ peccatis reddamus inutilem, tantum
 aberit a nobis opportunitas postea redeundi, ut
 potius immineat occurrendi gehennæ periculum. Illi
 etenim, qui post secundam innovationem humani-
 tatis, improbe sentientes, vetustati inhaerent, frustra
 aggrediantur Christi constitutiones sectari, quorum
 damnatio justa est⁸⁸: quapropter edocemur ve-
 tustatem exuere et induere novitatem; ille quippe
 B laudabilis est, qui heri quidem iracundo ac turbato
 animo sese habebat, hodie vero est mansuetus et
 quietus, quique passiones animi devicit, et in vir-
 tute se exercuit; laudabilis ille, qui heri quidem
 delectatione mundanæ potestatis ducebatur, hodie
 vero Evangelii obediendiæ subjectus est, omnique
 verbo, et operi, atque animi conceptui modum ratio-
 ne temperatum assignavit, procuratque sollicitè
 virtutum acquisitionem, et propria non abutitur
 auctoritate ad evangelicarum virtutum transgres-
 sionem, futurum vero sæculum accurate considerat,
 et præsens habet despectui, ut postquam adversus
 istud pugnarit, ac vicierit, laudem in sæculo ven-
 turo consequatur; quique novitate quotidiana reno-
 vatur, ab iniquitatibus abstinendo, virtutumque
 C specimen exhibendo: hujuscemodi etenim est mo-
 dus exuendi sese et induendi. Quænam igitur est
 causa mortis, et quis vitæ modus? Est quippe in-
 obediendiæ peccatum, et justitia obediendiæ, siqui-
 dem dum peccamus, rei evadimus inobediendiæ;
 idcirco opus est præmeditatione reluctantè, ac sollicitudine
 exercitationi vacante; dum sic etiam in-

⁸⁸ Rom. III, 8.

cedat. Tu vero, qui fidelis es, ne dignitatem ignores tuam, nec multorum vanitate atraharis, sed umbrosæ vitæ oppone umbram, et sic ipsam pertransi vitam, quasi sit umbra præteriens; fac, ut /innotescens civis futuri sæculi, nunc ejus amplexans amicitiam, ut quando illuc pervenies, non velut hospes sis ignotus, sed excipiaris tanquam amicus, utque civis honore afficiaris, quia hujus quidem vitæ status præterit ob volubilitatem, sed postea dextera erunt dextera, sinistra vero, separata hiatus interminato; et tunc fides justorum effulgebit, et charitas exaltabitur, et constantia colaudabitur et coronabitur, eritque admirationi fortitudo, quippe quæ adornavit coronis victores, qui laboriosis virtutibus et exercitationi vacantes egregie decertarunt, atque cursum perfectum compleverunt.

CAPUT III.

Hæc est enim legitima pugna, et evangelicæ ordinatio, cum dicat Dominus: « Qui amat patrem, aut matrem, aut filium, aut sororem plusquam me, non est me dignus ⁸⁷; » ideoque rursus aiebat Dominus omnibus, qui sua observarunt mandata ⁸⁸: Venite, benedicti Patris mei; esurivi enim justitiam, et apud vos ipsam inveni; et sitivi charitatem, ipsaque abundastis; vos circumvestire volui, et dignos exhibuistis vosmetipsos; in carcere delitescens eram, et inquirentes reperire me potuistis; infirmitate ac humiliatione apparui, et vos dominatum agnovistis. Venite, benedicti Patris mei, accessistis e terra longinqua, qui per multos transiistis prædones, et ab insidiis incolumes evasistis, quia frequentioribus virtutum jaculis usi estis, quibus tandem obtinuistis victoriam. Venite, benedicti Patris mei, quia vigilantes fuistis, liberumque arbitrium adiecitistis ad obedientiam angelicæ legislationi præstandam, hanc libero arbitrio præferentes subjectionem. Venite, benedicti Patris mei, quia conspicabar vos uti rosas inter spinas, qui præ meditationis fervore videbamini rogas, ac veluti lilia intuebar conscientiæ puritate præfulgidos. Venite, benedicti Patris mei, quia similes fuistis lapidi adamantino, qui nec in igne comburitur, nec in aqua tingitur humore, factique estis velut amiantus, qui ignem quidem suscipit, sed non exuritur flamma, imo repræsentat substantiam splendidiorum et illibatam; sic et vos, cum per tela maligni transissetis, minime inflammati fuistis, imo abundastis justitia, ac bene redolentes virtutes copiosiores accumulastis, mundum etiam non dilexistis, sed cupiditate potius regni cælorum flagrastis. Venite, inebriemini ex ubertate domus meæ, jucundaque oblectemini in torrente deliciosæ voluptatis ⁸⁹.

CAPUT IV.

Venite, benedicti Patris mei, quis domum vestram ædificastis super petram, cumque flumina,

⁸⁷ Matth. x, 37. ⁸⁸ Matth. xxv, 35, 36. ⁸⁹ Psal. xxxv, 9.

Α τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τῷ σκώδει βίω ἀντίθεος σκίτην, καὶ οὕτως αὐτὸν πέρασθε ὡς σκιά παρατρέχουσα. Τοῦ μέλλοντος αἰῶνος γνωστικὸς πολίτης γενοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἤδη ἀσπαζόμενος, ἵνα ὅταν φθάσῃς ἐκεῖ, μὴ ὡς ξένος ἀγνοήσῃς, ἀλλ' ὡς φίλος προσδεχθῇς, καὶ τιμηθῇς ὡς πολίτης. Ἡ γὰρ σύστασις ταύτης παρέρχεται διὰ τὴν τρεπτότητα ἀλλ' ἔστιαι τὰ δεξιὰ, δεξιὰ, τὰ δὲ ἀριστερὰ, χάσματι ἀπεράντην διαιρούμενα, καὶ τότε τῶν δικαίων ἐλάμψει ἡ πίστις, καὶ ὀφωθήσεται ἡ ἀγάπη καὶ ἐκαινεθήσεται ἡ ὑπομονή, καὶ στεφανωθήσεται ἡ ἀνδρεία, καὶ θαυμασθήσεται ἡ τοῦς νικητὰς στεφανώσασα, τοῦς καλῶς ἀγωνισαμένους ταῖς ἀσκητικαῖς καὶ ἐπιπόνους, καὶ τὸν δρόμον τὸν καλὸν τελείσαντας.

ΚΕΦΑΛ. IV.

Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἔννομος ἀθλησίς, καὶ εὐαγγελικὴ διάταξις ἐν τῷ λέγειν τὸν Κύριον· « Ὁ φίλῶν πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ υἱὸν, ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἀξίος. » Καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ὁ Κύριος ἔλεγε τοῖς τηρήσασιν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ· Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου· ἐπέβασα γὰρ τὴν δικαιοσύνην, καὶ εὗρον αὐτὴν παρ' ὑμῖν, καὶ ἐδέχθητε τὴν ἀγάπην, καὶ ταύτην ἐπλεονάσατε· περιβαλέσθαι ἠθέλησα ὑμᾶς, καὶ ἀξίους ἑαυτοῦς ἀπεδείξατε· ἐν φυλακῇ ἤμην κρυπτόμενος, καὶ ἐρευνῶντες, εὗραῖν με ἠδυνήθητε· ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ταπεινότητι ὤφθη, καὶ ὑμεῖς τὴν δεσποτείαν ἐπέγνωντε. Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ἐκ γῆς μακρόθεν ἤκατε πολλοὺς ληστὰς διελθόντες, καὶ ἀνεπιβούλευτοι διαφυλαχθέντες, ἐπειδὴ τὰ βέλη τῶν ἀρετῶν ἐπλεονάσατε, δι' ὧν ἐνίκησατε. Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ὅτι γρήγοροι γεγόνατε, καὶ τὴν αὐτεξουσιότητα εἰς ὑποταγὴν τῆς ἀγγελικῆς νομοθεσίας προσεδάτε, τὴν ὑποταγὴν προτιμήσαντες τῆς αὐτεξουσιότητος. Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ὅτι θεώρου ὑμᾶς ὡς ῥόδα ἐν ἀκάνθαις κυρκατάζοντας τὴν θερμότητα τῆς μελέτης, καὶ λαμπροὺς ὡς τὰ κρίνα ἐπὶ καθαρότητι τῆς συνειδήσεως. Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ὅτι ὠμώθητε τῷ λίθῳ τῷ ἀδαμαντίνῳ, τῷ μῆτι ἐν πυρὶ φλογεμένῳ, μῆτι ἐν ὕδατι βαπτιζομένῳ, καὶ γεγόνατε ὡς τὸ ἀμίαντον τὸ δεχόμενον τὸ πῦρ, καὶ μὴ φλογιζόμενον, καὶ λαμπροτέραν, καὶ ἀθιγῆ τὴν ὑπόστασιν ἐπιδεικνύμενον, καὶ ὑμεῖς παρελθόντες τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ, οὐκ ἐφλέχθητε, ἀλλὰ τὴν δικαιοσύνην ἐπερισσεύσατε, καὶ τὰς εὐωδιαζούσας ἀρετὰς ἐπλεονάσατε. Καὶ τὸν κόσμον οὐκ ἤγαπήσατε, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μᾶλλον ἐκोधήσατε. Δεῦτε, μεθύσθητε ἀπὸ πίστεως τοῦ οἴκου μου, καὶ εὐφράνητε ἐν χειμάρρῳ τῆς τρυφῆς.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, ὅτι ἠκολούθησατε τὴν οἰκίαν ὑμῶν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ

καλθόντων τῶν ποταμῶν, καὶ τῶν ἀνέμων, καὶ τῶν ἄστῶν ἀσάλευτοι διεμείνατε, καὶ τοὺς πόδας ὑμῶν ὡς ἐδώκατε εἰς σάλον, ἀλλ' ἐπὶ τῆς πέτρας ἐστήκατε αὐτοὺς, καὶ γεγόνατε δόκιμοι ἐν τῇ πίστει.

Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονοήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ αταβολῆς κόσμου, ὁ ἀλλ' οὐχ ὑμεῖς ὠρίσθητε κληρονόμοι τῆς βασιλείας· ἐπεὶ οὐτε ὑμεῖς ἐπαινετοί, οὔτε ἡ κλῆσις τοῦ καλοῦντος δικαία, ἀλλ' αἱ ἀθλήσεις προωρίσθησαν, καὶ ἀρεταὶ τῶν διὰ τῶν ἀθλῶν ἐρραρχομένων προεθεωρήθησαν, καὶ πάντες διελθεῖν κλήθησαν, ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν, ὑμεῖς δὲ οἱ ἠπακούσαντες, καὶ τῆς παρακοῆς τὸ ἔγκλημα ἀπεκδύσασθε, καὶ τῆς ὑπακοῆς τὸν ἔπαινον ἐκομίσασθε· ἄς ἀρετὰς ἐπιδειξάμενοι, καὶ τῆς βασιλείας ἀξιογενομένοι. Μακάριοι οἱ ταύτης καταξιούμενοι τῆς μαρτυρίας, ἐνώπιον ἀγγέλων, καὶ πάντων ἀνθρώπων· ἐπειδὴ γὰρ τὸν Θεὸν σφόδρα ἐφοβήθησαν, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τελείως ἐφύλαξαν, καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπλεόνασαν, ὡς μέτρον ἐμέτρησαν ἀντεμετρήθη αὐτοῖς παρὰ Κυρίου ὁμοίως. Μέχρις οὖν τοῦτου τὸν λόγον ἐπιστήσωμεν, εὐχαριστοῦντες, καὶ εὐλογοῦντες τὸν Κύριον ἐπὶ πᾶσι ταῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ χάρισμασιν, οἷς ἡμῖν δωρεῖται τοῖς ἀναξίοις ἡ αὐτοῦ φιλανθρωπία, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

A venti et imbres supervenissent, inconcussi permansistis⁹⁰; quique pedes vestros non dedistis in commotionem⁹¹, sed ipsos super petram stabilivistis⁹², et in fide probati evasistis. « Venite, benedicti Patris mei, hæreditate possidete præparatum vobis regnum a constitutione mundi; » sed non determinati fuistis vos, ut regni essetis hæredes, alioquin, nec ipsi laudabiles exsisteretis, nec vocantis justa foret vocatio, sed certamina fuerunt prædeterminata, et virtutes eorum, qui per certamina progredierentur, fuere perspectæ antea, et sic omnes vocati sunt ut per certamina transirent, sed non omnes obedierunt. Vos autem, qui obediistis, et inobedientiæ crimen excussistis, laudem quoque reportastis obedientiæ, et eas exhibendo virtutes, condigni fuistis habiti tali regno. Beati, qui hocce testimonio in conspectu angelorum omniumque hominum digni judicabuntur; dum etenim ii valde timuerunt Deum, et ejus mandata perfecte custodierunt, amplioremque sibi compararunt justitiæ, qua mensura mensi sunt, ea similiter emensa est ipsis a Domino. Hucusque ergo sermoni finem imponamus, gratias agentes, et benedicentes Domino in omnibus bonis ipsius donis, quibus nos indignos muneratur ejus misericordia. Ipsi gloria, et honor in sæcula. Amen.

⁹⁰ Luc. vi, 48. ⁹¹ Psal. cxx, 3. ⁹² Psal. xxxix, 3.

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

EPICTETI ENCHIRIDION

SEU MANUELE

A S. P. N. Nilo concisum et interpolatum ejusque opusculis insertum.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστί, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Ἐφ' ἡμῖν μὲν ὀπώλησις, ὄρμη, ὄρεξις, ἐκκλίσις, καὶ ἐνὶ λόγῳ ὅσα ἡμέτερα ἔργα.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Καὶ τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστί, φύσει ἐλεύθερα, ἀκόλυτα, ἀπαρτιδιστά. Τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτά, ἀλλότρια.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Μέμνησο οὖν ὅτι ἐάν τὰ φύσει δοῦλα ἐλεύθερα

C

CAPUT I.

Existentium rerum quædam sunt in nobis, quædam non sunt. In nobis quidem sunt existimatio, impulsus, desiderium, aversatio, et uno verbo cætera, quæ nostræ sunt operationes.

CAPUT II.

Ac ea, quæ in nobis sunt, naturaliter libera existunt prohiberi, et impediri minime possunt; at quæ non sunt in nobis, infirma, serva, impedita, et aliena existunt.

CAPUT III.

Memento igitur, quod, si quæ naturaliter serva

sunt, putaveris libera, et quæ aliena, propria; Impedieris, lugebis, perturbaberis, de Deo deque hominibus conquereris; si vero tuum opinatus fueris solummodo esse tuum, alienum autem, ut est, alienum, nullus te vexabit unquam, nullus te impediet, neque adversus ullum querelam propones, licet ulli non intendes, nihil invitus facies, neminem habebis inimicum, nullus te lædet, neque noxam afferet aliquam.

CAPUT IV.

Talia igitur tantaque appetens, memento rursus, quod dum moveris mediocriter, non oportet ea capessere, sed ad aliqua quidem omnimodo deferri motu, alia vero pro præsentis differre: quod si et hæc velis, cupiasque ditescere simul et imperare, forsitan nec ea ipsa assequeris, eo quod prima simul concupiscas, verum omnibus illis frustraberis, per quæ solum felicitas et libertas comparatur.

CAPUT V.

Statim igitur asperæ cuique imaginationi, curæ tibi sit addere dicendo, quod quædam apparentia sit, nullo vero modo existat, ut in conspectum venit ac cernitur; eam deinde examina, et proba regulis, quas habes; hac vero prima et potissimum, utrum sit ex eis quæ in nobis sunt, aut ex eis quæ in nobis non sunt, sique sit quid eorum quæ non in nobis, in promptu habes, quod nihil ad te spectat.

CAPUT VI.

Recordare, quod appetitionis promissio sit assuetio ejus quod appetitur; aversionis pollicitatio, non incidere in illud, quod quis aversatur. Is porro, qui in desiderando frustratur, impos est voti; qui vero in aversando incidit, infelix: itaque si aversaris illa sola, quæ sunt præter naturam, ex eis, quæ in te sunt, nullam in rem incidet earum, quas aversaris, sin vero morbum, aut paupertatem, vel mortem averseris, calamitosus eris.

CAPUT VII.

Tolle igitur aversionem ab omnibus, quæ sunt præter naturam ex iis quæ in nobis sunt; cupiditatem vero pro præsentis omnino auferas; si enim D appetas aliquid eorum quæ non sunt in nobis, frustrari necessum est; verum quam bonum sit appetere ea quæ in nobis sunt, adhuc tibi non est manifestum, sed solum motu quo ad aliquid converteris, vel ex aliquo te proripis, utere leviter, sine dilatione, et cum exceptione, atque remisse.

CAPUT VIII.

Unicuique illorum, quæ animam alliciunt, aut utilitatem præbent, vel diliguntur, memento adiacere dicendo (eujusmodi est) exorsus a minimis, si diligas ollam, quod ollam diligis; nam ea confRACTA non perturbaberis; si liliolum tuum perames, aut uxorem, quod hominem peramas, cum nauque decesserit, non turbaberis.

Α οὐθῆς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδοσθήσῃ, πενήσει, παραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεδὸν καὶ ἀνθρώπου ἂν δὲ τὸ σὸν μόνον οὐθῆς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀλλότριον, ὡς ἔστιν, ἀλλότριον, οὐδεὶς σε ἀναγκάσει, οὐδαὶς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐδὲ ἐγκαλέσει; οὐδενὶ, ἄκων πράξεις οὐδὲ ἔν· ἐχθρὸν οὐδένα ἔξει, οὐδεὶς σε βλάψει, οὐδὲ βλαβερόν τι ποιήσει.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Τηλικούτων οὖν ἐπιέμενος, μέμνησο ὅτι οὐ βαμπτρώως κεκινημένος ἀπτεσθαι αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν κεκινημένος παντελῶς, τὰ δὲ ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρὸν, ἂν δὲ καὶ ταῦτα θέλεις, καὶ πλουτεῖν, καὶ B ἄρχεῖν, τυχὸν μὲν οὐδὲ αὐτῶν τούτων τεύξῃ διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐπιεσθαι, πάντων γε μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ δι' ὧν μόνον ἐλευθερία καὶ εὐδαιμονία περιγίγνεται.

ΚΕΦΑΛ. Ε'.

Εὐθύς οὖν πάσῃ φαντασίᾳ τραχεῖα μελέτα ἐπιλέγειν, ὅτι φαντασία ἢ, καὶ οὐ πάντως τὸ φαινόμενον, ἔπειτα ἐξέταζε αὐτήν, καὶ δοκίμαζε τοῖς κινήσιν, οἷς ἔχεις, πρώτῃ δὲ καὶ τούτῳ, καὶ μάλιστα πότερον περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν ἔστιν ἢ περὶ τὰ οὐκ. ἐφ' ἡμῖν, κἀνπερ ἢ τι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν πρόχειρον ἔστω τὸ ὅτι οὐδὲν πρὸς σέ.

C

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Μέμνησο ὅτι ὀρέξεως ἐπαγγελία ἐπιτυχία οὐ ὀρέγεται, ἐκκλίσεως ἐπαγγελία τὸ μὴ περιπίπτειν ἐκείῳ, ὃ ἐκκλίνεται. Ὁ μὲν ἐν ὀρέξει ἀποτυγχάνων, ἀτυχῆς· ὃ δὲ ἐν ἐκκλίσει περιπίπτων δυστυχῆς; ἂν οὖν μόνον ἐκκλίνῃς τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπὶ σοί, οὐδενὶ ὧν ἐκκλίνεις περιπέση· νόσον δὲ ἂν ἐκκλίνῃς; ἢ πέναν, ἢ θάνατον, δυστυχῆσεις.

ΚΕΦΑΛ. Ζ'.

Ἄρον οὖν τὴν ἐκκλίσιν ἀπὸ πάντων τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετὰ θες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν, τὴν δρεξίν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔνελε. Ἄν τε γὰρ ὀρέγῃ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τινος, ἀτυχεῖν ἀνάγκη. Τῶν δὲ ἐφ' ἡμῖν ὅσον ὀρέγεσθαι καλὸν οὕτω σε πάρεστι· μόνῳ δὲ τῷ ὀρμῶν, ἢ ἀφορμῶν χρωῖ, κούφως, ἀνυπερθέτως, καὶ μεθ' ὑπεξαρέσεως καὶ ἀντιμῆνως.

ΚΕΦΑΛ. Η'.

Ἐφ' ἐκάστου τῶν ψυχαγωγούντων, ἢ χρείας περιεχόντων, ἢ στεργομένων μέμνησο ἐπιλέγειν (ὁπαῖς ἔστιν ἀπὸ τῶν σμικροτάτων ἀρξάμενος, ἂν χύτραν στέργῃς), ὅτι χύτραν στέργεις· κατεαγείσης γὰρ οὐ παραχθήσῃ, ἂν παιδίον σεαυτοῦ καταφιλήῃ, ἢ γυναῖκα. ὅτι ἀνθρώπων καταφιλεῖς· ἀποθανόντος γὰρ οὐ παραχθήσῃ.

ΚΕΦΑΛ. Θ.

A

Ὅταν ἄπτεσθαί τινος ἔργου μέλλης, ὑπομίμησθε σαυτὸν, ὅποιόν τί ἐστί τὸ ἔργον· ἐὰν λουσομένους ἀπίης, πρὸβαλε σαυτῷ τὰ γενόμενα ἐν βαλανείῳ· τοὺς ἀπορῥαίνοντας, τοὺς ἐνσειομένους, τοὺς λοιδοροῦντας, τοὺς κλέπτοντας, καὶ οὕτως ἀσφαλέστερον αἴψῃ τοῦ ἔργου, ἂν ἐπιλέγης εὐθύς, ὅτι Λούσασθαι θέλω, καὶ τὴν ἑμαυτοῦ προαίρεσιν, κατὰ φύσιν ἔχουσαν τηρῆσαι, οὐ τηρήσω δέ, ἐὰν ἀγανακτῶ πρὸς τὰ γινόμενα.

ΚΕΦΑΛ. Γ.

Ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα· οἷον ὁ θάνατος οὐ δεινόν, ἐπεὶ καὶ Σωκράτης ἂν ἐφαίνετο, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τοῦ θανάτου διότι δεινόν· ἐκεῖ τὸ δεινόν ἐστίν. Ὅταν οὖν ἐμποδιζώμεθα, ἢ ταρρατώμεθα, ἢ λυπώμεθα, μηδέποτε ἄλλον μηδένα αἰτιώμεθα, ἀλλ' ἑαυτοὺς τοῦτ' ἐστί τὰ ἑαυτῶν δόγματα, ἐπαιδευτοῦ ἔργον τὸ ἄλλῃ ἐγκαλεῖν ἐφ' οἷς αὐτὸς πράττει κακῶς ἠγγεμένον παιδεύεσθαι τὸ ἑαυτῷ, παπαιδευμένου τὸ μήτε ἄλλῃ μήτε ἑαυτῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Μηδενὶ ἐπαρθῆς ἄλλοτριῷ προτερήματι. Εἰ ὁ ἵππος ἐπαίρομενος, ἔλεγεν, ὅτι Καλὸς εἶμι, οἰστὸν ἂν ἦν. Σὺ δὲ ὅταν λέγεις ἐπαίρομενος, ὅτι Ἴππον καλὸν ἔχω, ἴσθι ὅτι ἐπὶ ἵππῳ ἀγαθῷ ἐπαίρη. Τί οὖν ἐστί σόν; Ἀρῆσις φανασίων. Ὅταν οὖν ἐν χρήσει φασινασίων κατὰ φύσιν ἔχῃς, τηνικαῦτα εὐλόγως ἐπαρθῆσθαι· τότε γὰρ ἐπὶ σὺ τινι ἀγαθῷ ἐπαρθῆσθαι· nationum naturaliter te gesseris, tum extolleris

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Καθάπερ ἐν πλῶ τοῦ πλοιοῦ καθορισθέντος, εἰ ἐξέλθοις ὑδρεύεσθαι, ὕδου πάρεργον, καὶ κοχλίδιον ἀναλέξαι, καὶ βολθάριον, τετάσθαι δεῖ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὸ πλοῖον, καὶ συνεχῶς ἐπιστρέφασθαι, μήτι ὁ κυβερνήτης καλεῖ, κὰν καλέσῃ πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἕνα μὴ δεδεμένος ἐμβληθῆς ὡς τὰ πρὸβατα, οὕτω καὶ ἐν τῷ βίῳ ἐὰν διδῶται ἀντὶ κοχλίδιου, καὶ βολθάριου, γυναικάριον, καὶ παιδίον, οὐδὲν κωλύσει. Ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης καλέσῃ, τρέχε ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀφεις ἐκεῖνα, μηδὲ ἐπιστρέφόμενος· ἐὰν δὲ γέρον ᾖς, μηδὲ ἀπαλλαγῆς ποτε τοῦ πλοίου μακρὰν, μήποτε καλούμενος ἑλλίπηρ

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Μὴ ζῆται τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλει τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς γίνεται, καὶ εὐδαιμονήσεις· νόσος σώματός ἐστιν ἐμποδίων, προαιρέσεως δὲ οὐ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλει· χόλωσις σκέλους ἐστὶν ἐμποδίων, οὐ δὲ οὐ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Ἐφ' ἑκάστου τῶν προσπιπτόντων μέμνησο ἐπιστρέφων ἐπὶ σαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις

CAPUT IX.

Quando aggressurus es aliquod opus, in tuam revoca mentem, quale sit tale opus : si lavandus abieris, tibi ipsi propone, quæ fiunt in balneo ; hos vimirum aspergentes, illos infligentes, hos convicia jacentes, illos furantes, et sic opus aggredieris securus, si statim addideris dicendo, quod Lavari 330 quidem volo, et servare quoque meum, quod naturæ congruit, propositum ; non observabo vero, si ad ea quæ fiunt, indignabundus irascar.

CAPUT X.

Turbant homines non res ipsæ, at de rebus ipsis opiniones : mors videlicet non est aliquid grave, alioquin et Socrati visum esset, sed opinio, quæ de morte concipitur, quod ea grave quid est ; tunc etenim existit quid grave. Quando igitur impedimur, aut perturbamur, vel dolemus, nullatenus accusemus alium quemquam, sed nosippos, hoc est, nostras ipsas opiniones : hominis quippe indocili est actio, alterum criminari in his, quæ ipse improbe patrat : incipientis, castigare id, de quo reprehenditur ; eruditi, neque alterum, neque seipsum improbare.

CAPUT XI.

Nullam ob commoditatem potiore, quæ in alio fit, efferaris. Si etenim equus, dum superbit, diceret, quod Pulcher sum, ferendum quidem esset. Tu autem cum elatus jactantia, dicis, quod Equum pulchrum habeo, scias, quod ob equum bonum gloriabundus extolleris : quid igitur tuum est ? Usus nimirum imaginationum. Cum ergo in usu imaginationum naturaliter te gesseris, tum extolleris

331 CAPUT XII.

Quemadmodum in navigatione subducto in stationem navigio, si exeas aequatum, et ad bulbulum, cochleolasque colligendas, quod est præter susceptum viæ opus, mens oportet ut sit intensa ad navigium, et crebro converti, num gubernator vocet, et si vocaverit, omnia illa dimittere, ne vincus dejiciaris instar pecorum ; sic etiam in vita, si dentur vice cochleolæ, et bulbuli, uxorcula, et puerulus, nihil impedient ; si vero gubernator vocaverit, curre ad navigium, dimittens omnia, neque convertaris ; quod si fueris senex, ne unquam discesseris a navigio, ne forte desis, dum vocaris.

CAPUT XIII.

Ne quæras, ut ea, quæ accidunt, eveniant uti vis, sed contentus sis, ut quæ contingunt fiant, ut eveniant, sicque vives beate : morbus, corporis est impedimentum, propositi vero nequaquam, nisi velit ipsum : claudicatio, cruris est impedimentum, non vero tui.

CAPUT XIV.

In unoquoque occurrentium, conversus ad teipsum, memento quærere quam virtutem habeas ad

usum ipsius ; si formosum videas, aut formosam, A comperies virtutem contra ista temperantiam ; si imperatur labor, invenies constantiam, et si convicium, reperies tolerantiam : cumque 332 sic assuefias, rerum visiones animo representatæ non te corripient.

CAPUT XV.

Nunquam dicas de ulla re, quod eam amiseris, sed quod reddideris ; puerulus obiit, redditus fuit ; uxor decessit, restituta est ; prædium fuit ereptum, etiam vero restitutum fuit : ut improbus est qui abstulit ; et quid tibi curæ, cum qui dedit repetat ? Verum usquequo conceduntur, horum, ut alienorum curam gere, eo modo, quo hospitii curam habent prætereuntes peregrini.

CAPUT XVI.

Si velis proficere, dimitte hujuscemodi ratiocinationes, nimirum : Si negligam mea, non habeo unde nutriar ; si non puniero puerum, malus erit : melius est enim fame mori, et expertem timoris, atque molestiæ esse, quam perturbatum vivere in rerum copia, puerumque malum exsistere, quam te miserum.

CAPUT XVII.

Incipe igitur a parvis : effunditur pauxillum olei, surripitur furto asellus ; adde dicendo : Tanti venditur status hominis omni carentis passione, tantique tranquillitas animi imperturbati ; nil etenim gratis comparatur. Quando accersieris puerum, cogita quod non potest quid facere eorum, quæ vis, nisi obedierit, sed neque ita ipsi bene est ; ita ut in ipso sit, quod tu non turberis.

333 CAPUT XVIII.

Si cupis profectum facere, sustine, quod homines, propter ea, quæ exterius videntur, in aliqua sint existimatione : aut, si tu vecors fueris, non eures aliquid scire : sin vero quibusdam aliquis esse videaris, ne tibi ipsi fidem præstes. Scito enim, quod non facile est, tui ipsius propositum naturæ congruens, simulque res exteriores observare. Sed necessum omnino, ut, dum unius satagis, alterum negligas.

CAPUT XIX.

Si velis, ut omnibus modis tui filii, et uxor, et amici vivant, stultus es ; ea etenim, quæ in te non sunt, vis ut sint, et quæ sunt aliena, tua existant : pari modo, si velis, quod puer minime peccet, fatuus es ; vis nempe, vitium non esse vitium, sed aliquid aliud ; sin vero velis eo quod appetis non frustrari, hoc quidem potes, exerce te igitur in eo quod potes.

CAPUT XX.

Unusquisque, qui a seipso optatorum potestatem habet, dominus est, ut nimirum eadem assequatur, vel adimat ex animo proprio. Quisquis igitur

πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ· ἂν καλὸν ἴδῃς ἢ καλὴν, εὐρήσεις δύναμιν, πρὸς ταῦτα ἐγκράτειαν· ἐὰν πόνος προσφέρηται, εὐρήσεις καρτερίαν, ἐὰν δὲ λοιδορίαν, εὐρήσεις ἀνεξικακίαν, καὶ οὕτως ἐπιζόμενόν σε, οὐ συναρπάσουσι σε αἱ φαντασίαι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ.

Μηδέποτε ἐπὶ μηδενὸς εἴπῃς, ὅτι ἀπώλεσας αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκας· τὸ παιδάριον ἀπέθανεν, ἀπέδωθ' ἢ γυνὴ ἀπέθανεν, ἀπέδωθ', τὸ χωρίον ἀφηρέθη, οὐκ οὖν ἀπέδωθ', ἀλλὰ κακὸς ὁ ἀφελόμενος. Τί δὲ σοὶ μέλει, διότι ἀπήτησεν ὁ δούς ; Μέχρι δ' ἂν διδῶται, ὡς ἄλλοτριῶν αὐτῶν ἐπιμελοῦ, ὡς τοῦ πανδοχείου οἱ παριόντες.

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Εἰ, προκόψαι θέλεις, ἀφες τοὺς τοιοῦτους ἐπιλογισμούς· Ἄν ἀμελήσω τῶν ἐμῶν, οὐχ ἔξω διατροφῆν, ἂν μὴ κολάσω τὸν παῖδα, πονηρὸς ἔσται. Κρεῖσσόν γάρ ἐστι λιμῶ ἀποθανεῖν ἀφοβόν, καὶ ἀλυτὸν γενόμενον, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον, κρεῖσσον καὶ τὸν παῖδα κακὸν εἶναι, ἢ σὲ κακοδαίμονα.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'.

Ἄρξαι τοιγαροῦν· ἀπὸ τῶν μικρῶν ἐκχεῖται τὸ ἐλάδιον, κλέπτεται τὸ ἐνάριον, ἐπίλεγε· τοσούτου πωλεῖται ἀπάθεια, τοσούτου ἀταραξία, προῖκα δὲ οὐδὲν περιγίνεται. Ὅταν καλῆς τὸν παῖδα, ἐνθυμοῦ ὅτι οὐ δύναται ἢ ὑπακούσας μηδὲ ποιῆσαι, ὧν θέλεις, ἀλλ' οὐχ οὕτω ἐστὶν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐν ἐκείνῃ ἢ τὸ σὲ μὴ ταραχθῆναι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ.

Εἰ προκόψαι θέλεις, ὑπόμεινον ἕνεκα τῶν ἐπὶ ἀνθρώπους δόξαι· ἢ ἡλιθίος εἶ, μηδὲν βούλου ἐπίστασθαι, κὰν δόξης τις εἶναι τισιν, ἀπίσται σεαυτῷ· ἴσθι γὰρ ὅτι οὐ ῥάδιον, καὶ τὴν σεαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἐχουσαν φυλάξαι καὶ τὰ ἐκτός, ἀλλὰ τοῦ ἐτέρου ἐπιμελοῦμενον τοῦ ἐτέρου ἀμελήσαι πᾶσι ἀνάγκη.

D

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Ἄν θέλῃς τὰ τέκνα σου, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τοὺς φίλους πάντως ζῆν, ἡλιθίος εἶ· τὰ γὰρ μὴ ἐπὶ σοί, θέλεις ἐπὶ σοὶ εἶναι, καὶ τὰ ἄλλότρια σὲ εἶναι, οὕτω καὶ τὸν παῖδα, ἐὰν θέλῃς μὴ ἀμαρτάνειν μαρὸς εἶ· θέλεις γὰρ τὴν κακίαν, μὴ εἶναι κακίαν, ἀλλ' ἄλλο τι· ἐὰν δὲ θέλῃς ὀρεγόμενος μὴ ἀποτυγχάνειν, τοῦτο δύνασαι, τοῦτο οὖν ἀσκαί, δὲ δύνασαι.

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Κύριος ἕκαστός τις ἐστίν, ὃ τῶν ὑπ' ἐκείνου βλομένων ἔχων ἐξουσίαν, εἰς τὸ περιποιῆσαι, ἢ ἀφελῆσαι. Ὅστις οὖν ἐλεύθερος εἶναι βούλεται μᾶλλον

Θελέτω, μήτε φευγέτω τι τῶν ἐπ' ἄλλοις, εἰ δὲ μή, ἅ
δουλεύειν ἀνάγκη.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Μέμνησο, ὅτι ὡς ἐν συμποσίῳ σε δεῖ ἀναστρέ-
φασθαι περιφερόμενον· τί γέγονε κατὰ σέ; ἐκτείνας
τὴν χεῖρα κοσμίως μετάλαβε· παρέρχεται, μὴ κάτ-
εχε· οὕτω ἦκει, μὴ ἐπίβαλε πόρρω τὴν δρεξιν, ἀλλὰ
περίμεινε μέχρις ἂν γένηται κατὰ σέ· οὕτω πρὸς
τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, πρὸς ἀρχάς, πρὸς πλοῦ-
τον, καὶ ἔση ξειός ποτε τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν
δὲ καὶ προσερχθέντων σοι, μὴ λάθῃς, ἀλλὰ περι-
ίδῃς; τότε οὐ μόνον ἀνθρώπος ἔση Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ
ὡς ἄγγελος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦν-
τος τέκνου, ἢ ἀπολελωκότα τὰ ἑαυτοῦ, πρόσεχε μὴ σε
ἢ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ
τοῖς ἐκτός, ἀλλ' εὐθύς ἔστω πρόχειρον, ὅτι τοῦτον
θλίβει, οὐ τὸ συμβεβηκός (ἄλλον γὰρ οὐ θλίβει), ἀλλὰ
τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων, μέχρι μέντοι λόγου μὴ
ἔκνει περιφέρεσθαι αὐτῷ, κἂν οὕτω τύχη, συνεπι-
στενάξαι, προσέχων μέντοι μὴ καὶ ἔσωθεν στενάξῃς.
verba, ne te pigeat circa ipsum manere, sique ita
interius etiam congemiscas.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Μέμνησο ὅτι ὑποκριτὴς εἰ δράματος οἴου δ' ἂν θέλῃ
ὁ διδάσκαλος, ἂν βραχὺ βραχέος, ἂν μακρὸν μακροῦ·
ἐάν σε πτωχὸν ὑποκρίναι θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐ-
φυῶς ὑποκρίνη, ἂν χωλὸν, ἂν ἀρχοντα, ἂν ἰδιώτην·
σὸν γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ δοθὲν πρόσωπον ὑποκρίνασθαι
καλῶς ἐκλέξασθαι δὲ αὐτὸ ἄλλου.

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Κόραξ ὅταν μὴ αἰσιον κεκράγῃ, μὴ συναρπαζέτω
σε ἢ φαντασία τοῦ δαίμονος, ἀλλ' εὐθύς διαίρει παρὰ
σεαυτῷ, καὶ λέγε· Τούτων ἔμοι οὐδὲν ἐπισημαίνεται,
ἀλλ' ἢ τῷ σώματι μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, καὶ τῷ
δοξαρίῳ μου, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί, ἔμοι δὲ
πάντα αἰσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω· ὅτι γὰρ
ἂν τούτων ἀποβαίῃ, ἐπ' ἔμοι ἔστιν αὐτὸ καλῶς
θεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'.

Ἄνικτος εἶναι δύνασαι, ἐὰν εἰς μηδένα ἀγῶνα
καταβαίῃς, ὃν οὐκ ἔστιν ἐπὶ σοὶ νικῆσαι.

ΚΕΦΑΛ. ΚΣ'.

Ὅρα μήποτε ἰδῶν τινὰ προτιμώμενον, ἢ μεγα-
λυνόμενον, ἢ ἄλλως εἰδοκιμοῦντα, μακαρίσῃς, ὑπὸ
τῆς φαντασίας συναρπασθείς. Ἄν γὰρ ἐν τοῖς οὐκ
ἐφ' ἡμῖν ἢ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ ἦ, οὔτε φθόνος, οὔτε
ζηλοτυπία χώραν ἔχει· οὐδὲ γὰρ στρατηγός ἢ πρύ-
τανις, ἢ ὑπατος εἶναι θέλει, ἀλλ' ἐλευθερός. Μία
δὲ ὁδὸς πρὸς τοῦτο, καταφρόνησις τῶν οὐκ ἐφ'
ἡμῖν.

liber esse vult, neque cupiat, nec avertetur quid-
quam eorum quæ in aliis sunt, alioquin servire
necessum est.

CAPUT XXI.

Memento, quod oportet, ut te circumferens,
sicut in convivio converseris: **334** pervenitne
aliquid ad te? extendens manum modeste accipe:
præterit, ne detineas: nondum venit, ne longe pro-
tendas appetitum, sed exspecta, donec accesserit
ad te: sic te geras erga filios, sic erga conjugem,
erga magistratus, erga divitias; erisque tandem di-
gnus Dei homo: quando vero oblata tibi non acce-
peris, tunc non solum eris homo Dei, sed etiam
velut angelus.

B

CAPUT XXII.

Cum aliquem in luctu ejulantem conspexeris,
aut quod filius peregre profectus fuerit, aut quod
res suas amiserit, attende, ne te corripiat visio
animo repræsentata, perinde ac si ille versaretur
in malis exterioribus, sed statim tibi præsto sit,
quod nimirum, non quod accidit illum afficiat
(alium enim minime affligit), sed opinio, quam
habet de illis: verum quoad id, quod exigunt
contingat, congemiscere simul; caveas tamen, ne

CAPUT XXIII.

Recordare quod actor personatus es fabulæ, qua-
lem voluerit magister; brevis, si brevem; longæ,
si longam: si velit mendici ut agas personam, eam
etiam ingenue repræsentes; si claudi, si principis,
si privati; tuum enim hoc est assignatam perso-
nam bene referre, ipsam vero deligere ad alium
pertinet.

335 CAPUT XXIV.

Quando corvus inauspicatum crocitarerit, ne te
imaginatio corripiat dæmonis; verum statim dis-
tingue apud teipsum, et dicito: Nihil mihi porten-
ditur, nisi forte meo corpori, aut meo prædiolo,
et gloriolæ meæ, aut filii, aut uxori, mihi vero
fausta omnia significantur, si ego voluero, quidquid
enim istorum evenerit, in me est hoc bene ducere.

D

CAPUT XXV.

Invictus esse potes, si nullum descendas in cer-
tamen, in quo vincere non in te est.

CAPUT XXVI.

Caveas, ne quando videris aliquem honore præ-
latum, aut magnificatum, aut alias celebratum ser-
mone hominum, prædices beatum, ex imaginatione
corruptus; nam si boni essentia consisteret in his
quæ in nobis non sunt, nec invidia locum haberet,
nec ægritudo ex eo quod alter iisdem postatur. Nec
enim dux militiæ aut rector, aut consul esse vis,
sed liber; ad eam autem rem unica via est, nempe
contemptus earum rerum, quæ in nobis non sunt

CAPUT XXVII.

Memento, quod non is, qui probris insectatur, aut qui verberat, injuriam inferat, sed opinio, **336** quæ de his habetur, velut injuriam inferentibus; cum igitur aliquis te irritarit in aliquo, scito, quod opinio tua te irritavit: quapropter in primis enitere, ne corripiaris a re animo representata; si namque semel tempore uteris, ac mora, facile teipsum superabis.

CAPUT XXVIII.

Mors, et fuga, et alia omnia, quæ videntur gratia, ante oculos sint tibi quotidie, maxime vero præ omnibus mors; et nihil unquam cogitabis abjectum, nec rei cuiuspiam nimia teneberis concupiscentia.

CAPUT XXIX.

Si philosophiam concupiscis, præparatus inde esto, expectans te deridendum, multosque te subsannatuos, et dicturos, quod Repente nobis philosophus supervenit; et unde nobis supercilium istud? Tu vero supercilium quidem ne habeas; ea vero, quæ optima tibi visa fuerint sic tene, perinde ac si a Deo in eo constitutus esses loco: ac memento, quod si in eodem perseveres statu, qui prius te irridebant, iidem te postea admirabuntur; si vero ab ipsis fueris superatus, duplicem referes irrisionem.

CAPUT XXX.

Si quando tibi contigerit verti foras, ut velis alicui placere, scias, quod aberrasti ab instituto; contentus ergo sis in omni re philosophus esse; si vero **337** cupias, quod hoc tuum esse in aliqua sit existimatione, tibi ipsi appareas, et hoc sufficit.

CAPUT XXXI.

Ne te affligant cogitationes hujuscemodi, nimirum: Inhonoratus ego vitam transigam, nec ullibi ullus habebor: si etenim ignominia malum est, uti est, non potes per alium versari potius in malo, quam in dedecore. Nunquid igitur tua est opera assequi primatum, aut cedere in convivio? nequaquam. Quomodo igitur in istis ignominia est? quo pacto vero nec ullus eris ullibi, quippe qui alicujus existimationis oportet ut sis, solummodo in iis, quæ in te sunt, in quibus etiam, ut digno tibi licet plurimi fieri? Verum amici tui nulla ope juvari poterunt: quid ais sine auxilio erunt? non a te minutum æs, vel argentum habebunt, ipsosque non inter cives Romanos ascribes? Ecquis igitur tibi dixit, quod hæc in nobis sunt et non opera aliena? Quis vero dare potest alteri, quæ non habet ipse? Acquirito ergo (aiunt) ut et nos habeamus. Si acquirere possum, conservans me ipsum verecundum, et fidelem, ac magnanimum, ostendite mihi viam, et comparabo; si vero a me hoc rogatis, meorum scilicet perditionem bonorum, ut vos quæ minime bona sunt lucri faciatis, videte vos ipsi quam injusti, ac ignavi sitis. Quid vero mavultis, argen-

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ.

Μέμνησο ὅτι οὐχ ὁ λοιδορῶν, ἢ ὁ τύπτων ὑβρίζει, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ τούτων ὡς ὑβρίζοντων· ὅταν οὖν ἐρεθίσῃ σέ τις, ἴσθ' ὅτι ἡ σὴ σε ὑπόληψις ἠρέσκει· τοιγαροῦν ἐν πρώτοις περῶ ὑπὸ τῆς φαντασίας· μὴ συναρπασθῆναι· ἐάν γὰρ ἀπαξ χρόνου, καὶ διατριβῆς· τύχης, ῥῆλον κρατήσεις σεαυτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ.

Θάνατος καὶ φυγὴ καὶ πάντα ἄλλα τὰ θεινὰ φαινόμενα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν, καὶ πάντων δὲ μάλιστα ὁ θάνατος, καὶ οὐδὲν οὐδέποτε, οὔτε ταπεινὸν ἐνθυμήσῃ, οὔτε ἀγαν ἐπιθυμήσει· B τινός.

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ.

Εἰ φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς, παρασκευάζου αὐτόθεν, ὡς καταγελασθόσμενος, ὡς καταμωκησομένων πολλῶν, καὶ ἐρούντων, ὅτι Ἄφνω φιλόσοφος ἡμῖν ἐπαυελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὕτη ἡ ὀφρῦς; Σὺ δὲ ὀφρῦν μὲν μὴ ἔχε, τῶν δὲ βελτίστων σοι φαινομένων οὕτως ἔχου, ὡς ἀπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμένος εἰς ταύτην τὴν χώραν· μέμνησο δὲ ὅτι ἐάν μὲν ἐμμένης τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σου πρότερον οὗτοι σε ὑστερον θαυμάσονται. Ἐάν δὲ ἠτηθῆς αὐτῶν, διπλοῦν προαλήψῃ καταγέλωτα.

ΚΕΦΑΛ. Λ'.

Ἐάν ποτε γίνηται ἔξω στραφῆναι πρὸς τὸ βούλεσθαι ἀρέσαι τι, ἴσθι ὅτι ἀπόλειπας τὴν ἐνοσίχθον· ἀρχοῦ οὖν ἐν παντὶ τὸ εἶναι φιλόσοφος, εἰ δὲ δοκίμην βούλει τὸ εἶναι, σαυτῷ φαῖνου, καὶ ἱκανόν ἐστιν.

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'.

Οὗτοι γὰρ οἱ διαλογισμοὶ μὴ σε θλιβέτωσαν· Ἄτιμος ἐγὼ διαβιώσομαι, καὶ οὐδεὶς οὐδαμοῦ. Εἰ γὰρ ἡ ἐπιμία ἐστὶ κακόν, ὥσπερ ἐστὶν, οὐ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, οὐ μᾶλλον ἢ ἐν ἀισχυρῷ, μὴ τι οὖν σὺν ἐστὶν ἔργον τὸ ἀρχῆς τυχεῖν ἢ παραλειφθῆναι εἰς ἐστίασιν; Οὐδαμῶς. Πῶς οὖν ἐν τούτοις ἐστὶν ἀτιμία; πῶς δὲ καὶ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔση, ὅν ἐν μόνῳ εἶναι τινα δεῖ τοῖς ἐπὶ σοὶ ἐν οἷς ἔξεστί σοι εἶναι D πλείστου ἀξίω; Ἀλλὰ σοὶ οἱ φίλοι ἀδοθήητοι ἔσονται· τί λέγεις τὸ ἀδοθήητοι; οὐχ ἔξουσι παρὰ σοῦ κερμάτων ἢ ἀργυρίων. Οὐδὲ πολίτας Ῥωμαίων αὐτοῖς ποιήσεις. Τίς οὖν σοὶ εἶπεν, ὅτι ταῦτα τῶν ἐπ' ἡμῖν ἐστὶν, οὐχὶ δὲ ἀλλότρια ἔργα; Τίς δὲ δοῦναι δύναται ἐτέρῳ, ἢ μὴ ἔχει αὐτός; Κτῆσαι οὖν, φασίν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἔχωμεν, ἢ δύναμαι κτήσασθαι τερῶν ἐαυτῶν αἰδήμονα, καὶ πιστὸν, καὶ μεγαλόφρονα, δεικνύετε τὴν ὁδὸν καὶ κτήσομαι, εἰ δέ με ἀξιοῦτε τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐμαυτοῦ ἀπολέσαι, ἵνα ὑμεῖς τὰ μὴ ἀγαθὰ περιποιησῆθε, ὁρᾶτε ὑμεῖς πῶς ἀδικοῖ ἐστε, καὶ ἀγνώμονες. Τί δὲ καὶ βούλεσθε μᾶλλον, ἀργυρίων, ἢ φίλων πιστῶν, καὶ αἰδήμονα; εἰς τοῦτο οὖν μοι μᾶλλον συλλαμβάνετε, καὶ μὴ δι' ὧν ἀποβαλῶ αὐτὰ ταῦτα, ἐκεῖνά με κρᾶσταιν ἀξιοῦτε. Ἀλλὰ ἡ πατρις, φησὶν, ὅσον ἐπ' ἐμοῦ

ἀδοθήθητος ἔσται. Πάλιν πόλιαν καὶ ταύτην βοήθειαν; στοάς οὐχ ἔξει διὰ σὲ, οὐδὲ βαλανεῖα; Καὶ τί τοῦτο; Οὐδὲ γὰρ ὑποδήματα ἔχει διὰ τὸν σκυτεά, οὐδὲ ὄπλα διὰ τὸν χαλκία. Ἰκανὸν δὲ ἂν ἕκαστος ἐκπληρώσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. Εἰ δὲ ἄλλον τινὰ αὐτῆ κατεσκευάζεις πολίτην πιστὸν, καὶ αἰδήμονα, οὐδὲν αὐτῆν ὠφέλεις· ναί, οὐκοῦν οὐδεὶς αὐτὸν ἂν ὠφέλησεν, ἢ αὐτῆ. Τίνα οὖν, φησιν, ἔξω χώραν ἐν τῇ πόλει; ἢν ἐὰνδύνη φυλάττων ἕμα σὲ αὐτὸν πιστὸν καὶ αἰδήμονα. Εἰ δὲ ἔκείνην ὠφέλειν βουλόμενος ἀποβάλλεις ταῦτα, τί τὸ ὄφελος ἂν αὐτῇ γένοιτο, ἀναιδῆς, καὶ ἀπιστος ἀποτελεσθεὶς.

illa eadem. Quemnam itaque (ait) obtinebo locum in civitate? Quemcunque potueris, custodiens te ipsum fidelem, et verecundum. Si vero volens ut illis esse illi, rejicias ista, quodnam ipsi juvamentum præstabis, cum ipse evaseris impudens, ac infidelis?

ΚΕΦΑΛ. ΔΒ΄.

Προετιμήθη τίς σου ἐν ἐστίασει ἢ ἐν προσαγορεύσει, ἢ ἐν τῷ παραληφθῆναι εἰς συμβούλιον; Εἰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτά ἐστιν, χαίρειν σε δεῖ, ὅτι ἔτυχεν αὐτῶν ἔκείνος, εἰ δὲ κακὰ μὴ ἔχθου, ὅτι σὺ μὴ ἔτυχες· μέμνησο δὲ, διότι σὺ οὐ δύνασαι μὴ τὰ ἀτὰ ποιῶν πρὸς τὸ τυγχάνειν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τῶν ἰσων ἀξιοῦσθαι. Πῶς γὰρ ἴσον δύναται ἔχειν ὁ μὴ φοιτῶν ἐπὶ θύρας τινὸς τῶν φοιτῶντι; Ὁ μὴ παραπέμπων τῷ παραπέμποντι; Ὁ μὴ ἐπαινῶν τῷ ἐπαινοῦντι; Ἄδικος οὖν ἔση καὶ ἀπληστος, εἰ μὴ προέμενος ταῦτα ἀνθ' ὧν ἐκείνα πιπράσκειται προῖκα αὐτὰ βουλήσθαι λαμβάνειν. Ἄλλὰ πόσου πιπράσκονται θρίδακες; ὄβολοι ἂν οὕτω τύχη, ἂν οὖν τις προέμενος τὸν ὄβολον λάθῃ θρίδακας, σὺ δὲ μὴ προέμενος μὴ λάθῃς, μὴ οἴου, ἔλαττον ἔχειν τοῦ λαθόντος· ὡς γὰρ ἐκείνος ἔχει θρίδακας, οὕτω σὺ τὸν ὄβολον, ὃν οὐκ ἔδωκας. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, οὐ παρακλήθης ἐφ' ἐστίαςιν τινος· οὐ γὰρ ἔδωκας τῷ καλοῦντι ὅσου πωλεῖται τὸ δεῖπνον, ἐπαινοῦ δὲ αὐτοῦ πωλεῖ, θεραπείας πωλεῖ, ὁδὸς τὸ διάφορον (εἰ σοι λυσιτελεῖς) ὅσου πωλεῖται, εἰ δὲ κάκεινα θέλεις μὴ προῖεσθαι, καὶ ταῦτα λαμβάνειν, ἀπληστος εἶ καὶ ἀβέλτερος. Οὐδὲν οὖν ἔχεις ἀντι τοῦ δεῖπνου; Ἐχεις τὸ μὴ ἐπαινέσαι τοῦτον, ὃν οὐκ ἠθέλεις· τὸ μὴ ἀνασχέσθαι αὐτοῦ τῶν ἐπὶ τῆς ἐστίδου.

atque vecors : nihil igitur habes vice prandii? Habes hoc, quod nempe non dilaudasti eum, quem noluisti; eundemque non tolerasti ob ea, quæ

ΚΕΦΑΛ. ΔΓ΄.

Τὸ βούλημα τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἔστιν, ἐξ ὧν οὐ διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. Οἶον ὅταν ἄλλο παιδάριον κατεάσῃ τὸ ποτήριον πρόχειρον εὐθύς, ὅτι τῶν γινομένων. Ἴσθι εἶναι ὅτι κἀν τὸ ὄν κατεαγῆ τοιοῦτον εἶναι σε δεῖ, ὅποσον ὅτε καὶ τοῦ ἄλλου κατεαγῆ. Οὕτω μετατιθεῖ, καὶ ἐπὶ τὰ μεζόνια. Τέκνον ἄλλου τέθνηκεν, ἢ γυνή, οὐδεὶς ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν εἴποι, διότι ἀνθρώπινον, ἀλλ' ὅταν τὸ αὐτοῦ τινος ἀποθάγη, εὐθύς, Οἶμοι! καί, Τάλας ἐγώ. Ἐχρῆν δὲ μεμνησθαι τί πάσχομεν περὶ ἄλλων ὡς αὐτὸ ἀκούσαντες.

A tum, aut amicum fidelem, et verecundum? ad hoc itaque mihi magis opitulemini, et ea postulate ut faciam, non vero illa, per quæ hæc eadem abjiciam. Sed patria (inquit) quantum in me est 338 erit absque adjumento. Rursum quale et hoc adjumentum? Porticus per te non habebit, neque balneæ? Et quid hoc? quia nempe calceamenta non per autorem, neque arma per fabrum ærarium habet. Sufficiet autem si unusquisque suum adimpleverit opus : si vero aliquem alium civem ipsi efficeres fidelem, ac prudentem, nihil tu illam adjuvares, profecto nihil, siquidem nullus ipsum juvit, quam

illam eadem. Quemnam itaque (ait) obtinebo locum in civitate? Quemcunque potueris, custodiens te ipsum fidelem, et verecundum. Si vero volens ut illis esse illi, rejicias ista, quodnam ipsi juvamentum præstabis, cum ipse evaseris impudens, ac infidelis?

B

CAPUT XXXII.

Prælatius fuitne tibi quis in convivio, aut in convicione, aut in eo, quod assumptus fuerit ad consilium? Si bona quidem hæc sunt, gaudere te oportet, quod hæc ille fuerit assecutus; sin autem mala, ne graviter feras quod impos fueris voti : memento vero, quod non potes æqualibus (scilicet honoribus) dignus fieri, si eadem non feceris, quæ fecit ille ad assequenda similia in nobis non existentia; qua enim æqualitate conveniet, qui ad fores ventitatis alicujus cum non adeunte? Qui non associat cum associante? Qui non dilaudat cum laudante? Injustus igitur eris ac inexplebilis, si non erogans ea, pro quibus illa divenduntur, gratis ipsa consequi volueris. At quanti vaneunt lactucæ? obolo, si sic conigat; si quis ergo obolum erogans acceperit lactucas, tu vero non erogans, non acceperis, ne opineris te minus habere illo qui accepit. Sicut enim habet ille lactucas, ita tu retines 339 obolum, quem non dedisti : res etiam sic se habet in nostro proposito; vocatus non es ad alicujus convivium quia non dedisti vocanti quanti venditur prandium; vendit autem pro sui ipsius laudatione, pro famulatu, ac obsequio vendit; tantam præbe expensam (si tibi expedit) quanti divenditur; si vero et illa erogare nolis, et accipere ista, inexplebilis es, Habes hoc, quod nempe non dilaudasti eum, quem quasi pro tributo requirebat.

D

CAPUT XXXIII.

Naturæ voluntas est pernoscenda ex his in quibus inter nos minime differimus. Exempli gratia : quando alius puerulus effregerit poculum, statim est in promptu; quod est ex his, quæ solent accidere, scis ergo quod si tuum etiam frangatur, talem esse te oportet, qualis, dum alterius illud fractum fuerat, existebas. Similiter transfer hoc ad majora. Filius alterius obiit, aut uxor; nemo est qui non dicat, quod nempe humanum est; sed quando alicujus proprius decesserit filius, confestim : Hei mihi, et miser ego; at meminisse oportebat, qua passione afficimur de aliis, quando id ipsum audierimus.

CAPUT XXXIV.

Sicut meta non ponitur ad aberrandum, ita neque mali natura in mundo existit. Si corpus tuum quis committeret obviam venienti, utique indignare-
ris, quod autem tui ipsius animum **340** unicuique tu committas, ita ut si convicia tibi dixerit, turbetur ille, non verecundaris? Eam ob remi cujusque operis considera antecedentia, ejusdemque consequentia, sicque ad illud accede, alioquin primum alacriter suscipies iter, quippe qui nihil subsequendum in mentem revocasti, sed postea, cum dedecora quaedam apparere cœperint, assistes.

CAPUT XXXV.

Vis olympico in certamine vincere? Ita per Deum ego volo, præclarum etenim est; at considera antecedentia et consequentia et deinde accinge te operi. Oportet ordinem servare; necessariis vesci; abstinere a quocunque cibo, qui coquitur; exerceri secundum necessitatem hora præstituta, sive in æstu sit, sive in frigore; non frigidam bibere, vinum, non quodcunque simpliciter; teipsum tradere superiori, veluti medico; deinde ad certamen prodire. Accidit quandoque ut manus jaciatur, talus vertatur, multumque pulveris sorbeat; quandoque vero vapulare necessum; cumque his omnibus superari. Hæc ubi perpenderit, si adhuc velis, progredere ad certandum; alioquin puerulorum instar conversaberis, qui nunc quidem luctatores agunt jocantes, nunc vero gladiatores, nunc tuba canunt, postea tragice decantant; sic tu quoque, modo quidem athleta, modo gladiator, deinde rhetor, postea philosophus, toto autem animo nihil. Sed veluti simia omne spectaculorum genus, si videris, imitaris et aliud ex alio tibi placet, nec enim considerate accessisti ad quidpiam, aut id perfrustrasti, sed temere, **341** ac frigida cupiditate; pari modo cum quidam philosophum conspicati fuerint, et bene quis philosophorum effatur (et quidem quis philosophandi voluntate.

CAPUT XXXVI.

Homo, in primis perpende rem qualis sit, et postea tui ipsius naturam pernosce, an possis portare. Vis certare in quinquertio? vis in palestra luctari? Vide tua brachia, crura, ilia proba; alius quippe ad aliud natus est. Putasne, quod ista faciens æque poteris comedere, æque bibere, æque indignari, et æque morosum te præbere? Vigilare oportet, laborare, e domesticis abscedere, a puerulo contemni, ab omnibus illudi, in omnibus inferiorem ease, in honore, in primatu, in judicio, et in qualibet minima re. Ista perpende, si velis pro hisce omnibus commutare impassibilitatem, libertatem, imperturbabilitatem; sin minus, ne accedas; ne uti pueruli, nunc philosophus, deinde publicanus, postea rhetor, deinde Cæsaris procurator. Ista genera non consonant. Cum unus sis homo, oportet, ut sis bonus, aut malus: tu debes aut principatum animi perficere suis ipsius viribus, aut exteriora;

A

ΚΕΦΑΛ. ΑΔ΄.

Ὅσπερ σκοπὸς πρὸς τὸ ἀποτυγχάνειν οὐ τίθεται οὕτως οὐδὲ κακοῦ φύσις ἐν κόσμῳ γίνεται, εἰ μὲν τὸ σῶμά σου τις ἐπέτρεπε τῷ ἀπανθήσαντι, ἡγανάκεις ἄν; Ὅτι δὲ σὺ τὴν γνώμην τὴν σαυτοῦ ἐπιτρέπεις τῷ τυχόντι, ἵνα ἐὰν λοιδορηταί σοι ταραχῆ ἔκεινη, καὶ συγχυθῆ οὐκ αἰσχύνῃ; Τοῦτου ἕνεκα ἐκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἔρχου ἐπ' αὐτό· εἰ δὲ μὴ, τὴν μὲν πρώτην προθύμως ἤξεις, ἅτε μὴδὲ τῶν ἐξῆς ἐντεθυμημένος, ὕστερον δὲ ἀναφανέντων τινῶν αἰσχροῦ ἀποστήσῃ.

ΚΕΦΑΛ. ΑΕ΄.

Θέλεις Ὀλύμπιον νικῆσαι; Κἀγὼ νῆ τὸν θεόν, κομφὸν γάρ ἐστιν· ἀλλὰ σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα, καὶ οὕτως ἄπτοτο τοῦ ἔργου. Δε εὐτακτεῖν ἀναγκοτροφεῖν, ἀπέχεσθαι πεμμάτων, γυμνάζεται πρὸς ἀνάγκην ἐν ὥρᾳ τεταγμένη, ἐν καίματι, ἐν ψύχει, μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ οἶνον ὡς ἔτυχε ἀπλῶς· ὡς λατρῶ παραδεδωκέναι σαυτὸν τῷ ἐπιστάτῃ, εἶτα ἐν τῷ ἀγῶνι παρέρχεσθαι. Ἔστι δὲ ὅτε χεῖρα βαλεῖν, σφυρὸν τρέψαι, πολλὴν ἀφὴν κατακτεῖν, Ἔσθ' ὅτε μαστιγωθῆναι καὶ μετὰ τούτων πάντων νικηθῆναι. Ταῦτα ἐπισκεψάμενος ἄν εἴ τι θέλῃς ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν, εἰ δὲ μὴ, ὡς τὰ παιδία ἀναστραφῆσθαι, ἃ νῦν μὲν παλαιστὰς παίζει, νῦν δὲ μονομάχους, νῦν δὲ σάλπιζει, εἶτα τραγῳδεῖ· οὕτω καὶ σὺ νῦν μὲν ἀθλητῆς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ὅλη δὲ τῆ ψυχῇ οὐδὲν, ἀλλ' ὡς πιθηκος, πᾶσαν θῆαν ἐὰν ἴδῃς μιμῆ, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοὶ ἀρέσκει· οὐ γὰρ μετὰ σκέψεως ἤλθεις ἐπὶ τι, οὐδὲ περιώδευσας, ἀλλ' εἰκῆ, καὶ κατὰ ψυχρὰν ἐπιθυμίαν. Οὕτω θεασάμενοι τινες φιλόσοφον, καὶ ἀκούσαντες οὕτω τινὸς λέγοντος ὡς εὐ τις τῶν φιλοσόφων λέγει (καίτοι τις οὕτω δύναται εἰπεῖν ὡς ἐκεῖνος); θέλουσι, καὶ αὐτοὶ φιλοσοφεῖν.

audierint aliquem eo prorsus modo loquentem, quo ita potest ut ille effari?), tum et ipsi tenentur

ΚΕΦΑΛ. ΑΓ΄.

Ἄνθρωπε πρώτων ἐπίσχεψαι ὁποῖόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, εἶτα καὶ τὴν σαυτοῦ φύσιν κατάμαθε εἰ δύνασαι βαστάσαι. Πένταθλος εἶναι βούλει, ἢ παλαιστῆς; Ἴδὲ σαυτοῦ τοὺς βραχίονας, τοὺς μηροὺς, τὴν ὀσφίν κατάμαθε, ἄλλος γὰρ πρὸς ἄλλο πέφυκε. Δοκεῖς οὖν ταῦτα ποιῶν ὡσαύτως δύνασαι ἐσθλεῖν, ὡσαύτως πίνειν, ὡσαύτως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσαρεστεῖν; Ἄγρυπνησάαι δεῖ, πονῆσαι, ἀπὸ τῶν οικείων ἀκλεθεῖν, ὑπὸ παιδαρίου καταφρονηθῆναι, ὑπὸ τῶν ἀπάντων καταγελασθῆναι, ἐν παντὶ ἥττον ἔχειν ἐν τιμῇ, ἐν ἀρχῇ, ἐν δίκῃ, πραγματικῶ παντὶ. Ταῦτα ἐπίσχεψαι, εἰ θέλεις ἀντικαταλλάξασθαι τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν. Εἰ δὲ μὴ, μὴ πρόσραγε, μὴ ὡς τὰ παιδία· νῦν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα ἐπίτροπος Καίσαρος. Γένη ταῦτα οὐ συμφωνεῖ. Ἐνα σε δεῖ ἀνθρωπων ὄντα, ἀγαθόν, ἢ κακὸν εἶναι, ἢ τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τοῖς αὐτοῦ, ἢ τὰ ἐκτὸς, ἢ περὶ τὰ ἑσω φιλοτι-

χναίν, ἢ περὶ τὰ ἔξω, τουτέστιν, ἢ φιλοσόφου τάξιν A vel interiorum, vel exteriorum studio vacare; vel tandem philosophi locum tenere, vel idiotæ.

ΚΕΦΑΛ. ΑΖ'.

Τὰ καθήκοντα ὡς ἐπίπαν ταῖς σχέσεσι παραμε-
τρεῖται. Πατήρ ἐστίν, ὑπαγορεύεται ἐπιμελεῖσθαι,
παραχωρεῖν ἀπάντων, ἀνέχεσθαι λοιδοροῦντος, παίον-
τος. Ἄλλὰ κακὸς ὁ πατήρ ἐστὶ· μὴ τι οὖν πρὸς ἀγα-
θὸν πατέρα φύσει ᾤκειώθης; ἀλλὰ πρὸς πατέρα. Ὁ
ἀδελφὸς ἀδικεῖ· τῆρει τοιγαροῦν τὴν τάξιν τὴν σαυ-
τοῦ πρὸς αὐτόν· μὴδὲ σκόπει τὸ τί ἐκεῖνος ποιεῖ,
ἀλλὰ τί σοι ποιήσαντι κατὰ φύσιν ἔξει ἡ σὴ προαίρε-
σις. Σὲ γὰρ ἄλλος οὐ βλάψει εἰ μὴ θέλεις· τότε δὲ
ἔση βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι· οὕτως
οὖν ἀπὸ τοῦ πολίτου, ἀπὸ τοῦ γείτονος, ἀπὸ τοῦ
στρατηγοῦ τὸ καθήκον ἐξευρήσεις, ἀν τὰς σχέσεις B
ἑθίξῃ θαυρεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΑΗ'.

Τῆς περὶ Θεὸν εὐσεβείας, ἴσθι δεῖ τὸ κυριώτατον
ἐκεῖνὸν ἐστίν ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτοῦ ἔχειν ὡς
αὐτοῦ, καὶ διοικούντος ὅλα καλῶς καὶ δικαίως, καὶ
αὐτὸν εἰς τοῦτο κατατεταχέναι εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτῷ,
καὶ ἔπασθαι καὶ εἰκεῖν πᾶσι τοῖς γινόμενοις, καὶ
ἀκολουθεῖν ἐκόντα ὡς ἐπὶ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπι-
τελουμένοις· οὕτω γὰρ οὔτε μέμψῃ τὸν Θεὸν ποτε,
οὔτε ἐγκαλέσεις ὡς ἀμελούμενος· ἄλλως δὲ τοῦτο C
οὐχ οἶόν τε ἐὰν μὴ ἀποστῆς τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐν
τοῖς ἐφ' ἡμῖν μόνους θῆς τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ κακόν·
ὡσάν [ὡτάν] γέ τι ἐκείνων ὑπολαβῶν ἀγαθόν, ἢ κακόν
πᾶσα ἀνάγκη, ὅταν ἀποτυγχάνεις, ὧν θέλεις καὶ
περιπίπτεις οἷς οὐκ ἐθέλεις μέμψεσθαι σε, καὶ μι-
σεῖν τοὺς αἰτίους. Πέφυκε γὰρ πρὸς πᾶν ζῶον τὰ
μὲν βλαβερὰ φαινόμενα, καὶ αἰτία αὐτῷ φεύγειν, καὶ
ἐκτρέπεσθαι, τὰ δὲ ὠφέλιμα, καὶ τὰ αἰτία αὐτῷ
μετιέναι, καὶ τεθαυμάζεσθαι. Ἀμήχανον οὖν βλάπτε-
σθαι τίνα οἰόμενον χαίρειν τῷ δοκούντι βλάπτεσθαι, ὡ-
περ καὶ τὸ αὐτῆ ἤ ἢ βλάβῃ χαίρειν ἀδύνατον. Ἐνθεν
καὶ πατήρ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ λοιδορεῖται, ὅταν τῶν δο-
κούντων ἀγαθῶν εἶναι τῷ παιδί μὴ μεταδιδῷ· καὶ
τίσι τῶν ἀφρόνων τοῦτο ἐποίησε τὸ ἀγαθὸν οἰεσθαι
τὴν τυραννίδα. Διὰ τοῦτο καὶ γεωργὸς λοιδορεῖ τὸν D
Θεόν· διὰ τοῦτο ὁ ναύτης, διὰ τοῦτο ὁ ἔμπορος, ἐπὶ
τούτῳ οἱ τὰς γυναίκας ἀπολύοντες, καὶ τὰ τέκνα.
Ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἔκει καὶ τὸ εὐσεβεῖς, ὥστε
ὅστις τοῦ ὀρέγεσθαι ἐπιμελεῖται ὧν δεῖ καὶ ἐκκλι-
νεῖν, ἐν τούτῳ, καὶ εὐσεβείας ἐπιμελεῖται. Προσῆκει
κατὰ ἀλήθειαν ἄπτεσθαι ἔργου, καθαρῶς, καὶ μὴ
ἐπισοσυρμένως, μηδὲ ἀμελῶς, μηδὲ γε ἀσχοροκερ-
δῶς, μηδὲ ὑπὲρ δύναμιν.
convenit vere, ac pure, nec in composito, neque negligenter, neque sordidum ob lucrum, nec supra vires.

ΚΕΦΑΛ. ΑΘ'.

Τάξιν τινὰ εἰδους χαρακτήρα σαυτῷ, καὶ τύπον,
ὅν φυλάξεις ἐπὶ τε σαυτοῦ ὧν, καὶ ἀνθρώποις ἐν-
τυγχάνων.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Σιωπῇ τὸ πολὺ ἔστω, ἢ λαλεῖσθω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ

342 CAPUT XXXVII.

Officia commensurantur ut plurimum habita ra-
tione naturalium congruitatum. Pater est; suadet,
ut ejus geratur cura, ut ipsi cedatur in omnibus,
utque toleretur, si objurgarit ac verberarit. Sed
pater malus est: nunquid igitur bono patri adjunctus
es a natura? non, sed patri. Frater injuriam
infert: tu itaque observa tuum erga ipsum modum
ratione temperatum, neque attendas id, quod ille
agit, sed quid pro te tuum requirit propositum,
dum ea, quæ naturæ congruunt effeceris. Te namque
alius minime lædet, nisi volueris; tunc enim læsus
eris, quando existimaveris te lædi: sic igitur ad-
invenies, quod debetur officium a cive, a vicino, a
date militari, si naturales congruitates assuefactas
perpendere.

CAPUT XXXVIII.

Circa pietatem erga Deum, scias, quod maxime
præcipuum illud est, recte nimirum de ipso sen-
tire, ut ipse est, utque bene, ac juste universa gu-
bernat; seque ipsum in eo subjicere, nempe in
obediendo illi, eumque sequendo, ac omnibus quæ
contingunt cedendo, et libenter sectando, ac si
optima cum deliberatione perficiatur: sic enim
neque de Deo conquereris unquam, nec eum incu-
sabis, uti ab eodem neglectus: aliter vero hoc
possibile non est, nisi abstineas iis quæ non in
nobis sunt, constituasque bonum et malum in hisce
solum quæ sunt in nobis: quod si quid illorum
putaveris bonum, aut malum, necessum penitus
erit, quando excideris ab his quæ volueris, aut in
ea quæ 343 nolueris, incideris, ut de iis conquera-
ris, qui auctores fuere, eosque odio habeas. Inna-
tum est quippe omni animanti, ut ea, quæ nocitura
videntur eorumque causas evitet, ac aversetur,
utilia vero, eorumque causas assequi contendat, et
admiretur. Est igitur impossibile, quod aliquis
lædatur a re, quæ videtur, quod lædit, si ipse putat,
quod lætificat; sicut etiam fieri non potest, ut læti-
ficetur ab eo, quod lædit. Hinc etiam pater a filio
contumelia afficitur, quando ea quæ bona videntur
filio, non ipsi impertiatur: similiter quibusdam im-
prudenteribus id in causa fuit, ut quod bona esset
tyrannis existimarent. Ideo agricola quoque Deum
convitio carpit; ideo nauta; ideo mercator; ideo et
qui uxores dimitunt, ac filios. Ita ut is, cui appe-
tere curæ sit et declinare illa quæ decet, in hoc
etiam satagat curans pietatem. Opus igitur aggredi

CAPUT XXXIX.

Constitu tibi ipsi quamdam modi formam et
exemplar, quod observes, tum quando tecum eris,
tum quando cum hominibus loqueris.

CAPUT XL.

Silentium ut plurimum sit; vel necessaria disse-

rantur, et paucis verbis, si quando vero tempestiva A occasio advocarit, raro ad 344 effandum procedamus, verum non de ulla re vulgari, non de gladiatorum ludis, non de equorum decursionibus, non de athleticis, non de cibis, aut potibus, vel de quibuscumque rebus ubilibet passim enarratis; potissimum vero non de homine reprehendente, vel dilaudante, vel comparante.

CAPUT XLI.

Si ergo potueris transfer tuos sermones, et eorum qui tecum sunt, ad id quod decet; si vero apud extraneæ gentis homines fueris interceptus, tace.

CAPUT XLII.

Risus ne multus sit, neque dissolutus, neque ob multa.

CAPUT XLIII.

Jusjurandum recusa, si potes quidem, ad omnia; sin secus, quantum fieri potest.

CAPUT XLIV.

Epulas externas, et populares rejice, sed, si tempus aliquando tulerit, a te adhibeatur attentio ne forte subterlabaris in vulgarem consuetudinem: scias enim, quod si sodalis sit pollutus, necessum est eum qui cum illo conversatur simul pollui, quamvis ipse purus exstiterit.

345 CAPUT XLV.

Quæ corporis sunt sume ad exilem tantum usum, velut alimenta, potionem, amictum, domicilium, famulitium; quæ vero ad voluptatem, aut gloriam, C aut luxuriam sunt, omnia dele.

CAPUT XLVI.

Si quis tibi renuntiaverit, quod quispiam de te male dicit, ne excuses ea, quæ de te dicta sunt, sed responde, quod Ignorat alia, quæ mihi insunt mala; alioquin non sola hæc diceret.

CAPUT XLVII.

Non est honestum in theatrum prodire, neque ad aliquos audiendos temere, aut facile devenias; sin autem accesseris, custodi gravitatem, et constantiam, simulque cave, ne alicui sis onerosus.

CAPUT XLVIII.

Cum futurum sit ut occurras alicui eorum, maxime qui ob eminentiam sunt aliqua existimatione, propone tibi ipsi quidnam fecerit aliquis ex viris virtute præditis, sicque non indigebis modo. quo decenter te geras in re occurrente.

CAPUT XLIX.

Quando ad aliquem ventitas ex iis qui magna præstant potestate, tibi ipsi 346 propone, quod eum non invenies intus, quod excluderis, quod tibi fores excutientur, quod is de te non curabit; sique ipsos convenire fuerit consentaneum, accedens tolera, quæ fiunt, et nusquam dicas ipse ad teipsum: Ego non tanti æstimor; id enim plebeum est, ac tritum jam, et vulgatum quoad exteriora,

δι' ἄλιγων, σπανίως δὲ ποτε καιροῦ παρακαλοῦντα; ἐπὶ τὸ λέγειν ἤξωμεν· ἀλλὰ περὶ μηθενὸς τῶν τυχόντων, μὴ περὶ μονομαχιῶν, μὴ περὶ ἱπποδρομιῶν, μὴ περὶ ἀθλητῶν, μὴ βρωμάτων, ἢ πομάτων, ἢ τῶν ἐκασταχοῦ λεγομένων, μάλιστα δὲ μὴ περὶ ἀνθρωπων ψέγοντα, ἢ ἐπαινοῦντα, ἢ συγχρίνοντα.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Ἐάν μὲν οὖν οἶός τε ἦ μετὰ γὰρ τοὺς σοὺς λόγους, καὶ τοὺς τῶν συνόντων ἐπὶ τὸ προσῆκον. Εἰ δὲ ἐν ἀλλοφύλοις ἀποληφθεὶς τύχους, σιώπα.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Γέλως μὴ πολὺς ἔστω, μηδὲ ἀνειμένος, μηδὲ ἐπὶ πολλοῖς.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

Ὅρκον παραίτησαι, εἰ μὲν οἶόν τε εἰς ἄπαν, εἰ δὲ μὴ, ἐκ τῶν ἐνόντων.

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'.

Ἐστίασεις τὰς ἕξω καὶ ἰδιωτικὰς διακρούου. Ἐάν δὲ ποτε γένηται καιρὸς, ἐντετάσσω σοὶ ἡ προσοχὴ μὴ ποτε ἄρα ὑποβρύχῃ εἰς ἰδιωτισμόν· ἴσθι γὰρ ὅτι ἐάν ὁ ἑταῖρος ἦ μεμολυσμένος, καὶ τὸν συνανατρεθόμενον αὐτῷ συμμολύνεσθαι ἀνάγκη, κἂν αὐτὸς ὦν τύχη καθαρὸς.

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'.

Τὰ περὶ τὸ σῶμα μέχρι τῆς χρείας ψιλῆς παραλαμβάνε, οἷον τροφὰς, πόμα, ἀμπαχόντην, οἰκετιαν· τὰ δὲ πρὸς ἥδονην, ἢ δόξαν, ἢ τρυφήν, ἅπαντα περιγραφε.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Ἐάν τις σοὶ ἀπαγγέλλῃ ὅτι ὁ θεὸς σε κακῶς λέγει, μὴ ἀπολογου πρὸς τὰ λεγθέντα, ἀλλ' ἀποκρίνου, διότι ἤγγνοι τὰ ἄλλα τὰ προσόντα μοι κακὰ· ἐπεὶ σὺ κἂν ταῦτα μόνα ἔλεγεν.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Οὐ καλὸν τὸ παρῖναί εἰς θέατρον, εἰς ἀκράσιον τινων, μὴ εἰκῆ, μήτε βράδιως πάρειθι· παριῶν δὲ τὸ σεμνὸν, καὶ τὸ εὐσταθὲς, καὶ ἄμα ἀνεπαχθὲς φύλασσε.

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ'.

Ὅταν τινὲ μέλλῃς συμβάλλειν, μάλιστα τῶν ἐν ὑπεροχῇ δοκοῦντων, πρόβαλε σεαυτῷ εἰ ἂν ἐποίησῃ τις τῶν ἐναρέτων, καὶ οὐκ ἀπορήσεις τοῦ χρῆσασθαι προσήκοντως τῷ ἔμπεδόντι.

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'.

Ὅταν φοιτᾷς πρὸς τινα τῶν μέγα δυναμένων, πρόβαλε σεαυτῷ, ὅτι οὐκ εὐρήσεις αὐτὸν ἐνδόν, ὅτι ἀποκλεισθήσῃ, ὅτι ἐντιναχθήσονται σοὶ αἱ θύραι, ὅτι οὐ φροντιεῖ σου, κἂν σὺν αὐτοῖς ἔλθειν καθήκη, ἐλθὼν φέρε τὰ γεγόμενα, καὶ μηδέποτε εἰπῆς αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν, ὅτι οὐκ ἦν τοσοῦτου· ἰδιωτικὸν γὰρ, καὶ διαβεβλημένον πρὸς τὰ ἔκτος.

ΚΕΦΑΛ. Ν΄.

Ἐν ταῖς ὁμιλίαις ἀπέστω τὸ τῶν αὐτοῦ τινα ἔργων, καὶ κινδύνων ἐπὶ πολὺ, καὶ ἀμέτρως μεμνησθαι· οὐ γὰρ ὡς σοὶ ἡδὺ ἔστι τῶν σῶν κινδύνων μεμνησθαι, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδὺ ἔστι τῶν σοὶ συμβεβηκότων πικρῶς ἀκούειν.

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ΄.

Ἀπέστω δὲ καὶ τὸ γέλωτα κινεῖν, ὀλισηρὸς γὰρ ὁ τρόπος εἰς ἰδιωτικῶν, καὶ μάλα ἱκανὸς τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς σὲ τῶν πλησίων ἀνεῖναι.

ΚΕΦΑΛ. ΝΒ΄.

Ἐπισφαλὲς δὲ καὶ τὸ εἰς αἰσχρολογίαῖν ἐμπιστεῖν· ὅταν οὖν συμβῆ τι τοιοῦτον ἐὰν μὲν εὐκαιρον ἦ, καὶ ἐπιπληξὸν τῷ προσελθόντι· εἰ δὲ μὴ, τῷ σὲ ἀποσωπῆσαι, καὶ ἐρυθριάσαι, καὶ σκυθρωπάσαι, δῆλος γίνων δυσχεραίνων τῷ λόγῳ.

ΚΕΦΑΛ. ΝΓ΄.

Ὅταν ἡδονῆς τινοῦ φαντασίαν λάβῃς καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, φύλασσε σεαυτὸν μὴ συναρπασθῆς ὑπ' αὐτῆς, ἀλλὰ ἐκδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα καὶ ἀναβολὴν τινα, παρὰ σεαυτῷ λάβε, ἔπειτα μνήσθητι ἀμφοτέρων τῶν χρόνων, καθ' ὃν τε ἀπῆλαυσας τῆς ἡδονῆς, καὶ καθ' ὃν ἀπολαύσας ὕστερον ματανοεῖς, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ λαιδῶραι, καὶ τούτοις ἀντίθεος, ὅπως ἀποσχόμενος χαίρησις καὶ ἐπαίνεσις αὐτὸς σεαυτὸν, ἐὰν δὲ εὐκαιρον φανῆ ἀπάσθαι τοῦ ἔργου, πρόσχε μὴ ἡττήσῃ σε τὸ προσηγὲς αὐτοῦ, καὶ ἡδὺ, καὶ ἐπαγωγὸν, ἀλλ' ἀντετίθει πόσον ἄμεινον τὸ συναιδέναι σεαυτῷ ταύτην τὴν νίκην νενικηκότι.

ΚΕΦΑΛ. ΝΔ΄.

Ὅταν διαγνοῦς, ὃ τι ποιητέον σοὶ ἔστι ποιῆς, μὴδὲ πώποτε φύγῃς ὀφθῆναι πράσσων αὐτὸ, γὰν ἄλλοῖόν τι οἱ πολλοὶ περὶ αὐτοῦ μέλλωσιν ὑπολαμβάνειν. Εἰ μὲν γὰρ οὐκ ὀρθῶς ποιεῖς αὐτὸ τὸ ἔργον, φεῦγε, εἰ δὲ ὀρθῶς, τί φοβῆ τοὺς ἐπιπληξόντας οὐκ ὀρθῶς;

ΚΕΦΑΛ. ΝΕ΄.

Πρὸς μὲν τὸ διεξευγμένον μεγάλην ἔχει ἀξίαν, πρὸς δὲ συμπιπλεγμένον δὲ ἀπαξίαν, οὕτω καὶ τὸ τὴν μεῖζω μερίδα ἐκλέξασθαι πρὸς μὲν τὸ σῶμα ἔχέτω ἀξίαν, πρὸς δὲ κοινωνίαν ἐν ἐστίασει οἷον δεῖ φυλάξαι ἀπαξίαν ἔχει. Ὅταν οὖν συνεσθῆς ἐταίρω, μὴ μόνον τὴν πρὸς τὸ σῶμα ἀξίαν τῶν παρακαίμων ὄρα, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν ἐστιάτορα, οἷον δεῖ φυλάσθηναι.

sisitorum, sed eam considera dignitatem, quam habere debet convivator, quid nimirum oportet ut servetur.

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ΄.

Ἐάν ὑπὲρ δύναμιν ἀναλάβῃς τι πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ ἡσχημόνησας καὶ ὁ ἡδύνασο ἐκπληρῶσαι, τοῦτο κατέλιπες.

Α

CAPUT L.

In colloquiis familiaribus absit, ut perierumque, ac immodice aliqua e tuis operibus, ac periculis commemorares; nec enim aliis est dulce, quæ tibi contigerunt audire frequenter, ut suave est tibi tuorum periculorum meminisse.

CAPUT LI.

Sed etiam absit, ut risum commoveas: ille quippe modus in vulgarem consuetudinem proclivis est; et valde idoneus ad proximorum reverentiam tibi debitam diminuendam.

CAPUT LII.

Periculosum est etiam in turpiloquium prolabi: quando itaque aliquid hujusmodi contigerit, si aderit opportunitas, increpa appropinquantem; sin autem, conticendo, ac erubescendo, vultumque tetricum gerendo ostende quod graviter fers talem sermonem.

CAPUT LIII.

Quando cujuspiam voluptatis imaginatio tibi supervenerit, custodi te ipsum, ut in aliis, ne ab ea corripiaris, sed res te exspectet, et apud teipsum quadam utere dilatione; memento deinde utriusque temporis, tum ejus, quo voluptatem jam percepisti, tum illius, quo, postquam voluptatem perceperis, demum te poenitebit, atque ipse tibi exprobra, et istis oppone hoc, scilicet quantopere, si abstinueris, gaudebis, et ipse laudabis teipsum; at si opportunum videatur opus aggredi, ne, quod in eo jucundum est, et dulcedo, atque illecebra, te vincat, sed oppone hoc, quanto nimirum erit melius tibi ipsi conscium esse, quod talem reportasti victoriam.

CAPUT LIV.

Quando facies aliquid, cum statueris, quod tibi faciendum sit, ne unquam fugias videri, dum illud facis, etsi multi de ipso existimaturi sint diversum quidpiam; si enim tale opus minime recte facis, fuge; si vero recte, equid times eos qui te non recte culpabunt?

CAPUT LV.

Valde dignum habes id quod a te disjunctum est; tibi vero conjunctum in nullo pretio teneas. Sic electio majoris portionis respectu corporis habeat quidem meritum condignum, sed respectu communionis in convivio, quid scilicet oportet servare, minus habet meritum, seu dignitatem. Quando igitur cum sodali convivaris, non solum respicias dignitatem, quæ ad corpus attinet, appo-

348 CAPUT LVI.

Si aliquam supra vires susceperis personam, et in hac indecore te gessisti, tum dereliquisti id etiam, quod complere potuisses.

CAPUT LVII.

Quemadmodum inter ambulandum attendis, ne inailias clavo, aut ne tuum pedem distorqueas, ita atende, ne tui animi principatum lædas; atque hoc si unoquoque in opere observabimus, securius unumquodque opus aggrediemur.

CAPUT LVIII.

Mensura possessionis est corpus uniuscujusque, sicuti pes calceamenti; si igitur in hoc steteris, mensuram servabis; sin pertransieris, jam veluti per præceps ferri necessum est, ut etiam in calceamento sit si pedem illud superexcesserit, sive deauratus sit calceus, sive purpureus, sive interpunctus: ejus enim, quod semel supra mensuram est, terminus nullus est.

CAPUT LIX.

Feminae statim inde ab annis quatuordecim vocantur a viris dominæ; videntes igitur quod nihil aliud ipsis superest, quam solummodo cubare simul cum viris, incipiunt formam excolere, et in hoc spes omnes habere. Dignum est itaque, ut sciant, quod non alia ulla de 349 causa honore afficiuntur, quam eo quod apparent ornatae, ac verecundæ in temperantia.

CAPUT LX.

Hebetis ingenii signum est in his, quæ ad corpus pertinent penitus versari, velut exerceri ut plurimum, aut multum comedere, aut plus bibere, aut ventrem frequentius exonerare, sed ea quidem peragenda sunt obiter, omnis vero cura sit circa mentem.

CAPUT LXI.

Quando quispiam male quid fecerit, aut maledixerit tibi, memento, quod facit, aut dicit, putans sibi conveniens esse; fieri vero non potest, ut ipse sequatur quidquid tibi videtur, sed quod sibi; itaque si male ipsi videatur, ille læsus est, atpote qui fuit deceptus. Si quis etenim veritatem connexam fuerit opinatus esse mendacium, non læsum est connexum (scilicet veritatis), sed is, qui fuit deceptus. Tu ergo incitatus ab his, mansueto eris animo erga convitiantem; unde in re qualibet quidquid ipsi fuerit visum responde.

CAPUT LXII.

Quæcunque res duas habet ansas, hanc quidem, quæ gestari potest, alteram vero, quæ portatilis non est; si ergo frater tibi inferat injuriam, illinc ne prehendas hoc, quod nimirum fecit injuriam; hæc enim ansa ejus est, quæ gestari non potest; verum inde potius, quod frater, quod sodalis, et hoc apprehendes, utpote quod est portatile.

350 CAPUT LXIII.

Hujuscemodi sermones sunt inordinati: Ego te locupletior sum, igitur ego te melior. Illi vero magis ordinati: Ego te locupletior; ergo mea pos-

A

ΚΕΦΑΛ. ΝΖ.

Ἐν τῷ περιπατεῖν καθάπερ προσέχεις μὴ ἐπιβῆ; ἤλω, ἢ στρέψῃς τὸν πόδα σου, οὕτω πρόσσεχε μὴ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν βλάβῃς τὸ σεαυτοῦ, καὶ τοῦτο ἐὰν ἐφ' ἐκάστου ἔργου παραφυλάξωμεν, ἀσφαλέστερον ἀξίωμα ἐκάστου ἔργου.

ΚΕΦΑΛ. ΝΗ.

Μέτρον κτήσεως τὸ σῶμα ἐκάστου ὡς ὁ ποῦς ὑποδήματος. Ἐὰν ἐπὶ τούτου στήῃς, φυλάξεις τὸ μέτρον, ἐὰν δὲ ὑπερβῆς ὡς κατὰ κρημοῦ λοιπὸν ἀνάγκη φέρεσθαι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποδήματος, ἐὰν ὑπερβῆ τὸν πόδα, γίνεται, εἴτε κατάρχουσιν ὑπόδημα, εἴτε πορφυροῦν, εἴτε κεντητόν· τοῦ γὰρ ἀπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ὄρος οὐδεὶς ἐστίν.

B

ΚΕΦΑΛ. ΝΘ.

Αἱ γυναῖκες ἐθὺς ἀπὸ τέσσαρες καὶ δέκα ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν κύριαί καλοῦνται· τοιγαροῦν ὁρῶσι εἶ: ἄλλο μὲν οὐδὲν αὐταῖς πρόσσεσι, μόνον δὲ συγκαμῆσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἀρχονται καλλωπιζέσθαι, καὶ τούτῳ πάσας ἔχειν τὰς ἐλπίδας. Προσέχειν οὖν ἀξίον ἵνα αἰσθωνται, εἰ ἐπ' οὐδενὶ ἄλλῳ τιμῶνται, ἢ τῷ κόσμῳ φαίνεσθαι, καὶ αἰδήμονες ἐν σωφροσύνῃ.

ΚΕΦΑΛ. Ξ.

Ἄφυσας σημεῖον τὸ ἐνδιατρίβειν τοῖς περὶ τὸ σῶμα, οἷον ἐπὶ πολὺ γυμνάζεσθαι, ἢ ἐπὶ πολὺ ἐσθλεῖν, ἢ ἐπὶ πολὺ πίνειν, ἢ ἐπὶ πολὺ ἀποπατεῖν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ ποιήτεον, περὶ δὲ τὴν γνώμην ἔστω ἡ πᾶσα ἐπιστροφή.

ΚΕΦΑΛ. ΞΑ.

Ὅταν τις κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακῶς σε λέγῃ, μνησο εἰ καθήκειν αὐτῷ οἰόμενος ποιεῖ, ἢ λέγει· οὐχ οἶόν τε οὖν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ, ὥστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται ἐκείνος βέβλαπται, ὅστις ὡσπερ καὶ ἐξηπάτηται· καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον ἐὰν τις ὑπολάβῃ ψεῦδος, οὐ τὸ συμπεπλεγμένον βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἐξαπατηθεὶς. Ἀπὸ τούτων ὁρμώμενος πρῶτως ἔξει πρὸς τὸν λοιδοροῦντα· ἐπιφθέγγου γὰρ ἐφ' ἐκάστου, εἰ ἐδοξεν αὐτῷ.

ΚΕΦΑΛ. ΞΒ.

Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβὰς, τὴν μὲν ἀφόρητον, τὴν δὲ φορητὴν· ἐὰν οὖν ἀδελφὸς σε ἀδικῇ, ἐντεῦθεν αὐτὸ μὴ λάμβανε, εἰ ἀδικεῖ· αὐτὴ γὰρ ἡ λαβὴ ἐστίν αὐτοῦ οὐ φορητὴ· ἀλλὰ ἐκείθεν μᾶλλον εἰ ἀδελφὸς, εἰ σύντροφος, καὶ λήψῃ αὐτὸ καθὼ φόρητόν ἐστιν.

ΚΕΦΑΛ. ΞΓ.

Οὗτοι οἱ λόγοι ἀσυντακτοί, Ἐγὼ σου πλουσιώτερος, ἐγὼ ἄρα σου κρείττων. Ἐγὼ σου λογιώτερος, ἐγὼ σου ἄρα κρείττων· ἐκείνοι δὲ μᾶλλον συντακτικοί,

ἔγω σου πλουσιώτερος. Ἡ ἐμὴ ἄρα κτῆσις κρείττων
 ἢ σῆς. Ἐγὼ σου λογιώτερος, ἢ ἐμὴ ἄρα λέξις
 ἢ σῆς κρείσσων, σὺ δὲ γε οὔτε κτῆσις εἶ οὔτε
 ἔτις.

ΚΕΦΑΛ. ΕΔ'.

Λούεται τις ταχῶς, μὴ εἴπῃς ὅτι κακῶς, ἀλλὰ ὅτι
 κχεῶς· πίνει τις πολλὸν οἶνον, μὴ εἴπῃς ὅτι κακῶς,
 ἀλλ' ὅτι πολλὸν, πρηνὴ γάρ τοῦ γνῶναι τὸ πρᾶγμα,
 εἴθ' ἐν οἴσθαι κακῶς; Οὕτως οὐ συμβήσεται σοι ἄλλων
 ἢ ἐν φαντασίας καταληπτικὰς λαμβάνειν, ἄλλοις δὲ
 ὑγκατατίθεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ΕΕ'.

Μηδαμοῦ σεαυτὸν εἴπῃς φιλόσοφον, μηδὲ λάλει τὸ
 πολλὸν ἐν ἰδιώταις περὶ τῶν θεωρημάτων· οἷον ἐν συμ-
 ποσίῳ, μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλ' ἐσθιε ὡς δεῖ·
 μέμνησο γάρ ὅτι οὕτως ἀφηρήκασαν οἱ φιλόσοφοι
 πανταχόθεν τὸ ἐπιδεικτικὸν ὥστε ἤρχοντο πρὸς αὐ-
 τοὺς βουλόμενοι ὑπ' αὐτῶν φιλόσοφοι συσταθῆναι,
 κακεῖνοι ἀπήγαγον αὐτούς. Οὕτως ἠναίχοντο παρορώ-
 μενοι.

ΚΕΦΑΛ. ΕΖ'.

Ὅταν κἄν περὶ θεωρημάτων τις ἐμπέσῃ λόγος
 ἐν ἰδιώταις, σιώπα τὸ πολλὸν. Μέγας γάρ ὁ κίνδυνος
 εὐθύς ἐμέσαι ἢ οὐκ ἐπεφας, καὶ ὅταν εἴπῃ σοὶ τις
 ὅτι οὐδὲν οἴσθα, καὶ σὺ μὴ δειχθῆς· τότε ἴσθι ὅτι
 ἄρχῃ τοῦ ἔργου· ἐπεὶ καὶ τὰ πρόβατα οὐ χάρτον
 φέροντα τοὺς ποιμένις ἐπιδεικνύει πόσον ἐφαγεν, ἀλλὰ
 τὴν νομῆν ἔσω πέψαντα, ἐρίψῃ ἔξω φέροι, καὶ
 γάλακτι. Καὶ σὺ τοίνυν μὴ τὰ θεωρήματα τοῖς
 ἰδιώταις ἐπιδείκνυε, ἀλλὰ τὰ ἀπ' αὐτῶν πεφθάντα
 ἔργα.

ΚΕΦΑΛ. ΕΖ'.

Ὅταν εὐτελῶς εἰ ἡρμωμένος τὰ κατὰ σῶμα, μὴ
 καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ. Μηδ' ἂν ὕδωρ πίνῃς ἐκ πά-
 σης ἀφορμῆς λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις, κἄν ἀσκήσαι
 ποτε πρὸς πόνον θελήσῃς σεαυτῷ καὶ μὴ τοῖς ἔξω.
 Μὴ τοὺς ἀνδριάντας περιλάμβανε, ἀλλὰ διψῶν ποτε
 σφοδρῶς, ἐπίσπασαι ψυχροῦ ὕδατος, καὶ ἔκπτυσον,
 καὶ μηδὲν εἴπῃς.

ΚΕΦΑΛ. ΕΗ'.

Ἰδιώτου στάσις, καὶ χαρακτήρ, οὐδέμιν ποτὲ ἐξ
 ἑαυτοῦ προσδοκᾷ ὠφέλειαν, ἢ βλάβην, ἀλλ' ἀπὸ τῶν
 ἔξω. Φιλοσόφου στάσις, καὶ χαρακτήρ πᾶσαν ὠφέ-
 λειαν, καὶ βλάβην, ἐξ ἑαυτοῦ προσδοκᾷ.

ΚΕΦΑΛ. ΕΘ'.

Σημεῖον προκόπτοντος οὐδένα φέγει προχείρως,
 οὐδένα μέμφεται, οὐδὲν ἐγκαλεῖ, κἄν τις αὐτὸν ἐπαι-
 νῇ, καταγελᾷ τοῦ ἐπαινοῦντος αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ,
 κἄν ψέγῃ ὡς ἀπολογεῖται. Περίσειε δὲ καθάπερ οἱ
 ἄρρωστοὶ εὐλαθούμενοί τι κινήσαι τῶν καθισταμένων
 πρὶν πῆξιν λαβεῖν.

A sessio tua potior est; ego eloquentior te, mea ergo
 dictio tua præstantior. Tu autem nec possessio es,
 neque dictio.

CAPUT LXIV.

Lavatur quis cito, ne dixeris, quod male, sed
 quod celeriter; bibit aliquis multum vini, ne dixe-
 ris, quod male, verum quod multum; priusquam
 enim rem dignoveris, unde scis si male? Sic non
 continget tibi assequi aliorum imaginationes cou-
 prehensioni subjectas, aut in eandem aliorum sen-
 tentiam descendere.

CAPUT LXV.

Nullibi philosophum teipsum dixeris, nec apud
 B imperitos plebeios multum garris de speculationi-
 bus; velut, in convivio ne dicas quomodo come-
 dere oportet, sed comede ut decet: memor enim
 esto, quod ita sustulerunt undecunque ostentatio-
 nem philosophi, ut cum ad ipsos accederent qui phi-
 losophi ab iis institui volebant, illi depellerent,
 isti autem ita perferrent neglecti.

CAPUT LXVI.

Itaque quamvis apud plebeios sermo inciderit de
 aliqua speculatione, **351** sile ut plurimum; ma-
 gnum nempe periculum est statim evomere quæ
 non concoxisti; et quando tibi dicit quispiam,
 quod nihil scis, et tu non ostenderis, scito tunc,
 quod principium operis est; quandoquidem oves
 non ostendunt pastoribus quantum comederint,
 C herbam proferentes, sed lana, ac lacte produciunt
 foris pabulum, cum intus concoxerint. Itaque tu
 quoque ne cito imperitis speculationes exhibeas,
 sed opera ab iis (scilicet speculationibus) con-
 cocta.

CAPUT LXVII.

Quando tenuiter aptaveris ea, quæ ad corpus
 pertinent, ne glorieris super hoc; et si ex quavis
 occasione aquam bibas, ne dicas, quod aquam bi-
 bis; cumque ad labores exerceri volueris, tibi ipsi,
 et non his, qui sunt exterius id notum fac; ne
 amplectaris statuas, sed quandoque vehementer
 sitiens, hauri frigidam aquam, et expue, nemini-
 que dixeris.

CAPUT LXVIII.

Plebeii, sive imperiti status, et nota: nullam un-
 quam ex seipso exspectat utilitatem, aut noxam,
 sed ab his, quæ sunt extra. Philosophi conditio,
 et indicium omnem utilitatem, et noxam a seipso
 exspectat.

CAPUT LXIX.

Signum proficientis: neminem reprehendit con-
 festim, neminem laudat, de nemine conqueritur,
 accusat neminem; et si quis ipsum dilaudet, de-
 ridet **352** apud seipsum dilaudatorem, et si quis
 reprehendat, non se defendit; circumit vero quem-
 admodum infirmi, qui cavent ne quid stabilium
 commoveant, antequam resument soliditatem.

CAPUT LXX.

Quod si quis de te quid dixerit, ne advertas; id enim nondum est tuum.

CAPUT LXXI.

Quousque tandem procrastinas optimis quibusque dignum teipsum exhibere, ac nullatenus sermonem prætergredi explanantem? Accepisti speculationes, quomodo nimirum oporteret eas intellectu assequi, eas assecutus es: qualem adhuc doctorem exspectas, ut in illo tui ipsius correctionem reponas? Non etiamnum adolescentulus es, sed vir jam ætate perfecta; itaque si neglexeris, et piger sis, et semper facias propositum ex proposito, atque alios dies super alios præfluieris, post quos tibi ipsi attendas, latebis teipsum, nullo a te progressu facto, sed unus e plebe vivens, atque moriens existes; nunc igitur assuefacito teipsum ita vitam degere, ut perfectus, ut proficiens, et quidquid optimum esse videtur sit tibi lex inviolabilis, et si laboriosum sit; si quid suave, si quid gloriosum, aut ignominiosum tibi proponatur, memento, quod nunc certamen est, et quod nunc instant Olympia, necque ullatenus differre licet, et quod per unam cladem, et remissionem, et perit progressus, et salvatur. Paulus quoque **353** sic peregit, in omnibus seipsum incitans, ut nulli alii rei attendat, quam verbo. Tu vero etsi nondum sis Paulus, debes ita vivere, ac si

CAPUT LXXII.

Potest quidem quis me occidere, lædere autem minime.

CAPUT LXXIII.

Præcepit enim Dominus, ut eos, qui non possunt lædere, non timeamus, dicens: « Ne timeatis ab his, qui occidunt corpus, animam vero non possunt occidere; timete vero magis eum, qui potest et animam, et corpus perdere in gehenna ». ipsi gloria in sæcula. Amen.

A

ΚΕΦΑΛ. Ο'.

Ἵτι δ' ἂν ἐρῆ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου, τούτων γὰρ οὐκ ἔτι σὸν ἐστιν.

ΚΕΦΑΛ. ΟΑ'.

Εἰς πόσον ἔτι χρόνον ἀναβάλλῃ τὸ τῶν βελτίστων ἀξιοῦν ἑαυτὸν καὶ ἐν οὐδενὶ παραβαίνειν τὸν διαίρησιν τα λόγων; Παρείληφας τὰ θεωρήματα, οἷς ἔδει συμβάλλειν, συμβέβληκας, πόσον διδάτκαλον προσδοκᾷς. Ἴνα εἰς ἐκεῖνον ὑπερβῆς τὴν ἐπανόρθωσιν τὴν σεαυτοῦ; Οὐκ ἔτι εἰ μειράκιον, ἀλλὰ ἀνήρ ἦδη τέλειος. Ἐὰν οὖν ἀμελήσῃς, καὶ ῥαθυμῆσῃς, καὶ ἀεὶ προθέσεις ἐν προθέσεως ποιῆς καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ὀρίζεις μεθ' ἃς προσέχῃς σεαυτῷ, λήσεις σεαυτὸν ὁ προκόψας, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις, καὶ ζῶν, καὶ ἀποθνήσκων. Ἦδη οὖν σεαυτὸν ἐκθιοῦν ἔθιξες ὡς τέλειον, ὡς προκόπτοντα, καὶ πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔστω σοι νόμος ἀπαράβατος, καὶ ἐπίπικόν τι ἦ, εἰ τι ἡδὺ ἢ ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον προσάγῃται σε. Μήμνησο ὅτι νῦν ὁ ἀγὼν, καὶ ὅτι ἦδη πάρεστι τὰ ὕλμπια, καὶ οὐκ ἔστιν ἀναβάλλεσθαι οὐκ ἔτι, καὶ ὅτι παρὰ μίαν ἤτταν καὶ ἔνδοσιν, καὶ ἀπόλλυται προκοπή, καὶ σώζεται. Καὶ Παῦλος οὕτω διετέλει ἐπὶ πάντων προάγων ἑαυτὸν μηδενὶ ἄλλω προσέχειν ἢ τῷ λόγῳ· σὺ δὲ καὶ εἰ μήπω Παῦλος εἶ, ὡς Παῦλος εἶναι βουλόμενος ὀφείλεις βιοῦν.

C

ΚΕΦΑΛ. ΟΒ'.

Ἀποκτεῖναι μὲν τίς με δύναται, βλάψαι δὲ οὐ.

ΚΕΦΑΛ. ΟΓ'.

Παρήγγειλε γὰρ ὁ Κύριος μὴ δυναμένους βλάψαι μὴ φοβεσθαι λέγων, « Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένην ἀποκτεῖναι, φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη. » Αὐτῷ ἢ δόξαι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

Περὶ Πάχων πόλεμον πορνικὸν πάσχοντος καὶ νικῶντος; Ἴτεροι δὲ λέγουσιν, εἶναι τοῦ Ἐυαγγεῖου (1) ὁμοίως καὶ ὁ μετ' αὐτὴν δογματικὸς λόγος.

NARRATIO S. P. N NILI

335 De Pachon patiente bellum meretricium, et vincente. Alii vero dicunt Evagrii esse, ut etiam eum, qui subsequitur, sermonem dogmaticum.

CAPUT I.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Contigit aliquando, ut feminae concupiscentia molestata mihi esset, ac tum in cogitationibus, tum in no-

Συνέβη ποτὲ ἀληθῆναι με ἐπιθυμίᾳ γυναικῶς, καὶ δυσφορεῖν, καὶ πρὸς τοὺς λογισμοὺς καὶ πρὸς

(1) Erat in manuscrip. codice titulus: τοῦ ἁγίου Evagrii ascriptus, quem delevi. Vide *Notas*.

τὰς φαντασίας τὰς νυκτερινὰς, καὶ ἐγγὺς γενόμενος τοῦ ἐξελεῖν τῆς ἐρήμου ἰλαυνοντός με τοῦ πάθους· τοῖς μὲν γείτοσιν ἐμοῖς οὐκ ἀνεθέμην τὸ πρᾶγμα οὕτε τῷ διασκόλῳ Εὐλογίῳ, λαληθῶτως δὲ παραδολῶν εἰς τὴν πανέρημον, συνετύγχανον ἐπὶ ἡμέρας δεκαπέντε τοῖς κατὰ τὴν Σκῆτιν γηράσασι Πατράστιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν οἷς ἦν καὶ τις Πάχων ὀνόματι· ἐβδομηκοστὸν ἔτος ἰλλάσας καθήμενος ἐν τῇ Σκῆτει· Εὐρών οὖν αὐτὸν ἀσκητικώτερον, καὶ ἀκραιότερον, ἀθάβρησα ἀναθέσθαι μου τὰ τῆς διανοίας. Καὶ λέγει μοι οὗτος· Μὴ ξενίσῃ σε τὸ πρᾶγμα· οὐ πάσχεις αὐτὸ ἀπὸ βραθυμίας, μαρτυρεῖ γάρ σοι καὶ ὁ τόπος, καὶ διὰ τὴν σπάνιν τῶν χρεῶν, καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι συντυχίαν τῶν θηλειῶν, ἀλλὰ μέλλον ἀπὸ σπουδῆς. Τριπλοῦς γάρ ἐστιν ὁ πόλεμος ὁ πορνικός· ποτὲ μὲν ἡ σὰρξ ἡμῖν ἐπιτίθεται εὐρωστοῦσα, ποτὲ δὲ τὰ πάθη διὰ τῶν λογισμῶν, ποτὲ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ δαίμων τῇ βασκανίᾳ, ἐγὼ γὰρ παρατηρήσας εὗρηκα τοῦτο. Ἰδοῦ ὡς ὀρᾷς με γέροντα ἄνθρωπον, τεσσαράκοντα ἔτος ἔχων ἐν ταύτῃ τῇ κέλῃ φρονιζῶν τῆς ἑμαυτοῦ σωτηρίας, καὶ ταύτην ἔχων τὴν ἡλικίαν μέχρι τούτου πειράζομαι, καὶ διώμνυτο ὅτι ἐπὶ δώδεκα ἔτη μετὰ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος, οὐ νύκτα μοι συνεχώρησαν, οὐχ ἡμέραν ἐπιτιθέμενοι. Ἐπινοήσας οὖν, ὅτι ἀπέστη μου ὁ θεός, διὸ καὶ καταδυναστεύομαι, ἡρετισάμην ἀποθανεῖν ἀλόγως, ἢ πάθει σώματος ἐνασχημονῆσαι, καὶ ἐξελθῶν, καὶ περιελθῶν τὴν ἔρημον, εὗρον σπηλαιον δαίνης, εἰς δὲ σπηλαιον ἔβηκα ἑμαυτὸν ἐν ἡμέρᾳ γυμνόν, ἵνα ἐξελθόντα φάγῃ με τὰ θηρία· ὡς οὖν ἐγένετο ἑσπέρα κατὰ τὸ γεγραμμένον· « Ἐθού σκότος, καὶ ἐγένετο νύξ, ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, » ἐξελθόντες οἱ θῆρες δὲ τὴν ἄρσιν, καὶ ἡ θήλεια ὠσφράνθησάν μου ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν περιελίξαντες, καὶ ὡς προσεδόκων βρωθῆναι, ἀνεχώρησαν ἀπ' ἐμοῦ, πεσῶν οὖν διὰ πάσης νυκτὸς οὐκ ἐβρώθην. Λογισάμενος οὖν ὅτι ἐφείσατό μου ὁ θεός, αὐθις ὑποστρέψω εἰς τὴν κέλλαν· καρτερήσας οὖν ὁ δαίμων ἡμέρας ὀλίγας ἐπέθετό μοι σφοδρότερον τοῦ πρώτου ὡς παρὰ μικρὸν βλασφημῆσαι. Μετασχηματισθεὶς οὖν εἰς Αἰθιοπίσσαν κόρην (ἣν ἐώρακά ποτε ἐν νεότητι εἰς τὸ θέρος καλαμωμένην), ἐπακάθητό μου· τοῖς γόνασι, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον με ἐκίνησεν, ὡς νομίσει μοι συγγενέσθαι. Ἀπὸ μανίας οὖν ἔδωκα αὐτῇ κόσσον, καὶ γέγονεν ἄφαντος. Ἐπὶ dietian οὖν τῆς δυσωδίας τῆς χειρὸς μου ἀνέχεσθαι οὐκ ἠδυνάμην· μικροψυχῆσας οὖν, καὶ ἀπυδοκῆσας, ἐξῆλθον εἰς τὴν πανέρημον ἀλώμενος, καὶ εὐρών ἀσπίδα μικράν, καὶ λαβῶν αὐτὴν προσφέρω τοῖς γεννητικοῖς μου μορλοῖς ἵνα κἄν οὕτω δηχθεὶς ἀποθάνω, καὶ προστρέψας τοῦ θηρίου τὴν κεφαλὴν τοῖς μορλοῖς τοῦ σώματος, ἔα αἰτιά μοι τοῦ πειρασμοῦ, οὐκ εἰδήθη. Ἦκουσα οὖν φωνῆς ἰλλοῦσης ἐν τῇ διανοίᾳ μου, « Ἀπελθε, Πάχων, ἀγωνίζου, διὰ γὰρ τοῦτο ἀφήξά σε, καταδυναστευθῆναι, ἵνα μὴ μέγα φρονήσῃς ὡς δυνάμενος, ἀλλ' ἐπιγνούς σου τὴν ἀσθένειαν μὴ θαρσήσῃς τῇ πολιτείᾳ σου, ἀλλὰ προσδράμῃς τῇ τοῦ Θεοῦ δυναστείᾳ.

cturnis visionibus difficulter eam tolerarem; cumque, compellente me passione, prope forem, ut e solitudine abscederem, vicinis meis nequiquam narraui rem, neque magistro Eulogio, clam vero pertransiens ad locum omnino desertum conveni per quindecim dies eos, qui circa Scetim consenuerant in solitudine Patres, quos inter, et quidam erat Pachon nomine qui ad annum pervenerat septuagesimum, residabatque in Scete; nactus igitur ipsum exercitiorum, atque sinceriorum, confidenter ausus sum meae mentis arcana exponere, ac narrare. Tunc hic mihi dicit — : Ne te perturbet negotium huiusmodi quasi novum; nec enim id pateris e pigritia, attestatur quippe hoc tibi locus ipse, tum propter inopiam rerum necessarium, tum etiam quia feminarum non est hic conversatio, sed potius a studio; triplex est etenim bellum meretricium, nam interdum caro robuste valens nobis insidiatur, nonnumquam vero passiones per cogitationes, aliquando et daemon ipse ex invidia, ego enim observando hoc adinveni. Ecce ut me vides senem hominem, cum 356 degam annum quadragessimum in hac cella, sollicitus de eis quae ad meam spectant salutem, et licet ad istam pertigerim aetatem, hactenus tentor; — affirmavitque mihi iurejurando dicens, quod — Per duodecim annos post quinquaginta, neque noctu, nec interdum mihi pepercunt insidiatores; cum ergo cogitasset, quod, quia a me Deus abesset, potentia opprimebar tyrannica, elegi potius absurde mori, quam ob corporis passionem turpiter agere; quapropter egressus, circumiensque solitudinem inveni speluncam hyenae, in qua spelunca posui me nudum, ut exeuntes ferae me devorarent; itaque vespere facto (secundum quod scriptum est: « Posuisti tenebras, et facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiae agri »), exeuntes ferae, tamque mas quam femina olfecerunt me a capite usque ad pedes, et circumcirca linxerunt, cumque me devorandum exspectarem, secesserunt a me, sicque per totam noctem prostratus, tamen devoratus non fui. Arbitrans itaque, quod pepercit mihi Deus, rursus ad cellam meam revertor, cumque per paucos dies daemon tolerasset, invasit me vehementius, quam prius, ut parum abfuerit, quin blasphemarem. Transformatus igitur in puellam Aethiopiissam (quam vidi quondam in adolescentia per aetatem, dum meteret) insedit meis genibus, et adeo me commovit, ut me cum ipsa coivisse putarem; praesurore igitur alapam ipsi dedi, et invisibilis effecta evanuit; per biennium vero fetorem manus meae sustinere non poteram. Abjecto ergo animo, et inhonoratus exivi in locum omnino desertum vagabundus, cumque parvam aspidem invenissem, ipsamque accipissem, genitalibus meis membris 357 admovi, ut saltem ita demorsus emorerer; cum vero bestiae obvertissem caput ad corporis membra utpote quae causa mihi tentationis erant, commorsus non fui, atqui vocem

menti meæ supervenientem audiui : Abeas, Pachon, Ἄ Οὐτω πληροφορηθεὶς ἀνέκαμψα. Καὶ μετὰ θάρρους καθίσας, καὶ μηκέτι φροντίσας τοῦ πολέμου, εἰρή-
 decerta, idcirco etenim potentia tentationis oppri-
 mi te permisi, ne quid magnum sapias, ac si quid
 venusa τὰς ἐπιλοιποὺς ἡμέρας, ὁ δὲ γνούς μου τῆν
 posses, verum tuam dignoscens imbecillitatem, non
 καταφρόνησιν, οὐδέτι ἤγγισεν.
 confidas audaciter in tuo vitæ instituto, quin potius ad Dei potestatem recurras. Sic plena fide persua-
 sus, reversus sum. Sicque animo fiducia pleno residens, ac neatiquam de bello sollicitus, reliquos
 dies pace fruens exegi ; ex alia vero (scilicet dæmon) cum mei dignovisset contemptam, non
 amplius appropinquavit.

*Admiranda quidem, sed non imitanda Pachoni
 Facta; meas, Lector, consule, caute, notas.*

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

*Ἦντοκα ἦν ἐν Κωνσταντινου πόλει μετὰ τοῦ μακαρίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ ἐπιστολὴ
 δογματικὴ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, πρὸς τοὺς ἐν τῇ πατρίδι μονάζοντας.*

EJUSDEM

*Epistola dogmatica de sancta Trinitate ad eos, qui monasticam vitam degunt in patria, dum esset
 Constantinopoli cum beato Gregorio Nazianzi episcopo.*

Est sancti Basilii epistola 8, Opp. ejus nostræ editionis t. IV, col. 245.

JOS. MARIE SUARESII

DISSERTATIO

DE OPERIBUS S. NILI QUÆ E GRÆCO LATINA FECIT ET PRIMUS EDIDIT.

591 1. *Tractatus de monastica exercitatione, seu Liber asceticus*, comprehendit capita LXXV, a pag. 1 usque ad 85. Incipit, *Philosophiam*; desinit, *Domini nostri Jesu Christi*.

2. *Peristeria, seu Tractatus ad Agathium monasticam vitam agentem, de virtutibus excolendis et vitiis fugiendis*, distinguitur in sectiones 12, quæ subdividuntur in capita, a pag. 85 ad 233. Incipit, *Cum mihi moris*; desinit, *perfectus est*.

3. *Tractatus ad Magnam, diaconissam Ancyræ, de voluntaria paupertate, seu de nihil possidendo*, capita continet 67, a pag. 233 ad 321. Incipit, *Nuper quidem*; desinit, *fruitio regni in Christo*.

4. *Tractatus moralis multifarius*, in quo spirituales sunt admonitiones, capita complectitur quatuor, a p. 321 ad 327. Incipit, *multiforme*; desinit, *misericiordiæ*. (Nunc inter spuria.)

5. *Epicteti Enchiridion seu Manuale, a S. Nilo concisum, et interpolatum*, capita 75 habet, a pag. 327 ad 355: Incipit, *Existentium*; desinit, *in gehenna*. (Item cum spuris.)

6. *Narratio de Pachon. cap. unicum habet, a pag. 355 ad 358. An Evagrii? Incipit, Contigit; desinit, appropinquavit.* (Inter spuria.)

7. *Ejusdem Sermo, sive Dogmatica epistola de sanctissima Trinitate, divisa in capita 15 a pag. 358 ad 377. Incipit, Sæpe sæpius; desinit, mensura.* (Memoratur tantum: est Basilii Magni epist. 8.)

8. *Ejusdem De monachorum præstantia in urbibus, aut in solitudinibus, in capit. 27, a pag. 377 ad 406. Incipit, Inexpertis; desinit, æternam.*

9. *Tractatus ad Eulogium monachum, in quo capitula sermonesque diversi, capitibus 34, a pag. 408 ad 451. Incipit, Qui cælestem; desinit, tu vero mea observato verba.*

10. *Tractatus ad eundem de vitiis quæ sunt opposita virtutibus, capita quatuor continet, a pag. 451 ad 456. Incipit, Necessarium arbitror; desinit, bonæ voluntatis suæ.*

11. *Tractatus de octo spiritibus malitiæ, in cap. 19, a p. 456 ad 475. Incipit, De gula. Principium fructus offerendi est flos; desinit, multis resplendet virtutibus.*

12. *De oratione capita 153 cum 592 præfatione. Incipit hæc: Febricitantem me; illa vero, Si quis suavolens velit efficere suffimentum. Desinunt autem, orationem vere invenisti, a pag. 475 ad 512.*

13. *De diversis malignis cogitationibus, capita 27, a p. 512 ad 543. Incipiunt, E dæmonibus activæ vitæ oppositis; desinunt, quo liberemur gratia Christi, et Dei.*

14. *Ejusdem Nili Capita 33, per gradus quosdam disposita consequentiæ, a pag. 543 ad 548. Incipiunt, Morbus; desinunt, impuros.* (Sunt Evagrii.)

15. *Spirituales sententiæ 25 per alphabetum dispositæ, a pag. 548 ad p. 552. Incipiunt, Absurdum; desinunt, odio habente.* (Evagrii.)

16. *Aliæ sententiæ 26, a p. 552 ad 353. Incipiunt, Principium charitatis, desinunt, secundum Deum.* (Evagrii.)

17. *Ejusdem Institutio ad monachos, a pag. 553 ad 557. Incipit, Intemperantiam; desinit, comedere bonum est.*

18. *Sententiæ 135 abducentes hominem a corruptibilibus, etc., a p. 557 ad 575. Incipiunt, Via ad virtutem; desinunt, ratio haberi debet.*

19. *Sermo in effatum Evangelii: « Nunc qui habet sacculum tollat, » a pag. 575 ad 590, cap. 10 habet. Incipit, Propositum effatum; desinit, pietate erga ipsum Deum nostrum.*

Opera ista XIX necdum in nativo sermone Græco lucem aspexerant, sed eximia Francisci Barberini S. R. E. cardinalium decani, et vicecancellarii sanctæ sedis apostolicæ eminentissimi virtutibus, et scientiis in omnibus munificentia non potuit pati ea latitare tandiu inedita; e bibliotheca ingitur sua liberaliter prompta suis etiam typis commendari et publicari jussit, mihi que tam versionem e Græco in Latinum, quam editionis Græcæ Latinæque, curam imperavit. Agnoscebam quidem me oneri tanto imparem, verum, inquebam, ut canebar ille,

Cur me posse negem posse quod ille putat;

utrumque ideo aggressus alacri animo, quoad potui, præstare, conatus sum, ut erit æqui benignique lectoris judicium.

Sciebam quidem Horatianum illud,

*Nec verbum verbo curabit reddere fidus
Interpres,*

quod et Cicero lib. III *De finib.*, c. 15, admonet;

noram Græcorum venustatem et elegantiam a nullo Latine satis exprimi apte germaneque posse, Nili præsertim istius, cujus in aula Constantinopolitanorum imperatorum tum florentissima innutriti ac eruditi concinnitas et nitor mirifice præcelebant. Itaque magnum ducem sequi, et sanctum Augustinum imitari libuit, qui sancti Basilii verbum e verbo maluit transferre propter fidem diligentiamque veri, etsi repererat interpretatum (lib. I *Oper. imperfect.* p. 281). Libetque interdum minus eleganter scribere, quam quæsito verborum lenocinio auctoris ipsa lumina lectoribus tegere, quod in primis Perotto accidisse observatum est, sic Polybium **593** reddenti, ut nescias an ipse auctor, an interpretes existat. Ego profecto in hac translatione non studium eloquentiæ, sed laborem posui, uti Celsus scribebat l. V, c. 25, *De re medica*, qui nihil secius medicorum Cicero nuncupatur, cum probe mihi notum foret ex Quintiliano: non debere quemquam, ubi maxima rerum momenta vertuntur, de

verbis esse sollicitum. Cavi tamen, quoad potui diligenter, quod sanctus Gregorius Magnus ad Narsen scribens lib. vi, epist. 27, conqueritur, suo tempore in civitate Constantinopolitana, qui de Græco in Latinum, et de Latino in Græcum dictata bene transferant, viros non fuisse; cavi (inquam) ne sicut illi, dum verba custodirem, et sensus minime attenderem, nec verba intelligi facerem, et sensus frangerem; utque scribit sanctus Hilarius in lib. *De synodis*, ex Græco in Latinum ad verbum expressa translatio affert plerumque obscuritatem, dum custodita verborum collatio eandem absolutionem non potest ad intelligentiæ simplicitatem conservare.

Versionum equidem quinque sunt genera. Ea, quæ vocatur κατά λέξιν, a jurisconsultis κατά πόδας, interpretatio ad verbum, ad dictionem, ad litteram, quam ut securiorum Justinianus Augustus sanxit tantum usurpandam. Sanctus autem Athanasius Epist. ad Marcellin. *De Psalm. interpretat.* ex c. iii Epist. sancti Pauli ad Timoth. accepisse a sene φιλοπόνω, id est laboris amatore, qui Psalterium tenebat, istud documentum affirmat: Πᾶσα γὰρ (ὡ τέκνον) ἢ καθ' ἡμᾶς Γραφή Παλαιὰ καὶ Καινὴ θεόπνευστός ἐστι, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, ὡς γέγραπται, Id est: *Omnis enim (o fili) Scriptura sive nova, sive vetus Numinis afflatu instincta prodiit, et idonea est ad erudiendum sub ea forma specieque verborum, qua concepta, et conscripta est: unde litteralem versionem fore in sacris Bibliis potiore liquet, ideoque vulgatam, et veterem Latinam reliquis præferendam.*

Est et Ecphrasis, elocutio scilicet, quæ narrat perspicue, ita ut pictum graphice videatur, quod effertur, exprimiturque ob oculos positum, sed illa non est utendum, ubi brevitatis est dilucida.

Periphrasis, addendæ lucis, aut necessitatis gratia, circumlocutio, et circuitus.

Paraphrasis, latior expositio, quæ admittit lumina exornandæ orationis, schemata seu figuras, tropos, atque metaphoras.

Metaphrasis est interpretatio quæ paraphrasi est restrictior, sicut est liberior et diffusior quam sit litteralis.

Hæc autem fere genera variarum versionum enumerat Godefridus Tilmannus Carthusianus in Epistola nuncupatoria, quam ad Pandecten Antiochi Laurensis præfixit, et ea colliguntur ex Quintiliano, l. viii, c. 6; et l. x, c. 5 *Institut. orator.*

Interpres (ut censeo) adhibere hæc omnia genera debet, prout fert occasio, mensque auctoris, et linguæ proprietates exigat. Itaque interdum paraphrastica, nonnunquam metaphrastica Nili dictiones, et phrases, atque periodos verti, raro periphrastice, rarius ecphrastica, semper vero ad litteram, 594 ne a sensu aberrarem, potissimum curavi, rudi licet verborum stylo, candido tamen et expolito, sinceritate atque veritate versionem istam sum prosecutus; petenti alii meam rusticitatem, fontis

hujus Nilotici, hactenus abditi, fluentorumque aquas argenteo melius vase propinandas sitientibus existimabant: calicis enim idoneitas, ut loquitur Petrus abbas Cellensis, lib. ii, epist. 4, seu congruentia auget plerumque bibentis voluptatem, et vini bonitas accrescit ex ea: sed, cui uni placuisse laboro sancta Romana Ecclesia, reliquarum principis, et magistra, cuique assiduam famulatum tam libenter impendo, quæ Verbum incarnatum pannis involutum, non laciniosis, ac pretiosis indumentis summa simplicitate divinitus datum excepit, atque colit; ipsa pura, integra, incorrupta, omni ex parte suo fulgente candore, radiis ejusmet illustrata, veritate gaudet sine fuce, in eaque acquiescit, nec improbat, ut opinor, meæ versionis consilium; ipsius nempe calculus mihi satis superque fuerit, quantumvis hodie sit periculosioris alicuius suas in lucem proferre lucubrationes, et ingratissimum passim jactetur labor interpretum. Canebat vero suo Lucretius (lib. i *De rer. natur.*, vers. 157 sqq.):

*Nec me animi fallit Græcorum obscura reperta
Difficile illustrare Latinis versibus esse,
Multa novis verbis præsertim cum sit agendum,
Propter egestatem linguæ et rerum novitatem.*

Et erat ævum illud canum licebatque proferre pomœrium linguæ Latinæ, et verba Græca donare civitate Romana. Præcipue difficillimum est, quod ex antiquo quopiam et disertio doctore jam olim editum sit ex parte, in alienam linguam transfundere; quando quidquid sancte quantumlibet, ac vere dixeris, rapi potest in pessimam partem; habet etenim quælibet lingua idiomata sua, nativos lepores, et proprios χαρακτήρας, atque, ut ita dicam, peculiare quosdam genios, quos vix, ac ne vix quidem in alia possis exprimere, apteque representare, quin extraneum oleant, sapiantque peregrinum.

Quæ ideo præfari libuit, et præponere instar clypei septemplex ad retundendum Zoilorum, et Aristarchorum sarcasmos. Plura in Annotationum libris, qui subsequuntur, bono cum Deo, mox atextam; nunc ad ordinem, seriemque Opusculorum transeo.

Tractatum certe de monastica exercitatione præmisi, quia prior occurrerat in codice manuscripto bibliothecæ Barberinæ; in ejus indice, qui calamo etiam erat exaratus Græce titulus conceptus fuit: Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νεδίου Λόγος ἀσκητικὸς περὶ τῆς εἰς Χριστὸν Φιλοσοφίας, atque in ipsius Tractatus calce ascribitur: Καὶ οὖτος εἶναι δεῖ τοῦ ταύτῃ προσερχομένου, καὶ ὅτι πρὸ τῆς τελείας ἐν τῇ ἀρετῇ ἔξεως ἐπικλίνουον τὸ ἑτέρων ἀναδέχασθαι προστασίας. Id est: *Sancti Patris nostri Nili Tractatus de monastica exercitatione, sive De philosophia ea, quæ ad Christum pertinet, et cujusmodi deceat illos esse, qui ad ipsam accedunt, quamque ante perfectam virtutis habitum periculosum sit aliorum suscipere præfecturam.* Petrus Franciscus Zinus canonicus 595 Veronensis verterat e Græco Tra-

Statum istum, et inscripserat *Sermonem asceticum*. At ego λόγον interpretatus sum *tractatum*, hoc est, *dissertationem, descriptionem, enarrationem, concionem*, ut fuse probat Scholiast. ad l. II C. Theodos. *De his, qui super relig. contend.* l. XVI; a *tractando*, uti accipiunt Cicero l. I *Academic. quæst.* et l. II *De legib.* in proœm. l. VIII; Quintilian. l. V; Plip. c. 4, l. XIV; et c. 22, l. XII; præsertim vero hanc vocem *tractatus* acceperunt eo sensu sanctus Ambrosius, et sanctus Augustinus, alique Christiani doctores, et sacrarum Litterarum interpretes dicti fuere *tractatores*, ut observat Sirmondus in *Notis ad Epist. Sidonii*, et sanctus Augustinus, l. II *Contra Julian.* divinorum eloquiorum pertractatores nominat, et l. IV divini eloquii tractatores. Harum vocum origo ducitur a verbo *traho*, quia varia undequaque trahuntur ad eam, quæ agitur, rem spectantia, hinc deducitur *tractio* verbum frequentativum; sicut a verbo *sero* derivatur *sermo*, quia diversa seruntur, et conferuntur, hinc progignitur *dissero*, et *disserto*, unde *dissertatio*. Ascetici vocabulum Græcum in duas voces Latinas resolvi periphrastice, idque de monastica exercitatione exposui, nec enim unico potest explicari; nam vox *ascetici* Græca est, non autem Latina, sed in *Lexicographo Adnotationum*, inque voce Ἀσκησις plura congressi. Rosweydeus quidem vir pereruditus, et in Belgio quondam mihi peramicus, in *Notis ad Paradisum Heraclidis* laudat *Onomasticon* in vocibus *Tractatus*, et *Tractor*; tu consule, si reperire possis reapse, meque felicior habeas Mercurium dexteriozem.

Consequitur: Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νεδίου πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα. Ἡ ἀρχὴ· Ἔθος ἔχοντι μοι, quæ ita converti. *Sancti Patris nostri Nili ad Agathium monasticam vitam agentem Peristeria*, sive *Tractatus de virtutibus excolendis et vitiis fugiendis: exemplo Peristeriæ clarissimæ sæculo eo semina.* Incipit, *Cum meo more*, etc. Quia vero tractatus erat prolixior, in 12 τμήματα, sive sectiones eum divisi, quas in capita subdivisi, quemadmodum et tractatum *De monastica exercitatione* in capita iidem distinxeram; ne uno spiritu liber totus perlectus nimis fatigaret lectorem, neve, spatio nullo dato, colligere ille se ac interquiescere non posset, verum tantillum allevaretur: nam sicut Rutilius Numatianus, lib. II *Itinerarii* cecinit,

Intervalla viæ fessis præstare videtur.

Qui notat inscriptus militia multa lapis.

Prefatur sanctus Hieronymus Isaiaë visionem expositurus, lib. IV, c. 14, se per partes eam explanare velle, ne simul proposita atque dissertata lectoris confundat memoriam; idem adnotat ad c. III Joel. in Nilo flumine, sive in rivis ejus solitos Ægyptios funibus naves trahere certa habentes spatia, quæ appellant funiculos, ut labori defessorum recentia trahentium colla succedant; trahentes helciariorum vocat curvos Sidonius. Inde funiculus, sive σχοινίον, vel σχοίνος juxta Ægyptios est mensura itineris,

A 596 ex Herodoto etiam lib. II, qui sexaginta illi tribuit stadia, Callimachus et ejus meminit. Hebræi diutius in Ægypto versati, et divexati, mensuras inde funes nuncuparunt; psalmo XV Rex Propheta concinit: *Funes ceciderunt mihi in præclaris*, et c. XXXII Deuteronomii Moses, et l. II Reg. c. VIII, nec mirum si unaquæque gens certa terrarum spatia suis appellationibus vocet, Rastas Germani, Latini Milliaria et Jugera, Galli Leucas, Persæ Parasaugas, Græci σταθμούς, sive stationes; tum vergente Romano imperio mansiones, de quibus Herodianus, l. II et Bergerius lib. *De imp. Rom. viis*, erant termini militarium expeditionum. Minimum est consuetudo facilius ea discere, quæ divisa solent evidentius elucescere, uti loquitur B Cassiodorus c. 2 *De Anima*. E distinctione quippe lux effulget; teste Paulo Juriscons. l. I *D. De doti mali except.* ubi *Gloss. et Institut.* § *sed non, usque de legat.* Quamobrem etiam Jurisperiti de more habent aperire legem, quam publice interpretantur, in partes, et Codex Justiniani in II tomos, Pandecta vero in tria volumina, tomi autem in libros, libri præterea in titulos, seu rubricas, et hæ in capitula, sive leges distribuuntur, capitula rursus in paragraphos. Biblia quoque sacra in capitula sunt dispersita. Peristeriam addidi, et periphrastice quiddam in tractatu continebatur, ut materiam indicarem, et causam, quam præbuit clarissima femina plurimum commendata, et juxta suum nomen Columba pacem nuntians terris, nec ambigo illam C ipsam fuisse, de qua Ischyron diaconus Ecclesiæ Alexandrinæ, ad Leonem papam et Patres concilii Chalcedonensis in libello inserto actioni tertie, pag. 232 Edit. Rom. ita scripsit: Τὸ γὰρ καὶ τὴν τῆς λαμπρᾶς μνηστῆρας Περιστερίαν πρῶτον οὐδὲν ἠγνόησε, καὶ μάλιστα τῶν ἐνοικούντων ταύτην τὴν βασιλίδα νέαν Ῥώμην, ἐκεῖνης ὑπὲρ τῆς ἐαντῆς ψυχῆς ἐν τῷ διατίθεσθαι παρακλυσσαμένης πλείστην ποσότητα χρυσοῦ παρασχεθῆναι τοῖς μοναστερίοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξενώσι καὶ πτωχείοις, καὶ ἐτέροις κτήνησι τῆς Ἀγρυπταχῆς χώρας; Ἀγθισθεὶς δὲ οὐλαβέστατος ἀνὴρ (Διδασκαλός) Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ἢ πατριάρχης, ἐφ' οἷς οὐκ εἰς πρόσωπον αὐτῷ κατέλειπεν παρασκευάζει ἐκεῖνα τὰ χρήματα αὐτῷ παρασχεθῆναι, καὶ ἀντὶ ἐλεημοσύνης θυμέλαις καὶ θεατρικοῖς ἐτέροις προσώποις, ὥστε μηδὲν τὴν εὐδίαν τὴν ἀπὸ τῆς θυσίας τῆς λαμπρᾶς τὴν μνήμην Περιστερίας ἀνενεχθῆναι πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ φανερὰ ἢ πρόθεσις ἐκεῖνης ἀπαδείχθη. Id est: *Cæterum clarissimæ memoriæ Peristeriæ negotium nullus ignoravit, eorum maxime qui habitare noscuntur in hac regia urbe Nova Roma; illa namque pro animæ suæ salute testamentum condens jussit multam quantitatem pecuniæ præstari monasteriis, necnon etiam xenodochiis (sive hospitum) et parochiis (potius mendicorum receptaculis) et aliis pauperibus Ægyptiæ provinciæ, quod moleste ferens idem reverendissimus vir (Dioscorus) Alexandrinus episcopus, sive patriarcha, ob id*

quod in persona ejus hæc minime sunt dimissa, fecit easdem pecunias pro elemosyna scortis, seu saltatricibus, et aliis theatricis dispartiri personis; ut **597** neque odoris fragrantia fusa ex oblatione illius clarissimæ memoriæ Peristeriæ (quantum ad eum pertinuit) fuerit oblata Deo; sed illius quidem manifestum propositum demonstratum est. Quem locum meam in memoriam revocavit doctissimus et Reverendissimus Pater Hyacinthus Libellus ordinis sancti Dominici, magister sacri palatii, merito ingeniorum omnium censor, qui ἐγκυκλοπαιδείαν, id est scientiarum ordinem, tanta cum laude confecit, nec pietatis minus ergo, quam doctrinæ passim celebratur. Jure autem Peristeriæ titulum censui attribuendum isti tractatui; etenim cum Nilus egressus urbe Constantinopolitana pro more, ut aditus importunos vitaret, officia scilicet, sicut ego arbitror, et salutationes, atque domestica negotia (cujus instar Boethius secesserat in Aureliæ montes, atque Apennini villas deinde, ut ipse præfatur in Porphyrii Dialogos a Victorino translatis), deambulatorius ante civitatem in nemore remotiori, et Agathius, quem vocat μονάζοντα, hoc est, agentem vitam monasticam. Degebat quippe Agathius seorsim solitarius, et adhuc sive philosophiæ Christianæ, sive monachatus tirocinium ponebat, sed quasi μέλλον monachus, propiorique gradu, et proxime cingendus. Erant enim monachorum uti pœnitentium diversi gradus, de quibus egi fusi in Exagio meo de frequente communione, atque ubi disserui de pœnitentia publica, cap. 4, et quidam πρόσκλαυσιν, seu ploratum et fletum edebant; alii usurpabant ἀκρόασιν, sive audientiam deputati cum catechumenis audientibus verbum Domini; nonnulli ὑπόπτεισιν, contemplantes dispiciebant humum cum competentibus meditabundi, non velut ἐπόπτα, id est insipientes in profanis Isis sacris, sed exemplo Publicani non audebant attollere oculos, obstipio capite, et figentes lumina terræ, cernui, imo potius ὑπόπτεισιν, quia flectebant genua subinde, quod in sacris diaconus adhuc inelamat, succidebant in genua, et de geniculis auserant, ut loquitur Tertullianus, inclinantes se γονυκλίσει. Ita orabat sanctus Paulus c. III ad Ephesios, v. 14; et sanctus Petrus, c. IX Actuum, v. 40; quin prostrati μετένοιον βέλλοντες, projiciebant sese ad pœnitentiam. Aliqui εὐστασιν id est stationem, consistentes cum fidelibus, dum sacrificium celebraretur, postea μέστωσιν, id est complementum adhibebant, quando nempe pœnitentiam expleverant, et reconciliationis tempus exspectabant. Haud dissimili modo erant et gradus, sive ordines monachorum, qui vocitabantur non tantum populus sanctus Dei, ut in collecta, quæ recitatur hebdomadis sanctæ feria sexta, eo vocabulo comprehensi, et a reliquis laicis necdum distincti, pro quibus orabatur; verum et lugentes, atque plangentes, et in monasteria, claustraque velut in pœnitentiæ domicilia, ergastula, carceres-

A que vel se recipiebant, vel retrudebantur publici peccatores, ut e Joanne Climace, atque collatore Cassiano liquet; monachorum (inquam) cœnobitarum sive synoditarum, qui simul victitabant, e in commune sua omnia referebant. Nam præterea eremitæ fuere, qui desertis **598** in locis degebant; et anachoretæ, qui recesserant in vasta, et in via; remotioraque secreta. Συλβιανῷ κοινοβιώτη scribit Nilus, epist. 307, lib. I. E cœnobitis eremitæ prodebant, atque anachoretæ, uti prodit Cassianus, Collatione 18, c. 1 et 2, e S. Paulo, cap. XI ad Hebr., quin et στυλῆται, in quibus agmen ducit Simeon, et de quibus Rosweyd. in Not. ad Vitas Patrum. Sunt et epistolæ Nili Nicandro στυλῆται inscriptæ 114 et 115, qui et κλονται, Latine columnarii, dicti sunt; ἐγκλειστοί, seu reclusi, de quibus Miræus mihi quoque peramicus in Belgio agit in *Fastis Belgicis*. Hospitium memorat Gregorius Turonen. *Histor. Francor.* lib. VI, c. 6; et *De gloria confessorum*, c. 97, aliosque plures, quos recenset Petrus Jofredus in *Nicæa illustrata*, p. 105; incluserat se is sponte in turri; de Probo incluso in monasterio S. Greg. M. epist. 99, l. 9. Columnarii stabant supra columnas; inclusi agebant in conclavibus seu domunculis. Philumenum ἐγκλειστον, ad quem scribit Nilus, epist. 96, lib. II, male vertit interpret Latinius ἐγκλειστον, enclitum, uti patet e verbis epistolæ: ἐκὰτ τὸν ἐγκλεισµὸν, et τῷ οἰκιδίῳ κατακλεισθεῖς. Erat enim profecto reclusus; lapsus viri τοῦ πάνυ observavit et emendavit doctissimus Possinus in Glossario ad Andronicum Georg. Pachymeris, et hujuscemodi conclusos in cubiculis, et οἰκίσκοις dictos κοινοβουλίου adnotat etiam e scriptore Vitæ sanctæ Mariæ junioris anonymo, codice Vaticano 800, pag. 492. Opponebantur et κοινοβιώται hi qui appellabantur ἡσυχασταί, anachoretarum specie, solitarii; amantes quietis, tranquillæ vitæ studiosos exponit nunquam satis laudatus Possinus in epistola 192 Nili ad Rufinum ἡσυχαστήν, dubito an sit is, ad quem idem scripsit 188, nullo addito epitheto, sed utrobique agit de perturbationibus, sive passionibus. Hanc ultimam Allatus inscribit Charitoni l. III, epist. 264; at Rufino perbreve 263. Primam autem Rufino illi ipsi hesychastæ l. IV, epist. 54, quin et aliam Rufino Scholastico 76, lib. I, ad quem etiam spectare arbitror 77 et 78, quæ consequuntur; fortassis erat idem Rufinus, qui e foro prodiens, legibusque publicis, quas profitebatur, exquirebat sacre Scripturæ ut Nilus loca sibi explicaret, eam delibans, et ni fallor, posset esse celebris ille Origenista, nec eum ævum discrepat. Γαστήρῃ Μοναχοῦ, καὶ ἡσυχαστοῦ τοῦ δρους Δάτρου σὺλβιω, legitur in Scala Joannis Climacis, p. 365. Hi nonnien sortiuntur ἀπὸ τῆς ἡσυχίας, id est a quiete ac silentio. De hac virtute fuse superscriptus Joannes gradu 27, pag. 403. Istos non probat Cassianus collat. 18, c. 8, de quarto genere monachorum. quasi tepidos, quia sedent (scribit), a nemine la-

cessiti, et patientes, atque mansueti, ac humiles æstimari desiderant, nec ad perfectionem unquam perveniunt, et hi forsitan appellari possunt *vacantiri* voce Syonesiana, quasi *vacantes*. Sed ἡσυχασταὶ veri ac probi residebant mansueti cum silentio et quiete animi, nec minus se piis operibus addicebant, et ἀσκησιν quoque in amando, colendoque Deum, et diligendo, adjuvandoque proximum sectabantur, θεοφιλεῖς erant Christiani, 599 id est, amatores Dei (sit ipse Climax gradu 1); ornatur enim titulis hisce Χριστιανὸς θεοφιλεῖς, ἐγκρατής, μοναχός. Sanctus Lucas apostolorum Actus dirigit ad Theophilum, et intelligere mihi videtur eo nomine *Christianum*. Existere quidam ἐγκρατεῖς, seu continentis, qui et ἐγκρατεύμενοι: a solatiis connubii erant hi sejuncti, ἀποταττόμενοι, vitam cœlibem affectabant. Concilium Carthaginense tertium c. 38, anno Christi 397, in Africano codice illorum meminit, et Cresconius in Breviar. c. 255, et l. xx Cod. Theodos. *De episc. et cler.* qui continentium se volunt nomine nuncupari, ubi fuse Scholiastes. Dicebantur etiam *temperantes*, Hesychius ἐγκράτειαν interpretatur ἀσκησιν; contendebant quippe *continentes*, ex Palladio in Lausiaca τὸν τῆς ἐγκρατείας, καὶ ἀγνείας ἀναδήσασθαι σέφανον, id est, redimiri corona continentię, atque castitatis, vivente adhuc aliqui conjuge, vel e medio sublata, et alii nulla ducta intra privatas ædes aliqui. Sanctus Augustinus fuse in epistola 199 ad Ecdiciam agit, quam religiosissimam vocat filiam, cuique tribuit reverentiam, vovisseque cum marito, e quo filium susceperat, continentiam Deo, narrat, annique ut gestet vestitum matronalem, sed invito viro ne vidualem gestare pergat prohibet prudenter. Sanctus Hieronymus in epistolis 28 et 29 ad Theodoram, insinuat satis eam cum marito Luciano Bœtico castam duxisse vitam, cui doctor ille ponit epitaphium, et mariti eam uti sororem nominat; in sanctę Agnetis Romę exstat epitaphium Theodorę, quę vixit annis 21, mensibus 7, diebus 24 in pace. Est bisomum, id est, duo corpora, nempe ipsius et mariti Evagrii continens sepulcrum cum hisce versibus, et nota consulum:

*Amplificam sequitur vitam dum casta Aphrodite,
Fecit ad astra viam, Christi-modo gaudet in aula;
Restitit hæc mundo semper cœlestia quærens,
Optima servatrix legis, fideique magistra,
Inter eximios Paradisi regnat odores
Tempore continuo vernant ubi gramina rivis-
Dedit egregiam sanctis per sæcula mentem,
Expectatque Deum superas quo surgat ad auras,
Hoc posuit corpus tumulto mortalia linquens
Fundavitque locum conjunx Evagrius orans.*

DEP. DIE....

ANTONIO Ψ. SYAGRIO cons. sive anno C. N. 383 (*E Panvinio*).

Hanc etiam servasse continentiam in conjugio illa verba, casta Aphrodite, satis indicant; et Evagrium maritum Orantem fuisse, sive ἱερέτην, quo

nomine monachus, seu monasticam vitam degens, aut ad eam aspirans significabatur, sicut et θεραπευτοῦ, id est servientis Deo, seu servi, et famuli Dei epitheto, ex Philone, Dionysio Areopagita colligit et ex ipso Nilo nostro, cardinalis Belarminus, l. II, c. 1. De *monachis* fuse, Consule præterea Mathæi Galeni, Westcapelli *Origines monasticas* editas Dilingæ 1563 in quarto; Hugonem Menardum in Regulam 600 sancti Benedicti, c. III, ubi de λαυρήταις, e c. 5 *Prati Spiritual.*, ἀπὸ τῶν λαυρῶν, a cellis nempe, in quibus turbæ ipsorum in unum collecta more religiosarum apum erat. E præfatione Regulę sancti Ferreoli, dicebantur et *nonni*, et *religiosi*, et *philosophi*, at plura de gyrovagis, et circellionibus ibidem. Accinit de monacho Numatianus eum conjugem reliquisse inuens, et nota est Therasia Paulini e conjuge facta soror; consule Justinianum imperatorem Novella 122. Leonem Aug 35, l. I Cod. Theodos. *De monachis*; et l. xx Cod. eodem, *De episc. et cleric*: l. xvi, ibidem *De pœnis*, ubi notę præclarę attextuntur; et hunc primum monachorum gradum, sive ordinem, sive potius Deo sese dicantium, et ad monachatum tendentium limen fuisse arbitror.

Secundus erat ascetarum, non generatim et late sumptorum, verum particulatim, et proprie, qui ad nutum abbatum, seu præfectorum exercebant sese jejuniis, meditationibus, orationibus, psalmodiis, et aliis pietatis et pœnitentię vacabant officiis, jam Continentes, de quibus Petrus Damian. tractat in Sermone de sancto Nicolao, instar Sarabaitarum, aut Sarabaritarum, forsitan a Sarabara veste, de qua in dissertatione mea de Fanone disserui, qui et suis in domiciliis, aut cellulis a se constructis morantes consistunt arbitrio suo, et quos damnat Cassianus, vocem Ægyptiacam censens significantem renuitas, sive abbatem refutantes, collat. 8, c. 3, uti sanctus Benedictus, c. 3 Regulę, ut est optimi pessima corruptio, quia non servabant actemosen, sive nuditatem rerum omnium, paupertatemque arctam, seu (uti canit Horatius) angustam pauperiem, nec abdicaverant sese possessionibus, nec obedientiam observabant, nequid perfecti monachi, si non ultra properarent. Exstant Nili ad varios ascetas epistolę; nempe l. II, ad Vincentium 51, quę numeratur apud Possium 281; ad Zosam eodem lib. II, est 75; denique ad Thaumasiū, seu Thamarum, 33, lib. III, quę prima Possino, nuncupatur hic Thaumasius in Indice monachus ab Allatio. Sed adi (benigne lector) librum mearum adnotationum Lexicographum in voce Ἀσκησις, uti præmonui.

Tertius gradus, ut mea quidem nunc fert sententia, fuit μοναζόντων, qui vitam sanctiorem, atque monasticam ducebant, aspirantes propius ad monachatum, et ejus veluti candidati: sic apud Vestales profanas Romanas μελλίερα sunt nuncupatę (uti Plutarchus asserit) quę fuerunt consecrationi proximę. In Epistolis profecto Nili non

otiose, ac sine defectu quidam μοναχοι, μονάζοντες alii sunt inscripti, ita Δαβουρω, sive Ἀρδαβουρω. Ardaburius quidam fuit consul anno Christi 429 in Oriente, at in Occidente Hierius sub Theodosio Juniore et Valentiniano III Augustis; comperi et Ἀρδαβούριον υἱὸν Ἄσπαρος sub Leone Aug. Apud Suidam, hic Aspar ad patrem, cum Leonis Aug. jussu ambo occiderentur, Nonne dicebam tibi (siebat), Φάγωμεν Ἄτωνα πρὶν ἡμᾶς ἀριστήσαι, Comedamus Leonem, priusquam de nobis sumat prandium, Billius refert in *Observat. sacr.* e Nicephoro; Galli dicunt: *Le lyon enfin* 601 *mange son maistre*. Μονάζοντι Nili epistola Possiniana 43, dirigitur, quæ apud Allatium est 35, lib. III, est et 246 alia: tam Possinus, quam Allatius ibi μονάζοντα reddunt *Monachum*, at inscripta Εὐθαλίω μονάζοντι ab Allatio numerata 40, lib. III, ubi monachum exponit μονάζοντα, eadem est, quæ 24 Possini, qui μοναχὸν enuntiat, et interpretatur *monachum*. Δαμιανῷ μονάζοντι ep. 110, Possin. in ea vertit μονάζοντα *solitarium*, at *monachum* Allatius lib. III, epist. 154, ipsam locans: Μαριανῷ μονάζοντι epist. 216: Possino itidem *solitarium* explicanti, est 44, lib. IV: Allatio *monachum* vertenti: eidem Allatiana 7, lib. IV, directa est, sed *monacho* uti Possinianæ 34, 35, 227 et 228. Et forsitan ad monasticum progressus gradum Marianus fuerat ex ordine μονάζοντος. Μονάζοντα Θεόδωρον Allatius et *monachum* appellat in Epistolis Nili lib. III, 157, 158, 159, 160. At Possinus Epistolis 113, 114, 115, 116, μοναχόν, et Latine *monachum*; epistola certe 160 penes Allatium brevior est, quam apud Possinum 116. Eundem Theodorum μοναχόν nuncupat, et vertit Allatius lib. II, epistolis 65, 76, sed et 25, lib. IV, quæ adempta est 116 Possini; cui rursus adjungenda est, quin potius esset delenda ipsa 160 Allatii tanquam pars repetita hujus 116; et Allatiana 25, lib. IV. Εὐγενίω μονάζοντι, epistola 102 Possini est inscripta; *solitarium* is reddidit, Allatius *monachum* lib. XIII, epist. 147. Monachum profecto vocavit in titulo epistolarum 175, 176 et 182, inque illa ipsa 175 nondum illum emensum fuisse annos quindecim, μὴν περὶ βῆτα ἑτοικοῦμενον, id est, insistentem vitæ monasticæ tradit; unde colligotam in ἔγκρατειᾷ, seu continentia, quam in ἀσκήσει, aut exercitatione fuisse de more, spatium temporis impendere, sicut annos probationis, vel novitatus, imò et in βῆτα μονάζοντι, sive in Monazonio (qua voce uti puto Alciatum in versione Græci Epigrammatis). Addenda est Theodosia μονάζουσα, cui Nilus scribit lib. II, epist. 116, apud Allatium, qui *monialem* vertit; hortabatur eam Nilus, ne præcepta viris in ecclesia tradere auderet, eosque desineret docere. E suprascriptis igitur liquido patet μονάζοντας fuisse, qui proxime accedebant ad monachatus professionem, quem autem ad illam admittiebantur, inducebantur schemate, seu veste novitii, quæ diversa erat, ac distincta ab ea, qua vestiebantur, cum monachi perfecti evadebant, uti

Rosweidus, in *Onomastico ad Vitas sanctorum Patrum*, lib. X, p. 105, observat, ita tamen, ut μοναχοι, νεώτεροι vocitarentur initio, et interim dum validam professionem emitterent: ad νεώτερος istos epistola 303 lib. III Allatii, et, quæ deinceps subsequatur ἀνεπίγραφα usque ad 333. Mirorque in Indice Allatiano conceptam illam 303 lib. III epistolam πρὸς μονάζοντας, nisi quod confudit eos interpres Denique sacrabantur monachi, et nomina submittabant. Erat enim ex sancto Dionysio in *Ecclesiastica Hierarchia*, apex perfectionis monachatus, καὶ ἡ τετελούμενων ὑψηλοτέρα τάξις, et Suidas refert; de monachis, qui etiam singulares nuncupabantur, agit fuse Scholiastes 602 in Notis ad I. LXIII C. Theodos. *De decurionib.* quæ 26 est in Justiniano Cod. data Beryti a Valentiniano et Valente Augustis I. XXXVI C. Theodos. *De episcop.*, data Mediolani ab Arcadio et Honorio, AA. Severus Sulpic. dialog. I, c. 1, apud Gratianum in Decreto 16, q. 1. Describuntur monachi a Rutilio Numatiano bis in limerar, sed ironice carpuntur a sancto Joanne Chrysostomo homil. 8 in Matthæum; ab Eunapio, *De vit. philosophor. in Aedesio*, a Salviano Massilien. lib. *De Providentia*; in Vitis Patrum a sancto Hieronymo, et aliis, quos collegit ediditque simul R. P. Rosweyduus jam a me laudatus, illustravitque adnotationibus. De lauditis eremi exstat Epistola Eucherii episcopi Lugdunensis ad Hilarium monachum Lirinen. in qua imitabantur (ait) solitarii eos de quibus Apostolus scribit in Epist. ad Hebræos superius allato c. II, *errantes in montibus, et spelæis cavernisque terræ adbitos, quibus dignus non erat mundus*. Vide Tristanum, tom. II *Histor. Rom. et Numismatis*, p. 135, de monachis eorumque cellulis; et feminarum monastriæ, moniales, sauctimoniales, ancillæ Dei, et Deo devotæ virgines vocabantur, passim apud sanctum Gregorium, qui I. IV, epist. 13 de insula Capraria, de insula Gorgonia, deque monachis insulæ Montis Christi, lib. I *Dialog.* c. 49. Sanctus Gregorius Nazianzenus in Postum profectus, dum fugit episcopatum, philosophatus est cum Basilio, uterque leges tulit vitæ monasticæ, uti recenset Billius in ejus Vita; hic sanctus Gregorius, orat. 20 in laudem sancti Basilii, commendat vitam monasticam, p. 567; et in 21 oratione in laudem sancti Athanasii, p. 589, in oratione prima, p. 44, et in Carmin. p. 1370; in definitione orat. 12, p. 459; Carm. ad fictos monach. p. 1302 et 1313, ad monachos in cœnobii degentes, ad Hellenium. Sanctus Augustinus monachos nominat *servos Dei*, epist. 70 et passim; et monachismum simul cum baptismo suscepit, ut probat Rivius, lib. I, cap. 1, § 32 *Vit. sancti Augustini*, et amicitiam cum Eudoxio abbate Cellulanorum Caprariæ insulæ coluit epist. 81, et instituit ipse monachos, deque opere illorum librum conscripsit. Rivius de ipso, § 2, c. 1, lib. III, *sanctas formicas, et sanctas apes* monachos compellat idem sanctus doctor. Verba quidem Græca cum paragoge, seu

roductione, αζω, uti κωμάζω, εορτάζω, χειμάζω, Απειθασιάζω, σχολάζω, λωδάζω, περιπατάζω emphasis habere, atque indicare videntur affectum quemdam, et protensionem, sic ἀπὸ τοῦ μονάζειν ἢ μονάζοντες erant qui jamdiu appetebant ingenti cum affectu monachatum, et veluti pertingebant quasi proxime cingendi, et *melloproximi* voce Græco-Latina Jurisconsultorum, pro cinctis censebantur, sumebanturque promiscue pro monachis, uti tirones multis stipendiis expletis, aut πολλυτά pluribus annis studio jurisprudentiæ impensis, continentiæ nempe, seu castitatis specimen dederant temperantes, seu ἐγκρατεῖς, at paupertatis, et obedientiæ, dum ascetas egerant, aut exercitatores: denique trium harum virtutum, dum μονάζοντες forent, **603** quasi maturitatem assequerantur.

In ecclesiastica historia monachorum species variaz percensentur: ego vero animadverti perscrutando diligentius hosce præcipue tres gradus parum ab aliis observatos, imo plerumque confusos, et μονάζοντα exposui agentem monasticam vitam. Agathius igitur iste monasticam vitam agens Nilum meditandum tanquam ex insidiis adortus est, et aggressus improvisum, et suadere cœpit ut Ethicam quampiam, seu Moralem lucubrationem conscriberet. At Nilus in Expositione Psalmorum occupatus, cujus fragmenta nonnulla reperiuntur in codice Barberino manuscripto, et apud Bessouum in Catenam Procopii super Canticis canticorum, tergiversabatur, causatus sæculi nequitiam, quam corrigi, ac emendari desperabat, cum non esset, qui faceret bonum usque ad unum ¹, et vanitatis dæmon terras indagine cingeret, expansisque retribus cunctos mortales illaqueasset, ita ut hi expedire se non possent, uti monachorum antesignanus alter sanctus Antonius quondam viderat, c. 21 *Legendæ Claud. de Rota*. Agathius ergo Peristeriam commendavit, et hanc unam opposuit vitiis late crescentibus exemplumque dedit; atque adeo dilaudavit, ut tantæ virtutis admiratione percussus Nilus alacriter tractatum istum sit exorsus, atque perfecit; unde a Peristeria, quæ huic tractatui causam præbuisse videtur, titulum sum mutuatus. Et sectio quidem, quam statuo decimam, sapit epilogum operis, sive conclusionem; convertit enim sese scriptor ad amicum, Agathium scilicet. Verum cum in Vaticano codice reperissem inscriptum titulum *De beatorum conversatione, deque diaboli malignitate*, illam nonam sectionem posui, et, ut in capite 2 ab ipso Nilo innui, Peristeriam eandem adnotavi quam variis afflictam ærumnis, et exercitam tentationibus affirmat. Ad hunc Agathium suspicor scriptam a Nilo epistolam 152 Possinianam, ibique nuncupat Allatius Agathium diaconum, illam epistolam in duas dividens lib. III. epist. 215 et 216, quæ perperam in Græco Indice numeratur pro 216, cum sit trajectory 162. Ibi que de

tentationibus eum admonens, quæ ipsis obstat; et forsitan ad diaconatum promoveri meruerat. Exstant et Isidori Pelusiotæ qui, eodem tempore vixisse videtur, et eundem magistrum habuit sanctum Joannem Chrysostomum, ad Agathum presbyterum l. I. epist. 270, et l. III. epist. 18, 27, 160, 296, 303, sive Agathodæmona. Eo nimirum tempore sæpius e monachis diaconi deligebantur, immo presbyteri et episcopi, auctore card. Baronio ad ann. 398 C. N., et liquet e l. XXXII. C. Theodos. *De episc. et cleric.* Tanta erat monachorum multitudo, tot examina servorum Dei: hæc enim vox (ut jam monui) monachos significat. Sanctus Gregorius M. lib. X. epist. 51, et lib. II. epist. 24 et 91, lib. VIII. et XXXIX. lib. XXI. c. 12. Sanctus Hieronymus psalm. 133. *Θεραπευτά*, Sanctus Dionysius *Eccles. Hierarch.*; Philo lib. *De vit. contempl.*; Sanctus Augustinus epist. 56; Ennodius l. III. epist. 29; quia et homines **604** Dei, viri Dei; ita sanctus Alexius vocitatus, et Porphyrius in Vita sancti Agapiti, et in Martyrol. Rom. 20 Augusti. Anno 1658 effossa fuit sub statione Cohortis Helvetiorum prætoriz in Arca Vaticana hujuscemodi vetus inscriptio, quam ad annum Christi 403, coss. Theodosio juniore primum et Rumoridio, eruditissimus Holstenius retulit: *Quintilianus homo Dei confirmans Trinitatem, amans castitatem, respiciens mundum requiescet una cum.....qui vixit ann. P. M. X.....Theodosio Aug. et R.* ubi vides castitatis amorem, et mundi despicentiam, sive ἀσχησιν, et ἐγκρατείαν. Isti homines seu servi Dei definiuntur, qui ad faciem ministrant Domino. Homo Græcis recentioribus ἄνθρωπος idem, qui servus. Constantin. *De administr. imper.* La Cerda c. 146. n. 12. *Adversar. sacr.* passim in libris feudorum. Homo est vassallus, et hominum inde, quod aliis homagium ab ὠμῶ ἀγίῳ, id est sancto jurejurando trahitur.

Suprascriptæ decimæ sectioni adtexui undecimam, cui titulus erat, Περὶ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ τῆς Σωσάννας ὅτι μετῶν ὁ τοῦ Ἰωσήφ ἀγῶν τῆς κατὰ τὴν μακαρίαν Σωσάνναν. *De Josepho, atque Susanna, certamenque fuisse majus Josephi eo quod adversus beatam Susannam susceptum fuit.* Præterea duodecimam sectionem appinxi: Περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ τῶν μισθωθέντων ἐργατῶν, κατὰ διαφόρους ὥρας, *De parabola vineæ, et mercede conductis operariis ad horas diversas;* subsequerantur quippe istæ duæ lucubrationes tractatum Peristeriæ, et appendices videbantur. Tractatum totum insignivi hoc titulo Græce: Τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νελλίου πρὸς Ἀγάθιον μονάζοντα. Sed illum latius expandi Latine: *Sancti Patris nostri Nili ad Agathium monasticam vitam agentem Peristeria, seu Tractatus de virtutibus excolendis, et vitiis fugiendis exemplo Peristeriæ clarissimæ eo sæculo fæminæ.* In sectiones, sive τμήματα XII divisi. Prima continet capita sex ceu

¹ Psal. XIII, 5; Psal. LII, 2.

Præfationem, secunda de temperantia sive abstinentia, cap. quinquæ; tertia de vana gloria, capita tria; quarta de lectione, et oratione, cap. septemdecim; quinta, quod animæ amantium divitiarum vitæ cupidæ ægre hinc divelluntur in hora mortis, cap. tria; sexta, quod merito puniuntur, qui facultates promiscue quibuscunque relinquunt, cap. duo; septima de his, qui in tempore mortis nullam suæ salutis curam habent, sed et testamenta scribentes jubere se dicunt de his quorum potestatem non habent, cap. undecim; octava de hæredibus, cap. unum; nona, suggillatio eorum, qui testamenta scribunt, cap. decem; decima de beatorum conversatione, cap. septem; undecima cap. viginti tria; quorum aliquibus tituli sunt impositi; duodecima, cap. tredecim.

Opusculum Nili locavi subinde, quod inscribitur: Πρὸς τὴν σεμνοπρεπιστάτην Μάγναν τὴν διάκονον Ἀγκύρας. Λόγος περὶ ἀκτημοσύνης. Ad venerationem dignissimam Magnam diaconissam Ancyræ, tractatus de voluntaria paupertate, sive nihil possidendo. Principium πρώην μὲν. [Nuper quidem. Magnam vocavi non Magnesiam, secutus Vaticanos codices 653 et 1434, et Heracliden 605 in *Paradiso* c. 55, seu Palladium in *Histor. Lausiaca* c. 131, qui Magnam vocant; et Palladius quidem lib. viii *De vit. Patrum*, relatus p. 776, sic habet: « In civitate Ancyra (est ea metropolis Galatiæ in Asia Minore celeberrima synodo inibi habita anno C. N. 314, sive ut Rosweyds ibi adnotat e ms., Cæsarea Cappadociæ p. 792) sunt multæ quidem aliæ virginis, nempe ad decem millia (duo millia Heraclidæ et amplius) quæ exercentur, et in omni virtutis institutione militant, omnesque temperantiæ legibus claræ et insignes feminae, et divinum certamen studio magno exsequentes, inter quas principatum obtinet in pietate Magna honestissima femina et probissima, quam nescio quid sim nominaturus, virginem, an viduam? a matre quippe per vim viro conjuncta, eum tamen fefellit variis inescans dilationibus, et corporis morbos prætexens, a corruptionis vitio integra et intacta permansit, ut dicunt ejus necessarii; cumque paulo post decessisset ejus maritus, omnium simul facta est hæres unica, et temporalibus commutans æterna, Deo totam seipsam obtulit, summe curam gerens vitæ quæ semper manet, suis famulis honestissime imperans, degens laboriosissime, et agens plenam temperantiæ monachorum, in congressu tam severa, ut ipsum ejus aspectum revererentur etiam excellentissimi episcopi propter insignem pietatem, ac religionem. Atque ipsa quidem supervacaneam et nimiam opum materiam paupertatis igne consumpsit; quæ autem supererant ea constituit ad subministrandam monasteriis, ecclesiis, pauperibus transeuntibus, episcopis, orphanis, viduis, et om-

nibus egentibus suppeditans auxilium, non cessabat hilariter dispartiri, et operari pietatem literarum, et per se, et per servos fidelissimos: et ecclesia non recedens, noctu maxime, in omnibus exercens se propter spem ejus, quæ vere est, vitæ. Et eadem Heraclides verbis; paululum immutatis, non sensu: Magnæ nomen Romanis notum et usurpatum fuit, et Magnia Urbica Maxentii Augusti, apud Spanhemium in Nummis; et in inscriptione Romana, in villa Feliciæ Pallavicinæ: D. N. Magnia Tyche fecit sibi et karis suis T. Magnio Anyceto et T. Magnio Eutychio, et Q. Tillio Figuliano benemerentibus, et Libertis, Libertabusque, posterisque eorum H. M. D. M. A. (id est: Hinc monumentum dolus malus abesto.) Item T. Claudio Honorato, et

B *Claudiæ Marcellæ amicis fidelissimis vasa obreudaria dua, item olicaria tria introeuntibus parte dextera... ore fecit, et donavit.* Obreudaria corbes, quibus vindemia defertur, apud Lombardos dici solent, et dolia vinaria, seu cupæ. Nominantur in Gruterianis inscriptionibus *Magna Itonia, Magnesia jucunda, Magnesia, Magnia T. L. Methe, Maximiola, Stalis*, et S. Magnilus bis terque commemoratur in Martyrologio Lucano ab eloquentissimo et doctissimo Florentino. A *Magna* vocari potuit *Magnia*, et *Magnisia* et *Magnisilla*, seu *Magnesia* et *Magnisilla* ὀποχοριστικῶς. Οἱ γὰρ ἐρώντες εἰώθασαι 606 τῶν ἐρωμένων ἐρωτικῶς δι' ὀποχορισμῶν καλεῖν, et *Suida* in *εὐρυπλόδιον*. ita Romulus et Augustulus deliciarum causa et blanditiarum, in quibus diminutivum Romani majestas imperii fuit diminuta (*). De diaconissi fuisse in lib. Lexicographo, deque *σεμνοπρεπιστάτης* epitheto. Tractatus iste numeratur secundus in codice Vaticano 1434, unde subsequens decussisset tractatum De monastica exercitatione, ut prima verba indicant etiam. At in codice Barberino ms. compereram post illum, tractatum de virtutibus et vitiis directum ad Agathium, et Peristeriam, ideoque inserui, religio namque nihil fuit ordinem scriptionis in editione non servare. Ἀκτημοσύνην potuissimè vertere cum Cassiano mendacitatem rerum, vel enantiare Latino vocabulo Actemosisynem, sed expressisse concinnius arbitratus sum voluntariam paupertatem, seu nihil possidere.

D Excipit tractatum hunc de paupertate Ἠθικῶς λόγος, καὶ πολυμερῆς, ἐν ᾧ νοουεῖται πνευματικῆς id est *Tractatus moralis, et multifarius, in quo spirituales sunt admonitiones*; et capitibus quatuor absolvitur. Principium est πολυμερῆς, καὶ πολυεπίπεδος πρόκειται. Hoc opusculum est quasi concilio et admonitio.

Erunt qui putent me actum egisse, quia *Ἐπιπέτου ἐγγεγιδίου*, seu *Manualem* librum Epicteti, quasi cramben recoctam intexui Nili opusculis, nec ignoro adjudicari Nilo istam lucubrationem; sed qui præcipitanter tulere sententiam istam, ne qui-

(*) Vide l. 3 C. Theod. *De fid. et jur. hast.* et 47 *Epist. Symmach.* lib. v, *De Magnillo Vicario Africæ.*

dem ex breviculo recitatam, si dispexissent attentius illud opus a Nilo concisum, et interpolatum tam accurate, sicuti præscripsi, Nilo utique jure vindicassent. Nam cum Epicteti liber fusus esset, et copiosus uberiorque, uti compertum habent quicumque illustriissimi doctissimique Stephani Gradii codicem exaratum calamo, et perantiquum, optimæ (si quis alius est) notæ, et aurum contra æstimandum pervolverunt, et cum editis libris compararunt: illum Epicteti Commentariis suis illustravit setum Arrianus Adriani Augusti qui ævo florens παράπλους; conscripsit, et Alexandri Magni Vitam; neque vero libellulum illum, qui passim manibus omnium teritur, quasi veræ Stoicæ philosophiæ succus expressus, utque alchimici loquuntur, Elixir, cujusque principium, τῶν ὄντων τὰ μὲν ἔστιν ἐφ' ἡμῖν, id est *existentium rerum quedam sunt in nobis*, Epictetus ita contexuit, ille (inquam) Epictetus, qui ortus Hierapoli Phrygiæ Epaphrodito Neronis Augusti Liberto serviit Romæ et Domitiani Augusti dominatu offensus, vel ob S. Consultum, quo pulsus fuerunt in patriam philosophi, in eam reversus, in Nicopoli oppido Epiri Novæ habitavit, et permanens ad M. Antonini tempora pervenit, ut affirmant Suidas et Angelus Politianus in epistola præfixa ex A. Gellio et aliis. Epaphroditus autem Neronis Libertus, et a Libellis, et τῶν σωματοφυλάκων, id est corporis custodibus, qui Neronem in consciscenda sibi morte adjuvit, e Suetonio in Nerone, ac Domitiano, et Tacito, lib. xv, *Annal.* condemnatus fuit ideo a Domitiano. Sunt **607** de isto aliisque cognominibus Epaphroditis plurimæ Inscriptiones apud Gruterum. Sanctus Paulus in epist. ad Philippenses, c. 11, v. 25, meminit Epaphroditifratris, et cooperatoris, et commilitonis sui, ipsorum autem apostoli, id est, ut arbitror, episcopi, quem necessarium existimavit mittere ad eosdem, et rursus c. 14, v. 22, accepisse se fatetur ab ipso, quæ illi miserant; et salutatur eos nomine maxime illorum, qui de Cæsaris domo sunt, sanctorum; hanc ad Philippenses Epistolam scriptam fuisse Romæ per Epaphroditum, Theodoretus auctor est. Cardinalis Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. die 22 Martii, Epaphroditum episcopum Terracinae censet; ad Petrus de Natalibus lib. vi, c. 100, Hadriæ, sive Andriacæ Ecclesiæ præfectum autumat e Dorotheo abbate in synopsi de 72 discipulis Domini. Ad eum non pertinere crediderim inscriptionem, seu epitaphium, quod in arca marmorea seculerali incisum legi, Θ. Κ. ΑΥΡΗΑΙΩ Ἐπαφροδίτῳ Συμβίῳ ΑΝΤΙΝΙΑ Βαλέτρια ἐθήηε. Erat illud in archiepiscopio Lugdunensi, et inspiciebatur insculpta Ceres in curru, quem trahebant angues, perquirens filiam Proserpinam a Plutone raptam. Sed e semita in viam. Contraxit Epicteti opus vastum Simplicius philosophus hostis Christianorum, sicut amicus olim, multiplicis vir lectionis Theophilus Raynaudus in lib. *De bono regimine* adnotat, ita ut Enchiridion solum esset ad manum, seu Pycta-

ciam, aut Pugio ex his, quæ reliquerat Epictetus, et ampliora ea fuisse convincuntur tum e codice suprascripto, tum e Commentariis Arriani, et liquet ex A. Gellio, et Joanne Stobæo; nec existat in Enchiridio celeberrimum effatum illud, quo tota ejus philosophia continetur, ἀνέχου καὶ ἀπέχου. Verum hactenus desideratur. Nilus autem Ethnicismi nevos et maculas sustulit, pleraque ressecando, atque mutando, plauē aptans opusculum Christiano, quin et monacho accommodavit; quæ turpia, quæ superstitiosa, vel idololatriam sapiebant deleuit, imo et Socratis nomen sustulit; Paulique supposuit Apostoli, atque omnino suam effecit. Itaque sicut illud inter opuscula Nili adinveneram, sic dereliqui, rationemque reddam copiosius in Adnotationibus, ubi de amante Platonis veritatem Theosebio philosopho, qui Antoninianæ lucubrationis de se ipso, seu de Vita sua interpolator, sive excerptor videtur in Ἐγγχειρίδιῳ δευτέρῳ Ἐπικλήτου, quod conscripsit multa e scholiis Epicteti delibans, seu e scholio, agam. Theosebium ab Apamia civitate Asiæ translatum ad Eudoxiopolim, quæ dudum Salembria vocatur, memorat Auxilius, lib. 1 *De ordinationibus a Formoso papa factis*, c. 11; et lib. 11, c. 22, episcopum; et Eudoxiæpolis nuncupabatur Selymbria civitas Thraciæ provinciæ, act. 1 Concilii Chalcedonen. pag. 401. Concilio Constantinopolitano sub Damaso papa anno C. N. 381, subscripsit inter alios Theosebius episcopus Philomeliensis provinciæ Pisidiæ per Bassum presbyterum Lyciæ, p. 240, num. 119 in calce Crabbianæ Editionis; an hic translatus inde sit Eudoxiæpolim **608** non arbitror indagandum; nam discrete translatus ab Apamia enuntiatur, nec an sit Antoniniani opusculi sector, quod principem decet, non minus quam Epicteti Manuale civem. Nilus abbas scribit Theosebio, epist. 15, lib. 11 *De duabus olivis aureis apud Zachariam* c. 14, quas explicat Christianos ex Hebræis et gentibus. Jamdudum equidem aninus est meas eo de opusculo notas evulgare: Suidas meminit illius in Ἐπικλήτος, et Mericus Casaubonus narrat in notis ad Antonini libros.

Subjeci Narrationem monachi Pachon, quæ Latine quidem versa fuit a Gentiano Herveto et Græco sermone, referturque in c. 29 *Historiæ Lausiacæ* Palladii a R. P. Rosweydo, lib. viii *De Vit. Patrum*, qui Evagrio ipsam tribuit, cujus et alias tentationes refert e c. 86 Palladii, et in notis, num. 70 et 133, sed et Græce ibidem legitur, c. nempe 86 Lausiacæ. Quamvis luxuriæ crimen adeo contemnere videatur dæmonum princeps Lucifer, sicut ei aliqui alii diaboli, quia memores antiquæ suæ nobilitatis illud dedignantur, imo nec dæmonum princeps dignatus sit de illo Christum Dominum tentare in deserto, quemadmodum ex magistris retulit sanctus Thomas Aquinas, Theologiæ scholasticæ præstantissimus architectus, lib. 7, c. 21 *De eruditione principum*; concilii tamen perduellio-

nis cæteri maligni spiritus ipsos monachos, et anachoretas, imo quoscunque pie vivendi modum capessere norunt, non alia magis illecebra, quam impudicitia, seu fornicationis decipere, atque ab instituto avertere conantur, meretricium illis bellum intentantes, nec eos solummodo, qui ætatis in flore corporis vigent robore, verum et senio confectos identidem aggrediuntur. Narrat sanctus Augustinus de homine agente octoginta quatuor annos qui religiose cum conjuge religiosa vixerat annos 24, eum emisse ad libidinem sibi Ilystriam, lib. III *Adversus Julianum*, n. 361. Adeo nulla est ætas immunis ab infestis dæmonum circa luxuriam insidiis, quas illi tanto struunt molimine viri undique præcignatis infligere. De divina Providentia, quæ cedere videtur in lucta contra Venerem, et permittit hominem spiritualem ea foedari, ut agnoscat vilitatem suam, Diadochus episcopus Photices in Epiro veteri Ilyrici cap. 99 Sermonum fusius exponens. Quamobrem et istam narrationem monachi Pachon denuo inserere non dubitavi, e qua plane liquet alapa fugari dæmonem, ut apud sanctum Gregorium Magnum in *Dialog.* I. n. c. 50, traditur de sancto Benedicto; et inde, cum sacramentum confirmationis administratur, solet episcopus alapam obsignatis infligere, quasi dæmonem infirmitatis in fide atque pusillanimitatis expellens. Cavendumque semper est a tentatione impudicitiae quantumcunque affecta simus ætate, tardusque sanguis hebescat, et frigeant vires effeto in corpore. Ursinus presbyter in Ecclesia Nursiæ ordinatus, cum longam vitæ impleisset ætatem, jamque moribundus jaceret, conjux ejus Presbytera, quam ut sororem diligebat procul a se remotam, quæque nunquam ad eum accesserat 600 exinde, venit, et resolutos artus aspiciens, ipsoque conclamato, apposuit aurem ad nares, exploratura vitale spiramen an adhuc inesset; tum ille colligens vocem, fugientemque veluti revocans animam exclamavit: Recede a me, mulier, etiamnum vivit igniculus. Refert hæc ipsemet sanctus Greg. lib. IV *Dialogorum* cap. undecimo. Agnoscebat capularis senex veteris flammæ vestigia in semimortua et funerata carne. Episcopi autem colaphum impingunt confirmatis tum suprascripta de causa, tum etiam ut assuescant, qui sacramentum istud suscipiunt, alapis, et tormentis, quæ tyranni consueverant Christum confitentibus inferre, neve ignominia, qua notabantur ab Ethnicis, erubescerent, uti refert episcopus Mimaten. Guillelmus Durandus, lib. VI *Rationalis divinar. officior. f.* 206, col. I. Card. Bellarm. tom. II *contra. I. n. c.* 5, ait quartam ceremoniam in confirmationis sacramento esse, ut confirmatum episcopus manu leviter cadat, quo intelligat se contra ignominiam et verbera pro Christo ferenda præcipue armatum patientia. Addit Durandus, memorizæ id causa fieri, ut obsignatus recorderetur, neve oblitio subreperet; quod Vicecomes, lib. II, c. 12 *Dæ Antiq. Confirmationis Ri-*

ibus adnotat; et ad manus impositionem, apostolorum more revocandam, sicut in novis militibus, Durandus fieri solitum ut percussantur prodit, et in servis qui manumittuntur. Hinc: *pulsata fronte recedit.* Et: *In civem rubuere genæ,* canit Claudianus De consulatu quarto Honorii; nam videbantur asserti, qui confirmabantur, in libertatem. Vicecomes ibidem laudat sanctum Basilium *Exhortat. ad Baptism.* « quin alapam quoque plagam extremam servorum pro liberatione omnis in futurum infamiae, ac probri libenter sustines? » certe Christus Dominus alapis cæsus fuit; et sanctus Paulus scribit II *Cor.* c. II, v. 20: *Sustinetis, si quis in faciem vos cædit; de servis manumissis, qui percussus alapis, Isidor. Hispalen. I. IX Etymol., c. De civibus. Bostius in Topic. Valerius Prob. De notis. Donat. in Adolph. et Hermogenianus. Rhapsimata Justinianus appellat colaphos, quibus liberi cædi, cum emanciparentur, consueverunt, I. ult. c. de emancipationibus, et novella 82. Opinor, quod abdicationis genus quoddam esse videbatur. Cornutus in Persium, servos tradit, quando manumitterentur, cædi percutique solitos alapa, et circumagi, atque confirmabantur ita liberi. Hotomanus in *Commentar. de verb. signific.* Balduinus, in Justiniano putat *ἐπιτιμωτα* ista fuisse ictus vindictæ seu virgulæ prætoris; nam *παλιζεν* significat et *παβδίζεν*. Cujac. lib. V *Observat. Jur.* c. 15. Gothofredus, ad d. Novellam, quæ *Authentic.* collat. 6, tit. 9, inscribitur, *Constitutio, quæ dignitatibus, et episcopatus liberat a patriâ potestate* in v. *alapis*, ubi Glossographus consuetudinem istam alaparum in desponsatione mulierum servari Bononiæ affirmat. Tertullianus, *De spectaculis*, alaparum contumelias dixit, quibus utebantur in manumissione, unde Claudianus felices injurias appellat, Vossius in colapho Etymol. Glossar. I. scripsi 610 narrationem istam monachi Pachon: *Διήγησις τοῦ ἁγίου Νεβλου περὶ Πάχων πόλεμον πορνικὸν πάσχοντος καὶ νικῶντος. Ἐτεροὶ δὲ λέγουσιν εἶναι τοῦ Εὐαγρίου, ὁμοίως δὲ ὁ μετ' αὐτῆς δογματικὸς λόγος. Narratio sancti Nili de Pachon patiente bellum meretricium, et vincente. Alii vero dicunt Evagrii esse, ut pariter et qui post eam sequitur sermo Dogmaticus: erat in ms. Codice titulus τοῦ ἁγίου Evagrii adscriptus, quem delevi, notasque consulendas admonui: incipit Σικέθη, Tomo II *Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ*, p. 1010. Habentur hæc etiam omnia Græce cap. itidem 86, ubi Evagrii Origenistæ, istius scilicet, opera, seu Librum exstare adnotatur lib. v, et laudantur Socrates lib. IV *Hist.* c. 18, Sozomen, lib. VI, c. 50, et Nicephorus Callisti lib. XI, c. 42. Incipit etiam Πάχων τις ὄνοματι περὶ τὰ ἐδομηχοντα ἐλάσας ἐτη ἐκαθίζετο ἐν Ἐξήται, et desinit οὐκ ἔτι ἤγγισεν. Hæc autem Historia Lausiaca a Palladio Galata Helenopolitano (civitas esse Bithyniæ dicitur) episcopo ad Lausum præpositum scripta est, qui Palladius consuetudine suprascripti Evagrii, quem adierat in eremo, Origenis infectis erroribus, Nitriæ triennium**

egit, inde Palæstinam profectus Paulam illismet A
 corrumpere frustra conatus, obuitente sancto Hieronymo, Bithyniam adiit, seque insinuavit sancto Joanni Chrysostomo, a quo anno Christi 400, destinatus ad synodum Constantinopolitanam 22 episcoporum, et inde Romam ad Innocentium primum papam, quo videtur pro Pelagio rediisse anno 417; in Siciliam dicitur antea venisse cum Melania seniore, atque illius comitibus, anno 408, quæ anno 572 Ægyptum adierat cum Rufino Monachum professo: Hierosolymis deinde eum eodem a Didymo cæco errores hauserat Origenis, quos anno 397 Romam tendens, spargere tentavit; unde Palladium vocat mulierosum Isidorus Pelusiota *epist.* 284 lib. n. Iste autem Palladius passim audit apud SS. Hieronymum, et Epiphanium, Origenista, et ad B
 quem exstant sancti Nili epistolæ duæ ad Monachum, nempe 135, lib. II, Allat. in qua eum comparat Jonathæ degustanti mel spirituale, et τελείως κεκαθάρμενον, id est, perfecte purgatum ait. In alia, scilicet 134, affirmat eum ἀναζητεῖν ὑψηλὰς θεωρίας, requirere altas contemplationes, forte cum in monte Nitriæ, atque solitudine moraretur: legitur et lib. III. *epist.* 259, ad Palladium Presbyterum, an eundem? de Deo, qui exoratus dispēdit impias cogitationes, Palladius (inquam) in ea Lausiaca mirificis effert laudibus Evagrii Ponticum et civitate Iberorum, quæ circa Euxinum sita est in Ponto Amasiæ, vel Helenoponti, non in Polemoniaco, natum: hinc sanctus Hieronymus Hyperboritam appellat, Presbyteri filium, lectorem ordinatum a C
 sancto Basilio episcopo Cæsareæ ad Argæum, tum diaconum promotum a sancto Gregorio Nazianz. qui ad concilium Constantinopolitanum accedens anno 381 habitum a 150 episcopis, in eoque confirmatus Constantinop. episcopus, Maximo Cynico deposito, et Spiritus sancti decreta divinitate, juxta volumen Patrum occidentallium, de quo in Canone quinto 611 agit, reliquit Evagrium, commendavitque successori suo Nectario. Hic autem Evagrius discipulus sancti Greg. Nazianz. censetur, lapsus tamen in Origenis sectam ab an. 379, Didymo docente; sed cum Constantinopoli diaconi fungeretur munere, ibi pertentatus ab uxore cujusdam e præfectis, et visu territus cogitur excedere D
 divino impulsu. Melaniam itaque senioremem invisit Hierosolymis versantem, et adhæsit ei; cumque in morbum incidisset, Melania induit eum habitu (ut Palladius asserit) monastico, et dimisit ad montem Nitriæ, ubi per biennium commoratus est; tum abiit in solitudinem, ibique annos quatuordecim in Celliis vixit, insistens jejuniis et orationibus, longamque complevit ætatem: composuit plurimos libros. Οὗτος ἔγραψε διάφορα, καὶ ὑπόμνημα εἰς τὰς Παροιμίας τοῦ Σολομῶντος. Iste scripsit diversa, et Commentarium in Proverbia Salomonis (inquit Suidas) ad virgines Deo sacratas, libellum competentem sexui et religioni, a Rufino presbytero Aquileiensi versum in Latinum, sicut et librum Senten-

tiarum, centum in capitula digestum anachoretis inscriptum; erat enim et ipse Rufinus perinde ac Evagrius monachus (uti superius innui!), item paucas Sententias valde obscuras monachorum cordibus solis cognoscibiles, quas forsitan Commentarium Gnosticum vocat Socrates, *Histor. Eccles.* l. IV c. 18, Palladius, Climacusque memorant; is ad monachos erat directus, dubito ne sint Κεφάλαια γνωστικά Εὐαγρίου μοναχοῦ, quæ numerantur 61, quæque verti e Græco etiam ipse in Latinum, incipiuntque, ὁ Χριστὸς, ἧ μὲν ἐστὶ Χριστὸς, ἔχει τὴν γνῶσιν τῆν οὐσιώδη, etc. *Christus, quo pacto quidem Christus est, habet cognitionem essentialem.* Evagrius certe tribuuntur in Codice Barberino, et in Vaticano 655 desinunt. Τὰ δὲ τρία καθάρξ, ἀνεῖδα δὲ ἀκοσι ὀκτώ. Id est, *Tres vero notitiæ puræ; infirmes vero, seu invisibiles viginti octo.* Sententiæ autem forsitan erant illæ centum, quas mox sub jectio numero 13, 14 et 15, præferuntque titulum κεφαλαίων λγ' κατὰ ἀκολουθίαν: id est, *capitulum 33, per gradus quosdam instar consequentiæ dispositorum, tum νοησιῶν πνευματικῶν κατ' ἀλφάβητον ἕτερον, Spiritualium admonitionum secundum alphabetum, alterum;* computanturque illæ 25. Demum subsequuntur aliæ nempe Sententiæ, aut Admonitiones, ἕτεροι γνῶμαι ἢ νοησιῶται, numeranturque 26. Principium Capitulum est: Ἰκερὸς ἐστὶν ἕξις χειρίστη, id est, *Morbus arquat est habitus pessimus:* initium alterius Alphabeti admonitionum spiritualium sic est conceptum, ἀτοπόν ἐστὶ, id est *absurdum est:* denique incipiunt aliæ sententiæ ἀρχὴ ἀγάπης, id est, *principium charitatis,* continentque Abecedarium amplius, et collectus numerus capitulum 35 et 25 et 26 exsurgit ad 84; quibus si adjeceris 25 νοησιῶτας, sive γνῶμας δογματικὰς κατ' ἀλφάβητον, quæ ab Holsteinio vindicantur omnes Evagrii, et inchoantur: Ἀρχὴ σοφίας, vel σωτηρίας, adnotavit enim vir doctus istas γνῶμας sententias, aut si malis νοησιῶτας, καὶ κεφάλαια, id est *Admonitiones et Capitula Adhortii Opera esse, seu παρανέσεις, id est 612 Evagrii Opera,* ex inscriptione antiquissimi codicis B B. BB. Et quia ejusdem Evagrii nomine passim citantur in Melissa sancti Maximi, et Antonii, etsi Nilo inscribantur in Bibliotheca Veterum Patrum Græco-Latina Parisiis edita anno 1624, nempe viginti tres postremæ simul cum aliis 206, quas ipse omisi, quia vertit eas Zinus suprascriptus Latine, Venetiisque promulgavit anno 1574, et incipiunt, Φόβον ἔχε Θεοῦ, id est, *timorem habe Dei:* et in Parisiensi editione Græce ac Latine simul exstant; Latinitate autem donavi 35 Capitula, Abecedarias alteras admonitiones 25 et 26 sententias, quæ una cum viginti tribus exsurgunt ad 107; possuntque Sententiæ illæ centum esse Evagrii, quas Rufinus Latine vertit, sicut aliæ monachorum cordibus cognoscibiles videntur esse κεφάλαια γνωστικά Evagrii, quantumvis ad oram manuscriptorum codicum Barberini, e quo exscripta sunt, appictum sit ea in codice Vaticano 1434 ἀνεπίγραφα

existere, et esse Nili; ab ipsomet, neque fallor, A Holsteiniis, qui tamen hæc omnia demum Evagrii esse vult. Utat sit, lucubrationes hæc duas Evagrii, quæ ad anachoretas, et monachos pertinent, Rufinus interpretatus est, uti Libellum ad Virgines Deo devotas, quin et Doctrinam aptam vitæ communis cœnobitis, et Synoditis ad Virginem Melaniam ab eodem Evagrio scriptæ, sicut sanctus Hieronymus testatur; insuper librum *De vitis Patrum*, si qua fides Gennadio, et octo libros, quos opposuit Evagrius adversus octo principalium vitiorum suggestiones, quos Gennadius jussus Latine reddidit: præterea Librum, seu Sententiam περί τῆς ἀπαθείας, de impassibilitate, sive imperturbabilitate, qui Pelagianis ansam præbuit, quorum operum septem interpret Latinus fuit Rufinus, ad quem ἡσυχαστῆν scripsit Nilus, uti superius adnotavi, qui Origenis quoque libros Latio dedit, sed infeliciter; nam tanti viri, quo, ubi bene sensit, nemo melius, ubi male, nemo pejus, errores imbibit, et eos tutari dum conatur, lapsus est turpiter. ac gloriæ, quam e versione *Historiæ ecclesiasticæ* Eusebii Cæsariensis, cui duos libros attexuit, totque Voluminum SS. Basilii, Gregorii Nazianzeni, et aliorum sibi construxerat, cumulum diruit hoc lapsu, demortuus in Sicilia; sancto Hieronymo indice, qui eum Scorpionum, et Grunium vocat, et scribit Trinaeriæ humo premi inter Enceladum et Porphyrium, in primum Commentarium ad Ezech. in Præfat. ad Eustochium tom. IV, pag. 330, id est, ad Ætnam. Cardinalis Baronius verisimile putat eo Rufinum cum Melania confugisse, capta Roma ad ann. C. 410. Laudat eum sanctus Paulinus, epist. 9 ad Severum, scribitque ad eundem. epist. 47 et 48. Origenistarum antesignanus fuit habitus, in quem sanctus Hieronymus olim socius et amicus, stylum adeo acerbe stringere coactus est. Dolendum profecto de Didymi, Melaniæ, Palladii, Evagrii, Rufinique casibus, et stellis hæc caducas Ecclesiæ deslere deberemus amarius, nisi suspicaremur ab his non tam proterve, tamque pertinaciter pravas Origenis opiniones fuisse defensas, 613

quantis ut scenæ servirent, ira transversum acti, certandique studio, et calore fuerint, et nomine Pamphili martyris pro eo Apologiam ediderit Eusebius, et Rufinus, qui duas in sanctum Hieronymum invectivas etiam effudit, Sulpit. Sever. dialog. 1, c. 3, et licet absurdæ et insanæ fuerint Origenianæ illæ magantes et philosophia Platonis sententiæ, non tamen omnino damnatæ fuerunt ante Vigilium papam, uti Cassiodorus asserit, et ante quintam synodum in calce can. II, tam diserte, ut Origenes hæreticus censeretur penitus, cum præsertim ejus opera falsata fuisse dicerentur; qua de re Joannes Picus, et Gilbertus Genebrardus consulendi sunt, et recentiores Binetus, Halloixius, et Petrus Daniel Huetius, qui ante triennium Rotomagi duobus tomis quæcunque reperiri potuerunt Origenis scriptiones, Græce Latineque publicavit, et adornavit notis.

Evagrii quidem, et Nili opuscula ita sunt permixta, et inserta, ne dicam confusa in antiquis codicibus calamo exaratis, ut ægre discerni possint, arduumque sit dijudicare ad quem ex his ea spectent librorum errore titulos perperam inscribentium: stylus ipse compressus, et in arctum coiens in capitulis, sentiis, atque brevibus admonitionibus non est satis certus ac tutus index, characterque dictionis nonnunquam etiam fusius exundantis minime arguit, clareque patefacit auctorem, eadem de materia, eadem ætate, in eadem professione disserentem. Ille ipse Socrates, qui vixit eo, quo Nilus et Evagrius florere sæculo, tribuit Evagrio librum *De ascetica vita*, sive asceticum, cum tamen nullus inficietur Nilum ejus auctorem esse. B Evagrio quoque ascribuntur 150 sententiæ, et capita octo adversus octo vitiositates, quæ Latine vertit omnia Gennadius, an Rufinus? non autem liber de Vitis Patrum, in quibus tantum laudatur Evagrius, ut vult Rosweydeus in Lausiacam Palladii, et in prolegomenis ad Vitas Patrum. In confesso autem est omnibus harum 150 sententiarum, sicut et libri adversus octo vitiositates auctorem esse Nilum. Vide cardinalem Baronium in not. ad Martyrologium Romanum, Possevinum illum cum Antiocheno miscentem. Quidquid sit, sive alter ab altero sit mutatus, damnat Evagrius Joannes Climacus, et insipientissimum appellat, et τὸν θεηλάτην, id est, a malo Dei spiritu agitatum grad. 14, p. 203. Sed mox copiosius hæc de mistura tractabo, deque capitibus adversus octo vitia.

C Occurrit enim ἐπιστολὴ δογματικὴ περί τῆς ἁγίας Τριάδος πρὸς τοὺς ἐν πατρίδι μονάζοντας ἡγεῖα Ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ μακαρίου Γρηγορίου Ναζιανζηνῶ ἢ ἐπισκόπου Ναζιανζέου, sive δογματικὸς λόγος, ut legitur in Narrationis Pachon Epigraphæ, incipit, πολλάκις θαύμασα, τί δήποτε πρὸς ὑμᾶς. *Sæpe sæpius admiratus sui, cur tandem ad vos.* Titulus autem editus est et in Latinum versus trajectis aliquantis verbis, et cum tractatus nuncupari debuisset, dictus est *Sermo, sive dogmatica Epistola de sancta Trinitate ad eos, qui 614 monasticam vitam degunt in patria, dum esset Constantinopoli cum beato Gregorio episcopo Nazianzi, seu Nazianzeno*: potuisset dici *dogmaticus, seu digmaticus*, sed retinui lectionem *dogmatici*. Quatuor genera docendi, sive interpretandi sacram Scripturam recensentur: primum est dogmaticum, quasi decretorium, alterum προσταχτικόν, sive imperativum, tertium ὀριστικόν, definiendo nempe, ac determinando; quartum propheticum, denuntiando, atque prædicendo. Διεφοδικόν est etiam docendi, seu scribendi genus id, quo res narrantur perpetuo cursu orationis. Dogma definitur a Psello in oratione 42 sancti Gregorii Nazianzeni p. 939, rei dabitæ, et controversæ post accuratam inquisitionem pronuntiata sententia. Vocantur *dogmata placita sectarum* a sancto Augustino, l. 1, c. 10, *Quæst. Evangelic.*; sic *Dogmata Medicorum* a sancto Hieronymo ad

Paulinum, Aphorismi, et Opiniones, sive Sententiæ; A sic Dogmata philosophorum a Cicerone, et aliis; sic Regulae juris, et juris consultorum. Est et Erotematicum scribendi genus, interrogando scilicet, atque respondendo, quod et Cicero probat in libris De oratore ad Q. Fratrem, et in Partitionibus, seu Dialogicum, unde Dialogista dictus Antoninus A. a Cassio, ut Vulcatus Gallicanus affirmat; sic Definitiones orthodoxæ Fidei, seu Canones, Regulæque, Ecclesiastica Dogmata, de quibus inscriptus est liber Gennadii Massiliensis, ascriptus falso sancto Augustino, et Confessiones fidei, seu Ἐκθέσεις, id est, Expositiones, cujusmodi est illa Justiniani A. quæ inserta fuit l. Inter claras 4, C. De summ. Trinit. et in conciliis œcumenicis, vel particularibus quæcunque symbola, jam usque a Nicæa exstant, memini me olim legisse in Cod. Vat. 1455, p. σλγ', seu 233 manuscr. hæc: Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Θεοδώρου Ἀναγνώστου Κωνσταντινουπόλεως. Πόσαι αἱ τῆς πίστεως ἐκθέσεις· αὐταὶ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε ἀνεγνώθησαν, ἡμεῖς δὲ τὸν λαβύρινθον τῶν ἐκθέσεων ὅψε ποτε διανύσαντες τὸν ἀριθμισμόν αὐτῶν συνηγάγομεν· μετὰ γὰρ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν, ὕστερον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῖς ἔγκαινοις δισπὰς ἐκθέσεις ὑπηγόρευσαν, τρίτη δὲ ἐστὶν ἡ ἐπιδοθεῖσα ὑπὸ τῶν περὶ Νάρκισσον ἐν ταῖς Γαλλίαις τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ. Ἄρτι [τετάρτῃ] δὲ ἡ δι' Εὐδοξίου τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ πεμφθεῖσα. Ἐν δὲ Σιρμίου τρεῖς ὑπηγορεύθησαν ὧν μία ἐν Ἀριμίῳ μετὰ τῆς ὑπατείας. (Εὐσεβίου καὶ Ὑπατίου), legerem e Gothofredo in Chronol. Cod. Theodos. ad annum Christi N. 559. Ἀνεγνώσθη. Ὅργος δὲ ἐστὶν ἡ ἐν Σελευκείᾳ, ἣν οἱ περὶ Ἀκάκιον ἀνεγνώκεισαν, τελευταία δὲ ἦτις ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῆς προσθήκης, ἐκδέδοται. Προσέκειτο γὰρ αὐτῇ μήτε οὐσίαν, μήτε ὑπόστασιν ἐπὶ Θεοῦ λέγειν. Ταύτη καὶ Οὐλφιδας τῶν Γότθων ἐπίσκοπος τότε πρῶτον συνέθετο· τῶν γὰρ ἐμπροσθεν χρόνων, τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἀσπάζετο ἐπόμενος Θεοφίλῳ ὃς τῶν Γότθων ἐπίσκοπος ὧν τῆ ἐν Νικαίᾳ Συνόδῳ παρὼν καθυπέγραψε. Τσαῦτα μὲν περὶ ταῦτα εἰρήσθω. Quæ Latine ita reddidi: « Ex Ecclesiastica Historia Theodori Lectoris Constantinopolis. Quantæ sint Fidei Expositiones. Istæ quidem Constantinopoli tunc lectæ fuerunt, nos vero Labyrinthum Expositionum tandem aliquando cum perfecissemus, 615 numerum illarum collegimus. Etenim post fidem Nicææ editam, dein Antiochiæ in Encæniis, sive renovata Ecclesia, aut potius excitato Dominico, ex Hieronymo, Socrate, Sozomeno et Athanas. duplices Expositiones suggesserunt. Tertia vero est, quæ tradita fuit ab his, qui cum Narcisso erant in Galliis, et oblata imperatori fuit Constanti. Quarta autem ab Eudoxio missa nuper his, qui erant in Italia; Sirmii vero tres enuntiatæ sunt, quarum una Arimini post consulatum Eusebii, et Hypatii lecta fuit; Octava est, quæ fuit condita Seleuciæ, quam qui cum Acacio erant legerunt. Ultima denique, quæ Constantinopoli cum additione

edita fuit, nam appositum ei fuit, nec essentiam, neque subsistentiam in Deo dicere. Isti Ulphilas Gotthorum episcopus tunc primum consensit, anteriori namque tempore eam, quæ Nicææ fuit stabilita, fidem amplexus est subsequutus Theophilum, qui Gotthorum episcopus Nicæanæ synodo interfuit, subscripsitque. Hæc quidem de ista re dicta sint. » Quæ quandoquidem in Collectaneis ipsius Theodori prolatis in editione Parisiensi 1544 in fol. non reperiuntur, hic libuit intexere. Ea profecto lucem accipient clarissimam ex his, quæ affert Severus Sulpitius in lib. II Sacræ Historiæ, et narrat sanctus Athanasius de Synodis Arimini, et Seleuciæ, ac passim et Historiographi ecclesiastici. Exstant ipsius sancti Athanasii symbolum, quod in ecclesiastico recitatur Officio, et Expositio fidei; diu antea a beato Joanne evangelista sanctus Gregorius Neocæsariensis, a miraculorum copia dictus Thaumaturgus, dilicerat interveniente sanctissima Virgine Dei Genitrice brevem fidei confessionem, in qua asseritur, εἰς Θεὸς Πατὴρ, εἰς Θεὸς ἐκ Θεοῦ σοφία, ἐν Πνεῦμα ἅγιον, p. 11 Operum. Promulgavit is insuper Expositionem fidei adversus Ælianum. Consueverant ad diacrimen hæreticorum catholici episcopi recens electi mittere Chirographum, seu fidei Formulam ad alios episcopos; postea enim pullularunt hæreses tanquam zizania in Evangelii agro cum semente bona lætius germinante: in electionis primordiis episcopi transmittabant sibi mutuo Epistolas, et ad Rom. pontificem, et ad Rom. Ecclesiam, quæ quasi ad centrum lineæ omnium episcoporum eircumferentia totius Orbis terrarum referebantur, vocabant Encyclicas, communicatoriæ s. August. epist. 163, et formatas ex Optat., quarum societate concordabant: professionem Nixæ continebant, seu formulam fidei, uti tesseram pro ecclesiastica unanimitate, atque communione: hujusmodi est epistola Damasi papæ primi ad Paulinum episcopum Antiochenum in tom. Concill. p. 228. edit. Crabb. Theodoret. Hist. Eccles. lib. v, c. 10. Vide Honorem Honorii a me vindicatum; nam et ante consecrationem edebant fidei formulam; et ipse Romanus pontifex reliquorum princeps istum consensum præstabat, seu professionem fidei, quæ legitur in concilio Constantien. sess. 59 editionis Crabbianæ, et in Basileen. sess. 23 et 38. Direxit Francorum regi Childeberto Pelagius papa c. Satagendum, 616 25, q. 1, Philippo itidem Francorum quoque Regi (e Bzovio, et Rubeo) Bonifacius octavus eam, quam tunc ipse recitaverat, dum iniret pontificatum, exstatque ms. in Codice Vaticano 4905. Refert et hanc professionem cardinalis Baronius tomo X Annalium ecclesiasticorum ad ann. 869, e Codice calamo exarato Antonii Augustini, qui eam exscripsit et diurno codice Vaticano 5302. Eam inde laudat, et e Panormia Ivonis Carnotensis, cardinalis Cusanus, seu de Cusa, lib. II De concordantia catholica, p. 745. De illa Crespet. in V. Papæ professio. Professionem fidei Adrianus etiam papa

exhibuerat; abbates quoque atque laici Professiones ediderant, et transmiserunt papæ, ut Gregorius Panzanus episcopus Miletæ. in ms. Dissertatione de obedientia pontifici Maximo exhiberi solita a regibus: recenset ita Flaccus Albinus, sive Alcuinus eam, quam promulgavit R. P. Franciscus Chiffletius, Divione 1656 in 4. Ita Heraclius imperator circa Monothelismum, seu voluntatem unicam Christi; jure damnavit illam Joannes papa in synodo, et in epistola, quam scripsit ad Constantinum A. e Theophane, et Cedreno. Et imperator ausus arcæ Dei manum admovere, instar Ozias, et thuribulo super altare thymiamatis, velut Ozias, misere cruciatus, et percussus interiit, sicut Saul offerre holocaustum et pacifica (*Reg. lib. I c. xvi, et lib. II, cap. vi; et Paralipom. lib. II, cap. xxvi; S. Augustinus, lib. xvii De civitate Dei, cap. 4, et ibi Coquæus*), præsumens, et prophetæ munus, atque sacerdotis usurpans, abjectus fuit a Deo. At multo feliciter exposuit suam Fidem catholicam Justinianus, ut superius observavi. Mittebant pontifices Max. Fidei formulam ad alios episcopos, et ad AA. ut ipsi eam amplecterentur, et sequerentur; at episcopi alii, et AA. ad pontifices Maximos, ut illi eam comprobarent, si sana esset; vel corrigerent si perversa, fuisse Ferrarius in lib. *De Antiq. epistolar. Eccles. gener.*, præsertim lib. II, c. 6. Verum ut revertar ad dogmaticam istam epistolam, vel sermonem, sive tractatum, ἐπιστολή namque dicitur, atque λόγος, crediderim illius auctorem Evagrium, qui ad diaconatum proventus fuit a sancto Gregorio Nazianzeno, ut prædicaret (quod erat munus diaconorum, idque in ordinatione ipsorum hodie quoque illis committitur); neque vero licebat his prædicare nisi fidem, quam profitebantur, tenerent, ut eam populis annuntiarent, quin Episcopum custodiebant concionantem, ne quid ipsi exideret nisi orthodoxum et Fidei regulis consonum; unde Clemens in *Constitutionib. Apostol. lib. II, c. 61*, Episcopum Gubernatori confert, Diaconos nautis. S. Dionysius diaconos purgantes, episcopos perficientes vocat, erantque custodes Levitæ tabernaculi, ut Elias in orationem 1 sancti Gregorii Nazianzeni notat p. 137; quasi oculi episcoporum, Isidor. Pelusiota, epist. 29, lib. I. Non mirum igitur si ejusdem Expositionem, seu Professionem protulerit Evagrius Diaconus, cum præsertim eo tempore synodus haberetur Constantinopoli, consue-

617 verintque diaconi assistere, ac ministrare suis episcopis: ita sanctus Athanasius diaconus Alexandrinæ Ecclesiæ Alexandro episcopo aderat apud Nicænam synodum; teste Severo Sulpitio lib. II *Sacr. Histor.* Et hinc ἀνιστορητά infandi hæresiarchæ deprehenditur, et confutatur, qui sanctum Athanasium Nicænzæ Synodo præfuisse somniat. Legitur tomo I Operum sancti Gregorii Nazianzeni Oratio 45, ad Evagrium monachum, istum forte, dum adhuc diaconatus non fuisset initiatus, interrogantem *De Divinitate*, p. 988. Ad ipsum Evagrium

A opinor scriptam Epistolam 251 lib. I Isidori Pelusiote *De Veste Ludibrii*, ubi Diaconum eum nominat; et forsitan ad ejus patrem, est ipsius sancti Gregorii Nazianzeni epist. 153. Est et inter Opera Nazianzeni de fide Nicæna tractatus, seu Confessio fidei in oratione 50, Rufino Presbytero Latino interprete, p. 1006. Et sunt duæ orationes. nempe 51 et 52, ad Cleodionum presbyterum de Capitibus fidei, quæ conferri possunt cum isto tractatu, seu epistola Evagrii; sicut et oratio 49 de fide, cujus interpres fuit idem Rufinus, p. 997. Amabat autem suos diaconos sanctus Gregorius Nazianzenus, et condiaconos, ut appellat et Eugenium, atque commendat Euthalium epist. 158 et 159. Synodos autem Constantinopoli duas tunc habitas fuisse ad annum a C. N. 381 sagaciter Binus in Notis ad Concilia subodoratus est. Primam, in qua Maximo Cynico intruso depulso e sede Constantinopolitana, Gregorius Nazianzenus, qui administrarat illam, quam regebat jamdudum ab an. 379 (uti testatur ipse Gregorius in *Iambis de Vita sua*, p. 15) delectus fuit: illo (inquam) Maximo, qui in habitu idoli incedebat, id est palliatus, ut erudite Holstenius adnotat, p. 259 in *Collect. Romana* (quæ beneficio splendidissimo eminentiss. cardinalis Barberini bono Ecclesiæ nati feliciter lucem asperit) e Cælestino papa, et Tertullian. et *Act. SS. Perpet. et Felicit.* quibus addam sanctum Augustinum, tract. 7, cap. 1 in Evangelii Joannis Expositione p. 21, ubi novisse se scribit aliquo tempore illius palliati (sic enim legendum est pro pileato utrobique) sacerdotem solere dicere: Et ipse palliatus Christianus est; id est Serapis, cujus idolum pallio amiciebatur: et hoc est, quod in epistola Adriani A. apud Vopiscum enuntiatur, Serapis Christianus.

Fuit synodus secunda, in qua sese abdicante sancto Gregorio Nazianzeno, et episcopis junioribus, qui pertraxerunt ad se alios seniores, subrogatus ei fuit Nectarius, ad quem et ipse sanctus Gregorius dirigit orationem 46, in qua deplorat Ecclesiæ statum ipsumque hortatur, ut hæreses compescat, et hæreticos. Eo sane consilio usus Nectarius cum episcopis 150 (tot enim convenerant, et diversabantur Constantinopoli) Eucherio et Syagrio coss., sive anno a C. N. 381, a mense Maio ad 7 Idus Julius synodum habuit œcumenicam, quoad Orientem (*Chronic. Historic. Cod. Theodosian.*) et Macedonianos potissimum damnans, Spiritus sancti divinitatem inficantes, sarcire conatus est dissidia Ecclesiæ, **618** pacemque conciliare. In Holsteinii quidem Diagrammate chronotactico pontificatus Damasi, quod inter ejus schedas repertum insertum fuit Romanæ Collectioni, p. 301, ad annum 438, locatum concilium œcumenicum Constantinopolitanum habitum mense Maio, Maximi temeritas damnatur. Gregorius episcopatum deponit propter discordiam episcoporum, Meletius Constantinopoli moritur, suffectus Flavianus episcopatum

ejus suscipit vivente Paulino, Gregorii loco Nectarius A eligitur; quæ omnia congeruntur, uti simul facta, et tamen multum temporis intercessit, dum sanctus Gregorius clavum Ecclesiæ tenuit, tentavitque Orientem Occidenti rursus jungere, ac collisas regiones Eoas schismatibus ac hæresibus ad arcem Religionis Romanam Ecclesiam, polaremque stellam reducere; nequidquam tamen: et ideo distinguere duas synodos par est: quamvis in notis p. 260, ad Damasi Epistolam observet, istud concilium Constantinopoli collectum ad substituendum Constantinopoli episcopum Maximi vice, qui fuerat exclusus, fuisse particulare. Quod autem appingit Ecclesiam Romanam nunquam id habuisse pro generali, de primo concederem, sed non de secundo; quod pro generali nominasti videatur, ubi, et in professione fidei Romanor. pontificum. B At manum de tabula: satis hucusque. Interim Evagrio Professionem istam tribui, a quo sanctus Nilus eam excepit, suamque fecisse videtur, dum comprobavit, et monachis suis observandam misit, ut opinor, ideoque Nilo vindicatur. A sancto Gregorio Nazianzeno hausta fuerat, et derivata, ex colloquiis cum eo habitis, uti legitur in Præfatione ad monachos, qui erant in solitudine, quam patriam nominat: nam eremus est patria vera, solumque natale monachorum, ubi mortui mundo, Christoque nati nomen dederunt, et vivunt. Hi vero monachi revocabant ipsum auctorem, qui causam moræ prætendit Gregorii Nazianzeni consuetudinem, ac Doctrinam, monetque illos, ut caveant a Philistæis, Macedonianis nempe, qui Spiritui sancto abjudicabant divinitatem; Hæretici quippe monachos simplices, et plerumque idiotas inficere suis erroribus conabantur. Hinc, licet diu post, queritur sanctus Fulgentius terras Thebaidæ regionis in Ægypto a communione beati Petri ob perfidam dissensionem separatas, uti certior factus fuerat ab Eulalio episcopo Syracusano, cum migrare ac pergere concupisceret ad extremam illius eremum: affirmat hoc Carthaginensis Ecclesiæ diaconus Ferrandus in *Vita sancti Fulgentii*, c. 12, p. 222, ad num. 6 anni 436 Cardin. Baron. p. 650, eas scilicet in solitudines deportati hæresiarchæ decipiebant anachoretas, et illudebant monachis vicinis. Nestorius damnatus, et in exilium missus in Oasi habitare dignoscitur (inquit Liberatus in Breviario Nestorianorum p. 53, tom. II *Concill.* et Socrates apud Cassiodorum, l. XII *Hist. Tripart.* c. 5), sicut dæmonium ab angelo Raphaelae religatum fuerat in deserto superiori Ægypti, Tobix cap. 8, v. 4. Monachos Scythas in 619 Septemtrione, ubi etiamnum Nestoriani degunt, sed Eutychnianos cardinalis idem Baronius memorat tumultuatos etiam adversus patrum antistitem Tomitanum, et turbas etiam excitasse Romæ, ad annum 519, p. 38 et 46. Idem fuse agit de Oasisibus tam majore, quam minore, in Notis ad Martyrologium Romanum die 12 Junii. Insuper et eruditissimus Nicolaus Antonius, lib. *De exsilio* 1, c. 14, n. 14 et sequentibus, ubi et de Gypso. De Scy-

thi eremo passim agitur in *Vitis Patrum*, ubi pinguescebant speciosa deserti, et lætabantur deserta, et in via, et exsultabat solitudo, juxta vaticinium Isaix c. xxxv, v. 4, eam incolentibus undique monachorum examinibus, et anachoretarum turmis. Scythiaca regio, postea Scetis, vel Scitis appellata, ibi mons est Scetis, ubi philosophatus est Arsenius S. R. E. card. (?) de quo 19 Julii in Martyrol. superscripto, et quem accolæ Nitriam vocant, quia vicus quidam ei vicinus est, in quo Nitrum colligitur: ibidem monasteria contigua non pauciora quam 50, quorum monachi simul, vel seorsim habitant, et Nicephor. Callisti c. 38, lib. II *Hist. Eccles.* Anno salutis publicæ septingentesimo quinquagesimo ex responso Zachariæ pontificis Maximi Childericus, aut Hildericus rex Francorum e Merowei stirpe ultimus depositus est, regnoque Francorum abire jussus, et attonsus monastico more retrusus fuit in monasterium sancti Bertini, sive sancti Audomari; et per diversa latibula monasteriorum diversatus, tandem obiit in Sithiensi, an. 754. Jo. Jac. Chifflet. in Anastas. Childerici, in Sithia, seu Sithii; hoc datum fuerat nomen illi cænobio, in quo versabantur monachi persimiles Sithicis Ægyptiis quoad institutum. Apud Godefridum Henschenium Societatis Jesu. Deportabantur quondam Oasim confessores Christiani sub Juliano impio apostata, num. 362, p. 42. Baron. Ibi Calendion catholicus episcopus Antiochen. fuerat relegatus, majestatis accusatus anno 482, Baron. p. 355; at deinde impii, et hæretici, Severiani, Acephalli, et alii jam enumerati: sic monachorum cellæ in speluncas et spelæa latronum versæ sunt. Agamus quod instat, si monuero Evagrium diaconum ordinatum a sancto Gregorio Theologo Nazianzeno, cuius erat discipulus, post ejus discessum a Constantinopolitana urbe, relictum inibi remansissè, ut Nectario successor in sede illius Ecclesiæ ad dogmata disquirenda esset adjumento; sic ad annum 381, cardinalis Baronius observat, p. 448 *Annal.*; nec enim satis illorum peritus erat Nectarius. Desinit iste tractatus in verbis, καὶ ἡ παροιμία φησὶ, et *Proverbium testatur.*

Succedit Nili οὗ διαφέρουσιν τῶν ἐν πόλεσιν οἰκουμένων οἱ ἐν ἐρήμοις ἡσυχάζοντες, Quod excellunt, qui vitam agunt tranquillam desertis in solitudinibus, præ his qui habitant in urbibus; quem titulum ita contraxi: *De præstantia monachorum, seu, quod iis, qui habitant in urbibus præstantiores sint quiescentes, et silentes in eremis, etsi multis in expertis contrarium videatur.* Incipit iste tractatus: Τέχνης μὲν ἀπάσης τὰ τεχνητά, id est, *Artis quidem* 620 *cujusque artificia*: desinit, αἰώνιον, id est *æternum*. Certe Theodosius Magnus A. ut, quicumque sub professione monachi reperiantur, deserta loca, et vastas solitudines sequi, atque habitare illos jusserat, lege data 3 Nov. Septemb. Veronæ Valentiniano A. IV et Neoterio coss., id est

anno C. N. 390, ex card. Baronio, n. 47, 48. Exstat A
 ra in Cod. Theodos. sub nomine imp. p. Valentiniani
 Theodos. et Arcadii AA. ad Tatianum præfectum
 prætorio Orientis. Sed idem Theodosius eam viginti
 post mensibus revocavit, et antiquata priore, mona-
 chis liberos in Oppida largitur ingressus, lege data
 15 Kal. Maii Constantinopoli, Arcad. A. XI et Rufi-
 no coss. sive ann. C. N. 392 ex Baronio, cum quo
 iniquius digladiatur Scholiastes Cod. Theodos. In-
 crepat autem et monastrias εἰς πόλιν φοιτῶσας
 συχῶ Isidorus Pelusiotes, lib. 1, epist. 567. Unde
 Clausuræ initia deprehendere facillimum est: imo
 neque cœnobitæ poterant evagari, c. *quidam* 16,
 q. 1, e can. 23 Concilii Chalcedonen. can. 16
 Concilii Turonen. secundi; in Synopsi Basilicon,
 lib. iv, c. 16, tit. 1; Concil. Meldensis, can. 19;
 Agathensis, can. 38, aut e monasterio exire, extra
 quod monachus est sicut piscis extra aquam, et
 vita caret, teste Papa Eugen. can. *Placuit* 16, q. 1.
 Adde can. 6 Concil. Toletani, edictum Luitprandi
 regis Longobardorum, tit. 22 et 75; atque Theo-
 phili Constantinopolitani imperatoris, in lib. *Jur.*
Oriental.; *constit.* 2 *De monachorum expulsion.*
 Sanctus Benedictus, c. 5 *Regulæ* damnat mona-
 chos Gyrovagos, quos Petrus Damiani miscet cum
 Sarabaitis; et Synesius epist. 67, *Ad Theophilum*
 nuncupat Vacantivos, de quibus superius egimus:
 quibusque possunt adjungi Gallodromi, et Spano-
 dromi, quorum mentio in Vitis Patrum, Circum-
 celliones, Circelliones, et Agonastici apud Donati-
 stas, de quibus S. Augustin. in psalm. cxxxiv,
 p. 556. Uti de Stylitis, seu Cionitis, et Columnariis,
 deque Reclusis, e Gregorio Turonen. lib. vi *Histor.*
Franc. c. 6 et 8; *Deque gloria confessorum*, c. 103,
 ubi non solum Hospitium, sed et Eparchium Julia-
 numque recenset, uti Palladius c. 141 Lausiacæ,
 Eustathium; et Nicephorus Callisti, lib. xiv, c. 51
Eccl. Histor. Simeonem, atque Danielelem: ac Gly-
 cas *Annal.* tom. IV: sed et sanctus Gregorius Ma-
 gnus Secundinum inclusum; quorum vice nunc flo-
 rent Camaldulenses sub Regula sancti Romualdi,
 et Carthusienses ex Instituto sancti Brunonis, de
 quibus Lucas in Romualdina lib. v, c. 6, et Petrus
 Cluniacen. epist. 12, lib. vi, S. Antonin. part. II
Chronic. tit. 15, c. 22, p. 82. Alanus de Rupe in
 Ordinibus Carthusiani Prærogativis, Justinianus A.
 novell. 225 *De div. Eccl. Capitul.*, relata collat. 9,
 tit. *De sanctis episcop.*, mandat sanctissimos epi-
 scopos locorum providere, ut neque monachi, neque
 monachæ circumeant civitates; idemque statuit in
 l. *Generaliter* 40, c. *De episc. et cleric.* quam sub
 Leonis nomine Augusti refert Gratianus c. *Genera-*
liter 16, q. 1.

Quod si veteres poetæ Veneri ascripserunt testu-
 dinem, ut indicarent mulieres domo pedem efferre
 non debere, sed sicut aimal 621 illud,
 οἰχοφύλακας esse, custodes domorum: id vero mona-
 chas, Deique puellas, uti vocant Patres Toletanæ
 synodi primæ, c. 6, jam laudato, quæ se Deo devo-

verunt, in primis decet, juxta Christi Domini verba
 c. xix Matthæi, et secutæ consilium apostoli Pauli,
 c. vii primæ ad Corinth. cum sexus sit fragilis, et
 ne passim vagantes lædant opinionem Ecclesiæ,
 can. 33 Concilii tertii Carthaginensis. Sanctus Hie-
 ronymus ita Eustochium affatur: «Semper te cuti-
 culi tui secreta custodiant, semper Sponsus tecum
 claudatur intrinsecus, etc. Nolo te Sponsum quæ-
 rere per plateas, foris vagantur stultæ virgines.»
 lib. II, epist. 17; et inter munera offerri solita
 velandis virginibus sellam numerat, ut virgo foras
 pedes non moveat, lib. I, epist. 44 ad Marcellam.
 Erant etiam nonnullæ reclusæ, ut Alexandra in
 monumento, Palladio teste, Maria, Thais, et Pela-
 gia in Gellulis. Photius, lib. I *Nomocan.* c. 4, ubi
 Balsamon, tit. 90, c. 1 et can. ult. Concilii Mogun-
 tinen. Patres ævo Arnulphi imperatoris nullam
 monacham, sen Ascetiam a monasterio abstrahi
 patiuntur, imo claustris regulariter constringi
 mandant, et permittitur ingressus pro missis tan-
 tum viris probatæ vitæ, ac ætatis provectæ ad
 monasteria, can. 38 Concil. Epauven. Ita sancta
 Cæsaria usque ad diem transitus non egressa fuit,
 nec ejus sorores, Vitæ sancti Cæsarij Arelatens.
 scriptore narrante. Innocentius IV Pontifex Max.
 epist. 139, anno pontificatus vi, scribit, sanctimo-
 niales quasi vivas in monasterio sepultas, mundo
 mortuas vivere Christo, illisque perpetuam clausu-
 ram indixit Bonifacius VIII, cap. *Periculosæ* ext. *De*
stat. regul. lib. vi, ubi licet Joannes Andreæ notet
 istud capitulum in regno Franciæ non fuisse re-
 ceptum, reges tamen Francorum episcopos admo-
 nent, ut diligenter caveant clausuram sanctimo-
 nialium servari, Codice Henriciano, lib. I, tit. 11
De religio. art. 8 et 9, Brouchel. in *Basilic. Jur.*
Franc. et in *Conferent.* Imperatores etiam Germa-
 nici in Comitibus Augustan., § *Monialibus*, tit. *De*
monaster. et Patres sacri concil. Trident. sess. 25,
 c. 5 *De reformat.* et pontifices Pius V Gregoriiiue
 XIII et XV, parte secunda Bullarii, bulla 8, anno
 1566, et bulla 8, ann. 1572, et bulla 18, ann. 1622.
 Sanctus Carolus Borromæus S. R. E. cardinalis, et
 archiepiscopus Mediolanens. in concil. provincialib.
 lib. vi, tit. *De clausura monial.* n. 59; Canegianus
 archiepiscopus Aquens. in provinciali synodo, an-
 no 1585, tit. *De monialibus*; cardinalis Taurusius,
 archiepiscopus Avenionens. in provinciali quoque
 synodo anno 157, tit. *De sanctimonialib.* de quarum
 variis institutis Petrus Damiani card. Ostiens. c. 9,
 opusc. 50. Verum fel. mem. vigilantissimus et
 integerrimus antistes card. Antonius Barberinus,
 Capuccinorum decus, Senogalliensi in synodo con-
 stitutiones pro monialibus sanxit accuratissimas,
 quæ typis exstant editæ.

Subsequitur τοῦ αὐτοῦ (Νεῖλου) Λόγος πρὸς
 Εὐλόγιον μόναχον, *Ejusdem Nili Tractatus ad Eulo-*
gium monachum, in quo Capitula, seu Sermones
 diversi a me per capita 34 divisi. 622 Incipit,
 Οἱ τὸν οὐράνιον χώρον νεμόμενοι, *Qui caelesti di-*

versantur in loco; et desinit, τὰ δὲ ῥήματά μου ἄτηρησιν σὴ καρδίᾳ. Tu vero mea observato verba in corde tuo, etc. Eulogium autem illum monachum crediderim fuisse, ad quem scribit Isidorus Pelusiotes, lib. 1, epist. 257 *De luce matutina*; 289 *De Cruce*; 312 *De lege*, ubi lector inscribitur, lib. 11, epist. 77 et 85, Presbyter nuncupatur, et 202, denique lib. 111, epist. 184 et 236. Hunc autem, ad quem Nilus dirigit istum librum censerem eundem esse, qui Joannis archiepiscopi, seu sancti Chrysostomi Constantinopolitani patriarchæ discipulus et presbyter fuit, abstinens, atque jejunans; diciturque adisse abbatem Joseph in loco, qui vocatur Panepho, ab incerto auctore, lib. v, *De vit. Patrum*, cujus Latinus interpret est Pelagius, et lib. viii. Atque fortassis idem, qui communicantium mentes dignoscebat, et de quo Rufinus, l. 11, c. 14; Sozomenus, l. vi, c. 28; Cassiodor. *Histor. Tripart.* l. viii, c. 1; Nicephor. l. xi, c. 34. Nec enim ratio temporis patitur, ut sit ille monachus Alexandrinus, e Scholastico, qui ad sanctum Antonium perrexit, de quo Palladius, c. 26 Lausiæ, et Incertus auctor, lib. vii *De vit. Patrum*, cujus interpret fuit Paschasius. Itaque colligitur ex ista inscriptione, Nilum ævo, quo Isidorus, Eulogius, Agathius, Evagrius, et alii vixerunt, floruisse. Ornat certe Eulogium istum insigni Elogio beatus Nilus, dum μύστην τῶν ἀρετῶν nuncupat, qui fuit impulsor, et ἐργοδιώκτης, ut opus istud conscriberet, auctor nimirum, exuta tumida carnis sarcina celebrandus, unde ipsius se commendat suffragiis.

Subjicitur τοῦ αὐτοῦ (Νεῖλου nempe) λόγος πρὸς τὸν αὐτὸν Εὐλόγιον περὶ τὰς ἀντιζήτους τῶν ἀρετῶν κακίας. Ejusdem (Nili scilicet) ad eundem Eulogium circa vitia virtutibus opposita, aut uti legitur in Græco Indice περὶ τῶν ἀντιζήτων τῶν ἀρετῶν κακιῶν, *De vitiis, quæ sunt opposita virtutibus*: incipit, ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι καὶ τὰς ἀντιζήτους, *Necessarium arbitror opposita quoque*, desinit in his verbis θελήματος αὐτοῦ εὐδοξίᾳ, *voluntatis suæ iter facile*: quatuor capitibus absolvitur, et enumerantur vitia novem, totidemque virtutes, deest quid sit ἀφθονία, id est, non invidentia, quid ὑπερηφανία, quid ταπεινότης, seu *superbia*, et *humilitas*; sed hæc suppleri videntur quoad vitia in tractatu sequenti, cui titulus est, Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ὀκτὼ πνευμάτων τῆς κωνηρίας, *Ejusdem* (Nili nimirum) *De octo spiritibus malitiæ*; et incipit, περὶ τῆς γαστριμαργίας, id est, *de gula*. sive *ingluvie*, ἀρχῆ, καρποφορίας ἀνθος, id est, *principium fructus afferendi flos*; desinit, καὶ πολλὰς ἀρετὰς φαίδρυνεται ταπεινότης ἀνδρός, *et viri humilitas multis respiciet virtutibus*, in capita 19 dissectatur. Exstant quidem orationes octo Latine sancti Nili adversus vitia, tomo V, parte II *Bibliothecæ Patrum* in editione Coloniensi anno 1618. Incip. *Hoc est proficiendi, de gula*, etc. p. 969, col. 1, in fol. Eosdem vertit in Latinum Petrus Franciscus Zinus in editione Veneta in 8, anno 1574.

Item superiorem tractatum *De octo vitiosis cogitationibus*, cujus 623 initium est, *de gula*, p. 975, reperies in eod. quinto tomo; quem alium esse ab octo libris, quos opposuit Evagrius adversus octo principalium vitiorum suggestiones, existimo, et de quo superius egi. Certe bestia, de qua sanctus Joannes scribit c. 17 *Apocalypsis*, septem habuit cornua, et diabolus septem suggerit vitia, quæ criminalia, ut peccata capitalia nominantur, et velut hydra septiceps, his assurgit adversus Deum: principalia etiam vocat Petrus Lombardus, lib. 11 *Sententiarum*, distinction. 44, et enumerat e sancto Gregorio Magno in Exodo, aut potius Ezechiele, imo ex 1111 *Moralium*; et ait e Chrysostomo significata fuisse in septem populis, qui terram promissionis, quam Deus Israeli pollicitus fuerat, detinebant: ex his quasi septem fontibus cunctæ animarum mortiferæ corruptelæ dimanant. Dicuntur capitalia, quia ex his omnia mala oriuntur; et nullum est malum, quod non trahat originem ab aliquo ipsorum. Cupiditas quidem est radix omnium malorum in executione, sicuti superbia initium omnis peccati quoad intentionem; sunt tamen illa septem: inanis gloria, ira, invidia, acedia vel tristitia, avaritia, gastrimargia, seu gula, et luxuria. Fuscissimus et doctiss. Carolus Thomassius clericus regularis, quem veneror ob istas dotes, in Arbore Doctrinæ sancti Thomæ. De acedia Diadochus, episcopus Photices in Epiro veteris Illyrici, qui floruit anno C. N. 390, c. 58. Ipsam dividunt morales theologo in eam, quæ torpor est et tedium bonorum operum, et in illam, quæ pondere quodam aggravat tristitiæ humanum animum, inducens pusillanimitatem et desperationem. Fusæ de vitiis monachorum Petrus cardinalis Damiani, opusc. 2 *De sæculi contemptu*, qui gulam omittit inter capitalia peccata lib. *De horis canonicis*; tamen Horatius, ethnicus et Epicureus septem connumerat hisce versibus, lib. 1, epist. 1, ad *Mæcenatem*:

Fervet avaritia; miseraque cupidine pectus,
deinde:

Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator.

At plura Gratianus in Decreto ad c. *Unum orarium* 25 dist., recenset e sancto Augustino homilia de igne purgatorio, seu transitorio, sive sermone 41 de sanctis, et 4 de animabus fidelium defunctorum. Græci modo numerant octo, modo novem, ut in hisce tractatibus perspicitur; unde libenter exclamarem cum rege Psalte, *Delicta quis intelligit* (Psal. xviii, 12.) In editione Coloniensi tractatus iste *De octo vitiosis cogitationibus* exstat Latine cum Præfatione, cujus exordium: *De octo vitiosis cogitationibus, seu affectionibus scribere instituentes*, etc. tum incipit: *Ut frugum principium flos*, etc. valde diversæ sunt periodi; sed scriptor octo vitia exsequitur persimili ordine: præfixum est distichum:

Arva rigat Nilus fluvius, sed pectora sermo
Ex monachi Nili qui fuit ore, rigat.

Qui volet versionem illam consulat, quæ longe abest

a textu Græco 624 codicis Barberini. Forte is, qui veritit, alium codicem diversum nactus erat, vel indulgere amavit ac velificari eloquio suo. Ego quippe cum fide summa transtuli, sicut ejusdem Nili tractatum *De oratione*, seu τοῦ αὐτοῦ λόγον Περὶ τῆς προσευχῆς εἰς ὀγὼν κεφάλαια διεληγμένον, in capitula 153 distinctum. Conversus fuerat in Latinum iste tractatus a Francisco Turriano, et editus Antuerpiæ in lucem apud Plantinum in 12, tum a Margarino Bignæo, et Zino Venetiis 1574; quin et in *Bibliotheca Patrum* Coloniae p. 950. Verum desideratur textus Græcus, et Latine Græceque proemium, quod hic apposui, quodque incipit Πυρρέτωντά με, id est, *Febricitantem me*. Initium autem tractatus, seu capitulum est, Εἰ τις βούλοιοτο, *Si quis voluerit*; clauditur et hoc fine: Εὐρηκας προσευχῆν. *Invenisti orationem*; et in versione mea forte lector agnoscet πιστοτέρας, si non σοφωτέρας φροντιδας δευτέρας; id est, *Fideliores, et sapientiores secundas curas*.

Omissis aliquot opusculis, de quibus mox disseram, subjeci τοῦ αὐτοῦ (Νεῖλου) κεφάλαια κζ' Περὶ διαφορῶν πονηρῶν λογισμῶν, *Ejusdem (Nili nempe) capitula 27 De diversis malignis cogitationibus*: et hic tractatus connecti debuit aliis duobus superius collocatis, et ex his forsitan collegit suam versionem quasi centonem consuens, vel ciunum contexens auctor, aut interpres tractatus *De octo vitiosis cogitationibus* insertus Coloniensi editioni. Certe hi tres tractatus circa eadem versantur, quamvis in manuscripto Barberino interpositus sit tractatus de oratione, mihi religio fuit ordinem Codicis exarati calamo intervertere. Initium est: Τῶν ἀντικειμένων δαιμόνων τῇ πρακτικῇ id est, *E demonibus oppositis activæ vitæ*; et desinit, Οὐ καὶ ῥυσθαιμεν χάριτι τοῦ Χριστοῦ, etc.: *A quo liberemur gratia Christi*, etc.

Addidi τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια λγ' κατ' ἀκολουθίαν, id est, *Ejusdem capitula 33, per gradus quosdam disposita consequentiæ*. Incipiunt ea: Ἐκτερός ἐστιν, id est, *Morbis argutus, seu regius est*; terminantur, καταβάλλειν πεπιστευμέναι, *quæ præsumunt ad repellendos*. Ista consecutanea sunt persimilia sancti Eucherii Expositionibus brevissimis sacræ Scripturæ, quæ leguntur in Lirinensi Chronologia relatæ a Vincentio Barrali; allegorice quippe, atque audaciter, et tropologice res explicat sacras, et morbis corporis ægrotudines animorum assimilans explanat eas uti spiritalis medicus Nilus, illis adhibens e Libris sacris deprompta medicamenta. Prætermisi τοῦ αὐτοῦ νοουθεσίας πνευματικὰς κατὰ ἀλφάβητον, quorum exordium, ἀρχὴ σοφίας, καὶ σωτηρίας ἢ σεαυτοῦ κατάγνωσις; id est, *Ejusdem Admonitiones spirituales ordine alphabetico*, quorum initium est, *Principium sapientiæ et salutis est sui accusatio ipsius*; at finis est, Ὁτων καὶ γλώσσης μέγας ὁ κίνδυνος. *Aurium, et linguæ magnum est periculum*; quia editæ sunt Græce atque Latine in Bibliotheca Græco-Latina sanctorum Patrum tomo secundo editionis Parisiens. 1624, fol. 1168, et succe-

dunt aliæ inchoatæ Φόβον ἔχει Θεοῦ, ad 229, computatis istis, quæ numerantur 28 sub titulo Νεῖλου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος κεφάλαια, 625 ἢ παραλήψεις, id est, *Nili episcopi et martyris capitula, seu exhortatio*. Abundant in codice Barberino istæ beatitudines (vide supra col. 1261, D.).

Arbitror et adjungenda capitulis illis editis in tomo II Bibl. Græco-Latinæ Parisiensi id quod ibi desideratur post cap. 97 et Græce in cod. Barberino reperi. (*Hoc fragmentum posuimus supra col. 1257, ubi locum opportuniorem obtinet.*)

Τοῦ 626 αὐτοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νεῖλου Παρὰ λεισεὶς πρὸς Μοναχοὺς supponitur, cujus initium, Ἄκρασιαν, id est, *intemperantiam*; finis μὴ δὲ συνεσθῆτε καλῶν, id est, *neque cum eo comedere bonum est*. Tractatus hujus, sive *Institutionis ad monachos* ejusdem sancti Patris nostri Nili principium in Vitis Patrum Heriberti Rosweydi p. 598, nomine laudatur Evagrii; in editione Zini et in Bibliotheca sanctorum Patrum excusa Coloniae sancti Nili abbas cum titulo reperitur p. 968. Eam Evagrio vindicat Holsteinus e manuscripto BB. BB. qui multa deesse capitula observavit supplenda ex ipso Evagrio, quæ in alio codice Bibliothecæ BB. sub Evagrii nomine comperit. Ego vero non dubitavi quin sancto Nilo inseriberem, a quo Evagrium matutatum fuisse crediderim facile, uti φιλῶν τὰ πάντα κοινὰ, sic λόγον δογματικῶν ab Evagrio, imo a S. Gregorio Nazianzeno sumpsit S. Nilus, sed fusius in Vita ipsa S. Nili demonstrabo Nilum in capitula, vitæ spiritalis documenta contraxisse pertissime, ut qui κεφαλιώτου epitheton inde meruerit, et in eremo diutius versatum cum monachis ea diuturno usu calluisse, qui nempe specimen prudentiæ suæ politicæ in præfectura urbis Constantinopolitanæ patriæ suæ cum imperatori, tum popularibus suis præbuerat, etiam in solitudine tam concubitus, quam anachoretis consilia saluberrima subministravit.

Adtexui Τοῦ αὐτοῦ ὁσίον Πατρὸς; ἡμῶν Νεῖλου γνώμας ἀπαγοῦσας τῶν φαρτῶν, καὶ κολλῶσας τὰς ἀφάρτοις τὸν ἄνθρωπον. *Ejusdem sancti Patris nostri Nili sententias abstrahentes a corruptibilibus, et hominem incorruptibilibus agglutinantes*. Hunc quidem titulum Sententiis illis, quas prætermisi, quia jam prostabant editæ Græce ac Latine in Bibliotheca sanctorum Patrum Parisiens. anno 1624, tomo II edit. in fol. pag. 1168, ex Orthodoxygraphiæ in Germania, præfixum ferunt et istæ Sententiæ, sed valde differunt; incipiunt enim, Ὁδὸς εἰς ἀρετὴν ἀγαθὴ, καὶ σύντομος ἡ τοῦ βίου φυγὴ, id est, *Via virtutis bona et concisa est sæcularis vitæ fuga*; desinunt vero ἀπολλομένων, id est, *perennitium*; istæ numerantur 134, illæ vero 229, plus minus; et istæ collatæ fuerunt cum codicibus Vaticanis 655 et 1434: atque illæ præferebant etiam titulum Παρὰ λεισεων, ἢ Κεφαλαίων διαφορῶν, id est, *Admonitionum, seu Capitulorum 627 diversorum*: sæpiusque lucem aspexerunt recusa, Franekeræ Græce itidem ac Latine in 12, anno 1608. Stephanus Schoning et

se traduxisse glorians, et testimonis tum sacris, tum profanis illustrasse, potius ipsa multum Calviniani furfuris inspergens inquinavit.

Coronidem hisce lucubrationibus Niliaci imposui sermonem beati Nili in effatum illud Evangelii quod dicit : *Nunc qui habet sacculum, tollat similiter et peram, et qui non habet, vendat pallium suum, et emat gladium.* Sic autem se habet Græce : Λόγος τοῦ μακαρίου Νελλου εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου τὸ φάσκον. Νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. Fuit hic sermo exscriptus e codice Cassinensi manuscripto num. 278, in codice Gregorii Nazianzeni in quarto prope finem. Incipit, Τὸ προκείμενον ρητόν, id est, *Propositum effatum*; terminatur his verbis, Διὰ παντός φυλασσόμενη εὐλάβεια, id est, *Custodiēte pietate perpetuo.*

Sunt et alii sermones Nili, scilicet, duo contracti, seu potius eorum epitomæ in festum Paschatis diem, et tres in Ascensionem Domini, apud Photium in Μυριοβιβλίῳ, seu Βιβλιοθήκῃ codice 206, pagina 855, quos Latine vertit Andreas Schottus Societatis Jesu, mihi etiam in Belgio notus, et conjunctissimus, non humanitate minus, quam humaniorum litterarum peritia commendandus : illæ quando editæ sunt Græce ab Hoeschelio an. 1601 Augustæ Vindelicorum in folio, et Græce, Latineque ab Ilomet Schæto, schollisque auctiores prodierunt anno 1653 Rothomagi quoque in folio; ibi sunt et lecta, seu excerpta e capitibus 155 Tractatus de oratione, de quo superius egi pagina 624, sed numero 201 Photiani Myriobibli tantum titulum, numerumque capitum comperi, licet Photius iudicium ferat postea conferens eum cum Diadochi episcopi Photices definitionibus, et capitibus, cumque Marci monachi Asceticis; at num. 276. Proemia Orationum, seu Sermonum in Paschate; tam primæ, quam tertiæ homiliæ de Christi Ascensione, et aliarum Compendia : neque me cohibere possum quin hic Nicolai Antonii viri nunquam satis laudatū lib. *De exilio*, observationem in hanc tertiam homiliam ascribam. Sanctus Nilus, agens de Enoch et Elia, scribit : Κατέχει γὰρ τοῦτους ὁ Πλάστης ἐν σώματι ψυχαγωγῶν τὴν ἐξόριστον φύσιν, ὃς καὶ μετὰ τὴν ὑπερῆριον φυγὴν πάλιν εἰς, sive τῆς ἀθανασίας, sive τῆς ἀθάνατον, ἐπανάγων πολιτείας. Id est, *Tenet hos Creator in corpore, naturam exsulantem consolans, qui etiam post exilium illam iterum restitutus sit immortalitati, seu post fugam extra fines, immortalitatis statui restitutus sit*; præfertque versionem Schotti, versioni Desiderii Heraldi lib. Adversariorum, qui ψυχαγωγῶν vocem reddiderat *evocans*, cujus sententiæ, Nicolai nempe, ultro subscribo.

Hactenus indicavi Opera S. Nili, quæ in hoc volumen congressi, nunc ea, quæ prætermisi, recensere operæ pretium duxi.

In primis Νελλου μονάζοντος 628 ἐρημίτου Διηγῆ-

ματα εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν Σινᾷ καὶ Παρθοῦ ἀγίων Πατέρων εἰς Θεόδουλον τὸν υἱὸν αὐτοῦ. *Nili monachi eremitæ Narrationes, quibus cædes monachorum montis Sinæ, et Rhaitu, et captivitas Theoduli filii describitur*; nam titulum Latinum ita concipit ex Græco, quem aliter inscribit R. Pater Possinus mihi semper laudandus, et in septem distinxit Narrationes. Tum τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νελλου τοῦ πρεσβυτέρου εἰς Ἀλβιανὸν λόγος. *Sancti Patris nostri Nili presbyteri, in Albanum Oratio*, Vitam viri sanctissimi describendo et commendando : quæ quidem Opera Græce Latineque conversa cum Parisiis prodierunt an. 1639, in 4, attingere piaculum censeo. Notis quippe vir idem magnus ea illustravit, et quamvis aliquid adjungi posset, lucubrationem tamen, ut Veneris Coæ ab Apelle nondum perfectæ tabulam, ipsi perficiendam absolvendamque suis omnibus numeris relinquo, Plin. lib xxxv, c. 10 et 11, Cicer. et Etruscæ facundiæ pharus Carolus Datus in Vita Apellis p. 97, et in Annotationibus, p. 145, qui vir illustrissimus omnigena plenus est eruditione. Incipit his verbis : Ἀλώμενός ἐγὼ μετὰ τὴν ἐφοδὸν τῶν Βαρβάρων · id est, *Errabundus ego post Barbarorum infestum adventum.* Desinit in hæc, ἤς ἀπολαῦσαι, καὶ νῦν, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι · id est, *qua perfruaris et nunc, et in futuro sæculo.* De ista incursione Barbarica, et quo tempore contigerit illa, fuse in ipsius Nili Vita.

Epistolas etiam Nili non inserui; ipse quippe Possinus eas Græce Latineque publicarat Parisiis 1657, in quarto, cum Notis, imo et Leo Allatius, qui Græciæ filius naturalis, verna, et genuinus, ac ipsius ocellus a me jandium nuncupatus, externisque præferendus videbatur, Romæ typis Barberinis Epistolas anno 1668, in folio promulgavit easdem, sed adauctas et libris tribus distinctas ad 1061; cum variis lectionibus in narrationem cædis monachorum, et Diatriba de Nilis, eorumque scriptis, et sua versione Latina, et unica notula, Indiceque duplici, nominum scilicet eorum ad quos diriguntur Epistolæ, ac initiorum. Inter istas Epistolas Allatianas sunt 53 variis inscriptæ, quæ in codice Barberino sub una continentur, pag. 165, cum hoc titulo, Τοῦ ἀγίου Νελλου ἐπιστολὴ ἔχουσα κεφ. νγ'. *Sancti Nili Epistola habens capita 53.* Incipit : Ἐάν μηδέτις σε διώκῃ τύραννος; Ἐλλην, *Eisi nullus te persequatur tyrannus Gentilis*; quam concisam comperio, et inter Possinianas num. 41, pag. 69, directam ad Pharismanium usque ad στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Apud Allatium lib. iii, epistola 71, numeratur; Pharismanimo Decembrio, seu Decemprimo, uti corrigo, est inscripta. Contulerat hanc Epistolam capita 53 complectentem Holstenius cum codice Vaticano 655; et continuarat cum aliis, e quibus, quod consequitur caput Epistola est, quæ apud Allat. lib iii, locata fuit num. 295. Incipit, Μὴ κατοκνῶμεν, id est, *Ne versemur negligenter*, inscribitur Didymo lectori, sicut penes Possinum, n. 4. Desinit, εἰς ὧν ὁ νοῦς

καταλάμπεσθαι εἰωθεν, id est, *e quibus mens solet illuminari*; quæ verba desunt in manuscripto Barberino 629 (ad hunc Didymum est ejusdem Nili Epistola quinta Possini, et 244 lib. III Allatii, sed nihil ad rhombum). Succedit caput tertium; inchoatur οὐδεις ταπεινότερος, id est, *nemo demissior*: apud Allatium dirigitur ad Nilum presbyterum, lib. III, epist. 256; et comprehendit εὐχὴν, id est, *orationem*, sicut penes Possinum, epist. 168. Ejus principium βοηθός, quæque quartum caput constituit. At quintum initium habet ἀδύνατον, id est, *impossibile est*; epist. est 280, lib. III Allat. et Possin. 254. Sextum orditur Nilus ita: *Εἰ ὁλωσ ἡμᾶς ἐκλέξασθαι*, id est, *Si nos universim deligere*. Allat. epistolam habet I. III, num. 246, *Δαβουρῶ μονάζοντι*, in ms. legitur ἐκδέξασθαι, id est, *suscipere*. Septimo capite: *Ὅσοι μὴ βούλονται*, id est, *quicumque nolunt*; apud Allatium est epist. 304, sine titulo I. III. Octavum caput, cujus exordium *Εἰ βούλει*, id est, *si velis*, est epist. 60, I. III ad Maurianum monachum, Allatio. Caput nonum, quod incipit *Ἐάν ἡσυχάζωμεν*, id est *si quieverimus*, ad eundem Allatii lib. III, epist. 58. Possinus Marianum inscribit, et epist. 34 et 35: e quibus duabus Allatius consarcinat quatuor, nimirum 58, 59, 60, 61, lib. III. Sunt et Nili aliæ epistolæ ad hunc Maurianum, vel Marianum, vel Marinum apud Possinum 216, 227, 228, 267, et apud Allatium lib. I, num. 185; ubi subdiaconus dicitur, et passim monachus, quin et presbyter. Confundit autem hæc nomina uterque Mauriani, Mariani, et Marini. Capiti decimo respondet Allatii epist. sine titulo lib. III, num. 305, incipit: *Τὸ πρῶως*. Caput undecimum: *Ὅταν δικαιοπραγῶν ἀρθῆς κατὰ τοῦ ἀμαρτήσαντος, ἐκεῖνος εὐθὺς ὄπερ σὲ δεδικαλωται*, id est, *Quando juste operans elatus fueris super eum, qui peccavit, ille confestim super te justificatus fuit*. Quod caput typis editum apud neminem inveni. Duodecimum caput incipit: *Ἀγωνισώμεθα*, id est, *certemus*; estque 297 epistola, lib. III, inscripta Lesbio diacono inter Allatianas, et inter Possinianas 256. Principium capitis decimi tertii: *Οἱ ζῆν εὐσεβῶς*, id est, *qui pie vivere*: ex eo epistola constat 67, lib. III Allatii, ad Paulum archimandritam, et pars Possinianæ 38, Allatii 68. Ibidem Epistola continet caput decimum quartum, incipiens, *ἐν τῇ ὁπομοῆν*, nisi quod in calce manuscripti mei exaratum est pro *ψυχῇ τῇ ἐκζητούσῃ αὐτόν*, in edito *ψυχῇ ἣ ζητήσαι αὐτόν*. Caput decimum quintum inchoatur: *Ὅθεν ὁ ἡμέτερος, novit noster*, sicuti epist. 306, lib. III Allatii sine titulo. At decimum sextum, *Κἂν μὴ ταχέως*, id est, *licet non celeriter*, est epistola 307, etiam sine inscriptione lib. III Allatii. Caput decimum septimum, *Ἡμεῖς αἰτιοί*, id est, *nos causa*, est Possini 258, Theoctisto Diacono, Allatii lib. III, sine titulo 308 uti 409, incipiens: *Ἐάν μὴ τις ὀπίσθηται*, id est, *nisi quis armetur*; at Possini 257 Marciano. Capite 18, comprehenditur, estque Possini epist. 249, Niconi presbytero; at 19, 310, Allat. lib. III, et *βουλόμεθα*, id est,

A si volumus; 20, 311, οὐκ ἐπιλανθάνεται, non obliviscitur. Capiti 21 incipienti, *Νωθρός τις*, id est, *segnis quidam*, cum epistola 60, lib. IV Allatii convenit, quæ Paulo monacho est directa, et in qua sancti Antonii effata recensentur legentis in natura, et in libello semper operum Domini rationes, et ubi *saburræ* vox 630 Græca e Latina enuntiatur, *ἄβουρα*, quasi sabulum vilis, quo naves onerari solent, ut sint stabiliores; e Liv. lib. VII *De bello Punico* quod ab echinis et gruibus homines didicerunt; Plinio; Solino, et aliis testibus. Apes ipsæ vento vehementiori flante volaturæ, *Φέρουσιν λίθους ἐπ' ἑαυτὰς*, *ἔρμα πρὸς τὸ πνεῦμα*, *ferunt lapidem in seipsis*, *stabilimentum, seu saburræ adversus flatum acriorem*, ex Aristotele *De apibus*; nec illud præterit Virgilius, lib. IV *Georgicæ*

et sæpe lapillos
*Ut cymbæ instabiles fluctu jactante saburræ
 Tollunt:*

22 caput incipiens, *Γίνωσκε δτι*, id est, *nosce quod*, ad epistolam Allatii 281 libri III, Alexandro directam referendum; 23, cui est in fronte apictum, *Φίσκες θλίβεσθαι*, id est, *dicis te afflictari*, ad epist. 312, sine titulo lib. III Allatii; at Julio diacono dirigitur apud Possinum epist. 241 caput 24 inchoatur, *Μὴ πτήξῃς πάθος*, id est, *ne horreas perturbationem*, ad epist. 282, lib. III, Julio inscriptam diacono apud Allatium, et apud Possinum epist. 242, regerendum, uti 25, *Εἰ θαυμάζεις*, id est, *si admireris*, ad epistolam Allatii 313, lib. III, sine titulo: 26, cui est exordium *Γνώθι σεαυτόν*, id est, *nosce te ipsum*, ibidem ad epistolam 314, Possin. 245, ad Evagrium: 27, incipiens, *Κατὰ πάντα χρόνον*, id est, *in omni tempore*, ad epist. 283, Euthymio inscriptam episcopo, lib. III Allatii, et apud Possinum 244: 28 incipit, *Κατήγοροι αὐτοί*, id est, *Accusatores ipsi* ad epistolam Possini 245 et Allatii 284, lib. III, refert Eleutherio episcopo inscriptam: 29 inchoatur: *Κυρίως σοφός*, id est, *proprie sapiens*: respondet autem epistolæ 315 Allatii lib. III, sine titulo: 30 initium præfert: *Οἱ πονηροί*, id est, *pravæ cogitationes*, ad epist. 259, Palladio presbytero inscriptam, lib. III Allatii, et 282 Possini. Deest in ms. τὸ ἀγαθὸν Θεῷ, id est, *bono Deo*; at abundat post *εἰρημένον*. Τὸ παρὰ τοῦ ψαλμοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ῥηθὲν, *quod a Psalmo dictum ad Deum*: 31, quod exorsum est, *Τὸς ἐπιγνώμογας*, id est, *qui norunt optime*, ad epist. 316, lib. III, Allat. absque titulo refert: 32, cui principium, *Ὅσπερ ὁ καπνός*, id est, *uti fumus*, ad epistolam Allatii 264, lib. III, directam Charitoni. Tricesimum tertium inceptum, *Τὸ μυρμηκολέων*, id est, *myrmeco-leo*, seu *formica leonina*, vel *formicaria leo*; refer ad epistolam Allatii 265, lib. III, inscriptam Jonæ monacho, Possini 489. Hoc animal Bustamantius Complutensis in volumine de animantibus sacræ Scripturæ vult esse genus scarabæi, e Plinio, apud quem non reperi myrmeco-leonem: idcirco Samuel Bochartus lib. VI parte secunda, cap. IV Hierozoici operis falsi arguit,

qui arbitratur ex Agatharchide, cap. 16, leonis esse speciem, et nihil ab aliis differre putat, nisi quod habeat aversa genitalia, nitiurque id probare vel ex Vulgata versione in cap. iv Job, v. 11, ubi rugitus leonis pro myrmeco-leone, ac tigris etiam legitur : tum e Strabone, lib. xvi, leones aversis genitalibus esse in Troglodytica Arabiae, qui μύρμηκες vocantur ; at formicæ simpliciter Æliano, lib. xvii, cap. 42, aversis genitalibus in Babylonia, uti lib. vii, cap. 47, ubi Casaubono non assentitur, cui vox formicarum suspecta. Apud Arabas est leonum species, qui dicuntur **631** hirmis, unde factum μύρμηξ. Sunt et formicæ Indicæ aurum effodientes canum instar seu lyporum, apud Herodotum, lib. iii, e Nearcho, Dalmacho, et Megasthene, non pedibus leoninis, uti visum Solino, cap. 50, in Æthiopia. Videndi Strabo lib. ii et xv ; Arrian. in *Indic*. Plin. l. xi, cap. 50 ; Ælian. lib. iii *Histor.* cap. 4 ; et Heliodor. lib. x *Histor. Æthiopic.* Istæ quidem Indicæ sunt statura canina, sed præferunt speciem formicarum : Thuanus, lib. xiv *Annal.* ad annum 1559. Inter munera regis Persarum ad Solymanum unam fuisse narrat Busbequius epist. 4 *De legatione Turcic.* Forsan a populis Æthiopiæ Marmacibus leones fuerunt nominati, quorum populorum meminit Stephanus Περὶ πόλεων ex Hecataeo : sicut πικρομύρμηξ apud Lucianum ; sed censetur animal fictum, ut hircocervus, tragelaphus, vel chimæra, sphinx, lamia. Septuaginta interpretes in cap. iv Job laudato, vertunt, *Periit leo formicarius, quod non haberet escam.* Sanctus Gregorius ibi lib. v, cap. 15, parvum esse animal myrmecoleonem censet, formicis infestum, quod se sub pulvere abscondit, easque frumenta gostantes interfecit, et interfectas consumit quasi leo devorans, et quasi formica devoratur ab aliis minutis animantibus. Isidoro lib. xii *Origin.* cap. 13, Formicaleo, et Vincentio Bellovacens. lib. xvi *Doctrinal.*, cap. 117, et in Petaviana bibliotheca poetæ Barbaro, num. 1344 ; alii dictum ita opinantur, quia nascitur e formica et leone, animalculo nempe, cui est species leonina. Eustath. in *Hexæmeron* bis memoratur, sancto Hieronymo, sive auctori (si quis alius est) epistolæ ad Præsidium de cereo Paschal. De myrmecoleone Damir Arabs de formicar. speciebus : *D* Ante (ait) leo, formica retro. Ursi formicarii quod edant formicas apud Indos Occidentales, et apud nos nuncupantur, Scaliger in *Cardanum* exercitat. 216 ; Ælian. lib. vi, cap. 3. Ad notitiam myrmecoleonum hucusque tam ex Aldrovando, quam e Bocharto excerpta ista satis sint. Ex hoc tamen addam, Olympiodorum in Job arbitrari non esse id animal (proptereaque Bochartus inter fabulosa recensuit animalia) juxta historiam, sed e compositione vocum effingi ; et Eulogius Alexandrinus, lib. iv in *Novation.* apud Photium in *Bibliotheca*, diabolum exponit allegorice, qui rugit adveniēns uti leo, pudore suffusus discedit quasi formica, peritque, in hominibus non inveniēns escam. Sanctus Augustinus in

Job libro unico : « Quia rapit, et occulte prosequitur frumenta, quæ sublato oculo facit non germinare ; » ubi sanctus doctor oculum accipit pro eo, quod est in arborum surculis, unde ipsæ germinant : sic sumitur apud Catonem, *De re rustica*. Oculus, unde inoculare, in Columella, lib. xi, cap. 2, est oculum unius arboris alteri adhibere, sive aperire, ut in Plinio. Beda in *Jobum* : Leo, quando agit prædam de rebus majoribus in sanctis, formica quando de minimis ; piis formicam, impiis leonem asserit Olympiodorus ; at Nilus in *Catena*, ut Theophylactus, in *Lucam*, quia impellit in graviora nos **632** a parvis initiis, quod patet in superscripta epistola 265, lib. iii Allatii, quæ directa est Jonæ monacho, et numeratur 189 penes Possinum, videturque deprompta e c. 49 Tractatus de Monastica exercitatione, pag. 56. Edidit Patricius Junius Catenam Græcorum Patrum in Jobum collectam a Niceta, eamque reddidit Latine ; Londini lucem aspexit illa ; ibi p. 144, e Nilo hæc proferuntur : Τάχα δὲ καὶ ὁ μέγας Ἰὼβ καθ' ἐαυτὸν φιλοσοφῶν τοιοῦτόν τινα ἀνιττεται. *Forsitan vero et magnus Job ad seipsum philosophans hujusmodi aliquem obscure designat,* etc. Adjunguntur et ista, quæ desunt in manuscripto Barberino Codice, atque in editione mea, p. 57, post ὀπλιζουσαι κατὰ τῆς ψυχῆς, sed illic abundant ταῦτα δὲ οὐχ ὡς τοῦ Ἐλιφαζ οὕτω νοήσαντος (Ἰσ. νοήσαντες) ἐθεωρήσαμεν, ἀλλ' ὡς δυναμένων τῶν ρημάτων καὶ πρὸς ἀλληγορίαν τρέπεσθαι, ὅταν ἡ χρεῖα καλέσῃ· καὶ γὰρ οἱ παλαιότεροι τῇ θεωρίᾳ ἐχρήσαντο, καὶ μυρμηκλέοντα τὸν διάβολον ἐνόησαν, ἐπειδὴ μικρὰ τινα προ[σ]παρασκευάζων ἀμαρτάνειν, καὶ λαθραίως ὑπεισιών, εἰς μέγала τελευτᾶ ἐθίζων καταφρονεῖν, quæ ita Latina veste amicitie contendi. *Ista vero non ut Eliphaz intellexit* (aut secundum aliam lectionem, *intelligentes) dispeximus, verum secundum quam possunt verba in allegoricum sensum converti, quando-cunque usus exegerit ; etenim antiquiores usi sunt speculatione, ac myrmeco-leonem diabolum intellexerunt ; siquidem postquam disposuerit ad peccandum in exiguis quibusdam, clam mox subintrans in magna devolvit assuesaciens ad contemnendum.* Juxta Proverb. cap. xviii, v. 3, *Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit.* Itaque ista subnectere visum est : tu catenam illam consule, si Polychronii, qui nomine myrmeco-leonis Jobum ipsum putat indicari, expositionem adhuc requiris. At ne quid nimis. Ad cap. 54, cujus initium est, Πλειστάκις δεηθείς, id est sæpius orans ; refertur epistola 266, lib. iii Allatii, quæ dirigitur Adriano. Ad cap. 35, inchoatum, Καθεύδεις, id est, dormis, epistola 317, lib. iii Allat. absque inscriptione. Ad cap. 36, quod incipit, Οὐ μόνον γαστριμαργεῖν, id est, non solum gula indulgere, epist. 46, lib. iii Allat. directa Gelasio monacho. Possin. 26. Ad cap. 37, Ὁ ἡνιοχος νοῦς, id est, mens auriga, epist. Allat. 268, l. iii. Ad cap. 38, Οὐκ ἔστιν ἀμαρτία, id est, non est peccatum, epist. 99, l. ii Allat. Charitonii

monacho inscripta. Possin. 246. Ad cap. 39, Ἰσως ἀγνοεῖς; *Anne ignoras?* epist. Allat. 318, lib. III, absque titulo. Ad 40 cap. Ἐάν γλῆχη, id est, *si tudeat*, epist. Allat. 286, lib. III, carens epigrapha. Ad cap. 41, Μεγάλην ἢ προσευχή, id est, *magnam oratio*, epist. 319, lib. III Allat. Ad cap. 42, Οὐχ ἀπλῶς, id est, *non simpliciter*, epist. 320, lib. III ejusdem Allat. Ad cap. 43, Μέχρις ἂν σύ, id est, *donec tu*, epist. 272, lib. ejusmet Allat. directa Paulino domestico, Possin. 204. Ad cap. 44, Μὴ ἀποναί-
 νου, id est, *ne subterfuge*, epist. sine titulo 321, lib. III Allat. Ad cap. 49, Ὡσπερ οἱ εἰσπορευόμενοι, id est, *sicut ingredientes*, epist. 322, lib. III Allat. Ad cap. 46, Οὐχ ἔστιν εὐλογον, id est, *non est rationi consentaneum*, epist. Allat. 320, lib. III. Ad cap. 47, Καμάτου χρῆσις, *prævertit te morbus*, epist. Allat. 324, **633** ibidem. Ad cap. 48, Εἰ οἱ ἐχθροί, id est, *si hostes*, epist. quæ Aquilino inscribitur 273, lib. III Allat. at Possin. 209. Ad cap. 49, Πρὶν ἐκείνο τὸ φρικῶδες, id est, *antequam tremendum* epist. 325. Allatiana inibi. Ad cap. 50, Μηδὲν τῶν φαινομένων ἐν τῷ παρόντι, id est, *nihil apparentium in præsentī*, epist. 326, absque inscriptione, lib. III Allat. qui legit ἐν τῷ φαινομένῳ. Ad cap. 51, Οὐδέποτε δαὶ ἀργεῖν, id est, *nunquam oportet otlari*. epist. 164, lib. III Allat. directa Petro monacho, Possin. 118. Ad cap. 52, Τόλμησον, id est, *aude*, Allat. sine titulo epist. 327, lib. III. Ad extremum, quæ in codice Barberino locatur quarto loco, Εὐχή, id est, *oratio*, et constituit caput 53. Ejus exordium est, Βοηθός, id est, *adjutor*, Allatius eam comprehendit in epistola 256, quæ Nilo presbytero dirigitur, lib. III. Simulque consarcinat duo capita illa, sicut et Possinus epist. ad eundem Nilum presbyterum 168, quæ incipit, Οὐδελς ταπεινότερος, quem admodum et Allatiana, uti prænotabam. Non deerunt emunctæ naris homines, et quibus nasus est rhinocerotis, qui damnent meam περιεργίαν, et improbum laborem ut inutilem aversentur in conferendis istis Epistolis; et hujus Epistolæ continuæ quinquaginta tribus capitibus, codicem nactus fuerat Possinus in bibliotheca Medicæa, Epistolarum, quas emisit in lucem anno 1657, Paris. Alium ampliorem Leo Allatius, cum vagas dispersasque, collatis, utut potuit, Romanis voluminibus, fascem in unum coegisset, Romæ Barberinis typis publicavit anno 1668. Sed cum in epist. 60, lib. II, Allatiana, quæ inscribitur Hadriano monacho, reperissem multa desumpta e capite 17 Tractatus de monastica exercitatione, præsertim e periodo incipiente, Et γὰρ ἄνθρωποι βάρβαροι, etc., id est, *Si enim homines Barbari* (sunt enim hæc prima verba capituli ejusdem 17) usque ad hæc, τίς ἐπεισε, quis persuasit? postea cum incidissem in epist. 65 lib. II Allatianam quoque directam Theodoro monacho et apud Possinum 285, inscriptam Theodosio monacho, agnovi eam constare totam ex parte capituli 42 Tractatus illiusmet de monastica exercitatione, ubi hoc effa-

A tum est: Ἄλλως γὰρ ὁ τεχνίτης, καὶ ἄλλως ὁ ἐπισημῶν, seu ἀτεχνος, κρίνει τὰ τῆς τέχνης: *Aliter quippe artifex, et aliter tiro artis nescius dijudicat ea, quæ ad artem spectant*. Denique occurrit mihi Allatiana 246 epistola, lib. II, cujus initium, Πολλοὶ τῶν ἐν θαλάσῃ χειμαζομένων, etc., id est, *Multi eorum, qui tempestate agitantur in pelago*; quæque ad Zenobium legatum dirigitur: ea vero videtur exscripta e capite 64 Tractatus laudati, ubi pag. 72 hæc fuere scripta, Et γὰρ ἐν θαλάσῃ πλεόντες χειμαζόμενοι, id est, *Si namque in mari navigantes procella jactati*, etc. Certe aut aliquis ex istis schedis, vel Epistolis, quæ Nilo nostro pro variis occasionibus subito effusæ, impetu atque calore fluxerunt, et exciderunt ad varios, nulla temporum, sive dignitatum habita ratione, dum vir sanctus zelo abriperetur, ut in Epistolis ad Arcadium imperatorem datis tam penes Allatium 265, lib. II, et lib. III, epist. 279, quam apud Possinum epist. 232 et 233; quin Romano **634** episcopo, Allat. epist. 155. l. II, in qua Novatum a se non recipi nuntiat (nisi fuerit id nomen ejus proprium), aliquis (inquam) e Nili studiosis ex istis Epistolis continuam illam in capita 153 distinctam compegit, nomina eorum, ad quos fuerant exarata, præmittens: aut quispiam exercitamenti gratia dissectam epistolam istam in diversas ad diversa distribuit. Volui ergo specimen aliquod hujus mixturæ, seu dissectionis dare, quæ utque præbere meæ cogitationis lectori, qui pro acrimonia ingenii sui discerneret solertius ista. **C** Isidorus Pelusiota Theodosio imperatori scribit epist. 35, lib. I, *de dispersendis opibus, deque continentia, et mansuetudine*; epist. præterea 311, *de concilio Ephesino*, insuper Cyrillo patriarchæ Alexandrino, seu episcopo, lib. I, epist. 323, 324, 370, 497: et lib. II, epist. 127; et lib. III, epist. 306. Nec Isidorus titulos, aut præfationes honorificas illis exhibet. Ea erat illo sæculo piorum monachorum simplicitas, ea pontificum, et imperatorum moderatio, et nomina nuda epistolis præponebantur more majorum ex Symmacho lib. II, epist. 35, ubi Juretus. Equidem, dum Romana respublica plena integraque libertate fruens efflorescebat, ignoti penitus erant tituli, qui nunc passim usurpantur in sermonibus, atque litteris, adeo ut sæpe illorum controversia maximi momenti negotiorum cursum præpediat; ignotus mos appellandi unum pluram numero: quin illud eruditius quæri consueverat, an in singulis quoque verbis posset fieri solæcismus, ut si unum quis ad se vocans diceret, *Venite*, et observat Quintilianus, lib. II *Instit. orator*. At nunc adulandi lenocinium eo usque processit, ut voces, quibus mentimur dominis, dum singularitatem honore multitudinis decoramus, omittere piculum ducatur, et crimini vertatur, daturque actio ea de re; uti Joannes Sarisberiensis conqueritur in *Polycratico*, lib. III, cap. 10, seu *De nugis curial.*, et pœna infligitur his, qui magistratus non prosequuntur debitis titulis; quod et observavit R. P. Ca-

sar Becillus, Oratorii sodalis, amicus meus, et eruditus, in *Notis ad Vitam sancti Cui papæ*.

Mirari subit, cur ex epistola ad Telemachum, quæ una est, numeraturque 159 apud Possinum, Allatius tres statuatur, nempe 235, 236, 237, lib. III, ex una Possiniana ad Julianum monachum 261, duas Allatianas comperimus lib. III, 229, 230, certe 231 Allatii est integra 262 Possini; sicut 232 Allat. est pura, puta Possiniana 263. Verum 264 Possini in duas Allatii 233 et 234 divisa est et 235 Allatii explet 165 Possini? Cur ea, quæ *De Naas Ammonia Israelitis comminante se ipsorum dextrum oculum effossurum*, cap. 15 Tractatus de monastica exercitatione retulit, in epist. 198, lib. II, ad Numenium Nilus repetit apud Allatium, et apud Possinum 304? Quin alia plura ex opusculis Nili transfusa in Epistolas inveniuntur; aut vice versa ex Epistolis redacta in capitula, et tractatibus inserta? Harum divisionum, et repetitionum, atque ταυτολογίας causas rimari poterit æquus lector.

635 Interim Anastasio episcopo directa epistola de sancto Joanne Chrysostomo, edita Latine in *Bibliotheca Patrum* Coloniz, et apud Zinum, a me fuit prætermissa, quia exstat Græce et Latine penes Allatium, lib. III, epist. 294, et apud Possinum, epist. 254, qui presbyterum tantum nominat Anastasium illum; epistolam etiam non exprimendam typis curavi, Ἰπὸς νεωτέρου μοναχού, ad juniores monachos, sive ad juniorem monachum, de qua superius egi; seu institutionem, ac διδασκαλίαν, quia Græce, sicut et Latine fuit excusa penes Allatium, lib. III, epistola 303; at Latine Coloniz in suprascripta *Bibliotheca Patrum* tomo V, part. II, pag. 972; quin et apud Zinum Venetiis 1574, in *Collectione Operum Nili*, lib. IV, Allatii 61 Olympiodora eparcho, et 62 Heliodoro Silentiaro directæ in secunda Nicæna synodo, actione 4, quas indicaveram præfato Allatio, cum mihi libros Epistolarum, quos prelo commiserat, ostentasset, jamque ad calcem perduxerat: unde postremo loca illas posuit, nec tamen ullum mihi persolvit μῆνυτρον. In *Bibliotheca* tandem Patrum Coloniz legitur fragmentum Nili, de nimis diuturna præfectura. En illud: « Tradunt rerum naturalium observatores gruem triginta dies avium agmen ducere, deinde alteri grui munus idem tradere: qui nunc gregi tuo præstat ambitiosus, imperandique cupidus, ut audio, expleto de more jam anno ministerii sui, non permittit, ut alius regendi munus, curamque suscipiat. Et quid dicemus ad hoc? » Exstat et apud Zinum, pag. 140; sed hoc fragmentum de præfecturæ vicibus, seu canonarchæ munere annuo, epistola est Possini ad Aphthonium diaconum 355 et 244 lib. III Allatii, qui cum inscripsisset illam Aphthonio καθ' ἑαυτὸν, seu abbati, male vertit catechumenum Latine: sicut utrobique fragmentum e quodam tractatu parænetico (uti est verisimile) hisce verbis: « Nanquid Angelos, vel Potestates, vel Christum sensibilibus videre potes,

lupum pro pastore suscipiens, et dæmonas inimicos adorans? Vana gloriæ est mentis erroris initium, qua mens incitata, id quod divinum est, formis et figuris circumscribere conatur. Tu autem ne hanc quidem fraudem ignorare oportet, quod dæmones seipsum in tempore impertiunt, et si visus fueris auxilium petere, sunt deinceps in figuris angelicis innoxii primos expellentes, ut ab ipsis decipiaris, tanquam ipsi sint sancti angeli, dæmones nonnunquam cogitationes suggerunt, et te rursus incitant ad eis male precandum vel eis contradicendum, et sua sponte cedunt, ut fallaris existimans te cœpisse cogitationes vincere, ac terrere dæmonas. Non oportet sacerdotes juste, vel injuste judicare, vel eos examinare, sed et si quis in eis labitur, a Deo judicabitur, et arguetur in hoc, et in futuro sæculo, vel a majori sacerdote. Sacerdos non est, qui pro sacerdotii dignitate non vivit: non oportet offendi propter sacra, quæ celebrantur ab improbo sacerdote; eadem autem est oblatio, etsi habeat vitam impuram is qui offert. **636** Audiendi sunt sacerdotes, et doctores, dum docent, ex divinis scilicet Scripturis, ut Deo placet, et non secundum proprias cupiditates, ut scriptum est; et non judicare ipsos, etsi malam vitam habeant: et in fide si quidem labantur, tunc non oportet credere, sed eos etiam fugere, ac judicare. Deus quidem non omnes ordinat, sed per omnes operatur, ut salvetur populus. Dum assuescunt sacerdotes contemnere, Deum quoque contemniunt, et quemadmodum in periculo versatur, cui secundum mundum nec exercitus, nec dignitas regia commissa est, si ea agat quæ ad regiam dignitatem pertinent; ita et qui, quæ sunt munera sacerdotii aggreditur, etiamsi videatur his longe sapientior. » Ita Pelagius ad annum a Christo nato 555 interpretatus est Græcum auctorem incertum, quem inseruit Rosweydeus libro quinto *Vit. Patrum*. Is libello 2, § 11, hæc ait: « Dixit abbas Nilus: *Imperforabilis manet a sagittis inimici, qui amat quietem; qui autem miscetur multitudini, crebra suscipit vulnera.* » Quæ sancti Nili fragmenta istis sparsa in opusculis, expressa tamen aliis verbis, et vel forsitan ex aliis, quæ aut temporum injuria interciderunt, sive latitant adhuc, luctanturque dum tineis, et blattis; et emergent aliquando tanquam e naufragio reliquæ tabulæ homo cum Deo, si quis scrutari velit, ac investigare, non ambigo quin comperiat, aut saltem sensum. In capite profecto 35, ad Eulogium, de fraudibus insidiantium subdole maligneque dæmonum aliqua persimilia occurrent. Balthazar Corderius societatis Jesu, catenam 65 Patrum Græcorum in Evangelium sancti Lucæ contextam, et latinitate donatam emisit in lucem: hos inter Nili sunt fragmenta cap. 4, num. 25, *De Achab et Elia*, pag. 152; cap. 5, num. 18 *De vana gloria, et lepra*, pag. 160; cap. 7, num. 10, *De voce in Rama, deque filio viduæ*, pag. 209; cap. 9, num. 56, *De vi consuetudinis, deane ingressu templi, et regressu*, pag. 256; cap. 18,

48, rursus *De vana gloria*, pag. 439; *De Bethania*, A cap. 19, num. 48, pag. 492; denique *De resurrectione*, cap. 20, num. 22, pag. 509. Nicetas Hærcleæ metropolitæ in Jobum catenam texuit, quam Junius Patricius e bibliotheca Bodleiana Londini protulit typis anno 1637. An ille David, qui ad annum 858 floruit? Manuscriptum codicem Theclæ Illustris feminae Ægyptiæ et nobilis, circa tempora Nicæni concilii, uti jactabat pseudo-patriarcha Cyrillus Constantinopolitanæ incubans sedi, viventis, secum ille Alexandria devexerat, et ad regem Magnæ Britanniæ miserat. Ego censerem illam fuisse, ad quam scribit sanctus Gregorius Nazianzenus, epistolas 200, 201 et 202. Nicetas (inquam) inibi desumpsit e Nilo pag. 53 et 54, ea, quæ de *Josepho, deque nudatione* in cap. 42 ad *Magnam* brevius ex- B atant; idem e cap. 29, etiam *De monastica exercitiatione* mutuatus est ea quæ leguntur pag. 588 et 590, de *Lucifero dracone, deque aspidibus, seu scutis*; et e cap. 62, quæ de *asino silvestri* 637 pag. 557; at e cap. 49, quæ de *scirpo, et carice*, pag. 144 et 200; sicut et de *semine Babylonico extermiuando*, juxta c. l., v. 16 Jeremiæ, pag. 476: sicut et de *brachio, deque manus osculo* e Levitico, ubi locus paulo aliter legitur, videre licet cap. 14 *De monastica exercitiatione*, et 65 et 66, quæ *De duce et imperatore*, pag. 585. Anastasius Sinaita episcopus Antiochenus florens anno 544, cujus opera Græcæ Latineque Gretserus edidit. in *Quæstionibus*, refert e Nilo monacho ad Agathium monachum, editionis Ingolstadiensis pag. 25, *De oratione in omni loco fundenda*, deque *Cornelio*, et pag. 35 ex ejusdem scriptis ad Eucarpium monachum: nihil tamen a Nilo scriptum fuit, quod sciam, ad Eucarpium, imo nec epistola quidem ad eum ullâ data invenitur, sed ad Pionium illustrium, ita Græci pronuntiabant illustrem, germani amici, et beatissimi Eucarpium filium 34, lib. III Allat.

Facile igitur consentio Gentiano Herveto, qui Maximo in asceticis ea vindicat, in quibus agitur de Salomone, deque Giezi et Juda: subjiciuntur autem hæc Maximi asceticorum excerptis, cum tamen antea Nilus inter sanctum Joannem Chrysostomum, et Nicephorum patriarcham Constantinopolitanum colloceat, pag. 95. Rursus ex libro Nili ad Agathium, sive Agathonem, ubi Hervetus legit *Antiochum, De bonis, quæ dantur indigentibus*. Verum ea inveniuntur in cap. 2, sect. 6, ad Agathium, sive Peristeriæ, pag. 129, in editione ista typis Barberinis excusa: rursum post Diadochum *de perfectione spiritali* penes Anastasium eundem nonnulla proferuntur e sancto Nilo ad Agathium *de mortis terribili mysterio*, ubi comparatur anima excedens e corpore illi, qui amaras ebibat potiones. Verum passim variant lectiones, et phrases, sive illi, qui exscribebant, minus poterant memoria consequi, eademque retinere ac servare verba, intenti sensui plus quam stylo, sive codicibus diversas voces continentibus utebantur; et habet aliquid gra-

vitatis non adeo accurata, et anxia, verbisque adhærens citatio, ut olim ad illustrissimum Augustinum Favoritum scribebam: virum ambidextrum prosa, versaque oratione. Suntque *μνημονικά ἀμαρτήματα*, quasi nævi, qui lumina videntur quandoque, atque delectant, uti Cicero lib. 1, *De natura deorum* observat, cap. 79, tanquam ornamenta e Gellio, cap. 1, lib. XII.

Se insuper scripsisse librum *Περὶ κατανύξεως*, id est, *De compunctione*, seu *contritione* Nilus ipse testatur in epistola 11, lib. III Allat., ad Polychronium diaconum, ad eumque, quin ad eos quoque qui cum ipso morabantur, affirmat, illorumque precibus sese commendat: nullibi vero hujus libri alia mentio exstat.

Sancti Nili Commentaria in Canticum canticorum, item Gregorii Nyaseni, et sancti Maximi, seu *Ἐρμηνεία*, id est, *interpretatio paraphrastica*, cum Pselli *Στοιχείοις πολιτικοῖς ἐξηγητικοῖς*. Exstant edita Parisiis Græcæ ac Latine, tom. II 638 *Bibliotheca Patrum Græco-Latinorum*, anno 1624, eruta e Vaticana, Francisco Zino interprete; sed internosci non potest quid cujusque sit horum trium Patrum. Sunt autem politici Græcorum versus, qui syllabarum numero, non temporum ratione constant, nihil aliud, quam rhythmus, e Josepho Scaligero in Euseb. *Chronic.* pag. 7. Joannes Meursius Lugduni Batavorum publici juris fecit super illud Canticum Commentarios Eusebii, Polychronii, et Pselli, anno 1617. Procopius Gazæus sophista

C Christianus, quem arguit eminentissimus atque doctissimus cardinalis Bellarminus anno C. N. 560 vixisse; at imperium Theodosii primi attingisse opinatur Joannes Curterius, qui Parisiis anno 1580 ejus in Isaiam Commentarios Latine versos evulgavit: Procopius, inquam, cujus in Octateuchum Commentarii Latine lucem aspexerunt Tiguri, Conrado Clauzero interprete, anno 1555; et Joannes Meursius Lugduni Batavorum Scholia Græco-Latina, anno 1620, promulgavit in libros Regum, et Paralipomenon. Scripsit etiam ille Procopius in Proverbia, et Cantica, eaque scripta sibi ostensa Venetiis asserit Curterius. Quin Joannes Bessonius soc. Jesu in Canticum canticorum composuit novas Lucubrationes, quæ prelo Tolosano anno 1646 prodierunt; et in his laudat Nilum, Philonem Carpathium, Theodoretum, et Eclogas Procopii in Cantica, et Proverbia: fertur et in ea scripsisse Origenes. Sanctus Thomas Angelicus ille doctor dum affectaret cælum, ad quod migravit, Cantica canticorum exponens cygnæas effudit voces, et empyreæ melodix tirocinium posuit, supernarumque deliciarum promulsidem libans defecit in terris. Ita Nilus noster meditatus in Psalterium Davidis enarrationes, cum ad patriam celestem anhelaret, ibique jam animo conversaretur, filii Salomonis Canticum interpretatus mihi videtur. Sanctus Thomas in monasterio Fossæ-Novæ Cisterciensis ordinis ad Amasenum Campaniæ fluvium morbo detentus se-

eundam expositionem in Cantica, quæ incipit, *Salomon a Deo inspiratus*, cum fuisset aggressus, absolvere non potuit, morte pium interrumpente conatum præventus, exspiravitque in illis verbis, quæ leguntur in capite septimo, v. 11: *Veni, electe mi, egrediamur in agrum, sive hortum*; ut auctor est Sixtus Senensis, lib. iv *Biblioth. sanctæ*. Eminentissimus cardinalis Franciscus Barberinus abbas, tantique Patris cultor, cum ubique suæ pietatis insignia exserat monumenta, licet ea præmat, et oculatæ auxilii, magnificam erexit aram cum statua marmorea egregie sculpta, et cubiculo adornato addidit inscriptionem, quam e R. P. Frigerio presbytero congregationis Oratorii promptam insero in Vita sancti Thomæ, lib. iv, cap. 2: *Sanctus Thomas ut cantando moreretur, et moriendo cantaret, rogatu monachorum Fossæ-Novæ Cantica canticorum exponens, majori amoris vi, quam morbi, in cælum rapitur*. Plures autem conscriptæ fuerunt variis ab Ecclesiæ doctoribus Canticorum explanationes 639 Latine. Prima tribuitur Cassiodoro, a quo, et a Beda transsumptam alii putant, et vindicant Haymoni episcopo Halberstatensi, qui Alcuini discipulus anno 850 vixit. Ea, cujus exordium est, *Sonet vox tua*, dicitur Ægidii Romani de Columna, doctoris Fundamentalis appellati, opus esse, quamvis a quibusdam, et ab ipso Sixto Senensi ascribatur sancto Thomæ, ideoque suprascriptam aliam Expositionem nuncupet secundam. Mystici et anagogici Patres quamplures in hanc arenam descendentes, in ista Cantica desudarunt, præcipue sanctus Bernardus mellifluus, qui Sermones in ea dictavit, et habuit. Sanctus Gregorius M. in Cantica scripsit: Aponius, Angelomus, Ambrosius, Ausbertus, Honorius Augustodunensis, Anselmus Laudunensis, Rupertus Tuitiensis, et Robertus Holkot, atque alii quos enumerare longum esset, recentiores interpretes sacrorum Bibliorum, plerasque in ea contexerunt Notas, et Commentarios, uti profani auctores in poetas, philosophos, oratores, medicos, legisperitos, Scholia, Commentationes ingentes, Glossas, Explicationes amplas et fusas. Qui successerunt, ex illis excerpterunt Notulas, quas Catenas nuncupabant Græci, at Latini Postillas, et Glossas in Biblia, et quibus Strabus Fuldensis, qui anno 840 continuavit Ordinariam; Anselmus Laudunensis anno 1077, interlinearem; tum Nicolaus Lyranus, et alii. Sanctus etiam Thomas Auream Catenam connexuit in Evangelia quatuor; Auream vere, quæ fuit anno 1637 excusa: Œcumenius, et Olympiodorus, qui post millesimum annum vixisse a quibusdam existimantur, ab aliis ad 900 et 800 retrahuntur, Catenarum auctores perhibentur. Catenam in Job e viginti quatuor Græcis doctoribus Paulus Comitulus soc. Jesu e Græco conversam in Latinum sermonem Lugduni promulgavit anno 1586; at eos inter doctores Nilum nominat, et hæc est, quam Patricius Junius Londini utraque lingua edidit, a me superius

prolata, Nicetæ scilicet Heracleensis. Michael Gisterius clericus regularis tomos tres in Jeremiam congestit, excusos quoque Lugduni 1623. In his Catena Græcorum Patrum ex Vaticana Bibliotheca eruta, et ab Allatio atque Caryophilo Latine reddita, quam antea emiserat in lucem A. Agellius Romæ Græco-Latine, fuit intexta illa cum aliis duabus Catenis. Balthazar Corderius expositionem viginti quatuor Patrum Græcorum in Psalmos publicavit Antuerpiæ anno 1643, tomis tribus digerens eam in Catenam paraphrasim, et Commentarium; ab eodem Symbolæ collatæ, tomis duobus visuntur, e quibus primus in Matthæum Catenam auream exhibet Græcorum Patrum unius et viginti, quos R. P. Possinus Latio donavit, Tolosæque commisit prelo in ambabus linguis anno 1646. Alter tomos, in quo Catena triginta Patrum, quos inter est Nilus, cujus χρῆσις, sive auctoritas refertur cap. 9, pag. 349; *De potestate apostolorum ambulantium super serpentes et scorpiones*: interpretem nacta illa est ipsum 640 Corderium, qui fatetur collectorem fuisse Nicetam episcopum Serrarum: testimonia Patrum non citantur ad verbum, sed collector utitur paraphrase, ut observat pro sua solertia P. Possinus. Catenam attamen, uti torquem pretiosum æstimo aurum contra, e viginti novem Patribus constata, ac potissimum e sancto Joanne Ghrysostomo, in codice qui calamo exaratus est in membrana, promptusque fuit e Bibliotheca Barberina, Græce nitidis satis characteribus, a reverendissimo abbate Morono, qui litterarias meas vigilias ope sua strenua benevole suffulsit, cuique debere multum me ingenue profiteor, exhibitus perhumaniter ille mihi fuit, quemadmodum et alia plurima mihi ab ipso liberaliter agnosco fuisse communicata. Titulum codex hunc præfert in fronte inferiore: Ἑρμηνεῖαι τῶν πράξεων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ τῶν Καθολικῶν Ἐπιστολῶν Ἰακώβου α', Πέτρου α' καὶ β', Ἰωάννου α', β' καὶ γ', τοῦδα, id est, *Interpretationes Actuum sanctorum apostolorum, et Catholicarum Epistolarum Jacobi I, Petri I et II, Joannis I, II et III, Judæ*. Inibi referuntur auctoritates sancti Maximi, qui anno 650 floruit, laudanturque illius Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις, necnon Joannis Damasceni, qui anno 731 floruit, liber Περὶ τῆς ἐνδόσεως τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης; id est, *De traditione Veteris et Novi Testamenti*; ideoque non miror, si sæpius et pro β usurpetur in scriptura, neotericorum Græcorum pro more. Sed qui factum est, ut dum Indicem operum sancti Nili conficere tento, aliorum opera commentariosque tam prolixè percenseam? et pene Gesneri; Simleri, Draudii, seu potius Possevini, aliorumque bibliographorum evadam æmulus. Excusabit verbum senem candidus lector, quem Catenarum nexus illigabat. quemque detinuit ἄσμα τῶν ἁσμάτων, Canticum nempe canticorum; flagrat etenim ac langueat iste desiderio illud cum tot

sanctis Patribus, tandem aliquando, miserante et dante Christo Domino, cui uni Deo cum Patre ac Spiritu sancto sit honor et gloria semper, concinendi.

Subsequuntur libri tres Adnotationum in Opera sancti Nili abbatis.

(1) Ex tribus libris hic memoratis unus tantum desunt. EDIT. PATR.

Primus chronologicus, in quo patria, et res gestæ, ac obitus sancti Nili.

Secundus, lexicographus vocum variarum.

Tertius exegeticus, et criticus in pleraque loca insigniora, et variarum lectionum (1).

comperet, *Liber chronologicus* : posteriores duo

LIBER CHRONOLOGICUS DE VITA SANCTI NILI ABBATIS

SEU

PATRIA, RES GESTÆ, OBITUS.

641 E ruinis Byzantii, quod a Byzante rege Spartanorum nominatum et conditum, vel a Pausania constructam, a Severo Augusto, quia Nigro adhæserat, dirutum, a Constantino Augusto instauratum decoratumque nomine Constantinopolis, melioribus Deo propitio auspiciis, quam Roma vetus, ut auctor est Justinianus l. i *C. de vet. jur. evulsand.*, § *Novimus*, authent. *de Nupt.*, Christo scilicet, atque beatissimæ Virgini ejus Matri consecrata (e Zonar. tom. iii *Χρονικ.*), surrexit in Thracia illa regia urbs, et orbis dominatrix, atque nova Roma; *c. Constantinopolitana* 22, dist. urbs sacratissima, et augustissima; l. cum *Navarchum*, Cod. *de Navicular.*, lib. ii, exornata ædificiis amplissimis, et monumentis; amphitheatro, portu, muris, basilicis, bibliothecis, horreis, et ecclesiis, aquæductibus, porticibus, thermis, balneis, aliisque operibus publicis atque privatis fuit tam a conditore Constantino, quam ab aliis ejus successoribus, plurimis insuper donata et ditata privilegiis. Nam imperii sedem transtulit in eam Constantinus, et cives ex antiqua Roma, illustravitque ipsam senatu, et senatoribus inde illum consecutis ædes excitavit, sibi vero palatium, et Libanio, Sozomeno, et auctore Chronici Alexandrini, ac Zosimo, lib. ii, et ad frequentandum senatum vicinis e diocæsesibus senatores compulit, et illexit, uti deinde Valentinianus, Theodosius, et Arcadius, e Macedonica, l. iii, C. Theodos. *De senatorib.* Episcopum Constantinopolitanum prærogativis auctum nemo ignorat l. xlv, C. eod. *De episcop.*, sicut urbi frequentandæ, civibus, qui domos haberent immunitates, annonæque concessæ sunt. Denique præfectum urbi anno C. N. 359 (nam urbs Constantinopolis constructi cepit die 26 Novembris anno 328. Cedrenusque id asserit, et Julianus ipse Aug. at die 14

Maii seu v Idus Maias dedicata fuit anno 330; isque dies censetur ejus natalitius, et feriatas. l. u C. illomet *De feriis*. Constantius A. Constantini filius instituit, studueruntque certatim, qui residebant illic imperatores, eam Romæ veteri exæquare. Nilus illic natus est (uti Nicephorus, lib. xiv, cap. 14 *Ecclesiasticæ historiæ* prodit) nobili genere; nam propter egregiam nobilitatem generis ad præfecturam evectus fuit urbis Constantinopolitanæ patriæ suæ; potentia quoque ac opibus affuebat, et fortassis ejus parentes oriundi erant ex Ægypto, indeque migrarant Constantinopolim, et senatoriam

642 adepti dignitatem, ibi prolem istam genuerant quæ Nili nomine ideo fuit insignita. Nilus certe noster, uti sanctus Athanasius in *Ἐρολογίῳ* Græcorum, Νεῖλαυ χρυσοπρόβω comparari potest: fuit quidem Nilus fluviorum orbis terrarum maximus, si credimus A. Gellio, l. x *Noct. Attic. e. 7*, et celeberrimus, quem Græci dictum putant ἀπὸ τῆς νέας λίμης, id est, a novo limo; nam effuse stagnans, ac inundans quotannis irrigat Ægyptum, ejusque super sata novum inducit limum; utque canit Virgilius; 4 *Georgic.*

Et viridem Ægyptum nigra secundas arena.

Certe ΝΕΙΛΑΟΣ sex litteris constat; N significat numerum quinquagenarium; E, quintum; I, decimum; A, tricesimum; O, septuagesimum; Σ, ducentissimum; conficiuntque illa elementa numerum 365, quot nimirum lucas habet annus absolutus, c. ii Genesis, v. 13, et Ecclesiastici, c. xxiv, v. 35 et 37. Nilum Geon nuncupatum censent, seu Gehon sancti Epiphanius, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Theodoretus, Eucherius, Isidorus, Joannes Damascenus, Rabanus, Rupertus, et alii, quos citant, et sequuntur Conimbricenses, tract. 9 in *Meteor.*, c. 10; Ribera in *Amos*, c. vii, num. 44; cardinalis

Kllarmin. De gratia primi hominis, cap. 12, pro-
 pecto Septuaginta in c. 11, v. 18, Jeremiae vertunt
 Jeon Nilum, ubi vulgata versio, *flumen*. Etenim
 Jehon secundum ex quatuor fluminibus e paradiso
 errestri promanantibus Hebraice scribitur יְהוֹן
 quod Paginus ex characterum Hebraicorum vi ex-
 primit Latine *Ghichon*, Genesis loco laudato: de-
 ducitur autem ab Hebraica radice גַּחַח *gavach*,
 quod est erumpere, et cum impetu emanare. Alii
 deducunt גַּחַח *Gachan*, quod significat actum
 reptilium gradientium super pectus, ac ventrem,
 sequē trahentium in similitudinem fluvii. (Quare
 nonnulli interpretantur Gehon *pectus*, seu ventrem;
 Græci scriptores γῶν, non quod alludant ad γῆν,
 seu γαλα, scilicet terram, quod Græci poterant
 opinari, propter limum, et ad vocem Hebraicam
 exprimendam, sicut etiam facit Latinus interpres,
 qui non legit יְהוֹן cum vocali i longa, scilicet
chiric gadol in prima littera, sed יְהוֹן
 cum vocali *tsere*, seu *e* longa, in quo tam Græci,
 quam Latini distinguunt flumen hoc magnum ab
 alio flumine parvo juxta Jerusalem, quod ita scri-
 bitur a modernis Rabbinis יְהוֹן *Ghichon*. Fit men-
 tio illius l. III Regum, c. 1, v. 33, ubi Latinus
 interpres appellat illud *Gihon*, et Græci similiter
 Γεῶν, qui fluvius alio nomine vocatur Siloe; unde
 Chaldaeus interpres habet אֲרִי־לֹחַ *Sciloha*; cu-
 jus exstat mentio apud Joannem, c. ix, v. 7, ubi
 etiam interpretatur *missus*. Flumina enim sæpe
 habent plura nomina, veluti mare Rubrum, quod
 Hebraice dicitur אֲדָמָה *Jam Suph*, id est mare
 Caricis a multitudine caricum, et Græce Ἐρυθ-
 ρατὸν, Erythræum, vel a rege Erythra, vel ab
 arenis rubris. Et hoc ipsum Gehon, de quo loqui-
 mur, flumen paradisi a multis, gravissimisque au-
 ctoribus etiam Nilus appellatur, vel a rege Nilo, vel
 quod assidue secum trahat 643 νέαν ἰὺν, id est,
novum limum, uti præfatus sum: sed de hoc modo
 non disputat R. P. Ludovicus Maraccius Lucen-
 sis e congregatione clericorum regularium Matris
 Dei, a quo hæc hausi, vir complurium linguarum
 peritissimus, et vere pius ac religiosus. Et de Nilo
 satis superque Leo Allatius in sua Diatriba, rege
 nempe, a quo Nilus fluvium traxisse vult nomen,
 quem Oceanum, Aquilam, Melani, Ægyptum, Tri-
 tonem, tandemque Nilum e Plutarcho in libro *De*
fluminibus tradit, appellatum; et ex Eustathii Scho-
 liis in Dionysii Afri Περὶ ἧρῶν, sed quod eum Gar-
 mathones Ægypti reginæ virum, sive filium aiunt,
 asserentem illum fuisse Thermitidis filiz Phrao-
 nis regis Ægypti virum; sic etenim vocant filiam
 regis Josephus in *Antiquitatibus Judaicis*. et S. Epipha-
 nius hæres. 78. apud Sallianum in *Annalibus*. ab orbe
 condito ad annum mundi 2464, n. 14; quam alii,
 nempe Eusebius lib. ix *De præparat. evangelica*,
 cap. 4, *Merrin*, et auctor chronici Alexandrini
Merrhin appellant; erat autem sterilis, sicut le-
 gitur ibidem. (Suadet hanc meam assertionem

A Garmathones et Thermitidis synonymia). Quod
 vero quidam scribant *Gehon*, aliqui *Gihon*, alii
Ghichon, nonnulli aliter; inde provenit, quod cha-
 racteres Hebraicos non omnes iisdem caracte-
 ribus Latinis exprimant, et etiam quod non om-
 nes cum iisdem punctis legant, id quod in plerisque
 aliis Hebraicis nominibus, quæ Latinis caracteri-
 bus expressa sunt, videmus contingere. Nec ullo
 modo dici potest *Gehon* Hebraice *Nilum* Græce
 reddendum, cum sunt hæc duo nomina diversa
 omnino significationis, licet applicentur eidem flu-
 mini, ut jam dictum est; et hoc accidit in Albulâ,
 et Tiberi, in Eridano, et Pado, et cæteris. Ita etiam
 homines sæpe nuncupantur, duobus nominibus, ut
 Israel et Jacob, Simon et Petrus, et reliqui, et ta-
 B men nonnisi inepte diceremus unum nomen inter-
 pretari alterum, sicut Joseph est *Crescens*, Judas
Confessio, Jacob *Supplantator*; quorum alterum
 nomen est interpretatio alterius. Abyssini quidem
 vocant Nilum hodie Gujion, teste Francisco Alvarez
Hist. Æthiopicæ, cap. 122; apud Cornelium a La-
 pide in c. 11 Genes. laudatum, ubi respondet plu-
 res fluvios Geon nominari lib. III Reg. c. 1, v. 33,
 et Paralipom., xxxii, v. 30: et concludit, Tigrim
 et Euphratem coire, ac rursus dividi, et in duos
 ita divisos nomina submutare, Phasimque vocitari,
 seu Phasitigrim, unum circumcundo terram Hevi-
 lath, et hunc esse Phison; alterum, nominatum
 Geon, Arabiam desertam, circa quam et Æthiopia
 est, circumfluere, ambosque in sinum Persicam
 C delabi, atque ad illum confluentem, sive insulam
 Teredon fuisse terrestrem paradisum e Pererio,
 Oleastro, Eugubio, Vatablo, et Jansenio in c. 143
Concordiæ evangelicæ, Gerardo Mercatore, ac Abra-
 hamo Ortelio *De Nili fontibus, et causis inundatio-
 nis*; Seneca, lib. iv *Natur. quæst.* 1 et 2; Plin.,
 lib. v, cap. 9 *Natur. hist.* et librum Gallice cõn-
 scripsit archiater eruditissimus D. de la Chambre.
 Nomen Nili forte fuit impositum Nilo abbati, vel
 ominis causa 644, quia eloquio suo inundaturus
 erat aulam imperatoriam, suisque monitis et præcep-
 tis, posteaquam ab ea recessit, et ad castra cœ-
 lestis Regis regum transivit, ipsius servos, et mona-
 chos, fidelesque omnes, et speciosa deserti fecun-
 daturus, et impinguaturus. Omnia in hoc orbe
 D terrarum sublunari volubilia sunt atque mutabilia,
 sicut et luna variat, atque mutatur, nomina præ-
 sertim regionum, et fluminum, sicut et ipsi situs,
 atque cursus induunt novas facies: quibusdam flu-
 minibus nomina indita fuerunt ab hominibus de-
 mersis, aut ab alio casu, ut indicatum fuit: ho-
 mines ipsi quoque a fluminibus ea mutuati sunt,
 Potamius, Euphrates, Tygrinus, Rhodanius, et Ni-
 lus. Ego vero in eam facile sententiam adducor,
 ut eum a parentibus Christianis progenitum cre-
 dam, qui nomen Nili, quando sacris ablutus fuit
 aquis, filio suo dederunt, ut Pansophii martyris
 Alexandrini sub Augustali præside passi, marty-
 riiq; laurea coronati (cum Decius imperator in

Christianos persecutionem movisset, et eos, quam late Romanum patebat imperium crudeliter insectaretur), patrem Nilum proconsulem imitari posset, pietate, ac virtute, quin et filium Pansophium opum despicientia, secessuque in solitudinem, et invicta constantia exæquaret; cujus certamen gloriosum, et victoriam Græca Mænæa concelebrant die 15 Januarii, et vox illa insonat fidelium auri- bus æternum memoranda: *Pansophium amplius cædite* (impostores), *sic enim illi plures plectetis corollas*, imo potius episcopum Ægyptium Nilum, de quo Eusebius, lib. viii, cap. 21, agit, quique apud Palæstinam incendio concrematus fuit, Diocletiano furente adversus nomen Christianum, dum præfectus provinciæ de Christianorum successibus felicissimis Diocletianum certiorum fecisset, cujus mandato, is qui metallis eruendis operam dabat, Nilum cum tribus aliis, Peleo s cillicet iidem episcopo Ægyptio, et Elia presbytero, atque studiosissimo Patermuthio, seu Patre Mutio, ad illam qui præerat exercitiis ablegavit, aliis in Cyprum, aliis in Libanum deportatis. At iste dux copiarum Nilum cum comitibus addixit igni, quem tamen athletæ Christi, cum major esset iutus vis, et ardor amoris erga verum Deum, sanguine suo generose occumbentes exstinxerunt; ut e Nicephoro ac e Menologio Græco Canisii colligitur 27 die Septemb., et e Florentin. Martyrol. Lucensi 19 Sept. Istius Nili martyris et episc. corpus requiescere Romæ in Sancto-Sixto via Appia ad infirmam Piscinam in Valle oppositam Thermis Antonini, docet inscriptio apud Martinellum, p. 306 *Romæ sacræ*, cum aliis compluribus. Initiatus ergo Christo, et a parentibus educatus honorifice, nec minus moribus quam litteris imbutus, ingenii cultum cœpit: nam Constantinopoli florebat optimæ artes, vige- bant studia, professoresque clarissimi non gram- maticam duntaxat et rhetoricam, sed ingenuas omnes disciplinas, medicinam, jurisprudentiam philosophiamque docebant in Capitolio. L. iii, *De medic. et professor.* Cod. 645 Theod. et tit. *De studiis liberalibus urbis Romæ, et Constantinop.* Ac præsertim l. iii ubi Theodosius I et Valentinianus Cæss. in auditorio Capitolii oratores tres numero, quos Romanæ eloquentiæ doctrina commendat, statuunt; decem vero grammaticos. In his etiam, qui facun- dia Græcitatæ pollere noscuntur quinque numero sint sophistæ, et grammatici æque decem; et quoniam non his artibus tantum adolescentiam glo- riosam optant institui, profundioris quoque scientiæ atque doctrinæ memoratis magistris sociant auctores. Unum igitur adjungi cæteris volunt, qui philosophiæ arcaua rimetur; duos quoque qui juris ac legum formulas pandant. Erat quippe Capitolium Constantinopoli, sicut Romæ, in eoque porticus, in porticibus, exedræ, atque cellulæ, ac auditoria, in quibus professores juventutem infor- mabant, ut ex his legibus liquet, et l. ult. *De ove-*

rib. publicæ. eodem Codice. Bibliothecæ quoque pu- bliçæ visebantur, et bibliothecarii; e quibus illa nobilissima Basilisci sub imperio conflagravit, cujus meminere Themistius, orat. 13, Zonaras et Cedrenus. Sub Theodosio isto juniore Aug. recensentur lib. 1 *De profess. grammatici Græci* Heli- dius, et Syrianus; Latinus, Theophilus; sophis- tæ Martinus et Maximus; jurisperitus, Leontius. Erant antiquarii, et custodes bibliothecæ ad codi- ces componendos, vel pro vetustate reparandos sub Valentiniano, Valente, ac Gratiano, l. n *De stud. liberal.* eod. Cod., quatuor Græci, et tres Latini. Non defuit igitur occasio erudiendi Nili, profecitque adeo in eloquentia, jurisque peritia, ut meruerit urbis præfecturam, Constantinopoli- videlicet. Dederat tot specimina jam in pulvere scholastico, et umbratilibus exercitationibus, atque declamationibus qua perspicaciæ, qua facundiæ suæ, quin æquitatis, atque rectitudinis; juvenili- que in ætate maturitatem morum tantam expres- serat, ut floribus præcessisse fructus mirarentur universi: probitas, religio, totque aliæ animi exi- miæ dotes illum adornabant, ut præmia ultro jam exposcerent. Neque passus imperator Arcadius tan- tum virum diutius latere, in lucem eduxit, et ad præfecturam urbis tunc regnatricis, quæ culmen est dignitatum, vocaturque βασιλεία ἀπόρρορος, id est, *imperium absque purpura*, merito plaudente po- pulo, senatuque gaudente provexit, et in hac præ- celsa base veluti signum expositum affabre, omni- busque sculpturæ numeris absolutum, ac opere pretium præclarissimum collocavit, ut ibi conspi- cuum magis foret; nam ἀρχὴ ἀνδρα δείκνυσθαι, ut vulgari fertur adagio, id est, *magistratus virum indicat*. Honoratus primus urbi Constantinopoli præ- fectus fuit anno a C. N. 359. Successorum eo in munere Indiculum, seu Notitiam præbuit nobis usque ad annum 435, scholiastes Cod. Theodos., nec inter eos comperi Nilum, forte quia nulla exstat imperatorum ad illum directa constitutio, vel quia latet sub aliquo alio nomine: tunc enim pluribus nominibus utebantur Romani et Constantinopolitani. 646 Nomina quidem fuerunt ad homines digno- scendos, et ad recognoscendos singulos imposita, et comparata communi consensu, l. x C. Justinian. *De ingen. manum.*, quin etiam nominis vox a *noscen- do* deducta est: Nomen enim dictum quasi novimes a Sexto Pompeio, licet alii derivent a Græco ὄνομα per aphæresim. Quemadmodum vero individua quæ- que, seu personæ sigillatim e vultibus dignoscun- tur, et in illo discrimine facierum admirabilis est potissimum rerum omnium Conditor Deus, ita vultus, et nomen æquiparantur in ista varietate; nam et in Vitis Patrum id legitur, et poeta canit, posteaquam avulsum fuerit humeris Priami caput, jacuisse corpus illius sine nomine. Ad discrimen magis singulare, Hebræi et Græci Patrum nomina propriis addebant: Simon dictus Bariona, id est filius Jonæ, seu Columbæ, Socrates Sophronisci,

clides Achilles, Atridæ Menelaus et Agamemnon, Tydides Diomedes, et alia id genus nomina patronymica. Romani prænominibus adjunxerunt nomina gentium, seu familiarum, tum etiam variis casibus et causis cognomina, uti narrat Plutarchus, tom. I *Vir. illustr. in Coriolano*, deinde agnomina: verum postea nomina in cognomina transferunt, et vicissim prænominina. Stante republica præmittēbatur et præferebatur prænomen, seu personæ, ac individui nomen, quo ab aliis ejusdem familiæ, sive gentis quis distinguebatur, et discerebatur, seu proprium nomen, aliis, qui non rant e gente, sive familia etiam commune; tum nomen gentilitium, aut familiare atexebatur, quod contribulibus et gentilibus communicabatur, et non reliquis, qui e familia non erant: deinde cognomina, et agnomina sunt adnexa, quia in una gente disposita in stirpes, plurimi eodem cum prænominē atque nomine comperiebantur, quin et cum eodem cognomine. Videndus Victorinus in libris Rhetoricorum Ciceronis. Republica eversa, et sub imperatoribus, subijciebatur nomen proprium, seu verum individui prænomen appellativum, dictumque absolute nomen (cum alia promiscue nomina, cognomina, vel agnomina vocitarentur petita indiscriminatim a parentibus, vel pro arbitrio aliunde) illis nominibus, cognominibus, et agnominiibus, etiam geminatis, et observat Sirmondus (in Notis ad Epistolas Sionii, contra Angelum Politianum e Suetonio, Plutarcho in *C. Mario Posidonium* arguente, fastis, inscriptionibus lapidum, et librorum, ex Isidoro lib. xvii *Origin. et e Præfatione Avien.*) ubi vult C. Sollium Sidonium Apollinarem vocari Apollinarem, Macrobiū Anreliū Theodosiū potius Theodosiū, Sextum Ruffum Avienum potius Avienum, Magnum Aureliū Augustinum potius Augustinum, Aniciū Maniliū Severinum Boethiū potius Boethiū, Petrum Felicem Marcellinum Liberium potius Liberium, qui V. C. præfectus prætorio Galliarum, et patricius a librario perperam dividitur in quatuor, **647** in subscriptionibus concilii secundi Arausiaci ad annum 529, ut liquet e Vita sancti Cæsarii Arelatensis archiepiscopi, p. 21 *Chronolog. Lirinensis*, ubi et uxor ejus Agrœcia enuntiatur, Flavius Valila, seu Vallia Quintus Theodosius in Donat. Tiburtin. Charta, quam protuli, jam inde ab anno 471 exarata: nec enim stata, et certa, ut olim, generis, ac familiæ vocabula tunc in usu fuere, quæ fratribus etiam communia forent, et ad posteros transirent, adeo ut nullum tandem familiæ, nullum gentis fixum nomen fuerit. In aliquot Romanis pontificibus duo nomina reperio: Cælius dictus Symmachus, Cælius Hormisdas, ejusque filius Cælius Silverius, quin et Cælius Laurentius antipapa, Calpurnius Pontianus, Domitius Callistus, Concordius Soter, Joannes II cognomento Mercurius, Joannes III Catellinus, Bonosus Benedictus I, Rusticus Agapitus I, Julius Stephanus I, Fabius Fabianus, Abundius Zephy-

rinus, Abundius Eleutherius. Binominis etiam fuit an trinominis, Tascius Cyprianus episcopus Carthaginensis, et martyr, aut Titus Ascius Cyprianus, uti Zoticus Getulius martyr Tiburtinus; nonnulla tamen nomina tanquam familiæ usitata crebrius iterabantur, ut e Variis Cassiodori patet ad annum C. N. DC. cum se superfudissent imperio Romano Barbararum gentium examina, et susdeque omnia permiscuissent, et confudissent, nulla sunt relicta nominalium hujuscemodi vestigia. Potuit igitur sub alio aliquo nomine Nilus in hoc Indiculo præfectorum urbis Constantinopolitanæ occultari. Præfecti profecto munere tam egregie functus est, ut exspectationi Augusti fecerit satis, nec aliud mihi persuadent quicumque de illo scribunt: exitus certe acta probavit; nam cum uxorem duxisset, haud dubie comparem virtute, ac pietate, atque honestissimam, ut fert Menologium Græcum die 12 Novembris, duos ex ea suscepit liberos, marem, et feminam, et ipse Nilus narrat flebiliter in *Διηγήμασι ες τὴν ἀναρεσιν τῶν ἐν τῷ ὄρει Σινῶ μοναχῶν καὶ εἰς τὴν ἀρχιμαλωσίαν Θεοδοῦλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ*, id est, *Narrationibus, quibus eadem monachorum montis Sina, et captivitatem filii sui describit*. Ejus non possum satis laudare constantiam in Relatione, quam dedit Nilus (præfectus enim urbi videtur eo tempore, ad annum scilicet C. N. 403, post Clearchum, qui magistratum illum gesserat triennio, annis nempe 399, 401, 402, fuisse, quamvis semestris tantum esset urbis præfectura propter amplitudinem potestatis, et præstantiam dignitatis, quæ propius accedebat ad verticem imperii, et illi videbatur imminere, atque suspecta esse, si diuturnior foret), Nilus inquam, qui successorem anno 404 habuit Studium, cum pro munere suo senatum consulisset, et, quia pius erat, imperator Arcadius illius se precibus ad Deum commendasset. Rescribit epistola 233 Possini lib. II, epist. 265 Allatii, quomodo imperator Constantinopolim creberrimis terræmotibus, et immissione frequenti **648** æthereorum ignium liberatam cuperet cernere, cum innumerabilia inibi flagitia commissa essent, et licentiam ibidem multam iniquitas cum horrida libertate dominans exerceret, et depulsa in exilium columna Ecclesiæ, lumine veritatis extincto et tuba inhibita Christi, Joanne beatissimo episcopo; quid me hortaris uti digner preces fundere, titubante urbe præ divina iracundia, et quotidie opperiente tempestates, me jam propter metum fulgurito, cogitationeque mea fluctuante, atque concussa propter excessum facinorum quæ temporibus hisce apud Byzantium injuste patrata fuere? Dubitabam aliquando ne ista epistola fuisset exarata, postquam Nilus abiens præfectura monasticam amplexus est vitam, propter ea verba, «Quid me hortaris uti digner preces fundere;» sed cum venisset in mentem, munus esse præfecti urbis consulere senatum, et nisi fuis Deo precibus ipsum aggredi quidquam laud solitum, tam de more orthodoxi

senatus illius, quam quia religiosus erat ipse, audiebatque vere pius, eam a Nilo conscriptam adhuc urbis præfecto existimavi. Persuasit id mihi Rutilius Claudius Numatianus Gallus, lib. 1 *Itinerarii*, qui præfectus urbi Romæ, antiquæ nimirum, fuit anno ab Urbe condita 1169, istis versibus:

*Si non displicui regerem cum jura Quirini,
Si colui sanctos, consulique Patres,
Nam quod nulla meum sirinxerunt crimina
[ferrum,
Non sit præfecti gloria, sed populi.*

Omnino vero confirmavit cura reliquorum motuum qui subsecuti sunt in causa sancti Joannis Chrysostomi anno 404, demandata Studio præfecto urbi Constantinopolitanae, in l. 37 C. *De episc. et cler.* et legib. iv, v, vi, *De his, qui super religione contendunt.* Studius certe iste, ad quem exstat sancti Joannis Chrysost. Epistola inter Savilianas 57, tom. VII, p. 197, inter Frontonianas 127, pag. 921, inscripta *Στουδίου ἐπ' ἀρχῆς τῆς πόλεως*, qua eum consolatur de morte fratris, is est, de quo Theodorus Romanus apud Palladium in *Dialog.* Suidas in v. *Στουδίου*, hæc habet Græce, quæ Latina exhibeo: « Studius fuit vir potens, et exstruxit celebre monasterium Studitarum, quod in primis catholicæ fuit Ecclesiæ, demum vero transiit in monasterium *νοφύη*, id est, *prædam*. Ille ipse templum ædificavit Ducis angelorum Nacolæ, in quo feruntur hi versus heroici, quos ita verti:

*Quam cito splendentem construxit Studius
[ædem,
Consulis accepit virgam mercede reperia.*

Hactenus Suidas. Consulem invenio Studium cum Aetio ad annum C. N. 456, etsi alii legant *Asterium*: ex hoc monasterio prodiit diu post Theodorus Studites anno 820, qui confessor egregius catholicæque fidei pugil invictus exstitit, eodemque die natalis ejus celebratur, quo Nili abbat, duodecima scilicet Novembris in Martyrologio Romano; at in Menologio, 11 Theodori Studitæ, 12, Nili solemnnes designantur dies. Theophilus Alexandrius 649 archiepiscopus infensus sancto Joanni Chrysostomo accitus in urbem venerat post obitum Nectarii archiepiscopi Constantinopolitani anno C. N. 397, seu Cæsario, et Auico cons., quinto Kal. Octobris, ad comitia, et ad eligendum successorem, habitoque concilio, visum est accersere Joannem Antiochenum, uti Nectario subrogaretur. Hic Joannes piissimus, ac eloquentissimus, et ab Antiocheno populo prædilectus, anno 398, porta Romana vastæ illius civitatis egressus, tanquam iret ad martyria cum comite Orientis Antiochiæ residentis Asterio (scholiastes Codicis Theodosiani narrat ad l. xxxv *De operibus. public.* e Sozomeno, lib. viii, c. 2, *Hist. eccles.* Palladio, et Georgio in Vit. S. Joan. Chrys.), repente imperatoris Arcadii jussu ab eo dirigitur Constantinopolim, et ibi 26 Februarii, quamvis invito Theophilo Alexandrino, archiepiscopus Constantinopolitanus rite ordinatur. Ve-

rum rebus permultis sancte, ac pro dignitate gestis, incidit in odium Euloxiæ Augustæ, dum Theognosti viduam totatus, ingressu Ecclesiæ prohibuisset Augustam, et mox tutelam Alexandriæ viduæ suscipiens adversus eandem Augustam, Theodoritoque patricio cujus illa opibus inhiabat, consulens ut sua omnia pauperibus elargiretur; quæ Leo imperator fusius in Vita S. Joannis prosequitur apud cardinalem Baronium; cum Severianæ quoque Gabalensi, cumque ipso sancto Epiphania Cypro præsulibus dissidens, conspirantibus pluribus magnatibus, quos concitavit viduæ quædam lascivientes, quarum delineasse licentiam videtur Apostolus in l. *Epist. ad Timoth.* c. ii, quasque *καταστροφιώσας* id est, *luxuriantes*, ipse Joannes zelo accensus arguerat, nimirum Martia Promoti (fratria, sive fratris Eudoxiæ Augustæ, quæ filia erat Promoti senioris, ut reor), Castritia Saturnini (an ejus qui consul fuit cum Merobande, anno, 383, et ad quem exstant Epistolæ sancti Gregorii Nazianzeni, quibus ipsi tribuit ἀρχὴ ἔφορ, magistratus celsitudinem, sive præfecturam, sancti Basilii 315, qui comitem vocat Orientis, et Libanii quæ Latinæ, quæ Græcæ in Vaticanis Regiisque codicibus), et Eographia, cujus in ædibus diversabatur Theophilus, vindictam anhelantibus Asianis episcopis, quos coæcuerat in Asiana synodo. Rediit igitur Theophilus, ab eoque cogitur conciliabulum ad Quercum (suburbium id est Chalcedonis trans mare, cognomenque sortitur a Rufino) dies dicitur sancto Joanni, qui noluit interesse, suspectos sibi, et inimicos recusans episcopos, et injustissimè damnatur absens, atque inauditus. Relatione data Arcadio imperatori, cum impelleret Augusta Eudoxia, jussu Arcadii antistes innocentissimus e sede sua deturbatur, et Constantinopoli depellitur anno 405, sed ob terræmotum, quo concussa urbs illa confestim tremuit, terrore sub, plebsque commota fuit, isque revocatur e Præto (est hoc quidem emporium etiam trans mare situm e regione Nicomediæ), legerem tamen *Præto*, quod est Bithyniæ oppidum episcopale, thermisque percelebre, de quo egi lib. 1 *Prænest.*, c. 3; et lib. ii, c. 9. 650 Nec diu post anno 404, cum in concione sanctus præsul invecus fuisset publice adversus Eudoxiam ob statuam argenteam ipsi positam, erectamque super columna porphyretica prope ipsam ecclesiam cum ludis, histrionumque spectaculis, et cultura hominum dignitatem excedente ab anno 403, teste Marcellino in *Chronico*, et Socrate, lib. vi, c. 16, et Sozomeno, lib. viii, c. 20, et l. unic. C. Theodos. *De imaginibus imperat.* ac l. iv *De his qui super relig. contend.* l. xli et xlii *De operibus. public.* ubi scholiastes, et in Chronologia p. 147. Erat autem propensissimo in Eudoxiam studio Arcadius, quam et anno 400 proclamari mandat Augustam e *Chronico Alexandrino*, et a qua Selymbriam nuncupari permiserat Eudoxio-

solim, in eam porro sanctus archiepiscopus, qui A c. 19, lib. vi : seu Septembris, ut aiunt alii, nempe
 Circenses ludos adeo insectabatur, et histrionum
 spectacula, quæ nutriebant spurcitas libidinum,
 et idololatriæ reliquias conservabant, penitus delere
 satagebat. Certe malo, atque detrimento Reipublicæ,
 damnoque ac periculo regnantium principum, ja-
 cturaque honestatis, et morum corruptela diu deinceps
 persistere, factionesque Prasinorum, et Venetorum
 fuere semina seditionum, ut ex Annalibus li-
 quet, atque perduellium prætextus ex illis coloribus
 desumpti sunt; unde convincitur mendacium
 illius, qui jactabat expedire Augusto ut populus illis
 distineretur. In eam (inquam) vigilantissimus pater
 divinusque præco detonuit; itaque notum quid
 possit furens et imperans femina: conciliabulo alio
 ab Acacio episcopo Berrhœæ in Macedonia, Antiocho
 Ptolemaidis, Severiano Gabalorum, et Cyrino
 Chalcedonis, et multitudine aliorum episcoporum,
 collecto, in quo licet absens Theophilus, nihilominus
 dominabatur, iterum Joannes condemnatur. Inter
 accusationis vero capita Origenis errores fovisse
 insimulabatur, quam calumniam satis diluunt
 auctores sacri; nec enim monachos qui erant
 Origenistæ, alia de causa perhumaniter excepit,
 quam ut ad Ecclesiam catholicam pellectos ea
 clementia, lenitosque, ac mansuefactos reduceret.
 Sic sanctus Cyrillus Origenis assecla falso dicitur.
 Sic sanctus Hieronymus a Palladio vocatur Origenista,
 quia liberos *Ἐπὶ ἀρχῶν* Origenis transtulit,
 etsi purgaverit, ut Rosweydu, pag. 446 *Vit. Patrum*,
 observat; cum tamen ab Origenis pravis opinionibus
 procul abesset, et ideo Rufino Aquilegiensi foret
 infensus, uti superius demonstravi. Origenistæ
 profecto viri plerique sancti censebantur, quod
 evenisse putat ipse Rosweydu, prolegom. 15, ex
 odio Anthropomorphitarum, fateturque nonnullos
 abreptos astu, lapsos, sed respuisse postea, meruisseque
 sanctimonia vitæ, religionisque puritate, ut in
 Fastos sacros, seu Diptycha referrentur. Rursus
 sanctus Joannes ab Arcadio Augusto, qui Eudoxiæ
 suæ semper magis erat obnoxius, ac nimis uxorius,
 cogitur exsulare, Cucuumque oppidum Armeniæ
 perducitur, ut fuscè prodit scholiastes Cod. Theodos.
 ad l. xxvii *De episcop.* et ll. iv et v, ac vi, *De his qui super relig. contend.* Mox
 intrusus illi sufficitur in archiepiscopatu, Arsacius,
 quem *λῆρον* nuncupat, et 651 adulterum sanctus
 Joannes Chrysostomus ipse, atque collocatum in
 throno scribit a *Βασίλεια* p. 870 *Epistol.*, quantumvis
 sanctus Joannes provocasset iterum ad innocentium
 Romanum pontificem, a quo restitutus et deinde fuit
 in Diptycha, percussis anathemate his, qui eum
 extorrem fecerant, suaque sede spoliarent; profectus
 est fortis athleta in exsilium, cumque interim
 Constantinopolitana conflagrasset ecclesia, variè
 discretiatus cum amicis suis, quorum plerique
 Joannitæ cognominati expirarunt in carceribus,
 ubi Comanam Ponti oppidum pervenisset, mortuus
 anno 407, die 14 Novembris, e Socrate

card. Baronius in *Annalibus*, migravit in cœlum
 gloriosæ confessionis suæ præmium recepturus, et
 die 27 Januar. relatus in *Kalendarium*. Festus
 Translationis Constantinopolim dies celebratur,
 cum sacrum ejus corpus redditum fuit suæ cathedræ;
 unde Romam deportatum in Basilica Sancti-Petri
 quiescit ab anno 860, e *Chronolog. Cod. Theodos.*
 p. 151.

Primam itaque Nili epistolam exaratam censeo
 in illa prima sancti Joannis Chrysostomi relegatione,
 atque ad Arcadium Aug. fuisse missam, eumque
 illa tactum et persuasum eo facilius revocasse
 innocentissimum virum. Nam cum sæviret in dies
 acerbius in sanctum Joannem ab ejus adversariis
 inflammata Eudoxia, nec efficacior est ulla pica,
 quam pulvinaris, ut Joannes Sarisberiensis edocet
 lib. *De nugis curial.*, totque flagitia passim
 patrantur; Nilus, qui abierat e magistratu, aut,
 ut loquar verius, abdicarat se ultro præfectura,
 cernens huic scelerum torrenti minime iri
 obviam posse, veritus ne sicut alter Lot
 involveretur diro ignis, iræque cœlestis
 diluvio, jam inferior gradu quo in aula
 promicabat, ex ea se plane dimovit, valeque
 dicens pompis sæculi, monasticam amplexus
 est vitam, Theodulumque filium secum
 attraxit.

Ex quo sanctus Joannes Chrysostomus
 Constantinopolim appulit, quo tanquam
 fluvius exundans eloquentiæ, doctrinæque
 suæ fluentis uberrimis ore illo suo aureo
 profusis, celebrem illam Ecclesiam, cujus
 clavo fuerat admotus, irrigaret, proventumque
 copiosum secundatæ suæ sponsæ numerosa
 prole virtutum, messenque pietatis latissimam
 procuraret, omnibus charitatis operibus
 indefessus incubuit, non tantum Scythiis
 Nomadibus, qui e Bolga fluvio progressi,
 mox parti Thraciæ Macedoniæque, ac
 Illyrico superfusi Bulgarorum nomen
 usurpatam sub sancto Gregorio papa
 regionibus illis indiderunt, Christiana
 fide imbuendis; sed et Gothis ad
 Ecclesiæ catholicæ gremium revocandis
 operam impendit; præsertim vero vitii
 bellum indicens, ea suo ex ovili
 depellere ac fugare studuit; ideoque
 probis civibus, ac proceribus orthodoxis
 gratis et acceptus in primis evasit: ut
 autem Theodorum patricium omittam,
 cujus superius meminimus, Nilus etiam,
 et Pelusiotes Isidorus, ac Eulogius,
 de quo etiam egi, Cassianus ejus
 diaconus, atque Palladius, et alii,
 quorum nomina si percenserem,
 prolixior forem, sectati sunt ejus
 monita, eique firmiter 652
 adhæserunt; ut præteream diaconissas,
 et matronas clarissimas, Olympiada
 scilicet, Pentadiam, Sabinianam,
 Amprocliam, seu domnam Procliam,
 Probam, Julianam, Theodoram,
 Silvianam, sicut Italicam,
 Euthaliam, Asyncritam, Severam,
 Chalcediam, Carteriam,
 Bassianam, Severinam,
 Acoliam, et reliquas summo
 loco natas, atque lectissimas
 feminas, ad quarum plerasque
 ipsius exstant Epistolæ.

Nilus (inquam) divino excitatus instinctu ad sanctum Joannem se contulit, ad eumque sæpius ventitavit, certoque possum conjicere conversionem ipsius e congressibus, atque colloquiis admirandi præsulis, atque homiliis, seu λόγοις, qui penes Nilum erant perscripti, ut ex epistola ad Zenodorum decanum 293, lib. II, liquet, ortum habuisse, inque proposito deserendi sæculum Nili animum obfirmatum fuisse. Amabat etenim non minus quam suscipiebat monachos religiosissimus antistes, et adversus eorum obtretractores emisit in lucem tres libros; cumque primum in foro versatus esset, magna cum laude monasticam et ipse deinde vitam exercuit, atque ab eremo ad clerum vocatus presbyter Antiochenus ordinatus fuit. Nili mutatio fuit Excelsi dexteræ opus obstetricante Joanne; vir præfectorius sponte spes suas omnes in Deo collocans exiit sese fortunæ bonis omnibus, terrenarum rerum affectibus remisit nuntium, seque totum divinarum contemplationi addicens, promissidem in terris delibare ac prægustare cœpit cœlestis beatitatis: adeo quidem castigati, et emendati fuerant illius mores, dum ageret adhuc in mundo, quin, ut arbitrator, et conjugis, nam juxta Jesum Sirach Eccli. xxvi, 3, pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro bono pro factis bonis.

Cautum fuerat imperatorum Constitutionibus, ne quis in sua patria magistratu fungeretur, Synesio teste, ac Petavio in Notis p. 79, l. ult. C. Justiniano, *De crim. sacrileg.* quæ inscribitur A A A. Gratiano, Valentiniano, et Theodosio, ex l. xv *De off. rect. provinc.*, quæ tribuitur Anastasio Aug., id confirmatur, nisi titulus potius ipse sit. Ea tamen fuit modestia, ea probitas, atque prudentia, ea continentia, et mansuetudo Nili, ea juris scientia, et constans, ac perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi, ut ei Themis sive Justitia tanquam Jovi πάρεδρος assidere videretur, tam fortis, ac integer vitæ ipse Nilus, tam sceleris purus, tam placidis, et compositis moribus perspectus omnibus erat, tam aversus ab omni corruptione sordium, ac ab omni seductione, atque illecebra blanditiarum, ab omnium minarum terrore adeo securus et inexpugnabilis, ut solutus fuerit illis legibus, quarum habenda nulla est ratio principibus, quoties justa subest causa; nec enim verendum erat ne suis indulgeret, faveretque, nec ne acerbior, sæviorque adversus suos invidos inimicosque grassando in eos expleret odium suum, atque vindictam exerceret, velut alter Moyses hominum mitissimus, et moderatissimus exstitit.

Is utranque prolem, quam ex uxore susceperat, masculum 653 scilicet atque feminam, educarat innocenter, et sanctimoniam edocuerat, ita ut illa suerit una cum lacte rudimenta virtutum Christianarum, et adoleverit indole præcelsa succrescens ad cœlestia præmia capessenda. Conjugi quippe suæ Nilus pudicissimæ atque pientissimæ similem

A monasticæ vitæ amorem inspiravit. Ea vero secum saluberrimum mariti consilium et exemplum, quantumvis amore conjugali percita reniteretur, ut ipse Nilus narrat, pag. 15, amplexa filiam secum facile pertraxit, partitque geminam sobolem vir et uxor discesserunt Constantinopoli, et generosa matrona, tenera cum virguncula, commigrans e laribus in Ægypti monasteria se abdidit, cum Nilo Theoduloque vale dixisset abeuntibus ad Sinaiticam regionem, uti tandem comperi apud Menologium Græcorum, 12 Novembris, neque difficile fuit matri filiam secum abducere, inque parthenonem, seu collegium sacratarum Deo virginum recludere, ingenerata nempe ipsi fuerat castimonie disciplina vel ab inconnabulis, insitumque desiderium, ut illibatam ad Christum virginitatem sincera perferret. Erant tunc virginei cœtus inter Ægypti balsameta, ut idololatriæ, dæmoniorumque viperas contererent, et eorum odorabatur Deus suavolentiam; in cunabulis nascentis Ecclesiæ sexus ille infirmior præcipuam firmitatem profitebatur, Vestales vero, quæ perpetuum servabant et inextinctum pudoris ignem Christiano ritu dicatæ divino cultui, ut scribit Ammianus, pag. 160, velut Amazones sacræ vocitabantur Ascetriæ et Monastriæ, illarumque jam supra meminimus. O quam gratum, quam jucundum, quam acceptum Deo, cœlitibusque fuit spectaculum tam illustre, tam mirandum, tamque memorandum, piis, atque probris Christi cultoribus in terra qui tunc debebant orthodoxi, intueri Nilum exeuntem de cognatione sua fide Abrahamitica, non offerentem tantum filium Theodulum cum gaudio alludentem, et præpotenti Numini miro utriusque consensu consecratam unicam illam victimam; verum et animæ suæ, ut ita dicam, dimidium, conjugem scilicet dilectissimam, et ex ea susceptam filiam, non velut Agamemnon Iphigeniam, sed, ut ait Nilus ipse, pag. 121, in Ἀνηθήματι, instar alterius Jephthe immolantem Christo! Quodnam istæ monasterium adierint, nullibi comperi. Erant in Ægypto quamplurima seminarum Deo quoque devotarum monasteria, miratusque sum sæpius altum Nili de uxore, quæ soror illi facta est, uti dicta Sara fuit ab eodem Abrahamo, de que filia communi silentium in illa regionum intercapedine. An fortasse prudens, quod innuit fol. 17. Ἀθήνησ. 6, Dei servus verebatur; juxta illud infelicitis poetæ,

*Omnis amor magnus, sed aperto in conjuge major;
Hanc Venus ut vivat, ventilat ipsa facem.*

Et nuperi, qui et infeliciofuit,

*Ah quantum placido mitique in pectore regnat
Illa Venus, quam anxii Hymen, seu Conditior orbis,
Atque homines sancte genituri fœderis auctor!*

654 *Hunc, quo disposuit volventem sidera mundum,
Quoque elementa ligat, thalamis inspirat amorem,
Seu nosci fugiens penitus vis insita rebus;
Qualis quæ chalybi cognata potentia gemmam
Conciliat Getici spectantem verticis ignes.*

Et supra de Pachone plura congressi. An quia forte matura utraque cœlo illuc properata morte laqueo

las centesimi tricesimique fructus perceptura, hæc pro virginitate, pro viduitate seu coelibatu illa ociosius evolavit? In Thebaide maxima erat in opinione, famaue percelebre monasterium centum quatuor sanctimonialium, in quod sancta Euphrasia recesserat; Panopoli aliud quadringerarum, quæ sancti Pachomii regulam observantes seorsim vivebant Nili fluminis circumdata rivis, ut auctores sunt Vitæ sanctæ Euphrasæ scriptor, et Palladius in *Lausiaca*. In Antinoe civitate Talidæ nomine insigne monasterium recenset idem Palladius, c. 157 et 158, cuius monasterii aulae ne clavis quidem erat, sicut in aliis undecim monasteriis, sed ipsæ ab ejus amore detinebantur, adeo ipsam diligebant. Fuerunt et Alexandrinæ monachæ Sandalariæ, ad quas scribit de mulierum victoriis Isidorus Pelusiotus, lib. 1 epist., p. 87. Alexandria, quæ barathrum vocabatur mundi, ut refert Eustathius in Dionysii *De situ orbis Περίηγησι*, ut erat emporium celeberrimum Africa; erant vici varii, quæ labra nuncupabantur, illis præerant presbyteri, subditi omnes uni archiepiscopo, cujusmodi fuit vicus Baucali, in quo erat ecclesia, cui Arius fuit præfectus, sancto Epiphano auctore in hæres. *Ἀρειομαντιῶν* 69, p. 311, et alii. In aliquo eorum monasterium Sandalariarum istarum exstitisse non ambigo, sive Sandaliarium, quæ a sandaliis, seu soleis eo nomine sunt appellatæ, quod earum pedes hoc calcamenti genere induti forent, sanctus Augustinus in Regula monacharum, epist. 108, iusserat: « Vestimenta vero et calcamenta, quando fuerint indigenti necessaria, non differant, sub quarum custodia sunt, quæ poscuntur; » et sanctus Athanasius in Regulis de virginitate servanda, ad virginem inter alia præscribit. « Cum steteris in oratione, pedes calcamenti obductos habeto; » p. 401, sive in εὐχῆ. Bivarius de monachatu scribens pro Nitriotis sanctimonialibus Regulas illas conditas a sancto Athanasio, asserit, et explicat, ut in stationibus dum communicant, ex obiectis pedibus sint propter reverentiam. Vel Sandalariæ istæ nominatæ ab aliquo vico Alexandria, ubi sandalia prostabant venalia, cujusmodi erat Romæ vicus Sandaliarius: c. Nardino in *Roma antiqua*, p. 140 et 141, ex inscriptione, ac Gellio. Aut fuerunt illæ, ad quas epistola sancti Gregorii Nazianzeni dirigebatur, inscripta, Εὐλαβοστάτη καὶ διὰ πάντων κεκοσμημένη ἐν Χριστῷ ἀδελφότητι τῇ κατὰ Σανναβαδίαν τοῦ μακαρίου Λευκαδίου ἐν μονάζουσι καὶ παρθένοις ἡγιασμένος. (Latinus interpres Billius pietate ac doctrina insignis Sannabadaar effert). Ut sit, vellem ut ad hypotyposim pathicam exsequendam, exprimendamque, ac subjiciendos oculis affectuum **655** in illo discessu multiplices effectus, Nili mihi vel Joannis Chrysostomi facundia suppeteret, ac eloquentia, cum divellerentur quidem maritus et conjux carne atque corpore, conjungerentur tamen arctius animo et charitate. Satius est, quando illis destitutus sum dotibus, imitari

A Timanthis artem veloque silentii tegere, quemadmodum pictor ille, cujus in tabulis plus intelligebatur quam pingebatur, cum exhibuisset Iphigeniam oratorum laudibus celebratam stantem ad aras perituram, et mæstos pinxisset omnes, præcipue patrum, et tristitiæ omnem imaginem consumpsisset, patris ipsius vultum velavit, quem digne non poterat ostendere: quæ sunt verba Plinii lib. xxxv, c. 10.

Nilus ipse motus illos animorum, et certamina tanta, cum a se ipso discerpi videretur, ab sua se conjuge separans, in quam coaluerat vinculo nuptiarum, sanctoque fœdere, ac individua vitæ consuetudine connexus, non adumbrat modo, verum in narratione secunda ad vivum exprimit a pag. 13 ad 17. Auget suspicionem mortis, quam obiisse tam uxorem, quam filiam conjicio, quod in illis prolixis narrationibus de Theoduli filii, variis casibus, et captivitate, tandemque redemptione, nequaquam matris filiaque meminerit, nec ad eas deinceps ullam dederit epistolam, cum ad Theodosiam *μονάζουσαν* (de qua superius egi, p. 601, eam reprehensam referens a sancto viro, quod contra mandatum sancti apostoli Pauli viros doceret in Ecclesia, c. xiv, vers. 34,) epist. I ad Cor.) scripserit: *Κἀν μυριάκις λέγῃς* (ait Nilus) *τῆς θηλυδριώδους ἕξεως μακρὰν ἀπέχειν, καὶ τῶν ἀνδρῶν ὑπάρχειν σιαυτὴν στεβρότεραν κατὰ τὸν τοῦ παρθενικοῦ φρονήματος ἕδρασμόν*. *Quamvis millies dixeris te longe abesse a femineo habitu, et teipsam hominibus stabiliozem, juxta virginis sensus firmitatem*, lib. II Epist. Allatiana 116. Unde virginem eam fuisse constat. Innocentius quidem tertius, lib. I, epist. 187, Burgensi et Palentino episcopis et abbati de Morimundo Cisterciensis ordinis rescribit, ne abbatissæ benedicant moniales, neque confessiones audiant, nec prædicent Evangelium; nam licet beatissima Virgo dignior et excellentior fuerat apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus claves regni caelorum commisit: fuscus sanctus Epiphanius lib. III, κατ' Αἰρεσ. 6, *Adversus Collyridianos*, hæres. 59, seu 79. Robertus quidem de Arbrissellis, Theologus Parisiensis, auctor fuit insignis monasterii Fontis Ebraldi, cui præfecit abbatissam, quæ in omnes D tum viros, tum feminas summum jus obtineret, beatissimæ Virginis Dei Genitricis exemplo secundum verba Christi, *Ecce Filius tuus, ecce Mater tua*, ad annum C. N. 1117, uti referunt cardinalis Baronius, ex eoque Spontanus, in diœcesi Pictavii. De illa Petrus Cluniacensis, lib. III, epist. 27, et Petrus Cellensis, lib. II, epist. 10, *ad Mathildem venerabilem abbatissam*, deque illo epist. II, 12, et lib. II, epist. III: Sancta quoque Theresia Patrum nostrorum ætate severiorem veterum Carmelitarum Regulam, Deo affante, et Pio IV approbante, primum mulieribus, **656** deinde viris observandam proposuit.

Exstant et epistolæ Nili ad Anastasiam virginem, 553 Possini, lib. II, epist. 118 Allatii, in qua eam

commendat ob vigilias, etc. Item ad Julianam virginem, lib. 1, epist. 163 et 164, dilaudans ipsam ob jejunium; insuper ad Photinam, et Dor. sive (ut opinor) ad Dorotheam, lib. II, epist. 31, ubi ἀληθῶς γὰρ (inquit) σκηνώματα τε καὶ θυσιαστήρια καὶ ναοὶ, καὶ χειμῆλια Θεοῦ διὰ τῆς παρθενίας ἐφῆνεν: id est, vere namque tabernacula, et altaria, et templum, et pretiosa munera Dei per virginitatem apparuistis. Helenæ illustri epist. 170, lib. II Al-latii, est inscripta, qua solatur eam, vetatque lugere more gentiliū filium unicum, et optimum, qui obdormierat, Nicaretum; an filium Nicareti scriuari, ad quem exararat epist. 131 lib. III? Nec enim ad Nicaretum spectare censeo, quem admonet epist. 284, lib. II. Præterea Nilus Juliam comitissam convenit per epist. 215, lib. II, objurgans eam quod nimium studeret corporis venustati curandæ; an illam Gazensem, de qua cardinalis Baronius ad annum C. N. 405, fol. 179? ad Stephanidem comitissam, l. II, epist. 218, cujus fide servandum meritum affirmat; viduam demum Dioscoriam, cui Deum subventurum præ sagit lib. II, epist. 266. Nomina vero tam uxoris Nili, quam filix celata oblivione in terris, in cœlestibus tabulis fuisse scripta crediderim. Tanta fuit Nil modestis, tantaque humilitas, alienus penitus erat a famæ aucupio, empyream ambebat immortalitatem, ipse cum uxore, liberisque, et religiosa familia probe norat eos qui vanam spernant gloriam, adeptores veram, omnia monumenta mortalium sublu-nari excitata in regione tam celeriter assumi, ac perire, mortem saxi evenire, nominibusque: fortassis etiam epistolas ad eas dedit, sed interciderunt illæ, ut sunt varii rerum casus. Deposita igitur jam dignitate, successoreque accepto, et bonis fortunæ, quibus affuebat, in simoniam usumque pauperum large distributis, juxta consilium evangelicum; peregit pium felixque cum thori consorte divertium Nilus, et quatuor illi beatitudinis candidati, egressi sunt e domo, et cognatione, unanimiter conspirantes. Sub annum 405, pulso nempe in exsilium Chryso-stomo Joannæ pastore, istæ oves voluntarium subierunt exsilium. Arripuit iter Nilus ad montem Sinai cum Theodulo, ambo monachicum statum sublimem, atque angelicum ad peccata expurganda, virtutesque augendas aptissimum, et ad iracundiam Dei placandam, veniamque promerendam assectantes, dum parte alia conjux, et filia sanctimoniales professoræ proficiscuntur ad Nili fluentia et Ægypti monasteria; neque potuit amicorum pietate illustrium, fidelisque populi turba stupentis ad spectaculum tam gloriose conversionis se continere, quin voces lætitiæ testes et doloris effunderet ore pleno, quibus tam digna paria prosequerentur, ita ut omnia Constantinopolis compta encomiis, ac querelis, imo et viæ regix persenarent. In primis gloriationis immoderate vitium semper exosus, tunc potissimum id

657 fugiebat Nilus, nec ex illis erat qui sub animi

A demissionis specie tumentes superbiunt, captantque inanem adorationem novo genere ambitus ex miseria, ex illuvie, fictaque animi despicientia te-gentes cinere monasticæ vestis, et vili schemate illud cenodoxiæ incendium quo exardescunt iustes, neque periclitabatur in applausibus ejus sanctitas, nec erat timendum ne laudes quæ ipsi ascribebantur, corrumpent, ac deoquerent virtutum, quibus ornatus erat, flores et fructus, quasi gemmæ erumpentes, mentemque voluptate abblandient perfusam plusquam par esset, ut lapsu graviore rueret, extollerent; eo citiori gradu, se oculis eorum subtraheret, et aures obstruebat Nilus, neque cognatorum, aut charorum, vel servorum lacrymis lætillimum permovebatur, siccis ipse oculis ad vexillum crucis convolabat, tanto solitudinis amore flagrabat aulæ pertæsus lubricum; insonuerat illi apophthegma illud tritum: *Exeat aula qui volet esse pius*; utque alter succinuit: *Quicumque ad astra tendit et sequi cupit virtutis decus auream, relinquat aulam et æstuantis purpuras.*

Mons Sinai, seu Sina est in Arabia, sancto Paulo apostolo auctore c. IV, 25, ad Galatas, nempe Petra, ubi μέλανα ἔρη locantur a Ptolemæo, lib. V, c. 17, *Geograph.* e sancto Hieronymo. Sinæum vocat Justinus e Trogo. Insignis est Dei altoquiis cum Moyse, et lege tradita populo Israelitico, locisque sacris, quæ circum florebat, e Bellonio, lib. II *Observat.*, c. 62. Duobus assurgit cacuminibus solo-lido saxo, et variorum eolorum, granulisque diversas figuras referentibus distincto; excelsior pars Sinai nomen, depressior Oreb appellationem sortitur. In Oreb Moysis, qui legem ibi a Deo accepit sic διαταγὰς ἀγγέλων, id est, ad dispositiones angelorum, sive disponentibus angelis, Act. VII, 53, impressa effigies adamussim adhuc marmori exstat. In Sinai corpus sanctæ Catharinæ, quam *Ἐκαθρινά*, quasi ἀγλαὴν καθαρίναν dictam arbitror, fuit ab angelis deportatum, quod postea monachi transtulerunt in imam radicem Oreb, ut ab hostibus tutum conservarent, arce constructa, e Procopio *de Justiniani A. Ædificiis*, Combelle. p. 54 Demonstrationis Constantinopolis ab incerto; typum utriusque montis pollicitus fuerat Leo Allatius in Notis ad Eustathii Antiocheni patriarchæ, qui sub Constantio A. vixit, et synodo Nicænæ interfuit (teste Socrate, lib. I, c. 13 *Hist. Eccles.*). Hexæmeron, p. 512; sed non stetit præmissis, neque posse typum illum a pictoribus delineari Petrus a Valle in *Itiner. Turcic.* p. 230, editionis secundæ fatetur, ubi se illustrasse montem utrumque narrat, et diligenter describit; Eustathius autem eos, qui pro suo proficiscuntur ad ista loca χάρην ἰστορίας, id est, *discendi*, vel *sciendi gratia*, formas tentoriorum infinitæ multitudinis a seipsis conspectas asseverare tradit p. 90. Sedente sancto Gregorio Magno Rusticiana patricia perrexit ad montem Sina, lib. III, c. 44 *Registr.* Hinc proliit, et cognomen traxit Anastasius Sinaita, qui archiepiscopus Antio-

chenus, scripsit Ὁμῆρον adversus Acephalos, et ad an. 554 **658** vixit. Joannes Climacus 30 gradus, quibus ascensum docet ad perfectionem, ibi composuit ad annum 540, e Radero, seu e Baronio, et Belarmino cardinalibus; eum montem incoluere tum permulti monachi, et supra, et subter. Theonam comperio Dei miseratione presbyterum et ambasciatorem sancti montis Sinai, et eremi Raithæ, seu Raithu, et sanctæ ecclesiæ Pharan, qui faciens sermonem, et pro omnibus monachis existentibus in prædictis solitariis locis, supplicavit, et subscripsit libello monachorum Secundæ Syriæ, quem oblatum Justiniano imperatori legitimis insertum actioni primæ synodi quintæ, p. 14; et alteri libello ad Mennam Constantinopolis patriarcham, porrecto ibidem, pag. 46. E summis pontificibus Innocentius Sextus episcopus, nunc archiepiscopus, et fratres Montis Sinai sub protectione beati Petri et sanctæ sedis apostolicæ recepit anno pontificatus octavo, quarto quarto de Indultis. Sancti Gregorii Magni charitas erga pauperes, et inexhausta liberalitas, vel hinc effulsit, quod munificus pontifex pro Gerontocomio, id est, Senum domicilio montis Sinai misit Joanni abbatilænas xvi, racanas xxx, lectos xv, pretium quoque de emendis culcitris, vel naula dedit, epist. 16, lib. xii Regest.; et Palladio presbytero, de monte Sinai cucullam, et tunicam de benedictione sancti Petri lib. viii, epist. 45, Indic. 13. Narrat Joannes diaconus de ipsius Vita lib. ii, c. 52, eum tam Hierosolymis, quam in monte Sinai famulis Dei quotidiani victus, et vestimenti copiam annaliter mittendam procurasse; sed de lænis et racanis fusius egi jamdudum in Dissertatione mea de aurea rosa.

Expediti ergo laciniosæ vitæ impedimentis, ut loquitur Tertullianus lib. iv *Adversus Marcionem*, id est undosæ, sinuosæ et præruptæ, ejusmodi erat illa, quæ in aula Græca tunc agebatur, Nilus et Theodulus perrexerunt ad montem Sinai, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalem (ita scribit Apostolus Paulus, c. iv ad Galatas Græce, συστοιχεῖ, τούτέστι γειτνιάζει, ἄπτεται, propinquus est et annexus: sic explicat sanctus Joannes Chrysostomus, vel conterminus, confinis, deserto nempe, in quo est mons ille, propinqua est Jerusalem, interjacet namque Idumæa, quæ tota montosa est, et continua fere montium serie Sinai conjungitur Jerusalem, e Borchardo, Adrichomio et Zieglero, per montana quoque Judææ usque ad montes, qui sunt in circuitu Jerusalem, juxta vatem regium, psal. cxxiv; vel recta continuatione itineris Israelitarum per Sinai, quod antea per varios anfractus viarum, et mansionum habuerunt; quæ sententia est sancti Thomæ Aquinatis; aut similitudine, sive cognatione, quemadmodum exponit e Theophylacto et Vatablo Cornelius a Lapide. Cumque ibi pervenissent in illo præcelso culmine constituti, vestigiis inhaerentes sancti Pauli, et cum imitati,

qui abiit in Arabiam c. i ad Galatas, ut doceret quod a Deo revelatum ipsi fuerat, e sancto Hieronymo, utque Barbaros Arabas excoleret ad religionem Christianam suscipiendam **659** e sancto Joanne Chrysostomo, qui notat ibi sancti Pauli modestiam et fervorem; pater hic filiusque suæ quoque conversionis exemplo, monachos illos, quorum institutum sunt amplexi excitarent magis ac magis ad pietatem, inque vera et Christiana philosophia, ut in Opusc. primo, Nilus ipse probat, inque Narrat. p. 2, in lege Domini sese cum filio exerceret, quam Deus in monte Sinai dedit Moysi. Inibi etiam sanctæ Catharinæ corpus ab angelis delatum mirabiliter conquiescit, quæ cœlestis sapientia ditata, philosophos Ægyptios vicit, et convicit, et de immanissimis etiam tormentis triumphavit. Oraverat Deum virgo, cum miles decollandi artifex πάναγρον κεφαλὴν amputaturus esset, ne corpus ejus spectaretur post mortem, seu nudaretur, et exponeretur ludibrio gentilium, et simul ac miles, quod jussum fuerat, exsecutus est, non solum purissimis venis pro sanguine hæc effluxit, sed corpus ejus ἐξ αὐτῆς τῆς ὥρας ἕως νῦν διέμεινεν ἀθάτον ἅπασιν. Ἄγγελοι γὰρ ἀποτμηθείσης αὐτῆς νεύσει κατὰ πάντα Θεοῦ ὡς πρὸς τὸ δρος τὸ Σινὰ τούτο μετακομίζοντες ὠφθησαν, ut legitur in codice ms. bibliothecæ Vallicellanæ, pag. 76, num. 34, id est, *Exinde ad hoc usque temporis permansit invisibile omnibus, angeli namque, ubi capite multata fuit, nutu omnino Dei ad montem Sinai transportantes, visi sunt.* Nec ambigo fuisse custodes illius probos anachoretas, qui domicilium ibi fixerant; ex quo enim Christiana religio cœpit, pii fideles quidam fuerunt, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρει, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὄραις τῆς γῆς, ut scribit sanctus Paulus ad Hebr. cap. xi, 38, id est. *In solitudinibus errantes, et montibus, et speluncis, et cavernis terræ, et adnotavi superius.* Certe imperante Diocletiano, et Petro Alexandrinam Ecclesiam regente, ἀνηρέθησαν ἡσυχάζοντες ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ (E Menæo Græcorum 14 Januarii) cæsi sunt solitarii vitam agentes tranquillam in monte Sinai a Barbaris. Cumque Nilus et Theodulus montem illum venerandum ascenderent, arbitror monachos ipsis obvios excepisse benevole ambos, et in consortium sacrum libenter ascivisse. O qui complexus! O quanta gaudia fuerunt! In Opusculorum Indice, observabam varios ordines, seu gradus monachorum, primum: Ἐγκρατέων, id est, qui continentiam servantes, vel Ἐγκρατευομένων, id est, temperantes erant. Variis autem nominibus appellabantur, secundum varia exercitia. Quidam cœnobitæ, seu synoditæ, alii anachoretæ, eremitæ, stylitæ, id est, columnarii, κιονίται, ἐγκλιστοι, reclusi, κουβουκλήσιοι, solitarii, vacantivi, Θεοφιλεῖς, quo nomine Christiani primum universim vocabantur, tum monachi specialim, Ἰκέται orantes, θεραπευταί, id est, famuli, atque servi Dei, Λαυρίται, id est, cellarum incolæ, nonni, religiosi, philosophantes, præter gyrovagos et circelliones,

qui potius erroneos erant; secundus ordo erat ascetarum non generalim sumptorum, sed proprie, ac pressim, qui ad nutum abbatum et ἡγουμένων jejuniis, orationibus et meditationibus vacantes exercebantur, et Sarabaitæ etiam denominabantur; tertius μονάζοντων, qui propius 660 accedebant ad monachatum, et vestem induebant religiosam; quartus monachorum, qui monastico amiciebantur habitu, et attondebantur, neque continentiam tantum, sed paupertatem, et obedientiam custodiebant adamussim. In singulis autem istis gradibus certa temporum præstituta erant intervalla, ut animadverti, p. 601. Ea vero contrahebantur interdum; nam Joannem Climacum ab opere dictum Scalarem, et a munere scholasticum, in monachum fuisse receptum, et attonsum, amictuque monastico donatum comperi ejus in Vita, quam Daniel Raithuni cœnobii monachus conscripsit, quatuor annos cum posuisset in tirocinio, et Isidorum Alexandrinum cum septem exegisset in Raithuno cœnobio. Nilum ego et Theodulum non observasse graduum istorum discrimina suspicor, continentem quippe fuisse, cum ageret adhuc Constantinopoli ex consensu conjugis Nilum, sicut et Theodulum continentiam innutritum adolevisse arbitrator, asceticamque vitam utrumque professum, μονάζοντας igitur istos montem ad Sinai, velut ad portum quietis appulisse mihi persuasum est, eo ipso anno 405 C. N., e sollicitudinibus terrenis in solitudines, et e sellis præfectoriis in cellas eremiticas migrando: cum alii Byzantii sese in oceano deliciarum et voluptatum volutant, illi cœlestibus meditationibus elati volitant ad paradisum; dum alios molles lecti lascivientes obvolvunt, illos sacrorum librorum lectio detinebat, nec ad episcopales thronos inde se rapi patiebantur, sed rastris et sarculis in excolendis hortulis terram arenosam effodientes, et rostra despicientes vitricis linguæ opulentis personantia dictionibus, astraque aspicientes, Conditorem eorum dilaudabant psalmodiis, hymnis et orationibus, de quibus tam utilem tractatum composuit Nilus. Nec enim vilitatem, et asperitatem, ac illuviem vestium, nuditatem pedum, qua æmulabantur Anypoditas, id est, Excalceatos Constantinopoli degentes in monasterio Sancti Thalassii, cujus archimandrites presbyter Diogenes subscripsit libello ad Joannem patriarcham, act. 1 concil. v, p. 20, oblato; vigiliis, quibus Acœmetenses Constantinopoli quoque diversantes exsuperabant, eloquar, luctus, lacrymas, suspiria, planctus, et flagella, quibus ὀπωπιάζεται σῶμα καὶ δουλαγωγείται, uti Paulus I Cor. ix, 27, id est, lividum fit corpus et in servitutem redigitur, chamæxunia, id est, decubitus humi, genuflexiones; γονυκλίσεις, μεταβολάς, seu prostrationes, ac denique silentia, et jejunia, xerophagias, sive aridas escas atque siccatas. Quando ipse Nilus tacuit, ego quoque præteribo. Ἀνεμώνη flos est qui vento aperitur, apud Dioscoridem; symbolum esse vanitatis Lucianus eum florem affirmat:

A laudes quidem florentia excitant ingenia, et virtus laudata crescit, gloriaque habet immensum calcem, ut ille cecinit, nec ulla est tanta humilitas, quæ non tangatur gloriæ dulcedine, juxta Valerium Max. lib. viii, cap. 14. Themistoclis auribus nullum acroama libentius excipiebatur, quam illud, quod illius celebrabantur egregia facinora. Joannes ipse XXII papa fassus est se blanditiis, 661 quas avertebatur, nihilominus demulceri, et interdum capi; sæpius illæ repulsæ tandem ex Seneca solent admitti. Ἐξανεμοῦσθαι tamen dicuntur segetes, eventulari scilicet, ac exsufflari, dæmone inflante: nimio etenim ventorum flatu evacuantur, et exinaniantur, præcipue dum maturescunt, apud Theophrastum; B ita nimia præconia clariores animos nudant, et spoliant virtutum fructibus. Vergunt, et propendent pleniore aristæ ad humum, ita qui virtute sunt insignes, humiliores evadunt; hirudo quippe Joanni Climaco est vana gloria, et a Græcis inter capitalia vitia recensetur, ut jam præfatus sum, et ipse sanctus Nilus, p. 36, narrat. 3, ab ea corrumpi recte facta, veramque gloriam fuscæ tradit. Proprio præsertim sordescit laus in ore; unde sanctus Cyprianus ad Donatum scribit odiosam esse in proprias laudes jactationem; et Plinius junior, lib. ii, epist. 9, quod maguilicum referente alio foret, ipso qui gessit referente, vanescere; recteque Salomon, c. xxii, v. 2 Proverbiorum admonet, Ἐγκωμιαζέτωσθε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα, ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ εἰ χεῖλη, id est, *Laudet te alienus, et non os tuum, extraneus, et non labia tua.* Sanctus vero Clemens Romanus *Epist. ad Corinth.*, p. 39, 49 et 50, Ταπεινῶφρων μὴ ἐαυτῷ μαρτυρεῖτω, ἀλλ' ἐαυτῷ ὅφ' ἐτέρου μαρτυρεῖσθω id est, *Qui mente præditus est humili, non de seipso testimonium ferat, sed abs alio sibi velit ipsi testimonium præberi.* Nilus itaque, quæ pie macerando carnem, et exercendo se una cum Theodulo in montis Sinai monasteriis, inque Patrum synaxibus (colligebantur enim Dominicis diebus unum in cœtium, pariterque congregati monachi, ac μονάζοντες, communicabant sacris mysteriis, uti narrat διηγῆσαι tertia Nilus, p. 38; neque diffusetur delirus ille Apostata Spalaten. tom. I, p. 378 *De repub. ecclesiast.*) peregerat, Deo soli nota esse cupiens, taciturnitate premit. Cum vero maritus et uxor sint duo in carne una, et pater ac filii una, eademque persona censeatur ex artificio, ac figmento juris etiam civilis, quin et commento naturæ prehensantis immortalitatem procreatione similis, l. final. C. *De impuber. et al. substitut.*, § *Ei vero institut. de inutil. stipulat.*, § *Sed sui ibidem, de hæred. qualit.* patrisque vox, sit vox filii, qui pater-norum viscerum portio est, ex Aristotele, lib. v *Ethic.*, et in quo parentes reviviscunt, et quemadmodum magis oblectantur, ita plus torquentur in ipso; filiorum certe dignitas, laus, atque gloria communis est patri. Uti Justinianus refert *Authenticis Constitut. quæ dignitatib.*, § *Generaliter*, ubi gloss.

et ad I. *Sed Julianus, § Quod dicitur D. ad S. C. A Macedonian.* Hinc arguo Nilum nec de rebus a se, filioque Theodulo inibi sancte gestis, neque de conjugis, filiarum præclaris et religiosis actibus quidquam litterarum monumentis consignasse, adeo modeste de se, suisque sentiebat, adeo exacte humilitatem colebat; mirari satis non possum, quod ipse totum illud tempus, quo in monte Sinai diversatus est, ante Barbarorum incursionem, quæ, ut computo, accidit a C. N. 410, sicque quinquennium, quod peregit in Narratione secunda, 662 pag. 17, verbis istis describit: Αὐτὴ μὴ τῆς ἡσυχίας ταύτης ἐποίησεν ἐραστὴν, καὶ πρὸς τὴν ποθομένην ὠδήγησεν ἐρημίαν, καὶ μέχρι πολλοῦ παρεσκευάσεν διατῆσθαι ἡδέως γαλήνης ἀπαραύοντα πολλῆς, καὶ οὐρίῳ πνεύματι πρὸς τὸν σκοπὸν εὐθουόμενον ἕως, etc. *Talis (potioris nempe boni cupiditas) me quietis istius fecit amatorem, et ad desideratam deduxit solitudinem, multumque per tempus effecit inhabitare libenter, multa fruentem tranquillitate, secundoque spiritu directum ad scopum, donec: ubi multum per tempus intelligo integram Olympiadem quo impleret præscriptum μονάζουσαι, seu νεωτέροις monachis intervallum. Interea vero sanctus Joannes Chrysostomus in exsilio Comanæ decesserat anno C. N. 407, sicut admonui. Obierat et Constantinopoli Kalend. Maiis, quamvis ascribant i Kalend. Septembris, qui Theophanem sequuntur, anno subsequenti 408, Arcadius Augustus viduus, e Codice Theodosiano, et successerat Theodosius in Eoi administratione imperii. Eudoxia vero Augusta putabatur anno 404 demortua, sed ad 409, biennio post sancti Joannis obitum, e vita migrasse Spondanus evincit ad illum annum 404, num. 16, et ad annum 407, num. 7. Opinor autem tam a Nilo, quam a Theodulo fuisse servatum jejunium apprime. Certe illud delineat, p. 33, c. 14 et pag. 16 tractat. *De monast. exercitat.*, posteaquam insectatus est catillones delicatos exquisitorum ciborum, et condimentorum assecias, gulæ ac gastrimargiæ penitus addictos, tam graphice, quod custodiebant monachi per cellulas ibidem, ut sub oculos ponat. Jejunio profecto revocatur homo ad paradisum, ex quo propter intemperantiam fuit ejectus. Jejunium est vitæ cœlestis atrium. Eo (ut est testis sanctus Basilius) propulsantur tentationes diaboli, Christi milites armantur ad pietatem, opifex est illud temperantiæ et continentię. Certe sanctus hic doctor adeo abstinentia excelluit, ut spiritu tantum vivens, præter ossa et pellem, nulla præterea corporis parte constare videretur. Præter:itio quæ congerit eloquentissimus ille antistes in ejus commendationem, ἐν λόγοις πατρὶ τῆς νηστείας, id est, in sermonibus de jejunio, qui conferendus est cum Tertulliano, pag. 190, *Ad martyres*; sancto Hieronymo in Epistolis, in primis cum sancto Ambrosio, qui eum imitatur, lib. *De Elia et jejunio*. Inter exercitationes monachorum principem illud obtinet locum, mentemque luminibus spiritualibus illustrat ac præparat ad excipienda*

A Spiritus sancti dona, vanitatibus attritis, ac velut erasis, et sordibus emundatam. Quod si omnis qui contendit in agone ab omnibus se abstinere, ut corruptibilem accipiat coronam, et currit in stadio; Apostolus ita scribit I Cor. ix, 25, quanto magis debent monachi operam dare abstinentiæ, jejunioque corpus affligere, domare atque macerare, ut donentur incorrupto et immarcescibili diademate. Inter spiritus octo malitiæ, sive peccata capitalia primas ducit gula jejunio adversa, ut ipse Nilus collocaat in tractatu de illis suo, et quemadmodum est ea ostium aliorum criminum, 663 ita jejunium janua est aliarum virtutum; Elias, Moyses, et Christus Dominus jejunio se præmunierunt: primus, cum ad Deum confugit in montem Dei, sive Oreb, meminit Joannes Climacus ardui et inaccessi, qui distabat septuaginta: milliaribus a castro, in quem locum secesserat Stephanus a cella sua migrans ad radicem montis, ad quem Elias propheta Deum viderat, tum ad cellam suam reversus est, de Elia, et spelunca, in qua ille delusit fugiendo Jesabel, III Reg. xvi, 9. Petrus a Valle, tom. I, fol. 80. Secundus progressus ad Sinai cacumen, Exod. xxxiv, 2, saxeam volumen, rupices paginas Decalogi, ut loquitur Salvianus lib. *De gubernatione Dei*, p. 22, accepit a Deo. Christus autem vindex et assertor generis humani jejunans in deserta solitudine cum Satana congressus ipsum devicit, et exarmans debellavit, edixitque discipulis suis dæmoniorum genus mutum, et allidens non ejici nisi in jejunio et oratione, Marc. ix, 28. Joannes patriarcha Constantinopolitanus popularem auram captans anno 553, et jejunatoris, sive νηστουτοῦ sibi cognomen asciscens, usque ad 597 annum id gestare perhonorificum existimavit, et illo se suis plebibus plus æquo venditavit. Sed de jejunio qui coluit id tam exinie, ac ei deditus ita fuit, ut quoties cibus sumendus esset, toties tormentum subire videretur, sanctus Bernardus fusius agit in eo nimirum exercitatissimus. Sunt enim eloquentes potissimum homines in eo quod sciunt, sermone 30 ad Cantica canturum. Jejunio itaque sunt usi Nilus et Theodulus pro ætatis cujusque ratione ac modo, æmulati sanctum etiam Petrum, qui non satis fuit amare flere, potumque suum lacrymis admiscere, verum et amarum lupinis quoque se pascere voluit, uti canit Gregorius Nazianzenus *Iambic. carm.* 18. Quid Petrum cujus cibus erant lupini unico asse, hoc est decem minis, sive uncis empti ex Billii versione, p. 1380, qui putat eum ex apocrypho quodam hausisse libro, p. 1387. Sed Gregorius refert in oratione quoque *De amore paupertatis*, tom. I, pag. 457. Sanctus etiam Matthæus semina et summa olerum fastigia comedebat, uti sanctus Joannes Baptista, seu arborum vertices efflorescentes, aut locustas et mel agreste manducabat, auctore Clemente Alexandrino, lib. II *Pædagog.*, p. 64. Ca-

cumea arborum explementum esse ventris, Seneca, A epist. 3, notat et pro ἀκρίδων voce, id est, locustarum, ἀκρα δρυῶν alii legunt seu gemmas, flosculos, et extrema novellarum arborum, apud sanctum Matthæum c. iii, v. 4. Nicephor. lib. v, c. 44. *Historiar.*; Cujac. ad l. *Qui venenum* 236, § *Glandis D. de verb. signific.*; Isidorus Pelusiota, epist. 5 et 132; Baronius cardinalis ad ann. C. N. 31, ubi Spoudan. num. 6; Kimedonius apud Theophylactum Simocattam scholasticum, epist. 11, veritit ἀκρίδας male cicadas; Ebionitæ in Evangelio Matthæi legebant ἐγκρίδας, id est, ἐπίχουτα, seu mellita, vel *mel sylvestre*; sanctus Epiphanius, hæres. 50, p. 138, de ἀκροῖς δρυῶν; Crusius, lib. 1 *Germano Græciæ*, orat. *De ling. Græc.*, p. 11, 664 e Pantalione ac Gregorio in Matthæum. Sed Crusius hæreticus, et Evangelium illud Hebraicum, et a Nazaræis adulteratum, uti monet sanctus Epiphanius ibi. Est autem locusta insecti genus alas habens infirmas ad volandum. Verum in solitudinibus montis Sinai monachi τῶν ἀκροδρυῶν τὰ χρήσιμα, καὶ διαμένειν δυνάμενα, τῇ τοιαύτῃ φυλάττοντες χρειᾶ ἀνύουσι, siccaut monachi nempe πρὸς τροφὴν χειμερινήν, id est, ad alimentum hibernum baccarum sylvestrium, seu extremitatum arborum eas, quæ usui sunt, et perdurare possunt, servantes; ut illis victitent, teste Nilo, Narrat. iv, p. 46, et barbari Arabes coquebant monachos easdem sibi deferre; illos inter quidam jussit puerum ministrantem senibus monachis συναγαγεῖν αὐτῶν τινὰ τῶν ἐκχυθέντων ἀκροδρυῶν, p. 48, colligere sibi quædam humi fusa læstigia, seu summitates arborum, tum crudeliter eam trucidavit. Verisimillimum autem est inedia, et abstinentiam, quam a monachis usurpatam depingit ipse detestans voracitatem, et delicias epulonum, opiparos mensarum lautiorum apparatus, et liquorum misturam simul contemptorum, ac in odorum, colorum, et qualitatum differentias ad inflammandam libidinem, Nilum observasse cum Theodulo, p. 51 et 54; quin et ad vitam sustentandam crudis oleribus, καὶ ἀκροδρυῶς, seu capitibus tenerarum stirpium famem obsonare aliorum exemplo, et sitim aqua perennis venæ restinguere solitum.

Eremus quidem, imo eremi permultæ subtus Sinai et Oreb pandebantur planæ atque latissime diffusæ, quæ diversa nomina sortiebantur a vicinis etiam oppidis, et montibus, uti desertum Zin, quod et Cades, desertum Pharan, cujus sunt et campestria, desertum Ziph, Juda, Idumææ, Judææ Bethlehem, Engaddi, etc. Illis in solitudinibus pauci loci remotique deligebantur ab his qui monasticam debebant vitam, procul ab urbibus, et civium multitudine, ne contagio quodam polluerentur vitiorum inter eos excrescentium, ibi quidam fixere sibi tuguria, μετόχια, cellas, aut παραλάουρα, sive lauras, de quibus Combeffs in Vita sancti Hiacynthi Amastren., p. 150, quasi maga-

lia, sive mapalia Numidarum Afrorum, de quibus Sallustius *De bell. Jugurth.*, p. 95, quæ pro tuguriis erant, quasi navium carinæ, et ex alveis earum inversis plerumque. Servius in Virgil., Isidor., Vossius in Etymolog. Hinc lemma cardinalis S. R. E. jurisconsultiissimi Seraphini Olivarii, qui ratem inversam qua se tegeter assumpsit, et hemisticbiam: *Vexerat illa prius*. Ex his tuguriis cognomen traxere Calybitæ, quos inter celeberrimus est Romæ Joannes, qui sibi καλύβην ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, id est, a latitando, seu gurgustiolum in Tiberina construxit insula, ubi tam diu delituit ille filius Eutropii et Theodoræ, divitum civium Constantinopolitanorum, ab abbate acœmetense proficiscenæ Hierosolymas, ad pietatem excitatus et conversus, donec tandem a matre fuit agnitus indicio codicis Evangelii, et ad cœlum migravit die 15 Januarii, qua colitur ejus memoria juxta idem Martyrol Romanum, ubi cardinalis Baronius e 665 Lipomano, Surio, et Nicephoro Callisti; floruit circa annum C. N. 457, seu 461, e Cedreno sub Marciano imperatore, quin et sub Leone, dictusque fuit et propter Deum pauper. Card. Sirletus ejus Vitam et Græca Latinam reddidit ex manuscripto monasterii Cryptæferratæ, cujus auctor a Galesinio existimatur Simeon Logotheta, seu Metaphrastes; antiquior censetur a Bollando, quia se Joannis temporibus vixisse asserit, a quo Metaphrastes exscripserit. Incipit *Viri justii Vita*. Vitam aliam e Vaticano exemplari Latine versam edidit alla puriorem, ut putat, Rosweyodus; ejus exordium est, *Res est sane tyrannica*. Comperies utramque apud Bollandum. Chiffletius in Bisunt. antiq. ad annum C. N. 1521, die 17 Aprilis, refert decanum Ecclesiæ Bisuntinæ missum fuisse ad dnos Græcos episcopos, Avenionem, ut interpretarentur inscriptionem Græcam thecæ, ubi caput sancti Joannis Calybitæ Bisuntium deportatum fuerat inclusum: ejusdem Vitæ Compendium est in Menæo ms. Bibl. BB. p. 138, post Nili εἰς τὴν ἀναίρεσιν διήγημα, p. 99. Alii monachi utcumque vivebant sub nativis antrorum tectis, pauci frumentum norant, nummus Cæsaris ignorabatur (Synesius nomen ignotum tradit imperatorum, nec ullo erat in usu); olera et baccæ summarum stirpium mutuo tradebantur, inter eos rarus panis, nulla illic invidia, nulla ambitio. Desertum etiam Thecuc non longe ab Herodio vico, seu castello, neque procul ab Hierosolymis, ita nuncupatum a Thecuc vico, sive urbe montosa, cujus ager ferax est olearum prope Arabiam: solitudo est, quæ a Bethlehem Juda separatur 6 seu 7 milliario, et ab Hierosolymis nono; ex Josepho *Belli Judaici*, lib. vii, c. 25, et *Antiq. Judaic.* lib. ix, c. 1. Amos propheta in diebus Oziz regis Juda, et Jeroboam filii Joas regis Israel ante duos annos terræmotus, c. 1, et c. vii, v. 14, ait se in pastoribus de Thecuc fuisse armentarium vellicantem sycomoros, et electum a Domino cum sequeretur gregem; Thecuc quoque fuit patria Habacuc pro-

phetae, et mulieris sapientis Thecultidis inde appellatae, quae placavit Davidem iratum filio Absalon, qui fratrem suum Ammon occiderat, II. Reg. xiv, ubi Cornelius a Lapide, Ruffino Tapha, Josepho, lib. viii *Antiq. Θέκος* in Vita sua Θέκος, olim Thecuah Pererio.

Eo in deserto commorabantur monachi, qui a Saracenis trucidati fuerunt; quemadmodum narrat Cassianus, lib. iv *De vita Patrum*, relatum e collatione sexta de nece Patrum seu sanctorum, ex Theodoro abbate, deque pia concertatione super sanctorum reliquiis ibi agit. Et hunc librum esse suspicor Theodori episcopi Massiliae de certaminibus martyrum, quem exstare in vetustissimis Ecclesiae Bergomatis monumentis testatur Galesinius in adnotationibus ad Martyrolog. iv Non. Januarii; Theodorum quidem episcopum Massiliae a quinto ad sextum usque saeculum a Rufo historiographo eruditissimo in *Historia Massilien.* pag. 321, invenio; sed et meminit episcopi Massiliensis Theodori saepius Gregorius Turonensis 666 eodem tempore, lib. vi, c. 2 *Hist. Franc.*, et passim, unde antiquiorem istum Theodorum opinor episcopum Massiliensem, et ex abbate censerem ad episcopatum fuisse pro-
 vectum, sive raptum, uti tunc moris erat, etiam invitum, ideoque magis dignum, cum forsitan ad illud emporium Galliarum Graecis habitatum colonis et legibus gubernatum appulisset, ex Aegypto cum Cassiano sancti Joannis Chrysostomi diacono, qui consuluerat istum Theodorum, et nominat virum singularem in conversatione actuali, affirmans eundem habitasse in Cellis, qui locus inter Nitriam et Scythiam situs a monasterio Nitriae quinque millibus distans, octoginta millium solitudine dirimitur ab eremo Scythiae, in qua Cassianus agebat; et apud Henricum Canisium lib. v *Antiq. lection. in Hist. Peregrinus* commemoratur, de qua superius actum est, pag. 615, ubi de Nitria, deque Oase, de qua et Theodorus Lector in Collectaneis haec habet: Σηπεδόνι τὸν σῶμα διέφθειρε Νεστόριος, καὶ ἀνακλήσεις ἀπὸ Ὁάσεως (male legitur Ἐασέως), ἐφ' ᾧ μεταστῆναι εἰς ἕτερον τόπον, τῷ θανάτῳ προέλαβις τὴν ἀνάκλησιν id est: Nestorius putredine infectus perit in corpore, et revocatus ab Oase, cum transferretur alium in locum, antevertit morte regressum, seu revocationem. Ista sunt verba Cassiani, quibus delineat Thecuiticam eremum: «Thecue desertum in Palaestinae partibus juxta Thecue vicum (an muratam civitatem, quam exstruxit Roboam rex, II Paral. xi, 6, Amos prophetae patriam) solitudo vastissima est usque ad Arabiam et mare Mortuum, quo ingressa deficiunt fluenta Jordanis et alvei siti faciunt haem, et cineres Sodomorum, amplissima extensione porrecta. Hujus solitudinis mentio fit II Paral. xx, 20, et II Machab. ix, 33. In hac summæ vitæ ac sanctitatis viri monachi diutissime commorantes repente sunt a discurrentibus Saracenorum latrunculis interempti, » etc. Sed inferius de his agam pluribus.

A Nilus quidem anno Christi 410, quo incursio Saracenorum sub Theodosio Juniore contigit, cum in Sina degeret, jam senex erat, ut ipse narrat. 6, pag. 92, apud Possinum fatetur ex aliorum sententia, ubi scribit: Ἦν δὲ κάγω βάδην ἐκόμενος τοῖς προστείχουσιν, ὡς μὲν ἴσως φήσειεν ἄλλος ἀδυναμία, τοὺς μᾶλλον ἰσχύοντας οὐ φθάων ἀσθενεῖα τοῦ γῆρως, id est, Ego vero sequebar pedetentim praecurrentes, ut quidem fortasse diceret alius, pro impotentia non valens assequi eos, qui majoribus erant praediti viribus, ob senectutis imbecillitatem: quemadmodum et subducto calculo mox comprobabo illum affecta tum aetate fuisse. Nam cum ad praefecturae munus evectus fuit, ut astrueham supra, sub anno C. N. 403, etsi leges annales, sive annariae, quibus praescripta erat aetas, qua peterentur honores, uti canit ille tam Julia, quam Pompeia, et aliae, de quibus in l. *Cum lege D. de arbit.* et l. *Quidam consulebat, 57 D. de re judicat.*, ubi Duarenus, non observabantur adamussim, illisque solvebant imperatores, ut erant nonnunquam dissoluti, candidatos, vel etiam probi et justii, cum virtus non 667 exspectabat annos, sed anteibat (de legibus illis satis egi fuse in Diatriba de S. R. E. cardinalium aetate), attamen eas cum Rosino, lib. vii, cap. 9 *Antiquit. Roman.* pag. 697, arbitror annum saltem 42 exegisse in praefectura urbis, sicut et in senatoria dignitate; sed liquet ex epitaphio Pantagathi, qui concilio Arausicano secundo subscripserat, anno C. N. 529; exstat illud incisum marmori Vasloni; ultimique duo isti leguntur versus:

*Abstulit hunc rebus decimo mors invida lustro,
 Namque senatoris posuit post cingula vitam.*

Nempe cum a senibus nomen mite senatus habeat, inter quadragesimum et quinquagesimum annum senecta videtur incipere. Plato novem posuit aetates hominis; quarto anno infantiam, ablactate post triennium,

*Mater alit puerum trimum trimoque minorem,
 Majorem vero pascere patriæ erit.*

l. II Machab. gloss. in c. ex litteris 2. Gregorii IX, extra *De convers. infid.* ascribit decenni pueritiam, decem et octo annos nato, adolescentuli ævum, adolescentiam agenti 25 annos, florenti 36, crudo seni 55, seni sexaginta quinque; decrepito quod superest vitæ, et ista refert Elias Cretensis in oratione decima nona Gregorii Nazianzeni, p. 139, qui addit: «Quoniam igitur quadragesimo quarto anno perficimur, et postea deficere incipimus merito igitur tempus istud humanæ naturæ vitam esse defini-
 nit.» Sanctus Augustinus, epist. 110, hæc se locutum esse refert, sex aetates hominis enumerando. «Verumtamen in infantia speratur pueritia, et in pueritia speratur adolescentia, et in adolescentia speratur juvenus, et in juventute speratur gravitas, et in gravitate speratur senectus, etc. Senectus autem aliam aetatem, quam speret, non habet, » etc. Ubi gravitatis nomine senectam intelligit, et sene-

ctutis vocabulo, senium; nam qui gravis Latinis, Græcis πρεσβύτης vocatur; qui vero senex, seu seminec, γηραιός, ut docet idem sanctus in Enarratione psalmi septuagesimi, p. 276, sive quasi γῆν ὁρῶν, vel εἰς γῆν βέων, *terram aspiciens*, atque cernens, aut *in terram fluens*.

Itaque plusquam quadragenarium Nilum præfecturæ munere functum arbitror, sive quadraginta duos annos attigisse, cum ad vicesimum quintum usque annum operam dedisset liberalibus disciplinis, et juris scientiæ, adolescentens nimirum ideo excusabantur ab honoribus, usque ad illum ætatis annum, l. 1, C. *Qui ætate se excusant*. lib. X. C. Justinianæ ἐγκύκλια vocabantur circulares disciplinæ, grammatica, rhetorica, dialectica, tum mathematicæ. Ipse Nilus, epist. 43, l. IX. Allatii ad Dominum juniorem, ubi male μετὰ [τῆν] τῶν ἐγκυκλίων παιδεύειν, καὶ τῆν τῶν φιλοσοφουμένων ἐκμάθησιν, id est, *Post emensa studia circularium disciplinarum, et rerum philosophicarum doctrinam, vertitur encyclicorum*. In Vita sancti Joannis Climaci disciplina encyclica memoratur et dicitur quæ orbem disciplinarum perficere, ac ἐγκυκλοπαιδεύειν postea trivium et quadrivium appellabantur. Nilum dein uxorem duxisse censeo anno ætatis 30, colligens scilicet plus minus ipsum 668 Nilum in lucem prodisse an. C. N. 360. Suscepit autem filium in primis e conjuge sua, gravissima et honestissima matrona, tum filiam. Honor præfecturæ maturam ætatem requirebat, nec præmatura venera juventutem enervari reipublicæ intererat. Effluxerant autem, cum ingruit illa procella incursionis Arabiæ sub Theodosio minori Augusto, anni a Christo nato 410; nam quando Nilus una cum filio Theodulo, quietis appetens, Sinzum montem adiit, annus a Christo nato elaborabatur 405, quinquennium nempe usque ad annum 410 transit; numerabat vero tunc Nilus ætatis suæ annos quinquaginta plus minus. Theodulus autem primigenius non solum annis erat non facile minor quindecim, ut putat R. P. Possinus in Notis ad Narrationes, pag. 167, quo tempore fuit a Barbaris captus, verum adultam agebat ætatem exactis adolescentiæ annis 18, et quod excurrit, nempe ad illius exitum properabat, quemadmodum Nilus inchoarat quinquagesimum. Horatius profecto dulcissimus poeta pangebatur, integrum se laudare formam muliebrem, cavere iniqui suspicari

*Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere iustrum;*

anno quippe quadragesimo constantem ætatem, sive gravem decurrere, juventutis robor vergere significans. Ad oppidum Sucam quidem cum pervenissent Barbari, qui captum Theodulum venum exponebant, isque redemptus foret a quodam miserto ipsius inactandi, et lacrymantis, rursusque divenditus, in manus iterum ementis episcopi Elusæ transisset. Hic antistes, captus, præclara ejus indole, ac pietatis expertus, adhibuit eum Ecclesiæ ministrum,

A namque ut Agaso narravit Nilo haud procul ab Elusa, Ὁ παῖς εἰρηται μὲν τελεῖν ἐν τῷ ἱερατικῷ τάγματι τὰς πρώτας τῶς [ὀπηρεσίας] τῶν νεωχόρων (lego νεωχόρων πεπιστευμένος, id est nempe *Theodulus tuus filius dicitur quidem ministrare in ordine sacro, cum ipsi credita sint prima munia custodiæ templi*. Neωχόροι apud ethnicos æditui, aut æditimi, qui ædium sacrarum curam gerebant, verrendo illas, expurgando, et emundando ac exornando; nam κορεῖν non tantum significat vertere, ac mundare scopis, apud Suidam, Matthæi XI, Lucæ XV, sed et καλλύνειν, id est *exornare*; hoc nomine vocabantur a profanis hi, quibus commissæ erant ædes etiam sacræ ab his habitæ, custodiendæ; auctor est scholiastes Aristophanis. Theocritus νεωκορῶν nominat munus ipsum æditui, aut æditimi, de quo Servius in *Virgil.* f. 748, illi πύλωροι, et νεωφύλακες, id est *ostiarii, templorum custodes*; ita testatur A. Gellius lib. XII *Noct. Atticar.* c. 14; et θυρωροί, id est janitores ad aperiendas et claudendas januas, portarii appellantur, IV Reg. VII, et I Paral. IX, XVI 42; dicti fuerunt, et προπόλοι, deorum cultores, qui tuebantur ædes sacras, Turnebo c. 21, lib. 1, *Adversar.*, Sophocli, et Aristophani in *Νεφέλαις*, et in Πλούτῳ, ac Herodoto, servi, famuli templa custodientes, imo ancillæ, quæ præcedunt heras; nummus exstat Gordiani A. 3, ubi legitur Σαρδιαίων νεωχόρων apud Seguinum p. 23, *Select. numis.*, id est *adjutorum*, ut ille vult, et penes Oconem. Illustrissimus 669 Falconerius in Notis ad inscriptiones Athleticas, p. 47, arguit Ægium, quod νέων προστασίαν verterit templorum præfecturam, seu præsulatum, pro νέων, id est, juvenum principatu, quod recte liquet e nummo Severi A. quem mox profert, ubi legitur Περγαμηνῶν νεωχόρων ἐπιστάτης p. 48 et p. 57, p. 105 et p. 111, ubi laudat Alberti Rubenii Diatribam de Urb. Neocoris, Julium Firmicum *De errore profan. relig.* et Actorum apostol. c. XII, ibique Theophylactum, qui νεωχόρον interpretatur τερρόδουλον. Adi et Spanhemium cursim eos commemorantem, p. 307, *De numism.*

Est in Ecclesia ostiariatus ordo apud Latinos, cujus in formula p. 16 Pontificalis Romani, munus designatur, aperiendi materialibus clavibus ecclesiam et ostiario traduntur claves, quas indit seris portarum, easque mox obserat et reserat; sanctus Laurentius levita, seu diaconus gratias agebat Deo, quia januas ejus ingredi meruerat; apud Græcos etiam exclamat diaconus θύρας, θύρας, id est, *portas portas*, obserans illas, ne quis infidelis introeat; R. P. Goar. ord. sancti Dominici in *Eucholog.* variis lectionibus adnotat, p. 248, arbitraturque Græcam Ecclesiam habuisse ut officia, ostiariatum, exorcistatum, et acolythatum, indicaria a sancto Dionysio Areopagita, c. 3 *Hierarch. eccles.*, sancto Ignatio in Epistola ad Antiochen.; et sancto Epiphano ἐν συντόμῳ ἀληθεῖ λόγῳ p. 465, ubi vocat θυρωροὺς et Patres concilii Laodicensis, c. 14, sess. 15, cantores, seu κανονικοὺς ψάλτας, ac ab Eusebio etiam lib. VI

Hist. ecclēs. cap. 3, p. 237. Simeon Thessalonicensis officia tantum nuncupat exigens χειροθεσίαν, et non χειροτονίαν, ubi εύχη λεγομένη έν τῇ εισόδῳ πρό τῆς συνήθους έντὶ ἀνοίξει ναοῦ έν ᾧ συνέθη *manuum positionem*, et non *extensionem*. *Oratio dicenda in ingressu ante consuetam, dum aperitur janua templi, statim ac fuerit congressus*. Putat Goar in lectoris ordine illos includi, et hos ordines unica benedictione conferri, quamvis et formulam deputati, atque ceroferrarii ordinandi, deinde inserat diversam ab ἀναγνώστου sive lectoris seu cantoris formula; eamque opinionem Arcudius, lib. x, fusius explanat, diaconulum lectorem appellatum addens; Billius in oratione decima sancti Gregorii Nazianzeni gradum lectoris recenset p. 373; θυρωρὸς ostiarius dicitur in Catalogo Ecclesiæ Officiali, et διαθάρης seu διαθάρης id est *transiens*, seu *circuator*, lectorque minor. Adjungitur a Goare, pag. 140, formula benedicendi œconomum, id est ecclesiæ cuiusdam, seu secundum diaconum, p. 140. Exorcistatus ordo seu officium apud Græcos episcopos committitur presbyteris; œconomi officia, sacrorumque vasorum ac ecclesiæ custodis, diaconuli, seu diaconi secundi, ac minoris, et ostiariatus (ad quem pertinet illa inscriptio Gruteri p. 106, num. 6: *Hic quiescit Ursatius ustuarius pro ostiario*, nisi legendum sit *bustuarius*. Cyrillus in Lexico. Visitur ea inscriptio Treviris ad sanctum Paulum); continentur eminenter, ac implicite in ordine lectoris, sive ἀναγνώστου. Goar in Eucholog. agit et de *καυδηλάπτῃ*, seu **670** accensore cereorum, et *Ἐκκλησιάρχῃ*, qui *σημαντήρῳ*, id est signo convocat populum ad ecclesiam e Justino in *Dialogo cum Tryphone*, Tertulliano *De corona militis*, et ad *Scapulam*.

Lector in pulpito legit ea, quæ prædicat, seu lectiones sacras, verbumque Dei, et lectiones easdem cantat, et benedicit panem, et omnes fructus novos e Pontificali Romano; quondam legebat Evangelium in Africa ex epist. 33 et 34 sancti Cypriani, ut notat Magri, qui Notitia sua ecclesiastica falso citat concilium Toletanum primum; in eo namque contrarium can. 1 et 2 comperi, λέτὸν κατὰ πᾶν e Balsamone appellatum affirmat; ostiarii munus tradit Isidorus Hispalensis in epistola ad Lanfredum. Cardinalis Baronius fuse de ostiariis, et lectoribus ad annum Christi 44, p. 77, n. 13 et 34, ubi de officiis cantorum et laborantium ex epistola sancti Ignatii ad Polycarpum, et sancto Epiphanio, qui copiatæ et fossarii, deque notariis et defensoribus, ac psalmistis, uti Hallier, p. 369 et 374. Sanctus Hieronymus, sive quis alius inter ejus opera Epistolæ ad Rusticum Narbonensem auctor, de septem gradibus, primum ecclesiæ clericorum ordinem statuit fossariorum, secundum ostiariorum; non sunt tamen ullo insignes ordine fossores κοπιᾶται sancto Ignatio in epistola ad Antiochenos, quam rejicit Vossius, at Mestræus appro-

bat vertens laborantes, seu sandopilarios. Κοπιᾶταις scribit in Compendio sanctus Epiphanius οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων, qui corpora efferunt mortuorum curantes cadavera, terræque mandantes e Justiniano Novell. 43 et 59; Cujac. ad. c. 1 et 2, *De vit. et honest. clericorum*, et ad c. 1 *Qui cler. vel vovent*. Spondanus in Epitome ad ann. Christi 44, et *De cæmet. sacr.* lib. v, cap. 9, part. II; sanctus Hieronymus de muliere septies icta epistola 49 ad Innocent. in Act. apost. c. ix, imitatione Tobię; in *Roma subterranea* Maius et Calligonus fossores enuntiantur, ex epitaphio, pag. 437 et p. 529. Trodms fossor cum bipalio, seu ligone depictus est, et ascribitur fossor per ὑπερ-θασμὸν trajectis litteris, ubi Severanus illum cum Trophimo Christi discipulo ex Actis apostolorum perperam miscet in Notis Purgationis Cæciliani. Gesta post Optatum p. 266, fossores memorant; et p. 271 Saturninum fossorem. In *Roma* quoque *subterranea*, p. 408, Celerinus foss. et 409 Anastasius et Antiochus foss., et p. 495 et 439 psaltæ, psalmicines, Sidonio, unde psalmistatus officium; nam qui Christianos inhumabant, de traditione psalmos concinebant; sanctus Hieronymus in Vita sancti Antonii κοπιῶντας; sanctus Epiphanius, Bellarmin., tom. V, lib. i, c. 1, controvers. 85.

Ad ostiarios redeundum, quibus claves traduntur, qui pulsant cymbalum et campanam, et aperiunt librum ei qui prædicat. E Pontificali, mos erat ecclesiasticus circulo claves appendi sancto Petro, ex ejus imaginibus, quas exhibet Alemannus, in *Dissertatione de pariet. Lateranen.*, aut e baltheo summi pontificis, ut in Vita Paschalis II, codice Vaticano 3622, **671** Romæ celebris scriptor Vitæ aliquot pontificum Pandulphus ostiarius qui erat sæculo XII. Fuerunt olim circum arcam et templum ostiarii, I Paral. xvi, dicti janitores a januis, portarii a portis, ostiarii ab ostiis I Paral. ix, 22; I Esdr. III, 24, *Ad limina fidi Custodes* Virgil. l. xxvi § 1. *D. de ann. legatis* et § *Est autem institut. de actionib. c. Clericos*, 21 dist.; ex Isidoro Hispalen. c. *Ostiarius* 23 dist. c. *Perlectis*, 25 dist. ubi de basilicariis, basilicarum ostiariis, et de matriculariis, vulgo *marquilliers* a matricula sive albo, in quo describebantur, licet alii deducant a marculo, quod eos, qui marculo fores pulsabant, observarent. Lucius, in *Placit. Curia*, lib. i, tit. 5 et 6; Colvius in *Notis ad Sidon.*

Erant ostiarii profani, et ostiariæ II Reg. iv, et in sancti Joannis Evangelio c. x et xviii, apud Gallos *Huissiers*; de illis Rocheflavyn. l. II *Institut. Parliament.* cap. 16, num. 22. De ædituis autem Varro lib. vi *De ling. Lat.* et lib. vii, cum Josephi Scalligeri Conjectaneis, Fest. in V. *Ædituus* et *Æditimus*. Anagnostæ, seu lectores continebant officia penes Græcos, horum omnium, ut sæpius repetii, officiorum, seu potius ordinum minorum ostiariatus, et exorcistatus, quo expellendi dæmonas, immundosque spiritus a corporibus obsessis dabatur

potestas his qui eo initiabantur. Exorcistæ quidem a Latinis *adjurantes* vocati sunt, quia super catechumenos, qui baptizati erant, vel super energumenos, qui vexabantur a dæmonibus, invocabant nomen Domini Jesu, ut ab his egrederentur. Isidorus, c. 12, lib. vii *Etymolog. c. Clericos*, 21 dist. Formula solemnissima qua exorcistæ ordinabantur exstat in c. *Exorcista*, ibidem; Salomon quemdam modum exorcizandi adinvenit, conjurabatque dæmonas illo utens; Zonar. tom. I, fol. 21, *Χρονικ.*, ubi de annulo Eleazari e Josepho, *Antiq. Judaic. lib. viii, cap. 2*, qui de ipso exorcizante coram Vespasiano, ejusque filiis. At cap. xix Actor. mentio fit circumeuntium Indæorum exorcistarum, qui erant septem filii Scevæ principis sacerdotum, et invocantur super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, tentantes adjurare, sed irrito conatu, v. 23 et sequentibus. In baptismo autem exorcismus fiebat, cum magno jurejurando, jurabant in nomen Christi catechumeni, et exsufflabatur dæmon, imponebaturque manus a presbytero, ut 4 dist. gloss. in c. *Pervenit*, 30, q. 1. Polydor. Virgilius c. 4 et 5, lib. iv *De inventor. rerum*; Cujac. ad c. 5 *De cognat. spiritual.* Hodie vero catechismi, et exorcismi solennes sunt baptismo conjuncti, et statim ac editi sumus in lucem, aut post triduum saltem, adhibetur utrumque, dum sacris tingimur lymphis; Franc. Connan. lib. viii *Commentar. Jur. c. 5 n. 2*. At exorcismi energumenorum formula exstat in Rituali Romano ad calcem. Eminentissimus quoque cardinalis Bona, sapientissime, ac prudentissime disserit, de iudiciis atque signis energumenorum, de discretione spirituum lib. Aureo, cap. 41, num. 14; Ulpian. in l. 1, *D. de var. et extraordin. cognit.*: « Si incantavit, si imprecatus est, si, ut vulgari **672** impositorum (ita nuncupabat Christianos) verbo utar *exorcizavit*; » erat Ulpianus infensus Christianis, unde collegit septimo libro *De officio procons.* rescripta principum de pœnis Christianorum; e Lactantio, Cujac. cap. 54 lib. x *Observat. de exorcismis et energumenis*; Alciat. lib. viii *Parerg.* cap. 23. Adde Hippocratem lib. *Περὶ πνευμάτων*. Romano concilio sub Silvestro papa interfuere acolythi 44, exorcistæ 22, lectores Urbis 90, notarii 14; sub Cornelio papa in Ecclesia Romana erant acolythi 22, exorcistæ et lectores cum ostiariis 52; fuse cap. 10, lib. ii *Prænest. antiq.*; concilio Arelaten. sub eodem Silvestro papa subscripsit cum Damazate, seu Dafno episcopo ex provincia Viennense civitate Vasion, Victor exorcista, et alii ad annum C. N. 326. Acolythatus, vel ceroserarii munus, cui ab episcopo porrigitur et traditur candelabrum cum candela extincta, et urceolus vacuus ad suggerendum vinum et aquam in Eucharistiam sanguinis Christi, de quo satis egi superque c. 5 Corollarii secundi *De Agnis Dei*, et cardinalis Baronius ad annum 58; cum deputato, et *καθηλάπη*, ac *λαοσυνάκτη* et *ἐκκλησιάρχῃ* miscent Græci. Per Onesimum acolythum, Paulus misit

A epistolas suas ad Colossenses, et ad Thessalonicenses duas, nominans eum in Epistola ad Philemonem; fuit hic Onesimus episcopus Ephesi, martyrque Romæ, e Martyrologio Romano 15 Februarii; per Epiphanium lectorem ad Philippenses, eorumque fit mentio in argumentis. Erat id munus litteras perferendi episcoporum ad Ecclesias inunctum lectoribus, acolythis, ac subdiaconis, ut ostendit sanctus Cyprianus epist. 16, in qua de Celerino acolytho ad diaconatum postea promotus: de quo Euseb. et Martyrolog. Rom. 3 Februarii, ubi cardinalis Baronius, qui et ad annum 49 in Annal. (an ille qui superius fos. Celerinus) 24 et 25: quamvis de cursore illam ad rem eligendo scripserit sanctus Ignatius, epistola ad Polycarpum 21; tabellarios episcoporum, seu legatos, litterarumque latores comperio acolythos apud sanctum Augustinum, epistola 104 ad Sixtum, cui rescriptum suum misit per Albinum acolythum. Clemens tertius papa in antiq. Collectione 2, apud Ant. August. lib. vii *Decretalium*, tit. 7 *De concess. Præben. ad Remensem archiepiscopum*, c. 4: « Insinavit nobis (seribit) dilectus filius noster C. nepos et acolythus noster. »

Minorum istorum ordinum meminere sanctus Marcus in Liturgia, Clemens Romanus in constitutionibus, *στηνέτωσαν δὲ οἱ μὲν πύλωποι εἰς τὰς εἰσόδους τῶν ἀνδρῶν*. Assistant autem ostiarii ad ingressus virorum, et Canones apostolorum jam laudati; fuse de his doctissimus Hallier episcopus Camblicensis, p. 364, in altera parte *De sacris electionibus, et ordinationib.* sect. 1, c. 1, artic. 1. Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 48, narrat sanctum Cyprianum Magnum, antequam pastor fieret, *πυλωποῦν* fuisse delectum, id est, ædituum, uti Billius in Notis exponit. Ministrum, nimirum, cui templi expurgandi et verrendi munus incumberebat, uno verbo ostiarius; **673** huic Adhelmus, c. 15 *De laudib. virginitatis*, et Hallier p. 366 assentiuntur, sed acta præconem et expositorem sacrorum, id est lectorem perhibent. Deinde vero diaconum, nequitquam pastorem, seu pontificem, Martyrolog. Rom. die 26 Septembris; ubi cardinalis Baronius adnotat Græcos Patres Antiochenam Cyprianum Magnum Justinæ procum confunderi solitos cum Carthaginensi præsule, sicut idem Billius, qui sanctum Gregorium Nazianzenum, quoad potuit, excusare nisus est. De gradu æditui sanctus Paulinus Nolanus, epist. 6 ad Severum. Græci recentiores, lectores tantum agnoscunt, at veteres ostiarium præterea, et exorcistam, atque acolythum, teste Hallier, pag. 585 *De gradibus presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum et lectorum*. Elias Gretensis in decimam orationem sancti Gregorii Nazianzeni, pag. 373. Sanctus Dionysius Areopagita, cap. 5 *Eccles. hierarch.* parte II, vocat *ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν*, id est, *selectos ministros*, id est, presbyteros, vel diaconos, aliosque adjungit, minores scilicet, qui sanctuarii foribus astant, et aliis ministrant,

secundum οὐκείν τάξιν, id est, *proprium ordinem*, sicuti subdiaconos qui minores reliquos comprehendebant, e Pachymere, atque Maximo in scholiis.

Quorsum iste cinnus, atque farrago de ostiariis, lectoribus, exorcistis, et aliis? nisi ut oeconomiam Romanæque providam dispensationem Ecclesiæ magis ac magis admirer, atque suspiciam, quæ Spiritus sancti afflato instinctu inferiores gradus fossoriorum, seu fossorum, et psalmistarum (de quorum muniis vide c. ultim. Pontificalis Romani, etc.) officiis deputavit, at superiores accensuit inter ordines, fixæ stabiliens, minoresque nuncupavit, aliis tribus sacris majorum nomen imponens. Caius etenim pontifex Maximus, Dalmata, ex genere Diocletiani Augusti, ad annum C. 283, in cryptis habitando, seu catacumbis, ut vocant, sed, ut ego arbitror, catatumbis; id est, ad tumbas, seu tumulos (tumba enim vox est sancti Gregorii, quæ tumulum significat: et ita sensit cardinalis Baronius in Notis ad 3 Januarii Martyrol. Roman., quamvis Latinus καταύμβον dictum velit, veluti coneavum, apud Magri in Notitia), cum fugeret persecutionem, constituit ut ordines omnes in Ecclesia sic ascenderent. Si quis episcopus esse mereretur, esset ostiarius, lector, exorcista; sequens, id est, acolythus, subdiaconus; diaconus, presbyter, et episcopus exinde ordinaretur. Ex Anastasio, sive auctore Vitæ pont. Rom. pag. 15. Silvester postea in concilio Romano c. 7, et Patres Carthaginensis synodi quartæ totidem numeraverunt. Cardinalis Baronius refert ad annum C. N. 44, n. 34. Pie ac ingeniose Landulphus Carthusianus parte 1 *Vitæ Christi*, c. 65, e sancto Ambrosio, lectoris munus præstitisse testatur Christum Dominum, quando legit in synagoga ipse versiculum primum capituli sexagesimi primi Isaïæ, et narrat sanctus Lucas, ix, 18 Evangelii; ostiarium etiam, quando ejecit vendentes, et ementes de templo; exorcistam, expellendo dæmonas e corporibus **674** hominum; acolythum, seu ceroferarium, se lucem veram ostentando; et ita quatuor munia minorum ordinum exercuisse. Erat in eo quippe potestas excellentiæ, id est, ministerii principalis secundum quod erat homo; nam in quantum Deus habebat potestatem auctoritatis; sic loquuntur scholastici, ut explicat P. Philippus a Sanctissima

Trinitate part. III *De sacramentis in genere*, quæst. 64, art. 3. Implevit etiam munera Christus subdiaconi, quando præcinxit se linteo, et pedes discipulorum lavit; diaconi, quando in cœna corpus et sanguinem suum discipulis ministravit; presbyteri denique cum panem et vinum in corpus et sanguinem suum mutavit, et episcopi animarum nostrarum, cum uti pontifex in ara crucis se obtulit Patri, sacerdotio etenim fungebatur vero; cardinalis Oreggius tractat. 5, part. III, cap. 15, quæst. 1.

logi. Præpositus, in c. 15. dist. 13, tradit octo fuisse gradus, quibus ascendebatur ad portam templi ex Ezechiele c. xl, et totidem fore dignitates, quibus proceditur ad papatum, sive summum pontificatum, nempe parochiam, decanatum, archidiaconatum, seu præposituram, abbatiam, episcopatum, archiepiscopatum, primum et patriarchatum. Leo Alfatus contendit, et probat lib. *De ætat. et interst. Græcorum*, lectorem non ordinandum seu Ἀναγνώστην eum, qui 18 annos ætatis, vel 20 non explesset, e Nomocanone Photii, Notisque Balsamonis, e Basilicis, eque Novella præsertim 237 Justiniani apud Græcos, p. 36 et 59. Unde, sicuti jam asserui, Theodulus Nili filius ad νεωχώρων proventus, in ordine sacro, munus, impositum sibi a sacerdote divinarum mysteriorum Christi, cum impigre illud obiret, et ὑπηρεσίας πρώτας, ministeria prima sive ostiarii, et æditui, atque lectoris, quæ mutuo sese complecebantur, exerceret studiose, magnamque concitaret spem profectus, cum brevi tempore multa virtutum præbuisset specimina, et id omnibus foret, propter bonos, probosque mores; consequitur certius eum exegisse decem et octo annos, imo et viginti.

Hactenus primam paginam Vitæ sancti Nili abbatis pervolvi, nunc ad alteram pergo. Si prius observaverim recentiores Græcos, qui Romanæ malunt Ecclesiæ reliquarum matri adhærere, nec ab ea revelli discindique gaudent, lectoratum cum prima tonsura conferre, ut in Euchologio, ubi τάξις χειροτονίας τοῦ ἀναγνώστου in primis κελεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ο.ο. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, id est, *Tondetur servus Dei N. N. in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*; lectoris et cantoris est eadem formula, huic datur liber Psalmorum, seu Psalterium, illi Epistolarum, seu Epistolarium cum oratione: Κύριε, ὁς αὐτῷ μετὰ πάσης σοφίας καὶ συνέσεως τῶν θελῶν σου λόγων τὴν μελέτην καὶ τὴν ἀνάγνωσιν ποιεῖσθαι; id est: *Domine, da isti cum omni sapientia, et 675 prudentia divinarum tuorum mysteriorum meditationem, et lectionem executioni mandare*. Inclusi sunt in subdiaconatu comprehensique alii duo minores ordines, ostiarius ac acolythatus, et utitur ordinans hisce verbis; Κύριε, ὁς αὐτῷ ἀγάπην καὶ εὐπρέπειαν οἴκου σου, παριστάναί ταις ὑπάραι τῷ ναοῦ τοῦ ἁγίου σου, ἀνάπτειν λύχνον σκηνώματος δόξης σου; id est: *Domine, da isti charitatem, et decorem domus tuæ, ut assistat januis templi sancti tui, et accendat lucernam tabernaculi gloriæ tuæ*. Exorcistarum autem presbyteratui conjungunt tam super catechumenos, quam et super energumenos. Atque hoc modo sensim appropinquant, et accedunt ad Romanam Ecclesiam parentem benignissimam, ut accepi ab illustrissimo domino Onuphrio Constantino archiepiscopo Deberitano; et revocant, atque renovant, quoad possunt, veterem illam hierarchiam similem Romanæ, quæ vigeat, et efflorescebat in primævis illis Ecclesiæ Græcæ nascentis exordiis, cujusque penes SS. Dionysium,

Ignatium, et Clementem, aliosque Græcos Patres existant vestigia et argumenta, cum Ecclesiæ Occidentalis et Orientalis unanimes et contesseratæ, atque fœderatæ vinculo charitatis, et glutine veræ concordiæ consociarentur, tanquam duæ olivæ, de quibus Zacharias, et Nilus ipse in Epistola supe-

De tentatione S. Nili abbatis, et reliqua vita, et morte, atque sepulcro.

Uno spiritu non potuit vitæ Nili transcurri ac exuperari: clivus est altior et excelsior; levavit quippe vir eximius oculos ad montes erigens, suosque gressus direxit ad rupes, et saxa præalta, et sublimia cum Theodulo filio, vere Dei servo. Tantisper igitur conquiescendum fuit una cum illis in Sinaiticis jugis, in montibus Dei, in quibus illi solitaria vitæ prægustabant suavissimam dulcedinem. Itaque Nili patria, nomine, studiis, dignitate, conjugio, prole, virtutibus, conversione, rebusque, quoad assequi potui, gestis, hucusque transactis, colligendus est fructus tirocinii monastici, in eoque percipiendo, et excerpto, et quidquid vitæ superfuit recensendo, juvat operam navare strenuam, donec ad metam perveniam, ultimamque lineam ducam, et sepulcra componam.

Intentator est malorum Deus, uti scribit sanctus Jacobus apostolus in epist. v, 13. Tentavit tamen Abraham Gen. xxii, 1 seqq. super Isaac filio suo unigenito, quem diligebat unice, ut pia ejus obedientia 676 probaretur sæculis in notitiam profertenda; atque observant sanctus Augustinus, lib. xvi *De civitate Dei*, c. 32, et sanctus Joannes Chrysostomus, hom. 4 in *Genes.*, non autem ipsi Deo, cui nota erat ejus fides singularis. Tentari quoque permisit Deus servum suum Job (toto libro Job), sed fidelis Altissimus, neque patitur quemquam tentari supra id quod potest, facit etiam cum tentatione proventum, sic enim probat velut explorans justorum fidem, e sancto Paulo II Cor. x, 13; et e sancto Augustino, serm. II *De verbis Domini in Matthæum* x, ut eos coronet. Sancto Ambrosio teste, lib. IV *De Abrah.*, c. 8, nec sustinet, sinitque in tentationem eos induci, vel εἰσεπέμψη, ut sanctus Augustinus exponit c. 9, lib. II *De serm. Domini in monte*, nec omnino immittit, seu relinquit virgam peccatorum super sortem justorum, e psal. cxxiv, 3, ut explicat eloquentissime sanctus Gregorius Nazianzenus, orat. I, p. 388.

Tentavit etiam Nilum Deus super filio suo Theodulo; ut ambo pretiosiores invenirentur auro, quod per ignem probatur, e sancto Petro (I Petr. I, 7). Cecinerat profanus, et relegatus ille poeta:

*Silicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.*

Hancque tempestatem procellosam consecuta est mirabilis tranquillitas, illæsique fuerunt ambo in aquis validis, II Esdr. IX, 41. Duæ sunt potissimum in universo terrarum orbe regiones, quæ variis in sæculis tres notissimas. et cohærentes invicem il-

lius prolata, seu duo candelabra lucentia etiam in terris ante Dominum Dominatorem, *Apocalyps.* XI, 4, quæ ut resarciatur divina miseratione tandem aliquando, quemadmodum toto affectu, intimoque precor ex animo, sic et ominor perlubenter.

alius partes, Europam, Asiam et Africam inundarunt superfusis examinibus populorum exinde prosectorum; Cimbrica nempe Chersonesus a septentrione; ab austro autem Arabia, quæ, saltem Felix, Peninsula videtur, hinc sinu Arabico, sive mari Erythræo, illinc sinu Persico, tum ab oceano Indico abluta et circumsepta; cum Petra et Deserta; nam in has tres tota dividitur Arabia, perque istas duas adhæret Palæstinæ, ac Syriæ, a qua dirimitur Euphrate fluvio interfluente; Chersonesum Cimbricam a Cimbris dictam populis, quo nomine Germani vocant τῶς ληστᾶς, id est, latrones, si qua fides Plutarcho in *Mario*, arbitror esse ollam succensam, quam præviderat Jeremias a facie aquilonis c. I, v. 13. Certe Scandia, sive Scandinavia (ita enim nuncupatur hæc peninsula inter mare Balticum, seu Codanum sinum, et oceanum septentrionalem extensa Plinio et Solino) cognominatur vagina gentium, et officina nationum, quia sicut innuit Jornandes (an Gordianus diaconus, qui scripsit de rebus Geticis?), ex ea nimirum innumerabilis hominum multitudo diversis temporibus prosiliit, et per totum, quam late patet, telluris habitabilis spatium inde commigravit, neve repetam effusos exinde Cimbro, Ambronas, et Teutonas, a Catulo variis præliis attritos, et a C. Mario ad internecionem usque deletos in provincia Narbonense, dum Gallias pervagati, et Germaniam, invaderent Italiam sub ænnum ab Urbe condita 650, et ante Christum natum 102, testantibus 677 Plutarcho in *Mario*, p. 140; Velleio, lib. II, pag. 149; Justino, lib. XLVIII, pag. 224; Annæo Floro, lib. III. c. 3; Plinio, lib. IV, c. 14; Paulo Orosio, lib. V, c. 16; Eutropio in Epitome Liviana; Berthauda in *Flor. Gall.* lib. II, c. 4. Cum Decius Trajanus imperaret, Gothi ex eadem peninsula orti, deductique in Scythiam, tum Getis immisti, Gothique appellati, quasi γόττες, id est magi, sive incantatores, eum devicerunt. Mox a Claudio, Proboque domiti, et crediti Gog et Magog, quos prænuntiabat Ezechiel c. xxxviii et xxxix, et de quibus agit sanctus Joannes, *Apocalyp.* XX, 7; sanctus Augustinus lib. XX *De civit. Dei*, c. 11; Orosius, lib. VII, c. 39, fortunaque cum Romanis orbi dominantibus nunc prospera, quandoque adversa pugnantes Valentem fuderunt, dein Constantinopolim obsederunt, inde Romam ceperunt, et obliuerunt sub regibus, donec a Narsete subacti, et exterminati fuerunt in Italia. Quæ autem eorum portio in Narbonense provincia subsederat, quæ ab his Langothia nomen fuit sortita, postea in

Hispaniam transgressa cum Alanis et Vandalis, A gentilibus suis, et Gothalanæ, seu Cataloniae nomen dedit, et Vandalisæ imposuit, et in Tarracoenensi, ac Toletana regnum Gothorum constituit, quod ad Austriacos pervenit: Vandali etiam inde trajicientes in Africam, ea potiti, Romam diripuerunt, et Africam occuparunt, quousque Belisarius, jussu Justiniani Augusti eos abolerit. Ne recenseam Gallias, in quibus adhuc rerum potiuntur Franci e Scandinavia, seu Cimbrica Chersoneso progressi etiam, propagatique, uti Turnebus affirmat cap. 57, lib. xxiv *Adversar.* postquam in Germaniam diffusi, commorati fuissent ibidem, et Franconia nomen indidissent, Belgicam aggressi, Celticam quoque, ac Aquitanicam, Narbonensemque ceperunt, et florentissimum regnum fundaverunt; nec enim Anglos, qui Britannias, nec Longobardos, qui occuparunt Italiam postmodum commemorabo, regnisque ibi conditis eandem originem agnoscunt; omittam præterea Herulos, Burgundos, Normannos, Hunnos, Bulgaros, et alios populos, qui ex eo fonte manarunt, nominaque sua posuerunt in terris.

Ad Arabiam me convertito, quæ quasi Ereps, id est, occidua et tenebrosa, ut Scaliger vult in Festum, in quam Pompeius penetrans, Agarenos vicerat, Saracenos dein appellatos non ab Agar ancilla, vel Sara uxore Abrahami, a qua se gloriabantur progenitos (e Sozomeno), verum a voce Arabica Sarak, quasi furaces, et ἁγριχοῦς, e Scaligero in *Euseb. Chron.*, quin et Scenitas a tentoriis, sub quibus degunt, nuncupatos ἀπὸ τῶν σκητῶν. Augustus eos tentavit, canente Virgilio:

Omnia Arabs, omnes vertterunt terga Sabæi.

Æneid. lib. ix.

... *Inferre parant lacrymabile bellum,
Hircanisæ Arabisive.*

Æneid. vii.

At Propertius in *Eleg. ad Musam* lib. ii,

Et domus intactæ te tremat Arabiæ.

Trajanus Arabiam domitam redegit in provinciam obtritit Agarenis, 678 et magna ejus regionis parte occupata; testatur id Sextus Rufus, et antiquum numisma, in quo legitur, Arabia acquisita. Novam deinde provinciam fecit Severus Augustus, qui sibi titulum Arabici assumpsit, ut in Apparatu historico arcus triumphalis erecti ad ipsius honorem adnotavi. Vagabantur quidem Arabes, seu Saraceni semper, et in vicina excurrebant oppida, vicosque; rapti viventes, prædasque convectantes, quin viatoribus insidiantes. Nomadesque sicut Scythæ denominati sunt, ut arguit P. Combes ad Nicetam in Vita sancti Hyacinthi Amastrien., p. 15; Romanumque inceserunt imperium, excusso jugo, magisque cum copiis irruentes, Ismaelitarum ascito nomine ab Ismaele, post Mahometis, qui per ascensorem cameli videtur designari Isaiaæ xxi, 8, non solum Hegiram, seu fugam, verum etiam mortem Cynicam, et fabulis inumbratam, an. C. N. plus minus 631; nam Syriam et Ægyptum Saracenorum

calipharum, mox Sultanorum ductu sibi subdiderunt anno 634, et Persidem anno 659, imo totam obtinuerunt Africam, et depulsis Romanis, Mauritanias, et Numidiam, mistique Vandalis ibi superstitionibus, communicatis nominibus, uti superstitionibus, Christi Domini divinitatem abnegantes, in Hispanias trajecerunt, et in Gallias, donec eos Carolus Martialis an Tudes? tam celebri contudit, extinxitque prælio. Imo Siciliam, et Romam ipsam diripuerunt, ac vastarunt, magnamque Græciam detinuerunt. Ideo Vaginam Vandalorum, id est, Saracenorum, seu Maurorum sub Carolo Magno fuisse P. Guesnai in Mæria Magdalena Massiliense advena, p. 562, dictam fuisse Africam affirmat, et ego fuse probo in *Dissertatione de patrimonio pont. Rom. in provinc. Narbonense.* Antea præluserant variis excursionibus vexantes Syriam, et Palæstinam, habitantes in tentoriis, Isaiaæ xiii, 20. Latrones Arabum, qui castra invaserant, omnes majores natu filios Joram regis Juda interfecerunt, Arabum scilicet, qui confuses sunt Æthiopicibus; nam duplex est Æthiopia: post Ægyptum altera, in finibus Palæstinæ, seu Terræ Sanctæ et Sinai; alia, sive Mædian, a qua Saphora uxor Moysis, Æthiopissa dicta c. ii Exod. et c. xii Numeror. De hac in psal. lxxvii: « Æthiopia præveniet manus ejus Deo, » ubi Genebrardus, vide Allatum in: *Hexæmerum Eustath.* pag. 328; quatuor Arabum genera describit La Valle part. iii, epist. 11, p. 482, qui hodieque grassantur. Sed ad coævus Nili regrediamur, quos inter Vopiscus nominat Blemmies gentes Barbaras in Aureliano, et Plinius, lib. v, c. 8, Blemyes vocat populos Æthiopiæ versus austrum a *Blemy* uno e ducibus Dionysii nomen mutuatos, e Strabone, l. xxii, et Stephan. *De urbib.* capitibus carentes. Claudianus feros vocitat, et locat inter Meroen ac Syenen, in *Carmine de Nilo.* Blemyas subegit Probus, eorumque captivos Romam transmisit, qui mirabilem sui visum stupenti populo Romano præbuerunt; de his ista Mæmertinius dixit in *Genethiaco Maximiliani.* Non istæ modo, aliæque gentes viribus, armisque terribiles, 679 fiducia instructæ ad perniciem humanitatis utuntur, sed etiam Blemii (ut audio) levibus modo assueti sagittis adversus Æthiopes, quæruunt, quæ non habent arma, et pene nudis odiis prælia internecina committunt. De his Sulpitius Severus dial. 1, c. 15. Præmonui dudum p. 659, sub imperio Diocletiani, et Petro episcopo Alexandrinam Ecclesiam regente martyre, qui occubuit anno C. N. 310, monachos summæ virtutis ac sanctitatis in solitudine Thecæ interemptos a discurrentibus Saracenorum latronculis e collatione 6 Cassiani c. 1 et 2. Cardinalis Baronius in notis ad Matyrologium, diebus 14 Januarii, 19 Februarii, et 16 et 28 Maii, refert incursiones varias Saracenorum, e quibus prima est ista sub Diocletiano ad annum C. N. 303, de qua Cassianus agit, in Thecæ, ejusque Græci meminerunt in Menologio, die 14 Januarii hisce verbis: Ἦρὸ δὲ χρόνων πολλῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας Διοκλη-

τιανοῦ τοῦ βασιλέως, καὶ Πέτρου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἀνηρέθησαν, καὶ ἕτεροι Ἑσυχάζοντες, καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει. Ἐξεληθόντες γὰρ οἱ κατοικοῦντες καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει Σαρακηνοὶ, ἀποθανόντος τοῦ φυλάρχου αὐτῶν, πολλοὺς ἐφόνευσαν τῶν ἀσκητῶν. τῶν δὲ λοιπῶν φυγόντων εἰς τὸ ὄχυρωμα, ἐφάνη τοῖς Σαρακηνοῖς διὰ τῆς νυκτὸς φλόξ πυρρὴ κατακαίουσα ὄλον τὸ ὄρος. ἡ δὲ φλόξ ἀνήρχετο ἕως τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἰδόντες οἱ Σαρακηνοὶ ἐφοβήθησαν, καὶ ρίψαντες τὰ ὄπλα αὐτῶν ἔφυγον. Οἱ δὲ πρῶτον σφαγέντες ἦσαν τριάκοντα ὅκτω ἔχοντες πληγὰς διαφόρους ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν· ἐξ αὐτῶν δὲ ἠρέθησαν δύο ζῶντες, Σάββας καὶ Ἠσαίας· οἱ δὲ φονευθέντες οἱ μὲν τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν τελείως, τῶν δὲ ἐκ τοῦ ἐνδὸς μέρους ἐκράτει τὸ δέρμα, ἄλλοι μέσον ἐκόπησαν· οὗς εἶψαν οἱ δύο μοναχοί, τὰ περὶ αὐτῶν εἰπόντες· ἰδὲ est: *Multis ante temporibus (scilicet priusquam occiderentur a Barbaris Blemmiis vocitatis sub Theodosio A. monachi, cum quibus erat Nilus), sub imperio Diocletiani Augusti, et Petro Alexandriae archiepiscopo cæsi fuerunt, et alii tranquillam vitam degentes, et ipsi quoque in Sina monte. Egressi etenim qui et habitant prope Sina montem Saraceni, mortuo ipsorum tribus præfecto, plurimos trucidarunt exercitationi monasticæ deditos; reliquis autem in munitionem profugientibus, visa suit Saracenis flamma universum amburens montem, eaque ad cælum usque assurgebat. Id videntes Saraceni extimuerunt, et suis armis abjectis aufugerunt. Qui vero primum occisi fuerunt triginta octo erant, variis vulneribus concisi suis in corporibus. Ex his porro duo vivi superfuerunt, Sabbas et Esaias: interfectis autem quibusdam caput penitus est amputatum, aliquorum vero ex una parte cutis retinebatur, aliis dimidium exciderant. Eos sepelierunt duo monachi, qui dixerunt quæcunque illis contigerunt. Ammonius presbyter, et monachus Ægyptius, ac martyr cum sancto Petro episcopo, atque martyre Alexandrino, ex Eusebio lib. viii, c. 9 Hist. eccles., cujus martyrium Latine R.P. Franciscus Combesis laudatissimus, et Gallice R.P. Nicolaus Le Sueur accuratissimus reddiderunt, ambo ejusdem ordinis: Ammonius, inquam, fortassis ille, cujus animam in cælum deferri vidit sanctus Antonius, e sancto Athanasio 680 in ejus Vita, et Suidas, æque Vitis Patrum, p. 130, cardin. Baronius in Martyrologio Rom. ad Kalendas Septembris, istorum monachorum cædem Ægyptia lingua, enarratam sibi ab Sabba et Isaia, descripsit; inventam vero Naucratæ (ea urbs est, quæ et Naucratis, in Ægypto Pollucis grammatici, cujus est Onomasticon dicatum imperatori Commodo, sub quo ille floruit, et nomus mediterraneus intra Deltam ab ea nuncupatur et ostium Nili, quod et Canopicum. Plinio, Straboni, et Stephano auctoribus) descriptionem hanc apud anachoretam quemdam Joannes presbyter Græce vertit. Ille Ammonius cellulam habebat in Canopo; est hoc oppidum Ægypti haud procul ab Alexandria, et fugiens atro-*

cem persecutionem Diocletiani adversus Christianos, adit in Palastinam adoraturus sacra Christi Domini monumenta; hinc perrexit ad montem Sina, in cujus solitudine, ac vertice monachi degent, quorum vitam angelicam depingit; tum narrat ut Saraceni, cum eorum dux e vita migrasset, in solitudinibus Getrab, Chober, et Cedar, aliisque sancto monti proximis, obvios quosque peremerint, cumque in sanctum montem pergerent, cui præerat Dulas, dictus ob mansuetudinem Moyses in Turri, oborta subito flamma cum fumo terruit Barbaros, qui ab incepto destiterunt itinere; post eorum recessum exiens e Turri Dulas cum monachis, reperit triginta octo monachos occisos, e quibus duodecim in Getrab monasterio jacebant, et passim dispersi alii, spirantes præterea duos, Sabbam scilicet ac Isaïam, e quibus obiit Isaïas confestim, at Sabbas, cum cladem recensuisset, sic quoque decessit quadraginta post dies, ita ut quadragesimum numerum monachorum cæsorum impleverint, et hæc omnia contigisse affirmat die secunda mensis Tybi, quæ computatur ab Ægyptiis 14 Januarii. Adjungit hic Ammonius stragem aliam sibi ab altero narratam monacho, qui viderat, et confugerat, editam a Barbaris, monachorum in solitudine Raithu in Arabia Petræa, Ptolemæo Ratheni, sive ut in Basili Menologio legitur, et in Romano, in Ægypto, quia sita est in mari Rubro, seu ad litus maris Rubri, et vult P. Augustinus Lubinus, probatque, referente Domino Michaeli Antonio Baudrand, geographo peritissimo in Lexico. Ea solitudo c. xv Exodi vocatur Elim, fuitque secunda statio, seu mansio Hebræorum, ubi erant duodecim fontes, et septuaginta palmæ, quæ succreverunt in silvam, ubi Moyses monachus, ejusque discipulus Psoes, et Joseph Ephesus mira patrarunt opera. In ea tercentum Blemmyæ transvecti nave ad Clisma, quæ arx est Arabum, ex Æthiopiis, et Ela urbe Arabiæ Petrææ, ubi olim legio Romana subsidebat, Stephano teste *De urbibus*, irruentes fuderunt Pharanitas, qui sese tuebantur, cum refugissent intra murum Paulo Petræo duce atque hortatore, et illic obsessos interemerunt, et Jeremiam; dein ipsum Paulum. Ille monachus, qui exploraverat ista, sese abscondit sub ramis palmarum, viditque latitans Salathielem occidi; 681 cumque Barbari receptui euentes edita strage monachorum, navem non invenissent, a sexcentis Pharanitis ad unum necati sunt: tunc erumpens iste Ammonius monachos cæsos comperit 39 et quadragesimum Domnum, qui mox animam exhalavit; Andreæ quidem vulnera, quia non erant letalia, fuerunt curata, et Orion illæsus deprehensus supervixit, ac una cum Obediæne, atque primoribus Pharanitarum. corpora quadraginta iidem monachorum Christiano ritu gestando palmas, hymnosque concinendo, tumularunt: inibi autem perstiterunt religiosus Obedien, et Orion, ac Andreas. Verum cum ista rescivisset ab illo

monacho profugo, et αὐτόπη, id est, qui propriis oculis viderat, Ammonius in Ægyptum ad tugurium suum reversus est, et Ægyptio conscripsit idiome, ejusque λόγος; de ista cæde versus Græce, ut indicavi a P. Combefis Græca Latineque Parisiis editus fuit anno 1660 in octavo, et a P. Le Sueur Gallice ibidem, eodemque anno e codicibus manuscriptis Regio, Mazzarino, et Segueriano post Acta sanctorum Eustachii, seu Placidi, et Theopistes, sive Tatianæ conjugis, et Laudationem Nicetæ Paphlagonis insertam. Incipit λόγος Ammonii, Ἐγένετό μοι, desinitque, τῷ ἀμαρτωλῷ. Martyrologium Romanum die 14 Januarii hæc habet: « In monte Sina sanctorum triginta octo monachorum a Saracenis ob Christi fidem interfectorum. In Ægypto in Raithi regione sanctorum xliii monachorum, qui pro Christiana religione a Blemmiis occisi sunt; » ibi tam in monte Sina, quam in Raithi reponendus est numerus quadraginta monachorum, ut constat e narratione suprascripta, et sic ad octuaginta numerantur. Meminit Petrus La Valle monasterii cum ecclesia sub titulo Quadraginta martyrum in Sina, tom. I, epist. 11, p. 287, primorum scilicet, quoad mihi conjectura licet assequi. Confirmatur hæc excursio sub Diocletiano verbis hisce Nili, describentis eam, quæ sub Theodosio, id est ævo suo evenit, ἀνηρέθησαν δὲ ἄλλοι πρὸς πλείονων ἐτῶν, id est, *interfecti vero alii (monachi nimirum) ante plures annos, quorum memoria eadem die (nempe septima post Epiphaniam, seu decimaquarta Januarii) celebratur, ne tanta ex intercapedine crebrioribus conventibus multitudo piorum confluens fatigaretur; sed de Cassiano, et Thecuc, ac Raythuni superius actum est iterum iterumque apposite ad primam istam excursionem, sub anno autem C. N. 303. Miraberis autem, quod in Martyrologio Romano ad 28 Maii locata sit secunda incursio ista Saracenorum ita concepta: « Thecuc in Palæstina sanctorum monachorum martyrum, qui tempore Theodosii Junioris a Saracenis occisi sunt, quorum sacras reliquias accolæ colligentes, summa veneratione illas habuerunt, » cum in Menologio Græco referantur ista die decima quarta Januarii: Οἱ τοὶ τὸν ἀσκητικὸν βίον ποθοῦντες, πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου χαίρειν εἰπόντες, κατῴκουν τὴν ἔρημον. Μεθ' ὧν ἦν ὁ μακάριος Νεῖλος ἑπάρχος ἡσυχώως Κωνσταντινουπόλεως, ὁ καὶ δυνάμει λόγον, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος χάριτι, κάλλιστι συγγράμματα ἐκθείς πρὸς 682 ἀσκησιν ἐκαλεῖσθαι καὶ τὴν διαγωγὴν, καὶ ἀλχηλωσῆαι, καὶ ἀναρῆσιν τῶν ὁσίων Πατέρων τούτων διαρῆσας. Οἱ τοὶ γὰρ ἀνηρέθησαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ὄντων λεγομένων Βλεμμύων, ἀπὸ Ἀραβίας ἕως Αἰγύπτου καὶ θαλάσσης Ἐρυθρᾶς κατὰ τὴν ἔρημον παραταταμένων. Isti desiderantes vitam exercitationis monasticæ, cunctis mundi rebus valedicentes, habitaverunt in solitudine, cum quibus erat beatus Nilus, qui et vi copiose dicendi, et sancti Spiritus gratia præditus, pul-*

cherrimos Commentarios composuit, qui ad exercitationem præparant et conversationem; et captivitatem et cædem sanctorum Patrum descripsit. Hi quippe monachi necati fuerunt a Barbaris, nuncupatis Blemmiis ab Arabia usque ad Ægyptum et mare Rubrum, juxta solitudinem excurrentibus. Et cum Nilus ipse circumstantias omnes cædium, quæ acciderunt, quia tunc aderat in Sina monte, ac commiserans, eas spectabat, nominatimque monachos interfectos aliquot enumerans, tempus quoque adjiciat decimam quartam diem Januarii, ut retuli, adjungatque, πάντως γὰρ τοῖς ἐδλαβέσιν ἢ μάθησις καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ὀνομάτων σπουδαίεται, κοινωρεῖν ταῖς μνήμας τῶν ἀγίων ἐθέλουσιν. id est, *omnino namque a devotis studiose queritur scientia temporis nominumque, volentibus (scilicet) memoriarum sanctorum fieri participes; tres tantum nominat cæsos, Theodulum presbyterum, Paulum, et Joannem, postea nominat septem p. 87, quibus a P. Le Sueur octavus adnectitur Isaac. Id vero arbitror evenisse, quia qui Martyrol. Roman. contexerunt diem sepulturæ adnotatum diligenter observarunt, isque confusus fuit cum eo, quo sub Diocletiano, ut mox memorabimus, a Barbaris occisi fuerunt alii monachi, et una, eademque celebritate concursus fiebat ad loca martyrum istorum sanguine perfusa, vel tamulis nobilitata; ne pii viatores propter longinqua itinerum spatia sæpius lassarentur, sicut e Nilo retuli, et e Menæis liquet, adnotatque cardinalis Baronius. Dies autem sepulturæ universorum non statim post cædem fuit; erant quippe sparsi varia per tuguria singuli, et tres tantum ad Sina fuere trucidati, alii procul in suis tuguriis, nec inverisimile videtur a die 14 Januarii, ad diem 28 Maii, remotiorum funera fuisse protracta, in perquirendis enim corporibus, et comportandis, diuturnum consumptum est tempus, nec tutum erat eo munere defunctos prosequi, et multitudinem cære fidelium ad cohonestandas exsequias, donec quies esset a Barbaris impetrata, ipsorumque dux adeundus, et orandus erat, ut ex Epitome, quam mox subjiciam, narrationis a Nilo ipso concinnatæ patebit. Dies autem istos Romani Martyrologii collectores cum rescivissent, anxie religioseque conservarunt, tam cum de hac incursione sub Theodosio agunt, de qua sanctus Augustinus, epist. 122 ad Victorianum; Nicephor. Callisti, lib. xiv, cap. 54; et cardinalis Baronius, in Annal. ad an. 410; ac sanctus Hieronym. in Vit. Patrum quam cum de aliis Saracenorum incursum, deque subsecutis monachorum cædibus tractant; nam die decima nona Februarii legitur in Martyrologio 683 eodem, commemoratio sanctorum monachorum, et aliorum martyrum, qui a Saracenis sub duce Alemundaro sævissime cæsi sunt ob fidem Christi. Ejus meminerunt Nicephorus Callisti, lib. xvi, c. 35; auctor Historiæ Miscellæ lib. xv, p. 921, e Theophaue, et statuunt annum decimum nonum Anastasii, C. N. 508; Cedrenus annum decimum*

ciutis vocabulo, senium; nam qui gravis Latinis, Græcis πρεσβύτης vocatur; qui vero senex, seu seminec, γηραιός, ut docet idem sanctus in Enarratione psalmi septuagesimi, p. 276, sive quasi γῆν ὀρῶν, vel εἰς γῆν βέων, *terram aspiciens*, atque cernens, aut in *terram fluens*.

Itaque plusquam quadragenarium Nilum præfecturæ munere functum arbitror, sive quadraginta duos annos attigisse, cum ad vicesimum quintum usque annum operam dedisset liberalibus disciplinis, et juris scientiæ, adolescentes nimirum ideo excusabantur ab honoribus, usque ad illum ætatis annum, l. 1, C. *Qui ætate se excusant*, lib. x. C. Justinianæ ἐγκύκλια vocabantur circulares disciplinæ, grammatica, rhetorica, dialectica, tum mathematicæ. Ipse Nilus, epist. 43, l. ix. Allatii ad Dominum juniorem, ubi male μετὰ [τῆν] τῶν ἐγκυκλίων παιδευσιν, καὶ τῆν τῶν φιλοσοφουμένων ἐκμάθησιν, id est, *Post emensa studia circularium disciplinarum, et rerum philosophicarum doctrinam, vertitur encyclicorum*. In Vita sancti Joannis Cjimai disciplina encyclica memoratur et dicitur quis orbem disciplinarum perficere, ac ἐγκυκλοπαιδείαν postea trivium et quadrivium appellabantur. Nilum dein uxorem duxisse censeo anno ætatis 30, colligens scilicet plus minus ipsum 668 Nilum in lucem prodiisse an. C. N. 360. Suscepit autem filium in primis e conjugē suā, gravissima et honestissima matrona, tum filiam. Honor præfecturæ maturam ætatem requirebat, nec præmatura venere juventutem enervari reipublicæ intererat. Effluxerant autem, cum ingruit illa procella incursionis Arabicæ sub Theodosio minori Augusto, anni a Christo nato 410; nam quando Nilus una cum filio Theodulo, quietis appetens, Sinæum montem adiit, annus a Christo nato elaborabatur 405, quinquennium nempe usque ad annum 410 transiit; numerabat vero tunc Nilus ætatis suæ annos quinquaginta plus minus. Theodulus autem primigenius non solum annis erat non facile minor quindecim, ut putat R. P. Possinus in Notis ad Narrationes, pag. 167, quo tempore fuit a Barbaris captus, verum adultam agebat ætatem exactis adolescentiæ annis 18, et quod excurrit, nempe ad illius exitum properabat, quemadmodum Nilus inchoarat quinquagesimum. Horatius profecto dulcissimus poeta pangebatur, integrum se laudare formam muliebrem, cave inquiring suspicari

*Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum;*

anno quippe quadragesimo constantem ætatem, sive gravem decurrere, juventæque robor vergere significans. Ad oppidum Sucam quidem cum pervenissent Barbari, qui captum Theodulum venum exponebant, isque redemptus foret a quodam miserto ipsius inactandi, et lacrymantis, rursusque divenditus, in manus iterum ementis episcopi Elusæ transiisset. Hic antistes, captus, præclara ejus indole, ac pietatē expertus, adhibuit eum Ecclesiæ ministrum,

A namque ut Agaso narravit Nilo haud procul ab Elusa, Ὁ παῖς εἰρηται μὲν τελεῖν ἐν τῷ ἱερατικῷ τάγματι τὰς πρώτας τάξας [ὀπηρεσίας] τῶν νεωκόρων (lego νεωκόρων πεπιστευμένος, id est nempe *Theodulus tunc filius dicitur quidem ministrare in ordine sacro, cum ipsi credita sint prima munia custodiæ templi*. Neωκόροι apud ethnicos æditui, aut æditimi, qui ædium sacrarum curam gerebant, verrendo illas, expurgando, et emundando ac exornando; nam κορεῖν non tantum significat verrere, ac mundare scopis, apud Suidam, Matthæi xii, Lucæ xv, sed et καλλύνειν, id est *exornare*; hoc nomine vocabantur a profanis hi, quibus commissæ erant ædes etiam sacræ ab his habitæ, custodiendæ; auctor est scholiastes Aristophanis. Theocritus νεωκορίαν nominat munus ipsum æditui, aut æditimi, de quo Servius in Virgil. f. 748, illi πυλωροί, et νεωφύλακες, id est *ostiarii, templorum custodes*; ita testatur A. Gellius lib. xii *Noct. Atticar.* c. 14; et θυρωροί, id est janitores ad aperiendas et claudendas januas, portarii appellantur, IV Reg. vii, et I Paral. ix, xvi 42; dicti fuerunt, et προϋπόλοι, deorum cultores, qui tuebantur ædes sacras, Turnebo c. 21, lib. 1, *Adversar.*, Sophocli, et Aristophani in Νεφέλαις, et in Πλούτῳ, ac Herodoto, servi, famuli templa custodientes, imo ancillæ, quæ præcedunt heras; nummus exstat Gordiani A. 3, ubi legitur Σαρδιαίων νεωκόρων apud Seguinum p. 25, *Select. numis.*, id est *adjutorum*, ut ille vult, et penes Oconem. Illustrissimus 669 Falconerius in Notis ad inscriptiones Athleticas, p. 47, arguit Ægium, quod νέων προστάσιον verterit templorum præfecturam, seu præsulatum, pro νέων, id est, juvenum principatu, quod recte liquet e nummo Severi A. quem mox profert, ubi legitur Περγαμηῶν νεωκόρων ἐπιστάτης p. 48 et p. 57, p. 105 et p. 111, ubi laudat Alberti Rubenii Diatribam de Urb. Neocoris, Juliam Firmicum *De errore profan. relig.* et Actorum apostol. c. xii, ibique Theophylactum, qui νεωκόρον interpretatur ἱερόδουλον. Adi et Spanhemium cursim eos commemorantem, p. 307, *De numism.*

Est in Ecclesia ostiariatus ordo apud Latinos, cujus in formula p. 16 Pontificalis Romani, munus designatur, aperiendi materialibus clavibus ecclesiam et ostiario traduntur claves, quas indit seris portarum, easque mox obserat et reserat; sanctus Laurentius levita, seu diaconus gratias agebat Deo, quia januas ejus ingredi meruerat; apud Græcos etiam exclamat diaconus θύρας, θύρας, id est, *portas portas*, obserans illas, ne quis infidelis introeat; R. P. Goar. ord. sancti Dominici in Eucholog. variis lectionibus adnotat, p. 248, arbitraturque Græcam Ecclesiam habuisse ut officia, ostiariatam, exorcistatam, et acolythatum, indicarique a sancto Dionysio Areopagita, c. 3 *Hierarch. eccles.*, sancto Ignatio in Epistola ad Antiochen.; et sancto Epiphanio ἐν συντόμῳ ἀληθεῖ λόγῳ p. 465, ubi vocat θυρωρεῖς et Patres concilii Laodicensi, c. 14, sess. 15, cantores, seu καλονικούς ψάλτας, ac ab Eusebio etiam lib. vi

Hist. eccles. cap. 3, p. 257. Simeon Thessaloniensis officia tantum nuncupat exigens χειροθεσίαν, et non χειροτονίαν, ubi εὐχὴ λεγομένη ἐν τῇ εἰσόδῳ πρὸ τῆς συνήθους ἐπὶ ἀνοξεί ναοῦ ἐν ᾧ συνέβη *manuum positionem*, et non *extensionem*. *Oratio dicenda in ingressu ante consuetam, dum aperitur janua templi, statim ac fuerit congressus*. Putat Goar in lectoris ordine illos includi, et hos ordines unice benedictione conferri, quamvis et formulam deputati, atque ceroterarii ordinandi, deinde inserat diversam ab ἀναγνώστου sive lectoris seu cantoris formula; eamque opinionem Arcudius, lib. x, fusius explanat, diaconulum lectorem appellatum addens; Billius in oratione decima sancti Gregorii Nazianzeni gradum lectoris recenset p. 375; θρωρὸς ostiarius dicitur in Catalogo Ecclesiae Official, et διαδάρης seu διαδάτης id est *transiens*, seu *circuator*, lectorque minor. Adjungitur a Goare, pag. 140, formula benedicendi œconomum, id est ecclesiae custodem, seu secundum diaconum, p. 140. Exorcistatus ordo seu officium apud Græcos episcopos committitur presbyteris; œconomi officia, sacrorumque vasorum ac ecclesiae custodis, diaconuli, seu diaconi secundi, ac minoris, et ostiariatus (ad quem pertinet illa inscriptio Gruteri p. 106, num. 6: *Hic quiescit Ursatius ustuarius pro ostiario, nisi legendum sit bustuarius*. Cyrillus in Lexico. Visitur ea inscriptio Treviris ad sanctum Paulum); continentur eminenter, ac implicite in ordine lectoris, sive ἀναγνώστου. Goar in Eucholog. agit et de κληρολάτρη, seu **670** accensore cereorum, et Ἐκκλησιάρχῃ, qui σημαντήρῳ, id est signo convocat populum ad ecclesiam e Justino in *Dialogo cum Tryphone*, Tertulliano *De corona militis*, et ad *Scapulam*.

Lector in pulpito legit ea, quae prædicat, seu lectiones sacras, verbumque Dei, et lectiones easdem cantat, et benedicit panem, et omnes fructus novos e Pontificali Romano; quondam legebat Evangelium in Africa ex epist. 33 et 34 sancti Cypriani, ut notat Magri, qui Notitia sua ecclesiastica falso citat concilium Toletanum primum; in eo namque contrarium can. 1 et 2 comperi, λέγον παπᾶν e Balsamone appellatum affirmat; ostiarii munus tradit Isidorus Hispalensis in epistola ad Lanfredum. Cardinalis Baronius fuse de ostiariis, et lectoribus ad annum Christi 44, p. 77, n. 13 et 34, ubi de officiis cantorum et laborantium ex epistola sancti Ignatii ad Polycarpum, et sancto Epiphanio, qui copiatæ et fossarii, deque notariis et defensoribus, ac psalmistis, uti Hallier, p. 369 et 374. Sanctus Hieronymus, sive quis alius inter ejus opera Epistolæ ad Rusticum Narbonensem auctor, de septem gradibus, primum ecclesiae clericorum ordinem statuit fossariorum, secundum ostiariariorum; non sunt tamen ullo insignes ordine fossores κοπιᾶται sancto Ignatio in epistola ad Antiochenos, quam rejicit Vossius, at Mestreaus appro-

bat vertens laborantes, seu sandopilarios. Κοπιᾶτας scribit in Compendio sanctus Epiphanius οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων, *qui corpora efferunt mortuorum curantes cadavera*, terraque mandantes e Justiniano Novell. 43 et 59; Cujac. ad. c. 1 et 2, *De vit. et honest. clericorum*, et ad c. 1 *Qui cler. vel vovent*. Spondanus in Epitome ad ann. Christi 44, et *De cæmet. sacr.* lib. v, cap. 9, part. II; sanctus Hieronymus de muliere septies icta epistola 49 ad Innocent. in Act. apost. c. ix, imitatione Tobiae; in *Roma subterranea* Maius et Calligonus fossores enuntiantur, ex epitaphio, pag. 437 et p. 529. Trofimus fossor cum bipalio, seu ligone depictus est, et ascribitur fossor per ὑπερβάσμων trajectis litteris, ubi Severanus illum cum Trophimo Christi discipulo ex Actis apostolorum perperam miscet in Notis Purgationis Cæciliani. Gesta post Optatum p. 266, fossores memorant; et p. 271 Saturninum fossorem. In *Roma* quoque *subterranea*, p. 408, Celerinus foss. et 409 Anastasius et Antiochus foss., et p. 495 et 439 psaltæ, psalmicines, Sidonio, unde psalmistatus officium; nam qui Christianos inhumabant, de traditione psalmos concinebant; sanctus Hieronymus in Vita sancti Antonii κοπιῶντας; sanctus Epiphanius, Bellarmin., tom. V, lib. 1, c. 4, controvers. 85.

Ad ostiarios redeundum, quibus claves traduntur, qui pulsant cymbalum et campanam, et aperiunt librum ei qui prædicat. E Pontificali, mos erat ecclesiasticus circulo claves appendi sancto Petro, ex ejus imaginibus, quas exhibet Alemannus, in *Dissertatione de pariet. Lateranen.*, aut e baltheo summi pontificis, ut in Vita Paschalis II, codice Vaticano 3622, **671** Romæ celebris scriptor Vitæ aliquot pontificum Pandulphus ostiarius qui erat sæculo XII. Fuerunt olim circum arcam et templum ostiarii, I Paral. xvi, dicti janitores a januis, portarii a portis, ostiarii ab ostiis I Paral. ix, 22; I Esdr. iii, 24, *Ad limina fidi Custodes* Virgil. l. xxvi § 1. *D. de ann. legatis* et § *Est autem institut. de actionib.* c. *Clericos*, 21 dist.; ex Isidoro Hispalen. c. *Ostiarius* 23 dist. c. *Perlectis*, 25 dist. ubi de basilicariis, basilicarum ostiariis, et de matriculariis, vulgo *marguilliers* a matricula sive albo, in quo describebantur, licet alii deducant a marculo, quod eos, qui marculo fores pulsabant, observarent. Lucius, in *Placit. Curiae*, lib. 1, tit. 5 et 6; Colvius in *Notis ad Sidon.*

Erant ostiarii profani, et ostiariæ II Reg. iv, et in sancti Joannis Evangelio c. x et xviii, apud Gallos *Huissiers*; de illis Rocheffavyn. l. II *Institut. Parliament.* cap. 16, num. 22. De ædituis autem Varro lib. vi *De ling. Lat.* et lib. vii, cum Josephi Scalligeri Conjectaneis, Fest. in V. *Ædituus* et *Æditimus*. Anagnostæ, seu lectores continebant officia penes Græcos, horum omnium, ut sæpius repetii, officiorum, seu potius ordinum minorum ostiariatus, et exorcistatus, quo expellendi dæmonas, imundosque spiritus a corporibus obsessis dabatur

potestas his qui eo initiabantur. Exorcistæ quidem a Latinis *adjurantes* vocati sunt, quia super catechumenos, qui baptizati erant, vel super energumenos, qui vexabantur a dæmonibus, invocabant nomen Domini Jesu, ut ab his egrederentur. Isidorus, c. 12, lib. vii *Etymolog. c. Clericos*, 21 dist. Formula sollemnis qua exorcistæ ordinabantur exstat in c. *Exorcista*, ibidem; Salomon quemdam modum exorcizandi adinvenit, conjurabatque dæmonas illo utens; Zonar. tom. I, fol. 21, *Χρονικ.*, ubi de annulo Eleazari e Josepho, *Antiq. Judaic. lib. viii, cap. 2*, qui de ipso exorcizante coram Vespasiano, ejusque filii. At cap. xix Actor. mentio fit circumventum Indæorum exorcistarum, qui erant septem filii Scævæ principis sacerdotum, et invocant super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, tentantes adjurare, sed irrito conatu, v. 23 et sequentibus. In baptismo autem exorcismus fiebat, cum magno jurejurando, jurabant in nomen Christi catechumeni, et exsufflabatur dæmon, imponebaturque manus a presbytero, ut 4 dist. gloss. in c. *Pervenit*, 30, q. 1. Polydor. Virgilius c. 4 et 5, lib. iv *De inventor. rerum*; Cujac. ad c. 5 *De cognat. spiritual.* Hodie vero catechismi, et exorcismi solemnes sunt baptismo conjuncti, et statim ac editi sumus in lucem, aut post triduum saltem, adhibetur utrumque, dum sacris tingimur lymphis; Franc. Connan. lib. viii *Commentar. Jur. c. 5 n. 2*. At exorcismi energumenum formula exstat in Rituali Romano ad calcem. Eminentissimus quoque cardinalis Bona, sapientissime, ac prudentissime disserit, de indicibus atque signis energumenum, de discretione spirituum lib. Aureo, cap. 14, num. 14; Ulpian. in l. 1, *D. de var. et extraordin. cognit.*: « Si incantavit, si imprecatus est, si, ut vulgari 672 impositorum (ita nuncupabat Christianos) verbo utar *exorcizavit*; » erat Ulpianus infensus Christianis, unde collegit septimo libro *De officio procons.* rescripta principum de pœnis Christianorum; e Lactantio, Cujac. cap. 54 lib. x *Observat. de exorcismis et energumenis*; Alciat. lib. viii *Parerg.* cap. 23. Adde Hippocratem lib. *Περὶ παρθενῶν*. Romano concilio sub Silvestro papa interfuere acolythi 44, exorcistæ 22, lectores Urbis 90, notarii 14; sub Cornelio papa in Ecclesia Romana erant acolythi 22, exorcistæ et lectores cum ostiariis 52; fuse cap. 10, lib. ii *Prænest. antiq.*; concilio Arelaten. sub eodem Silvestro papa subscripsit cum Damazate, seu Dafno episcopo ex provincia Viennense civitate Vasiono, Victor exorcista, et alii ad annum C. N. 326. Acolythatus, vel ceroserarii munus, cui ab episcopo porrigitur et traditur candelabrum cum candela exstincta, et urceolus vacuus ad suggerendum vinum et aquam in Eucharistiam sanguinis Christi, de quo satis egi superque c. 5 Corollarii secundi *De Agnis Dei*, et cardinalis Baronius ad annum 58; cum deputato, et *πανδηλάπτη*, ac *λαοσύνακτη* et *ἐκκλησιάρχῃ* miscent Græci. Per Onesimum acolythum, Paulus misit

A epistolas suas ad Colossenses, et ad Thessalonicenses duas, nominans eum in Epistola ad Philemonem; fuit hic Onesimus episcopus Ephesi, martyre Romæ, e Martyrologio Romano 15 Februarii; per Epiphanium lectorem ad Philippenses, eorumque fit mentio in argumentis. Erat id munus litteras perferendi episcoporum ad Ecclesias injunctum lectoribus, acolythis, ac subdiaconis, ut ostendit sanctus Cyprianus epist. 16, in qua de Celerino acolytho ad diaconatum postea profecto: de quo Euseb. et Martyrolog. Rom. 3 Februarii, ubi cardinalis Baronius, qui et ad annum 49 in Annal. (an ille qui superius fos. Celerinus) 24 et 25: quamvis de cursore illam ad rem eligendo scripserit sanctus Ignatius, epistola ad Polycarpum 21; tabellarios episcoporum, seu legatos, litterarumque latores comperio acolythos apud sanctum Augustinum, epistola 104 ad Sixtum, cui rescriptum suum misit per Albinum acolythum. Clemens tertius papa in antiq. Collectione 2, apud Ant. August. lib. vii *Decretalium*, tit. 7 *De concess. Præben. ad Remensem archiepiscopum*, c. 4: « Insinavit nobis (seribit) dilectus filius noster C. nepos et acolythus noster. »

Minorum istorum ordinum meminere sanctus Marcus in Liturgia, Clemens Romanus in constitutionibus, *σχημάτουςαν δὲ οἱ μὲν πολὺποὶ εἰς τὰς εἰσόδους τῶν ἀνδρῶν*. Assistant autem ostiarii ad ingressus virorum, et Canones apostolorum jam laudati; fuse de his doctissimus Hallier episcopus Caballicensis, p. 364, in altera parte De sacris electionibus, et ordinationib. sect. 4, c. 1, artic. 1. Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 48, narrat sanctum Cyprianum Magnum, antequam pastor fieret, *νεωκόρον* fuisse delectum, id est, ædituum, uti Billius in Notis exponit. Ministrum, nimirum, cui templi expurgandi et verrendi munus incumberebat, uno verbo ostiarius; 673 huic Adhelmus, c. 15 *De laudib. virginittatis*, et Hallier p. 366 assentiuntur, sed acta præconem et expositorem sacrorum, id est lectorem perhibent. Deinde vero diaconum, nequitiam pastorem, seu pontificem, Martyrolog. Rom. die 26 Septembris; ubi cardinalis Baronius adnotat Græcos Patres Antiochenum Cyprianum Magnum Justinæ procum confundere solitos cum Carthaginensi præsule, sicut idem Billius, qui sanctum Gregorium Nazianzenum, quoad potuit, excusare nisus est. De gradu æditui sanctus Paulinus Nolanus, epist. 6 ad Severum. Græci recentiores, lectores tantum agnoscent, at veteres ostiarium præterea, et exorcistam, atque acolythum, teste Hallier, pag. 585 *De gradibus presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum et lectorum*. Elias Cretensis in decimam orationem sancti Gregorii Nazianzeni, pag. 373. Sanctus Dionysius Areopagita, cap. 5 *Eccles. hierarch.* parte II, vocat *ἐκκλήτους λειτουργούς*, id est, *selectos ministros*, id est, presbyteros, vel diaconos, aliosque adjungit, minores scilicet, qui sanctuarii foribus astant, et aliis ministrant,

secundum *οικτασιν τάξιν*, id est, *proprium ordinem*, A sicuti subdiaconos qui minores reliquos comprehendebant, e Pachymere, atque Maximo in scholiis.

Quorsum iste cinnus, atque farrago de ostiariis, lectoribus, exorcistis, et aliis? nisi ut cecenoniam Romanæque providam dispensationem Ecclesiæ magis ac magis admirer, atque suspiciam, quæ Spiritus sancti afflatu instincta inferiores gradus fossoriorum, seu fossorum, et psalmistarum (de quorum muniis vide c. ultim. Pontificalis Romani, etc.) officiis deputavit, at superiores accensit inter ordines, fixæ stabilis, minoresque nuncupavit, aliis tribus sacris majorum nomen imponens. Caius etenim pontifex Maximus, Dalmata, ex genere Diocletiani Augusti, ad annum C. 283, in cryptis habitando, seu catacumbis, ut vocant, sed, ut ego arbitror, B catatumbis; id est, ad tumbas, seu tumulos (tumba enim vox est sancti Gregorii, quæ tumulum significat: et ita sensit cardinalis Baronius in Notis ad 3 Januarii Martyrol. Roman., quamvis Latinus *κατακόμβον* dictum velit, veluti concavum, apud Magri in Notitia), cum fugeret persecutionem, constituit ut ordines omnes in Ecclesia sic ascenderent. Si quis episcopus esse mereretur, esset ostiarius, lector, exorcista; sequens, id est, acolythus, subdiaconus; diaconus, presbyter, et episcopus exinde ordinaretur. Ex Anastasio, sive auctore Vitæ pont. Rom. pag. 15. Silvester postea in concilio Romano c. 7, et Patres Carthaginensis synodi quartæ totidem numeraverunt. Cardinalis Baronius refert ad C. N. 44, n. 34. Pie ac ingeniose Landulphus Carthusianus parte 1 *Vitæ Christi*, c. 65, e sancto Ambrosio, lectoris munus præstitisse testatur Christum Dominum, quando legit in synagoga ipse versiculum primum capituli sexagesimi primi Isaïæ, ut narrat sanctus Lucas, ix, 48 Evangelii; ostiarius etiam, quando ejecit vendentes, et ementes de templo; exorcistam, expellendo dæmonas e corporibus 674 hominum; acolythum, seu ceterarium, se lucem veram ostentando; et ita quatuor munia minorum ordinum exercuisse. Erat in eo quippe potestas excellentiæ, id est, ministerii principalis secundum quod erat homo; nam in quantum Deus habebat potestatem auctoritatis; sic loquuntur scholastici, ut explicat P. Philippus a Sanctissima D Trinitate part. III. *De sacramentis in genere*, quæst. 64, art. 3. Implevit etiam munera Christus subdiaconi, quando præcinxit se linteo, et pedes discipulorum lavit; diaconi, quando in cæna corpus et sanguinem suum discipulis ministravit; presbyteri denique cum panem et vinum in corpus et sanguinem suum mutavit, et episcopi animarum nostrarum, cum uti pontifex in ara crucis se obtulit Patri, sacerdotio etenimungebatur vero; cardinalis Oreggus tractat. 5, part. III, cap. 15, quæst. 1.

In cælo quidem novem sunt angelorum chori, et Ecclesiæ triumphantis tres hierarchiæ, ita in militante novem esse ordines videmus, secundum canonistas, quamvis ad septem eos contrahant theo-

logi. Præpositus, in c. 15. dist. 13, tradit octo fuisse gradus, quibus ascendebar ad portam templi ex Ezechiele c. xl, et totidem fore dignitates, quibus proceditur ad papatum, sive summum pontificatum, nempe parochiam, decanatum, archidiaconatum, seu præposituram, abbatiam, episcopatum, archiepiscopatum, primatum et patriarchatum. Leo Allatus contendit, et probat lib. *De ætat. et interst. Græcorum*, lectorem non ordinandum seu *Ἀναγνώστην* eum, qui 18 annos ætatis, vel 20 non explesset, e Nomocanone Photii, Notisque Balsamonis, e Basilicis, eque Novella præsertim 237 Justiniani apud Græcos, p. 36 et 59. Unde, sicuti jam asserui, Theodulus Nili filius ad νεωκόρων proventus, in ordine sacro, munus, impositum sibi a sacerdote divinarum mysteriorum Christi, cum impigre illud obiret, et *ὀπηρεστάς πρώτας*, ministeria prima sive ostiarii, et æditui, atque lectoris, quæ mutuo sese complectebantur, exerceret studiose, magnamque concitaret spem profectus, cum brevi tempore multa virtutum præbuisset specimina, et id omnibus foret, propter bonos, probosque mores; consequitur certius eum exegisse decem et octo annos, imo et viginti.

Hactenus primam paginam Vitæ sancti Nili abbatis pervolvi, nunc ad alteram pergo. Si prius observaverim recentiores Græcos, qui Romanæ malunt Ecclesiæ reliquarum matri adhærere, nec ab ea revelli discindique gaudent, lectoratum cum prima tonsura conferre, ut in Euchologio, ubi *τάξις χειροτονίας τοῦ ἀναγνώστου* in primis *κρίεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ο.ο. εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος*, id est, *Tondetur servus Dei N. N. in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*; lectoris et cantoris est eadem formula, huic datur liber Psalmorum, seu Psalterium; illi Epistolarum, seu Epistoliarum cum oratione: *Κύριε, ὁς αὐτῷ μετὰ πάσης σοφίας καὶ συνέσεως τῶν θελῶν σου λόγων τὴν μελέτην καὶ τὴν ἀνάγνωσιν ποιεῖσθαι*; id est: *Domine, da isti cum omni sapientia, et 675 prudentia divinarum tuorum mysteriorum meditationem, et lectionem executioni mandare*. Inclusi sunt in subdiaconatu comprehensique alii duo minores ordines, ostiarius ac acolythatus, et utitur ordinans hisce verbis; *Κύριε, ὁς αὐτῷ ἀγάπην καὶ εὐπρέπειαν οἴκου σου, παριστάναί ταίς ὑπάραις τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου σου, ἀνάπτειν λύχνον σκηνώματος δόξης σου*; id est: *Domine, da isti charitatem, et decorem domus tuæ, ut assistat januis templi sancti tui, et accendat lucernam tabernaculi gloriæ tuæ*. Exorcistarum autem presbyteratui conjungunt tam super catechumenos, quam et super energumenos. Atque hoc modo sensim appropinquant, et accedunt ad Romanam Ecclesiam parentem benignissimam, ut accepi ab illustrissimo domino Onuphrio Constantino archiepiscopo Deberitano; et revocant, atque renovant, quoad possunt, veterem illam hierarchiam similem Romanæ, quæ vigeat, et efflorescebat in primævis illis Ecclesiæ Græcæ nascentis exordiis, cujusque penes SS. Dionysium,

Ignatium, et Clementem, aliosque Græcos Patres exstant vestigia et argumenta, cum Ecclesiæ Occidentalis et Orientalis unanimes et contesseratæ, atque fœderatæ vinculo charitatis, et glutine veræ concordia consociarentur, tanquam duæ olivæ, de quibus Zacharias, et Nilus ipse in Epistola supe-

rius prolata, seu duo candelabra lucentia etiam in terris ante Dominum Dominatorem, *Apocalyps.* xi, 4, quæ ut resarciatur divina miseratione tandem aliquando, quemadmodum toto affectu, intimoque precor ex animo, sic et ominor perlubenter.

De tentatione S. Nili abbatis, et reliqua vita, et morte, atque sepulcro.

Uno spiritu non potuit vita Nili transcurri ac exuperari: elivus est altior et excelsior; levavit quippe vir eximius oculos ad montes erigens, suosque gressus direxit ad rupes, et saxa præalta, et sublimia cum Theodulo filio, vere Dei servo. Tantisper igitur conquiescendum fuit una cum illis in Sinaiticis jugis, in montibus Dei, in quibus illi solitaria vitæ prægestabant suavissimam dulcedinem. Itaque Nili patria, nomine, studiis, dignitate, conjugè, prole, virtutibus, conversione, rebusque, quoad assequi potui, gestis, hucusque transactis, colligendus est fructus tirocinii monastici, in eoque percipiendo, et excerpando, et quidquid vitæ superfuit recensendo, juvat operam navare strenuam, donec ad metam perveniam, ultimamque lineam ducam, et sepulcra componam.

Intentator est malorum Deus, uti scribit sanctus Jacobus apostolus in epist. v, 13. Tentavit tamen Abraham Gen. xxii, 1 seqq. super Isaac filio suo unigenito, quem diligebat unice, ut pia ejus obedientia 676 probaretur sæculis in notitiam profertenda; idque observant sanctus Augustinus, lib. xvi *De civitate Dei*, c. 32, et sanctus Joannes Chrysostomus, hom. 4 in *Genes.*, non autem ipsi Deo, cui nota erat ejus fides singularis. Tentari quoque permisit Deus servum suum Job (toto libro Job), sed fidelis Altissimus, neque patitur quemquam tentari supra id quod potest, facit etiam cum tentatione proventum, sic enim probat velut explorans justorum fidem, e sancto Paulo II Cor. x, 13; et e sancto Augustino, serm. II *De verbis Domini in Matthæum* x, ut eos coronet. Sancto Ambrosio teste, lib. iv *De Abrah.*, c. 8, nec sustinet, sinitque in tentationem eos induci, vel εὐσυνέχη, ut sanctus Augustinus exponit c. 9, lib. II *De serm. Domini in monte*, nec omnino immittit, seu relinquit virgam D peccatorum super sortem justorum, e psal. cxxiv, 3, ut explicat eloquentissime sanctus Gregorius Nazianzenus, orat. 1, p. 388.

Tentavit etiam Nilum Deus super filio suo Theodulo; ut ambo pretiosiores invenirentur auro, quod per ignem probatur, e sancto Petro (I Petr. 1, 7). Cecinerat profanus, et relegatus ille poeta:

*Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.*

Hancque tempestatem procellosam consecuta est mirabilis tranquillitas, illæsi que fuerunt ambo in aquis validis, II Esdr. ix, 41. Duæ sunt potissimum in universo terrarum orbe regiones, quæ variis in sæculis tres notissimas. et coherentes invicem il-

lius partes, Europam, Asiam et Africam inundarunt superfusis examinibus populorum exinde prosectorum; Cimbrica nempe Chersonesus a septentrione; ab austro autem Arabia, quæ, saltem Felix, Peninsula videtur, hinc sinu Arabico, sive mari Erythræo, illinc sinu Persico, tum ab oceano Indico abluta et circumsepta; cum Petræa et Deserta; nam in has tres tota dividitur Arabia, perque istas duas adhæret Palæstinæ, ac Syriæ, a qua dirimitur Euphrate fluvio interfluente; Chersonesum Cimbricam a Cimbris dictam populis, quo nomine Germani vocant τοὺς ληστὰς, id est, latrones, si qua fides Plutarcho in *Mario*, arbitror esse ollam succensam, quam præviderat Jeremias a facie aquilonis c. 1, v. 13. Certe Scandia, sive Scandinavia (ita enim nuncupatur hæc peninsula inter mare Balticum, seu Codanum sinum, et oceanum septentrionalem extensa Plinio et Solino) cognominatur vagina gentium, et officina nationum, quia sicut innuit Jornandes (an Gordianus diaconus, qui scripsit de rebus Geticis?), ex ea nimirum innumerabilis hominum multitudo diversis temporibus prosiliit, et per totum, quam late patet, telluris habitabilis spatium inde commigravit, neve repetam effusos exinde Cimbro, Ambronas, et Teutonas, a Catulo variis præliis attritos, et a C. Mario ad internecionem usque deletos in provincia Narbonense, dum Gallias pervagati, et Germaniam, invaderent Italiam sub ænum ab Urbe condita 650, et ante Christum natum 102, testantibus 677 Plutarch. in *Mario*, p. 140; Velleio, lib. II, pag. 119; Justino, lib. XLVIII, pag. 224; Annæo Floro, lib. III, c. 3; Plinio, lib. IV, c. 14; Paulo Orosio, lib. V, c. 16; Eutropio in Epitome Liviana; Berthauda in *Flor. Gall.* lib. III, c. 4. Cum Decius Trajanus imperaret, Gothi ex eadem peninsula orti, deductique in Scythiam, tum Getis immisti, Gothique appellati, quasi γόττες, id est magi, sive incantatores, eum devicerunt. Mox a Claudio, Proboque domiti, et crediti Gog et Magog, quos prænuntiabat Ezechiel c. XXXVIII et XXXIX, et de quibus agit sanctus Joannes, *Apocalyp.* xx, 7; sanctus Augustinus lib. XX *De civit. Dei*, c. 41; Orosius, lib. VII, c. 39, fortunaque cum Romanis orbi dominantibus nunc prospera, quandoque adversa pugnantes Valentem fuderunt, dein Constantinopolim obsederunt, inde Romam ceperunt, et oblinuerunt sub regibus, donec a Narsete subacti, et exterminati fuerunt in Italia. Quæ autem eorum portio in Narbonense provincia subsederat, quæ ab his Langothia nomen fuit sortita, postea in

Hispaniam transgressa cum Alanis et Vandalis, gentilibus suis, et Gothalanæ, seu Cataloniae nomen dedit, et Vandalusiae imposuit, et in Tarracoenensi, ac Toletana regnum Gothorum constituit, quod ad Austriacos pervenit: Vandali etiam inde trajicientes in Africam, ea potiti, Romam diripuerunt, et Africam occuparunt, quousque Belisarius, jussu Justiniani Augusti eos abolerit. Ne recenseam Gallias, in quibus adhuc rerum potiuntur Franci et Scandinavia, seu Cimbrica Chersoneso progressi etiam, propagatique, uti Turnebus affirmat cap. 57, lib. xxiv *Adversar.* postquam in Germaniam diffusi, commorati fuissent ibidem, et Franconiae nomen indidissent, Belgicam aggressi, Celticam quoque, ac Aquitanicam, Narbonensemque ceperunt, et floridissimum regnum fundaverunt; nec enim Anglos, qui Britannias, nec Longobardos, qui occuparunt Italiam postmodum commemorabo, regni-que ibi conditis eandem originem agnoscunt; omit- tam præterea Herulos, Burgundos, Normannos, Hunnos, Bulgaros, et alios populos, qui ex eo fonte manarunt, nominaque sua posuerunt in terris.

Ad Arabiam me convertito, quæ quasi Ereps, id est, occidua et tenebrosa, ut Scaliger vult in Festum, in quam Pompeius penetrans, Agarenos vicerat, Saracenos dein appellatos non ab Agar ancilla, vel Sara uxore Abrahami, a qua se gloriabantur progenitos (è Sozomeno), verum a voce Arabica Sarak, quasi furaces, et *ληστρούκος*, et Scaligero in *Euseb.* *Χρονικ.*, quin et Scenitas a tentoriis, sub quibus degunt, nuncupatos ἀπὸ τῶν σκητῶν. Augustus eos tentavit, canente Virgilio:

Omnis Arabs, omnes verterunt terga Sabæi.

Æneid. lib. ix.

... *Inferre parant lacrymabile bellum,
Hircanisæ Arabisvæ.*

Æneid. vii.

At Propertius in *Eleg. ad Musam* lib. ii,

Et domus intactæ te tremat Arabia.

Trajanus Arabiam domitam redegit in provinciam obtritis Agarenis, **678** et magna ejus regionis parte occupata; testatur id Sextus Rufus, et antiquum numisma, in quo legitur, Arabia acquisita. Novam deinde provinciam fecit Severus Augustus, qui sibi titulum Arabici assumpsit, ut in Apparatu historico arcus triumphalis erecti ad ipsius honorem adnotavi. Vagabantur quidem Arabes, seu Saraceni semper, et in vicina excurrebant oppida, vicosque; rapti viventes, prædasque convectantes, quin viatoribus insidiantes. Nomadesque sicut Scythæ denominati sunt, ut arguit P. Combes ad Nicetam in Vita sancti Hyacinthi Amastrien., p. 15; Romanumque inceserunt imperium, excusso jugo, magisque cum copiis irruentes, Ismaelitarum ascito nomine ab Ismaele, post Mahometis, qui per ascensorem cameli videtur designari Isaiæ xxi, 8, non solum Hegiram, seu fugam, verum etiam mortem Cynicam, et fabulis inumbratam, an. C. N. plus minus 631; nam Syriam et Ægyptum Saracenorū

calipharum, mox Sultanorum ductu sibi subdiderunt anno 634, et Persidem anno 639, imo totam obtinuerunt Africam, et depulsis Romanis, Mauritanias, et Numidiam, mistique Vandalis ibi superstitionibus, communicatis nominibus, uti superstitionibus, Christi Domini divinitatem abnegantes, in Hispanias trajecerunt, et in Gallias, donec eos Carolus Martialis an Tudes? tam celebri contudit, extinxitque prælio. Imo Siciliam, et Romam ipsam diripuerunt, ac vastarunt, magnamque Græciam detinuerunt. Ideo Vaginam Vandalorum, id est, Saracenorū, seu Maurorum sub Carolo Magno fuisse P. Guesnai in Mæria Magdalena Massiliense advena, p. 562, dictam fuisse Africam affirmat, et ego fuse probo in *Dissertatione de patrimonio pont. Rom. in provinc. Narbonense.* Antea præluserant variis excursionibus vexantes Syriam, et Palæstinam, habitantes in tentoriis, Isaiæ xiii, 20. Latrones Arabum, qui castra invaserant, omnes majores natu filios Joram regis Juda interfecerunt, Arabum scilicet, qui conspes sunt Æthiopicibus; nam duplex est Æthiopia: post Ægyptum altera, in finibus Palæstinæ, seu Terræ Sanctæ et Sinai; alia, sive Mædian, a qua Saphora uxor Moysis, Æthiopissa dicta c. ii Exod. et c. xii Numeror. De hac in psal. lxxvii: « Æthiopia præveniet manus ejus Deo, » ubi Genebrardus, vide Allatum in *Hexæmerum Eustath.* pag. 328; quatuor Arabum genera describit La Valle part. iii, epist. 11, p. 482, qui hodieque grassantur. Sed ad cœvos Nili regrediamur, quos inter Vopiscus nominat Blemmies gentes Barbaras in Aureliano, et Plinius, lib. v, c. 8, Blemyes vocat populos Æthiopiæ versus austrum a Blemy uno e ducibus Dionysii nomen mutatos, et Strabone, l. xxi, et Stephan. *De urbib.* capitibus carentes. Claudianus feros vocitat, et locat inter Meroen ac Syenen, in *Carmine de Nilo.* Blemyas subegit Probus, eorumque captivos Romam transmisit, qui mirabilem sui visum stupenti populo Romano præbuerunt; de his ista Mæmertinius dixit in *Genethliaco Maximiliani.* Non istæ modo, aliæque gentes viribus, armisque terribiles, **679** fiducia instructæ ad perniciem humanitatis utuntur, sed etiam Blemii (ut audio) levibus modo assueti sagittis adversus Æthiopes, quærent, quæ non habent arma, et pene nudis odiis prælia internecina committunt. De his Sulpitius Severus dial. 1, c. 15. Præmonui dudum p. 659, sub imperio Diocletiani, et Petro episcopo Alexandrinam Ecclesiam regente martyre, qui occubuit anno C. N. 310, monachos summæ virtutis ac sanctitatis in solitudine Thecæ interemptos a discurrentibus Saracenorū latronculis e collatione 6 Cassiani c. 1 et 2. Cardinalis Baronius in notis ad Matyrologium, diebus 14 Januarii, 19 Februarii, et 16 et 28 Maii, refert incursiones varias Saracenorū, e quibus prima est ista sub Diocletiano ad annum C. N. 303, de qua Cassianus agit, in Thecæ, ejusque Græci meminerunt in Menologio, die 14 Januarii hisce verbis: *Ἰπὸ δὲ χρόνων πολλῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας Διοκλη-*

τιανού τοῦ βασιλέως, καὶ Πέτρου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἀνηρέθησαν, καὶ ἕτεροι Ἑσυχάζοντες, καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ ἔρει. Ἐξεληθόντες γὰρ οἱ κατοικοῦντες καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ Σινᾷ ἔρει Σαρακηνοὶ, ἀποθανόντος τοῦ φυλάρχου αὐτῶν, πολλοὺς ἐφόνευσαν τῶν ἀσκητῶν. τῶν δὲ λοιπῶν φυγόντων εἰς τὸ ὄχυρωμα, ἐφάνη τοῖς Σαρακηνοῖς διὰ τῆς νυκτὸς φλῆξ πυρῶς κατακαίουσα ὅλον τὸ ὄρος. ἡ δὲ φλῆξ ἀνήρχετο ἕως τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἰδόντες οἱ Σαρακηνοὶ ἐφοβήθησαν, καὶ ῥίψαντες τὰ ὄπλα αὐτῶν ἐφυγον. Οἱ δὲ πρῶτον σφαγέντες ἦσαν τριάκοντα ὀκτῶ ἔχοντες πληγὰς διαφόρους ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν· ἐξ αὐτῶν δὲ ἤρθθησαν δύο ζῶντες, Σάββας καὶ Ἡσαίας· οἱ δὲ φρονευθέντες οἱ μὲν τὰς κεφαλὰς ἀπετριβήσαν τελευταίως, τῶν δὲ ἐκ τοῦ ἐνδὸς μέρους ἐκράτει τὸ δέρμα, ἄλλοι μέσον ἐκόπησαν· οὓς ἔθαψαν οἱ δύο μοναχοί, τὰ περὶ αὐτῶν εἰπόντες· ἰδὲ ἐστὶ· *Multis ante temporibus (scilicet priusquam occiderentur a Barbaris Blemmiis vocitatis sub Theodosio A. monachi, cum quibus erat Nilus), sub imperio Diocletiani Augusti, et Petro Alexandriae archiepiscopo cæsi fuerunt, et alii tranquillam vitam degentes, et ipsi quoque in Sina monte. Egressi etenim qui et habitant prope Sina montem Saraceni, mortuo ipsorum tribus præfecto, plurimos trucidarunt exercitationi monasticæ deditos; reliquis autem in munitionem profugientibus, visa fuit Saracenis flamma universum amburens montem, eaque ad cælum usque assurgebat. Id videntes Saraceni extimuerunt, et suis armis abjectis aufugerunt. Qui vero primum occisi fuerunt triginta octo erant, variis vulneribus concisi suis in corporibus. Ex his porro duo vivi superfuerunt, Sabbas et Esaias: interfectis autem quibusdam caput penitus est amputatum, aliquorum vero ex una parte cutis retinebatur, aliis dimidium exciderant. Eos sepelierunt duo monachi, qui dixerunt quæcunque illis contigerunt. Ammonius presbyter, et monachus Ægyptius, ac martyr cum sancto Petro episcopo, atque martyre Alexandrino, ex Eusebio lib. viii, c. 9 Hist. eccles., cujus martyrium Latine R.P. Franciscus Combefis laudatissimus, et Gallice R.P. Nicolaus Le Sueur accuratissimus reddiderunt, ambo ejusdem ordinis: Ammonius, inquam, fortassis ille, cujus animam in cælum deferri vidit sanctus Antonius, e sancto Athanasio 680 in ejus Vita, et Suidas, æque Vitis Patrum, p. 130, cardin. Baronius in Martyrologio Rom. ad Kalendas Septembris, istorum monachorum cædem Ægyptia lingua, enarratam sibi ab Sabba et Isaiâ, descripsit; inventam vero Naucrææ (ea urbs est, quæ et Naucratis, in Ægypto Pollucis grammatici, cujus est Onomasticon dicatur imperatori Commodi, sub quo ille floruit, et nomus mediterræpeus intra Deltam ab ea nuncupatur et ostium Nili, quod et Canopicum. Plinio, Straboni, et Stephano auctoribus) descriptionem hanc apud anachoretam quemdam Joannes presbyter Græce vertit. Ille Ammonius cellulam habebat in Canopo; est hoc oppidum Ægypti haud procul ab Alexandria, et fugiens atro-*

cem persecutionem Diocletiani adversus Christianos, adiit in Palæstinam adoraturus sacra Christi Domini monumenta; hinc perrexit ad montem Sina, in cuius solitudine, ac vertice monachi degebant, quorum vitam angelicam depingit; tum narrat ut Saraceni, cum eorum dux e vita migrasset, in solitudinibus Getrab, Chobar, et Cedar, aliisque sancto monti proximis, obvios quosque peremerint, eaque in sanctum montem pergerent, cui præerat Dulas, dictus ob mansuetudinem Moyses in Turri, oborta subito flamma cum fumo terruit Barbaros, qui ab incepto destiterunt itinere; post eorum recessum exiens e Turri Dulas cum monachis, reperit triginta octo monachos occisos, e quibus duodecim in Getrab monasterio jacebant, et passim dispersi alii, spirantes præterea duos, Sabbam scilicet ac Isaiam, e quibus obiit Isaias confestim, at Sabbas, cum cladem recensisset, sic quoque decessit quadraginta post dies, ita ut quadagesimum numerum monachorum cæsorum impleverint, et hæc omnia contigisse affirmat die secunda mensis Tybi, quæ computatur ab Ægyptiis 14 Januarii. Adjungit hic Ammonius stragem aliam sibi ab altero narratam monacho, qui viderat, et confugerat, editam a Barbaris, monachorum in solitudine Raitha in Arabia Petræa, Ptolemæo Ratheni, sive ut in Basilii Menologio legitur, et in Romano, in Ægypto, quia sita est in mari Rubro, seu ad litus maris Rubri, at vult P. Augustinus Lubinus, probatque, referente Domino Michaeli Antonio Baudrand, geographo peritissimo in Lexico. Ea solitudo c. xv Exodi vocatur Elim, fuitque secunda statio, seu mansio Hebræorum, ubi erant duodecim fontes, et septuaginta palmæ, quæ succreverunt in silvam, ubi Moyses monachus, ejusque discipulus Psoes, et Joseph Ephesius mira patrarunt opera. In ea tercentum Blemmyæ transvecti nave ad Clisma, quæ arx est Arabum, ex Æthiopiis, et Ela urbe Arabiæ Petrææ, ubi olim legio Romana subsidebat, Stephano teste *De urbibus*, irruentes fuderunt Pharanitas, qui sese tuebantur, cum refugissent intra murum Paulo Petræo duce atque hortatore, et illic obsessos interemerunt, et Jeremiam; dein ipsum Paulum. Ille monachus, qui exploraverat ista, sese abscondit sub ramis palmarum, viditque latitans Salathielem occidi; 681 cumque Barbari receptui canentes edita strage monachorum, navem non invenissent, a sexcentis Pharanitis ad unum necati sunt: tunc erumpens iste Ammonius monachos cæsos comperit 39 et quadagesimum Dominum, qui mox animam exhalavit; Andrææ quidem vulnera, quia non erant letalia, fuerunt curata, et Orion illæsus deprehensus supervixit, ac una cum Obediæne, atque primoribus Pharanitarum, corpora quadraginta itidem monachorum Christiano ritu gestando palmas, hymnosque concinendo, tumularunt: inibi autem persistierunt religiosus Obedien, et Orion, ac Andreas. Verum cum ista rescivisset ab illo

monacho profugo, et αὐτόπη, id est, qui propriis oculis viderat, Ammonius in Ægyptum ad tugurium suum reversus est, et Ægyptio conscripsit idioma, ejusque λόγος; de ista cæde versus Græcæ, ut indicavi a P. Combefis Græca Latineque Parisiis editus fuit anno 1660 in octavo, et a P. Le Sueur Gallice ibidem, eodemque anno e codicibus manuscriptis Regio, Mazzarino, et Segueriano post Acta sanctorum Eustachii, seu Placidi, et Theopistes, sive Tatianæ conjugis, et Laudationem Nicetæ Paphlagonis insertam. Incipit λόγος Ammonii, Ἐγένετό μοι, desinitque, τῷ ἀμαρτωλῷ. Martyrologium Romanum die 14 Januarii hæc habet: « In monte Sina sanctorum triginta octo monachorum a Saracenis ob Christi fidem interfectorum. In Ægypto in Raithi regione sanctorum XLIII monachorum, qui pro Christiana religione a Blemmiis occisi sunt; » ibi tam in monte Sina, quam in Raithi reponendus est numerus quadraginta monachorum, ut constat e narratione suprascripta, et sic ad octuaginta numerantur. Meminit Petrus La Valle monasterii cum ecclesia sub titulo Quadraginta martyrum in Sina, tom. I, epist. 11, p. 287, primorum scilicet, quoad mihi conjectura licet assequi. Confirmatur hæc excursio sub Diocletiano verbis hinc Nili, describentis eam, quæ sub Theodosio, id est ævo suo evenit, ἀνηρέθησαν δὲ ἄλλοι πρὸς πλειόνων ἔτων, id est, interfecti vero alii (monachi nimirum) ante plures annos, quorum memoria eadem die (nempe septima post Epiphaniam, seu decimaquarta Januarii) celebratur, ne tanta ex intercapedine crebrioribus conventibus multitudo piorum confluens fatigaretur; sed de Cassiano, et Thecæ, ac Raythuni superius actum est iterum iterumque apposite ad primam istam excursionem, sub anno autem C. N. 303. Miraberis autem, quod in Martyrologio Romano ad 28 Maii locata sit secunda incursio ista Saracenorum ita concepta: « Thecæ in Palæstina sanctorum monachorum martyrum, qui tempore Theodosii Junioris a Saracenis occisi sunt, quorum sacras reliquias accolæ colligentes, snmma veneratione illas habuerunt, » cum in Menologio Græco referantur ista die decima quarta Januarii: Ὅδοι τὸν ἀσκητικὸν βίον ποθοῦντες, πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου χαιρεῖν εἰπόντες, κατέφκουν τὴν ἔρημον. Μεθ' ὧν ἦν ὁ μακάριος Νεῖλος, ἐπαρχὸς γερουσίας Κωνσταντινουπόλεως, ὁ καὶ θυγάμιος λόγου, καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος χάριτι, κάλλιστα συγγράμματα ἐκθείς πρὸς 682 ἀσκησιν ἐκαλεῖσποντα καὶ τὴν διαγωγὴν, καὶ αἰχμαλωσίαν, καὶ ἀναίρεσιν τῶν ὁσίων Πατέρων τούτων διαγράψας. Ὅδοι γὰρ ἀνηρέθησαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἔτων λεγομένων Βλεμμύων, ἀπὸ Ἀραβίας ἕως Αἰγύπτου καὶ θαλάσσης Ἐρυθρᾶς κατὰ τὴν ἔρημον παρασταμένων. Isti desiderantes vitam exercitationis monasticæ, cunctis mundi rebus valedicentes, habitaverunt in solitudine, cum quibus erat beatus Nilus, qui et vi copiose dicendi, et sancti Spiritus gratia præditus, pul-

cherrimos Commentarios composuit, qui ad exercitationem præparant et conversationem; et captivitatem et cædem sanctorum Patrum descripsit. Hi quippe monachi necati fuerunt a Barbaris, nuncupatis Blemmiis ab Arabia usque ad Ægyptum et mare Rubrum, juxta solitudinem excurrentibus. Et cum Nilus ipse circumstantias omnes cædium, quæ acciderunt, quia tunc aderat in Sina monte, ac commiserans, eas spectabat, nominatimque monachos interfectos aliquot enumerans, tempus quoque adjiciat decimam quartam diem Januarii, ut retuli, adjungatque, πάντως γὰρ τοῖς ἐπλαβέσιν ἢ μάθησις καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῶν ὀνομάτων σπουδαίεται, κοινῶς εἰν ταῖς μνήμαις τῶν ἀγίων ἐθέλουσιν. id est, omnino namque a devotis studiose quaeritur scientia temporis nominumque, volentibus (scilicet) memoriarum sanctorum fieri participes; tres tantum nominat casos, Theodulum presbyterum, Paulum, et Joannem, postea nominat septem p. 87, quibus a P. Le Sueur octavus adnectitur Isaac. Id vero arbitror evenisse, quia qui Martyrol. Roman. contexuerunt diem sepulturæ adnotatum diligenter observarunt, isque confusus fuit cum eo, quo sub Diocletiano, ut mox memorabimus, a Barbaris occisi fuerunt alii monachi, et una, eademque celebritate concursus fiebat ad loca martyrum istorum sanguine perfusa, vel tumulis nobilitata; ne pii viatores propter longinqua itinerum spatia sæpius lassarentur, sicut e Nilo retuli, et e Menæis liquet, adnotatque cardinalis Baronius. Dies autem sepulturæ universorum non statim post cædem fuit; erant quippe sparsi varia per tuguria singuli, et tres tantum ad Sina fuere trucidati, alii procul in suis tuguriis, nec inverisimile videtur a die 14 Januarii, ad diem 28 Maii, remotiorum funera fuisse protracta, in perquirendis enim corporibus, et comportandis, diuturnum consumptum est tempus, nec tutum erat eo munere defunctos prosequi, et multitudinem ciere fidelium ad cobonestandas exsequias, donec quies esset a Barbaris impetrata, ipsorumque dux adeundus, et orandus erat, ut ex Epitome, quam mox subjiciam, narrationis a Nilo ipso concinnatæ patebit. Dies autem istos Romani Martyrologii collectores cum rescivissent, anxie religioseque conservarunt, tam cum de hac incursione sub Theodosio agunt, de qua sanctus Augustinus, epist. 122 ad Victorianum; Nicephor. Callisti, lib. xiv, cap. 54; et cardinalis Baronius, in Annal. ad an. 410; ac sanctus Hieronym. in Vit. Patrum, quam cum de aliis Saracenorum incursibus, deque subsecutis monachorum cædibus tractant; nam die decima nona Februarii legitur in Martyrologio 683 eodem, commemoratio sanctorum monachorum, et aliorum martyrum, qui a Saracenis sub duce Alemundaro sævissime cæsi sunt ob fidem Christi. Ejus meminerunt Nicephorus Callisti, lib. xvi, c. 35; auctor Historiæ Miscellæ lib. xv, p. 921, e Theophane, et statunt annum decimum nonum Anastasii, C. N. 508; Cedreus annum decimum

Anastasio, 501 C. N. ac indictionem secundam; alii Anastasio undecimum, C. N. 502. Utcunque sit, cardinalis Baronius, et Sethus Calvisius, quamvis hæreticus, tamen exactus temporum supputator, annum C. N. 508 firmat, quo Alemundarus, sive Alamundarus iste Zeticus, an Scenitarum regulus, seu phylarchus cum Zareta rege Persarum in Phœnicem et Syriam excurrit, fecitque impetum in Palæstinæ fines, et strages ista tertia monachorum fuit tunc edita, quod facinus rursus Vadicularius frater Agari demortui fertur renovasse. Alemundarus autem Christi fidem amplexus est, ad an. C. N. 513, ut cardinalis Baronius e Nicephoro, lib. xvii, c. 35, et auctore *Historiæ Miscellæ*, lib. suprascripto xv, probat de conversione Saraceni, qui nepos erat Amerumnis in castro Ampeli Syriæ, cum vidisset speciem infantis in Eucharistia. Relatio Gregorii Decapolitæ prodiit typis Romæ a Patre Isidoro a Sancto-Josepho Carmelita Excalceato Græce Latineque publicata. Pater quoque Theophilus Raynaldus, aliam conversionem principis Persæ a Petro de Monte tunc episcopo Brixiensi versam Latinum in sermonem ex Græco Epiphani, Romæque anno C. N. 1523 excusam, ut arguit ex Epigrammate ad Mathæum Gibertum Datarium, mox episcopum Veronen. dignissimum, non tamen, ut vocitat P. idem Theophilus, cardinalem, recudi curavit in Gallia. De Judæo per miraculum sanctæ Eucharistiæ ad fidem Christianam converso Innocentius Tertius lib. iv, epist. 84. Anno primo Justiniani Augusti, C. N. 527, iidem Nicephorus et auctor *Miscellæ* tradunt sub Alemundaro rege Zeticæ (an regulo Scenitarum?) in Palæstinam, seu Syriam primam, excurrisse Saracenos, easque deprædatis fuisse, usque ad fines Antiochiæ, nihil tamen de monachis.

Fuit et monachorum quadraginta quatuor cædes in laura sancti Sabæ in Palæstina occisorum a Saracenis, e Baronio cardinale ad diem 16 Maii in Notis ad Roman. Martyrolog. et in *Annal.* ad annum C. N. 619, seu 630, Heraclio imperatore, de qua Moschus in *Prato spirituali*, c. 4, n. 21 et 99, ubi Rosweydu laudans ipsum cardinalem Baronium; sed cum *μνημονικῶ ἀμαρτηματι* ad 19 Februarii, de qua et Antiochus in Epistola, seu fragmento ad Eustachium, quod præfixum est *Pandectæ* intextæ tom. IX *Bibliothecæ Patrum*. Sedebat tunc Hierosolymis patriarchæ in Persidem a Chosroe abducti *τοποτηρητής*, id est *locum tenens*, Modestus; imperabat Heraclius, qui Chosroen vicit. De miraculis, quæ contigerunt cum illud monasterium invaserunt Saraceni præter Moschum, Cyrillus monachus in Actis sancti Sabæ, die 5 Decembris; Euthymius abbas die 20 Januarii recensens grassationem 684 Saracenicam sub Anastasio, de qua et in rebus gestis sancti Joannis Silentiorii apud Metaphrastem die 13 Maii. In Martyrologio quidem Romano hæc habentur, die 16 Maii: « Monachorum in laura sancti Sabæ a Saracenis interfectorum

A passio in Palæstina, de qua mentio fit in Græcorum Menologio. » Toties Barbari aggressi sunt loca illa sancta, et cacodæmon invidus hostis angelicæ monachorum vitæ, Barbarorum opera quietem servorum Dei perturbare conatus est, et aream istam persecutionis turbinibus ventilare; unde coactus fuit Justinianus Augustus in Sina castellum exædificare, ut illos validius protegeret. Turris etenim antea tantum erat, sed is novam munitionem construxit, teste Procopio, lib. v *De ædific. Justiniani*, p. 127; quin et apud Theopolim, sive Antiochiam murum Sancti Maronis prope Daphnen renovavit, p. 129. Est autem monasterium Sancti Maronis principale monasteriorum secundæ Syriæ, cujus ambasciator diaconus Paulus in Constantinopolitano v œcumenico concilio, actione prima, subscripsit libello monachorum. Fuit et Alexander archimandrita etiam ex epist. 22 Hormisdæ de Maronitis ad an. C. N. 1099; Ptolemæus Lucen. in *Annal.* ex Richardo; sed et cardinalis Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum die 21 Octobris, et in *Annal. ecclesiast.* ad annum 1182. Tibi profecto satisfaciet purpuratus ille pugil Ecclesiæ, nec insimulabis ἀποσεξίας virum hunc summum, si Iegeris, quæ scribit ad 14 Januarii, et 19 Februarii (uti pag. 167, in Notis ad Nili δῆγμα, P. Possinus) et expenderit hæc verba: « Contigit ejusmodi gravissima persecutio, etc. » et ejusmodi pro simili volueris intelligere, et amice quoque ista. « Una (inquit) eademque persecutio Saracenorum, sive a Saracenis commota, et inflictæ suprascriptos sanctos monachos diversis in locis positos vexavit, diversisque diebus occidit, (seu diversis temporibus), ut non mireris si sæpe agatur in Romano Martyrologio inferius de monachis cæsis a Saracenis. Ita persecutio Diocletiani, vel aliorum tyrannorum in Christianos debacchantium dicitur una, quamvis diversis diebus, temporibusque fuerit excitata et consummata. » E quibus cardinalis Baronii verbis, quam fuerit ille attentus in Operibus suis clarius elucebit æquissimo rerum æstimatori.

Dum Nilus pro more suo ad sanctos, qui erant in Rubo, et Græce Βάρη, quem Moyses vidit ardentem, at incombustum, Exodi iii, 2, ubi sacellum a sancta Helena Augusta fuit exstructum, et sub altari compositus ingens lapis, et prope quem Justinianus imperator magnam ædificavit ecclesiam instar arcis, ut Procopius laudatis locis describit, et attestatur Petrus a Valle tom. I *Peregr.* p. 286: ad sanctos (inquam), id est perfectiores monachos, paulo ante de monte Sina descendisset, ut haberet cum ipsis synaxes, et collationes, aliæque spiritualia exercitamenta, monachi etiam distinguebantur in ἀρχαίτους, sive ἀρχαίτους, id est, *incipientes*, μικροσχήμους, καὶ μεγαλοσχήμους, id est, *parva veste amictos*, *indutosque* 685 magna, qui τέλειοι καλιγρηγοί dicebantur, ut apud Hierosolymitanos equites novitii, et *Grand-Croix*, Goar, p. 472, 488 et 517 in *Euchol.*; sed vercor ne sit hoc monachorum

discrimen recentius. Evenit, uti jam prænotavi, A excursio illa memorabilis Saracænorum ad annum C. N. 410, qui canum instar exagitarum rabie inconditum edentes clamorem in Dei viros insiluerunt : ipsorum belluinos, ferinosque mores jam graphice delineavit Nilus in sua Gomplotatione (sic), quemadmodum et Ammonius, non violentius lupi agnis insultant, ululantes, in primis corraserunt, et compilarunt quascunque congesserant illæ sanctæ formicæ præparantes ad hibernum victum summitates arborum, baccasque silvestres, quæ ad hunc usum sedulo collectæ, et custoditæ siccari, sive durari, servarique poterant, mox compulere monachos ut eas ad sese deportarent; alios vero monachos, qui erant intra ecclesiam abstrahunt, nudantque suis centonibus, provectoris ætate disponunt ordine ad cædem, tum circumstantes truculenti carnifices eduxere gladios irati, et torve igneum, rutilantemque subvolventes obtutum erga strictam illam aciem, paratamque neci pro Christo, cui famulabantur subeundæ fortiter ac generose. Lego nempe *πρωτόν*, et *πρόβρωτόν* (ut in textu, notisque, p. 160, doctiss. Possinus). Mandant sacerdoti loci sacri, ut protendat cervicem, inferuntque non simul ambo (duo etenim ipsum circumstabant), sed unus post alium enses utrinque infligendo, ut crudelius degustata morte occideretur, plagas ad interscapillum et mamillam, e quibus ille sacerdos victima Deo sacra concidit, sicut et ejus concellulanus grandævus, et fractus non annis tantum, sed et monasticis laboribus, denique puer illis ministrans jussus relegere bacchas, uti jam narravi. Satiati mactatis hisce tribus Barbari reliquis monachis indicarunt ut fugam capesserent, et abirent, οὐκ οἶδα τί παθόντες, manus indicio suadentes, cum adhuc tenerent sanguine infectos enses, *nescio quomodo placati* (Nilus inquit, p. 50) per tesqua præcipitia gradientes ocuis monachi nisi sunt ad montem evadere, nec enim via trita erat, hæsitantiam, tarditatemque suam Nilus hic pingit, tum ob ætatem, uti jam insinuavi, tum quod abduci videret Theodulum unicum suum filium, et professionis socium a Barbaris, illeque patrem vicissim respectaret, pertrahentibus immanibus eum tortoribus subinde, donec innuit filius, ut ipsi sibi consuleret pater, fugaque salutem quæreret; hærebat tamen Nilus, donec nimium intervallum ejus oculos frustratum est, deficiente nihilominus sensu visus, secuta est voluntas et amor filium comitabatur, Nilus tandem dolore confectus discessit. Simul atque Saraceni procul recesserunt, multis aliis per solitudinem trucidatis, et discusso nimbo, serenitas effulsit aliqua, rursus cum aliis monachis descendit e monte Nilus, ut tribus illis officia debita exhiberentur, humarenturque beata corpora. Senem adhuc ipsi spirantem compererunt, qui collectum spiritum, ut eos adhortaretur ad serviendum **686** Deo constantem, demum emisit : vocabatur hic presbyter Theodulus, et coronam nigra ad cælum obtinuit;

alii nomine Paulus et, Joannes jam exhalant animam, præverantque metatores presbytero ad cœlestem gloriam velut anteambulones. Sepelierunt itaque defunctos die septima post Epiphaniam, seu decima quarta Januarii, uti jam toties præfatus sum, monachi superstites cum Nilo.

Omnis in Theodulo stabat chari parentis cura. Nilus igitur vale dicto sacris commilitonibus, et missione petita temporaria, se itineri accingit, ut eum perquireret, commendans se orationibus sancti cœtus, et in Deo desigens omnem spem suam, utque pastor deperditam, raptamque oviculam recuperaturus, animatus quidem hac fiducia, errabundus tamen, ac lugens Pharan venit (est ea urbs Arabiæ Petrææ, et mons ad sinum Arabicum in B Ægypti confinio. Ptolemæus meminit populorum Pharanitarum. Ibi habitavit Ismael filius Abrahami, et Agar, Gen. c. xxi, v. 22, fuitque 13 mansio populi Israel ex auctore *Mar. histor.* estque solitudo) ibique habitos a se recenset ultro citroque sermones cum quibusdam æcedentibus, vitam solitariam, sive eremiticam dilaudantibus, atque circumsedentibus et causam gemitus ac fletus exquirentibus; in lacrymas enim gemens colliquescebat, ac sedens ejulabat miserabiliter, respondet suis ærumnas paratus exponere, deploratque calamitatem suam, filiique captivitatem, vel cædem quam præsumebat, interdum meticulose, totiusque vitæ suæ curriculum pene orsus breviter contexit, interrogatusque de strage sanctorum, divinæ providentiæ specimine, et documenta quamplurâ depromens sacris e Libris, tum Barbarorum victum, latrocinia, sævitiam, et camelorum carnibus, quos præsertim nuncupant dromadas, seu dromedarios a cursu, alimentum; stellæ, sive astri Luciferi cultum, sacrificium puerorum ætatis flore ac egregia forma excellentium, vel albæ et macula carentis camelæ diluculo; e converso monachorum vitam angelicam, pietatem, atque conversationem austeram ob oculos ponit, ut convenient ad sacra mysteria communicantes; de inani, quam fugiunt, gloria, utque vere philosophantur (Persæ profecto adhuc immolant feminam camelum, teste La Vallé, parte 1, p. 153 et 48, et Niceta in *Vita S. Eliæ novi martyris*, p. 202, quem protulit Combefis. Florebat Elias iste anno C. N. 768, mundi 6268); de Arabibus nomadibus, qui stellæ Veneris matutino ac Lucifero astro (gemini prævium temporis vocavit Seneca tragicus; est enim vesper etiam, quæ lucescit bis, quasi educens cogensque stellarum aliarum gregem) p. 217. Ibi Combefis Nilum dilaudat de isto Saraceno errore in libro De cæde sanctorum Patrum in monte Sina, et fusius agit.

Astitit Nilo cum retulisset incursum Saracænorum, et cædem monachorum, cujus hypotyposim jam reposui, profugus e captivis, quos Barbari comprehenderant elapsus ex eorum castris, servus nempe Magadonis senatoris, et nuntiat **687** adhuc anhelans se ab illis aufugisse de-

signatum, ut immolaretur cum Theodulo Nili filio illuoscanti Lucifero: percenset apparatus sacrificii, et Theoduli, qui perstare voluerat, constantiam, confisi divinæ misericordiæ, immanitatem nonadam Arabum tantam affirmat, ut exurent omnem humanitatem, et sævirent impie, immaniterque in monachos, cumque illorum corpora illudentes excarnificassent, insepulta illa derelinquerent, nec humo tegere, vel obruere dignarentur, sed Deo devotorum animæ in celum receptæ vindictam a Deo flagitabant, et sanguis ad eum clamabat. Erat nuntius iste servus Magadonis senatoris, qui addidit, ut Arabes illi tribunum militarium repugnantem interceperint, et membratim ceciderint (στρατηγὸν τῆς πολιτείας *ducem reipublicæ* vertissem), dominum vero suum Magadonem publico perfunctum munere cum filio duobusque famulis contra fidem datam interfecerint, tum monachum venerabilem præcipitem dederint in petram, scopulumve subjectum; mox adolescentem monachum obtruncarint, tum alium adolescentulum animosum vulneribus confecerint, occurrentesque tres adhuc, et in tuguriis duobus, repertos, ad austrum quidem unum, et alterum ad septentrionem; — universim octo monachos, quibus si jungantur tres nominati, sepultique superius, undecim computabuntur; — se ille servus tot cædibus perterritum arripuisse fugam asserit; sed quid eum Theodulo, quem immolandum ipsi Barbari susurrabant, ignorare se fatetur. Ingerit Nilus graviore sollicitudine oppressus somnium suum, cum præ dolore obdormisset, ut opinor, visus sibi ab ignoto redditam epistolam filii, in cujus inscriptione se μακάριον Theodulus attestabatur, id est, *felicem*; addit fortitudinem cujusdam matris Pharan incolentis, quæ mulier vere fortis inventa est. Nam filium adolescentem a Barbaris grassatoribus interemptum, ut præfertur, cum accepisset, non muliebriter ejulans eum deslevisit, sed Deo gratias agens, deque ipsius salute secura, necem illius generose toleravit, et sibi potius gratulata est, tuncque illius exemplo se commotum, pudoreque confusum erexisse animum constitetur Nilus, et maximum levamen atque solatium inde percepisse. Certe si eodem tempore superfuisset ejusdem Nili conjux, et filia, potuisset ad illas apostrophas, vel aliquod epiphonema dirigere: an quia mortuæ mundo erant, tacuit, an propter illatas jam causas, æquanimi lectoris erit arbitrium.

Memorat porro Nilus, hisce nuntiis cladum auditis convenisse Pharanitas, visumque consilio non dissimulandum istud flagitium, silentioque tegendum, imo regi Barbarorum contra fœdus attentatum scelus significandum, conquerendumque, ut saltem inhiberentur fœda ista latrocinia deinceps; miserunt igitur cives illi duos hemerodromos, id est, cursores diurnos puberibus adultiores, qui ferunt tela et hastilia, ut figant feras, et silicem, vel igniarium e silice, ferroque, quæ collisa ignem

A emittunt, unde scintilla decussæ, 688 et in fornite siccorum aridorumque virgultorum exceptæ flammam excitarent ad carnes concoquendas in itinere.

Interea Nilus, alique versi ad officia funebria circa cæsorum corpora, quintum jam diem, mortuos eos invenerunt, et huc illucque jacentia cadavera nullo tetro infecta odore, non putredine vitiosa, nec violata morsu bestiarum ferocium, et carnivorarum, sed incorrupta, et integra, nec dissoluta vel fluxa, ut assolet, quorum nomina didicerunt ab illo Magadonis servo: in Bethambre Proculum, Hypatium in Geth, Isaac in monasterio, in mansione eremitica Salael, Macarium autem et Maroum per solitudinem extra mausiones, et Benjamin in exteriore eremo Ælim, Eusebium in Tola (locus est hoc nomine ad extremum montis pedem quinto lapide ab æde sacra, ubi Joannes Climacus annos quadraginta peregit cum Mose) et Eliam in Aze; in Patris Le Sueur versione Gallica hic Isaac adjuungitur, ex Eusebio et Elia. Cum alter confosus plagis adhuc animam traheret, eum deportarunt in cellulam, et persoluto reliquis officio, reduces exanimatum prope hydriam, in gena proam, et a pota propter vulnerum inflammationem, dum sedit, defecisse agnoverunt, et ei etiam justa fecerunt; et siquidem isti octo sunt alii ab illis octo, quorum cædem enarraverat servus Magadonis, quique cum tribus, quos primitias martyrum illorum jure nuncupabimus, novemdecim computabuntur, et reliquorum novemdecim nomina Fastis inscripta cœlestibus velut adauctorum et coronatorum venerabimur.

Commodum ecce Nilo Pharan regrediente, redeunt cum litteris reguli Barbarorum, Hemerodromi a Pharanitis ad illum missi, et ad pacem confirmandam, quæque capta fuerant restituenda, cædiumque ultionem, ne commercia solverentur se regulus offerebat illis promptum. Remittunt oratores cum donis Pharanitæ ad eundem regulum Barbarorum, qui libenter argentatas audiunt quærimonias, et ante quorum principis faciem munera spatium faciunt, Proverbiorum xviii, 16, ut est omne Barbarorum genus φιλόδορον, καὶ φιλοχρημάτων, ex Herodian in Sever., id est, amans donorum et pecuniarum. Peregrinatur cum oratoribus illis ad octavum usque diem Nilus; nam ad hoc iter conficiendum duodecim erat diebus opus; laborabatur in eodem aquæ penuria, sed fons proximus sperabatur a sitientibus, et indicabatur; tunc Nilus, tam debilitate senectutisque infirmitate, quam gravi modestia retardante, uti jam animadverti, nequibat assequi comites eo convolantes, quamquam virium satis etiamnum jactat sibi superfuisse fingenti, ac præsumenti reperitur se Theodulum filium suum, et id quia circum fontem diffusi Barbari erant, et vero Nilum illico hi raptarunt, mox dimiserunt militibus visis, et se in fugam dederunt. Perrexit igitur cum militibus, qua-

triduoque pervenit Nilus in castra reguli barbarorum Ammanis, qui comiter ac perhumaniter eos excepit. Diligenter ibi Nilus perscrutatur de filio, rumusculos omnes aucupans, **689** tandemque a pluribus, etiam jurejurando præstito affirmantibus, agnoscit eum vivere, divenditumque cuidam apud Elusam urbem; cumque illi hortarentur, ut eo se conferret, haud Jubie quippe ibi eum inventum iri; cum duobus viæ peritis Elusam proficiscitur; in via offendit Nilus quem videbat virum alias Elusa reversum, agasonem nimirum sequentem jumenta onusta, qui agnitum familiariter Nilum appellans, eductas e pharetra litteras reddidit, bonoque animo esse ipsum jussit, ὅτι γὰρ ὁ πριάμενος υἱὸν σου (aiens) ἐστὶ κατὰ Χριστὸν θεῶν μυστηρίων ἱερεὺς, quoniam qui filium tuum **B** emit, est secundum Christum divinatorum sacerdos mysteriorum; et filius dicitur obire munia in ordine sacro usque ad prima ostiariorum ministeria fidenter proventus, magnam vero studiose spem, nemo ut majorem ostentavit, exhibere progressus, ac brevi tempore multam virtutis experientiam præbere, et ab omnibus faventem ferre calculus, quod illis sit persuasum ob morum probitatem idoneum, ut ad hunc gradum extolleretur. (Urbs est Elusa olim Arabiæ; sed postea imperante Justiniano Palæstinæ tertiæ fuit ascripta, ejusque sanctus Hieronymus in Vita sancti Hilarionis meminit.) Iniit ergo tandem Elusam Nilus exhilaratus, atque lætitia diffuens, adiit Ecelesiam, τὰ τέμνα τοῦ Θεοῦ, gratias referens O. M. Deo non sine lacrymis, quas gaudium ciebat, deducitur donum, ubi filius erat, a multis collactantibus; at filius obvius patri procedit, patrem vix agnoscit propter comam, quam forte promiserat, et vestes sordidas, collacrymantur ambo, postquam pater defixis in filium oculis, eoque confestim agnito, tantum gaudium concipere animo non valens, concidit resolutis artubus, et exanimis creditus, a filio amplexante recreatus, et erectus, diu vocem non invenit, et pro verbis lacrymas loquebatur, tandem filium vicissim amplexu arcuissimo constringens, exquirat narrationem liberationis suæ, rogatque ipsum, ut eam percenseat.

Paruit Nilo Theodulus, casuumque seriem orditur ab his, in quibus Magadonis servus fuga lapsus desiderat, quæque retulisse præsumit, nolens repetere tot discrimina, quæ molestiam facerent, neque dolorem renovare, tædiumque afferre denuo. Parata (inquit) erant omnia, ut diluculo perageretur sacrificium astro matutino, et tuus Theodulus immolandus in promptu Deum invocans, ut eum redderet parenti seni, πατρὶ προσβύτη (hinc senecta Nili magis ac magis comprobatur, p. 113), et confidens jacebat pronus humi, abjectaque facie, sed animo sursum elato. Constructa fuerat ab illis popis ferilibus ara, gladius nudatus, libamen, phiala, thus, adhibenda instrumenta non deerant ad ceremoniam tam funestam, cum servus ille communicavit mihi suum de fuga consilium, et solus eam arripuit

tempestive, ita ut eum persequi barbari nequiverint propter spatium temporis, ex quo abierat, et incertum viæ, quam delegerat. Ego vero (ait), cum plurima mortis imago menti meæ obversaretur, geminabam ad Altissimum preces **690** meas, et open ejus implorabam spei plenus, ne cruor meus innocuus et innoxius dæmonibus impuris libaretur, et astro, seu maligno spiritui obscenitatis ac libidinis administro, virginæ meæ carnis nidor esset oblectationi vehementer efflagitans. Ecce prodit Lucifer super horizonta fausta luce, me supplicio tam execrando eximens, quasi Deo præcipiente, properans illa stella, ut ego nescirem occasum, surgunt et orto jam sole barbari, ejus splendore ac jubare perturbati, quia legitimum præscriptumque sacrificii tempus effluerat, meque assidentem pectinatim consertis digitis, etc., meaque amplexum genua, et manantibus ubertim lacrymis sinus implentem, interrogarunt de servo illo, quem frustra requisierant; sed cum me ipsis adhæsisse respondissem, nec quo perrexisset scire ullo modo novērunt, parentes corpori, vitamque indulgentes hanc fluxam et caducam, animam conati sunt occidere, ac æternam rapere immortalitatem. Jusserunt itaque me *μαροφαγεῖν*, id est, contaminatis cibis vesci, et mulieribus colludere; sed Dei fultus auxilio contradixi, nec obedi. Perventum denique ad cultam regionem, ex illa solitudine tam sterili, et ad Sucam vicum statuerunt me nudum prope portam, venalem incolis proposuerunt, a quibus cum duo tantum aurei offerre ntur pro pretio, indignabundi, strictum gladium identidem jugulo meo admoventes, caputque amputaturi, nisi quis me pluris mercaretur; ipse flens orabam mercatores, e quibus aliquis misertus, vix me addicens redemit, ab eoque mox isthic, Elusæ nempe, in alia mundi natione distractus fui. Hæc audiens pater dolore dissecabatur; idcirco ne gaudium ejus corrumperet, obturbaretque rursus paternum animum, Theodulus finem dicendi fecit, patremque commonuit ut gloriam Deo gratiasque offerret pro tam insigni beneficio.

Regessit Nilus vovisse Omnipotenti se illo ipso, quo Theodulus periclitabatur tempore, tantisque conflictabatur ærumnis, si viventem ipsum comperisset unquam, δουλείαν ἐγκρατείας, καὶ τῆς ἑλλῆς κακοπαθείας σκληράν, id est, servitutem temperantiæ, seu jejuniorum, ac abstinentiæ, et alterius afflictionis austeriorem; inter dormiendum autem exaudisse vocem, qua spondebatur acceptum fuisse votum illud, desideriique compotem sese fore; id exsequi se velle, ac expeditum esse.

Theodulus ad voti partem explendam exhibet se, ut patrem sublevet; concludit pater, ut ambo promissis starent, et quæ polliciti voverant, exsolvent.

Deum precatus Nilus, et adorata Numinis providentia subjunxit, episcopum Elusæ, cum diu fovisset et detinisset ipsos apud se (nam θεοσιλῆς erat,

id est, amans Dei et proximi, atque hospitalis) invitasse ut secum permanerent officiose, promittendo tranquillitatem omnem, blandaque tyrannide ipsis impetrasse, τὸν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τὸν ἱερατικὸν μὴ βουλομένους, ut sacrum jugum, quamquam delectantibus imponeret; denique ambos, remissio prius Theoduli pretio, et donato liberaliter, omniq[ue] **691** viatico idoneo instructos dimisisse. Ista R. P. Possinus, e ms. illustrissimi Monchalli archiepiscopi Tolosani, Græce Latineque Parisiis edidit; verum e Regio, et Mazzarino mss. Latine quoque reddiderat reverendus Pater Franciscus Combefis., sed et Gallicum in sermonem transtulit R. P. Le Sueur, quamvis D. Erouval illi versionem alteram typis mandata anno 1649, cujus auctor R. P. Possinum sequebatur, ostentasset. Lipomanus Latinam versionem publicaverat, quam a Surio insertam suis martyrum Historiis arbitror; nihilominus Narrationem istam Nili redigere libuit hic in Epitomen, et tria considerare attentius vocabula nempe ταῖς κόμαις τῆς κεφαλῆς, et, μιαινοφαγεῖν, denique: καὶ γυναίξιν προσπαλεῖν, id est, *cæsarie, comisque capitis; comedere, quæ sunt illicita, et execranda; cum mulieribus ludere*. E primo arguo solitos monachos attonderi, uti jam innui. Salvianus lib. viii *De gubernatione Dei* describit monachum palliatum, et pallidum, et recisis comarum fluentium juis usque ad cutem tonsum, pag. 190; Sirmondus, in epist. 25, lib. iii Sidonii, Yopez, in *Chron. sancti Benedicti*, cap. 4. Nilum autem aluisse comam in luctu, et promississe ideo capillos, ut faciem obtegerent, nec a filio statim agnosceretur. Lugentes enim et rei solebant olim barbam capillumque submittere; testatur id de Eumene Justinus, lib. xxxvi, deque Augusto Sueton. c. 23; Cujac. lib. vi *Observat. Jur.* c. 1, ad lib. xv *D. De injur.*; § *Generaliter in verb. vel capillos submittat*. Ovidius quidem relegatus ad Euxinum Pontum egressus est Urbe,

Squalidus immissis hirta per ora comis-

Consulendus cardinalis Baronius in *Annalibus Eccles.* ad annum 58, num. 55, apud Spondanum.

Quod attinet ad μιαινοφαγεῖν, non tantum opinor Theodulum intelligere idolothya paganorum, vel azyra Judæorum, quæ canone 70 Apostol. ii Synodi Gangren., xxxviii Laodicen., ii Trullanæ, prohibita quoque sunt; sed et cibos vetitos, quibus abstinent orthodoxi feria sexta qualibet, et singulis Sabbatis, ac in Quadragesima, plerique vero monachi præstitutis diebus ex instituto monasteriorum; notum illud proverbium: Τυρὸς καὶ ἄρτος καὶ οἶνος, βλὸς μοναχοῦ καθήμερινός. Ut nullus episcoporum monachis volatilia comedere concedat, sancitur c. 9 Additionum ad Capitula Caroli M. in Bibliotheca Cluniacensi, ubi Quercetana multa notat, p. 27. De xerophagiis, id est, aridorum et siccorum ciborum esu, etc. Tertullianus, lib. v, cap. 4, *Adversus Marcion.*; Philo, lib. i, *De vit. contemplat.*; Fest. in verb. *Panem*; Cardinalis Baronius ad annum 34.

Jam egi satis de jejunio; sed hic perstringo ista breviter de abstinentia carnis, qua reprimitur κολοδαίμων, qui παραπλήσιος est ἔγγαστριμύθος, id est, *dæmon ventris*, qui vicinus est ventri loquo; de Carthusianis sancti Brunonis, qui anachoreticam vitam in Occidente renovavit, alumnis, quique perpetuo abstinent ab esu carniū, Ostiensis card. Henricus de Segusione obiter in c. *Consilium ext. de observ. Jejunior.* et Joannes Andreæ, qui stat a Carthusianis ex libro Arnaldi **692** de Villanova pro ipsis conscripto, uti Antonius Butrius in margine Panormitani, et Joannes Charlerius de Gersono oppido Remensis diocesis, atque Fogerolius, in libro Porphyrii *De abstinentia*. Quoad lusum cum mulieribus, pudicus ille castimonie custos et purissimus adolescens velat hoc verbo turpitudinem, ad quam impuri et impii prædones obsceni Mahumetis præcursore cum adigebant; nam si fœdis ipsum escis expressent, et inquinassent, haud dubie ad incontinentiam protraxissent. Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν, καὶ πλεῖν, καὶ ἀνέστησαν παλεῖν. Exodi c. xxxii, v. 6; id est, *sedit populus manducare et bibere*; quæ verba inserit Apostolus I ad Corinth. c. x, v. 7, καὶ γυναίξιν προσπαλεῖν ait Theodulus, id est, mulieribus alludere. Monachi profecto calibes erant, et vovebant servabantque castitatem, unde vocabantur Azyges: synod. viii, act. 3, p. 266. Τὸ σῶμα εἰς τὴν σήμερον ἀγνόν, ad hodiernum usque diem castum professus est Theodulus, pag. 117, in Narratione, suum corpus hactenus virgineum; et de Malcho monacho fuse sanctus Hieronymus in ejus Vita, et Martyrologium Romanum die 21 Octobris, quem barbari captivum cœgerunt feminam captivam secum retinere, quamvis cum illa casta vivebat castior ipse: deque alio monacho adolescente vincto, et a meretrice, paganorum insidiantium ejus castitati arte, immissa pellecto, exsectamque dentibus suis linguam propriam adversus eam conspuente. Vide Vitas Patrum. Ex ista porro Epitome liquet quam agitato et concussus fuerit animus Nili, ætate jam vergente ac ingravescente, atque devoratis tot molestiis et ærumnis, turbatus et afflictus (occupant enim clarissimi animos interdum humanarum caligines passionum), quasi mole calamitatum non solum curvatus et inclinatus, verum etiam obrutus, atque oppressus sub onere tanto fatiscens magis ac magis insenuerit. Etenim si (uti computabam) Nilus anno C. N. 360, Constantinopoli (quæ δέξα ἔρεσι, id est, decem annis condita, dedicata fuerat anno C. N. 350, e Juliano Apostata Cæsare, orat. 1, p. 256) natus erat; anno C. N. 403, præfectus itidem Urbi delectus ætatis 42, seu 43, studuerat quippe liberalibus disciplinis, in urbe CP. ad annum C. N. 385, ætatis 25; duxerat uxorem anno 390, ætatis 30; reliquerat patriam et aulam, proficiscens ad montem Sina anno 405. Præterea incursu facto Arabes filium suum Theodulum abduxerunt, quem diu perquisitum anno 410, seu 411, dum ætatis suæ

Nilus quinquagesimum, seu quinquagesimum primum ageret, tandem invenit, si vixit usque ad Marcianum Aug. (sic enim lego in Menæo, *ἔω; Μαρκτιανοῦ*, usque ad Marcianum, non sub Mauritio), et Marcianus cœperit imperare anno C. N. 451, migravit e vita Nilus anno ætatis 91. Provectus fuerat eodem anno 410, seu 411, ad presbyteratum ipse jam quinquagenarius, ab Elusano episcopo, uti filius ejus Theodulus anno 391 editus in lucem, et lector, sive ostiarius (ita quippe sonat vox *ὄστω*) assumptus ab eodem, nec enim tam exacte discernuntur minores ordines apud Græcos, sicuti 693 penes Latinos, quemadmodum jam ostendi, sive in acolythum, et exorcistam, vel denique subdiaconum, ordinatus annos ætatis suæ 20 seu 21 numerans.

Utque Nilus pater inter monachos Missas peragere potuit, ita ipse sacra inunia obire ad minores ordines, aut subdiaconatum spectantia per 40 annos, et ad majores provectus, quibus frequentem et assiduum utrumque fuisse tam in synaxibus, quam in monasticis exercitationibus non ambigendum est. Nilum præcipue varias epistolas exarasse ad eos, qui velut oraculum undique ipsum consulabant; quæ simul collectæ ab illustrissimo Allatio, iterum editæ fuerunt auctiores, dicatæque serenissimo principi Raynaldo Estensi, anno salutis 1668, Romæ in fol. Illas antea pauciores excudi curarat R. P. Possinus Societatis Jesu Parisiis 1657, et nuncuparat eminentissimo sanctæ R. E. cardinali Barberino, et uterque in Latinum sermonem transtulerat; possent illæ in duas classes dividi, scilicet in eas, quæ ante incursum Saracenorum scriptæ fuerunt, cujusmodi est illa, quam secundo dedit ad Arcadium, cum jam valedixisset aulæ, seque recepisset in montem Sinæum, cumque retractus in exsilium sanctus Joannes Chrysostomus tam indigne multaretur. Exstat apud Allatium, lib. III, n. 279, hisce verbis: *Ἰωάννην μέγιστον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης τῶν Βυζαντινῶν πρόεδρον*, etc., et apud Possinum, n. 232, p. 227. Ecce illam: « Joannem maximum orbis universi luminare Byzantinæ præsulium urbis amandasti non recte in exsilium, ex multa levitate persuasus ab episcopis malesanis mente: privans itaque catholicam Ecclesiam inculcata sinceraque doctrina, minime absque dolore vitam transiges, sive non impune ferēs. » Hanc tamen præposuit illi, quam primum datam ad eundem censeo a Nilo, cum adhuc is esset præfectus, Possinus ambas conjungens, sed Allatius disjunctam primam, lib. II, n. 265, præferens isti jure, uti superius monui, p. 633, 647 et 651, et liquet e contextu. Hac quoque Nilus consummata jam Joannis exsilii sententia Arcadium Imperatorem hortabatur ad pœnitentiam, quam ipse in solitudinem progressus amplectebatur cum uxore ac filiis, deplorans atque lugeus iteratum sancti Joannis exsilium, et minatus divinam vindictam, quæ Arcadio dolores infligeret acriores: amisit enim dilectam nimis Augustam, et mox

A ipsam subsequutus est moriens; — et in illas, quas misit post incursum epistolas. Si quis autem vellet omnes ordine, vel per materias, vel per nomina eorum ad quos diriguntur, juxta seriem alphabeti eam per tempora, vix, ac ne vix quidem fieri posset cum sint sine die, atque consule, et sine indictione, aliisque notis, næ ille bene mereretur de Nilo; tamen illis sæculis non describebantur, neque dabantur accurate atque anxie, ut nunc fieri solet, epistolæ, nec adhibebantur loca, dies, menses, anni consulum, vel imperatorum, atque pontificum, neque subscribebatur nomen scribentis, sed vel e stylo, vel ex aliqua phrasi solita usurpari, arguebatur, et illa signum vocabatur.

B Imperiosissima est religio (auctore Plinio) in adversis præsertim 694 casibus, unde canit Silius,

*Tanta adeo, cum res trepidæ, reverentia divum
Nascitur, et raræ fumant felicibus aræ.*

Clamat et alius:

Primus in orbe deos fecit timor.

Unde Græci Deum ἀπὸ τοῦ δέσθαι, id est, a metuendo deducunt, licet vocent Θεὸν ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι, sive a videndo, quem, quia videt omnia solus, verum possis dicere solem; ideo finxit poesis prisca λιτάς, id est, preces claudas, quia calamitatum et infortuniorum passibus inhærent, et vestigia persequuntur tardius, et quasi claudicantes.

C Si Romana unquam perpressa fuit graves ærumnas respublica, illas pertulit profecto, quibus Arcadius imperator e medio sublatus fuit, temporibus, cum Theodosius minor ac vere μικρός, imperii habenas Eoi suscepit irruentibus in Romanas provincias Barbaris, qui reipublicæ clavo fuerant admoti, ac invicem digladiantibus, et velut de corio ludentibus alieno. Ad viros igitur angelicam professos vitam fiebat concursus; hos inter eminent Nilus præfectorius tot periculis defunctus, adibatur velut alter Salomon et asylum virtutis, atque sapientiæ cortina; Nili pietas, jugis meditatio rerum divinarum, assidue preces ad Deum, et exercitia severiora monastica, cunctos ad ipsum pertrahabant, illius openæ adversus vitia ingruentia, et serpentes, ac irrepenes abusus, non solum viri religiosi, sed collegæ monachi, ac hegumeni, ipsæ etiam diaconissæ, et omnis sexus, quarumcunque artium, omnis ætatis homines velut cujusdam Avernici, et Alexicaci consueverant implorare, quin salutarem illam experiebantur.

D Conscripsit igitur opuscula complura, quorum Indicem antea contexui, et si liceret chronologiam eorum utcumque attingerem; opinor quippe compositos in primis fusiores atque ampliores tractatus; deinde sententias, atque Γνώμας, et Capitula velut olim Ἐπη Pythagoræ, sive Phocylidis, e Sibyllinis desumpta carminibus. Suidæ. Olim apud Latinos dictum fuit Capitulare Theodulphi ex abbate Floriacensi episcopi Aurelianensis epistola, quæ capitulatim concepta, et distincta in 46 capi-

tula disciplinam ecclesiasticam continet. Floruit ille anno Christi N. 835. Ita Capitulare Caroli M. collectum ab Ansegiso abbate Laubiensis monasterii Cameracensem intra diocesim, in quo statuta variarum synodorum et conventuum, et constitutiones tam Caroli Magni quam Ludovici Pii, et Lotharii concise, paucisque verbis exprimuntur, congestum est in quatuor libros; ad annum 775, collocatur hic Ansegisus. Apud Græcos *Κεφάλαια* vocata fuerunt hortatoria Carpathii, non ejus, cui prænomen fuit Philo, in insula maris Carpathii versus Ægyptum, inter Cretam, Rhodumque ordinati episcopi a sancto Basilio ad ann. C. 374; sed Joannis Carpathii cujus legerat Nilus ad monachos Indiæ præcepta, e Photio, e Sexto Senensi; S. Maximi confessoris ad an. 650; Marci eremitæ anno 906, et monachi, cujus ms. liber inscribitur *Multum desiderato filio Nico*, suntque viginti capita eodem in argumento e **695** Photio; Diadochi episcopi Photices in Epiro vetere intra Illyricum *Κεφάλαια* centum, quæ in Bibliotheca Patrum exstant, illeque floruit ad annum 390; Basilii Magni Ascetica, quæ tamen tribuuntur Eustachio Sebasteno Quæstiones, nempe compendio explicatæ: sunt enim in his expurganda nonnulla, quæ notat cardinalis Bellarminus lib. *De Script. ecclesiast.* ad annum 570; Pærenetica Dorothei archimandrite, qui circa 560 annum vixit; Theodori episcopi Sabaitæ ad annum 532; Theodori episcopi Edessæ Practica; Isaiæ abbatis, Agapeti ad Justinianum imperatorem, Patris Ammonæ, Cap. 17; Macarii, seu magni seniorisque ad annum 340; insuper *Κεφάλαια πρακτικά* Hesychii presbyteri, ac postea episcopi Hierosolymitani, ad annum 604; Philothei monachi monasterii *ὕπεραγλας Θεοτόκου ἐν Σινᾷ τοῦ βᾶτου Κεφάλαια* 58; Isaci Syri. Item e Capitalis Joannis ascetæ fructus, qui auctores in codicibus BB. BB. et 250, comperiuntur, vel in Bibliotheca Patrum Græce, Latineque, qua exarati calamo, qua typis editi, et Capitula ista forsitan ab aliis excerpta fuerunt ex amplioribus tractatibus, homiliis, et sententiis, responsisque ad *ἔρωτήσεις* Patrum illorum, uti Capitula diversa diversorum Patrum simul consarcinata et coacervata, quorum exordium est: *Beatus Epiphanius dixit*; et in Vitis Patrum similia inveniuntur, et plurimorum Synopsim vertit e Græco in Latinum in Vita Basilii monachi, et præfecti lauræ Malcini, asceticæque Descriptione Jacobus Pontanus Societatis Jesu. Vide Sirmundum in Notis ad Theodulphum, pag. 274. Versarat diurna nocturnaque manu Nilus, et diuturna lectione triverat libros sacros, adeo ut illos imbibisse videretur, locos eorum scite atque apposite applicabat, et exponebat concinne, sequæ in his exercitissimum, et germanum sancti Joannis Chrysostomi discipulum exhibebat; sed quamvis sumat pro tempore vel materia Nilus diversos eloquentiæ vultus, tamen ipsius pressior est quam sancti Joannis stylus. Doctor etenim ille sanctus Antiochiæ natus Asiaticumens facundia, et assuetus forensi copiarum in con-

cionibus, et accusationibus, invehebatur exultans potissimum. At Nilus stylo utebatur aulico, ideoque dictio Nili castigatior est. Nihilominus sanctum Joannem imitari in Peristeria et in vitiorum insectatione, eruditus ipsius λόγος, id est, sermonibus, quos penes se præscriptos habebat, ut liquet ex epist. 293, lib. II, *Ad Zenodorum decanum*, et ex epist. 13, lib. III, *ad Hierium presbyterum*; in prima de Christi Domini baptismo, deque Spiritu sancto; in secunda de Jobo, ex illis promens, agit. Arctissima consuetudine, charitate ardentissima devincti erant sancti Joannes et Nilus; unde Nilus egregie tuetur ipsum, et Joannem episcopum Constantinopolitanum *θεοφόρον ἄνδρα*, quem Sosthenes Commentariensis culpabat *ὡς ὀργίλον*, etc., ut iracundum, epist. 309, lib. I, ad eundem Sosthenem, comparat Joanni Baptistæ atque Christo; ut lib. II, epist. 183, eum dilaudat, et carbunculum Ecclesiæ ob splendorem pietatis ad Valerium Cubicularium, **696** etc., recitat; et lib. III, epist. 199, eundem vocat *Entheum*, et eos qui Augustum *εὐλαδέστατον καὶ ἀπλοῦστατον*, benignissimum, et simplicissimum, ut extorrem faceret impulerunt, a Deo punitos ex eorum confessione invidentes episcopos narrat Severo exconsuli. Certe sanctum Joannem Nilo suas etiam visiones atque revelationes communicasse liquet ex epist. subsequæ. 294. lib. II, in qua ipsum magnæ Byzantiæ illuminatorem Ecclesiæ admirabilem, imo totius orbis nominat, scribens ad Anastasium episcopum, scilicet tempore sacrosancti sacrificii ab eodem sancto Joanne visos angelos altare cum veneratione circumeuntes in domo Domini, cum inciperet oblationem, usque ad mysterii consummationem, de qua epistola supra mihi sermo fuit, pag. 635, et ubi operarum mendo 394, numeratur; ibi *διορατικὸς ὑπάρχων*, non exponendus erat, *cum acie oculorum valeret*; sed potius *cum in visum foret*, sive horamitte, de quo Actor. cap. XIV, v. 4, et c. XVI, v. 9, eruditissimus Holstenius in Notis ad passionem SS. Perpetuæ et Felicitatis ex Alcuino et Adhelmo, p. 132, *ὄραμα, θέαμα, ὄπτασις, ὄρασις, εἶδος φαντασίας, θέα*. Hesych. *διορατικός, perspicax*, Damasceno, et Alexandro Aphrodisæo, inscriptiones Romanæ, ex viso et visu. Nilus quidem in præceptis exundantem coercebat eloquentiam, eaque contraherat in Capitula, unde nomen sortitus est, *Κεφαλαῖου*, stylum usurpans brevem, ac imperativum, Epictetum etiam adhibens, quem et Christianæ aptavit philosophiæ, austeritatemque Stoicorum duriorum emollivit. In *Διηγήματι* autem laxavit frena elocutioni, serviens affectui suo, ab eoque raptus, utque legitimus in Menæo prid. Idus Novemb.: *Ἐθρήνησεν υἱὸν αὐτοῦ αἰχμάλωτον πλέον τοῦ καθήκοντος, καθὼς ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ συντεθέντι γράμματι ἐμφέρεται* id est, *Luxit filium suum captivum, plusquam decuerat, quemadmodum e libro, quem de illo composuit, effertur, et floribus rhetoricis purpuravit phrases suas*. Ita in Jobi justii verbis multi ea non intelligunt, et quædam ibi sic accipiunt,

quasi aliquid durum dixerit Job in Deum, quos A refutat sanctus Augustinus in *Enarratione Psalmi ciii*, p. 439 : eloquentiæ quoque vim expandit in Panegyrico Albiani Galatæ, nutritique Ancyræ, formosi, et casti : cum ad sacra ministeria vocaretur ille, in eremum ad montem confugit ; sub Leontio presbytero, tum episcopo, lustravit sacra loca Hierosolymis, jejunio vacavit, et prædicationi, nummum Cæsaris non norat et in Nitriæ solitudine obdormivit in Domino. Hanc in genere demonstrativo laudationem numeris Nilus omnibus absolvit elegantissime, quam R. P. Possinus Latine vertit et edidit. Sanctus Gregorius Nazianzenus characterem Polemonis sophistæ visus est usurpasse, uti sanctus Hieronymus, et Sophronius, lib. *De vir. illust.* animadvertunt ; licet isti styllum Isocrati ac ἡδύτητα Erasmus ille suspectus criticus affingat, Basilius exprimit Demosthenem, sive Thucydidem, et alii Patres imitati sunt alios priores oratores, vel historicos. Flaccus Albinus vel Alcuinus abbas, Caroli M. deliciosus, id est dilectus, et, ut volunt aliqui, auricularius, id est, ab **697** arcais confessionibus, reliquit inter opera sua Caroli Magni responsum, in quo sensa ille sua patefacit sermone comatico, sive *χρωματικῶν*, id est, figurato, sive *κοσμητικῶν*, id est, adornato, post lib. *De divin. Offic.* p. 84. In Concionibus ejusmodi est ea de gladiis duobus, quam Græce Latineque præbuit, et illæ duæ de Paschate, vel Resurrectione Christi, quarum Epitomen, vel fragmenta inseruit suo *Μυριοβιβλιῶν* Photius, *cod.* 276, a selectas eas referens ; purpuras eloquii sui explicuit resolutis turgens *νιφάδεσσι*, effebuitque, uti Pindarus apud Horatium, profundo immensus ore. Dicuntur et esse tres de Ascensu Domini hactenus ineditæ, a sancto Joanne Damasceno in Eclogis, seu Parallelis indicatæ apud Sixtum Senensem, et a Photio ibidem relatæ compendiose ; est et *Λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τῆς ἁγίας ἀύσεως τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου*, seu ὑπόμνημα. Incipit : *Ὅσοι τῶ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων θεῖω ἔρωτι γινόμενοι κάτοχοι*. MS. in BB. BB. p. 151 e Cod. Vatic., 1790 e Lolliana, etiam post Nili de cæde monachorum instar Lectionum, seu sermonum. Inscriptum est enim, *Δέσποτα, εὐλόγησον*, seu *Εὐλόγησον, Κύριε*, ad 16 Januar. Cardinalis Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum Kalendis Augusti meminit homiliæ habitæ in celebritate catenarum et gladii sancti Petri, quæ sancto Joanni Chrysostomo tribuebatur, sed potius asserenda est sancto Proclo, vel sancto Germano, nondum enim catenarum miraculum contigerat : eam in Latinum versam e Græco retulit Lipromanus, sed Nilo eam non adrogarem tam facile. Est et Commentarius in sanctum apostolum Petrum in Lolliana. In exegeticis brevem illum crediderim ; nec enim vidi, quæ in Cantica scripsit, nisi ea quæ cum aliorum Patrum Commentariis, tom. II *Bibliothecæ Patrum* Græco-Lat. Parisiis sunt edita, de quibus supra fol. 657. Com-

mista vero sunt, et paraphrasim solam sapiunt ; quæ vero meditabatur in Psalterium nescio an perfecerit, et eorum aliquid supersit in mss. jam laudatis BB. BB. præcipue 72 codice, ubi *Νεῖλ.* est adnotatum vocabulum ; in Job etiam. Ingenii quidem vena non semper ad votum respondet, neque frustra quidam prædicant, claro die nitere ; pluvio, ac substillio illud flacescere. Habitus corporis confert ad lucubrationes, sicut et animi : ægrotans corpus, æger animus nihil sanum pariunt ; proveniunt fetus mentis pulchriores, qui deducuntur et promuntur ex illa serena, imo quærantur ad eos parturiendos otia et secessus. Hor. :

Bæotum in crasso jurares aere natum.

B Cœlum mitissimum, ejusque clementia, et temperies plurimum valet ad ornatum styli, et quasi, ut ita loquar, ad dictionis ἡδύχρουν, id est, hedychrom, est illud unguentum, quod illitum faciei solet inducere suavitatem odoris, et lævitatatis, Cicerone teste, lib. III *Tusculan.* c. 48. Itaque varius est ille in ejus Epistolis pro locorum, valetudinis, easuum, et temporum differentia, et forte nonnunquam, uti Roscius, crudior fuit. Cic. lib. *De orat.* cap. 124. Liberatus igitur agitatione mentis, et animi motibus, atque passionum æstibus, et fluctibus undosis **698** expeditus Nilus, tempestate, qua jactatus fuerat, sedata, recuperato cum filio Theodulo, se recepit in portum quietis, in alcedonia sua, ubi adeptus εὐθυμίαν, seu tranquillitatem, e Seneca c. 2, ad Severum, *De vitæ tranquillitate*, nec enim, scribit moralis ille philosophus, imitari et transferre verba ad eorum formam necessum est, quod appellationis Græce vim habere debet, sicut alii, qui tranquillum animi verterunt, nec etiam apathiam Socraticam, de qua Lipsius post Ciceronem, lib. IV *Academic. Quæst.* c. 130 ; Plinium, lib. VII, *Nat. Histor.* c. 18 ; Senecam, lib. I, epist. 104 ; et S. Augustin. lib. XIV *De civit. Dei*, cap. 9, quæque impatientia, sive impassibilitas dicitur, et de qua sanctus Hieronymus etiam ad Ctesiphontem agit : non inquam Nilus sectabatur eam, sed eam, quam epist. 172, lib. II, ad Valerium Cubicularium ὑψηλοτάτην ἀπάθειαν, id est excelsissimam indolentiam ex Allatiana versione vocitat, aut uti apud ipsum vertebam ἀτάραχον, *imperturbabilem*, in Opusculis, eum se præstitit deinceps Nilus. Homini certe nihil est magis optabile, quam prosper, æquabilis, perpetuusque vitæ tenor sine ulla offensione, secundo cursu, cum tranquilla sunt omnia et placata, e Cicerone, orat. 27 *Post reditum ad Quirites*, lib. II. Contigit iste tam Nilo, quam Theodulo, post incursum Saracenorū, et Nilum quidem expleto quadraginta curriculo annorum rursus in eremo, ad gloriam cœlestem arbitror evectum, cum nonaginta plus minus percurreret annos.

Longævio rem migrasse contendebat Leo Allatius, vir Græcæ linguæ peritissimus et historiæ ; sed illi assentiri nequeo. Nam quod arguit in *Diatriba de*

Nilis, p. 13, in vivis adhuc egisse anno Christi quingentesimo ex Epist. 70, lib. 1 *Ad Zosarium tribunalum*, in qua, Ἰδού, scribit, *λοιπὸν πεντακοσιοστὸν ἔτος*, etc. *Ecce deinceps quingentesimus annus, nempe a nece Christi Domini pro nobis in cruce tam crudeliter affixi et occisi*; non quod effluxisset annus quingentesimus, sed quod quadringentesimus elapsus esset, et ad quingentesimum decurreretur sæculum, idque a particula *λοιπὸν* satis designatur, quæ significat deinceps. *Itaque deinceps (ait) ad quingentesimum vergimus*. Certe si Justino juniore imperante an. 567 C. N. reliquiæ sanctorum istius scilicet Nili, Theoduli, et aliorum anachoretarum Constantinopolim translatae sunt, antequam Mauritius Augustus iniiit imperium, obierat Nilus, et Theodulus adhuc ejus filius, ut e Menæo probatur; unde recte pro Mauritio Marcianum in eo reposuit R. P. Possinus in Notis ad Ἀγγημα, seu Narrationem cædis monachorum. Ego vero præterea emendavi pro ἐπὶ Μαρκιανῶ, et legendum censeo, ἕως Μαρκιανῶ, usque ad Marcianum ex ejusdem R. P. Possini consensu: moris etenim mihi est quod sum daturus in manus hominum, ante amicorum judicio examinare, ut verbis utar Plinii Junioris in *Epistola ad Maximum*, lib. VIII, et in primis viri tam eruditi, et in lectione versioneque Græcorum historicorum adeo versati. Quamobrem miror, Leonem Allatium ex hac epistola, quam rursus ingerit 699 integram, colligere Nilum supervivisse annum 500 C. N.; dilucide patet nempe in ea Nilum, cum inveheretur in Judæos, assereretque illos sæpe propter varia scelera captivos fuisse abductos, verum Deo annuente, μετ' ὀλίγα ἔτη, id est post paucos annos in terram promissionis revocatos esse; at propter manus sacrilegas in Dei Filium injectas illatamque mortem acerbissimam, damnatos παντελεῖ πορθήσαι, omnino ultimæ devastationi, sive (ut propheta Jeremias luget Lamentat. seu Thren. I, v. 14) datos in manum, de qua non poterunt surgere. Nilus exclamat: Ἰδού λοιπὸν πεντακοσιοστὸν ἔτος· id est *En deinceps, vel reliquus est, aut superest annus quingentesimus*, non quod expletus esset, sed quod properaret a quadringentesimo ad quingentesimum, sive quartum sæculum absolutum decurreret ad quintum, quod instabat; nam vixit, ut sæpius dixi, et ex epochis præfecturæ ac incursionis constat, ἕως Μαρκιανῶ, usque ad Marcianum, qui auspiciatus est principatum anno Christi 451. Ipse profecto Allatius, p. 14, ibidem agnoscit Nilum usurpasse numerum integrum et completum pro incompleto atque truncato, ut adjunctione simili conciliaret incrementum contra Judæos suæ demonstrationi, cujus exempla in sacris quoque Litteris frequentia sunt; nec vacat inhærare diutius in istis, vel refellere, quod Allatius putat annos triginta sub magistro Chrysostomo mores ad molliorem idoneos exuisse, etc., cum sederit Constantinopoli sanctus Chrysostomus annos novem plus minus, et Antiochiam Nilum profectum fuisse ad eum invi-

sendum nullibi compertum sit. Moneo tamen lectorem me non ad unguem vivumque reseccare, nec ad obrussam veri affricare, id est examinare ad lancem et ad trutinam, atque momenta scrupulose annos computando, sed *παχυμερέστερον*, ut loquuntur jurisconsulti; sufficit epochas præfecturæ, incursionis Arabum, quam intra C. N. 450 et 500 statuit Possinus sub Theodosio Juniore, p. 127 et 167, ad Notas in Narrationem, et exordium imperii Marciani figere, per annos denique quadraginta Nilus excoctus, et probatus in illa incursione, atque auctus sacerdotio ab episcopo Elusano, seu presbyteratu etiam, quantumvis illustrissimus archiepiscopus Iconiensis Caryophilus, neget eum fuisse sacerdotem, seu presbyterum p. 11 *Diatrib. Allat.*, qui oscitanter sæpe scribit, ut eum reprehendit Allatius passim, mentis pabulum, id est meditationem non deseruit, quin cibo illo solido pascebat animum, et promulsida degustabat æternæ beatitudinis voluptateque perfundebarur ætherea, contemplationi cœlesti sæpissime addictus, in qua exardescere igneus, et quamvis in terris degeret, evolabat crebrius ad cœlum, unde prævisas res tam in epistolis, quam in tractatibus verba non invita sequebantur; visitabat frequens loca Christi Domini vestigiis cœcata, et sacro cruore respersa: vicinia nempe, mosque priscus eum alliciebat; inoleverat quippe consuetudo invisendi Hierosolymam, e sancto Gregorio Nysseno, et Magno, qui hucusque perdurat. Vide Grets. *De peregrinat.* Intuitusque presbyteratui, 700 sacris litare, divina pangere præconia, monachos, et omnes populos, magnatesque ad Christi amorem excitare, laudes ejus decantare non cessabat per annos 40. Est in honore hic numerus quadragenarius, quem Christus jejuniis quadraginta dierum decoravit: id observavit Moyses, postquam divina lex ingressa est in orbem terrarum; Elias eo dierum numero Deum quærens, ejus visionem consecutus est, ut orabant sancti quadraginta martyres in stagno rigido die 9 Martii sub Licinio imperatore. Ita post annorum quadraginta spatium sanctus Nilus coronam accepit confessionis suæ, totque facinorum egregiorum, et virtutum, quas jam percensui, præsertim tolerantia; neque dubito quin, quæ voverat jejunia, et *δουλείαι ἐγκρατείας καὶ τῆς ἄλλης κακοπαθίας σκληρῶν*, id est *servitum temperantia, et alterius afflictionis austeriorem* pegerit. Multa illius genera supra pag. 660 notavi, et crediderim fuisse ista verberum, sive flagellorum, quæ invaluerat apud Ægyptios etiam, incussionem, Palladius ejus meminit episcopus Helenopolitanus, lib. VIII *Patr.* pag. 713, ubi Rosweid. Grets. et Rader. Joannes Climacus cap. 5 *De patientia* eos, qui ἀποροῦντες erant δακρύων (scribit) ἑαυτοὺς κατέκοπτον, qui non poterant lacrymari, semetipsos discindebant flagellis, ut Elias Cretensis exponit, ἑαυτοὺς πληκτικῶς βάλλοντες, καὶ πληττοντες, seipsos feriendo percutientes, atque adeo ferientes, quod cum Nilo per ætatem foret durius atque aspe-

rius, partim voluit junior et validior Theodulus su-
bire ac exsequi, nec enim tantum *Περὶ τῆς κατανό-
ξεως ψυχῆς*, id est, *De compunctione animæ*, Nilus
scripsit, ut jam indicavi pag. 657 superioris Indicis
librorum; sed et de corporis maceratione Nilus
tractat copiose in epistola, quam dedit ad Thaumasi-
um monachum, quæ lib. 3 numeratur 35, tum in
alia, quæ inscribitur Charicli presbytero eodem lib.
III, n. 243, ubi *Περὶ τῶν κατανοουμένων* conclu-
dit; et demum in lib. IV epistolis de *κατανόξει*
discipulo directis 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Ex illis epistolis pellucide colligitur, Nilum ab
episcopis consultum et ab omni artis professori-
bus, præclare pieque respondisse, nec dubium est,
ipsum divinis in laudibus assiduum fuisse, tandem-
que in monte Sina grandævum vivere desisse: diu
enim vixit, qui bene vixit; sicut Job omnia dupli-
cia bona post tentationem accepit, ita duplicem
Nilus gratiam adeptus cum foret, atque vitam sanctam
transegisset, cum aliis, filio scilicet, et mona-
chis exercentibus sese simul, in æterna gloria victu-
rus, ad an. Christi 450 sive 451, atque ubi tria sæcula
perfecisset, sive tres ætates (nam quælibet γενεά, seu
ætas triginta continet annos), transiit ad cœlica gaudia
Nilus, relicto Theodulo, qui parentem imitatus, jam-
que τέλειος καλόγηρος, perfectius senex, ac mona-
chus plenus dierum ac meritorum, patris regulas
observans et monita, jejuniis, orationibus, ac divi-
nis alloquiis, et exercitiis intentus, denique requie-
vit etiam in pace.

Ambo in monte Sina exspirarunt. Deposita et tu-
mulata fuerunt, 701 ac inde Constantinopolim sub
juniore, seu posteriore Justino imperatore ad an-
num 567 P. M. deportata corpora ipsorum, et alio-
rum sanctorum monachorum ascetarum, ut testan-
tur Græci scriptores Menologii, et Nicephorus, lib.
Eccles. Histor. XIV, c. 14. Libet nunc adnectere,
quæ leguntur in Romano Martyrologio pridie Idus
Novembris, seu die duodecimo: « Constantinopoli
sancti Nili abbatis, qui ex præfecto urbis factus
monachus sub Theodosio Jnniore, doctrina et
sanctitate claruit; » ubi cardinalis Baronius; Michael
Neander Soraviansis, suspectus licet auctor, in me-
nologio Basiliano B. Nilum memorat in urbe
Constantinopolitana quondam eparchum, id est
præfectum. Sirletus in *Menologio*, Possevinus in
Apparatu sacro, Sixtus Senen. in *Bibliotheca sancta*,
cardinalis Bellarminus *De scriptoribus ecclesiasticis*,
pag. 123, Simlerus in *Epitoma Bibliothecæ Gesneri*,
suspecti etiam; P. Combes de Cyriacorum immu-
nitate, p. 127; Gretser. *De cruce* lib. I, cap. 35,
Vossius lib. II, *De histor. Græc.*: Bail in *Bibliotheca
concionat.* p. 196. Hahediesu, metropolita Sohem,
Latinitate donatus ab Abrahamo Echellensi, mihi
olim peramico, in Catalogo librorum Chaldæorum,
qui prostat Romæ anno 1653 excusus in duodeci-
mo, p. 41, indicat Evagrium monachum duos tomos
composuisse, at Nilum monachum duos admirabi-
les, et eremum illorum fuisse Lucinam. An com-

pacta fuerunt in eos omnia Nili Opera? an duo tan-
tum erant libri, qui tomorum titulo designantur?
R. P. Labbe Societatis Jesu, Tom. III, p. 123 *Dis-
sert. theolog.* in hanc sententiam scribit: « Omnia
Nili opuscula nondum quisquam in unum corpus
redegit; quod fuerat optandum in VV. PP. edit.
Colonien. et Parisien. Biblioth. Pleraque jam ex-
stant, alia reperientur in Bavarica, Vaticana, » etc.
Alphabetum abbatis Nili, quo erudiebat monachos
suos ad symbolicas locutiones lingua Coptica, in-
dicavit mihi R. P. Kircher amicissimus, et lingua-
rum peritissimus, ex eoque idiomate conversum in
Græcum fuit.

In *Horologia Græco* edito Venetiis 1565, in deci-
mo sexto, ad diem 12 Novembris: *Τοῦ ὁσίου Πα-
τρὸς ἡμῶν Νελλου κατὰ λυσιν ὄντου καὶ ἐλαλου.
Κοιτάκιον τοῦ ὁσίου, ἤχος π.λ. δ. Τῆ ὑπερμάχῳ
στρατηγῶ τὰς φρυγανώδεις τῶν καθῶν τῶν ἐκ
τοῦ σώματος ἀπαναστάσεις, τμητικῶς, Νεῖλε μα-
κάριε, ἐν ἀγρύπνῳ σου συντέκνοφας ἰασησῶ ἀλλ' ὡς
ἔχωρ καθήσῳλαρ πρὸς τὸν Κύριον ἐκ παντοίων με-
κινδύνων ἐλευθέρωσον, Ἰνα κράζω σοι. Χαίροι[ς],
Πάτερ παγκόσμιε, id est, ut interpretor, Nile
beate in vigili tua supplicatione concidisti cæsim
cremii similes passiones, quæ consurgunt e corpore;
verum uti pollens auctoritate apud Dominum, ex om-
nigenis libera me periculis, ut ad te proclamem, sal-
ve, Pater omnino adornate. Quantopere jucunda es-
set natalis sancti Nili solemnitas vel hinc conjice,
quod vinum in ea oleumque distribueretur mona-
chis a paracellariis, et Contacium, tanquam præ-
na canerent, sonitumque plausus ederent, quasi
supremo pugnatori et exercitus duci psallentes. En
etiam e Menæo Biblioth. Barberinæ M. S. cod. 201
p. 233.*

702 *Μηνὶ Νομβρίῳ, ἡ ἡμέρα, μνήμη τοῦ ἁγίου
Πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου*: id est
(sicut in edito): *Mensis Novembris undecima die
memoria sancti Patris Theodori Studitæ*; et p. 236:
*Μηνὶ Νομβρίῳ, ἡ ἡμέρα μνήμη τοῦ ἁγίου Πατρὸς
ἡμῶν Νελλου τοῦ Ἀσκητοῦ*: id est: *Mensis Novembris
die duodecima memoria sancti Patris nostri Nili
exercitatoris.*

*Αἴγυπτον ἄρδει Νεῖλος· ἀλλὰ καὶ κτεῖν
λόγοις κατὰρδει καὶ θανῶν Νεῖλος μέγας.
Perluit exundans Ægyptium Nilus, at omnem
Mortuus hic Nilus sermonibus irrigat orbem.
Οὗτος πολλὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις, ὅως τῆς βα-
σιλείας Μαρκανθοῦ τοῦ βασιλέως ἐπαρχὸς Κων-
σταντινουπόλεως γρωφιδόμενος σεμνῆ δὲ γυναι-
κὶ συζευχθεὶς, καὶ δύο τέκνα, ἄρδεν καὶ θῆλυ
ἀποτεκῶν, τὴν ἑαυτοῦ πεποίηκε σύζυγον τὴν
Κωνσταντινουπόλιν καταλιπεῖν, καὶ ἐν τοῖς Αἴ-
γύπτου μοναστηρίοις κατοικησάσθαι, μετρίως θά-
τε τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἐκγόνους, υἱὸν καὶ τὸν μὲν
παραλαβεῖν τὸν υἱὸν Θεόδουλον, τὴν δὲ τὴν ἑαυ-
τοῦ θυγατέρα· καὶ οὕτως ποιήσαντες διέστησαν
ἀπ' ἀλλήλων. Ἐπεὶ οὖν ὁ μακάριος Νεῖλος τὸ
ἔρος κατῆλθε τοῦ Σινῆ καὶ συνῆν τοῖς Πατράσι,*

Βάρβαροι τινες ἐξαίφνης ἐλθόντες ὡς θῆρες, τὸν υἱὸν Θεόδουλον ἔλαβον σὺν ἄλλοις πλείστοις αἰχμαλώτοις, ὃν ὡς αἰχμάλωτον ἐθρήνησε πλεόν τοῦ καθήκοντος, καθὼς ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ συνταθέντι γράμματι ἐμφέρεται. Τῆς θελᾶς οὖν καταξιώσεως ἱερωσύνης, καὶ λόγων ἀσκητικῆς πάσης σοφίας, καὶ συνθέσεως, καὶ ὠφελείας ἐκθεῖς, δυνάμει λόγου καὶ ἀγίου Πνεύματος χάριτι πρὸς ἀσκησιν ἐπαλειφοῦντας, ἐπιστολάς τε καὶ κεφάλαια πλείστα συνθεῖς, καὶ πολλοὺς τῷ θεῷ ἔρωτι τῷ Χριστῷ δι' αὐτῶν προσουκειώσας, ἐν εὐρήνῃ τελειοῦται. Κεῖται δὲ, ὡς φασιν, αὐτὸς, καὶ ὁ Θεόδουλος υἱὸς αὐτοῦ, μὲθ' ἐτέρων ἀσκητῶν ἐν τῷ σεβασμῷ τῶν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐν τῷ Ὀρφανοτροφίῳ ὑποκάτω θυσιαστηρίου ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως κατα[τε]θέντες. Etsi Possinus ex Menologio Græcorum istud ediderit Elogium Sancti hujus Nili, prompsi tamen ego ex alio, quod exaratum calamo in charta papyracea visitur in BB. BB. cui rubrica inscriptum est, Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, nempe ipsa eadem die 1β', μνήμη τοῦ ὁσίου ἡμῶν Νεῖλου τοῦ Ἀσκητοῦ, qua die celebratur, μνήμη τοῦ ἐν ἄγιοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοῦ Ἑλεήμονος· scriptor illius erat Blasius monachus, et ad marginem varias lectiones adnotavi, sicque in Latinum converti: Hic (Nilus nempe) multus fuit in sermonibus, et in operibus usque ad imperium imperatoris Marciani, præfectus Constantinopolis innotuit (nam ἀρχὴ δὲνδρα δέκνουσι, id est, magistratus virum indicat). Honestæ vero mulieri matrimonio conjunctus, duosque liberos, masculum et feminam, suscipiens, effecit, ut ipsius conjux desereret Constantinopolim, et in Ægypti monasteria secederet; partiretur et liberos; et ipse quidem suscepit filium Theodulum, illa vero filiam suam; hisque peractis, invicem separati sunt. Postquam igitur beatus Nilus montem ad Sinai perrexit, et conversatus est cum Patribus inibi, barbari quidam derепente supervenientes, uti feræ bellæ, cum pluribus aliis captivis, filium ejus Theodulum ceperunt, quem uti captivum in servitutem redactum, 703 lusit plusquam decuerat, quemadmodum in libro super ea re composito præfertur. Divino igitur dignus habitus presbyteratu ipse Nilus Sermones de monastica exercitatione, omni sapientia, prudentia, et utilitate ad exercitationem idoneos exposuit, qui vi rationis, et Spiritus sancti gratia perungunt, Epistolas, et Capitula composuit; plerosque divino etiam amore per ipsa Christo cum admovisset, in pacem obdormivit. Jacet vero (ut aiunt) ipse, ac illius filius Theodulus cum aliis ascetis, id est, exercitatoribus in venerando sanctorum Apostolorum templo inferius sub altari deportati et translati. Verum Allatius quoque profert eadem sermo, quæ scilicet exscripsit e Menologio Græco, sed truncata; nihil enim de sepulcro, p. 9 Diatrib. de Nilis. Nicephorus vero, lib. xiv, c. 54, Nilum vita defunctum a Justino posteriore, inde (sive a monte Sina) translatum in fundamentis sacratoris mensæ, in eo quod

ab ipso Petro et Paulo apostolorum principibus, ad orphanotrophium est constructum, templo repositum fuisse affirmat. Apostolorum ecclesiam Constantinus M. anno imperii vicesimo construxit, Euseb. lib. iv *De vit. Constantini*, cap. 58 et 59; ex eoque Baronius cardinalis, et e Socrate ad annum Christi nati 330 P. M.; instauravit Constantius anno 358; dicebatur Apostolorum. Orphanotrophium autem primus condidit Constantinopoli, et hujusmodi pietatis adinvenit officium: Zoticus, e I. *Omnis* 34, C. *De episcopis, et clericis*; tum Nicon. de quibus Cujac. lib. 1, cap. 12 *Observat. jur.*; Justinianus Augustus ad Demosthenem P. P. in l. *sacrimus*, C. *De sacrosanct. eccles.* Anna Comnena, lib. 15 *Alexiadis* circa ecclesiam Sancti Pauli Orphanotrophium a patre suo conditum tradit instar urbis amplum istud ἐν τοῖς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν μέρεσιν, ἐνθα καὶ τὸ στέμα τοῦ Πόντου ἀνοίγεται, ut me monuit reverendus Pater Possinus, qui vertit in Latinum p. 482 ad 485. Fuit et Romæ Orphanotrophium conditum a Gregorio M. in *Notit. Voc. Eccles.* ubi nunc Sancti Stephani ecclesia est, et Hospitium Æthiopum sive Indorum, Alexandri III munere haud procul a Basilica Sancti Petri, et Sancti Stephani ecclesiam Cata-Barbaræ, et Cata-Gallæ vocat, e Grimaldo, et Martinello. Ad illustrandam narrationem, et vitam Nili elucidandam, haud erit abs re quæ leguntur in Menologio imp. Basilii ante annos 727, MS. quod Paulus V Bibl. Vatic. intulit, cuique in margine C. 7, τοῦ βλα id est, codice 7 templi Blacheruen. Constantinopoli, et quæ contuli cum codice 74, item ms. BB. BB. p. 45, appingere: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἰδ' Ἰανουαρίου μνήμη τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδούλου. Οὗτος ὑπῆρχεν υἱὸς Νεῖλου τοῦ σοφοῦ τοῦ γερουσιῶτος μὲν ἐκέρχου Κωνσταντινουπόλεως, καταλιπόντος δὲ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου, καὶ ἀπελθόντος, καὶ μονάσαντος ἐν τῷ ὄρει Σινᾷ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· τῶν δύο δὲ ὑπαρχόντων ἔπειτα, καὶ τὴν ἀσκητικὴν πολιτείαν διακόστων ἐξαίφνης ἐπισπεύστων Βαβάρων, καὶ ἀρξαμένων κατασφάζειν τοὺς ἁγίους Πατέρας, ὁ μὲν Νεῖλος ὡς ἠδυνήθη ἐφυγεν, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδουλος ἐπατήθη αἰχμάλωτος μετὰ ἐτέρων ἐνὸς υἱοῦ, καὶ δεθέντες ἀπήγοντο εὐρόντων 704 δὲ τῶν Βαβάρων τόπον χλοερὸν, κατέκασαν, καὶ ἐδούλοτο σφάξαι τοὺς νέους, καὶ θῦσαι τῷ πρὸ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντι ἀστρῷ, καὶ βουλομένων τοῦ πρῶτ' σφάξαι τοὺς νέους, καὶ προσάγειν θυσίαν τῷ ἀστρῷ πρῶτῳ, καὶ ὁ μὲν εἰς ἐφυγεν, οἱ δὲ Βάρβαροι κοιμηθέντες, τοῦ ἡλίου ἀνατείλαντος καὶ τοῦ ἀστρου κρυθέντος, οὐκ ἔσφαξαν τὸν Θεόδουλον βουλόμενοι δὲ πωλῆσαι, δύο μόνους χρυσίνους ἐλάμβανον, καὶ γυμνώσας ὁ εἰς τὸ ξίφος ἤθελε σφάξαι· τότε ἠγόρασαν αὐτὸν Ἐπισκοπος, καὶ ἀέλυσε, καὶ καλῶς βιώσας ἐκοιμήθη. Quæ, me interprete, ita sonant Latine: Eadem die decima quarta Januarii memoria sancti Patris nostri Theoduli. Fuit iste filius Nili sapientis, qui exstitit; præfectus Constantinopolis, qui

que dereliquit gloriam mundi, et abiit in montem Si-
na, ibique cum filio monachatum professus est, cum-
que ibi ambo existerent, et vitam exoratoriam duce-
rent, eximproviso incurrentibus barbaris et aggressis,
jugulari sanctos Patres. Nilus quidem potuit ausu-
gere, ejus autem filius in potestatem eorum venit
captivus cum uno alio adolescente, et ligati, tracti, et
abducti fuerunt. At barbari cum invenissent locum
virentem, requieverunt, volebantque jugulare adole-
scentes, et sacrificare Stellæ orienti ante solem, cum-
que staterent mane jugulare adolescentes, et offerre
sacrificium Stellæ matutinæ, unus quidem effugit;
barbari porro indormiscentes, exorto sole, et stella
jam recondita, minime Theodulum jugularunt; cum
autem dividere vellent, duos tantum aureos compe-
riebant, et unus denudans ensem, volebat mactare;
tum episcopus cum redemit, et liberavit; at ille vi-
vens præclare obdormiit. Adnotat egregie R. P. Pos-
sinus semper laudatissimus, p. 181 Nott. his di-
venditum, ac legitur in altero codice ms.: *Αὐτὸ
ῥὰρ θεοποιούνται οἱ μάταιοι, ἠδυνήθη γυνεὶρ εἰς
συνέθη τε καὶ ὄπῳ πρώτῳ κατασκευῆσαι, ἐν
τε παρελθὼν τὸν ὄστερα, ἢ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον,
καὶ καταλιπεῖν τοῦ σφάξαι τὸν Θεοδούλου, ὄσεν
ἐαθησαν αὐτὸν εἰς πρόσω. Εἰς πόλιν τινα ἐλθόν-
τες μηδὲν ἔσπερον φέροντες τοῦ Θεοδούλου εἰ μὴ
δύο χρυσίνοις ἐγύμνωσαν τὸ εἶδος, καὶ ἔθεσαν
ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἀπηλόντες σφάξαι,
αὐτοῦ δὲ ἰκτετύοντος ἠγοράσθη παρὰ τοῦ
ἐπισκόπου· ἔσπερον δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀ-
έλαθον αὐτὸν, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς κα-
λῶς βιώσας ἐν εἰρήρῃ ἐταλειώθη.* Id est: Illam
enim stellam fatui Deum esse fingunt, potuit aufuge-
re unus, contigit et somno matutino distineri barba-
ros, et interiri Astrum, seu Stellam præterire, Solem
vero exoriri, destiteruntque illi ab incepto, neque
Theodulum jugularunt; unde illum ad venundandum
sospitem reliquerunt, venientes autem ad urbem
quamdam, nihil aliud, nisi duos aureos pro Theodulo
proferentibus his, qui emebant, distinxerunt ensem,
et super ipsius collum posuerunt, minitantes sese illum
mactaturos. Ipse vero supplex, et exorans coemptus
fuit ab episcopo, dein ejus pater ipsum recepit, et
postmodum Theodulus vitam reliquam sancte tradu-
xit, ac in pace consummatus est. Plurima quoque
lux Historiæ Nilacæ affulgebis ex his, quæ in Menolo-
gio recensentur de monachis, quos necarunt barbari,

et quæ inserui supra pag. 679 et 688, per ὄστερον
πρότερον, 705 et ἀνωκάτω, id est, sus deque integra;
nam Photii, Nicephori, et aliorum scriptorum loca
laudibus sancti Nili personantia congerere longum
nimis et pavidum foret: ea præterea tam R. P.
Possinus, quam Allatius fuse præmiserunt. Unum
observabo, martyres olim antequam publica illis vene-
ratio decerneretur, illique in Canonem Missæ, seu
Liturgiæ sacræ Diptycha referrentur, solitos vindicari
abs episcopis, qui diligenter inquirebant cum plebi-
bus, ex Optato Milevitano, lib. I *Contra Parmenian.*,
et e sancto Augustino in *Brevic. post collation.*, sup-
plicii atque necis causam, quæ facit martyrem;
neque vero pro martyre Deus orabatur, ne huic
injuria fieret; sed is rogabatur, ut pro nobis exo-
raret Deum, tum super ejus monumentum ex-
struendo altare Deo, in album et numerum san-
ctorum eum asciscabant, ut affirmat etiam Nicolaus
Alemannus, *Dissert. de Lateranen. Pariet.* p. 54;
ex sancto Augustino serm. 113 *De divers.* et c. vi
Apocalyp. Verum iste ritus adhibitus fuit et con-
fessoribus ex Petro Damiano in *Vit. S. Romualdi*,
c. 72, et epistola 29 ad Henricum archiepiscopum
Ravennat., atque cardinale Baronio, cap. 5 in
Martyrologio Romano. Unde canonizatos hos, Ni-
lum scilicet atque Theodulum, fuisse liquet, quando
sub altari fuerunt eorum reconditæ reliquiæ; de-
clarabantur enim hoc ritu illos vixisse, ac rebus
gestis meruisse cœlestem beatitatem, et facultatem
pro nobis eos invocantibus apud Deum interve-
niendi. Sunt quippe phialæ aureæ plenæ odorem-
torum orationes sanctorum c. v, v. 8 *Apocalyp.*; et
multum valet *deprecatio justis assidua*, et sancti Ja-
cobi Epistola c. v, v. 16. Torrente namque volup-
tatis potantur in paradiso sancti, et in lumine bea-
tifico vident lucem inaccessibilem, et lumen indefi-
ciens, ac deliciis, gaudiisque arcanis Dei, quæ non
licet homini loqui, hoc est inenarrabilibus sine fine
perfruuntur. *Gloria hæc est omnibus sanctis ejus*, canit
David, Psal. CXLIX, v. 9, ad quam benignifica gratia
miserentis Altissimi nos ut evehat, redemptos sacro
sanguine Filii sui Domini nostri Jesu Christi, Ni-
lum et Theodulum, beatosque omnes spiritus votis
continuis obnixè deprecor, ut per eos, et Nilum
præcipue, cujus hic vitam in terris delineavi, vivam
æternum in cœlo, et inter eos mihi e peccatis meis
emergenti locus sursum inveniatur.

Sequitur apud Suaresium erratorum series quæ per paginas 17, in-folio, ut aiunt, expatiatur;
præmittuntur versus quibus Lectoris indulgentiam Editor sollicitat:

Humanum est errare, manus quoque lubrica fallit
Sunt fragiles calami difficilesque typi.
Ingenii est eadem non semper vena; remittit
Arcus lensus; habent ancipites gladii.
Corrige sic ergo errores per opuscula Nili,
Sanctu toti illius qui documenta legis.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΗΛΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΗΣ ΚΑΚΙΑΣ ΛΟΓΙΣΜΩΝ.
—
SANCTI NILI
DE OCTO VITIOSIS COGITATIONIBUS.

(COTELERIUS, *Monumenta Ecclesiae Graecae*, t. III.).

MONITUM.

Ex duobus tractatibus, quos super eodem argumento, de octo vitiis, composuit B. Nilus, alterum ediderunt ac Latinitate donaverunt duo viri docti, Franciscus Combefisius in Auctario suo postremo, et Josephus Maria Suaresius in Collectione opusculorum Nili: eundemque rursus prælo comisit, cum antiqua versione nondum visa, non sine laude memorandus Emericus Bigotius; exstat autem in duobus scriptis codicibus Regiæ gazæ, 348, et 1346, seu 2425, quorum in hoc volupe mihi fuit cernere præclaram illam lectionem, quam tomo superiori ex antiquo interprete collegeram, ταπεινὸς ἐκεῖνος, καὶ σὺ μετέωρος. Alter vero tractatus, hic nempe, Latine prodiit in operibus Joannis Damasceni ab accurato scriptore Jacobo Billio translatus; nunc Græce profertur ad fidem duorum exemplarium Rectorum, num. 1770-1662. Atque horum primo præfigitur distichum,

Νηίλου μὲν ποταμοῖο ῥόος χθόνα οἶδε ποτίζειν·
Νηίλου δ' αὖ μοναχοῖο λόγος φρένας οἶδεν λαίλειν.

Hoc est, Billio interprete;

*Arva rigat Nilus fluvius: sed pectora sermo,
Ex monachi Nili qui fuit ore, rigat.*

De gula.

De octo vitiosis cogitationibus seu affectionibus scribere aggressi, gulæ, inquam, fornicationis, avaritiæ, iræ, tristitiæ, acediæ, inanis gloriæ, et superbiæ, prius de ventris continentia, a qua gulam quoque, ut adversariam, internoscere proclive est, verba faciemus. Patres itaque non unam jejunii regulam, neque unam et eandem percipiendi cibi formam mensuramque tradiderunt; quod vel ob ætatem, vel ob imbecillitatem, vel ob quemdam corporis habitum, non omnes eodem robore præditi sint. At vero unum omnibus scopum proposuerunt, ingluviem fugere et saturitatem aversari. Unius porro diei jejunium utilius esse censuerunt, quam illud quod aut duos aut tres aut quatuor dies, aut etiam usque ad hebdomadam sine cibo protrahitur. Aiunt enim eum qui inediam ultra modum protendit, ultra modum etiam frequenter cibis uti; hincque fieri, ut interdum quidem fraude seu excessu inediæ, corpus fatiscat, atque ad spiritualia munia obeunda pigrescat; interdum rursus alimenti copia depressum, animam ad acediam languidamque mollietiam ducat. Ac deinde

Περὶ γαστριμαργίας.

Περὶ τῶν ὀκτῶ τῆς κακίας λογισμῶν ἦτοι παθῶν ἐπιχειρήσαντες γράψαι, γαστριμαργίας λέγω καὶ πορνείας καὶ φιλαργυρίας καὶ ὀργῆς καὶ λύπης καὶ ἀκηδίας καὶ κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας, προηγουμένως περὶ ἐγκρατείας γαστροῦ ἐροῦμεν, ἀφ' ἧς ῥῆδιον διαγνώσθαι¹ καὶ τὴν γαστριμαργίαν, ὡς ἀντικειμένην. Οἱ Πατέρες τοῖνον οὐχ ἓνα κανόνα νηστείας, οὐδὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς τῶν βρωμάτων μεταλήψεως, οὐδὲ τὸ αὐτὸ μέτρον παραδεδώκασιν· διὰ τὸ μὴ πάντας τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχειν ἢ δι' ἡλικίαν, ἢ δι' ἀσθένειαν, ἢ δι' ἔξιν τινὰ σώματος· ἓνα δὲ πᾶσι σκοπὸν ὑπέθεντο, φεύγειν τὴν πλησμονὴν καὶ ἀποστρέφασθαι τὸν κόρον. Τὴν δὲ καθημερινὴν νηστείαν ἐδοκίμασαν ὡφελιμωτέραν εἶναι τῆς ἐν δυσιν ἢ τρισιν ἢ τέσσαρσιν ἢ καὶ μέχρις ἑβδομάδος παρελκομένης. Φασὶ γὰρ τὸν ἀμέτρως τῇ νηστείᾳ παρεκτεινόμενον ὑπὲρ μέτρον πολλάκις κεχρησθαι τῇ τροφῇ, κάντεῦθεν ποτὲ μὲν τῇ ὑποβολῇ² τῆς αἰτίας ἀτονεῖν τὸ σῶμα, καὶ πρὸς τὰς πνευματικὰς λειτουργίας ὀκνηρότερον γίνεσθαι· ποτὲ δὲ τῷ πλήθει τῶν τροφῶν καταβαρυνόμενον, ἀγειν τὴν ψυχὴν εἰς ἀκηδίαν καὶ χαινώσιν. Καὶ πάλιν οὐ πᾶσιν ἀρμόδιον εἶπον εἶναι τὴν τῶν λαχάνων

VARIAE LECTIONES.

¹ Αἰ. διαγῶναι. ² Ἰντ. ὑπερβολῇ.

μετάληψιν, οὐδὲ πᾶσι τὴν τῶν ὀσπριων, οὐδὲ τὴν A
 τοῦ ξηροῦ ἄρτου τροφήν. Καὶ ἄλλον μὲν εἰρήκασιν
 ἐσθιοντὰ δύο λίτρας ἄρτου, πεινῶν, ἄλλον δὲ, δι' ἡμι-
 σείας μιᾶς χορτάζεσθαι. Πᾶσι μένοντι παρηγγεῖλαν,
 μὴ ἀπατεῖσθαι χορτασιὰ κοιλίας, μὴδὲ ἐξέλκεσθαι τῇ
 τοῦ φάρυγγος ἴδονῃ. Καὶ γὰρ οὐ μόνον ἡ ποσότης
 τῶν βρωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότης τὰ πεπυρωμένα
 βέλη τῆς πορνείας ἐκτείνουσιν. Οἰασθῆποτε γὰρ τρο-
 φῆς γαστήρ πληρουμένη, φλόγα παθῶν εἴωθεν ἀνά-
 πτειν. Καὶ αὖθις, οὐ μόνον ἡ κραιπάλη τοῦ οἴνου με-
 θύσκει τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἡ πλησμονὴ τοῦ ὕδα-
 τος· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πάσης βρώσεως καὶ πόσεως
 ἀμετρία νυσταγμὸν καὶ κάρων ἀποτελεῖ. Ἡ γοῦν
 τῶν βρωμάτων χρῆσις πρὸς τὸ ζῆν παραλαμβάνεται
 μόνον, οὐ πρὸς τὸ δουλεύειν ταῖς ὀρμαῖς τῆς ἐπιθυ-
 μίας. Ὅθεν ὁ τῷ σώματι παρέχων ἄπερ ἡ χρεῖα μάλ-
 λον ἀπαιτεῖ, καὶ οὐχ ἄπερ ἡ ἡδονὴ βούλεται, βλάβην
 οὐδεμίαν ἔχει πρὸς ἔγκρατειαν. Ὅρος δὲ ἔγκρατείας
 καὶ κανὼν, ὑπὸ τῶν Πατέρων ἀνωθεν παραδεδομένοι,
 τὸν μεταλαμβάνοντα τροφῆς, ἐτι τῆς ὀρέξεως ἐγκρι-
 μένης, ἀπέχεσθαι ταύτης, καὶ μὴ ἀναμένειν τὸν κό-
 ρον. Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ εἰπὼν, τῆς σαρκὸς πρό-
 νοιαν μὴ ποιῆσθαι· εἰς ἐπιθυμίας, οὐ τὴν ἀναγκαίαν
 κυβέρνησιν τῆς ζωῆς ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τὴν φιλήδονον
 ἀπηγόρευσεν ἐπιθυμίαν. Πρὸς μένοντι καθαρότητα
 τελείας· ψυχῆς, ἡ ἀποχὴ μόνη τῶν βρωμάτων οὐκ
 λογιεῖται, μὴ συντερεχουσὴν μὲν τῶν ἄλλων ἀρετῶν·
 τὴν δὲ διὰ σωφροσύνης μερικὴν καθαρότητα μάλλον
 ἔγκρατεια κατορθοῖ, σύμμαχον προσλαμβάνουσα καὶ
 τὴν ταπεινῶσιν. Ὅ γὰρ ἐξ ἔγκρατείας μόνης ἐπιχει-
 ρῶν κατορθοῦν αὐτὴν, ἔοικε τῷ μὴ χεῖρι νηχομένῳ.
 Τινὲς δὲ τῶν ἔγκρατευσόμενων, μετρήσαντες τὸ αὐ-
 ταρκες τοῖς σώμασιν αὐτῶν, ἡμερήσιον βρῶμα, τὸ
 ἔκτον περιεῖλον (1)· ὅτε δὲ τοῦτο κατώρθωσαν,
 αὖθις ἀναλόγως ἠκρωτηρίασαν τὸ λειπόμενον· καὶ
 οὕτως ὀδῶν προβαίνοντες, ἐφθασαν εἰς τὸ μέτρον τὸ
 συνεχτικὸν μόνον τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ ταῦτα περὶ ἔγκρα-
 τείας. Χρῆ δὲ καὶ περὶ γαστριμαργίας προστιθέναι
 τινά. Γαστριμαργίαν μὲν ἐκάλεσαν οἱ παλαιοὶ τὸ
 ὀξέως ἐσθίειν, καὶ πολλά, καὶ ἀδιαφόρως, καὶ πρὸ
 τοῦ καιροῦ· λαιμαργίαν δὲ, τὸ ἐνηδύνεσθαι βρώμασι·
 καὶ εἶναι διαφορὰν, τῆς μὲν τὸ ποσὸν, τῆς δὲ τὸ
 ποιόν. Ἐπεὶ γὰρ μαργαίνειν (2) ἐστὶ τὸ μάλινεσθαι,
 γαστρὸς μὲν μανία περὶ τὸ ποσὸν καταγίνεται· λαι-

olerum esum non omnibus convenire dixerunt,
 neque omnibus, leguminum, neque sicci panis ali-
 mentum. Quin alium quidem, duas panis libras
 comedentem, fame laborare dixerunt, alium vero
 semilibra una satiari. Illud tamen cunctos admo-
 nuerunt, ne ventris saturitate sese decipi, nec fau-
 cium voluptate pertrahi paterentur. Etenim non
 ciborum quantitas duntaxat, sed et qualitas, tela
 ignita fornicationis producit. Siquidem ex quovis
 cibi genere venter ingurgitetur, affectuum flammam
 excitare consuevit. Ac rursus, non solum vini
 crapula inebriat mentem, sed etiam aquæ satietas.
 Atque ut uno verbo dicam, cibi omnis potusque
 immoderata sumptio, soporem ac veternum efficit.
 Sane ciborum usus ad tuendam duntaxat vitam
 adhiberi debet, non item ut insultibus cupiditatis
 serviamus. Unde qui corpori, quæ magis neces-
 sitas poscit, non quæ voluptas expetit, submini-
 strat, nullum ad continentiam detrimentum pa-
 tietur. Decretum autem et regula continentiæ
 antiquitus a Patribus tradita, ejusmodi est, ut
 qui escam sumit, instante adhuc appetitu, ab ea
 abstat, neque saturitatem expectet. Sed et Apo-
 stolus^a, monendo, carnis curam non facere in
 desideriiis, non prohibuit necessariam vitæ gu-
 bernationem, sed libidinosam cupiditatem inter-
 dixit. Verumenimvero ad puritatem animæ per-
 sectam adipiscendam, ciborum abstinentia sola
 parum virium habet, nisi cæteræ virtutes concur-
 rant. At particularem eam puritatem quæ castitate
 comparatur, continentia potius præstat, assumpta
 in societatem humilitate. Nam qui eam per solam
 continentiam adipisci conatur, illi similis est qui
 una solum manu natat. Porro quidam ex conti-
 nentibus, corporum suorum viribus sufficientiam
 metientes, diurnum cibum sexta parte circumei-
 derunt; cum autem istud effecissent, rursus simili
 ratione, quod reliquum erat amputarunt; atque
 sic via quadam progrediendo, ad eam mensuram
 pervenerunt, quæ ad vitam duntaxat conservandam
 satis esset. Atque hæc de continentia. Oportet au-
 tem de gula quædam adjungere. Gulam veteres
 appellarunt, festinanter, et multa, et sine delectu,
 et ante tempus comedere; ingluviem vero, cibis

^a Rom. xiii, 14.

VARIÆ LECTIONES.

¹ Int. ποιῆσθαι. ² Int. τελείαν.

NOTÆ.

(1) Τὸ ἔκτον περιεῖλον. Hunc locum cum non intelligeret, seu potius, ut de tanto viro benigne sentiamus, indiligenter legeret Billius, τὸ ταυτῶν in versione sua expressit, sibi circumciderunt; tolerabili quidem sensu, sed intolerando errore. Labitur etiam magnus interpres in quibusdam aliis locis et vocibus; ut in βέουσεων, p. 191, b. τριβει, 206, c. διακονίαν, ibidem, τῷ σώματι συντηρεῖ τὴν ἰσὴν ἔγκρατειαν, 207, b. παρεμίνον, 210, a. ἀρρένεσις 216, a. μηδ' εἰς αὐτὰ τὰ πρόσωπα 216, c. δυνατὸν ἐστιν, etc., 218.

(2) Μαργαίνειν. Grammaticis adjungendi Patres, Clemens Alexandrinus *Pædagogoi* lib. ii, cap. 1, Isidorus Pelusiota lib. i, *Epist.* 384, Dorotheus *Doctrina* 15 et Maximus, *Quæstionum et dubiorum* cap. 59. In Philone, libro de temulentia sub finem. Ἀλλὰ καὶ τότε ὁμοῦς ἡ ἀπληστος ἐν αὐτοῖς ὄρεξις, ὡς περ ἐτι λιμώτουσα, μαργάζει. Et tamen sic quoque insatiabilis appetitus; tanquam famelicus furere non desinit. An errato typographico pro μαργάζει? Scio Hesychium μαργαίρειν, sicut et μαργαίνειν expungere ἐνθουσιάζειν· Μαργαίρει, inquit, λάμπει, ἐνθουσιάζει.

delectari; cum hac differentia, ut ad illam quantitas, ad hanc qualitas pertineat. Quia enim μαργαίνεν insanire significat, ventris quidem insania seu gula in quantitate versatur, gutturis autem sive ingluvies, in qualitate, quanquam nonnulli utramque uno nomine gulam vocaverunt. Hæc stomachum, hepar, splemem, denique imbecillitatem causatur, eosque qui propterea in graves morbos inciderunt.

Frugum principium flos est, ac virtutis activæ continentia, et affectuum vitiosorum gula ^b.

Ignis materia lignum est; libidinis autem, ventris satietas; et illud quidem suscitatur flammam, hæc vero pravam cupiditatem.

Venter egens, perturbationes animi consopit, quas plenus excitat.

Arida victus ratio, sobrium parit sensum: victus autem humidus et mollis, mentem demergit.

Solis quidem radios obscurat nebula; mentem vero, crassus vapor e cibis exhalans.

Ut terra inculca spinas producit, sic venter cibis onustus obscenas cogitationes.

Neque in cœno unguentum, neque in gulosis fragrans virtutis odor inveniri potest.

Helluonis oculus convivia curiose exquirat; continentis autem, spiritualium sapientumque virorum cœtus.

Sanctorum memorias numerat comedonis animus; continentis autem, eorum vitam imitatur.

Ne exquisitis nimisque cibis corpus sagines, illico enim insurget adversum te. Quin potius per continentiam ipsum coerce, sicque obtemperans reddes, ita ut nec inordinatis motibus prorumpat, nec præ petulanti impetu, equi in morem hinniat. Nam neque hostis obtruncatus terrorem incutit, neque corpus per continentiam dejectum perturbat animam; et quemadmodum cadaver flammam ignis minime sentit; sic neque

continentia castitatem parit; gula contra libidinis mater est.

Qui ventrem implens, pudicitia cultum proficitur, homini similis est, qui pollicetur se ignis vim stirpia compressurum, aut flammam oleo existenturum.

Qui pane et aqua saturatur, continens non est. Cujusvis enim saturitas, aliena est a continentia.

Cum gulæ demon præscriptam ciborum abstinentiam labefactare non valet, tum ascetam in summæ continentia cupiditatem maligne conjicit; ut dum ob corporis imbecillitatem non potest ad continentiam quæ modum excedit pertingere, excidat quoque ab ea quæ intra modum est. Quod etiam ipsum in aliis virtutum monasticis exercitationibus hostes faciunt.

^b Vita S. Sabæ, n. 5. Ephr. n. 446 De humilit., c. 1.

Α μου, περί τὸ ποῖον· τινὲς δὲ καὶ ἀμφὺ γαστριμαργίαν ὠνόμασαν. Αὕτη προφασίζεται στόμαχον, καὶ ἥπαρ, καὶ σπλήνα, καὶ ἀπλῶς ἀσθένειαν, καὶ τοὺς διὰ ταῦτα χαλεποὺς περιπεπωκότας νόσους.

Ἄρχη καρποφορίας, ἀνθος, καὶ πρακτικῆς, ἐγκράτεια, καὶ παθῶν, γαστριμαργία.

Ἕλιν πυρὸς, ξύλα· ἀκολασίας δὲ, πλησομένη γαστήρ· καὶ τὰ μὲν ἐξάπτει φλόγα, ἡ δὲ φαύλην ἐπιθυμίαν.

Γαστήρ ἐνδεὴς κοιμίζει πάθη· διεγείρει δὲ ταῦτα πεπληρωμένη.

Διαιτα ξηρὰ νηφάλιον τίττει φρόνημα· βίος δὲ ὑγρὸς νοῦν καταβαπτίζει.

Β Ἕλιν μὲν ἀκτίνας ὁμίχλη σκοτίζει· νοῦν δὲ, παχὺς ἀτμός, βρωμάτων ἀναδιδόμενος.

Γῆ μὲν χειρσοθεῖσα, βλαστάνει ἀκάνθια· γαστήρ δὲ βαρηθεῖσα, λογισμοὺς αἰσχροὺς.

Οὔτε ἐν βορδῶρι δυνατόν εὐρεῖν μύρον, οὔτε ἐν γαστριμάργοις εὐωδιαν ἀρετῆς.

Ὄφθαλμὸς γαστριμάργου περιεργάζεται συμπόσια· τοῦ δὲ ἐγκρατοῦς, ἀνδρῶν πνευματικῶν καὶ σοφῶν συνέδρια.

Μνήμας ἀγίων ἀριθμεῖ ψυχὴ γαστριμάργου· ἡ δὲ τοῦ ἐγκρατοῦς μιμεῖται βίους αὐτῶν.

Μὴ πιάνης τὸ σῶμα πολυτελεῖα καὶ κόρη· ταχὺ γὰρ καταναστήσεται σου. Δάμαζε δὲ τοῦτο δι' ἐγκράτειας, καὶ καταστήσεις εὐήνιον, μῆτε κινούμενον ἄτακτα, μῆτε χρεμετίζον ὑπὸ ὀρμῆς ἐμπαθοῦς. Οὕτε γὰρ πολέμιος ἀνηρημένος παρέχει φόβον· οὔτε σῶμα δι' ἐγκρατείας ταπεινωθὲν ταραττεῖ ψυχὴν. Καὶ ὥσπερ οὐκ οἶδε νεκρὸς φλόγα πυρὸς, οὕτως οὐδὲ ἐγκρατῆς κάμινον ἐμπαθείας.

is qui continentia præditus est, libidinis formam

Ἐγκράτεια τίττει σωφροσύνην· γαστριμαργία δὲ μήτηρ ἀκολασίας.

Ὁ πληρῶν γαστέρα, καὶ σωφρονεῖν ἐπαγγελόμενος, ὁμοίος ἐστὶ τῷ ἐπαγγελομένῳ χαλινοῦν ἐν καλάμῳ πυρὸς ὀρμῆν, ἢ ἐλαίῳ φλόγα σθεννεῖν.

Ὁ κορηννόμενος ἄρτου καὶ ὕδατος, ἐγκρατῆς οὐκ ἐστὶ. Παντὸς γὰρ κόρος, ἐγκρατείας ἀλλότριος.

Ὅταν ὁ τῆς γαστριμαργίας δαίμων ἀτονήσῃ διαφθεῖραι τὴν ὠρισμένην τῶν βρωμάτων ἐγκράτειαν, τότε κακοθήσῃ, εἰς ἐπιθυμίαν ἀροτάτης ἐγκρατείας ἐμβάλλει τὴν ἀσχητὴν· ἵνα τῆς ἀμέτρου μὴ δυνηθεὶς ἐφικέσθαι δι' ἀσθένειαν σώματος, ἐκπέσῃ καὶ τῆς συμμέτρου. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης ἀσκήσεως οἱ ἐχθροὶ ποιοῦσιν.

NOTÆ.

sed in hac significatione non respicitur ad ἐνθουσιασμοῦ furorem, ad ipsius Ἐλλαμψίν, respicitur, auctore eodem Hesychio voce ἐνθουσιασμός, ac

post eum Suida, et Varino; qui postremus per priores videtur corrigendus. Potest etiam in Philone emendari, μαιμάζει, idque magis placet.

Παραβάλλοντες εἰς οἴκους κοσμικῶν, τότε μάλιστα τῆς ἐγκρατείας ἀνθεξόμεθα· μήποτε διὰ γαστριμαργίας παχυνθεὶς ὁ νοῦς, ἀμελήσῃ τῆς συνηθείας, καὶ τοῖς ἐχθροῖς εὐάλωτος γένηται.

Χρὴ τοὺς μὲν γέροντας θυμοῦ κρατεῖν, γαστρὸς δὲ τοὺς νέους· τοῖς μὲν γὰρ οἱ ψυχικοὶ, τοῖς δὲ, μᾶλλον οἱ σωματικοὶ δαίμονες ἐπιτίθενται.

Γαστρὸς ἐγκράτεια ταπεινοὶ τὰ πάθη· θρασύνει δὲ ταῦτα γαστριμαργία.

Ἐν πλησμονῇ γαστρὸς, μῆδὲν ἐρεῦνα θεϊότερον. Νέφος μὲν, καλυπτήριον σελήνης· Θεοῦ δὲ σοφίας, γαστριμαργία.

Τρυφή καὶ μάλιστα νέφος³ (3), παθῶν θησαυρὸς, ψυχῆς θάνατος ἀβθαίρετος.

Νεάζοντι σώματι τρυφή καὶ μέθη τὸ τῶν ἡδονῶν ἀνάπτουσι πῦρ.

Παχεῖα γαστήρ, τῇ συνεχείᾳ τῶν θολερῶν ἀναθυμιάσεων, φυγαδεῦει οἶδε διανοίας λεπτότητα.

Ἐρωσ θεῖος, οὐ μεταωριζόμενος τῷ πετρῷ τῆς ἐγκρατείας, θάπτον πρὸς τὴν ὕλην καταπίπτει, βαρυνόμενος ταῖς πέδαις τῆς ἀκρασίας.

Πλησμονὴ συνεχῆς γαστρὸς ἀφροδισίων ἐρεθίζει σκιρτήματα.

Γαστήρ, φύλαξ παρακαταθήκης ἀπίστος, τὸ ἐμβαλλόμενον ἀποβάλλουσα.

Γαστριμαργὸς πίων, χοῖρος ἔτοιμος εἰς σφαγὴν. Αἷματος εἰσροὴ πνεύματος ἐκροὴν ἐργάζεται.

Ὁ μὲν ἔρχων γαστρὸς, ἐν παντὶ τόπῳ δύναται μετείναι τὴν ἀρετὴν· ὁ δὲ ὑπὸ ταύτης ἀρχόμενος, ἐν οὐδενὶ πάντως.

Δύο σκοποὶ τῆς ἐγκρατείας· ὁ μὲν, ἵνα τῶν ἡδέων τῆς παρουσίας ζωῆς στερηθέντες, τῶν ἡδέων τῆς μελλούσης τύχωμεν· ὁ δὲ, ἵνα ταπεινωθέντι τῷ σώματι καὶ ἡ ψυχὴ συνταπεινωθῇ, καὶ εὐκατάνοτος οὕτω γένηται. Λοιπὸν οὐκ πᾶς κρείων μὲν ἀπεχόμενος, ἑτέρων δὲ βρωμάτων ἐμπιπλάμενος, γαστριμαργὸς ἐστίν, ἐκπεσῶν τῶν εἰρημένων τῆς ἐγκρατείας σκοπῶν.

Ἡ γαστριμαργία πολλάκις, καὶ διὰ θυρίδος ἀγάπης, εἰσπηδᾷ εἰσθεν.

Ἡ γαστριμαργία ξηραίνει μὲν τὴν πηγὴν τῶν ἐπαινετῶν δακρύων, κινεῖ δὲ τὴν πηγὴν τῶν αἰσχίστων ρεύσεων.

Λέοντα μὲν κολακεύσας (4), πολλάκις ἡμερώσεις·

VARIÆ LECTIONES.

³ Αἱ. νέους.

NOTÆ.

(3) Τρυφή καὶ μάλιστα νέφος. Quam difficile sit, ex uno codice ms. omnibus numeris absolutam mendicis carentem accurare editionem, vel hic unus locus abunde ostendit. Quis enim, amabo, susciperetur, illud νέφος ex superiori linea sumptum, sedem vocabuli νέος occupare? Doctissimus vero Billius, qui vertit: *Luxus, mentis nubes est*, nisi aliter legerit, potuit simplicius reddere, *Luxus, et*

Quando ad eorum qui in mundo vivunt domos accedimus, tum vel maxime continentiam complecti studeamus; ne mens ubi per gulam saginata fuerit, consueti negligat, atque ab inimicis facile capiatur.

Oportet ut senes iræ imperent, juvenes ventri; siquidem illis animales dæmones, his corporei potius insidias moliantur.

Ventris continentia turbidos animorum motus deprimit; gula vero eosdem feroces reddit.

Ventre saturo nihil divinum investiga.

Ut nubes obtegmentum lunæ est; ita Dei sapientiæ, gula.

Luxus, præcipue juvenibus, perturbationum thesaurus est, animæ ultro accessita mors.

Juvenili corpori, luxus et ebrietas voluptatum ignem accendunt.

Crassus venter, turbulentorum vaporum assiduitate, mentis subtilitatem in fugam agere consuevit.

Divinus amor, nisi continentię penna sublevetur, sine ulla cunctatione ad res ex materia concretas delabitur, utpote intemperantiæ compedibus depressus.

Assidua ventris saturitas venereos insultus exstimulat.

Venter, infidus depositi custos est, et quod injicitur abjicit.

Obesus belluo porcus est ad cædem paratus.

Sanguinis influxio, spiritus effluxionem parit.

Qui ventri dominatur, quovis loco virtutem colere potest; qui autem sub ipsius imperio est, nusquam omnino.

Duo sunt continentię proposita: alterum, ut per abdicatas hujusce vitæ voluptates, futuræ voluptatibus fruamur; alterum, ut depresso corpore, anima simul per humilitatem deprimatur, atque hoc modo ad compunctionem propensa sit: De reliquo igitur quisquis a carnibus quidem abstinet, aliis tamen cibis sese ingurgitat, belluo dicendus est, ut qui a commemoratis continentię institutis desciverit.

Gula sæpenumero etiam per charitatis fenestram insilire solet.

Gula fontem laudabilium lacrymarum siccatur; contra turpissimarum fluxionum fontem commovet.

Leonem si demniceas, eum haud raro cicurabis;

maxime nubes est.

(4) Κολακεύσας. Elegantem sententiam Platonis Judæi libro *De legatione*, ad Caium, p. 997, 998, ubi de uxore Macronis loquitur, δεινὸν γυνὴ γνώμην ἀνδρὸς παραλύσαι καὶ παραγαγεῖν, καὶ μάλιστα μαχλάς, ἔνεκα γὰρ τοῦ συνειδότος κολακικώτερα γίνεταί, prave editam, prave emendatam aspicias Melissæ lib. II, serm. 34.

at si ventri blandiaris, triculentiflorem eum red-
des.

Gulosis ipsa quoque insomnia, cibi sunt.

Ventri impera, ne tibi ille imperet.

Oppresso ventre animus humilitate sese dejicit;
molliter autem habito, in altum assurgit.

Dæmonum princeps est Satanas; vitiorum autem,
gula.

Posteaquam malus seu diabolus helluonum
manus ac pedes somno colligavit, ita demum
arbitratu suo omnia agit, atque turpibus spectris
impurisque excretionibus animum et corpus in-
ficiit.

Apud mundanos radix omnium malorum avari-
kia est; apud monachos autem gula potius.

Copiosum stercus ingentem vermium numerum
gignit; et ciborum copia magnum libidinosarum
cogitationum numerum procreat.

De fornicatione.

Fornicationis spiritus, per carnis cupiditatem,
inde etiam a prima ætate, nobis negotium facessit.
Atque atrox ejus bellum est, ac duplex, in animo
nempe et in corpore consideratum. Porro adversus
eum continentia strenue pugnat, animi humilitate,
sine qua nec fornicationem quisquam, nec alia vitia
superare poterit, auxilium ipsi afferente. Oportet
ergo, juxta Proverbium ^c, omni custodia servare
cor ab obscenis cogitationibus, nec ullam earum
ad nos accedentem admittit; ne aliqui animum
subiens, illum trahat seu enervet, atque ad volupta-
tem illiciat. Operæ pretium est enim secundum Do-
mini doctrinam ^d, mundare prius quod intus est
calicis, ut fiat etiam id quod deforis est, mun-
dum. Quandoquidem jejunium quoque non idcirco
tantum colimus, ut corpus afficiemus, verum etiam
ut prudentiam mentis adipiscamur; ne per immo-
dicam ciborum copiam obscurata, custodiendis co-
gitationibus impar sit. Quia illud quoque manda-
tum, quod primus homo a Deo datum accepit, ser-
pentis caput observare jubet ^e; hoc est perniciosæ

^c Prov. iv, 23. ^d Matth. xxiii, 26. ^e Gen. iii, 15.

VARIÆ LECTIONES.

^a Al. περιγίνασθαι. ^v Al. ἐκλύση. ^v Abest ab al.

A γαστέρα δὲ θεραπεύσας, ἀγριωτέραν παρασκευά-
σεις.

Τοῖς γαστριμάργοις καὶ τὰ ἐνύπνια (5) βρώ-
ματα.

Κράτει γαστρός, ἵνα μὴ αὐτῆ κρατήσῃ σου.

Γαστρός θλιβομένης, τὰπεινούται καρδία· θερα-
πειουμένης δὲ, πρὸς ὕψος ἐπαίρεται.

Ἄρχων μὲν δαιμόνων, ὁ Σατανᾶς· ἄρχων δὲ πα-
θῶν, ἡ γαστριμαργία.

Τῶν γαστριμάργων χειρὰς ὁμοῦ καὶ πόδας ὕκνω
δεσμήσας ὁ πονηρὸς, πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν,
αἰσχροῖς φαντασίαις καὶ μιαιφαῖς ἐκκρίσεις καὶ
ψυχὴν καὶ σῶμα καταρπύσας.

Παρά μὲν κοσμικοῖς ῥίζα πάντων τῶν κακῶν
ἔῃ φιλαργῦρια, παρὰ δὲ μοναχοῖς μᾶλλον ἡ γαστρι-
μαργία.

Πλήθος κόπρου πλήθος σκολιχῶν γεννᾷ· καὶ
πλήθος βρωμάτων, πλήθος ἐμπαθῶν λογισμῶν.

Περὶ πορνείας (6).

Τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας, διὰ τῆς ἐπιθυμίας τῆς
σαρκὸς, ἀπὸ πρώτης ἡλικίας ἡμῖν ἐνοχλεῖ. Καὶ χα-
λεπὸς ὁ τοῦτου πόλεμος, καὶ διπλοῦς, ἐν τε ψυχῇ καὶ
σώματι θεωρούμενος. Ἀντιστρατεύεται δὲ τούτῳ
γενναίως ἡ ἐγκράτεια, συναιρουμένης αὐτῇ καὶ τῆς
ταπεινώσεως τῆς ψυχῆς, ἥς ἐκτὸς οὔτε πορνείας,
οὔτε ἄλλων παθῶν δυνήσεται τις περιγενέσθαι ^a.
Χρὴ τοίνυν κατὰ τὴν Παροιμίαν (7), πάσῃ φυλακῇ
τηρεῖν τὴν καρδίαν ἀπὸ ῥυπαρῶν λογισμῶν, καὶ
μηδένα τούτων προσβάλλοντα παραδέχεσθαι· μήποτε
παρεισδύς ἐκλύσῃ ^v ταύτην καὶ ὑπαγάγηται πρὸς
φιληδονίαν. Προσῆκει γὰρ καθαρίζειν πρότερον
κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν, τὸ ἔνδον τοῦ
ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἔξω καθαρὸν. Ἐπεὶ καὶ
τὴν νηστείαν ἀσκούμεν, οὐ πρὸς κακοῦχίαν τοῦ σώ-
ματος ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς νῆψιν τοῦ νοῦς, ἵνα
μὴ τῇ ἀμετρίᾳ τῶν βρωμάτων σκοτισθῆις, ἀδυνα-
τήσῃ πρὸς τὴν τῶν λογισμῶν φυλακὴν. Καὶ ἡ παρὰ
τοῦ Θεοῦ δὲ ^v δοθεῖσα πρὸς τὸν πρῶτον ἀνθρώπον
ἐντολὴ, κελεύει τὴν κεφαλὴν ὑφ᾽ ἑαυτῆς τηρεῖν· τού-
ἐστι, τὴν ἀρχὴν τοῦ βλαβεροῦ λογισμοῦ, δι' ἧς ἔρπειν

(5) Ἐνύπνια. Lectio deridicula, circa Antoninum
meum, occupat caput 90 Synodici adversus Trago-
diam Irenæi: corrigetur autem per caput 59 ejus-
dem operis, somnium.

(6) Πορνείας. Indubie turpiterque corrupti sunt
Alexius Aristinus et Symeon Magister et Logotheta,
in Synopsi ac Epitome Canonum, tomo II Biblio-
thecæ juris canonici veteris, p. 705 et 738, κατὰ τὸν
τοῦ Κυρίου λόγον, ἰσως καταδικάζεται καὶ ἀνήρ, καὶ
γυνή, διὰ πορνείαν vel πορνείας ἀποζευγνύμε-

vo. Liqueat enim ex ipso Canone, qui est Basillii no-
nus, scribi oportere, δίχα πορνείας, nec probatione
est opus. Juxta Domini sermonem, vir et mulier
citra fornicationis causam separati, pariter condem-
nantur.

(7) Κατὰ τὴν Παροιμίαν. Ludibrium revera est,
quod Patricius Junius, dum nascit, hæc verba,
Ἄφελου τὸ ἰμάτιον αὐτοῦ, παρῆλθε γὰρ, esse Salo-
monis Proverb. | xxvii, 13, παροιμαστήν in προ-
μιαστήν pervertit, p. 53 Catenæ in Job.

εις τὴν ἡμετέραν ἐπιχειρεῖ ψυχὴν· μήποτε τῇ παραδοχῇ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα συνεισρυῆ, καὶ κατακυλισθῶμεν εἰς τὴν ἀθέμιτον πρᾶξιν. Καλὸν οὖν τὰ νήπια Βαβυλῶνος· φημί δὲ τοὺς ἐν ἀρχῇ προσβάλλοντας αἰσχροὺς λογισμοὺς· ἐδαφίζειν καὶ συντριβεῖν πρὸς τὴν πέτραν, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός. Ἄδρυνθέντες γὰρ παρέξουσιν ἡμῖν ὄχλησεις πολλὰς καὶ πράγματα. Μὴ θαρρήσωμεν δὲ καταβαλεῖν διὰ μόνης ἀσκήσεως, τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα τῆς πορνείας, εἰ μὴ καὶ ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ συναφάψῃται βοήθεια. Οὐ παύσεται γὰρ ὁ ἄνθρωπος πολεμούμενος ὑπ' αὐτοῦ, μέχρις ἂν ἐν ἀληθείᾳ πιστεύσῃ, ὅτι οὐκ ἰδίᾳ σπουδῇ καὶ καμάτῳ, τῇ δὲ τοῦ Θεοῦ σκέπῃ καὶ ἀντιλήψει, τῆς χαλεπῆς ταύτης ἀπαλλαγῆσεται μάστιγος. Ἵπερφυὲς γὰρ ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ ὁ τοὺς ἐρεθισμοὺς τῆς σαρκὸς καὶ τὰς ἡδονὰς ταύτης καταπατῶν, τρόπον τινα, τοῦ σώματος ἔξω γίνεται. Διὸ καὶ ἀδύνατον ἀνθρώπῳ τοῖς ἰδιοῖς πτεροῖς ἀναπτῆσαι^α πρὸς τὴν ὑψηλὴν ἀγγελίαν, εἰ μὴ καὶ χάρις Θεοῦ, τοῦτον ἀπὸ βέθρου τῶν παθῶν ἀνάγοι. Δεῖγμα δὲ τοῦ, τὴν ἀρετὴν ταύτην κτήσασθαι τινα τελείως, τὸ μηδεμίαν αἰσχρὰν φαντασίαν ἐν τοῖς ὕπνοις ἐπιτηδῆν τῇ ψυχῇ· αὐταὶ γὰρ τοῦ νοσεῖν τὴν ψυχὴν τεκμήριον, καὶ μὴ πῶ τοῦ πάθους ἀπηλλάχθαι. Διὸ καὶ ταύτας ἐλεγχον εἶναι τῆς προλαβοῦσης λέγομεν βραθυμίας, καὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἀσθενείας, οἷα τῆς καλυπτομένης ἐν τοῖς ἀποκρύφοις τῆς ψυχῆς μέρσει νόσου, φανερουμένης διὰ τῆς ἐν τοῖς ὕπνοις βρούσεως. Μέγα οὖν, ἀδελφοί, τὸ κατόρθωμα τῆς ἀγγελίας καὶ σωφροσύνης· καὶ διὰ τοῦτο μεγάλαις καὶ ποικίλαις ἐπιβουλαῖς πολεμεῖται παρὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἄλλ' ἡμεῖς εἰδότες, ὅτι χωρὶς ἀγιασμοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον, μὴ ἀποκάμωμεν, φυλάττοντες ἐπιμελῶς τὴν καρδίαν, καὶ ἐγκρατεῦμενοι, καὶ πυκνῶς προσευχόμενοι μετὰ στεναγμοῦ, καὶ ἄλλα ποιῶντες, ὅπως τὴν κάμινον τῆς ἡμετέρας σαρκὸς, ἣν ὁ Βαβυλώνιος βασιλεὺς ἀνάπτει τοῖς τῆς ἐπιθυμίας ἐρεθισμοῖς, ἀποσδέσωμεν τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σωφροσύνη μὲν ἐγκρατείας τέκνον· πορνεία δὲ θυγάτηρ γαστριμαργίας.

Κυμάτων βία χειμάζει πλοῖον· καὶ νοῦν ἀκρατῆ, λογισμὸς πορνείας.

Ἄψις εὐανθῆς, βέλος παφαρμακωμόνον· ἔτρωσε ψυχὴν, καὶ τὸν ἰὸν ἐναπέθετο, καὶ ὅσον χρονίζει, πλείονα σῆψεν ἐργάζεται.

Βέλτιον οἶκοι μένοντα σχολάζειν, ἢ τιμᾶν δοκοῦντα τὰς ἐορτάς, κάρτερρον τοῦ δαίμονος γίνεσθαι.

Ἐλαιον τρέφει λύχνον, καὶ πυρρὸν ἡδονῆς ὀμιλία γυναικός.

Φεῦγε συντυχίας γυναικῶν, καὶ μὴ δῶς αὐταῖς

A cogitationis initium, per quod ad animam nostram serpere conatur; ne forte, admisso capite, reliquum etiam corpus una illabatur, et in nefariam decidamus actionem. Bene itaque erit, si parvalos Babylonis, turpes, inquam, cogitationes, quæ nos primum adoriuntur, ad petram, quæ est Christus ^f, allidamus atque obteramus ^g. Adultæ etenim, plurimum nobis turharum ac molestiarum exhibebant. Nec vero nos impurum fornicationis spiritum per solam religiosam exercitationem dejecturos esse confidamus, nisi Dei subsidium accesserit. Neque enim homo ab eo ante oppugnari desinet, quam vere crediderit, quod non suo studio et labore, sed Dei protectione atque præsidio ab hoc aspero flagro liberandus sit. Siquidem res est eximia ac supra naturam; et qui carnis irritamenta et voluptates proterit, a corpore quodammodo excedit. Proinde fieri nequit, ut homo suismet pennis ad castitatem, excelsam rem, convolet, nisi Dei quoque gratia eum a perturbationum animi fovea in altum edu-xerit. Cæterum indicium, quod quispiam hanc virtutem plene sit consecutus, istud est, si nulla fœda imaginatio per somnum in animam insiliat. Ex namque argumento sunt animam ægrotare, nec ab huiusmodi affectu adhuc esse liberam. Unde et eandem dicimus antecedentis socordix, abditæ ac in nobis imbecillitatis esse indices, non secus ac morbi cujusdam in animi penetralibus delitescentis, ac sese patefacientis per fluxionem quæ in somnis contingit. Magna itaque, fratres, castitatis et pudicitix virtus est; ob idque magnis variisque insidiis ab hostibus oppugnatur. Verum nos, gnari quod sine sanctimonia, ut ait Apostolus ^h, nemo videbit Dominum, ne fatiscamus, dum diligenter cor nostrum conservamus, continentiam colimus, crebras preces cum gemitu fundimus, cæteraque facimus, quo carnis nostræ fornacem, quam Babylonius rex per cupiditatis illecebras accendit, Spiritus sancti interventu exstinguamus. Ipsi gloria in sæcula.

Pudicitia continentix filia est; fornicatio autem, gulæ soboles.

Fluctuum impetus navem jactat; mentem intemperantem, fornicationis cogitatio.

D Florida facies, telum venenatum est: animus sauciat, et in ipso venenum insigit; quoque diutius immoratur, eo majorem saniem efficit.

Præstat domi quietum manere, quam putando festa colere, dæmonis prædam et accessionem fieri.

Uleum lucernam alit, itemque voluptatis flammam, mulieris consuetudo.

Mulierum consortia fuge, nec libertatem ipsis con-

^f 1 Cor. i, 4. ^g Psal. cxxxvi, 9. ^h Hebr. xii, 14.

cede. Primo congressu, et demissa humi facie leniter loquuntur, et lacrymantur miseranter; modesteque sese componunt, frequenter ingemiscunt; de castitate percontantur, et studiose audiunt. Secunda vice vidisti, jam paulisper atollunt oculos; tertio colloquio, fixius te intuentur, subrident, imo etiam profusum risum edunt; ac denique cuncta quæ animam obsident molliuntur, hamos mortis, præstigiærum illectamenta, atque multipliciter contextas plagas.

Ad ignem si propius accesseris, statim resilies; at si mulieris verbis te emolliri sinas, non illico recedes.

Viret herba, quæ aquis propinqua est; et libidinis affectus, in muliebri colloquio.

Forma fucata, intemperantium perniciēs et naufragium est.

Quemadmodum ignis memoria mentem minime urit; sic nec affectus, remota materia, qua alitur atque augetur.

Par est, serpentis et affectui parcere. Nam ut occasionem invenerint, interimere festinant.

In congressu perniciosarum personarum, quiescentibus tuis passionibus, ne propterea confidas. Hoc enim quoque ars est, ut adversum te incautum insurgant, eoque modo facilius te capiant.

Si quando affectum viceris, ne ideo curam et sollicitudinem abjicias. Si quidem affectus ultro redire solent, ac repentino impetu ingens hominibus incautis periculum inferunt.

Scintilla in paleis moram trabens, flammam excitat; tum noxia recordatio diutius insidens, fornicationis cupiditatem.

Ut mortis memoria ciborum intemperantiam amputat; sic libidinis petulantiam resecat continentia juncta humilitati et orationi.

Si libidinis cogitatio animum tuum subierit, confestim mentem inde abstractam ad Deum summo studio attolle; ne diutius immoratus, tanquam voluptatis amator condemneris.

Cum libidinis ardore flagraveris, tum ingemiscens hic verbis utere: Heu me miserum, si diabolus Deo, et impuritatem puritati anteposueris! *Projicientes me nunc circumdederunt me*¹. *Exsultatio mea, erue me a circumdantibus me*². Sunt etiam nonnulli, qui fustem accipiant, seque acerrime feriant, atque ita ardorem expellant, dolore nimirum voluptatem procul abigente.

Quoties libidinis illecebra seorsim in te impetum jecerit, surge, ac te coram Deo projice, clamans: Fili Dei, adjuva me³. Neque vehementer contristeris: non enim affectum evulsorem sumus, sed oppugnatores.

¹ Psal. xvi, 11. ² Psal. xxxi, 7. ³ Matth. xv, 25.

παρρησίαν. Πρώτη συντυχία, καὶ τὸ βλέμμα τείνεται κάτω, λαλοῦσι πρῶως, καὶ διακρῦουσι συμπῶως, καὶ σχηματίζονται κοσμίως, καὶ πυκνὰ στενάζουσιν ἐρωτῶσι περὶ ἀγνείας, καὶ σπουδαίως ἀκούουσι: Δεύτερον εἶδες, καὶ μικρὸν ἀνένευσαν· τρίτον, καὶ προσέσχον ἀτενέστερον, ἐμειδίασαν, καὶ κεχυμένως ἐγέλασαν· καὶ λοιπὸν ἐξαρτῶουσι πάντα τὰ πολιορκοῦντα ψυχὴν, ἀγκίστρα θανάτου, καὶ θέλιγτρα γοητείας, καὶ πολὺπλοκα θήρατρα.

Πυρὶ μὲν προσελθὼν, ταχέως ἀποπηδήσεις· γυναϊκῶς δὲ ῥήμασι χαινωθεὶς, οὐκ εὐθέως ἀναχωρήσεις.

Θάλλει βοτάνη παρ' ὕδασι, καὶ πάθος ἀκολασίας, ἐν ὁμίλῃ γυναικῶς.

Μορφή κεκαλλωπισμένη, τῶν ἀκρατεστέρων διέθρος καὶ ναυάγιον.

Ὅσπερ μνήμη πυρὸς οὐ καίει διάνοιαν, οὕτως οὐδὲ πάθος, ἀπόσυρσις ὕλης τῆς τρεφούσης καὶ ἀφαιρούσης αὐτό.

Ὅσον ὁ ἐστὶν ὄφεις καὶ πάθους φείσασθαι. Καὶ ῥὸν γὰρ εὐρόντα, σπεύδουσιν ἀνελεῖν.

Ἐν συντυχίαις προσώπων βλαβερῶν, ἡρεμοῦνται σοὶ παθῶν, μὴ πιστεύσης. Τέχνη γὰρ καὶ τοῦτα, κατεξαναστήσαι¹⁰ σοὶ μὴ φυλαττομένου, καὶ βῆλον οὕτως ἐλεῖν.

Εἰ ποτε κρατήσεις τοῦ πάθους, μὴδ' οὕτως ἀμεριμνήσης· φιλεπίστοφα γὰρ τὰ πάθη, καὶ τῷ αἰσθηδίῳ τοῖς ἀφυλάκτοις δέξιν τὸν κίνδυνον ἐπιφέροντα.

Σπινθὴρ ἐγγροῖσας ἀχῦροις, ἐγείρει φλόγα, καὶ μνήμη, βλαβερὰ παραμένουσα, πορνείας ἐπιθυμίαν.

Ἀκρασίαν βρωμάτων περικόπτει μνήμη θανάτου¹¹. ἀκολασίαν δὲ πορνείας περιαιρεῖ ἐγκράτεια μετὰ ταπεινώσεως καὶ προσευχῆς.

Ἐάν σοι λογισμὸς ἀκολασίας προσγένηται, παρατίτρα τὸν νοῦν ἀποσπάσας, ἀνένεγκε μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν Θεόν· μήποτε χρόνιος, κατακριθῆς ὡς φιλήδονος.

Ὅταν πυρωθῆς ἐμπαθῶς, τότε λέγε στενάζων· Φεῦ, εἰ προτιμήσω τοῦ Θεοῦ τὸν διάβολον, καὶ τῆς καθαρότητος τὴν ἀκαθαρσίαν. Ἐκβαλλόντες με νυκτὶ περιεκύκλωσάν με· τὸ ἀγαλλιάμα μου λύτρωσάι με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με. Τινὲς δὲ καὶ ζυλῆριον λαμβάνοντες, καὶ τύπτοντες ἑαυτοὺς ἐμπῶως, οὕτω τὴν πύρωσιν ἀπελαύνουσιν, ὡς τοῦ πῆου τὴν ἡδονὴν πόρρω βάλλοντος.

Ὅσακις ἂν καταμόνας ἐπέβῃ σοὶ πορνείας ἐρεθισμῶς, ἀναστὰς βίβον σεαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, βοῶν· Ἰὲ τοῦ Θεοῦ, βοήθει μου. Καὶ μὴ σφόδρα λύπῃ· οὐ γὰρ ἐκριζωται τῶν παθῶν ἔσμεν, ἀλλ' ἀνταγωνισαί.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰ *Int.* Ἰσον. ¹¹ *Al.* κατεξαναστήναί. ¹² *Int.* Θεοῦ.

Βαρύς ὁ τῆς πορνείας δαίμων, καὶ σφοδρῶς ἐπιτίθεται τοῖς κατὰ τοῦ πάθους ἀγωνιζομένοις, καὶ μᾶλλον ἐν τῇ ἀμελείᾳ τῆς διαίτης, καὶ τῇ ὀμλίᾳ τῶν βλαβερῶν προσώπων. Τῇ λειότητι γὰρ τῆς ἡδονῆς ὑποκλέπτων τὸν νοῦν, μετέπειτα διὰ τῆς μνήμης ἀποθαίνει¹², πυρπολῶν τὸ σῶμα, καὶ ποικίλας μορφὰς αἰσχροῶν φαντασιῶν ὑποδεικνύων.

Σῶμα εὐφρον, θυσίας πολυτελοῦς Θεῷ τιμώτερον.

Τὸ πάθος τῆς αἰσχρότητος ἐκρίζει κόπος ψυχικὸς καὶ πόνος σωματικὸς· τῆς ψυχῆς μὲν ἀεὶ τοῦ Θεοῦ δεομένης, τοῦ δὲ σώματος ἐγκρατευσομένου.

Ἐν τοῖς πολέμοις τῆς σαρκὸς, χρὴ καταπονεῖν τὸ σῶμα. Συμφέρει γὰρ τοῦτο μᾶλλον εἰς ἀβρωσίαν ἐμπεσεῖν, ἢ τὴν ψυχὴν.

Ἡ ἀκολασία, τὴν ψυχὴν μὲν ἐκθλύνει καὶ μολύνει, καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς μαθίστησιν εἰς ἐπονεθιστον θουλείαν· τοῦ σώματος δὲ προδιαφθείρουσα τὸν τόνον, πρὸς τὰς νόσους ἐπιβρεπέστερον αὐτὸ καταεργάζεται.

Περὶ φιλαργυρίας.

Ξένος ὁ πόλεμος τῆς φιλαργυρίας, καὶ ἔξω τῆς ἡμῶν φύσεως, ἐξ ἀπιστίας τοῖς μοναχοῖς ἐγγιγνόμενος. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων παθῶν, θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας, οἱ ἐρεθισμοὶ τὰς ἀφορμὰς δοκοῦσιν ἔχειν ἀπὸ τοῦ σώματος· ὅθεν καὶ ὡς ἐμφύτα τρόπον τινὰ, διὰ μακροῦ χρόνου, δυσχερῶς καταπολεμοῦνται. Τοῦτο δὲ τὸ πάθος ἐξῴθεν ἐπισυνιστάμενον, εἰ μὲν ἐπιμαλείας τύχοι καὶ προσοχῆς, ἐκκόπεται βῆλον· ἀμεληθέν δὲ, τῶν ἄλλων ὀλεθριώτερον γίνεται, καὶ βίβλα πάντων τῶν κακῶν, καὶ εἰδωλολατρεία, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς νηπίοις, καὶ θυμὸς διαφαίνεται καὶ ἐπιθυμία· δίδει πρὸς βοήθειαν ἐξ ἀρχῆς ὁ Δημιουργὸς τῇ φύσει ταῦτα συγκατεβάλετο· θυμοῦσθαι μὲν, κατὰ τοῦ διαβόλου· καθά φησι καὶ ὁ ἐν θεολογίᾳ μέγας Γρηγόριος (8)· Ὁ θυμὸς ἔστω σοσι κατὰ μόρον τοῦ ὄψεως, δι' ὃν ἀπόλλυται· ἐπιθυμεῖν δὲ, πρὸς τεκνογονίαν, εἰ καὶ παρὰ φύσιν τοῦτους κεχρήμεθα· ἢ δὲ νόσος τῆς φιλαργυρίας, οὐκ ἐκ φυσικῆς κινήσεως ἔχει τὴν ἀφορμὴν· ἀλλ' ὡς εἰρήκαμεν, ἐξ ἀπιστίας, τοῦ μὴ προνοεῖσθαι παρὰ Θεοῦ. Λαβομένη γὰρ ψυχῆς χλιαρὰς, εὐλογα δοκεῖ ὑποτίθεσθαι· γῆρας μακρὸν, ἀσθένειαν σώματος, ἐγ-

¹¹ I Tim. vi, 10; Coloss. iii, 5. ¹² Orat. 43.

VARIAE LECTIONES.

¹² *Μ. ἐπεμβαίνει.*

NOTÆ.

(8) Ὁ ἐν θεολογίᾳ μέγας Γρηγόριος. Theologus per excellentiam dicitur, ut nemo nescit. Unde theologικῶς εἰπεῖν, in Vita Ignatii CP. *Mens theologica*, apud Gregorium Nyssenum in Testimoniis cap. penult. et similia sæpe. Aristenus ad Canonem Carthaginensem 44: Οὐ δεῖ ἡμᾶς, κατὰ τὴν θεολόγον φωνὴν, τοῖς ὑπὲρ ἡμᾶς ὑποδείγμασιν ἐπιθεῖσθαι. Ex interprete, *Non oportet nos, juxta divinum vocem exempla quæ sunt supra nos sequi*; male. Respicitur enim ad dictum Gregorii Nazianzeni Orat. 40, p. 659, Σοὶ δὲ τίς ἀνάγκη τοῖς ὑπὲρ σὲ ὑποδείγμασιν ἐπομένῃ, κακῶς βουλευέσθαι; *Tibi*

Gravis est fornicationis dæmon, ac vehementer iis imminet, qui adversus hujusmodi affectum dimicant; idque magis inter victus negligentiam, et uxiarum personarum consuetudinem. Siquidem per voluptatis molliem animum surripient, deinde per recordationem ingreditur, et corpus inflammat, atque multiplices turpium imaginum formas subjicit.

Corpus pudicum sacrificio magnifico exquisitæque apud Deum est cherius.

Affectum turpitudinis eradicat animi exercitatio, et corporis labor: animo quidem Deum assidue precante, corpore autem continentiam colente.

Inter carnis bella, corpus laboribus fatigandum est. Præstat enim corpus in morbum incidere, quam animam.

Libido tum animam emollit ac inficit, ipsiusque principatum in turpem servitutem transfert, tum corporis vigorem labefactat, atque ad morbos propensum reddit.

De avaritiâ.

Externum est avaritiæ bellum, atque a natura nostra alienum, ex infidelitate monachis adhærens. Etenim aliorum affectuum, iræ ac libidinis, stimuli ansam a corpore arripere videntur; unde, utpote quasi a natura insiti, nonnisi longo temporis spatio atque ægre superantur. At hic affectus, cum extrinsecus conficit, siquidem diligentia ei attentio accedat, facilius excinditur; sin autem negligatur, exitiosior aliis efficitur, radixque omnium malorum, et idolorum servitus, juxta Apostolum¹. Quippe in pueris et ira et cupiditas cernitur; quandoquidem Creator ab initio ejusmodi affectus adjuvamenti causa insevit naturæ nostræ: irasci quidem contra diabolium (quemadmodum ait ille magnus in theologia vir Gregorius²: *Ira tibi sit contra solum serpentem, ob quem periisti*), concupiscere autem procreandorum liberorum causa, etsi præter naturæ scopum iis utitur. At vero morbus avaritiæ non ex naturali motu occasionem accipit, verum, ut jam diximus, ex infidelitate, quod non credamus Dei providentia nos regi. Nam ubi mollem animam nacta est, rationi consentanea proponere vi-

autem quid necesse est, ut dum exempla, quæ te sublimiora sunt, sequeris, malum consilium capias? Vide canonem Trullanum primum: atque hæc reser non satis intellectum a viris doctrina præstantibus commentarium Balsamonis ad canonem 60 apostolorum; quo loci inter Pseudepigrapha recenset hæreticas nugas, quas, cum essent Chrysomalli, Pamphilus theologικὰ Ἐπι χροσὰ nuncupaverat. Nam Theodori verba bono sensu cassaverunt, nisi placuerit Pamphilo Chrysomallias φληναρτίας nomine Gregorii Theologi venditare.

detur, diuturnam senectutem, corporis imbecillitatem, cognatorum et amicorum desertionem, aliosque id genus prætextus. Ac deinceps in animum subliens, eumque prorsus occupans, totam cupiditatem ad sese traducit, persuadetque, pecuniam solam querere, in eaque sola, ut quæ in tempore adjutura sit, firmiter confidere; spem vero in Deum instar ventorum reputare. Tria porro avaritiæ sunt genera: primum, quando quis ea quibus caret, adipisci gestit; ut Giezi, cujus poena lepra sempiterna est: alterum, cum quis postquam facultatibus suis renuntiavit, rursus divitiarum cupiditate afficitur; ut Judas, cujus supplicium acerbus est laqueus: tertium, ubi quis bona omnia abjecturum se pollicitus, partem clam retinet; ut Ananias et Saphira, quorum poena mors repentina et sæva. Quocirca evellenda est malorum radix. Hæc enim si maneat, rami quoque pullulabunt. Ne inopinato audiamus: *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; quæ autem parasti, cujus erunt?* Cæterum virtutem contemptæ pecuniæ et avaritiæ abjectæ euram suscipiunt.

Avarus monachus, in manuum laboribus diligentissimus, eos quidem pro seria opera habet, pro defunctoria autem precationem ac lectionem, et si quid aliud spirituale est. Quin ad hujusmodi affectus patrocinium illud quoque Apostoli dictum obtendit: *Qui otiosus est, nec manducet*. Cum tamen contra, ea quæ animæ utilia sunt pro opere haberi debeant, pro appendice vero operis ea quæ manibus conficiuntur.

Avarus ille est, non qui omnino pecunias habet, sed qui eas amat, atque adipisci cupit.

Monachus dives et copiosus onusta navis est, quæ in tempestate facile submergitur.

Contra is qui nihil possidet, levis ac expeditus viator est, qui in omni loco diversorium invenit, citoque pervenit ad bravium supernæ vocationis; aquila denique sublime volans, ac tum demum ad eibum devolans, cum necessitas cogit.

Monachus avaritiæ morbo laborans, nunquam a cura et sollicitudine liber est.

Avaritiæ cum charitate nullum fœdus esse potest. Hæc enim æquo libentique animo se fraudari patitur, facultatesque suas læte impertit, atque interdum etiam omnia magno animo abjicit; illa vero contrarium omnino efficere consuevit.

Nunquam deerunt fluctus mari, neque avaro iræ ac mœrores.

Avarus in cœlum contendens, huic similis est, qui pedibus suis vinculo constrictis currere conatur.

De ira.

Ira cum semel pectus obsederit, cumque exarsert, mentem fumo obcæcat, iudiciumque corrumpit; ac denique lubrica omnia et confusa reddit. *Contur-*

κατάλειψιν συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ τοιαύτας ἄλλας προφάσεις· καὶ λοιπὸν εἰσδυομένη καὶ περιλαμβάνουσα τὴν ψυχὴν, ἄλῃ τὴν ἐπιθυμίαν εἰς ἑαυτὴν μεθιστᾷ, καὶ κείθει μόνον τὸ ἀργύριον ζητεῖν, καὶ μόνῃ τούτῳ βεβαίως θαρρῆναι, ὡς ἐν καιρῷ βοηθήσονται· τὰς δὲ πρὸς Θεὸν ἐλπίδας, ἴσα καὶ αὖραις λογίζεσθαι. Τρεῖς δὲ τρόποι τῆς φιλαργυρίας· ὁ μὲν, ὅταν τις ἐπιθυμῆι κτήσασθαι ἃ μὴ ἔχει· ὡς Γιεζι, ὃς ἐπιτίμιον, ἢ αἰώνιος λέπρα· ὁ δὲ, ὅταν τις ἀποταξάμενος οἷς ἔχει, πάλιν ἐπιθυμῆι πλοῦτου· ὡς ὁ Ἰούδας, ὃς ἐπιτίμιον, ἢ πικρὰ ἀγχόνη· ὁ δὲ, ὅταν τις ὑποσχόμενος ἀποκτήσασθαι πάντα ὅσα ἔχει, λάθρα παρακατάσχει μέρος· ὡς Ἄνανιας καὶ Σάπφειρα, ὧν ἐπιτίμιον, ὁ αἰφνίδιος καὶ ἀφειδῆς θάνατος. Ἐκκοπτεῖον τοίνυν τὴν ρίζαν τῶν κακῶν· ταύτης γὰρ μενούσης, καὶ οἱ κλάδοι φυήσονται· μὴ πως ἀκούσωμεν ἀπροσδοκῆτως· Ἄφρον, ταύτη τῇ ρυκτι τῆρ ψυχῆν σου ἀκαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἠτοίμασας, εἶναι ἔσται; Κατορθοῦσι δὲ μάλιστα τὸ ἀφιλάργυρον, οἱ ἐν κοινοβίῳ μηδενὸς φροντίζοντες.

maxime si excolunt, qui in cœnobio nullius rei

Φιλάργυρος μοναχὸς ἐν ἐργοχειροῖς ἐπιμελέστατος· ἔργον μὲν ἔχων ταῦτα, πάρεργον δὲ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ εἴ τι πνευματικόν· προβάλλεται δὲ καὶ εἰς συνηγορίαν τοῦ πάθους, τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο βῆτόν· Ὁ ἀργὸς μηδὲ ἐσθιέτω. δέον ἔργον μὲν ἔχειν, τὰ ψυχωφελῆ, πάρεργον δὲ, τὰ ἐν ἐργοχειροῖς.

Φιλάργυρος, οὐχ ὁ ἔχων χρήματα πάντως, ἀλλ' ὁ φίλῶν αὐτά, καὶ τῆς τούτων ὀρεγόμενος κτήσεως·

Μοναχὸς πολυκτῆμων, πλοῖον πεφορτισμένον, εὐχερῶς ἐν ζάλῃ καταδυόμενον.

Ὁ δὲ ἀκτῆμων, εὐσταλὴς ὀδοιπόρος, ἐν παντὶ τόπῳ καταγύγιον εὐρίσκων· κούφος δρομεὺς, ταχέως φθάνων ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως· ἀετὸς ὕψιπέτης, τότε καθιπτάμενος ἐπὶ τροφῆν, ὅταν ἡ χρεῖα βιάσῃται.

Μοναχὸς νοσῶν φιλαργυρίαν, οὐδέποτε μερίμνης ἀτήλλακται.

Ἀσύμματος εἰς ἀγάπην ἢ φιλαργυρίαν. Ἡ μὲν γὰρ ἡδέως ἀνέχεται πλεονεκτουμένη, καὶ ὄντων περιχαρῶς μεταδίδωσιν· ἔστιν ὅτε δὲ ἅπαντα μεγαλοψύχως προτεταί· ἡ δὲ, πᾶν τούναντίον οἷδε ποιεῖν.

Οὐχ ἐκλείπει κύματα θαλάσσης, οὐδὲ φιλαργύρου ὄργαι καὶ λύπαι.

Φιλάργυρος εἰς οὐρανὸν ἐπαιγόμενος, ἔοικε δεσησάντι τοὺς αὐτοῦ πόδας καὶ πειρωμένῳ δραμεῖν.

Περὶ ὀργῆς.

Ἡ ὀργὴ περικαθημένη τὴν καρδίαν καὶ ἀνακαίωμένη, τυφλοὶ τὸν νοῦν τῷ καπνῷ, καὶ φθείρει τὴν διάκρισιν· καὶ λοιπὸν σφαλῆρὰ πάντα πράττει καὶ

συγκεχυμένα. Ἐταράχθη γὰρ, φησὶν, ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμὸς μου. Καὶ αὐθις· θυμὸς ἐν κόλπῳ ἀσφόδρων ἀλλύεται. Καὶ μισεῖ τὸ δίκαιον. Ὁργὴ γὰρ, φησὶν, ἀνδρός, δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατασφράζεται¹⁰. Καὶ ἀσχημονεῖ. Ἀνὴρ γὰρ, φησὶ, θυμώδης, οὐκ εὐσχημῶν. Καὶ τοσοῦτοις κακοῖς ὑποβάλλουσα τὸν ἐλακκότα, ἐλεεινῶς ἀποθηριοῖ. Χρητοῖνυν πραότητα μεταδιώκειν, καὶ ἀταράχους ἑαυτοῦ διατηρεῖν, ἐν τῷ διορθοῦσθαι τὸν πλημμελήσαντα· μήποτε διὰ θεραπείας, νόσον ἐπισπώμεθα. Ὁργίξεσθε γὰρ, φησὶ, καὶ μὴ ἀμαρτάνεσθε. Πῶς δ' ἂν τις ὀργιζόμενος, οὐχ ἀμαρτήσῃ; Εἰ κατὰ τῶν ἰδίων ὀργίζεται πάντοτε παθῶν, καὶ τῇ ἑαυτοῦ ῥαθυμίᾳ τὰς αἰτίας τῆς ὀργῆς ἐπιγράφεται. Εἰ δὲ κατὰ τοῦ πλησίον ἐκκινήθωμεν, ἀλλὰ ταχέως διαλλαγῶμεν. Γέγραπται γάρ· Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ πευρορρισμῷ ὕμων. Καὶ πάλιν· Μὴ μισήσῃς τὸν ἀδελφόν σου ἐν τῇ καρδίᾳ σου.

Ὁμίχλης ἀνάδοσις ἀέρα παχύνει, καὶ θυμοῦ κίνησις, ὀργίλου διάνοιαν.

Ὁργίλου νοῦς, πηγὴ τεταραγμένη, νᾶμα κεκτημένη τεθολωμένον καὶ ἀχρηστον.

Ἀνὴρ σεμνὸς αἰσχροὺν ἀποστρέφεται καταγώγιον, καὶ ὁ Θεὸς, ὀργίλου καρδίαν.

Καπνὸς ὀφθαλμοὺς ταράσσει, καὶ ὀργὴ προσευχομένου ψυχὴν.

Ὁργίλου λογισμοί, ἐχθρῆς γεννήματα, καὶ κατεσθίουσι τὴν γεννήσασαν αὐτοὺς καρδίαν.

Τῶν ὀργίλων τεταραγμένα καὶ μεστὰ δέιματος τὰ ἐνώπια.

Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω, φησὶν, ἐπὶ τῷ πευρορρισμῷ ὕμων· ἵνα μὴ νύκτωρ ἐπιστάντες οἱ δαίμονες ἐκταράξωσι τὴν ψυχὴν διὰ φοβερῶν φαντασμάτων· ἐκ τοῦ θυμοῦ γὰρ ταῦτα γίνονται· καὶ οὕτω δειλοτέραν πρὸς τὸν πόλεμον ἐργάζονται ταύτην.

Πλειόνων δεῖται φαρμάκων ὁ θυμὸς παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν. Βιαιότερος γάρ ἐστι καὶ δυσκαθεκτότερος.

Χείμαρρος πλημμυρήσας, παρασύρει τὸ προστυχόν· καὶ θυμὸς ἀναζέσας, κατασύρει διάνοιαν.

Οἱ θυμοὶ, καθάπερ οἱ κύνες, τυφλά τίττουσι τὰ νοήματα (9).

Ὁργὴ, μήτηρ μανίας, ὑπερζέσασα γίνεται.

Περὶ λύπης.

Ὅταν τὸ πονηρὸν πνεῦμα τῆς λύπης περιβράξῃται τῆς ψυχῆς, δλην τὴν εὐτονίαν αὐτῆς καὶ καρτερίαν παραλύει, καὶ σκοτίζει, καὶ καταφέρει καὶ καταβα-

¹⁰ Psal. xxx. 10. ¹¹ Eccle. vii. 10. ¹² Jac. i. 20. ¹³ Prov. xi. 25. ¹⁴ Psal. iv. 5. ¹⁵ Ephes. iv. 26. ¹⁶ Levit. xix. 17.

¹⁷ Αἱ. οὐχ ἐργάζεται.

(9) τὰ νοήματα. Ex Melissa, οἱ θυμοὶ καθάπερ αἱ κύνες, τυφλά τίττουσιν ἐγκλήματα, aut quod non vereor rescribere, ἐγκυήματα.

*balus est enim, inquit, ab ira oculus meus*¹. Et iterum: *Ira in sinu stultorum manet*². Atque id quod justum est odio habet. *Ira enim, inquit, viri justitiam Dei non operatur*³, et indecore se gerit. *Vir enim, inquit, iracundus, decorus non est*⁴. Cumque in tot ac tanta mala eum quem semel invasit conjiciat, miserandum in modum ipsum esserat. Oportet ergo mansuetudinem conservare, quoties aliquem qui deliquit corrigimus; ne forte per medicinam morbum contrahamus. *Irascimini enim, inquit, et nolite peccare*⁵. At qui fieri potest, ut quis succensendo non peccet? Nimirum si adversus vitia sua semper irascatur, atque iracundiæ causas ascribat suæ ipsius socordix. Quod si adversus proximum commoveri nos contigerit, at certe in gratiam cum illo confestim redeamus. Scriptum est enim: *Sol non occidat super iracundiam vestram*⁶. Et rursus: *Non oderis fratrem suum in corde tuo*⁷.

Nebulæ exortus aerem condensat, et iracundiæ excitatio, iracundi mentem.

Iracundi mens fons est turbidus, qui obijnet lætitem cœnosum et iutilem.

Vir honestus et gravis obscenam diversorium aversatur: item Deus, cor iracundi.

Ut fumus oculos turbat, sic ira, precantis animum.

Iracundi cogitationes, viperæ genimina, et cor quod eas peperit erodunt.

Iracundorum perturbata et cum terrore conjuncta sunt somnia.

Sol, inquit, non occidat super iracundiam vestram: ne noctu irruentes demones, animam per horrenda spectra conturbent: etenim ex iracundia hæc existunt: atque eo modo ignaviorem eam ad bellum reddant.

Pluribus medicamentis ira opus habet, quam cupiditas. Est enim violentior, et ad coercendum difficilior.

Torrens exundans, obvia quæque secum trahit; et iracundia infervescens mentem abducit.

Iracundia, in morem canum, cæcas cogitationes parit.

Ira, vesaniæ mater, cum effuerit, efficitur.

De tristitia.

Cum improbus tristitiæ spiritus animam arripuerit, omnes ipsius nervos ac robur frangit, eamque obscurat, deprimit, prorsusque demergit; at-

VARIAE LECTIONES.

NOTÆ.

Quæ ut linea vestem, ac vermis lignum, depascitur et præfocatur, nec ullam omnino sinit consolationem admittere. Nam ubi eam omni amaritudine repleverit, id efficit, ut omne averteretur solatium, curam abjiciat, elanguescat, et de omnibus desperet. Atque ita deinceps acedix dæmon eam assumit. At nobis quamprimum adversus tristitiam decertandum est, nempe per orationem, spem in Deum, divinarum Scripturarum lectionem, consuetudinemque et colloquium cum piis viris. Quin etiam in ea tristitia exercere nos oportet, quæ secundum Deum est^b, atque ob ea in quibus peccamus, segniter agimus, Deumque ad iracundiam provocamus. Hæc enim e contrario ad virtutum cultum excitat, et studiosos diligentesque reddit.

Tristitiam quæ secundum Deum non est, prava cupiditas frustrata constituit.

Qui feбри-corruptus est, mellis gustum nescit; nec spirituales lætitiæ monachus qui tristitiæ morbo laborat.

Tristitia vermis cordis est, quæ ad sese mentem trahat et divellat.

Qui in mœrore est, is mentem ad contemplationem minime movebit; nec puram orationem ad Deum emittit: mœror enim virtuti omni officit.

Nullas vires habet tristitia, cum affectus absunt. Est enim mœror affectuum certissimus index. Qui ergo affectibus dominatur, tristitiæ pariter imperavit.

Ut aurigo sensum corporis adimit; sic animi sensum tristitia.

Quam mundi voluptas non vicerit, hunc nec mœror vincet. Nam qui illam fugerit, huic minime cedet.

Viperæ medicamentum, si parce adhibeatur, aliorum serpentium venena corrumpit; sin autem ultra modum hauriatur, bibentem quoque insuper necat. Consimiliter tristitiæ dæmon, si mediocriter incurrat, voluptatum amores, qui ab aliis dæmonibus immittuntur, extinguit; sin vero vehementius irrumpat, miseram animam demergit.

Aurum improbum fornax purgat; et tristitia quæ secundum Deum est, cor contaminatum.

Nimia lignorum congeries flammam suffocat; et tristitia immodica lacrymas siccat, fumantem videlicet ac tenebrosam animam reddens.

De acedia.

Spiritus acedix tristitiæ spiritum comitatur: acer autem atque in primis gravis est hic dæmon, semperque monachis infestus: qui præsertim ad sextam horam adoritur; unde meridianus appellatur^c. Horrorem et languorem affert, odiumque tum

Α πείζει τέλειον, καὶ καθάπερ σὴς ἰμάτιον, καὶ ξύλον σκώληξ, διαμασσάται ταύτην καὶ ἀποπνίγει, καὶ οὐδὲ συγχωρεῖ τὴν οἰανοῦν παράκλησιν δέξασθαι. Πάσι γὰρ πικρίας πληρώσαν αὐτὴν, παρασκευάζει πᾶσαν ψυχᾶγωγίαν ἀποστρέφασθαι, καὶ ἀμαρτεῖν, καὶ ἐκλείεσθαι, καὶ πάντων ἀπογινώσκειν· καὶ λοιπὸν ὁ δαίμων αὐτὴν παραλαμβάνει τῆς ἀκηδίας. Ἄλλ' ἡμῖν εὐθύς κατὰ τῆς λύπης ἀγωνιστέον, διὰ τῆς προσευχῆς, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θεῶν Γραφῶν, καὶ τῆς μετὰ εὐλαβῶν ἀνθρώπων ἀναστροφῆς, καὶ κοινολογίας. Τὴν μέντοι κατὰ Θεὸν λύπην, καὶ μᾶλλον ἀσκητέον, τὴν ἐφ' οἷς ἀμαρτάνομεν, καὶ βραθυμοῦμεν, καὶ τὸν Θεὸν παροργίζομεν. Αὕτη γὰρ τοῦναντίον διεγείρει πρὸς ἐργασίαν ἀρετῶν, καὶ σπουδαίους ἀποτελεῖ.

Β Τὴν οὐ κατὰ Θεὸν λύπην, φαύλης ὀρέξεως ἀποτυχία συνίστησιν.

Οὐκ οἶδε μέλιτος γεῦσιν ὁ πυρέσσων, οὐδὲ πνευματικὴν ἡδονὴν ὁ λυπούμενος μοναχός.

Αὐτὴ, σκώληξ καρδίας, εἰς ἑαυτὴν ἔλκουσα καὶ περισπῶσα τὸν νοῦν.

Ὁ λυπούμενος οὐ κινήσει τὸν νοῦν εἰς θεωρίαν, οὐδὲ προσευχὴν ἀναπέμψει καθαρὰν. Ἡ λύπη γὰρ ἐμπόδιον παντὸς κατορθώματος.

Οὐκ ἰσχύει λύπη, μὴ παρόντων παθῶν. Αὐτὴ γὰρ παθῶν ἐλεγχος ἀψευδής. Ὁ κρατῶν οὖν παθῶν, ἐκράτησε λύπης.

Γ Αἰσθησὶν μὲν σώματος ἀφαιρεῖται ἰκτερός· αἰσθησὶν δὲ ψυχῆς ἀφαιρεῖται λύπη.

Ὅταν οὐχ ἤττησεν ἡδονὴ κοσμητικὴ, τοῦτον οὐδὲ λύπη. Φεύγων γὰρ ἐκείνην οὐ^δ ταύτης οὐ κρατηθήσεται.

Τὸ φάρμακον τῆς ἐγίδνης, μετρίως μὲν προσφερόμενον, διαφθείρει τοὺς τοῦς τῶν ἄλλων θηρίων, ἀμέτρως δὲ πινόμενον, καὶ τὸν πίνοντα προσδιαφθείρει· καὶ ὁ τῆς λύπης δαίμων, μετρίως μὲν ἐμπέπων, ἀναιρεῖ τὰς ἀπὸ τῶν ἄλλων δαιμόνων ἐνιεμένας φιληδονίας, σφοδρότερον δὲ προσθαλῶν, καταποντίζει τὴν ἀθλίαν ψυχὴν.

Ἀδόκιμον χρυσοῦν, ἐκάθηρε χωνευτήριον, καὶ λύπη κατὰ Θεὸν, καρδίαν μεμολυσμένην.

Δ Πληθος ξύλων, συμπνίγει φλόγα, καὶ λύπης ἀμετρία, ξηραίνει δάκρυον, καπνώδῃ καὶ σποσεινήν τὴν ψυχὴν ἀπεργαζομένην.

Περὶ ἀκηδίας.

Τὸ πνεῦμα τῆς ἀκηδίας, τῷ πνεύματι τῆς λύπης ἀκολουθεῖ· δεῖνός δὲ καὶ βαρύτατος οὗτος ὁ δαίμων, καὶ τοῖς μοναχοῖς αἰεὶ πολεμῶν· ἔς ἕκτην ὥραν ἐπιτίθεται μάλιστα· διὰ καὶ μεσημβρινός καλεῖται· φρικτὴν ἐμποῶν καὶ ἀτονίαν, καὶ μίσος πρὸς αὐτὸν ἔσ

^b II Cor. vii, 10. ^c Psal. xc, 6.

τὸν τόπον, καὶ τοὺς συνδιατρίβοντας ἀδελφούς, καὶ ἄρθουμιαν εἰς εὐχὴν καὶ ἀνάγνωσιν· ὑποβάλλει δὲ λογισμοὺς μεταβάσεως, καὶ τόπων ἄλλων καὶ διαίτης ἄλλης ἐνήσιν ἔρωτα, καὶ βίον ἕτερον ὑπογράφει σωτηριωδέστερον, καὶ πείθει γινώσκειν ὡς ἀπολεῖται μὴ μεταβάς. Καὶ πρὸς τοῦτοις κείναν ἐντίθησιν ἀσυνήθη καὶ διεγείρει τὴν ὄρεξιν. Ἐπειτα καὶ λογισμοὺς εἰσάγει, παραβάλλει ἀδελφοῖς, χάριν ὠφελείας δῆθεν, ἢ ἐπισκέψεως· καὶ πείσας, ἄστατον ἀποδεικνύει καὶ φιλήθρον, καὶ βεμβόν· καὶ κατ' ὀλίγον, κοσμικαῖς ἐνδεσμέει φρονίσει καὶ ἀσχολαίς. Εἰ δὲ μὴ νικήσῃ, βαρὺν ὕπνον ἐφοπλίζει, καὶ καταδάπτειζων, ἐντεῦθεν πειρᾶται περιγενέσθαι. Προσῆκει δὲ διὰ προσευχῆς αὐτὸν ἀνατρέπειν, καὶ ἀναγνώσεως, καὶ ὕπνου, καὶ καρτερίας, καὶ ἀποχῆς ἀργολογίας, καὶ διὰ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν.

A loci ipsius, tum una commorantium fratrum, nec non socordiam in precibus ac lectione. Ad hæc suggerit cogitationes migrationis, et aliorum locorum alteriusque instituti immittit cupiditatem; isidem aliam vitam ut saluti aptiorem describit, monetque ut sciat quod nisi locum mutaverit periturus sit. Præterea esuriam injicit inconsoetam, et excitat cibi appetentiam. Dein etiam cogitationes inducit, pergendi ad fratres, scilicet utilitatis ergo ac visitationis. Quod cum illi persuaserit, levem et inconstantem, voluptatum studiosum, vagabundumque reddit, ac sensim mundi curis et occupationibus alligat. Sin autem victoriam obtinere nequiverit, gravem somnum adversus eum armat, et immergens, inde superare nititur. Oportet autem **B** per orationem, et lectionem, et patientiam, ac tolerantiam, atque abstinentioniam ab isani sermone, ac denique per manuum opus et laborem eum ever-

tere ac profligare.

Acedia est languor animæ tolerantia carentis; aut desidia animæ voluptatum amore laborantis.

Ἄκηδία ἐστὶν ἀτονία ψυχῆς οὐκ ἐχούσης καρτερίαν· ἢ ὀλιγωρία ψυχῆς νοσοῦσης φιλήθρον.

Nubem aqua vacuum ventus propellit; et mentem tolerantie expertem, acediae spiritus.

Νεφέλην ἀνυδρον ἀνεμος ἐλαύνει, καὶ νοῦν οὐκ ἔχοντα καρτερίαν, ἀκηδίας πνεῦμα.

Δένδρον καλῶς πεπηγός, οὐ κατέσεισε βία πνεύματος, καὶ ψυχὴν ἐρηρσιμένην οὐ κατέκαμψεν ἐπίθεσις ἀκηδίας.

Sicut arborem, quæ alte radices egit, vis venti concutere nequit; ita nec animam fixam et stabilem acediae impetus flectere.

Ὅτε φυτὸν πολλὰκις μεταφουτεῦόμενον δύναται καρπφορεῖν, οὕτε μοναχὸς κυκλεύων.

Neque planta, quæ crebro sedem mutat, fructus proferre potest, neque monachus vagus.

Μοναχὸς ἀκηδιαστῆς ἐρημίας φρύγανον· ὀλίγον ἠρέμησε, καὶ πάλιν μετατάσσεται.

Monachus acediae obnoxius, solitudinis cremium est; paulum conquievit, et rursus alio migrat.

Ὅταν ἀρκεῖ φιληθόνῳ γυνὴ μία, οὐδὲ ἀκηδιῶντι καταγύγιον ἔν.

Non sufficit libidini dedito una mulier; nec acedia laboranti, unum domicilium.

Ὅντος φαντάζεται τοὺς ἐπισκεφομένους· ἔτρισεν ἡ θύρα, καὶ ταχέως ἐξήλατο· φωνὴν ἤκουσε, καὶ διὰ τῆς θυρίδος παρέκλυεν. Εἰς ἀνάγνωσιν καθίσας, ἤρξατο χασμάσθαι, καὶ πρὸς ὕπνον καταφέρεσθαι· τριβῆι τὰς ἑβείας, διατείνει τὰς χεῖρας· τοῦ βιβλίου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποστήσας, ἐνατενίζει τῷ τοίχῳ. Πάλιν ἐπιστρέψας ἀναγινώσκει μικρὸν, ἀνέπτυσσε τὰ φύλλα, περιεργάσατο τὰ τέλη τῶν λόγων· εἶτα πύξας τὸ βιβλίον, ὑπέθηκεν αὐτὸ τῇ κεφαλῇ προσκεφάλαιον.

C Hic visitatus imaginatur: stridit janua, statim exsilit; vocem audivit, per fenestram prospicit. Si lectionis causa consederit, oscitare et in somnum ruere incipit; oculos fricat, manus protendit; a libro oculos aversos in pariete desigit: rursus conversus paululum legit, folia volvit, fines sermonum curiose inquirat: demum librum claudit, eumque capiti cervicalis loco submittit.

Ἄκηδιαστῆς μοναχὸς, ὄξυς μὲν εἰς διακονίαν, ὀκνηρὸς δὲ εἰς προσευχήν.

Monachus acediae morbo correptus, ad ministerium promptus est, ad precationem vero segnis.

Ἐν παντὶ ἔργῳ, τάξον σεαυτῷ μέτρον, καὶ μὴ πρότερον ἀποστήσῃ πρὶν ἂν τελέσῃ αὐτό.

In omni opere modum tibi ipsi præscribe, nec prius abscede, quin illud perfeceris.

Περιπίπτων ἀκηδία, παρακάλεσον τὴν ψυχὴν μετὰ δακρύων, οὕτως αὐτῆς κατεπέδων· *Ἰνατὶ προλιποσ εἶ, καὶ ἰνατὶ συνταράττεις με*; *Ἐλπίσον ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ αὐτὸς ποιήσει.*

Cum in acediam seu tedium prolaberis, animam cum lacrynis cohortare, hoc modo eam velut **D** excantans: *Quare tristis es, et quare conturbas me? Spera in Deo, et ipse faciet* d.

Δεῖ παρασκευάζεσθαι τὸν μοναχὸν, ὡς αὐριον τεθηξόμενον, καὶ μὴ ¹⁴⁵ οὕτω πάλιν τὸ σῶμα θεραπεύειν, ὡς πολλὰ ζησόμενον. Τὸ μὲν γὰρ, τοὺς λογισμοὺς τῆς ἀκηδίας περικόπτει· τὸ δὲ, τῷ σώματι συντηρεῖ τὴν ἰσὴν ἔγκρατειαν.

Monachus ita comparatus esse debet, tanquam crastino die moriturus, ac ita rursus corpus curare tanquam diu victurus. Illud enim acediae seu pigritiae cogitationes amputat; hoc autem corpori conservat æquabilem continentiam.

Ἐρώτησέ τις τὸν γέροντα, λέγων· Ἄκηδιῶ, Πάτερ. Ὁ δὲ φησιν· Ὁμοῦ, τέκνον, ἔγνωσ οὕτε τὴν πε-

Quidam ad senem ita locutus est: Pater, acedia teneor. Ille autem respondit: Nondum, fili,

d Psal. xli, 12; Psal. xxxvi, 5.

ignoscis, nec oblectationem quæ diligentes homines manet, nec ignavorum supplicium. Nam alioqui, etiamsi cellula tua vermibus scateret, tolerares tamen, nec ullo modo acedia langueres.

Acedia omnes animæ facultates arripiens, cunctos propemodum simul affectus sæpenumero movet. Quod quidem perspectum habens Dominus, dixit: *In patientia vestra possidebitis animas vestras* *.

Medicus quidem ad ægrotantes mane se confert; acedia autem meridiano tempore ad monachos.

Acediæ affectus iis potissimum qui in solitudine quietam vitam ducunt, bellum infert.

Acediæ effectus est, pedes inter precandum huc atque illuc movere. Efficit etiam, ut quis nunc parietes, nunc laquearia, nunc aliquid quod intus sit perspiciat; et modo quidem trans fenestram cernat, modo aurem arrigat, quasi sono quodam eam feriente.

De inani gloria.

Inanis gloriæ affectus multiformis est, subtilis, ac difficulter comprehensibilis. Aliorum quippe affectuum impetus perspicui sunt; hic autem affectus tanto difficilior vinci potest, quanto difficilior deprehenditur. Etenim in omni instituto suboritur, in forma, habitu, incessu, voce, sermone, silentio, vestimento, nuditate, atque, ut semel dicam, in omni re. Athletam namque per omnia configere conatur; et quem per honorem elferre non potuit, hunc per contemptum tolerantiam dejicere molitur. Utrinque enim ac per contraria obsidet, atque eum qui victus est, in extremum stuporem præcipitem agit. Porro inter inanem gloriam et superbiam est discrimen. Nam inanis gloria tum existit, cum humanæ gloriæ studio aliquid rectum agimus; superbia vero, cum magnos et excelsos nos esse censemus, aliosque condemnamus. Atque illa quidem ob actionem oritur, hæc autem ob existimationem; illa elationis principium est, hæc, superbia videlicet, finis. Quapropter omnibus certaminum modis contendendum est, ut multiplicem hanc belluam effugiamus. Debemus gloriam humanam aspernari, atque in omni præclaro facinore id recte efficere, ut absit theatralis fastus et ambitionis aucupium. Operæ pretium est enim, ut qui boni quidpiam peregerint, apostolicum illud sibi accinant: *Non ego autem, sed gratia Dei necum* †; atque etiam illud Domini: *Sine me nihil potestis facere* ‡; ac illud Davidis: *Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam* †; et rursus illud Apostoli: *Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti; quid gloriaris quasi non acceperis* †?

Αριμένουςαν τοὺς σπουδαίους ἀπολαυσιν, ὅτε τὴν κόλασιν τῶν ραθύμων. Ἐπει σκολήκων εἰ πάντως ἐπέπληστί σου τὸ κελλίον, ἐκαρτέρεις ἂν, μηδὲν ἀκηδιῶν.

Ἡ ἀκηδία πασῶν τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἐπιδραττομένη, πάντα σχεδὸν ὁμοῦ πολλάκις κινεῖ τὰ πάθη. Τοῦτο δὲ γινώσκων ὁ Κύριος εἶρηκεν· Ἐν τῇ ὁπομογῇ ὁμῶν, κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὁμῶν.

Ἰατρος μὲν ἔωθεν ἐπισκέπτεται νοσοῦντας, ἀκηδία δὲ, μεσοῦσης τῆς ἡμέρας, ἀσκητάς.

Τοὺς ἐν ἡσυχίᾳ, μάλιστα πολεμεῖ τὸ πάθος τῆς ἀκηδίας.

Ἔργον ἀκηδίας, μετακινεῖν τοὺς πόδας ἐν προσευχῇ, καὶ ποιεῖν ὄρα, ποτὲ μὲν τοὺς τοίχους, ποτὲ δὲ τὸν ὄροφον, ποτὲ δὲ τι τῶν ἐόντων· καὶ νῦν μὲν, προκύπτειν καὶ διὰ τῆς θυρίδος, νῦν δὲ, τὸ ὡς ὑπέχειν, ὡς ἤχου τινὸς προσβάλλοντος.

Περὶ κενοδοξίας.

Τὸ τῆς κενοδοξίας πάθος, πολύμορφόν ἐστι καὶ λεπτόν, καὶ δυσκατάληπτον. Τῶν μὲν ἄλλων παθῶν, αἱ προσβολαὶ φανεραὶ· τοῦτο δὲ τοσοῦτόν ἐστι δυσκαταγνώριστον, ὅσον καὶ δυσφωρότατον. Παντὶ γὰρ ἐπιτηδεύματι παρυφίσταται, καὶ μορφῇ, καὶ σχήματι, καὶ βαδίσματι, καὶ φωνῇ, καὶ λόγῳ, καὶ σιωπῇ, φασὶ περιθλήματι, καὶ γυμνότητι, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, παντὶ πράγματι. Διὰ πάντων γὰρ ἐπιχειρεῖ κατατοξεύειν τὸν ἀθλητὴν· καὶ ὃν οὐκ ἠδυνήθη διὰ τιμῆς ἐπᾶραι, τοῦτον μηχανᾶται καταβαλεῖν διὰ τοῦ φέρειν τὴν ἀτιμίαν. Ἐκτέρωθεν γὰρ πολιορκεῖ, καὶ διὰ τῶν ἐναιτίων, καὶ εἰς ἐσχάτην ἀναισθησίαν κατακρημνίζει τὸν νευκτημένον. Διαφέρει δὲ κενοδοξία ὑπερηφανίας. Κενοδοξία μὲν γὰρ γίνεται, ὅταν τι κατορθώμεν δόξης ἀνθρωπίνης ἐνεκεν· ὑπερηφανία δὲ, ὅταν μεγάλους καὶ ὑψηλοὺς ἑαυτοὺς κρινώμεν, καὶ ἄλλους κατακρίνομεν¹²· καὶ ἡ μὲν ἐπὶ πράξει φύεται, αὕτη δὲ ἐπὶ ὑποκρίσει· καὶ ἡ μὲν, ἀρχὴ ἐστὶν οἰήσεως, ἡ δὲ ὑπερηφανία, τέλος. Ἀγωνιστέον τοίνυν πᾶσι τρόποις, ἀποφυγεῖν τὸ ποικιλόμορφον τοῦτο θηρίον, καὶ ὑπεροπτεῖον δόξης ἀνθρωπίνης, καὶ κατορθωτέον ἐπὶ παντός κατορθώματος, τὸ ἀθεάτριστον καὶ ἀκόμπαστον. Χρὴ γὰρ ἀγαθὸν τι διαπραξαμένους, ἐπιλέγειν ἑαυτοῖς τὸ ἀποστολικόν, τὸ· Οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί· καὶ τὸ δεσποτικόν, ὅτι Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν· καὶ τὸ δαυτιτικόν· Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάνην ἐκοπλάσαν οἱ οἰκοδομοῦντες· καὶ αὐθις τὸ ἀποστολικόν· Τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί κενῶσαι ὡς μὴ λαβῶν;

* Luc. xxi, 19. † 1 Cor. xv, 10. ‡ Joan. xv, 5. † Psal. cxxvii, 1. † 1 Cor. iv, 7.

VARIÆ LECTIONES.

¹² Αἱ κατακρίνωμεν.

Γῆ μὲν σῆπει βότρυν ἐπισυρόμενον ἀρετὴν δὲ Ἀφοθεῖρει κενοδοξία.

Μοναχὸς κενόδοξος, ἀμισθὸς ἐργάτης ὑπέστη τὸν κόπον, καὶ τὸν ἐπὶ τούτῳ μισθὸν ἀπόλεσε.

Βαλάντιον τετρημένον οὐ φυλάσσει χρυσὸν, οὐδὲ κενοδοξία θησαυρὸν ἀρετῆς.

Ἴχνος ἀνεμὸς ἀφανίζει, καὶ ἀρετὴν πνεῦμα κενόδοξιας.

Ἵψαλος πέτρα, κενοδοξία ταύτῃ προσρήξας ἀπέλεσας τὸν φόρτον τῆς ἀρετῆς.

Ἀνὴρ ἀφρων δημοσιεύει πλοῦτον αὐτοῦ, καὶ μοναχὸς κενόδοξος, ἀρετὰς αὐτοῦ.

Ἀρετὴ κενόδοξου, μωμητὴν ἱερεῖον, καὶ οὐκ ἀνεκχθήσεται εἰς θυσιαστήριον.

Ἀκηδία μὲν ἐκλύει τόνον ψυχῆς κενοδοξία δὲ νευροὶ καὶ τὸν παρειμένον.

Ἔστιν ὅτε τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἐπιχειρήσας ὁ κενόδοξος, αἰσχύνῃν ἑαυτῷ μάλιστα προεξένησεν.

Χαλεπὸς ὁ τῆς κενοδοξίας δαίμων. Ὁ γὰρ ποιεῖς πρὸς καθαίρεισιν αὐτοῦ, τοῦτο πάλιν αὐτὸς ἀρχὴν κενοδοξίας ποιεῖται κατὰ σοῦ. Διὸ χρὴ προσέχειν τοῖς ἀντισοφίσμασι.

Ὁ τῆς κενοδοξίας δαίμων ἀντίκειται τοῖς δαίμοσι τῆς ἀκαθαρσίας καὶ τούτους ἕμα προσβάλλειν τινί, τῶν οὐκ ἐνδεχομένων ἐστίν. Ὁ μὲν γὰρ τιμῆς, οἱ δὲ ἀτιμίας πρόξενοι. Νικῶντων μὲν οὖν, φεύγει, νικωμένων δὲ, ἐπανερχεται.

Ὅστις ἐποχεῖται κουφότητι κενῆς δόξης, οὐδέποτε περοφηήσει πρὸς τὸν τῆς ἀληθοῦς δόξης ἔρωτα.

Τρίβολος ὄντως ἡ κενοδοξία. Πίπτουσα γὰρ καθ' οἰονδήποτε μέρος, ὀρθὸν ἴστησι τὸ κέντρον αἰεὶ.

Περὶ ὑπερηφανίας.

Χαλεπώτατόν ἐστι τὸ πάθος τῆς ὑπερηφανίας, καὶ πάντων ἀγριώτερον, καὶ τοῖς τελευταῖοις μάλιστα πολεμοῦν, καὶ τοὺς εἰς τὸ ὕψος ἐπαναθεθηκότας τῶν ἀρετῶν, καταστρέφειν ἀπαναθεθαζόμενον καὶ καθάπερ νόσος λοιμικὴ, κατὰ παντὸς ἔρπει τοῦ σώματος, οὕτω καὶ αὕτη κατὰ πάσης τῆς ψυχῆς. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων παθῶν ἕκαστον, εἰ καὶ ταραξοῖσι τὸν νοῦν, ἀλλὰ μίαν τὴν ἀντικειμένην ἀρετὴν ἐπιχειρεῖ διαφθεῖρειν ἢ γαστριμαργία, τὴν ἐγκράτειαν ἢ πορνεία, τὴν σωφροσύνην ἢ φιλαργυρία, τὴν ἀκτημοσύνην ἢ ἀργή, τὴν πραότητα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κακίας εἶδη, τὰς ἐναντίας αὐτοῖς ἀρετὰς. Ἡ δὲ ὑπερηφανία κυριεύσασα τῆς ψυχῆς, ἄλλην καταστρέφει, καθάπερ μεγάλην πάλιν χαλεπώτατος τύραννος. Αὕτη γὰρ καὶ τὸν διάβολον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατεκρήμνισεν (10). Ὅταν

Terra racemum curvum putrefacit; virtutem autem corrumpit inanis gloria.

Monachus inani gloria laborans, operarius est mercedis expertus. laborem subiit, et laboris mercedem perdidit.

Pertusa crumena aurum non servat; nec inanis gloria thesaurum virtutis.

Ut ventus pedis vestigium delet; sic virtutem inanis gloriae spiritus.

Scopulus sub aquis latens est inanis gloria; huic tu allisus, virtutis merces amisisti.

Vir stolidus opes suas evulgat; et monachus inanis gloriae studio captus, virtutes suas.

Virtus hominis vanae gloriae studiosi vitiosa est victima, neque in altare inferetur.

Acedia vigorem animae frangit; inanis gloria etiam contracto nervos dat.

Qui inani gloria afficitur, ea interdum quae vires usurant aggressus, maximam sibi ipsi ignominiam conflat.

Gravis est cenodoxiae daemon. Nam quod facis, ut eum evertas, hoc ipse rursus inanis gloriae principium adversum te facit. Quocirca attendendum est contrariis artificiiis.

Inanis gloriae daemon impuritatibus daemonibus adversatur; neque fieri potest ut quemquam ei simul adoriantur. Ille enim honorem, isti dedecus conciliant. Itaque vincuntibus istis, fugit ille, victis autem, redit.

Quisquis inanis gloriae levitate vectatur, nunquam ad verae gloriae amorem pennas proferet.

Tribulus vere est inanis gloria. Nam in quamcunque partem ceciderit, rectum semper statuit stimulum.

De superbia.

Gravissimus atque omnium truculentissimus est superbiae affectus; perfectos potissimum oppugnat. eosque qui ad virtutum fastigium evecti sunt, evertere contumaciter nititur: et ut contagiosus morbus in totum corpus, sic ipsa quoque in totam animam serpit. Quinetiam aliorum quidem affectuum unusquisque, etsi mentem perturbat, tamen unam virtutem sibi oppositam labefactare conatur; gula continentiam, fornicatio pudicitiam, avaritia voluntariam paupertatem, ira lenitatem, caetera denique vitii genera contrarias ipsis virtutes. At superbia cum animae dominium obtinuerit, eam prorsus evertit, non secus atque ingentem civitatem acerbissimus tyrannus. Nam et diabolum ipsa e caelo praecipitem eiecit. Quocirca simul

NOTÆ.

(10) Τὸν διάβολον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατεκρήμνισεν. Diu male fuit animo meo propter verba Philonisi lib. 1. Expositionis de mundi creatione cap. 12, e quibus expedire se nequibat: ei συνεπέστησαν, inquit, οἱ ἄγγελοι τῷ οὐρανῷ καὶ τῇ γῆ, θαυμαστὸν εἶπέν τε μόνας ἡμέρας ἐν τῷ ἴδιῳ μεμέ-

νηκεν ὁ διάβολος τάγματι, εἶπερ ἄρα καὶ ταύτας, καὶ εἰς τὴν τοσαύτην εὐθύς ἕμα τῷ γενέσθαι κακίαν, καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου φθόνον ἀπώλισθεν· εἶπερ φθόνῳ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. Conjeci demum exiisse a manu Grammatici Philonisi, θαυμαστὸν εἶπέν, ἢ μόνας ἡμέρας etc., hoc

aque illam senserimus, nos ipsos statim, ut omni bono vacuos, et inutiles atque abjectos, Deumque ad iracundiam semper provocantes, denique fratribus velut in offendiculum positos nihili ducamus. Inanis siquidem gloriæ medicina est contemptio gloriæ; superbiam vero, beata humilitas.

Superbia est, animæ tumor sanie plenus.

Superbus, aut sibi ipsi, et non Deo, quæ recta gerit, ascribit; aut eos qui bona opera non faciunt, aspernatur. Duplex enim superbiam malitia est.

Climaci.

Monachus proprie agnoscitur in animæ oculo nimis distracto ac suspensæ, et corporis sensu imposito.

Monachus est qui hostes instar ferarum ad pugnam provocat, et cum ab eo fugiunt irritat.

Monachus est, perpetuus mentis excessus, ac vitæ incertor.

Monachus est qui virtutum qualitatibus imbutus est, ut alijs voluptatibus.

Superbiam nuntius est, inanæ gloriæ presentia.

Fugienda est superbia, non secus ac profundum quoddam præcipitium, quod omnem salutis viam præciidit.

Altercatio, superbiam argumentum est; superbia vero, sterilitatis ac paupertatis animæ indicium.

Superbus monachus, remoto etiam dæmone, ad exitium sibi ipsi sufficit.

Imbecillitas et putris scala eum qui ascendit, deiciat, et superbiam scala, eum qui illam scandit.

Superbia arbor est sublimis, putrida tamen, ramos habens admodum fragiles, quique facile deiciant ascendentem.

Cætera vitia ignavis et desidia languentibus hominibus insidiantur; superbia vero studiosis potius atque industriis. Eoque nomine Christus etiam dicebat: Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis dicite: Servi inutiles sumus. Ac si diceret: Cum bellua hæc in animos vestros subire parat, tum per huiusmodi verba fores illi occludite.

Reliqui affectus circa humanam naturam versantur; at superbia angelicam potentiam superavit.

1 Luc. xvii, 10.

Α οὖν αἰσθώμεθα ταύτης, ἐξουθενώσωμεν ἑαυτοὺς, ὡς ἐρήμους παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἀχρήστους καὶ ἀποθλήτους, καὶ θεῖν ἀεὶ παροργίζοντας, καὶ πρόσκομμα κειμένους τοῖς ἀδελφοῖς. Ἰαμα γὰρ, κενοδοξίας μὲν, καταφρόνησις δόξης· ὑπερηφανίας δὲ, ἡ μακαρία ταπεινώσις.

Ἐπερηφάνια ἐστίν, οἰδημα ψυχῆς. ἰχώρος περιληρωμένον.

Ὁ ὑπερήφανος, ἡ ἑαυτῷ, καὶ οὐ τῷ θεῷ ἐπιγράφει τὰ κατορθώματα, ἢ τοὺς μὴ κατορθοῦντας ἐξουθενεῖ. Διπλῆ γὰρ ἡ κακία τῆς ὑπερηφανίας.

Κλίμακος (11).

Μοναχὸς κυρίως ἐστίν, ἀμεταώριστον ὄμμα ψυχῆς, καὶ ἀκίνητος σώματος αἰσθησις.

Μοναχὸς ἐστίν, ὁ τοὺς πολεμίους δίκην θηρῶν προσκαλούμενος, καὶ ἐρεθίζων ἐν τῷ φεύγειν ἀπ' αὐτοῦ.

Μοναχὸς ἐστίν ἀδιάστατος ἔκστασις, καὶ λύπη ζωῆς.

Μοναχὸς ἐστίν ὁ ποιουθεὶς ταῖς ἀρεταῖς, ὡς ἄλλος ταῖς ἡδοναῖς.

Ἐπερηφάνιας ἀγγελος, παρουσία κενοδοξίας.

Φευκτεῖον τὴν ὑπερηφανίαν, ὡς κρημνὸν βαθὺν περιρηρημένον σωτηρίας ἀπάσης ἑνοδον.

Ἀντιλογία μὲν, ἀπόδειξις ὑπερηφανίας· ὑπερηφάνια δὲ, τεκμήριον ἀκαρπίας καὶ πενίας ψυχῆς.

Μοναχὸς ὑπερήφανος (12), αὐτάρκης ἑαυτῷ καὶ δεχὰ δαίμονος εἰς ἀπώλειαν.

Σαθρὰ κλίμαξ καταβάλλει τὸν ἐπιβαίνοντα, καὶ ὑπερηφανίας κλίμαξ, τὸν ἐποχοῦμενον.

Ἐπερηφάνια, δένδρον ὑψηλὸν σεσηπὸς, εὐθλάστους ἔχον κλάδους, ῥαδίως τὸν ἐπιβαίνοντα καταβάλλοντα.

Τὰ μὲν ἄλλα κακὰ, ῥαθυμοῦσιν ἐπιτίθενται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δ' ὑπερηφάνια, μάλλον σπουδάουσι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι Ἄχρηστοὶ δοῦλοι ἐσμεν· μονονοῦχ λέγων, Ὅτε ἐπεισιέναι μέλλῃ τὸ θηρίον, τότε διὰ τῶν ῥημάτων τούτων ἀποκλείετε τὰς θύρας αὐτῷ.

Τὰ μὲν ἄλλα πάθη περὶ τὴν ἀνθρωπίνην στρέφεται φύσιν· ἡ δ' ὑπερηφάνια δύναμιν ἀγγελικὴν καταπάλασεν.

NOTÆ.

sensu: Si angeli simul cum caelo et terra creati sunt, mirum dictu, sex solis diebus diabolus in suo ordine permansit, siquidem vel istis etiam, atque ad tantam statim ac facius fuit malitiam et erga hominem invidiam prolapsus est; quandoquidem invidia diaboli mors intravit in mundum. » Sup. II, 24.

(11) Κλίμακος. Hæ Monachi descriptiones, quia sunt Joannis Climaci Scalæ λόγῳ 23, absuntque a

ms. Regio 1662, utpote auctoris Nilo recentioris, ad marginem, primamque sedem amandari debent.

(12) Μοναχὸς ὑπερήφανος, etc. Ibidem Climacus, cum aliquanta varietate, μοναχὸς ὑπερήφανος οὐ δεηθήσεται δαίμονος· αὐτὸς γὰρ λοιπὸν ἑαυτῷ δαίμων καὶ πολέμιος γέγονεν.

Ἡ ὑπερηφανία, φαντασίας ἐπάγει τῇ ψυχῇ φο- A
βεράς:

Ἐναδρουεὶ τὴν ὑπερηφανίαν ἢ πτώσις, καὶ γίνεται
χαλινὸς αὐτῆς.

Πρὸ δὲ τῆς πτώσεως, πάσῃ ἰσχύϊ φυλάσσου τὰς
τῆς ὑπερηφανίας ἀρχάς διαφυγεῖν.

Ὁ μὲν ταπεινῶρων, τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς (13)
ἐστίν, εἰρηκτός· *Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, διὲ πρῶός
εἰμι, καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ.* Ὁ δὲ ὑπερήφανος,
τοῦ διαβόλου μιμητῆς ἐστίν, δι' ὑπερηφανίαν κατα-
βληθέντος.

Σάρκα μὲν λέπτυνε κατὰ τῆς πορνείας· ψυχὴν δὲ
ταπεινὸν κατὰ τῆς ὑπερηφανίας.

Μοναχός ἐστίν (14), ἀληκτον φῶς ἐν ὄφθαλμῷ
καρδίας. B

Μοναχός ἐστίν, ἀβυσσος ταπεινώσεως, ἐν αὐτῇ
πᾶν πνεῦμα κρημνίσας καὶ ἀποπνίξας.

Ἄναιρεῖ, κενοδοξίαν μὲν, ἢ κρύπτῃ ἐργασία,
ὑπερηφανίαν δὲ, τὸ τῷ Θεῷ ἐπιγράφειν τὰ κατορ-
θώματα, ἑαυτὸν δὲ ἐξουθενεῖν.

Μέμνησο τοῦ προτέρου σου βίου, καὶ τῶν ἀρχαίων
καρπωμάτων, καὶ λογίζου πῶς ἠέσχετό σε
τοιοῦτον ὄντα ζῆν ὁ Θεός· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἔτρεφε, καὶ ἐφύλαττε· καὶ πάντως ταπεινο-
φρονήσεις, εἰ μὴ τις εἴης δυσαισθητός καὶ πεπωρω-
μένος.

Λέγε πρὸς τὴν ἐνοχλοῦσαν οἰσιν· Ἀπόστηθε ἀπ'
ἐμοῦ. Τίς γάρ ἐγώ; τί γάρ μοι κακατέρωται μέγα;
Καὶ γάρ τῶν ἁγίων, οἱ μὲν ἐλιθάσθησαν, οἱ δὲ ἐπρί-
σθησαν, οἱ δὲ μυριοίς εἴδεις θανάτου διὰ Χριστὸν C
ἀνῆρέθησαν.

Ἄδύνατον διαπεράσαι πέλαγος, δίχα πλοίου, καὶ
σωθῆναι χωρὶς ταπεινοφροσύνης.

Ζεῦξον δικαιοσύνην καὶ ὑπερηφανίαν, καὶ αὐθις
ἐτέρωθεν ἁμαρτίαν καὶ ταπεινώσιν, καὶ ὄψαι τὸ
ζεύγος τῆς ἁμαρτίας, πρὸ τοῦ ζεύγους τῆς δικαιο-
σύνης ἐλαύνον καὶ νικῶν, οὐ δι' οἰκίαν δύναμιν,
ἀλλὰ διὰ τὴν ἰσχύον τῆς συζύγου ταπεινοφροσύνης·
κάκεινο πάλιν ἐλαττούμενον, οὐ δι' ἀσθένειαν τῆς
δικαιοσύνης, ἀλλὰ διὰ τὸ βῆρος τῆς ὑπερηφανίας.
Ἐχεις παραδείγματα τὸν Φαρισαῖον καὶ τὸν Τελώ-
νην. Καίτοι ταπεινοφροσύνη κυρίως, οὐ τὸ, ἦντα
ἁμαρτωλὸν, ἔχειν ἑαυτὸν ἁμαρτωλὸν· εὐγνωμοσύνη D
γάρ τοῦτο, καὶ τῆς ἰδίας ἀσθενείας ἐπίγνωσις· ἀλλὰ
τὸ, ὄντα δίκαιον, ἔχειν ἑαυτὸν ἁμαρτωλὸν, καὶ μη-
δὲν τι μέγα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζεσθαι.

Ἄμαρτωλὸς ἐνέχησε δίκαιον, ὁ Τελώνης τὸν Φα-

^k Matth. xi, 29. ^l Hebr. xi, 37.

Superbia horrenda spectra inducit animæ.

Lapsus insidias struit superbix, ipsiusque fre-
num efficitur.

Sed ante lapsum omnibus viribus excuba, ut
superbix retia effugias.

Qui humiliter de se sentit, Christi discipulus est,
cujus hæc verba fuerunt: *Discite a me, quia mitis
sum, et humilis corde* ^k. Superbus autem diaboli,
qui ob superbiam dejectus est, imitatoreni se
præbet.

Carnem quidem adversus fornicationem extenua;
animam vero adversus superbiam per humilitatem
dejice.

Monachus est perpetuum lumen in cordis oculo,

Monachus est abyssus humilitatis, in ea omnem
spiritum malum præcipitans et suffocans.

Inanem gloriam pessumdat occulta operatio; su-
perbiam vero, Deo ascribere bona opera et se-
ipsum nihili putare.

Recordare prioris tuæ vitæ, ac veterum delictor-
um, illudque tecum reputa, quo pacto te, cum
talis esses, vivere Deus sustinuerit; neque id so-
lum; sed etiam aluerit et conservavit: ac tum
procul dubio humilitatem concipies, nisi sensus fore
omnis expers atque obduratus sis.

Elationem tibi negotium exhibentem his verbis
alloquere: *Facesse a me. Quis enim ego sum?*
quid enim a me præclari gestum est? Etenim sancti
viri partim lapidati, partim secti sunt, partim de-
nique sexcentis mortis generibus Christi causa de
medio sunt sublati ^l.

Impossibile est, sine navi mare trajicere, et sa-
lutem consequi absque humilitate.

Junge justitiam cum superbia, atque alia rursus
ex parte peccatum cum humilitate; ac peccati,
quam justitiæ, jugum celerius currere atque vin-
cere concipies, non quidem ob potestatem suam,
sed ob conjunctæ humilitatis vires; atque aliorum
rursus superari, non propter justitiæ imbecillita-
tem, sed propter superbix grave pondus. Exempla
tibi præsto sunt in Pharisæo ac Publicano. Quan-
quam humilitas proprie in eo non consistit, ut
qui peccator est, peccatorem se putet (judicii enim
æquitas hoc est, ac propriæ infirmitatis agnitio);
verum in hoc, ut qui justitia præditus est, pecca-
toem sese ducat, nihilque magni de seipso mente
conciplat.

Peccator justam vicit, publicanus Pharisæum.

NOTÆ.

(13) Τοῦ Χριστοῦ μαθητῆς ἐστίν, etc. Hinc a
Joanne Cantacuzeno lib. iii, cap. 36, p. 469 Apocau-
chus per ironiam vocatur διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης
καὶ μαθητῆς τοῦ πρᾶου καὶ φιλανθρώπου, *magister
orbis et discipulus mitis illius ac hominum amanti*;
hoc est, Jesu Christi, non autem Josephi Rhacen-

dyæ, juxta suavem admodum viri docti hariolatio-
nem, lib. vi, de Biblioth. Vindobon., p. 112.

(14) *Μοναχός ἐστίν.* Pariter istæ duæ monachi
delineationes Climacum agnoscunt auctorem eodem
in loco, pariterque non comparent in ms. memorato,
sicut nec præcedens sententia, *σάρκα μὲν, etc.*

Ille quidem justitiæ opera ostendit, dicens : *Jejuno bis in Sabbato*, et quæ deinceps sequuntur ; hic vero dictum duntaxat protulit humilitatis : *Deus, propitius esto mihi peccatori*^m ; et sermo opera superavit. Atque tantum thesaurum spiritus superbiæ exsufflavit, perque ipsius linguam, quasi per fenestram reconditas opes exportavit ; contra paupertas ob humilitatem in divitias mutata est.

Justo potius metuenda est superbia. Nam peccatorem conscientia deprimit, quæ semper eum accusat, nec caput attollere permittit : at justum, nisi attendat, præclara facinora attollunt. Et quemadmodum piratæ navem mercibus onustam potissimum adoriuntur ; sic etiam diabolus peccatores non admodum impugnat, vehementissime vero eos qui justii sunt.

Scopus monachi, cor suum ab omni pravo affectu purum servare : quod si non assequitur, aberrat.

Omnis virtutis fons, et radix, et caput, atque vinculum est discretio ; quam hac ratione quispiam sibi comparabit, si cum iis qui virtutis iter jam obierunt, quidquid instituit, communicet. Sic enim nunquam imprudenter in malum, tanquam in bonum, prolabetur.

Solitudinis hostis est, quisquis voluptatis amore flagrat.

Quando inimicus quosdam ad tarpem amoris affectum connectere vult, tunc et hunc et illum explorat, ut eorum uterque, aut certe alter, aptus inveniat.

Faciles et humani ut plurimum atque misericordes sunt, qui libidini student.

Egestionis quæ in somnis sunt, variis de causis oriuntur. Aut enim a natura existere solent, aut a renum imbecillitate, aut a relaxatione, aut ab indumentorum et straguli molliæ, aut ex ingluvie, aut ex crapula, aut ex affectu, aut ex inflatione ob effluxionem a longo tempore non factam, aut a proximi condemnatione, aut a dæmonum invidia. Ac prima quidem et secunda omni reprehensione carent, quandoquidem et simulacro : reliquæ autem, præter postremam, vitio vertuntur : quæ postrema non modo nullam reprehensionem habet, sed etiam fiduciam conciliat. Huic enim invidetur qui inclarescit.

Obscenæ noctis species interdum mente volvere non oportet. Id enim sibi proponunt dæmones, ut earum recordatione vigilantes etiam inficiant.

Maximæ libidinis ille est, qui spurcitiem suam persæpe non sine voluptatis sensu constitetur.

Hæc quoque dæmonum versutia est, ut eos qui

^m Luc. xviii, 12, 13.

ἄριστον. Ὁ μὲν ἔργα δικαιοσύνης ἔδειξεν, εἰπὼν, ὅτι *Νηστεύω δις τοῦ Σαββάτου*, καὶ τὰ ἐξῆς· ὁ δὲ, ῥῆμα μόνον εἶπε ταπεινοφροσύνης· Ὁ Θεός, *Ὑπάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ*· καὶ ὁ λόγος ἔργων περιεγένητο. Καὶ τὸν μὲν τοσοῦτον θησαυρὸν ἐξεφύσθη τὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφανίας, καὶ διὰ τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καθάπερ διὰ θυρίδος, ἐξεφόρησε τὸν ἐναποκείμενον πλοῦτον· ἡ δὲ πενία, μετέβαλεν εἰς πλοῦτον, διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην.

Μᾶλλον δίκαιος ὀφείλει φοβεῖσθαι τὴν ὑπερηφανίαν· τὸν μὲν γὰρ ἁμαρτωλῶν κάμπτει τὸ συνειδῆσαι κατηγοροῦν, καὶ μὴ συγχωροῦν ἀνανεῦειν· τὸν δὲ δίκαιον, ἐπαίρει τὸ κατόρθωμα, μὴ προσέχοντα. Καὶ καθάπερ οἱ πειραταὶ τῷ πεφορτισμένῳ μάλιστα πλοῦτον προσβάλλουσιν, οὕτω καὶ ὁ διάβολος οὐ πάντως πολεμεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀλλὰ σφοδρότατα τοὺς δίκαιους.

Σκοπὸς τοῦ μοναχοῦ, καθαρὰν παντὸς πάθους¹¹ τηρεῖν τὴν καρδίαν· οὐτινος ἀποτυχῶν, πλανᾶται.

Πηγὴ καὶ ρίζα καὶ κεφαλὴ καὶ σύνδεσμος πάσης ἀρετῆς ἐστὶν ἡ διάκρισις, ἣν κηρύσσει· τις, τοὺς προωδεύουσι τὴν ὁδὸν ἀρετῆς, πάντα σκοπεῖ οἰκεῖον ἀνακονοῦμενος. Οὕτω γὰρ ἂν¹² ποτε λάθῃ τῷ φαύλῳ περιπίπτων ὡς ἀγαθῷ.

Ἐχθρὸς ἡσυχίας, ἅπας φιληθονος.

Ὅταν συνῆσαι τινὰς εἰς αἰσχρὰν διάθεσιν ἀγάπης ὁ ἔχθρὸς βουληθῆ, δοκιμάζει καὶ τοῦτον κάκιστον, ἵνα τούτων ἐκάτερος, ἢ πάντως ὁ ἕτερος, ἐπιτήδειος εὐρεθῆι.

Συμπαθεῖς ὡς ἐπίπαν καὶ ἐλεήμονες, οἱ φιληθονοί.

Αἱ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐκκρίσεις, διαφόρους ἔχουσι τὰς αἰτίας. Ἡ γὰρ ἐκ φύσεως γίνεσθαι πεφύκασι, ἢ ἐξ ἀσθενείας νεφρῶν, ἢ ἐξ ἀνέσσεως, ἢ ἐκ μαλακότητος περιβλημάτων καὶ στρωμνῆς, ἢ ἐξ ἀδηφαγίας, ἢ ἐκ πολυποσίας, ἢ ἐκ συμπαθείας¹³, ἢ ἐκ φυσιώσεως ἐπὶ χρονίᾳ ἀρρώστια¹⁴, ἢ ἐκ κατακρίσεως τοῦ πλησίον, ἢ ἐκ φθόνου δαιμόνων. Ἡ μὲν οὖν πρώτη καὶ δευτέρα, ἀνεπιτήμητοι, ἐπεὶ καὶ ἀνείδωλοι· αἱ δὲ λοιπαὶ, πλὴν τῆς τελευταίας, καταδικάζονται· ἡ δὲ τελευταία, οὐ μόνον ἀνεπιτήμητος, ἀλλὰ καὶ θάρσους αἰτία. Φθονεῖται γὰρ ὁ εὐδοκίμων.

Τὰς αἰσχρὰς φαντασίας οὐ χρὴ μεθ' ἡμέραν ἀναλογίζεσθαι. Σκοπὸς γὰρ τοῖς δαίμοσι, καὶ νήφοντα μολύνει τῇ μνήμῃ τούτων.

Ἐμπαθεστάτος ὁ καὶ αὐτὴν πολλάκις τὴν τῶν μολυσμῶν ἐξομολόγησιν μετὰ ἡδουπαθείας¹⁵ ποιούμενος.

Καὶ τοῦτο πανουργία δαιμόνων, τὸ βλαβεροῖς προσ-

VARIAE LECTIONES.

¹¹ Al. inser. πονηροῦ. ¹² Al. κἄν l. οὐκ ἂν. ¹³ Al. ἐξ ἐμπαθείας. ¹⁴ Al. ἀρρώστια. Inl. ἀρρώστια. ¹⁵ Al. ἐμπαθείας.

ὡποιοὺς ὁμιλοῦντας, μὴ παρζυτικά βλάπτειν πολλάκις, ἀλλὰ μετὰ καιρὸν, μηδ' εἰς αὐτὰ τὰ πρόσωπα ἵνα δοκοῦντες ἐτέρωθεν βλαθῆναι, τῶς ταῦτα μὴ φυλαττώμεθα.

Τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα, διαφόρως ἐν διαφόροις κρίνεσθαι· εἰωθεν· ἐξ ἡλικίας, ἐκ τόπου, ἐκ τρόπου, καὶ ἐξ ἐτέρων.

Εἰ μὴ προνοητικῶς τὴν τοῦ θήλεος ὁρμὴν αἰδοῖ Κύριος· ἐχαλίνωσεν, ἠτόμολε· δὲ τοῦτο πρὸς τὸ ἄρσεν, ὅπως οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ.

Τινὲς εὐλαβεῖς θεάμενοι προσώπου κάλλος, ὑπόθεσιν τοῦτο ποιοῦνται τῆς εἰς Θεὸν δοξολογίας, ὅπως ἐξ οὗτω φαυλοτάτης ὕλης τοιαύτην ὠραιότητα διεμύρφωσεν· καὶ δακρύουσι, τοῦτο μὲν ὅφ' ἡδονῆς, τοῦτο δὲ καὶ ὅτι τοιαύτη φαιδρότης ὑπὸ φαύλης ἡδονῆς καταμιαίνεται. Καὶ ὅπως θαυμαστὸν, πῶς ὁ ἐτέρων βόθρος, ἐτέροις ἀφορμῇ στεφάνων καθίσταται. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ περὶ τὰς μελωδίας ποιοῦσιν, εἰς ἐκπληξὴν κινούμενοι τῆς μεγαλουργίας τοῦ Θεοῦ, καὶ θερμὴν ἀγάπην.

Πολεμοῦσι (15) τοῖς ἡσυχασταῖς οἱ δαιμονες τῆς πορνείας· ἴν' ὡς μάτην ἡσυχάζοντας, καταγάγωσιν εἰς τὰς πόλεις.

Οὐκ ἐνοχοῦσι πολλάκις τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι μοναχοῖς· ἴν' ὡς μὴ πολεμούμενοι, μένωσιν ἐν ταῦταῖς.

Ἐνθα πολεμοῦνται, πάντως ἐκεῖ καὶ πολεμοῦσι. Μὴ πολεμούμενοι γὰρ, οὐδὲ πολεμοῦσιν.

Πολλοὺς τῶν μοναχῶν, ἤνικα γυναιξὶ διαλέγονται, δακρύνειν ποιεῖ καὶ στένειν ὁ πονηρὸς, καὶ θαυμασίως παραινεῖν, περὶ τῆς μνήμης θανάτου, καὶ σαφροσύνης· ἵνα τοῦτοις δελεασθεῖσαι αἱ ἄθλια, προσδράμωσιν ὡς ποιμένι τῶν λύκων, καὶ συνηθείας καὶ παρρησίας γενομένης, εἰς τὸν βόθρον ἐμπέσωσιν.

Φύγωμεν καρπὸν, οὗ μὴ ἐσθίειν ἐπηγγειλάμεθα· μὴ, ποτε βλέποντες αὐτὸν, πρὸς ἐπιθυμίαν ἐλθωμεν. Ἐκ τοῦ ὄρᾶν (16) γὰρ, τὸ ἐρᾶν, ὡς λέγουσιν οἱ τὰ τοιαῦτα σοφοί.

Δυνατὸν ἔστιν, ἐκ λαγνείας εἰς ἀγνείαν ἐλθεῖν. εἰ καὶ τινὲς φασὶν ἀδύνατον γενέσθαι μετὰ τὴν γεῦσιν τῆς ἀμαρτίας ἀγνόν. Ἄγνοι γὰρ πάντες ἀπλῶς εἰ ἄγιοι.

ᾠ Matth. xxiv, 22.

A cum perniciosis personis consuetudinem habent, sæpe non protinus detrimento afficiant, sed aliquanto post intervallo, neque erga easdem personas; quo nimirum, aliunde nobis detrimentum inferri existimantes, has interim minime caveamus.

Unum idemque peccatum varie in variis hominibus judicari consuevit; nempe ex ætate, ex loco, ex modo, aliisque rebus.

Nisi Dominus, pro sua providentia, feminæ impetum pudoris freno compressisset, verum ipsa ad masculum ultro proficisceretur, certe non fieret salva omnis caro.

Quidam pii viri, cum elegantem formam conspexerint, hinc Deum celebrandi occasionem arripiunt, quod ex materia usque adeo vili tantam pulchritudinem effinxerit: atque etiam illacrymant, partim lætitia, partim quod tantus splendor turpi voluptate contaminetur. Et sane mirum est, quo pacto quod aliis fovea est, aliis coronarum occasio fiat. Idem quoque in modulatis cantibus faciunt; hinc quippe in admirationem divinæ magnificentiæ, inque ardentem Dei amorem impelluntur.

Dæmones fornicationis solitariis bellum inferunt, quo videlicet eos, tanquam incassum solitudinem colentes, in urbes detrahant.

Monachis iis qui in urbibus commorantur, sæpe molestiam non exhibent; ut veluti minime bello vexati, in iis maneat.

Ubi bello lacessuntur, illic quoque omnino bellum gerunt. Cum enim non oppugnantur, nec impugnant.

In plerisque monachis, quoties feminas alloquuntur, malus ille id efficit ut lacrymas emitant et ingemiscant, ac de mortis memoria et castitatis cultu mirificas cohortationes habeant; quo scilicet his rebus miseræ illæ inescatæ, ad lupum accurrant tanquam ad pastorem, ortaque familiaritate et fiducia, in foveam incidant.

Fugiamus eum fructum, a cujus esu abstenturos nos professi sumus; ne forte cernentes eum, in cupiditatem veniamus. Etenim ex aspectu affectus seu amor oritur, ut aiunt qui in hujusmodi rebus sciti atque eruditi sunt.

Possibile est; ex salacitate ad castitatem se referre; etsi quidam affirmant impossibile esse, post gustum peccati effici castum: casti enim omnes plane sunt qui sunt sancti.

NOTÆ.

(15) Πολεμοῦσι τοῖς ἡσυχασταῖς. In Ms. 1770, initio Opusculi, istud scholion cernitur, ὁκτώ εἰσι τῆς κακίας λογισμοί· τοῖς μὲν ἡσυχάζουσιν, ὁ ἀκηδίας, ὁ κενοδοξίας, ὁ ὑπερηφανίας, ὁ φιλαργυρίας, καὶ ὁ λύπης· τοῖς δὲ ἐν ὑποταγῇ, ὁ γαστριμαργίας, καὶ ὀργῆς, καὶ πορνείας. Capitū de acedia superius, τοῖς ἐν ἡσυχίᾳ, μάλιστα πολεμεῖ τὸ πάθος τῆς ἀκηδίας.

(16) Ἐκ τοῦ ὄρᾶν τὸ ἐρᾶν. Post Platonem apud Theodoritum Serm. ult. in Græcos, Clemens Alexandrinus *Pædagogici* lib. iii, cap. 5. Isidorus Pelusiota lib. iii, epist. 254, lib. v, epist. 173. et Nilus noster lib. iii, epist. 318, quibus adde Hesychium in ὀμμάτειος πόθος, et Etymologicum magnum cum proverborum collectoribus.

Varius est libidinis dæmon. Etenim iis qui inexpertus sunt, suggerit ut semel experientiam capiant, ad solam voluptatis notionem; eos vero qui experti sunt, per recordationem ad novum experimentum pertrahit.

Multi, tum ex iis qui experientia edocti non sunt, ob voluptatis ignorationem, ab omni bello liberi, tum rursus ex iis qui experientia didicerunt, ob satietatem, ab omni molestia et obturbatione immunes permanserunt.

Qui corpus vicit, idem naturam superavit; qui autem naturam superavit, is naturam excessit; ac deinceps minoratus est paulo minus ab angelis: mirumque est, quo modo qui materia constat adversarium materia carentem prostraverit.

Cum omnes dæmones, tum is potissimum qui libidini præest, primum id student, ut menti, hoc est principi animæ parti, tenebras offundant.

Inpuras et obscenas cogitationes, quæ in pectore insident, immittit quidem libidinis spiritus; ejicit autem continentia, et humilitas, suique contemptus.

Incuria stuporis mater est; hujus autem filia, indolentia.

Varias causas somnus habet. Nam a natura contrahitur, a cibus, a jejunio, ab afflictione.

Magnum quidem et præclarum est, contumeliam perferre; majus vero, laudem sine detrimento præterire.

Qui supernam gloriam minime degustavit, terrenam non facile contempturus est.

• Heb. xi, 7.

A Ποικίλος ὁ τῆς λαγνείας δαίμων· τοὺς μὲν ἀπειροὺς ὑποτίθει, πείραν ἀπαξ λαβεῖν, πρὸς μόνην ἡδονήν· διαγνώσιν· τοὺς ἐν πείρᾳ δὲ, διὰ τῆς μνήμης ἐπὶ τῆ πείρᾳ ἐφέλλεται.

Πολλοὶ, καὶ τῶν μὴ λαβόντων πείραν, ἀπολέμηται διὰ τὴν ἀγνοίαν τῆς ἡδονῆς μεμενήκασι, καὶ τῶν ἐν πείρᾳ γεγενημένων, ἀνεσώθηται διὰ τὸν κόρον.

Ὁ τὸ σῶμα νικήσας, ἐνίκησε τὴν φύσιν· ὁ δὲ νικήσας τὴν φύσιν, ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐγένετο· καὶ λοιπὸν, ἡλάττωται βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους· καὶ θαῦμα, πῶς ὁ ἔνυλος τὸν ἄυλον ἀντίπαλον κατατάλαισιν.

B Καὶ πάντας μὲν οἱ δαίμονες, πρῶτον σκοτίζειν σπουδάζουσι τὸν ἡγεμόνα νοῦν· ὁ δὲ τῆς πορνείας μάλιστα.

Τοὺς ἐν τῇ καρδίᾳ βυπαροῦς καὶ ἀκαθάρτους λογισμοὺς, ὑποβάλλει μὲν τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας. ἐκβάλλει δὲ ἐγκράτεια καὶ ταπεινώσις, καὶ περιφρόνησις αὐτῶν.

Ἀμέλεια μὲν μήτηρ ἀναίσθησις· ταύτης δὲ θυγάτηρ ἀναλγησία.

Διαφόρους τὰς αἰτίας ἔχει ὁ ὕπνος. Γίνεται γὰρ ἐκ φύσεως, ἐκ βρωμάτων, ἐκ νηστείας, ἐκ θλίψεως.

Μέγα μὲν, ὑπενεργεῖν ὕδριν· μεῖζον δὲ, παρελθεῖν ἀδολαδῶς ἔπαινον.

C Ὁ μὴ τῆς ἐνω δόξης γευσάμενος, οὐκ ἂν τῆς κάτω βραδίᾳ καταφρονήσει.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΥΠΕΡΕΧΙΟΥ ΠΑΡΑΙΝΗΣΙΣ ΑΣΚΗΤΩΝ

BEATI HYPERECHII ADHORTATIO AD MONACHOS.

MONITUM.

(Fr. Combefis., Auct. nov., 1.)

Auctorem antiquum et opus, argumento est, quod in tertio illo Apophthegmatum libro, Pelagio S. R. E. interprete, tres ejus exstant sententiæ; quæ totidem verbis hic habentur: nec plures illo, vel aliis ejusmodi libris exstant: ut non aliud agnovisse antiqui videantur beatissimi hujus abbatis Hyperechii, sive (ut Pall. vocat) Hyperichii, quam istud quod ex repositis mihi schedis, ad absolutam religiosam palæstra exercentium nomam, Arsenii Nilique opusculis (sive illis prior exercuerit Hyperechius, sive eadem ipse ætate, aut parum illis suppar; aliis ejus ignotis) subjungo; quod unum eam in rem luce clarius sit.

Ἀρχὴ ἀποταγῆς μοναχοῦ, φοβεῖσθαι τὸν Θεόν· Ἄφοδος δὲ μοναχός, ἔξω τῶν πυλῶν τῆς βασιλείας ἀυλισθησεται.

Ἀρχὴ ζωῆς μοναχοῦ, ἀγαθὴ γνῶσις· ἀγνωσία δὲ Θεοῦ, σκοτίζει τὴν ψυχὴν μοναχοῦ.

Ἀγαθὴ κληρονομία μοναχοῦ σωφροσύνη καὶ ἀγιασμός· ἀποκληρονόμος δὲ πατέρων γίνεται, ὁ ἐκτός τούτων μοναχός.

Ἄσκησις μοναχοῦ, μελέτῃ Γραφῶν, καὶ ποιήσις ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· ἀνάσκητος δὲ ἐστίν, ὁ μὴ ἐν τούτοις ἀναστρεφόμενος μοναχός.

Βρῶσις μοναχοῦ, τὸ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· πόσις δὲ αὐτοῦ ἐστίν, τὸ κατορθοῦν τὰ ἐντάλματα τοῦ Χριστοῦ· βρῶμα γὰρ αἰσθητὸν, οὐ παραστήσει μοναχὸν τῷ Θεῷ, ἀλλ' εἰς κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται.

Βῆμα μοναχοῦ σεμνῶς κινουμένου, ἐκτριβέτω βαθμούς· ἐκκλησιαστικούς. Βῆμα μοναχοῦ σεμνὸν, μὴ ἐκπορεύεται ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

Βίος μοναχοῦ ἀηλίδωτος ἐστω, μὴ χλευαζόμενος ὑπὸ γυναικαρίων ἐσωρευμένων ἀμαρτίας. Βίλος γὰρ πειρατηρίου ἐστίν ἡ γυνή, ἐν οἰκίαις ἐταιριζομένη.

Βουλὴ μοναχοῦ μετὰ συνετοῦ γινέσθω· βουλή δὲ ἀσύνετος, μὴ κατοικεῖτω ἐν καρδίᾳ μοναχοῦ.

Γρηγορῶν μοναχός ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἀποδιώκει φαγάσματα νυκτερινά· γαυριῶν δὲ μοναχός ἐν κατορθώμασι καὶ καθεύδων, ἰστούς ἀράχνης ὄφαινει.

Γενναῖος μοναχός, τῷ σημεῖω τοῦ σταυροῦ τοῦ βρόχου ἐκφεύγει τοῦ διαβόλου· γήινος μοναχός καὶ εἰς γῆν νενευκῶς, περιπαίρεται παγίσι σατανικαῖς.

Γνώμη μοναχοῦ διαπαντός ἐστω πρακτικὴ ἔργων ἀγαθῶν· γνώμην δὲ μοναχοῦ ἀπρακτον, οὐκ ἐμπιπλάται ἀγαθά.

Γυμνάσιον μοναχοῦ, λογισμοὶ ἐπάλληλοι· γρηγόρησις δὲ μοναχοῦ, πρᾶξιν λογισμοῦς ῥυπαρούς.

Γεώργιον μοναχοῦ, ψυχὴ ἀγαθὴ καρποφοροῦσα εὐαγγελικῶς· γεώργιον δὲ αὐτῆς μοναχός φάγεται, τὸν καρπὸν αὐτῆς· γλυκὺς γὰρ καρπός ἐν στόματι μοναχοῦ, τῶν ἰδίων πόνων ὁ μισθός.

Δύναμις μοναχοῦ, ἀκτημοσύνη βαστάζουσα τὸν Σατῆρα. Δεινὸν γὰρ παρὰ μοναχοῖς φιλαργυρία, ἀποκλείουσα βασιλείαν οὐρανῶν.

Δός καρδίαν σου, μοναχέ, εἰς σῶμά σου, ἵνα καὶ τὸν νοητὸν, καὶ τὸν πρακτικὸν ἀποδιώξης ἀπὸ σοῦ τὸν ἀντιδικόν, διάβολον.

Δῶρον ἀγαθὸν μοναχοῦ παρθεσία, ἀρματηλάτην ποιῶσα εἰς οὐρανοὺς σὺν τῷ ἁγίῳ Ἡλίᾳ· δι' ὃ μο-

1. Prima monachi abrenuntiatio, timere Deum : porro monachus non timens Deum, extra regni fores commorabitur.

2. Prima vita monachi, bona cognitio ac scientia ; Dei autem ignorantio monachi mentem obtenebrat.

3. Bona monachi possessio, castitas et sanctimonia ; qui autem extra hæc monachus est, alienus a patrum hæreditate efficitur.

4. Monachi exercitatio est Scripturarum meditatio Deique mandatorum opere exercita functio ; at exercitatione caret qui in his non versatur.

5. Monachi cibus, ut faciat Dei voluntatem : ejus autem potus, ut Christi mandata impleat. Cibus enim in sensum cadens eique subjectus non commendat monachum Deo ; sed in ventrem vadit et in secessum emittitur.

6. Gressus monachi, gravi modestoque incessu, ecclesiastica terat limina ac subsellia. Gressus monachi gravis et modestus non exeat de domo in domum.

7. Vita monachi labis pura sit, nihil muliercularum sannis obnoxia onustarum peccatis : arcis enim piratarum mulier telum est, quæ in domibus meretricatur.

8. Consilium monachi cum viro prudente sit ; quod autem sine prudentia consilium est, in corde monachi non moretur.

9. Pervigil monachus in psalmis et hymnis et canticis spiritalibus visa nocturna fugat : qui vero monachus recte factorum atque virtutis gloria superbit dormitatque, telas araneorum textit.

10. Fortis monachus signo crucis diaboli laqueos evadit : terrenus autem et in terram pronus Satanæ se laqueis innectit.

11. Monachi animus jugiter honorum operum functione solers sit ; cujus autem monachi iners animus, bonis non impletur.

12. Exercentis ludus monachi, aliæ aliis supervenientes cogitationes ; solers autem ac pervigil monachus sordidas cogitationes securat ac lenit.

13. Arvum monachi, bonus animus fructum ferens ex evangelicis rationibus ; ejus fructum, animi fructum comedit monachus. Dulcis enim fructus in ore monachi, laborum suorum merces.

14. Monachi robur, quæ Christum portet, inopia atque paupertas. Grande enim inter monachos malum, honorum cupiditas, quæ claudat regnum eorum.

15. Da, monache, cor tuum in corpus tuum (ei scilicet invigila), ut a te et mentis spiritu, et actione infensum adversarium expellas, id est diabolum.

16. Donum bonum monachi, virginitas, quæ in cælos cum sancto Elia sublimem aurigam fe-

rat⁴. Quamobrem ejus tu amore incensus, monache, igneum currum, duplici lacrymarum rivo oculis fluentium levi rore conspersus, conscendito.

17. Arbor vitæ in altum assurgens, humilitas.

18. Monachus nactus virtutem, bonos decerpit fructus.

19. Virginitatis virtus, abstinencia ab escis : qui autem monachus crapulæ deditus est, vita erit abominabilis, audietque ex Christi ore, *Habes mercedem tuam*⁵; nempe cavens dicere, accepturum cum mercedem suam a Christo, qui novit abscondita.

20. Monachus, quæ sunt Dei, Deo tribuens, ne extollatur; sed oratione ad Deum dicat : *Tua ex tuis tibi offero; unam a te uno animæ redemptionem quaerito*.

21. Orantem monachum mundo animo in nocturnis precibus exaudiet Dominus : in die vero Dominus illum illustrabit, ac velut clarum diem esse præstabit.

22. Misericors monachus sit fratrum amans, terramque bonam possidebit⁶.

23. In superbia monachi non requiescet Deus⁷; in ejus vero humilitate ac sensus modestia requiescet Spiritus sanctus. Hujus præsidio virtutis, regnum cælorum assequetur, ac brevi ejus possessione donabitur.

24. In omni tempore sit a sorde munda monachi tunica; non quæ lana, quæve lino contexta sit, sed spiritualis. Qui enim ejusmodi est, in media nocte cum Christo sponso ingreditur. Oleum inferat monachus in occursum sponsi⁸.

25. Monachi vita angeli in moram sit, peccatum incendio consumiens : vita enim monachi poenitentium holocausti oblatio est.

26. Vita monachi membra ejus insigniat cupiditati libidinique emortua; quippe cui beati Joannis vita ac disciplina exemplum extiterit.

27. Dæmonum æstus ac turbatio a monacho fugiat; angelica vero tranquillitas in eis choros ducat.

28. Dæmoniaci æstus excita procella, monachus iram teneat : vita enim monachi in lenitate innotescat et patientia.

29. Fervens spiritu monachus diabolum fugat; at qui monachus injuste fratrem æmulatur, diabolum ad se attrahit. Foris enim manebit cum quinque fatuis virginibus⁹, qui lampadem suam oleo splendidam lætamque non reddiderit.

30. Fermentum malitiæ nec nominetur inter monachos.

31. Sol non occidat super iracundiam¹⁰ monachi.

A ναχὸς ταύτης ἐραστῆς γενόμενος, ἐπίθα τῷ πυρίνῳ ἄρματι, δροσιζόμενος δυσὶν ὀχετοῖς θαυρών ἐκ σῶν ὀφθαλμῶν προχοομένων.

Ἀένθρον ζωῆς εἰς ὕψος ἐγειρόμενον, ταπεινώσεις.

Δύναμιν κεκτημένος μοναχὸς, τρυγᾷ τοὺς ἀγαθοὺς καρπούς.

Δύναμις παρθενίας, ἀποχὴ βρωμάτων · ὁ δὲ κραπαλῶν μοναχὸς, βίον αὐτοῦ βδελυθθήσεται, καὶ ἀκούσεται ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, Ἀπέχεις τὸν μισθὸν σου · δυσωπούμενος δὲ εἰπεῖν, λήψεται τὸν μισθὸν αὐτοῦ παρὰ τοῦ τὰ κρύφια γινώσκοντος Χριστοῦ.

Β Διδούς μοναχὸς τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ, μὴ ἐπιπέσθω · δέόμενος δὲ τοῦ Θεοῦ, λεγέτω, Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρω · μόνον παρὰ σοῦ μόνου λήτρωσιν ψυχῆς ζητῶ.

Εὐχομένου μοναχοῦ καθαρῶς ἐν νυκτεριναῖς εὐχαῖς, εἰσακούσεται Κύριος · ἐν ἡμέρᾳ δὲ, τοῦτο λαμπρύνει Κύριος, καὶ ὡς ἡμέραν καθαρὰν ἀναδείξει.

Ἐλετήμων μοναχὸς φιλάδελφος ἔστω, καὶ κληρονομήσει τὴν ἀγαθὴν γῆν.

Ἐν ὑπερηφανίᾳ μοναχοῦ οὐκ ἀναπαύσεται Κύριος · ἐν ταπεινοφροσύνῃ δὲ αὐτοῦ ἀναπαύσεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἐν ταπεινοφροσύνῃ δὲ αὐτοῦ ἔσται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐν τάχει κληρονομήσει αὐτήν.

Γ Ἐν παντὶ καιρῷ ἔστω ὁ χιτῶν τοῦ μοναχοῦ ἱεροσολοῦ · οὐχ ὁ ὕφαντος, ἀλλ' ὁ πνευματικὸς. Ἐν μέσῃ γὰρ νυκτὶ ὁ τοιοῦτος συνεισελεύσεται τῷ νυμφίῳ Χριστῷ εἰς τὴν παστάδα. Ἐλαιὸν ἐπικομιζέτω ὁ μοναχὸς, εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.

Ζωὴ μοναχοῦ κατὰ μίρησιν ἀγγέλου γινέσθω καταφλέγουσα ἁμαρτίαν. Ζωὴ γὰρ μοναχοῦ ἔστιν, ἡ τῶν μετανοούντων βλοκάρπωσις.

Ζωὴ μοναχοῦ, χαρακτηριζέσθω τὰ μέλη αὐτοῦ νενεκρωμένα πρὸς ἐπιθυμίαν ὑπάρχοντα. Ζωὴ γὰρ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ βίος ὑπογραμμὸς σοὶ γέγονεν.

Ζάλη δαιμόνων ἀπὸ μοναχοῦ φευγέτω · γαλήνη δὲ ἀγγέλων παρὰ μοναχοῦ χορευέτω.

Δ Ζάλης δαιμονικῆς ἐπιχειρομένης, κρατεῖται μοναχὸς θυμοῦ · ζωὴ γὰρ μοναχοῦ ἐν πραότητι καὶ ὑπομονῇ γυνωρίζεσθω.

Ζῶν τῷ πνεύματι μοναχὸς ἀποδιώκει τὸν διάβολον · ζηλῶν δὲ μοναχὸς ἀδίως τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐπισπάται τὸν διάβολον · ἔξω γὰρ μενεῖ μετὰ τῶν πέντε μωρῶν παρθένων, ὁ μὴ εἰλαίῳ φαιδρύνων τὴν ἑαυτοῦ λαμπάδα.

Ζύμη κακίας μὴ ὀνομαζέσθω παρὰ μοναχοῦς.

Ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ μεναχοῦ.

⁴ IV Reg. v, 4. ⁵ Matth. vi, 8. ⁶ Matth. v, 4.

⁷ 10. ⁸ Eph. iv, 26.

⁹ Isa. lxxvi, 2. ¹⁰ Matth. xxv, 10. ¹¹ Matth. xxv.

Ἦσυχος μοναχός, οὐ ταρασσεί ἀδελφούς· κραυγὴ ἂν
 33. Secum quietus monachus non turbat fra-
 33. Secum quietus monachus non turbat fra-
 tres : clamor vero monachi monasterium tur-
 bat.

Ἦχον ψαλμωδίας μὴ ἀνανεοῦ, μοναχέ· αὐτὴ γάρ
 ἡ τῶν ἀγγέλων ὕμνολογία.

Ἦχον θεάτρων διαβολικῶν φευγέτω μοναχός· αὐτὴ
 γάρ ἡ τῶν δαιμόνων ἀπάτη.

Ἦτω ἐπὶ τοῦ μετώπου σου ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ
 διαπαντός, μοναχέ· ἦτω καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὁ φό-
 βος τοῦ Θεοῦ, ἀσκητά.

Ἦσυχία μοναχοῦ μετὰ καθαρᾶς καρδίας, δυσωπεῖ
 τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Ἦθος χρηστὸν μοναχοῦ, φιλαδελφίαν ἐργάζεται, Β
 καὶ μάχην ἀποδιώκει.

Ἦρμωσμένος μοναχός (τῷ Κυρίῳ, μὴ ἐκδιδοῦν
 ἑαυτὸν τῷ διαβόλῳ, ἵνα μὴ καταισχυνηθῇ ἐπὶ τοῦ νυμ-
 φῶνος.

Θυρεὸς μοναχοῦ ἀκαταμάχητος, ὕμνος ἀγγέλων ἐν
 στόματι αὐτοῦ· θάνατος δὲ μοναχοῦ, ὕμνος ὑπὲρ
 μέτρον ἀγαπώμενος.

Θησαυρὸς μοναχοῦ ἀκτημοσύνη ἢ ἐκούσιος· θειό-
 τατος ἔσται, ὁ ταύτην ἐπανηρημένος μοναχός.

Θησαύρισον, μοναχέ, ἐν οὐρανῷ· ἀπέραντοι γάρ
 τῆς ἀναπαύσεώς σοι αἰῶνες.

Θεωρία μοναχοῦ, ἐν Γραφαῖς ἁγίαις γινέσθω, καὶ
 ἡ εὐδοκία αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον.

Θύρα μοναχοῦ μὴ μοχλοῖς σιδηροῖς κλειέσθω.

Θάρσος μοναχοῦ, μὴ ἐν εὐσαρκίᾳ φαινέσθω.

Θαυμαστὸν πρόσωπον μοναχοῦ, ὑπὸ ἐγκρατείας
 λαμπρυνόμενον.

Ίασεις ψυχῆς μοναχῶν, διὰ προσευχῶν γίνονται,
 καὶ δι' ἐλεημοσυνῶν γνωρίζονται.

Ἰλαρὸς τῇ ὄψει μοναχός, ἀσκητοῦ ἀνάπαυσις, καὶ
 λογισμῶν πονηρῶν καθαίρεσις.

Ἰωάννης ὑπογράμμός σοι γινέσθω, μοναχέ, τρι- D
 χας καμήλου περιβεβλημένος, ἵνα Ἠλίας τῇ μηλώτῃ
 σκεπάσας, εἰς οὐρανούς ἀναγάγῃ.

Ἰάκωβος χερσὶ προτροπέσθω, ἐπὶ ταῖς προσπι-
 πτούσαις συμφοραῖς ὑπομονὴν σε διδάσκων.

Ἰωάννης σε πρὸς τὸν ἀναρχον Λόγον καθωδήγη-
 σεν.

Ἰκμάς ἱλαρότητος ἐπὶ μετώπῳ γινομένη μοναχοῦ,
 εὐφραίνει πλῆθος ἀδελφῶν· Ἰταμὸς δὲ μοναχός,
 σκορπίζει σύλλογον ἀδελφῶν.

Ἰσότης ἀδελφῶν ὑπερηφανίαν σκορπίζει, καὶ τα-
 πεινοφροσύνην βίζοι.

32. Secum quietus monachus non turbat fra-
 tres : clamor vero monachi monasterium tur-
 bat.

33. Psalmorum in divinas laudes decantanda
 sonitus ne displiceat, monache; hic enim angelo-
 rum laudatio est.

34. Sonitus diabolo auctore conflatorum specta-
 culorum fugiat monachus; hic enim dæmonum se-
 ductio est.

35. Sit tibi in fronte omni tempore Christi crux;
 sit et in corde tuo Dei timor, qui exeres virtutis
 palæstra.

36. Silentium monachi cum puro corde, Spiritum
 sanctum ut sui copiam faciat veniatque majore
 quasi vi inflectit.

37. Lenior monachi animus atque indoles frater-
 num præstat amorem, rixamque fugat.

38. Aptatus Domino monachus ne se ipse dia-
 bolo dedat, ne in thalamum inducendus, confusus
 erubescat.

39. Scutum monachi inexpugnabile, angelicum
 melos in ore ejus; mors vero monachi, modum ex-
 cedens carmina modulandi amor.

40. Thesaurus monachi inopia ac paupertas vo-
 luntaria; divinissimus erit qui ejus institutum ar-
 ripuerit, eamque delegerit, monachus.

41. Thesaurum tibi, monache, repone in cælo;
 nullo enim exitu finiendæ quietis sæcula te ma-
 nent.

42. Monachi contemplatio in sacris Scripturis
 C versetur; sitque ejus propensa voluntas in Domi-
 num.

43. Monachi ostium ferreis vectibus ne clau-
 datur.

44. Fiducia monachi non eo eluceat, quod carno-
 sus ventreque distentus est.

45. Dignus qui admirationem moveat monachi
 vultus, jejunii abstinentiæque luce splendescens ac
 exhilaratus.

46. Monachorum animi sanitates precibus præ-
 stantur, atque eleemosynis in apertum produun-
 tur.

47. Hilaris vultu monachus, ejus qui virtutis pa-
 læstra exercet, refectio, pravaramque cogitatio-
 um extinctio.

48. Joannes exemplo tibi sit, monache, pilis ca-
 melorum ac cilicio indutus¹¹, ut Elias¹² melôte
 opertum in cælos celso volatu ducat.

49. Jacobus manibus te incitet, qui in adversis
 quæ accidunt patientiam te doceat¹³.

50. Joannes in Verbum quod principio caret¹⁴,
 tibi ductor exstitit.

51. Hilaris stilla animi, fronti monachi affusa,
 fratrum cœlum recreat; qui autem monachus pe-
 tulantior est et procax, fratrum conventum dissi-
 pat.

52. Æqualitas fratrum superbiam dissipat, firma-
 que radice humilitatem locat.

¹¹ Matth. iii, 4; Marc. i, 6. ¹² IV Reg. ii, 4. ¹³ Jac. i, 2. ¹⁴ Joan. i, 1.

53. Compar angelis erit monachus, qui ventrem A contemnat, nec crapulam diligit.

54. Immensa pulchritudo in anima monachi, virginitas carens macula : pessima autem facies virginitas sordibus aspersa.

55. Pessimus puellae virgini contubernalis monachus, velut ignis in stipulam.

56. Qui mundum illudit monachus, Christo pene sodalis eique necessarius; mundi vero negotiis implicatus monachus¹³, non placet Christo, qui in numeros retulit.

57. Maximae praeco fidei ad regnum caelorum, monachus nullis laborans avaritiae sordibus; malus autem male peribit, qui ea labe laboret.

58. Junioris monachi ornatus pudicitia, nullis obnoxiam tenebris lucem virginitatis habens.

59. Pretiosum monachi pignus, virginitas; qui eam nactus sit monachus ac possideat, exaudietur.

60. Malitia atque pravitas in corde monachi ne versetur.

61. Bonorum sermones eructet monachus, oreque suo Altissimi verba loquatur.

62. Spontaneam famem assumat monachus, ut terrenum corpus humiliet, coelique civem animum exaltet.

63. Verbum veritatis loquatur monachus et mendacium exterminetur ex ore ejus.

64. Audito monachus duriore sermone, ne tollat animos ac ferociat, sed submissius agat, ut irae furorē avertat. Pacis enim mercedem accipiet, et Altissimi filius vocabitur¹⁴, qui filius pacis exsiterit.

65. Lugubri voce, modesto animi sensu et humilitate loquens monachus, vel ex saxeo pectore lacrymas eructiet.

66. Leo onagris formidabilis¹⁵; sic firmi pectoris monachus libidinis cogitationibus.

67. Monachus non in tempore solvens jejunium, velut qui a fundamentis effodit domum.

68. Ventis turbo excitans pulverem in campo; sic superbus monachus iram suscitans in monasterio.

69. Tranquilla itaque navigiis statio, portus: sic monachus in monasterio.

70. Aemula angelorum vita, monachus in terra tranquillū animi ac imperturbatū, qui libidinis jaculo haud sauciatus sit.

71. Ne festinaveris, monache, in superbia, ne festo casu ruinam feceris.

72. Aemulare, monache, Pauli humilitatem, ut pari cum sanctis sorte haeres efficiaris.

73. Imitare Publicanum, monache, ut cum Pharisaeo damneris.

74. Mosis lenitatem assume, monache, ut cor durum rupem convertas in stagna aquarum¹⁶. Postea enim factō rei periculo, habebis quantum lo-

ύσργγελος εσται μοναχος κοιλιας καταφρονων, και κραιπαλην ουκ αγαπων.

Κάλλος άμηχανον εν ψυχη μοναχου, παρθενια εσπιλος· ακαιστον δε προσωπον μοναχου, παρθενια εσπιλωμενη.

Κάκιστον μοναχος συνεισακτος, ως πυρ εις καλαμην.

Κόσμον άπατησας μοναχος, Χριστου συνδουλός γινεται· κόσμου δε πράγμασιν έμπεπλεγμένος μοναχος, ουκ άρεσκει τω στρατολογησαντι Χριστω.

Κήρυξ πιστότατος εις βασιλειαν ουρανων, μοναχος άφιλάργυρος· κακός δε κακώς άπολειται φιλάργυρος ών.

Κόσμος νεανίσκου μοναχου σωφροσύνη, άνεπισκέπτητον έχουσα παρθενιαν.

Κειμήλιον μοναχου, ύπακοή· ό κακτημένος μοναχος αύτην, εισακουσθήσεται.

Κακία μόν αυλιζέτω εν καρδιά μοναχου.

Λόγους αγαθων έρευγέσθω μοναχος, και λαλειτω εν στόματι αυτού λόγους Υψιστου.

Λιμόν εκούσιον αναλαβέτω μοναχος, του ταπεινώσαι γήινον σώμα, και ύψώσαι ουρανοπολιτην ψυχήν.

Λόγον άληθειας φθεγγέσθω μοναχος, και φεΰδος έξοριζέτω εκ στόματος αυτού.

Λόγον όταν άκούση μοναχος σκληρόν, μη θρασυνεσθω· άλλ' ύποπιπέτω, ίνα ύποστρέψη θυμόν έργης· λήφεται γάρ την της ειρήνης μισθόν, και υιός Υψιστου κληθήσεται, της ειρήνης γενόμενος υιός.

Λιγυρωός φθεγγόμενος μοναχος εν ταπεινοφροσύνη, και εκ λιθίνης καρδιας προσκαλείται έάκρυα.

Λέων φοβερός δνάγροις· ούτως μοναχος έδρζιος λογισμοις επιθυμιας.

Λύων μοναχος άκαιρος νηστειαν, ως ό κατασάπτων οίκον εκ θεμελίων.

Ααλιαψ άνέμου έγείρων κονιορτόν εν πεδίω· ούτως μοναχος ύπερήφανος, άνεγείρων όργην εν μοναστηρίω.

Λιμήν άχειμαστος πλοίοις, ούτως μοναχος εν μοναστηρίω [μοναστήριον μοναχψ].

Μίμημα άγγέλων, μοναχος έπι της γης άπαθής, δε ουκ έτρώθη τοξέυματι ήδονης.

Μή σπεύσης, μοναχε, εν ύπερήφανία, ίνα μη πέτρες πτώμα έξείσιον.

Μιμητής γενοΰ, μοναχε, της ταπεινοφροσύνης Παύλου, ίνα συκληρονόμος γένη των άγιων.

Μίμησαι τον τελώνην, μοναχε, ίνα μη τω Φαρισαίω συγκατακριθής.

Μωυσειώς τδ πρδον έπιλεξαι, μοναχε, ίνα την καρδιαν άκρότομον ούσαν εις λιμνας ύδάτων μεταβάλης· μετά ταΰτα γάρ έξεις [λέξεις] πείραν λαθών

¹³ II Tim. II, 4. ¹⁴ Matth. V, 9. ¹⁵ Eccli. XIII, 23. ¹⁶ Luc. XVII, 10. ¹⁷ Psal. CXXII, 8.

ὡς καλὸν ἢ πραῖτον· Ἐπὶ θ̄δατος ἀναπαύσεως A
ἐξέθρεψέ με.

Μὴ σκληρὸς ἀναφανῆς, μοναχέ· μνήσθητι ὅτι οὐ-
δεὶς σκληρὸς ὑπέμεινε.

Μὴ τὸν Ἄβελ καταλιπὼν, τῷ ὑπερηφάνῳ Κάθν
προστέθης, καὶ τῶν ἐκείνου μερίδων συμμετοχὸς
γίνῃ.

Μάθε ὡς καλὸν ἢ ταπεινοφροσύνη, καὶ ταύτην
ἐκλεξαι· ἀνάγει γὰρ εἰς οὐρανόν.

Μισθὸς ἀγαθὸς σοι πρόκειται, μοναχέ, τῆς ταπει-
νοφροσύνης, ἢ τῶν οὐρανῶν βασιλεία· μὴ ταύτης
ἀμοιρήσῃς.

Νέος μοναχὸς στηριχθεὶς σωφροσύνη, κενοδοξίαν
παρορῶν· νεόφυτον γὰρ παρὰ Θεοῦ ἡγαπημένον,
μοναχὸς σωφροσύνη ἀρδευόμενος.

Νηστεία χαλινὸς μοναχοῦ· ὁ ρίπτων αὐτήν, ἵππος
θλυμανῆς εὐρίσκειται· νέος δὲ ἀχαλινωτὸς ἀφειδῶς
ἀμαρτάνει.

Νίπτων μοναχὸς πόδας δούλων, λαμπρύνει καρδίαν
αὐτοῦ, καὶ ἔξει θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς.

Νίπτων μοναχὸς πόδας ἀμαρτωλῶν ἀδιακρίτως,
εὐλογίαν ἀπολλυμένων ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπάται.

Νέμος πηγὴ ζωῆς, μοναχοῦ ἐν χειρὶ πρακτικοῦ.

Νύκτα ἡμέραν ἀπεργάζεται μοναχὸς ἐγρηγορῶς,
ἐν εὐχαίς παρεδρεύων.

Νύσσων μοναχὸς καρδίαν ἑαυτοῦ, προχέει δάκρυα,
καὶ οὐρανὸθεν ἔλεον προσκαλεῖται.

Νᾶμα θεῖον ἐν στόματι μοναχοῦ, ψαλμὸς ἐξομολο-
γήσεως.

Ξύλον ζωῆρον, μοναχὸς ἀπαθῆς, ἐπὶ γῆς. Ξύλον
ζωῆς ἐν οὐρανοῖς, μοναχὸς ἐπὶ γῆς ἀγγελικῶν ἐπαν-
ηρημένος βίον.

Ξίφος οξύτατον κατὰ τοῦ διαβόλου, ψαλμῶδία ἐν
στόματι μοναχοῦ.

Ξύλον ξηρὸν ἐπὶ Ἐλισσαίου σίδηρον ἐκ βυθοῦ
ἀνήγαγε· ξηρὸν σῶμα ὑπὸ νηστείας γινόμενον ἐπὶ
μοναχοῦ, ψυχὴν ἐκ βυθοῦ ἀνιμάται.

Ξηραίνει ὀχτεοὺς ἡδονικὸς νηστεία μοναχοῦ.

Ξίφος κατὰ τῶν παθῶν ἐγρηγόροις μοναχοῦ, ὑπὸ
προσευχῆς ἀκονουμένη.

Ξενισμὸς λαχάνων ἐν ἀγάπῃ ὑπὸ μοναχοῦ γινό-
μενος, ἀγαθὸν ὑπὲρ στέαρ ὀλοκαρπώσεως.

Ξένια καὶ δῶρα ἀπατᾷ σοφοῦς· ὁ δεχόμενος αὐτὰ
ἐπὶ ἀδικίᾳ ἐτέρων, οὐκ ἔστιν ἀσκητής.

Ἵρον νηστείας μοναχοῦ, ἀποβίσις· πρὸ τελευταῖης
μὴ ἀπόσχῃ αὐτῆς.

Ἵρος εὐχῆς μοναχοῦ ἀόριστος· ἐν παντὶ γὰρ
καιρῷ εὐλογεῖν τὸν Θεὸν καλὸν ἔστιν.

Ἵνειδίξων μοναχοὺς ἀσκητής, παρὰ Θεῷ ἄτιμος,
καὶ παρὰ ἀνθρώποις βδελυκτός.

num sit lenitas : Super aquam quietis educaris
me ²⁰.

75. Cave durus videaris, monache; memento nul-
lum qui sit durus patientiam tenuisse.

76. Ne relicto Abele, superbo Caino adjungere ²¹,
ejusque partium socius efficiare.

77. Discito quantum bonum sit sensus modestia,
id est humilitas, eamque deligito; quippe quæ sub-
limem in cœlum ferat.

78. Bona tibi humilitatis merces, monache, pro-
posita est regnum cœlorum; cave ne ejus exper-
tem contingat fore.

79. Junior monachus castitate fulciatur, spreta
inani gloria: dilecta enim apud Deum novella plan-
B tatio, monachus castitate irriguus.

80. Jejunium, monachi frenum: qui projecerit,
equus cæstro libidinis furens inveniatur ²². Juvenis
enim freno carens, licenter nulloque modo indul-
get peccatis.

81. Monachus sanctorum pedes lavans ²³, cordi
suo nitorem addit, ac thesaurum in cœlis habebit.

82. Monachus nullo discretionis judicio peccato-
rum lavans pedes, benedictionem pereuntium in se
ipse irahit.

83. Lex fons vitæ, in manu monachi qui actionem
colit.

84. Noctem diem facit pervigil monachus, qu-
scilicet precibus assiduus sit.

85. Monachus cor suum pungens, lacrymas pro-
C fundit, cœlitusque misericordiam asciscit.

86. Divinus latex in ore monachi, psalmus con-
fessionis.

87. Arbor virens, monachus in terra affectibus li-
ber. Arbor vitæ in cœlis, monachus angelicam vi-
tæ rationem in terra amplexus.

88. Acutissimus adversus diabolum gladius, as-
sumpta Psalmorum modulatio in ore monachi.

89. Lignum aridum, agente Elisæo, imo ex gur-
gite ferrum extulit ²⁴; corpus jejunio arefactum,
agente monacho, animum e profundo extrahit.

90. Jejunium monachi libidinum rivos arefacit.
91. Gladius adversus libidines atque vitia, pervi-
gil monachi animus, precandi diligentia exacutus.

92. Olerum hospitalis cœna in charitate, pia
D monachi sedulitate, melior est quam adeps holo-
causti.

93. Xenia et dona seducunt sapientes ²⁵: qui hæc
accipit ut aliis injuriam faciat, virtutis palestra
non exercet, aut monachus existit.

94. Finis jejunii monachi, ipse vitæ exitus: cave
igitur ante mortem illo abstinueris.

95. Finis orationis monachi, nullum finem agno-
scit: bonum enim est omni tempore laudare Deum.

96. Exercitator (et qui solitudinis cultu privatus
agat) monachis exprobens, tum Deo spretus nul-
liusque illi frugis, tum hominibus execrabilis est.

²⁰ Psal. XIII, 2. ²¹ Gen. iv. ²² Jer. v, 8. ²³ I Tim. v, 10. ²⁴ IV Reg. vi, 5. ²⁵ Eccl. xx, 51.

97. Qui monachus in ira minime compos linguæ est, hic talis nec libidinum ac vitiorum compos futurus est.

98. Indulgens iræ monachus, animam occidit, propeque astantes acutissimis gravius convulnerat jaculis.

99. Væ monacho qui justificat seipsum in conspectu hominum! hic enim talis execrabilis apud Deum.

100. Segnis monachus sermones vanos meditabitur; fallaxque ejus fabulatio ac colloquium.

101. Ira præceps monachus, in tentationes incidet: qui autem lenis est, sedabit iram.

102. Qui confidit in corporis robore, ruinam dabit; qui autem confidit in Domino, salvus erit.

103. Qui proximum spernit ut peccatorem, deploratæ sortis monachus est: qui autem eum pluris se facit, exaltabitur.

104. Lenis monachus exaltabitur, et in conspectu magnatum laudabitur.

105. Ante tentationem, te ipse, monache, armis instrue, (eveniet enim) ut in tentatione probatus appareas.

106. Ne amplas opes obesamque carnem paraveris, monache; quæ enim arcta sit et angusta via²⁴, ambo hæc respuit.

107. Qui Pauli discipulus existas, dicito cum illo: *Omnia arbitratus sum ut stercola, ut Christum lucrificerem*²⁷.

108. Ignis ardeus in præcordiis monachi, libido quæ in crapula accensa sit.

109. Jugis fons Christus: inde bauriens, olentis factoris incendium exstingue.

110. Quas in manibus opes teneas, quamque crapula obesam carnem reddas, non admittentur intra cæli januas. Noli ergo, monache, fiduciam habere in divitiis obesæque carnis luxurie, ut liceat dicere: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*²⁸.

111. Segnis monachus a cogitationibus suffocabitur, haud secus ac triticum a spinis suffocatur²⁹.

112. Verbum pravum ne proferat monachus: non enim vitis profert spinas.

113. Dulcibus verbis proximo loquatur monachus: non enim mel amaritudinem habet.

114. Caveat monachus ne sit piger præstando justitiæ opera; apis enim semper operi sedula incumbit.

115. Jordanis fluentum expiandis peccatis, lacrymæ. Ait enim Christus: *Beati qui lugent, quoniam consolabuntur*³⁰.

116. Perflatur monachus cogitationum turbine; ipse vero angelicis verbis seipsum firmiter statuat.

117. Libera, monache, quanta facultas absque probro proximum a peccato: Deus enim non repellit eos qui convertuntur.

Ὁ μὴ κρατῶν γλώσσης αὐτοῦ μοναχὸς ἐν καιρῷ ὀργῆς, οὐδὲ παθῶν κρατήσει ὁ τοιοῦτος.

Ὁ ὀργιζόμενος μοναχὸς ἀναιρεῖ ψυχὴν, καὶ κατατιρώσκει βέλεσιν ἀξυτάτοις τοὺς ἔγγιστα αὐτοῦ.

Οὐαὶ μοναχῷ δικαιοῦντι ἑαυτὸν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· βδελυκτὸς ὁ τοιοῦτος παρὰ θεῶν.

Ὁ κνηρὸς μοναχὸς μελετήσει λόγους ματαίους, καὶ ἡ ὀμίλια αὐτοῦ ἀπατηλῆ.

Ὁ ξύς μοναχὸς ἐμπεσεῖται εἰς πειρασμούς· ὁ δὲ παρὰς καταπαύσει ὀργὴν.

Ὁ πεποιθὼς ἐπὶ δυνάμει σώματος, πεσεῖται· ὁ δὲ πεποιθὼς ἐπὶ Κυρίου, σωθήσεται.

Ὁ ἐξουθενῶν τὸν πλησίον ὡς ἀμαρτωλὸν, ταλαίπωρος μοναχὸς· ὁ δὲ προτιμῶν τὸν πλησίον, ὑψωθείσεται.

Παρὰς μοναχὸς ὑψωθείσεται, καὶ ἐν ἐφέσει δυναστῶν ἐπαινεθήσεται.

Πρὸ πειρασμοῦ καθόπλιζε σεαυτὸν, μοναχέ· συμβήσεται γάρ, ἵνα ἐν τῷ πειρασμῷ δόκιμος ἀναφανῆς.

Πλοῦτον καὶ πολυσαρκίαν μὴ κτήσῃ, μοναχέ· ἡ γὰρ στενὴ καὶ τεθλιμμένη ὁδὸς τὰ συναμφοτέτερα ἀπωθεῖται.

Παῦλον γενόμενος μαθητῆς, λέγε σὺν αὐτῷ· *Ἡγῆμαι πάντα σκύβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω*.

Πῦρ καιόμενον ἐν τοῖς ἑκάτοισι τοῦ μοναχοῦ, ἦδον ἢ ἐν κραϊπάλῃ ἐναπτομένη.

Ἡγῆ ἁένναος ὁ Χριστός· ἐκ ταύτης ἀρῦόμενος, τὴν δυσώδη πυρκαϊὰν ἀπόσβεσον.

Πλοῦτος ἐν χερσὶ καταχόμενος, καὶ πολυσαρκία ἐν κραϊπάλῃ συνισταμένη, οὐκ εἰσοδεθήσεται εἰς πύλας οὐρανῶν. Πεποιθὼς σὺν ἑστω, μοναχέ, μὴ ἐν πλάσῳ καὶ πολυσαρκίᾳ, ἵνα δυνατὸς ᾖς τοῦ λέγειν, *Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλῆματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν*.

Ῥάθυμος μοναχὸς πληγήσεται ὑπὸ λογισμῶν, ὡς ὑπὸ ἀκανθῶν σίτος.

Ῥῆμα πονηρὸν μὴ προφερέτω μοναχός· ἀρπῆλος γὰρ ἀκανθηφόρος οὐ γίνεται.

Ῥῆμασι γλυκυτάτοις λαλεῖτω μοναχὸς τῷ πλησίον· μέλι γὰρ πικρίαν οὐκ ἔχει.

Ῥάθυμος μοναχὸς μὴ γινέσθω πρὸς τὰ τῆς δικαιοσύνης ἔργα· ἡ γὰρ μέλισσα διὰ παντὸς ἐργάζεται.

Ῥεῖθρον Ἰορδάνου καθάρσιον ἀμαρτημάτων δάκρυα. Χριστὸς γὰρ εἶπε· *Μακάριοι οἱ κλαίοντες, οἵτις ἑλεῖσονται*.

Ῥιπίζεται μοναχὸς ὑπὸ λαλιακος λογισμῶν· βήμασι δὲ ἀγγελικαῖς στηριζέτω ἑαυτὸν κραταιῶς.

Ῥῦσαι, μοναχέ, τὸν πλησίον ἀπὸ ἀμαρτίας χωρὶς ὀνειδισμοῦ, ὅση σοὶ δύναμις· θεὸς γὰρ τοὺς ἐπιστρέφοντας οὐκ ἀπωθεῖται.

²⁴ Matth. vii, 14. ²⁷ Philipp. iii, 8. ²⁸ Matth. vi, 12. ²⁹ Marc. iv, 7. ³⁰ Matth. v, 5.

Ῥῆμα κακίας καὶ πονηρίας μὴ ἀποκλείσῃς ἐν καρδίᾳ σου κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, μοναχὲ, ἵνα δυνατὸς ᾖς τοῦ λέγειν· Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα, καὶ τὰ ἐξῆς.

Στέφανος μοναχοῦ, εἰρήνη καὶ ἀγιασμός· ὁ κεκτημένος αὐτὰ, βίβηται τὸν Κύριον.

Σωφροσύνη μοναχοῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν μέσῳ καλῶν δοξασθήσεται.

Σώφρων μοναχὸς ἐν ἐκκλησίαις τιμηθήσεται.

Σοφία μοναχοῦ μὴ ἐν κομπολογίᾳ γνωρίζεσθω, ἀλλ' ἐν εὐσεβείᾳ καὶ πραύτητι γινέσθω. Σοφὸς ἔσται ὁ τοιοῦτος, καὶ οἰκονόμος πλήθους ἀδελφῶν. Σοφὸς γὰρ ἀληθῶς ἔστιν, οὐχ ὁ τῷ λόγῳ διδάσκων, ἀλλ' ὁ τῷ ἔργῳ παιδεύων.

Συνετὸς μοναχὸς φάλαγγας δαιμόνων πυκτεύσας, ἄτρωτος διαμένει τῶν ἐκείθεν βολῶν.

Στηριζόμενος μοναχὸς τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ, τὴν κεφαλὴν συντρίβει τοῦ δράκοντος.

Στόμα μοναχοῦ ἀνοιγέσθω λόγῳ Θεοῦ· καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ διαπαντὸς μελετᾷ λόγια Θεοῦ ἀμετρωρίστως.

Τίμιον κτῆμα μοναχοῦ παρθενία φωτὶ ἐλεημοσύνης καταλάμπουσα· τοῦτο φυλάξας μοναχὸς, εἰσελεύσεται εἰς τὸν νυμφῶνα.

Τήρησον ἐντολὰς Ἰησοῦ, μοναχὲ, καὶ Πατέρων παραγγελίας φυλάξαι σπουδάσων, ἀσκητὰ· ταῦτα γὰρ ποιῶν, κληρονόμος βασιλείας οὐρανῶν ἀναδειχθήσῃ.

Τολμηρὸς μοναχὸς ἐμπειρεῖται εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου· τὸν δὲ πραύην καταλήψεται εἰρήνη, καὶ στέφανος ἀγαλλιάσεως.

Τρυφητὴς μοναχὸς ἐν ἀπάταις ἔσται καὶ ἐν φαντασίαις νυκτεριναῖς· τοῦ δὲ νηστεύοντος, ἀσπιλος ἡ κοίτη καὶ ἀφάνταστος ὕπνος.

Τῷ φοβουμένῳ τὸν Κύριον μοναχῷ οὐ συναντήσεται πρᾶγμα πονηρὸν· τὸν γὰρ τοιοῦτον φυλάξει ὁ Κύριος· καὶ ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς ἔξει ὁ τοιοῦτος ἰλασμόν.

Ἰποταγὴ μοναχοῦ οὐκ ἐν τῷ μεῖζονι γνωρίζεται, ἀλλ' ἐν τῷ ἐλαχίστῳ δοξάζεται.

Ἰπομονὴ μοναχοῦ οὐκ ἐν ἀσθενείᾳ μόνον γνωρίζεται, ἀλλ' ἐν τοῖς πειρασμοῖς δοκιμάζεται.

Ἰπομονὴ μοναχοῦ ἔργον τέλειον ἔχουσα, τὸ καλὸν τῆς ψυχῆς διασώζει κτῆμα.

Ἰπομονὴ ἐν ταῖς θλίψεσι παρὰ μοναχοῦ πιστῶς τελουμένη, ἐλπίδα ποιεῖται μὴ κατασχύνουσαν.

Ἰπομονὴ μοναχοῦ ἕως ἐσχάτου αὐτοῦ διασώζει αὐτόν· Ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Ἰμνολογία μοναχοῦ ἀκατάπαυστος ἔστω· τὰ γὰρ Σεραφίμ ἀκατάπαυστος δοξολογεῖ.

118. Verbum malitiæ et nequitiae ne clauseris in corde tuo adversus fratrem tuum, o monache, ut liceat dicere: *Dimitte nobis debita nostra*, etc.

119. Corona monachi, pax et sanctimonia; quæ qui nactus fuerit, videbit Dominum²¹.

120. Castitas monachi sublime tollet caput ejus, et in medio bonorum clarificabitur.

121. Castus monachus in conventibus honorabitur.

122. Sapientia monachi non in pompa verborum innoscat, sed in pietate ac lenitate existat. Hic talis sapiens erit, et qui fratrum cœtui ædificationem præstet. Sapiens enim est, non qui sermone docet, sed qui opere erudit ac officii admonet.

123. Prudens monachus ac intelligens, cum turbis dæmonum colluctatus, eorum illæsus jaculis perseverat.

124. Monachus qui nitatur Christi cruce, caput conteret draconis.

125. Os monachi aperiatur sermoni Dei; ejusque semper animus nihil vaga mente meditetur Dei eloquia.

126. Pretiosa possessio monachi virginitas elemosynæ luce collustrata: hac monachus servata in nuptialem thalamum ingreditur.

127. Serva Altissimi mandata, monache; ac qui virtutis palæstra exerces, cura ut serves Patrum documenta. Hæc enim si feceris, hæres regni cœlorum efficieris.

128. Audax monachus ac ferox incidet in tentationem et in laqueum diaboli; mansuetum autem excipient pax et corona exultationis.

129. Deliciis vivens monachus in illusionibus erit et in visis nocturnis; ejus vero qui jejunium colat, a sorde mundum cubile, somnusque nulla visa habens.

130. Monacho qui timeat Dominum, non occurret malum aliquod; hunc enim talem Dominus custodit, et in die mortis habebit propitiationem.

131. Monachi subjectio non in re magni noscitur, sed in minimo laudatur.

132. Patientia monachi non solum in infirmitate ostenditur, verum etiam in tentationibus probatur.

133. Patientia monachi opus perfectum habens²², præclaram animi dotem incolumem servat.

134. Patientia in adversitatibus a monacho fideliter observata, spem illi tribuit quæ non confundetur.

135. Patientia monachi, in ejus usque finem, eum servat: *Qui enim patienter in finem usque sustinuerit, hic salvus erit*²³.

136. Monachi laudatio incessabilis sit; nam et Seraphim incessabiliter laudant.

²¹ Hebr. xii, 14. ²² Jac. i, 4. ²³ Matth. x, 22.

137. Canticum spiritale in ore tuo versetur, monache, ut eo ingruentium onus tentationum leves. Illius exemplum clarum habes, dum viator gravi pressus onere, cantillando itineris laborem ac tædium fallit.

138. Patienter sustine, monache; brevis enim est patientiæ labor, quietis autem nullum unquam finem habitura sæcula.

139. Obediens monachus magna fiducia Crucifixo astabit; quippe cum Dominus in cruce ad mortem usque obediens fuerit ²⁶.

140. Vox monachi ne elevetur adversus proximum in amaritudine animæ ejus: exercentium vero ad pietatem vox in mansuetudine sincere immotis labiis ad Deum dirigatur.

141. Verum in terra accensum sidus, qui non lapsus est lingua sua.

142. Timor Domini conservans monachum ut turris inexpugnabilis: qui autem ejus expers timoris monachus existit, facile vincetur ab adversariis.

143. Jubar clarum in terra, monachus tranquillitatis arca arrepta, apud quem non sit inventa cupiditas: *Omnium enim malorum radix est cupiditas* ²⁷ (avaritia scilicet) a qua nihil unquam frugi originem habuit.

144. Præstat manducare carnes et bibere vinum, quam ut detrahendo comedas carnes frustum.

145. Vescere, monache, pane tuo cum melle, ab amaritudine tete abstinens, et bibe vinum ²⁸ cum lacte tuo, infantem agens spiritu tuo. Mel enim amaritudinem non habet, et lac non novit malitiam.

146. Aurum probatur in fornace ignis ²⁹, et monachus in multitudine monachorum cognoscetur: cæterum qui sincerus fuerit, salvus erit.

147. Manus monachi sancte semper in Deum sint extentæ ³⁰: Moses enim crucis figuram manuum extensione delineans expugnavit Amalec ³¹.

148. Bona gratia crucifixo monacho, qui quotidie moriatur. Gaudet enim super eo angeli, qui suscipiant in regnum cælorum.

149. Libidinum frenum, jejunium; earum vero extinctio, eleemosyna et oratio.

150. Nive candidior inveniatur monachus, qui carnalibus desideriis existat superior; qui nempe Christum pro auro amet, ipsum videbit in die bona, qui coronam impartiat.

151. Susurro monachus fratrum turbam disturbat, ac amicos dissipat.

152. Cate psallens monachus, spiritalem amicitiam conflabit

153. Susurrans serpens, Evam e paradiso extorem fecit ³²; susurro monachus ejus similis est; proximi enim perdit animam, nec suam salvam facit.

Ἦμνος πνευματικὸς ἦτο ἐν τῷ στόματι σου. μοναχέ, ἐπικουφίζων σου τὸ βῆρος τῶν ἐπαρχομένων πειρασμῶν· ὑπόδειγμα δὲ τοῦτο σαφές, ὀδοιπόρος βαρυσχῆσας, ἄσρατι κλέπτων τῆς ὀδοπορίας τὸν κόπον.

Ἵπόμεινον, μοναχέ· βραχὺς γὰρ τῆς ὑπομονῆς ὁ κόπος, ἀπέραντοι δὲ τῆς ἀναπαύσεως οἱ αἰῶνες.

Ἰπῆκοος μοναχὸς εὐπαρήσιόστεως τῷ σταυρωθέντι παραστήσεται· ὁ γὰρ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ Κύριος ὑπήκοος γέγονεν μέχρι θανάτου.

Φωνὴ μοναχοῦ μὴ ἀνυψούσῃ πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ· φωνὴ δὲ ἀσκητῶν ἐν πραετηίᾳ ψυχῆς εὐκρινῶς ἀναπαιπέσθω πρὸς τὸν Θεὸν ἀκινήτοις χεῖλεσι.

Φωστὴρ ἀληθινὸς ἐπὶ γῆς, ὃς οὐκ ὠλόσθησεν ἐν γλώσση αὐτοῦ.

Φόβος Κυρίου συνέχων μοναχόν, ὡς πύργος ἀκαταμάχητος· φόβον δὲ Θεοῦ ὁ μὴ κεκτημένος μοναχός, εὐάλωτος ἔσται τοῖς ὑπεναντίοις.

Φάος καθαρὸν ἐπὶ γῆς, μοναχὸς ἀπαθής, παρ' ᾧ οὐχ εὐρέθη φιλαργυρία· *Φιλαργυρία γὰρ πάντων κακῶν ρίζα*, ἣ οὐ τίττει καρπὸν ἀγαθῶν ποτε.

Καλὸν φαγεῖν κρέα καὶ πίνειν οἶνον, καὶ μὴ φαγεῖν ἐν καταλαλιᾷ σάρκας ἀδελφῶν.

Φάγε, μοναχέ, τὸν ἄρτον σου μετὰ μέλιτος, πικρίας ἀπεχόμενος· καὶ πίε οἶνον μετὰ γάλακτος σου, νηπάζων τῷ πνεύματι σου. Μέλι γὰρ πικρίαν οὐκ ἔχει, καὶ γάλα κακίαν οὐκ οἶδεν.

Χρυσὸς δοκιμάζεται ἐν καμίνῳ πυρός, καὶ μοναχὸς ἐν πλῆθει μοναχῶν γνωσθήσεται· ἀλλ' ὁ ἀκίβδηλος σωθήσεται.

Χεῖρες μοναχοῦ ἔτωσαν διαπαντός· ὁσίως ἀνατεταμέναι πρὸς τὸν Θεόν· χερεὶ γὰρ προτυπώσας ἐν τῷ σταυρῷ Μουσῆς, κατηγωνίαστο τὸν Ἀμαλήχ.

Χάρις ἀγαθῆ ἔστι μοναχοῦ ἑσταυρωμένῳ, καθημέραν ἀποθηνησκοντι· χαίρουσι γὰρ ἐπ' αὐτῷ ἄγγελοι, εἰσοδεχόμενοι αὐτὸν εἰς βασιλείαν οὐρανῶν.

Χαλινὸς παθῶν νηστεία· ἀναίρεσις δὲ αὐτῶν, ἐλεημοσύνη καὶ προσευχή.

Χίονος λαμπρότερος εὐρεθήσεται μοναχός, ἀνώτερος τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ὑπάρχων· Χριστὸν ἀνεὶ χρυσοῦ ποδῶν, βῆσται αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθῶν στήνης στεφανοῦντα αὐτόν.

Ψιθυρὸς μοναχὸς διασκορπίζει πλῆθος μοναχῶν, καὶ διασκεδάζει φίλους.

Ψάλλον μοναχὸς συνετῶς, συγκροτήσει φίλιαν πνευματικὴν.

Ψιθυρίσας ὁ ὄφις, τὴν Ἐβαν τοῦ παραδείσου ἐξώρισε· ψιθυρίζων μοναχὸς· ἐκείνου ὁμοίός ἐστι· τὴν γὰρ ψυχὴν τοῦ πλησίον ἀπόλλαι, καὶ τὴν ἑαυτοῦ οὐ διασώζει.

²⁶ Philipp. II, 8, ²⁷ I Tim. VI, 10.

²⁸ Cant. V, 1.

²⁹ Prov. XVII, 3.

³⁰ I Tim. II, 8.

³¹ Exod. XVII, 18.

³² Gen. III, 2.

Ψάλλον συνετῶς μοναχός, ἐπισυνάγει πλῆθος, A καὶ ἐν Ἐκκλησίᾳ ἐπαινεθήσεται· ψάλλον μοναχός καθαρώς ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, εἰσακουσθήσεται ὑπὸ Θεοῦ.

Ψυχὴ μοναχοῦ ἀποταξαμένη τῷ κόσμῳ, καὶ νυμφευσαμένη τῷ Χριστῷ, τῶν ἐπιγείων καταφρονεῖ.

Ψελοτρύπη ἐπὶ βίβῃ τοῦ δράκοντος, μοναχός ἔργοις ἀγαθοῖς περιβεβλημένος· ψυχὴ γὰρ μοναχοῦ καθαρὰ εὐωδιάζουσα πνευματικῶς, σφραγίζει τὴν ὄσφρησιν τοῦ δράκοντος, ὅπως μὴ ὀσφρανθῇ ἐν αὐτῷ μολυσμὸς ἡδονῆς.

Ὡς καλὸν ἀδελφοῖς κρατεῖν ἡδονῶν, ἀνωτέρων γε ὄντων σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν· ἢ γὰρ πάρεστι φόβος Θεοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, τούτου μολυσμὸς ψυχῆς οὐχ B ἀπτεται.

Ὁρατός αἶνος ἐν στόματι μοναχοῦ, ἐκ καρδίας ἀναπνευόμενος τῷ Θεῷ· ὡς θυμίαμα εὐωδίας τὴν τούτου δέησιν προσδέξεται Κύριος.

Ὁ ποταπὴ λύπη ἐν ἀγγέλοις, μοναχοῦ δι' ἀπροσεξίαν ἔξω βαλλομένου τῆς βασιλείας! ὡ ποταπὴ ὀδύνη ἐν ἁγίοις, ἀσκητοῦ δι' ὑπερηφανίαν μὴ συνερχομένου τῷ νυμφίῳ εἰς τὴν παστάδα! Ὁ πόση χαρὰ ἐν ἁγέλοις, ἁμαρτωλοῦ διὰ μετανοίας εἰσερχομένου εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν! ὡ πόση εὐφροσύνη ἢ ἐν ἁγίοις, ἁμαρτωλοῦ ἐπιστρέφοντος ἐκ πλάνης ὁδοῦ· ὡ μιμούμενοι τὴν πίστιν, ζηλώσατε τὴν μετὰ ταῦτα εὐφροσύνην.

Ὁ μάκαρες Θεοῦ παῖδες μοναχοί, ὧν οὐ κατηγωνίσαιτε σαρκὸς ἐπιθυμία. Ὑμᾶς οὐ γῆ καλύψει, ἀλλ' C εὐρανὸς σὺν ἀγγέλοις ἀποδέξεται.

⁴⁴ Job xl. 22. ⁴⁵ Luc. xv. 7.

154. Sapienter psallens monachus multitudinem congregat, et in Ecclesiis laudabitur. Monachus pure psallens in corde suo, a Deo exaudietur.

155. Anima monachi, quæ mundo nuntium remisit, ac Christo desponsa est, quæ terrena sunt contemnit.

156. Armilla perforans nares draconis⁴⁴, monachus bonis operibus amictus. Munda esim monachi anima, suavem spiritaliter spirans odorem, draconis olfactum obsignat, ut non olfiant in ipso sordes voluptatis.

157. Quam bonum fratribus ut dominentur voluptatibus, sintque superiores carnalibus desideriis. In cujus enim corde prævens est Dei timor, ejus animum sordes non afficiunt.

158. Speciosa laus in ore monachi, quam ex puro corde Deo depangit; ut incensum suavissimi odoris ejus Deus orationem admittit.

159. O quantus angelorum mœror, eum monachum præ segnitie ejici a regno contigerit! O quantus sanctorum dolor, asceta præ superbia non una cum Sponso admissio in thalamum! O quantum gaudium angelorum, peccatore per penitentiam introeunte in regnum cœlorum⁴⁵! O quanta sanctorum lætitia, dum peccator ab errore viæ suæ convertitur! quorum æmulati fidem, æmulamini quæ postmodum futura est, lætitiā.

160. O beati Dei filii monachi, quos certamine non vicit carnis cupiditas! non vos terra operiat, sed cœlum cum angelis suscipiat.

SANCTI NILI

ORATIONUM ET HOMILIARUM FRAGMENTA EX PHOTIO.

(Biblioth. cod. 276, p. 1527 ed. Hæschelii.)

Τοῦ μακαρίου Νείλου εἰς τὸ Πάσχα λόγος πρῶτος.

Ἀναστάσεως λόγος, τὴν τῆς ἀναστάσεως ἡμέραν A τιμῶμεν. Ψυχὴ [ψυχῆς lego] τίς ἐστὶ δευτέρα τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἀνάστασις, πρὸς τὰς τῆς ἀρετῆς διεγείρουσα πράξεις. Κἂν ταύτην τῶν ἀνθρώπων ἀνέλης, νεκρὸν πρὸς πράξεις ἀρετῆς ἀπειργάσω τὸ αἶμα. Ὡς οὖν ὑπὲρ βλάβης κοινῆς πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως ὀπλισώμεθα πόλεμον, ὅλην λαβόντες ἡμῖν συνοπλιζομένην τὴν κτίσιν. Ἐπιστρατεύει γὰρ οὐρανὸς μεθ' ἡμῶν τοῖς ἀπίστοις. Ὅν γὰρ ἐξ ἀναστάσεως Δεσπότην ἐδέξατο, τῇ τῆς ἀναστάσεως βλέ-

Sancti Nili Oratio prima in Pascha.

Resurrectionis verbis resurrectionis diem honorabimus. Animæ est quædam, altera hominum resurrectio, ad virtutem excitans, et si illam ab hominibus sustuleris, mortuum ad actiones virtutum corpus reddideris. Igitur quasi pro communi calamitate ad bellum pro resurrectione accingamur, omnem creaturam nobis armatam adjungentes. Pugnabit enim nobiscum cœlum contra incredulos. Quem enim e resurrectione Dominum suscepit, videt resurrectionis gloria privari. Terra quoque ad

bellum nobiscum parata. Vidit enim resurrectionem blasphemari, per quam sæpius ipsi mortui sunt prærepti. Ideo et Paulus creaturæ amorem tribuit resurrectionis: *Nam expectatio, inquit, creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat* ¹. Quemadmodum enim civitas regii adventus recipiens præcursores, ad ejus præsentiam tota se præparat: sic resurrectione tanquam regina aliqua, creaturæ prænuntiata, tota ad illius præsentiam se comparavit. Et ne mireris creaturas ipsam resurrectionem desiderare. Est enim hominibus instar nutricis, quæ festinat promissum regnum videre, et futurorum tarditas non dissolvit spem nutricis. Habet enim in se semper semina resurrectionis, quorum grana ostendit viventes, mortuorum resurrectionis in parvis spem nobis confirmantia. Sepeliuntur in illa, ut videmus seminum grana, cum sulci sint satis pro sepulcris. Ipsa vero, seminibus acceptis, imitatur monumenta, et putrefacit granum, ut ipsum sepulcrum corpus, et accipiens vivum, mortuum reddit, et medium grani plane putrefaciens corculum, etiam ipsis formicis inutiles ad comedendum facit. Corruptionem autem tanquam conceptionem quamdam possidens, mortuam seminum feturam putrefactione gestat, et sit mater vitæ, grans corruptio, et mors partus pater designatur. Nova illa doloris terræ parturientis lex est, nisi fiat mortuus fetus, non fingitur: si vixerit, non formatur. Hinc igitur et formicæ dissecta grana in terram defodiunt, sectione germen e corruptione impediens. Oportuit enim et formicarum naturam testificari, terram post corruptionem producere semina: et vide parienti tali modo miram naturam. Accipiens solum granum, corrumpit, corruptum vero multipliciter pullulare facit, granum in varias partes formans. Calamum spicis dat pro ossibus, et tenuem pro ipelle exterius adaptat tuniculam, radicem inferius vinculis quibusdam tanquam nervis, et venis cingit, pro unguibus grans addit aristas spicarum, quæ contra volucres certent. Quomodo hæc omnia ex uno grano corrupto oriuntur? Hoc vero est multo mirabilius resurrectione. Nam tunc quidem mortuos quos natura accepit, reddit: nunc vero multa pro uno mortuo ad regenerationem grana profert. O demerentiam gentium incurabilem! Vident terram tradentem agricolæ, quæ non accepit: Creatori vero reddituram, quos illi prius mortuos credidit, sperare nolunt. Ideo et Paulus seminum exemplo utitur ². Quamquam clarius habeat exemplum de infantibus e vulva matris prodeuntibus. Formatur enim tanquam in sepulcro, in utero nondum existens infans, naturæ fasciis involutus, et similis est mortuo, fasciis sepulcralibus circumstricto. Nam mortuorum quidem vultus arcuiss conclusus est, os in utero mutum, manus et pedes in ventre tanquam in tumulto extenduntur. Matris egregium

πει συναθετούμενον δόξη. Κοινωνήσῃ προθύμως ὑμῖν τοῦ πολέμου· καὶ ἡ γῆ. Συκοφαντούμενην γὰρ τὴν ἀνάστασιν οἶδεν, ἀφ' ὧν πολλάκις νεκροῦς ἀφῆρέθη ὑπ' αὐτῆς [ὑπ' αὐτῆς ἀφῆρέθη *H. St.*] διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἐν τῆς ἀναστάσεως τῇ κτίσει περιτίθεισιν ἔρωτα. Ἡ γὰρ ἀποκαρδοκία τῆς κτίσεως, φησὶ, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. Καθάπερ γὰρ πόλις βασιλικῆς ἐπιδημίας δεξαμένη προδρόμου, πρὸς τὴν ἐκείνης ὄλη παρουσίαν ἐπτέρωται· οὕτω καὶ τῆς ἀναστάσεως ὡς περ τινοῦ βασιλίδος τῇ κτίσει προκηρυχθείσης, ὄλη πρὸς τὴν ἐκείνης παρουσίαν συντέτακται. Καὶ μὴ θαυμάσης τὸν τῆς ἀναστάσεως ἐγκείμενον τῇ κτίσει διδασκόμενον πόθον. Τροφὸς γὰρ τις τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχουσα, σπεύδει τὴν ἐπαγγελθεῖσαν ἰδεῖν βασιλείαν· καὶ τὸ βραδύ τῶν μελλόντων οὐκ ἐκλύει τῇ τροφῇ τὰς ἐλπίδας. Ἔχει γὰρ αἰετὸν συνόντα αὐτῇ τὰ τῆς ἀναστάσεως σπέρματα, ὧν τοὺς κόκκους ἀναδεικνύσι ζῶντας, τῆς τῶν νεκρῶν σωμάτων ἐγέρσεως ἐν μικροῖς ἡμῖν βεβαιούντας τὰς ἐλπίδας. Θάπτονται μὲν γὰρ ἐν αὐτῇ, ὡς ὀρώμεν, τῶν σπερμάτων οἱ κόκκοι, τῶν αὐλάκων ἀντὶ τάφων γινόμενων τοῖς σπαρεῖσιν· ἡ δὲ λαβοῦσα τὰ σπέρματα, μιμεῖται τὰ μνήματα· καὶ σήπει τὸν κόκκον ὡς ὁ τάφος τὸ σῶμα· καὶ δεξαμένη ζῶντα, καταφθεῖρει νεκρότητι· μέσση τε σαφῶς τὴν τοῦ κόκκου διατήφασα καρδίαν, ἀχρηστον καὶ μύρμηξιν εἰς τροφὴν ἀπεργάζεται. Ὅσπερ δὲ τινα σύλληψιν τὴν φθορὰν κτησαμένη, κυοφορεῖ νεκρωθέντα τῇ σήψει τῶν σπερμάτων τὰ ἐμβρυα· καὶ γίνεται μήτηρ ζωῆς τοῖς κόκκοις ἡ νέκρωσις, καὶ θάνατος τόκου πατῆρ ἀναδεικνύεται. Καίνος οὗτος τῆ γῆ τῶν ὀδίνων ὁ νόμος· ἂν μὴ γένηται νεκρὸν τὸ βρέφος, οὐ πλάττεται· ἂν ζῆ, οὐ μορφοῦται. Ταύτην ἄρα καὶ μύρμηκες ἐπιτημένους τοὺς κόκκους εἰς γῆν ἀποτίθενται, τῇ τομῇ τὴν ἀπὸ τῆς νεκρώσεως βλάστησιν κωλύοντες. Ἔδει γὰρ καὶ μυρμηκῶν φύσιν μαρτυρῆσαι τῇ γῇ μετὰ φθορὰν γεννώσῃ τὰ σπέρματα. Καὶ σκόπει μοι τῆς ὀδίνος τὸ θαῦμα. Λαβοῦσα μόνον τὸν κόκκον, φθορὰ παραδίδωσι, φθαρόντα δὲ πολλοστὸν ἀναθάλλει πρὸς ποικίλα τὸν κόκκον σχηματίζουσα μελῆ. Τὴν καλὰ μὲν τοῖς στάχυσιν ἀντ' ὀστέων ἐντίθεισιν, καὶ λεπτόν ἐξωθεν οἶον ἀντὶ δέρματος καθυφαίνει χιτῶνα· δεσμοὺς κάτω τὴν ῥίζαν ὡς νεύρους τισὶ καὶ φλεβὴν περισφίγγει, ἀντ' ὀνύκων τοῖς κόκκοις ἐμπιγνύσα τὰς μαχομένας τοῖς πτηνοῖς τῶν ἀσταχῶν ἀκίδας. Πῶς ἅπασιν τούτοις ἐξ ἑνὸς κόκκου φθαρόντος ἡ γέννησις; Τοῦτο τῆς ἀναστάσεως θαυμαστότερον. Τότε μὲν γὰρ οὐκ ἔλαβεν ἡ κτίσις νεκροῦς, ἀναδίδωσι· νῦν δὲ πολλοὺς ἀνθ' ἑνὸς νεκρωθέντος εἰς ἀναγέννησιν κόκκους προβάλλεται [*αἰ. περιβάλλεται*]. Ὡς τῆς Ἑλλήνων ἀνιάτου φρενοβλαθείας βλέπουσι τὴν γῆν γεωργῶν διδοῦσαν ἃ μὴ παρέλαβεν τῷ κτίστῃ δὲ ταύτην ἀποδώσειν οὐκ αὐτῇ παρακατίθετο, οὐκ ἐλπίζουσι. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος τῷ τῶν σπερμάτων παραδείγματι χρῆται, καίτοι γε λαμπρότερον ἔχων παράδειγμα, τὴν ἐκ μήτρας τῶν ἀνθρώ-

¹ Rom. viii, 19. ² I Cor. xv, 36.

των πρόδοον. Πλάττεται μὲν γὰρ ὡς ἐν τάφῳ· τῇ ἂ
μήτρα οὐκ ὑπάρχον τὸ βρέφος· τοῖς παρὰ τὸν φύ-
σεως δὲ ἐνεληγμένον σπαργάνοις, προσέοικε νεκρῶ
δεδεμένῳ χειρίαις. Κέκλεισται μὲν γὰρ τὸ βλέμμα
νεκρῶν ἀκριδέστερον, ἀπρακτον ἐν τῇ νηδύϊ τὸ
σῶμα, χεῖρες καὶ πόδες, ὡς σορῶ τῇ γαστρὶ συνε-
κτείνανται· τάφος ἀκριθῆς τοῖς ἐμβρύοις ἡ μήτρα,
τάφος οὐδὲ τῆς τῶν μνημάτων δυσωδίας ἐλεύθερος.
Τηλικούτω δὲ τὸ βρέφος ἐμμορφούμενον μνήματι,
τῷ τοῦ μορφούντος ἔπεται καλούμενον νεύματι. Τί
δὴ τοσοῦτον ὁ μακάριος Παῦλος κακτημένος παρά-
δειγμα, σιγᾶ μὲν τὴν ἐν τῷ τάφῳ τῆς μήτρας εἰς
ζωὴν πλαστουργίαν, σπερμάτων δὲ τύποις βεβαίῳ τὴν ἀνάστησιν; Ἥδει ζῶσαν τῇ νηδύϊ τὴν τὰ βρέφη
σπορὰν διαπλάττουσαν, ἐξήγει δὲ νεκρῶν τινῶν ὁρατῶς ἀναζώντων εἰκόνα· καὶ διὰ τοῦτο ἀπέβλεψε
πρὸς τὰ σπέρματα. Οἱ γὰρ κόκκοι μετὰ τὴν ἐκ σήψεως νέκρωσιν καὶ φθορὰν ἀναζῶσι, καὶ γίνονται
τῆς τῶν νεκρῶν ἀναβιώσεως ἐναργέστατον σύμβολον.

Ἄδικεῖς τὴν ψυχὴν συνηγορίας προσήματι, καὶ ἂ
τῇ πρὸς τὸ σῶμα μάχῃ κατ' ἐκείνης ὀπίλιξη. Τὰς
γὰρ τῶν πραττομένων ἀμοιβὰς μὴ περιζῶν τῇ
ψυχῇ, καὶ τὴν τῆς σαρκὸς ὡς μόνῃ πλημμελοῦση
τιμωρίαν εἰσάγεις [αἰ. συνεισάγεις]. Εἰ γὰρ ψυχῆς
μόνης αἱ τῶν πόνων καὶ ἀνδραγαθημάτων ἀμοιβαί,
δῆλον ὅτι καὶ ὧν ἤμαρτεν ὁ ἄνθρωπος αἱ τιμωρίαι.
Ἄλλ' ἴρα, μὴ σώματι καὶ ψυχῇ καθίλιξ κατ' ἀλλή-
λων κριτήριον. Σῶμα μὲν γὰρ εἰκότως καταδοῆσε-
ται [αἰ. διαδοῆσεται] ψυχῆς, τῶν κατορθωμάτων
αὐτοῦ τὰς τιμὰς ἀρπαζούσης· ψυχὴ δ' αὖ σώματος,
τὰς ὀφειλομένας πληγὰς ἐκείνῳ μόνῃ εἰσπραττο-
μένη. Μᾶλλον δ' ἐκάτερον αὐτῶν παροξύνει κατὰ
τοῦ κριτοῦ· τὸ μὲν, οἷς δέον ἔχειν ἀμοιβὰς ὧν ἐστέ-
ρηται· τὴν δὲ, ὧν οὐκ ὑπαίτιος, δέον μὴδ' εὐθύνε-
σθαι οἷς εἰσπράττεται. Σώματι με συνίψας, ὧ
Δεσπότη; τὴν ἀσώματον, καὶ μόνῃ τὰς ἐπὶ τῆς γῆς
οὐκ ἐπίστευσας πράξεις, καὶ παρὰ μόνῃς ἀπαιτεῖς
τὰς εὐθύνας· καὶ δίδωμι δίκας ὧν αἱ πράξεις τοῦ
σώματος, μέθης, πορνείας, γαστριμαργίας. Ποῦ
γὰρ ταῦτα ψυχῆς, ὡς περ φθόνος, τυχόν, ἢ δόξης
ἀσέβεια. Ὅσπερ γὰρ οὐ σώματος ταῦτα, οὕτως
οὐδ' ἐκείνα ψυχῆς· εἰ καὶ χωρὶς θατέρου θάτερον
ἀργὸν πρὸς ἐκάτερα. Τὸ σῶμα δ' ἂν ἄλλα τε φαίη
δικαία, καὶ ὧ; Ἐγὼ τὴν ὑπὲρ σοῦ τελευτήν, ἀλλ'
οὐκ ἡ ψυχὴ δέχεται. Οὐδὲ γὰρ πέφυκεν ἐμὸν, τὸ πο-
νεῖν διὰ τοὺς σοὺς νόμους νηστείας, ἀγρυπνίας·
διὰ τῶν ἐμῶν μελῶν ἢ παρθενία. Πῶς οὖν οὐκ ἄδι-
κον, ἐμῶν τῶν ἄλλων ὄντων, τὴν ψυχὴν χωρὶς ἐμοῦ
λαμβάνειν τὰ ἐπαθία; Τίς λύσις αὐτῶν τῆς δίκης;
Κοινὸς ὁ μισθός, κοιναὶ αἱ ποιναί, ὅτι κοιναὶ
αὐτῶν αἱ πράξεις. Κἂν ἐπ' ἐνίῳν τὸ ἕτερον τοῦ
συγκρίματος πλεονεκτεῖ τοῦ ἑτέρου, καὶ τὴν συζευ-
χθεῖσαν ἀπ' ἀρχῆς εἰς κοινούς πόνους δυάδα δεῖ ὁμο-
λογεῖν, καὶ εἰδέναι, κοινῶν καὶ τῶν στεφάνων ἀπο-
λαύειν ἐφ' οἷς νενίκηκε, καὶ εἰς κοινὰς ἀπάγεσθαι
τιμωρίας ὧν ἐπλημμέλησεν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὸ Πάσχα δευτέρου
λόγον.

Ἀνάστασις, τῆς τοῦ Κυρίου προνοίας τὸ κεφά-
λαιον· τοῦ κεφαλαίου δὲ ψυχῆς μνημονεύουσα, καὶ
τῇ περὶ τὸν εὐεργέτην εὐχαριστία συζῶσα, ταῖς τοῦ

fetibus sepulcrum est, et sepulcrum quidem fetu-
ribus non carens. Tali fetus formatus in sepulcro,
formantis nutum vocatus sequitur. Quid igitur
tali B. Paulus exemplo uti cum potuisset, tacet for-
mationem ad vitam in sepulcro vulvæ, seminum
vero similitudine resurrectionem confirmat? Scivit
vivum in utero semen formare fetum, quæsivit
vero mortuorum quorundam reviviscentium aspe-
ctabilem similitudinem, et ideo ad semina respexit.
Grana enim post mortem et corruptionem ex putre-
factione reviviscunt, et aperte mortuorum resurre-
ctionem declarant.

Injuriam facis animæ prætextu patrocinii, et in
pugna adversus corpus contra ipsam animam ar-
maris. Factorum enim remunerationes cum anima
non communicans, et carni debitam poenam animæ
tanquam sola peccasset, irrogas. Si enim anima
sola remunerationem honorum operum laborum-
que habeat, patet etiam eorum quibus homo pec-
cavit, poenam solam esse daturam. Sed vide ne
corpus et animam adversus sese invicem in judi-
cium voces. Merito enim corpus cum anima ex-
postularit, si honores recte factorum sibi adimeret,
animaque vicissim cum corpore, si debitas illi
poenas se solum videret sustinere oportere. Quin
potius utrumque contra judicem incitas: corpus
quidem, quia retributione, quam meretur, privatur;
animam vero, quod eorum quorum non est conse-
scia, poenæ ab ea exigantur. Copulasti me, o Domine,
corpori incorpoream, et soli mihi res terrenas
non commisisti, et a me sola poenam exigis, et do
poenas eorum quibus corpus peccavit, ebrietatis,
fornicationis, gulæ. Ubi enim sunt hæc animæ pro-
pria, ut invidia forte, vel hæresis? Quemadmo-
dum enim hæc non sunt corporis, sic neque illa
animæ, etsi alterum sine altero ad utraque ineptum.
Corpus vero cum alia pro se dicat justa,
tum ego pro te mortem oppetii, nou anima. Non
enim meum est laborare ob leges tuas jejuis et
vigiliis. Per membra mea virginitas. Quomodo igitur
non iniquum, cum mea sint certamina, ani-
mam sine me coronam accipere? Quæ est sententia
eorum judicii: *Communis merces, et communis
pœna, quia etiam utrisque communia opera fuerunt?*
Quanquam in aliquibus contentione unum superat
alterum: et sibi invicem conjuncta fuisse ab ini-
tio ad communes labores obeundos, confitendum,
et sciendum, et fore ut communes coronas parva
victoria accipiant, et in quibus peccarunt, commu-
nes poenas luant.

Ejusdem altera oratio in Pascha.

Resurrectio est caput providentiæ Domini: ca-
pitis vero anima memor, et gratias agens bene-
factori, inimici laqueis capi non potest. Ascende

ad antiquorum historias, et videbis resurrectionis adumbrationem. Brutorum enim natura animata creata est, anima cum corpore simul condita. Adam autem sine anima e luto fictili formatus est², deinde anima inspiratione formata est, quin, ut verius loquar, superinducta est. Et mortuorum resurrectionis Creator primordium statim fecit. Non enim e solida protoplastum fecit materia, sed terræ pulverem in formam adduxit, tollens ab initio hominum infidelitatem, quia, etsi pulvis sit mortuus et immobilis, facile anima resurgere facit, et nulum ferens vestigium vivificationis, nec accipiens, participem reddit vitalis conjunctionis. Non enim corruptibile corpus fecit, sed tempore quodam solutioni tradit, vitiositatem vasis ex peccato purgans ac sanans, et putrefactum peccati mortalitate inveniens, mortis fornace dissolvit, et ubi solvit, vas putrefactum de novo format, ne admireris, quasi altiore captu mortuorum reformationem. Tanta enim ars est fictoris in fingendo, ut etiam aquæ naturam in simulacra in ventre formet, hoc mihi magis mirandum videtur, quam ipsa resurrectio; ibi enim e pulvere mortuus formatur, et figulus vas e terra format, nostris artibus similia representans: hic vero nuda quædam gutta factum est lutum, eque e gutta sit animal ratione præditum. O artem ex aqua simulacra [formantem] Et non hoc solum mirum est, aquam sculpi in animarum simulacrum, sed intus formari fluctuans semen. Sanguis enim undique bulliens, semen huc atque illuc nutans et ægre stabile facit, et illis decumanis agitatam fluctibus, animata tamen statua perficitur. O pictorem in fluctuanti linteo secure pingentem! Sanguis enim tanquam linteum subjacet formato fetui. Hoc Salomon etiam cum stupore admirans, *In ventre, inquit, matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine*³. Femina enim tanquam pictoris officina proposita est, colorum vero materiam vir addit. Est vero quis pictor in utero, ex uno colore e multis compositam pingens imaginem. Sed quomodo e seculento semine oculis addidit eleganter papillam? quomodo e substantia fluxa ossa condidit? quomodo ex soluto semine nervos compegit? quomodo sanguinis canales venas desculpit? quomodo cerebri in capite custodiam ossibus aptavit? quomodo fetus in obscura depictus officina, aptum membrorum situm accepit? Sed tanquam radio uterum illustrante, cuique parti proprium membrorum locum pictor distribuit: *Amictus enim lumines sicut vestimento*⁴, est occultus fetuum pictor. Quem David celebrat dicendo: *Non abscondisti os meum a te, quod fecisti in occulto*⁵. Hanc e gutta cogitans fictilem artem, respectu figmenti e terra non ambigo. Quoties enim video artificem ex aqua condentem statuam, melius illum statuas e terra credo facere. Quemadmodum enim si quis in

Α ἔχθρου δυσάλωτος γίνεται πάγαις. Ἀνάθηθι πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀρχαιολογίαν, καὶ τὴν τῆς ἀναστάσεως ἀκτινογραφίαν εὐρήσεις. Ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀλόγων φύσις ἐμψυχος δεδημιούργηται, τῷ σώματι τῆς ψυχῆς συγκατασκευασθεῖσης. Ἄψυχος δὲ ὁ Ἀδάμ πηλοῦ διαπλασθέντος μεμόρφωται· εἶτα ἡ ψυχὴ τῷ ἐμψύχηματι μεμόρφωται, μᾶλλον δὲ ἀληθῶς εἰπεῖν, ἐπεισάγεται. Καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν εὐθέως ὁ Πλάστης προοιμιάζεται ἔγερσιν. Οὐδ' ἐκ στερεῶς τὸν πρωτόπλαστον συντίθησιν ὕλην, ἀλλὰ τῆς γῆς τὸ χυώδες χαλκεύει πρὸς μόρφωσιν, παῖθων ἐκ προοιμίων τὸν ἄπιστον, ὅτι, κἀν χροῦς ἢ νεκρὸς καὶ ἀπίνητος, ῥῆθον ἢ ψυχὴ πρὸς ἀνάστασιν ἄγει· καὶ τὸ μὴδ' ἔχνη μῆτε λαθὼν μῆτε φέρον ζωώσεως, κοκκῶν ποιεῖται ζωηφόρου συμπώσεως. Οὐ γὰρ φθορᾶς τὸ σῶμα διέπλασε παρανώλημα, ἀλλὰ χρόνῳ τινὶ λύσει παραδίωσι, τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας τοῦ σκεύους καθαιρῶν τε καὶ ἐξώμενος κάκωσιν, καὶ τῇ παρὰ τῆς ἁμαρτίας εὐρῶν σεσαθρωμένον θνητότητι, ἐκ τοῦ θανάτου διαλύει χωνευτήριον, καὶ λύσας, πρὸς νεόπλαστον σκεῦος τὸ σαθρωθὲν ἀναπλάττει. Καὶ μὴ θαυμάσης, ὡς λογισμῶν ἀνωτέραν, τὴν τῶν νεκρῶν ἀναχάλκευσιν. Τοσαύτη γὰρ πρὸς ἀγαματοποιίαν ἡ τέχνη τοῦ πλάστου, ὡς καὶ φύσιν ὕδατος εἰς ἀνδριάντας ἐν γαστρὶ διαπλάττει. Τοῦτό μοι παραδοξότερον τοῦ περὶ τὴν ἀνάστασιν θαύματος. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐκ χροῦς νεκρὸς πηλοῦργεῖται, καὶ τὸ σκεῦος ὁ κεραμεὺς ἐκ τῆς γῆς ἀναπλάττει, σύμφωνα πῶς ταῖς παρ' ἡμῖν ἐνδεικνύμενος τέχναις· ἐνταῦθα δὲ γυμνὴ τις σταγὼν τῶν πλαττομένων γίνεται πηλὸς, καὶ λογικὸν ἐκ σταγόνης συντίθεται ζώδιον. Ὡς τέχνης ἐξ ὕδατος γλυφούσης ἀγάλματα· καὶ οὐ τοῦτο μόνον παρέχεται τὸ παράδοξον, ὅτι γλύφει τὸ ὕδωρ εἰς ἐμψυχον ξόανον· ἀλλ' ὅτι καὶ κυματομένην τὴν γοῆν ἐνδον τεκτονεῦει. Αἱμάτων γὰρ πάντοθεν περιθράσσοντες χειμάρροι, περιῤῥεπέες ποιοῦσι τὸ σπαρὲν καὶ δυστήρικτον· καὶ [τῇ] τοσαύτῃ ναυαγαγόμενον τρικυμᾶ καὶ ἄλῃ, πρὸς ἐμψυγον ὁμοῦς ἀπειρίζεται ἀνδριάντας. Ὡς γραφεὺς ἐπὶ σαλευομένης σινδόνης ἀσφαλῶς ζωγραφοῦντος. Τὸ γὰρ αἷμα, οἷον σινδῶν τις ὑπόκειται τῇ μορφοῦμένη γοῇ. Τοῦτο καὶ Σολομῶν ἐκπληττόμενος, ἔλεγεν· Ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐγλύφην σὰρξ, δεκαμηνιαίῳ χρόνῳ παγίς ἐν αἵματι. Πρόκειται μὲν ὡσπερ ζωγραφεῖόν Δ τι τὸ θῆλυ· τῶν χρωμάτων δὲ τὴν ὕλην, τὸ εἶρην ἐπιβάλλει. Ἦθηται [κάθηται] δὲ τις ἐν τῇ μέτρᾳ ζωγράφος, ἐξ ἐνὸς χρώματος πολυσύνθετον καταποικίλων εἰκόνα. Πῶς ἐξ λιουίδου γοῆς ὀφθαλμοῖς ἐνηγάτιζε κόρη; Πῶς ἐκ βούιδου οὐσίας ὁσίων συνεπήξατο φύσιν; πῶς ἐκ λελυμένης σπορᾶς, νεύρων ἁποτέρωσα τόνον; πῶς αἱμάτων σωλήνας διέγλυψε τὰς φλέβας; πῶς τὰς τῶν ὀστέων ἐγκεφαλῶν περιήρμοσε θήκας; πῶς ἐν ἀπεγγεῖ τὸ βρέφος γραφόμενον ζωγραφεῖω ἀσυγχύτους τὰς τῶν μελῶν ἀπειλήψε τοποθεσίας. Ἄλλ' ὡσπερ ἀκτινῶς τινος τὴν νηδὺν ἐναυαζούσης, τὴν οἰκίαν ἐκάστω τῶν μελῶν ὁ γραφεὺς ἀποδίωσι χῶραν· Ὁ γὰρ ἀναβαλλόμε-

² Gen. ii, 7. ³ Sap. vii, 1. ⁴ Psal. ciii, 2. ⁵ Psal. cxxxix, 14.

ρος φῶς ὡς ἑμπύριον, κρυφαλός γίνεται τῶν ἐμβρύων ἅ
 ζωγράφος. Ὅταν καὶ Δαυὶδ δημοσιεύων, ἰδοὺ Ὀδὰ
 ἐκρύβη τὸ ὄσπουρ μου ἀπὸ σοῦ, ὁ ἐποίησας ἐν
 κρυφῇ [αἰ. μορφῇ]. Ταύτην τὴν ἐκ σταγόνος λογι-
 ζόμενος πλαστικὴν πρὸς τὴν ἐκ γῆς ἀγαματοποιῶν
 οὐ διαφέρομαι. Ὅταν γὰρ ἴδω τεχνίτην ἐξ ὕδατος
 πηγνύμενον ξόανα, ὀξύτερον αὐτὸν τοὺς ἐκ γῆς
 ἀναπλάττειν ἀνδριάντας πιστεύω. Ὅσπερ γὰρ εἰ
 τις ἐφ' ὕδατος γράφει γράμματα, καὶ γραμμὰς ἐγκο-
 λάπτει, οὕτως ἐπὶ τῇ βούδει γονῇ καταγράφων καὶ
 διαγλύφων τὰ μέλη, ἄβιον εἰς χοῦν τοὺς τῶν μελῶν
 ἐγκαταγράφει τε καὶ διαμορφῶσαι χαρακτῆρας· καὶ
 ὁ πρὸ τῆς ἀρετῆς οὕτω τοῦ σώματος φροντίσας ἐν
 νηδίῳ, μετὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς πῶς ἂν εἰς
 γῆν διαβρῦν ἐπιμονὴν καταλείψῃ [καταλείψῃ H. St.]; B
 Ἄνελε τὸ σῶμα, καὶ τὴν κτίσιν ἐνέκρωσας· οὐκ ἔσται
 πλοῖον, χειρῶν οὐκ ὄντων [οὐσῶν]· οὐ πλωτὸν πέλαγος,
 σώματος οἰχομένου. Τὰ μυρία γένη τῶν ζῶων μά-
 τῆν, οὔτε τροφῆς ἐξ αὐτῶν οὔτε θεραπειᾶς ἄλλης τῷ
 σώματι χορηγουμένης. Τέχνη δὲ ποῦ, σώματος οὐκ
 ὄντος; Ὅραί δὲ καὶ καιρῶν εὐτακτοὶ μεταβολαί,
 καὶ οὐρανόθεν κινήσεως ἀβήρητος σοφία, τίνα ἂν πα-
 ράσχοι χρεῖαν, τῆς σωματικῆς φύσεως οὐ παρού-
 σης; Καὶ πόσα ἂν τις ἕτερα θεωρήσοι; Πόθεν οὖν
 εὐρω τὸ σῶμα τῶν μελλόντων δωρῶν ἀνάξιον, ἢ
 τσοαύτην ὁρῶ διὰ πάντων δεδορημένην τιμὴν;
 Ἄλλ' ἔρα ὑμεῖς ἰχθυόδωρον ὑποπτεῖσθε σῶμα τὸν
 Θεὸν ζητοῦντα μὴ εὐρήσει; καὶ πῶς ὁ μυρίους ἐν
 ψυχῇ λογισμοὺς στρεφομένους τῷ τῆς γνώσεως ἔχων C
 ἀμυγῆς καὶ ἀσυγχύτους ταμειῶν, τὴν τῶν σωμάτων
 μίγξιν οὐκ ἀναλήψεται διακρίνας φύσιν; Ἀσθε-
 νέστερον τὸ Θεῖον τῆς παρ' ἡμῖν ἀναπλάττει τεχ-
 νης. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἐκ γεώδους ψάμμου καὶ ὕδατος
 καὶ χρυσοῦ (εἰ τύχοι) καὶ χαλκῶν καὶ ἀργυροῦ
 πυρὶ δόντες, τὰ λιθίδια διακρίνομεν τε καὶ ἀποθλί-
 βομεν, μηδὲν αὐτῶν καθορώμενον ἐν τῇ τοῦ λίθου
 φύσει· καὶ οἶνον ὕδατι κραθέντα πάλιν διακρίνοντες
 εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν, ἀποκαθιστῶμεν ἐκάστην. Ἄλλ' γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ
 δύναμις καὶ σοφία ἀνεπινοήτοις
 μέτροις τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τέχνης καὶ συνέσεως ὑπερέχουσα, καὶ τὴν τῶν ὄλων οὐσίαν ἐν αὐτῇ συλ-
 λαβούσα καὶ περιέχουσα, καὶ τὴν πολυτροπὸν τῶν σωμάτων σύγκρασιν καὶ μίξιν ἐν τοῖς τῆς φύσεως
 εὐκρινῇ συντηρεῖ ταμείοις. Οὐ γὰρ ἔξω τῆς ἐν τῇ κτίσει φύσεως ἡ τοῦ σώματος φύσις, κἂν διὰ μυ-
 ρίων ῥέη λυομένη θανάτων. Διὸ πρὸς τὴν οἰκίαν εὐκόλως ἐπανάγεται μορφήν, καὶ κοινωνεῖ τῶν τι-
 μῶν, ὧν αὐτῇ [αἰ. αὐτὸ καὶ αὐτῇ] μετασχεῖν ἴδει συνδιανεγκούση καὶ τοὺς ἄθλους.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὴν ἀνάληψιν πρώτου D
 λόγου.

Τὸ προοίμιον.

Εἰς οὐρανὸν μὲν καὶ γῆν ἡ τῆς κτίσεως διαμεμέ-
 ρισται φύσις· οὐκ ἐξ δὲ μετὰ τὴν διαίρεσιν βλέπειν
 ἢ συνάψασα σήμερον τὴν κτίσιν χάρις. Τίς γὰρ ἂν
 εἰποι λοιπὸν, οὐρανὸν καὶ γῆν διηρησθαι, καὶ κάτω
 τῆς φύσεως τῆς ἐμῆς, καὶ ἄνω τῆς ἐμῆς βασι-
 λευούσης; Ἄλλὰ κάτω μὲν, εἰ τῇ φθορᾷ τυραννοῦ-
 μεθα· ὅταν δὲ εἰς οὐρανὸν ἀναβλέψωμεν, τὴν φθο-
 ρὴν ἡ φύσις ἀποτίθεται [ὑποτίθεται]. Βλέπει γὰρ
 ἄνω τὴν τῶν κάτω νεκρῶν ἀναστάσιμον βίβαν. Ὁ
 κέρδους ζημίας προελθόντος. Κατενεχθέντες, ἡρθη-
 μεν εἰς ὕψος· ὡσθέντες, εἰς οὐρανὸν [αἰ. οὐρανοῦς]
 ἀννῆχθημεν. Ἐξω τοῦ παραδείσου πληγέντες, ἐξω

aqua pingit litteras, et lineas ducit, idem motus
 in cera eas efformabit, sic fluxo semine pingens et
 aculpens membra, facilius in terram membrorum
 figuras pinget, et formabit; et qui ante nullum vir-
 tutis meritum sic corporis in utero curam gessit,
 post opus virtutis quomodo terram dissolutam sine
 honore relinquet? Interime corpus, et creaturam
 occideris: non erit navis sine manibus, neque na-
 vigabile erit mare, corpore mortuo. Mille anima-
 lium genera frustra erunt, neque nutrimentum ex
 illis esset, neque aliud alimenti ministerium. Artes
 vero ubi erunt, corpore non existente? Horæ ve-
 xo et temporum ordinatæ mutationes, et ineffabilis
 cœlestis motus sapientia, quam utilitatem præbe-
 rent, si corpora non essent? Et quot alia quis
 considerarit? Unde igitur inveniam corpus futuris
 donis indignum, cui tantum ab omnibus conces-
 sam honorem video? Utrum existimatis Deum cor-
 pus quod pisces comederunt invenire non posse?
 et quomodo qui infinitas cogitationes animi agitas,
 immistas et inconstas, habet cognitatas, naturam
 corporum mistam non poterit discernere? Facilis
 nimirum divinitatem inferiorem nostris artibus.
 Nos enim e terræ arena vitrum, aurum (exempli
 gratia), æs, argentum, igni dantes, scrupulos sepa-
 ramus, et deterimus, tametsi nihil horum in lapidis
 natura apparuerit, et vinum aquæ immistum ite-
 rum in propriam naturam discernentes, utrumque
 restituimus. Sed Dei potestas et sapientia infinitis
 modis humanam artem et intellectum excedens, et
 universorum naturam in se comprehendens et con-
 tinens, et variam corporis compositionem, et mi-
 stionem in naturæ promptuario puram conservat.
 Non enim extra naturam in creatura, corporis na-
 tura est, etsi per mille mortes fluat soluta. Ideo in
 propriam facile formam revertitur, et de honore
 participat, cujus illam participem fieri oportuit,
 cum etiam una certaverit.

Ejusdem homilia prima de Christi ascensione.

Proœmium.

In cœlum et terram creaturæ natura divisa est
 non permittit me divisionem videre gratia, quæ ha-
 die creaturam connectit. Quisnam deinceps dixit
 cœlum et terram divisa esse, cum supra et in-
 fra natura mea regnet? Sed infra quidem corrup-
 tionem adhuc premimur. Quando vero in cœlum
 oculos convertimus, corruptionem natura deponit.
 Videt enim supra eorum qui infra mortui resur-
 rectionis radicem (Christum). O lucrum e damno
 proveniens! Deorsum missi tollimur in altum, ex-
 pulsus in cœlum reducimur. Intra paradysum vulne-
 rati, extra illum remedium invenimus. Ubi tibi, pi-

rata, maleficium est? Crux quam gubernatori fixisti, vertitur naturæ naufragæ in clavum navis, et ad cœlestem nos portum fluctuantēs ducit, ac sistit. Quemadmodum apostolorum oculi e terra ad cœlum sublatis erant, carne paulatim sursum translata, sic et cœlestes spiritus incorporei de cœlo in cœlos aspiciēbant ore hiantē, corporis natura supra ipsos ascendente, donec in sinum Patris suscepta est. O securā hominū spes, in cœli regem ejusdem naturæ possidens, qui iterum eadem cum carne omnibus apparebit!

τοῦ γένους ἐλπιδες, ἐν οὐρανῷ βασιλέα συγγενῆ πᾶσιν ὀφθήσεται.

Ejusdem homilia secunda de eodem festo.

O religionem omnibus regibus magis regiam! Quæ enim armis reges acquisiverunt, illa sine armis ostendit se evortere. Quæ mactantes vetabant, hæc mactata applausu excepit, et cædibus contra mactantes tropæa statuit. Ecclesiæ palmites succisi erant, et fructus fidei magis progressus est, et florem immarcescibilem proferebat. E radice enim palmites enati sunt, quæ vere dixit: *Ego vici mundum*; *ego sum vitis, vos vero palmites*. Stephanus tanquam ramus ab Ecclesia excisus est, et alius palmes martyrum pullulavit. Jacobus et Petrus amputati sunt: alius rursus martyr evasit: quo exciso, alium rursus uberem palmitem radix protulit. Vendemia decerpit est Paulus, et alius racemus martyrio maturescens Thomas apparuit, et undique radix vindemiata fructum tulit uberiores, et germen durabilius, quam qui vindemiarunt. Etenim qui excidebant paulatim arescentes extincti sunt. Ecclesia vero fructibus omni tempore onusta, fines terræ suis plantis comprehendit.

ἔφανίσθησαν μαραινόμενοι· ἡ δὲ τῷ καρπῷ διὰ τοῖς βλαστήμασιν.

Ejusdem homilia tertia in idem festum.

Proœmium.

Divinæ bonitatis imber incipiens hominibus effundi, hodie supra modum auctus est, et magna olim [exhibita] beneficia majoribus hodie obscuravit. Nam erant quidem ante hoc beneficium illustria, et summi amoris signa: Adam e virgineo sanguine novus factus, corporum morbi fugati, et ex animabus dæmonia ejecta. Latrones principem latronum vincunt, et de eo triumphant: resurrectio morti succedit. Sed hactenus hæc plena sunt honoris et splendoris, sed donum quod nunc celebramus, non admittit comparationem. Et amor Creatoris erga nos vincit seipsum, et una cum victoria ornatur: et quæ illam vicit, nihilominus quam si horum singula victoriæ coronam reportarent. Terrigena natura terram relinquens, quin poius ferens, in cœlum transfertur. Et hoc quod di-

τὴν θεραπείαν εὐρήκαμεν. Ποῦ σοι, καταποντιστά, τὸ κακούργημα; Ὅν ἐπηξας τῷ κυβερνήτῃ σταυρὸν, γέγονε τῇ ναυαγοῦσῃ φύσει πηδάλιον· καὶ πρὸς οὐρανίους διακρίσει λιμένας κυμαινομένους [κυβερνομένους *H. Si.*] ἡμᾶς καὶ ἀποκαθίστησιν. Ὁσπερ αἱ τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς γῆς πρὸς οὐρανὸν ἀνέβησαν ὄψεις, τῆς σαρκὸς κατὰ μικρὸν ὑφουμένης· οὕτω καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀσωμάτων ὁ δῆμος ἐξ οὐρανοῦ πρὸς οὐρανὸν ἐκεχθῆναι, τῆς τοῦ σώματος φύσεως ἐπέκεινα καὶ αὐτῶν ἀνιούσης, ἕως ἐν κόλπῳ [αἱ. κόλπῳ] τοῦ Πατρὸς ὑπεδέχθη. Ἀσφαλεῖς αἱ ἀκτεμημένοι, ὅς καὶ πάλιν μετὰ τῆς αὐτῆς σαρκὸς

B Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτὴν δευτέρου λόγου.

Ἡ βασιλείων πάντων βασιλικωτέρας θρησκείας! Ἡ γὰρ ὄπλοις βασιλεῖς συνεκρότου, αὐτὴ χωρὶς ὄπλων ἐδείκνυτο καταλύουσα. Ἡ σφάττοντες διεκώλυον, αὐτὴ σφαττομένη συνεκρότει· καὶ ταῖς σφαγαῖς κατὰ τῶν σφαττόντων ἀνίστη τὰ τρόπαια. Τὰ τῆς Ἐκκλησίας κατεκόπτετο κλήματα, καὶ ὁ τῆς πίστεως μᾶλλον ἀπαθίδου [ἐπεθίδου μᾶλλον *H. Si.*] καρπὸς, καὶ τὸ ἄνθος ἀμάραντον ἔφερε. Ἡ ῥίζα [αἱ. ῥίζα] γὰρ ἐκπαφύκει τὰ κλήματα, τῆς ἀφευδῶς εἰπούσης· Ἐγὼ τὸν κόσμον νενίκηκα· ἐγὼ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. Στέφανος ἐκλαδέυετο, καὶ ἄλλο κλῆμα μαρτύρων ἐβλάστανεν. Ἰσχυρὸς ἀπετέμνετο, καὶ Πέτρος· ἄλλος πάλιν μάρτυς ἀνεφύετο. Οὗτος ἐξεκόπτετο, καὶ Παῦλος [αἱ. πάλιν] ἄλλο κλῆμα πολύκαρπον ἡ ῥίζα προὐβάλλετο. Ἐτερεύητο Παῦλος· καὶ βότερος ἄλλος μαρτυρίου περὶ κάλων, ὁ Θωμᾶς, ἀνεφαίνετο, καὶ πανταχοθεν ἡ ῥίζα τρυγωμένη τῶν τρυγόντων ἔφερε τὴν φορὰν ἀπληστοτέραν καὶ μονιμωτέραν τὴν βλάστησιν. Καὶ οἱ μὲν κόπτοντες, κατὰ μικρὸν παντὸς βριθουσα, τὰ πέρατα τῆς γῆς περιελαβε

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτὴν γ' λόγου.

Τὸ προοίμιον.

Ὁ θεὸς τῆς ἀγαθότητος ὑμῶν ἀρξάμενος τοῖς ἀνθρώποις ἐχειρῆσαι, πρὸς ἀμήχανον σήμερον δωρεῶν ὑπερήθη πλημμύραν, καὶ τὰ μεγάλα κατέκρυψε μείζονσι. Ἦν μὲν γὰρ καὶ τὰ πρὸ τῆς παρούσης εὐεργεσίας λαμπρὰ, καὶ τῆς ἄκρας φιλοτιμίας ἀπόδειξις· Ἀδάμ ἐκ παρθενικῶν αἱμάτων καινοουργούμενος, σώμάτων αἱ νόσοι φυγαδεύόμεναι, καὶ ψυχῶν ἐλαυνόμενα τὰ δαιμόνια· λησται τὸν ἀρχιληστήν νικῶντες, καὶ θριαμβεύοντες· θάνατος λαμβάνων διάδοχον τὴν ἀνάστασιν. Ἄλλ' ἕως μὲν νῦν ταῦτα γέμει καὶ φιλοτιμίας καὶ λαμπρότητος· τὸ δὲ νῦν ἑορταζόμενον δωρὸν οὐκ ἀνέχεται συγκρίσεως ἐξέτασιν ἐπιδέξασθαι. Καὶ νικᾷ μὲν ἑαυτὴν ἡ περὶ ἡμᾶς τοῦ Πλάστου φιλοτιμία, συγκαλλωπίζεται δὲ τῇ νίκῃ· καὶ ἂ τὴν πρὸς ἐκείνην ἦσαν ἤνεγκεν, οὐδὲν ἕλαττον, ἢ εἰπερ τούτων ἕκαστον τὸν τῆς νί-

κτες ἀνεθήσατο στέφανον. Ἡ γηγενῆς φύσις τὴν γῆν ἀφείσα, μᾶλλον δὲ φέρουσα, εἰς οὐρανοὺς μετακί-
 ζεται. Καὶ τό, *Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα*
ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, τῆς ἀναπλάσεως
 μᾶλλον ἔργον, ἢ τῆς πλάσεως ἐπιδείκνυται. Ἀρ-
 χέτυπον τῆς ἀθανασίας ἢ σήμερον ἀναληφθεῖσα
 μορφή· σκιαγραφία δὲ καὶ προτύποις τούτου, ἢ
 πρὸς τὴν θείαν εἰκόνα τῆς ἐμῆς δημιουργίας κατα-
 βολή. Ἐμελλεν ὄνος λαλεῖν· ἵνα μηδεὶς ἀπιστῆ,
 προελάλησεν ὄφις. Παρθένος τίκτει· ἵνα μὴ σοι ζέ-
 νον δειχθῆ, τίκτει προφθάσατα στεῖρα. Ἐμελλεν
 Ἀδάμ θανάτου τίκτεσθαι κρείττων· ἵνα μὴ κά-
 μης ἐπιζητῶν πιστεῦσαι, ὁ πρῶτος Ἀδάμ τὰς ἐπ'
 ἀθανασίᾳ δέχεται ψήφους· καὶ τὸν Ἐνώχ ἔχεις, καὶ
 δὴ καὶ τὸν Ἥλιον, τὸ τῆς ἀθανασίας σκιαγραφοῦν-
 τας μυστήριον. Κατέχει γὰρ τούτους ὁ Πλάστης ἐν
 σώματι, ψυχαγωγῶν τὴν ἐξόριστον φύσιν ὡς καὶ
 μετὰ τὴν ὑπερῶριον φυγὴν πάλιν εἰς τὴν ἀθάνατον
 ἐπαναγάγοι πολιτείαν. Ἡ διαπταίσαντος πατρὸς
 ἐπεισελθοῦσα θνητότης, ἀναμαρτήτου παιδὸς εἰς
 διάλυσιν ἔδειτο τῆς τιμωρίας, ὃν ἀναμένειν ἢ φύσις
 διὰ τε Ἐνώχ καὶ Ἥλιου διδασκομένη προειθίζετο.
 Ὅτι σοῦ βουληθέντος, οὐκ ἀποθνήσκει θνητὸς,
 Ἐνώχ μὲ καὶ Ἥλιος διδάσκουσι· καὶ γένοιτ' ἂν δι'
 αὐτῶν ἀθανασίας ἐλπίς, τοῖς οὐπω θανάτῳ προσο-
 μιλήσαντι. Νεκροῖς δὲ τίνα ἂν παράσχοντες οἱ μήπω
 θανόντες προσδοκίαν ἀναδιώσεως; Ἄλλ' ἔάν τις
 ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς ἐν οὐρανῷ βασιλεύῃ, οὗτος τῷ
 ἐμῷ παντὶ γένοιε τὸ τῆς ἀθανασίας ἀναμφίβολον δῶ-
 ρον παρέχεται. Διὰ τοῦτο πλάττει τῇ φύσει Θεὸς
 ἀθανασίας ἐκ τῆς φύσεως πρόσωπον, καὶ δείκνυσιν
 ὑπὲρ φύσιν ἐκ τῆς φύσεως προστάτην τῆς φύσεως.
 Ὁ θανάτου γευσάμενος ἐν οὐρανοῖς ἐκ νεκρῶν ἐν-
 θρονίζεται· ὡς ἂν κάτωθεν ἢ φύσις πρὸς τὸν ἐν
 οὐρανοῖς ἀτενίζουσα, μηδὲν ἐπιδιστάξῃ [ἐπιδι-
 στάξῃ, M. M.] τῇ ἀθανασίᾳ, τὸν ἐξ αὐτῆς αἰδίως
 ἐν οὐρανοῖς βλέπουσα βασιλεύοντα. Τίς λαλήσει τὰς
 δυναστείας Κυρίου; Συμβασιλεύει Θεότητι φύσις, ἢ
 πρὶν ἐν παραδείσῳ μηδὲ τῆς θείας φωνῆς τὴν ἀκοὴν
 στέγουσα, ἀλλὰ τῷ φόβῳ δραπετεύουσα καὶ κρυπτο-
 μένη. Ὡς τῆς περὶ ἐμὲ χρηστότητος. Οὐ μνημονεύει
 τῆς παραβάσεως, οὐ μνησικακεῖ τοῦ πρὸς τὸν ὄφιν
 συνθήματος, τοῦ γένους τὴν ἀγνωμοσύνην οὐ λογί-
 ζεται, τὴν πώσιν οὐκ ἐπησχύνθη τῆς φύσεως· ἀλλ'
 ἐν αὐτοῖς τοῖς τοῦ θανάτου κειμένοις βράβηροις, ἐν
 αὐτοῖς τοῖς τῆς ἀσεβείας ἀδύτοις περιδράττεται ταύτης ἀρρήτῳ φιλανθρωπίας πλοῦτῳ, καὶ τῶν μυχῶν
 ταύτην ἀνασπάσας τοῦ ἕδου, συνανυψώσας αὐτοῦ τῇ θεότητι ὁ Πλαστοργὸς τὸ πλαστούργημα, τοῖς
 πατρικοῖς κόλποις ἐνίβρυσε. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἐβόα· *Συγγήγεραι καὶ συνεκάθισεν ἡμῶς ἐν τοῖς*
ἐπουρανίοις.

ctum est: *Faciamus hominem ad imaginem et si-*
militudinem nostram ⁹, magis reformationis quam
 formationis esse videtur. Exemplar immortalitatis
 est forma hodie assumpta, adumbratio hujus et ty-
 pus est initium creationis nostræ ad imaginem Dei.
 Loqui debet asinus, ne quis sit incredulus ¹⁰, ante
 locutus est serpens ¹¹, Virgo parit ¹². Ne tibi no-
 vum videatur, parit quæ antea sterilis fuit, parien-
 dus erat Adamus morte superior, ne quærendo ut
 credas defatigeris. Primus Adam accipit senten-
 tiam de immortalitate; et Enoch habes ¹³ et Eliam
 qui de immortalitate mysterium adumbrant ¹⁴. Crea-
 tor enim hos adhuc tenet in corpore, naturam ex-
 sulantem consolans, qui etiam post exsilium iterum
 immortalitati sit illam restitutus. Lapsi parentis
 quæ irrepsit mortalitas, non peccantis filii in so-
 lutionem indiget supplicio, quem exspectare natura
 per Enoch et Eliam antea consuevit. Te volente
 non moritur mortalis, ut Enoch et Elias me do-
 cent, et per illos resurrectionem speramus, quia
 nondum mortui sunt. Mortui vero, quam, quæso,
 præbeant expectationem resurrectionis ii qui non-
 dum mortui sunt? Sed si quis a mortuis excita-
 tus in cælo regnat, ille omnibus hominibus cer-
 tum immortalitatis beneficium dat. Ideo naturæ
 format Deus immortalitatis e natura faciem, et
 ostendit supra naturam e natura naturæ ducem.
 Qui mortem gustavit, in cælo a mortuis collocatur,
 ut e terris natura ad eum qui in cælis est respi-
 ciens, nihil de immortalitate addubitet, videns re-
 gem in æternum in cælis e se natum regnare. Quis
 potentias Domini enarrabit? Regnat cum divinitate
 natura, quæ prius in paradiso nec divinam vocem
 audire sustinuit, sed præ timore fugit, et sese oc-
 cultavit. O Dei erga me bonitatem! Non meminit
 transgressionis, non recordatur pacti quod cum
 serpente malum pepigimus, ingratitude homini-
 num non reputat, lapsam naturam non erubescit,
 sed in barathro mortis jacentem, in ipsis impieta-
 tis adytis complectitur inenarrabilibus amoris di-
 vitiis, et illam ex inferorum penetralibus retra-
 hens, una cum divinitate sua Creator creaturam
 elevans, paterno sinui imposuit. Ideo Paulus cla-
 mat: *Conresuscitavit, et consedere nos fecit in cæle-*
stibus ¹⁵.

⁹ Gen. i, 20. ¹⁰ Num. xxii, 28. ¹¹ Gen. iii, 1. ¹² Luc. i, 36. ¹³ Gen. v, 24. ¹⁴ IV Reg. ii, 11.

¹⁵ Ephes. ii, 6.

INDEX ANALYTICUS

AD SANCTI NILI OPERA.

(Numeri Arabici ad columnas hujusce editionis lectorem revocant; litteræ a b c d paginarum divisiones indicant.)

A

Aaronis virga qua ratione floruit, 918, c.
Abelem Cainus præ invidia interfecit, 607, d.
Abraham, eum sciret se filium mactaturum, car dixit servis se cum filio reversurum, 579, b. In spiritu noverat Christum ex suo femore nasciturum, ideo adjuravit per femora, 326, b. Ob virtutem rex appellatur, 458, a. Uxorem præ mortis metu sororem vocat, 911, b. Abraham conjugum custodiam portæ non fidens quid denotet, 759, b. c.
Absalon, tyrannidis reus, insanii criminis poenam solvit, 914, a. 955, 956.
Abstinencia, omnium virtutum principium et fundamentum, 818, b. Ejus effectus, 819, b. c. 822, b. c.
Acedia vel desidia, amor æreus, laborum adversaria, horrologium famis, 1143, b. c. Languor animæ, 1458, b.
Accusatores, licet venerandi, non credendi nisi audita parte, 186, b.
Adamus quomodo fraude diaboli deceptus, illius culpæ effectus in eo, 890, 891 *et seqq.* Adamus et Eva, licet peccaverint, benedicuntur, 154, d. Adamus ejectus e paradiso primo Judæam habitavit, 83, a. Post peccatum pellibus indutus, 171, a. Ejus sepulcrum in Palestina, 85, a. Noe illud non ignoravit, *ibid.* b. Per Adamum in Calvaria mors hominis, vita vero per Christum, *ibid.*
Adversa et prospera utilia sunt ad salutem, 250, b. 318, c. In adversis non diffidendum, et in prosperis non confidendum, sed orandum, 86, d. 167, b. 267, b. In adversis non confidendum animo, 342, d.
Ægyptii quasi plumbum in aqua submersi, 371, d.
Æqualitas perfecta inter Christianos, 723, b. c.
Æthiops pellem non mutat, nec versicolore variatam panthera, 191, d.
Affectus rerum mundanarum, ad virtutem tendentibus magnum impedimentum, 734, b. Affectus contrarii sibi ipsis mutuo non possunt implicari, 810, b. Affectus in voluptariis semel accessi, nulli rei cedunt, 911, d.
Afflictio et mæror voluntarius, quiete et gaudio saniores, 287, c. Afflictiones toleranda, 90, c. Afflictiones corporis animæ gaudia non impediunt, 171, b. Maximam afferunt utilitatem, et afflictum, si fortiter perferat, illustrem reddunt, 910, d. Corporis sunt exercitatio, 351, b. Afflictiones quotidianæ erant stimulus datus Apostolo, *ibid.* Afflictionibus conjuncta sunt dona spiritualia, 198, a. C
Afflictionibus veluti disciplina in hac vita ad aliam erudimur, 550, b. Afflicti tam anima tum corpore, ad Christum confugiant, 475, d.
Agriculturn studium inutile, nisi Dei donis obsignatum, 746, b.
Albians in Galatia natus, Ancyra nutritus est, 699, c. Illius virtutes, 702 *et seqq.* Loca ubi Christus vixit et mortuus est, inquit, 703, b. Hic vitam amplectitur solitariam, 706, a. Ex manuum labore necessaria corpori subministrabat, 707, a. Cibus illi panis solus, et potus aqua, *ibid.* b. Maximam noctis et diei partem psallendo et orando transiebat, *ibid.* c. Paupertatem maxime diligebat, 710, a. b. c. Admirandus omnino et imitandus est, 711, a.
Amblio rerum materialium salutares adhortationes vincit, 726, b.
Amici ne ad magistratus ascenderent Athenienses a Deo petebant, 571, b. Amicorum quæ sunt, communia existunt, 831, d. Amicorum lacrymæ afflictu dolore recreant, 598, a. Amicis recentibus secreta cordis non statim pandenda, 485, a. Amicos sæpe visitare et ab ipsis visitari laudabile non est, 447, c. d. Ab amicis illudi et vituperari non est mirum, 459, b. c.
Amissio bonorum non est amissio, sed potius restitutio, 1291, a.
Amor alius est secundum Deum, alius secundum carnem, 279, b. Amor cari æquiparatur, 191, b. c. Amor Dei consanguineis præferendus, 250, c. Ad amorem voluptuosum non statim debemus agi, visa facie decora,

A 530, b. c. Amore quæd sit, leve ac facile evadit, licet laboriosum, 823, d. Ex amore serviendum Deo, non ex timore, 111, c. Amamus et custodimus quæ labore acquirimus, 103, c. d. Amandi alii exosi, 127, d. Amanti celestia lædè vivere, 166, c. Quos amat Deus, castigat, 99, b 542, b. 451, b. 459, c. d. 479, a. 523, a.
Angeli figurantur in exploratoribus Palæstinae, 110, a. Angeli humilitatis amantes, 199, c. Angeli nos excitant ad orationem, et una nobiscum astant, gaudentes simul et orantes pro nobis, 1186, a. Angeli sicut gaudent in nostra respicientia, sic dolent de nostra pervercia, 555, c. Angeli verendi, multi enim nobis astant, 1242, b.
Anima ab adversis caute custodienda, 471, b. Anima a Deo destituta, in omnia peccata prolabitur, 554, c. Assiduis bonis repleta recalcitrat, 425, b. Anima caris terrenis plena, divinarum præceptionum incapax, 205, d; capax vero si expurgetur, *ibid.* Anima Dei civitas, 265, a. Anima efferata beneficiis Dei mansuescit, 251, d. Anima improba medicum rejicit, 162, b. Anima in tristibus sine ope perit, 167, b. Anima justa organum, 171, a. Per peccatum elongatur a Deo non loco sed modo, 298, a. Anima templum Spiritus sancti sordibus cantionibus non stercoranda, 542, d. Tentationibus undique vexata, ab angelis repletur gaudio, 590, a. 451, c. 470, c. Anima utpote intellectualis, intellectus appetit, 258, b. Anima perfecta est sine cura, impia vero sollicitudinibus conteritur, 799, d. Anima tentationibus tolerandis exercitata, magia perfecta effluget, 906 *et seqq.* Anima præ omnibus æstimanda, 1242, a. Animæ ærarium est cor, 419, b. Animæ anteriora sunt virtutes, posteriora sunt vitia, 470, d. Animæ domus est vitæ status, 287, c. d. Animæ dorsum malitia est, 471, a. Animæ facies forma non est dissimilis Deo, 470, d. Animæ fortitudo non solum ostenditur in oris tranquillo silentio, sed et in cogitationum strenuitate et injuriarum patientia, 1118, a. Animæ invaliditudo quid, 782, b. Animæ speculum natura fluxit vitium, 866, b. Animam calcitrantem aliquando Deus invitam domat, 159, a. Animarum cura omnium artium difficillima, 747, 750. Animabus præesse laboriosius quam animalibus, 735, c.
Animalia quæ ex lege non comeduntur, vicia denotant; quæ comeduntur, virtutes, 534, d.
Annulos et brachia deponere suadet Pionio, 587, a. Apollinarius hæresim Arianam rejecerat, ac contractus senio in aliam incidit, 178, b. c. Christum in coelis carnem assumpsisse sentiebat, 178, c. Resellit, 183, d. In inutilibus et carminibus vitæ tempus attrivit, 222, c. Apollinis tripus linguacissimus in nativitate Christi obmutuit, 215, c.
Apollonii Tyanei opera magia sapientibus manipulo bordei sunt similia, 270, a.
Apostoli, veri philosophi, 722, d. E carceribus et vinculis liberati, 918, d. Illos Christus lavando pedes firmavit, 118, c. d. Quæ bona per apostolos nobis illata, *ibid.* Apostolica vita necessario malis exposita, 585, b. c.
Apparentia externa ab integritate morum non disjungenda, 250, c. d.
Aqua Neurim denotat falsam de rebus opinionem, 254, a. Aquas ex lacrymis Achamothortas aiebat Carpio bæreticus, sed resellit, 167, d.
Ara propitia ponitur ubicunque sunt peccatores, 102, d.
Arabum barbarorum mores et religiones, 611 *et seqq.* Monachos circa montem Sina videntes invadunt, trucident vel captant, 627 *et seqq.* Illorum crudelitas, 639 *et seqq.*
Arbitrium liberum Deus non tollit, 362, a.
Ariani docent Christum creaturam esse, 159, b.
Arma a Deo sunt inconcessa, 242, d.
Arrogantiam evellere ex affectu quomodo debent monachi, 778, b. c.
Ascetas mundanis actionibus non incumbant, 211, a.
Aspectus obsceni non ruminandi, 526, c. d. 542, a. b.

Assyriorum adversus Sodomitas bellum quid nos edoceat, 785, a. b. c.

Athenienses a Deo petebant ne genuini amici ad magistratus ascenderent, 571, b.

Atomus quid, 87, c.

Auguria nociva et vitanda, 270, 271.

Aures duas cur habemus, ad linguam unam, 183, c. Aurium et linguae magnum est periculum, 1251, b.

Aurum omnium malorum causa, 698, b. c.

Avaritia est non solum eripere aliis sua, sed et velle habere plura quam quae sufficiunt, 710, b. Avaritia detestabilis, 267, c. d. Gravior omnia comminiscitur, et calamitatum intolerabilium causa est, 882, b. c. Immisericordiam generat, 806, d. Avaritia est idolorum parva parcimonia et vesania insatiabilis, 1142, d. Malorum est omnium radix, 1151, b. c. Avaritia, iracundia et dolor gulae progenies et germina, 787, c. Avaritiae effectus, 879 et seqq. Avaritiae demon versutus et callidus, 1226, b. c. Avaritiae spiritui difficile oblectatur, qui circumobruit pecuniis, 798, d. Avari divitiae ad plurimum ad improbos deveniunt, 271, d. Avaro quo majores sunt divitiae, eo majora erunt aeterna supplicia, *ibid.* Avarorum animae, dum separantur a corpore, plerumque torqueatur, 850 et seqq.

Aviditas propria speciosis praetextibus non pallianda, 114, c.

Azimum et fermentatum quid designent, 939, d.

B

Baptismus demones amputat, 207, a. Hominem ex servo facit liberum, 162, a. Baptismus et fides absque operibus justitiae, non erunt ad igne aeterno, 1239, a. Baptismum ingeminare non licet, 91, a. Ante baptismum imperfecta cognitio, 106, b. Per baptismum in nobis principium et arrhabo divinitatis, 346, c. In baptisate Christus Spiritum sanctum excipit ut homo, non ut Deus, 548, c.

Beatitudo inenarrabilis in caelis resultat ex virtutum dispositione, 151, b.

Beatus quem Deus erudit, 205, b. c. Beatorum conversatio quae, 886, 887.

Bellum adversus passiones certamine gymnico multo difficilius, 770, c. d. Bellum meretricium, 1314, b. Bellum qui non vidit, nunquam statuit tropaeum, 602, a. b. Bellum qui timet fugat, 183, c.

Beneficia majora non facile concedenda, 103, c. Beneficis Dei anima efferata mansuescit, 251, d. Beneficiorum immemores Deus rejicit, 90, c.

Blasphemiae spiritus piis operibus impetendus, 271, c.

Bona et mala ex voluntate, 159, d. 278, b. c. 286, a. 331, b. 362, a. Bona opera, butyrum et mel; tristia fel et acetum, 175, b. Bona aeterna qui praestolatur, is fidelis est, 318, c. Bonorum abjectio ad vitam perfectam necessaria, 774, a. Bonorum possessio ad virtutem impedimentum, 802, c. Bonorum amissio non est amissio, sed potius restitutio, 1231, a. Bonum omnes confitentur bonum absque ulla contradictione, 815, b.

Brachia et annulos deponere suadet Pionio, 587, a.

Brachialia Rebeccae quid indicent, 115, c.

Brachium laboris et operis signum, 790, a.

C

Caeci evangelici duplex lumen acquisierunt, 523, c. d. Istis cur Christum David filium acclamantibus irata turba increparet, *ibid.* Caeci isti Jesu Nave potentiores, 523, b. Caeci se videre putant, 210, a.

Caecitate nihil imbecillius, et quare, 854, a.

Cain praevia fratrem suum occidit, 607, d.

Calamitibus est propinquior qui moratur in regnis, 551, c. d.

Calumniarum non subsistent, 147, a.

Calvariae locus unde dictus, 83, a. b. In Calvaria mors hominis per Adam, vita per Christum, *ibid.*

Canes mendendi facultatem ab ipsa natura sortiti sunt, 847, b. Canes tempore orationis ex aedibus depellere quid significet, 1206, c. d. Cani aequiparatur amor, 191, b. c.

Cautionibus sordidus non stercoranda anima, quae templum est Spiritus sancti, 342, d.

Captivi duo a S. Platone martyre miraculose liberati, 579, 582.

Carnium immoderatum studium salutis obnoxium, 223, c.

Carnalis homo terrenis gaudet, justus autem Deo, 215, a. b. Carnales e regno ejicientur, 180, d. Carnales inferorum poenas immimentes timeant, 279, a.

Caro cibis saginata tyrannidem exercet, jejuniu vero domita se submittit, 819, b. Caro indurata sensibilitatem

A deponit, 1075, b. Caro mi reprimatur menti recalcitrat, 147, c. Caro serva, sensus domina, *ibid.* Caro utpote putrefacienda, non impinguanda, 154, a. Carnis petulantia jejuniu frenanda, 150, b. 283, a. b. 527, c. Carnis sordes alimenta sunt cogitatio, 1095, a. Carni superior ne nimis gaudeat, ne deprædetur a diabolo, 567, d.

Carpio haereticus aquas ortas ex lacrymis Achamoth aiebat, 157, d; sed refellit, *ibid.*

Carpus episcopus ob rigorem in duos juvenes recentes in fide, accerrime a Christo reprehenditur, 299, a.

Castitas cautissime custodienda, 407, 410, 847, 850.

Castitatis labor, cum non adest misericordia, inutilis, 867, a. Castitatis laus, 602, a. b.

Caudas caudis colligare quid, 767 et seqq.

Cereopes qui, 110, c.

Chanaan irrisor, Judæorum figura, 119, c.

Charitas ex humilitate, odium ex superbia oriuntur, 145, a. Charitas impassibilitatis connectio, passionum delictio, 1125, c. Nihil proprium habet praeter Deum, ipsa enim est Deus, *ibid.* Charitatis eximia praerogativa est efficere ut dispositio omnium sit veluti una, 1047, b. Charitatis est proprium esse longanimitatem, 1108, d. Charitatis virtutes qui acquisivit, pravas in captivitate redigit passiones, 1107, a.

Chebron et Chaleb quid denotent, 114, c.

Christianus non potest esse absque certaminibus, 1255, b. Christianus secus ac infidelis dijudicat, 166, d. Christiani circumcisio quae, 87, b. Christiani pertinaces cum Juda proditores reputantur, 246, a. Christianorum primum mores et vita, 974 et seqq. Inter Christianos aequalitas perfecta, 725, b. c. Christianam virtutem Barbari venerantur, 227, a. b. Hoc fecerunt Babyloii erga Jeremiam, *ibid.*

Christus bonis operibus hominum nutritur, 175, a. 570, a. b. 565, a. Christus cum carne sibi affectiones asciscit, 165, a. Cur cum peccatoribus conversetur, 102, c. 427, d. Christus Deus et homo, 150, c. d. 214, 215, 270, c. Christus Ecclesiae caput, 115, d. Factus est pro nobis omnia praeter peccatum, contra Manichaeos, 150, c. Christus gaudet nobiscum manere, 405, c. Gaudet oppressos ad se venire, 478, a. Christus in baptisate Spiritum sanctum excipit ut homo, non ut Deus, 346, c. Christus in caelis sine matre, in terris sine patre, 155, b. c. In cruce clamabat ad Patrem ex persona hominum, 545, e. Christus in divinitate aequalis Patri, 558, c. d. In passione passibilis, post resurrectionem impassibilis, 145, d. In terris sepelitur ad tollendas spinas, 505, b. Christus licet in horto quaereretur, mortem non timebat, 545, a. b. Nascendo claustra virginitalis non fregit, 182, b. Christus non habitat in anima peccato inquinata, 1239, a. Christus non ideo quia dicitur propheta non est Deus, 158, a. b. Non solum diabolicas, sed etiam innatas motiones dissipat, 551, b. Non solum mortuus est, sed etiam resurrexit, 519, c. Christus pro nobis se subjecti, 547, c. Pro peccatoribus mortuus est, 194, b. Christus quo pacto virgineo sub utero comprehensus et egressus, 918, 919, 950. Retinuit divinitatem in passione, contra Arium et Eunomium, 126, c. d. Christus soli justitiae, 102, c. Solum peccatorum 246, d. Christus solus opere et sermone veram demonstravit philosophiam, 723, c. Christus spinis coronatus, id est peccatis, 505, b. Totus sapientia, 187, b. c. Christus unus, 427, d. Christus ut homo dicitur factus, 550, a. Christus ut nobis parceret, non sibi pepercit, 202, b. Christus velut Noe, in arca Ecclesiae servat, 119, c. Venit omnes homines salvare, 195, d. Christus voluntarie passus est, 126, c. d. 270, c. Christi actiones aliae erant humanae, aliae divinae, 546, b. Christi adventus gentilibus oculos aperuit, Hebraeos obturavit, 539, b. c. Christi adventu uno ovili ascendunt ovis et lupus, 579, d. 582, a. Christi caro post resurrectionem propter incorruptionem facta fuerat subtilior, 459, a. Christi conceptio in utero virginis intaminata, 190, c. Christi corpus cibus est, 266, c. d. Improbos hoc cibo vesci absurdum est, *ibid.* Particula licet minima, animam explet, *ibid.* Christi habere intellectum quid sit, 87, d. Christi militiae juvenes, senes, pueri et mulieres apti sunt, 551, c. d. Christi in activitate Apollinis tripus linguacissimus obmutuit, 215, c. Christi jugum torques aureus, 155, d. Christi nece puniuntur Hebraei, 107, c. d. Christi resurrectio vera, 459, a. Christo credentes vivunt, secus non credentes, 122, b. Ex Christo nobis futuram salutem David agnoverat, 187, c. d. Christum creaturam esse docent Ariani, 159, b. Per Christum diabolus victus, et nos in libertatem vindicati, 522, c. Christum in caelis carnem assumptisse sensit Apollinarius, 178, c. 182, d. Christum induisse formam servi quomodo intelligatur, 126, 127. Christum interpellare pro nobis quid significet, 151, d. 154, a. Christum iterum crucifigunt haeretici,

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

199, a. Per Christum omnia possumus, ex nobis vero nihil, 187, d. Christum omnia potuisse negant gentiles et hæretici, 323, b. c. d.

Cibus nimis animæ nocet et corpori, 186, c. Crapulantibus somnium impedit, 467, b. Ciborum condimenta et compositiones, machinæ virtutis expugnatrix, 791, b. c. Ciborum sumptuositas delectat guttur, et insomnem nutrit intemperantiæ vermem, 1146, b. Ciborum voluptatis terminus est guttur, 727, d.

Cicatrices animæ assimilantur lepræ, 127, c.

Circumcisio in Christiano quæ, 87, b. Non circumcisio, sed præceptorum custodia animæ prodest, 211, a. b.

Civitas Dei, anima, 203, a.

Cœli porta arcta; pauci intrant per eam, 147, b. In cœlis diversa est hominum dispositio, 250, a. In cœlis neque erit mutatio, neque lapsus, neque perturbatio, 327, c.

Cœlestia amanti lædēt vivere, 466, c. Ad cœlestia animus intendendus, 139, b. 309, d. Cœlestia negligere et terrena sectari indignum est philosopho Christiano, 223, c. Cœlestia negligentibus ne immisceamur, 331, d. Qui cœlestia non considerat, sed terrena, nil boni videt, 139, c. Ad cœlestia redeundum post quotidianum victum, 226, c.

Cœnæ mysticæ omni die participandum; sic enim Christi corpus nostrum fieri incipit, 1259, d.

Cœtui majori bonorum major gratia impertitur, 103, c.

Cogitatio turpis in mente formata, est sculptile occultum, 767, a. Cogitationes impuræ diaboli siue, 266, a. Cogitationes malæ secant bonas, et e converso a bonis secantur, 1207, c. d. Cogitationes malignæ quæ, 1199 et seqq. Cogitationes pravæ a Deo nos sejungunt; iis semotis, illi appropinquamus, 514, c. Cogitationes pravæ idola sunt animæ, 419, b. c., 563, d. Judicii memoria compescuntur, 231, b. Sequuntur delicias lectus, 98, c. Serpentes sunt in corde, 122, c. Sordida sunt vestimenta, 202, d. Cogitationes pravæ Deus a nobis disperdit, 258, c, 387, c. 470, b. Cogitationes rectæ executioni mandandæ, 146, d. Cogitationibus bonis cum immoramur, paradysum tenemus; cum declinamus ad pravas, ab eo ejicimur, 303, d. 306, a. Cogitationibus pravæ negandus est aditus, ne nos denovo perturbent, 518, a.

Cognitio inflat, 226, b. Cognitione sui nihil difficilius, 553, c. Qui cognoscit magis, magis punietur, 239, d.

Conceptio Christi in utero Virginis intaminata, 266, c. d.

Concupiscentia proprium ignem habet, 1067, d. Concupiscentia quiescens assuescit paulatim mansuetius prorumpere, 1067, b.

Condonet aliis qui Deum sibi vult condonare, 419, a. Conon, licet ignavus et inutilis, attamen laudatus ab ineptis tumet, 142, c.

Conscientia propria, judex incorruptus, 723, b. Conscientia stimulata memoria pravæ actionis nihil infirmius, 934, d. Conscientiæ morsus ipsa morte sunt sæviores, 434, b.

Conservatione universi nobis Deus innotescit, 90, a. Consortia improborum fugienda, 103, b, 310, b. Consortia nimia sæpe sunt causa iræ, 433, d.

Constantinopolis fulminibus ac terræ motibus subdita ob necem Joannis Chrysostomi, 335, a. b.

Consuetudo consuetudine variatur, 558, b. Consuetudo diutina difficile solvitur, 1019, a. b. 1031, d. Consuetudo in habitum transit, et habitus transgreditur in naturam, 1066, c. Consuetudo, viculum retinens, non permittit recessum, 1083, b.

Continentia secundum Deum bona, mala secundum Manichæos, 206, b. Continentia temperantiam parit, 1147, d. Continentibus diabolus invidet, 258, d. 391, b.

Conversatio bonorum quærenda, utpote utilissima, 331, b. c.

Conversio volentibus facilis, etsi adsit labor, 746, c. Coquorum princeps gulæ passio, 791, b.

Cor animæ ærarium, 419, b. Cor humanum terra, 290, a. Cor humanum terræ simile, 154, b. Cor inquinatum placere Deo non potest, 1063, a. Cor mundum potest Deus in nobis facere, 339, b. Cordis secreta amicis recentibus non pendenda, 483, a.

Cornix in multos annos vitam protrahit, et liberorum est amans, 198, b. Inveterati peccatoris figura, *ibid.*

Corona cœlestis multiplex, 133, d. Qui non laborat non coronabitur, 479, a., 526, a.

Corpus fractum labore retinet ad se intellectum, 1002, d. Corpus non impingandum, 242, b. Qui corpus impinguit judicem formidet, 246, b. Corpus pulvere formatur, ex cinere reviviscit, 130, b. c. Corpus uniuscujusque est possessionis mensura ut pes calcamenti, 1307, a. Corporis afflictiones animæ gaudia non impediunt, 171, b. Corporis commoditati virtus anteponenda, 743, c. Corporis et animæ invaletudo quæ, 782, b.

Correctio modesta placat insultantes, 362, c.

Corybantæ insanit, 151, d.

Crapulantibus cibus nimis somnum impedit, 467, b.

Crapulare tempore carnalis tentationis est illam sibi augere, 434, c. d. 503, c. 573, b. c.

Creaturæ etiam irrationales erudiunt nos quomodo vitam degere deceat, ut simul Creatori accepti, 1051, 1054 et seqq.

Crura recta habere quid significat, 758, b. c.

CruX Christi odium in charitatem vertit, 127, d. CruX Christi primos facit secundos, 122, d. Et qui sint primi facti secundi, 123, a. b. Crucis in modum manibus positus orandum, 119, d. 122, a. Crucis signo nos signemus in ipso domus egressu, 523, d. Crucis signum diabolicis fugat tentationes, 350, c. 522, c. Crucis virtute diabolus prostratus, 202, a. b.

Cupiditas circa cibos insatiabilis, nullo tempore passionem permittit quiescere, 806, a. Cupiditates perverse, catenæ quæ difficile solvuntur, 1238, b.

Cura animarum, omnium artium difficillima, 747, 750.

Cura sui ipsius omnibus anteferenda, 1078, c, 1079, a.

Curis qui oneratur, facile a diabolo sternitur, secus vero B qui non oneratur, 231, c.

D

Dæmon affligens nos ad Deum confugere cogit, 166, c.

Dæmon homini oranti multum invidet, 1175, d, 1178, 1182, b. Dæmon tristitia quid operetur in anima, 1214, d. Dæmon unicuique plura suggerit, 190, c. Dæmones baptis-

mus amputat, 207, a. Dæmones contra legitime certantes fiunt imbecilliores, 475, a. Dæmones impuri quomodo hominem perturbant, 1223, b. c. Dæmones in Scripturis variis appellationibus innuuntur, 235, d. Insurgunt gravius contra vincentes, 431, a. b. In tentando sibi invicem opem ferunt, 407, c. Nobis insidiatur, sed frustra, 86, a. Passionibus et sensibus nostris ut armis contra nos utantur, ut nos feriant, 1047, c. d. 1050. Dæmones qui adversum nos primi insurgunt ad bellum, 1199 et seqq. Quibus insidiis nos lacescunt, et quomodo debellandi, 1130, 1131 et seqq. Variis tentationibus os nostrum occludere nituntur, 139, d. Dæmonibus multiformiter tentare nos conceditur, 91, b. 233, c.

Daniel qua ratione leonum feritatem evasit, 918, b.

David ex Christo nobis futuram salutem agnoverat, 167, c. d. Non amore voluptatis sed prolis, decem sibi adjunxit uxores, 286, b. Non lapide tantum, sed etiam Dei munimine famosum Goliath dejecit, 933, a. b. Quomodo Saulem persequentem effugit, 911 et seqq.

Desiderium irritatur quando præsto non adest animo id quodcupque est quod amat, 634, a. b. Desideria pravæ si trahunt ad se sensus animi, quanto magis superna, 531, c. Desideriis suis potius imperandum quam servis, 214, c.

Desidia, sive acedia, amor æreus, laborum adversaria, horologium famis, 1143, b. c. Desidia animæ languor et infirmitas, 1158, d. 1159. Desidia nostra non salvat nos, 193, d. Desidia nutrit passiones, præbetque occasionem cupiditatibus licenter sese promovendi ad ea ad quæ nati sumus, 999, c. In desides ferocius diabolus debacchatur, 486, c. Ne desides simus ad surgendum, si incidimus in peccata, 353, a.

Desperationem post patratum scelus suggerit diabolus, 287, b.

Detractio, iræ filia, detestanda, 218, b. Ob detractio-

nem Maria, Moysis soror, lepra percussa, 279, b. Detra-

hensis anima statim lepra obducitur, *ibid.*

Deus animæ cicatrices obducit, 127, c. Deus conservatione universi nobis innotescit, 90, a. Cuique petitioni benigne annuit, 833, d. Deus gaudet his qui assequi conantur gloriam eandem quam ipse habet, 1027, a. Impios castigat ut corrigat, 578, c. 463, b. 510, c. Improbos oculos obsecat, intellectuales aperit, 163, b. c. Deus incomprehensibilis, contra Eunomium, 87, d. 147, b. 162, d. Deus indesinenter laudandus, 170, d.

In gubernando non respicit personas, 198, d. Mitis est et fortis, 367, b. Deus omnia in omnibus, 105, c. Deus nominatus fugat dæmones, 1251, d. Non importune sollicitandus, sed ejus beneficium exspectandum, 430, d. 451, a. b. 533, c. d. Nos intus et foris custodit, 199, b. c. Deus peculiarem curam gerit sibi inservientium, 246, d. 258, a. 418, c. Potest ex pejore in meliorem mutare, 263, b. 399, c. 473, c. Potest mutare naturam, 322, d. Deus prudens medicus, 99, b, 342, b, 451, b.

459, c. d. 479, a. 523, a. Quos sanat in anima firmat in fide, 127, c. Deus semper infirmis subvenit, 746, c. Sine humana cooperatione bona exhibit perfecta, 734, d.

Solus proprie est sapiens, 533, c. Statim si non exaudit, differt in melius, 563, c. d. 387, b. c. 427, a. b. 466,

a. b. 470. c. 478, b. c. 534, c. Deus super omnia diligendus, 242, c. Suscipit ad se confugientes, 259, b. 259, d. 395, d. 463, a. b. c. 522, a. 559, c. Deus tristia in amens, convertit et e converso, 153, c. 502, a. Tum in prosperis, tum in adversis laudandus, 383, c. 390, a. b. c. Imo magis in tristibus, 585, c. 463, d. Deus unum tantum hominem creavit, 154, c. d. Deus unus, 155, b. 174, c. 478, a. Dei amor consanguineis præferendus, 230, c. Dei amicitia qui gaudet, is felix est, 371, d. 374, a. Dei memoria a mente nunquam excidit, 531, a. Dei memoria animæ utilis, 170, d. Dei memoria tempore angustie solatur, 563, c. Dei operum contemplatio magnam oblectationem plurimamque utilitatem parit, 1031, a. b. Deo nos vocamus, 202, c. Deo placere studendum, 238, a. Deo serviendum ex amore, non ex timore, 111, c. et illi soli, 546, b. c. Deum flagellantem ne unquam renusmus, 203, b. Deum qui habet custodem non timeat, 538, c. Deum qui sibi vult misericordem, sit aliis misericors, 527, d. Deum qui vult ad se venire, custodiat fores, nempe sensus, 533, a. A Deo nisi adjuvemur, licet liberi, nihil boni possumus facere, 558, b. c. Omnia sunt a Deo, 166, b. et nobis utilia, 170, b. 542, b. Qui nos a Deo vult seducere, odio habeantur, 471, c. 542, a. 545.

Diabolus apostolica pedum lotionem calcatur, 118, c. d. Diabolus apparentibus causis incautos expiscatur, 227, d. Diabolus honestatis osor, præsertim sanctos odio prosequitur, 887, 890. Diabolus latro et nostris peccatis in nos armatur, 522, c. Juxta inclinationem et vires tentat, 183, b. Si post opera bona vehementius insurgit, signum est illum doctuisse, 407, a. b. Diabolus virtute crucis prostratus, 202, a. b. Diaboli fraude Adam deceptus, 890, 891. Diaboli malignitas, *ibid.* Diabolo qui multum inservit, Deo tandem suo inserviat, 479, d. Diabolo qui obediit, divinis locutionibus aures aperiat, 522, a. Diabolum qui timet solus, fidem sibi asciscat socium, 255, a. Diabolum vincere non Deus semper permittit, 575, b. 571, c. Deprædatur a diabolo, qui de se nimium fudit, 415, d. 418, a. Irridentur a diabolo qui adhuc imperfecti alios erudiunt, 246, c. 458, d. Cum diabolo contendendum, 191, c.

Dilatio sæpè causa fuit mutandi consilii, 774, a. Dillectio complementum legis, 390, b. Diligentibus Deum semper cor gaudet, 506, a.

Diligentia humana divino non fulta auxilio, exitum sortitur infelicem, 734, c.

Dina Jacobi filia, 231, a. Disciplina quæ legem Dei non docet, stultitia est et insipientia, 1239, a.

Discipulorum negligentia periculum affert magistro, 753, a.

Dispensatio Dei sine humana cooperatione bona exhibet perfecta, 754, d.

Divinitatem retinuit Christus in passione, contra Arium et Eunomium, 126, c. d.

Divitiæ avari ut plurimum ad improbos deveniunt, 271, d. Divitiæ impiorum pulvis instar dispergentur, 854, a. Divitiæ non sinunt eas possidentes dormire, 875, c. Divitiæ quo majores sunt avaro, eo majora erunt æterna supplicia, 271, d. Divitiæ veræ non in abundantia rerum, sed in satietate nihil desiderantis animi, 710, a. b. Divitiarum amantes ægre ab illis in hora mortis divelluntur, 850 *et seqq.* Divitiarum cupiditas inopia possessionum curanda, 806, b. Divitiarum instabilitas, 855, b. c. Divitias qui projicere non vult, cum divitiis perdetur, 527, b. c. Divitiis qui congregat, illas aliis congregat, sibi vero pœnas æternas, 267, c. 290, d. Divitiis qui caret ad elemosynam, cor expurget a vitiis, 471, c. Divitiis vir insatiabilis, inubonans, 191, b. Divites de bonorum administratione rigorose examinantur, 210, b.

Doctrina quæ in operibus consistit, efficacior illa quæ in sermonibus est, 751, d. 754, a.

Doctum qui præest aliis esse oportet, 758, a.

Dominanti cavendum ne ab illis dominetur, 119, a. Dominantium vita, infelix, 371, b.

Dominum qui expectant ab ipso coronabuntur, 331, a. Domino a nobis recedente, nostra innotescit infirmitas, 338, c. Domino res nostras operante, omnia in tuto sunt, *ibid.*

Dona non rei pretio oblata, sed magnificentia affectus estimanda, 618, c. Dona spiritualia cum affectionibus sunt conjuncta, 198, a.

Dormire nimium bellinum est, 91, d.

Dotes animi corporeis ornatibus pulchriores, 190, a.

E.

Ecclesia Dei paulatim supra solem illuxit, 586, a. b. Ecclesia Jerusalem, 178, d. Ecclesia non secus ac cœlum frequentanda; nihil terrenum in ipsa loquendum scis cogitandum, 1234, b. Ecclesiæ figura, luna, 479, a; Rehab,

A 106, d. In Ecclesia Dei stinus olivæ fructifera, 585, d. Ecclesiæ non vanis ex gypro ornamentis decorandæ, sed solo crucis signo, 578, c. d. In ecclesiis flendum, non ridendum, 562, c.

Eduilii cupiditas inobedientiam parit, 1146, b.

Elemosyna, 350, a. Elemosyna commendatur, 874, 875. Elemosyna his qui eam fecerunt, maximam præbebit gloriam, 963 *et seqq.* Elemosynæ, bonis operibus et orationi vacandum, 887, a. b. c. Elemosynam qui credit dari Deo in paupere, non expectat ut petatur, 239, c. Elemosynæ in tribunali summi Judicis confidentiam præbent, 855, d. Ad elemosynarios sæpe deveniunt hæreditates, 538, d. 370, a. b.

Elias sub planta cibum invenit, 125, d. Miraculose nutritus, 927, c. d. Eliæ cælibatus angelicus, 151, c. Eliæ pallium quid significet, 526, a.

Ellsæus quomodo latuit hostes eum perquirentes, 915, b.

Encænna quid, 171, b.

Ensis diaboli multiplex, 426, b.

Episcopatus dignitas cur hominibus detur, et non angelis, 334, b.

Episcopus sordido quæstui ne inhiet, 542, c. Episcopi non statim anathematizent, sed prius mulceant, 299, b.

Episcopis intemperantiæ et scurrilitas coercenda, 575, c. d.

Episcoporum vita prava, subditorum exitium, 290, d. Ex episcopis etiam multi damnabuntur, 542, a.

Epulæ externæ et populares rejiciendæ, 1505, b.

Errores non ideo sequendi quia paterni, 211, d.

Escarum satietas pascit cogitationes, et ebrius somnum perpotat imaginationis, 1118, d.

Eucharistia chartæ assimilatur, 103, a. Eucharistiæ effectus bonis vitales, indignis mortiferi, 126, a. b. Ab Eucharistiæ sumptione pinguedo spiritualium, *ibid.* et 406, c. Eucharistia reficiendum, 126, a. Homo non salvabitur nisi amore et timore corpus Christi communicet, 522, d.

Eunomius mente captus, Dei naturam comprehendere asseverabat, 87, d.

Eva Mariæ figura, 179, d. Eva nos vestibus, Maria vero incorruptibilitate vestivit, 179, d. 182, a.

Evangelium Christi mystice Deuteronomium, 110, d. Cum Evangelio confluent prophetiæ, verba Moysis et res mysticæ, 106, c.

Excessus et defectus pariter vitandi, 415, a.

Exemplum non verbum inducit ad imitationem, 751, d.

C Exempla mala bonis potiora, 1014, 1015. Exemplorum honorum memoriæ permittiles imprimunt imagines animabus non valde duris et asperis, 763, d.

Exitus rerum incertus, 178, c. Exitus rerum secundum Dei voluntatem optimus, non secundum nostram, 562, d. Exitus vitæ præ oculis semper habendus, 167, d.

Experientia aliena stat aliorum doctrina, 751, b.

Exploratores Palæstinæ angelorum figuræ, 110, a.

Exteriora non consideranda, 251, c.

Ezechias quo pacto Assyriorum fugavit exercitum 914, 915.

F.

Facies motum et statum mentis celare nequaquam sustinet, 674, b.

Facultates qui relinquunt promiscue quibuscumque merito puniuntur, 855, 858.

Fames et illius effectus, 926, 927. Fames horologium, desidia, 1145, b. c.

Fatum est quid fictitium, 183, d.

Felicitas humana instabilis, 151, d. Felicitas humana miseris conjuncta, 331, c.

Femina obtutus, telum veneno imbutum, 1147, d. Feminarum conversatio fugienda, 1150, a. b. c.

Feræ ipsæ virtutem admirantur et colunt, 794, c.

Fermentum et-azymum quid designent, 959, d.

Fides divino eget impulsu, et impulsus eget nostra electione et arbitrio, 318, d. Fides est necessaria ad intelligentiam Scripturarum, 155, b. Fides et baptismus absque operibus justitiæ non erunt ab igne æterno, 1239, a. Fides et illius effectus, 562, b. Fides in Christum justificatio; eum ore confiteri, salus absoluta, 86, c. Fidei acibus incredulitas rejicienda, 514, d. Fidei professæ vis, 86, c. Fidem, spem et charitatem studet diabolus abolere, 262, a. Fide ad fidem Christi convertitur, antiquis erroribus ne faveat, 370, c. d. Per fidem cognitio innumera bona confert, 86, d. Per fidem et spem Deo appropinquamus, 207, b. Fide deficiente nos opprimit diabolus, 259, b. Fide sternitur diabolus, 391, b. In fide Deus firmat quos sanat in anima, 127, c. In fide per miracula Deus firmat instabiles et incredulos, 579, b. Qui fudit nimium de seipso, a Deo derelinquetur et irridebitur, 358, a. b.

Filius consubstantialis Patri, 118, a. b. Filii generatio a Patre inexplicabilis, 155, b. — Filii splendoris pareu-

tum opibus succedentes, sæpe in extremam paupertatem A
reducti sunt, 835, b.

Finis justi et impli incertus, 486, d. 487, a.

Flagella Dei non reuocanda pro felicitate æterna, 205,
b. 538, d.

Folia tegumento et ornamento sunt plantæ, fructibus
custodia, 827, d.

Fornicationis finis est dolor, 770, b.

Fortis, licet vulneribus obsitus, consequetur victoriam,
146, b.

Fur et adulter omnes esse adulteros et fures existi-
mant, 98, d.

G

Gaudium est exitium tristitiæ et lacrymarum consola-
tio, 1143, a. Gaudium immoderatum tristitia vultus com-
primendum, 150, b. Gaudium qui vult, terrena negligat,
439, c. Gaudia spiritualia præcedunt tentationibus, 406,
c. d.

Gedeon Madianitas quomodo delevit, 914, b. c.

Gena nutritionis cum sit instrumentum, decoratur
temperantia, 822, c.

Generatio corporalis una est, spiritualis multiplex, B
158, c.

Gentiles, qui Verbo crediderunt, nutriuntur; Hebræi
ob incredulitatem fame pereunt, 234, b.

Gladius plurimum præbet pugnanti custodiam, 1267, d.
Gladius prædicationis sermo, 1271, c. Gladium gestare in
femore quid, et quid in gladio significet, 754, a. b.

Gloria humana parva et vilis, 191, b. Gloria vana aut
inanis quid, 822, d. Illius effectus, 823, 826. Gloria vana,
aper ex silva, 850, a. Hæreseou mater, bellua mille den-
tibus armata, 1143, c. d. Gloria vana opus in publicum ef-
ferre compellit, magis placere volens hominibus quam
Deo, et labores reddit inuites, 1047, d. Gloria vana
passio irrationalis, 1159, d. Principium erroris mentis,
1194, a. Sacculum disruptum, 978, a. A sacerdotibus
summe vitanda, 531, c. Gloria vana appetit mercedem
honorum operum extorquet, et laborem efficit inuilem,
619, b. 623, c. 1058, b. c. Illius cupidus facile deprædan-
tur a diabolo, 491, c. d. Gloriam qui ambit, similis est
meretrici, 423, b.

Gratia refectus aduolat, cum anima tristibus fere suc-
cumbit, 406, c. d. Gratiam Deus impertitur assiduis sudo-
ribus illam quærentibus, 519, a. 534, d. Graia Dei de-
stituti, diaboli ludibrium, 239, b. c. 393, c. Gratia legalis
et evangelica homines a Christo donati, 334, c. Gratia
recedente ab Hebræis, omnia bona ab eis auolarunt,
294, c. Gratia Deo agenda in fine anni, 506, a. Gratia Dei
qui aliis non communicat, talentum suffodit, et in iudicio
punitur, 211, c. Gratias Deo agere in angustiis utilissi-
mum, 458, b. 439, b. c.

Gula siue cupiditas explendi ventris, passionum mater
et gubernatrix, rerum vero honestarum expultrix, 791, a.
Fornicationis mater et malorum cogitationum nutrix,
1143, b. Rationem gravat et irritat libidines, 615, a. b.
Gula ratio finem habet fornicationis, 770, b. Gula volup-
tati addictus, facile a libidine vincitur, 623, c. Gula
progenies et germina avaritia, iracundia et dolor, 787, c.
Guttur omnis voluptatis ciborum terminus, 727, d.

H

Habitus a consuetudine contrahitur, ab habitu vero na-
tura, 786, c.

Hæretici ignominiosos appellant hæresis abjuratores,
193, d. Hæretici iterum crucifigunt, 159, a. Scriptorum
verba sibi accommodant, 174, c.

Hæbræi licet peccassent, oppositam contendeant,
300, d. Puniantur ob Christi necem, 107, c. d. Hebræorum
principes vocatur Sodomitæ, 111, c. Hebræis iratus
est Deus quia non crediderunt nec speraverunt, 207, b.
Ab illis cum gratia bona omnia auolarunt, 294, c.

Homicidium et adulterium, delicta grauia, hominum
etiam opinione, 83, c.

Homo solus ex terra creatus, 154, c. Homo solus imago
Dei, 153, a. Homo vetus, de quo loquitur Apostolus, quis
sit, 142, b. Homines aii aliis sicut corporis membra in-
seruire debent, 838, 839. Homines animarum iues qui,
510, a. Homines cum mulieribus abluui exsecrabile, 511, a.
Homines in Scriptura aqua appellatur, 194, a.

Honor malorum mater, 1093, c. Honoris affectus, natus
simul cum homine, non ad honorantis contumeliam,
verum ad reuerentiam concessus, 891, a. Honoris prin-
cipium, hominum complacencia. finis vero superbia,
1098, c.

Hospitalitas magno cum studio exercenda, 1127, b. c.
Hostes diligendi, 547, b. 350, d. 351, a. 354, b. 571, d.
Hostes nostri innumeri, 527, b. Qui in hostes humanita-

tem exercet, in iudicio saluabitur, 353, c. Quidam in
hostem jecit lapidem, at lapis illum jacentis obcæcavit,
514, a.

Humilitas aliarum virtutum murus est, quæ custo-
dit inuolatas animæ thesauros, 962, d. Nunquam concedit
inuidiæ locum, 1038, d. Malum honoris spiritum tumdit,
1098, d. Humilitas charitatem parit, odium superbia,
143, a. Humilitas diligencia, etiamsi magnus fueris, ut
exalteris in die iudicii, 1262, b. Humilitas hominem ex-
tollit ad caelum, 1163, a. Hospitalitatem comparat, et
superbiam cessare facit, 1233, a. b. Humilitas supra om-
nia necessaria, 306, d. 307, a. Humilitas vera cuiusque
proposito obedit, 93, a. Humilitatis amantes ipsi angelii,
199, c. Humilitati subditi nisi nocet præpositi ignorantia,
99, a. Humilitatem dæmones valde pertimescunt, 1127, d.
Humilitate, non factantia in celum ascenditur, 243, d.
Humilitate sternitur diabolus, 194, b. c. Humilitatem Deus
miseretur, non potentum, 147, c. Humiliandum cor in
asperitatibus ne intumescat, 222, d.

Hypocrisis quæ, et illius effectus, 207, b. c.

Hypocrita vestibus alienis indutus, 186, c.

I

Idola animæ cogitationes malæ, 419, b. c. 563, d. Ido-
lum in occulto ponere quid denotet, 767, a.

Idololatria extra corporalia mentem non erigit, 86, a.
Ob idololatriam tristitia eveniebat, 115, a. b.

Ignavia vitiorum mater, 1258, b.

Ignem Babylonice fornacis non nocuisse mirabilis fuit,
quam si fuisset a Deo repente extinctus, 375, d.

Illiberalitas parit austeritatem morum, 191, c.

Illuminationes Dei assimilantur rori, 98, a. Illumina-
tionibus diuini anima dilatanda, 235, c. d.

Imago diuina Deo famulantibus reuerentiam conciliat,
eosque veredos reddit, 894, 895.

Imbecillitas propria Deo fatenda, 219, a. Imbecillitas
nostræ in docendo sese Deus accommodavit, 166, b.

Imitatorum perditio sit penæ magistro, 731, h.

Immanitas ab episcopis detestanda, 298, d. 299, a. b.
512, c. In penam istius, incidunt in tentationes intole-
rabiles, 299, a. b. c.

Immemores beneficiorum Deus rejicit, indignos vero
recipit, 90, c.

Immiscericordiam generat avaritia, 806, d.

Immutabilitas Dei et mutabilitas nostra, 214, a.

Immutatio manuum Jacob primum fecit secundum,
122, d.

Imperitia magistri pessumdat discipulos; discipulorum
negligentia periculum affert magistro, 753, a.

Impietas gravis ægritudo, 151, d. Impietas sæpe reddit
celebres quos non reddit strenuitas, 139, b.

Impius extollitur ut præceptis agatur, 114, d. Impius
impium amat et odit justum, 295, d. Impii affectus, dæ-
monum anime, 151, c. Impios castigat Deus ut corrigat,
378, c. 465, b. 510, c.

Improbitas iniquitatem parit, 107, b. Improbitas pal-
liata a sapientibus facile dignoscitur, 123, c. 274, b. c.
Improbitas sibi soli nocet, 162, d. 314, d. 518, a. Impro-
bitate rejecta agnosceatur Deus, 554, c.

Improbis cito, probus nunquam iudicat proximum, 98,
d. Improbi opera diaboli laudantur, 142, d. Improbi si
proborum consortio non immutentur, duplaci poena pu-
nientur, 379, c. Improborum maledictiones et irrisio-
nes non chrandæ, 210, a. Improbis omnia sunt incenti-
ua ad peccandum, probis autem ad laudandum Deum,
251, d.

Impudicitia voracitatis fetus, orationis pudefactio et
coris opprobrium, 1142, c.

Inæqualitas nunc occupat vitam mortaliam, 875,
878.

Incarnatio lucerna est, 178, d.

Inclinationes humane in contraria rapiuntur, 515, b.

Incontinentia ubi est, ibi fames, 298, a. Incontinen-
tiæ species omnes a Salomone vocantur hiems, 312, a.

Indigentia moderata affligit eum qui aliorum luxu non
proritur, 862, a.

Indolentiam exerceat monachus, 293, a.

Indomitos non ex odio, sed ex amore Deus frenat,
139, a.

Ineptiæ omnes a sectariis vocantur mysteria, 134, c.

Infirmities corporis animæ proficue, 171, d.

Ingenii hebetis signum est, versari penitus in his quæ
ad corpus pertinent, 1307, c.

Iniquitas est necessarii privare indigentes, sicut alios
tyrannide opprimere, 886, c. d. Iniquitatis opera maleo-
lencia et uortua, 151, b. In iniquitatibus qui consentit,
nocet tandem seipsum, 215, b.

Injuria sanctis illata, in Deum refunditur, 291, b. c.

Inopi in Deo sperandum, 99, d. 535, c.
 Insolentia in prosperis compescenda, 151, d.
 Intellectus animæ oculus, 159, b. Intellectus minime decentia cogitans, sepulcro fetoso similis, 1088, d.
 Invidendi non sunt proximi honores, 363, a.
 Invidia est indumentum superbiæ et hostis charitatis, 1143, d. Invidia exitiosa, 143, a. Invidia magnis successibus adversatur, 178, c. Invidia sibi ipsi nocet; illius effectus, 939, c. d. Invidia quorundam coepiscoporum Joan. Chrysostomus in exilium pellitur, 475, b. 522, d. Illi ipsi coepiscopi a Deo puniti scelus confessi sunt, 475, c.
 Ira, directio prudentiæ, ferarum mater, et orationis impedimentum, 1143, a. b. Ira suscitatur merorem et odium, 1106, d. Iræ filia detractio, 218, b.
 Iracundia obnubilat mentem, 363, c. Iracundia, passio furibunda effert animam, 1154, c. Iracundia silens mitior evadit, 1067, b. Ad iracundiam nihil potest concitare imitatores Christi, 350, c.
 Irascendum interdum nobiscum, 319, b. 527, b. Irascendum proximo nullatenus est, 350, c.
 Israelitæ Ægyptios persequentes quomodo effugerunt, et hostes suos debellarunt in deserto, 915, 918.

J

Jacob cum angelo luctatur, 925, d.
 Jactantia frenanda, 150, b.
 Jebuthæ historia quid nos edoceat, 738, 739.
 Jejunantis oratio, pullus aquilæ sursum volans, 1146, b. Jejunantis mens, stella in noctis serenitate splendens, *ib.*
 Jejunium a vitiiis, 211, b. Jejunium intemperantiam præcidit, et continentia fornicationis lasciviam, 1235, a. Jejunium sine bonis operibus crapula est, 206, b. Jejunium virgini speculum optimum, 147, d. Jejunii penis bonus, quandoquidem liber est a voluptatum fermento, 1215, c. Jejunio frenanda est carnalis petulantia, 150, b. 285, a. 527, c.
 Jephthæ votum et laus, 907, d.
 Jeremiæ virtus etiam a Barbaris veneratione habita, 227, a.
 Jessæi philosophi, illorum mores, 722, a. b.
 Jesus Nave figura Christi Jesu, 106, c.
 Jesus ubi tangit, omnia immutantur in melius, 523, d.
 Joannes Christi præcursor in eremo degebat, 102, c. Urbes omnes illum adibant, 746, d. Vitæ monasticæ fuit exordium, 995, d.
 Joannes Chrysostomus laudatur, 295, c. Propter invidiam in exilium pellitur, 475, b. 522, d. Ob ipsius necem Constantiopolis fulminibus ac terræ motibus subdita, 355, a. b.
 Job non tam celebris charitate in pauperes quam tolerantia in adversis, 575, a. b. c. Liliam tanquam pulcherrimum inter spinas, 815, d. Jobi in calamitatibus magnitudo, 907, a. b. c. Patientia, certamen et victoria, 893, 898 *et seqq.* Illi omnia bona dedit Deus propter tolerantiam, 171, c. Tres illius filiae, *ibid.*
 Jonæ oratio et profundo maris ad cælum evadit, 830, d. Jonam quomodo balæus venter incorruptum servavit, 918, c.
 Jonathan summitate sceptri mel gustavit, et vidit, 255, c.
 Jordanes sermonem poenitentiae denotat, 758, d. Jordane medio lapides extracti quid significant, 731, b.
 Joseph Mariam non cognovit carnaliter, 182, c.
 Josephi cum uxore Putipharis luctatio; Susannæ comparatur, 902, 903.
 Judæam habitavit Adam e paradiso ejectus, 85, a.
 Judæi cur tot et tanta mala sint perpassi, 107, c. Judæorum principes cur principes Sodomorum nuncupati, 111, c.
 Judicis facies præoccupanda laboribus, 539, c.
 Judicium impenitentes perdit, misericordia poenitentem salvat, 99, b. Judicii dies, 107, a. 214, b. 466, d. 467, a. Judicii die etiam de otiosa audiente puniemur, 446, a. Impenitentium querelæ innumerae erunt, sed inutiles, 474, a. 585, d. 588, a. b. Judicii die ob fidem Christo servatam justus instabitur, 523, d. Omnia ad confusionem patebunt, 191, d. Tum bona tum mala examinantur, 378, d. Judicii memoria cogitationes pravæ compescit, 231, b. Judicii memoriam studet diabolus expungere ut perdat, Christus inculcat ut salvet, 278, c. d. Judicia Dei incomprehensibilia, 90, d.
 Jugum Christi torques aureus, 155, d.
 Junioribus libertas et confidentia non dedenda, 474, a. Cum junioribus sicut cum filiabus facies non exhibenda, *ibid.*
 Jusjurandum licet non tam grave quam homicidium,

A semper tamen fugiendum, 83, c. 311, b. Jusjurandum, si fieri potest, ad omnia recusandum, 1503, b.
 Justitia est æqui distributio, 590, b. c. Justitia est virtutis appendix, nam absque illa omnis actio est impura, 1243, c. Nos facit esse Deo proximos, intrepidos et imperturbabiles, 958, d. Justitia vere conveniens, non omnibus partes æquales, sed pro dignitate unicuique præbore, 1019, d. Justitiæ divinæ speculatio difficilis est, 539, c. 590, c.
 Justus cum angelis virtute contendit, 259, d. Justus qui sibi videtur, ne super peccatorem insolescat, 530, d. Quomodo regeneretur, 158, c. Si in errorem labitur, Deum habebit propugnatorum, 570, b. Justus sub multo numero, peccator sub uno vel nullo in Scriptura nuncupatur, 158, c. Justus ubique Deo gratus est, 146, c. In morte illuminabitur, *ibid.* In anima justus Deus inscribit quod exigit, 150, b. Qui benedicit justo benedicetur, qui maledicit maledicetur a Deo, 510, b. c. Justus saepe deseruntur ut patientiam discant, et superbiam vitent, 247, b. c. 398, b. Sæpius opprobriis et laboribus conficiantur, 99, c. Qui justus non apparent potius salvantur quam qui apparent, 254, b. Justorum animæ Dei a dextris astant ornatae, 182, a. Justorum scutum corona est, 165, b. Justorum securitas et potentia, 994, 995. Justus Deus tristitia permittit ut probentur, 574, c. Justus omnes cupiunt servire in infirmitatibus, 227, a. Justos Deus affligit ut impii terreantur, 579, a. Illos non deserit, 226, c. d. Justos in desperationem agere diabolus multipliciter conatur, 474, d.
 Juvenes corrupti vitandi, 103, b. Juvenis ætate, moribus vero senex quis, 142, a.
 Juventulis mores in senectute durabunt, 566, b. In juventute bene operandum, 142, c. In juventute boni habitus acquirendi, 531, d.

L

Labor amore fit oblectamentum, et ejus molestia jucunditas, 826, a. Labor humanus inutilis, nisi Dei donis obsignatus, 746, b. Labor, mentis ancora, 1002, c. Labor vanus et inutilis qui minime pervenit ad illud, ad quod a principio collinavit, 1038, b. Labore multo acquisita pertinaciter detinentur et amantur, 103, c. d.
 Lacryma orationis lavacrum bonum est animæ, 1246, b. Lacrymæ amicum afflicti dolorem recreant, 598, a. Lacrymæ secus ac in terris, seperi Judicis sententiam delectent, 362, c. Lacrymas qui nequit effundere, alterat cor, 511, d. 514, a. b.
 Lapidés e medio Jordane extracti quid denotent, 731, b.
 Latio in cruce statim exauditus, 158, a.
 Laus qua proximus laudatur etiam in laudante refunditur, 563, a. Laudes humanas non querendum, 250, b. 243, c. Laudes qui querit mercedem receipt, 527, a. b.
 Lazari et divitiis mali historia, 812 *et seqq.* 870 *et seqq.*
 Lectio Novi Testamenti a monachis est omnibus aliis præferenda, 546, a. Lectionis sacræ privatione mens obæcatur, 505, c. Lectionis utilitas et commoda, 826 *et seqq.* Lectioni spirituali oratio et manuum operatio jungenda, 578, a. b. Lectione Scripturæ mens errans coercetur, 1255, a. Lectione utilior est oratio, 494, d. In lectione librorum apibus similes, 510, c.
 Leontius presbyter, factus episcopus, vir utriusque vitæ, activæ et contemplativæ, laude illustris, 705, a.
 Lepra quadruplex, 166, a. Lepræ assimilantur animæ cicatrices, 128, c. Leprosus ut immundus extra tentorium ejiciebatur, donec expurgaretur, 474, d.
 Lex Christi, lex libertatis, 559, a. Lex custodia custodit, 147, a. Lex Dei non causat sed imperit peccatum contra nonnullos, 210, c. d. Lex naturæ filios parentibus proximis esse voluit, nihilominus salutis desiderium sui quemque potissimum habere curam docet, 862, b. c. Legis complementum est dilectio, 590, b. Legis meditatio, labor non mediocris, 1255, c. Legi divinæ contrariis renuntiet, qui multa a Deo accepit, 454, c. A lege quæ prohibentur infidelibus tangi ut impura, fidelibus sunt pura per Christum, 514, a.
 Liber qui vult esse, neque cupiat, nec aversetur qui quam eorum quæ in aliis sunt, alioquin servire necessum est, 1294, a.
 Liliam significat animam sollicitudine carentem, 799, d. Linguam unam cur habeamus et duas aures, 185, c. Linguas septuaginta quidam asserunt esse in mundo, 438, b.
 Locutiones inutiles et pravæ cogitationes perniciosæ, 122, c.
 Longanimitas est armatura patientiæ, et cordis medicina, 1143, b.

Lotio manuum ante ingressum templi symbolum orationis, 90, d. 91, a.
 Lucrum in confessum verum est, quod fit ex beneficentia, 855, c.
 Lunus de peccatis utilisissimus, 163, a.
 Luna crescens et delicias rerum ostendit mutabilitatem, 1034, c. d. Luna Ecclesie figura, 479, a.
 Luxuria fugienda, 1147 et seqq. Luxurie demon valde fastax et invidus, 1187, a.

M

Madianitis figuram passionum impudicium praeferunt, 791, c.
 Magister et tumultu se segregat, 250, a. Magister non minus pro his, quibus imperat, quam pro semetipso de-certare debet, 765, b. Magistri imperitia pessumdat discipulos, 755, a.
 Malitia malitiam trahit, 254, b.
 Malum esse immobile asserunt Manichaei, 555, a. 590, d. Malum sibi soli malum, bonum vero et aliis, 162, d. Mala praesentia parva sunt, futura vero bona magna, 559, b. Mala quae oriuntur ex sceleribus non displiceant, 514, c. Malis retroactis non advertendum, 251, c.
 Mandata Dei observet qui vult a Deo exaudiri, 406, a.
 Manichaei suae impietatis libros thesaurum bonum appellant, 154, c.
 Mansuetudo daemones fugat, et nos reddit Dei amicos, 1215, c. d.
 Manuum lotio ante ingressum templi symbolum orationis, 90, d. Manuum operatio non negligenda, 451, d. Manibus ambulare quid, et quid pedibus multiplicibus, 735, d.
 Maria incorruptibilitate nos vestivit, Eva vero vestibus, 179, d. 182, a. Maria ut Deipara ab universo venerata, 294, a. Maria vera iustorum mater, 179, d. Mariam (sore Deiparam) nesciebat Joseph ante partum, 179, b. 182, b.
 Martyrium qui optat, carente tyranno, cum vitis decerpit, 423, b. c.
 Maxilla ventris ministra et adiutrix, 819, d.
 Medicus prudens est Deus, 99, b. 247, d. 398, b. c. Juxta adest remedial, *ibid.* Medico superno indiget praecupatus a malo, 539, b. Medico superno omnia vulnera suat pendenda, 539, c. Medicum rejicit anima reprobata, 163, b.
 Memoria bona non simpliciter utilis poenas aeternas subvertit, 859, c. Memoria sordium cogitationem dicentis afficit, 755, d.
 Mendax est in stateris qui praesentia futuris praefert, 566, c. d. 567, b. et ille cui animi vis corrupta est, *ibid.* In mendacia prolabitur qui vult nimium comprehendere, 147, d.
 Mens aariga, 518, a. Mens domina, caro serva, 147, c. Mens dum interiori vigilat et custodit sensus, nullum membrum prave operatur, 1065, d. Mens integra est vestis nuptialis, 278, c. Mens pura thronus Dei, 1227, d. Mens secundum virtutem cujuscuque est exercenda, 527, c. d. Mens semota a contemplatione fit aut demon aut jumentum, 591, c. Mens sobria et vigili raro fallitur dolis hostium, 706, d. Mens sapientia natura semper mobilis, 1087, c. Mentis elevatio in Deum expellit cordis tristitiam, 450, a. b. Mente moderata nihil praestantius, 199, d. Meretrici non dissimilis qui gloriam humanam affectat, 423, b.
 Metus Dei cur non potest, quantum potest maris timor, 798, b.
 Misericordia Dei, 499, a. b. Misericordia Dei peccatores salvat, iudicium impoentes perdit, 99, a. b. Misericordiam et iudicium diligit Deus, *ibid.* Misericordiam sine discrimine indigentibus exhibere debemus, 875, e. In misericordia Dei tantum sperat peccator bonis operibus nudus, 87, c.
 Misericors fit alius, qui vult Deum sibi misericordem, 537, d. Misericordes effert compassio, immisericordes deprimat inhumanitas, 867, c. d.
 Misa sacrificio devote astandum, 546, c. d. 547, a. Illi astantes angelos vidit Joan. Chryostomus, *ibid.*
 Modestia interna animi bona obumbrat, 827, d. Modestia Moysis et Eliae quae, 626, a. b.
 Modestia secundum Deum quam, 1105, a.
 Monachus aliena non querat, sed sibi incumbat, 211, a. b. 545, b. c. Monachus altare Domini est, 587, a. Monachus gulosus tributo ventris est obnoxius, 1147, a. Monachus lasolens et numerorum possessor, proditor est, 246, a. b. Monachus iracundus, aper silvestris et solitarius, 1154, c. Longanimitas vero fons quietus, *ibid.*, d. Monachus juxta valetudinem cibis utatur, 275, d. Monachus loca non mutat nisi iussus, 190, b. d. 235, d. 251, a. 258, a. 263, c. Locum unum non affectet, 231, d. Modeste se

vestiat et vesatur, 498, c. Per vim victum non extorqueat, sed in Deo condidat, 156, c. Monachos qui vana gloria percellit, operarius est absque mercede, 1159, d. Quomodo se gerere debeat, 545 et seqq. 570, b. c. Monachus superbiens ab angelis destituitur, 199, c. Arbor est absque radice, non venti perferit impetum, 1163, c. Vilibus assuescat, 415, a. Monachum avaram inter et pauperem differentia, 1151, 1154. Monachi in urbibus viventis, columbae; turtures, qui in solitudinibus vitam degunt, 1091, b. Licet aliquando bonis cibis reficiantur, non iudicandi, 187, b. Opera bona celant, peccata divulgant, 327, a. Solitudinem dignitatibus anteferunt, 182, a. Monachi veri pseudo-monachorum causa contemnuntur, 436, c. Monachorum certamen gymnico laboriosius, 227, d. Monachorum labores difficillime agnoscuntur, 186, b. Monachorum magister navis gubernatori comparatur, 771, a. b. c. Monachorum priorum mores probi, 725; posteriorum vero deperditi, 726 et seqq. Monachorum pugnae cum diabolo, 187, a. b. Monachorum, qui circa montem Sina solitariam agebant vitam, mores, studia, virtutem, 614 et seqq. Barbari in eos subito incurrunt; caedes quotiesdam, 626 et seqq. Differentia inter bonos et malos, 1007 et seqq. Illorum praesentia, 1062 et seqq. Monachis suggerit diabolus inusitatas inediae vel ut superbiant, vel ut infirmentur, 414, d. In monachis multiloquium vituperabile, 490, b. 502, c. Monachis stabilitas necessaria, 251, d. Ad monachos in periculis subterfugunt primates, 82, b. In monachos praesertim insurgit diabolus, 455, a.
 Monastica vita tentationibus exposita, 258, a. b. 587, b. c. 419, c. d. Monasticae vestimenta monastica vita respondeat, 259, c.
 Montes caelestium contemplationem designant, 406, a. b.
 Morbus corporis est impedimentum, propositi vero nequaquam, nisi velit ipsum, 1290, d.
 Mores juventutis in senectute durabunt, 566, d. Mores pravi filii diaboli, *ibid.* Moribus probis vasa contumeliae in vasa honoris converti solent, 534, a.
 Mori melius est quam patrare aliquid quod institutum dedecet, 748, c.
 Mors animae morte corporis tristior, 658, c. Mors ante oculos sit tibi quotidie, et nihil inquam cogitabis abjunctum, 1295, a. Mors non est aliquid grave, sed opinio quae de morte concipitur, 1290, a. b. mors praeculis habenda, 167, c. d.
 Mortuus peccato justus est, 267, d. Mortuus nimis flere incredulitatis est, 195, b. 296, c. d.
 Motus pravi oratione, lectione, oppressorum atrocitate vitantur, 206, c. 430, c. d.
 Moyses Amaleicis oratione fugavit, 85, d. Educit populum ex Aegypto; illius miracula, 951 et seqq. Moyses obscure loquebatur, ne ab ineptis intelligeretur, 154, d. Moysis facies Pentateuchi lumen, 135, c.
 Mulieri in ecclesia docere non licet, 250, d. Mulierum colloquia sive sub regia, sive non, vitanda, 218, c. 454, a. b. Mulierum et puerorum sive pulchrorum sive turpium consortia fugienda, 279, 282 et seqq. Mulierum in amicitias absque malitia inserit diabolus incautos, ut illos trahat in peccata carnalia, *ibid.*
 Mundus est valetudinarius, 247, d. Mundus spelunca, 579, c. Mundo qui remanavit ne consanguineis sit nimis addictus, 527, a. 575, d.
 Menera caelestia humilitate suscepta sternunt diabolum, 154, b.
 Murmuratio iracundiae fetus, 218, b.

N

Nabuchodonosor post poenitentiam regnum reassumpsit, 499, a. b.
 Natura divina nulli passioni obnoxia, 858, b. Ad imitationem proposita, 1025, b. Natura similem in omnibus servat cursum, 815, c. Natura virtuti postponenda, 887, b. Natura necessitate nihil violentius, 727, c. d. Naturam Deus mutare potest, 322, d. Natura virtus praestantior, 755, a.
 Necessitas exaequat inaequalitatem, et humile reducit ad sublime, 859, c.
 Necis jus in seipsum homini a Creatore non concessum est, 618, b.
 Negligentia minus nocet quam arrogans sui existimatio, 1058, d.
 Negotia passionum arma, 1062, b.
 Neuriim aqua denotat falsam de rebus opinionem, 254, a.
 Nilus (S.), amisso recens filio Theodulo, consolationem amicorum respiciens, calamitatem suam coram ipsis lamentatur, 590 et seqq. Conversionem suam a principio narrat, 599 et seqq. De Proverbia disputat, multis ex sacra

Historia exemplis repetitis, 670 *et seqq.* Consternatus atroci nuntio de periculo Theoduli, sui filii, erigitur exemplo generosissimæ matronæ, quæ nuntiatam sui filii cædem constantissime tulit, 635 *et seqq.* Cum sociis sanctorum corpora sepelit, 665 *et seqq.* Mox allato a rege Barbarum benigno nuntio, ad perquirendum filium proficiscitur, 666 *et seqq.* Capitur a Barbaris, liberatur paulo post, 667 *et seqq.* Certum de salute filii nuntium accipit, Eliasque ad ipsum pervenit, 674 *et seqq.* Ab antistite Eliano presbyter ordinatur, 691. Invitatus frustra ad manendum, cum filio ad monasterium revertit, 691 *et seqq.*

Nocere qui vult alteri, Dei iudicio sibi nocet, 314, a. b. Noe justus figura Christi, 119, b. c. Noe septicrura Adæ non ignoravit, 83, b.

Notæ quibus anima agnoscitur esse Dei cognata, quæ, 1026, a. b. 1037, d.

Novatiani penitentiam negant, 496, b. c.

Novatores licet impuri se puros judicant, 274, a. b.

Nudus certare quid sit, 798, 799.

Nummarie usus inter monachos locum non habet, 618, b. c.

Nuptiæ non ad fructum libidinis, sed ad incrementum generis institutæ, 602, a.

O

Obedientia ad imitationem Christi colenda, 1059, a. b. Obedientia ducit ad vitam, inobedientia ad mortem, 171, a. Obedientia magis quam jejunium dæmones flagellat, 194, b. c.

Objurgationes patris spiritualis non ab odio, sed ab amore proveniunt, 363, b.

Oculus lucerna corporis, 159, b. c. Oculi quando armatura iniquitatis et quando justitiæ armatura sit, 1034, a. Oculum effodere dextrum quid, 754, b. c. Oculi improbos Deus obæcat, intellectuales aperit, 162, b. c. Oculi impuros Deus potest mutare in puros, 320, b. Oculorum mortificatione carnales tentationes amputat, 553, a, 430, b, 503, c.

Odiū ex superbia, charitas ex humilitate oriuntur, 143, a. Odiū quod adversus dæmones habemus, nobis ad salutem confert, 1211, c.

Olivæ Zachariæ Christianos denotant, 206, d.

Opera bona, atria Dei, 471, d. Opera bona, batyrum et mel; tristia fel et acetum, 175, b. Opera magica non digna stupore, 270, a. Opera, non verba indicant ad imitationem, 751, d. Opera prava infructuosa, 146, a. Opera verbis jungenda, 139, c. 222, c. 279, a. Opera supra vires non suscipienda, 231, b. Juxta opera vel puniuntur vel præmiabuntur, 367, a. b. c. Post opera bona si diabolus vehementer insurgit, signum est illum doluisse, 407, a. b. Operibus bonis Deus oblectandus, non pravis contristandus, 231, d. Operibus bonis non fidentur, nec propter errata desperandum, 167, a. In operibus bonis nunquam cessandum, 206, c. 419, d. 574, c.

Operari bona non solum remunerantur, sed etiam laudare bona operantes, 339, b. In operando bona nos non terreat adversa, 366, c. In operando bona nulla sit dieterum differentia, 434, a. Operetur viriliter qui maxima intendit, 315, b.

Operatio recta Deo magis placet quam alta cognitio, 119, b.

Opes qui colligit, duplici pena damnetur, 814, b.

Orandum et vigilandum in carnalibus tentationibus, 95, b. 98, c. Orandum ne impoentes morlamur, 202, c. Orandum potius liberari a vitis quam a corpore, 202, a. Orandum positus manibus in modum crucis, 122, a. Orandum singulis diebus ante omne opus, 150, a. Orandum ut ab impis affectibus liberemur, 151, c. 223, a. 285, a. 366, b. c. 510, d. 515, c. Orandum ut liberemur a peccati servitute, 354, c. Cum oramus, a terrenis nos abstrahamus, 438, c. Cur oremes stantes diebus Dominicis, ferialibus vero flexis genibus, 443, d. Oranti et credenti nihil arduum, 442, c.

Oratio ascensus mentis ad Deum, 1174, d. Colloquium intellectus cum Deo, 1167, d. Oratio contra mentis inquietudinem summe proficua, 311, c. Oratio depositio est seu abstractio cogitationum, 1182, c. Oratio germen mansuetudinis et lenitatis, 1170, d. Oratio fiat cum sobrietate, me a Deo petamus quæ ipsi non grata sunt, 1251, d. Oratio humanis affectibus denudanda, 130, a. Oratio humilis Deum infllectit, superbi vero exasperat illum deprecatio, 1163, c. Oratio lavacrum animæ, 91, a. Oratio mentalis Deo acceptior, 442, a. b. Oratio mentem ab omni sensibili cogitatione abstractit, 830, a. Oratio non negligenda, 330, c. Nunquam intermittenda, 362, b. Oratio nutrimentum intellectui, sicut panis corpori et

virius animæ, 1190, b. Oratio omnipotens, 405, c. d. 510, a. Omnium virtutum mater, 427, c. Oratio perfectorum summa, est mentis raptus ad Deum, 1003, a. Oratio pro persequentibus exauditur, non autem ad ultionem, 83, d. Oratio propter tentationes non interruptenda, 98, c. 482, c. Oratio pura laudabilis et proficua, impura detestabilis, 278, a. b. Oratio sibi addictos illuminat, 427, c. Oratio ut colloquar cum Deo non sistit, et longa consuetudine Dei amicitiam nobis conciliat, 827, a. Oratio utilior lectione, 494, c. d. Oratio utilissima, 459, b. 558, c. Oratio vigil dæmones frenat et compedit, 94, b. c. d. Orationis ara sancta, quæ trahit ad nos Sanctum sanctorum, 1245, c. Orationis duplex modus, unus practicus, alter speculativus, 1166, c. Orationis effectus, 851 *et seqq.* Orationis imperurbabilitas non nisi multo certamine acquiritur, 451, d. 454, a. Orationis necessitas, 855, 858. Orationis status est habitus absque passione, 1178, c. Orationis tempora omni aliæ cogitationi negandus est aditus, 823, c. Orationi omnis locus est idoneus, 830, b. Orationi redeundum post extirpatis diaboli perturbationes, non vero ante, 242, a. b. Orationi semper inhærendum, 86, d. Orationem diabolus studet impedire, 139, d. 405, d. 458, c. 523, a. b. Orationem qui negligit, a Deo separatur, 515, a. Per orationem veram angelis æqualis fit monachus, 1191, d. Oratione animus præmunita a tentationibus expers, 515, a. Oratione mens obtenebrata illustratur, 366, a. Oratione non membrorum mutilatione, carnales appetituum reprimuntur, 199, a. Oratione opus habuit ipse Christus, 835, a. b. Oratione potius quam lapide David stravit Goliath, 351, a. Oratione sternitur diabolus, 119, d. 482, d. 519, a. b. Ab oratione non desistendum donec impetretur, 102, b. 290, c. 306, b. c. In oratione facies animæ splendet, 234, a. In oratione perseverare et mentem exercere ad colloquium Dei pulchrum, 998, b. Orationes non mittendæ indignis, 102, d.

Oratores celestes cur pinguar alati, 339, a.

Organum anima justa, 171, a.

Ornatus quem unicuique natura dedit, innovatione fit derisionis argumentum, 1006, d.

Otium fugiendum, 195, b. In deserto Hebræis causa fuit idololatriæ, *ibid.*

P

Pachon monachus bellum meretricium patitur, ac victoriam refert, 1514 *et seqq.*

Palatus æger dulcia reputat amara, 153, c.

Palæstina Adamæ et paradiso ejectum excepit, ut hic sceleris pœnas persolveret, 83, a. Palæstina propter quæ scelera spoliata fuit et desolata, 107, c. d.

Panis paratu facilis his qui manus habent, 739, d.

Panthera versicolore variatatem non mutat, neque pellem Æthiops, 191, d.

Paralyticus a Christo senatus, 494, a. b.

Parentes summe honorandi et obediendi, 310, a. b. 430, b. Parentum opibus splendidis succedentes filii, sæpius in extremam redacti sunt paupertatem, 835, b.

Passiones assiduis congressibus prohibentur, sunt robustiores, 779, b. c. Passiones bobus persimiles, 766, c. Passiones in principio facile expugnantur, consuetudine vero asumentes robur, sunt expugnata difficiles, 1070, c. d. Passiones otiantes, sicut reptilia frigore constricta, irradiante sole, e latebris exsurgunt, 1090, a. Passiones plurima pernicis subsequitur, 806, a. b. Passionum pabulum imagines, 782, a. Passionum principatus gula, 1146, a.

Patientia, 215, d. Patientia donum Dei, 419, d. Patientia etiam antequam necesse sit, exercenda, 1259, b. Patientia in adversis utilissima, 403, a. b. Patientia necessaria, 334, d. Patientia virtutum regina, 405, b. Patientiam ut discant et superbiam vitent justi sæpe deseruntur, 247, b. c. 398, b.

Patriarcharum nomina interpretantur, 122, c. d.

Patris et Filii una divinitas, 135, a.

Paulus obæcatur, ut videret, 162, b. Paulus sapientibus Græciæ longe sapientior, 267, a. Universum mundum prædicationibus emensus, 267, a.

Paululum non est contemnendum, tum in bono, tum in malo, 342, d. 343, a.

Pauper nutritus nutritori magnam præstabit gloriam, 963, b. Pauperem desipientes non impuniti, 139, d. Pauperem non despicias lacrymantem, ne tua deprecationes despiciantur, 1242, d. Pauperes sibi ipsi honore pares consilietur Deus, 874, c. d. Pauperum negotia pertractare sacerdotibus non repugnat, 370, a. b. Pauperibus qui sua erogat, speret sibi nunquam destituras retributiones, 319, a. 347, c.

Paupertas a iudicio liberat, 210, b. Paupertas avari-

- tæ extirpatio et charitatis fructus, 1142, d. Avaritiam idololatriæ matrem cohibet, 1235, a. Paupertas non minus quam ignis rodit, 846, a. Paupertatis encomium, 170, c. Paupertatis in vita præsentis triplex via, 986 et seqq., 1006 et seqq. Paupertatis voluntariæ laus, 967 et seqq. Paupertatem maximam philosophi quoque non pauci gentiliū exhibuerunt, 1018, b. c. Paupertatem qui hilariter sustinet, beator est divite faciente eleemosynas, 575, b. c. 554, b.
- Peccator bonis operibus nudus sperat tantum in misericordia Dei, 87, c. Peccator ne concidat animo, 419, b. Non desperet, 191, b. 202, b. 383, a. 394 c. d. 446, d. 487, d. 518, d. 519, c. d. 566, d. 570, c. d. Peccator pœnam non effugiet, 555, b. Peccator post penitentiam de peccatis erubescit, 146, a. Recuperata cordis lætitia non sordescit, 266, b. Peccator ut talem se Deo fateatur, 559, c. Viduus filio demortuo est similis, 555, a. Peccatori inverteat cornu assimilatur, 198, b. Peccatores difficile corriguntur, 1019, a. b. Peccatorum conversio fit exprobrantium confusio, 747, c. De salute peccatorum homines desperant, non vero Deus, 566, d. Peccatorum varis læpræ, 171, d. 174, a.
- Peccatum admissum procreat exitium illius qui ipsum possedit, 1258, b. Peccatum cito transit, pœna nunquam, 145, c. Peccatum esse animal rationis compos senserunt quidam, 551, b. 579, d. Peccatum est sæpe falsa opinio, 254, a. Peccatum honorem auferre, non proferre potest, 891, b. Peccatum non reputatur si lex non est, 206, a. Non solum animam sed etiam corpus inficit, 485, d. 486, a. Peccatum parva ex causa progrediens, ad terminum extremum exiti et perditionis adducit, 1086, d. Peccatum per unum hominem, 154, d. Peccatum quasi ferrum trucidat animas, 166, d. Peccatum qui non odit, etsi minime faciat peccatum, inter peccatores judicatur, 1246, d. Peccatum qui sequitur, relicta virtute, laborem suscipit, 555, b. Peccatum quo Deus ab anima abicitur, semper grave, 218, a. Peccatum simile plumbo, 255, d. Summe hominem infamat, 204, d. Peccati fructus ipso felle amariore, 547, 550. Peccati gravitas a circumstantiis augetur, 526, a. b. Post peccati respiciantiam augetur virtus, 294, c. Diligentius vivendum, 287, a. b. 515, c. Per peccatum anima fit imbecillis, sicut corpus per infirmitatem, 159, b. Per peccatum anima velut civitas per bellum devastatur, 258, d. Post peccatum diabolus desperationem suggerit, 287, b. Peccata Deus rigorose examinat, 159, d. Peccata lugere penitentia parva pœna non est, 554, b. Peccata lugeat licet quis sciret se tantum per ignem prætergressurum, 460, d. 467, a. Peccata non cum improbitate, sed cum sua bonitate Deus dimittit, 158, d. Peccata nostra nos damnare et pro his tristici magna Dei gratia, 590, d. Peccata proximi legenda sunt, non pandenda, 435, b. Peccata qui nunc lugeat, in caelis gaudebit, 510, c. In peccata prohibetur qui attente Dei præcepta non excipit, 539, b. Ob peccata punimur, 422, b. Ob peccata subditi in desperationem non agendi, 498, a. b. Peccatorum copia de his causat jactantiam, justus autem de bonis humiliabitur, 254, c. Peccatorum fidelium et infidelium discrimen, 158, a. b. Peccatorum memoria retinenda, 158, d. Per peccatorum confessionem peccator salvatur, contra quemdam, 498, 499. Peccatis Deum cooperari hæreticum est dicere, 507, d. Peccatis mortuos suscitare ad gratiam moris est Dei, 427, a. Peccatis multiplicatis, multiplicantur et infortunia, 578, c. De peccatis pudendum, non gloriandum, 218, d. 559, a.
- Peccati splendida materies cupiditatem prorit ad desiderium, 971, a. Pecuniarum possessio imperfectis periculosa, 1266, a.
- Pelles demortuæ corruptionem indicant, 171, a.
- Perditio imitatorum fit pœna magistro, 751, b.
- Peregrinatio, illustrium certaminum primum, 1095, b.
- Perfectioni qui studet consortia evitet, gloriam ne querat, injuriis ne lacessat, 391, c. d. Illi convictus est utilior solitudine, 422, c. d.
- Peristeria, matrona dignitate clara, virtutibus animi clarior, 814, c. d.
- Perseverandum in bono, 110, b. 202, d.
- Pervigilium in oratione Christo familiare, 95, c. 443, a.
- Pervigilium necessarium, 558, a. b. Pervigiliit fructus, 91, c. d. Cautius conservandi, 95, b. Pervigilio sternitur diabolus, 94, a. 98, b.
- Petitiones improbæ, si non exaudiantur, de Deo non querendum, 103, d. 106, a.
- Petrus Magistri negatione nudatus, 254, b. Spe indutus a Christo benigne recipitur, *ibid.* Petri trina vulnera trinis confessionibus sanata, 558, a.
- Pharaonis pinceria Christianos, pistor vero Judæos designat, 115, d.
- Philosophia vera est morum emendatio cum laude veræ cognitionis illius qui est, 722, b. Philosophiam veram soli sectati sunt Christi discipuli, 719, a.
- Philosophus verus ante omnia liber esse debet, 719, a. Philosophi gentiles et eorum mores foedissimi, 719 et seqq. Philosophi veri, apostoli, 722, d.
- Pietas ad omnia est proficua, 551, b. Pietas et quies divitiis pretiosior, 502, b. Pietas quæ erga Deum habenda, 1502, b. c. Ad pietatem alios inducere magnus labor, 750, b.
- Pigritia gaudet in recreationibus, 1110, b. Multis multorum malorum est causa, 1002, b. Nutrit passiones, 999, c. Per omnem nequitiam nobis bellum inierit, 1103, c. d.
- Pisces minores a potentioribus devorantur, sic inter homines, 886, a.
- Placiditas optima, 151, c.
- Plaga peccati quam ferri periculosior, 658, c.
- Plato in Sicilia captivus occubuit, 267, a.
- Pœna nunquam transit, cito vero peccatum, 143, c. 278, d. Pœnarum locum quis celo præferat, 562, c.
- Penitentia, 435, b. c. Penitentia Dei aures mulcet, 445, b. c. Penitentia et fides ex palea faciunt olivas aureas, 207, a. Penitentia nigras dealbat animas, 522, d. 525, a. Peccatorem resuscitat, 183, a. 506, d. 571, c. Victoribus auget gloriam, 111, b. Penitentiam negant Novatiani, 498, b. c. Per penitentiam, etiam momento mortis, peccator salvatur, 518, d. 518, d. Post penitentiam peccator de peccatis erubescit, 146, a. Penitentia curat se peccator pœnæ memor, 266, b. De penitentia Novatorum impia opinio rejicitur, 274, a. b. De penitentia peccatoris dolet diabolus, sicut gavisus est de ejus lapsu, 551, d.
- Penitentis scelera non recordabitur Deus, 159, d. Penitentes recentes convalescentibus similes, 250, d. 251, a. Porta cœli arcta, 147, b.
- Possessionis mensura est corpus uniuscujusque, sicut pes calcamenti, 1507, a. Possessionis mensura usus corporis, quod vero eam supergreditur, dedecus, non usus, 802, b. c.
- Potentes, Dei providentia, minoribus egent, 82, b. Potestates cœli sunt ad divina veloces, 298, c. Præcepta licet minima, non contemnenda, 551, c. Prædicatio piscatoribus primo tradita, 159, c. d. Prædones in alto mari inolescunt, non ubi timent, 165, b. c. Illis assimilatur tentatio, *ibid.*
- Præesse qui sibi nescit, aliis præesse ne querat, 447, d. 542, c.
- Præmia majora melius operantibus, 110, h. c.
- Præstigiosiores multa faciunt, quæ Deo temere attribuuntur, 507, d.
- Prævos increpare verbis philosophi est, plagis autem furiosi, 510, d.
- Præcatio differt ab oratione, 1005, e.
- Præces humiles peccatorum Deus suscipit, 153, d. 158, a. Præces religiosorum optimæ, 218, c.
- Primates ad monachos in periculis subterfugiunt, 82, a.
- Prophetæ apes nuncupantur, 179, b.
- Prophetiæ, verba Moysis et res mysticæ cum Evangelio confluent, 106, c.
- Proverbiorum locus, *Ne respondeas stulto secundum stultitiam ejus, ne similis illi fias*, illustratur, 145, b.
- Providentia Dei mater nostra, 166, c. Providentia caloribus Dei securitatem præbet, 990, 991. Permittit mala, et quare, 610, b. c. Spem addit, 205, b. c. Providentiæ Dei attribuitur tentationes et infortunia, 502, c. d. Providentiæ Dei omnia subjunguntur, 110, a. 227, a. 291, d. De Providentia qui nobiscum in adversis sermonem instituunt, audiendi; qui de inutilibus, rejiciendi, 459, b. c. Providentia humana omnino vana, 851, d.
- Psalmorum cantus passiones sedat et intemperantiam quiescere facit, 1186, b. Iræ invasionem mitigat, 1255, a. Publicanus duobus verbis justificatus, 559, b.
- Pueri tres in fornace intacti, 918, b.
- Pugna spiritualis certamine gymnico multo difficilior, 770, c. d.
- Pulchritudo corporis in muliere, ab animæ pulchritudine disjuncta, deplorabilis, 511, b. c. Pulchritudo futurorum a pulchritudine præsentium arguenda, 535, b.
- Purus celestibus speculationibus exerceatur, non vero impurus, 255, d.

R

- Raguëlis filia piscis odore dæmonè liberata, 531, b.
 Rahab meretrix quid denotet, 106, d.
 Rapere lupi est, non hominis, 138, d.
 Reflectio per obedientiam jejuniu potentior, 194, c.
 Res humanæ in duplicem vitam partitæ sunt, in præsentem et futuram, 550, b.
 Resurrectio Christi vera, 459, a. Post resurrectionem Christus impassibilis, 143, d. Resurrectio corporum Deo facilissima, 506, b. Resurrectionis corporum vestigium ex corpore Moysis glorioso, 131, b. c. Resurrectionem corporum non credentis rationes; refelluntur, 130, 131; 150, d. 155, a. b. In resurrectione corpora nunc vilia glorificabuntur, 235, a. b. 238, b. c.
 Retributio justo parata inenarrabilis, 539, d.
 Risus indicium irrisionis, 866, a. b. Risus nec multus sit, nec dissolutus, neque ob multa, 1303, b. Risus excessus fugiendus, enervat enim animam, 1255, b.
 Ruben, Gad et Manasse quid representent, 106, b.

S

- Sabbatum Christum neglexisse Hebræo inique asserenti respondetur, 135, c. d. 138, a.
 Sacerdotem facit intelligentia, et vita, et morum integritas, 1250, c. Sacerdotes et episcopi a laicis non iudicandi, 534, a. b. Sacerdotes omnes honorandi, cum bonis vero tantum conversandi, 1254, c. Sacerdotibus non repugnat negotia pauperum pertractare, 370, a. b.
 Sacerdotium caute suscipiendum, 550, d. 551, a.
 Sæculares peccata celant, opera vero bona divulgant, 527, a.
 Sæculum futurum est terra viventium, 251, c. Sæculum præsens, mare, 538, b. In hoc mari negotiandum pro vita æterna, *ibid.*, c.
 Salus nostra ex nobis et econtra, 162, a. 191, d. 534, d. Salus nostra filii et propinquis præferenda, 862, c. d. Salutis eorum qui in perditam conditionem se dejecerunt, spes omnis abolita est, 571, d. Salutis initium, sui ipsius accusatio, 1250, c. Salutis providendum nostris opibus dum vitam habemus, 859, 862. De salute semper utendum, 195, c.
 Salutationes aliorum præveniendæ, 554, a. Salutationum neglectus multorum malorum fuit causa, *ibid.*
 Salvari omnes quidam sensit, 179, a.
 Samaria fama immiti afflictæ, 86, b. A Deo repente liberata, *ibid.*
 Samson et ejus victoria, 914, d.
 Sancti animæ soli vivebant et Deo qui hæc fecit, nullam corporis habentem rationem, 1006, a. Sancti comparative ad perfectionem Christi, pueri sunt, 179, c. Sancti non quia objurgant sunt iracundi, 194, d. 195, a. Sanctorum animæ pugillari vel libro assimilantur, 150, b. Sanctorum colloquio gaudendum, per eos enim Deus nobis manifestatur, 1255, c. Sanctorum gloria immortalis, etiam post obitum, 1259, a. Sanctorum solemne Deo gratias reddere, 154, b. c. Sanctorum Vitas litteris demandavit Spiritus sanctus, ut unusquisque a similibus exemplis perducatur ad veritatem, 771, d.
 Sapientes etiam in scelera probabuntur, 258, d.
 Sapientia humana humilis, imò stulta, 219, b. c. In sapientia spirituali adultus, non pueris, prope est regnum Dei, 426, c. d.
 Sara et Barbari lecto et manibus siue probro liberata, 911, b. c. d.
 Salutaris amoris voluptatis mater, ipsa enim gignit libidinem, 787, c.
 Scandalum palli pusillanimitas est, 158, b. Scandali auctores maxime punientur, 1015 et *seqq.* Scandalo nil dignum majori pœna, 290, c. d.
 Scortationes duæ, una corporis, altera spiritus, utraque pariter vitanda, 1118, b. c. d.
 Scriptura aqua viva, 135, b. Scriptura manifesta non cavillanda, 111, d. 114, a. b. Scriptura sacra Jordanis aquæ similis, 265, d. Scriptura sæpe inanimata personificatur, 111, d. Scripturæ divinæ studium necessarium, 214, c. Scripturæ eloquiis consoletur qui tentatur, 431, c. Scripturæ historias, quia nobis nunc accommodamus, non ideo negamus illas tunc et taliter accidisse, 513, c. Scripturæ lectio dulcis cibis, 179, b. Scripturæ simplex littera fœvus, sensus vero mel, *ibid.*, c. Scripturarum verba qui insipienti confert, sermonem perdit ac si surdo loqueretur, 351, a. Scripturæ verba sibi accommodant hæretici, 174, b. c. Scripturarum lectiois cætera jurgenda, 255, d. Scripturarum obscuritatis indicium fuit velamen faciei Moysis, 135, a. Ad Scripturarum intelligentiam fides necessaria, 135, b. Ut Scripturarum lectionem diabolus impediat, illam suggerit inutilem, 503, c. Scripturis qui præfert temporariæ sapientiæ studium, similis est Naaman, 263, c.
 Sculpitile occultum, cogitatio turpis in mente formata, 767, a.
 Scurrarum pestis, 206, d.
 Sem et Japheth figura Josephi ab Arimathia et Nicodemi, 119, c.
 Senes aliqui prudentes carminibus incumbere absurdum, 219, b. c. d. Senesque nemo tutus, 142, a. Ad sectam qui bona opera differt, leproso similis, *ibid.*
 Senium non sufficit in tentationibus, 178, c.
 Sensuum adversus sensibilia bellum, 783, b. c.
 Sepulcrum Adæ in Palæstina; illud Noe non ignoravit, 85, a. b.
 Sermones divini oculos animæ adaperiunt, 253, c. Melle sunt suaviores, *ibid.* Sermones licet redarguentes chari sint, 242, a. Sermones secreto concediti non evulgandi, sed custodiendi, 275, a. Sermones sint puri, 551, b.
 Servi qui servitium Domini sui adimpleant, a Deo præmiabuntur, secus vero qui negligunt, 327, d.
 Silentium ab idolis addiscendum, 215, c. Silentium necessarium, 183, c. 1502, d. Silentium solitudinis minime periculosum omnibus, perfectis et imperfectis, 1182, a.
 Simulatio, 186, c. d. Simulatio nequit veritatis imagines exprimere diligenter, 866, c.
 Sobrietas est frenum ventris, et durioris vitæ ordinatio, 1142, b. c.
 Socordia quid, 518, b.
 Sodalis si pollutus sit, necessum est eum qui cum illo conversatur, simul pollui, 1503, b.
 Sol relucentia Filium Patri cœternum demonstrat intelligendum, 1054, h.
 Solatium non ex theatris, sed ex ecclesiis et monasteriis sumitur, 345, d.
 Solitariorum vita et mores, 619, 622.
 Solitudo mater philosophiæ, 775, b. Solitudinis commoda, 590, 591, 746, 747. Solitudinis, quietis et silentii necessitas et effectus, 1074, 1075. Solitudinem qui adit, omnibus reanuetit, 559, a.
 Sollicitudo nimia nimis incommoda, 86, d.
 Somnis horribilibus trahit Deus quos non possunt trahere horationes. Se igitur, etc., 535, d.
 Somnus Adami quid inuenebat, 91, c.
 Speciatores rerum vitiosarum potius quam honestarum impressas formas recipiunt, 1015, D.
 Speculum virginis jejuniu, 147, d.
 Spes omnia obliuiscit, 102, a. Spei quæ sint exercitationes, 99, d. Spem auget in futuro consecutio gratiæ, 102, b. Spe totali in Deum studet diabolus nos exuere in infirmitatibus, 494, b. c. Sperandum est inopi in Deo, 99, d. 335, c. Sperans in Deum nunquam defraudatur, 467, c. d.
 Spiritus amorem mutuam desiderat, 145, a. Spiritus in auditione rerum ridiculosarum vilescit, 545, a. Nobis est iudicium non ad comprehensionem Dei, sed ad intelligentiam operum ejus, 87, d. Spiritus mundi fraudes in tentando aperitur, 407, d. et *seqq.* — Spiritus sanctus ejusdem est naturæ cum Patre et Filio, 310, d. 511, a. Spiritus sanctus infirmitati nostræ compatiens, nobis, quamvis impuri simus, advenit, 1179, c. Spiritus sanctus licet unus, multarum virtutum est auctor, 507, a. b. Pravas cogitationes expellit, 551, b. Spiritus sancti gratia uictus non timeat, 242, c. Spiritus sancti mirabiles mutationes, 151, a. b. Spiritum sanctum in baptismo Christus suscepit, ut homo, non ut Deus, 546, c. Spiritum sanctum qui habet in se, neminem formidet, 507, b. c. Spiritu nudatur qui Dei spernit præcepta, 447, b. — Spirituum strepitus et apparitiones non sunt timendæ, 450, c. d.
 Stellæ quid nos edoceant, 1055, b.
 Studium elegantis faciendiæ a pietate sejunctum, inutile, 415, d.
 Subditi præceptis non onerandi, 186, a. Subditi propter peccata in desperationem non agendi, 498, a. Subditis qui juste imperant, beati; secus qui injuste, 330, c. d.
 Suggillatio eorum qui testamenta scribunt, 862, 863 et *seqq.*
 Sulcus consuetudo, 775, c.
 Superbia ad tumidum fastum attollit sensa, 1047, d. Bula est nimia moe turgida, 1047, a. Detestabilis est omniulium vitiorum iniquissimum, 199, d. Superbia fugienda etiam a divitibus, 1262, a. Jure execratur, 1058, c. Nisi evacuetur nunquam cessabit, 226, b. Superbia parit odium, charitatem humilitatis, 145, a. Piis operibus evacuetur, 551, b. c. Piorum operum exercitio fugatur, 446, a. b. Superbia tumor est animæ sanie plenus; si maturuerit, erumpet, multumque redolebit fetorem,

1162, c. Per superbiam Deus recedit ab anima, 358, c. Non superbit qui suum esse considerat, 446, b.

Superfluum præter asturam habere quid, 803, b. c.

Superior obediendus, non censurandus, 250, a. b. Superiores quæ subditis necessario dicenda sunt, ne sileant, 435, c. 554, d.

Susannæ cum senibus luctatio; Josepho comparatur, 902, 903.

Sustentationem suam qui manibus suis attribuit et non Deo, caveat ne exsiccentur, 295, d. 298, a.

T

Talentum suffodit qui gratias sibi a Deo collatas aliis non communicat; in iudicio punietur, 211, c.

Taurianus quosdam ad templum Platonis martyris confingentis in carcerem trudit, 291, a. b. c. Prædicit ob hoc mala illi imminentia, *ibid.*

Temperantia res præclara, omnium virtutum principium et fundamentum, 818, b. Eius effectus, 819, b. c. 822, b. c. Temperantia veritatis stola, lascivie securis et luminosa cordis facula, 1142, e.

Templa sunt portus inter terrenas tempestates, 150, a.

Tenebræ, impedimentum operum, 787, b.

Tentatio homini necessaria, 459, a. Tentatio major est ut major virtus, 374, b. Nunquam cessabit nisi evacuata superbia, 226, b. Tentatio parva si nutriatur, in magnam crescit, 275, c. 515, d. Tentatio prælonibus assimilatur, 167, c. Probat eos qui Deo bene placent, 896, 898. Tentatio tentationem sæpe expellit, 450, a. Tentatio ubi præceptum, 502, a. Tentationis carnalis tempore qui erapat, sibi illam auget, 454, c. 503, c. 573, b. Tentationi a principio resistendum, 443, c. Tentationes ne nos conturbent, 214, b. 423, c. d. 462, a. b. 525, a. 535, b.

Tentationes precibus et maceratione vincuntur, 238, b. 259, a. 502, c. d. 593, a. b. Vincuntur etiam tolerantia, 415, c. Tentationes virtutem manifestant, 426, a. Animæ constantiam firmit, 1158, d. Tentationes carnales mortificatio oculorum amputat, 450, b. 505, c. Tentationes et infortunia Dei providentiæ attribuamus, 802, d. Teatationes fugat crucis signum, 550, c. 522, b. c. Contra tentationes carnis memoria inferni utilissima, 319, c. d. Item imploratio nominis Christi, 259, b. 391, b. 395, a. 599, a. 522, b. Post tentationes glorificabimur, 482, c. Post tentationes spiritus recalescit et reviviscit, 258, c. Tentationibus corona nostra plectitur, 458, b. Tentationibus præcedunt gaudia spiritualia, 406, c. d. Tentationibus spiritus firmatur, 259, a. 391, b. Tentationibus undique anima vexata ab angelis repletur gaudio, 590, a. 451, c. 470, c. In tentationibus caro non blandienda, sed affligenda, 505, d. In tentationibus carnalibus in Spiritu sancto sperandum, 165, d. 521, c. In tentationibus carnalibus vigilandum et orandum, 98, a. In tentationibus justus ne timeat, sed oret, 225, a. In tentationibus non desperandum, sed ab ipsis salus speranda, 217, a. 567, a. c. In tentationibus peritii in spiritu non desperant, secus vero imperitii, 262, c. In tentationibus vires animæ sunt assumendæ, 482, b. 574, d. Tentat diabolus juxta inclinationem et vires, 185, b. Tentatur magis qui perfectior est, ut glorificetur, 415, b. Qui tentatur, sacra Scripturæ eloquiis consoletur, 431, a. b. c. Qui non tentatur, sibi soli vivit, 426, a. b. Non tentantur multi in sæculo licet perfectissimi, 454, d. Tentatis succurrit Deus, 483, b. c. Tentato in mentem suggerit fornicationis dæmon mulieres et pueros, 450, c. d. In tentando dæmones sibi opem ferunt, 407, b. c. In tentando fraudes immundi spiritus aperuntur, 407 et seqq. In tentando si diabolus non fatigatur, neque nos in resistendo, 519, b.

Terra commutabilis quid, 767, b.

Terrena contemnit qui appetit cælestia, 574, c. Terrenis omnibus renouat qui vult neminem formidare, 554, d. 555, a. De terrenis solliciti ne simus, 291, d.

Testamentorum inutilitas et testamentum amentia, 865 et seqq.

Theodulus, S. Nili filius, a Barbaris captatur; patris ejus dolor et querelæ, 631 et seqq. Mactandus soleumii sacrificio Barbarorum desinat, 612 et seqq. Quomodo periculum evaserit, ipse patri narrat, 679 et seqq. Cum patre revertit in monasterium, 694, a.

Thesaurus ubi est, ibi est et cor, 139, b.

Timor Dei ad penitentiam ducit, 447, a. Non obnubilat mentem, 125, c. Remissionem et gaudium parit, 127, c. Timor inutilis e corde ejiciendus, 418, b. Timore Domini amisso, faciem suam a nobis avertit, 519, b.

Tinea, sui existimatio, 978, a. b.

Tolerantia laborum acedie recisio et lorica quietis, 1145, c.

Tranquillitas super omnia desiderabilis, 251, c. Tranquillitas vera quomodo efficitur, 778, c. d.

Tribulatio in spe toleranda, 90, b. 107, d. 146, b. Tribulationes constanter perferendæ, in ipsis quippe certantibus plectitur corona, 1245, b. Tribulationes tolerandæ, inter ipsas enim virtutes, quemadmodum inter spinas rosæ, nascuntur et germinant, 1258, a. Tribulationes tolerare magnanimi est, 191, c. d. 195, c. Cum tribulamur tantum ad Deum confugimus, 166, c.

Trinitas etsi distingatur nominibus et subsistentiis, una est natura, 1258, c. Trinitatis una imago, nempe homo, sed triplex persona, 151, a.

Tristitia Deus justis permittit, ut probentur, 374, c. d. Tristitia etiam a Deo eveniunt, 445, h. Tristitia non omnibus divulganda, 542, a. Tristitia permittit Deus ne in prosperis insolescamus, 187, d. Tristitia quæ auguriis Gentiles imputabant, a Deo puniente eveniebant, 271, a. b. Tristitia cum fere succumbimus, statim advolat gratia rediens, 406, c. d. In tristibus qui habet socios, solatur, 454, a.

Tristitia amore Christi deletur, 225, b. Tristitia animæ morbus et carnis, 1103, a. b. Tristitia animæ remissio, est os leonis, facile devorat contristatum; est vermis cordis et meditationis obstaculum, 1155, c. d. Tristitia infelicitatis conversatrix, 1142, d. Tristitia dæmon, 1214, 1215. Tristitiam qui tolerant a Deo consolabuntur, 471, d. A tristitia immunis anima a fornicatione longinqua, 518, b.

Turbas inter cælestia callere impossibile, 495, b.

Turpiliquia periculosa et vitanda, 1506, b.

Turtur continentis symbolum, 542, b.

U

Ubertas ex inopia, 86, b.

Umbram mortis in virtutem et consolationem Deus convertit, 87, a.

Utile dicit diabolus, sicut gaudet nostris inimicitiiis, 539, d., 542, a.

Unusquisque cæteras sibi similes opinatur, 96, d.

Usus rerum individuarum communis simul omnibus a natura conceditur, 884, c.

Utilitati propriæ studendum, quia non ita propinqua est alteri alteri, ut quisque sibi ipsi, 1078, c.

Uxores continentis ne oburgentur et verberentur.

V

Vaccæ arcam trahentes quid significant, 774, b.

Væ quid designet, 113, c. Illud timeant qui peccare non desunt, *ibid.* et 750, d.

Vaniloquia perniciosa, 123, c.

Vanitas expansa ubique, retium indagine cunctos comprehendit, et implicitos delinet, 814, a. Vanitas vanitatum quid, 158, d.

Vates aliena pericula prædicunt, propria ignorant, 270, c. d. Vates corvis similes, *ibid.*

Vaticinia in Ecclesia leguntur ut peccatores terreatur, 422, b.

Venter caesa voluptatum, 790, a. Venter mare, 822, a. Inexplebilis, 879, c. Venter indigens præparat ad vigilandum in oratione, repletus vero plurimum inducit somnum, 1146, b. Ventris repleto passiones inducit perniciosas, 1058, a. b. Ventrem abluere quid, 790, c. d.

Ventri loqui qui sint, 178, a. b.

Verbum Creator, non reatura, 159, a., 558, c. d. Verbum Dei manna simile, 471, a. Verbum in omnibus Patri simile et æquale, 214, c. d. Verbi Dei vis, 111, a. Miracula, 950, 931.

Verecundia non adsit in frequenti recursu ad Deum, 518, a.

Veritates semper præcurrunt imagines, 250, b. c.

Vestimenta res corporeæ, per quas tenens attrahit voluptas, 739, a.

Vestis est ornamentum, sed non securitas, 1267, d.

Via ad virtutem bona et brevis, est sæculi fuga, 1239, c. Via concisa et plana via longæ et periculosa autefenda, 1083, a. Via angustior eligenda, 186, a.

Victi aliquando fiunt victores dæmonum, 90, b. 398, a. 447, c. Victus Deus inducias a pugna concedit, 90, b.

Victus immodici finis, supplicium, 186, c. In victu limites necessarii non excedendi, 266, d.

Viduas veræ non contemnendæ, 558, b. Viduarum Deus curam gerit, *ibid.*

Vigilantia adversus dæmonas impugnantibus decertantibus maxime necessaria, 1047, b.

Vigiliarum fructus, 94, 95.

Vinea et operariorum parabola explanatur, 958 seqq. Vinum hibe valde modicum: quantum enim offendit, tantum etiam corroborat bivalentes, 1251, c.

Virga Aaronis qua ratione floruit, 918, c.
 Virginitas altare et templum Dei est, 211, d. Virginitate anima dotata angelica est, 231, a. b. Virginitatem qui vult servare, omnia vitia evitet, 531, a.

Virgo is vere est, qui corpus et animam integram servat, 531, a. Virginum preces pretiosæ, 251, b.

Virtus nomen unde sortita est, 1098, c. Emitte non per ea tantum quæ operatur, sed et per gravia quibus oppugnatur, *ibid.* b. Virtus natura præstantior, 733, a. Præ divitiis æstimabilis, 747, a. Non opinione sed opere acquiritur, 206, a. Virtus sola digna laude, 144, d. Omnibus juvat, 162, d. A Barbaris licet non sectetur, saltem venerationi habetur, 227, a. Virtus, cum ipsa lux sit, propriis splendoribus effulget, 822, d. Tunica Dei est, ipsam texere debemus, 1242, d. Virtus si impugnatur, facilem sine sollicitudine, Deo auxiliante, victoriam obtinet, 919 et *seqq.* Virtus ubi est major, ibi major tentatio, 374, b. Virtus vera est et dicitur, 415, a. Neque virtus neque malitia semper constans, 254, b. Virtus ejus qui vana laborat gloria, obtritum est sacrificium, 1162, a. Virtutis effectus, 742, 743. Virtutis habitus si negligatur, in contraria vertitur, 318, b. Virtutis labor semen fructus indeficientis, 975, b. Virtutis nomen multi vix scientes, se putant perfectos, 435, b. Virtutis proprium est decantantem fore, ac famam diffundere undique nuntiam suorum bonorum, 747, b. Virtutis sectatores licet aliquando tentationibus frangantur, tamen resurgunt, 203, a. 338, a. Virtuti impedimentum, rerum mundanarum affectus, 734, b. c. d. Virtutem feræ ipsæ admiratæ sunt et colunt, 794, c. Virtutes in dies multiplicantur, 526, d. Virtutes non in vestium pulchritudine deferuntur, sed in animæ decore, 1126, a. Virtutes quatuor, quatuor vitis oppugnantur a diabolo, 163, d. 166, a. Virtutum copia sensum humiliat viri, sicut copiosus fructus arboris inflectit ramos, 1162, c. d. Virtutum principium et fundamentum abstinentia, 813, b. Virtutum ex dispositione oritur beatitudo inenarrabilis in caelis, 151, b.

Vita ab omni molestia vacua Christiani non est, 419, c. Vita apostolica necessario malis exposita, 383, b. c. Vita dominantium infelix, 571, b. Vita humana brevis,

539, a. Dies unus, 199, b.; plena lacrymis, 243, d.; similis scenæ, 267, b. Vita ista nox et somnium, 710, c. Vita præsens, umbra præteriens, 1283, a. Vita quieta divitiis clarior, 747, a. Vita recta ad persuadendum vi verborum efficacior, 1267, a. Vita remissa desiderabilior ampla, 186, a. Vita ut salvetur projicit merces in mare qui tempestate jactatur, 327, b. Vitæ solitariæ laus et commoda, 590, 591. Vitæ activæ oppositi præcipue tres demones, 1227, b. c. Vitam qui modico usu transigit, benedictus, 435, a. Pro vita æterna quid sit nobis agendum insistendum est, non in vanis questionibus, 382, b. Vitæ sanctorum investigandæ, 698, a. 771, d.

Vitia virtutibus opposita quæ sint, 1159 et *seqq.* Vitiorum in collectione ignis exardescit, 1132, d.

Vinas mos dicendi bibentibus post diluvium traxit originem, 331, d.

Vivere etiam non edentem possibile, quando voluerit Deus, 735, a. b. Vivendi ratio secundum naturam quæ, 803, c. d.

Voluntatem divinam eludere nequit homo, 851, c. Ex voluntate bona et mala fiunt, 159, d. 278, c. 286, a. 351, b. 562, a.

Voluptas excitatur quando id quod placet aspectu proritat appetitum, 1083, c. Voluptas hamus diaboli, 562, a. Voluptas non admittit laborem, nec lætitiæ dolorem, nec delectatio mœrorem, 810, a. b. Voluptas sopita accenditur in saturitate ciborum, 1147, b. c. Voluptas usque ad extrema seipsam porrigit, 803, b. c. Voluptatis amantes super oïas sedent, 787, c. Voluptatis mater saturitas, 787, c. Voluptates et curæ inutiles spinæ, 203, c. Voluptatum amantes voluptatibus privati irascuntur, 787, d.

Voluptuosi incidunt in manus diaboli, sicut Samson propter intemperatam voluptatem incidit in manus Aliphylorum, 259, b. c., 395, b. c. Voluptuosis eloquia Dei non concrendenda, 203, c.

Vultus est interiorum sensuum fidelissimus interpretis, 674, a. b. Vultum animæ speculum finxit natura, 866, b. Vultum notæ et alia corporis argumenta similitudine docent quis cujusque filius sit aut pater, 1022, b.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

S. NILUS.

Notitia.	9
Notitia altera.	26
EPISTOLARUM LIBRI QUATUOR.	
Leonis Alatii Epistola nuncupatoria.	58
Nomina eorum ad quos scripsit S. Nilus.	59
Epistolarum initia.	67
LIBER PRIMUS, epistolas 333 continens.	82
LIBER II, continens epistolas 333.	203
LIBER III, 335 epistolas complectens.	563
LIBER IV, continens 62 epistolas.	543
NARRATIONES.	
Epistola Possini nuncupatoria.	583
<i>Monitum.</i>	587
Narratio I. — S. Nilus, amisso recens filio Theodulo, consolationem amicorum respiciens, calamitatem suam coram ipsis lamentatur.	590
Narratio II. — S. Nilus conversionem suam a principio narrat. Tum commemorat recentem cædem sanctorum, de Providentia disputat, multis ex sacra Historia exemplis repetitis.	599
Narratio III. — Barbarorum Arabum mores et religiones describuntur. Sanctorum item monachorum, qui circa montem Sina solitariam vitam agebant, studia virtutesque declarantur.	611
Narratio IV. — Subitam incursionem Barbarorum in sanctos monachos, cædes quorundam, captivitatem Theoduli, solitudinem et querelas S. Nilii, ejusdemque consolationem continet.	626
Narratio V. — Adolescens conservus Theoduli fuga perlatus ad Nilum cum amicis colloquentem, multorum cædes crudelissimas et certamina sanctorum fuisse narrat; Theodulumque nuntiat postridie maectandum solemniter sa-	

crificio Barbarorum.	612
Narratio VI. — S. Nilus incredibiliter consternatus atroci nuntio de periculo Theoduli, erigitur exemplo generosissimæ matronæ, quæ nuntiatam filii sui cædem constantissime tulit. Pharanitæ legatos ad Barbarorum regem expostulatores de recenti grassationis injuria destinant. Nilus cum sociis sanctorum corpora sepelit. Mox allato a rege Barbarorum benigno nuntio, ad perquirendum filium proficiscitur. Capitur a Barbaris, liberatur paulo post. Certum de salute filii nuntium accipit, Elusamque ad ipsum pervenit.	655
Narratio VII. — Theodulus Elusæ repertus casus suos patri narrat, et quomodo periculum sacrificii evaserit. Elusanus antistes sanctum Nilum ordinat presbyterum, invitatumque frustra ad manendum apud se, vaticio prosequitur in monasterium cum filio revertentem.	679
ORATIO IN ALBIANUM.	695

OPUSCULA.

Epistola Suesæri nuncupatoria.	714
Præfatio ejusdem.	715
LIBER DE MONASTICA EXERCITATIONE.	719
PERISTERIA, seu TRACTATUS DE VIRTUTIBUS EICOLENDIS ET VITIIS FUGIENDIS.	811
Sectio I. — Præfatio.	811
Sectio II. — De temperantia seu abstinentia.	818
Sectio III. — De vana gloria.	822
Sectio IV. — De lectione et oratione.	826
Sectio V. — Quod animæ amantium divitiis vitæ cupidæ ægre hinc divellantur in hora mortis.	830
Sectio VI. — Quod merito puniuntur qui facultates promiscue quibuscumque relinquunt.	835
Sectio VII. — De his qui in tempore mortis nullam suæ salutis curam habent, sed et testamenta scribentes	

jubere s: dicunt de his quorum potestatem non habent.

858

Sectio VIII. — Quod hi qui ad eum deveniunt mor-
hum, ut nulla tangantur doloris compunctione, in exitu
vitæ prætermittentes curæ habere quod ad seipsos
spectat, hæredibus res suas transmittere satagunt. 662

Sectio IX. — Suggillatio eorum qui testamenta scri-
bunt. 862

Sectio X. — De beatorum conversatione et diaboli
malignitate. 886

Sectio XI. — De Josepho et Susanna, et quod majus
fuerit certamen Josephi eo quod adversus beatam Susannam
susceptum fuit. 902

Sectio XII. — De parabola vineæ, et operariorum mer-
cede conductorum ad horas diversas. 958

TRACTATUS DE PAUPERTATE VOLUNTARIA. 967

DE MONACHORUM PRÆSTANTIA. 1062

TRACTATUS AD EULOGIUM MONACHUM. 1094

DE VITIIS QUÆ OPPOSITA SUNT VIRTUTIBUS. 1139

DE OCTO SPIRITIBUS MALITIE. 1146

DE ORATIONE. 1166

DE MALIGNIS COGITATIONIBUS. 1199

INSTITUTIO AD MONACHOS. 1235

SENTENTIE. 1259

Capita pænetica. 1250

SERMO in illud Evangelii: *Nunc, qui habet saccum,*
tollat similiter et peram, etc. 1265

TRACTATUS MORALIS. 1273

EPICTETI MANUALE. 1286

SUARESII DISSERTATIO DE OPERIBUS S. NILI. 1518

LIBER CHRONOLOGICUS DE VITA S. NILI. 1567

DE OCTO VITIIS COGITATIONIBUS. 1435

ADHORTATIO HYPERECHII AD MONACHOS. 1471

S. NILI SERMONUM ET HOMILIARUM FRA-
GMENTA. 1490

Index analyticus. 1507

FINIS TOMI SEPTUAGESIMI NONI.

Acme
Bookbinding Co., Inc.
300 Summer Street
Boston, Mass. 02210

3 2044 010 610 517

